

Yamyamlık ve iç savaş

Mümtaz'er Türköne 2006.11.26

En etkileyici ve zihinlerde kalıcı modern efsanelerden biri yamyamlıktır. Yamyamlık bir uydurmadır; insan eti yiyen bir insan topluluğu yoktur.

Bu imaj, Batılılar tarafından uydurulmuş ve vahşi-medenî kutuplaşması bu imajın üzerine inşa edilmiştir. Rengi siyah olan, tabiata yakın yaşayan toplumlar bu imajla geri, ilkel ve vahşi insanlar olarak takdim edilmişlerdir. Halbuki kan dökmeyi yaşam biçimi haline getiren Vandalizm'e adını veren Vandallar, sarı saçlı, mavi gözlü bir Kuzey kavmidir. Barbarlar, yine Kuzey'den gelip medeniyeti tehdit eden Gotlar, Franklar ve Saksonlar, yani bugünün Avrupalılarıdır. 19. yüzyılın medenî toplumlarının icat ettiği "yamyam" imajı, basit bir muhakeme ile sömürge yönetimlerinin varlığını meşrulaştıran "medenileştirme görevi"nin gerekçesidir. Beyaz adam, insan eti yiyen vahşileri medenileştirmek için ilkel dünyayı "adam etme" görevini üstlenmiştir. Halbuki tarih, insanın insana uyguladığı vahşetin ulaşabildiği en uç noktaların sadece Avrupalıların tarihinde bulunabileceğini söylemektedir.

Irak'ta bir "iç savaş" devam ediyor. Şii-Sünni çatışmasının, günde 300'e ulaşan insan hayatına mal olmasının "iç savaş" dışında başka bir tanımı yok. Amerika'nın Irak'ı işgalinden bugüne tam yarım milyon Iraklı hayatını kaybetti. 1,5 milyon kişi yaşadığı yerlerden ayrılarak başka yerlere yerleşti. Bu rakamın üzerinde bir nüfus başka ülkelere göç etti. Irak bugün vahşetin, ölümün, korkunun egemen olduğu bir ülke durumunda. Sebep?.. Irak'ta bugün sürmekte olan "iç savaş"ın sorumlusu kim?

Irak, önümüzdeki birkaç on yılın dünyasının inşa edileceği yer olarak seçildi. Tek kutuplu dünyanın yalnız kalan süper gücü, bir imparatorluk düzeni kurmaya girişti. İmparatorluk düzeni, dünyayı medenî ve vahşi olarak ikiye ayırır. İmparatorluğun varlık sebebi, medeniyeti barbar dünyaya karşı korumaktır. Roma'dan beri geçerli olan medenî-barbar kalıbı, olduğu gibi tekrarlanmaktadır. Barbarlar, medenî dünyaya saldıracaklardır. Medenî dünya ise kendini koruyacaktır. İkiye ayrılmış dünyada, medenî bölgede medenî kurallar işleyecek; barbar dünyanın sınırları içine girildiğinde ise "orman kanunları" uygulanacaktır. Antik Roma İmparatorluğu'ndan 19. yüzyılın Büyük Britanya'sına kadar imparatorlukların uyguladığı çifte standart budur. Aynı standart Irak'ta, Afganistan'da ABD tarafından uygulanmaktadır.

ABD'nin Irak'ta karşılaştığı fiyasko, imparatorluk tezini tersyüz ediyor. Saddam'dan fersah fersah geri bir vahşet düzeninin tek mimarı ABD yönetimi. Şii-Sünni çatışmasını başlangıçta işgal güçlerinin kışkırttığı, hatta bazı provokatif eylemlere de giriştiği yeteri kadar biliniyor. İmparatorlukların doğasına aykırı bir hatayı işleyen, ülkeyi daha kolay yönetebilmek için toplumsal kaos tercihinin devreye sokan ABD oldu. Halbuki imparatorluk "düzen" demektir. Irak'ta düzeni tesis edemeyen bir imparatorluk tezi iflasını ilan etmiş olur.

Tarihin en organize propaganda araçlarına ve gücüne sahip Amerika, bir "yamyamlık efsanesi" bile üretemiyor. Amerika incelmış hegemonya araçlarına, Hollywood'una rağmen dünyanın karşısına "barbar kapitalizmi" olarak çıkıyor. İmparatorluk medeniyeti değil, kazanç hırsı ile sınır tanımayan ve gözünü diktiği her yeri kan ve ateşe boğan barbarlığı temsil ediyor. Kazanç peşinde koşan ve insanî hiçbir endişe ile kendini bağlamayan vahşi kapitalizm, enerji bölgelerine hakim olmak, finans dünyasındaki hakimiyetini sürdürebilmek için yamyam rolüne soyunuyor. Vahşetin, barbarlığın üretildiği merkez haline geliyor.

Irak'ta devam eden iç savaş, Amerikan İmparatorluğu'nun geleceğini de tayin ediyor. ABD, Irak'ta, petrol alanlarındaki imtiyazını sürdürmekle ve askerî üslerle yetinecek. Irak'ın gelecekteki medenî toplumu,

başarabilirse bölge ülkelerinin ve kendi halkının eseri olacak.

Amerikan İmparatorluğu medeniyeti temsil etmiyor. O zaman vahşetin sona ermesi, ortak değerler etrafında medenî bir topluma yaşam alanı açılması bölgenin iç dinamiklerine bağlı. Bölgemizde olup bitenlere diplomasinin dar labirentleri dışında iddialı bir medeniyet projesi üzerinden bakabilmemiz gerekiyor. Tırmanan vahşet ve yamyamlık, ihtiyaç duyulan şeyi de gösteriyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Derin devlet' eşkıyâlıktır

Mümtaz'er Türköne 2007.02.01

Başbakan'ın tartışma başlatan "Derin devleti minimize etmek, mümkünse yok etmek gerekiyor." sözlerini, müstakbel gelişmelere karşı bir "uyarı" olarak okudum. Başbakan'ın uyarısı belki bir endişeye, belki bir duyuma, belki somut bir bilgiye dayanıyor.

Bize düşen "derin devlet"in önümüzdeki günlerde "fazla mesai" yapma ihtimalini, ciddiye alınması gereken bir öngörü olarak dikkate almak. Devlet içinde bir kanunsuzluk, kuralsızlık, hatta eşkıyâlık varsa ve Başbakan bunları önlemek yerine durumdan şikayet ediyorsa, ilk akla gelenin bu şikayetin kamuoyuna yönelik bir uyarı olmasıdır.

Mehmet Baki, dünkü Zaman'da derin devlet hakkındaki farklı yorumları, uzmanları ve siyasetçileri temsil edici bir yelpazede derlemiştir. "Derin devlet nedir?" sorusunun cevabını, herkes bir kanuna aykırılık durumu olarak veriyor. Devletlerin, "gizli" başlığı altında yürütülen güvenlik gibi görevleri var. Bu gizliliğin altında denetlenmesi zor bir karanlık bölge oluşuyor. Devlet görevlileri yetkilerini, kullandıkları kaynak ve imkanları "gizlilik" zırhından istifade ederek devleti korumak için değil, kendilerine çıkar sağlamak için kullanıyorlar. "Sağlanan çıkar", maddî bir kazanç elde etmeye veya doğrudan devlet içinde güç ve iktidar sahibi olmak gibi bir amaca hizmet ediyor. Kanunlarımızda yer alan "yetkileri şahsî çıkar ve nüfûz için kullanmak" suçunun kurumsallaşmış haline "derin devlet" adını veriyoruz.

"Derin devlet", devletin derinleri, ücra köşeleri değil; gizliliğin sağladığı derinliği istismar etmek demek. Bu yüzden derin devlet tam anlamıyla devletin de düşmanı. Neden? Eşkıyâlıkla devlet yönetilemez, devlet çıkarları korunamaz da ondan. Devleti var eden hukuktur, yaşatan halkın onun hukukuna duyduğu güvendir. Uluslararası itibarını sağlayan da aynı şeydir. Derin devlet, yani devlet görevlilerinin eşkıyâ yöntemleri kullanması, devletin kendisini var eden hukuku yok eder ve onu bir muz cumhuriyeti kadar itibarsız ve değersiz hale getirir. Bu yüzden bir devletin varlığına yönelik en yakın ve büyük tehdit "derin devlet"tir.

Belma Akçura'nın ve son olarak Cüneyt Arcayürek'in "derin devlet"i konu alan kitapları okunmaya değer. Bugüne kadar "derin devlet"e dair en sahici sözleri söyleyen ve üstündeki gizlilik perdesini aralayarak kimliğini, mantığını ve ideolojisini teşhir eden kişi, 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel oldu. Demirel, korkunun beslediği bir bataklıktan bahsediyor: "Derin devlet, normal devletin raydan çıkmış halidir. Ve devlet, korkudan raydan çıkar. Korku da, Osmanlı Devleti'nin dağılmasının sonucudur. Cumhuriyet'i kuranlar ordu mensubudur ve onlarda bu korku hâkimdir. Bu korkuyu hufre-i inkıraz (yani, uçurumun kenarına gelme) endişesi ya da pençe-i izmihlal (yani, çöküşün pençesine düşme) korkusu olarak nitelemek mümkün. Bu korku zihinlere yerleşti ve hiç çıkmadı... Çöküşün pençesine düştük, kalkın ey ehli vatan, devlet çöküyor biz kurtarıverelim, denir. Olay budur. Sonra, ehl-i vatan kaldırılır, (...) talebe hareketleri başlar, kan gövdeyi götürür; ya, iktidar gelip bu iş yürümeyecek, bari derin devlet işi üstüne alsın der ya da müdahale zemini doğar, derin devlet işe el

koyar ve alır iktidarı, muhtemelen kendi denetimindeki bir başka siyasî gruba verir." (2 Nisan 2005, Sabah) Bu sözlerin sahibi, siyasî tecrübesi itibarıyla gerçek bir "derin devlet" uzmanıdır, sözleri bu yüzden değerlidir. Bu sözler, derin devletin yeri geldiğinde müracaat ettiği, kendini meşrulaştırmak için kullandığı ideolojisini yansıtmaktadır.

Derin devletin dayandığı korkunun, her daim var olması gerekir. "Devleti korumak" görevi, yakın tehditlere dayandırılır. Bu tehditler yoksa, Demirel'in dediği gibi icat edilir. "Derin devlet", hukukun hakim olması gereken devlete silahın hakim olmasıdır. 12 Haziran 1997 tarihli Hürriyet'in manşeti, derin devletin nadiren görünen yüzünün resmi olduğu için, hatırlamaya değer. Refahyol Hükümeti'nin sonunu getiren derin devlet tehdidi manşette şu şekilde formüle edilmişti: "Gerekirse silah bile kullanırız."

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Devlet iktidarını değiştirmek

Mümtaz'er Türköne 2007.05.13

YÖK Başkanı Teziç, "doğrudan halk tarafından seçilecek cumhurbaşkanı"na itiraz ederken, bu düzenlemenin "siyasî çoğunluğun, siyasî iktidarla birlikte devlet iktidarını ele geçirmeye çalışması" anlamına geleceğini söylüyor.

Baykal da, cumhurbaşkanını halka seçtirecek olan anayasa değişikliğini Cumhurbaşkanı'nın veto etmesi gerektiği uyarısında bulunuyor. Gerekçesi Teziç'le hemen hemen aynı: "Tek kişi böyle bir halk desteğini arkasına aldığı düşünerek, Türkiye'nin devlet düzenini allak bullak eder."

Egemenliğin sahibi olan halkın hiçbir şekilde dokunamayacağı bir "devlet düzeni"nden ve hiçbir şekilde değiştiremeyeceği bir "devlet iktidarı"ndan bahsedildiğinin farkındasınız, değil mi? Aşkın (müteâl) bir güç mü bu?.. Bizim aklımızı, irademizi aşan bir "ilahî düzen"den, bir "Tanrı iktidarı"ndan mı söz ediyorlar? İdeolojiler basit iktidar ve çıkar çatışmalarına biraz makyaj, biraz estetik katmaya çalışırlar. Teziç ve Baykal'ın yalın anlatımında böyle bir gayret de yok. Üniversiteleri temsil eden bir anayasa hukukçusu, halkın dokunamayacağı, onu temsil eden siyasî iktidarın nüfûz edemeyeceği, hatta etmemesi gereken bir iktidar alanından bahsediyor. Anamuhalefet liderinin söyledikleri daha da vahim: Halk ile "devlet düzeni" arasında tam anlamıyla bir tezat olduğunu söylüyor. Öyle bir düzen ki, bekâsı halkın kapının dışında tutulmasına bağlı.

Peki bu "devlet iktidarı" ve "devlet düzeni" denilen şey ne? Bu iktidar kimin elinde? Bu düzenin içinde neden halk yok? Ve girmesine neden izin verilmiyor?

En basit bir siyasî rekabet konusu nasıl oluyor da bir "rejim sorunu" kisvesi ile karşımıza çıkıyor? Dünyanın her yerinde halkı dinî baskılardan korumak için uygulanan laiklik prensibi bizde neden devlet iktidarını korumak ve halkı devlet düzeninden uzak tutmak için kullanılıyor?

"Devlet iktidarı" dediğimiz şey, halkın denetimi dışında bir güç alanı yaratmaktan ibaret. Kurlsız ve denetimsiz YÖK imparatorluğunu mercek altına yatırın. Türkiye'de bilim, ortaçağlara özgü bir derebeylik düzeninin baskısı altında nefes bile alamıyor. YÖK bütün güç ve iktidarını, koyacak yer bulamadığı yolsuzluk dosyalarına soruşturma izni vermemek ve derebeyi-rektörlerini kayırmak için kullanıyor.

Siyasî iktidara alternatifi olmak için CHP en küçük bir çaba bile harcamıyor. Rejim gerginlikleri ve laiklik tartışmaları üzerinden zaten devlet iktidarı içindeki saltanatını sürdürüyor. Halkın desteği ile hükümet olmak

gibi bir emeği CHP niye harcasın? Solculuk, biraz da halka yakın olmak demek. Neden sol politikalar izlesin? Devlet iktidarı zaten elinde değil mi? İş Bankası'ndaki hisseleri gibi bu iktidarı muhafaza etmek yeterli değil mi?

Artık uyanma vakti geldi. Bu iktidarın sahipleri, Baykal'ın dilinden düşmeyen devletin kurumları değil. Kendini zayıf gören politikacının arkasına saklanmaya çalıştığı silahlı güç; ve devlet içindeki rantlara ulaşmaya çalışanların yaslandıkları askerî darbe kışkırtıcılığı ile Türk Silahlı Kuvvetleri'ni birbirine karıştırmayalım.

Devlet iktidarı ve düzeni halkın denetimi dışında kalan bir çıkar ilişkileri ağından başka bir şey değil. Güçlerini, iktidatlarını, çıkarlarını ve alışageldikleri rantlarını kaybedeceklerinden endişe edenler bu iktidarın yıkılmasına ve bu düzenin değişmesine direniyorlar.

Devlet iktidar ve düzeni, Çankaya kalesini savunuyor. Çünkü çıkar düzenlerini sürdürebilmek için bu kaleye ihtiyaçları var. Önce 367 engeli ile seçtirmediler, şimdi "halka seçtirmeyiz" diyorlar. Seçtirmemek üzerine hangi iktidar saltanatını sürdürebilir? Elbette, "devlet iktidarı".

Bu çıkar iktidarının ve derebeylik düzeninin halkın denetimi ile hizaya girmesi gerekiyor. Kimse çağdışı bir derebeylik düzenini, "teokratik bir devlet iktidarı" gibi tartışma ve sorgulama dışında tutmaya ve rejim zırhının arkasında korumaya kalkmasın.

Önümüzdeki seçim, partiler arasında değil halk ile kendisine devlet iktidarı adını veren bu derebeylik oligarşisi arasında geçecek. Bu düzen değişmez ise Türkiye, zenginlik, güvenlik ve itibar hayallerinden vazgeçmiş olacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sezer'inki rejim suçu

Mümtaz'er Türköne 2007.06.19

Meclis'in ikinci defa kabul ettiği Anayasa değişiklikleri, Cumhurbaşkanı tarafından referanduma götürülecek. Sezer'in ayrıca düzenlemenin iptali için Anayasa Mahkemesi'ne iptal davası açacağı da belirtiliyor.

Bir gazete bu haberi "ayıkla pirincin taşını" başlığı ile vermişti. Manzara şu: Demokratik sistemi dev dışlılardan meydana gelen koca bir makine gibi tasavvur edin. Cumhurbaşkanı, Anayasa değişikliklerini engellerken, referandum sürecini kısaltan kanunu iade ederken şunu yapıyor: Bir demir çubuğu dışlıların arasına yerleştirerek makineyi durduruyor, çalışamaz hale getiriyor. Cumhurbaşkanı, önceki vetosunda Anayasa değişikliği paketinin "rejim değişikliğine yol açacağı" gerekçesini öne sürmüştü. Aynı gerekçenin devam ettiği anlaşılıyor.

"Rejim" nedir? Demokratik sistemi işletme teşebbüsü, nasıl "rejim değişikliği" olarak nitelenir? En küçük bir siyasî ihtilafı rejim tartışmasına dönüştürme mahareti, kime ne kazandırmaktadır?

"Rejim" deyince birilerinin aklına hemen laikliğin, cumhuriyetin erdemlerinin geldiği aşıkâr. Ancak "rejim" aslında bildiğimiz "düzen" veya "nizam" kelimesinin Frenkçesi. Kısaca tek başına kullandığınız zaman çok fazla bir anlam ifade etmiyor. Demokratik bir düzenin bize sunduğu özgürlükler içinde "rejim sorunu"na daha makul ve insancıl bakmamız gerekiyor. Sağlıklı bir toplumsal hayatı sürdürebilmek için bir siyasal düzene ihtiyacımız var. Adalet tevzi edilecek, güvenliğimiz sağlanacak. Hukuk devleti bu işlerin hukuk normlarına bağlanmasını, bir intizama ve kurallara bağlanmasını ifade ediyor. Böylelikle bir demokratik rejim ortaya çıkıyor. Toplumsal hayatı sağlıklı bir şekilde sürdürebilmek, bireysel özgürlükleri garanti altına alabilmek ve devlet gücünün keyfi kullanımını engellemek için prensipler va'z edip, bunlara uyuyoruz. Devlet iktidarının dinî inançlara ve din

karşıtı ideolojilere ve felsefi düşüncelere eşit mesafede durmasını, yani laiklik prensibini bu rejimi, yani düzeni sürdürmek için gerekli görüyoruz.

Bizim yaşama amacımız laik bir düzeni tesis etmek ve laik bir düzeni sürdürebilmek değil. Tersine laik düzenin amacı bizi barış ve huzur içinde yaşatmak. Bizim için var olan siyasî düsturları bir kudsiyet halesi içine sokup dokunulmaz hale getirdiğiniz zaman, üstlendikleri işlevleri yerine getiremez hale gelirler. Unutmayalım: Biz laik cumhuriyet rejimi içinde yaşamak için dünyaya gelmedik. Laik cumhuriyet rejimi bizi özgür, onurlu ve huzurlu vatandaşlar olarak yaşatma kapasitesine sahip olduğu için değerli. Her şey bizim için. Bizler, biz insanlar bazı şeylerin aracı değiliz. Devlet bizim için var. Siyasî iktidar bizim için var.. O zaman laiklik, cumhuriyet ve bunları içerecek şekilde rejimden bahsettiğimiz zaman, aslî amacı kamu yararı olan kurallardan ve bu kuralların oluşturduğu bir sistemden yani rejimden bahsediyoruz. Cumhurbaşkanlığı seçimine dair Anayasa'da yer alan kurallar, sistemin bütününe işleyişine etkide bulunduğu için sahip olduğumuz rejimin bir parçası idi. Anayasa Mahkemesi eliyle rejime dair bu kurallar, kısaca rejim ihlal edildi. Daha önce işleyen kurallar, Cumhurbaşkanlığı seçimini etkilemek için değiştirildi. Anayasa Mahkemesi kararı bir "rejim değişikliği kararı" idi. Sistem durdu, tıkanı. Rejim değişikliği yolu ile rejim işlemez hale geldi. Bunun üzerine Meclis, yeni bir çıkış yolu aradı. Cumhurbaşkanının Meclis tarafından seçimi imkânsız hale geldiği için halka gitmeye karar verildi.

Anayasa değişikliklerinin referanduma götürülmesi, halka "Cumhurbaşkanını sen seçmek ister misin?" diye sormak anlamına geliyor. Evet oyunun yüksek çıkacağı ortada. O zaman Cumhurbaşkanı referandum seçeneğini işleterek rejimin tekrar işlemlerini geciktirmeye çalışıyor. Cumhurbaşkanı tek başına Çankaya'da, Türkiye'nin yeni cumhurbaşkanını seçmesini engellemek için her aracı kullanıyor. 8 Haziran'da imzaladığı kararı, kendisine tanınan sürenin sonuna kadar bir hafta daha bekletmesi, bir yetkinin ve hakkın suistimali değil mi? Kanuni süresi sona eren Cumhurbaşkanı, yeni cumhurbaşkanının seçilmesini geciktirmek için elinden geleni yapıyor; yani ilave süresini uzatıyor. Seçimle gelen birinin elindeki yetkileri kullanarak kendi koltuğunu koruması, rejimin temel esaslarına müteallik bir ihlal değil mi? "Rejim değişikliğine gitme" suçu doğrudan A. Necdet Sezer tarafından ısrarla işlenmiyor mu?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kemalizm'in altı oku

Mümtaz'er Türköne 2007.07.29

Zafer Hoca'nın işi zor. Kapkara bir cehaletin, tabulaşmış önyargıların ve "vurun söyletmen" tarzı körleşmiş bir şiddetin hakim olduğu dünyanın hemen kenarında anayasa hukukunun hassas konularını tartışıyor. Maksudı "ideolojisi olmayan bir anayasa"yı savunmak. AK Parti içinden, Baykal'ın dediği gibi "dakika bir gol bir" tarzında Atatürk'e ve cumhuriyet rejimine yönelik bir saldırı falan yok ortada.

Nitekim Profesör Üskül de Atatürk'ü ve onun liderliğini, tam da saygın yerine yerleştirerek sözlerine devam ediyor. Üstelik "Kemalizm anayasadan çıkartılmalı" manşetine bakarak, "hayır çıkartılmasın" diye ayağa kalkacak olanların, cahil durumuna düşmek istemiyorlarsa biraz sabırlı olmaları gerekiyor. Çünkü Anayasa'mızda "Kemalizm" zaten yok. Hatta çoğu kişinin yanlış bildiği şekilde "Atatürkçülük" de yok. Anayasa'mızdan çıkartılması gereken, Zafer Hoca'nın sözlerinin özü olan "ideoloji"nin kendisi. Bu ideoloji de, bugün Baykal'ın başında bulunduğu Cumhuriyet Halk Partisi'nin altı okunda temsil edilen ideolojiden başka bir şey değil.

1927 yılında Anayasa'ya Cumhuriyet Halk Fırkası'nın dört umdesi giriyor: 1931 yılında bu umdeler altıya çıkartılıyor ve daha sonra anayasanın ikinci maddesine: Cumhuriyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik,

Milliyetçilik ve İnkılapçılık şeklinde yerleştiriliyor. 1936 yılında parti ile hükümet birleştiriliyor; valiler CHP'nin il başkanları oluyor. Bu yıllar Avrupa'da faşizmin yükseldiği yıllar. "Altı Ok" da, o dönemde CHP'de temsil edilen Türk faşizminin formülasyonu olarak temayüz ediyor. Atatürk öldüğü zaman İnönü'nün Mussolini'nin unvanı olan "Duçe"den iktibas ederek kullandığı "Millî Şef" unvanı, bu faşizan özentiyi ifade ediyor. İnönü döneminde formüle edilen bu ideolojiye "Kemalizm" adı veriliyor. Kemalizm adını verdiğimiz ideoloji bu yüzden CHP'nin ambleminde bulunan "altı ok"tan başka bir şey değil. Bu oklar "Kemalizm'in altı oku" olarak biliniyor.

27 Mayıs darbesini yapanlar, sırtlarını yasladıkları "hür dünya" ile çok uzak düşmemek için "Kemalizm" kelimesi yerine "Atatürkçülük" deyimini tercih ediyorlar. Atatürkçülük, 1960'tan sonra kullanılmaya başlanıyor ve demokrasiye, ülkenin itibarına darbe vuran diktacı geleneğin arkasına saklandığı bir maskeye dönüşüyor. Bugün Anayasa'mızda "Atatürkçülük" ibaresi de yok; onun yerine "Atatürk milliyetçiliği" tabiri, başlangıç kısmında üniter-ulus devletin referansı olarak kullanılıyor.

Bugün "Atatürkçülük" dendiği zaman, ne anlama geldiği konusunda çok farklı rivayetlerin birbiriyle çatıştığı anlamsız bir dünyanın içine girmeniz gerekir. Bu dünyada "gerçek Atatürkçülük", "Saf Atatürkçülük", "En doğru Atatürkçülük", "Gerçek Kemalizm" gibi ifadelerle karşılaşsınız. Kabaca bugün Atatürkçülük başlığı altında, Soğuk Savaş dönemine özgü üçüncü dünyacı sol milliyetçilikten başka bir şey bulamazsınız. "Bütün bu farklı düşüncelerin, ideolojilerin Atatürk ile ilgisi nedir?" sorusunun da kestirme bir cevabı var: Hiçbir ilgisi yok. Geride bir dogma ve kalıplaşmış bir öğreti bırakmadığını ısrarla vurgulayan Atatürk, engin bir ferasetle bu saçma sapan düşüncelerin kendisi ile bir ilgisi olamayacağı öngörüsünde bulunmuş. Elimizde tek kriter var: Atatürk Atatürkçü değildi. Atatürk'ü seven ve ona şükran duyan herkesin Atatürk'e mal edilen bu totaliter ve çağdışı "düşünce sistemleri"nden uzak durması ve O'nun vasiyeti gereği "aklı hür, vicdanı hür" vatandaşlar olmaya çalışması gerekir. Atatürk Atatürkçü değildi, bugün Atatürk'ten bir düşünce sistemi çıkarttığını iddia edenler, sadece demokrasiye ve halka karşı düşmanca fikirleri savunurken Atatürk'ün arkasına saklananlardır. Zafer hoca tamamıyla haklı: Faşist İtalya'dan özenerek Anayasa'ya taşıdığımız "Kemalizm'in altı oku"nun bugün kalan izlerini de Anayasa'dan silmek zorundayız. Başka türlü ilerleyemeyiz. CHP bile, mağlubiyetler zincirini kırmayı ilk adım olarak bu "altı ok"tan vazgeçerek başarabilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ulus devletin cumhurbaşkanı

Mümtaz'er Türköne 2007.08.19

"Millet"in, herkesin üzerinde uzlaşabileceği yegane tanımı şudur: "Kendisini millet olarak gören topluluğa millet denir." Bu tanım millet dediğimiz homojen varlığı sübjektif ölçüye bağlamakta; topluluğun iradesini merkeze yerleştirmektedir.

Ulus devlet tek bir millete dayanan devlettir. Yaşadığımız çağa uygun devlet modeli budur. Ancak ve ancak tek bir ulusa dayanan devlet bugünün dünyasında karşısına çıkan sorunlarla baş edebilir; dengeli ve sağlıklı bir bünye ile yoluna devam edebilir. Sağlam bir ulus devlet, kendini bir millet olarak gören topluluğun devletidir. Abdullah Gül, tek başına kişiliği, üslûbu ve siyasî birikimi ile koskoca bir ulus devletin cumhurbaşkanı olacak. Aynı anda hem milleti, hem de devleti tek başına temsil edecek. Saçma sapan cumhurbaşkanlığı ölçülerini,

Gül'ün beyninin içini ve niyetini okumaya dayalı akla zarar spekülasyonları kenara bırakarak asıl şu soruyu sormamız lâzım: "Abdullah Gül'ün ulus devleti temsil yeteneği ne kadar?" Bu sorunun cevabına kestirmeden ulaşmak için belki şu karşılaştırmayı ekleyebiliriz: "Ulus devleti temsil yeteneği Abdullah Gül'den daha iyi başka bir cumhurbaşkanı adayı bulabilir miyiz?" Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığına, belki her şeyden önce bu sorunun cevabı olarak yaklaşmalıyız.

Demokratik kurallar ve yöntemler en doğru sonucu buluyor. Türkiye'de ulus devleti temsil yeteneği Abdullah Gül'den daha yüksek sadece AK Parti lideri var. Bu iki kişinin ortak iradesi ile biri aday olduğuna göre varacağımız sonuç ortada. Devletin tekliğini sürdürmek, milleti tek parça halinde tutmak, yani ulus devleti yaşatmak önümüzde duran en önemli görev ise; bu görevi demokratik temsil yeteneği bütün ülkeye eşit oranda yayılan Abdullah Gül'den daha iyi kimse yapamaz. Söz konusu ettiğimiz şey, Türkiye nüfusunun tamamı için potansiyel olarak geçerli olan bir temsil iddiası. Güneydoğu'da yaşayan bir Kürt de, Toroslarda yaşayan bir Yörük'te, Abdullah Gül'e kendisini aynı ölçüde yakın hissedecek; zengini de fakiri de onu kendisi addedecek. Bir ulus devlete yakışan cumhurbaşkanı, ancak böyle bir şey olmalı. Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı ile ulus devletin yara alacağını öne sürenlerin kafasında ulus devlet değil başka bir şey var. Farklı sesleri boğarak ülkeyi kafalarındaki ulusun yaşadığı bir cehenneme çevirmeye kalkanlar bugün tamamıyla iflas etmiş durumdalar. Yok saymak, kimlikleri yok etmek, silah zoruyla tek tipleştirmek, böylece ortaya üniformalı bir toplum çıkartmak projesi; yani "zorlamalarla bir ulus yaratma" çabaları kalın bir duvara gelip tosladı. Böyle bir ulus ortaya çıkmadı; akıllı olanın kavraması lazım ki, bundan sonra da çıkmayacak. Türkiye'nin etrafını tel örgülerle çevirip içinde yaşayanlara akılsız veya deli muamelesi yapanları, bizim tecrit etmemiz gerekiyor. 1984'ten beri yaşadığımız ayrılıkçı terörün üzerindeki bu akla zarar zorlamaların payını artık teslim etmemiz lazım. Belki hepsinden önemlisi ulus devleti yaşatma idealinin önündeki en önemli engelin, toplumu kamplaştıran, kutuplaştıran bu zorlama tektipçilik olduğunu fark etmek zorundayız.

Türkiye'nin ulus devlet modeli "çokluk içinde birlik"tir. Bizim kültürümüzde yüzyıllarca "kesret içinde vahdet" adıyla hakim olan bu düsturun, demokrasi ile zenginleştirilmiş bir formuna ihtiyacımız var. İnsanlar sevdikleri, önemsedikleri, vazgeçilmez addettikleri farklılıklarını diğerlerinin saygısı ile yaşayacak ve bu farklılıklara gösterilen saygının karşılığı olarak diğerleriyle birlikte tek bir bütünün parçası olduğunu idrak edecek.

Türkiye'nin ulus devleti yaşatma konusunda büyük avantajları var. İmparatorluk birikimi yanında, tehlikeli coğrafyası bile önemli fırsatlar sunuyor. Devletin zorlama ve şiddet içeren uygulamalarını meşrulaştırmak için üretilen paranoyaların aksine, Türkiye'de bütünleşme eğilimleri ayrılıkçı eğilimlerden çok daha kuvvetli.

70 milyonun geleceği de birlikte yaşama iradesini, yani ulus devletin milleti olma kararını kuvvetlendirecek ortak paydalara ihtiyacımız var. Şimdi bu ortak paydalara, Abdullah Gül'ün yumuşak ses tonunu ve hiç eksilmeyen tebessümünü ekleyeceğiz. Ulus devleti yaşatmak için daha iyi bir fikri olan var mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Numaracı Cumhuriyetçiler"

Mümtaz'er Türköne 2007.09.06

"Numara" çoğumuzun Türkçe zannettiği, gerçekte ise Fransızcadan dilimize geçen kelimelerden (numéro) biri. Sayıları, varlıkları sıralamak veya nitelemek amacıyla kullandığımız zaman "numara" vermiş oluyoruz.

"Numara çevirmek" tabiri de, kelimeyi aldığımız kültür dünyasına ait. Daire şeklindeki eski telefon kadrantlarının "çevrilmesi", bugün de tuşlu telefonlar için alışkanlıkla tekrarlanıyor. Asıl yaygın anlamı ise Fransızların

kullandığı gibi, sayılar üzerinden oynanan kumar aletlerinin döndürülmesinden hareketle "dalavere", "hile", "aldatmaca" şeklinde kullanılması. 2. Cumhuriyetçileri "Numaracı Cumhuriyetçiler" olarak itham etmek de, "numara" kelimesinin bu çift anlamıyla ilgili.

Hadi Uluengin, Hürriyet'teki dünkü yazısında okuyucuyu aydınlatıyor ve Batı aleminde cumhuriyetin numaralandırılması geleneğini özetliyor. "Statüko Zabtiyeleri" olarak nitelediği, özgürlük karşıtlarını açığa düşürüyor.

"2. Cumhuriyet" tabiri, bugünkü yaygın kullanımını Mehmet Altan'a borçlu. Altan, liberal demokrasinin Türkiye'deki en istikrarlı ve tutarlı temsilcisi. Otokratik ve hiyerarşik toplum projesine karşı bugüne kadar çok etkili eleştiriler getirdi. Yerleşik statükodan, iktidarı bir ucundan yakalayanlara kadar geniş bir iktidar yelpazesi hemen her ülkede var. Ama siyasal ve toplumsal düzeni özgürlükçü eleştirilerle hizaya getiren; bireyi devlet karşısında her hal ve şartta savunan muhalif sesler her zaman çok nadir bulunur. Bu yüzden Mehmet Altan'ın ısrarla takip ettiği "Cumhuriyet'i demokratikleştirme" projesi ileri ve medenî bir topluma ulaşmak için çok önemli ve değerli. Üstelik liberalizm bir ideolojik tercihten ziyade, ideolojik tercihleri bireylere bırakan ve bu tercihlere saygı gösteren bir yaklaşımı temsil ediyor. Demek ki, Türkiye'nin liberal eleştirilere ve doğal olarak Mehmet Altan'a çok ihtiyacı var.

Ancak "2. Cumhuriyet" nitelemesi Mehmet Altan'a ait değil. "2. Cumhuriyetçiler"e yönelik eleştirilerdeki "numara"yı fark etmek için bu tabirin ilk defa nerede ve kim tarafından kullanıldığı önem kazanıyor.

"2. Cumhuriyet" tabiri ilk defa 1960 yılında "Kurucu Meclis"te CHP'liler tarafından kullanılıyor ve savunuluyor. "2. Cumhuriyet" in sahibi olan Kurucu Meclis'in 222 üyesi CHP'lidir. CHP'liler 27 Mayıs darbesi ve darbecilerle kendilerini özdeşleştirmişlerdir. 2. Cumhuriyet'in temel felsefesi de CHP'nin "İlk Hedefler Beyannamesi"nde yer alan, 1924 Anayasası'nın değiştirilmesi programıdır. Bu beyannamedeki ilkeler, olduğu gibi 61 Anayasası'nda yer almıştır.

2. Cumhuriyet tabirinin ilk defa bu dönemde kullanılmasının, anayasa tekniği açısından mantıklı bir tarafı var. Siyasal sistemler birey hak ve özgürlükleri ile devlet iktidarı arasındaki ilişkileri düzenleme biçimine göre birbirinden ayrılır. Bunun için egemenliğin içinde mevcut olan erkler kendi içinde ve diğerleriyle farklı biçimlerde ilişki içine sokulur. Demokratik siyasal sistemler içinde yer alan başkanlık, yarı başkanlık ve parlamenter sistemin yekdiğerinden farkı, (yargı hepsinde bağımsız olduğu için) yürütme ve yasama arasındaki ilişkiyi farklı şekillerde düzenlemesidir. 1924 Anayasası'nın Meclis ve çoğunluk sisteminden, iki meclisli zayıf icra ve yasama organına geçişi temsil eden 61 Anayasası, Fransızların numaralandırma yaklaşımına uygun şekilde "2. Cumhuriyet" tabirini hak edecek köklü bir değişikliği temsil etmiştir. Seçilmişlere güvensizliğe dayanan bu sistem iktidarsız bir iktidar ve yasa çıkartamayan bir yasama organı, dolayısıyla "yönetemeyen bir demokrasi" ortaya çıkartmıştır.

12 Eylül düzeni biraz da 61'in yetersizliklerine tepki olduğu için cumhurbaşkanlığı makamı ile paylaşılan ve MGK ile denetlenen güçlü bir icra ortaya çıkartmıştır. 60 yılındaki Kurucu Meclis'in yaklaşımına sadık kalırsak, 82 Anayasası dönemini 3. Cumhuriyet olarak isimlendirmek doğru olacaktır. Şayet gündemde olan "sivil anayasa" hayat bulur, erkler arasındaki dengeleri değiştiren yeni bir anayasa kabul edilirse bu sefer 4. Cumhuriyet dönemi başlayacaktır.

Kısaca, Cumhuriyet'i numaralandırma geleneğinde bir "numara" varsa, bu "numara" CHP'ye ait.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Birahaneye mahalle baskısı"

Vatandaş, hukuk devletinde demokratik hakkını kullanıyor. Önce yaşadığı çevreye, mahallesine sahip çıkıyor. Bir durumdan rahatsız, rahatsız olduğu sorun mahallenin ortak sorunu.

Önce sivil bir inisiyatif geliştiriyor. Üç bine yakın imza topluyorlar. Birlikte, Anayasa'da zikredilen dilekçe hakkını kullanıyorlar ve topladıkları imzaları valiliğe veriyorlar. Sorun mahallelerinde bulunan bir birahane. Mahalle sakinleri birahaneden rahatsız. Birahane müşterilerinin kafayı bulduktan sonra hanımlara sarkıntılık etmelerinden, ana caddeyi işgal etmelerinden şikâyetçiler. Birahane müdavimlerinin kendi aralarında çıkarttıkları kavgalar da başka bir şikâyet konusu. Özetle söz konusu olan, mahallenin huzuru ve asayışı. Başka ne yapabilirler?

İnisiyatifin kendisi bütünüyle medenî. Mahalleli bir araya gelip birahänenin camlarını aşağıya indirmiyor. Sarkıntılığa uğrayan hanımların yakını olan gençler, meseleyi bir namus meselesi yapmıyorlar. Kanı kaynayan mahallenin delikanlıları bir araya gelip birahane müdavimlerine meydan dayağı atmıyor. Bunların yerine imza toplanıyor ve kamu makamlarına müracaat ediliyor. Konya'nın merkez ilçelerinden Selçuklu ilçesinin Sancak Mahallesi sakinleri, mahallelerinde ana cadde üzerindeki birahaneden kurtulmak için bu yola başvuruyorlar. İşte bu haber büyük gazetelerden birinde "Birahaneye mahalle baskısı" başlığıyla veriliyor.

Bir mecaz olarak kullanılan "mahalle", bu örnekte adı sanı belli bir mahalle olarak yer alıyor. Sancak Mahallesi sakinleri, birahaneden ve orada bira içip sarhoş olanlardan hoşlanmıyorlar. İnsanların "içki içme özgürlüğü"ne engel olmak için teşebbüse geçiyorlar. "İçki içme özgürlüğü"nin kendisini gerçekleştirdiği birahane üzerinde üstelik üç bin imza ile baskı kuruyorlar. "Birahaneye mahalle baskısı" başlığının bize ihsas ettiği durum: İçki içme özgürlüğünün önemli bir unsur olarak içinde yer aldığı "laik yaşam biçimi" ağır bir darbe yiyor.

Sancak Mahallesi sakinlerinin birahane üzerinde oluşturduğu baskı ile "laik yaşam biçimi"ne karşı anayasa ve kanunların dışında en yaygın, en köklü üstelik en sosyal tehlikeyi teşhis etme imkânı buluyoruz. Mahalleden gelen baskıya karşı laik bir direnç geliştirilecek. Mahalle baskısına mahalle baskısı ile karşı konulacak. Bunun için kendi mahallenizi kuracak ve kendi baskınızı oluşturacaksınız. Eski Cumhurbaşkanı'nın yaptığı gibi, Ramazan günü elinizdeki kadehi havaya kaldıracaksınız. Resmî toplantı ve resepsiyonlarda garsonlar içki tepşilerini dolaştırırken, mahalleliler kimin alkol aldığını kimin almadığını takip edecek ve böylece "laik olmayan"ları mimleyecek. Başkaları Ramazan'da içkili lokantaların neden kapandığını merak edecek. Belediyenin işlettiği turistik yerlerde, menüde neden içkilerin yer almadığını soranlar çıkacak. İçkili mahalle baskısı, içkiye karşı olan mahalle baskısını bastırarak.

Laik yaşam biçimi üzerindeki mahalle baskısına "içki içme özgürlüğü"ne dayanarak karşı çıkınca ortaya daha büyük sorunlar çıkıyor. İçki içmek dinimize göre haram. Yerleşik dinlerin koyduğu yasakların toplumla ilgili bir nedeni mutlaka vardır. Alkollü içki reklâmlarının yasak olması ile dinin içkiyi haram kılması aynı sebebe yani insan sağlığına dayanır. Alkol beyne, karaciğere, kalbe ve akciğerlere zararlıdır. Sırf dinin haram kıldığına karşı çıkmak, genel kural olarak laikliği değil sağlığa zararlı olanı savunmaktır. Üstelik sağlığa zararlı olanı savunurken laiklik de zarar görmektedir. Çünkü doğrudan laikliğin kendisi "sağlığa zararlı", dolayısıyla akla aykırı bir prensibe dönüşmektedir.

Sancak Mahallesi sakinlerine, "birahane üzerinde kurduğunuz mahalle baskısı laikliğe aykırı" desek, "o zaman al o laikliği başına çal" cevabını hak etmiş oluruz. Hem de fazlasıyla. Tababet ve din, alkol hakkında aynı şeyi söylüyor. Alkolün yol açtığı toplumsal zararlara karşı ayağa kalkan mahalle sakinlerini "mahalle baskısı" kurmakla suçladığınız zaman, alkol reklâmı yasağı getiren Reklâm Etik Kurulu'na da, mahallenin huzuruna da karşı çıkmış oluyorsunuz.

Bize düşen, Sancak Mahallesi sakinlerinin şahsında, sağlığınıza ve huzurumuza zarar veren alışkanlıklara karşı "baskı" kuranlara destek olmaktan ibaret. Ülkemizin huzuru; akıl, ruh ve beden sağlığı, yani kamu esenliği adına Sancak Mahallesi sakinlerini ve kendisine sahip çıkan bütün mahallelileri tebrik ediyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dönekliğin hesabı

Mümtaz'er Türköne 2007.12.28

Döneklik muhabbetleri saf retorikten ve polemikten ibarettir. Polemik, eleştirinin kişiselleştirilmiş halidir. Bizde eskiler buna "şahsiyyât" derlerdi.

Anlaşabildiğimiz nokta "dönek" tabirinin "dönme" gibi inancını değiştiren insanlar için kullanıldığıdır. İnanç değiştirme ise baktığınız yere göre iki türlü olur. Hak yoldan yanlış yola dönene "mürted"; yanlış yoldan hak yola gelene de "muhtedî" denir.

Marx'ın sosyal demokrasinin fikir babası olan Bernstein'i "dönek" sıfatıyla anmasından beri "döneklik" ideolojik tartışmaların, hizip çekişmelerinin neredeyse tuzu biberi olmuştur. Değişmeyen kural şudur: Örgüt içinde bir çıkar ihtilafı söz konusu olduğunda iktidarı elinde tutanlar saf inancın sahipleri, azınlıkta kalanlar ise "dönek"tir.

"Emanet olan davayı kucakladım. Hiçbir şeye aldırmadan yürüyorum. Geri dönersem vurun. Davadan döneni vurun" ifadeleri, 70'li yıllarda Türkeş'in kitaplarından birinin arka kapağında yer alıyordu. Kitabın içinde yer almayan bu şiddet kokan cümleler, sonraki baskılarda çıkartıldı; ama bu sözlerin Türkeş'e ait olup olmadığı bugün hâlâ tartışılıyor. Merak edenlere doğrusunu ben söyleyeyim. Dönekliğe dair aşılması zor bu retorik İtalyan faşizminin yıldızı, II. Dünya Savaşı'nın İl Duce'si Benito Mussolini'ye ait. . Yine çok bilinen "Ben sizi sokaklarda ispanak fiyatına satılan demokrasiye değil, bir büyük birliğe çağırıyorum" sözleri de bu kitapta yer almaktadır. Faşizmin gerçek teorisini Mussolini'dir. Franco'nun, Hitler'in de düşüncelerini ve muhakemesini örnek aldığı bu adam, aslında faşizmin basit bir formülünü verir. "Faşizm nedir?" sorusuna Mussolini'nin verdiği cevap şudur: "Benim o anda düşündüğüm şeydir." Mussolini'nin diğer faşist liderlerden çok farklı bir özelliğini de kaydedelim. Mussolini'nin mesleği gazetecilikti.

İdeolojiler tarihinin bütün döneklerini alt alta yazdığımız zaman karşımıza şu sonuç çıkıyor: Farklı düşünen, eleştiride bulunan, karşı çıkan herkes dönektir. Gücü elinde bulundurana biat etmeyen; keyfiliğe itiraz eden, hesap soran ve iktidarın denetimini isteyen herkes dönek olarak anılır. Buradaki "iktidar"ın bir ülkedeki hükümet değil, medyadaki de dâhil her tür kapalı devre örgütleri elde tutanlar olduğunu hatırlatayım. Aslına uygun kullanımı ise ideolojik örgütlere hâkim olanlara karşı çıkan herkes dönektir. Düşünmeden itaat edenler, düşünmeden onay verenler kendi kofluklarını ele verdiği için eleştirenlerden nefret ederler ve bu "dönek" sıfatını onlar için büyük bir memnuniyetle kullanırlar.

Zamanın ve şartların değişmesine ayak uyduranlar; düşünceyi çağa taşıyanlar da, düşüncelerinden dolayı değil, kurulu iktidarlara rahatsız ettikleri için "dönek" sıfatıyla ödüllendirilirler. Her türlü iktidar statükodan beslenir ve değişiklikten hoşlanmaz. Değişmeyi kavrayanlar ve çağı doğru okuyanlar statükoyu sarstıkları için dönek sınıfına dahil olurlar.

Hürriyet'te Ahmet Hakan'ın benden sorduğu şey aslında tam da bu yüzden "Dönekliğin Hesabı"ndan başka bir şey. Neyi sorduğunu anlatmak için yine ideolojiler tarihinin ince polemikleri arasında "döneklik" ile "eyyamcılık (oportünizm)" arasındaki farkı açıklamak gerekecek. Bu farkı özellikle eyyamcılığı gizlemek için döneklik maskesi arkasına saklananlar ve "döneklik itirafları"na girişenler çok iyi bilirler. Bu durumun Türkçesi, çıkarı inançla savunmaktır. Çıkarı inançla savunmanın en kestirme yollarından biri ise başkalarından dönekliğin hesabını sormaktır. Ahmet Hakan'ın bana ait olmayan sözler üzerinden benden dönekliğin hesabını sorarken kendi "ayş eyyamı"nı döneklik üzerinden meşrulaştırmasına beni alet etmesi gibi. Dönekliğin macerası, eyyamcılıktan farklıdır. Anlatılması en zor meslek eyyamcılarinkidir.

Ben hiçbir şey adına kimseden hesap sormuyorum. Sadece ve sadece sözün değer taşıdığı ve tartışıldığı bir ortam ve muhataplar arıyorum. Önümüzde bu sefer gerçekten tarihî bir fırsat var. Herkesin alışkanlıklarının ve ezberlediklerinin esiri olduğu bir hengamede birilerine de ezber bozmak görevi düşmeli.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

2007: Nehrin daraldığı yer

Mümtaz'er Türköne 2007.12.30

Zamanı bir nehre benzetmek, antik çağlardan kalma bir metafordur. Herakleitos'un 25 asrı aşan "panta rei" (her şey akar) sözü, "bir nehirde iki kere yıkanılmaz" cümlesiyle birlikte gidenin bir daha geri gelmediğini, zamanın değişmesiyle her şeyin değiştiğini anlatır.

"Bir nehirde iki kere yıkanamazsınız", çünkü ne siz artık eski sizsiniz, ne de nehir artık eski nehirdir. Öyleyse 2008'e girerken tıpkı dünya gibi Türkiye'nin artık eski Türkiye olmadığını, bizlerin ve uğraştığımız sorunların da yaşanmışlıkların ilave yükleri ile eskileri olmadığını idrak etmemiz gerekir.

2007 yılı zaman nehrinin daraldığı yerde yaşandı. Daralmanın olduğu yerin önünde akış yavaşlar. Ama aynı yere daha çok şey birikir. Geçmişin bütün tortuları bu darboğazı kapatır. Zaman yavaş akmaya başlar. Darboğazın hemen sonrasında ise birdenbire hızlanan, delicesine coşan bir akış görünür. 2007 yılı darboğazın önünde yavaşlayan, bu yüzden fazladan birçok şeyi bünyesinde toplayan bir yıl oldu. Uzun, çok uzun bir tarihin döküntüleri, uzantıları tıpkı sele kapılıp sürüklenen ağaç parçaları gibi gelip bu darboğazda birikti. Akış halindeki su yani zaman sabırlı ama aşındıran bir güçtür. Tarih bu birikintiler arasında bir yol bulup hükmünü icra etmeye ve hızlanmaya çalışıyor. 2008, bütün bu badireleri aşmış olarak coşkun bir şekilde akmaya, gerisinde kalanları da önüne katıp sürüklemeye hazırlanıyor.

2007'ye damgasını vuran en önemli olay 27 Nisan Bildirisi değildi. 27 Nisan Bildirisi'nin müsavi dozda bir cevapla hükümet tarafından sahiplerine iade edilmesiydi. 27 Nisan Bildirisi'ni kaleme alanlar geçmişten gelen

tecrübe ile her şeye hazır; ama bildirinin zarfıyla beraber olduğu gibi geri gönderilmesine hazır değillerdi. Aynı nehirde iki kere yıkanılmadığını, her silahlı müdahalenin birbirinden farklı olmasıyla anlamıştık. Şimdi, müdahale teşebbüslerinin nasıl akim bırakıldığını da öğrendik. Darboğazın önünde biriken molozlardan geleceğin nasıl temizlendiğini de görmüş olduk. Geride bıraktığımız şeyin 200 yılın en önemli dönemeci olduğunu bütünüyle kavrayabilmemiz için zamana ihtiyacımız var. Ama bugünden 2007 yılının tarihi "başarısız kalmış bir darbe teşebbüsü"nün yer aldığı bir yıl olarak geçeceğini öngörebiliriz.

200 yıla yaklaşan modernleşme tarihimizin başarması gereken nihaî hedef, toplumun kendi kaderine hükmetmesi idi. Çünkü modernlik böyle bir şeydi. Toplumu henüz reşit olmamış ve sürekli çocukluk evresini yaşayan bir "sürü" olarak gördüğünüz, kurumlarınızı da bu varsayıma göre oluşturduğunuz bir toplumun modernleşmesi imkânsızdır. Öyleyse bu "reşit olamama durumu"nun toplumun iradesi ile değişmesi ve vasilerin görevlerinin sona ermesi gerekiyordu. 27 Nisan Bildirisi vesayet iddiasının yenilenmesi idi. Verilen cevap ise, bu vesayet görevinin artık sona erdiği oldu.

Bu tarihî dönüşümü sağlayan ana saikin, toplumun artık gerçekten kendi kaderine hükmetmeye başlaması olduğunu fark etmemiz şart. Her şeyin devletle ve devlet için mümkün olduğu bir tarihsel evre, zamanın zorlaması ile sona erdi. Cılız, çelimsiz bir devletin üzerine yeni çağın getirdiklerini yüklemeye kalktığınız zaman her şey çöker. Devletin başlangıçtaki doğal sınırlarına geri çekilerek, aslî görevleriyle uğraşması dışında yaşayabilme şansı kalmamıştı. Tarih hızlandı. Devlet ve onun bekçileri, ellerindeki silahla toplumu yönetme imkânı ve vasatı bulamadılar. Toplumun iradesi bu tarihî fırsatı gördü ve zarif bir el hareketi ile, zamanı geriye çevirmeye çalışan ana kapağı açtı, nehrin daralan yerinden çekip çıkardı.

2008 baş döndürücü hızla seyreden bir yıl olacak. Darboğaz aşıldı. Hayat normale döndü. Taşlar yerli yerine oturdu. Darboğazın gerisinde kalanlara ağıt yakanlara, eski ayrıcalıklı günlere özlem duyanlara hatırlatılacak tek şey var: Nehir artık eski nehir değil; bizler artık eski biz değiliz.

2008 yılının hayırlara vesile olacağı inancıyla...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Geçmişini pazarlayan adam

Mümtaz'er Türköne 2008.01.03

"Dönek" lafı ideolojilerin dar dünyasına ait; ama bu sözü önüme koyan Ahmet Hakan'ı galiba eksik anladım. "Döneklige racon kesmek" elbette işi bilenlerin hakkı.

"Dönekler kulübü"ne adam devşirmeye kalkmak ise farklı. İkincisinde hafif bir nedamet, yeni hayatında hissettiği yalnızlık, bol miktarda içinde bulunduğu şartlardan rahatsızlık var. "Bakın sadece ben dönek değilim, başkaları da var" türünden bir ferahlık arayışı. Ahmet Hakan ikincisini yapmış. Ben ise onun sığacağı kalıbın döneklik değil, eyyamcılık olduğunu söyleyerek dünyasını yıkmış ve sınırlarını zorlamışım. "Can yakma" maksadıyla yan yana getirdiği cümlelerden hiçbirinin bana ait olmaması, sadece dedikoduya dayanması bu yüzden olsa gerek. Niyetim Ahmet Hakan'ın canını yakmak değildi; ciddiyetsizliğin hesabını sormaktı. Bana yönelttiği, "Şu döneklığın hesabını ver" sorgulamasını, "Diyarbakır Amed olsun" sözüne dayandırdı. Ben böyle

bir şey söylemedim. Önümüzdeki geleceği resmederken uluslararası sözleşmeleri referans göstererek ihtimallere dair örnekler verdim.

Ahmet Hakan'ı "döneklik sığınağı"ndan çıkartmak lâzım. Kimse ondan bir ideolojinin veya inancın emrinde olmasını beklemiyor. Kimse onu fikirlerini değiştirdiği için suçlamıyor. Kapitalist sistemin mantığı içinde bir yeteneğiniz varsa ücret mukabili bunu satarsınız. Muhkem bir zekâ, kuvvetli bir natika, cevval bir kalem yazarlık mesleği için sermayedir. Ahmet Hakan'da saydığım yeteneklerin hepsi var. Ama o kendisinde yeteri kadar mevcut olan bu yetenekleri değil, bambaşka bir şeyi sermaye olarak kullanıyor. Neyi dersiniz?

Önce bir düzeltme: Ahmet Hakan'ın verdiği ve arkasına sığındığı örnek yanlış. Kendi macerasına meşruiyet ararken "dönekliğinin hesabını vermiş biri" sıfatıyla Taha Akyol'u öne sürmesinden bahsediyorum. Taha Akyol'un benim fikir geçmişimde önemli bir yeri var ve Ahmet Hakan'ı düzelterek bilgiye sahibim. 1976 yılında "militan" sıfatıyla ilk defa karşısına çıktığımda "kavga işlerini bırak, kitap yaz" nasihatini (dinlemediğim için hâlâ pişmanım) aldığım Taha Akyol ile bugünün Taha Akyol'u arasında bağlı olduğu "siyasî değerler" bakımından hiçbir fark yok. Aynı demokrat, aynı özgürlükçü kişilik ve millî konularda aynı hassasiyete sahip fikir adamı. Elbette mevzular değişiyor; o günün sosyal değişmesi bugün küreselleşme başlığı altında. Şartlar değişiyor: O gün soğuk savaş vardı bugün ise bambaşka bir dünya.

Ahmet Hakan'ın sermayesi, arasına kalın bir çizgi çektiği kendi geçmişi. Ahmet Hakan, onu var eden, onu kimliğini ve kişiliğini oluşturan geçmişini ve ilişkilerini pazarlıyor. Bir zamanlar içinde ısındığı cemaati, dostlarını ve dostluklarını piyasaya sürüyor. Yazdığı yazılara, onu "farklı" kılan sözlerine bakın: Hepsini artık reddettiği geçmişinden geliyor. Geldiği eve beraberinde getirdiği bohçasından çıkarttıklarını gösteriyor herkese. İmam hatipli olmasa, "İmam hatipler kapatılsın" sözünün bir değeri olur mu? İçeriden biri olarak konuşmasa eskiden tanıdığı bugünün ricaline dair yazdıklarının bir anlamı kalır mı?

Peki bunun adı döneklik mi? Size şaka gibi gelebilir ama Ahmet Hakan sadece yeni pozisyonunu kavrayamamış biri. Gazetenin münhâl muhafazakâr yazar kadrosuna alınıyor; ama o aynı soyadını taşıdığı köşe komşusu ile akraba çıkmaya çalışıyor. Patronun suçu yok. Kimse kendisinden böyle bir şey beklemeyiği halde o sınıf atlamayı saf değiştirmek sanıyor.

Geçmişimiz kimliğimizdir, ne amaçla kullanılırsa kullanılsın değişmez ve yok edilemez. Ahmet Hakan hâlâ aynı mahallenin çocuğu; bu yüzden kavgası kendi içinde sürüyor. Demek ki hâlâ umut var. Ben onun yerinde olsam sergilediğim bohçayı kapatır, ceviz bir sandığa kilitler ve kimseye göstermezdim. Geçmişte kalan dostluklarımı, bana güvenen insanların namusuma emanet ettiklerini pazara sürmeyi bırakır başka bir mesleğe el atardım. Mesela magazin yazarlığı?

Çokça karşılaştığım "Neden muhatap alıyorsun?" diyenlere cevabım: Sözüm aslında Ahmet Hakan'a değil, bugünün pırıltılı gençlerine. Faust'u okumak yerine gazeteyle yetinmeyi tercih edenlere.

Beni var eden geçmişimde bir cemaat sıcaklığının izi yok. Bana yol gösteren, yardım eden, elimden tutan ağabeylerim ve büyüklerim olmadı. Ahmet Hakan'ın sermayesini oluşturan geçmişine bu yüzden gıpta ediyorum. Benim sadece kavga ederken edindiğim ve bugüne kadar bir tekini bile kaybetmediğim dostlarım var. Demek ki, döneklik ve eyyamcılık arasındaki farka dair söylenecek daha çok söz duruyor önümde.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak

alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tıklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MHP'nin çelişkisi

Mümtaz'er Türköne 2008.01.24

İki hususu aynı anda teslim etmeliyiz: MHP başörtüsü yasağının kaldırılması konusunda yapıcı ve iyi niyetli bir yaklaşım sergiliyor. Ama aynı MHP'nin bulduğu çare sorunu çözmiyor. O zaman MHP'nin çözüme odaklı samimî yaklaşımına güvenerek, önerdikleri formülün neden çare olmadığını tartışmamız gerekiyor.

MHP lideri Devlet Bahçeli'nin dün Meclis Grubu'nda başörtüsü sorunundan hareketle yaptığı konuşma, siyasetin yapısal sorunlarına dair bir demokrasi manifestosu niteliği taşıyan, büyük kısmı gündelik endişelerden uzak siyaset üstü bir belge niteliğini haizdi. MHP lideri, siyasetin sorun çözmeye odaklı ortak zeminini, kuvvetli bir sağduyu ile tahkim etmeyi hedefliyor. Konuşmanın içinde bilgece tasarlanmış, iyiniyetle yan yana getirilmiş köşe taşları devlet adamlığını da içeren siyaset üstü bir perspektifle ortak paydaların oldukça geniş kesişme alanlarını gösteriyor. MHP demokrasi dışı iktidar arayışlarını mahkûm ediyor; ve karşısında olacağını belirtiyor. Son günlerin başörtüsü sorunu tartışmalarında, kendisini yasama organının amiri gibi gören yargı temsilcilerine anayasayı ve hukuku hatırlatıyor. Rejim tartışmaları üzerinden yürütülen siyasî rekabete karşı çıkıyor. En önemlisi laiklik prensibine çok doğru, yapıcı ve tartışmaları sona erdirici bir tanımlama getiriyor. MHP lideri bu yapıcı tanımlamayı, laiklik prensibi ile din ve vicdan özgürlüğü arasında kurduğu mantığı çok kuvvetli bir denkleme dayandırıyor: İkisi ancak birbirini tamamladığı ölçüde, birbirinden güç aldığı takdirde değerli. Bahçeli, çok açık bir ifade ile, din ve vicdan özgürlüğüne saygı göstermeyen, bu özgürlükler için gerekli ortamı ve şartları hazırlamayan bir devletin laik ve demokratik olamayacağını belirterek, tartışmalara son noktayı koyuyor. MHP lideri, laiklik ilkesinin "gerginlik ve çekişme" konusu olmaktan çıkartılması için "devlet kurumları"nı da ikaz etmeyi ihmal etmiyor. Perspektif gerçekten ikna edici, inandırıcı hatta büyüleyici; ama başörtüsü sorununa getirilen çözüm dağın fare doğurmasına benziyor.

Başörtüsü yasağını, bir daha geri gelmeyecek şekilde ortadan kaldırmak isteyenlerin formülünden önce yönetime dair bir prensipte anlaşmaları gerekir. Bu prensip, yasak konulmasını Anayasa'nın amir hükmü ile engellemek. Yasak yargının eseri olduğuna göre ve hâlâ karşımızda yargı kararlarının Anayasa'nın da üzerinde olduğunu iddia eden yüksek yargı temsilcileri durduğuna göre bu prensip lüzumlu. MHP, Anayasa'da düzenleme yapma prensibini kabul ediyor; ama "yasağı yasaklayacak amir hüküm" konusunda nihaî çözümün uzağında duruyor. Çünkü konuşmasında Bahçeli, önerdikleri değişiklikten sonra kılık kıyafeti düzenleyecek bir yasa çıkacağını, kendisi söylüyor. O zaman sorun, çıkacak olan bu yasanın -MHP'nin önerdiği 10. madde değişikliğinden sonra- Anayasa'ya aykırı bulunmaması. MHP önerdiği formülün içinde "aykırı bulunmamanın garantisi"ni veremiyor. MHP'nin bulduğu çözüm, sorunu ortadan kaldırmıyor.

MHP'nin 10. maddeye eklediği "her türlü kamu hizmetinin sunulmasında ve bu hizmetlerden yararlanılmasında" ibaresi, Anayasa'da var olan ve hemen öncesinde gelen "Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde" ibaresine "işlem"in yanında "eylem"i eklemiş oluyor. Bir kere başörtüsü yasağı bir "eylem" değil bir "idarî işlem". Bazı öğretim üyeleri, derslerine başörtülü öğrencileri almazlarsa; bu bir eylemdir. Bunu ortadan kaldırmak için işlem, özellikle düzenleyici bir işlem yapılır. Ama başörtüsü yasağında sorun "eylem" değil ki! İkinci olarak kamu makamlarını "hizmetin sunulmasında" eşit davranmaya

zorlayabilirsiniz; ama "bu hizmetlerden yararlanılmasında" eşitliğin sağlanması kamu makamlarının sorumluluğu dışında, yararlananlara ait bir hak değil mi? Şu örnek düşülen yanlış gösterecek: Sağlık sektöründe acil vakalarda ambulans hizmeti, kamu kurumunun herkese eşit olarak sunduğu bir hizmet. Eşit olarak sunulan bu hizmetten yararlanmak, kamu makamının sorumluluğu değil, o hizmete ihtiyacı olanın hakkı. Devlete düşen, hizmeti eşit olarak sunmak; yararlanmak benim ihtiyaca dayalı bir tercihim. Yararlanmayı da eşitlemeye kalkar, bunu kamunun sorumluluğu olarak ilan edersek; ortaya her şeye burnunu sokan bir devlet çıkmaz mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gerici profesörler

Mümtaz'er Türköne 2008.02.01

İsmet Berkan, dünkü Radikal'de köşesine aldığı Prof. Dr. Celal Şengör'ün mektubunu "vahim" başlığı ile vermiş. Ben "vahim" kelimesini durumu anlatmak için yetersiz buldum.

Bilimi bir din olarak anlayan 19. yüzyılın vülger materyalistlerinden biri karşınıza çıkmış, bilim ile ilahî dinler arasında kurduğu basit ve ilkel karşıtlığı anlatıyor. Bu ilkel karşıtlıktan kestirme bir yol açıp, başörtüsü yasağına geliyor. Bilim dini adını konuşturuyor ve "Dinin dogmalarını reddeden bilim"i öğrenmek isteyen biri, "o dogmalara bağlı olma sembolü"nden (yani başörtüsünden) vazgeçmeden üniversite kapısından giremez" fetvası veriyor.

Başörtüsü yasağının kaldırılması yolunda ilerlerken üniversite canibinden gelen sesler, sadece bireysel özgürlükleri düşman olarak gören bağnazlığı değil, bilim dünyasının ne ölçüde çağdışı bir cenderenin içine sıkıştığını da gösteriyor. Yasağın kaldırılmasını "laik cumhuriyetin temelleri"ne yönelik bir tehdit olarak gösteren üniversite yönetimleri, Etyen Mahçupyan'ın dünkü yazısında sorduğu "Yoksa laiklik çağdaş bir bağnazlık mı?" sorusuna canlı karşılıklar veriyorlar. Bir yasak kaldırılırken, yasağa konu olan örtünün Ortaçağ skolastisizmine benzer geri ve karanlık bir dünyayı gözlerden sakladığını daha yakından anlıyoruz. Üniversiteler özgür bilimin mekânları değil, bağnazlığın kaleleri haline gelmiş. "Nasıl bir toplum istediğimizi düşünmeliyiz." diye soran Ege Üniversitesi Senatosu'na, bu sorunun cevabının bizi çağdaş yani özgür dünyanın dışına, totaliter bir dünyaya sürükleyeceğini hatırlatmalıyız. Başörtüsü sorununu "birkaç bin öğrencini sorunu" olarak hafife alan Malatya Üniversitesi rektörüne, demokrasinin bir tek kişinin hakkını bile ortadan kaldıramayacağını "çağdaş bilim"in ışığında anlatabilmeliyiz. Tıp profesörlerinin (rektörlük makamının aydınlığında) sosyolojik analizler yaptığı, hukuk yorumlarında bulunduğu; Cumhuriyet tarihinin faşizan yorumlarının arkasına sığındığı bir üniversite elbette başörtülü genç kızlarla birlikte bilimi de kapıdan içeri sokmaz.

Üniversitelerarası Kurul üyelerinin tamamına bir mektup gönderen Celal Şengör'e dönelim. Bir jeoloji profesörünün en küçük bir fikir sahibi olmadığı anlaşılan hukuku "bazı durumlarda pek tehlikeli bir tahakküm aracı" olarak tanımlayarak reddetmesi nasıl cehalet ve karanlıktan besleniyorsa, din ve bilim arasında kurduğu iflah olmaz çelişki de, Auguste Comte'un çağını geçemeyen pozitivizmin artık bilim tarihinin çöp sepetine atılmış argümanlarına dayanıyor. Tam olarak Şengör'ün "Bilim dışında insanlığın hiçbir bilgi kaynağı yoktur" cümlesi, bir müminin kendi dini hakkındaki hükmünden başka bir şey değil. Bu hükme inanmak için bir jeologun incelediği taş-toprakla, insan ve toplum hayatının benzer materyaller olduğunu düşünmesi yetmez; bilim mabuduna kayıtsız şartsız ubudiyetle teslim olması da gerekir. Bu kulluk ikrarına, bırakın ilahiyatçıları felsefeciler de esaslı bir şekilde itiraz edecek ve bu önermeyi modası geçmiş bir felsefî görüş -ama kesinlikle bilim değil- olarak mahkûm edeceklerdir.

Sorun bu görüşleri savunmak değil. Bilim felsefesi ve bilim tarihi ile uğraşanlar Şengör'e sabırla bazı başlangıç bilgilerini öğretebilirler. Bilim bir umman. Taşla toprakla uğraşan birinin bilim tarihi konusunda cahil olması da anlaşılır bir şey. Tehlikeli olan, bilimi bir din zanneden bir profesörün bu dine inanmayanlara üniversite kapısını kapatmaya kalkması. Karşımızda eleştirel akılla iş gören bir bilim adamı değil, cemaati adına konuşan bağınaz bir aforozcu durmuyor mu?

Şimdi üniversitenin sorununun bir yasağı kaldırmak değil, çağdaş bilime aykırı bu gerici düşüncenin kurduğu esaret olduğunu anladık mı? Sorularımızı soralım: Laikliğin en temel probleminin, bu eski kilise dinleri (bilim dini) karşısında da tarafsızlığı sağlamak olduğu aşkar değil mi? Laiklik, Celal Şengör'ün inandığı din de dahil olmak üzere dinler karşısında tarafsızlık değil mi? Şengör'ün dininin üniversitede kurduğu tahakküm laikliğe aykırı değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

11 defa 28 Şubat

Mümtaz'er Türköne 2008.02.28

11 yıl tarih için az, insan ömrü için uzun bir süre. Hiç olmazsa 11 defa düşünmüş olmalıyız.

Bugün anayasa suçu işleyecek kadar pervasızlaşan rektörlerin arkasında hâlâ 28 Şubat hayaleti duruyor. 28 Şubat 1997'de Millî Güvenlik Kurulu'nda alınan 18 maddelik kararların 13. maddesi, bugün üniversite yönetimlerinin direndiği yasağın başlangıcı idi. Bir emekli kurmay albay, rektörlere brifing yani talimat vermiş, Rektörler Komitesi adında bu alanda yetkisiz bir kuruluş ise bütün üniversitelere başörtüsü yasağını tamim etmişti.

11 yıl önce olan-biteni, Ankara'nın yüksek bir tepesinden günü gününe, hatta saati saatine takip etmiştim. 28 Şubat sürecinin nasıl örgütlendiğini, adım adım nasıl mesafe aldığını ve sivil siyasetçilerin ne tür zaafılar sergilediğini gözlemiştim. Sonuçlarını takip ettim. Aradan geçen zaman zarfında ortalığa dökülen bilgileri ve itirafları kaydettim. Ulaştığım sonucun rafine olduğunu düşünüyorum.

Askerî darbeler, aslında "askerî" değil; yani askerler tarafından yapılması bu darbelere "askerî" bir nitelik kazandırmıyor. Bugün Kuzey Irak'ta kara harekâtı yapan askerler ile darbe yapan askerler arasındaki büyük uçurumdan bahsediyorum. Koskoca bir kurumda, üstelik yaptığı iş icabı gizlilik içinde çalışan bir kurumda komitacılığa meyledecek olanlar elbette çıkacaktır. Vatan zaten "her zaman" tehlike içindedir. Ülke şartları ve dünya ahvali berbattır. İş başa düşmüştür. Hemen bir çete (buna kibarca cunta deniyor) kurulur. İlk darbe orduya yapılır. Bir darbe yapmak için silahlar ve birlikler örgütlenir. Ordunun en başta itibarının arkasına saklanarak mevcut imkânlar seferber edilir. Sonrasında, tekelleşmiş güce destek olup nimet elde etmek isteyen ve seçilmişlerden her zaman rahatsız olan sermaye ve bürokrasi iktidar sorumluluğunu paylaşmaya girişir.

Askerî darbe veya askerlerin yaptığı darbe önce orduya karşı yapılmaktadır. Bugün sahibi ve sözcüsü kalmayan 28 Şubat sürecinin iç içe geçtiği yolsuzluklarla doğrudan ordunun itibarına verdiği zararı hatırlayalım.

28 Şubat süreci, Batı Çalışma Grubu adı ile örgütlenen bir çetenin eseri idi. Ordunun hiyerarşik yapısı içinde yönetilmedi. Sermaye, medya ve üniversite desteği ile geniş bir koalisyona dönüşerek, zaten "askerî" niteliğini kaybetmişti. Bugün 28 Şubat adına konuşan tek bir askerin bile bulunmamasının sebebi budur. Sermaye haksız rekabet üstünlüğü peşindeydi; finans sektörü iştah kabartıyordu. Medya, verdiği destek ile sermayesini katladı. Üniversite rektörleri 28 Şubat'ın yardımıyla, içine denetimsiz feodal iktidarlarını yerleştirdikleri bugünün ortaçağ kalelerini inşa ettiler.

28 Şubat'ta Batı Çalışma Grubu ne idiyse, bugün Ergenekon Çetesi odur. İzlenen yöntem farklıdır; ama amaç aynıdır: iktidarı gasp etmek. Her toplumda ilkel, hastalıklı, çağıdışı; kısaca farklı marjinal fikirler bulunabilir. Çeteleşme bu marjinal fikirlerin iktidara taşınmasının yegane yolu olduğu için çok tehlikelidir.

Doğu Silahçioğlu'nun önerdiği gibi Türklük ve İslâmiyet'i, "birlikteliği mümkün olmayan iki öğreti" olarak kabul etmenin iki ön şartı vardır. Birincisi toplumda ve tarihte karşılığı olmayan marjinal bir düşünceye sahip olmak; ikincisi Türklüğü bir "öğreti" olarak kabul edebilmek için bu marjinalliğin faşizm adını taşıyan bir ideoloji olması. Ama çok daha vahimi, bu fikirlere sahip olan birinin emrinde caddelere çıkartılabileceği askerî birliklerin ve tankların bulunması. Bu tasvir 28 Şubat'ın özetidir.

YAŞ kararları ile bu marjinal fikirlerin muvazzaf sahiplerinin de tasfiyesi gerekmez mi?

Türkiye tam 11 yıldır, başta ekonomi olmak üzere 28 Şubat'ın önümüze koyduğu faturayı ödüyor. Çeteleşme, hâlâ bir sorun olarak devam ediyor. Çeteleşme, hakkı ve hukuku yere sererek iktidarı gasp etmek olduğuna göre, hukuka sahip çıkmamız ve her yere sokmamız lâzım. En başta çetelerin örgütlendiği yerlere.

Türkiye'nin güvenlik sektörü üzerinde demokratik ve hukukî denetimi eksiksiz gerçekleştireceği köklü reformlara ihtiyacı var. 11 yılda 11 defa düşüneneğimiz tek sonuç budur.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Toplumun din algısı'

Mümtaz'er Türköne 2008.03.14

Ferhat Kentel ve Ahmet Demirel ile birlikte yürüttüğümüz "Toplumun din algısı" başlığını taşıyan araştırma, Star Gazetesi'nde yayımlanmaya devam ediyor. Araştırmanın bugüne kadar yapılan araştırmalardan farklı bir tarafı var.

Her şeyden önce araştırma, dinden ve dinden korkanların dünyasını ve korkularının sebebini araştırdı. Aynı zamanda bu korkuların, dindarlarda gerçek karşılığının olup olmadığı test edildi. Bugüne kadar kural olarak sadece dindarların araştırma nesnesi olarak kabul edilmesi dikkate alınır, dine mesafeli ve soğuk duranların dünyasına nüfûz etmenin yeni bir anlama çabası olduğu ortada.

% 5 civarında seyreden marjinal bir grup dışında, toplumun yaklaşık % 75 ila 80'ini oluşturan dindarlar, farklı olana hoşgörü, barış içinde birlikte yaşamaktan yana. Dine ve dinin her türlü tezahürüne iflah olmaz bir düşmanlık gösteren, diğerinin simetrisi olan % 5'lik marjinal kemik bir grup da dahil olmak üzere dinden korkanlar toplumun genelinin % 15-18 bandına yerleşiyor.

İslâm inancı ve dindarlık toplumun bu kesimi için korku kaynağı. Bu insanlar dinin yükselişinin, onların profan (dindışı) dünyalarına yönelik bir tehdit oluşturduğunu düşünüyorlar. Dinî inancın tezahürlerinin, onlara da dayatılacağı, bireysel tercihlerini özgürce yaşayamayacakları endişesi taşıyorlar. Siyasal alandaki gelişmeleri de, bu hayat biçimlerini muhafaza etmeye, kendi kalelerini korumaya odaklıyorlar. Üniversiteli kız öğrencilerin, üniversitelere başörtüleri ile girebilmelerinin, bir gün kendilerine veya yakınlarına başörtüsünün dayatılması ile sonuçlanacağından korkuyorlar. Bu yüzden, başörtüsü sorununun bir özgürlük sorunu olduğuna inanmıyorlar. Ramazan'da umuma açık yerlerde yemek yemelerinin, içki içmelerinin engellenmesinden, bu engellenmenin de zamanla bütün hayatlarına yayılmasından endişe ediyorlar. Bu insanlar, hangi kaynaktan gelirse gelsin bu korkulara sahipler. Korku, korkunun sebepleri ortadan kaldırılana kadar bir saplantıya dönüşür. Korku, beraberinde nefret ve düşmanlık getirir. İslamofobyaya denilen şey, büyük ölçüde dünya çapında büyüyen bu

akıl dışı korkuyu ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu insanların korkularını anlamak ve gidermek, dindarların görevi olmalıdır. % 15-18 oranı azımsanacak bir oran değildir. Sebebi ne ölçüde makul olursa olsun ciddi bir sorun olduğunu göstermektedir.

Bu % 15-18'lik grup içinde, özgürlüklerin gelişmesi durumunda, toplumda din eksenli kutuplaşmaların ve çatışmaların artacağı endişesi taşıyanlar da var. Bu düşüncede olanlar, toplum düzenini ve ülke güvenliğini koruma adına dindarlık ve tezahürlerine bazı sınırlamalar getirilebileceğini düşünüyorlar. Şayet sosyal barışa yönelik, dinden kaynaklanan bir tehdit algılamasalar daha demokrat ve özgürlükçü bir tavır içine girecekler.

Bu grup içinde dine, dini inanca ve kutsala küçümseyerek bakan, dinin dışarıdan yapılan müdahalelerle reforma tabi tutulabileceğini düşünen ve bu haliyle Cumhuriyet'le yaşıt din üzerinden modernleşme projelerinin devam ettirilmesini savunan jakoben bir azınlık da bulunuyor. % 15-18 oranına yerleşen İslamofobia grubu, üstelik toplumun kaymak tabakasını oluşturuyor. Toplumun seçkinleri dinden ve dindarlıktan korkuyor.

Her din, müntesibi için dokunulmaz, tartışılmaz olanların, yani kutsalın alanı. Din üzerinden toplumu hizaya sokmak, din üzerinden iktidar mücadelesine şekil vermek, dinî inancı yüzünden insanları aşağılamak ateşle oynamak gibi. Dün halkın şalvarlı ve poturlu olduğu için giremeyeceği yerlere bugün dinî inançlar yüzünden yasak konuyorsa, dinî inançların profan bir hayatı tercih edenler tarafından istismarından söz etmemiz gerekir.

Kamu düzenine, toplumsal barışa yönelik dinden ve dindarlardan kaynaklanan bir tehdit nesnel olarak yok. Ama bu tehdidin varlığına inanan, üstelik seçkin sınıf içinde yer aldığı için sesi daha çok çıkan azımsanmayacak bir kesim var. Bu kesimin korkularıyla yüzleşmesi, dindar olan toplumun da bu yüzleşmeye yardımcı olması lâzım...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yargı muhtırası

Mümtaz'er Türköne 2008.03.15

Başsavcı'nın iddianamesini, hafta sonu devlet dairelerinin ve borsanın kepenkleri kapandıktan sonra açıklaması çok önemli bir ayrıntı. Tıpkı 27 Nisan e-muhtırası gibi. Hukuk, bu kadar siyasî endişeler taşımaz. Suç varsa vardır. İzlediğiniz usule göre kararınızı verir, gereğini yaparsınız. "Borsa ne olur?" sorusu, hareket noktanızın hukuk dışında bir şey olduğunu gösterir. En azından hukuku, pür hukuk mantığıyla işletmediğinizi.

Başsavcı'nın iddianamesinin, bir muhtıra olup olmadığını, içeriği belli olduktan sonra daha yakından anlayacağız. Şimdiden, işin başında iki ihtimali irdelemek zorundayız. Birincisi, Başsavcı'nın devlet içindeki iktidar mücadelesine, bu iktidar mücadelesinde temsil ettiği bürokratik iktidara bir üstünlük sağlamak için harekete geçmesi. İkincisi, Başsavcı'nın sadece göreviyle ilgili, nesnel güdülerle hareket ederek saf hukuk mantığı ile hareket etmesi. Şayet konu bir iktidar mücadelesi ise ve Başsavcı, demokratik iktidara karşı yargıçlar iktidarının gücünü kanıtlama derdinde ise, bu rekabet Türkiye'ye çok şey kaybettirecektir. Karşımızda, Türkiye Büyük Millet Meclisi, anayasayı değiştirirken ihsas-ı reyde bulunan bir savcı var. Hepimiz, Meclis üzerinde ağır bir baskı oluşturan o sözleri hatırlamalıyız. TESEV'in yargı üzerine yaptığı araştırmada kullandığı "Yüksek yargı oligarşisi" sözü, bu iddianame için de hepimize yol göstermeli. İddianame açıklanır açıklanmaz ilk aklına gelen endişenin, "Başsavcı neyin peşinde?" sorusu olması doğal değil mi?

Dikkat etmemiz gereken bir başka ayrıntıyı iddianamenin mevcudiyeti bize anlatıyor. Dava AK Parti'ye mi, yoksa bütünüyle Meclis'in kendisine karşı mı açılıyor? Başsavcı, AK Parti'nin kurumsal kimliğini mi hedef alıyor; yoksa TBMM'nin kurumsal kimliğini mi? Muhtemelen Başsavcı, iddianamesine delil teşkil eden olayları sıralarken, bizler bu olayların MHP'nin eylemlerini de kapsadığını fark edecek ve aslında muhatabın bu iki parti olduğunu anlayacağız. Öbür taraftan kimsenin "laiklik karşıtı" parti olarak suçlamayı aklına getirmedığı CHP'nin son tartışmalarda çok fazla "laiklik karşıtı" eylemini ve söylemini Başsavcı'nın önüne koyacak somut delillere sahibiz. İlk elden hatırlayacağımız şeyin, başörtüsü yasağı ile ilgili tartışmalara bir mezhep imamı gibi fetvalar vererek, dinî gerekçeleri ve delilleri arka arkaya sıralayan Baykal'ın sözleri olduğunu kaydedelim? Başsavcı'nın AK Parti'yi değil doğrudan TBMM'yi kapatmak için bir iddianame hazırladığı tezini bu yüzden ciddiye almalıyız. Belki dikkate almamız gereken bir başka gerçek var. Böyle bir iddianame, yargı için halk arasında yerleşmiş olan "Seni mahkeme mahkeme süründüreceğim." sözünü hatırlatmıyor mu? Mahkemenin vereceği kararı değil, mahkeme sürecinin kendisini bir ceza olarak kullanmak, bizim kültürümüzde mevcut. Başsavcı bu iddianame ile, aynı zamanda bir cezalandırma sürecini başlatmış olmuyor mu? İktidara bir "balans ayarı" yapmak için mutlaka tankların mı sokağa çıkması gerekiyor?

Ancak böyle bir durum, her şeyden daha fazla rahatsız edici olur. İktidarlar gelir ve gider. Birinin yaptığı yanlış öbürü düzeltir; diğerinin yaptıklarını öbürü yıkar. Bütün bu gelip gitmeleri belirleyen halk olduğu için kimseye bir şey söylemek düşmez. Ama yargıçlar hukuku amacı dışında kullandığı zaman bunun çaresi yok. Bütün vatandaşların sığınacağı yegane şemsiye adaletin şemsiyesi. Hukuk yara aldığı zaman, bu yaranın onarılması kolay değil. 367 tartışmalarını hatırlayalım. O zaman, bütün bu ihtimalleri test edeceğimiz bir başlangıç ölçüsü koyalım. "Başsavcı demokrasiyi yargılıyor" endişesine karşı, şayet bu iddianameden bir hukukî sonuç çıkmaz ise, Başsavcı'nın istifasını isteyelim. Laikliği bütün esnetilen yorumları içinde takip ederek şayet AK Parti'nin "laiklik karşıtı eylemleri" ispatlanamazsa Başsavcı istifa etsin. Doğrudan demokrasiye kastı olan bu tür eylemlerin de bir müeyyidesi olsun.

Danıştay Başsavcısı gibi, 47 yıl sonra bile cuntacılığa övgü düzen yüksek yargı mensuplarının olduğu bir ülkede endişelerimizde haklı değil miyiz?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon'dan çıkış

Mümtaz'er Türköne 2008.03.16

Tarihçiler, Ergenekon tarzı efsanelere "menşe efsanesi" adını veriyor. Eski çağlarda her toplum, nereden geldikleri, kim olduklarına dair bir efsaneye sahipler. Efsaneler aynı zamanda o toplumun birlikte yaşamasına anlam kazandırıyor. O toplumu bir arada tutan ortak sembollerden birine dönüşüyor.

Ortak ahlakî değerler, ortak endişeler, hatta ortak düşmanlar o efsaneler vasıtasıyla yaşamaya devam ediyor. Nesilden nesile sözlü olarak aktarılan bu efsanelerin bir gerçeklik taşıması gerekmiyor. Önemli olan, bu hikâyelerde yer alan semboller. Bu yüzden efsanelerin gerçeklerle ilgisine değil, neyi anlattığına, neyi önemsedğine eğilmek gerekiyor.

"Ergenekon" ilk defa Kurtuluş Savaşı yıllarında keşfedilmiş, Cumhuriyet'in ilk yıllarında kabul görmüş bir efsane. Keşfeden de, Cumhuriyet döneminin önemli yazarlarından Yakup Kadri. Yakup Kadri, Kurtuluş Savaşı sırasında yazdığı makaleleri daha sonra 1929'da "Ergenekon" başlığı ile bir araya getirmiş. Ergenekon, Kurtuluş Savaşı'nı yeni devletin "menşe efsanesi" olarak özetliyor. Bu efsanenin eski çağlardaki izine dair tek kaynak, Arap tarihçi Reşidüddin'in "Camiü't-Tevarih" isimli kitabı. İlhanlılar döneminde yaşamış bu ünlü tarihçi, bu hikâyeyi

Moğollara ait bir efsane olarak kayda geçiriyor. Üstelik efsanenin anlattığı topluluk, Hunların yendiği bir kabile. Reşidüddin'e inanacak olursak bu efsane Türklerin savaştığı ve yendiği bir topluluktan ödünç alınma.

Efsane'nin eski çağlarda kimden çıktığı sonucu değiştirmiyor. Ergenekon Efsanesi, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşu hakkında sembolleri içeren modern bir "menşe efsanesi" olarak okunmalı. O zaman bugünün Türkiye'sine dair hepimizin bilmesi gereken simgeleri içinde barındırıyor. Kısaca efsane bize geçmiş değil, bugünü anlatıyor; Ergenekon Çetesi gibi.

O zaman bu efsaneyi, Kurtuluş Savaşı'na paralel olarak gözden geçirmemiz lâzım: Düşmanlar Türklere saldırıyorlar ve on gün savaşıyorlar. Türkler galip geliyor. Sonra bir gece baskını hilesi ile düşmanlar Türkleri kılıçtan geçiriyorlar. "I. Dünya Savaşı'nda Türkler yedi düvel ile savaşıyor ve galip geliyor; ama savaş sonunda yenilmiş sayılıyorlar." Çok az sayıda kalan Türk, çevresi sarp dağlarla kaplı bir vadiye sığınıyor. "Koskoca imparatorluktan geriye Anadolu kalıyor. Sevres ile Anadolu'nun ortasına sıkışıyorlar." Sonra Türkler çoğalıyor ve kendilerine geliyorlar. Çıkışı bulamıyorlar. Bir demirci ustası, kocaman körüklerle demirden dağı eritiyor ve küçük bir yol açıyor. Börteçine isimli bir kurt çıkışı onlara gösteriyor. Türkler bütün dünyaya yayılıyorlar. "Cumhuriyet dar bir alanda kuruluyor, bilge bir demirci onlara yolu gösteriyor. Sonra bir kurt koca toplumu peşine takarak onları kurtuluşa ulaştırıyor."

Bugünün uluslararası ortamında Türkiye'yi bir Ergenekon olarak tanımlar, demirci ve kurt sembollerini de "kurtuluş" için yerli yerine yerleştirirsek sembolleri çözmüş olacağız. Kurt, hiçbir zaman ehlileştirilemeyen, boyun eğmeyen bir yaratık. Kurallarını kendi koyuyor. Hukuka riayet etmeyen bir liderlik bu. Ergenekon'dan çıkış, orman kanunları ile mümkün. Madem vatan tehlikede... Bilge demirci, çaresizlik arttığı zaman bizi kurtuluşa götürecek yolu önümüzde açacak kişi.

Ergenekon, emekli askerlerin kurduğu bir çetenin adı değil. Ergenekon, devlet içinde fiilen sahip olunan ve fiilen yürütülen karanlık bir iktidarın alanı. Ergenekon, kendilerini devletin sahipleri ve koruyucuları olarak ilan edenlerin ideolojisi. Sahip oldukları ayrıcalıkları, üstlendikleri sorumlulukla temellendiren bir demirciler ve kurtlar koalisyonu. Bir demirci, kocaman körükleri yerleştirmiş, ateşi yakmış, dağın bir tarafını eritmekle meşgul. Kurtlar pusuda bekliyor. "Devletin sahipleri" kendileri için bir çıkış yolu arıyor. Toplum, geçmişte ağır bedeller ödediği karanlık bir maceraya, Ergenekoncular tarafından sürükleniyor.

Başsavcının iddianamesi, karanlık çağlardan fırlayan bir hayalet gibi önümüzde duruyor.

Birileri Ergenekon'dan çıkmaya çalışıyor. Bize de efsaneleri ciddiye almak düşüyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İddianamenin 'yaşam biçimi' kime ait?

Mümtaz'er Türköne 2008.03.18

"Davalı siyasi partinin izlediği politikanın ortaya çıkardığı tehlike belirgin ve yakındır." Bu cümle iddianamenin 158. sayfasında yer alıyor.

AK Parti'nin neden kapatılması gerektiğini anlatırken, eylemleri sıralıyor ve "tehlikenin belirgin ve yakın" olduğu hükmüne ulaşıyor. Davanın içeriğini, delillerinin ciddiyetini, izlenen muhakemeyi ve yöntemi bir kenara bırakalım. Bu cümlelerin arkasında, bir varsayım var: "Başsavcı, AK Parti hükümetinin izlediği politikaları yargılayabilir." Başsavcı, bir partinin kapatılması ve 71 politikacının siyasî haklarına yasak konulmasını, yani ceza

talep ediyor. Politikaları, bir kapatma davasının, dolayısıyla bir ceza davasının konusu yapmak üzerinde hukukçuların, başlarını iki ellerinin arasına alıp uzun uzun düşünmeleri lâzım.

Bir başka örnek iddianamenin 147. sayfasından. Başsavcı, AK Parti'nin "özellikle Anayasa ile Yüksek Öğretim Kanunu'nda değişiklik içeren tekliflerinin... devletin temel ilkelerini değiştirme niyetini ortaya koyduğu"nu söylüyor. Artık partinin politikası değil, doğrudan doğruya bir yasama faaliyeti, suç olarak tanımlanıyor. Yasama faaliyeti suç olur mu? Yasama faaliyetini, başsavcı iddianamesine suç olarak yerleştirirse ne olur?

Verdiğim iki örnek Başsavcı'nın yargı adına açıktan icra ve yasama organının yetkilerine müdahalede bulunması anlamı taşıyor. AK Parti'nin kapatılması için Yargıtay Başsavcısı'nın hazırladığı iddianame tam olarak Yargı erki ile Yasama-Yürütme erkleri arasında, egemenliğin kullanımı konusunda bir yetki anlaşmazlığını gösteriyor. "Çok partili, demokratik, parlamenter, hukuk devleti" olarak tanımlayacağımız Türk siyasal sistemi için bu durum, yargının yetkisini aşması demek. İddianamede verdiğim örneklerden çok sayıda var. Başsavcı yargı adına, icra organının politikalarına ve yasama faaliyetlerine müdahalede bulunuyor. Halbuki, anayasamızda yer alan kuvvetler ayrılığı prensibine göre icranın yani idarenin, yasaların, yani TBMM'nin yasama faaliyetlerinin nasıl denetleneceği bellidir. Başsavcı bir kapatma davasını üzerine inşa ettiği gerekçeleri, icra ve yasama organının yetkilerine müdahale ederek temellendiriyor.

İddianamede, Yasama ve İcra organının payına düşen sistematik müdahaleler var. Daha vahim bir durum var. Başsavcı AK Parti'yi "laiklik karşıtı eylemlerin odağı" olarak tanımlarken, bizim yani bireylerin hayatına tek tek müdahale anlamı taşıyan bir laiklik tanımına dayanıyor. Suçlamalar sadece AK Parti'yi değil, benim özel hayatımı da hedef alıyor. İddianamenin başında laiklik "bir uygar yaşam biçimi" olarak tanımlanıyor. Eğer laiklik bir "yaşam biçimi" ise, devletin iç işleyişini ve siyasal alanı anayasal düzeyde tanımlayan bir hukuk prensibi olmanın yanında benim yaşamımı düzenleyen bir "çerçeve"ye dönüşüyor. Benim "yaşam biçimi"min nasıl olması gerektiğine dair kural koyan bir düşünce sisteminden söz ediyoruz. Nitekim, laikliği bir "yaşam biçimi" olarak tanımlayan cümleden hemen sonra laiklik "toplumların düşünsel ve örgütsel evrimlerinin en son aşaması; ulusal egemenliğe, demokrasiye, özgürlüğe ve bilime dayanan siyasal, sosyal ve kültürel yaşamın çağdaş düzenleyicisi" olarak benim yaşamımın üzerine kural koyan yüksek bir merciye dönüşmektedir. Burada tanımlanan şey laiklik değil, düpedüz 19. yüzyılda moda olan teleolojik pozitivizmdir. Bugün bilim çevrelerince de makbul görülmemektedir. Bir başsavcının bilimsel gelişmelerden haberdar olması gerekmez. Bu düşünce laiklik değil bir felsefi inançtır. Ama, Başsavcı bir felsefi inancı savunmak üzere dava açamaz. Bu felsefi inancı bana dayatmak, Anayasa'nın 10. maddesine aykırıdır.

Çok sık tekrarlandığı için hepimize doğal gelen "laik yaşam biçimi" sözü üzerinde etraflıca düşünelim. Bu yaşam biçimi neyin nesidir? Bir insan "laik bir yaşam biçimi"ni nasıl sürdürür? Böyle bir şey mümkün müdür? İddia sahipleri bana bu yaşam biçimine dair tek bir cümle söyleyebilirler mi? Söyledikleri zaman, "bunun laiklikle ne alakası var?" sorusuna dayanabilecekler mi?

O zaman bu iddianamenin AK Parti'den önce bizim "yaşam biçimi"mize bir dayatma olduğunu ve davanın bize açıldığını fark etmeliyiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Velev ki ardında Ergenekon olsa!

Bir yanlış başka bir yanlışla düzelmez. Başsavcının hazırladığı iddianamede birçok yanlış var. Suç olmadan ceza tesis etmek, yasama ve icra organının yetkilerine müdahale etmek ve "laiklik karşıtı eylemlerin odağı olmak" ithamını, hukuka uymayan bir laiklik tanımı üzerine inşa etmek gibi.

Ama bütün bu yanlışların hepsi bir iddia. AK Parti, bu iddialar karşısında savunmasını yapacak ve mahkeme kararını verecek. Mahkemenin -367 tecrübesi yüzünden- yanlış davranacağı endişesi taşıyanların da, mahkeme safahatının kamuoyunun gözleri önünde geçeceğini, kamu vicdanının ve toplumsal sağduyunun bir baskı unsuru olarak devrede olacağını gözden kaçırmamaları lâzım.

Mahkemeler, "Türk milleti adına" karar veriyor. Milletin egemenlik hakkını kullanan üç erkten birini yargı oluşturuyor. Millet egemenlik hakkı içinde yer alan yargı gücünü, soyut hukuk kuralları çerçevesinde savcı ve yargıçlara, yani mahkemelere devrediyor. İcra ve yasama gücünü ise sandıkta sergilediği irade ile hükümete ve yasama organına veriyor. Başsavcının iddianamesi ile başlayan yargılama süreci o zaman, milletin egemenlik hakkını kullanan üç erkin bir kapatma davası ile karşı karşıya gelmesi anlamına geliyor.

Demokrasinin çok sağlam, çok tutarlı bir mantığı var: Yargı, milletin kendisine devrettiği yetkiyi hukuk dışında başka bir amaçla kullanırsa, yine millet bu yanlış düzelterek son karar mercii. 22 Temmuz seçimlerinin, Anayasa Mahkemesi'nin "367 kararı"nı düzeltmesi gibi. Yassıada Mahkemesi'nin yanlışlarının uzun yıllar boyu, tekrar tekrar tashih edilmesi gibi. Güveneceğimiz şey, yargı erkinin de eninde sonunda demokrasinin bu sağlam muhakemesine boyun eğmek zorunda oluşu. Yargıçları intihar eylemcileri gibi düşünmek yanlış. Yargı, kendisine emanet edilen hukuku uygulamakla mükellef; yoksa başkasına zarar vermek için kendisini yok etmiş olur.

Başsavcının iddianamesindeki yanlışları düzeltmenin yolu, yasama aracılığıyla yargıya müdahale etmek ve tartışılan oyunun kurallarını değiştirmek olmamalı. Bir uçtan gelen etkiyi tam karşı uçtan gelen tepkiyle dengelemenin, bir yanlış düzeltirken daha büyük yanlışlara yol açmak olduğunu, demokratik tecrübeler bize gösteriyor. Başsavcı yanlış iddialarda bulunuyor, ama bu yanlışları ileri sürme yetkisi olduğunu unutmamamız gerekiyor. Bu yanlışları tartışmak ile yanlış düzeltmek için yanlış yapanın yetkisini değiştirmeye kalkmak çok farklı şeyler.

Gazete haberlerine yansıyan anayasa değişikliği hazırlıklarının, yargıya müdahale sınırına dayanmaması lâzım. Bugün yasama ve icra ile ilgili bir meşruiyet sorunu yok; ama yargının diğer iki erke müdahalesi, bu iki erkin yargıya müdahalesi ile karşılık bulursa, çok derin bir sistem bunalımını kendi ellerimizle yaratmış oluruz.

Türkiye'nin esaslı bir rejim, yani siyasal sistem sorunu var. Bu sorun cumhuriyetin, laiklik gibi temel esaslarına yönelik bir tehlikeden kaynaklanmıyor. Sorun sistemin mantığından değil, pratikten kaynaklanıyor. Demokratik kurallar çerçevesinde oluşan iktidara alternatif bir muhalefete sahip değiliz. CHP ısrarla bu görevden kaçıyor, bu boşluğunu zaman zaman askerler, zaman zaman medya ve bugün olduğu gibi bazen de yargı dolduruyor.

Sistemin kendisinden, anayasal kurallardan değil; ama pratikten yani muhalefet boşluğundan kaynaklanan bir "çoğunluk diktası" korkusu, toplumun hiç olmazsa % 20'sine egemen durumda. Başsavcının teşebbüsüne karşı, yargısal denetimi sınırlayacak düzenlemeler, işte bu "çoğunluk diktası" korkusuna derinlik kazandıracaktır. Sonuç, ara yolun bulunmaması yüzünden çılgın ve vahşi bir azınlık diktasına yol açmaktır.

İddianamenin arkasında "Ergenekon çetesi" de dâhil ne olursa olsun, hepimizin riayet etmesi gereken çerçeve, demokratik hukuk devletinin yazılı kurallarıdır.

İddianamenin yanlışını görenlerin ortak bir görevi var: Bir yanlıştan başka bir yanlış çıkarmamak. Tepkisellikten uzak sakin işleyen serinkanlı ve dengeli bir ortak akla ihtiyacımız var.

Mevlid Kandili'nde içki servisi

Mümtaz'er Türköne 2008.03.21

Uzun yıllar görev yaptığım için, hadisenin geçtiği üniversiteyi yakından biliyorum. Gazi Üniversitesi bünyesinde, geçtiğimiz çarşamba günü Deprem Araştırma ve Uygulama Merkezi açılıyor.

Mutat olunduğu üzere açılışa içki servisi yapılıyor. Ancak çarşamba gününün mutat dışı bir özelliği var: Mevlid Kandili'ne tesadüf ediyor. Bir grup ülkücü genç durumu protesto ediyor ve güvenlik güçlerinin müdahale ettiği hafif bir gerginlik yaşanıyor. Bir öğrenci durumu "Müslüman mahallesinde salyangoz satmak" olarak özetliyor. Mevlid Kandili'nde içki servisini "saygısızlık" olarak gördüklerini söylüyor. Organizasyonun sorumlusu olan Rektör Yardımcısı Profesör Pampal, Yargıtay Başsavcısı'nın şapka çıkartacağı cinsten "laik" bir karşılık veriyor ve "Kandile özellikle denk getirmedik ama denk de gelebilir. İsteyen alkol alır, istemeyen almaz. İbadet etmek isteyen kokteyle katılmaz. Bizim ne yapacağımıza öğrenciler karar veremez. İnsanların özel hayatını onlar düzenleyemez" karşılığını veriyor.

"İnsanların özel hayatını onlar düzenleyemez" itirazı önemli. İyi de, kamusal bir mekânda, kamusal bir aktivitenin içinde "şerefe" diye yukarıya kaldırdığınız içki kadehi özel hayatınıza ne ölçüde dahil olabilir? Üstelik durumu protesto eden öğrenciler, ikram edilen içkilerin parasının öğrenci harçlarından karşılandığını belirtiyorlar. Doğru mu? Bu içkilerin parası elbette birilerinin cebinden çıkmıyor. Döner sermaye gibi, öğrenci katkı paylarından veya üniversiteden hizmet alanların ödedikleri paralardan çıkıyor. Kamu kaynakları ile "özel hayat" olur mu? Hangisi doğru?

Başsavcı'nın iddianamesini, doğru ile yanlış ayırt etmek için bir ölçü olarak alırsak varacağımız sonuç şu olacak: Mevlid Kandili'nde bir açılış kokteylinde içki içmek "laik yaşam biçimi"nin gereğidir. Aksi takdirde toplumsal hayatta dinî kuralların egemen olduğu sonucu çıkar ki, bu durum laikliğe aykırıdır. Nitekim iddianamede; "Halk sağlığı ve gençliğin korunması bahane edilerek, adeta şer'i nizam uygulanırcasına alkollü içki satış ve tüketim alanlarının daraltılması ve giderek yasaklanması" suçu kapatma gerekçeleri arasında zikredilmektedir.

Peki, kamu kaynaklarını kullanarak kamusal bir mekânda dindar insanların rencide edilmesi laikliğin gereği ise, Gazi Üniversitesi'nde yaşanan olayın benzeri gerginliklerden toplum nasıl korunacak?

Karşımızda bir anayasal prensibin var oluş gerekçesi ile, amacından çok uzak kullanılması arasındaki derin uçurum duruyor. Neyin laikliğe uygun, neyin laiklik karşıtı bir durum olduğunu anlayabilmek için gerçek hayata bakmamız yeterli. Ne kadar iddia edilirse edilsin laiklik dendiğinde karşımızda kutsal bir prensip değil, akla uygun bir toplum düzeni gelmeli. Akıl, toplumu barış içinde yaşatacak bir genel çerçeve oluşturmaya çalışıyor. Devleti dinler karşısında tarafsızlaştırarak, dinî inanç farklılıklarından kaynaklanan çatışmaları önüyor ve bu prensibe laiklik adını veriyor.

Başsavcı ise iddianamede sayfalar boyu farklı bir muhakemeyi yürüterek laikliği "modernleşme felsefesi, insanca yaşama yöntemi ve insanlık ideali" gibi ne anlama geldiği konusunda yüzlerce farklı görüşün birbiriyle cenk edeceği bir alana taşıyor. Kısaca laikliği, toplumsal barışı sağlayan bir prensip olmaktan çıkartıp, bir kavga vesilesine dönüştürüyor.

İddianameden bir başka laiklik tanımı: "Çağdaşlaşmayı hızlandıran ve Türk Devrimi'nin kaynağı olan laiklik ilkesi toplumun akıl ve bilim dışı düşüncelerle yargılardan uzak kalmasını amaçlar". Vahye dayanan bütün

dinler "akıl ve bilim dışı düşünceler" olduğuna göre bu cümleden çıkacak tek sonuç, laikliğin amacının toplumu dinden uzak tutmak olduğudur.

Bu yaklaşım toplumsal barışın değil, bitip tükenmeyecek kavgaların ve devleti kargaşaya sürükleyecek kaynayan bir kazanın ateşi olabilir.

Halbuki bilimin deryasına dalmaya gerek yok, akla uygun basit bir muhakeme bile bize, Mevlid Kandili'nde kamu mekânında kamu kaynakları ile içki servisi yapılmasının toplumsal barışa, yani laikliğe aykırı olduğunu bize gösteriyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dikkat! Bir darbe önleniyor...

Mümtaz'er Türköne 2008.03.24

Türkiye, Baasçı bir darbe organizasyonunu tasfiye ediyor. Ergenekon soruşturması, Baas modelinde silahlı bir kalkışma ve hükümet darbesi teşebbüsünü deşifre edip, akamete uğrattıyor.

Tehdit bizim AK Partililiğimize, CHP'liliğimize, MHP'liliğimize yönelik değil. Tehdit hepimizin varlığını, ülkenin sahip olduğu her şeyi hedef alıyor. Hedef bizim laik yaşam biçimimiz veya muhafazakâr değerlerimiz değil, devletin ve milletin varlığı.

Ergenekon soruşturmasını, AK Parti iddianamesinin rövanşı olarak görenlerin ve soruşturma sürecine siyasî tepkilerini koyanların bir değil bin kere daha düşünmesi şart. Karşı karşıya gelenler siyasî kamplar değil; tersine birileri iktidar projelerini yürütürken siyasî kırgınlıkları ve karşıtlıkları da malzeme olarak kullanıyor.

Hafızalarımızı tazeleyelim.

Baasçılık, ortak paydası seçkincilik ve öncülük olan aydın-subay ittifakının iktidarıdır. Cuntalaşma ile sağlanan biraz silah, biraz sosyalist ideoloji, biraz anti emperyalizm ve bol miktarda seçkincilik ile harmanlanan dikta yönetimi Baasçılığın sığ ve basit dünyasını anlatır. Türkiye'de 27 Mayıs darbesi bu modele uygun olarak yapılmış ve Mısır baasçılığı örnek alınmıştır. Akamete uğrayan ve tarihe "9 Mart Cuntası" olarak geçen darbe teşebbüsü de Baasçı bir deneme idi. 37 yıl öncesine ait bu darbe teşebbüsünün en faal ismi, önceki gün gözaltına alınan İlhan Selçuk'tu.

Baasçılık bir azınlık diktasını savunmaktır. Gerçekte sosyalizmle değil faşizmle akrabadır. Türkiye'de 1960'lı yılların sonunda başlayan ve 70'li yılları da kapsayan öğrenci hareketlerini başlatan, bu Baasçı iktidar arayışıdır. Yön Dergisi etrafında temsil edilen Millî Demokratik Devrim stratejisi, yani "ilerici asker-sivil ittifakı"nın öncü sosyalizmi ile gerçekleşecek "sosyalist askerî devrim" Baasçılığın özetidir. 9 Mart darbe teşebbüsünün hemen öncesine tesadüf eden ve aniden tırmanan şiddet olayları (banka soygunları, Amerikan askerlerinin kaçırılması, ODTÜ olayları gibi silahlı kitlesel şiddet) bu darbenin ön hazırlığı idi. 12 Martçıların, sol ideolojiye uyguladığı şiddet, Baasçılığın yenik düşmesi yüzündendir.

Bazı ayrıntılara dikkate edelim. Cumhuriyet Gazetesi'ne bomba atılması ve Danıştay saldırısının, darbe zemini oluşturmak için girilen eylemler olduğu artık ortada. Doğu Perinçek'in sorgusu sürerken avukatı aracılığıyla verdiği yazılı beyanatta "Özel Kuvvetler"i savunmaya girişmesi, organizasyonun çapı hakkında bir fikir veriyor. Hazırlıkların, tıpkı 9 Mart Cuntası gibi rejim değiştirmeye yönelik bir teşebbüs olduğu şüphesi ağırlık kazanıyor.

Karşı karşıya olduğumuz tehlikenin ne kadar büyük olduğunu, bu darbe teşebbüsünün tarih dışılığı gösteriyor. Soğuk Savaş'ın bitmesi, dünyanın farklı bir kısıya bürünmesi ile bu ve benzeri darbelerin şartları, artık ilkel kabile toplumlarında bile kalmadı. Bizde ise, özel şartlar yüzünden devlet içinde bazı gayri meşru iktidar alanları yaşamaya devam etti. Şimdi, bu güçler son bir hamle ile tasfiye edilmelerini engellemek üzere bir intihar eylemine girişiyorlar. Bütün şartlar karşılarında olduğu için, akıl ve mantık dışı bir cinnet halinde bulunuyorlar. Kısaca kan dökmeye hazırlanıyorlar.

Suriye'de Hafız Esad'ın Baasçılığı, nüfusun % 15'ini teşkil eden mezhep azınlığına dayanıyordu. Türk Baasçılığının mezhep renginin, sadece kitlesel destek arayışından ibaret olduğunu, bu mezhebe mensup olanların da unutmaması lâzım.

Teşebbüs tarih dışı. Gözünü iktidar hırsı bürümüş delilerin marifeti. Tehlike bu yüzden büyük. Ve bu yüzden demokrasinin şeffaflığına ve hukuka daha fazla ihtiyacımız var. Hepimiz Ergenekon soruşturmasını yürütenlere destek olmakla mükellefiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Kardeş kavgası' kime yarar?

Mümtaz'er Türköne 2008.03.25

Karşımızda duran asıl sorun toplumun kutuplaşması, gerginliğin artması. Bugün bir varsayım veya senaryo şeklinde önümüzde duran ihtimallerden hiç birinin tek başına değeri yok.

Ağaçlara takılıp ormanı gözden kaçırmayalım. Siyaset katında veya devletin derinlerinde üretilen projelerin amacına ulaşabilmesi için toplumun, düşman kamplara bölünmesi ve karşılıklı olarak hissedilir ölçüde bir nefretin yayılması lâzım. AK Parti'yi kapatma davası, doğal yargılama süreci içinde sonucuna ulaşsa sorun yok. Hatta AK Parti'nin bu süreç sonunda kapatılmasının bile, asıl amaç olmadığı ortada. Amaç toplumun kutuplaşması ve çatışması. Bu davanın ilerlediği mecrada AK Parti'nin kendini koruma reflekslerinden bile, birileri çatışma gerekçeleri üretecek. Önce bugün olduğu gibi AK Parti'ye karşı bir kitlesel muhalefeti tahrik edecek, nefreti tırmandıracak ve sonra da "kardeş kavgası"ndan şikâyet edecekler.

"Kardeş kavgası" neyin gerekçesi?

Demokrasiyi rayından çıkartan bütün darbelerin. 27 Mayıs darbesinin gerekçesi, "vatandaşları birbirine düşürecek bir kardeş kavgasını önlemek" idi. 12 Mart Muhtırası, yurdun "anarşi, kardeş kavgası, sosyal ve ekonomik huzursuzluklar" içine düşmesinden şikâyetçiydi. 12 Eylül sabahı Kenan Evren'in okuduğu bildiride, aynı kalıp tekrarlanmaktaydı: "Girişilen harekâtın amacı... Millî birlik ve beraberliği sağlamak, muhtemel bir iç savaşı ve kardeş kavgasını önlemek"tir.

Öyleyse "kardeş kavgası"ndan bahsedildiği zaman aklımıza başka şeyler gelmeli.

AK Parti'nin kapatılmasından önce AK Parti'nin kapatılma davası üzerinden yapılan hesaplar var. Bu dava tek başına herkesi huzursuz etmedi mi? Ekonomideki tedirginlik, bu huzursuzluğun eseri değil mi? Bu davayı referans alan bir siyasî kutuplaşma yaşanmıyor mu? Bu kutuplaşmanın dışında kalanlar bile, hesaplarını bu davayı dikkate alarak yeniden gözden geçirmiyorlar mı? Türkiye'nin içine girdiği belirsizlik, tek başına sinirleri geren bir iklim oluşturmuyor mu?

Suya taşı atanların, oluşacak dalgaları tek tek hesaplamadıklarını düşünmek, her Allah'ın günü komplo ile yatıp kalkmaları ciddiye almamak demek. Meselâ, "AK Parti'nin ve AK Partililerin bu davaya verecekleri tepkiler neler olur?" sorusu üzerinde hiç düşünmemiş olabilirler mi? Şayet düşündüler ise neleri hesapladılar?

Ergenekon çetesi soruşturması, bir darbenin ön hazırlığına odaklanıyor. "Ön hazırlık" denilen şeyin ise bütün araçları kullanarak toplumu kaosa ve kargaşaya sürüklemekten ibaret olduğu ortada. Yakın tarihimizin bize gösterdiği üzere "kardeş kavgası" olmadan darbe yapılamıyor. Kardeş kavgası yoksa? İşte o zaman icat ediliyor.

AK Parti iddianamesi ile Ergenekon soruşturması arasındaki ilişkiyi "rövanş" mantığı dışında yeniden kurmak lâzım. AK Parti'ye oy verenler öfkeli, bir haksızlıkla karşı karşıya olduklarını düşünüyorlar. AK Parti'ye karşı olanlar ise haklılıklarının kanıtlandığını iddia ediyorlar. Bu iki bakıştan ne çıkar? Kavga değil mi?

Her şeyin kırılğan hale geldiği, herkesin birbirinden çekindiği bir ortama sürüklendik. Henüz ortada "kardeş kavgası" yok. Ergenekon soruşturmasının deşifre ettiği "darbe ortamı hazırlamak" programının "kardeş kavgası"ndan ibaret olduğunu unutmayalım.

O zaman demokratik-hukuk devletinin çatısı altında, bugününden ve yarınından emin yaşamak; ve gözü dönmüş dikta heveslilerine fırsat vermemek isteyenlerin ortak paydası "kardeşlik" olmalı.

Bugün hepimizin görevi: Huzuru, güveni ve kardeşliği her hal ve şartta korumak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cunta tasfiye olmadan gerilim düşmez

Mümtaz'er Türköne 2008.03.27

TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklioğlu'nun sivil toplum kuruluşlarını temsilen okuduğu bildiri, belki şu anda Türkiye'nin en çok ihtiyaç duyduğu sözlerdi.

Kaotik ortamı bastıran, ortak akılı egemen kılan sağduyunun sesine şiddetle ihtiyacımız var. Gerilimi düşürmek lâzım. Ama gerilimi düşürmenin de bir bedeli var mı? Varsa bu bedeli kim ödeyecek?

Bir okuyucunun gönderdiği fıkra durumu özetliyor: Temel ile Dursun bir kovboy filmi seyrediyorlar. Atların doludizgin koştuğu bir sahnede Temel, Dursun'a dönüp; "Bak birazdan şu beyaz at, yuvarlanıp düşecek" diyor. Dursun "düşmeyecek" cevabını veriyor. İddiaya giriyorlar. At düşüyor ve Temel bahsi kazanıyor. Ama vicdanı elvermiyor ve "Dursun, ben bu filmi daha önce seyretmiştim, atın düşeceğini o yüzden bildim." itirafında bulunuyor. Dursun'un cevabı: "Ben de seyretmiştim, ama artık akıllanmıştır, bir daha düşmez diyordum."

Ne yapalım? Aynı filmi tekrar tekrar seyrediyoruz ve at akıllanmıyor.

9 Mart Madanoğlu cuntası, bugünün Ergenekon Çetesi gibi, ağır cezalı suçlar işlemişti. Cunta üyelerinden birinin, "gençlere bombaları veriyorduk, onlar da sağa sola atıyordu" itirafı, bugüne değil, tam 37 sene öncesindeki terör eylemlerine aitti. Anlatan, Deniz Gezmiş'in silah arkadaşlarından ve o dönem idamdan dönen meşhur isimlerden biriydi. 1968 yılında MTTB'lilerle Beyazıt Meydanı'nda toplu kavgaya giriyorlar. Sonra MTTB'lileri Beyazıt Camii'ne kısıtıyorlar. Ertesi gün gazetelerde "Solcu gençler camiden çıkan cemaate ateş açtı" manşeti ve altında kendisinin yere çömelmiş, dirseği ile dizinden destek alarak ve hedef gözeterek ateş

ettiği bir fotoğraf çıkmış. Resim tek başına birçok suçun belgesi: Ruhsatsız silah taşımak, meskun mahalde ateş açmak, öldürmeye teşebbüs vs. "15 gün sonra beni tahliye ettiklerinde çok şaşırdım" demişti. Sonra olanları öğrenmiş; nöbetçi savcının ve mahkemenin nasıl ayarlandığını, avukatın neler yaptığını. Hayretle dinlediğim hikâyeye şu yorumu yapmıştım: "Senin için değil, senin gibi eylem kapasitesi yüksek birini ellerinin altında bulundurmak için." Gönülsüzce onaylamıştı.

Cuntanın talimatı, kışkırtmaları ve yönlendirmeleri ile gençler sokağa döküldüler. Adam kaçırdılar, öldürdüler, banka soydular. Bir samanlıkta öldürülen Mahir Çayan ve arkadaşlarını, idam edilen Deniz Gezmiş ve arkadaşlarını hatırlayalım. Bu gençlerin hepsi 25 yaşın altındaydı. Giriştikleri eylemlerin ve aldıkları lojistik desteklerin arkasında kimler olduğu hiç ortaya çıkmadı. Hasan Cemal, yüreklice gerçeği söylüyor. 9 Mart Cuntası Muhsin Batur'a uzandığı için bu olayların üstü kapatıldı ve 9 Martçılar beraat ettirildi.

İlhan Selçuk, 83 yaşında alındığı sorgudan sonra iki mesaj veriyor. Birincisi Ordu'ya; "sizinle uğraşıyorlar" mesajı. Bu mesaj bir destek arayışı. İkincisi Başbakan'a; "uzlaşalım" mesajı. Bu mesaj da cuntacıların bir geri çekilme teşebbüsü; çünkü soruşturma, hedefleri ele geçirmiş.

Gerginliği düşürmenin yolu, Ergenekon soruşturmasını varabileceği her yere götürmek. "Gerginlik çıkar" korkusu ile suçlular ortalığa salınırsa, eninde sonunda üstünü örttüğünüz gerginlik daha fena bir şekilde karşınıza çıkacaktır.

Atın düşmesi, 9 Mart Cuntası'nın uzandığı yeri koruma adına, cuntacıları serbest bırakmaktı. Bugün gerginliği ortadan kaldıracak yegane yol, karanlığın üzerine perde çekmek değil bu ülkenin kanını emmeye kararlı asalakların yaşadığı kuytu yerleri bütünüyle aydınlatmak.

Sağduyu Platformu'nun geliştirdiği inisiyatif, tek başına iyimser olmak için yeterli. 10 yıl önce aynı STK'ların ne işlerle meşgul olduğunu hatırlayalım. Devlet içine çöreklenerek ülkeyi ele geçirmek artık imkânsız, aydınlıkta iş gören toplum ve özel sektör kendi kaderini ele almış durumda. Ne istiyorlar? Yeni anayasa ve siyasî partiler kanunu değil mi? O zaman ülkenin gündemi yeni anayasadan başlamalı.

Gerilimi elbette düşürelim. Gerilimi çıkartanlara bedelini ödeterek. Bir daha ülkeyi ve devleti batırmak pahasına gerilim peşinde koşacaklarda mecal bırakmayarak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir adım geri, iki adım ileri

Mümtaz'er Türköne 2008.03.28

"Herkes bulunduğu yerden bir adım geriye gitsin." Gerilimi düşürmek için bulunan formül bu. Bir adım geri gittikten sonra, şayet Mehter yürüyüşündeki gibi iki adım ileri gitmek niyetinde iseniz, hiçbir sakıncası yok. Siyaset imkân sanatı. Amacınızdan vazgeçmeden hamlelerinizi erteleyebilirsiniz.

Türkiye, iki haftadır bir rejim krizi içinde yuvarlanıyor. Bu rejim krizi, başka herhangi bir şeyin değil Başsavcı'nın iddianamesinin eseri. Mesele AK Parti'nin kapatılması ve Tayyip Erdoğan başta olmak üzere partinin çekirdek kadrosuna siyaset yasağı getirilmesinden ibaret değil. İki haftadır yaşadıklarımız, bu iddianamenin siyasal sistemi, ülkenin idari düzenini işlemez hale getirdiğini gösterdi. Rejim krizi, sistemin kilitlenmesi demek. O zaman bu iddianamede yanlış giden şeyler var. Başsavcı, "bir yaşam biçimi olan laiklik" karşıtı eylemlerin odağı olduğu için AK Parti'nin kapatılmasını istiyor. Laiklik bir yaşam biçimi değil. Üstelik Başsavcı, din karşıtı, din düşmanı bir felsefî inancı laiklik diye takdim ediyor. Bu iddianame, hepimizin ihtiyacı olan laiklik prensibini bir

ideolojik tahakküm aracına dönüştürdüğü için sakat. Böyle bir laikliği savunmak da, uygulamak da imkânsız. O zaman bu iddianame üzerine inşa edilecek her siyasî teşebbüs yanlış.

Şair; "Batan gün kan içinde, dağını seyreyler âşıklar." diyor. AK Parti, iddianameyi ciddiye alarak hata ediyor. Gayri ciddi bir şeyi ciddiye alırsanız o zaman ciddiyet kazanır. AK Partililer, her şeyin mümkün olduğu Türkiye'de, bu iddianame ile partilerinin kapatılacağına ve lider kadrolarının tasfiye edileceğine inanmış görünüyorlar. Belki de en büyük hataları bu inanca sahip olmaları. Bu inanç AK Parti iktidarını iktidar olmaktan çıkartıp, kan gölüne dönen ortalığa bakmak yerine dağını (yani yarasını) seyreden âşıklara dönüştürüyor. AK Parti, doğal bir refleks halinde kapatılmayı imkânsız kılacak düzenlemeler peşinde. Baykal'ın ve CHP'li Anayasa Komisyonu üyesi Şahin Mengü'nün tepkileri, bütün hesabın AK Parti'nin girişeceği bu düzenlemeler üzerine inşa edildiğini gösteriyor. Baykal, AK Parti'yi anayasayı tağyire teşebbüsle itham ederken, tam da iddianamenin açtığı yolda ilerliyor.

AK Parti üzerindeki kapatma baskısının, sonuçta AK Parti'nin kapatılmasından daha önemli olduğunu anlamamız lâzım. İstenen, hesaplanan ve beklenen, kendini kurtarma telaşına düşmüş bir AK Parti iktidarı. Halbuki iddianamenin yarattığı tahribattan daha büyüğünü, AK Parti'nin dev cüssesi ile kendini kurtarmak için çırpınması verebilir. AK Parti'nin kapatılması ile kapatma tehdidi ile istenen sonuçların devşirilmesi arasındaki fark, siyasetin anahtarı hükmünde.

AK Parti'nin kapatılması, AK Parti'den önce Türkiye için bir felaket. O zaman AK Parti'nin, sivil toplumun geliştirdiği sağduyu platformu gibi inisiyatiflerle ortak endişeleri paylaşması lâzım. İddianamenin başlattığı rejim krizi, Türkiye'de yaşayan herkesin sahip olduklarını kaybetmesi riski demek. Çoktan çok, azdan az gidecek. O zaman, hükümetin temsil ettiği istikrarı özel sektörün ve sivil toplumun omuzlaması gerekiyor. Zaten onlar da Anayasa ve Siyasî Partiler Kanunu'nu gündeme alarak bunu yapıyor. Kendi çıkarlarına sahip çıkan bir özel sektör, AK Parti'nin temsil ettiği istikrara, dolayısıyla AK Parti'ye dört elle sarılmak zorunda.

İddianame adı üzerinde bir iddianame. Hükmünü icra etmesi yaklaşık bir senelik zamana bağlı. Buna karşılık Türkiye'de arkasında % 47 oy desteği olan bir iktidar var. İktidara yakışan, iktidar olduğunu göstermektir.

Güneydoğu kaynıyor. Hükümetin ileri adımlar atması lâzım. Ekonomi diken üzerinde. En büyük ihtiyacı güven. Uluslararası konjonktür, küçük hataların büyük faturalar halinde önünüze gelmesine elverişli. Her alanda güçlü bir iktidara ihtiyaç var. En başta yeni bir anayasa olmak üzere, yapısal reformların hızla ilerlemesi lâzım. AK Parti, kapatma davası karşısında alacağı tedbirleri siyasetinin merkezine yerleştirirse, işte o zaman tuzağa düşmüş olacak.

Bir adım geri, ama iki adım ileri gitmek için.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Che Guevara ve darbeciler

Mümtaz'er Türköne 2008.03.30

Onun bir ermiş kişi, örnek bir insan veya bir destan kahramanı olduğuna inananlar var.

Sadece siyahın ve beyazın kullanıldığı, ara tonların olmadığı bir resmi, Atatürk posterleri kadar meşhur. Bu resim, küçük bir kalıp yardımıyla, sol sloganlarla birlikte ülkemizin sokaklarına, duvarlara çizilirdi. Kafasında bir bere, berenin ortasında bir yıldız, kirli sakallı, aşağıya doğru inen ince bıyıkları, uzun dalgalı saçları, sert ama

müstehzi görünen yüz ifadesi ile bir Hoolywood yıldızına benzerdi. 70'li yılların sosyalist devrimcileri, Marksist-Leninist bir teorinin değil, bu resme indirgedikleri hayallerin peşindeydi...

Aslında bir masal kahramanı değil, epeyce kan dökmüş profesyonel bir devrimciydi. Dünyada en uzun süre iktidarda kalan liderlerden biri olan Fidel Castro ile birlikte 1959'da Küba'da iktidarı ele geçiren dar gerilla ekibinin önde gelen bir üyesiydi. Devrim yapmayı sevmiş, Küba'da kendisine verilen sanayi bakanlığından sıkılmış ve tekrar yola düşmüştü. Latin Amerika'da, Afrika'da, sonra tekrar kendi kıtasında karışık bağlantılarla devrim peşinde koştu. Sonunda su testisi su yolunda kırıldı: 1967'de Bolivya'da hükümet güçleri tarafından ele geçirildi ve öldürüldü. Talebelik yıllarımda, nezairethane gibi istisnâ durumlarda Che hayranı devrimcilerle muhabbet fırsatı bulmuşluğum oldu. Huşu içinde anlattıkları Che'yi, Gazavât kitaplarındaki kahramanlarla karıştırdıklarını düşünürdüm. Gerçi belki biraz kirliyd. Hacettepeli bir Kurtuluşçu'nun "Biliyor musun, astım hastalığını iradesiyle yenmişti." diye heyecanla anlatırken, olağanüstü kişiliğine ve devrimci fedakârlığına dair verdiği bir örnek hiç hoşuma gitmemişti...

Che Guevara gerçekte, devrimci şiddetin teorisini ve kendi hayat pratiği ile somut bir modelidir. "Gerilla Savaşı" isimli kitabında "Sosyalist Devrim"in, silahlı-dar bir öncü grubun eylemleri ile başarılacağını savunur. Silahlı, küçük bir gerilla grubunun uyguladığı şiddetin öncülüğünde (foco), halk ayaklanması gerçekleştirilecek, iktidar devrilecektir. Bu model, Türkiye'de 1960'ların sonlarında başlayan ve 1970'ler boyunca devam eden siyasal şiddetin ilham kaynağıdır. Birçok sol terör grubu bu yüzden "fokocu" olarak anılmıştır. Che efsanesi aynı zamanda hem silahın ve şiddetin tek çözüm olduğu fikrinin ve bu şiddeti içselleştiren "gerilla romantizmi"nin temelidir. Aslında, Che Guevara'nın bir "gerilla önderi" olarak kısa zamanda yayılan şöhretinin arkasında acımasızlığı yatar. Yakaladığı kişileri anında, bizzat kendisinin infaz ettiği ve bu yolla çok sayıda cinayet işlediği onu göklere çıkartan kaynaklarda da yer alır. Türkiye'den bakalım: 1970'li yıllarda cinayet işleyenlerin örnek aldıkları kişi Che'dir. Öldürülen binlerce kişinin üzerinde Che'nin hayaleti dolaşmaktadır. Efsaneler bir tarafa Che Guevara, bizim canımızı çok fena yakmıştır.

Son anayasa değişikliklerini protesto edenlerin Atatürk ve Che'nin fotoğraflarını yan yana taşımaları, aslında bu cinayet işleyen "öncü sosyalizm"nin yeni bir sentezidir, uyanık olmak gerekir. Geçtiğimiz akşam, "32. Gün"de, Ümit Zileli'nin, Emre Aköz'e saldırırken Che ile İlhan Selçuk arasında kurduğu benzerliğin korkutucu olması gibi. Che'nin öldürüldükten sonra çekilmiş meşhur bir resmi var. Zileli, belden üstü çıplak, bir masaya yatırılmış Che ile İlhan Selçuk, çevresinde ikisi silahlı duran üç askerle de Emre Aköz arasında benzerlik kuruyor. Sonra o basmakalıp hükmü tekrarlıyor: "Che'yi herkes hatırlıyor, o askerleri ise kimse hatırlamıyor."

İşte cinayeti mantık gibi çoğaltan "gerilla romantizmi" denilen şey bundan ibaret: Çok hatırlanmak. Çok cinayet işlersen çok hatırlanırsın. Bu arada Che ile İlhan Selçuk arasında kurduğu benzerlik, Emre Aköz'ün bir tipleme olarak çizdiği darbeci portresine ne kadar da uyuyor.

Şöhret olmak ve hatırlanmak için cinayet işlemeye hazır daha kaç darbeci var?

Che Guevara bir cani idi. Bugün işlediği cinayetlerin sebebi, yani sosyalizm dünyanın hiçbir yerinde kalmadı. Darbecilerin hatırlanmak için sarıldıkları gerekçeleri ne?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yargı'nın ipoteği

Anayasa Mahkemesi, Başsavcı'nın açtığı Pandora'nın Kutusu'nu kapatabilir ve Türkiye'yi belirsizliklerin yol açacağı kötülüklerden uzak tutabilirdi. Bunu yapmadı. Yargı'nın ülke üzerine koyduğu ipoteği onayladı.

Yargının koyduğu ipotek, Türkiye'nin yönetilemez bir ülke haline gelmesi demek. Çünkü bu ipotek, yürütmenin ve yasamanın elini kolunu bağlamak, onu her alanda mefluç bırakmak demek.

Türkiye, uluslararası bir krizde köşeye sıkışmadı. Ulusal çıkarlarından, bu dış baskı ile taviz vermedi. Siyasî ve askerî alanda zayıflığının bedelini ödemeye mecbur bırakılmadı. Ekonomisinin zayıflığından dolayı ele güne muhtaç olduğu için perişan olmadı. Bütün bu sonuçların hepsini Türkiye'nin önüne ağır faturalar olarak getirecek darbe, dışarıdan değil kendi içinden geldi. Yargı, tek bir hamle ile kendi yolunda gitmekte olan geminin içinde kocaman bir delik açtı. Muhtemeldir ki açtığı deliğin kapatılmasına engel olmak için her şeyi yapacak.

Türkiye, bir rejim krizi ile karşı karşıya. Sürmekte olan dava, hukukun sadece yazılı prosedürlerinin gözetildiği, siyasî bir hesaplasmadan ibaret. Yargı demokrasiyi ve demokrasinin bütün kurumlarını iptal ediyor. Bir denetim veya yargılama yapmıyor; yasama ve yürütmeyi bütünüyle iptal ediyor.

Rejim krizi, siyasal sistemin işlemez hale gelmesi demek. Karşılaştırma belki 61 Anayasası dönemi ile yapılabilir. 61 Anayasası, bir edebiyat olarak tekrarlanan özgürlükçü bir anayasa değildi. Bu anayasa icra ve yasamayı, yani halkın tercihlerini iptal etmek ve iş yapamaz hale getirmek üzere tasarlanmıştı. Bu anayasa ile karşımıza yönetilemeyen bir ülke çıktı. Karar veremeyen, yasa çıkartamayan, kararlarını icra edemeyen zayıf iktidarlara karşı, devlet içindeki iktidarın gücünü korumayı hedefliyordu. 60'lı yılların sonunda başlayan ve sonrasında devam eden siyasî sorunların arkasında bu anayasa bulunuyordu. Bu anayasa yüzünden kamplaşmalar ve kutuplaşmalar başlamış, Türkiye koskoca bir nesli ve en değerli zamanlarını bu çatışmalarda tüketmişti.

Bugün Anayasa Mahkemesi'nin kabul ettiği kapatma davası, 61 Anayasası'nın geniş düzenlemeleri ile gerçekleşen "yönetemeyen demokrasi"yi, tek bir dava ve mahkeme kararı ile sağlamaya namzet görünüyor.

Üzerinde kapatma davasının baskısını, Demokles'in kılıcı gibi sürekli hissedecek bir icra ve yasama organının işini yapmasını kim bekleyebilir?

İşin asıl kötü tarafı, tıpkı 61 Anayasası'nın yaptığı gibi, yargı sadece fren koyuyor. Sorunları çözümüyor. Normal süratinde yoluna devam eden bir arabanın frenine basılması ile arabanın kontrolden çıkması ve bir daha rotasını tayin edememesi durumu ile karşı karşıyayız. Gazda başka ayak, frende başka ayak var ve bu durumun kuvvetler ayrılığı prensibinin denge-fren mekanizması ile yakından uzaktan hiçbir alakası yok. Sadece arabayı durduran bir güç devrede.

AK Parti'nin sorunu, kendisini korumak ve kapatılmasını önlemekten önce ülke yönetimini sürdürebilmek. Davanın yol açtığı kilitlenme, Türkiye'nin içeride ve dışarıda telafisi mümkün olmayan zararlarla karşılaşmasına yol açabilir. Bunun ise bir tek yolu var. Rejim krizini, yeni bir siyasal yapılanma, daha doğrusu sosyal sözleşme ile aşmak. Yargının Türkiye üzerinde uyguladığı blokajı kaldırmak ve ülkeyi rahatlatmak.

AK Parti hâlâ Türkiye'nin yeniden kurabileceği siyasal ve ekonomik istikrarın tek dayanağı. Siyasette ve ekonomide istikrar arayanların da AK Parti'ye yeni bir sözleşme için destek vermekten başka çareleri yok.

Oyunun kuralları değişecek. Ama sadece devam eden davaninkiler değil, siyasal sistemin bütününe ait kurallar. AK Parti, parti kapatmayı AB normlarına yaklaştıran düzenlemeyi, yeni anayasa ile birlikte gerçekleştirecek. Yargının muhasarasını, muhasara bölgesini de içine alan çok geniş bir alanda ortadan kaldırmak gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ak ile kara

Mümtaz'er Türköne 2008.04.03

AK Parti ile ilgili kapatma davası, Başbakan'ın önceki gün söylediği gibi "yeni bir sınav". Ancak bu sınav, Türkiye'de nefes alıp veren, geleceğini bu topraklarda arayan herkesin; her kurumun, her aktörün girdiği bir sınav.

Bu dava, hukuk kalıpları içine sığacak bir dava değil. Hukuk sadece teknik bir unsur olarak, bir yöntem olarak devrede. Karşı karşıya gelen, siyasetin temel esaslarına dair farklı görüşler.

Yetişkin bir insana, beş yaşındaki çocuğun kıyafetini giydirmeye kalkmak bir tarafta, karşıda bir yetişkin gibi davranmakta kararlı, üstelik olgun bir toplum. Ya bu kıyafetin içine sığabilmek için sağımızın solumuzun budanmasına rıza göstereceğiz, ya da gülüp geçeceğiz.

II. Mahmud setre pantolonu mecbur tutunca, süvariler ata binmekte zorlandıklarından şikâyet etmişlerdi. Şalvarın, zıpkının geniş ağı, rahat hareket etmek içindir. Pantolon, rahat hareketi engelledi, ama bireysel davranışları medenî kalıplar içine yerleştirmeye hizmet etti. Şimdi yetişkin bir insana beş yaşındaki çocuğa biçilen elbiseyi giydirmeye kalkmanın tek yolu, imkânsız olanı başarmakla mümkün. Toplumun rüştünü geri alıp onu hacir altına almakla.

Dünya özgürlüklerin nimetleri ile kanatlanmış uçarken, siz daracık bir cenderenin içine dünyanın en dinamik toplumunu sokmaya çalışacaksınız. Türk İhracatçılar Birliği Başkanı Oğuz Satıcı, "Kuzey Kore gibi olmayız" derken, kastettiği şey bu dar elbise.

İddianame ve Anayasa Mahkemesi'nde görülmekte olan dava, aslında AK Parti'yi kapatma ile tehdit etmiyor. Gerilerden, çok gerilerden bir mezarın derinlerinden gelen bir ses gibi Türkiye'yi, karanlık bir girdabın içine çağırıyor.

İddianamenin sarıldığı ve isnat ettiği suçu dayandırdığı laiklik tanımı, laiklik de dahil bir toplumu bir arada tutacak temelleri kökünden sarsıyor. Ak ile kara: Ya laiklik prensibi bireyin kamu erki ile ilişkisinde ortak paydayı oluşturacak; ya da bir "yaşam biçimi" olarak bizim özgürlüklerimizi sınırlayan totaliter bir ideolojiye dönüşecek. Üstelik bu "yaşam biçimi"nin arkasındaki inanca, (çağdışı bir bilim anlayışına ve vülger pozitivizme) aklımızı, duygularımızı ve ahlâkî değerlerimizi iptal ederek hep birlikte bağlanacağız. Sınav bu; birini seçin.

"Düşünce sistemi"nden, "ideoloji"den, "yaşam biçimi"nden söz eden kişileri ve kurumları bir araya getirin, dünyanın en dahi teorisyenleri ile birlikte yıllarca çalışınlar, bizi o daracık elbisenin içine sokamazlar.

Siyasete içeriden bakanlar tedirgin. Tedirgin olmasınlar. Bu dava AK Parti'nin davası değil. Herkesin hep birlikte "Ak ile Kara"dan birini seçeceği bir sınav. Ortalığa dökülen leş kargaları umutlanmasınlar. Hesapları yanlış. Tarihin çarklarını, bütün fırsatçılar bir araya gelse geriye çeviremezler.

% 46,7'nin sahibi ve temsilcisi hakkında tekrar tekrar düşünelim. İddianamede yer alan suçların büyük kısmı % 46,7 öncesine ait. Ak ile kara hangisi?

M. Ali Birand, dünkü yazısında iddianın; "Sizinle iktidarımızı paylaşmak istemiyoruz. Bunu engellemek için her yolu deneyeceğiz" anlamına geldiğini yazıyor. Sorun bugün şu ki, AK Parti ile iktidarı paylaşmak istemeyenlerin, devletin ağır yükünün çok azını taşıyacak mecalleri, becerileri ve akılları bile yok.

"Laik yaşam biçimi"ne aykırı bir söz söyleyelim: "Her şerde bir hayır vardır". Kriz güçlü bir dalga yarattı. AK Parti bu dalganın üstünde, ülkenin bütün hurdalarını tarihin çöplüğüne sürükleyecek. Çünkü AK Parti, ak ile kara kadar açık biçimde, Türkiye'nin ileri, medenî ve çağa uyumlu güçlerinin temsilcisi olduğu için bu krizin üstesinden gelecek. AK Partililer, kendilerini atayan cumhurbaşkanlarını temsil eden Anayasa Mahkemesi üyelerine değil, Türkiye'nin dinamiklerine güvenmeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Yeni bir başlangıç"

Mümtaz'er Türköne 2008.04.04

Hava tersine dönüyor. "Yeni bir başlangıç lâzım" hükmünü veren Baykal, "...güven uyandıran, sözde kalmayan bir adım atılırsa üzerime düşeni yaparım." taahhüdünde bulunuyor.

İddianame ile gelişen olayların dışında, yeni bir yol arayışı bu. Pazarlığa açık. Neyin pazarlığı? Demokrasinin sınır çizgisinin ötesine geçmeyen siyasî hesapların pazarlığı olsa gerek.

Merkez Medya grubu, tereddütler yaşadktan sonra, "yargı darbesi"nin karşısında saf tutmaya başladı. Milliyet'in Genel Yayın Müdürü Sedat Ergin'in NTV'de söylediği "AK Parti'nin kapatılmasını önlemek lâzım" sözü, önemli bir işaret. Ergin, Türkiye'nin bir milim altına düşmemesi gereken çıtayı, demokrasi olarak önümüze koyuyor. Kapatılma davası boyunca havayı bulandıracak olan irticaî tırmanış, Hürriyet ve Milliyet gazetelerindeki irtica haberlerinden ibaret olacağı için, bu tavır çok önemli.

Yargıtay Başsavcısı'nın iddianamesinden sonra çok önemli bulduğum bir hususu sıklıkla tekrarladım: Karşımızda duran sorun AK Parti'nin kapatılmasından önce kapatma davası süreci. Yaklaşık bir yılımızı alacak bu süreci, iktidarı, muhalefeti ile, bütün toplum kesimlerinin doğru yönetmesi ve bizi bekleyen tehlikeleri bertaraf etmesi öncelikli sorun. Daha başında AK Parti'nin kapatılmasına karşı çıkanların oluşturduğu blok, bu sürecin iyi yönetileceğini gösteriyor. Hava kapatma aleyhinde. Başbakan da, iklim şartlarını doğru okuyor. Muhtemelen, aklından geçen bir çok sözü dilin dokuz boğumu içinde tutuyor ve yumuşayan havaya katkıda bulunuyor. Her kanat savaş baltalarını gömdükleri yerden çıkarmaya hazırlanırken göz göze geliyorlar; ve uzlaşıp savaşımdan vazgeçiyorlar.

Yargı darbesi yalıtılıyor, etkisizleştiriliyor. Hem de bir karşı darbe olmadan. Demokrasinin çoğul aklının zengin çareleri arasında, bu darbenin akim kalacağı anlaşılıyor. Çoğulcu toplum içinde AK Parti'nin karşıtları ile darbe yapmakta kararlı yargı arasındaki açığı giderek genişliyor. Yargı, AK Parti'yi kapatmak üzere yola çıkarken; Merkez Medya veya CHP gibi aktörler "hizaya çekme"yi tercih ediyorlar. Yargı darbesinin tehdidi altında AK Parti uzlaşma masasına oturtuluyor.

"Hizaya çekme"yi tercih edenlerin hareket noktası şu: Şayet bir askerî dikta yönetimini göze alamıyorsanız, AK Parti'nin tek alternatifi yine kendisi. Demokrasi içinde çözüm arayanların başka şansı yok. AK Parti'nin bugün seçim kararı alınsa, % 60'a varan bir oyla geri geleceğine herkes inanıyor. AK Parti'nin kapatılmasını engelleyecek bir anayasa değişikliğinin referandumdan % 80'e varan bir destek alacağı görülüyor. Bu durum, halkla işi olan her aktörün marjinalleşmesi demek.

Havayı değiştiren CHP'nin ve Merkez Medya'nın AK Parti'den talebi, kendisinden endişe eden kesimlerin rahatlatılması olacak. Somut olarak, başörtüsünün önünü açan anayasa değişikliğinden geri adım atılması talebi ilk sırayı alacak. Ancak bu talebin paradoksal bir tarafı var. Toplumda, CHP'ye oy verenler nispetinde AK Parti iktidarından korkuya kapılmış bir vatandaş kesiminin mevcut olduğu doğru. Ama bu korkunun arkasında

AK Parti hükümetinin icraatından önce, CHP'nin bu korkuları kışkırtan medyanın da pazarlayan payını ihmal etmemek lâzım. Uzlaşma olacaksa, bu korkuları gidermenin sorumluluğu tek başına AK Parti'ye ait olmayacak. Sonuç ortada: AK Parti'nin üstlendiği yükü üzerine alıp, Türkiye'yi taşımaya kimsenin niyeti yok.

Sistemin işlemesi lâzım. Sistemin işlemesinin ne kadar önemli olduğunu anlamak için, ekonomideki felaket senaryolarının yanına daha somut sorunları da yerleştirebiliriz. Dink cinayetinde kusuru olduğu iddia edilen Jandarma Albayı ve dört görevlinin TBMM'nin davetine uymaması, hukuk devletinde bir skandal değil mi? AK Parti'nin kapatılma davası olmasaydı, böyle bir şey mümkün olabilir miydi?

Yeni bir başlangıç gerekli. Kazanan tarafın ağır kayıplar yüzünden istediğini elde edemeyeceği bir savaşa girmek ve bir "Pirüs Zaferi" kazanmak kimseye yaramayacak. Uzlaşmanın çerçevesi ise belli: Demokrasi ve hukuk.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bizim lise

Mümtaz'er Türköne 2008.04.06

Mülkiye'de doktoraya yeni başlamıştım. Lisans ve yüksek lisans yaparken de ders aldığım egzantrik siyaset bilimi hocasının verdiği "Laiklik" başlıklı dersin ilk günüydü.

Sınıf, topu topu beş kişiydi. Bizleri tek tek tanımak için sorduğu soru: "Hangi liseden mezunsunuz?" sorusuydu. "Hangi fakülteden?" veya "Master nereden?" sorusu değil, "Hangi lise?". En son sıra bana gelmişti. Benden önce sayılan Robert Kolej, St. Benoît, TED Koleji cinsinden okullara, hocaların tebessüm ederek verdiği mukabeleden, başıma gelecekleri hissetmiştim. Ben mezun olduğum liseyi söylediğimde, hocaların suratı birden değişti. Öfkeyle ağzından çıkan ilk cümle, "Senin burada ne işin var?" sorusu oldu. İnsanın kendisini zenci veya yaratık hissetmesi gibi bir durum. O gün, okuduğum lisenin sıraları ile Mülkiye'deki doktora sınıfı arasında kapatılması çok güç bir mesafeyi aştığımı öğrenmiş oldum...

Mezun olduğum liseyle her zaman gurur duydum. Yargıtay Başsavcısı Abdurrahman Yalçınkaya'nın da gurur duyduğundan eminim. İkimiz de aynı liseden, Ankara Yıldırım Beyazıt Lisesi'nden mezunuz. Benden epeyce eski, ama aynı binada ders dinlediğimizi, aynı spor salonunda beden eğitimi dersine çıktığımızı, kapıda aynı kontrollerden geçtiğimizi bilmek, uzaktan tanıdık biriyle karşılaşmak gibi geliyor insana.

Bizim lisemiz gerçekten iftihar edilecek liselerden biridir.

Sırtını Ankara'nın en kıdemli gecekondu mahallesi olan Yenidoğan'a vermiş, Çiğir'e komşu, önünde nispeten modern şehir hayatına yakın duran Örnek Mahallesi'nin uzandığı bu okul, bizim zamanımızda çevresinde sürmekte olan hayatın ta kendisiydi. Sınıftaki arkadaşlarımdan büyük kısmı, Ankara'ya yeni yeni tutunmaya çalışan, köyden yeni göç etmiş ailelerin çocuklarıydı. Aramızda tek tük "iyi aile çocukları" da bulunurdu. Ama sabahdan akşama kadar teneffüs ettiğimiz hava tam anlamıyla arabeskti. Okul takımımız, liseler arası turnuvaların yıldızıydı. Anıttepe'de veya 19 Mayıs sahalarında yaptığımız her maç kavgaya biterdi. Bizim lisemiz, insanı bir meslek veya bir kariyere önce, doğrudan hayata hazırlardı. Bir insanın hayatta başına gelebilecek en büyük mucizenin iyi bir öğretmenle karşılaşmak olduğunu hiç birimiz bilmiyorduk. Başta müdürümüz olmak üzere, ders aldığımız hocalarımızın tamamı kendilerini bir şeyler öğretmekten ziyade disiplin sağlamaktan sorumlu addederlerdi.

Mezun olduğum liseyi küçümseyen hocadan aldığım dersi, yani "Laiklik" dersini doktora düzeyinde uzun yıllar ben de verdim. Sosyalizm, ezilen sınıfların başkaldırması için değil, seçkin sınıfların topluma yol göstermesi için icat edilmişti. Dünyanın en eşitlikçi toplumunu kursak, "öncü sosyalistler"imiz, "gerçek sosyalizm" için kan dökmeye devam edecekti. Tıpkı seçim sandığının ve halkın oyları ile belirlenen iktidarın lüzumsuz ve ihmal edilebilir bir ayrıntı olarak kabul edildiği ve seçkinlerimiz tarafından savunulan "gerçek demokrasi"de olduğu gibi.

Tarih boyunca seçkinlerimiz, ellerinde tuttukları devlet iktidarı ile halk arasına derin duvarlar örmüşlerdi. Alafranga âdetlerden, aydınlanmacı ve aydınlatmacı "öncü" misyonlarına kadar zihinlerde inşa edilen bu duvarları, seçim sandıkları yerle bir etti. Bu sefer laiklik, dünya çapında üstlendiği sosyal barışı sürdürme görevini bizim ülkemizde terk etti, demokratik yönetim içinde halk ile devlet arasına aşılmaz yepyeni bir duvara dönüştü. Şimdilerde "Halk neden yönetemez" hükmünün gerekçesi bu duvardan ibaret.

Bizim lise, laiklikten önce de bu duvarın elle tutulacak kadar hissedildiği yerlerden biriydi. Çünkü bizler kimimizin toslayarak durduğu, kimimizin atlayarak geçtiği duvarın soyut karşılığını değil kendisini biliyorduk. Benim doktora yaparken laiklik dersine toslamam gibi. En iyi duvar ustalarının aramızdan çıkması bu yüzden tesadüf değil. Üstelik duvarı yıkmak için de ustalık gerekli.

Duvar, sadece bir duvar. Ne bir anayasal prensip ne de hukukî bir standart. Sadece seçkinleri halktan koruyan bir duvar. Tarih, hep bu duvarların yıkılışı ile ileri gitmiyor mu?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Komplo teorisi

Mümtaz'er Türköne 2008.04.08

Roma senatosunda konuşanlar, uzun yıllar "Kartaca yıkılsın" diye söze başladılar. Bir hitap kalıbı gibi. Kartaca, bugünkü Tunus'un denize bir yarımada şeklinde uzanan ucunda bir koloni kuran Fenikelilerin merkeziydi.

Hannibal'ın filleriyle birlikte İspanya üzerinden Roma'ya yürüyüşüyle başlayan gerginlikler ve savaşlar, Kartaca'yı Roma için uzunca bir dönem bir kâbusa dönüştürmüştü. Hannibal'ın ordusu Roma'nın yakınlarında iken, Scipio Africanus adında bir Romalı general, cüretkâr bir plan yaptı. Roma'yı savunmak yerine ordusunu Akdeniz'in karşısına, Kartaca yakınlarına çıkarttı. Anavatanını savunmak üzere telaşla peşinden gelen Hannibal'ın ordusunu M.Ö. 202'de imha etti. Ve Kartaca yıkıldı.

Savaşlar yıkıcıdır. Bu yıkıcılık savaşın doğasından ziyade savaşanların bilinçli tercihidir. Sonunda gerçekleşen "Kartaca yıkılsın" temennisi, bir mecaz değildi. Kartaca taş taş üstünde bırakmamacasına, bir daha o şehirde birileri yaşamayacak şekilde yerle bir edildi. Bu yıkım bir ceza olmanın yanında, gelecekte Roma'ya meydan okumaya kalkacakları caydırma amacı taşıyordu.

Taktik ve strateji becerisi yüksek komutanlar savaşları orijinal komplolar olarak planlarlar. Kimsenin aklına gelmeyen düşünmek, karşı tarafı hiç beklemediği yerden vurmak, şaşırtmak ve düşmanı planlanan eyleme zorlamak. Sahip olduğunuz silah ve insan gücünü, yani elinizdeki sınırlı araçları karşı tarafın zaafalarını dikkate alarak organize ederken, aldatmacalara girişerek düşmanı da yönetmeye çalışmak.

Radikal'in geçen hafta sonu yayımladığı Ergenekon örgüt şeması, askerî standartlara göre organize edilmiş paramiliter bir örgütle karşı karşıya olduğumuzu gösteriyor. Şemanın kendisi keskin bir hiyerarşi ve disiplini, standart görev ve sorumluluk tanımlarını içeriyor. Savaşmak üzere oluşturulmuş yani komplo teorileri ile iş

gören bir örgüt bu. Böyle bir örgütlenme peşinen bir düşmana odaklanır. Operasyon planlarını bu düşmana göre hazırlar. Gizlilik içinde iş gördüğüne göre provokatif nitelikli eylemlere yönelir.

Bir toplumu yönetmek, o toplumun dinamiklerini analiz etmeyi, bunun için de sosyolojisine inmeyi gerektirir. Toplumsal yeteneklerin önünü açan, ihtiyaç duyulan yenilerini geliştiren, enerjiyi verimli kullanan yönetim ise iyi yönetimdir. Demokratik yönetimlerin en iyi yönetimler olmasının sebebi, toplumun onayını toplumu tanıdığı ve anladığı için almasıdır. En kötü yönetimlerin askerî dikta yönetimleri olmasının sebebi de, komplolar ve mekanik muhakemeler ile toplumu bir cenderenin içine sokmalarındandır.

Komple teorileri basit, dar ve sığ bir dünyanın içinde üretilirler. Mutlaka düşmanlara, mutlaka düşmanlıklara ihtiyaç duyarlar. Sonunda hiçbir şekilde kavrayamayacağımız şer güçler ve onların planlarını önleme görevine dönüşürler. Siyaset, örgütlerin karşı karşıya geldiği savaşlar olur. Savaşlar da, karşı tarafı imha etmek için yapılır. Çağımızın kitle iletişim araçları vasıtasıyla toplum psikolojisini yönetmeyi amaçlayan komplolar, bir şeyler inşa etmek için değil, taş taş üstünde bırakmamak içindir. Türkiye, 1950'lerin ortalarından itibaren üretilen ve gereği icra edilen bu komplolar için nelerini kaybetti? Hayatını kaybeden insanların yanında, komploların eseri olan kötü yönetimlerde kaybettiklerimizi de hesaba katalım. Türkiye'nin illegal bir örgütten önce bu zihniyeti tasfiye etmesi gerekmez mi?

Siyaseti gün ışığında yapanların bastığı zemin, komplolar bataklığına dönüşüyor. Komplolar bir savaş ilan etmek ve sürdürmek için icat ediliyor. Ve sadece yıkım getiriyor. Keskin ideolojik ayrışmaların, düşmanca atmosferin bu komplolar aracılığıyla oluştuğunu unutmayalım. Bir ülkenin yönetimine savaş mantığı ile yaklaşmak, yıkıcı olmayı gerektirir. Ortada ne düşman bir Kartaca var, ne de komploya karşı bir komplo ile Kartaca'yı yıkma planları. Unutmayalım, burası bizim ülkemiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir provokasyonu bile beceremeyenler...

Mümtaz'er Türköne 2008.04.10

Akdeniz Üniversitesi kampüsünden televizyon ekranlarına yansıyan görüntülerin herkesi endişeye sevk etmesi normal. Yaşı bugün 45'i geçenlerin tamamının yakından bildiği, tanıdığı manzaralar çünkü bu görüntüler.

Yeni kuşak ise bu görüntülerin siyah-beyaz olanlarını, 70'li yılların moda kıyafetleri içinde belgesellerde seyrediyorlar. Dile kolay beş bin insan bu kavgalarda hayatını kaybetti. Bir başka şekilde karşılaşalardı dost olabilecek ve birçok şeyi paylaşabilecek insanlar, birbirini öldürmeye girişti. Bir cinnet haliydi, bir çılgınlık anıydı. Söylenecek tek şey var: Geldi geçti. Geride hüznü hatıralar kaldı.

Beş bin insanın hayatı ve geride kalanların katlandığı işkenceler için bugün sorulan "neden?" sorusunun cevabını, bir zamanlar vuruşanlar bile aynı kelimeyi kullanarak veriyorlar: "Provokasyon." Aynı kelimenin ağız birliği etmişçesine bütün taraflarca Akdeniz Üniversitesi'ndeki olaylar için kullanılması, içimizi rahatlatmalı. Demek ki yılan, aynı delikte ikinci defa sokamayacak. Karşılıklı suçlamalar yerine "provokasyon" kelimesinin kullanılması, ortak bir aklın işlediğini göstermiyor mu?

Öfke ve nefret, akıllı mağlup edebilir. Ama manzara o kadar ortada ki, karanlık çevreler artık bir provokasyonu bile adam gibi beceremiyorlar. "Ben bir provokasyonum" diye bas bas bağırarak, sahadaki elemanların ellerine yüzlerine bulaştırdıkları eylemlerle öfkeyi tırmandırmak çok zor. Bu kadar ileri bir beceriksizliği örtmek ve provokasyonu amacına ulaştırmak için aptal olmamız lâzım. Tablo bizim değil, provokatörlerin öyle olduğunu göstermiyor mu?

Provokasyon kelimesinin Türkçe karşılığı "tahrik". Eskiden sık sık "tahriklere kapılmayalım" sözü kullanılırdı. Ajan provokatör kelimesi, kişileri suç işlemeye teşvik eden devlet görevlileri için kullanılıyor. Suçla mücadele etmekle görevli güvenlik birimleri, kontrollü bir şekilde suçu tahrik ederek suç işleyenleri yakalamış oluyor. Bizde bu provokasyonların çok ileri ve kapsamlı olanına "darbe şartlarını hazırlama" adı veriliyor. Toplum karşılıklı olarak öfkeye sevkeden cinayetler işleniyor, asayiş problemleri artıyor, can güvenliği bütün sorunların önüne geçiyor ve sonunda demir yumruk, toplumun rızasını arkasına alarak iktidara geliyor.

Provokasyon, yani tahrik karşı tarafı bir fiili, özellikle içinde suç unsuru bulunan bir fiili işlemeye zorlamak için yapılır. Bu yüzden provokasyon kokusu alınan eylemler için "amaç ne?" sorusunun hiç ihmal edilmemesi gerekir. Soruşturması devam eden Ergenekon Çetesi'nin temel görevinin provokasyonlara girişmek olduğu, Danıştay suikastı ve Cumhuriyet Gazetesi'ne atılan bombalardan yeteri kadar anlaşılıyor. Amaç laiklik endişesini tırmandırmak, toplumda laik-antilaik kutuplaşması yaratmak. Eylemler beceriksiz, amaç ise ortada. Bize düşen oyuna gelmemek, gelenleri de peşinen "provokatör" olarak bir kenara kaydetmek.

Toplum değişiyor, gelişiyor, demokratik rejime uygun sorumluluk bilinci pekişiyor. Provokasyonların girip yerleşeceği, toplumu bölüp parçalayacağı çatlaklara izin vermiyor.

Yeter ki daha rafine provokasyonları gözden kaçırmayalım. "Dükkân kapatma provokasyonu" gibi.

Kooperatifin köhnemiş tanzim satış mağazası, tıkr tıkr iş gören köşedeki marketle rekabet edemiyor. Zabıta memuru geliyor, dükkânı kapatma tehdidi savuruyor. Dükkân sahibi daha önce kapatılmış dükkânlara bakıp paniğe kapılıyor. Tedbir almaya girişiyor. Sonunda dükkân, alınan tedbirler gerekçe gösterilerek, zabıtanın görevini engelleme suçundan kapatılıyor.

Provokasyonların her türü, ne kadar korkutucu ve cüretkâr olursa olsun beceriksizlikle mâlul. Delil: Son yıllarda amacına ulaşmış bir provokasyon var mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

AB usulü pırasa yemeği

Mümtaz'er Türköne 2008.04.11

Zeytinyağlı pırasa, sağlıklı beslenmeyi tercih edenler için iyi bir yemek. Pişirirken aynı anda hem tuz, hem de şeker atılan nadir yemeklerden. Hiç denememiş olanlara, kendi suyunu çektikten sonra bir bardak portakal suyu ilave etmelerini öneririm. Pişirdikten sonra, bütün zeytinyağlı yemekler gibi biraz beklemesi ve soğuk servis edilmesi şart.

Bitmek tükenmek bilmeyen laiklik tartışmaları, sürekli pırasa yemeye benziyor. Laiklik çok önemli bir anayasal prensip. Başta demokrasi olmak üzere, birçok şeyin olmazsa olmazı. Ama olur olmaz yerlerde kızgın siyasî tartışmaların merkezine yerleştirilmesi, siyasî kutuplaşmalara konu edilmesi, zeytinyağlı pırasayı sıcak haliyle ve her öğünde yemeye benziyor. Soğuk yani, serinkanlı olmamız gerekiyor. Tek seçenekli bir menü ile zengin bir mutfağınız olur mu?

Türkiye'nin laiklik diye bir sorunu yok. İki sebepten: Birincisi, devlete dinî inanç dayatan bir siyasî gelenek bu topraklarda tarih boyunca hiç olmadı. İkincisi Türkiye'nin modernleşmesi muhafazakâr kesimlerin öncülüğünde ilerledi. Türkiye'de bugün laikliğin itibarı ve gücü, devlet katındaki bürokratik elitlerin dayatmalarının değil, demokrasi aracılığıyla temsil yeteneği kazanan muhafazakâr elitlerin modernleşme çabalarının ve sentezlerinin ürünüdür. Bugün şu hükmü vermek doğru değil mi? Türkiye'de laik bir kültürün ve toplumsal düzenin

gerçekleşmesinde, AB güzergahında muhafazakâr siyasetçiler eliyle sağlanan ilerlemenin payından daha etkili ve güçlü güvence ne var? Anayasa Mahkemesi mi?

Bugün Türkiye'de laik anayasal düzenin, yerleşmesi ve pekişmesi önünde en büyük engel ne?

Bu engeli Yargıtay Başsavcısı'nın hazırladığı iddianameden ve Anayasa Mahkemesi'nin daha önce verdiği kararlardan çıkartabiliriz. Yüksek Yargı'nın tanımlamaları ve yorumlarındaki "laiklik" ibaresini bir ideoloji ile değiştirebilirsiniz. Karşımızda, Türkiye'nin temel iskeletini bir arada tutacak bir hukukî prensip yerine, bir "yaşam biçimi", bir "felsefî inanç" ve toplumun dinî inançları ile kavgalı keskin bir tavır duruyor. Laiklik olmayan bu "şey"i yaşatmaya kalkmak, skolastik bir düşünceyi ve totaliter bir düzeni savunmakla mümkün. Müspet bilimlerin yöntem ve ilkelerinin topluma uygulanabileceğini iddia eden 19. yüzyıla özgü bilimcilik anlayışını, laiklik diye savunmanın, bütün dünyanın bize kıs kıs güleceği "bilimsel bir toplum düzeni"nden söz etmenin başka bir anlamı yok.

Böyle bir şeyi savunmak, skolastikler gibi tek bir bilgi sistemi olduğunu kabul etmeye ve bu bilgi sistemini de sorgulanmayan otoritelere dayandırmakla mümkün. Bir iddianameye, her cümlesi bilimsel olarak eleştirilebilecek önermeleri hukukî gerekçe olarak yerleştirmek, AK Parti'yi kapatmak kastından önce toplumu Orta Çağ skolastiğine hapsedmek demek.

Skolastik düşünce, ancak olgular tarafından yıkılabilir. Bitmez tükenmez laiklik tartışmaları karşısında AB'nin kendisi başlı başına bir olgu. AB standartları içinde laikliği "yaşam biçimi", "felsefî inanç" ve "din karşıtlığı" olarak savunmayı deneyin.

Meselâ neden 301. maddeye karşı çıkmanın laikliğe aykırı olduğu, laikliği bir ideoloji olarak savunanların aklına gelmiyor. Hani özgürlük, özgür düşünce laiklikle mümkündür?

Türk mutfağı zengin bir mutfak. AB ülkelerinden hiçbirinde pırasa bizdeki kadar güzel yapılmaz. Yemeğe kalkarsanız karşınızda tatsız, tuzsuz bir şey bulursunuz; ama yanındaki başka yemeklerle. Sürekli pırasa yemeye mahkûm olmaktan daha iyi değil mi?

Türkiye'nin sorunu laiklik değil. Laikliğin itibarını düşürenler, bu anayasal prensibi, iktidar rekabetinde her kapıyı açan bir maymuncuk gibi çok amaçlı kullananlar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Laikliğe küresel saldırı'

Mümtaz'er Türköne 2008.04.13

Barroso'nun ziyareti üzerine, Cumhuriyet gazetesinin önceki gün attığı başlık: "Laikliğe küresel saldırı yoğunlaştı" Gazete, "Son dönemde Ankara-Washington, Brüksel ekseninde yapılan açıklamalar, Türkiye'deki laik yapıya yönelik olarak yoğun bir küresel saldırının gerçekleştirilmekte olduğunu ortaya koyuyor." iddiasını ileri sürüyor.

İran gibi, Suudi Arabistan gibi İslâm ülkelerinden değil, doğrudan Batı'dan, ABD ve AB'den Türkiye'nin laik düzenine yönelik bir saldırı. Saldırı laik düzene yönelik olduğuna göre, ABD ve AB Türkiye'de dinî esaslara dayalı bir devlet düzeni peşinde olmalı. Peki ama neden? ABD ve AB aklını peynir ekmekle mi yedi ki, Türkiye'de böyle bir şeyin peşinde olsun.

Akil ve mantık sınırlarının dışında, siyasî rekabetin dışında belki sadece psikoloji ilminin yardımıyla açıklanabilecek bir paranoya hali. Türkiye'nin birlik ve bütünlüğünü AB'ye karşı korumanın, kendi içinde mantık kırıntıları var. Ama laik düzeni, AB'nin tasallutundan korumak için ne yapmak lâzım? Laik düzeni AB'ye karşı kanımızın son damlasına kadar savunmak, çarelerden biri olabilir. Belki bize daha çok yakışanı, daha önce Viyana kapılarına kadar ilerlemiş necip milletimizin Avrupa Birliği'nin bütün kurumlarına yönelik genel bir laikleştirme seferberliği ilan etmesi.

Ortada akla zarar bir saçmalık var. Maalesef kalkıp da "biraz mantıklı olalım" ikâzı yerine, bu saçmalığı sırtımızda ağır bir yük halinde taşımak zorundayız. Aslında "küresel saldırı" iddiası, saldırıya uğrayan şeyin laiklikten başka bir şey olduğunu da gösteriyor. Cumhuriyet gazetesindeki manşetlik haberin devamı da, durumu açıklıyor. Türkiye'de mevcut iktidar yüzünden bir "dine kayma" hızla devam ediyor ve "Ortaya çıkan tablo, Türkiye'nin Cumhuriyet devrimleri ile elde ettiği kazanımların küresel güçler tarafından aşındırılmak istendiğini de gösteriyor." Şayet varsa -o da tartışmalı- "dine kayma"yı laikliğe aykırı bir durum olarak açıklarken, bu durumun laiklikle ilgisini kuracak bir mantığı kurabilmek ve küresel tehdidi bu muhakemeye dayandırmak gerekmez mi?

Türkiye'nin yaşadığı bir "laiklik krizi" değil. Türkiye bir kriz yaşıyor ve krizi çıkartanlar, alışkanlıkları yüzünden bu krizi "laiklik"le formüle ediyor. Türkiye bu krizden güçlenerek, kurumlarını ve prensiplerini yenileyerek ve canlandırarak çıkacak. Belki en önemlisi, laiklik prensibi artık aklın taşıyamadığı bu yüklerden ve saçmalıklardan kurtularak, hüküm sürdüğü alanda itibarlı ve sağlam yerine taşınacak. Barroso'nun söylediği hepimizin bilmesi gereken basit bir söze verilen tepki, bu çözülmenin de işareti. Laikliğin dinler karşısında bir din olduğuna inananlar, Barroso'nun "laikliğin din karşıtlığı olmadığı" sözünden "küresel saldırı" sonucu çıkartıyorlar.

Abdülhamit Bilici'nin dünkü yazısında kaydettiği bir Fransız'ın bizdeki laikliğe dair yorumu, yaşadığımız sıkıntıyı özetliyor. Fransız: "Sizinki 19. yüzyıl laikliği" diyor. "Aklın ve bilimin egemenliği"nden dem vuranların gericiliği işte böyle bir şey. Belki daha önemlisi, yine Bilici'nin altını çizdiği bir Fransız araştırmacıya ait hüküm: Luizard, Türk laikliğinin Fransız modeline değil, Fransa'nın sömürgesi Cezayir'de uyguladığı sömürge tipi laikliğe benzediğini söylüyor. Karşımızda duran ve üzerimize heyula gibi çöken şey, "müstemleke laikliği."

Dünyaya karşı ezik, üçüncü sınıf ve geri bir entelektüel dünyaya sahip, dünyayı ancak bu geri konumlarına uygun, üçüncü dünya tanımlamalarına uygun algılayan, buna uygun Soğuk Savaş ideolojilerine müracaat eden, dünya siyasetini 1960'ların emperyalizm teorileri ile açıklayan bir düşünce merkezi. Bir tek içi boşalmış bir iddianın sahibiler: Kendilerini geri bir toplumun seçkinleri zannediyorlar. Fark edemedikleri tek şey ise, toplumun fersah fersah ileri gitmiş olması.

Tabirleri yerli yerine yerleştirelim. "Cumhuriyet kazanımları" diye karşımıza çıkan şey, Cumhuriyet'in kazandırdıkları değil, bunların ayrıcalıkları. Küresel tehdit karşısında olan şey de "laiklik" değil, bunların dar, sınırlı, geri, totaliter dünyaları.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP olmasaydı?

Mümtaz'er Türköne 2008.04.15

Başsavcı, AK Parti'yi kapatma davasını açınca Baykal, tam üç gün sessizliğe bürünmek yerine, anında bir karşılık verseydi... Demokrasilerde parti kapatmanın bu kadar ucuzlamaması gerektiğini söyleseydi...

Yargının bu dava ile partiler demokrasisini kilitlediğinden şikâyetçi olsaydı... AK Parti'ye isnad edilen suçlar karşısında fiili güvencenin CHP olduğunu ileri sürseydi... Topluma dönüp, CHP dururken Cumhuriyetin temel prensiplerine kimsenin yan gözle bakamayacağını, bu yüzden herkesin müsterih olması gerektiğini açıklasaydı... Evet, Baykal CHP lideri sıfatıyla bütün bunları yapsaydı, ne olurdu? Baykal'ın itibarı ve CHP'nin oyları ne duruma gelirdi?

26-27 Nisan tarihlerinde CHP olağan kurultayını yapacak. CHP'de çatlak ses çok; ama Baykal'ın koltuğunu sarsacak bir alternatif görünmüyor. Türkiye AK Parti'nin karşısında muhalefet olarak CHP'ye, CHP ise Baykal'a mahkûm görünüyor. Demek ki bütün sıkıntılarımızın kaynağında yer alan muhalefet boşluğu devam edecek.

Türkiye'de işlemeyen, yolunda girmeyen tek şey muhalefet. Demokrasi seçim sandığında "kim yönetecek?" sorusunun cevabını veriyor. Çoğunluğu kazanan hükümeti ve ülkeyi yönetme görevini teslim alıyor. Siyaset boşluk kabul etmez. İktidar, gücü nisbetinde hükmünü icra ediyor. Sınırı, anayasal kurallar çerçevesinde muhalefet tayin ediyor. Türkiye'de ise muhalefet boşluğunu, devlet içindeki iktidar merkezleri tamamlıyor. Silahlı gücün siyasete müdahalesi, yargının fırsat buldukça yasama ve yürütme organına ipotek koymaya kalkması aslında CHP'nin dolduramadığı boşluk yüzünden. CHP ise, muhalefet sorumluluğunu üstlenmek yerine fiili muhalefeti yapan, iktidarı kilitleyen ve engelleyen bu merkezlerin sözcülüğünü üstleniyor. Devlet içindeki bürokrasiyi muhalefet merkezleri, CHP'yi de bu merkezlerin yasama organındaki uzantısı veya sözcüsü olarak kabul edince, yaşadığımız siyasal krizlerin doğası ortaya çıkmıyor mu?

12 Mart Muhtırası sonrasında, CHP'nin Nihat Erim hükümetine dahil olması üzerine genel sekreterlikten istifa eden Ecevit'in yerine gelen Kamil Kırkoğlu'nun CHP tarihine damgasını vuran sözünü hatırlayalım. Kırkoğlu, CHP'nin halkın değil devletin partisi olduğunu söylemişti. Soyutlama yeteneği aksayınca, devlet yanlış anlaşıyor. Devlet bir parti için, gücüne itaat edilecek, emrine girilecek bir varlık değil; sevk ve idare edilecek bir cihazdır. Devletin partisi olmak, halkın karşısında devlet içindeki bürokratik oligarşinin çıkarlarını temsil etmektir.

CHP'nin bugün derinleşen ve çözümsüz görünen kimlik bunalımının arkasında, hizmetine girilecek bir devlet iktidarının kalmaması yatıyor. Bir zamanlar devletin ve milletin âlî çıkarlarını temsil ettiğini öne süren bu oligarşi, şimdi sadece sahip olduğu ayrıcalıkları sürdürme telaşında. Allah göstermesin çılgınlık tesadüf eseri galip gelse ve Türkiye'de bir darbe olsa, darbeciler kendi çocuklarına asgari şartlarda yaşayabilecekleri bir ülke bile bırakamayacaklar.

Gelenek bazen güç verir ve bir kurumu kanatlandırıp yükseklerle çıkartır. Bazen de ayak bağı haline gelir, bir adım ileri gitmesine bile engel olur. CHP'nin yer yer kirli ve karanlık, ve yer yer demokratik ve açık bir geleneği var. Türkiye'de faşizm denemeleri, Recep Peker döneminde CHP marifetiyle yapıldı. CHP'nin içinde devletçi gelenek hâlâ çok kuvvetli. Buna karşılık Ecevit'in bir zamanlar başarıya taşıdığı halkçı geleneğin önü kapalı görünüyor.

Demokratik siyasete kural dışı müdahalelerin müsebbibi, CHP'nin bir türlü dolduramadığı boşluk. Israrla ve inatla doldurmaktan kaçındığı boşluk. Bugün CHP, Baykal eliyle izlediği politikaların tam tersini izlese ne olur? Daha istikrarlı bir Türkiye olmaz mı? Üstelik güçlü bir iktidar adayı CHP ortaya çıkmaz mı? 301. madde konusunda CHP'nin izlediği tutumun, sosyal demokrat bir parti ile bağlantısını kurmayı deneyerek bir özeleştirme yapılsa, birçok şey değişmez mi?

Yaptıklarının tam tersini yapan bir CHP hayal etmek, daha iyi bir Türkiye hayalinin çok önemli bir parçası değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Darbeciler vatani nasıl satar?

Mümtaz'er Türköne 2008.04.17

İsmet Berkan'ın Radikal'deki "Ergenekon" tefrikan, özenle arşivlenecek ve siyasette sıra dışı olaylar vuku bulunca referans olarak kullanılacak, dönüp tekrar tekrar okunacak metinlerden biri. Siyasetin harareti ve çapraşık gündemleri hafızamızı zayıflatıyor.

2001 yılından bugüne tamı tamına yaşanmış altı darbeyi serencamları ve delilleriyle sıralamak bugünü ve geleceği aydınlatmak demek. Berkan, kapatma davasının yedinci darbe teşebbüsü olup olmadığı hükmünü, amacına ulaşmasına ve zamana bırakıyor.

Berkan'ın bize anlattığı şey çok önemli. "Türkiye'de darbe olur mu?" sorusuna, bir sabah tankların ağır paletleriyle caddelerde yürümesi, sabahın erken saatlerinde radyodan bildiri okunması ve bir cuntanın veya emir komuta zinciri içinde komutanların yönetime doğrudan el koyması şeklinde cevap arayanlar yanılıyorlar. Demokratik siyaseti iş yapamaz hale getiren, silahlı gücün yönetim üzerindeki vesayetini artıran, kullanılan araçlar ne olursa olsun siyaseti yeniden tanzimle sonuçlanan her hamle darbedir. Berkan'ın işaret ettiği üzere Türkiye son yedi sene içinde bunlardan tam altı tanesini yaşamıştır.

Yeni bir darbe olur mu? Berkan'ın son derece tutarlı tablosuna bakarak verilecek tek cevap var: "Elbette olur."

Darbecilerin karanlık, kirli bir dünyası var. Aşırı güç vehmi ile tezat teşkil eden tatminsizlik paranoyalar oluşturuyor. Geçmişin kanlı tecrübelerinin oluşturduğu fiilî bir operasyon kabiliyeti ve her türlü imkân da var. Homojen bir dünya görüşünün içine iktidara el koymanın veya ülkeyi yönetmenin gerekçelerini yerleştirmek de kolay. Her dönemde, her iktidar karşısında gerekçeleri önce üretip, sonra uydurduğunuz gerekçelere inanmak da mümkün. 12 Eylül öncesi zaten çok kirli, 12 Eylül sonrasına bakalım: Özal'dan Erbakan'a, Mesut Yılmaz'dan Ecevit'e her iktidar hain değil miydi? İstisnasız her iktidar, bugün süregelen benzer sorunları yaşamadı mı?

Berkan'ın işaret ettiği sivil ve askerî muhalefet ayırımına dikkat etmeliyiz. Her birey, her örgüt iktidarın herhangi bir davranışını veya doğrudan mevcudiyetini "millî çıkarlara aykırı" bulabilir. Bunun propagandasını yapabilir. Aynı işi, tel örgülerin ve "girilmez" levhalarının arkasında birileri yaptığı zaman, üstelik devlet bütçesinden bu iş için para kullanmaya başladıkları zaman her şey değişir. Her şey değişir ve o ülkenin millî çıkarlarını hiç kimse koruyamaz.

"Hükümet vatan haini", "Gayri millî hükümet Türkiye'yi ABD'ye ve AB'ye satıyor" saçmalıkları, her dönemde olduğu gibi tekrarlanıyor. Bütün bunlara, siyasete müdahale hakkına kitle desteği kazandırmak üzere "laikliğe küresel saldırı" hezeyanları da ekleniyor. Bütün bu türrehat, sabahtan akşama kadar birlikte mesai yapan memurlar arasında aynı kalıplarla muhabbet konusu yapılıyor. Sonuç "ne duruyoruz?" olacaktır.

Berkan'ın analizleri millî çıkarlar ile darbeler arasındaki ilişkiyi tersine çeviriyor. Hükümetin AB politikalarını çökertmek için Kıbrıs politikasını riske atmak, Berkan'ın verdiği çarpıcı örneklerden biri. Dünyayı siyah ve beyaz renklerden ibaret gören, ellerindeki kasatura ile her sorunu çözeceğini zanneden postal kafalı darbeciler, AB'ye ve AB süreçlerine karşılar. Bu süreci baltalamak için Güney Kıbrıs'ın AB'ye girişine yardımcı oluyorlar; böylece Yunan cephesinin AB'de Türkiye'nin karşısına daha güçlü engeller çıkarmasına hizmet ediyorlar. AB süreci, darbeyi anlamsız ve darbecileri işsiz bırakıyor. Darbeciler bunun için kendi iktidarlarını millî çıkarlara tercih ediyorlar. Türkiye'nin bugün AB kapısında karşılaştığı zorlukların büyük kısmının 12 Eylül dikta yönetiminin alalecele kabul ettiği Rogers planı olması, vatanın kestirmeden nasıl satıldığına örnek teşkil etmiyor mu?

Türkiye'nin güçlü bir devlet, millî çıkarlarını koruyabilen bir ülke olması için, darbelerden ve darbecilerden kurtulması lâzım. Demokratik siyaset, aydınlıkta yaptığı hataları bile düzeltme şansına sahip. Karanlıkta, izbelerde, ayak oyunları ve tezgâhlarla iş gören darbeciler ise, millî çıkarları bile siyasete müdahale için masaya sürecek kirli bir geçmişe sahipler.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Eyvah! İktidar olduk..."

Mümtaz'er Türköne 2008.04.18

Sözün doğrusu, 1980'li yıllarda söylenmiş, ve Kanada'nın başbakanlarından birine ait. Partisinin seçimi kazandığını öğrendiğinde ağzından gayri ihtiyari şu söz çıkmış:

"Eyvah, seçimi kazandık. Şimdi ne yapacağız?" Bizde bu söz her darbeden sonra, darbeciler tarafından söylenir: "İktidara el koyduk, tamam da şimdi ne yapacağız?" İlk defa da tam 100 yıl önce, İttihatçı komitacılar iktidarı fiilen ele geçirdikleri zaman bu söz duyulmuştur. "Şimdi ne yapacağız?" sorusunun cevabı ise hiçbir zaman verilememiştir. İttihatçıların yaptığı, Sultan Abdülhamid'in tecrübeli ve yaşlı vezirlerine hükümeti teslim etmek olmuştur. Sonra da komitacılar kendi emanetçilerine muhalefete başlamışlardır.

Her şeye itiraz etmenin, her şeye muhalefet etmenin cazibesi yüksektir. İktidar sorumluluğu ise zorlu bir uğraşı gerektirir. Bizim darbecilerimizin her zaman, en kestirme yoldan kışlarına çekilmelerinin, darbe yaptıkları gün hükümet işlerini yürütecek birilerinin peşine düşmelerinin sebebi budur. Darbeciler ülkeyi yönetemezler. Doğrudan yönetimi üzerlerine aldıkları zaman bile, geri çekilecekleri en kestirme yolu aramaya başlarlar.

Soğuk Savaş yıllarında komşumuz Yunanistan başta olmak üzere, dünyada askerî yönetim modası yayginken, bizimkiler üç defa doğrudan ele geçirdikleri iktidarı sivillere emanet ederek geri çekilmek zorunda kalmışlardır. Her defasında geri çekildiklerinde bıraktıkları ülke manzarası, bir filin alışveriş yaptığı züccaciye dükkânına dönmüştür. İktidara doğrudan el koymadıkları, taşeronlara emanet ettikleri son kapsamlı darbe teşebbüsü olan 28 Şubat sürecinde görev alanları, bugün sosyal ortamlarda göremememizin esaslı sebebi de budur. Türkiye'deki askerî vesayet mantığı, iktidar sorumluluğunu üstlenmeye değil, iktidardakilere ayar çekerek istediklerini yaptırmaya dayanır. Davulla tokmağın ayrı ellerde olması ile istediklerini yaptırmaya veya istemediklerini yaptırmamaya çalışırlar. Bir dünya vizyonu, bir ülke vizyonu olmayanların politika üretmesi zordur. Bu zorluk siyasete müdahaleyi, sadece bazı şeyleri engellemekle sınırlar.

Türkiye yerinde duramayan bir küheylana benziyor. Bu küheylanı yönetecek süvarinin uzak görüşlü, çevik, esnek ve akıllı olması üstelik ilerlediği yolu da çok iyi bilmesi lâzım. Aksi takdirde küheylanın üzerinde kalamaz. Darbecilerin dar ve sınırlı dünyası ile, hiyerarşinin kaskatı ettiği hantallık ile bu küheylan yönetilemez. Darbe yapacak olanın tek seçeneği bu küheylanı tahtadan bir ata çevirip, üzerinde sakın bir şekilde durmaya çalışmak olacaktır. Tahta bir atın üzerinde durmak bile, her şeye rağmen bir beceri gerektirir.

Ali Bayramoğlu dünkü yazısında "anti-küreselleşmeci, yeni ulusalcı, içe kapanmaya yatkın bir siyasî söylem" in devletin "resmî söylemi" olmaya yüz tutmasından şikâyet ederken, darbecilerin karanlık dünyasından gelen tarih dışı bir kalkışmanın ipuçlarını veriyor. Seçimlerin hepsi yanlış: Tarihin çarkları geri çevrilemez. Bugünün dünyası Soğuk Savaş dünyası değil. İçine biraz üçüncü dünya solculuğu, biraz öncü sosyalizm, biraz Kurtuluş Savaşı ile paralellikler kuracağınız anti-emperyalist milliyetçiliği koyacağınız çorbanın tadına kimse bakmaz. Bunlar, İP'in aldığı oy kadar marjinal bir kesimi temsil eder. Modası geçmiş Millî Demokratik Devrim tezleri, 60'lı yılların Amerikan Marksizmi'nden ödünç alınma kapitalizm teorileri ile iktidardakilere bol keseden itiraz

edebilirsiniz; ama bu ideolojiye dayanarak bugünün dünyasında nefes bile alamazsınız. Hele artık arkeolojinin ilgi alanına giren bu fikirlerle siyaseti tanzim etmeye kalktığınız zaman ortalığı yangın yerine çevirirsiniz. Ali Bayramoğlu, "siyasete yönelik otoriter bir yeniden yapılandırma arzu ve iradesi"nin, bu anti-küreselleşmeci, yeni ulusalcı, içe kapanmacı dünya tarafından ne için kullanıldığını anlatmış oluyor.

Karşımızda kâğıttan bir kaplan duruyor. İçinin boş ve kof olduğunun anlaşılmasından korkuyor. En korktuğu şey ise, iktidar sorumluluğunu üstlenmek. Kâbus gibi bir şey: Küheylanın üstündeki süvari tacizlerden bıkacak ve bir gün, "madem öyle, buyur" diyecek. Bu söz, aynı zamanda tehditle iş görenleri durduracak bir tehdit değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ama hangi Atatürk?

Mümtaz'er Türköne 2008.04.20

İçinde yaşadığı toplumun bugününe ve geleceğine ilişkin endişeler... Bu endişelerin sebepleri üzerine kolay tatmin olmayan merak ve ilgi...

Bu merak ve ilginin peşine takılan sosyal bilimlerin her alanını kuşatan uzun soluklu, emek mahsulü araştırmalar... Bu araştırmalarda bir bilim adamının kılı kırk yaran dikkati ve yöntemi... Allah vergisi geniş bir sosyolojik muhayyile ve sezgi... İçinden çıkılması zor konuları, anlamını ve derinliğini hafifletmeden bir gazeteci lisansı ile ete-kemiğe, yani kelimelere büründürme yeteneği... Bir cümlesiyle yakaladığı ilgisiz bir okuyucuyu bile sonuna kadar peşinden sürükleyen akıcı bir üslûp... Otuz yılı aşkın zamandır yazdığı her kitabı okuduğum Taha Akyol'u, kelimelerle ancak bu şekilde anlatabilirim. "Ama hangi Atatürk?", tek başına bir ekol olan bu sosyoloğun son eseri ve yukarıdaki tasvirin içine sığdıramayacak kadar renkli bir kitap.

Binlerce kitaba konu olmuş Atatürk hakkında bütün bildiklerinizi bir kenara bırakıp yeniden bir anlama çabası içine girmelisiniz. Akyol serin, dürüst, özenli üslûbu ile sizi gerçekler konusunda ikna etmeye hazır.

"Ama hangi Atatürk?". Yeniden keşfedilmiş, farklı büstleri ve heykelleri gibi yeniden inşa edilmiş, önüne "gerçek", "hakiki", "en gerçek" gibi sıfatlar eklenmeden, sağdan soldan aşırma eklektik ideolojilerin sahibi gibi (Che Guevara'nın yanına konmadan) gösterilmeden "tarihe uygun" ve "doğal" olan Atatürk'ü anlatıyor. Kendi yaşadıkları, kendi şartları, çözmeye çalıştığı kendi problemleri içinde.

Tarih dar bir boğazdan geçiyor. Boğaz daralınca akış yavaşlar, vaktinde çözülmemiş, ertelenmiş problemler karşınıza katlanarak çıkar. Nehrin daraldığı yerde biriken, akıntının sürüklediği her şey gibi. 93 Harbi (1876-77) sonrasında doğan kuşak söz söyleme çağına geldiğinde, yaşayıp gördüklerine, fail olarak yer aldıkları tarihin hızlanan akışını ekleyeceklerdir. Çok milletli bir imparatorluğun iki temel sebep yüzünden yıkılışını yaşadılar ve çare aradılar. Birincisi, etnik ayaklanmalar; ikincisi azgelişmişliktir. Bu iki sebebi ortadan kaldıracak çarelere yöneldiler. Birincisine çare bulmak için "homojen" bir toplumun yani ulusun peşine düştüler. İkincisine çözüm bulmak için "muasır" bir toplum olma özlemiyle yanıp tutuştular. Ama aynı zamanda imparatorluğu yaşatmaya çalıştılar. Libya'ya, Balkan Dağlarına koştular; I. Dünya Savaşı'nda her cephede savaştılar.

Taha Akyol tecrübelerin sonucunu şöyle özetliyor: "İmparatorluk örneğinde bir devlet nasıl yıkılır, işgale uğramak nasıl bir felakettir, bunu gördüler. Balkan ve Cihan harplerinin korkunç facia ve yıkımlarını yaşadıkları sonra, Millî Mücadele'yi göze alabildiler, bu imana ve azme sahiptiler. Başardılar da..."

"Ama hangi Atatürk?" Taha Akyol'un Attila İlhan'ın "Hangi Batı?" diye başlayan serisine, sadece ismiyle bir nazire. Kitap da Attila İlhan'a ithaf edilmiş. Bu ithaf, aslında tek yanlı Atatürk portrelerinin en parlak olanlarından birine Taha Akyol'un cevabını ima ediyor.

Türkiye'nin bugün karşı karşıya bulunduğu siyasî-fikrî sorunlardan biri, özenle yaratılmış ve Türkiye'yi totaliter bir ideolojinin cenderesine sokmak için seferber edilen "Atatürkçülük" başlığı altında kendine yer arayan birbirine taban tabana zıt düşünceler. Demokratikleşmeyi engelleyen bir Atatürk veya Cumhuriyet skolastisizmi, dünyamızı daraltıyor. Tıpkı Orta Çağ'da Kilise Babalarının metinlerini yorumlayarak hakikate ulaşacağını düşünen skolastikler gibi; Atatürk'ün sözlerini (bazıları sonradan uydurulmuş) yorumlayarak hakikate ulaştığını düşünen Atatürkçülerin eleştirdikleri Orta Çağ skolastisizminin aynısını yaptıklarının farkında olmamaları ne tuhaf.

Taha Akyol, Atatürkçülerin sonradan kurgulanmış Atatürk'ünü değil, büyük bir deha ile elindeki şartlardan en iyisini çıkartmaya çalışan buz gibi gerçekçi, alabildiğine esnek bir siyaset adamını anlatıyor. "Ama hangi Atatürk?" sorusunun cevabı, farklı zaman ve şartlarda farklı düşünceleri savunan bütün Atatürkler olmalı.

Yaşadıklarımızı anlamanın, gerçeklere saygı duyarak sahte bir dünyanın karanlığından uzak durmanın yolu da bu cevaptan geçiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ayvaz Gökdemir

Mümtaz'ın Türküne 2008.04.22

Söyleyeceğim bir mecaz değil. Bir insanın bakışlarında şimşeklerin yanıp söndüğünü hiç gördünüz mü? Gözlerinde sürekli ışığın dolaştığını. Ben ilk gördüğümde 14 yaşındaydım. Bir şimşegin yanıp sönmeyeceği gibi kısa bir an bile birçok şeyi görmenize yetiyor.

Knut Hamsun'un Victoria'sını okuduğumda, ergenlik döneminin bunaltıcı sorunlarıyla boğuşuyordum. Johattan'ın Victoria'ya olan tertemiz aşkı, dünyanın görüldüğü kadar kirli olmadığına inandırmıştı beni. Andre Gide'in Senfoni Pastoral'inde o âma kızla rahip arasındaki aykırı görünen ilişkiden, gerçekte hiçbir şeyin görüldüğü gibi olmadığı sonucunu çıkartmıştım. 14 yaşındaki bir çocuk felsefeden ne anlar? Serdengeçti yayınlarından çıkma "Sokrat'ın Müdafaası"nı okuduğum zaman, aklın, düşüncenin, muhakemenin insanı kanatlandırıp çok yükseklerle çıkartabileceğini fark etmiştim. En büyük darbeyi Atsız'ın Bozkurtlar'ından aldım. Hayatımın geri kalanında bu destanın büyüleyici atmosferinden kurtulamadım.

Bu kitapların hepsini ilk defa o gözlerinde şimşekler çakan adamdan duydum; o tavsiye ettiği için buldum okudum.

Liseye yeni başlamıştım. Divan Edebiyatı'nın, başbelası arûz kalıplarından ibaret olduğunu anlatan hocalardan önce onunla karşılaşmak, şiiri sevmek için mutlu bir tesadüftü.. Fuzulî'nin derinliğini, arûzun ahengiyle birlikte öğrenmek güzeldi. Yahya Kemâl'in şiirlerini, sırf onun gibi okuyabilmek için ezberledim. "Vuslat"ı, "Mahpeyker Sultan"ı, "Rindlerin Ölümü"nü anlamak, birçok şeyi anlamanın başlangıcı oldu benim için. Necip Fazıl'ın "Kaldırımlar"ını ondan dinlerken, o yaşta bizlere mısraları değil, yalnızlığı anlatabilmesi şaşırtıcıydı. "Tak tak ayak sesimi aç köpekler işitsin" mısraında hepimiz karanlık bir kaldırımda yapayalnız, üstelik onunla birlikte yürüyorduk.

Lüleburgaz Lisesi'nde, 4-B sınıfında sadece birinci smestirde edebiyat dersinde, Ayvaz Gökdemir'in talebesi oldum. Batılı bir yazardan, bir insanın hayatı boyunca başına gelebilecek en büyük mucizenin, iyi bir öğretmenle karşılaşmak olduğunu okumuştum. Benim karşılaştığım edebiyat hocası, iyi bir öğretmenden çok öte bir şeydi.

Çünkü gözlerinde şimşekler çakıyordu. Üstelik dimdik, korkusuz duruyordu. Sonradan öğrendiğim "vekar" kelimesinin mücessem haliydi.

Son olarak Kurban Bayramı'nda elini öpmeye gittim. Gözlerinde hâlâ ışık dolaşıyordu. Bacaklarından rahatsızdı, uzatmıştı; ama yine dimdik duruyordu.

Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Kurulu'nda yıllarca beraber çalıştık. Özel bir öğrencilik statüsünü, onun beni "arkadaşım" diye takdim etmesine rağmen sürdürme fırsatım oldu. "Okuduğun kitaba canlı bir varlık gibi saygı göster." sözünü unutmuyorum. Bir inanç adamıydı. Bir fikir adamıydı. Prensiplerinin adamıydı. Onu bir siyaset adamı, bir kavga adamı olarak tanıyanlar ve kafalarındaki sınıflandırmada bir yere yerleştirenler hep hata etmiştir. O, bu topraklara has inancın ve fikrin adamıydı.

Yıllar önce askerî darbeleri anlattığı ve demokrasiyi en ileri hatlarda savunduğu kitabı, şöhretinin gölgesinde gerekli alâkayı bulamadı. "Türk Kimliği" kitabındaki tarih bilinci akıl ve gnln bir senteziydi, ama çok az karşılık gördü. Türkçeyi en mütekâmil düzeyde kullanan kalemlerden biriydi. Hitabeti, yıllar sonra bile hatırlanan izler bırakırdı.

Belki ondan kalan izlerden en önemlisi bir "bidat-ı hasene" olacak. Bu âdet, tam da onun Hakk'ın rahmetine kavuştuğu haftaya özgü bir gelenek olarak yerleşmiş durumda. Peygamberimiz'in doğumunu, miladî tarihle sabitleyip her yıl nisan ayının ikinci yarısında "Kutlu Doğum" adıyla, bugünün dünyasına ve insanına özgü aktivitelerle kutlamak onun fikriydi. Mevlid yerine "Kutlu Doğum" tabiri de onun icadıdır.

Velhasıl "Yiğit Adam" idi. Dua ile...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Olduğu gibi görünemeyen CHP

Mümtaz'er Trkne 2008.04.24

Ankara'da caddelerde gördüğüm afiş, gerçek ötesi bir şakaya benziyor. Belki gösteri dünyasından bir yıldız, reklâma anlam katmak için kendisiyle dalga geçiyor. Belki zıt çağrışımla biri dikkat çekmek istiyor.

Afiş, böyle bir ironiyi anlatıyor. Gerçi sloganın ödünç alındığı tasavvuf dünyasında, nefsi terbiye etmek için insanın kendisine eziyet etmesi gerekiyor. Afişteki nefis terbiyesini tamamlayıcı mısra Nesimî'den "Ar u namus şışesini taşa çaldım kime ne?" olabilir. Ama gerçek bunlardan hiçbirisi değıl. Deniz Baykal, hafta sonu yapılacak CHP Kurultayı için bir imaj çalışması yaptırmış. Sevimli bir resim, altta, tasavvufun temel mottolarından "Ya grndğn gibi ol, ya olduğn gibi görün" yazıyor.

Afişin iki temel problemi var. Birincisi bu mottonun üstünde Baykal'ın resmi durduğı için, sözün onu hedef aldığı izlenimi doğuyor. Biz, bu yazıyı Baykal'a hitaben söylemiş oluyoruz. İkincisi Baykal, bu sözün kendisine hitaben sylenmesindeki isabeti doğırlarcasına "olduğı gibi" görünmüyor. Karşımızda gerçekler hilafına "ben gencim" iddiasında 70'lik bir adam duruyor. Gmleğn kolu katlanmış, demek ki hem meşgul ve hem çalışkan

hem de genç bir adam. Ama bu adamın "göründüğü gibi" olmadığını, resmin altındaki sözü tekrarlamamak bile hepimiz biliyoruz.

Sol ideoloji, farklı renkleri barındıran geniş yelpazesi içinde nerede yer alırsa alsın "ciddi" bir ideolojidir. Ortak paydası kurulu düzeni eleştirmek, mevcutla yetinmemek ve değişim istemektir. Dünyanın her yerinde sol ideoloji muhalif söylemlerle ilerler. Baykal'ın "olduğu gibi" görünmediği afiş, CHP'nin sol ideolojinin fersah fersah uzağındaki zavallılığını da gösteriyor. Yıllar öncesine ait bir başka imaj çalışmasını hatırlayalım. Pop konserlerinin verildiği sahnenin bir benzerinde, gökyüzüne asılı gibi duran merdivenlerden biri koşarak iniyor. Yine sahne ışıkları altında, dumanlar yükseliyor. Birazdan eline mikrofonu alıp sert bir parça ile izleyenlerin dans etmeye başlayacağını düşünüyorsunuz. Hayır! İnanılması güç bir şey: Karşınızda duran Deniz Baykal. Baykal'ın % 10 barajının altına düştüğü seçimden önceki kongresi, dönemin Latin Amerikalı pop şarkıcısı Ricky Martin'in parçası eşliğinde, bu dekorla başlamıştı. Solun gerçekten ciddi bir ideoloji veya siyasî görüş olduğunu, bu şaklabanlıkları kaldıramamasından anlamıştık. Bugün de öyle olmalı.

Türkiye'nin en ciddi siyasî problemi, toplumdaki sol potansiyeli temsil eden, üstelik bu potansiyelin önünü açan bir örgütün olmaması. Solun evrensel tarihinden gelen akışını tıkayan kocaman bir mania var. Bu mania CHP, belki CHP'ye bu rolü veren Baykal. Alışkanlıklar ve yerleşik çıkar ilişkileri CHP'de temsil edildiği için, rakip bir sol alternatif, büyük arayışlara rağmen yolunu bulamıyor. CHP, toplumun sol potansiyeli ile siyasî temsil arasında aşılması güç bir duvar oluşturuyor.

Türkiye'nin yaşadığı ve uğraşmaktan yorulduğu problemlerin altında, CHP'nin işlevsizliği duruyor. CHP, siyaset meydanını er meydanı olmaktan çıkartıyor, yandan gelen müdahalelerin sözcülüğüne soyunurken kendi itibarını zedeliyor, üzerine bastığı demokratik zemini tahrip ettiği için temsil niteliğini kaybediyor. Böylece, iktidar alternatifi bir sol parti olma iddiasından kendi isteği ve iradesi ile vazgeçmiş oluyor.

CHP'yi solun geleneksel tabanından uzağa savuran, halka karşı devletin daha doğrusu devlet içindeki bürokratik oligarşinin çıkarlarını savunan, solun vazgeçilmez referansı olan özgürlük ve eşitlik idealinin tam karşısına yerleştiren sorunlu bir liderlik var. Bu liderliği Baykal, "göründüğü gibi" olmaya çaba harcamayarak üstlendi. İşte tam da bu yüzden CHP, hem sol ideoloji için hem de Türkiye için umutsuz bir vaka hüviyeti taşıyor. Baykal'lı CHP, sadece siyaset üzerinde gölge etmeye yarıyor.

Hafta sonu CHP Kurultayı'nda Baykal'ın yeniden genel başkan seçileceğine kesin gözüyle bakılıyor. Bu sonuç Baykal'ın siyasetteki başarısının değil, örgütteki ikili ilişkilerinin eseri olacak. Ve solun umudu, tam da bu yüzden bir başka bahara kalacak. Sadece solun değil, bizlerin de...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Baykal'ın altın üçgeni

Mümtaz'er Türköne 2008.04.25

Baykal, 23 Nisan'da Meclis kürsüsünü, üç gün sonraki kurultayın açılışı olarak kullandı. İyi ve tecrübeli bir hatip için bu zeminler, hem gündelik siyasetin hem de yapısal sorunların muhasebesi için bir fırsattır. Baykal iyi bir hatip.

Her şeyden önce bir tarzı var. İki kişi arasında fiskos masası etrafındaki dedikoduları bile, cerbezeli bir üslupla kürsüden aktarabiliyor. Ancak bu yeteneği, söylediklerini hiç olmazsa kendi içinde tutarlı ve anlamlı kılmaya yetmiyor.

"Demokrasimizin sağladığı olanakları, cumhuriyetin ve devletin milli ve laik kimliğini ortadan kaldırmak için kullanmak tam bir aymazlıktır." Bu cümle, iktidarı hedef alıyor ve AK Parti'yi "cumhuriyetin ve devletin millî ve laik kimliği"ne düşman ilan ediyor. Baykal'a göre AK Parti, sandıkta kazandığı güçle, millî ve laik kimliği ortadan kaldırmaya kastediyor. Baykal aslında demokrasi ile cumhuriyet arasındaki çelişkiden bahsediyor. Demokrasi cumhuriyete meydan okuyabilir. Demokrasi, "laik ve millî düzeni" ortadan kaldırabilir. Bu retorikğin atladığı bir şeyi hatırlayalım. Demokrasi neydi? Yönetme hakkının halkta olması değil mi? O zaman halk, laik ve millî düzen için bir tehdit oluşturuyor. Kestirmeden söyleyelim: Bir siyasî parti lideri demokrasiyi mahkûm ederken halkı mahkûm etmiş oluyor. Çelişkiyi aşmanın tek yolu var: Demokrasiden vazgeçmek.

"'Çoğunluğumuz vardır' deyip anayasayı değiştirmeye kalkmak, unutulmamalıdır ki bu iktidarların kendi meşruiyet temellerinin sorgulanmasına yol açar." Baykal böyle söylüyor. "Meşruiyet sorgulaması" ise, "çoğunluk diktası" argümanına dayanacak. Anayasayı (üstelik bir dikta yönetiminin eseri olan bir anayasayı), anayasada yazılı kurallara uyarak değiştirmeye kalkmak bile, bir meşruiyet sorgulamasına yol açacak ise halkı yönetime nasıl dahil edeceğiz?

CHP'yi, aslında bir siyasî parti olmaktan çıkartan bir muhakeme tarzı bu. Çoğunluk yönetimini ancak dikta yönetimlerinin benimseyebileceği en uç noktada, yani halkın yönetme hakkına itiraz ederek reddetmek. "Çoğunluk diktası", demokrasinin kuralları gereği yönetme hakkını elinde bulunduran çoğunluğun, azınlığı baskı altına almasına denir. Çoğunluğun azınlığı baskı altına alması ise temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalarla olur. Baykal'ın yaptığı gibi devlet ile halkı iki kutba yerleştirip, demokrasi aracılığıyla halkın devlet yönetiminde söz sahibi olmasına itiraz ederseniz, geride demokrasi adına bir şey kalmaz. Laikliğin militan yorumu, azınlığın çoğunluk üzerinde diktasını getirir. Demokratik laiklik, demokrasiyi koruyan ve demokrasiden güç alan laikliktir.

CHP liderinin telaffuz ettiği ve bugün Türkiye'de rejim gerginliğinin gerekçesi olarak ifade edilen problem, nihaî olarak demokrasinin demokratik yöntemlerle tiranlığa dönüşme ihtimalinden başka bir şey değil. Bu paradoks, ilk defa 2500 yıl önce Eflatun tarafından formüle edildi. Demokrasinin çoğunluk diktasına dönüşmesini engellemek için önünüzde iki yol var: Azınlık diktasını savunmak veya özgürlükleri garanti altına almak. Cumhuriyet ve devletle demokrasiyi karşı karşıya getirdiğiniz zaman, bundan azınlık diktası çıkar. Çoğunluk diktasını önlemenin yolu, özgürlükleri savunmaktır.

301. madde, tam da bu kavşakta karşımıza çıkan bir turnusol kâğıdı. Düşünce özgürlüğünü geliştirmek, aynı zamanda laikliği de pekiştiren açılamdır. CHP'nin demokrasi sınavında sınıfta kaldığı ve kendi ayağına kurşun sıktığı yer, laikliği savunurken özgürlüklere karşı çıkması. CHP, özgürlükleri sınırlandıran militan laikliği savunurken, özgürlükçü laikliğin yaşayacağı demokrasiye de karşı çıkmış oluyor.

Baykal, içinden çıkamadığı ve çıkmasının mümkün görünmediği bu çukurdan, "Türk toplumunda İslamiyet, laiklik ve demokrasi bir altın üçgen oluşturmuştur." gibi içi bütünüyle boş retorikle çıkmaya çalışıyor. Delilimiz ise şu: Bu söz, AK Partili bir milletvekilinin ağzından çıksaydı, o dakika iddianameye girmez miydi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP'de yeni bir şey yok

Mümtaz'er Türköne 2008.04.27

Atatürk Spor Salonu'nda Baykal konuşurken, gayri ihtiyarî yeni bir şeyler bekliyorsunuz. 32 kere kongre yapmış bir partinin, dayandığı uzun tarihten birçok yenilikler çıkartması mümkün. Ama nafile. Baykal, bildiğimiz, çok

yakından bildiğimiz, hatta ezberlediğimiz cümleleri, yine çok yakından tanıdığımız vücut dili eşliğinde tekrarlıyor.

Türkiye'nin yaşadığı gerçeklerle, CHP'nin takılıp kaldığı gerçek dışı dünya arasındaki uçurumu, salonda yer alan şu slogan bütünüyle yansıtıyor: "Cumhuriyeti kuranlar, elbette cumhuriyete sahip çıkacaklar." Durumu özetleyen, bu slogandaki "sahip çıkma" fiilinin mümkün olan en düz okunuşu olmalı. CHP, cumhuriyet üzerinde bir mülkiyet iddiasında bulunuyor. Bu mülkiyet iddiası, CHP'yi tıpkı İş Bankası hisseleri gibi, devletin imtiyazlı ortağı yapıyor mu? Çok daha önemlisi, böyle bir sahiplenme, siyaseti fiili olarak bitmez tükenmez bir rejim gerginliği içinde tutmaktan başka ne işe yarar? Bugünün CHP'lilerinden hiçbiri Cumhuriyet'in kurucusu değiller. Aslında CHP, Cumhuriyet'i kuran parti de değil. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin daha sonra Büyük Millet Meclisi'nde fırka türü bir gruplaşma içine girdiği doğru. Ama aynı derneklerden hem Birinci hem de İkinci grup ortaya çıktı. CHP ne ölçüde bağımsızlık savaşını yürüten ve Cumhuriyet'i kuran parti ise, ömrü çok kısa olan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası da o ölçüde kuruluş aşamasına himmet etmişti. CHP, "Cumhuriyet'i kuran parti" değil, sadece "imtiyazlı tek parti" idi. Tek parti olma imtiyazını kaybettikten, yani çok partili hayata geçtikten sonra da, bir daha bileğinin hakkıyla bu partiye iktidar nasip olmadı.

CHP, Baykal'ın konuşmasının ikinci bölümüne yerleştirdiği bildik retorikle, siyasî kimliğini rejim gerginliği üzerine oturtuyor. "Laik cumhuriyet tehdit altında" retoriği, devlet içinde güç sahiplerinin gücüne kılıf uydurmaktan başka bir işe yaramıyor. Türkiye'de laiklik tehdit altında değil. Gerçekten bir tehlike söz konusu ise, bu güç savaşları arasında paçavraya çevrilen laikliğin itibar ve anlam kaybetmesi en ciddi tehdit oluşturacak. Baykal'ın CHP'yi devlete eklemleyen bu retoriği de, aslında kendilerini savunan güç sahiplerinin sığındığı laik-cumhuriyet surlarının arkasında emin bir yer bulmaktan başka bir anlam taşıyor.

"Atatürk Cumhuriyetinin, laik Cumhuriyetin temellerinin bozulmasına seyirci kalmak istemiyoruz. Bu çok temel bir noktadır." diyor Baykal, kurultay konuşmasında. Bu sözlerin Cumhuriyet'e de laikliğe de bir faydası var mı? Rejim üzerinden siyasî çıkar sağlama kokusu her tarafa yayılmıyor mu? CHP mi rejimi koruyor, yoksa rejim mi hiçbir pırıltısı olmayan CHP'yi ve onun liderini? Cevaplanması gereken soru bu.

"Laiklikten vazgeçemeyiz." Türkiye'nin yaşadığı kronik demagoji edebiyatının temel tezi bu. "Vazgeçelim diyen mi var?" sorusuna, pozitivizm adındaki bir felsefî inancı ve yaşam biçimini öne sürerek itiraz edenler çıkacaktır. AK Parti'nin aldığı oyları laikliğe yönelik bir tehdit olarak algılamak yerine bunun sosyolojisine ve bu oyların arkasındaki rengarenk kompozisyona bakmak bu itirazı yapanların girebilecekleri bir anlama çabası değil.

32. kez kongre yapan CHP, tarihi boyunca çok farklı ideolojik kimliklere büründü. Bunların arasında Recep Peker'in genel sekreterliğindeki faşist CHP de mevcuttur. Bugünün CHP'si, tek parti dönemi sayılmazsa öncekiler arasında özgürlükten ve halktan en uzak olan CHP. Karşımızda devlet içindeki güç sahiplerinin, imtiyazlı elitlerin iktidarını, rejim endişelerinin altına gizleyerek savunan ve kendisini her şeyin sahibi olarak gören faşizme çok yaklaşmış bir CHP duruyor. Kurultay afişlerinde belirtildiği gibi "her şey" onların. Devlet de, din de, millet de.

Nasıl olsa, "her şey" in başka sahipleri de var. Bu eski zamanlarda kalmış CHP'ye düşen tek şey, bu asıl sahiplere yakın durmaktan ibaret. Vatandaşı ikna etmeye, yenilik üretmeye, demokratik rekabete emek harcamaya ne gerek var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

30 yıl önceki CHP ve parti kapatma

Zaman gazetesinin dünkü manşeti, üzerinde sıkı bir muhasebe yapılmasını hak ediyor. Habib Güler'in haberi, 30 yıl öncesi ile bugün arasında bir köprü kuruyor. Konu siyasî parti kapatma davası.

Olay nerdeyse bugünkünün aynı. Farklı olan tek şey CHP'nin tavrı. Millî Selamet Partisi'nin kapatılmasını engellemek için, Meclis'te Siyasî Partiler Kanunu değiştiriliyor. Bir yandan dava devam ediyor; bir yandan da Meclis'teki bütün partiler mutabakat içinde Siyasî Partiler Kanunu'nu değiştiriyor. Böylelikle devam etmekte olan bir dava hakkında kural değişmiş oluyor.

30 yıl öncesinden bugüne ışık tutan bu olayın en önemli tarafı, bugün AK Parti için başsavcının hazırladığı iddianamenin temel dayanağını ortadan kaldırması. İddianamenin dayandığı, en basit hukuk kurallarını, daha doğrusu adil yargılama ilkesini zedeleyen bir muhakeme var. Siyasî partinin "suç odağı" olduğu için kapatılması isteniyor. Suçu insanlar işlediğine ve bunlar bir çatının altında çoğaldığında siyasî parti odak olacağına göre, parti mensuplarının suç işlemesi gerekiyor. Fakat parti mensuplarının eylem ve sözlerinin suç olduğunun ispatlanması gerekmiyor. Savcı sadece gazete kupürlerini yan yana getirerek suç ihdas ediyor. Suçların kesinleşmiş olması gerekmez, odağı oluşturan suçlar da hukuk dışı bir yargılamanın keyfiliği içinde belirleniyor.

Otuz yıl önce Millî Selamet Partisi için açılan davada, aynı durum söz konusu olunca Meclis, Siyasî Partiler Kanunu'nun 111. maddesini değiştirerek, "suç isnadlarının kesinleşmiş mahkeme kararlarına dayanması"nı kanuna ekliyor. Hem görülmekte olan bir dava için bu kararı alıyor; hem de adil yargılamayı temin edecek çok önemli bir düzenlemeyi gerçekleştiriyor. 30 yıl önce, bir dava vesilesiyle siyasî partiler hukukuna getirilen bu düzenleme, bugün AB'nin uyduğu Venedik Kriterleri arasında da yer alıyor. 30 yıl önce sağlanan bu kriter, 12 Eylül askerî yönetimi tarafından değiştiriliyor ve parti kapatma cezası, yeniden siyasî bir cezaya dönüşüyor. Şimdi şu soruyu sormalıyız: İleri mi gidiyoruz, yoksa geri mi?

Asıl sorun CHP'de düğümleniyor. 30 yıl önce bu değişikliğe tam kadro destek veren ve o kadronun içinde bugünün ana çekirdeğinin de yer aldığı CHP, şimdi bu keyfilikten siyasî kazanç sağlamaya çalışıyor. Türkiye'yi 30 yıl öncesine götüren kanunî düzenlemeden medet umarak, bükemediği bileği oyun dışı bırakmaya çalışıyor. Hatırlayalım: 30 yıl öncesinin siyasî kimlikleri ve kutuplaşmaları ölümcüldü. Bu ölümcül kampaşmalara rağmen siyasî partilerin, üzerinde yer aldıkları ortak zemini, siyasî partiler hukukunu elbirliği ile tesviye etmeleri ileri bir davranış değil mi? İdeolojik sertliklerin kaybolduğu bugünün dünyasında, 30 yıl öncesinden de geri gitmek ve orada ayak diremek neyle açıklanabilir?

AK Parti'nin değil, aslında bütünüyle Türkiye'nin üzerine kâbus gibi çöken kapatma davasının, bizi ne kadar geri götürebileceğini, otuz yıl önce aşılmış bu eşikten de geri düşme ihtimali göstermiyor mu? Meclis'te tam dört siyasî parti grubu var. Bu partilerden, toplumun nerdeyse % 85'ini temsil eden üç parti, mahkemelik vaziyette. Bu durum tek başına siyasî partiler demokrasisi ile siyasî partiler düzeni arasında uyumsuzluk olduğunu göstermiyor mu? Bugün AK Parti'ye yönelik kapatma tehdidini, kendisi için büyük bir siyasî başarı olarak gören bir CHP var karşımızda. Aslında CHP, bu yaklaşımı ile kendisinin de üzerine bastığı ortak zemini bir bataklığa dönüştürdüğüünün farkında değil. Aynı bataklık AK Parti'yi tehdit ettiği kadar CHP'yi de tehdit etmiyor mu?

Demokrasiyi vesayet altına alan bugünkü tabloyu değiştirmenin basit çaresi, siyasîleşen böylelikle keyfileşen kanun düzenini, adil yargılama ilkesini hayata geçirerek değiştirmek. İddianame adil yargılamaya aykırı. Çünkü mahkemeye, suç olması kesinleşmemiş iddialar üzerine hüküm tesis etme keyfiliğini tanıyor. Çare, 30 yıl öncesinde kalan düzenlemeye geri dönmek. Türkiye'nin engeli ise hukuk değil. İnsan 30 yıl öncesinin CHP'sini arıyor.

1 Mayıs: Provokasyonlara açık olmak

Mümtaz'er Türköne 2008.05.01

"Taksim" ve "1 Mayıs" yan yana gelince, insanın aklına hemen 31 yıl önce yaşanan katliam geliyor. 1 Mayıs, dünya çapında işçi sınıfının dayanışmasına adanmış bir gün. Ama bizim için fazladan bir anlamı daha olmalı. 31 yıl öncesinde kalan katliamın sorgulamasını her 1 Mayıs'ta dönüp dönüp yapmalıyız.

1 Mayıs 1977'de ne oldu? Miting için alanda toplanmış olan kalabalığın üzerine farklı yerlerden ateş açıldı. Tam 36 kişi, o meydanda hayatını kaybetti. Ateş açanlar kimlerdi? Bu sorunun cevabının, geçen 31 yılda onca ısrarlı soruya rağmen resmen verilmeyeceğini bugün artık biliyoruz. Tek ihtimal var. Bu tek ihtimal de gelip devletin derinlerinde düğümleniyor. 1 Mayıs 1977'de Taksim Meydanı'nı kana bulayanlar, devletin resmî görevlileri idi. Devletin verdiği eğitimden geçen, devletten maaş alan ve devletin verdiği araçları kullanan hatta 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi görevliler insanların üzerine ateş açtılar ve 36 kişinin hayatına son verdiler.

"Nasıl bu kadar emin olabilirsiniz?" sorusunun cevabı şöyle: Başka bir ihtimal, daha vahim bir durum da ondan. Şayet bir terör örgütü veya dışarıdan gelen birileri bu eylemi yapmış olsalardı mutlaka ortaya çıkardı. Çünkü güpegündüz, o kadar güvenlik tedbirinin alındığı bir meydanda, keklik sürüsüne ateş eder gibi kalabalığa ateş eden birileri şayet hiçbir iz ve eser bırakmadan ortadan kaybolabiliyorsa ve bugüne kadar bir Allah'ın kulunun bile izine rastlanmamışsa, o zaman o devletin güvenlik ve istihbarat birimlerinin ciddiye alınabilecek tarafı kalmamış demektir. 1 Mayıs 1977, Türkiye'nin yakın tarihinde bir dönüm noktasıdır. Kitlesele şiddet, bu olaydan sonra keskin bir yükselişe geçmiş ve darbe şartları olgunlaşmıştır.

1 Mayıs 1977, bir katliamdır. Ancak bu katliama bir provokasyonun sebep olduğu unutulmamalıdır.

Taksim'de 1 Mayıs mitingi DİSK tarafından organize edilmişti. DİSK o zamanlar TKP, yani Sovyetler Birliği çizgisinde idi. DİSK, o zamanların keskin fraksiyon çatışmaları içinde Halkın Kurtuluşu başta olmak üzere Maocu örgütleri meydana almamaya karar vermiş, bu örgütler ise ısrar edince ortaya bir gerginlik çıkmıştı. Kalabalığın üzerine ateş açıldığı an, Halkın Kurtuluşu örgütü mensuplarının, DİSK'in barikatını aşarak meydana girdikleri an oldu. DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in konuşmasını gereksiz yere uzatmasının da, kontrolün kaybedilmesinde payı vardı. Bu tablo, katliamı yapanların bir Sovyet-Çin çatışması senaryosu üzerine hazırlıklarını yaptıklarını gösteriyor.

Nitekim katliamdan hemen sonra sığağı sığağına yapılan açıklamalarda, DİSK'in katliamı Halkın Kurtuluşu örgütüne mal eden "Maocu faşistler" suçlaması görülür. Ertesi gün bütün gazeteler, ateş açanların bu örgüt mensubu olduklarında hemfikir gibidir. TKP'ye yakın Politika gazetesi saldırının Maoculardan geldiğini açıkça yazmıştır. Gerçek, olayın şoku atlatıldıktan sonra yavaş yavaş anlaşılmış ve katliamın fraksiyon çatışması sonucu olmadığı kabul edilmiştir.

1 Mayıs 1977 öncesinde gazetelerin verdiği haberler de bu provokasyonu ateşlemiştir. Gazetelerin "DİSK ve Maocu gruplar arasında çatışma bekleniyor" haberleri, provokasyon planları yapanlara epeyce ilham vermiş olmalı.

Hükümetin 1 Mayıs'ı bayram ilan etmesi, son derece doğru bir karar. Ama bugün 1 Mayıs'ı inatla Taksim Meydanı'nda kutlayacağını söyleyenleri anlamak çok zor. Vali provokasyondan bahsediyor. Bir delikten yılan

ısırdığı zaman buna dikkatsizlik denir. Ya aynı delikten ikinci defa ısırırsa?

Türkiye'nin üzerinde ağır, bunaltıcı bir hava var. Bu havada her şey mümkün gibi görünüyor. O zaman siyasi görüşü ve ideolojisi ne olursa olsun herkesin ortak bir görevi olmalı: Provokasyonlara fırsat vermemek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Hangi Atatürk"ün yargıçları?

Mümtaz'er Türküne 2008.05.02

Yargı'nın ideolojisi olur mu? Olursa, yargı eninde sonunda bir ideolojinin basit bir aparatına dönüşmez mi? Hukuku değil, ideolojiyi yorumlayarak hüküm tesis eden bir yargıya güven olur mu? İdeolojiler savaşının bir tarafı haline gelmiş yargıdan adalet beklenir mi?

Hukuk mu, ideoloji mi? Türkiye hangisini tercih edecek?

Anayasa Mahkemesi Başkanı'nın 46. yıldönümü konuşmasının en kritik kısmı, "yargının tarafsızlığı" konusundaydı. Anayasa Mahkemesi Başkanı, aslında hukukun en temel esaslarına dair prensipleri hatırlatıyor ve "Yargı mutlak anlamda tarafsız olmak zorundadır" diyordu. Kavganın hukukla ideoloji arasında sürdüğünü, Onursal Yargıtay Başsavcısı Vural Savaş'ın itirazı gösteriyor. Savaş, Haşim Kılıç'ın konuşmasında geçen tarafsızlık sözünü "düşünceler, kavramlar, idealler ortaya çıktığı zaman hakim tarafsız kalması düşüncesi" olarak yorumluyor ve bu tarafsızlık "Türkiye Cumhuriyeti hakimi için geçerli değildir." hükmüne varıyor.

Bir tarafta Yüksek Yargı için temsil edici bir görüş: Vural Savaş, Anayasa Mahkemesi üyelerinin "Ben laik Cumhuriyet karşısında tarafsızım" diyemeyeceğini ileri sürüyor. Anayasa Mahkemesi Başkanı ise "Yargıç kendisine anayasa ve yasalarla verilmiş görevler dışında misyon üstlenemez." derken, Yargı'da azınlıkta kalan görüşü temsil ediyor. "İdeolojinin yargısı" ağır basıyor.

Vural Savaş'ın da, bugünkü Yargıtay Başsavcısı'nın da, Anayasa Mahkemesi üyelerinin de "Cumhuriyet'in temel niteliklerini koruma ve kollama misyonu"nu üstlenmeleri, bizi öyle dar ve karanlık bir dünyanın içine sokuyor ki, hukuk devleti imkânsız bir ütopyaya dönüşüyor. Bu karanlık dünya, ideolojilerin iktidar taleplerini meşrulaştırmak için giriştiği akıl almaz saçmalıklardan oluşuyor. Laiklik sadece, Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliği değil, aynı zamanda evrensel hukukun vazgeçilmez bir prensibi. Üstelik bu prensip, devlete veya rejimlere dokunulmazlık kazandırmak için değil, farklı dinî tercihleri bir arada yaşatmak, toplumsal barışı tesis etmek için var. Laikliği bir hukuk prensibi olarak uygularsanız, adaleti, kamu otoritesinin itibarını, barışı teminat altında tutmuş olursunuz. Karar verirken "Laik cumhuriyetten taraf" olursanız, önce laikliği (AK Parti iddianamesinde olduğu gibi) bir yaşam biçimine, bir felsefî inanca ve din düşmanlığına dönüştürür ve bir ideolojinin tarafı haline gelirsiniz. O zaman, o dar dünyanın içine toplumu sokmak için akla karayı seçersiniz.

Yargı'nın da Türkiye'nin de bugün karşı karşıya olduğu sorun, "Laik Cumhuriyet'ten taraf olmak" sorunu değil. Sorun, "Laik Cumhuriyet'in ne olduğuna dair herkesin zekâsına, kavrayışına, birikimine ve çıkarlarına dayanarak bir ideoloji üretmesi. "Hangi laik cumhuriyetten yanasınız?" sorusuna, yargıçlar bile farklı cevaplar verecektir. Tıpkı "Hangi Atatürk?" sorusuna verilen ve birbiriyle taban tabana zıt cevaplar gibi. İdeolojiler dünyasının değişmeyen bir prensibi vardır: İdeolojiniz ne kadar keskin ise amip gibi bölünerek çoğalırsınız.

İdeolojik tavır, taraf olmaktır. Taraf olmak körlük getirir. İdeolojik körlük ise kalitesizliği doğurur. AK Parti iddianamesini hukuktan önce sakatlayan şey bu kalitesizlik. Yüksek yargı, ilkel ve geri bir bilim anlayışını,

üstelik laiklik adına bir felsefî inanç olarak savunurken, Türkiye her şeyden önce bir entelektüel düzey sorunu yaşıyor. İdeolojik körlük denilen şey de, bu düzeysizliğin en başta gelen sorumlusu.

Adalet dağıtan bir yargı sistemi, hukuk devleti ve laik bir devlet düzeninde, üstelik demokrasi içinde yaşayabilmek için, Vural Savaş'ın beyin kıvrımlarında gezen, ne olduğu konusunda yığınla itiraza gebe "laik cumhuriyet ideolojisi"nin tasallutundan kurtulmamız lâzım.

Türkiye, bir kapatma davasını tartışmıyor. Yargı'nın ideoloji ile hukuk arasında tercihte bulunacağı bir sınavdan geçiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP'nin teflon lideri

Mümtaz'er Türköne 2008.05.04

Economist'in Baykal için kullandığı "CHP'nin teflon lideri" benzetmesi, herhalde Türkiye'de kimsenin akl ına gelmezdi.

Zira bizler teflonu, sadece bir tava cinsi olarak tanıyoruz. Bu yüzden, "teflon tava ile Baykal arasında kurulacak benzetmenin ilham kaynağı, Batı'ya özgü androjen kültür olabilir" hükmüne kestirmeden ulaşabiliriz.

Bir elinde kalem, diğerinde tava olanların dünyası...

Halbuki teflon birçok mutfak gerecinde de kullanılan PTFE adı verilen bir tür plastiğin adı.

Özelliği ise yüksek ısıya ve neme dayanıklı olması, sürtünme katsayısının çok düşük olması ve hiçbir maddeye yapışmaması. Bu özellikleri yüzünden çok yaygın bir kullanım alanına sahip.

Meselâ, elektrikli aletlerde yalıtkan madde, makine sanayiinde sürtünmeye dayanıklı parçalar halinde, ısıya dayanıklı conta veya bant olarak kullanılıyor.

Hammaddesi plastik olduğu için mutfak aleti olarak kullanılmasının sağlığa zararlı olduğu yolunda bir kanaat giderek yaygınlaşıyor.

Teflon, 300 dereceyi aşan ısıda kanser riskine yol açıyor. Bu yüzden ABD'deki teflon üreticisi DuPont firmasına çok fazla sayıda tazminat davası açılmış durumda.

Normal bir tavada, -kalaylı bakır veya çelik bir tavada- omlet yapmaya kalktığınız zaman, zemini bütünüyle yağlamanız gerekir. Aksi takdirde yumurta tavaya yapışır. Teflon tavada ise yağ sürmenize gerek kalmaz. Çünkü teflon maddesi yapışmayı önlediği için, tavanın sapını sallayarak omletin altını üstüne kolaylıkla getirebilirsiniz.

O zaman Economist, Baykal'a hiçbir şeyle tepkimeye girmeyen, temas ettiği her şeyi yabancılaştıran, kokmaz, bulaşmaz ve yapışmaz bir lider demiş oluyor.

Bu çıkarsamalar sadece teflon benzetmesine dayanmıyor. Yazı, uzun uzun Baykal'a isnat edilen bu özellikleri temellendiriliyor.

Her şeyden önce yazı, "Etkisiz muhalefet" başlığını taşıyor. 1992 tarihinden beri 10. defa genel başkanlık koltuğuna oturan Baykal'ın bir kere bile seçim kazanmaması, hatta 1999 seçimlerinde partisini Meclis dışında bırakması, bir "teflon" nitelik olarak kaydediliyor.

Sonra, siyasete askerlerin yaptığı müdahalelere sesini çıkartmaması, 27 Nisan e-muhtırasına itiraz etmemesi, 301 değişikliğine karşı çıkması ile bu partinin sosyal demokrat bir parti olma niteliğini kaybettiği ve Sosyalist Enternasyonal'den çıkartılmasının tartışıldığı kaydediliyor.

"Teflon" benzetmesi ile Baykal "etkisiz bir eleman" olarak resmediliyor. Doğru mu?

Dışarıdan görünen CHP ve Baykal manzarası böyle. Lagendijk'in önceki gün İzmir'de söylediği "CHP bir felaket. Avrupalı sosyal demokratlar CHP'den utanç duyuyor." sözlerini de Economist'in "etkisiz muhalefet" yazısına eklediğimizde, bu manzaranın genel kabul gördüğü anlaşıyor.

İçeriden görünen manzara nasıl?

CHP siyaset yapmıyor, iktidara aday olmuyor, politika üretmiyor.

Baykal, devlet içindeki bürokratik iktidarın basın sözcülüğünü yapıyor.

Bir siyasî partinin lideri değil, bürokratik iktidarın parlamentodaki uzantısı.

Teflon gibi üzerine hiçbir şeyin bulaşmamasının, hiçbir iz bırakmamasının sebebi de bu.

Sorunumuz, demokrasinin asgari sınırları içinde iş gören muhalefetin eksikliği.

Akla gelebilecek her şey gibi demokrasi de bu teflon muhalefetin üzerinden kayıp gidiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dindarlar laikliği nasıl korur?

Mümtaz'er Türköne 2008.05.06

Başbakan, Newsweek'e verdiği röportajda, AK Parti hükümetinin, "dindar bir insanın laiklik fikrini koruyabileceğini kanıtladığını" söylemiş.

AK Parti'nin "laiklik karşıtı eylemlerin odağı olmak" iddiası ile kapatılma tehdidi ile karşı karşıya olduğu şu evrede, Başbakan'ın bu sözü partisini savunma gayreti ile söylediği düşünülebilir. Ama belki de, şu sıkıştığımız dar alandan çıkmak, ülkeye rahat nefes aldirmek için, Başbakan'ın yaptığı gibi iddiaları ters yüz etmemiz lâzım.

Tersinden okumayı daha ileri götürelim. "Dindar bir insanın laiklik fikrini koruyabileceği" tezini, gerçekte "laikliğin dindarlar tarafından korunduğu" iddiasına dönüştürelim. Aslında bu iddiayı temellendirirken, Türkiye'de birilerinin koruduğunu iddia ettikleri şeyin laiklik değil, bambaşka bir şey olduğunu göstermek mümkün.

"Laikliğe dokundurtmam" diyenlere öncelikle laikliğin somut bir "şey", bir "nesne" veya "varlık" olmadığını hatırlatalım. Laiklik, birilerinin ırzına göz diktiği, birilerinin de kirlenmesin diye namusuna bekçilik ettiği bir nazenin değil. İçeriği hakkında tartışmaya girmeden, korunan şeyin bir prensip, bir ilke olduğunun; üstelik bu ilkenin anayasal düzeyde kabul gördüğünün altını çizelim. Koskoca bir hukuk sisteminin, ülkeye şamil siyasî düzenin dayandığı en temel ilkelerden birinden bahsediyoruz. Bu ilke ilahî bir düstur değil. Birilerinin koruması altında dokunulmazlık kazansın diye icat edilmemiş. Bu ilke insan aklının, tecrübesinin sonucu şekillenmiş; toplumu daha sağlıklı ve huzurlu kılmak için geliştirilmiş, insanları barış içinde yaşatmak için devletin eline verilmiş çok etkili bir hukuk prensibi.

Soracağımız soru son derece basit: "Laiklik prensibinin yaşaması kimlerin çıkarına uygun?" Bu prensibin yaşaması toplumun önemli bir ihtiyacını karşılamasına, toplumun bu prensibin hüküm sürmesinden çıkarının olmasına bağlı. Laiklik "kanımızın son damlasına kadar" edebiyatı ile değil, toplum tarafından içselleştirildiği zaman saltanatını sürdürür.

Dindar insan, inançlarını bireysel hayatına rehber yapan insandır. Topluma, kendi inançlarını merkeze alarak bakar. Böyle bakınca da ister istemez önce başka inançları görür. Bu "başka inançlar" zannedildiği gibi başka dinler değil, aynı dinin dairesi içinde yer alan farklı yorumlar ve yaşam biçimleridir. Laiklik öncelikli olarak işte bu dindar insanı, kendisinden farklı inanan başka dindar insanlar karşısında korur. Laiklik prensibi, bu karşı karşıya gelişlerin çatışma çıkmadan çözümüne hizmet eder. Dindar insanların kendi aralarında karşı karşıya gelme ihtimalleri, her zaman din dışı bir hayat yaşayanlarla karşılaşma ihtimallerinden daha yüksektir.

Dindarlaşıma sosyolojik olarak, acımasız bir hayata karşı güven ve huzur arayışıdır. Laikleşme ise bu arayışın tamamlayıcı unsurudur. Zira laiklik, kendi güven ve huzurunu bir şekilde inşa etmiş olanların, dış dünya ile kendi aralarında sağlıklı ilişki kurmalarına imkân verir. Soyuttan somuta geçelim: Bizim yakın tarihimizde de görüldüğü üzere dünyanın her yerinde dinî radikalleşme, profan hayat yaşayanları değil, farklı dindarlıklara savaş açmaktadır.

Laikliği sosyal barışın kurucu unsuru, halkın ortak çıkarını sürdüren bir araç olmaktan çıkartıp silahın gölgesinde korunan "dokunulmaz" bir varlığa veya seçkinlerin ayrıcalıklı konumlarını sürdürmek için arkasına saklandıkları bir zırha dönüştürdüğünüzde, siyasî rekabetin yıpratıcı malzemesi olarak kullandığınızda bu prensibe zarar verirsiniz.

Laiklik, toplumun geniş kesimlerini devletten uzak tutmanın bir aracı olarak paspas gibi çiğneniyor. Ama yine o geniş kesimler tarafından kabul görüyor. Laikliği dindarlar yaşıyor; bir ideolojik araç olarak savaş alanına sürenler ise çirkinleştirip, işe yaramaz hale getiriyorlar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

AK Parti'nin "reddiye"si

Mümtaz'er Türköne 2008.05.08

AK Parti kurmaylarının, Anayasa Mahkemesi'ne verdikleri metin, hukukî prosedür itibarıyla bir "önsavunma". Usul hukukuna göre savcı suçlamalarda bulunuyor, karşı taraf da kendisini savunuyor.

Bu süreçte, Yargıtay Başsavcısı "önsavunma"ya göre iddianamesini, yani suçlamalarını gözden geçirecek ve AK Parti nihaî savunmasını yapacak. Ne var ki, suçlamaların kendisi bir iddianame olmaktan çok bir polemik niteliğinde. İddianamenin birçok pasajı, Cumhuriyet gazetesine bir köşe yazısı olarak konulabilir; CHP grup toplantısında kürsüden iktidara eleştiri olarak sıralanabilirdi. İşte bu yüzden AK Partililer "savunma" demek yerine "cevap" kelimesini tercih ediyorlar.

Ancak "cevap" kelimesi de sorunlu. "Cevap" bir soruya karşılık verilir. İddianame bir "soru" değil; tersine siyasî ve ideolojik önyargılara dayanarak, hukuk sınırları içinde karşı tarafı suçlamak yerine hüküm tesis eden ve mahkûm eden bir polemik. Gerçekte ne olduğu ayân beyân ortada. Bürokrasi, demokratik iktidar üzerinde vesayet iddiasında bulunuyor. Bu vesayeti, ideolojik olarak laikliği gerekçe göstererek yüksek yargı oligarşisi aracılığıyla tesis etmeye teşebbüs ediyor. Bu iddianame ile teşebbüs edilen vesayet düzenini, tıpkısıyla ve aynısıyla bir askerî dikta yönetimi marifetiyle de görebilirdik.

Bu durumda AK Parti'nin Anayasa Mahkemesi'ne gönderdiği metin "cevap" da olamaz. Zaten metnin içeriği de "cevap" kelimesinin kaldırılabileceği sıklette değil. AK Parti kendisini savunmak yerine, yer yer Başsavcı ile polemığe giriyor; iddialara bir savunmada rastlanmayacak ironik karşılıklar veriyor, Başsavcıyı "ti"ye alıyor. Bunun ötesine geçerek, iddia makamını suçluyor, yargılıyor ve mahkûm ediyor. Suçlamalara karşılık verirken, bir ideali temellendiriyor ve savunuyor. Bu tür metinlere düşünce tarihinde "apoloji" veya "reddiye" adı veriliyor. Apoloji, savunmanın ötesine çıkan bir muhakeme tarzı kullanır. İddialar veya suçlamalar bir "tez" olarak kabul edilir. Bu tezlere karşı "anti-tez"ler geliştirilir ve sonuçta ortaya yeni bir durum çıkar. "Apoloji", Yunanca bir kelime. İnce ayırım, Sokrates'in Atina Mahkemesi önünde yaptığı ve Platon'un kayda geçirdiği meşhur konuşmada görülebilir. Bu konuşma, Türkçeye çevrildiği biçimi ile "savunma" değil bir "apoloji", yani "reddiye"dir. Sokrates, diyalektiği kullanarak suçlamalara cevap verirken suçlayanları yargılamaktadır. Diyalektik, bu şekilde etkileyici bir mantık olmanın ötesine geçmekte, düşünceyi geliştiren bir yöntem olarak fikirleri de biçimlendirmektedir. Hristiyan ilahiyatı, başlangıçta bir apoloji olarak gelişmiştir. Özellikle 19. yüzyılda İslâm dünyasında çok sayıda apoloji yazılmıştır.

Önsavunma'da yer alan "AK Parti laikliğe karşı odak olan değil, laikliği toplumsallaştıran bir harekettir." cümlesi, iddianamenin "reddiye" niteliğinin can alıcı özünü yansıtıyor.

Bürokrasi ve demokrasi karşı karşıya. Bir davaya değil, ikisi arasında bir hesaplaşmaya tanıklık ediyoruz. AK Parti'nin her iki vatandaştan birinin oyunu alması, elbette suçsuzluğuna karine teşkil etmez. Ama her iki kişiden birinin oyunu alan bir partinin kapatılması, halkın ehliyetinin ve rüşdünün de mahkûm edilmesi anlamına gelecektir.

Laikliği bir "yaşam biçimi", bir "yaşam felsefesi" olarak öne süren ve AK Parti'yi işte bu tarz laikliğe zarar vermekle itham eden bir hükmün tesisi, benim bireysel hayatıma ağır bir müdahale teşkil ediyor. AK Parti bu davayı kaybederse, bugün laikliği, yarın başka bir şeyi totaliter bir ideoloji olarak bana dayatmaya kalkan çağ ve akıldışı bir devlet iktidarı ile ben nasıl başedebilirim?

İddianame ile reddiye yan yana koyduğumuz zaman, ilk elden varacağımız hüküm şu: Demokrasi, bürokrasinin fersah fersah ilerisinde. Çünkü iki metin arasında çok bariz bir entelektüel düzey farkı var. Yargı dersini iyi çalışmıyor, çağdaş düşüncelerin ve entelektüel birikimin çok uzağında. Ben bir vatandaş olarak bu düzeye mahkûm olamam. Bir vatandaş olarak anladığım ise şu yalın gerçek: Hukuk, yargı bürokrasisine değil demokrasiye emanet edilmeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başbakan'ın "Brutus"ları

Mümtaz'er Türköne 2008.05.09

Sezar, bizim tarihimizin de bir parçası. Çünkü, Türkiye Cumhuriyeti'nin mirasına konduğu Osmanlı İmparatorluğu "III. Roma"dır. Birincisi, Sezar'ınki, ikincisi Bizans'tır.

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethinden sonra Osmanlı padişahlarının kullanmaya başladıkları Kayzer unvanı, Sezar anlamına gelmektedir. Bu unvanı kullanan kişi, Sezar'ın vârisi olduğunu iddia etmektedir. Böylece Osmanlı padişahları "Roma İmparatoru" olduklarını söylemektedir. Kayzer kelimesi, Sezar'ın Latince yazılışı olan "Caesar"a daha yakındır. Bu uzak tarihin hâlâ önümüzde duran izleri var: "Rum" kelimesi Romalı, "Rumeli" tabiri de "Roma diyarı" demektir.

Sezar, tarihin en önemli ve belki de en büyük çığır açan politikacılarından biridir. Roma'yı imparatorluğa dönüştüren odur. Attığı her stratejik ve taktik adımda başarılı olduğu için, ondan sonra gelen politikacılar için de bir model olmuştur. Sezar'ın başardıkları nasıl birçok politikacı için bir ölçü ise, onun ölümü de siyasetin entrikalarına dair bir ölçüdür. Sezar, güvendiği insanların ihanetine uğramış ve bir suikaste kurban gitmiştir.

"Sende mi Brutus?" sözü, ölüm anında bir siyasetçinin kendi hayatına dair trajediyi özetler. Brutus, Sezar'ın daha önce ihanetini bağışladığı ve dost halkası içine dahil ettiği bir senatördür. Elde ettiği her şeyi ona Sezar vermiştir. Brutus ve suç ortakları, Roma'nın seçkinlerini temsil etmektedir. Sezar ise gücünü orta ve alt sınıflardan almakta, en önemlisi Roma'nın önüne geniş ufuklar yerleştirdiği için çok sevilmektedir. Roma'nın seçkinlerinin Sezar'a yönelttikleri suçlama, "cumhuriyeti yıkmak"tır. Aslında yıkılan statükodur. MÖ 44 yılında komplocu senatörler bir plan hazırlayarak Sezar'a savunmasız olduğu bir anda, Senato binasında saldırırlar. Suikastçilerin sayısı 60'tan fazladır. Öldüğünde Sezar'ın bedeninde 23 bıçak darbesi tespit edilmiştir. O kadar darbe arasında Sezar'ı şaşkına çeviren Brutus olmuştur. "Sen de mi, Brutus?" sözünden sonra "öyleyse yıkıl Sezar" dediği rivayet edilir.

Hadisenin bundan sonrası daha da manidar. Gerçekte kazanan, hayatını kaybeden Sezar olmuştur. Suikastçilerin savunduğu kurulu düzen bu suikastten sonra yıkılmıştır. Roma onun çizdiği yolda ilerlemiş, suikastçiler ve temsil ettikleri seçkinler tasfiye edilmiştir.

Benim bu hikâyede önemsedğim ayrıntı ise, Brutus'un akıbeti. Brutus, Sezar öldükten sonra bir ikileme karşı karşıya kalır. Sezar'ın "tiran" olduğu ilan edilirse, ölümü bir cinayet olmaktan çıkacaktır. Ama o zaman da, Brutus'un senatörlüğü, bir tiran tarafından verildiği için geçersiz olacaktır. Öbür türlü ise kendisi ve arkadaşları katil ilan edilecektir. Bu ikilem, aslında ihanetin açmazıdır. Elindeki gücü, ihanet ettiği kişiden alanların açmazı. Sonuçta Sezar tiran ilan edilemez ve Brutus Roma'dan kaçır. Her şeyini kaybeder ve hayatını intihar ederek noktalar.

Siyaset, hızlı bir meslektir. Kuvvetli bir intikal kabiliyeti, anında karar verme ve icra etme yeteneği bir politikacıyı başarıya götürür. Politikacıları bu bakımdan denizde yaşayan balıklara benzetebiliriz. Denizde büyük olan değil, hızlı olan balık yaşar. Hız hem tehlikelerden kaçmak, hem de diğer balıkları yakalamak için gereklidir. Aynı yetenekler, ihanet söz konusu olduğu zaman bir dezavantaja dönüşür. İhanet politikacının karşısına, oltaya takılmış bir yem olarak çıkar. Balığın oltaya yakalanmasının sebebi ise, onun en büyük avantajı olan hızı ve hırslıdır. Yemi hırsıyla yutarken, iğne boğazına saplanır ve yakalanır. Mesafe kısa, yem etkileyici, üstelik hız da iyiyse tehlike büyüktür. Politika hızlı bir meslektir; ama bazen sükunet ve sabır gerektirir.

Türkiye'nin üç tarafı denizlerle çevrili. Bu denizlerde her tür balık mevcut. Bu balıkları yakalamak için cinslerine göre geliştirilmiş yemler de herkesin elinin altında var.

Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı imparatorluğu'nun vârisi olduğuna göre, her başbakan biraz Sezar olmalı. Sezar'ın olduğu yerde ise, mutlaka yanlış hesap yapan bir Brutus bulunur.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kelaynaklar ve Fırat

Mümtaz'er Türköne 2008.05.11

Kelaynak, nesli tükenme tehdidi altında bir kuş. Siyah, uzun-eğik kırmızı gagalı bu kuş, başında tüy olmadığı için bu isimle anılıyor. İri gövdesi ile gökyüzünde süzülüşü, gerçekten muhteşem.

Kelaynaklar, yazın ve kışın uzun mesafeler kateden göçmen kuşlardan. İnsanlara benzeyen özellikleri var. Bir kere örgütlü bir toplum, birçok işi birlikte yapıyorlar. Tekeşlilik kural, baba ve anne yavruya, kuluçka evresinin başından itibaren birlikte bakıp büyütüyorlar. Belki bu kuşların en önemli özelliği, doğadaki dengenin çok hassas bir göstergesi olmaları. Tabiatla bir besin zinciri var. Bu zincir kritik bir yerden kırıldığı zaman her şey karışıyor. Tabiat, bu dengeyi bozan biz insanlardan intikam almaya başlıyor. Bugün, büyük şehirleri bile tehdit eden Kırım-Kongo virüsü taşıyan kenelerin çoğalması, belki de bu böceklerle beslenen bir kuş türünün azalmasının veya yok olmasının sebebi olabilir.

Kelaynaklar, 1950'li yıllardan itibaren tarımda kullanılan DDT cinsi ilaçların etkisi ile yok olma tehlikesi geçirmiş kuşlardan. Bu kuşların yazın konakladıkları yer Fırat'ın havzalarından olan Urfa'nın Birecik ilçesi. Her sene 14 Şubat'ta bu kuşlar Nil'den buraya gelirlermiş. Eskiler, 50-60 yıl önce Kelaynaklar geldiğinde gökyüzünün kapkara olduğunu anlatıyorlar. 70'li yıllarda bütün nüfus, parmakla sayılacak rakama inmiş. Aynı yıllarda başlatılan projelerle 130 civarında kuş, koruma altında yaşamlarını sürdürüyorlar. Kuşların kışın göç etmesine izin verilmiyor. 14 Şubat geldiğinde kafesten çıkartılıp doğaya salınıyorlar.

8 Mayıs'ta düzenlenen Kelaynak Festivali'nde, Birecik Kaymakamı Tuncay Sonel'den, bu bilgileri dinledim. Fırat'ın kenarındaki yalçın kayalıklarda bulunan kelaynak yuvaları, küçük bir koruma bölgesinde yaşam mücadelesi veriyorlar. En modern tekniklerle izleniyorlar. Göç etmesine izin verilen kuşlar, uydudan takip ediliyorlar. Tehlike atlatılmış görünüyor. Hem devlet, yani kaymakam, hem de halk yani belediye başkanı uyum içinde kelaynakları korumak ve tanıtmak konusunda gayret gösteriyorlar.

Kelaynaklar, nesli tükenen canlıların sembolü oldukları için çok önemliler. Önümüzde birbirinden farklı iki tür var. Biri kelaynaklar, diğeri dinozorlar. Dinozorlar, tabiattaki dengenin değişmesi ile yok oldular. Kelaynaklar ise tabiatın dengesini bizler bozduğumuz için yok oluyorlar. Tabiatın neslini tükettiği canlılara müzelerde rastlıyoruz. Kelaynaklar ise tabiatla bizimle birlikte var oldukları sürece anlamlılar. İnsan, kendi bozduğu dengeyi, yine kendisi düzeltebilecek, böylece kendi hayatını da sürdürebilecek mi? Kelaynaklar yaşamaya devam ettiği sürece, bu soruya olumlu cevap verebileceğiz. İşte bu yüzden kelaynak meselesi çok önemli.

Fırat, binlerce yıl medeniyetlere beşik olmuş bir efsane nehir. İnsanın kendisine ve çevresine saygısı bir medeniyet işareti. Kelaynak festivali vesilesiyle, Birecik'in yanında Urfa'yı, Halfeti'yi görme imkânı buldum. Yüzyıllar süren yoksulluk medeniyete sadece tevazû getirmiş. Asalet bu topraklara sinmiş, şahsiyete dönüşmüş. Gündelik hayatın koşuşturması içinde bile insanların yüzlerinde, o yörenin beyaz taşlarına kazınmış gibi duran asaleti hissedebiliyorsunuz. İlk defa Urfa'da cuma selâsından önce dinlediğim Medhullah, bu medeniyetin gizemlerinden belki sadece birine işaret ediyor. Balıklı Göl'ün etrafında, semavî bütün dinlerin ortak geçmişi duruyor.

Eyüp Azlal'ın imzalayıp elime tutuşturduğu "Efsane Nehir Fırat" biraz dağınık ama ilgi çekici bir kitap. Fırat'ın ve Fırat'ın etrafında şekillenen medeniyetlerin tarihini bilmek, bu toprakların nelere gebe olduğunu anlamanın ön şartı. Haramîlerin egemen olduğu bir dünyada, sizin zenginliğiniz medeniyetiniz. Sembolünüz de Fırat.

Kelaynaklar ve Fırat, artık sona ermiş gibi görünen bir medeniyetin mucizevi canlanışının sembolü olabilir. İnsanın tabiatla, dolayısıyla kendisine ve oradan kendi geçmişine saygısı, geleceğini inşa etmenin başlangıç noktası demek.

Bizler, bu toprakların insanları, yoksul düşmüş soylularız. Şimdi zenginliği, yitirdiğimiz medeniyeti yeniden inşa ederken bulacağız..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

68 masalı

Mümtaz'er Türköne 2008.05.13

40. yılında, her tarafı sahtelik kokan bir 68 efsanesi inşa ediliyor. Eskilerde kalmış bir modanın, masum bir nostaljinin hatırlanması olsa mesele yok. Kutsanan şey şiddetin kendisi. Öyle bir şiddet ki, içinde her şey var. En başta da Ergenekon'un kırk yıl önceki operasyonları. Bu gerçek dışı 68 efsanesi masum değil. Tarihe uyarladığımız ölçüler sağlam olmazsa, geleceğimizi kurtaramayız. O zaman 40 yıl öncesine dair doğru cevaplarımız olmalı:

68 neydi?

1968 yılının Mayıs ayının başında, Paris'te Sorbonne Üniversitesi'nin işgaliyle başlayan gençlik olayları, tarihe özel bir anlamda "68 Baharı" olarak geçti. Bu olaylar, içinde muhalif bütün meşreplerin bulunduğu heterojen bir başkaldırıdır. Uyuşturucunun ve cinsellikte sınırsızlığın ön plana çıktığı "Çiçek çocuklar", yani Hippiler'den, her türlü otoriteye başkaldıran anarşistlere, solun her türünü içeren geniş bir yelpazeye kadar statükoya muhalif her eğilim, 68'in rengarenk dünyası içindedir. İlk defa savaş görmemiş bir nesil, II. Dünya Savaşı sonrasında doğan nesil kendi sesini ve kimliğini aramaktadır.. "Gerçekçi ol, imkânsız iste" sloganı, 68'in farklı renklerinin tamamını temsil eder. Bu eğilimlerin hepsinin ortak paydası, daha fazla özgürlük arayışıdır.

Paris'te başlayan bu başkaldırı anında dünyanın her yerine yayılmıştır. Batı'da gençlerin ve yoksulların öne çıktığı, liberal-kapitalist düzene bir isyan şeklini alırken, sosyalist dünyada ise Stalinist düzene bir tepki olarak büyür. Bu başkaldırının bir yansıması, Çekoslovakya'da Sovyet tankları tarafından bastırılır. 68 başkaldırısı sosyal sorumluluklar üstlenen Refah Devleti'ni biraz daha ileri bir noktaya taşır. Sendikal haklar ve sol ideolojiler daha güçlü bir toplumsal tabana kavuşur. Hareket başladığı gibi hızla söner.

Peki Türkiye'nin 68 kuşağı, bu evrensel başkaldırının neresindedir?

Hiçbir yerinde değildir. Türkiye'nin 68 kuşağı ile bu evrensel dalga arasında bir bağ kurulamaz. Kurulabilecek tek bağ, gençliğin bir siyasî aktör olarak ilgi odağı haline gelmesidir. Gençler, dışarıdan ilham alan bu ilginin karşılığını bulmaya çalışırken, Avrupa'daki akranlarından çok farklı bir yöne doğru ilerlemişlerdir. Bu yönü belirleyen ise, ordu içindeki cuntalar ve bu cuntaların operasyonlarıdır.

Türkiye'nin 68 kuşağı, 6. Filo'yu protesto olayları ile başlar, 12 Mart 1971'de sona erer. Uzayan kısmında sadece Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idamı, Mahir Çayan ve arkadaşlarının Kızıldere'de öldürülmeleri bulunur. İdam olan ve öldürülen gençler, asıl faillerin yanında masumdur. Çünkü bu gençlerin giriştiği adam kaçırma ve banka soyma gibi eylemlerin arkasında 9 Martçılar veya Madanoğlu Cuntası bulunmaktadır. Bu cunta, "ordu- gençlik el ele" sloganı ile üniversite gençliğini, bir burjuva devrimi olan Milli Demokratik Devrim tezinin peşine takmışlardır. Bu cunta mensupları, daha sonra 12 Mart öncesi şiddet olaylarındaki rollerini uzun uzun itiraf etmişlerdir. Mesele ordu içinde iki farklı cunta arasındaki kavgadır. 12 Martçılar 9 Martçıları tasfiye etmiş, sonra "kol kırılır yen içinde" misali, işi kapatmışlardır. Bu cuntanın yönlendirmesi ile eylemler yapan gençler ise kurban edilmişlerdir. 68 kuşağının Türkiye versiyonu, planlanan sol bir askerî darbenin sivil uzantılarından başka bir şey değildir.

Türkiye asıl acıları, yaşadıklarından ders çıkartmayan 68 kuşağının açtığı kapıdan yola devam eden bir sonraki kuşakta yaşamıştır. Ne 68 kuşağının, ne de 70'li yılların bir cinnete dönüşen kitlesel şiddetinin 1968 yılının 3 Mayıs'ında Paris'te başlayan eylemlerle ilişkisi yoktur. Türkiye, sosyal değişimin başdöndürücü bir hızla yaşandığı bir evrede, devlet içindeki iktidar çatışmalarının kışkırttığı ağır bir travma yaşamıştır.

Ne bir nostalji, ne de geçmişe saygı. Bugün 60-65 yaş civarını yaşayan nesil, kendi geçmişlerini yeniden inşa ediyorlar. Türkiye'nin 68'lileri, gerçeklerle yakından uzaktan ilgisi olmayan içi kof bir masaldan ibaret.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Bir Kadeh Rakı"

Mümtaz'er Türköne 2008.05.15

Hürriyet'in önceki günkü manşeti aslında alkollü içeceklere dair değil. "Bir kadeh rakı"ya getirilen yasak, bu gazetenin yansıttığı üzere her şeyden önce siyasî bir sorun. Dindarane bir hayat yaşamayı seçmiş olanlar ile dindışı (dinsiz değil) yani profan bir hayat biçimini seçmiş olanlar karşı karşıya geliyor. Bu karşılaşma siyasal alana iki sembol üzerinden taşıyor: Dindarlar için başörtüsü, profanlar için ise alkollü içki. Türkiye, aslında bu iki sembol arasında bir sorun yaşıyor.

Alkollü içecekleri, laikliğin, Cumhuriyet değerlerinin, hatta Atatürkçülüğün sembolü haline getirenleri hafife almamak lâzım. Çünkü bu sembol, "laik yaşam biçimi"nin bir ölçüsü olarak kabul ediliyor. Kimi dertten, kimi neşeden, ne için içerse içsin, alkol alışkanlığı olan birinin laik cumhuriyet rejimi için bir tehdit olması düşünülebilir mi? Genel kanaat düşünölmeyeceği yolunda. Aynı şekilde başörtü takan birinin veya başörtüsünü bir özgürlük alanı olarak değil, dinî bir tercih olarak onaylayan birinin peşinen dinî inançlara saygılı biri olarak kabul edilmesi de, başörtüsünü bir ölçü haline getiriyor.

Profan bir hayatı seçenler, doğal olarak laikliği bu hayat biçimlerini koruyan bir güvence olarak görüyorlar. Çok fazla zorlanmadan laikliği kendi hayat biçimlerini ifade eden bir kavram olarak benimsiyorlar. Böylece laiklik bir anayasal prensip olmaktan çıkıp, profan tercihleri koruyan bir hayat biçimine, oradan da kendisini tehdit altında gördüğü için doğal olarak totaliter bir ideolojiye dönüşüyor. Ve işte tam da bu totaliter ideoloji bir yaşam biçimi olarak kendini ifade ederken, sembol olarak alkollü içkileri benimsiyor. Bu söylediklerimden çıkacak sonuç çok önemli. İçki, sadece bir keyif aracı değil; bir ideolojinin, bir yaşam biçiminin sembolü. İçkiye ister dinî inançlar gereği, ister sağlık gerekçeleri ile karşı çıkalım, bu sembolik değeri anlamak zorundayız. Bu yüzden Hürriyet'in attığı başlık, laiklik konusunda ve Cumhuriyet değerleri konusunda gösterilen bir dikkatle eşdeğer.

Bu yüzden sorun, "bir kadeh rakı"nın önemsenmesi değil, bu habere konu olan yasaklamanın içeriği olmalı. Çünkü tartışmalar semboller üzerinden değil, sembollerin temsil ettiği somut karşılıklar üzerinden yürütöldüğü zaman çözümler kolaylaşır. İçkiye karşı olanların da bu gerçeklerden haberi olması gerekir. Endişeler başka türlü giderilemez.

Alkollü içkiler, özellikle alkol oranı yüksek damıtılmış içkiler kana çok çabuk karışır. Alkol oranı yükseldikçe hatalı üretimin hayatî tehlikesi artar. Biranın alkol oranı % 3'ten başlar, % 7-8'e kadar ulaşır. Şarabın cinsine göre % 10-15 civarında alkol düzeyi bulunur. Bu düzeyler insan sağlığı için çok tehlikeli değildir. Damıtılmış içkilerde bu oran birden % 35'e çıkar. Rakının alkol oranı % 45 civarındadır. Bu içkilerin kestirmeden metil alkolden üretilmesi tehlikeyi artırır. Bu yüzden içki üretimi, her ülkede çok sıkı denetimler altında yapılır. Alkollü içkilerden alınan yüksek oranlı vergiler, bu içkilerin sahtelerinin üretilmesini, kolay yoldan para peşinde olanlar için cazip hale getirmektedir. Ülkemizde yakın zamanda sahte rakı yüzünden çok sayıda insan öldü. Bunun üzerine, sahte ambalajı önleyecek tedbirler, bunların başında da bilyeli kapak uygulamasına geçildi.

Hürriyet'in manşete aldığı 5752 sayılı kanunun, 8. maddesinin "j" bendi, aslında bu riski önleyecek bir tedbir olarak düzenlenmiş. Dünyadaki ev dışı içki tüketiminin büyük kısmı pub cinsi yerlerde yapılır. Bu forma göre

müşteri, içkiyi şişeden doldurulurken görür. Kapak bilyalıdır, sorun yoktur. Kadehte gelenlerde ise risk vardır. Kanunun ilgili maddesi "kadeh"i değil, bu riski ortadan kaldırmaktadır. Nitekim, bazı markalar rakının, 70'lik, 50'lik, 35'lik ambalajları yanında 10 cc'lik, yani en fazla iki bardaklık olanını da bu yüzden piyasaya sunmuşlardır. Belki bu yasadan sonra, 5 cc'lik, yani bir kadehlik olanları da piyasaya çıkar.

Kısaca bir yasaklama değil, alkol tüketenleri koruyan bir düzenlemedir, söz konusu olan. Bize düşen, laikliğe ve içki tüketenlere duyduğumuz saygının gereği olarak rakı tiryakilerine "bir kadeh rakı" söylemek yerine, şişelerin kapağını kendilerinin açmalarıdır. Onların sağlığı bizim için önemli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

68'li darbeciler

Mümtaz'er Türköne 2008.05.16

40. yılında 68 kuşağı konuşuluyor. Yaşları 60-65 civarında olan "eski tüfekler", "bizim gençliğimizde..." diye başlayan ve gerçeklerle hiçbir ilgisi olmayan masallar anlatıyor.

Tarih, kocamış bir neslin nostalji arayışlarına feda edilemez. Çünkü bu masalı dinlerken Hasan Cemal'in dün yazdığı gibi "Alık gibi hep aynı filmi seyretmek zorunda mıyız?" sorusunu sormak zorunda kalıyoruz. Masal, adı üzerinde sahte ve uydurma. Ama çocuklara anlatılanlar gibi masum değil. Bu masal, Türkiye'nin 70'li yıllarda cinnet halinde yaşadığı 5000 insanın hayatına mal olan şiddetin arkasında duruyor. Üstelik Türkiye'nin kirli darbe tarihi bu masalla aklanıyor ve yeni darbelerin önüne halı gibi seriliyor.

Hasan Cemal'in devamı geleceği anlaşılan dünkü yazısını herkes dikkatle okumalı. Çünkü söyledikleri, her şeyden önce bir şahitlik. 68'i tam göbeğinde dolu dolu yaşayan Hasan Cemal bu şahitlikle, önümüze masalları değil gerçekleri koyuyor. 68 kuşağını, onun yalın biçimde anlattığı gibi, darbecilerin piyonları olarak tanıdığımız zaman bugün için çok önemli bir sonuca ulaşıyoruz: Bugün aynı filmi yeni bir isimle vizyona sokmaya çalışan darbecileri nerede görsek tanıyacak hale geliyoruz.

NATO'ya girdikten sonra ordunun, Türkiye'nin güvenliğini sağlamak gibi bir sorumluluğu kalmadı. NATO şemsiyesi altında, Soğuk Savaş'ın irademizi aşan gergin ortamında cuntacılık modası başladı. 27 Mayıs, cuntaların gelişip serpildiği toprağı verimli hale getirdi. Ordu içinde, ordu imkânlarını kullanan sol tandanslı bir cunta, iktidara çok yaklaştı. Bu yakınlığı kurabilmek için, Özel Harbin psiko-ideolojik teknikleri kullanıldı. 68 Paris Mayıs'ının verdiği ilhamla, gençler sokağa sürüldü. Şiddet ortamı tırmandırıldı. Amaç darbe şartlarını oluşturmaktı. Şiddet olayları ile darbe arasındaki ilişkiyi kurmakta zorlananlara, bu dönemde banka soygunları ve adam kaçırmalarla tırmanan şiddetin, 12 Mart'a yaklaşan günlere tesadüf ettiğini hatırlatalım. Kısaca birileri darbe hesabı yapıyor, gençler de bu hesaplara uygun olarak adam kaçırp banka soyuyordu.

Hasan Cemal'in dünkü yazısında verdiği örnekleri, Zaman okuyucularının mutlaka okuması lâzım: "12 Mart öncesindeki cuntacılık faaliyetlerine katılmış, o tarihlerde bizim gruba yakın duran, emekli deniz subayı Erol Bilbilik, İrfan Solmazer'i şöyle anlatır: "...Bir ara İrfan Solmazer bana, 'Erol, sen denizcileri ihmal etmişsin' dedi. Kimi ihmal ettiğimi sorunca, Sarp Kuray'ı, Deniz Gezmiş'i ihmal etmişsin, hiç temas kurmamışsın. Ama ben onlara İstanbul'da, Ankara'da mısır patlatır gibi bomba patlattırıyorum' dedi. 'Başka ne yapıyorsunuz?' diye sorunca, İrfan Solmazer'in yanıtı şu oldu: 'Deniz Gezmiş'i, Sarp Kuray'ı filan oturtuyorum. Amerikan Büyükelçiliği'nin ön kapısının kurşunla taranmasına demokratik olarak karar veriyoruz. Emri ben veriyorum. (Deniz Gezmiş, ABD Büyükelçiliği'ni tara ve yok ol!) diyorum. Sarp Kuray'a, (Git şurayı bombala!) emrini

veriyorum. Bu işlerden Orhan Kabibay'ın mutlaka bilgisi vardı. Dolayısıyla Deniz Gezmiş'i, Sarp Kuray'ı kullandılar. İrfan Solmazer 12 Mart'a 24 saat kala Almanya'ya uçuruldu. Devrimci gençler kullanıldı. "

Bu satırlar, aslında 68 Masalı'nın en yalın özeti. Che Guevara'yı hâlâ ermiş zannedenler, Deniz Gezmiş'lerin verdiği kavganın, cunta hesaplarının esaslı bir ayrıntısı olduğunu fark edemeyenler, bizi aynı filme mahkûm ediyorlar. Doğrusu bu masalı bir kenara atıp, Hasan Cemal'in kurduğu şu köprü üzerinden etrafa bakmak. Geçmişle bugün arasında Hasan Cemal'in kurduğu köprü sağlam bir köprü: "...darbe süreci kesilecek mi, yoksa AKP kapatılarak başarıya mı ulaşacak, bilemiyoruz. Kırk yıl önce Deniz Gezmiş'lerin devrimci heyecanını kullanarak,'Onlara mısır patlatır gibi bomba patlattırarak' darbeye ortam hazırlamak isteyenler, bir süredir yine sahneler..."

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Askerî siyasetin yıkımı

Mümtaz'er Türköne 2008.05.18

Ünlü savaş stratejisyeni Clausewitz, "Bütün generaller aptaldır." demişti ve verdiği bu hükmü şöyle açıklamıştı: "Binlerce insanı savaş meydanında ölüme sürmek için aptal olmak gerekir."

Belki bu hükmü, "aptallık" kelimesini, "taş kalpli", "acımasız" gibi deyimlerle değiştirerek düzeltmemiz gerekir. Sözün amacı ortada: Askerlik bir yıkım mesleği. Yakacaksınız, yok edeceksiniz ve düşmanı yeneceksiniz. II. Dünya Savaşı'nda Sovyet Cephesi'nde Alman ordularının önlerine çıkan bataklığı kendi askerlerini feda ederek doldurmaları ve kendi cesetleri üzerlerine basa basa karşıya geçmelerinden bahsederken, bir askerin vereceği normal tepki "peki işe yaradı mı?" olacaktır. Öyle ya, hiçbir mazeret alacağınız yenilginin yerini tutamayacaktır.

Evet askerlik bir yıkım mesleği. Clausewitz'in açtığı çığırdan ilerleyen modern stratejistler, bu yıkımı çoğaltacak yollar aradılar. İnsan da dahil bütün kaynakların dahil edildiği "topyekün savaş" kavramı, aklınıza gelebilecek her aracı savaş için seferber ederken yıkımı da ulaşabileceği en uç noktalara taşıdı. Bizim 27 Mayıs 1960'la birlikte başlayan askerî darbe tarihimizin, bir taraftan da toplumsal-ekonomik yıkım tarihi olması, bu genel tablonun sadece bir parçası.

27 Mayıs darbesi ile başlayan ve 61 ve 82 anayasaları ile kurumlaşan demokratik yönetimler üzerindeki askerî vesayet, silahlı gücü elinde bulunduranların devlet iktidarından pay almalarından ibaret kalmadı. Askerî vesayet, yıkıma odaklı bir siyaseti egemen kılarak Türkiye'nin toplumsal barışını engelledi. Ekonomik fırsatların heder edilmesine yol açtı. Askerlerin ağızlarını açtıkları zaman çevremizi saran düşmanlardan bahsetmeleri, iktidar sermayesi olarak korkuları kışkırtmaları aslında bu yıkımın masum görünen boyutundan başka bir şey değil. Kötü tarafı ise korkular yeterli görünmeyince bilfiil icra edilmesi. Türkiye'nin 60 sonlarında ve 70'li yıllarda girdiği siyasal şiddet sarmalının arkasında bu yıkım duruyordu. Türkiye, Kürt sorununa bu askerî siyasetin yıkıcı perspektifiyle yaklaşmasaydı bugün çok farklı bir noktada olabilirdik.

Siyaseti dar duvarlar arasına mahkûm eden kısırlığın kaynağında da askerî siyasetin, gerginlik ve korkuya yaslanan mantığı duruyor. CHP lideri Baykal, siyasetin gündemlerine, askerî siyasetin gölgesinde savaş yürütmek şeklinde yaklaşınca ortaya gerginlik çıkıyor. Askerî tekniklerle yürüyen parti rekabeti, siyaseti çözüm alanı olmaktan çıkartıyor. Dost ve düşman kuvvetler arasındaki acımasız savaşta size sadece safınızı belirlemek kalıyor. Medya, ürettiği ve manşete taşıdığı haberleri, tahrip gücüne, düşman üzerinde yaratacağı yılgınlığa ve dostlara vereceği ilhama göre seçiyor. Hürriyet'in geçtiğimiz hafta attığı "Bir kadeh rakıya yasak" başlığı, bu askerî siyaset içinde bir yere yerleştirilince anlam kazanıyor. Dün, Ertuğrul Özkök, bu manşet için kendi

lisanınca özür diledi ama bu özür, "laikyaşamıçımı"ni benimsemiş olanlar üzerinde bu haberin oluşturduğu endişeyi ortadan kaldırmaya yetmedi.

"Hangi taraftansınız?", "Dost mu yoksa düşman mısınız?", "Biz(ler, yani dost kuvvetler)...kaç kişiyiz?" soruları, bu askerî vesayetin siyasete kazıdığı kötü alışkanlıklardan başka bir şey değil. "AB bize dost mu, düşman mı?" sorusunda kalmak, askerî siyaset için elzem; ama bu soruyu geçemeyip, dünyanın size sunduğu imkân ve fırsatlara gözlerinizi kapattığınız zaman olduğunuz yerde saymaktan başka şansınız yok.

Anayasa Mahkemesi raportörü Doç. Osman Can'ın anayasa değişikliklerine CHP ve DSP'nin yaptığı itirazı değerlendiren raporu, zengin bir hukuk birikimini yansıtıyor. Bu raporun dost ve düşman kuvvetlerin atış menzilinın dışında tutulması, Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu hukuku korumak için şart. Anayasa Mahkemesi'nde bir dava görülüyor; bir savaş değil.

Türkiye, 14 Mart 2008 tarihinde, askerî siyasete göre oluşturulmuş bir yıkım savaşına doğru zorla sürükleniyor. Doğru olan, bu askerî siyaset mantığını reddederek, demokrasi ve hukukun çoğul ve medenî zemininde kalmak. Savaşın yıkımına direnmenin yolu, barışın güçlenmesi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Sigara içmek süründürür'

Mümtaz'er Türköne 2008.05.20

İlk çağlardan itibaren insan nesli, aşağılayacak ve dışlayacak birilerini aradı. İnsanın kendisini iyi hissetmesi için, "şükür onun gibi değilim" diyebileceği birilerine ihtiyacı vardı. Sınıf savaşları böyle başladı. Irkçılık böyle gelişti. Kendi kavmini üstün görmek, başkalarını kötü görmekle mümkündü. Nihayetinde köleler, bu amaca hizmet etmek için vardı.

Bugünün dünyasında sigara içmekle eski dünyada köle olarak yaşamak arasında hiçbir fark yok. Sigara bağımlıları toplumdan dışlanıyorlar. Medenî dünyanın bütün imkânlarından ve lükslerinden mahrum bırakılıyorlar. Medeniyet, binalar inşa edip o binaların içine girip oturmaktı. Sigara içenler artık o binaların içinde oturamayacaklar.

Artık sigara içmek, ikinci sınıf vatandaş muamelesine tabi tutulmak demek. Sigara içen, gönüllü köleliği kabullenmek zorunda. Sigara, diğer bütün özgürlükleri de ortadan kaldıran bir yasağın konusu artık. İnsanın özgür iradesiyle yapacağı tercih çok açık: Ya sigara, ya özgürlük. Dünden itibaren uygulamaya geçen kapalı mekânlarda sigara içme yasağı, her türlü yasağa karşı olanların bile sonuna kadar desteklemeleri gereken bir yasak. Çünkü bu yasak aslında sigara içme özgürlüğünü ortadan kaldırmıyor. Bu yasak, sigara içmeyenlerin özgürlüğünü garanti altına alıyor. Çünkü, sigara içmeyenlerin özgürlüğünün bittiği yer, sigara içme özgürlüğünün başladığı yer. Zarar veren sigara olduğuna göre yasak son derece haklı ve doğru.

Sigara kutularının üzerinde yer alan "Sigara öldürür" veya "Sigara içenler genç ölür" ikazlarının pek işe yaramadığı kanıtlandı. Tehlikeyi muhayyel bir geleceğe erteleyip, üstelik bu ikazlarla genelleştirdiğiniz zaman ortaya bir toplumsal direnç çıkıyor. Sigara içenler toplu mekânlarda birbirlerine bakarak, bu tehlikeye karşı dayanışma içine giriyordu. Yanındakine cömertçe sigara ikram eden biri, belki de bu tehlikeyi paylaşmış oluyordu.

Kapalı mekânlarda sigara içmeye getirilen yasak ise bu toplumsallığı tam da belkemiğinden kırıyor. Sigara içeni yalnız ve yabancı hale getiriyor. Toplumsal olarak dışlıyor. Onu, ikinci sınıf vatandaş muamelesine layık görüyor.

Yanınızdakine göz kırpıp, balkona veya sokağa çıkıp sigara içmeye davrandığınız zaman artık sigara içmenin sağlık açısından yarattığı tehlikeyi değil toplumsal dışlanmışlığı paylaşmış oluyorsunuz. Dışlanmışlığı paylaşmak, yaşadığınız üzüntüyü hafifletmez, tersine çoğaltır. Sigara içmeyenlerden nefret ederek bu üzüntüyü yok etmenin anlamsızlığı da ortada. Geriye kendinize kızmak ve sigara bırakmayı daha ciddi olarak düşünmek kalıyor.

Kapalı mekânlarda sigara içmeye getirilen yasak, sigara içmeyenlerin sağlığını korumanın yanında sigara bırakmayı da teşvik eden bir uygulama. Tiryakilerin bu fırsatı değerlendirmeleri lâzım. Sigara içmenin sosyal maliyeti artıyor. Sırf sigara içebilmek için işinize ara vermek, iş disiplininizi bozmak sadece birkaç ayrıntı. Sigara odaları, sigara dumanını tiryakiler için bile işkenceye dönüştürüyor. Cüzzamlı gibi dışlanmak cabası. Yasağın sunduğu çerçeve, sigarayı bırakmayı düşünenleri teşvik ediyor. Nikotine endekslenen endorfin bağımlılığının tekrar doğal hale gelmesi için bir hafta yetiyor. Sigara, diğer alışkanlıklar gibi bir alışkanlık. Hayat alışkanlıklarıyla gidiyor. Öyleyse hayatı değiştirmek, alışkanlıkları değiştirmekle mümkün.

Sigara dünden itibaren sadece öldürmüyor, aynı zamanda süründürüyor. Özgürlüğün nimetlerinden yararlanmanın, medenî bir toplumda yaşamının ön şartı artık sigaradan uzaklaşmak. Toplumun "normal yaşam biçimi" anlayışında artık sigara yok.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yargıtay Başkanlar Kurulu bildiri yayınlayabilir mi?

Mümtaz'er Türköne 2008.05.22

Elbette yayınlayabilir. Belki dün yayınlandığı şekilde "böyle bir bildiri yayınlayabilir mi?" sorusu, meselenin can alıcı niteliğini ortaya koyabilir.

Bu bildiri, her şeyden önce, altında imzası bulunanlar yüksek yargıç sıfatını taşıyalar da bir mahkemenin kararı değil. Birden fazla imzanın bulunduğu metinler, bir çıkar grubunu veya siyasî bir teşekkülün temsilen yayınlanınca, ortak amaca hizmet ettiği için doğaldır. Varoluş ve bir araya geliş sebepleri, bağımsız vicdanlarına uygun olarak hukuku işletmek olan yargıçların, dünkü bildirinin içeriğinde yer alan cümlelerin her birini eleştirmeden sonuna kadar benimsemeleri teknik olarak imkânsız. Hiyerarşik çalışan kurumlarda, en tepedekinin düşünceleri kurumu temsil edebilir. Adres belirtmeden "hukuk devleti olma ilkesiyle bağdaşmayan sistemli saldırılar"dan söz ederek birilerini suçlamak; sonra da bu davranışların "çözüm bekleyen sorunların ve gerçek gündemin ötelenmesine" neden olduğu gibi, bütünüyle siyasî bir değerlendirme, tek tek her yargıcın fikri olabilir mi?

Üstelik ortada bir anayasa tartışması yokken, olmayan bir tartışmanın tarafı olmak, yargıçların değil toplumun yapacağı sözleşme, yani mutasavver anayasa hakkında kesin ve keskin sınırlar koymaya kalkmak yargı erkinin tarafsızlığını yitirmesine yol açmaz mı?

Asıl bu bildirinin yol açacağı telafisi mümkün görünmeyen tahribat, yargının itibarına ve bağımsızlığına yönelik. Yargı bağımsızlığı, sadece yargı dışındaki kuvvetlere karşı değil, yargının kendi içinde de geçerlidir. Yargıtay Başkanlar Kurulu'nun yayınladığı bildiri, şu anda bir başka yüksek yargı organında, Anayasa Mahkemesi'nde görülmekte olan iki dava hakkında hüküm tesis ediyor. Anayasa'nın 10. ve 42. maddeleriyle ilgili değişikliğe bildiri, aleni bir şekilde karşı çıkıyor. İkinci olarak Anayasa Mahkemesi'nde görülen ve asıl yargıyı tartışma haline getiren AK Parti'nin kapatılması davasında, savcının hazırladığı iddianameyi bir bütün halinde savunarak

adil ve tarafsız yargılama ilkesini ortadan kaldırıyor. Bildiri, iddianameye yönelik eleştirileri "akla, mantığa ve hukuka aykırı" ilan ederek, Anayasa Mahkemesi'ni iddianame doğrultusunda etki altına alıyor. Savcılık taraftır, ama yargıçların üstelik Yargıtay daire başkanlarının başka bir mahkemede görülmekte olan bir dava hakkında savcıdan yana taraf olmaları, artık adil ve tarafsız yargılama imkânının kalmadığı anlamına gelmez mi?

Yargıtay Başkanlar Kurulu, bildiride açıkça AK Parti'yi "dilediği her şeyi yapabilme yetkisini halktan aldığı" inancı taşımakla itham ediyor. Bu üslûp bir polemik üslûbudur. Yüksek yargının böyle bir üslûbu seçmesi doğru bir yöntem değil. Bu itham, CHP lideri tarafından grup toplantısında dile getirilebilir, AK Parti de, demokrasilerde halk iradesinin sınırlarına dair spekülasyonlara girişerek, cevap verir. Böylece demokratik bilinç, iki partinin katkısıyla gelişmiş olur. Ama aynı cümle, yüksek yargı tarafından hakkında kapatma davası görülen bir siyasî partiye yöneltirse ortaya, sanki yüksek yargı demokrasiye karşıymış gibi bir imaj çıkar.

Türkiye artık tüketici bir tartışmayı noktalamak zorunda. Yargıç dokunulmazlığı, yargının bağımsızlığını sağlamak için var. Yargının bağımsızlığı ise yargının tarafsızlığı için vazgeçilmez bir ön şart. Ama her yargı bağımsızlığı, tarafsız yargıyı getirmiyor. Yargıtay Başkanlar Kurulu'nun iktidar partisi ile polemige girmesini, üstelik bu partinin Anayasa Mahkemesi'nde görülmekte olan kapatma davası hakkında hüküm tesis etmesini, "tarafsız yargı"nın bulabileceğiniz en dar sınırları içine yerleştirmeyi deneyin.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

AK Parti artık kapatılamaz

Mümtaz'er Türköne 2008.05.23

Üstünden zaman geçip sular durulduğu zaman daha iyi anlaşılacak. Yargıtay Başkanlar Kurulu Bildirisi, "AK Parti kapatma davası"nın aslında bir erkler savaşı olduğunu tescil etti.

Bu savaş, yargı erkinin yasama-yürütme ikilisine açtığı bir savaş. Diğer yandan bu bildiri, Türkiye'de bir "yargı bağımsızlığı" sorunu olmadığını da kayda geçirdi. Öyle ya, yargının bağımsızlığı kime karşı ileri sürülür? Yasama ve yürütmeye, özellikle de yürütmeye karşı değil mi? Emekli başsavcılarında Danıştay'ına, oradan Yargıtay'ına kadar her koldan yasama organında çoğunluğu ve iktidarı temsil eden partiye karşı yürütülen ve bütünüyle siyaset kokan savaş, yargının zaten bağımsız olduğunun da bir delili değil mi?

Yargıtay bildirisi Türk hukuk tarihinin önemli inceleme konularından biri olmaya aday. Hukuk öğrencileri bu bildiriyi, yargı bağımsızlığı ile yargının tarafsızlığı arasında işlemeyen sebep sonuç ilişkisine örnek olarak ele alabilirler. Türk yargısı bağımsız. Siyasî iktidara karşı yargının her cephesinde savaş yürütecek kadar bağımsız. Bildirinin kendisi tek başına bu bağımsızlığın kanıtı. Türk yargısı bu bağımsızlığı, tarafsızlığını korumak için değil, yürütme-yasama ikilisine karşı bir iktidar alanı olarak kullanıyor. Laiklik, demokratik iktidarlara karşı bürokrasilerin iktidar gerekçesi...

Bildiriyi yayınlama sebebinin, geçtiğimiz günlerde Adalet Bakanlığı'nın AB'ye gönderdiği "Yargı reformu strateji belgesi" olduğu aşikar. Yargıtay bu belgenin kendilerine ve yargının diğer kurumlarına danışılmadan hazırlanmasını, affedilmez bir hata olarak kabul ediyor. Bu şikâyet anlaşılır bir durum. Bu strateji belgelerinin çerçevesinin zaten belli olduğu, önemli olanın içerikte reform sürecinde oluşacak çerçeve olduğunu söyleyerek, Yargıtay'ın itirazının sadece usule dair olduğu öne sürülebilir. Konu doğrudan doğruya yargının kendisini, özellikle de yargı bağımsızlığına dair temel düzenlemeleri ilgilendirdiği için, Yargıtay'ın gösterdiği hassasiyet meslekî bir itiraz olarak görülebilir.. Ancak bu itirazın yapıldığı metinde, Anayasa Mahkemesi'nde görülmekte olan bir dava hakkında hüküm tesis etmek, bir yüksek yargı organının aklından bile geçirmemesi

gereken bir yol olmalıdır. Yargıtay, Başsavcı'nın iddialarına sahip çıkarak, eleştirileri "akıl ve mantık dışı" bularak, AK Parti aleyhinde taraf olmaktadır. Bildiri bir bütün olarak değerlendirildiğinde Yargıtay Başkanlar Kurulu'nun, "Siz bize sormadan yargı reformuna girişerseniz, biz de böyle yaparız." dediğini düşünenler çıkabilir.

Yargıçların bir yanılgısı var. Hukuk Devleti'nde hukuku yargıçlar temsil etmez. Hukuk, kaynağını anayasadan alan yetkileri kullanan bütün kurumlar tarafından temsil edilir. Yargıçlar hukuku temsil etmezler, bir anlaşmazlık veya hukuk ihlali olduğu zaman hukuku uygulurlar. Yargı herkesin uyması gereken hukukun teminatıdır. İşte bu yüzden yargı erkinden, uyması gereken hukuka aykırı bir ses ve eylem gelirse, hukuku uygulamak imkânsız hale gelir.

Yüksek yargıçlar, üstelik yargı erkini temsil kudreti en yüksek olan yargıçlar, bir mahkemede görülmekte olan bir dava hakkında bir bildiri altına imza koyarak taraf oldular ve hüküm tesis ettiler. Yargıtay Başsavcısı'nın iddianamesine bugüne kadar yöneltilen eleştirilerle, Yargıtay Başkanlar Kurulu'nun savcıdan yana koyduğu ağırlığı adaletin şaşmaz terazisinin iki kefesine koysak, acaba hangisi ağır basar? Üstelik ortada yargı erkinin taraf olduğu bir yargı reformu sürecine dair tartışmalar varken. Hukukun vazgeçilmez iki temel prensibini hatırlayalım. Birincisi, kimse kendi davasının yargıcı olamaz. İkincisi, doğal yargıç kuralı, adil yargılamanın vazgeçilmez şartıdır. Yargıtay kendi davasının yargıcı oldu ve Anayasa Mahkemesi'ni de bu pozisyona sürükledi. Yargıtay'ın tesis ettiği hüküm ile, doğal yargıç prensibine aykırı olarak Anayasa Mahkemesi'nin yerine geçmiş oldu.

AK Parti'nin artık kapatılamayacağından emin olabiliriz. Aksi takdirde bu hata düzeltilemez.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yargıç, laikliği koruyabilir mi?

Mümtaz'er Türköne 2008.05.25

Sade, basit ve doğru görünen ama aslında, hukuku imkânsız hale getiren bir kanaatin yargıya bütünüyle yerleştiği ortaya çıktı. "Yargı(ç), tarafsız olmalı", hükmüne yapılan "yargıç, laiklik ve cumhuriyet değerleri konusunda tarafsız olamaz" itirazının hukuk devletini nasıl ortadan kaldırdığını yaşayarak görüyoruz.

Anayasa Mahkemesi Başkanı Haşim Kılıç, Mahkeme'nin 46. yıldönümü vesilesiyle yaptığı konuşmada "Yargı, mutlak anlamda tarafsız olmak zorundadır" demişti. Eski Başsavcı Vural Savaş ise bu hükmün "Türkiye Cumhuriyeti hakimi için geçerli olmadığı"nı ve yargıçların "Ben laik Cumhuriyet konusunda tarafsızım" diyemeyeceğini söylemişti. Yargıtay Başkanlar Kurulu bildirisi ile bir gün sonra Danıştay Başkanlar Kurulu'nun yayımladığı bildiri, her iki kurulun da, bu tartışmada Vural Savaş'ın görüşünü benimsediğini gösteriyor.

Yargıtay bildirisi "tarafsızlığı sağlama"yı bir "aldatma" ve "bağımsızlığın hazmedilmediği"ne dair bir işaret olarak yorumluyor. Danıştay bildirisi ise, aslında bu tarafsızlık tartışmalarının temelinde yatan ana fikri daha başında, yayımlanan metne gerekçe yapıyor ve "cumhuriyetin temel ilkelerini koruma görevi"ni yargının "varlık nedenleri" arasında zikrediyor.

Akıl ve bilimin ışığında çalışan hukukun, nüansların ötesinde ak ve kara gibi birbirine aykırı olan derin uçurumları görmesi gerekmez mi? Yargı, laik cumhuriyetten yana mıdır? Yoksa, "mutlak anlamda tarafsızlıkla" içinde laik cumhuriyeti koruyan kuralların da bulunduğu hukuku tarafsız bir şekilde işletmekle mi sorumludur?

Önce "laik cumhuriyeti koruma" görevinden söz edelim. Danıştay bildirisinde yer aldığı şekilde, yargının "laik cumhuriyeti koruma" görevi var mıdır? Sadece yargı, laik cumhuriyete yönelik tehditlerde bile, laik cumhuriyeti koruyan hukuku tarafsız bir şekilde uygulamakla mükelleftir. Laik cumhuriyet onun koruyuculuğa soyunması ile değil, hukuku tarafsız bir şekilde işletmesiyle korunacaktır. Zaten anayasa da, yargıçlardan koruyuculuk değil, 138. maddesine göre "Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm" vermelerini talep ediyor. Laik cumhuriyeti koruyan bir anayasamız ve kanunlarımız var. Laik cumhuriyet herkesin, en başta da yargıçların bu hukuka riayet etmesi ile gücünü ve meşruiyetini sürdürecektir. Laik cumhuriyeti yargıçlar değil, hukuk korur. Yargıç hukuku uygulama konusunda mutlak anlamda tarafsız olursa, laik cumhuriyet de kendiliğinden korunacaktır.

Askerin "laik cumhuriyeti koruma ve kollama" görevi, demokrasiyi ortadan kaldırıyor. Aynı görev yargıçlar tarafından üstlenilirse hukuk ortadan kalkacaktır. Çünkü bu koruma ve kollama görevi, yargıyı ideolojik bir misyona dönüştürmektedir. Cumhuriyetle sorunlu, hatta laikliğe düşman bir vatandaşın haklı olduğu bir borç-alacak davasında hakimin karşısına çıktığını düşünün. Karşı tarafın hakime, "siz laik cumhuriyetten tarafsınız, o ise düşman" dediğini varsayın. Laik cumhuriyetten yana "tarafli" olan "bağımsız" hakim neye karar verecektir? Halbuki laik cumhuriyeti karşıtları nezdinde bile güçlü kılan, kendisine düşman olanlara bile hukuk bahşetmesi değil midir?

Yargıtay bildirisinin ilk cümlesi, tıpkı asker bildirilerinde olduğu gibi "Cumhuriyetin temel niteliklerinin tartışmalara ve yeni tanımlamalara konu edilmesinden" şikayet ile başlıyor. Düşünce özgürlüğünün olduğu bir hukuk devletinde yargı nasıl tartışmalardan ve "yeni tanım"lardan şikayetçi olabilir. Kendinden emin bir yargıya düşen, bu tartışmalardan da istifade ederek hukuku geliştirmektir. O zaman yargının tartışılmasına izin vermeden taraf olduğu şey, sadece ideolojiler dünyasında hayat bulan bir dogma olmaz mı?

Tarafsızlık hukukta vazgeçilmez bir usûl kuralıdır. Bu kural ihlal edildiği takdirde ortada hukuk kalmaz. Bildiriler savaşının gösterdiği sonuç: Bugün Anayasa Mahkemesi'nde "laiklik karşıtı fiillerin odağı" olma iddiası ile yargılanan bir parti ve "laiklikten yana yargıçlar" var. Hukuk nasıl işleyecek? Tarafsızlık olmadan hukuku işletmek ve hukukun himayesinde bir ülkeyi var etmek mümkün mü?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Olumsuz laiklik düşkünlüğü"

Mümtaz'er Türköne 2008.05.27

Bu tabir Şerif Mardin'e ait. Mardin Türkiye'deki düşünce kısırlığının, sosyal bilimler alanında, özellikle bir sosyal olgu olarak din konusunda araştırmalardaki verimsizliğin sebebini "olumsuz laiklik düşkünlüğü"ne bağlıyor. Söz konusu olan laikliğin bir dogmaya dönüşmesi ve modernleşme çabaları boyunca içinde dinin büyük bir yer işgal ettiği geleneğin karşısına dikilmesi.

Mardin, Cumhuriyet'in reform politikalarının, Türk kültüründe hissedilir bir fakirleşmeye yol açtığını ileri sürer. Bu fakirleşmeyi de "Cumhuriyet'in sembolizminin kök salamayacak kadar yüzeysel" olmasına bağlar. Kök salabileceği tek alan okuldur; ancak okul çocukları arasında üretilen beklentiler hep yapmacık olmuş, sonra da karşılanamamıştır. (Ş.Mardin, "Modern Türkiye'de Din", Türkiye'de Din ve Siyaset, İletişim, 9. baskı, 2002, s. 81-82)

Mardin'in "Mahalle baskısı" başlığı altında SORAR'ın düzenlediği toplantıda hafta sonunda yaptığı konuşma, aslında yıllardır yazdıklarının bir tekrarı. Her toplumun bir değerler sistemi var. "İyi, doğru, güzel" dediklerimiz,

bu değerler sistemini oluşturuyor. Cumhuriyet dönemindeki temel sorunumuz, yıkılan değerler sistemi yerine yeni bir değerler sistemi inşa edilemeyişi. Kemalizm'in sığılığı veya yüzeyselliği peşine takıldığı naiv pozitivizmle, bu sorunun bile yeteri kadar farkına varamayışında ortaya çıkıyor.

Şerif Mardin dini ve inanç sistemlerini tam da Durkheimcı anlamda bir "sosyal olgu" olarak ele alır. Durkheim dini ve inanç sistemlerini, toplumsallığın bir tezahürü olarak görür. "Dinî olan toplumsaldır" sözü, bu yaklaşımın özüdür. Toplumu anlamak ve açıklamak istiyorsanız, dinî sembollere ve şifrelere bakmak zorundasınız. Mardin'in de takip ettiği bu yaklaşımda incelenen şey din, açıklanan ise toplumdur. Din alanındaki araştırmalar, toplumu anlamak için seferber edilmektedir.

Cumhuriyet'in başından itibaren, Durkheim ekolünün parlak bir takipçisi olan Ziya Gökalp'in resmî ideolojiye büyük katkılarına rağmen, "olumsuz laiklik düşkünlüğü" din araştırmaları alanını karanlığa gömmüştür. Bana kalırsa, bu dinî araştırma düşmanlığının arkasında entelektüel donanımsızlık ve yetersizlik, daha doğrusu cehalet vardır. Sabri Ülgener, Erol Güngör, Şerif Mardin gibi din alanını, ekonomiyi, toplumu, tarihi ve değişmeyi açıklayan bir kaynak olarak kullanan bilim adamları hep istisna olarak kalmıştır.

Mardin'in sembolik bir anlatımla okul ile camiyi, öğretmen ile imamı karşılaştırdığı son konuşmasından Oktay Ekşi'nin "Kemalizm'in sığılığı" tezine karşı çıkıp, suçu irtica tehlikesinin büyüklüğüne bağlaması; tam tersi bir istikamette Fikret Bila'nın da Mardin'in analizlerine hak verip, "laik cumhuriyeti korumak için eğitim alanında mücadele verilmesi" gerektiği sonucuna ulaşması, tam da Mardin'in anlattığı yüzeyselliği yansıtıyor. Halbuki Mardin'in siyaset ve ideolojik endişelerin dışında soğukkanlılıkla söylediği şeyler anlaşılmalı, bugün laikliği bir "inanç sistemi" haline getirmeye çalışanların ani bir frenle durması lâzım. Demek ki Kemalizm gerçekten başarısız. Laikliğin "tartışılmaz" bir dogma olarak, sivil-asker koruyucularının himayesine alınması ve sonunda bir "yaşam biçimi" olarak savunulması da aslında bu sığılığın eseri.

Türkiye değişti. İmam Osmanlı'nın imamı değil, Cumhuriyet imamı. Unutmayalım, bütün imamları 657 sayılı kanuna tabi devlet memurları haline getiren Cumhuriyet oldu. Cami, bir mekân ve bir sosyal atmosfer olarak bugüne ait. Okullar ve öğretmenler şükür ki değişti. Mardin'in söylediklerini tek tek kendi öğrenim hayatımıza uyarlayalım. Okuldan hangi iyiyi, güzeli ve doğruyu öğrendik? Bugünün öğrencileri daha şanslı değil mi?

"Mahalle baskısı" tabiri, ideolojiler savaşı olarak değil, modern şehirli toplumların grup dinamiği olarak anlaşılmalı. Cemaat yapıları dünyanın her yerinde dağıldı. Mahalle artık hiçbir yerde yok. Doğan boşluk, ya gelenek yeniden keşfedilerek veya özgür bireyler eliyle yeniden dolduruldu. Bugünün orta sınıfı, dünün geleneksel kesimleri. Eğer Kemalizm, geniş halk kitleleri karşısında dar seçkin grupların dünyasını temsil ediyorsa, her Allah'ın günü sürdürdüğümüz tartışmalar onun sığılığını ve yenilgilerini anlatmıyor mu?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yargıca güvenmek

Mümtaz'er Türköne 2008.05.29

"Bildiriye hazırlayan Yargıtay Başkanlar Kurulu'nu oluşturan 32 arkadaşımızın da 30-40 yıllık hâkimler olduğu unutulmamalı" diyor, Yargıtay Başkanı Hasan Gerçek, önceki gün gazetecilerle yaptığı sohbette. Yargıçlık, diğer meslek gruplarından, hatta yargının diğer kolu olan savcılıktan çok farklı. Bir insanın hayatının 30-40 yılını

yargıç olarak geçirmesi, diğer hiçbir meslekte var olmayan tamamıyla farklı bir tecrübeye ve birikime sahip olmak demek.

Çoğumuz yargıçları sadece mahkemelerde, yargıç kürsüsünde görmüşüzdür. "Mahkeme duvarı" sözü, aslında incelikli bir ironi ile yargıcın yüzünü anlatır. Bu yüz dışarıya duygu yansıtmayan, soğuk ve mesafeli bir yüzdür. Yakın akrabalık dışında, yargıç tanımak ve onunla sosyal ilişki geliştirmek nadir görülen bir durumdur. Çünkü yargıçlar toplum içinde yaşamazlar; sosyal ilişkilerini mümkün olan en düşük düzeyde tutarlar. Her mesleğin o meslek sahibine sunduğu sosyal ilişki imkânları vardır. İnsanlar meslekleri ile çevre yaparlar. Bir doktor çocuğunu okula kaydederken, öğretmen rapor sorununu çözmeye adaydır. Bir mahkeme kâtabinin bile, bir davalı ile "karşılıklı" ilişkiye girmesi mümkündür. Hayatın zorlukları masum görünen bu küçük suistimallerle yürür. Bir yargıç ise bu dünyanın en uzağında yaşar. Bütün bu meslek grupları arasında, bu masum suistimallerin en küçüğüne bile peşinen bulaşması imkânsız olan meslek, yargıçlıktır. Kendi hayatınızdan test edin: Bir yargıcın, küçük bir iltimas ricası ile hiç karşılaştınız mı?

"30-40 yıllık hâkim olmak" ne demektir? Sadece 30-40 yıllık hâkim olmak değil, bu sürenin sonunda Yargıtay üyeliğine gelmek, "yüksek yargıç" statüsü kazanmak, yargı hiyerarşisinin en tepesine çıkmak?

"Sanığın 10 yıl hapis cezası ile tecziyesine..." sözünü söyleyip, elindeki tahta çekici masaya vuran yargıç, insanların kaderi üzerine hüküm veren bir tanrı değildir. Kararını verirken birçok şeye dikkat etmek zorundadır. Hüküm veren yargıç, ayrıntılarda gizlenen şeytanı yakalayacak kadar elindeki dosyaya çok iyi vâkıf olacak; üstelik yasaları, benzer davalardaki yargıtay içtihatlarını çok iyi bilecektir. Vicdanı dışında hiçbir şeye itibar etmeyecektir. Yanlış karar Bağdat'tan değil ama temyizden geri döner. Üstelik bütün bu çabalar ağır bir iş yükü altında yapılacaktır.

Yalnız yaşamak tanrı olmak değil, birçok zorluğa göğüs germektir. Adalet müfettişi ilçeye geldiği zaman, yargıcın bakkalın veresiye defterindeki adından, eşrâfla düşüp kalkmasına kadar, sicile işleyen birçok başlığı araştırma görevi vardır. Bir yargıcın meslekî statüsü ile yan yana getireceğiniz her meslek grubu, emrindeki personelle iktidar sahibidir. Yargıcın elindeki tek memur ise mahkeme kalemidir. Yargıç yemez, içmez, kimseyle oturup kalkmaz, konuşmaz. Yargıtay üyeliği ise, bu şekilde geçen hatasız 30-40 yılın sonunda ipi göğüslemek demektir.

Yargıçlık, katlanılan bunca zorluğun sonucunda kazanılan itibar demektir. Bu itibarın korunması, dengeli ve sağlıklı bir toplum ve devlet hayatı için vazgeçilmez olan adaletin ön şartıdır.

Yargıtay Başkanı'nın bildiri sonrası oluşan kasvetli havayı dağıtmak ve gerginliği azaltmak için, konuşamayan bütün yargıçlar adına konuşması isabetli bir adım. Yargıtay Başkanı, Murat Yetkin'in dünkü köşesinde yer aldığı haliyle diyor ki "Yargıtay Başkanlar Kurulu bildirisinde hedefimiz Yargı Reformu Strateji Belgesi'ydi. Bu taslak bize sunulmadan Olli Rehn'e verildi. Eğer Yargı Reformu Strateji Belgesi bizden önce Olli Rehn'e verilmemiş olsaydı böyle bildiri de çıkmazdı, bu gerilimler de yaşanmazdı. Bu taslakta yargı bağımsızlığına aykırı düzenleme gördüğümüz için açıklama yaptık. Yoksa bildiriye Anayasa Mahkemesi'ne yönelik olarak yapmadık." Bildiride bu çerçeveyi aşan ve Anayasa Mahkemesi'ne müdahale anlamı taşıyan ibareleri hatırlayarak, bu sözleri, bir özeleştiriler olarak okumak da mümkün. O zaman hükümetin de bir özeleştiriler yaparak strateji belgesini gözden geçirmesi, yargı erkini yargı reformuna bütünüyle dahil etmesi lâzım.

Hepimiz yargıçlara güvenmek zorundayız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

27 Mayıs, hangi ordunun eseri?

48. yılında 27 Mayıs'ı masaya yatıran Zaman gazetesi, hep peşinde olduğumuz hesaplaşma için bir çerçeve sundu. Siyasetçiler gündelik telaşın içindeyken hesaplaşma tarihçilere, dönemin tanıklıklarına ve aydınlara kalıyor. 27 Mayıs, tarihimizde bir kara leke.

Hafızamızı kirleten bir sapkınlık hali. Bu lekeden kurtulmak, bu ağır yükü sırtımızdan atmak hesaplaşmakla mümkün. Hesaplaşmak, çürüdüğü için kokusu her tarafa yayılan cenazeyi, usulüne uygun bir şekilde ait olduğu yere gömmekle bitecek.

Emekli Korgeneral Salih Acarel'in "Akide Şekeri Harekatı" isimli kitabı, hem bir tanıklık hem de bir yargılama. Çünkü Zaman gazetesinde, 1993 yılında emekli olmuş, 1960'ta Yassıada'da teğmen rütbesiyle görev yapmış bu askerin hatıralarından parçalar vardı. Öğreniyoruz ki, 1980'li ve 90'lı yıllarda Türk ordusunu yöneten komuta kademesinin önemli bir kısmı, Yassıada yargılamaları devam ederken meslek hayatlarının ilk yıllarını o adada yaşamışlar. 27 Mayıs'ın, ortak aklımızı ve devlet tecrübemizi iptal eden hukuksuzluğunu, üstlerinden aldıkları emirleri uygularken bihakkın yaşamışlar.

Korgeneral Acarel, Yassıada'da görev yapmış subayların, orada yaşananlardan bahsetmeyi hiç sevmediklerini kaydediyor. Bir anekdot, adeta askerlerin yaşadıklarının da özeti. Eski Deniz Kuvvetleri Komutanı Sadık Altıncan, adada tutuklu bulunan generallerden biri. Onun yaverliğini yapmış bir deniz binbaşı da adada görevli. Eski bir kuvvet komutanı ve onun yaveri, biri tutuklu biri de hapisane görevlisi olarak karşı karşıya geliyor. Acarel'in anlattığı, eski komutanını her görüşünde çaki gibi selam veren ve "ben bu duruma dayanamıyorum" diyen binbaşı portresi, Türkiye'nin yaşadıklarının da özeti.

27 Mayıs darbesini yapanlar, sabah radyoda okudukları bildiride söze şu cümle ile başladılar: "Sevgili vatandaşlar, Bugün demokrasimizin içine düştüğü buhran ve son müessif hadiseler dolayısıyla kardeş kavgasına meydan vermemek maksadıyla Türk Silahlı Kuvvetleri, memleketin idaresini ele almıştır." Korgeneral Acarel'in hatıraları, bize gözden kaçan çok önemli bir ayrıntıyı hatırlatıyor. "Memleketin idaresini ele alan" Türk Silahlı Kuvvetleri değil, 38 subaydır. İkisi arasındaki derin uçurumu anlamadan, Türkiye'de siyaset üzerindeki bürokratik vesayet hakkında fikir yürütmek imkânsız. Acarel aradaki farkı şu kızgınlıkla dile getiriyor: "Kim yaptı 27 Mayıs'ı? 38 subay, 3 ordu komutanı, bir simge Kara Kuvvetleri komutanı! Bize ne! Ama onlar kahraman, devrimci, onlara laf yok!"

Olan aslında ortada: 38 subay kendi aralarında bir gizli örgüt kuruyor. İlham kaynakları ise, Ortadoğu'nun yeni yetme devletlerinin askerî cuntaları. Arap ülkelerinde bir fırtına gibi esen Baas ideolojisi. Elleriindeki silahları ve askerleri kullanarak; iktidarın istihbarat zaafılarından yararlanarak bir dirençle karşılaşmadan yönetimi gasp ediyorlar. Tekrarlamalıyız: Bu işi yapan Türk Silahlı Kuvvetleri değil, bir gizli örgüt. Yaptıkları iş ise bir silahlı ayaklanma. Çete kendine itibar kazandırmak için Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kurumsal kimliği arkasına gizleniyor. Türk Silahlı Kuvvetleri ise, kendi bünyesinden çıkan bu çetenin yönettiği devlete bağlı olduğu için, devlet kurumu sıfatıyla bu yönetimin emrine giriyor. Tıpkı polisin, yargının, üniversitenin girmesi gibi.

27 Mayıs Darbesi'nin her şeyden önce ordunun kurumsal kimliğine, bu kurumsal kimliği işleten hiyerarşiye karşı yapıldığını unutmayalım. 27 Mayıs, Türk ordusunun tarihinde de kara bir lekedir. Bu leke, Gaziantep Havaalanı'nda MBK üyesi bir üsteğmenin karşısında hazırolda selam veren bir orgeneralin resminde somutlaşır. Bir genelkurmay başkanının, Orgeneral Rüştü Erdelhun'un bir teğmen tarafından tekmelenmesi, TSK'nın keskin hiyerarşisi ve disiplini içinde nereye yerleşir? 27 Mayıs sonrası pıtırak gibi çoğalan cuntaların, bunların içinde en çok bilineni olan Talat Aydemir olayı ile, Madanoğlu cuntasının, 27 Mayıs cuntasından tek farkı, amaçlarına ulaşamamalarıdır.

Emekli Korgeneral Salih Acairel'in Yassıda hatıraları, 48 yıl sonra bize çok önemli bir şeyi hatırlatıyor: Kurumlara değil, kişilere bakmamız lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yargıtay Başsavcısı'nın mütalaası ışığında dinleme skandalı

Mümtaz'er Türköne 2008.06.01

Vardığı nokta itibarıyla "dinleme skandalı" bir ciddiyetsizlik ve beceriksizlik sorunu. CHP'ye oy veren seçmenler başta olmak üzere, herkesin parti yönetimine dönüp "kendisi muhtac-ı himmet bir dede, nerde kaldı gayriye himmet ede" diye sorgulamaya başlaması lâzım.

Dersine iyi çalışmayan, işini iyi yapmayan aradaki boşluğu ortalığı karıştırarak, hırçınlaşarak, kavga gürültüleri arasında mantığı boğarak doldurmaya meylediyor. Bir siyasetçinin dinlenmesi büyük bir skandal; ama aynı siyasetçinin kendi cep telefonu üzerindeki iktidarsızlığını, "dinleme skandalı" diye takdim etmesi daha büyük bir skandal değil mi?

Yeni Ulusalçılığın, kendi geçmişinden bihaber kör ve karanlık bir ideoloji olması gibi.

Fakülte yıllarımın başında, elime geçen ilk Marksist metinleri okuduğum zaman çok etkilenmiştim. Her şeyi açıklama iddiasında kuvvetli bir mantık ve muhakeme, kemiksiz akıp giden bir üslûp. İçine giren insanda, kendi kaderinin efendisi olabileceği duygusu uyandıran tutarlı bir sistem örgüsü. Marks düşünce tarihinin gelmiş geçmiş en büyük teorisyenlerinden biri olmanın yanında, çok güçlü bir polemik ustasıydı. Proudhon'la girdiği "Sefaletin felsefesi/ Felsefenin sefaleti" polemigi benim favorilerimdendir. Diyalektik, üretken bir mantıktır. Marksizm'in hayata dair açıklanmayacak bir nokta bırakmayacak gibi sürüp giden diyalektiği, dünyayı değiştirecek gücü de taliplilerine önermektedir. Marksizm etkileyici bir teoridir; ama bu etki ikinci elden izlenince yok olur. Türkiye'de üretilen Marksist metinlerin hepsi kötü birer taklittir. Birkaç metni gözden geçirince içi kof, retorikten ibaret bir jargonla karşı karşıya olduğunuzu anlarsınız. Marks'tan ve Marksizm'in büyük ustalarından yapılan çevirilerin hepsi berbatır. Zamanla bu çevirilerin, sırf kof taklitlerin zırvalarını kapatmak için, kasıtlı olarak berbat bir şekilde yapıldığını düşünmeye başladım.

Ulusalçı ideoloji, Marksizm'in dördüncü-beşinci elden çok kötü bir taklidi. Araya Lenin'in, Stalin'in girdiği, üçüncü dünyacılığın bugün artık kimsenin hatırlamadığı teorisyenlerinin çeşni olduğu berbat, kapalı ve düzeysiz metinler karşınıza çıkar. Demokratik iktidarlarla genetik doku uyumsuzluğu yaşayan marjinal gruplar her toplumda bulunur. Bu marjinallikten bir iktidar projesi çıkartmak niyetiyle yola çıkanlar, bir eskici dükkanının kapısını çalmak ve oradan müzelik hale gelmiş kırık-dökük Marksist teori parçalarından bir muhalefet zemini oluşturmak zorunda kalır. Genellikle kullanılan parçalar, dördüncü-beşinci el, Türkiye'den çıkma pozitivist-materyalist polemiklerdir. Ulusalçılık, Marksizm'in bu dördüncü-beşinci el taklidi olan az gelişmiş ülke milliyetçiliğidir. Ayırt edici vasıf, 1919-1923 yılları arasında geçen Kurtuluş Savaşı'nın anti emperyalist, anti sömürgeci bir bağımsızlık savaşı olarak yeniden formüle edilmesidir. Marksizm'le bağ,

pozitivizm sayesinde kurulur. Yerli kapitalizm henüz ortada olmadığı için onun yerine, Sovyetler'de uzun süre egemen olduğu üzere din düşmanlığı yerleştirilir.

Yargıtay Başsavcısı'nın, İddianame'den sonra dün açıklanan "Esas Hakkında Mütalaası"nda bu ideolojinin gölgesi duruyor. Yüksek Yargı cephesinde bir ideoloji savaşı yürütülüyor. Mütalaa metninin özellikle baş kısmında, bu marjinal ulusalcı ideolojinin izleri görülüyor. Mütalaa'da geçen şu cümle benim meramımı ifade etmem için yeterli: "Emperyalizm, günümüzde de sürdürdüğü yayılmacı politikaların icrasında temel güç olarak yerelden devşirdiği işbirlikçileri kullanmıştır." Bu cümlemin arkasındaki varsayımın temel sorunu 1960'larda, 70'lerde kalmasıdır. Eskinin emperyalizm teorilerinin yerini bugün, yine Marksist teorisyenlerin başını çektiği "Hegemonya", "İmparatorluk" ve "Dünya Sistemi" teorileri almıştır. Ulusalcılık, yeni literatürü sindirme zahmetine katlanamadığı için eskilerle idare etmektedir.

Türkiye'nin siyasî ve hukukî sorunlarının ilk sırasında dört başı mamûr bir ciddiyet sorunu duruyor. Elindeki basit bir alete hükmedemeyen bir politikacının, hukuk içinde bir ideoloji savaşı yürütürken çağın çok gerisinde kalan ve yeniliklerden haberi olmayanların öncelikli sorunu bu.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bulanık suyun balıkları

Mümtaz'er Türköne 2008.06.03

14 Mart'tan bugüne, "AK Parti kapatılacak mı?" sorusuna, "bu soru yanlış" cevabını veriyorum. Soru yanlış. Çünkü bu soru bir analize değil, sadece kestirmeden tahmine imkân veriyor. Doğru sorunun "AK Parti kapatılabilir mi?" olması lâzım.

"AK Parti kapatılabilir mi?" sorusunda iki temel değişken var. Birincisi AK Parti'nin kendisi. "Kapatılabilir mi" sorusunun muhatabı olan AK Parti, bu süreç boyunca aynı mı kalacak? Bir kapatma davasına konu olsa da karşımızda bir kitle partisi duruyor. Ve her kitle partisi gibi kendi içinde hassas dengelere dayanıyor. Sular bulandığı, görüş mesafesi kısaldığı zaman hayal edilen iddialar da büyüyor. Kapatma davasının kendisi, AK Parti'nin iç dengelerini etkileyen bağımsız bir faktör konumunda. İkinci değişken "kapatma" fiilinin sahibi olan irade. Dava siyasî bir dava. Demek ki hüküm siyasî bir karar olacak. Her siyasî karar hesap işidir. "Kapatma iradesi" bir atmosfer, bir iklim meselesi. Öyleyse bu ortamın oluşması gerekiyor. Yargıtay bildirisi aslında bu iklimle ilgiliydi. AK Parti'nin kapatılması veya kapatılmaması, geleceğin tarihinde yer alan bir kader değil. O zaman değişebilir. Herakleitos'un tam 25 asır önce söylediği gibi zaman nehri akış halinde. Hem suya giren insan, hem de suyun kendisi sürekli değişme içinde.

Çıkacak sonuç şu: "AK Parti kapatılabilir mi?" sorusunun cevabını, bugün kapatma iradesinin sahipleri de bilmiyorlar.

14 Mart'ta iddianame açıklandığı zaman AK Parti'nin kapatılması süreci başlamadı. İddianame ile siyasetin temelleri sarsıldı. Siyasî yelpaze sağdan sola çok güçlü bir savrulma yaşadı. Böylece yerinden oynayan, hatta alt-üst olan taşların yeniden inşasına dair mühendislik hesaplarının önü açıldı. Sular bulandı. Bulanık suda balık avlamaya niyetlenenler hazır.

Bugünün AK Parti'sini kapatacak bir irade henüz yok. Çünkü, muhtemel iradelerin hepsi AK Parti'yi var eden irade sayesinde varlar. Yani halkın iradesiyle. Kapatma davası ile birlikte AK Parti'nin aldığı oy küçümseme konusu oldu. "% 90'ın oyunu alsa da yine kapatılır" lafı cahil cesareti ile söyleniyor. Yargının da itaat etmesi gereken meşruiyet ölçüsü açık: "Meşru olan, yalnızca halkın rızasına dayanandır." Bu hükmün alternatifi yok.

Halkın rızası dışında bir meşruiyet tanımı yapmak için, Marksizm-Leninizm kadar kapsamlı bir "laik cumhuriyet ideolojisi" üretmeye kalkmak bile yeterli olmayacaktır. Halkın rızası dışında bir ölçü koymaya kalkanlar o ülkeyi bir arada tutamaz, asgari düzeyde bile yönetemez. AK Parti kapatılırsa, kaybedenler onu kapatanlar olur. Alaşılageldiğimiz şekilde Türkiye'de partiler de kişiler gibi geçici. Ama yargı öyle değil. Öyleyse mesele AK Parti'nin kapatılması değil, iddianameyi ve yargı sürecini bir kaldıraç gibi kullanıp, ağır taşları yerinden oynatmak. En ağır taş hangisi? Her şeyi belirleyen halk iradesinin kendisi değil mi? Yani? Yeni sorumuz: Halkın tercihleri nasıl değişir?

AK Parti'nin kapatılabilmesi için birincisi AK Parti'de bir çözülmenin yaşanması, ikincisi kapatma iradesinin dayanacağı elverişli şartların olması lâzım. Üstelik bu ikisinin birlikte olması şart. Halkın tercihleri değişmeden ne AK Parti çözülebilir; ne de kapatma iradesi tecelli edebilir. Halkın tercihinin arkasında ise, AK Parti muhafazakâr siyasî kimliğinden bağımsız olarak, Türkiye için altın değerinde olan istikrar duruyor.. Bu istikrar siyasî istikrara bağlı olan ekonomik istikrar. Toplumun gözü, AK Parti'nin elinde tuttuğu bu altın kâsede. Sırf kâsenin içindeki efsunlu su yere saçılmasın diye AK Parti'nin ayağına takılan taşları, dikenleri ayıklamaya hazır olanlar var.

O zaman "AK Parti kapatılabilir mi?" sorusuna şu cevabı verebiliriz. Türkiye'de çok köklü bir siyasî-ekonomik bunalım yaşanmadığı, istikrar korunduğu takdirde AK Parti'yi kapatabilecek irade tecelli edemez. Başsavcı'nın hazırladığı mütalâa, aslında bir ideoloji savaşının devam ettiğini gösteriyor. İdeolojiler sebebi değil, sonucu anlatırlar. Bu aşamada içerik değil zaman önemli. AK Parti'nin savunma sürelerini sonuna kadar kullanmak yerine davayı bir an önce sonuçlandırmaya çalışması, hem AK Parti örgütünün hem de iklimin kapatma aleyhinde olduğunu gösteriyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Laiklik neden bu kadar çok tartışılıyor?

Mümtaz'er Türköne 2008.06.05

Laiklik neden bu kadar sık tartışılıyor? Neden insanı canından bezdiren yıpratıcı tartışmalara konu ediliyor?

Neden üzerinde bir mutabakat sağlanamıyor? Neden hep sisler arasında dolaşıyor, aydınlık bir tanımlamaya konu olmuyor? Gerçekten tehlike altında olmasından, birilerinin onu ortadan kaldırmak için sürekli hain ve gizli planlar peşinde koşmasından mı?

Bu soruların cevabını vermenin tek yolu var: Tartıştığımız şeyin gerçekte laiklik değil, bambaşka bir şey olduğunu fark etmek.

Laiklik bir anayasal prensip. Anayasal düzeyde güvence altına alınan, devlete temel niteliğini veren ve bizim anayasamızda olduğu gibi değişmez esaslar arasında sayılan bir prensip. Sebebi ne? Anayasal prensiplerin hiçbirisi, bir ilahî emir veya dogma olmadığına göre, bu prensibin de bize dair bir sebebi olmalı. Sebebinin, zaten anayasaların sebab-i hikmeti anlatıyor. Anayasalar temel insan hak ve özgürlüklerini güvence altına alan metinlerdir. Kime karşı? Tabii, devlete karşı. Temel hak ve özgürlükleri devlete karşı güvence altına almanın sebebi, asıl tehlikenin devletten gelmesi. Laiklik prensibi, devletten gelecek en büyük tehdidin önlenmesi için icat edilmiş. Devlet bir dinden yana tavır alırsa, o dine inanmayanların tamamı tehdit altındadır. Bu tehdidi bertaraf etmenin yegane yolu devletin dinler karşısındaki tarafsızlığını temin etmek, yani devleti anayasa ile laik hale getirmektir.

Bütün anayasalar sayıca az olanlar başta olmak üzere, baskılara açık görünen zayıf toplumsal kesimleri korumak amacıyla güvenceler geliştirmeye çalışırlar. Laiklik böylece, azınlıkta kalanların güvencesidir. Bu haliyle laiklik, çoğunluğun yönetme hakkına anayasal sınırlar getiren bir prensiptir. Laikliğin din ve vicdan özgürlüğünü garanti altına almasının sebebi de budur. Bu anayasal prensip dünyanın her yerinde bu şekilde anlaşılır ve yorumlanır.

Bu anayasal prensibin, dünyadaki evrensel birikimden farklı olarak bizde başka bir renge ve kisveye girmesinin sebebini bu "azınlık" tabirinden yola çıkarak temellendirmek mümkün. Azınlık diktası ile, toplumsal anlamda azınlık olma karşısında laikliğin yerine getirdiği görev açısından ne fark vardır? Hiçbir fark yoktur. Laiklik her ikisini de korur. Toplumsal olarak azınlıkta kalanlara, anayasal güvenceler sağlayarak; azınlık diktasına ise çoğunluk yönetimi yani demokrasi karşısında gerekçeler sunarak. Öyle ya, demokrasi ile yönetilen bir ülkede elinize silahı alarak iktidara gelerseniz, demokrasi gibi evrensel bir değer karşısında kendinizi nasıl savunursunuz? Laikliğin, içinden çıkılmaz tartışmalar içinde eğilip bükülmesi, tanınmaz hale gelmesinin arkasında işte bu yalın gerçek duruyor. Sayıca az olanlar adına laikliği, tam bir demokrasi prensibi olarak temellendirmek ve savunmak kolay. Bir askerî diktanın laikliği, demokrasiye karşı bir iktidar gerekçesi olarak savunabilmesi için, laikliğin epeyce dayak yemesi ve yüzünün gözünün tanınmaz hale gelmesi şart. İşte bu yüzden Türkiye'de laiklik prensibi üzerine konuşmayı havanda su dövmek haline getiren, dikta dönemlerinin bataklığında gelişip serpilen alışkanlıklardan başka bir şey değil.

AK Parti'nin Anayasa Mahkemesi'nde görülen davası, aslında bu marazî laiklik tartışmalarını sona erdirmek için bir fırsat. Geçmişte, askerî diktanın süngüsü altında laiklik savunması, rejimin korunması için darbe yapmanın ne kadar gerekli olduğunu anlatmak için seferber ediliyordu. Şimdi ise hukukun güvenli dünyasının içindeyiz. "Eyvah laiklik tartışılıyor" diye ayağa kalkanlara, "ne sakıncası var?" cevabını verebilirsiniz.

Başsavcı'nın Mahkeme'ye sunduğu İddianame ve son olarak Mütalâa, itiraz edecek çok fazla hata içeriyor. Emre Aköz ve İhsan Dağı'nın düzelttiği Derviş Vahdetî hatası sadece bir başlangıç. Yargıya kadar çıkan ulusalçı marjinal jargondan başlayarak, laiklik adına düzeltilecek çok fazla şey var. Laikliğin, demokrasi karşısında bir azınlık diktası aracı olmaktan kurtarılması, onu felsefi-ideolojik tartışmalardan sıyırmakla mümkün. Mütalâa, karşımızda çarpık bir tarih anlayışının, demokrasi ve din düşmanlığının laiklik olmadığını anlatma fırsatı sunuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anayasa Mahkemesi yetkisini aştı

Mümtaz'er Türköne 2008.06.06

Anayasa'nın 148. maddesi çok açık: Anayasa Mahkemesi "Anayasa değişikliklerini ... sadece şekil bakımından inceler ve denetler." Anayasa Mahkemesi'nin dün verdiği, Anayasa'nın 10. ve 42. madde değişikliklerini iptal kararı, bir Anayasa ihdası anlamına geliyor.

Hatırlanacağı üzere her iki maddede yapılan değişiklik doğrudan başörtüsünü değil, temel hak ve özgürlükleri düzenlemek üzere gerçekleştirilmişti. Mahkeme, özgürlükleri genişleten değişiklikleri, yetkisi olmadığı halde iptal etmiş oluyor. Varacağımız tek sonuç var: Türkiye hukuk devleti prensibinden yargı eliyle uzaklaştırılıyor.

Sokrates tam 25 asırdır, düşünce tarihinde heybetli bir figür olarak duruyor; onu yargılayıp ölüme mahkûm eden Atina Mahkemesi ise hâlâ yargılanıyor. Bizim yakın tarihimizden bir emsal: Adnan Menderes'in gönüllerde saltanat sürmesi, onu idam eden Yassıada Mahkemesi'nin ise ebediyen mahkûm olması gibi. Bu

hatırlatmaları Anayasa Mahkemesi üyeleri için yapmıyorum. Bizim sadece gündeme giren kritik davalar vesilesiyle hatırladığımız "yargılayan, yargılanır" prensibi, yargıçlar için bir yaşam düstûru olmalıdır. Yargıtay Onursal Başkanlarından Prof. Dr. Sami Selçuk'un Sokrates üzerine yazdıkları ve her vesile ile onu hatırlatması, yargının "yargılanma" konusundaki hassasiyeti olarak anlaşılmalı. Tabloyu, yine Sami Selçuk'un 1999 yılında, Yargıtay Başkanı sıfatıyla yaptığı ve artık tarihe mal olan o muhteşem "Adlî yılı açış konuşması"ndan bir cümle ile tamamlayalım: "Siyasete bulanmış ya da bulanma olasılığı bulunan, adaleti siyaset terazisinde tarttığı izlenimi uyandıran bir yargı, ne denli duyarlı olursa olsun kirli adalet salgılar."

"Yargının siyasallaşması", kuvvetler ayrılığı prensibine aykırı olarak yürütmenin yargıyı etkilemesi ve yargı kararlarında bu dışarıdan gelen etkinin görülmesi olarak anlaşılır. Türkiye'de yargıyı tersinden siyasî bir güce dönüştüren bir "bürokrasi sorunu" var. Bürokrasi, kırtasiyecilik gibi yan anlamlardan önce kamu görevlilerinin, yani bürokratların devlet üzerindeki hakimiyetini anlatan bir kavramdır. Yargının bürokrasileşmesi, yargı erkinin bürokratik iktidarın siyasî iktidar üzerinde hakimiyet aracı haline gelmesidir. Yasama yetkisinin üzerine çıkarak anayasa hükmü ihdas eden bir yargı, bürokrasinin egemenliğini ilan etmiş demektir.

Karşımızda duran sorunun arkasında Türkiye'nin yaşadığı sancılı "seçkin değişimi" süreci duruyor. Türkiye seçkinlerini değiştiriyor. Sorun Türkiye'nin muhafazakârlaşması, laiklikten uzaklaşması değil, yönetici seçkinlerini değiştirmesi. Eski seçkinler bu değişime direniyor, yeni seçkinler bastırıyor ve destek kuvvetleri imdada çağırılıyor. TÜSİAD'ın temsil ettiği eski sermaye seçkinleri ile dışarıda kalan yeni seçkinler arasındaki rekabeti, İsvetç'in eski büyükelçisinin sözleri deşifre etti... Kurumsal olarak AK Parti'nin kapatılmasına karşı çıkarken sınıfsal çıkarlarını korumuş oluyorlar; tek tek kapatmaya destek verirken ise imtiyazlarını yeni seçkinlere kaptırma endişesi ile hareket ediyorlar. Daha ötesi, Türkiye'de kronik olarak süregelen çok ciddi bir temsil sorunu var. Toplumun, CHP'de temsil edilen % 20'lik kesiminin iktidar yüzü görmesi neredeyse imkânsız. CHP'nin muhalefetteki beceriksizliğinin sebebi, biraz da bu umutsuzluk. Bu durumda sivil-asker bürokrasi ve elbette yargı bu temsil sorununu çözmek için toplumsal baskı altında kalıyor. Yargıyı, biraz da psikolojik olarak işte bu temsil edilemeyen kesimin siyasal iktidar karşısında temsilcisi olarak görmek gerekiyor.

Bugünden sonra Türkiye'de hiçbir gelişme sürpriz sayılmayacak. Artık AK Parti kapatılabilir, Cumhurbaşkanı Çankaya'dan indirilebilir. Bir darbe döneminde başımıza gelebilecek her şey vuku bulabilir. Siyasetin renkli dünyasının sağa sola savrulmasına karşı, devlet ve toplum düzenini istikrar içinde tutmakla görevli yargı, artık belirsizliğin ve kuralsızlığın kaynağı. Bu durumda rollerin değişmesi gerekiyor. Siyasete, dengeli, istikrarlı davranarak yargının yarattığı boşluğu doldurmak kalıyor. Türkiye hukuk devletinden uzaklaşıyor. Medenî bir ülke olma hayali zayıflıyor. Söylenecek tek söz kalıyor: Yargılayan, yargılanır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Siyasetin görevi: Türkiye'yi bunalımdan çıkartmak

Mümtaz'er Türküne 2008.06.08

Anayasa Mahkemesi'nin verdiği kararlar yeni bir anayasa kuralı ihdas etmesi, siyasal sistemi işlemez hale getirdi. "Sistem" dediğimiz şey, bütün parçaların uygun bir şekilde bir araya gelmesi ve uyum içinde üstlendiği işi yapmasıdır.

Yargının yasama organının üzerine çıkması, sistemin bütün dişlilerinin, vidalarının yeni bir tasarıma konu edilmesi mecburiyeti demek. Hemen arkasından AK Parti kapatılırsa, bu sefer yargı, yürütmenin de üzerine

ıkan bir irade konumuna yükselecek.

Anayasal sistemin yürütülmesinde, "yaptım oldu" mantığı ilemez. Yanlış yaparsanız bütün sistem çöker. Bu sistemin içinde, anayasal laiklik prensibi de duruyor. Yüksek Mahkeme, yargı görevini bir kenara bırakıp "rejimin bekiliğı" görevini üstlendi. "Laik hukuk düzeni"ni uygulamaktan sorumlu yargı, iini kof bir ideolojiyle doldurduğı "laiklik taraftarlığı" yaptı. Laiklik bir takım değıl, siz taraf olursanız kendi elinizle bu ideolojik yorumun düşmanlarını da yaratırsınız. Gerçekte laiklik prensibi, ellerindeki bürokratik gücü terk etmemek için direnen, miadı dolmuş yönetici seçkinlerin eğıp bkmesi ve kendi çıkarlarına alet etmesi yüzünden yara almıyor mu?

Sebepleri önümüzdeki dönemde tartışarak tketeceğız; eskiden kalanların ağı direnme gücü sınırlı. Önümüzde başka bir makas, yani başka bir yol da yoktu, tren önüne konan manialarla devrildi. Sorunu, bu kazanın zararlarını azaltmak ve kaybettiğimiz zamana aldırmadan yola devam etmek olarak görmemiz ve bunalımdan çıkış yolunu hep birlikte bulmamız lâzım.

Siyasetin dağıdağaları, medd  cezirleri arasında düzen ve istikrara kefil olan, toplumu bir arada barış içinde tutacak kuralları işleteceğıne gveneceğimiz bir adalet düzeni artık kalmadı. Söylediğim şey bir suçlama değıl. AK Parti ve MHP'nin temsil ettiğı kitlelerin, son karardan sonra fiilî bir güven sorunu ortaya çıkmadı mı? Tesbihin ipi koptu. Taneler dağıldı. Yargının taneleri yeniden ipe dizme iktidarı, yani hatasını düzeltme yeteneğı yok. Yargı siyasal sistemi kertirken bile, sadece kararıyla etkili olur, icra yeteneğıyle değıl.

Sorumluluk bütünüyle siyasetin. Yargının boşalttığı alanı da artık siyaset doldurmak zorunda. Türkiye'yi bunalımdan çıkartacağı inancını topluma aşılayan, herkese güven veren, derleyen, toparlayan bir siyasî irade, şu an en çok ihtiyaç duyduğumuz şey. Bu yargı kazası, siyasal sistemi kertirken Türkiye'yi ekonomisi ve toplumu ile kertmediyse bunun iki sebebi var. Birincisi, devletin dışında kendi kurallarını yerleştirmiş ve işleten özerk bir ekonominin gücü; ikincisi, siyaset kurumuna duyulan güven. Türkiye 7 yıldır siyasal istikrarın meyvelerini devşiriyor. Bu istikrarı sürdüren gücün, aynı yeteneğı srdreceğı inancı ve bu inanca olan destek başka alternatif olmadığı için devam ediyor.

10. ve 42. madde için Anayasa Mahkemesi'nin verdiğı karar, AK Parti'nin kapatılmasına gerekçe hazırladı. Bu hüküm, yargılama süreci açısından doğıru. Öbür taraftan, AK Parti'nin temsil ettiğı halk iradesini ise perçinledi. Mahkeme AK Parti'yi kapatsa bile, bu karar ile elde etmek istediğı sonuçların tam tersi ile karşılaşacak. Akıl ve mantığın gsterdiğı bu sonuç, Mahkeme'nin önüne AK Parti'nin kapatılmaması tercihini koyabilir.

AK Parti'nin bu süreçte stratejik bir hatası var: Sivil anayasa atağını durdurması. şimdi "nerde kalmıştık?" sorusunu sorabilir ve tam oradan yolumuza devam edebiliriz. AK Parti hâlâ istikrar için tek şans. Kısaca halkın darbecilere karşı iktidarı rakipsiz. O zaman hemen treni tekrar rayına sokmak ve yola devam etmek lâzım. Sorun AK Parti'nin kapatılıp kapatılmaması değıl, bu parti arkasındaki halk desteğinin farklı şekil ve kalıplara girse de bütün ihtiyaşı ile yola devam edeceğinin görülmesi ve gösterilmesi. AK Parti kapatılmayacak. Mahkemeye değıl, halka güvenenlerin varacağı sonuç bu olmalı. Mahkeme değıştirmeyeceğı iradeyi neden karşısına alsın? Üstelik meşruiyetini bu kadar kaybetmişken.

Uğradığımız bu şiddetli kazadan Çıkartacağımız en önemli sonuç şu: Türkiye'nin değışmeyen gündemi yeni bir anayasa yapmak olmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağılantısı)

Senato yetmez, yn Meclisi kuralım!

Meclis Başkanı'nın "senato önerisi"ni, Anayasa Mahkemesi'ni hicvetmek olarak anladım. Bu öneri, Anayasa Mahkemesi'ne "Bir mahkeme olmaktan çıktınız, yasama görevi yerine getiren bir senato gibi karar verdiğiniz" imasını içeriyor olmalı.

Ciddiye alınırsa Meclis Başkanı'nın bizatihî kendi şahsiyle temsil ettiği Meclis'i aşağılaması olarak yorumlamak lâzım: "Siz reşid değilsiniz, yanlış karar veriyorsunuz, yanınıza biraz daha üst perdeden iş gören yeni bir heyet ekleyelim." Amerikan sistemindeki senato, başkanın merkezde yer aldığı ve federal yapıyla birlikte yürüyen başkanlık sistemi içinde anlamlı. Parlamenter sistemin kalbi ise yasama organıdır. İcra yasamadan çıkar. Bu durumda, parlamentoyu iki meclisle işletirseniz en ileri durumda yetkilendirilmiş bir lordlar kamarası ortaya çıkartmış olursunuz. Tıpkı 1961-80 yılları arasında bizim de sahip olduğumuz Senato gibi.

Senato önerisi halka güvensizliği, demokrasiye inançsızlığı ifade eder. Zaten senatonun kendisi, temsil sistemini sayılara değil, seçkinleri ön plana çıkartan başka niteliklere bağlar. Greko-romen tabirini sadece bir güreş stili değil, bugün de dünyanın takip ettiği ana siyasî gelenek ve siyasî kurumların kaynağı olarak hatırlarsak, güneşin altında yeni bir şey olmadığını da fark edebiliriz.

Senato, Latince "senex" kelimesinden türeme. "Senex" yaşlılar, özel anlamıyla bizdeki tam karşılığı "aksakallılar" demek. Bizde, ilk parlamento tecrübemizde bu meclis, anlam kayması ile toplumun ileri gelenlerini temsil eden "âyân meclisi" olarak karşılandı.

Fransa'da Fransız ihtilaline giden yol, halkın temsil edildiği ve bir emniyet supabı görevi üstlenen Üçüncü Meclis'(tiers état)'in kapatılması ile başlamıştı. İngiliz demokrasi tarihi, bugün hâlâ sembolik olarak varlığını devam ettiren ve senato mantığına sahip Lordlar Kamarası'na ait bütün yetkilerin parlamento(house of common)ya geçmesini anlatır. Senato'nun arkasındaki bu 25 asrı geçen uzun tarih, bu kurumun geçmişini değil, bizim bugün çözmeye çalıştığımız sorunu anlatıyor. "Cumhuriyet fazilettir" sözü, senatonun egemen olduğu Roma'ya ait. Faziletli olanlar sıradan halk değil ancak seçkinlerdir; o zaman cumhuriyet doğruyu yanlıştan ayıramayan sıradan insanların değil, fazilet sahibi olan asil sınıfın tekelinde yaşatılabilir. Roma geleneğinin temel kırılma noktasının bugün de cumhuriyet-demokrasi tartışmalarında devam etmesi, bu yüzden tesadüf değil.

İlk parlamentomuzda iki dereceli seçimle oluşan "Meclis-i Mebusan"ın yanında Padişah tarafından atanan üyelerden oluşan "Meclis-i Âyân"ın bulunması, halka duyulan güvensizliğin eseri idi. 1960 darbesinden sonra, Batı bloku içinde kalabilmek için demokrasiye dönmek zorunda kalan darbecilerin, halkın yönetim üzerindeki hakkını ve yetkisini sınırlamak için bulduğu yollardan biri, TBMM'nin içine bir de Senato'yu yerleştirmektir. Farklı seçim sürelerine ve iki yılda bir üçte biri yenilenen üyelere sahip olan Senato'da, Cumhurbaşkanı tarafından atanan âyânlar, yani kontenjan senatörleri yer alıyor, bir de darbe yapan MBK üyeleri "tabii senatör" sıfatıyla yasama yetkisi kullanıyordu.

Yaşadığımız sarsıntının temelinde % 47'nin sorgulanması var. Anayasa Mahkemesi'nin kararı ise halkın % 70'ini aşan bir çoğunluğunun verdiği kararın, bu kararı verme hakkı da dahil bütün yetkilerinin tartışmalı hale gelmesi demek. Demokrasi'nin sağlam mantığı içinde Meclis'te 411 milletvekili değil, bu 411 milletvekilinin temsil ettiği halk anayasayı değiştirdi. Şimdi bu % 70'in yerine konacak bir şey aranıyor. İsveç'te yapıldığı gibi, anayasa değişikliğinin bir sonraki parlamento tarafından da kabul edilmesi şartıyla yürürlüğe girmesi kuralı, zamanla değişecek halk iradesine cevap verebilir. Ama senato, ana fikir olarak seçkinlerin egemenliğine bir kapı aralamak demek. Senato önerisi sadece bir şaka olmalı. Aynı mantıkla bir "Âyân meclisi" de önerilebilir.

Demokrasi mi laiklik mi?

Mümtaz'er Türköne 2008.06.12

Mızrak çuvala sığmıyor. Anayasa Mahkemesi kararına destek verenler gerekçe bulmakta zorlanıyor. Gerekçe bulmak zor; çünkü ortada açık bir anayasa ihlâli var.

Bu ihlâlin hukuk içine yerleştirilebilecek bir tevil icat edilemez.. Anayasa Mahkemesi, bir intihar eylemini tercih etti, kendisini de var eden anayasayı imha etti.

"Demokrasiye yeniden dönülebilir; ama laiklik yok olursa iş işten geçmiş olur." mantığı, bu ideolojik gerekçe arayışının özünü oluşturuyor. Yani: Demokrasi askıya alınabilir, hukuk ihlâl edilebilir. Neden? Laikliği korumak için. Peki gerçekten demokrasiyi askıya alarak, hukuku yerle bir ederek laiklik korunabilir mi?

Aslında bir gerekçe olarak önümüze konan bu ikilemin kendisi, savunulan ve korunan şeyin laiklik değil bambaşka bir şey olduğunu gösteriyor. Çünkü, demokrasi dışına var olabilecek bir laikliği tasarlamak imkânsız ve özünde laikliğe aykırıdır.

Anayasamızın değişmesinin teklif bile edilemeyeceği meşhur ikinci maddesinin gerekçesinde laiklik şöyle tanımlanıyor: "Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dinî inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir." Bu laiklik tanımı sadece demokrasinin içine yerleştirilebilir. Demokrasi ile laikliği etle tırnak gibi birbirinden ayrılmaz hale getiren temel prensip, yukardaki laiklik tanımının da içinde var olan "eşitlik" prensibidir. Demokrasinin eşitlik prensibi laiklik olmadan işlemez. Burdan çıkacak çok önemli bir sonuç var: Laiklik prensibine zarar veren her teşebbüs doğrudan demokrasiyi hedef alır. Demek ki, demokrasiyi koruyup, savunduğunuz zaman laiklik prensibi kendiliğinden korunmuş olacaktır. Demokrasi, laiklikle mümkün olan üç temel prensibe dayanır. Birincisi, laikliği de vageçilmez kılan siyasal eşitlik prensibidir. İnsanların inançlarına göre farklı muamele gördüğü bir siyasal düzende demokrasiden bahsedilemez. İkincisi, bu eşitlik prensibinden çıkan sayıca çok olanın yönetme hakkıdır. Üçüncüsü ise, sayıca az olanların anayasal güvenceler altında eşit bireyler olarak yaşamasının temin edilmesidir. Laiklik, yine bu üçüncü prensibin esaslarından biridir. Çünkü laik olmayan bir devlet azınlığı koruyamaz.

Demokrasi dışında bir laiklik tasavvuru ancak azınlık yönetimi altında mümkündür. Matematiksel bir gerçektir: Demokrasinin alternatifi ya azınlığın, ya da tek kişinin yönetmesidir. Eğer laikliği, demokrasi içinden çekip azınlık yönetiminin içine yerleştirirseniz, karşınıza, siyasal eşitlik prensibini ortadan kaldırmış, dolayısıyla bir hukuk prensibi olmaktan çıkmış, azınlığın yönetme hakkını savunmak için seferber edilmiş bir ideoloji çıkar. Demokrasi ile laiklik arasında bir ikilem icat edenlerin, gerçekte bir felsefî inancı ve bu inanca uygun bir "yaşam biçimi"ni savunmalarının sebebi budur. Anayasa Mahkemesi kararlarında laikliğin pozitivist bir felsefî inanç ve ideoloji ve "yaşam biçimi" olarak yer alması bu durumun delilidir.

Laiklik demokrasinin olmazsa olmaz şartıdır; içinde laiklik olmayan bir demokrasi mümkün değildir. Demokrasiyi laiklik olmadan savunamayacağınıza göre, o zaman demokrasi ile laiklik arasında bir seçim yapmaya kalkmak, gerçekte demokrasi ile bir azınlık yönetimi arasında tercihe zorlanmak demektir. Devlet üzerinde sivil-asker vesayeti, bir azınlık yönetimidir. Yargıçların yönetimi (juristokrasi) yine bir azınlık yönetimidir. O zaman çıkartabileceğimiz tek sonuç var: Anayasa Mahkemesi'nin korumaya çalıştığı laiklik, anayasal bir prensip değil, azınlık yönetimine payandalık eden bir azınlık ideolojisidir.

Türkiye'de laiklik ağır bir tehdit altında. Bu tehdit iddia edildiği gibi demokrasiden değil, laiklik prensibini azınlık çıkarlarına paravana olarak kullananlardan geliyor. Demokrasinin dışına çıkartılarak, azınlık ideolojisine dönüştürülerek paçavraya çevrilen laikliğe itibarını geri vermek demokrasiyi savunmakla mümkün.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Meşrûtiyet krizi ile çöken meşrûiyet

Mümtaz'er Türköne 2008.06.13

Karmaşık görünen siyasî olayları basitleştirip anlaşılır hale getirmek için futboldan örnekler verme konusunda Emre Aköz'ün üstüne yoktur. Onun benzetmelerinden ilham alarak, Anayasa Mahkemesi'nin kararını şöyle tasvir edebiliriz: Eski ve yeni seçkin takımlarımız arasında maç devam ediyor. Eskiler yaşlı, hantal, beceriksiz.

Yeniler genç, dinamik, atak ve işi biliyorlar. Doğal olarak Yeniler açık ara ile önde. Maçın sonucundan herkes emin. Seyirci, estetik peşinde. Birden kimsenin beklemediği bir şey oluyor. "Hakem, eskilerin takımını alenî olarak tutmaya başlıyor" diyeceksiniz. Hayır, Hakem ayağına topu alıp futbolcu gibi eskilerin takımında oynamaya başlıyor. Yan hakemler de ona katılıyor; hatta saha komiseri de. Çıkacak birden fazla sonuç var: Birincisi maç hakemsiz oynanıyor. İkincisi, ortada kural diye bir şey kalmıyor. Üçüncüsü, seyrettiğimiz şey futbol olmaktan çıkıyor. En kötüsü de, başka çare olmadığı için maç devam ediyor.

Tek bir harfin ayırdığı "meşrutiyet" ve "meşrûiyet" kavramları hep birbirine karıştırılır. "Meşrûtiyet" "şart" kelimesinden türemiştir. Mefhum olarak, şarta, yani kurallara bağlı yönetimi, bildiğimiz anayasalı devlet yönetimini ifade eder. "Meşrûiyet" ise "şariat"ın de geldiği -şer'- kökünden gelir. Mefhum olarak çok özel ve çok önemli bir anlamı olan "meşrûiyet" kelimesi, devlet iktidarının toplumun rızasına ve onayına dayanmasıdır. Halkın kendisi üzerinde otoritesi olan devlete gönüllü olarak itaat etmesine, onun koyduğu kurallara ve yaptıklarına benimseyerek uymasına meşrûiyet denir. Toplumun onay ve rızası bir mutabakat olarak, devlet iktidarına haklı olmanın gücünü kazandırır. Bu mutabakat şartlarda, yani kurallarda somutlaşır ve kurallar bütününe anayasa denir. Anayasal düzeyde ortaya çıkan bir kriz mutabakatı aşındırır ve devlet iktidarının arkasındaki meşruiyet çöker. Gözümüzün önünde sürmekte olan maçın bizde, meşrûtiyet krizi ile çöken meşrûiyet tablosu hissi uyandırmanın sebebi işte bu.

Aksayan, işe yaramayan, mutlaka yenilenmesi gereken eski mutabakat bile artık devlet iktidarının sınırlı ve sorunlu meşrûiyeti olmaktan çıkıyor. Karşımızda güçlü bir koalisyon halinde direnen üç bürokratik kurum var: Yüksek yargı, Derebeylik düzeninde işleyen Üniversite yönetimi ve bir türlü demokratik standartlar içine yerleştiremediğimiz Ordu. Halbuki çağın icapları gereği bu üç kurumun da köklü bir şekilde değişmesi lâzım. Üniversite düzeni bilim üretemiyor, ekonominin yetişmiş işgücü ihtiyacını karşılayamıyor. Yüksek yargı, rejim bekçiliğine soyunup ideolojik bir kimlik edinirken, hukukun üstünlüğü prensibinden uzaklaşıyor ve evrensel hukukun yerleşip gelişmesine sed oluşturuyor. Yargı bağımsızlığı ile adil ve tarafsız yargılama arasındaki ilişkiyi kuramaması; mutlaka köklü bir reforma tabi tutulması gerektiğini gösteriyor. Ordumuzun siyaset üzerindeki vesayeti dışında ciddi yapısal sorunları var. Dünyada artık eşi ve benzeri kalmayan Soğuk Savaş yıllarına özgü organizasyon yapısından sıyrılıp operasyonel bir nitelik kazanması, bunun için ise güçlü bir yapısal reformdan geçirilmesi gerekiyor. Üç alanda da esaslı bir yapısal reform ihtiyacına karşı aklın ve tecrübî bilginin bize gösterdiği değişmeyen evrensel hakikat ise çarpıcı: Hiçbir bürokratik kurum kendi iradesi ve dinamikleri ile değişmez. Çünkü bürokrasi, yerleşmiş çıkar dengeleri demektir. Tersine elindeki bütün imkânları değiştirmeye direnmek, yani kurumsal çıkarlarını sürdürmek için kullanır. İşte Türkiye'nin yaşadığı meşrutiyet krizinin arkasında, değişimden rahatsız olan bu bürokratik iktidarların direnci duruyor.

Maç yine de devam ediyor. Hakemlerin iştiraki eskilerin takımının aradaki farkı kapatmasına yetmiyor. Her şey seyircinin gözleri önünde ve küçük bir ayrıntı gözden kaçmıyor. Maçı iptal edecek ve yenilerin takımını hükmen mağlup ilan edecek hakemler, eski takımda top koştururken nasıl bu kararı verecekler?

Meşrûtiyet kaybının tek çaresi yeni bir meşrûtiyet arayışıdır. Çünkü eninde sonunda kararı seyirciler verecektir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Adıyaman markası

Mümtaz'er Türköne 2008.06.15

Türkiye'nin en büyük baraj göllerinden Atatürk Barajı'nın kapladığı alanın % 65'i Adıyaman sınırları içinde. Ama, Adıyaman'a bu barajın nimetlerinden neredeyse hiçbir şey düşmüyor.

Almak ile vermek arasında derin bir uçurum var ve bu uçurum Adıyaman'ın uzun tarihinin de özeti. Tarih boyunca 21 medeniyete ev sahipliği yapmış olan bu topraklar, yaşanmış olan her güzelliğin insanların yüzlerine, davranışlarına ve kişiliğine yansarak devam ettiğini ve o topraklara özgü bir markaya dönüştüğünü gösteriyor. Kommegene Krallığı'nın Nemrut Dağı'nın zirvesine bıraktığı izlerin ortak bir noktası var. Kral I. Antiochos, granit kayalara kazıttığı stellerde hep tokalaşma figürünü kullanmış. Antik uygarlıkların savaştan orduları, canavarlarla baş eden kahramanları yerine tokalaşan, yani barış içinde yaşayan toplum önderleri ön plana çıkıyor.

Adıyaman bir toplumsal-siyasal barış adası. Bu barış, toplumun derinlerine işlemiş, kültüründe elle dokunulur hale gelmiş bir alışkanlığı yansıtıyor. Ve bu barış, uyuşuk-edilgen insanların teslimiyeti değil, bedeli ödenmiş, değeri anlaşılmış ve emek vererek inşa edilmiş bir medeniyet göstergesi. 12 Eylül öncesinde Türkiye, sağ-sol kanatların karşılıklı vuruştığı cinayetlere sahne olurken Adıyaman bu cinnet çemberinin dışında kalmış. Etnik terör bölgeyi hegemonyası altında tutarken, Adıyaman farklı bir yol izlemiş. Devlet, 12 Eylül döneminde Pirin Palas'ta Orta Afrika ülkelerindeki gibi masum insanları işkenceden geçirip ortadan kaldırırken, yine sesini çıkartmamış. O dönemde işkencede gözlerinden birini kaybeden bir Adıyamanlı belediye başkanı olunca, sadece 12 Eylül sıkıyönetim komutanının diktiği saat kulesini yıkmakla iktifa etmiş. Tıpkı, 93 Harbi'nde Yeşilköy'e kadar gelen Rusların diktiği anıtın, ilk fırsatta imha edilmesi gibi.

Adıyaman'ın inşa ettiği toplumsal barışın evrensel dildeki karşılığı "sivil toplum". Çok yüksek derecede bir toplumsal sorumluluk duygusu, sivil inisiyatiflerin toplumu birkaç kere en ücra köşesine kadar saracak networklerini ortaya çıkartıyor. Toplum kendisine sahip çıkıyor. Kızmadan, öfkelenmeden, bir çıkar ve karşılık beklemeden sorumluluğunu ifa ediyor. Ekonomik ve sosyal birçok alanda büyüyerek, sonuçta önümüze bir facia olarak gelecek sorunlar daha doğmadan ortadan kalkıyor. Sertaç ve Abdullah, benim Adıyaman Markası adını verdiğim toplumsal barış projesinin iki seçkin temsilcisi. İkisi de 30 yaşın altındaki gençler. Kendilerini, önümüze suçlu olarak çıkmaları çok güçlü bir ihtimal olan gençlere adanmışlar. El attıkları genci sevgi ve şefkatle bir rehabilitasyon programına alıyorlar. Usta ellerde yeniden pişirip adam ediyorlar. İş-güç ve ev-bark sahibi edip topluma tekrar kazandırıyorlar. Elbette toplumdan gerekli desteği alıyorlar. Etrafa güven veriyorlar, gençleri himaye ediyorlar. Sivil toplumun ne anlama geldiğini yaptıkları işle anlatıyorlar. Toplum, devleti işin içine karıştırmadan kendisine, geleceğine sahip çıkıyor.

Adıyaman'a Gökkuşaklı Derneği'nin misafiri olarak geldim. Benim için çok değerli ve öğretici tecrübeler edindim. Barış içinde yaşayan ve barışın kıymetini içselleştirerek özümseyen bir toplum, aynı zamanda etrafında ve özellikle Türkiye genelinde olup bitenler karşısında hayrete düşüyor. Sabrın, tahammülün,

uzlaşmanın mücessem hali olan bir kültürün sahipleri, yaşanan siyasî krizleri tahammül sınırlarının ötesinde görüyorlar. Yüksek bir entelektüel vukuf içinde, benim de bütünüyle katıldığım değerlendirmeler yapıp hükümler veriyorlar. Dernek Başkanı Mirza Gökdemir'i ve eski Başkan Dr. Murtaza Bey'i, diğer üyelerle birlikte dinlerken, farklı ve zengin bir perspektif kazandığımı fark ettim. En başta Kürt sorununun ne kadar anlamlı ayrıntıları olduğunu.

Adıyaman Belediye Başkanı Necip Bey'in ve Kültür Müdürü Abuzer Bey'in zor sorunların üstesinden gelmek için gösterdikleri gayret, Anadolu'nun bu çabalarla ayakta durduğunu ve ileri gittiğini gösteriyor. Ankara'nın bütün geriliğine rağmen.

Bütün aydınların, hizmet içi eğitimden geçer gibi Anadolu'nun bu derin kültürünü ve tecrübe ile oluşturulmuş denge ve çözümlerini öğrenmesi ve onların taşıyıcılığını üstlenmesi lâzım. Ben şahsen, Adıyaman markasından, Türkiye'nin sorun çözme yöntemine ve yeteneğine dair çok şey öğrendim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

TSK ve Yahudi parmağı

Mümtaz'er Türköne 2008.06.17

Yapılan işin iadeli taahhütlü bir sipariş olduğu ortada. Hedef ise ulusalcılar ile muhafazakârların kesişen dünyası. "Dünyayı ABD, onları da Yahudiler yönetiyor" varsayımı üzerine, karşımıza çıkan her olayın inşa edilmesi.

Aynı senaryo iki yıl önce de, Yaşar Büyükanıt için tezgâhlanmıştı. Askerî şûra öncesi, müstakbel genelkurmay başkanının Yahudi asıllı olduğuna dair bir şayia çıkartılıyor. Esaslı bir yıpratma kampanyası yürütülüyor. İddia şu: "Yahudiler dünyaya o kadar hakimler ki, Türkiye'de genelkurmay başkanı bile onlardan çıkıyor." Tekrarlı tekrar beyinlere kazınan, akıl ve mantığın yerine geçen komploculuk, bu iddia için de verimli bir piyasa oluşturuyor. Bu iddialar saçmalık. Bize düşen bu saçmalığın arkasına bakmak olmalı.

TSK, keskin bir hiyerarşisi ve disiplini olan bir kurum. Yazılı kurallardan daha etkili gelenekleri var. Bu kurumun en tepesine gelecek kişi için "Yahudi" imasında bulunmak, çok ayrıcalıklı bir kesimin işi olabilir. Böylesine ayrıcalıklı bir kesimin bulunabileceği yegane yer ise, yine TSK'dır. Nitekim, II. Başkan hakkında basına sızdırılan sağlık raporunun, bu kadar sıkı bir kuruma dışarıdan sızılarak elde edilmesi neredeyse imkânsız. Aynı şekilde tartışılan görüşmelerin de, içeriden geldiği anlaşılıyor. Müstakbel Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ'un Kudüs'te Ağlama Duvarı önündeki fotoğrafı ile II. Başkan'ın sağlık raporunun, bütün gazetelere servis edildiği, belirli bir merkezin kampanya yürüttüğü görülüyor.

Bunlar kim? Bu fotoğraf ve belgeleri kimler servise sokuyor?

İki sene öncesinde de olduğu gibi, bu servis askerî şûra öncesinde yapıldığına göre amaç, atamalara etkide bulunmak olmalı. İki ihtimal var: Ya TSK, bu tür dışarıdan sızmalara açık, yani kurumsal zaaf içinde; ya da bu işi basının iddia ettiği gibi içeriden birileri yapıyor. Hangisi doğru? Genelkurmay Başkanlığı, önceki gün yüksek komuta kademesini hedef alan "karalama kampanyaları"na karşı yayımladığı bildiride, bu haberler için 'haber kaynaklarımız Genelkurmay'ın içinden' denilerek etik olmayan yollara başvurulmaktadır." şikâyetinde bulunuyor. Halbuki durum, etik olmamanın çok ötesinde, çok daha ciddi bir durum, bir güvenlik sorunu değil mi?

Önce şu durumu teslim etmeliyiz. İçinde başka bir inancı taşıyarak, bir kişinin Genelkurmay Başkanlığı makamına kadar gelebileceğine inanmak için paranoyanın ötesine geçmek lâzım. Ehliyet ve liyâkat esasını muhafaza eden bir kurumun, her zaman en yeteneklilerin önünü açtığını söylemek zordur. Ama, bu sistem içinde ehil olmayanların en yukarıya tırmanması imkânsızdır. İddianın saçmalığını gösterecek olan sorgulama şu şekilde yapılabilir: Madem bu bilgiye sahiptir, bu kişi Kara Kuvvetleri Komutanı olduğunda, hatta ilk paşalık rütbesi aldığı anda neredeydiniz? Neden bu bilgiyi, şûra öncesi servise soktunuz?

Tedavüle sokulan komplonun, ordu-siyaset ilişkisiyle, siyaset üzerindeki askerî vesayetle yakından uzaktan bir ilişkisi yok. TSK'nın siyasete müdahalesine bile, bireysel bir inisiyatif olarak değil, kurumsal bir planlama olarak bakmanın doğru olduğu tecrübelerle sabit değil mi? Benim aklıma, Gazi Osman Paşa ile Süleyman Paşa arasındaki rekabet geliyor. 93 Harbi'nde yüz kızartıcı mağlubiyetimizin arkasındaki temel faktörlerden biri, Süleyman Paşa'nın diğerine kıskançlığı idi. Belki Kazım Karabekir'in meşhur kitabı "Paşaların Kavgası"nı da hatırlamalıyız.

Karşımızda duran tablonun centilmenlik ve nezaket dışı bir durumu ifade ettiğini, TSK'nın teamül ve geleneklerinin bu şekilde aşındırıldığını düşünmek akla daha yakın görünüyor. O zaman söylenecek söz, bu duruma bir an önce son verilmesini talep etmekten ibaret. Çünkü, eğer gerçek bu şekilde ise, bu işten bütün ülke zararlı çıkacaktır.

Medya ve kamuoyuna düşen görev ise, centilmenliği sona erdiren bu operasyonlara itibar etmemek olmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Rejimin bekçi köpeği'

Mümtaz'er Türküne 2008.06.19

Bu niteleme Anayasa Mahkemesi için yapılıyor. Yapan da, eski AİHM yargıcı Rıza Türmen. Geçen hafta, Devrim Sevimay'a verdiği röportajda bu benzetmeyi, Anayasa Mahkemesi'nin son iptal kararını savunmak için yapıyor: "Anayasa Mahkemesi sadece hukuk devletini korumayı düşünür, onun işi budur.

Adı üstünde: Anayasa Mahkemesi, yani anayasal düzenin sadık bir "bekçi köpeği"dir." Maksudı aşan bir ifade; çünkü yüksek mahkemenin hukuk değil ideoloji üreteceğini peşinen kabul etmemiz gerekiyor. Halbuki evrensel hukuk bize şu mantığı izlememizi söylüyor: Rejim, (demokratik-laik rejim) zaten hukuk devletinin içindedir. Hukuk, onu koruma görevini de üstlenir. Hukuk devletini işleten bir yargı, rejimi de korumuş olur. Hukuku korumakla rejimi korumak arasında bir çelişki ortaya çıkarsa, yanlışlık rejimin algılanışındadır. Yargıya düşen, korunacak rejimi hukuk çerçevesinde yeniden tanımlamaktır. Çünkü hukukun tam karşısına rejimi yerleştirmek, rejim üzerinden ideolojik savaşa girmek ve bunun için siyaset yapmak demektir.

AK Parti'nin Başsavcılığın "Esas Hakkında Mütalâa"sına verdiği cevap, aslında bütünüyle bu tezağı sergiliyor. İddianame ve mütalâa, bir hukuk prensibi olması gereken laikliğı bir ideolojiye dönüştürüyor. Laikliğı bir "yaşam biçimi" olarak savunabilmek için, totaliter bir ideoloji üretmeye ve onu savunmaya mecbur kalırsınız. Aynı şekilde laikliğı "bilime uygun bir yaşam biçimi" olarak arkaik pozitivist felsefenin önermelerine dayandırırsanız, bu çok değerli anayasal prensibi felsefi görüşlerin karanlık labirentleri içinde kendi ellerinizle paçavra'ya çevirirsiniz.

Rıza Türmen, AİHM'ye tekrar aday gösterilmediğı için hükümete kırıgın olmasına rağmen, AK Parti'nin kapatılmaması gerektiğı sonucuna ulaşıyor. Hatta kapatılırsa AİHM'den döneceğini söylüyor. Anayasa

Mahkemesi'nin anayasa değişikliklerini iptal eden kararlarını "rejim bekçiliği" içinde makûl bulan bu yargıcın, yüksek mahkemenin vicdanı gibi konuştuğunu varsaymak mümkün.

Anayasa Mahkemesi'nin hukuk devletini değil, rejimi (yani devlet içindeki güç dengelerini) koruduğunu kabul edersek, karar verirken siyasal sonuçlarının rejim üzerindeki etkilerini hesaba katması doğal demektir. Rejimin iki bekçisi var: Ordu ve yargı. Ordu, rejim adına siyasî alana her müdahalesinde, arzu ettiğinin tam tersi sonuçlarla karşılaştı. 27 Nisan bildirisinin, üç ay sonraki AK Parti zaferi içindeki payını kim inkâr edebilir? Yargı bir yandan güven vermek, öbür yandan da koruduğu şeyleri gerçekten koruyabilmek için daha dikkatli davranmak zorunda. AK Parti'nin din karşıtı pozitivist bir ideolojinin terazisinde tartılarak kapatılmasının tek sonucu olur: AK Parti geleneğinin güçlenmesi.

Tam da bu noktada Şevket Kazan'ın "içeriden" görünen yorumu rejim bekçilerinin zihnini bulandırıyor. Kazan, AK Parti'nin kapatılması halinde Erdoğan ve Gül'ün liderliğinde ikiye ayrılacağını ileri sürerken, kapatma eğilimine çok kritik bir destek vermiş oluyor. Ancak bu destek de yetersiz; çünkü siyaset sadece siyasetçilerin işi değil, aynı zamanda bir ülkenin kaderi. Türkiye'nin istikrar ve entegrasyon dinamikleri, kapatma halinde AK Parti mirasını tek parça halinde tutmak hatta büyütmek için yeterli. Mehmet Ali Kışlalı'nın kapalı kapılar arkasında sürdürülen ilişkilere dayanarak giriştiği analiz, aydınlıkta iş gören demokratik bir toplumda akıllı kıt olanlar için komplo üretmekten ibaret.

AK Parti kapatılmayacak. Çünkü kapatılırsa rejim büyük yara alacak. "Rejimin bekçileri" iddia ettikleri tehlikeyi kendi elleriyle büyütmiş olacaklar. Rejimin bekçilerinin Türkiye'yi sürükleyeceği tehlikeyi gözlerimizin önüne getirelim: Halk, tam tersi bir iradenin sahibi olacak ve meşruiyeti zayıflayan bir rejime bekçilik yapmak giderek daha da zorlaşacak.

Keskin ve marjinal bir ideolojiye laiklik adına bekçilik yapmak yerine, hukuku toplumsal mutabakattan güç alan demokrasi ile kuvvetlendirmek. Karşımızda böyle bir ikilem duruyor.

AK Parti muhalifleri için tek seçenek AK Parti'nin kapatılmaması. Ancak AK Parti kapatılmazsa demokratik rekabet içinde bu partinin karizması çizilebilir ve bileği bükülebilir. Rejime bekçilik yapmak, artık biraz da akıl ve hesap işi olmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Krizden çıkışın yolu: Yeni bir anayasa

Mümtaz'er Türköne 2008.06.20

TÜSİAD'ın "anayasa konvansiyonu girişimi" bir fırsat olabilir. Bu girişim, büyük sermayenin reel çıkarları üzerine inşa edildiği için tutarlı ve inandırıcı.

Küresel ekonomi durgunluğa (iyimser bir tahminle büyümenin yavaşlamasına) doğru ilerliyor. Dalga sahillerinize ulaştığı zaman, inşa ettiğiniz bentlerin sağlam durumda olması lâzım. Türkiye tam tersine, 14 Mart 2008'de birden içine düştüğü ve giderek boğazına kadar gömüldüğü bir anayasal kriz yaşıyor. Anayasal kriz bir sistem krizi demek. Sizi koruyan, varlığını devam ettiren ve sorun çözen sisteminiz işlemez vaziyette. Yaklaşmakta olan ekonomik durgunluk, sistem krizinin yaratacağı zaafırları ölümcül hale getiriyor. Çare? Diken battığı yerden çıkar. Sistem krizini çözmenin yolu, oturup sistemi gözden geçirmek ve sağlam bir şekilde yeniden inşa etmektir.

AK Parti'nin seçim öncesi başlattığı yeni anayasa hazırlıkları parlak bir inisiyatifti. Seçim sonrasında, aldığı % 47'lik desteğin de katkısıyla Türkiye bu yıl içinde yeni bir anayasaya sahip olabilirdi. İki kritik hata, bu fırsatın yok olmasına sebep oldu. Birincisi, bütün tarafları sağlıklı bir müzakere sürecine sokmak ve anayasayı geniş bir mutabakata dayandırmak yerine, kendi taslağı ile yola çıkarak taraf olmasıydı. İkinci büyük hata, esaslı bir yöntem hatası. Geniş bir katılımı imkânsız hale getirecek şekilde teknik bir metin, somut bir anayasa metni tartışmaların merkezine yerleştirildi.

Halbuki anayasa söz konusu olunca, hukukçuların uzmanlık otoritelerinin üzerine çıkmamız şart. Anayasa bir toplum sözleşmesi. Demokrasinin gücü, anlaşılabilirliğidir. Şayet bir toplum sözleşmesi, toplumun yabancı kalacağı uzmanlık labirentleri içine hapsedilirse, demokrasinin kendisi bile imkânsız demektir. Yapılması gereken, bir taslağın değil, somut maddelere rehberlik eden temel prensiplerin tartışmaya açılması ve toplumsal mutabakata konu edilmesiydi. Meselâ, parlamenter sistemi işletelim prensibi ışığında "cumhurbaşkanı parlamenter rejime uygun olarak hem sorumsuz hem de yetkisiz olsun" şeklinde uzlaşırsanız, bu prensibi 3-5 madde içinde etkili bir şekilde formüle edebilirsiniz. Evrensel hukuka uygun olarak, temel hakları ve yargı bağımsızlığını korumak için "yargı birliği" prensibinde genel bir mutabakat sağlarsanız, askerî yargıyı, somut anayasa maddelerinde bu prensibe uyararak revize edersiniz. Anayasa Mahkemesi'nin mevcut kompozisyonunun adil ve tarafsız bir yargılamaya gölge düşürdüğünü düşünüyorsanız, bu mahkemenin yetkilerini Yargıtay içinde oluşturacağınız bir başka heyete aktarabilirsiniz.

TÜSİAD, TBMM Başkanı'nın önderliğinde yargıdan sivil topluma, siyasetin bütün kesimlerinden diğer kurumlara uzanan geniş bir konvansiyonun, anayasa yapım işini üstlenmesini öneriyor. Bu öneri, anayasal prensipler konusunda toplumsal mutabakat sağlamak ile bu prensiplere uygun yeni bir anayasa metni kaleme almak arasındaki farka riayet edilirse, ileri bir anayasa düzenine geçişe katkıda bulunabilir. Yani bu konvansiyon gerekçeleri ile birlikte bir prensipler manzumesinde mutabakata öncülük etmeli, TBMM de bu mutabakata yaslanarak bir anayasa metni ortaya koymalıdır.

Yaşadığımız sürecin ne olduğu konusunda vereceğiniz hüküm, baktığınız yere bağlı. Demokratik siyasetin etkisiz hale getirilmesi, bir darbe süreci yaşadığımızı gösteriyor. Ama öbür taraftan bu süreç sadece yargı eliyle yürüyor. 28 Şubat'ta demokrasiye cephe alanların çoğu, bugün çözüm için demokrasi safında yer alıyor. TÜSİAD gibi.

Kriz ciddi, ama krizi çıkartanların gücü sınırlı. Tersine, totaliter bir ideolojik tahakküme ve içe kapanmacı bir korku egemenliğine karşı özgürlükçü ve rasyonel ortak paydalarda nefes alacağımız demokratik bir iklim herkesin çıkarına. Bu iklimi, herkesin kendi fanusu içinde nefes alıp verdiği yalıtılmış adacıklardan çıkartıp genel bir atmosfere dönüştürmek için her şey mevcut.

Türkiye, bütün toplum kesimlerinin seferber edileceği ve en geniş mutabakatın aranacağı uzun soluklu bir anayasa yapım süreci içine en kısa zamanda girmeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

TSK, bir dernek mi?

Mümtaz'er Türköne 2008.06.22

Veya, bir siyasî parti mi? Taraf Gazetesi'nin, Genelkurmay'a atfen yayımladığı "Bilgi destek eylem planı" başlıklı "lahika", bütünüyle sivil hayatı askerî hiyerarşiye bağlı olarak tanzim etme amacını taşıyor.

Karşımızda, seçimlere katılmayan ama iktidar mücadelesinde siyasî partilere rakip olan bir siyasî örgüt duruyor. Belgedeki "TSK" vurguları, dış güvenliği sağlamakla görevli bir kuruma değil, bir iktidar odağına ait. Teorik tasnife göre, bir baskı grubu gibi, siyasî rekabeti değişik araçlar kullanarak etkilemeye ve devlet iktidarını biçimlendirmeye çalışan bir dernek; veya propaganda, sivil örgütlerle temas kurma, yandaşlarla işbirliği geliştirme gibi diğer siyasî partilerin kullandığı araçları kullanarak -sadece seçimlere girmeden- iktidarı kullanmayı amaçlayan bir siyasî parti. Her iki durumda da boğazına kadar siyasete bulaşmış bir silahlı güç var karşımızda.

Tablo vahim. Üstelik birkaç açıdan. Birincisi, siyasî hayatın içine bu kadar girmiş bir ordu ile demokratik bir sistemi yaşatamazsınız. İkincisi, işini gücünü bırakıp siyasî hayatı tanzim etme planlarıyla uğraşan bir ordu ile, ülkenin güvenliğini sağlayamazsınız. Üçüncüsü ise, bu kadar geri ve ilkel metodları, elinde silah bulundurma ayrıcalığını kullanarak planlayan ve uygulayan bir kurumun denetimsiz bir şekilde iş görebildiği bir ülkeyi, kıyasıya rekabetin yer aldığı bir dünyada bir milim ileri götüremezsiniz. Kısaca, şayet bu "lahika" doğru ise, her şeyden endişe etmeniz gerekir.

Taraf Gazetesi'nin yayımladığı belgeye karşı, Genelkurmay Başkanlığı'nın açıklaması tatmin edici değil. Çünkü "açıklama", belgenin "sahte" olduğuna dair bir iddiada bulunmuyor; sadece "resmî" niteliği olmadığını ve onaylanmadığını belirtiyor. Belge adı üzerinde bir "lahika" yani "ek". Ciddi bir kurumun yapması gereken şey, kayıtların arkasına saklanarak sorumluluktan kaçmak değil, kapsamlı bir soruşturma açmaktır. Soruşturma iki ihtimalde de gerekli. Belge sahte ise, TSK'ya hakaret bir suç. Savcılığın harekete geçirilmesi lâzım. Şayet gerçekten Genelkurmay bünyesinde birileri yetkileri olmadığı halde böyle planlar hazırlayıp servise sokuyorlarsa, o zaman Genelkurmay'ın soruşturma açması lâzım. En kötüsü, TSK'yı bütünüyle bir siyasî parti halinde kurgulayan bu belge, yüksek komuta kademesinin bilgisi dahilinde ise, o zaman Meclis'in bir soruşturma komisyonu kurması lâzım. Her açıdan ihmal edilmeyecek, yok sayılmayacak bir durum. Her ihtimal önümüzde vahim bir tablonun olduğunu göstermiyor mu?

Askerî Ceza Kanunu ve İç Hizmet Kanunu'na göre, TSK'nın bu belgede sözü edilen faaliyetlerde bulunması aleni bir suç niteliğinde. Önem sırasına göre karşı karşıya olduğumuz tehditler şöyle. Belgede TSK, toplumdan ve devletten ayrıştırılarak bir siyasî görüşün egemen olduğu siyasî bir taraf haline geliyor. Ülkeyi bölen ve kamplara ayıran bir silahlı güç görüntüsünü, her şeyden önce ülkenin güvenliğine vereceği zararı görmek gerekir. Bu belgeyi, ordunun siyaset üzerinde tutulmasının neden çok önemli olduğuna dair bir delil olarak okumak gerekir.

Bu belgenin hayat bulduğu, kapalı kapılar arkasında geliştirilecek ikili ilişkiler, kulisler ve entrikalarla örülü dünyası başlıbaşına bir problem. Bu dünya, Soğuk Savaş döneminin ideolojik savaş tekniklerini kullanıyor. TSK bünyesinde, Soğuk Savaş'tan kalma bir gayrinizamî savaş anlayışının egemenliğini, aradan geçen yirmi uzun yıla rağmen devam ettirdiği görülüyor.

Temel sorun bu ilkel ve geri kafanın hâlâ iş başında olması, ülkeyi de kendisi gibi ilkel ve geri kalmaya mahkûm etmesi. Geriye çağdaş ve medenî bütün ülkelerin yaptığı şeyi yapabilmek kalıyor: Eline silah verdiğiniz gücün, bu silahları kendi bürokratik-kurumsal çıkarı doğrultusunda kullanmasını engellemek için çok sıkı bir denetime tabi tutulması.

Tatminkâr bir cevap bekliyoruz. Ya savcılık soruşturma açmalı, ya Genelkurmay, bu belgenin kaynağı konusunda bizi aydınlatmalı, ya da Meclis duruma el koymalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Laik yaşam tarzı'na uygun nasıl yaşanır?

Mümtaz'er Türköne 2008.06.24

Yüksek Mahkeme, iddianamede yer aldığı şekilde laikliği "yaşam biçimi" olarak tanımlayıp, AK Parti'yi işte bu "yaşam biçimi" olan laikliğe aykırı eylemlerin odağı olmakla mahkûm ederse, laiklik prensibinin itibarını korumak ve yaşamasını sağlamak için tek çaremiz kalıyor:

Laikliği bir "yaşam biçimi" olarak tanımlamaya kalkan Anayasa Mahkemesi'ni kapatmak. Laikliğin çok farklı tanımlarını yapabilir ve bunlar üzerinde verimli tartışmalar yürütebilirsiniz. Ama, farklı yaşam biçimlerini bir arada ve barış içinde yaşatmak için geliştirilmiş ve anayasal düzeyde vazgeçilmez bir devlet düzeni olarak kabul görmüş bu prensibi bir "yaşam biçimi"ne dönüştürüp diğerlerinin karşısına yerleştirirseniz, bütünüyle ortadan kaldırmış olursunuz.

Anayasa Mahkemesi'nde görülmekte olan davanın püf noktası, işte bu "yaşam biçimi" meselesi. Dün bu konuda gazetemizde yer alan değerli siyaset bilimcileri Murat Yılmaz ile Naci Bostancı'nın görüşleri bu yüzden önemli. Laikliği bir "yaşam biçimi" olarak kabul edenlerin, bu yaşam biçimini tanımlamaları lâzım. AK Parti'nin Anayasa Mahkemesi'ne verdiği son cevabında yönelttiği "Laiklik nasıl bir yaşam biçimi olabilir?" sorusu, İddianame'yi de toza çeviren asıl soruydu.

Cahilin cesareti bol olur. Hürriyet'te Mehmet Y. Yılmaz'ın "Laiklik elbette bir yaşam biçimidir" (19.6.2008) savunması, AK Parti'nin neden haklı olduğunu da gösteriyor. Bazı kavramları ne kadar eğip bükseniz de asıl anlamını yok edemezsiniz. "Yaşam biçimi" de böyle. Sözlüklerde bu deyim AK Parti'nin mahkemeye verdiği cevapta yer aldığı şekilde gündelik alışkanlıkları, tüketim kalıplarını ve bunların arkasında yer alan yaşam tercihlerini ifade eder. Yılmaz, yalan-yanlış, kafasında eski Marksist jargondan kalan kırıntılarla bir "üst yapı" tanımı yapıyor: "'Yaşam biçimi' dediğimiz şey, herhangi bir toplumda, tarihin herhangi bir döneminde, üretim ilişkilerinin çerçevelediği ve insan ilişkilerine hakim olan hukuk, ahlâk, gelenekler bütünüdür." Olsun, buna da razıyız. Şimdi Yılmaz'ın, bu tanıma göre bize, bir yaşam biçimi olarak benimseyeceğimiz "laik ahlâk"ın dayandığı esasları ve "laik gelenekler"i sıralaması gerekmiyor mu? "Laik ahlâk nedir?", "Laik gelenekler nelerdir?" sorusuna cevap istiyoruz.

Şu cümle ise cahil cesaretinin ilerisine geçip cahil zorbalığını yansıtıyor: "Eğer bireylerin veya insan gruplarının birbirleriyle ilişkisinde din belirleyici ise o düzene de laik denilemez." "Belirleyicilik" ölçüsü, cümleyi karıştırıyor ama yine de bireyler arası ilişkilere müdahale eden bir zorbalık, laiklik diye tanımlanıyor. Benim vereceğim cevap basit: "Sana ne kardeşim". Benim başka bireylerle ilişkilerim seni de devleti de ilgilendirmez. Üstelik bu zorbalık karşısında bir de, benim dinî inançlarımı yaşayacağım bir alan kalıyor mu? Laikliğin neden bir "yaşam biçimi" olamayacağını aslında M. Y. Yılmaz bize göstermiş olmuyor mu?

"Laik yaşam biçimi" tanımlamasına en parlak yorumu, Nur Çintay A. Radikal'deki köşesinde (21.6.2008) yaptı. Son zamanlarda okuduğum nefis yazılardan biri. Üstad Ahmet Turan Alkan'ın bile şapka çıkartacağı cinsten. Saçmalık koskoca Mahkeme'nin kapısından içeri girip itibar görünce, ironi en çarpıcı muhakeme tarzı oluyor. Yazı şöyle başlıyor: "Geçen gün içi dondurmali bir top irmik helvası yerken aniden endişelendim: Bu tatlı, laik yaşam tarzına uyuyor muydu? Helva, ölümlerin ardından da kavrulur, sadece dualarda, mevlitlerde değil, kandillerde filan da yapıldı. Laik yaşam tarzı açısından netameli geldi..." Nur Çintay A.'nın her alkollü içkinin "laik" sayılamayacağı tezi, laikliği bir "yaşam biçimi" olarak tanımlamaktan çok daha fazla ciddiye alınmalı: "En laik içki hangisi? Evvela şarapmış gibi görünüyor ama burada ciddi ironi var. İslamî kesimden pek çok kişi artık kokteyllerde su değil, kadehte vişne suyu içiyor! Dolayısıyla vişne artık laikliğe aykırı bir meyve olmakla

kalmıyor, şarabın imajını da tehlikeye sokuyor. Beyaz şarabın da elma suyuyla replase edilme ihtimaline karşılık, galiba laiklikte birinci artık 'acaba' ihtimalini sıfırlayan rakı oluyor."

Okumayanlara, hararetle tavsiye edeceğim bir yazı. Özellikle Anayasa Mahkemesi üyelerine...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Travma

Mümtaz'er Türköne 2008.06.26

"Travma", tıp terminolojisine ait. Dışarıdan gelen bir etki ile vücutta meydana gelen tahribatı, yani bildiğimiz yaralanmaları ifade ediyor. Dengir Mir Mehmet Fırat'ın New York Times'ta yer alan ve tartışılan sözlerinde geçen travma ise, fizikî değil insan, daha doğrusu toplum zihnindeki kalıcı psikolojik tahribatı anlatıyor.

Fırat, Cumhuriyet devrimlerinin toplumu "travmatize" ettiğini (muhtemelen Türkçesi "travmaya yol açtığı" şeklindedir) söylemiş. Bildiğimiz psikolojik travma: Bireyin veya toplumun hayatını tehdit eden ve derin izler bırakan bir olaydan sonra başlayan kaygı belirtileri, ürkeklik, korku tepkileri; kısaca ruh sağlığındaki bozukluklar. Cumhuriyet devrimleri toplumun ruh sağlığını gerçekten bozdu mu?

Dengir Mir Mehmet Fırat, entelektüel birikimi yüksek, güven telkin eden saygın bir politikacı. Önü ve arkası dikkate alınmadığı için sözlerinin yanlış yorumlandığını söylüyor. Belli ki Fırat, bugün yaşadıklarımızı açıklamak için bir tarih muhasebesi yapmış. Üstelik kuraldır: Her devrim "travma" yaratır. Soracağımız sadece şu sorudur: "Ödediğimiz bedele değdi mi?" Ben, bu "travma" sözünden ziyade, gösterilen "travmatik tepkiler"ın üzerinde durulması gerektiğini düşünüyorum.

Dünya Klasikleri arasına benim favorim olan Saint Exupéry'nin "Küçük Prens"inde, tam da Fırat'ın bahsettiği "kıyafet devrimi"ne dair ironik bir anekdot vardır. Bir Türk bilim adamı, Küçük Prens'in yaşadığı gezegeni ilk keşfeden kişidir. Uluslararası Astronomi toplantısında bu keşfini açıklar. Başındaki festen dolayı onu kimse dinlemez. Sonra "dediği dedik" bir Türk önderi çıkar ve fesi çıkartıp şapkayı giydirir. Artık Türk bilginine herkes saygı göstermektedir. Exupéry, Avrupa'yı ve şekilciliği eleştirmektedir. Ama "Küçük Prens"ın bu kısmı, yakın zamana kadar Türkçe tercümelerde yer alamamıştır. Travmatik olan, bu anekdottan rahatsızlık duymak değil midir?

Bizler büyük travmaların toplumuyuz. Bu travmaların başında savaşlar ve muhaceret gelir. En yakınından başlayalım. 1864'te başlayan Çerkes göçü, nesiller boyu devam eden bir travmaya yol açmıştır. 93 Harbi sonrasında, İstanbul'a akın eden Balkan muhacirleri yürek yakan bir hikâyedir. Hele Balkan Savaşları'nda katliama uğrayan ve yaşadıkları topraklardan sürülenlerin yaraları birkaç nesilde bile kapanmamıştır. Cumhuriyet'i kuran kadrolar bu travmaları kendi bireysel hayatlarında en ağır şekilde yaşayanlardan meydana gelmiştir. Cumhuriyet'in giriştiği reform hamlelerinin ve devrimlerin arkasında, her şeyini kaybetmiş, son bir hamle ile kalanı kurtarmış bir neslin gece rüyalarına giren kâbuslar durmaktadır. Bu yüzden Cumhuriyet'in ulus-devlet formunda inşa edilmesi doğru ve yerinde bir tercihtir. O berbat kâbuslardan kurtulmak için ulus yaratma teşebbüsleri ve bunun için toplumu silkeleyen, sarsan devrimler de o travmaların sonucu olarak yorumlanmalıdır.

Toplum bu devrimlerle sarsıldı, sonra mecrainı buldu ve kendini demokrasi içinde ifade etti. Üstelik bu sağlıklı bünyeyi, medenî bütün ölçüleri yerle bir eden askerî darbelere rağmen sürdürdü. Ama Cumhuriyet Devrimleri, asıl bürokratik seçkin azınlık üzerinde bir travma yaratmış görünüyor. Atatürk Devrimleri somut prensipler

olarak, Anayasa'nın 174. maddesinde sekiz kanun olarak sıralanıyor. Oturup bu kanunlara kimlerin uymadığına bakalım.

"Paşa" unvanı, askerlik mesleğini ataerkil bir otorite kaynağı olmaktan çıkartmak için yasaklanmıştı. 2590 sayılı devrim kanununa aykırı biçimde, bu unvanı bugün en çok kimler kullanıyor? Cumhuriyet'in savaş açtığı hurafeler arasında falcılık da vardı. 677 sayılı devrim kanununa aykırı olarak falcılara taşınanlar, astrolojiye inananlar ve gaipen haber almaya çalışanlar kimler?

Tarih kendi hükmünü veriyor. Türkiye tercihini doğru yaptı. Büyük mucizeler gerçekleştirdi. Devrimlerin kendisini değil, bu devrimleri bir istismar aracı olarak kullananlara bakalım. Atatürk devrimlerini iktidarı gaspetmek, dikta yönetiminin gerekçesi olarak kullanmak isteyenlerin yol açtığı travma, Cumhuriyet tarihi boyunca karşılaştığımız en büyük travmalar dizisi olmadı mı? Cumhuriyet Devrimleri'ne kimsenin itirazı yok. Ama her günümüz askerî vesayet haberleri ile, bizi kilitleyen darbe korkularıyla geçmiyor mu? İçinde yol aldığımız darbe sürecine rağmen, bir toplumun, "ne zaman darbe olacak" endişesi ile yaşamasından daha büyük travma olabilir mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Dağlıca baskını'nın gösterdiği zaaf

Mümtaz'er Türköne 2008.06.27

Taraf gazetesinin, belgesini yayınlayarak gündeme getirdiği iddia tek kelimeyle dehşet verici bir skandal. Belge, 21 Ekim 2008'de vuku bulan ve 13 askerimizin şehit olmasına yol açan Dağlıca baskınının dokuz gün öncesinden Genelkurmayca bütün detaylarıyla bilindiğini gösteriyor.

Aklınıza gelebilecek bütün detaylar: Baskının hangi istikametten geleceği, istihbaratını kimin aldığı, baskında hangi PKK militanlarının görev alacağı ve tam olarak ne zaman gerçekleşeceği Van Jandarma Asayiş Komutanlığı tarafından ilgili ve yetkili bütün birimlere duyuruluyor. Bu istihbaratın doğal sonucu, baskına gelenlerin basılması gerekir. Tersine 13 askerimiz, herkesin önceden bildiği bu baskın sonucunda göz göre göre ölüme gidiyor.

Hemen sormamız gereken soru şu: Bu olay, Türk Silahlı Kuvvetleri içinde meydana gelen istisnaî bir olay mı; yoksa bünyesel bir zaafa mı işaret ediyor. Yani, bir tabur komutanının görevini ihmalinden mi kaynaklanıyor; yoksa Ordu'nun iç yapısındaki eş güdüm, komuta ve iletişim sorunlarına mı işaret ediyor? Kısaca bu skandal bireysel bir ihmalin eseri mi; yoksa örgütsel ve yapısal bir zaafı mı gösteriyor?

Terörle mücadele konusunda, emekli askerlerin sonradan giriştiği özeleştiriler, günümüzde de yanlış giden bazı şeylerin işareti olarak görülebilir. Genelkurmay Başkanı ve Kara Kuvvetleri Komutanı'nın önceki yıl, Eğirdir Dağ Komando Birliği'ni denetlemeleri esnasında söyledikleri sözler mevcut yapıya ilişkin bir eleştiri olarak yorumlanmıştı. Eğitimi yeterli olmayan er ve yedek subayların terörle mücadelede görev almalarının yanlışlığı tartışılmıştı. Nihayet Güneydoğu'da görev yapan komando birliklerinin profesyonel askerlerden oluşturulması kararı, acaba ne kadar geç alınmış bir karardı?

Sorun sadece terörle mücadele sorunu değil. Dış güvenliğimizden sorumlu TSK'nın ciddi bir iç güvenlik ve denetim sorunu olduğunu gösteren işaretler çoğalıyor. Kirli çamaşırlar bir bir ortaya dökülüyor. Bizler sadece, siyasî değeri olan gizli belgeleri okuyoruz. Ya ordunun kendi aslî görevlerine dair belge ve bilgiler ne durumda? Türkiye Cumhuriyeti'nin demokrasiden önce bir savunma sorunu ile karşı karşıya olduğu doğru mu?

Ordular, üstlendikleri sorumlulukları bürokratik bir örgütlenme içinde yerine getirirler. Kırtasiyecilik ve verimsizlik anlamındaki bürokrasinin en ileri düzeye çıktığı kurumlar, askerî kurumlardır. Parkinson'un bürokratik örgütlenmelerin akıl dışı yapısını ele aldığı ironik kitabı, Parkinson Kanunu, ABD Deniz Kuvvetleri üzerine yapılan ciddi araştırmalara dayanmaktadır. Bürokratik örgütlenmeler değişmeye dirençlidir. Bu yüzden bütün örgütsel değişimler, dışarıdan gelen baskılarla gerçekleşir. Türkiye'nin önemli gündem maddelerinden birinin "Dış Güvenlik Reformu" olması gerekiyor. Ordumuz hâlâ, Soğuk Savaş yıllarına özgü hiyerarşik ve uzmanlığa dayalı örgütlenmeyi sürdürüyor. Dünya orduları uzun zaman önce operatif yapılanmaya geçmiş durumdalar. Genelkurmay bünyesinde bu yapısal değişimin hazırlıkları, uzun zamandır yapılıyor; ancak bir türlü gerçekleşmiyor.

Siyaset üzerindeki askerî vesayetin, ordunun aslî sorumlulukları üzerindeki tahripkar etkisi üzerinde de durulmalı. Toplum ve siyaseti tanzim etmeyi aslî görevi addeden bir ordunun savaşma kapasitesi ve toplumun savunma refleksi üzerinde olumsuz bir etkisi olması kaçınılmaz. Soğuk Savaş döneminden kalma, gayri nizamî savaş yapılanmasını, siyasî hayatı tanzim etmek için kullanmayı sürdüren bir ordunun, dış güvenlikle ilgili aslî sorumlulukları konusunda açık vermesi kaçınılmaz.

Dağlıca baskını için gündeme getirilen iddiaların sadece iç soruşturma ile geçiştirilmemesi, TBMM Millî Savunma Komisyonu'nun da konuyu ele alması lâzım. Ordu üzerindeki demokratik-parlamenter denetimin, sadece demokrasinin korunması amacı taşımadığını görmeliyiz. Dış denetim, askerlik gibi mutlaka hesap ve kitaba dayanması gereken bir alanı, mantıklı bir zeminde tutmak için de gerekli.

Ordumuz elbette kahraman; ama örgütsel yapısında zaaf işaretleri görülmüyor mu?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kalemle yaşayanlar

Mümtaz'er Türköne 2008.06.29

Yarı final maçında, Almanya karşısında kaybederken, Çek ve Hırvatların durumuna düşmüştük. Birkaç spor yazarı edebî bir karşılaştırma yaptı, sonra bu karşılaştırma anonimleşti. Hürriyet'te Mehmet Y. Yılmaz'ın maçı yorumladığı yazısının başlığı da buydu: "Kılıçla yaşadık, kılıçla öldük". Yazı şöyle başlıyordu: "Türkiye-Almanya maçını en iyi özetleyecek şeyin, eski bir atasözü olduğunu düşündüm maçtan çıkarken: Kılıçla yaşayan, kılıçla ölür!"

Mehmet Y. Yılmaz yanılıyor; bu söz bir atasözü değil. İncil'den alınma. Matta İncili (26:52)'nde geçiyor. Orijinali: "Her kim kılıç çeker ise kılıç ile ölecek." Shakespeare'in Hamlet'inde ise bu söz yaygın kullanıldığı şekilde geçer. Polonius'u öldüren Hamlet, Laertes tarafından öldürülür "Kılıçla yaşayan kılıçla ölür" sözü, bu şiddet yüklü sahnelerde "kissadan hisse" olarak geçer. Anlamı açık: Hayatını, şiddet uygulayarak sürdürenler, şiddete uğrarlar. Kılıcı ve kılıçla yaşamayı, yani şiddeti kınayan bir bakış vardır bu sözde. Şiddet yasağının ikna edici gerekçesi.

Bu söz Batı'da, gündelik hayatın içine ve edebiyata nüfûz etmiş Hristiyan kültürüne dair bir işarettir. Bugünün Batı kültürünün bileşenlerine ayrıldığı zaman üç ana sütun üzerinde yükseldiği görülür. Bunlardan ilki Antik Yunan Düşüncesi'dir. İkinci sütun Roma'dır. Avrupa için sonuncu kaynak Hristiyanlıktır. Ortalama bir Batılının kafasında, -dindar veya ateist olsun fark etmez- Hristiyanlığın kavramları, metaforları ve teolojik kurguları vardır. Hayata bunlarla bakar, bunlarla algılar ve düşünür.

Bir Avrupalı, mafya liderlerinden biri cinayete kurban gittiği zaman, Matta İncili'nden alınma bu söz ile durumu özetler. Ama hiç kimsenin aklından, bir futbol müsabakasında yenilen takımın, önceki maçları ile karşılaştırma yaparak, yenen gollerin zaman aralığına bakarak benzerlik kurmak için bu metaforu kullanmak geçmez. Çünkü bu söz anlatılan olay için "Dam üstünde saksakağan" kabilinden bir sözdür. "Kılıç ile yaşayan, kılıçla ölür" sözü, "Rüzgâr eken, fırtına biçer" demektir. Türkiye'nin oynadığı maçın hiç bu benzetmelerle alâkası var mıydı?

Sıkıntımız, Batı'dan alınan, taklit edilen, vazgeçilmez addedilen prensipler karşısında benzer yabancılığı ve cehaleti yaşayanlardan kaynaklanıyor. Laiklik tartışmalarının arkasında da aynı cehalet duruyor. Laikliğin önemli bir prensip olduğunu öğrendik. Yarı aydınlar için "önemli" olan "her şey" olmalıydı. Laiklik prensibini amacından uzaklaştırarak bir ideolojiye ve "yaşam biçimi"ne dönüştürenlerin aynı kişiler olması tesadüf değil. Aytunç Altındal, AK Parti'nin cevabında "laikliğin yaşam biçimi olamayacağı" itirazının kapatma için yeterli olacağını söylüyor. O zaman laikliği "her şey" zannedenin, oturup "laik yaşam biçimi"ni tarif etmesi gerekmez mi? Nerede şu "laik yaşam biçimi"ni tarif etmeye cesaret edecek babayiğit?

Örnek alınan Batı konusundaki cehaletin bir de kendi toplumumuzda karşılığı var. Hristiyan kültürünü, sırf Batı'ya özgü olduğu için yalan yanlış bilenler, kendi toplumlarına ve kendi toplumlarının inançlarına bütünüyle yabancılar. Eleştiren bir okuyucu hatırlattı. "Şu Çılgın Türkler"de, Kurtuluş Savaşı sırasında Ege'de geçen bir anekdot var. Yunan işgal gücü Müslümanların ibadetine yardımcı oluyor. Cuma namazında halk akın akın koşup Yunan himayesi altında namaz kılıyor. Turgut Özakman böylelikle dindarlığın nasıl yabancı işgali ile uyum sağlayabileceğini anlatmış oluyor. Bugünün dindarlığının da böylece, emperyalizmle işbirliğine açık olduğunu gösteriyor. Öyle mi? Toplumun asgari ölçüde tanıyan, toplumun dini hakkında namaz hocası ölçeğinde bilgi sahibi olan bir yabancı bile, bu hakareti Müslümanlara yapamaz. İncil'de geçen bir sözü atasözü zannedenler affedilebilir; ama düşman işgali altında cuma namazı kılınamayacağını bilmeyenlerin, bu toplumun savunma reflekslerine dair en küçük bir fikre bile sahip olamayacağı aşikâr değil mi? Şu bakış daha doğru değil mi? Bu ülke biraz da düşman çizmesi altında cuma kılınmadığı için hâlâ bağımsız ve hür.

Kalemi kılıç gibi şiddet üretmek için kullananlara, kavrayamadıkları Hristiyan Batı kültüründen ilham alarak söylenecek tek söz kalıyor: "Kalemle yaşayan kalemle ölür."

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

15 yıl sonra Madımak

Mümtaz'er Türköne 2008.07.01

Yarın bir facianın 15. yıldönümü. 2 Temmuz 1993 yılında, Sivas'ta 37 kişi hayatını kaybetti. O gün şehirde Pir Sultan Abdal şenlikleri vardı.

Bu şenlikler vesilesiyle şehre tanınmış Alevî aydınlar ve sanatçılar davet edilmişti. Pir Sultan Abdal'ın açılışı yapılan heykelinin tahribi ile başlayan olaylar, kısa zamanda kitlesel bir şiddete dönüştü. Kontrolden çıkan bu şiddet, misafirlerin kaldığı Madımak Oteli'nin perdelerinin tutuşturulması ile bir katliamla sonuçlandı. Aralarında Asım Bezirci, Nesimi Çimen, Muhlis Akarsu, Metin Altıok ve Hasret Gültekin gibi tanınmış isimlerin

de bulunduğu, şenlikler için şehre gelmiş 33 davetlinin içinde yer aldığı toplam 37 kişi, bu otelde çıkan yangında dumandan boğularak veya yanarak hayatlarını kaybetti.

Bu olay, daha önceki benzerleri olan Kahramanmaraş ve Çorum gibi, hafızalarımıza mezhep çatışması olarak kazınan üzücü olayların sonuncusu. Önceki olaylarda da çok sayıda Alevî vatandaşımız, kontrolden çıkmış bir vahşetin sonucunda hayatlarını kaybettiler. Sadece Alevî inancına mensup oldukları için masum insanlar katledildiler. Hayrettin Karaman Hoca, önceki gün Yeni şafak'ta bu konuda herkesin okuması gereken bir yazı kaleme aldı. "Madımak Oteli faciası" ve benzeri olayların "ibret vesilesi" olarak hatırlanması uyarısında bulundu.

Hayrettin Karaman Hoca'nın uyarısı çok yerinde. 15 yıl önce Madımak Oteli'nde hayatlarını kaybedenlerin hatırası, sadece Alevîlerin acısı olmamalı. Farklı saikler ve endişelerle tam karşı kutupta yer alanlar da, insan olan hiçbir Allah kuluna yakışmayacak bu vahşetin muhasebesine ve sebeplerine eğilmeli. Dersler çıkartmalı. Çıkarttığı dersleri yeni nesillere aktarmalı.

Alevîlik Türkiye'nin bir gerçeği. Bu gerçek dinî olmaktan öte hem sosyal, hem de siyasî bir gerçek. İçine kapalı, geleneksel ilişkileri kuvvetli bütün toplumlarda olduğu gibi yüzyıllar boyunca toplum içinde yakın ve somut düşman arayışı Alevî-Sünnî gerginliğine dönüşmüş. İnançların, inanç pratiklerinin çok ötesinde, geleneksel toplumlara özgü yabancı düşmanlığının, toplumsal kutuplaşmanın eksenini bu ayırımı dayanmış. Bilinen hikâye: "Biz"in olabilmesi için "onlar"ın olması gerekir. Kapalı toplumlar "onlar"ı da icat edilmiş, abartılmış düşmanlar olarak "biz"i sağlama almaya, sürdürmeye hizmet eder.

Alevîlik, aynı zamanda siyasî bir gerçeklik. Siyasî partiler düzeninin bir türlü klasik kalıpların ötesine geçemeyişinde, hatta içinde yüzdüğümüz anayasal tartışmaların içinde elle tutulur ölçülerde Alevî-Sünnî gerginliği var. Laikliğin bir siyasî prensip olarak (hukukî olmaktan önce) taşıdığı öncelikte bile bu gerginliğin önemli bir payı var. Alevîler laikliği anayasal bir prensip olmaktan öte, kendilerini Sünnî çoğunluğa karşı koruyan en hayati savunma aracı olarak görüyorlar. Kahramanmaraş, Çorum ve Sivas gibi trajedilerden sonra Alevîlerin hafızalarına yerleşen korku ve endişeleri Alevî olmayanların da anlamaları lâzım.

Madımak Oteli yangını, bu korku ve endişelerin somut bir delili olarak hafızalarda duruyor. Tıpkı Kahramanmaraş ve Çorum gibi.

Alevî-Sünnî kutuplaşmasını yumuşatmak isteyenlerin, sorunun kaynağında iki tarafın inancının veya inanç pratiklerinin olmadığını fark etmeleri lâzım. Bu yüzden inançlar üzerinden bulunacak çözümlerin fazla bir değeri ve anlamı yok. Alevîler, Aleviliğin bir kimlik ve kültür olduğunu söylerken, aslında bu gerçeğe işaret ediyorlar. Karşı taraf ise, Aleviliğin İslâm dairesi içinde yer aldığını ısrarla ileri sürerken, Alevî kimliği ve kültürünün oynadığı hayati rolü göz ardı ediyor.

Alevî-Sünnî gerginliğinin yumuşatılması, iki kanadın medenî ölçülerde ortak paydalarını çoğaltması sadece din ve inanç özgürlüğü alanında bir ilerleme değil; aynı zamanda demokrasinin de kökleşmesi ve yerleşmesi ile sonuçlanacak. Ortallığı yumuşatma sorumluluğu ise öncelikli olarak çoğunluğun görevi olmalı. Alevîler kendilerini Sünnî çoğunluk karşısında güven ve huzur içinde hissetmeli.

Bu güven ve huzur ortamına katkıda bulunmak için, hepimize düşen görev, 15 yıl önce Madımak Oteli yangınında hayatını kaybedenleri saygıyla anmak olmalı. Madımak "ibretlik bir olay" olarak hatırlanmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İllegal bir siyasî parti olarak Ergenekon

Karşımızda, bu dünyaya ve Türkiye'ye ait olmayan bir "yaratık" duruyor. Tarif edilmesi ve tanımlanması alıştığımız standartların dışında. Çoğumuz, uyanırken bile sürekli gördüğümüz kâbusa benzeterek "darbe" tehdidini öne çıkartıyoruz.

Tehlike darbeden bile daha ciddi... Ergenekon, bir siyasî parti. Neden? Çünkü devlet iktidarını ele geçirme veya kontrol altına alma amacını taşıyor. Komünist ve faşist partiler gibi illegal yapı ve yöntemler kullanıyor. Gizlilik içinde iş görüyor. Paramiliter bir örgüt, ancak militer yapı merkezde yer aldığına göre faşist gizli partilerin hiyerarşik ve otoriter yapısına daha yakın. İçinde şiddet usullerini kullanacak niteliğe uygun aparatlar bulunuyor. Peki bu siyasî partinin ilham kaynağı neresi?

Bu siyasî partinin ilham kaynağı, Soğuk Savaş dönemine özgü gayrınizamî savaş örgütleri. NATO savunma anlayışı çerçevesinde bütün Avrupa ülkelerinde kurulan bu örgütlerin amacı ideolojik savaşı yürütmektir. Geniş bir sivil örgütlenme ağına ihtiyaç duyuyordu. Kitlel şiddet yöntemi, tıpkı Marksist-Leninist silahlı propaganda örgütlerinin kullandığı gibi, bir savaş yöntemi olarak bu örgütler tarafından benimsendi. Türk ordusu içinde özel harp teknikleri kısa zamanda siyasî iktidarlara müdahale etmenin ve siyaseti düzenlemenin bir aracına dönüştü. 12 Eylül darbesinin meşruiyetini sağlama almak için, bu örgüt aracılığıyla şiddet ortamına kritik destekler verildiği bugün artık yeteri kadar biliniyor.

Soğuk Savaş, yani bu gayrınizamî savaş örgütlerinin dayanağı olan ideolojik savaş sona erdi. Bu örgütler bütün demokratik ülkelerde dağıtıldı, faaliyetleri soruşturma konusu yapıldı. Türkiye'de ise bu örgüt, siyasete müdahalenin, siyasî dengeleri etkilemenin aracı olarak taşıdığı değer yüzünden muhafaza edildi. Zamanla yapısı değişti. 28 Şubat sürecinde bu örgütün kamuoyunu oluşturma amacı taşıyan operasyonlarda kullanıldığı aşikar. Geçtiğimiz günlerde Genelkurmay'ın iki kere basın açıklaması yayımlayarak yalanladığı "Bilgi Destek Planı" başlıklı "Lahika 1" in, 28 Şubat Süreci'nde, Çevik Bir imzalı "Batı konsepti" ile neredeyse bire bir uyması, gözlerden kaçtı. Sivil hayata yönelik her tanzim teşebbüsünün, gayrınizamî savaş anlayışı içinde yer alması kaçınılmaz.

Türkiye'de artık fiilî bir askerî darbe ihtimali yok. Neden? Çünkü darbeye yönetilebilecek bir ülke artık kalmadı. Bunun yerine demokratik hayatı kontrol altına alacak araçları, bir savaş mantığı içinde düzenleme fikri eski güçlerini sürdürme hayali kuranlara cazip geliyor. Gayrınizamî savaş yöntemleri ile toplumu ve siyaseti bir hiyerarşiye bağlama fikri, Ergenekon yapılanmasının temel hareket noktasını oluşturuyor. Medya, sivil toplum, yargı, üniversiteler ve hatta ekonomi üzerinde bütün araçların seferber edildiği bir kontrol kurulması amaçlanıyor. Atatürkçülüğün üçüncü dünya solculuğu versiyonu, laikliğin inadına demokrat olmayan militan bir yorumu, dünyada olup biten her şeyi komplo olarak niteleyen anti-küreselleşmecî bir ulusalcılık bu kontrolün ideolojik dayanaklarını oluşturuyor. Türkiye'de geleneksel bürokratik solculuğun iktidar şansının fiilen olmaması, muhafazakâr merkez partilerin etki menzili dışında kalanlar için bu örgütlenmeyi bilinçsizce de olsa bir cazibe merkezine dönüştürüyor. Savcılığın yürüttüğü soruşturmaya karşı kampanya yürütenlerin çıkarttığı sesler, bu illegal siyasî partiye kitle desteği hakkında fikir veriyor.

Ülkeyi, gayrınizamî savaş yöntemleri ile kontrol altında tutma projesi ilkel ve kaba bir fikir. Kendi halkına karşı gayrınizamî savaş yürüten ve üstelik devlet içinden güç alan bir örgüt, hiçbir dış düşmanın veremeyeceği zararı bu ülkeye verebilir. Ayrıca Ergenekon örgütünün birkaç eylem sonrasında tel tel dökülmesi ve dünyaya rezil olması bile, bu projenin ne kadar ham bir hayal olduğunu göstermeye kâfi.

Türk devletinin bekası, milletin saadeti ve ülkenin güvenliği için bu örgütün deşifre edilerek tasfiye edilmesi şart.

Ergenekon'un kirli ideolojisinin müşterileri

Mümtaz'er Türköne 2008.07.04

CHP lideri Baykal, Ergenekon operasyonunun son dalgasını "muhalefetin genel tasfiyesi" olarak nitelendiriyor. Bu söz aslında bir "üzerine alınma"; ama bir gerçekliği de dışa vuruyor..

Ergenekon'un kirli ideolojisi CHP'yi ve CHP'lileri de hedef müşteri kitlesi olarak görüyor. Ergenekon ile CHP arasında ideolojik düzeyde organik bir bağ var. Bu bağı PKK ile DTP arasındaki bağı ideolojik yönüne benzetmek mümkün. Ergenekon da PKK gibi şiddet yöntemlerini benimseyen siyasî bir örgüt. PKK adı üzerinde bir parti, Stalinist yöntemlere göre oluşmuş bir örgüt yapısı ve şiddetin baştacı edildiği bir iş görme biçimi var. Şiddet yöntemleri kullanan bu siyasî örgütün, Siyasî Partiler Kanunu'na göre faaliyette bulunan legal bir temsilcisi var. Ergenekon da gayrinizamî savaş yöntemleri yani şiddet kullanarak devleti ele geçirmeye çalışan siyasî bir örgüt. Gizli faşist partilere benzeyen bir örgüt yapısı ve şiddete dayanan bir faaliyet tarzı var. Ulusalçılık adı verilen ideoloji ile kendini ifade ediyor ve bu ideoloji aracılığıyla kitle desteği elde etmeye çalışıyor. Genel Başkanı cezaevinde olan İşçi Partisi gibi, organik uzantısı olan siyasî partilerin yanında, CHP'nin ve CHP'lilerin siyasî dünyası ve endişeleri ile çok geniş bir ortak paydaya sahip görünüyor. Ancak ortada yaman bir çelişki var. Ergenekon terör örgütünün uygulayacağı şiddetin hedefi yine bu kitleler. Dünkü gazetelerde, emekli Orgeneral Eruygur'un ofisinde ele geçtiği ileri sürülen bir "kaos planı" yayımlandı. Bu plan darbe şartlarını hazırlamak için kitlesel şiddet yoluyla toplumda kaos ve korku yaratmayı amaçlıyor. Yöntem tipik bir gayrinizamî savaş yöntemi. Türkiye'de defalarca uygulandı. 12 Mart öncesinde 9 Martçıların yaydığı şiddet, tam da böyle bir şiddet idi. 70'li yıllarda, toplumu dehşete düşüren birçok suikast ve katliamın arkasında provokasyon olduğu anlaşıldı. Yöntem basit: Kitlesel desteğin sağlanacağı toplumsal kesimin endişelerini, korkularını artıracak şiddet eylemleri tezgâhlaniyor. Kitleler, doğrudan bu örgüt eliyle şiddete maruz kalıyor. Sonra aynı örgüt, aynı kitleleri koruma adına harekete geçiyor. Bu mekanizmaya, şiddetin kitleleri ikna edecek propaganda aracı olarak kullanılması deniyor. Marksist-Leninist örgütlerin "silahlı propagandası" ile kontrgerillanın "psikolojik savaş"ı içinde aynı yöntem ağırlıklı bir yer tutuyor.

Danıştay baskını ile Ergenekon terör örgütü arasındaki ilişki, bu yöntemin bilinen en yakın örneği. 70'li ve 80'li yıllarda CHP çizgisine yakın önemli kişilerin uğradığı ve failleri hâlâ yakalanmamış olan suikastlar zincirinin, gayrinizamî savaş kayıpları olduğuna dair güçlü bir kanaat var. Özetlersek, karşımızda bir terör örgütü var. Ben bu terör örgütüne, illegal siyasî parti diyorum. Bu terör örgütünün dayandığı bir ideoloji var. Bu ideolojin müşteri kesimi, aynı zamanda bu terör örgütünün şiddetine maruz kalma potansiyeli taşıyor. En büyük risk grubu ise ulusalçılığa sıcak bakan CHP'liler. O zaman başta Deniz Baykal olmak üzere CHP'lilerin hemen uyanması ve tedbir alması lâzım. Ergenekon terör örgütü, CHP ile aynı ideolojiyi paylaşıyor görünüyor; ama CHP'yi hedef alıyor. Bu terör örgütünün etkisiz hale getirilmesi, öncelikle CHP'lilerin can güvenliğini ilgilendiriyor.

CHP'ye gönül veren kitlelerin iktidar umutları yok. Bu yüzden ulusalçı dozda bir askerî darbeye gönüllü veya kerhen sıcak bakan CHP'liler var. Ergenekon terör örgütünün beslendiği kesim de, umudunu darbeye bağlayanlardan meydana geliyor. CHP'liler adına önce bir yanlış düzeltelim. Ergenekon, faşist bir siyasî örgüt. Salt iktidar peşinde olan ve güce tapan bir dünyada yaşıyor. Ulusalçılık ve bunun içindeki laiklik gibi hassasiyetler ve anti-emperyalist jargon bu örgütün sadece kitle desteği kazanmak maksadıyla dayandığı referanslar. CHP'nin kendi kimliklerini bu faşist eğilimlerden arındırmaları, aslında CHP için de gerekli.

Ergenekon, öncelikle CHP'yi tehdit ediyor. CHP'nin tıpkı Ergenekon destanında olduğu gibi, bu dar vadiden çıkış yolunu bulup, geniş bir alana yayılması lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Barışı ve geleceği birlikte aramak'

Mümtaz'er Türköne 2008.07.06

"Barışı ve geleceği birlikte aramak" başlığında kilit kelime "birlik". "Birlikte konuşmadan, birlikte tartışmadan, birlikte fikirler üretmeden Kürt sorununda ilerleme kaydetmek imkansız.

Abant Platformu'nun bu yılki gündemini, bu başlık altında Kürt sorunu oluşturdu. Türkiye'nin fırtınalar koparan gündemleri arasında bu soruna yer açılabilmesi için uzun vadeli düşünen bir ortak akla ihtiyaç var. "Abant ruhu" bu akli temsil ediyor.

Türkiye, ürettiği sahte gündemlerin peşine takılıp zaman ve enerji tüketirken gerçek sorunlarına çözüm bulma şansını da kaybediyor. Kürt sorunu yok farz edilerek, görmezden gelinerek yok edilecek bir sorun değil. Geçen zaman, kalıcı bir çözümün aleyhine işliyor; çünkü sorun ertelendikçe büyüyor. Kürtleri yok saymakla Kürt sorununu yok saymak veya görmezden gelmek arasında sonuçları itibarıyla önemli bir fark yok.

Abant toplantısına yapıcı ve ılımlı bir hava hakim oldu. Sorun etnik bir sorun olunca empati çok önemli. Başka bakış açılarını öğrenmek önünüzde yeni pencereler açıyor. Üstelik yaşanmış her biri başlı başına bir trajedi olan binlerce acı duruyor geride. Bu yüzden çözümlerin önyargılara kurban edilmesi, söylenenlerin yanlış anlaşılması son derece doğal. Meselenin özüne nüfûz etmek için karşınızda duran yığınla engeli aşmanız gerekiyor. Engellerin en başında da konuşma usulü ve adabına dair sorunlar duruyor. Usul sorunları çözülmeden esas sorunun ele alınması ve mesafe kat edilmesi zor. Toplantıda ifade edilen itirazlardan biri, bu usul sorunlarının envaî çeşidi hakkında fikir veriyor: Kürtler şikayet ediyor, Türkler de dinliyor. "Biz" ve "onlar" ayırımı peşinen kabul ettikten sonra, su sızdırmaz iki ayrı dünyanın inşasına giriliyor. "Kürtler" ve "Türkler" ayırımı üzerine inşa edilen siyasetlerin çözüm üretme şansı yok. İki ayrı toplumu temsil ediyorsanız fikir değil, diplomatik ilişki geliştirebilirsiniz. Kürt sorununun bir Türkiye sorunu olduğu konusunda bir mutabakata ihtiyaç var.

Gözlediğim iki farklı kutup var. Kutupların bir ucunda tekil hikayelerle anlatılan bir sorun var. Anekdotlar canlı, diri, yakıcı bir dili kullanıyor. Ancak etkileyici bu dilin esaslı bir sorunu var: Çözüme giden yolu göstermiyor. Kavramlar, realiteleri sınıflandırmak, illiyet bağlarından kuramsal modellere ve buradan da çözümlere ulaşmak için gerekli. Ortalıkta rüzgâr gibi esen ve sürekli tekrarlanan kavramların ise gerçekliklerle bağları çok zayıf. "Kültürel haklar" üzerine inşa edilen ve çok sık tekrarlanan projelerin sorunu da böyle. Azınlık kelimesini hukukî değil de sosyolojik anlamda kullandığımız takdirde Kürtleri bir dil azınlığı olarak kabul etmemiz lâzım. Kültürel haklar olarak sıralanan taleplerin tamamı anadilin kullanılması ile ilgili. Örf ve âdetler, gelenekler, tarihle ve yaşam biçimleriyle kurulan geleneksel bağların kültürel haklar arasında yer alabilmesi için bunların diğer kesimlerinkinden farklı olması gerekir. Dil dışında bu ilişkileri kurmak çok zor. O yüzden kültür kavramı üzerine inşa edilen farklılıkların bir siyasî programa konu edilmesi kafaları karıştırıyor.

Kürtlerin taleplerinden paranoyalar üretenlerin Abant'ta konuşan Kürt aydınlarını dikkatle dinlemeleri ve anlamaları lâzım. Siyasî bağımsızlık peşinde koşan bir Kürt milliyetçiliği elbette var. Ama ulus devletler çağının sonlarına rastgelen bu milliyetçiliğin çok fazla açmazı bulunuyor. Tersine üniter yapı içinde Kürt sorununu

çözmek için çok geniş imkânlar ve fırsatlar hâlâ duruyor. Bu fırsatları kullanabilmek için herkesin cesaretini toplaması; aklını ve yüreğini ortaya koyması lâzım. Abant ruhu bu hafta sonu, sakın, sağlam ve derin aklı ile bu şiddetle ihtiyaç duyulan yeteneklerin bir muhassalasını vermiş oldu. Konuşmaktan ve yüz yüze gelmekten korkmamak lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rövanş

Mümtaz'er Türköne 2008.07.08

Ergenekon terör örgütü soruşturması ile AK Parti'nin Anayasa Mahkemesi'nde görülmekte olan kapatma davası arasında kurulan ilişki akıl dışı.

Her taşın altında bir komplo arayanların, komplo ile yatıp komplo ile uyananların dünyasında bu ilişkinin kök salacağı zengin bir alan var. Ama, Ergenekon'un özellikle son gözaltılar safhasını AK Parti kapatma davasının rövanşı olarak görmek ve göstermenin tek anlamı var: Ergenekon soruşturması üzerinde psikolojik bir baskı oluşturarak gerçeklerin ortaya çıkmasını engellemek.

Tutuklamalar ve basına yansıyan bilgiler, Ergenekon'un basit bir terör örgütü olmadığını gösteriyor. Bu çetenin devlet içinde geniş ve etkili bir şebeke olduğu görüntüsü de, gerçeğin sadece bir kısmını yansıtıyor. Bu örgütün Soğuk Savaş döneminde kurulduğu, sonrasında kendisine yeni vazifeler edinerek varlığını sürdürdüğü anlaşılıyor. Sivil-asker geniş ve etkili bir suç örgütü; saklandığı kuytularda herkesin korkulu rüyası haline gelmiş. Öyle ki, Türk Silahlı Kuvvetleri bile, bu örgütlenmeden zarar görmeye başlamış. Ordu içindeki hiyerarşi ve disiplini bozan, asker ile siyaset arasında hastalıklı bir güzergâh oluşturan bu örgüt, geldiğimiz noktada Ordu'nun yerinde tasarrufları ve desteği ile tasfiye ediliyor. İleride bu tasfiye sürecini bütün ayrıntıları ile öğreneceğiz. Bugünden edindiğimiz izlenim, kontrolden çıkan bir canavarın imhasına karar verildiği şeklinde.

İşlenmiş cinayetlerden, planlanan sabotaj ve suikastlardan bahsediliyor. Devlet iktidarını, çete usulü darbe yaparak ele geçirmeye çalışan, bu uğurda her türlü kirli teşebbüse açık bir örgüt soruşturuluyor. Bu tür çetelerin nefes alıp verdiği, operasyon yapabildiği ülkelerde örgüt üyeleri de dahil olmak üzere herkesin hayatı tehlikededir. Çok köklü ve geçmişi karmaşık ilişkilere dayalı böyle bir örgütün tasfiyesi büyük sarsıntılar yaratır. Devlet içinde halen kritik makamlarda görev yapanlar, bu sarsıntıdan yara alacaklarını düşünürler. Belgeler, bilgiler saklanır. Herkes diken üzerinde, aşırı dikkatli tedbirler almaya girer. Söz konusu olan devlet içine sızmış bir örgüt olunca, hukukun sonuç alması zorlaşır. İşte bu yüzden Avrupa'da benzer örgütler tasfiye edilirken olağanüstü yetkilerle donatılmış savcılar ve mahkemeler devreye sokuldu. Bugün, Ergenekon soruşturması kapsamında ihtiyaç duyduğumuz yegane şey, yetkileri artırılmış ve her türlü bilgi ve belgeye ulaşma imkânı olan savcılar.

AK Parti'nin kapatma davası siyasî hukuku ilgilendiren bir dava Anayasa Mahkemesi, daha doğrusu Yargıtay Başsavcısı ile yasama organı arasında bir erkler çatışması sürüyor. Bu davanın sonucuna göre, Türkiye'nin siyasî dengeleri ileriye veya geriye doğru değişecek. 21. yüzyılda laikliği totaliter bir ideoloji olarak yorumlamak ve bu totaliter ideolojinin gölgesinde özgürlükleri sınırlanmış bir toplum tasavvur etmek, devlet içindeki güç rekabetinde ileri sürülebilecek tezlerden biri. Buna karşılık, demokrasiyi içindeki laiklik de dahil olmak üzere bütün kurumlarıyla işleterek çağın özgüveni yüksek, iddialı ve sorumluluk duygusu gelişmiş toplumuna öncülük etmek de bir tez. Bu tezler karşı karşıya geldiği zaman, AK Parti'nin kapatılma davasında olduğu gibi

somut karşılıklarını idrak etme fırsatı buluyoruz. Belki de derinden, gizli saklı devam eden rekabetin mantıkî sonucuna ulaşmasını bekliyoruz. AK Parti davasının sonucu hangi yönde olursa olsun, bir şeyleri daha iyi fark etmiş ve yaşamış olacağız. Türkiye bir partiler mezarlığı, AK Parti kapatılırsa yenisi kurulacak, toplumun ve çağın beklediği değişim gecikmeli de olsa gerçekleşecek.

Ergenekon soruşturmasını kapatma davasının rövanşı olarak görenlerin hukuka dair en küçük bir akliselim sahibi olmadıkları anlaşılıyor. Rövanş, yargının iki alanı üzerinden alınmaz. Rövanş iddiasının kendisi, doğrudan yargıyı, özellikle anayasal yargıyı vebal altına sokuyor. Hukuk devleti kendi kendisini yeniliyor. Bir yanda suç örgütünü tasfiye ederek, hukuksuzluğu önüyor, öbür tarafta egemenliğin kullanımına dair yeni bir içtihad oluşturuyor. Bize düşen, hukuku, yalnızca hukuku savunmak ve desteklemek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Acıların Kürtlüğü ve Türklüğü

Mümtaz'er Türköne 2008.07.10

Acıların en büyüğü ölüm. "Kürt sorunu" aynı zamanda binlerce ölümün büyüttüğü bir acı. "Sorun çözmek" acıları ortadan kaldırmıyor; belki sadece istikbaldeki acıları önüyor.

Abant Platformu'nda Kürt sorununa makûl ve kalıcı bir çözüm ararken ister istemez acıların tam da sinir uçlarında dolaştık. Kendi adıma, iki hanımla üçüncü bir hanımın sözleri üzerinden karşı karşıya gelişimin arkasında, acılarla mantığın dili arasındaki uyumsuzluğun payı olduğunu düşünüyorum. İki hanım, Bejan Matur ve Leyla İpekçi sorunların tam yüreğine giden yolu ve bu yolda önünüze çıkan zorlu acıları aydınlatıp yansıtmakta çok usta yazarlar. Tartışmanın konusu ise Hakkârili bir avukat olan Rojbin Tugan'ın denizden bir katre misali sıraladığı acılar. Sorun acılarda değil.

Yanlış olan Türk ve Kürt sıfatlarına yüklediğimiz anlamlar. Çok kolay ve kestirmeden ayrılan "Türklerin acıları" ve "Kürtlerin acıları". Ayrım acılar üzerinden yapılırken araya kimsenin aşamayacağı çok yüksek bir duvar çıkıyor. Acıları "Türklerle ait" veya "Kürtlerle ait" diye ayırdığınız zaman, acıların etnik kökenini aşacak bir hümanizmi veya kardeşliği üretmeye kimsenin mecali kalmıyor. Beni isyan ettiren ise Rojbin Tugan'ın "Şu kadar Kürt köyüne karşı kaç tane Türk köyü boşaltıldı?" sorusu oldu. Ben bu soruda öncül olarak yer alan ırkçılık kadar keskin ve acımasız bir ırkçılığı hiç kimsenin üretemeyeceğini düşünüyorum. ırkçılık her zaman üstünlük taslayarak yapılmaz. Siyonizmde görüldüğü üzere yaşanmış acılar üzerine de inşa edilebilir. Rojbin Tugan'ın öncülü beni Türk olarak dışlıyor, suçluyor ve yabancılaştırıyor. Ben bir Türk olduğuma göre boşaltılan Kürt köyleri benim meselem değil; bir tek Türk köyü bile boşaltılmadığına göre üzülmem için bir sebep yok. Böyle bir muhakeme olur mu? Bu muhakeme benim için en değerli, en insanî olan bir hakkı, bir acıyı hissetme hakkımı elimden alıyor. Daha doğrusu elimden alma iddiasında bulunuyor. Ben bir Türk olarak Güneydoğu'da yaşanan acıları hissedemem ve o acılara ortak olamam. Gelen şehit cenazeleri benim acım, dağda hayatını yitiren genç Kürtlerin acısı olur. Öyle mi? Peki o zaman neyi konuşuyoruz? Hangi sorunu çözmeye çalışıyoruz?

Temel tezim şu: Türk ve Kürt kelimeleri birbirinin muadili değil. Bu muadil olmama durumu bir hiyerarşiyi değil, sadece heterojenliği içinde barındırıyor. Kürt, otokton bir halka, bir dile, bir etnik homojenliğe atıfta bulunurken, Türk kelimesi üzerinde epeyce uluslaşma ameliyesi gerçekleştirilmiş heterojen bir topluluğa işaret ediyor.

"Kürt bilgesi" Abdülmelik Fırat'ın Abant Platformu'nda sıraladığı anekdotların içinde bile bu heterojenliğe dair izler vardı. Cumhuriyet tarihi boyunca Kürtleri en ileri noktada yok sayan kişi olarak Cemal Gürsel örnek

gösterildi. Hatta Kara Kuvvetleri komutanı iken Başbakan Adnan Menderes'e sunduğu 2.500 önde gelen Kürt'ün idamına dair bir projesinden bahsedildi. Toplantıda birkaç kişinin tekrarladığı bu misalde, ısrarla atlanan bir ayrıntı vardı. Cemal Gürsel'in kendisi de Kürt idi. Bugün Kürt siyaseti izleyenlerin "Hain Kürtler" olarak niteledikleri Kürt kökenli devlet adamları ve aydınların Türk ulus devletinin inşası sürecinde çok önemli katkıları var. Bu katkılara, Cumhuriyet'in ideolojik rotasını çizen aydınlardan, Kürt isyanlarını bastıran devlet adamlarına kadar çok sayıda örnek verilebilir. Bunlar birer istisna değil. Bir ayrıma dikkat edilirse bize önemli bir şeyi anlatıyor. Bu insanların kuruluşuna ve sağlamlaştırılmasına katkıda bulundukları "ulus-devlet"in "ulus"unu değil "devlet"ini önemsediklerini.

Kurtuluş Savaşı'nı örgütleyen ve Cumhuriyet'i kuran kadroların (sivil-asker seçkinlerin) ortak niteliklerine bakalım. Bu kadrolar ya Çerkez'dir, ya da Makedonyalıdır. İki grubun ortak paydası ise doğup büyüdüğü veya ata diyarı olan topraklardan sürülmüş olmalarıdır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, ana yurtlarını kaybetmiş olanların sığınağı ve savunma hattı olarak kurulduğu için, onu yaşatacak ulus "mümkün olan"la yani Türklerle oluşturulmuştur. Bu durum bir hiyerarşiyi değil, sadece heterojenliği yansıtır.

Öyleyse sorun "Türk" veya "Kürt"te değil, ulus devletin "devlet"indedir. Çözüm, Türk'le Kürt arasında kalın ve yüksek duygu duvarları örmek değil, devleti demokratikleştirmektir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Hangi Kürtler, hangi Türkler?'

Mümtaz'er Türköne 2008.07.11

Bejan Matur, Kürt sorununu yakıcı bir "insanî sorun"a dönüştürebilen ve böylece kalın zırhlarımızı delip yüreğimize seslenebilen yazarlardan. Şairliğin, üstelik kadın olmanın gücüyle önyargılarımızı yerle bir ediyor.

İdeolojilerin, siyasî kavgaların, koca koca kavramların altında ezilip yok olan insanı, etnik kimliğinden sıyrıp bize hatırlatıyor. Geçtiğimiz hafta Abant Platformu'nda özlü müdahaleleri ile de bunu sık sık yaptı. Yine bu haftaki yazısında bu saygıdeğer insanî çabasında sadece etkilemediğini, etkilendiğini de gösterdi. Kendi adıma Bejan Matur ile birlikte bütün hakikatlerin peşine güven ve uyum içinde düşebileceğimi düşünüyorum "Hangi Kürtler, hangi Türkler?" sorusunun cevabını aramak gibi.

Bejan Matur, Abant toplantısını değerlendirdiği "Demokratik haklar ve Türkiye'nin süs bitkileri" başlıklı yazısında (Zaman, 8 Temmuz) bir ortak payda oluşturması gereken kritik bir ölçü koyuyor. "Kürtler ve Türkler dediğimiz şeyin homojen hakikatler olmadığını görmek ve korkmadan 'Hangi Kürtler, hangi Türkler?' diye sorabilmek zorundayız. Kürtlerin hak taleplerinin muhatabının Türkler değil, devletin kendisi olduğu gerçeğinden başlayabiliriz mesela. Hiyerarşiyi yok edecek olan bilinç ancak böyle kazanılır." Meselenin püf noktası tam da burası. Bir Türk olan ben, Kürtlerin hak taleplerinin muhatabı değilim. Bambaşka bir varlığım. Kürtlerin hak taleplerinin bir parçasıyım. Bu taleplerin mütemmim cüzüyüm. Anadili Türkçe olan, Türk etnosuna mensup olduğunun farkında olan bir birey olarak ben Kürtlerle birlikte onların vazgeçilmez insanî haklarının talibiyim. İki sebebim var. Birincisi ben bir insanım. Bir insan olarak bir başka bireyin anadiline saygı göstermeyi (Abant toplantısı sonuç bildirgesinde yer aldığı şekilde) "insana saygı" olarak görüyorum. Bir insanın anadilinden dolayı aşağılanması, anadilinin kullanılmasına sınırlamalar getirilmesini dayanılmaz buluyorum. Bu durumda "hangi Türk" oluyorum? İkinci gerekçem rasyonel bir siyasî muhakemeye dayanıyor. Vatandaşının anadiline sınırlar koyabilen ceberut bir devletin benim özgürlüklerim için de tehdit oluşturduğunu biliyorum. Vatandaşını, etnik kökenine göre dezavantajlı bir duruma getirebilen, böylece temel insan haklarına riayet etmeyen bir devletin hukuk sınırları içinde kalmayacağını tecrübelerimle görüyorum.

Türk ve Kürt olmanın diyalektiğinden değil, dikotomisinden bahsediyoruz. Bu dikotomiye biz icat ediyoruz. Kürt sorunu etnik bir sorun mu? Evet. Ama bu sorun benimle Kürtler arasında değil bütün Türkler ve Kürtlerle devletin arasında. Kuzey İrlanda'da olduğu gibi birçok ülkede iki halk arasındadır; devlet de bu sorunu çözmeye çalışır. Bizde ise bu sorun vatandaşını tektipleştirmeye çalışan, bunun için kısır aklıyla yasaklar getiren, ceberutluğunu sürdürebilmek için bu sorunu istismar eden, şiddet üreterek kendine meşruiyet arayan bir devletle benim aramda. Kürt'ü benim konuştuğum dili konuşmaya zorlayan devlet, beni el üstünde mi tutmuş, bana bir paye mi vermiş oluyor? Tekrarlıyorum: Kürt sorunu Türklerle Kürtler arasında bir sorun değil. Bütün vatandaşlarla devlet arasında bir sorun. Çözümü de devletin demokratikleşmesi ve hukuk sınırları içine çekilmesi.

Kürtlerin hain olarak niteledikleri Kürtler bile, aslında Türklerin değil, devletin safına geçen Kürtler. Devlette görev alan Kürtler ile özel sektörde yer alan Kürt seçkinlerini karşılaştırdığınızda durum daha kolay anlaşılacak. Kürt sorunu, ulus devlete dair bir sorun. Ama bu sorun ulus devletin ulusuyla değil, devletiyle alâkalı.

Leyla İpekçi'nin, hiyerarşiyi ortadan kaldırmak için çare olarak gösterdiği "anlamak" eylemine salim bir akılla girişmeliyiz. Hiyerarşi Kürtle Türk'ün arasında değil, devletle hepimizin arasında. Ben bir insan olarak Kürt olanın yaşadığı her şeyden acı duyabilirim. Ama devletin kendi başına duyguları yoktur. Benim o duyguları devlete hissettirmem gerekir; demokratikleşme denilen şey de tam bu yüzden insanî bir süreçtir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon'un militanları ve sempatizanları

Mümtaz'er Türküne 2008.07.13

Ergenekon'un basit bir suç örgütü, hatta basit bir terör örgütü olmadığını herhalde artık anlamış olmalıyız. Ergenekon, hukuku aradığımız her yerde karşımıza çıkan duvarın kendisiymiş.

Devlet içindeki karanlık bölgelermiş. Devletin kanatları altında iş gören eşkıyalıkmış. Üstelik sandıktan çıkan iktidarla, gayri meşru araçları kullanarak rekabet eden başka bir iktidar odağı imiş.

Bu örgütün çapı ve derinliği hakkında en açık fikri, paçası tutuşup ortalığı yangın yerine çevirmeye kalkanlar veriyor. Ergenekon, iktidar oyunu etrafında şekillenen ve icraatta bulunan bir terör örgütü. Yani, şiddet yöntemleri kullanan, üstelik devlet içinde yuvalanmış bir siyasî örgüt. Ana eksenini silahlı bir şebeke oluşturuyor. Çevresinde medyanın, sivil örgütlerin, işadamlarının ve eli kalem tutanların oluşturduğu bir militan kadro bulunuyor. Bu kadro, birlikte hedefler belirliyor, suç planları yapıyor ve icra ediyor. Bir yanda Genelkurmay Başkanı'na suikast planlıyor; öbür tarafta Cumhuriyet mitingleri organize ediyor. Bir tarafta Danıştay'a saldırı yapıyor, diğer tarafta ulusalcı ideolojinin masa başında üretilmiş psikolojik harekâtını icra ediyor. Bu örgütün bir de sempatizanları var. Hiçbir suça bulaşmamış, örgütsel faaliyetleri içinde sorumluluk almamış, üstelik bu mesafeyi kendisini emniyete almak için koymuş olan geniş bir sempatizan kadrosu şu anda savunmada. Ergenekon terör örgütünün militanları, iddianamede sanık olarak yer alacaklar. Ya sempatizanlar?

Hilmi Özkök'ün açıklamaları, orgeneral rütbesinde iki emekli askerin bu örgüt kapsamında tutuklanmış olması, Türkiye'nin kendi kontrgerillasını tasfiye ettiğini gösteriyor. Tasfiye edenler de yine askerler. Anlaşılan bu tasfiye, ordu içinde 2004 yılında başlamış. Darbe teşebbüsleri ve çizmeyi aşan provokatif eylemler tasfiyenin gerekçesi olmuş. Peki ya sempatizanlarına ne olacak? Ergenekon sempatizanları, Ergenekon'un eylemlerine ve planlarına AK Parti iktidarına alternatif bir proje olarak sıcak baktılar. Meclis'te ve toplumda bir muhalefet

ortaya çıkmadığı için, Ergenekon yöntemlerini bir baskı ve dolaylı iktidar aracı olarak onayladılar. Cumhuriyet mitinglerinin başında organizasyona uzak kalmayı tercih eden Deniz Baykal'ın, bu gösterilerin başarısı karşısında geç kalmadan atladığı tren Ergenekon treni idi. Laiklik maskesi altında iktidara karşı yürütülen muhalefetin ağırlık merkezi de Ergenekon karargâhı olmuştu. AK Parti hükümeti karşısında pazarlık alanı arayanlar için, Ergenekon kullanışlı bir desteğe dönüşüyordu. İstanbul savcılığının binbir meşakkatle yürüttüğü Ergenekon soruşturmasını baltalamaya ve çürütmeye çalışanların ürettikleri farklı argümanlar var. Bu argümanlardan hangisi kim tarafından kullanılıyor? Bu sorunun cevabı, sempatizanların farklılaşan hesaplarını da gösteriyor.

Cumhurbaşkanı'nın ve Başbakan'ın Ergenekon soruşturmasını yakından takip ettiklerine ve bilgi sahibi olduklarına dair sözlerini "yargıya müdahale" olarak niteleyenler kimler? Ergenekon'un varlığından, hükümete yönelik hesaplarından dolayı memnuniyet duyan sempatizanlar değil mi? Rahatsızlıkları, hükümetin elinin kolunun rahatlamasından. Bu yüzden Ergenekon davası ile değil, hükümeti eleştirmekle meşguller. Boşluğu, yine Ergenekon'un cenazesi ile kapatma telaşındalar.

Ergenekon sadece yargının değil, hükümetin de meselesi. Hukuk bu konuda açık bir ölçü koyuyor. Bir suçun önlenmesi icranın görevidir. Polis, önleyici kolluk kuvveti olarak icranın emrindedir. Suç işlendikten sonra sorumluluk yargıya aittir. Polis, o zaman savcının emrinde adli kolluk gücüne dönüşür. Ergenekon, devasa bir suç makinesi. İşlediği suçlardan dolayı yargı önünde. İşleyeceği suçları engellemek ise hükümetin görevi değil mi? Hükümet bu görevi neyle, hangi bilgiyle yapacak?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Suçluyu cezalandırmak yargının, suçu önlemek icranın

Mümtaz'er Türköne 2008.07.15

Karmakarışık bir yumağın ucunu yakalamak benzetmesi, durumu izah etmek için çok hafif kalır. Başsavcının verdiği teknik bilgiler, yargının koskoca bir halatı tutup çektiğini gösteriyor.

İddianamenin içeriğine vakıf olduğumuz zaman, bu halatın çektiği varlığın hiç olmazsa cesameti hakkında fikir sahibi olacağız. Dava ilerledikçe derinlerine nüfuz edeceğiz. Benim gözümde canlanan, dev bir kafesin içine ana gövdesi yerleştirilmiş, ahtapota benzeyen bir canavar. Kolları parmaklıkların dışına uzanıyor. Bu kollar hâlâ dışarıda birilerini kontrol edebiliyor. Savcıların çektiği koca halat, derdest edilen bu canavarı kafesinin içinde çekip gün yüzüne çıkartacak.

Başsavcının verdiği "teknik" bilgiler, yürütülen soruşturmanın kime ve neye dair olduğunu gösteriyor. Bu teknik bilgiler içinde yer alan ceza davasının sevk maddeleri, Ergenekon'un amacını ve kullandığı yöntemleri de özetlemiş oluyor. Bu sevk maddeleri arasında yer alan "Cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Cumhuriyeti hükümetini ortadan kaydırmak veya görev yapmasını engellemeye teşebbüs" suçu, iddianamenin temel iskeletini açıklıyor. Birincisi, devlet otoritesini, hükümeti yıkarak ele geçirmeye çalışan bir örgüt var. Demek ki iktidara hakim olma iddia ve amacına sahip bir örgüt gün yüzüne çıkartılıyor. İkincisi, aynı sevk maddesinde yer alan "cebir ve şiddet" kullanma suçunu bir başlık olarak alıp, altına yerleştireceğimiz diğer sevk maddelerinin gösterdiği, iktidarı ele geçirme amacı için kullanılan şiddet yöntemleri var. "Terör örgütü kurmak ve yönetmek", "Türkiye Cumhuriyeti hükümetine karşı halkı silahlı isyana tahrik", "Halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik" suçları ve bu çerçevede somut olarak sıralanan "Danıştay baskını" ve "Cumhuriyet Gazetesi'ne

bomba atılması" olayları, devleti ele geçirme amacının terör aracıyla sağlanmasına ve ne tür eylemler tasarlandığına dair açık fikir veriyor. Yine iddianamenin sevk maddeleri arasında yer alan "askeri itaatsizliğe teşvik" suçlaması, kitlesel terörün yanında devleti ele geçirmek için askerî birliklerin devreye sokulmasının planlandığını gösteriyor. Bu silahlı kalkışmanın bir askerî darbe, özellikle 27 Mayıs'a benzeyen çete işi bir darbe olarak tasarlandığı anlaşılıyor.

Şimdi canavarı yok ederek toplumu ve devleti selamete ulaştırma fırsatı yakaladık. Yakaladığımız fırsatın hukuk içinde, adil bir devletin çatısı altında yaşama fırsatı olduğunun farkındayız. Devletin ve kanunun verdiği yetkileri ve araçları devlet iktidarını ele geçirmek için kullanan ve bunun için ülkeyi kan ve şiddete, kargaşaya sürükleyen doymak bilmez parazitlerden kurtulma fırsatı. Kirli tarihi boyunca bu örgüt, toplumdaki infiali ve kitle desteğini artırmak için, kendisine yakın duran kişileri ve kurumları hedef almış. İddianame içinde yer alan Danıştay ve Cumhuriyet Gazetesi olayları, bu örgütün giriştiği provokasyonların mantığını da anlatıyor. Akla mantığa aykırı bütün araçları ve gerekçeleri kullanarak bu terör örgütlenmesinin savunmasına girişen ve yargı sürecini ifsad etmeye çabalayan Ergenekon'un medyadaki avukatlarının hayatı da, bu örgütün yargı marifetiyle çökertilmesine bağlı. Ahtapotun kollarının kafesin demir parmaklıklarından çıkan uzun kolları, bir zamanlar ele geçirdiği birilerini kukla gibi sevk ve idare ediyor. Onların kurtuluşu da, onlara rağmen canavarın yok edilmesine bağlı.

İstanbul Başsavcısı'nın verdiği teknik bilgiler, canavarın iş üstünde iken yakalandığını ve deşifre edildiğini tescil ediyor. Unutmamamız gereken bir ölçü var. Yargı, işlenmiş suçların peşine düşer. Bu suçlar devletin çatısı ve himayesi altında ve resmî gizlilik maskesi altında işlenen suçlar. Öyleyse bu suçların planlanıp icra edildiği yerlerin aydınlatılması lâzım. Bu canavar hangi bataklıkta bu kadar palazlandı ve güçlendi? Kaçınılmayacak ve ertelenemeyecek bir görev. TBMM'nin harekete geçmesi ve bir soruşturma komisyonu marifetiyle hızla bu karanlık bölgeleri aydınlatması lâzım. Unutmayalım. Halatın ucundaki canavar çok büyük. Hepimiz halatı bir yerinden tutup çekmeliyiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon'un CHP'si

Mümtaz'er Türköne 2008.07.17

Cüneyt Ülsever iki gün boyunca köşesini yanlış bir hükmü temellendirmeye ayırdı. İddianame'de "darbe" sözcüğünün geçmemesini, "Ergenekon örgütü"nün "terör örgütü" olarak nitelenmesini, işin darbeye ilgili kısmının "çökmesi" olarak yorumladı.

Ülsever'in vardığı bu hükme ulaşabilmek için, Başsavcı'nın sıraladığı sevk maddeleri arasında yer alan "askeri itaatsizliğe teşvik" suçunu, "darbe" dışında bir vesileye bağlamak lâzım. Ne yani, sabah içtimandan sonra muntaka temizliği yaparken birilerinin askerler arasında "sigara izmaritlerini toplamayın" diyerek giriştiği kışkırtmadan mı bahsediyor, iddianame? "Askeri itaatsizliğe teşvik suçu"nun, diğer sevk maddesi olan "cebir ve şiddetle hükümeti ortadan kaldırmaya teşebbüs" amacıyla işlenmesi "askerî darbe" dışında ne anlama gelebilir? Yoksa kanunlarda "coup d'état" diye bir tabir mi var, savcıların kullanmadığı?

"Terör mü, darbe mi?" sorusu, Ergenekon davasını daha başında sulandırmaya çalışan demagogjilerden biri. Bu sorunun bir tek doğru cevabı var: "Darbe için terör". Bu hatırlatmayı "terör" kelimesi hakkında bilgileri tazeleyerek yapalım. "Terör" siyasî amaçlar için girişilen kitlesel şiddet demek. O zaman terör söz konusu olduğunda hemen bir siyasî amaçtan söz etmeliyiz. Ergenekon da, savcılığın dayandığı sevk maddesinde olduğu gibi "hükümeti ortadan kaldırmak veya iş yapamaz hale getirmek" için, yani darbe yapmak kastıyla

şiddet eylemlerine girişen, üstelik bu darbeyi "askeri itaatsizliğe teşvik" ederek, yani orduyu kullanarak "bir askerî darbe" olarak planlayan bir terör örgütü.

Aynı muhakemeyi tutuklu paşaları savunmak için Deniz Baykal da yürütüyor. "Ergenekon terör örgütü"nü, iddia edilen vahim suçları göz ardı ederek CHP, bütünüyle savunmaya ve yargı süreci üzerinde siyasî kontrol kurmaya çalışıyor. Hürriyet'in "sistematiik sulandırma stratejisi", Ertuğrul Özkök'ün bugünkü yazısında koyduğu ihtiyat payının gösterdiği üzere geriye çark etmeye müsait. Bir sanık ifadesinde yer alan "Agarta fantezisi"ni, bütünüyle davayı nitelemek ve sulandırmak için manşete taşımak, gazeteyi itibarsızlaştıracak bir çürütme taktiği.

Herkesin aklını başına alması lâzım. Ortada kokusu bütün mahalleyi kaplamış bir cenaze var. Ergenekon artık öldü. Ölüsünden bile korkmak veya diriltmeye çalışmak yerine, defin merasimine usulünce herkesin katkıda bulunması lâzım. Ergenekon bir darbe organizasyonu ve bu amaçla suç makinesine dönüşmüş bir terör örgütü olmanın ötesinde Soğuk Savaş yıllarına özgü özel harp örgütünün vârisi. Genelkurmay Başkanı'na suikast düzenleyecek kadar çizmeyi aşmış bu örgüt, emekli generallerin ve sivil unsurların elinde bir iktidar oyuncağına dönmüş. CHP kurmaylarının giriştiği savunma, bu suç örgütünü sahiplenmeye yönelik en umutsuz, ama en dramatik çaba. Benzetmemi tekrarlamalıyım: DTP ile PKK'nın ilişkisi ne ise, CHP ile Ergenekon'un ilişkisi de aynısı. CHP, kendisine bir terör örgütünün legal uzantısı olma misyonu biçiyor. Üstelik bu parti, kontrgerillayı ilk defa gündeme getiren Bülent Ecevit'in, Süleyman Genç'in partisi.

Baykal'ın sulandırma stratejisine demagojik katkılarını teşhir etmenin ve belki de CHP'yi devlet içindeki terörü himaye eden bu berbat durumdan kurtarmanın basit bir çaresi var. Bütün NATO ülkelerinde 1990'larda tasfiye edilen İtalya'daki Gladio benzeri gayri nizami savaş örgütlenmesinin Türkiye'de devam ettiğini hepimiz biliyoruz... Ergenekon'un Türk Gladio'su olduğu iddiası, kanımızı donduran ciddi bir iddia olarak bu davanın en önemli konusu olarak karşımızda duruyor. Ergenekon davasından, bu örgütün tasfiyesini bekliyoruz. İşlenen suçlarla ilgili yargılama devam ederken, tıpkı diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi bir Meclis Komisyonu'nun bu örgütlenmenin peşine düşmesi gerekmez mi? CHP'nin böyle bir komisyona katkıda bulunarak, tarihsel olarak üstlendiği "kontrgerilla davası"nı sürdürmesi doğru olmaz mı? CHP'nin turnusol kâğıdı işte bu. Hadi diyelim ki Baykal'da umut yok. CHP'yi battığı Ergenekon batağından çıkaracak, böylece bu partinin gelecekteki iddiasının sahibi olacak bir yiğit adam yok mu?

CHP'nin titremesi ve kendine dönmesi lâzım. Çünkü Ergenekon CHP'yi de beraberinde toprağın derinlerine doğru çekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ODTÜ'nün binaları ve AK Parti davası

Mümtaz'er Türköne 2008.07.18

Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin binaları için yıkım kararı aldığı ODTÜ ile Anayasa Mahkemesi'nde kapatma davası süren AK Parti arasında bir benzerlik var.

Her ikisi de özünde sağlam, ama yasaların yetki verdiği kurumların keyfiliği karşısında zayıflar. Anayasa Mahkemesi AK Parti'yi kapatma, Ankara Büyükşehir Belediyesi de ODTÜ binalarını yıkmaya yetkisine sahip. Ama iki yetkinin kullanımı da yanlış.

Ankara'nın ormanlık alanlarının büyük kısmı ODTÜ arazisidir. ODTÜ Kampüsü'ne gidenler bilirler. Binaları "bürüt beton"dur. Aklınıza gelebilecek en büyük tehlikelere, meselâ şiddetli bir deprem riskine karşı insana

güven verirler. Ayrıca ODTÜ, mühendislik bilimleri konusunda Türkiye'nin sayılı otoriteleri arasındadır. Beşerî bilimler alanında, İngilizce eğitimin getirdiği sorunlar yüzünden geridir; ama mezun ettiği mühendisler iş piyasasının gözdeleleri arasındadır. Türkiye'nin en iyi statik profesörlerinin ders verdiği ve en parlak mühendis adaylarının eğitim gördüğü inşaat mühendisliği binasının, Büyükşehir'in yıkım kararı verdiği binalar arasında yer almasını siz olsanız nasıl yorumlarsınız?

AK Parti hakkında açılan dava, tamamıyla siyasî bir dava. Anayasa Mahkemesi'nin verdiği karar da bu yüzden siyasî bir karar olacak. Anayasa Mahkemesi, Başsavcılığın AK Parti'nin kapatılması talebini siyasî bir değerlendirme sonucu reddedecek. Çünkü, AK Parti laiklik karşıtı eylemlerin odağı değil, tersine laik hukuk düzeninin teminatı. Anayasa Mahkemesi'nin vereceği keyfî bir karar, Türkiye'yi masa başında üretilen bir siyasî krize mahkûm etmek demek. Siyasî bir krizin tetikleyeceği ekonomik krize, sırf keyfe keder bir karar yüzünden Türkiye sürüklenecek mi? AK Parti'nin yerine ikame edilecek bir alternatif de olmadığına göre, "kapatma kararı" toplamı bu kararı verenler için sıfırın altında bir hesapla sonuçlanacak bir karar. Türkiye, AK Parti'nin temsil ettiği % 47'yi peşine takacak bir alternatif çıkartmadığı sürece, bu partiye karşı olmak ve kapatmak, kendi ayağına kurşun sıkmak demek. Başından beri AK Parti'nin kapatılmayacağını savunurken, Anayasa Mahkemesi üyelerinin eğilimlerini de belirleyen şartlara güveniyordum. Türkiye'nin AK Partili bir geleceğin yerine koyabileceği hiçbir şeyi yok. En muhalif görünen Osman Paksüt'ün bile kapatma davasının reddi yönünde rey kullanacağından eminim.

Ancak öncelikli olarak AK Partililerin, sorunun Anayasa Mahkemesi'nde değil, ODTÜ'nün binalarında somutlaştığını görmesi lâzım.

ODTÜ'yü CHP'li Çankaya Belediyesi ile iş tutan, AK Parti'ye ve Büyükşehir'deki AK Parti yönetimine bütünüyle karşı olan bir merkez olarak görebiliriz. Başörtüsü yasağı gibi, AK Parti'nin sinir uçlarına dokunan konularda rahatsız edici bir sertlikle yasağı savunan ve uygulayan üniversitelerin başında da ODTÜ gelmişti. Tam da bu sebeplerle AK Parti'nin ODTÜ'nün kurumsal kimliği ve haklarının teminatı olması lâzım. Çünkü ODTÜ, demokrasinin çok hassas dengeleri ve mekanizmaları içinde çoğunluk iktidarına karşı, sayıca az olanların bir sembolü. Anayasa Mahkemesi nasıl AK Parti'yi kapatarak demokrasiyi iptal etmiş olarsa, elindeki yetkileri kullanarak ODTÜ'yü tedip etmeye kalkan Ankara Büyükşehir Belediyesi de demokrasiyi imkânsız hale getirecektir.

Ankara Büyükşehir Belediyesi, ODTÜ Kampüsü'nde yer alan 45 bina için "uygulama imar planı, yapı ruhsatı ve iskân belgesi" olmadığı gerekçesi ile 1,8 milyon YTL para cezası ve yıkım kararı vermiş. Bu kararın, Rektör Ural Akbulut'un iddia ettiği gibi ODTÜ arazilerine Büyükşehir'in göz dikmesiyle veya geçen ay yine Rektör ile Büyükşehir Belediye başkanı arasında yaşanan Kızılırmak suyu polemikleriyle ilişkisi olup olmadığını anlamak için basit bir ölçü koyabiliriz. Ankara'da kaç kamu binası ODTÜ binaları ile aynı statüdedir? Büyükşehir encümeni diğerleri için ne yapmıştır?

Yetkinin kullanımı yasaya ne kadar uygun olursa olsun şayet uygulama ODTÜ ile ilgili istisnâ bir uygulama ise, yetki amacını aşan şekilde kullanılmaktadır. ODTÜ binaları sorunu, o zaman hukuku da aşan bir demokrasi, yani siyasî bir sorun olmaktadır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Demokrasi kapatılabilir mi?

AK Parti'nin kapatılmasının demokrasiyi tatil etmek anlamına geldiğini, yavaş yavaş herkes anlamaya başladı. "% 47 oy alması kapatmaya engel olmaz" argümanının çürük tarafı da buydu.

İki vatandaşın birinin oyunu almış olan partiyi, 11 kişinin kararı ile elbette kapatabilirsiniz, ama sonuçta kapattığınız varlığın bizatihi demokrasi olduğunu, eninde sonunda anlarsınız. AK Parti'yi kapatmak demokrasiyi tatil etmek; yani demokrasi içinde yer alan bütün aktörlerin de anlamsız hale gelmesi demek.

Siyasî rekabetin adrenalini yükselten çekiciliği arasında, AK Parti ile demokrasi arasındaki özdeşliği fark edemeyenler oldu. AK Parti'nin rakipleri arasında bu davayı bir fırsat olarak görenler ince hesaplara girişti. Ama davanın sonuna yaklaştığımız şu günlerde, bu hesapların doğru olmadığını anladıkları görülüyor. AK Parti'nin kapatılması bir şekilde demokrasi ile var olan ve demokrasi sayesinde soluk alan bütün tarafların büyük hasara uğrayacağı anlamına geliyor. Başından itibaren AK Parti'nin kapatılamayacağını (kapatılmayacağını değil) savunuyorum. Kapalı kapılar arkasında yapılan pazarlıklara dair hiçbir bilgim yok. Vardığım hüküm, tarihî ve sosyolojik dinamiklerin analizine dayanıyor. AK Parti'nin kapatılması, kapatma kararını verecek olanlar da dahil herkesin aleyhine. Böyle bir sonuçtan kârlı çıkacak hiç kimse yok. Bir tek aktör hariç. O da AK Parti'nin daha doğrusu siyasî varisinin kendisi.

Masa başında geliştirilen siyasî proje, AK Parti'nin kapatılması değil, kapatılma tehdidi ile siyasetin tanzimi projesi idi. Kapatma davası AK Parti'nin meşruiyetini ve siyasî cazibesini azaltacak, alternatif siyasî aktörler iddialı konuma gelecekti. Davanın bulandırdığı sudan böyle bir balık çıkmadı. Demokratik sistemin en hayati aktörü AK Parti. Bu partinin yerine bir şey ikame edemeden onu ortadan kaldırırsanız, demokratik sistemi bütünüyle iptal eder, demokratik sisteme bağlı olarak Türkiye'de asgarî bir düzen ve asayiş sürdüremezsiniz.

2500 yıl önce Platon'un formüle ettiği demokrasi paradoksunu hatırlayalım . Platon, "Demokrasilerde halk yönetme hakkını bir tirana devretmeye karar verirse ne yaparsınız?" diye sormuştu. Halk oturuyor ve demokratik olarak karar veriyor; bundan sonra biz değil her konuda yetkili olan tek kişi yönetsin diyor. Karar demokratik, ama bu kararın kendisi demokrasiyi iptal ediyor. AK Parti'nin kapatılması davasında sıkça duyduğumuz, "% 47 değil, % 90 oy alsa da kapatılır" sözü, halkın kendi iradesi ile demokrasiyi iptal edemeyeceği tezine, daha doğrusu Platon'un bu paradoksunun, demokrasiyi iptal eden çözümüne dayanıyordu. AK Parti'nin kapatılmasını savunanların veya AK Parti'yi kapatacak olan Anayasa Mahkemesi'nin Platon'un paradoksunun farklı bir versiyonuna dayandığı söylenebilir. "AK Parti laikliği ortadan kaldıracak, laikliği korumak için demokrasiyi tatil edebiliriz." Paradoksun laiklik versiyonu pek ikna edici değil; çünkü demokrasi zaten laikliği de içeriyor. Demokrasiden uzaklaştırılmış bir laikliğin, salt bir totaliter baskı aracı olarak tasarlandığı ortada. Demokrasi, dayandığı vazgeçilmez prensiplerden biri olarak "çoğunluğun yönetme hakkı" demek. Çoğunluğu AK parti temsil ettiğine göre, AK Parti'nin kapatılması -üstelik yeni bir aktör devrede olmadığına, kapatma kararı AK Parti damarını kuvvetlendireceğine göre- demokrasiyi imkânsız hale getirmek anlamına geliyor. Bu durumda AYM , AK Parti'yi kapatmış olmuyor, bu paradoksun çözümsüzlüğüne Türkiye'yi mahkûm etmiş oluyor. Bu paradoksu çözen tek formül, halkın tercihlerine eğilmek. Paradoksu yaratan AK Parti değil, kapatma davasının kendisi idi.

Türkiye'nin önünde bir demokrasi paradoksu yok. Bu paradoksu icat ederek, demokrasiyi çıkmaza sokmak, Türkiye'yi çıkmaza sokmak demek. Çıkış yolu ise, demokrasinin kendi iç tutarlılığını kuvvetlendirerek, sağlığını pekiştirerek yola devam etmek. Bunun tek çaresi ise AK Parti'nin kapatılmaması.

Demokrasiden vazgeçemeyenlerin, AK Parti'yi gözden çıkarma seçenekleri yok.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon Cephesi

Mümtaz'er Türköne 2008.07.22

Ergenekon, bütün uzantıları ile birlikte cephe savunması yapıyor. Karşımızda şiddet başta olmak üzere illegal yöntemleri kullanan bir siyasî merkez var.

Organize lobi faaliyetleri ve medya manipölasyonları Ergenekon'un organize yetenekleri içinde yer alıyor. İşte şimdi, bütün bu yetenekler ve imkânlar Ergenekon'u geniş cephe taktiği içinde savunmak üzere teyakkuz durumunda. Merkezî bir planlama ve strateji içinde Ergenekon'un savunma cephesi genişletiliyor.

Bu strateji neye dayanıyor? Üçlü bir sacayağına dayanıyor. Birincisi, Ergenekon'un peşine düşüp deşifre etmeye çalışanları, yargılama sürecine müdahil olmakla suçlayıp susturmak. Hukukun sanık lehindeki unsurlarından bir savunma hattı oluşturmak. Özdemir Özok'un ön planda görüldüğü bu strateji, "sanığın mahkum olana kadar suçsuzluğu karinesi"ne dayanarak Ergenekon'un üzerini örtmeyi, mahkemeyi sanıklar lehine baskı altına almayı amaçlıyor.

İkincisi, medya uzantıları aracılığıyla Ergenekon davasını sulandırmak. Ergenekon'u "agharta davası" olarak niteleyerek işe başlayan bu sulandırma stratejisinin daha şimdiden suyu çıktığı için, bir değeri ve anlamı kalmadı.

Üçüncüsü ise Türk Silahlı Kuvvetleri'ni Ergenekon'a sahip çıkmaya zorlayarak, mahkeme üzerinde kuvvetli bir baskı oluşturmak. Ergenekon'u kurtarma operasyonunun en iddialı ayağını bu stratejinin oluşturduğu anlaşıyor. Genelkurmay'ın 18 Temmuz tarihli bildirisi, bu stratejinin ürünü gibi takdim edildi. Baykal'ın başı çektiği bir grup, "Ordu neden orgenerallerine sahip çıkmıyor" demagojisi ile Ergenekon etrafında bir koruma duvarı oluşturmaya çalışıyor. Görülmekte olan bir davaya koskoca Türk Silahlı Kuvvetleri'nin karışmasını istemenin fevkinde bir yargıya müdahale tahriki olabilir mi?

Bu üçlü stratejinin son ayağını aydınlatmak için, Fikret Bila'nın önceki gün köşesinde yer alan "TSK'nın demokratik tepki beklentisi" yazısını, Ergenekon Merkez-i Umumî'si'nin "1 nolu bildirisi" olarak okuyabilirsiniz. Bu bildiriye göre "Ergenekon soruşturmasının üzerine 'mal bulmuş Mağribî' gibi (yani görgüsüzce) atlayanlar" (yani bu soruşturmayı ciddiye alıp, Türkiye'nin bu soruşturma vesilesi ile çetelerden kurtulmasını isteyen bizler) "TSK'yla ve laik cumhuriyetle 'hesaplaşma' çabası" içinde olanlar oluyor. Bila diyor ki, laiklikle sorunu olanlar, Ergenekon soruşturması ile bu "dert"ten kurtulacaklarını düşünüyorlar. Ekliyor: "Sadece türban özgür kalmayacak, diğer dinî simgelerle birlikte din üzerinden siyaset "demokratik özgürlük" haline gelecek. Sadece bu kadar değil, Fikret Bila, birilerinin "Türkiye Cumhuriyeti'ni Ergenekon soruşturması sayesinde iki uluslu hale getirecekler"ini iddia ediyor. "Her fırsatı TSK düşmanlığına dönüştüren"lerin "...gözünde TSK demek 'darbe' demek." Ergenekon'u savunmak için TSK'yı tahrik etmenin parlak sonucu da Bila'nın kaleminden şu cümle: "Onlara göre her türlü sorunun kaynağı ve sorumlusu bu TSK".

TSK, Ergenekon soruşturmasından yıpranıyor mu? Evet, yıpranıyor. Peki yıpranmaması için ne yapmak lâzım? Fikret Bila'nın söylemeye çalıştığının tam tersine, Ergenekon'u gün yüzüne çıkartmak ve devleti bu asalaktan kurtarmak için TSK'nın soruşturmaya katkıda bulunması lâzım.

TSK'nın haksız bir yığın ithamla karşı karşıya kaldığı ve yıpratılmaya çalışıldığı, 18 Temmuz'da Genelkurmay'ın bildirisinde belirtildiği gibi doğru. TSK'nın itibarını artırmak, onu siyasetin uzağında tutmak ve hukuka inancını vurgulamakla mümkün. Bu tecrübelerden çıkartacağımız ders ortada: TSK, siyasetin en uzağında, hukukun en yakınında duracak.

Yukarıda sıraladığım üçlü stratejiyi uygulayan Ergenekoncuların suret-i hak maskesini düşürmenin pratik bir yolu var. Ortada bir iddia duruyor. Türkiye, bir yığın suça bulaşmış kendi kontrgerillasını tasfiye ediyor. Neden hep birlikte hukukun önünü açmıyoruz? Eğer hukuksa, işte size yol. Fikret Bila ve Özdemir Özok neden böylesine ciddi bir soruşturmanın selameti için, savcının olağanüstü yetkilerle donatılmasını, bütün güvenlik birimlerinin arşivlerine ulaşabilmesini, her türlü belge ve bilgiyi edinebilmesini savunamaz? Alın size bir turnusol kâğıdı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Eşten menkul rektörlük saltanatı

Mümtaz'er Türköne 2008.07.24

Görev süresi sona eren ve kanunen tekrar aday olamayan rektörün eşi profesör olursa ne olur? Bu sorunun cevabını son rektörlük seçimlerinde iki üniversite verdi.

En yüksek oyu, eski rektörlerin eşleri aldı. Dicle ve Uludağ üniversitelerinde rektörlük seçimlerinden en yüksek oyla, iki dönemi tamamladığı için tekrar seçime giremeyen rektörlerin eşleri çıktılar.

En yüksek oyu aldıkları halde, listeye alınmayan bu rektör eşleri, YÖK'ün kararını protesto ettiler. Biri, YÖK'ün kararını "etik" bulmadığını söylüyor. Tartışma götürmeyecek açık gerçek, bu rektör eşlerinin rektör adaylığının etik olmaması değil mi? Bu düpedüz, babadan oğula geçen saltanat gibi dikey değil ama, eşten eşe intikal eden yatay bir saltanat usulünden başka nedir?

YÖK'ün iki üniversitede de, rektör eşlerini elemesi çok isabetli bir karar. Üniversitenin namusunu, itibarını bir nebze olsa da kurtaracak bir tasarruf. Ama yeterli değil.

Bazen çok tartışılan, çok konuşulan konularda kafalar karışır. Üniversitenin, bilimi ve eğitimi çağdaş standartlara göre yapabilmesi için çok hassas düzenlemelerle çalışması lazım. Rektör eşlerinin aldığı oyları, üniversitelerde yaşanan sorunların bir belirtisi olarak görebilir ve bu semptomdan açık bir hükme varabiliriz. Bünyede bir sorun var ve belirti bu sorunun ne olduğuna dair bir fikir veriyor. Sonuçtan sebebe gidelim. İki dönem, yani toplam sekiz yıl görev yapan bir rektörün, hasbelkader eşi profesör ise ve bu hanım aday olup o üniversitede en yüksek oyu alabiliyorsa, üniversitelerimizde çok kişisel, çok keyfi bir yönetim var demektir. O kadar ki, bu keyfilikten bir saltanat düzeni bile çıkmaktadır. Düşünün bu karı-koca iki rektörün bir de akademisyen evlatları olsa, bu sefer rektörlük aile mesleği olarak anne-babadan çocuklara intikal edebilecek.

Benim de uzun yıllar çalıştığım Gazi Üniversitesi'nin mevcut rektörü, dört yıl önce eski Rektör Prof. Rıza Ayhan'ın aldığı oyun üçte birini almasına rağmen, Cumhurbaşkanı tarafından ikinci sıradan atanmıştı. Son seçimlerde bu sefer oyunu, üç yüz küsurdan yedi yüz küsura çıkartmış. "Aradaki dört yüz oy nereden kaynaklanıyor?" sorusunun cevabı ise basit. Dört yıl içinde Gazi Üniversitesi'nde dört yüz civarında yeni öğretim üyesi göreve başlamış. Matematik hesabı ile çıkartılacak bu sonucun arkasında, benim kişisel tecrübelerim de var. Dört yıl önce, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanlığı'nı metazori yaparken, yeni yönetimin baskılarına maruz kalmıştım. Yeni rektör yeni bir ekiple çalışacakmış; bana da istifa etmek düşermiş. Benden istifamı isteyen dekana "Siyaset mi yapıyorsunuz, yoksa çiftlik mi yönetiyorsunuz? Ne demek "ekip". Üniversitede ekip mi olurmuş?" demiş ve kurtulmak için can attığım görevime bilimin izzeti için bir süre daha devam etmiştim.

Türkiye'nin üniversitelerinde çok iyi akademisyenler var. Türkiye'nin iddialı bir bilim potansiyeli bulunuyor. Ama üniversitelerimiz ortaçağlara özgü bir keyfilik ve despotizm altında yönetiliyor. Görevi sona erince kendi eşini

seçtirebilen rektörlerin yönettiği üniversite ile nereye varabilirsiniz?

Temel sıkıntı, üniversitelerde en çok oyu alan kişinin karşısında ona oy vermeyen azınlıkların haklarını koruyacak bir mekanizmanın olmaması. Bu yüzden rektör atamalarında seçimin olması, üniversitelerde demokrasinin olduğu anlamına gelmiyor. Üniversite düzeninin değişmesi yanında, rektörlük seçimlerinde farklı bir oylama sistemi, kutuplaşmaları yumuşatabilir. Benim önerim, Yeni Zelanda ve Avusturya seçim sisteminde olduğu gibi, her seçmenin sırayla üç tercihte bulunabildiği bir sistem. En az oy alanların elendiği böylece ikinci veya üçüncü tercihlerin devreye girdiği bu seçim sisteminde, herkes sırayla üç kişiyi tercih edebileceği için, bu sistem adaylar arasındaki rekabeti yumuşatıyor ve adaylar da, kendisine oy vermeyecek olanların bile ikinci veya üçüncü tercihi olabilmek için daha kuşatıcı ve dengeli davranıyor.

Üniversite düzeni mutlaka değişmeli. Rektör eşlerinin aday olabildiği ve üstelik en çok oyu alabildiği bir üniversite düzeni içinde yaşama ayıbından Türkiye bir an önce kurtulmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon dedikleri neymiş?

Mümtaz'er Türköne 2008.07.27

Koskoca bir kaya yerinden oynuyor. Kayanın altını mesken tutmuş haşeratin panik içinde kaçmaya başladığını görüyorsunuz.

Yılanlar, çıyanlar, akrepler, solucanlar panik içinde sağa sola koşuyorlar. Onları koruyan koca kaya kütlesi kalkınca, artık her birini teker teker ayağınızla ezebilirsiniz.

Ergenekon iddianamesini okurken, gözümde canlanan manzara bu oldu. Kimsenin dokunamayacağı, yerinden oynatamayacağı devletin dibini mekân tutmuş caniler ve bu ülkenin kutsallarını, hassasiyetlerini kanlı hesaplarının oyuncağı haline getirmiş düzenbazlar. Gazeteler arasında durumu en iyi yansıtan Cumhuriyet gazetesinin manşeti: "Av tüfeğiyle darbe". Türkiye, kendi vatandaşlarının oluk oluk akıttığı kanıyla kirli bir tarih yazan kendi kontrgerillasını gün ışığına çıkartıp tasfiye ederken atılan bu manşet, savuşturduğumuz tehdidin pişkinliği ve rezilliği hakkında akılda kalıcı bir fikir veriyor. Onca kan, onca entrika ve onca cinayet planı ile devleti hedef alan kalkışmayı ifade etmek için koca iddianameden sadece bir av tüfeğini seçip durumu karikatürize edebileceksiniz. Gerçekten esaslı bir tehlikeyi savuşturmuşuz.

Türkiye karanlık labirentlerin, kâbusların sonunda artık düze çıkmış bulunuyor. İddianameyi hazırlayan iddia makamını, bu soruşturmaya emek harcayan bütün emniyet mensuplarını yürekten kutlayabilir ve şükranlarımızı sunabiliriz. Artık zihinlerimizin karışmasına, endişeye kapılmamıza gerek yok. Sonunda galip gelen devlet dediğimiz güçlü varlık, önüne "derin" lafzı eklenen ve karanlıkta iş gören çeteler değil; bu iddianameyi hazırlayan savcılar ve soruşturmayı yürüten polislermiş. Adaleti bizim adımıza tesis eden bu devletin çatısı altında bulunmaktan, bu devlete güvenerek yaşamaktan hepimiz mutlu olabiliriz. Her türlü sorunumuzu çözecek hukukun önü sonuna kadar açık.

Önümüzde birbiri ile bağlantılı iki farklı süreç var. Birincisi bir ceza davası. İşlenen suçlar, hukuka uygun bir yargılama süreci sonunda sübût edecek. Zanlılar hakkında açık delillere dayalı olarak cezalar tesis edilecek. Sanık sayısı ve delillerin niteliği dikkate alınırsa, bu yargılamanın asgarî bir buçuk-iki yıl kadar sürmesi, temyiz aşaması ile birlikte daha da uzaması beklenebilir.

İkincisi, birincisi sayesinde ulaşacağımız çok daha önemli bir sonuç. Türkiye kendi kontrgerillasını deşifre edip ortadan kaldıracak. Tıpkı, 1990'ların başlarında Avrupa ülkelerinin yaptığı gibi. Gecikmiş bir hesabı, püsküllü hale gelmiş bir belayı savuşturmuş olacağız. Bir terör örgütünün deşifresi ve tasfiyesi; dökülecek kanları, işlenecek cinayetleri önlemek demek. Ergenekon davası, bu örgütün tasfiyesine bir vesile. Çok güçlü ve etkili bir vesile. Unutmamamız gereken, mahkemenin suç işleyenleri cezalandıracağı; terör örgütünü bütünüyle tasfiye görevinin devletin diğer kurumlarına ve siyasî iktidara ait bir görev olduğu.

İddianame sağlam bir muhakeme ve çok akıcı bir dil ile, bir kontrgerilla örgütünü analiz ediyor. Şu ifade, fotoğrafın bütününe yansıtıyor: "...NATO'nun komünizmle mücadele amacıyla birçok ülkede kurduğu bu örgütler, zaman içerisinde amaçları dışına çıkmış ve bir kısım kişi ve zümrelerin kendi amaç ve ideolojilerini gerçekleştirmek için kullandıkları birer terör örgütüne dönüşmüştür (s.46)." Çok uzun yıllar faaliyet gösteren, 1999 yılında sivil unsurlarla zenginleştirilen bir devlet içi yapılanmadan bahsediliyor. Deliller, bu örgütün devlet kurumları ile ciddi irtibatlarının olduğunu gösteriyor. Bu örgüt kendisini, kaleme aldığı dokümanlarda "Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde faaliyet gösteren" bir örgüt olarak takdim ediyor. Yine iddianameden öğrendiğimize göre "Özel Kuvvetler Komutanlığı"na ait yazışma evrakını taklit ediyor.

Öyleyse, muhakeme devam ederken devlet içinde de bir bahar temizliği yapılacak. Bu bir temenni veya teklif değil. Bu iddianame ile koca devlet kayası yerinden oynadı. Altındaki fitne-fücur ortaya çıktı. Artık kimse devlet gücünü, o fesat yuvasını örtmek için kullanamaz. Çünkü bir kere gördük. Demek ki, birilerinin o kuytuları temizleme görevi bulunuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Laik bulutlar

Mümtaz'er Türköne 2008.08.01

"Bu daha da vahim bir durum" diyor Baykal, Anayasa Mahkemesi kararı için.

Bu cümlelerin "kapansaydı daha iyiydi" dışında bir anlamı yok. Şöyle kuruyor cümleleri: "Bir üye hariç tümü, AKP'nin laiklik karşıtı eylemlerin odağı olduğu görüşünde. Ancak bunun yaptırımını konusunda görüş farklılığı ortaya çıktı..."

Laikliğin kendisi değil, ama laiklik tartışmaları ve hele her başı sıkışanın "laiklik elden gidiyor" feryadını basması siyaseti bataklık bir alana çeviriyor. Bu bataklığın üzerine inşa edilen her bina çöküyor. Anayasa Mahkemesi'nin kararı en az AK Parti kadar CHP için de bir fırsat. Sorunun laiklik değil, laikliğin tıpkı din gibi istismar edilmesi olduğunu ve bu istismardan laikliğin de siyasetin de zarar gördüğünü anlaması gereken epeyce kişi var.

Bilinen hikâyledir. Birkaç kişi caddenin ortasında durmuş gökyüzüne dikkatle bakıyorlar. Sağdan soldan geçenler, bu dikkat çekici şeyi görmeye çalışıyor. Sonunda büyük bir kalabalık, gökyüzünde mevcut olmayan bir şeyi görmeye başlıyor. İçinden çıkamadığımız laiklik tartışmaları, cadde ortasında biriken kalabalığın bir bulutu dev bir uzay gemisi olarak tasdik etmelerinden farksız.

Türkiye'nin laiklik diye bir sorunu yok. Toplum değişiyor, kültürel bir dönüşüm yaşıyor. Savrulmayı önleyecek, toplumu bir arada tutacak semboller, değerler öne çıkıyor. Bütün bunlar toplum halinde yaşamının gereği olan insanî ihtiyaçlar. Yönetici seçkinler değişiyor. Yeniler halkın diline, dünyasına daha yakın bir türkû tutturuyor. Toplum kendi ahengini yakalıyor ve yoluna devam ediyor.

Laiklik ise, altın değerinde istikamet gösteren bir anayasal prensip olarak hüküm sürerken, gücü azalanlar tarafında devlet içindeki iktidar mücadelesinin basit bir silahına dönüşüyor. Demokrasinin tam karşıısına yerleştiriliyor. Demokratik siyasî iktidarların üzerinde bir vesayet gerekçesi olarak kullanılıyor. Eski seçkinlerin ömrünü uzatacak bir yaşam iksiri olarak görülüyor.

Anayasa Mahkemesi'nin karar verdiği dava üzerine süren tartişmalardan geriye kalanları hatırlayalım. Bu dava bir siyasî parti kapatma davası değildi. Anayasa Mahkemesi'nin bizim nasıl bir laik düzen içinde yaşamamız gerektiğine dair bir yorumu idi. Dava AK Parti'ye karşı değil, bize karşı açılmıştı. Bizim zgrlklerimiz, haklarımızın sınırını tayin ediyordu. Gerek Başsavcılığın iddianamesinde, gerek Anayasa Mahkemesi'nin geçmişte verdiği kararlarda yer alan bir laiklik yorumunun güncellenmesi idi.

Bu yoruma göre laiklik, totaliter bir yaşam biçimi idi.

Din karşıtı pozitivist bir felsefi inantı.

Demokrasi ile bağdaşmıyordu.

Anayasa Mahkemesi'nin eski yorumlarını ne ölçüde değiştirerek güncellediğini gerekçeli kararında göreceğiz. Ama benim bir birey olarak, yukarıdaki laiklik yorumunu çağdışı, zorba ve hukuka aykırı bulma hakkım var. Ve bir vatandaş olarak bu itirazımı sandıkta bir siyasî tercihe dönüştürme yetkisine sahibim.

Demokrasi siyasî partiler tarafından işletiliyor. CHP liderinin AK Parti için "keşke kapatılsaydı" anlamına gelecek bir yorumda bulunması yerine, kendi partisini de daracak bir alana mahkûm eden bu laiklik yorumunu sorgulamaya girişmesi gerekmez mi? CHP'nin modern ve medenî bir siyasî parti olarak geniş kitlelere açılmasının yolu, bu bataklık alanın dışında yer alıyor.

Anayasa Mahkemesi kararını verirken bir hayli zorlandı. Gökyüzündeki buluta somut anlamlar yükleyerek herkesten inanmasını beklemek, rüştünü ispatlamış bir toplum için zor değil mi? Bu zorlanmanın aslında militan laiklik yorumundan kaynaklandığını neden fark etmiyoruz?

Türkiye'nin bir laiklik sorunu yok, demokratikleşme sorunu var. İhtiyacımız olan laiklik yorumu ise demokrasiyi var eden laiklik.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anayasa Mahkemesi nasıl karar verdi?

Mümtaz'er Trkne 2008.08.03

"Usul, asıldan önce gelir." Bu dştur hem düşünme metodunda hem de yargılama hukukunda kuraldır. Mevzuya ne kadar hakim olursanız olun, usûl konusunda yaptığınız hata sizi yanlış bir sonuca götürür.

Eski Yargıtay Başkanı Profesör Sami Selçuk, Anayasa Mahkemesi'nin AK Parti davası ile ilgili verdiği kararın çok esaslı bir usul hatası ile sakatlandığını ve bu yüzden "hiç" hükmünde olduğunu, dört başı mamur bir hukuk dersi şeklinde anlatıyor.

Sami Selçuk, Anayasa Mahkemesi'nin karar oylamasına, usule dair esaslı bir itirazda bulunuyor. Anayasa Mahkemesi, AK Parti'nin kapatılması davasında usul olarak Ceza Yargılama Yasası'nı takip ediyor. Bu yasaya göre heyet halinde verilen mahkeme kararlarında uyulacak kurallar belli. Bir heyetin verdiği karar ise iki kısımdan meydana geliyor. Birinci kısım "tanı": Mahkeme eldeki delillere göre isnad edilen suç hakkında bir

teşhiste bulunuyor. Esas olarak suçu işleyip işlemediğine hükmediyor. Kararın ikinci kısmında ise, belirlenen suça göre bir "yaptırım" uygulanıyor; yani ceza kesiliyor.

Anayasa Mahkemesi Başkanı Haşim Kılıç, çarşamba günü kararı açıklarken kimsenin dikkatinden kaçmamış olmalı. Mahkeme kararı tek oylamada verdi. Oyların bu dağılımında Sami Selçuk'un işaret ettiği açık bir mantık hatası var. İlk iki kanaat, yani kapatma ve Hazine yardımı "yaptırım", muhalif tek oy ise "tanı" oyu. Usule aykırı olan nokta da, yaptırım ve tanı oylamasının, elmalarla armutlar gibi tek kalemde toplanması ve 10'a 1, "Hazine yardımı kesme" cezasının çıkması. Bu durum kararı, diğer yargılama usulü kurallarına göre "hiç" hükmüne sokuyor; çünkü muhalif bir oy, yaptırım konusunda yer almamış oluyor. Usule göre, mahkeme bir üye eksik karar veremiyor. Kapatma yaptırımı gerekli nitelikli çoğunluğu sağlayamayınca, bu oyların "Hazine yardımı kesme" yaptırımına eklenmesi doğru. Ancak, ikinci bir oylama ile bu yaptırımın "dozu"nun oylanması gerekirdi.

Sami Selçuk'un bu esaslı itirazını şu şekilde somutlaştırmak mümkün. Altı üyenin oyu, kapatma için yeterli değil, ama "Hazine yardımını bütünüyle kesme" yaptırımı için yeterli. Üstelik bu yaptırım oylamasına muhalif oy da dahil olsa ve müzakere konusu yapılsaydı, belki sonuç bütünüyle değişmiş olacaktı.

Ben Sami Selçuk'un matematiksel kesinlikte ortaya çıkardığı bu usul hatasının, Anayasa Mahkemesi'nin işleyişi ve kararlarının sıhhati konusunda daha vahim bir ihtimali gün yüzüne çıkardığını düşünüyorum. Bu ihtimal, Mahkeme üyelerinin 6-5 sonucuna anlaşılarak ulaştıkları varsayımı. Mahkeme üyeleri kendi aralarında önce şu karara varıyorlar: Kapatmayalım. Sonra, ama kapanmasını bekleyenleri teskin etmek, AK Parti'yi de hizaya çekmek için bu kararı hem kıl payı vermiş olalım hem de odak olduğunu tespit edelim ve Hazine yardımını keselim. Böylece yasama ve yürütme üzerindeki ipoteği de sürdürmüş olalım. Anayasa Mahkemesi Başkanı Haşim Kılıç'ın kararı açıkladığı basın toplantısında söylediği sözler birbirine eklenince, Mahkeme'nin üzerinde uzlaşarak ve rol dağılımı yaparak bir karara vardığı sonucu çıkmıyor mu?

Sami Selçuk'un yakaladığı sakatlıktan üreteceğimiz "uzlaşma kararı" varsayımı doğru ise, Mahkeme üyelerinin tamamı bir ekonomik krize yol açmamak için hep birlikte "kapatmama"ya karar vermiş, ama AK Parti'yi de diken üstünde oturmaya zorlamış oluyor. O zaman 6-5 kıl payı alınmış bir karar yok ortada. 11 üyenin birlikte verdiği ve "6-5"ine kadar anlaştığı bir karar var. Böyle bir anlaşma, ülke şartları için makul olabilir, ama hukuk açısından vahim bir durum. Şayet böyle ise, ortada işleyen bir anayasal hukukun olmadığını söylemek zorundayız. Bu karar Anayasa'nın emri olan gerekçeyle birlikte açıklanmış olsaydı, bu usul hataları da baştan engellenmiş olacaktı.

Osman Yağmurdereli'ye Yüce Mevlâ'dan gani gani rahmet diliyorum. Türkiye'yi zenginleştiren renklerden biri soldu.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sol öldü mü?

Mümtaz'er Türköne 2008.08.05

Soyut analizlere, felsefi argümanlara ihtiyaç hissettirmeyecek kadar sade ve basit bir durum var karşımızda. Buna rağmen gerçekler, zengin sol birikimin kaldıramayacağı kadar ağır. Adi gerçekler güzelim teoriyi berbat etmeye devam ediyorlar. Hem basit, hem de ağır gerçek şu: Türkiye'de sol adı verilecek bir siyasî düşünce veya akım artık yok.

Bugünlerde fazlasıyla göz dolduran Ufuk Uras, DTP oyuyla ÖDP'yi temsil eden, gerçekte temsil kabiliyeti olmayan bir figür. Keskin sol grupların hiçbirinin, marjinalliğin sınırlarını aşan bir temsil kabiliyeti yok.

Marksizm'in devasa külliyyatı sadece nostaljilere hizmet ediyor. Olayları solcu gibi gözleyip, solcu gibi yorumlayan ve kitlelere sol yolları gösteren kimse kalmadı. 60'lı 70'li yılların işlek beyinlerinin neredeyse tamamı, sosyal hareketlere bir yerinden tutunarak postmodern kargaşanın içinde kayboldular. CHP'ye alternatif sol partiler veya siyasî hareketler çekim merkezi oluşturamıyorlar. Baykal, geçmiş CHP liderlerinin hepsinden daha fazla rakiplerini safdışı bırakma becerisi gösteriyor. CHP, parti içi muhalefetin neredeyse hiç olmadığı şaşkırtıcı bir durgunluk ve sessizlik dönemi yaşıyor. Baykal'a rakip olmaya kalkanlar siyasetten siliniyor.

Türkiye'de solun esamesi okunmuyor.

Ergenekon davası, CHP'nin muhalefette kalmaya kararlı olduğunu, iktidara gelme görevinin darbecilere devredildiğini gösterdi. Ergenekon'un solun iktidar enerjisini emip yok ettiği anlaşıldı. Tıpkı 60'lı yıllarda olduğu gibi.

Bugün solun başına gelenler, birçok açıdan 60'lı yıllarinkine benziyor. Tek Parti saltanatını kaybeden jakoben seçkinler, 27 Mayıs ile yeni bir içtihad oluşturdular. Halk desteğinin yerine askerleri yerleştirdiler. Öncü sosyalistler ve genç subaylar veya "Ordu-gençlik elele" edebiyatı, bu yeni sentezi yansıttı. Buna karşılık, Soğuk Savaş'ın kesif ideolojik ikliminden beslenen bağımsız bir sol gelenek gelişti. Bu geleneğin temsilcisi olan ve 60'lı yılların başından itibaren nisbî bir kitle desteği yakalayan Türkiye İşçi Partisi, kendi kimliğini oluşturup, sağlam bir şekilde ilerlerken iki duvara tosladı. Birinci duvar, CHP'nin "ortanın solu" rotasına dönerek kendisine rakip olmasıydı. İkinci duvar ise legal ve demokratik olan sol anlayışın yanında hemen gelişen ve yayılan silahlı solun ve öncü sosyalizmin yarattığı cazibe idi. Gençler Mihri Belli, Sadun Aren gibi solun devlerini legalist ve komformist buldular. Ellerine silah alıp, banka soyup adam öldürerek sosyalizme geçileceğini iddia ettiler. Sonuncular, doğal bir şekilde devrimci gençler ve genç subaylar iktidarının, yani silahlı darbenin iktidara giden en kestirme yol olduğunu ileri sürdüler. Bugün geçmişi bir efsane olarak yeni nesillere yutturmaya çalışanların, darbeciliğin üstünü bilinçli bir şekilde örtmeye çalışmalarına dikkat edilmeli.

Ergenekon yapılanması aslında 1960'lı yılların iktidar projelerinin kopyası. Devletin daha derinlerine inen bir örgütlenmenin legal siyasî partiler ve sivil görünüşlü örgütlerle ittifakının ve birlikte girilen provokasyonların devleti ele geçirmeye yeteceği inancı, karşımızda duran çetenin varlık sebebini temsil ediyor. 1960'larda bu iktidar perspektifine Millî Demokratik Devrim adı veriliyordu.

Yaşadıklarımızın hepsi; sürmekte olan Ergenekon soruşturması ve AK Parti'nin sonuçlanan davası solun üzerinden silindir gibi geçti. Solun enerjisi, beklentileri ve umutları tükendi. Baykal'ın Ergenekon avukatlığına soyunmasının, geleneksel solun etkili mahfillerinin Ergenekon etrafında bir savunma hattı oluşturmalarının arkasında bu acı gerçek var.

Sol öldü. CHP arkasında devam eden kitle desteğinin tek ortak paydası anti-AK Parti bir hassasiyetten ibaret. Bu ortak paydanın demokratik bir iktidar vizyonu olmadığı için Ergenekon'un ipliğinin pazara çıkartılmasına, kendilerini savunmasız bırakan bir süreç olarak bakmaları doğal.

Peki sol tekrar dirilir mi? Fikirlerin, ideallerin ölümleri mecazîdir. Sol battığı yerden tekrar çıkabilir. Bunun için demokratik bir sol hareketin ortaya çıkması ve sol kitleleri tapulu malı görenlerin hizaya çekilmesi lâzım. Ergenekon hattı, solun en dibe vurduğu yer. Demek ki aynı zamanda yeniden doğacağı fırsatı da içinde taşıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Beraat-i zimmet' ve 'Silahların denklığı'

"Masumiyet karinesi" yerine "beraat-i zimmet asıldır" tabirini başlığa almam, bu prensibin ne kadar eski olduğunu göstermek için. Hukukun evrensel birikiminin neredeyse 2500 yıldır peşinde olduğu bir prensip. Anayasamız bu çok önemli prensibi 38. maddede "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz." ibaresiyle formüle ediyor.

Ergenekon soruşturması kamuoyunda önemiyle mütenasip bir tartışma başlattı. İddianame bütünüyle bu davanın bir "gayri nizamî savaş örgütü" davası olduğunu, diğer ülkelerin kontrgerilla davalarına atıfta bulunarak kendisi söylüyor. Soğuk Savaş döneminde ideolojik rekabeti yönetmek üzere bir gizli örgüt kuruluyor ve sonra kontrolden çıkıyor; karanlık bir alan yaratarak bir suç örgütüne dönüşüyor. Gladio, nasıl Roma tarihinden alınma İtalyan kontrgerillasının ismi ise Ergenekon da Türk kontrgerillasının ismi. Bu yüzden bu dava, "devlet adına cinayet işleyen çeteler"den kurtulmak ve hukuku devletin bütün hücrelerine egemen kılmak için çok değerli bir fırsat. Türkiye bu fırsatı kullanacak. Kullanmak zorunda.

Bu soruşturmanın hukuk içinde ve hukuk zemininde yürütülmesi, hukuksuzluğa karşı hukukun zaferi olması çok hayati. Hukuksuzluğun tek çaresi hukuk. Yakın tarihimizin karanlık cinayetleri üzerindeki örtünün aralanması elbette büyük merak ve ilgi uyandırıyor. Bu davanın sonunda devlet içindeki çetelerden veya darbe planlayan cuntalardan kurtulma umudu heyecan verici. Bu heyecan ve merakın cadı avına dönüşme ihtimali de mevcut. Kurunun yanında yaşın da yanması, davanın cesameti yüzünden mümkün. Çok daha önemli bir nokta: Yargılanan çetenin suçlarının değil ama ideolojik-siyasî görüşlerinin toplum içinde yaygın taraftarları var. Ulusalcılık, bir ideoloji, bilemediniz bir siyasî görüş. Davanın, bu siyasî görüşlerin yargılanmasına ve mahkûm edilmesine dönüşme ihtimali mevcut. Tersinden zanlıların bu siyasî görüşlerin meşruiyet arayışına dayanarak kendilerini aklama gayreti içine girmeleri mümkün. "Atatürk'ü sevdiğim için gözaltına alınıyorum" diyen zanlının verdiği mesaj, dava üzerindeki ağır ideoloji yükünü de gösteriyor.

Çok uzun süreceğe benzeyen bu davanın yol açtığı siyasî tartışmaların altında ezilmemesi, hep birlikte gerçeğin izini sürmemiz, adil yargılama prensibine bütünüyle uyulması ve sonunda hukuku uygulayarak hukuk devletini daha yükseğe taşıyan ve hukukun egemenliğine katkıda bulunan bir dava olması sadece yargılamayı yapan yargıçların değil, kamuoyu olarak hepimizin görevi olmalı. Bizler de bu görevi hukuka riayet ederek sürdürmeliyiz. Kazancımızın büyük olması adaletin tecellisine bağlı.

Profesör Sami Selçuk, bu çok önemli davada adil ve tarafsız yargılamanın iş başında olabilmesi ve sonuçta adaletin tecellisi adına, kulak verilmesi gereken çok önemli ikazlarda bulunuyor. "Yargılama başladı, delilleri irdelleyebiliriz." yaklaşımının yanlışlığına dikkat çekerken, iddia ile savunma arasındaki dengeyi önümüze koyuyor. Sami Selçuk "silahların eşitliği ilkesi" adı verilen bu ilke var olmadan, adil yargılamanın mümkün olamayacağını vurguluyor.

O zaman esaslı bir usul tartışmasına ihtiyacımız var. "Masumiyet karinesi" taviz verilmeyecek bir ilke. Savunma, bu ilkenin koruması altında rahat hareket edecek. Bu kadar karmaşık ilişkiler ağının olduğu bir davada, yargının vukufuna güvenilecek. Peki diğer silah, yani iddia makamı veya sav/tez ne durumda? Silahlar savcılık makamı açısından eşit mi?

Türkiye'de yargı birliği olmadığı, Anayasa hükümleriyle sabit. Askerî yargı, kendi adli ve idari yargısını oluşturmuş durumda. Ergenekon Savcısı, iddianamede yer aldığı şekilde "TSK bünyesinde yer aldığı iddiası"nda bulunan bir örgüt hakkında savda bulunuyor. Bu savcının fiilen, bu örgütle ilgili bütün bilgi ve belgelere hiçbir engelle karşılaşmadan ulaşabileceğini söyleyebilir miyiz?

O zaman bu davada iddia/savunma dengesi, yani silahların eşitliği prensibi sağlanmış durumda mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rektörler ve generaller

Mümtaz'er Türköne 2008.08.08

İstifa eden bir tek öğretim üyesi bile yok. "Rektör atamalarını protesto etmek için bazı öğretim üyeleri ve dekanlar istifa etti" haberlerinin zihninizde uyandıracağı istifhamlar doğru değil. Kimse öğretim üyeliğinden istifa etmiyor. İstifalar idarî görevlerde oluyor.

Giden rektör, öğretim üyesini alıp rektör yardımcılığı, dekanlık gibi idarî görevlere atamış. Yani, çiftliğinde kendi ekibini kurmuş. Derebeylik düzeninde bütün kadroların, tek kişiye bağlı olması gibi. Şimdi, artık sürdürmeyeceklerini düşündükleri idarî görevlerini bırakıyorlar, biraz da gürültü çıkartarak öğretim üyeliğine geri dönüyorlar. Kısaca her rektör değişiminde yaşanan istifalar bunlar.

Üniversitelerde rektör değişimleri, henüz çiçeği burnundaki araştırma görevlisinden çay servisi yapan odacısına kadar herkesi etkiler. Nasıl etkilemesin? O üniversite çatısı altında akademik veya idarî personel kimliği taşıyan herkesin kaderi rektörün iki dudağının arasındadır.

Bu kadar büyük bir gücü kaybetmek de, kazanmak da çok önemli olmalı. Tamamı kişisel güç oyunları. Yaklaşan rektörlük seçimleri öncesinde sertleşen ve hükümetle meydan savaşlarına giren rektörler sahip oldukları gücü sürdürmenin peşindeydiler. Aslında çok kaba bir kendini emniyete alma hesabı. "Cumhurbaşkanı ve hükümetle kendimi kutuplaştırırsam, bana sahip çıkacak birileri olur." Güya YÖK ve Cumhurbaşkanı, kendileriyle ilgili bir meşruiyet tartışmasına yol açmamak için, "başörtüsü yasağını tavizsiz uygulayan ve AK Parti ile sert polemiklere giren" rektörlere dokunmayacaklardı. Böylece "Cumhuriyet değerleri" onların koltuklarını da korumuş olacaktı. Başörtüsü yasağı üzerinden dokunulmazlık kazanılacaktı.

Rektörlük atama sistemi, genel olarak en çok oyu alanın atanmasının ne kadar yanlış olduğunu gösteriyor. Çünkü en çok oyu alan kişi, ona oy vermeyenlerin de can düşmanı oluyor. Geriye kalanları, bütün yetkileri fani şahsında toplayan rektöre karşı koruyacak hiçbir mekanizma yok. Bu yüzden atanan rektörlerin ne kadar uzlaşmacı ve hukuka bağlı oldukları çok önemli. Genel bir kanı olarak hükümetle sert siyasî polemiklere giren ve varlığına siyasî bir gerekçe bulan rektörlerin, azınlıkta kalanlara karşı da siyasî taraf olacağını, kısaca adil ve tarafsız bir yönetim kuramayacağını kabul etmek gerekir. İşte bu yüzden, gerekçesi ne olursa olsun sert siyasî-ideolojik söylemlerle üniversiteyi siyasetin içine sokan rektörlerin atanmaması çok doğru bir karar.

Üniversite siyasetin dışında kalmalı. Siyasî bir üslup tutturan öğretim üyeleri, idarî görevlerden uzak tutulmalı. Siyasetin egemen olduğu yerde bilim üretilmez, öğrenci yetiştirilmez. Bunun için rektör atama sistemi başta olmak üzere üniversite düzeni, salt bilimsel icaplara ve eğitimin çağdaş gereklerine uygun olarak esaslı bir reformdan geçirilmeli.

Okulda durum böyle. Ya kışlada?

Askeri yoran, yıpratın ve aslî görevini gölgeleyen siyaseti kışladan sürüp çıkarmak, orduyu siyasî tartışma konusu olmaktan kurtarmak için katetmemiz gereken çok uzun bir mesafe var. Genelkurmay, neredeyse yayımladığı her basın açıklamasında TSK'ya yönelik "sistemik saldırılar"dan şikâyet ediyor. Peki bu siyasî tartışmalardan bazılarını, usulde yapılacak küçük bir değişiklikle kestirmeden son vermek mümkün değil mi?

Emekliye ayrılmak üzere olan Yaşar Büyükanıt'a koruma amaçlı alınan zırhlı aracın yol açtığı tartışma iyi bir misal. Genelkurmay Başkanlığı bu konuda bir basın açıklaması yapıyor ve çok kişisel ve duygusal bir dil ile savunmaya geçiyor. Açıklamada yer alan bu araç için "gümrük vergisi ödenmediği" ayrıntısı, "ucuza geldi" anlamındaysa üzerinde özenle durulmalı.

Sorun şurada: Bu açıklamayı neden Genelkurmay Başkanlığı yapıyor? Konu bir siyasî polemik konusu olduğuna göre, savunmanın siyasî otorite tarafından yapılması gerekmez mi?

Genelkurmay açıklamasında yer alan "hazin bir iftira", "talihsiz bir değerlendirme" ve "mesnetsiz olduğu kadar ibret teşkil etme özelliği" olan sözler gibi ibarelerin yer almadığı, salt hukuk ve devlet sorumluluğu ve ciddiyetinin yansıtıldığı ve aynı bilgilerin yer aldığı bir açıklamayı doğrudan Millî Savunma Bakanlığı Basın Sözcülüğü yapmış olsaydı, TSK, Genelkurmay'ın söz ettiği saldırılara karşı daha fazla korunmuş olmayacak mıydı?

Hem okul, hem de kışla üzerindeki siyasî gölgelerin büyük kısmı usulden kaynaklanmıyor mu?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

AK Parti'nin anayasa kurmayları

Mümtaz'er Türköne 2008.08.12

AK Parti'nin yeni bir anayasa hazırlamaktan vazgeçtiği, bunun yerine bir demokratikleşme paketi ile geniş kapsamlı bir anayasa değişikliği planladığı rivayet ediliyor. Anayasa konusu önemli. Son altı ayımızı aslı astarı olmayan bir anayasa krizi uğruna heba ettik.

Demek ki, her an bir köşe başında yeni bir krizle karşılaşabiliriz. Hükümete düşen sorumluluk tanımlanabilir, öngörülebilir ve dolayısıyla güvenilebilir bir siyasal sistemi sağlamlaştırmak ve sürdürmek. Anayasal düzenlemeler bu yüzden önemli. Hukuk kuralları fiili durumun gerisinde. Türkiye'nin köklü yapısal reformlara ihtiyacı var. Bu reformların gerçekleşmesi de anayasa başta olmak üzere bir dizi yasal değişikliğe bağlı. Ülkenin enerjisini tüketen sınırlayıcı bir yasal çerçeve yerine, önünü açan ve yol gösteren kurallara ihtiyaç var. Anayasa sadece demokratikleşme açısından değil, çağa uygun, rasyonel bir toplum sözleşmesi olarak da yenilenmek zorunda.

AK Parti, altı yıllık iktidarında en çok bu alanda başarısız oldu. AB sürecine bağlı uyum paketleri dışında anayasayı, işleyen ve güven veren siyasal sistemin referansı haline getirmek konusunda yeteri kadar inisiyatif geliştirilemedi. Son olarak AK Parti'nin kapatılmasını kıl payı önleyen, "nitelikli çoğunlukla karar" şartı bile anayasaya 2001 yılında girmişti. AK Parti, geliyorum diyen birçok krizin önünü, zamanında yapılmış anayasa değişiklikleri ile alabilirdi. Yine, reform niteliğindeki yapısal değişim için gerekli anayasa değişikliklerini çok önce gerçekleştirebilirdi. Yükseköğrenim reformunu kilitleyen anayasa değişiklikleri gibi. Daha seçim yapılmadan yeni bir anayasa taslağı hazırlatmak, isabetli bir politik öngörü idi. Tam tersine son bir yıl içinde anayasa yapma inisiyatifi kaybetmek ise denizi geçip derede boğulmaya benzedi.

AK Parti'nin anayasa konusundaki başarısızlıklarının iki temel sebebi var. Birincisi, yeni anayasa yapma teşebbüsünün hemen bir başörtüsü sorununa ve oradan rejim krizine dönüştürülmesi. İkincisi, AK Parti'nin anayasa kurmaylarının uzmanlık miyopluğu. Bu miyopluk, anayasa yapma işini teknik bir hukuk alanına taşıyıp bir uzmanlık sorunu haline getiriyor. Böyle olunca AK Parti'nin arkasındaki halk desteği bu uzmanlık engelini aşarak anayasa konusunda ağırlığını koyamıyor.

Birinci sorunu, Anayasa Mahkemesi yetkisini aşarak çözdü. AYM'nin 10. ve 42. madde değişikliklerini iptal etmesi, yeni anayasa üzerindeki bu "rejim sorunu" baskısını da kaldırmış oldu. AK Parti, artık yakın vadede başörtüsü sorununu anayasa ile çözemeyeceğine göre, yeni anayasanın bu soruna kilitlenip çıkmaza girme riski artık kalmadı. İkinci sorun AK Parti'nin anayasa vizyonundaki usul boyutuna dair. AK Parti'nin anayasa kurmayları, anayasa sorunlarını hikmetinden sual olunmaz, halk önünde tartışılmaz bir soruna dönüştürüp

tekellerine aldıkları zaman halkı da çözümün dışında bırakmış oldular. Aslında bu tutum demokrasinin en temel kabullerine aykırı. Demokrasi halkın yönetimine dayandığına göre, mümkün olabilmesinin asgari şartlarından biri halk tarafından anlaşılabilirliği olmalı. Anayasa bir toplum sözleşmesi. Bu sözleşmenin tarafı olan toplumun yer almadığı bir sözleşme olamaz. Kodifiye edilmiş bir anayasa metniyle yeni anayasa tartışmalarına başlamak, daha başında bir toplum sözleşmesi ihtimalini ortadan kaldırmıştı. Anayasa sorununu ancak dikta yönetimleri bir uzmanlık alanına hapsedebilir. Demokratik siyasette siyasî partilere düşen görev, anayasa sorunlarını önce halkın diline tercüme etmek, oradan bir anayasa desteği devşirmektir. Anayasanın geniş katılımlı müzakerelere konu edilmesi, sadece halk desteğini sağlamak için değil, toplumdaki anayasa bilincini geliştirmek için de gerekli.

Yeni bir anayasa, bu alan halka bütünüyle açılıp, halk dahil edilmediği takdirde imkânsız. Halkın katılmadığı bir anayasa yapım sürecinde ne kadar ideal bir anayasa yaparsanız yapın, anayasanın rejim sorunlarını çözme yeteneği sınırlı kalır. AK Parti'ye düşen, anayasa sorunlarını ve çözümlerini popüler bir üslupla halkın ilgi ve ilgi menziline sokmak. Kısaca halka mal etmek. Bunun için ilk adım, anayasa alanını uzman miyopluğundan kurtarmak olmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Üniversite için demokratik çözümler

Mümtaz'er Türküne 2008.08.14

Rektörlerin seçimle göreve gelmelerinin demokratik bir uygulama olmadığını söylemiştim. Yazdıklarıma gelen tepkiler, ya üniversite düzeninin ya da demokrasinin yaygın biçimde yanlış anlaşıldığını gösteriyor.

Sevgili Emre Aköz'ün iki gündür Sabah'ta bu konuda yazdıkları, farklı bir açıdan sistem eleştirisi. Aköz, hizmet veren hizmet alan ayırımına dayalı bir eleştiride bulunuyor ve haklı olarak yönetimin, hizmet alanları memnun etmesi gerektiğini söylüyor. Ancak seçme hakkının hizmet alanları da kapsayacak şekilde genişletilmesi -öğrenci temsilcilerinin senatolarda oy hakkına sahip olması- de demokrasinin var olduğu anlamına gelmiyor. Araştırma görevlisi, öğretim görevlisi, uzman ve okutmanları da içine alacak şekilde rektör seçiminde oy hakkının genişletilmesi de ortaya demokratik bir yönetim çıkartmıyor. Belki tersine meslekî hiyerarşiyi zedeleme riski taşıyor. Sorun rektörün sahip olduğu yetkilerden kaynaklanıyor. Üniversitelerde tepede rektörün yer aldığı tabanı çok geniş bir piramit var. Bu keskin hiyerarşi içinde kullanılan ve tek kişiye verilen yetkilerin denetlenmesi ve dengelenmesi lâzım. Seçimle iş başına gelmek, bu denge ve denetimi de zayıflatıyor. Rektör, keyfince iş görürken aldığı oyu gerekçe gösteriyor. Ve ortaya çıkan sonuçlardan bu yetkinin keyfi kullanıldığı anlaşılıyor. Rektör eşlerinin aldığı oylar, üniversitelerde sık rastlanan yolsuzluklar, öğretim üyeleri arasında tamamıyla kişisel kutuplaşmalar bu durumun kanıtı.

Üniversite yönetimine siyasal sistemler gibi bir yönetim sistemi olarak bakarsak durum daha kolay anlaşılacak. Rektörler "tek isimli çoğunluk sistemi"ne göre seçiliyor. Bu seçimi belediye başkanlığı seçimine benzetmek mümkün. Belediye başkanları üzerindeki denetimi nasıl İçişleri Bakanlığı yapıyorsa, rektörler üzerinde de YÖK bulunuyor. Aradaki fark, rektörün bu seçimle geldiği makamda sahip olduğu yetkilerde. Seçimle gelen hiç kimsenin böyle yetkileri yok. Bir doçentin doçent kadrosu alması, bir doçentin profesör olması, yani kendisine oy veren seçmenlerin meslek hayatı rektörün iki dudağının arasında.

Kutuplaşma rektörlük seçimlerinde başladığı için, bu seçim sistemi "rektörün adamları" ve diğerlerini saflaştırıyor. Keyfi ve kişisel yetki kullanımı ise, ortaya seçimle iş başına gelmiş demokratik bir yönetim değil despotik bir yönetim doğuruyor. Demokratik siyasal sistemin temel hareket noktası, iktidarın keyfi kullanımını

engellemektir. İktidar hakkının halka dayanması prensibi, aslında iktidar üzerinde mümkün olan en geniş denetimi sağlamak içindir. Kaynağını halktan alan ve yine halk tarafından denetlenip değiştirilen iktidarın keyfi kullanımı engellenmiş oluyor. Demokrasinin unsurlarından biri olan seçimi kullanarak üniversitede bir yönetim oluşturduğunuz zaman tam tersine keyfi bir yönetimi kurmuş oluyorsunuz.

En önemlisi, iktidarın keyfi kullanımını engellemek için demokrasilerin sahip olduğu denge ve fren mekanizmalarını hatırlayalım. Üniversitelerde azınlıkta kalanların haklarını seçimle gelen tiranlara karşı koruyacak hiçbir mekanizma yok. Sadece genel idare için geçerli olan yargı denetimi devreye girebiliyor. Rektörlerin keyfi tasarruflarını ve yolsuzluklarını denetleme konusunda bu yöntemin de sınırları var. Çünkü seçimle gelen rektörler aynı zamanda devlet memuru oldukları için, çoğu zaman yargı yolunun açılabilmesi için soruşturma izni gerekiyor.

Kamu kaynaklarını kullanan, kamu kaynakları ile bir iktidar alanı yaratan bir devlet memurunun denetiminin çok daha sıkı yapılması gerekmez mi? Yöneticiyi seçimle iş başına getirmeyi, diğer kamu kurumları için de yaygınlaştırırsak ne olur? Vakıf üniversiteleri ile devlet üniversiteleri arasındaki sistem farkını nasıl açıklayabiliriz?

"Demokratik üniversite" ideolojiler savaşının sürdüğü Soğuk Savaş yıllarında, çalışanların çalıştıkları kurumları yönetmeleri veya yönetimde söz sahibi olmaları tarzında, iktisadi demokrasi tezlerinin bir uzantısı olarak savunuldu. Bugün bilim üretemeyen, hayattan kopuk eğitimde ısrar eden üniversitelerin gerekçesinden ibaret.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kafkasya ve Rusya

Mümtaz'er Türköne 2008.08.15

Alt alta yazıp topladığımız zaman Gürcistan'da olup bitenlerin Türkiye için yekûnu oldukça fazla. Zengin ve renkli bir etnik coğrafyaya sahip Kafkaslarda yaşayan halkların ekseriyeti için geçerli kural: Kafkaslardakinden daha fazla Kafkasyalı Türkiye'de yaşıyor.

1864 yılında Rusya'nın başlattığı tehcir, Dünya tarihinin en trajik nüfus hareketlerinden biriydi. Bu tehcirin ana yönü ise Osmanlı coğrafyası idi. Kısa tarih içinde Çerkezler bu sefer yeni vatanlarını savunmaya giriştiler. Cumhuriyete giden çileli yolda, bir nesil önce Kafkasya'dan göç etmiş toplulukların kanı ve emeği oldukça fazladır. Bu emeğin çapını anlamak için Kurtuluş Savaşı'nın sembolünün Çerkez kalpağı olduğunu hatırlamak yeterli. Rus tankları Gürcistan topraklarında ilerlerken karşı karşıya gelen topluluklar, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının akrabaları. İşte bu yüzden Kafkasya bizim arka bahçemiz değil, evimizin salonu gibi.

Türkiye, Rusya ve İran gibi dev ülkelerin arasına sıkışmış coğrafyada nüfusları birer milyona baliğ olmayan Osetler, Kabartay-Balkarlar, Karaçaylar var. Sayıca daha da az olan Dağıstanlılar, Adigeler, Şapsiğlerle birlikte daracak alanda kırılğan bir mozaik duruyor. Bu daracak alanda her halk kendi kimliğiyle var olmakta kararlı olunca fırtınalar kopuyor. Sovyetlerin bu coğrafyaya miras olarak bıraktığı etnik sorunlar ise bu fırtınaları besliyor. Gürcistan'ı bombalayan Rus uçakları, Poti Limanı'nı ablukaya alan Rus gemileri önümüze çıkacak olan gelecek için önemli işaretler veriyor. Rusya, külleri arasından Kafkasya'da yeniden doğmaya hazırlanıyor.

Osmanlı devletinin bir imparatorluk olduğu için dağıldığı, pek sorgulanmadan tartışılan bir hüküm. Rusya da bir imparatorluktu. 1917'ye kadar büyümeye devam eden bu imparatorluk, sosyalist ideoloji ile ömrünü uzattı.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra daha da genişledi. 1990'da dağıldığında, ana çekirdeği sürdüren Rusya Federasyonu hâlâ bir imparatorluktu. Rusya ile Türkiye'yi mukayese ederken geçmişin yarattığı bu farka dikkat etmek lâzım. Türkiye bir imparatorluk olmaktan vazgeçti ve ulus devlet olarak kendini tahkim etti. Rusya ise, yeniden başlayan imparatorluk çağına, imparatorluk hüviyetini hiç kaybetmeden girmiş bulunuyor. Rusya bir imparatorluktu ve başka bir devlet modelini hiç tecrübe etmedi. O yüzden bugün Kafkaslarda bir imparatorluk gibi davranabiliyor.

Rusya'nın Gürcistan operasyonu bir imparatorluk operasyonu. İmparatorluklarda oyun çoktur. Gürcistan'ın oyuna geldiği ve Rusya'ya arzu ettiği fırsatı verdiği anlaşılıyor. Rusya bu fırsatı ince tekniklerle kullandı. Bu tekniklerin tamamı etnik farklılıklara dayanıyor. Kafkas halkları da bu oyunda yer alıyor.

PKK'nın Bakü-Ceyhan-Tiflis hattına yönelik saldırıları ve bu hatta giriştiği eylemler, Rusya'yı potansiyel hamileri olarak gördüklerine işaret. PKK bu eylemlerle Rusya'nın dikkatini çekmeye, büyük oyunun içinde rol almaya çalışıyor. Rusya PKK'ya hamilik eder mi? Rusya'nın bir ulus devlet olmadığını ve sosyalist ideolojinin evrensel dilini kullanmadığını dikkate alarak, PKK'nın planının ham bir hayal olduğunu söylemek mümkün. İmparatorluk yönetmek etnik sorunların üzerine çıkan bir vizyona sahip olmak demek. Türkiye'nin etnik sorununu kaşıyan ve bu sorundan çıkar sağlamaya çalışan bir Rusya, kendi imparatorluğunun da altını kazmaya başlar. Rusya bugün Kafkaslarda self-determinasyon prensibini savunuyor ama, bu prensibin imparatorluğun sonu anlamına geldiği unutulmamalı.

Dönüm noktası olarak 1774 tarihi alınırsa, Türkiye açısından iki asrı epeyce geçmiş olan bir tarih kaldığı yerden yoluna devam ediyor. Türk-Rus rekabeti yeniden tırmanıyor. Türk Avrasyacılarının göz ardı ettikleri gerçek: Coğrafya Türkiye ile Rusya'yı karşı karşıya getiriyor. Yeni dönemde rekabetin eskisi gibi kanlı geçmeyeceği aşikâr. Ama Türk dış politikasının Rusya faktörüne göre şekilleneceği tarihin yeniden başladığı ortada. Kafkasya'ya bizim de evimizin içini düzenlemiş gibi eğilmemiz gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hülya Avşar ve Dursun Karataş

Mümtaz'ın Türküne 2008.08.20

Siyasal şiddet tarihimizin dönüm noktalarından biri İsrail'in İstanbul Başkonsolosu Elrom'un kaçırılıp öldürülmesidir.

Türkiye'de ilk defa bu olayda bir ilk gerçekleşmiş ve bir insan çatışmada değil, kaçırılıp kafasına kurşun sıkılarak öldürülmüştür. Elrom'u kaçıran Mahir Çayan ve arkadaşlarının, taleplerinin yerine gelmeyeceğini anladıklarında aralarında tartışma başladığı nakledilir. Mahir Çayan'ın "Şayet Deniz Gezmiş'in kaçırdığı Amerikalılara yaptığı gibi biz de bu adamı serbest bırakırsak hiç kimse bizi ciddiye almaz." dediği rivayet edilir. "Ciddiye alınmak" için yapılan, bir insanın kafasına silahı dayayıp tetiği çekmektir.

Şiddetin "ciddiye alınmak", "adam yerine konulmak", "güç ve iktidar sahibi olmak", "şöhrete ulaşmak" gibi ancak çatışma ile üretilen amaçları var. Çatışma çıkarmak, şiddet uygulamak bazıları için bir yaşama biçimi haline geliyor. Öyle bir yaşam biçimi ki, birileri siyasal alanda şiddet uygulayarak var oluyor, bazıları da çatışmalardan ticarî kazançlar sağlıyor. Yine birileri de çatışma üreterek gündemde kalmaya, şöhretlerini diri tutmaya çalışıyor. Hülya Avşar'ın Kurban Bayramı hakkındaki sözleri bir reklam çalışması. Özü itibarıyla Ricky Martin'e canlı yayında elle sarkıntılık etmesinden farklı görünmüyor. Yine de bir fark var. Bu sefer toplumun kutsallarına saldırıp; tartışma başlatarak, sahip veya karşı çıkılarak bir halkla ilişkiler çalışması yapıyor. Gazeteler

ayarlanmış, söz manşetten veriliyor; sorulduğunda "benim değil 9 yaşındaki bir çocuğun düşüncesi" kırımasına kapı aralık. Zamanlama olarak Kurban Bayramı'na kadar saklanamayan bir "yaratıcı reklam atağı". Düpedüz din ticarete alet ediliyor. Tıpkı mayo firmalarının her yeni kreasyonu piyasaya sunarken belediyelerle reklam panoları konusunda bir laiklik tartışması başlatmaları gibi. Halkla ilişkiler çalışmasının ürünü olan medyadaki "Akıldışı din" başlığının yanında yıllar öncesine ait şuh bir Hülya Avşar pozu, pazarlananın bir fikir olmadığını gösteriyor. Demek ki artık laiklik, sadece zamanı tükenmiş olanları çatışma çıkararak gündemde tutmaya yarıyor.

Dursun Karataş, Elrom cinayetini işleyen siyasal şiddet geleneğinin son temsilcisi idi. Bu gelenek adam öldürmeyi bir iktidar stratejisi olarak benimsemişti. Bugün çoğu kimsenin bir pop yıldızı zannettiği Che Guevara, bu geleneğin sembolüydü. Şiddet, eşitlikçi bir toplumu kurmak için bir araçtı. Güya bu öncü şiddet sindirilmiş kitleleri uyandıracak ve "kâğıttan kaplan" olan kapitalist devletin fiyakasını bozacaktı. Sovyetlerin dağılmasından sonra amaç ortadan kalktı, ama şiddeti bir yaşam biçimi olarak benimseyenler sosyalizm dışında başka amaçlar icat ederek yollarına devam ettiler. Anlamı ve karşılığı kalmamış terör örgütlerinin taşeronlaşması ve birilerinin elinde oyuncağa dönüşmesi bu değişimi anlatır. Che'nin silah arkadaşı Castro'nun ülkesinin fuhuş ticareti ile ayakta kalmaya çalışması, bugünkü durumu özetliyor. Dursun Karataş'ın ölümü, bu yüzden 1960'ların sonunda başlayan dönemin kapanması anlamına geliyor.

"Ancak çatışma olursa ben var olabilirim." hükmünü kimlerin paylaştığına bakalım. Hacıbektaş'ta Cumhurbaşkanı'nı yuhalayan azınlık ile Ergenekon terör örgütü ve Hülya Avşar gibi "sermaye"yi tüketmiş olanlar aynı bataklıktan beslenmiyor mu? Hepsinin ortak paydası şiddeti bir "reklâm" aracı olarak kullanmaları. Ergenekon'un uyguladığı "psikolojik harekât" ile Avşar'ın PR çalışması arasında mantık ve yöntem olarak hiçbir fark yok. Her toplumun derinlerinde var olan kuşkuları kaşımak, korkuları büyütmek, düşmanlıkları artırmak ve kafaları tokuşturmak.

Benim çıkarttığım sonuç iyimser. Dursun Karataş öldü. Cenazesi tıpkı Hacıbektaş'ta Cumhurbaşkanı'nı yuhalayanlar gibi, Aleviliğin çatışma arayanlar tarafından nasıl istismar edildiğini gösterdi. Ergenekon'un kendi içinde kurduğu karanlık dünyanın günyüzüne çıkan ipuçları hepimize çok şey öğretiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Erbakan'ı affetmek" ve tarihî hatayı düzeltmek

Mümtaz'er Türköne 2008.08.21

En güzel tarafı, 83'üne dayanmış bu yaşlı politikacının affedilmesine kimseden itirazın gelmemesi. Politikada ve medyadaki müzmin Erbakan muhalifleri bile, affa açıktan karşı çıkmıyorlar.

Sadece affı vesile ederek Cumhurbaşkanı'nı eleştiriyorlar. Kısaca itirazlar geride kalmış bir hesaplaşmaya ait değil, bugüne, bugününün iktidar mücadelesine dair.

Yakın siyasî hayatın en tartışmalı politikacılarından biri olan Erbakan'ın affedilmesine herhangi bir itirazın gelmemesini, Türk politikası adına bir hakşinaslık, bir vefa ve belki de bir asalet ölçüsü olarak kabul etmek lâzım. Kim ne derse desin Necmeddin Erbakan bu toprakların yetiştirdiği ve bu ülkeyi biçimlendiren siyasî aktörlerden biri.

Bugün siyasette faal olanların dışında, Türkiye'nin son 40 yılına damgasını vurmuş ve tarihin hükmüne konu olacak topu topu beş politikacı var. Muhtemelen dünün tarihini yazanlar Demirel'den ve Bülent Ecevit'ten daha fazla bahsedecekler. Necmeddin Erbakan ve Alparslan Türkeş belki bir siyasî gelenek oluşturma konusunda

daha başarılı kabul edilecek. Beşinci isim Turgut Özal'ı, geride bıraktıkları açısından bu dört kişinin bütünüyle dışında bir yere yerleştirmek gerekecek. Bu beş isimden sadece ikisi, Demirel ve Erbakan yaşları kemâle ermiş vaziyette hayatlarını sürdürüyorlar. Erbakan'ın hayatının bundan sonraki evresini ev hapsi bile olsa cezalı olarak geçirmesi Türkiye için bir zul olacaktı. Cumhurbaşkanı, kendi itibarını zedeleme pahasına Erbakan'ı affederek Türkiye'yi sonrasında mutlaka pişmanlık duyacağımız bu zulden kurtarmış oldu.

Tarihin garip cilvesi. Siyasette kendi tarzını ve ekolünü oluşturmuş bu liderin yanında tecrübe kazanmış iki politikacıdan biri bugün Cumhurbaşkanı, diğeri Başbakan. Aslında bu durumu dünün ve bugünün politikası arasındaki devamlılığı ve değişmeyi anlamak için kullanabiliriz.

Erbakan'a haksızlık etmeyelim. 1970'lerin aradaki 80'leri geçmek lâzım ve 90'ların politikasında Erbakan tarzı geçerliydi. Çok zeki, intikal kabiliyeti yüksek ama en önemlisi halkın dilini konuşabilen ve zor sorunları basitleştirerek halkın algı menziline sokabilen politikacı tipi. Kullanılan metaforlar ve espriler hep halka hitap etmek içindi. Demirel'de de aynıyla var olan bu yeteneği, Erbakan'da farklı kılan ilave nitelik, bütünüyle dinî geleneğe yaslanmasıydı. Kısaca Erbakan, hızla değişen ve dönüşen Türk toplumunun kaybindan büyük korkuya kapıldığı manevî değerleri demokrasi içinde bir politikanın ana iskeletine dönüştürmeyi başardı.

Yakın tarihimizde Jakoben laikliğe karşı radikal dinî tepkilerin ortaya çıkmasını birbirinden farklı çerçevede iki inisiyatif engellemiştir. Bunlardan ilki Bediüzzaman Said Nursî, ikincisi de Necmeddin Erbakan'dır. Bu açıdan demokrasinin meşruiyet dairesini genişleten en önemli aktörlerden biri Erbakan'ın kendisi olmuştur. Erbakan tersinden bakıldığında dindar insanları, sorunlarının çözümünün meşru siyasette ve demokrasi içinde olduğuna ikna eden kişidir.

Türkiye'nin askerî darbeler tarihinde doğrudan şiddetin en az kullanıldığı darbe 28 Şubat'tır. En az doğrudan şiddet kullanmak demek, en fazla entrika ve komploya başvurmak demektir. Gazetecilerin andıçlanması ile Erbakan'ın aldığı cezanın arkasında aynı karargâh bulunmaktadır. Bu yüzden Erbakan'ı affa konu olan suçu için "hükümlü" yerine "28 Şubat'ın bir numaralı mağduru" olarak nitelemek gerekir.

Tayyip Erdoğan ve arkadaşları devri kapanan Erbakan Ekolü'nden çok farklı yeni bir ekol çıkarttılar. Buna muhafazakâr demokrasi adını verdiler. Çatışmaların, kutuplaşmaların dili yerine uzlaşmanın ve istikrarın dilini, pragmatizme yönelerek geliştirdiler. Erbakan'ın Millî Görüş çizgisi, zorba modernleşmenin karşı kutbuydu ve o dilden etkilenmişti. Militan laiklikle Millî Görüş'ün aynı vülger pozitivizme dayanması bu yüzden şaşırtıcı değildi. Bugün ise pozitivizmden türetilen totaliter ideolojiler yerine özgürlükçü ve demokrat bir muhafazakârlığın toplumda karşılığı var. Bugün demokratik siyasetin rekabet koşulları, ikincisine ihtiyaç duyuyor. Bu ihtiyaca cevap verenleri de zirveye taşıyor.

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül de, Başbakan Erdoğan da, bugünün şartlarında başarılı olmuş politikacılar. Bu yüzden Erbakan nasıl dünün şartlarında politika yaptıysa onlar da bugünün şartlarının ürünü olarak siyasî çizgilerini şekillendirdiler. Şimdi bugünün siyaset kurumu düne ait bir tarihî hatayı düzeltiyor. Erbakan özgürlüğüne kavuşuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Devletlerin kalkanı

Mümtaz'er Türköne 2008.08.22

Amerikan füze savunma sisteminin Polonya topraklarına yerleştirilmesi için, iki ülke arasındaki anlaşma önceki gün, biraz da aceleye getirilerek imzalandı.

Bu sistem fiilen ABD'yi uzun menzilli füzelerden korumayı amaçlıyor. Polonya'nın 180 km ötesinde Rusya toprakları uzanıyor. Her ne kadar anlaşmayı imzalayan ABD Dışışleri Bakanı Rice, bu sistemin "haydut ülkeler" olarak nitelediği Kuzey Kore ve İran gibi ülkelerin füzelerine karşı savunma amacı taşıdığını söylese de, hedefte sadece Rusya duruyor. Çünkü İran ve Kuzey Kore füzelerini engellemek için Polonya doğru adres değil. ABD'nin Polonya topraklarına yerleştirdiği on adet "yolkesen" (interceptor) füzesinin hedefi Rusya'dan gelecek füzeleri Polonya toprakları üzerinde düşürmek.

Anlaşmanın bu kadar aceleye getirilerek imzalanmasının tek sebebi ise Rusya'nın Gürcistan operasyonu. Gürcistan'ın işgali Rusya'nın bir güç gösterisi idi. Karşılıklı restleşme devam ediyor. ABD-Polonya anlaşmasının açıklandığı gün Rusya, Abhazya ve Osetya'nın bağımsızlığını tanıyacağını ilan ediyor.

Yeni bir dünyanın kurulmakta olduğunun işaretleri bunlar. Son teknoloji ürünü füze savunma kalkanından en arkaik biçimde mikro milliyetçiliklerin kışkırtılmasına kadar uzanan farklı etkenlerin seferber edildiği bir "büyük oyun" oynanıyor. Bize düşen pay ise büyük: Bu oyun hemen yanı başımızda, belki de sınırlarımız içinde sürüyor.

"Soğuk Savaş"ın geri geldiği rivayetinde gerçek payı var. ABD ve Rusya arasında sıcak silahlı çatışmaya dökülmeyen gergin bir rekabetin iki ülkeye de faydası var. Soğuk Savaş, Berlin Duvarı'nın yıkılmasından sonra sona erdiğinde Sovyetler Birliği tuzla buz olmuştu. Ama aynı şekilde Amerika da en değerli sermayesini, yani düşmanını kaybetmiş, o da zarara uğramıştı. Bu zararı, ulus devletler çağında devletlerin sahip oldukları gücü dikkate alarak hesaplamak gerekiyor. ABD'nin bugün de bir düşman olarak Rusya'ya ihtiyacı var. Rusya ise bu rolü güle oynaya yerine getirmeye hazır. ABD ile kutuplaşmak Rusya'yı eski imparatorluk günlerine döndürecek bir fırsat demek.

Soğuk Savaş sona erdikten sonra devletler, uluslararası ilişkilerin yegane baskın aktörü olmaktan çıkmıştı. ABD açısından bu güç kaybı, silah ve enerji sektörlerinde devlet şemsiyesi altında iş gören şirketlerin de zarara uğraması demekti. ABD, gelecekte de güçlü kalma hesaplarını enerji sektörü üzerine inşa edince, bu sektörler, dolayısıyla devlet yeniden eski parlak günlerine dönmeye başladı. ABD Rusya'yı bir imparatorluk olmaya, bir imparatorluk gibi davranmaya zorluyor. Astronomik düzeyde seyreden petrol fiyatları Rus ekonomisini düzeltirken, kontrol edilemez tek rakip olan Çin'in büyümesini yavaşlatıyor. Böylece ABD hem ihtiyaç duyduğu düşmanı kendi elleriyle beslemiş, hem de ezmeye çalıştığı düşmanı yani Çin'i frenlemiş oluyor.

Enerji yolları ve enerji kaynakları üzerinde yürütülen yeni Soğuk Savaş'ın eskisi gibi keskin bir ideolojisi yok. Ama soğuk savaşlar ideolojiler olmadan yürütülemez. Rus otokrasisinin tarihinden devşireceği imparatorluk ideolojisi, bugünün ulus-devletler düzeninden yeni bir sentez çıkartacak. Rusya'nın kendi siyasî sistemi ile çeliştiği görünen "ulusların kendi kaderini tayin hakkı"nı savunması, bu yeni ideolojinin ipuçlarını veriyor. Bu yeni ideoloji mikro-milliyetçilikler üzerinde yükseliyor.

Mikro-milliyetçiliğin veya etnik milliyetçiliğin yol açtığı problemlerin enerji hatları veya kaynakları üzerindeki rekabete ideolojik bir kılıf uydurarak uluslararası gelişmeleri belirleyeceği yeni bir rekabet düzeni ortaya çıkıyor.

ABD'nin Polonya topraklarına yerleştirdiği füze kalkanı sistemi, aslında ABD'yi Rusya'dan gelecek füzelere karşı korumuyor. Doğrudan Amerikan devletini hem kendi ülkesinde hem de dışarıda rakiplerine karşı daha güçlü hale getiriyor. Devletler, uluslararası aktörler olarak Soğuk Savaş yıllarındaki gibi eski parlak günlerine geri dönüyorlar. Türkiye'nin payına ise hem enerji yolu hem de mikro milliyetçiliklerin savaş alanı olma rolü düşüyor.

Bu rekabet düzenine elverişli bir devlet cihazına ihtiyacımız var.

Siyasetin gündemi

Mümtaz'er Türköne 2008.08.24

Siyasetin ölü sezonundan geçiyoruz. AK Parti davası kararının açıklanması, genel seçim sonrasında başlayan 2007-2008 sezonunun kapanışı idi.

Yeni sezona hazırlanan futbol takımları gibi, siyasî aktörler şu sıralarda oyun planlarını gözden geçiriyorlar. Muhtemelen Ramazan ayı ile çakışan eylül ayı boyunca hazırlıklar devam edecek. Bayram sonrasında, ekim başında politikada yeni sezonun açılışı yapılacak.

Neler olacak? Biri dışarıda, diğeri içeride iki ana gündem var. Dışarıdaki gündem Kafkaslar'da, daha genel olarak Karadeniz'de ABD-Rusya gerginliği. Karadeniz'deki gerginlik, ateşin Türkiye'yi sarması demek. Bu gerginlik boyunca Türkiye'nin filler kapışırken ezilen çimlerin yerine konulmamak için büyük devlet gibi davranması, bunun için de büyük devlet olması gerekiyor. ABD-Rusya gerginliği Türkiye için "aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık" anlamına geliyor. İki ülke Türkiye'nin sırtında bilek güreşi yapıyor. Bu gerginliğin Türkiye için iki temel özelliği var. Birincisi kısa zamanda bitmeyecek olması. İkincisi ise daha tehlikeli. Türkiye'nin çok hassas şekilde süren iç dengelerini yerle bir etmesi. Ortada, henüz hiçbir şey yokken PKK'nın Rusya'ya mesaj vermek için, Bakü-Tiflis-Ceyhan hattında sabotajlara ve eylemlere girişmesi önemli bir işaret. PKK iki kutuplu dünyayı hatırlatan bu gerginlikten, yerleşip gelişebileceği bir çatlak arayışına girişti. Rusya'ya "beni muhatap al" mesajı gönderiyor. PKK'nın bu umudu boş bir umut. Rusya PKK'yı muhatap almaz. Tersine Türkiye ile PKK konusunda işbirliğine girer. Çünkü Rusya'nın ABD ile tırmanan gerginliğinde Türkiye'yi bütünüyle kaybetme ve açıktan çatışmaya girme lüksü yok. Rusya Türkiye'yi nötralize etme gayretinde. Bunun için on tane PKK'yı paketleyip Türkiye'nin önüne koymaktan çekinmez.

Türkiye'nin iç gündemi ise yaklaşan mahalli seçimler. Siyaset üzerinde etkide bulunacak bütün aktörler, kararlarını ve eylemlerini bu aktörü dikkate alarak verecek ve yürütecekler. Kapatma tehdidi AK Parti üzerinde Demokles'in kılıcı gibi duruyor. Ancak, mahalli seçim sonuna kadar siyasete dışarıdan müdahale ihtimali zayıf. Onun yerine AK Parti dışındaki güçlerin seçime yönelik bir işbirliğine girişme ihtimali daha yüksek. Mahalli seçimlerde AK Parti'nin iki büyük avantajı var. Birincisi Güneydoğu üzerinden DTP ile AK Parti arasında keskinleşecek kutuplaşmanın bir tarafına diğer partilerin dahil olma şansları yok. Bu durum AK Parti'de güçlü bir çekim oluşturabilir. İkincisi, mahalli seçimler için genel kural olan iktidar partisi avantajı. AK Parti'nin zayıf noktası ise İstanbul. AK Parti'nin İstanbul'da seçim kaybetme ihtimali yok. Ama oylarında çok farklı faktörlere bağlı olarak trajik bir düşüş meydana gelirse AK Parti oyları Türkiye genelinde temmuz seçimlerinin gerisine düşebilir.

AK Parti'nin Güneydoğu'da DTP ile gireceği kutuplaşmanın bünyesinde taşıdığı tehlikeler var. DTP endişeli. Seçimlere yönelik olarak geniş bir çatı oluşturma gayreti içinde. Şayet AK Parti öne geçerse, PKK şiddeti pervasızca tırmandırabilir. Gerçi PKK'nın şiddeti tırmandırması DTP'den uzaklaşmayı artıracaktır; ama silah kullanmaktan başka çare bilmeyenleri demokrasiye ikna etmek her zaman zordur.

Ne Karadeniz gerginliği, ne de mahalli seçimler Türkiye'nin gerçek gündemi değil. Türkiye, İnönü'nün Rusya için söylediği "Ayı ile yatağa giren uyanık kalmak zorundadır." sözünde olduğu gibi hep tetikte durmak zorunda. Mahalli seçimlerde AK Parti oylarının birkaç puan artması veya düşmesinin ise siyasete getireceği bir yenilik olmayacak.

Aslında iki gündem de Türkiye'de siyasete kural dışı müdahaleleri zorlaştırıyor. Bu iki gündem de siyasete dışarıdan müdahale edecekleri durduracak veya engelleyecek gündemler. Paradoksal biçimde siyaset kendi gündemini oluşturabilecek bir döneme giriyor. Siyaset kurumunun ise değişmeyen gerçek gündemi yapısal reformlar. Türkiye evinin içine düzen verecek bir dizi reformu gerçekleştirmek zorunda. Bunların başında ise toplum ile devlet arasında bütünüyle yeni bir sözleşme anlamına gelecek yeni bir anayasanın yapılması geliyor. Basiret sahibi siyasetin önünde yeni anayasa dışında gerçek ve kalıcı gündem maddesi yok.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Devlet malı deniz...'

Mümtaz'er Türköne 2008.08.26

Başbakan'ın Rize'de söylediği, "Tüyü bitmemiş yetimin hakkını yedirmeyeceğiz. Haa aksi varsa, yiyeceği varsa onu da aramızda barındırmayacağız." sözü, zengin kültürel çağrışımları olan bir söz.

"Tüyü bitmemiş yetimin hakkını yemek", "beytü'l mal"e yani devlet hazinesine el uzatmak demek. "Devlet malı deniz, yemeyen domuz" deyişi ise hep yanlış anlaşılmış bir deyiş. Bu deyişte, devlet malını kendi çıkarı için kullananlara "devlet malını deniz mi zannediyorsunuz" ikazı bulunuyor. Sözdeki ironi, "yemeyen domuz" ibaresinde saklı. Malum midesi en geniş ve bulduğu her şeyi yiyen bir yaratık domuz. Tersinden okununca devlet malını yiyen, her şeyi yiyen bir yaratığa dönüşüyor. Kısaca bu söz ile kamu kaynaklarının sınırlılığı ve herkesin bu sınırlı kaynaklar üzerinde hak sahibi olduğu hatırlatılıyor.

Kamu kaynaklarını "tüyü bitmemiş yetimin hakkı" olarak nitelemek, bizim dinî kültürümüzün ve geleneklerimizin güçlü ifadelerinden biri. "Yetimleri korumak" toplum vicdanının temel göstergesi. Bu, bir kamusal sorumluluk. Bu sorumluluğu, toplumun muhtaç durumda olan bütün bireylere karşı sorumluluğu olarak kabul etmek lâzım.

Kur'an, Nisâ Sûresi 10. ayette "yetim malı yiyenler"i, "karınlarına ateş tıkmış olanlar" şeklinde çok ağır sıfatlarla tasvir ediyor. Yetim, toplumun, dolayısıyla devletin her şeyi üzerinde hak sahibidir. Kamusal olarak değer taşıyan her şey herkese, yani kamuya, yani devlete aittir. O zaman kamusal bir değer birey tarafından haksız bir şekilde transfer edilmesi kul hakkının gasp edilmesi, yani tüyü bitmemiş yetimin hakkına tecavüz edilmesidir. Kişiye ait bir maddî varlığın toplumun hizmetine sunulması anlamına gelen vakıf kurumu için de benzer uyarılar yapılır. "Vakıf mumu yiyen kedinin gözü kör olur" sözü, bu uyarılardan biridir.

"Tüyü bitmemiş yetimin hakkı" dar anlamıyla devlet hazinesi, geniş anlamıyla kamunun sahip olduğu ve yarattığı bütün değerler olduğuna göre, bütün yolsuzluklar "tüyü bitmemiş yetimin hakkını yemek" anlamına geliyor. Kamusal yetkilerini, nüfuzlarını kullanarak kazanç elde edenler "yetim hakkı" yemiş oluyorlar. Sembolik olarak bu ifade, siyasete dair bir etik değeri, topluma ait bir ahlâkî hatta evrensel bir dinî normun üzerine yerleştiriyor.

Yolsuzluk, demokrasiler için her şeyi yiyip yutan kara delik demek. Yakın siyasî tarihimiz parlak siyasî hareketlerin yolsuzluk batağında tükenişine çok sayıda örnek veriyor. Yolsuzluk yapmak sadece basit bir ahlâkî zaaf olarak anlaşılmıyor. Her zaman sayıca çok olan ve siyasî iktidarları belirleyen yoksul kesimlerin adalet duygusunu kökünden sarsıyor. Belli belirsiz yaşanan sıkıntıların yol açtığı öfkenin yöneldiği adrese dönüşüyor. İktidar partilerini, yoksulluk söylentileri ağaç kurdu gibi içten içe kemirerek tüketiyor.

Yolsuzluğun tek panzehiri şeffaflık. Şeffaflık, hem yolsuzluk yapmaya niyetlenenleri frenliyor hem de sırf çamur atmak için üretilen yolsuzluk suçlamalarına bir ölçü getiriyor. Yolsuzluğu da, yolsuzluk söylentileri üzerinden siyasî yıpratma savaşlarını önlemenin yolu da karanlık bölgeleri kamunun denetimine açmaktan geçiyor.

Türkiye "bal tutan parmağını yalar" dönemini geride bıraktı. Özelleştirmeler ve devletin küçülmesi ile ortada tutacak pek bal da kalmadı. Şeffaflaşmada kat edilen mesafe ve bağımsız denetim kurumları kamu kaynaklarının kullanımına sağlam ölçüler getirdi. AB reformlarının hakkını teslim etmek lâzım. Yolsuzluk yapma iktidarının alanı giderek daraldı. Bu dar alanda kopacak fırtınaları durdurmanın yolu da şeffaflık.

Şeffaflığın farklı boyutları var. Ortak nokta, her türlü denetime açık olmak. Kamuoyu denetimi, idarî denetim ve en sağlam olanı yargısal denetim. Keyfiliğe açık idarî yetkileri kamuoyu denetimine açmak, yargının önündeki engelleri kaldırmak, yolsuzluğu engellemenin en etkili yolu. Habbenin kubbe yapılabildiği dar karanlık alanlar kaldıkça, tüketici yolsuzluk tartışmalarını engellemek de mümkün değil.

Söz konusu olan "tüyü bitmemiş yetimin hakkı" olduğuna göre kılı kırk yaran bir özene ve dikkate ihtiyaç var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MHP tuzak mı kuruyor?

Mümtaz'er Türköne 2008.08.28

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin AK Parti'yi rahatlatacak önerilerini, "yeni bir tuzak mı?" endişesi ile yorumlayanlar yanılıyor. MHP tuzak kurmuyor.

MHP gerçekte kendi hukukunu, daha doğrusu kendisini de var eden çok partili parlamenter demokrasinin ve siyaset kurumunun hukukunu savunuyor.

MHP Genel Başkanı'nın önerilerini üzerine inşa ettiği iki önemli tespiti var. Birincisi TBMM'nin Anayasa Mahkemesi tarafından "rehin ve ipotek altına alınması". Bahçeli bu hükmü, Anayasa Mahkemesi'nin 10. ve 42. madde değişikliklerini esastan iptal etmesine dayandırıyor. Doğru mu? Anayasa Mahkemesi TBMM'nin anayasa yapma iradesini elinden aldığına göre elbette doğru. Anayasa Mahkemesi'nin bu kararı ile Türkiye'de kuvvetler ayrılığı prensibi yasal olarak işlemez durumda. Bahçeli bu durumu "rejim açısından savunulabilir ve kabul edilebilir" bulmadığını ifade ediyor.

Bahçeli'nin ikinci tespiti, yine Anayasa Mahkemesi'nin AK Parti davasında vermiş olduğu kararın yarattığı fiili duruma dair bir yorum. MHP lideri AK Parti'nin Mahkeme tarafından "mahkûm" edildiği ve bu durumda iktidar partisinin "siyasî ehliyet ve meşruiyetinin şaibeli hale geldiği" sonucunu çıkartıyor. Buradan "İktidar partisinin böyle bir mahkûmiyet sonrası sürekli kapatılma tehlikesi altında görevini sürdürmesi siyasi istikrar açısından ciddi bir risktir" hükmüne varıyor. Bu hüküm doğru mu? Bu hükmün test edileceği anahtar "meşruiyet" kelimesi. Bir yasayı, bir mahkeme kararını "hukukî" kılan meşruiyettir. Meşruiyet ise kurumların kerametinde değil, halkın rızasında aranır. "Meşruiyetini kaybeden iktidar partisi mi, yoksa Anayasa Mahkemesi mi?" sorusuna aslında Bahçeli de, öneriler kısmında ikincisini adres göstererek cevap veriyor. Ancak yine de MHP liderinin, fiili durumun bir meşruiyet tartışmasına yol açacağı hükmü doğru bir hüküm. En azından CHP'nin bu tartışmanın tek başına tarafı olacağı ortada. Anayasa Mahkemesi, kararıyla sadece AK Parti'yi rehin altına almadı, aynı zamanda CHP'nin karşısına elleri kolları bağlı bir rakip çıkarttı. Bu rehin kalkmadığı sürece de siyasal istikrarı garantiye almak, insanüstü çabalara bağlı.

Bahçeli bu iki tespiti dayalı iki temel öneri getiriyor. Her iki öneri de, süreklilik kazanan rejim krizini anayasayı değiştirerek çözme mantığına dayanıyor. Birincisi Anayasa Mahkemesi'nin yetkilerini parlamenter demokrasiye uygun hale getirmek; ikincisi de siyasî partilerin kapatılmasını zorlaştırmak.

Bu önerilerde bir tuzak var mı? Ben ince ayarlı bir "diplomasi" ve iyi örülmüş bir strateji olduğunu düşünüyorum. MHP siyaset yapıyor. Temel istikamet olarak "yapıcı muhalefet" stratejisi izliyor. Böylece hem CHP'yi yalnızlaştırıyor hem de AK Parti seçmenini mesaj menzili içine almış oluyor. "Yapıcı muhalefet" in sihirli formülü ise, Devlet Bahçeli'nin açıkladığı "yol haritası"nın tamamına sinmiş olan "istikrarı sürdürme" çabası. AK Parti bir kitle partisi ve rakiplerinin onun siyasî yelpazede işgal ettiği alana göz dikmesi doğal. Bu alana giriş kapısının adı ise "siyasî istikrar".

Anayasa Mahkemesi, güç kaybeden yönetici elitlerin temsilcisi olarak iki kararıyla (anayasa değişiklikleri ve kapatma davası) AK Parti'nin seçkin değişimine yönelik ileri hamlesini rejim krizi yaratma pahasına savuşturdu. MHP Genel Başkanı'nın sözleri, Anayasa Mahkemesi'nin meşruiyetini kaybettiğine dair hükümler içeriyor. Anayasa Mahkemesi yol açtığı hasarı giderecek araçlara sahip değil. Çözüm, bu mahkemenin de hukuk içinde kullanamadığı yetkilerini sınırlandırmakta. TBMM'nin anayasa yapma iradesini rehinden kurtarması ve yargının siyasî partiler üzerinde "kapatma tehdidi" ile kurduğu tahakkümün parti kapatmayı gerçekten zorlaştırarak ortadan kaldırılması lâzım.

Türkiye süreklilik kazanan bir anayasal krizin içinde yaşıyor. Bu kriz ancak ve ancak anayasa değiştirilerek çözülebilir. AK Parti'nin, MHP'nin önerilerini, "diplomasi"yi seferber ederek ve derin bir stratejiyi devreye sokarak kapsamlı bir anayasa reformuna konu etmesi şart. Anayasa Mahkemesi'ni altında ezildiği yükten kurtarmak bile Türkiye'nin önünü açacak, siyasî istikrarı kalıcı hale getirecek bir çözüm olarak kabul görebilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ferda Paksüt skandalı ve Anayasa Mahkemesi

Mümtaz'er Türköne 2008.08.29

Ferda Paksüt olayı, insanı şaşkına çeviren büyük bir skandal. Üstelik Anayasa Mahkemesi'nin verdiği ve vereceği kararları şaibe altında bırakacak çapta büyük bir skandal.

Ferda Paksüt'ün, Anayasa Mahkemesi Başkan Vekili olan eşiyile birlikte Ergenekon davasının henüz ele geçmeyen kilit sanıklarından Turhan Çömez'le yaptığı telefon konuşmaları, AK Parti kapatma davasına ve verilen karara çok farklı bir boyut getiriyor. Kapatma davasının bir hukuk davası olmadığını, bir siyasî mühendislik projesi olduğunu gösteriyor. Diyalogların açıkça gösterdiği proje şöyle: Kapatma davasının yol açtığı depremle AK Parti sarsılacak ve parçalanacak. Bu parçalanmadan iktidar adayı yeni bir siyasî oluşum çıkartılacak. Plan bir hükümet darbesi planı. İki taraf arasında geçen diyaloglar, kapatma davası ile ilgili söylenen "Yargı darbesi" hükmünü bütünüyle doğrulayan karanlık ilişkiler ağına ışık tutuyor.

Anayasa Mahkemesi 11 üyeden oluşan çok özel bir mahkeme. AK Parti kararı bir oy farkla kritik eşikte verildi. Bu yüzden bir üyenin, hükümet darbesi ve yeni bir siyasî oluşum projesi ile irtibatlı görünmesi, Mahkeme'nin kararını bütünüyle şaibe altında bırakmaya yeterli. Diyaloglar, siyasî mühendislik projesinin Anayasa Mahkemesi tarafının "üye eşi" sıfatıyla Ferda Paksüt tarafından yürütüldüğü izlenimi veriyor. Mahkemenin diğer üyeleri hakkında bilgi sahibi değiliz. Ancak aralarında bir diplomasinin yürüdüğü, bazı telkinlerde bulunduğu da ortada. Ferda Paksüt'ün üyelerin kendi aralarındaki ilişkiler için kullandığı "kanka" nitelemesi üzerinde mutlaka durulmalı.

Dünkü Radikal'de, Ankara Cumhuriyet savcısına ifade vermeye hazırlanan Ferda Paksüt'ün açıklamaları yer alıyor. Ben bu açıklamaların, Ergenekon soruşturması kapsamında dinlemeye takılan Turhan Çömez'le olan diyaloglar kadar önemli ayrıntılar içerdiğini düşünüyorum. Bayan Paksüt tutuklanacağı endişesini açıkça dile getiriyor. Söylediklerinde "tutuklanırsam birilerini yakarım" havası hissediliyor. Bol bol isim veriyor. Abdülatif Şener'le ilişkisinden bahsetmesi manidar. Ama en önemlisi kapatma davası açıldıktan sonra Cemil Çiçek'le yemek yediğini ve dava hakkında konuştuğunu söylemesi. Şu sözlerin anlamı üzerinde düşünmek lâzım: "Dava açıldıktan sonra Cemil Çiçek'le de yemek yedim. Abdülkadir Aksu ile de konuştum. İkisi de çok sevdiğim insanlardır. Davaya ilişkin konuştuk. 'Dava açıldı artık ne olacak, şimdi ne yapsak?' dediler." Ferda Paksüt'ün hakkında kapatma davası açılan hükümet partisinin bir bakanı ve önde gelen bir ismi ile "kapatma davası" hakkında konuşması, en az Turhan Çömez'le irtibatı kadar tuhaf değil mi? Üstelik bu sözler dinlemeye takılan gizli kapaklı diyaloglar değil, kamuoyuna hitaben söylenen sözler. Ferda Paksüt, eşinin Anayasa Mahkemesi üyesi sıfatıyla tarafsızlığına gölge düşürecek bu bilgileri niye veriyor, bu isimleri neden deşifre ediyor? Yine bu sözler arasında başka bir ayrıntı daha var. Bayan Paksüt, Turhan Çömez'in kendisine davanın uzaması ve ağustosa sarkması telkininde bulunduğunu açıklıyor. Bu ayrıntı da, yürütülen siyasî mühendislik projesine önemli bir ışık tutuyor. Neden ağustos? Paksüt'ün altını çizerek verdiği bu bilgi, projenin başka ayaklarına dair ihsaslar içermiyor mu? Dün savcıya ifade verdikten sonra Paksüt'ün hiç konuşmaması da manidar değil mi?

Bu skandalın doğurması gereken ilk sonuç, Osman Paksüt'ün Anayasa Mahkemesi üyeliğinden hemen istifa etmesi olmalı. Üyesi olduğu mahkemede görülen ve ülkenin kaderini belirleyecek çapta önemli bir dava ile ilgili kendisinin ve eşinin, tarafsızlığa açıkça halel getiren ilişkiler içine girmesi Mahkeme'yi töhmet altında bırakıyor. Anayasa Mahkemesi'nden komplo kokuları geliyor.

Belki çıkartılacak daha önemli bir sonuç, anayasal yargının yeniden düzenlenmesi ihtiyacı. Anayasa Mahkemesi'nin kendisine biçtiği siyasî vesayet misyonu, anayasal yargıyı evrensel hukuktan uzaklaştırıyor. Anayasa Mahkemesi, yasama organına paralel bir senato gibi çalışıyor. 11 kişilik senato olmaz. Ferda Paksüt olayı gibi skandallar, olamayacağını da gösteriyor.

Devlet ve hukuk düzenimiz, dolayısıyla siyasal sistemimiz aksıyor. Aksamanın kaynağında Anayasa Mahkemesi duruyor. Bu aksaklığın düzelmesi için ilk adım Osman Paksüt'ün hemen istifası, ikinci adım ise anayasal yargıya hukuku egemen kılacak düzenlemelerin yapılması.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ordu ve cemaat

Mümtaz'er Türköne 2008.08.31

Orgeneral İlker Başbuğ'un devir teslim töreninde yaptığı konuşmada alışılanın dışına çıkan bazı ayrıntılar var.

Şu cümle, konuşmayı hazırlayan kurmay heyetinin uyacağı standartların ve akışın dışında; metne doğrudan Komutan tarafından eklenmiş gibi duruyor: "Askerlik mesleği, moral değerlere önem veren mesleklerin başında gelmektedir. Elbette bireysel moral değerler açısından din de bir unsurdur." İfade kötü, ama maksat açık. Dine ve dindarlığa, askerlik mesleği açısından olumlu, üstelik önemli bir anlam yükleniyor. Dini olumlayan bu hükmün peşinden şu çekince geliyor: "Buna karşılık bugün, toplumun bir kesimi, yeni bir kültürel kimliğin, yaşam tarzının oluşumunda dini düşüncelere büyük bir ağırlık verildiğini düşünmekte ve gelişmelerden büyük bir endişe duymaktadır. Bu endişe ciddiye alınmalıdır."

Ben de bu ikâzın ciddiye alınması gerektiğini düşünüyorum. Komutanların konuşmalarında geçen "düşmanlar", "kan", "nefret" ,"başları ezilecek" gibi standart kalıpların dışında yer alan bu yapıcı dil, bir tesadüf olamaz. Başbuğ korku salmak yerine uzlaşma alanını gösteriyor ve toplumun bir kesiminde yoğun bir şekilde yer alan "laik hassasiyet"i, askerin siyasete müdahale gerekçesi olarak kullanmak yerine, bu hassasiyetin temsilciliğini üstlenerek dönüp hükümeti ikâz ediyor: "Bu endişeleri ciddiye alın", yani "giderein" diyor. Bu dil Türkiye'nin zıvanadan çıkan laiklik tartışmalarını rayına oturtmak için gerekli, ama yeterli olmayan bir dil. Tıpkı Başbuğ'un Anayasa'nın 24. maddesini laikliğin tanımı olarak takdim etmesi gibi. 24. madde dinin istismar edilmesini yasaklıyor, laik devlet düzenini tanımlamıyor. Din istismarının yasaklanması laiklik için gerekli, ama yeterli değil. Aynı cümleyi İran anayasasına koymanın İran'ı laik yapmayacağı gibi. TSK'da cemaatlere karşı oluşan keskin tavrın, laiklik prensibi ile temellendirilmesinin de hukuk standartları içinde hiçbir anlamı yok.

Dinî cemaatler sadece Türkiye'nin değil dünyanın bir gerçeği. BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nin akredite ettiği uluslararası sivil toplum kuruluşlarının çoğunluğu dinî cemaatler. Aslolanın cemaat tipi bir örgütlenme ihtiyacı olduğu, dinin ise bu örgütlenmeyi mümkün kılan bir tutkal vazifesi gördüğünü cemaat düşmanlarının kavraması lâzım. Weber'in klasikleşen kuramına göre, Batı kapitalizmini, dolayısıyla modernliği püriten tarikatlerin ve cemaatlerin ortaya çıkarttığını hatırlamalıyız. Başbuğ'un bir anomali olarak gördüğü cemaatleşmeyi, sosyal devlet eksikliğine bağlaması ve bu oluşumları bir "sosyal gerçek" olarak kabul etmesi bile sosyolojik bir perspektif içerdiği için başlangıç noktası olabilir. Komutan'ın "...giderek güçlenen bazı cemaatler, ekonomiyi yönlendirmeye, sosyo-politik yaşamı biçimlendirmeye, dine bağlı bir yaşam tarzı olarak sosyal kimlikleri ortaya koymaya çalışmaktadırlar" şikayetinin işte bu sosyolojik zemine taşınması lâzım. Üretilen totaliter bir ideolojinin ve tektipleştirme projelerinin çözüm olmadığı tecrübelerle sabit. Toplum kendi yolunu, kendi imkânları ile buluyor. Cemaatleri peşinen laik devlete karşı düşman kabul edenlerin önüne bir varsayım koyalım. Türkiye'de bütün cemaatler kendilerini bir günde dağıtsalar, Türkiye'nin güvenliği, ekonomisi, geleceğe dönük iddiaları daha da ileride mi olacak? Hayatının hiçbir evresinde cemaat mensubu olmamış bir birey olarak benim, cemaatlerin gerilediği bir Türkiye'nin tuzla buz olacağı endişemi kim giderecek?

Başbuğ'un Napolyon'dan naklettiği "Coğrafyamız, kaderimiz" sözü yükselen Rusya tehlikesine işaret ediyor. 86 yıldır savaşmayan ve sadece tören yapan bir ordunun 1774 kadar uzak bir tarihe göre kendisini yeniden gözden geçirmesi lâzım. Kurmay zekâsının cevap vermesi gereken soru ise şu: "Örgütlü toplumunu, yani cemaatlerini Kuzey komşusu gibi karşısına alan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin değiştiremeyeceği coğrafyasından hükmedebileceği bir kader çıkartması mümkün mü?"

Devlet ve toplum arasında uzlaşmaya ihtiyacımız var. Kutuplaşan tarafların laikliği bir kavga gerekçesi olmak yerine bir uzlaşma çerçevesi olarak ortak bir tanıma kavuşturmaları, hepimiz için yeni bir başlangıç olabilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Ulus devlet'in 'ulus'unu tartışmak

Mümtaz'er Türköne 2008.09.02

"Her konuyu tartışabilme özgürlüğü, devletlerin varlığını riske sokacak konuları içermez." Bu yasak, Orgeneral İlker Başbuğ'un 28 Ağustos'ta "Genelkurmay başkanlığı devir teslim töreni"nde yaptığı konuşmada geçiyor.

"Bize göre Türkiye'nin ulus devlet yapısı tartışılacak ve tartışmaya açılacak bir konu değildir." cümlesi de aynı konuşmada yer alıyor. Bu keskin hükümler karşısında sınırlarımızı tayin etmek için iki yol var. Birincisi "Devletin varlığını tehlikeye sokmayacak konuların bir listesi"ni talep etmek. Veya, "devletin varlığını riske sokmayacak bir konu var mıdır?" diye sormak. İkincisi, askerlerin "tartışma" kelimesini yanlış anladıklarını ve kullandıklarını ileri sürmek.

Genelkurmay Başkanı'nın ileri sürdüğünün aksine bugünün devletleri "her konuyu tartışabilme özgürlüğü" sayesinde bu kadar güçlüler. Ulus devletlere yönelik tehdit, ulus devlet niteliğini tartışmaktan değil, bu tartışmaları özgürce yürütebilen başka ulus devletlerden geliyor.

Türkiye için ulus devletin vazgeçilmezliğine dair en güçlü argüman, ulus devlet üzerine yürütülecek teorik bir tartışmadan değil, dünyanın reel durumundan çıkıyor. Bu argümanın da tartışma götürür bir tarafı yok. Dünyada bugün ulus devletler düzeni var. Rekabet ulus devletler arasında geçiyor, uluslararası düzenin kuralları ulus devletlerden meydana gelen bir dünyaya göre işliyor. Ulus devlet yapısından vazgeçmek, ülkenizi ve halkınızı kurda kuşa yem etmek demek. "Ulus devlet yapısından vazgeçelim." diyenlere verilecek kestirme cevap, "Hay hay, diğer ulus devletler vazgeçsin, biz de vazgeçelim." karşılığı olacaktır.

"Ulus devlet"ten, ulus devlete dair bir teorik tartışma ile vazgeçme riskimiz yok. Ulus devlet Türkiye için bir tercih değil, bir mecburiyet. 1648'de kurulan devlet düzenine 1789 sonrasında ilave edilen "ulus" niteliğini biz icat etmedik. Buna rağmen biraz tarih okuyanlar 1839'dan bu yana devletin yöneldiği temel istikametın ulus devlet olduğunu bilirler. Merkeziyetçi bir devlet inşa etmek için kolları sıvayan Tanzimat ricalinin hayali ulus devlettir. Tanzimat sonrasında bir "Osmanlı ulusu" yaratma çabası, imparatorluğu evrim yoluyla bir ulus devlete dönüştürme projesidir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni eşsiz-benzersiz kılmak ve her şeyin başlangıcı addetmek için bir yığın efsane icat ettik. İcat ettiğimiz efsanelerin yanında çok sağlam duran değişmez bir gerçek var. Türkiye Cumhuriyeti Devleti bir imparatorluğun yerine bir ulus devlet olarak kurulmuştur. Bu tercih çağın getirdiği bir zorunluluktur. Ayağı yerden kesik anarşist-hümanist ütopyalar dışında bu zorunluluğun yerine ikame edilecek hiçbir devlet modeli yoktur.

"Vazgeçilmez" olmak "tartışılmaz" olmak demek değildir. Ulus devlet, uluslar çağının bir devlet formudur. Ulus, Westfalia düzeninin merkeziyetçi-egemen devletini güçlendiren temel formdur. Ulus var olmaya devam etmekte ama muhtevası değişmektedir. Ulus devletin ulusu her zaman yeniden tanımlanmaya, yeni bir mutabakata konu edilmeye açıktır. Nitekim Genelkurmay Başkanı'nın konuşmasında "vatandaşlık esasına bağlı bir ulus" tezi kuvvetle ifade edilmektedir. Ulus devlet, bir ulus ile bir devletin özdeşliğine dayanır. Ulus devletin çıkarı, devletin ulusa göre tanımlanması değil, ulusun devlete göre tanımlanmasıdır. Bunun karşılığı "vatandaşlık esasına bağlı ulus"tur.

Ulus devlet vazgeçilmez, ama ulus devletin ulusu her zaman yeniden tanımlanabilir. Türkiye'nin etnik sorununun ulus devlet içinde, Kürtler açısından iki cephesi var. Ulus devletin devletini hedef almak, PKK'nın üzerinde yürüdüğü yolu gösteriyor. Ulus devletin ulusunu tartışmak ise, devleti tek parça halinde tutmak için zengin alternatifler sunuyor.

Devletin ulusunu korkmadan, çekinmeden tartışmalıyız. Ulus devletler çağında ulus devleti yaşatmanın yolu, bu tartışmayı cesaretle yürütmek ve buradan yeni bir ulus sözleşmesi çıkartmakla mümkün.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cezaevinde paşa ziyareti

Kocaeli Garnizon Komutanı Korgeneral Galip Mendi'nin Kandıra Cezaevi'nde tutuklu iki emekli orgenerali ziyareti, ilk bakışta çok derin anlamlar yüklenerek bir hadise gibi görünmüyor.

Bu ziyaretin Türk Silahlı Kuvvetleri adına gerçekleştirilmesi de öyle. Ben bu ziyarette öncelikle bir meslekî dayanışma niyeti görüyorum. Konu muhtemelen Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde keskin tartışmalara ve şikâyetlere konu edilmiş olmalı. Orgeneral rütbesine ulaşmış iki emekli askerin cezaevinde tutuklu bulunması, muhtemelen bazı muvazzafların askerlik mesleğinin itibarını sorgulamalarına, dolayısıyla ontolojik sorunlara yol açmıştır. Yeni göreve başlayan komuta heyeti, bu rahatsızlıkları dikkate alarak "komuta kademesinin morali"ni yükseltmek üzere bu ziyareti planlamış olabilirler..

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kurumsal itibarı meslekî dayanışmadan, hatta doğrudan askerlik mesleğinin itibarından önce gelmeli. İki orgeneralin tutuklanarak cezaevine konulması, en üst rütbeye gelmiş askerlerin bile bir suçla itham edildikleri zaman kurumsal himaye görmeyeceklerini gösterdi. Dolayısıyla iki orgeneralin hukuk karşısında diğer vatandaşlar gibi eşit muamele görmesi kamuoyu nezdinde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin itibarını artırdı.

Kurumsal gücünü mensuplarına imtiyaz veya masuniyet kazandırmak için kullanmadığını kanıtlamış oldu.

Genelkurmay Başkanlığı'nın yayımladığı konuyla ilgili bildiride geçen "... bu ziyaret, Türk Silahlı Kuvvetleri adına gerçekleştirilmiştir" vurgusu, şimdi tersine TSK'nın kurumsal desteğini bu iki "zanlı"nın arkasına yerleştiren tehlikeli bir ibare. Bu ibare, TSK'nın hiyerarşik yapısı içinde bir tasarrufta bulunduğunu ve kurumsal niteliği olan bir "emir ile" bu ziyaretin yaptırıldığını gösteriyor. Amaç bir meslekî dayanışma gösterisi ise, Genelkurmay Başkanı'nın doğrudan kendisinin bir ziyarette bulunması ve bu ziyareti eski silah arkadaşlarına "kişisel bir vefa" olarak açıklaması maksada daha uygun olmaz mıydı?

Dışarıdan görünen ikinci boyut daha kritik. Doğrudan yargı bağımsızlığını ilgilendiriyor. Bildiride geçen "Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yargıya olan saygı ve güveni tamdır" kaydı, bu ziyaretin sürmekte olan bir davaya müdahale olarak algılanmasına ve yorumlanmasına engel değil. Mukayese etmek için iki örnek verelim. Birincisi, benzer durumda olan emekli birinci sınıf emniyet müdürünün, cezaevinin bulunduğu ilin emniyet müdürü tarafından emniyet genel müdürü talimatıyla ziyaret edildiğini varsayalım. İkinci örneği de sağlık alanından verelim. Bu iki varsayım, devam eden bir dava ile ilgili gerçekleşseydi, tartışma hangi seyri izlerdi?

Elinde silah bulunduranların hukuka riayet mükellefiyetleri, bulundurmayan devlet görevlilerine göre kat be kat daha fazla. Ülkeyi korumak için verilen silah bulundurma gücünü, mensuplarına hukuk karşısında ayrıcalık kazandırmak için kullandığı izlenimi uyandıran bürokratik bir kurumun itibarı nasıl korunur?

Ergenekon davası devlet içinde, bilhassa da Ordu bünyesinde kendisine verilen yetkileri, araçları ve belki de en önemlisi eğitimle kazandırılan becerileri bireysel çıkarları için kullananların oluşturduğu çetelerin tasfiyesi anlamına geliyor. Dava açılır açılmaz TSK'nın üzerinden ağır bir yük kalktı. İki emekli orgeneralin tutuklanması ise, Ordu'nun çetelerin tasfiyesine desteğinin ölçüsü olarak algılandı. Şimdi emirle yaptırılan bu ziyareti davayı gören yargıçların nasıl yorumlaması gerekiyor?

TSK'nın yayımladığı bildirilerde ve TSK adına yapılan konuşmalarda orduya yönelik "hain saldırılar"dan sıkça şikâyet ediliyor. Komuta heyetine şu soruyu sormak lazım: Orduya yöneltilecek eleştirilerin kaçısı TSK'nın aslî görevleriyle ilgili?

Ergenekon davası devam ederken bu talimatlı ziyaret kimin itibarına ne kazandırdı? Kime ne kaybettirdi?

Anayasa Mahkemesi'nin "yaşam biçimi"

Mümtaz'er Türköne 2008.09.05

Anayasa Mahkemesi şu günlerde "gerekçe" hazırlıyor. Neyin gerekçesi? AK Parti'yi "laiklik karşıtı eylemlerin odağı" olarak nitelediği kararın gerekçesi. "Gerekçe"nin karardan daha önemli olduğu hükmü doğru.

Mahkeme, verdiği karar ile keramet göstermediğine göre hikmetinin sual edilmesi gerekiyor. Gerekçe, kararın hukukî dayanaklarını, delillerini hukuk zinciri içinde birbirine bağlayarak karara nasıl ulaştıklarını gösterecek ve bizim "neden?" diye başlayan sorularımıza tatminkâr cevaplar verecek.

"AK Parti laiklik karşıtı eylemlerin odağıdır" hükmünün gerekçesinin iki unsura dayanması gerekiyor. Birincisi açık bir laiklik tanımı; ikincisi sarıh bir şekilde çizilen bu laiklik tanımına aykırı olan AK Parti eylemleri. Sonra bu eylemlerin yoğunluğu ve sıklığına dair delillere dayanarak "odak olma" suçunun gerekçesinin tamamlanması lâzım.

"Gerekçe"nin kilit noktası ise laikliğin, Başsavcı'nın iddianamesinde yer aldığı şekilde Mahkeme tarafından da bir "yaşam biçimi" olarak kabul edilip edilmemesi olacak. Laiklik bir yaşam biçimi mi? Mahkemenin vereceği "evet" cevabı, başka soruları ve sorunları da beraberinde getirecek. Bir "yaşam biçimi"nden -iddianamede yer aldığı biçimde- bir "felsefî inanç" çıkartılacak. Bu felsefî inanca hepimizin bağlı olması istenecek.

Bu tartışmanın sadece AK Parti'yi değil, tek tek hepimizi ilgilendiren kritik boyutları var. Vazgeçilmez bir anayasal prensibin "yaşam biçimi" olarak önümüze konulması bizim özgür yaşam tercihlerimize karşı kapsamını tayin etmekte zorlanacağımız bir tehdit demek. Tek tek bireyler olarak hepimizin bu yaşam biçimine uygun yaşamamız beklenecek. En kötüsü bu yaşam biçiminin ne olduğunu açık-seçik bilmememiz. Bu yüzden "yaşam biçimi" olan laiklik sadece siyasî parti hukukuna değil, bizim temel hak ve özgürlüklerimize de belirsiz bir sınır getiriyor. Sarahate ihtiyacımız var ve biz bu sarahati gerekçede arayacağız.

Türkiye'de hukuk çok örselendi. Sırf elindeki silahtan yani güçten yönetme hakkı çıkartarak iktidara el koyanların bulunduğu bir ülkede hukuk gelişmez. Hukuk gelişmez ise o ülke medenî, modern ve ileri bir ülke olmaz. Hukuk eleştirel aklın, sağlam bir muhakeme ve mantığın eseridir. Darbecilerin hukuk alanında "ben yaptım oldu" usulünün yerine bir mahkemenin "ben dedim oldu" mantığı konulamaz. Öyleyse Anayasa Mahkemesi "AK Parti kararı"nın gerekçesinde laikliği bir "yaşam biçimi" olarak tanımlayacaksa, keyfilik değil hukuk tesis etmek zorunda. Hukuk tesis etmek için mutlaka şu soruların cevabını vermeli.

1. "Yaşam biçimi" nedir? Sosyolojik bir deyim, bir hukuk kavramı olarak nasıl kullanılır? Gerekçede herkesin anlayacağı ve uyacağı bir "yaşam biçimi" tanımı yer almalıdır. Mahkeme "yaşam biçimi" hakkında hüküm tesis etme yetkisinin yasal dayanağını açıklamalıdır.
2. Laikliğin bir yaşam biçimi olarak önerilmesi Anayasa'nın hangi hükmüne dayanmaktadır? Evrensel hukukta, bilhassa laik hukukta laikliği bir yaşam biçimi olarak benimseyen bir tanım var mıdır?
3. Laik yaşam biçimi nedir? Laik yaşam biçimine göre nasıl yaşanır? Laik yaşam biçimine göre nasıl yaşanacağını hangi yasa düzenlemektedir?
4. Ben bir birey olarak "laik yaşam biçimi"ne göre yaşamayı reddedersem, bana uygulanacak yasal müeyyide nedir?

5. Anayasa'mızın 10. maddesine göre felsefi inançlar konusunda bütün vatandaşlarına eşit davranması gereken devlet, bir yaşam biçimini nasıl tercih edebilir? 10. maddeye aykırı olarak laiklik prensibi, felsefi inançlardan biri tercih edilerek tanımlanabilir mi?

Gerekçede bu soruların cevabını istiyorum. Mahkeme benim yaşam biçimime dair bir karar verdiğine göre, bu cevapları isteme hakkım var...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anayasa Mahkemesi, bireyi laikleştirebilir mi?

Mümtaz'er Türköne 2008.09.07

Eğer laiklik bir yaşam biçimi ise, Anayasa Mahkemesi'nin yol gösterici açıklamalarına ihtiyacımız olduğunu söylemiştim, son yazımda. Çünkü Mahkeme, AK Parti'nin ötesine geçerek bize dair bir kural koyuyor.

Biz de soruyoruz: Laik yaşam biçimine göre nasıl yaşanır? Meselenin püf noktası olduğu için tekrarlamaktan çekinmeyelim. Anayasa Mahkemesi, AK Parti'yi "laiklik karşıtı eylemlerin odağı" olarak mahkûm ederken ihlal edilen laikliğin bir yaşam biçimi olduğunu düşünüyorsa, bir anlam veremediğimiz bu tanıma bize açıklamalı. Hiç olmazsa "laik yaşam biçimi (iki nokta üst üste)" diye başlayan bir tanıma gerekçeye koymalı.

Bu tanıma ihtiyacımız var. Birey olarak AYM emriyle benimsememiz gereken "yaşam biçimi"ni anlamamak ve kavramamak olmaz. Bizi aydınlatmak ise bu iddiayı önemli bir karara gerekçe yapan Mahkeme'nin görevi. Birincisi bu. İkincisi ise laik devlet düzenini sürdürebilmemiz için gerekli. Ve bu ikinci gerekliliği herkes ciddiye almalı. Laiklik bana bir yaşam biçimi olarak dayatılıyorsa, ben özgür bir birey olarak bu duruma katlanamam. O zaman da laik devlet düzenini sürdürmek zorlaşır. Laikliğin bir yaşam biçimi olarak benimsenmesi, iktidarımı aşan bir şey benden talep edildiği için laik devlet düzenine yönelik bir tehdit içeriyor.

Gerekçe ile netlik kazanacak bu soyut tartışmanın, AK Parti davasına yansıyan bütünüyle somut bir karşılığı var. Bu somut karşılık iddianame ile gündeme geldi ve AK Parti'nin yaptığı savunmada ağırlıklı bir yer işgal etti. "Laik yaşam biçimi"nin olabilmesi için bireylerin laik olabileceğini varsaymak gerekiyor. Ancak "laik birey"ler "laik yaşam biçimi"ni benimseyebilirler. "Laiklik devlet düzeni dışında bireye ait bir özellik olabilir mi?" "Bireyler laik olabilir mi?" Bu tartışma da özellikle AK Parti liderinin beyanları ile yargılamaya dahil oldu. AK Parti lideri sadece devletin laik olabileceğini, bireylerin laik olamayacağını iddia ediyor. İddianame bu beyanları "laiklik karşıtı eylem" olarak tek tek sıralıyor. Bu beyanların AYM'nin gerekçesinde "laiklik karşıtı eylem" olarak yer alması, "bireylerin de laik olması mecburiyeti"ni doğuracak.

İddianamede yer alan AK Parti liderine ait şu cümleleri mahkûmiyet kararının gerekçesinde bulacak mıyız: "Kişiler laik olmaz." "Asıl itibarıyla laiklik bir sistemdir ve fertlerin değil, devletin laikliği söz konusudur." "Ben insan olarak laik değilim; devlet laiktir. Buna mukabil laik düzeni korumakla yükümlüyüm." Ben bir vatandaş olarak bu sözlere katılıyorum. Üstelik bu yaklaşımın laik devlet düzenini sürdürmek için zarurî olduğunu düşünüyorum. Laikliği bu çerçevede savunan bir siyasî partinin, özgürlüklerim için bir garanti olduğuna inanıyorum. Eğer AK Parti liderinin bu sözleri "laiklik karşıtı eylem" ise, "bireyler laik olmalıdır" hükmünü hepimiz benimsemek zorunda kalacağız. O zaman biz de "Laik yaşam biçimi nedir?" sorusunun benzerlerini "laik bireyler" için sorma hakkına sahip olacağız. "Bireyler nasıl laik olur?" "Laik birey, hangi niteliklere sahiptir?" "Bireylerin laik olma mecburiyeti hangi yasal müeyyideye bağlıdır?" Şayet Mahkeme'nin, gerekçede AK Parti liderinin sözlerini suç kabul ediyorsa, dönüp vatandaş olarak bizlere kişilerin nasıl laik olacağına dair hiç

olmazsa birkaç cümleden ibaret açıklama yapması gerekmez mi? Ben laik değilim. Üstelik dürüst bir vatandaş olarak bunun imkânsız olduğunu düşünüyorum. Hayatımı, kendi bireyselliğimi yaşarken inançlarımın nerede devreye girdiğini, neler üzerinde etkili olduğunu doğrusu ben de bilmiyorum. Bir yüce Yaratıcı'ya bağlananlar ile, fal ve astrolojiye inananların laiklik karşısındaki durumu farklılık gösterir mi? Ama devlet düzeninin laik olmasını, çok doğru ve hayati bir prensip olarak görüyorum. Üstelik geri ve ilkel totaliter düşüncelerini özgür bireylere dayatmak için laikliği bir araç olarak kullanmayı, yani "kişiler laik olmalıdır" düşüncesini savunmayı laikliğe ve laik devlet düzenine zararlı buluyorum.

Bireyin laik olmasını talep etmek, bir ideolojiyi, bir felsefi inancı laiklik kisvesi altında topluma dayatmak demektir. Şayet Anayasa Mahkemesi'nin gerekçesinde AK Parti liderinin "kişiler laik olmaz" sözü bir suç olarak yer alacaksa, "laik bireysel standartlar"a dair bir açıklama bekliyoruz. "Laik birey nasıl olur?" Buyurun...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bursa'nın "gözü yaşlıları"

Mümtaz'er Türköne 2008.09.09

Muradiye Külliyesi'ne girdiğinizde bildiğimiz dünyadan bambaşka bir dünyaya adım atıyorsunuz. Varlığından haberdar olduğumuz, ama hakkında pek konuşmadığımız bir dünya bu.

12 şaheser türbe, Muradiye Külliyesi'nin bahçesinde kardeşçe bir arada duruyor. Ahmet Hamdi Tanpınar, bu türbelerden "sabrın acı meyvesi" olarak bahsediyor. Acı, Osmanlı'ya has azamet ve zarafetin dengeli bir sentezi ile türbelerin duvarlarına sinmiş. Burası devletin zirvesine yakın durup da murada eremeyenlerin, acı çekenlerin, gözyaşı dökenlerin, günümüzün deyişi ile kaybedenlerin mekânı.

Fatih Sultan Mehmet'in oğlu Cem Sultan, hayatının son 13 yılını sürgünde geçirmiş. II. Beyazıt devrinin en büyük siyasî sorunu olmuş. Rodos'ta, Fransa'da ve Roma'daki zorunlu ikameti Osmanlı'ya karşı diplomatik koz olarak kullanılmış. Ölümünden dört yıl sonra mezarı Bursa'ya getirilmiş. Devleti bölünmeye kadar sürükleyen bu talihsiz şehzadeye kardeşinin yaptırdığı türbe, bir zarafet örneği. Üstelik bu ince zarafet daha çok, Cem Sultan'ın ömrünü tükettiği dönemin Avrupa'sına özgü mimariden izler taşıyor.

Kanuni Sultan Süleyman'ın oğlu Şehzade Mustafa'nın türbesi de Muradiye Külliyesi içinde. Koskoca Kanuni'nin, boğdurduğu oğlunun cenaze namazını kıldırıldığı, ama gözyaşlarını tutamadığı için tamamlayamadığı rivayet ediliyor. Bir babanın acısı bu türbenin taşlarına sinmiş. Yavuz Sultan Selim'in boğdurduğu kardeşi Şehzade Ahmet'in mezarı da burada. Sadece külliye yapıtıran Sultan Murad'ın diğerlerine kucak açan türbesi, farklı bir kaderi anlatıyor. "Üzerime yağmur yağsın" vasiyeti yüzünden türbenin çatısı açık bırakılmış. Belki de iktidar mücadelesini ve hayatını kaybedip gözyaşına mahkûm olanları davet etmek için.

Muradiye Külliyesi, Osmanlı medeniyetinin tesadüflerle ortaya çıkmadığını gösteriyor. Kaybedenlere saygısını, vefasını en ince ayrıntısına kadar, itina ile abideleştiren bir medeniyet tesadüflerin eseri olamaz.

Hafta sonu Bursa'da Muradiye toplantılarının misafiri idim. Önce insanlardan sonra binalardan etkilendim. Binalar Osmanlı'dan kalan yadigârlar. Bursa, İstanbul'dan daha fazla Osmanlı. Hem de en saf haliyle. Son yıllarda viraneye dönmüş Osmanlı eserleri itina ile himayeye alınmış. Osmangazi Belediyesi'nin son birkaç yılda yeniden hayata döndürdüğü eserler göz kamaştırıyor. Osmanlı eserlerine yönelik akıl ve beceri yüklü bu koruma çabası sadece Bursa için değil, ayağını sağlam bir geçmişe basarak geleceğini arayacak yeni nesiller için çok değerli. Tarihine, tarihinin izlerine sahip çıkmayan bir toplumun medeniyet iddiası olabilir mi? Azmi

Ayyıldız, korumanın kullanıma açmakla mümkün olduğunu vurguluyor. Tarih bilinci ile bu binaların içinde hissedeceğiniz ferahlık, zengin kullanım alanlarına bir işaret.

İlahiyat profesörü Hüseyin Algül Hoca, etkilendiğim bilge insanların başında geliyor. Farklı olanı anlayarak ve saygı duyarak tesis edilecek toplumsal barışın ve huzurun anahtarı bu bilge insanların zihninde mevcut. Her insanın farklılığını yaşatarak kendisini içinde emin hissedebileceği bir toplum projeniz yoksa bir medeniyet iddianız da yok demektir. Koskoca Osmanlı medeniyetinin önce Bursa'da zihinlerde inşa edildiği unutulmamalı. Bir medeniyet hazırlığına girişenler için Bursa hareket noktasını veriyor: Daha önce yaptığınız yine yapabilirsiniz.

Bursa'nın içinde derin bir Bursa var. Muradiye toplantıları bu derinliği fark etme fırsatı veriyor. Büyük şehirlere özgü gündelik telaşın dışına çıkıp, dikkatle farklı dünyaları takip etmek, yeni başlangıçlar aramak, doğru görünenleri sorgulamak Bursa'ya özgü bu farklılığın işaretleri.

Muradiye Külliyesi, kazananların kaybedenlerin acılarına saygısını anlatıyor. Bir ülkenin refahı, huzuru ve güveni için acıların bu Külliye kadar daracak bir alana, bir babanın veya kardeşin yüreğine sığdırılması gerekmiş. Bugün ise kaybedenin, dolayısıyla gözyaşının olmadığı bir medeniyet inşa etmek pekâla mümkün.

Bursa, yaşadığı ve yaşattığı tarihi ile ve bütün ruh derinliği ile bu imkânın varlığını haber veriyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yargı, laikliği neden tanımlayamıyor?

Mümtaz'er Türköne 2008.09.11

Yargıtay Başkanı Hasan Gerçek'in "adli yılı açış konuşması" genel hatları ile yol gösterici idi. Özellikle yargı reformu konusunda ısrarı ve yargı bağımsızlığı ile tarafsızlığı konusundaki vurguları mutlaka bir kenara not edilecek değerde.

Ancak konu, yüksek yargı temsilcilerinin her defasında özenle değindikleri laiklik bahsine gelince durum biraz karışıyor. Karışıklık aslında Yargıtay Birinci Başkanı Gerçek'in laikliğe dair söylediklerinden kaynaklanmıyor. Artık kimsenin üstünü örtemeyeceği bir çarpıklık, giderek daha fazla göze batıyor. Bir tarafta rejimin bekçisi sıfatıyla konuşanlar "laikliği tanımlamaya kalkmak" diye bir suç ihdas ettiler. Öbür tarafta laikliği tarif etmek üzere söze başlayan devlet otoriteleri, farklı ve çoğu zaman birbiriyle çelişen laiklik tanımları yapıyorlar. Tanımlanmayı yasaklayanlar, bir tanım yapamıyorlar. Adeta tanımın karanlıkta kalmasından medet uman bir cehalet ısrarı var.

Gerçek'in laiklik tanımı geri bir tanım, ama birçok karanlık tanımdan da ileride. "... din, kişilerin özel yaşamı kapsamında vicdanî bir inanç konusudur. Devlet tüm dinî inançlar konusunda tarafsızdır." Din ve vicdan özgürlüğü ile devletin dinler konusundaki nötr durumunu bir araya getiren bu tanım, mantıki sonuçlarına tutarlı bir şekilde götürülse pek fazla sorun çıkmayacak. Bu tanıma göre laikliği özel hayata tecavüz eden bir "yaşam biçimi" olarak dayatamazsınız. Din kişilerin özel hayatında özgürce var olduğuna göre, bireylerin laik olması mecburiyetinden bahsedemezsiniz. Gerçek'in hukukun ve dinlerin dayandığı ahlâk konusunda giriştiği kısa tartışma bile, akla dayalı ahlâk sistemini sadece hukuk için zorunlu gördüğünden dolayı doğru. Öbür taraftan her din özünde bir ahlâk sistemi. Bir dine inanmak, bu ahlâk sistemine bağlanmak anlamına geliyor.

Gerçekler'in, 24. maddeye dayalı laiklik tanımı, Genelkurmay Başkanı'nın 28 Temmuz'da yaptığı konuşmaya üstü kapalı bir gönderme; bu maddeye dair yorumu da "inanca saygı"yı pekiştiriyor. Ancak Gerçekler'in tutarlılığı şu soru ile sona eriyor: "Laik devletin koyduğu kurallar dinî inançlar ile bağdaşmıyor ise ne olacaktır?" Soruya başka bir soru ile cevap vermek lâzım. "Bu sorunun cevabı laik hukuku ilgilendirir mi?" Laik hukuk, Gerçekler'in yaptığı gibi dinî hükümleri yorumlamaya girişirse geriye laiklik kalır mı? Çünkü bu sorunun cevabını vermeye girişen bir hukuk düzeni, dinin içeriğine müdahale etmiş olur. Hukukî sonuç, bir devlet dininin ortaya çıkmasıdır. Fiilî sonuç ise, dinin dışarıdan yapılan bu müdahaleye karşı savunma durumuna geçmesidir.

Bu karanlığın içinden sıyrılmak için bizim Sami Selçuk'un koyduğu çıtaya bakmamız lâzım. Şöyle diyor 2000 yılında yaptığı konuşmada Selçuk: "Çoğulculuk, düşünce ve inançlar karşısında devletin yansızlığını gerektirir. Devletin bu konuda ne dayatacağı resmi bir görüşü ne de bir dini vardır. Bunlar özgür yurttaşların özgür tercihlerine bırakılmıştır. Böylece çoğunluk, devletin yansızlığını, yansızlık da laikliği gerektirir. Devlet, düşünceler karşısında yansız olursa, düşünce özgürlüğü; dinler karşısında yansız olursa, laiklik sağlanmış olur. Laik devlet, hiçbir dine karşı değildir. Hiçbir dini kayırıp korumaz; belli bir iyiyi, yaşam biçimini hiç kimseye zorlamaz. Belli bir dünya görüşünü ve/ya da dini resmileştiren bir devlet, bunların dışındakileri önceden mahkum etmiş ve bir noktada bunlara karşı zor kullanması kaçınılmaz hale gelmiş olur. Böyle bir devlet totaliterdir, tekilcidir; eşitliği çiğnemek, yurttaşları sınıflara bölmek durumundadır. Oysa, demokratik devlette yurttaşlık bir öğretiye ya da dine bağlılığı gerektirmez. Bu yüzden, laik devlet, halka, özellikle gençliğe belli bir ideoloji aşılama (indoctrination) kalkışamaz; bir devlet dini yaratamaz ve dinsizlik de aşılazamaz."

Laikliğin bir "yaşam biçimi" olduğunu öne sürenlerin, bireylerin laik olmasını zarurî görenlerin kafasındaki laiklik, bu ölçünün neresinde duruyor? Neden bu iddiada bulunanlar, "laik bireylerin yaşam biçimi"ni tanımlayamıyorlar?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

28 yıl sonra 12 Eylül

Mümtaz'er Türköne 2008.09.12

Geçmiş takvim yapraklarıyla saymak, gazete kupürleri ile hatırlamak yerine rüyalarda tekrar tekrar yaşamının farkını iyi biliyorum.

12 Eylül darbesinin gerekçesi olan şiddet dolu yılları, akrep yuvası bir fakültede, üstelik bir tarafın "elebaşı" sıfatıyla hücrelerime kadar hissederek yaşadım. Bu yüzden 28 yıl sonra, 12 Eylül hakkında yazmak, benim için tanıklık yapmak demek.

Gözümde bütün ayrıntıları ile canlanan bir sahne: 11 Eylül günü, yani bir gün önce, bir öğle vakti Atatürk Bulvarı üzerinde, Meşrutiyet Caddesi'nin köşesinden karşıya geçiyordum. Polis trafiği durdurmuş, yayaları Kızılay istikametine yaklaştırmıyordu. Caddenin tam ortasında renkli jelatin kâğıdı ile hediye paketi şeklinde sarılmış orta boy iki kutu duruyordu. Ankara'nın göbeğinde Kızılay'da iki bomba paketi kalabalığın gözü önünde polis tarafından etkisiz hale getiriliyordu. Yaşanan onca şiddetin üzerine bomba süsü verilmiş paketleri seyredenlerin ertesi gün devlet televizyonunda Kenan Evren'i yanındaki dört komutanla birlikte gördükleri zaman rahat bir nefes almaları doğaldı. Doğal olmayan ise şuydu: Kızılay'a bomba paketlerini koyanlar ile darbe yapanlar aynı kurumun hiyerarşisi içinde yer alıyorlardı.

2 Mayıs 1977'de sabah gazetelerde, 1 Mayıs Taksim katliamının fotoğraflarını gördüğüm zaman, şiddeti kanıksamış biri olmama rağmen yaşadığım şaşkınlığı ve dehşeti unutmuyorum. Sadece "bu bambaşka bir şey,

ama ne?" diye bütün gün kendi kendime sorduğumu hatırlıyorum. Gündelik hale gelen şiddeti körükleyenler bu sefer kendileri sahneye çıkmışlardı. Manzara farklı siyasî görüşlerin, ideolojilerin eseri olamayacak kadar vahşiydi.

Maraş katliamı, bugün bile anlatılması zor bir vahşet. Gündelik hayatlarında son derece normal görünen insanlar cinnet geçirmişler ve insanlıktan çıkmışlardı. Bu vahşetin bir benzeri Çorum'da yaşandı. Bu katliamlarda da başka bir şey vardı. Kitle insanının içindeki vahşi yarattığı doludizgin ortalığa salmayı bilen provokatörler iş başındaydı. Kitle ayağa kaldırılırken en ön safta görünen bu yabancılar, iş çıkırından çıkınca ortalıktan kaybolmuşlardı. Şahitlerden dinledim: Polisin gözüne aldığı birkaç "yabancı", yukarılardan gelen emirlerle serbest bırakılmıştı.

Herkes yol haritasını ve pusulasını kaybetmişti. İdeolojiler, pusula arayanları mıknaş gibi kendine çekti. Bir ideolojiye mensup olmak bir kimlik edinmek, benzerleri ile aynı hayatı paylaşmak demekti. Dost edinmenin ve yalnızlıktan kurtulmanın bedeli ise düşmanlar kazanmaktı. Herkes toydu. Alışmaya çalıştığı hayatı yargılayacak donanım kimsede yoktu. Bu puslu havada iktidar hesaplarına girişen, tuzaklar, tezgâhlar ve pusular kuranlar olmasaydı, bu sapmaların hepsi bir çocukluk hastalığı olarak saman alevi gibi yanıp geçebilirdi. Devir Soğuk Savaş devriydi. Devletin toplum psikolojisini yönetecek araçları vardı. Elindeki her aracı, Sovyet tehdidine karşı geliştirilen ideolojik savaş araçlarını da iktidar hesapları için kullanan bir silahlı iktidar geleneği mevcuttu. Demokratik olgunluğu ve sorumluluğu saded dışı bırakan siyasî rekabet, yangına benzinle gitmekten fayda umuyordu. 12 Eylül Darbesi, toplumun yaşadığı çalkantılardan, bunalımlardan bir askerî dikta çıkarma projesinin adıdır. Mesele basit olarak, darbe şartlarının olgunlaştırılması idi. Şiddet bu proje adına tırmandırılmış, bezdirici hale gelmesi için resmî devlet görevlileri katliamları provoke etmiş, cinayet işlemişti. Sonunda cinnete dönüştürülen şiddet ortamı, 12 Eylül darbesinin gerekçesi haline getirildi.

Tarihten hangi dersi çıkartacağız? Ergenekon terör örgütü, 12 Eylül'de darbe şartlarını olgunlaştıranların örgütü. Soğuk Savaş bitti, bu örgütün aslî görevi ortadan kalktı; darbe şartları hazırlamak gibi talî görevleri ise astarı yüzünden pahalıya gelmeye başladı. Bu örgüt, darbeciler de dahil herkesin başına bela oldu. Şimdi katliam yaptıran, cinayet işleyen devlet içindeki çeteleri tasfiye etme fırsatı doğdu. 28 yıl sonra, bu fırsatı hakkıyla kullanmak zorundayız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sol çıkışını arıyor mu?

Mümtaz'er Türköne 2008.09.14

Bir labirentin içinde, etrafı yüksek duvarlarla çevrili, panik içinde çıkışını arayan sol. Devrim Sevimay'ın sol adına temsil edici görüşlere yer verdiği yazı dizisinin başlığı böyle bir manzarayı çağrıştırıyordu.

Güya bir çıkış aranıyor; karanlık labirentlerin içinden kurtulmak, gün ışığına çıkmak ve var olduğunu göstermek için. Bu tasvir bana çok doğru gelmiyor. Sevimay'ın yazı dizisinde yer bulan görüşleri okurken, manzaranın iki ayrı Nasreddin Hoca fıkrası ile özetleneceğini düşündüm.

Birincisi eşeğini kaybeden Hoca'ya dair. Nasreddin Hoca eşeğini kaybetmiş, ama sürekli Allah'a şükredip duruyor. "Eşeğini kaybettiğin halde niye bu kadar sevinçlisin?" sorusuna ise şu karşılığı veriyor: "Ya üstünde ben olsaydım?" Solun çıkışına dair iri iri hükümler verenlerin çoğu, eşeğin üzerinde olmadıkları için mutlu olanlar. Dışarıdan ve uzaktan bakarak konuşuyorlar. Halbuki solun bütün renklerinde güçlü bir özeleştiri

geleneği vardır. Kendine, kendi siyasî geçmişine, kendi tecrübelerine dair güçlü bir özeleştiriyeye yanaşmayanlardan siyasî yenilik çıkar mı?. Birbirini kaybedenler kimler? Sorulması gereken soru bu: Eşek mi hocayı, hoca mı eşeği kaybetti?

İkinci fıkra artık anonimleşmiş bir irfan örneği. Hoca evde yüzüğünü kaybetmiş. Sokakta harıl harıl bir şeyler ararken biri durumu anlıyor. Adamın "Neden evin içinde aramıyorsun?" sorusuna Hoca şu karşılığı veriyor: "Orası çok karanlık da..."

Sol, kaybettiklerini başka yerde arıyor. "Çıkış arama" benzetmesi yanlış. Solun araması gereken çıkış değil, bütünüyle bir "yeniden oluş". Daracık alanlarda fırtınalar kopartarak, birbirini kollayarak, birbirini yerden yere vurarak bulunacak bir çıkış yok. Solun kendi arasında kavga etmek için kullanabileceği ortak bir dil bile bulunmuyor artık. "Sol gelenek" denilen şeyin de aslında bir alışkanlıklardan ibaret olduğu anlaşılıyor.

Evrensel olarak sol ideoloji -beğenelim beğenmeyelim- toplumlardaki değişime bir pusula gibi yol gösterir. Mevcutla yetinmeyenler mutlaka sol ile bir diyaloga girerek harekete geçerler. Sol dışında kalanlar bulundukları yeri bu pusulaya göre tanımlamaya başlar. Eleştirmek, muhalefet etmek, talep etmek ve ısrar etmek solun görevidir. Evrensel olarak muhafazakârlık adı verilen siyasî duruş, solun değişme baskıları ile şekillenen bir "muhafaza etmek için değişme mecburiyeti" halidir. Sağ her zaman kendini sola göre tanımlar. Hızlı bir değişim yaşanırken önce sol, toplumun ihtiyaçlarına uyumlu olarak kendini bir yere konumlandırır. Sağ ise hemen bu yeni duruma intibak ederek kendini yenilemeye girişir. Bu yüzden toplumsal ve siyasal gerçeklikle uyumlu bir solun, gemiyi bir çapanın sabitlemesi gibi referans olmadığı bir ülkede siyasal istikrar sağlanamaz.

Evrensel ölçekte kitlesel solun, yani sosyal demokrasinin 1970'li yıllardan başlayarak refah devleti sonrasını inşa etmek için giriştiği göz alıcı bir çaba var. 80'li yılların sonunda bu çabanın ulaştığı nokta küresel ölçekte piyasa egemenliğine karşı kendini yeniden oluşturmaktı. Türkiye'de sol, devletçi politikalara sarılmanın tarih dışına savrulmak olduğunun hâlâ farkında değil.

Devrim Sevimay'ın aldığı görüşler arasında piyasa radikalizmi ile hesaplaşarak, Avrupa'daki sola paralel çözümlerden bahseden kimse yok. Tartışmalar piyasa ile kamu sektörü arasında değil, bütünüyle siyasî devletçiliğin küflü, rutubetli labirentleri arasında boğucu ve tüketici yükler altında geçiyor. Susurluk'u da içeren Ergenekon karşısında, Susurluk'ta gösterdiği maharetin çok azını bile gösteremeyen, daha ilerisi "Ergenekon avukatlığı"nı temel siyasî gündem olarak tartışma eksenine yerleştiren bir solun çıkışı bulması mümkün mü?

Solun bir geleneği yok, alışkanlıkları var. "İyi darbe-kötü darbe" ayırımını sürdüren, darbeciliğin ideolojisi olan Millî Demokratik Devrim tezlerini yeniden ısıtmayı çıkış yolu olarak gören sol, bir çıkış yolu bulsa ne yapacak?

Sevimay'ın derlediği görüşler sol adına umudun daha uzun süre beklemede kalacağını gösteriyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Sol'un Ergenekon'dan çıkışı

Mümtaz'er Türköne 2008.09.16

Fuat Keyman gibi sol politikaya emek harcayan birikimli entelektüellerden 10 Aralık Hareketi'nin saygın mensuplarına, oradan CHP'deki parti-içi muhalefete kadar, sola yeni bir soluk getirmeye çalışanların önünde dev gibi bir engel var.

Sola çıkış yolu arayanların hepsi bu engele takılıp kalıyor. Bu engel, tam da efsanede anlatılan Ergenekon'a benziyor. Sol, etrafı yalçın dağlarla çevrili dar bir vadiye sıkışmış vaziyette. Bu dar vadiden çıkmak, geniş ve verimli topraklara açılmak zorunda. Ergenekon'a sıkışmış olan sol, potansiyel olarak sahip olduğu yetenekleri gerçekleştiremiyor. Kendi dilini, ritmini ve sesini bulamıyor. Kendisini ifade edemiyor ve mesajını muhataplarına yani geniş halk kitlelerine ulaştırıyor.

Sol neden Ergenekon'dan çıkamıyor? Ergenekon davası gerçekte sola kendini ifade fırsatı sunan çok önemli bir vesile. Devletin derinlerindeki karanlığa karşı verilecek savaşın neredeyse bütün araçları solun biriminde var. Başta temel insan hakları olmak üzere hukuku savunmak, özgürlükleri ve demokrasiyi savunmak, halkın devlet üzerindeki denetimini savunmak solun donanımında zaten mevcut. Susurluk'ta gösterilen tepkiler, Susurluk da dahil her türlü hukuksuzluğun anası olan Ergenekon'a karşı neden gösterilemiyor?

Daha vahimi, Ergenekon'un fiilen solun celladı olması. Ergenekon'un işlediği cinayetler sistematik olarak hep solu hedef aldı. Siyasî iktidarlar üzerinde vesayet kurmak isteyen Ergenekoncular, kitle tepkisini harekete geçirmek için sol isimlere yönelik cinayetler planladılar. Bugün suikasta kurban giden ve özellikle solun arkalarından gözyaşı döktüğü sembol isimlerin Ergenekoncular tarafından katledildiğine dair iddialar yargılama konusu yapılacak kadar ciddiyet kazandı. Danıştay suikastı ve Cumhuriyet'e atılan bombalar Ergenekon'un provokasyon mantığını da gösterdi. Peki şimdi Sol'un hiç olmazsa kendini koruma içgüdüğü ile bu iddiaların peşine düşmesi gerekmez mi? Ergenekon'dan çıkamayan Sol'un kitle desteği edinmesi, evrensel sol ile buluşması ve iktidar alternatifi haline gelmesi mümkün mü?

Sol'un Ergenekon'dan çıkamamasının birkaç sebebi var. Bu sebeplerin her biri ile tek tek yüzleşmek, ayrı çıkış kapılarını zorlamak demek. İyi darbe-kötü darbe ayrımı ile önce 27 Mayıs'a sonra 28 Şubat'a sahip çıkan solun Ergenekon'dan çıkması imkânsız. "İyi darbeler"i benimsemek, geleceği "iyi darbeler"e bağlamak demek. Öyle olunca iyi darbeleri yapacakların iş görme biçimi olan Ergenekon örgütlenmesini sırtınızda taşımak zorundasınız.

İyi darbeler kendiliğinden demokratik solu gereksiz ve imkânsız hale getiriyor. Silahla iktidarı ele geçirmeye birazcık bile olsa toleransınız varsa sizin demokrasiyle işiniz olmaz. Halkın da sizinle işi olmaz.

Ergenekonculuk ancak ahmakların dünyasında hayat bulabilen Soğuk Savaş'a özgü Türk tipi Baasçılığa mahkûm olmak demek. Sadece Cumhuriyet gazetesinden ibaret bir fikir kaynağı bile bu tür ideolojiyi beslemek için fazla gelecektir.

Son olarak Ergenekonculuk, Avrasyacılığın daha doğrusu Avra-Rusyacılığın Türkiye versiyonu. Sovyetlerden sonra Rus otokrasisini Ergenekonculuk adına savunmak için dünya gerçeklerine tersinden bakabilmek lâzım. Ergenekon vadisi, bu sıraladığım engellerin bütün çıkışları kapattığı dar ve karanlık bir yer. Sol Ergenekon'u silkeleyecek bir irade göstermeden kendisini bulacağı asıl sol politikaların olduğu alana adım bile atamaz. Sol bugün Ergenekon adı verilen bir cehennemin içinde kavruluyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

DTP kapatılırsa...

Mümtaz'er Türköne 2008.09.19

DTP, Anayasa Mahkemesi'nde sözlü savunmasını yaptı. Yargıtay Başsavcılığı'nın "parti kapatma davası" açmasının sebebi esas olarak bu parti ile şiddet arasında kurulan ilişkiye dayanıyor.

Şiddet ilişkisi ise somut olarak DTP ile doğrudan PKK arasında kurulan bağ ile temellendiriliyor. Aslında yargılama konusu yapılan şey DTP'nin kurumsal kimliğinde temsil edilen Kürt siyasetinin açmazı. Bu açmaz, legal şartlarda faaliyet gösteren DTP'nin PKK'yı bir terör örgütü olarak bugüne kadar mahkûm etmemesi; belki daha doğrusu edememesi. Doğal olarak DTP'nin Anayasa Mahkemesi'nde yaptığı savunmanın ana eksenini de Kürt sorunu içindeki "PKK sorunu" oluşturuyor.

Üstelik DTP, Anayasa Mahkemesi'ne yaptığı savunmada PKK'yı şu cümlelerle mazur gösteriyor: "PKK, Türkiye'nin türdeş ulus-devlet yapılanmasından kaynağını alan Kürtleri inkâr ve asimilasyon politikasına karşı ilk etapta bir tepki hareketi olarak doğmuş, 12 Eylül darbesinin yarattığı baskı, yasak ve işkence ortamında gelişmiş, devletin PKK'ya karşı yürüttüğü mücadelede özellikle Kürtlere karşı kullandığı aşırı ve orantısız güç nedeniyle de geniş kitlesel tabana kavuşmuş bir harekettir." PKK'nın varlığını meşrulaştıran bu gerekçelere "hırsızın hiç mi günahı yok" karşılığını verenler elbette olacaktır. Her iki muhakeme tarzından bir sonuca ulaşmak zor. Orta yerde bir kan gölü var. Kandan bir kan davası da çıkabilir, yeni bir sayfa da açılabilir. Kürtler kan davası başlatmak kadar, kan davalarını sona erdirmekte de tecrübeliler. DTP, legal bir siyasî parti. PKK ise illegal bir siyasî parti. Sorulması gereken soru şu: Bölgede hangisinin temsil kabiliyeti daha yüksek? Doğu Ergil'in son yaptığı araştırmanın gösterdiği üzere DTP'nin temsil kabiliyetinin tartışmasız bir önceliği var. O zaman sorunu "DTP'nin PKK'nın uzantısı olup olmadığı" sorunu olarak ele almak yanlış.

Doğu Ergil'in araştırmasında "Sizce PKK bir terör örgütü müdür?" sorusuna verilen cevaplar DTP'li ve PKK'lı olmak arasındaki farkın ne kadar büyük olduğunu gösteriyor. Özellikle kararsızların görece ağırlığı, PKK'nın temsil ettiği şiddetin çözüm olmaktan çıktığını gösteriyor. "Sizce DTP, PKK'yı destekliyor mu?" sorusuna verilen cevaplar, aslında Anayasa Mahkemesi'nde görülmekte olan davaya, DTP'ye oy verenlerin verdikleri cevap olarak da okunabilir. DTP'nin güçlü olduğu il ve ilçelerdeki katılımcıların yüzde 64,4'ü bu soruya "hayır" cevabını veriyor. AYM, DTP yerine aynı suçlama ile DTP'ye oy verenleri yargılasaydı beraat ettirmek zorunda kalırdı. "Çatışmaların devam etmesi halinde Türk-Kürt iç savaşı çıkabileceğine inanıyor musunuz?" sorusu terörün dışında etnik düşmanlığı ölçmek için sorulmuş. Kürt coğrafyasında bu soruya "evet" cevabı verenler çok düşük düzeyde, sadece % 17,2'lik bir kesimi oluşturuyor. Kısaca şiddet tükeniyor.

DTP içinde şiddet yöntemlerini kutsayanlar yok mu? Peki şiddeti mahkûm edenler? Şiddet yanlılarını "Tüyü dökülmüş çok şahin gördük" diye dalgaya alan Ahmet Türk ile nefesi barut kokan bir yığın isim aynı partinin çatısı altında. Başsavcının iddianamesinde yer alan delilleri kullanarak DTP'yi "şiddeti savunan parti" suçlaması ile kapatmak mümkün. Açmaz büyük. DTP kapatılırsa sadece şiddete karşı çıkanlar susturulmuş olacak. Önceki gün Genelkurmay Başkanı, Güneydoğu'dan PKK'ya gidenlerin sayısının azaldığını söyledi. DTP kapatılırsa ne olacak? DTP'nin legal bir siyasî platform ve temsil organı olarak doğrudan doğruya mevcudiyeti, şiddet eğilimlerini frenliyor mu, artırıyor mu?

İki DTP var: Birincisi şiddeti yüceltiyor ve PKK'ya sahip çıkıyor. İkincisi şiddetin çare olmadığını söylüyor ve legal politika zeminini sağlamlaştırmaya çalışıyor. AYM kapatma kararı verirse hangisi kapanmış olacak? Yerel seçim havası daha bugünden Güneydoğu'ya yerleşti. Kürt sorununun en acil gündemi bu seçimler. Sonuç önemli değil. Önemli olan, Türkiye'nin bu bölgede adil, tarafsız bir seçimi gerçekleştirebilmesi. DTP'nin kapatılması siyasette çözüm arayanları iflas ettirecek. Parti kapatma hukuku, şiddeti engelleme amacı taşıdığına göre DTP kapatılmamalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon'un uzantıları

Ergenekon soruşturmasında yeni bir gelişme var. Ergenekon ile Hizbullah, PKK, DHKP-C ve TİKKO gibi terör örgütleri arasındaki örgütsel bağdan sonra, son olarak Hizb-ut Tahrir bağlantısı da ortaya çıkartıldı. Bu örgütün garip çıkışı ile hatırlayanlar olacaktır. Bu örgüt durup dururken 2005 yılı Eylül ayında Fatih Camii'nde düzenlediği gösteri ile gündeme gelmişti. Örgüt mensupları hilafet talebinde bulunmuş ve Atatürk aleyhinde sloganlar atmış, kimse de onlara müdahale etmemişti.

Hizb-ut Tahrir uluslararası çapta faaliyet gösteren bir örgüt. Endonezya'da güçlü. Diğer radikal örgütlerden farklı olarak açıkça şiddet yöntemlerini benimsemiyor ve teşvik etmiyor. Daha çok Müslümanların siyasî birliği fikri üzerinde duruyor. Hilafet devletinin bütün Müslümanları çatısı altında toplayan tek bir devlet olması gerektiğini savunuyor. İslâm ortaçağının geleneksel otorite anlayışını benimsiyor. "Allah'a isyanla emretmedikçe İslâm'la yöneten yöneticiye itaat farzdır." "Açık küfürle yönetmesi müstesna, İslâm'la yöneten yöneticiye baş kaldırmak haramdır." gibi düsturlar, İslâm toplumlarında mevcut bütün yönetimleri meşrulaştıran bir mantığa sahip. Bu yüzden Hizb-ut Tahrir olabildiğince radikal eğilimleri olabildiğince esnek bir çerçevenin içine yerleştiriyor. Ergenekon'un bu örgütle ilişkiye girmesi bu yüzden manidar. Üzerinde durulması gereken nokta Hizb-ut Tahrir değil; bu örgütü de çatısı altına alan Ergenekon. Hizb-ut Tahrir bize kendisini değil Ergenekon'u anlatıyor. Kaldırdığımız her taşın altından Ergenekon çıkıyor. En son Amerikan konsolosluğuna, daha doğrusu önündeki polis noktasına yapılan saldırıda olduğu gibi her terör eyleminin arkasında Ergenekon'un yüzü görünüyor. Bende uyanan izlenimi somut ifadelerle büründüreyim: Giriş kapısının üzerinde kocaman "Ergenekon" yazan bir pasajın içine giriyorsunuz. Sağlı sollu dükkanlara her türlü terör örgütü yerleşmiş. Bu dükkanlarda terör imal ediyorlar. Pasajın içinde açık bir pazar sistemi var. Herkesin birbirinden haberi var. Üst kattaki yönetim ise pazarı yönetiyor, imalatı yönlendiriyor. Bu pasaj, terör üretiyor ve terör pazarlıyor. Üstelik bu pasaj devlete ait ve devlet dairesi gibi çalışıyor. Bütün masrafları ve kendi iç güvenliği bizim ödediğimiz vergilerle karşılanıyor.

Dalga dalga gelen yeni tutuklamaların ve giderek kabaran iddianamenin gösterdiği tek şey var. Devletin içine, kan dolaşımı veya sinir sistemine paralel olarak devletin bütün hücrelerine yayılmış bir terör örgütü var. Devlet adına cinayet işlemek, devlet adına hukuk dışına çıkmak üzere kurulmuş. Sonra kişisel çıkarlara alet edilmiş. Fakat bütün bunların ötesinde bu kapsamlı örgütü var eden bir sebep var: Darbe yaparak iktidarı ele geçirmek. İki emekli orgeneral ile sağa sola bomba atan, cinayet işleyen tetikçileri, DHKP-C'sinden Hizb-ut Tahrir'ine kadar taşeron örgütleri aynı çatı, daha doğrusu tek bir soruşturma dosyasının içine sokan ortak payda ne? Darbe yapmak değil mi?

Savcılar çalışıyor. Yargılama yakında başlayacak. Bizim dikkat etmemiz, daha doğrusu birilerinin çözmesi gereken bir başka sorun var. Bu soruşturma kapsamında tutuklananlar arasında güvenliği sağlamakla görevli kurumlar içinde, güvenliğe dair verilen eğitimi ve kazandırılan becerileri suç işlemek için kullananlar bulunuyor. Güvenliği sağlamak için kendisine verilen yetkileri işlediği suça koruma sağlamak için kullananlar bu dava kapsamında yargılanıyor. Türkiye'nin güvenliğini sağlamak için verilen görevleri, imkânları, araçları suç işlemek için seferber edenler Ergenekon terör örgütünün zanlılarını oluşturuyor. Yine kendisine verilen makamları, rütbeleri ve görevleri kullanarak suç örgütü kuranlar ve suç işleyenler bu davanın sanıkları arasında yer alıyor.

Peki bu yetkileri, görevleri, sorumlulukları, imkanları, yetenek ve becerileri, pazarladıkları itibarları bu adamlara veren kurumlarda bir yanlışlık bir aksaklık yok mu? Biz ahtapot gibi her yere yayılmış bu örgütü sadece işledikleri suçlardan mı yakalayıp yargılayacağız? Nerede bu suç örgütünün idarî soruşturması? Neden bir ses yok? Korkulur ki Ergenekon pasajı, içindeki terör örgütleri ve terör pazarı ile hâlâ ticaretini yapmaya devam ediyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon soruşturmasında eksik olan ne?

Mümtaz'er Türköne 2008.09.23

Genelkurmay Başkanlığı'nın 16 Ocak 2006'da yayımladığı bilmece gibi bildiriye, bugün pek hatırlayan yok. Bu çok önemli bildiri, askerlerin konuşmaktan pek hoşlanmadıkları "kontrgerilla" hakkındaydı.

Bu bildiri Şemdinli olayının yol açtığı "derin devlet" tartışmaları üzerine yayımlanmıştı. Şemdinli olayı, devletin resmî güvenlik elemanlarının terör eylemlerine giriştikleri iddiasını gündeme getirmiş ve "kontrgerilla"nın somut delili olarak gösterilmişti.

Genelkurmay Genel Sekreterliği bu bildiri ile iddialara cevap vermişti. Bilmece gibi ifadelerle... Önce, bu kısa bildirinin başı ile sonu arasında bir tutarsızlık vardı. Bildiri "Geçmişte zaman zaman gündeme getirilen 'Kontrgerilla', 'Gladio', 'Derin Devlet' gibi kavramların, son günlerde Özel Harp Teşkilatı'yla irtibatlandırılması gayretlerinin arttığı dikkati çekmektedir" sözleri ile başlıyordu. Son cümlede ise "Özel Harp Teşkilatı" yerine başka bir birimden bahsediliyordu: "Tamamıyla yetkili makamların onayı ile teşkil edilen, ilgili yasal mevzuat ve emir-komuta disiplini içinde Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı olarak görev yapan Özel Kuvvetler Komutanlığı adının bu tartışmalara karıştırılmasından üzüntü ve endişe duyulmakta(...)dır."

Farklı isimlerle bu bildiride yer alan bu birimi savunma gerekçesi de şaşırtıcı idi: Tartışmalar "...ülkemizin maruz kalabileceği bir saldırıda, mütecavize karşı çok hassas görevler icra etmek üzere Soğuk Harp döneminde teşkil edilmiş ve diğer birçok ülkede de benzeri bulunan bu birime zarar vermekte ve vatan savunması hazırlıklarında zafiyete sebep olmaktadır."

Genelkurmay'ın iki yıl öncesinde kalan bu bildirisinden Ergenekon davasının iddianamesine geçelim. İddianame doğrudan doğruya, Genelkurmay'ın bu bildirisinde geçen kontrgerilla örgütlenmesinin dava konusu edildiğini açık ve net ifadelerle belirtiyor: 46. sayfada yer alan şu ifadeye bakalım: "...NATO'nun komünizmle mücadele amacıyla birçok ülkede kurduğu bu örgütler, zaman içerisinde amaçları dışına çıkmış ve bir kısım kişi ve zümrelerin kendi amaç ve ideolojilerini gerçekleştirmek için kullandıkları birer terör örgütüne dönüşmüştür." İddianamedeki bu bölüm, aslında Genelkurmay'ın yukardaki bildirisine de bir cevap niteliğinde. Ergenekon İddianamesi Ergenekon'u doğrudan doğruya Soğuk Savaş döneminde kurulan kontrgerilla örgütünün yoldan çıkmış, yozlaşmış, kişisel çıkar amacıyla kullanılan hali olarak tanımlıyor. İddianame değişik yerlerde sıklıkla bu örgütün kendisini "Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde faaliyet gösteren" bir örgüt olarak takdim ettiğini tekrarlıyor.

Zaman uzadıkça dikkatler dağılıyor, bazı şeyleri tekrarlamak gerekiyor. Ergenekon terör örgütü devlet içine yerleşmiş bir terör örgütü. Bu örgüt mensuplarından önemli bir kısmı, TSK mensubu olarak aldıkları eğitimle kazandıkları becerileri bu terör örgütünü sevk ve idare ederken kullandılar. Kendilerine "resmen" verilen araçları ve imkânları terör faaliyetlerinde seferber ettiler. Yine TSK'nın verdiği rütbeleri ve makamları bir güç ve itibar aracı olarak kanunsuz ilişkilerinde bir ayrıcalığa dönüştürdüler.

Bütün bunların hepsi, TSK'nın kendi bünyesinde girişeceği geniş kapsamlı bir idarî soruşturmanın acil gerekçesi değil mi? Genelkurmay 16 Ocak günü yayımladığı bildirideki görüşleri hâlâ savunuyor mu?

Ergenekon operasyonu ile ilgili giderek daha fazla dillendirilen bir tez var. Bu operasyon ile kontrgerilla örgütlenmesinin dış politikada ABD'ye karşı Rus eksenini savunan kanadının tasfiye edildiği iddiası. Ben bu iddiayı inandırıcı bulmuyorum. Ama eksik olan bir şey var. Yakalanan suçlular yargılanırken TSK'nın da eline neşteri alıp bir yerleri kesip temizlemesi gerekmiyor mu?

Ergenekon soruşturmasında kurumlara düşen eksik olan bir taraf yok mu?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Siyasî düello

Mümtaz'er Türköne 2008.09.25

Bugünün gündemi, AK Partili Dengir Mir Mehmet Fırat ile CHP'li Kemal Kılıçdaroğlu arasındaki söz düellosu. İkisi de yaptıkları işin hakkını veren politikacılar. Fırat, zor zamanlarda hep ön safta elinde kılıç, vuruşan ve risk alan bir politikacı. Kılıçdaroğlu ise Romalı senatörler gibi politikayı "lütfen" yapan diğer CHP'lilerden farklı. Muhalefette de politika yapılabileceğini, hatta bireysel çabalarla gündem oluşturulabileceğini gösteriyor. Ne diyelim: "İyi olan kazansın" mı?

Hayır.

Önce, bu tartışmaların veya düelloların demokrasinin erdemi olduğunu teslim etmemiz lâzım. Demokrasi siyasî fikirlerin, çabaların, projelerin rekabete sokulması demek. Kılıçdaroğlu ile Fırat'ın bugünkü tartışmaları gibi, birbirine zıt tezleri savunanlar, birbirlerini suçlayanlar karşı karşıya gelecekler ve bizler kimin neyi, nasıl savunduğunu göreceğiz. İki taraf da bizi ikna etmeye çalışacak. Bizler de kimin haklı, kimin haksız olduğuna karar vereceğiz. Bu arada siyasette neler olup bittiğini en yalın ve sade biçiminde takip etmiş olacağız.

Demokrasi, siyasî rekabetin, yani iktidar mücadelesinin olabildiğince şeffaf, olabildiğince adil bir şekilde yapılmasına fırsat veren rejim. Bu yüzden her anı bu tür karşılaşmalarla geçen demokratik rekabeti "gerilim" veya "savaş" olarak eleştirmek doğru değil. Ayağında iken topu taca atan Baykal gibi, "sadece konuşmak yetmez" diye askerleri kışkırtmak, siyaseti gerçek bir savaşın ateşi içine sürmek demek. Demokrasi dışı olan bu.

Yeter ki konuşalım ve konuşmaya devam edelim. Bu yolda kaybedenler geleceğin galipleri olurlar. Topu saha dışına atanların ise maçı kendisinin kazanma şansı kalmaz.

Son günlerde artan siyasî gerginliği, demokratik rekabetin sınırları içinde değerlendirmek lâzım. Belki de tersine demokrasinin aktörleri, siyaset dışından gelen gerginliği yumuşatıyor ve çözüyor.

Bugünün siyasî gerginliğinin arkasında Ergenekon soruşturması var. Bu soruşturma kurumlaşmış çıkar ilişkilerini ve çıkar dengelerini alt-üst etti ve etmeye devam ediyor. Bu kadar kapsamlı ve derin bir örgütün tasfiye edilmesi sadece suç işleyenleri değil, çok geniş bir çıkar ağını yerle bir edecek zincirleme reaksiyonuna yol açtı. Bu çıkar ağı içinde CHP'lilerin, kendini solcu olarak niteleyenlerin, işadamlarının, mafya örgütlenmelerinin ve en önemlisi medya mensuplarının olduğu anlaşılıyor. Kimi, kendi geleceğini Ergenekon düzenine bağlamış, kimi de işin kendisine dokunmasını engellemeye çalışıyor. Bütün bu çabalar siyasî hayata gerginlik olarak yansıyor.

Anormal olan durum bu.

Ergenekon davası 20 Ekim'de başlayacak. Ek iddianamenin bayram sonrasında mahkemeye verileceği söyleniyor. Ama dava, bütün ayrıntıları ile kamuoyu önünde yargılanıyor, zanlıların suçsuzluğu ispatlanıyor ve

beraat ettiriliyor. Bu acele, bu telaş niye?

Siyasetin Ergenekon üzerinden bir rekabete girmesi ve yargılara ulaşması bir dereceye kadar anlaşılır bir şey. Asıl anlaşılmayan medyada kapsamlı bir Ergenekon mahkemesinin hızla hüküm vermesi. Siyasetten çok medya bu konuda taraf ve siyasete demokrasi dışından ithal edilen gerginlik asıl medya aracılığıyla yükseliyor. Ergenekon'un cinayet işleyen bir terör örgütü olduğu bile unutturuluyor.

Tekrarlayalım: Siyasî alanda yükselen gerginlik Ergenekon soruşturmasının eseri. Bu gerginlik, AK Parti liderinin taktik açılımı ile medyayı da içine alan bir gerginliğe dönüştü. Taktik bir açılım; zira kaçak dövüşen medyayı da bu gerginliğin açık tarafı haline getirdi. Tarafları netleştirdi.

Kılıçdaroğlu ile Fırat arasındaki tartışma, siyasetin savaş şartlarında yürüyen ana gövdesi ile karşılaştırılınca her şeye rağmen, centilmence bir düello olarak kabul edilmeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MÜSİAD'ın önerileri

Mümtaz'er Türköne 2008.09.26

MÜSİAD, önceki gün Başbakan'a kapsamlı bir rapor sundu. Bu raporun MÜSİAD'ın web sitesinde yer alan bir özetini okudum. Bazen siyasetin harareti, yapay gündemler ile yükselirken, bulunduğumuz yeri tespit etmek için kerteriz noktası gibi sağlam ölçülere ve harareti düşürecek "serinkanlı" müdahalelere ihtiyacımız oluyor. MÜSİAD'ın raporunu bu gözle okumak lâzım.

Rapor, Türkiye'yi tehdit eden iki "belirsizlik"ten bahsediyor. Birincisi küresel finansal kriz; ikincisi ise çevremizde derinleşen küresel güç mücadelesi. İkisi de siyasette ve ekonomide "sistemik risk" anlamına geliyor. MÜSİAD, raporunda bu riskleri; düşük büyüme, ihracatın durağanlaşması, artan işsizlik, azalan istihdam oranları, gelir adaletsizliği, yabancı sermaye girişinin azalması, finansman sorunları, kur riski, enflasyon ve faizler olarak sıralıyor.

MÜSİAD'ın hükümete yönelik önerileri ise siyasal alanda belirsizlikleri azaltarak ekonomik istikrarı tehdit eden riskleri ortadan kaldırma mantığına dayanıyor. Ekonomik istikrar için siyasî istikrar talep ediliyor. Siyasî istikrar ise statükoyu sürdürerek değil, değişerek istikrarsızlaştırıcı faktörleri ayıklamakla mümkün. Bu önerilerin ilk sırasına "yeni anayasa" yapımının yerleştirilmesi bu yüzden isabetli. Yine belirsizlikleri ortadan kaldırmak için AB üyelik süreci ve Ulusal Program öne çıkartılıyor. Türkiye'nin, enerjisini boşa harcamaktan kurtulması ve ortak paydalara sahip olması için Ulusal Program çok önemli. Dünyaya uyum sağlarken kendimiz için de sağlam ölçülere uygun yeni bir siyasî-ekonomik düzen tesis etmiş olacağız.

MÜSİAD, ekonomik alanda bankacılık ve finans sorunları başta olmak üzere KOBİ'leri merkeze alan, "iyi yönetim" önerileri sıralıyor. Yabancı sermaye sorunu ve kâr transferlerinin artması üzerinde haklı olarak duruluyor. Cari açık konusunda reel sektörlerin yapısına uygun çözümler öneriliyor.

MÜSİAD raporunun sihirli kelimesi "istikrar". Türkiye'nin istikrara ihtiyacı var. İstikrar birbirine bağlı olarak her alanı etkiliyor. AK Parti'yi % 47 ile iktidara taşıyan ve son günlerin keskin tartışmalarında Başbakan'ı avantajlı hale getiren hep bu istikrar kozu. AK Parti, istikrarın mimarı olarak hükümet ediyor. Rakiplerini bu kozla dize getiriyor.

Siyasî gerginliği bir imaj sorunu, ekonomik istikrarı ise gerçeğin kendisi olarak görmek gerekir. Orta halli bir işadami ile ayak üstü konuşmuştum. 1994'te her şeyini kaybettiğini, sonra tekrar toparlandığını, 2000 ve 2001'de tekrar darmadağın olduğunu ama yine ayakları üzerinde doğrulduğunu anlatıyordu. "Şimdi Allah'a şükür kazanıyorum" derken, siyasî istikrar için tecrübelerinden süzülen kendi bireysel gerekçesini temellendiriyordu.

Küresel ekonomik krizin basit ve geçici bir kriz olmadığı ortada. Küresel kapitalizm komünizmin tekniklerini kullanarak ayakta kalmaya çalışıyor. ABD Başkanı Bush, dünkü "ulusa sesleniş"i ile 700 milyar dolarlık şirket kurtarma operasyonuna halktan destek istedi. Bu konuşmadan önemli bir ayrıntı: Bush, pazarın işlemediğini söylüyor.

Çok kuvvetle muhtemeldir ki, 20 sene önce sosyalist sistemin çöküşü gibi, finans kapitalin yönettiği küresel kapitalizmin darmadağın olmasına adım adım yaklaşıyoruz.

MÜSİAD'ın istikrar vurgusu, elimizdeki asıl korumamız ve sürdürmemiz gereken gücü ifade ediyor. Türkiye, küresel rekabetin eylem alanında istikrarını muhafaza etmek zorunda. İstikrarın muhafazası ise istikrarı tehdit eden parazitlerin temizlenmesine bağlı. Yeni anayasa bu yüzden kritik ehemmiyete sahip. Yeni bir anayasaya sahip olmak demek, siyasal istikrarı dış faktörlere ve tesadüflere terk etmek yerine halka ait güçlü bir siyasî iradenin eline vermek demek. TÜSİAD'ın da "anayasa konvansiyonu" adıyla yeni bir anayasa üzerinde durması demek ki tesadüf değilmiş.

Krizler istikrarı tehdit eder. Ama iyi yönetilmiş ve başarıyla aşılmış krizler, kalıcı istikrara da ebelik yapmış olurlar. MÜSİAD'ın raporunu siyaset kurumunun mutlaka dikkate alması lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Uyuşturucu baronu'

Mümtaz'er Türköne 2008.09.28

Kılıçdaroğlu'nun Fırat'a yönelttiği en sansasyonel suçlama buydu. Fırat'ın bir uyuşturucu taciri olduğu kesindi, ama bu kadarla da kalmıyordu.

O bir "baron"du. Bir adam için "uyuşturucu baronu" dendiğinde aklınıza ne gelir? "Kurtlar Vadisi" jargonundan alınma bu sıfatı, bu jargona vakıf olanlar "uyuşturucu sektörünü yöneten en tepedeki adam" olarak tanımlayacaktır. Fırat işte buydu. Karanlık işlerini kolayca yürütmek için AK Parti'de yani iktidar partisinde siyaset yapıyordu. Dengir Mir Mehmet Fırat bir "uyuşturucu baronu" ise, AK Parti'de karanlık dünyayı içinde saklayan ve bu dünya ile organik bağlar içinde iş gören bir parti, hatta bir suç örgütüydü.

Fırat'a yöneltilen "hayalî ihracatçı" suçlaması, İsmet Berkan'ın köşesinde yazdığı üzere biraz su götürür bir iddia. Bu iddianın kanıtlanması için yargının bir karar vermesi lâzım. İdare hakkında açılan dava sonucunda verilen idarî yargı kararı değil, adli yargının bu suçu soruşturarak verdiği bir karar ile iddialar kanıtlanabilir.

Ama birçok kanalda canlı verilen düelloda konuşulanlar bir tarafta duruyor, "uyuşturucu baronu" iddiası öbür tarafta duruyor. Bu suçlamayı tartışmada ve sonrasında yapılan değerlendirmelerde bir yere yerleştirebilen birine rastladınız mı? Veya soruyu şu şekilde soralım: Kılıçdaroğlu'nun rakibini herkesin ortasında aşağılamak, hakaret etmek ve daha ötesi "elfaz-ı müstehcene" kullanmadan küfür etmek için kullandığı "uyuşturucu baronu" suçlamasının hesabı neden görülmedi?

Tartışmanın yapılacağı günkü yazımda, genel kanaatin aksine bu karşılaşmanın siyasete nezahat getireceğini söylemiştim. Demokrasinin açıklık rejimi olduğunu, herkesin eteğindeki taşı yine herkesin önünde dökmesinin siyasete düzey kazandıracağını öne sürmüştüm. Tartışmadan sonra, konuşulanların değil, konuşulanlar hakkında varılan yargıların önemli olduğunu düşünüyorum. Prensip şudur: Yargılayan, yargılanır. Medya bu düelloyu yargılıyor. Kalem sahipleri konuşulanları süzgeçten geçiriyor. Ama yargılanmayan ve mahkûm edilmeyen, inadına es geçilen şu "uyuşturucu baronu" ithamı hâlâ havada duruyor. Havada kalan bu ithamın, yargılayanların yargılanmasına yol açacak kadar ciddi olduğunu fark etmemiz lâzım. Medya bu tartışma vesilesiyle, kendi prensipleri, değer yargıları, objektif hüküm verme yeteneği ve güvenilirliği konusunda yargılanıyor. Bunu sağlayan da şeffaflık. Tartışma herkesin önünde cereyan ediyor ve herkes bir hükme ulaşıyor; medya da bir hükme ulaşıyor ve kamuoyu kendi yargısı ile medyanın yargısı arasında bir karşılaştırma yapıyor.

Dün Milliyet'in başyazısında, Kılıçdaroğlu-Fırat tartışması üzerinden basına çıkartılan paye, toplumun vicdanı ile gazetecilerin vicdanı arasındaki büyük mesafeyi ısıtıyor: "Sürekli olumsuzlandığı bir dönemde, aslında basın, medyanın ne kadar vazgeçilmez olduğu da görülmüş olmalıdır." Hayır, görülen bir şey yok. Ben tam tersine bu tartışmadan Kılıçdaroğlu'nun ve Fırat'ın alınının akıyla çıktığı, ama medyanın sınıfta kaldığı sonucunu çıkartıyorum.

Ölçü "uyuşturucu baronu" ithamı. Kılıçdaroğlu iddiaların sahibi. Bu itham için özür dilemesi onu yüceltir; siyasete gerçekten örnek bir davranış ölçüsü kazandırmış olurdu. Ama medyanın bunu atlaması, bu ithamı yargılamaması ve mahkûm etmemesi affedilir bir şey değil.

Siyasetçi, bütün meslek grupları içinde en saygıdeğer kişidir. Sürekli projektörlerin altında, attığı her adım izlenen ve yargılanan biri olarak yaşamak ve bu baskıya rağmen siyaset yapmak son derece saygıya layık bir durum. Kimin, hangi meslek grubunun durup dururken "uyuşturucu baronu" suçlamasına muhatap olması mümkün?

Peki siyasetçinin onurunu kim koruyacak? Beni temsil eden, temsili demokrasiyi işleten siyasetçiden bahsediyorum. Tartışmadan geriye kalan yegane şeyin, Fırat'ın zedelenen onuru olduğu açık değil mi? Fırat'ın onurunu zedeleyen kim? Kılıçdaroğlu mu, yoksa medya mı?

Ben bu tartışmanın sonucunda medyanın ağır bir yük altında ezildiği kanaatindeyim. Yargılanan iki politikacı değil, medya oldu. Medya, bildiğimiz tanıdığımız medya olarak, "insan onuruna değer vermek" konusunda sınıfta kaldı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şükür

Mümtaz'er Türköne 2008.09.30

Bayram önce çocukların. Sevinmek, sevilme önce onların hakkı. İnsanları, toplumu en sevecen halleriyle görmek... O sevecen haldeki topluma karışmak, bütünün bir parçası haline gelmek...

Her zaman gördüğümüz kederli, asık yüzlerin gülümsediğini fark etmek. Ve o tebessüm eden yüzlerin çocuklarına bir gelecek hazırladığını bilmek. Çocuklarımıza, tıpkı bayramlar gibi mutluluk dolu bir gelecekleri olduğunu göstermek... Onların ıslıl ıslıl parlayan gözleri kadar aydınlık bir gelecek...

Bayramlar yokluğun, yoksunluğun unutulduğu anlardır. Bayramlar zenginliktir. Başka zamanlar yok olan, bayramlarda vardır. Bayramlarda insanlar varlıkta eşitlenir. O kadar zenginlik, üstelik yoklukta gelen zenginlik karşısında şükür gerekir. Bayramlar elimizdekilere, sahip olduklarımıza şükretmektir. Kazandıklarımıza, sağlığımıza, sevdiklerimizle birlikte olmaya...

Ve tabii sahip olduğumuz huzura, barışa.

Kaybettiklerimizi bile elimizdekilerin değerini, kıymetini bilmek için hatırlamak. Çevremize, yakınlarımıza, insanlara şükreden gözlerle bakabilmek.

Geçmişten ve geçmişte yaşananlardan dersler çıkartmak.

Yaşadığım hayatın tam yarısı kadar uzak bir geçmişte kalan bir bayram. Yine bir Ramazan Bayramı. Şu meşhur "Karahisar kal'ası yıkılır gelir" diye başlayan türkü. Bir bayram sabahı "Ver elini karlı dağlar aşalım; bayramlaşalım" mısraını radyodan dinlemek bir imtiyazdı. Radyonun sesini ilk defa duyuyorsunuz. Ne karlı dağlar aşmak, ne de bayramlaşmak imkânınız var. 12 Eylül'ün en karanlık günlerinin en karanlık mekânlarından biri: Mamak Askerî Cezaevi'ndesiniz.

Duyduğumuz radyo sesinden sonra ikinci bir şaşkınlık yaşadık. Kapı açıldı ve her zaman yemek getirilen bakır karavana koğuşa alındı. İçinde renkli akide şekerleri vardı. Cezaevinde olsak bile o gün bayramdı.

Havalandırma bile her zamankinden farklıydı. Hüzün sadece bize değil, her gün bir araba dayak yediğimiz askerlere de çökmüştü. Sesî güzel olan biri nizamî şekilde türkü söylemek için nizamî şekilde izin istedi: "Türkü söyleyebilir miyim, komutanım?" O yıllarda meşhur olan, biraz arabeske kaçan yanık türküyü hiç unutmuyorum: "Hapishane etrafında dikenli teller..." Daha türkünün ortasına bile gelmeden her şeyin griye çaldığı o mekâna hiç uymayan bir şey oldu; herkes ağlamaya başladı. Herkes, yani bizler ve başımızda dikilen askerler. Farklı ideolojilerin mensupları, farklı memleketlerin çocukları, gardiyanlar, nöbet tutan askerler. Çavuş, disiplinin yok olduğunu fark etti ve zorlama bir sertlikle türküyü durdurdu.

Her türden insanı, hatta zalimle mazlumu bile aynı duygu zincirine tesbih taneleri gibi dizen bir ortak buluşma noktasıydı bayram. Türkünün değil bayramın hikmetiydi.

Düşmanlıklarının, öfkelerin ne kadarı gerçek? Huzurumuzu tehdit eden saplantılarımızın, önyargılarımızın ne kadarı doğru?

Hep zorlu günlere hazır olmalıyız. Aştıklarımızın, üstesinden geldiklerimizin daha zoruna. Bizi yavaşlatan, enerjimizi tüketen, sırtımızda ağır bir yük oluşturan öfkelerimizden, önyargılarımızdan kurtulmadan daha zorunu başaramayız.

Düşman bildiklerimiz düşman değiller. Öfkelerimiz ve önyargılarımız bir alışkanlıktan ibaret. Geleceği bir bayram yerine çevirmek için bu yüklerden kurtulmalıyız. Elimizdekilere şükretmeliyiz.

Dünyayı keşfe çıkan, bizim kanıksadığımız şeyleri ilk defa fark eden ve kavramaya çalışan çocuklar gibi hayata arı-duru bakmalıyız. Çocuklar gibi şükredip, çocuklar gibi sevinmeliyiz.

Elimizdekilere şükrederek yola koyulmalıyız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerika çökerken

Hem uzun bir tarihin sonundayız, hem de yepyeni bir tarihin başındayız. Dünya sistemi ipi kopmuş tesbih taneleri gibi dağılıyor. Eski düzenin ortadan kalkması ve yerine yenisinin gelmesi daha uzun bir süre alacak.

Ama dönüşümün ne kadar köklü ve sarsıcı olduğunu gösteren işaretler artıyor.

Birincisi, 2007 yılında Amerika'da yine mali sektörde baş gösteren skandallardan sonra bugün yaşananlar, krizin gelip-geçici olmadığını gösteriyor. Amerikan finans kapitali yapısal bir bunalım yaşıyor. Yapısal bunalımlar adı üzerinde yapıda köklü bir değişim gerçekleşmeden sona ermez.

İkincisi, ABD finans kapitali, dünya ekonomisinin kılcal damarlarına kan pompalayan kalp, hareketini sağlayan sinir sisteminin beyni demek. ABD'de yaşanan bu krize "küresel ekonomik kriz" denmesinin sebebi bu. Küresel kapitalizm, finans merkezli bir mali oligarşi tarafından yönetiliyor. ABD'nin hegemonik gücü arkasındaki bu malî oligarşi, son krizlerin gösterdiği üzere kendi derdine düşmüş durumda. Petrol fiyatlarındaki gerileme, bu sistemin artık işlememesine bir örnek. Petrol fiyatları iki finans devi tarafından yüksek tutuluyordu. Bu iki şirket batınca petrol de ucuzladı.

Üçüncüsü, uluslararası finans kapital sistemi üzerinde tekel oluşturan ABD'deki mali oligarşi, hem bu yönetimi sürdüreceği araçları, hem de güvenilirliğini kaybetti. Çeşitlenmiş, dağılmış ve farklılaşmış bir finans sisteminin dünya üzerine egemen olması, dolayısıyla ABD'ye asıl hegemonik üstünlüğünü sağlayan finans tekelinin sona ermesi kaçınılmaz.

ABD yönetiminin şirket kurtarma operasyonları, ABD'nin zenginliğini borçlu olduğu liberal ekonomi kurallarına aykırı. Şirket kurtarmalar ve Kongre'nin reddettiği 700 milyar dolarlık kurtarma paketi, aslında finans sektörünün devletleştirilmesi anlamına geliyor. Birinci paketin reddedilmesi küçük yatırımcının elindekilerin yok olması, ama kurtarma maliyetinin azalması demek. İkinci paket mutlaka kabul edilecek. ABD, finans sektörünü devletleştiriyor. Bu tedbir sistemin çökmesini engeller, ama dağılmasını ve rakip finans merkezlerinin güçlenmesini engellemez.

Finans kapitalin, dünya ekonomik sistemi üzerindeki önceliği, bütün ekonomik sistemi kendisine bağlamasından kaynaklanıyor. Finans sisteminin araçları olmadan reel ekonomiyi hareket ettirmek neredeyse imkânsız. Dünya üzerinde özellikle Sovyet sonrası ABD hegemonyası, bu araçlar üzerinde kurulmuş tekele dayanıyordu. ABD'nin reel ekonomisinin gücünün iki katı bir ekonomik güce sahip olması dünyanın jandarması olmasından değil, finans kapital araçları üzerinde tekel oluşturmastandı. Şimdi kriz ekonominin tam kalbinde, ABD'yi üstün kılan beynin felç geçirmesiyle sürüyor.

Ekonomistlerin yıllardır haber verdiği bu süreci durdurmak için ABD elinden geleni yaptı. Enerji fiyatlarını yüksek tutarak, petrol bağımlısı Çin gibi güçlü ekonomilerin büyümesini yavaşlatmaya çalıştı. Bugün yaşanan kriz, bu çarelerin de işe yaramadığını gösteriyor. ABD'nin hegemonyasının emperyal araçları olan Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası ve IMF gibi kuruluşların işe yaramaz hale gelmeleri de, bugün yaşananların habercisi idi. Bugün IMF'in borç verdiği ülke neredeyse kalmadı. ABD'ye meydan okuyan Chavez'in Venezuela'sı, IMF'ye rakip olarak Latin Amerika ülkelerine 50 milyar dolar civarında taahhüte girmiş durumda.

Krizin Türkiye'yi ilgilendiren en önemli ayağı, bankacılık sektörünün neredeyse yarısını elinde tutan küresel finans gücünün zorda olması. Çoğullaşan ve kendi arasında rekabet eden bir finans dünyası Türkiye için yararlı. Ama dünyanın hızla dağıldığını ve yepyeni bir dünyanın kurulduğunu fark etmek kaydıyla.

Tüketici gündelik tartışmalardan sıyrılıp yeni kurulan dünyanın mimarisine katılmamız lâzım.

Krizler ve fırsatlar

Mümtaz'er Türköne 2008.10.03

2001 krizinde Türkiye, yaklaşık üçte bir oranında küçülmüştü. Bu krize de, tıpkı bugün ABD'de yaşandığı gibi finans sektörü sebep olmuştu.

Biz bu krizin faturası olarak vatandaşın cebinden 50 milyar dolar ödedik. ABD, 700 milyar dolar ile delikleri kapatmaya çalışacak. ABD'nin bizim gibi büyük kayıplara uğrama ihtimali yok. Kimse merak etmesin. Kongre bugün, bu pahalı planı kabul etmiş ve piyasalara rahat bir nefes aldırması olacak. 700 milyar ise biraz vatandaşın ödediği vergilere, biraz yükselecek enflasyona, biraz da Amerika'nın haraca bağladığı dünyanın geri kalan kısmına havale edilecek. Finans sektörü, çok az para ile bol paranın kazanıldığı bir sektör. Ayrıca hiçbir şey üretmeden, üretime hiç katkıda bulunmadan parayla para kazanılan bir sektör.

Türkiye'de 1994 krizinde bankacılık sisteminin çökmemesi için mevduata devlet garantisi getirilmişti. Bu garanti bankacılık sektörünü birdenbire çok cazip hale getirdi. Herkes bu sektöre yöneldi. Taşıyamayacağı ağır yükler sistemi çökertti. Vatandaşın cebinden harcanan 50 milyar dolar, kestirmeden daha zengin olmaya niyetlenenlerin yol açtığı tahribatı gidermek için harcandı. Bugün de ABD, mevduata devlet garantisi getirerek sistemi kurtarmaya çalışıyor.

ABD Kongresi'nde birinci paketin çok az oy farkıyla reddedilmesinin sebebi olarak, Temsilciler Meclisi Başkanı Nancy Pelosi'nin konuşması gösteriliyor. Pelosi, bu konuşmada krizin sorumlusu olarak batan şirketlerin yöneticilerini suçluyor. Dünya kapitalist sisteminde büyük şirketlerin halka açılması ile birlikte, sermaye sahipleri değil profesyonel şirket yöneticileri ön plana çıktı. Serbest piyasa düzeni CEO adı verilen bu yöneticilerin elinde. Pelosi, sermaye gücünü elinde bulunduran bu kesimi hedef alıyor. "Parti bitti" diyor. Türkçesi, "bir eliniz yağda diğeri balda yaşadığınız dönem sona erdi". 700 milyarlık kurtarma paketini de "yüksekten uçan" bu profesyonel yöneticilere, uçak çakılmadan önce "altın paraşütlerle atlama fırsatı" olarak yorumluyor.

Bu benzetme aslında başarısız finans yöneticileri ile sınırlı değil, ABD'nin dünya üzerinde sürdürdüğü sistemin bütünü için geçerli. Bu sistem 1944'te kurulan Bretton Woods sistemi. 1971 yılında ABD kendi kurduğu bu finans sisteminde, bugünkü krizin de sebebi olan bir değişiklik yaptı. ABD Doları'nın altına endeksli olmaktan çıkartılması ile Amerika, kâğıt yani dolar basarak piyasalara hakim olan bir finans gücüne dönüştü. Bugün ABD'nin dünyanın gayri safi hasılasının içinde işgal ettiği payın iki misli bir ekonomik güce sahip olmasının altında da bu düzenleme yatıyor. ABD'yi dünya üzerinde hegemonik bir güce dönüştüren bu finans kapital üstünlüğü, yaşanmakta olan krizin gösterdiği üzere aynı zamanda en kırılgan noktası. Yaşanan krizin ne kadar derin olduğunu kavramak için bu durumu anlamak çok önemli. ABD, en güçlü olduğu alanda çöküyor.

Hatırlayalım: Sovyetler Birliği dağılırken Gorbaçev, Perestroika ve Glasnost politikaları ile sistemi liberal kapitalizme yaklaştırarak kurtarmaya çalışmıştı. Bugün ABD de tersinden aynı tarz bir çözüm peşinde. Piyasa kurallarına göre işleyen bir sistem, bu sistemin özüne ve mantığına bütünüyle ters düzenlemelerle, yani finans sektörünün devletleştirilmesiyle aşılmaya çalışılıyor.

Devletleştirilmiş bir finans sistemi ile küresel kapitalizmi işletmek mümkün mü? Diğer ülkeler, hantallaşan ve ağırlaşan bu yükü daha ne kadar taşıyacak?

Amerika'da yaşanan finans krizinin konut sektöründeki daralma ile birlikte önce elinde büyük fonlar bulunan mortgage şirketlerine, oradan bankacılık sektörüne uzandığı, dolayısıyla geçici olduğuna dair bir açıklama biçimi yayılıyor. Bu açıklama, sistemin kırılgan yapısını dikkate almadığı için çok yüzeysel. Bu krizin ABD'nin dünya üzerindeki finans kapitale dayalı egemenliğini azaltması kaçınılmaz. Cumhurbaşkanı'nın Meclis'i açış konuşmasında söylediği gibi, bu krizi fırsata dönüştürmek lâzım. Güçlü bir ekonomi, hem krizden korunmanın hem de fırsatlara ulaşmanın ön şartı. O da siyasî istikrara bağlı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Marks galiba haklıydı

Mümtaz'er Türköne 2008.10.05

İdeolojiler gerçekleri sistematik bir şekilde açıklamazlar; tersine sistematik olarak saklarlar ve mutlaka çarpıtırlar.

Sevgili Atilla Yayla'nın önceki gün Zaman yorum sayfasındaki, son küresel krizi yorumlayan yazısı böyle bir yazı. Liberalizm en keskin biçimiyle bir ideolojiye dönüşünce, bizim hissemize gerçekte ne olup bittiğini bir türlü anlayamamak düşüyor.

Yayla'nın cesaretle savunduğu "serbest piyasa radikalizmi"nin tam karşı kutuptaki muadili herhalde Karl Marks'ın öğretisi olmalı. Son krizin Marks'ı haklı çıkardığını ileri süren ve Marksizmle yakından uzaktan alâkası olmayan önemli isimler var. Başlığa koyduğum bu tezi söyleyen ben değilim, Cantenbury Başpiskoposu Rowan Williams bu tezi savunanlardan biri. Williams sıradan biri değil; bütün Anglikanların yani İngiltere'nin ruhanî lideri. Spectator'a 24 Eylül'de yazdığı yazının başlığı şöyle: "Marks, kapitalizm hakkında kısmen haklıydı". Başpiskopos'un hak verdiği şey ise, Marks'ın "Gerçek hayatta var olmayan şeylere güç ve temsil yeteneği atfeden kontrolsüz kapitalizmin bir tür mitoloji haline gelmesi"ne dair gözlemleri. Marks'ı "bilimsel sosyalizm" veya "komünizm"in ideologu olmaktan önce kapitalizmin çok güçlü bir eleştirmeni olarak hatırlayınca, ben de Rowan Williams'a katılıyorum. Yayla'nın ürettiği mitoloji, galiba Marks'ı haklı kılan örneklerden biri. Bu mitoloji bütün benzerleri gibi finans sektörü üzerinden üretiliyor.

Mitolojiye giriş, yani gerçeklerden kopuş, Yayla'nın yaptığı gibi varolmayan itirazlara cevaplar vererek başlar. Yayla, sağcı ve solcu piyasa ekonomisi karşıtlarının sevinç içinde kapitalizmin çökmekte olduğunu söylediklerini ileri sürüyor. Bunu söyleyen kimse yok. Kapitalizmin, yani pazarın belirlediği serbest mübadele düzeninin sona erdiğini hiç kimse, hatta Marksistler bile öne sürmüyor. Söylenen şu: Küresel kapitalim derin bir kriz yaşıyor ve bu krize yol açan da finans sektörü. Kriz ABD'de, finans sektöründe yaşanıyor. Küresel kapitalizm bu finans kapitalin kurduğu mimarî ile yaşadığı için kriz, bütün dünyayı etkiliyor. Sadece ABD'nin finans sektörü üzerinde oluşturduğu tekelin sona ermekte olduğu, tam da piyasa ekonomisine uygun şekilde finans sektörünün çoğullaşacağı ileri sürülüyor. Bu kriz yüzünden küresel ölçekte bir durgunluk, hatta bir daralma bekleyenler var; ama kapitalizmin sona ereceği kehanetini yapan ve ciddiye alınan bir kâhin henüz ortada yok.

Önceki gün, Temsilciler Meclisi de Senato gibi 850 milyar dolarlık kurtarma paketini kabul edince Başkan Bush Beyaz Saray önünde kısa bir konuşma yaparak, yasaya emeği geçenlere teşekkür etti. Bir cümlesi olup bitenleri aydınlatmak için yeterli. Bush, kurtarma yasasının geçmesi ile "ABD'nin finans sektörünün dünya ekonomisindeki liderliğinin devam edeceğini" söyledi. ABD, dünya ekonomisini yöneten kendi finans sektörünü kurtarıyor; dünya kapitalizmini değil.

"Crony kapitalizm"in, Yayla'nın kurduğu özdeşliğe karşı devlet kapitalizminden farklı bir şey olduğunu kaydederek, serbest piyasa kapitalizmini devlet kapitalizmine karşı savunmasını anlayabiliriz. Ama devlet kapitalizmi, son krizde ABD'de görüldüğü üzere serbest piyasa kapitalizmini kurtarmak için yaratılıyor; yani krizin sebebi değil sonucu. Sonuçları sebep zannederek giriştiğiniz açıklamalar sadece mitolojilere katkıda bulunurlar.

Kriz devletçi kapitalizmin, hatta serbest piyasa kapitalizminin ürünü değil. Dünya ekonomik sistemi, ABD'nin sahip olduğu malî sermaye tarafından işletiliyor. Bu ayrıcalık ABD'ye, piyasa şartlarında sahip olduğu reel ekonomik gücün iki katı bir zenginlik sağlıyor. Artık işlemeyen bu sistem; kriz de bu yüzden çıkıyor. Yayla'nın piyasa radikalizmini savunurken hiç dikkate almadığı yalın gerçek bu. ABD ekonomisini dışa kapalı bir ulusal ekonomi olarak analiz etmek mümkün olsa, Yayla'nın iddiaları bir yere yerleşecek. Dünya ekonomisi alıcı ile satıcının özgürce karşılaştığı piyasanın, küresel ölçeği olsa sorun çıkmayacak. Marks'ın mitoloji dediği şey de işte bu finans sektöründe gerçekte olup bitenler ile söylenenler arasındaki far.

Yayla'nın bu finans krizi ile devletlerin para basması arasında kurduğu ilişki, mitolojinin içine bir ütopya yerleştirmekten ibaret. Ütopya, çünkü ABD'yi sahip olduğu gücün yarısında vazgeçmeye kim ikna edebilir?

Son kriz kapitalizmin değil, Yayla'nın ürettiği türden mitolojilerin çöküşünü gösteriyor. Bizim bu tür ideolojik yargılardan uzak, gerçeklere ihtiyacımız var. Esaslı bir kapitalizm, özellikle finans kapital eleştirisine.

Ne dersiniz: Marks gerçekten haklı mıydı? Bence bu sorunun kendisi bile olan biteni anlamak konusunda Yayla gibi piyasa radikallerinden daha fazla bize yol gösterebilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Askerî değil siyasî zaaf

Mümtaz'er Türköne 2008.10.07

Acının ve öfkenin gölgesinde kalan aklın hemen işe koyulması lâzım. Akıl bir tarafta acıyı sömürenlerin karşı tarafta fırsatçılığa soyunanların arasında kalıp ezilmemeli.

Bizler acısını vakar içinde taşıyan bir toplumuz. Acımızın sebebi, önümüzde duran ve geleceğimizi de karartan dev gibi bir sorundan çıktı. Yüreğimiz kaybettiklerimize yanarken, aklımız kaybedeceklerimiz için çare üretmeli.

Terör, adı üzerinde siyasal amacı olan şiddet demek. Aktütün'de askerlerimizin üzerine yağın mermiler siyasî hedefleri vurdu. 350 kişi ile güpegündüz eylem yapabilmenin ve 15 askerin acısı ile yüreğimizi dağlamanın bir siyasî karşılığı var. Demek ki karşımızda siyasî bir sorun duruyor. Terör siyasî bir sorun olduğuna göre çözümü de siyasî basirete bağlı. Diken battığı yerden çıkar. Bir sorunun siyasî bir sorun olması, çözümünün de siyasî olmasını gerektirir.

Türkiye'nin PKK terörü ile baş edememesinin en esaslı sebebi bu: Terörü siyasî bir sorun olarak görmek yerine bir güvenlik sorunu hele hele bir askerî sorun olarak ele almak ve ona göre çare üretmek. Çözümü üretecek olan siyasetçi, asker değil.

"Kötü asker yoktur, kötü komutan vardır." sözü eksik. Askerî amaçları siyasî hedeflere raptedemeyen kötü siyasetçi, kötü asker ve kötü komutandan önce başarısızlığın mimarıdır. Savaşın aslında siyasî bir eylem olduğunu, askerî okullarda "strateji" başlığı altında verilen derslerde öğretirler. Siyasî amacı olmayan bir askerî

eylemin hiçbir anlamı yoktur. Terörle mücadele ederken adım adım takip ettiğiniz bir siyasî programınız yoksa; küçük bir terör örgütünün yapacağı küçük bir eylem size çok şey kaybettirebilir.

Genelkurmay Başkanı, bir ay önce Diyarbakır'da "Bölücü terör örgütü artık kırılma noktasına doğru kayıyor." demişti. PKK'nın 350 kişi ile güpegündüz girdiği bu eylemi "dimdik ayaktayız" cevabı olarak algılamak yanlış. Beşinci kez aynı karakolun basılmasını, İl. Başkan'ın sıraladığı bürokratik engeller yüzünden karakolların taşınamamasını, bir sevk ve idare zaafı olarak görmek de doğru değil. 28 Şubat sürecinde terörle mücadelede kullanılan polis birimlerinin tasfiye edilmesinin de bugün karşılaşılan manzara için çok fazla anlamı yok. PKK'nın bu eylemi ile önümüze koyduğu TSK'nın zaafalarına takılmak yanlış. Doğrusu, önümüzde duran siyasî soruna eğilmek ve siyasî çözüm üretmek.

Aktütün'ün arkasında özel bir gerekçe olarak altı ay sonra yapılacak mahalli seçimler var. Bu seçimlerde Güneydoğu illerinde AK Parti'nin kazanacağı şehirler, iktidar partisinin ileri bir hamlesi olarak görülebilir. Ama bu durum PKK'nın sonunun başlangıcı demek. PKK zamana ve şartlara göre eylem kapasitesini azaltabilir veya artırabilir. Ama bu seçim sandığında karşılaşıcağı bir yenilginin telafisi yok. Bu yüzden Aktütün'de yaptığı gibi her şeyi yapabilir.

Meseleye sadece terörle mücadele sorunu olarak bakarsanız, güvenlik tedbirlerini artırır ve kayıpları azaltırsınız; ama önleyemezsiniz. Meseleye siyasî bir sorun olarak bakarsanız yine kayıpları belki biraz daha fazla azaltırsınız, ama tamamıyla önleyemezsiniz. Sadece terörün amacına ulaşmasını engellersiniz.

Siyasî çareler üretmek için soracağımız sorular şunlar: Aktütün saldırısını planlayanlar, Anayasa Mahkemesi'nde görülen DTP'nin kapatılması davasına nasıl bir katkıda bulundular? DTP'nin kapatılmasından seçim sonuçları nasıl etkilenir? Bölgede adil ve demokratik seçim atmosferinin her hal ve şartta muhafazası, PKK'ya ne kazandırır, ne kaybettirir? Kürt sorununu bütünüyle bir siyasî sorun olarak ele almak terörü nasıl etkiler?

Aktütün'de görülen esaslı bir tek askerî hata var: PKK terörünü bir iç güvenlik sorunu olarak sınırlamak ve askerî tedbirlerin konusu haline getirmek. Anayasa Mahkemesi'nin vereceği kararın, TSK'nın on binlerce askerle alacağı tedbirlerden daha etkili olduğunu fark edemezsek bu sorunu çözme şansımız olamaz. Güneydoğu'da yaşayanlara "gerçekten adil bir seçim oldu" dedirteceğiniz bir mahalli seçimin, terörün azalmasına yapacağı katkıyı görmeden bu dev sorunun yanına yaklaşamayız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Asker mi, yoksa polis mi?

Mümtaz'er Türküne 2008.10.09

Aktütün'de görülen zaaf askerî değil siyasî bir zaaftı. Bahsettiğim "siyasî" zaaf; siyasetçi zaafı değil, bir yaklaşım zaafı.

Sorunun teşhisine ve çözümüne dair bir perspektif hatası yapıyoruz ve sonra bu hatanın sonuçları ile, yani acı ve öfke ile baş başa kalıyoruz. Askerlerin diliyle konuşalım: Yığınakta (stratejide) yapılan hatanın, taktik manevralarla düzeltilmesi imkânsızdır. Askerlerin kendi tekellerine aldıkları bu sorunu bildikleri tek usûlle, yani askerî yöntemlerle çözmeye çalışmaları.

Kronikleşmiş ve adeta kurumlaşmış bir hata bu. Öyle bir hata ki, yaşanan tecrübeler bile bize yol gösteremiyor. Beş baskın yemiş ve 46 şehit vermiş bir karakolu daha kolay savunulabilir bir yere taşıyamamak, bilindik usullerden vazgeçememekle alâkalı olmalı. Dağlıca baskınının önceden bilindiğine dair bir istihbarat raporu

yayımlanmıştı. Bu sefer Aktütün'de üç farklı kanaldan bu baskını haber veren istihbarat geldiği söyleniyor. Dağlıca'dan farklı olarak bu defa tedbir alındığı ve 17 askerin alınan tedbirlere rağmen şehit verildiği öne sürülüyor. Eğitim zaafı, koordinasyon zaafı; hepsi karşımıza terörle mücadele zaafı olarak çıkıyor. Çare arıyorsunuz ve çare, Terörle Mücadele Yüksek Kurulu'na askerlerin talebi olarak geliyor. Bugün Terörle Mücadele Yüksek Kurulu'nda bu talepler yeniden görüşülecek. Çare olarak düşünülenlerin neredeyse tamamı, sizi o hatalara sürükleyen perspektif zaafının, yanî siyasî zaafın devam ettiğini gösteriyor. Asker terörle mücadelede daha fazla yetki istiyor. Kendi uzantısı olarak gördüğü Jandarma'yı bir kolluk gücü olarak genişletmeye çalışıyor. Sorunun çözümü için daha fazla "askerî" yetki arıyor. Temel hak ve özgürlükleri sınırlamak ve yargıdan bazı yetkiler devralma niyetinde.

Allah aşkına bir yerde hata yok mu? Bu taleplerden hangisi Aktütün'de görülen zaafı ortadan kaldıracak? Bu talepler kabul edilirse, temel özgürlükler ve haklar sınırlandırılırsa, bu sonuçtan en fazla kim memnun olacak? Aktütün baskını planlayanların, bu sonucu arzu etmediklerini kim söyleyebilir?

Askerî perspektif birbiriyle bağlantılı iki hatayı kurumsal hale getirdi: Birinci hata, karmaşık bir etnik sorunun salt bir terör sorununa indirgenmesi. İkincisi birinci hatanın bir devamı mahiyetinde. Asker tekeline aldığı terörle mücadeleyi düzenli ordu birlikleri ile yürütmekte ısrar ediyor. Benzetmem şöyleydi: Düzenli ordu ile teröre karşı savaşmak, dev bir ekskavator ile bir vidayı sıkmaya çalışmak gibidir. Düzenli ordu birlikleri ile teröre karşı mücadele edemezsiniz. Bunun sebebi düzenli orduların, başka düzenli ordulara göre teşkilatlanmasıdır. Karşınızda yüzlerce dişliden, birbirine bağlı aksamardan meydana gelen devasa bir makine bulunmaktadır. Ortalama bir polis memuru ile bir uzman jandarma çavuşunun bir güvenlik sorunu üzerinden vatandaşlarla gireceği diyalogu karşılaştırmayı deneyelim. Bu karşılaştırmadan nerede hata yapıldığını çıkartabilirsiniz.

Türkiye'de sanki iki devlet var ve bu iki devletin de kendi kolluk kuvvetleri bulunuyor. Askerin, jandarmanın yetkilerinin artırılması taleplerini başka türlü yorumlamak imkânsız. Jandarmanın şehir merkezinde operasyon yürütme talebi, EMASYA planlarının geliştirilmesi, valilerin bazı yetkilerinin kaldırılması, bunların hepsi devletin iç işleyişi ile ilgili talepler. Eğer bu talepler varsa, devlet birimleri arasında çok ciddi bir koordinasyon sorunu var demektir. Nedir sorun? Polis jandarmaya köstek mi oluyor? Vali, askerlere engel mi oluyor? İstenen yargıya dair yetkiler için soralım: Savcı görevini mi yapmıyor? Hakim teröristi mi koruyor? Üstelik bu soruların cevapları ile Aktütün arasında bir sebep-sonuç ilişkisi kurulması gerekmez mi?

Jandarma, kelime anlamı olarak "silahlı adam" demek. Polis ise, "şehir" kelimesi ile eş anlamlı. Her şey çağa uygun medenî araçlarla birbirine bağlanmalı. Önce sorun bir siyasî perspektife oturtularak askerlerin tekelden alınmalı. Terörle mücadele bütünüyle polis gücüne bırakılmalı ve jandarma da aynı otoriteye bağlanmalı. İhtiyacımız olan şey daha fazla "askerî tedbir" değil daha fazla koordinasyon; üstelik siyasî iktidarın kontrolünde. Elbette bunların üzerine bir de siyasî perspektif yerleştirerek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güvenlik yönetiminde sorun

Mümtaz'er Türköne 2008.10.10

Kurumun ciddiyetinden şüphe etsek basın açıklamasının, Hava Kuvvetleri Komutanı'nı savunmak yerine yerin dibine geçirdiğini düşüneceğiz.

Genelkurmay Başkanlığı, koskoca Kuvvet Komutanını şu sözlerle mazûr ilan ediyor: "Hava Kuvvetleri Komutanımızın Antalya'da bulunduğu sırada, 4 Ekim 2008 Cumartesi günü akşam saatlerine kadar olan sürede, Bayraktepe bölgesinde meydana gelen çatışma sonucunda verilen şehitler hakkında bir bilgisi olmamıştır." Orgeneral Aydoğın Babaoğlu'nun, şehitlerimizin cenazelerinin ailelerine teslim edildiğı saatlerde golf oynamasından daha büyük bir skandal, bu basın açıklamasının kendisi.

Bir kuvvet komutanının böyle bir olaydan nasıl haberi olmaz?

Hatırlayalım: PKK'nın baskını cuma günü öğle saatlerinde başlıyor. Gece devam ediyor. Hava Kuvvetleri Komutanı'nın 17 şehidin verildiğı bu baskından bir günden daha uzun bir süre geçtikten sonra cumartesi akşam saatlerinde haberi oluyor. Genelkurmay, cumartesi sabah 9'da bu baskını basına duyuruyor. Hava Kuvvetleri Komutanı bütün dünyadan yaklaşık 9-10 saat sonra durumdan haberdar oluyor. Sanki bir şaka gibi. Başbakan yurtdışı gezisini yarıda kesip dönüyor ve devletin zirvesi bu olay için toplanıyor. Her yer ayağa kalkıyor ve Komutan her şeyden habersiz golf oynamaya devam ediyor. Skandal, cuma günü öğlen saatlerinde başlayan baskından komutanın bir gün sonra akşam saatlerinde haberinin olması değil mi?

Orgeneral Babaoğlu, Fikret Bila'nın Milliyet'teki köşesi aracılığıyla kendisini savunuyor. Haberi cumartesi akşam saatlerinde aldığı kendisi de tekrarlıyor. Saldırıya, hazır nöbet bekleyen F-16'larla anında mukabelede bulunulduğunu ve kaçan grubun "imha" edildiğini söylüyor. Savunmasını şöyle bağlıyor: "Dolayısıyla Türk Hava Kuvvetleri'nin hizmetinde en küçük aksama olmamış ve her zaman olduğu gibi benim verdiğim emirle görev yerine getirilmiştir." Sizce bu savunmada bir çelişki yok mu? Olayın üzerinden bir gün geçtikten sonra durumdan haberi olan bir Komutan'ın "verdiği emirle" bir görev nasıl yerine getirilir?

Genelkurmay Başkanlığı basın bildirisi şöyle devam ediyor: "Gerçeğin böyle olmasına rağmen konunun teyit edilmeden Türk Silahlı Kuvvetleri'ni yıpratma amaçlı olarak kullanılması üzücü ve düşündürücüdür." Öğrendiğimiz "gerçek" sorunu ortadan kaldırmıyor. TSK'yı yıpratın kim? Genelkurmay Başkanlığı, şu soruya cevap verdiği zaman mesele kalmayacak: "Hava Kuvvetleri Komutanı'nın ağır bir sağlık sorunu dışında, bu kadar ciddi bir terör eyleminden, ancak olaydan 36 saat sonra haberdar olması normal midir?" Bu soruyu bir de o gün nöbetteki iki F 16'nın pilotuna sormak gerekir.

Hava Kuvvetleri Komutanı'nın istifa etmesi gerekir. Bu istifa, TSK'nın yıpratılmasını engeller. Şayet komutan istifa etmiyorsa hükümetin görevden alması gerekir. TSK'nın itibarı, mensuplarının morali ve halkın terörle mücadele refleksi ancak böyle yüksekte tutulabilir.

Bu olayın işaret ettiği gerçek TSK'nın bürokratik yapısı. Her bürokratik kurumun göstereceğı refleksle kendi mensubunu koruyor. Terörle Mücadele Yüksek Kurulu'na dün askerlerin getirdiğı öneriler de genel çerçeve itibarıyla tipik bürokratik refleksler. Bir bürokratik kurum, kendisini ilgilendiren sorunu çözmek için diğer kurumlara, özellikle mülki idareye ve yargıya ait yetkileri istiyor. O zaman şu soruyu soralım: Bugüne kadar mülki idare ve yargının terörle mücadele konusunda zaaf gösterdiğine dair bir örnek var mı? "Temel hakları ve özgürlükleri sınırlamak tek çare" diyorsanız, tam tersinin doğru olduğunu tecrübeyle anlamadık mı?

Terörle etkin mücadele, toplumun her ferdinin ortak edildiğı bir "güvenlik yönetişimi" kurmakla mümkün. İnsan hakları, farklı etnik kültürlerin yaşatılması, doğrudan demokratik ve özgürlükçü bir siyasî iklimin geliştirilmesi "güvenlik yönetişimi"nin en çok ihtiyaç duyulan alanı. Güvenliğı silahlı güce havale eden hiyerarşik örgütlenme yerini artık üç boyutlu heterarşik bir örgütlenmeye bırakıyor. Devletin içinde ve dışında çok sayıda aktör karşılıklı etkileşime giriyor ve güvenlik yönetişimi içinde görev ve sorumluluk alıyor.

Terörle mücadeleyi hâlâ bürokratik bir sorun olarak görenlerin dar ve sınırlı dünyasını aşmamız gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yaşananlardan çıkartılacak dersler

Mümtaz'er Türköne 2008.10.12

Türkiye, yaklaşık 40 yıldır terörle iç içe yaşıyor. 40 yıl önce Paris'te başlayıp bütün dünyayı saran gençlik hareketlerinden bizim hissemize, kesintisiz olarak 1980 Eylül'üne kadar devam eden siyasî cinayetler düştü.

Yaklaşık 5 bin kişi bu dönemde -o dönemin tabiri ile- "siyasî cinayet"e kurban gitti. Dünya gençliğinin özgürlük peşinde koştuğu bir başlangıçtan, 12 yıl süren bir şiddet dönemi çıkartmak, devlet içindeki derin iktidar mücadelesinin eseriydi. 1984'te PKK terörü ile başlayan ve yaklaşık 24 yıldır devam eden terör döneminde ise 40 bin insan hayatını kaybetti.

40 yılı canımız yana yana yaşadık. Peki hangi dersleri çıkarttık? Terörle mücadele zirvesine askerlerden gelen öneriler, bu 24 yıldan hiç ders çıkartılmadığını gösteriyor. Güneydoğu Anadolu Bölgesi yıllarca olağanüstü hale göre yönetildi. Olağanüstü halin kaybettirdiklerinin muhasebesini yapan oldu mu? Şimdi OHAL önerenler, nasıl bir sonuç bekliyorlar?

Genelkurmay Başkanı'nın, bağımsız think tank kuruluşu uzmanlarına sorduğu sorulardan biri şu: "PKK'ya katılımları nasıl önleriz?" Bu sorunun cevabını vermeye girişmek bile her şeyi yeni baştan düşünmeyi ve her şeyi değiştirmeyi gerektirmiyor mu? PKK'ya katılım biletlerini kesenlerden işe başlamak lâzım. Kürtçe yasağı getirenlerden, Kürtçe yasağının kalkmasına direnenlerden meselâ. "Hak verirse sonunu alamayız" diyenlere bakarak dağa çıkanlardan bahsetmeliyiz.

Türkiye'nin son 24 yılında PKK terörü ile mücadelede başarılı olduğunu söyleyemeyiz. Ama tersinden bakıldığında terör sorununun arkasında duran Kürt sorunu konusunda, sanıldığının aksine başarılıyız. 90'lı yılların başından itibaren dile getirilen "kardeş kavgası" senaryolarının bir türlü hayat bulmaması bir başarı değil mi? DTP'nin Türkiye'nin Kürt nüfusunun en fazla dörtte birini temsil ederek TBMM çatısı altında bulunması ve çözümü Ankara'da araması yine başarı sayılmaz mı? Türkiye'nin bugünkü iktidarının bütün Türkiye'yi eşit oranda temsil eden bir partinin elinde olması bir siyasî başarı değil mi? AB uyum yasaları çerçevesinde Kürtlerin talep ettiği haklardaki gelişmelerin, terörü azdırmak yerine bölgeye istikrar getirmesi yine bir başka başarı ölçüsü değil mi?

Terörle mücadele için uygulanan askerî yöntemin bir işe yaramadığını, terörü azaltmak veya kontrol altına almak gibi bir sonuç vermediğini kabul etmek, yaşananlardan ders çıkartmak için bir ön şart. Askerî tedbir ile askerî yöntemi dikkatle ayırarak söylüyorum bu sözü.

Türkiye, terörle mücadeleye egemen olan askerî yöntemden vazgeçmeli. Askerî tedbirleri etnik sorunun genel çözümünün bir mütemmim cüzü olarak olması gereken yere yerleştirmeli. Sorunun çözümüne siyasî akıl egemen kılmalı. Ancak geçmişten dersler çıkartarak yola koyulacak bu akıl Türkiye'ye huzur getirebilir.

Denenmiş ve çare olmadığı ispatlanmış yöntemlere geri dönmeyi istemek akla ve mantığa aykırı. Türkiye'yi hukukun uğramadığı ilkel bir kabile devleti gibi yönetmenin mümkün olacağını düşünmek, dünyaya ve çağa yabancı olmak demek. Türkiye, bir mahalli seçime gidiyor. Güneydoğu'da kabaran şiddetin seçim hesaplarına dayandığı ortada. 72 milyonu bir arada tutmak için daha fazla rıza ve bunun için de kendisini hukukla somutlaştıran daha fazla şefkat gerekli. Daha fazla baskı, daha fazla özgürlük ve hak sınırlaması değil. Türkiye, 24 yılını verdiği askerî çözümden artık vazgeçmeli. Barış ve huzura giden silahlı engelleri aşmalı. Terörle Mücadele Yüksek Kurulu'nda hak ve özgürlüklerin kısıtlanması ve silahlı güce daha fazla keyfi yetkinin

verilmesi değil; halkın gönüllü ortaklığını ve rızasını daha fazla temin edecek tedbirler tartışılmalı ve olgunlaştırılmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Diyarbakır

Mümtaz'er Türköne 2008.10.14

Bejan Matur, insanın gönlünü yerle bir eden sonra yeniden inşa eden yazılar yazmak dışında işlere de imza atıyor. Hafta sonu onun öncülüğünde kurulan Diyarbakır Kültür Sanat Vakfı'nın açılışı için Diyarbakır'da idik.

İki gün Diyarbakır'ın havasını soluduk, suyunu içtik, insanlarını tanıdık. Kadim şehirler, bakmasını bilene çok şey anlatıyor ve öğretiyor. Diyarbakır kalın bir antik çağ kitabı gibi dikkatle ve saygıyla okunmayı ve bilinmeyi hak ediyor.

Çok yer görmüş biri olarak söylüyorum: Diyarbakır dünyanın en vakûr şehirlerinden biri. Şehir medeniyet demek. Medeniyet incelmış, derinlik kazanmış bir toplumsal hayatın mekânı. Diyarbakır'ın asaleti, şehri kuşatan surları gibi dimdik ayakta. İnsanları da öyle. Bu şehri terör vahşeti ile birlikte ananlar, bir suizanna teslim olmuşlar.

Kırklar dağı, efsanelerle gerçekler arasındaki farkın sembolü olabilir. Bana gösterdiklerinde "Bunun neresi dağ?" demiştim. Anadolu'nun yüce dağlarıyla mukayese edildiğinde bir tepe bile sayılmaz. Diyarbakır'ın üzerinden abartılan sorunlar da böyle. Yıllar yılı önce küçük sorunları dağa dönüştürmüş, sonra etrafında dolanmış durmuşuz. Türkiye'nin dev sorununu çözmek, Kırklar dağına en kestirme yoldan aşmak kadar kolay.

Bu kolaylığın sırrı, şehrin her şeye rağmen ayakta duran tarihî kimliğinde var. Ulucami'nin avlusu zaman mefhumunu ve zamanın getirdiği ayrılıkları unutturuyor. Farklı dinlere mabed olarak hizmet etmiş bu mekân, son olarak dört mezhebi bir avlunun etrafında bir araya getirmiş. Dünya geçmişte de farklı olanların bir arada yaşadığı bir mekândı. Her devirde çıkar çelişkilerini kanlı çatışmalara dönüştüren düşmanlıklar yaşandı. Bugün farklı olmaktan düşmanlık çıkartmak için hafızanızın bir ulus devletinki kadar sınırlı, milliyetçilikler kadar karanlık ve bulanık olması lâzım. Ulucami'nin avlusunda donmuş kalmış bir zaman var. Bugün, işte o zaman olmalı.

Türkiye bir devri geride bırakmalı. Herkesin tek tip giyindiği, aynı türküyü söylediği, aynı şekilde yürüdüğü, aynı dili konuştuğu ve aynı şekilde düşündüğü bir ülke hayali uğruna nice canlar telef oldu. Bu kadar sevimsiz ve ruhsuz bir ülke hayal etmek feraset eksikliği idi. Bugün Diyarbakır'ın Diyarbakır olarak yer aldığı bir Türkiye hayalini elbirliği ile geliştirmeye ihtiyacımız var. Aslında bu bir hayal değil, zaten var. Sadece birileri bu gerçeği idrak edemiyorlar.

Türkiye'nin "Kürt sorunu" ağırlıklı olarak bir Kürtçe sorunu. Devletin bu alanda sınırlamaları kaldırmanın ötesine geçip pozitif roller üstlenmesi lâzım. Bu alanda aşılması gereken çok uzun bir mesafe var. Dil sorununu bir taviz alanı olarak görmek ve genişleyen özgürlükleri bir koz olarak değerlendirmek yanlış. Dönüp dolaşıp Kürtçeye dayanan bütün pratik sorunların tek bir hamlede çözülmesi şart. Bunun tek ölçüsü ise anadili Kürtçe olanların kendi dillerinin kullanımıyla ilgili ihtiyaçları. Kürdoloji Enstitüsü kurulması ile, hastanelerde Kürtçe tercüman bulundurmaya ve yer isimlerinin iki farklı dilde kullanılmasına kadar bütün ihtiyaçlar.

Diyarbakır'ın içinde farklı Diyarbakırlar var ve Diyarbakır'la birlikte Türkiye de değişiyor. Bu yaz gezdiğim Güneydoğu illerinde, Türkiye'nin değişimine Mülki İdare'nin öncülük ettiğini gördüm. Halka mesafeli ve soğuk

devletin yerini, Mülkî İdare ve polisin şahsında sevimli ve sıcak bir devlet almış. Halkın içinde halktan biri gibi dolaşan Diyarbakır Vali Yardımcısı Ahmet Aydın'ın, kurduğu diyaloglar ile, eskisinden çok farklı bir devleti temsil etmesi, istisnâ bir örnek değil; Mülkiye sınıfını bütünüyle yansıtıyor.

24 yıldır aynı yöntemleri ısrarla uygulayanların her şeye tersinden bakmayı denemeleri lâzım. Türkiye'nin bir Diyarbakır sorunu yok. Diyarbakır'ın bir Türkiye sorunu var. Bu sorunu yaratanlar da bütün özgürlükleri yasaklayarak, temel hakları sınırlayarak ve baskı kurarak Türkiye'yi tek parça halinde tutacağını zannedenler. "Kürt sorunu" dediğimiz sorun da Diyarbakır'da var olan bir sorun değil; bu sorun Ankara'da ve onların değişmesi ile çözülecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kim daha kahraman?

Mümtaz'er Türköne 2008.10.16

"Son sözüm, dolayısıyla herkesi dikkatli olmaya ve doğru yerde bulunmaya davet ediyorum." Bu sözler, birbirine denk iki taraf arasında geçen bir tartışmada söylendiği zaman biraz sert bir "ikaz" olarak anlaşılabilir.

Çünkü bu üslupta karşı tarafın "yoksa ne olur?" dozunda vereceği cevap artık sözün bittiği ve kavganın başladığı andır. Aynı "ikâz"ı bir genelkurmay başkanı, üstelik yanına dört kuvvet komutanını alarak yaparsa bunun adına ne denir? Tehdit mi?

Genelkurmay Başkanı Orgeneral İlker Başbuğ'un dünkü açıklamasını "sert" olmaktan ziyade "duygusal" ve "gergin" buldum. Sertliği ve tehdidi hiçbirimiz Türk Silahlı Kuvvetleri'ne yakıştıramayız. Dünyanın dördüncü büyük ordusunu emir ve komuta eden en yüksek beş komutanın, televizyon kameraları karşısına çıkıp Genelkurmay Başkanı sözcülüğünde gazete haberleri ve yorumlarına polemik üslûbunda cevap vermesi "şık" değil. Medenî bir ülkede bu işler bu usulle yürümez. İlker Başbuğ'un söylediğinin aksine, dünya üzerinde hiçbir ordu "bu cevabı" bu şekilde vermez.

Aktütün baskınından sonra kamuoyunda süregelen tartışmaların TSK yönetiminde rahatsızlık yaratması normal. Ancak TSK'yı sevk ve idare edenlerin, önemli kararları veren kurmay heyetinin şu ayrımları yapması gerekir.

Birincisi: TSK'nın sevk ve idaresinde ortaya çıkan zaafırları eleştirenlerin tamamı, PKK terörünü lanetleyenlerdir. Ordu, PKK terörü ile mücadele ettiği için değil, uygun ve yeteri kadar edemediği için eleştirilmektedir. PKK gibi amacı bile kalmamış bir taşeron terör örgütünü, sanki bir rekabetin galibi gibi "başarı" kriteriyle değerlendirmek kimsenin aklından geçmez. Terörle mücadelede taktik ve koordinasyon eksikliklerinden söz etmek, PKK'yı "başarılı" bulmak demek değildir.

İkincisi: Ordumuzun, tek tek bütün mensuplarının, hatta savaşta sefere çağrılacak olan her vatandaşın kahramanlığından hiç kimsenin şüphesi olamaz. Kahramanlık, ölümü bile göze alıp vatani savunmaktır. Eleştiri konusu yapılan, ordumuzun kahramanlığı değil sevk ve idaresidir. Sevk ve idare zaafırlarını hiçbir kahramanlık türü düzeltemez. Diğer taraftan, dünyanın en büyük ordularından birini, elinde kalemden başka bir şeyi olmayanların eleştirebilmesini de cesaret ve bir tür kahramanlık olarak görmek gerekmez mi?

Üçüncüsü: Türk Silahlı Kuvvetleri'nin sevk ve idaresini her türlü eleştiriden masun tutmak akla ve bilime aykırıdır. İnsan zekasının, eğitimin, modern savaş araç ve gereçlerini kullanmanın ve farklı askerî uzmanlık alanlarında koordinasyonun bir araya gelmesinde elbette eksikler ve zaafırlar ortaya çıkabilir. "Kurum" sıfatından anlaşılacağı üzere bütün devlet kurumları gibi ordu da bürokratik bir kurumdur. Kurumlar eleştirilir,

eleştirilmelidir. Ordunun savaş kabiliyetini yüksek tutmanın yolu, bu eksikliklere yönelik eleştirilere açık olmaktır. Mükemmelliğe, eleştiri olmadan varılamaz. Her türlü eleştiriye kapalı ve yapılan eleştirileri sert tepkilerle engellemeye çalışan bir ordu, kamuoyu nezdinde itibar kaybeder. TSK'nın itibarını makûl açıklamalarla vatandaşları tatmin ederek korumak, kurmay heyetinin görevidir. Ordu, kendi halkına yabancılaşmamalıdır.

Dördüncüsü: Türkiye'nin terör belası ile baş edebilmesi için sakin, soğukkanlı ve akılcı çareler ve çözümler üretmesi gerekir. Her ne sebeple olursa olsun gerginlik bu ülkeye zarar verecektir. Türkiye'nin bir terör sorunu var. Bu sorunla mücadeleyle, bu açıklama nasıl bir katkı sağlamıştır?

Türkiye, terörle mücadelede bir yol ayrımına yaklaştı. Başbakan'ın önceki gün grup toplantısında yaptığı bir ayırım, bu yol ayrımını da gösteriyor. Başbakan, PKK'lıların düşman mı, yoksa suçlu mu olduğunu soruyor.

PKK'lılar düşman mı? Eğer öyleyse burunlarının sürtülmesi, bellerinin kırılması, ezilmeleri ve yok edilmeleri lâzım. Eğer suçlu iseler yakalanmaları, ceza muhakeme usulüne göre soruşturulmaları, hukuk devleti güvencesi içinde yargılanmaları lâzım.

Sorun şu: Hangisi terörü sona erdirir? Başbakan'ın sözlerini "PKK düşman değil" diye tercüme edenler akıllarını başlarına almazlarsa, işimiz çok zor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Askerin durduğu yer

Mümtaz'er Türköne 2008.10.17

Genelkurmay Başkanı'nın önceki gün yaptığı "sert" açıklamada en "sert" cümle son cümleydi. "Son sözüm şudur" diyordu İlker Başbuğ: "Herkesi dikkatli olmaya ve doğru yerde bulunmaya davet ediyorum." "Dikkatli ol" sözü, üstün asta yapacağı bir ikaz.

"Doğru yerde dur" ikazı ise her yoruma açık. Bu sözde, gazetecilere yönelik tehdit olup olmadığı ayrı bir konu. Ama şu sorunun cevabını aramaya hepimizin hakkı var: "Doğru yer neresi?"

Askerin durduğu yer mi?

Bu "sert" açıklamada kendisini savunan asker duruyor. Hangi mevziyi savunuyorsunuz? Savunmanın yapıldığı yer neresi? Kimi kime karşı savunuyorsunuz?

Asker bizim dışımızda, epeyce üstümüzde bir yerde duruyor. Kendisini toplumdan ve diğer devlet kurumlarından ayrı görüyor. Sürekli olarak "TSK'ya yapılan saldırılardan" şikâyetçi olması, bu ayrı-gayrılığın bir işareti. Türkiye'nin dış güvenliğini sağlamakla görevli ordusu neden bitmez-tükenmez saldırılara hedef olur? "Düşmanlarımız" neden ülkemize, halkımıza, devletimize değil de ordumuza saldırır?

Genelkurmay Başkanı'nın "sert" üslubuna yansıyan bir "doğru olmayan yer" var. Asker, her şeyin üzerinde bir yerde durduğunu düşünüyor. Askerî dikta dönemlerinde olduğu gibi bu durum gerçek olsa sonuç farklı olacak. Öyle olmayınca, ordu bu sefer bu üslupla gerçekten yıpranıyor.

Bugün artık bir hata olduğu kabul edilen terörle mücadelenin askerin tekelinde olması sorununun gerekçesi de aynı. Her şeye hakim, üstelik elinde silah da bulunan bir gücün itibarını muhafaza etmek için terörle mücadelenin dışında kalmaması gerekiyordu. Terör, bu hantal askerî bürokrasinin zaaflarını gösterdi.

Sürdürdüğümüz yıpratıcı tartışmaların, terörle mücadele konusunda karşılaştığımız zaafpların hepsinin arkasında askerin durduğu yerle ilgili sorunlar var. Dış güvenliğe göre yapılanmış bir orduyu, terörle mücadele için kullandığınız zaman zihinsel ve pratik bir yığın sorun ortaya çıkıyor. Askerî bürokrasinin, terörle mücadele konusunda meslekî bir yanılsama içinde olduğu anlaşılıyor.

Hiç olmazsa şu muhakemeyi yürütebiliriz. Bizler sivil bir anlayışla durduğumuz yerin doğru olup olmadığını kritik edebiliriz. Eleştiriler istikametinde kendimizi gözden geçirebiliriz. Aynı kritiği asker yapabilir mi?

1930'lu yıllarda askerin söyledikleri ile bugünkü arasında bir fark olmaması, kronik bir sorunla karşı karşıya olduğumuzu gösteriyor. 1930'lı yıllarda Fevzi Çakmak'ın söylediği sözleri hatırlamak yeterli. Metin Heper'in yeni çıkan "Devlet ve Kürtler" isimli kitabı soğukkanlı ve objektif yaklaşımı ile "Kürt sorunu"nun dününü ve bugününü bir araya getiriyor. Bu sorun etrafındaki tartışmaları bir bütünlük içinde özetliyor. Heper Cumhuriyet döneminde devletin sanıldığı gibi Kürtleri asimilasyon politikası olmadığını söylüyor. Devlet tam tersine toplumu dönüştürmek yerine toplumla arasına bir mesafe koyuyor "kendisine özgü misyonunu evrenselliğin öncüsü ve koruyucusu olarak" belirtiyor. Fevzi Çakmak ile günümüz Genelkurmay başkanları arasında, soruna yaklaşım açısından bir farkın olmaması hataların nasıl alışkanlığa dönüştüğünü anlatıyor. Bugünün askerî bürokrasisini çözümlemiş oluyor.

Herkesin durduğu yer ile ilgili sorunları olabilir. Ama Türkiye'nin kronik sorunu, güvenlik bürokrasisinin demokratik bir devlette olması gereken yerde bulunmaması. Askerlerin demokrasiyi bir ahlakî ve insanî prensip olmanın ötesinde, işe yarayan pratik bir sorun çözme yöntemi olarak görmeleri ve bu yöntemi kuvvetlendirecek bir stratejik konuma geçmeleri lâzım.

Güvenliğimizi emanet ettiğimiz askerî bürokrasi, bulunduğu yeri mutlaka gözden geçirmeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon gerginliği

Mümtaz'er Türköne 2008.10.19

Yarın Ergenekon davasının ilk duruşması yapılacak. Bir elinde kılıç, diğerinde terazi, gözleri bağlı olan adalet işe koyulacak.

Adaletin tecellisi zaman alır. Hele Ergenekon gibi bir kervan yükü dosya ile yola koyulan bir davada herkesin sabırlı olması lâzım. Kolay değil; Türkiye Cumhuriyeti Devleti bütün sinir ve sindirim sistemini temizliyor. Ortaliğa saçılanlar nasıl bir belâ ile uğraştığımızı gösteriyor. Kontrgerilla'nın kurulduğu 1952 yılı başlangıç alınırsa, Türkiye son 56 yılının hesabını görüyor.

Elde ne var?

Elimizde, cesur savcılarının ve işin peşini bırakmayan yetenekli polislerin eseri olan kalın bir iddianame ve ekleri var. Bir de bu iddianamede sanık olarak yer alan ve tutuklu bulunanlar. İddianame "Ergenekon terör örgütü"nün işlediği somut suçlar üzerine inşa edildi. İçinde yer alan bilgi ve belgeler derinliğini ve kapsamını kestirmekte zorlandığımız, her yere nüfûz etmiş devasa bir suç örgütünün varlığını gösteriyor. Sıralanan somut suçlar ve deliller devletin şemsiyesi altında suç işleyen bu terör örgütünü deşifre etmek ve kökünü kurutmak için yeterli. Şöyle bir benzetme yapmıştım: İri bir kayanın, yani devletin altına yuva yapmış haşerat, kaya yerinden oynadığı için orta yerde kaldı. Panik içinde sağa sola kaçıyor. Panik halinde ilişkide oldukları her yeri

ayağa kaldırıyor. Kutunun kapağı açıldı. İçinde gördüklerimizi artık bize kimse unutturamaz. O zaman bu davanın sonunu mutlaka göreceğiz. Hiç kimse "acaba üstü örtülür mü?" endişesine kapılmamalı.

Israrlı bir fikri takiple peşinden gitmemiz ve mutlaka çözmemiz gereken iki problem var.

Birincisi, Ergenekon davasının yol açtığı sarsıntının önümüze koyduğu gündemleri eleştiri süzgecinden geçirmek. İddianame Ergenekon'un Türk kontrgerillası olduğunu, bu örgütün yoldan çıkarak bir kişisel çıkar şebekesine dönüştüğünü anlatıyor. Karşımızda sivil-asker uzantıları olan ve kolları her yere uzanan bir şebeke var. Canı yandıkça, başkalarının canını yakması ve doğrudan veya dolaylı ilişkide bulunduğu bütün önemli merkezleri harekete geçirmesi doğal. Tartıştığımız gündemlerin hemen hepsinde bir Ergenekon izi aramamız lâzım. Siyaset geriliyor. Asker-siyaset-medya ilişkisi gerginleşiyor. Ergenekoncuların oturdukları yerden bir kriz yönetimi sürdürdükleri ve her gündemden kendileri için bir sonuç devşirmeye çalıştıkları görülüyor. Gerginliğin her türü, Ergenekoncuların işine yarıyor. Ergenekon davasını sulandırmaya çalışanlardan başlayarak, siyasete gerginlik pompalayanları daha dikkatli gözden geçirmeliyiz.

İkincisi, bu dava ile ilgili hepimize düşen sorumlulukla ilgili. Detaylara kapılıp ana gövdeyi gözden kaçırmayalım. Ergenekon devlet içine yuvalanmış bir terör örgütü. Savcılık, işlenen suçları takip ederek önümüze bu örgütün şemasını ve nasıl iş yaptığını koydu. Mahkeme, delilleriyle ispatlanmış suçlara bakarak hükmünü icra edecek. Devlet içine böyle bir örgütün mevcudiyeti, sadece suç işlendiği zaman adalete düşen bir sorumluluğu mu getiriyor? Hani bu örgütün idarî soruşturması? Siyasî denetim neden devreye girmiyor? İddianame Ergenekoncuların Türk Silahlı Kuvvetleri adına iş yaptıklarını, sık sık tekrarladıklarını söylüyor. Koskoca Türk ordusunun itibarını ayağa düşürmeye kalkan bu örgütle ilgili, Türk Silahlı Kuvvetleri neden hâlâ bir soruşturma yürütmüyor? Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde bir soruşturma komisyonunun, bugüne kadar çoktan devreye girmesi ve Ergenekon terör örgütü hakkında siyasî denetim kanallarının çoktan harekete geçmesi gerekirdi. İtham altında bulunan devlet ve devletin güvenlik birimleri. Güvenliği sağlamakla görevli olanların, vatandaşın can güvenliğini tehdit eden bir örgüt kurdukları, yönettikleri ve suç işledikleri iddia ediliyor. Parlamento denetimi olmadan, bu illegal örgütlenmenin bütünüyle teşhir edilmesi ve istikbalde benzerlerinin önünün alınması mümkün mü? Yarın, tarihimizde çok önemli bir gün. Bu davayı sulandırarak içten içe çürütmeye çalışan Ergenekoncular bir tarafa; kamuoyu denetiminin etkili bir şekilde devrede olması en büyük güvencemiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekonculuk

Mümtaz'er Türköne 2008.10.21

Bir emekli askerin evinde yakalanan 27 el bombası ile başlayan soruşturma, "terör örgütü" davası olarak nihayet başladı. Türkiye yaklaşık yarım yüzyılının hesabını bu dava üzerinden görecek.

Çünkü yarım yüzyıl boyunca her taşın arkasından çıkan, her melanete bulaşan kontrgerilla örgütü tasfiye ediliyor. 1950'lerin başında NATO ülkelerinde, her ülkenin tarihinden seçilmiş isimler altında gayri nizamî savaş örgütleri kuruldu. Bu örgütlere Fransa'da "Rüzgâr Gülü", Yunanistan'da "Koyun Postu", İtalya'da "Kılıç (Gladio)", Türkiye'de de Ergenekon isimleri verildi.

Bu örgütlere Sovyetlere karşı ideolojik savaş yürütme görevi verildi. Bu görevlerin içinde hukuk dışına çıkarak suikast ve sabotaj düzenlemek, siyasî operasyonlar yürütmek, mafya ile ilişkiye girmek ve yeraltı örgütleri kurmak da vardı. İtalya, Yunanistan ve Türkiye'de bu örgütler aldıkları yetkileri iktidar mücadelesi için seferber

ettiler, kişisel amaçlar için kullandılar. İdeolojik savaşın silahlarını kendi halklarına ve demokratik iktidarlara yönelttiler.

Dün yargılaması başlayan Ergenekon terör örgütü, Türk kontrgerillasının tamamıyla yoldan çıkmış, çıkar şebekesine dönüşmüş ve toplumsal barış ve huzura kasteden yozlaşmış hali. "Bu ülkeyi biraz da biz kurtariverelim" edasında maddi kazanç ve bunun için de iktidar peşinde koşan ve bu amaçla provokasyonlar tertipleyen (Cumhuriyet Gazetesi'ne bomba atan, Danıştay hâkimini öldüren ve bütün bunlardan kargaşa çıkartmaya çalışan) yozlaşmış bir kontrgerilla müsveddesi ile karşı karşıyayız. Bu örgütün içinde, marjinal fikirlerine demokratik toplumda karşılık bulamayan, bu yüzden darbe peşinde koşan parti liderleri, kalem sahipleri; çıkar peşinde koşan mafya bozuntuları, yetersiz ilmiyle yeterli şöhret peşinde koşan akademisyenler; güce, dolayısıyla şöhrete yakın olmaya çalışan gazeteciler ve hakkında çok az şey bildikleri ülkelerinin tehlike içinde olduğuna kendilerini inandırmış ve bu tehlikeyi savuşturmak için kahraman rolüne soyunmuş emekli askerler var.

Bunların tamamı suça bulaşmış olanlar. Bu yüzden yargı önüne çıkıyorlar. Ama Ergenekoncular bunlardan ibaret değil.

Ergenekonculuk aynı zamanda demokrasi dışında hayat alanı arayanları kapsıyor.

Şayet emek harcadıp, toplumun beklentilerine göre kendinizi şekillendirip iktidara aday olmak yerine; devlet içindeki iktidar dengelerine yaslanarak zorlanmadan siyaset yapmaya kararlı iseniz, varacağınız yer Ergenekonculuktur. CHP liderinin kendisini "Ergenekon'un avukatı" olarak nitelemesinin sebebi de budur. Ergenekon'un olmadığı bir Türkiye'de CHP'nin politik cürmü anlamsız hale gelecektir.

İşbaşındaki demokratik iktidar dışında kendisine dayanak arayanların, demokrasi içinde peşinden koştukları çıkarlarını gerçekleştiremeyeceğini veya mevcudu koruyamayacağını düşünenlerin bulunduğu yer de Ergenekon ile aynı dairedir.

Dar sınırlı dünyasında paranoyalar üreten, anlam veremedikleri, çözemedikleri her gelişmeyi komplolarla açıklayanların korkularını ve bu korkulardan üretilmiş ideolojilerini ve düşmanlarını da Ergenekon'un içine yerleştirmek gerekir.

Laikliğin anayasal içeriğinden saptırılarak demokratik siyasete ipotek koyan bir terör aracına dönüşmesinin ve Kürt sorununa basit çözümleri engelleyenlerin de Ergenekonculukla bağlantısını fark etmeliyiz.

Taşeronlaşmış PKK'yı da Ergenekoncular arasına koymalıyız.

Son zamanlarda Türk Silahlı Kuvvetleri ile kamuoyu arasında yaşanan iletişim kazalarının arkasında, ipliği pazara çıkan Ergenekoncuların fesat çabalarının payını görmeliyiz.

Ergenekon terör örgütü, savcılığın topladığı suç delilleri istikametinde yargılanıyor. Ergenekonculuk ise bir patoloji olarak çevremizde yaşıyor ve bu yargılamayı etkilemek için seferber olmuş durumda.

Yargıçlar suç işleyenlere karşı görevlerini yapıyorlar; bizim ise Ergenekonculuğa karşı kapsamlı bir demokrasi mücadelesi vermemiz gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon'un 16 Mart katliamı

O gün İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi önünde yedi öğrenci ölmüş, 42 kişi de yaralanmıştı. İlk defa uzun namlulu silahların ve el bombalarının kullanıldığı 30 yıl öncesine ait bu olay tarihe 16 Mart katliamı olarak geçti. 1978 yılında ben de öğrenciliğimin son yılındaydım.

Toplam 18 kişiydik. Mülkiye'ye normal bir öğrenci olarak giremiyor ve dersleri takip edemiyorduk. Polis nezaretinde, diğer öğrencilerden yalıtılmış şekilde bize tahsis edilen Taş Oda'da sadece sınavlara girebiliyorduk. İçimiz öfke doluydu. Bizi okula sokmayanlarla, 16 Mart'ta İstanbul Üniversitesi'nde katliama uğrayanlar aynı siyasî görüşü paylaşıyordu. Ama bizler, hepimiz bu olayı duyunca önce şok olduk, sonra üzüldük. Çünkü bu eylem bizim öfkemizin uzantısı olamayacak kadar acımasız ve caniceydi.

O dönemi yaşayanlar bilirler. Hiçbir grubun bu kadar rafine bir eylem kapasitesi yoktu. Bu olay tıpkı 1 Mayıs 1977 gibi bir kontrgerilla eylemiydi. 12 Eylül'e yaklaşan günlerde temposu artan cinayetlerin arasında çok sayıda benzer eylem yer aldı. Hiçbir ideoloji, ama hiçbir ideoloji 16 Mart 1978'de İstanbul Üniversitesi'nin bahçesindeki katliamı gerçekleştiremezdi. Çünkü böyle bir eylemden hiçbir ideolojik grup çıkar sağlayamazdı. Tıpkı Ankara'da Ziraat Mühendisleri Birliği'nin önünde üç kişinin ölümüyle sonuçlanan katliam gibi. Ölenler ülkücüydü, ama öldürenler iddia edildiği gibi Dev-Yolcu değildi. Bu katliamın faileri de 16 Mart'inkiler gibi karanlıkta kaldı.

Bugün, aradan geçen 30 yılın sonunda 16 Mart Katliamı dosyasının zamanaşımından kapatılmasının tek mantıklı açıklaması var. Bu katliamın, devletin derinlerine yuvalanmış bir terör organizasyonu tarafından gerçekleştirildiği. Öldürülen yüzlerce, hatta binlerce insan gibi, 16 Mart 1978'de can veren 7 gencin katillerine ancak Silivri'de görülen davanın izini sürerek ulaşabileceğiz. Bu davayı sulandırmaya, cımbızla ayrıntıları çekerek çürütmeye çalışanların 16 Mart katliamının ve benzer katliamların üstünü örtmeye çalıştıklarını, katliam suçuna ortak olduklarını bilmeleri lâzım.

Tekrarlamaktan bıkmayalım: Türkiye, Soğuk Savaş döneminde bütün NATO ülkelerinde oluşturulan karşı gerilla örgütünün bizdeki uzantısını yargılıyor. Yargılanan örgüt, 16 Mart katliamını yapan örgütün 2008 modeli. Elbette 30 yılda çok şey değişti. Bu örgütün amaçları, yöntemleri ve araçları değişti. 30 yıl önce üniversite öğrencilerini öldüren örgüt 30 yıl sonra Danıştay hakimini öldürdü. Ama bu örgütün genel yapısı hiç değişmedi.

Tek tek suçlar ve delillerle ilgili hükümlerden değil, bir suç örgütünden bahsediyoruz. Ergenekon davasını çürütmeye ve soysuzlaştırmaya çalışanlar şu iki sorunun cevabını vermek zorundalar. Birincisi: Bütün Avrupa'da var olan ve tasfiye edilen kontrgerillanın Türkiye versiyonu ne durumdadır? Ergenekon İddianamesi'nde belirtildiği üzere Ergenekon Terör Örgütü davasının izini sürerek bu örgütü tasfiye edebilir miyiz?

İtalya'da Gladio davası, NATO'nun bu gizli ordularının her ülkede sivil bir yapılanma içine gittiğini, sadece İtalya'da 15.000 grup lideri yetiştirildiğini, bu grup liderlerine bağlı kişilerle birlikte bu örgütlere bağlı kişilerin toplam sayısının yüz binlere ulaştığını hatırlayalım. Bir de bu örgüt için yüzlerce yere gizli silah ve cephane depoları kurulduğunu tekrarlayalım.

2005 Nevruz olaylarının ve bayrağa saygı mitinglerinin bu sivil örgütün marifeti olduğuna dair kuvvetli karineler var. Öyleyse, üzerine bastığımız zemin altında, karanlıkta iş görmeye devam eden suç şebekeleri var.

Ergenekon Davası Türkiye için bir fırsat. Eski gizli orduları darbe cuntalarına ve suç şebekelerine dönüştürenlerden ilelebet kurtulmak için bir fırsat. Ve ayrıca, zamanaşımından kapatılan 16 Mart Katliamı dosyasını, kimsenin kapatamayacağı şekilde yeniden açma fırsatı.

İtalyan savcı Fellice Casson, askerî istihbarat arşivlerinde bulduğu delillerle parlamentoyu harekete geçirmişti. Ergenekon davasını sulandırmak için su tabancası ile sağa sola ateş edenlere hatırlatalım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Halk özgür olunca vatandaşlar huzursuz oluyor

Mümtaz'er Türköne 2008.10.24

Anayasa Mahkemesi'nin önceki gün açıklanan gerekçesinin özü başlığa aldığım bu cümle. Mahkeme diyor ki, üniversitelerde kılık kıyafet özgürlüğü getirirseniz, bu özgürlüğün toplumun bir kesimini huzursuz etme riski var. Haşim Kılıç ile Sacit Adalı'nın dokuz sayfa tutan "karşı oy gerekçesi" dışında, açıklanan 37 sayfalık iptal gerekçesi bize sadece bunu anlatıyor.

Cevabını aradığımız iki soru var: Birincisi, birinin huzuru için diğerinin özgürlüğüne kıymak adil mi? İkincisi, özgürlük gerçekten başkalarının huzurunu bozabilir mi? Bugünkü Çin'in kurucusu olan Mao Zedung, 1974'te öldüğü zaman iktidarın dizginlerini, aralarında dul kalan eşinin de bulunduğu dört kişilik bir ekip almıştı. Sonra bu ekibe "dörtlü çete" adı verilmiş ve tasfiye edilmişti. "Dörtlü çete"nin hukuksuzluğuna, keyfiliğine verilen en etkileyici örnek, Mao'nun dul eşine aitti. Mao'nun dul eşi koca bir koruluğun ortasında saray gibi bir evde yaşıyormuş. Sabahları erken saatte öten kuşlar onun uykusunu bölüp rahatsız ediyormuş. Hanımefendi'nin huzuru için basit bir çözüm bulunmuş: Koruluktaki bütün kuşlar öldürülmüş.

Anayasa Mahkemesi'nin gerekçesi bana, Bayan Mao'nun sabah uykusu için feda edilen kuşları hatırlattı. 1940'lı yılların bir gazetesine ait, İstanbul'da Moda plajındaki kalabalığı anlatan meşhur manşet: "Halk plajlara hücum etti, vatandaşlar denize giremedi." Genç kızlar din ve vicdan özgürlüğüne uygun şekilde örtünerek üniversiteye girebilirse, yani halkı özgür bırakırsanız, vatandaşlar huzursuz olacak.

Anayasa Mahkemesi'nin karara bulduğu gerekçe bütünüyle bu ayrıma dayanıyor. "Dinî amaçlı bölünme ekseni"nden bahsederken, başörtüsü serbestisinin "...toplumsal huzuru ve ulusal dayanışmayı zedelemesi"nden, "hatta giderek ortadan kaldırması"ndan şikâyet ederken, Mahkeme örtünenleri "hak ve özgürlük sahibi vatandaşlar" olarak görmüyor. Anayasa Mahkemesi'nin kararını evrensel hukuk ve anayasa ölçüleri içinde eleştiri süzgecinden geçirmek mümkün değil. Çünkü bu karar ve gerekçesi hiçbir mantığa sığmıyor. Göze batan iki çarpıcı hususa, Anayasa Mahkemesi'nin verebileceği cevap olabilir mi?

Birincisi, Anayasa Mahkemesi'nin gerekçesi, üniversiteli genç kızların başörtüsü hakkında değil, genel olarak başörtüsü hakkında. Anayasa Mahkemesi, hanımların % 65'inin tercihi olan başörtüsü hakkında yorumda bulunuyor ve hüküm tesis ediyor. Anayasa Mahkemesi'nin muhakemesi takip edilirse, başörtüsüne herkes için bir genel yasak getirilmesi gerekecek. Çoğu kişinin gözünden kaçmış olabilir. Anayasa Mahkemesi, üniversitedeki kıyafet özgürlüğünü değil, bütün toplumsal alanlarda görünen başörtüsünü yargılıyor.

İkincisi, Anayasa'nın 10. maddesinde yapılan değişikliği iptali. Malûm: Anayasa'nın 10. maddesinin değiştirilmesi MHP'nin fikriydi. AK Parti, üniversitelerde başörtüsü serbestisi için bu değişikliğin yeterli olmayacağını öne sürmüştü ve 42. madde de, anayasa paketine dahil edilmişti. 10. madde eşitlik prensibini düzenliyor ve değişiklik bu maddede zaten var olan bir prensibi kuvvetlendiriyordu. İlave edilen ibare "ve her türlü kamu hizmetlerinden yararlanılmasında" şeklindeydi. Bu hüküm kıyafet serbestisi için yeterli değildi, ama Anayasa Mahkemesi bu değişikliği de iptal etti.

Bu ibare de iptal edildiğine göre; o zaman Anayasa Mahkemesi bize ne demiş oluyor: "Kamu hizmetlerinden yararlanmada herkes eşit olamaz." Benim yazıya koyduğum başlık, işte bu eşitsizliği ifade ediyor.

Anayasa Mahkemesi aslında laikliğe de karşı çıkıyor. Çünkü evrensel olarak laikliğin asgari ölçekte vazgeçilmez iki somut karşılığı var: Kamu hizmetlerine girmede ve kamu hizmetlerini almada eşitlik. Dinî inanç farklılıklarına devletin kayıtsız kalmasının sebebi de bu iki eşitliği tesis için. Tartıştığımız ve yargıladığımız şey laiklik falan değil, "halkın temel hak ve özgürlükleri"ne karşı, ayrıcalıklıların keyfi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

AYM kararında Ergenekon düzeni

Mümtaz'er Türköne 2008.10.26

Anayasa Mahkemesi'nin AK Parti kararı için kaleme aldığı 378 sayfalık gerekçenin ana gövdesi, Başsavcılığın iddialarından ve AK Parti'nin bu iddialara verdiği cevaplardan oluşuyor. Başsavcılığın AK Parti'nin kapatılması talebini temellendirirken ileri sürdüğü iddialar arasından seçilerek gerekçeye konulan bir iddia, Anayasa Mahkemesi kararı ile Ergenekon davası arasında bir bağ oluşturuyor. Bu bağ Danıştay saldırısı.

Pasaj aynen şöyle: "Danıştay 2'nci Dairesi'nin türban konusuna ilişkin 26.10.2005 günlü, 2004/4051 E, 2005/3366 K. sayılı kararıyla ilgili olarak gösterilen tepkilerin ardından bir gazetede Danıştay kararını veren Daire üyelerinin resimlerinin yayınlanmasından kısa bir süre sonra da, 17 Mayıs 2006 günü "Alparslan Arslan" adındaki bir köktendincinin Danıştay'ın 2'nci Dairesi'ne müzakere sırasında silahlı saldırıda bulunduğu, Üye M. Yücel Özbilgin'i öldürdüğü, diğer yargıçları da ağır yaraladığı, olayın sanıklarının yargılanıp kararın verildiği 13.02.2008 tarihli karar duruşmasında sanıklardan Alparslan Arslan'a son sözü sorulduğunda, "Genelkurmay şeriatın önüne geçmeye çalışmasın, Abdullah Gül'den, Başbakan Erdoğan'dan ve imanlı kişilerden Türkiye'de şeriatı ilan etmelerini istiyorum, yoksa kan dökülür." diğer sanık Osman Yıldırım'ın da Atatürk'ü kastederek, "... (Burada Atatürk'e ağır hakaret içeren bir söz var. Ben bu ibareye yer vermekten ar ederim, merak eden gerekçeye baksın) kurduğu Cumhuriyet'i başınıza yıkacağız, benim yegane görevim Cumhuriyet'i yıkıp 2'nci Osmanlı Devleti'ni kurmak." ve bunun gibi sözler ve hakaretlerde bulundukları, sanıkların son duruşmadaki bu sözleri bile eylemi hangi saiklerle yaptıklarını, laikliği savunanları ve laik Cumhuriyeti bekleyen tehlikeleri göstermeye yeterli olduğu,..."(s.361)

Bu pasajın gerekçede ne işi var? Türkiye "asrın davası" başlığıyla Ergenekon davasına kilitlenmiş durumda. Bu dava ile Türkiye'de faili meçhûl cinayetleri işleyen örgütün ipliğinin pazara çıkmasını ve ortadan kaldırılmasını bekliyoruz. Türkiye bu dava ile kendi kontrgerillasını temizleyecek.

İşte bu koca davanın kilidi de Danıştay saldırısı. İtalyan Gladio'su nasıl tek bir eylemin izi sürülerek deşifre edilip, tasfiye edildi ise; bizim beklentimiz de Danıştay saldırısının derin bağlantılarından sonuca gitmek. Bir terör örgütünün kâğıt üzerinde örgütlenme şemasını çıkarmak ve bağlantıları çözmek zor iş. Somut bir eylem üzerinden bu örgütlenmeyi deşifre etmek ve ilişkileri çözmek ve bütün elemanları kısıvrak yakalamak ise çok kolay. İşte bu yüzden Danıştay saldırısı, Ergenekon davasının adeta ruhu.

Danıştay saldırısı Ergenekon terör örgütü tarafından neden planlandı ve icra edildi? Bu sorunun kesin ve somut bir karşılığı var: "AK Parti kapatma davası iddianamesinde, tam da yukarıdaki cümlelerle yer alması için."

Danıştay hâkimlerine yapılan saldırı ve hâkim M. Yücel Özbilgin'in öldürülmesinin tek sebebi, AK Parti hükümetine karşı şu yukarıdaki pasajın yazılmasına ilham vermektir. Doğru mu, değil mi?

Peki Anayasa Mahkemesi kararını sadece 30 delile dayandırırken, diğerlerini s. 345'te sıraladığı "tahrifat" gibi gerekçelerle elerken, üstelik Başsavcı bu iddiasından vazgeçmişken yukarıdaki iddiaya gerekçede neden yer veriyor? Bu kadar itici, incitici, Atatürk'e yönelik ağır hakaretin yer aldığı bu sözlere; bu sözlerin sahiplerinin

"ulusalcı provokatörler" olma iddiasıyla yargıldıkları bir dava sürerken, Anayasa Mahkemesi neden itibar ediyor?Üstelik Yargıtay'dan bir karar bekleniyor. Ergenekoncuların tamamı umutlarını, Danıştay saldırısı ile ilgili açılacak yeni davaya ve bu saldırının Ergenekon davasından ayrılmasına bağlamışken.

Beni rahatsız eden ise şu: Alıntıladığım pasajdaki ifade Atatürk'ü Koruma Kanunu'na aykırı. Hem iddianamede, hem de gerekçede Atatürk'e yönelik bu ağır ifadelere olduğu gibi yer vermek yerine, "Atatürk'e hakaret edildi" diye bu sözler benim yaptığım gibi nakledilebilirdi. Ulusalcı provokatörlerin, provokasyon kokan bu sözlerine olduğu gibi yer vermek de, provokasyona alet olmak değil mi? Hem de hiçbir dindar insanın aklından geçirmeyeceği bu söz üzerinden, bütün dindarları töhmet altına sokmak ve AK Parti'yi kapatmak konuşulur iken.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

II. AK Parti-DTP savaşı

Mümtaz'er Türköne 2008.10.28

Birincisi 22 Temmuz seçimleri idi ve AK Parti kazandı. İkincisi önümüzdeki mahallî seçimler olacak. Altı aya yakın zaman zarfında iki tarafın geliştireceği akla uygun stratejileri ve taktik hamleleri hesaba katarak söylüyorum.

"II. AK Parti-DTP savaşı"nı da AK Parti kazanacak. Bu öngörüm büyük ölçüde DTP'nin bugünden peşine takıldığı stratejinin açmazlarına dayanıyor.

Önce neden "savaş"?

Daha bugünden şiddetlenen, mahallî seçimlere odaklı AK Parti-DTP rekabeti, tam olarak siyasî bir savaş. "Siyasî savaş", çünkü siyasî amaçlar için bir taraf şiddet araçlarını kullanıyor. DTP, bu seçim rekabetini silahların ve en yaygın biçimiyle şiddetin devreye sokulduğu bir "savaş" olarak yürütüyor. PKK'nın artan eylemleri ve şiddet yüklü kitlesel gösteriler bu durumu anlatıyor. İstanbul'da arabaları yakmaktan Nusaybin'de polisle çatışmaya ve PKK baskınlarına kadar bütün eylemler bu siyasal savaşın bir parçası. Peki işe yarar mı? DTP, artan şiddet sayesinde Güneydoğu'da seçim kazanabilir mi?

PKK kurmaylarının bu soruya kayıtsız şartsız "evet" cevabı vermeleri doğal. Aksini söylemek, şiddet araçları ile var olan bir örgütün kendisini inkâr etmesi demek. Peki bu cevap doğru mu? 22 Temmuz seçim sonuçları doğru olmadığını gösteriyor. Mermiler Güneydoğu'da oya tahvil edilemiyor.

DTP'nin bu mahallî seçimlerde Diyarbakır'ı kaybetmesi, PKK için sonun başlangıcı demek. Erken başlayan şiddetin ve tırmanan gerginliğin sebebi bu endişe. PKK'nın farkında olmadığı veya kabul etmesi imkânsız olan gerçek ise şu: Tersinden bakıldığında bu seçimler bölge halkı için PKK otokrasısından kurtulmanın en kestirme yolu. Şiddet sokaklarda egemenliğini kurabilir, insanları sindirebilir; ama seçim sandığı insanın kendi vicdanı ve en risksiz şekilde özgür iradesi ile baş başa kaldığı yer. DTP, Kürtlerin CHP'si. Siyasal anlamda güçlü, ama toplumsal karşılığı zayıf. Bunca yıllık kanın, öfkenin temsilcisi. Kanın siyasetini yapmakla, kanla siyaset yapmak arasındaki fark, PKK'ya sempati duyanları bile bu seçimde tedirgin edecek.

PKK'nın ikinci hatası devlet yerine AK Parti ile kutuplaşmayı seçmesi. Bu kutuplaşmanın DTP karşısında AK Parti'yi kendiliğinden yegâne alternatif haline getirmesi kaçınılmaz. AK Parti durumun farkında. Başbakan'ın Diyarbakır ve Tunceli'yi ziyareti, şimdi de Hakkâri ve Van'a gidecek olması, PKK'nın meydan okumasına aynı

şekilde cevap vermesi anlamına geliyor. AK Parti lideri, PKK'nın açtığı savaşı, PKK'nın belirlediği savaş meydanında merdanelikle kabul ediyor.

AK Parti'nin bu meydan savaşını kazanması, öncelikle Kürt sorununun yepyeni bir evreye girmesi demek. AK Parti seçimi kazandığı zaman, Türkiye'nin üniter yapısını temsil yeteneği olan yegâne güç haline gelecek. Tükenen askerî yöntemler yerine demokrasinin sorun çözme yeteneği, bütün devlet kurumları üzerinde egemenliğini ilan edecek. Kürt sorununun iki veçhesi var: Birincisi soyut; psikolojik yaraların kapanması ve bunun için gayret sarf edilmesi lâzım. İkincisi somut: Kürt sorunu, büyük ölçüde bir Kürtçe sorunu. Anadilin kullanılması konusunda insanî olan bütün ölçülere uyulması bu somut sorunu ortadan kaldıracak.

Türkiye'nin çok güçlü entegrasyon dinamikleri var. Türkiye'de Kürtlere "Kürt olarak" saygı duyan ve bu saygının gereklerini yerine getiren bir iradenin egemenliğine ihtiyaç var. Kürtler, işte bu iradenin bir parçası olmaya hazır. Yeter ki böyle bir alternatif önlerinde bulunsun. Şiddete teslim olmak, şiddetten çare beklemek her şeyden önce insan olmaya aykırı.

Mahallî seçimlere endeksli olarak PKK'nın şiddeti daha da tırmandıracağı beklentisi yaygın. Ben, bu aracı kullananların nasıl geri teptiğini göreceklarını ve yavaş yavaş bu sevdadan vazgeçeceklerini düşünüyorum.

Oluşan bu denklemi değiştirecek ve PKK'nın elini güçlendirecek yegâne gelişme DTP'nin kapatılması olacak. Bu gelişme dışında "II. AK Parti-DTP savaşı"nın favorisi olarak AK Parti görünüyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cumhuriyet ne zaman herkesin olacak?

Mümtaz'er Türköne 2008.10.30

Dün Cumhuriyet'in 85. yıl kutlamalarını bir okulda izledim. 40 yıl önce bizim dinlediklerimize, öğrendiklerimize eklenen yeni bir tek şey var. Eskiden "Muasır medeniyet seviyesine ulaşmak" Cumhuriyet'in hedefi idi; şimdi ise "Çağdaş uygarlık düzeyini aşmak"tan bahsediliyor. Geri kalanlar kalıp olarak aynı: Cumhuriyet, Atatürk'ün bize armağanı idi. Uğrunda çok kan dökülmüştü. Büyük fedakârlıklara katlanılmıştı. Bu yüzden coşkumuz büyüktü, sevincimiz sonsuzdu. Öyle olmalıydı. Bu yoğun Cumhuriyet duyguları arasında eskiden olduğu gibi cevaplanmayan bir soru hâlâ duruyor: Cumhuriyet neydi ve ne işe yarıyordu?

10. Yıl Marşı'nın anlamsız ve amaçsız, üstelik Türkçe dilbilgisi kurallarına aykırı sözleri gibi tekrarlanan klişeleri hepimiz ezberliyoruz. Cumhuriyet fazilet (veya erdem) demektir. Öyleyse Cumhuriyet, sadece erdem sahiplerine göreydi. Cumhuriyet muasır medeniyet seviyesine ulaşmak veya aşmak demektir. Öyleyse bu toplumun medenileşmesi gerekiyordu. Bunun için yol göstericilere, medeniyet aydınlığını etrafa yayan Cumhuriyetçi kadrolara ihtiyaç vardı. 85 yıl, birilerinin aydınlatması, toplumun da aydınlanması için yeterli olmadı mı? 85 yıl sonra Cumhuriyet, neden hâlâ silahla korunacak kadar zayıf? Üstelik kimden koruyorsunuz? Cumhuriyet'i korurken silahın namlusunu kime çeviriyorsunuz?

Dünkü törenden ve benim bütün eğitim hayatım boyunca ezberlediklerimden anladığım bir cumhuriyet var. Bu cumhuriyet çok değerli, hatta paha biçilmez bir mücevhere benziyor. Ona sahip olduğumuz için zengin, asil, medenî ve erdemli oluyoruz. Öyleyse ona sahip çıkmamız, onu korumamız gerekiyor. Bir ülkenin altın stokunu kasaya kitleyip, başına muhafızlar dikmek gibi. Öyle bir değer ki, her şeyimiz. Ama ne? Bir vaadi, bir projesi yok mu? Bu kadar önemli ve değerli olan Cumhuriyet ne işe yarıyor?

Neden bu soruları sormuyor ve cevaplarını aramıyoruz?

Toplumda daha fazla barış ve huzur için Cumhuriyet ne vaat ediyor? İstikrarlı, işini bilen bir yönetime Cumhuriyet'in katkısı ne? Uluslararası alanda daha itibarlı ve onurlu bir ülke olmak için çaba harcarken Cumhuriyet ne yapıyor? Bütün vatandaşlarının göğsünü gere gere bu ülkenin eşit ve onurlu paydaşları olarak kendilerini ifade etmelerine Cumhuriyet nasıl bir imkân sunuyor? 85 yıllık Cumhuriyet tecrübemizden, belimizi büken Kürt sorununun çözümüne dair neler çıkartabiliyoruz? Cumhuriyet, Kürt sorunu için önümüze nasıl bir ufuk koyuyor? Cumhuriyet neden bizi hâlâ kendi kendini yönetme olgunluğu ve sorumluluğuna ulaştıramadı?

Bu sorduğum soruların muhatabı, temeli fazilet olan Cumhuriyet değil mi? Neden aldığımız cevapların hepsi olumsuz?

Neden coşkumuzun ve sevincimizin içine bu anlamlı ve hayatî soruların cevaplarını yerleştiremiyoruz?

Cevap tek. Çünkü Cumhuriyet'in hepimize ait olmasına birileri tahammül edemiyor. Elindeki silahtan, salt kaba güçten iktidar hakkı çıkartanların tekeline aldığı bir cumhuriyet herkesin olabilir mi? Herkesin olursa Cumhuriyet'in koruyuculara ihtiyacı olur mu? Sorun çözen, önümüze zengin ufuklar açan ve gücünü kanıtlayan Cumhuriyet'in silahla korunmasına gerek kalır mı? Anayasa Mahkemesi'nin anayasa değişikliklerinin iptaline dair kararının gerekçesini, "cumhuriyet kimin?" sorusunu sorarak okuyun. Sadece huzuru bozulacak, rahatı kaçacak birilerini, cumhuriyetin sahipleri olarak bulacaksınız.

Cumhuriyet hepimizin. İnsan onuru diyorsak, erdemli bir toplum arıyorsak, doğru: Cumhuriyet'in yerine hiçbir şey koyamayız. 85 yıl sonra Cumhuriyet'in esaslı bir sorunu var: Dar mahkeme koridorlarına kilitlenmesi; dikenli tellerin, nöbetçilerin arkasında korunma bahanesiyle halktan uzak tutulması. Cumhuriyet'in seçkin bir azınlık tarafından bir iktidar ayrıcalığı ve gerekçesi olarak çiğnenmesi, paspasa çevrilmesi. İçinin boşaltılması ve anlamsız bir klişeye dönüştürülmesi.

Cumhuriyet tek tek hepimizin. Cumhuriyet'in erdemi hepimize ait. Öyleyse Cumhuriyet'in sahibi biziz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sosyal demokrat cemaatler

Mümtaz'er Türköne 2008.11.27

İstanbul İl Başkanı Gürsel Tekin'in patentini taşıyan "çarşaf" açılımından sonra CHP'nin gözlerini cemaatlere dikmesi ciddiye alınmalı. Çünkü bu açılımların çok sağlam bir siyasî mantığı var.

Başörtüsü sorunu toplumla CHP arasında aşılması güç kale duvarlarına benziyordu. CHP'liler bu yüksek duvarlar arkasında kendilerini koruduklarını düşünürken sadece gelenlere engel olduklarını fark edemediler. Bu yüzden başörtüsü sorunu CHP'yi kitle politikalarından uzaklaştırdı. Bir siyasî partiden ziyade, rejimi temsil eden bürokratik bir kuruma dönüştürdü.

Cemaat açılımı ise başörtüsünden daha önemli. CHP grubundaki milletvekillerinden çoğu tarikatle cemaat arasındaki farkı bilmezler. "Kadirî, Halvetî, Melamî geleneklere bağlı yerel cemaatlar" sözüne bir itiraz gelmemesi bu farkın bilinmediğini gösteriyor. Varlığını cemaatlere düşmanlık temeline dayandıran CHP'de cemaatler hakkında üç adet sosyoloji kokan cümle kuracak kişi bulunmaz. Belki yeni açılım bir merak ve öğrenme süreci de başlatabilir.

Bize düşen, Türkiye'de siyaseti normalleştirecek bu çabalara katkıda bulunmak. İlk adım olarak CHP'lilere sosyal demokrasi ile cemaatler arasındaki teorik ilişkiyi gösterebiliriz.

Sosyal demokrat politikalar ile cemaatleri var eden sosyal ihtiyaç bütünüyle aynıdır. Sosyal çevreyi insanileştirmek, daha güvenli hale getirmek için partiler sosyal demokrat politikalar üretir; cemaatler de doğrudan bu ihtiyacı karşılamak için ortaya çıkar. Cemaatler dinî değil, sosyal ihtiyaçları karşılamak için vardır. Dindarlık, oluşan sosyal organizasyonu daha güvenilir kıldığı için ortak paydayı oluşturur. Dindarane bir yaşam, cemaat dışında da mümkün olabildiğine göre, cemaatlerin dinî nitelik taşıması o cemaati var eden asıl sebep değildir.

Basit insanî tabirleri kullanalım. Yoksul bir çevrede işsiz ve aç kalma riski ne kadar çok ise, güvenilir bir sosyal organizasyonun içinde yer alma ihtiyacı o kadar artar. Sattığı malın parasını tahsil edemeyen işadamları, tanıdığı insanlardan oluşan güvenli bir cemaat networkünde iş yapmayı tercih edecektir. Sosyal güvenlik boşluğu arttıkça cemaatlere duyulan ihtiyaç, sosyal politikalara olan talep gibi çoğalacaktır.

Max Weber "Protestan Etiği ve Kapitalizmin Ruhu" başlıklı klasikleşen eserinde, dinî organizasyonların ve ahlâk kurallarının ekonomik ilişkilere nasıl anlam kattığını ve değiştirdiğini anlatır. Temel tezi kapitalist ekonominin prüten tarikat ve cemaatler sayesinde ortaya çıktığıdır. Bu teze göre modern ekonomik ilişki kalıpları mutaassıp-dindar cemaatlerin eseridir. Türkiye'deki dinî cemaatlerin de üstlendikleri sosyal ve ekonomik fonksiyon itibarıyla diğerlerinden bir farkı yok. Bir cemaat büyüğünden dinlemişim. Eğitime destek için müracaat ettiği zengin bir işadamları sadece şu soruyu sormuş: "Bu okuldan mezun olanlar benden aldıkları malın parasını vaktinde öderler mi?"

İşin paradoksal tarafı, Türkiye'de tarikat ve cemaat yapılarını zayıflatan asıl gücün AK Parti olması. AK Parti'nin yoksul kesimlere yönelik sosyal politikaları cemaatlere olan talebi azaltmakta, parti örgütü bütünüyle modern bir kurum olarak geleneksel cemaatlerin yerini almaktadır. Cemaat önderinin yerine yerel parti otoriteleri geçmektedir. Yeşil kart, bir cemaat içinde yer almak kadar değerli. İnsanî ihtiyaçları basit çıkar hesapları ile açıklamak doğru değil; elbette cemaatler çıkar hesabı ile açıklanamaz; ama bu hesap dikkatten kaçınca gücünün kaynağı da anlaşılamaz.

CHP'nin basmakalıp şekilde anlamı düşünülmeden tekrarlanan ezberlerin dışına çıktığı anlaşıyor. Bu çabanın söylem düzeyini aşip parti politikalarına dönüşebilmesi için, CHP'lilerin cemaatlere birer sosyal organizasyon gözüyle bakmayı öğrenmeleri lâzım. Bunun için cemaatleri mercek altına alıp, yaptıkları işleri incelemeleri lâzım. Şu soru CHP'liler için politik olarak çok değerli olmalı: "Cemaatler dinî ihtiyaçların dışında hangi sosyal fonksiyonları icra ediyorlar?" Doğru cevap için düşman gözlükleri çıkartıp biraz sosyolojik bir gözle çevreye bakmak yeterli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Denetimsiz güvenlik gücü, suç örgütüne dönüşür

Mümtaz'er Türköne 2008.11.28

Ergenekon davası sessiz sedasız ilerliyor. "Sessiz sedasız" sözü ile, kamuoyu ilgisinin azalmasını kastediyorum. Medya davanın önemiyle mütenasip bir haber akışını ve dikkati sürdürmüyor.

Bu durumun çok fazla sakıncası yok. Çünkü dava yargının sağlam ve serinkanlı ellerinde. Dava süreci başladıktan sonra sonuç nasıl olsa elde edilecek.

Ergenekon davası Türkiye'de bir devri kapatıp yeni bir devir açacak kadar önemli bir dava. Önemi, sadece devlet içine yerleşmiş suç örgütlerinin tasfiyesi ile sınırlı değil. Bu dava devletin üstlendiği en önemli

sorumluluğun, yani güvenlik hizmetinin nasıl suiistimal edildiğini; ülke ve vatandaşlara yönelik bir tehlikeye dönüştüğünü gösteriyor.

Devleti lüzumlu kılan en önemli ihtiyaç güvenlik ihtiyacıdır. Devletin varlık sebebi olan güvenlik birimleri suç işliyorsa, suç örgütlerini içinde barındırıyorsa geride devlet diye bir şey kalmaz. Bu yüzden devlet düzeninin en temel kuralı, güvenlik hizmeti veren kurumların denetlenmesidir. Denetlenemeyen, kontrol altına alınamayan güç, her şeyi tahrip eder.

Ergenekon davasındaki gelişmeler, bu denetimsizliğin ne kadar derin olduğunu sergiliyor. Türkiye'de eline verilen silahı ve yetkileri güvenliği sağlamak yerine kendi çıkarlarını gerçekleştirmek için kullanmanın, örgütlü bir şekilde yapılması kaydıyla hiçbir engeli yok. Güvenlik birimlerine üstlendikleri sorumlulukların gereği olarak verilen "gizlilik" ayrıcalığı da büyük ölçüde bu suçlara koruma sağlıyor. Yakalamaya kalktığınızda suçlular "gizlilik" maskesi arkasında sırra kadem basıyor.

Sabah Gazetesi'nin yayınladığı Tuncay Güney ile MİT arasındaki ilişkiyi kanıtlayan belge hakkında MİT'in açıklaması, tersinden okunduğu zaman bu denetimsizliğin de bir belgesi. Devlet içindeki güvenlik ve istihbarat birimleri o kadar denetimsiz bir güç kullanıyorlar ki, güç temerküzü kendi içinde rekabet doğuruyor. Suiistimaller de ancak bu birimler içindeki rekabetin kural dışı bir türevi olarak ortalığa dökülüyor. Bugüne kadar devlet kurumları içinde işlenen suçlara, oluşturulan suç örgütlerine dair bilgilere istisnasız olarak, ancak hizip çatışmaları sayesinde vâkıf olduk. Bir hizip diğerinin kuyruğuna bastığı, öbürü diğerine zarar vermeye kalktığı zaman bir savaş başlıyor. Savaşın cephaneliği olarak karşı tarafın kanunsuz işleri açığa çıkıyor.

Bu işte bir tuhafılık yok mu? İstisnası olmayan bu tuhafılık, kural olarak devlet içindeki güvenlik birimlerinin hiç denetlenemediğini göstermiyor mu? Bu durum, bırakın bir demokratik siyasî düzeni, asgarî bir devlet düzenini bile muhafaza edecek araçlara sahip olmadığımızı göstermiyor mu? MİT'in Sabah gazetesinde yayımlanan belgeye dair açıklaması satır satır okunduğu zaman ortaya vahim bir tablo çıkıyor. Önemli bir ayrıntı, işlenen suçlara ışık tutan bir belgenin yayımlanması mevcut denetimsiz yapı içinde sadece ağır cezayı gerektiren bir suç oluyor.

28 Şubat sürecinde inanılmaz bir komedi yaşanmıştı. Dönemin Başbakanı Erbakan, Emniyet İstihbarat'ın ordu içindeki cunta örgütlenmelerine dair kendisine ulaştırdığı bir raporu, Cumhurbaşkanı Demirel'e vermiş, Demirel de bu belgeyi Genelkurmay'a göndermişti. Sonuçta bu cunta örgütlenmesi değil, Emniyet İstihbarat birimi takibata uğramıştı. Güvenlik birimleri üzerinde çok güçlü ve etkili bir siyasî denetim mekanizmasına ihtiyacımız var. Ergenekon davası bize özlü bir şekilde bu ihtiyacı anlatıyor. Hem Başbakanlığın hem de TBMM'nin bu alanda inisiyatif sahibi olması ve bu inisiyatifin kurumlaşması şart. Denetimsiz gücün verdiği zararların, taşıdığı potansiyel tehlikelerin başka türlü önünün alınması mümkün değil. Aslında demokratik düzeni, demokratik iradenin üstünlüğünü devlet nizamına hakim kılmanın başka yolu da yok.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Açılmak

Mümtaz'er Türköne 2008.11.30

Son günlerin moda tabiri bu. "Açılım", "açılmak" fiilinin isim olarak kullanılması. Bu fiil ise "açmak" fiilinin edilgen hali.

Türkçe bir cümlede bir fiilin edilgen halini kullandığınız zaman özneyi değil nesneyi öne çıkartmış olursunuz. Referansınız "açılan" nesne olur. CHP'nin "başörtüsü" veya "çarşaf" açılımında öne çıkanın bu sorunlar olması gibi. Özne yani CHP ise, yeni ufuklara yelken açan aktör konumunda.

"Açılım", rahatsızlık ve tedirginlik vermeyen bir kelime. "Politika değişikliğine gitmek", "dönüşüm geçirmek", "fikirleri değiştirmek" yerine "açılmak", zenginleşmeyi, çoğalmayı, dar kalıplardan kurtulmayı, daha kucaklayıcı olmayı çağırıyor. Limanınız aynı, demirlediğiniz yer sabit; ama hiç gitmediğiniz sulara gitmek, daha geniş bir alanda dolaşmak durumu söz konusu.

Alevîlerin Ankara Sıhhiye Meydanı'nda düzenledikleri mitingden sonra "MHP'nin Alevî açılımı" gündeme geldi. Hükümet yine Alevîlerin sorunlarını masaya yatırıp çözmek için teşebbüse geçince, bu adımlar da "AK Parti'nin Alevî açılımı" oldu. Yaklaşık bir ay sonra TRT Kürtçe yayına başlayacak. Bu önemli gelişme "devletin Kürtçe açılımı" olarak niteleniyor. Çok değerli bir âlim olan Prof. Dr. Saim Yeprem'in Kur'an'ın Kürtçeye çevrilebileceğini söylemesi, "Diyaret'in "Kürtçe Kur'an açılımı" olarak anlaşıyor.

CHP ile yan yana düşünölmeyecek "çarşaf" ve "başörtüsü"nün, CHP çatısı altında "doğal" kabul edilmesi, "CHP'nin çarşaf açılımı" olarak kabul edildi. CHP kurmayları bu çok tartışılan "açılım"la yetinmeyerek daha ileri gittiler ve "cemaat açılımı"ndan bahsettiler. "Açılım" gerçekten kulağa hoş gelen, olumlu çağrışımlar uyandıran bir kelime. Bu kelimenin sık kullanılan bir deyme dönüşmesi siyasetin ana istikametinin pozitif olduğunu gösteriyor. Sorun çözmeye odaklanan, ezber bozan, kendisine ve çevresine eleştirel bakan, farklı ve uzak olana ilgi duyan bir siyasî iklimin işareti bu.

En önemlisi ve değerlisi de cesaretin ifadesi olması. Bulunduğu yeri gözden geçirmeye hazır, çok uzaklara ulaşmak üzere yola çıkan ve farklı olandan korkmayan birinin cesareti. Belki söz konusu siyasî açılımların hepsinin bir tek ortak paydası var: Elindekileri kaybetmekten korkmamak. Yine sade bir ortak payda: Kısa vadeli bir kazanç beklememek. CHP'nin çarşaf açılımının CHP'ye, AK Parti ve MHP'nin Alevî açılımlarının da bu iki partiye oy getirmeyecek olması gibi. Ama tek tek her parti için olumlu bir adım, Türkiye için ortak faydaya dönüşüyor. Farklı olana yakınlık duyan ve daha geniş uzlaşmalarla bir arada yaşayan bir topluma dönüşüyoruz.

Peki neye karşı? Bu iklim değişikliğinde önce ne vardı? Korkulara, endişelere teslim olmuş, elindekilere sıkı sıkıya kapaklanmış bir ülke manzarası vardı. Farklı olana düşmanca bakan, her farklılığın mutlaka devlet nezdinde tanımlanmış köşeli kimliklere uydurulması gerektiğini düşünenlerin egemen olduğu bir manzara. Kürt'ü Türkleştirmek, Alevî'yi Sünnileştirmek, başörtülüğü laikleştirmek üzere topu, tüfeği devreye sokan bir korkular dünyası. Ergenekon, bu korkuların eseri olan, bu korkularla anlam ve değer kazanan sapmanın adı değil miydi? Ergenekon, yeteri kadar korku yoksa bu korkuları provokasyonlarla yaratıp toplumu esir almanın adı değil miydi?

Herkesi tektipleştirmeye, aynı kalıba sokmaya çalışan, bunu sağlamak üzere memleketi tel örgülerle çevirmeye, bütün özgürlükleri ve hukuku rafa kaldırmaya niyetlenenlerin dönemi sona eriyor. Korkularla bütün dünyaya kapanmanın yerine en uzak olana bile açılmaya niyetlenen demokratik siyasetin verimli ve barışçı atmosferi egemen oluyor.

Siyaset açılıyor. O zaman hepimizin bu açılımlara uygun pozitif bir dili geliştirmemiz lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Alevî zirvesi ve mecburî din dersi

Devlet Bakanı M. Sait Yazıcıoğlu başkanlığında, bir ay içinde bir "Alevî zirvesi" toplanacağı haber veriliyor. Demek ki hükümetin "Alevî açılımı"nın arkası geliyor.

Gündeme alınacak konuların başında ise cemevlerinin statüsü ile mecburî din dersleri sorunu olacak. Aşılması gereken engeller var. Bunların başında konunun fazlasıyla siyasileşmesi geliyor. Alevî vatandaşlar genel eğilim olarak CHP'ye yakın duruyorlar. Siyasî kazanç her zaman sorunun çözümü ile elde edilmez. Alevî sorununun çözümüne yönelik adımların kestirmeden bir CHP-AK Parti tartışmasına dönüşme ihtimali kuvvetli. Alevî sorununun arkasındaki siyasî fon, karşılıklı güvenin oluşmasını engelliyor. AK Parti'nin Alevî açılımının mahallî seçim öncesine tesadüf etmesi de ilave bir zorluk getirecek.

Bu zorluklara, tersinden bir kolaylık gibi bakmak da mümkün. Alevî sorununun çözümünün AK Parti'ye oy getirmesi imkânsız. O zaman bu teşebbüsün siyasî yorumu şöyle olmalı: AK Parti CHP'ye dönüyor ve diyor ki: "Al gülünü, ver gülümü". CHP'nin vereceği "gül" ise şu anda açılımını sürdürdüğü "başörtüsü sorunu".

Siyasî rekabetin üzerinde yükseldiği temel siyasî değerler, aslında reel sorunların ifadesidir. Türkiye'nin tüketici laiklik tartışmalarının önemli bir kısmı gerçekte Alevî sorunundan ibaret. Alevîler, kendilerini Sünnî çoğunluk karşısında korumasız ve güvensiz hissettikleri için laiklik şemsiyesi altına sığınıyorlar. Böylece laiklik hukukî-anayasal bir prensip olmanın ötesine uzanıp siyasî bir değere dönüşüyor.

Sünnî çoğunluğun Aleviliğe dair kavramakta zorlandığı asıl konu inanç alanında. Alevîlik, Profesör Ahmet Yaşar Ocak'ın zengin çözümlemelerine göre bir heterodoksi. Sünnî inanç yüzyıllar boyu devlet desteği ve himayesinde bir ortodoksi olarak yerleşti. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın tartışılan statüsü çoğu zaman yanlış anlaşılıyor. Osmanlı Devleti'nden tevarüs ettiğimiz ve Diyanet İşleri'nin statüsü ile aynen sürdürdüğümüz din-devlet ilişkisi modeli, Sünnî inancın devlet desteği ile homojenliğini sürdürmesini ifade eder. Alevî inancı ise yüzyıllar boyu böyle bir merkezî örgütlenmeden mahrum olduğu için doğal olarak heterodoksiye eğilimli.

Anayasa emri olarak verilen mecburî din derslerinin Sünnî İslâm inancını aktardığı hükmü doğru. Ancak Alevîlerin fark etmesi gereken çok önemli bir ayrıntı var. Sünnî vatandaşlar dinlerini bu dersler aracılığıyla öğrenmiyorlar. Ampirik araştırmalar bu oranın % 5'in altında, çok önemsiz bir düzeyde olduğunu gösteriyor. Mecburî din dersleri Sünnî ortodoksiyi sürdürdüğü için çok önemli. Aslında bu tespit, mecburî din dersleri sorununun kolay çözüleceğine işaret ediyor. Çözüm ise aynı görevi üstlenecek bir alternatifin olması. Alevîler unutmamalı: Türkiye'de din eğitimi devlet tekelinde. Devletin verdiği din eğitime sınırlama getirdiğiniz zaman, talebi karşılayacak alternatifler oluşturulmalı.

Toplumun geneli için tablo olumlu. Alevîlerin taleplerine Sünnî çoğunluk sempati gösteriyor. İklim bu kronik sorunun çözümü için çok elverişli. Alevîlerin de bu havaya katkıda bulunmaları lâzım. Alevî olmayanların Alevî inancı hakkında hüküm vermeleri ve kendi içindeki farklılıklara işaret etmeleri doğru bir yaklaşım değil. Ama Alevî toplumu içindeki siyasî ayrışmalara, bu sorunun çözümü önünde engel olduğu için itiraz edebiliriz. Alevî-Bektaşî kültürüne en büyük katkıda bulunanların başında Reha Çamuroğlu geliyor. Alevîliği ve Bektaşîliği anlatan, üstelik sevdiren en derli toplu eserler onun kaleminden çıkma. Bugün süren açılımın bir siyasetçi olarak mimarı da o. Bu kadar yapıcı roller üstlenen bir söz ve siyaset ustasını karşısına alanların hesabı sorun çözmek olamaz. Yüzyılların katmerleştirdiği bir sorunu çözmeye hazırlanıyoruz. Dikkat, özen, saygı, hoşgörü ve empati gibi kavramlara ihtiyacımız var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Demokrat aydınlar' ve partiler

Oral Çalışlar'ı bir insan ve bir aydın olarak ayrı ayrı seviyorum. Türkiye'nin sorunlarına, gündemlerine insanî endişelerle ve insanî olan her şeye karşı sorumluluk duyarak yaklaşıyor.

Kırıp dökmemeye, tersine onarmaya çalışıyor. İdeolojilerin, siyasî kutupların arasında tükettiği ve kendince önemli dersler çıkarttığı uzun bir hayatın birikimini sunuyor okuyucuya. Radikal'deki köşesinde yayımladığı "Demokrat aydınlarla AKP arasındaki ilişki" yazısı bu birikimin hülâsalarından biri. Çalışlar bu yazı ile bir tartışma başlattı ve kendisi de bu yazıdaki tezlerini yeni bir yazı (AK Parti ve demokrasi ilişkisi) ile biraz daha geliştirdi.

Çalışlar, AK Parti ile "demokrat aydınlar" arasında biraz kekremesi hale gelen ilişkiyi sorguluyor. Tezi şu: "Türkiye "cemaatçi" topluluklardan oluşuyor. Herkes kendi cemaatine demokrasi istiyor, kendi cemaatinin egemen olduğu bir sistemde yaşamak istiyor..." Bu tez, "demokrat aydınlar" ile AK Parti arasındaki ilişkinin neden giderek sorunlu hale geldiğine dair. Acaba doğru mu?

Önce bu "demokrat aydın" nitelemesine bir açıklık getirmek lâzım. Kim bunlar? Aslında evrensel ölçülerde "liberal" olan kalem ehli. Hukukun üstünlüğü içinde özgürlükleri ve temel insan haklarını ortak payda olarak benimseyen aydınlar. "Demokrat" lafı, çoğu eski Marksist olan bu aydınlar için alışkanlık sonucu kullanılıyor. Çalışlar bu aydınların sayısının "topu-topu 40-50" kişi olduğunu söylerken hiç de azımsanmayacak bir sayı verdiğinin galiba farkında değil. Aydın dediğimiz kişi biraz da duygularını, eğilimlerini söze ve bir kalıba dökemeyen kitlelere tercüman olduğuna göre bu sayı oldukça fazla. Tereddüte yer vermemek için isim de verebiliriz. Tek başına pervasızca büyük bir yükü omuzlayan Ahmet Altan başta olmak üzere Altan kardeşlerle başlayıp Eser Karakaş, Şahin Alpay, Cengiz Çandar'la devam edecek uzun bir liste. Tabii Oral Çalışlar'ı da bu listeye eklemek lâzım.

Çalışlar, bu aydınların bürokratik-militarist statükoya karşı liberal değerleri eksen alarak verdikleri mücadelede yollarının AK Parti ile kesiştiğini ve bu aydınların özellikle AB sürecinde hükümetin giriştiği reformlara destek verdiklerini söylüyor. "AK Parti'nin statüko ile hesaplaşması ve demokratikleşme yolunda adımlar atmasını" doğrudan statükoya karşı savunmuş oluyorlar. Çalışlar şöyle devam ediyor: "Yoksa aydınlar AKP'nin demokratik bir gelenekten gelmediğini de biliyorlardı. Ancak bu partinin dayandığı geleneğin geçmiş darbelerden zarar görmesini, toplumun değişik çevrelerinde oluşan değişim isteğiyle örtüşen siyasetler savunmasını da bir imkân olarak gördüler." Ortak payda da "insan hakları, parlamenter rejimin askerî darbelere karşı savunulması, Avrupa Birliği yolunda kararlı adımlar atılması, düşünce ve örgütlenme özgürlüğüydü. Kürt sorunu, Kıbrıs sorunu, azınlık hakları gibi konulardaki siyasetlerdi."

Çalışlar, bugün gelinen nokta için oldukça dikkatli bir dil kullanıyor. "AKP'nin devletleştirilmesi tehlikesi"nden bahsediyor. Kürt sorunu karşısında "istemeyen gider" üslûbunu, eleştirilerin sebebi olarak gösteriyor.

Çalışlar'ın, muhabbet sofralarında çok konuşulan bu konuyu köşesine taşımasını faydalı buldum. Aydınların en vazgeçilmez görevi eleştirmek. Yanlış giden şeyleri göstermek. Üstelik Çalışlar'ın yazısı başta AK Parti olmak üzere "partilerin demokratlığı" ile "aydınların demokratlığı" arasında kurulacak bir ilişki üzerinden bir demokrasi sorgulamasına da imkân sağlıyor.

Öncelikle "AK Parti demokrat değil" ve "herkes kendi cemaatine demokrasi istiyor" tezlerini sorgulamamız lâzım.

Bir parti, -sadece AK Parti değil, CHP ve MHP de dahil- nasıl kendisini var eden demokrasiden yana olamaz? Özgürlükleri her türlü iktidara karşı savunmak zorunda olan aydınlar, nasıl demokrasinin yani, halkın kararına

teslim olurlar? "AK Parti demokrat değil diyen demokrat aydın" nitelemesinde bir sorun yok mu?

Bu sorulara ancak yarın cevap verebileceğiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Aydınlar ve partiler

Mümtaz'er Türköne 2008.12.05

Eskiden "demokrat" sözünü, solcular kendilerini nitelemek için kullanırdı. "Demokrat aydın" nitelemesinin, bu özel jargonu hatırlatması dışında bir anlamı yok.

Demokrasi, iktidarı belirleme hakkının halkta olduğu yönetimin adı. En basit ve dar tanımıyla iktidarın, şiddet kullanmadan, zora başvurmadan değiştirilebildiği ve gücünü halkın onayından alan siyasi düzen. O zaman "demokrat" sıfatı, halkın yönetme hakkına saygılı olmayı ifade ediyor. Bir aydının halkın yönetme hakkına saygılı olması, yani "demokrat" olması elbette kendi başına bir değer; ama "demokrat aydın" ile kastedilen bu değil. Aydın ancak eleştiri hakkı ile var olabilir. Eleştiride bulunabilmek için özgür olmanız gerekir. Özgürlükleri garanti altına alan yegane yönetim ise demokrasidir.

Daha ileri gidelim. Bütün temel hak ve özgürlüklerin sağlam bir hukuk sisteminin garantisi altında olmadığı bir ülkede aydınlar yaşayamaz. Bu yüzden her aydın bir nebze "liberal" olmak zorundadır. Aydınlardan bahsederken doğru sıfat "demokrat" değil, "liberal"dir. Öyle ki aydının, halkın demokratik tercihlerinin tam tersini savunma hakkı vardır. Çoğunluğun yönetme hakkına saygı duymak ile çoğunluğun kararını eleştirme hakkı, ancak böyle bir arada bulunabilir.

Sahip olduğumuz ve temsilî demokrasi adını verdiğimiz siyasi sistem partiler aracılığıyla işletiliyor. Siyasi partileri sistemden çekip çıkardığınız zaman geriye adına demokrasi diyebileceğimiz bir düzenin esamisi bile kalmaz. Partileri var eden demokrasidir. Demokrasiyi var eden de partilerdir. Oral Çalışlar'ın çok rahat kullandığı "demokrat olmayan parti" nitelemesi pek doğru değil. Kastedilen "parti içi demokrasi" ise o apayrı bir konu. Partilerde işleyen siyasi düzen ise siyasî partiler hukukundan ziyade halkın siyasi kültürünün eseri.

Aydın olmanın biraz solcu olmak anlamına gelmesi de normal. Çünkü değişim talebi ve onu tetikleyen statükoya yönelik eleştiri hep soldan gelir. Türkiye'nin en temel sorunu böyle bir sol siyasî temsilin var olmaması. Türkiye'nin daha özgür ve daha hukuka uygun bir ülke olması için AK Parti mi, yoksa CHP mi sorusunu, elimizi vicdanımıza koyup cevaplandıralım. Ortada ciddi bir terslik yok mu? Aydınlar neden muhalefetle birlikte muhalif seslerini daha gür çıkartamıyorlar?

Ülkeye hükmeden siyasi güç ikiye bölünmüş durumda. Bu gücün kalıcı olan kısmını bürokratik-askerî vesayet kontrol ediyor. Geriye kalan demokratik güç ise, kural olarak hep muhafazakâr partiler eliyle kullanılıyor. Siyasetin en temel dengesini ise bu iki güç arasındaki rekabet belirliyor.

Demokratik iktidar devlet içindeki iktidara karşı elini güçlendirdiği zaman özgürlüklerin ve hukukun önü açılıyor. Devlet içindeki iktidar demokratik zaafı kullanıp kontrolü ele geçirdiği zaman her alana keyfilik egemen oluyor.

Türkiye seçim atmosferine girdi. Bağımsız kalmak için partilere karşı daha eleştirel yaklaşmak önem kazanıyor. Ama Türkiye'nin değişme ihtiyacı ve bu değişimi gerçekleştirecek aktör olduğu yerde duruyor. Demokrasi sadece el üstünde tutulacak bir değer değil; iş görecektir, sorun çözecek bir ortak payda. Halkın, partilerin,

aydınların, tek tek cemaatlerin de ortak paydası. Demokrasi sayesinde var olanlar demokrasiye nasıl sırt çevirirler?

Demokratik siyasal sistem üzerinde fiili bir vesayet var. Bu vesayet AK Parti hakkında Anayasa Mahkemesi'nin verdiği kararla kuruldu. Demokrasimiz resmen hacir altında.

Sözün özü Türkiye'nin bu bağlardan kurtulabilmesi ve özgürleşebilmesi için yeni bir sözleşmeye ihtiyacı var. Ne aydınların ne de siyasetçilerin tüketici tartışmalar arasında kaybolma ve statükonun değirmenine su taşıma lüksü yok.

Demokrasi kimsenin tekelinde değil. Tersine, başkaları ile kurulacak yapıcı bir iletişimin yegane vasıtası.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yarın bayram

Mümtaz'er Türköne 2008.12.07

Bazen bir ağız dolusu küfür rahatlatır insanı. Hak etmiştir karşınızdaki. Ama küfür daima daha galiz küfürleri getirir. Kazanç susmaktadır. Din, sabrı tavsiye eder.

Allah'a havale edeceksiniz. Yoksa küfür karanlıkta kalmaktır. Zifiri karanlıkta. Yegane gerçeğin aydınlığına ulaşamamaktır. "Elfaz-ı galiza ve müstehcene" diyor eskiler, bizim bugün küfür dediğimiz sözlere. Allah'ın elçisi vasıtasıyla bildirdiği hakikati reddetmektir küfür. Aydınlık dururken karanlıkta kalmayı seçmektir. Küfretmek, karşınızdakini anlamadan, anlamak için hiçbir gayret göstermeden sadece kendinizi rahatlatmaktır.

Yarın bayram. Ağız dolusu küfrettiklerimiz başta olmak üzere, içimizden "hay senin gibi adamı..." diye başlayıp yarım bıraktığımız öfkenin muhataplarını bile anlamak için çaba harcamanın zamanı. "Neden?" diye sormalıyız. Bu soruyu ayan beyan görünenler için bile tekrarlamalıyız. Karşımızdakine bir mazeret aramalıyız. Öfkenin perdesini kaldırıp onu anlamak için gayret sarf etmeliyiz. Kafa yormalı, sormalı, emek harcamalıyız. Ağız dolusu küfürle bıraktığımız yerin ötesinde kim bilir belki de çok güzel biri duruyordur. Kızgınlığımız ve öfkemiz onun eseri değildir. Belki de aynı yanlıştın kurbanlarıyız. Kim bilir?

Yarın bayram. Ama Türkiye sıkıntılı bir döneme giriyor. Ne zaman rahatladı ki, diye sormanın anlamı yok. Yarın dünü aratacak. Daha çok kâr peşinde koşan, kazanma hırsıyla her şeyi tüketenler yarına farklı bakmalı. Evine ekmek götüremeyen babalar çoğalacak. Daha çok kârın zamanı değil. Açlar çoğaldıkça kazandığınız para yük olmaya başlar. Hesaplar yeniden görülmeli. Yapacağınız kârı değil, kaç ocakta kaç tencerenin kaynadığını hesaplayacaksınız.

Yarın bayram. İktidar hırsı ile yanıp tutuşanların önünde kıran kırana geçecek bir seçim var. Kırarak, dökerek alınan her zafer bu ülkeye çok şey kaybettiirdi. Nezaketin, zarafetin, asaletin gücüne inanmanın zamanı. Siyaseti kısır bir kavga zannedenler ve ellerindeki her şeyi zorlayarak rakibini alt etmeye çalışanlar hiçbir devirde daim olmadı. Barışın dilini konuşanlar, huzuru vaat edenler her zaman kazandı. İnsana değer verenler, siyaseti insana hizmet bilenler hâlâ hafızalarda.

Yarın bayram. Her partiden heyetler karşılıklı ziyaretlerde bulunacaklar. Siyaseti nezaketin içine yerleştirecekler. Bayramın dili, siyasete bir rahat soluk aldıracak. Bunaliyoruz. Toplum olarak bu rahat nefeslere ihtiyacımız var.

Yarın bayram. Eli kanlı canilerin bile, bir yerlerde bayram yapan sevdikleri olmalı. Onların da soracak soruları olmalı. Şiddet kime ne kazandırdı? Yakarak, yıkarak, öldürerek kim nereye vardı? Ya şiddete kurban verdiğimiz

binlerce can? Değer miydi?

Bu topraklarda kavga etmek için her zaman bir sebep bulundu. Kavga için bir sebep, barış için bin sebebi unutturdu. Sadece öfkesine teslim olanlar, geride kendileri için bile yaşamak için bir sebep bırakmadı.

Dünyanın en zor coğrafyasında yaşayabilmek sabır işi, gönül işi, akıl işi olmalı.

Bayram bize, öfkemize teslim olup kaybettiklerimizi; sabredip kazandıklarımızı hatırlatmalı.

Yarın bayram. Bayramlar hep barış çağrısıdır. Tokların açın halinden anladığı, zalimin bir an durup mazlumlara gördüğü, öldüresiye nefret edenlerin kinlerini soğuttuğu birkaç gün.

Yarın Kurban Bayramı. Kurban ettiklerimiz bize helal kılınan hayvanlar. Nefsimize, öfkemize, hırslımıza kurbanlar aramak yerine bizi Yaradan'a kulluk vazifemizi yerine getiriyoruz.

Bayramın getirdiği barışın bize, bizden sonra geleceklere kazandıracaklarını; kavganın kaybettireceklerini topluca muhasebeden geçirmenin tam zamanı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ekonomi üzerinden siyasî geleceği öngörmek

Mümtaz'er Türköne 2008.12.09

Partilerin, özellikle AK Parti'nin oy desteği ile, giderek derinleşen ekonomik kriz arasında yaygın olarak bir sebep sonuç ilişkisi kuruluyor.

Bütün ekonomi uzmanlarının hemfikir olduğu üzere Türkiye resesyona giriyor. Ekonomi istihdam ve üretim rakamlarının gösterdiği üzere küçülüyor. İşsizlik artıyor, tüketim azalıyor. Kriz mutfağı vurdukça fatura ülkeyi yönetenlere çıkartılacak. Hükümet partisinin oy desteği azalacak. Meselâ, doların 1,5 liranın üzerine çıkması AK Parti'ye % 10 oy kaybettirecek. Başörtüsü veya çarşaf üzerinden yürütülen ideolojik rekabet değil, mutfaktan gelen ses oy oranlarını belirleyecek.

Ekonomi ile siyaset arasında düz mantıkla kurulan bu mekanik ilişki doğru mu? Bu soruya krizin yapısından başlayarak cevap verelim. Türkiye'nin (ve dünyanın) etkilendiği krizin kaynağı ABD. Dünya finans sistemi üzerinde tekel oluşturan Amerikan finans kapitali geniş çaplı bir ekonomik durgunluğu tetikledi. Finans sisteminde sorun çıkınca reel sektörün hızı ve canlılığı azalıyor. Resesyonun sebebi de bu. Bugün ne durumdayız? Sorunun cevabını yeni ABD Başkanı Obama veriyor. Devam eden krizin henüz daha dip noktayı vurmadığını belirtiyor. Yani işler daha da kötüleşecek. Obama, derinleşen kriz karşısında Keynesçi politikalara geri dönüş sinyalleri veriyor. Bugünkü kriz ile benzerlikler kurulan 1929 bunalımından sonra Keynes, tam istihdam hedefine dayalı olarak devletin sosyal roller üstlenmesiyle krizden çıkılacağını söylemişti. Bugün Obama'nın ekonomi kurmaylarının, 2,5 milyon yeni istihdam gibi hedeflerle işsizliği azaltacak politikalar ve tüketime canlandırılması için vergi indirimleri üzerinde durmaları, bu devletçi politikaların canlanmasına işaret ediyor.

Obama'nın üzerinde durduğu formül deha eseri değil. Ekonomi, gerçekler üzerine dayanır. İstihdamı artırmak ve devletin elindeki araçları kullanarak tüketim mallarının maliyetini azaltarak tüketimi canlandırmak. Bunun yolu da emek yoğun sektörleri desteklemek ve KDV oranlarını ve girdi maliyetlerini düşürmektir. IMF'in bizim hükümetimizden istediği KDV oranlarını yükseltme ve devletin sosyal harcamalarını azaltma talebinin yaşanan ekonomik krizin mantığına ne kadar aykırı olduğu ortada değil mi? Türkiye'nin de tıpkı ABD gibi tam tersini

yapması gerekmiyor mu? Başbakan'ın sık kullandığı bir benzetmeyi hatırlatalım. Gemi artık dalgalı denizde ve kaptan asıl şimdi marifetini gösterecek. İyi bir ekonomi politikasının yarısı psikolojidir. Obama'nın durumun daha da kötüye gideceğini söylemesi, şeffaflık ve dürüstlük üzerinden ekonomi yönetimine güveni artırıyor. Türkiye'nin de kriz şartlarında çok iyi bir ekonomi yönetimine ihtiyacı var.

Benim tezim: Halkın siyasî eğilimlerini ekonomik kriz değil, krizin nasıl yönetildiği sorusuna verilen cevaplar belirleyecek. Tam tersine, "Krizden muhalefet partileri yararlanacak mı?" sorusuna cevap vermek lâzım. "Bedava kömürün yol açtığı hava kirliliğini her sorunun önüne koymak" şayet bir politika ise muhalefetin hiç şansı yok. Halbuki derin bir ekonomik kriz yaşanırken biraz da kötü hava solumak gerekiyor. AK Parti, Keynesyen politikalar üretme ve uygulama konusunda tecrübeli. Orta sınıf politikaları ile iktidara gelmiş bir partinin refleks haline gelen ekonomik duyarlılıkları çok önemli. IMF'e direnişin arkasında da sosyal politika araçlarından mahrum kalmama çabası var.

Ekonomik kriz ile partilerin oy tabanı arasında kurulacak mekanik ilişkiyi tersine çevirerek soralım. Muhalefet, Türkiye'nin içinden geçtiği bunalımın dünya şartlarından bağımsız olarak hükümetin eseri olduğunu anlatabilir mi? İkincisi, AK Parti'nin ucuz kömürüne muhalefet ederek, daha iyi bir kriz yönetiminin ekibini ve programını sunabilir mi? Türkiye'nin giderek derinleşen bir ekonomik krize girdiği doğru. Siyasete dair öngörülerin hareket noktası "kriz" değil, "krizin nasıl yönetildiği" olmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

2009 nasıl kurtulur?

Mümtaz'er Türköne 2008.12.11

2008 artık sona eriyor. Dünya ile birlikte zorlu bir yıla, 2009'a yaklaşıyoruz. Gündelik telaşın, heyecanların, öfkelerin körlüğünden sıyrılıp bir muhasebeye girişmeliyiz. Çünkü dünya, hayatı günlük tüketenlere uygun bir yer değil artık.

2008 başlarken bir anayasa umudumuz vardı. Anayasal gelişmelerin damgasını vurduğu yüzer yıllık dönemlerden birinde olduğumuzu yazmıştım. 1808 Sened-i İttifak, 1908 II. Meşrutiyet idi; ve 2008'de Türkiye'nin ilk sivil anayasası yapılacaktı. Yapılabilir miydi? Evet. Türkiye 2009'a yeni bir anayasa ile girebilirdi.

Yeni anayasa sağlam bir sözleşme olacaktı. Türkiye beş generalin talimatıyla biçimlenmiş ve değişikliklerle yamalı bohçaya dönmüş bir anayasa yerine, canlı bir anayasal kurallar dizisine kavuşacaktı. Yeni bir anayasa yürürlüğe girseydi, vahşi bir ormana benzeyen siyaset dünyası medenî bir düzene girecekti. Oyunun kuralları bir sözleşme halinde yerleşecek herkes haddini ve sorumluluğunu bilecekti.

Türkiye kronik hale gelen bir siyasal sistem krizi yaşıyor. Sistem işlemiyor. İşlemeyen sistemin değişmesinden, yani bir işe yaramayan statükonun kaybindan zarar görecektir olanlar, rasyonel düzenlemelerin önünü tıkadı. 2008 yılına damgasını vuran "yargı darbesi" anayasal sistem sorununu kalıcı bir krize dönüştürdü. Sonuç: Elimizde işlemeyen bir sistem var. Kurallar işe yaramıyor, kaosa hizmet ediyor. Yeni kuralların benimsenmesine ise yargının anayasa üzerine koyduğu ipotek izin vermiyor.

Türkiye, sandıktan güçlü bir destek almış parlamento çoğunluğunun öncülüğünde gerçekleşecek mutabakat ile yeni bir anayasaya kavuşabilirdi. Olmadı. Peki bu sonucun anlamı ne? Deniz kabardı. Fırtına sahillerimize yaklaştı. Türkiye dünyayı önüne katıp sürükleyen dalgalarla, bir türlü içini düzenleyemediği, sağını solunu onaramadığı çürük bir gemi ile baş etmeye çalışacak.

2009'un, dünyanın kayıp yılı olacağı ayan beyan ortada. Dünya finans sistemi felç olmuş vaziyette. Şu ana kadarki kaybın 5 trilyon dolara yaklaştığı söyleniyor. Türkiye bu krizi az zararlı veya çok kayıpla atlatabilir. İşlemeyen bir sistemin kriz üzerine yükleyeceği ilave maliyeti kim hesaplayabilir? Kriz yoksulluğu yaygınlaştırıp, en zorlu öfke olan açlığın öfkesini keskinleştirirken sistemin tıkalı olması her şeyi içinden çıkılmaz hale getirmez mi?

Türkiye'nin çok güçlü bir toplumsal mutabakata ve dayanışmaya ihtiyacı var. Siyasetin gündemi ve yapısal dinamikleri bu ihtiyacı daha da acil kılıyor. 2009'un dörtte biri olan ilk üç ayı mahalli seçim ile geçecek. Seçim sath-ı mailinin yol açacağı gerginlik dışında Güneydoğu'daki hassas denklemin yıkıcı etkileri görülebilir. Türkiye yeni anayasasına sahip olsaydı, bu zorlukların büyük kısmı yaşanmayacaktı.

Kuralların belirsizliğinden, eskimişliğinden ve işe yaramazlığından istifade etmek üzere fırsat kollayan ve gözünü devlet içindeki iktidar payını artırmaya diken bürokrasinin hesapları bir başka açmaz. AK Parti, ekonomik krizin faturası sivil (yargı)-asker bürokrasisinin üzerinde kalacağı için kapatılmadı. Derinleşen ekonomik krizin ve toplumda yayılan memnuniyetsizliğin bu zorluğu ortadan kaldıracığı açık değil mi? Kürt sorununun da derinleşen ekonomik krizle daha içinden çıkılmaz hale geleceğini beklemeliyiz.

2008'de kaybettiklerimiz, 2009'da yapmamız gerekenleri göstermiyor mu? Öncelikle, mahalli seçimin olabildiğince düşük bir tansiyonda geçmesine herkes özen göstermeli. İkincisi, demokratik bir anayasayı yapamamak bile, demokratik mutabakatın çerçevesini alabildiğince geliştirmeli, demokrasi dışı arayışların önüne güçlü setler çekebilmeliyiz. Son olarak da Kürt sorununu evrensel insan haklarına ve 72 milyonun mutabakatına konu yapmalıyız. Bütün bunların hepsini peşine takıp sürükleyecek ana çerçeve ise yeni bir anayasa yapmak olmalı.

Krizle boğuşurken elbirliğiyle gemiyi batırmaya çalışmak yerine; yüksek bir uyumla birilerinin dalgalarla boğuşması, başkalarının da gemiyi sağlamlaştırmak için çaba harcaması gerekmez mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kör nokta

Mümtaz'er Türköne 2008.12.12

Göz, bildiğimiz bir kamera gibi çalışır. Ön kısmında bulunan mercek gelen ışığın kırılarak retina tabakasına görüntü şeklinde yansımaları sağlar. Retina tabakasında bulunan sinir hücreleri görüntüyü beyindeki görme hücrelerine gönderir.

Yalnız merceğin tam karşısında sinir hücrelerinin tam birleştiği yerde görüntüyü taşıyan sinir hücreleri yer almaz. Bu alana kör nokta adı verilir. Işığın kırılma açısı içinde, yani görüş alanınızda yer almasına rağmen bu açığa giren nesneleri göremezsiniz.

Bir de araba kullananların çok iyi bildikleri bir kör nokta vardır. Dikiz aynalarından arkanızdan gelen aracı göremeyeceğiniz geniş bir açı vardır. Kazaların bir kısmı bu kör noktadan kaynaklanır. Halbuki bu kör noktaları açıklıkla görmenin çok basit bir yolu vardır: Bakış açınızı değiştirmek. Arkanıza dikiz aynalarından değil, başınızı hafifçe çevirerek bakarsanız göremediğiniz bir alan kalmaz.

Geleceğe doğru bakarken göremediğimiz birçok şey var. Amerikalılar gelecek senaryolarına kafa yormaya eğilimlidir. Hegemonik gücün hükmettiği dünyanın geleceğine de hükmetmeye çalışması doğal bir eğilim. Bu tür gelecekbilim çalışmaları, geleceği öngörmek yerine inşa etmek amacını taşıyor. Francis Fukuyama'nın

editörlüğünü yaptığı "Kör Nokta" isimli kitap, düşük ihtimaller taşıyan ama gerçekleştiğinde yüksek tesirler yaratan senaryolar üzerinde duruyor. Mesele öngörülemeyen olayların tam da bu kör noktada bizi yakalaması. Tarih, dünyayı şekillendiren bu kör nokta olayları ile dolu.

2009'a gözlerimizi dikip bu kör noktayı açacağımız bakış açısını nasıl yakalarız?

Bizim, yani Türkiye'nin kör noktası neresi?

Biçimlendiremeyeceğimiz veya çok az etkide bulunabileceğimiz küresel dinamikler var. ABD kaynaklı finans krizinin eseri olarak dünya ölçeğinde yaşanan ekonomik durgunluk 2009'u esir alacak. Küresel ekonomiye entegre olduğu ölçüde Türkiye, bu krizi evinin içinde yaşayacak. Dünya, tarih boyunca büyük savaşların sonunda değişmiş, yeni bir şekle girmiştir. Kitle imha silahlarının neredeyse işportaya düştüğü bir dünyada tarihi şekillendiren ana moment, artık savaşlar değil ekonomik krizler olmalı. Öngörmemiz gereken senaryolardan biri, dünyanın bu krizden sonra farklı bir mimariye geçecek olması. Büyük Britanya artan askerî maliyetleri karşılayamadığı için imparatorluğunu tasfiye etmek zorunda kalmıştı. Bugün benzer açmazı ABD'nin hegemonik gücü yaşıyor. 2008'in sonunda başlayan finans krizi, 2009'da yepyeni bir dünyaya giden yolun taşlarını döşeyecek.

Geçtiğimiz ay ABD'nin ev sahipliğini yaptığı G-20 zirvesi, bu yepyeni dünyanın mimarisi hakkında önemli ipuçları veriyor. Hatırlanacağı üzere bu toplantı, uluslararası para düzenini oluşturan Bretton Woods kadar önemsenmişti. Toplantı bir denemeydi. Bu denemeden, Birleşmiş Milletler'e alternatif yeni bir uluslararası platform çıkabilir. Dünya eşitsizliğin kurumlaştığı yeni bir düzene doğru gidiyor. Biraz 19. yüzyılın "Düvel-i Muazzama" (Büyük devletler) düzeni şekilleniyor. Türkiye, dünyanın 17. büyük ekonomisi ve G-20 üyesi sıfatıyla bu eşitsiz dünyada kazananlar arasında yer alacağı benziyor. Enerji kaynakları ve hatları açısından yeniden önem kazanan jeostratejik değeri, dünya yeniden kurulurken çorbada tuzu bulunan ülkeler arasında yer almasına destek oluyor.

Türkiye'nin uluslararası alanda kör noktaları, diğer önde gelen ülkelere farklı değil. Bulaşıcı hastalıklar - bunların başında da kuş gribi geliyor- ve kitle imha silahlarının bir terör saldırısında kullanılması gibi.

Türkiye'nin kör noktası kendi sınırlarının içinde. İçerde yaşayacağı bir istikrarsızlık. Aydınlatmamız ve kontrol etmemiz gereken kör nokta tam da burası.

Başımızı çevirdiğimizde göreceğimiz bu kör nokta üzerinde durmaya devam edeceğiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin kör noktası ve CHP'nin Kürt açılımı

Mümtaz'er Türküne 2008.12.14

Türkiye'nin kör noktası siyasal istikrarsızlık. Siyasetin kırılğan yerinden veya zayıf yanından değil, görüş açımızın dışında duran kör noktadan bahsediyorum.

Öngöremediğimiz bütün risklerin ve tehlikelerin boy atacağı yer siyasal istikrarsızlığın beslediği bataklık olacak. Türkiye siyasal istikrarsızlığa sürüklenirse, öncelikli sorunumuz olan Kürt sorununun çözümüne yönelik bütün umutlar, bu bataklıkta tükenecek. Ekonomik kriz, ancak siyasal istikrarsızlıkla kesiştiği zaman bir toplumsal

depreme dönüşecek. Ortak akli temsil eden ve sorunlarla boğuşan ve güven veren, umutları sürdüren bir siyasî irade bu kör noktada yok olacak.

Demek ki Türkiye'nin 2009'a girerken sahip olduğu en değerli avantajı -birçok olumsuzluğun yanında- siyasî istikrarı. Siyasî istikrar, tek başına Parlamento'daki çoğunluğun ve hükümetin eseri değil. Hem toplumsal hem de siyasal muhalefetin istikrarın sürdürülmesine katkısı, çoğu zaman iktidar dizginlerini elinde tutanlardan daha belirleyici.

Komşumuz Yunanistan'ı beş gün boyunca yangın yerine çeviren kitlesel şiddet olaylarından kim ne anladı? Mantığını, psikolojisini, yıkıcılığını dünya ile birlikte Yunan Hükümeti'nin de kavrayamadığı bu olayların farklı bir türünün dünyanın bir başka yerinde -veya bizde- ortaya çıkma ihtimali yok mu? Yeteri kadar yakın bir örnek değil mi?

CHP'nin peş peşe gelen açıklamalarını bu kör noktayı daraltan ve siyasal istikrara katkıda bulunan teşebbüsler olarak yorumlamalı ve selamlamalıyız. Dünya belirsizliğe doğru evrilirken endişeye ve paniğe kapılan aktörler merkezkaç güçlerini harekete geçirirler. Hızlı bir devinim savrulmalara yol açar. CHP'nin açıklamaları tek başına siyasetin ivmesinin uçlara değil, merkeze doğru olduğunu gösteriyor. CHP'nin Diyarbakır teşkilatından gelen ve tartışmaya açılan Kürt raporu, Türkiye'nin kat ettiği mesafenin çok gerisinde. Ama CHP'nin klişeleşmiş ve devlet resmîyetine bürünmüş laik-ulusalcılığının çok ilerisinde. Şöyle formüle edelim: İnsanlık için küçük, CHP için büyük bir adım. CHP, bir Türkiye gerçeği olduğuna göre demek ki Türkiye için büyük bir adım.

Açılım sadece bu raporda sıralanan taleplerden ibaret değil. Baykal da ısrarla Kürtlere yönelik sıcak mesajlar vermeye gayret ediyor. "Etnik kimlik onurdur." sözü bir vecize olarak tekrarlanıyor. 1989 yılında SHP'nin hazırladığı "Kürt raporu"na sahip çıkması ve terörle mücadele konusundaki hassasiyetleri yüzünden yanlış anlaşıldıklarını söylemesi adeta bir özür niteliğinde.

Baykal farklı bir dili kullanıyor ama bu dil de henüz retorik düzeyinde. Demokratik siyaset sadece retorikle yürümüyor. Bir soru ile karşılaşınca, bir eleştiriden geçince retorik ya terk ediliyor ya da politikaya dönüşüyor. Bu retoriğin içi doldurulunca ne olacak? Meselâ Baykal diyor ki "Türkiye Cumhuriyeti'nin tek bir ırkı vardır; o da insan ırkıdır." Kürtlerin asimilasyonunu hedefleyen geleneksel resmî devlet görüşü ırkçılığa dayanmadığı için, ayrıca ulus devletlerde hümanizm pek işe yaramadığı için bu sözün fazla bir anlamı yok. Ama şu sözler farklı: "Devlet etnik kördür. Devlete göre sadece yurttaş vardır. Devlet karşısında herkes eşittir. Devletin kimseyi asimile etmeye hakkı yoktur." Sorun bu sözlerdeki muhakemenin mantıkî sonucuna götürülmesinde. Mantıkî sonucunu biz söyleyelim: "O zaman herkes etnik kimliğini özgürce yaşamalı ve devlet bu özgürlüğe pozitif edimlerle katılmalı." Bahsettiğimiz şey doğal insan hakkı olarak kabul edilen anadilde eğitime kadar bir dizi hak. Kürtler için bir hak, devlet için ise bir ödev. CHP bu hakları tanımayan ve bu ödevleri üstlenmeyen devletin partisi değil mi?

Kim ne derse desin, Türkiye'de siyasî istikrar AK Parti eliyle inşa edildi; ama onu devam ettirecek olan CHP. CHP'nin yıkmaya davrandığı bir istikrarı hiçbir güç sürdüremez.

CHP bu açıklamalardan kazanç sağlayacak gibi görünüyor? Yani? CHP bu açıklamalara devam edecek. O zaman siyasî istikrarı kalıcı bir mutabakata dönüştürecek yeni anayasanın mimarı neden CHP olmasın? Bu durum, bizi bekleyen kör noktanın irademize ram olması anlamına gelmez mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'İlimli laiklik'

Baykal "çarşaf açılımı"nda direniyor. Önceki gün Antalya'da önünü kesen ve hesap soran "laik" hanımlara karşı savunması bu direnişin göstergesi. "Herkeseye saygı göstermek lâzım.

(Başörtülülere kastederek) Onlara saygı gösterilmiyor. 'O yanlış giyiniyor' deniyor. Kardeşim sana göre yanlış giyiniyor." Baykal'ın açılımını üzerine inşa ettiği ana tema "saygı". Karşısına geçenlere de ısrarla "düşmanlık yapmayacağım" diye diyor.

Baykal'ın bu açılımının tutarsızlıklarla malûl olduğu tartışılabilir. Hatta özünde hiçbir inandırıcılığı olmadığı, basit bir seçim manevrası olduğu öne sürülebilir. Ama dikkatten kaçmaması gereken bir nokta var. CHP'nin "kıyafet özgürlüğü" üzerinden giriştiği açılım, aslında dar bir alana sıkışan laiklik tartışmaları için de yenilikler taşıyor.

Bu yeniliği görmek için, herkesin dikkatinden kaçan küçük bir ayrıntıyı ön plana çıkartmamız lâzım. CHP'nin çarşaf veya başörtüsü açılımı ile laiklik arasında bir ilişki kurmak, bu açılımı laiklikle temellendirmek veya laiklikle itiraz etmek kimsenin aklına gelmiyor. CHP'nin laik bir parti olmasına yapılan soyut vurgudan bahsetmiyorum. Somut olarak CHP'nin açılımı ile laiklik arasında bir bağ kuran ve bu bağ temellendiren ne bir itiraz var ne de bir savunma. CHP lideri, üniversitelerdeki başörtüsü yasağını savunurken bile somut olarak laikliğe değil "kanunlar"a sığınıyor.

İlginç değil mi?

Bu açılımın nereye kadar uzanacağını, ne kadar kalıcı olacağını kestirmek gerçekten zor. Ama sadece bu açılım etrafında süren tartışmalar bile Türkiye'de sadece CHP'nin değil, bürokrasiye yerleşmiş laiklik yorumlarının bile artık eskisi gibi olamayacağını gösteriyor. Gösterdiği şey kısaca şu: Hanımların başlarına örttükleri başörtüsünün laiklikle yakından uzaktan bir ilişkisi yok. Başörtüsü sorunu bir laiklik sorunu değil. Sadece ve sadece "farklı olana tahammül" veya "farklı olana saygı" sorunu. Baykal'ın başörtülü hanımların CHP'ye üye olmalarını savunmak için kullandığı yegane argüman, işte bu "saygı"dan ibaret.

Dindar birinin farklı inançlara hoşgörü ile yaklaşması nasıl laiklik değilse, laiklik konusunda hassas birinin başörtüsüne saygı ile yaklaşması da laiklikle değil, hoşgörü ile alâkalı. Laiklik tartışmalarının içinden çıkılmaz hale gelmesinin temelinde "farklı olana tahammülsüzlük"ün laiklik zannedilmesi yatıyor.

Laiklik, Türk siyasetinin merkezî kavramı olarak çok ağır görevler yüklendi. Bir anayasal prensibin kestirmeden bir siyasî kimliğe dönüşmesi, bu ağır yükün en basit göstergesi. Toplumda inanç farklılıklarından kaynaklanan kavgalara son vermek ve sosyal barışı tesis etmek üzere icat edilmiş bir kavram olan laikliğin, bizde sadece siyasî kavga sebebi olması bu ağır yüklerle açıklanabilir. Laikliğe ilave edilen bu ağır yüklerin başında dindar çoğunluğa karşı, profan seçkin-azınlığın ayrıcalıklarını laiklik zırhı arkasında savunmaları geliyor. Başörtüsü bu seçkin azınlığın, kendilerini farklılaştırdıkları ana sembollerden biri. Başörtüsü gerçekte bu seçkin azınlık için dinin değil, halktan olmanın bir göstergesi olarak görülüyor.

Laikliğe yüklenen rasyonalist-pozitivist bir felsefî inanç olma niteliği de, aslında bu hukukî prensibin özünde var olmayan ama onu seçkin bürokratik azınlığın ideolojisine dönüştüren ilave yüklerden biri.

CHP'nin çarşaf açılımı tek başına, laikliğe yapılan bu aşırı yüklemelerden birini teşhir ediyor. Kıyafet özgürlüğü laiklik ile değil, "farklı olana hoşgörü" ile temellendirilebilir. Baykal'ın önünü kesip protesto eden hanımların tamamının, konken partisinden fırlamış görüntüleri sadece bu hoşgürsüzlüğün bir göstergesi. Kendi profan hayat biçimlerini tek ve tartışılmaz kabul edenlerin itirazı söz konusu.

Tekrarlayalım: CHP içinde savunanlar da itiraz edenler de gerekçelerini laikliğe dayandıramıyorlar. Ortada seçkin azınlığın temsilcisi olarak temayüz eden partinin laiklik açılımı değil, halka açılımı var.

Bunun adı "ılımlı laiklik" olmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İstanbul Üniversitesi "tiran"ını seçti

Mümtaz'er Türköne 2008.12.18

En az mahalli seçimler kadar kamuoyunu meşgul eden bir seçimdi. İstanbul Üniversitesi rektörlük seçimleri, nihayet önceki gün yapıldı. 2.500 civarında öğretim üyesi bu seçimlerde oy kullandı.

13 adayın katıldığı seçimde en çok oyu alan aday, toplam oyun sadece % 20'sine sahip. Sıralama birbirine yakın rakamlarla devam ediyor. En çok oy alan altı aday YÖK'e bildirilecek. YÖK bunlar arasında üçünü Cumhurbaşkanı'na gönderecek. Cumhurbaşkanı da aralarından birini dört yıllığına İstanbul Üniversitesi rektörü olarak tayin edecek. Böylece önceki gün kendilerini yönetecek tiranı seçmek için oy kullananların muradı gerçekleşmiş olacak.

"Tiran", mutlak kudret sahibi yöneten kişi anlamına geliyor. Bir tek kişinin sınırsız ve kayıtsız bir yetki ile yönetmesi. Gücünüze, iktidarınıza getirilen hiçbir sınırlama yok. Sizi engelleyecek, durduracak, frenleyecek ve denetleyecek hiçbir güç yok. Üniversite rektörlerinin 2547 sayılı kanunun kendilerine tanıdığı yetkiler böylesine sınırsız ve denetimsiz yetkiler. Söz konusu olan üniversite İstanbul Üniversitesi olunca, Karanlık Çağlar'a özgü keyfiliğin ve despotluğun izlerinin hâlâ hafızalarda olması gerekir. Tiran eline geçirdiği sınırsız yetkileri kendi paşa gönlüne göre kullanınca ortaya bir zorba çıkıyor. Zorbalığın da, akıl ve bilimin egemenliği altında olması gereken üniversitelerde mekân tutması, tesadüf olmamalı.

Bir tiranı, seçimle iktidara getirdiğiniz zaman demokratik bir tercihte bulunmuş olmazsınız; tersine keyfî ve zorba bir yönetime güç ilave etmiş olursunuz. Demokrasilerde en çok oyu alanın yönetmesi, sadece diğer şartlar yerine getirildiği zaman anlam taşır.

İstanbul Üniversitesi'nde kıran kırana geçen rektörlük yarışında, muhtemelen oyların % 20'sine yakını alan adaylardan biri, geri kalan % 80'i sınırsız yetkilerle yönetecek. Kendisine oy verenler veya vermeyenler ise memurlar. Üniversite öğretim üyesi, memur sıfatıyla kendisi üzerinde tasarrufta bulunan amirini seçmiş olacak. Birbiriyle kanlı bıçaklı hale gelen rektör adayları ve destekçileri dört yıl, yeni tiranlarının yönetiminde huzur bulacaklar. Bizler de Türkiye'nin lokomotifi olması gereken üniversiteleri bu kısır çekişmelere teslim etmiş olacağız.

Üniversiteleri huzursuzluğa teslim etmek, iki temel hatanın sonucu. Birincisi rektörlerin denetimsiz yetkileri. Bu yetkilerin hiç olmazsa kurullara devredilmesi ve sivil toplum da dahil geniş bir denetim yelpazesinin açık tutulması, hatalardan birinin sakıncalarını azaltacak. İkinci hata ise, uygulanan seçim yöntemi. Rektörlük seçimlerinde "tek isimli dar bölge çoğunluk sistemi" uygulanıyor. Tıpkı belediye başkanlığı seçimlerinde uygulandığı gibi. Halbuki çok az sayıda seçmenle yapılan bu seçimleri daha demokratik ve temsil niteliği daha yüksek seçimler haline getirmek mümkün.

"Aktarılabılır oy sistemi", her seçmenin aynı anda birden fazla tercihte bulunabildiği bir sistem. İlk tercih, çok az oy alırsa eleniyor ve ikinci tercihler devreye giriyor. En az tercih alan adaylar elenerek, o oyların yerine ikinci veya üçüncü tercihler devreye sokuluyor ve sonuca gidiliyor. İstanbul Üniversitesi örneğinde, 2500 oy'dan

sıralamaya giremeyen 7 adayın oylarının ikinci ve üçüncü tercihlere göre yeniden dağıtıldığını düşünün. Bu seçim sisteminin en önemli sonucu, % 20 ile en çok oy alan, ama % 80'in de hiç istemediği kişinin seçilmesini engellemek. Daha da önemlisi, adayların kendisine oy vermeyeceğini bildikleri seçmenlerin ikinci veya üçüncü tercihleri olabilmek için gayret göstermeleri. Bu durum seçim rekabetini yumuşatıyor. Adayları rakipleri karşısında daha yapıcı olmaya zorluyor. Üniversiteye yakışan da bu değil mi?

İstanbul Üniversitesi rektörü, birbirine yakın oy alan adaylardan biri olacak. Mevcut sistem içinde, Türkiye'nin bu en eski ve köklü üniversitesinde akademik nezaketin bilimsel özerkliğinin ve asgarî aklı başında bir yönetimin egemen olması, yeni rektörün tiran yetkilerine direnmesine bağlı. İktidarın iğva eden cazibesine direnebilenler ise her zaman çok nadir çıkıyor.

O zaman güç bu kadar kontrolsüz ve denetimsiz tutulmamalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sosyetemiz neden ırkçı?

Mümtaz'er Türküne 2008.12.21

İrkçiliğin ne olduğunu anlamak için odaklanmamız gereken temel kriter: İnsanın kendi tercihi olmayan, doğumuyla birlikte kazandığı, verasetle intikal etmiş bireysel niteliklere olağanüstü anlam ve önem izafe etmek.

Türeme zenginliğin getirdiği sınıfsal konumu, baba-dede mesleği ve ailenin asaletiyle övünmeyi, ve ırkçılığı aynı kişilerde meczeden ölçü de budur. Ama aynı zamanda ırkçılık, doğamızda var olan bir üstünlük iddiası değildir; rafine bir şekilde eğitimle kazanılır; yani sonradan öğrenilir. Bu yüzden modern topluma özgüdür.

Türkiye'de ırkçılığa en uzak parti MHP. Çünkü MHP, milliyetçiliğin her türü ile uzun tarihi boyunca diyaloglar kurmuş, sentezler üretmeye çalışmış, tartışmalara girişmiş ve işe yaramayanları tüketip çöplüğe atmıştır. MHP'nin ırkçılığa mesafeli bir parti olması, ırkçılığı bütün hastalıklarıyla birlikte yakından tanımasındandır. Doktriner olarak Ziya Gökalp'in "kültür milliyetçiliği"nde karar kılması da, ırkçılığın reddedilmesi anlamına gelir. MHP milliyetçiliğinin ırkçılığa uzak durmasının asıl sebebi ise, sosyeteye uzak olmasındandır. MHP milliyetçiliği en saf haliyle bir entegrasyon projesidir. Bu entegrasyon sanıldığı gibi asimilasyonu da içeren etnik bir entegrasyon değil, sınıfsal bir entegrasyondur. Bu milliyetçilik üzerinden toplumun kenarda duran kesimleri, toplumsal bütüne entegre olmaktadır. Birleştirici ve uzlaştırıcı bir milliyetçilik, toplumsal farklılıkları da bir kalemde ortadan kaldırmaktadır. Türkiye'de ırkçılık en bağınaz, en pervasız ve en hastalıklı haliyle sosyetemize özgü bir sapkınlık halidir. İrkçılık, onların sınıfsal üstünlüklerine de bir anlam ve derinlik kazandırmaktadır. İrkçılık modern insanın ilkel doğasında yer alır. Modern insanın sahip olduğu üstünlüğe ilkel ve kaba bir ideolojik payanda sağlar.

Bu söylediklerimin hiçbirisi teorik açıklamalar değil. Bir MHP milliyetçisi, kendi ideolojisi ile tutarlı kalabilmek için, Türk olmayana saygı ve ilgi ile yaklaşmak zorundadır. İmparatorluk tecrübesi yaşamış bir toplumdan saldırgan ve ırkçı milliyetçilikler çıkmaz. MHP'nin, aynı zamanda Kürt-Türk düşmanlığı önünde en sağlam engellerden biri olması da bu yüzden.

Etnik köken merakı ırkçılığın masum görünen ilk adımı. İnsanların üretilmiş etnik kökenleri ile siyasî tutumları arasında ilişki kurmak da ikinci adım. Bir insanın insan olarak sahip olduğu değer üzerine, onun etnik kökenini koyduğunuz zaman ırkçılık yapmış olursunuz. Yüzyıllar boyunca topluma temel şeklini veren kültüre bütünüyle yabancı bir durum. Tam anlamıyla Batı'dan alınma bir hastalık.

"Etnik kökeninde bozukluk" iddiaları, genel kural olarak kişinin başarılarıyla birlikte artıyor. Burnunun ucunu göremeyen, dünyayı anlama yeteneği olmayan kalem sahipleri olan-biteni soyağacı ile açıklamaya girişiyor. Uzun sosyolojik, tarihî ve ekonomik analizler yerine soykütüğü araştırmalarına girişmek kestirme bir yol oluyor. Zekâsı ve bilgisi kıt, üstelik kötü niyetlilerin at koşturacağı bir alan. Etnik köken meraklıları çoğu, öldükleri zaman imamın mezarları başında vereceği talkını neden annelerinin adıyla verdiğini bilmezler.

Ben ırkçılığı bir zihin özürlü olarak algılama eğilimindeyim. İki kavramı bir araya getirip fikir açıklayamayanların, siyasette daracık da olsa bir ufuk sahibi olamayanların kendi varlıklarını ispata giriştikleri bir bataklık ırkçılık. Babadan-atadan verasetle intikal etmiş üstünlüklere sahip olanlar, genel kural olarak beyinlerini kullanma ihtiyacı hissetmezler. ırkçılık işte tam da bu yüzden, pek kullanılmayan beyinlere sahip sosyeteğe özgü bir dünyayı anlama ve açıklama şekli olarak öne çıkar.

ırkçılık, modern toplumlara özgü bir ilkelilik. Öğrenilmiş, eğitimle kazanılmış rafine bir ilkelilik. Toplumda var olmayan, sosyetemize özgü bir ilkelilik.

CHP'li Arırtman'ın Cumhurbaşkanı'nın etnik kökeni hakkında söyledikleri değil, bir fenomen olarak kendisi önemli. Bizim bu fenomenin ve ırkçılık yapan bu siyasetçinin hâlâ CHP'nin çatısı altında nasıl yer alabildiği üzerinde durmamız lâzım. Bunun için ise sosyetemizin anlam dünyasını ve bu dünyadaki hastalıklara bir bütün halinde eğilmemiz şart.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Niçin 'özür dilemiyorum'?

Mümtaz'er Türköne 2008.12.23

"Özür" bildirisini yanlış buldum. Usul ve esasa dair yanlışlıklardan önce, bildirinin kısa içeriği ile maksadı arasında da uçurum var. Yol açtığı akla zarar tartışmalar ve anlamsız kutuplaşmalar başka bir şeyin değil doğrudan bu hataların ürünü.

Önce iki cümleden mürekkep bildiriği hatırlayalım: "1915'te Osmanlı Ermenilerinin maruz kaldığı Büyük Felaket'e duyarsız kalınmasını, bunun inkâr edilmesini vicdanım kabul etmiyor. Bu adaletsizliği reddediyor, kendi payıma Ermeni kardeşlerimin duygu ve acılarını paylaşıyor, onlardan özür diliyorum..." İlk cümleden altına imza koymak, bu hadiselerin dışında kalan üçüncü kişi olmak anlamına geliyor. "Duyarsız kalmak" insanî, özellikle vicdanî olmayan bir durum. "İnkâr etmek" ise hem taraflara hem de üçüncü kişilere yönelik anlamsız bir suçlama. Çünkü "Felaket"i inkâr eden kimse yok. Sadece felaketin boyutları, soykırım olup olmadığı ve suçluları konusunda bir tartışma var. Peşinden gelen ikinci cümleden varacağı yer ise "bireysel özür" değil bir "acıya saygı" ifadesi olmalıydı. Bildirinin maksadı ile içeriği arasındaki uçurumu da bu "özür" oluşturuyor.

Tarihle hesaplaşmak, bugüne dair sorunları çözmek içindir. Devletlerin, devletleri yönetenlerin farklı zamanlarda, farklı hesapları ve planları olur. Tarih bu hesap ve planların gereği devletlerin giriştiği katliam örnekleriyle dolu. Hiç kimsenin bugüne kadar iddia etmediği ve aklından geçirmediği bir durum: 1915'te yaşanan "Ermeni tehcir ve taktili"nin bir "Türk-Ermeni mukatelesi" olduğu iddiası. Bildiri tek tek bireylerin "kendi payına" düşen sorumluluğun sonucu olan "özür"ü vurgulayarak, "Felaket"i devletin sorumluluğundan alıp halkın sırtına yüklüyor. Ermenilerin doğumla kazandıkları etnik kimliklerinden dolayı gadre uğramaları bir "felaket". Ama, bu topraklarda yaşayanların verili kimliklerinden dolayı "sorumlu" tutulmaları ve onlardan işlemedikleri kabahatleri için özür beklenmesi adaletsizlik ve haksızlık değil mi?

Bugüne dair kestirmeden bir sonuç çıkartalım. Türkiye'nin dev gibi bir "Kürt sorunu" var. Bu sorunun Türkler ve Kürtler arasında bir sorun olduğunu iddia edebilecek biri var mı?

"Özür bildirisi"nin esasa müteallik yanlışları şunlar: Birincisi, tarihçilerin ve devletlerin siyasî bir konu olarak tartıştıkları bir konu hakkında kesin bir hüküm inşa etmek mümkün mü? Bildiriyi imzalayanlardan kaç, o döneme ait olayları, meselâ İttihat Terakki'nin tehcir kararnamesinin Rum nüfusu da kapsadığını biliyor? Bildiriyi savunanların ve karşı çıkanların hemen ilk elden o döneme dair karşıt tezler sıralamaları, üzerine "sorumluluk ve özür" inşa edilen hükmü tartışmalı hale getiriyor. Halbuki "acıya saygı"yı dillendiren bir metin, bu tartışmaları gereksiz kılabilirdi. İkincisi bu "Büyük Felaket", birçok başka felaketin yaşandığı bir dönemin parçası. Dünyanın hiçbir bölgesi, bizim yaşadığımız topraklara düşen acı ve gözyaşı yoğunluğunun yanına yaklaşamaz. Anayurtlarından sürülen her üç Çerkes'ten ikisinin yolda hayatını kaybettiği Çerkes muhacereti ile milyonlarca Müslüman'ın hayatına mal olan Balkan Felaketi, sadece yakın iki örnekten ibaret. Ulus devletler çağında, ulus devletler arasında tartışılan bir soruna taraf olmak ne ölçüde bir "vicdan" sorunu olarak kalabilir?

"Özür bildirisi" sonrasında zincirinden boşanan ırkçılık, maalesef getirmediğini gösteriyor. Bildiriyi kaleme alanların ve savunanların, bu bildiriyi gündeme getirmekteki amaçlarının tam tersi bir sonuç elde ettikleri ortada değil mi? Bu bildiri konusunda en yapıcı yaklaşımı sergileyen Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün sülalesinde Ermeni bulunmadığını açıklamaya zorlanması, hangi vicdanı tatmin etti? Hangi acıya saygı getirdi?

Acıya duyarsız kalmamak için biraz da emek harcamak lâzım. Hiç olmazsa Sivas Zaralı Kırkor Ceyhan'ı okuyup, bu topraklarda yaşayan Ermenilerin bu topraklara özgü kültürüne vakıf olmadan yine bu topraklara, yani bize ait acıları hissetmeden hüküm sahibi olmak kolay değil.

Doğrusu "özür" değil, "acıya saygı" olmalıydı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Yorum - Mümtaz'er Türköne] Kürt milliyetçiliğinin ateşi

Mümtaz'er Türköne 2008.12.24

Milliyetçilikle ilgili kapsamlı literatür bilgim, karşılaştığım "milliyetçi durum"ları açıklamaya yetmiyor. Öyle ya, milliyetçilik sistematik bir ideoloji olmaktan ziyade güçlü bir duygu veya eğilim.

O zaman parlayıp sönen anlarda kendini dışa vuran duygulardan, zengin ve çetrefil dünyalarından bahsetmek lâzım. Milliyetçilik güçlü bir enerji kaynağı. Cinsellik içgüdüsünü zapt u rapt altına alıp aileye ve neslin devamına yönlendirmek nasıl toplumsal yaşamın anahtarlarından biri ise; özünde saldırganlık içgüdülerini barındıran milliyetçilikten de aynı anda hem bir yığın sapkınlık veya onun yerine sınırları zorlayan pozitif bir enerji çıkartmak mümkün. Fransız İhtilali'nden bugüne dünyaya şekil veren enerji kaynağı bu ideoloji oldu. Milliyetçilikler önce milletleri icat etti, sonra aralarındaki rekabeti yönetti. 200 yıl boyunca, bu rekabetin yol açtığı savaşlarda milyonlarca insanın ölmesinin sebebi de milliyetçiliklerin doymak bilmez iştihası. Bugün de, barış için tehdit oluşturan bütün etnik çatışmaların gerisinde gözünü kan bürümüş milliyetçilikler duruyor.

Dev bir şantiyeye benzeyen Erbil'de modern bir şehir inşa ediliyor. Sokaklara taşan ve konuştuğunuz insanların sözlerine ve yüzlerine yansıyan izler, eş zamanlı olarak bir milletin inşa edilmekte olduğunu gösteriyor. Türkiye'deki "Kürt sorunu"nun çözümü üzerinde fikir yürütürken, Erbil'de hızla ete kemiğe bürünen yeni dünyayı gözlemlerken, hatta bölgemizdeki gelişmeleri öngörmeye çalışırken karşı karşıya getirip üzerine eğilmemiz gereken bir ana aks var. Bu aksın bir ucunda Türk milliyetçiliği, diğer ucunda da Kürt milliyetçiliği duruyor. Belki daha geniş bir ölçekte üçüncü bir merkezkaç gücü olarak bu aksa Arap milliyetçiliğini eklemek

lazım. Her biri kendi içinde sorunlar, hatta düpedüz hastalıklar barındıran bu milliyetçilikler, üzerine yerleştikleri coğrafyayı bulundukları yöne çekmeye yani kendisine mal etmeye çalışırken paramparça ediyor. Milliyetçiliklerin dayattığı hayat Ortaçağ işkencelerine benziyor. Boyu kısa olanları merdane ile çekip uzatmaya, uzun olanları ise tepesine vura vura kısaltmaya, yani kendisine benzetmeye çalışıyor. Ama hiçbiri görüldüğü gibi değil. Bütün bu saldırgan milliyetçiliklerin örtmeye çalıştığı bir zavallılık duruyor orta yerde. Alın birini vurun ötekine. Geçen hafta Erbil'de nabzını tuttuğum milliyetçilik, tıpkı Türk milliyetçiliği gibi korkularla malûl. Mezarlıktan geçerken ısıklık çalmak gibi.

Her şey belirsiz. K.rak'ı camdan bir fanus gibi koruyan ABD, bölgeden çekilmeye hazırlanıyor. Dört yanı düşmanlarla çevrili küçük bir Kürt devleti, yaşamak için daha fazla milliyetçiliğe ihtiyaç duyuyor. Kürt milliyetçiliği Arapları ötekileştirerek kendi sesini ve kimliğini oluşturmaya çalışıyor. Saddam'ın 1983'te 180 bin Kürt'ü idam ettiği "Enfal katliamı", Kürtlerin ABD askerleri ile birlikte Felluce'de giriştiği katliamın gerekçesine dönüşüyor. Araplar Kürtleri ABD işbirlikçisi, Kürtler ise Arapları kıdemli katilleri olarak görüyor. Yol açtığı sonuç ise derin bir güvensizlik. Bölgenin geleceğine dair belirsizlik bu güvensizliği bunaltıcı bir cehenneme dönüştürüyor. Milliyetçilik, bu cehennemden kurtulmanın çıkışı ve başka bir cehennemden girişi. Ama tablo bu cehennemlerden ibaret değil. Bölge sadece etnik milliyetçiliklere değil, mümkün olan en küçük bileşenlerine ayrılıyor. Savaşın ortasında kalanlar kendilerini bulabildikleri en yakın sığınaklara atma telaşındalar. Bunlar ise, cemaatçi geleneğin yaşattığı daha küçük örgütlenmeler. Aşiretler, tarikatlar, dinî cemaatler bu güvensiz ortamın panzehirine dönüşüyor. Ama etnik yapı, milliyetçiliğin kaba araçları ile yönetilemeyecek kadar karmaşık. Kuzey Irak'taki Kürtlerin % 70'i Sorani, % 30'u Kurmanç Kürtçesi konuşuyor. İkisini sayın ki, Anadolu Türkçesi ile Kırgızca. K.Irak'ın patronu olan Barzanî Kurmanç olmasına rağmen, resmî devlet dili olarak Soranî yerleşiyor. Hatırı sayılır bir nüfusa sahip olan başta Türkmenlerin sonra Sabîlerin, Keldanî, Asurî ve Yezidîlerin barış içinde yaşatılması, milliyetçiliğin dar kalıplarına sığdırılacak bir iş değil.

Beşerî coğrafyanın icapları

Türkiye'de resmî devlet görüşü, daha doğrusu resmî devlet korkusu Kuzey Irak'ta kurulacak bir Kürt devletinin Türkiye'yi de parçalamaya sürükleyeceği istikametinde. PKK'nın bu topraklardan güç alarak giriştiği saldırılar bu korkuya inandırıcılık da kazandırıyor. Kuzey Irak'taki fiilen bağımsız Kürt otoritesine karşı istikrarsız ve düşmanca politikaların arkasında bu korkular yatıyordu. Bu düşmanlığın gerekçesi ise Türk milliyetçiliği tarafından tanımlanan Türk devletinin çıkarları. Dar bir etnik-ulus anlayışına dayalı millî çıkar tanımı, aslında bölgenin fiilî durumunu kuşatamıyor. Kuzey Irak toprakları, Türkiye'nin beşerî coğrafyasının bir parçası. Beşerî coğrafyanın ihtiyacına cevap vermeyen bir politika, dönüp gelip sizi vuruyor. Türk ve Kürt milliyetçileri yan yana mezarlıktan geçiyor ve farklı melodilerle ısıklık çalıyorlar.

Türkiye'nin bölgeye yönelik politikasında önemli değişiklikler var. Türkiye, özerk Kürt yönetimi ile yakınlaşmak için bazı adımlar atıyor. Bu adımlar, Iraklı Kürtler tarafından heyecanla karşılanıyor. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün ziyaret lafı bile büyük bir rüzgâr estirmiş. Küçük adımlarla değişen havanın gösterdiği ana sorun: Kuzey Irak'ın Türkiye dışında çıkış yeri yok. Türkiye'nin değişen politikası beşerî coğrafyanın icaplarına uyuyor. Türkiye, Kuzey Irak'ta Kürtlerin burnunu sürterek, kendi Kürt vatandaşlarının da antipatisini kazanmak yerine; beşerî coğrafyasına sahip çıkarak hem sınırları dışında hem de içeride huzurun kapısını aralıyor.

DTP heyetinin bayramda Kuzey Irak'a yaptığı resmî ziyaret, aslında bu yakınlaşmanın yol açacağı sonuçlar hakkında ipuçları veriyor. Ahmet Türk, ısrarla Barzanî'nin kendileri ile aynı görüşte olduğunu vurguluyor. Belki bu "aynı görüş"ün en provokatif kısmı, DTP ile Kuzey'deki Kürt otoritesinin birlikte bir "Kürt kongresi" toplamaya girişmesi. Peki doğru mu? DTP, dar alanda incelikli bir "diplomasi" yürütmeye çalışıyor. Kuzey Irak'a yönelik "diplomasi atağı"nın sebebi ise Türkiye ile Kuzey Irak bölgesel yönetimi arasındaki yakınlaşmayı sabote etmek. Talabani'nin CNN Türk'e söylediği, iki anlama çekilecek sözler bile Kuzey Irak'taki havayı yansıtmıyor.

Erbil'de KDP'nin yayın organı olan Kurdishglobe'un editörü, DTP'nin bu ziyareti hakkında Azad Aslan imzasıyla gazetede yer alan editöryal yorumu bana gösterdi. KDP'nin resmî politikası, DTP'yi PKK ile arasına mesafe koymaya zorlamaktan ibaret. Okuduğum yorumda, DTP'nin dar politik çıkarları ile "Kürt ulusal hareketi"nin çıkarları arasındaki uyumsuzluk vurgulanıyor. Yani? Kuzey Irak'taki Kürtler DTP'nin çizgisinden rahatsız. Neden? Türkiye'nin Kuzey Irak'a yaklaşmasını engellediği için. Çıkartılacak tek sonuç: DTP, Türkiye ile Kuzey Irak arasındaki yakınlaşmayı, araya kendisini koyarak engellemeye çalışıyor. Fatih Çekirge'nin Hürriyet'te yaptığı yorum gibi, DTP'nin bu engelleme çabasına destek olan devlet içi bir lobi de mevcut. Tam bu noktada, Kuzey Irak'ın en donanımlı gazetecisi Rabwar Kerim'in gündeme getirdiği konu, yakınlaşmaya devlet içinden karşı çıkanları yere serecek kadar önemli. Konu KDP ve KYP ile birlikte teslim alınan 3 bin PKK'linin serbest bırakılması meselesi. Konuya vakıf olanlar, Kerim'in gündeme taşıdığı bu olayın ne tür mesajlar içerdiğini biliyor.

Vardığım sonuç şu: Bölgenin nabzını, bu arada Kürt milliyetçiliğinin ateşini tayin eden güç Türkiye. Korkunun, ve güvensizliğin eseri olan bu milliyetçilik türünü tehlike olarak görmek yerine rehabilite etmek lâzım. Bunun önşartı ise, kendisi de korkulara esir olan Türk milliyetçiliğinin dar perspektifinden uzaklaşmak. Milliyetçilikler korku halini bir miktar gideriyor, ama somut sorunları çözümüyor, tersine derinleştiriyor. Bütün bölgede, etnik çözülmeyi ve düşmanlıkları durduracak ve beşerî uyumdan bir siyasî güven ortamı çıkartacak politikalara ihtiyaç var. Bunun için Türkiye'nin Kürt sorununu çözmesi lâzım. Türkiye'nin kendi içindeki Kürt sorununu çözeceği adreslerden biri K.İrak. K.İrak'ın boğuştuğu devasa sorunlarla baş etmesini ve en çok ihtiyaç duyduğu şeyi, geleceğe güvenle bakmasını sağlayacak güç ise Türkiye. Türkiye için ölçü şu olmalı: K.İrak'taki Kürtleri, Azerbaycan veya Türkmenistan'daki Türklerle bir ve aynı görmek. Bu görüş açısını yakalamak, Türkiye'nin Kürt sorununu çözmenin de anahtarı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başkalarının gündemleri

Mümtaz'er Türköne 2008.12.25

Isıtılıp önümüze konulan pilava, yüzümüzü buruşturarak kaşık sallamadan önce durup yeniden düşünmeliyiz. Bize ait durmayan, sadre şifa olmayan gündemlerin peşine takılıp birbirimizi yiyip tüketmek zorunda mıyız?

Bünyemize yabancı gündemlere karşı bağıışıklık sistemimiz neden işlemiyor?

1915 tehciri için "özür" dilemek, bu ülkenin gündemi değildi. "Hayır gündemiydi." diyenlere, "özür" kelimesi üzerinden hortlatılan ırkçılığa ve düşmanlığa bakmalarını öneririm. Bir teşebbüsün değeri, elde ettiği sonuçlar ile ölçülmez mi? Ne var elimizde?

"Mahalle baskısı" da öyle.

Laiklik tartışmalarının yüzü eskidi. Hepimizi bıktırdı, bezdirdi. Bu bıkkınlık içinde hepimiz, tartışılan şeyin laiklik olmadığını, tarafların devlet içindeki iktidar mücadelesine cephane taşıdığını anlamadık mı? Şimdi bu eskiyen tartışma "mahalle baskısı" tabiri üzerinden yeniden önümüze konuyor. Bu tabirin, laiklik tartışmalarının yaşlı yüzüne, iğreti bir makyaj yapmaktan öte ne anlamı var?

Hukuk zemininde yürütülecek muhakemenin ve varılacak çözümlerin Türkiye'de farklılıkları bir arada yaşatma çabasını ileri götürmesi lâzım. Türkiye'nin bu mutabakatı yeni bir anayasa ile bir sözleşme haline getirmesi şart.

Bu zemini sosyolojik muhayyilenin farklı şekillerde yorumlanacak analiz alanlarında tüketmek ne kadar doğru? Toplumsallığı ve toplumsallığın tezahürlerini, temsil yeteneği sınırlı gazete röportajları üzerinden suç ve ceza alanına taşımak ve yeni kavga konuları üretmek bize ne kazandırır?

Bütün enerjimizi çekip yok eden bu tartışmalardan hangi sonuçları çıkarttık?

Buza yazılan yazılar gibi, herkesin öfke içinde birbirine girdiği, kendinden geçtiği bu tartışmalardan geriye ne kalacak?

"Mahalle baskısı" tartışmasında üçüncü dalgayı yaşıyoruz. Şerif Mardin'in icadı olan bu kavramı amacından saptırarak başlatılan ilk tartışmayı hatırlayan var mı? Ya, aynı minvalde ikinci dalga olarak gündemi işgal eden "Türkiye Malezya olur mu?" tartışmasını? Sınırlı bir gazetecilik çalışması olan Binnaz Toprak'ın araştırması acaba bir-iki hafta sonra nasıl hatırlanacak?

Önceki sene Orhan Pamuk'un bir yabancı gazeteye verdiği mülakat üzerine başlayan Ermeni tehciri tartışmasını ve o tartışmada Nobel sahibi bu yazara söylenenleri hatırlayan var mı? Bugün aynı yazarın imza atmadığı "özür bildirisi"ni kim, nasıl hatırlayacak? Hatırlayanlar neyi hatırlayacak?

Ben bu yapay gündemlerin sazan balığının oltaya takılması gibi, toplumu peşine takıp sürüklemesinden rahatsızlık duyuyorum. Rahatsızlığımın asıl sebebi ise, bu gündemlerin siyasî mühendislik projelerine kapı aralaması. Bu gündemler geçmişte olduğu gibi kestirmeden sonuca ulaşmaya çalışanlara hizmet ediyor.

Türkiye'nin gerçek gündemleri bunlar değil. Belki bu yapay gündemlerin, gerçek gündemlerle ilişkisi bir sonuca varmaya fırsat verecektir.

Kamuoyunun ilgisine ve denetimine en fazla ihtiyaç duyulan gündem "Ergenekon davası". Ergenekon terör örgütünün dayandığı temel mantık neydi? Meşru devlet güçleri marifetiyle önlenemeyecek vatana yönelik tehlikeleri, illegal yöntemlerle önlemek ve bu mantığı darbelerin ve çıkar amaçlı suçların gerekçesi olarak kullanmak. Yapay gündemler ile yapay tehlikeler üretmek, demek ki bu çetelerin yeşerdiği bataklığa hizmet ediyor.

Yapay gündemlerin yol açtığı enfeksiyonlara karşı bağışıklık sistemimizi geliştirmemiz lâzım. Bunun için ise biraz özen ve dikkat, biraz da hafızamıza müracaat etmek gerekiyor. Bir de şu soruyu sormak: Neden bu kadar bayat gündemlerle oyalanalım? Gerçekleri önümüzde dağ gibi dururken.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cemaatlerin alternatifi ne?

Mümtaz'er Türköne 2008.12.26

Durmuş bir saat bile günde iki kere doğru zamanı gösterir. Kestirmeden "mahalle baskısı" adıyla anılan "Türkiye'de farklı olmak: Din ve Muhafazakârlık Ekseninde Ötekileştirilenler" başlıklı araştırmada daha fazlası var.

Araştırmanın bulguları ile araştırmacıların vardıkları sonuçlar arasındaki uçurumun kendisi bile oldukça öğretici.

Araştırmanın farklı bölümleri farklı kişilerin kaleminden çıkmış. Ferdinand Tönnies'in cemaat-cemiyet ayırımından yola çıkarak çok tutarlı bir sosyolojik analiz ile başlayan araştırma, yöntemin aktarıldığı bölümde birdenbire CHP'li ağzıyla bir AK Parti eleştirisine, oradan da hiçbir ilişki kurulmadan cemaatlere yönelik

itirazlara dönüşüyor. Sahadan, yani mülakât tekniği ile 400 kişiden elde edilen bilgilerle bu giriş arasında hiçbir mantıklı ilişki yok. Adeta, araştırmanın farklı bölümleri bulgulardan bihaber kişilerin kaleminden çıkmış.

Sosyal bilimlerde ampirik araştırmalarda genel hatları ile iki yöntem kullanılır. Birincisi kantitatif yöntemdir. Temsil edici bir örnekleme anket uygulanarak, toplumun bütününe kanaatleri ve eğilimleri ölçülür. Bu tür araştırmalara, "çorbanın tadını anlamak için bir kaşık yeterlidir" mantığı ile yaklaşılır. Toplumda var olan bir sorunun veya tartışmanın derinlerine inip, sebep-sonuç ilişkileri kurmak, ayrıntılarda gizlenen önemli sebeplere ulaşmak için ise mülâkat tekniği kullanılır. Mülâkat tekniği, araştırdığınız konu ile ilgili sosyolojik analizlere ihtiyaç gösteren dağınık bilgiler verir. Bu bilgiler temsil edici değil, sadece yol göstericidir. Binnaz Toprak'ın yönettiği araştırmanın yöntem kısmında ileri sürülen "genel eğilimleri yansıtmama" iddiası, araştırmanın bütünü hakkında bir önyargı oluşturuyor. Zira, "derinlemesine mülakât tekniği" ile elde edilen bulguların, kantitatif yöntemle elde edilenler gibi temsil edici olduğunu söyleyen birine sosyoloji diploması verilmez.

Asıl dramatik olan sakatlık, araştırmanın bulguları ile varılan sonuçlar ve kurulan sebep sonuç ilişkileri arasındaki büyük uçurum. Araştırma, toplumdaki dindarlık ve muhafazakârlık ekseninde, laik olanlar üzerindeki sistematik baskıyı konu ediniyor. Fakat tek tek dinlenen bireysel hikâyelerde ve örneklerde dindarlardan değil "MHP'li, ülkücü ve BBP'li" gençlerden gelen müdahaleler ve baskılar anlatılıyor. Araştırmanın bulguları neredeyse bütünüyle "ülkücü baskısı"nı örnekliyor. Ama araştırmacılar bu örneklerden dindarlardan gelen baskılara dair genel sonuçlara ulaşıyor.

Araştırmanın bulgularını MHP'nin lider kadrosunun dikkatle okuması ve iddialara cevap vermesi lazım. Aslında araştırma oldukça yanlış biçimde "ülkücü baskısı"nı konu ediyor.

Peki araştırmacılar bu "ülkücü baskısı" örneklerinden cemaat baskısı ve AK Parti uygulamalarına dair sonuçlara nasıl ulaşıyorlar? Bu sorunun cevabı yok.

Araştırmacıların yorumundan farklı olarak araştırmanın bulguları, farklı olanlara yönelik toplumsal baskının ve müdahalenin dinî cemaatlerden değil, siyasî örgütlenmelerden ve özellikle de milliyetçi örgütlenmelerden geldiğini iddia ediyor. Araştırmada, mevcut dinî cemaatlerden gelen ve farklı olana yönelen örgütlü baskı örneği neredeyse hiç yok.

Aslında bir bütün olarak araştırmanın konu edindiği baskı, dindarların veya muhafazakârların değil geleneksel toplum yapısının baskısı. Geleneksel yapısını ve ilişkilerini muhafaza eden şehirlerde daha yoğun bir baskı hissediliyor ve bu baskı kendisini siyasî olarak "milliyetçi" bir kimlikle dışa vuruyor. Bu benim değil, araştırmanın yer verdiği bulguların iddiası.

Ne var ki araştırmacılar bulguların bas bas bağırduğu bu sonucun farkında değiller.

Cemaatçi yapı, örgütlü toplum demek. Örgütlü toplumlar kendi mensupları için güçlü denetim mekanizmaları geliştirirler; ama aynı zamanda dışarıda kalanlara ve farklı olanlara müdahaleyi de engellerler. Türkiye'de "farklı olana tahammülsüzlük" örnekleri ise cemaatçi yapılardan değil, örgütsüz oluşumlardan geliyor. Bireyin kendini tanımlamak için ihtiyaç duyduğu "öteki" yani düşman, tanımlama konusunda yetersiz kalınan durumlarda, daha çok örgütsüz ortamlarda önem kazanıyor; cemaatlerde değil.

Belki de cemaatlere "farklı olana tahammül"ün sigortası olarak yeniden bakmak lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Paşaların kavgası

"Dindarların laikleri ötekileştirdiği ve üzerlerinde baskı kurduğu" iddiasını "mahalle baskısı" adıyla tartışırken, tam tersi bir örnek gündeme geldi.

Emekli paşalar arasında bir söz düellosu patlak verdi. Tartışılan konu, Ordu'nun yüksek komuta kademesinde, emir-komutanın da devreye sokulduğu mahalle baskısıydı. Hadise iki açıdan temsil edici. Birincisi alkollü içki tüketmenin, laik olmanın ön şartı olarak kabul edilmesi. Eski Genelkurmay başkanlarından Kıvrıkoğlu, halefi Hilmi Özkök'ü engellemeye çalışıyor. Gerekçesi laiklik konusunda yeteri kadar hassas olmaması. Kıvrıkoğlu'nun Özkök hakkında böyle bir kanaati var. Mahkûm olan ve rütbeleri sökülen eski Deniz Kuvvetleri Komutanı İlhami Erdil'in gündeme getirdiği olay da, güya Hilmi Özkök'ün "laiklik zaafı"na dair. Bu zaafın göstergesi olarak nakledilen "mahalle baskısı", ikinci temsil edici örnek. Kıvrıkoğlu Özkök'ü, şarap içmediği için azarlıyor, garsona dönüp, "Oğlum şuradan bir şarap getir. Hilmi de doğru dürüst içki içsin" diyor.

Tartışma Türk Silahlı Kuvvetleri'ni doğal olarak rahatsız etti ve bu rahatsızlık "resmen" ifade edildi. Bir eski komutanın, "İhaleye fesat karıştırmak" suçuyla kendisini mahkemeye gönderen eski komutanı laiklik üzerinden suçlamaya kalkması, aslında bir yığın fuzulî laiklik tartışmasına da ışık tutuyor. Bu kavgaya noktayı, Hilmi Özkök Radikal'den Murat Yetkin'e gönderdiği "savunma" ile koydu. Bu savunma çok önemli ve anlamlı. Çünkü bir eski komutan kendi askerlik onurunu korurken, çok önemli kurumsal eleştirilerde bulunuyor. Özkök'ün savunması, 28 Şubat süreci, asker-siyaset ilişkisi ve generallerin hükümete müdahaleleri gibi çok kritik sorunlara, ordunun en tepesinden güçlü bir ışık tutuyor.

Özkök kendisinin 28 Şubat dönemi komutanları gibi hükümetle kavga etmediği için eleştirildiğini söylüyor. Bir Genelkurmay Başkanı, hükümetle kavga etmediği için diğer komutanlar tarafından suçlandığını ifşa etmiş oluyor. Silahlı Kuvvetler bünyesinde hükümetle kavga etmeyi doğal kabul etmenin ötesinde, aksi durumu kabullenemeyen bir anlayışın egemen olduğunu açıklıyor. Özkök kavga etmemesinin gerekçesini, "Halkımı, ekonomiyi, dış politikalarımızdaki dengeleri olumsuz etkilemekten kaçınma..." olarak sıralıyor. Özkök'ün savunması tersinden okununca, bu hassasiyete sahip olmayanların baskısı öne çıkıyor.

Hilmi Özkök'ün 28 Şubat'ı değerlendirdiği şu satırlar, mutlaka özenle not edilmeli: "Ben iyi niyetlerle ne yapıldığını, kimleri göndermekle kimlerin yollarının asfaltlandığını gördüm. Evvelki olayları incelediğimde asker elinin dokunmasının siyasetçiler için ne kadar 'hayırlara vesile' olduğunu öğrendim. Bu nedenle benim tarzım farklı oldu.

Ben ulusun bütün dinamiklerinin harekete geçmesinin ve yapılacak işin, yapması gerekenler tarafından yapılmasının daha doğru olacağını değerlendirerek hareket ettim. Demokrasinin erdemine, onun zor, ama çok güvenli bir yol olduğuna daima inandım."

Hilmi Özkök onurlu bir asker. Savunmasının her satırında mesleğinin onurunu yücelten, yüksek bir sorumluluk anlayışını öne çıkaran bir askerin ahlakî prensiplerine bağlılığı görülüyor. Hareket noktası duygusal; ama sürdürdüğü muhakeme tamamıyla akıl ve mantık üzerine kurulu. Hilmi Özkök'ün çizdiği sınırların dışına çıkan bir ordunun, ülkesinin çıkarlarını savunması ve koruması imkânsız. Enerjisini siyasete müdahaleye, siyasetçilerle kavgaya harcayan bir ordu sadece "paşaların kavgası"na sahne olur.

Bu tartışmanın bir ucunda, yolsuzluktan mahkûm olup rütbeleri sökülen bir eski Oramiral var. Bu eski amiral, bu onurlu komutana, şarap içmediği gerekçesiyle "laiklik karşıtlığı" imasında bulunuyor. Diğer tarafta kendisini istemeyen selefi Kıvrıkoğlu var. Kıvrıkoğlu, "Özkök'ü istemiyordum. Ben 2 yıl kendisini komutan olarak izledim. Bunun sonucunda da irtica ile mücadeleyi daha iyi yapacak birinin gelmesini istedim." demişti. Özkök'ün

savunması bu "irtica ile mücadele"nin "hükümete müdahale ve siyasetçilerle kavga" anlamına geldiğini gösteriyor.

Hilmi Özkök'ün savunması, askerlik onuruna dair güçlü bir retorik metni olarak her askerin başucunda durmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yargıda iktidar savaşı

Mümtaz'er Türköne 2008.12.30

Belde belediyeleri üzerinde Anayasa Mahkemesi ve Danıştay arasında ortaya çıkan ihtilaf, basit bir hukuk yorumuna dayanmıyor.

Yargı organlarının bildiğimiz ağırbaşlılığına pek uymayan sahneler, ihtilafın sınırlarını genişletiyor. Kurumlar arası rekabet mi? "Rekabet" kelimesi de durumu ifade etmek için yetersiz. Anayasa Mahkemesi'nin tam ortasından bölünmüş ve kutuplaşmış görüntüsü, yargının bütünü içinde çok daha derinde bir kavganın sürdüğünü anlatıyor. Anayasa Mahkemesi'nin belde belediyelerine dava açma tarihi olarak belirlediği 22 Mart tarihini, Danıştay 6 Aralık diye değiştirdi. Başta bu görüş ayrılığı iki kurum arasında rekabet olduğunu haber veriyordu. Ama Anayasa Mahkemesi'nin diğer üyeleri, kendi mahkemelerinin verdiği karara karşı çıkan bir açıklama yapınca, meselenin yönü değişti. En önemlisi de Danıştay ile Anayasa Mahkemesi arasında çıkan anlaşmazlıkta Danıştay'ın yanında tavrı alan bu üyeler, asıl konu hakkında, yani hangi tarihin doğru olduğuna dair fikir beyan etmediler. Mesele bir hukukî konuda farklı görüşlere sahip olmak değil, bu hukukî konu üzerinden bir kavgaya girişmek. Özellikle Anayasa Mahkemesi üyelerinin verdiği fotoğraf, yargıda kurumlar düzeyini aşan, yargıçlar arasında yayılan bir iktidar savaşının sürdüğünü gösteriyor.

Askerin kendisine ülkeyi savunma görevini yerine getirmek için verilen silahı, iktidarı ele geçirmek üzere kullanması, kendisine verilen yetkiyle ilgili yaptığı bir yoruma dayanır. "Ülkeyi korumak" üzere kendisine kanunla görevler verilmiş ve yetkilerinin sınırları belirtilmiştir. Yetkisini bu kanunlara uygun kullanmak, ülkenin korunması görevini yerine getirmek demektir. Ama elindeki silahı iktidarı gasp etmek üzere kullanırken, kurallara değil, kendisinin öznel yorumlarına dayanır. Niyet iktidarı ele geçirmek olunca, her yerde korunacak bir şeyler bulur. Askerlerin sürekli tehlikelerden bahsetmesi ve kendilerinin ülkeyi koruma görevlerini hatırlatmaları bu yüzdendir. Ordunun elindeki silahlarla edildiği fiili gücün benzeri, yargıçların elinde yargı bağımsızlığı sayesinde var. Yargıçlar, yargılama görevinin sınırlarını tayin ederken, tıpkı askerler gibi "ülkeyi koruma" görevi üstleniyorlar. Kanunları yorumlamak ve uygulamak denince, hukukun yanında bu "koruma ve kollama" görevi öne çıkıyor. Yargıçların, yargı bağımsızlığına dayanarak yaptıkları bu genişletilmiş görev tanımı, tıpkı askerler gibi onlara geniş bir iktidar alanı açıyor.

Türkiye bugün derin bir sistem krizi yaşıyor. Anayasa Mahkemesi, hükümetin ve yasama organının kapısına çifte kilit astı. Anayasa Mahkemesi'nin anayasa değişikliklerini iptali yasama organını, AK Parti kapatma davasında verdiği karar ise hükümeti yargı vesayeti altına soktu. Ancak sonuç, sanıldığı gibi bir yargıçlar devleti değil. Yürütme ve yasama üzerindeki yargı ipoteği, sadece yönetemeyen demokrasiye ve siyasal sistem krizine yol açıyor.

Danıştay ile Anayasa Mahkemesi arasında, sonra da Anayasa Mahkemesi üyeleri arasındaki kavganın altında da, yargının elinde tuttuğu bu iktidar gücü duruyor. Güç o kadar büyük ki, sahipleri için bile bir rekabet alanı yaratıyor.

"Yargıçlar kararlarıyla konuşur" sözü, karşımızdaki tablonun yargının saygınlığına ne kadar aykırı olduğunu anlatıyor. Türk yargı sistemi, kendi yapısı içinde değişime açık. Ama iktidar rekabetinin, dolayısıyla siyasallaşmanın en çok bulaştığı anayasal ve idarî yargının kendini düzeltmesi zor. Yargının ana gövdesi Yargıtay'da; ama kavga hep anayasal ve idarî yargıda çıkıyor. Çünkü biri Parlamento'yu, diğeri hükümeti ve idareyi denetliyor.

Türk yargı sisteminin esaslı bir reforma ihtiyacı var. Bu reformun temeline ise, işbölümünü kaldırarak yargı birliğinin sağlanması yerleştirilmeli. İdarî ve anayasal yargı, yargının asıl gövdesinin bir parçasına dönüşmeli. Demokrasi, siyasetin hatalarını düzeltecek çareleri de gösteriyor. Ama yargıdaki siyasallaşmanın yol açacağı zararı engelleyecek hiçbir güç yok. Tıpkı şu anda yaşadıklarımız gibi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

2009: Zaman ve zemin

Mümtaz'er Türköne 2009.01.01

Kış aylarının en güzel tarafı balığın bol olması. Yüce Rabbimizin dünyanın dörtte üçünü denizlerle donatmasının hikmeti, kullarına bol bol balık yedirmek olmalı.

Işık, iki dükkânda çok gerekli: Kuyumcularda ve balık tezgâhlarında. Balığın açık kurşunî rengindeki ve gözlerindeki canlılığı, tıpkı altının insanların gözünü kamaştıran pırıltısı gibi öne çıkartmak için. Bu sene, ışıktaki en çok parlayan lüfer ortalıkta yok.

Önceki akşam, bir balıkçı dükkânının önündeyim. Lüfer olmayınca, hangi balığı alacağınıza karar vermek zor. Beklerken bir kadın mahcup bir eda ile balıkçıya yaklaştı. Tilkiye benzeyen bir kürkün daha da toplu gösterdiği tombulca bir bedeni, en az bir saat zaman harcanmış kalın makyajın saklayamadığı yaşlı bir yüzü. Şu çok bilindik, ömrünü konken masalarında harcayan ve "kokona" tabir edilen bir hanım. Balıkçıyla arasındaki konuşmaya kulak misafiri oldum. Balık değil, sadece balık pulu istiyordu. Balıkçı daha önce de böyle taleplerle karşılaştığından olsa gerek çok şaşırmadı, bir cevap da vermedi. Yüzüne yansıyan "ya sabır" ile, bir levreğin pullarını bıçakla kazımaya başladı. Hiç kaçırılacak bir durum değildi. Kadına "Ne işe yarıyor bu pullar?" diye sordum. Kadın biraz da mahcup, "yeni yılda uğur getiriyor, yılbaşı gecesi yüzümüze yapııştırıyoruz" diye başlayan uzunca bir açıklamaya girişti. "Nerden öğrendiniz?" soruma ise, "büyüklerimizden" diye bir cevap verdi.

Balık, antik dinlerde bolluk ve bereketin sembolü. Balığın pullarını yeni yıla girerken kullanmak bu antik totemik inançlara kadar uzanan bir ritüel olmalı. Balık pulu, aslında yüzlercesi arasında sadece bir sembol. İnsanoğlu zamanı kutsamak, böylece hayatını kutsanmış bir zaman aralığında sürdürmek istiyor. Sadece zamanı değil, aynı zamanda mekânı da. Yılbaşı kutlamalarının ve yılbaşlarına yüklenen anlamın böyle bir tarafı olmalı. Piyasa ekonomisi bu kutsallık arayışını basit tüketim metâna dönüştürüyor. Üretiyor, pazarlıyor ve insanlar da tüketiyor. Müesses dinler bu kutsallık arayışına sistematik cevaplar veriyor. Din dışı bir hayat biçimini seçmiş olanlar ise zamanı ve mekânı daha ilkel yöntemlerle kutsamaya girişiyor. Evleri antikacı dükkânına veya bir müzeye benzeyenler kimlerdir? İlkel kabilelerin totemlerinin küçültülmüş bir hali olan yaka rozetlerini daha çok kimler kullanır? Fala inananlar, günlük programlarını bile medyumlara müracaat ederek düzenleyenler kimlerdir?

Vahdettin Bahadır, Diyarbakır'da tanıştığım ve sohbetinden çok feyiz aldığım bir dostum. Bazen bir şeyleri bilmek, anlamak anlamına gelmiyor. Bildiğim ama farkında olmadığım aynı kökten gelen iki kelime çifti arasındaki çok önemli ilişkiyi Vahdettin Hoca bana gösterdi. Zaman ve zemin, mekân ve imkân kelimeleri ikisi de ayrı ayrı, aynı kökten geliyorlar. Bu kelimeler arasındaki ilişkilerden, kutsaldan yola çıkarak bugüne ve maddî hayatın sınırlarına ve fırsatlarına uzanan çok uzun bir yolu kat etmek mümkün. Zamanın sunduğu zemini, mekânın sunduğu imkânı araştırmalısınız.

Bizlerin tek tek bireyler olarak, kısa hayatımıza sığdıramadığımız yekpare anların içinde yaşıyoruz. Bizden önceki nesillerden devraldığımız, bizden sonraki nesillere devredeceğimiz bir zaman ve mekân zincirinin oluşturduğu bütünlük. Bizlerden hesabı sorulacak olan, yaşadığımız zaman kesiti içinde ayağımızı bastığımız zemini; üzerinde yaşadığımız mekânın bize sunduğu imkânları değerlendirme yeteneğimiz.

2008, Türkiye için kayıp bir yıl. 2008'in zeminini ve sunduğu imkânları kullanamadık. Hastaya zamanında müdahale edilmediği için, sorunlar ağırlaştı. Zemin ağırlaştı, imkânlar azaldı. Ama hâlâ umut var. Kaçırılan fırsatlar, önümüzdekileri daha değerli kılıyor. Öbür taraftan bizleri de daha tecrübeli ve dirayetli.

2009, ülkemize hayırlar getsin.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"TRT şeş li ser xêrê be"

Mümtaz'er Türköne 2009.01.02

TRT 6, dün itibarıyla yayın hayatına merhaba dedi. TRT Şeş veya Kürtçe TRT kanalı, 24 saat Kürt dilinde yayın yapacak. Aralık ayında başlayan deneme yayınları TRT 6 hakkında fikir veriyor.

TRT yönetimi işe ciddiyetle sarılmış, köklü bir devlet kurumu olarak bütün imkânlarını seferber etmiş. Benim yazıya koyduğum başlık da, Başbakanımızın kullandığı Kürtçe cümle: "TRT 6 hayırlı olsun" anlamına geliyor. Dün akşam Ankara Arı Stüdyosu'nda TRT 6'nın açılış kokteyli vardı. Devlet ricali attığı adımın arkasındaydı. Bazı şeyler, hem de önemli şeyler gerçekten değişiyor.

1980'li yılların sonunda bir mizah dergisinde yayımlanmış, o dönemin havası ile dalga geçen bir karikatür hatırlıyorum. Kravat ve takım elbiseli bir beyefendi, yanından geçen hırpani kılıklı ve kıyafetinden de Kürt olduğu anlaşılan birine "Napirsên lo?" diye laf atıyor. İkinci karede kendi kendine "İşte hepimiz Kürtçe konuşuyoruz, peki bu Kürtler daha ne istiyor?" diye soruyor. Bu karikatürün modern versiyonu, Başbakan'ın söylediği yukarıdaki Kürtçe söz üzerine yaşandı. Hemen her gazete, bu cümleyi farklı şekillerde kullanmış. Radikal'de Kürtçe uzmanlarından, yapılan yanlışların dökümü sıralanıyor. Kısaca gazeteler Kürtçeden sınıfta kaldı.

Kürt sorunu karmaşık bir sorun. TESEV'in son raporu (Kürt Sorununun Çözümüne Dair Bir Yol Haritası: Bölgeden Hükümete Öneriler) bu karmaşık sorunu "etnik, kültürel, hukukî, siyasal, ekonomik ve psikolojik boyutları olan bir sorun" olarak tadat ediyor. Bu tanım zengin ve doğru bir tanım; ama sebeplerle sonuçları birbirinden ayırmak lâzım. Kürt sorunu bir etnik sorun. Bu etnik sorun da, çok büyük ölçüde bir dil sorunu. Bu dil sorunundan çıkan hukukî, siyasal ve psikolojik sorunlar var. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dayandığı "ulus-devlet" dar ve yüzeysel bir ulusa dayanıyor. Bu dar ulus anlayışının dışına çıkan farklılıklar reddediliyor. Reddedilen farklılıkların başında ise Kürtçe geliyor. Kürt sorununun üzerinde şekillendiği ana eksen, Kürtçenin yasaklanması. Kürtçenin yasaklandığı alanların ise uzun bir listesi var: Kürtçe isimler (yer ve kişi isimleri), Kürtçe eğitim ve öğretim, Kürdoloji enstitüleri, devlet görevlileri ile vatandaş arasında Kürtçe iletişim gibi. Doğal olanı

yasakladığınız zaman, insanlar kaybettiklerini geri istiyor ve yasağı koyanlara tepki koyuyor. Kürtçeye getirilen yasaklar, böylece bir siyasal soruna dönüşüyor. Şiddete kadar uzanan bu sorunlar dizisinin temelinde hep dil sorunu var. Özetle Kürt sorunu, büyük ölçüde bir Kürtçe sorunu. Kürtçe sorunu dediğimiz sorun da devletin koyduğu yasaklardan ve ayrımcılıktan kaynaklandığına göre, ne Kürtlerin ne de Türklerin sorunu. Kürt sorunu bir devlet sorunu.

TRT 6, devlet katındaki bu sorunun çözümüne yönelik çok ama çok ileri bir adım. Devletin Kürtçe yayını, Kürtçe sorununun farklı alanlarını bir çırpıda çözecek bir lokomotif olarak kabul edilmeli. İki örnek gösterelim. Yüksek Seçim Kurulu, 29 Mart yerel seçimlerine yönelik koyduğu yasaklar arasına Türkçe dışındaki dillerde yani Kürtçe propaganda yasağı koydu. Devletin Kürtçe televizyon yayını yaptığı bir ülkede, bu yasağın hiçbir anlamı yok. Seçim kampanyasında tek bir kişinin bile bu yasağa karşı geldiği için savcı önüne çıkartılması söz konusu olmayacak.

Latin alfabesine dahil edilmesi istenen "x, q, w" harflerini de aynı gözle değerlendirmek lâzım. 1 Kasım 1928 tarih'li "Yeni Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun"un birinci maddesine ekli listede sıralanan 28 harfe üç harf ilave etmek, kanunun özüne aykırı değil. Bunun için bir kanun değişikliğine bile gerek yok. Nasıl olsa klavyelerimizde bu harfler var. İçişleri Bakanlığı'nın bir genelgesi nüfus müdürlüklerinde bu harflerin, talebi halinde kayda geçmesi için yeterli. Devletin televizyonunda bu harflerin kullanılıyor olması, bu gereksiz tartışmaları sona erdirmez mi?

TRT 6, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin anadili Kürtçe olan vatandaşlarına saygısının bir ifadesi. Bu saygı, dar kanun yorumları ile Kürtçeye getirilen yasakların büyük bir kısmını ortadan kaldırıyor. Bu yüzden Kürt sorununun çözümünde çok ileri bir aşamayı temsil ediyor.

Bize düşen, "TRT şeş li ser xêrê be"yi doğru yazıp okumak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Komutanların ehliyeti

Mümtaz'er Türköne 2009.01.04

Tam 25 yıl önce, 12 Eylül askerî yönetimi, giderayak bir kanun çıkarttı. 19 Ekim 1983 tarihinde çıkan bu kanunun başlığı şöyleydi: "Türkçeden başka dillerde yapılacak yayınlar hakkında kanun".

Bu kanun 1982 Anayasası'nın 26 maddesinde yer alan "Düşüncenin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz" hükmüne dayandırılmıştı. Amaç Kürtçeyi yasaklamaktı. Sadece 8 yıl yürürlükte kalan, rahmetli Turgut Özal'ın önayak olmasıyla ilga edilen bu kanun çok garip bir kanundu. Beş maddeden mürekkep kanun insan doğasına dair imkânsız olan şeyleri istiyordu. "Türk vatandaşlarının anadili" başlıklı 3. madde, saçmalığı göstermek için yeterli: "Türkçeden başka dillerin anadil olarak kullanılmasına ve yayılmasına yönelik her türlü faaliyette bulunulması... yasaktır". Bu hükmün cezai müeyyidesi ise 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezasıydı.

"Türkçeden başka dilin anadil olarak kullanılmasına... yönelik faaliyette bulunmak..." ne demek? Bu ibare ne anlama geliyor? Bu soruya cevap vermek için saçmalığın ötesine geçip ahmaklığın sınırlarına göz atmanız lâzım. Bu ibare Kürtçeyi, bir iletişim aracı olarak yasaklamıyor. İmkânsız olanı, cezai müeyyideye bağlıyor, anadili bütünüyle iptal ediyor. Bu ahmaklığı vurgulamak için altını çizmek zorundayım. "Türkçeden başka dilin" diye başlayıp "resmî dil olarak kullanılması" demiyor. "İletişim dili olarak" da demiyor. Hadi bunlardan da geçtik "umumî alanlarda kullanılması" da demiyor. Dikkatinizi çekerim "anadil olarak kullanılması" diyor. Peki

anadil nerelerde "doğal ve kaçınılmaz" olarak kullanılır. Adı üzerinde, bu dili öğrendiğiniz annenizle konuşurken, rüya görürken, düşünürken, sayıklarken... Allah aşkına, bu yasağın kanun maddesi olarak ilan edilmesini ve bu hükmün cezai müeyyideye bağlanmasını bir kenara bırakın birilerinin böyle bir şeyi aklından geçirmesi bile ahmaklık değil mi? Gayri insanî olmaktan, insan haklarına aykırı davranmaktan, insanların anadillerine, dolayısıyla onurlarına ve kişiliklerine saygısızlıktan bahsetmiyorum. Düpedüz ve katıksız bir ahmaklıktan söz ediyorum.

Bu ahmaklık bir askerî dikta yönetimi marifetiydi. En üst düzeydeki komutanların eseri idi. Kenan Evren, bu kanun için yıllar sonra "bir hataydı" dedi. Düpedüz ahmaklık olan bu "hata" acaba kaç kişinin hayatına mal oldu?

TRT Şeş'in açılışında konuştuğum yaşlı bir Kürt, hüznle bana şunu söylemişti: "Bu kanal on yıl önce açılsaydı, bugün kaç kişi hayatta olurdu, biliyor musun?" Bu sözün verdiği ilhamla ben de şu soruyu soruyorum: "Geçmişte bu kanun gibi ahmakça hatalar yapılmıyaydı, kaç kişi hayatta olurdu ve Türkiye bugün nerede olurdu?"

CHP lideri Baykal, TRT'nin Kürtçe yayına başlamasını "yanlış" bulduğunu söylüyor. Bu yayını "devletin etnik bir çabaya destek vermesi" olarak niteliyor ve atılan adımı "Bunlar büyük kararlar" diye eleştiriyor. Ben Baykal'ın özellikle "büyük karar" lafına takıldım. Baykal "Kürtçe yayın"ın sadece hükümete bırakılamayacak kadar "büyük bir karar" olduğunu ima ediyor.

Doğrusu şu: O kadar ahmakça kararı düzeltmek için "büyük kararlar" vermek gerekiyor.

Büyük kararlar verirken geçmişin hatalarıyla hesaplaşmamız şart. Geçmişin hatalarını masaya yatırmak ve onlarla yüzleşmek, bu hataların sahiplerinden hesap sormak, doğru ve büyük kararlarla yola devam etmenin ön şartı.

Türkiye, 27 Mayıs darbesi ile büyük bir kazaya uğradı. Kurtuluş Savaşı'nı bile demokratik bir iradeye, Büyük Millet Meclisi'ne raptetmiş bir toplum, bu tarihten sonra ülke yönetme ehliyetine sahip olmayan komutanların, karşılığında ağır bedeller ödediğimiz hatalarına mahkûm oldu.

Doğru istikamette yolumuza devam etmek için geçmişin bu ahmakça hataları ile yüzleşmeli ve en başta "devleti koruma" iddiasına sahip olanların "ülke yönetme ehliyetleri"ni sorgulamalıyız. Yaşadığımız tecrübeler bize neyi anlatıyor? Sistemik bir ehliyetsizlik durumunu değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gazze'deki Türkiye

Mümtaz'er Türköne 2009.01.05

Gazze'de bir insanlık dramı yaşanıyor. Peki Türkiye bu dramın neresinde duruyor?

Başbakan Erdoğan'ın Riyad'da Suudi Kralı ile görüşükten sonra, "Gazze orantısız güç kullanılarak vurulurken, kimsenin kılı kıpırdamıyor" diye, dünyaya serzenişte bulunuyor. Türkiye'nin Gazze'de yaşanan katliamı engellemek için kamuoyu ve diplomasisiyle sürdürdüğü hareket tarzı, duyarlı ve güçlü bir tavır yansıtıyor. Türkiye, katliamı durdurmak için atak bir diplomasi yürütüyor. Türkiye'de halk Filistinlilere destek olmak için sokaklarda.

Türkiye, Güvenlik Konseyi geçici üyesi. Libya'nın önerisi ile Güvenlik Konseyi sadece "ateşkes çağrısı" içeren bir ortak basın bildirisi yayınlamıyor. ABD, ateşkes çağrısının başkanlık açıklaması olarak duyurulmasına bile engel oluyor. Bu çaresizlik, Birleşmiş Milletler'in bütünüyle işlevsiz hale geldiğinin göstergesi. Birleşmiş Milletler'de reform çağrısı, Gazze çaresizliği için yeniden gündeme geliyor.

Türkiye'nin durduğu veya durabildiği yeri tayin etmek için, İsrail'in dolayısıyla ABD'nin hesaplarına bakmak gerekiyor.

İsrail'in Gazze'de giriştiği saldırı, bir sindirme operasyonu. İsrail güç gösterisinde bulunuyor. Bu saldırının İsrail'in güvenliği ile yakından uzaktan alâkası yok. İsrail, gövde gösterisinde bulunup, çevresini sindirmeyi amaçlıyor. Altı aydır devam eden ateşkes boyunca Hamas üzerine düşenleri yaptı. İsrail, yapmadı. Gazze'ye yönelik ambargoyu, ateşkes anlaşmasına aykırı biçimde sürdürmesi bu dengesizliği göstermek için yeterli.

Gazze, Başbakan Erdoğan'ın işaret ettiği gibi bir açık hava hapishanesi. New York Times'ta yer alan, bölgeye Türk-Arap barış gücü yerleştirme önerisi, bu hapishaneye daha müşfik bir gardiyan arayışından başka bir şey değil.

Türkiye'nin yürüttüğü diplomasi, ABD'nin, dolayısıyla İsrail'in hesaplarından çok farklı bir stratejiye sahip. Türkiye, elindeki bütün enstrümanları kullanarak anlaşmazlıkları barışçı yollardan çözmeye çalışıyor. Bu, sadece ülkeler arasında değil, aynı ülke sınırları içinde birbirine düşman halklar için de geçerli. Ortadoğu'daki bütün halkların çıkarı, Türkiye'nin bu barışçı politikasının egemen olmasına bağlı. İsrail ise var olan anlaşmazlıkları genişletme ve bu çatlaklar üzerine bir hegemonya inşa etme telaşında. Hamas ile El Fetih arasındaki düşmanlık, İsrail için altın değerinde. Saldırı bu çatlağı büyütme ve sorunu Filistin tarafındaki otorite boşluğuna dayandırma hesabı güdüyor. Yakında yapılacak Filistin seçimlerine, bu saldırının yapacağı etki bile, İsrail hesaplarında önemli bir yer tutuyor.

Türkiye, bölgede çok önemli bir nüfûza sahip. Bu nüfûz son birkaç yıldır yürütülen diplomasinin eseri. Mısır'ın itibarı ise yerlerde sürünüyor. Mısır'ın, İsrail'in giriştiği saldırıya verdiği ilk tepkinin, Hamas'ın füze saldırılarına son vermesi çağrısı olması, bu itibarsızlığın son gerekçelerinden biri. Türkiye tersine nüfûzunu, inandırıcı bir şekilde barışı sağlama gücünden alıyor.

Önceki yıl, İsrail'i ve ABD'yi ayağa kaldıran Hamas lideri Meşal'in Türkiye'ye davet edilmesi olayı, aslında sağlam bir barış adımı idi. Türkiye, Suriye'yi ipten kurtardı. ABD işgali altındaki Irak'ta halklar arasındaki düşmanlığı gidermeye çalışıyor. Filistin'de üstlendiği rol de, iç sorunlarını çözmüş bir Filistin Yönetimi ortaya çıkartmak. Türkiye, İsrail'in güvenliğini de barışın tesisine bağlayarak ABD'yi ikna etmeye çalışıyordu.

İsrail'in saldırısı, Türkiye'nin tezlerinin kale alınmadığını gösteriyor. İsrail, İran ekseninde güçlenen radikal eğilimlerin bu saldırı ile sindirileceğini savunuyor. Bu savunma aslında Ortadoğu'nun tarihî reflekslerine aykırı. Bu yanlışlık, Filistinli seçmenlerin önüne gelen seçim sandığında mutlaka düzeltilecek.

Türkiye haklı. Ahmet Davutoğlu, geçen ay Washington Post'a verdiği mülakatta, domino etkisi ile barış ve istikrarın yayılması seçeneğini anlatmıştı. İsrail'in giriştiği katliam, domino etkisini tersine işletecek bir etki yaratabilir. Ama bu durum Türkiye'nin haklılığını ortadan kaldırmıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gazze'den Irak'a yüreğimizin sıcaklığı

Eski zamanların sömürgeci mantığı "böl ve yönet" prensibine dayanıyordu. Kocaman bir kaya kütlesi düşünün. Sömürgeci, bulduğu bir çatlağın içine su gibi sızıyor.

Sonra yavaş yavaş bu kütleyi soğutmaya başlıyor. Yani, soğuk rüzgârlar estiriyor. İlişkileri bozuyor. Düşmanlıklar icat ediyor. Böylece o masum görünen çatlaftaki su donuyor. Tabiat kuralı: Su donunca genişler. Genişleyince, o iri kütleyi parçalara ayırır.

Küçük bir ada ülkesinin dünya çapında imparatorluk kurmasının arkasında bu basit taktik duruyor. Örnekler sayısız. Hindistan ile Pakistan arasındaki Keşmir sorunu, İngiltere'nin iki ülke arasına yerleştirdiği bir mayın idi. Ortadoğu'nun cetvelle çizilmiş ve sorun yaratmak dışında anlamı olmayan sınırları yine "böl ve yönet" taktığının eseri idi. Bugün, Asya ve Afrika kıtasında var olan birçok anlaşmazlığın sebebi, beşerî coğrafyaya aykırı bir şekilde oluşturulan yapay sınırlardır. Bu sınırlar, sömürgeciler tarafından, sömürgeciliğin tasfiyesinden sonra da müdahale fırsatları yaratması için çizilmiştir.

Yapay sınırlar çizemiyorsanız, siyasî ihtilaflardan bölünmeler yaratmak başka bir yöntem. Bugün Gazze'de yüreklerimizi paralayan manzaranın arkasında, biraz da El Fetih ve Hamas arasındaki düşmanlığın payını aramalı ve bu sonuçtan dersler çıkarmalıyız. Anlaşmazlık Filistin halkının eseri değil; biraz da ABD ve İsrail'in marifeti. Yıllar boyu El Fetih, İsrail tarafından bir terör örgütü olarak görüldü. İsrail, El Fetih'i terör örgütü ilan ederek Filistin halkını cezalandırdı. Şimdi ise aynı muameleyi Hamas'a karşı yapıyor. Hem El Fetih ve Hamas'ı karşı karşıya getirmiş, hem de estirdiği gerçek teröre gerekçe icat etmiş oluyor.

İsrail'in misket bombaları Gazze'ye konfeti gibi dağılırken Arap dünyası Mısır'ı, İsrail'in işbirlikçisi ilan ediyor. Aynı Mısır, Hamas ile El Fetih arasında arabuluculuk yapıyor. Bir tuhafılık yok mu? Daha ötesi, Türkiye'nin Başbakanı, Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas'tan daha tepkili ve aktif bir politika izliyor. Bu benim değil, dünyanın verdiği hüküm. Başbakanımız, Mısır'ın yürüttüğü arabuluculuğa müdahale etmeyeceklerini söylüyor; ama haklı olarak yerinde duramıyor. Ahmet Davutoğlu, Başbakan adına Suriye'deki Hamas lideri Meşal'le görüşerek fiilen bir arabuluculuk yürütüyor.

İsrail'in yerleştiği ve kendi çıkarına kullandığı bu çatlakların doğasına eğilmemiz ve arayış sağlam malzemelerle doldurmamız lâzım. Çünkü bu yöntem sadece Filistin'de değil, Ortadoğu'nun her köşesinde uygulanıyor.

Meselâ şu soru bugün çok önemli: Irak'ta, Kürtler, Sünnî ve Şii Araplar arasındaki ihtilaflar, ABD'nin bu üç toplumu sürükleyeceği felaketten daha mı büyük? Geçmişte birlikte yaşamış ve gelecekte de gidecek başka yeri bulunmayan ve aynı topraklarda yaşamaya mahkûm olan halklar, yabancı bir gücün arkasına saklanarak düşmanlığı büyütmekten ne fayda sağlayacaklar? Bu soru, Gazze örneğinden hareketle Irak için çok önemli.

Bu çatlakların bir arka planı var. Çok uzun süreler merkezî ve adil bir otoriteden mahrum yaşayan toplumlar, kendi başının çaresine bakmak için içe kapanıyorlar. İçe kapanma ancak yüz yüze sürdürülebilir ilişkiler ölçeğinde atomlaşmış bir toplum ortaya çıkartıyor. Sonra, birlikte hareket etmek, ortak paydalar aramak ve uzlaşmak gerektiğinde güvensizlik kalın duvarlar örüyor. Kapalı toplumlar, aynı zamanda bölünmüş toplumlar.

Siyasal elitler de bu bölünmeler üzerine politika inşa ediyorlar. Yabancı güçlerin girip yerleştiği ve iş gördüğü çatlaklar da bu siyasal elitlerin yaslandığı ve daha da genişlettiği ayrılıklar oluyor.

Diplomasinin, siyasetin çözmeyeceği ancak sonuçlarına katlanacağı bir travma hali bu durum. Filistin toplumunda Hamas ve El Fetih arasında, Irak'ta tek tek Kürtler, Şii ve Sünnî Araplar arasında, sonsuza dek bölünmeye açık bir siyasî kültür var. Bir medeniyet projesi çerçevesinde bu hastalıklı siyasî kültürün onarılmasına ihtiyacımız var.

Çatlaklara yerleşen suyun donup, kaya kütlesini parçalamasına engel olmanın tek yolu var. Bu kütleyi sıcak tutmak. Bunun için ise elimizde yüreğimizin sıcaklığından başka bir güç kaynağı yok.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Son Ergenekon fırtınası

Mümtaz'er Türköne 2009.01.08

Orgeneral Tuncer Kılınç, Orgeneral Kemal Yavuz, Prof. Dr. Yalçın Küçük, Prof. Dr. Kemal Gürüz, Yargıtay Onursal Başsavcısı Sabih Kanadoğlu, Bedrettin Dalan, Özel Harekât Dairesi eski başkan vekili İbrahim Şahin... Liste toplam 37 kişiye uzanıyor.

Listedeki isimlerden bazılarının evinde arama yapılıyor, bazıları gözaltına alınıyor. Henüz savcılığın mahkemeye sevk ettiği ve mahkemenin de tutukladığı kimse yok. Türkiye'de yıllar boyu egemen olan hukuksuzluğu, bu hukuksuzluğu icat edenlere bile uygulamamak lâzım. Kısaca "beraat-i zimmet asıl" olmalı. Ama, gözaltına alınanlar ve evlerinde savcılık kararı ile arama yapılanların kompozisyonuna bakıp, Ergenekon davasının seyri hakkında bazı öngörülerde bulunabiliriz.

Bu seferki bir dalga değil bir fırtına. Bu listede yer alan kişileri bırakın gözaltına almayı veya evlerini aramayı, telefonla hal hatır sormak için bile savcının on kere düşünmesi lâzım. Hukuk dediğimiz matematiksel formüllere dayanmıyor. Savcı harekete geçerken birçok ayrıntıyı dikkate almak zorunda. Bir savcı eğer, Türkiye'nin güvenliğini emanet ettiğimiz, en gizli bilgilerin konuşulduğu Millî Güvenlik Kurulu'nda genel sekreter olarak görev yapmış bir orgeneralin kapısını, "Ergenekon Terör Örgütü" kapsamında çalışıyorsa, her şeyi inceden inceye hesap etmiş olmalı. Aynı ince hesaplar listede yer alan diğer isimler için de geçerli. Yükseköğrenim'in bir zamanlar en zirvedeki ismi, bir zamanların İstanbul Büyükşehir Belediye başkanı ve belki de en önemlisi Türkiye'deki kritik davaların seyrini, söylediği birkaç cümle ile değiştiren bir başsavcı.

Bu fırtınanın iki yıldır devam eden Ergenekon dava süreci içindeki anlamı ne? Bu fırtına, arada sırada artan ve kamuoyunu tereddüde düşüren spekülasyonların aksine, Ergenekon davasının salimen yoluna devam ettiğini gösteriyor. İddianame açıklanmadan önce soruşturmayı yürütenler, masum insanları uzun süre sorgusuz içerde tutmak ve inandırıcı delillere sahip olmadıkları için iddianame hazırlayamamakla suçlanıyordu. İddianame açıklandıktan sonra, iddianamenin ciddiyeti geniş bir koro tarafından alay konusu yapıldı. Bu kadar hacimli bir iddianamenin fiilen sonuçlandırılmayacağı ileri sürüldü. Mahkeme başladıktan sonra, duruşma salonu eleştirildi. En son, "Danıştay saldırısı" Yargıtay'da Ergenekon davası içinde mütalaa edilince, tereddütler yavaş yavaş azalmaya başladı. Son fırtına, bu davanın sulandırılacağı ve suçluların eninde sonunda serbest bırakılacağı karamsarlığını veya kara propagandasını bütünüyle yalanlamış oldu. Yargı işini yapıyor. Hem de tereddütsüz.

Üçüncü öngörü, tutuklananların tek tek kişisel nitelikleri üzerinden yapmak lâzım. Ergenekon terör örgütü, iddianamenin ortaya koyduğu şekilde bir "kontgerilla" örgütü. Savcılık iddianamede açık bir şekilde II. Dünya Savaşı'ndan sonra NATO kapsamında Türkiye'de de kurulan bu örgütün, zamanla kontrolden çıktığını ve suç örgütüne dönüştüğünü ortaya koyuyordu. Kontgerilla veya Özel Harp Dairesi, askerî hiyerarşi tarafından sevk ve idare edilen, ama sivil uzantılarla iş gören bir gizli örgütlenme. Bu örgüt, psikolojik harp tekniklerini kullanarak halkın kanaatlerini etkilemeye veya cinayet ve sabotajlarla provokasyonlar aracılığıyla halkı yönlendirmeye çalışıyor. İtalya'da Gladio'nun sadece 12 bin sivil grup lideri olduğu ortaya çıkmıştı. Bu sefer soruşturmaya dâhil edilen askerlerin Kontrgerilla ile ilişkisi bu bağlantıya işaret ediyor. Sadece bir isim: Orgeneral Kemal Yavuz, Özel Harp Dairesi'nin en çok tartışıldığı evrede başında bulunan kişi.

Son fırtınanın öne çıkarttığı kompozisyon, asker-sivil örgütlenmenin doğasına uygun. Fazladan bu örgütlenmenin ne kadar yükseklerde gerçekleşmiş olabileceğine dair ipuçları veriyor.

Varacağımız hüküm şu: Ergenekon davası bir hukuk devletinde olması gereken şekilde ilerliyor. Savcılarımız bu dava ile irtibatı kurulanların unvanlarına değil, sadece somut delillere bakıyor. Elhasıl memleketimizde savcılar ve hâkimler var. Dün kamuoyuna yansıyan Ergenekon fırtınası, devlet içindeki suç örgütlerini tasfiye ederken bir geriye dönüş ihtimali kalmadığını gösteriyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Laikliği ve Cumhuriyet'i Ergenekonculara karşı savunmak

Mümtaz'er Türköne 2009.01.09

Yavuz hırsızlık, böyle bir şey olmalı. Devletin kuytularında saklanıp, devletin imkânlarını kullanıp bir terör örgütü kuracaksınız. Devlet adına cinayet işleyip devletin itibarını beş paralık edeceksiniz.

Ülkede tam bir terör havası estireceksiniz. Sonra savcılar gelip yakanıza yapıştığı zaman "devlet terörü" diye ortalığı ayağa kaldıracaksınız. Yok öyle yağma! Devam eden bir ceza davası soruşturması. İşlenmiş suçlar ve işini yapan savcılar var. Savcıların, yargıçların yaptığı işi Cumhuriyet'e ve laikliğe saldırı olarak nitelemek, suçüstü yakalananların "ben hakimim, masum bey" lafından öte anlam taşımıyor. Ne alâkası var? Laiklik, cinayetin maskesi mi? Cumhuriyet, darbe şartları oluşturmak için terör suçu işleyenleri korumak için mi var? Atatürk size, "darbe yapmak için devleti suç örgütüne dönüştürün" mü dedi?

Suç, suçluyu, suç şebekelerini gizlemek için Atatürk'ün, Cumhuriyet'in ve laikliğin arkasına saklananlar artık mızrağı çuvala sığdıramıyor. Hiç olmazsa bu toplumun ortak değerlerini rahat bırakın.

Son gözüaltılara "devlet terörü" diyor Oktay Ekşi. "Sabaha karşı kapısı sütçü tarafından değil, polis tarafından çalınacağı endişesi ile yaşayan insanların ülkesi"nden şikâyet ediyor. Hangisini tercih edersiniz? Geceyarısı kapınızı birinin elinde "güvenlik görevlisi" kimliği ile çalıp, kafanıza devletin verdiği silahı dayayıp, devletin verdiği kurşunları sıkmasını mı? Ergenekon davası, geçmişte çok sayıda örneği olan bu "devlet terörü"nü yargılamıyor mu? Aynı Oktay Ekşi, Ergenekon soruşturması Türkiye'yi sarsarken, üç maymunu oynayan kendi medya grubunu, "devam eden soruşturma üzerine yayın yapmayız" diye savunmuyor muydu? Savcı ile birlikte kapıyı çalan polisi "devlet terörü" ile suçlamak "davaya müdahale"nin ötesinde bir medya terörü değil mi? Hafızalarımız o kadar zayıf değil. 28 Şubat'ta andıçlanan gazetecileri "içimizdeki hainler" diye afişe eden biri, demek ki şimdi tutarlı bir şekilde andıçlayanları "devlet terörünün kurbanları" olarak savunuyor. "Cumhuriyet'in savunulmaya her zamankinden çok ihtiyacı olduğunu" söyleyen ve sağa sola "Üzerinize düşeni yapıyor musunuz?" diye adrese postalı mektup yazan Baykal'a soralım. Bize, suçu ve suçluyu savunmak, yargı üzerinde baskı oluşturmak ile Cumhuriyet'e sahip çıkmak arasındaki ilişkiyi anlatsın. İstanbul Barosu, "laikliği koruyanlardan öç alıyorlar" diyor. Peki laikliği korumak suç işlemenin mazereti mi? Laiklik, suç işlenerek korunur mu?

Bu maskenin indirilmesi lâzım. Darbe yapmak için suç örgütü oluşturmanın, cinayet işlemenin adı laikliği korumak, Cumhuriyet'i savunmak olamaz. Cumhuriyet'e ve laikliğe yönelik en yakın ve ciddi tehdit, en büyük haksızlık bugün Ergenekon terör örgütünden geliyor.

Kapısını çalan savcıya "Dinci dikta yerleşemeyecek" tepkisi veren Yargıtay Onursal Başsavcısı'nın hukuk adına, laiklik adına bir endişesi olabilir mi? "Olur" diyenlere "Ne alâka" sorusu sorulmaz mı? Gerçekten ne alâka? Bir süre önce iki polisin arasında giderken kameralara dönüp "Tek suçum Atatürk'ü çok sevmek." diye bağırان "sivil" kişinin, hayatında Nutuk'un kapağını bile açmamış olması, aynı mantık değil mi?

Dönüp dönüp hatırlatmalıyız. "Ergenekon terör örgütü", devlet içine yerleşmiş, devletin verdiği yetkileri, imkân ve araçları suç işlemek maksadıyla kullananların örgütü. Bugün Silivri'deki mahkeme salonunda birbirine düşmüş olan bu örgütün üyeleri, kişisel çıkar sağlamak için bir araya gelmişler. Bu kişisel çıkarlar arasında, terör yöntemleri ile darbe yapıp iktidar koltuğuna oturmak da var.

Savcılar, yargıçlar işini yaparken hükümetin suçlanması ayrı bir çarpıtma. Çünkü, suçlanan hükümet, Parlamento'da bir araştırma komisyonu kurup yargının üzerindeki yükü hafifletmeye bile cesaret edemiyor. Parlamento'yu, bu kadar kapsamlı bir suç örgütü karşısında harekete bile geçiremiyor. Bize düşen uyanık kalmak. Suç işleyenlerin kendilerini korumak için zırh gibi kullandıkları Atatürk'ü, Cumhuriyet'i ve laikliği suçluların yol açacağı yozlaşmadan kurtarıp korumak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon'u savunanlar zor durumda

Mümtaz'er Türköne 2009.01.10

Savunma derinliğinde birkaç hat var. En geri hatta Ergenekon'u "Cumhuriyet mevzileri" kazarak savunanlar duruyor. Baykal, bu hatta duruyor. Formülasyon şöyle: "Ergenekon soruşturmasını derinleştirmek Cumhuriyet ve laikliğe savaş açmak anlamına geliyor."

Bu savunmaya karşı şu itiraza verilecek hiçbir cevap yok: "Neden?" Ergenekon soruşturmasını siyasî bir hesaplasmaya dönüştürmek ve bu hesaplasmayı da bir rejim tartışması üzerinden yürütmek inandırıcı değil. Adama sorarlar: "Cumhuriyet, cinayet işleyerek mi korunur?" Ergenekon soruşturmasının "iktidar öç alıyor" mantığı ile açıklanması da bir demagojiden ibaret. İktidarın elinde hangi hukuk aracı var?

Bu en geri hattın önünde hukuk cephanesi üretmeye çalışanlar duruyor. Bugüne kadar hukuk adına üretilen tek bir gerekçe bile yok. "Bu soruşturmanın neresinde hukuk eksik?" sorusuna verilecek bir cevabı, bugüne kadar Ergenekon avukatlarından hiçbiri üretmedi. Eski YÖK Başkanı Kemal Gürüz'ün otomobile bindirilirken başının aşağı eğilmesini, kafasını çarpmaması için polislerin aldığı bir önlem olarak açıklamak mümkün. Kaloriferlerin yanmamasını ve sanıkların üşümesini ise polislerin "biz de üşüyoruz, bir çare bulunsun" diye karşılama ihtimali var. Tersine, polis gerginliğin farkında ve olağanüstü dikkatli. Aramalarda bir salon beyefendisi gibi davranıyorlar.

En ön safta ise hâlâ bu davayı ve soruşturmayı sulandırarak ortalığı vicık vicık bir bataklığa çevirmeye çalışanlar duruyor. Bu çamura basacak olanların ayağını kaydırmaya çalışıyorlar. Milliyet'te Mehmet Yılmaz'ın dünkü yazısı, su tabancasında su kalmadığının da kanıtı. "Bu kadar beş benzemez insanın bir örgüt kurmuş olabileceklerine inanmıyorum." diye başlayıp ekliyor: "Ergenekon davasının savcısı, bütün bu kişiler arasında nasıl bir bağlantı kuracak ve bu bağlantıyı nasıl ispat edecek merak ediyorum." diye devam ediyor. Neyse ki savcıların Mehmet Yılmaz'ı "inandırma" ve "meraklarını giderme" çabası yok. Onlar işini yapıyor. Gazetecilerin de işini yapması gerekmez mi?

Gazetecinin işi, "beş benzemez insan" arasındaki ilişkiyi, artık resmî bir hüviyet kazanan "Ergenekon örgüt şeması" üzerinden kurmak olmalı. Kişisel kanaatini açıklamak değil. Gladio modelinden yola çıkarak askerî hiyerarşiye bağlı geniş kapsamlı bir sivil örgütlenmenin açıklamasına girişmek, gazetecilerin görevi değil mi? Tek tek örgütsel birimlerin görev dağılımını ve birbiriyle bağlantılarını göstermek, eldeki açık malzemeye göre çok zor olmasa gerek.

Silivri'deki dava ilerleyip, sanıklar çapraz sorgularda çözülmeye başlayana kadar "bu davadan bir şey çıkmaz" diyenlerin sesleri yüksek çıkıyordu. Bugün İbrahim Şahin'in cephaneliğinden şok geçirenlere karşı, "Susurluk ayrı, Ergenekon ayrı" diye havaya bakıp ısıklık çalanlara cevap vermeye bile gerek kalmadı. Baykal'ın "kırmızı alarm" durumuna geçmesi, savunma hatlarının bir işe yaramadığını göstermiyor mu? Peki bu saçma direnç niye? Neden akıllı başında gibi görünen, herkesin adam sandığı kişiler Ergenekon'u sonuna kadar savunmak için yırtınıp duruyorlar? Nedir sakladıkları? Korudukları veya korktukları şey nedir?

Ergenekon, Türkiye'de iktidar denkleminin kirli ayağı idi. Bu kirin birçok kişiye bulaştığı anlaşılıyor. Soruşturma konusunda hiçbir bilgi sahibi olmadan zanlıları suçsuz ilan etmek, onları suçlu ilan etmek kadar hukuka aykırı. Gözaltına alınanları peşinen suçsuz ilan edenlerin, kendi masumiyetlerini savundukları anlaşılıyor mu? Ergenekon hakkında peşinen hüküm verenlerin, savcılar itham edenlerin inandırıcı olmaları için bilgi de vermeleri lâzım. Susurluk, Ergenekon adı verilen ahtapotun sadece bir ayağı. Ve unutmayalım, bu örgüt bir terör örgütü.

Madem halka bilgi vermeye yanaşmıyorsunuz; hiç olmazsa sesinizi kesip, savcıların işini yapmasına fırsat verseniz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bakü'den görünen Ergenekon

Mümtaz'er Türköne 2009.01.13

Hafta sonunu Azerbaycan'da geçirdim. Güzel bir ülke. Güzel bir doğası ve güzel insanları var. Sizi sınırsız sarıp sarmalayan dostluk Türkiye'den daha sıcak.

Bazen Türkiye'ye durup dışardan bakmak lâzım. Azerbaycan "dışarı" değil. Ama yine de farklı açılar veriyor insana.

Türkiye, Türkiye'den ibaret değil. Türkiye geniş bir coğrafyaya yayılmış. Azerbaycan'daki Türk okullarının tecrübesi, neredeyse Azerbaycan devleti kadar eski. Uzak mesafeleri ve tarihleri aşan hayaller gerçeğe dönüşmüş. Gerçeklerin soğuk yüzü her zaman acı bir tat bırakır. Okullar, bu yakıcı gerçekleri önce insanî bir kalıba dökmüş, sonra üzerine emek ve fedakârlık eklemiş ve sabırla deveyi iğne deliğinden geçirmiş. Osmanlı'nın son yüzyılına şekil verenler, ışığı bu coğrafyadan almışlardı. 20 yıl sonrasının Azerbaycan'ı Türkiye'ye birçok alanda ışık tutacak gibi görünüyor. Burada görev yapan eğitim ordusunun bu parlak gelecekteki sürükleyici rolünü kadirşinas tarihçiler unutmamalı.

Azerbaycan'daki Türkiye tevazuun, feragatin, emeğin ve saygının eseri. Kimsenin kimseye üstünlüğü yok. Sabır ile halis niyetlerle yola çıkıp emeğinizi gözleri pırıl pırıl parlayan çocuklara adadığınız zaman gönlü olan herkesi fethetmeniz mümkün. Türkiye'nin dışında, kaynağı Türkiye olan parlak bir mucize gerçekleşmiş. Eninde sonunda herkesin mutlaka farkına varacağı bir mucize.

Bakü, mucizeler peşinde koşarak ve çitayı hep daha yükseğe kaldırarak geleceği kuşatma altına alan yarının elitleri ile habire ayağına kurşun sıkan eskimiş yönetici eliti karşılaştırma fırsatı veriyor. Ayağına kurşun sıkanlar Ergenekoncular. Kandan, acıdan ve kargaşadan iktidar hesapları çıkaranlar. Türkiye'nin karanlık geçmişinin hükümlerleri.

Türkiye geçmişinin parlak birçok fırsatını, bu doymak bilmez iktidar ve güç sapkınlarının hırsına kurban etti. Hakkınız olmayan bir şeyi ancak suç işleyerek elde edebilirsiniz. Suç ise başkasının hukukuna karşı işlenir. Türkiye'nin militer yönetim geçmişi, halka ait olan iktidar hakkının silahla gasp edilmesinden ibaret. Hukuk dışına çıkanlar kendi iktidar haklarını inşa etmeye girişiyorlar. Bugün Ergenekon adıyla karşımıza çıkan örgüt, bu hukuk dışı iktidar ayrıcalığını sağlamakla görevliydi. Bunun için cinayetler işlediler. Toplumunu düşman kamplara bölmeye çalıştılar. Komplolara, kumpaslara kafa yordular. En kötüsü, üzerine oturacakları iktidar koltuğu kadar küçük bir Türkiye'ye razı oldular. Hakkı olmayanı gasbeden "benim olsun ama küçük olsun" hesabına girer. Türkiye'nin yakın geçmişinde ödediği bir yığın fatura bu hesabın eseri değil mi? Sahip olduğumuz birçok şeyi, bazen canımızı bile bu hesaplar yüzünden kaybetmedik mi?

Ergenekon davası, devletin içine yerleşmiş bir suç örgütünün kulağından yakalanıp yargının önüne çıkartılmasından ibaret değil. Bu örgütün yok edilmesi, hukuk güvencesi altında yaşamakla sınırlı değil. Ergenekon'dan kurtulmuş Türkiye düşmanlıklardan, enerjisini tüketen kin ve nefretten de uzaklaşmış bir Türkiye. Karşılıklı hoşgörünün getireceği uzlaşmayı, barışı, huzuru ve bu sayede katedeceği mesafeleri hayal edin.

Tıpkı Azerbaycan'a yıllar önce bu hayalle gelen öğretmenler gibi.

Ergenekon bataklığı kuruyor. Türkiye, bir örneği Azerbaycan'da somutlaşan bir huzur ve barış kuşağının ortasında yolunu bulmaya çalışıyor. Bu kuşağı oluşturan güç ise Türkiye'nin içinde. Asırlık kavgaları, düşmanlıkları bir kenara bırakıp, Türkiye'ye biraz dışarıdan bakmak lâzım. Kabuk dar geliyor, öyleyse kırılmalı. Emek, saygı ve hoşgörünün sağladığı güç sadece Türkiye'ye değil bölgeye de çok şey kazandıracak.

Azerbaycan hızla değiştirdiği kabuğu ile bu yolu aydınlatıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Ülkücü şehitler" ve Ergenekon

Mümtaz'er Türköne 2009.01.15

5 Ağustos 1980'de, Bahçelievler 3. Cadde'de bulunan MHP Genel Merkezi güpegündüz saldırıya uğradı. Saldıranlar 11 kişiydi. Yüzlerinde kar maskeleri vardı. Ellerindeki silahlarla üç yeri taradılar.

Bunlardan biri polis karakolu, öbürü bugün sinema olarak kullanılan MİSK binasıydı. Asıl hedef ise MHP Genel Merkezi'ydı. Önce altı tane el bombası atıldılar. Kollarına asılı olan çantalardan çıkardıkları dolu şarjörleri boşalanların yerine takarak yaklaşık 300 mermi yaktılar. O gün MHP Genel Merkezi'nin önünde iki kişi hayatını kaybetti. Kurşunlarla delik deşik olan Teknik Öğretmen'li Ömer Demir'i tanırdım.

25 Ağustos 1980'de, yine aynı şekilde MHP'ye yakın bilinen Ziraat Mühendisleri Birliği saldırıya uğradı. Kızılay'da Adakale Sokak ile Tuna Caddesi'nin kesiştiği yerde bulunan binanın giriş katı lokal olarak kullanılıyordu. Yine kar maskeli kişiler önce el bombalarını attılar, sonra silahlarla taradılar. O gün de üç ülkücü genç hayatını kaybetti. Aralarında hatırladıkça burnumun direği sızlanan Dursun Özdemir de vardı. Dursun mahcup, sessiz ve tertemiz bir Anadolu delikanlısıydı. Bizim o zamanlar "mavra" tabir ettiğimiz muhabbetleri

sessizce saatlerce dinlerdi. Kim bilir ne hayalleri, ailesinin ne beklentileri vardı. Ona rastgelen ölümün, zalimce bir haksızlık olduğunu düşünürüm.

Bu iki saldırı da karşı tarafın, yani militan sol örgütlerin marifeti değildi. Tıpkı İstanbul Üniversitesi'nde yedi solcu gencin hayatını kaybettiği 16 Mart katliamının suçluların eseri olmaması gibi. Benzer birçok olayda olduğu gibi bu üç olayda da saldırı şekli aynıydı: Önce el bombaları ve sonra silahlarla tarama. Bir kere profesyonelceydi. Tıpkı savaşlardaki gibi. Yine bu olayların hepsinin bir başka ortak özelliği vardı. Hepsinin dosyası "faili meçhul" olarak kapandı. Güpegündüz polislerin gözleri önünde gerçekleşen bu saldırılar hakkında küçük ipuçları bile bulunamadı.

Bu saldırılar devletin içindeki bir örgütün marifetiydi. Amaçları, şiddeti tırmandırmak ve ülkeyi kaosa sürükleyip darbeden başka çare olmadığını göstermekti. Daha sonra 12 Eylül generalleri, şiddet ortamındaki paylarını üstü kapalı ifşa ettiler. Bunların arasında Bedrettin Demirel'in "şartların olgunlaşmasını bekledik" sözü, tarihî bir itiraftır. 12 Eylül sabahı Başbakanlık koltuğundan ayrılan Süleyman Demirel'in "bir günde kan nasıl durdu?" sorusu, 12 Eylül öncesinde yaşananlarla 12 Eylül'ü yapanlar arasındaki kuvvetli bağı özetler.

MHP lideri Devlet Bahçeli, bu tecrübeyi yakından bilen bir isim. Bahçeli 80 yılında Başkent Mali Bilimler'de asistandı. Yıllar sonra genel başkanı olduğu partiye kimlerin saldırı düzenlediğini biliyordu. Salı günü MHP grup toplantısında, Ergenekon soruşturması konusunda gösterdiği kararlı tavrı, bu tecrübenin ışığında değerlendirmek lâzım. Yıllardır MHP'yi ve ülkücüleri şiddetin dışında tutmak için gösterdiği olağanüstü çaba da, basit bir siyasî muhakemenin değil, bu tecrübenin eseri. Bahçeli'nin Ergenekon soruşturması için söylediği "Milliyetçi Hareket, olan bitenin farkında ve şuurundadır" sözünün içerdiği derin anlamlar üzerinde herkes düşünmeli.

Devlet Bahçeli'nin AK Parti hükümetine verdiği destek, soruşturmayı bir siyasî hesaplasmaya çevirip sulandırmaya çalışanları da teşhir ediyor. Bahçeli desteğini doğrudan hükümete bir siyasî destek olarak veriyor: "...siyasi iktidarın demokrasiye karşı bütün yasadışı oluşumları ortaya çıkarması ve hukuk içinde çözerek sonuçlandırması doğal ve doğru bir yaklaşım ve olması gereken bir anlayışın takdir edilecek tezahürüdür."

Ergenekon terör örgütü, ülkücülerin de hesap sorması gereken kanlı bir terör örgütü. Bahçeli doğru biçimde bu hesabı görüyor. Bu hesap bir kan hesabı. Ben de bu davayı güdüyorum. Benim Ergenekon hakkında yazdığım yazıların arkasında, binlerce gencin yanında Ömer'in ve Dursun'un hiç solmayan yüzleri duruyor. Katiller yargılanmalı ve adalet yerini bulmalı.

Ruhları şâd olsun.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sami Selçuk'un ikâzları

Mümtaz'er Türköne 2009.01.16

Topraktan çıkan silah ve mühimmatı görünce insan dehşet duygusuna kapılıyor. Her türlü endişeyi davet eden bir korku tünelinin içinden geçiyoruz. Üstelik Ergenekon sadece bir suç örgütü değil; aynı zamanda siyasî amaçları olan bir terör örgütü.

Yani? Türkiye'nin siyaset denkleminde ağırlığı olan bir aktör. Bu dava, birçok siyasî hesabı kökünden değiştiriyor. Kısaca söylentilerin çoğalması ve kafaların karışması normal. O zaman sağlam bir pusulaya ihtiyacımız var. Hukuk sadece haklıyı haksızdan ayırmamızı sağlamıyor, aynı zamanda doğruyu yanlıştan ayıran

sağlam bir akıl ölçüsü veriyor. Sakin, serinkanlı ve hakikatin peşinde koşan bu akıllı Türkiye'de en iyi temsil eden kişilerden birinin Yargıtay Onursal Başkanı Sami Selçuk olduğuna inanırım. Bir hukuk tartışması sürerken onun eleştirileri ve ikazları mutlaka dikkate alınmalı. Değerli köşe yazarımız Nedim Hazar'ı vesile alan (kendisinin affına sığınıyorum), ama bana hitaben yazdığı mektubu, bu gerekçe ile yayımlıyorum. Sonra, Sami Selçuk'un ikazları üzerine ben de bir yorumda bulunacağım ve bu vesile ile sevgili Ruşen Çakır'la aramızdaki tartışmaya da temas edeceğim.

Sevgili Dost Mümtaz'er Bey,

Zaman'da yazar Nedim Hazar diyor ki: "Ergenekon muhip ve muhriplerinin oluşturduğu bu sanal korku senaryosuna inanan şaşırtıcı isimler de çıkıyor. Misal, demokrat bir kişi olarak bildiğimiz eski hukukçular. Sami Selçuk filan. Meseleye açık bir idrak ile bakıp resmin tamamını görmeyi denemiyor bile."

A- Demeçlerimde yargının önündeki dava ile ilgili somut değerlendirmeleri yapmaktan kaçınmak gerektiğini, bunun yargı bağımsızlığına ve yansızlığına aykırı olduğunu, sadece ilkeler temelinde kimi değerlendirmeler yapabileceğimi, yargıçların yerine geçerek yapılan değerlendirmelerin yanlış bulunduğunu sürgit belirttim.

B- Çağcıl, insancı, nesnel ve yazılı hukuka göre değerlendirmelerime gelince:

1- Demeçlerimde bir suç duyurusu üzerine savcıların soruşturma yapmalarının ve kanıtlar kuşkuyu doğruluyorsa dava açmalarının sisteme göre zorunlu bulunduğunu, takdir yetkilerinin olmadığını sürgit savundum. Ergenekon denilen dava da bunlardan biridir ve resmin tamamı da budur ve değerlendirme yargı bağımsızlığı nedeniyle burada biter. Yazar, ne yazık ki, bunları çiğniyor.

2- Ancak bu davada, aynı hukuk anlayışına göre;

a- 2550 sayfa iddianamenin hukuk tekniğine ve iddianame kavramına uymadığını, b- Gözaltı ve tutuklanma sürelerinin gereksiz uzatıldıklarını, bunların birer önlem ve istisna olduklarını, cezaya dönüştürülmemelerini, istisnaların kurallaştırılmaması gerektiğini, c- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesine göre adil yargılanma hakkının çiğnenmemesi için;

aa- Tutuklu bulunan kuşkuluların iddianamelerinin süratle yazılmalarını, bb- Hangi eylem(ler)den dolayı yargılandıklarını bilme haklarına saygı duyulmasını, cc- İnsanların gözaltına alınırken özsaygılarıyla oynanmamasını, istedim.

3- Bütün bunları hukuk ve yarın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde yargılanacak olan devletim için dile getirdim.

Bir insanın geçmişi ve görüşleri, yargılamada gözetilemez. Hitler Almanya'sı dışında suçlanan kişinin "yaşam biçimi ve kusuru" yargılamaya konu olamaz. Yargıçlar, suçlulardan tikslenme hakkına sahip değildir. Suçlananları sevmeyebiliriz. Ancak, bu kişisel yargılarımızı, hukuka yansıtamayız.

4- Demokratlık, çağcıl, nesnel, yazılı hukuku göz ardı etmek değildir.

Tersine gözetmektir.

C- Ömrüm boyunca bu ilkelere uyarak hukuku savundum. Erdoğan kararını hukuka aykırı, yanlış buldum. Karar bir başkası, sözelimi Ahmet Türk ya da Perinçek hakkında olsaydı da aynı şeyi yapardım. Benim için kişiler ve kimlikleri değil, hukuk önemlidir. 367 kararını, yorum konusu işlenirken, yorum yanlışlarını anlatabilmek için hukuk öğrencilerine okutulması gereken bir karar olarak gördüğümü, bunun için bir kitapçık yayımladığımı vurgulamak isterim.

Ergenekoncuların "masumiyet"i

Mümtaz'er Türköne 2009.01.18

Sami Selçuk'un önceki gün köşeme aldığım ikâzları mutlaka dikkate alınmalı. "Gözaltı ve tutuklama sürelerinin cezaya dönüştürülmemesi", "Ek iddianamenin süratle yazılması", "sanıkların hangi eylemle suçlandıklarını bilme haklarına saygı gösterilmesi", "gözaltına alınanların özsaygılarıyla oynanmaması" Selçuk'un itirazlarının özünü oluşturuyor.

Bunların tamamı "adil yargılanma" hakkını somutlaştıran prensipler. Bu prensiplerin en başında ise "masumiyet karinesi" yer alıyor.

1789 Fransız İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirgesi'nden itibaren, temel hakları düzenleyen bütün evrensel bildirgeler ve anayasalar bu prensibe yer verirler: "Bir suç ile itham edilen şahıs, suçluluğu kanunen sabit oluncaya kadar masum sayılır." "Masum sayılmak" yargı huzurunda masumlar gibi muamele görmesi, toplum nezdinde lekelenmemesi anlamına geliyor. Çünkü "Masumiyet esas, sanık olmak istisnâ bir durumdur". Sanığın lehinde olarak "masumiyet karinesi"ne uyulması yargılama usulüne etkide bulunur. "Şüpheli sanığı müstefit kılar" prensibi, şüpheye dayanan hallerin sanığın lehine yorumlanmasını ifade eder.

Ergenekon soruşturması kapsamında gözaltına alınan veya devam eden dava kapsamında yargılanan her kişiye tek tek bu prensiplerin uygulanması, kısaca adil yargılama usullerine uyulması gerekir. Bu icaba uygun davranmak, temel insan haklarına saygının ötesinde gerçeğe ulaşmanın da anahtarı. Uyulduğu takdirde sonuç ne olur? Bu sorunun cevabı çok önemli.

"Masumiyet prensibi" sadece sanıkların vazgeçilmez hakkı değil, bir fener gibi gerçeğin peşinde olanların da önünü aydınlatıyor. Ergenekon davası, en basit tanımıyla bir suç örgütü davası. Bu davanın sanıkları örgütlü suçlar çerçevesinde yargılanıyor. Öyleyse bu davada "zanlı" olanların her biri tek tek, bu örgüt içindeki yerine ve işlediği suçlara göre yargılanacak ve suçları sabit olursa ceza alacaklar. Örgütsel bir suç için yargı huzuruna çıkanların "masumiyet karineleri"ne uyulması, kişilerle örgüt arasındaki ilişkinin belirlenebilmesi için çok önemli. Bu örgüt çok karmaşık ve çapraşık bir örgüt. Örgüt çatısı altında yer alan her kişiyi eşit oranda ve aynı derecede peşinen suçlu ilan ettiğiniz zaman, bu örgütü çözemezsiniz. Öbür taraftan bu örgüt, hukuku ortadan kaldırmayı, yaşama hakkı başta olmak üzere en temel insan haklarını yok etmeyi tasarlamış bir örgüt. Öyleyse bu davada adil yargılanma hakkına harfiyen riayet edilmesi, varlığına kastedilen hukukun zaferi olacak. Hukuk devleti kendisine kastedenleri bile hukuk bahşederek hizaya çekmiş olacak. "Bu soruşturmanın hukuk içinde ve hukuk zemininde yürütülmesi, hukuksuzluğa karşı hukukun zaferi olması çok hayati. Hukuksuzluğun tek çaresi hukuk." Bu cümle geçen sene 7 Ağustos'ta yayımlanan 'Beraat-i zimmet' ve 'Silahların denkliliği' başlıklı yazımdan alınma. Bu hatırlatmayı da sevgili Ruşen Çakır için yapıyorum. Onun verdiği ilhamla, Ergenekon Terör Örgütü'nün ortalığa saçılan dehşet manzaralarından infiale kapılıp -ben de dahil- zanlıları mahkûm edenlere hatırlatmalıyız. Aynı mantık, Ergenekon Terör Örgütü için mahkeme kurup, bu örgütü aklayanlara da cephaneye taşımış oluyor.

Masumiyet karinesi, fiilen Ergenekon Terör Örgütü'nü koruyan bir prensip değil; tersine bu örgütün ipliğini pazara çıkartmanın da en sağlam kulpu.

Devlete, devletin ve insanların hukukuna kastedenleri hukukun şaşmaz terazisinde tartıp adalete sevk etmek, hukuksuzluğa karşı hukukun zaferi olacak.

Peki hukukun tek bir harfinin bile girmediği, Ergenekoncuların hem savcı hem de yargıç olduğu mahkemenin verdiği hükme ne demeli? "Devleti ele geçiren ve devlet içinde her şeye kadir bir cemaat yapılanması" iddiası, Ergenekon'u müdafaa etmek dışında ne için ileri sürülür? Bırakın "masumiyet karinesi"ni, ortada "zan" denecek bir iddia bile yok iken?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hrant'tan geriye kalanlar

Mümtaz'er Türköne 2009.01.20

İki yıl önce Hrant suikastının hemen arkasından sıcağı sıcağına yazdığım yazının özü şu satırlardı: "Hrant Dink bir semboldü. Hem de birçok şeyin.

Bir arada yaşatacağımız farklılıkların çoğunu tükettik. Bu yüzden, farklı dinde, inançta, ten renginde insanları birlikte barış içinde yaşatma becerimizi unuttuk. Hrant Dink bir imkân ve ihtimaldi. Sözleri ile, duruşu ile, herkesin bildiği hikayesiyle bu toprakların damgasını vurduğu farklılıkların bir sembolü idi. Bu yüzden onu, saçının bir teline bile zarar vermeden yaşatmamız; rüzgardan, soğuktan ve kem gözden korumamız gerekiyordu. Yaşadıklarımızın, tükettiklerimizin, tekrar bulmayı umduklarımızın sembolü kör kurşunlara hedef oldu."

Aynı duyguları hâlâ taşıyorum.

Hrant'ın öldürülmesi, daha doğrusu onu koruyamamış olmamız hepimizin yıllar boyu üzerimizden atamayacağımız bir utanç. İki yıl boyunca bu utancın kaynağına inme fırsatımız oldu. Hrant'ın hayatına kasteden örgütlü yanlışları, çarpıklıkları izledik. Birkaç hükme birden varmış olmalıyız.

Birinci hüküm: "Ermeni düşmanlığı" imal ve icat edilmiş bir düşmanlık; demek ki üzerinde yeniden düşünmeliyiz. Öyle ya Hrant Ermeni olduğu için, Ermenileri temsil ettiği için öldürüldü. Peki bizler Ermenilerden neden nefret ediyorduk? Benzer düşmanlığı neden aynı ölçülerde Rumlar, Bulgarlar hakkında üretmedik. 1915 tehcirinden önce Anadolu'da Ermeni düşmanlığı var mıydı? İnsanlar bir arada barış içinde yaşarken, aralarından sökülüp tehirciye tabi tutulan bir topluluktan neden nefret eder? Bu düşmanlığı kim, hangi amaçla üretti? Hem komşumuz, hem de İstanbul'da çok az sayıda kalmış bir azınlık olarak Ermeniler bizim için bir tehdit unsuru oluşturmadığına göre bu nefret niye?

Hrant Dink suikastının soruşturulması boyunca ortaya saçılan bilgiler aslında hem devlet cihazına hem de topluma derinlemesine nüfûz etme fırsatı verdi. Devlet düşmanlık üretiyor, toplum da sebebini bilmediği huzursuzluğunu, öfkesini devlet katında üretilen bu düşmanlık üzerinden kusuyordu. Hrant'ın hayatı üzerine üretilen komplolar, devlet katında bu düşmanlıkların topluma nüfûz etme ve toplumu kontrol etme amacıyla nasıl tedavüle sokulduğunu da anlatmıyor mu? Bu düşmanlıklara yaslanarak amacından uzaklaşan, hukuka savaş açan iç güvenlik örgütünün nasıl bir entrika yumağı ile çevrelendiği ortaya çıkmadı mı? Kişisel çıkarların ve keyfiliğin bu düşmanlık bataklığında gelişip serpildiği görülmedi mi?

Toplum rahatsız ve huzursuz. Pusulasını kaybetmiş gençler enerjilerini ve öfkelerini boşaltacak yerler arıyorlar. Bu enerjiden sağa sola yerleştirecek bombalar üreten bir devlet cihazı var. Ancak toplumu bir şeylere, bir yerlere ve birilerine düşman ederek hükmünü yürütebilen bir devlet otoritesi var. Ve bu yapılanma ürettiği düşmanlıkların yol açtığı öfkenin kendi kendisini yiyip tüketmesi karşısında çaresiz. Türkiye'de vatanseverliğin hiç şaşmayacak ölçülerinden biri Hrant'ı sevmek olmalıydı. Çünkü Hrant bu topraklara ve bu ülkeye aitti. Hrant'tan nefret edenlerin asıl suçu ise, her şeyiyle tam bir Anadolu delikanlısı olan bu adamı anlayamayacak kadar cahil olmalarıydı. Bu cehaletin biraz da düşmanlıklar üzerine çıkar hesabı yapan devletin eseri olduğunu hatırlatmalıyız.

Hrant Dink öldürüldü. Bu cinayetin peşinden aradan geçen iki yılda, bu cinayet vesilesiyle ortaya dökülenlerden çok şey öğrendik. Birincisi, ürettiği düşmanlıklarla birlikte tepeden tırnağa yeniden gözden geçirilmesi gereken bir devlet cihazımız var. İkincisi de, bu düşmanlıkların üzerine inşa edildiği yaygın kitlesel cehalet. Veya toplumsal patoloji.

"Ama o bir Ermeni'ydi" diye direnenlere söyleyecek iki söz var: Hrant'a sıkılan kurşun bir düşmana değil, bu ülkeye sıkıldı. Ve, Ermeniler neden senin düşmanın?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Askerlik onuru

Mümtaz'er Türköne 2009.01.22

Müracaat edilecek iki emsal var. Birincisi Kurtuluş Savaşı'na ait. Büyük Taarruz'un ikinci günü Başkomutan Mustafa Kemâl Paşa, Albay Reşat Bey'e Çiğiltepe'yi ele geçirme emri verir.

Çiğiltepe, Sincanlı Ovası'ndan Dumlupınar'a kadar bütün yolların kesiştiği en kritik mevzilerden biridir. Tepenin önemini bilen Yunanlılar da tepeye üstün bir ateş gücü yığmıştır. Tarihî notlara geçen konuşmalara göre Albay Reşat Bey verdiği sözü zamanında yerine getiremediği için intihar eder. Tepe onun intiharından 45 dakika sonra ele geçirilir.

İkinci örnek Kore Savaşı'ndan. Topçu ileri gözetleyici üsteğmen, hatlara çok yaklaşmış olan düşmanın tam ortasında kalır. Gerideki kendi topçusuna bulunduğu yerin koordinatlarını verir. İntihar ederek düşmanın ilerlemesini durdurur.

Askerlik bir onur mesleği. Bu "onur"un ne anlama geldiğini günümüz dünyasının anlaması çok zor. Bu "onur"un ne olduğunu anlamak için 19. yüzyılın askerî değerlerine, Napolyon Savaşları ile başlayan ve Victoria çağında şekillenmiş olan askerî prensiplere müracaat etmek gerekir. "Hayatınızı bile çekinmeden feda edeceğiniz bir feragat ve fedakârlık anlayışı" bu onura sahip olmanın ve sürdürmenin temelidir. Ordular katı disiplinleri yanında kolay değişmeyen kurumsal gelenekleri ile varlıklarını sürdürür. Türk ordusu da sağlam gelenekleri olan bir ordu. "Askerlik onuru" bizim ordumuzun köklü geleneğinin en sağlam dayanaklarından biridir.

Temel bir insan hakkı olan "insan onuru" ile "meslekî onur" birbirinden farklıdır. "İnsan onuru" insanda doğuştan mevcuttur ve başkalarının saygısına konudur. Hukukun aslî görevlerinden biri insan onurunu, ona saldıranlar karşısında korumaktır. "Meslek onuru" ise o meslekle kazanılır, bir gayret sonucu edinilir. Onu korumak öncelikle sahibinin görevidir. Askerlikte bu onuru korumanın yolu, icap ettiğinde hayatınızı feda

etmektir. Başka hiçbir meslek, daha başında meslek onurunu korumak için kişiden hayatından vazgeçmesini talep etmez.

Emekli Kıdemli Albay Abdülkerim Kırca'nın ölümü bir "onur" intiharı. Bu onur, bir askerin onuru. Bu ölüme hepimiz saygı göstermek zorundayız. Bu ölümün arkasında başka sebep arayanlar, aradıklarını ispatlayana kadar susmalı ve bu onurlu askere saygıda kusur etmemeli. Genelkurmay Başkanlığı'nın Albay Kırca'nın intiharı üzerine yayımladığı bildiriye de, alışlageldik bildirimlerden farklı bir yere yerleştirmeli. Bu bildiri onuru için hayatına kıymış bir askerin hatırasına saygıyı ifade ediyor. Ayrıca "askerlik onuru"na ve bir gazinin hukukuna sahip çıkıyor. Yine Albay'ın dokunaklı cenazesinde hazır bulunan yüksek komuta kademesinin duruşuna dikkat etmeliyiz. Komutanlar duruşları ile "askerlik onuru" adına sessiz bir protestoyu dile getirdiler.

Türkiye, bazı askerlerin merkezinde yer aldığı bir soruşturma ve yargı sürecini takip ediyor. "Beraat-i zimmet" herkes için asıl olmalı. Dikkat etmeliyiz: Suçlardan bahsederken insanlık onuru yanında "askerlik onuru"na da saygı göstermeliyiz.

Askerlik benim baba mesleğim. Bu mesleğin ailelerle birlikte ne kadar zor şartlarda yapıldığını bilirim. Beni arayan ve duygularını aktaran dostum Şenol Yarbay'ı bu yüzden çok iyi anladım. Acısı ve tepkisi, Kırca'yı tanımanın ötesinde, üzerinde asker üniforması olan herkesi temsil ediyordu. Sorun terörle mücadele ederken hukuk dışına çıkanların yargılanması değil, zor şartlarda görev yapanların onurları idi. Suç varsa yargı karar verecekti. Ya yeminine sadık kalarak görevini hakkıyla yapanların onuru?

Onuruna değer verenler için namlunun ucunda olmak, kameraların önünde olmaktan daha ehven. Ben Albay Kırca'nın intiharını, Kore'de düşmanla birlikte kendi topçusunun atışı ile intiharı seçen üsteğmene benzetiyorum. Albay Kırca ölümüyle bizlere önemli bir şey anlattı. Hem insan onurunun hem de askerlik onurunun ne kadar değerli olduğunu.

Allah rahmetini esirgemesin ve geride kalan sevdiklerine sabır versin.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Silah işi ayrı, Ergenekon işi ayrı" mı?

Mümtaz'er Türköne 2009.01.23

"Silah işi ayrı, Ergenekon işi ayrı" hükmünü veriyor ve "silahlı buldun" diye devam ediyor Baykal: "Kendine güveniyorsan, orada kimin parmak izi varsa onu ortaya çıkar da göreyim seni." Arkasından devlet içindeki çetelerin temizlenmesine tam destek veriyor:

Sözleri Ergenekon soruşturmasının geldiği nokta itibarıyla çok önemli: "TBMM, o silahlarla ilgili tabloya el atmalıdır, incelemelidir. Bu konu aydınlığa kavuşturulursa çok şey olur... Devlet içindeki çeteleşmenin, örgütlerin ayıklanması, teşhir edilmesi ve etkisizleştirilmesi için yapılacak her çalışmayı desteklemeye hazırız."

Bu öneriden ne anlamalıyız?

Soruşturmanın konusu bir terör örgütü. "Terör" adı üzerinde siyasî amaçlarla şiddete başvurmak anlamına geliyor. O zaman bir terör örgütünün hem silahlı kanadı hem de siyasî kanadı olur. Siyasî kanat örgütü yönetir, siyasî hedefleri belirler. Suikast ve sabotaj yapmakla görevli silahlı kanada eylem yaptırır. Namlunun yöneleceği

hedefi belirler. Ama yine de Baykal'ın kestirmeden verdiği bu hükmü, Ergenekon davasını yürüten yargıçlara bırakmamız gerekir. Gerçekten "silah işi ayrı" mı? Hükmü mahkeme verecek.

Ergenekon soruşturmasının 11. dalgası sürerken, artık hepimiz bir şeyden emin olmalıyız. Sağda solda yapılan spekülasyonlara, tartışmalara hiç aldırmadan soruşturmayı yapanlar işlerini kendi bildikleri şekilde yapıyorlar. Ellerindeki bilgi ve belgelerden yola çıkarak gereken ne ise, yaptıkları da o. Kopartılan onca gürültüye rağmen gelinen nokta, bütün endişeleri izale etmek için yeterli. Kimse artık bu soruşturmanın üzerinin kapatılacağını, cinayet işleyenlerin yaptıklarının yanlarına kâr kalacağını düşünemez. Memleketimizde savcılar ve hakimler var; onların emrinde adli zabıta var. Hukuk devleti hükmünü yürütüyor.

Baykal, Ergenekon için haliyle siyasî bir savunma yapıyor. Ergenekon soruşturmasının Başbakan ve Cumhurbaşkanı'nın kafasında şekillenmiş bir "siyasî itham"ın icabı olduğunu, bir "siyasî hedefi" bulunduğunu söylerken aslında bir cuntayı savunuyor. Baykal, doğrudan darbe peşinde koşan cuntacıları korumaya çalışıyor. Çünkü bu darbe meselesinin CHP ile iç içe geçmiş büyük bir organizasyon olduğunu biliyor. Böylece hem kendi partisini savunmuş oluyor hem de AK Parti'nin alan kazanmasına engel olmaya çalışıyor.

Sorumuza dönelim: Baykal'ın, TBMM'nin duruma el koyması ve silahların peşine düşmesi önerisi ne anlama geliyor? Öncelikle silahlı örgüt ile siyasî örgütü, Parlamento'nun siyasî zemininde ayırma stratejisi anlamına geliyor. Baykal'ın önerisi gerçekleşir ve Meclis bir araştırma komisyonu marifetiyle silahların peşine düşerse birkaç şey olacak. İlki, Ergenekon için Meclis'te muhalefet bir savunma hattı oluşturacak. Devam eden dava, siyasî zeminde sulandırılacak. İkincisi, "darbe teşebbüsü" aklanacak.

Baykal'ın bu hesabı doğru mu? Bana göre değil.

Kendisini "Ergenekon'un avukatı" ilan eden anamuhalefet liderinin önerisi ile bile olsa Meclis'te kurulacak komisyon, yargı üzerindeki ağır yükü hafifletecek. Silahların peşine düşmek, savcının giremediği yerlere girmek, suç işlenen yerlerin denetlenmesi demek. Adalet Bakanı'nın Anayasa'nın 138. maddesine dayanarak (Devam eden bir davanın Meclis'te gündeme getirilememesi) Baykal'ın önerisine yaptığı itiraz tutarlı değil. Devam eden birçok dava hakkında Meclis'te araştırma komisyonu kuruldu. Ayrıca, Baykal'ın önerdiği şekilde silahların peşine düşen bir komisyon, yargının müdahale edemeyeceği bir alanı denetlemiş olacak.

Asıl önemlisi, "silahların peşine düşmek" kastıyla bile olsa Meclis'in bu konuya el atması, Parlamento denetiminin devreye girmesi demek. Ergenekon davası bir ceza davası. Bu ceza davasına konu olan suçları işleyen örgütün ise devlet içinde uzantıları olduğu aşikâr. Parlamento vasıtasıyla demokratik denetim devreye girmeden, devletin derinlerinin temizlenmesi mümkün değil.

Öyleyse amacı ne olursa olsun Baykal'ın önerisi ciddiye alınmalı ve bir Meclis araştırma komisyonu kurulmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Güz Sancısı"

Mümtaz'er Türköne 2009.01.25

Tam 54 yıl önce, 6-7 Eylül 1955'te İstanbul iki gün devam eden bir yağmalamaya sahne oldu. İki gün boyunca Rum azınlık başta olmak üzere Ermeni ve Yahudilerin dükkanları, evleri, okulları ve mabetleri tahrip edildi ve yağmalandı. Savaş gibi bir yıkım yaşandı.

Tomris Giritlioğlu imzasını taşıyan "Güz Sancısı" filmi işte bu yıkımı konu ediyor. Büyük yıkımlar aşkları imkânsız hale getirir. Trajik, üstelik imkânsız bir aşkın açtığı pencereden yıkımın büyüklüğü daha etkileyici görünüyor. Giritlioğlu, bir Rum kızı ile taşralı bir eşraf çocuğunun aykırı aşkının köşe çizgilerine 6-7 Eylül'ün kitlesel çirkinliğini tam bir kontrast kurarak yerleştiriyor. Başarılı bir sinema dili ve çarpıcı bir anlatımı var. Vatanseverlik vandalizme, dostluk ihanete dönüşürken masum kalan tek kişi biçare Rum fahişe oluyor. Bir fahişenin dünyası, her şeyi yakıp yıkan yağmacılardan çok daha namuslu ve ahlâklı görünüyor. Her şeyin yanlış yerde durduğunu göstermek için çok keskin bir açı. Bu açıdan bakarak yakın tarihi sorgulamak mümkün.

Fonda Kıbrıs var. İngilizler Kıbrıs'tan çekiliyorlar. Çekilirken, adadaki askerî üslerini emniyete almak için bölünmüş bir Kıbrıs bırakmaya çalışıyorlar. Köprülü'nün meşhur lafıyla "Türkiye'nin Kıbrıs diye bir sorunu olmadığı"nı ilan eden Türkiye İngilizlerin bu hesabı ile oyuna dahil ediliyor. 1955 yılının 27 Ağustos'unda Türkiye Londra konferansına taraf olarak davet ediliyor. Mevzuya geç dahil olan Türkiye'nin aradaki mesafeyi kapatabilmesi için kendi kamuoyunu harekete geçirmesi gerekiyor. Londra'ya giden Fatin Rüştü Zorlu, Başbakan Menderes'i arayarak Türk kamuoyunun tepkisini pazarlık masasına bir koz olarak mutlaka koyması gerektiğini belirtiyor. Bunun üzerine devletin derinlerinde bir tepki organize ediliyor. Önce Atatürk'ün Selanik'teki evine Türk elçiliği içinden yapılan bir organizasyonla bomba atılıyor. Olay ertesi gün, Menderes'in emri ile radyodan duyuruluyor. Normalde 20 bin basılan İstanbul Ekspres gazetesi, 290 bin ile ikinci baskıya geçerek tahrik edici bir başlıkla ortalığı karıştırıyor. Kıbrıs Türktür Cemiyeti Genel Sekreteri "Mukaddesatımıza dil uzatanlara bunu çok pahalıya ödeteceğiz" demecini patlatıyor. Peşinden olaylar başlıyor.

Üniversite gençleri tahribe, çevre illerden taşınan gruplar da yağmalamaya girişiyor. Beyoğlu civarını savaş yerine çeviren bu yağmalama iki gün boyunca devam ediyor. Polisin ve jandarmanın müdahale etmediği olaylar kontrolden tamamıyla çıkıyor. 7 Eylül'de yayımlanan hükümet bildirisinde "...dün gece İstanbul ve memleket esas itibarıyla bir komünist tertip ve tahrike ve ağır bir darbeye maruz kalmıştır" denilerek, fatura dönemin sol aydınlarına çıkartılıyor. Aziz Nesin, Kemâl Tahir ve Hasan İzzettin Dinamo'nun aralarında bulunduğu aydınlar gözaltına alınıyor ve aylarca tutuklu kalıyor. Hükümet kendi vatandaşlarına ve dünyaya rezil oluyor. Devlet zararları son kuruşuna kadar tazmin ediyor.

6-7 Eylül olayları bir Özel Harp Dairesi provokasyonu. Bu dairenin giriştiği ilk sivil operasyon. Önemli bir ayrıntı: Menderes hükümeti ile Özel Harp Dairesi'nin tam bir uyum içinde gerçekleştirdiği bir "icraat". Bu söylediğim bir spekülasyon değil. Bu iddia Yassıada'da mahkeme kararına bağlanıyor. 27 Mayıs'tan sonra Yassıada'da görülen davalardan biri bu olaylar. Devlet, 27 Mayıs Darbesi'nin hesapsız bir tasarrufu şeklinde kendini yargılıyor ve mahkûm ediyor.

"Güz Sancısı" dünden bugüne bir ışık tutuyor. Bugüne ışık tutacak noktalardan biri, derin devlet denilen, provokasyon yapan devlet cihazının ne kadar beceriksiz olduğunu göstermesi. 6-7 Eylül Olayları, planlı bir provokasyon, ama sonucu tam bir fiyasko. Organizasyonu yapanlar her şeyi ellerine yüzlerine bulaştırıyorlar ve güya hizmet ettikleri devleti hem kendi vatandaşlarına hem de dünyaya karşı rezil ediyor. Küssadan hisse: Ergenekon gibi çetelerin bu kadar çok kan dökmesinin temel sebebi, her sorunu şiddete başvurarak çözmeye kalkması değil mi? Beceriksiz olduğu için çok kan döken bir derin devletimiz var.

"Güz Sancısı" kontrastları ile 6-7 Eylül rezaletini, bugün yakından tanımamız gereken bir eksene yerleştiriyor. Farklılıkları birlikte yaşatmak için, imkânsız aşklar gibi haklı birçok sebebimiz vardı; hoyratça yok etmeye kalkan beceriksizler yüzünden astarı yüzünden pahalıya gelen ağır faturalar ödemek zorunda kaldık. Doğru mu?

"Son Ülkücü" ile yakın tarihe yolculuk

Mümtaz'er Türköne 2009.01.27

"Son Ülkücü" ile birlikte tanıdık-bildik isimlere, eski dostlara ziyarete gittik. Pazar günü sözleştiğimiz gibi buluştuk ve onun her hafta aksatmadan girdiği büyük kapıdan içeri girdik.

Her köşeyi-bucağı avucunun içi gibi biliyordu.Eski dostlar, tanıdık-bildik isimler öylece bizi bekliyorlardı. Yolun kenarında ilk karşınıza çıkanlar Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan oldu. Çevreleri bir çarkın dişlisine benzetilmişti. Deniz Gezmiş'in bağrında "Hep gönlümüzde yaşayacaksınız" yazan parçalara ayrılmış bir levha duruyordu. Az ötede, bir trafik kazasında, 1989'da hayatını kaybeden Ertuğrul Alpaslan bizi bekliyordu. Onu, yüzündeki derin sükunetin örttüğü sertliği ve deli cesareti ile hatırlıyorum. Dünder Taşer, Arif Nihat Asya onlara komşuydu. Biraz yukarıda, Deniz Gezmiş'lerle aynı çerçeve içine yerleşmiş Mahir Çayan vardı. Alışlageldiği biçimde sadece doğum tarihi yazılıydı: 1946. Demek ki yaşasaydı bugün 63 yaşında olacaktı. Biraz ileride 1980 Ekim'inde işkencede ölen Dev-Yolcu Zeynel Abidin Ceylan duruyordu. Hemen arkalarında, kitabesinde "Öldü, vatan sağolsun" yazan Mustafa Pehlivanoğlu vardı. 12 Eylül yönetiminin idam sehпасına gönderdiği ilk ülkücü idi. Birkaç kişi ötede Pehlivanoğlu ile aynı saatte idam edilen Necdet Adalı duruyordu. Üç ülkücüyü öldürmekten yargılanmıştı. Üç kişiydiler; biri itirafçı olmuş diğeri kaçmıştı. Üstünde "Adalılar türkü söyler; susar darağaçları" yazılıydı. İkisinin de aynı dakikalarda darağacına giderken yazdıkları tevekkül ve inanç dolu son mektuplarını hatırlıyorum.

12 Eylül askerî yönetiminin idam ettiği Fikri Arıkan'ın başında Fatiha okuduktan sonra "Son Ülkücü" anılarına daldı. Yan yana hücrelerde kalmışlar. "Benim cigaralarımı içerdi." derken yüzü bulutlandı. "Son on gün hiçbir şey yemedi; sırf idam sehпасında bir problem yaşamamak için." diye ekledi. "Benim canım" dediği, kitabesinden sadece 17 yıl yaşadığı anlaşılan Murat Oğuz'un başında çok hüznünlendi.

Yine idam edilenlerden Ali Bülent Orkan'ın mezarı tek başına duruyordu. Sebebi, kimsesizler bölümüne defnedilmesi imiş. Etlik Polisevlerinde üç ülkücünün öldürölmesinin ertesı günü Pıyangotepe'de yedi solcunun öldürölmesi olayından yargılanmıştı. "Son Ülkücü" onun mezarı başında bana kısa ve öz bir yakın tarih dersi anlattı. "Her sıkılan kurşun bu ülkeye zarar verdi. Her ölüm bu ülkeyi kargaşaya sürükledi." diye söze başladı. "Yaşarken sıcığı sıcığına fark edemedik." diye ekledi. Tek tek ölenlerden, öldürölünenlerden ve olaylardan isim, yer ve tarih vererek bahsetti. Öğretim üyelerinden, savcılardan, polis şeflerinden örnekler verdi. Peşinden bugüne geldi. "Ergenekonculardan bahsederken vitesse takmamın sebebi işte bu; namlunun ucunda çözüm arayanlar Türkiye'ye kötölük eder." diye sözlerini bitirdi.

"Son Ülkücü" benim 76'dan beri dostum. Hayatı inancın, cesaretin ve fedakârlığın zorlu bir karışımı. 12 Eylül'den sonra 90 gün boyunca C-5'te işkence görürken, kafasına silahı dayayan polis şefine "Tetiğı çekmezsen şerefsizsin." diye bağırdığını biliyorum. Ona "Son Ülkücü" dememin sebebi, bir zamanlar yücelttiğimiz her şeyi değışmeden tek başına ve eksiksiz temsil etmesi. O küçük bir çocukla akranı gibi konuşabilir; fırıl fırıl dönen gözleri ile yüreğindeki sıcaklığı karşısındakine aktarabilir; ve düzenli olarak bakımını yaptığı mezarlarda yatan eski arkadaşlarıyla hasbihal edebilir. Sağı sakalı bembeyaz, ama yürüyüşü hâlâ eskisi gibi korkusuz. Mezarlığa yakın gaz istasyonunda her geleni tevazü içinde, bir derviş gibi misafir ederken bir çağın, daha doğrusu bizim neslimizin vicdanı gibidir. Benzeri kalmadığı için de "Son Ülkücü"dür. En önemli fark, bugün "diğerleri"ni de, "karşıdakiler"i de bir kayıp olarak görmesi.

Bana düşen önceki gün İvedik Mezarlığı'nda aldığım bu yakın tarih dersini, Ergenekon'dan kafası karışanlara ve üniversitelerde kabına sığamayan ve kavga arayan gençlere nakletmek. "Son Ülkücü" durumu "bu filmi daha önce görmüştük" diye özetliyor. Bu söze ilave edilecek bir şey var mı?

Ergenekon'u kaç savcı kurtarabilir?

Mümtaz'er Türköne 2009.01.29

Ergenekon öldü. Ergenekon ile organik bağı olanların, varlığını Ergenekon'a bağlayanların, ikbalini Ergenekon'da arayanların bu durumu kabullenmeleri lâzım. Ortada kokan, çürüyen bir ceset var. Bir yerinden çekip düzeltmeye kalkanın eline arap sabunu gibi vıcık vıcık yapışıp kalıyor.

Türkiye'nin bu cenazeden bir an önce kurtulmaktan başka çaresi yok.

Silivri'de devam eden duruşmaların geldiği safha, savunmaların çöktüğünü gösteriyor. Cephe darmadağın. Eski yoldaşlar birbirini suçluyor. "Bu dava 20 yıl sürer" diyenlerin sesi birkaç ayda kesildi. Yargı süratle yol alıyor. Birileri dışarıya mesaj gönderiyor; "Ben batarsam seni de peşimden sürüklerim" diyorlar. Kamuoyuna mal olan bilgiler, artık bu heyulanın üzerinin örtülemeyeceğini, etrafa saçtığı kirin mahkeme dışında bir yerde temizlenemeyeceğini gösteriyor. Çok uçta, çok aykırı ve çok abartılı tepkiler artık denizin tükendiğini anlatıyor.

Ergenekon soruşturmasını altı savcı yürütüyordu. Özel yetkilerle atanan üç yeni savcının yol açtığı soru işaretlerini ciddiye almak lâzım. Davanın bugün geldiği nokta itibarıyla bir rota değişikliği imkânsız. Yeni atanan savcılar peşinen töhmet altında bırakmak ise haksızlık olur. Ama kamuoyunun bu atamalara duyduğu yakın ilgiyi de, yargı sürecinin hukuka uygun işlemesi konusunda bir destek olarak yorumlamalı. Eski Yargıtay Başsavcısı'nın "savcı sayısını 40'a çıkarmak gerekir" önerisi, davaya doğrudan müdahale anlamına geliyordu. Örgüt yöneticisi olarak yargılanan Doğu Perinçek'in dergisinde "yeni savcılar atanması" talebinin ısrarla dile getirilmesi şüphe uyandırıyor. Genç Siviller'in "Savcı sayısı 367 olsun" ironisi ile yaptığı protestoyu, kamuoyu dikkatinin bir göstergesi olarak yorumlamalı. Türkiye'de Ergenekon soruşturmasının hukuk içinde sonuna kadar sağlıklı bir şekilde yürütülmesini isteyenler, oturup delilleri ve sanıkları yargılamıyor; sadece dışarıdan yargıya yapılan müdahalelere karşı bir tepki koyuyorlar.

İsmi kamuoyunda Ergenekon ile bağlantılı olarak tartışılan eski Genelkurmay Başkanı Kıvrıkoğlu ile Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ'un verdiği fotoğraf ümitsiz bir mesaj. Bu fotoğrafla Genelkurmay, potansiyel bir sanığa sahip çıkmış oluyor. "Potansiyel sanık" sıfatını Kıvrıkoğlu'na veren, davanın önde gelen sanıklarından Doğu Perinçek. Bu fotoğraf güya, Ergenekon davasını yürüten yargıçlara durmaları gereken çizgiyi gösteriyor. Bu tür örgütlü suçların bir özelliği vardır. Durulacak yeri dışarıdan biri değil, davanın kendisi, davada yargılananlar belirler. Örgüt mensupları arasında baş gösteren çözülme, bu çizginin henüz çizilmediğini ve çok geniş bir alanı kapsayacağını gösteriyor.

Ergenekon cenazesi altında asıl ezilen kişi Deniz Baykal. Baykal yel değirmenleri ile savaşıyor. Deniz Baykal'ın her hafta grup konuşmasında söylediklerini, Ergenekon savunmasında geline reel çizgi olarak yorumlamak doğru olacak. Önceki hafta silahlarla siyasetin ayrılmasını savunan Meclis araştırması isteyen Baykal, bu hafta "darbe soruşturması"na salvo atışlar yapıyor. Söyledikleri önemli. "Bu dava iki yıldır bir 'darbe soruşturması' olarak yürütüldü." diyor ve ekliyor: "Darbeyse gereğini yap. Kim o darbe işinin içinde açık söyle... Korkma, gereğini yap, üzerine yürü."

Baykal bir darbe soruşturmasına ilk defa destek veriyor. Biz bu destekten ne anlamalıyız?

Ben Baykal'ın söylediği sözlerin, Kıvrıkoğlu'nun Başbuğ ile verdiği fotoğrafın alt yazısı olduğunu düşünüyorum. Geniş bir kadroya yayılan darbe teşebbüsünün, bu davadan ayıklanabileceği şeklinde bir inanca dayanıyor bu sözler. Yalnız bir sorun var. Darbe planlayanlar, hukuk sistemi içinde iktidar değişikliği amaçlayan kişiler

değiller. Darbe iklimi oluşturmak için cinayet işleyenlerin patronu konumundalar. Çünkü bu cinayetlerin hepsinin bir siyasi amacı var. Bu durumu hatırlamak için İddianame'yi 32. sayfadan itibaren şöyle bir 20-30 sayfa okumak yeterli.

Yeni savcıların soruşturmaya dahil edilmesinin, kamuoyunu teyakkuza geçirmek dışında bir anlamı yok.

Çıkacak tek sonuç var: Cenaze giderek ağırlaşıyor. Kokusu her tarafa yayılıyor. Akli olan bu cenazeden bir an önce kurtulmaya çalışır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Baykal kazanırken CHP kaybetti

Mümtaz'er Türköne 2009.01.30

1994 mahallî idareler seçiminde, ismi en son açıklanan aday -sadece RP'de değil bütün partiler arasında- Recep Tayyip Erdoğan idi. Necmettin Erbakan'ın, bugünün başbakanını 1994'te partisinden İstanbul Büyükşehir Belediye başkanlığına aday gösterirken çok tereddüt yaşadığı ve zor karar verdiği belliydi.

Yaşadığı tereddüde bakarak Erbakan'ın ferasetini iki önemli noktada takdir etmek gerekir. Birincisi, RP'nin Tayyip Erdoğan dışında bir isimle İstanbul'u kazanma şansı yoktu; Erbakan'ın kararı isabetliydi. Şayet RP başka bir ismi aday gösterseydi İstanbul'u alamayacaktı. İstanbul'u alamamış bir RP'nin 1995 seçimlerinde aldığı oyu kazanması imkânsız olacaktı. İkincisi yaşadığı tereddüdün sebebine dair: Geleceğin liderine, yani rakibine kendi kararı ile yol vermiş olacaktı. Erbakan, hem yaşadığı tereddütte hem de verdiği kararda haklı çıktı. Hem partisnin önünü açtı hem de bugünün liderini tarih sahnesine çıkartmış oldu. Türkiye'nin geride bıraktığı son 15 yılda, bu kararın giderek artan ağırlığını, yani Recep Tayyip Erdoğan fenomenini kim inkâr edebilir?

Tarih'te bireylerin rolü tartışmalıdır. Farklı birçok kanaldan gelen dinamikler bir noktada kesişir. Bazen talih, yeteneği olanları tam da bu kesişme noktasında tarih sahnesine çıkartır. 1990'ların ilk yarısında şekillenen, ikinci yarısını tüketen dinamikler bugün bizim karşımıza çok farklı bir Türkiye manzarası çıkartabilirdi. Darbecilik tükendi. Siyasî partiler tükendi. Ekonomi tükendi. Taze bir güç, bu yıkıntıların arasından ayağa kalkıp doğruldu. Karşımıza çıkan, AK Parti ve onun lideri oldu.

Erbakan'ın sahip olduğu ferasetin bir benzeri Deniz Baykal'da yok. 1994 yılında Erbakan'ın karşısında duran açmazın bir benzeri Baykal'ın önüne çıktı. Baykal, İstanbul İl Başkanı Gürsel Tekin'i İstanbul'a aday göstermek konusunda tereddüt yaşadı. Farkını kısa zamanda fark ettiren ve tıpkı 1990'ların başında Tayyip Erdoğan'ın teşkilatçılığının ve yenilikçiliğinin bir benzerini sergileyen bu politikacı, CHP için çok ciddi bir şans olabilirdi. Benim hayıflandığım şey, bu şansın sadece İstanbul için değil bütün Türkiye için ileride bir fırsata dönüşmesi ihtimaliydi. Gürsel Tekin, 1994'ün Tayyip Erdoğan'ını hatırlatan dinamizmi ve refleksleriyle CHP'yi dönüştürebilecek bir isimdi.

CHP, sahip olduğu potansiyeli hayata geçirmemek için keçi gibi direnen bir parti. Demokrasinin en temel kuralı: Muhalefet geleceğin iktidarındır. CHP, bu iddiayı duruşu ile sistematik olarak reddetti. Demokrasilerde siyasî partiler, serbest piyasa düzenine benzeyen bir sistem içinde hareket ederler. Her parti, optimum oy dengesini yakalamaya çalışır. Kendisini halkın taleplerine göre biçimlendirir; herkesin cebinde var olan tek değeri yani oyu, bu alışveriş karşılığında talep eder.

CHP'nin normal bir muhalefet partisi olarak iktidar adayı haline gelmesinin sade ve basit bir kuralı var. Bugüne kadar yaptığı şeylerin tersini yapmak. CHP'den çıkan farklı seslerin bu kadar canlı karşılık görmesinin sebebi de

bu. CHP'yi bir anda canlandıran çarşaf açılımının ve halka yaklaşan örgütsel girişimlerin mimarı olan Gürsel Tekin, bu yüzden çok ilgi gördü. Ama Baykal, CHP için devrimci bir sembole dönüşen bu ismin önünü kapattı. Aslında CHP'nin önünü kapatmış oldu.

Yıllardır, iktidar partisi ile başa baş yarışabilen, iddialı bir CHP'nin Türkiye'de yolunda gitmeyen birçok şeyin çaresi olduğunu savunuyorum. Hemen önümüzdeki seçimde iktidara gelme ihtimali bulunan bir CHP'nin politika yaptığı Türkiye'de ne darbe endişesine; ne Ergenekon gibi sapmalara rastlanır. Devlet ile vatandaş arasında adalet üreten bir hukuku yerleştirecek demokrasi sadece iktidar ayağı ile yol alamaz.

CHP, Baykal'ın İstanbul kararı ile bu umudu bir başka bahara bıraktı. Baykal'ın artık potansiyel bir rakibi yok. Gürsel Tekin'i aday yapmayarak, Kemal Kılıçdaroğlu'nu da aday yaparak devre dışı bırakmış oldu. Sonuçta Baykal kazandı, CHP ise kaybetti.

Kılıçdaroğlu, birçok meziyeti olan bir isim. Ama bu meziyetleri arasında İstanbul'a uyanı yok. Var olan popülaritesi, AK Parti'nin seçimi kendi lehinde magazinleştirmesine hizmet edecek. Niye mi? Çünkü İstanbul seçmeni Ankara'dan atanan bir müdür değil, bir belediye başkanı seçecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Dik durmak, ama diklenmemek'

Mümtaz'er Türköne 2009.02.01

"Vekar" kelimesinin anlamını sözlüklerde arayan bile kalmamıştı. Tıpkı "izzet" gibi. "Namus" kelimesini sadece "cinsel ahlâk" anlamında kullanır olduk. "Şeref" için de Fransızca "onur" kelimesini tercih ettik.

Şimdi bu kelimelerin dünyasına yeniden girmek ve üzerlerinde yeniden düşünmek zorundayız. Çünkü Türkiye'nin iç ve dış politikasını bu dünyaya nüfûz etmeden anlamak artık çok zor.

İlk defa, Tayyip Erdoğan'ın başbakan olduktan sonra katıldığı bir MGK toplantısı sonrasında dile getirildi. MGK'nın 82 model MGK olduğu günlerdi. Asker kanadı toplantıda bir yoklama atışına hazırlanmıştı. Başbakan Erdoğan kavga etmedi; ama geri adım da atmadı. Çizgiyi aşan tarizlere izin vermedi. Asker toplantıdan eli boş çıktı. Bu toplantıda Başbakan'ın tavrı "dik durmak, ama diklenmemek" olarak özetlendi. Somut karşılığı ise şuydu: Askerlerin siyasete müdahalesine izin vermemek; ama ordu ile kavga da etmemek.

Davos'ta Şimon Peres ile giriştiği tartışmayı da Başbakanımız bu prensibini tekrarlayarak özetledi. Başbakan, İsrail cumhurbaşkanına karşı onurlu bir duruş sergilemiş oldu. Kim adına? Öncelikle kendi halkı adına. Türk halkı Gazze'de yaşanan katliamı, Türkiye'nin bir bölgesinde yaşanmış gibi hissediyor. Başbakan bu onurlu duruşu ile kendi kamuoyunun tepkisini yalın biçimde temsil etmiş oluyor.

Önemli olan bu prensibin ikinci kısmı olan "kavga etmemek". Erdoğan'ın niyeti İsrail yönetimi ile kavga etmek değil. Orada yaşanan insanlık dramına karşı çıkmak. Peres'in Erdoğan'ı arayarak özür dilemesi, sadece Davos'la sınırlı kalacak bir karşılık değil. Erdoğan da, İsrail ile sürdürülen ilişkileri ve anti-semitizme karşı olduğunu hatırlatarak, protestosunun İsrail'in Gazze katliamına yönelik olduğunu vurgulamış oluyor.

Başbakan'ın Davos'ta onur mücadelesi verdiği gün, iç politika gündemine 2007 yılına ait bir entrika kayıtları düştü. 2007 yılının nisan ayında cumhurbaşkanlığı seçimi tartışmaları devam ederken, eski genelkurmay başkanlarından İsmail Hakkı Karadayı, politikacılara telkinlerde bulunmuş. Ses kaydı yayımlanan bu entrikada,

fazladan tehditler ve baskılar da var. Emekli Orgeneral Karadayı, Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanı seçilmesini engellemek için, tıpkı savaş meydanında ordusunu yöneten bir komutan edasıyla siyasî manevra yönetiyor.

Bu ses kaydı, 2007 yılında birdenbire tavır değiştiren siyasetçilerin durumunu aydınlatıyor, fazladan askerin siyasetin dar labirentlerine kadar nüfûz eden müdahalelerinin askeri de siyasetçileri de ne kadar rezil ettiğini gösteriyor. Konumuz onur. Onur kaybının olduğu yerde siyasetçinin, askerin değeri nedir?

Başbakan Erdoğan "Onurlu durmak ama kavga etmemek" tavrını, 2007 yılında işte bu entrikanın uygulandığı günlerde de göstermişti. Karadayı'nın ses kaydında belirttiği üzere asker bir muhtıra verdi. 27 Nisan geceyarısı bildirisi olarak tarihe geçen bu bildiriye karşı Başbakan "dik durdu, ama diklenmedi". Geceyarısı bildirisi, sahiplerine iade edildi; ama Türkiye bir kavgaya da sürüklenmedi.

"Vekar sahibi olmak"ın meziyet sahibi olmak dışında bir karşılığı da var. Vekarınız sizi güvenilir kılar. İslâm dünyasının peşinde olduğu asıl değer onur. İki asırlık aşağılanmanın bir alışkanlığa ve kişiliğe dönüşmesine, İslâmiyet'in izzeti engel oldu. İşte bu yüzden Türkiye, dik duran Başbakan'ı ile yakın coğrafyanın kutup yıldızı oluyor. Başta ABD olmak üzere geri kalanlar için de güvenilir bir Türkiye yükseliyor.

"Dik durmak; ama diklenmemek" aynı zamanda sorun çözen bir diplomasi aracına dönüşüyor.

Not: Bugün saat 15'ten sonra Ankara Optimum'da, Ada Müzik ve Kitapevi'nde kitaplarımı imzalayacağım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Antisemitizm ve iğneli fiçılar

Mümtaz'er Türköne 2009.02.03

Antisemitizm, Almanların "Yahudi düşmanlığı" anlamında icat ettikleri bir deyim. Bize göre yanlış.

Antisemitizmin tam Türkçe karşılığı "Sami düşmanlığı" demek. Almanların, kendi toplumlarında tanıdıkları tek Samî halk Yahudiler olduğu için bu tabiri icat etmeleri doğal.

Ama Araplar da, Süryaniler gibi Doğu Hristiyanları da Sami ırkından geliyor. Bizim Peygamberimiz gibi Hz. İsa da Sami. Samî, Hz. Nuh'un oğullarından Sam'a nispet edilen ırk demek. Yüzyıllardır "kavm-i necib" olduğuna inanılan Arapları, farkında olmadan antisemitizmin içine yerleştirmek ne kadar doğru? Beni ikaz eden meslektaşım İşaya Üşür'ün vurguladığı gibi, doğrusu Batı'da Judeophobia olarak kullanılan "Yahudi düşmanlığı". Gazze katliamı üzerine Türk halkının duygularını ifade eden deyim ise anti-Siyonizm olmalı. Peki "Yahudi düşmanlığı" neden bu kadar yaygın? İslâm toplumlarına yerleşen ve büyüyen Yahudi düşmanlığının bile kaynağı büyük ölçüde Hristiyanlık. Hristiyanlık, Yahudi düşmanı bir din. Sebebi, Hz. İsa'nın Yahudilerin bir komplosu sonucu Roma valisi tarafından çarmıha gerildiğine inanılması. Hikâye biraz karışık. Çünkü Hz. İsa da, aslında Hz. Musa'nın dinini tebliğ eden bir Yahudi.

Yahudi düşmanlığının asıl sebebi, yüzyıllar boyunca kapalı toplumların düşman ihtiyacına konu olmaları.

Ortaçağdan itibaren her Pesah bayramında, Yahudilerin Hristiyan çocuklarını kaçırp, iğneli fiçılara attıkları ve kanlarını hamursuza doğradıkları iddiasının, kanlı olaylara sebep olması, çok tekrarlanan bir örnek. Osmanlı Devleti'nin başını ağrıtan en yaygın şikâyet de bu iğneli fiçı hikâyeleridir. Osmanlı idaresi bir yandan Yahudileri Hristiyan saldırılarından korumak için tedbir alırken, diğer taraftan kadırlara iğneli fiçı davalarına bakmamaları için sık sık fermanlar göndermiştir.

1856 yılında ilan edilen Islahat Fermanı, Müslümanlar ile gayrimüslimler arasındaki bütün eşitsizlikleri ortadan kaldırırken, gayrimüslimler arasındaki hiyerarşiyi de iptal etmişti. Gayrimüslimler kendi aralarında eşit değildi. Gayrimüslimlerin en altında da Yahudiler yer alıyordu. Ahmet Cevdet Paşa, Islahat Fermanı karşısında Rumların "Devlet bizi Yahudilerle bir etti. Biz İslâm'ın tefevvukuna (üstün olmasına) razı idik." diye itiraz ettiklerini nakleder.

Getto tabiri Avrupa'da, özenle şehrin dışında tutulan Yahudi mahalleleri için kullanılırdı. Kilise her akşam Yahudiler için, şehirden çıkma vaktini bildiren bir çan çalardı. Yahudilerin bu kadar fazla düşmanlık çekmelerinin arkasında eğitilmiş, nitelikli ve örgütlü bir azınlık olmaları yatar. Yahudilerin tamamı yüzyıllardır şehirli bir toplum. Dünya üzerinde bulundukları her toplumda Yahudilerin genel eğitim düzeyi, diğer toplumların birkaç kat üstündedir. Kapalı devre çalışılan ve maharet gerektiren zanaatlarda ve ticaretle ilerlemeleri dışı kapalı cemaat hayatlarının sonucudur.

Başbakan'ımızın, büyük sarsıntılar yaratan Davos fırtınasından sonra başlayan "antisemitizm" tartışmalarına, bu tarihsel tecrübelerin ışığında bakmak gerekir. İslâmiyet, Yahudi düşmanı bir din değil. İslâm dünyasındaki Yahudi düşmanlığı, İsrail devletinin kurulması ve Filistin sorunundan sonra başlamıştır. Türkiye'ye de oradan ithal edilmiştir. Başbakan'ımızın Washington Post'a verdiği "Yahudi düşmanlığı yapan karşısında beni bulur" sözü, Osmanlı padişahlarının dünkü tavrı ile karşılaştırıldığında bu topraklarda yaşanan tarihî tecrübeye uygundur.

Başbakan'ımızın Davos'ta yıldızlaşan tavrı, Arap dünyası için bir umut ışığı. Birbirlerinin ayağını kaydırmak için fırsat kollayan, diğerinin ayağının altına koyacağı sabunu da İsrail'den alan bir Ortadoğu manzarası var önümüzde. Türkiye'nin vakur bir otorite olarak öne çıkması barışı inşa etme gücünden geliyor. Bu güç tıpkı Osmanlı gibi adil bir güç olmalı. Yahudilerin de adil otoritesine ihtiyaç duyacakları bir güç olarak kalmalı. Unutmamalıyız: Bizim Sami ırkıyla problemimiz bugüne kadar hiç olmadı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başbakan'ın diplomatik dili

Mümtaz'er Türköne 2009.02.05

Önceki gün grup toplantısında "Eğer ben orada diplomatik davranmamış olsaydım, benim daha farklı bir şey yapmam gerekirdi" diyor Başbakanımız, Davos'ta dünyayı ayağa kaldıran protestosu için. Bu sözü "aslında önceden planlayarak, hesaplı-kitaplı davrandım" şeklinde yorumlayanlar Tayyip Erdoğan'ı hiç tanımayanlar.

Başbakan tam olarak vereceği daha sert bir tepkiyi, diplomatik endişelerle frenlediğini söylüyor.

"Diplomatik davranmak" veya "diplomatik bir dil kullanmak" politikanın farklı bir türüne işaret ediyor. Politikanın bir yüzünde mücadele etmek, kavga etmek, hatta savaşmak var. Diğer yüzünde ise uzlaşmak. Diplomasi, politikanın uzlaşmacı türü. Savaşarak her şeyi elde etmek yerine uzlaşarak sadece bir kısmını elde edebilirsiniz. Politika bir hesap kitap işi. Şayet attığınız taş ürküttüğünüz kurbağaya değmiyorsa, yani savaşarak elde edeceğiniz şey kaybedeceklerinizi karşılamayacaksa o zaman daha azına razı olup uzlaşmak en iyisi. Bu durumda devreye çözüm aramak, bunun için pazarlık yapmak ve karşı tarafı ikna etmek giriyor. "Savaşmak yerine uzlaşmak", insanlık tarihi kadar eski bir çözüm yöntemi.

Başbakanımız "Eğer ben orada diplomatik davranmamış olsaydım..." derken aslında diplomasiyi değil nezaketi kastediyor. Kısaca bize "ben efendiliğimi bozmadım" demiş oluyor. Başbakan'ın tavrı duygusal değil, ama kendiliğinden gelişmiş bir tepki. Türkiye'nin Gazze katliamı konusunda izlediği politika, bölgede barışı koruma çabaları ile uyumlu. Ama verdiği tepkilerin çoğu, diplomatik hesapların ötesine uzanıyor. Türkiye diplomasiyi aşan bir tepki ortaya koyuyor. Türkiye diplomatik hesapların dışında bütünüyle insanî bir tutum sergiliyor. Başbakanımızın Davos'ta gösterdiği tepki de nezaket anlamında diplomatik dili aşan bir tepki değil; hesap-kitap anlamında diplomasiyi saf dışı bırakan bir tepki.

Bu tepkinin dünyayı sarsan gücü de buradan geliyor. Hesapsızca bir insanî dramı dile getirdiği için, acı çekenlerin acılarına tercüman olduğu için etkileyici. Ignatius'un el kol hareketlerini Gazze'de gezen İsrail tanklarının hareketleri gibi hayal edin; Peres'in yüksek perdeden çıkan sesini ise rahatsız edici bomba seslerine benzetin. Başbakan Tayyip Erdoğan'ın sözleri, tam olarak Gazzelilerin başkaldırısına dönüşüyor.

Erdoğan'ın verdiği tepkiyi, aynı mizansen içinde Arap liderlerinden biri vermiş olsaydı böylesine güçlü bir etki yaratamazdı. Çünkü, hesaplı bir diplomatik hamle olarak görülürdü.

Ortadoğu ve bu bölgenin saatli bombası olan Filistin sorunu, diplomasinin akla gelebilecek bütün yöntemlerinin denendiği ve kendini tükettiği bir alan. İsrail Devleti'nin kuruluşundan beri dünya diplomasisinin ustaları, bu küçük alanda her aracı seferber ederek akla gelebilecek her teşebbüste bulundular. Sonuç, karşımızda duran çözümsüzlük. Bu çözümsüzlük bütün taraflar için geçerli.

Başbakanımızın gördüğü canlı karşılık, bu karanlığın ortasında bir çözüm ışığı yakmasından. Çözüm ise sadece Arap tarafı için değil, İsrail-ABD tarafı için de geçerli. Bu çözüm, Türkiye'nin barışı düzenleyen adil bir güç olarak devreye girmesi. Sadece İsrail-Filistin arasında değil, bütün Ortadoğu coğrafyası için.

Başbakanımızın tepkisini, "Amerika'ya nasıl kafa tutarsın" diye, derin aşağılık komplekslerinin sığ sularında yorumlayanların gözden kaçırdıkları şey tam olarak bu. Ortadoğu'da ABD de bütün sermayesini tüketmiş durumda. Davos'u ABD'nin Obama ile başlatmayı vaat ettiği yeni dönemin ruhuna uygun bir işaret olarak yorumlamak daha doğru. Türkiye, Ortadoğu'da yegane oyun kurucu güç haline geliyor.

Benim yorumum şu: Başbakanımızın Davos'taki tepkisi diplomatik bir tepki değildi; ama çok sağlam bir sağduyuya ve önsezilere dayalı çok isabetli bir hamleydi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ortadoğu'da hızlanan tarih

Mümtaz'er Türköne 2009.02.06

Türkiye'nin çabaları boşuna değil. Ortadoğu coğrafyası hızla bir dönemece yaklaşıyor. Herkes diken üzerinde. Bir dünya yıkılıyor ve yerine neyin konulacağını hâlâ kimse kestiremiyor.

İran'ın askerî teknoloji atağı, ABD'yi bile paniğe sevk edecek güçte. Eşzamanlı olarak uzaya çıkmak, radara yakalanmayan uçak yapmak ve ısıya duyarlı 40 km menzili olan füzelere sahip olmak bölgedeki bütün askerî

dengeleri değiştirebilir. İran, bölgenin önemli güçlerinden biri. Kendi güvenliğini ve çıkarlarını, çatışan bir Ortadoğu coğrafyası üzerine inşa ediyor.

Türkiye'nin izlediği politika ise çatışmalara barışçı çözümler üretmek ve bölgenin bölünmüşlüğüne son vermek. Elindeki bütün araçları da bu amaca hizmet etmek için seferber ediyor. Elinde iki avantaj vardı. Birincisi Batı ile dengeli ve eşit ilişkiler. İkincisi ise demokrasi. Son yıllarda bu iki avantaja, Ortadoğu halkları nezdinde hızla yükselen itibarı da eklendi. Davos'ta Başbakan'ın destanlaşan tavrı, zaten var olan imajın köşe çizgilerini keskinleştirdi ve kuvvetlendirdi. Türkiye, bölge halkları için bir şans. Aynı şekilde bu coğrafyayı bataklığa çeviren ABD-İsrail eksenini için de kolay vazgeçilemeyecek bir fırsat. Türkiye, hızlanan tarihin sağa-sola savurduğu aktörleri neredeyse tek başına aynı çizgiye yerleştirecek yegane merkezî güç.

Cumhurbaşkanımız, Suudi Arabistan'da aşırı bir ihtiram ile karşılındı. Bölgenin diğer ülkelerinden Türkiye'ye yönelen ve son birkaç senenin eseri olan ilginin sonucu bu durum. şu ayırımı dikkat etmeliyiz. Türkiye'nin yükselen itibarı bölge halklarının eseri; hükümetlerin değil. Hükümetler, var olan statükoyu sürdürebilmek için Türkiye ile arayışı iyi tutmaya çalışıyorlar.

Katar'da toplanan ABD yanlısı Arap ülkelerinin Gazze konulu toplantısında Birleşik Arap Emirlikleri Dışışleri Bakanı'nın söylediği, "Arap olmayanlar Arapların işine karışmasın" sözünün muhatabı öncelikle İran. Ama bu sözden bizim de alınmamız lâzım. Zira, Türkiye'nin yükselen nüfuzu, bu zengin küçük devletleri diğer Arap nüfus karşısında zor durumda bırakıyor.

Hızlanan tarihin en önemli sorunu siyasî rejim sorunu: Bölge hükümetleri kendi halklarını temsil etmiyor. Dar ittifaklara ve hassas iç ve dış dengelere dayanan iktidarlar, dışarıdan gelen küçük darbelerden bile çok yara alıyor. 200 milyar dolar kamu yatırımı yapmaya hazırlanan Suudi örneği, petrol zenginliğinin artık bu çelişkiyi çözmeye yetmeyeceğini gösteriyor. Suudi hanedanının merkezde yer aldığı çok geniş koalisyon, statükoyu sürdürecektir güçte değil.

Türkiye'nin elindeki kozların en değerlisi demokrasisi. Türkiye, Ortadoğu'yu demokrasisi ile peşine takıp sürükleyebilir. Ortadoğu'nun bütün sorunlarının çözümüne giden uzun yolun ilk ve vazgeçilmez adımı demokrasiye geçiş. "İslâmîyet ile demokrasi birbirine uyar mı?" gibi tartışmaların dışında bir sorun bu. Demokrasiyi despotik yönetimlerin alaşağı edilmesi ve meşruiyetini halkın rızasından alan yönetimlerin kurulması olarak anlamak yeterli. Halkını temsil etmeyen yönetimler, kendi ülkelerinin çıkarlarını da savunmuyor. Halkına karşı yönetimde kalabilmek için yabancı müdahalelere kapı aralıyor.

Ortadoğu halkları arasında bir demokrasi rüzgârının esmesi lâzım. Mısır gibi bazı ülkelerde fırtınaya dönse de, sonrasında daha dengeli ve istikrarlı bir Ortadoğu ortaya çıkacak. Sovyet sonrası ABD, despotik rejimleri desteklemenin bir anlamı kalmadığını ilan etmişti. Ortadoğu'da Batı kaynaklı demokrasiyi geliştirme projelerinin anlamsızlığı, despotik yönetimlerin hâlâ Batı tarafından daha elverişli görülmesi.

Türkiye'nin teşvik edeceği bir demokrasi dalgasının ise inandırıcılığı ve kalıcılığı var. İran'ın uzun yılların eseri olan ve teknolojik üstünlük ile perçinlenen avantajlarını dengelemenin yolu da, demokrasiyi devreye sokmaktan geçiyor. Türkiye, kendi ontolojik varoluşu ile bu yeni dalganın sürükleyici gücü olmaya aday.

Demokrasimizi, bölgemiz için barışçı bir çözümün ve ortak güvenliğin anahtarı olarak yeniden ele almalıyız.

CHP'nin Kur'an kursları

Mümtaz'er Türköne 2009.02.08

CHP ile Kur'an kurslarını yan yana düşünmek bile yeteri kadar şaşırtıcı idi. Seçim sath-ı mailine girildiği şu günlerde "CHP'nin dini siyasete alet eden" çıkışlarını seçim yatırımı olarak değerlendirmenin yeterli olmadığını, dikkatlerimizden kaçan bir ayrıntıyı hatırlatarak göstermek mümkün.

Anayasa Mahkemesi'nin AK Parti kapatma davasında kararını açıkladığı günden bu yana Türkiye hiç laiklik tartışması yaşamadı. Süre uzunca bir süre ve Türkiye'nin laiklik gerginliği periyoduna aykırı. Tersinden şaşırtıcı olan, CHP'nin din ve siyaseti birbirine karıştıran açılımlarının gündemde yer alması. Kısaca Türkiye laik rejime yönelik tehlikeleri tartışmak yerine CHP'nin dinî siyasetini konuşuyor. Laiklik tartışmalarının yerini, CHP'nin çarşaf ve başörtüsü açılımları, en nihayetinde her mahalleye açmayı vaat ettiği Kur'an kursları alıyor.

CHP'nin bu çıkışlarından ne anlamalıyız?

Önce demokrasinin doğasını hatırlatalım. Bu açılımları CHP'nin fırsatçılık kokan seçim yatırımları olarak yorumlamak eksik bir yaklaşım. Seçim zamanları, siyasî partilerin kendilerini halkın taleplerine göre yeniden biçimlendirdiği dönemler. Yeni politikaların ve açılımların seçim zamanında devreye girmesi bu yüzden doğal. Konunun kendisi seçim zamanı telaffuz edilecek sonrasında unutulacak geçici bir vaat değil. Çarşafa kapı açan CHP'nin kendi içinde yaşadığı sert tartışmalar, konunun sinir uçlarına nasıl dokunduğunu göstermedi mi? Kur'an kursları konusu ise daha esaslı ve derin etkiler bırakacak bir konu. Konu CHP'yi CHP yapan çok hayati bir konu.

Din ve vicdan özgürlüğünün iki temel cephesi var. Bunlardan biri ibadet özgürlüğü. Başörtüsü sorunu, bir ibadet özgürlüğü sorunu. İkincisi din eğitimi sorunu. İnsanların dinlerini öğrenmeleri ve öğretmeleri konusunda özgür olmaları, din eğitimini bir özgürlük sorununa dönüştürüyor. Türkiye dünyadaki evrensel laik düzenlemelerden farklı olarak din eğitimini devlet tekeline almış vaziyette. Ancak devletin öğrettiği dini öğretmek ve bu şekilde öğretilen dini öğrenmek hakkına sahiptir. Türk toplumunda bu düzenlemeye temelde bir itiraz gelmedi. Sadece devlet tarafından öğretilen dinin ihtiyacı karşılamaktan uzak olduğu şikâyetleri yapıldı.

CHP'nin "Mahalle evleri" projesi içine yerleştirdiği Kur'an kursları, toplumun din eğitimi ihtiyacını karşılamayı hedefleyen bir açılım. Bu açılımın ne kadar radikal olduğunu tersinden anlatmak mümkün. Şayet bu proje AK Parti'nin dile getirdiği bir proje olsaydı, Yargıtay Başsavcısı sırf bu delilden hareketle kapatma davası açardı.

Yaklaşan mahalli seçimler, CHP'nin bu projesini açıklamak için gerekli ama yeterli değil. CHP, bu açılımı ile kabuk değil, resmen iskeletini değiştiriyor. CHP'nin Kur'an kursları açmaktan vazgeçmesi, CHP'ye kimliğini veren toplumu laikleştirme projesinden vazgeçmesi demek.

Türkiye çok uzun zamandır laikliği tartışmıyor; üstelik CHP de toplumu laikleştirmekten vazgeçiyor. Bu şaşırtıcı tabloyu, Ergenekon soruşturmasından bağımsız olarak düşünemeyiz. Eğer karşımızda duran tablo ile, bu tabloyu oluşturan dinamikler arasında mantıklı bir sebep-sonuç ilişkisi kuracak isek, CHP'nin Kur'an kursları için Ergenekon'a bakmalıyız.

Ergenekon demek, toplum üzerinde ideolojik baskılar kurarak devlet iktidarına sahip olmak demektir. Laiklik tartışmalarının, bu iktidarın ideolojik payandası olduğu, Ergenekon'un yargı huzuruna çıkması ile kendiliğinden

ispatlanmış oldu. Laiklik tartışmalarının bıçakla kesilir gibi ortadan kalkması bu durumun kanıtı.

CHP'nin "dinî siyaset"e dalmasının da, laiklik tartışmalarının stratejik önemini kaybetmesinden kaynaklandığı ortada. Bu alanı işgal eden güç ortadan kalkınca CHP, boşluğu demokratik siyaset ile doldurmak zorunda kalıyor. CHP, Kur'an kursları açılımı ile Ergenekon'un ideolojik araçlarının da artık bir anlamı kalmadığını gösteriyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kolay seçim

Mümtaz'er Türköne 2009.02.10

Bu haftadan itibaren Türkiye seçim havasına girdi. Daha işin başındayız. Boy gösteren işaretler, ne türden bir seçim sergüzeştini haber veriyor?

Birbirine denk kuvvetlerin rekabeti heyecan uyandırır. Tablo dengesiz. Bu yüzden seçim, partilerin bütün çabalarına rağmen heyecansız geçeceğe benziyor. Siyasî magazin türünden gündeme taşınan konuların çıkardığı saman alevlerinin, sandığa yansması zor. Olgun, akıllı ve sağduyusu kuvvetli bir seçmen kitlesi ile yerleşmiş bir demokrasinin hükmünü icra edeceğini kimse unutmamalı.

Seçimlerde AK Parti'yi bekleyen tehlike, küresel finans krizinin Türkiye'nin hassas ekonomik dengelerini altüst etmesiydi. İşini kaybetmiş kitlelerin öfkesi sandıkta cezaya dönüşür. Bu tehlike geçmiş durumda. Hükümet basiretli bir kriz yönetimi sergiledi. Basiretin iki dayanağı var. Birincisi ekonominin psikolojisini kontrol ederek, paniği önledi. İkincisi zamanla daha objektif değerlendirilecek olan isabetli tedbirler aldı. Daha bugünden, insanların yaşadığı ekonomik sıkıntıların sandığa yansıtılacak ciddi bir ağırlığı kalmadı. Elbette her şey düzelmedi. Ama AK Parti'nin bir ekonomik alternatif olarak mukayeseli üstünlüğü devam ediyor.

CHP'nin yolsuzluk ithamları henüz siyasî magazin sınırını aşmadı. CHP'nin elindeki tek cephanelik Kılıçdaroğlu'nun koltuğunun altında gezdirdiği dosyalar. Türkiye yolsuzluklar konusunda uzun bir mesafe aldı. Merkezî hükümet teşkilatı ile ilgili yolsuzluk dedikodularının neredeyse hiç gündeme gelmemesi bir ilerleme olarak kabul edilmeli. Seçim, belediyelere yönelik şaibelerin masaya yatırılmasına fırsat verecek. Merkezî hükümetin taşra yönetimine devrettiği geniş yetkilerle yürütülen BELDES ve KÖYDES projeleri, 29 Mart'ta sandığa girecek. Üstelik büyük bütçelerin valiler ve kaymakamlar eliyle kullanıldığı bu başarılı projelerde bugüne kadar en küçük bir şaibe bile duyulmadı. Türkiye'nin artık hızlı ve verimli çalışan bir devlet cihazı mevcut.

Seçim, kolay bir seçim. AK Parti liderinin partisini CHP ile kutuplaştırması bu kolaylığın bir göstergesi. Bu strateji, siyasî yelpazede iki farklı seçmen kesimini hedef alıyor. Birincisi merkez seçmeni içinde bulunuyor. Bu seçmen kesimi AK Parti'ye farklı sebeplerden dolayı rezervleri olanlar. 22 Temmuz'da AK Parti oylarını % 47'ye taşıyan ana seçmen kitlesi de bunlar. AK Parti lideri partisini CHP ile kutuplaştırarak, son derece rasyonel hesap yapan bu seçmen kitlesine karşı "ölümü gösterip, sıtmaya razı etmek" yöntemini kullanıyor. İkinci grup ise marjinal oylar. Seçim sonucuna aldırmadan AK Parti ve CHP dışında bir partiye oy vermeyi düşünenleri, bu strateji kutuplaşmaya itiyor. Bu marjinal oyların kutuplaşması, birçok yerde AK Parti'nin belediye başkanlığını

kazanmasına sebep olabilir. Bu strateji CHP'nin de işine yarıyor. AK Parti bu stratejiden kazançlı çıkarken CHP'nin oylarının da bir miktar artacak olması, hesabın sağlam olduğunu gösteriyor.

Siyaset akıl ve hesap işi. Akıl, karar verecek seçmenlerin akli. Hesap ise bu kararların sandıkta alt alta toplanmasından ibaret. Türkiye altı yılı aşkın zamandır hiç alışık olmadığı bir siyasî istikrar evresi yaşıyor. Darbe söylentilerini, kapatma davasını ve Ergenekon soruşturmasını içinde barındıran bu evre, aslında istikrarın gücünü de ispatladı. Bu istikrarı sürdürecektir yegane aktör hâlâ AK Parti. CHP, varlığı ile AK Parti'nin tekelinde tuttuğu istikrarın ne kadar değerli olduğunu gösteriyor. CHP, AK Parti'nin dışına göre bir rakip değil. Anamuhalefet partisinin geçen altı yıl boyunca daha liberal ve küresel bir dönüşümü geride bırakması lâzımdı. CHP'nin laiklik eksenli açılımlarının sembollerden, bu sembollerin temsil ettiği varlıklara ulaşabilmesi daha uzun zaman alacak.

Seçimlerin büyüğü bir gücü var. Seçmenlerinin önemli bir kısmını rahatsız eden Ergenekonculuktan CHP'nin uzaklaşmak zorunda kalması, soruşturma üzerindeki baskıları da hafifletecek.

Seçimin asıl zor kısmı Güneydoğu bölgesi. O da ayrı bir yazı konusu.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon davası duvara tosladı mı?

Mümtaz'er Türköne 2009.02.12

Son tahliyeler, Ergenekon davası hakkında karamsar bir hava oluşturdu. Davanın artık sınıra dayandığını; bundan sonra yavaş yavaş mevzi kaybedileceğini iddia edenler var. Ben tam tersini düşünüyorum. Ergenekon davasının iki cephesi var.

Birincisi sanıklarla ve maddi suç delilleriyle yürüyen bir ceza davası. İkincisi ise bu dava ile kirli çamaşırları ortalığa saçılan ve artık örtülü operasyonlar yapamaz hale gelen devasa bir örgütün tasfiye edilmesi. Aslında iki cephede de işler usulüne uygun ilerliyor.

Hurşit Tolon'un tahliyesine iyimser yaklaşmak lâzım. Ceza usul hukuku bize tutukluluğun bir ceza değil bir tedbir olduğunu hatırlatıyor. Tahliye kararı suç isnadından ziyade tedbirin kalkması demek. Zanlının suç işlemeye devam etmesi veya kaçması ihtimali ne kadar? Asıl önemlisi Paşa tutuklu iken başına bir hal gelseydi (Allah gecinden versin), o zaman davanın seyri nasıl etkilenirdi? Paşa'nın tahliyesi yerine dikkatimizi, askerî savcılık marifetiyle tutuklanan muvazzaf subaylara ve karargâh evlerine çevirmemiz daha doğru değil mi?

Davanın seyri hakkında asıl işaretleri başka yerlerde aramamız lâzım. Meselâ Türkiye çok uzun zamandır -tam olarak AK Parti kapatma davası nihayete erdiğinden beri- laiklik tartışmıyor. Belki daha önemlisi, PKK uzun zamandır bir eylem yapmıyor. "Millî Askerî Stratejik Konsept"e göre "irtica ve bölücülük" tehditleri bunlar. Her ikisi de Türkiye'nin iki ana sorununa dair esaslı bir değişimin işareti değil mi?

Sebebi sonuç ilişkisini basite indirgemeyelim. "İrtica" bütünüyle yapay bir sorundu. Siyaset üzerinde askerî vesayetin gerekçesi olduğu için gündemdeydi. Belki askerî hiyerarşi ile bu karanlık örgüt arasındaki bağın tek

sebebi de bu idi. Görüldüğü üzere bu tehditten söz eden kalmayınca kendisi de ortadan kayboldu. Demek ki Ergenekon, bu yapay tehdidi toplum nezdinde inandırıcı kılacak operasyonların merkeziydi. Cumhuriyet mitingleri ve Danıştay saldırısı gibi. Örgüt deşifre olunca, irtica tehdidi sona erdi. En çarpıcı delil, CHP'nin boşalan alanı dini siyasete alet ederek kapatmaya yeltenmesi.

İkincisi, yani Kürt sorunu yapay bir sorun değil. Ergenekon'un tasfiye süreci yine de doğrudan PKK eylemlerini durdurdu. "PKK Ergenekon'un uzantısıydı" iddiası fazla komplo kokuyor. Doğrusu, Ergenekon'un tasfiyesinin PKK'nın da içinde yer aldığı çok hassas dengeleri değiştirmesi. Bu dengeleri belirleyen en önemli faktörlerden biri Kürtlerin psikolojisi. Yargısız infazlara ve hukuk dışı baskılara karşı tek çareyi örgütü desteklemekte bulanlar, şimdi yeniden adil bir hukuk düzeninin güvencesi altında yaşama umudunun peşindeler. Ergenekon'un operasyon kabiliyetinin olmadığı bir Türkiye'de PKK'nın eylem kapasitesinin fazla bir anlamı yok. Ergenekon'un marifeti olduğu ortaya çıkan 2005 Nevruz'undaki bayrak mitinglerini hatırlayalım. Artık Türk'ü Kürt'e düşman edecek Ergenekon gibi bir güç olmadığına göre, ülkemizin bölünme tehlikesi de yok. Etnik terörü sömürerek iktidar arayan bir devlet içi güç kalmadığına göre Kürt sorununun barışçı çözümünün önü de açık. Ergenekon'un operasyon yeteneği olsaydı TRT Şeş yayına başlayabilir miydi? Öyleyse, PKK'nın da tasfiye süreci başladı. Somutlaştırayım: PKK'yı darmadağın edecek olan ve en fazla PKK kurmaylarının karşı çıkacağı bir "eve dönüş" veya genel af yasasını artık kim engelleyebilir?

Askerî savcılığın "Karargâh Evleri"ne yönelik başlattığı soruşturma, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bu örgütü tasfiye konusunda kararlılığının delili. Askerler arasında Ergenekon ideolojisini tarumar eden bir karşı rüzgâr esiyor. Türkiye üzerinden Ergenekon'un gölgesinin kalkmasının, tez zamanda sağladığı ferahlık bu rüzgârın sebebi. Hukuk dışına çıkan devletin ne büyük bir bela olduğunu, en başta askerlerin tecrübe ile öğrendikleri anlaşılıyor. Ordu çok ağır bir yükten kurtuluyor. Askerin itibarını yeniden kazanması, kamuoyunu ikna etmesine bağlı. İtibarı, ordumuzun gücünün en kritik dayanağı. Bu yüzden Ordu Ergenekon'u temizlemek için sonuna kadar gitmek zorunda. "Karargâh Evleri" operasyonun gittiğini gösteriyor.

Demek ki? Karamsarlığa kapılmak için ortada bir sebep yok.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürt konferansı

Mümtaz'er Türköne 2009.02.13

Abant Platformu bu hafta sonu Erbil'de toplanıyor. Selahaddin Üniversitesi ve Mukriyani Enstitüsü'nün işbirliği ile yapılacak bu toplantının başlığı "Barışı ve geleceği birlikte aramak". Toplantı, iddialı bir toplantı. Tek başına bu toplantı Kuzey Irak ile Türkiye arasında yeni bir dönemin başlangıcı olabilir.

Şartlar elverişli. Statükoyu sürdürmek imkânsız. Herkes bir kavşakta, gideceği yönü tayine uğraşıyor. Erbil toplantısı sivil toplum diplomasisinin başarılı bir örneği olmaya aday. Ben de bu toplantının açış konuşmasını yapacağım, bilahare izlenimlerimi sizlere aktaracağım.

Bir ay sonra Erbil, başka bir toplantıya evsahipliği yapacak. "Kürt konferansı" başlığını taşıyan bu toplantı tam olarak "Kürt ulusal kongresi" niteliği taşıyor. Kürtlerin "Dört Parça" adını verdikleri dört ülkeden, yani Türkiye,

İran, Suriye ve Irak'tan legal ve illegal Kürt örgütlerinin bu toplantıya katılması bekleniyor. Toplantıyı KDP organize ediyor ve bir ölçüde Irak'taki Kürt Bölgesel Yönetimi'nin diğer Kürt grupları üzerindeki önceliğini vurgulama amacı taşıyor. Uygun kelimeyi bulmak zor. Kürt milliyetçilerinin kullandığı tabir "Kürt ulusal hareketi". Bu konferans "Kürt ulusal hareketi"nin geleceği üzerinde etkili olacağı benziyor.

Hepimizin çok yakından bildiği bir Kürdistan haritası var. Erzurum'un yukarisından Hatay'a doğru inen geniş bir yayı da içeren bu harita birilerinin kâbusu, birilerinin de hülyası. Kuzey Irak'taki, fiilen bağımsız hareket eden bölgesel Kürt Yönetimi'ni "Büyük Kürdistan"ın ana çekirdeği olarak görenler iki tarafta da mevcut. Hem kâbus görenler, hem de hülyalar peşinde gidenler için bu konferans bir dönüm noktası olabilir. Gerçek dünya ne kâbustakine, ne de hülyalardakine benziyor. Aynı odadayız. Odanın iki tarafında uykuya dalmışız. Kâbus görenimiz ateşler içinde boncuk boncuk terliyor. Diğer daldığı hülyaların etkisinde, mutlulukla tebessüm ediyor. Ev ateşler içinde; hepimiz uyanmalı ve ateşi söndürmeliyiz.

Kürt milliyetçiliği tarih yolculuğunda geç kalmış bir milliyetçilik. Geç kalmanın telaşını ve bütün çocukluk hastalıklarını yaşıyor. İnsana değer vermek yerine dağı-taşı-toprağı kutsayan milliyetçilik kendini yiyip bitiren bir canavara dönüşür. Kürt milliyetçilerinin Kürtlerle Kürdistan haritasını üst üste koyma hesabını yapması ve bu hesabın içinden çıkması lâzım. İlk hesaplaşacakları gerçek şu: Kürtlerin yarından fazlası bu haritanın dışında yaşıyor. Yerküre üzerindeki en büyük Kürt şehri ne Diyarbakır, ne de Erbil. En çok Kürt'ün yaşadığı şehir İstanbul. Karşılıklı olarak etnomilliyetçiliklerin içinden çıkamadığı hesapları görmek üzere kavgaya tutuşmaları kolay; ama bu düşmanlıkla bu topraklarda yaşamak mümkün değil.

Erbil'deki Kürt Konferansı'na katılacak örgütlerden biri de PKK. Basmakalıp hükümleri bir kenara bırakıp, bu konferansın PKK'nın silah bırakmasına, nihayetinde tasfiye olmasına vesile olacağını öngörmek lâzım. Erbil'de yayımlanan Kürdîsh Globe'da yer alan ve Türkiye Kuzey Irak ilişkilerini değerlendiren bir yazı, bu öngörüğü doğruluyor. "Bütün Kürt siyasî grupları arasında geniş ve kapsamlı bir konferans, PKK'yı Kürt ulusal çıkarlarını koruyacak çizgiye getirebilir ve genel uzlaşmaya uyarak silah bırakmak zorunda kalabilir." Kısaca bu konferans PKK üzerinde bir baskı oluşturmayı da amaçlıyor.

Türkiye'nin Kürt sorununu çözebilmesi için kanın durması lâzım. Obama, Amerika'nın yeni başlangıcını Ortadoğu üzerinden yapıyor. Ortadoğu en fazla iki üç sene içinde bambaşka bir bölge olacak. Türkiye'nin en başta Kürt sorunu olmak üzere bütün sorunlarına ve bölgeye bakışında köklü değişikliklere gitmesi lâzım. Kürt sorununun çözümü ise önce kendi vatandaşlarımızla, sonra yakın komşularımızla barışmaktan geçiyor.

Kâbusların da, hülyaların da gerçeklerle ilgisi yok. Hayal âleminde yaşayanlar da kâbus görenler de nasıl olsa kafalarını sağa sola vura vura uyanacaklar. Zaman kaybedip ağır bedeller ödemek yerine, bu coğrafyada bizi birbirimize adeta mahkûm eden ortak çıkarlara eğilmeliyiz. Bizler yekdiğerimizi aşkla ve şevkle sevmeye mecburuz. Aksi takdirde birlikte mahvoluruz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Abant-Erbil: 'Kürtlere Güvenmek'

Abant Platformu, kısa tarihinin en anlamlı toplantısını Erbil'de yaptı. Bu toplantının beklentilerin üzerinde bir başarı sağladığı ve koyduğu mütevazı amaçları fersah fersah aştığı katılanların ortak kanaati.

Toplantı bir ilkti, bir başlangıçtı. Belki bir yoklamaydı. Sonuç: Katedilmesi gereken uzun bir yol uzanıyor önümüzde.

Erbil'in üzerine gelecek korkusu çökmüş. İddialı şantiye görünümü, bu korkuyu saklayamıyor. Kürtler, iğretilik duygusu veren bir geçiş dönemi yaşıyor. Türkiye'de "düşmanlarla sarılı olmak" lafı ne kadar edebiyat ise burada o kadar gerçek. Akla yakın görünen tek alternatif Türkiye'den bir kapı aralamak. Belirsizlik ve korku güvensizliğe dönüşüyor. Süleymaniye valisinin odasında gördüğüm "Kürdistan Bölgesel Yönetimi" haritası belirsizliğin somut bir göstergesi. İnce boyunlu bir kuğu silüetini andıran haritanın sınırları belirsiz. Tartışmalı bölgeler yeşil bir hat halinde gösterilmiş. Irak'ın orta bölgesinde yer alan Sünnî Araplar, Şiilerle bir gelecek aramaktan vazgeçmiş. Düşmanca gözler yukarıya, Kuzey'e çevrilmiş. Karşılıklı olarak Kürt ve Arap milliyetçilikleri tırmanış halinde. Milliyetçilik bu bölgede kızamık gibi bir çocukluk hastalığı. Ama akli başında olanlar bile bu eğilimin bir hastalık olduğunun farkında değil. Çünkü milliyetçilik burada, ötekinden nefret etmek anlamına geliyor. Bu nefret sadece farklı etno milliyetçilikler arasında değil, aynı zamanda Kürtler arasında da mevcut. Güvensizlik, birbirine yakın olanlar arasında bile uzlaşma ve işbirliğini engelliyor. Süleymaniye ile Erbil arasındaki rekabetin kanlı bir geçmişi var. Bir Kürt aydını Türkiye'nin Kürt gruplar arasında arabuluculuk yapması gerektiğini söyledi.

Kuzey Iraklı Kürtler bizim vatandaşlarımızın akrabaları. Tıpkı Kafkaslar'daki Çerkeslerin, vatandaşlarımızın akrabaları olması gibi. Türkiye, Kuzey Irak'ı bir tehlike olarak dışarıda tutmak yerine kucağını açmak zorunda. Kürtlerin Türkiye'den başka çaresi yok. Türkiye'nin de kendi vatandaşları ile barış içinde yaşayabilmek ve bölgedeki iddiasını ileriye taşımak için burası ile entegre olmaktan başka önünde bir fırsat yok. Birinin çaresizliği, öbürünün fırsatı. Öbürü için bir fırsat, diğeri için bir çözüm. Tek alternatif bu ikisini bir araya getirmek.

Bunun için -Bejan Matur'un vurguladığı gibi- Türkiye'nin Kürtlere güvenmesi lâzım. Tesis edilecek güvenin tarihsel ve aktüel arka planı çok sağlam. Türkiye attığı her adımda Ortadoğu bölgesinin en önemli oyun kurucusu olduğunu fark etmek zorunda.

İbrahim Kalın, Türkiye'nin bu önceliğini bir ahlakî durum olarak formüle etti. Bölgesel dengelerin salt çıkar kaygısı dışında bu ahlakî güç tarafından tanzim edilmesi şart. Bu ahlakî düzenleyici devrede olmazsa bölge en küçük bileşenlerine ayrılmak üzere sonu gelmez bir kaostan içine yuvarlanmaya hazır.

Kuzey Irak'taki otonom yönetimi Büyük Kürdistan idealinin başlangıcı olarak gören ve kendi Kürtlerini baskı altına alarak "bölünme paranoyası"ndan kurtulmaya çalışan Türkiye'nin yerini; Kuzey Irak'ı ekonomik ve sosyal anlamda kendisine entegre eden, kendi Kürtlerine de eşit ve onurlu vatandaşlar olarak saygı gösteren bir Türkiye alıyor. Kürt aydınları Türkiye'nin üstlendiği barış ve istikrar rolünün bölgenin geleceği için tek umut olduğunu vurguluyorlar.

Karwan Akreyi, Kürt cephesindeki bütün siyasî tarafların katılacağı "Kürt Konferansı"ndan bahsetti. Barışın ve diyalogun, demokratik yöntemlerin egemen olacağı böyle bir toplantının, şiddet yöntemlerini reddetmesinin beklenen ve arzu edilen sonuç olacağını vurguladı. Türkiye'nin böyle bir konferansın düzenlenmesinden rahatsız olmaması gerektiğini söyledi. Bu toplantı gerçekten bir eşik olabilir ve kanın durmasına katkıda bulunabilir.

Barışın ve istikrarın egemen olduğu geleceği inşa etmenin ön şartı Türkiye'nin hem kendi Kürtlerine hem de sınırları dışındakilere güvenmesi.

Abant-Erbil, birçok önemli gelişmeyi tetikleyecek ve verimli bir başlangıç olarak hatırlanacak bir toplantı şeklinde şimdiden kayıtlara geçti.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Hepimiz Kürt'üz"

Mümtaz'er Türköne 2009.02.19

Milliyetçi jargona vakıf olanlar, Devlet Bahçeli'nin bu haftaki grup konuşmasında bana yönelttiği "aydın başıbozukluğu ve kokuşması" ithamının hafif bir tariz olduğunu bilirler. Devlet Bey beni "hain" ilan etmeyerek incelik gösteriyor.

Konu, Erbil'deki Abant Toplantısı'nda benim yaptığım açılış konuşması. MHP lideri "Bir gün bile kendisi olamayanların ve ne olduklarını bir türlü ilan edemeyenlerin; her bir araya geldiklerinde "hepimiz" diye başlayarak toptancı bir anlayışla sürekli başkaları olduklarını ilan etmeleri..." diyerek, benim konuşmamda geçen "Hepimiz Kürt'üz" sözünü yargılıyor.

Devlet Bahçeli'yi sever ve sayarım. Sadece üzerimdeki emeği ve hakkından dolayı değil; MHP lideri olarak siyasi çıkarlarının çok üstünde, bu ülke adına doğru bir yerde ısrarla durduğu için. Bahçeli'nin şiddete ve kaosa izin vermeyen sağlam duruşu olmasaydı bugünün Türkiye'si tam bir cehenneme dönüşebilirdi.

"Hepimiz Kürt'üz" sözüne gelince... Cevabı, bana gelen bir mektupla veriyorum. Yazan 12 Eylül firarilerinden, Hollanda'da yaşayan Elazığlı bir Kürt.

"1980'di, nitekim vatanın tanklarla kurtarıldığı günlerdi. Senin "ülkücülük" yaptığın zamanlar ben de "devrimcilik" yapmıştım. 20 yaşındaydım. Yakınlarda siyasi bir cinayet işlenmişti. (...) Beni ihbar edenler "örgütümü" bilmiyorlarmış. Önce onu "itiraf" ettirmeye çalıştılar:

-PKK misin? TİKKO musun? DHB misin?Dev-Yol musun?

Sonuç alamadılar. Hiçbiri değildim.

-Yoksa Atatürkçü müsün? Her buraya gelen Atatürkçü oluyor yahu. O anda çok spontan olarak cevap verdim:

-Ben Türk değilim. Türk değilim ki Atatürkçü olayım. Şahsen bu cevabımdan sonra hayatımın artık biteceğini sandım. Hayır, öyle olmadı. (...) Neyseki dördüncü gün bir PKK'li getirdiler, itiraf etti. Detayları verdi, ben cinayetten yırttım. Bir ay sonra savcıya çıktım. (...)

Savcı sordu: "Türk değilim demişsin?.." O anda hayatımın en iğrenç şeyini yaptım, yalan söyledim. Çünkü o şartlarda "Kürt'üm" demek on yıl ceza demektir. Benim de siyasi savunma yapmak gibi bir planım yoktu.

-Türk'üm, dedim. Ama arkasından güldüm. Savcı da güldü. On yıl cezadan kurtuldum ama vicdanım hiç rahat olmadı. Dün seni dinleyince o günlerimi hatırladım. Mümtaz'er Türköne Hoca "Hepimiz Kürt'üz" demiş. Çok duygulandım. Demek ki bugünleri de görme şansımız varmış.

Savcıya yalan söyledim, sana doğruyu söylüyorum: Mümtaz'er Hoca için ben Türk'üm. Sevgi ve saygılarımla."
Gazi Fincan

Bana düşense "Hepimiz Kürt'üz" demeye devam etmek. Hepimiz yaralıyız. Hepimiz kırgınız. Hepimizin hâlâ canı yanıyor. Basmakalıp önyargıları, şiddet kokan düşmanca bir dili kenara bırakmalıyız. Konu, gündelik siyasetin polemiklerine uygun değil. Bu yüzden Bahçeli'nin Abant-Erbil toplantısı için "Okyanus ötesinden güdümlü bu toplantı" diye bahsetmesi, aradığımız çözüme yönelik yapıcı dile uymuyor. MHP liderinin etno-milliyetçilikleri ve şiddeti reddeden bu toplantıyı polemik konusu yapıp mahkûm etmesinin Türkiye'ye bir faydası yok. MHP bilincinde yer alan esaslı unsurlarından birini hatırlatmalıyım. Koskoca bir imparatorluk ben ve sen kavgası ile ve birilerinin "daha fazla Türk olmak" hülyasıyla kaybedildi. Şimdi de, herkesi Türk yapmak uğruna koca Türkiye Cumhuriyeti'ni mi gözden çıkartalım?

Rahmetli Türkeş "Bir Kürt ne kadar Kürt ise ben de o kadar Kürt'üm." demişti. "Hepimiz Kürt'üz" lafının mucidi odur. "Bir Kürt kadar Kürt olmak" için Kürt'ün bir insan olarak sahip olduğu bütün haklara saygı göstermek gerekir. Bu sözün asıl anlamı ise etnik kimlikler üzerinden siyaset yapmayı bir kenara bırakmaktır. "Hepimiz Kürt'üz" lafından sadece Türk olmayı etnik bir kimlik olarak algılayanlar, Türk etno-milliyetçileri rahatsızlık duyar.

Evet "Hepimiz Kürt'üz". "Hepimiz Kürt" olduğumuza göre farklı bir şeyler yapalım. Meselâ Kurmançi Kürtçesinde birkaç cümle öğrenelim. Kürtlerin anadilde eğitim hakkına saygı gösterelim. İflas etmiş ve tükenmiş ulus-devlet tezlerini tekrarlamak yerine yüreğimizdeki sıcaklığı büyütelim. Aynı coğrafyayı, aynı kültürü, aynı tarihi, aynı geleceği, kısaca ortak bir kaderi paylaştığımız Kürt, ancak benim Kürtlüğüm kadar Türk olabilir. Daha fazlasını kimsenin beklemeye de istemeye de hakkı yoktur.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Küçük Türkiye' milliyetçiliği

Mümtaz'er Türköne 2009.02.20

Sevres'te İç Anadolu Bölgesi ile sınırlı bir "Türk vatanı" öngörülüyordu. "Küçük Türkiye" milliyetçiliği ile, aynı sonuca varacak dar ve karanlık bir yolda inatla yürüyenleri kastediyorum. Düşmanlar üreten, nefret kusan, çevreye öfkeyle bakan hastalıklı ve kompleksli bir milliyetçilik türü bu. Akıl, sağduyu ve mantık bu hasta dünyaya nüfûz edemiyor.

"Bütün dünya Türk olsun" lafına, ancak "Mars niye olmasın?" itirazında bulunabilirsiniz. Beğenmediği adamın üzerini, "Türk kanından değil" diye bir kalemde çizeni, "yok hayır, sadece Akdeniz anemisi var" gırgırı ile susturabilirsiniz. Milliyetçilik, savunmacı bir ideoloji. Sadece savaş şartlarında iş görebiliyor. Duygularla bir direnç hattı oluşturuyor. Bu direnç normal şartlarda, makûl olanın girişini engelleyen aşılmaz bir sedde dönüşüyor.

Türk milliyetçiliğinin ilham kaynağı Balkan milliyetçilikleri idi. Cumhuriyet'e kadar Türkçü aydınlar iki kısma ayrılır. "Türk kanından olmayan" Türkçüler ve Rusya'dan gelen aydınlar. Nazım Hikmet'in büyük dedesi Mahmut Celaleddin Paşa ilkine, Yusuf Akçura ikincisine örnektir. Türk milliyetçiliği, imparatorluk kültürü ile

yoğrulmuş bu topraklara yabancıdır. Cumhuriyet'in ulus-devlet projesi ise bir mecburiyettir. Bu projeyi gerçekleştirmek için seferber edilen milliyetçi tezlerin çoğu abartılı ve uydurmadır. Ergenekon efsanesi ve kurt figürü gibi. Maksat Osmanlı'dan uzaklaşarak çok eski ve belirsiz bir tarihi, 5000 yıl öncesini referans alarak yeni bir ulus devlet tarihi inşa etmektir. Eski Çin almanaklarında yer alan Orta Asya coğrafyasına dair belirsiz bilgiler, üzerine Türk damgası vurularak bu şekilde yorumlandı.

Cumhuriyet Türkiye'si çok önem verdiği eğitim aracılığıyla, ulus-devletin yerleşmesine ve pekişmesine hizmet edeceği varsayılan bu uydurma tezler ile beynimizi adeta iğdiş etti. Bu tezleri sorgusuz sualsiz "bir din" gibi benimseyenler ve bu inançlarla mutlu yaşayanlar için artık uyanma vakti geldi. Çünkü bu saçma sapan tezlerin üzerine, ancak bize Sevres'in layık gördüğü "Küçük Türkiye"yi inşa edebilirsiniz. Sorgulamanız ve mutlaka değiştirmeniz gereken sahte bir dünya bu.

Birincisi, Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları içinde, ulus devletin bütün gayretine rağmen homojen tek bir halk yaşamıyor. Herkesi "Türk yapmak" veya boyun eğdirmeye kalkmak "Küçük Türkiye"ye rıza göstermek demek. "Herkesi aynı dili dayatmak" bugün Kürtlere "Kendi dilini kullanmak için kendi devletini kur" demekten başka anlama gelmiyor. "Tek devlet ve tek bayrak"ı yaşatmak için devletin ulusunu herkesin rızasını alarak yeniden tanımlamak zorundasınız.

İkincisi, 5000 yıl öncesinin masallarıyla uğraşmak yerine, ayrıralı aradan henüz 100 yıl bile geçmeyen yakın coğrafyanıza yönelmek zorundasınız. Bu coğrafyada yaşamamanın bir raconu var. Milliyetçiliğin dar kalıplarını kırıp büyük düşünmek zorundasınız. Bunun için ise en fazla Osmanlı kadar Türk olabilme hakkına sahipsiniz. Daha fazlası ile "Küçük Türkiye"de koyun gibi mutlu yaşarsınız.

Zihinlerde köklü bir dönüşüme ihtiyaç var. Zaman daralıyor. Sadece hayallerden, sadece alışkanlıklardan, sadece içi kof inançlardan meydana gelen "Küçük Türkiye" milliyetçiliğini tarihin tozlu raflarına kaldırmamanın tam zamanı. Bu tarz milliyetçiliğin körlüğünden, cehaletinden ve sığılığınan kurtulmak zorundayız.

Türkiye, bölgesinde barış ve istikrar arıyor. Bölgenin de barış ve istikrara ihtiyacı var. Türkiye, bölgede birbirine dış bileyen Kürt ve Arap milliyetçiliklerinin dökeceği kanı ancak ahlakî bir önderlik vesayeti ile çözebilir. Dünyaya bu ahlakî önderlik tezi ile tıpkı bir Osmanlı gibi bakmalıyız.

Osmanlı'yı güçlü kılan adaletiydi, yani ahlakî üstünlüğü. Bölgemizin adalete ve adalet dağıtacak düzenli ve istikrarlı bir güce ihtiyacı var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon Efsanesi kime ait?

Mümtaz'er Türköne 2009.02.22

Bir yalana çok fazla insanın inanması, sahte olanı gerçek yapmaz. Türklerin "çıkış" efsanesi olarak anlatılan Ergenekon, bir safsatadan ibaret. Sahte masallar dünyasında mutlu bir şekilde yaşamak mümkün. Ama birilerini mutlu eden bu hayaller başkaları için bir kâbusa dönüşmüş ise, uyanmanın vaktidir.

Hikâyenin aslı şöyle. Cumhuriyet, kurulduktan sonra kendi tarihini yazmaya girişiyor. Bu tarihin iki temel ihtiyaca cevap vermesi bekleniyor. Cumhuriyetin yeniliği, imparatorluk modeli bir devletin yerine bir ulus-devlet şeklinde kendini inşa etmesi. Birinci ihtiyaç bu ulus-devletin ulusunu oluşturmak. İkincisi ise, Avrupalıların "Türkler bu coğrafyanın yerli halkı değiller, onları Orta Asya'ya geri gönderelim" tezi üzerine inşa edilen düşmanlığa karşı durmak. Bunun için ise Türklerin Anadolu'nun yerli halkı olduğunu ispatlamak gerekiyor. 1930'larda Atatürk'ün önderliğinde oluşturulan Türk Tarih Tezi, bu iki ihtiyaca cevap vermek için geliştirilmiştir. Bu Tez'in iki temel iddiası vardır. Birincisi, Türklerin 5 bin yıllık çok eski bir ulus olması. İkincisi, Anadolu'da yaşayan Hititlerin, Romalıların atası Etrüsklerin Türk olduğu ve dolayısıyla bu toprakların eskiden beri Türklere ait olması.

5 bin yıl öncesine giderek, birkaç yıl öncesinin Osmanlı'sını reddetmek, yeni bir ulusun yaratılacağı çok uzak bir geçmişin belirsizliğine sığınmak ve oradan istediğiniz her şeyi çıkartmak mümkündü. 5 bin yıl öncesi esaslı hiçbir bilginin olmadığı, dolayısıyla kolaylıkla yeni baştan yazılabilecek kadar karanlıktı.

Çocukken tarih kitaplarında bize anlatılan "Göç haritaları" ile bugün Ergenekon Terör Örgütü'ne ilham kaynağı olan Ergenekon Efsanesi, Türk Tarih Tezi'nin sahteliklerinden geriye kalan birkaç izden sadece ikisi. Ankara'da Sıhhiye meydanındaki, Hitit güneş kursu, Etibank ve Sümerbank isimleri de öyle. Ergenekon Efsanesi, farklı versiyonları ile Çin kaynaklarında geçen ve Moğol kabilelerine atfedilen efsanelerden biri. İlhanlı tarihçisi Reşidüddin'in "Cami-üt Tevarih" isimli tarih kitabı ise, bizdeki versiyonun kaynağı. Reşidüddin bu efsaneyi bir Moğol efsanesi olarak naklediyor. Bizde bu konuda tek otorite olarak kabul edilen Bahaddin Ögel'in Türk Mitolojisi (I) isimli kitabını 14. sayfasından itibaren dikkatle okuyanlar, bu efsanenin Türklere ait olmadığına ikna olacaktır. "Moğollar da Türk idi" tezi ile bu efsaneyi dönüştürmek de mümkün değil; çünkü bu efsanelerde geçen Moğolların düşmanları Türklere değil. İddia edilenin tam tersine Türkler (bir Hun hakanı) bir Moğol kabilesini yok ediyor; geride tek kalan çocuğun ayakları kesiliyor ve sonra bir Kurt o çocuktan hamile kalıyor.

Ergenekon, bir Türk efsanesi olarak Kurtuluş Savaşı sırasında Yakup Kadri tarafından icat edilmiştir. Halbuki efsaneler, bir toplumun ortak hafızasıdır. Efsaneler ve destanlar vasıtasıyla o toplumun ortak geçmişi, yeni nesillere aktarılır. Osmanlı'da, Selçuklu'da en küçük izine rastlanmayan bir hikâyeyi, Cumhuriyet kuruluşuyla birlikte 5 bin yılın içinde birdenbire "keşfetmek" ve sadece tek "yabancı" kaynağa dayanmak ne kadar inandırıcı? Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu sahtelikleri ders kitaplarından acilen temizlemesi lâzım.

Niyetim kimsenin kutsalıyla, inancıyla uğraşmak değil. Ergenekon Efsanesi ve Kurt figürünün MHP ideolojisinin önemli sembollerinden biri olduğu herkesin malûmu. At izi it izine karıştı. Türkiye'nin sahip olduğu her şeye kasteden tehdidin adı Ergenekon olarak kayda geçti. Bu tehdidin varlığı bile, Ergenekon efsanesi gibi sahteliklerin eseri. Demek ki sahtelikler akıl dışı sapmalara yol açıyor.

O zaman putları parçalamak gerekiyor. Bizim beş bin yılın karanlığından, Moğol kabilelerinden aşırıldığımız sahteliklere değil, henüz üzerinden üç nesil bile geçmemiş yakın tarihimizin gerçeklerine ihtiyacımız var. Moğol efsanesindeki kurdun izini aramak yerine Osmanlı'dan kalma haritaların ayrıntılarına bakmalıyız. Bir kurdun peşinden gidecekler ile Osmanlı'nın bize miras bıraktığı ahlakî otoriteye rıza gösterecek Ortadoğu halklarını karşılaştırmayı deneyin. Bizim yeniyetme halklar gibi büyük görünmek için sahte bir tarihe ihtiyacımız yok. Osmanlı'dan devraldığımız miras zaten yeteri kadar büyük.

CHP'yi uzlaşmaya razı etmek

Mümtaz'er Türköne 2009.02.24

Başbakan'ın kendi ifadesiyle AK Parti, nisan'da anayasayı yeniden gündeme getirmeyi planlıyor.

Umut var mı? Türkiye, mahallî seçimlerin hemen akabinde yeni bir anayasa yapmaya girişebilir mi? Sorunun cevabı sadece CHP'ye bağlı. AK Parti CHP'nin koyduğu bu sınırdan duruyor. Cemil Çiçek, anayasanın uzlaşma ile çıkması gerektiğini, CHP ile uzlaşma olmaz ise anayasanın değiştirilemeyeceğini söylüyor. CHP sözcülerinden Hakkı Suha Okay da, dokunulmazlıkların kaldırılması dışında, anayasa değişikliğine karşı olduklarını açıklıyor.

O zaman tek çare, CHP'yi anayasal uzlaşmaya razı etmek. Peki CHP nasıl razı olur? İlk olarak CHP'nin rezervini anlamalıyız. 1982 Anayasası'na karşı olan ve alternatif bir anayasa taslağına sahip olanlar arasında CHP de var. CHP'nin anayasa değişikliğine karşı çıkması ilkelerine değil fiilî bir gerekçeye dayanıyor. AB sürecinde yapılan anayasa reformları ile devlet içi iktidar dengeleri esaslı biçimde değişti. Yeni anayasa yapmak demek, devlet iktidarının demokratikleşmesi kanalıyla, kalan mevzilerin de sağ iktidarlara teslim edilmesi demek. CHP'nin Ergenekon soruşturmasına muhalefeti de, büyük ölçüde bu davanın yol açtığı denge kaybıyla ilgili. O zaman CHP'nin rezervi nasıl kaldırılır? Devlet içindeki iktidar alanını CHP'nin artık savunamayacağı biçimde fiilen dönüştürerek. Ergenekon soruşturması, bu işi tek başına zaten yapıyor. Türkiye'nin dış politika aksının değişmesi ve devlet içindeki askerî iktidar alanının gerekçelerinden biri olan PKK sorununun çözümü ile bu iktidar alanı daha da küçülecek. PKK sorununun çözümü ise Kürt sorununun çözümüne bağlı. Türkiye'de bastığı zemini bile kemirmeye başlayan sürdürülemez bir devlet iktidarı alanı var. Bu alan zaten çöküş halinde.

İlke düzeyinde izlenecek yol ise, CHP'yi anayasa yapım sürecine dahil etmek. Aslında sadece CHP'yi değil, müzakereci demokrasi teknikleri ile mümkün olan en geniş ölçekte ilgili bütün tarafları bu sürece, akılcı müzakere yönetimleri ile dahil etmek gerekir. Anayasalar çoğunluğun tercihini değil, azınlığın haklarını garanti altına almak zorunda. Bu yüzden de genel bir uzlaşma konusu olmalı. Bu noktada AK Parti'nin 2008 yılı içinde harcadığı fırsattan gerekli dersleri çıkartması lâzım. "Anayasayı değiştirecek çoğunluğumuz var" yaklaşımını kastediyorum. Başbakan'ın nisan için vurguladığı "genel bir uzlaşma" arayışı gerekli dersin çıkartıldığına işaret. İkincisi izlenecek yöntemle ilgili.

AK Parti, kamuoyunun önüne bir anayasa taslağı ile çıktı. Taslak mükemmeldi. Alternatifli maddelerle kaleme alınmıştı, yani siyasetçiye seçme hakkı bırakıyordu. Ama somut kurallardan meydana gelen bir anayasa metni idi. Toplumun önüne bir taslakla çıkmak, AK Parti'nin düşmemesi gereken çok esaslı bir hata idi.

AK Parti bir anayasa metni yerine, birkaç maddede formüle edilecek genel ilkeler ile yola çıkmalı ve sadece bu genel ilkeleri tartışmaya açmalıydı. Mesela "yargı birliği sağlanacaktır" ilkesi, Anayasa'nın neredeyse 20-25 maddesini belirleyecek bir ilke. Yargıç teminatı ve adil yargılama hakkını da içerecek bu ilke ışığında askerî yargıdan başlayarak, idarî yargıyı ve anayasal yargıyı evrensel demokrasi ve hukuk standartlarına kavuşturmak mümkün olacak. İlkeler düzeyinde yürütülecek bir tartışma bütün toplum kesimlerinin, dolayısıyla bahaneler arayan CHP'nin de uzlaşmaya dahil olmasıyla sonuçlanabilir.

CHP'yi razı etmenin pratik yolu ise, yeni anayasa ihtiyacını mahallî seçim tartışmalarının tam merkezine yerleştirmek. Güçler dengesiz olduğu için seçim çok sönük geçiyor. Ortalığı ısıtacak bir anayasa tartışması CHP'yi yeni anayasaya angaje olmak zorunda bırakabilir. CHP, neden yeni anayasaya karşı çıktığını izah etmeye bir girişsin, parti rekabeti içinde halk CHP'yi demokratik çizgiye kolaylıkla çekecektir. Yeni anayasayı nisan

ayında değil, şimdi, mahallî seçimlerin en önemli gündemi olarak tartışmayı öneriyorum. Herkes eteğindeki taşı döksün ve oy istediği vatandaşa bir anayasa sözü versin.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Kürtçe üzerinde anlamsız baskı ve yasaklar'

Mümtaz'er Türköne 2009.02.26

DTP lideri Ahmet Türk'ün Meclis Grubu'nda Kürtçe yaptığı konuşma için ileri sürdüğü gerekçe başlığa aldığım ifade. Ahmet Türk, Kürtçe üzerinde "anlamsız baskı"yı anlatmak için konuşmasının bundan sonraki bölümünü Kürtçe olarak sürdüreceğini belirtiyor ve dediğini yapıyor. Bu ifadelerdeki anahtar kelime "anlamsızlık".

Kürtçe konuşması üzerine "anlamsız baskı" ve tepkiler geleceğini ileri sürmüş oluyor. Salı günü görüldüğü üzere bahsettiği tepkiler hemen geliyor. Başta Meclis Başkanlığı'nın Meclis TV'de DTP grup toplantısından canlı olarak yaptığı yayını hemen kesmesi ve Meclis Başkanı Köksal Toptan'ın Siyasî Partiler Kanunu'nu gerekçe göstermesi, Türk'ün bahsettiği "anlamsız baskı"lardan en kurumsal olanı olmalı. MHP ve CHP sözcülerinden gelen tepkiler de öyle. 1991'deki meşhur Leyla Zana'nın kahramanı olduğu yemin krizine atıfta bulunanların bile çıkması, bazılarının zihninde zamanın donduğunu gösteriyor. AK Parti'nin TRT Şeş başta olmak üzere, Kürdoloji enstitüleri gibi Kürtçe açıklamalarını, Kürtçe grup konuşmasının müsebbibi olarak gösterenler ve bu konuşmadan bir AK Parti eleştirisi çıkartanlar da, Türk'ü haklı çıkartıyor.

Salı günü haberi takip ederken "eyvah" demiştim. Benim tepkim Ahmet Türk'e değil, onun beklediği ve haklı çıktığı sonuçlara idi. Sıcaklığı sıcaklığına yaptığım benzetme ise bir "düşük" çabası idi. Ahmet Türk'ün Meclis Grubu'nda Kürtçe konuşmasını, Kürt sorununun çözümüne bir düşük yaptırma çabası olarak gördüm. TRT Şeş ile Türkiye, Kürt sorununun çözümünde doğru yola girdi ve hızla ilerlemeye başladı. Hâlâ aşılması gereken çok uzun bir mesafe var. Kürt sorunu, sebeplerin sebebine inildiği takdirde Kürtçe yasağına dayanıyor. Çözümü ise Kürtçe yasaklarının, karşımıza çıkan her yerde kaldırılmasına bağlı. Kürt sorununun dayandığı Kürtçe sorununun pazarlık meselesi yapılması bile, yol açtığı Kürt sorununu çözümsüzlüğe mahkûm edecek. Kastettiğim Kürdoloji enstitüsü açılabilir, ama Kürtçe eğitim verilemez gibi pazarlıklar. Meseleyi tavizler ve pazarlıklarla sürdürmeye kalkmak, karşımızda Kürtçe ismiyle duran insanî sorunu hiç fark etmemek demek. Bu yüzden Ahmet Türk bütünüyle haklı. Bu konuşmanın bir provokasyon teşebbüsü olduğu, benim ifade ettiğim gibi bir düşük yaptırma çabası anlamına geldiği yorumları niyet sorgulamaları. Ahmet Türk, Ghandivari girdiği eylemle Kürtçe üzerindeki yasakların anlamsızlığını gösterdi mi, göstermedi mi?

Bu anlamsızlığın delili, Meclis Başkanlığı'nın canlı yayını kesme gerekçesi olarak gösterdiği Siyasî Partiler Kanunu'nun ilgili maddesi. Başkanlık, Siyasî Partiler Kanunu'nun 81. maddesinden bahsediyor. Bu maddede şu hüküm yer alıyor: "Siyasî partiler, tüzük ve programlarının yazımı ve yayınlanmasında, kongrelerinde, açık veya kapalı salon toplantılarında, mitinglerinde, propagandalarında Türkçeden başka dil kullanamazlar." Bu maddenin Ahmet Türk'ün Meclis konuşmasını kapsamı nasıl mümkün ise, AK Parti liderinin Diyarbakır'da kullandığı tek Kürtçe cümleyi de eşit olarak kapsamı gerekmiyor mu? Öyle ya "mitingler"de de Türkçe dışında dil kullanma yasağı yok mu? Ahmet Türk'ün "Kürtçe Kürtlere yasak, ancak AK Parti'ye ve devlete serbest" hükmü doğrulanmış olmuyor mu?

PKK'nın ve DTP'nin varlık sebebi Kürtçe üzerindeki yasaklar. Daha doğrusu bu yasakların anlamsızlığı. TRT Şeş'ten en fazla PKK'nın ve DTP'lilerin rahatsız olmasının sebebi bu. PKK bölgede Kürtçe devlet kanalının izlenmemesi için tehdit ve baskı da içeren kampanyalar yürütüyor. DTP liderinin Kürtçe grup konuşması, bu

yasakların Kürt kimlik siyaseti için ne kadar hayati olduğunu gösteriyor. Kürtçe yasağı kalktıkça bu kimlik siyaseti "anlamsız" hale geliyor.

Tekrarlayalım: Kürt sorunu, özünde bir Kürtçe sorunu. Bütün şikâyetler ve sıkıntılar alt alta sıralandığı zaman, neredeyse tamamının Kürtçe yasağı ile ilgili olduğu görülüyor. Kürtçe sorununu anadilin her alanda kullanımı sorunu olarak kabul etmek lâzım. O zaman Kürt sorununu çözmek için Kürtçe sorununu bütünüyle çözmek gerekir. Bunun ölçüsü ise Kürtçe başlığı altına alınacak hiçbir eksik kalmamasıdır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürt sorununun siyasallaşması

Mümtaz'er Türköne 2009.02.27

OBİV (Ortadoğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı)'in Dış Politika ve Savunma Araştırmaları Grubu'nun MGK'ya sunduğu rapor, Türkiye'nin "Kürt sorunu"nun farklı bir evreye girdiğinin kanıtlarından biri.

"Türkiye, Kürt sorununu "Türkiye içerisinde" çözmeyi başarmalıdır... Vakit kaybetmeden sorunu bir asayiş mevzuuna indirgeyen perspektiften vazgeçilerek siyasî bir vizyon çerçevesinde sorunun çeşitli veçhelerini karşılayacak ekonomik, sosyal ve kültürel tedbirler ve reformlar manzumesinin saptanması ve uygulamaya konulması gerekmektedir." Raporda yer alan bu cümleleri anlamlı kılan, bu grubun kompozisyonu. Bu rapor, yıllarca sorunu asayiş sorunu olarak gören ve ona uygun politikaları uygulayan sivil-asker bürokrasinin çok üst düzeyde temsil edildiği bir grubun imzasını taşıyor. Kısa ve özlü rapor, büyük ölçüde SETA'nın "Kürt meselesi: Problemler ve çözüm önerileri" başlığını taşıyan raporundan yapılan intihallerden oluşuyor. Akademik bir görüş değil, politika önerisi olduğu için bu intihaller bile, "askerî çözüm"ün yerini sivil bir aklın aldığını gösteriyor.

"Kürt sorunu"nu bir terör sorunu olarak ele alan, silahlı çözüme konu yapan askerî vizyonun yerine "siyasî bir vizyon çerçevesinde" ele alan bu yeni yaklaşımın geçmesi, sadece devlet katındaki bir değişimi ifade etmiyor. Sorunun karşı kutbunda da "siyasî vizyon"u silahın önüne koyan bir yaklaşım yerleşiyor. Bu tablo PKK'nın tasfiyesi, dolayısıyla terörün büyük ölçüde sona ermesi; bunun yerine siyasetin geliştireceği açılımların tartışılması anlamına geliyor. O zaman bütün tarafların eski alışkanlıklarını bir kenara bırakması şart. En önemlisi silahlı çözüm, karşınızdakini yok etmeye dayanan tek yöntemi önünüze koyarken siyasî çözümler özgür insan aklı kadar çok ve zengin alternatifler sunuyor.

MHP lideri Devlet Bahçeli'nin, Ahmet Türk'ün Kürtçe grup konuşmasına cevaben yaptığı açıklama, bu yepyeni safhada kafaların oldukça karışık olduğuna bir delil. Bahçeli "siyasî bölücülüğün meşruiyet kazanması"ndan, "bölücülüğün siyaset sahnesine taşınmış" olmasından, "PKK'nın siyasallaşma stratejisi"nden şikâyet ederken, "siyasî vizyon"u da bütünüyle kapattığını fark edemiyor. Bahçeli'nin kullandığı deyimlerin tamamının nereye varacağı ve ne anlama geldiği konusunda bir açıklığa ihtiyaç var. Halbuki Türkiye'nin yaşadığı değişim açık. Türkiye'nin Kürt sorunu Güneydoğu'nun dağlarından Meclis kulislerine ve politika üretenlerin önüne taşınıyor. Bu sorunu artık elinde silah olanlar değil Devlet Bahçeli çözecek.

Ahmet Türk'ün Kürtçe grup konuşması bir "sivil itaatsizlik eylemi" idi. Kim ne derse desin amacına ulaştı. Kürt sorununun geldiği aşamada artık herkesin hiç olmazsa "sivil itaatsizlik"in teorisini ve mantığını bilmesi lâzım.

"Sivil itaatsizlik" silah ve şiddete başvurmada otoriteye başkaldıran anarşist bir eylem biçimidir. Şiddet içermeyen eylemlerle kanunların haksızlığı, otoritenin adaletsizliği kamuoyuna anlatılır. Gerekirse kitlesel tutuklamalara yol açacak şekilde yasalar çiğnenir. Devlet ya anlamsızlığı vurgulanan yasakları uygulamak zorunda kalacak ya da anlamsız yasaklar kaldırılacaktır. Gandhi, İngiliz yönetiminin yasakladığı kitapları alıp köy köy dolaşıp satmaya kalkınca, kitaplar üzerindeki yasak kalkmıştı. Otoriteye boyun eğmemek iki yolla mümkün: Şiddete başvurmak veya itaatsizlik. Biri askerî, öteki sivil bir yöntem.

Siyasallaşma, şiddetin sona ermesi demek; var olan sorunun değil. Dağda karakol baskını yerine, Ahmet Türk'ün sivil itaatsizlik eylemi arasında bir seçimde bulunmak zorunda kalacaksınız. Bahçeli'nin eleştiri konusu yaptığı hususlar aslında, tersinden bakıldığında kanın durması anlamına geliyor. Türkiye, etnik sorununu, kanı durdurmadan çözemez. O zaman bırakalım sorun alabildiğince siyasallaşsın.

Doğrusu şu: Şiddet yöntemleri, geçen 25 yılda kendi kendini tüketti. Şimdi siyaset zamanı. Bırakalım her şey siyasal alana taşınsın, yani barışçı yöntemlerle çözüm aransın. Mesele siyasetçinin önüne gelsin. Siyasallaşmadan şikayet etmek kendi halkımıza ve kendi aklımıza güvensizlik değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Askerî entrika olarak 28 Şubat

Mümtaz'er Türköne 2009.03.01

28 Şubat'ın üzerinden 12 yıl geçtikten sonra, gazetelere dökülen eski Genelkurmay Başkanı Karadayı'nın ses kaydı, ikna edici bir değerlendirme vesilesi. Bu ses kaydında, Bizans'a taş çıkartan entrikalar, ayak oyunları var.

Balkan Savaşları sırasında bile ordu bu kadar siyasetin içinde değildi. Bir siyasî partinin operasyon elemanları değil, koskoca ordunun Genelkurmay başkanı kumpaslar kuruyor, dalavere çeviriyor. 28 Şubat, bu konuşma kaydı ile aydınlanıyor.

Önce 28 Şubat'ı hatırlayalım. Fadime Şahin ve Ali Kalkancı adı ile iki psikolojik harekât uygulaması tezgâhlanıyor. Sadece iki örnekle Türkiye irtica tehdidi ile karşı karşıya bırakılmış ve irtica tehdidi anlam kazanmış oluyor. Sonra 18 maddelik nota, MGK kararlarına dönüşüyor. Hükümet düşürülüyor. Yargı bağımsızlığı, üniversitelerin itibarı darmadağın oluyor. Devletin ekonomik iktidarı kurtların eline geçiyor. Ülke derin bir ekonomik krize sürükleniyor. Özgür düşünen her kalem vatan haini olmakla suçlanıyor. Ülkede terör estiriliyor. Devletin çivisi çıkıyor. Hukuk yok ediliyor. Fişlemelerle, yargısız infazlarla ülke, Afrika'nın en geri ülkelerinden daha geri, ilkel bir ülke haline dönüşüyor.

Ne için?

Karadayı'nın ses kaydı bu sorunun cevabını veriyor. Ama söyledikleri değil.

28 Şubat'ta asıl tezgâha gelen askerlerden başkası değil. Tezgâh peşinde koşarken tezgâha düşen onlar. Askerlerle sınırlı bir 28 Şubat muhasebesi hepimizi yanıltır.

28 Şubat sivil-asker geniş bir koalisyonun eseri. Bu koalisyonun başında ise büyük sermaye yer alıyor. Büyük sermayenin medya uzantısı ile birlikte sürükleyici güç karşımıza çıkıyor. Askerler tahrik ediliyor; yalnız irtica ile değil, iktidar imkânı ile. Ve düğmeye basılıyor. Karadayı'nın ses kaydı üzerinden askerler üzerine söylenecek çok şey var. Bugün 28 Şubat'ın sahipleri sıfatıyla ortalıkta dolaşan asker yok. Onlar ancak Ergenekon soruşturması veya Karadayı'nın ses kaydı vesilesiyle gündeme geliyor. Aslında bilinen ilam ediliyor. 28 Şubat en

çok askere zarar verdi. 2007'de 27 Nisan e-muhtırasının boşlukta kalmasının en temel sebebi 28 Şubat'ın kötü mirası oldu. Belki Ayıışı ve Sarıkız gibi darbe teşebbüslerini akim bırakan da 28 Şubat'ın yol açtığı güvensizlik olmuştur. 28 Şubat, askerin iktidar gerekçesi olarak kullandığı irtica tehdidinde ciddiyet namına bir şey bırakmadı. 27 Nisan bildirisinin kaleme alanların elinde patlaması, bu sonuca bağlanmalı.

Gırtlığına kadar gündelik siyasetin içine batmış bir ordu, kendi mensuplarına bile güven vermez. Bir ordunun savaşma yeteneğini, caydırıcılığını sağlayan şey disiplini ve itibarıdır. Demokrasi 28 Şubat'ın yaralarını sararak yoluna kaldığı yerden devam etti. Ama ordunun sarsılan itibarı hakkında aynı hükmü vermek hâlâ mümkün gözüküyor.

Karadayı'nın ses kaydından çıkartılacak en önemli derslerden biri, milletvekili dokunulmazlıkları ile ilgili hüküm. Generallerin sahip olduğu dokunulmazlıkların çok azına sahip olan siyasetçilere, dokunulmazlığın çok görülmesinin sebebi ne? Dokunulmazlıklar neden bu kadar önemli? Dokunulmazlıklar sınırlanınca milletvekillerinin kimler tarafından dokunulabilir olacağı sorusu, sebebi de anlatıyor. İktidar askerî entrikalara daha açık hale geliyor, müdahale için tehdit ve yıldırma önündeki anayasal engel kalkıyor. Demek ki, milletvekillerinin dokunulmazlığı çok önemli. O zaman CHP'nin anayasa değişikliğini salt milletvekili dokunulmazlığı ile sınırlandırmaya kalkmasının arkasında bu entrikaları aramak lâzım.

28 Şubat, ordunun itibarını sermaye yaparak girilen bir devlet içi iktidar mücadelesi idi. Arkada büyük sermayenin kendi programı vardı. Kuralların yok edildiği bu program da başarıya ulaşamadı. 28 Şubat, vahşi kapitalizmin önündeki bariyerleri kaldırdı. Ülke, Cumhuriyet tarihinin en büyük ekonomik krizine sürüklendi.

28 Şubat'ı, bataklığa çevirdiği ülkede batağa saplanan bu geniş koalisyondan hikâyesi olarak yeniden yorumlamalıyız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Siyasî terbiye

Mümtaz'er Türköne 2009.03.02

Baykal'inki, AK Parti lideri ile bir ağız dalaşı arayışı idi. "Başbakan oldun, ama adam olamadın" muhabbeti, bayat ve sıradan bir polemik. Halk arasında çok yaygın bilinen bir meseldir.

Vezir olan evlat, çocukken kendisine "senden adam olmaz" diyen babasını yıllar sonra ayağına getirtir. Niyeti, adam olduğunu ispatlamaktır. Baba, oğlunun kaba davranışını ima ederek "ben sana adam olamazsın dedim, vezir olamazsın demedim" diyerek taşı gediğine koyar. Baykal'ın "Başbakan oldun, adam olamadın" sözü için söylenecek söz şu: "Ne alâka?"

AK Parti liderinin, bu muhabbetten rahatsız olmaması lâzım. Dün Sinop'tan, "cevap vermeye terbiyem müsaade etmiyor" karşılığını vermesi, durumun kontrolünde olduğunu gösteriyor. Aslında Baykal, Başbakan'ın çizdiği dar alanda oyun oynuyor. Bu dar alan, muhalefete sadece retorik düzeyinde rekabet imkânı tanıyan seçim atmosferini anlatıyor.

Mahallî seçimlere tam dört hafta kaldı. Türkiye'nin dört hafta sonra seçime gireceğini dışarıdan bakan kimse iddia edemez. Sönük, donuk ve heyecansız bir seçim atmosferi var. Muhalefet, mahallî ölçekte de yönetimde

olan AK Parti'ye karşı etkili bir rekabet geliştiremiyor. Mesele, minderden kaçmak değil. CHP mindere çıkamıyor. Baykal'ın belden aşağı kaymaya ramak kalan muhalefet retoriği, aslında bir çaresizliğin göstergesi. "Adam değilsin" sözü, sadece kavga etmek için söylenir. Dağarcığında yeni şeyler olmayan, politika üretemeyen politikacının sığınağıdır bu retorik. Bu sözlerle sadece onun fanatikleri hazırda tutulur. "Sen adam mısın?" şekline bürünüp ağızdan çıkacak söz, tam da Baykal'ın külhanbeyi yakıştırmasına uygun değil mi?

1960'ların, 70'lerin üslubu bu. Kavga arayan, taraftarlarını kavga ederken devşiren politikacıların üslubu. Siyasî tartışmaların, parti rekabetinin gerçek sorunlardan fersah fersah uzaklaştığı, tüketici bir demagojik üsluba sıkıştığı politika tarzı. Söylenen sözün de, verilecek aynı düzeyde cevabın da, memleketin reel hiçbir derdine deva olamayacağı daracık bir dünya. O dönemlerden kalma asırlık Demirel, bu politika tarzının ustalarından biriydi. Siyasî kariyerini, sadece söz düzeyinde anlamı olan hazırcevaplığı ve konuyu değiştirmedeki ustalığı ile edinmişti. Ancak, bu politika tarzının 60'lı ve 70'li yıllarda bütünüyle mesnetsiz olmadığını hatırlamalıyız. Toplum kavga ediyordu. Kutuplaşmıştı. Halkın duygularına tercüman olan politikacı da kavga ederek, niza çıkartarak yol alıyordu.

Bugün Baykal'ın "adam olamadın" lafına, Başbakan'ın verdiği "terbiyem müsait değil" cevabı bile, toplumun kavga aramadığının bir işareti. CHP lideri de, AK Parti lideri de, kendi üsluplarına uygun olarak seçimi kızıştırmaya çalışıyor. Biri usulüne uygun davranarak, diğeri çaresiz saldırıya geçerek üzerine düşeni yerine getiriyor.

Türkiye kavga değil huzur arıyor. Özal'ın öldüğü tarihi bir milad olarak alırsak, Türkiye o günden 2002 tarihine kadar çok varta atlattı. Siyasetin çivisi çıktı. Siyasetin yarattığı istikrarsızlık, ülkeyi sağa sola savurdu. Karadayı'nın ağzından dinlediğimiz entrikaların üretileceği ve askerlerin siyaseti vesayet altına alacağı bir atmosfer oluştu. Türkiye bugün, yaklaşık olarak 7 yıldır devam eden bir istikrar havuzunda yaşıyor.

Ekonomik krizin Türkiye'yi teğet geçer görünmesinin arkasında bile bu istikrarın sağladığı güç var. Ekonomi kriz baskısı altında ama, halk bu baskılar altında bile siyasî tercihte bulunmak üzere yeni bir alternatif aramıyor. Arasa da, bu arayışını "sen adam mısın?" tarzı içinde bulamayacağını biliyor.

Seçimin bu kadar donuk ve heyecansız geçmesinin sebebi de bu. Vatandaşın tercihlerini değiştirmeye zorlayacak bir rekabet ortada yok. Çünkü rakip yok. CHP liderinin kavga arayışını, bu heyecansızlığı gidermek ve ortalığa hareket vermek üzere girilmiş bir atak olarak yorumlamak lâzım. Aynı zamanda çaresizliğin bir işareti...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Genelkurmay başkanına 'dokunmak'

Mümtaz'er Türköne 2009.03.03

İsmail Hakkı Karadayı'dan, internet sitelerine düşen ses kaydı için kendisinden henüz bir yalanlama gelmedi.

Asker, hiyerarşinin tepesiyle gündelik siyasetin boğazına kadar içinde. 28 Şubat postmodern darbesi, askerın üst düzeyde gündelik siyaseti en ince ayrıntısına kadar düzenlemesi, her şeye burnunu sokması ve Bizans'a taş çıkartacak entrikalar ve kumpaslar çevirmesi imiş. Koca koca paşaların, koskoca ordunun itibarı gündelik siyasete meze yapılmış. Bu bilgilerden herkes kendine göre bir sonuç devşirebilir. Bende devlet düzenine ve

ordunun güvenilirliğine dair derin bir kuşku uyandı. Başkalarında "ancak bu kadar olur" kabilinden bir isyana yol açmış olabilir. Tablo, ülke adına çok rahatsız edici. Ama bir başka kesimde farklı bir etki yaratmalı ve biz, bu etkinin sonucunu takip edebilmeliyiz.

Yargıdan bahsediyorum. Savcılar harekete geçmeli ve dava açmalı. Savcıların hareketsiz kalma seçenekleri yok. Askerî savcılar için İç Hizmet Kanunu ve Askerî Ceza Kanunu'na aykırı bir eylem söz konusu. Öbür taraftan Türk Ceza Kanunu'na göre, meşru hükümeti ve yasama organını cebir ve şiddet tehdidi ile iş yapamaz hale getirmek suçu işleniyor. 311. ve 312. maddeye göre savcıların, ağırlaştırılmış müebbet hapsi talebiyle Karadayı hakkında dava açması lâzım. Bir tarafta bir genelkurmay başkanının, kendi beyanı ile sabit işlediği ağır suçlar söz konusu. Öbür tarafta hukuk sisteminde bu suçlara dair açık ceza hükümleri var. Beri yanda da görevi, kamu adına doğrudan harekete geçip delilleri toparlayarak dava açmak olan cumhuriyet savcıları duruyor. Devletimizin bir hukuk devleti olduğuna inanabilmemiz için geriye tek şey kalıyor: Cumhuriyet savcısının, eski genelkurmay başkanı İsmail Hakkı Karadayı'yı davet ederek veya mevcutlu olarak huzuruna getirtip bir soruşturma başlatması.

Cengiz Çandar, Genç Siviller'in 28 Şubat'ı yargıladığı toplantıda, yaşanan haksızlıkların yol açtığı bir dramı anlatmış. Dram kendi dramı. Herkesin başına gelebilecek cinsten. Çandar, Şemdin Sakık'ın ifadeleri tahrif edilerek "vatan haini" ilan edilmişti. Daha sonra, bu tahrifatın 28 Şubat karargâhının eseri olduğu ortaya çıkmıştı. "Vatan haini" Çandar'ın babası, bu andıçtan çok etkilenmiş. Çandar, babasının ölümüne bu andıcın yol açtığını anlatıyor. Kim bilir benzer ne kadar olay yaşandı? Kim bilir kimlerin hayatı ve istikbali ile oynandı? Karadayı'nın ses kaydı, bu suçların en yüksek düzeyde nasıl tezgâhlandığını göstermiyor mu?

Malum ses kaydı, askerlerin darbe tezgâhlarken en fazla önem verdikleri konunun, milletvekillerinin dokunulmazlığı olduğunu gösteriyor. CHP'nin öteden beri dilinden düşürmediği dokunulmazlıklar meselesinin de dayanağı böylece daha iyi anlaşılıyor. Askerler siyasete daha fazla "dokunmak" için, milletvekili dokunulmazlıklarının kaldırılmasını istiyor. İnsanı isyan ettiren bir ikiyüzlülük bu. Siyasetçiye sen dokunmasan, seçmen sandıkta zaten dokunuyor. Her Allah'ın günü projektörlerin altında hesap veren siyasetçi, en küçük hatasının kefareti bile ödüyor. Ya askerler? İşlediği aleni suçlara karşılık, eski bir genelkurmay başkanını savcı önüne çıkartacak basit bir hukuk kaidesini işletebilir misiniz?

Türkiye'de yargı bağımsızlığını sistematik olarak zedeleyen yapısal sorun, 82 Anayasası'na göre sicil amiri, komuta hiyerarşisi olan bir askerî yargının mevcudiyeti. İç Hizmet Kanunu ve Askerî Ceza Kanunu'na göre suç işleyen bir genelkurmay başkanını (fiilen bir kenara) hukuken yargılamak mümkün değil. Çünkü, bu davayı açacak olan askerî savcının amiri de kendisi, yani genelkurmay başkanı. Üstelik bu soruşturma onun izniyle mümkün. Bu dokunulmazlığın yol açtığı keyfiliğin bir meslekî dayanışmaya dönüşmesi ve bütün komuta kademesini kapsaması kaçınılmaz. Bir genelkurmay başkanına dokunulabilir mi? Dokunamıyorsanız, o ülkede hukuk devletinden bahsedebilir misiniz? O zaman dokunulamayan orgenerallere karşı, halkı temsil eden milletvekillerinin dokunulmazlığını savunmak boynumuza borç olmaz mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"İrtica kalmadı, Osmanlı verelim mi?"

"Provokasyon" dediğimiz "içerdenmiş gibi" yapılan eylem veya söylenen sözdür. Bir miktar inandırıcılığı olmalıdır ki işe yarasın; yani tahriklere yol açsın. Salı günü Kadıköy'de açılan pankart provokasyon değil, en fazla bir protesto olabilir.

"Son Osmanlı padişahı I. Recep Tayyip Erdoğan" sözünü, biraz ironi karıştırarak protestosunu dile getirmek isteyen bir CHP'li veya bilemediniz bir "Ergenekon yakını" pankarta yazıp açabilir.

Açılan pankartı bir "padişahlık özlemi" olarak takdim eden Cüneyt Ülsever'in yürüttüğü muhakemenin çuvalladığı yer, işin arkasındaki sakatlığı da gösteriyor. "1. Erdoğan'dan bahsediyor" diyor Ülsever ve bir istidlalde bulunuyor. "Demek ki 2. Erdoğan, belki de 3. Erdoğan dönemleri de yaşıyacağız." Basit bir tarih bilgisi: 36 Osmanlı padişahı içinde (diğer bütün monarşilerde olduğu gibi) aynı ismi taşıyanlar, isminin sonuna "evvel, sani, salis" (Biz bunu "I., II., III." şekline çevirdik) koyarak tefrik edilir. "I. Mahmud ve II. Mahmud" vardır; ama "I. Orhan" yoktur. Sultan Mahmud'a, ancak ikincisi tahta geçtikten sonra "I. Mahmud" denmeye başlanır. Demek ki "I. Erdoğan" lafını birileri ancak kinayede bulunmak ve aklınca aşağılamak için kullanabilir.

Bu düşük pankarta, mal bulmuş Mağribî gibi yapışan köşe yazarlarının çokluğu, yeni bir arayışın işareti olmalı. Bir arayışın veya tükenişin işareti. Siyasete müdahale aracı olarak geçmişte sürekli kaynatılan irtica kazanının ateşi söndü. Şimdi bir "Osmanlı tehdidi" pişiriliyor. Davos sonrası Ortadoğu coğrafyasında sıkça dile getirilen "Osmanlı özlemi", bu tehdidin ilham kaynağı oldu. Bir Amerikan düşünce kuruluşunun 2040 gibi yakın bir gelecek için yayınladığı, Osmanlı haritasına benzer Türkiye haritası "Osmanlı tehdidi" arayışının somut karşılığı olmalı. Stratfor'un başkanı George Friedman'ın Osmanlı'nın geri dönüşünü ifade etmek için söylediği "Osmanlı topraklarına hakim olup valiler atayacaksınız" sözü, tehdit peşinde koşanların ilgi menziline, sadece "otokrasiye geri dönüş" olarak girebilir. Pişirilen "Osmanlı tehdidi" rakiplerimizin önümüze koyduğu bir imparatorluk vizyonu değil salt bir padişahlık özleminden ibaret.

Dervişin fikri neyse zikri de o. Maliye ile Doğan Grubu arasında bir vergi tahsili meselesi var. Doğan Grubu, birçok alanda olduğu gibi medya alanında da sözü geçen bir holding. Bir işadammının vergi ihtilafından basın özgürlüğü sorunu, oradan da bu özgürlüğü baskı altına alan padişahlık özlemi çıkıyor. O kadar kalem ehli, bölgemizdeki gelişmeleri bir kenara bırakıp, bu vergi meselesini "Osmanlı tehdidi"ne dönüştürüyor.

Osmanlı vizyonunu, vergi tahsilatından basın özgürlüğüne oradan da basit bir "padişahlık özlemi"ne indirgeyenlere, 1876'da Devlet-i Alîye'nin anayasalı-parlamenter yönetime geçtiğini hatırlatmamız lâzım. 1839'dan o güne kadar da ülkeyi sadece diplomat paşalar yönetmişti. Çok partili parlamenter rejime geçilen II. Meşrutiyet döneminde ise padişahların esamesi bile okunmuyordu. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçerken zaten ortadan kalkmış olan "otokrasi"yi hatırlamanın hiçbir anlamı yok.

İrtica tehdidi sahte bir tehdit idi. Demokratik iktidarlar üzerinde asker-sivil seçkin-azınlık vesayetini sürdürmek için icat edilmişti. Halkın çoğunluğu Cumhuriyet'e ve laikliğe muhalif gericilerdi. Onlar da irticayı iktidara taşıyordu. Beyni aydınlık kalem sahipleri ile elinde silah olanlar bir araya gelince irtica tehdidi frenleniyor, bu arada patronların vergi sorunları da çözülüyordu. Şimdi de bir otokrasi ve oradan çıkan medya üzerinde sansür özleminden ibaret olan "Osmanlı tehdidi" var. Her iki tehdit de, dar bir seçkin azınlığın saltanatına karşı halkın çoğunluğundan kaynaklanıyor.

İşe yarar mı? Yani, patronların vergi sorunlarını çözer mi? Bu sefer biraz zor. Ama, bu tehdidin dillendirilmesi, irtica tehdidinden farklı olarak uzun bir tarihe ve tabii geleceğe dönüş için vesile de olabilir. Oktay Ekşi'nin çünkü Hürriyet'te bu minval üzere kaleme aldığı yazının her satırının tashihe muhtaç olması gibi.

Osmanlı tehdidi mi? Buyrun. Osmanlı'ya dair neler biliyorsunuz, hiç olmazsa onu görelim.

Cehalet ve ihtiras

Mümtaz'er Türköne 2009.03.06

Taha Akyol, önceki gün Milliyet'teki köşesinde Karadayı'nın mektubunu yayımladı. Eski Genelkurmay Başkanı, 28 Şubat sürecinde işten atılan gazeteciler konusunda kendini savunuyor.

Hikâye şöyle: Genelkurmay İkinci Başkanı Çevik Bir, gazete patronları Aydın Doğan ve Dinç Bilgin'i Genelkurmay'a davet ediyor ve "Komutan adına" diyerek (Karadayı adına konuşarak) bazı gazetecilerin işine son verilmesini istiyor. O zaman Sabah'ın patronu olan Dinç Bilgin emre uyarak, Mehmet Ali Birand, Cengiz Çandar ve Mehmet Altan'ın işine son veriyor. Taha Akyol, Aydın Doğan'ın direndiğini belirtiyor. Doğan Grubu'ndan atılması istenen gazeteciler arasında ise Yalçın Doğan, Umur Talu ve hikâyeyi nakleden Taha Akyol bulunuyor. Karadayı, mektubunda özet olarak "ben böyle bir emri vermedim" diyerek kendini savunuyor ve faturayı Çevik Bir'e çıkartıyor.

Aydın Doğan'ın daveti üzerine Çevik Bir, işten çıkartılmasını istediği gazetecilerin de katıldığı bir toplantıya geliyor. Taha Akyol tarih ve sosyolojiye hakıyla vakıf bir entelektüel. Üstelik aydın cesaretine de sahip. Çevik Bir'in sığ bir mekanik materyalizm kokan "28 Şubat'ın irtica teorisi"ni anlatması üzerine şu soruyu soruyor: "Niye Türk toplumunun geleneklerine bu kadar karşı çıkıyorsunuz? Bunun için Türkiye'de çok değerli sosyologlar var. Niye onlara danışmıyorsunuz?" Cevap, 28 Şubat'ın düşünce dünyasını özetliyor: "Eğer sosyologlara danışsak bu konudaki kararlılığımız dağılır".

Fikrin olmadığı "kararlılık" ancak faşizmde bulunur. O dönemde İstanbul'un dağına-taşına yazdırılan "Orduya sadakat şerefimizdir" sözünün, Alman Nazilerinin mottosu olması, bu yüzden tesadüf değil. Bu "fikirsiz kararlılık"ın uzantısı, yine bu meşhur komutanın kaleminden çıkan ve 28 Şubat'a damgasını vuran "Batı Harekât Konsepti" başlıklı metinde var. Belge'nin "İrticâî faaliyetlerin yakın gelecekteki durumuna dair değerlendirme" ana başlığının altında, ilk iki sırada yer alan "Gelir dağılımı dengesizliğinden kaynaklanan tehdit", "İşsizlikten kaynaklanan tehdit" alt başlıklarından sonra üçüncü sıradaki başlık aynen şöyledir: "Türk milletinin dinine, örf ve âdetlerine bağlılığından kaynaklanan tehdit." Bu "tehdit" artık sözün bittiği yer olmalı. Geriye sadece, meşhur fıkrada olduğu üzere, beyin ameliyatı için hastaneye yatan, beyni çıkartıldıktan sonra paşalık rütbesine yükseldiğini öğrenince hemen üniformasını isteyen askerin, alelacele hastaneden çıkarken kendisini "beyniniz burada kaldı" diye ikaz eden doktorlara verdiği cevabı hatırlatmak kalıyor. Küçük hikâyemize geri dönelim. Karadayı'nın savunmasında özrün kabahati geçtiği bir ayrıntı saklı. Komutan adına gazete patronlarına talimatlar veren, gazeteci-aydınların kariyeri ve istikbali ile oynayan bir İkinci Başkanı'nın var olduğu bir orduda esaslı bir sorun var demektir. Aynı ordunun, sanık ifadelerinde tahrifatlar yaparak "istenmeyen gazetecileri" andıçlamasını da hatırlayalım. Üstelik bütün bu tasarruflarda 28 Şubat'ın varlık sebebi olan "irtica"nın esamisi bile yok. Peki ne var?

Keyfilik, zorbalık ve cehalet var. Karadayı'nın ses kaydı, sıradan bir güç teşhirciliğini ve kabalığı sergiliyor. Eskilerin tabiri ile malayanîlik egemen bu konuşmaya. Sahip olduğu gücü kişisel bir tatmin aracı olarak görüyor. İl. Başkan'ın söz konusu teşebbüsleri de öyle. Bu gazeteciler neden istenmiyor? Hiçbirinin 28 Şubat'ın gerekçeleri ile ilgisi yok. Bütünüyle kişisel bir hesap dışında, bu gazetecilere yönelik husumetin arkasında başka bir gerekçe bulmak mümkün mü? Sadece cahillere özgü bir ihtiras. Çıkartılacak tek sonuç var: Güç insanı cahil bırakıyor.

Askerî darbe ve müdahaleleri, demokrasiye verdikleri zarardan önce, cahil ve muhterislerin keyfiliğine ve zorbalığına fırsat hazırladığı için mahkum etmeliyiz. Karşımızda bir ehliyet sorunu var. Cahillikten beslenen keyfilik ve zorbalığın verdiği zararı, bu ülkeye başka kim verebilir?

Sonuç için basit bir ölçü var: 28 Şubat'ın cahil zorbaları bugün sokağa çıkamıyor. Sadece rezaletleriyle gündeme geliyorlar. O zorbalığın kurbanı olan gazeteciler ise, hâlâ köşelerinde saltanat sürüyorlar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kadın

Mümtaz'er Türköne 2009.03.08

Küçük Anadolu kasabalarında, derdi olana çare peşinde koşarken kendisini de, yanına zorlukla gelebilen beni de unuturdu. Serzeniş cânâna olunca, şiirden başkası kâr etmiyor. Fuzulî'nin o meşhur beyti, yıllarca halimi tercüme etti.

"Kamu bîmârına cânân deva-yı derd eder ihsan

Niçün kılmaz bana derman beni bîmar sanmaz mı"

Kamuya, yani halka şefkat göstermek lâzımdı. Devlet kadın olmalıydı. Oysa tepeden tırnağa erkekti. Sürekli erkekliliğini, yani erkini kanıtlama peşindeydi. Gerekli gereksiz meydana fırlayan otorite merakı, sadece erkeklere özgüydü. Her işe çomak sokmaya azmetmiş olan bürokrasi erkekti. Makam odaları, makam arabaları erkekler içindi. Vatandaş, bir kadının önünde el pençe divan durmazdı. Otoriteyi değil, ancak bir derdine çare bulabilirdi. Bir erkek için halk, yönetilmek üzere yaratılmıştı. Bir kadın idareciye bunu kabul ettiremezsiniz.

Çaresiz bir vatandaşın çaresizliğine ağlamanın çaresizlik olmadığını onda gördüm ve anladım. Kışın, buz gibi soğukla yaşayan bir aileyi ziyaret ettikten sonra, sıcak evinde ancak bir kadın üşüyeblirdi. Sonra devlet ancak bir kadının eliyle, o aileyi mevzuata aykırı şekilde ısıtabilirdi. Otoritenin asık suratı soğuk bir erkekti; susturmak, durdurmak, yasaklamak için. Kadının gözleri de, eli de, yüreği de ısıtmak içindi. Erkek azarlardı, söverdi, yakardı, yıkardı. Umut dolu bir dünya, ancak bir kadının nemli gözleri ile görülebildiği kadar gerçek olabilirdi.

Yoksulluk erkekti. Zorbalık erkekti. Zulüm erkekti. İşkence erkekti.

Darbeler de Ergenekon da erkekti.

Zor, zorbalığı yok etmez. Zorbalık, zulüm ancak zarafetle durdurulabilir. Elinde silah tutanların yönetme hakkını kadınlara kabul ettiremezsiniz. Darbeyi yapan da, boyun eğen de erkektir. Kadın, kadındır; en zayıf anında bile güce boyun eğmez.

Kadın, annedir. Erkekler için gücün, rekabetin hakim olduğu dünya, kadın için evlatlarının yaşayacağı yerdir. O yüzden adalet ister, güvenlik ister.

Her şeyi demir mengene gibi eğip büken bir erkeğin elini, ojeli zarif kadın parmakları ile eşitleyen şey sadece hukuktur. Kadın ancak hukukla hak sahibi olabilir. Bu yüzden hukukun hakim olacağı bir düzen kadınların gayretine muhtaçtır.

Bariş ve huzur kadındır. Savaşın ve kavganın erkek olması gibi. Düzen ve istikrar kadındır. İktidar tutkusu ile kargaşa çıkartanlar erkektir. Her şeyin birbirine karıştığı anlarda, hataları ayıklamak için elinde cımbız tutan bir

kadının dikkatine ihtiyaç vardır.

Bir erkek kadın gibi düşünemez. Hayata bir kadın gibi bakamaz. Yine de kadının gözlerinden gördükleri, kadının anlattıklarından öğrendikleri daha iyi bir dünyanın mümkün olduğunu gösterecektir.

Daha iyi bir dünyanın mümkün olduğunu biliyorum. Kendi adıma, gördüklerimi ve öğrendiklerimi borçlu olduğum kadının Dünya Kadınlar Günü'nü kutluyorum. İmdada yine Fuzûlî'nin murabbası yetişiyor:

"Perişan halin oldum sormadın hal-i perişanım

Gamından derde düştüm kılmadın tedbir-i dermanım

Ne dersin rüzgarım böyle mi geçsin güzel hanım

Gözüm canım efendim sevdiğim devletli sultanım"

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türk-Amerikan ortak yapımı yeni bir Ortadoğu

Mümtaz'er Türköne 2009.03.10

Bu bir film değil, yeni bir uluslararası mimarî proje. ABD açısından sadece Ortadoğu'yu değil, bu bölgeden bütün dünyayı düzenleme teşebbüsü.

Türkiye için ise, yeni dünyanın temel yapı taşları arasına kendisini bir bölgesel güç olarak yerleştirme fırsatı. "Büyük Ortadoğu Projesi", "İlimli İslâm" gibi bizden başka kimsenin dağarcığında kalmayan ideolojik saçmalıkları bir kenara bırakıp bu yepyeni mimarîyi, bu mimarînin bize ve bölgemize getireceklerini kavramamız lâzım. Olabildiğince kompleksiz ve gerçekçi.

Soğuk Savaş'ın bitimi ve Sovyetler Birliği'nin dağılması ile başlayan dönemin sonunda ve ne kadar süreceği belli olmayan yeni bir dönemin başındayız. ABD, hegemonyasını kalıcı kılmak için yaptığı teşebbüslerde iki yakasını bir araya getiremedi. Birinci Körfez Savaşı'ndan itibaren enerji kaynaklarını kontrol ederek potansiyel rakiplerini dezavantajlı konuma iterken, Afganistan ve Irak'ın işgaline ödediği fatura astarı yüzünden pahalıya geldi. Şimdi, ikna gücünü seferber edeceği ve daha makûl bir hegemonya peşinde. Bu hegemonyayı, dikenini battığı yerden çıkartarak, yani Irak üzerinden, bölgemizden yapmak zorunda. Obama'nın başkanlık koltuğuna oturması, bu yeni başlangıç için sadece bir vesile.

ABD'nin hem Ortadoğu, hem de bütün İslâm dünyası için tutacağı halka Türkiye. ABD diğer zincirlere bu ana halkadan ulaşmaya çalışacak. Çünkü, her şeyden önce Türkiye bölgedeki güçlü konumunu zaman zaman ABD'ye rağmen kazandı. 1 Mart Tezkeresi'nden başlayarak, Suriye ile ilişkileri, Lübnan Savaşı'nı ve son olarak Gazze katliamını hatırlayalım. İkinci olarak ABD'nin Türkiye'ye gösterdiği özen, mesaj vermek istediği İslâm dünyasına yönelik olacak. Bu yüzden ABD, Obama ile başlattığı barış ve güven politikasını, Türkiye ile bir ortak yapıma dönüştürmek zorundaydı. Türkiye'nin bu onurlu ve saygın konumunu, Başbakan'ın Davos'taki tavrıyla birlikte düşünmemiz lâzım. Bu tavır yüzünden, Başbakan'ı eleştirenlerin reelpolitik üzerine, bilgilerini de gözden geçirerek yeniden düşünmeleri lâzım. Ortadoğu'nun yeni mimarî planlarına nihaî şeklinin verileceği ve bu planlara uygun inşaat faaliyetlerinin yürütüleceği merkez Türkiye. Türkiye bu merkezi rolünü, son birkaç yılın eseri olan bölgedeki ahlakî önderliğine borçlu. Sürdürebilmesi için de bu ahlâkî üstünlüğünü koruması; güven veren adil bir otorite hüviyetinde kalması şart. Bölgedeki bütün aktörlerin ve tabii ABD'nin çıkarı,

Türkiye'nin bu üstünlüğünü sürdürmesine bağlı. Şu husus çok önemli: ABD'yi bugün geldiği yere getiren Türkiye oldu.

ABD'nin yeni başkanı Obama'nın bir ay içinde yapacağı ziyaret bu tablonun bütünlüğü içinde anlamlı. Türkiye, önümüzdeki kısa bir zaman zarfında hem ekonomik, hem de siyasî olarak dünyanın ilk on devleti arasına girebilir. Karşıma çıkacak risklerin çoğu dışarıda değil, içeride. Öncelikle Türkiye, bugünkü bölgesel itibarını borçlu olduğu siyasî istikrarını korumak zorunda. İstikrarsızlaştırıcı her iç dinamik, Türkiye'nin bölgede elini kolunu bağlayacak. Kapatma davası ile öne çıkan Anayasa Mahkemesi'ni bu gözle değerlendirmek lâzım. Sulandırılmış bir Ergenekon davası da, istikrarsızlaştırıcı bir dinamik olacaktır. Türkiye ekonomik krizi hafif atlatıyor; ancak bölgesel roller üstlenebilmesi için ekonomisinin ana iskeletinin sağlam olması şart. Dünya ölçeğindeki krizi fırsata dönüştürecek faktörlerin başında Türkiye'nin itibarı geliyor.

Hillary Clinton, kendisine "ılımlı İslâm"ı soranlara ısrarla tekrarladığı cevapta "Demokrasi, laiklik ve dinî özgürlükleri" birlikte vurguladı. Bu ABD dışişleri bakanına ait bir fikir değil, Türkiye'den beklenen ölçü. Demokrasi ile yönetilen, özgür, kamu erkinin hukuka (elbette laikliğe de) riayet ettiği ve kendisini diğer İslâm ülkeleri ile yakınlaştıran kültürel değerlere saygılı bir ülke. Türkiye'nin iç zaaflarını ortadan kaldıracak formül bu kadar basit.

Tarih tesadüflerle ilerlemez. Sonuç ortada olduğuna göre diplomamız başarılı. Hâlâ küçük bir az gelişmiş ülke gibi dünyaya bakanların, bugünkü durumu hızla hazmetmesi lâzım. Önümüzde bir altın çağ uzanıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cesur savcılar

Mümtaz'er Türküne 2009.03.12

İlk iddianamenin açıklanmasının üzerinden tam sekiz ay geçti. Bu sekiz ay zarfında, savcılar yıldırmak, yargıçıları etkilemek için söylenmedik lâf, girilmedik teşebbüs kalmadı.

Bu kadar hacimli bir iddianame ile, teknik olarak bir davanın görülemeyeceği itirazı ile başlayan, iddianamenin her ayrıntısını yerden yere vuran ve peşinen Ergenekon'u hâyâl, sanıkları suçsuz ilan eden kampanyaları hatırlayalım. Genelkurmay Başkanı'nın resmî talimatı ile, Türk Silahlı Kuvvetleri'ni temsilen tutuklu sanıklara yapılan kor düzeyindeki ziyaret başta olmak üzere, yargıya doğrudan müdahaleler yapıldı. Sağlık gerekçesiyle yapılan tahliyelerin arkasında çevrilen dolapların ayrıntıları basına düştü. CHP lideri kendisini Ergenekon'un avukatı ilan etti. Türkiye'yi iç savaşa sürükleyecek kanlı komplolar, bu komplolar için hazırlanan silah depolarının ortaya çıkartılmasına rağmen yargı baskı altında tutuldu.

Tek tek kim nerede, hangi suçu işlemiş? Bu sorunun cevabını yargı verecek. Biz sadece netlik kazanan fotoğrafı görüyoruz. Ahtapot gibi kollarını her yana uzatmış; devletin karanlıklarına yerleşmiş kanlı bir terör örgütü bu. Acımasız, pervasız ve üstelik akılsız. Bu acımasızlığı ile ortalığı kan gölüne çevirip, Türkiye'yi Türk-Kürt savaşına, Alevi-Sünnî çatışmasına sürükleyerek iktidarı ele geçirmeye niyetlenecek kadar gözü dönmüş. Devletten güç alarak her yeri haraca bağlamış, beğenmediğini ortadan kaldıran, suç dünyasına racon kesen bir korku imparatorluğu bu.

Bu dehşetengiz örgüt, birkaç savcının ve onların emrinde delillerin ve zanlıların peşinde koşan polislerin marifetiyle bir kolundan yakalandı ve sanık sandalyesine oturtuldu. Üzerine projektörler çevrildi. Hepimiz dikkatle ve merakla izliyoruz.

Önceki gün mahkemeye sevk edilen ikinci iddianamenin içeriği, en geç iki hafta içinde belli olacak. Ama, Başsavcılık tarafından açıklanan teknik özellikleri bile bize önemli şeyler anlatıyor.

Bu önemli şeylerin başında, hepimizin dilinin ucunda bekleyen o kritik soruya verilen cevap yer alıyor. Sorumuz şuydu: "Devamı gelecek mi?", "Bu dava sonuna kadar gidecek mi?" İkinci iddianame bu soruya tatminkâr bir cevap veriyor. Savcıların, iki önemli sanık için istedikleri "ağırlaştırılmış müebbet" cezası, iddianamenin içeriği hakkında şüphe bırakmıyor.

Ergenekon davası, gündelik tartışmaların çok ötesinde, basit komplo teorilerinin çok dışında kendi mecrası içinde ilerliyor. İkinci iddianame bizi zaman zaman karamsarlığa sevk eden yanılsamaları düzeltiyor. Sanki iki ayrı dünya var. Birincisinde bizler komplolar arasında gidip geliyor ve makul olanı imkânsız görüyoruz. "Eyvah" diye saçımızı, başımızı yoluyoruz. İkincisi ise hiç konuşmayan, basına demeç vermeyen hakimlerin ve savcılarının dünyası. Her şeyin milimetre ile ölçüldüğü, kuyumcu terazisinde tartıldığı, buz gibi soğukkanlı ve ölçülü hukukçuların yer aldığı, hukuk kurallarının işlediği adaletin dünyası bu. Ek iddianame, her şeyin bu ikinci dünyada olup bittiğini, gözü hukuktan başka bir şeye takılmayan cesur hukuk adamlarının işbaşında olduğunu anlatıyor.

Hukuk galip geliyor ve hukuk hakim oluyor. Türkiye elinde silah, sağa sola yerleştirdiği patlayıcılar ve suikast planları ile hüküm süren terörün ve çetelerin sultasından kurtuluyor. Akla gelen ve gelmeyen her şeyin mümkün olabileceği bir ülkenin yerini, tek ihtimalin, yani hukuka uygun olanın hüküm sürdüğü bir ülke alıyor. Kaos yerini düzene bırakıyor. Terörün yol açtığı korku, yerini hukukun sağladığı huzur ve güvene terk ediyor. Akla zarar komploların yerini akla uygun hesaplar ve gerçekliğe uygun planlar alıyor.

Bütün bu dönüşümü, tek başına Ergenekon davası gerçekleştiriyor. Türkiye, Ergenekon savcılarını eliyle hukukun egemen olduğu medenî bir düzene kavuşuyor.

Cesaret bugün savcılarının yüreğinde somutlaşarak, bize onurlu, güvenli ve mutlu bir dünya vaat ediyor.

İkinci iddianame savcılarının, kimseye aldırmadan sadece işlerini yaptıklarını gösteriyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Baykal'ın yüzde 52'si

Mümtaz'er Türküne 2009.03.13

Siyasette belirleyici olmak, gündem oluşturmak, önemli bir başarı göstergesi. Siyasetçi, bu işi lâf üreterek yapar. Ortaya bir lâf atar.

Diğerleri bu lâfın peşine takılır. Seçim dediğimiz şey, bu kuru lâf kalabalığı olmadan geçmez. Mahallî seçim gündemleri hep AK Parti liderinin inisiyatifiyle yürüyor. Tayyip Erdoğan, bir lâf söylüyor. Baykal, bu lâfa lâf yetiştirmeye girişiyor. En son örneği, AK Parti liderinin Mahzunî'den okuduğu "Yiğit muhtaç olmuş kuru soğana" mısrası etrafında büyüyen seçim polemiklerinde görüldü.

CHP seçime çok iddialı başladı. Bir tarafta "çarşaf açılımı" ile zirve yapan ideolojik dönüşüm trendine, kamuoyunu inandırdı. Öbür tarafta, belediyeler için dosya savaşları ile AK Parti'yi etkili bir muhalefetle yıpratmaya girişti. Bu strateji, doğru ve yerinde bir kurgu idi. Ta ki bir strateji olmadığı ortaya çıkana kadar.

Geldiğimiz nokta, Baykal'ın AK Parti için koyduğu % 52 barajı ile, iflasını ilan etmesinden ibaret. Öyle ya siz rakibinize % 50'yi aşan bir çıta koyuyorsanız, kendi iddianızı peşinen kaybetmişsiniz demektir. Üstelik Baykal'ın hesabı matematiksel olarak yanlış. Faraza, genel seçimlerde % 96 oy almış bir parti, mahallî seçimlerde "artı 5"i nasıl elde edebilir? "% 96 oy mu olur?" sorusuna ise "% 52 oy mu olur?" sorusu ile karşılık verebilirsiniz. Son üç haftanın içinde iken seçim sonucu konusunda ortak bir kanaat kuvvetleniyor. Bu kanaat Baykal'ın "% 52" çıkasında somutlaşan bir AK Parti başarısı. Bu başarı ise CHP'nin başarısızlığı anlamına geliyor.

CHP'nin ikili stratejisi doğru idi. Dünya değişirken, üstelik artık darbe ihtimali de yok iken CHP'nin değişmesi kaçınılmazdı. CHP'nin bu işe başörtüsü gibi semboller üzerinden girişmesi de doğrudur. Kusursuz bir strateji, kötü bir komutana zafer getirmez. Baykal yalpalayarak, bazen aldığı tepkilerden keskin dönüşler yaparak bu stratejiyi çökertti. Her mahalleye "Kur'an kursu" açmaktan bahsederken, CHP'yi 1950'de sandığa gömen asıl gerekçe olan "Türkçe ezan ve namaz"ı telaffuz ederseniz, kendi kalenize gol atmış olursunuz. Kılıçdaroğlu'nu CHP'nin önde gelen politik figürü haline getiren dosya savaşları da aynı akıbete uğradı. Önce birkaç yanlış ile, inandırıcılık kayboldu. Sonra, CHP, mahallî yönetimler için bir vizyon geliştirmeyi beceremedi.

Baykal'ın yanında uzun yıllar bulunmuş bir politikacı, onun keskin çıkışlarının hiçbirinin bir hesaba ve kitaba dayanmadığını, anlık ve geçici olduğunu tek tek örnekler vererek anlatmıştı. Bu seçimler, parti mutfağının hazırladığı sağlam malzemenin bile Baykal tarafından anlık tüketildiğine dair örneklerle dolu. Baykal, özü ve içeriği kolaylıkla üslûba feda eden bir politikacı. CHP'nin bugünden belli olan seçim başarısızlığının arkasında, Baykal'ın sebatsızlığı ve salt retorikle politika gemisinin yürüyeceği inancı var. Belki bir inanç veya tercih değil, elinden gelen bundan ibaret.

CHP'nin asıl çöktüğü yer ise Ergenekon davası. Baykal, CHP'nin mevcut itibarını, oy desteğini Ergenekon'un arkasına yerleştirmeye kalktı. Tam tersine Ergenekon ile CHP arasında kalın hatlarıyla bir çizgi çekmeliydi. Vahşi ve acımasız bir terör örgütü ile CHP arasında yargıyı baskı altına alacak ölçüde kurulan bu duygusal yakınlık, CHP'yi kendi seçmeni nezdinde bile sevimsiz hale getirdi. İkinci olarak CHP'nin tek başına anayasa değişikliği önünde oluşturduğu engelin, dönüp seçmene anlatılabilecek tek bir gerekçesi bile yok. CHP'nin dahil olduğu bir yeni anayasa süreci, başta CHP seçmeni olmak üzere sayıca az olanların temel hak ve özgürlüklerinin sağlam bir şekilde garanti altına alındığı bir uzlaşmaya dönüşebilirdi. Eğer çoğunluğu temsil eden iktidarın otokratik yönetiminden şikâyet ediyorsanız, çare anayasal kurallar ihdas ederek bu hataları düzeltmektir. Anayasalar, azınlıkları korumak için yapılır. Seçime çok az bir zaman kaldı. CHP'nin başta lideri olmak üzere mevcut donanımı ve hareket kabiliyeti ile şans yakalaması zor. Hükümet, yoluna kaldığı yerden devam edecek. Türkiye'nin seçim sonrası için kapsamlı bir CHP kritiğine ihtiyacı var. Siyaset, muhalefet ayağı olmadan, ancak sekerek ilerleyebiliyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Darbe günlükleri

Mümtaz'er Türköne 2009.03.15

Birçok benzer hikâyeden biri olduğu için, aslında hepimizin hikâyesi. Yoksul bir ailenin küçük çocuğunun, Deniz Lisesi'ne kaydolması ve okul yılları.

Herkes o hikâyede, mutlaka kendisinden bir şeyler bulacaktır. Ben kendi adıma buldum. Bu sıcak ve her şeyiyle bu ülkeye ait hikâyenin sadece son kısmına atıfla "darbe günlükleri" olarak kayda geçmesine, yazarı adına üzüldüm. Özden Örnek'in iyi bir kalemi ve ifade yeteneği var. Kim bilir? Belki darbelerin de bize ait, bizim içimizde kıvrılıp uzayan bir hikâye olduğu ancak böyle anlatılabilir.

Türkiye'nin ordusu bu halkın içinden çıkıyor. Komuta kademesi ise en yoksulları arasından. Özden Örnek'in hayatı tipik Türk subayının profilini veriyor. Mafsal romatizması yüzünden oğlunu öksüz bırakmaktan korkan baba kaygıya kapılıyor ve çare olarak askerî okulu görüyor. Çünkü askerî okul, baba himayesinden mahrum kalan bir çocuğun geleceğini garanti etmesi demek. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı yapan bir oramiralin askerlik hayatı, babasının çaresizliği ve endişeleri ile başlıyor. Tıpkı benim babamın ve ağabeyimin askerlik mesleğine yönelme hikâyesi gibi. Büyük ağabeyim askerî liseye kaydolduğu zaman babamın üzerindeki yük hafiflemişti. Sınavı ciddiye aldım ve kazandım. Babama kazanamadığımı söylemiştim. Ağabeyimin telkinydi. Yatılı öğretmen okulları, devlet parasız yatılı okulları, askerî okullara benzer bir görevi yerine getirmiş, başka türlü "yırtma" imkânı bulamayan yetenekli çocukları yukarılara taşımıştır. O yıllarda birçok genç için sağlıklı beslenmek, ancak bu yatılı okullarda okumakla mümkündü. Özden Örnek'in günlüğünde bu kontrastlardan çarpıcı örnekler var. Askerî okullar, en ayrıcalıklı olanı. Devlet, giyeceklerinizi çorabınıza kadar veriyor, üstüne bir de azımsanmayacak bir talebe maaşı ödüyor.

Bizim toplumumuzda tarih boyunca, en aşağıdan en yukarıya çıkan yollar hep açık olmuştur. Bir kapıcının oğlu olan muktedir Sadrazam Âlî Paşa'nın hikâyesi böyle bir hikâyedir. Talat Paşamızı, sadrazamlığa posta memuriyetinden yükselmiştir. Bugün, hayatını emeğiyle kazanan babaların çocuğu olarak dünyaya gelen bir Cumhurbaşkanı'mız ve bir Başbakan'ımız var. Bize son derece doğal gelen bu hikâyelerin Avrupa'da benzerlerini bulamazsınız. Güçlü aristokratik gelenekler ve keskin sınıf ayrımları, dikey hareketliliği zorlaştırır. Bizim toplumumuzu dinamik ve atılgan kılan en temel özellik de bu geçişkenliktir. Cumhuriyet'in bu konudaki başarısını teslim etmek gerekir. İmam hatip liselerini önemli kılan da bu özelliğidir. Başka türlü tahsil imkânı bulamayacak olan yetenekli birçok genç, bu okullar sayesinde yukarılara tırmanabilmiştir.

Generallerin bugün şatafatlı görünen halleri arkasında, mutlaka Özden Örnek'in günlüğündekine benzer bir yoksulluk hikâyesi vardır. Darbe yapan askerlerin tamamı yokluğu ve yoksulluğu yakından tanıyan ailelerden gelmişlerdir. Darbe yapma eğilimini, bu sınıf atlamış komutanların marjinal sapmaları olarak görmek lâzım. Askerlik mesleği sizi, toplumun en altından alıp güvenli ve itibarlı bir mesleğe ve hayata kavuşturuyor. Bu kadar uzun bir mesafeyi atlayıp geçmiş biri için daha ötesi, darbe yapıp iktidarı ele geçirmektir.

Bülent Arınç da benim gibi bir asker çocuğu. Bizim askerler hakkında söylediklerimiz biraz içerdendir. Ortalama bir subayın ekonomiye ve siyasete dair düşüncelerinin ne kadar kolay akıldışına çıkabileceğini biliriz. Sabahtan akşama kadar siyaset konuşan bir asker, kendi mesleğinde ne kadar geri olduğunu da kestirebiliriz. İyi bir asker olabilmek için kötü bir politikacı olmak gerekir. O yüzden Arınç'ın söyledikleri doğru. Gündelik siyasete boğazına kadar batmış bir komutan, emrindeki askerleri sevk ve idare edemez. Savaş tarihini bilen askerler, siyasetle askerliğin birlikte yürümediğini, altın bir kural olarak ezberlemişlerdir. Genelkurmay sözcüsünün Bülent Arınç'a cevap verirken, hangi cümlesinin yanlış olduğunu da söyleyebilmesi lâzım.

Özden Örnek'in günlükleri Ergenekon davasında delil olarak yer almasının yanında, Türkiye'nin yakın geçmişini ve askerlerin dünyasını anlayabilmek için de çok değerli bir kaynak. Meraklılarına tavsiye ediyorum.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak

alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tıklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

16 Mart'tan Ergenekon'a provokasyonları önlemek

Mümtaz'er Türköne 2009.03.17

Dün, 16 Mart Katliamı'nın 31. yıldönümü idi. Mutlaka hatırlanması ve üzerinde titizlikle durulması gereken bir olay, bu katliam. Ergenekon davası, bu katliamın bugüne kadar cevabı verilmemiş sorularının bir karşılığı olarak takip edilmeli.

Yedi öğrencinin hayatını kaybettiği, ellisinin de yaralandığı bu katliam, benzer birçok cinayetin de sembolü. Bir dönemi ve bugünü aydınlatacak ayrıntılar barındırıyor.

16 Mart 1978'de, İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi önünde yaklaşık yüz kişiden oluşan solcu gençlerin üzerine önce bomba atıldı ve sonra silahla tarandı. Bu olay, kendi türünde bir ilkti ve bir dönüm noktası oldu. Önce bomba atıp sonra silahların kullanıldığı eylemlerin hiçbiri, o dönemde ideolojik karşıt grupların marifeti değildi. Benzer eylemler 12 Eylül yaklaştıkça arttı. Dönüm noktası olması da, şiddetin bu olayla birlikte zıvanadan çıkmasını anlatır. 12 Eylül öncesini şiddetin yoğunluğu açısından bu olay bıçakla kesilmiş gibi ikiye ayırır.

Aynı yılın aralık ayında başlayan Maraş Katliamı keskinleşen şiddeti, ertesi yıl Çorum ve Sivas'ı içine alarak bir mezhep çatışmasına dönüştürdü. Türkiye, kanın oluk oluk aktığı bir ülke haline geldi. Maraş'ta ve Çorum'da bu olaylar öncesi yaşananlar, profesyonel tahrikçilerin iş başında olduğunu gösterir. Bu cinayetler, bu katliamlar devlet içinde yer alan bir merkezin marifetiydi. Şiddeti kontrollü bir şekilde tırmandıranlar, akan kandan iktidar hesapları yapıyordu. Hesapları tuttu.

Türkiye'yi yakından tanıyan bir dostumdan dinledim. Şöyle basit bir senaryo anlattı. Nevruz'da Mersin'de üç kişi, MHP il başkanlığı binasını bombalayıp tarasalar, birkaç kişi de hayatını kaybetse ne olur? Hiçbir şey olmaz diyorsanız, aynı üç kişinin ertesi günü DTP il merkezine yönelik bir eylemini hayal edin. Önümüzde seçim de var. Gözünüzün önüne gelecek manzara, Türkiye'nin geçmişinde yaşananlardan farklı olmayacaktır. Bu demektir ki, geçmişteki olaylar da benzer biçimde planlanmış ve tezgâhlanmıştır. 2005 Nevruz'unda, üç çocuğa yüklenen, "bayrağa hakaret" eylemi üzerine Türkiye'nin nasıl ayağa kalktığını hatırlayalım. Şehirler birbiriyle yarışa girdi. En önde kravatlı, takım elbiseli adamların kenarından tuttuğu kocaman bayraklar ve arkalarından gelen kalabalıklar böyle bir tezgâhın eseri. Ergenekon soruşturmasının ortaya döktüğü en "masum" provokasyonlardan biri işte bu "bayrağa saygı" mitingleri olmuştu. 70'li yılların son çeyreğinde yaşanan 16 Mart Katliamı olayına benzer olayların hepsinin ortak bir özelliği vardır. (MHP Genel Merkezi'ne 12 Eylül'den hemen önce yapılan saldırının da benzer nitelikler taşıdığını hatırlatalım.) Hiçbirinin failleri yakalanamamış ve yargılanamamıştır.

Ergenekon soruşturması bize, toplumu kamplara ayırıp çatıştırarak, ortalığı kan gölüne çevirerek iktidar peşinde koşanları anlatıyor. Bizim çıkartacağımız ders Kürt ile Türk'ün, Alevî ile Sünnî'nin bu tezgâhlara gelmeyecek ölçüde açık bir bilince ve yüreğe sahip olduğunu göstermekten ibaret. Provokasyonları önlemenin

yolu, onları teşhir etmek ve etkilenecek kitleleri uyarmaktır. Önümüz Nevruz. Ergenekon davasının kendisi bile, bu sefer Nevruz'un barış içinde geçeceğinin garantisi.

Mehmet Altan dün köşesinde, zamanaşımına uğrayan 16 Mart Katliamı davası hakkında Adalet Bakanlığı'nı sorguluyor. Benzer provokasyonları önlemenin yolu işte bu sorgulamalar. Ergenekon soruşturması, yakın dönemin eylemlerini aydınlatma iddiasında. Geçmişin karanlığında kalan benzer birçok cinayeti de sorgulamamız gerekmez mi? Bu sorgulamaların geçmişle hesaplama yanında bir hukuk bilinci geliştirme ve geleceğimizi güvence altına alma çabası olduğunu unutmamalıyız. Ergenekon Davası ile paralel olarak, geçmişin faili meçhul cinayetlerinin soruşturulmasıyla ilgili yepyeni bir yasal prosedür oluşturulamaz mı? Bu iş Meclis'in işi değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Orduyu kapatsak mı?

Mümtaz'er Türköne 2009.03.19

Mustafa Balbay'ın günlükleri doğru ise çareler arasında bu tedbir de var. Bildiklerimizi, inandıklarımızı yeniden düşünmeli, vazgeçilmez gördüklerimizi köklü bir eleştiri süzgecinden geçirmeliyiz.

Çünkü bu terazi bu sıkleti çekmez. Bu ülkenin güvenliği, o günlüklerde resmedilen ordu ile sağlanamaz. Ortaya çıkan rezalet, tek tek kişilerin eseri değil. Karşımızda sıradağlar gibi kurumsal zaafılar duruyor. Devletin, milletin çıkarları tehdit altında. Bu tehditlerin kaynağında ise Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kurumsal zaafıları var.

Sıralayalım:

Birincisi: Ordunun hiyerarşisini altüst eden Genelkurmay başkanları ile kuvvet komutanları ve diğer yüksek rütbeliler arasındaki görüş ayrılıkları kurumsal bir nitelik taşıyor. En tepedekinin görüşü, sistematik olarak diğerlerinden farklılık gösteriyor. Bu farklılığın kişisel özelliklerden değil, konumlardan kaynaklandığı anlaşılıyor. Emekliliği yaklaşan kuvvet komutanı siyasetin peşinde. Ordunun sorumluluğunu bütünüyle taşıyan Genelkurmay başkanları ise hukukun ve demokrasinin ülke güvenliğine sağladığı katkının farkında. Buyurun size bir kurumsal zaaf.

İkincisi: Yüksek komuta kademesinin makam odaları, siyasî parti genel merkezleri kadar gündelik siyasetin kotarıldığı mekânlara dönüşmüş. Gündelik siyasetle bu kadar meşgul bir ordunun, teknik olarak aslî görevini ifa etmesi imkânsız. Seçim sonuçlarını beğenmeyen bir kuvvet komutanının "Bu seçim sonuçlarına millet iradesi diyemiyorum, bu ümmet iradesi..." lafının üzerine bir de makam kotardığı siyasî tasarruflar ekleniyorsa, ordunun gücü, o ülkeyi kaba gücün egemen olduğu ilkel bir topluma dönüştürür. Askerlere siyaset yasağı getirilmesinin arkasında, güvenlik amacıyla oluşturulan silahlı gücün, yani ordu mensuplarının elindeki silahları, siyasî eğilimleri doğrultusunda kullanmalarını engelleme çabası vardır. Siyasî parti merkezleri gibi iş gören karargâhlar, kendileri de dahil olmak üzere hiçbir şeyi savunamazlar. Öyleyse, karşımızda apaçık duran ve demokrasi ile doku uyumsuzluğuna işaret eden kurumsal zaafı gidermek zorundayız.

Üçüncüsü: Bir siyasî parti kadar gündelik siyasete dalan bir ordu ile o ülkenin çıkarları korunamaz. Halka hesap veren demokratik iktidarlar, millî davalarda askerî yönetimlere göre daha dikkatli ve sorumludur. Sadece silaha dayanan askerî yönetimler, uluslararası alanda destek bulmak için millî çıkarları peşkeş çekerler. 12 Eylül yönetiminin kabul ettiği meşhur Rogers Planı, buna örnektir. Balbay'ın günlüklerinde insanı dehşete düşüren

bir ayrıntı var. Kuvvet komutanı, hükümetin zor duruma düşmesi için "Kıbrıs'ın altında kalması"ndan bahsediyor. "Hükümetin Kıbrıs'ın altında kalması", Türkiye'nin bu millî davada "büyük bir kayba uğraması" anlamına geliyor. Şerefli askerlerin bu söz üzerine, şapkalarını önlerine koyup derin derin düşünmeleri lâzım. Artık, Halaskâr Zabitan subaylarının Balkan Savaşları sırasında söyledikleri "Edirne'yi Enver geri alacaksa, bırakalım Bulgarlarda kalsın" sözünden yola çıkarak, askerin siyasetle uğraşmasının nelere mal olacağını anlatmak yerine, bu günlükleri Harp Okulu öğrencilerine okutmak yeterli. Belki böylelikle yeni bir kurumsal anlayış gelişebilir.

Dördüncüsü: Bu günlüklere yansıdığı kadarıyla, yüksek komuta kademesinin dünyayı anlama ve yorumlama kapasiteleri ve entelektüel yeteneklerinde çok esaslı sorunlar var. Dünyayı ve Türkiye'yi çok eksik bir donanım ile takip ediyorlar ve yanlış sonuçlar çıkartıyorlar. Bu durum da ordunun sevk ve idaresinde kurumsal bir zaafa işaret ediyor. Çağın şartları dikkate alınarak, entelektüel donanımı daha yüksek bir komuta sınıfı oluşturacak bir terfi ve atama sistemine geçilmesi gerekiyor.

Beşincisi: Ordumuzda esaslı bir demokratik denetim sorunu var. Bu durum da kurumsal bir zaaf, ama bu zaafın giderilmesi demokratik kurumların sorumluluğunda.

Sonuç? Mondros'ta ordumuzu lağvettik. Sonra Erzurum'da yenisini kurduk. Elbette bugün ordumuzu kapatmamız gerekmiyor. Ama, ordumuzun kurumsal zaafalarının sebeplerine inilerek, kapsamlı çabalarla giderilmesi gerekiyor. Devletimizin, dolayısıyla ordumuzun itibarını başka türlü koruyamayız.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şöyle bir duruş paşam...

Mümtaz'er Türköne 2009.03.20

Karşımızda duran rezalet, paşaların iktidar hırsının eseri. Endişeler, korkular, "vatan tehlikede" nidaları, bu yalın iktidar hırsının retoriğinden ibaret. Uzun bir meslek hayatının nihayetinde zirveye ulaşmış kişiler bunlar. Büyük bir güce hükmediyorlar.

Bir adım sonrası, yani ağustos ayı ise parantez içinde "em"(emekli) ibaresinin isimlerinin başına konulduğu bir boşluğa açılıyor. İşte içlerinden bazıları bu boşluğa dayanamıyor. Psikolojileri bozuluyor. Düzeltmek için darbe planlarına girişiyor. Ülkemizin selameti için bu berbat psikolojiye eğilmemiz lâzım.

Mustafa Balbay, iyi bir gazeteci. Kelimeleri tasarruflu kullanıyor. Dikkati, en kritik noktalara çevrili. Bu "iktidar hırsı"nın berrak fotoğraflarını koyuyor önümüze. Biraz da tahrik etmek için Jandarma Komutanı'na soruyor: "Ağustosta emekli oluyor musunuz?" Aldığı cevabı parantez içinde detay vererek aktarırken bizler de

meselenin bütün özünü kavramış oluyoruz: "Evet, (iç çekerek) benim görev sürem doluyor... Aytaç Paşa'nın da doluyor... Bir şeyler yapmamız lâzım arkadaşlar... Bu medya çok önemli..." Evet! Görev süreleri dolan paşaların "bir şeyler" yani darbe yapmaları lâzım. Medya da çok önemli. Üstelik koskoca paşa, bu lafları "iç çekerek" söylüyor.

Sonra darbe hayalleri geliyor. Darbe isteyenlerin ortak kanaati, gelince uzunca bir süre kalmak: "Bugüne kadar 2-3 yıl kalındı yetmedi, acaba daha uzun mu kalmak gerekiyor diye düşünüyorlar." Ordu içindeki kişisel çekişmelerden detaylı olarak bilgi sahibi oluyoruz. Emekliliği gelen paşaların darbe arzusu ile yanıp tutuştuklarını anlıyoruz. Ezkaza darbeyi yaparlarsa, ele geçirdikleri iktidarı uzun bir süre kimseye kaptırmayacaklarını görüyoruz. Ama darbeden sonra ne yapacaklarını, neleri nasıl düzelteceklerini kendileri de bilmiyor. Balbay'ın günlüklerinde, darbe sonrasına dair hiçbir tasavvurun, planın yer almaması, paşaların darbeyi sadece iktidar için istediklerini gösteriyor. Balbay'ın "şöyle bir duruş paşam" dediği, üniformanın sert çizgileri ile uyumlu bir yüz ifadesi ve bu "duruş"u aşikâr kılacak bir medya desteği. İktidar (darbe) formülü bu kadar basit olunca, sonrası nasıl olsa kendiliğinden gelir diye düşünmüş olmalılar.

Diğer 'Kuvvet Komutanı'nın veciz bir şekilde özetlediği gibi basmakalıp gerekçe, retorik düzeyinde zaten hazır: "... Gidiş iyi değil. 80 yılda adım adım bir yerlere getirdiğimiz Türkiye Cumhuriyeti'nin önümüzde mum gibi eridiğini görüyorum. Buna tahammül etmek çok zor. Şu anda Türkiye'nin durumu 1920'dir. Hatta şartlar daha zordur. Bu söyledigiime dikkat edin, 1920. Atatürk o dönemde ne yaptıysa bizim de onu yapmamız lâzım." Bu basmakalıp retoriğin bir darbe edebiyatı olduğunu, tekrarlayan herkese kuşku ile bakmamız gerektiğini yerleştirmemiz lâzım. Mantık yine de basit. Paşalar emekli oluyorlar. Üstelik vatan da tehlikede. O zaman gerisi teferruat. Sakin bir emeklilik yerine, ağır sorumluluklar üstlenerek vatani kurtarmak kaçınılmaz bir görev. Tabii bunun için iktidara oturmak şart.

Mustafa Balbay'ın "darbe günlükleri", askerî darbelerin arkasındaki psikolojiye dair önemli ipuçları veriyor. Paşaların da insan olduklarını, gücü bir kere tattıktan sonra bazılarının vazgeçemediklerini anlatıyor. Giriştiğimiz yorucu laiklik tartışmalarını, vatana yönelik tehlikeleri bir kenara bırakıp bu psikolojiye eğilmeli ve çare aramalıyız. Söylediklerime ikna olmayanların önüne şöyle bir muhakeme koyalım: Bu sefer, muvazzaf paşalar dururken emekli paşalar neden darbe işine kalkıştılar? Askeriyede paşa mı kalmadı?

Genelkurmay başkanları ile diğer yüksek komuta kademesi arasında kronik hale gelen uyumsuzluğu da ancak bu psikolojiyi masaya yatırarak anlamak mümkün. Çünkü bu uyumsuzluk kişiliklerin değil, konumların eseri.

Bizim ise tıpkı Balbay'ınki gibi "şöyle bir duruş" isteme hakkımız var. Ama, demokrasiye ve hukuka yakışan bir duruş, bizim istediğimiz. Bunun için, demokratik iradeye raptedilmiş, siyasetin bütününü dışına çıkmış bir orduya ihtiyacımız var. Bu ihtiyaç ise her şeyden önce esaslı bir güvenlik sorunu. Darbe peşinde koşan paşaların, Türkiye'nin güvenliğini tehlikeye soktuklarını kavrayabilecek donanımına kavuşmaları lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Koyun gütmek

Mümtaz'er Türköne 2009.03.22

"Koyun gütmek" muhabbeti bir seçim klasiği. Hemen her seçimde tekrarlanıyor. Bazen koyunun yerini kaz alıyor. İktidar partisi lideri, muhalefet partisi liderini "üç-beş koyunu (veya kazı)" güdecek yetenekten mahrum

olmakla itham ediyor. Son olarak AK Parti liderinin, MHP liderine dönüp "Bunlara on koyun versek on koyunu güdemezler." demesi gibi.

Bu seçim klasiği, 1960'ların ikinci yarısında siyasî geleneğimize yerleşti. Süleyman Demirel, Adalet Partisi genel başkanı olunca, o dönemin ruhuna uygun bir reklam imajı oluşturuldu. Bu imaj daha sonra uzun süre Sol'un icat ettiği "Morrison Süleyman" ile birlikte tedavülde kalan "Çoban Sülü" lâkabıydı. "Çoban Sülü" incelikli bir imaj çalışmasıydı. Amaç sert bir sembol üzerinden CHP'yi halkın uzağına düşürmektir. "Çoban Sülü" CHP'lilerin Demirel'i aşağılamak için, AP'lilerin de yüceltmek için kullandıkları ortak bir deyimle dönüştü. Nüfusun yaklaşık olarak % 65'inin köylerde yaşadığı 60'ların Türkiye'sinde çobanlık yapan köylülerle koyun sürüsü gibi yaşayan şehirli bu şekilde karşı karşıya gelmiş oldular. "Çoban Sülü" lâkabının yerleşmesi, bu karşılaşmada köylü kurnazlığının galip geldiğini gösterir.

"Çobanlık ve koyun gütmek" benzetmesi, siyasî kültürümüzün derinlerinde yer alan anahtar kodlardan biri. Sürüleriyle birlikte hareket eden, mevsimlere göre taze otlaklar bulmak üzere göçebe yaşayan toplumlarda, hayat tarzlarına uygun bir siyasal anlayış gelişir. Bizim toplumumuz göçebeliği, yani çobanlık aşamasını diğer toplumlardan çok daha uzun bir süre yaşamış bir toplum. Çoban, göçebe toplumların lideridir. Sürüleriyle birlikte hareket eden toplumun refahı ve güvenliği çobanın yeteneklerine bağlıdır. Göç zamanını, göçülecek yeri o belirleyecek, vahşi hayvanlardan ve düşmanlardan sürüyü ve halkı o koruyacaktır. Dede Korkut hikâyelerindeki "Kara Çoban" tiplmesi, çobanlığın ne kadar incelikli bir sanat olduğunu anlatır. Bu zor ve itibarlı mesleğin inceliklerini merak edenlere, Kemâl Tahir'in "Çoban Ali" başlıklı hikâyesini öneririm. Bu hikâyeyi okuduktan sonra "on koyun gütmek"nin hiç de kolay bir iş olmadığını anlarsınız. Ben de gençliğimde bir defa tecrübe ederek anlamıştım. İşin asıl sahiplerinin ben koştururken yerlere yatıp gülmelerinden, ne kadar beceriksiz olduğumu fark etmiştim. Sağa sola kaçışan koyunları bir arada tutmak ve bir yerden bir yere götürmek son derece ustalık gerektiren bir iş. Koyunlara, tabiata dair çok fazla şey bilmeniz ve içgüdüler geliştirmeniz lâzım.

MHP lideri Devlet Bahçeli'nin son "koyun gütmek" polemikine verdiği cevap, postmodern çağrışımlarla yüklü. "Ankara'da vurgunla, talanla, haksız alan gasbetmekle, koyun güdecek yer de kalmadı." diyor Bahçeli. Köyden geliyoruz "koyun gütmeyi biraz biliriz" diye de ekliyor.

Açıkça görüldüğü üzere siyasetçi burada "çoban" rolünde. Siyaset de "koyun gütmek" anlamına geliyor. Ama halkın "koyun sürüsü" olduğu iddiası pek doğru görünmüyor. Bu iddia çobanlığı aşağılayan şehirliye ait bir söz. "Koyun gütmek" gerçekte devlet işlerini yürütmek, ekonomiyi çekip çevirmek demek. Bu metaforun zengin çağrışımlarını bir fabl aracılığıyla anlatmak daha doğru.

Baba kurt, yavrusuna çevreyi gezdiriyor. Bir tepenin üzerinden aşağıdaki düzlükte otlayan koyun sürüsünü görünce duruyorlar. Yavru kurt, koyunları gösterip merakla ne olduklarını soruyor. Baba, yavrusuna "Karnımızı doyurmak için biz onları yeriz." diye açıklıyor. Yavru kurt yine merakla abasının altında kenarda oturan çobanı gösteriyor. Kurt: "Onun ne olduğunu ben de anlamadım. Koyunlar hep onun peşinden gidiyor. Ben görmedim ama o da tıpkı bizim gibi koyunları yediği söyleniyor." dedikten sonra, yavrunun dikkatini başka birine çeviriyor. "Sen asıl bize benzeyen şu yaratığa bak, önce onu tanıman gerekir; bizim tek düşmanımız o." diyor. Yavru, çoban köpeğine dikkatle bakıyor ve babasının beklediği soruyu soruyor: "Peki o ne iş yapar?" Kurt iç geçirerek "Ah oğlum" diyor "O bizim yememize engel olur, ne hikmetse kendisi de yemez, sadece (çobanı göstererek) o ne derse onu yapar."

Kıssadan hisse: Çobanlık zor iş.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Cahil halkın generalleri"

Mümtaz'er Türköne 2009.03.24

Artık gündemden hiç düşmeyen ses kayıtları, cihet-i askerîyeye bir tür şeffaflık getirdi.

"Askerler nasıl yaşıyor, ne yiyip ne içiyor ve neler düşünüyor?" sorusuna bu ses kayıtları ile samimî cevaplar geliyor. Nizamiyelerden karargâhlara girmek imkânsız. Komutanlardan siyasî ahvale dair beyanat almak da öyle. Ama söz konusu ses kayıtları olunca, çok mahrem muhabbetlere üçüncü bir kişi gibi kulak misafiri oluyorsunuz. Geride gizli-saklı pek bir şey kalmıyor. Eski genelkurmay başkanlarından İsmail Hakkı Karadayı'nın, dün internet portallarına düşen ses kaydının generallerin zihin dünyasına kuvvetli bir ışık tutması gibi.

"Halk cahil" diyor Karadayı. "Cumhurbaşkanını halkın seçmesi kadar tehlikeli bir şey yok" diye kestirip atıyor. Gerekçe olarak da şu hükmü veriyor: "Çünkü Türkiye Fransa, İsviçre değil, halk cahil".

Peş peşe gelen ve aynı minval üzere uzayan bu cümleleri, generallerdeki demokratik bilinç eksikliği olarak nitelemek yanlış. Bu düpedüz bir cehalet. Siyasete, siyasal sistemlere ve en önemlisi de demokrasiye dair koyu bir cehalet var bu cümlelerin arkasında. Niyet sorgulaması yapamayacağımız için "kötü niyet" kısmını atlıyorum.

Parlamento'yu halk belirliyorsa Parlamento çoğunluğu tarafından belirlenen cumhurbaşkanını doğrudan halk belirlemeye kalktığı zaman değişen ne oluyor? Halkın seçtiği parlamenterler cumhurbaşkanını seçerse sorun yok. Doğrudan kendisi seçerse o zaman ehliyet sorunu ortaya çıkıyor. Bu nasıl mantık?

Buraya kadar sadece mantık hatası. Cehalet asıl demokratik siyasal sistem hakkında.

Halkı cehaletten kurtaran tek yönetim biçimi demokrasidir. Çünkü demokrasi yönetme yetkisini halka verir. Böylece halkı sorumlu kılar. Sorumluluk bilgiyi ve bilinci getirir. Bir siyasal sistemde önemli olan, hiç hata yapmamak değildir. Önemli olan yapılan hataların düzeltilmesine fırsat verilmesidir. Demokrasi, yapılan hataların düzeltilebildiği yegane rejimdir. Cahil generallerin hatalarını düzeltecek formülü, bugüne kadar hiçbir siyasal sistem icat edememiştir.

Türkiye'nin 25 yılını alıp götüren "Kürt sorunu"na bakalım. 1983 yılında generallerin giderayak getirdikleri Kürtçe yasağı olmasaydı, bu soruna bu kadar ağır bedeller öder miydik? 25 yılda dökülen onca kana, generallerin bugün kendilerinin bile itiraf ettiği yanlış kararlara rağmen Türkiye'nin tek parça halinde kalabilmesi ve hâlâ çözüme yakın durması bu "cahil halk" sayesinde değil mi?

Bir siyasal sistemin gücü ve etkinliği meşruiyetinden gelir. Meşruiyet, halkın rızasına dayanmaktır. Yönetilenlerin, yönetenleri kendi rızaları ile iş başına getirmelerinden daha etkili bir yönetim olabilir mi? Yönetenleri halk seçerse -buna cumhurbaşkanı da dahil- yönetimin sorun çözme yeteneği artar. Generaller seçerse sorun yaratma yeteneği artacaktır.

Tarihimiz halkın, geçtiği her sınavdan yüzünün akıyla çıktığını gösteriyor. Aynı sonuç generaller için geçerli mi? Generallerin ehliyeti ve liyakati konusunda giderek büyüyen bir endişe yok mu? 21. yüzyıl dünyasında darbe planları yapan bir general cehaletin hangi mertebesinde? İki şeyi birbirinden ayıralım. Ordunun prestiji ve güvenilirliği devam ediyor; peki generallere güven ne durumda?

Ben Türk halkının, en az Fransızlar ve İsviçreliler kadar kendini yönetme ve doğru kararlar verme becerisine sahip olduğuna inanıyorum. Hatta haslet dendiğinde daha fedakâr ve sağduyulu olduğunu teslim etmek gerekir. Peki generaller? Fransa'daki veya İsviçre'deki generallerle karşılaştırıldığı zaman hangisinin entelektüel yetenekleri daha yüksektir? Meselâ Fransa'da darbe planlayacak kadar cahil bir general bulmak mümkün müdür?

Savaş tarihinin koyduğu ölçüyü hatırlayalım: "Kötü asker yoktur; kötü komutan vardır."

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberın tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberın tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberın bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tıklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürdistan

Mümtaz'er Türköne 2009.03.26

Küçük düşünmeye alışık olanların, çevrelerine hep endişe ile bakanların kelimelerden korkmaları normal. İlkel toplumlara has bir korku: Eğer tehlikeli bir varlığın adını ağzınıza alırsanız kendisini de çağırır olursunuz.

Ne denir? "Ağzından yel alsın." "Kürdistan" adını ağzınıza alırsanız Kürdistan devleti kurulur. Paranoyaların yönettiği bu akıldışı dünyadan çıkmadıkça dev gibi sorunlarla baş edebilmemiz zor.

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül dikkatli. Hem bu korkularla yaşayanları ürkütmemek için korkulan kelimeyi ağzına almıyor hem de gerçeklerin dünyasına bir kapı aralamaya çalışıyor. Birleşmiş Milletler'de bizim de kefil olduğumuz Irak Anayasası'na göre, Kuzey Irak'ta hüküm süren yönetimin adı "Kürdistan Bölgesel Yönetimi" (Kurdistan Regional Government). "Kürdistan", bir coğrafi bölgenin adı. İran'da Goranî Kürtlerinin yoğun olarak yaşadığı bölgenin adı "Kürdistan" vilâyeti. Osmanlı devleti yüzyıllar boyu bu coğrafi bölgeyi "Kürdistan", bu bölgedeki şehirleri de "Bilad-ı Ekrad" (Kürtlerin beldeleri) olarak isimlendirdi. "Kürdistan" kelimesi "Kürtlerin yaşadığı bölge" anlamına geliyor. Van Gölü'nün aşağısından güneye doğru uzanan ve aradaki vadileri ve

platoları ile tek parça görünen dağlık bir bölge, bu coğrafya. Cumhuriyet döneminde yer isimleri ulusun bir parçası haline getirilince "Kürdistan" da resmî olarak tedavülden kalktı.

Sonuç ne oldu? Bugün sorun bu isim değil, bu ismin tartışılıyor olması. Erbil'de, Osmanlı'dan kalma bir Kürdistan haritasının tıpkıbasımı, birçok yerde duvarları süslüyor. Kürt ulusalcılarının "Büyük Kürdistan" hayali ve Pan-Kürdizm akımı önemli bir siyasi damar. Ama gerçek dışı. Mesele Kürdistan ile Kürtlerin bir türlü örtüşmemesi. Dünyanın en büyük Kürt şehrinin İstanbul olduğunu hatırlatmak, bu Pan-Kürdist balonu patlatmak için yeterli. "Büyük Kürdistan"ın önündeki engel bizim "Kürdistan" kelimesini yasaklamamız değil; yalın ve somut gerçekler. Kürdistan kelimesinden korkanlar ile Kürdistan hayalleri kuranlar aynı şizofrenik dünyanın içinde birbirlerini besleyip duruyorlar.

Türkiye'nin kendi Kürtleri ile barışması, birlikte güvenli bir gelecek inşa etmesi gerekiyor. Barışın tesisi, Cumhuriyet'in "Vatandaş Türkçe konuş" zulmünden uzaklaşmak ve Kürtlerin başta dil olmak üzere sahip oldukları kültürel değerlere saygı duymakla mümkün. Şunu hep birlikte itiraf etmeliyiz: Kürt sorununu Kürtler değil, devlet yarattı. Uzun bir tarihin arasına bir bıçak gibi giren bu dönemi artık kapatmalı, daha gerilere dayanarak yeni bir geleceğe doğru yol almalıyız.

Etnik kökene dayalı ayırımı önemseyenler için hatırlatalım: Bu topraklarda Türklerin ve Kürtlerin saadeti, tarih boyunca aralarındaki uyuma bağlı kalmıştır. Bitlis News'te Yaşar Abdulselamoğlu'nun hatırlattığı gibi, Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'dan Ortadoğu'ya inmesi Kürtlerle ittifakından sonradır. Çaldıran Savaşı'nda Osmanlı zaferini getiren bu ittifak, Yavuz Selim'in nezdinde o kadar değer bulmuştur ki, sonucu sınırsız bir güven olmuştur. Bu güvenin sembolü, Yavuz Sultan Selim'in Kürtlerin temsilcisi olan İdris-i Bitlisî'ye, altında kendi mührü bulunan boş kâğıtlar göndermesidir. Kürtlere güvenmemiz lâzım. Daha ötesi Kürtlere güveni, kendi özgüvenimizin bir parçası olarak idrak etmemiz lâzım. Evet, Kürdistan adında bir coğrafi bölge var. Bu bölge benim vatanım. Tıpkı İstanbul'un, İzmir'in, Ankara'nın da oradaki Kürtlerin vatanı olması gibi. Bu söylediklerim Erbil ve Süleymaniye için de geçerli. Beşerî coğrafyaya sınır koymak zor.

"Kürdistan" lafından ürkenlere, korkuyla sınıksı kapattıkları gözlerini açarak önce yakın çevrelerine, daha sonra da içinde yer aldığımız bölgeye dikkatle bakmalarını samimiyetle önermekten başka çare yok.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Muhsin Başkan

Mümtaz'er Türköne 2009.03.27

Türkiye'nin açık duran temiz sayfalarından biriydi. Onun arkasından yazmak ve bu sayfanın kapandığına şahit olmak çok zoruma gidiyor. O bizim gençliğimizin lideriydi. Hep, hem bizden, hem de bizden fazla biriydi. Kendimizi onda bulduk ve onunla temsil ettik.

O bizim yüreğimiz, bizim duruşumuz, bizim sesimizdi. Zaman zaman korksak da, o bizim hiç geri adım atmayan cesaretimizdi. Dünya telaşı ile yalpalarken, o cetvelle çizilmiş gibi dümdüz yolunda ilerleyen gölgemizdi. Hiç eğilmeyen başımız, hiç zedelenmeyen onurumuzdu. Zamanla biz onu yalnız bıraksak da, o bizden hiç vazgeçmedi.

O bizim Muhsin Başkan'ımızdı.

1976 yılının Eylül ayının başlarıydı. Siyasal'da yeni öğrencilerin kayıtları devam ediyordu. Dev-Yol, fakültenin girişine masayı kurmuş, gelenleri zorla derneğe kaydediyor, haraç alıyordu. Bize selam verip kayıt yaptırmaya gidenlerden birkaçını da sıkıştırmışlar. Sorumluluk bendeydi. Yardım istedim. Site Yurdu'nda iki kişi beni buldu. Mütevazı ama çok kararlı görüneni benimle konuştu. Muhsin Yazıcıoğlu ile ilk karşılaşmamdı. İki saat sonra, kulaktan kulağa yayılan, iki kişinin Siyasal'ı bastığı ve iki metre boyundaki Sedat'ın herkesin ortasında adamakıllı dayak yediğine dair inanılması güç bir rivayeti dinliyordum. Birkaç gün sonra burnu bantlı Dev-Yol liderini görünce ben de bu hikâyeye inandım. Bu anekdotu, 70'li yılların Muhsin Başkan'ını resmetmek için aktardım. O yıllarda onu tanıyan herkes, size benzer hikâyeler anlatacaktır.

Sonra Genel Merkez'de beraber çalıştık. Bizim genel başkanımız olmuştu. Doğuştan lider özelliklerine sahipti. Şiddetin tırmandığı yıllarda zirvedeki adamlardan biriydi; ama sükûnetini ve sağduyusunu hiç kaybetmedi. Olanlardan hepimiz sorumluyduk; ama irade bize ait değildi. Çaresizlik içinde güvenecek bir dal arıyorduk. Hepimiz ona güvenirdik. Hepimiz ona inanırdık. Bizi yarı yolda bırakmayacağını, bize yanlış yaptırmayacağını bilirdik.

O yıllarda, ülkemizin ciddi bir tehdit altında olduğuna inanmış ve aynı davaya gönül vermiştik. Ama siyaset ideolojik saflığı bozuyordu. Partinin gündelik siyasete endeksli tutumu ile bizim "kesin inançlı" tavrımız sık sık çatışıyordu. Eleştirilerimiz "Albay"a kadar çıkmasa da, 77'de sayıları artan milletvekillerini hedef alabiliyordu. Çok sert restleşmeler yaşadık. Muhsin Başkan bu sürtüşmeler boyunca dimdik durdu. Onun desteğiyle Ülkü Ocakları bünyesinde daha muhafazakâr ve daha toplumcu bir çizgi giderek netleşmeye başladı. Manzara dışardan görüldüğü gibi değildi. O yıllarda da sonra da bizim tek liderimiz Muhsin Başkan'dı.

Cezaevinde geçirdiği 7,5 sene zarfında ve sonrasında da bizim liderimiz olmaya devam etti. Hepimiz ona "Türkeş'in halefi" gözüyle bakardık. Aksini düşünen de çıkmazdı. Ne var ki liderler haleflerden hoşlanmıyorlar. Türkeş, yakın çevresini sürekli değiştirerek yoluna devam eden bir politikacı idi. Muhsin Başkan'ı değil ama, onun yakın arkadaşlarını çembere aldı. Muhsin Başkan, kendisine güvenenleri yarı yolda bırakmamak uğruna MHP'den ayrılmak zorunda kaldı. Ayrılırken geride geçmişten intikal eden bir şey bırakmadı, hepsini aldı yanında götürdü.

Politikada farklıydı. Hep gerekli esnekliği gösteremediğini, kişiliğinden ve prensiplerinden ödün vermediğini düşünmüşümdür. Politika saf inançla yürümüyor; Muhsin Başkan hesap değil, gönül adamıydı. Politikanın içine taşıdığı kendi dünyasının bu toplumdaki karşılığını, evvelki akşam Büyük Birlik Partisi Genel Merkezi önünde endişe içinde ağlayan gençlerin yüzünde gördüm. Galiba onu tanıyanların, hepimizin yüzü öyleydi.

İnsanın içinde bir şeyler ağırlaşıyor ve kopuyor. Kopan bedeninizden, yüreğinizden, beyninizden veya geçmişinizden bir parça değil. Her şeyinizin iyi ve güzel yanlarına dair çok esaslı bir şey. Özünüze dair.

Son dakikalarında, o helikopterde herkesi nasıl sakinleştirdiğini, nasıl kaya gibi metin durduğunu gözümde canlandırırken, bizler niye darmadağın oluyoruz?

Ah başkanım ah; bize kaybettirdiğinin ne olduğunu bir bilseydin.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Gardaş...'

Muhsin Başkan'ın, muhatabına hitap şekli buydu. Koyu bir Orta Anadolu vurgusuyla ve sıcak bir ses tonuyla karşısındaki ile muhabbete "gardaş..." diye başladılar. Duygu ortaklığını bu kelime ile yakalar ve sık sık tekrarlayarak sürdürürdü. "Duygudaşlık"... "Fikirdaşlık" değil. Galiba fikrin pek önemi de yoktu.

Muhsin Yazıcıoğlu'nu kavga esnasında tanıdım. Kavga sona erdikten, fikirler darmadağın olduktan sonra da devam eden yakınlığımızı bu duygu ortaklığına bağladım. 70'li yıllarda girdiğimiz kavga üzerine uzun yıllar düşündüm. Sosyal bilimlere aç bir kurt gibi dalmamın arkasında, yaşadıklarımıza anlam verme çabası vardı. Düşünce sembollerle geliyor. Muhsin Başkan da elverişli bir semboldü.

Bir hanımın yanında başını yerden kaldıramayan Anadolu delikanlısının, sabit gözlerle bir yere bakması lâzımdı. Cemiyet içinde konuşurken ellerini koyacak yer bulamayanların tutacakları bir şeyler lâzımdı. Sabit gözlerle ideolojilerin ütopyalarına dalmışken, güzel bir çift göze çaktırmadan bakarak bir şeyler söylemek mümkündü. Size fazla gelen, koyacak bir yer bulamadığınız ellerinize önce bir sopayı sonra da 7.65 mm çapında bir silahı aldığınızda sosyofobiniz de kayboluyordu. Neden kavga ettik, sorusuna bugün verdiğim cevap bu. Bir nedeni yoktu. Paylaşmadığımız bir şey yoktu. Sadece kavga etmemiz gerekiyordu. Bahaneler çoktu. Sebepler değil, kavganın kendisi önemliydi. Sesimizi kimse duymuyordu. Gerçi pek konuşmayı da beceremiyorduk. Konuşmak yerine dövüşmeyi tercih ettik.

Muhsin Başkan'ın "gardaş" hitabı, size benzeyenlerle sırt sırta vererek üzerinize düşmanca gelen her şeye karşı direnme çağrısıydı. Düşmanca olan sol ideolojiler değil, şehirlerin soğuk yüzüydü. Batı Anadolu'dan, Trakya'dan gelen ve dağarcığında "gardaş" kelimesi bulunmayan arkadaşlarımızın da, kestirmeden bu frekansa geçmesi, bu kelimedeki duygudaşlık yükünün eseri idi.

Önceki gün yazdığım yazıya, 70'li yılları bizim tam karşı kutbumuzda yaşayanlardan tepkiler geldi. Hürriyet gazetesinin, dün itibarıyla değişen ve Muhsin Yazıcıoğlu'na düşmanlık yayan yayını da, aynı çevrenin eseri olarak gördüm. Haksızlık ediyorlar. Yazdıklarım için "Muhsin Yazıcıoğlu ile birlikte solcuları nasıl dövdüğünü anlatıyor." diyorlar. Ben kimseyi dövmemiş, ama epeyce dayak yedim. Ama biz solcuları öldürdük. Tıpkı solcuların da bizi öldürdüğü gibi. O yıllarda bu kavgada çoğu genç tam 5 bin insan hayatını kaybetti. Geride kalan acıları ve istikbali kararları da unutamayız. Kavgayı bizler çıkartmadık. "Bizler" derken solu da kast ediyorum. Ama kendimizi bir "gardaş" kavgası içinde bulduk. Artık hepsi geride kaldı. Bugüne intikal eden sadece Ergenekon çetesi var. Benim Ergenekon'a duyduğum öfkenin arkasında da bu 5 bin kişinin hayatı duruyor.

Hrant Dink cinayeti üzerine Muhsin Başkan ile Zaman'da yayımlanan bir röportaj yapmıştım. Amacım, provokasyonları önlemek için ondan mesajlar almaktı. Ona Hrant'tan bahsetmiş, tam bir Anadolu delikanlısı olduğunu anlatmıştım. Karşılaşmış olsalardı mutlaka "gardaş" diye hitap ederdi. Dink'in arkasından yazdığı şiiri okumuştum. Şu satırları unutmam: "Kan sızıyor Fırat'ın delinmiş tabanından toprağıma/Bağırdaki bütün Mehmetler ağlıyor/Oğlunun adını Fatih koyan bütün Ermenilerle birlikte."

Önceki ay, "Son ülkücü" ile birlikte, Karşıyaka Mezarlığı'nda ülkücülerin mezarlarıyla birlikte Deniz Gezmiş'in, Mahir Çayan'ın mezarlarını da saygı içinde ziyaret etmiştik. Bugün, Muhsin Yazıcıoğlu'nun hatırasına, eski solcuların da saygı göstermesini bekleyecek kadar kendime ve o nesle güveniyorum.

Muhsin Başkan'ı sevenlere Türkiye'den kaçarak hayatını Meksika'da sürdüren bir sosyalistten aldığım mektuptaki şu "gardaş"ça satırları aktarıyorum: "Liderinizin, ideolojik olarak hemen hiçbir şey paylaşmadığım Sayın Yazıcıoğlu'nun üzüntü verici şekilde yitirilmiş olmasına içtenlikle üzülen bir sosyalistten duygudaşça bir gönderi almak belki kederinizi bir nebze olsun azaltır düşünce ve umuduyla yazıyorum bu sözcükleri. Akıllarını

ve vicdanlarını ideolojinin körleştirici kuyularında yitirmemiş olanlar, tutarlılığından, ilkelerinden, yiğitlikten ödün vermeyen insanların varlığını yadsımazlar -böylesi erdemlere sahip olan insan düşünce bazında kendilerinden çok çok uzak da olsa. Sayın Yazıcıoğlu tutarlı, ilkeli, yiğit bir insandı, buna kuşku yok, üzüntüm bundan, üzüntüm içten."

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kim kaybetti?

Mümtaz'er Türköne 2009.03.31

Demokrasi, olağanüstü bir yönetim biçimi. 48 milyon insan tek tek düşündü. Çevresine ve yaşadıklarına baktı. Söylenenleri süzgeçten geçirdi.

Alt alta yazıp topladı; sağlamasını yaptı. Zihnindeki hassas terazilerde tarttı. Kararını tekrar tekrar gözden geçirdi. Sonunda gitti sandığa oyunu attı. Şimdi biz 48 milyonun tek tek, kılı kırk yarararak verdiği kararları önümüze koyup yorumluyoruz. Herkes iddia sahibi. Bu iddialar rekabetçi bir siyasal düzen içinde karşı karşıya geliyor. Kararı halk veriyor. Kim ne kadar haklı? Kim yönetmeli? Doğru olan hangisi? Cevabı ve hükmü halk veriyor. Demokratik siyasal sistemin özü de bu soruların karşılığında saklı: Yetki sahibi olan sadece halk. Doğru olanı halk belirliyor. Kimin yöneteceğine halk karar veriyor. Birbiriyle kıran kırana rekabet eden politikacılara ve siyaseti yorumlayan bizlere de bu kararın önünde saygı ile eğilmek düşüyor.

Muhsin Başkan'a veda

Her seçim, o seçime özgü simgelerle hatırlanır. 29 Mart yerel seçimlerini, muhtemeldir ki "Muhsin Yazıcıoğlu'nu kaybettiğimiz seçim" olarak hatırlayacağız. Kader! Bugün, bir yandan seçim sonuçlarını tartışırken öbür taraftan onun naaşını toprağa vereceğiz. Allah'ın rahmeti üzerine olsun.

Sivas halkının gösterdiği vefayı, bu seçimin sonuçları arasında ilk sıraya yerleştirilecek anlamlı mesaj olarak kaydetmeliyiz. Büyük bir alicenaplık. Sivaslılar evlatlarını, sahip oldukları en değerli şeyle, yani oylarıyla tebci ediyorlar. Bu asalet karşısında saygı ile ayağa kalkmaktan başka yapılacak bir şey yok. Bu asalet bize bir politikacıyı sevmek ile desteklemek arasındaki farkı da anlatıyor. Akıl ile gönül karşı karşıya geldiği zaman, nadiren gönül galip geliyor. Bu sözü bir hayıflanma olarak söylüyorum.

1970'li yılların sonunda, Muhsin Başkan'dan dinlediğim fıkra gibi bir hikâye. Hikâye, o yılların ideolojik kavgasının halktaki karşılığını karikatürize ediyordu. Orta Anadolu'da köyün birinde ülkücü delikanlı, pınarın taşına kocaman bir kurt resmi çiziyor. Köyün solcu öğretmeni de gece bu resmi siliyor. Delikanlı da gidip solcu öğretmeni dövüyor. Köy için büyük bir olay. Halk ikiye bölünüyor. Köyün kahvesinde yaşlılar tartışıyor. Yaşlılardan biri, "Olur mu?" diyor, "Öğretmen misafir sayılır, hiç dövülür mü?" Delikanlının tarafını tutan ise şu karşılığı veriyor: "Ne yapsaydı peki? Delikanlı özenmiş bir it resmi yapmış, o da silmiş. O da onun itini silmeseydi." İdeallerin, ideallerin sembollerinin, bu ülke için görülen rüyaların toplumun gerçekler dünyasındaki karşılığı farklı. Ama her zaman bu farkı kapatacak bir gönül sıcaklığı da hazır duruyor. Belki fikirlere değil, fikirlerin sahiplerine karşı.

AK Parti'nin hasarı

AK Parti gemisi, bu seçimlerde hasar aldı. Ana gövde çok büyük ve sağlam. Üstelik bu sulara hâlâ rakibi yok. Hasarı onararak yoluna devam etmesi zor olmayacak. Tayyip Erdoğan gibi mucizevî başarılarla alışmış bir

liderin, bu hasara bütün dikkatini vereceği ve önemli sonuçlar çıkaracağı anlaşılıyor. Ama AK Parti, artık engin denizlerde değil, sığ ve tehlikeli sularda yoluna devam edecek.

AK Parti'nin üzerine yaslandığı geleneğin 1994 yılından beri, yaklaşık 15 yıldır devam eden bir yerel iktidar tecrübesi var. 1995'te alınan genel seçim oylarında, bu yerel iktidarın sağladığı başarının hızlı bir etkisi görülmüştü. Bugün AK Parti liderinin de yerel yönetimden başbakanlığa uzanan bir kariyer yaptığı hatırlanırsa, bu yerel tecrübenin değeri anlaşılabilir. 1995 seçimlerinden sonra Türkiye Günlüğü'ne yazdığım uzun bir seçim analizinde, RP'nin şehri muhasara ettiğini ve sonunda düşürdüğünü anlatmıştım. RP'yi, İbn Haldun'un tasvir ettiği bedevîlere benzetmiştim. Cesur, dayanıklı, aralarında sıkı dayanışma olan bedevîler şehre gözlerini diker ve tembel ve gevşek hadarîlere (şehirlilere) galebe çalarlar. Sonra bedevîler şehrin nimetlerine alışırsak hadarîleşmeye başlarlar. Badiyeden başka bir bedevî topluluk gelerek şehri muhasara eder ve düşürür.

15 yıl, AK Partili yerel yönetimlerin hadarîleşmesi için yeterli bir süre. Hurma bahçeleri için cenge katılanların sayısı arttıkça zafer ihtimali azalıyor. AK Parti, Türkiye'yi dönüştürdü. Muhtemeldir karşısına çıkacak rakip gücü, yine AK Parti kendi elleriyle büyütecek. Kazanmak için çalışmak ile kazancını muhafaza etmek için çaba harcayanların enerjisi ve inandırıcılığı aynı olmuyor. AK Parti'nin bir dahaki seçimlerde yerel iktidarını devam ettirebilmek için "kentsel rant" sorununu şeffaflık içinde çözmesi lâzım.

AK Parti liderinin koyduğu inisiyatifle, üç büyük parti mahallî seçimleri bir genel seçim atmosferine taşımaya çalıştılar. Seçim sonucu vatandaşın bu seçimi, aslına uygun bir şekilde mahallî seçim olarak algıladığını ve kararını bu sınırlar içinde verdiğini gösteriyor. Adaylara endeksliler olarak oy dengelerinde meydana gelen trajik değişiklikler, seçimin gerçekten mahallî bir seçim olarak gerçekleştiğinin delili. MHP, bunun canlı kanıtı. Seçimi genel ölçeğe taşımak için retorik düzeyinde üretilen gerginliklerin de halkta hiçbir karşılığına rastlanmadı.

CHP ve MHP

Bu seçimlerin mevcut Parlamento için bir meşruiyet tartışması başlatması çok zor. Başbakan'ın kullandığı "CHP ve MHP'nin toplam oylarının AK Parti'nin oyuna ulaşmadığı" argümanı, bu tartışmayı engellemek için yeterli. AK Parti, bu seçimden hasarlı çıktı. MHP'nin oy oranındaki nisbî fark dışında, muhalefetin iddialı bir başarısı görünmüyor. MHP'nin aldığı sonuçlar, örgütsel dinamizmin ve yeteneklerin belirleyici olduğunu gösteriyor. MHP, AK Parti seçmenine kolaylıkla ulaşabilecek donanımına sahip. Doğru adaylarla bunu başarıyor. Bu seçimde CHP'nin göz kamaştırıcı başarısı İstanbul'da gerçekleşti. Kılıçdaroğlu'nun İstanbul'da aldığı oy, CHP'deki değişim umutlarını kıskırtması beklenmeli. Tayyip Erdoğan'ın 1994'te İstanbul Büyükşehir Belediye başkanı olurken Kılıçdaroğlu'ndan çok daha az oy aldığını hatırlamak, bu başarıyı fark etmek için ölçü olabilir. CHP, iktidar alternatifi bir kitle partisi olmak için kendi sesini ve rengini arıyor. Deniz Baykal, ana omurgası olmayan, rüzgâra göre şekillenen salt retorikten ibaret liderliği ile CHP'nin önünü kapatıyor. CHP, İstanbul'da çarşaf açılımı ile başlayan devrimci bir zihniyet değişimine girişti. Baykal'ın ağzından içi boşaltılmasına rağmen bu değişimin toplumda karşılığı olduğunu seçim sonuçları gösterdi.

Seçimin tek mağlubu: Ergenekon

Türkiye, sağ-sol ideolojik kamplarına bölündüğü 60'lı ve 70'li yılları geçtikten sonra, kaba askerî müdahalelerin zorlaması ile laiklik eksenine oturtulan bir siyasî bölünme içinde kendini ifade etmeye zorlandı. Her seçim, irtica tehlikesi gündemi ve laiklik gerginliği gölgesinde geçti. İlk defa 29 Mart mahallî seçimlerinde, bu sefer laiklik tartışması yapılmadı. Rejime yönelik tehlikelerden söz eden çıkmadı. İçi kof salt retorik bu seçimde de sahnede idi. Ama irtica retorikine prim veren olmadı. Bu tabloda AK Parti zararlı çıktı. Bu seçimi, laiklik gerginliğinden hep muhafazakâr partilerin kazançlı çıktığına dair bir tecrübe olarak kayda geçirmek gerekir. Özellikle CHP, bu bulgu üzerinde durmalı.

Rejim tartışmalarının ve irtica tehlikesinin gündemden düşmesi doğrudan Ergenekon davası ile ilgili. Ek iddianamenin gösterdiği üzere Ergenekon gündelik siyaseti tanzim etmeye, partilerin içine nüfûz edecek kadar istekli ve hevesli. Kullandığı enstrüman da her zaman rejim tartışmaları. Kendisini devleti korumakla görevli addedenlere uyan, rejim tartışmaları üretmek. İlk defa bu seçimlerde Ergenekon'un operasyon yeteneği olmadı. Olmadığı için laiklik tartışılmadı. Tartışılmadığı için AK Parti önemli bir avantajını kaybetti.

Ergenekon davası, bu seçimin telaffuz edilmeyen ama hissedilen önemli eksenlerinden biriydi. AK Parti seçimde hasar gördü; ama kaybetmedi. CHP ve MHP'yi de kendi ölçülerinde başarılı saymak gerekir. Seçimin gerçek tek mağlubu, her seçimde akrep yuvası gibi çalışan Ergenekon oldu. Ergenekon, bir siyasî odak olarak bu seçime katılmadı; kendisini temsil de ettiremedi. Ve fiilen giremediği seçimi de kaybetmiş oldu.

Kürt sorunu

2008'in sonlarında, 29 Mart'ın ilk sinyalleri, DTP'nin büyük şehirlerdeki şiddet eylemleri ile verilmişti. DTP arabaların yakıldığı, çocukların en ön safa sürüldüğü bu eylemler ile seçimi bir şiddet gösterisine çevirecek gibi görünüyordu. Beklenen olmadı. DTP, bu gerginliğin kendisine oy kaybettireceğini anladı ve bu yöntemden vazgeçti. Seçimlerin huzur ve güven ortamı içinde geçmesi, büyük ölçüde DTP'nin bu tutumunun eseri oldu. Seçim sonuçları, DTP'nin bu tutumdan kazançlı çıktığını gösteriyor.

Kürt sorunu oldukça iyimser ve umut dolu bir atmosferin içinde. Kuvvetli başlangıçların bazıları yol alıyor, bazılarının ise arefesindeyiz. Tek başına birçok tabuyu yerle bir eden TRT Şeş, bir dirençle karşılaşmadan kolayca kabullenildi. Kuzey Irak'taki gelişmelerle birlikte Türkiye Kürt sorununu, kalıcı bir barışın içine taşıyacak gibi görünüyor. DTP'nin aldığı toplam oyu, Türkiye genelinin içine yerleştirence Kürt kimlik siyaseti iddiasını mütevazı sınırlar içine çekmek zorunda. Ama bu kimlik siyasetinin önemli bir temsil gücü olduğu da ortaya çıkıyor. DTP, temsil yeteneği ile Kürt sorununun taraflarından biri. DTP'ye oy verenler bize, Kürt sorununun salt bir sosyoekonomik sorun olmadığını, bu sorunun siyasal bir sorun olduğunu ancak siyasal çözümlere konu olursa toplumsal barışın sağlanacağını anlatıyor. "Siyasal çözüm" demokrasinin araçlarının, temel hak ve özgürlüklerin ve en çok da siyasî aklın konusu olan çözüm demek.

Ergenekon davası, özellikle Kürtler arasında umut uyandırdı. Dökülen kan unutulur, yaralar kapanır, acılar sineye çekilir. Ama hukuksuzluk sadece geçmişin değil, bugünün ve geleceğin de sorunudur. Geçmişte işlenen cinayetlerin hesabı görülmeden, güven ortamını oluşturamazsınız. Silopi'de ölüm kuyularından çıkartılan kemikler, bu geleceği aydınlatıyor. İnsanların katledildiği zaten biliniyordu; şimdi hesap soruluyor. Demek ki, çatısı altında güvenle yaşanacak bir hukuk devleti hâlâ mümkün. Kürt sorununun çözümünün en büyük güvencesi de bu umut.

Bölgede AK Parti'ye oy veren Kürtleri de, DTP çatısı altında toplananları da Ergenekon soruşturmasının ışığı altında, barışın tarafları olarak görmek gerekir.

Her seçim, demokrasinin bir adım daha ilerlediği, sağlamlaştığı bir tecrübe demektir. Ölçüsünü kaybedenler için de en doğru tartan ölçüleri seçimler verir. Türk halkı devletin kurumlarının da, siyasetin de önünde. Gözünden hiçbir şey kaçmıyor. Doğru ölçüyor ve doğru tartıyor. Ergenekon'un icraat yapamadığı, laikliğin tartışılmadığı, kısaca kural dışı müdahalelerin olmadığı bir seçimden çıkan olağanüstü anlamlı bir sonuçla karşı karşıya olduğumuzu hatırdan çıkartmamalıyız. Başta siyasî partiler olmak üzere herkes hissesine düşeni alacak. Söyleyebileceğimiz en doğru söz, bu demokratik olgunluğa saygı ile bakanların daha fazla şey göreceği. Ergenekon'u saymazsak bu seçim, kaybedeni olmayan bir seçim. Hepimiz kazançlıyız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Muhsin Yazıcıoğlu'nun karşısındakiler

Mümtaz'er Türköne 2009.04.02

Muhsin Yazıcıoğlu'nun cenaze töreninde bir araya gelenler, biraz da bir dönemi hep birlikte kapatmaya gelmişlerdi. Benim kuşağıma mensup olanların yüzlerine yansıyan hüznünde, kendi gençlikleri ve çektikleri çileler vardı. Cenazelerde geride kalanlar sadece gidene değil, gidenle birlikte kaybolan kendi geçmişlerine ağlarlar.

Ya tam karşı kutupta yer alanlar? Sanıyorum onlar da kendi geçmişlerine geri döndüler, bize bir muhasebenin özetini verdiler.

Önce, cenazenin arkasında saf tutan devlet ricalinin verdiği mesajı doğru okuyalım. Bülent Ecevit rahmetli, sağ olsaydı cenazede olacaktı. Rahşan Ecevit, varlığı ile bize bunu göstermiş oldu. Pol-Der'li polisleriyle, TÖB-Der'li öğretmenleriyle ve tarumar ettiği Eğitim Enstitüsü öğrencileriyle Ecevit'e ve Ecevit'in yanında yer alanlara hakkımızı helâl etmeli ve ölenlere rahmet dilemeliyiz. Yine Kocatepe Camii avlusunda cenazede saf tutan, dönemin Maliye Bakanı Deniz Baykal'a da. Mamak'ta Muhsin Başkan ile beraber zulüm gören, hayatları kararanların, bugün cenazede saf tutan Genelkurmay Başkanı'nın şahsında bütün askerlerle helalleşmiş olmaları lâzım. Orada bulunanların bu acılı geçmişi, Muhsin Yazıcıoğlu'nun aziz hatırası ile birlikte o musalla taşından kaldırmaya geldiğini anlamış olmalıyız.

Yurtdışından yazan Bernar Kutluğ'un şu satırlarını da, tam karşı kutupta yer alan dönemin sosyalistlerinin duyguları olarak Muhsin Başkan'ı sevenlerin okumasını istiyorum:

Sayın Türköne,

"...Ülkemizde sağ ve sol yoksayıcı, ötekileştirici dilden kurtulma erdemini gösteremediği sürece, varılabilecek pek bir yer yok. Kaldı ki, benim ümidim yeni kuşak insanlarımızda. Biz (ülkücüler ve devrimciler), çok çok yazık ki, vakti zamanında mütevazı boyutlarda da olsa bir diyalog, diyalogu bir yana bırakın, bir samimi merak, içten bir tanıma isteği yaratamamıştık gençlik yıllarımızda. Her iki taraf da yalnızca düşmanlıktan beslenir gibiydi. Ben, 12 Eylül'den çok çok sonra, pasaport alma uğraşısı sırasında öğrendim yüreğimi MHP'li bir militana açabileceğimi, Türkiye'den ayrılmazdan hemen önce: Ankara'ya gitmiştim eski sıkıyönetim mahkemelerindeki binlerce dosyanın muhafaza edildiği bir devlet binasında kendi dosyalarımı bulmak için. Kapıyı arkamdan kilitleyip, "dosyanı bulduğunda kapıya vur, gelip açacağız" demişlerdi. İçeride, benim gibi kendi dosyasını arayan bir insan daha vardı. On bir yıl kalmıştı cezaevlerinde. Bir saati aşkın birlikte arandık dosyalarımızı, kendiliğinden gelişen bir sohbet eşliğinde. İlk o kendi dosyasını buldu, ardından bir süre sonra ben. Birlikte ayrıldık o itici binadan, bir çay bahçesinde sürdürdük söyleşiyi. Sayın Yazıcıoğlu gibi Sivaslı idi o arkadaşım da. Benden çok daha uzundu. Ayrılırken beni kucakladı. Bir İLK idi yaşadığım o günkü duygu, ama yabancılaşmadım o sıcak duyguya sonraki yıllarda. Bugün artık çok çok iyi bildiğim, asla ödün vermeden yaşantımı tamamlamak istediğim gerçek şu ki, insanı insan yapan değerler ideoloji ile ilintili değil pek. Başörtüsü zulmüne uzaktan seyirci olan bir devrimci, eski Dev-Genç lideri olsa ne yazar; Sayın Yazıcıoğlu'na yiğit demeye getiremiyorsa dilini, o dilden bu ülke hayrına işitilecek ne söz çıkar? Ergenekon orada, burnumuzun ucunda dururken, AKP düşmanlığını seçen solcu, bir kütüphane dolusu kitap hatmetmiş olsa ne yazar? Uzun sözün kısası, sayın Türköne, Sol'un tümünden yıkılıp çok daha başka değerlerle yeniden inşası, bir sorumluluk. Ama, yalnızca ideolojik bir sorumluluk değil bu, yalnızca Leninizm, Kemalizm vb. budalalıklardan arınmaktan ibaret bir sorumluluk değil. Bu aynı zamanda, yiğit olana yiğit demekte hiçbir beis olmadığını da anlama, idrak etme sorumluluğu. Ezber bozan seslere çok çok ihtiyacımız var..."

Muhsin Başkan'dan bir anekdot naklederken, o dönemde Mülkiye'de karşımızda yer alan Devrimcileri kırmışım. Maksadım bu değildi. O yıllarda, okula gidemediğimiz için öğrenimini yarıda bırakan arkadaşlarım da dahil, hepimiz sağlı-sollu kaybettiklerimizden üzüntü duyuyoruz. Bizim ifade edecek vesile bulamadığımız bu üzüntüyü, solcuların Muhsin Başkan'ın cenazesi vesilesiyle gösterdiğine inanıyor ve duygularımızın karşılıklı olduğunu düşünüyorum.

Önceki gün Muhsin Başkan'la birlikte toprağa verdiğimiz hüzünlü geçmişi ve 70'li yıllarda hayatını kaybedenlerin tamamını saygıyla anıyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP'nin şansı

Mümtaz'er Türköne 2009.04.03

Baykal'ın seçim sonuçları üzerine yaptığı ilk değerlendirmeler, umudun yakalandığına dair. "Bu seçim, gerçekleşmiş olan siyasî tablonun köklü bir biçimde değişeceğinin işaretlerinin verildiği bir seçim olmuştur" diyor Baykal. Tablonun değişmesinden değil, değişme umudundan ve buna dair işaretlerden bahsediyor.

Baykal'ın geleceğe ertelediği umutlar, CHP liderinin iç dünyasındaki iki korkuyu gösteriyor. Birincisi, CHP liderinin bir seçim zaferine umut bağlamaktan çok, bir seçim hezimetinden kurtulma refleksiyle hareket ettiğini. İkincisi ise, AK Parti'yi yenilmesi imkânsız bir rakip olarak gördüğünü. Seçim sonucu bu iki korkuyu da ortadan kaldırmış. Önemli bir gelişme. AK Parti oyları geriletebilir. CHP lideri, kendi liderliğini tartışmalı hale getirecek bir seçim hezimetinden uzak yoluna devam edebilir. Baykal'ın değerlendirmelerinden çıkacak sonuç: CHP'de statükoya yönelik yakın bir tehdit bulunmuyor. O zaman CHP değişim taleplerine bir süre daha direnebilir.

Seçim sürecinde herhangi bir oy yüzdesi yerine, bu seçimlerin Türkiye'deki siyasî statükoyu devam ettirecek bir sonuç vereceği tahmininde bulunmuştum. Mahalli seçimlerde oyu gerileyen iktidar partisinin, parlamento çoğunluğu ve hükümet yetkisi için bir meşruiyet sorgulaması bile başlatamıyorsanız, değişen bir şey yok demektir. Bu meşruiyet sorgulamasının ise sağlam tek ölçüsü var: Erken genel seçim istemek. Muhalefet, ısrarla erken seçim talebinde bulunamıyorsa, oy dengelerindeki değişimlere dair yorumlar, siyasî retorik düzeyini geçmez. Geriye sadece parti örgütlerinin "nerde hata yaptık?" sorusuna aradıkları cevaplar kalır.

Kısaca seçim sonuçlarından, "sonraki seçim için umut" çıkartmak yeterli olmaz. Hiç olmazsa muhalefet partisinin iktidar alternatifi olduğunu ispatlayacak bir seçim sonucuna imza atması gerekir. Kurt yılmı gibi iktidar yılmı olan CHP'nin aldığı sonuç, sadece yeni bir liderlik tartışmasını engelleyecek sınırları aşamadı.

Çok partili parlamenter demokratik sistemi işletirken, kurallara dair önemli bir sorunumuz yok. Sorunumuz bütünüyle fiilî bir sorun: İktidara alternatif bir muhalefet partisi çıkartamıyoruz. İki kutup arasında iktidar değişikliği fiilen gerçekleşmiyor. İktidar hep muhafazakâr-sağ partiler arasında el değiştiriyor. Alternatif hep sağa karşı sağından çıkıyor. Bu yüzden demokratik siyasal sistem sadece iktidar ayağı ile yoluna devam ediyor. Bu sefer boşluk, sağlıksız organizasyonlar ve illegal örgütlenmeler eliyle dolduruluyor. Ergenekon örgütünün varlık sebebi de, bu boşluk değil mi?

CHP'nin değişmesi lâzım. Değişirken de, onu iktidar alternatifi kılacak bir istikamette değişmesi gerekiyor. CHP için doğru istikameti İstanbul'da aldığı sonuçlar gösteriyor. İstanbul'un siyasî gösterge değeri çok önemli. Her şeyden önce İstanbul Türkiye'yi en canlı temsil eden yer. İstanbul'da oyunu artıran sonraki seçimlerde de artırıyor. İstanbul, Türkiye'nin geri kalanını peşine takıp sürüklüyor. İktidarlar önce İstanbul'da kuruluyor.

CHP İstanbul'da başarılı bir sonuç aldı. Bu başarının temel ölçüsü, CHP'nin İstanbul'da 22 Temmuz'da aldığı oy. Bu başarının altındaki dinamiklere, test edilip işe yaradığı kanıtlanmış politikalar olarak eğilmek lâzım. İlk göze çarpanlar şunlar: Her şeyden önce CHP ilk defa "irtica tehdidi" ve "laiklik gerginliği" yaratmadan bir kampanya yürüttü. Tersine çarşaf ve Kur'an kursları açılımları ile, etki menzili karşı kutba yöneltti. Sonra, varoşlara girdi. "Seçkinlerin partisi" hüviyetinden sıyrıldı.

CHP eğer bu seçimi, bir sonraki için "umut" olarak değerlendiriyorsa, bu umudun bütünüyle yeşerdiği yer İstanbul. Seçim bir tecrübe olduğuna göre, İstanbul'da uygulanan yöntemlerin işe yaradığı anlaşılıyor. CHP, geleceğini İstanbul üzerine inşa etmeli.

CHP'nin şansı Türkiye'nin şansı. Sağ-muhafazakâr partiler canlı dinamik organizmalar olarak değişime ve halkın taleplerine açıklar. Siyasetin atıl kapasitesi CHP'de. CHP, İstanbul'da yola çıkarak canlanır ve gelecek seçimlerde iktidar iddiasında olan bir partiye dönüşürse, bundan Türkiye kazanır. Siyasî rekabete kalite gelir. Seçmenlerin tamamı siyasî sisteme entegre olur.

CHP'nin şansı var. Bu şansı gösteren Ankara'daki statüko değil, İstanbul'da boy veren değişim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şiddetsizlik atmosferi

Mümtaz'er Türköne 2009.04.05

Kadıköy Meydanı'nda, sol örgütlerin mitingi vardı. Kortej boyunca ilerlerken bir zaman tüneline yürüdüğümü hissettim. 40 yıl önce de NATO, tıpkı bugünkü gibi protesto ediliyordu. Unutanlara hatırlatmak için olsa gerek, pankartlardan birinde o yıllara ait bir "6. Filo Def Ol" resminin yer aldığı kocaman bir pankart duruyordu.

Kocaman flamalar, yürüyen herkesin elinde bayraklar koyu kırmızı bir rengi kalabalığa hakim kılıyordu. Çok büyük bir kalabalık yoktu; yürüyenler seyrek bir yürüyüş kolu oluşturuyordu. Her yaştan insanlar vardı. 68 kuşağının izlerini taşıyanlardan ergenlik çağındaki gençlere kadar kadınlı-erkekli her ayrı grup, kendi örgütünün adını ve sloganlarını bağırıyordu. Kenarda yürüyüşe düzen veren birkaçıyla konuştum. Efendi ve ilgiliydiler.

Tam 33 yıl önce, Ankara'da devasa bir mitingi izlemiştim. O dönemi yaşayanlar Töb-Der yürüyüşünü hatırlarlar. Bu mitinge de bütün sol örgütler katılmıştı. Sloganlardan yer gök inliyor; polisin yol üzerinde tedbir almasına rağmen sağda solda saldırılar oluyordu. Bir yanlış anlama yüzünden, geceyi nezarete geçirmiştik. Ankara Emniyeti'nin altıncı katındaki müteferrikada farklı örgüt mensupları ile muhabbet etmiştim. Yırtıcı ve yıkıcıydılar. Ramazan ayıydı; yine de iftarımı onların ikramlarıyla açmıştım.

Yarın Amerikan Başkanı Obama geliyor. Bugünün dünyası, 40 yıl öncesinin dünyası değil. Dünyada küreselleşme karşıtı hareketler, Soğuk Savaş sonrasına özgü dozuyla devam ediyor. İngiltere'de, G-20 zirvesinde görülen bu tür eylemlerle karşılaştırıldığında, bizim muhalif solumuz oldukça ılımlı görünüyor. Dün Kadıköy Meydanı'nda hissettiğim de buydu. En radikal sınırlarda, yeteri kadar sol örgütümüz var. Ancak bu örgütlerin hem bireysel hem de kitlesel şiddet üretme yetenekleri yok.

ABD, Ortadoğu'dan geri çekilmeyi örgütlemek için Türkiye ile işbirliğini geliştirmeye çalışıyor. Bu geri çekilme teşebbüsü de, standart ideolojik tepkilere konu oluyor. Ama ortada şiddet görünmüyor.

Dün var olan şey bugün neden yok?

Bu sorunun cevabını büyük ölçüde sağa bakarak vermek mümkün. Dün, MHP'nin kurucusu ve efsanevî lideri Alparslan Türkeş'in 12. ölüm yıldönümü idi. Devlet Bahçeli'nin anıtmezar başında yaptığı konuşmanın içeriğinde, bu sorunun cevabına dair işaretler var. Bahçeli "ağır, tahrik edici ve tahammülü çok zor", bugünün "millî sorunları" karşısında milliyetçilerin "sağduyulu, gerçekçi ve dengeli" davrandıklarını söylüyor. Sonra da şiddet yöntemlerini sistematik olarak şu sözlerle reddediyor: "Milliyetçiler, ülke sorunlarını aşmanın yolunun ayrılıkları derinleştirmek, kavgaları kızıştırmak, insanlarımızı birbirine düşürmekten değil, millî hassasiyetlerde uzlaşma, dayanışma ve yardımlaşmayla olacağını bilmekte ve ısrarla savunmaktadırlar." Bu sözlerin bugüne ait olmadığını, MHP'nin çok uzun zamandır bu çizgide politika yürüttüğünü teslim etmek gerekir.

Muhsin Yazıcıoğlu'nun trajik ölümü sonrasında "suikast" iddialarının BBP'ye değil, dışarıdakilere ait olması da anlamlı olmalı. BBP yöneticileri, bu büyük kayba rağmen kendi kitlelerini tahriklerden uzak tutmak için suikast senaryolarına itibar etmiyor.

Ergenekon'un tasfiye edilmesi, şiddet yöntemlerinin içini boşalttı, anlamsızlaştırdı. PKK terörünün susmasının arkasında bile bu psikolojik atmosfer var. Allah'a şükür, uzun zamandan beri sansasyon amaçlı bir şiddet eylemi gerçekleşmiyor. Toplumun psikolojisinde güçlü bir istikrar ve barış eğilimi var. Bu eğilim, şiddet eğilimlerini baskı altına alarak frenliyor. Toplumsal ve siyasal tepkilerin öfkeye, öfkenin de şiddete dönüşmesine fırsat vermiyor.

Bu şiddetsizlik atmosferinin bir tesadüf olmadığını; bilinçli ve akılcı bir tercih olduğunu fark etmemiz lâzım. Bu bilinç ve aklın sahibi de toplumun kendisi. Şiddet üretme potansiyeli olan örgütler, toplumda karşılığı olmadığını gördükleri için bu yöneme başvurmaktan vazgeçiyorlar.

Şiddetsizlik doğal bir sonuç değil; üzerinde düşünülmüş, üretilmiş rafine bir tercih. Siyaseti yumuşatan asıl dinamik de toplumun bu tercihi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Medenî bir dünya

Mümtaz'er Türköne 2009.04.07

Önemli bir toplantı. Önemi, çok sayıda ülkenin üst düzey katılımından ve ABD Başkanı Obama'nın da bu toplantı vesilesiyle Türkiye'ye gelmesinden belli. Dün başlayan Medeniyetler İttifakı 2. Forumu neyi hedefliyor?

Medeniyetler İttifakı, bir diyalog platformu. Demek ki, "diyalog" kelimesinin ifade ettiği üzere gerçekte iki tarafı olan bir proje. İki taraf ise Hristiyan-Batı dünyası ile Müslüman-Doğu dünyası. Medeniyetler İttifakı başlığı altında, İslâm dünyası ile Batı dünyası arasında giderek büyüyen uçurumu kapatmak için çare aranıyor. "Büyüyen uçurum", iki düşman dünyanın karşı karşıya gelmesi. Batı, İslâm dünyasını potansiyel terör odağı olarak görüyor. Bu tehdidi, medeniyet platformunda yumuşatarak çözmeye çalışıyor.

"Medeniyet" kelimesini, derin kavramsal tartışmalardan kurtarmak için pratik bir yol var. Bu tür kavramlar zıtlarıyla kaimdir. Medeniyet kelimesinin tam karşısı "vahşet". İnsanlar doğal çevrelerini ve kendi dünyalarını vahşetin ötesinde, akıl ve ızan ölçülerinde düzenliyorlar. İçgüdüler yerine akıl ile hareket ediyorlar. En ileri noktada birlikte var olmanın adil ve eşit kurallarını geliştiriyorlar. Birlikte yaşamaya, sadece insana özgü olan estetik bir boyut kazandırıyorlar. 19. yüzyıla ait olan bu kavram, Toynbee gibi düşünürler elinde uluslararası ilişkilere, o toplumların kültürü ve inançlarını da çatışmalara dahil ederek derinlik kazandırmak için kullanılıyor, bugünkü "diyalog" arayışlarının da zengin dünyasını oluşturdu. Varsayım şuydu: İlkel kabile toplumlarından farklı olarak, Batı dışındaki toplumların bazıları geçmişte sanat, bilim ve siyasette zirvelere ulaşmıştı.

Bu açıdan bakınca dünyada üç büyük medeniyet havzası vardı. Bunlar Yahudi-Hristiyan, İslâm ve Uzakdoğu'ya özgü Budist medeniyetlerdi. Bugün Batı dünyasını "Hristiyan-Yahudi" bir medeniyet olarak telakki etmek çok zor. Batı, sadece muhatabı İslâm olduğu zaman "medeniyet" dilini kullanıyor. Bu yüzden "Medeniyetler İttifakı" projesi özünde, Batı'nın İslâm dünyasına yönelik bir diyalog çağrısı. Bu diyalog çağrısının "medeniyet" kavramı üzerinden yapılması da tesadüf değil. Amaç, terörü çoğaltan psikolojik baskıyı frenlemek. Nasıl? Vahşetin karşısına medeniyeti koyarak.

İstanbul'da yapılan toplantının bu kadar büyük ilgi görmesinin arkasında, tarihin önemli kırılmalarından birine bu toplantının hem içeriği hem de zamanlaması ile eşlik etmesi yatıyor. Standart ideolojik kalıpları kırıp, bu dünyayı anlamaya çalışmalıyız. Amerika, dünya üzerinde artık astarı yüzünden pahalıya gelen hakimiyetini kendi istek ve arzusu ile sona erdiriyor. Obama ile birlikte Amerika stratejik bir geri çekilmeyi yönetiyor. Bu geri çekilme ile eşzamanlı olarak, hegemonik üstünlüğüne dünya kamuoyunda rıza ve destek arıyor. Bir sempati taarruzuna girişiyor. Hedef ise İslâm dünyası. Dün, İspanya ve Türkiye'nin önyak olduğu bu projeye sıcak bakmayan ABD'nin bugün İstanbul'da başkanı ile temsil edilmesinin sebebi bu.

"Medeniyetler ittifakı" Batı'nın bir diyalog arayışı. Dünyanın giderek büyüyen başka sorunları da var: Yoksulluk, su, çevre gibi. Bu sorunlar da ancak medenî bir zeminde hafifleyebilir. Medenî bir diyalogun asgari şartları belli: İnsan haklarına saygı, hukuk, demokrasi bu diyalogun ilk üç adımı. Farklı kültür ve inançlara hoşgörü ve saygı ile yaklaşmak, barış içinde bir arada yaşamak ancak böyle mümkün. Vahşetin kaynağı olan şiddet yöntemlerinin bir hedefe vasıl olacağını kim iddia edebilir?

Batı, bu diyalog arayışında muhatap olarak Türkiye'yi kabul ediyor. Türkiye, kendi tarihî tecrübesi ve diplomatik tercihleri ile bir medeniyet adasına dönüşüyor. Türkiye'nin bölgesel güç olarak bulunduğu coğrafyaya barış ve istikrar getirme çabası ile uyumlu bir rol bu. Yeni bir dünya kuruluyor. Ana sütunlarından biri ise Türkiye. Gölgesinde başka halkların da huzur ve barış bulacağı bir medeniyet hamlesi, başka medeniyetlerle diyalog içinde yol alıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sandığın dili ve partilerin özeleştirileri

Mümtaz'er Türköne 2009.04.09

Sandığın dilinin, çok sağlam bir muhakemesi ve matematiği vardır. Dirhem şaşmaz. "Halk hata etti" veya "halk yanlış düşünüyor" hükmünü seçim analizlerine dahil edenlere sorulacak tek soru vardır: "Öyleyse demokrasiyle ne işiniz var?" "Halk bizi yanlış anladı" veya "Halka kendimizi doğru anlatamadık" mazeretlerinin de, öncekilerden farkı yok.

48 milyon insanın birlikte, bir şeyi yanlış anlamasına imkân ve ihtimal yoktur. Bırakın anlatamadıklarınızı, anlatmayı aklınızdan bile geçirmediklerinizi anlamışlardır. Demokrasi "halk için, halka göre, halk tarafından" olduğuna göre tek ölçü halkın verdiği karardır. Demokrasi bir ideal ise; bu inancın tek rüknü vardır: "Halk hata yapmaz."

Beklenen: Siyasî partilerin halkın mesajını anlamalarıdır. Partiler oturup bu mesajı kalın bir kitabı, satır aralarına kadar okur gibi didik didik edecekler ve sadece "doğru anlıyor muyum?" diye çapraz analizlere girişeceklerdir. Analizlerini test edecekleri tek doğru ölçü yine sandık sonuçları olacaktır. Hiçbir seçimin mutlak galibi yoktur. Seçimi kazanan partinin diğerlerine göre; oyunu artıran partinin ise bir önceki seçime göre mukayeseli üstünlükleri vardır. Oyunu azaltan partinin (hâlâ çoğunluğu sağlasa bile) bir önceki seçime göre, diğerlerinin

de öbür partilere göre mukayeseli zaafı var demektir. % 40 oy alan parti, kendisini % 22 oy alan parti ile mukayese edemez.

AK Parti "neden oyum azaldı" diye kendini bir muhasebe süzgecinden geçirirken; CHP ve MHP'nin "neden birinci parti olamadım" özeleştirisine girmesi gerekir. Demokrasi siyasî partiler eliyle işletilir. Partilerin sınavdan geçtikleri her seçim sonrası girecekleri özeleştiriler, daha sağlam ve etkili bir cihaza dönüşmelerini sağlar. Partiler mükemmelleşmeye çalıştıkça parti rekabetinin kalitesi yükselir. Kalitesi artan bir parti rekabeti, daha iyi işleyen bir siyasal sistem demektir. Bu açıdan malın ve hizmetin kalitesini artıran serbest piyasa rekabeti ile demokratik parti rekabeti arasında mantık olarak hiçbir fark yoktur.

AK Parti seçimden yara alarak çıktı. AK Parti kurmayları, söz birliği etmişçesine hatayı AK Parti sınırları dışında arıyor. Biraz üzerine gidince de kendi sorumluluk alanı dışında hükümler veriyor. Kimse özeleştiriyi yapmaya yanaşmıyor. Özeleştiriyi yanaşmamak, seçim öncesi yapılan hatalardan daha büyüklerine yol açabilir. AK Parti % 47'ye dayanmış bir kitle partisi. Kitle partilerinin genel bir çerçevesi olur -muhafazakâr demokrasi- gibi; ama doktriner tercihleri olmaz.

MHP seçimin görece başarılı partilerinden biri. Ama önemli bir yapısal sorunu var: Hemhudut iki ilden birinde seçim kazanan, diğerinde hiç varlık gösteremeyen bir MHP, taşra inisiyatifine teslim olmuş görünüyor. Taşra örgütünün dinamizmine göre sonuç alan bir parti, adeta merkezi olmayan konfederal bir yapıya dönüşme eğilimi taşıyor. MHP'nin ontolojik iddiaları, bu yapıya bütünüyle ters.

CHP, kendisiyle yarışan bir parti olarak iddialı. Ama bu seçimden de bir iktidar alternatifi olarak çıkamadı. CHP açısından bu seçim sadece mümkün olursa, iktidar adayı bir parti omurgası oluşturmanın yolunu açmak gibi bugün için mütevazı ama gelecek için iddialı sonuçlar doğurabilir.

AK Parti kârdan zarar etti. Siyasetin önemli bir kısmı –konjonktür gibi- siyasetçinin kontrolü dışındadır. Esen rüzgâr, yağın yağmur bazen mahsulü zenginleştirir. Bazen de tersi olur. Ama bu yetmez. AK Parti, genel politikada parti rekabetinde önemli taktik hatalar yaptı. Beklenti düzeyini yükseltmek ve yıpratıcı polemiklere girmek gibi. Bunlar düzelir. Ama, örgütsel zaafıların yapısal nitelik kazanma riski oldukça yüksek olduğu için düzeltilmesi çok daha zordur.

Önceki gün MHP liderinin grup konuşmasında vurguladığı gibi, siyasî aktörlerin eğilimi "çatışma ve zıtlasmalar yerine asgari müştereklerde buluşulması" ve "siyasî gerginliklerin yumuşatılması" istikametinde. Türkiye'de bugün "hegemonik tek parti sistemi" işliyor. Çok partili demokrasi tarihimizde sadece 1954 seçimlerinde iktidardaki tek parti oylarını artırarak seçimden çıkmıştı. Benzer sonuç alınan 2007 seçimleri, kitle partisi mantığı içinde büyük hatalar yapmadığı takdirde AK Parti'yi sonraki seçimlerin de favorisi haline getiriyor.

Ortak payda aynı: AK Parti'nin avantajını sürdürmesi; CHP ve MHP'nin iddialı hale geçmesi güçlü bir özeleştiriyi mümkün.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"İrtica"nın yüzüncü yılı

Mümtaz'er Türküne 2009.04.12

Yarın, 31 Mart Vak'ası'nın üzerinden tam bir asır geçmiş olacak. 13 Nisan 1909'da (Rumî takvime göre 31 Mart 1325'te), İstanbul büyük bir ayaklanmaya sahne oldu. Bu olayın birçok yönü hâlâ karanlıkta olmakla birlikte, "irtica" kelimesi ilk defa bu ayaklanma için kullanılmıştır. Bu yüzden 13 Nisan "irtica"nın da yüzüncü yılıdır.

Bu olayı hatırlamak, "irtica"nın da tarihî arka planına ve hangi amaçla kullanıldığına dair fikir verecektir.

Tarihî arka planda şunlar var: Temmuz 1908 başlarında isyan ederek askerleriyle birlikte dağa çıkan Binbaşı Resneli Niyazi ve Enver Bey'i takiben 23 Temmuz'da Selanik ve Manastır hükümet konakları isyancılar tarafından ele geçiriliyor. (Bu tarih 1935'e kadar Hürriyet Bayramı olarak kutlandı.) 24 Temmuz'da Sultan II. Abdülhamid'in 1876 tarihli Kanun-i Esasî'yi yeniden yürürlüğe sokması ile II. Meşrutiyet ilan edilmiş oluyor. Meclis-i Mebusan 17 Aralık'ta açılıyor. İttihat ve Terakki Fırkası'nın marifeti olan bu gelişmeler orduda, bürokraside ve ilmiye sınıfında yoğun bir siyasallaşmaya yol açıyor. Öbür taraftan fiili iktidarı elinde tutan İttihat Terakki, mensupları genç subaylar olduğu için perde gerisinde kalmayı tercih ediyor. Bu durum bir otorite boşluğuna ve kargaşaya yol açıyor.

İttihat Terakki'nin iktidarı altı ay zarfında sermayesini tüketiyor ve karşısında güçlü bir muhalefet oluşuyor. İttihatçılar ise yükselen muhalefete karşı bir dikta yönetimi kuruyorlar. Muhalefetin temsilcilerinden gazeteci Hasan Fehmi'nin İttihatçı bir silahşor tarafından öldürülmesi bardağı taşıran son damla oluyor. İttihatçıların dışarıda bıraktığı bütün muhalif kesimler ayaklanmaya destek veriyor. Prens Sebahattin gibi, ilk liberaller bile bu ayaklanmaya önyak oluyor. İngiliz Büyükelçiliği'nin ayaklanmadaki rolü, sonradan kanıtlanıyor. Ayaklanma, İttihatçıların küstürdüğü alaylı subayların ve askerlerin kontrolsüz şiddeti ve medrese çevrelerinden gelen destek ile yayılıyor. Kitlese nitelik kazanması ile birlikte siyasî hedeflerin yerini dinî motifler almaya başlıyor. Ancak, ulemanın önemli kısmı, örneğin "Cemiyet-i İlmiye-i İslâmîye" ayaklanmayı şiddetle kınıyor. Ayaklanma, kontrolsüz bir şiddet ve yağmalamaya dönüşüyor. Bu olay, İttihatçıların daha baskıcı bir yönetim kurmalarının gerekçesini oluşturuyor.

31 Mart Vak'ası, siyasetin, ama özellikle askerın muhalif kanadının tetiklediği, sonrasında kontrolün bütünüyle kaybedildiği bir isyan olayı. Tasfiye edilen alaylı subaylar hem intikam almak, hem de kontrolü ele geçirmek için öncü rol oynuyorlar. Geniş kitleleri ayaklanmaya dahil etmek için dinî semboller kullanılıyor.

İttihat ve Terakki Fırkası'nın "İttihat"ında daha çok dinî bir vurgu mevcuttur. "Terakkî" ise pozitivist bir ilerleme idealini yansıtır. İlim ve fenne bağlılığı, aklın rehberliğini ve gözleme dayalı bilginin gerçekliğini benimsemeyi ifade eder. İşte "irtica" kelimesi, "terakki"nin tam zıddı olarak üretilmiştir. Terakki'nin tersi "irtica"dır. İttihat ve Terakki'nin karşısında yer alan muhalefet "mürteci" olmaktadır. "Reaction" kelimesinin tercümesi olarak dilimize giren "irtica" kelimesinin bu ilk kullanımında yoğun bir dinî içerik yoktur. Reaksiyoner, yani mürteci, Fransız İhtilali sonrasında kullanıldığı gibi, eski rejimi yani mutlak monarşiyi savunanları anlatır. Bu kelime ile isyancılar arasında, padişaha eski yetkilerinin iadesini savunanlar kastedilmektedir.

Bedüzzaman Said Nursî, 31 Mart Vak'ası'ndan sonra, Divan-ı Harp'te yargılanmıştır. Bu mahkemede yaptığı müdafaa, belagat ustalığına örnektir. Şu cümlesi ile "irtica tarihi"ni daha başında, teşhir etmektedir: "Vakta ki itidal, istikamet irtica ile iltibas olundu; Meşrutiyette şiddetli istibdat hapishaneyi mektep eyledi." 31 Mart Vak'ası'nın sebeplerini, en serinkanlı ve tarafsız biçimde sıralayanların başında da o gelmektedir. Yedi maddede sıraladığı sebeplerden ilki olarak "Yüzde doksani İttihat ve Terakki'nin aleyhinde, hem onların tahakkümü ve istibdadı aleyhinde bir hareket idi." hükmünü veriyor ki bu hüküm gerçeği yansıtmaktadır.

Bu başlangıçla aslında "irtica" kelimesi, baskıcı yönetimler karşısında halkın desteğini arkasına alan muhalefet için tedavüle giriyor. Yüz yıl boyunca da despotik yönetimler muhalefeti "irtica" olarak susturuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

31 Mart Vak'ası: Bir siyasî parti olarak ordu

Bugün 31 Mart Vak'ası'nın yüzüncü yıldönümü. 13 Nisan 1909'da (Rumî 31 Mart 1325'te), İstanbul'u tam 13 gün esir alan bir ayaklanma patlak vermişti. Bu olay, yakın tarihimizin çok önemli kilit olaylarından biri oldu. Dün, "irtica" kelimesinin ilk defa 31 Mart'ta kullanıldığından ve bu kelimenin yüz yıl değişmeden örttüğü gerçeklerden bahsetmiştim. 31 Mart Vak'ası'nın merkezinde başından itibaren hastalıklı bir durum arz eden asker-siyaset ilişkisi vardır.

1908'de başlayan II. Meşrutiyet dönemi, çok partili parlamenter demokratik hayatımızın adeta kesif bir laboratuvarı gibidir. Bu laboratuvarda edindiğimiz tecrübeler ise çok pahalıya patlamıştır. Koskoca imparatorluk, II. Meşrutiyet'i takip eden olaylarda un ufak olup dağılmıştır. 31 Mart olayı ise, bu çözülmenin arkasındaki siyasî çalkantıların sebeplerini anlatmaktadır.

Tarih boşuna yaşanmış bir tecrübe değildir. Üzerinden bir asır geçen bu olayın içinde, Ergenekon'un tarihi de bulunmaktadır. Hikâye, askerın gırtlğına kadar siyasetin içine batması ve iktidar peşinde koşmasından ibarettir. Devlete ve millete ise, bu hırsın çok pahalıya patlayan bedelini ödemek kalmıştır. Bedel, kaybedilen Balkanlarda katliama tabi tutulan milyonlar ve tasfiye edilen koskoca bir imparatorluktur.

93 Harbi (1876-77 Osmanlı Rus Savaşı)'nin acı sonuçları üzerine Sultan Abdülhamid, orduyu modernleştirmek ve güçlendirmek için büyük çabalar harcadı. Yeni yetişen subay sınıfı içinde siyasetle yatıp siyasetle kalkan bir grup ortaya çıktı. Bu grubun, zaten mevcut olan İttihat ve Terakki Partisi'ne el atması ile, askerler bir siyasî partinin etrafında örgütlendiler. Daha sonra, II. Meşrutiyet'in diktatör sadrazamlarından olan Harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa'nın, 1908'in Nisan ayında subaylara yaptığı tebligat, durumu özetlemektedir: "Zabitlerin politika ile iştilal etmemelerini, mitinglere katılmamalarını, nutuk irad etmemelerini, tiyatro sahnelerine çıkmamalarını, makale yazmamalarını ve askerî silsileye (hiyerarşiyeye) riayet etmelerini..."

31 Mart Vak'ası üzerine İttihatçılar, işte bu Paşa'ya sığınmışlar ve onun komutasındaki Hareket Ordusu'nun İstanbul'a girişiyle ayaklanma bastırılmıştır. Mahmut Şevket Paşa ise, "Ordunun hiçbir siyasî partiye bağlı olmayarak hareket ettiği ilan edildiği halde", buna uyulmadığını, uyulması gerektiğini yeniden belirtmiştir. İttihat ve Terakki liderlerinden Seyit Bey'in şu sözü, çözümsüz olan sorunu da göstermektedir: "İttihat ve Terakki Fırkası doğrudan doğruya ordudan doğmuştur. Ordu baştan başa İttihat ve Terakki Fırkası'dır."

31 Mart Vak'ası'nın asıl sebebi, ordu içindeki siyasî gruplaşmalardır. 1908 Meşrutiyeti ile birlikte iktidar formülü içinde askerın işgal ettiği yer tescil edilince, iktidar peşinde koşanlar doğrudan ordu içinde siyasî fırkalar şeklinde örgütlenmeye başlamıştır. Ayaklanma, İttihat Terakki'nin beceriksiz ve kontrolsüz ve kestirmeden şiddet araçları ile baskı kuran iktidarına karşı, yine ordu içinde başlayan bir muhalefetin eseridir. Muhalefet örgütsüz olduğu için başarıya ulaşamamış, bu arada halk desteği sağlamak için dinî motifler öne çıkınca "irtica" olarak adlandırılmıştır. Beşiktaş'ta bir Müslüman kadının, bir Rum gencine kaçması üzerine, galeyana gelen halkın Rum gencini linç etmesinin, 31 Mart ayaklanması içindeki ağırlığı, "irtica"nın mahiyeti hakkında da fikir vermektedir.

Ordu önce ikiye (İttihat ve Terakki-Hürriyet ve İhtilaf fırkaları), sonra daha küçük parçalara bölünmüştür. Sonuçta birbiriyle siyasî rekabete giren subayların başında bulunduğu ordu Balkan çetelerine mağlup düşmüştür.

31 Mart, Ergenekon'un atası olan örgütlenmelerin ilk operasyonlarından biridir. Bu tür örgütlerin bugün de başına geldiği gibi bu olay da kısa zamanda kontrolden çıkmış ve devlete büyük zarar vermiştir. Bu olay, partiye (daha doğrusu partilere) dönüşmüş ordunun ülkeye vereceği zararlar hakkında bir fikir vermektedir.

31 Mart'tan bir asır sonra, üzerinde mutabık olunacak hüküm şudur: Ordu, siyasetin uzağında durmalıdır.

Max Weber ve Genelkurmay

Mümtaz'er Türköne 2009.04.14

Bugün Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ, Harp Akademileri'nde önemli bir konuşma yapacak. Alışageldiğimiz türden "önemli" bir konuşma.

Zira, her yıl Genelkurmay başkanları, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kurmay birikiminin zirvesini temsil eden bir konuşmayı, burada yapıyor. Harp Akademileri, ordunun gelecekteki yüksek komuta kademesinin, en yüksek düzeyde eğitimden geçtiği yer. Bu yüzden mekân, konuşmanın ağırlığına denk. Global vizyonu açık ve gelecek öngörülerini sağlam bir yüksek strateji ufku, her yıl bu konuşmanın içine yerleştiriliyor.

Türk Silahlı Kuvvetleri zor bir dönemden geçiyor. Ergenekon soruşturmasının cevabını aradığı soruların birçoğu TSK'nın içine uzanıyor. Güneydoğu'da devam eden kazılar, asker üniforması ile işlenen cinayet iddialarını gün ışığına kavuşturma amacı taşıyor. Soruşturmanın diğer tarafı bir "askerî darbe" kovuşturmasına dönüşmüş durumda. Üstelik darbe için cinayet planları yapan, ülkenin savunmasını iktidar hırsı ile tehlikeye atan askerlere dair kanıtlar irdeleniyor. Bu yüzden İlker Başbuğ'un konuşmasının içeriğini, büyük ölçüde bu badirenin belirleyeceği beklenebilir. Genelkurmay Başkanı komuta ettiği ordunun itibarını, güvenilirliğini ve belki de en önemlisi Türkiye'nin çıkarları doğrultusunda caydırıcılığını muhafaza etmek zorunda. Türk ordusunun itibarını ve güvenilirliğini sağlayan ana unsur, ordunun üstlendiği aslî görevleri. Türkiye tehlikeli bir coğrafyada, güçlü bir orduya ihtiyaç duyuyor. Bugüne kadar orduya kimse, aslî görevleriyle ilgili bir eleştiri bile yöneltmedi. Ama Ergenekon soruşturmasının konu ettiği kanunsuzluklar ve askerin girdiği siyasî tartışmalar hep tüketici ve yıpratıcı oldu. Ordunun bugün tartışma dışında tutulması, komutanların iki tavrına bağlı. Birincisi siyasetin uzağında durmalarına; ikincisi ise suç iddialarının araştırılması konusunda açık ve tavizsiz davranmalarına. Ordunun iç kamuoyundan gelen ve Genelkurmay Başkanı'nı hedef alan baskı, iki tavrı da zorlaştırıyor. Liderlik dediğimiz de bu tür duygusal baskılara direnerek doğru olanı icra etmek. Bu ordu, sadece askerlere değil hepimize lâzım.

Kurmay zekâsının yaşanan onca tecrübenin hasılası olarak kavraması gereken önemli hususlar var. Orduyu güçlü ve itibarlı kılan anayasal hukuktur. Silah ancak hukukla zapturapt altına alınınca meşrûdur. Siyasete dair karar veren ve tavır alan ordu kendini yıpratır. İçinde DTP olduğu için Meclis'e gelmeyen yüksek komuta heyetinin, localarda Obama'yı dinlemesi nasıl açıklanacak? Ne olursa olsun, koskoca bir ordunun bir siyasî partiye karşı tavır alması doğru mu? Ucu ve sınırları belirsiz "laik rejimi koruma ve kollama" gerekçesinin, orduyu bir siyasî parti kadar siyaset bataklığına çektiğini, Ergenekon kanıtları ortaya döktü. Siyaseti tanzim etmeye çalışmanın sınırı yok. İlk defa 29 Mart seçimlerinde, laikliği korumaya niyetli bir güç ortada görünmedi ve laiklik bu işten zarar da görmedi. Ordu laikliği kime karşı koruyor?

Başbuğ, Genelkurmay Başkanlığı'nı devir-teslim töreninde, dinî cemaatleri eleştirmiş, ben de ünlü sosyolog Weber'i kaynak göstererek itiraz etmiştim. Sonrasında, basın-yayın temsilcileri ile yaptığı konuşmada "Weber'i saatlerce tartışmanın çare olmadığını" söylemiş ve cemaatlerin karşısına "sosyal devlet"i yerleştirmişti. Bu mantıkla varacağımız yer sadece totaliter bir devlet olacaktır.

Başbuğ'un bugünkü konuşmasında bu konuya tekrar dönüp dönmeyeceğimi bilmiyorum. Max Weber, ideal tipler aracılığıyla toplumsal süreçleri çok iyi tasnif eden ve sebep-sonuç ilişkilerini kurabilen bir sosyolog. Modern sosyoloji büyük ölçüde Weber'in eseri. Weber'i az buçuk kavrayan bir kurmay, topluma herhangi bir konuda müdahale etmemeyi; hiç olmazsa elindeki silahı saklayarak konuşmayı tercih eder. Türkiye'de "irtica"

ve "laiklik" başlığı altında askerî-siyasî düzenlemelere konu olan birçok alanın, dünyanın her yerinde toplumun doğal ve vazgeçilemez insanî ihtiyaçlarının eseri olduğunu fark eder. Cemaatler hakkında hüküm vermek gibi...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Orduya sadakatten milletin emrindeki orduya

Mümtaz'er Türköne 2009.04.15

Genelkurmay Başkanı, "TSK ... emsalsiz bir örnektir dünyada ikinci bir örneğini bulamazsınız" diyor, çünkü uzun konuşmasında. Galiba bütün sorun da bu emsalsizlikten kaynaklanıyor. Hiçbir ülkede genelkurmay başkanının konuşması bu kadar "emsalsiz" bir ilgi uyandırmaz.

Her şeyin normalini isteme hakkımız yok mu? Neyse ki, Genelkurmay Başkanı'nın konuşması bu "normalleşme"nin zengin işaretlerini barındırıyor. Bu yüzden üzerinde dikkatle durulmayı hak ediyor. "Orgenerallerin cinayet işleyerek darbeye teşebbüs etmek"le suçlandığı Ergenekon soruşturmasının 12. dalgası, haberlerin ilk sırasını işgal ederken, Genelkurmay Başkanı'nın söyleyecekleri elbette çok önemli. Üzerlerindeki subay üniforması ile toplu cinayetler işlediği iddia edilenler yargılanıyor. Toprak kazılıyor ve insan kemikleri çıkıyor. Kamuoyuna yansıyan itiraflar, bu topraklarda kısa bir süre önce devlet adına, devletin silahı ile insanların ortadan kaldırıldığını anlatıyor. Devleti var eden ve yaşatacak olan sadece hukuk olduğuna göre, genelkurmay başkanının başında bulunduğu kurum adına konuşması gerekir.

Genelkurmay Başkanı uzun uzun konuştu. Düşüncelerini ve önceliklerini derli toplu sunma fırsatı buldu. Konuşamadıklarını da, gelecek hafta basın mensupları ile yapacağı toplantıya sakladığını vurguladı. Demek ki bizler de tartışmaya devam edeceğiz. Bu kadar uzun bir konuşmayı yorumlamakta zorluk çekecek olanlara bir değerlendirme sunmamız gerekir. Genelkurmay Başkanı özetle ne dedi? İlker Başbuğ tartışılan kurumunu yani Türk Silahlı Kuvvetleri'ni ılımlı ve olgun bir üslûpla savundu. Demokrasiye ve hukuka yaptığı ısrarlı vurgular, sürmekte olan Ergenekon davasında bir "silah arkadaşı" dayanışmasına girmediklerini göstermek içindi. Ordunun iç kamuoyunun gazını almak için çok itinalı bir üslup kullandı; ama kanunsuzluğa da sert bir kırmızı çizgi çekti. Her zaman TSK'yı gerekçe göstererek sertlik yanlısı politikaları savunanların elindeki kozları teker teker aldı. "Türkiye halkı" sözü, bu anlamda bir devrim niteliğinde. "Asimilasyon" yerine "entegrasyon"u vurgulaması evrensel hukuka uygun bir dili ve perspektifi benimsediğini gösteriyordu. Artık geleneksel hale gelen "laik hassasiyet vurgusu"nda bile alışılmışın dışında bir incelik vardı. Ta ki cemaatleri TSK'nın karşısına yerleştirene kadar. Belki en çok üzerinde durulması gereken bölüm de bu olacak.

Konuşmanın içeriğinin anlaşılması için üzerinde pek durulmayan bir arka plan vurgusu yapmamız gerekir. Bu düzeyde ve bu kapsamda yapılan konuşmalar Genelkurmay Başkanı'nın kaleminden çıkmaz. Kurmay subay sınıfından proje subaylarından meydana gelen bir grup, Komutan'dan genel çerçeveyi, başlıkları alır. Meselâ "çok sert olmasın", "demokrasiye ve hukuka" özel olarak vurgu yapılsın. "Çatışmacı değil uzlaşmacı bir dil kullanılsın" talimatlarının bu konuşma için alındığı belli. Türkiye'nin etnik sorununa dair ayrıntıların, Başbuğ tarafından özel olarak elden geçirildiği de ortada. Demek ki, ordu çağa, demokrasiye ve hukuka uygun bir yolda ilerleme iradesi gösteriyor.

Başbuğ'un profesyonellik üzerine yaptığı analizler, aslında demokratik bir ülkenin ordusunun standartlarını özetliyor. Sivil otoritenin itimatına verdiği değer de öyle. Türk ordusu için söylenebilecek en demokratik iddia, ordunun halkın vergileriyle finanse edilmesidir. Kendisini halktan ayrı ve üstün gören ve "siyasî vesayet"

iddiasında bulunan bir orduyu dizginleyecek sihirli kelime de bu "vergi" meselesidir. Başbuğ'un "TSK millete hizmet etmek için vardır" sözü, bir vecize olarak askerî kışlaların girişlerine asılmalıdır. Uzun süre bu sözün tersinin geçerli olduğuna dair bir inancın (28 Şubat'ta milletten "orduya sadakat" görevinin beklenmesi gibi) egemen olduğu hatırlanırsa, bu sözün değeri daha iyi anlaşılacaktır.

Başbuğ'un ordunun din karşıtı olmadığını özel olarak belirtme ihtiyacı hissetmesi de yeni bir başlangıç olarak kabul edilmelidir. Sınırları belirsiz "laik hassasiyet" izharları, kestirmeden bir din düşmanlığına dönüşüyordu. Kamplaşma bu şekilde tezâhür edince toplum ve devletin kurumları arasında din eksenli bir zıtlaşma ile kutuplaşma derinleşiyordu. Başbuğ, ordunun din karşıtı olmadığını vurgularken bir ölçü koyuyor: "Asker, Türk milletinin bizatihi kendisidir" diyor. Bir tür toplumun değerlerine saygı şeklinde formüle edilen "dindarlık" kriteri, canlı bir kriter. Profesyonellik ve vergiler üzerine vurgudan sonra "Kim ne derse desin Türk milletinin ordusu halktır, halktandır, halk içindir" sözü ise, bir vatanseverlik ikrarı olarak okunmalı. Amerikalı federalistlerin demokrasi tarifinden (Halk için, halka göre ve halk tarafından) ilham alan bu ordu tarifi biraz sorunlu. Çünkü bu tanımdan ordu için bir halkı temsil iddiası da çıkabilir. Ama Başbuğ'un kastının tam tersine "halkın emrinde ordu"yu amaçladığı öncesi ve sonrasından anlaşılıyor.

İlker Başbuğ'un "Kürt sorunu" çerçevesinde söyledikleri apayrı bir analiz konusu olacak çapta önemli. Söylediklerinin içinde gerçekten dikkatle ve itina ile belirlenmiş "yeni" açılımlar ve öneriler var. "Türk" sıfatındaki etnik vurgudan geri çekilmeyi formüle eden bu açılımın "Türkiye halkı" tanımını tercih etmesi yerinde bir karar. "Türkiye lafını çekin oraya Türk koyun, bu etnik bir tanım olur" derken, Genelkurmay Başkanı tam olarak bilinçli bir tercihi yerleştirmeye çalıştığını ifade etmiş oluyor. Bu tercihin Anayasa'daki vatandaşlık tanımına yansması durumunda, Türkiye etnik anlamda daha uygun bir hukuk çerçevesinin içine girmiş olacaktır. Aynı şekilde Türkiye'nin bir etnik çatışma içinde olmadığı tezi de, yerinde ve doğru bir tespit. Bu tezin, Başbuğ'un giriştiği türden uzun analizlere ve tasniflere de ihtiyacı yok. Gerekçe basit: Halk arasında etnik farklılığa dayalı bir düşmanlık ve çatışma Türkiye'de hiç gerçekleşmedi.

Cemaatler ve hukuk

Türkiye'yi gereksiz ve tüketici tartışmalardan uzaklaştırmak için hukukun sağladığı netliğe ihtiyacımız var. İlker Başbuğ, daha önce de "sosyal devlet olgusu"nun zayıflaması ile cemaatler arasında bir tezat olduğunu söylemiş ve cemaatlerden şikayet etmişti. "Bu itirazın kanundaki yeri nedir?" sorusunun bir cevabı yok. Mesele sadece bir cemaat meselesi de değil. Tıpkı sınırları belirsiz ve hukuk dışı laiklik tartışmalarının yol açtığı kargaşa gibi, cemaatlere yönelik "silahlı" itirazın da sağlam bir hukukî dayanağının olması lâzım.

Bütün dünyada olduğu gibi toplum kendi arasında örgütleniyor. Kendi arasında yardımlaşıyor. Muhtaç olanın yardımına koşuyor. Dayanışma içine girerek, daha güçlü çözümlere ulaşıyor. Kendi toplumunu ve ülkesini daha yukarılara taşımak için göz kamaştırıcı bir gayretin içine giriyor. Eğer siz, dünyanın her yerinde olduğu gibi bu sivil örgütlenmelerin içine dindarlık güçlü bir motif olarak girdiği zaman, bu cemaatleri "dinî cemaat" olarak tanımlayıp düşman ilan ederseniz, bu toplum ne yapacaktır? İlker Başbuğ'un ve bütün askerlerin anlaması gereken şey, toplumun bu sorun çözme yönteminin karşısına "sosyal devlet" in konamayacağıdır. Çünkü bu sonuçta Genelkurmay Başkanı'nın aradığı "sosyal devlet" değil sivil toplumun bütün görevlerini de üstlenen "sosyalist devlet" gibi bir totaliter devlet olacaktır.

Her toplum, kendi içinde örgütlenme ve bu örgütler aracılığıyla kendi sorunlarını çözme hakkına sahiptir. Bu hakkın olmadığı bir demokrasi bile düşünülemez. Bu örgütlenmelerin, daha etkili ve güvenli olmak için dinî motifleri kullanması, dindarane duygulara hitap etmesi de "din ve vicdan özgürlüğü" kadar normaldir. Nitekim, Birleşmiş Milletler bünyesinde yer alan ECOSOC'un (Ekonomik Sosyal Konsey) akredite ettiği uluslararası sivil toplum örgütlerinin yarısından fazlası dinî hayır amacı taşıyan vakıflardır. Bir sivil örgütlenmenin dinî dayanışma

niteliği taşıması, kanunen nasıl suç teşkil edebilir? İnsanların dinî inançları gereği hayırda bulunmak üzere bir araya gelmeleri nasıl kanuna aykırı olabilir? Sivil örgütlenmelerin "laik" olma mecburiyeti var mıdır? Laiklik sadece devlete has bir özellik değil midir?

Türkiye'nin cemaatler konusunda geniş kapsamlı bir aydınlanmaya ihtiyacı var. Konuya cahil olanlar, "cemaat" kelimesinin İngilizcesi olan "Community"den ve Ferdinand Tönnies'in getirdiği ayrımı ifade eden "gemeinschaft"tan yola çıkarak modernliğin kendisini araştırmalıdır. Eski geleneksel cemaatler, rakibi olmayan varlıklardı. Bugün cemaatler, vazgeçilmez insanî ihtiyaçların eseridir. Günümüz "cemaatler"i modernliğin ürünüdür. Bugün İlker Başbuğ'un üzerinde ısrarla durduğu ve aydınları da kayıtsızlıkla itham ettiği "ulus devlet" de bir tür cemaat formudur. Anderson bu çerçevede millete "hayalî cemaat" adını vermektedir.

Toplumdan hiçbir şey zorlama ile çıkmaz. Toplum zarurî ihtiyaçlarını karşılamak için çareler üretir. Weber, kapitalizmin dinî cemaatlerin özellikle Protestan cemaatlerin ahlâk anlayışı ile geliştiğini anlatmaktadır. Max Weber'in zengin ufkunu kullanarak cemaatler konusunda sosyolojik araştırmalara ihtiyacımız var. Dinî olan her şey, sosyolojik anlamda toplumsaldır. Toplum, ihtiyaçlarını çoğu zaman dinî sembollerle anlatır ve karşılar. Cemaatleri var eden ve yaşatan insanî ihtiyaçları hiçbir kurum karşılayamaz. Tersine, toplumun bu insanî ihtiyaçları karşılamak için geliştirdiği cemaatlerin, toplumu barış ve uyum içinde tutma yeteneği üzerinde hassasiyetle durulmalıdır. Modern bilimin ve çağdaş araştırmaların bu konudaki bulgularını önyargısız biçimde seferber etmek gerekir. Soğukkanlı ve makul analizlerin çoğalması gereken bir alan cemaatlerin boy gösterdiği alan. Daha fazla dikkat ve özen lâzım. Aksi takdirde cemaatlere savaş açmış bir ordu, kendi halkıyla kavgaya girecektir.

Genelkurmay Başkanı'nın konuşmasının, Türkiye'nin artık daha çok demokrasinin ve hukukun egemen olduğu bir evreye girdiğinin bir kanıtı olarak okunması doğru olacaktır. Tartışılan kurumun başındaki lider, eski mensupları (hatta bazı muvazzaf elemanları) yargılanırken daha fazla hukuk ve demokrasiye vurgu yapıyorsa, Türkiye emin ellerde demektir. Kürt sorunu konusundaki "Türkiye halkı" açılımı ise, çözümün önündeki birçok engelin tek ve güçlü bir hamle ile kaldırılması anlamına geliyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Weber, cemaatler ve TSK

Mümtaz'er Türköne 2009.04.16

Tek tip bir hiyerarşi, düzen ve disiplin içinde iş gören askerlerin, bir karınca yuvasını andıran toplumun karmaşık ilişkilerini çözmeleri çok zor.

İlker Başbuğ'un önceki gün Harp Akademileri'nde yaptığı uzun konuşmada, bu konuda samimi bir çaba var. Toplumu anlamak ve yorumlamak için Max Weber'in sosyolojik yöntemlerine müracaat edilmesi, sadece askerler için değil, Türkiye için büyük bir ilerleme.

İlker Başbuğ'un konuşmasında Weber'e tekrar müracaat edeceğini iddia etmiştim. Nitekim konuşma metninin yaklaşık iki sayfası Max Weber'e ayrılmıştı. Başbuğ'un Weber'in yöntemine müracaatı epeyce yüzeysel. Ama çok önemli bir kapı açıldığını da kabul etmek lâzım. Çünkü dindarlık ve dindarlığın tezahürlerine savaş açmak yerine, önce "anlama"nın, sonra da uyumlu bir şekilde bir arada yaşamanın perspektifi Weber sosyolojisinde mevcut.

Mesele önemli ölçüde bir yöntem sorunu. Bu yöntem sorununun arkasında ise kuramsal tartışmalar var. Sosyal bilimler, uzun süre doğa bilimlerinin yöntemini takip etti. Doğa bilimleri, nedensel ilişkilere dayanır. Max

Weber ise bu bilim anlayışını tepetaklak eden adamdır. Ona göre toplumda nedensel değil anlama dair ilişkiler vardır. Bir toplumsal olgunun değerini belirleyen şey bizatihi taşıdığı değer değil, bizim yüklediğimiz "anlam"dır. Kant'ın belirttiği gibi insan sadece doğa tarafından belirlenmez; onda akıl ve irade vardır. Akıl ve irade, ilkeler ve kurallar koyar. Toplum hayatında insanların düşünce, inanç ve değerlerinin belirleyici olduğunu söyleyen Weber, tamamıyla maddî bir alanda bu tezini ispata girişir. Konu kapitalizmdir. Max Weber, kapitalizmin Protestan cemaatlerinin geliştirdiği prütten ahlâk anlayışının eseri olduğunu öne sürmektedir. "Protestan Ahlâkı ve Kapitalizmin Ruhı" adlı eserinde, kapitalizm örneğinden yola çıkarak dinî anlayışların ekonomik davranışların belirleyicisi olduğunu ve toplumdaki ekonomik değişmelerin zihniyetle alâkasını ispatlamıştır.

İlker Başbuğ'un Weber'den alıntılararak "inanç sistemleri"nin toplum hayatı için önemini vurgulaması, "Dinin toplumsal bir bağ oluşturma, ortak bir duyarlılık yaratma bakımından önemi" üzerinde durması, Türkiye için ufuk açıcı bir gelişme. Dinin ve dindarlığın her türlü tezahürünün laiklik tartışmaları içinde boğulduğu bir ülkede "rejimin bekçisi" için önemli bir adım. Ama bir sonraki cümlede "Yanlış olan ise –Anayasa'nın 24. maddesinde de ifade edildiği gibi- dinin toplumsal davranışı, sosyal düzeni belirleyen bir sistematik olarak düşünülmesi ve kabul edilmesidir" hükmünü nereye koyacağız? Eğer din "bir toplumsal bağ" ise "toplumsal davranışı belirlemesi"ni nasıl engelleyeceksiniz? Hangi yasa ve hangi kuralla?

Mesele laiklik meselesi değil. Devlet, dinler karşısında tarafsız olacak ve dinî inancına bakmadan vatandaşına eşit davranacak. Peki insanlar dinî duygularla (tam da Başbuğ'un dediği gibi) "toplumsal bir bağ" oluşturmaya yani cemaatler şeklinde örgütlenmeye kalktığı zaman, sınırları hangi hukuk normu belirleyecek? Basit ama vazgeçilmez insanî ihtiyaçların, dindarane duygularla karşılanması toplumsal bir refleks. Çünkü dinler, güvenli bir referans çerçevesi oluşturuyor. İnsanlar bu referanslarla yardımlaşıyor, dayanışma içine giriyor ve ülke için daha iyinin peşine düşüyor. Bu insanî ihtiyaçları engellerseniz, üstelik karşısına İlker Başbuğ'un şahsında silahlı gücü dikerseniz ne olur? Bu insanî ihtiyaçlar ve bu ihtiyaçların ürünü olan cemaatler siyasallaşır. Dinî cemaatlerin siyasallaşmasını neden bu yasakların eseri olarak yorumlamıyoruz? ABD'de Methodist, Quaker veya Baptist cemaatlerin aynı zamanda ekonomik şebekeler oluşturmaları normal sayılırken bizde dindar müteşebbislerin bir araya gelmesi niye kural dışı addediliyor?

"Dinî cemaat" tartışmasını, İlker Başbuğ'un açtığı kapıdan Weber üzerinden sürdürmeliyiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Genelkurmay'ın Kürt açılımı

Mümtaz'er Türköne 2009.04.17

Genelkurmay, bu toprakların geçmişine has askerî yeteneği temsil ediyorsa, İlker Başbuğ'un konuşmasının bir stratejik arkaplanı olduğunu varsaymamız gerekir. Asker, mesleği gereği savaşı.

Savaşmak için düşman lâzımdır. Düşmanla savaşırken ileri ve geri taktik hamleler yapılır. Serdedilen mülahâzalar ülkenin siyasî dokusuna ve geleceğine dair; demek ki siyasî alanda savaş yürüten ordunun –çok fazla değişim sinyali verildiğine göre- gözden geçirilmiş ve zamana uyarlanmış yeni bir stratejisi söz konusu.

Askerin siyasî tasarruflarının gerekçesi olan iki temel sorun var. Bunlardan biri hepimizin canını yakan ve uğrunda ülke olarak ağır bedeller ödediğimiz Kürt sorunu. İkincisi ise bütünüyle siyaset üzerinde vesayet aracı olarak yapay biçimde üretilmiş irtica sorunu. Asker, kendisini bu iki soruna göre konuşlandırıyor. Düşmanları

ise bu iki sorunun içinden çıkartıyor. Genelkurmay Başkanı, askerın profesyonel ilgi alanı olan bu iki soruna ve karşısında yer aldığı düşmanlara dair revize edilmiş bir stratejiyi dile getirdi.

Kürt sorunu bir etnik sorun. Üniter-ulus devlet ile Kürtler arasında. Asker, bu sorun üzerinde öteden beri tekel oluşturmuş durumda. Sivil siyasî aklın bu sorunu çözmek için attığı adımları, ağırlığını koyarak engelledi. Siyasetçilerin, Kürt sorununu çözmek için ileri attıkları bir adım kendi akıllarının, geri attıkları iki adım ise askerlerin eseri. Kürt sorununun bugünkü hali, doğrudan askerın belirlediği politikaların eseri. 1983 yılında askerler tarafından getirilen "Kürtçe yasağı"nın, sorunun büyümesindeki etkisi, askerın oluşturduğu tekel hakkında bir fikir vermek için yeterli.

Başbuğ'un "Türkiye halkı" açılımı, bu fiilî durum yüzünden çok önemli. Demirel'in "Kürt realitesi"ni tanınması ve Başbakan Erdoğan'ın "Kürt sorunu"nu kabul etmesi ile karşılaştırıldığında bu açılım sonuç getirme şansına sahip. Çünkü sahibi asker olduğu için, askerden muhalefet gelmesi ihtimali yok. Başbuğ'un konuşması ile asker, Kürt sorununa yönelik stratejisini köklü bir şekilde değiştirdiğini anlatıyor. Bu köklü değişim, sorunun askerî tedbirlerle çözümü yerine, siyasî araçların egemen olması anlamına geliyor. Başbuğ, "üniter-ulus devlet"ın ulusunu yeniden tanımlamaya girişti. Değişim "ulus" tanımında. Şimdilik "ulus", "Türkiye halkı" olarak tanımlanabilecek. Bu tanım bizi, toprak esasına dayalı bir milliyetçilik anlayışına götürür. Aynı zamanda, hukukun koruduğu vatandaşlık esasına dayalı bir millet tanımı ortaya çıkartır. Mantık olarak Kürtlerin de kendilerini eşit ve onurlu vatandaşlar olarak içinde bulabilecekleri başka bir tanım yapılamaz.

"Bu ulus-devlet yapısının ortak değeri ne olacaktır?" sorusunu, Başbuğ kendisi soruyor. Başbuğ'un "Türk" sıfatı üzerindeki vurgusunun pratik bir değeri yok. "Bu ulus devlet yapısının ortak değeri" artık ortak çıkarlar ve hukuk olacaktır. "Vatandaşlığa dayalı milliyetçilik" yerine doğrudan "vatanseverlik" tabirinin kullanılması gerekir. Vatanseverlik, ulus devletin dayandığı referansı o toplumun içinden alıp üzerinde yaşanan toprağa aktarır.

Başbuğ'un "Kürt kimliği" üzerine giriştiği spekülasyonların tamamı, "Kürt sorunu"nın vatandaşlık esasında çözülmesine yönelik. Üst-kimlik alt-kimlik ayırımı, "kültürel kimlik" vurgusu sınırları kolay çizilecek ayırımlar değil.

Önemli olan sonuç ise şu: Asker, siyasî çözüm alanı üzerindeki ipoteğini kaldırmış görünüyor. Bu sonuç, tam anlamıyla Kürt sorunu konusunda askerın stratejik geri çekilmesini ifade ediyor.

"Sanal düşman" yani "irtica tehdidi" konusunda ise geri çekilme değil, strateji değişikliği söz konusu. Asker, siyasî alandaki pozisyonunu muhafaza etmek için "cemaatleri" düşman ilan ediyor. Bu yeni düşman tanımının, bir "sanal düşman" tanımı olduğuna dikkat etmeliyiz. Siyasal alandaki vesayet, bu düşman tanımı ile sürdürülecek. Bakalım bu sanal kavga için ülke olarak hangi bedelleri ödeyeceğiz?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Profesörler, bakanlar ve Ergenekon

Mümtaz'er Türköne 2009.04.21

"Profesör" unvanı, bilim adamlığından ziyade öğretim üyeliğine dair özlük haklarını ve görevleri belirleyen bir memuriyet unvanı olarak görülür.

Genel kural olarak doktorasını yeni vermiş bir asistan, artık bütün hedeflerini tüketmiş olan profesörlerden daha çok bilime yakındır. Çünkü âdettir: Doktora düzeyindeki performansı akademisyenler bir daha

yakalayamazlar. Profesörlük bir kemâl safhasıdır. Kemali yakalayan da daha ileri gitmez.

Profesörlüğü de içeren akademisyenlik insana aydın olma fırsatı veren bir meslek. Bu fırsatı kullanmak bilgi ile değil etik değerlerle alâkalı. Akademisyenliği öğretmenlikten farklı kılan bilimsel araştırma görevi, akademik özgürlüğün teminatı altındadır. İşte bu özgürlük de, uzmanlıkla yetinen bilim adamına bile etik bir sorumluluk yüklüyor. Mesleğini öncelikle vicdanı ile yürüten üç meslek grubu vardır. Üçünün de ortak özelliği "cübbe giymek" ayrıcalığına sahip olmaktır. Din adamları ve yargıçlarla birlikte profesörler, mesleklerini icra ederken vicdanları ile baş başadır.

Ergenekon soruşturmasının 12. safhası, "profesörler dalgası" olarak kayda geçti. Eski rektörler de dahil olmak üzere tutuklanan bu profesörlerin tamamı, uzmanlıklarından ziyade siyasî-ideolojik görüşleri ve tutumları ile tanınıyordu. Bu profesörlerin ne ile suçlandıklarını, iddianame açıklandığı zaman anlayacağız. Bir darbe davası görüldüğüne göre, muhtemeldir ki, bir darbe hazırlığının sivil uzantılarına dair iddialar söz konusu. Ama sanıklar profesör olunca, vicdana dair farklı bir boyut devreye giriyor. Epeyce üzücü bir durum. Temsil yeteneği olan ve sorgulanması toplumun bir kesimini rahatsız eden Profesör Türkân Saylan'dan ibaret değil söylediğim. Askerî darbeyi savunan profesörler, geçmişte hiç eksik olmadı. Demokrasiye yöneltilen meşhur eleştiride, ne hikmetse hep profesörlerle köylüler karşılaştırılır. Profesörlerin içinden darbe heveslilerinin çıkmasından daha vahimi, toplumun küçük bir azınlık da olsa bir kesiminin darbe istemesi değil miydi?

Yargıçların, profesörleri yargılarken Türkiye'de darbe yanlılarının verdiği psikolojik desteği bir hafifletici sebep olarak dikkate alıp almayacaklarını bilmiyorum. Öyle ya, darbenin bu kadar kolay hazmedilebildiği bir ülkede, bazı üniversite hocaları "fazla profesör" olabilirler. Bana vicdan sahibi bir profesör olarak, adaletin ve hukukun peşinden giderken insanî görünmeyen manzaralardan rahatsız olmak düşüyor.

Ama bu rahatsızlığı gölgede bırakacak daha ciddi bir rahatsızlık üzerinde durmamız lâzım. Ergenekon davası bugüne kadar siyasî polemiklere de konu oldu. İktidar ve muhalefet arasında karşılıklı olarak "yargıya müdahale" suçlamaları yapıldı. Ama ilk defa AK Parti hükümetinden bu davayı gören yargıçlara yönelik alenî bir müdahale ve baskı geldi. "Müdahale ve baskı" kelimelerini tam da Anayasa'nın 138. maddesine ve TCK'nın 288. maddesine atfen kullanıyorum. Kültür Bakanı Ertuğrul Günay'ın "Onları da görmezden gel ya" sözü, icra organından yargıya müdahale değil de ne? Daha kötüsü Bakan, bir suç ve suçlu varsayımına dayanarak "masumiyet" prensibini de çiğniyor. Güya ortada bir suç var ve Bakan savcılara dönüp, bu suça göz yummaları talimatı veriyor.

Bilim adamlığı unvanını ve üniversitenin özgür ortamını, kestirmeden yol alan iktidar oyunları için kullanan profesörler her zaman oldu. Yine de içimiz rahat olabilir. Profesörlerin tek başlarına darbe yaptıklarına dair tek bir örnek bile tarihte yer almamaktadır. Profesörler darbeleri yapmak için değil, darbelere meşruiyet kazandırmak için devreye girerler. İnaniyorum ki yargı, başkalarınca oluşturulan "darbe iklimi"ni, bu profesörler için hafifletici sebep sayacaktır.

Siyasetin ve siyasetçilerin yaptığı hataları ise hep birlikte düzeltmemiz gerekecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Oportünist

Mümtaz'er Türköne 2009.04.23

Ertuğrul Günay'ın sol siyasî geçmişinde mutlaka sık karşılaştığı kelimelerden biri olmalı. Geçmişte sağın "komünist", geleneksel Müslümanların "gavur" nitelemesi gibi, solun kendi içlerindeki muarızları suçlamak için

kullandıkları bir kelime.

Oportünist, "fırsatçı" anlamına geliyor. Sosyalist jargonda, zümre çıkarlarını sınıf çıkarları üstünde savunanlar için kullanılıyor. Genel siyasî anlamı ise şöyle: Kendisine veya temsil ettiği dar gruba ait bir çıkarın peşinde olan politikacılar bu çıkarları, genel siyasî veya ideolojik bir kılıf altında savunmaya giriştiklerinde buna oportünizm deniyor. Bir politikacının kendi kariyer çıkarları için, ilkesiz ve ölçüsüz bir şekilde siyasî sorunları sömürmesi gibi. Oportünist siyasetçi kendi çıkarı için bir mevziye yatıyor; ülkenin değişen gündemlerini takip ediyor. Ve bu gündemler karşısında, fırsatı yakaladığı an kendi siyasî konumunu pekiştirecek hamlelere girişiyor.

Kültür Bakanı Ertuğrul Günay'ın, iki konuda yaptığı çıkışın siyasî etiğe uygun açıklaması yok. Ergenekon sanıklarına verdiği çizgiyi aşan destek ile Muhsin Yazıcıoğlu'nun na'sının Taceddin Dergâhı'na defnine karşı çıkışı. Önce ikincisinden başlayalım.

Günay, neye itiraz ediyor? Kültür Bakanı itirazını, mekânın tarihî niteliğine değil, millî niteliğine yapıyor. Yaptığı açıklamada gerekçesinin İstiklâl Marşı'nın yazıldığı bu mekâna karşı duyduğu "millî bir sorumluluk" eseri olduğunu ve Akif'e saygısının eseri olarak Bakanlar Kurulu kararını imzalamadığını belirtiyor.

Sorun şurada: Günay itirazını Kültür Bakanı olarak uhdesine giren bir alanda yapmıyor; kendi ifadesi ile "hepimiz için millî bir sorumluluk" olduğu için yapıyor. Sorulacak soru ise şu: Bakanlar Kurulu üyelerine bakarak söyleyin, bu gerekçenin en çok kimi bağlaması gerekir? Mehmet Akif'e karşı "saygısız" olanlar, "millî sorumluluk"tan yoksun olanlar kimler? Kültür Bakanı dışındaki bakanların tamamı değil mi? Ayrıca Muhsin Yazıcıoğlu'nun na'sını o mekâna defnetmek için toplanan on binlerce insan da aynı saygısızlığı ve sorumsuzluğu işlemiş olmuyor mu? Sonuç ne oluyor? Mehmet Akif'in Safahat'ını birkaç kere hatmetmiş ve ezberine almış, Başbakan dahil AK Partili Bakanlar Kurulu üyelerinden daha fazla "Akif saygısı" konusunda tavizsiz; değme milliyetçiden daha fazla "millî sorumluluk" sahibi bir Ertuğrul Günay karşımıza çıkıyor? Öyle değil mi?

Peki inandırıcı mı? Sol siyasî gelenekten gelen bir politikacının sıracıya sıra satmaya kalkması gibi, milliyetçilik ve muhafazakârlık dersi vermeye kalkması inandırıcı mı? Öbür taraftan sınırları alabildiğince daraltılmış bir siyasî etik çerçevesinin içine bu tavır yerleştirilebilir mi?

Ertuğrul Günay'ın, Ergenekon zanlıları hakkında yaptığı açıklama için de benzer sorular akla geliyor. Önceki gün, Günay'ın "görmezden gel" çağrısının yargıya açık bir müdahale olduğunu ve suç teşkil ettiğini yazmıştım. Sonrasında gelen açıklama metnini ölçüp biçmek ve bir hükme varmak için başvurulacak tek araç, benim başlığa aldığım kelime. Günay, söylediklerini reddetmiyor. İki farklı hedef kitleye, iki farklı açıklama yapıyor. Birinde yargıya müdahale edip, Ergenekon sanıklarına sahip çıkıyor; öbüründe hukuka sahip çıkıp Ergenekon'dan şikâyet ediyor. Üstelik, Ergenekon davasına açıkça müdahale eden tek bakan sıfatıyla, bu sürecin "AK Parti aleyhine işlediğini" söylüyor. Yani? AK Parti'nin bu sürece müdahil olduğunu ve Ergenekon soruşturmasını bir intikam aracına dönüştürdüğünü iddia etmiş oluyor. Söyleyen kim? Geçen sene Başsavcılığın açtığı AK Parti kapatma davasını, "Ergenekon'un rövanşı" olarak tanımlayan bakan değil mi?

Siyaset akıl ve mantık işi. Ne Ergenekon ne de Taceddin Dergâhı Günay'ın umurunda değil. Ertuğrul Günay'ın söylediklerini ve gerekçelerini, makûl bir şekilde yan yana getirebilmek için müracaat edilecek tek mantık var: Başlığa aldığım kelimenin mantığı. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon'un kriminolojisi

"Darbe" sözünün kendisi hukukî değil siyasî bir tabir. Bu yüzden kanunda doğrudan "darbe" ifadesi yer almıyor. Bunun yerine hükümeti veya yasama organını ıskata teşebbüs, askeri itaatsizliğe teşvik gibi suçlar örgütlü bir şekilde işlenince darbe suçu ortaya çıkmış oluyor.

Ergenekon iddianamesinin başında Türk Ceza Kanunu'ndan alınan sevk maddeleri, bu suçu ve getirilen cezaları düzenliyor. Darbecilik bir suç olduğuna göre kriminolojinin konusu olmalı. Kriminoloji "suçun nedenleri"ni araştıran bir bilim. Bu bilim, suçu "sosyal bir olgu" olarak ele alıyor. Suçun ve suçlunun dünyasını kavrayarak, suçu önlemeye ve suça karşı toplumu savunmaya çalışıyor. Diğer suçlar gibi, darbecilik de bir suç olduğuna göre, bunun da bir profilaksisi olmalı. Darbeciler hangi ortamlarda, hangi hayat tecrübeleri ve etkiler ile yetişiyor? Darbe suçunun arkasında hangi toplumsal ve siyasal kültüre ait dinamikler bulunuyor? Bu soruların hepsinin, kriminolojinin ilgi alanına girmesi gerekmez mi?

Darbe suçunu bilimsel bir tasnife tabi tutmaya kalkarsak, bu suça bulaşanları dört kategoriye ayırmamız gerekir. Birincisi bu örgütlü suçun asker-sivil kökenli elebaşları. Çete bunlar tarafından yönetiliyor, darbe bunların elinde planlanıyor ve örgütlenme bunlar marifetiyle gerçekleşiyor. İkincisi, darbe şartlarını olgunlaştırmak amacıyla halkı korku ve paniğe sürükleyecek tarzda provokasyonların ihale edildiği cinayet işleyen tetikçiler. Üçüncüsü, bu örgütlenmeyi yani suçu bilerek darbe organizasyonuna destek veren ve kendilerine verilen görevleri yerine getiren organik sivil uzantılar. Medya mensupları, profesörler gibi. Sonuncusu da, siyasî bir tercih olarak darbe fikrini benimseyen ve düşünce olarak destekleyenler. Bunlar da darbecilerin arkasındaki kamuoyu desteğini meydana getiriyor. Bunların vaziyeti, darbeyi savunmak gibi salt düşünce planında kalmış bir suçu tanımlıyor. Herhalde kriminoloji bize, bu dört ayrı gruba karşı farklı profilaksiler geliştirmemiz gerektiğini söyledi.

Birinci kategorideki suçlulara karşı Türk Silahlı Kuvvetleri'nin sistematik olarak caydırıcı tedbirler geliştirmesi ve bu tedbirlerin icra organı tarafından denetlenmesi lâzım. Mahkemelerin de bu suça, asker (emekli de olabilir) sıfatıyla karışanlara geride kalanları caydıracak cezalar vermesi gerekir. İkinci grup, birinci grup olmadan var olamaz. Taşeronları cesaretlendiren, başları sıkıştıklarında gördükleri himaye. Ortada kalınca, suç işlemeye mecalleri de kalmaz. Üçüncü gruptakiler için de özellikle meslekî olarak caydırıcı tedbirlere ihtiyacımız var. Basın ahlâk ilkeleri arasına, darbeyi doğrudan veya dolaylı savunan kalem sahipleri ve gazeteciler için müeyyideler konulmalı. Darbeye yakın duran profesörler için de, Üniversiteler Arası Kurul bünyesinde yer alan Bilim Etik Kurulu görev üstlenmeli.

En önemli grup, sonuncu kategoride yer alan darbeye pasif destek veren azınlık. Bu azınlık, demokrasinin eşitlikçi fikirlerinden rahatsız olan seçkinlerden meydana geliyor. Darbeleri, darbecilerle kolay irtibata geçtikleri ve kendi seçkin konumlarını kuvvetlendirdiği için destekliyorlar. Bu kategori içinde, sonuçları hakkında fikir sahibi olmadan destek veren geniş bir cahil kesim de var. Sonuncu grup için eğitim şart. Anaokulundan başlamak üzere verilen vatandaşlık eğitimini, demokratik prensiplere göre yeniden gözden geçirmek ve darbeyi doğrudan ve dolaylı olarak meşrulaştıran her ifadeyi ayıklamak lâzım. "Darbe suçu eğilimini" ölçmek için elimizde bir turnusol kağıdı var. 27 Mayıs'a "iyi darbe" diyen ve darbeleri iyi-kötü diye ayıranlar, suça eğilimli kişiler. Darbe bir suç ve her suç gibi toplumsal (ve siyasal) sebepleri varsa, bu sebepleri anlamak ve suçluları ıslah edip suç eğilimlerini önlemek başta devlet olmak üzere hepimizin görevi değil mi? Bilim sorunlarımızı çözmek için var. O zaman hep birlikte Ergenekon'un kriminolojisine eğilmeliyiz.

m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"İnsan onuru" konusunda toplumsal uzlaşma

Mümtaz'er Türköne 2009.04.26

Haşim Kılıç'ın, Anayasa Mahkemesi'nin kuruluş yıldönümünde yaptığı konuşmada, siyasî tartışmaların merkezine "insan onuru"nu yerleştirmesi, bütün taraflara doğru ölçü kullanmaları için yerinde bir uyarı.

"İnsan onuru" ve "insan onurunu koruma görevi" kimsenin itiraz edemeyeceği nihaî amaç. Temel hak ve özgürlüklerin en ileri yorumlarının gelip yaslandığı ana eksen. Kılıç'ın geniş bir insanlık tarihi ufkunu özetleyen şu cümleleri, önümüzde duran sorunlar için de çözümün ortak zeminini teşkil etmeli: "İnsan onuru sadece imtiyazlıların veya itibarlıların onuru değil, insan olma ortak paydasına sahip her varlığın koşulsuz, amasız, fakatsız ya da herhangi bir kurum ya da kuruluş kaydı olmaksızın sahip olduğu temel bir değerdir. Onurlu muamele, etnik, dinî, ideolojik homojenliğin sağlanması şartına da bağlanamaz. Bu öyle bir değerdir ki; onu lütfetmek hiçbir sistemin veya devlet düzeninin haddine değildir. Siyasal düzenler bunu yalnızca kabul eder, saygı duyar ve korumayı varlığının temel nedeni görür." Bu cümlelerde amirane değil hâkimane bir üstünlük var. İhtar siyasetçilere: "Sağa sola savrulmayı bırakın, insan onurunu koruma görevinize dönün."

İnsan onuru toplumsal bir durumu anlatıyor. İnsanın bireyselliğinin toplumdaki karşılığı. Tıpkı "vicdan" gibi. İnsanın, insan olarak doğuştan sahip olduğu ve toplum içinde yaşarken herkesin saygı göstermesi gereken temel değeri. Aynı zamanda bütün temel hak ve özgürlükleri içeren ve aşan bir değer. Çünkü, eksik kalan bir temel hak veya özgürlük doğrudan ve aynı zamanda bir onur ihlalidir. İşte bu yüzden temel haklar da bugün özgürlük olarak kabul görmektedir. "İnsan onuru" toplumsal bir durum; siyasal değil. Yani? Bu toplumsal durum ancak korunamadığı ve bir soruna dönüştüğü zaman siyasetin konusu haline geliyor. Bu bakış bize siyasetin doğasına dair çok önemli bir hususu hatırlatıyor. Siyaset, toplumsal planda ortaya çıkan sorunları çözmek için var. Bizde tersine, siyaset var olmayan sorunları icat edip toplumu çatışmaya itiyor. Türkiye'nin Kürt sorunu, bir "insan onuru" sorunu değil mi? Bu sorunun, insan onuruna saygı dışında bir çözümü olabilir mi? Anayasalar "toplum sözleşmesi"dir; "siyaset sözleşmesi" değil. Toplum bir arada yaşama kurallarını belirler ve bu kuralları işletmek ve korumak üzere egemen gücü ve siyaset kurumunu yetkilerle donatır. Bu yetkilerin kullanımını da kendi iradesine rapteder. Bu yüzden, Anayasa Mahkemesi Başkanı'nın yeni anayasa için aradığı "toplumsal mutabakat" bir ahlâkî tercih değil, bir zorunluluk. AK Parti, siyasetin değil, toplumun merkezi olma iddiasıyla yola çıkmıştı. Bu önemli bir iddia idi; çünkü siyaset toplumsal yelpazeyi temsil etmiyordu. Yeni anayasayı, bir toplumsal mutabakat üzerine inşa etme yaklaşımı, bu yüzden AK Parti'nin temel iddiaları ile uyumlu. Siyaset toplumdan özerk bir dünya değil. O zaman yeni anayasanın önce toplumda, çok geniş ve yaygın bir müzakereye açılması şart.

Türkiye, yeni bir anayasaya hazırlanıyor. AK Parti'nin siyasî parti kapatılmasını zorlaştıran hükümler başta olmak üzere, Meclis'e sevk edeceği "acil" paket, yeni anayasa tartışmasını da başlattı. O zaman, bu paketle beraber hemen bir toplumsal mutabakat arayışının devreye sokulması lâzım. Anayasa Mahkemesi Başkanı'nın önceki gün koyduğu ufuk, bu sürecin temel felsefesini özetliyor. İnsan onuru için toplumsal uzlaşmaya ihtiyacımız var. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ordu ve TSK arasındaki fark

Mümtaz'er Türköne 2009.04.30

Dün aynı saatlere tesadüf eden, birbiriyle bağlantılı iki medya gündemi: İstanbul'da Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü, Poyrazköy kazısında bulunan silah ve mühimmatı basına gösteriyor. Ankara'da Genelkurmay Başkanı, özellikle bu silah ve cephaneden hareketle Türk Silahlı Kuvvetleri'ne yöneltilen kuşku ve soru işaretlerine cevap veriyor.

Genelkurmay Başkanı, kendi kurumunu, yani Türk Silahlı Kuvvetleri'ni müdafaa ediyor. Basın toplantısının özeti oldukça basit: Askerî bürokrasinin en tepesindeki isim, kurumunu savunuyor. Bu savunmayı tam olarak askerî mantıkla yapıyor. Ergenekon soruşturmasının ortaya çıkarttığı güçlü gerekçeleri değil, zayıf olanlarını irdeliyor. Mesele, bu soruşturmanın ortaya saçtığı dehşet manzarası ile Türk Silahlı Kuvvetleri arasında bir bağ olmadığını, askerî bürokrasiye terettüp eden bir sorumluluk bulunmadığını ispatlamaktan ibaret. Tipik bir bürokrasi refleksi. Suçlamalara maruz bir başka kamu kurumu da muhtemelen aynı tepkileri verirdi. Özetin özeti: "Sorumlu biz değiliz."

Yine de öğrendiklerimiz önemli. Meselâ karşımızda, toprağa yerleştirdiği silahları ancak 12 yılda toparlayabilen bir bürokrasinin bulunduğunu bu vesileyle öğreniyoruz. Asker siyasetle çok uğraştığı için, teknik askerî konulara yaklaşamıyorduk. Silahla mühimmat arasındaki farkı, LAW'ın silah değil mühimmat olduğunu öğrendikten sonra artık bu silahın bir kısaltma olan isminin son harfinin "weapon", yani "silah" anlamına gelmesine şaşırabiliriz.

Genelkurmay Başkanı, kurumunu savunuyor. Artık iki farklı şeyi birbirinden ayırt etmemiz lâzım. Türkiye'nin dış güvenliğini sağlayan bir ordusu var. Hepimiz (belli yaş aralığındaki erkek vatandaşlar) kanuna göre bu ordunun mensuplarıyız. Ekonomik ve toplumsal kaynaklarımız da öyle. Düşmanlarımıza karşı caydırıcılığı, topyekün savaş mantığı içinde bu ordu sağlıyor. Bir de bu ordunun işlerini yürüten sürekli bir bürokrasi var. Bu bürokrasi her şeyin kaydını tutuyor, barış zamanı bizi savaşa hazırlıyor ve dış-güvenlik sorunlarımızı takip ediyor. Artık sorunun bu bürokrasinin işleyişinden kaynaklandığını, doğrudan doğruya bürokratik bir sorunla karşı karşıya olduğumuzu fark etmeliyiz. Bu bürokrasinin sağladığı korumayı çeteleşmek için kullanan, güvenlik amacıyla verilen silahları iktidarı gasp etmek üzere eline alanlar ülkemizin en ciddi sorunu. Bu durum, ordunun savunma görevinden de bir sapma hali. Bu sapma ancak bürokratik işleyiş gözden geçirilerek, suistimallerin önü alınarak engellenebilir. Hiç kimsenin göz ardı edemeyeceği bir sorunun adını doğru koymalıyız: Türkiye'nin esaslı bir askerî bürokrasi sorunu var. Yeraltındaki silahlar hâlâ bu sorunun bir parçası.

Ergenekon soruşturması merkezde. Bu soruşturmanın askerî bürokrasiyi ilgilendiren iki somut tarafı var. Birincisi asker kişilerin karıştığı darbe komploları; ikincisi ise Poyrazköy'deki gibi ortaya çıkan cephanelikler. Başbuğ'un birinci sorunu yargıya havale etmesi yeterli değil. Zira, asker kişilerin karıştığı bu suçlar aynı zamanda Askerî Ceza Kanunu'nun da kapsamında. Üstelik, bu konularda Genelkurmay Başkanı'nın talimatıyla harekete geçen bir askerî yargı mevcut. Mehmet Ali Birand'ın bu cephanelikler için kullandığı "fışkıрма" sözcüğüne Başbuğ'un verdiği sert tepki de ikinci kısma dair ve durumun vahametine ters. 22 LAW silahından 5'inin boş çıkması üzerinde uzun uzun durması ve bulunan silahların Irak menşesine dair spekülasyonları, asıl cevabı aranan soruları havada bırakıyor. İki konuda da Başbuğ'un kurumsal refleksi dile getirdiği ve bir askerî savunma yürüttüğü anlaşıyor.

Öbür taraftan demokrasiye sahip çıkarken açık taahhütte bulunması, demokrasiyi içine sindirmeyenlerin TSK'da barınamayacağını beyan etmesi önemli. Dünkü basın toplantısına yönelik "asker, demokrasilerde konuşmaz" tepkisi doğru değil. Konuşmak şeffaflaşmayı getiriyor. Bu şeffaflığa ihtiyacımız var. Başbuğ, kamuoyunu tatmin etmemiş olabilir; ama bu şeffaflık bir yöntem olarak her sorunun cevabını bulabileceğimiz bir kapıyı hepimize açıyor.. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

1 Mayıs Emek Bayramı

Mümtaz'er Türköne 2009.05.01

Çocukken, dinî bayramlarla millî bayramlar arasındaki farkı anlamakta çok zorlanmıştım. Birincisinin sadece evde ve mahallede, ikincisinin ise okulda kutlandığını hemen anlamıştım; ama niye böyleydi? Sonra, millî bayramlar arasındaki farkı da yavaş yavaş anlamaya başladım. Cumhuriyet Bayramı biraz kasvetli ve sıkıcı idi.

23 Nisan çocuklar içindi; ama çocukların mutlaka üşümesi, bazen de yağmurda beklemesi gerekiyordu. 19 Mayıs bizim dışımızdaydı; sadece okullar tatildi. 27 Mayıs ise Anayasa ve Hürriyet Bayramı adıyla utangaç biçimde geçirildi.

Bir de 1 Mayıs bayramdı. Birbirine yakın iki farklı adı vardı: Çiçek Bayramı veya Bahar Bayramı. Bu bayramın ne anlama geldiğini hiç anlayamadım. Ama arkasında bize değer veren birilerinin olduğunu düşünürdüm. Bahar kokuları burnumuza gelirken bize bir gün dalga geçme fırsatı vermek ve dinlenmek için icat edilmiş olmalıydı. Velhasıl mayıs ayı, üç bayramı içeren ve sonu da yaz tatili ile biten mübarek bir aydı.

12 Eylül'ün Millî Güvenlik Konseyi, mayıs ayının iki bayramını iptal etti. 1 Mayıs Bahar Bayramı da bunlardan biriydi. Gerekçe, bu bayramın sosyalist ideolojinin sembollerinden biri haline gelmesiydi. 1 Mayıs 1977'de Taksim Meydanı'nda 34 kişinin hayatını alan katliam, sanki katillerin değil de mitinge katılanların sabıkası gibi takdim edilmişti.

1 Mayıs geçen sene resmî olarak "emek ve dayanışma günü" ilan edildi. Bu sene, 29 yıl aradan sonra resmî tatil ilan edilerek yeniden bayram statüsüne sokuldu. Yani, dünyanın birçok yerinde olduğu gibi "İşçi Bayramı" haline geldi.

1 Mayıs'ın Batı tarihinde bir buçuk asra yaklaşan bir geçmişi var. Sanayi devriminden sonra tarih sahnesine çıkan işçi sınıfı toplumsal ve siyasal bölünmelerin itici gücü haline geldi. Sanayileşme, yani kitlesel üretim bu üretimi gerçekleştirecek işçi sınıfını, işçi sınıfı da kendi ekonomik çıkarlarına uygun düzen arayanların mücadelesini getirdi. Bugün sahip olduğumuz demokrasi, hukuk ve insan hakları gibi evrensel değerlerin birçoğu bu mücadeleler boyunca şekillendi ve genel kabul gördü. Hayatını emeğini satarak kazananlar yani işçiler toplu sözleşme ve grev hakkı için mücadele ederken toplumları da dönüştürdüler. Bu mücadeleden yola çıkan sosyalist ideoloji, 1917 Bolşevik Devrimi sonrasında 1989'a kadar dünyanın iki gücünden biri oldu.

Bugün artık tarihi biçimlendiren işçi sınıfı ortada yok. Sanayileşme ileri teknoloji ile otomasyona geçince mavi yakalıların yerini beyaz yakalılar aldı. Beyaz yakalılar kollarından ziyade beyinlerini çalıştıranlar yani bilgi ile üretime katılanlardan meydana geliyor. Hizmet sektörünün sanayi sektörü karşısında açık ara öne geçmesi bu durumu anlatıyor. Sosyalist ideoloji de işçilerden çok entelektüellerin (sol jargona göre küçük burjuvaların) tekelinde. 1 Mayıs kutlamalarında sol örgütlerin afişlerinde görülen, daha çok dev haltercilere benzeyen işçiler artık yok. Global ölçekte ekonomik rekabette ucuz işgücü çok önemli bir faktör olduğu için, işçi haklarında gerileme var. Üretimin çok büyük kısmı, küçük atölyelerde çalışan bu yüzden örgütlenemeyen işçilerin omuzlarında. 1970'li yıllarda kamu işçi sendikacılığının altın dönemini yaşayan sendikalar, bugün işçi haklarını savunmak yerine oligarşik örgütler olarak varlığını sürdürüyorlar. Bugün işçi haklarını da arka plana atan, yapısal bir işsizlik sorunu var.

Sınıf çelişkilerine dayanan sosyalist ideoloji, mavi yakalı işçilerin azalmasıyla birlikte sadece muhalif ve enternasyonalist bir entelektüel arayışa dönüştü. Batı'da globalleşme karşıtı sol ideolojilerin kısmî yükselişi, bu damarı anlatıyor.

Bayram kutlayacak halde bir işçi sınıfımız yok. Galiba bu bayram, "sınıf savaşı tehlikesi" ortadan kalktığı için resmî kabule mazhar oldu.

Hayatını emeğiyle kazanan herkesin "emek ve dayanışma günü"nü kutluyorum. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MHP'nin Kürt politikası

Mümtaz'er Türköne 2009.05.07

Türkiye'nin "Kürt sorunu"nu (hadi bazıları için "terör sorunu" diyelim) hal yoluna koyacak aktörleri tek tek sıralasak, birinci sıraya MHP'yi yerleştirmemiz gerekir. Şayet MHP bulunacak çözümü benimsemezse ve direnirse kalıcı bir çözüme ulaşamaz.

MHP'nin rolünü, bu alandaki gücünü değil sorumluluğunu hatırlatmak için vurguluyorum. Çünkü MHP'nin belirleyici gücü yapıcı değil, yıkıcı bir faktör olarak kapıda bekliyor. Eğer sorun silahla değil siyasetle çözülecek ise siyasî aktörlerin rolü belirleyicidir. Gelişmeler bir siyasal aktör olarak TSK'nın (ve devletin), AK Parti hükümetinin ve karşı cephede PKK'nın "siyasal çözüm"e yakın durduğunu gösteriyor. Bu aktörlerin hepsinin çözümde yer alması gerekli, ama yeterli değil. MHP'nin çözüm yolunda ilerlerken denkleme koyacağı ağırlık ise her şeyi altüst edebilir.

MHP lideri Devlet Bahçeli'nin bu haftaki grup konuşmasında verdiği mesajlar ve kullandığı dil bu yüzden çok önemliydi. Bahçeli, genel olarak ılımlı ve dikkatli bir dil kullanıyor. Yeterli mi?

MHP'nin kullandığı dilde (sadece MHP'ye özgü jargonda) ciddi sorunlar var. MHP'nin büyük bir tehlike olarak önümüze koyduğu "PKK'nın siyasallaşması" bunlardan biri. "PKK'nın siyasallaşması" ne demek? Hadi olduğu gibi kabul edelim. Bir terör örgütünün elindeki silahı bırakarak "siyasallaşması" yani siyasal araçlarla yoluna devam etmesi olumlu bir gelişme değil mi? Yine bir başka deyim: "Siyasal bölücülük". Şayet böyle bir şey varsa bunun "siyasal olmayanı" da olmalı. Bahçeli'nin kullandığı "siyasallaşmış bölücülüğün eylemlerini toplumsallaştırma çabaları"nı, herkesin anlayacağı biçimde nasıl tanımlarız?

Kürt sorununu, partiler arasında bir polemik konusu olmaktan çıkartacak sorumluluğu da MHP'nin üstlenmesi lâzım. Bu yüzden, son gelişmeleri yapıcı bir dille analiz ederken hükümeti "gaflet, kararsızlık ve çaresizlik"le itham etmesinin sorunun çözümüne bir katkısı yok. Teröre kurban giden şehitlerle, hükümetin "taviz veren siyaset sicili" arasında ilişki kurmak da sorumlu bir dile aykırı. Bahçeli'nin "...yaklaşık 25 yıldır süren bölücü terörle mücadeleye son vermenin zamanı çoktan geçmiştir" sözü, retorikten ibaret değilse o zaman bulduğu çözümü söylemeli. Zira, "terör örgütünün ya tam bir imhası... ya da tam bir teslimiyet haliyle silahsızlandırılmış mensuplarının adaletimize intikali" diye önümüze koyduğu iki seçeneğin, 25 yıldır askerlerin söylediklerinden hiçbir farkı yok. Sahi MHP bugün, 25 yıldır savunduklarına ilave yeni ne söylüyor? Bugün artık askerlerin bile terk ettiği, Kuzey Irak yöneticileri için "aşiret reisleri" tabirini ısrarla kullanmaya devam etmesinin kime ne faydası var? MHP'nin bir Kürt politikası var mı? "Terör örgütünü yok etmek veya adalete teslim etmek" seçenekleri dışında canımızı yakan bu soruna dair MHP'nin söylediği ne var? Meselâ Bahçeli, bir Kürt vatandaşımızın bir Kürt olarak sahip olduğu hakları acaba nasıl sıralar ve koyduğu yasakları nasıl temellendirir? Bu konuda içinde olumsuzluk eki olmayan kaç cümle kurabilir?

MHP'nin siyasî misyonu ile parti çıkarları arasında çelişkiler var. Türkiye Kürt sorununun çözümünde yeni bir aşamaya girdi. Kanı kanla yıkamaya kalkmanın ne bu ülkeye ne de yaşayanlara faydası var. 40 bin kişi öldü diye, yeni 40 bini gözden mi çıkartalım? Devletler kan davası gütmmez. MHP bugüne kadar bu sorunu

sömürerek siyaset yapmadı; ama katkı da sağlamadı. Şimdi, pozitif bir dille bir adım ileri geçmesi, çözüm önünde engel gibi görünmekten çıkarak bir ucundan meseleye el atması lâzım. Sorun çözülecekse MHP'nin de taşın altına elini koyması şart.

MHP'nin itiraz etmek, denenmiş ve imkânsız olduğu anlaşılmış olanda ısrar etmek dışında yapıcı bir dilin egemen olduğu Kürt politikası geliştirmesi lâzım. Devletin, milletin ve ülkenin MHP'nin Kürt politikasına şiddetle ihtiyacı var. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MHP milliyetçiliğinin Karamanoğlu Mehmet Bey sendromu

Mümtaz'er Türköne 2009.05.08

Dün "MHP'nin bir Kürt politikası var mı?" diye sormuştum. Kürt sorunu büyük ölçüde bir Kürtçe sorunu olduğu için bu soruyu "MHP'nin bir Kürtçe politikası var mı?" diye de sorabiliriz. Kürtçe eğitimden başlayarak, alfabeyle alınması istenen "x, q ve w" harfine, çocuklara Kürtçe isimler konulmasına ve yer isimlerinin Kürtçe karşılıklarının kullanımına kadar çok geniş bir alana yayılıyor bu sorun.

Kürtçenin bazı alanlarda kullanımına yasak getirmek dışında MHP'nin bu konuda bir ufku yok. Her bir yasak için ayrı ayrı sorulacak "neden?" sorusunun cevabı ise tek: Üniter ulus-devlet zarar görür. "Peki nasıl?" sorusunun ise sadece alçak sesle verilen farklı ve uzun cevapları var. Üniter-ulus devletin Kürtçenin özgürleşmesinden zarar göreceği ise çok tekrarlandığı için doğru sanılan bir felaket senaryosundan ibaret.

MHP'lilerin yanıldıkları esaslı bir husus var. MHP milliyetçileri, Kürtçe üzerine yasakları savunurken aslında sadece Türkçeden bahsediyorlar. Kürtçenin kullanımına getirilen yasaklar güya Türkçenin egemenliği için. Peki Kürtçe yasaklandığı zaman Türkçe galip mi gelmiş oluyor? (Erbil'de Türkoloji bölümünde Türkçe öğrenmek için can atan Kürt gençleriyle MHP'lilerin konuşmasını çok isterdim.) Başvurulan kaynak ise 632 yıl öncesine ait. Karamanoğlu Mehmet Bey'in 1277 tarihli fermanında geçen şu cümle bütün milliyetçilerin ezberindedir: "Bugünden sonra divanda, dergâhta, bergâhta, mecliste ve meydanda Türkçeden başka dil kullanılmayacaktır." İfade çarpıcı. Moğol egemenliğindeki Selçuklu yönetimine başkaldıran Mehmet Bey, kendisini Türkçenin hamisi ilan etmektedir. Milliyetçiler esaslı bir tarihî ayrıntıyı atlıyorlar: Türkçeden başka dilleri yasaklayan Mehmet Bey'in ve devletinin akıbeti. Üç yıl sonra Karaman Beyi 37 yaşında öldürülmüş, devleti Osmanlı Beyliği'ne arada bir gaile çıkartmak dışında tarihte esaslı bir rol oynamamıştır. Aynı tarihsel dönem içinde Söğüt'e yerleşen, ama Türkçe dışındaki dillere de saygı gösteren Osmanlı Devleti bir cihan imparatorluğu olarak tam 600 yıl hüküm sürmüştür. Tarih boşuna yaşanmadığına göre sonuca bakmak lâzım. Türkçe, Osmanlı Devleti ile Balkanlar'a, Üsküp'ün, Saraybosna'nın sokaklarına yerleşmiştir. Kısaca, Karamanoğlu Mehmet Bey'in de, getirdiği yasağın da ne kendisine, ne devletine ve ne de Türkçeye hiçbir faydası dokunmamıştır.

1514 yılında Çaldıran'da karşı karşıya gelen iki ordudan hangisinin Türk ordusu olduğu tartışmalıdır. Her iki orduda savaşılanların anadillerine bakarak, İsmail'in ordusuna Türk ordusu demek gerekir. Yavuz'un ordusu Balkan topluluklarının ve en önemlisi Kürtlerin yer aldığı ordudur. İsmail saf Anadolu Türkçesi ile şiirler yazmaktadır; Yavuz ise Farsça divan sahibidir. Türk milliyetçilerinin üzerinde pek düşünmedikleri şu soruya bir cevap bulmaları zor değil: Şayet bu savaşı bizim padişahımız olan Yavuz kaybetseydi (ki kıl payı kazandı), bugün Türk milliyetçilerinin iftihar ettikleri bir tarihleri olur muydu? Tarih bize başka şeyler de anlatıyor. Anadolu'yu yurt edinen Türklerin Kürtlerle ilişkisi, iki tarafın da geleceğini belirlemiştir. Malazgirt'ten sonra

Çaldıran'daki kritik Kürt desteği Ortadoğu'da koca bir Türk İmparatorluğu'nun kapısını açmıştır. Yavuz'un Kürtlere verdiği özel statü, kalıcı bir uyum yaratmıştır. Osmanlı Devleti'nin, Yavuz'un Kürtlere tanıdığı bu haklara saygısına dayanan uyum, yüzyıllar boyu Ortadoğu denkleminin de anahtarı olmuştur. Tarih bize Kürt'ün Türk'süz, Türk'ün Kürt'süz huzur bulamadığını gösteriyor. İki tarafın da kaderi, yekdiğerinin saadetine bağlı. O zaman Kürt'ün hakkına ve hukukuna saygı gösterilecek. Gösterdik mi? Anadiline saygı göstermediğiniz toplumdan hangi karşılığı bekleyebilirsiniz? Kürtçeye getirilen sınırlamaların üniter devlet için en ciddi tehdidi oluşturduğunu, yaşadığımız tarih göstermiyor mu? MHP'nin "Karamanoğlu Mehmet Bey sendromu"ndan kurtulması, askerî mantığın bize ezberlettiklerini gözden geçirmesi lâzım. Kürtçeye saygıyı parti politikasına dönüştürmüş MHP, Türkiye'nin birlik ve bütünlüğünün yapıştırıcı unsurlarından biri olmaz mı?

m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dicle Üniversitesi gençleri ve Anneler Günü

Mümtaz'er Türköne 2009.05.10

Dicle Üniversitesi'nin düzenlediği Sosyal Bilimler Kongresi için, perşembe ve cuma gününü Diyarbakır'da geçirdim. Diyarbakır'ın surları beş ay önce bıraktığım gibi dimdik ayakta duruyor; tıpkı vakûr insanları gibi. Sohbetler mevsime uygun, daha sıcak. Umut dolu, iyimser bir hava şehre hakim. Hemen kapının önünde nazlı nazlı bekleyen barış ve huzur dolu gelecek ihtimalini güçlü kılan da bu umut.

Üniversite, güvenlik kaygılarının, ideolojik rekabetin gölgesinde rüştünü ispatlayamamış. Hem mekân hem duygu olarak şehirden kopuk. Yıllar boyu bilimin ve eğitimin önüne başka endişeler geçince, taşra üniversitelerinin kronik sorunlarına ilave yükler taşımak zorunda kalmış. Zarif ve gayretli bir hanım rektörün elinde toparlanmaya çalışıyor.

Gençler farklı. Çoğu politize. Politikaya, ülkedeki ve bölgedeki gelişmelere ve ateşin ortasında yaşarken elbette Kürt sorununa yoğun bir ilgileri var. Sözlü soru sorulmasına izin verilmediği için bir oturumu alkışlarla protesto ederek terk eden 20-25 kadar gençle öğrenci kantininde sohbet etme fırsatı buldum. Çoğu beyaz önlükleri ile tıbbiye öğrencisi. Hepsi ateş gibi. Heyecanlı ve sabırsız. Benim neslimin gençliği gibi. Mutsuzluklarının, protest kişiliklerinin, eleştirilerinin büyük kısmının Türkiye'nin diğer üniversitelerindeki gençlerle aynı olduğunun farkında değiller. Basmakalıp örgüt retoriğinin ötesine geçince, aradıkları şeyi "samimiyet" olarak tanımlıyorlar. Sözü, mantığın bittiği yer aslında yaşananlar ve tüketilenler. Sözle ikna etmek imkânsız, sadece dinlemek ve anlamak lâzım. Bir bıçakla göğsünüzü yarıp, kalbinizi söküp önlerine koymaktan başka çare yok.

Eruh baskını olduğunda bu gençlerin hiçbiri daha doğmamıştı. Onlar doğduğunda şiddet her yanı sarmıştı. Muhtemeldir ki anneleri onları büyütürken şimdiki yaşlarını hayal edip, o zamana kadar kanın durması için kim bilir ne dualar etmişlerdi. Bingöl yolunda 33 askerin şehit edildiği yere 15 km uzakta bir köyde yaşayan bir Kürt gencinden aldığım mektuptan bahsettim onlara. Mektupta, 33 asker için annesinin haftalarca Kürtçe ağıtlar yaktığını anlatıyordu.

Bugün Anneler Günü. Kantinde karşımda duran gençler bir ideolojinin, bir mücadelenin en azından bir fikrin sahibi. Ama onların her biri aynı zamanda bir annenin ciğerparesi. Tıpkı askere uğurlanan gençler gibi. Bu toplumu dengede, bir arada tutan bağ, o gençlerin yüzlerine, duruşlarına işleyen anne şefkati, anne emeği değil mi? Anneler Günü'nde annelere, evlatlarına dair endişelerini azaltmaktan, hatta bütünüyle ortadan kaldırmaktan daha büyük hediye verilebilir mi?

Gençler saygı bekliyor. Diğer gençlerin beklediği saygıya ilave, bir de Kürt olarak saygı bekliyorlar. Onlar şiddetin içinde doğdular. Şiddetin içinde büyüdüler. Şiddet onların eseri değildi. Çözecek olan da sadece onlar değil. Dünyanın en kolay, en zahmetsiz işi bir inanç, bir amaç uğruna bir insanın hayatını vermesi. Dünyanın en zor yükü ise bir annenin evlat acısını yaşaması. Saygı bekleyen o gençlerin yüzlerinde oya gibi işlenmiş anne sevgisine ve umutlarına daha büyük bir saygı göstermek lâzım.

Annelerden, bir annenin evladını sevmesi gibi bu ülke insanlarını sevmeyi öğrenmeliyiz. İçiniz gitmeli sarılıp koklamak, saçını okşamak, onu esen rüzgardan, ayağına batacak dikenlerden korumak için. Hissettirmeden, rahatsız etmeden, hava gibi, su gibi doğal biçimde. Benim gibi, yüreğinizi söküp önlerine koymak isteyerek.

Allah hiçbir anneye evlat acısı vermesin. Dicle Üniversitesi'nin kantininde konuştuğum gençlerin annelerinin şahsında, evlatlarından güzel haberler bekleyen bütün annelerin mübarek ellerinden saygıyla öpüyorum. Elbette en başta benim özümü yoğuran ve biçim veren annemin. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Silahı eline almak"

Mümtaz'er Türköne 2009.05.12

Çok lafı idare etmek zordur. Satır aralarına gerek kalmaz. Ne kadar örtmeye çalışsanız da gerçek meramınız ağzınızdan çıkıverir.

Büyükanıt'ın 32. Gün'de peş peşe kurduğu cümleler arasında böyle bir cümle var. "Ama bu yapılmayınca iş askere kalınca, askerin de yapacağı tek şey kalıyor: Silahı eline almak." "Yapılmayan", yani eksik olan şey ise mevzunun akışına göre, güya rejime yönelik siyasî gelişmeler. Büyükanıt "her kesim üzerine düşeni yapsa" diyerek, silah ele alınmadan önce "yapılmayan"ın ne olduğuna işaret ediyor. Konu 27 Nisan bildirisi. Mesele, hatırlanacağı üzere cumhurbaşkanlığı seçimi. Büyükanıt'ın cümlesine göre "her kesim" üzerine düşeni yapsa, son çare olarak asker "silahı eline almak" zorunda kalmayacak. "Her kesim"in, sandıktan çıkan iktidar dışındaki "bazı kesimler" olduğu ortada. İktidar partisi, anayasa kurallarına uygun şekilde bünyesinden bir cumhurbaşkanı adayı çıkartıyor ve "bazı kesimler" çaresiz kalınca asker "silahı eline almak" zorunda kalıyor. Bu "silahı eline almak" tabirinin ne anlama geldiği konusunda sanıyorum bir kuşku yok. Bu silah, adı üzerinde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin elindeki silah. Ordunun, müsallah biçimde siyasete ağırlığını koymasını ifade ediyor. "Rejimin tehlikeye düşmesi" ise tamamıyla subjektif bir konu. "Durum" müdahaleyi gerektirince, rejimin tehlikeye düştüğüne karar vermenin objektif hiçbir ölçüsü yok. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin sevk ve idaresinde ciddi zaaf emareleri var. Daha ötesi, bu zaafaların ve subjektif yargılardan çıkartılan "silahı eline almak" eyleminin asgarî şartlarda işleyen bir devlet düzeni için oluşturduğu tehlike. Demokrasiye veya halka yönelik değil; doğrudan devlet düzenine yönelik bir silahlı tehdit söz konusu. Kendi komuta kademesinde sorunlar yaşayan ordu, bu iç zaafalarını çözmek için de zaman zaman "silahı eline almak" zorunda kalıyor. Ortaya dökülüp saçılan birçok bilgi, siyasete yapılan müdahalelerin arkasında "paşaların kavgası" olduğunu göstermiyor mu? Bu kavg, birinin diğerine gösteriş olsun diye sivil siyasetçileri dövmesi anlamına geliyor.

Hatırlanacağı gibi, son üç genelkurmay başkanı hakkında karalama kampanyaları yürütüldü. Büyükanıt'ın söyledikleri, diğer beyanlarla uyumlu biçimde bu kampanyaların TSK içinde tezgâhlandığını gösteriyor. Paşalar kendi aralarında kavg ediyor. Ne için? Söz konusu olan, aslında kurum içi bürokratik bir rekabetten ibaret. Ama bu rekabet elinde silah bulunduran ve maalesef denetlenemeyen üstelik siyaset üzerinde vesayet iddiasında bulunan bir kurum içinde gerçekleşince ortaya vahim sonuçlar çıkıyor. Demek ki TSK'nın kendi içinde uyguladığı tayin-terfi sistemi sanıldığı gibi sağlıklı işlemiyor.

TSK'nın "silahı eline almak" iddiası, iki başlı bir devlet düzeni ortaya çıkartıyor. Yaşar Büyükanıt'ın söyledikleri arasında yer alan devlet kurumları arasındaki uyumsuzluğun, bu iki başlılıktan kaynaklandığı ortada değil mi? Ortada "rejimi koruma gerekçesi" ile, siyasete canı istediğinde, canının istediği biçimde müdahale eden bir silahlı güç var. Devletin diğer kurumları bütün işlerini, her an silahı eline alacak bu gücün gölgesinde icra ediyor. Türkiye'nin en önemli sorunlarını, Kürt sorunundan başlayarak arka arkaya sıralayalım. Bu sorunların çözümü için gösterilen çabaların hepsinin üzerinde silahın gölgesi yok muydu? Askerin "silahı eline alma" tehdidi, siyaset kurumunun çok basit sorunları çözme yeteneğini bile elinden almıyor mu? Devlet, akıllı ve çevik bir güç haline gelemiyor, bu silahlı vesayet yüzünden sorunlarını çözemiyor. Büyükanıt bize, kendi nüfuzuna yönelik bir tehlike sezdiği zaman eline silah almakla dışarıdaki düşmanları değil kendi demokratik iktidarını tehdit eden bir ordunun resmini çiziyor.

Orduyu, demokratik-hukuk devletinin sınırları içinde bir yere yerleştiremediğimiz, diğer devlet kurumlarını canı istediğinde silahı eline almakla tehdit etmekten men edemediğimiz takdirde hiçbir sorunu çözemeyiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MHP'nin ve Kürtlerin şerefi (I)

Mümtaz'er Türköne 2009.05.14

MHP lideri Bahçeli, haddimi bildirmiş oldu. Geçen hafta yazdığım "MHP'nin Kürt politikası" başlıklı yazıda, Kürt sorununun çözümünde MHP'nin kilit rolünü ve sorumluluğunu hatırlatmış ve "MHP'nin belirleyici gücü, yapıcı değil, yıkıcı bir faktör olarak kapıda bekliyor" endişemi dile getirmiştım.

Devlet Bey'in, önceki gün grup konuşmasında "Bilinmelidir ki, bölücü terörü ve bölücülüğü hoşgörü ile karşılayıp talepleri sözde siyaset içinde çözme önerenlerin partimizi kendi ifadeleri ile "yıkıcı bir faktör" olarak adlandırması hiç kimsenin haddi değildir." sözlerinin muhatabı demek ki doğrudan benim.

Devlet Bey'e geçmişteki münasebetime dayalı, kişisel bir sevgim ve saygım var. Hasbî ve muhkem bir kişiliğe, kırksız bir geçmişe sahip. Asık görünen yüzünün arkasında da sıcak ve renkli bir insan durur. Üstelik şerefli biridir. MHP lideri olarak ağır bir siyasî sorumluluk taşıyor. Farklı siyasî görüşlerimizin farklı sorumlulukları var. Büyük kitleleri temsil eden bir lider ile sadece kalemine karşı sorumluluk taşıyan biri arasında geçen polemik adil olmaz. Ortada alınmadık toz kalmaz. Üstelik konuşma metinlerini yazarların hangi sektör marjinal jargonları, bir zamanlar karşı kutuptan kim bilir kimlerin kullandığı içi kof retoriği taklit ettiklerini; sözlerindeki muhakeme zaaflarını tek tek sergilemek bana yakışmaz. Siyasetçi hesabını halka verir.

Sonuç olarak ikimiz de faniyiz. İkimiz de ecrimizin hesabını aynı huzurda vereceğiz. Bu yüzden ben Bahçeli'nin Kürt sorunu karşısında vehimlere, zanlara ve düşmanlığa dayanan "yıkıcı" üslûbunu eleştirmeye devam edeceğim. Bu yüzden aynı soruyu tekrarlıyorum: "Bahçeli, bir Kürt vatandaşımızın bir Kürt olarak sahip olduğu hakları acaba nasıl sıralar ve koyduğu yasakları nasıl temellendirir? Bu konuda içinde olumsuzluk eki olmayan kaç cümle kurabilir?"

Kürtlerin Kürt olarak şikâyetleri, itirazları ve talepleri var. Kürt olarak şikâyetle bulunmaya, itiraz etmeye, yine Kürt olarak kendi dilleriyle ilgili taleplerini sıralamaya hakları yok mu? Bütün bunların arkasında ise insan onuru durmuyor mu?

O zaman sorumu daha da basitleştireyim: "MHP lideri olarak bir Kürt'e bir Kürt sıfatıyla tanıdığınız şeref nedir?" Ben bütün problemi bu "şeref" kelimesi üzerinden hülâsa ediyorum. MHP liderinin "MHP'den istenen katkı

nedir?" diye sorduğu 11 sorudan hangisinde, asgari olarak saygı gösterilmesi beklenen ve bütün sorunun özünde yer alan bu "şeref" var? Anadili farklı olan insanlar, şerefleriyle nasıl yaşarlar?

Benim bu "şeref" vurgumun arkasında yaşanmış bir hikâye var: Hadise, 12 Eylül döneminde ve Mamak Askerî Cezaevi'nde geçiyor. Muşlu, A.K. adında bir ülkücü-Kürt (iznini almadığım için sadece isminin baş harflerini veriyorum, 36 yıl ceza aldığını hatırlıyorum) annesiyle görüşüyor. Annesi Türkçe bilmediği için Kürtçe konuşuyor. Kürtçe konuştuğu için, annesinin karşısında önce sıkı bir dayak yiyor; sonra görüş yasağı getiriliyor. Görüşmede annemin karşısında, duruşumu bozduğum için ben de aynı dayacı yediğimden, insana ne kadar ağır geldiğini çok iyi biliyorum.

Benim "Son ülkücü" adını verdiğim dostum da bu sırada aynı cezaevinde bu hadiseyi duyuyor. "Son ülkücü" 90 gün işkencede, işkencecilere kök söktüren efsaneleşmiş saygın bir adam. Muşlu ülkücü-Kürt'e şu mesajı gönderiyor. "Sen ya şerefsizsin, ya hainsin ya da bu memleketi hepimizden daha çok seviyorsun. Hangisi doğru?" "Son ülkücü"nın cevaplar arasına koyduğu üçüncü şık bir çıkış kapısı değil. Ama sorduğu soru hiç de basit bir soru değil. Soru, Kürtçe konuştuğu için dayak yiyene de sorulmuyor. Aslında bu soru dayacı atanlara ve görüş yasağı getirenlere sorulan bir soru. Soru postal kafalılara soruluyor. "İnsanlara "şerefsiz" veya "hain" olmak dışında neden bir seçenek bırakmıyorsunuz?" Şunu söylemiş oluyor: O dayacı yedikten sonra bir insan hayatını ya insanlık onurundan yoksun, şerefsiz biri olarak sürdürür; ya da devletine-ülkesine başkaldıran hain biri olur.

Muşlu Kürt-ülkücünün verdiği cevap ile yarın devam edeceğim. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MHP'nin ve Kürtlerin şerefi (II)

Mümtaz'er Türköne 2009.05.15

Dün, Muşlu ülkücü-Kürt'ün karşı karşıya kaldığı ikilemi anlatmıştım. Hadise 12 Eylül'ün Mamak Askerî Cezaevi'nde geçiyordu. Başka dil bilmeyen annesi ile Kürtçe konuştuğu için annesinin gözü önünde dayak yemiş ve görüş yasağı cezası almıştı. Bu ülkücü-Kürt, 12 Eylül'ün meşhur davalarından "MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası"nın önemli sanıklarından biriydi.

Bu hadise Mamak'ta ülkücüler arasında büyük üzüntüye yol açmış ve "son ülkücü" kahredici ikilemi önüne koyarak, gerçekte 12 Eylül askerî yönetimini yargılamıştı. Ona göre Kürt-ülkücünün karşılaştığı ikilem "şerefsiz" veya "hain" olmak ikilemi idi. Muşlu arkadaşımız Abdussamet Karakuş'un (dün beni arayıp ismini verebileceğini söyledi) bu ikilem karşısında "son ülkücü"ye gönderdiği cevap ise aynen şöyle: "Ağabeyime söyleyin, ben şerefsiz biri değilim."

12 Eylül'ün "MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası" sanıklarından biri de bendim. Bu yüzden Devlet Bahçeli'nin grup konuşmasında "Özellikle gittikleri yerin bir türlü yenisi olamayıp, terk ettikleri hareketimizin "eski MHP'li" kontenjanından köşe tutmuş olanların işi gücü bırakıp Milliyetçi Hareket Partisi'nin siyasetini sorgulamaya çalışmaları dikkat çekicidir." sözünün muhatabı da galiba ben oluyorum. Yalnız bizler gençliğimizde hiç "partili" olmadık, bugün de herhangi bir parti kimliği ile dolaşmaktan ar ederiz. "MHP siyaseti"nin "sorgulanmamak" gibi bir ayrıcalığı da yok. Sorgulanamayacak tek şey, benim sorgulama hakkım. Eğer vatandaşın karşısına oy almak için çıkıyorsanız her türlü sorgulamaya açık olacaksınız. Üstelik benim niyetim bağcıyı dövmek, yani polemik yapmak değil. Türkiye önemli bir dönemece yaklaşıyor. Hepimiz bu ülkeye ve gelecek nesillere karşı sorumluluk taşıyoruz.

Bugün MHP'nin bir Kürt politikası yok. MHP liderinin "Kürt politikası" başlığı altına yerleştirilecek bir görüşü de yok. Meseleye salt bir terör veya güvenlik sorunu olarak yaklaşırsanız ve başınızı komplolardan oluşan kumun içine sokarsanız olması da mümkün değil. Tıpkı MHP davası sanığı Abdussamet'in, annesiyle Kürtçe konuştuğu için yediği dayak gibi, Kürtler özellikle 1980'den sonra dillerinden dolayı aşağılandılar. Diyarbakır 5 No'lu Askerî Cezaevi'nde çok daha kötü hadiseler yaşandı. 1983 yılında Askerî Dikta'nın giderayak getirdiği Kürtçe konuşma yasağı, "ihanet" ve "şerefsizlik" ikilemini keskinleştirdi. MHP'nin askerler tarafından nobranca büyütülen ve içinden çıkılmaz hale getirilen bu sorunun, her şeyden önce insanî bir sorun olduğunu görmesi lâzım.

Bu sorunu MHP yaratmadı; ama çözecek olan o. Türkiye'de MHP'li olmak biraz da devlette hisse sahibi olmak demektir. Bu yüzden "devlet politikası" deyince akan sular durur. Ancak bugün ortada bir "devlet politikası" yok. MHP liderinin kılı kırk yararak sorguladığı Cumhurbaşkanı'nın umut veren açıklamaları bir devlet politikası değil bir arayıştan ibaret. Bu iyi niyetli ve yapıcı arayışın Türkiye için bir fırsata dönüşmesi, özellikle MHP'nin katkılarına bağlı.

Öbür taraftan Kürt sorunu bir siyasî parti olarak MHP'nin varlık sebeplerinden biri. MHP'nin "ana Türk damarı"nın güçlü olduğu Orta Anadolu'da gerilemesi; buna mukabil Kürt göçü alan Batı illerinde gelişme kaydetmesinin derin siyasî anlamları var. Ancak MHP liderinin bu soruna bir istismar konusu olarak yaklaşmayacağından adım gibi eminim. Benim MHP siyasetini sorgulamamın sebebi de bu: Türkiye'nin Kürt sorununu MHP çözer. MHP'nin "evet" demediği bir çözümün gerçekleşme şansı yoktur.

Evet, MHP'nin "devletin unsur-ı aslîsi olmak" duygusunu taşımak hasebiyle Türkiye'de şerefli bir mevkî var. "Şerefli MHP"nin, şimdi Kürt sorununu şerefli biçimde çözmesi gerekiyor. Öyle ki Türkiye'de yaşayan hiç kimsede bir şeref noksanlığı kalmasın.

MHP'nin bugün karşılaştığı ikilem ise tarihî bir ikilem. Milletçilik aynı zamanda tarih bilincidir. Bu bilinçle, Kürt sorununun temelindeki Kürtçe sorununa bakarak MHP liderine soralım: Siz Karaman beyi misiniz? Yoksa Oğuz-Karahan neslinden Ertuğrul Gazi oğlu Osman Bey mi? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Demirel ile hesaplaşma vesilesi

Mümtaz'er Türköne 2009.05.17

Demokrat Parti kongresi hareketli ve renkli geçti. Hüsamettin Cindoruk'un adaylık yarışına dâhil olması bu hareketliliğin sebebi idi. ANAP'ın hazin akıbetinden sonra Merkez Sağ'ın küçülen mirasının, siyasette çıkış arayanlar için küçük de olsa bir umut olmasının garipsenecek tarafı yok.

Rüzgâr bazen tersine eser. Siyasette ağzınızla kuş tutmanız kâr etmez. Ama her şey değişime gebedir. Tedarikli olmak gerekir. Böyle bakınca, DP kongresinin gördüğü ilgiyi, siyasetin geleceğine yönelik işaret arayanlara bağlamak gerekir. Normal olmayan, kongreyi kazanmasına rağmen Hüsamettin Cindoruk'un iddiası. Bu iddiayı doğrudan Demirel'in "çıkırmamış candan huy çıkmaz" hamlesi olarak okumak gerekir.

Hüsamettin Cindoruk'un çıkardığı ses, Demirel'in gölgesinde mezardan gelen nidalara benziyor. Türkiye'nin çok uzun yıllarını esir alan ve uğrunda ağır bedeller ödediğimiz ve artık toprağa gömüp, üzerini kat kat toprakla örttüğümüz; yani yok ettiğimiz bir siyaset yapma tarzı bu. Bu yaşlı siyasetçilerin hâlâ nefes alıp veriyor olması, siyaset tarzlarının da yaşadığını göstermiyor. Durum sadece kendi geçmişimizle bir hesaplaşma vesilesi yakalamamızdan ibaret.

Her şekle girebilen, omurgası bulunmayan bir politikacı idi Demirel. Cumhurbaşkanı sıfatıyla kariyerini noktalarken, 28 Şubat sürecinde gerçek kimliğini ve kişiliğini de anlama fırsatı yakaladık. Normal şartlar altında CHP'nin başında bulunması gereken bir politikacının, bir yanlışlık eseri merkez sağ politikayı neredeyse 40 yıla yakın tekeline aldığını anladık. Darbelerle giden ve darbelerden şikâyet eden Demirel'in su katılmamış bir darbeci olduğunu acı bir tecrübe ile öğrendik. Bugün 28 Şubat'ın gerçek mimarının Süleyman Demirel olduğunu biliyoruz. Politikadaki uzun ömrünün kendi ikbalinden başka hiçbir şeye değer vermeyen ilkesizliğinin eseri olduğunu da öğrenmiş olduk.

Kolay değil, Türkiye'nin neredeyse 40 yılında Demirel var. Demirel'in egemen olduğu bu kırk yılda politikaya egemen olan yapaylığın, ilkesizliğin, kişiliksizliğin etkilerinden henüz bütünüyle kurtulmuş değiliz. Cindoruk'un iddialı bir işe soyunabilmesi bile, bu durumu göstermiyor mu?

Cindoruk, Demirel mektebinden yetişen politikacılardan biri. Demirel'in yakın çevresine aldığı ve uzun yıllar birlikte çalıştığı "A takımı"nın bütün özellikleri Cindoruk'ta mevcut. Demirel, yakın çevresine alacağı politikacının önce iliklerini boşaltır, kişiliksiz bir yaratık haline getirir sonra da önemli görevler verir. Adı Demirel ile birlikte anılan politikacıların tamamının özelliği böyleydi. Her türlü pazarlığa açık olmak, siyaset aracılığıyla ele geçirdiği devletin imkânlarını güç sahiplerine peşkeş çekerek karşılığında iktidar garantileri almak, bu politika yapma biçiminin özüyüdü.

Demirel'in Mehmet Haberal'a verdiği "vatansever" destek, Cindoruk'un 367 meselesinde tam olarak hukuk ve demokrasi cinayetinin suç ortağı olması siyasî duruşlarının sonucu değil; o hâlâ "çıkamamış candaki huy"un tezahürleriydi. Bu yüzden demokrasi üzerinden Cindoruk'un siyasî misyonuna yöneltilen eleştirilerin, o kalın deriyi geçme imkânı yok.

Cindoruk'un mesajları mezardan gelen gürültüler. Proje mezarda üretilmiş bir proje. Sadece, eski düzende güç ve iktidar arayanların ne kadar çaresiz ve umutsuz olduklarını gösteriyor. Hesaplar, pazarlıklar ve dengeler üzerine devleti bir yerlere peşkeş çekerek siyaset yapma ve iktidar kapısı aralama imkânı hâlâ var mı? Eğer varsa ölüyü diriltmek de mümkün. Doğrusu, Demirel-Cindoruk ikilisinin çıkarttığı ses, sadece geçmişle bir hesaplama vesilesi olmalı.

Bu memleketi bir zamanlar kimler yönetmiş, kimlerin sözü değer taşımış? Allah bir daha göstermesin.
m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir cinayete alkış tutmak

Mümtaz'er Türköne 2009.05.19

Pazar günü Danıştay'da anlamlı bir anma töreni vardı. Yüksek yargı temsilcileri törende hazır bulundu. Tören hüzünlüydü. Bu törende Danıştay 5. Daire Başkanı Salih Er bir konuşma yaptı.

Konuşması duygu yüklüydü. Ama bu konuşma mantığa ve her insanda mevcut olması gereken gerçeklik algılamasına bütünüyle aykırıydı. Hatibin etkileyici duygu yüklemelerine ve tonlamalarına kapılan salondakiler, konuşmayı uzun uzun alkışladılar. Ama bir yerde bir paradoks var. Oldukça garip bir paradoks. Anma töreni, menfur bir saldırı eseri hayatını kaybeden bir Danıştay üyesi için yapılıyor. Sonra bu cinayet, Türkiye'yi derinden sarsan bir davanın hareket noktası haline geliyor. Aradan geçen üç yılda bu cinayetin Ergenekon örgütü marifetiyle işlendiği iddiası ile yürüyen bir yargılama süreci devam ediyor. Konuşmacı ise aleni bir şekilde yargılama sürecine müdahale ediyor. Bu iddianın sahibi olan savcılar tehdit edip, bu cinayeti işlemekle

suçlanan zanlılara sahip çıkıyor. Ne oluyor? Hüzünlü bir anma töreninde maktulü tazimle anmak yerine cinayete alkış mı tutuluyor?

Danıştay saldırısı yakın tarihimizin en önemli olaylarından biriydi. Katil, toplantı halindeki mahkemeyi elinde silahı ile basmış ve yargıçlara yayılım ateşi açmıştı. Saldırı doğrudan yargıçlara, yani yargıya yönelik bir saldırıydı. Görevi başındaki bir yargıcın ölümüyle sonuçlanan bir saldırı, dünyanın hangi ülkesinde olursa olsun vahim bir olaydır. Nitekim bu saldırı üzerine Türkiye ayağa kalktı. Saldırı şiddetle tel'in edildi.

O gün gösterilen tepkilerden Cumhurbaşkanı'na ait olan, geçmişi bütünüyle yansıtır. Ahmet Necdet Sezer "Saldırı Cumhuriyetimize, onun ilkelerine yöneliktir" diyordu. Danıştay ise yayımladığı bildiride doğrudan AK Parti hükümetini suçluyordu. Bu saldırının nedenleri üzerine herkesin ikna olduğu muhakeme şuydu: Danıştay 2. Dairesi, başörtüsü yasağını genişleten bir karar vermişti. Başörtüsü yasağına karşı çıkan bir İslâmcı da, eline silahı alıp bu daire üyelerinin toplantısını basmıştı. Cinayeti işleyen basit bir militandı; ama hükümet partisinin beyanları ve birtakım medyanın kışkırtmaları onu cinayete azmettirmişti. Çünkü hükümet, 2. Daire'nin verdiği bu karara itiraz etmiş ve kamuoyu önünde tartışmaya girmişti. Bu durumda Laik Cumhuriyet, hükümet ve parlamentodan kaynaklanan vahim bir tehdit (yani demokratik bir kalkışma) altında idi. AK Parti hükümetine karşı etkili bir kampanya başlatıldı. Darbe, bu saldırıları engellemek ve laikliği korumak için tek çare gibi görünüyordu.

Ergenekon provokasyonu olarak Danıştay saldırısı

Aradan geçen üç yıl, hadisenin tam tersinin doğru olduğunu gösterdi. Bugün yargının peşinde olduğu senaryo şöyle: Darbe peşinde koşanlar, darbe gerekçesi icat etmek için provokasyonlara girişiyorlar. Darbe gerekçesi olarak laikliğin tehlikede olduğunu ispatlayabilmek amacıyla aralarında bu menfur cinayetin de bulunduğu bir dizi provokasyon tertipliyorlar. Gladyo'nun Bologna tren istasyonuna düzenlediği saldırı, İtalyan Kontr-gerilla davasında ne anlam taşıyorsa; Türkiye'nin Ergenekon davasında da Danıştay saldırısı o kadar merkezî bir önem taşıyor. Son olarak Yargıtay'ın vermiş olduğu karar, Ergenekon davası ile Danıştay saldırısı arasındaki organik ilişkinin izinin sürülmesi anlamına geliyor. Kısaca, Türkiye devlet içine çöreklenmiş bir ahtapotu andıran Ergenekon örgütünü, Danıştay saldırısında kıskıvrak suçüstü yakalayarak çökertmeye uğraşiyor.

Peki o zaman, Danıştay 5. Daire Başkanı Salih Er'in bu gelişmelerden haberi yok mu? Yabancı biri konuşmayı dinlese ne düşünür? Danıştay yargıcı konuşmasında "Türkiye'de türban sorunu yokken, bu konuyu kaşıya kaşıya günümüze taşıyanlar bu saldırı karşısında bugün de düşünmelidirler" derken "düşünerek ya da düşünmeden edilen sözlerin, kurulan tümcelerin sonunun nereye vardığını görerek bir kez daha düşünmelidirler" vurgusunu yaparken "yargı mensupları yerine ulemayı koyanlar, onlara danışarak hareket edenler, bulundukları makamın ağırlığını, sorumluluğunu duymaktan uzak olanlar, bugün yeniden düşünmelidirler" diye dönüp dönüp aynı şeyi tekrarlarlarken bu cinayetin planlayıcısı ve azmettiricisi olarak Ergenekon'dan bahsediyor olamaz; öyle değil mi? Peki neden bahsediyor? Üç sene önce saldırıdan hemen sonra sığağı sığağına provokasyona beyanlarıyla katkıda bulunanların söylediklerini neden tekrarlıyor? 5. Daire Başkanı Salih Er, Türkiye'de yaşamıyor mu? Olan bitenlerden haberi yok mu? Söylediği sözlerin, tam da provokasyoncuların değirmenine su taşımak anlamına geldiğinin, bundan sonra da benzer provokasyonları (işe yaradığı ispatlandığı için) yüreklendireceğinin farkında değil mi?

Bu kadarı bilgi eksikliği ile açıklanamaz. Çünkü Salih Er, Danıştay saldırısının da içinde yer aldığı Ergenekon davası savcılarını baskı altına almaya girişiyor. Onları "insan onuruna sahip çıkmamakla", "soruşturmaların gizliliği konusunda duyarlılık göstermemekle", "sanıkları sabahın erken saatinde evlerinden almakla", "anlatımları yandaş basına aktarmakla" itham ediyor. Bu eleştirileri yapanın da bir yargıç olduğunu

hatırlatmamıza gerek var mı? Ama can alıcı nokta şu: Ergenekon savcılarına eleştirinin, Özbilgin'i anma konuşmasında yer almasının ne anlamı var?

Toplantı, 2. Daire üyesi Mustafa Yücel Özbilgin'in aziz hatırası için yapılıyor. Ama Danıştay Yargıcı'nın duygusal dokundurmalarla sahip çıktığı kişiler, Mustafa Yücel Özbilgin'i öldürme emri vermekle itham edilen ve bu iddia ile yargılanan zanlılar. Özbilgin'in acı kaybindan değil, Özbilgin'i öldürmekle itham edilenlerin "devlete yıllarca hizmet etmiş kişiler" olmasından, gözaltına alınarak "örselenmiş ruhlarından", "ceplerinde kalbi kırık ömürler ve tansiyon hapıyla dolaşmalarından" dem vuruyor. Elbette Ergenekon davasından yargılananlar 'suçlu' değil 'zanlı' sıfatını taşıyorlar. Ortada bu çerçeve içine bile sığmayacak bir tuhafılık yok mu? Bu örgüte isnat edilen bir cinayetin maktulünün anıldığı bir toplantıda, bu suçtan yargılanan zanlılara -üstelik yargıya müdahale edilerek- ahlak vahlar edilmesinde bir tuhafılık yok mu? Konuşma yapan yargıç "Borsanın, doların, silah, ilaç sanayiinin, emperyal güçlerin egemen olmadığı" bir dünya özlemini dile getirirken galiba kendini ele veriyor. Bu keskin marjinal-ideolojik retorik kime ait? Bir yargıca ait olamaz, olmamalı. Bu kadar basmakalıp bir sloganı konuşmasına alan birinin vereceği kararlardan en azından borsacıların, bankacıların ve ilaç sanayiinde iş görenlerin emin olamayacağı ortada değil mi?

Geriye ne anlama geldiğini bir türlü çözemediğim bir cümle kalıyor. Danıştay 5. Daire Başkanı, Danıştay saldırısını kastederek "...katilin geçmiş söylemleri üzerinden sonuca varmayı yeterli görenler, bilgi kirliliği ve yönlendirmeler karşısında, düşünce pencerelerini biraz daha aralamalıdır" diyerek bir mesaj veriyor. Bu mesajı kime veriyor? Üç yıl önce menfur bir saldırı eseri hayatını kaybeden Mustafa Yücel Özbilgin'i saygı ve rahmetle anıyorum. Farkında olmadan provokasyonlara çanak ve cinayete alkış tutanları ise sağduyu ve akliselime davet ediyorum. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cumhurbaşkanı'na dokunan yargıcın dokunulmazlığı

Mümtaz'er Türköne 2009.05.21

Anayasa'nın açık hükmüne rağmen bir yargıç Cumhurbaşkanlığı makamına yargı yolunu açıyor. Kısa yoldan Cumhurbaşkanı'na dokunmuş oluyor. Attığı en küçük imzaya kadar bütün kararlarında "sorumsuz" olan Cumhurbaşkanı güya "dokunulur" hale geliyor. Gerçek durum böyle mi?

Eldeki delillere, ifadelere ve duruşmalar boyunca yargıçların oluşan kanaatlerine göre verilen bir yargı kararı değil Sincan Ağır Ceza yargıcının verdiği karar. Yargıç kendince Anayasa'nın 105'inci maddesini yok sayıyor ve açık hükme rağmen "cumhurbaşkanı yargılanabilir" şeklinde bir şahsi rey ihsas etmiş oluyor. Bu kararın arkasındaki niyet de sorgulanmalı. Cumhurbaşkanı, milletvekili dokunulmazlığı nedeniyle -kendisinin yargılanma talebine rağmen- isnad edilen suçtan yargılanamadı; ama suçu bireysel değil, parti yetkili mercilerine isnad edilen bir suçtu ve kendisiyle aynı durumda bulunanların tamamı suçsuz bulundu. Bu davanın bir uzantısı olan tazminat davasından da ayrıca "şahsi sorumluluğu olmadığı gerekçesiyle" beraat etti. Hakim, bütün bunları bilmesine rağmen, olmayan bir kapıyı önce ihdas etmeye, sonra da açmaya zorluyorsa ortada başka bir şey var demektir. Yargıcın çiğnediği daha genel bir hüküm var: "Yargıçlar kararlarıyla konuşur". Kararı veren yargıcın, Habertürk'te canlı yayında kararını savunmaya girişmesi, çiğnenen prensibin sadece bir Anayasa hükmünden ibaret olmadığını anlatıyor.

Durumun vahametini tersinden gösterelim.

Yaptığı işi monoton ve tüketici bulan bir yargıcı göz önüne getirin. Yaşı ilerledikçe yanlış bir meslek seçtiğine daha fazla inanıyor. Bir dans yıldızı veya bir tiyatrocı olmayı hayal ettiği gençlik yıllarını, sabahları koyun sürülerinin evinin önünden geçtiği taşra kasabalarında geçirmiş. Hayaller tükenmiş; ama hâlâ yargıcın yüreğinde bir umut var. Bir yolunu bulup bu sıkıcı hayattan sıyrılabilir, toplumun ilgi ve hayranlıkla izlediği bir yıldız olabilir. Mahkemenin kaleminde görev alan bir kâtip ve hizmetli yerine büyük sayılara hükmedebilir. En önemlisi kendisine artık saygı bile göstermeyen eşinin ve çocuklarının gözünde yeniden önemli biri olabilir. Vicdanları dışında hiçbir merciye ve arzuya boyun eğmeyen yargıçları tenzih ederek soralım: Yaptığı işin monotonluğuna rağmen bir yıldız olma hayalinden vazgeçmeyen, üstelik işine de saygısı olmayan bir yargıç pekala mümkün olabilir, öyle değil mi? Politikada yıldız olmayı kafasına koyan bir yargıçtan söz ediyoruz. Karşınıza mesleğinin şeref ve itibarını ikbal arayışları için harcayacak bir yargıç portresi çıkmıyor mu?

Bir hukuk sistemini, toplumun hak ve adalet duygusunu, yargı sistemine olan güveni siyasî ikbal peşinde koşan bu yargıca karşı nasıl korursunuz? Böyle bir yargıcın Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni ve halkını şahsında temsil eden Cumhurbaşkanı'nı dünya aleme rezil etmeye kalkmasını, dolayısıyla ülkenizin şeref ve haysiyeti ile oynamasını nasıl engellersiniz? Önümüzde iki yol var. Birincisi Cumhurbaşkanlığı makamını, bu tür keyfi tasallutlardan azade tutmak ve böylece bu makamın izzetini ve şerefini korumak için cumhurbaşkanının şahsını dokunulmazlık zırhı ile donatmak. Bu koruma zırhını Anayasa hükmü haline getirerek herkesin gözünün içine sokmak. Peki Anayasa'ya bu zırhı yerleştirdikten sonra, ikbal peşindeki bir yargıç yine de bu zırhı delmeye alenen teşebbüs ediyorsa?

O zaman yargıya, Anayasa hükmünü alenen çiğneyerek yargıya olan güveni sarsan bu suistimalin hesabını sormak düşüyor. Bir vatandaş olarak cumhuriyet savcılarına suç duyurusunda bulunuyorum. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın şahsında Türk devletinin ve anayasal kurumlarının uluslararası alanda itibarına zarar veren bu yargıcın, TCK'nın 302-308 maddeleri arasındaki suçlardan yargılanabilmesi için "yargıç dokunulmazlığının kaldırılmasını" talep ediyorum. Devletin bütün kurumlarını –bu arada yargıyı da- tek başına şahsında temsil eden cumhurbaşkanının dokunulmazlığı yoksa bir yargıcın nasıl olabilir?

m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Tayyip Erdoğan'sız siyaset'

Mümtaz'er Türköne 2009.05.22

AK Parti lideri gençlere "gelecek sizin" diyor. Bunu söylerken, siyasetin zirvesine çıkmış bir lider olarak kendisini örnek veriyor. Tablo, bir liderin özgüvenini ve gençlere güvenini yansıtıyor. Hepsi bu kadar. Bir siyasetçinin, içinde kendisinin yer almayacağı bir gelecekte bahsetmesi o kadar alışılmadık bir durum ki, hemen spekülasyonlar başlıyor. Tuhaf olanın "AK Parti'de Putin modeli" diye başlayan bu yorumlar olması gerekmez mi?

Siyasetçinin zirveye tırmanması azminin, çabasının, basiretinin toplamına, talihin eşlik etmesi ile mümkün. Ama siyaseti bırakması hiçbir zaman kendi tercihi olmuyor. Kendi iradesi ile "bu kadar yeter" diyerek siyaseti bırakan ve köşesine çekilen siyasetçi örneği yok. Bu durumu tutku ile, benlik duygusu ile açıklayamazsınız. Bir liderin kendi kararı ile siyaseti bırakabilmesi için geçmişini bütünüyle reddetmesi lâzım. Siyaseti bırakmak, savaş meydanında karşınızdaki düşmana teslim olmak demek. Sadece kendinizi değil, ordunuzu da teslim ediyorsunuz. Bir liderin siyaseti bırakma kararını ancak onun adına halk verebilir.

En zor yetişen kişi politikacıdır. Eskilerin ağırlaşan politik sorunların sebebi olarak gösterdikleri "kaht-ı rical" (devlet adamı yokluğu) gerekçesi boşuna değildir. Bilgi birikimi ve deneme yanılma yöntemi ile edinilen pahalı tecrübeler ve her daim tetikte duran bir zekâ ve dikkat iyi yetişmiş bir politikacıyı vazgeçilmez kılar.

İki politikacı tipi var. Birincisi çok yaygın. "Siyaset mümkün olanın sanatı" sözü, siyasette gerçekçi olmaktan çok girdiği kaba göre şekil almayı ifade ediyor. Bu sözü geçmişte Demirel'in sık sık tekrarladığını hatırlatalım. Kendisinden daha güçlü olana boyun eğen, zayıf olanı ise ezen ve istismar eden bir politikacı tipi bu. Bukalemun gibi renkten renge girebildiği için her zemine ve ortama uyum sağlıyor; kısaca ayakta duruyor. İkinci politikacı tipi ise fani olduğunun bilinciyle işini yapıyor. Politikacıları kâğıttan bir metni okurken değil, anlık tepkilerinde yakından tanımak mümkün. Özal'ı, kongre salonunda uğradığı suikasttan birkaç dakika sonra "Allah'ın verdiği canı Allah'tan başka kimse alamaz" derken hatırlamamızın sebebi bu.

Politikacılar da fani olduğuna göre, politikacıdan değil, kişilerle özdeşleşen politika tarzından bahsetmek gerekir. 27 Mayıs darbesini ve sonrasını gözleyerek büyük güçlerin koalisyonunu temsilen Başbakanlığa gelen Demirel, omurgasız siyaset tarzını bizlere 40 yıla yakın gösterdi. Siyasette uzun süre kalan liderler aynı zamanda bir ekol oluştururlar. Demirel ekolünden yetişen politikacılar arasında, kafası omurgası üzerinde duran bir politikacı tanındınız mı? Özal kaba göre şekil alan kişiliksiz bir politikacı değildi. Sadece kimse ile doğrudan dalaşmaz, çalıyı dolaşmayı tercih ederdi. Ama hedefinden de vazgeçmezdi. Tayyip Erdoğan'ın da artık politika dünyasında bir ekol haline geldiğini teslim etmek gerekir. İleride tarihçilerin bu ekolü tanımlarken "dik durmak ama diklenmemek" sözü üzerinde uzun uzun duracakları ortada.

Yakın gelecekte "Tayyip Erdoğan'sız siyaset mümkün mü?" Bu ihtimalin mümkün olup olmayacağına en son karar verecek kişi Tayyip Erdoğan'ın kendisi. Yüksek düzeyde temsil görevi üstlenen bir lider, ona güvenenleri yarı yolda bırakamaz. Tüzük dediğiniz şey, bir kongrede kolayca düzeltilir. Arkanızdaki halk desteği devam ettiği sürece, politika bir mecburiyettir. Hüsamettin Cindoruk'un parti genel başkanı sıfatıyla sahne aldığı bir ülkede hâlâ eski siyaset tarzına bir dönüş ihtimali mevcut demektir. Mezardan sesler geliyor. Vıcık vıcık olmuş bir politikacı tipi "hafıza-i beşerin nisyan ile malûl olması"na güvenerek yeniden arz-ı endam edebiliyorsa, kimsenin köşesine çekilme lüksü yok demektir. Yoksa rûz-ı mahşerde hesabı sorulur. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Göğ komşu topraklar"ın valisi

Mümtaz'er Türköne 2009.05.24

"Göğ komşu topraklar", Artvin Valisi Cengiz Aydoğdu'nun görev yaptığı iline verdiği isim. Artvin, yaylaları ile ve hâlâ bakir olan doğasıyla meşhur bir vilayetimiz. İnsan eli pek değmemiş, yani betonlaşmamış bu yaylaların "göğ komşuluğu" şiirsel bir benzetme.

İdarecinin Sesi dergisine uzunca bir mülakat veren Artvin Valisi, vali sıfatıyla başında bulunduğu bu toprakları ve mesleğini anlatıyor. Bir süre önce Artvin yaylalarının turizme açılmasına itiraz ettiği için basında yerden yere vurulmuştu, Artvin Valisi. Amacının, "dokunulmamışlığı korumak" olduğunu söylüyor. Gerekçesi ise genel eğilime aykırı bir argüman: "Turizmle kalkınma olmuyor, kalkınmış ülkeler turizmden yüksek pay alıyor." Turizm ile Artvin'in bitirileceğinden endişe ediyor. Doğru mu? Aksini düşünenlerin 10-12 yıl devam edecek sonra kapanacak bir turizm hamlesi için, bir daha geri dönüşü mümkün olmayacak şekilde doğanın tahrip edilmesine "evet" demesi gerekiyor.

Artvin Valisi Cengiz Aydoğdu, idarecilik mesleğine ve valilik görevine de turizme baktığı gibi, aykırı bir perspektiften bakıyor. "Biz toplum olarak hepimiz birer vali ve kaymakamız." derken, valilik makamını, temsil niteliğinden yola çıkarak demokratik bir perspektife yerleştiriyor. Şu cümleler onun: "Devlete yapılan bütün vurgunun temelinde bana göre birey olarak vatandaşın hürriyeti ve temel hakları ile vatandaşlar topluluğunun millet olarak istiklali vardır. Bu istiklal hususu vatandaşlarımız açısından aynı zamanda bir "haysiyet" sorunudur. Devlet bunları yani, hürriyeti, istiklali, temel insan haklarını hayata geçirmek ve en önemlisi kişi haysiyetini sağlıklı tutmak için vardır diye düşünüyorum. Bu anlamda hiç hatırdan çıkarmamamız gereken husus, her vatandaşın ideal anlamıyla, devletlerin kuruluş belgesinde, kuruluş mutabakatında ifadesini bulan anlamıyla her vatandaşın devleti temsil ettiğidir. Sadece valiler ve kaymakamlar değil, bütün vatandaşlar devleti temsil eder. Esasen katılımcı demokrasinin de esası budur."

TBMM Başkanlığı'na dört yeni ilin kurulması için verilen kanun teklifi önceki gün haberler arasındaydı. Artvin Valisi'nin bu demokratik tanımına katılırsanız yeni illere gerek yok. Hatta fazla olanları tekrar ilçe yapmak, böylece "vatandaş valiler"in sayısını artırmak lâzım. Her yeni il, vali kadrosunda bir artış demek. Yeni makam odaları ve arabaları, yeni il müdürlükleri, yeni kamu binaları. Peki yeni ilin daha iyi yönetime, daha üretken bir ekonomiye, vatandaşa götürülen kamu hizmetinin kalitesini artırmaya bir katkısı var mı? Hiçbir şekilde yok. Üstelik aynı işi mevcut statü ile yaparken yeni il ihdas etmek demek, kaynak israfı dışında bir anlama gelmiyor. İl olan ilçenin esnafı bu işten kazançlı çıkıyor, ama artan ev kiralari ve hayat pahalılığı ile ortalama vatandaşlar hep zararlı çıkıyor. Hiçbir mantığı ve anlamı olmayan ilçelerdeki meslek yüksekokulları da aslında böyle. Türkiye'nin esaslı bir idarî reforma ihtiyacı var. Kapsamlı bir reform içinde il sayısını objektif kriterlere göre azaltmak lâzım. Osmanlı'da bir kaza, hinterlandı ile kendi içinde bütünleşmiş bir pazar niteliği taşıyordu. Vilayet, sancak ve kaza olmanın çok sağlam ölçüleri vardı. Bugün "şurası neden vilayet statüsünde?" sorunuza mantık içinde tek bir gerekçeli cevap alamayacağınız epeyce ilimiz ve bu illeri yöneten valilerimiz var.

Artvin Valisi Cengiz Aydoğdu'nun her vatandaşa tanıdığı "devleti temsil" yetkisi, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi anlamına geliyor. Merkezî devletin taşradaki temsilcisi olan valilerin yerini, yetkileri yerinden yönetime devretmiş bir idarî yapının yerel temsilcilerinin alması lâzım. Demokrasi aynı zamanda etkili, verimli ve kaliteli bir kamu hizmetinin de vazgeçilmez şartı. Çünkü denetlenebilir bir yönetim cihazı ortaya çıkartıyor. Artvin Valisi Cengiz Aydoğdu'nun İdarecinin Sesi dergisindeki uzun mülakatı özlü biçimde bize bunları anlatıyor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ne idüğü belirsiz Yeniçeri bozuntuları...

Mümtaz'er Türköne 2009.05.26

Başlığa aldığım ibare, 27 Mayıs askerî diktasının tepesindeki Millî Birlik Komitesi üyeleri için sarf edilmiş. Söyleyen de yine tasfiyeye uğramış bir MBK üyesi olan Alparslan Türkeş.

Malûm, darbeyi üstegmenden başlayıp en yüksek rütbelisi albay olan 37 kişilik bir cunta gerçekleştiriyor. Sonra darbeciler kendi aralarında anlaşmazlığa düşüyor. İçinde Türkeş'in de yer aldığı 14 MBK üyesi tasfiye ediliyor. Kısaca "ne idüğü belirsiz Yeniçeri bozuntuları" lafı darbeci birine ait. Doğru bir söz mü? 27 Mayıs darbecilerini ondan daha iyi mi tanıyacağız?

Aksiyon dergisinin bu haftaki sayısı, 27 Mayıs darbesini mercek altına yatırıyor. Bu çarpıcı dosyada çok önemli tanıklıklar ve safça itiraflar yer alıyor. Erzurum'daki 3. Ordu komutanı, darbecilerin "çoluk çocuktan ibaret Yeniçeri takımı" olduğunu anlayanca frene basıyor. Kendisinden daha yüksek rütbede biri darbenin içinde

yoksa, ordusu ile Ankara'ya yürüme tehdidinde bulunuyor. Telaşa kapılan MBK üyeleri, emekliliğine hazırlanan Kara Kuvvetleri Komutanı Cemal Aga'yı başlarına geçirip Köşk'e oturtuyorlar. Cemal Aga'nın darbe yorumu ise safiyane bir itiraf: "...Kara Kuvvetleri Kumandanlığı'nda iken bu hususta daha salâhiyetli olarak ordu menfaatlerini korumağa ve bu uğurda mücadeleye devam ettim. Fakat çok şey yapamadığımı itiraf ederim, çünkü idare orduya arkasını çevirmiş vaziyette idi. Ordunun dertlerini duyan azdı ve hükümet buna hiç aldırılmıyordu." Cemal Gürsel, tipik bir "kazan kaldırma" hikâyesi anlatıyor. Darbe "ordunun çıkarlarını korumak" güdüsüyle ordu içinde taraftar ve destek buluyor.

27 Mayıs darbesini, yakın tarihimizin bir felaketi olarak hatırlamamız doğal. Ama asıl bu darbenin Türk ordusunun tarihinde kocaman bir kara leke olduğunu kimse unutmamalı. En başta da askerler. 27 Mayıs darbesi Patrona Halil'in, Kabakçı Mustafa'nın kurduğu komplolardan farklı değildi. Ünlü tarihçimiz Halil İnalcık'ın naklettiği gibi, ulufe peşinde koşan Yeniçeriler gibi, maaşını az bulan subaylar tarafından desteklendi. Sivil kanatta işbirlikçiler edildi. Daha ötesi, kendisini haklı çıkartacak bir düzen tesis etti. Ordu kendi iç disiplinini ve hiyerarşisini kaybetti. Bir orgeneralin, bir üsteğmenin karşısında hazırola geçtiği bir ordunun bırakın savaş kazanması, savaşabilmesi bile mümkün değildir. Darbeyi yapanlar, Türkiye'nin savunmasının NATO'ya teslim edilmesi lüksüne dayanarak, ülkeyi korumak için kendilerine verilen silahı halka çevirme fırsatı yakaladılar. Bugün yaşadığımız bütün tersliklerin, kötülüklerin anası bu darbedir. Patrona Halil'in 1730'da Osmanlı medeniyetinin şaheserlerini yakıp yıkmaya girişmesi gibi, 27 Mayıs darbesi bu milletin asil duygularını tarumar etmiş, devletle toplum arasındaki yüzlerce yıldır devam eden bütünlüğü yerle bir etmiştir. Hâlâ 27 Mayıs'ın yarattığı bu kötü canavarlarla boğuşuyoruz.

Çıkartmamız gereken çok önemli dersler var. Bugün 26 Mayıs... Darbeden önceki gün. Halkın tek tek sandığa giderek oylarıyla belirlediği iktidarın ve Parlamento'nun son günü. Milyonların tercihi ve kararına karşı çıkan 37 adet "Yeniçeri", ellerindeki silahları halka çevirerek iktidarı bir gece baskını ile gasp etmeye hazırlanıyor. İktidar uyumamalı, halkın kendisine verdiği emanete sahip çıkmalı. Ordu hiyerarşisini işletmeli, küçük rütbeli subayların macera arayışlarına ket vurmali. Demokrasi dışında çare arayanlar neleri gözden çıkarttıklarını fark etmeli. 27 Mayıs darbesi, bugün Ergenekon adı ile yargıladığımız silahlı çetenin 1960 modelinden başka bir şey değil. 27 Mayıs'a bugün hâlâ sahip çıkanların tamamının aynı zamanda Ergenekon'a destek verenler olması, bu yüzden tesadüf olmamalı. Türkiye, o gün bir çete tarafından teslim alındı ve hâlâ kendine gelemedi. Öyleyse çare 26 Mayıs'ta bulunmalı; askerın kendi hiyerarşisi içinde değil. O zaman, demokratik iktidarlar devletin bütün kurumlarına hükmetmeli ve darbecilik bir suç olarak tescil edilmeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Kürt sorunu"nın çözümünde ortak payda: Tecrübe

Mümtaz'er Türköne 2009.05.28

Bütün işaretler olumlu. Türkiye, belini büken, canını yakan Kürt sorununu hal yoluna koyuyor. Devlet katında bir mutabakat var. Hükümet bu mutabakatı hayata geçirmeye niyetli görünüyor. Kürt vatandaşlar umutlu.

PKK çaresiz, çıkış arıyor. Baykal, partisinden beklenmeyen olumlu adımlar atıyor. MHP liderinin çok keskin görünen muhalefeti bile, çok dikkatli bir dile, özenle seçilmiş kelimelere dayanıyor. Kürt sorununun çözümsüzlüğünün de içinde yer aldığı kargaşa ve umutsuzluktan iktidar hesapları çıkartacak Ergenekoncular kendi canlarının derdinde, enterne edilmiş durumdalar.

Ortalıkta farklı kavramlar uçuşuyor. Birbirine taban tabana zıt yaklaşımlar çarpışıyor. Birinin "çözüm" dediğine öbürü "teslimiyet" veya "ihanet" adını veriyor. Korkular, endişeler, güvensizlik ve paranoyalar kol geziyor. Yine

de bütün tarafları aynı noktaya doğru sürükleyen bir ortak payda var. Bu ortak payda "Kürt sorunu" başlığı altında yaşadığımız tecrübelerin tamamı. 40 bin cana, Türkiye'nin zor bir araya getirdiği servetlere, uluslararası alanda ödediği ağır bedellere mal olan tecrübeler. Ağırlıklı olarak Türkiye'nin son 25 yılını esir alan, genel olarak Cumhuriyet tarihinin bütününe yayılan "Kürt sorunu" tecrübemiz. Hem devletin, hem de Kürt'ü ve Türk'ü ile nüfusun tamamının yaşadığı ortak tecrübe. Bütün aktörlerin hareket noktası ister istemez bu tecrübe. Bu tecrübenin yok sayıldığı bir sözü veya hükmü ciddiye almak doğru değil.

Bilimde en sağlam yöntem deneme-yanılma yöntemi, yani tecrübî metottur. Biz Kürt sorununda edindiğimiz tecrübeyi laboratuvarlarda değil, 40 bin insanı feda ederek edindik. Bu tecrübeye kimse sırtını dönemez; hiç kimse bu tecrübeyi yok sayamaz. Şiddet, bu tecrübe içinde kendini tüketti. PKK'nın kullandığı şiddet yöntemleri fiyasko ile sonuçlandı. Uluslararası konjonktürün ve bölgesel dengelerin bu şiddet yöntemlerine kapı aralaması orta vadede imkânsız. PKK'nın elindeki silahla bulabileceği bir çıkış yok. Devlet katında Kürt varlığını inkâr ve asimilasyona dayanan politikaların iflas ettiği de ortada. Devlet, kullandığı egemenliğin kaynağı olan halkın rızasına dayanmak zorunda. Bu halkın bir kısmının Kürtlerden meydana gelmesi, belki bazıları için yeni bir durum. Onlara düşen de alışmak.

Bu tecrübe bize alışkanlıklarımızı gözden geçirmemizi, karşılıklı olarak bir güven ortamı oluşturmamızı telkin ediyor. Geçmişe bir sünger çekmek, yeni bir başlangıç yapmak gerekiyor. Edindiğimiz tecrübeler kavramlara, teorilere hatta aklımıza değil, gönlümüzün genişliğine güvenmemizi söylüyor. Bu tecrübe bize özgür ve demokratik bir ortamın aynı zamanda çözümün yöntemi olduğunu anlatıyor. Özgür ve demokratik bir ortamda herkes aklına geleni söyleyecek. Biri "Bağımsız Kürdistan" diyecek. Öbürü "federasyon" yeterli diye itiraz edecek. Diğerleri "kültürel otonomi"yi tartışacak. Karşıdaki "üniter yapı" diye ayak direyecek. Türkçeyi, millet olmanın vazgeçilmezi görececek. "Tek millet"i tartıştırmayacak. Sonra herkesin başı önce arşa değecek, sonra ayakları yere basacak. Sonunda sular çekilecek ve 71 milyonu bir arada tutan şeyin kavramlar değil hayatlar olduğu anlaşılacak. Hayaller veya paranoyalar değil, sahici hayatlar.

Karayılan, The Times'a verdiği mülakatta, Birleşik Krallık'ta olduğu gibi uç noktada federatif bir yapı istiyor. MHP lideri ise, "federasyon ve ayrılma taleplerinin dillendirilmesi ihaneti"nden şikâyet ediyor. PKK, şiddetin sona ermesi ile buharlaşacak bir örgüt. Kürt nüfusunun Türkiye içindeki dağılımı dikkate alınınca, federasyon akıl dışı bir talep. Ayrılmaya ise, MHP'den önce hâlâ Kürtler karşı çıkıyor.

DTP'nin Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi'ne karşı yürüttüğü "sivil itaatsizlik" eyleminden acaba MHP ne anladı? "Terör sorunu"na karşı geliştirilen politikaların sivil itaatsizlik eylemlerine karşı bir işe yaramayacağını kavrayan birileri var mı?

Soralım: Üniter yapıyı, tek milleti, birlik ve bütünlüğü savunan hangi parti, bizatihi varlığı ve arkasındaki halk desteği ile zaten bölünmüş bir Türkiye'yi temsil ediyor? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kimin boyu daha uzun: Başbakan'ın mı, Genelkurmay Başkanı'nın mı?

Mümtaz'er Türköne 2009.05.29

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan mı, yoksa Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ mu? Tartışabileceğimiz konu bu. Hangisi daha uzun boylu? Belki yürüyüş stilleri de karşılaştırılmalı. Erdoğan'ın dik, pervasız ve meydan okuyan bir yürüyüş stili var.

İkisi de sakin ve özgüvenle yürüyor. Eğer söylenen sözlerin ötesinde yüze ve hareketlere yansıyan vücut dilinden derin anlamlar çıkartacaksanız, ülkemiz emin ellerde gözüküyor. Vaziyete hakim, ne yaptığını bilen, olağanüstü şartlarda da isabetli kararlar verebilen bir Başbakan ve Genelkurmay Başkanı, işinin başında görünüyor. Başbakan'ı, buz gibi bir yüz ifadesi ile, uluslararası bir zeminde Türkiye'nin çıkarları adına karşısındaki bir yabancı başbakana laf sokuştururken hâyâl edin. Davos'taki spontane halini hatırlayarak. Genelkurmay Başkanı'nı karargâhta haritanın başında savaş yönetirken ve emirler yağdırırken gözlerinizin önüne getirin.

HALKIN özlemini duyduğu uyum

Ortalamanın epeyce üzerinde uzun boylu bir Genelkurmay Başkanı'mız var. Önceki gün, Aksaz'daki donanma tatbikatında yan yana durdukları fotoğraflara bakarak, sanki Başbakan ondan bir-iki santim daha uzun boylu gibi duruyor. Kemal Reis Fırkateyni'nden SAT komandolarının tatbikatını izlerken çekilen fotoğraflar sivil-asker işbirliğinin ve doğrudan doğruya devletin zirvesindeki uyumun işaretlerini gösteriyor. Başbakan, Millî Savunma Bakanı ile birlikte başlarında "Donanma Komutanlığı" kepi ile Türk ordusunun en seçkin birliklerinin yaptığı tatbikatı izliyorlar. Başbakan'ın karşısında selam duran askerler bize fazla gelen bir şeyi değil, dünyanın her yerinde normal olanı anlatıyor. Soru şu: Niye normal olan, çok fazla ihtiyaç duyduğumuz bir şey?

SAT komandolarının uçaklardan, helikopterlerden denize atlamaları, sualtı mayınlarını imha etmeleri ve sonra tekrar denizden toplanmaları bir macera filmi tadında görüntüler veriyor. Aksaz'daki bu tatbikatın benzeri askerî tatbikatların iki yönü var: Önce kendi yeteneklerinizi test ediyorsunuz; eksiklerinizi tespit edip düzeltiyorsunuz. Asıl önemlisi, çevrenizdeki dost ve düşmanlara karşı ordunuzun caydırıcılığını, bu tatbikatlarda sergilenen yeteneğiniz ile gösteriyorsunuz. Bu tatbikatlara "savaş oyunları" da deniyor. Donanma'nın seçkin birlikleri uzmanlaştırılıyor ve kendi aralarında rekabete sokuluyor. SAT (Su Altı Taarruz) ve SAS (Su Altı Savunma) komandoları arasında amansız ve dillere destan bir rekabet var.

Devlet, uyumlu bir uzmanlaşma ile üstlendiği görevleri yerine getiriyor. Denizkurdu Tatbikatı'nda Başbakan'ın "seçkin gözlemciler" arasında yerini alması, bu tatbikatın amacına ve ruhuna uygundu. Dosta güven, düşmana korku salacak olan asıl unsur, görüntülere yansıyan devletteki uyumdu. Türkiye'nin sıkıntısı galiba bu uyumu her zaman gösterememek. Bazen SAT ve SAS komandoları arasındaki rekabetin bir uzantısı, hiç olmaması gereken alana devlet kurumları arasına giriyor. Ve Türkiye, geçmişte vaki olduğu gibi çok şey kaybediyor.

SAT komandolarının bu nefes kesen gösterileri ile aynı saatlerde bir SAT yarbayı, Poyrazköy'de geçen ay bulunan cephanelerle ilgili soruşturma kapsamında savcılığa teslim oldu. İddiaları mahkeme araştırarak; bize düşen, bu subayın onurlu biçimde adalete teslim olmasını takdir etmek olmalı. İlker Başbuğ'un bir LAW silahı göstererek yaptığı basın toplantısında gündeme getirdiği konulardan biri, bu arazinin askerî arazi olmadığı iddiası idi. Cephanenin bulunduğu bu alanın tartışılan askerî niteliği, SAT komandolarının üssü ile bitişik olmasından kaynaklanıyordu.

Belki Denizkurdu Tatbikatı ile birlikte hatırlamamız gereken, bu cephanelik ile ilgili başka bir ayrıntı var. Genelkurmay Başkanı, LAW silahlarının polisler de verildiğini, dolayısıyla bu silahların (veya cephaneliğin) Emniyet'e ait olabileceğini ihsas etmişti. Bulunanlar arasında üzerinde pek durulmayan bir mühimmat türü var. Tam yedi adet hakem bombası. Bu bombalar, ses bombaları ve tatbikatlar için oluşturulan hakem komisyonlarında görevli subaylar tarafından kullanılıyor. Denizkurdu Tatbikatı'nda kullanıldığı gibi. Kullanıldıkları başka bir yer yok.

28 Şubat sürecinin meşhur Batı Çalışma Grubu, önce Deniz Kuvvetleri bünyesinde oluşturulmuştu. O zamanlar yine aynı askerî üste sabotajcı ve suikastçı eğitildiği ileri sürülmüştü.

Bütün bunları bir kenara bırakıp, Kemal Reis Fırkateyni'nde oluşan asıl etkileyici ve caydırıcı fotoğrafa odaklanmak lâzım. SAT komandolarının sürükleyici gösterilerini, seçkin gözlemciler arasında güneş gözlükleri ile askerî erkânla birlikte izleyen Başbakan'ın verdiği görüntü. Bu fotoğrafa bakan hain bir düşman sizce ne düşünür? Endişeye kapılmaz mı? Denizin altındaki mayınları, savaş şartlarında imha etmeyi başaran bir ordu, Suriye sınırına kendi elleriyle döşediği mayınları da toplayabilir. Bu fotoğraf bize gereksiz tartışmaları sona erdirecek bu ihtimali de anlatıyor.

Sorun çözen devlet

Cumhurbaşkanı'mız, Kürt sorununun çözümü için devlet katında bir uyumdan bahsediyor. Söz konusu olanın, devletin asker kanadı ile fikir birliği olduğu ortada. Bu uyumun mevcudiyeti ortaya çıkınca CHP lideri, Kürt sorununa özgürlükçü bir yaklaşım getiriyor. Orijinal bir "kaynaşma kuramı" ortaya atıyor. DTP lideri bile, PKK'nın mayın patlatma eylemlerini kastederek "şiddet eylemlerini tasvip etmiyoruz" açıklaması yapıyor. Önceki gün Hakkari Çukurca'da şehit olan 6 asker için başsağlığı dilemesi mutlaka ciddiye alınmalı. Murat Karayılan'ın İskoç Parlamentosu modeline, DTP'lilerin yaptığı itirazı da.

Sorun çözen devlet, bizden aldığı yetki ile iş gören ve bize hesap veren devlet. Devlet, güçlü pazulardan ve sağlam bir beyinden meydana gelmeli. Siyasetçi, bu pazulara hakim beyin olmalı. Demokrasi, akıllı ve güçlü bir devletin vazgeçilmez şartı. Sivil-asker bürokrasi ile halktan aldığı yetkiyi kullanan siyasetçi arasındaki rekabet ve uyumsuzluk yüzünden geçmişte ağır bedeller ödedik. Birbirinin ayağını kaydırmaya çalışan devlet kurumları ile bu ülkeyi savunmak ve tek parça halinde tutmak mümkün değil.

Amerikalıların Hollywood filmlerine konu olan Delta Force'una taş çıkartacak SAT komandolarımız var. Bizi güçlü kılan, bu seçkin askerî birliklerin üstün savaşma yeteneğini sivil kıyafeti ve başında bir donanma kepi ile izleyen bir Başbakan'ın mevcudiyeti. Üstelik boyu, Genelkurmay Başkanı'ndan biraz daha uzun. Yoksa bana mı öyle geliyor? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yazının cinsiyeti

Mümtaz'er Türköne 2009.05.31

Kürşad Bumin, her sabah gazeteleri tararken mutlaka okuduğum yazarlardan biri. Nadir yetişen bitki türlerinden birine benzetirim onu. Sanki uygun toprağı, havayı bulamamış gibi gelir bana. Kalemimi gazetecilikte keskinleştirmemiş bizim gibi köşe yazarlarının hep bir yabancılik duygusu içinde yaşaması doğal.

Bumin'i okurken fazladan buruk bir sıla hasreti hissederim. Fildişi bir kulede uzun soluklu, kalıcı eserler vermek yerine, yabancı topraklarda yabancı bir gazeteye bir şeyler yetiştirme telaşı işte. Üslûp sahibi olmak zor. Üslûp sadece kelimeleri yan yana getirmekle olmuyor; sağlam bir muhakeme ve geniş bir ufuk da gerekli. Kürşad Bumin sense of humour sahibi bir aydın; sağlam bir muhakemesi var. Üstad Ahmet Turan Alkan deyince gözümde, elindeki spatula ile önündeki kütüğe biçim vermeye çalışan bir oyma ustası canlanıyor. Sonunda karşınıza Osmanlı tadında göz alıcı bir ahşap işçiliğı çıkıyor. Kürşad Bumin'i ise hep bir mermer yontucusuna benzetirim. Mermerin içinde duran heykeli görebilen, geometrisi kuvvetli, sabırlı ve sakin bir yontucu. Zor bir zenaat. Bazen, elinize somaki mermer kütlesi yerine kaldırımlara döşenen cinsten pembe Ankara taşı geçiyor. Ne kadar usta olsanız da taşın un ufak olmasını engelleyemiyorsunuz. Benim hayalim ise, örsün üzerindeki kızgın demire çekiçe biçim verme arzusuydu. Elinizi sürekli ateşe sokup yakarak, terleyerek ve emek yorularak. Nasip olmadı.

Kürşad Bumin itiraz eden, eleştiren ve bütün bunları doğru yerde yapan bir aydın. Mısır'daki domuz katliamına dair yazdığı yazıdan etkilendim. Nüfusunun yaklaşık % 15'i Hristiyan olan bir ülkede, domuz gribi tehlikesine karşı hükümet domuzları imhaya girişmiş. Bumin, bu grip türünün domuzdan bulaşmadığına dikkatimizi çekiyor. Mecburî din derslerinin kaldırılması talebi de öyle. Galiba önemli olan bu eleştirilerin ve taleplerin Yeni Şafak gibi bir gazetede aydın vicdanına ve fikir özgürlüğüne yakışır biçimde dile getirilmesi. Keşke Cumhuriyet'te ve bilumum diğer gazetelerde de Kürşad Bumin gibi okuyucu kitlesine farklı açılar kazandıran yazarlar olsa.

Kürşad Bumin'le ilgili bu halisane düşüncelerim, dün benim üzerime yazdıklarından sonra da değişmedi. Bumin yazdıklarım için, "bu bir mizah denemesi değilse bir çılgınlık" diyor. Ve "çılgınlık" ile kastettiği şeyin bir "erkek işi" olduğunu söylüyor. Burası bambaşka bir alan. Yazının cinsiyetinden bahsediliyor. Anladığım kadarıyla Kürşad Bumin, Başbakan ve Genelkurmay Başkanı'nın oldukça uzun boylarından yola çıkarak asker-sivil uyumuna dair yaptığım karşılaştırmayı "erkek işi" bulmuş. Ben gönül rahatlığıyla söyleyeyim.

Yazıya bu cinsiyeti veren Kürşad Bumin, ben değilim. "Erkek işi" bir okuma yapmış ve bir yakıştırmada bulunmuş. Burası artık entelektüel yeteneklerin, etik değerlerin çok ötesinde cinsiyete dair bir algılama alanı. Doğrudan kültürel değerlerin, yetişme tarzının belirleyici olduğu bir alan. Böyle olmasaydı Bumin bir "mizah denemesi"nden değil bir metafordan bahsedirdi. Galiba başka bir sorun var. Bu sorun bir cinsiyet sorunu değil. En yalın biçimiyle söyleyeyim bir merdanelik sorunu. Genel tabiri ile "delikanlı olma" sorunu. Bu durum bir kültürel çevre ve yetişme tarzı sorunu değil. Bir entelektüelin sahip olması gereken mertlikten ve sahiçilikten, belki de cesarettten bahsediyorum. Söz konusu olan mertlik ve sahiçilik olunca kadın-erkek fark etmiyor. Bu bir cinsiyet sorunu değil.

Köşenizin neredeyse tamamına aldığınız yazının yayınlandığı gazetenin adını vermeyip sadece "önemli bir gazete" demek, hele hele yazarını belirtmemek tam da Kürşad Bumin'in kastettiği anlamda "erkek işi" olmalı. Bilimsel dipnot verme kuralları, okuyanın kaynağa ulaşmasını sağlamak ve hırsızlığı önlemek içindir. Gazetecilikte neredeyse tamamını aldığınız yazının kaynağını göstermemek herhalde kaçak dövüşmek olmalı. Dövüşün her türü bu arada kaçak dövüş de "erkek işi" değil midir? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Aşırılık ve kutuplaşma

Mümtaz'er Türköne 2009.06.02

Yılmaz Esmer'in "Radikalizm ve Aşırıcılık Araştırması" objektif-bilimsel ölçülere uygun, yol gösterici bir araştırma. Bu araştırmayı Binnaz Toprak'ın çok tartışılan araştırması ile karşılaştırmak yanlış.

Zira, Yılmaz Esmer'in araştırması Türkiye'yi temsil eden, yani genel toplumsal eğilimleri bire bir yansıtan bir araştırma iken; Binnaz Toprak'ınki (kullandığı yöntem itibarıyla) böyle değildi. Toplumu tanıma, genel eğilimleri takip etme ve kutuplaşmaları belirleme amacını taşıyan bu tür araştırmalar, siyasetin de ana damarlarını gösterdiği için taraflı tartışmalara konu oluyor. Bu araştırmalar bazı siyasal iddiaların mesnedini oluşturuyor. Bu araştırmalara bir meşruiyet kaynağı olarak bakmak yerine ciddî bir anlama ve kendine çekidüzen verme çabası içinde yaklaşmak lâzım.

Merak ettiğimiz soru şu: Toplum iyiye doğru mu, yoksa kötüye doğru mu gidiyor? "İyi" ile maksat, dengeli, sorumlu, uzlaşmacı, barışçı ve bütünleşme eğilimleri güçlü olan bir toplum. "Kötü" ile kastedilen ise sağa-sola savrulan, ortak paydalarını kaybeden, birbirine düşman, yıkıcı ve dağılma eğilimleri baskın bir toplum. Yılmaz

Esmer'in araştırması başka ayrıntıların yanında temel olarak toplumun ana göstergelerinden biri olan "aşırıılık"ı araştırıyor. "Radikalizm" kelimesi çoğu zaman "aşırıılık" ile eş anlamlı kullanılmasına rağmen arada bir fark var. "Radikalizm" Latince "kök" kelimesinden türeme ve köktencilik anlamına geliyor. Aşırı uçlara kayan tarafların köklü değişim arzularını veya programlarını ifade ediyor. Toplum durumdan rahatsız oluyor ve sağa-sola savruluyor; bu aşırıılık, köklere kadar inen, esaslı ve derin değişim talepleriyle, yani radikalizmle kendini ifade ediyor.

Toplumun ayrışmasını, kutuplaşmasını ve radikal taleplerin ortaya çıkışını takip etmek için iki türlü karşılaştırmaya ihtiyacımız var. Bu karşılaştırmalardan ilki, zaman içinde geriye giderek aynı toplumdaki eğilimleri karşılaştırmak. Diğer ise başka toplumlarla, aynı parametreleri karşılaştırmak. Bunun için sürekli aynı şeyi ölçen barometrik araştırmalara ve diğer ülkelerde de yine aynı standartları uygulayan benzer araştırmalara ihtiyaç var. Yılmaz Esmer'in araştırması bu ikisinden de mahrum olduğu için kendi bütünlüğü içinde sınırlı ve ihtiyatla okunması gereken sonuçlara ulaşıyor.

Bu sonuçlar arasında yer alan "dindarlıkta artış yok" hükmünün, birçokları tarafından rahatlatıcı bir durum olarak algılanmasını anlamak mümkün değil. Dindarlıktaki artışın veya azalışın tek başına fazla açıklayıcı bir tarafı yok. Önemli olan radikal yorumların ve tavırların yaygınlaşması. Türk toplumu İranlılara göre daha dindar; ama aşırıılıkta durum tam tersi. Yine Yılmaz Esmer'in "son 20 yılda temel değerlerde değişme olmadı" hükmünü de, elinde karşılaştırma imkânı bulunmadığı için ihtiyatla okumak gerekirken, bu hükmün sağduyuya uygun olduğunu da teslim etmek lâzım. En önemli bulgu, toplumun % 18'inin "herhangi bir sebeple ayrımcılığa uğradığı" düşüncesine sahip olması. Bu oran oldukça yüksek. Bu % 18'in endişeleri üzerine ciddiyetle eğilmek, sebeplerini araştırmak ve siyasal katta çare bulmak gerekir. Araştırma, bir bütün olarak Türkiye'de radikal arayışların yaygınlaşmadığını, toplumun kutuplaşma eğilimi içinde olmadığını gösteriyor.

Türkiye'nin toplumsal entegrasyon dinamiklerini güçlendirmeye ihtiyacı var. Global ekonomik kriz şartlarında bile Türkiye önemli bir toplumsal savrulma yaşamadı. Bu durumu siyasal istikrarın yanında, temel değerler etrafında yaygın bir mutabakatın varlığına dayandırmak lâzım. Türkiye kutuplaşmıyor ve radikal eğilimler marjinal durumda. Toplum sağlıklı bir şekilde ve kendi bildiği şekilde yolunda yürüyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İnsaf

Mümtaz'er Türküne 2009.06.04

Başbakan'ın "Farklı etnik kimlikte olanlar ülkemizden kovuldu. Bu, aslında faşizan bir yaklaşımın neticesiydi." sözü, insaf ölçüleri kaybolan bir tartışmaya yol açtı.

Türkiye'nin 85 yılı aşan "üniter-cumhuriyet" tecrübesi, bir ulus yaratma projesiydi. Öncesinde İttihatçıların gözettiği hedef de buydu. Dünyanın hiçbir ülkesinde siyasî coğrafya homojen bir ulusla örtüşmez. Örtüştürmeye kalkmak ise insanlık dramlarına yol açar.

"Farklı etnik kimlikler"in, "faşizan yaklaşımlar"ın eseri olarak "ülkemizden kovulduğu" doğru. Sırf etnik kökeninden dolayı birçok insanın köklerinden koparılması, felaketlerle karşılaşması son bir asırlık insanlık tarihi içinde sık rastlanan bir durum. Ama insaf adına unutmamamız gereken bir şey var. Bu acı tecrübe, sadece bizim coğrafyamıza özgü bir durum değil. Son yüz yılın dünya tarihi bütünüyle böyle. Üstelik tersinden bakınca, Türkiye sınırları içinde yaşayan ve bir ulusu oluşturan insanların neredeyse çoğu "farklı etnik kimlikte"

oldukları için, yüzyıllardır yaşadıkları topraklardan kovulan, soykırıma tabi tutulan köklere sahip. En son Bulgaristan'daki "faşizan" uygulama, bizim neslimizin tanık olduğu bir dram değil miydi?

Dinin yarısı addedilecek kadar önemli olan insaf kelimesi (nisf), "yarmak", "ikiye bölmek" mastarından türer. Türkçede "yargı", "yargılamak" kelimesi "insaf" kelimesinin "yarmak" kökünden türemiştir. "Nesafet hukuku" aynı kökten türeme eşitlik prensibine dayanan normları anlatır. İnsaf sahibi olmak, farklı şeylere bakarken eşit ölçülere ve eşitlik duygusuna sahip olmaktır. İnsaf sahibi olmak zorundayız. Bu topraklarda "başkaları"na uygulanan faşizan baskılardan bahsederken, "başkaları"nın uyguladığı faşizan baskıları yok saymak insafsızlığın ta kendisidir. Bu insafsızlık döner dolaşır başka bir insafsızlığı, yepyeni bir etnik düşmanlığı tahrik eder.

Kemal Karpat, Romanya'nın Dobruca bölgesinde doğmuş büyümüş sonra Türkiye'ye göç etmiş, akabinde uluslararası çapta sözüne itibar edilen bir tarihçi olmuştur. 85 yaşında berrak bir zihinle tarihî gerçekleri gözümüze sokuyor ve bizi insafli olmaya davet ediyor. Karpat'ın 1985 yılında Türkçesi Tarih Vakfı yayınları arasında çıkan "Osmanlı Nüfusu (1830-1914) Demografik ve Sosyal Özellikleri" isimli kitabı, yabancılara en çok müracaat ettiği ve birçok dile çevrilen önemli çalışmalarından biridir. Arşiv vesikalarının kılı kırk yaran incelemelerine dayanan bu kitap, doğrudan bugün tartışılan tehcir ve soykırım gibi iddiaların bilimsel kaynağı niteliğinde. Üstelik sadece Ermeniler değil, Balkanlar'da ve Kafkasya'da katliama tabi tutulan Müslümanları da bu çalışmadan takip etmek mümkün.

Kemal Karpat Hoca, Neşe Düzel'e ve Devrim Sevimay'a verdiği mülakatlarda önümüze bu insaf ölçülerini koyuyor. Sadece 400 bin Müslüman'ın Balkan savaşlarında etnik arındırma sonucu hayatını kaybettiğini hatırlatıyor. 1,5 milyon Çerkez'in katliama tabi tutulması ise çoğu kimsenin hatırlamadığı "basit" bir tarihî gerçek.

Sevgili İhsan Dağı'nın önceki günkü yazısını okuyanlar, bu etnik dramların sadece bizim topraklarımızda gerçekleştiği zannına kapılabilirler. Ayrıca "ulus yaratma projesi"ni dünyada ilk defa Türkiye Cumhuriyeti'ni kuranların icat ettiğini düşünebilirler. Orta Anadolu'da küçük bir Türk Devleti'ne mahkûm edilenlerin, çizdikleri bugünkü sınırlarla –İhsan Dağı'nın iddia ettiği biçimde- "vatan toprağını küçülttükleri" masalına da inanabilirler. Ama bunların hepsi insafsızlık olur. "Ne yani imparatorluk olarak mı kalsaydık?" sorusunun peşine düşenler ise insaf ölçülerine yaklaşacaktır.

Türkiye'nin Kürt sorununu çözerken yeni bir başlangıca ihtiyacı var. Başbakan'ın sözlerini, bu başlangıç arayışının ötesine taşımak, bu ülkede yaşayan 72 milyonun buluşacağı insaf ölçülerini kaybetmek anlamına gelir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Alevîlik siyasal bir sorun mu?

Mümtaz'er Türköne 2009.06.05

Alevî inancı etrafında dönen tartışmalarda, izi sürülmesi gereken en kritik soru bu olmalı: "Alevîlik siyasal bir sorun mu?" Türkiye'nin bir "Alevî sorunu" olduğu aşikâr.

Bu sorunun varlığına dair başvurabileceğimiz tek kriter var: Alevîlerin inançlarından kaynaklanan sorunlarının olması. Ayrımcılığa tabi tutulduklarına inanmaları. Kendilerini "eşit haklara sahip yurttaşlar" olarak görememeleri. Eksiklik duygusuna kapılmaları, inançlarını yaşarken zorluklarla karşılaşmaları, güvensizlik içinde bulunmaları. Şayet Alevî inancına mensup olanlar, "benim Alevî olmamdan neşet eden sorunlarım var" diyorsa,

Türkiye'nin bir "Alevî sorunu" var demektir. O zaman bu sorunu çözmek, eşit yurttaşlık ilkelerini savunan herkesin görevidir.

Bu sorunu el birliği ile çözerken bulanıklığı gidermemiz lâzım. "Alevî sorunu", içinde duygusal yüklemelerin çok fazla yer işgal ettiği bir sorun. Yaşanan bir yığın acının üzerinde yükselen bir sorundan bahsediyoruz. Duygusal yükler görüş açımızı kapatmamalı. Sorduğumuz "Alevîlik siyasal bir sorun mu?" sorusu bize yol gösterebilir.

Hiç şüphe yok ki, Türkiye'nin "Kürt sorunu" bir siyasal sorun. Çok dinli, çok dilli ve çok milletli Osmanlı İmparatorluğu içinde bugün çözmeye çalıştığımız bu sorun yer almıyordu. Bir yandan ulus-devlet formunda oluşan Cumhuriyet'in "tek millet" yaratma gayretleri, Kürtleri asimilasyona tabi tutarak Türkleştirmeye kalktı; öbür tarafta Kürt milliyetçileri bu politikaya direndi ve kendi siyasal ideallerinin peşinde koşmaya başladı; ve ortaya Kürt sorunu çıktı. Bugün Kürt sorunu hâlâ, devletin üniter-ulus devlet ideali ile Kürt siyaseti arasında bütünüyle "siyasal" bir sorun olarak sürüyor. Sorunun doğasına ilişkin bu tanım, çözüme giden yolu da gösteriyor. Kürt sorunu şayet "siyasal" bir sorun ise bu sorunun çözümü de bütünüyle "siyasal" olacak. Devlet Kürtleri Türkleştirmekten vazgeçecek böylece Kürt milliyetçiliğinin ateşi düşecek. Kürtler, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin "siyasal" üyesi, yani vatandaşları olarak rızalarına dayanan yeni bir mutabakatın tarafı olacaklar. Bugün Kürt sorununu çözmek için emin adımlarla ilerlediğimiz yol, bu siyasal mutabakat arayışından ibaret.

"Alevî sorunu" ise doğası ve yansımaları itibarıyla "siyasal" bir sorun değil. Alevîlik tarih boyunca, Yavuz-İsmail rekabeti ve Yeniçeri Ocağı'nın lağvedilmesi sonrası Bektaşiliğe yönelik yıkıcı kampanya dışında siyasal bir sorun olmadı. Alevîlik bir toplumsal sorun. Ancak bu toplumsallığın içinde yer alabildiği ölçüde dinî bir sorun. Yani? Bir teoloji sorunu değil. Canlı, yaşayan toplumsallığın içinde yer alıyor. Bir toplumsal varoluş biçimini, bir toplumsal kutuplaşmayı ve toplumsal olarak güven içinde yaşama arzusunu ifade ediyor.

Alevî Çalıştay'ın beş sorunu

Profesör Necdet Subaşı'nın önyak olduğu Alevî Çalıştay'ında üzerinde mutabık kalınan beş temel sorunu sıralayalım: Cemevlerinin yasal statüye kavuşturulması, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılması, Madımak Oteli'nin müze olması, Alevî köylerine cami yapılmaması ve zorunlu din derslerinin kaldırılması. Birincisi: Laik bir ülkede, sadece cemevlerinin değil, bütün ibadethanelerin "din ve vicdan hürriyeti" kapsamında saygın statülerinin olması gerekir. İkincisi: Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılması talebi, doğrudan Alevîliğe değil devlet-din ilişkilerine dair bir talep. Varsayalım kaldırdık, bu işten Alevîler nasıl etkilenir? Merkezî bir dinî hiyerarşinin dışında şekillenen Sünnî itikadı, Alevîler için daha güvenli bir çevre mi oluşturur? Yoksa tam aksi mi? Üçüncüsü: Madımak Oteli'nin müze olması bir sivil inisiyatif ile çözülebilir. Devlet çözerse daha zarif olur. Dördüncüsü: Değil Alevî köylerine, hiçbir yere devlet zorla cami yapamaz. Beşincisi: Mecburî din dersleri sorunu, delinin kuyuya attığı bir taştan ibaret. Türkiye'de kimse dinini bu derslerle öğrenmiyor. Bir kutuplaşma konusu olmaktan çıkarsa kolayca çözülebilir.

"Siyasal" olarak formüle edilen sorunların hiçbirisi, gerçekte siyasal sorunlar değil. Alevîler aslında devletle aralarında yer alan sorunları çözmüyorlar, Sünnî çoğunluk ile iletişimi AK Parti hükümeti üzerinden kuruyorlar. AK Parti hükümetini karşılarında devlet iktidarını kullanan bir siyasal muhatap olarak değil, Sünnî çoğunluğun temsilcisi olarak görüyorlar. Bu durum son derece doğal. Öyleyse son Çalıştay'a ve öncesinde Muharrem İftarı gibi, hükümetle Alevîleri bir araya getiren buluşmalara, siyasal olmaktan çok toplumsal anlamlar yüklemeliyiz.

Toplumsal sorunları çözmek elbette daha zor. Toplumsal sorun, gündelik hayata kadar yansıyan toplumsal bölünmelere dayanır. Türkiye'nin kendine özgü Alevî-Sünnî ayrımı oldukça derin bir çatlağı ifade ediyor. İki temel sorunumuzda, yani Kürt ve Alevî sorunlarında nesnel olarak kritik avantajlarımız var. Kürt sorunu bir etnik sorun, ama din çok güçlü bir yapıştırıcı olarak devrede. Alevî sorunu ise bir dinî sorun ve burada da etnik farklılığın olmaması ayrılığı içinden çıkılmaz hale getirmiyor. Kürt sorunu, dökülen onca kana rağmen bir

toplumsal sorun olmadı; siyasal katta çözülebilir sınırlar içinde duruyor. Derin toplumsal karşılıkları olan Alevî sorunu ise doğrudan bir siyasal soruna dönüşmedi. Her ikisi de durduğu yerde duruyor. Demek ki şanslıyız ve hâlâ çözüm için güçlü araçlara sahibiz.

Alevî sorunu, Kürt sorunundan daha karmaşık bir sorun. Ama en temelde bir güven sorunu. Beş maddede ifade edilen çözümler, aslında bu güven sorununu somutlaştırmak için geliştirilen formüller. Tıpkı Kürt sorununun sadece Kürtlerin sorunu olmaması gibi Alevî sorunu da sadece Alevîlerin değil Türkiye'nin sorunu. Kavramları teknik anlamda doğru kullanırsak Kürt sorunu bir demokratikleşme sorunu; Alevî sorunu ise bütünüyle bir laiklik sorunu. Laiklik prensibi, öncelikle Alevîlere koruma sağlayan bir prensip. Toplumsal katta bu koruma sağlanamayınca, yani Alevîlerin Sünnî çoğunluk karşısında güven sorunu çözülemeyince laiklik sorunu, başörtüsü yasağı gibi alanlarda mantık sınırlarının dışına çıkıyor. Laiklik, kaldıramayacağı ağır yükler altında eziliyor. İki kere ikinin dört etmesi kadar açık: Alevî sorunu hâl yoluna konulmadan, din eğitimi ve başörtüsü sorunu gibi dinî özgürlük sorunları çözülemez. Daha ötesi, demokratik iktidarlar üzerindeki laikçi vesayet, Alevî sorunu çözülmeden sona ermez.

ÖNCE DUVARLARI YIKMAK GEREKİYOR

AK Parti hükümeti bunun farkında olduğu için Alevîlere yaklaşma çabasını ısrarla sürdürüyor. Reha Çamuroğlu, aradaki duygusal tortuları aşacak bir ufka ve vukufa, üstelik cesarete sahip. Necdet Subaşı, alanında çok saygın bir felsefeci; iyi niyetinden ve birikiminden kimse endişe edemez. Bu iki isim ön safta olduğu zaman bütün yapılan işlere hepimizin güvenmesi lâzım. Alevî sorunu bir toplumsal sorun. Çözümü için gözlerimizi siyasal kata değil, topluma çevirmemiz ve toplumun psikolojisini gözetmemiz lâzım. Sonuç elde etmek için gidilecek çok uzun bir yol önümüzde duruyor. Tüketici siyasal tartışmalar yerine, iyi niyetli ve güven veren adımlara ihtiyacımız var. Belki söylenen sözlerden ziyade, yüzlere yansıyan sıcaklığa dikkat etmeliyiz. Alevî Çalıştayını gerek temsil edici katılımı, gerek konuşulan konular ve konuşma üslubu ile doğru yolda atılan ileri bir adım oldu. Alevî sorununun çözümü, somut sonuçlarda uzlaşmaktan önce aradaki yüksek ve kalın duvarları yıkmak ve gözlerimizin içine bakarak konuşabilmekle mümkün.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Nezaket

Mümtaz'er Türköne 2009.06.09

Başbakan'ın nezaket kuralları üzerine başlattığı tartışma, sıradan bir usûl tartışması değil. Asgarî ölçülerde nezaketi koruyarak siyaset yapmak, canımızı yakan asıl sorunlardan daha önemli ve öncelikli bir sorun.

Tatlı dille açılacak kapılar değil, reel sorunlarımızı çözeceğimiz ortak iletişim zemininin muhafazası, söz konusu olan. Öfkeyi dizginlemek, kişisellikten uzaklaşmak, yıkıcılığa meydan vermemek için mutlaka var olması gereken ortak dil nezaket. Tekrarlamalıyız: Nezaket basit bir usul ve adap çerçevesi değil, aynı zamanda sorun çözebilmenin asgari şartı.

"Sen" diye hitap ettiğiniz biri ile, ya çok samimi olmanız ya da birazdan kavgaya tutuşmanız lâzım. "Sayın" diye başladığınız hitabın ise –isterseniz alaycı bir vurgu ile söyleyin veya yapmacık olduğu belli olsun- sert bir tartışmaya dönüşmesi zor. Bütün medenî kuralların ve âdetlerin pratik bir ihtiyacı karşılaması gibi, nezaket de birbiriyle konuşabilen, anlaşabilen dolayısıyla uzlaşarak barış içinde yaşayabilen toplumların vazgeçilmez ilişki biçimi. Nezaket kibarlık veya incelik değil, farklı olanı yan yana getirecek ortak bir dil ve en çok da siyaset için gerekli.

"Sayın" hitabını siyasete rahmetli Bülent Ecevit kazandırdı. Nezaket galip geldi ve kimse bu hitap biçimini yok sayamadı. "Usul asıldan önce gelir" hükmüne, Osmanlı toplumunda hitap biçimleri çok zengin bir sınıflandırma konusu olmuştu. İsmi başına konulan sıfat, o kişinin unvanı gibiydi. Padişah için "devletli" diye başlayan "saadetli" diye devam eden "izzetli", "mehabetli", "atüfetli" diye süren hitapların hepsini bugün "sayın" ile karşılıyoruz. Cumhuriyet'in başlarında 1930'ların dilde arılaştırma fırtınasında "bay" kelimesi icat edilmiş ama isimlerin başına konulan bu sıfat kifayet etmemişti.

Siyasetin zirvesindeki rekabetin sorun çözmeye odaklı olması için nezaket içinde yürümesi şart. Türkiye'nin istikrara ihtiyacı var. Yapıcı bir dil olmadan istikrarın devamı mümkün değil. Birbiriyle nezaket dışı bir dil üzerinden polemiğe giren liderlerin temsil ettiği bir ülkede istikrarı sürdürmek kolay değil. Toplum sağa-sola savrulduğu zaman siyaset toparlamalı. Bunun için siyaset hep toparlayıcı, uzlaştırıcı mesajlar üretmeli. Nezaket olmadan nasıl toparlayıcı olursunuz?

Türkiye'nin yapısal anlamda çözüm bekleyen temel iki sorunu var. Kürt sorunu, özünde bir nezaket sorunu. Dilleri yüzünden aşağılandıklarını, ayrımcılığa tabi tutulduklarını düşünen vatandaşlarınıza artık nezaket çerçevesinde davranarak bu sorunun üstesinden geleceksiniz. Şiddetin sona erdirilerek barışın tesisinin vazgeçilmez şartı da aynı nezaket. Nezaketin, karşınızdaki insanın onuruna saygı göstermek olduğunu unutmayalım. Anadili Kürtçe olan insanların kendilerini saygın vatandaşlar olarak görmeleri durumunda, Kürt sorunu diye bir sorun kalır mı? Peki bu nezaketin şartları neler?

Alevîlerin şikâyetlerini sona erdirecek yol da aynı. Önyargılardan arınmış, farklı olana saygı ve nezaket çerçevesinde davranan bir toplumda Alevîlerin sorunu kalır mı? Hukukla, anayasa ile değil nezaket kuralları ile aşılacak çok uzun bir yol yok mu önümüzde?

Siyaset mesleği yüksek bir konsantrasyon ve adanma gerektiriyor. Liderler kendini kaptırıp giderken bazen öfkelerine mağlup oluyorlar. Bazen de taraftarlarının kendilerinden böyle öfkeli ve kaba bir dil beklediğini düşünüyorlar. Halbuki siyasetçinin sahip olması gereken sağlam sinirler ve sabır tam da bunun için gerekli.

Barış içinde bir arada yaşamak, sorunlarımızı çözmek ve ilerlemek için su gibi, hava gibi nezakete ihtiyacımız var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MHP'nin Alevî açılımı

Mümtaz'er Türköne 2009.06.11

MHP lideri "açılım" kelimesinden pek hoşlanmasa da, bu haftaki grup konuşmasında gerçek bir açılım yaptı. Bir yandan hükümetin düzenlediği "Alevî çalıştay"na destek verdi; öbür taraftan beş maddelik "açılım" önerisinde bulundu.

Kullandığı dil yapıcı ve saygılı. Formüle ettiği beş maddeli açılım, Devlet Bahçeli'nin bu soruna kafa yorduğunu ve mesai harcadığını gösteriyor.

MHP lideri, siyasî iletişim zemini olarak neredeyse sadece grup toplantılarını kullanıyor. Bir haftanın icmalini burada yapıyor ve mesajlarını grup kürsüsünden veriyor. Uzun ve yorucu konuşmaları içinde ehem ile mühim birbirine karışıyor. Alevî açılımının siyasî gündemin gürültüleri arasında kaybolmaması lâzım.

Bahçeli'nin birinci önerisi, Alevî inancına dair kaynakların gün yüzüne çıkartılması. Bu konuda bir sorun yok. Üniversiteler, araştırma merkezleri ve Diyanet İşleri Başkanlığı, tıpkıbasımları ile birlikte orijinal metinleri yayımlıyor. İkinci öneri "Türkiye Alevîlik Araştırmaları Merkezi"nin kurulması. MHP lideri bu merkeze Alevî inancı için hem bir eğitim merkezi hem de kültürel önderlik rolü veriyor ve aynı zamanda genel bütçeden pay alan bir devlet kurumu niteliği yüklüyor. Üçüncü olarak, Alevîlerin kalkmasını istedikleri "Din kültürü ve ahlâk bilgisi" derslerinin müfredatına Alevîliğin yerleştirilmesini teklif ediyor. Dördüncü başlık, en hassas konulardan biri olan Diyanet İşleri Başkanlığı ile Alevîlerin ilişkisine dair. Bahçeli, yine Alevîlerin "kalksın" dediği Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, İslâm içindeki bütün farklı inançları –bu arada Alevîliği de- bünyesine alacak şekilde organizasyon değişikliğine gitmesini öneriyor. Son olarak cemevleri tartışmasına, yine resmî boyutu olan bir çözüm getiriyor. "İbadethane olarak yasal statüye kavuşturulması" anlamına gelecek şekilde cemevlerinin giderlerinin genel bütçeden karşılanmasını ve fiilî duruma resmîyet kazandırılmasını öneriyor.

Bahçeli'nin önerileri Alevî Çalıştay'ında takip edilen yoldan çok farklı. Varılan menzilin gerisinde ve önerileri yer yer muğlak. Alevîlik karmaşık bir sorun. Alevî inancına mensup olmayanların dışarıdan getirdiği çözümler – MHP liderininki gibi- hep bir Alevî ortodoksisi varsayımına dayanıyor. Halbuki, Diyanet İşleri Başkanlığı'nda temsil edilen bir Sünnî ortodoksisinin muadili bir Alevî ortodoksisi mevcut değil. İster Alevîlerin içinden ister dışarıdan böyle bir ortodoksiyi oluşturma çabalarına resmî nitelik kazandırmak, inancın özüne müdahale anlamı taşıdığı için baştan yanlış. Alevîler adına bir ortak payda aranıyorsa buluşma noktası, sınırları yine Alevîler tarafından çizilen geniş çerçeveli bir "Alevî dindarlığı" olabilir.

Bejan Matur, cemevi ile cami arasında kurulan karşıtlığa itiraz ettiği dünkü yazısını, Alevî sorununun çözümü adına çok hayati bir eksene yerleştirmiş. "Alevîlik ve Sünnilik iki farklı 'ideoloji' olmadığı gibi birbirinin rakibi de değiller" derken, soruna "Alevîlik-Sünnilik diyalektiği" dışında görece özerk yaklaşımların önünü açıyor. Alevîliğin durduğu yeri Sünnî itikada göre belirleme veya karşı çıkma kaygısı iki tarafta da mevcut. Alevîler sorunlarına "bizi Sünnileştiriyorlar" itirazı ile bakarken, karşıdan "Alevî İslâm inancı" vurgusu gelirken sorunu bir inanç ve ibadet özgürlüğü sorunu veya bir kimlik sorunu olarak ele almak zorlaşıyor.

Alevîlik karmaşık bir toplumsal sorun; yani özü itibarıyla siyasî bir sorun değil. Öyleyse bu sorunun siyasileşmemesi lâzım. Bunun şartı ise bu hassas konunun siyasî istismar meselesi yapılmaması. MHP liderinin açılımına Alevîlerden muhtemelen itirazlar gelecek. Ancak kullandığı dikkatli, özenli ve saygılı dilin hakkını vermek gerekir. Bu dil muhafaza edildiği takdirde Alevîler uzun bir mesafe kat ettikleri meşruiyet arayışında, zaten arzu ettikleri yere gelecekler. Sorun toplumsal; demek ki çözüm yeri toplum. Siyaset sadece bu alanı daha elverişli hale getirmeye katkıda bulunabilir. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'İyi şeyler' nasıl gerçekleşecek?

Mümtaz'er Türköne 2009.06.12

Mucize beklemediğimize göre "iyi şeyler" sabırla, emekle ve akılla gerçekleşecek. Yıllar boyu üst üste atılan düğümleri çözmek için derviş sabrına ve biraz sükûnete ihtiyacımız var. En önemlisi de herkesi kuşatacak bir güven ortamına. Kürt sorununun çözümü konusunda uzun zamandan beri iyimserim ve bu iyimserliğimi sık sık ifade ediyorum.

Umudumun iki temel sebebi var. Birincisi, nesnel olarak çözümsüzlüğün tükenişi. İkincisi ise hep birlikte çözüm için ortak bir akıl üretme yeteneğimiz. Birincisi bize çözümü dayatan tecrübelerimizin tamamı; en başta 40 bin insanın hayatına mal olan ve şiddetle yüklü 25 yıla yayılan tecrübe. PKK'lı Cemil Bayık'ın "silahla yapılan yapıldı"

sözü, şiddetin bir siyaset aracı olarak kendini tüketmesini anlatıyor. Bayık'ın "iki taraf için de" vurgusu ile devlet ve PKK arasında kurduğu paralellik yanlış. PKK'nın şiddet üretmediği bir ortamda devlet katında "askerî çözüm"ü hiçbir Allah'ın kulu savunamaz. Meselâ salt sivil itaatsizlik veya pasif direniş yöntemleri ile süren – veya bütünüyle siyasal- bir Kürt hareketine karşı hangi "askerî önlem" alınabilir? İki aşiret arasındaki kan davası değil, siyasal şiddet dönemi sona eriyor. Bu yüzden DTP'nin tekrarladığı "iki taraf da silahtan elini çeksin" sözünün, aba altından sopa göstermek ve "silahı bırakmam ha" tehdidinde bulunmak dışında hiçbir anlamı yok. MHP'de somutlaşan "çözüm için parmağını oynatan haindir" yaklaşımı da, çeyrek yüzyıllık tecrübenin ışığında hiçbir anlam taşıyor. PKK uluslararası şartların silahla varılacak bir hedefi imkânsız kıldığının farkında. Devam edecek şiddetin kime ne faydası olacak? PKK'ya, PKK'nın temsil ettiği misyona ve Kürtlere hiçbir faydası olmayacağı ortada. Bu sonucun ne PKK'ya, ne Kürtlere ne Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne ve ne de 72 milyon vatandaşı ile bu ülkeye hiçbir yararı olmayacak. Çözüm arayan ortak aklın önünde duran tablo bu. Kazanani olmayacak bir savaşı sürdürmek hangi aklın eseri olabilir?

PKK-DTP kanadı, Öcalan'ın İmralı'dan ürettiği akli takip ediyor. Kandil'de Karayılan'ın 15 Temmuz'a kadar uzattığı "eylemsizlik" durumunu Öcalan bir kalemde 1 Eylül'e kadar uzatıyor. PKK liderinin ideolojik köşeleri keskin bir siyaset dünyası var. Kavramlarla teori üretiyor ve strateji geliştiriyor. Geliştirdiği planın bir muadilini devlette öne çıkan inisiyatifte arıyor. Çözüm için girilen çabalarda Marksist literatüre göre şekillenmiş bir örgüt liderinin ideolojik akli ile yaklaşık iki asırdır etnik başkaldırıyla uğraşarak yetkinleşmiş pragmatik bir devlet akli karşı karşıya geliyor.

Karşımızda çapraşık bir gemici düğümü var. İç içe geçmiş farklı sorunların ayrı ayrı düğümleri. Sorun dediğimiz zaman şunu söyledik: Türkiye'nin bir "Kürt sorunu" var ve ondan neşet eden bir "terör sorunu" karşımızda duruyor. Çözüm için önce terör sorunundan başlamalıyız. Yani? Önce PKK sorununu çözmemiz gerekir. PKK sorunu nasıl çözülür? Silah bırakmaya niyetli olan PKK'yı hedefleyen bir af yasası ile. Sorunun çözümüne önemli bir katkı sağlayan Deniz Baykal'ın yaklaşımı doğru. PKK savaş baltalarını gömer ve af gündeme gelir.

1993'te, 1999'da ve son olarak 2003'te kaçırılan fırsat bu sefer kaçırılmamalı. 2009 yılı içinde, yani Meclis yeni yasama dönemine başlar başlamaz kapsamlı ve ikna edici bir af kanunu Meclis'ten çıkmalı. PKK sorununu yani terör sorununu sona erdirecek ve Kürt sorununa eğileceğimizi mümkün kılacak kritik adım bu. O zaman soruyu şu şekilde soralım: Meclis çözüm yolunda böyle bir af kanununu çıkartabilir mi? Soruyu tersinden sordumuz zaman makûl olan cevap kendiliğinden ortaya çıkıyor. Türkiye'de yeni bir başlangıç yapmak için çıkartılması gereken af kanununu engelleyenler, bunun hesabını verebilir mi?

Cevap: Af kanunu 2009 yılı sona ermeden çıkacak. Yaz aylarında AK Parti ve CHP bu kanunun çıkmasını tekeffül edecekler. MHP, askerinin rezervini kaldırması ve çözümden yana tavır koyması üzerine boşluk dolduruyor. Kürt sorununun çipasını MHP elinde tutuyor. Bu konuda MHP'nin de bir açmazı var. MHP'nin üniter-ulus devlet konusundaki hassasiyetlerini ve sorunu teröre indirgeyen yaklaşımını sürdürebilmesi için af kanununa karşı çıkmaması gerekiyor. Bağımsız bir Kürt devleti ideali peşinde koşmayan Kürtlerin tamamı için Kürt sorunu bir demokratikleşme sorunu. Demokratik kurumlaşmanın, insan hakları standartlarının ve hukuk devleti güvencesinin evrensel ölçülere ulaştığı bir Türkiye'de Kürt sorunu diye bir sorun kalmaz. Türkiye, merkezi idarenin yeniden yapılandırılması ve yerel yönetimler reformunu yıllardır Kürt sorunu bahane edildiği için yapamıyor. Seçimle iş başına gelen valilerin, adalet ve dış güvenlik dışında her konuda karar veren il genel meclislerinin iş gördüğü bir ülkede federasyon veya özerklik tartışması yapılır mı? Federasyon isteyenler Batı'da yaşayan Kürtleri nasıl ikna edecek?

Kürt sorunu bir demokratikleşme sorunu. Bu demokratikleşme sorununun merkezinde ise Kürtçe sorunu var. Ezberlediklerimizi ve ne anlama geldiğini bilmeden tekrarladıklarımızı bir kenara bırakalım. Anadili Türkçe olan 60 milyonluk nüfus, kendilerini Kürtlerin yerine koyup Kürtçe hakkında hüküm tesis etsinler. Kürtçe yer

isimlerine ve parantez içinde yöre halkının kullandığı isimlerin kullanılmasına itiraz edenlerden, bu durumun ulus devletin neresine ve nasıl dokunduğunu açıklayacak üç mantıklı cümle isteyelim.

Karmaşık bir düğümü çözüyoruz. Endişe ve güvensizlikle birbirimizin yüzüne değil yaptığımız işe eğilelim. Aşk iki insanın birbirine bakması ile değil, aynı şeye bakması ile doğar ve büyür. Türkiye'de "iyi şeyler" in olmaması mümkün mü? "Mümkün" diyenlere soralım: Peki bize kim engel olacak? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Eşkıya ve asker farkı

Mümtaz'er Türköne 2009.06.14

Durum, bir millet olarak sahip olduğumuz her şeyi tepeden tırnağa gözden geçirmemizi gerektirecek kadar vahim. Genelkurmay'ın koridorlarında hazırlanan bir komplolar zinciriyle, bir darbe teşebbüsüyle, bir hukuksuzluk örneği ile değil, devleti ve bizi bir arada yaşatan hukuku bütünüyle "yok" hükmüne sokacak bir sapkınlık hali ile karşı karşıyayız. Düpedüz devlet gücü ile eşkıyalık bu.

Hırsız malınıza kasteder; katil canınıza. Bir başkası ırza düşmandır. Eşkıya dağda ve şehirde örgütlü biçimde, bu suçların tamamını işler. Silahla mala, cana, ırza saldırır. Eşkıyanın en amansızı ise asker kaçağıdır. Cihan Harbi ile Kurtuluş Savaşı yıllarında dağları tutan asker kaçakları bize cephede savaştığımız düşmandan daha fazla zarar vermişti. Üzerinde üniforması, elinde silahı ile yağma yapan, cinayet işleyen, ırz-namus bırakmayan bu askerden bozma eşkıya zümresinin yol açtığı dehşet Anadolu'da hâlâ anlatılır.

Şu popüler türküyü, bu gözle yeniden okuyalım: "Zaptiye dağı sarar/Dağda kaçaklar arar/Eşküyadan da beter/Saklan be Halil İbrahim." Bizde Halil İbrahim'ler de, Halil İbrahim'e medhiyeler düzenler de çok.

Varınızı yoğunuzu ortaya koyarak, dişinizle-tırnağınızla bir kurtuluş mücadelesi veriyorsunuz. Yunan ordusu Ankara'ya dayanmış. Millet her şeyini Balkan Savaşları ile başlayan ve on yılı aşan savaşlar boyunca tüketmiş. Ve sizin başınızdaki en büyük bela neredeyse cephedeki ordunuz kadar yekun tutan dağlardaki asker kaçakları. Cephede düşmanla savaşan askerinizin geride bıraktığı ve uğruna savaştığı sevdiklerinin karşısına, devletin verdiği üniforma ile çıkıyor; devletin verdiği silahı doğrultuyor. Çetelerden mahallinde hükümetler kurup kendilerince nizamlar tesis ediyorlar. Hangi düşman daha tehlikeli? Cephedeki düşman mı? Halkı soyan, sizi arkadan vuran, sırtında üniforma, elinde orduya kayıtlı silahla eşkıyalık yapanlar mı?

Türkiye zorlu bir ekonomik krizden geçiyor. Gencine iş bulmanın, yoksulunu doyurmanın tasasını yaşıyor. Dünya dağılıp yeniden kurulurken bölgesinde bir istikrar ve güven merkezi oluşturmaya çalışıyor. Avrupa Birliği içinde, Kıbrıs için Yunanlılara karşı soğuk bir savaş yürütüyor. Ermenistan'ı dize getirmek için kurulu dengelerle oynuyor. 25 yıldır ülkeyi kan gölüne çeviren Kürt Sorunu'nu çözmek, ülkenin birliğini ve dirliğini yeniden tesis etmek için hamle yapmaya hazırlanıyor. Toplumdaki Alevî-Sünnî düşmanlığını sona erdirmek için dikkatli ve özenli adımlar atıyor. Türkiye ekonomisiyle, toplumuyla, siyasetiyle ve diplomasisiyle her cephede dişile-tırnağıyla bir savaş veriyor.

Birileri çıkıyor, devletin verdiği üniformayı giyerek, orduya kayıtlı silahı kullanarak Türkiye'nin boğuştuğu her sorunu içinden çıkılmaz hale getirecek, attığı her ileri adımı baltalayacak entrikalar ve komplolar tezgâhlıyor. Devletin silahı ile devletin kendisine, halkına ve alî çıkarlarına kurşun sıkıyor. Ne için? Kendi iktidar hesabı için. Kendi çıkarı için. Eşkıyalık suçuyla yargılanan ortaklarını kurtarmak için.

Hükümete, halka, hatta kendi silah arkadaşlarına komplolar kuran, her millî soruna bir komplo malzemesi olarak bakan bu adamların Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolu dağlarında düzen kurmuş asker üniformalı eşkiyadan ne farkı var?

1826'da yeni bir ordu kurup, eski merkezî ordumuzu topa tutarak imha ettik. Mondros'ta ordumuz lağvedildi. Erzurum'da yenisini kurup, hem İstanbul'daki ordu merkezine (Kuvva-yı İnzibatiye'ye), hem dağlardaki askerden eşkiyaya, hem de Yunan ordusuna karşı Büyük Millet Meclisi'nin emir ve komutasında savaştık ve bir zafer kazandık.

Şimdi ise, askerden eşkiyanın peşinde olduğu eşkiyalık düzenine Türkiye'yi teslim etmemek görevi, başta hükümet olmak üzere bu ülkenin gerçek sahiplerinin; yani hepimizin. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Orduyu 'bazı askerler'den korumak lâzım

Mümtaz'er Türköne 2009.06.16

Beni arayan dostum şerefli bir subaydır. Onun kişiliğini, bir hayat felsefesi haline getirdiği vatan ve millet sevgisi ile size özetleyebilirim.

Daha önce Genelkurmay'da görev yaptığı için prosedürleri yakından biliyor. Durumu şöyle özetledi. Birincisi, belge bir "andış" değil, üzerinde yazdığı şekilde "eylem planı". İkisi arasında şu fark var. "Andış", proje subayı tarafından bir öneri biçiminde hazırlanıyor ve makama arz ediliyor. "Eylem planı" ise bir "ana plan" veya "konsept" çerçevesinde yukarıdan gelen talimat üzerine hazırlanıyor. "Ana plan"ın bu tür "eylem planları" bu planların ekleri ve lahikaları oluyor. İkincisi, demek ki bu "eylem planı" bir "ana plan"ın parçasından ibaret. Başka "eylem planları" da var. O zaman kritik soru şu: "Ana plan ne?" "Ana planı kim hazırladı?" "Eylem planları"nın arz edildiği makam hangisi?

Genelkurmay Başsavcılığı'nın yaptığı dünkü açıklama inandırıcı ve ikna edici değil. Başsavcılık henüz görmediği ve kriminal incelemenden geçirmedeği bir belgenin "Genelkurmay'a ait olmadığı kanaati"ne nasıl ulaşıyor? Şöyle düşünelim: Emniyet Genel Müdürlüğü'nden bir belge sızsa ve bütün üst kademe yöneticilerini zan altında bıraksa, emniyet genel müdürünün açıklaması sizi tatmin eder mi? Askerî savcı, bağımsız değil. Askerî yargının, Şemdinli davasında görüldüğü üzere, asker kişilere koruma zırhı sağlamak üzere devreye girdiğine dair bir kanaat var.

"İrtica ile mücadele eylem planı" Askerî Ceza Kanunu ve İç Hizmet Kanunu'na göre aleni suçları içeriyor. Daha önemlisi Türk Ceza Kanunu'na göre 309. maddeden itibaren sırayla devam eden suç tanımları bu belgenin içinde aleni olarak yer alıyor. Fazladan 318. maddede yer alan "Halkı askerlikten soğutma" ve 319. maddede yer alan "Askerleri itaatsizliğe teşvik" suçu da bu belge içinde mevcut. Demek ki Türkiye Cumhuriyeti'nin anayasal düzeni çok esaslı bir tehdit ve tehlike ile karşı karşıya. O zaman bu yakın ve sıcak tehlikenin ciddiyetiyle mütenasip tedbirlere ihtiyaç var. Ortada bir "zan" var ve bu "zan" Genelkurmay Başsavcılığı'nın görmediği belgenin Genelkurmay'a ait olmadığı kanaatine ulaşması gibi, gayri ciddi bir savunma ile geçiştirilemez.

Şayet kullanacağımız yöntem parçadan bütüne gitmek ise karşımızdaki "ana plan" anlı-şanlı bir "darbe planı". Bu muhakemeyi yürütürken 28 Şubat sürecinin meşhur "Batı Çalışma Konsepti" başlıklı ve Orgeneral Çevik Bir imzalı belgesini hatırlamamız lâzım. "Ana plan"ın içerik itibarıyla muadili bu olmalı. "İrtica ile eylem planı" da tıpkı, 28 Şubat sürecinde Ali Kalkancı, Fadime Şahin gibi "toplumu irtica tehlikesine inandırmak" için

tezgâhlanan komplolar dizisi ile aynı mantığı taşıyor. Ama bu seferki ahlaksızlığın ötesinde anayasal suç niteliğinde.

Şerefli bir Türk subayı olan dostum, meslektaşları ile bir araya geldiğini ve durum değerlendirmesi yaptıklarını söyledi. Vardıkları netice şu: "Bu işi düzeltmek için ne gerekiyorsa yapalım." Türk Silahlı Kuvvetleri'nin itibarını bu saatten sonra korumak, bu darbeci parazitleri ordudan bütünüyle kazımakla mümkün. Kimse ordunun itibarı arkasına saklanarak bu ülkenin birliğine ve dirliğine kastedemez.

Hükümete düşen sadece hukukî süreçleri başlatmak ve dava açmak değil. Genelkurmay'ın doğrudan hükümet marifetiyle sıkı bir soruşturmadan geçirilmesi lâzım. Parlamento'nun bir komisyon oluşturarak bu konuyu, TSK'nın bütün gizli belgelerini tarayarak incelemesi gerekir. İhtiyacımız, Genelkurmay Başsavcılığı'nın komutandan aldığı talimatla yürüttüğü soruşturma değil, demokratik kurumları seferber eden güçlü bir siyasî denetim.

Hükümet ilk adım olarak, bu planların hazırlanması talimatını verme yetkisine sahip makamdaki kişi sıfatıyla, Genelkurmay İkinci Başkanı'nı hiç beklemeden re'sen emekliye sevk etmeli.

"Bazı askerler"e karşı Türk ordusunun itibarını korumak görevi öncelikli olarak hükümetin. Ordu bu milletin gözbebeği. Gözbebeğimiz üzerinde gölge kalmamalı.

m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ordu göreve!

Mümtaz'er Türköne 2009.06.18

Kestirme ve ucuz genellemelerden uzak duralım. Askerlerle sivilleri karşı karşıya getiren bir sorunla uğraşmıyoruz. Kanunlara ve anayasaya aykırılığın ötesinde gayri meşru biçimde iktidar dizginlerini ele geçirmeye niyetlenen bir suç örgütünün peşindeyiz. Bu suç örgütünden, askerlik mesleğinin şerefini beş paralık ettiği için herkesten çok askerler şikâyetçi.

Askerlik bir şeref mesleğidir. Bir asker vatani için hayatını tek kelimelik emirle feda etmeye hazırdır. Daha ötesi mesleğinin şerefini korumak için her asker hayatını ortaya koyar. Genelkurmay koridorlarında hazırlanan plan bir suç teşkil etmenin ötesinde askerlik mesleğinin şerefine aykırı. Şerefli bir Türk subayı, millî meseleleri darbe planlarına meze yapmaz. Sırtındaki üniformaya saygısı olan bir asker Bizans saraylarına özgü ahlaksız komplolar, entrikalar planlamaz. Anayasa'nın 137. maddesinde yasaklanan "kanunsuz emir"e karşı çıkmaktan çok daha önemli olan askerlik mesleğinin şerefi ve bu mesleğin ahlâk kuralları "irtica ile mücadele eylem planı"nda yazılanları bırakın planlamayı, aklından geçirmesine bile engel olur.

Asker dostlarımla bir araya gelip bu meseleyi tartışıyoruz. Şok belgeye karşı en büyük infial askerlerden geliyor. Askerlik mesleğinin şeref ve itibarının arkasına saklanarak bu ahlaksız planlar peşinde koşanlardan en çok onlar rahatsız. Meseleyi bir asker-sivil rekabeti olarak görmüyorlar; darbecilerin ordudan temizlenmesinin orduya itibar kazandıracağını ısrarla vurguluyorlar.

Ordu büyük bir kurum. Ana gövdesi silahının başında eğitim yapan veya nöbet bekleyenlerden meydana geliyor. Darbe planı yapabilecek veya bu işlere mesai ayırabilecek durumda olanlar çok küçük bir azınlık. Bu küçük azınlık, savaş için lazım olan hiyerarşi ve disiplini siyasete el atmak için kullanıyor. Ergenekon davasının

geçtiği tartışmalarda ordunun arkasına sığınanların tamamı itibar sömürsü yapıyor. Ülkeyi düşmanlara karşı koruyan ordu ile kimin ne meselesi olabilir? Mehmetçiğin koruduğu dikenli tellerin arkasındaki binalarda darbe planı yapan, bunun için ülkeyi gözünü kırpmadan ateşe atmaya hazırlananları bu mesleğin onuru neden kurtarsın?

Türk ordusunun subay kalitesi dünya standartlarının çok üzerinde. Harp okulları en yetenekli gençleri subay kadrolarına dâhil ediyor. Bir subayın aldığı eğitim en başta köklü bir devlet terbiyesi ve tarih bilincine dayanır. Bu tarih bilincinin özeti şudur: Subayı siyasetle uğraşan bir ordu bırakın vatani, kendi itibarını bile koruyamaz. Balkan coğrafyasının, gırtlığına kadar siyasete batmış subaylar yüzünden çetelere teslim edildiğini en iyi askerler bilir. Kurtuluş Savaşı'nın Yunanlılardan çok içeriye karşı verildiğini ve bunun sebebinin de yine siyaset olduğunu askerler kadar iyi bilen yoktur. Bütün askerî darbelerin öncelikle orduya daha doğrusu bu bilince karşı yapılması bu yüzdendir.

Konuştüğüm asker dostlarım, elindeki silahla siyaseti tanzim eden askerlerin etkili olduğu bir ülkenin asla medenî bir ülke olamayacağını söylüyorlar. Daha önemlisi, Bizans saraylarına dönmüş bir Genelkurmay karargâhı ile hiçbir savaşın kazanılamayacağını vurguluyorlar. Halkını düşman ilan eden bir ordu ile hiçbir millî çıkarın korunamayacağını tekrarlıyorlar. En önemlisi, cumhuriyet ve laiklik istismarı üzerinden siyasete müdahalenin artık kabak tadı verdiğini belirtiyorlar. Ordunun kahir ekseriyetinin de bu düşüncede olduğunu söylüyorlar.

Herkesin yüreği ferah olsun. Ortada kumpas çevirip, elindeki silahı doğrultup darbe yapmaya hazırlanan bir ordu yok. Tam tersine şerefli Türk subayları ordunun itibarını, entrikalara ve komplolara geçit vermeyerek sürdürmeye kararlı. Darbe ima eden ve siyasete müdahale niteliği taşıyan emirleri yerine getirmemeye kararlı güçlü bir irade orduya hâkim.

Kısaca ordumuz görev başında.

m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Abant Platformu: Demokratikleşme ve siyasî partiler

Mümtaz'er Türköne 2009.06.21

Abant Platformu 19. toplantısını yaptı. 12 yıllık birikimin bu sene masaya yatırdığı konu "demokratikleşme" başlığı altında siyasî partiler oldu. "12 Eylül'den AB'ye Siyasî Partiler" başlığı altında üç oturumda, siyasî partiler penceresinden demokratikleşme sorunları tartışıldı.

Siyaset sahnesi siyasî partilerin aktörlüğünde yürüyor. Bilgisayarlarla onların işletim sistemi arasındaki ilişkiyi siyasî partilerle demokrasi ilişkisine benzetebiliriz. Demokrasiyi siyasî partiler işletiyor. Siyasî partilerin, demokratik hayatın vazgeçilmez unsurları olarak kabul edilmesinin sebebi de bu. Partiler olmadan demokrasi imkânsız. Bu yüzden demokrasiler fiilen siyasî partiler demokrasisi olarak isimlendiriliyor.

O zaman demokrasinin itibarı siyasî partilerin itibarına bağlı. Askerî-sivil bürokrasinin girilmez kapılarının arkasında her türlü dolabı çevirmek mümkün iken; siyasî partiler attıkları her adımı gündüz vakti atmak durumundalar. Parti rekabeti içinde her şeyin hesabını vermek ve her konuda herkesi ikna etmek zorundalar. Demokratik siyasal düzenin aksayan yönlerini de siyasî partiler penceresinden bakarak daha açık görmek mümkün.

Toplantıya Bülent Arınç ve Bolu valisinin saf-duru sözleri damgasını vurdu. Genelkurmay'da hazırlandığına dair tartışmanın bütün harareti ile devam ettiği "İrticayla Mücadele Eylem Planı"na atıfta bulunmadan, demokratikleşme konusunda sadre şifa söz söylemek zor. Arınç, bu belgeyi "demokrasiye karşı bir ihanet planı" olarak niteledi. Sadece demokrasiye mi? Halka, devlete ve ülkenin geleceğine yönelik bir ihanet söz konusu değil mi? Bolu Valisi Halil İbrahim Akpınar'ın bir bürokrat sıfatıyla giriştiği bürokrasi eleştirisi sahici idi: "Jakoben bürokrasi, hükümeti amiri gibi değil de, bayındırlık hizmetleri yapan, memur istihdam eden, harcamalarına kaynak bulan, bütçesini yapan muhasebe müdürü gibi görmektedir." Kastedilenin sadece askerî bürokrasi olduğu ortada. Fuat Keyman'ın siyasî partiler alanında altını çizdiği "sol proje eksikliği" belki de en önce tartışılması gereken mesele. Siyasî partiler demokrasisi öncelikli olarak soldaki eksiklik (veya boşluk) yüzünden tek ayakla yürümeye çalışıyor. Demokrasi üzerindeki askerî vesayetin ve bu vesayetin yol açtığı bütün krizlerin arkasında bu eksiklik var. Siyasî partilerin demokrasi için "vazgeçilmez" olmasının somut sebepleri var. Siyasî partiler sosyolojisi, demokratik sistemin sağlıklı bir şekilde işlemesi için siyasî partilerin üstlendiği hayati görevleri ele alır. Karşılaştığımız sistem sorunlarının arkasında siyasî partilerin bu görevleri yerine getirememesi veya yerine getirilmesine izin verilmemesi yatıyor. "İrticayla Mücadele Eylem Planı", iktidardaki partinin demokrasi içinde üstlendiği görevleri engellemek için hazırlanmadı mı? Demokrasi üzerindeki askerî vesayet, iktidar alanını korumak ve genişletmek için silahlı bir seferberlik halinde. Silahlı seferberlik için ise bir düşmana ihtiyaç var. Hedef demokrasi olunca düşmanın da siyasî partiler olması gerekiyor. Hükümet partisinin bu askerî zorlamalarla karşılaşmasının ve bu meş'um plan icabı "irtica tehdidi yayan bir düşman"a dönüşmesinin sebebi bu. Bir düşman lâzım. Bulamayınca kirli tezgâhlarla yaratıyorsunuz.

Abant Platformu, 12 yıllık birikimi ile karşı karşıya kaldığımız yakıcı sorunlara derinlemesine neşter atıyor. Somut sorunları yapısal sorunlar olarak ele almak ve yapısal çözümler bulmak zorundayız. Türkiye'nin karşılaştığı yüz kızartıcı demokrasi suçları, bir türlü çözemediğimiz ana yapıdan kaynaklanıyor. Ancak köklü reformlarla çare bulmak mümkün. Siyasî partiler alanı ise bu derinlemesine nüfûzun en işlevsel kısmı. Siyasî partilere, demokrasinin ana taşıyıcı unsuru ve temel aktörü gözü ile bakarken, pratik sorunlarımız ile yapısal sorunlarımız arasındaki sebep-sonuç ilişkisine etraflı biçimde yeniden kafa yormalıyız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Ergenekoncu" sade vatandaşların dikkatine...

Mümtaz'er Türköne 2009.06.23

"Siz oyuncu musunuz?" sorusunu tebessümle karşılayıp "hayır" dedim. Taksim Sıraselviler'de otoparkta karşılaştığım orta yaşlı hanım bu cevapla pes etmedi.

Görünüşü moderndi, rahat davranıyordu. Merakını gidermek istiyordu. "Peki o zaman ben sizi nereden tanıyorum?" "Bilmem ki" dememe fırsat kalmadan, soruya yanındaki eşi cevap verdi: "Televizyondan". "A şimdi hatırladım" diye lâfa başladı. "Siz ne kadar eleştirirseniz eleştirin, ben Ergenekoncuyum" diye devam etti. Benden önce araya giren yine eşi oldu. "Olur mu öyle şey, sen nasıl Ergenekoncu olursun. Sen Ergenekon'un ne olduğunu biliyor musun?" "Karı-koca arasına girmek pek doğru olmaz" deyip izin isteyip ayrıldım.

Kendilerini "Ergenekoncu" olarak niteleyen sade, sıradan insanlar var. Pazar günü, İzmir Gündoğdu Meydanı'nda Atatürkçü Düşünce Dernekleri'nin düzenlediği Ergenekon davası sanıklarına tek tek sahip çıkılan Cumhuriyet Mitingi'ne katılanların sayıca azlığı bu sayının pek fazla olmadığını gösteriyor. Yine de bir suç örgütünden yana olmak, anlaşılır bir durum değil. Daha doğrusu tehlikeli bir suç örgütü ithamıyla yargıya havale edilmiş bir örgütten yana olmayı adeta bir siyasî kimlik olarak benimsemek ve ilan etmek anlaşılır bir

durum değil. Medyada Ergenekon üzerindeki bölünme ve ciddi ciddi Ergenekon savunuculuğu yapan kaleşörlerin mevcudiyeti bu sıra dışı durumun sebebi olmalı. İsrarla birileri Ergenekon ile laiklik ve Cumhuriyet değerleri arasında bir bağlantı kurmaya çalışıyor. "Laiklik ve Cumhuriyet'ten yana" olmayı Ergenekon'a destek olmak şeklinde açıklayan sapkın bir yorum ısrarla tekrarlanıyor. "Sapkın" diyorum, çünkü suç işlemenin normal kabul edildiği yerde ne Cumhuriyet ne de laiklik kalır. Bir suç örgütünün tekeline aldığı laikliği hiçbir güç yaşatamaz. Şayet bir suç örgütü laiklik maskesine bürünüyorsa, vasat bir zekâ bile bu maskeyi indirecek muhakemeyi yürütebilir.

Ancak ortada daha da garip bir durum var. Laiklik maskesi ile darbe planlayanların ve bu planlar uyarınca sağa sola silah yığanların bir hesabı var. Bu silahlar kime doğrultulacak? Bu silahlarla kim ortadan kaldırılacak; kimlerin devam ettiği merkezler havaya uçurulacak? Dindarane bir hayat yaşayanlar ve Ergenekoncular tarafından "mürteci" olarak nitelenenler mi? Bu silahlarla ve bombalarla muhafazakâr kesim mi sindirilecek? Hayır. Yaşadığımız tecrübeler tam tersinin doğru olduğunu gösteriyor.

Ergenekon'un elindeki silahlarla hedef alacağı kişiler doğrudan doğruya laikliğe bir ideolojik değer atfedip, onu bir yaşam biçimi olarak kabul edenler. Yani "ben Ergenekoncuyum" diyerek Ergenekon sanıkları ile aralarında duygusal bir bağ kuran sade vatandaşlar. "İrticayla mücadele eylem planı"na göre şu sağa sola bırakılacak olan silahlardan bahsediyorum. Geçmişte yaşananlardan küçük de olsa bir ders çıkartırsak, bu silahların suç işlendikten sonra bırakılması daha mantıklı değil mi? Sadece silah bulunursa Ateşli Silahlar Kanunu'na muhalefet suçundan çok az bir ceza ile karşılaşrlar. Suçun "terör" olması için terör eylemlerinde kullanılması şart. Demek ki silahlar birilerine karşı kullanıldıktan sonra dinî cemaatlerin mekânlarına bırakılacak ve sonra tek tek tam da "eliyle koymuş gibi" toplanacak. Sonra yakalananlar "terör" suçu ile askerî yargının önüne çıkartılacak. Peki kime karşı kullanıldıktan sonra? Elbette irticayı görünür ve inandırıcı bir tehdit olarak algılamamıza yetecek ölçüde, laik yaşam biçimini benimseyen insanlara karşı. Danıştay saldırısı, laikliğe yönelik tehdide inandırıcılık kazandırmak için yapılmadı mı?

Darbe peşinde koşanların, "irtica ile mücadele eylem planı" hazırlayanların ve icrasına memur edilenlerin canına kastettikleri kişiler tam da "ben Ergenekoncuyum" diyen, saf vatandaşlar. Potansiyel katillerine övgüler düzenlerin yeniden düşünmeleri lâzım. Ergenekon, laikliği veya Cumhuriyet'i değil, bu değerleri maske yaparak silahla iktidarı gasp etmenin peşindeler. Tehlikede olanlar ise laik yaşam biçimini benimseyenlerden başkası değil. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP, tarihî bir fırsat sunuyor

Mümtaz'er Türköne 2009.06.25

Baykal'ın gösterdiği kapıdan hep birlikte girelim. Hiç tereddüt etmeden ve vakit geçirmeden. Bu tarihî fırsatı kaçırmayalım. Bugün karşımıza çıkan darbe hesaplarının da içinde yer aldığı kirli bir tarihin kapısı bu. Önünde CHP'nin durduğu ve açılmasını engellediği için bu kapı hep kapalı kaldı. Şimdi Baykal, kapının önünden çekiliyor ve eliyle tokmağı tutuyor. Sonra bize dönüp "hazırsanız açalım" diyor.

CHP lideri açık çek veriyor: AK Parti liderine yönelik, "Askerî darbeyle ilgili hukukî takibat, bir hesaplaşma, Türkiye'yi askerî darbe arayışına sürükleyen ortamı tasfiye etme arayışı içindeysen, getir gereğini yapalım." sözü, sahibini bağlayan açık bir taahhüt. Bu taahhüdün içinde somut bir öneri de var. Baykal, 12 Eylül'ün yargılanmasını istiyor ve bunun için de Anayasa'nın 15. maddesini değiştirmeye hazır olduklarını söylüyor. Darbelerle hesaplaşmak için bundan daha somut bir adım olur mu?

"Baykal'ın hesabı ne? Bu işin altından hangi çapanoğlu çıkar?" sorusu çok anlamlı değil. Çünkü Baykal, engellemeyi bırakıp taşın altına elini koyuyor. Kapıdan içeriye girip geçmiş temizlemeyi öneriyor. Anayasa'nın 15. maddesi değişsin ve Kenan Evren ve diğer darbeciler yargıç karşısına çıkartılsın, Türkiye bu kapıya kocaman bir kilit asmış olacak. 12 Eylül'ün mağdurlarından MHP'nin de bu değişikliğe destek vermesi halinde, darbelerle karşı demokratik ortak irade, silahlı darbecilere adım atacak alan bırakmayacak. Darbeler tarihi kapanmış olacak. "Baykal'ın amacı Ergenekon'u sulandırmak" sonucuna ulaşanların, 15. madde değişikliğine odaklanması lâzım. 12 Eylül yargılanırsa Ergenekon nasıl sulanacak?

Baykal'ın Anayasa'nın 15. maddesini değiştirmeyi önerdiği bu haftaki grup konuşması, belge tartışmasının uzantısı mahiyetinde. Soruşturmanın ilerlemesini Genelkurmay kilitlediğine göre Baykal'ın "12 gündür bir gelişme yok" eleştirisi doğrudan askerlere yönelik. Baykal'ın yaklaşımı Meclis'in duruma el koymasını içeriyor. Doğrusu da bu. CHP'li üyelerin de aralarında bulunduğu Meclis Araştırma Komisyonu'nun Genelkurmay koridorlarında dolaşması, Harekât Daire Başkanlığı ve Bilgi Destek Birimi gelen ve giden evrak defterlerini incelemesi fena mı olur? Paşalar gelse, gizli oturumlarda bu komisyona ifade verse toplumdaki endişeler azalmaz mı?

"İrticayla Mücadele Eylem Planı"nın amacı, var olmayan irtica tehlikesini yaratmaya çalışmaktı. Sağa sola silahlar bırakılacak, medya maniple edilecekti. Şimdi, en son savunma hattında bu alenî suçların bile askerî meşru yetkisi dahilinde olduğunu savunan sapık bir anlayış pompalanıyor. Baykal, tehlikeyi ve fırsatı sezmiş olmalı. Tehlike, bu yaklaşımın CHP'nin de içinde yer aldığı siyaset kurumunu ve ülkeyi hukuksuzluğa teslim etmesi. Fırsat ise buna karşı çıkarak yeni bir meşruiyet alanı oluşturmak ve halk desteğini genişletmek. Türkiye'de askerî vesayetın çıpası CHP'nin elinde idi. Bırakın darbe yapmayı, evrakına bile sahip çıkamayan, bütün gizli bilgileri kevgir gibi delik deşik hale gelmiş bir karargâha destek olmak, bu ağır yükün altında ezilip yok olmak demek. Baykal, aynı zamanda partisini bu ağır yükten kurtarıyor.

CHP, Türkiye ile birlikte kendisi için de yeni bir başlangıç yapıyor. Bırakalım bu yeni sayfanın şerefi bütünüyle CHP'ye ait olsun. Hatta Baykal'ın hükümete yaptığı çağırısı biz Baykal'a yapalım. Anayasa değişikliği önerisini o Meclis'e getirsin. "İrticayla Mücadele Eylem Planı" hakkında araştırma komisyonu kurulması için CHP önayak olsun. AK Parti de Baykal'ın ifadesi ile "gereğini" yapsın.

Şeref CHP'nin, kazanç ülkenin olsun. Olmaz mı?... m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hangisi sahte: Belge mi, irtica mı?

Mümtaz'er Türköne 2009.06.26

Türkiye'nin büyük bir ordusu var. Bu ordunun, dünyada eşi benzeri görülmedik biçimde kendine ait bir "askerî yargısı" var. Bu "askerî yargı"nın savcıları var. Bu savcılar, adlî yargıdaki savcılar gibi bağımsız değiller. Çünkü sicil amirleri olan komutanın emrinde iş görüyorlar.

Askerî yargı, askerlerin askerî sorunları kimseyi karıştırmadan kendi aralarında askerî yöntemlerle ve askerî disiplin içinde çözmelerine yarıyor. Kol kırıldı mı zaman "yen" in içinde kalıyor. İki şekilde: Bağımsız ve tarafsız yargının askerî nizamiyeden içeri girmesini önüyor. Kendisi dışarıya nizam vermek istediği zaman da askerî yargı devreye giriyor. Şemdinli davası birincisine örnekti. Askerî yargı, ipten nasıl adam kurtarıldığını bizlere gösterdi. 28 Şubat'ın meşhur andıçları da başka bir örnek. Genelkurmay ikinci başkanına uzanan bir zincir içinde askerî makamlar bazı gazetecilerin kişilik haklarını ihlâl ettiler. Askerî yargı, tek başına hukuk yolunu

kapattı. 28 Şubat Süreci'nde meşhur "Köstebek" olayı, dışarıya nizam verme işinin çarpıcı örneklerinden biri. İçeriği tıpkı gerçek mi, sahte mi diye iki haftadır tartıştığımız belge gibi suç içeren bir darbe örgütlenmesi planı deşifre edildi. Askerî yargı, belgenin içerdiği suçları yargılama konusu yapmadı. Sadece nasıl sızdığını takip etti. Emniyet İstihbarat daire başkanını tutukladı ve yargıladı. Aslında bu olay askerî yargının ne işe yaradığının en somut örneğini teşkil ediyor. Askerî kişilerin işlediği suçun üstünü örtmek ve askerî kişilerin suçunu ortaya çıkaranları yargılamak. Askerî yargı, bu örneklerin hepsinde hukukun işlemesini önlemek ve askerî kişilerin suç işleme ayrıcalığını muhafaza etmek için devreye girdi.

Genelkurmay Başkanı'nın emrinde bir memur olan Genelkurmay askerî savcısı, "İrticayla Mücadele Eylem Planı"nı Genelkurmay'ın hazırlamadığını böylece Genelkurmay'da emir-komuta zinciri içinde bir darbe hazırlığı olmadığına hükmetti. Yani?.. Genelkurmay, Genelkurmay'ı aklamış oldu. Zanlı, kendisi hakkında hükmünü verdi.

Genelkurmay Askerî Savcılığı'nın uzun açıklamasında önemli bir ayrıntı, bu soruya vereceğimiz cevabı da tayin ediyor. Albay Dursun Çiçek, askerî savcılığa ifade veriyor ve ifadenin altına her zamankinden farklı bir imza atıyor. Takipsizlik kararında bu durumun incelenmesine gerek duyulmadığı belirtiliyor. Neden? Albay, neden kendi imzasını atmıyor? Ve savcılık, bu çok önemli noktayı neden es geçiyor? Ali Akkuş'un dünkü Zaman'da sorduğu soruyu tekrarlayalım: "Albay'ın ifadesine farklı imza atması suç değil mi?"

Askerî savcılık, olay hakkında "takipsizlik" kararı veriyor. Yani, Genelkurmay'da böyle bir belge hazırlanmadığına hükmediyor. Dört ayrı kriminal laboratuvarından gelen "benzerlik" raporlarını askerî yargıya taşımaya lüzum görmüyor. Albay'ın farklı imza atmasının üstünü kapatıyor. Sonra da, "belgenin kimler tarafından hazırlandığının belirlenmesi" konusunda "görevsizlik" kararı verip topu adlî yargıya atıyor. Yani, adlî yargıyı "bu belgenin sahteliğini ispatlamakla görevlendirmiş" oluyor. Genelkurmay Karargâhı'nı bir "suç örgütü" olarak afişe eden böyle bir belgeyi hazırlamak neden askerî niteliği olan bir suç değil?

İki haftadır sürdürdüğümüz "belge gerçek mi, sahte mi?" tartışmaları, aslında doğal biçimde irtica tehdidinin "sahte" olduğunu ispatladı. Belgenin sıhhatini tartışırken hiç kimse, belgeye konu olan irticanın gerçekten var olup olmadığını gündeme getirmede. Gözden kaçan bu hususun üzerinde mutlaka durulmalı. Eski Kara Kuvvetleri Komutanı Aytaç Yalman'ın "İlker Paşa, hükümeti sessiz sedasız götürecektir" sözünü ettiği ses kaydını hatırlayalım. Devlet içinde bir iktidar mücadelesi var. Asker, Ecevit hükümeti de dahil sandıktan gelen bütün iktidarlara kuşkuyla bakıyor. Çünkü kendi iktidarına rakip olarak görüyor. Dizginleri ele geçirmek, daha fazla söz ve iktidar sahibi olmak için bir gerekçeye ihtiyaç var. Kürt sorununun ılımlı bir mevsime girmesi, askerî iktidarına bulacağı bahaneyi teke indirdi. Isıtıp ısıtıp önümüze konulan ve bize zorla yedirilen "irtica tehlikesi".

Askerî savcılığın sahteliğine hükmettiği belgenin bir benzeri 28 Şubat Süreci'nde, yine Genelkurmay Başkanlığı Harekât Dairesi tarafından "Batı Çalışma Konsepti" adıyla kaleme alınmıştı. Bu eylem planı da "Türkiye Cumhuriyeti halihazırda, kuruluşundan bugüne kadarki en büyük irticaî tehdit ile karşı karşıyadır" diye başlıyordu. "En büyük irticaî tehdit" hiç eksik olmadı. 27 Nisan e-muhtırasını hatırlayalım. "Cumhurbaşkanı, Abdullah Gül olmasın" gayreti, Kutlu Doğum Haftası faaliyetleri "irtica tehdidi" şeklinde tanımlanarak gerekçelendirilmişti. Madde madde sayılan bu irtica iddialarının hiçbirinin kanıtlanamadığını da unutmayalım. Taraf'ın kamuoyuna taşıdığı Lahikalarındaki irtica tehdidi böyleydi. Genelkurmay'ın hükümeti "irticaî faaliyetlere zemin hazırlamakla" suçladığı yine Taraf'ın geçen sene 20 Haziran'da yayımladığı "Bilgi Destek Faaliyeti Eylem Planı" başlıklı belge de öyle.

Bu belgelerden hiçbiri askerî savcılık tarafından soruşturmaya konu edilmedi. Hiçbiri yalanlanmadı. Genelkurmay, bu son olayda bütün gücü ile belgenin sahte olduğunu ispatlamaya çalışırken, farkında olmadan "irtica tehdidi"nin de sahte bir tehlike olduğunu bize göstermiş oldu.

Belge tartışmalarının bize gösterdiği daha önemli bir şey var. Ordumuz siyasete müdahale faaliyetlerini artık eskisi gibi sevk ve idare edemiyor. Soğuk Savaş döneminden kalma ilkel psikolojik harekât teknikleri, entrika ve komplo taktikleri artık çalışmıyor. İdeolojileri tasnif etmeyi bile beceremeyen bir karargâhın, bütün vatandaşları siyasî görüşlerine göre fişlemeye kalkması kendisi için tam bir felaket. Ortaya çıkan krizleri yönetemiyor. İktidarı ve muhalefeti ile demokratik iradenin TSK'yı bu yükten kurtarması ve aslî görevine yönlendirmesi lâzım. Bunun için köklü bir dış güvenlik reformuna ihtiyaç var. Sayıları 12'den 24'e çıkartılan Seferberlik Bölge Başkanlıkları, EMASYA planları gibi silahlı gücü bir türlü analiz edemediği toplumun içine sokan işgüzarlıkların toptan kalkması şart. En önemlisi de, Ergenekon soruşturmasının sağlıklı bir şekilde sonuçlandırılması lâzım. Yine de kazançlıyız. Hiç olmazsa irticanın sahte bir tehlike olduğunu anlamış olduk. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Darbe planlamak askerî bir suç mu?

Mümtaz'er Türköne 2009.06.28

Üzerinde asker üniforması bulunan bir kişinin benim arabama çarpması nasıl askerî bir suç değilse; askerlerin ellerindeki silahı bana çevirip iktidarı gasp etmeleri ve benim temel siyasî hak ve özgürlüklerimi ortadan kaldırmaları da bir askerî suç değildir.

Konuyu hukuk tekniği açısından merak edenler II. Ergenekon İddianamesi'nin 299. sayfadan başlayan 302. sayfaya kadar devam eden bölümüne bakabilirler. (İddianameyi bulamayanlar 20 Haziran 2009 tarihli Zaman'ın Yorum sayfasına bakabilir.) Savcılar, iddianamenin bu bölümünde, herkesin anlayabileceği bir dille "Darbecilik neden sivil yargı alanına girer?" sorusunun cevabını veriyorlar. Genel suçlardan ayrı bir kategori olarak "askerî suç" ihdas edilmesinin amacı askerî, yani ülkenin güvenliğiyle ilgili bir yararın korunmasıdır. Ancak askerî niteliği olan bir yararı korumak için askerî suç ihdas edilebilir.

Darbe planlamak, darbe yapmak için çete kurmak ve nihayetinde darbeye teşebbüs etmek herhangi bir askerî yararı korumak üzere ihdas edilen suçlar değildir. Bu yüzden askerî yargının görev ve yetki alanına girmez. Öyleyse askerî savcı, konusu darbe planlamak olan bir iddiayı soruşturamaz ve takipsizlik kararı veremez.

"Dünyada birçok demokratik ülkede askerî yargı var" gerekçesinin arkasına saklananlara da sormak lâzım. Bu ülkelerden hangisinde, konusu anayasal düzene karşı "darbe planlamak" olan bir iddia, askerî yargı mercilerinin yetki alanına girer ve böyle bir iddia, salt askerî savcının tek başına vereceği bir takipsizlik kararı ile sonuca bağlanır?

Durumun vahametini, belki de anormalliği göstermek için önceki gün Genelkurmay Başkanı'nın söyledikleri arasında yer alan ve yargıyı hedef alan talimatı hatırlayalım: "Bizim istediğimiz şudur: İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'ndan istiyoruz, diyoruz ki: Bu belgenin gerçek olmadığı noktasından hareketle bu kâğıt parçası kimler tarafından, ne amaçla hazırlandı? Bunu bulun. Yoksa İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'ndan bu belge doğru mudur, yanlış mıdır noktasının açıklığa kavuşturulmasını şu anda mevcut soruşturma şartları çerçevesinde istemiyoruz." Bu cümle, hukuk devletinde rastlanmaması gereken iki temel faciayı barındırıyor. Birincisi, Genelkurmay Başkanı'nın iddialarının aksine askerî yargının bağımsız olmadığını. İkincisi, Genelkurmay Başkanı'nın Anayasa'nın 138. maddesini aleni olarak çiğneyerek doğrudan doğruya yargıya müdahalede bulunduğunu, hatta açıkça talimat verdiğini. Cümleler çok açık. Demek ki yargı, bu belgenin sahte olduğunu karine olarak kabul edecek, aksine bir ihtimali peşinen reddedecek. Sonra da Genelkurmay Başkanı'nın talimatı

doğrultusunda bu sahteliği ispatlamakla sınırlı bir soruşturma veya yargılama yürütecek. Peki bu, nasıl mümkün olacak?

Sorulacak tek soru var: Neyi saklıyorsunuz? Bulamadığınız bir varlığın yokluğu ispatlanamaz. Hukuk usulüne göre tersinden varlığı ispatlanamayan bir nesne delil olmaktan çıkar.

Üstelik arkanıza bütün kuvvet komutanlarını ve otuz kadar generali oturtarak. Bir hukuk meselesi, ordunun sembolik olarak hazır bulunduğu bir basın toplantısında nasıl açıklanır?

Dört sayfalık bir belge gerçek veya sahte olabilir. Sahte olması da onun ehemmiyetini, hatta vahametini ortadan kaldırmaz. "Kâğıt parçası" adı üzerinde bir kâğıdın, anlam taşımayan bir parçasıdır. Arkanıza o kadar generali alıp, dört sayfalık bir metni "kâğıt parçası" diye aşağıladığınız zaman sizin sadece duygusal bir tepki verdiğiniz anlaşılır.

Otuz generalle desteklenmiş bir duygusal tepki, orduya da bu ülkeye de, hele hele Türkiye'yi ordusundan daha çok koruyan hukuk güvencesine de zarar verir.

Darbe planlamak, anayasal bir suçtur. Bağımsız yargı, Genelkurmay Başkanı'nın koyduğu sınırlamalara uymadan bu iddiayı soruşturacaktır. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Mıncıklamak'

Mümtaz'er Türköne 2009.06.30

Mutlaka üzerine gidilmeli ve bu üslup deşifre edilmeli. Çünkü bu üslubun ve özenle seçilen kelimelerin arkasında çok ağır bir tahrik var. Baykal, "Yargıyı ve Türk Silahlı Kuvvetleri'ni mıncıklamayın." diyor.

Kime söylüyor? Hükümete. Hükümet, kimleri mıncıklamış oluyor? TSK'yı ve yargıyı. Bu söz gerçekte kime söyleniyor? TSK'ya ve yargıya. Baykal açıkça "kendinizi mıncıklatmayın" demiş olmuyor mu?

"Mıncıklamak", Baykal'ın tesadüfen seçtiği bir kelime değil. Lafın öncesi, Baykal'ın bu kelimeyi, farklı anlamları içinden "fiilî taciz'i seçerek kullandığını gösteriyor. "TSK'yı çekiştirmek, uğraşmak, orasını burasını farklı yönlerle çekiştirmeye çalışmak doğru ve yararlı değildir." dedikten sonra gelen, "Yargıyı ve TSK'yı mıncıklamayın." ihtarında bulunmanın masum bir anlamı olamaz. Baykal, kenar mahalle argosu ile TSK'yı hükümete karşı, belden aşağı vurarak kışkırtıyor.

Türkiye sivil-asker ilişkileri ve demokratik sistem içinde askerin yeri ve mevkiine dair derin bir tartışmanın içinden geçiyor. Tartışma, henüz bir krize dönüşmüş değil. Tartışmanın iki farklı zemini var. Birincisi kanunların oluşturduğu fiilî zemin. "Muasır medeniyet seviyesi"nin bize sunduğu standartları benimseyerek bu tartışmayı nihayete erdirmemiz lâzım. Silahlı gücün üzerinde vesayet iddiasına sahip olduğu bir halk, ebediyen geri kalmaya mahkûmdur. Türk Ordusu, yeryüzünün en dirençli, dirayetli ve basiretli halkına bu muameleyi yapamaz. O zaman hukukun standartlarının yükseltilmesi, askeri halk üzerinde vasî durumuna sokan ayrıcalıkların ve yetkilerin ortadan kaldırılması lâzım. Bunun için, ordu bünyesinde aklından darbe yapmayı geçiren kimsenin kalmaması; kalmaması için de ağır müeyyidelerin işlemesi gerekir. Şu anda, askerî yargı üzerinden süren tartışmanın ve son olarak Meclis'ten çıkan askerlerin ağır cezalı suçlarda ağır ceza mahkemelerinde yargılanmalarını düzenleyen kanunun başka bir anlamı yok.

Askerî yargı düzeni, ordu bünyesinde darbe planlayanları demokratik ve hukukî denetime karşı koruyan kalın bir dokunulmazlık zırhı sağlıyor. Verdiğim bu hüküm bir varsayım değil. 28 Şubat Süreci'nin meşhur Köstebek Davası, askerî yargı düzeninin, şerefli ve hukuka bağlı askerî yargıçlara rağmen darbecileri nasıl koruduğunun somut bir kanıtı. Bu davanın yargıcı olan emekli Hakim Albay Mesut Kurşun, Genelkurmay'dan ne kadar ağır baskılara ve tehditlere maruz kaldığını ve direnince nasıl görevden alındığını anlatıyor. Davanın konusunu hatırlayalım. Ordu içinde birileri darbe planlıyor. Bu planları yapanlar değil, deşifre edenler yargılanıyor. Askerî yargı düzeni, yargıcın hukuka bağlılığına rağmen darbecileri korumuş oluyor. Bu dava, aynı zamanda demokratik iktidarlara ve bağımsız yargıya karşı caydırıcı bir meydan okuma. Bu dava ile ihdas edilen suç tanımı: "Darbe yapmak değil, darbe planlarını deşifre etmek suçtur." Bu davayı izleyip de darbecilere karşı çıkmaya cesaret eden bir askerî yargıç veya sivil irade bulunabilir mi?

İkincisi siyasî zemin. Birilerinin, ordunun ayrılmaz parçası ve dokunulmazlık alanı olarak kabul ettiği bir "darbe düzeneği" var. Her an patlamaya hazır bir bomba gibi önümüzde duran bu "darbe düzeneği"ni bütünüyle etkisiz hale getirmeye çalışmak "orduya karşı olmak" anlamına neden geliyor? Şerefli Türk Ordusu, bu darbe parazitlerini sırtında taşımaya mecbur mu? Baykal'ın "mıncıklamak" dediği kanun değişikliği, ordu içinde "darbe ve darbe suçu dokunulmazlığı"nı kaldırmak anlamına gelmiyor mu? Milletvekili dokunulmazlığını, anayasa değişikliğinin ön şartı haline getiren CHP, neden darbecilerin dokunulmazlığını kanının son damlasına kadar savunuyor?

Soruyu belki tersinden sorarak tutarsızlığı gösterebiliriz. Askerleri, ağır cezalı suçlardan yargılayacak olan bağımsız yargıya neden güvenmiyorsunuz? Kanun değişikliği, tartışılan suçların üzerindeki askerî dokunulmazlığı kaldırarak bağımsız yargının önünü açıyor. O zaman yargı TSK'yı "mıncıklamış" mı olacak? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Komutan'ın görevi

Mümtaz'er Türköne 2009.07.02

Komutan durum değerlendirmesi yapmak, yeni kararlar almak ve ordusunu yeni duruma uygun konuşturmak zorunda.

Yılların birikimi... Halının altında dağ gibi yığılan toz ve pisliğin üzerinde oturmaya mahkûm edilmiştik. Güçlü bir rüzgâr esti. Halı havada uçuştı. Ortalığı toz ve pislik kapladı. Komutan bize, "Kenarda durun, şu pisliği toplayıp üstünü örteyim, sonra siz de üzerinde oturmaya devam edin" diyemez. Ordunun elindeki silahların hiçbirisi bu pisliği temizleyemez. Hiçbir askerî yetenek bu pisliğin üstünü örtemez.

Bir ordunun görevi ülkeyi savunmaktır. Kime karşı? Dışarıdan gelecek saldırılara karşı. Gözünü dışarıya değil, içeriye diken, iktidar oyunlarına dalan bir ordu kendisine yeni bir düşman yaratmak zorunda kalır. İktidar talebi rakip birine karşı ileri sürülür. Kendi halkını düşman ilan etmeden bir ordu iktidarda hak iddia edemez. Yıllardır o pisliğin üzerinde otururken "cumhuriyet rejimine düşmanlık besleyen halk", "rejimi (mevcut olmayan) düşmanlardan koruyan ordu" masallarını bu yüzden dinledik. Halkını düşman ilan eden, doğrudan halkına savaş açan bir ordu ülkesini savunamaz. Savaş meydanında ilerleyen bir tankın önüne bataklık çıkınca, halk bir çaresini bulur yolu açar. Başkent'in asfalt caddelerinde darbe için dolaşan tankı, siyaset batağından çıkarmaya hiçbir milletin gücü yetmez.

Türkiye'nin kirli ve kanlı bir askerî vesayet tarihi var. Üzerinde üniforma, elinde silah, emrinde asker olanlar ellerindeki gücü iktidarı ele geçirmek için kullandılar. Sonra bu vesayeti kalıcı hale getirmeye kalktılar. Silahın, yani zorbanın gücünü hakim kılmak için hukuku unutmanız gerekir. Türkiye'nin kronik hale gelen hak, hukuk, adalet sorunlarının arkasında bu zorbalık vardı. Bir türlü vatandaşına hukuk güvencesi veren bir devlet haline gelemeyişimizin arkasında bu tasallut duruyordu.

Halbuki, bir ülkeyi ordusu değil hukuku korur. Orduyu var eden, güçlü, hatta yenilmez kılan, dayandığı hukuktur. Bu hukuktur ki bir orduyu topyekün bir millete dönüştürür. Hukukla kayıtlı olmayan bir ordunun Hülagû'nun Moğol sürülerinden farkı yoktur.

Bugüne kadar askerî darbe yapmanın, darbe planlamanın, darbe şartları oluşturmak için suç işlemenin değil de, bu kanunsuzlukları deşifre etmenin suç kabul edildiği bir askerî yargı düzeninde yaşadığımızı unutmayalım. İlk defa darbeyi ifşa etmenin değil, darbe yapmaya kalkmanın suç addedildiği bir süreci yaşıyoruz.

2 Haziran 2007'de Taraf gazetesinde yayımlanan "Yeni Kontrgerilla Planı"nı ve iki yıl önce tartıştığımız Hudson senaryolarını hatırlayarak bu hukuk dışı yapıyı tasfiye etmeliyiz. Ordunun siyasî hayata müdahalesi için organize ettiği yarı askerî bir örgütlenme var. Kontrgerilla adıyla bilinen, resmî adı "Seferberlik Bölge Başkanlıkları" olan bu örgüt, Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı olarak faal durumda. Taraf'ın haberi 12 adet olan bu bölge başkanlıklarının 24'e çıktığını bildiriyordu. Son tartışmaların merkezinde yer alan Genelkurmay Harekât Daire Başkanlığı'na bağlı olan bu organizasyonun bütünüyle gün yüzüne çıkartılması lâzım. Orduyla birlikte yürütülecek "gizli bir harekât" için hazırlandığı belirtilen bu organizasyonun, doğrudan halka karşı bir savaş yürütmek üzere hazırda tutulduğu anlaşılıyor. Hukukî yapı değişiyor ama bu örgütler hâlâ duruyor.

Askerin siyasete müdahale için kendi halkına karşı savaş planladığına dair ciddi endişeler var. Halının altında birikenler de bu kirli savaşın ayrıntılarından ibaret. Bu halk bu muameleyi hak etmiyor; Türk ordusu da bu yükten kurtulmalı.

Komutan'ın görevi, ordusunu girdiği bu bataklıktan çıkartmak. Komutanın görevi bu. Bir şeyleri saklayarak durumu idare etmek değil. Ordusunu tekrar savaşır hale getirmek. Türkiye yaşadığımız süreçte aynı zamanda bir dış güvenlik krizi yaşıyor. Çare, safralardan kurtulmak.

Komutanın görevini değişmeyen askerî prensiple birlikte hatırlayalım: "Kötü asker yoktur, kötü komutan vardır."

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Yorum - Mümtaz'er Türköne] "Asker düşmanı" olmak

Mümtaz'er Türköne 2009.07.03

Ülkemizde özellikle şu sıralarda çok sayıda "asker düşmanı" var. "Asker düşmanı" olanlardan biri de benim. Çoğu hakaret, bazıları da ikaz içeren çok sayıda elektronik posta alıyorum. Hatta, Genelkurmay Başkanı'mızın tasvir ettiği şekilde, "orduya karşı medya üzerinden psikolojik harekât yürüten"lerden biri de ben olabilirim.

Birkaç gün önce bir subay babasından nazik ama sert bir mail aldım. "...Bir üniformalı babasıyım." diyor ve soruyor: "...Sizin çocuklarınız darbeci, postallı gibi aşağılansa ne hissedersiniz?" Sonra ekliyor: "Bir subay nasıl olunur, hangi şartlarda yetiştirilir, hangi şartlarda görev yapar, bunu bir araştırırsanız..." Bu saygıdeğer babaya "Siz bir üniformalı babası, ben de bir üniformalı evladım..." diye başlayan bir cevap yazarken sadece derin bir üzüntü duydum.

Yıllar önce bir kurmay albayı, doktora jürisinde diğer üyeleri de ikna edip çıkartmıştım. Ölçülerim tamamıyla bilimseldi. Ertesi gün albay, resmî kıyafeti ile odama geldi. Tehditkâr bir üslupla "Sizin bu üniformaya düşman olduğunuzu düşünüyorum." dedi. "Yanlış düşünmüşsünüz." dedim. Meseleyi aydınlatan, şu açıklaması oldu: "Şayet doktor unvanını alsaydım, ağustosta general olacaktım. Benim general olmamı engellediniz." Verdiğim cevabın benzer birçok durum için ölçü olması gerektiğini düşünüyorum. Üzerinde albay üniforması olan doktora öğrencisine; "Biz paşa rütbesi değil, sadece doktora unvanı veriyoruz." demiştim.

Üniformanın rengi

Eski zamanlarda askerler kırmızı rengin ağırlıkta olduğu rengarenk üniformalar giyerdi. Herhalde bu renklerin savaş meydanlarında karşı taraf üzerinde çarpıcı bir etki bırakması beklenirdi. Bugün kullanılan üniformaların rengi kamuflaj amaçlı seçiliyor. Doğal çevre ile uyumlu renkler tercih ediliyor. Karacıların hakî yeşili, havacıların mavisi ve denizcilerin beyaz veya siyah rengi, onları savaş ortamlarında gizlemek içindir. Bu renklerle toplumun veya siyasetin içine yerleştiginiz zaman bir aykırılık başlar. Üniforma göze batar ve rahatsız eder.

Hakî-yeşil renk, benim çocukluğumun rengi. Bu rengin egemen olduğu mekânlarda, bu renkte üniforma giyenler arasında büyüdüm. İlk giydiğim takım elbise, babamın yıllık istihkakından artan kumaştan dikildiği için hakî renkliydі. Şayet renklere kutsallık atfedilseydi benim için bu renk mutlaka hakî-yeşil olurdu.

Üniformaya karşı olmak, bu topraklarda eşcinsellik kadar marjinaldir. Kimsenin aklından askere düşman olmak geçmiyor. Milletimiz cesur bir millet, ama koskoca bir orduya kafa tutmaya kalkmak da akıl kârı değil. Psikolojik harekâtın bütün tekniklerini bilen, yılların psikolojik harekât birikimine sahip devasa bir orduya psikolojik harekât uygulamak kimsenin harcı değil. Hukuk istemek, hukuk devleti güvencesini talep etmek neden "asker düşmanlığı" olarak görülüyor? Dünyanın ulaştığı "muasır medeniyet seviyesi"nin standartlarını talep etmek, süngünün gücüne ve egemenliğine, zorbalığın hakimiyetine karşı çıkmak neden üniforma düşmanlığı oluyor? Neden?

Silahın yerine hukuk

Kimse üniformasını bir dokunulmazlık zırhı olarak kullanamaz. Üniforma, kimseye hukuk karşısında bir imtiyaz sağlayamaz, sağlamamalı. Kimse nizamiyenin gerisindeki gizli askerî mekânları suç örgütlerinin karargâhı haline getiremez. Hepsinin ötesinde orduyu hukukun giremediği bir yer olarak görmek, bu üniformaya, bu üniformanın mehabetine hakarettir. Bugün darbe planlamak, darbe için suç işlemeye niyetlenmek suç. Dün darbeyi deşifre etmek suçtu. Hukuk kışladan içeri girince suçlar değişti. Hangisi askerin itibarına güç kattı?

Türkiye, geçmişte büyük kazalara uğradı. Subayların kurduğu 37 kişilik bir çete, devleti ele geçirdi. Her ülkede ordu bir siyasî doktrine dayanır. Bizde ise darbeciler, gasp ettikleri iktidara meşruiyet kazandıracak bir siyasî doktrin geliştirdiler. Birileri hâlâ bu siyasî doktrini, imtiyazlarının, dokunulmazlıklarının ve siyasete müdahalenin gerekçesi olarak kullanıyor. "Rejimin teminatı olmak" imtiyaz sahibi olmak, siyasete canı istediği zaman müdahale etmek dışında hiçbir anlam taşımıyor. Asker rejimin teminatı değil, bazı askerler yani darbe peşinde koşanlar siyasete müdahaleyi teminat altına alacak bir rejim peşinde. Barış ve huzurla içinde yaşadığımız ve kimsenin şikâyeti olmayan siyasal düzeni yani rejimi, asıl zorbalığın ve silahın hakimiyetinin gerekçesi olarak kullanan, böylece sevimsizleştirenlerin kafalarını değiştirmeleri lâzım.

Duygularım, düşmanlık değil. Omuzundaki yıldızları, gökyüzündeki yıldızlar kadar ulaşılmaz gören ve bu ulaşılmaz yücelikten siyaseti tanzim etmeye kalkan bir asker bana sevimsiz geliyor. İmtiyazlarını ve dokunulmazlığını, bu ülkeyi hukuksuzluğa mahkûm ederek sürdürmeye çalışan askerleri medenî dünyanın uzağında görüyorum. Elindeki silahı bir iktidar aracı olarak kullanan askerlerin zorbalık yaptığını düşünüyorum. Darbe planlayan, darbe yapmak için suç örgütü oluşturan, bu amaçla kendi vatandaşına karşı suç işleyen bir

askerin verdiği zararı hiçbir düşmanın veremeyeceğine inanıyorum. Bizler askerimizi, kışlasında, silahının başında yurdu beklerken seviyoruz. Siyaset için dolap çeviren, entrikalar peşinde koşan bir asker ile o mesleğin şerefi nasıl yan yana gelir?

Kimse asker düşmanı değil. Suç işleme, siyasete müdahale imtiyazına karşı çıkanları "asker düşmanı" olarak niteleyenler ve üniformanın arkasına saklananlar kadar hiç kimse, ama hiç kimse o üniformaya haksızlık edemez, askerliğin şerefine zarar veremez.

Türkiye, normalleşiyor. Uzun zaman önce atılması gereken adımlar şimdi atılıyor. Türkiye, hukukun ve medenî ölçülerin egemen olduğu bir ülkeye dönüşüyor. Toplum üzerindeki, siyaset üzerindeki silahlı tasallut sona eriyor. Bırakın darbe yapmayı, darbe planlamayı bile beceremeyen, çağın ve ülkenin çok gerisinde kalmış darbeciler tarihe karışıyor.

Tam üç haftadır Türkiye'nin altını üstüne getiren bir asker-siyaset gerginliği yaşadık. Adeta askerî vesayet tarihimizin açık mağlubiyetle sonuçlanan son meydan muharebesiydi bu. Bundan sonra kimsede bırakın darbe yapmayı, kapalı mekânlarda darbe konuşacak mecal bile kalmadı. Verdiğim hükmün objektif bir ölçüsü var. Askerler ve siyasetçiler hop oturup hop kalkarken derin bir krizden geçen ve zor günler yaşayan ekonominin kılı bile kıpırdamadı. Ne dövizin ateşi yükseldi, ne Borsa keskin bir düşüş yaşadı. Demek ki gerçek hayat normal şekilde devam ediyor; herkes işine gücüne bakıyor. Türkiye, normalleşiyor.

O zaman herkes işine gücüne bakmalı. Herkes işine gücüne bakarsa, Türkiye normalleşirse demek ki kanatlanıp uçacağız. Üstelik "asker düşmanları" zaten yok; ama "asker düşmanlığı"ndan şikâyet edenler de kalmayacak.

"Darbecilere karşı olmak"la "askere düşman olmak" arasındaki farkı en başta askerlerin anlaması lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Asker olmak'

Mümtaz'er Türköne 2009.07.05

"'Asker düşmanı' olmak" başlıklı yazıma çok sayıda karşılık aldım. 75 yaşında (babamla aynı yaşta) Durmuş Göktekin isimli emekli bir askerin yazdıklarının benim için anlamı farklı. Şöyle diyor: "Sizin yazdıklarınıza, inandıklarınıza ruhu canımla katılıyorum.

Demek ki ben de kendime düşman biriyim. Sizi tenkit edenlerin damarlarında dolaşan gurur, enaniyet, tarafgirlik ve menfaat saikidir. Sevilen bir zümre bireylerinin kullandıkları imtiyaz inancıdır. Dost doğru söyler. Düşman ve menfaatperestler doğruları sevmez." Bu kadar temiz ve akıcı bir Türkçe ile bugün kaç kurmay subay meramını anlatabilir? sorusunu sormak için yukarıdaki satırlar bile kâfi.

Bir savaş durumunda savaşı yürütecek ve ülkenin bütün savaş yeteneğini derleyip toparlayarak düşmana karşı sevk ve idare edecek bir silahlı güç, tarihin bize öğrettiği en gerekli kurumlardan biri. Barış zamanında da bu ordunuzun gücünü sağa sola göstererek düşmanlarınızı caydıracak, dostlarınıza da güven vereceksiniz. Bu silahlı gücün kurumlaşması, sürekli bir kadro ile çalışması, modern silah ve gereçleri kullanma yeteneğini, eğitim aracılığıyla sürekli diri tutması, bunun için el üstünde tutulması lâzım. İşte bu kurumda, barış zamanında sabahtan akşama kadar (günün 24 saati) savaşa hazırlık yapan profesyonel, yani geçimini bu işten temin eden bir meslek grubu var. Bunların görevi, ülkeyi savaşa hazır tutmak. Söz konusu olan vatan savunması olunca, bu mesleğin bir kudsiyet halesi içine girmesi, bu mesleği yapanların şeref gibi, fedakârlık gibi yüksek hasletlerle donatılması da kaçınılmaz.

En son 1922 yılının 30 Ağustos'unda Yunan Ordusu'nu imha ettiği tarihten bu yana, aradan geçen 87 yılda bu ordu hiç savaşımadı. 25 yıldır devam eden "terörle mücadele"nin -başka ordularla savaşmak üzere organize olan- bu ordu marifetiyle yürütülmesinin ne kadar yanlış olduğunu, vardığımız noktada komutanlar kendileri itiraf ediyorlar. 87 yıldır savaşmayan bu ordunun içinden birileri tam dört kere askerî darbe yaptı. Altıdan az olmamak üzere darbe teşebbüsünde bulundu. Bugün de, siyaset üzerinde "ülkeyi savunmak görevi" ile ilgisi olmayan ayrıcalıklar ve haklar talep ettiği için yıpranıyor.

Genelkurmay II. Başkanı'nın, üç haftadır imzasını tartıştığımız Albay için "sonuna kadar sahip çıkacağız" demesini, "asker olmak" mantığı içinde düşünelim. Bir komutan elbette kendi astına sahip çıkacak. Hatta sonuna kadar sahip çıkacak. Barış zamanı emrindeki askere sahip çıkmayan bir komutan, savaşta bir emir ile ileri atılacak asker bulamaz. En küçük bir askerî birim bile birbirlerini, canları pahasına korumaya çalışır. Askerlik yapanlar bilirler. Bir takım, arkadaşını satmak yerine toplu cezaya razı olur. Bu gayretlerin hepsi savaşın ve askerliğin mantığına uygundur. Ama aynı işi barış zamanında siyasete müdahale etmek, bunun için suç işlemek kastıyla yapınca ortada ne askerlik ne de savaşma yeteneği kalır.

Bizler, hepimiz askeriz. Komutanın, benim üstlendiğim anayasal vatandaşlık görevimi yani "asker olmak" sıfatımı dikkate almayan "kurumsal tepkisi" ülkenin savunmasına zarar verir. İktidar kavgasına tutuşmuş, bunun için tezgâh başına geçmiş kişi, üzerinde üniforma olsun olmasın asker değildir, düpedüz siyasetçidir. Siyasetin, askerlikten fersah fersah uzak karmaşık dünyasına üniformasıyla dalanların da askerlikle ilişkisi yoktur. Daha kötüsü, elindeki silahın ve sırtındaki üniformanın varlık sebebi ortadan kalkmaktadır.

O zaman mesele "asker olmak" değil. Profesyonellik söz konusu olunca "askerlikten geçinmek" ile "askerlikle geçinmek" arasındaki farkı dikkate almak lâzım. Türkiye'de askerlerle siviller arasında değil, asker politikacılarla sivil politikacılar arasında bir rekabet var. Bu rekabeti ise demokrasi ve hukuk dışında çözmenin imkânı yok. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Askerî yargı ile sağlanan kurumlararası uyum

Mümtaz'er Türköne 2009.07.07

Allahaşıkına "kurumlararası uyum" sözünden ne anlıyorsunuz? "Devlet içinde kurumlararası uyum"dan söz edildiğinde bunun bir tek anlamda kullanıldığı aşıkâr değil mi? "Hükümet ile ordu arasındaki uyum" dışında bu sözün bir anlamı var mı?

AK Parti, Meclis'ten askerî yargıyı hukuk (demokrasi değil) sınırları içine çeken iki maddelik bir kanun çıkarttı. Kanun onaylanmak üzere Cumhurbaşkanı'nın önünde duruyor. CHP lideri başta olmak üzere ayağa kalkanların hepsi bu düzenlemenin "kurumlararası uyum"u bozduğunu söylüyor.

Bu söz yanlış. Çünkü hükümet ordunun muadili bir kurum değil. Ordu bir devlet kurumu. Ülkenin dış güvenliğinden sorumlu bürokratik bir kurum. Ona muadil kurumlar, iç güvenlikle sorumlu emniyet teşkilatı, devletin gelirlerini giderlerini yönetmekten sorumlu maliye teşkilatı gibi kurumlar. Çok önemli bir nokta: Yargı da ordunun muadili bir kurum değil. Öyleyse "devlet kurumları arasında uyum"dan bahsederken ordu ile hükümeti iki ayrı devlet kurumu olarak niteleyip, aralarındaki ahengi söz konusu edemeyiz. Hükümet, ordu ile uyumlu çalışmakla değil, bütün devlet kurumları arasında uyumu sağlamakla görevli. Böylece siyasî sorumluluk siyasetçilerde, görevin başarılmaması konusunda askerî sorumluluk da askerlerde olacak. Bizim bu "kurumlararası uyum" sözümüz, iki devlet arasındaki uyum kadar ileri götürülmeye müsait. Bir devlet içindeki iki ayrı otorite

merkezinden ve bu iki devlet arasındaki uyumdan bahsediyoruz adeta. "Kurumlararası uyum" lafının devletin tekliğı, egemenliğin bölünmez ve devredilemez olduğı prensibine, ama özellikle de üniter-ulus devlet anlayışına aykırı olduğunu, bu lâfın arkasında duranların fark etmesi lâzım.

Askerî yargının yetki alanını sınırlayan kanuna karşı, "kurumlararası uyum" itirazında bulunanlar, aynı besteye göre aynı şarkıyı ahenkle söyleyen iki sanatçının icrasından değil, aslında bir dengeden bahsediyorlar. Baykal'ın ağzından çıkan ve bu yasayı "darbe" olarak niteleyen eleştirilerin arkasında bu itiraz var. "Hükümet ile ordu arasındaki denge, hükümetin lehine bozuldu" itirazı, "uyum" yerine "denge"nin ve ordunun bir siyasî aktör olarak üstlendiğı rolü benimsemenin ikrarından başka bir şey değil.

Ancak bu "denge bozuldu" itirazı da doğru değil. Eğer var idiyse bozulan denge hükümet ile ordu arasında değil, yargı ile ordu arasında. "Askerî yargı" lafındaki yargıyı bir kenara bırakalım. Bozulan denge, askerin kendi imtiyazları için bir kalkan olmanın ötesinde doğrudürüst işlevi olmayan "askerî yargı"nın sakladığı iktidar alanının denetimine açılmasından, böylece askerle yargı arasındaki hukuka aykırı statükonun yargı lehinde değişmesinden ibaret.

"Askerî yargı"nın bu imtiyazları koruma işlevini artık yerine getirememesi, onu hükümetin emrine vermiyor, sadece yargı denetimine açıyor. Bu ikisi arasındaki farkın altını çizmek lâzım. Cumhurbaşkanı'nın önünde bekleyen ve bugün muhtemelen altına imza koyacağı kanun, askerî otoritenin eylem ve işlemlerini yargı denetimine açan bir kanuni düzenleme. Aksini savunmak, askerin yargı denetimi dışında kalmasını, yani hukuk devletinin işlememesini savunmak demek.

Gerekçe olarak tek başına şu imza skandalı yeter. Bu olay askerî yargı için tam bir skandal. İmza sahibi albay için "sonuna kadar arkasındayız" diyen bir Genelkurmay İkinci Başkanı'nın emrinde olan askerî savcının verdiği takipsizlik kararına kim nasıl inanabilir ve güvenilebilir?

Türkiye'de "kurumlararası uyum" problemi yaşanmıyor. "Hiçbir eylem ve işlemin yargı denetimi dışında bırakılmadığı hukuk devleti" için "askerlerin ağır cezalı eylem ve işlemleri" yargı denetimi içine alınıyor. "Devlet kurumları arasında uyum"da bir aksama olursa bunu giderme görevi ise Anayasa'nın 117. maddesine göre hükümete aittir. Bu madde uyumun adresini şöyle gösteriyor: "Millî güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetler'in yurt savunmasına hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne karşı, Bakanlar Kurulu sorumludur." m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

II. Alevî Çalıştay

Mümtaz'er Türköne 2009.07.09

Demokratik siyasetin biçimlendirdiğı siyasetçi, kapalı kutu gibi çalışan üniversitelerin içinde sosyal bilimlerle uğraşanların çok ilerisinde. Dün, Devlet Bakanı Faruk Çelik'in Alevî Çalıştay'ını açış konuşmasından sonra söz alan akademisyenlerin büyük kısmı, en ileri konuşmanın Bakan'ın yaptığı açış konuşması olduğunu vurgulama ihtiyacı hissetti.

İnançlara saygı, inançları yorumlayanların çıkardığı çatışmacı yorumlara eleştiri getiren bu konuşmada Çelik, Alevî sorununu "sadece siyasî değil, aynı zamanda insanî, vicdanî, ahlakî bir sorun" olarak tanımlarken ve çözümü inanç özgürlüğü çerçevesinin içine yerleştirirken akademik dünyanın önüne geçmişti.

Dün bu konuşma ile başlayan II. Alevî Çalıştayı, Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin Alevî sorununun çözümü için attığı yeni bir adım. Bu toplantının organizatörü Devlet Bakanlığı. Bu alanın en yetkin isimlerinden Profesör Necdet Subaşı'nın baştan sona planladığı ve yürüttüğü resmî bir inisiyatif. 3 Haziran'da yapılan ilk toplantı, Alevî toplumunun temsilcilerini bir araya getirmiş ve sonuçta ortaya çıkan uyum herkesi şaşırtmıştı. Bu seferki toplantı ise akademi dünyasının önde gelen isimlerini bir araya getirdi. Alevî tarihi konusunda Türkiye'nin üniversal ölçekte en büyük otoritesi olan Ahmet Yaşar Ocak'ın yanında, Türkiye'nin en ciddî entelektüellerinden biri olan psikiyatrist Erol Göka'nın, Nevzat Tarhan'ın, sahalarında haklı şöhretleri olan Yasin Ceylan'ın, Levent Köker'in, Tarhan Erdem'in, Ferhat Kentel'in, Bekir Berat Özipek'in katıldığı bir toplantının ağırlığını kimse tartışamaz. Üstelik Alevî sorununun çözümü yolunda halisane adımlar atan hükümetin, Alevî önderlerinden sonraki toplantıyı akademisyenlerle yapmasındaki isabet de göz ardı edilemez.

Alevî sorunu Türkiye'nin en karmaşık sorunu. Bu sorunun tarihî, sosyal, psikolojik, hukukî ve elbette siyasî pek çok veçhesi var. Bu farklı veçheler, tek başına çözüm için üniversiteden farklı disiplinlerden gelenlerin getireceği katkıları hayatî kılıyor. Üniversite soğukkanlı, adil, objektif ve sağduyu ile sürdürülmüş, ama en çok da emekle yoğrulmuş araştırmalar ve bu araştırmalardan elde edilecek görüşlerle çözüme katkı sağlayabilir. Çok sayıda önyargının ve koyu bir cehaletin göz gözü görmez hale getirdiği karanlığı aydınlatılabilir. Tarafsız bir otorite olarak hem Alevîlere hem de Alevî olmayanlara takip edecekleri sağlam bilgiler ve ölçüler verebilir.

Toplantıda Levent Köker'in yanında söz alan birçok akademisyenin vurguladığı üzere Alevilik, özünde bir "din ve vicdan hürriyeti" sorunu. Dolayısıyla laiklik sorunu. Bu sorunun çözümü bir yandan karmaşıklığı yüzünden çok zor, öbür yandan tarafların iyi niyeti sayesinde çok kolay. Erol Göka'nın önermesi dikkate alınmalı: Alevî sorunu çözülmeden Kürt sorunu çözülemez.

Kadir Canatan'ın söylediği gibi, Alevîlerin tanımladığı Alevîlikle Alevî olmayanların tanımladığı Alevîlik arasındaki derin uçurumun aşılması lâzım. Sorunun laiklik sorunu yanında, çeşitlilik ve tanınma sorunu olarak da ele alınması gerekiyor.

Ahmet Yaşar Ocak, Osmanlı'da Alevîlik konusunda bilimsel bir araştırma olmadığını vurguladı. Yapılan çalıştayın siyasal iktidarın, Selçuklu ve Osmanlı zamanından beri yaptığı ilk teşebbüs olduğunu ve bilimsel bilgi anlamında büyük bir boşluğun durduğunu söyledi.

Sorun gerçekten önemli. Toplumsal barışın sağlanması için bu sorunun mutlaka çözülmesi lâzım. Akademik dünyanın ilgisinin bu sorun üzerine çevrilmesi bile çok ileri bir adım. Özgür, özgür olduğu için farklı bilimsel düşüncenin sorunun çözümüne sağlayacağı katkıya, bütün tarafların anlama çabası ile yaklaşması lâzım. İyi niyet herkeste fazlasıyla mevcut.

Bu çalıştayların üçüncüsünün gazetecilerle, arkasından ilahiyatçılarla devam etmesi doğru olacak.
m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"CHP - Ordu = İktidar"

Mümtaz'er Türküne 2009.07.12

Yarın saat 11'de CHP Genel Merkezi'nde önemli bir toplantı var. Konu, Cumhurbaşkanı'nın onayladığı askere adli yargı yolunu açan yasanın iptali için Anayasa Mahkemesi'ne dava açılması. Karar zor bir karar. Aşağısı sakal, yukarısı bıyık. CHP için tam olarak bir yol ayrımı.

İster Anayasa Mahkemesi'ne gitmek, isterse iptal davası açmaktan vazgeçmek şeklinde bir karar verilsin, her iki durumda da CHP, artık eski CHP olmayacak. Yarın yapılacak toplantıdan çıkacak karar, CHP'nin kaderini belirleyecek. Neden mi?

Fiilî iktidarlar her zaman koalisyonlara veya ittifaklara dayanır. Türkiye'de her zaman fiilî olarak ikili bir iktidar yapısı oldu. Dokunulmazlığı olan bürokrasinin, özellikle yargı bürokrasisi ile askerî bürokrasinin büyük sermaye gücünü de yanlarına alarak devlet içinde kurdukları iktidar. Bu iktidarın demokratik aktörler arasındaki uzantısı ise CHP oldu. Devlet içindeki iktidarın karşısında ise sandıktan çıkan ve çoğunluğu temsil eden demokratik iktidarlar yer aldı. Siyasetin gündemi, doğrudan doğruya siyasî rekabet bu iki iktidar arasındaki mücadeleye göre belirlendi. Türkiye'nin yakıcı, sarsıcı gündemlerinin tamamı bu iki iktidar odağının rekabeti ile şekillenmiştir. Normal olmayan, yolunda gitmeyen her şey bu durumun eseridir. Laiklik tartışmalarından Kürt sorununa, demokratikleşmeden eğitim alanına kadar karşımıza çıkan her sorunu içinden çıkılmaz hale getiren temel sebep de budur. Bu ikili iktidar yapısı, devletin teklifi prensibine aykırı olduğu için sorunları çözmek yerine büyüttü. Yanlışlık, bürokrasinin ittifaklar kurarak demokratik iktidarın karşısında yer almasındaydı.

"CHP + Ordu = İktidar" formülü, bu ikili yapı içinde devlet içindeki bürokratik iktidarın sihirli formülünü anlatmaktadır. Ancak bu formülün bileşenlerindeki çok önemli bir özelliği gözden uzak tutmamak lâzım. Devlet içindeki iktidarın asıl sahibi askerî bürokrasidir, CHP değil. Bu formülde CHP, askerî bürokrasinin iktidarına meşruiyet kazandıran, ona sivil destek sağlayan bir payanda olarak rol almaktadır. "Fiilî iktidar gücü kimin eliyle kullanılıyor?" sorusunun peşine düşünce, çoğu alanda hükümetin hâlâ muhalefet, çoğu kritik konuda CHP'nin ise iktidar konumunda görünmesi bu yüzdendir.

Bu iktidar rekabetinde önemli olan prensipler değil, fiilî dengeler. Anayasa'nın 145. maddesinin kaldırılmasını savunan CHP'nin, ordu üzerinde demokratik denetim için çalışmalar yürüten TUSİAD'ın ve hukuktan yana görünen medyanın askere yargı yolunu açan kanun karşısında paniğe kapılmalarının ve hemen itiraza girişmelerinin "fiilî durum" dışında bir gerekçesi yok.

CHP'nin içinde yer aldığı iktidar formülü, tarihî olarak iki temel iddiaya dayanıyor. Birincisi "devleti kuran parti" olarak CHP'nin, Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren modernleşmenin sürükleyici gücü olan sivil-asker bürokrasinin organik temsilciliğini üstlenmesi, yani devlet partisi olması. İkincisi ise sol ideolojinin 1960'larda keşfettiği Millî Demokratik Devrim teorisinin etkisiyle, bu tarihsel ittifakın sol bir ideolojiye evrilmesi. 27 Mayıs ile başlayan askerî darbelerin kurduğu ve sürdürdüğü düzen de, doğal olarak CHP'yi bu askerî düzenlerin bekçisi haline getirdi. Ama artık iki iddia da çöktü.

Bugün, "CHP + Ordu = İktidar" formülüne itiraz eden CHP'nin 28 Şubat sürecine, 27 Nisan e-muhtırasına ve 82 Anayasası'na verdiği desteği açıklaması lâzım. "Askere yargı yolunu açan kanun" ise artık bardağın taştığı an. CHP'nin asıl zorluğu ise payanda olduğu askerî vesayet düzeninin artık sürdürülemez olması. Artık ne MDD tezleri, ne de eskisi gibi güçlü bir devlet iktidarı var. Dünya değişti. Hayat değişti. Siyaset değişti. Bugün askerî vesayet düzenini savunmak, kaba gücün ve zorbalığın egemenliğini savunmak dışında hiçbir anlam taşıyor.

CHP için, "CHP + Ordu = İktidar" formülünden vazgeçmek ve bir siyasî partiye yakışır biçimde sadece demokrasiden yani halktan güç almayı denemekten başka çare yok. "Sol bir parti" olmayı bir kenara bırakın CHP'nin "parti" olarak kalması bile buna bağlı. CHP'nin yarın vereceği kararın bir arınma kararı olması ve artık "CHP - Ordu = İktidar" formülünü denemeye başlaması pek şaşırtıcı olmayacak. Bu formül CHP'nin altında ezildiği yüklerden kurtulması anlamına geliyor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Alp'lik ve 'eren'lik

Mümtaz'er Türköne 2009.07.14

İnsanın aklına bir yığın spekülasyon geliyor. Medyaya yansıyan haberleri ve görüntüleri süzgeçten geçiriyorsunuz.

Manzaraya bakıp tahminlerde bulunuyorsunuz. Yine de hiç anlaşılmayan bir ayrıntı var: "Protesto namazı" ne demek? Bu namaz türü ne zaman ve ne için icat edildi? İnsanlar tepkilerini ne zamandan beri herkesin gelip geçtiği yerde namaza durarak göstermeye başladı?

Önceki gün Topkapı Sarayı'nda İdil Biret'in verdiği konseri protesto eden Alperen Ocakları mensubu gençlerin eylemlerinden bahsediyorum. Eylemin amacı ne? Klasik müzik konserine karşı çıkmak mı? Konsere bir şarap firmasının sponsor olması mı? Her ikisinin Topkapı Sarayı avlusunda bir araya gelmesi mi? Alperenler neyi protesto ettiler? Dün Ahmet Turan Alkan'ın yazdığı gibi, Topkapı Sarayı giriş avlusunun bir kudsiyeti mi var? Bu eylem niye yapıldı?

Eğer maksat ses getiren bir eylem yapmak ise, elhak amacına ulaştı. Alperenler koca koca taşları yerinden oynattılar. Ama hangi taşları?

Alperen Ocakları mensuplarının yapılan eylem hakkında yeniden düşünmeleri lâzım. Bu eylemi "demokratik tepki" olarak tanımlayan Büyük Birlik Partisi yöneticilerinin de. Bir konseri protesto etmek nasıl demokratik tepki olur? Protesto edilen şarap markasının reklâmı ise onu da yeniden düşünmek lâzım. Bir piyano resitalinde oturmak, sahil gazinosunda şişenin dibine vurarak assolistten arabesk şarkı dinlemeye benzemez. Her işin bir adabı ve usulü vardır.

En önemlisi ise şu: Muhsin Yazıcıoğlu hayatta olsaydı, bu eylem hakkında ne düşünür ve ne söylerdi? Böyle bir eylem yapmaya niyetlenen gençlere, vereceği muhtemel cevabı ben söyleyeyim: "Oraya kadar gidebiliyorsanız eylemi boşverin, oturun konseri dinleyin." Müzik kelimelerin, insan derisinin farklı renklerinin yer almadığı evrensel bir dil. Klasik müzik konserini dinlemek için Batılı olmak gerekmiyor. Sadece sessiz, sakın bir şekilde bütün dikkatinizi müziğe vermek yeterli. Bu arada hiçbir şeyle meşgul olamazsınız. Bırakın şarap kadehi tokuşturmayı, su bile içemezsiniz.

Klasik müziğin temelinde Hristiyanlığa özgü dinî musiki, yani kilise müziği vardır. Onu da kaldırıp Hristiyanlığa özgü tutmak cahillik olur. Bunun adı "güzeli sevmek"tir. Müslüman'a düşen ise "güzeli sevmek, hakkın duygusu; sizde bir türlü bizde bir türlü" demekten ibarettir.

Türkiye'nin kırılgan bir toplumsal dokusu var. Bu ülkeyi seven herkesin dikkatli olması ve eğer tepki vereceklerse kılı kırk yararak kırk kere düşünmesi lâzım. Farklı olana tahammülsüzlük, ötekine düşmanlık bu ülkeye zarar vermekle eşanlamlı. Hoşgörüyü, saygıya, anlama çabasını seferber etmeye ihtiyacımız var.

Bu topraklarda yaşamak zor. Yüzyıllar önce bu topraklara gelenler "alp"lik ile "eren"liği birleştirerek yeni bir kültür yeşerttiler. Getirdiklerine, gördüklerini eklediler. Farklı inançta, farklı hayat tarzında yaşayanları birlikte barış içinde yaşanacak ortakları olarak gördüler. Onları da ortak gayeleri için seferber ettiler. Onların sevdiklerini sevdiler.

Topkapı Sarayı'nın avlusunda toplanan gençlerin "alperenlik" içindeki "eren"lik üzerinde yeniden düşünmeleri şart. Bu tahammülsüzlük, bu düşmanlık yaşadığımız tarihe, yaşadığımız topraklarla birlikte yoğrulan ortak

kültürümüze aykırı. Klasik müziği anlamak şart değil, hiç olmazsa klasik müzik tutkunu Sultan Abdülhamid'i anlamaya çalışsalar.

Bu eylem demokratik bir eylem değil. Çünkü demokratik eylem, başkaları için bir "hak" olan şeyi yasaklamak veya engellemek olamaz. Hoşgörünün, farklı olana saygının içinde yer almadığı bir demokrasi yaşayamaz.

"Alp"lik kolay iş, mesele "erenlik"te.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Provokatörler ve Alperenler

Mümtaz'er Türköne 2009.07.16

Her nesil kendi tecrübesini yaşayarak ediniyor. Kimse kimseye tecrübelerini aktaramıyor. Neredeyse her babanın, sağa sola yalpalamaya başlayan oğluna ettiği ve hiç kâr etmeyen nasihatler gibi. Nasihatler elbette kâr etmez; çünkü kişilik ancak o tecrübeleri yaşamakla gelişir.

Evlat neden babasının kişiliğini taklit etsin? Nesiller neden bir önceki neslin ayak izlerine basarak yürüsün? Hem dünün şartları ile bugünkiler aynı mı? Öğrenci olmak neden sefalet olsun? Bilgiyi, fikri edinmek için niye bir büyüğün dizlerinin dibine oturmak icap etsin? Bilgi kullanmasını bilen için bugün her an her yerde değil mi? Cesaret artık, kalabalık bir gruba çil yavrusu gibi dağıtmak değil; zihninizdekini çatır çatır söyleyebilmek. Neden bir genç kızın gözlerinde gördüğünüz efsunu anlamak için aylarca avare avare dolaşmak gereksin? Kız orada, gidip sorarsınız. Bir kafede milkshake ısmarlarsınız, o da size kaç derece gözlük kullanmanız gerektiğini anlatır. Öyle değil mi?

Topkapı Sarayı'ndaki eylem münasebetiyle "Alp"lik ve "Erenlik" arasındaki farkı konu ettiğim yazıya Alperenlerden çok sayıda tepki geldi. Yazdıklarıma itirazlar birkaç noktada toplanıyor. Birincisi, tepkinin konsere değil, şarap içilmesine yapıldığı. Hatta "Şaraba hoşgörü göstermek nasıl "Erenlik" olur?" diye soranlar da var. Cevap sorunun içinde saklı. Karşınızdaki şarap kadehini sizin şerefinize kaldıracak, siz de "senin dinin sana, benim dinim bana" deyip, tebessüm edeceksiniz. Şarap içmenin insanı dinden etmediğini, sadece günahkâr kıldığını unutmadan. Erenlik zaten budur. Yoksa, "bidattır" diye minareleri bile yıkmaya kalkan Kadızadelerin peşine takılırsınız.

"Kılınan namaz protesto namazı değildi, akşam namazıydı" diye savunmaya geçenlerin de, hemen 20 metre ötede Küçük Ayasofya Camii, az ötede Sultanahmet dururken Topkapı Sarayı'nın ana girişinde belki tarih boyunca ilk defa namaz kılınmasına bir açıklama getirmesi lâzım.

Muhsin Yazıcıoğlu sağ olsaydı, "eylemi boşverin, konseri dinleyin" diyeceğini yazmıştım. "Nerden biliyorsun?" diye soruyorlar. Rahmetli Muhsin Başkan'ın benim gibi kadim dostlarının ve yakın çevresinde bulunanların benzer cevapları vereceğinden eminim.

Bunların hepsi, o an orada başka bir eylem için bulunan gençlerin durumdan vazife çıkartarak giriştikleri eyleme, sonrada gelen açıklamaların tartışılmasından ibaret. Sonuçta Alperenlerin diledikleri özür, benim vurguladığım "Erenlik" faslından asil bir davranış olarak krizi noktaladı. Önemli olan, bütün bunların ötesine geçip, provokasyonlara ve provokatörlere karşı dersler çıkartmak ve bağışıklık sistemimizi geliştirmek.

Bizim gençlik yıllarımızda kavgamız hiç eksik olmadı. Tecrübelerimizin işe yaramayacağını bile bile aktarma sorumluluğunu yerine getirmem lâzım. Yanımızda, hepimizin önünde dövüşenlerin, karşı tarafta en ön safta

duranların 12 Eylül'de başına hiçbir şey gelmedi. "Eylem yapalım" diye yerinde duramayanların da. Benim çıkarttığım sonuç şu: En ön safta vuruşmak cesaret değil, sağlam bir koruma gerektiriyor. "Arkadayız, seni koruruz" diyen birileri olmadan kimse ön safa çıkmıyor. "Ne duruyoruz, şunlara haddini bildirelim" diye yerinde duramayanlar da öyle. Özellikle "ses getiren eylem yapalım" diyenler. En hareketliler, en önde duranlar hep bir yerlere hizmet ediyor. Mazeret ve gerekçe ise her zaman fazlasıyla bulunuyor.

Ergenekon davası emin adımlarla devam ediyor. Toplumu birbirine düşürerek önlerine iktidar alanı açanların ipliği pazara çıkıyor. Provokasyonlar üzerine toplum mühendisliği inşa edenler için deniz artık tükendi. Anlamı, gerekçesi, sebebi olmayan şiddet kokan bütün eylemler bize geçmişi hatırlatıyor.

O yüzden dikkat gerekiyor. Alpliğin zamanı değil; "Erenlik" yolunda mesafe kat etmek ve topluma da örnek olmak lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Katsayıyı düzelterek eğitim sistemini kurtarmak mümkün

Mümtaz'er Türköne 2009.07.17

Eğitim adına yapılan her şeyi alt alta getirip toplayalım. Çocuklarımız için yaptığımız fedakârlıkları, on binlerce okul binası için yapılan masrafları, yüz binlerce öğretmene ödenen maaşları, her adım başı karşınıza çıkan özel dershaneleri, trafiği kilitleyen okul servislerini, en önemlisi de tek tek bireylerin toplamının ötesinde millet olarak umutlarımızı...

Karşımızda toplamı sıfıra yakın bir sonuç duruyor. Bütün bu emeklerin, fedakârlıkların, harcanan kıt kaynakların sağladığı hasılanın toplamı koskoca bir "hiç"ten ibaret.

Geçen hafta açıklanan ÖSS ve SBS sınavı sonuçları bize bu koskoca "hiç"i anlatıyor. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın bürokrasiyi hicvettiği "Saatleri Ayarlama Enstitüsü" isimli romanında anlatıldığı gibi, koskoca eğitim kurumlarımız sadece saatleri ayarlıyor. Karşımızda bir felaket tablosu var. Bu tabloyu, Türkiye'nin en ciddi, en yakıcı ve en büyük sorunu olarak görmeliyiz. Türk eğitim sistemi çökmüş durumda. Yıkıntıları altında sadece çocuklarımızın, gençlerimizin değil bütün geleceğimizin, yani hepimizin kaldığını fark etmeliyiz.

Fen sorularından birini bile yapamayan öğrenciler, sınava girenlerin yarısından fazla. Türkiye ortalaması otuz soruda 4 civarında. Diğer alanlarda da durum pek farklı değil. Sosyal alanlarda çocuklarımız ortalama olarak on üzerinden beşin altında kalıyorlar. Matematikte bu rakam on üzerinden üçe iniyor. SBS'de de durum çok farklı değil. Üstelik gerçek tablo bu rakamlardan daha kötü.

Üniversite sınavında piramitin tepe noktasına ulaşmayı başarmış gençlere yıllarca ders verdim. Hepsi zekî, hepsi yetenekli çocuklar. Ama soyut işlemlerde zorluk çekiyorlar. Parçadan bütüne gidemiyorlar. İstiklal Marşı ve Onuncu Yıl Marşı dışında ezberinden iki mısra şiir okuyan gençler çok nadir çıkıyor. Ezberinde şiir olmayan birinin, anadilinin ritmini ve imkânlarını fark etmesi, dolayısıyla yazması ve okuduğunu anlaması zordur. Dünya ve Türk klasiklerinden bir roman okuyana rastlamak çok güç. Klasiklerin tamamını hatmetmeyen bir üniversite öğrencisi evrensel birikimin uzağındadır.

Sistemin sakatlığını göstermek için örneği yabancı dil eğitiminden veriyorum. Yabancı dil eğitimi bir gence anadili dışındaki bir dili konuşma, anlama ve yazma yeteneği kazandırmalı. Öyle değil mi? Çoğu genç

ilkokuldan itibaren yabancı dil eğitimi alıyor. Bunların arasında Anadolu liselerinde bir yıl hazırlık okuyanlar da var. Üniversite kapısına geldiklerinde bu çocuklar bir turiste yol tarif edemiyorlar. Üniversitede bir yıl hazırlıktan sonra da durum değişmiyor. Hata kimde?

Eğitim sistemimizin gençleri hayata hazırlamak gibi bir sorunu yok. Eğitim sistemi çocuklarımızı sadece sınavlara hazırlıyor. Karşımıza sınavların egemen olduğu bir eğitim sistemi çıkıyor. Öğrenciye öğretilecek her bilginin sınavda sorulabilir nitelik taşıması gerekiyor. Eğer bir bilgi bir paragrafta sorulan ve altında beş tane cevap şıkkının bulunduğu bir soruya dönüşemiyorsa hiçbir anlam taşıyor. İşte bu yüzden öğrenci İngilizce konuşmayı değil, gramer testlerini çözmeyi öğreniyor.

Dünyanın her yerinde eğitim karmaşık bir sorun alanı. Bizde evrensel ölçekte yaşanan sorunlara ilave sorunların altında gençler eziliyor. Eğitim, bizim için sadece gençlere bilgi ve beceri kazandırma aracı değil. Yaklaşık iki asırdır, Batı ile aramızda açılan mesafeyi eğitimle kapatmaya çalıştık. Bu yüzden eğitim sihirli bir dünyanın içine yerleşti. Cumhuriyet'le birlikte eğitim, ulus-devlet projesinin ana taşıyıcısı haline geldi. Vatandaşlık eğitimi, dünyanın her yerinde öğretim sisteminin bir parçasıdır. Bizde ise, eğitim sisteminin kendisi oldu. Millî Eğitim Bakanlığı'ndan veya Millî Eğitim Müdürlüğü'nden gelen bir müfettiş, bir okul kapısından içeri girdiği zaman hemen karşıda Atatürk büstünü, sonra sağında ve solunda İstiklal Marşı'nın on kıtalık halini ve Atatürk'ün "Gençliğe Hitabe"sinin standartlara uygun olup olmadığını not eder. Eğitimin içeriği ve kalitesi ile ilgili bir inceleme ise merak konusu değildir.

Taşrada öğretmenler arasında bir araştırma yapılsa, kimya öğretmenlerinin kimya alanında fakülteden mezun olduktan sonra ne tür gelişmeler olduğuna dair neler öğrendikleri sorulsa. Bir edebiyat öğretmenine neler okuduğu sorulsa. Bir müzik öğretmenin görevinin çocuğa müzik öğretmek değil, müziği sevdirmek olduğu anlatılsa. Bütün bunların hepsini özel öğretim kurumları ve dershanelerle birlikte gözden geçirsek. "Saatleri Ayarlama Enstitüsü" ve çalışanları ötesinde acaba nelerle karşılaşırız?

Bu sorunların hiçbirisi zarif Millî Eğitim Bakanı'mızın, hatta hükümetin geliştireceği politikalarla üstesinden gelebileceği sorunlar değil. Aşırı uzmanlaşmaya dayanan yükseköğretim sisteminin anlamsızlığını YÖK Başkanı'nın gideremeyeceği gibi. Yıllar önce, iletişim fakültelerinde bulunan halkla ilişkiler bölümünün ikiye ayrılması gerektiğini savunan bir halkla ilişkilerciye, üniversitelerdeki bu bölümün iki aylık halkla ilişkiler kursundan öte ne öğrettiğini sormuştum. Cevabı yok. Üniversiteye giden gençlerin de bilmesi lâzım. Üniversiteden mezun olan gençlerin % 85'i öğrenim gördükleri alanla hiçbir ilgisi olmayan mesleklerde hayatlarını kazanıyorlar. Geri kalan % 15'in ise önemlice bir kısmını tıp doktorları ve öğretmenler meydana getiriyor.

Dünyanın diğer bölgelerinde yaşanan eğitim sorunlarından yapısal olarak farklı olarak boğuştuğumuz eğitim sorununun adı "meslekî eğitim sorunu". Eğitim sistemimizin hayattan kopuk olmasının, piyasanın ihtiyaçlarına cevap veremeyişinin ve yanlış giden birçok şeyin arkasında meslekî eğitim sorunu var. Bu sorunu ortaya çıkartan ise askerî vesayet düzeni. İmam-hatip mezunlarının önünü kesmek adına bütün bir eğitim sistemi felç edildi.

Dünyanın bütün ülkelerinde orta eğitim düzeyinde meslekî eğitimin oranı % 70'in üzerinde. Bu okullar ekonominin ihtiyaç duyduğu ara elemanları yetiştiriyor. Bizde bu oran tersine dönmüş durumda. Sebebi ise şu: Meslekî eğitime yönelen gencin, katsayı uygulaması yüzünden yükseköğrenim şansı bulunmuyor. Meslekî eğitimden yükseköğretime geçiş imkânı olsa, gençler iki alternatifi de ellerinde bulunduracakları için meslekî eğitime yönelecekler. Halbuki bugün bütün gençler üniversite şansını kaybetmemek için genel liselere yöneliyorlar. Bu durumda uygun biçimde meslek sahibi olamayan gençler üniversite kapılarında yığılıyor. Bu yığılma üniversite sınavına göre bir eğitim sistemini ve özel dershaneciliği teşvik ediyor. Genel liselere giden

gençlerin bile hayata hazırlanma fırsatı yok oluyor. Bir yanda ekonomi ihtiyaç duyduğu ara elemanları bulamıyor, öbür taraftan sınav sistemine endeksli bir öğretimin altında çocuklar, ebeveynler, öğretmenler ve ülke eziliyor. Bütün bu bozukluğun arkasında meslek liselerini dezavantajlı hale getiren katsayı sistemi duruyor. YÖK Başkanlığı'nın yeniden gözden geçirileceğini açıkladığı katsayı sistemi, bütün eğitim sistemini yeniden yapılandıracak bir adım niteliği taşıyor. İşin püf noktası tam da burası. Bu adımın cesaretle atılması ve meslekî eğitimi özendirmek adına, meslek lisesi mezunlarının önünün açılması lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sigara dumanı ve Ergenekon'un silahları

Mümtaz'er Türköne 2009.07.19

Sigara içme özgürlüğünü savunmanın, Ergenekon Örgütü'nün eylemlerini "ulus devlet" in çıkarları adına savunmaktan hiçbir farkı yok. İkisi de özgürlük değil. Çünkü ikisi de insanın en temel hakkı olan "yaşama hakkı"na karşı çok ağır bir saldırı hali. "Sigara içmek" diye bir hak yoktur.

Sigara içmek, iradesi zayıf insanların bir iptila uğruna kendi kendilerine sürekli bir zarar verme durumudur. İnsanın kendi kendine zarar verme eylemi bir hak olarak savunulamaz. Başkalarının "zarar görmeme hakkı"na saldırdığınız zaman, yani insanları sigara dumanına boğduğunuzda sizin Silivri'de tutulan örgüt mensupları gibi en temel haklarınızın askıya alınması gerekir.

Ergenekon Örgütü'nün yaptığı işlerin "devlet millet faydasına" olduğunu söylemek ile sigaranın faydalarını sıralamak arasında hiçbir fark yok. İkisi de zararlı, hem de çok zararlı.

Sigara içmek bir özgürlük değil, sigara içmek bir hak değil. Başkalarının sağlıklı yaşama hakkına zarar veren bir hak ve özgürlük olamaz. Bu yüzden, bugün başlayan "dumansız hava sahası" uygulamasına "nerde o eski günler" nostaljisi ile itiraz eden sigara tiryakilerine sadece gülüp geçmek gerekir. Hele bu yasak yüzünden zarar edeceğini düşünen esnafın şikâyetlerini ka'le bile almamak lâzım. Zehir ticaretinden sağladığı kârdan olanlara acımak gibi bir lüksümüz olamaz.

Bugün Türkiye'nin ileri ve medenî ülkeler safına geçtiği tarihî bir gün. Nikotin krizi yüzünden yasakları çiğneyip, çevresindekileri duman solumak zorunda bırakanları durdurmak için artık ille de pazunuza güvenmeniz gerekmeyecek. Bir kanun var ve sadece o kanuna uygun davranılmasını talep edeceksiniz. Bu kanun diğer insanların temel haklarına zarar verilmesini önlemenin yanında toplumu medenîleştirecek. Herkes aynı suç işleyince suç, suç olmaktan çıkıyordu. Artık öyle değil. Sigara içenlerin kanun zoruyla uyması gereken medenî ölçüler var.

Uzun bir tarih boyunca sigaranın boğduğu bir toplum artık özgürleşiyor. Tıpkı askerî vesayet altında bir türlü yeteneklerini sergileyemeyen, akla zarar bir cenderenin içine hapsolmuş toplumun özgürleşmesi gibi. Türkiye'nin asker-sivil ilişkisinde yaşadığı krizler, daha özgür ve daha kişilikli bir toplumun habercisi. Bugün başlayan sigara yasağının daha sağlıklı ve daha medenî bir toplumun başlangıcı olması gibi.

Hayatımın çok önemli bir kısmını sigara tiryakisi olarak geçirdim. Sigara içerken, sigara içmeden yaşamının mümkün olamayacağını düşünürdüm. Bir hafta dışımı sıkıp sigarayı bıraktıktan sonra, hayatım boyunca yaptığım en büyük hatanın sigara içmek olduğunu kavradım. Sigara sadece sağlığını değil, insan ilişkilerinizi, hayata bakışınızı da zehirliyor. Bile bile başkalarına zarar veren bir eylemi, empati duygunuzu körelterek, insanlara saygısızlığı bir kişilik özelliği haline getirerek sürdürüyorsunuz.

Bugün başlayan yasak, en çok sigara tiryakileri için faydalı. Çünkü onların suç işleme eğilimlerini dizginliyor. Sigara bağımlılığı, eroin bağımlılığı gibi değil. İçmediğiniz zaman ölmüyorsunuz, sadece bir keyfi ertelemiş oluyorsunuz. Oruç tutarken, uzun bir yolculukta sigara içmeden durabilmenin sırrı bu. Yasak, bu keyfi mecburen erteletecek ve böylece sigara tüketimini azaltacak.

Sigara bağımlılığı, vücudun doğal olarak salgıladığı ve mutluluk hormonu adı verilen endorfinin ancak nikotinle tetiklenebilmesi demek. Bir haftalık bir sabır tedavisi, bu endorfin salgısını doğal haline döndürmeye yetiyor. Bugün başlayan sigara yasağı, sigarayı bırakmak için de bir vesile. İkinci sınıf vatandaş muamelesi görmemek için, sigaradan uzak durmak lâzım.

Sigarayı, Ergenekon'un silahları gibi görmeyi denemek, kurtulmak için iyi bir başlangıç olabilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ankara'da Adalet Bakanı; İstanbul'da, Diyarbakır'da hakimler var

Mümtaz'er Türköne 2009.07.21

Dün Ergenekon davasında yargıç karşısına çıkan koca koca generaller vicdan ve cesaret sahibi savcı ve hakimlerin eseri. Bu manzaradan rahatsız olanlar da bu savcı ve hakimlerin ayağını kaydırma telaşında. Silivri'deki davanın kaderi Ankara'da HSYK'da belirleniyor. İcranın temsilcisi olan Adalet Bakanı, bağımsız yargıyı temsil eden Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu'na tek başına direniyor. HSYK'nın yıllık hakim-savcı atama kararını Bakan, tek başına engelliyor. Neden bir Allah'ın kulu çıkıp, "Hükümet bağımsız yargıya müdahale ediyor" diyemiyor? Acaba neden?

HSYK'nın da varlık sebebi olan "hakim teminatı"nı, HSYK değil Adalet Bakanı koruyor da ondan. Savcı ve hakim zor davaları vicdanı ile taşıırken sırtını HSYK'ya dayar. Çünkü HSYK, kanunun 1. maddesinde belirtildiği üzere hakim ve savcılarının özlük işlerini "mahkemelerin bağımsızlığı ile hakimlik ve savcılık teminatı esaslarına göre" düzenler. Bakan engel olduğu için HSYK'nın çıkaramadığı kararname ise İstanbul ve Diyarbakır'daki Ergenekon ve faili meçhul davalarının savcı ve hakimlerini sırtından hançerlemek amacı taşıyor. Bu hukuk cinayetini Adalet Bakanı araya girerek, hatta kendini siper ederek engellemeye çalışıyor. Yargı bağımsızlığını yargıçlardan oluşan bir kurul değil, hükümetin bir bakanı koruyor.

Sadece Milliyet'te Mehmet Y. Yılmaz'ın itirazına rastladım. Bu itirazı, Mülkiye'de almış olması gereken hukuk derslerinin hocalarına havale etmek lâzım. Şu cümleyi kuran bir öğrenci Hukuk Başlangıcı'ndan geçemez: "HSYK, savcılık kurumunun itibarını sarsan bu tür uygulamaları cezalandırmayacaksa, neyi cezalandıracak?" Ergenekon savcılarını kasteden köşe yazarı, "Böylesine kötü bir iddianameyi yazabilen savcılara karşı HSYK'nın bir yaptırımını olmayacak mı?" sorusunu da ekliyor. HSYK'nın şu anda ceza davası veya disiplin soruşturması değil, bir atama kararı hazırladığını bilmemesi mümkün mü? Haklarında tek disiplin soruşturması olmayan savcı ve hakimler hakkında bir tasarruf söz konusu olan.

Bu sözler gerçekten "hukuk bilgisizliği" ile malûl. HSYK'nın görevi Ergenekon iddianamesi hakkında karar vermek veya iddianame hazırlayan savcılarını sorgulamaya almak değil. HSYK'nın görevi tam tersine, hakim ve savcının önünde bir kalkan oluşturmak. Özlük haklarının, HSYK'nın koruması altında olduğunu bilmenin güveni içinde savcı ve hakim işini yapacak. Hiç kimse savcıya ve hakime "ayağını denk al, yoksa seni sürdürürüm" diyemeyecek. Ergenekon savcılarını bunu diyenler var mı? Var. Peki bunlar kimler? Ve sürdürmeye kalkarlarsa bu işi kimin eliyle yapacaklar? HSYK'nın çıkartamadığı kararname ile tartışılan konu da bu değil mi? Birileri

Ergenekon savcılarını ve hakimlerini sürdürmeye çalışıyor, birileri de sürmeye karar veriyor. Aydınlıkla karanlık arasında süren bir savaşa tanıklık ediyoruz. Aydınlik yükseliyor, karanlık direniyor. Aydınlik yükseldikçe, karanlığın içinde kimlerin saklandığını ve ne işler çevirdiklerini görüyoruz.

Diyarbakır'daki, İstanbul'daki hakim ve savcıların sağa-sola sürülmeye kalkılması bir hukuk cinayetine tam teşebbüs fiili. Bu teşebbüs Ergenekon davası için "doğal yargıç" prensibinin çiğnenmesi demek. Aslında karanlığın çaresizliğinin, çaresizliğin getirdiği çılgınlığın bir göstergesi. Ne yapacaksınız? Güneşi balçıkla sıvayıp, karanlığı sürdürmek mümkün mü?

Fısıf fısıf konuşuluyor. Sizler de duyuyorsunuzdur. "Devletin bütün kirli çamaşırları (faili meçhul cinayetler ve karargâhlardaki darbe planları kastediliyor) ortalığa saçılıyor. Bu savcılara, hakimlere bir dur diyen olmazsa ortada devlet falan kalmayacak." Verilecek cevap basit: "Savcılar, hakimler işlerini yapmaz, bu kiri ve pisliği temizlemezse ortada devlet kalmayacak. Güvenliği sağlamak için verilen silahı cinayet için kullananların hüküm sürdüğü bir devleti hangi babayiğit yaşatabilir?"

Neyse ki endişe edecek bir durum yok: Ankara'da basiret ve feraset sahibi bir Adalet Bakanı, Diyarbakır ve İstanbul'da da savcılar ve hakimler var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Katsayı kalkınca kimin önü açıldı?

Mümtaz'er Türköne 2009.07.23

"İmam-hatip liselerinin önü açıldı" diyenler ya cahiller ya da kötü niyetliler. YÖK'ün önceki gün aldığı "katsayı uygulamasına son verme" kararı imam-hatipler için gecikmiş bir karar. Bu karar o kadar gecikmiş bir karar ki, haksız yere idam edilen birinin sonradan masumiyetinin ilan edilmesine benziyor. Öleni artık geri getirmek imkânsız. YÖK bu karar ile meslekî ve teknik eğitimin önünü açmış oldu; imam-hatiplerin değil.

Kısaca hatırlayalım:

28 Şubat süreci iktidar peşinde koşan generallerin, haksız kazanç peşinde koşan sermayenin işbirliği ve uyum içinde gerçekleştirdiği bir darbe idi. 28 Şubat çeteleri bu darbeye gerekçeler aradılar. Bir konsomatristi irticanın mağduresi, bir ayyaş din önderi olarak medya aracılığıyla pazarlarken, imam-hatipleri ve Kur'an kurslarını da tehlikenin kaynağı olarak gösterdiler. Çocukça bir ilkel mekanizma ile imam-hatiplerin önünü keserek laik düzeni koruyacaklarını ilan ettiler. O dönemde yargıya, üniversite hocalarına verilen meşhur "irtica brifingleri"nin ana tezi buydu.

Bulunan çare, imam-hatiplerin de içinde yer aldığı meslekî ve teknik eğitim mezunlarının üniversiteye girişini zorlaştırmaktı. Katsayı uygulaması bunun için icat edildi. 11 yıl önce 28 Şubatçıların önyak olması ile meslek liselerinden üniversiteye geçiş sırat köprüsüne dönüştü. Sonuçta maksat hasıl oldu. İmam-hatip liseleri önü kapandığı için gözden düştü. Ama bu kadarla kalmadı. Bütün meslekî ve teknik eğitim baltalandı. Meslek liselerinden üniversiteye geçişin önü kapanınca aileler çocuklarını genel liselere gönderdi. Bu eğilimin somut iki sonucu ortaya çıktı. Meslekî ve teknik eğitimin kalitesi düştü. Bu liselerin ortaöğretimdeki ağırlığı artması gerekirken gerilerde kaldı. Dünya ölçeğinde ortaöğretimde meslek lisesi-genel lise oranı % 70'e % 30 civarındadır. Bu oran bizde tam tersinedir. Bu tablonun pratikte iki can alıcı sonucu var. Birincisi, ekonominin ihtiyaçlarına uygun bir beceri sahibi olmadan üniversite kapısına yığılan milyonlarca genç. İkincisi, kalifiye ara eleman ihtiyacını karşılayamadığı için zorlanan ekonomi; yani işgücü ihtiyacını karşılayamayan bir ekonomi, iş bulamayan gençler.

İmam-hatip liselerinin önünü kesmek için getirilen katsayı uygulaması, meslekî ve teknik eğitimi baltaladığı için sonuç felaket oldu. 28 Şubatçıların getirdiği katsayı uygulaması, kuş sesinden rahatsız olduğu için koca ormanı yakıp kül eden diktatörlere benziyor. İmam-hatip liselerinin önü kesildi mi? Evet. Ya ülkeye bedeli?

YÖK'ün katsayıyı tamamen kaldırması, imam-hatipleri artık eski durumuna döndüremez. İmam-hatipler büyük ölçüde din eğitimi talebini karşılama misyonunu tamamladı. Yükselen demokrasi standartları ve genişleyen özgürlükler yeni yollar ve imkânlar açıyor. Toplum değişiyor. YÖK'ün kararı aslında yanan ormanın yerine yeni fidanların dikilmesi demek. Meslekî teknik eğitimin yeniden önü açılacak. Ama kuşların geri gelmesi çok zor.

Çöken, dağılan eğitim sistemimizin en temel meselesi meslekî-teknik eğitimin bir türlü belini doğrultamaması. Katsayı, eğitimde fırsat eşitliğini yok ederek meslekî eğitimi gözden düşürmüştü. Şu soruya verilecek cevap, katsayının eğitimde fırsat eşitliğine ne kadar aykırı olduğunu gösterebilir. Dört yıl torna tesviye veya otelcilik okuyan genç, üniversite sınavında, dört yıl bu sınava hazırlanan gençten daha başarılı olursa, neden doktor veya hakim olamıyordu? Neden işçi veya garson kalmak zorundaydı?

YÖK'ün aldığı katsayıyı kaldırma kararı, meslekî ve teknik liseleri -önü açıldığı için- yeniden cazip hale getirecek. Öğrenci için artan cazibesiyle birlikte eğitimin bu kritik alanına daha fazla emek ve dikkat harcamalıyız. Eğitim sorunlarını ideolojik körlüğün, askerî vesayetin dar ve karanlık dünyasından kurtarmalıyız. YÖK'ün kararının imam-hatip liselerinin değil, meslekî eğitimin önünü açtığını ve bütün bir eğitim sistemi için akla, bilime ve çağın ihtiyaçlarına uygun bir adım olduğunu at gözlüğü ile dünyaya bakanlara anlatmalıyız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Kürt sorunu'nu HSYK çözer

Mümtaz'er Türküne 2009.07.24

"Çözüm"ü meşakkatli bir yolculuk olarak tasavvur edelim. Türk, Kürt, aydın, politikacı, devlet görevlisi birlikte omuz vereceğiz ve Prometheus gibi koca yükü zirveye taşımak için ter dökacağız.

Yokuş dik, birileri yukarıda, yani devletin içinden önümüze dikiliyor. Koca kaya kütlesi bizi de altına alarak uçurumdan aşağı yuvarlanabilir. Üstelik bu dik ve zorlu yol, mayın döşeli. Her an birine basabilir ve bir kazaya uğrayabiliriz.

Çözüm konusunda benim endişem yok. Türkiye, bütün taraflarıyla, bütün enerjisi ile, bütün iyi niyeti ve basireti ile bir araya gelir ve Kürt sorununu çözer. Sorun, çözüme giden yolu salimce geçmekte ve bulunan çözümü kalıcı hale getirecek bir hukuk düzenini yerleştirmekte. Vatandaşını hukuk güvencesi altında yaşatan bir hukuk devletine sahip olmadan, Kürt sorununda çözüme ulaşmak mümkün mü? Veya bulduğunuz çözümü kalıcı hale getirmek?

Diyarbakır'da, faili meçhul cinayetleri bir ucundan cesaretle yakalayıp yargılayan ağır ceza reisi, dün geceyi "acaba nereye sürüleceğim?" endişesi ile geçirdiyse -kestirmeden söylüyorum- Kürt sorunu çözülür mü? Ergenekon davası savcı ve hakimleri hakkında günlerdir kamuoyunu meşgul eden HSYK skandalı, Kürt sorununun çözümü için kimin muhatap alınacağından daha önemli ve öncelikli bir sorun değil mi?

Türkiye, Kürt sorununu demokrasi ve hukuk standardını yükselterek çözecek. Kürtleri bu ülkeye yabancılaştıran sorunların hepsi, Türkiye'nin tamamı için bir hukuk ve demokrasi sorunu. "Yerinden yönetim" ilkesine göre çağdaş-demokratik yönetim anlayışına geçiş, Edirne'de daha verimli ve etkili bir kamu yönetimi anlayışı getirirken Diyarbakır ve Hakkari'de ayrıca anadile dair bütün sorunları çözecek. Samsun'da alacağının peşine

düşen bir vatandaşa kol kanat geren hukuk güvencesi, Batman'daki vatandaşın yaşama hakkı başta olmak üzere en temel hak ve özgürlüklerini garanti altına alacak. Kürt sorunda çözüme giden yolu da hukuk ve demokrasi ile tesviye etmek zorundayız. Birbirine geçmesi ve tamamlanması gereken halkalar var. Bir Kürt, anadilini sevmeyen bir devlet görevlisinin ayrımcılığına maruz kalınca hakkını arayacak. Şayet jandarma onbaşısı bırakın kitabevine bomba koymayı, varlık sebebi olan hukuk düzeninin bir milim dışında çıkarsa iş yargıya taşınacak. Yargıç, hür vicdanı ile Kürt vatandaşın hakkını koruyacak. Onun hür vicdanına göre karar vermesini ve uyguladığı hukuk dışında bir otoriteye boyun eğmemesini sağlamak üzere Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu göğsünü siper edecek. Eğer HSYK, kazılardan çıkan insan kemiklerinin peşine düşüp faili meçhul cinayetlerin zanlılarını yargılayan yargıçları sağa sola sürmeye yelteniyorsa çıkartacağınız tek sonuç var: Kürt sorununu kimse çözemez. Başka bir ifadeyle Kürt sorunu HSYK'da tıkanıyor demektir. O zaman Kürt sorunu, HSYK'nın önünde duran bir sorun. Kürt sorununu HSYK, asli işlevine dönerek çözecek.

HSYK Başkanı, "Yargıya müdahaleyi aklımızdan geçirmeyiz" derken, Kürt sorunu hakkında hüküm verdiğinin farkında değil. Anadili farklı olan bir vatandaşın, anadilini kullanma hakkı ile, bir zanlının "doğal yargıç" prensibine göre yargılanması mecburiyeti aynı hukuk düzeninin birbirini tamamlayan iki parçası. "Doğal yargıç" suçun işlenmesinden veya anlaşmazlığın doğmasından önce yargıcın atanmış olması ve davaya bakmakla yetkili olması anlamına geliyor. Suç işlendikten ve mahkemeye intikal ettikten sonra yargıcı değiştirirseniz, yargılamaya müdahale etmiş olursunuz. HSYK'nın alenen çiğnemeye kalktığı doğal yargıç prensibi yargıya müdahaleyi engellemek için var. Ergenekon davası ile Diyarbakır'da savcı ve hakimleri davanın ortasında gerekçesiz değiştirmeye kalkmak, doğal yargıç prensibini ihlâl etmek ve yargılamaya müdahale anlamına geliyor. Devleti korumayı, devlet görevlilerinin işlediği suçları saklamak olarak anlayan veya bu doğrultuda baskılara boyun eğen yargıçlarla, devletin ancak hukukun koşulsuz uygulanması ile yaşayacağına inanan ve hukuku uygulayan yargıçlar arasında bir mücadele var. Hukuk adına doğrusu, doğal yargıç prensibine işlerlik kazandıran hakim teminatını gözetmek.

Kürt sorunu ancak hukukla çözülebilir. HSYK, hukuk zeminini tesviye ederek, hukuku koruyup kollayarak, yani işini yaparak çözüme katkı sağlayabilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hanefi Avcı modeli

Mümtaz'er Türköne 2009.07.26

Sorunlarımızı çözerken hukukun soyut prensipleri ve kuralları bize uzlaşacağımız çerçeveyi veriyor. Hukuk insanlarla, sorunlara getirdiği çözümlerle hayat buluyor. Hukukun çizdiği çerçevenin içine yaşayıp hissettiklerimizi temsil eden somut-canlı bir varlığı yerleştirince tablo tamamlanıyor.

Bu çerçeve ve içindeki varlık bize istikametimizi göstermeli. At izinin it izine karıştığı dağdağalı dönemlere dönüp bakarken doğru olanı, haklı olanı bu pusulaya göre tayin etmeliyiz. İçindeki figürle beraber bu çerçeveyi, hem geçmiş hem de gelecek için doğru ölçüleri arayanlara bir model olarak sunmalıyız.

Benim önereceğim model "Hanefi Avcı modeli". Türkiye'nin son çeyrek asrında olup bitenleri anlamak isteyenler Hanefi Avcı'nın durduğu yeri pergelin sivri ucu gibi meşrû sabit nokta olarak görmeli ve söylediklerini bu gözle değerlendirmeli.

Ellerine alacakları silahla bu ülkenin güvenliğini sağlama görevi üstlenecek Polis Akademisi ve Harp Okulu öğrencileri, aradıkları "kahraman" modeli için Hanefi Avcı'nın kişiliğine ve hayatına eğilmeli. Bu ülkede onurlu

ve güvenli bir hayat arayan Kürt vatandaş Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni Hanefi Avcı gibi görmeli. Suç işlemeyi aklından geçirenler Hanefi Avcı'nın yer aldığı kâbuslarla uyanmalı.

22 Temmuz seçimleri öncesinde, Abdülhamit Bilici ile birlikte siyasetin nabzını tutmak için Trakya'yı dolaşıyorduk. Edirne'de esmer vatandaşlarımızın derneğine uğradık. Oturduğumuz bir saat zarfında bize ne siyaseti ne de kendi sorunlarını anlattılar. Bize sadece dönüp dolaşıp bir mitoloji kahramanından bahseder gibi Edirne Emniyet Müdürü'nün yaptığı işleri sıraladılar. Bu işlerin hepsi sosyal projelerdi ve sonrasında suç oranlarının nasıl düştüğünü öğrenmiş olduk. Ziyaret ettiğimiz Hanefi Avcı ise bir mitoloji kahramanından çok halktan birine benziyordu. Duru, sade ve mütevazı bir halk adamı.

Hanefi Avcı'nın Diyarbakır'da devam eden dava için geçen ay tanık sıfatıyla verdiği ifadeyi, pergelin sabit ucu olarak görmek lâzım. 1984'ten 1992'ye kadar tam sekiz yıl Diyarbakır'da istihbarat şube müdürü olarak görev yapan Avcı, sadece birkaç olayı ve faili meçhul cinayeti değil kirli bir dönemi aydınlatıyor. Susurluk Komisyonu'na verdiği ifadeyi tekrarlıyor. Cinayetlerin kimin emriyle ve kimler tarafından işlendiğini, en önemlisi resmen saklanan JİTEM'i anlatıyor. JİTEM'in kurulması ile birlikte Güneydoğu'da cinayet ve bombalama olaylarında artış olduğunu ve bu işlerin de komutanların bilgisi dahilinde yapıldığını söylüyor.

Kamuoyu Hanefi Avcı ismini, ilk defa Susurluk Komisyonu'nda duydu. Sonra 32. Gün'e çıkarak, işlenen suçları ve bağlantıları deşifre etti. Çevik Bir'in talimatı ile emekliye sevk edildi ve hapse girdi. Geçen ay verdiği ifade, Susurluk Komisyonu'na söylediklerinden farklı değildi.

Hanefi Avcı'nın kariyeri ve kendisini riske atarak yaptıkları, bize bahsettiğim bu modeli anlatıyor. Karşımızda bir kanun adamı var. Namuslu insanlarda çok az rastlanan bir meziyeti var: Cesaret. Bu namuslu adamın cesareti, istihbarat konusunda yerinde duramayan bir zekâ ile birleşince Hanefi Avcı'nın bize anlattıkları, gelecek için tam da aradığımız modeli oluşturuyor.

Demek ki hem namuslu hem de cesur insanlar haklı çıkabiliyormuş. Ergenekon'da yargılananlar ile Hanefi Avcı'yı karşı iki kutba yerleştirmek lâzım. Özellikle Hanefi Avcı ile aynı işi yapanları.

Galip gelen model hangisi?

Türkiye'nin hangisine ihtiyacı var?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Muhatap kim?

Mümtaz'ın Türköne 2009.07.28

Önce peşinde olduğumuz şeyin geçmişte olanlardan farkını kavramalıyız. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, çokuluslu bir imparatorluğun vârisi. Tam iki asırdır bu devletin kaderini etnik ayaklanmalar çizdi. Bir topluluk ayaklandığında veya bir etnik sorun patladığında devletin refleksi standart hale gelmiş.

Bazen birlikte uygulanan üç tedbir alınmış: Te'dip, tenkil ve tehcir. Te'dip malûm. Tehcir ile tenkil arasında şu fark var. 1915'teki Ermenilerin başına gelen "tehcir" idi. Dersim isyanından sonraki ise Kürtlerin başına gelen

"tenkil"di. Bu etnik sorunlar uluslararası alana taşınınca bir sonuca bağlanmış. Sırp isyanı ile başlayan, Yunan isyanı ve bağımsızlığı ile devam eden Girit, Lübnan diye uzayan ve en son Makedonya ve Arnavutluk'ta noktalanmış uzun tarih böyle geçti.

Cumhurbaşkanı'nın umut veren çıkışları ve Başbakan'ın telaffuz etmesi ile resmîyet kazanan "Kürt açılımı" bütün tarihımız boyunca –Kürtler için de geçerli- ilk defa farklı bir yöntemin uygulanması anlamına geliyor. İlk defa sorunu demokrasinin sunduğu araçlarla çözeceğiz. "Muhatap kim?" sorusunun cevabını arayanların bu farkın farkında olmaları lâzım.

Sorunu yaratan iki taraf var. Bu tarafta asimilasyon ve şiddet politikaları ile Kürtleri isyana zorlayan bir devlet var. Yakın zamana kadar devlet, başkaldıranların kafasına vura vura isyanı sona erdireceğini ve asimilasyon politikasını devam ettireceğini düşünüyordu. Artık devlet tarafında, bu yöntemin işe yaramayacağı konusunda bir mutabakat var. Karşı tarafta şiddet yöntemleri ile Kürtlerin önüne koyduğu hedefe doğru giden bir örgüt olarak PKK duruyordu. Onlar da şiddet yöntemleri ile bir yere varılamayacağını, özellikle dünya konjonktürünün bu yolu tıkadığını gördüler. Önemli olan nokta şu: Şiddetin bir çözüm olmadığını bizzat şiddet uygulayan iki taraf da kavramış bulunuyor. Kazananı olmayacak bir savaşı iki taraf da artık istemiyor. Devam ederse ne olur? İki tarafın dışında başkaları kazanır.

Sorunu yaratan iki taraf, çözümün iki tarafı değil. Bu, çok önemli bir nokta. Devlet tarafında askerî gücü yöneten bir siyasî irade, Kürt tarafında da PKK'yı enterne eden bir Kürt siyaseti çözümün iki tarafı olabilir. Zaten çözümü mümkün kılan, askerin alanı hükûmete bırakması, PKK'nın da silah bırakıp siyasetin önünü açmaya karar vermesi değil mi?

Muhatap tayin ederken önemli olan bir diğer nokta, sorunun iki farklı cephesinin olması. Karşımızda iki farklı sorun ve bu iki farklı sorunun farklı muhatapları ve farklı çözümleri duruyor. Çözüm bekleyen birinci sorun Kürt sorunu. Bu sorunu var eden, ağırlaştıran ve içinden çıkılmaz hale getiren temel sorun, Kürtlerin anadillerini özgürce tasarruf etmeleri başta olmak üzere temel hak ve özgürlükler sorunu. Bu sorunların tamamı demokrasi ve hukuk standartları yükseltilerek çözülebilir. İkincisi ise PKK sorunu. Bu sorun pratik bir sorun. Af kanunu gibi tedbirlerle PKK'nın, dolayısıyla şiddetin tasfiye edilmesi gerekiyor.

Sorun demokrasi ile çözüleceğine göre, Kürt sorununun muhatabı herkes olmalı. Söylediğim şey ipe un sermek değil; tam tersine, zaten var olan çözümü kalıcı hale getirmek. Çözüm belli. Anadilden Kürtçe öğrenmeye kadar uzanan taleplerin hepsinin, bazen pozitif ayrımcılığa konu edilerek çözülmesi lâzım. PKK sorununun muhatabı ise belli. Osmanlı devrinde isyan eden, sonra uzlaşan toplulukların elebaşlarına "paşa" unvanı verildiğini hatırlatalım. Diyarbakır Sanayi ve Ticaret Odası Başkanı Galip Ensarioğlu, üzerinde uzlaşacağımız çerçeveyi veriyor. "Kürt sorununa çözümde MHP'nin bile kaygılarını gidermek gerek." diyen bir Kürt sivil toplum önderi mutlaka ciddiye alınmalı. Kürt sorunu bir Türkiye sorunu. Bu sorunu kökünden çözecek meşrû çerçeve (Ensarioğlu'nun sıraladıklarını herkes onaylayabilir) 72 milyonun kefaletinde olmazsa demokrasinin yanına ne sorunlarımızı çözmek ne de içinde huzurla yaşamak için yaklaşamayız. Siyasî partiler, sivil toplum örgütleri, aydınlar ve halk, bu çözümün asıl muhatapları. Çözüm bir tarafta devlete, öbür tarafta PKK'ya bırakılmamalı. Öyleyse muhatap biziz, hepimiziz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Demokratik açılım'ın üslûbu

İçişleri Bakanı Beşir Atalay'ın açıklamaları derin, dengeli ve sorumlu bir aklın devrede olduğunu gösteriyor. Sorunun tarafı olarak devlet, bütün kurumları ile ayağa kalkıyor ve sahnedeki yerini alıyor.

Bu açıklamanın bize gösterdiği iki nokta çok önemli. Birincisi devlet kurumları arasında bir koordinasyonun ve buna dayalı bir mutabakatın mevcudiyeti. Devlet kendi içinde müzakere etmiş ve bir politika üzerinde uzlaşmış. İşin en zor olan kısmı aşılmış. Yaklaşık üç yıldır bugüne kadar takip edilen "terörle mücadele" stratejisine yönelik özeleştirilerde bulunan komutanlar, devlet içindeki ağırlık merkezinin değiştiğini zaten göstermişti. MİT'in başında, devletin en birikimli, en geniş ufuklu Kürt sorunu uzmanının yer alması, mutabakatın içeriği hakkında da fikir veriyor. Siyasî iradeyi temsilen hükümet, devlet içindeki uzlaşmanın icra gücü olarak devreye giriyor.

İkinci önemli nokta, İçişleri Bakanı'nın özenle vurguladığı üzere "demokratik açılım"ın bir müzakere süreci olarak başlatılması. Beşir Atalay fikir sahibi herkesin, en başta da toplumu temsil eden siyasî partilerin bu sürece dahil edileceğini açıkladı. Kürt sorununu çözmeye yönelik adımlara "demokratik açılım" adının verilmesi, bu müzakereci perspektife uygun. Demokrasi halkın iradesini hakim kılan yönetim sistemi. Kalabalıkların iradesini egemen kılmak için bir yığın usul ve yönteme ihtiyaç var. Demokrasi bu yüzden öncelikli olarak bir usul ve üslup meselesi. Varacağınız yerden önce oraya nasıl vardığınız önemli. İçişleri Bakanı, "daha fazla hak ve özgürlük"ün çözülemez sanılan sorunları çözdüğünü söylüyor. O zaman "demokratik açılım"ın içeriği de belli: Kürt sorunu için demokrasi standartlarının yükseltilmesi. Devlet, Kürt sorununu daha fazla hak ve özgürlükle çözmeye çalışıyor.

İçişleri Bakanı'nın basın toplantısı, çözüm yolunda umutla umutsuzluk arasında tereddüt geçirenlere bütünüyle pozitif bir motivasyon aşılamış olmalı. Cumhurbaşkanı'nın geliştirdiği inisiyatif bir dönüm noktası oldu.

Karşımızda duran tablo herkesi sorumlu ve dikkatli olmaya zorluyor. MHP liderinin "madem öyle, terör örgütünün belini kır, kökünü kazı" söyleminin MHP tabanında bile hiçbir karşılığı olmayacak. İçişleri Bakanı yeni bir başlangıçtan, geçmişe sünger çekmekten bahsediyor. "Terör örgütünü yok etme" formüllerinin, yeni "şehit cenazeleri" davetiyesi dışında hiçbir anlamı yok. Kürtler bu ülkede kendilerini eşit ve onurlu vatandaşlar olarak hissedecek. "Daha çok Türk olmak" Kürtler için "daha çok Kürt olmak" anlamına geliyor. Etnik kimliklerin ve "Küçük Türkiye milliyetçiliği"nin dar sınırlarının dışına çıkmak lâzım. "Daha çok Türk olmak" Kürtlerin Anayasa'da yer alma taleplerine meşruiyet kazandırmaktan başka bir anlam taşıyor. İmparatorluk varisi bir toplum kendisini "bölücü ve ayrıştırıcı türden bir Türk milliyetçiliği"nin dar kalıplarına hapsedemez.

Hava artık bütünüyle olumlu. Önümüzde duran sorunun iki farklı veçhesi olduğunu unutmayalım. Demokrasi ve hukuk ile aşılabilecek Kürt sorunu ve devletin pratik aklı ile çözülecek bir PKK sorunu. Bütün taraflarda olgun ve sorumlu bir hava var. Şiddetin kendi kendini tükettiği yerdeyiz. Denemediğimizi deniyoruz. Demokrasi hem sorunu çözüyor hem de hepimizi olgunlaştırıyor, daha akıllı ve sorumlu kılıyor. Aysel Tuğluk'un özeleştirilerini, demokrasinin yükselttiği ve çoğullandırdığı akıl ve sorumluluk duygusunun bir tezahürü olarak görmek lâzım. MHP'den biri çıksa ve dağda ölen PKK'lılar için "onlar da bizim vatandaşımızdı, devlete başkaldırmışlardı, ama öldükten sonra sadece yine bizim vatandaşlarımızın kayıp evlatları idiler" dese ne olur?

Kürt sorunu bir Türkiye sorunu. Bu sorun Türkiye'nin bugüne kadar canını yaktı. Ağır bedellere mal oldu. Ama çözersek Türkiye çok ağır bir yükten kurtulmakla kalmayacak, kanatlanıp uçacak. Kürt sorununu demokratik açılım ile çözebilecek bir Türkiye'nin sırtını hiçbir güç yere getiremez.

İçişleri Bakanı, dün içeriğe dair bir şey söylemedi; ama çok şey söyledi. En önemlisi devletin doğru üslubu yakaladığını gösterdi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Türk sorunu' var mı?

Mümtaz'er Türköne 2009.07.31

"Kürt sorununu çözerken, ortaya bir Türk sorunu çıkar mı?" sorusu, "Demokratikleşme Açılımı"nın önündeki tuzaklardan biri, belki de en önemlisi gibi görünüyor.

Peki gerçekten böyle bir tehlike var mı? "Demokratikleşme açılımı" yol alırken bir "Türk tepkisi" yükselecek ve sorunun çözümünü zorlaştıracak mı? Meselenin parti siyaseti boyutu var. Kürt sorununu çözmek için atılan adımların partilerin oy dengelerini değiştirmesi bekleniyor. AK Parti, bu "Türk tepkisi" yüzünden oy kaybedecek. MHP "Türk tepkisi"nin doğal temsilcisi olarak oy tabanını genişletecek. Bu öngörü doğru mu? "Türk sorunu" tabiri düpedüz bir tehdit. Milliyetçi bir tehdit. Bu tehdit, Kürt kimliğini, Türk sıfatının düşmanı olarak görüyor. Kürtçe başta olmak üzere, Kürtlerin taleplerinin kabul edilmesini Türklüğün gerilemesi olarak kabul ediyor. Mahallenin delikanlısı çıkıyor "belâ olurum" diye bağıyor.

2005 yılının Nevruz'unda, Mersin'de küçük çocukların Türk bayrağını yere atıp yakmasını hatırlarsınız. Arkasından bütün Türkiye ayağa kalkmış ve bayrak mitingleri ile herkes sokağa dökülmüştü. Zaman'da, "Türkiye'yi Kürtler değil Türkçüler bölüyor" diyen bir yazı yayımlamıştım. Türkçü dostlarımdan çok tepki geldi. "Bize çok ağır ithamda bulunuyorsun, nedir bize bunu anlat" diye Türk Ocakları'ndan özel bir davet aldım. 37 kalburüstü Türk milliyetçisi ile genel merkez binasında geç vakte kadar konuştuk. Ben sadece Kürtlerle aralarında bir empati kurmalarını istiyordum. Adı efsane olmuş saygın biri döndü diğerlerine şu soruyu sordu: "Beyler, şu konuştuğumuz dili yani Türkçeyi yasaklasalar ne yaparsınız?" Cevabı yine kendisi verdi: "Ben, silahı alıp dağa çıkardım."

TÜRKÇÜ HASSASİYETİNİ KULLANANLAR

Mersin'de Türk bayrağının yakılmasının bir provokasyon olduğu sonradan anlaşıldı. O günlerde Türkiye'yi inleyen "bayrağı yakarı yakarız" sloganının resmî olarak üretildiği de. Aslında bütünüyle Kürt karşıtlığının, hatta düşmanlığının bir psikolojik harekât çerçevesinde topluma pompalandığını, Ergenekon davası bugün bize tane tane anlatıyor. Şehit askerlerin cenaze namazları kılınırken cami avlularında "katil iktidar" diye slogan attıranların, şehit kanının değil iktidar hesaplarının peşinde olduklarını bugün artık ayan-beyan biliyoruz. Öyleyse bir hatayı düzeltmek lâzım. Dün Türkiye'yi bölmeye yeltenenler Türkçü hassasiyeti kullanan Ergenekoncularmış, Türkçüler değil. Bugün artık Türk milliyetçilerinin de akli başına gelmiş olmalı. Demek ki bir "Türk sorunu"nun ortaya çıkması için bir sebep yok. Çünkü Ergenekoncular Silivri'de çok meşguller; böyle bir sorunu ortaya çıkartacak ne zamanları ne de imkânları var.

Peki Türkler arasında Kürtlere karşı bir tepki, bir soğukluk veya mesafe yok mu? MHP'nin oy tabanı bu sorunun cevabını değil ama belki bazı işaretleri barındırıyor. MHP son seçimlerde oylarını Batı'da artırdı. Türkiye'nin ana Türk damarı olan Orta Anadolu platosunda geriledi. Milliyetçilik ötekileştirmeden beslenir. MHP'nin Batı'da aldığı oylarda Kürt karşıtlığının bir payı var. Kürt nüfusunun yarıdan fazlası Türkiye'nin batısında yaşıyor. Demek ki Türkiye sınırları içinde var olan en zıt iki kültür karşı karşıya geliyor. Bu karşılaşmanın –ekonomik faktörler de dikkate alınınca– bir gerilim oluşturması doğal. Bu gerilimin bir tarafında yer alan "Türk sorunu"nu tanıyabilmek için tam bu noktada Türkiye'nin etnik yapısına eğilmek gerekiyor.

Neden Batı? Türkiye'nin batı kesimleri, İmparatorluk bakiyesi Türkleşmiş halkların daha yoğun yaşadığı bölgeler. Bugün edindikleri vatanın kıymetini birkaç nesil önce göç acıları ile tecrübe ederek anlamış insanların psikolojisinden söz ediyorum. Aslında farklı olana ve dünyaya daha açık topluluklar bunlar. Kürtlere dönüp şunu söylüyorlar: "Size ne oluyor? Bizim kabul edip benimsediğimiz kimliğe, yani Türklüğe siz niye karşı

çıkıyorsunuz? Neden bizim gibi potanın içinde erimiyorsunuz?" Eğer bir Türk-Kürt karşıtlığından söz edeceksek, bu karşıtlığın Türk tarafında yer alan kişi daha çok kim olabilir? Bir Girit muhaciri mi? Yoksa Yozgatlı bir Türkmen mi?

KÜÇÜCÜK BİR TÜRKİYE ÖZLEMİ

Çıkartacağımız sonuç şu: Eğer bir "Türk sorunu" varsa veya ortaya çıkacaksa bu sorun Türklerin çıkardığı bir sorun olmayacak. Demek ki "Kürt sorununu çözerseniz ben de Türk sorunu çıkartırım" diye tehditler savuranları, "Türklük skalası"nda bir yere yerleştirirken çok dikkatli olmak gerekecek. Amacım kimsenin etnik kökeni hakkında fikir yürütmek değil. Sadece "Türk sorunu"ndan bahsedenlerin ve etnik kökeni önemseyenlerin eline kendilerine de uygulayabilecekleri bir ölçü veriyorum. Türkler sorun olmazlar ve "Türk sorunu"ndan bahsetmezler.

Türk milliyetçiliği, çöken imparatorluğun bir kurtuluş reçetesi olarak gelişti. Mesele milleti çok sevmek değil, devleti kurtarmaktı. Cumhuriyet kurulduğu zaman ise neredeyse mütecanis bir topluluk ortaya çıkmıştı. Tek istisna Kürtlerdi. Cumhuriyet ulus-devlet projesi ile önce şehirli nüfusu, sonra da dağda-köyde yaşayan Türkleri Türkleştirmeye yani bir ulusa dönüştürmeye çalıştı. 2009 yılının Temmuz ayında, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin İçişleri Bakanı'nın yöntemi üzerine bilgi verdiği "Demokratikleşme açılımı", Kürtlerin dar ve sınırlı bir Türklük içinde eritilmesi politikasının iflas ettiğini ilan ediyor. Bu sorunu çözmek için elinizde iki araç var. Biri demokrasinin ve hukukun standartlarını yükselterek Kürtlerin güvenli ve onurlu biçimde yaşayacakları bir ülkeyi elbirliği ile vücuda getirmek. İkincisi, ulus devletler çağında vazgeçemeyeceğiniz ulus-devletin içini Kürtlerin Kürt olarak yer alabilecekleri şekilde genişletmek. Birincisi bir devlet politikası, ikincisi ise en başta Türk milliyetçilerinin işi.

"Türk sorunu" tehdidinde bulunmak milliyetçilik değil, sadece farklı olana düşmanlık demek. Bu tehdidin içinde Türk tarihine, hatta bu tarihin kaba hatlarına dair dar bir ufuk bile yer almıyor. 600 yıllık imparatorluğun sona erişinin üzerinden henüz bir asır bile geçmeden farklı olana tahammülsüzlük göstermek, Türk olmakla değil sadece düşman aramakla açıklanabilir. Bu topraklara bütünüyle yabancı, modern dünyanın karanlık tarafının yeniden ürettiği bir tür ilkelik bu.

Uzun terör yıllarında Türkiye'de bir Kürt-Türk düşmanlığı gelişmedi. Çünkü Kürt sorunu toplumdaki ayrışmanın, bölünmenin yarattığı bir sorun değildi. Devletin kendisinin ürettiği, sonra da içinden çıkamadığı bir sorundu. Devlet demokratikleşmeye, hukuka daha fazla bağlanmaya karar verdiği zaman bu sorun da kalmayacak. Bu sorun çözüm yoluna girmişken "Türk sorunu"ndan dem vurmak, küçük bir Türkiye özlemini dile getirmek demek. Ben buna "Küçük Türkiye milliyetçiliği" diyorum. Doğrusu şu: Kürt sorunu Türkiye'nin ve aynı zamanda Türklerin sorunudur. Kürtlere haksızlık yapılmıştır. Bu haksızlıklar giderilecek ve Türkiye yoluna taze bir başlangıçla devam edecektir. Türkiye'nin "Türk sorunu" var mı? Belki. Ama kesin olan bir şey var: Bu sorun Türklerin sorunu değil. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Polis Akademisi'nde 'Türkiye Modeli' Çalıştayı

Mümtaz'er Türköne 2009.08.02

Dün, Ankara'da Polis Akademisi'nin Anıttepe'deki yerleşkesinde önemli bir çalıştay yapıldı. Çalıştay "Kürt meselesinin çözümü: Türkiye modeline doğru" başlığını taşıyordu. Çalıştay, İçişleri Bakanı Beşir Atalay'ın hafta içi yaptığı tarihî basın toplantısını takip ettiği için çok önemliydi.

Devlet ilk defa Kürt sorununun çözümünde resmî bir taahhütte bulunmuş ve yıllardır her şeyin içine tıklandığı dolabın kapağını açmıştı. İçişleri Bakanı'nın bu açılım için kullandığı "Demokratikleşme açılımı" tabiri başta olmak üzere yönetime dair koyduğu perspektif ve yine yönetime dair verdiği detaylarla önümüze geniş bir ufuk açılmıştı. En önemlisi hayal kırıklıkları ve acılarla dolu tarihin artık sona erdiği ve umut edebilecek çok şeyimiz olduğunu anlamıştık. "Demokratikleşme açılımı" sorunun çözümü için sabırla kat edilecek bir müzakere süreci öngörüyordu. Çünkü çalıştay bu müzakere sürecinin ilk adımı olarak kayıtlara geçmeli. Çalıştayın Polis Akademisi'nde yapılması, devletin bilimsel yöntemleri devreye soktuğunu gösteriyor. Polis Akademisi, yurtdışında doktora yapmış çok iyi uzmanları bünyesinde barındırıyor. Daha önemlisi, demokratikleşme açılımının resmî sahibi ve sorumlusu olan İçişleri Bakanı Beşir Atalay'ın da başından sonuna kadar katıldığı bu çalıştayla müzakere süreci artık resmen başlamış bulunuyor.

Çalışmaya gazeteci ve benim gibi köşe yazarlığı yapan akademisyenlerden toplam 15 kişi katıldı. Hepsinin ortak vasfı Kürt sorununa yıllardır kafa yormuş, çare aramış ve çözüm önerileri geliştirmiş; kısaca elini taşın altına koymuş entelektüeller olması. Bazılarının fikirlerine katılmayabilirsiniz; ama hepsini ayrı ayrı kanın akmasını durdurmak ve soruna kalıcı bir çözüm bulmak adına iyi niyetli çaba gösterirken takip etmiş olmalısınız. Hasan Cemal, Cengiz Çandar, Fehmi Koru, Ali Bayramoğlu, Oral Çalışlar, Ruşen Çakır, İhsan Dağı gibi isimler çalıştayla konuşulanlar hakkında fikir vermek için yeterli.

Çalıştay iki oturum ve iki başlık altında yapıldı. Birinci oturum "Süreç kapsamında yapılması gerekenler: Yöntem ve yönetim" başlığını taşıyordu. Bu başlık altında bir yöntem olarak açılımın siyaset ve kamuoyu iletişimi tartışıldı. İkinci oturumun başlığı ise "Demokratikleşme paketinde neler olmalı?" idi. Genel kanaat özetle şöyle:

Silahın mutlaka bırakılması gerekli. Bu konuda taviz verilmemeli. Demokratikleşme açılımının partilerüstü olması ve parlamentonun asıl sorumluluğu üstlenmesi lâzım. Açılımın toplumda bir galibiyet/mağlubiyet denklemi içine yerleştirilerek, milliyetçi grupların tepkilerini ve bu tepkileri yönlendirecek provokasyonları tetikleme riski bulunuyor. Kürt açılımına milliyetçi bir tepki gelebilir. Ama aynı zamanda bu açılımın topluma bir "Türkiye Atılımı" olarak yansıma fırsatı önümüzde duruyor. Kürt sorununu çözmüş bir Türkiye'nin bölgesel kazanımları, bu fırsat dünyası hakkında bir fikir veriyor.

Devlet değişti. Devlet katında yeni bir Türkiye paradigmasını stratejik ufkumuza yerleştirmek lazım. Kürt sorununa getirilen çözümün bir iktidar kavgasına dönüşmemesi ve parti rekabetinin bu sorundan uzak tutulması şart.

Silahlı çatışmanın sona ermesi ve somut demokratikleşme paketi dışında çözülmesi gereken psikolojik ve sosyolojik engeller var. Kürtlerin görünür olma, yani psikolojik olarak da kendilerini eşit ve onurlu yurttaşlar olarak görme taleplerinin de karşılanması gerekiyor.

Polis Akademisi Başkanı Zühtü Aslan'ın "bu toplantı devlet toplantısı değil" açıklamasına rağmen çalıştay resmen, Türkiye'nin Kürt sorununa dair devletin, konuya emek harcamış kanaat önderlerinin görüşlerine müracaat ettiği bir toplantı oldu. Devlet adına bu sürecin resmî sorumlusu ve sözcüsü haline gelen İçişleri Bakanı dört saat boyunca konuşulanları dikkatle dinledi. Ama kendisi kimseye devlet adına bir telkinde bulunmadı.

Benim gözlediklerim ve dinlediklerim iyimserliğimi artırdı. Sağduyu doğru olan istikameti gösteriyor. Türkiye'de bütün tarafla bu ağır sorunu çözmek için her şeye, en başta da bizi hep doğru çizgide tutacak olan sağduyuya sahip. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MHP doğru olanı yapıyor

Mümtaz'er Türköne 2009.08.04

Belki söylenen sözlerin, o sözler söylenirken gösterilen öfke ve şiddetin arkasında olanlara bakmalıyız. MHP, çözüme giden yolun çok daraldığı bir yere aşılmaz bir duvar örüyor.

Çözüm için atılan adımlar arttıkça MHP lideri bu duvarı yükseltiyor. Belli ki bir stratejisi ve bu stratejiyi dayandırdığı hesapları var. Ve elbette kendisi ve temsil ettiği kitleler adına doğru olanı yaptığını düşünüyor. Öyleyse çözüm arayanların MHP'nin gözettiği doğruları anlamaları lâzım. Bu doğrular arasında hesap hataları bulmak ve MHP'nin de dahil olacağı ortak paydayı bu hataları göstererek oluşturmak görevi hepimize ait.

"Kötü adam" olmaya gelince... Elindeki kalemden başka sermayesi ve gücü olmayanlar "kötü adam" olarak nitelenmekten çekinmezler. Nihayetinde "kötü adam"ın kim olduğuna onlar karar verirler; çünkü tarihi onlar yazarlar. Doğru bildikleri yolda yürürken şiddete ve tehdide maruz kaldıklarında da, Bahçeli'nin çok iyi bileceği şu sözü söylerler: "Gün akşamlıdır Devletlim. Dün doğduk, bugün ölürüz."

Tekrarlayalım: MHP kendisi için doğru olanı yapıyor. Peki bu Türkiye için de doğru mu? Bize düşen bu "doğru"nun içindeki hesap hatasını bulmak. O zaman soralım: MHP'nin doğrusu ne?

MHP, Kürt siyasal talepleri için tam karşı kutupta bir sıklet merkezi oluşturarak süreci dengelemeye çalışıyor. "Devlet kurumları arasında sağlanan uyum"dan, yani askerlerin de çözüme dahil olmasından sonra MHP tek direnç hattı olarak kendisini görüyor. MHP lideri bir yandan bu direnç hattını sağlamlaştırmaya ve bir yandan da bu cepheyi genişletmeye çalışıyor. 12 köşe yazarını hedef almasının cepheyi genişletmek ve "düşman ateşi"ni göstererek taraftarlarını mevzilere çağırmak dışında bir anlamı yok. "50 yıl dağda gezme" muhabbeti ise ordunun başındaki kumandanın taarruz öncesi hamasetine benziyor. Kısaca MHP, krizi derinleştirerek üniter-ulus devleti korumaya çalışıyor.

Bu stratejinin neresinde hesap hatası var?

MHP kendisini en güçlü ve en sağlam gördüğü yerde hata yapıyor. MHP'nin bu stratejisi Türkiye'nin birliğini ve bütünlüğünü değil, tam tersine bileşenlerine ayrılmasını getirecek. MHP bir kilime benzettiği Türkiye'yi, tek rengin egemen olduğu fabrika malı bir halı gibi görüyor. Daha ortada bir çözüm projesi veya bir plan yokken, "vurun söyletmen" tarzı muhalefet ile Kürt vatandaşlarımızın gönlünü incitiyor; Kürtlere tepki duyanların öfkelerini çoğaltıyor. MHP, cehennem ateşine odun taşıyor.

Kürt sorunu hâlâ siyasal bir sorun. MHP, ortalığı gererek siyasal dünyada devinip duran bu sorunu toplumsallaştırıyor. Türkiye'de çarpık yapılan şehirlerin ve işsizliğin yol açtığı kültürel boşluk, kimlik arayışları ve şiddet gibi patolojik eğilimleri bir Kürt karşıtlığına dönüştürüyor. Tek başına bugüne kadar bir türlü yaratılamayan Türk-Kürt karşıtlığının kapısını aralıyor. Farklı olana düşmanlık ile milliyetçilik arasında çok ince bir çizgi vardır. MHP milliyetçiliği bu çizgiyi belirsiz hale getirecek ölçüde kitleselleşiyor. MHP'nin bugüne, tam olarak tartıştığımız şu sorunlara cevap verebilen bir milliyetçilik teorisi ve teorisyenleri yok. El yordamıyla bu kritik dönemecin aşılması ise imkânsız.

Şu husus çok önemli: Kürt sorunu bugüne kadar bir Kürt-Türk düşmanlığına dönüşmedi; yani siyasal bir sorun olmaktan çıkıp toplumsallaşmadı. İlk defa Türkiye bugün tam da çözüm umutları yükselmışken bu tehlike ile karşı karşıya. MHP lideri, üniter yapıyı korumak adına kitleleri savaş alanına sürüyor. Karmaşık ekonomik ve sosyal güdülerin yönettiği kitlelerin milliyetçilikle hiç ilgisi olmayan öfkeleri her şeyi yakıp yok edebilir. Cin şişeden çıktıktan sonra o cini tekrar şişeye sokmaya Bahçeli de dahil kimsenin gücü yetmez. Üniter yapı

yasalardan önce halkın vicdanında kökleşir. MHP liderinin izlediği gerginlik stratejisi üniter yapıyı koruyor mu, yoksa zayıflatıyor mu? MHP'nin yaptığı hesap hatası bu sorunun cevabında gizli. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İhanet

Mümtaz'er Türköne 2009.08.06

İdeolojiler, kitleler için felsefenin zengin dünyasına bir kapı aralar. Yine de bu kapıdan girmek zordur. Teorik donanımı olmayan sıradan insanlar ideolojik önermelerin felsefî gerekçelerini kavrayamazlar. Diğer ideolojilerle rekabet ederken devreye basit formüller ve nihaî olarak sloganlar girer. Toplumsal ve siyasal gerçekliği sloganlaştırmak hayattan kopmak demektir.

Bu yüzden ideolojiler siyasî eğilimlerin ve eylemlerin sebebi değil bahanesi olurlar. Her ideoloji kitleselleştikçe basitleşir. Basitleşmenin en ileri noktası, kazların bile gündelik hayatlarına yetecek birkaç slogana dünyayı hapsetmektir. Bu da yetmez. Bazıları için sloganlar bile fazla karışıktır. O zaman devreye "bizden olanlar" ve "bizden olmayanlar" tasnifi girer. "Bizden olmayanlar" ise iki gruba ayrılırlar: "Hainler" ve "dönekler". Karşıdakileri "bizden olmayanlar" olarak görenler ve onları da ihanetle suçlayanlar kendilerini de yok edecekleri şiddetten başka hiçbir şey üretemezler.

Kurtuluş Savaşı, Balkan Savaşları ile başlayan uzun bir savaş döneminin son merhalesidir. Siyaset ayağa düşmüştür. Eline silahı alıp, "bu ülkeyi en iyi ben yönetirim" diye meydana çıkanların hesapları yanlış. Bu yanlış hesaplar görülürken en çok duyulan söz "ihanet"tir. "İhanet" sözü, siyasî çıkarı için ülkeyi gözden çıkartanların ağızından düşmez. Enver Paşa "hain"dir. "İhanet" suçlamasında bulunanlar ise "Edirne'yi Enver kurtaracaksa Bulgarların elinde kalsın daha iyi" diyen Halaskâr Zabitan subaylarıdır.

Ankara Hükümeti yurdun işgalden kurtarılması için kolları sıvarken İstanbul Hükümeti'nin "ihanet" suçlamasına maruz kalır. Kime? Padişaha. Aslında İstanbul'daki İngiliz işbirlikçilerine karşı çıkmak ihanet sayılmaktadır. Büyük Millet Meclisi açıldıktan tam bir hafta sonra bir kanun çıkartarak bu suçlamalara cevap verir. Verdiği cevap bir "ihanet" ölçüsü koymaktır. Büyük Millet Meclisi'nin çıkardığı birinci kanun, İstanbul'da Meclis-i Mebusan'ın görüşmesine başladığı ama bitiremediği "aşar kanunu"dur. İkinci kanun ise (kendi gerçek gündemi ile birinci kanun) "Hıyanet-i Vatanîye Kanunu"dur. Bu kanun ihaneti tanımlamakta ve vatana ihanet suçuna bir ceza ihdas etmektedir. Bu kanuna göre "Büyük Millet Meclisi'nin kararlarına ve otoritesine karşı çıkmak vatana ihanet demektir."

Savaşlarda ihtiyaç duyulan şey dost ile düşmanı birbirinden ayırmaktır. Cephe gerisinde verilen savaşlar hiçbir zaman cephedeki gibi safları açığa çıkartmaz. Hedef düşman olunca, gözden geze, oradan arpacığa giden düz bir çizgiye ihtiyaç vardır. Savaşmak yerine siyasetle çözüm arayınca birbirini kesen onlarca çizgi ortaya çıkar. Siyasî çıkarlarının peşine düşenler ise safları sıklaştırmak için savaş taktiklerini kullanırlar. Kalın bir çizgi ile kendilerini ayırıp geri kalanları "hain" olarak nitelerler. Siyasî üslup içinde kullanılan "ihanet" sözcüğü, bir türlü temellendirilemeyen ve meşrulaştırılamayan çıkarları, çoğu zaman ülkenin aleyhine olan siyasî çıkarları gizlemek için kullanılır.

En çok namustan bahsedenlerin namussuz olması gibi, en çok ihanetten söz edenlerin de kendilerine dair bir ihanet kuşkusu vardır. En masumundan lâftan anlamayan yandaşlara "safları sıklaştıran" mesajı, karşı tarafı hain ilan ederek verilir.

Orta Afrika'dan genişçe bir arazi satın alıp, dünyayı iki renkten ibaret görenlere yeni bir vatan kursak. Gece karanlıkta dışarı çıkmadıkları takdirde "bizden olan ve olmayan"ı ayırmakta zorluk çekmeyecekleri bir ülkede onları yaşatsak. İnsanların ırklarını araştırıp kafa karışıklığına düşeceklerine, farklı olanı bir bakışta anlayabilseler...

Kimse hain değil. Kimse ihanet içinde değil. Bu ülke hepimizin. Eğer kafası karışanlar için bir ölçü arıyorsak ve bu ölçüyü millette bulacaksak, millî iradeye bakacağız. "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin iradesine karşı çıkan vatan hainidir." m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kokoreç ikramı ve etnik sorunlar

Mümtaz'er Türköne 2009.08.07

Kavga kokoreçten, daha doğrusu kokoreç ikramından çıkmış. Önceki gün Çanakkale Bayramıç'ı ayağa kaldıran olay, aslında gündelik hayat kadar doğal. Sokakta yapılan düğünde, düğün sahibi, davetlilere kokoreç ikram etmiş. Kasabın çırağı, hangi sebeple bilinmez, iki Kürt vatandaşı bu ikramdan mahrum bırakmış.

Bu iki vatandaş da kızmış ve muhtemeldir ki başka faktörlerin de devreye girmesi ile olay büyümüş. Sonunda iş karakola intikal etmiş. Kars Arpaçay nüfusuna kayıtlı Fahrettin Baydo'nun, Bayramiç CHP ilçe yönetim kurulu üyesi Uysal Yılmaz'ı bıçaklamasının ardından, halk sokaklara dökülmüş.

Avrupa Birliği sürecinde, kokoreçin yasaklanmasından sonra bu tür olaylar sona ermeyeceğine göre, bir açıklamaya ihtiyacımız var. Bayramiç'teki bu olay etnik bir çatışma mı? Çözümeye yaklaştığımız anda bir Kürt-Türk çatışması mı ortaya çıkıyor? Son günlerdeki "Kürt açılımı" etrafında tırmanan siyasî tartışmalar, toplumda etnik bir gerilime mi dönüşüyor?

Demokrasilerin etnik boyutu

Son seçimden galip çıkmış bir belediye başkanı, seçim sürecinde yaşadıklarını anlatıyordu. Aday aday olduğunda, aynı partiden karşısına çıkan en güçlü rakibinden bahsetti. İlçe büyük ve kozmopolit, nüfus gelen göçlerle oluşmuş. "Benim karşıma çıkan rakibin etnik kökenini, bu seçim vesilesiyle öğrendik." dedi. Rakibi, etnik destek arayışına girişmiş ve ilçede mevcut olmayan bir etnik kutuplaşmaya yol açmış. Seçim sonrasında etnik kökenlerin siyaset terazisinde artık bir ağırlığı bulunuyormuş.

Geçen yıl Adapazarı'nda vuku bulan ve Bayramiç'tekine benzeyen olayların mekanizması da aynıydı. İki delikanlı kişisel davalarını görürken zayıf kalmışlar. Hemen, kendi etnik kökenlerini hatırlayıp çevreyi ayağa kaldırmışlar. Bunun adı çözilemeyen bireysel sorunun siyasallaştırılmasıdır. Kendi bireysel kavganızı siyasal boyuta taşıdığınız zaman eğer eliniz daha güçlü olacaksa, sizin bu yola girmenizi kim engelleyebilir?

Büyük çatışmaların kıvılcımı hep bu bireysel olaylarla atılır. Bir kız kaçırma olayı, anında bir kan davasına dönüşür. Bir tarlanın sınır kavgasından iki köy karşı karşıya gelir. Eğer iki düşman birey arasında bir de etnik veya mezhebî bir fark varsa ve şartlar da uygunsa alın size bir etnik çatışma. Bu bireysel sorunlara bir de ekonomik çıkarları ekleyin. Batı illeri Güneydoğu ve Doğu'dan nüfus çekiyor. Gelenler daha düşük ücretlerle ve kötü şartlarda ekmek parası peşine düşünce, yerli yoksulların standardı düşüyor. Doğan rekabete bir de gelenlerin dayanışması eklenince siyaseti bataklığa çevirecek düşman kamplar ortaya çıkmış oluyor.

Parti kelimesi bir bütünün parçasını anlatır. Siyasî partiler demokrasisinin işleyebilmesi için parçalardan bütüne gitmek gerekir. Bir yerde yolunuzu ve dengenizi kaybederseniz, particilik toplumu daha derin bölünmelere de savurabilir. Etnik kökenimiz bize ait değil; yani bizim seçimimiz değil. Şayet iradî tercihinizin eseri olmayan niteliklerinizin üzerine siyaset inşa edilirse, o zaman iradenizle yani kendi seçiminizle varabileceğiniz hiçbir hedef kalmaz. Etnik kökene dayanan siyaset, toplumu orman kanunlarının geçerli olduğu vahşi bir düzene sürükler. İnsan etnik kökenini belirleyemez; ama tercihleri ile medenî ve daha ileri bir toplum inşa edebilir.

Ergenekon'suz Kürt açılımı

Bütün mesele halkın duygu, düşünce ve eğilimlerini yönetmek. Böylece bir iktidar oyununu yönetmiş oluyorsunuz. Açıklanan 3. iddianame, Türkiye'de kanlı siyasî operasyonların, dolayısıyla iktidar oyununun nasıl tezgâhlandığını anlatıyor. Alevî önderlerine yönelik suikast planları Türkiye'nin en çetrefil sorunu olan Alevî sorunundan bir iktidar projesinin nasıl çıkartıldığını gösteriyor. Bugün Ergenekon silahlı terör örgütü kendi başının derdine düşmüş vaziyette. "Demokratikleşme açılımı"nın Türkiye'yi bir barış ve huzur dönemine doğru taşıma şansı doğrudan Ergenekon'un enterne edilmesi ile bağlantılı olacak. Ergenekon iş başında iken Türkiye kolaylıkla ilkel bir Türk-Kürt çatışmasına sürüklenebilirdi.

Türkiye'nin sorunu bir terör veya PKK sorunu değil. Sorunu bir terör sorunu olarak tanımlamakta ısrar edenlerin, marjinal bir ideolojinin, Stalinist taktiklerle oluşturulmuş Marksist-Leninist bir örgütün Kürtleri temsil yeteneğini açıklayabilmesi lâzım. Normal şartlar altında DHKP-C ne ölçüde bir Türk örgütü ise, PKK'nın da o ölçüde bir Kürt örgütü olması gerekirdi. PKK'nın kendisini terör başlığı altında bir soruna dönüştüren Kürt sorunu değil mi? Bugün çözmeye çalıştığımız sorunu yaratan aktörleri alt alta sıralasak, şiddet yöntemlerini kullanan PKK mı yoksa 1983 yılında giderayak kanun çıkartarak **Kürtçeyi yasaklayan 12 Eylül diktası mı daha ön sırada yer alır?** Diyarbakır 5 No'lu Cezaevi'ni bir kin ve nefret bataklığına çeviren dönemin zorbaları mı, yoksa Öcalan mı son 25 yılın hesabında daha fazla pay sahibidir? Bu sorulara verilecek doğru cevap, bulunacak çareyi de gösteriyor.

Türkiye'nin Bayramıç'teki kokoreç kavgası gibi, etnik bir çatışmaya sürüklenme ihtimali var mı?

Ben bu ihtimale karşı Türkiye'nin sigortasının MHP olduğunu düşünenlerdenim. Bugüne kadar dökülen onca kana rağmen bir Türk-Kürt çatışması ortaya çıkmadıysa, MHP'nin bu sonuçtaki payı inkâr edilemez. Aynı şekilde bu saatten sonra özellikle Batı illerinde bir etnik düşmanlık tırmanacaksa, MHP sorumluluk duygusu ile hareket edecektir.

Ankara'daki siyasî tartışmaların Bayramıç'teki kasap çırağına, "iki Kürt vatandaşa kokoreç ikram etmemek" şeklinde yansımada bir yanlışlık olmalı. Hedef kitleye böyle yanlış ulaşacak çok sayıda mesaj son günlerde seri olarak üretilmiyor mu? Bu yanlışlığın sorumlusu kim?

Türkiye, Cumhuriyet tarihinin en zorlu sorununu çözmeye çalışıyor. Bu sorunun çözümü sadece hükümetin önümüze koyacağı pakete bağlı değil. Herkes sözüyle ve özüyle ortaya çıkacak olan çözümde yani çözümün şekli ve içeriğinde pay sahibi olacak. Bu ülkenin ortak çıkarına uygun davranmak ve hukukla kayıtlı olmak, bütün tarafların ortak vasfı olmalı. En temel soru ise şu: Ergenekon terör örgütünün içeride olması yetmeyebilir; birileri niyetlendiğinde önümüze çıkacak muhtemel provokasyonları önleyebilecek gücümüz var mı? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Of buluşmaları

Benim gibi çok uzun bir aradan sonra Doğu Karadeniz'e gelen birinin köklü değişimi hissetmemesi imkânsız.

Karadeniz çok değişmiş. Bu değişim sadece ünlü Karadeniz otobanı ile sınırlı değil; insanlarda ve her insanda var olan dünyalarda da görülüyor.

Of Kaymakamı Tuncay Somel'in davetiyle "Of Buluşmaları" için hafta sonunu Karadeniz'de geçirdim. Türkiye'de festival ve şenlikler mevsimi. Her yöre, bazen her köy maişet derdi ile dağılan aileleri senede bir gün ata diyarında bir araya getiriyor. Ata toprağına bağlılık bu şenliklerle yaşatılıyor. Ramazan başına kadar tamamlanmak zorunda olan bu festivallerin içeriğı de değişmiş. Kùltürler iç içe geçiyor. Sınırların ötesinden misafirler geliyor. Yerel olan, ulusalın sınırlarını aşıyor.

Of'ta Azerbaycan'dan, Bosna-Hersek'ten misafirler vardı. İnsana daha sıcak gelen, Urfa Birecik'in halkoyunları ekibiydi. Karadeniz horonu ile Urfa'nın halayını yan yana seyretmek Karadeniz'in yalçın tabiatı kadar doğal. El ele tutuşup ayaklarla aynı tempoyu tutunca, uyum artıyor. Hem kendinizi ifade ediyorsunuz, hem de eğleniyorsunuz. Şenlikli bir toplum, farklı figürlerle aynı şeyi anlatıyor. Benzin istasyonunda arabasına benzin dolarken yan yana gelen üç kişinin iki araya sıkıştırdıkları horondan taşan da bu ifade olmalı.

On yıl kadar önce Londra'da dönercilik yapan "Trabzonlu bir Kürt" tanımıştım. Tam Karadeniz'e özgü pratik zekânın ve teşebbüs gücünün eseri olarak Kürt olmuştu. Çalışmak üzere kaçak olarak İngiltere'ye gelmiş. Türkiye'den gelen Kürtlere sığınma hakkı verildiğini görünce "Ben de Kürt'üm" diye müracaat etmiş. "Allah'tan Kürtçe bilip bilmediğimi sormadılar" diyordu. İngiliz makamlarını sevimli Karadeniz aksanı ile Kürt olduğuna ikna etmiş. Aynı dönerci dükkânında askerliğini Trabzon'da yapmış Siirtli gerçek bir Kürt ve gerçek bir siyasî mültecî çalışıyordu. Uzun uzun askerlik hatıralarını anlatırdı. Halkın askerlere gösterdiği şefkat ve ilgiden çok etkilenmiş. "Bize evlatları gibi bakarlardı" diyordu.

Türkiye büyük bir ülke. Hem büyük hem de derin. Benim gördüğüm derinliği Türkiye'nin herhangi bir yerinde görmek çok kolay. Karadeniz, kendilerini çok iyi ifade eden insanların yaşadığı bir coğrafya. Bu ifade gücü her şeye yansıyor ve karşılığını arıyor.

Ulvi Saran'ın "Omuzumda Hemençe" isimli kitabından çok etkilenmiştim. Sadece Karadeniz'in geçmişi değil Türkiye'nin de yakın tarihi bu kitapta zengin detaylarla yer alıyor. Ulvi Saran Çaykara'da doğmuş ve büyümüş bir din adamı olan babasının hayatını kayda almış. 1930'lu 40'lı yılların Türkiye'si, hayat hikâyelerinin detaylarından bakınca bildiğimizden çok farklı görünüyor. Karadenizli bir din adamının ferdî hikâyesi üzerinden zengin bir tarihe nüfûz etmek isteyenlere hararetle tavsiye edeceğim bir kitap bu. Çaykara'dan Uzungöl'e giderken bu kitapta çok canlı biçimde anlatılan mekânlarla hikâyeleri zihnimde birleştirme imkânım oldu.

Nevzat Yalçıntaş, yaşayan bir tarih. Hoca'dan 1970'li yılların Türkiye'sini dinlemek bildiklerimizin ötesine geçip, soğuk bir kronolojinin içine insana özgü her şeyi yerleştirmek anlamına geliyor. 70'li yıllarda yaşadığımız trajedinin içinde insanlara özgü hırslar, bencilce hesaplar ne ölçüde yer tutuyordu? Dinlediğim Demirel anekdotlarında bu hesaplar vardı.

Türkiye büyük ve derin bir ülke. Karadeniz size coğrafyası, yapıları ve insanları ile bunu anlatıyor. Bu büyük ve derin ülke değişiyor. Hem daha iyiye doğru, hem de çok hızlı biçimde.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Risk faktörü

Risk faktörü, ekonomide olduğu gibi siyasal alanda elde edeceğimiz sonuçların maliyetini artırmamalı. En çok ihtiyaç duyduğumuz şey güven. Kendimize güvenmek, başkalarına güvenmek, karşımızdakinin bize güvenmesine güvenmek.

Siyasal hayatımızın bir alışkanlığına dönen bu engeli yani bizi bekleyen risklere olan korkumuzu bu sefer birlikte aşmalıyız.

Tanzimat sonrasına ait belgelere dayalı bir anekdot: Tarihimizin yetiştirdiği en büyük diplomat olan Mustafa Reşid Paşa, hariciye nezareti uhdesinde olmak üzere Paris sefaretine tayin olur. Tuna üzerinden giderken Viyana'ya, yine bütün tarihin kaydettiği en büyük diplomat olan Prens Metternich'e uğrayacaktır. Öncesinde Metternich ile İstanbul'daki sefiri Baron Stromer arasında bu ziyareti konu alan bir yazışma yapılır. Metternich, Tanzimat Fermanı'nı ilan ederek Osmanlı İmparatorluğu'nu büyük bir badireden çekip çıkartan Mustafa Reşid Paşa'yı yakından takip etmekte ve bu büyük diplomati çok akıllı ve yetenekli bulmaktadır. Bu genç siyasetçinin (Reşid Paşa Tanzimat Fermanı'nı Gülhane'de okuduğunda 39 yaşındadır) gelecekte Osmanlı Devleti'nin önemli bir politikacısı olacağı tahmininde bulunduktan sonra, bu öngörüye bir kayıt koyar. Benim nakledeceğim asıl anekdot ise 170 yıl önce söylenen, ama aslında bugüne ait gibi duran bu kayıtlama. Metternich, "Gerçi Osmanlı Devleti'nde mantıklı olan şey, gerçekleşmesi en zor olan şeydir" demektedir.

Benim "risk faktörü" dediğim şeyin arkasında daha çok "mantıksızlık" şeklinde tezahür eden bu "belirsizlik" var. Ancak bana öyle geliyor ki bu mantıksızlığın da bir mantığı var. Belirsizliği ise bu mantıksızlığın mantığını bularak aşmak mümkün.

Yine Mustafa Reşid Paşa'dan bir anekdot. II. Mahmud'un vefatı üzerine (Tanzimat'ın hemen arefesinde) Londra elçiliğinden geri çağırılır. 18 yaşındaki genç padişah Sultan Abdülmecid'in huzuruna çıkacaktır. Sadrazam Hüsrev Paşa kendisini iltifatlara boğmuş ve Padişah'a takdim etmesi için güya uhdesinde bulunan Hariciye Nezareti'nin devamını içeren bir tezkire vermiştir. Padişah bu tezkireyi okuyunca kızar ve Mustafa Reşid Paşa'ya da okutur. Sadrazam Padişah'a Reşid Paşa'nın devlete zararlı biri olduğunu haber vermekte ve bu yüzden "izale-i vücûdunu istîzân" etmektedir. Yani, diplomat paşamızı kendi idam fermanını kendi elleriyle onaylanmak üzere Padişah'a götürmüştür.

Türkiye bugün adeta kulvar değiştiriyor. Tam 170 yıl önce, Mısır gailisini çözmek üzere genç bir siyasetçi meydana çıktı. Osmanlı Devleti 3 Kasım 1839'da, bu genç ve cesur siyasetçinin Gülhane'de kürsüye çıkarak okuduğu bu fermanla bir devri kapatıp yeni bir devir açtı. Bizim bugün içinde yaşadığımız tarihsel dönemi başlattı.

Memleketin içine düştüğü badireyi bir fırsat olarak görüp kendi hesabını yapmaya girişenler o gün de vardı, bugün de var. Mantıksızlık dediğimiz şeyin mantığı bu kişisel hesaplarda saklı. Karşılıklı güvensizliğin ve bu güvensizlikten doğan belirsizliğin arkasında da bu kişisel hesapların acımasız mantığı duruyor. Ekmeğini kana bananlar; yoksulluktan, çaresizlikten ikbal kapıları aralayanlar, düzenlerini sürdürmek için ülkeyi yangın yerine çevirmeye hazırlananlar bunlar.

Dün ile bugün arasında esaslı bir fark var. Dün birkaç kişinin omuzuna binen yükü bugün bütün bir toplum taşıyor. Yük hafifliyor. Sorumluluk dağılıyor. Güvensizlik ve belirsizlik yukarılarla sınırlanıyor.

Bugün sorun çözme gücümüz doğrudan doğruya halktan geliyor. Çözümler dar ve karanlık mahfillerde değil, doğrudan çoluk-çocuğunun geleceğini inşa eden halkın kendisinde. Risk faktörü halkın kontrolünde olduğu için azalıyor. Dolayısıyla çözümlerin maliyeti de. İhtiyacımız olan tek şey güven. Kendimize, başkalarına güven. Güvensizlik hep maliyeti artırıyor, çözümü de zorlaştırıyor. m.turkone@zaman.com.tr

Konstantinopolis ve Norşin

Mümtaz'er Türköne 2009.08.13

Devlet Bahçeli'nin, Güroymak'a Norşin diyen Cumhurbaşkanı'na yönelttiği soruda bir tutarsızlık var.

Bahçeli, "Karayoluyla İstanbul'a giderken Gebze'den sonra İstanbul levhasını değiştirip Konstantinopolis mi yapacaksınız?" diye soruyor. Benim cevabım şu: "Yapsak ne olur? Ne değişir?" Cevabını vereyim: "Sadece bir alışkanlık değişir." Neden? Çünkü İstanbul isminde alışkanlık dışında Türk'e, Türklüğe ve Türkçeye dair hiçbir şey yok. Konstantinopolis ismi Türkçeye ne kadar yabancı ise İstanbul ismi de en az o kadar, belki ondan daha da yabancı.

Kürt sorununu her boyutuyla tartışabiliriz. Bahçeli'nin ve Baykal'ın öfke ve hesap kokan muhalefetini de içimize sindirebiliriz. Nasıl olsa farklı görüşler özgürce karşı karşıya gelecek ve herkes savunduğu fikrin, aldığı tavrın hesabını verecek. Sonunda demokrasi hepimizi ortak bir çizgiye getirecek. Her türlü fikre tahammül edebilir ve olgunluk içinde tartışabiliriz. Ya cehaletle? Cehaletin elinde koca milleti bedbaht etmeye kimin hakkı var?

İstanbul, Konstantinopolis'ten daha kadim Yunanca bir isim. Farklı yazılışları ve söylenişleri var. Stampoli en aslına uygun olanı. İstanbul "şehirli", "şehre ait", "şehre doğru" anlamına gelen Yunanca kelimenin Ermeni ağızıyla söylenişi. Biz bu güzel şehre İstanbul demeyi Ermenilerin "Esdanbol"undan almışız.

Türkiye'de yerleşim yerlerinin çoğunun ismi Türkçe değil. Bolu başta olmak üzere sonu "bolu" ile biten bütün yerlerin (Gelibolu, Safranbolu, Tirebolu) "bolu"su –İstanbul da öyle- bugün de hepimizin bildiği "polis" yani Yunanca "şehir" anlamına geliyor. Güvenlik birimlerine bütün dünyada olduğu gibi "polis" adını vermemizin arkasında da bu "şehir" kelimesi var. İskenderun, Helen uygarlığını yayan Büyük İskender'in (Alexandra) kurduğu şehir olduğu için bu isimle anılıyor. Kayseri, adı üstünde Roma İmparatoru anlamında da kullanılan "Kayzer"den (Sezar) geliyor. Bazı Kürtlerin Ermenilerin kullandığı Amed ismini tercih ettikleri Diyarbakır da Arapça bir isim. Doğuda çok sayıda yerleşim yerinin Ermenice ismi olduğu gibi duruyor. Bu durumun çok basit bir sebebi var. Türkçe bu topraklarda sadece bin yıldır var. Ama Anadolu, dünyanın bilinen en eski medeniyetlerinin beşiği.

İnsanların yüzyıllardır kullandığı isimleri bir gecede değiştirmenin hakim milletin milliyetçiliği ile yakından uzaktan bir alâkası yok. İsim değiştirmek bir kültüre ve tarihe karşı tam anlamıyla Vandalca bir saldırı. Böyle bir saldırı ancak ilkel, kaba, sonradan görme ve kendisine benzemeyene nefretle bakan vahşi ve hasta bir kafadan gelebilir. Üstelik cahil. 12 Eylül darbesinden sonra yer isimleri değiştirilirken birçok özbeöz Türkçe ismin de değiştirilmesi bu vahşi cehaletin eseri. Ankara'ya yakın Dodurga köyünün isminin değiştirilmesi buna bir örnek. Biri çıkıp "Yahu ne yapıyorsunuz? "Dodurga" bir Türkmen boyudur." demiş de isim iade edilmiş.

Sadece dil değil, sahip olduğumuz medeniyet de çok güçlü ve akıl kokan bir sentez. Osmanlı İmparatorluğu bu çok yönlü sentez üzerine kuruldu. Bu sentezin içinde Moğol töresi, Bizans Tımar sistemi, Sasanî (İran) bürokrasi kurumu, İslâm hukuku ve Türk gelenekleri yer alıyordu.

"Norşin" bana yakın bir isim. "Nor"un "Nur" olmasından yola çıkarak bu ismin "Nurşen" gibi isimlerle bağlantısını kurabilirim. İstanbul'un ne anlama geldiğini çıkartabilmek için mutlaka etimolojiye inmem gerekir.

1983 yılında askerî diktanın giderayak çıkardığı 2932 sayılı kanunla, Kürtler dillerinden mahrum bırakıldılar. Bugün, o yılların eseri olarak değiştirilen isimleri savunarak Kürtlere "kardeşim" demek tutarsızlıktan başka bir

şey değil. Üstelik o gün bu yasağa ve isim değiştirmelere karşı çıkmayanların –ben dahil- bir özeleştiri yapmaları gerekirken.

İstanbul isminin Konstantinopolis olmasının Türkçe adına hiçbir sakıncası yok; ama Norşin'in Güroymak olmasına içinde cehalet olmayan bir açıklama getirmek, itiraz edenlerin görevi olmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yol haritası

Mümtaz'er Türköne 2009.08.14

Önce bir yol haritası çizilecek. Sonra varılacak menziller belirlenecek. Zamanlaması kararlaştırılacak ve nihayetinde hep birlikte yola çıkılacak. "Yol haritası" denince insanın aklına üzerinde uzlaşılmış prensipler ve programlar geliyor.

Önce kafa kafaya verip mutabakat sağlayacağız; sonra eyleme geçeceğiz. Doğru mu? Peki mümkün mü? Kürt ve Türk göçebeleri için söylenen ortak bir atasözü gerçeğe daha uygun değil mi? "Yörük'ün/Kürt'ün göçü yolda düzülür." "Yol haritası" dediğiniz nedir ki? Bu yolları hepimiz ezbere bilmiyor muyuz?

Abdullah Öcalan açıklayacağı yol haritası için 15 Ağustos'u, yani yarının tarihini vermişti. Bu açıklamayı merakla bekleyenler hayal kırıklığına uğrayacaklar. Çünkü Öcalan yeni hiçbir şey söylemeyeceği gibi, eskilerin çoğundan da vazgeçmiş, savunma hattını gerilere çekmiş biri olarak karşımıza çıkacak. Yolda düzülecek göçü de gözünüzde şöyle canlandırın. Devenin sırtındaki yükün dengede olması lâzım. Demek ki bir denge haline ve bu dengeyi kuracak ve sürdürecektir bir güce ihtiyacımız var; yol haritasına değil.

Objektif ve subjektif şartlar

Öcalan bir iletişim stratejisi uyguluyor. On yıldır hapiste olan bir örgüt liderinin artık daha ziyade bir teorisyen gibi davranması doğal. Bu durumda Marksistlerin standart hale getirdiği "objektif ve subjektif şartlar analizi"ne dayalı bir strateji çizmesi lâzım. Öcalan'ın analiz araçlarını tanımak ve açıklayacağı yol haritasını anlamak için basitleştireyim. Objektif şartlar, değiştiremeyeceğimiz ve bizim irademizi aşan bütün dış çerçeve. ABD Irak'ı terk ediyor. Ortadoğu denklemi içinde Türkiye güçleniyor. Kürt siyasal hareketinin içine yerleşeceği ve gelişeceği bir aralık kalmıyor. Şiddet yöntemleri kullanan bir Kürt siyasal hareketi ancak kendisini yok ederek karşı tarafa zarar verebilir. Kazananı olmayan bir savaşı, Clausewitz'in tanımladığı şekilde siyasî amacı olmayan bir savaşı sürdürmek çılgınlık. Öbür taraftan Türkiye, önünde açılan boşluğu doldurmak ve içeriği düzene sokmak için hem kendi Kürtleri, hem de Kuzey Irak'takiler ile barışmak zorunda. Subjektif şartlar ise karşılıklı etkileşim veya mücadele içindeki aktörlerin karar ve eylemleri ile oluşuyor. Objektif şartlara bakmak gerçekçi olmayı; subjektif şartlara uygun davranmak cesaretle adım atmayı gerektiriyor. Objektif şartlar barışı zorluyor; subjektif irademiz buna yetecek mi?

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün "İyi şeyler olacak" sözü bir dönüm noktası oldu. Bugüne kadar hükümet cephesinin söyledikleri geri dönüşü olmayan bir yola girildiğini gösterdi. Kürtler umutlu. Öcalan, objektif ve subjektif şartlara bakarak yolu açmak için devenin üzerindeki yükün Kürt tarafındaki ağırlığını azaltmaya çalışıyor. Takipçilerine taktik değil, bütünüyle stratejik bir geri çekilme öneriyor. Öcalan'ın açıklayacağı yol haritası da bu stratejik geri çekilmenin ana hatlarını içerecek.

"Demokratik konfederalizm"in yerini, mütevazı bir yerel yönetimler reformu ile çözülecek "demokratik belediyecilik"e bırakması, bu geri çekilmenin göstergelerinden biri. Son avukat görüşmesinde Öcalan'ın,

devletin PKK'ya karşı kullandığı jargona müracaat ederek "ben bölücü ve ayrılıkçı değilim" diyerek kendisini savunması da anlamlı bir gösterge. Sorunu "bir onur meselesi" olarak formüle etmesi de ağırlığı azaltma teşebbüsü olarak yorumlanmalı. Kendisini çözümün merkezine yerleştirmesi de dahil, Öcalan'ın gösterdiği teorik analiz yeteneğini ciddiye almak lâzım. Ne de olsa Mülkiyeli.

Siyasi hesapların yol haritası

DTP'li politikacıların ayaklarını bastıkları zeminde santimetrekareye düşen siyasî yoğunluk, Meclis'teki diğer partililerden herhalde 50 katı daha fazla olmalı. "Öcalan muhatap alınsın" diyen DTP'li politikacılar, PKK'nın karmaşık yapılanmasının içinde kendi bireysel siyasî hesaplarının peşindeler. Silahın gölgesinin kalkması bile Kürt siyasetini çoğullaştırıyor. Çoğullaşmış bir Kürt siyaseti çözümün de çoğullaşması demek.

Bu tarafta yani karşı kutupta ise tersine bir yığılma var. CHP'nin müteredit bir iki çıkıştan sonra MHP'lileşmesi bu yığılmanın göstergelerinden biri. Demek ki çözüme karşı çıkmanın siyasî rantı var. Gerçekten var mı? Hükümetin attığı her adımda AK Parti'nin oyları eriyecek mi ve sonuçta kendini feda etmiş olacak mı? CHP'nin, MHP'nin önündeki pastaya ortak olması, seçmen eğilimlerinin bu yönde olduğuna bir kanıt. Parti liderleri halkın nabzını sürekli ölçüyorlar. Demek ki çözüm oy kaybettiriyor, çözüme karşı çıkmak da oy kazandırıyor. Bu hesaplar doğru mu? Bu siyasî hesapların çizeceği yol haritasıyla, Türkiye'nin yakıcı Kürt sorunu çözülebilir mi?

"Demokratikleşme açılımı" partiler üstü millî bir mesele olmalıydı. Daha yöntemin konuşulduğu, göçün henüz yola düzülmediği aşamada edilen ihanet lâfları diyalog imkânını ortadan kaldırdı. CHP'nin kararsızlığı da başlangıçta MHP'nin temsil ettiği çözümsüzlüğün zaferi olarak görülebilir. Ama çözümsüzlüğün içinde taşıdığı bir paradoks var. Bu paradoks çözümsüzlüğün bir çözüm olmadığını anlaşılmamasından ibaret. Adına ne dersiniz deyin Türkiye'nin önemli bir sorunu var. AK Parti'nin attığı her adıma karşı çıkmak yeterli değil, siz de bir çözüm göstermek zorundasınız. Göstermediğiniz zaman arkanıza geçen halk desteği temmuz güneşi görmüş kar gibi hızla erimeye başlar.

AK Parti hükümeti omuzlarına büyük bir siyasî yük aldı. Bu yük altında ezilme riski mevcut. Tersine, aldığı riskin büyüklüğü nispetinde siyasî kazanç ihtimali de. Yol haritasını Türkiye'nin siyasî topoğrafyası çiziyor. Tek başına kimse değil. Bu siyasî topoğrafyanın çizdiği yol ise bir Sırat Köprüsü'ne benziyor. Kıldan ince kılıçtan keskin. Üstelik inişleri, çıkışları ve virajları var. Göçü taşıyan deve Sırat Köprüsü'nde yol almaya başladı bile. Süvarinin hem göçü yolda düzmesi, hem dengeyi sağlaması hem de hiç yanlış adım atmaması lâzım. İki taraf da uçurum. Şartların objektifi de subjektifi de böyle. Abdullah Öcalan'ın açıklayacağı "yol haritası"nın objektif şartların analizine dayanacağını ve gerçekçi olacağını tahmin ediyorum. Muhtemeldir ki stratejisi, geri çekilmiş bir sempati taarruzu olacak. Geriye MHP'nin köpürttüğü öfkenin biraz dinmesini beklemek kalıyor. Subjektif şartlar, bu öfkenin orta vadede MHP'ye çok şey kaybettireceğini, dolayısıyla geri adım atacağını haber veriyor. Çözüm bütünüyle AK Parti'nin göstereceği dirayete ve maharete kalıyor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Üniter devlet' ne değildir?

Mümtaz'er Türköne 2009.08.16

"Demokratikleşme açılımı" gelip bu kavrama dayanıyor. Baykal ve Bahçeli bu kavramın arkasına geçerek Kürt sorununun çözümüne direniyorlar. Öyle anlaşıyor ki önümüzdeki günlerde "üniter devlet"i daha sık duyacak ve tartışacağız.

Bu kavramla ilgili, tıpkı yer isimlerinde olduğu gibi yaygın bir cehalet söz konusu olabilir mi? Ben "üniter devlet"i kutsal bir mabed gibi korumaya alanların, mabedin içinde neler bulunduğundan haberleri olmadığını düşünüyorum. "Üniter devlet" ile yan yana, bazen eşdeğer gibi kullanılan "millî devlet", "millî kimlik", "millî birlik" gibi kavramlarla "millî birlik ve bütünlük", "devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğü" gibi ibareler arasında önemli farklılıklar var. Gereksiz polemikleri, enerji kaybını önlemek ve çözüme kavuşmak için vuzuha ihtiyacımız var.

Evet önce vuzuh. Bu kavram siyasî tartışmaların eğip bükeceği, herkesin işine geldiği gibi kullanacağı bir kavram olmamalı. Olursa aynı dili konuşamayız. Anayasa hukuku siyasetin muayyen kavramlara ve bu kavramların da muayyen içeriğe bağlanması görevini üstleniyor. "Üniter devlet" bir anayasa hukuku deyim ve teknik bir anlamı var. Bir kavramın iş görebilmesi için efradını cemetmesi ve ağyarını da dışarıda bırakması lâzım. Siyasî hukuk deyimleri hep bir kavram çifti olarak karşımıza çıkar. Birbirine zıt iki kavramla, her bir kavramın ne anlama gelmediği de açığa çıkmış olur. "Üniter devlet"ın tam karşıtı "federal devlet". Tam anlamıyla anayasal bir deyim olarak "üniter devlet" egemenliğin tekçi bir anlayışla kullanımını ifade ediyor. Egemenliğin içindeki üç kuvvet: Yasama, yürütme ve yargı tek olacak. Kanunlar tek bir meclis eliyle çıkacak ve ülkenin her yerinde istisnasız bu kanunlar uygulanacak. Yargı tek biçimli olacak ve her yerde aynı hukuk normlarını uygulayacak. Yürütmeye gelince, tek bir yürütme erki olması kural ama icra gücünün ademi merkezîyet (yerinden yönetim) prensibine göre devri üniter yapıya aykırı değil. "Millî devlet"e gelince. Almanya federal bir devlet; ama aynı zamanda millî bir devlet. Dünyada millî devlet düzeni hakim. Bu yüzden her devletin millî bir nitelik taşıması kaçınılmaz. Millî kimlik, millî devleti güçlendirdiği için her devlet nezdinde teşvik ediliyor. Sorun "millî" vasfının tanımındaki farklılıktan çıkıyor. Ama makul olan her devletin, o ülkede yaşayan insanların tamamını içine alacak bir millet tanımına sahip olması.

"Tek dil, tek bayrak, tek devlet" sloganının içeriği de bu millet tanımına göre doluyor Türkiye Cumhuriyeti devleti üniter-millî devlet olarak kuruldu. Anayasa'nın "değiştirilemeyecek" üçüncü maddesindeki "Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür" ibaresinin, millî devleti güçlendirecek bir yorumuna ihtiyacımız var.

Kavramlar üzerinden kargaşa yaratmayı bir kenara bırakıp karşı karşıya olduğumuz soruya cevap vermemiz lâzım. Üniter ulus devlet, sahip olduğunuz siyasî değerleri muhafaza etmenin aracı, arkasına sığınılacak bir bahane değil. Etnik kimliklerin serbestçe ifadesi ve Kürtçe gibi dillerin kamusal alanlarda saygı görmesi üniter-ulus devleti kuvvetlendirir mi, yoksa zayıflatır mı? Kürtçenin kamusal alana taşınmasına izin vermeyeceklerini söyleyen Baykal'ın bu soruya cevap vermesi lâzım. Etnik kimlik millî kimliğin karşıtı elbette olamaz; o zaman da size düşen görev millî kimliği etnik kimlikleri içerecek bir zenginliğe kavuşturmak olur. Bir Kürt'ün kendisine yer bulamadığı "millî kimlik"le ulusal-üniter devlet korunabilir mi?

Üniter devlet, Kürt sorununu çözmenin engeli değil; tersine tek yargı ve tek yasamayı ortak payda yaptığınız sürece çözümün de elverişli bir aracı. İşin püf noktası ise herkesi tatmin edecek bir millî kimlik tanımına ulaşmamız. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Devletin çözümü-Toplumsal çözümü

Mümtaz'er Türköne 2009.08.18

Büyük sorunların çözümü kurumları da değiştirir. Çünkü kurumların varlık sebebi sorunları çözmektir.

Kendisi soruna dönüşen kurum önce sorun olmaktan çıkacak, sonra dönüşüme uğrayarak sorunlarla baş edecek bir donanıma kavuşacaktır. Kürt sorununu çözdükten sonra devlet, artık eski devlet olmayacak. Anayasa'mızın üçüncü maddesinde yazılı devletin değişmez esaslarından bahsetmiyorum. Devletin terazideki ağırlığından, işgal ettiği alandan, çevikliğinden, zekâsından ve diğer bilimum yeteneklerinden bahsediyorum.

Bugün kafamızda yaşattığımız devlet, eski zamanlarda yaratılmış modern çağla birlikte iyice gelişmiş bir canavardan başka bir şey değil. Devleti Tanrı değil, biz yarattık. Tanzimat ricalinden Mehmet Sadık Rıfat Paşa'nın 1837 tarihli "Halk hükümetler için mevzu olmayıp, belki hükümetler halk için mahlûktur." sözü, "halkın devlet için değil, devletin halk için yaratıldığı" anlamına geliyor. "Canavar" sözünü rastgele kullanmıyorum. Devlet yerine kullanılan "mülk" kelimesi, Arapçaya İbraniceden geçme. Kökenindeki anlamlardan biri de "tek başına yaşayan bir canavar".

Demokratikleşme açılımı yolun başında derin bir tartışmadan geçiyor. Bu tartışma, sorunun "devlet merkezli" veya "toplum merkezli" çözümleri etrafında sürüyor. Kürt sorununu çözmek için devleti mi, yoksa toplumu mu referans alacaksınız? Çözümü devlette mi, yoksa toplumda mı arayacaksınız? Biraz daha açalım. Devletin temel örgütlenme biçimini, kurumlarını ve kurumların dayandığı prensipleri, egemenliğin kullanımını yeniden tasarlayarak mı sorunu çözeceğiz? Oradan topluma sorunun çözümüne dair bir yol mu göstereceğiz? Yoksa toplumun kendi sorun çözme biçimini kurallara bağlayıp devleti bu kuralları uygulamakla mı görevlendireceğiz? Üniter devlet-federatif devlet tartışmaları birincisine; millî kimlik-etnik kimlik (veya demokratik Kürt ulusu) tartışmaları ikincisine dayanıyor. İkisi de bir çözümü arıyor ama yöntem dolayısıyla varılacak nokta çok farklı. Birincisi devlet düzeyinde kotarılan bir çözüme toplumun uymasını beklemek; ikincisi ise toplumda oluşan mutabakatı önce bir siyasî iradeye ve nihayetinde devletin uygulayıp gözeticeği bir düzene dönüştürmek.

Kürt sorununu tartışırken birdenbire hortlayan "kamusal alan" tartışması, işin can alıcı noktasını gösteriyor. "Kamusal alan" lâfı, devletten topluma veya tersine toplumdan devlete uzanan çizgi arasındaki farkı göstermek açısından da kilit bir kavram.

Hem MHP, hem de CHP Türkçe dışında bir dilin "kamusal alan"a taşınmasına izin vermeyeceklerini söylüyorlar. "Kamusal alan" kime ait? Devlete mi, yoksa topluma mı? Doğru cevap şu: Devlet topluma ait olduğuna göre, kamusal alan da toplumun alanı. Özel hayatımızın dışındaki bütün alanlar, yani toplumsal ilişkileri yürüttüğümüz alanlar kamusal alanı meydana getiriyor. Kürt sorunu özünde bir Kürtçe sorunu. 25 yılımıza ve 40 bin insanın hayatına mal olan şiddetin sebebi de Kürtçeye getirilen yasaktı. Şimdi Türkçe dışındaki dillerin kamusal alana girişine yasak getirilmesi, dili yasaklama iktidarına sahip devasa bir devleti çözüm olarak önümüze koymuyor mu?

Devlet, toplumu barış içinde bir arada yaşatmak ve ortaya çıkan sorunları ortak iradeyi işleterek çözmek için var. Ulus-devletlerden önce devletlerin geri çekildiği, mütevacî sınırlara döndüğü bir çağı yaşıyoruz. Soğuk Savaş döneminin devletlerine özlem duymak, hiçbir işe yaramayan bir nostaljiden ibaret. Artık sorunları devletler değil, biz çözüyoruz. Devlet cihazı da bizim bulduğumuz çözümü uygulamakla görevli. Bugün "devlet kurumları arasındaki mutabakat" devletin geri çekilmesi ve çözümü topluma bırakması anlamına geliyor.

Devleti değil toplumu merkez alarak her şeyi yeni baştan düşünmemiz lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hilmi Özkök'ün erdemi

Hilmi Özkök'ün söyledikleri hepimizin çok yakından tanıdığı-bildiği ama bir türlü bulamadığı çok temel bir düsturu veriyor. Aradığımız şey erdem.

Bu ülkeyi huzur ve güven içinde tutacak insanî bağ. Türk Silahlı Kuvvetleri'ne komuta etmiş bir komutanın ağzından çıkan sözler herkesin altına imza koyacağı sözler ise, bu sözlerde somutlaşan erdemin anlamı üzerine düşünmemiz lâzım. Erdem insana özgü bir vasıf. Koca koca kurumların başındaki insanlar eğer bu vasfa sahip ise her şeyin rengi değişiyor. En çok da bu ülkede yaşamak güzelleşiyor.

Hilmi Özkök, demokrasiye bağlı bir genelkurmay başkanı idi. Gözettiği prensip bir askerin devlet yönetimine dair prensibiydi. Bir asker olarak, halkın yönetmediği bir devletin güvenlik zaafı yaşayacağını biliyordu. Bugün hâlâ üzerinde konuştuğumuz darbe teşebbüslerini bu prensibe bağlı kalarak ve birçok kişiyi karşısına alma pahasına önledi. Özkök Paşa, hırsızlığa ve yolsuzluğa karşı tavizsizdi. Bir kuvvet komutanı yolsuzlukla suçlandı, onun muvafakati ile yargılandı ve mahkûm oldu. Üzerindeki Lockheed lekesinden bir türlü kurtulamayan ordu, bu mahkûmiyetle aklandı. Şimdi Hilmi Özkök, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni koruma ve kollama adına, özellikle laiklik prensibini teminat altına alacak bir pensipten bahsediyor. Bu prensip "inançlara saygı". Özkök Paşa'nın üzerinde dikkatle durulması gereken sözlerini kayda alıyorum: "Halkımızın inançları kuvvetlidir. Ancak, büyük kısmı itidallidir. Mütedeyyindir. Ona büyük saygı duymak lazım. İnançsız toplumlar sıkıntı çekmişlerdir. En modern ülkelerde bile inanç sistemi önemsenir. İnananlarla asla alay etmememiz gerekir. Ama, şimdi Türkiye'de bir de bu sıkıntı başladı. Herkes inancını, ibadetini saklar oldu. Hoca, hacı demek küçümseme sözcükleri oldu. Halbuki din adamları iptidai kavimlerden en gelişmişlerine kadar her ülkede daima saygı görmüştür. Onlar da bu saygın mertebeye tırmanmaya veya orada kalmaya gayret göstermişlerdir."

Hilmi Özkök'ün bu sözleri çok açık; ama bu sözleri bir de tam tersinden okumalıyız. Bu sözler dinden ve inançlardan önce laikliği teminat altına alan bir perspektifi yansıtmıyor mu? İnançlara, dine ve din adamlarına saygı gösterilmesini isteyen bir genelkurmay başkanının bulunduğu bir ülkede, laikliği hedef alan dinî yorumların ve din anlayışlarının toplumu peşine takıp sürüklenme şansı kalır mı? Hangisi daha etkili? Laikliği korumak adına halkı sürekli tehdit eden, dine ve dindara şüphe ile bakan, dindar olanı cezalandıran ve bu gerekçe ile boğazına kadar siyasete batan bir silahlı güç mü; yoksa dine saygıdan bahseden bir genelkurmay başkanının yönettiği ordu mu? Hangisi laikliği korur? Hâlâ silahlı tehdit ile koruma altına alınan laikliği savunmaların, laik bir düzende dinlere saygısızlığı da bize makul gerekçelere dayanarak anlatabilmesi lâzım değil mi?

Demek ki erdemli olmak, erdemin bütün rükünlerine bağlı olmak demekmiş. Vatanı sevmek herkesin işi. Demokrasiye bağlılık, hukuka saygı, devlet malını korumak ve en nihayetinde inançlara saygı bir komutanın kişiliği olarak karşımıza çıkınca sorun çözme yeteneğimiz birdenbire katlanıyor.

O zaman darbeciliğe ve demokrasi düşmanlığına, yolsuzluğa, hukuksuzluğa ve inançlara saygısızlığa biri diğerlerini de doğuran bir erdemsizlik durumu olarak bakmalıyız. Elindeki silahı ülkeyi korumak yerine iktidarı gasp etmek için kullanmaya niyetlenen asker, tam bu noktada erdemin kaybetmeye başlıyor. Önce hukuk dışına çıkıyor. Hukuksuzluğu beslemek için yolsuzlukların kapısını açıyor. İllegal örgütler kurup cinayetler işleyerek postallarıyla üzerinde ilerleyebileceği yolun taşlarını döşüyor. İktidarı ele geçirmek için de "laikliği korumak" gibi bir bahane uyduruyor. Sonunda erdemin kaybeden asker, savunmakla görevli olduğu ülkeye zarar veriyor.

Hilmi Özkök'ün erdemi bütün askerlere örnek olmalı. "Laikliğe dokunanı yakarım" diye elinde silah sağı solu tehdit etmek yerine, inançlara saygı göstererek inanç sahiplerinin saygısını kazanmak arasındaki fark üzerine en başta bütün askerler uzun uzun düşünmeli. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Teröriste merhamet göstermek

Mümtaz'er Türköne 2009.08.23

Fikret Bila'nın Hilmi Özkök'le yaptığı mülâkat (Milliyet, 17-19 Ağustos 2009) "açılım" tartışmaları için merkezi önemdeydi.

Yine Fikret Bila'nın 2007'ye ait "PKK'yla geçen 24 yılın komutanları" başlıklı röportajlar dizisinin de, Kürt sorununun çözümüne önemli katkılarda bulunan temel referanslardan biri olduğunu hatırlayalım. Bu röportajlarda komutanlar özeleştiri yapmışlar ve 25 yıldır PKK'ya yönelik uygulanan politikanın yanlışlarını itiraf etmişlerdi. Hilmi Özkök ise bugün geline nokta olumlayan ve ilerlediğimiz yolu aydınlatan sözler söylüyor. Bu sözler önemli; zira bu sözlerin sahipleri yaklaşık çeyrek yüzyıl süresince sorunun devlet katındaki yegane patronları idiler. 25 yıl boyunca Kürt sorunu dendiği zaman ilk ve son sözü onlar söylediler. Halkı temsil eden siyasetçiler zaman zaman cesaretlerini toplayıp bir söz söylediklerinde ise hemen onlar tarafından hizaya çekildiler.

Millî Güvenlik Kurulu bildirisi "demokratikleşme açılımı"nı devlet katında resmî niteliğe kavuşturan çok kritik bir dönüm noktası oldu. Cumhurbaşkanı'nın, Başbakan'ın ve İçişleri Bakanı'nın dayandığı "devlet kurumları arasında uyum" tezi somut gerçeklik kazandı. Açılıma karşı çıkan MHP ve CHP "devlet kurumları arasında uyum"un varlığına itiraz ediyor ve doğrudan askerleri bu konuda açıklama yapmaya zorluyorlardı. Cevap MGK bildirisi ile verilmiş oldu. Millî Güvenlik Kurulu bildirisi ile herkes anlamış olmalı: İçişleri Bakanı'nın koordinatörlüğünde yürüyen açılım devletin bütün kurumlarının -özellikle Türk Silahlı Kuvvetleri'nin- ahenkli biçimde dahil olduğu, onaylamanın ötesinde aktif biçimde rol aldıkları bir süreç olarak yürüyor.

Hilmi Özkök'ün sözleri ise sürece katkıda bulunmaya ve yumuşatmaya yönelik. Yüksek askerî vasıflara ve erdeme sahip bu komutanın durup dururken konuşmayacağını; ancak bir misyonu yerine getirmek üzere söz alacağını biliyoruz. Hilmi Özkök'ün verdiği mesajlar geçmişe bir sünger çekmeye, semboller üzerinden yürütülen tartışmaların istikametini somut adımlara yöneltmeye ve empati duygusunu geliştirmeye yönelik.

Özkök, Fikret Bila'nın "PKK dağdan nasıl iner?" sorusuna cevap verirken önce, DTP-PKK çizgisinin gündeme getirdiği "iki taraf da silah bıraksın" tezine üstü kapalı göndermede bulunuyor. Cevap vermeye "Devletin görevli unsurları hiç silahı bırakır mı?" sorusu ile başlıyor ve ekliyor: "Ama örgütün silahı bırakıp ulusun hoşgörü ve merhametine sığınması meseleye büyük katkı sağlar." Bu sözdeki "ulusun hoşgörü ve merhameti" ibaresi, tam da açılım sürecinin ihtiyaç duyduğu ruhu temsil ediyor.

"Ulusun hoşgörü ve merhameti" ibaresi büyük bir olgunluk; ama daha önemlisi "ulus"tan ziyade bir askerin ağzından çıkması. Terörle mücadele etmiş, verdiği kayıpların albayrağa sarılı tabutlarının önünde saygı duruşunda bulunmuş bir komutan söylüyor bu sözleri. Görev yaptığı sürece TSK'nın verdiği şehitlerin her birinden tek tek sorumlu olan bir Genelkurmay Başkanı. Terör örgütü mensuplarına yönelik "hoşgörü ve merhamet" sözünü şehit ailelerinden bile sonra telaffuz edebilecek biri söyleyebiliyorsa, bu söze yansıyan sorumluluk bilincini ve askerliğin ötesine devlet adamlığı vasfını fark etmeliyiz.

Hilmi Özkök'ün söylediği gibi devlet gücü elindeki silahı bırakmaz. "Karşılıklı silah bırakma" sözü bu yüzden örgütsel bir retorikten ibaret. Neden? Çünkü elindeki silahı bırakıp "ulusun hoşgörü ve merhametine sığınmış"

bir örgüt mensubunun yaşam hakkı başta olmak üzere temel hak ve özgürlüklerini bile, devletin güvenlik güçleri ellerindeki bu silahlarla sağlayacaktır.

Terör, halkı canından bezdirerek, yakarak, yıkarak ve bu yolla devleti baskı altına alarak hedefine varmaya çalışır. Devletin elindeki kılıç ise gücünü hukuktan, toplumun temel hak ve özgürlüklerini ve özellikle güvenliğini sağlama yeteneğinden alır. Bu yetenek -suçlulara karşı bile- "hoşgörü ve merhamet" gibi insanî hasletlerle donatıldığı zaman bu kılıcın karşısında hiçbir güç duramaz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türk Ocakları, Mamak ve Diyarbakır

Mümtaz'er Türköne 2009.08.25

Nuri Gürgür, Türk Ocakları genel başkanı. Türk milliyetçiliği fikrinin yaşayan en saygın ismi.

Belki onun yanında ikinci bir isim olarak Nevzat Kösoğlu zikredilebilir. Türk Ocakları ise Türk milliyetçiliğinin II. Meşrutiyet yıllarına uzanan en eski, en köklü ve en itibarlı kuruluşu. Türk Ocakları siyasete mesafeli ve Türk milliyetçiliğini fikir planında geliştirmeye çaba harcayan merkezî bir kurum. Türk Ocakları Genel Başkanı Nuri Gürgür, geçtiğimiz cumartesi günü görüşlerine müracaat eden İçişleri Bakanı Beşir Atalay'a bir rapor verdi. Bu raporda bir Mamak-Diyarbakır karşılaştırması var. Karşılaştırılan askerî cezaevleri, zaman 12 Eylül dönemi. Nuri Gürgür, kendi imzasını taşıyan raporda, "12 Eylül'de Mamak hapisanesinde yaşananlar, sağcı ve solcu tutuklulara yapılan ağır işkenceler, çekilen acıların sadece Diyarbakır'a mahsus olmadığına örnekleridir." diyor.

Bu hükmün hem tanıklarından ve hem de bahsi geçen mağdurlarından biri benim. Mamak'ta, Dış Kafes'te bir yüzbaşidan yediğim dayağı hiç unutmadım. Uzun bir tahta copla yarım saate yakın, yani yorulana kadar beni dövmüştü. Bu dayağın sebebini hiç anlayamadım. İç Kafes'te bir gece kaldıktan ve erlerden dayak yemeye devam ettikten sonra, A Blok 4. koğuştta tam bir hafta yattığım yerden kalkamamıştım. Sonrası her gün mutad hale gelen işkencelerdi. Kısaca Mamak'ta tutuklulara Diyarbakır 5 No'lu Askerî Cezaevi'ne benzer işkenceler yapıldı. Duyduklarım ve okuduklarım, Diyarbakır'da, bize Mamak'ta yapılanlardan fazlasının yaşandığını gösteriyor. Kaldı ki, o dönemde Diyarbakır Cezaevi'nde teşehhüd miktarı da olsa yatan ülkücüler oldu. Bildiğim çok sayıda isimden bugün MHP genel başkan yardımcısı olan Mehmet Şandır'ı, Erzurum'un tanınmış efsane isimlerinden Muammer Cındıllı'yı sayabilirim. Bu karşılaştırmayı onlar da yapabilir.

Tek bir örnek: Görüş yerindeyim. Karşımda annem. Annemin gözü önünde arkamda bekleyen askerin tekmelerini yiyorum. Bütün hayatım boyunca ölümüne gözümün döndüğü tek an bu andı. Gerisini anlatmayayım.

Diyarbakır 5 No'lu Askerî Cezaevi, Diyarbakır'ın orta yerinde. Bu cezaevinin kapatılması ve bir eğitim kurumuna dönüştürülmesi, yeni bir başlangıç arayışının önemli sembollerinden biri olabilir. Mamak Askerî Cezaevi Hüseyin Gazi Dağı'nın eteklerinde Kolordu'nun içinde olduğundan herhalde böyle bir imkân yok. Ama hem Diyarbakır'da, hem Mamak'ta yatanların birlikte çıkartabilecekleri epeyce ders var.

Kendi çıkarttığım dersi anlatayım. Bana işkence yapanlara karşı kızgınlım. Bana yarım saat dayak atan yüzbaşı ile bugün bir yerde karşılaşırsam galiba kendimi tutamam. Ama bu kızgınlığının sebebi, onların zalimliği, acımasızlığı değil. Ben onlara aptallıkları, ahmaklıkları için kızıyorum. Uyguladıkları şiddeti -galiba doğru kelime bu- eblehçe buluyorum. Bu şiddet, eblehçe bir iktidarın uyguladığı anlamsız ve saçma sapan bir şiddet idi. Türkiye'nin bugün kaybettiği birçok şeyin içinde bu eblehliğin payı var. Son 25 yılda kaybettiğimiz 40 bin kişi de bu hesaba dahil.

O zaman zulmün her türlüünü ve akan kanı önlemek, barış ve huzur içinde yaşayabilmek için öncelikle akla ihtiyacımız var. Elindeki silah ile şiddet uygulayanların ahmaklığı yerine 72 milyonun ortak aklının egemen kılınmasına. Yani, demokrasiye.

Türk milliyetçiliğini temsil eden bir muhatap arıyorsanız karşınızda Türk Ocakları duruyor. "Demokratikleşme açılımı konusunda Türk milliyetçileri ne düşünüyor?" sorusunun cevabını da Genel Başkan Nuri Gürgür'ün imzasını taşıyan "Etno milliyetçi bölücü terör ve çözüm ihtiyacı" başlıklı rapor veriyor. Türk Ocakları da sorunu bir terör sorunu olarak tanımlıyor. Ama hiç olmazsa anlamsız bir şiddet yerine muradını akli ve mantık çerçevesinde tane tane anlatıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Zafere giden yol

Mümtaz'ın Türköne 2009.08.30

Bugün, Başkumandanlık Meydan Muharebesi'nin yıldönümü. 87 yıl önce 26 Ağustos'ta Kocatepe'de Türk ordusu taarruza geçmiş 30 Ağustos'ta Yunan ordusunu Dumlupınar mevkiinde imha etmiştir.

Bu zaferin askerî açıdan iki önemli vasfı vardır. Birincisi bir taarruz savaşı olmasıdır. 200 yıldır savunma savaşları veren bir ordu ilk defa bu tarihte, düşman hatlarının gerisine sızarak bir taarruz savaşı yapmıştır. İkincisi bu savaş kesin netice veren bir imha savaşıdır. Yunan ordusunun ana kısmı tam 87 yıl önce bugün Murat Dağı eteklerinde torba içine alınarak, akşama kadar süren çarpışmalarda bütünüyle imha edilmiştir. Bu savaşın asıl siyasî ve diplomatik sonuçları büyüktür. Diplomatik olarak Türk tarafı Lozan'da masaya bu zaferi koymuş ve anlaşmayı imzalamıştır. Siyasî olarak, Türkiye Cumhuriyeti Devleti doğrudan bu askerî zaferin üzerine inşa edilmiştir.

Bu savaşta Yunan tarafının 130 bin civarında kayıp verdiği ileri sürülmektedir. Türk tarafının kaybının 12.500 olduğu kabul edilmektedir. Bu savaşın askerî kısmı üzerine yapılan yorumların ortak noktası, Türk ordusunun sevk ve idaresinin neredeyse kusursuz olduğu, Yunan tarafının ise affedilmez strateji hataları yaptığıdır. Askerî ölçülerle bakıldığı zaman karşı karşıya gelen iki ordudan Yunan tarafının şansının mucizelere bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Yunan ordusunun savunulamaz durumda bulunması, Yunan başbakanının orduyu geri çekme teşebbüsünde bulunmasından ve bu yüzden istifa etmek zorunda kalmasından bellidir. İngilizlerin İzmir çevresine çizdiği Milne hattını geçen Yunan ordusu Anadolu'nun derinliğinde kaybolmuş ve yok edilmiştir.

Bu büyük ve önemli zaferin yıldönümünde asıl zafere giden yolun nasıl geçildiğini hatırlamalıyız. Yaklaşık on yıldır hiç durmadan savaşan ve olağanüstü bir savaş ve sevk ve idare yeteneği kazanan orduyu, 150 bin kişilik Yunan ordusunun karşısına 3 süvari tümeni, 8 piyade tümeni ve 137 topla 200 bin kişiyle çıkardığınız zaman zafer sizindir. Asıl bu orduyu derleyip-toparlayan ve oraya kadar götüren gücün geçtiği aşamalara bakmak gerekir. Zafer geçidi yapan ordunun asıl kahramanları, ileriye atılıp bir daha dönmeyenlerdir. Bir daha dönmeyenlerin arkasından ağıt yakanlardır. Top mermisini sırtında taşıyanlar, askerın zıbını çorabını hazırlayanlardır. Bu orduyu vücuda getirecek siyasî iradeyi sergileyenlerdir.

1917 yılında, savaşın aleyhimize döndüğünü kavrayan İttihatçılar iki kritik karar aldılar. Birincisi Anadolu'nun işgali durumunda bir gerilla savaşının ön hazırlıklarının yapılması, bunun için silah ve mühimmat depolanması. İkincisi, ordunun genç ve yetenekli subaylarını Erzurum'a göndererek yeni bir ordunun çekirdeğinin oluşturulması. İttihat ve Terakki şubelerinin Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerini, sonradan bu teşkilatın da Büyük Millet Meclisi'ni oluşturması tesadüf değildir. Çerkes Ethem'le başlayan Kuvva-yı Milliye

direnişini Kurtuluş Savaşı'nın en kritik evresidir. İstanbul Hükümeti, dağdaki asker kaçakları ve isyancılar ile Ankara'daki hükümet arasında geçen üçlü savaş, Büyük Taarruz'dan daha zorludur.

Aynı şekilde ordunun hazırlanıp cepheye sürülmesine kadar geçen evrede yürütülen diplomatik adımlar da, savaşın kendisi kadar önemlidir. Fransa ve İtalya'nın işgalden vazgeçmesi, Yeni Sovyet yönetiminin verdiği destek bu diplomatik manevraların eseridir.

Kurtuluş Savaşı başından sonuna kadar Büyük Millet Meclisi'nin emir ve komutasında yürütülmüştür. Dumlupınar'daki ordunun başındaki Başkomutan Atatürk, aynı zamanda Ankara'daki Meclis'in başkanıdır.

30 Ağustos'u kutlarken, zafere giden yolun hangi badireler atlatılarak geçildiğini, milletin iradesini arkasına almış bir ordunun nasıl büyük bir zafere koştuğunu da hatırlamalıyız. Menzillere hep uzun bir yol kat edildikten sonra varılır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güçlü ordu mu, güçlü Türkiye mi?

Mümtaz'er Türköne 2009.09.01

"Güçlü Ordu, Güçlü Türkiye" sloganı, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yürüttüğü kapsamlı bir halkla ilişkiler programı için kullanılıyor.

Tartışılan, eleştirilen ve son zamanlarda itibarı sarsılan Ordu, psikolojik gücünü takviye ediyor. Peki "Güçlü ordu, Güçlü Türkiye" sloganı maksat için uygun mu? Bütün sloganlar için olduğu gibi bu söz için de en basit ve sade muhakemeyi yürütürsek karşımıza şu anlam çıkıyor: Güçlü bir ordunun mevcudiyeti Türkiye'yi güçlendirir. Kime karşı? Herhalde öncelikli olarak dışarıya karşı. Kastedilen başka bir şey olmasa gerek. Ordu Türkiye'nin ordusu, sağa sola gücünüzü ordunuzla göstereceksiniz. Gücünüzü göstermek için güçlü bir orduya ihtiyacınız var. Eğer ordunuz güçlü olursa Türkiye de güçlü olur. Öyle değil mi?

Bu muhakeme ve varılan hüküm doğru mu?

Bugünün dünyası hakkında fikir sahibi olanlar ve içinde yaşadığımız uluslararası ortamı biraz da olsa tanıyanlar için doğru değil. Matematiksel bir kesinlikte bir ülkenin gücünü tayin eden birincil ana unsur ekonomi. Uluslararası sistemde ülkelerin gücü ve itibarı ekonomileri ile mukayese ediliyor. "Hem güçlü ekonomi, hem de güçlü ordu" diyorsanız bu durum askerî teknolojide dışa bağımlı olan Türkiye için mümkün değil. Ekonomik güç kıt kaynaklar üzerinde yaptığınız tercihlerle oluşuyor. Ekonomik gücünüzü verimsiz ve ölü yatırım niteliğindeki savunma alanına aktırırsanız askerî gücünüz artar ama ekonominiz zayıflar. Türkiye ekonomisi üzerinde en büyük yükü hâlâ askerî harcamaların oluşturması gibi. Bu durumda Kuzey Kore gibi zayıf bir ekonomi ve güçlü bir orduya sahip olabilirsiniz.

Uluslararası sistemde bir ülkeyi güçlü kılan ikinci unsur o ülkenin siyasî-hukukî düzeni. Demokrasi ile yönetilmeyen bir ülke, dünya üzerinde yalıtılmış biçimde yaşıyor. Yaygın insan hakları ihlalleri bugünün dünya düzeninde bir ülkenin iç meselesi kabul edilmiyor. İnsan haklarını ihlal eden, demokrasiyi gerçekleştiremeyen bir ülkeyi güçlü bir ordu ile savunamazsınız. Daha sonra uluslararası işbirliği yeteneğiniz, diplomatik avantajlarınız sizi ordunuzdan daha güçlü kılıyor. Sağlam bir mantığa ve sebep-sonuç ilişkisine oturtacak isek, güçlü Türkiye'nin güç merkezleri sırasıyla: Sağlam, rekabet gücü olan bir ekonomi; demokrasi, insan hakları ve hukuk sacayağından güç alan bir siyasal düzen; diplomatik yetenekleriniz ve en son sırada güçlü ordunuz. Bu

sıralamadan çıkartılacak en önemli sonuç: Ordunuz hakkında karar verirken öncelik sıralamasına dikkat edeceksiniz.

Bu sıralama içinde "güçlü ordu nedir?" sorusuna da doğru cevap vermek gerekir. "Güçlü ordu, kalabalık ve çok fazla silahı olan ordu mudur?" Hayır. Meydan muharebelerine veya cephe savaşlarına göre tasarlanan konvansiyonel orduların modası geçti. Uluslararası ortak operasyonlara yatkın, bürokrasisi azaltılmış esnek yapılı, önleyici ve caydırıcı nitelikli ve barışı sürdürmeye odaklı ve nihayet profesyonel ordular bugünün güçlü ordularını temsil ediyor. Ülkenizdeki yabancı askerî ataşelerin önünde hava atmak için yapılan askerî tatbikatların ve askerî törenlerin etkisi, Soğuk Savaş yıllarına özgü idi. Hipodrom alanlarında bizim 30 Ağustos törenlerimizin benzerini yapan ordular artık pek kalmadı.

Soruyu somut sorunlarımızdan yola çıkarak soralım. Türkiye'nin güvenliği açısından da en önemli sorununu çözebilme için nasıl bir orduya ihtiyacı var? Demokratik karar mekanizmalarına ve hukuka bütünüyle bağlı, insan haklarına saygılı, şeffaf ve hesap verebilen bir ordu, savaşma yeteneğinden de önce Türkiye'nin güvenliğine daha fazla hizmet etmez mi? Türkiye'nin acilen bir dış güvenlik reformuna ihtiyacı var. Ordumuzu her şeyle yeniden gözden geçirmeliyiz. Üstelik bu reforma "Güçlü Türkiye" adına ihtiyacımız var. "Güçlü Ordu"dan "Güçlü Türkiye" çıkmıyor. Bu mantıktaki hatayı kavramak için dünyaya şöyle bir bakmamız yeterli. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Askere otonomi... Ya Kürtlere?

Mümtaz'er Türköne 2009.09.04

Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ bu talebini ilk defa 14 Nisan'da Harp Akademileri'nde yaptığı yıllık değerlendirme konuşmasında dile getirdi.

30 Ağustos Zafer Bayramı'nda Merkez Orduvi'nde gazetecilerle yaptığı sohbette tekrarladı. Başbuğ, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne "otonomi" istiyor. Harp Akademileri'nde cümlesi açtı: Askerlik mesleğinin profesyonel niteliğine saygı gösterilmesi gerektiğini belirtirken, "Askere kendisini organize etme konusunda önemli boyutta otonomi verilmelidir." diyordu. 30 Ağustos resepsiyonunda ise ifade daha doğal: "Silahlı Kuvvetler'in birlik ve bütünlüğü çok önemli. Dolayısıyla Anayasa, yasa, demokrasi elbette... Ama Silahlı Kuvvetler'e otonom bakacaksınız. Silahlı Kuvvetler, her şeyin üstünde olacak ve tabii ki bütün olacak." Üzerinde titizlikle durulması gereken sözler bunlar.

"Her şeyin üstünde" tutulacak ordu ülkeye ne kazandırır? Daha iyi savunma mı? Uluslararası alanda daha fazla güç ve itibar mı? Ya "otonomi" talebi? "Önemli boyutta otonomi" verilmesi, askerlik mesleği açısından gerçekten gerekli mi? Otonomi talebi kime karşı? Ordu, kimden veya kime karşı otonom olacak?

Ordu için dile getirilen bu talebin anlamını, bazı Kürt siyasetçilerin Kürtler için "otonomi" talebi ile karşılaştırarak göstermek mümkün. Her ikisi de bir gücün, yani devlet iktidarının kendilerine karşı sınırlandırılmasını ve bu devlet iktidarının bir kısım yetkilerinin kendilerine devredilmesini istiyor. "Otonomi talebi"nin başka bir anlamı yok. Kürt siyasetçilerin gerekçeleri Kürtlerin başta kimlik olmak üzere kültürel haklarını korumak. Genelkurmay Başkanı'ninki ise "askerlik mesleğinin profesyonel gerekleri". Sonuçta değişen bir şey olmuyor. Devletin egemenlik gücü içinde yer alan yasa koyma, yargılama ve icra etme yetkilerinden bir kısmı, "otonomi" adıyla devredilmiş oluyor.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bugün anayasa ve yasalarla teminat altına alınmış epeyce otonom yetkileri zaten var. Askerî yargının geniş yetkileri bu otonominin en önemli unsuru. YAŞ kararlarının yargı denetimi dışında tutulması da anayasal nitelikli bir otonomi. Askerî harcamaların denetlenememesi, askerî bütçenin fiilen Meclis denetimi dışında olması yine otonomi olarak anlaşılmalı. Kısaca asker zaten otonom.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin sahip olduğu ve Genelkurmay Başkanı'nın ağzından daha da fazlasını istediği otonominin "askerlik mesleğinin gerekleri" ile yakından uzaktan bir alâkası yok. Asker, darbelerle bir askerî vesayet düzeni oluşturduğu ve kendisini siyasetin (yani demokratik iktidarların) üzerine yerleştirdiği için bu otonomiye anayasaya ve yasalara yerleştirmiş durumda. Bu otonomi güvenlik gerekçesi değil, buram buram bürokrasi kokuyor. Elinde silah olan ve bu silahı kullanarak devlet içinde otonom bir alan yaratan asker, bürokratik bir kurum olarak, kurumsal çıkarlarını koruma altına alıyor. Dünyada gelişmiş ülkelerin "daha profesyonel ve güçlü" ordularından hangisi otonom? ABD ve Fransa ordusunun sahip olmadığı otonomi, bizim askerimizin nesine katkı sağlayacak?

Askerin talep ettiği otonomi ile bazı Kürt siyasetçilerinin talep ettiği otonominin çok önemli bir ortak paydası var. Her ikisi de "üniter devlet" yapısına aykırı. "Devlet içinde devlet" niteliği taşıyan bir ordu ile -belki- daha "güçlü" bir ordunuz olabilir; ama kesinlikle "üniter devlet"e özgü siyasî bütünlüğünüz olmaz. Askerin darbe dönemlerinden kalma yasalarla sahip olduğu iktidarın iki başlı bir devlet yapısı ortaya çıkardığı ortada. Yakın tarihimizdeki millî çıkar kayıplarının büyük kısmının sebebi bu iki başlılık değil mi?

"Savaş yeteneği" politik bir güçtür. Tarih, bu gücün kendi başına hareket etmesi durumunda hiçbir işe yaramadığını, tersine savunduğu prensiplere zarar verdiğini gösteriyor. Halk iradesini stratejik amaçlara bağlayacak olan yegane güç demokratik iktidarlardır. Otonomi isteyen bir ordu, kurumsal bürokratik çıkarlarını pekiştirir; ülke güvenliğini değil. Üstelik "askere otonomi" siyasî birliğe zarar verdiği için başka otonomilere yol açar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kim daha 'kapanmacı'; CHP mi, MHP mi?

Mümtaz'er Türköne 2009.09.06

AK Parti'nin açılım üslubu olgunlaşıyor. Başbakan'ın önceki gün söylediği "Onlar gelmezse biz gideriz" sözü, bu olgunluğun bir işareti. Yeni bir yola girildiğinde, köklü bir adım atıldığında yalpalamalar doğaldır. AK Parti kurmaylarının zaman zaman şahsiyata dökülen çıkışları, bu yalpalamaların işaretiydi.

Türkiye, huzurlu bir gelecek inşa etmeye çalışıyor. Bu çabanın üslûbu sakın, soğukkanlı ve yapıcı olmak zorunda. Bu yüzden Başbakan'ın istişna yüklü "ayaklarına gideriz" üslûbu tam da ihtiyaç duyduğumuz havayı yansıtıyor. Bu üslûbun arkasında galiba, Bülent Arınç'ın nokta atışları şeklindeki bir-iki isabetli çıkışının etkisi var. Savaşmıyoruz, barışı arıyoruz; çevremizde Yavuzlar değil Yunuslar dolaşmalı.

Ya muhalefet?

Başbakan'ın "Türkiye'nin birliği, statükonun devamından geçmiyor" sözü, MHP ve CHP'nin ileri sürdüğü bütün argümanları etkisiz hale getirmek için yeterli. Muhalefet çok erken ve keskin biçimde süreci "açılımcılar" ve "kapanmacılar" ikilemine oturttuğu için alternatif söylem üretme yeteneğini de kaybetti. "Açılım"ın bin türü var, ama "kapanmak" için sarılacağınız tek şey statüko. Üstelik bugün üzerine fikir inşa edilen aktüel statüko da -PKK'nın ateşkesi gibi- geçici ve inisiyatif dışı bir faktöre dayanıyor.

Sürecin selameti için doğru cevabı bulmamız gereken çok önemli bir soru var: Muhalefet neden "kapanmacı"?

Bu sorunun başlangıç için basit bir cevabı var: "İktidar açılımcı olduğu için". Ama bu cevap yeterli değil. Daha derinlere inmemiz lâzım. Zira devlet kurumlarının tamamına örgütlü toplumu ekleyerek söyleyelim. Türkiye'de MHP ve CHP dışında nerdeyse kimse açılıma karşı değil. İçişleri Bakanı bütün STK'ları dolaştı. Hepsinin desteğini aldı. MGK, devlet adına açılıma olan kurumsal desteği verdi. Medya neredeyse ağız birliği etmişçesine açılımdan yana. Yüksek Yargı'dan bu sürece karşı çıkan bir ses yok. Peki CHP ve MHP, neden bütün bu geniş açılım koalisyonunu karşısına almak pahasına "kapanmacı" bir direniş içinde.

Çünkü bu işte siyasal açıdan gelecek var. Örgütsüz toplum içinde, yani sandığa gidip oy vermek dışında tavrını açıklamayanlar arasında açılıma karşı çıkanlar ve bu karşı çıkışın siyasal temsilini arayanlar ağırlık taşıyor. İş oy hesabına döküldüğü zaman bir kazanç hesabı görülüyor.

Fakat bu tarafta MHP'nin ve CHP'nin çözemeyeceği esaslı bir sorun var. Bu kesim aslında "kapanmacı", yani statükodan yana değil. Onlar belli belirsiz tepkilerini dillendirmek telaşındalar. Bu telaşın CHP ve MHP tarafından temsili esaslı biçimde sorunlu. Çünkü bu partilerin talep edilen temsil yeteneğini kazanmaları için, statükonun idealize edilmiş bir formülüne ihtiyaçları var. Yaşanmış 25 yılın üzerine, ikna edici böyle bir formülü inşa edecek bir deha sahibi iki partide de yok.

Sürecin selameti için Baykal'ın ve Bahçeli'nin sürdürdükleri sert muhalefetin, bireysel tercihleri olmadığını anlamak zorundayız. Demokrasinin en doğal mekanizmaları işliyor. Toplumun bir kesimi açılıma karşı çıkıyor, CHP ve MHP de karşı çıkanları temsil etmeye çalışıyor.

Başbakan'ın "ayaklarına gideriz" söyleminin muhatabı bu yüzden gerçekte ne Baykal ne de Bahçeli. İktidar, doğru bir üslupla kitleleri yumuşatıyor. Demokratikleşme açılımının selameti kitleleri ikna etmekten geçiyor.

Hükümet, kalkıştığı işi başarabilmek için kitleleri yumuşatmak ve ikna etmek zorunda. Muhalefet ise itiraz edenleri kemikleştirmek için çaba harcayacak. Öyleyse muhatap siyasî partiler değil, kitleler. Kitlelerin yumuşatılması lâzım. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Üniter devlet 'in', laiklik 'out'

Mümtaz'er Türköne 2009.09.08

Yargıtay Başkanı Hasan Gerçeker'in "Adlî yılı açış konuşması"nı ölçü olarak alıyorum.

Her sene Yüksek Yargı temsilcileri kurumsal vesilelerle birer "yıllık" konuşma yaparlar ve bu konuşmaların merkezinde de laiklik prensibi olurdu. Yine genel olarak otoriter bir laiklik tanımı ve yorumu üzerine "laiklik düşmanları"na meydan okunur ve yargı adına laik cumhuriyete sahip çıkılırdı. Yargıtay Başkanı'nın konuşmasında, alıştığımız türden bir laiklik vurgusu yok. Muhtemelen diğerlerinde de olmayacak. Dikkat çekici bir durum: Yaklaşık bir yıldır, hemen hemen mahallî seçim kampanyası başladığı tarihten bu yana, Türk Silahlı Kuvvetleri bile dişe dokunur bir laiklik uyarısı yapmadı.

Peki rejim tartışmaları bitti mi? Hayır. Rejim tartışması olanca hızıyla bu sefer "üniter devlet" prensibi üzerinden yapılıyor. Kısaca laiklik "out", "üniter devlet" ise in.

Yargıtay Başkanı'nın konuşması, bu rejim modasındaki değişimin bariz göstergelerinden biri. Anlamlı ve temsil edici. Hasan Gerçeker'in cumhuriyet ile demokrasi arasında özdeşlik kurması bir ictihad veya yorum meselesi.

Bireysel özgürlüğe dayanan demokrasiyi, bireyin çıkarına karşı toplumun çıkarını savunan genel iradeye taşımak faydalı bir çaba. Daha önemlisi her ikisinin, yani demokrasi ile cumhuriyetin "üniter devlet yapısının güvencesi" olarak yüceltilmesi. Üstüne üstlük Yüksek Yargı temsilcisinin "vatan millet sevgisi"ni özgürlükçü demokrasinin ve toplumların vazgeçilmez güvencesi olarak görmesi.

Yargıtay Başkanı'nın açık konuşmasında geçen cumhuriyet tanımı ve üniter devlet kavramlaştırmasını sorunlu bulanlar olabilir. Hiç önemli değil. Gerçekten bir akademik ders vermiyor, Yüksek Yargı'nın duruşunu gösteriyor. Cumhuriyet ve "üniter devlet" gibi değerleri özgürlükçü demokrasi ile telif etmeye çalışması umut verici.

İhtiyaç duyduğumuz şey bitmez tükenmez rejim tartışmalarına özgürlükçü boyutlar getirmek. Gerçekten'in konuşmasında bu boyut veya bu niyet açık biçimde var.

"Üniter devlet"ın "in" olmasına gelince...

Rejim tartışmalarının bir modayı takip etmesi, tartıştığımız kavramların aslında derdimizi ifade etmediğini gösteriyor. Nasıl laikliği, modern hayat biçimi olarak savunanlar bu hukuk prensibine kendisinde olmayan toplumsal ve bireysel anlamlar yüklediler ve bunu bir ideolojiye dönüştürdüler ise, aynı sorun "üniter devlet"te de karşımıza çıkıyor. Kürt sorunu bir parti rekabetine konu oluyor. Ancak "üniter devlet" kavramı bu rekabeti kaldıracak güçte bir içeriğe sahip değil.

Yargıtay Başkanı'nın konuşmasında tercih edilen kavramlara takılmadan yaklaştığımız zaman savunduğu şeyin "üniter devlet" değil "ulus devlet" olduğu anlaşıyor. "Üniter devlet"ın yerine "ulus devlet"i koyduğunuz zaman ise tartışma bir rejim tartışması olmaktan çıkıyor. Bütünüyle toplumun karar vereceği bir soruna dönüşüyor.

Baskın Oran'ın Radikal'deki yazı dizisi, ikisi arasındaki farka tarihsel bir açıklama getiriyor. Baskın Hoca amansız bir "ulus devlet" düşmanı. "Ulus devlet" düşmanlarının tek açmazı, günümüz dünyasında bir alternatiflerinin bulunmaması. Türkiye bir "ulus devlet". İster özgürlükçü bir demokrasi ile, ister otokratik bir cumhuriyetçilikle; ister "üniter" ister "federal" devlet sistemleri ile yer alın, dünya sisteminin aktörleri ulus devletler. "Uluslararası" düzen adı üzerinde uluslarla işliyor.

"Ulus"u etnik bir varlık zannedenlerin "hukuk", "vatandaşlık" ve "ortaklık bilinç" temeli üzerinde inşa edilen ulusu anlamaları zor. Bu zorluğu aşmak için yeni moda rejim tartışması olarak önümüze gelen "üniter devlet" yerine özgürlükçü demokrasinin temel faili olan halkın sahipleneceği "ulus devlet"e eğilmemiz lâzım.

Daha da önemlisi, biz ulus-devleti değil, doğrudan ulusu tartışıyoruz. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yargı iktidarı reformdan geçiyor

Mümtaz'er Türküne 2009.09.10

Adalet Bakanlığı'nın hazırladığı taslak göz doldurucu. Bu taslak büyük ölçüde AB ile yürütülen müzakerelere dayanıyor. Reform paketi tarama ve ilerleme raporlarında yer alan yargı bağımsızlığının güçlendirilmesi, tarafsızlığının sağlanması, etkin ve verimli çalışması için getirilen öneriler istikametinde hazırlanmış.

Bakanlar Kurulu tarafından duyurulan "Yargı reformu stratejisi taslağı eylem planı" ile Adalet Bakanlığı'nın hazırladığı "yargı reformu stratejisi" dokümanları reformun kapsamı ve hedefleri konusunda açık bir fikir veriyor.

Yargı reformu, hükümet taslağı olarak yasama organına gidecek. Anayasa ve yasa değişiklikleri ile yargı yapısal bir değişimden geçecek. Yargı erki de, bu değişime uygun olarak yeni bir kalıba dökülecek. Hükümet reform stratejisinde yargıyı devre dışı bırakmıyor. Yargıtay Başkanı'nın konuşması reform sürecinin yargının da dahil olduğu bir süreç şeklinde ilerlediğini gösteriyor. Hükümet yargı reformunda müzakereci demokrasi araçlarını kullanıyor. Nitekim Yargıtay Başkanı konuşmasında, Bakanlığın bütün yüksek yargı organlarının görüşlerine müracaat ettiğini ve nihaî olarak da geniş katılımlı bir müzakere ortamı sağlanacağını olumlu bir gelişme olarak zikrediyor.

İstediğimiz tarafsız bir yargı. Gözleri kapalı bir şekilde adalet dağıtan ve terazisi eksiksiz tartan bir yargı düzeni içinde hayatımızdan, özgürlüklerimizden ve haklarımızdan emin yaşamak istiyoruz. Bize bu hayatı verecek yargının tarafsız olabilmesi için öncelikle bağımsız olması sonra hızlı, verimli ve etkili çalışması; suç işlemeye niyetlenenleri caydırması, işleyenleri terbiye etmesi lâzım. Türk yargı sisteminin temel sorunu tarafsızlık. Tarafsızlığın lâzım-ı gayr-ı mufarıkı olan bağımsızlık Avrupa standartlarına uygun düzeyde var. Bağımsızlık yargı erkini yürütme ve yasama erki karşısında dokunulmaz kılıyor. Bizde ise bağımsızlık bir yargı iktidarı alanı yaratmış durumda. Kendisinden beklenenin tam tersine yargının tarafgirliğine koruma zırhı sağlıyor. Yargımız bağımsız ama tarafsız değil.

Ergenekon davasına paralel ortaya çıkan yargı skandalları bağımsızlığın tarafsızlık getirmediğini gösterdi. Son olarak Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu etrafında kopan fırtına, yargının tarafsızlığını sağlayacak yargıç güvencesinin bazen bağımsız yargı organları tarafından değil doğrudan siyasi iktidar tarafından sağlanabileceğini kanıtladı. HSYK'da bir kriz yaşandı. Bu krizde tarafsızlığı zedeleyenler yargıçlar, koruyanlar ise hükümet kanadı oldu. Adalet Bakanı ve Müsteşar, HSYK'da olmasaydı yargıç güvencesi yara alacaktı. Yargı reformunun en önemli ayaklarından birinin HSYK'nın yapısının yeniden düzenlenmesi olması bu yüzden önemli.

Yargının tarafsızlığına gölge düşüren, itibarını ve güvenilirliğini sarsan ana saik, yargının bir iktidar alanı olarak görülmesi. Yargı, devlet içindeki iktidar rekabetinin bir tarafı olarak sıvrıldı. Kendisine biçtiği rejime dair ideolojik görevlerin tamamı bu iktidar hakkını temellendirmek içindi. Türkiye'de sandıktan çıkmış yasama ve yürütme organına karşı bir iktidar savaşı veren yargı iktidarı var. Anayasa Mahkemesi'nin ve HSYK'nın konumu tarafsızlık yerine bu iktidara güç kazandırıyor. Fiili bir iktidar gücü kazandırıyor ama bu sefer de ortada yargının itibarı ve güvenilirliği kalmıyor. Anayasa Mahkemesi iktidarı kontrol etmenin, HSYK ise yargıçlar üzerinde iktidar kurmanın aracına dönüşüyor.

Yargıtay Başkanı Hasan Gerçek'in konuşması, yargı iktidarından yargının da rahatsız olduğunu gösteriyor. Yargı reformu bugüne kadar defalarca gündeme gelmişti, ilk defa bu düzeyde bir uyumun yakalanması dikkat çekici. Yüce Divan yetkisinin Yargıtay'a verilmesi, HSYK'nın yargıç güvencesi için gerçek bir şemsiye haline gelmesi, Anayasa Mahkemesi'nin tarafsız çalışması Türkiye için hukuk adına ileri adımlar olacak.

Adalet Bakanlığı'nın geliştirdiği strateji, özellikle kullandığı müzakereci demokrasi yöntemleri yargı reformunun bu sefer başarılacağı umudu veriyor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Baykal 'açılım'a karşı mı?

Baykal'ın sözlerindeki artılar ve eksiler alt alta yazılıp dikkatle toplandığında, açılıma karşı olmadığı sonucu çıkıyor. Baykal'ın sözlerinde izleyenlerin birbirine karıştırdığı iki farklı alan var.

Birincisi ilkeler alanı. Başbakan'ın atıfta bulunduğu, Baykal'ın da sahip çıktığı SHP'nin "Kürt Raporu" bu ilkeler alanına ait. Etnik kimliği bireysel hak ve özgürlükler alanı olarak tanımlaması da yine ilkelere dair bir tercihi ifade ediyor. Baykal'ın medd ü cezirlerinin bulunduğu alan ise siyasî taktik alanı. Başbakan partisinin açılım sürecini yönetiyor. Baykal da partisinin politikasını. Başbakan'la polemikler yapıyor, keskin lâflar ediyor. Kısaca politika yapıyor. Bize düşen bu iki farklı alanda karşımıza çıkan iki farklı Baykal'ı birbirine karıştırmamak. Karıştırmadan baktığımız zaman Baykal'ın "açılım"a ilkesel olarak karşı çıkmadığını görebiliriz.

Baykal ile uzun yıllar mesai arkadaşlığı yaptıktan sonra bugün AK Parti'de politika yapan birinden, bir Baykal profili dinlemişim. Baykal'ın politikalarının anlık etkilere ve kararlara açık, bu yüzden istikrarsız olduğunu anlatıyordu. "Şeyh Edebalı" ve "Anadolu Solu" çıkışını örnek verdi. Güya biriyle konuşuyor, dinledikleri hoşuna gidiyor ve kapıda hemen gazetecilere satıyor. Ben Baykal'ın politik reflekslerinin bu kadar basit olduğunu düşünmüyorum. Baykal'ın entelektüel donanımı derin. Yıllar önce sosyal demokrasinin kurucusu kabul edilen Bernstein üzerine yaptığımız sohbette, bu derinliği görmüştüm. Bu entelektüel yeteneğin üzerine yılların politik birikimini ve özellikle örgütsel yeteneğini eklediğiniz zaman, karşınızda gramer açısından tek bir hatası olmayan kitabî cümleleri peş peşe makale yazar gibi sıralayan hitabet yeteneğine de sahip bir politikacı çıkıyor. Dünyanın kendi etrafında döndüğünü zanneden bütün politikacılar gibi, cümlelerinin satır aralarındaki nüanslara dikkat etmemizi bekliyor.

Bu nüanslar Baykal'ın "açılım"a karşı olmadığını, ama zor durumda olduğunu gösteriyor. "Şu mektepler olmasa maarifi ne güzel yönetirdim" diyen Maarif Nazırı Safvet Paşa gibi Baykal da, "Şu demokratikleşme açılımı olmasaydı ne güzel politika yapardım" telaşında. Kürt sorunu CHP'yi sıkıştıran, zorlayan bir sorun.

Kürt sorunu, CHP'yi sol bir parti olup olmayacağına karar vermeye zorluyor. CHP'nin artık antik vasfı haline gelen solculuğunu yeniden keşfetmek için son fırsat. Demokratikleşme açılımı boyunca sol politikalar geliştirmeyi başaramayan CHP'yi partiler mezarlığına gömmemiz gerekecek. Kürt sorununu ağırlaştıran temel parametrelerden biri, Güneydoğu'da seçmen tabanı olan bir ulusal sol partinin yer almaması değil mi? AK Parti ile Güneydoğu'da rekabet edebilen bir CHP mevcut olsaydı, bugün çözüm daha kolay olmaz mıydı? Bu ağır tablo kimin eseri?

"Demokratikleşme açılımı"nın seçmen tabanında parti rekabeti Batı illerinde sürüyor. Bu illerde CHP, MHP'ye oy kaptırıyor. Baykal'ın politik taktiklerinin ve ikircikli söylemlerinin arkasında bu oy kaymaları var. CHP, gündeme gelen bu sorun yüzünden oy kaybediyor.

Bütün detayların arasında Baykal'ın söyleminde üzerinde durulması gereken ana nokta, etnik kimlikler ile ulusal kimlik arasında yaptığı tercih. İlkeler düzeyinde CHP'yi anlamak için bu noktaya eğilmek lâzım. Baykal, MHP söylemine yakın bir formülle "Türk millî kültürünün bir etnik kimlik olmadığını" söylüyor. "Devleti bölmeyelim, milleti bölelim" diye tanımladığı ve eleştirdiği tavır, soruna bir ulusal sorun olarak baktığını gösteriyor.

CHP'nin açılım bir kenara Kürt sorunu konusundaki ilkeleri hâlâ berrak değil. Etnik kimliği bireysel hak ve özgürlükler çerçevesinde meşrû kabul eden bir CHP bile, açılıma ciddi bir destek vermiş olacak.

Baykal açılıma kapalı değil. Politik kaygılarını aştığı takdirde, açılımı eleştiren ama katılan taraflarından biri olmasını beklemeliyiz. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Son terörist' ve 'son 12 Eylül mağduru'

Mümtaz'er Türköne 2009.09.13

Genelkurmay Genel Sekreteri Tümgeneral Ferit Güler'in sözleri tam da 12 Eylül'ün yıldönümüne tesadüf etti. Hepimizin ezbere bildiği bir söz: "Son terörist etkisiz hale getirilinceye kadar", "terör örgütüyle mücadele"nin sürdürüleceği... İnsan ister istemez bu basmakalıp söz ile 29 yıl önceye ait 12 Eylül'ün "devlet terörü" arasında bir ilişki kuruyor.

Yan yana yazınca arada pek fazla fark görünmüyor. 29 yıl öncesine ait bir askerî darbe ve 25 yıldır devam eden kanlı terör. Arada dört yıllık bir zaman farkı var. 12 Eylül yönetimi vatandaşlarına yaygın ve sistematik şiddet uygulayarak on binlerce "devlet terörü mağduru" yarattı. Sonra biz 25 yıl boyunca bıkmadan usanmadan "son terörist"i aramaya giriştik. Mutlaka bir yerlerde sıkıca yapıştığı silahı ile kan dökmeye hazır bekleyen "son terörist"i bir türlü bulamadık.

Galiba yanlış yerlerde aradık.

12 Eylül sistematik, yani bütün devlet kurumlarının iştirak ettiği yaygın bir terör uygulamasının adıdır. Bu uygulamanın adı "terör"dür; çünkü devlet uyması gereken asgarî hukuk kurallarını yok sayarak kendi vatandaşlarını öldürmüş, işkenceden geçirmiş, hayatlarını karartmış, kişilik haklarını onarılmayacak biçimde yaralamıştır. Bu şiddetin amacı siyasî olduğu için adı terördür. Bu şiddetin, devlete ait meşru şiddet kullanma tekeli ile hiçbir ilişkisi olmadığı için, yani kanunsuz uygulandığı için adı "devlet terörü"dür.

Bu "devlet terörü"ne bizzat maruz kalırken kendi kendime hep "neden?" sorusunu soruyordum: "Bu anlamsız, bu bön, bu hayvanca terörün bir amacı var mı?" 12 Eylül'ün izleri ile karşılaştıkça yıllar boyu bu soruyu sormaya devam ettim. 12 Eylül askerî diktasının uyguladığı terör bana hep maksadını aşan, aptalca bir şiddet gösterisi gibi geliyordu. Bir devlet kendi vatandaşına neden böyle acımasızca şiddet uygular? Neden kendisine karşı içi nefret ve öfkeyle dolu on binlerce, yüz binlerce düşman yaratır?

Bu ölçüsüz ve kontrolsüz şiddetin, karşılarına çıkan her sorunu ellerinde bulunan silahla, yani şiddet uygulayarak çözebileceklerini zanneden askerlere özgü iki renkle sınırlı kafanın eseri olduğuna kanaat getirmiştım. Ve bu yüzden askerlerin devlet yönetiminden ve siyasetten mutlaka uzak tutulmaları gerektiği sonucuna varmıştım.

Askerlerin ülkenin, milletin ve devletin hayrına, sadece ülkeyi dış düşmanlara karşı savunmakla sınırlı bir alanda kalmaları gerektiğine hâlâ inanıyorum. Ama 12 Eylül'ün yaygın ve sistematik "devlet terörü"nü'nun sebebine dair düşüncem bütünüyle değişti.

12 Eylül askerî yönetimi, bilinçsizce, akılsızca, ahmakça bir şiddet uygulamadı. Tam tersine kendi geleceğini inşa etti. Gelecekte var olabilmek için düşmana ihtiyacı vardı. Askerî dikta ele geçirdiği dizginleri kendisine düşman üretmek üzere kullandı. Son derece basit bir mantık: Yönetmek isteyen askerî gücün düşmana ihtiyacı vardır.

29 yıl aradan sonra sormamız gereken soru, "son terörist" ile "son 12 Eylül mağduru" arasında bir yakınlık olup olmadığı. Bir türlü bulamadığımız "son terörist" 12 Eylül döneminde Diyarbakır'da 5 No'lu Askerî Cezaevi'ndeki "devlet terörü"nü'nun "son mağdur"lardan biri olmasın?

Bugün karşımıza çıkan manzara, kendisine düşman yaratarak gelecekteki iktidarını garantiye almaya çalışan 12 Eylül diktasının maksadını aştığını, yarattığı düşmanla baş edemediğini gösteriyor. Çare, "son terörist" yerine

"son mağdur"un peşine düşmek. "Son terörist"i bulamayabilirsiniz, ama "son mağdur" sizi kendi köşesinde bekliyor.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin "son terörist"in değil, "son mağdur"un peşine düşmesi lâzım. "Son mağdur"un gönlü alınmadıkça "son teröristi" bulamayacağız. "Demokratikleşme açılımı" da tam bunun için gerekli.
m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Son terörist' kim?

Mümtaz'er Türköne 2009.09.15

"Son terörist yok edilene kadar" sözünü, bir çocuk safiyetiyle ciddiye alıp soralım: "Son terörist acaba kim?" Gözümüzde canlandırmaya çalışalım. Karanlık bir surat. Yılan gibi bakan gözler. Sırtını bir ağaca vermiş, eli bir keleşin kabzasında.

Veya karanlık bir odada, bir C-5 kalıbına uzaktan kumanda ile ateşlenecek bir bomba düzeneği yerleştiriyor. Gözünüzün önüne bütün alternatifleri getirin. Acaba kim? Şu anda nerede? Ne düşünüyor?

Pazar günü yazdığım "Son terörist ve 12 Eylül'ün son mağduru" başlıklı yazıya çok fazla tepki aldım. Yaptığım 12 Eylül'ün uyguladığı sistematik "devlet terörü" ile, 25 yıldır yok etmek üzere peşinde olduğumuz "son terörist" arasında bir illiyet bağı kurmaktı. İlliyet bağı veya bir ortak payda.

Bu "illiyet bağı" veya "ortak payda" Kürt sorununu çözecek olan "demokratikleşme açılımı"nın ruhunu oluşturmali. "Devlet terörü" sona ermeden, sona erdiğinden ve bir daha geri dönmeyeceğinden emin olmadan "son terörist"i bulamayız. Kendi adıma konuşayım: Bu ülkede bir daha devlet terörü olmayacağına inanırsam, "son terörist"i bulur ve kendi ellerimle ben yok ederim. Şayet bir şekilde "devlet terörü" yeniden hüküm sürerse o zaman "son terörist" ben olurum. Elime silah alacak halim yok. Bütün vatandaşları kaplayacak isyan duygusunu ifade ediyorum.

Devleti var eden hukuktur. Devlet kendisini var eden hukuku çiğnediği zaman meşruiyeti kalmaz. Devletin sahip olduğu şiddet kullanma ayrıcalığını yerine getiren güvenlik birimleri, ellerindeki silahı hukuk dışında kullandıkları zaman bunun adı "devlet terörü"dür. Terörün en acımasız, en yıkıcı ve en zalim biçimi budur. Hiçbir terör biçimi, devlet terörü kadar insan onuruna ve merdaneliğe aykırı olamaz.

Yıllar boyu, özellikle genç nesiller devlet terörüne maruz kaldı. Kimliğimizde, kişiliğimizde, düşüncelerimizde, ilişkilerimizde, gece gördüğümüz rüyalarda bu terörün izleri var. Devlet terörünün şekillendirdiği bir ülkede yaşarken, bizi hâlâ esir tutan bu zincirlerin hesabını görmeden, önümüzde duran sorunlarla baş edemeyiz. Hiç olmazsa bu sebep-sonuç ilişkisini fark etmeliyiz.

Anlatılanları bir kenara bırakın. Deniz Gezmiş, yaramazlık yapan bir çocuktur. Asılması "devlet terörü" idi. 70'lerin ikinci yarısında azan sokak terörünü, işte bu "devlet terörü" tetikledi, besledi ve büyüttü. Türkiye sancılı bir şekilde yeni bir hayat kalıbına dökülüyordu. Bu sancılar içinde sağa sola savrulanları alıp kışkırtan devlet içinden birileri, devlet terörü ile bir iktidar projesi çıkarttı. Bu iktidar projesinin amacı 12 Eylül darbesiydi. Devlet bu proje için terörü tırmandırdı, tırmandırmak için cinayetler işledi. Hâlâ ortaya çıkartılamayan fail-i meçhul cinayetlerin failleri, bu devlet içine yerleşmiş resmi sıfatlı teröristlerdi.

Tek başına 12 Eylül'de Diyarbakır Cezaevi'nde icra edilen devlet terörü olmasaydı, PKK terörü bu kadar uzun süre var olabilir miydi? 12 Eylül diktası giderayak Kürtçe rüya görmeyi bile yasaklayan bir kanun çıkartarak terör estirmeseydi, Kürt sorunu bu kadar büyür müydü?

"Demokratikleşme açılımı" etrafında kutuplaştığımız üniter devlet, ulus devlet, resmi dil, milli kimlik gibi kavramlar bir kenarda dursun. Aradığımız şey hukuk. İfade sokak ağzında yerini buluyor. Terörün her türü kahpelik. "Önce devlet biraz delikanlı olsun."

12 Eylül'ün 29. yıldönümünde yazılanlar ve konuşulanlar toplumun geçmişiyile hesaplaşarak geleceğini kurtarmaya azmettiğini gösterdi. Bu azimle "son terörist"i de bulur ve etkisiz hale getiririz. Acı tecrübelerimizle, devlet terörünü başını kaldıramayacak şekilde yerin dibine gömdüğümüz gün "son terörist"in de hakkından geleceğimizi biliyoruz.

Kim oldukları önemli değil; "son terörist"ler bizim sabrımızla, yüreğimizle, aklımızla buharlaştıırıp yok edeceğimiz kişiler. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Nevzat Kösoğlu'nun sözleri

Mümtaz'er Türküne 2009.09.17

Tomris Giritlioğlu'nun "Bu Kalp Seni Unutur mu?" isimli yeni dizisinin Show TV'de yayımlanan teasarı kısa bir belgesel gibi. Yakın tarihimizin şiddet yükünün yanı sıra önemli siyasi figürleri hiç unutulmayacak görüntülerle gözünüzün önünde akıyor.

Bu kısa belgeselin içinde bir Türkş görüntüsü var. Alparslan Türkş, tutuklu-sanık sıfatıyla MHP Davası'nın görüldüğü salonda, en ön sırada oturuyor. Sağ tarafında, Türkş'in hemen yanında duran kişi ise Nevzat Kösoğlu. Kösoğlu 1977 yılında MHP milletvekili idi. 1980 darbesinde tutuklandı ve bir buçuk yıl cezaevinde yattı. Sonra ısrarlı taleplere rağmen siyasetin dışında kaldı, bir fikir adamı olarak hayatını sürdürmeyi tercih etti. Ötüken Yayınları'ndan çıkma, Türk milliyetçiliğinin tarih ve toplum meselelerini konu alan çok sayıda kalıcı fikir eseri var. Kösoğlu bugün kendisini "kadim MHP'li" olarak takdim ediyor; ama siyasetin dışında kaldığı için sözlerinde siyasî endişelerin ve hesapların izine rastlanmıyor.

Usta gazeteci Fadime Özkan'ın hafta sonunda, Star'ın Açık Görüş ekinde Türk milliyetçiliğinin bu bilge ismiyle yaptığı mülakat gözden kaçırılmayacak kadar önemli. Türk milliyetçiliği ideolojisi, yaklaşık 150 yıla uzanan zengin bir birikime sahip. Şemsettin Sami'nin Kamus-ı Türki'si ile başlayıp Ziya Gökalp, Yusuf Akçura gibi isimlerle devam eden bu geleneğin günümüzdeki en büyük temsilcisi tartışmasız Nevzat Kösoğlu'dur. Sözleri çok önemli. Öncelikle açılımı "problemi çözme iradesi" olarak tanımlaması.

"Demokratik açılım Türkiye'nin 25-30 yıldır içinde olduğu problemi çözme iradesini ifade ediyor. Hükümetin irade beyanında bulunması tabii ki olumlu. Meselenin mutlaka çözülmesi lazım. Çünkü mesele akan kandır, kanayan yaradır, Türkiye'nin ayağındaki prangadır. Bu çözüldüğünde, insanımızın ve milletimizin doğal enerjisinin çok daha güçlü tarzda, çağdaş medeniyete doğru hızla atılacağımızdan hiç kuşku yok. Türk milletine güveniyorum."

Türk milliyetçiliği fikir içeriğini büyük ölçüde kaybetti. Komplekslerin, korkuların ve komplo teorilerinin arasında zihin açıcı fikirler kendine yer bulamadı. Basit bir ötekileştirme ve farklı olana düşmanlık içgüdüğü ve saldırganlıkla birbirine karıştırılan milliyetçiliğin zengin muhtevasını yeniden bulabilmesi için galiba öncelikle

özgüvene ihtiyaç var. Özellikle Nevzat Kösoğlu'nun tarihi bilen ve karşılaştırma yapabilen bir fikir adamı olarak dile getirdiği şu özgüvene: "Parçalanma bölünme, çöküntü halindeki devletlerin, milletlerin problemleridir. Türkiye'nin neresi çöküyor Allah aşkına? Türkiye dünya devleti olmaya doğru gidiyor. 30 yıldır politikanın dışındayım, sözlerimde hiçbir politik endişe yok. Ben Türkiye'nin adım adım çok iyi yürüdüğünü görüyorum. Türk milletinin tarihî sarkacı yukarı dönmüştür. Artık kimse durduramaz, geri çeviremez. Türkiye büyük devlet olma yolundadır. Bunu görmek lazım..."

Kösoğlu'nun "sivil milliyetçiliği" salt devleti yüceltmek ve kontrolsüz bir tahakküm aracına dönüştürmek için kullanılan "devlet milliyetçiliği"ni de eleştiri süzgecinden geçiriyor. Bu eleştirilerin kendisini milliyetçi olarak niteleyen herkesin ortak bir nefes muhasebesine dönüşmesi lazım. Kösoğlu'nun sözleri bu muhasebenin yolunu gösteriyor: "...Cumhuriyet, İmparatorluktan gelme o tabii rahatlık, genişlik ve güven içerisinde alması gereken davranış tavırlarını da alamadı. Korku, onları bitirdi. O korkuyla Kürtçe öğrenmek, konuşmak gibi meseleler en hafifinden antipatik telakki edildi. Eşitlik vesaire olmasına rağmen Türk kelimesi üzerindeki vurgular istismara yol açtı."

Demokratik açılım, Türkiye'nin katmerleşmiş en önemli sorununu çözme iradesi. Bu çözüm "ulus-devlet"i'nin sınırları içinde bulunacak. O zaman Kürtlerin kendilerini eşit, onurlu ve gönüllü bir mensubu olarak gördükleri bir milli çerçeveye ihtiyacımız var. Türk milliyetçiliğinin yaşayan Ziya Gökalp'i sayılabilecek Nevzat Kösoğlu'nun açtığı pencereden bakınca bu çerçeve net olarak görünüyor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başbakan'ın ödeyeceği bedel

Mümtaz'er Türküne 2009.09.18

Başbakan fırsat düştükçe "her türlü bedeli ödemeye hazırız" diyor. Bedelin "her türlü"sü ile neyi kastettiğini hepimiz biliyoruz. Eğer çabalarınız toplumun geneli tarafından nüfusun % 15'inin sorununu çözmek olarak algılanıyorsa, sandıkta bir bedel ödemeniz kuvvetle muhtemel. % 85'e derdinizi anlatmak zor.

Bedelin başka türleri de var. MHP lideri bunları hatırlatıyor. "Vatana ihanet" ithamı için ödenecek bedel gibi. Önceki akşam AK Parti İstanbul teşkilatının düzenlediği iftar programında Başbakan'ın yaptığı konuşmayı dinlerken "bedel ödemeye hazırız" sözündeki duygu yoğunluğuna ve tınıya dikkat ettim. Başbakan samimi olarak "ben ülkem için doğru olanı yapıyorum, kişisel-politik bir hesap içinde değilim" diyor. Doğru olanı yaparım ve bedelini öderim. Kelimelere yüklediği vurgular "bu işten geri dönüş yok" anlamını da taşıyor.

Türkiye'nin değişen çehresi

Başbakan "demokratik açılım" konusundaki kararlılığını, Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esed'in önünde anlatıyordu. "Kürt sorunu"nun taraflarından ve sahiplerinden biri de Beşşar Esed. Türkiye'ye gelmeden önce PKK'nın Suriyeli militanlarını çekip alacağını söylemişti. Esed'in bu ziyareti olağanüstü bir sonuç verdi; iki ülke arasında vize kaldırıldı. Bölge politikasına biraz nüfuz edebilenler, Türkiye-Suriye ilişkilerinde geline bu noktanın bir mucizeye benzediğinin farkındalar.

Sadece Ortadoğu'yu değil Kafkaslar ve Balkanlar'ın yer aldığı bölgeyi bir çadıra benzetirsek, Türkiye bu geniş bölgenin ana direği haline geliyor. ABD, Irak'ı terk ediyor. Yerle bir ettiği dengelerin ve istikrarın tekrar kurulması gerekiyor. İsrail'in çıkarının da bölgede barış ve istikrara bağlı olduğunu, Türkiye ABD'ye kabul ettirdi. Irak ancak Türkiye'nin ağırlığını koyması ile huzur bulabilir. Kuzey Irak'taki Kürtlerin geleceği için tek alternatif Türkiye'nin protektorası. Suriye, İran'dan Lübnan'daki Hizbullah'a uzanan zincirin orta halkası idi.

ABD, yanı başında Irak'a yerleştikten sonra Suriye'yi gözüne dikmişti. Türkiye, Suriye'yi parçalayıp yutmak üzereyken aslanın ağzından çekip kurtardı. O kadar dahiyane bir politika yürüttü ki, ABD'ye de Suriye'ye dokunmasının kendi çıkarına aykırı olduğunu kabul ettirdi.

O kadar ki, bugün Türkiye'deki gelişmeleri ABD'deki think tanklere ve analistlere hamledenlerin, ABD politikasındaki değişikliklerin Türk Dışışleri'nin hangi odasında kotarıldığına kafa yormaya başlamaları lazım. Suriye ile Türkiye arasında vizenin kaldırılması, bir zamanlar Mısır ile Suriye'nin birleşmesinden çok daha önemli ve kalıcı bir gelişme. Türkiye oyun kurucu olarak taşları büyük bir ustalıkla yerli yerine yerleştiriyor. Ustalık, ustanın eserinde görülür. Bu ustaliğe vâkıf olmak için Ahmet Davutoğlu'nun "Stratejik Derinlik"ini anlamak şart. Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Atilla Ateş'in, Hatay'a gidip PKK konusunda haklı olarak Suriye'yi tehdit etmesinin üzerinden bir on yıl bile geçmedi. Nereden nereye? Her şeye komplekslerle, korkularla, miyop gözlüklerle bakanların kafalarını kaldırıp çevrelerinde olup bitenleri izlemeleri ve kavramaları lazım. Türkiye değişti ve bölgesini tanzim etmeye koyuldu. Bir bedel ödenecekse bu bedel büyüklüğün bedeli olacak. Onun faturası kolay ödenir.

25 yılda 6000 civarında asker-sivil güvenlik personelinin şehit olduğu belirtiliyor. "Şehitlerin arasında neden bir tane bile general çocuğu yok; neden zengin bir işadaminin evladı yok?" sorusu çok soruldu. "Zenginimiz bedel öder, askerimiz fakirdendir." dizesine bakarsak, bedel ödemenin bildiklerimiz dışında bir tarihi var. Osmanlı'da gayrimüslimler askerlik yapmazdı; ama onlardan Müslümanlardan alınmayan "cizye" (baş vergisi) ve "haraç" (arazi vergisi) alınırdı. 1856 Islahat Fermanı ile eşitlik sağlanınca gayrimüslimlerin askere alınması gündeme geldi. Ne devlet ne de gayrimüslimler bu konuda istekli olmayınca bir ara formül bulundu. Gayrimüslimler askerlik yapmayacaklar ama karşılığında "bedel-i askeri" adıyla bir askerlik vergisi ödeyeceklerdi.

Fakirin askere gitmesi, zenginin bedel ödemesi, bu uygulamanın devamıydı. O zamanlardan kalma çok eski bir türkünün şu dizeleri, yoksulların ödeyemediği bedeli anlatıyor: "Pilav pişirdim yavan/ içine kıydım soğan/ Uzanmışta yatıyor/ Uyan askerim uyan". Sizce, askerden gelen birinin önüne ancak içine kuru soğan kıyılmış yağsız bir bulgur pilavı çıkartabilmek de ödenmiş ağır bir bedel değil mi?

Bu topraklarda yaşamak için ağır bedeller ödemek gerekiyor. Biz bu bedeli ödedik ve halen ödüyoruz. Kürt'ü Türk'ten, Türk'ü Kürt'ten farksız kılan en önemli ortak payda, herkesin miskal şaşmadan aynı bedeli ödemiş olması. Cefada ortak olanların sefada yollarını bulmaları kolay olmalı. Derdimiz, soğan kıydığımız pilavın içine kaşığın ucuyla biraz da yağ koyabilmek.

PEKİ BİZ HAZIR MIYIZ?

Olan oldu. Olmamalıydı, ama oldu? Yanlış sürdürmenin, kan davası gütmenin ne kaybettiğimize ne de yaşayanlara bir faydası var. Hepimizde yeni bir başlangıç için gerekli cesaret ve azim var. Milli geliri 750 milyar dolara yaklaşan, bütün dünyanın enerji santrali haline gelmiş bir Türkiye bedel ödemek yerine canını sıkana en ağır bedelleri ödetir. Bunun tek şartı içeride kardeşliği tesis etmektir. Kardeşliği tesis etmenin yolu da demokrasinin standartlarını yükseltmekten geçiyor. "Demokratik açılım"a, Türkiye'nin büyümesinin, büyüklüğünü sağa sola ispatlamasının yolu olarak bakmalıyız. Bu büyüklük bazen iki-üç harften ibaret. Bazen gönlünüzü açıp, herkesi kucaklamaktan. Bazen korkularınızı yenip, çevrenize güvenle bakmaktan... Türkiye küçük bir ülke değil. Korkular, güvensizlikler, kapanmalar, statükoya sarılmalar Türkiye'yi küçültmekten başka bir şeye hizmet etmiyor. Türkiye var olmak için büyük düşünmeye, büyük olmaya mecbur.

Ödenecek ne bedel var ise ödedik. Bu ülkede yaşayan herkes, dünyanın en müreffeh bölgesinde yaşayan birinden daha fazla huzuru ve refahı hak ediyor. Başbakan bedel ödemeye hazır olduğunu söylüyor. O ülkesi için doğru olanı yapmış bir lider olarak, kısa vadede ödeyeceği siyasi bedelden bahsediyor. Peki biz hazır mıyız? Şayet bu açılım akamete uğrar ve Türkiye'de her şey eski tas eski hamam olursa, statüko bütün

çürümüşlüğü ile hükmünü yürütmeye devam ederse? Küçülmenin, yoksullaşmanın bedelini ödemeye, daha doğrusu biteviye hak etmediğimiz bedelleri ödemeyi sürdürmeye hazır mıyız? Yetmez mi, yeteri kadar bedel ödemedik mi? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bayram hediyesi

Mümtaz'er Türköne 2009.09.20

Bayram galiba her şeyden önce çocukların. Biz yetişkinlerin bayram dendiğinde çocukluğumuzu hatırlamamız da bu yüzden olmalı. Çocukların neşesinde, aydınlık yüzlerinde geleceğin pırıltılarını, yeni nesillere devredebildiğimiz mutluluğu izlemek ve sahip olduklarımıza, Cenab-ı Allah'ın lütfettiklerine şükredebilmek. İşte fırsat...

Bizler çocukluğumuzun bayramlarını çocuklarımız için istemekten vazgeçelim. Birkaç akide şekerinin, yeni alınan bir ayakkabının bugünün çocuklarındaki karşılığı bizdekinin aynısı değil. Belki neşe aynı, coşku aynı; ama yaşadığımız dünyalar farklı. Çocuklarımızın bize sordukları sorular, bizim aynı yaşlarda babalarımıza sorduklarımızdan farklı. Öyleyse babalarımızın bize verdiklerinin aynısını çocuklarımıza veriyorsak zarardayız. Her nesil öncekini geçmeli. İlerleme ancak böyle mümkün.

Tarih bizlerle birlikte yaşlandı. Çocuklarımız genç bir tarihin başındalar. Yaşayacakları ve görecekleri çok şey var. Önlerinde duran zamanın bizim yaşadıklarımızdan ve gördüklerimizden farklı şeyler getireceği ortada. Tarih denen nehirde iki kere yıkanmak imkânsız. Ne nehir eski nehir, ne bizler eski bizleriz.

Bizler Soğuk Savaş nesliyiz. Soğuk şeylerle büyüdük. Her şeye kuşku ile bakmayı, her gördüğümüz şeyin arkasında bir çapanoğlu aramayı öğrendik. Üç yanımız deniz, dört tarafımız düşmandı. Uzak komşularımızdan, duvar dibi komşularımıza kadar düşman sıkıntısı çekmedik. Korkularımızla yönetildik. Korkmaya eğitildik. Başımızı kaldırıp çevremize baktığımızda başımıza bir şeyler geleceğini zannettik.

Kahramanlığın bir daha dönmek üzere ileriye atılmak olduğuna inandık. Vatani korumak için canımızı feda etmeye hazır olmamızın yeterli olduğunu zannettik. Yurdumuz savaşlarla kurulmuştu. Savaşarak yaşatacağıktık. Silah elimizde düşmana karşı süngü hücumuna kalkar vaziyette korkularımızla baş etmeye çalıştık. Cesareti, sadece düşmana saldırmak olarak belledik.

Bugün cesaretin, farklı olana saygı ile yaklaşmak olduğuna inanan bir nesle devredeceğiz elimizdeki bayrağı. Bütün yanlış anlamaların, düşmanlıkların üstesinden gelebilmenin, her şeye rağmen ötekini sevebilmenin yılmaz cesaretine sahip bir nesle bırakacağız güzel ülkemizi. Öfke yerine sabrı, nefret yerine sevgiyi çoğaltma yeteneği, yeni nesle lâzım olan. Korkularını siper yapıp saklanmak yerine yere sağlam basan, çevresine gururla ve güvenle bakan bir nesil gelecek bizim yerimize. Bu bayram gününde çocukların gözünde o güvenin, o cesaretin izlerini ve işaretlerini aramalıyız. Bulduklarımızı çoğaltmalıyız ve mutlu olmalıyız.

Bayramlar hep sevincin ve meserretin günleri. 365 günü bayram sevinci ile yaşayabilmek, barışı ve huzuru bir hayat biçimi haline getirmekle mümkün. Mutluluğu paylaşarak çoğaltmaya, acıyı paylaşarak azaltmaya ihtiyacımız var. Yeni başlangıçlar lazım bize. Yepyeni başlangıçlar. Gözleri ıslık ıslık çocuklar bugün yapacağımız başlangıçların üzerine bütün bir hayatlarını kuracaklar. Sonra onlar da kendi çocuklarına devredecekler bayrağı. Bu sefer onlar çocuklarının gözlerinde kendilerinin idrak ettiklerinden farklı bayramların neşesini, sevincini görüp mutlu olacaklar. Bizim bugün tuttuğumuz küçük elleri onlar tutacaklar. Bizden dinledikleri hikâyeleri nakledecekler onlara. Sahip oldukları cesareti ve özgüveni bizden nasıl devraldıklarını anlatacaklar.

Bugün bayram. Bayram çocuklarıdır. Onların küçük ellerini açıp öpelim. Sonra o ellerden yıllar sonra tutacak küçük elleri hayal edelim. Çocuklarımıza, onların da çocuklarına devredebilecekleri kadar sağlam temeller üzerine inşa edilmiş barış ve huzur dolu bir Türkiye hediye edelim.

Barış ve huzur dilekleriyle bayramınızı tebrik ediyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bayram manzaraları

Mümtaz'er Türköne 2009.09.22

Arife günü ile bayramın birinci gününü yolda geçirdim. Farklı bayram manzaraları gözledim. İnsanlarla konuştum. Endişelerine, umutlarına kulak verdim. Geçen seneye göre endişeler azalmış, umutlar çoğalmış.

Köşedeki simitçinin üzerinde bile bayramlığı var. Çocukların üzerindeki ille de bir iki beden bol duran kıyafetler bile yeni. Herkesin yüzü gülüyor. Çocuklar günün sahipleri. Trafikte herkes yekdiğerine tahammüllü. Soluduğumuz havada iyimserlik var. Sanki önceki bayramlardan farklı bir şeyler var.

Bayram namazında vaaz veren müftü, her sene olduğu gibi senede iki kere eline geçirdiği cemaati makasa almış. Kendisi sanki ev sahibi, "senede iki defa gelen misafirlerimizi camimizde daha sık görmek isteriz" sitayişinde bulunurken bile geçen seneye göre daha sevimli. İnsanlar sevinç içinde bayramlaşıyor, hiç tanımadığı insanların ellerini iki elinin arasına alıp muhabbetle sıkıyor.

Çocuklar, önceki senelerden edindikleri tecrübelerin veya yaşça büyük çocuklardan dinlediklerinin rehberliğinde şeker yerine bayram harçlığı verecek evlerin kapısını çalıyorlar. Kapıyı çalan çocuğa para verme âdeti yok olmaya yüz tutmuş. "Para verince aynı çocuklar akşama kadar tekrar tekrar geliyor" mazereti karşınıza çıkıyor. Biz de para veren evleri bilir ama ikinci defa kapılarını çalmayı aklımızdan bile geçirmezdik. Ramazan Bayramı'nın gerçek adı "sadaka bayramı". Eski camilerin avlusunda hâlâ bir "sadaka taşı" durur. Sadakayı verenle alanı saklamak için icat edilmiş bir gelenek. Parayı sadaka taşına koyuyorsunuz. İhtiyaç sahipleri gelip ihtiyaçları kadar alıp gidiyorlar. Öyle ki sabah namazına gelenler sadaka taşında hâlâ duran paralar görüyorlar. Zengin de yoksulun da asil olduğu bir toplum. Bugün denesek, sadaka taşının üstünde sabaha para kalır mı?

Toplum pazar ekonomisine göre yeniden biçimleniyor. Ramazan Bayramı da, tıpkı Batılılardan aldığımız bitmek tükenmek bilmeyen özel günler gibi (Sevgililer Günü, Anneler Günü, Babalar Günü gibi) bir pazarlama konusuna dönüşüyor. Dinî bayramları bir tatil vesilesi olarak kullananların toplum içindeki oranına dair elimizde bilgi yok. Camilerin tıka basa dolu olması, değişen pek bir şey olmadığına delil. Usuller değişiyor. Yaklaşımlar değişiyor. Ama asıl öz değişmiyor. Bayram, varlık sebebine uygun bir şekilde kutlanıyor. Son bir senenin muhasebesinin yapılması, yakınların bir araya gelmesi ve hasret gidermesi, çoğu insan için kısa bir aralık olsa da gündelik kalıpların kırılması, sevginin ve paylaşımın çoğalması... Bayram zaten bu değil mi?

Mezarlıklar ziyaretçilerle dolup taşıyor. Gidenler hep birlikte ve saygı içinde hatırlanıyor. Nesiller arasındaki zincirler sağlamlaştırılıyor. O kadar sevincin arasında hayatın geçiciliği bir kere daha idrak ediliyor. Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı'ndan farklı. Bir ay boyu süren nefis terbiyesinin sonucunda daha anlamlı ve coşkulu. Varlığın içinde yokluğu hissetmek ve yoksulluğu idrak etmek. Arkasından coşkulu bir sevinç geliyor.

Gördüklerime ve gözlediklerime bakarak söylüyorum. Bu bayram, öncekilerden daha coşkulu ve umutlu bir bayram. Sıkıntılar taşınabilir ağırlıkta. Gelecek daha parlak görünüyor. Karşımızdaki sorunlar çözüme yakın

duruyor.

Bayramlar tek tek bireylerden topluma uzanan bir tür mutabakat yenileme vesilesi. Benim bu sefer gördüğüm, birlikte mutluluğu paylaşmaya daha hazır bir toplum.

Geçmişî idealize etmeyi bırakalım. Bugünün bayramları daha coşkulu ve daha anlamlı.
m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Kürtçe eğitim diye bir sorun var mı?'

Mümtaz'er Türköne 2009.09.24

Bayramı Mardin sınır karakollarında geçiren Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ'a gazetecilerin sorduğu sorulardan biri de bu.

Bu can alıcı soruya en yüksek askerî düzeyde verilen cevap şöyle: "Ben olduğu kanaatinde değilim. Kürtçeyi nerede öğrenecek bu insanlar? Anadil nerede öğrenilir? Anadili öğrenmekte engel var mı? Anadil anneden babadan öğrenilir. Ana-babaya, 'Kürtçe öğretme' diyen mi var? 'Kürtçe okuma-yazma' diyen mi var? 'Kürtçe okuma yazma öğrenmek istiyorum' diyorsa yasak mı?"

Askerin siyasetteki varlığı sadece iktidar rekabetine ortak olmasından ibaret değil. Başbuğ'un anadile dair sıraladığı cümleler askerin konturları kalın, disiplinli dünyasına ait değil; düpedüz siyasetin demagojiyi de içeren esnek ve değişken dünyasından. "Anadil nerede öğrenilir?" sorusuna Başbuğ'un verdiği "Anadil anneden babadan öğrenilir" cevabına bile bu mantığa göre itiraz etmek gerekir. "Anneden babadan" olur mu? Adı üzerinde "anadil". Baba da olmaz; sadece anneden öğrenilmesi lâzım. Anadili öğretmeye sadece anneler yetkili olmalı...

Benim anadilim Türkçe. Dilin düşüncenin evi olduğunu anlayacak kadar Türkçeyi annemden öğrenmediğimi biliyorum. Dil düşünce üretir. Dil sadece insanlar arasında iletişim aracı değildir. Aynı zamanda insanı insan yapan, insanı medenî bir varlık haline getiren en kutsal araç dilin kendisidir. Kutsal kitaplarda isimler ve logos üzerine yapılan olağanüstü vurgular, dilin değerine dairdir. Kestirmeden söyleyelim: İnsan, dili olduğu için insandır. Bir dile saygı, aracısız ve dolaysız insana ve insanî olan her şeye saygıdır.

Kürt sorunu özünde Kürtçe sorunu. Kürt sorununun üzerindeki tortulardan kurtulup, kalıcı çözümleri aradığımız zaman Kürtçenin eğitim ve öğretimine ve Kürtçenin kullanımına dair sorunlarla baş başa kalıyoruz. Bu yüzden Kürtçe üzerinde söylenen sözleri öze dair sözler olarak diğerlerinden ayırmamız lâzım.

1983 yılında Millî Güvenlik Konseyi'nin, yani 12 Eylül askerî diktasının giderayak çıkarttığı 2932 sayılı yasa, bugün önümüzde duran Kürt sorununun ana müsebbiplerinden biri idi. 1991 yılına kadar toplam sekiz sene yürürlükte kalan bu yasa Kürtçeyi hedef alarak, Türkçe dışındaki dilleri hayatın özel alanlarında bile yasaklıyordu. Bu yasanın üçüncü maddesi Türkçe dışındaki dillerin "anadil olarak kullanılmasına ve yayılmasına yönelik her türlü faaliyette bulunulması"nı bile yasaklıyordu. Bu yasaya göre Kürtçe rüya görmek ve sayıklamak bile mümkün değildi. Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ'un "anadil öğrenmekte engel var mı?" sorusu, artık bu yasanın yürürlükte olmadığını vurgulamış oluyor.

Peki yeterli mi?

Türk milliyetçiliğinin ilk evresi "Dilde Türkçülük" evresidir. Milliyetçilik tecrübesi ulus devlete giden yolun dilden geçtiğini gösteriyor. Bu tarih bilincine sahip olan Türk devletinin aklı, Kürt ulusçuluğuna giden yolun Kürtçeden geçtiğine inanıyor. Buna göre Türkiye'nin birliğini muhafaza etmek Kürt ulusçuluğunun engellenmesine, Kürt ulusçuluğunun engellenmesi ise Kürtçenin yasaklanmasına veya kullanımının sınırlandırılmasına bağlı. Dün 12 Eylül yönetiminin Kürtçeyi özel hayatta bile yasaklanması ile, bugün İlker Başbuğ'un Kürtçenin eğitim ve öğretimini "anne ve baba" ile sınırlı tutması arasında dayandığı "gerekçe" itibarıyla hiçbir fark yok: "Kürtler Kürtçeyi unuttur ve Türkçe konuşursa Kürt sorunu da biter." Bu hüküm doğru değil. Kürtçenin kullanımı azalıyor ama Kürt sorunu Kürtçe yasağı yüzünden büyüyor.

Eğer gerçekten Kürt sorunu konusunda statükonun değişiminden bahsediyorsak, Kürtçe konusundaki politikanın değişmesi lâzım. Çünkü bu gerekçenin tam tersi geçerli. Kürt ulusçuluğu bugün Kürtçenin kullanılmasından ve yaygınlaşmasından değil, Kürtçenin yasaklanmasından ve aşağılanmasından besleniyor. Bu yasağın yüzünden aradaki engelleri aşır ortak aklı ve ruhu yakalayamıyoruz.

Dil insanın izzeti. İnsana saygı onun anadiline saygıdır. Kürtçenin, Türkiye nüfusunun % 15'inin ana dili olarak göreceği saygı ve itibar aradığımız birlik ve bütünlüğün en önemli teminatlarından biri olacaktır. Uyacağımız tek kriter var: İnsanî olan her şeye saygı. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sınav mı, eğitim mi?

Mümtaz'er Türköne 2009.09.25

Yedi yaşındaki oğlum, dün sıraya oturduğu zaman önce çevresini dikkatle taradı. Sınıfın kapısına kadar elimi her zamankinden daha sıkı tutmuştu.

Çok heyecanlıydı. Çevresinde kendi akranlarını ve onların yüzlerine yansıyan heyecanı görünce rahatladı. Bana "bununla da baş edebilirim" der gibi kolay dağılacak gibi duran bir özgüvenle baktı ve "sen artık git" dedi. Ben de heyecanımı içime bastırıp, koruma içgüdülerimi frenleyip onu tek başına o koskoca okulda yalnız başına bıraktım. Gözüm hep ilk defa okula başlayanlarda. O küçük, yumuk yumuk ellerin içine ucu ilk defa açılmış bir kurşunkalemi yerleştirdiğiniz zaman yazılanlar ancak yandan görünüyor. Okuma yazma, aritmetik derken yaklaşık 16 senelik uzun bir maratonun sonunda hayat tepeden, en yüksekte görünmeye başlıyor. Yeni başlayanlar neyle karşı karşıya olduklarını bilmiyor. Asgari 16 yılı tamamlayanlar, iş bulma telaşı içinde üzerinden geçen silindirin izleriyle ilgilenmiyor. Ya biz? Çocuklarımızın neyle karşı karşıya olduklarını biliyor muyuz?

Neyi ölçüyoruz?

2006 yılında toplanan son Millî Eğitim Şûrası'nda alınan -ve her şûrada tekrarlanan- en kritik karar diğerleri arasında kaybolmuş gibi duruyor: "Ölçme ve değerlendirme öğrencilerin öğrenme eksiklerinin saptanması, öğrenme başarılarının artırılması ve öğrenim hizmetinin geliştirilmesi amacıyla kullanılmalıdır." Profesyonel eğitimcilerin "ölçme-değerlendirme" dediği şeye bizler "sınav" diyoruz. Yukarıdaki temenni cümlesi sınavın, "öğrencinin eksikliklerini belirlemek", "başarıyı artırmak" ve "öğretmeyi geliştirmek" amacıyla kullanılması gereken bir araç olduğunu anlatıyor. Dile getirdiği temenniden, bu aracın sıralanan bu amaçlar dışında kullanıldığını anlıyoruz. Eğitim sistemimizin gerçek durumunu yansıtan bir hükme ulaşıyoruz: Eğitim yerine sınav yapıyoruz.

Çocuklarımızı okula eğitim almaya değil, sınav olmaya gönderiyoruz. En başta çoktan seçmeli test türü olmak üzere sınavlar bir ölçme değerlendirme aracı olmaktan çıkıyor, okul duvarlarının içinden dershanelere uzanan eğitim-öğretim faaliyetinin temel amacı haline geliyor. Şu soruyu sorabilirsiniz: "Olsun, hiç olmazsa bu sınavlarda sorulacak sorular üzerine bir eğitim almıyorlar mı?" Bu soruya başka bir soruyla karşılık vermek gerekiyor: "Bu soruları öğrenmek eğitim almak mı?"

Sorun bugüne özgü olmadığı için, yaşı kemale ermiş olanların bile kendi hayat tecrübelerine, özellikle eğitim geçmişlerine bakarak bu soruya cevap vermeleri mümkün. Mesela, "Müzik veya resim dersi ne işe yarar?" diye soralım. Özellikle devlet okullarında onca yıl müzik dersine girenlerin akıllarında kalan nedir? Veya müzik eğitimi almış müzik öğretmenlerinden öğrendikleri ne var? Çevremde aksi bir örneğe rastlamadığım için kendi tecrübemi aktarıyorum: "Müzikten nefret etmek". Müzik öğretmenlerinin zihnimizde bıraktığı kötü tadı unutmak için çok uzun yıllar gerekiyor. Aynı şey resim sanatı için de geçerli. Peki neden? Çünkü bu derslerde bir zevkin aşılması, özellikle sanatın sevdilmesi lâzım. Okul ise sadece ölçülecek ve değerlendirilecek, yani sınavda sorulabilecek bilgilere endeksli.

Neden yabancı dil öğrenemiyoruz?

Türkiye'de yabancı dilde eğitimin herkesin birbirini kandırdığı bir yalan olduğu, YÖK'ün yabancı dille eğitime kriterler getirme kararıyla ortaya çıktı. Müfredatın % 30'undan azının yabancı dille okutulduğu üniversiteler, "yabancı dille eğitim veren üniversite" kategorisinden çıkarılınca geride neredeyse bu nitelikte üniversite kalmadı.

İlk mektebin ilk yıllarında başlayıp üniversite yıllarının sonuna kadar uzanan, çoğu zaman bir yıllık hazırlık sınıflarına konu olan yoğun bir yabancı dil müfredatımız var. Nereden baksanız hayatımızın en az bir-iki bin saati yabancı dil öğrenmekle geçiyor. Öğrenebiliyor muyuz? Hayır. Peki neden? Sınav sistemi yüzünden. Özellikle test soruları ile ölçülebilir bir yabancı dil bilgisini aktarmak, yabancı dil öğretmek anlamına gelmiyor. Hepimizin gözleyebileceği pedagojik esas şu. Test usulü sınava uygun yabancı dil eğitimi için bol bol gramer öğretirsiniz. Yabancı dilde dinlediğini anlama, okuma, konuşma ve yazma yeteneği için bol bol temrin yaparsınız. Somut karşılığı ise kamunun yaptığı yabancı dil sınavı ile dünya ölçeğindeki yabancı dil sınavlarının karşılaştırmasında var. Devlet, Kamu Personeli Dil Sınavı adıyla bir sınav yapıyor. Bu sınavdan geçerli not almak amacıyla verilen özel kurslar var. Tek bir cümle yazmayı veya konuşmayı bilmeden bu sınavdan geçerli not almak mümkün. Amerikalıların veya İngilizlerin yaptığı TOEFL veya ILTS sınavlarında ise genel olarak dört ayrı alanda ölçme değerlendirme yapılıyor. Bu sınavlardan geçer not alanlar ise İngilizceyi gerçekten konuşuyor ve yazıyor.

Eğitim sisteminin efendisi sınav olunca, öğretmenler de bu sınavların memuru haline geliyor. Birkaç sene içinde müfredat ile sınırlı bir meslek bilgisi ile yetinmeye alışan öğretmenler, akademik yeteneklerini de kaybediyor. Bütün branş hocalarını, bugün kendi branşlarından "sınav"a tabi tutsak, acaba fakültede edindikleri bilgilerden ne kadarına hakimdirler?

Eğitim yapıyor muyuz?

Bahçe duvarlarının arkasında korunaklı görünen okul binalarında toplamı sıfıra yakın bir iş yapılıyor. Kronometreyi kurup süratle soru çözmek eğitim değil. Cevap şıklarını tek tek test ederek doğru sonuca, hiçbir bilgiye sahip olmadan salt mantıkla ulaşmak mümkün. Test sorusu çözme stratejileri üzerine uzmanlaşmak ile bir mesleğe hazırlanmak arasında bir bağlantı kurmak çok zor. Bütün bu testlerin üzerinde yükselen dershane binaları da öyle. Çoktan seçmeli test sorusuna dönüşemeyecek nitelikte olduğu için öğrenmekten ve öğretmekten vazgeçtiğimiz bilgiler, gerçekte mutlaka bilmemiz gerekenlerin acaba ne kadarı?

Bir beytin kime ait olduğu sorusu teste uygun olmadığı için, gençlerin ezberinde bir mısra şiir bile yok. Şiirin ritmini hissetmemiş biri dilini kullanamaz. Hayata hazırlık mahiyetinde hayatî bilgilerin çoğu eğitim sisteminin dışında. Ölmek üzere olan birine ilkyardımın nasıl yapılacağını öğretmenlerimiz de bilmiyor.

Eğitim yapmıyoruz. Mıntika temizliği yaptırıyoruz. Gençlere ot yolduruyoruz. Şûra kararları gibi, Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2010 sonrasını hedef alan strateji dokümanı gibi akli başındaki belgelerin hepsinde sınav sisteminin radikal bir şekilde değişmesi gerektiği vurgulanıyor. OKS'nın kaldırılması yerine "yönetme"nin konulması, bunun için de sağlam ve adil bir ölçme değerlendirme altyapısına sahip olunması lâzım. Ortaöğretim Başarı Puanı'nın yaygın suistimali, bu alternatifin henüz çok ham olduğunu gösteriyor. Bugün milyonlarca çocuk okula başladı. Büyük şehirlerin trafiği altüst oldu. Hayatını bu sektörden kazanan on binlerce öğretmen görev başı yaptı. Her türlü fedakârlığa katlanan anne-babalar çocukları yerine heyecanlandı. Peki ne için? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Açılımın yelpazesi ve milliyetçilikler

Mümtaz'er Türköne 2009.09.27

1 Ekim'de Meclis'in açılışı ile birlikte "demokratikleşme açılımı"nın ikinci evresi başlayacak. Yöntemin tartışıldığı, tarafların nabzının tutulduğu ve zeminin sağlamlaştırıldığı başlangıç evresi sona erecek. Sürecin ateşleyicisi Cumhurbaşkanı Abdullah Gül olmuştu. Meclis'in açılışında yapacağı konuşma muhtemelen bu yeni evre için de önemli yol işaretlerinden birini teşkil edecek.

Saflar belirginleşti, herkes yelpazedeki yerini aldı. Ortaya renkli ve zengin bir yelpaze çıktı. Şiddetin egemen olduğu şartlarda öfke, korku, acı, nefret kısaca duygular hükümranlığını ilan eder. Çözümün peşine düşüldüğü zaman siyaset, yani akıl devreye girer. Yelpazeyi zenginleştiren de siyasetin ürettiği çoğul akıl.

"Demokratikleşme açılımı" siyasî kimlikleri yeniden tanımlayan, bütün siyasî kanaatleri yeniden oluşturan ana çerçeveyi oluşturuyor. Türkiye sadece Kürt sorununu çözmiyor; Kürt sorununu da çözecek şekilde siyasal altyapısını yeniden oluşturuyor. Açılımın yelpazesi bu yüzden doğrudan doğruya siyasî kimlikleri ve tutumları temsil ediyor. Artık yöntem yerine çözüm alternatiflerinin tartışılacağı yeni evrede aklın egemen olduğu ana yelpazeyi yakından takip etmemiz lâzım.

Bu yelpazeyi takip edebilmek için birkaç ıskalayı bir araya getirmemiz lâzım. Bu ıskalaların başında milliyetçilik geliyor. Bu yelpazenin bir tarafında Kürt ulusalcılığı (kendi tercihleri olduğu için bu tabiri kullanıyorum) diğer tarafında Türk milliyetçiliği yer alıyor. Yelpazenin ortasında ortak hukuka tabi olmaya ve vatandaşlık esasına dayanan modern bir ulus anlayışı yer alıyor. Milliyetçilik ıskalası Kürt seperatizmi ile devlet milliyetçiliğini açılım yelpazesinde karşı karşıya getiriyor. Oral Çalışlar'ın Radikal'deki köşesinde mukayese ettiği "hâkim ulusun milliyetçiliği" ile "ezilen halkların milliyetçiliği" modası geçmiş bir fanteziden ibaret. Soğuk Savaş dönemine özgü bu Leninist jargonun, bugünkü dünyada bir karşılığı yok. Ulus devletlerin abartarak tedavüle soktuğu devlet milliyetçiliği ile "ulusal kurtuluş" iddiasındaki seperatist milliyetçilikler birbirlerinin ikiz kardeşleri. Her ikisi de totaliter ideolojilerle ve otoriteryen kişiliklerle besleniyor. Birincisi demokrasiyi bir sapma hali olarak görüyor, devletin güvenliğinin topluma emanet edilemeyeceğine inanıyor. İkincisi peşinen her türlü çözümü "önderliğe" havale ederek demokrasiyi Kürt ulusalcılığının ziynet eşyasına dönüştürüyor.

Türk milliyetçiliğinin farklı türleri var. Bu farklı türler neredeyse dünya üzerinde tasnif edilen bütün milliyetçilikleri içeriyor. Türkiye'de ırkçılık Cumhuriyet'in ilk yıllarında bir elit saçmalığı olarak kaldı. Anadolu'nun ve Türk halklarının karmaşık etnik yapısı ırkçılığı imkânsız kılıyor. Bir Kıpçak Türk'ü ile bir Oğuz Türk'ünü yan yana getirdiğiniz zaman ortak ırk iddiasına kimseyi inandıramazsınız. Türk milliyetçiliğinin bütün etnisitelerde var olan "ortak soy" veya "kan bağı" iddiasını genetik olarak ispatlamak imkansız. Kürt ulusalcılığının ise otokton bir halk olarak ırkçılığa açık bir kapısı var. "Ezilen halk milliyetçiliği" tabiri bu ırkçılığı saklamak için yeterli değil. İnsanın doğumu ile kazandığı niteliklere siyasî değer atfetmek ve bu nitelikleri siyasî kimlik olarak tanımak ırkçılıktan başka bir şey değil. Açılım yelpazesinin iki ucunda karşılıklı olarak ırkçılık besleniyor. Bu ırkçılık türlerinin beslendiği siyasî değerler birbirinin tıpatıp aynısı: Ötekine düşmanlık, demokrasi karşıtlığı, şiddet eğilimleri ve totaliteryanizm gibi.

Açılımla birlikte yaygınlaşan "ulus devlet düşmanlığı"nı da bu yelpazede bir yere yerleştirmek lâzım. Bütün kötülüklerin sebebi olarak "ulus-devlet"i göstermek dünyada hakim olan uluslararası düzene karşı bir ütopya geliştirmeyi gerektiriyor. Halbuki sorun "ulus-devlet"te değil, "ulus-devlet"in dayandığı "ulus"ta. "Ulus-devlet"in, 72 milyonu gönüllü olarak içinde barındıran bir ulus tanımına ihtiyacı var.

Açılımın yelpazesini belirleyen diğer ıskalalar üzerinde ayrıca durmak gerekiyor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Demos

Mümtaz'er Türköne 2009.09.29

Türkiye'yi yöneten gerçek güç kim? Bugüne ve geleceğe dair sorularımıza cevap bulacak, hüküm verecek ve verdiği hükmü uygulayacak güç kimin elinde? Adeta yaşadığımız toprağın kimyası değişiyor.

Bizim dünyaya, dünyanın bize bakışı da öyle. Sorunlarımızı ele alma ve çözme tarzımız eskisi gibi değil. Akıllı, iddialı ve cesur bir ülkenin irade ve karar sahibi bir vatandaşı olduğunuzu hissetmiyor musunuz?

Demokrasi'nin "demos"undan yani halktan söz ediyorum. Başbakan ödeyeceği bedelden bahsederken, muhalefetin iddia ettiği mahkeme önünde vereceği hesabı veya hayati tehlikeleri değil seçim kaybetmeyi kastediyor. Yani? Halka vereceği hesabı ölçü alıyor. Muhalefet, devlet projesi olarak yürüyen açılıma itiraz ederken korkusuzca devlet kurumlarını ve de askeri hesaba çekiyor. Neden? Çünkü halkın tereddütlerini, endişelerini temsil ediyorlar. İktidarı ile muhalefeti ile siyasî partiler halkın önünde yürüyen bir hesabı görüyorlar. Onları da doğrudan demos yönetiyor ve yönlendiriyor.

Bidayetinden beri sınırlı bir demokrasiyle yetinmek zorunda kaldık. Devlet iktidarı sürekli dar bir elit koalisyonunun inhisarında oldu. Siyasî partiler sadece bu ittifakın kendilerine verdiği rolü üstlendi, demokrasi oyununu sürdürdü. Halk olup bitenlere ancak seyirci olarak katıldı. Gücün kendisinde olmadığı yeri geldikçe hatırlatıldı. Bu fiili durum şimdi ters-yüz oluyor. Türkiye yedi yıldır bir tek parti iktidarını yaşıyor. Bu yedi yıl boyunca demokrasinin ne kadar önemli badireler atlattığını artık ince detaylarına kadar biliyoruz. AK Parti'nin kapatılması davası ile sürmekte olan Ergenekon davasını iki somut belirti olarak hatırlamalıyız. Yedi yıllık siyasî istikrar elit koalisyonu karşısında demosun sorun çözme kabiliyetini temsil etti.

Türkiye'nin kendi bölgesinde kurduğu düzeni, demosun aklının ve cesaretinin eseri olarak yorumlamak lâzım. Korkularla mefluç devlet iktidarının yalıtılmış politikası yerine Türkiye her şeye el atıyor, ilişkileri yeniden tanzim ediyor. "Açılım"ı Amerikan projesi olarak aşağılayanların, önceki gün Başbakan'ın İran'a sahip çıkan sözlerini kavrayabilecek bir analiz yeteneği geliştirmeleri lâzım. Türkiye, İran'a saldırmak için senaryolar hazırlayan

ABD'ye kafa tutuyor. Filistin davasını hatırlatıyor. Dünyanın en sorunlu bölgesi Türkiye'nin kurduğu dengelerle kendine barış ve huzur arıyor. Türkiye'nin kendi bölgesinde kurduğu bu denklemin ana yapıcı unsurunun devletler arasındaki pazarlıklara değil, doğrudan halklar arasındaki sempati ilişkisine dayandığını görmeliyiz. Bu denge devletlerin ince hesaplarına değil, halkların huzur arayışına dayanıyor. Bu yüzden sağlam ve kalıcı.

"Demokratikleşme açılımı"na gelince. Bu açılımın gücü -veya güçsüzlüğü- de demosa dayanmasından geliyor. Türkiye bütün sorunların gelip düğümlendiği sorunların anasını çözmek üzere cesaretini topladı ve yola çıktı. Kapalı kapılar arkasında "muhatap"larla çözüm arayanlar kısa zamanda yanıldıklarını anladılar. Çünkü bu sorunu çözecek tek güç halkın kendisinde mevcut. Dar mahfillerin iktidarının, hatta bu sorunu yaratanların çözümü bulması imkânsız. Tersinden bakınca, çözümsüzlüğü savunanların bile halkta oluşacak iradeye dayanması mümkün değil.

Sorunu halk çözecek. Umutla umutsuzluk arasında gidip gelenlerin de geleceği görebilmek için gözlerini halka dikmesi lâzım. Kararı halk verecek ve çözüm halkın eseri olacak. AK Parti iktidarı da, muhalefet partileri de bu karara teslim olacak. Devlet katında üretilen ve şiddet sarmalı ile içinden çıkılmaz hale gelen bir sorunu çözeceğiz. Dünyanın her yerinde etnik sorunlar halkların düşmanlığı şeklinde ortaya çıktı. Bizde ise halk bu ayırma prim vermedi. Sorunu çözmek ve hüküm vermek sırası "demos"a geldiğine göre gönlümüz ve aklımız ferah olmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Taş atan çocuk

Mümtaz'er Türköne 2009.10.01

Bizler hep taş atarak büyüdük. Küçük taşları hedefe isabet ettirmek, büyüklerini uzağa atabilmek büyümenin ölçüsüydü. Taş, çocuk oyunlarının maliyeti sıfır olan oyuncağıydı. Birçok spor dalı taş yerine ikame edilen farklı ebatlardaki topları isabetli ve süratli atma becerisi üzerine kuruludur.

Demek ki taş atarak oyun oynamak, spor yapmak ve kavga etmek mümkün. Hatta kahraman olmak bile... Kutsal kitaplara girmiş en büyük destanlardan biri Hz. Davut'un taş atarak bir dev olan Golyat'ı devirmesidir.

Polise taş atan çocukların Terörle Mücadele Yasası gereği ağır ceza mahkemelerinde yargılanmaları ve ağır cezalar almaları, aslında hepimizin çocukluğuna haksızlık. "Aileleri teşvik ediyor", "örgütlü yapıyorlar" gibi ithamların anlamı yok. Bu cezalarla yapılan en büyük haksızlık o çocukların omuzlarına taşıyamayacakları kadar ağır bir siyasî bilincin yüklenmesi. 14 yaşında taş attığı için terör suçundan hakim karşısına çıkan bir çocuğu nasıl bir gelecek bekler? Suçu bir kenara bırakın, suçun nedeni olan siyasal bilinç o çocuklara nasıl yüklenir?

Şahsen çocukluğumda taşla aşağıya indirdiğim cam sayısını hatırlamıyorum. Kafamdaki dikiş sayısını da. İdeolojik çatışmalar büyüyünce birçoğumuz bu çocukluktan kalma yeteneği geliştirme fırsatı bulduk. Bir gün birileri elimizdeki taşların yerine silah yerleştirdi. Bizler hâlâ çocukluktan kalma alışkanlıkla taş attığımızı zannediyorduk.

Adalet Bakanlığı'nın hazırladığı ve önceki gün Bakanlar Kurulu'nun Meclis'e sevk ettiği yasa tasarısı ile polise taş atan çocukların çocuk mahkemelerinde yargılanması sağlanacak. Taş atmak terör suçu olmaktan çıkınca ve ağır ceza mahkemelerinin yetki alanı dışına çıkartılınca bu suçtan yargılanan çocuklara umut ışığı doğmuş oluyor. İki yıla kadar olan cezaların ertelenmesi de durumun iyileşmesine katkı sağlayacak. Gerekli ama yeterli olmayan bir düzenleme. "Cezaların caydırıcılığı" prensibi ile meseleye yaklaşanlar için soralım: Bu düzenleme çocukların "polise taş atma suçu"nu azaltır mı? Hayır azaltmaz. Ama bu çocukların toplum dışına itilmesini,

erken olgunlaşmış siyasal bilinçleri ile ölçsüz şiddet üretme potansiyellerini engeller. Kısaca toplumsal barışa ve huzura katkıda bulunur.

Türkiye "demokratikleşme açılımı" ile yeni bir başlangıç yapmaya çalışıyor. Bugüne kadar hep te'dip eden ve ceza kesen "Devlet Baba"yı tanımış olanların, demokratikleşen devletin şefkatini de hissetmesi lâzım. Bir çocuğu terbiye etmek için ceza vermek mi, yoksa şefkat göstermek mi daha çok motive edicidir. Birçok alışkanlığımızın ve beklentimizin değişmesi, doğru bilip de bugüne kadar benimseyip uyguladıklarımızın gözden geçirilmesi gerekiyor. En başta da devlete biçtiğimiz rol kalıplarını gözden geçirmeliyiz.

"Demokratikleşme açılımı"nın bir "devlet projesi" olarak geliştirilmesi bir anda devleti toplumun çok ilerisine taşıdı. Devlet kangren hale gelmiş etnik sorunu çözmek için demokratikleşmeye, kendisini kayıt altına alan temel hak ve özgürlük standartlarını yükseltmeye karar verdi. Doğrudan temsil gücü olan siyasî partiler arasında süren tartışmalar, toplumun devletin gerisine düştüğünü gösteriyor. Toplum kapanmak, devlet ise açılmak istiyor. Belki bu evrede tepkisel nitelikli kapanma eğilimleri öne çıkıyor.

O zaman hepimize "taş atan çocuk"lar olduğumuz çocukluk yıllarımızı hatırlamak düşünüyor. Bu çocukları kulağından çekip hapse atmak yerine, taşı alıp ellerine yerleştireceğimiz o kadar çok alternatif var ki. Bu çocukları hapse atmak yerine ailelerine teslim etmek devlete düşünüyor. Bize ise o taşın yerine konulacak şeyleri bulmak. Aslında yaş önemli değil, taş atarak kendini ifade eden büyük çocuklara da şefkat lâzım. En başta çözüm için atılan adımları çocukça bir siyasî rekabetin malzemesi olmaktan kurtarmalıyız. Günah keçileri bulup taşlamaktan vazgeçmeliyiz. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cumhurbaşkanı'nın tarif ettiği 'tek millet'

Mümtaz'er Türköne 2009.10.04

Cumhurbaşkanı, farklılıklara karşı saygıyı ve bu saygının somut olarak yaşayacağı hukuku olağanüstü bir dikkatle dile getirirken "tek millet" üzerinde ısrar ediyor. Kürt sorununun çözümünün temel anahtarı bu yaklaşım. Hem farklılıklar bütün zenginliği ile, kendini ifade ederek var olacak ve yaşayacak, hem de bütün bu farklılıklar "tek millet"in içinde kendine yer bulacak.

Bu sentezi önyargılardan sıyrılıp bütün canlılığı ile kavramak zorundayız. Çünkü bu sentez birbirine zıt iki unsuru barındırmıyor; tam tersine birbirine zıt gibi görünen iki unsurun ancak birlikte var olabileceğini, birlikte anlam kazanacağını anlatıyor. Biri diğerini var eden ve koruyan iki unsur. Şimdi herkesin oturup tek milleti, farklılıkları içinde özgürce yaşatan bir birlik hali; farklılıkları da ancak tek millet içinde kendine yaşama alanı bulabilecek bir zenginlik olarak yeniden kavraması lâzım.

Farklı olanın öbürüne düşman olduğu ve birbirini yok etmek üzere çaba harcadığı bir toplumda demokrasi var olabilir mi? Bu sorunun cevabı yukarıdaki sentezin aynı zamanda demokratik bir sentez olduğunu gösteriyor. Ulus devlete karşı çıkanların, ulus devletin aynı zamanda demokratik devletin ön şartı olduğunu hatırlamaları lâzım. Birlikte, birbirimizden emin biçimde yaşayabilmek için ortak paydalara ihtiyacımız var. "Tek millet" bu ortak paydaları sağlamak için var. Farklı olanın birbiriyle çatıştığı, yani "tek millet"in gerçekleşmediği bir toplum ancak zorba yönetimlerin önünü açar. Ulus devlet, egemenliğin ulusa ait olduğu bir devlet demek. Başka hiçbir unsura veya zümreye değil ulusa ait bir egemenlik kavrayışı demokrasinin hayat kaynağıdır. O zaman sorunun ulus devlet'te değil, ulus devlet'in ulusunda olduğunu fark etmemiz gerekir.

Cumhurbaşkanı'nın yaptığı "farklılıkları bünyesinde var eden tek millet" sentezi, ulus devletin dayandığı ulusun demokratik yapısını da anlatıyor.

Hiçbir şey elinizde hazır değil. Demokrasi size uygun araçları sağlıyor. Bu araçları ihtiyaçlarınıza göre akıllıca kullanarak amacınıza ulaşıyorsunuz. Cumhurbaşkanı'nın işaret ettiği gibi "birlik fikrini koruyarak farklılıkları yönetme, modern demokrasilerin en ciddi sınavı". "Birbirinden farklı düşünen ve yaşayan bireyleri kucaklayan, çoğunluktan farklı düşünenlerin de hak ve özgürlüklerini teminat altına alan bir siyasî, kültürel ve hukukî düzen"e ihtiyacımız var. Bunun için de farklılıklara tek millet içinde her farklı olanın rızasının alınacağı bir hayat sunmak; "birlik ile çeşitliliği birbirinin alternatifi değil destekleyicisi olarak konumlandırmak ve korumak modern demokrasilerin omurgasıdır". Bir anayasa hükmü gibi kabul edilmesi gereken bu sentez için şu iki cümlelerin ezberlenmesi gerekir: "Demokratik devlet, millet olmanın esası olan 'birlik' fikrini ve düzenini güçlü bir biçimde geleceğe taşıırken, sosyal ve kültürel farklılıkları ortadan kaldıran değil, onları zenginlik olarak kabul edip geliştirilmesine imkan sağlayan devlettir. Demokratik devlet, farklı olanı tek bir kalıp içerisinde eritmez ve ötekileştirmez; her bir bireyi var olan değerleriyle birlikte koruması altına alır."

Bu evrensel düstura hayat kazandırmak için Cumhurbaşkanı "yerli" bir bakış öneriyor. Bütün bir tarihi tecrübeye "bizden" bir gözle bakınca var olan farklılıklar birer "zenginlik", "yabancılaşmış" bir gözle bakınca tehdit olarak algılanıyor. Öyleyse sorunu çözmek için en çok ihtiyacımız olan şey bu bakış açısını yakalamak. "Demokratik açılım"ın çözmeye çalıştığı sorunların tamamına "bizden" bir gözle bakmak. Yabancılaşmadan kurtulmak.

Bu "bizden" göze tarih yeteri kadar zengin bir birikim sunuyor. Bize düşen bu birikimin üzerine "farklılıkları özgürce yaşatan tek millet"e dayalı mutabakatı yeniden inşa etmek. Bunun için bu sentezin yerleşeceği bir denge noktasına ihtiyacımız var. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bahçeli'den açılıma katkı

Mümtaz'er Türköne 2009.10.06

MHP lideri Devlet Bahçeli önceki gün partisinin Ankara il kongresinde konuşurken, Başbakan'ı MHP'ye saldırmakla suçluyor, "Saldırırken, bozkurtların korkacağını, sineceğini, inine çekileceğini zannediyor.

Yanılıyorsun Sayın Başbakan, bozkurtların nefesi ensende olacak." diyor. Bahçeli'nin ağızından çıkan bu tür siyasî hamaset cümlelerini önemseyenler elbette olacak. "İn" bilindiği üzere mağara demek. Bahçeli'nin ülkücüleri "mağara adamı" olarak gördüğünü öne sürenler de çıkacak. Maksat polemik ise, birileri kılıç şakırtısı dinlemek istiyorsa bahane çok. Halbuki bambaşka bir şey yapmalıyız. Mutlaka olumlu şeyler aramalı ve ayrıntıların arasında gözden kaçanlar varsa bulup herkesin gözüne sokmalıyız.

Türkiye'nin geleceği konusunda iyimserim. Yaşadığımız günlerin, kısa bir zaman sonra önümüze çıkacak mucizelerin hazırlığıyla geçtiğine inanıyorum. Bunun en önemli sebebi herkesi yapıcı bir rüzgârın sarıp sarmalaması. Kavgı ederek veya çatışarak hiçbir şey kazanamayacağımızı fazlasıyla tecrübe ederek öğrendik. Şimdi ortak paydalar peşindeyiz. Öfkenin ve nefretin yerine akıllı ve sağduyuyu yerleştirmenin yolunu arıyoruz. Yıkıcı değil, yapıcı olmaya çalışıyoruz. 60'lı yıllardan beri savrulup duruyoruz. Şimdi artık toparlanmanın eşiğindeyiz. Toplumun, ülkenin ve tabii siyasetin eğilimi merkeze doğru. Öyleyse bu yapıcı rüzgâra katkıda bulunan nefesleri arayıp bulmalıyız. Tıpkı Bahçeli'nin önceki gün yaptığı ateşli konuşmanın içinde yer alan "açılıma katkı" sağlayacak nitelikteki "millet" perspektifi gibi.

Bahçeli'nin Başbakan'ı hedef alan şu cümlelerini, üzerindeki polemik üslubunu kazıyarak bir millet tanımı olarak okuyalım: "Ama sen milleti ırk zannediyorsun. Yanlışlığın burada. Cahiliye döneminin kavmiyetçiliğine takılı kalmışsın. Aradan geçen bin yılda biz ülkemizin güzelliklerinde bir milletle buluştuk. Aramızda ortak geçmiş, ortak dil, ortak vatan, ortak kültür, ortak paydalar oluşturduk. Bunlardan senin haberin yok."

Polemik hararetini bu cümlelerin üzerinden alınca, Cumhurbaşkanı'nın tarif ettiği "tek millet" karşımıza çıkmıyor mu? MHP lideri "millet"i ırka dayandıran yaklaşımı dışarıda bırakıyor. Anadolu'ya özgü ve bin yaşında olan bir millettten bahsediyor. "Ortak geçmiş"ten, "ortak vatan"dan, "ortak kültür"den ve bilcümle "ortak paydalar"dan çıkan bir "millet"i referans alıyor. Bu tanımda realiteye uymayan tek ortak payda dil. Farklı dil konuşanları, bu ortak paydalara dayanan milletin içine dahil edecek bir formül geliştirmek, tutarlılığını muhafaza edebilmek için MHP'nin başarması gereken bir "iç açılım" sadece. MHP için dil dışında bir sorun olmadığı anlaşılıyor mu? MHP liderinin bu millet tanımı bize şu soruyu sorma hakkı veriyor: "Bütün bu ortak paydalara sahip olanları farklı anadilleriyle var olmak istedikleri zaman bu millet tanımının içine nasıl yerleştireceksiniz?"

"Türk olmak"ın Türk milliyetçileri için dayanılmaz bir ağırlığı var. Her birey etnik kökeninin rol aldığı tarihten ister istemez etkileniyor. Yüzlerce yıl Türklerin "unsur-ı aslı" olarak yer aldığı bir devletin tarihinin, Türk etnisitesine mensup olanlara yüklediği bir sorumluluk var: Farklı olana sabırla, anlayışla ve hoşgörüyle yaklaşmak. Öbür taraftan korkularla ve endişelerle geçen ulus devlet içinde şekillenmiş yakın dönemin tecrübesiyle Türk varlığına, vafına sahip çıkmak, onu yüceltmeye çalışmak çabaları duruyor. MHP'nin çözemediği çelişki ve dengeleyemediği iki unsur bunlar. Bu çelişkiyi somut bir karşılaştırma ile gösterelim: Bir İngiliz neden İngilizcilik yapmaz; bir Türk neden Türkçülük yapar? Sahi bir Türk neden Türkçülük yapar? Kime karşı ve niçin?

Sonuç: MHP liderinin bin yıllık "ortak paydalar" üzerine inşa ettiği "millet", demokratik açılım için referans olabilir. İçine "farklı dil"lerin kullanımını yerleştirmek kaydıyla. Küssadan hisse: Demek ki polemik cümlelerine bile "yapıcı bir katkı" olarak bakmak mümkün.. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Artık Zaman'ı geldi...

Mümtaz'er Türköne 2009.10.08

Bir milyon tiraja koşan bir gazeteyi bir başarı öyküsü olarak masaya yatırıp incelemek basın sektörü için eğitici ve öğretici olabilir. Ama daha önemli bir şey var:

On yılda yüz binli tirajdan bir milyona gelip dayanan bir gazeteye toplumun arayışlarının, özlemlerinin ve geçirdiği değişimin hem aynası hem de sürükleyici gücü olarak bakmak gerekir. Uzun yıllar hakim olmuş gazetecilik anlayışı pul pul dökülüp tasfiye olurken, Zaman Gazetesi imkânsız görüneni başarıyorsa, sebepleri anlamak için önce gazete okuyucusu sıfatıyla hükümrانlığını ilan eden halka müracaat etmeli.

Gazetelerin siyasî partilerden pek çok açıdan farkı yok. Siyasî partiler için seçmen ne ise gazete için okuyucu o. İkisi de aynı iki şeyi söylüyor. Birincisi "benim gibi ol" diyor. "Bana, benim hayat tarzıma, değerlerime saygı göster ve bunları temsil et". İkincisi "bunların üzerine bilgini, ferasetini, emeğini ilave ederek beni geliştir, ileriye taşı ve bana yol göster". Karşılığında siyasî partiyi sandıkta, gazeteyi tirajla ödüllendiriyor. Tiraj her gün tekrarlanan bir halk oylaması olduğuna göre gazetecinin işi politikacıdan daha zor.

Önceki akşam Zaman Gazetesi'nin kampanya toplantısında, Ekrem Dumanlı'nın yaptığı renkli sunumda çarpıcı karşılaştırmalar vardı. Bu karşılaştırmaları toplumun seyir defteri olarak da anlamak mümkün. Zaman Gazetesi'ni dünyanın, ülkemizin diğer gazeteleri ile karşılaştırırken toplumu da aynı yere yerleştiriyoruz. Toplum değişiyor. Zaman Gazetesi bu değişime paralel ilerliyor ve bir adım öne geçiyor. Geçmişin parlak yıldızlarının ise ferî sönüyor.

Eski Yeşilçam filmleri, hep dışımızda ve ötemizde bambaşka bir dünyayı seyretmek demektir. Tıpkı Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara Palas'ta yapılan baloları karşı kaldırımdan seyreden halk gibi, "vay be böyle hayatlar da varmış" diye bu filmler seyretilirdi. Sonra "toplumsal gerçeklik" sineması başladı. Orada anlatılan biz de biz değildik; yine dışarıdan bizim dışımızdaki "gerçeklik"i seyre koyulmuştuk. Tıpkı bu filmleri seyreder gibi dünün darbelerini, ideolojik çatışmalarını ve gazetelerini seyretiltik.

Bugün artık seyirci olmaktan çıkmanın zamanı geldi.

Bizim adımıza birilerinin bize neyin lazım olduğuna karar vermesi yerine kararı bizim vermemiz ve çok daha önemlisi bu kararı bizim icra etmemizin zamanı.

Bizim için sanat üretenler yerlerde süründükten sonra şimdi "toplum ne istiyor?" sorusunun peşine takıldılar. Bizim adımıza bizi yönetenler iflas bayrağını çektiler, kendilerini kurtarmak için bile demokrasiden medet umuyorlar. Kavga ile hayat bulanlara kimsenin dönüp baktığı yok. Toplum bir şeyler arıyor: Huzur, refah, onur gibi pek değerli şeyler. Birileri de buluyor. Çok uzun bir tarih boyunca sabırla beklenen gerçekleşiyor.

Başbakan'ın pazar günü saydığı 14 isimden birine veya birkaçına itiraz edenler çıkıyor. CHP'li bir milletvekili gerisi tamam da "Bediüzzaman Said Nursî olmaz" diyor. Bir dostum bana "Ahmet Kaya'nın olduğu listeye ben onay vermem" dedi. Halbuki mesele bu isimler değil; bu isimlere saygı duyan, seven insanlar. Bu isimler üzerinden onların kucaklaşması, birbirlerine farklı bir gözle bakmaya başlaması. Sevmeyelim ama hiç olmazsa saygı duyalım; sevenleri adına.

Artık zamanı geldi. Biz kavga etmezsek bizi ayıracak ve bizim adımıza karar verecek birileri de olmayacak. Bunun için kışkırtmayan, ötekileştirmeyen, anlamaya çalışan, saygı duyan bir irade lâzım. Yine bunun için önce "önyargıları yıkmak" gerekiyordu. Önyargılar içimizdeki engellerdi. Şimdi "aramızdaki duvarları yıkmak" gerekiyor. Daha enerjik, daha cesur ve daha kararlı olmak... Reklam filmindeki gibi bir omuz atınca bu görünmeyen duvarlar yerle bir oluyor. Değişime ayak uydurmak ve bir adım öte geçerek yolu aydınlatmak için bu duvarları aşmak gerekiyor.

Nasıl olsa birçok şeyin zamanı geldi. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP ile MHP'nin farkı

Mümtaz'er Türköne 2009.10.11

Mektup diplomasından önce Sabahat Akkiraz polemîği, Başbakan'ın Deniz Baykal'ın kalesine attığı zarafet yüklü bir golün hikâyesi. AK Parti Kongresi'nde Tayyip Erdoğan'ın saydığı 14 isimden biri Sabahat Akkiraz'dı. Büyük isabetle seçilmiş bir isim. Alevî türkûleri olmadan bu toprakların kültürü çok yavan, tatsız-tuzsuz bir şey olur.

Sabahat Akkiraz'ınkiler ise, yokluğuna dayanılmayacak kadar vazgeçilmez sayılmalı. Başbakan sembol isimler üzerinden bir Türkiye uzlaşması formüle ediyor. Sanatçının marifeti iltifata tabi. Sabahat Akkiraz ise bu iltifattan duyduğu memnuniyeti Baykal'a yönelik bir serzenişle ifade ediyor: "Başbakan ile değil Baykal ile aynı görüşteyiz ama o isimden bahsetmez." Baykal mecbur kalıyor, sanatçıyı telefonla arıyor "ihmale yönelik kırılganlığınız varsa telafi etmeye hazırız" muhabbeti yapıyor. Sonra konuşmasını gazetecilere aktarıyor: "Bir gün öncesinde yoldaydık, Sabahat Akkiraz'ı kendi aramızda konuştuk. Adını anmamak söz konusu değil. Her ortamda, her vesileyle büyük zevkle konuşurum."

Başbakan 14 isim üzerinden farklılıkları bir arada saygı içinde yaşatacak bir uzlaşmanın peşinde. Baykal, bu isimlerden biri ile sınırlı "daha şimdi senden bahsediyorduk" muhabbeti ile bu uzlaşma çağrısına karşılık veriyor. Birinin iktidar sorumluluğu, diğerinin muhalefet özgürlüğü değil burada söz konusu olan. Vıcık vıcık insanı rahatsız eden başka bir şey var.

Bediüzzaman Said Nursî, bir din önderi olmanın çok ötesinde tek başına bu toprağın kimyasının önemli elementlerinden biridir. O olmasaydı, Tek Parti döneminin kaba-saba modernleşme hamleleri toplumu zıvanadan çıkartabilirdi. Bugünün toplum mimarisindeki sağlamlığı fark edenlerin müracaat edeceği otoritelerin başında o gelmeli. Başbakan'ın saydığı 14 isimden biri Bediüzzaman'dı. Baykal'a sormak lazım. Türkiye'de milyonların saygı duyduğu ve kendini borçlu hissettiği bu büyük isim hakkında ne diyebilir? Bu soruyu sorduğunuz anda Baykal ikinci golü yemiş olacaktır.

CHP mi, MHP mi? Açılım konusunda CHP'yi daha yumuşak bulanların yanıldığını düşünüyorum. CHP'nin yumuşaklığı vıcık vıcık bir yumuşaklık. Elinizi attığınız anda her tarafa bulaşıyor. CHP içsel bir dinamikle hareket etmiyor. Baykal'ın şahsında sağdan soldan gelen etkilere, tepkilere göre tavır alıyor. MHP'nin katı ve tavizsiz tavrı ise tam tersine anlaşılabilir, hatta müzakere edilebilir bir tutum. MHP vurgulu biçimde endişelerini sıralıyor. Bu endişelerin yersiz olduğunu kanıtlayabilerseniz, MHP ile müzakere yürütebilirsiniz.

Kürt sorunu, ağırlıklı olarak Kürtçe, yani bir dil sorunu. MHP de açılım sürecinde "İkinci Dil'e itiraz ediyor. Geçen haftaki grup konuşmasında MHP lideri açılıma karşı en temel itiraz noktasını şöyle formüle etti: "İkinci veya başka dillerin eğitime sokulduğu bir süreçte, bu dille birlikte kimlik geliştirecek olanlarla "tek millet" nasıl sağlanacaktır? İkinci bir dilin resmiyet kazanacağı bu sürecin sonunda "tek devlet" yapısı nasıl korunacaktır?" "Tek millet"i savunan Cumhurbaşkanı'nın ve Başbakan'ın bu itiraza verecek cevapları var mı? Elbette var.

Köpürtülen ayrıntıları bir kenara bırakırsak meselenin düğümü MHP'nin bu itirazında saklı. MHP'yi ikna etmek mümkün mü? Mümkün. Argümanı da basit: Dili, dolayısıyla kimliği yasakladığınız zaman "tek millet"i yaşatamazsınız. Bu cevap, tecrübe ile test edilebilir. Ulus devletlerin toplumu homojenleştirmek için giriştikleri çabalar ve özellikle getirdikleri yasaklar duruma göre asimilasyonla veya disimilasyonla sonuçlanabilir. Disimilasyon ayrışma anlamına geliyor. Sevimsiz bir anlamı olan asimilasyonun tam karşılığı "temessül". Yani farklı olanı "temsil" ederek özümseyorsunuz. MHP'nin cevabını arayacağı soru şu: Kürtçeye getirilen yasak etnik kimliği sivriltiliyor mu, törpülüyor mu? Dil ile kimlik arasındaki ilişki MHP liderinin önerdiği gibi mi? Neredeyse sadece Kürtçe yasağının yol açtığı bir ayrışma yaşıyor muyuz? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Platonik aşk'

"Ben platonik aşktan anlamam. Benim aşkım gerçek aşktır ve bugüne kadar da hayatım benim hep böyle yaşanmıştır, böyle geçmiştir." diyor Başbakan.

Randevu talebi için CHP lideri Baykal'a gönderdiği mektup için kinayeli "aralarında platonik aşk yaşanıyor" göndermesine Başbakan böyle cevap veriyor. Bir de suçlamada bulunuyor: "Zaten platonik aşkı yaşayanlar ülkeyi bu hale getirdiler."

Kasvetli açılım tartışmalarına felsefi bir çeşni. Peki suçlama doğru mu? Ülkeyi bu hale getirenler platonik takılanlar mı?

Platonik aşk, büyük filozof Platon'un isminden geliyor; "Platon tarzı aşk" demek. Platon'un ismi de "plato"dan. Gençliğinde başarılı bir sporcu olan filozofa "platon" ismini, spor hocası atletik vücuduna, geniş omuzları ve bir plato gibi duran göğsüne atfen takmış. Asıl adı Aristokles M.Ö 427-347 tarihleri arasında, yani yaklaşık 24 asır önce Atina'da yaşamış. Bütün insanlık tarihi boyunca insan düşüncesinin ulaşabildiği zirveyi tek başına o temsil ediyor. Modern Felsefe için "Platon'a düşülmüş dipnotlarından ibarettir" hükmü, hâlâ düşüncelerinin taşıdığı değeri gösteriyor. Bizim tarihimizde devlet adamlarının dirayetini ve zekâsını takdir etmek için "Eflatun akıllı" veya "Eflatun tedbirli" tabiri kullanılır. Eflatun, Platon'un Doğu'ya özgü söylenişi. Mor renge eflatun denmesinin sebebi de, Platon'un bu rengi çok sevmesinden.

"Platonik aşk", Platon'un genel felsefesinden çıkartılacak sonuçlardan sadece biri. O bilgiyi ikiye ayırır: Mutlak doğrunun, iyinin bilgisi ve duyularımızla elde ettiğimiz yanılsamalar. Platon'un bu keşfi felsefenin ve bütünüyle mistik düşüncenin temel taşıdır. Bu dünyada gördüklerimiz bir aldatmacadan ibarettir; bize düşen bu gördüklerimizin asıl bilgisine yani mutlak bilginin yer aldığı idealar âlemine ulaşmaktır. Biri dört duyumuzla kavradığımız nesneler evreni, diğeri saf aklımızla ulaştığımız idealar âlemi bulunduğuna göre bize düşen, yaşadığımız hayatı mümkün olduğu kadar idealar âlemine göre düzenlemektir. Her türlü totaliter düşünce de bu muhakemeden çıkar. Platon'un Devlet'in VII. Kitabı'nda yer alan meşhur "mağara metaforu" bu iki farklı dünyayı anlatmak içindir. Mağara duvarına dönük olarak elleri ve ayaklarından bağlı insanlar girişin önünden geçenlerin sadece duvara yansıyan gölgelerini görürler. Bu gölgeler nesneler dünyasıdır. Dışarıda güneşin altında dönen dünya ise gerçeklerin dünyası. Kullandığımız kavramları ilk defa icat edenler, kavramlarla düşünmeyi ilk defa önerenler Platon başta olmak üzere Antik Yunan filozoflarıdır. İdealar âlemi bu kavramların hüküm sürdüğü dünyayı da anlatır.

O zaman nesneler âlemine özgü bedeninin maddi istek ve arzularından sıyrılan ve idealar âlemini amaç edinen aşk "platonik aşk"tır. Mecnûn'un Leyla'ya olan aşkı gibi. Burada bizi kendisine âşık eden güzellik, sadece mutlak güzelliğin bir yansımasından ibaret olduğu için değerlidir. Bir amaç değil, bizi Mutlak Varlık'a taşıyacak olan bir araçtır. Tasavvufi düşünce, bu yolu takip eder.

Başbakan "platonik aşk" polemğinde tartışmayı realizm-idealizm ikilemine oturtuyor. Kendisini realist, muhalefeti de idealist olarak niteliyor. Muhtemelen yıldızlara bakarken önündeki çukura yuvarlanan idealistleri kastediyor. İdeolojiler çağı sona erdi. Totaliter dünya tasarımlarının pek fazla değeri kalmadı. Ama realizm-idealizm ikileminde Başbakan'ın kendisini ve muhalefeti koyduğu yer önümüzdeki tabloya uyuyor mu?

Muhalefetin aşkı platonik mi? Başbakan'ınki gerçek bir aşk mı?

Soyut bir ütopayı topluma dayatmak doğru değil, ama politikacının idealar âlemi ile bir ünsiyeti olmalı. Gerçekçilik, ayarı kaçarsa değişimi de engelleyebilir. Bana kalırsa değişimden yana olan politikacı biraz platonik aşkı tatmalı ve yaşamalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Bu Kalp Seni Unutur mu?'

Mümtaz'er Türköne 2009.10.15

Unutulacak gibi değil. Önceki akşam Show TV'de başlayan diziyi, benim kuşağımın ürpererek izlediğinden eminim. Mutlaka herkes o günlere gitmiş ve büyük trajedinin kendi özel hayatlarını nasıl kasıp kavurduğunu hatırlamıştır.

Baskı, eziyet ve korkunun hakim olduğu o yıllarda hepimizin hatıraları arasında ya kendimize, ya çevremizde sevdiğimiz insanlara dair bir dram mutlaka saklı durmuyor mu? "Bu Kalp Seni Unutur mu?" 12 Eylül Darbesi ile başlayan bu dramları kuşatıcı ve adil bir dille anlatıyor. Yaşı benim gibi elliyi aşmış herkesin kendisinden bir şeyler bulacağı karakterler ve olaylarla...

Bu dizinin, gerçeğe saygısı olan bir anlatımı var. Gerçeğe, yani yelpazenin neresinde olursa olsun herkesin hissesine düşen acılara insanca bir hassasiyetle yaklaşıyor. Ya bu acıları çektirenlere?

Toplumsal bilinci 12 Eylül sonrasında oluşmuş genç kuşaklar şiddet dolu sahneleri abartılı bulabilirler. Abartı olup olmadığını anlamak isteyenler, işkencelerde ölenlerin resmî rakamlarına bakabilir. Abartı bir kenara, 12 Eylül'ün vahşi şiddetini bugün akıl sınırları içinde anlatmak mümkün değil. Dışarıdan bakanlara mantıksız geliyor. Bir iktidar, darbe ile iş başına gelse bile neden bu kadar azgınca şiddet uygular? Bu soruya benim bugün verebildiğim tek cevap var: İktidara gelmek ve sürdürebilmek için başka bir yöntem bilmediklerinden. Bu cevap "aptallıklarından" şeklinde de okunabilir. 12 Eylül toplumun her katında kontrolsüz bir baskı ve şiddet demektir. "Güvenlik soruşturması" ile yok edilen gelecekleri de bu baskıya dahil etmek gerekir. Sadece sopayla topluma hükmedilebileceğini zannedenlerin damgasını vurduğu utanılacak bir dönem. Utanması gerekenleri utandırmak ve gelecekte yaşanacak utançları engellemek için bu hesabın görülmesi lâzım. "Bu Kalp Seni Unutur mu?" bu hesaplamanın yansımalarından biri.

O yıllara ait Gırgır dergisinde yayımlanan bir karikatür, yeni kuşaklara fikir verecektir. Oturup saatlerce düzgün cümlelerle olan biteni anlatmak yerine, mizah bazen çok etkili bir ifade aracına dönüşüyor. Goril gibi bir polis, gömleğinin kollarını sıvamış, elinde ilkel insanların taşıdığı türden bir sopa Filistin askısında perişan duran birini sorguluyor. Yan tarafta ev hanımı kılıkli bir kadın tepsideki çayı adama uzatıyor ve şunu söylüyor: "Ben sana kaç kere eve iş getirme demedim mi?" İşkencenin sıradanlaşması ve kanıksanması daha iyi nasıl anlatılabilir? Yeni kuşak bir emniyet müdüründen, hukuka nasıl riayet ettiklerini bir 12 Eylül anekdotu üzerinden dinlemiştim. "Ağabeylerimizden dinlerdik... 12 Eylül zamanı adamı nezarete atar, sonra da unuturlarmış. Saçı sakalı birbirine karışmış adamı karşılarına alır, 'Biz seni niye almıştık?' diye sorarlarmış."

"Bu Kalp Seni Unutur mu?", önceki sezon sona eren "Hatırla Sevgili"nin devamı. Kast bütünüyle değişiyor ama hikâye aynı hikâye. 12 Eylül darbesi ile yola koyuluyor ve devam ediyor. Yapım Tomris Giritlioğlu'nun imzasını taşıyor. Senaryo, Hatırla Sevgili'de olduğu gibi Nilgün Öneş'in kaleminden çıkıyor. Bendeniz de senaryoya katkıda bulunuyorum. Kast, ilk bölümü seyredenlerin fark etmiş olacağı gibi başarılı. Mekânlar, kıyafetler ve bütün arka plan insanı o yıllara götürüyor. Muhakeme düzgün yürüyor, vuruşanlar arasında adalet terazisi işliyor.

İnsanın kişiliği hatıralarıyla oluşur. Genç kuşaklar, bizde gördükleri hataların, eksiklerin kaynağını o gün yaşanan olaylarda aramalı. Ben hâlâ büyük bir haksızlığa uğradığımızı, bize reva görülenleri hak etmediğimizi düşünüyorum. Türkiye, elindeki silahla hükmedebilmek için gençleri birbirine kırdıran, sonra bu kavgadan iktidar planları çıkartanları hak etmedi. Hiçbirimiz gözümüzü açar açmaz kendimizi içinde bulduğumuz kavgada gençliğimizi tüketmeyi hak etmedik.

Din Şûrası

Mümtaz'er Türköne 2009.10.18

IV. Din Şûrası geçtiğimiz hafta Ankara'da toplandı. Diyanet İşleri Başkanlığı din şûrasını beş yılda bir topluyor ve dinî konularda uzman birikimini kayda geçiriyor. Bu seferki şûranın konusu "din ve toplum" başlığını taşıyordu. Gerilimli laiklik tartışmaları gündemde olmayınca bu tür toplantıların magazin boyutu azalıyor; öbür taraftan daha sakin ve sağduyulu derin müzakereler yürütülüyor.

Aslında dini bireyin vicdanı ile sınırlamaya çalışan günümüz laik dünyasında "din ve toplum" başlığı kışkırtıcı. Diyanet İşleri Başkanı Bardakoğlu, açılış konuşmasında bu başlığın sunduğu çerçeveyi alabildiğine genişletti: "Bu çağın önümüze çıkardığı sorunlar karşısında, dinin, aidiyetimizi besleyen bir referans alanı olarak bugün bize ne gibi alanlar açtığı, sorunlarımızın çözümü noktasında ne gibi önerilere sahip olduğu konusunda çok derin okumalara, çok derin analizlere ihtiyacımız var." Diyanet İşleri Başkanı'nın koyduğu çerçeve, dinin toplumsal olarak sunduğu imkânların, fırsatların ve getirdiği çözümlerin belki tarihsel olarak kendini kanıtlamış olan gücüne dair. Nitekim şûra boyunca ele alınan "toplumsal" nitelikli sorunlar üzerinden yürütülen eleştiriler ve dinin bu sorunlara yönelik çözüm potansiyeli bu çerçevenin genişliği hakkında bir fikir veriyor. Dinin toplumsal olgu olarak nesneleştirilmesi, din üzerinden toplumun çözülmesi ile, dinin toplumu organize etme ve toplumsal hayatı denge içinde sürdürme yeteneği birbirinden farklı iki sosyolojik boyut. "Din ve Toplum" başlığı altında din alimleri dinin toplumsal sorunları çözme yeteneği konusunda sunduğu imkânları öne çıkartıyorlar.

Büyük sorunlar üzerinde kafa yormayı, büyük sorunları çözecek iddialı çözümler peşinde koşmayı seviyoruz. Büyük düşünmek ve büyük işlerle uğraşmak, sorunlarımızı çözme bile gündelik hayatın zorluklarından sıyrılmamızı sağlıyor. Halbuki büyük sorunların tamamı, gündelik hayat içinde karşımıza çıkan küçük sorunların sistemli hale gelmesinin sonucu. Toplum gelişip değiştikçe bu sorunlar da nitelik değiştiriyor. Bireyin toplumla ilişkilerinde ruh sağlığını koruyacak yeni dengelere, yeni çözümlere ihtiyaç duyuluyor. Aksi takdirde toplumun zıvanadan çıktığı duygusuna kapılıyoruz.

Gazetelerin üçüncü sayfaları aracılığıyla topluma yayılan bir ahlakî erozyon var. Cinsel suçlarda artışlar, akıl almaz vahşi cinayetler ve intihar vak'aları bir toplumsal rahatsızlığı işaret ediyor. Bu üçüncü sayfa haberleri aracılığıyla yayılan anormalliğin ahlakî muhasebesini kimse yapmıyor. Din Şûrası, çok sayıda ve giderek artan küçük sorunlarla, az sayıdaki büyük sorun arasında hem bağlantı kuruyor hem de çözümleri gösteriyor. Bu bağlantıyı oluşturmamız ve sebep sonuç ilişkisini doğru kurmamız gerekiyor. KADER Başkanı'nın geçenlerde Güneydoğu bölgesinde aile içi cinsel istismarlarla ilgili verdiği rakamlar, iddialı açılım tartışmaları arasında kayboldu gitti. Bireylerin dünyasında bozulan dengelerin, sağa sola yayılan hastalıkların toplumun bütünü üzerindeki maliyeti üzerinde yeniden düşünmemiz lâzım. Küçük sorunların önümüze yığıldığı büyük sorunlara dikkatleri çekerek işe başlamalıyız.

Diyanet, "Din ve Toplum" başlığı altında alkol ve uyuşturucu ile mücadele, cinsel istismar suçlarının ve aile içi şiddetin önlenmesi gibi konularda din adamlarına öncü roller veriyor. Din adamlarının üstleneceği bu rollere toplumun şiddetle ihtiyacı var. Dinin, toplumsal sorunları çözme gücünü büyük bir özgüvenle yeniden keşfetmeden ve devreye sokmadan büyüyen bu toplumsal patoloji ile baş etmek mümkün değil.

Dinin toplumsal boyutunu, kısır laiklik tartışmalarından uzakta tartışınca toplumsal sorunlara yönelik çözüm potansiyelimiz kendiliğinden artıyor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İnsana yolculuk

Mümtaz'er Türköne 2009.10.20

Buna, ilk defa teoriyi ortaya atan fizikçinin adıyla "Higgs parçacığı" da deniyor. "Tanrı parçacığı" denmesinin sebebi, evrenin yaratılışındaki sırrın bu parçacıkta bulunduğu inanılması.

Fizik kütleyi bu parçacığın meydana getirdiğini varsayıyor. Aslında mesele, bilimin maddenin içine yaptığı çok uzun yolculuğun bir kırılmaya doğru yaklaşması. 20. yüzyılın başına kadar maddenin en küçük parçası olarak atomu biliyorduk. Atomun içinde bir çekirdek var. Çekirdeğin içinde de proton ve nötron. Sonra bu çekirdeğin çevresinde güneşin etrafında dönen gezegenler gibi elektronlar var. Sonra protonları meydana getiren kuarklar keşfedildi.

1964 yılında Peter Higgs "Maddenin niye bir kütlesi var?" sorusuna bir cevap getirdi. Bu soruyu "Her maddenin kütlesinin farklı olmasının sebebi nedir?" şeklinde de sorabilirsiniz. Sonunda maddeye kütleyi veren nesnenin, atomun içinde bizim henüz bilmediğimiz bir parçacık olduğu varsayımını ortaya attı. Varsayılan bu parçacıklara kuark ve onu taşıyanlara glukon adı veriliyor. Bunlar çekirdek içine hapsolmuş olduklarından serbest olarak gözlenemiyor. Bu parçacığın bir alanı var ve bu alanda başka parçacıklar ile etkileşime giriyor. Bu etkileşimle madde bir kütle kazanmış oluyor. Etkileşim çok şiddetli ise madde ağır bir kütleye, ne kadar az ise hafif bir kütleye sahip oluyor.

Geçen yıl Avrupa Nükleer Araştırma Merkezi'nde(CERN) işte bu atom altı parçacıkların çarpıştırılmasıyla, maddenin nasıl oluştuğunu açıklayacak ve bu varsayımı kanıtlayacak bir deney planlandı. CERN bu deneyi yapabilmek için İsviçre-Fransa sınırında yerin yüz metre altına 27 kilometre çapında bir tünel yapmıştı. 8 milyar dolar para harcandı. Bu deneyle süreç tersinden izlenecek ve maddeyi meydana getiren parçacıklar ayrıştırılacaktı. 10-15 metre çaplı bir küre içinde küçük parçacıklar ayrışacak, sonra saniyenin milyonda biri kadar bir süre içinde yoğunlaşma ile proton ve nötronun oluşumu takip edilecekti. Böylece maddenin nasıl kütle edindiği kanıtlanmış olacaktı. Eylül 2008'de başlayan deney, bir arıza nedeniyle durduruldu. Önceki hafta iki tanınmış fizikçi New York Times'ta yayımlanan makaleler ile bu deneyin gelecekte gelen birileri tarafından sabote edildiği iddiasını ortaya attılar.

Hikâye şöyle: Bu deney, evreni meydana getirdiği varsayılan Big Bang (Büyük Patlama) teorisinin, küçük bir ortamda tekrarlanması anlamına geliyor. Küçük atomun içindeki parçacıkların çarpıştırılmasının bir kara delik oluşturacağına ve bu kara deliğin dünyanın sonunu getireceğine inananlar var.

"Tanrı parçacığı"nın ortaya çıkartılmasına gelecekte gelenlerin müdahale ettiği iddiası, bu parçacığın ayrışmasının aynı zamanda bir zaman tüneli ortaya çıkartacağı iddiasına dayanıyor. Bilim kurgu filmlerindeki gibi, dedesinin çocukken geçireceği trafik kazasını, gelecekte gelip engelleyen torun gibi. Bilim evrenin "nasıl" oluştuğunu araştırıyor, "niye" oluştuğunu ise ilgi alanının dışında tutuyor. Cevabını veremeyeceği sorunun peşinden gitmiyor. Bugün sorduğu soruların cevabını sonsuz gibi görünen evrenin içinde değil, gözle görünmeyen atomun içindeki, varlığı varsayım olan parçacıklarda arıyor.

Ben iki fizikçinin ürettiği komplo teorisini ciddiye almıyorum. Ama bilimin en küçüğün küçüğüne yönelen merakının toplum için de bir anlamı olması gerekir. İnsana dair kafamızdaki "nasıl"ların cevabı toplumsal

birimlerde, büyük organizasyonlarda ve iri kavramlarda değil yine insanın kendisinde. Aradığımız cevapları şu koskoca kainatın ortasında, sayısız atomların ve "tanrı parçacıkları"nın üzerinde oturan insanda bulabiliriz. Bizim de maddenin en küçük parçacıklarına yolculuk yapan fizikçiler gibi insanın içine doğru bir yolculuk yapmamız lâzım. Geleceğe gelince... Gelecekte kimse bizim yardımımıza gelemaz. Gelebilseydi gelecekle bugün arasındaki zaman farkı ortadan kalkar ve geçmiş sürekli değişen bir oyun alanına dönerdi. İnsan haddini bilmeli: "Zaman"ın tek Efendisi var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Silaha sarılmak lâzım!

Mümtaz'er Türköne 2009.10.22

Habur'a gelip teslim olan PKK'lılar için CHP ve MHP liderlerinin söylediklerinden çıkacak tek sonuç bu. Türkiye her şeyini kilitleyen en temel sorununu çözerken muhalefetle değil, esaslı bir ciddiyet sorunuyla karşı karşıya.

Geldiler, teslim oldular, serbest bırakıldılar; bu denemenin arkasından devamı gelecek. Dile kolay, 25 yıllık umudumuz gerçekleşiyor: PKK silah bırakıyor. Muhalefet ise "niye geldiniz?" diye soruyor. "Niye silah bırakıyorsunuz?" diye sıkıştırıyor. Biz ne diyelim: "Alın silahlarınızı geldiğiniz yere dönün!" Öyle mi?

Çözmeye çalıştığımız sorun 25 yılın değil, 86 yılın sorunu. 86 yıldır halının altına süpürdüğümüz bir sorunu çözmeye çalışıyoruz. Devletin bekâsını, ulusun bütünlüğünü, ülkenin geleceğini düşünen herkesin çok dikkatli ve özenli olması lâzım. Her şeyden önce ciddiyet lâzım. Gündelik siyasetin televizyon kameralarına odaklı şahsiyyat kokan sivri dili bu sorun için uygun değil. Liderlerine konuşma metni yazanlar, her kelimeyi kuyumcu terazisinde tartmalı. Mikrofona çıkıp konuşanlar, söz gırtlığının dokuz boğumundan geçerken dokuz kere düşünmeli.

Bahçeli gelip teslim olan 34 kişi için "Bunlar, elinde bebeklerin, anaların, kadınların, şehitlerin kanı olan, silahlarına masum binlerce vatandaşımızın kanı bulaşmış hain teröristlerdir" diyor. Savcılık bu "hain teröristler" in ifadesini alıyor ve hakimler serbest bırakıyor.

Baykal gelenleri şöyle tasvir ediyor: "Biz silahı, şiddeti, sizinle mücadeleyi bırakmayacağız, tekliflerimizi taşımak üzere buraya geldik, mektubumuz elimizde geldik, Ankara'ya gideceğiz, yetkililere bunu anlatacağız. Gereğini yapın, yapmazsanız görürsünüz, diyorlar." PKK'nın silah bırakmasını ve mensuplarının devlete teslim olmasını Baykal'ın tasvir ettiği gibi anlayacaksa bize ne yapmak düşünüyor?

Eğer "eli kanlı hain teröristler" bizi tehdit etmeye geldilerse, üstelik serbest bırakıldılarsa bize ne yapmak düşer? "Niye teslim oldular?" ve "Niye serbest bırakıldılar?" sorularına Bahçeli'nin ve Baykal'ın verdiği cevaplara inanırsak hepimizin hiç beklemeden silah başına koşmamız lâzım. Böyle ciddiyetsizlik olur mu? Hem de bu kadar hassas bir konuda.

Türkiye'nin Batı bölgelerinde bir anti-Kürt dalga açılım açıldıkça yükseliyor. MHP'nin ve CHP'nin celallenmesine gerekçe teşkil eden toplumdaki bu yaygın eğilimde esaslı bir sorun var. Bu dalga MHP'nin de CHP'nin de taşıyamayacağı bazı marazları bünyesinde barındırıyor. Bu insanları "Sizin çözümünüz ne?" diye sıkıştırdığınız zaman en son noktada vardıkları yer PKK'nın bile cesaret edemediği ülkenin bölünmesinden başka bir şey değil. Söyledikleri şu: "Güneydoğu Kürtlere verilsin, Batı'daki Kürtler de geri gönderilsin."

Türkiye'yi ayrıştıran, bölen dinamikler Güneydoğu'da değil Batı'da işliyor. CHP ve MHP bu anti-Kürt dalgaya yaslanarak konuşurken hata ediyor. Bu dalga milliyetçi veya "millî birlik-beraberlik" yanlısı bir eğilim değil.

MHP de, CHP de bu kesimin sözcülüğünü üstlenirken kendilerini var eden asıl değerleri tahrip ediyor.

PKK'lılar gelip teslim olacak. Daha ötesi, cezaevlerinde ve dağda geri kalanları topluma kazandıracak yollar yöntemler aranacak. Türkiye 86 yıllık yapısal sorununu bugün anlayış birliği içinde çözecek. Önümüzde koskoca bir fırsat duruyor. Bu fırsat muhalefetin popülizmine feda edilemez.

Biraz ciddiyet lazım. Baykal'ın ve Bahçeli'nin ellerinde silah Habur'da PKK'lıları geri göndermeleri imkânsız. Ama ciddiyetle muhalefet yapmaları mümkün.

Büyük sorunlar çözülürken büyük sorunların tarafları da çözülürler. Türkiye bir sınavdan geçiyor. Muhalefet partileriyle birlikte... m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Osmanlı paşaları

Mümtaz'er Türköne 2009.10.23

Söz paşalık rütbesinden açılınca, tarihe müracaat etmeden olmaz. Tarih, öğrenmesini bilenler için iyi bir öğretmendir. Eskiden beri devlet adamı, tarih öğrenerek yetişir.

Doğrudur, "tarih tekerrür etmez". Ama tekerrür etmemesi için önce olan bitenleri bilmek gerekir. Kısaca tarih, tarihten ders çıkartmayanlar için her zaman tekerrür etmeye hazır beklemektedir. Geçmişin şartları ile bugün arasındaki farka sığınıp tarihe sırtını dönenler, tarihsel sürekliliğin dışına düşer ve acemi bir çocuk gibi küçük bir kibrit alevinden nasıl koskoca orman yangınlarının çıktığını şaşkınlık ve korku ile izlemekten başka ellerinden bir şey gelmez.

Mora isyanı ve hatalar zinciri

Mora isyanı, Fransız İhtilali'nin başlattığı milliyetçi ayaklanmaların ilkidir. Napolyon'un Waterloo'da yenilmesinden sonra, Avrupa eski düzene geri dönmüş ve 1815 Viyana Uyumu ile milliyetçi ayaklanmaları el birliğiyle bastırma kararı almıştır. Yunan bağımsızlığı, Avrupa Düzeni'nin mimarı olan Metternich'in bütün karşı koymasına ve Osmanlı devleti yanında yer almasına rağmen gerçekleşmiştir. Milliyetçi ayaklanmaların Avrupa monarşilerinin işbirliği ile bastırıldığı bir dönemde Yunan ayaklanmasının başarıya ulaşmasının tek sebebi Osmanlı devletinin iç zaafıdır. Bu zaaf birbirine düşman iki isim arasındaki çatışmanın eseridir: Tepedelenli Ali Paşa ve Halet Efendi.

Bu iki adamın kişisel hesabı zincirleme birçok felaketin ateşleyicisi olmuştur. Osmanlı Devleti'nin asi Yanya Valisi Tepedelenli Ali Paşa'yı tedip etmek için 1820'de ordu göndermesi, 1821'de Yunan İsyanı için elverişli şartları oluşturmuştur. Yunan isyanı bastırılamayınca Mısır valisinden Mora vilayetinin de kendisine verileceği sözü ile yardım istenmiştir. Mısır kuvvetleri isyanı bastırmaya başlayınca bu sefer İngiltere, Fransa ve Rusya Navarin'deki donanmamızı yakmıştır. Denge tekrar isyancılar lehine dönünce 1829'da Yunan bağımsızlığı Edirne anlaşması ile tanınmıştır. Mora elden gidince Mısır valisi Suriye valiliğini istemiş, sonrasında Mısır gailisi başlamıştır. 1833'te Mısır ordusu Kütahya'ya kadar gelmiş, II. Mahmut "Denize düşen yılana sarılır" diyerek Ruslardan yardım istemiştir. Osmanlı ekonomisini dışa bağımlı hale getiren 1838 İngiliz ticaret anlaşması, Mısır'ın ekonomisini çökertmek için imzalanmıştır. Devlet, isyan eden valisini güçten düşürmek için İngilizlere imtiyazlar vermiştir. Bütün bu zincirin başında Halet Efendi'nin Tepedelenli Ali Paşa'yla olan kişisel hesabı bulunmaktadır.

Tepedelenli Ali Paşa

Devir, Sened-i İttifak sonrası, ayanın güç kazandığı ve merkezin otoritesinin azaldığı bir devirdir. Yanya Valisi Tepedelenli Ali Paşa, bugünkü Makedonya ve Arnavutluk bölgesinde otonom bir güç haline gelmiştir. Aleksandros İpsilanti liderliğindeki Yunanlılar 1814'te kurulan Filiki Eterya cemiyeti ile isyan hazırlığındadır. Yanya valisinin baskısı yüzünden kimse göz açamamaktadır. II. Mahmud da tehlikeyi gördüğü için Yanya valisine dokunmamaktadır. Nişancı Halet Efendi, İngilizlerle çevirdiği entrikaların ortaya çıkmasını önlemek için Tepedelenli'nin ve oğullarının bazı memuriyetlerini geri aldırır. Tepedelenli bu durumu kabul etmeyince üzerlerine karadan ve denizden ordu gönderilir. Yanya kalesi etrafında Osmanlı ordusunun bir buçuk sene süren muhasarası devam ederken Yunan ayaklanması da bu fırsattan istifade başlar.

Tepedelenli, tarihte önemli bir figürdür. Tepedelenli Ali Paşa'yı Lord Byron, Yanya'da ziyaret etmiş ve hakkında yazılar yazmıştır. Aleksandre Dumas Per'in meşhur Monte Cristo Kontu romanının kahramanlarından biri, Tepedelenli'nin kızıdır. Victor Hugo, Tepedelenli'yi Napolyon ile mukayese etmektedir. Yunan bağımsızlığı ile Tepedelenli vakası birbirinin içine geçmiştir. Yıllarca süren Yunan bağımsızlığının yüz önde gelen isminden doksanı bu yüzden Arnavut'tur. Sonuç: Sivil halktan tam 400 bin Müslüman kadın, erkek, çocuk, yaşlı Yunan isyanı sırasında katliama uğramıştır.

Halet Efendi, devlet yönetiminde cahil, ama ilişkilerinde çok usta bir adamdır. Sadece kendisi etrafında dönen dünyayı tanıdığı anlaşılıyor. Muhafızlarını korkunç bir entrika ağıyla etkisiz bırakmış. II. Mahmud, üzerindeki nüfuzu ile ortalığa dehşet salmış. Sırf Tepedelenli ile hasım olduğu için Yunan isyanına dolaylı yoldan önemli katkıları olmuş. Nüfuzu o kadar büyükmüş ki, Sadrazam Benderli Ali Paşa, onun Yunan isyanındaki parmağını öğrenince Halet Efendi değil, Sadrazam canından olmuştur. Fener Rum Patriği'nin idam edilmesi de bu devrin olayları arasındadır. Nihayetinde Halet Efendi'nin ihaneti padişah nezdinde belgeleriyle kanıtlanınca idamına karar verilmiş.

İsyancılara "paşa" rütbesi

Gelelim paşa rütbesine... Çukurova bölgesinin doğusuna bugünkü idarî şeklini veren hadise, Gavur Dağı isyanını bastırmak üzere bölgeye 1865 yılında gelen Derviş Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunda mülkiyeyi temsilen görev alan Ahmet Cevdet Paşa'nın tasarruflarıdır. Öyle ki, İslahiye ismi bu birliklere Fırka-i İslahiye adı verilmesinden, Cevdetiye Cevdet Paşa'dan, Hassa Padişah'ın Hassa alaylarının konaklamasından isimlerini almışlardır. Cevdet Paşa, buradaki askerî harekâtı ve idarî düzenlemeleri Cavid Baysun'un Latinize ettiği Tezâkir'in (TTK yayını, Ankara 1986) 27. ve 28. tezkerelerinde anlatır. Tarih, artık modernleşme tarihidir. Devletin bastırdığı isyan ise geniş bir alanı kapsayan Kürt-Türk göçebelerinin devlet otoritesine karşı gelmeleri ile başlamıştır. Cevdet Paşa, isyana karışanlardan Kozan-ı Garbî ağası Ahmed Ağa'yı "Rütbe-i mirimiranlık ile Kütahya sancağına" göndermek sözü ile ikna ediyor. Verdiği söz, sadece Padişah'ın iradesine mahsus paşalık rütbesi, üstelik Kütahya'nın yönetimi. Hemen oturup Fuad Paşa'ya şu telgrafı yazıyor: "Kozan-oğlu Ahmed Ağa orduya geldi. Mîrimîranlık ile Kütahya kaymakamlığına memur edildi. Hemen bahren gönderilmek üzeredir. Fakat burada iken kendisine paşa tabiri lâzime-i hal ü maslahattan olup bu ise irade-i seniyyeye mevkuf olduğundan..." bir an önce Padişah'tan irade alınmasını talep ediyor. Üstelik bu irade verilmezse "istifa ederim" diye ekliyor. Sadrazam Fuad Paşa durumun nezaketini anlayıp ertesi sabah cevap veriyor. "Paşa unvanını veriniz" diyerek şifahen Padişah'tan izin aldığını bildiriyor.

Konuyu, bu isyanı bastırmakla görevli ordunun başındaki Derviş Paşa'nın naklettiği fıkra gibi bir hikâyeye bağlayalım. Derviş Paşa asayiş berkemal olduktan sonra atıyla tek başında dağlarda dolaşıyormuş. Bir pınarın başında yaşlı bir Yörük kadını abdest alırken görmüş. "Ne yapıyorsun ana?" diye sormuş. Yaşlı Yörük anasının

verdiği cevap şöyle: "Ne yapayım ah oğul. Derviş Paşa diye zalim mi zalim bir adam zuhur etti. 5 çadırılık obaya da, yüz çadırılık obaya da beş vakit namaz koydu. Ben de namaz kılmak için abdest alıyorum."

Tarih arkamızda duruyor. Namazı vergi gibi algılayanlar da, paşalık rütbesi ile devletin safına geçenler de... Devlet soğukkanlıdır. İntikam almaz, kan davası gütmmez, sorun çözer ve yönetir. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Eşkiyalar ve Devlet'

Mümtaz'er Türköne 2009.10.25

"Eşkiyalar ve Devlet: Osmanlı tarzı devlet merkezileşmesi", Columbia Üniversitesi tarih ve sosyoloji profesörlerinden Karen Harney'in ilk kitabı. Kitabın İngilizce orijinali 1994'te "Bandits and Bureaucrats" (Eşkiyalar ve Bürokratlar) başlığı ile New York'ta yayımlanmış.

1999'da Zeynep Altok tarafından çevrilip Tarih Vakfı Yurt Yayınları arasında Türkçeye kazandırılmış. Yazar Kadı Sicilleri, Ruznamçeler gibi birincil kaynakları kullanarak Celali İsyanları'nın iki evresini (1590-1611 ve 1623-48) konu alıyor. Karşılaştırmalı tarih çalışmaları yapan Karen Harney, Osmanlı Devleti'nin isyanları bastırmak için izlediği politikayı tek tek vesikalardan yola çıkarak önümüze koyuyor.

Harney vardığı sonucu, isyancılar ile devletin pazarlık biçimlerini aktardığı VI. Bölüm'de şu şekilde özetliyor: "Osmanlı Devleti 17. yüzyıl boyunca, büyük sekban gruplarının başındaki eşkiya reislerinin taleplerini merkezle bütünleştirebilmek için siyasî anlaşma yapma ve merkeze dahil etme yöntemlerine başvurdu. Bu noktada, eşkiyalara verilen tavizlerin ciddi bir zaafa işaret etmediğini ileri sürmek istiyorum. Bu anlaşmalar Osmanlıların aynı anda üç cephede birden savaşmak zorunda kalmaması için ülkeler arası ve ülke içi basınçları dengelemek hesabıyla yapılmışlardı. Anlaşma yaparak ve merkezle bütünleştirerek hakimiyeti pekiştirme çabalarının ardında yatan en önemli saiklerden biri de jeopolitik kaygılardı." Yazar isyancılara verilen tavizleri anlatırken okuyucuya çok şaşırtıcı gelecek bir tez ileri sürüyor. Devlet eşkiyalığı, devletin merkezî iktidarını sağlamlaştırmada bir araç olarak kullanıyor. Bu tezini, her isyan döneminden sonra merkezin gücünün arttığını göstererek kanıtlıyor. İsyancılarla yapılan pazarlıklar devletin zaafını değil, tam tersine aklını ve gücünü gösteriyor.

İsyancılarla yapılan pazarlıklar ve verilen tavizler neleri kapsıyordu? Her biri o dönemin namlı birer asisi olan Karayazıcı, Abdülhalim, Deli Hasan, Tavi Halil, Kalenderoğlu, Yusuf Paşa ve Muslu Çavuş gibi isyancıardan uzlaşmaya yanaşanlara devlet hilatlar göndererek paşalık rütbesi veriyor, bu rütbeyi kullanacakları geniş vilayetleri de emirlerine tahsis ediyordu. 1606 yılında o dönemin en meşhur eşkiyası Canpolatoğlu'nun saraya yazdığı mektubu, Karen Harney kitabına almış. Mektupta Canpolatoğlu kendisine beylerbeyliği, çevresindeki adamlarına da tek tek sıralayarak çevredeki vilayetlerin (Antep, Maraş, Halep, Ma'arra, Samsad, Malatya, Kars, Zülkadriye, Rakka, Tarsus, Bozok, Sis) verilmesini istiyor. Padişah I. Ahmed mektubun sol üst köşesine "bu kadarı da fazla" diye not düşmüş. Tarih, Osmanlı Devleti'nin Batı'da Avusturya ile savaştığı, Doğu'da ise İran ile savaş hazırlıklarının sürdüğü bir evre. Padişah'ın bu notuna rağmen Canpolatoğlu'na Halep Beylerbeyi unvanı veriliyor ve bu eşkiya bir süreliğine de olsa devletin Halep vilayetindeki meşru temsilcisi sıfatını kazanıyor.

Bu evrelerden ilkinin meşhur Kuyucu Murat Paşa'nın sadaret dönemi olduğunu hatırlatalım. Devletin isyancılara karşı sertliğine Kuyucu Murat Paşa'yı örnek gösterenler, eşkiyaya paşalık rütbelerini ve yönetecekleri yerleri dağıtan devlet adamlarının başında Kuyucu Murat Paşa'nın geldiğini mutlaka öğrenmeliler. İkinci evre ise yine sertliği ile anılan IV. Murad'ın saltanat yıllarıdır.

"Eşkîyalar ve Devlet" kitabının bize anlattığı şu: Devlet eşkıyalığın kökünü savaşıarak ve uzlaşıarak kazımaya çalışıyor. Ama daha ötesi eşkıyalığı yaratan şartları ortadan kaldıramadığı için, eşkıyalarla fırsat buldukça savaşıarak, zaman zaman uzlaşıarak bu işi merkezin otoritesini güçlendirecek bir vesileye dönüştürüyor. Nasıl mı? Eşkîyalıktan bizar olan halkın desteğini kazanarak.

Tarihçiliğin ciddi bir iş olduğu inancıyla bu kitabı özellikle Erhan Afyoncu ve Yusuf Halaçoğlu'na tavsiye ederim. İsyancıya "paşa rütbesi" nasıl verilirmiş, okuyup öğrenebilirler. Devlet yönetmenin akıl işi olduğunu, bu aklın da devletimizin selefi olan Osmanlı'da fazlasıyla mevcut olduğunu anlaması gerekenler bu kitabı dikkatle okumalı.

Hamasetle devlet gemisi yürümüyor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

AK Parti kurt kapanına girdi

Mümtaz'ın Türköne 2009.10.27

Kurt kapanı, kurtların avlanma şekliinden alınma bir savaş stratejisi, dolayısıyla bir politik strateji.

En güçlü ve saldırgan olan kurt ava saldırır. Sonra güya karşısındakinden korkmuş gibi yaparak kaçmaya başlar. Av kaçan kurdun peşine takılır. Bu sefer çevredekiler daireyi kapatıp avı kapana sıkıştırır, kaçacak yer bırakmazlar.

AK Parti Kürt sorununu çözmek üzere başlattığı süreçle, PKK'nın barış çağrıları ile boşalttığı alanı doldurmaya başlamıştı. Sağdan ve soldan, yani MHP ve CHP'den gelen yıpratıcı saldırılara rağmen ilerlemeye devam etti. Kabul etmek gerekir ki bu ilerlemeyi mümkün kılan en önemli faktör, silah bırakmaya istekli PKK'ydı. 34 kişinin gösterişli tesliminden sonra, şimdi PKK kaçmayı bırakmış ve kovalamaya başlamış görünüyor. Hükümetin frene basması, Başbakan'ın "sil baştan yaparız" sözleri bu yüzden. Daire tamamlandı, AK Parti kurt kapanına girdi.

Dünkü Zaman'da Mehmet Yılmaz'ın "KCK, PKK'nın yerine mi geçiyor?" başlıklı önemli analizi, örgüt cephesinde ince hesapların yapıldığını gösteriyor. "Demokratik açılım" projesinin sahibi AK Parti. Açılım sürecinin, her biri tek başına bu süreci baltalayacak ve durduracak güce sahip dört ana aktörü var. MHP ve CHP sağ ve sol kanatları, PKK asıl cepheyi oluşturuyor; TSK ise ricat yolunu tutmuş durumda. Askerler AK Parti'yi bu süreçte arkadan itti, PKK geri çekilerek AK Parti'ye ilerleyeceği alan bıraktı. CHP ve MHP ise iki tarafta AK Parti'nin ayağının kayıp düşmesi için zemini kaygan hale getiriyor.

Öcalan, İmralı'da avukatları aracılığıyla verdiği son mesajlarda 180 derecelik bir dönüşle doğrudan AK Parti'yi hedef alıyor. 34 kişinin gelip teslim olmalarının sembolik anlamlarından biri, Öcalan'ın PKK üzerindeki liderliğini pekiştirmeleri. Çünkü talimatı veren o. Öcalan bu sonuçtan AK Parti'ye, sürece ve kendisine yönelik abartılı sonuçlar çıkartıyor. Sürecin ağır yükünü sırtına alıp ilerleyen AK Parti'ye cepheden saldırıyor. Kendisini de CHP ile MHP'nin durduğu muhalefet mevzisine yerleştiriyor.

"Kurt kapanı" metaforu, "demokratik açılım"a siyasî rekabet perspektifi veriyor. Herkesin bir hesabı var. Dört ana aktör, hasım olarak gördüğü AK Parti ile hesabını göreceği bir fırsat yakalamış oluyor. Kürt sorunu üzerinden siyasî hesaplar görülüyor. Türkiye'nin en önemli sorunu olan Kürt sorunu çözülürken siyasî dengeler değişecek. Bütün aktörler bu durumun farkında ve hesapların ucu alabildiğine kışkırtıcı ve açık. Bu sürecin nihayetinde asker tekrar eski saltanat günlerine geri dönebilir. AK Parti hızla çözülebilir; CHP ve MHP siyasî boşluğu doldurabilir, hatta dışardan bir merkez-sağ parti de Meclis'teki yelpazeye dahil olabilir. PKK (artık onun legalleşmeye çalışan devamı KCK) Güneydoğu'nun tek patronu olabilir. Bu sıraladıklarımın her biri

birbirini tamamlayan ve birlikte var olacak sonuçlar. Şiddetin yeniden halkı esir aldığı bu dönemin içinde asker devlet içindeki iktidarını pekiştirmiş, PKK Türkiye'yi bölünme noktasına getirmiş, MHP ve CHP de güçlenmiş olacaktır.

AK Parti'yi kapana kısıtarak hesaplarını görmeye kalkanlar daha büyük bir kapanın içine giriyorlar. Asıl halkın oluşturduğu çembere dikkat etmek lâzım. Duygusal kabarmaların baskın olduğu bu başlangıç evresi geçip, ortalığa sağduyu hakim olunca çözümün sürükleyici gücü siyasî hesapları alt-üst etmeye başlayacak. Dört ana aktör içinde en önemlisi hâlâ askerler. "Bu proje devlete ait değil" dedikleri an, süreç sona erer. Peki ne olur? Hiç kimsenin elinde üzerinde hesap yapılacak bir ülke kalmaz. En başta askerlerin.

Öcalan'ın açılımı, kendisini ve örgütünü meşrulaştıracak bir araca indirgeyen taktik hamlesi, PKK'yı Kürt kamuoyunun kurt kapanına sokmaz mı?

Ava giden avlanır. Halkın kuracağı kapandan hangi siyasî hesap kurtulabilir? Başbakan "Bu işin muhatabı millet" derken meğer çözümsüzlüğün aktörlerini peşinen hesaptan düşürmüş.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bize Nizam-ı Cedit Ordusu lâzım...

Mümtaz'er Türköne 2009.10.29

Hiç kimsenin, askerimizin kahramanlığından şüphesi olamaz. Kahramanlık, bir daha geri dönmeyi düşünmeden ileri atılmaksa eğer, bizim askerimiz dünyaya bu cesaretini defalarca göstermiştir.

İnancımız odur ki, eğer düşman bize savaş ilan etmişse, elimize silah alıp mukabele etmek farz-ı kifayedir. Şayet düşman hududumuzdan içeri girmişse, o zaman onu def etmek farz-ı ayındır. "Ya şehit ya gazi" olmak dışında çare kalmayınca, askerın kahramanlığı da elbette büyük olacaktır.

Ya ordumuz?

Orada biraz durup düşünmemiz lâzım. Çünkü bu sorudan önce "hangi ordumuz?" diye sormamız gerekir. Sipahi Ordusu mu, Yeniçeri Ordusu mu, Nizam-ı Cedit Ordusu mu, Asakir-i Muhammediye mi veya Türk Silahlı Kuvvetleri mi? Tarih şanlı savaşlarımızı anlatıyor. Ama unutmayalım: Askerimiz her zaman aynı ordunun askeri değildi.

Adında "yeni" sıfatı olan Yeniçeri ordusu, Osmanlı Devleti'nin en eski ordusu idi. Zamanla bir çıkar şebekesine ve fesat ocağına dönüştü. Savaş meydanlarında hezimet üstüne hezimet yaşarken, iktidar mücadelesinde zaferler kazandı. Biraz zora gelince kazan kaldırıp, doğrudan yönetime el koydu. Sultan III. Selim çareyi Nizam-ı Cedit adıyla yeni bir ordu kurmakta buldu. Napolyon'un Akka kuşatmasında başarılı olan bu yeni ordu, Yeniçerilerin gadrine uğradı. Hile, desise ve suret-i haktan görünen nümayişlerle ülke iç savaşın eşiğine getirildi ve yeni ordu dağıtıldı. 20 yıl kadar sonra tekrar kurulan yeni ordu, bu sefer Yeniçeri ordusunu topa tutarak ortadan kaldırdı. 1826'da aynı devletin içinde iki Türk ordusunun karşı karşıya geldiğini ve birinin diğerini imha ettiğini unutmamalıyız. Ve tarihimizin bu olayı "vak'a-yı hayriyye" (hayırlı olay) olarak kaydettiğini de...

"İrtica belgesi" bir işaret fişegi oldu ve karanlık köşeler aydınlandı. Kendi halkına, ülkesine ve hatta kendi mensuplarına karşı komplolar, entrikalar çeviren bir fesat ocağı ile karşı karşıyayız. 1807'de Yeniçeri ordusunda bile kimsenin aklına gelmeyecek türden desiseler bunlar. Temel sorunumuz bu fesat üretme işinin ne ölçüde emir-komuta zinciri içinde yapıldığını, bütünüyle kurumsal kimliğin bu işteki rolünü tespit etmek. Tamam,

cuntacıları ordudan ayıklayalım; ya fesat ve komplo üreten kurumsal hiyerarşi ve yapı ne olacak? Fesat üretmek Yeniçeri ordusunda, Kabakçı Mustafa gibi birkaç düzenbazın işiydi. Bugün ise, kurumsal yapı içine yerleşmiş bir fesat merkezi yok mu? Gazi Fincan, "Ordu, Doğu Perinçek, Yalçın Küçük, Ergenekon sanıkları, Abdullah Öcalan, Deniz Baykal, Canan Arıtman'dan oluşur" derken gözümüzden kaçan bir "kurumsal kimliği" hatırlatmıyor mu?

Ordunun varlık gerekçesi güvenliği sağlamaktır. Vatandaşlarını suç işleyerek tezgâha düşüren bir ordu ile bir ülkenin güvenliği sağlanabilir mi? Karargâh merkezinde geniş çaplı komplolar, provokasyonlar tezgâhlayabilen bir ordunuz varken "demokratik açılım" yürütebilir ve etnik sorununuzu çözebilir misiniz? Ergenekon sanıklarını kurtarmak için operasyonlar planlayan askerlerinizle hukukunu koruyabilir misiniz?

"Gerçek" olduğu ortaya çıkan belge, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin vatani ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne karşı, bugüne kadar ortaya çıkartılmış en ciddi tehdidin Türk Silahlı Kuvvetleri'nin içinden geldiğini gösteriyor. Bu tehdidin ortadan kalkması için cuntacıların ordudan ayıklanması yetmez. Bu belgenin hazırlanması emrini veren Genelkurmay İkinci Başkanı'nın başında bulunduğu hiyerarşinin tamamının görevden alınması da yetmez. Hatta ve hatta, bu kurumsal yapıyı sürdürebilmek ve skandalı örtbas etmek için kendi itibarını riske eden Genelkurmay Başkanı'nın istifa etmesi bile bu tehdidi ortadan kaldırmaz.

Türk askerinin şerefini, ülkemizin güvenliğini, Türkiye'nin birliğini, halkın hukukunu, devletin bekasını koruyabilmek için bu "kurumsal yapı"ya son vermemiz ve yeni bir ordu kurmamız lâzım.

Bizim bir Nizam-ı Cedit ordusuna ihtiyacımız var. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni bir ordu kurmak

Mümtaz'er Türköne 2009.11.01

Kutsal olan vatandır; ordu değil. Ordu, kutsal vatan toprağını korumak üzere organize edilmiş silahlı kurumdur. Değeri, saygınlığı, şerefi bu görevi yerine getirmesiyle ölçülür. Bu görevi yerine getirecek şekilde örgütlenir, ihtiyaçlara göre donatılır ve vatan toprağına yönelik tehditlere, ülkenin çıkarlarına göre görevler üstlenir.

Vatani koruyamıyorsa, hatta kutsal vatan toprağı için bir tehdit oluşturuyorsa dağıtılır, yerine yenisi kurulur.

Türk Silahlı Kuvvetleri bir NATO ordusu. Ordumuzun kurumsal yapısı, organizasyon biçimi Soğuk Savaş dönemine özgü NATO standartlarına dayanıyor. Diğer NATO ordularının tamamı aradan geçen zaman zarfında köklü birkaç değişimden geçtiği halde, Türk Silahlı Kuvvetleri büyük ölçüde 89 öncesi yapısını sürdürüyor. ABD ordusu başta olmak üzere Batı orduları, bizdeki uzmanlaşmış yapılanma (Kara, Deniz, Hava) yerine, üstlenilen görevlere göre süratli hareket kabiliyetine sahip operatif yapılanmalara geçti. TSK bünyesindeki reorganizasyon faaliyetleri, uzun zamandır konuşulmasına ve tartışılmasına rağmen kayda değer bir ilerleme kaydedemedi.

Bürokratik kurumlar kendi iradeleri ile değişemezler. Evrensel ölçekte, değişime en dirençli bürokratik kurumların ordular olduğu bilimsel araştırmalarla kanıtlanmıştır. Değişime karşı direnç geleneklere kutsiyet atfedilerek sağlanır. Orduların kutsiyet halesi içine alınması, çağa uygun değişimlere direnmek içindir. Tarihin gösterdiği üzere ordular en ileri teknolojileri kullanır; savaşın sevk ve idaresi -buna askerin morali de dahildir- tamamıyla akıl ve bilimsel bilgi işidir. Hesabını yanlış yapan bir komutan, ne kadar çok kutsanırsa kutsansın ordusunu zafere götüremez.

Türk ordusu bir NATO ordusu ve hâlâ Soğuk Savaş yıllarının örgüt yapısını sürdürüyor. Sebebi, Sovyetler Birliği'ne karşı ideolojik savaş organizasyonunun, bugün siyasete müdahale imkânı vermesi. "İrtica ile mücadele eylem planı"nın tam olarak Soğuk Savaş dönemi mantığını taşıması bu yüzden tesadüf değil. Fazladan bu yapı ordumuz içinde bir gizli ordu hüviyetine büründü ve "belge"nin gösterdiği üzere ordunun bütünü üzerinde kontrol sağladı. Neyi tartıştığımızı hatırlayalım. "İrtica ile mücadele eylem planı" emir-komuta zinciri içinde hazırlanmış genel harekât planının bir parçası. O zaman şu soru önemli: "Genel harekât planı başka hangi eylem planlarını içeriyor?" İl. Başkan'dan Bilgi-Destek Dairesi'ne uzanan bu hiyerarşinin deşifre edilmesi ve tasfiye edilmesi, TSK bünyesindeki gizli ordu yapılanmasının lağvedilmesi anlamına geliyor. Bu gizli yapılanma tam anlamıyla iktidara aday bir siyasî parti özelliği gösteriyor. Tek fark bu partinin emrinde tanklar ve toplar var.

Emrindeki tanklar ve toplarla siyasete giren asker için kahramanlıkla ihanet arasındaki sınır ortadan kalkar. Yeniçerilerden Halaskâr Zabitanlara, uzun askerî tarihimiz bunun örnekleriyle doludur. Bugün Türkiye Cumhuriyeti devletine, vatana ve millete yönelik en büyük tehdit elindeki silahla TSK'yı bir siyasî parti gibi, siyasî rekabet bataklığına süren komutanlardan geliyor. Türkiye Cumhuriyeti'ni korumak için bu komutanların ve halkına karşı siyasî savaş yürüten silahlı hiyerarşinin tasfiye edilmesi gerekiyor.

Türk ordusundan değil, Türk ordusunun ana karargahını, dolayısıyla beyin merkezini kontrol eden ordu içinde bir ordudan bahsediyoruz. Islak imzalı metni yargıya gönderen ve bu gizli orduyu deşifre eden subaylar ise, vatana yönelik tehdidi askerlik yeminine bağlı kalarak deşifre etmiş oldular. İhbar mektubunda yer alan bilgilerin zenginliği, bu deşifrenin örgütlü olduğunu, dolayısıyla ordu içinde sağduyulu bir refleksin mevcudiyetini gösteriyor. Subaylarımızın % 90'ı birliğinin ve silahının başında, savaşa hazır bekliyor. Sorun karargâhta ve komuta kademesinde.

"Yeni bir ordu kurmak", çağın ihtiyaçlarına ve ülkenin çıkarlarına uygun köklü bir dış güvenlik reformuna girişmek demek. Komutanların siyaset hırsına bu ülkenin birliğini, dirliğini ve refahını neden feda edelim? Evet neden?

"Mevcut komuta kademesini tasfiye edince, yeni orduyu kiminle kuracağız?" diye soranlara cevabı yine tarihten verelim. Ankara'da yeni orduyu kuran komutanların -Atatürk dahil- rütbesi neydi?
m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Askerlik mesleğinin şerefi

Mümtaz'er Türköne 2009.11.03

Ordumuzun mevcut kurumsal yapısının ve üstlendiği görevlerin eseri olan iki temel sorunla karşı karşıyayız.

Birincisi, dış güvenliği sağlamaktan önce kendisini siyasî güç merkezi olarak gören ve ona göre organize olmuş bir orduya sahibiz. Ordu içinde bir fitne-fesat ocağı niteliği taşıyan bu siyasî güç merkezi, düşman ordulara karşı kullanılacak savaş hilelerini ve komploları içeride fütursuzca uyguluyor ve halkına karşı örtülü bir savaş yürütüyor. İkincisi, bu siyasî güç merkezinin oluşturduğu bataklık yüzünden ordu aslî görevini layıkıyla yapamıyor. Teknik olarak hantal bir ordumuz var.

Ordu içindeki siyasî güç merkezinin eseri olan bu bataklığın üstünü örtmek için kimse askerlik mesleğinin şerefini bir kalkan gibi kullanmaya kalkmasın. Bu coğrafyada güçlü, çevik ve akıllı bir orduya ihtiyacımız var. Bugün yüksek komuta heyeti hangi işle meşgul? Mesailerinin ne kadarını askerlik mesleğine, ne kadarını belge

skandalına ayırıyorlar? Başından itibaren bu skandalın üstünü örtebilmek için askerlik mesleğinin şerefinden neleri feda ettiler? Bugün size "asker sözü" tabiri ne kadar güven veriyor? Peki bunların hepsi ne için?

Genelkurmay Bilgi DestekDairesi'nde yıllarca çalışmış emekli bir yarbay olan dostum, benden bir soru sormamı istedi. Emekli bir orgenerale veya korgenerale çay içerken sormamı istediği soru şu: "Hem devasa bir Genelkurmay karargâhına, hem de devasa kuvvet komutanlıklarına gerek var mı? Bu karargâhlar, bir ordunun muharebe imkân ve kabiliyeti için ne iş yapar? Olmasalar, ordu yine muharebe imkân ve kabiliyeti açısından ne kaybeder?" "Alacağınız cevap muhtemelen şudur" diyerek soruya kendisi cevap veriyor: "Hiçbir şey kaybedilmez... Hatta olmasalar ordunun muharebe imkân ve kabiliyeti daha da artar."

Demek ki Türkiye'nin savunma ihtiyaçları ve ordunun sevk ve idaresi ile yakından uzaktan alâkası olmayan bir karargâh yapılanması var. Halkını düşman ilan edip komplolar ve tuzaklar hazırlayan ve siyasî parti gibi çalışan bir merkez burası. Bu karargâh hangi başbakanla uyumlu bir çalışma yürüttü? Mesut Yılmaz, Bülent Ecevit gibi isimlerle bile bu merkez anlaşmazlıklar yaşamadı mı? İktidarı sadece kendilerine ait tapulu bir makam olarak gördükleri için.

Eğer siz bir işi prosedürlere, kurallara ve daimi kadrolara bağlarsanız kurumlaşmış olursunuz. Lahikalar ve eylem planları ile karşımıza çıkan manzara fitne-fesat faaliyetinin Genelkurmay karargâhında kurumlaştığını göstermiyor mu? Hiç haksızlık yapmayalım: Yeniçeri Ocağı'nın bu çapta fitne-fücûr üretme kapasitesi var mıydı?

Hiç kimse Türk ordusunun bütününe zan altında bırakmıyor. Türk ordusunu zan altında bırakan, Türk askerinin şerefini lekeleyen bu fitne-fesat merkezi değil mi? Vatandaşının evine gizlice silah bırakan, ülkenin birlik ve bütünlüğünü zedeleyecek eylemler icra eden bir subayın askerlik şerefinden bahsedilebilir mi? Ülkenin güvenliğini, hukuku ve korumakla mükellef olduğu vatandaşlarını tehdit eden bir asker hakkında bırakın şerefi, vatana ihanetten bahsetmek gerekmez mi? Tarihimiz boyunca kaç kere tecrübe ettik ve ne kadar ağır bedeller ödedik: Siyasete giren asker vatana ihanetle kahramanlık ölçülerini birbirine karıştırıyor.

Devasa karargâh yapılanması yerine, operasyonel ihtiyaçlara uygun esnek bir hiyerarşi ve geniş bir inisiyatifle hareket eden fonksiyonel askerî yapılanmaya ihtiyacımız var. Hilmi Özkök zamanında hızlanan, sonra yavaşlayan bu operatif yapılanmanın bir an önce gerçekleşmesi lâzım. Benim "Yeni ordu kurmak lâzım" derken kastettiğim şey de bu. Mevcut ordu yapımız, özellikle karargâh yapıları siyaseti tanzim gereklerine göre oluşturulmuş oligarşik bir yapı. Bu oligarşi, koskoca orduyu siyasî bir güç olarak iktidar rekabetinin içine sokuyor ve yıpratıyor. Askerliğin şerefini korumak ve Türkiye'nin savunma ihtiyaçlarını karşılamak için yeni bir ordu yapılanmasına ihtiyacımız var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tanzimat

Mümtaz'er Türköne 2009.11.05

Kasım Salı günü, Tanzimat Fermanı'nın ilanının 170. yıldönümü idi. Fatih Belediyesi, fermanın okunduğu yerin - o zamanlar Topkapı Sarayı'nın müştemilatından olan Gülhane- belediye hudutları içinde bulunduğundan olsa gerek, uluslararası bir sempozyumun evsahipliğini üstlendi. Benim akademik ilgi alanım 19. asır Türk siyasî fikir tarihidir.

3 Kasım 1839'da Gülhane'de, 39 yaşında, kısa tıknaz boyu ve kapkara sakallarıyla yüksek bir kürsüye çıkan Hariciye Nazırı Mustafa Reşid Paşa'nın okuduğu fermanın, tarihimizin akışını bir sihirli elin Devlet-i Aliye'ye

dokunması gibi nasıl değiştirdiğini biliyorsunuz. Teknik olarak Tanzimat dönemi, 1871 yılında, bu dönemin diktatör sadrazamlarından Mehmet Emin l Paşa'nın ölümü ile sona eriyor. Tanzimat dönemine asıl özelliğini veren bürokrasinin -daha ziyade hariciye bürokrasisinin- hakimiyeti bu tarihte sona eriyor, iktidar yeniden sarayın eline geçiyor. İlber Ortaylı Hocamız ise Tanzimat Dönemi'nin bugün hâlâ devam ettiğini söylüyor. İlber Hoca'nın kesinlikle haklı olduğu bir nokta var. Bizler Mustafa Reşid Paşa, Fuad Paşa veya Namık Kemâl, Ziya Paşa gibi kişilerle ağdaşız. Meselâ Reşid Paşa ile Ahmet Davutoğlu karşı karşıya otursalar, aynı mantık ve muhakeme tarzı ile günümüz diplomatik sorunlarını tartışabilirler. Namık Kemâl'in Heidegger veya Faucault'yu çok kolay zmseyeceği gibi. Daha nemlisi Tanzimat ricalinin meselâ l Paşa'nın "demokratik açılım"ı, Girit ıslahatından örnekler vererek çok iyi açıklaması mümkün.

On yılı aşkın zamandır masamda bitiremediğim bir kitap çalışması duruyor. Çalışmamın konusu, bu çok önemli tarihî metnin yani Gülhane Hatt-ı Hmaynu'nun arka planını aydınlatmak. Ferman'ı merkeze alarak, bu fermana giden yolu hazırlayan kişileri, olayları ve kurumları konu ediniyorum. Bir yıl İngiliz arşivlerinde, daha uzun bir zaman Osmanlı arşivlerinde çalıştım. Matbu metinlerden, Takvim-i Vekyi nüshalarını ve meselâ Sadık Rifat Paşa'nın Müntehabat-ı Asar isimli, kaleme aldığı Tanzimat metinlerini ihtiva eden eserini veya Ltfi Tarihi gibi kaynakları dikkatle gözden geçirdim. Tanzimat döneminin bütün karakteristikleri ile başlangıcının, Gülhane Hattı'nın ilan edildiği 3 Kasım 1839 tarihi olmadığını, bir buçuk yıl önce Mart 1838'de Tanzimat döneminin hem de "Tanzimat-ı Hayriyye" adıyla ve bütün kurumları ve istikameti ile başladığını vesikalara ve Takvim-i Vekyi'ye dayanarak kanıtliyorum. "Bundan ne çıkar?" diye soranlara açıklayayım. Bütün spekülasyonların, özellikle ferman ile Batı arasında kurulan ilişkilerin gözden geçirilmesi gerekir.

Tarihe, bir yerinden girip derinlemesine nüfûz ettiğiniz zaman tarihin bütününe ait kavrayışınızın ciddi sorunlarla malûl olduğunu fark ediyorsunuz. Ulus devletin sahte bbrlenmeleri, kendini bulunmaz hint kumaşı gibi takdim etmesi ve kısır ideolojik dünyası tarihî hafızamızı adeta iğdiş etmiş. Belki en önemlisi tarihî sürekli liğin zihnimizde kırılması. Sorun çözebilmek için bu sürekliliğe, bu sürekliliği sağlayabilmek için beynimizdeki duvarların yıkılmasına ihtiyaç var. Osmanlı'nın nasıl isyan bastırdığını, isyancılara karşı nasıl buz gibi realist ve pragmatik davrandığını bütün tarihçilerimiz biliyor, hatta devlet ile uzlaşan isyancılara verilen payeleri bile hatırlıyorlar, bu tarihî bilgi ve grgy bugüne taşımak gerekince iğdiş edilmiş ulus-devlet tarihçiliği devreye giriyor ve herkes ayağa kalkıyor. İnsanın bilgisi ile görgüsü bu kadar fark eder mi?

Kurduğu yeni ordusuna eskisini imha ettirmiş bir milletiz. Bir grup askerimiz, beş bin başka askerimizi topa tutup kılıçtan geçirerek öldürdü. 40 binini sağa sola sürdü. Allah'a şükür bugün böyle dertlerimiz yok. Ama yeni bir ordu kuruyormuş gibi radikal reformlara girişmek vazgeçilmez bir ihtiyaç ise, bunun önünde engel olan ne? Bu sorunun cevabını önce tarihçilerin hatırlaması ve hepimize hatırlatması lâzım. Unutmayalım: Tanzimat 170 yıldır devam ediyor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Söz ola kese savaşı'

Mümtaz'er Trkne 2009.11.06

Bizi insan yapan organımız dilimiz. Farklı sesleri yan yana getirerek kelimelerretmemiz, bu kelimelerden ifadeler çıkartmamız ve aklımızdan geçenleri karşımızdakine aktarmamız. Bir fikri, bir bilgiyi saklamak, daha ötesi düşünceyi geliştirmek dille mümkün.

O zaman insanca çözümlerimiz de dilin eseri olarak gelişiyor. Seçtiğimiz kelimelerle, seçtiğimiz kelimelere yaptığımız sakın vurgularla zmlerretebiliriz. Veya tek bir kelime ile ortalığı yangın yerine çevirebiliriz. Dil

sadece anlaşmaya değil aynı zamanda bedduaya, küfürlere ve hakaretlere de malzeme sağlıyor.

Giderek büyüyen ve kontrolden çıkan bir üslup sorunumuz var. Bir fikrin, bir duruşun veya bir itirazın kendisi değil, ifade ediliş şeklindeki yani üsluptaki sorun. İlkel bir totem toplumu gibi bazı günleri "tabu" ilan edip, o günlerde memleket meselesi konuşulmasına yasak koyabilirsiniz. Hatta müneccim çağırıp, "Meclis'in toplantı günlerini ve konularını yıldızlara bakıp bize bildir" de diyebilirsiniz. "10 Kasım nerenize batıyor?" sorusunda ise hem 10 Kasım'ın kendisine hem de bu sözün muhatabının tahammül sınırlarına ağır yükler binmiyor mu?

Yanlışların üslubu

Bir mugalata tekniğidir. Dokuz adet doğru lâfın yanına bir adet yanlış lafı yerleştirdiğiniz zaman, pirincin içindeki taşı aramaya başlırsınız. Ya bir doğru lâfın üzerine dokuz yanlış, küpleri üst üste dizer gibi yerleştirince? Cindoruk, "Türkiye'de başbakanlık sistemi var" diyor ve partisinin görevinin bu sisteme son vermek olduğunu söylüyor. Ekliyor: "Bu... derebeylik idaresidir, monarşidir, krallıktır." Doğru mu? Türkiye'de "başbakanlık sistemi" var mı? Dünyanın her yerinde parlamenter sistemlerin güçlü başbakanlık makamı yaratmasına yönelik bir eleştiri vardır. Parlamenter sistemler, başkanlık sistemlerinden farklı olarak yürütme ve yasama organlarının tek elde, parlamentodaki çoğunluk partisinin elinde toplanmasına yol açar. Bu yüzden başbakan hem icranın hem de yasamanın gücünü elinde bulundurur. Yani, normal bir sonuç. Peki gücün tek elde yoğunlaşmasının hem derebeylik, hem de monarşi olması; aynı anda ikisinin birlikte var olması nasıl mümkün? Bu ikisi birbirinin tersi değil mi? Sağlı-sollu yeni merkez'in derdi, sistem tartışması değil, Ergenekon'un siyasî yelpazede temsilciliğini üstlenmek. Ergenekon sanıkları için bu yeni partinin lideri "avukat olarak" üzüldüğünü beyan ediyorsa bize düşen taşları değil, taşlar arasındaki pirinci aramak olmalı. Demek ki neymiş? Ergenekon davasını "devletin ayıbı" olarak niteleyen, yani devam eden bir yargılamayı etkilemek üzere siyasî yelpazede kendine yer arayan bir lider ve partisi. Çıta bu kadar aşağıya indiğine göre, Ergenekon cephesinde durum çok vahim olmalı. Demek ki, kıyma makinesi gibi kıyıcı üslup çaresizliğin eseri.

Kandil Dağı'nda PKK'lıların lideri Murat Karayılan tehdit ediyor. "Eğer Ankara diyalogu reddederse PKK çarpışmaya devam edecek. Kürt halkı bizimle ve Kuzey Irak'taki dağlardan on yıllarca mücadelemizi sürdürebiliriz." Tehdit üslubunun arkasında duranı anlamak için cümleye dikkatle bakmalı. "Terör eylemlerine devam ederiz" tehdidinin sebebi "Kürt sorunu"nun çözülmemesi değil; "demokratik açılım"dan şikâyetler hiç değil. PKK, kendisiyle diyaloga girilmesini istiyor, eğer muhatap alınmazlarsa ortalığı kana bulayacaklarını söylüyor.

Herkesin muradı kan deryasının durması. Peki "kan dökmeye devam ederim" tehdidi sürecin işlemesine, sonuçta bir çözümün bulunmasına katkıda bulunur mu? "Terör tehdidine boyun eğerek çözüm bulan bir siyasî irade"yi Türkiye'de ortaya çıkartmak mümkün mü? Çaresizliğin en koyusu bir yana, CHP ve MHP'nin çapraz ateşinde hükümet böyle bir yola girer mi? Daha önemlisi iki karşı kutupta, çözüme engel olanların bu üslup benzerliği dikkat çekici değil mi?

Yakın tarihte üretip etiketlediğimiz sorunun kendisi de büyük ölçüde bir üslup sorunuydu. PKK'yı, Kürtlerden önce iktidarlarına gerekçe bulmak için düşman arayanlar yaratıp bu hale getirmedi mi? "Kürt sorunu"nu PKK sorununa indirgeyenler şimdi PKK'nın tehditlerinin muhatabı değil mi? "Türkiye'nin Kürt sorunu yok, terör sorunu var" buyursunlar. "Madem sorun benim, o zaman beni muhatap al" diyor Karayılan. Mesele "terör sorunu" ise, o haklı; Kürt sorunu ise haksız. Türkiye'nin bir Kürt sorunu var. Bu sorunun doğurduğu ve bu sorunla süren bir terör sorunu var. Sebep ortadan kalkarsa sonuç da yok olur. PKK tehditleriyle aksini söylüyor. Kime karşı? Bu tehditkâr üslup kimi hedef alıyor? Çözüm arayan Kürtleri değil mi? 34 PKK'lının dağdan inişi esnasında toplanan kalabalığı galiba herkes yanlış anladı. Gelenler dağdan indiler, dağa çıkmadılar ki. Demek ki insanlar terörün durmasına destek veriyor, teröre değil. Türkiye Cumhuriyeti Devleti terör örgütünü

muhatap almaz. "Demokratik açılım" terör örgütü ile pazarlık yaparak sürmez. Kürt sorununu çözen iradeye silah çekenler de hesabı, önce Kürtlere verirler.

Üslûp sahibi olmak

Türkiye çok hassas bir sorununu çözmek üzere yola çıktı. Sorunu çözecek akıl ve irade bütün taraflarda var. İç ve dış konjonktür ve biriken tecrübelerin hepsi çözüme katkı sağlıyor. Kutuplaşan taraflar bile duruşları ve vazgeçilmezleri ile nerede buluşacağımıza dair işaretler veriyor. Geriye bir tek üslûp sorunu kalıyor. Bir tercihi savunmak için mantığın bittiği yerde devreye öfke girer. Öfke kendisini üslupla ele verir. Duygusal savrulmalara değil, akıl ekseninde uzlaşmalara ihtiyacımız var. O zaman herkes üslûbuna dikkat etmeli. Öfkeye bile zarif bir üslûp giydirmeyi başaranlar, dilin zarafetini kullanmayı becerenler maksatlarına ulaşırlar. Üslûp sahibi olmak, aynı zamanda tarz sahibi olmak, yani kişilikli olmak demektir. Yüzyıllar öncesinden gelen Yunus'un mısraları, dil üzerinden nefsi terbiye etmenin, kişilik kazanmanın ve sorumluluk sahibi olmanın yolunu yordamını göstermiyor mu?

Sözü bilen kişinin, yüzünü ak ede bir söz/Sözü pişirip diyenin işini sağ ede bir söz/Söz ola kese savaşı, söz ola kestire başı/Söz ola ağulu aşı, yağ ile bal ede bir söz//Kişi bile söz demini, Demeye sözün kemini/Bu cihan cehennemini, Sekiz cennet ede bir söz/Yunus şimdi söz yatından, söyle sözü gayetinden/Pek sakın o şah katından, Seni irak ede bir söz

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MHP kongresi

Mümtaz'er Türköne 2009.11.08

Kongrede Devlet Bahçeli'nin yeniden genel başkan seçilmesi kesin görünüyor. Parti içinde kongre öncesi sertleşen hava, gerçekte bir karizma savaşı.

Bahçeli'nin karşısına alternatif genel başkan adaylarının çıkma cesareti göstermesi bile, lider karizmasına yönelik ağır bir saldırı olarak kabul ediliyor. Genel Başkan imzalı önceki gün yayımlanan çok sert açıklamanın hedefi AK Parti değil, doğrudan bu genel başkan adayları. Manzara bir parti içi rekabet manzarası. Rekabet sertleşince parti duvarlarının dışına taşıyor. Bahçeli'nin açıklamasındaki AK Parti toplantılarını basma tehdidi, bu dışarıya taşan rekabetin sert bir işareti.

Partiler ve liderler arasındaki siyasî rekabetin dağdağasını ve gündeme giren sıcak konulardaki savrulmaları bir kenara bırakalım. Devlet Bahçeli hem MHP için, hem de Türkiye için bir şans. Bazen gürleyerek konuşmasının kişiliğine aykırı duran yapaylığı bile Türkiye'nin hassas dengelerine sağlıklı katkılar sağlıyor. Ama en önemlisi kolaylıkla konuşmak yerine dövüşmeyi tercih edecek geniş kitleleri susturabilmesi ve durdurabilmesi.

Devlet Bahçeli'nin hakkını teslim edelim. Ergenekon'un kitlesel provokasyonları ile kışkırtılan etnik düşmanlığı tek başına o durdurdu. 2005 yılında, Mersin'de Ergenekon tezgahı olan bayrak yakma olayı ile bayrağı kapıp sokağa çıkanların taşkınlığa kapılmasını onun sağduyulu ikazları engelledi. Birkaç gün önce yayımladığı genelge yine "demokrasi dışı müdahalelere", yani köşeye sıkışan Ergenekoncuların tahriklerine ve kavgaya çağrılarına karşı MHP tabanını hizaya çekiyor. Türkiye'nin geçtiği bu hassas dönemde Bahçeli'nin gösterdiği bu özen kayda alınmalı. Bahçeli yağıp gürlemesine, çok sert ve yıkıcı cümleler kurmasına rağmen öfkeli geniş bir kitleyi şiddetin uzağında tutuyor.

MHP 40 yıllık geçmişinde, en az üç kere eksen değiştirdi. Soğuk Savaş döneminin keskin ideolojik kutuplaşmalarından bugüne intikal eden tortular elbette var. Bu tortulardan biri olan disiplinli bir parti teşkilatı ve liderlik, bugün daha çok diğer partilerde de var olan oligarşik yapılara benziyor. 12 Eylül'den sonra 70'li yılların çatışan taraflarından solun bütünüyle dağılmasına rağmen MHP'nin güçlenerek yoluna devam etmesi, dayandığı sosyolojik temele bağlıydı. Milliyetçilik, dünyanın diğer yerlerinde olduğu gibi kendisini kenarda hisseden kitleleri merkezle bütünleştiren ve toplumsal entegrasyonu kuvvetlendiren bir ideoloji veya anlam dünyası. Devlet Bahçeli'nin liderliği ile bu sosyolojik taban genişledi. Türkeş'in hiçbir zaman toparlayamayacağı kitleleri Bahçeli'nin MHP'ye kazandırması, kitle partisine uygun kişilik profili ile açıklanmalı.

"Demokratik açılım"a karşı MHP'nin yürüttüğü kaya gibi sert muhalefetin birkaç sebebi var. Aktüel olan sebeplerden biri bu kongre. Bahçeli, MHP kitlelerinin kabaran öfkesini temsil etmediği takdirde liderliğinin muhtaralı hale geleceğini biliyor. Asıl sebep ise, pazarlıklarla yürüyeceğini düşündükleri açılım sürecinde ağırlıklarını hissettirmek. Bahçeli bu sürecin, asker tarafından onaylanmış bir devlet projesi olduğunun farkında. Süreç demokratik siyasî rekabete konu olunca, askerden boşalan yeri MHP dolduruyor. Ancak MHP iki farklı konuyu birbirine karıştırıyor. Demokratik açılım hem Kürt sorununu çözmek, hem de terörü sona erdirmek zorunda. PKK sorunu giderek Kürt sorunundan özerkleşiyor, bağımsız bir soruna dönüşüyor. PKK sorununu bitirmek, Kürt sorununu ise çözmek gerekiyor. Yıllarca sorunu terör sorunu olarak niteleyenler bugün birdenbire ikisini birbirinden ayırmakta zorluk çekiyor. PKK sorununu çözülecek, Kürt sorununu bitirilecek bir sorun olarak görmek gibi.

Bahçeli'nin liderliği yara almadan süreceğine göre, bu kongreye MHP'nin demokratik açılım konusundaki tavrının ölçülüp biçileceği bir vesile olarak bakmak lâzım. Elbette tartışmalarla berraklaşacak bir tavır olmayacak söz konusu olan. Bahçeli için liderlik sınavı geride kalmış ve tabanın eğilimleri ölçülmüş olacak. Sonucun, daha sakin ve sabırlı bir açılım politikası, daha doğrusu muhalefeti olacağını öngörüyorum. MHP kongresi, açılım üzerindeki baskıyı hafifletecek. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güçlü iktidar

Mümtaz'er Türköne 2009.11.10

Sanki bütün zorlu sorunların üst üste yığıldığı dar bir boğaza doğru ilerliyoruz. Bu hafta siyasetin en yoğun haftalarından biri olacak. Herkes bir tarafa çekiyor. "Varsın inceldiği yerden kopsun" deyip geçiştirmek mümkün mü?

Bütün tarafların ince hesapları var. Herkesin kendince çektiği bu ülkeyi kim bir arada tutmaya çalışıyor? Bu ülkenin sahibi kim?

Genelkurmay İletişim Dairesi'nden üç general yan yana oturup "haftalık bilgilendirme toplantısı"nı yaparken, neden "bir siyasî partinin sözcüleri konuşuyor" izlenimi bırakıyorlar? İletişim Daire Başkanı "ıslak imzalı belgeyi üç kere istediğimiz halde bize göndermediler" derken, neden izleyenlerde "yoksa belgeyi imha mı edecekler" endişesi uyanıyor? Manzara dehşet verici ve bu dehşet verici manzarayı önce askerlerin idrak etmesi lâzım. Tartıştığımız sorun, ülkeyi savunma planlarıyla boğuşurken boş zamanlarında siyasete müdahale eden bir ordu değil. Tam tersine tepeden tırnağa aslî işi siyasete müdahale olan ve bütün teşkilatlanmasını buna göre tanzim eden, elindeki bütün araçları bu iş için seferber eden bir siyasî merkez var. Andıçların, lahikaların ve eylem planlarının gösterdiği merkez, iktidar rekabetinde yer alan illegal bir siyasî parti değil mi? Elinde tankı, topu, tüfeği, emrinde koskoca ordu olan illegal bir siyasî partinin, diğer partilerle rekabet ettiği bir ülkede hangi iş

yolunda gider? Hangi sorun medenî ölçüler içinde çözülebilir? Belki daha önemlisi, böyle bir ülke asgarî akıl sınırları içinde yönetilebilir mi?

Anayasa Mahkemesi, askerî yargının yetki alanını daraltan kanun değişikliğini görüşüyor. Anayasa Mahkemesi'nin vereceği karar bugün tartıştığımız asker-siyaset ilişkisini ve ıslak imza tartışmasını doğrudan etkileyecek. Şayet Mahkeme kanunu iptal ederse Genelkurmay karargâhının illegal bir siyasî parti olarak işlediği suçların üstü örtülecek. "İrtica ile mücadele eylem planı" yeniden bir "kâğıt parçası" olacak. Aksi mümkün mü? Bir suç kovuşturmasında kendisini sanıklardan yana bu kadar angaje eden askerî yargının adil bir karar vermesi mümkün mü? Anayasa Mahkemesi ve üyeleri üzerindeki baskıyı, dolayısıyla hukuk devleti üzerindeki muhatarayı varın siz düşünün.

Meclis bu haftaki kritik gündemi konuşurken, "demokratik açılım"ın gerçekten tartışılması ne kadar mümkün? Taraflar bu zorlu sorundan kendi hesaplarına göre sonuçlar devşirmeye çalışıyor. DTP'nin derdi "Kürt sorunu" değil, PKK'nın muhatap alınması. Sorunu döndürüp döndürüp muhatap meselesine getirmesi bu yüzden. PKK sorunu ile Kürt sorunu arasındaki mesafe giderek büyürken DTP zayıf inisiyatif ile açılan boşluğu doldurmaya çalışıyor. Meclis Kürt sorununu çözecek, PKK sorununu değil.

MHP'nin kongre sonrası hafiflemesi ve daha çevik hareket etmesi bekleniyor. Türkiye'nin Güneydoğu'sunda yaşayan ve anadili Kürtçe olan vatandaşlarına yönelik tek cümlelik mesaj üretemeyen bir partinin "tek millet" idealini temellendirmesi ve savunması nasıl mümkün olacak? Terör fiilen sona erdi. PKK'nın dönüşmesi ve silahlarını gömmesi kaçınılmaz. Aksine bir tutumu kendi sempatizanlarına bile açıklamaları mümkün değil. Peki terör sona erdikten sonra siyasallaşan bir Kürt hareketine karşı MHP hangi argümanlarla millî birliği savunacak?

CHP aşağıdan, yukarıdan ve sağlı-sollu etkilere göre durduğu yeri biçimlendiriyor. Bu hafta mugalatanın dışında CHP'den gelecek ve sürece katkıda bulunacak bir mesaj bekleyen var mı?

Yük bütünüyle hükümetin omzunda. Hem bu savrulmaları ve herkesin kendi derdine göre belirlediği hesapları görmesi hem de açılımın mimarisini geliştirmesi lâzım. Bu kadar ağır bir yükün altında ayakta durmak bile çok zor. Güçlü ve dirençli bir iktidar dışında, bu zorlu badireleri atlatmanın çaresi yok. Sonucu hükümetin gücü ve geliştirdiği inisiyatif belirleyecek. Ne kurumlardan ne de diğer siyasî aktörlerden umut yok.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Süreç devam edecek...

Mümtaz'er Türköne 2009.11.12

Ama hangisi? Kürt sorununun çözüm süreci mi? Yoksa PKK'nın tasfiye süreci mi? Tek cevap var: Her ikisi de.

Salı günü olduğu gibi Meclis'in "demokratik açılım gündemi" yarın da sert tartışmalarla devam edecek. Bu sertlik neye dair? Sürecin akıbeti hakkında ipucu verecek önemli bir soru bu. Özellikle muhalefet neden bu kadar keskin ve sert bir tavır içinde ortamı geriyor? Alıp verilemeyen ve paylaşılamayan ne?

Mesele somut adımlar atmak ise sürecin henüz başındayız. Önümüze çıkan başlangıç manzarası derin bir ayrışmaya mı işaret ediyor? Değil, tam tersine çözüme yaklaştığımızı gösteriyor. Tam ters noktadan baktığımız zaman ayrışmanın değil bütünleşmenin sancılarını yaşadığımızı fark etmek mümkün. Ters nokta, sürecin pat diye durmasının en keskin muhalifler nezdindeki anlamı.

Türkiye etnik sorununa bir çözüm arıyor. Çözüm sürecinin durmasından MHP'nin ve CHP'nin bir kazancı var mı? Süreç durursa Türkiye işte o zaman bir ayrışma yaşayacak ve bunun faturası MHP'ye ve CHP'ye çıkartılacak. MHP ve CHP sürecin durmasından değil, tam tersine olabildiğince sancılı biçimde devam etmesinden yarar sağlayacak. Sert tartışmaların, keskin muhalefet üslubunun sebebi bu.

PKK'nın bu süreç içinde tasfiyesi kaçınılmaz. Bu tasfiye PKK'lılar için, silahın ağır yükünden, dağın zor şartlarından kurtulmak ve eve dönmek demek. "Onurlu bir barış" sözü yenilenlerin tesellisidir. PKK kendi iradesi ile tasfiye olurken zevahiri kurtarma telaşında. Gelip teslim olanların üniformalarla yaptığı gösterinin zevahirden ibaret olması gibi. Yeni dönemde silahla kurulacak baskının, şiddet kullanarak çözüm aramanın hiçbir karşılığı yok. Kandil'den Karayılan'ın "diyalog kesilirse, çatışmalar yeniden başlar" tehdidini değil, "bizi muhatap almıyorsanız bari DTP'yi muhatap alın" sözünü dikkate almak lâzım. Yeniden başlayacak çatışmaların ne PKK'ya, ne PKK'nın siyasal hedeflerine objektif olarak hiçbir faydası yok. Strateji kuralıdır: Siyasal amacı olmayan bir savaş salt vahşetten ibarettir.

Sürecin taraflarının tamamı, tek tek iradelerinin toplamından bütünüyle farklı bir mecburiyete bağlandılar. Bu ülkenin var olmaya devam edebilmesi için toplumsal mutabakatını yenilemesi lâzım. Bu yenileme işlemi Kürtlerin rızasının alınmasına bağlı. Ayrışma en başta Kürtler olmak üzere bütün taraflar için bir felaket. Üzerinde uzlaşılacak adil bir çözüm herkesin ihtiyacı. Sağımıza solumuza rötuş yapmak değil, omurgamızı düzeltmemiz gerekiyor. Gerekirse yanlış kaynayan kemiği kırıp yeniden doğru yerden kaynatmalıyız. Süreç işte bu yüzden devam edecek; başka türlü mümkün olmadığı için.

AK Parti bu süreci devam ettirmek zorunda. AK Parti yerine iktidarda MHP olsaydı, hiç kuşkunuz olmasın süreç yine devam ederdi. Aynı durum CHP için de söz konusu. Bugün yaşadığımız sorun sürecin kendisinden değil, bu tür süreçlere dair siyasî kültürümüzden kaynaklanıyor. Pazarlık kültürünün esiriyiz.

AK Parti'nin çok isabetle tercih ettiği "müzakereci demokrasi" tekniği, bütün itirazlara rağmen sürecin kazasız belasız yol almasını sağlıyor. Bu teknik, anglo-sakson demokrasilerinin geliştirdiği bir teknik. Ne var ki bizde taraflar "müzakere"yi, "pazarlık" olarak anlıyor. Karşımızdaki keskin manzaranın masada sakın bir müzakere yerine, Kapalıçarşı usulü şiddet yüklü bir pazarlık olarak şekillenmesi bu yüzden. Pazarlıkta taraflar en düşük ve en yüksek ederler üzerinden işe girer. Müzakere ise makul olanın etrafında şekillenir.

Süreç devam edecek. Kimsenin kuşkusu olmasın. Türkiye şiddeti bitirecek, Kürt sorununu da çözecek. İnanın taraflardan hiçbirinin iradesi tarihinkinden daha güçlü değil. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Albay Dursun Çiçek'in dramı

Mümtaz'er Türköne 2009.11.13

-Benimki önce sadece bir histi. Beyaz bir minibüsün içinde sessiz, sakın oturan biri olarak tanıdık hepimiz onu. Yakından bildiğimiz manzaralardan biraz farklıydı.

Hani şu sık rastladığımız sahneler var ya: Polis, sanığı savcılığa getirmektedir. Kameralar ancak aradan, doğal akış içinde enstantaneler yakalar ve bizler de o kısa anlardan ekranlara yansıyanları izleriz. Albay Dursun Çiçek'inki epeyce farklıydı. Ne bir haksızlığa uğramışlık duygusu, ne bir isyan ne de boyun eğme. Gözlerinde sadece hüznü vardı.

Kurmay Kıdemli Albay Dursun Çiçek'in çok parlak bir askerî kariyeri var. Tokatlı bir Anadolu çocuğu olarak, Pamukpınar Öğretmen Okulu'na girmeyi başarmış. Harbiye'yi üçüncülükle bitirmek zor bir iş. Kara Harp Akademisi'ni ve Silahlı Kuvvetler Akademisi'ni dönem ikincisi olarak bitirmek de öyle. Bütün askerî kariyerini karacıların katı disiplini içinde geçirmiş bir piyade subayı; üzerindeki beyaz denizci üniforması sadece görünüşten ibaret. Bütün bu sıkı askerî kariyeri içinde zaman bulup çok zor bir işin üstesinden gelmiş, doktora yapmış. Demek ki karşımızda seçkin bir Türk subayı duruyor.

"İlahlar kurban istiyor"

"İrtica ile mücadele eylem planı"nın altındaki imzanın sahibi sıfatıyla neredeyse beş aydır bu güzide subay, tartışmaların merkezinde duruyor. Genelkurmay karargâhında görevli, vazifesi başında bir subay olduğu için çıkıp konuşamadı. Tek istisnası var. Hürriyet'ten Saygı Öztürk'e durumu özetleyen bir tek cümle söyledi: "İlahlar kurban istiyor".

"İlahlar", güç ve iktidar sahibi olanlar. İşler yolunda gitmediği zaman birini kurban ederler. Böylece kabaran öfkeyi bastırırlar. Albay Dursun Çiçek, kendisinin, kurban olarak seçildiğini söylüyor. Gözümüzün önünde canlandırılabilir. Sıkı bir askerî eğitimden geçmiş ve bütün kişiliği bu meslekte şekillenmiş ve mesleğinin hakkını vermiş bir subay. Eminim ki Albay Çiçek, bir muharebede emrindeki piyade alayını, tıpkı Çanakkale'deki 57. Alay gibi bir daha geri dönmemek üzere ateş hattına sürerdi. Karargâhta ordu komutanının "Alayını hücumla hazırla!" emrine hiç düşünmeden sadece "emredersiniz" cevabını verir ve askerini gayrete getirmek için en öne geçip "hücum" emrini verirdi. Vatani için gözünü kırpmadan kendisini feda ederdi. Yazdığı iddia edilen metne gelince: Berbat. Demek ki siyaset becerisi askerde mevcut değil.

Şimdi ise "ilahlar" tarafından kurban edildiğini düşünüyor. Yanlışlık nerede? "İlahlar"da mı, yoksa "kurban"da mı? Parlak bir Türk subayını, halkına komplo kurma suçlamasıyla mücrime dönüştüren "ilahlar"ın kurduğu düzene eğilmemiz gerekmez mi?

Bütün asker çocukları gibi çocukluğum, askerler arasında geçti. Askerlerin nasıl yaşadıklarını, ne tür zorluklarla karşılaştıklarını, üstelik bu mesleği nasıl bütün aile fertleriyle birlikte icra etmek zorunda olduklarını yakından biliyorum. Dino Buzzatti'nin Tatar Çölü isimli romanı, edebî değerinin yanında askerliğin o bıkırtıcı monotonluğunu ve doğası gereği ortaya çıkan farklı sosyalleşmeyi çok iyi anlatır. Askerlik mesleği, zenginlerin, tuzu kuruların seçtiği bir meslek değildir. Başka türlü yukarıya yükselme fırsatı olmayan Anadolu çocukları, yokluğun ve yoksulluğun içinden çıkar ve subay olurlar. Bizim toplumumuzda aristokratik gelenekler olmadığı için askerler hep halkın içinden çıkar. Ordunun içinde ise kurumlaşmış bir oligarşi var. Ordu içindeki iktidarı ele geçirmek, ülkeyi yönetmek anlamına geliyor. Bu oligarşi, karargâh örgütlenmesini ülkeyi yönetme ihtiyacına göre biçimlendirmiş. Bunun için örtülü bir siyasî uzmanlaşmaya ve örgütlenmeye girişmiş. Yönetme hakkını silahlı gücün eline verebilmek için ideolojik araçlar geliştirmiş. Laikliği ve Cumhuriyet'i silahlı koruma altına alarak, siyasete karışma ayrıcalığına gerekçe yapmış. Atatürk'ün itibarının arkasına saklanarak, silahlı zorbalığa mazeret aramış.

Taraf Gazetesi önceki gün, "İrtica ile mücadele eylem planı" gibi yüz belgenin daha mevcut olduğunu öne sürüyor. O zaman savaşmak üzere değil, siyaset yapmak üzere, üstelik işi zorbalığa vardırarak ve suç işleyerek siyaset yapmak üzere kendini organize etmiş bir karargâh yapılanması var.

Kanunsuz emir

Harp Okulu'na girdiği tarihten itibaren emir almaya ve emir vermeye alışmış şerefli bir Türk subayı, bu karargâhta göreve başlayınca ne yapar? Alayını taarruza hazırlamasını emredecek olan komutan, "İrtica ile

mücadele eylem planı" hazırlamasını emrettiği zaman aynı topuk selamı ile "emredersiniz" demekten başka çaresi var mı? Elbette var. Karşılığında bütün meslekî ideallerinden vazgeçmek ve emekliye ayrılmak şartıyla.

Kurmay Albay Dursun Çiçek'in hazırladığı eylem planının bireysel bir inisiyatifin eseri olmadığı, kendi imzasını inkâr etmesinden belliydi. O belgeyi hazırlama emrini verenlerle, imzasını inkâr etme talimatı verenler aynı kişiler. Albay Dursun Çiçek'in yüzüne yansıyan hüznün arkasında da bu ikilem olmalı. Bu belge kendi eseri olsaydı, başından itibaren imzasına sahip çıkardı. İmzasına sahip çıktığı zaman üstlerini, daha önemlisi bağlı olduğu kurumu zor durumda bırakmayacağını bilseydi hiç tereddüt geçirmeden gereğini yapardı. Bugün yaşadığı bir asker için daha zorlu bir açmaz değil mi?

Albay Dursun Çiçek'in suçu, Anayasa'mızda açıkça yazılan "konusu suç teşkil eden emri yerine getirmek"ten ibaret. Anayasa'mızın 137. maddesi şöyle diyor: "Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz." "Konusu suç teşkil eden emri yerine getirmek" ağır bir suç. Hele bu suç, ülkenin güvenliğinin emanet edildiği silahlı gücün içinde, üstelik kurumsal bir düzen içinde işleniyorsa. Askerî disiplin içinde üstelik kurumuna duyduğu güvenle bir subayın bu suçu işlemesi çok garip değil. Çünkü bu suçtan daha büyük bir suç var. "Konusu suç teşkil eden emri vermek."

Kurmay Albay Dursun Çiçek, Türkiye'nin başta güvenliği ve devletin sahip olduğu hukuku var etme adına çok kritik bir davanın sanığı. Onun artık ezbere bildiğimiz imzası, Türkiye'yi normal bir hukuk devletine taşımanın anahtarı. Ama önce bizim, sonra da özellikle TSK mensuplarının bilmesi gereken çok önemli bir husus var: Ne askerlik mesleği saldınlara uğruyor ne de şerefli bir Türk subayı haksızlığa maruz kalıyor. Çünkü biz kurbanların değil, ilahların peşindeyiz. Bundan sonra hiçbir komutan emrindeki subayı, askerî disiplinin arkasına saklanarak suça sevk etmemeli. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kin gütmeden Diyarbakır'ı unutmamak

Mümtaz'er Türköne 2009.11.15

Temsil ettiği kitlelere mesaj vermek ve onların duygularını seslendirmek siyasetçinin hakkı. Bahçeli'nin ve Baykal'ın cuma günü konuşmalarını öncelikli olarak bir temsil görevi olarak anlamak lâzım.

MHP'liler ve CHP'liler, bu liderlerin sözleriyle kendilerini ifade ediyorlardı. Erdoğan'ın konuşması ise fazladan iktidar sorumluluğunu, tartışılan açılımın mimarı olmanın getirdiği ağırlığı taşıyordu. Farklı olan, Ahmet Türk'ün konuşmasıydı. Hakkını teslim etmek lâzım: Açılımın geleceği konusunda en fazla umut veren konuşma buydu. Sadece bir temsil görevi yerine getirmiyordu, düşüncesine tercüman olduğu kitleleri Türkiye'nin geri kalanıyla bütünleşmeye çağırıyordu.

"Nedir bu açılım?" diye hinliğine soranlar, cevabı cuma günü Meclis'te konuşulanlarda arasın. Açılım, beyaz kâğıda geçirilmiş planlar, projeler veya yasalar değil; açılım işte bu konuşulanlar. "Kürt" ve "Kürtçe" lafzını bir türlü ağzına alamayan MHP lideri; Meclis'i miting alanına çevirdikten sonra Başbakan'ın konuşmasına bile tahammül edemeyen Baykal. Ve tabii Kürtlerde biriken öfkeyi bastıran; yaşananları unutanlara ise hatırlatan Ahmet Türk.

AK Parti adına konuşan Ömer Çelik'in "Bu Kalp Seni Unutur mu?"ya yaptığı gönderme tam yerinde ve zamanında hatırlanması gerekenler için. Dizi son iki bölümde çarpıcı biçimde aktardığı sahnelerle Diyarbakır 5

No'lu Askeri Cezaevi'nde 12 Eylül'ün hemen akabinde yaşanan vahşeti hatırlatmıştı. Bu hatırlatmaya gelen karşıklıklardan biri, demokratik açılımın arkasına bu fonu yerleştiren Ömer Çelik'in söyledikleri. Diğer ise geçen hafta Genelkurmay Başkanlığı İletişim Dairesi Başkanı'nın haftalık bilgilendirme toplantısında söyledikleri. Tümgeneral, doğrudan "Bu Kalp Seni Unutur mu?"yu hedef göstererek, "Şehit düşen TSK mensupları aleyhine yapılan yayınlara" dikkat çekiyor. Hatırlatayım: O sahnelerde karşımıza çıkan cezaevi komutanı yüzbaşı, 1988 yılında Üsküdar'da bir belediye otobüsü içinde öldürülmüştü.

Diyarbakır Cezaevi'nde ise 30'dan fazla insan işkence sonucu öldü. Dizide yer alan yaşanmış-gerçek bir sahne vardı: Tutuklular kendi aralarında konuşuyor ve biri "biz galiba öldük, farkında değiliz" diyor. Cehennemin böyle bir yer olduğunu anlıyorsunuz. Sadece biri: Ramazan günü oruçlu iken yediği postal darbeleri ile iç organları parçalanarak ölen Bedii Tan. Ne diyeceksiniz? İnsan olan, insana böyle bir şey yapar mı?

"Mamak'ta bize yapılanları bir işgal ordusu bile yapmazdı." diyen kişi, MHP'nin o zamanlar önde gelen isimlerinden "Doğu'nun Başbuğu" diye bilinen Yılma Durak. Demek ki bir yerde, bir yerlerde bir hata var ve bu hatanın tekrarlanmayacak şekilde düzelmesi lâzım.

Kürt sorunu dediğimiz, Diyarbakır Cezaevi'nde yaşananlar demek. Geri, ilkel bir kafa Türkiye'yi Diyarbakır Cezaevi'ne dönüştürerek yönetmeye kalktı. Etrafınız duvarlarla, tel örgülerle çevrilince birileri de eline balyozu alıp işe girişiyor. Sonra balyoz başkalarına dönüyor.

Albay Dursun Çiçek'in tahliye gerekçesi "kaçma ihtimali"nin bulunmaması. Bu gerekçe uzaktan uzağa kurduğum empatiyi doğruluyor. 2000 yılında Foça Amfibi Tugayı'nda, emrinde görev yapan bir asteğmen olan okuyucum Dursun Çiçek'in üstün niteliklerini naklediyor. Mukaddesata saygısını ve insanî vasıflarını. Naklettiği bir başka ayrıntı, dönemin tugay komutanının verdiği konferansta "halk neyi seçeceğini öğrenene kadar müdahaleye devam edeceğiz" sözü. Sorunumuz insanlarla değil, işgal ordularına özgü düzeni bu halkın sırtına yükleyenleride.

Ağaçlar yüzünden ormanı göremeyenlerin "demokratik açılım"ın işgal düzeninin tam karşıtı olduğunu anlamaları gerekiyor. Evet terör bitecek, Kürtler kendilerini eşit ve onurlu vatandaşlar olarak görecektir. Ama hepsinden önemlisi Ahmet Türk, Meclis'te konuşacak ve söylediklerini herkes saygı ile dinleyecek. Diyarbakır Cezaevi'nde, Ahmet Türk'ün söyledikleri için kaç kişinin hayatını kaybettiğini hatırlayalım. Yazık değil mi? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ordumuz bu savaşı kaybetti...

Mümtaz'er Türküne 2009.11.17

Sadece karargâh, hâlâ durumun farkında değil. Telaş içinde hasarı onarmaya, mevzileri muhafaza etmeye çalışıyor. Umutsuz biçimde çırpınıyor.

Artık yenildiğini fark etmesi durumu kabul etmesi gerek. Aksi takdirde daha çok zayıyat verecek. Zarar büyüyecek.

Ordumuz bu savaşı kaybetti; çünkü bu savaş yanlış bir savaştı.

Bir ordu kendi halkına savaş açar mı? Kendi halkına savaş açan ordunun, işgal ordusundan ne farkı kalır? Silahının parasını, maaşını, askerini aldığı halkı düşman ilan eden bir ordunun zafer kazanma ihtimali olur mu?

Yanlış savaşlar kazanılmaz. Halkına karşı örtölü bir savaş yürüten ordu, kendisini var eden her şeyi tahrip etmeye girişir. Halkı hedef alınca, insanı koruyan devlet, devleti var eden hukuk ortadan kalkar; geride ne savunulacak bir ölke ne sarılacak değerler kalır.

Koskoca bir ordunun, iktidar oyununda oyuncak haline getirildiği bir savaş oyununun uzatmalarını izliyoruz. Ordu itibarını tüketiyor. Ordu güvenilirliğini yitiriyor. Ne için? Kaybettiği savaşı sürdürebilmek için.

Dünyanın en büyük ordularından biri olan ordumuzun komuta kademesinin bugün ne işle meşgul olduğunu düşünöyorsunuz? Bir belge ve onun altındaki imzanın gerçek olmadığını ispatlamak; öyle değil mi? Bunun için yapılan toplantıları, görevlendirilen kişileri, ilişki kurulan yargıçları, edilen telefonları, yapılan operasyonları gözünüzün önünde canlandırın.

Sonunda neye inanacağız? Belgenin gerçek olmadığına mı, yoksa savaşı kaybetmiş perişan ordunun, muzaffer bir ordu gibi geçit töreni yaptığına mı?

Anayasa Mahkemesi, askerî yargının yetki alanını daraltan kanunu iptal ederse kim kazançlı çıkacak? Bu soruya herkesin bir cevabı olmalı. Kim kârlı çıkacak? Bu ölkeyi ve bu devleti yaşatacak olan hukuk mu? Hukuku işletecek olan yargı mı? Hukuka bağlı iş görecek olan devlet kurumları mı? Hukuk vasıtasıyla devlete ve kurumlarına güven duyacak halk mı? Topunun, tüfeğinin, üstünde "yasak bölge" yazan yüksek tel örgülerin de ötesinde, kendisine yargı karşısında dokunulmazlık ve koruma sağlayan bir ordunun koruduğu ölkeden ne hayır gelir?

Ordu halkına karşı örtölü bir savaş yürütecek. Belgesine sahip olamadığı, bu asimetrik savaşı bile eline yüzüne bulaştırdığı zaman suç işleyen subaya komşu odada çalışan askerî savcı hemen duruma el koyacak ve düzeltecek. Öyle mi?

Bu savaş yanlış bir savaştı. Bu yanlış savaş uzun zamandır devam ediyor. Derdimiz bir belgeden ibaret değil. Bu yanlış, bir cuntanın önce orduyu, sonra iktidarı ele geçirmesiyle 1960'ta başladı. Bu yanlış düzeltmek için yapılan ikinci bir yanlışla 12 Mart'ta devam etti. Kendi yanlışını kendisi yaratarak, önce kanı döküp sonra durdurarak 12 Eylül'de zirveye çıktı. Ekonomiye çökerten, halkı perişan eden 28 şubat'la sürdü. Silivri'ye kadar uzanan yanlışlar dizisi Ergenekon'la hâlâ devam ediyor.

Ordumuzun komuta kademesi bu savaşı kaybetti. Komuta kademesine bu savaşı yine ordumuz kaybettirdi. Ordumuzun itibarı her şeye rağmen o kanunsuzlukları paketleyip yargıya taşıyan şerefli subayların yüzü suyu hürmetine sürüyor. Bu yanlış savaş sona erer, bu komuta kademesi tasfiye olursa, hâlâ her şeyin düzeleceği umudunu taşıyoruz.

Bugünü kurtardılar diyelim. İlerde gerçek ortaya çıkmayacak mı? Bugün bu kirli savaşı yürütenler o zaman nasıl hatırlanacaklar? Kılıçlarını, savaş ilan ettikleri halka onurlarıyla teslim etmeliler.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dersim mi, CHP mi?

Mümtaz'er Türköne 2009.11.19

Hadisenin birinci kısmı bir isyan. Coğrafi şartların ulaşımı zorlaştırmasının da yardımıyla tarih boyunca başına buyruk yaşayan bir toplum, Cumhuriyet'in merkezî reformlarından, önce huzursuz olur, sonra baskı artınca 1937'de isyan bayrağını kaldırır.

İkinci kısım ise bu isyanın bastırılması için yapılan askerî harekâtlar ve sonunda isyanın elebaşlarının ele geçirilerek idam edilmesi. İsyân bastırılırken ne kadar masum insanın öldürüldüğü, ne kadarının sürgün edildiği hakkında farklı rakamlar var. Mer'î hukukun nasıl çiğnendiğini İhsan Sabri Çağlayangil, bizzat bulunduğu ve önyak olduğu idamlarla anlatılır. İsyânın lideri Seyit Rıza, kanuna göre 75 yaşın üzerinde olduğu için idam edilemeyecektir; yaşı küçültülür. İki gün sonra şehre Atatürk gelecek ve muhtemelen af için büyük bir kalabalık toplanacaktır. Atatürk'ün müdahale etmesini engellemek için pazar günü, hem de karanlıkta araba farlarının ışığında muhakeme yapılır ve karar yıldırım hızıyla uygulanır.

Ağlayanlar sadece analar değildir, idama giden babalar da gözyaşı döker. Seyit Rıza ile birlikte oğlu Resik Hüseyin de idama mahkûm edilmiştir. Seyit Rıza oğlunun ölümünü görmemek için kendisinin önce asılmasını ister. Bu isteğe bile uyulmaz ve oğlu kendisinden iki saat önce asılır.

Dersim'de 1937'de analar da babalar da ağlamıştır. Benzer olaylar bütün Kürt isyanlarında yaşanmıştır. "Dersim'de analar ağlamadı mı?" diye sorarken Onur Öymen, unuttuğumuz çok önemli bir ayrıntıyı hatırlatıyor. Onur Öymen'in tek parti döneminin önemli isimlerinden olan babası Münir Raşit Öymen, anaları-babaları ağlatan umumî müfettiş Abdurrahman Doğan Paşa ile aynı mahallenin, aynı mahfilin çocuğu. Kuvvetle muhtemeldir ki tanışıyorlardır. Karşılıklı rakı kadehi tokuşturmuşlukları bile vardır. Aynı dili konuştuklarına, aynı şeylere önem verdiklerine şüphe yok. Onur Öymen'e kılıç çeken Kemal Kılıçdaroğlu'nun dedesi ise Seyit Rıza'yı tanımış ve belki de aynı kaptan yemek yemiştir. Babası ise kuvvetle muhtemeldir ki Dersim isyanını bir delikanlı olarak yaşamış ve belki de eline silah almıştır. Kendisinin ise Seyit Rıza hikâyelerini, Abdurrahman Paşa entrikalarını yüzlerce kere dinlediğinden, ve kişiliğinin önemlice kısmının bu hikâyelerle biçimlendiğinden emin olabiliriz.

O zaman sorun şurada: Bu iki adam, yani isyan eden ve isyan bastıran bu iki politikacı, aynı partinin çatısı altında ne arıyor? Soruyu farklı soralım: CHP'nin tek başına ve rakipsiz iktidar olduğu yıllarda yerle bir edilen Dersim ahalisinden Kemal Kılıçdaroğlu ve Tunceli ahalisi neden CHP'nin çatısı altında?

Sizce yeniden anaların ağlamaması için, mutlaka ama mutlaka cevabı verilmesi gereken sorulardan biri bu değil mi? "Demokratik açılım konusunda CHP neden ikide bir kulvar değiştiriyor?" sorusuna verilecek tatminkâr cevabın sırrı, öncekinin içinde olmalı. Burada bilmediğimiz, anlayamadığımız bir şeyler var.

Kemal Kılıçdaroğlu ile Onur Öymen arasındaki kapışmada, yüzde yüz Kılıçdaroğlu'nun haklı olmasına rağmen Baykal'ın Onur Öymen'in yanında yer alması tesadüf olabilir mi? Mülkün tapulu sahibi nasıl olsa Onur Öymen.

Meselâ DTP neden tıpkı CHP gibi Kemalist bir partidir? Neden benzer bir ideolojiyi savunur? Çok partili hayata geçildikten sonra Doğu ve Güneydoğu illeri kahir ekseriyeti ile CHP'yi neden destekledi?

Alevî Kürtler Türkiye'nin iki etnik-dinî toplum dairesinin kesişme alanında yaşayan ilginç bir topluluk. Belki de demokratik açılımın anahtarı bu toplumda. Seyit Rıza, isyan sırasında kaybettiği ilk oğlu için "O bu dağların anahtarıydı" demiş. Biz de kilidi açmasını Dersim isminin iadesinden başlayarak, Kılıçdaroğlu'ndan bekleyebiliriz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Milliyetçilik mi, yabancı düşmanlığı mı?

- "Günah keçisi" Tevrat'ta geçen bir hikâye. Kefaret günü ayinlerinde, Yahudi kavminin günahları bir erkek keçiye yükleniyor.

Bu keçi kurayla belirleniyor ve Azazel isimli kötü ruhu yatıştırmak üzere bir uçurumdan aşağı atılıyor.

Batılıların Yunanca aslını kullandıkları Xenophobia, yani yabancı düşmanlığı, modern toplumların "günah keçisi" arayışından ibaret. Toplum her zaman sorunlarla karşı karşıya. Hiç kimse sorunların kaynağında kendi hatalarını görmüyor. Yanlış giden şeyleri birilerinin sırtına yükleyip, onu suçlamaya başlıyor ve kendisi rahatlıyor. Bunun için önce farklı olanı arıyor sonra sırf farklı olduğu için ona düşmanlık gösteriyor. Yabancı düşmanlığı "biz" duygusunu sadece "ötekine düşmanlık" üzerine inşa etmek demek. "Biz"in çok fazla ortak paydası yok, hatta atomize olmuş toplum hayatı içinde kimse "biz" içindeki "ben"lerin farkında olmadan yaşayıp gidiyor. Bir şeyler yanlış gitmeye başladığı zaman, "biz"i oluşturmak üzere bir "öteki"ne ihtiyaç duyuluyor. "Öteki" çoğunluk içinde sayıca az olanlardan seçiliyor. Sayıca az olanlar, farklı yaşayanlar, farklı bir dili konuşanlar ve farklı bir inancı olanlar bu sefer "biz" duygusunu yaratacak ortak düşman olarak hep birlikte bir "günah keçisi"ne dönüştürülüyor.

"Vatanseverlik" (Patriotism), "Milliyetçilik" (Nationalism) arasındaki farkı bu şekilde açıklamak mümkün. Vatanseverlik özü itibarıyla bir tür milliyetçilik. Bir milleti millet yapan değeri, ortak bir vatani paylaşmak olarak kabul ederseniz, vurguyu birlikte yaşanan toprak üzerine yaparsanız bunun adı vatanseverlik oluyor. "Vatandaş" kelimesi, aslında ulus-devletlerin milleti aynı vatanda yaşayan insanlar olarak kabul etmesi anlamına geliyor. "Milletdaş" yerine "vatandaş" kelimesinin tercih edilmesi üzerinden çok düşünülmüş ve tartışılmış bir tercih. Bu tartışmaların tamamı Fransız İhtilali'ne dayanıyor. Bugün Fransa ve İngiltere'de egemen olan bütün ulus-devletlere özgü milliyetçilik, vatanseverlik olarak tanımlanıyor. Malûm İngiltere farklı dört milletin, Kraliçe'nin tacı etrafında birleşmesi ve aynı vatani paylaşması ile kendini tanımlıyor. Fransa'da ise Franklar diye bir millet yok. Bu yüzden Fransızlar aralarındaki bağı ortak vatanda yaşamak olarak, çok güçlü bir vurguyla ifade ediyor. Aynı vatanda yaşayan insanlar bir hukuk etrafında bir araya geliyor ve kendi haklarına sahip çıkıyor. Fransız vatanseverliğini tanımlamak için çok kullanılan bir sözdür: "Her Fransız öbür Fransız'dan nefret eder, ama her Fransız Fransa'yı sever."

Milliyetçiliğin tek bir tanımı yok. Yapılan sınıflandırmalar alt sınıflandırmalar ile tam bir tanım ve tasnif karmaşası arasında anlamsız hale geliyor. Fransa'nın muktedir siyasetçilerinden De Gaulle, vatanseverlikle milliyetçilik arasındaki farkı, birincisini "kendimize benzeyenleri sevmek", ikincisini ise "bize benzemeyenlerden nefret etmek" olarak ayırıyor. Bir arada uyum içinde yaşamının ortak şartını kendi içimizdeki bağları güçlendirerek tanımlamak ile bir günah keçisi bulup ötekiden nefret etmeyi dayanışmanın ön şartına dönüştürmek belki bu şekilde açıklanabilir.

Türkiye milliyetçiliğin, faşizmden, yumuşak bir vatanseverliğe kadar her türünün tarih içinde mutlaka karşılık bulduğu bir yer. Sıkıntılarımız arttıkça düşman ihtiyacımız da arıyor. Çünkü bu sıkıntıların kendi feraset ve basiret eksikliğimizden kaynaklandığını bir türlü kabul etmiyoruz. Bugün "demokratik açılım"ı tartışırken bir sapkınlık şeklinde yükselen öteki düşmanlığını yenebilmenin yolu, günah keçisi arayışından vazgeçerek kendi hatalarımızla yüzleşmek olmalı.

Bugüne bizler kendi hatalarımızla geldik. Yine bugün yaşadığımız ve içinden çıkamadığımız sosyal sıkıntıları, demokratik açılımın üzerine bir öteki düşmanlığı olarak yüklerken yeni bir hatayı derinleştiriyoruz. Yapılan şey milliyetçilik değil; modern toplumlara özgü bir yabancı düşmanlığı. Panzehirini ise belki vatanseverlikte bulabiliriz. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Demokratik açılımın sosyal, siyasal, ekonomik etkileri'

Mümtaz'er Türköne 2009.11.22

Diyarbakır Sanayi ve Ticaret Odası'nın dün düzenlediği ve benim de katıldığım toplantının başlığı buydu.

Bu tür toplantılar bir muhasebe fırsatı sunuyor. Hızla gelişen ve başdöndürücü şekilde evrilen bir sürecin içinden geçiyoruz. Herkes kendince bir çabanın içinde. Atılan adımların, siyasal tavırların sonuçlarını bu tür toplantılarda farklı tarafları dinleyerek anlamak mümkün. En çok ihtiyaç duyduğumuz empati duygusu, bu toplantılarda ete kemiğe bürünüyor.

Mesele iki taraf arasında çözülecek bir mesele değil. İki tarafta da birbiriyle yan yana gelemeyecek, birbirine zıt endişeleri ve beklentileri olan çok sayıda taraf var. Bu taraflar süreç boyunca hesaba katılması gereken zengin bir yelpaze oluşturuyor.

Bu aşamada mutlaka üzerine eğilmemiz gereken bir algı sorunu var. Kürtler, açılımın kaynağında yer aldıkları ve muhatabı oldukları için bu meseleye çok kafa yormuşlar. Soruna getirilecek farklı çözümlerin tamamı en ince ayrıntılarına kadar tartışılmış ve olgunlaştırılmış. Çözümlerin yer aldığı evrensel birikimi ve Türkiye'nin özgün durumunu yakından biliyorlar. Bütün bunların arkasında ise dağ gibi bir beklenti yükseliyor. Kürtler anadillerine, kimliklerine ve var oldukları biçimde kendilerine saygı gösterilmesini bekliyorlar. "Türkler" dedikleri karşı tarafın ne düşündüğünü merak ediyorlar.

Benim tasnifim şöyle: Evet, Kürtler yaşanmış olan tarihi imbikten geçirip bu sorunu çözecek makul bir uzlaşma arayışı içindeler. Bu uzlaşmanın temelinde ise "karşılıklı saygı" var. Saygı, birlikte yaşamak için aklın ürettiği bir uzlaşma şeklidir. Saygı gösterirseniz saygı görürsünüz. Böylece birbirinizin hukukuna riayet ederek barış içinde yaşarsınız. Makul, yani akla uygun bir ortak payda. Karşı tarafın hissettiği şey ise bir duygu. İnsanı en çok esir alan, kilitleyen bu duygu, aslında hepimizin siyasal kişiliğinin bir parçası haline gelen korkularımız. Korku, insan mantığını ve aklını kilitler. Korkan insanın bütün refleksleri ve dikkati korkuya odaklanır. Korkan insan düşünemez, sevmeyebilir. Çok daha önemlisi ne kendisine ne başkalarına güvenebilir.

Korkuyu üreten, ambalajlayan, pazarlayan ve mübadele eden bir siyasal düzenin egemenliği altında yaşıyoruz. Cumhuriyetimiz korkular üzerine inşa edildi. Bağımsızlık sembollerimizden olan İstiklâl Marşı'mız "korkma" diye başlıyor. Bugüne kadar hep tehlikelerden, tehditlerden bahseden hakim seslere kulaklarımız alıştı. Devlet içindeki iktidar mücadelesi korku manipülasyonları ile yürüyor. Ergenekon adı verilen devlet içindeki illegal yapılanma, toplumu yöneten korkular yeterli gelmeyince, devlet eliyle bu korkulara halkı inandıracak şiddet eylemleri üretmek üzere oluşturulmuş. Korku üzerine işleyen bir düzenin içinde yaşıyoruz.

Şimdi de demokratik açılımdan korkuyoruz. Demokratik açılımın karşı tarafına egemen olan duygu işte bu korku. İşte bu korkunun giderilmesi, yönetilmesi ve bir şekilde tedavi edilmesi gerekiyor. Demokratik açılım bir devlet projesi, korku da topluma egemen olduğuna göre bu empatiyi işletecek olanlar Kürtlerden başkası değil.

Korkuların giderilmesinin ön şartı şiddetin sona ermesi. Şiddet üzerine kurulu her söylem, silahın masanın bir yerinde durduğu her müzakere talebi korkuları ete kemiğe büründürüyor.

Türkiye kısa zamanda çok uzun bir mesafe almış. Bu mesafeye Kürtlerin katkısı azımsanamaz. Eğer söz konusu olan engeller ise, zorlu engellerin büyük bir kısmını geride bıraktık. Ama daha alacağımız çok uzun bir mesafe var. Uzun mesafeler her şeyden önce dayanıklılık ve sabır gerektirir. Konuşmaya başladığımızı göre demek ki doğru yolda ilerliyoruz. Saygı duyarak ve korkuları gidererek zemini tesviye edebiliriz.

Diyarbakır Sanayi ve Ticaret Odası'nın düzenlediği ve bütün taraflardan temsil edici elit bir zümrenin katıldığı dünkü toplantı, doğru yolda ilerlediğimizin kayda geçirilmesi gereken somut kanıtlarından biri oldu.
m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kafes

Mümtaz'er Türköne 2009.11.24

80 darbesinden sonra Mamak Askerî Cezaevi'ne uğrayanlar Kafes'i çok iyi bilirler. Burası yüksek bir aslan kafesi gibiydi.

Dış kafeste cezaevi kuralları kısaca öğretildikten sonra, asıl bu kafeste eğitimi verilirdi. Demir parmaklığa yüzünüz yakın tehiyyatta oturulur. Dışarıdan bakan biri namaz kıldığınızı bile zannedebilir. Sonra askerin komutuyla ayağa kalkılır ve yine komuta göre yerinizde sayarak marşlar söylenir ve tekniler verilir. Hatanız olsun olmasın, terbiye amacıyla parmaklık arasından avucunuzu dışarı uzatırsınız. Karşınızdaki asker, elindeki copu mümkün olduğu kadar arkaya götürüp, ulaşabileceği en yüksek hızla elinize vurur. Yeteri kadar dayak yedikten sonra tekrar tehiyyat oturushuna geçilir. Kimi birkaç saat, kimi bir ay kadar bu Kafes'te kalıp eğitildikten sonra koşuğa geçmek artık özgürlüğe kavuşmak gibidir.

Kafes, cehennemî insanlara yaşatmak içindir. Bu cehennemde kısa bir süre kalanlar, bu cehenneme tanık olanlar artık her şeye katlanabilir. Sonrasında verilen komutlara bu cehenneme dönmek için uyulur. Kurallar, kafes korkusu ile işletilir. İtaat ve düzen için kafes, zihninizin bir yerinde kaçmanız gereken cehennem olarak durur.

Taraf'ın yayınladığı plana, hazırlayanların "Kafes" ismini vermesi tesadüf değil. Kendi ellerinizle bir dehşet tablosu yaratacaksınız. Toplum bu cehenneme tanık edeceksiniz. İnsanlar bu dehşete tanık olduktan, yani kafese girdikten sonra artık her şeye razı olacak. Güce boyun eğecek. Şiddete rıza gösterecek. Bu cehennemin alternatifi olan silahlı zorbalığa, yani askerî vesayete katlanacak.

Planı hazırlayanlar cehennemin dehşetini artırmaya özen gösteriyor. Küçük çocukların en kalabalık olduğu anın seçilmesini istiyorlar. Daha dehşetlisi olabilir mi? Minicik çocukların cansız, parçalanmış cesetleri. Ne için? "İşte size cehennem" dedirtmek için. Sonra? Kanımız donacak. Bütün toplum ayağa kalkacak. O minicik yavruları koruyabilmek için, özenle inşa ettiğimiz her şeyin asker postalları altında ezilmesine rıza göstereceğiz. Kafesin işini göreceğiz, dehşeti yaşayacağız ve geri kalan her şeye eyvallah diyeceğiz.

12 Eylül'den önce bu kafesin içindeki kan gölüne batarak yaşamadık mı? Onca andıç, onca eylem planı bu kafesi örüp bizi içine yerleştirmek için yapılmadı mı?

Kafes'in, bir iktidar yöntemi olduğunu artık öğrenmeliyiz. Nerelere, ne tip kafesler yerleştirildiğini bilmeliyiz. Askerî vesayet sisteminin kafesler kurarak yürüdüğünü artık fark etmeliyiz. Bu kafesleri kuranlara, hayatımızı cehenneme çevirmeye kalkanlara dünyayı dar etmeliyiz.

Kimse kutsalların arkasına sığınıp bu kan emicilerin çirkin yüzünü aklamaya kalkmasın. Hiç kimse cesetler üzerine iktidar koltuğu inşa etmeye kalkan mezar soyguncularının dünyasını meşrulaştırmaya yeltenmesin. Bu işi üç beş gözü dönmüş resmî üniformalı katilin üzerine yıkarak içinden çıkmaya niyetlenmesin. Bu bir iktidar yöntemi, Türkiye'nin karanlık ve kirli askerî vesayet tarihinin sistematik olarak kullandığı bir psikolojik harp tekniği. Sağa sola kafesler inşa etmek, sadece elinde silah bulunanların diktasını kurmak için.

Kafes planını, içinde taşıdığı korkunç dehşetle birlikte basit bir provokasyon olarak görmek yanlış. Toplumun ve siyasetin farklı alanlarında aynı merkez farklı kafesler inşa ediyorlar. Mantık aynı: Cehennemi gösterip, askerî diktaya razı etmek.

Anayasa Mahkemesi'nde AK Parti kapatma davasıyla Türkiye'ye yaşıatılan cehennem bir kafes değil miydi? Aynı karanlık merkezlerde birileri gece-gündüz çalışıp, acaba hangi kafesleri kurmakla meşguller?

m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Alevîlerin çıkmaz sokağı

Mümtaz'er Türköne 2009.11.26

"Alevilerden sana hayır yok, başka kapıya Başbakan." sözü, CHP'nin kapatılmasını gerektirecek kadar ağır ve suç niteliği taşıyan bir söz.

Baykal, bu söz ile laiklik prensibini alenen ve tahrik edici bir şekilde çiğniyor. Bu sözün ne kadar ağır bir laiklik karşıtı suç oluşturduğunu "Alevîlik" yerine "Sünnîlik" kelimesini yerleştirtince daha kolay anlamak mümkün. "Sünnîlerden sana hayır yok, başka kapıya Baykal" cümlesini, Başbakan'ın ağzından duysak ne olurdu? Kutsal din duygusu, bu kadar açık başka nasıl siyasete alet edilir? CHP, bir inanç grubunu arka bahçesi olarak görüyor. Din üzerinden siyaset yapıyor.

"Öfke bir hitabet sanatıdır." diyen Başbakan yanılıyor. Baykal'ın ağzından zaptedilemeyen bir öfkeyle dökülen "Alevilerden sana hayır yok, başka kapıya Başbakan." sözü, daha çok suç bastırma kabilinden bir üste çıkma çabası. Öfkeyle söylenmiş olsa bile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın harekete geçmesi ve bu söz üzerine "laiklik karşıtı eylemlerin odağı olmak" suçlamasıyla CHP aleyhine bir dava açması gerekmez mi?

Onur Öymen'in Dersim gafı, bir cerahati patlattığı için faydalı oldu. Bu gaf sayesinde CHP ile Alevîler (münhasıran Kürt-Alevîler) arasındaki tarihsel uzlaşmanın aslında cellat ile mazlum arasındaki zoraki bir mütareke olduğunu herkes bütün çıplaklığı ile kavradı. Deniz Baykal'ın zaptedemediği öfkesi, herkesin bildiği ama yine de özenle saklanan bu gerçeğin, basit bir gafı üstündeki örtünün çekilmesinden kaynaklanıyor. CHP'liler ayağa kalktı ve Onur Öymen'i destekledi. Hatta bazı Alevîler de bu desteği vermekten çekinmedi. Verilen destek 1937'de Dersim'de yaşananları, Dersimlilerin hak ettiği şeklindeydi. CHP liderinin önceki günkü grup konuşmasında, Onur Öymen'in gafını aşan ölçülerde 1937'de yapılanlara sahip çıkan cümleler var. Baykal, Dersim'i Yozgat ve Bolu (Düzce olmalı) isyanı ile mukayese ediyor. Devletin "yüzyıllık alışkanlıkları" değiştirmeye çalıştığı mazeretine sığınıyor. Dersimliler oturup düşünmeli, 1937'de olan-bitenlerle Kurtuluş Savaşı esnasında Aznavur ve Çapanoğlu isyanları arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? "Yüzyıllık alışkanlıklar" katliamla mı değiştirilir?

Baykal, dönüp bize açıkça, "Dersim'de biz bir katliam yaptık, sonra da oturup geride sağ kalanlarla uzlaştık, katil ile maktul uzlaşmışken size ne oluyor?" diye soruyor.

Bu soruya bir cevap vermemiz lâzım.

1935 yılında devlet, merkezî otoritenin dışında kalan Dersim'e bir plan uyguluyor. İki yıl içinde hazırlıklar tamamlanıyor ve 1937'de kuvvetle muhtemeldir ki; devletin kışkırttığı bir isyan başlatılıyor. İsyanın bastırılması, daha önce mevcut olmayan düzenin kurulması ve Dersim'in Türkiye'nin geri kalan kısmına bağlanması demek.

Sonra Tek Parti Hükümeti yani CHP katliamdan geriye kalan Alevî-Kürtlere dönüp diyor ki; artık bir parçası haline geldiğiniz bu ülkenin çoğunluğu Sünnî. Kendinizi korumak istiyorsanız, bizimle uzlaşmak zorundasınız.

Bu uzlaşmanın arkasında Alevî-Kürtler açısından bir Sünnî çoğunluk endişesi olmalı. Maktulü katiline yakınlaştıracak kadar derin bir endişe. Peki, Alevî-Kürtler bu endişelerinde haklı mı?

Bu soruya vereceğimiz dürüst cevap, yanlış giden birçok şeyi düzeltecek anahtar niteliğinde. Evet haklılar. Türkiye'nin yakın tarihinde yaşanan dramlara bakıldığında, yerden göğe kadar haklılar. Alevî oldukları için ayrı, Kürt oldukları için ayrı bir ötekileştirmeye uğrayan Dersimliler, o kadar güvensiz olmalı ki; çareyi katilleri ile uzlaşmada bulmuşlar.

Türk ve Sünnî olan çoğunluğun bu trajik tablodan gerekli dersi çıkartması lâzım. Dersimlileri CHP'ye mahkûm eden, Baykal'ın cazibesi değil, Türkiye'nin çoğunluğuna karşı beslenen derin güvensizlik olmalı.

O zaman Dersim tartışmasını, CHP'nin bir iç çelişkisi olarak teşhir etmeden, yani çuvaldızı Baykal'a batırmadan önce iğneyi kendimize batırmalıyız. Bu çıkmaz sokakta katilinden medet uman bu insanlara çoğunluk olarak bir güven ortamı oluşturmak zorundayız. Yanlışlık sadece CHP'de değil, bizde yani çoğunlukta da mevcut. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Katsayı darbesi

Mümtaz'er Türküne 2009.11.27

Elimizde kalan sonuç bu. Bir cinayet. Eğitime, yani gençlerin umutlarına yönelik taammüden işlenen bir cinayet. Eğitim sisteminin cansız bedenini, milyonlarca öğrenciye yerlerde sürütmek.

Danıştay 10. Dairesi'nin önceki kararları ile çelişkili biçimde, YÖK'ün katsayıyı kaldırma kararını iptal etmesinin anlamı bu. YÖK katsayıyı kaldırarak, eğitim sistemimizin toparlanmasını sağlayacak çok hayati bir karar vermişti. Şöyle tarif edelim: Eğitim sistemi ayaklarından yere bağlanmıştı. Bu yüzden kanatlanıp uçamıyor, yükseklerle çıkamıyordu. YÖK katsayıyı kaldırarak bu bağı çözdü. Danıştay ise bu kararı iptal ederek, ülkenin geleceğini yani eğitimi ayaklarından yere çiviyle çakmış oldu.

Sorunun tanımının eğitim konusundaki uzmanlıkla ilgisi yok. Yani, bu sorun uzmanlarına bırakılmayacak kadar ciddi. Çünkü sorun eğitimin, hepimiz için geçerli varlık sebebiyle ilgili. Eğitime, hayatın ihtiyaç duyduğu becerileri ve donanımı kazandırma görevi yüklüyoruz; öyle değil mi? Canlı bir şekilde ilerleyen toplumsal, kültürel ve ekonomik hayat talep edecek ve eğitim sistemi bu talebi karşılayacak şekilde kendisini organize edecek. Elimizdeki ne? Ortaöğretimi bitirdiği halde hiçbir beceriye ve donanıma sahip olmadan üniversite kapılarında bekleyen yüz binlerce genç. Daha ötesi talep baskısını karşılayabilmek için genel kültür öğretimine yönelen ve gençleri aynı şekilde donanımsız biçimde üniversiteden mezun ederek kapının önüne koyan bir yükseköğretim sistemi. Pek telaffuz edilmeyen bir gerçeği hatırlatalım: Üniversiteden mezun olan gençlerin % 85'i eğitim aldıkları alanın bütünüyle dışında kalan mesleklere girerek hayatlarını sürdürüyor. Kısaca eğitim sistemi ile eğitimin varlık sebebi olan hayatın ihtiyaçları arasında derin bir uçurum var. Peki sebebi ne? En başta gelen sebep meslek liselerinin, hem nitelik hem de nicelik olarak ara işgücü ihtiyacını karşılayamaması. Üniversiteye girmeyi başaran genç bile, onca emek ve zamana rağmen bir meslek lisesi mezununun sahip olabileceği nitelikleri bile kazanamıyor. Çünkü gençler meslek liseleri yerine genel liselere ve genel kültür

eğitimi veren üniversitelere yöneliyor. Bu tablonun sebebi de kendiliğinden ortaya çıkıyor. Meslek liselerinin cazibesi yok. Çünkü, meslek liselerine yönelen genç peşinen üniversite okuma umudunu kaybetmiş oluyor. Üniversiteye giden kapı, meslek lisesine başladığı gün kendisine kapanıyor. O yaşta en değerli şeyini, yani umudunu kaybetmek istemeyen gençler ve onların üzerine titreyen ebeveynler de genel liseler ve üniversiteye hazırlık kursları ile şanslarını denemeye karar veriyor. Meslek liselerinin cazibesini kaybetmesine yol açan sebep ise, Danıştay'ın yeniden can verdiği katsayı uygulamasından başka bir şey değil.

Eğitimin tek gayesi ideoloji aşılacak mı?

Dünya çapında eğitimin yerli yerine oturmuş makul dengeleri var. Ortaöğretimin üçte ikisinin meslek liselerinden, üçte birinin ise genel nitelikli liselerden oluşması normal kabul ediliyor. Bizde ise katsayı uygulaması yüzünden durum tam tersine. Binanın temelinde bu esaslı sorun varken, bu temelin üzerinde hareket eden yükseköğrenim sisteminin makul bir dengeye ulaşması neredeyse imkânsız.

Nitekim YÖK katsayıyı kaldırır kaldırmaz meslek liselerine öğrenci akını başladı. Bazı meslek liseleri ikili eğitime geçti. Koç Grubu'nun, katsayının kaldırılmasına alkış tutması ve meslekî eğitime kampanyalarla destek vermesi, ülkenin reel ihtiyaçlarını gösteriyordu. Peki bu kadar hayati bir konuda Danıştay niçin direniyor?

Bu direnci açıklayan ve Danıştay'ın iptal kararının gerekçesinde yer almayan bir tek gerçek sebep var: İmam hatip liseleri.

Katsayı cinayeti, askerî vesayet mantığının somut göstergelerinden biri. Eğitim, üniforma giydirilmiş erat gibi tek tip kafalar ve birlikte uyum içinde aynı sesleri çıkartan insanlar yetiştirmek zorunda. Hayatın ve özellikle ekonominin ihtiyaçları bu vesayet mantığının çok uzağında; hele demokratik ve özgür bireyler yetiştirmek bu dar kalıpları çatlatacağı için zaten eğitim sisteminden uzak tutulmalı. Hepimiz silahlı gücün bizi kötülüklerden koruma yeteneğine ve ülkeyi yönetme ayrıcalığına boyun eğmeliyiz. Silahın üstünlüğünü kabul edince, zaten medenî bir topluma ulaşma şansınız peşinen ortadan kalkıyor. Bunun için de eğitimin tek tipleşmesi, ideolojik eğitimi veren ana gövdenin geliştirilmesi şart. Meslek eğitimi mi? Askerî vesayete bir faydası var mı?

Sorun varsa yasak koyarsınız. Sorun var mı? Din eğitimini devlet tekeline alan devlet, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun emri gereği imam hatip liseleri açıyor. Sonra vatandaşlardan gelen yoğun talep üzerine bu okulların sayısı hızla artıyor. Bu okullar, amaçlanan ideolojik eğitimi beklendiği gibi veremiyor. Devlet kendi müfredatını koyduğu, kendi öğretmenlerine eğitim verdirdiği ve genel lise eğitimini uygulattığı bu liseleri, askerî mantığa göre bir tehlike olarak görmeye başlıyor. O zaman bu okullardan yetişenlerin önünün kapatılması gerekiyor. Çare askerî mantığa uygun genel bir yasak koyarak bulunuyor: Bütün meslek liselerinin önünü kapatmak. Katsayı uygulamasını havan ve topçu atışları olarak görürsek, imam hatip liselerinin de içinde yer aldığı meslek liselerinin başına geleni anlayabiliriz. Bütün meslekî eğitim sistemi, konulan katsayı ile çökertiliyor. Böylece imam-hatip liseleri, eğitim sistemini bütünüyle işlemez hale getirme pahasına devreden çıkartılmış oluyor.

Halbuki, katsayının kaldırılması sadece meslekî ve teknik eğitimin önünü açmıştı. İmam hatipler büyük ölçüde tarihî misyonunu tamamladı. Bu durum katsayı kalktıktan sonra da, imam hatiplere kaydolan öğrenci sayısında ciddi bir artış görülmemesinden belli. Ortaöğretimdeki özel okullaşma, toplumun eğitim talebini karşılamaya başladı. İmam hatiplere karşı sürdürülecek savaşın hiçbir anlamı kalmadı.

Katsayı uygulaması bir cinayet. Üstelik seri bir cinayet. Bu seri cinayetlerin önünü alabilmek için eğitimin tek taraflı bir ideolojik savaş alanı olmaktan çıkartılması lâzım. Katsayı uygulaması, mesleki eğitime tam olarak askerî mantıkla yasak getirmek demek. Dünya ile rekabet bu ilkel yasaklarla yürümez. Bu yasakları koyanların dışımızda akıp giden hayatı kavramaları galiba çok zor. Hiç olmazsa Koç Holding'in sesine kulak verseler.

Bir kasabın Kurban Bayramı

Mümtaz'er Türköne 2009.11.29

"Sağlığa aykırı" sözü, uygunsuz şartlar için doğru. "Çirkin manzara" sözünü edenler, asgari bir estetik kaygısı taşıyorlarsa haklılar.

Küçük çocukların gözü önünde hayvanların boğazını kesmek de pedagojik ilkelere aykırı. Ama Kurban Bayramı manzaralarını "vahşet" olarak nitelemek doğru değil. Ben kurbanı kurban sahibinin kendi elleriyle kesmesinden yanayım. Kurban kesmenin geliştirdiği empati duygusunun insanı modern çağın örtülü vahşetinden uzaklaştırdığına inanıyorum.

"İzmir'de DTP konvoyuna taş atan kız" figürünü örnek alalım. Muhtemeldir ki bu pek "çağdaş" genç kız, boğazı kesilen bir danayı görmeye dayanamayacaktır. Yine muhtemeldir ki, kurban kesimini vahşet olarak niteleyecektir. Ama attığı taşın bir parçasını oluşturduğu vahşetin yol açabileceği katliamları tereddütsüz onaylayacaktır. İnsanlar ölebilir ve hatta ölmelidir. Kimi başka bir etnik kökenden geldiği, kimi dünyayı onun kadar "çağdaş" algılayamadığı için.

Yıl boyu her öğün et yiyenlerin kurban görüntülerine dayanmaları lâzım. Hayatı sürdüren bir eylem, yani besi hayvanlarının kapalı kapılar arkasında, mezbahalarda katledilmeleri ve etlerinin besin kaynağı olarak tüketilmesi ne kadar normal ise, bu manzaralara katlanmak da o kadar normal olmalı. Vejetaryen olmayanların kurban kesimine karşı çıkma hakları yok. Karşı çıkmak "çağdaş" bir sahteliği gündelik hayat ile hayatın vazgeçilmezleri arasına yerleştirmek demek. Biz bazı canlıları kesiyoruz ve etlerini yiyoruz. Bunun neresi tuhaf? Hayvanların kesilmesine karşı çıkan biri o zaman mutlaka etyemez olmalı. Kesildiğine göre yediğimiz şeyin bilincinde olmalıyız. Aksi takdirde modern çağın modern vahşetine esir düşeriz.

Hangi insan daha vahşi? Doğa ile iç içe yaşayan insan mı; yoksa büyük şehir hayatı içinde teknoloji ile çevrelenmiş modern insan mı? Kurban kesen insan mı? Bazı insanların doğuştan ölmeyi hak ettiğini düşünen "çağdaş" insanlar mı?

Modern çağın başlamasıyla büyüyen vahşet, modern insanın ilkel atalarından daha vahşi olduğunu gösterdi. İnsan hayatının en değersiz ve kolayca vazgeçilebilir olduğu çağ 20. yüzyıldır. Sadece II. Dünya Savaşı'nda ölen insanların sayısı, bütün insanlık tarihi boyunca savaşlarda hayatını kaybeden insanların toplamından daha fazladır. Modern çağın temel dayanaklarından biri olan hümanizm, belki de kaybolmakta olan bir değer peşine düşmüş ve yeni bir denge noktası aramıştır. Bulamadığını gözümüzün önünde kolayca gerçekleşen katliamlar göstermiyor mu?

Doğa içinde yaşayan insanın zaman zaman çevresine uyguladığı şiddetin, hatta vahşetin bir mantığı vardı: Yaşamak için öldürmek. Modern insanın ideolojilerle, modern hurafelerle zıvanadan çıkan hayatı içinde karşılaşılan şiddetin ise mantığı yok. Çünkü şiddet ve ölüm kitle insanının dünyasına kitle iletişim vasıtalarıyla normalleşerek giriyor. Doğanın en temel kuralı olan yaşama aykırı bir eylemin yani şiddetin normalleşmesi, modern vahşeti sınırsız bir çılgınlığa dönüştürüyor.

Kafes planına, "çağdaş vahşet" in bir ipucu olarak bakabiliriz. Hangi insan küçük çocukların cansız bedenleri üzerine iktidar hesabı yapar? Sizce o çocukları paramparça edecek bombaları oraya yerleştirecek olan kişi, eline bıçağı alıp bir koçu kesebilir mi? Ben kesemeyeceğini düşünüyorum. Neden mi? Ancak korkak bir kişi

böyle bir eylemde rol alabilir. Bir kınalı koçun gözlerine bakarak, onun hayatına son vermek cesaret ister. Hayatı sürdürebilecek ve kutsalın anlamını düşünecek bir cesaret.

Kasaplar yaptıkları işin anlamını biliyorlar. Ya caniler? Sanıldığıının aksine en az şiddet eğilimi kasaplarda vardır. Çağımızın tarihini kasaplar değil caniler yazıyorlar.

Hepinizin Kurban Bayramı'nı tebrik ediyorum. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni bir başlangıç

Mümtaz'er Türköne 2009.12.01

"Eski hâl muhal, ya yeni hâl, ya izmihlâl" düsturu artık Türkiye'nin yegane ortak paydası.

Çürümüş, köhnemiş alışkanlıkları tazelemek, dokunsanız yıkılacak binaların içinde yeni dünyalar inşa etmek artık imkânsız. Hızlanıp-yoğunlaşan bir hesap kesme dönemindeyiz. Uzunca bir tarihin hesabını görüyoruz. Herkes mecburiyetlerini anlamak ve icabını yerine getirmek zorunda.

Ergenekon davasının daha uzunca bir zaman alacak olmasının pek fazla önemi yok. Bugün, devlet adına cinayet işledikten sonra her hal ve şartta koruma göreceğine inanan kimse kalmış mıdır? Bu cinayetler işlendikten sonra, "laik cumhuriyet elden gidiyor" feryadı ile ayağa kalkacak kadar saf insanlar hâlâ var mı? Çok sayıda örneği bulunan katliam planı dosyalarını, arşivlerden indirip kapağını açacak cesaret kimde kaldı? Kafes planına gözlerini kapadığı için mücrim kolтуğuna oturan medya, provokasyonlara çanak tutacak enerjiyi ve yaratıcılığı tekrar bulabilir mi?

Herkes haddini bilecek, vazifesini ifa edecek. Ergenekon davası sanıklarını ipten almaya kalkan, mecazî olarak ipte kendisi sallanacak. Devletin verdiği silahı halka çevirenlerin devletin kuytularında yaşamasına izin veren iktidar, kolтуğunu kaybedecek. Hukukun dışına çıkanın canı yanacak, koruma görmeyecek. Hukuk dışılığı savunanların halkın içine çıkacak yüzü kalmayacak.

Danıştay'ın, YÖK'ün katsayısı kaldıran kararını iptal etmesi, artık arkaik hale gelen laiklik gerginliğinin hortlatılması teşebbüsü idi. Yüzbinlerce gencin geleceğini karartan, ekonomiyi baltalayan, ülkeyi geriliğe mahkûm eden bu uygulamayı savunmak yanlış bir hesap. O zaman bu hesap Bağdat'a gitmeden geri dönecek. Eski hâlin muhal olduğunu, mutlaka anlaması gerekenler kavrayacak. Bu hata düzelecek. Türkiye, bu kadar ilkel ideolojik kutuplaşmalara zengin potansiyelini mahkûm eden bir ülke olmaktan çıkacak.

Siyasî yelpazenin sol ayağı sakat. Demokrasimiz tek ayakla zıplaya zıplaya ilerlemeye çalışıyor. CHP, kendisini de var eden demokrasiyi baltalayarak sandıktan çıkan iktidarlara muhalefet etme alışkanlığından vazgeçmek zorunda. Alevîlerin CHP'den ayrılmaları, Mustafa Sarıgül'ün büyük ilgi gören partileşme çabası, solun yeni bir başlangıç yapmaya hazırlandığını gösteriyor. CHP, etnik-dinî tercihler yerine sınıf temelinde sol siyaset yaparak kendini yenileyecek. Devlet üzerinden rejim tartışmaları ile askerî bürokrasinin iktidarına destek vermek yerine bütünüyle halka yaslanacak. Halka kendini benimsetecek biçimde değişecek ve dönüşecek. Eski hâl, CHP için de izmihlâl. Geçmişî özleyen, kandan ve kavgadan medet umanların muhatabı kalmadı. Toplum, barış ve huzur içinde yoluna devam edecek. Kürt sorunu, birilerinin kin ve öfkesini beslemek yerine, gelecek nesillere yeni bir ufuk açmak için çözülecek. Bugün silahı eline yeniden almaya kalkanları, şiddet çağrısı yapanları alkışlayacak kimse kalmadı.

Hükümet, üzerine oturduğu devlet cihazını bütünüyle temizlemek, sağını solunu onarıp temizlemek mecburiyetinde. Her şeyden önce üzerine bindiği ata hakim olmak, onu kontrolü altına almakla mükellef. Hukuk dışına çıkanları ayıklamak, hukuk dışına çıkanlara cüzamlı muamelesi yaparak yalıtma ve etkisizleştirmek, hükümette kalabilmenin asgari şartı.

Türkiye her alanda "yeni hâl'e ayak uydurmak ve geçmişin kirinden-pasından kurtulmak zorunda. Tarih hepimizi değişime zorluyor. Değişmeyi başaranlar ayakta kalacak, değişime direnenler yok olup gidecek.

Yeni bir başlangıç için kritik eşiği aştık. Geriye dönmek artık muhâl.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Öcalan yerine Ghandi

Mümtaz'er Türköne 2009.12.03

Şiddetin farklı türlerini provokatif niteliğine göre ayırmak lâzım. Son günlerde PKK'nın şehirlerde tırmandırdığı kitlesel gösteriler, şiddetin provokasyona en açık türü. Çünkü adı üzerinde kitlesel; yani bu şiddet gösterilerinde kitleler rol alıyor.

O zaman organize edenlerin kontrolünden kolaylıkla çıkabilir. Kullanılan silahlar molotofkokteylleri ve taşlar. Bir şişenin içine benzini koyup ağzını bezle tıkadığınız zaman, yerine göre çok tehlikeli bir silah ortaya çıkmış oluyor. Örneği görüldüğü gibi bir otobüsü, bir minibüsü, kocaman bir binayı içindeki insanlarla birlikte bu ilkel silahın yok etmesi mümkün.

Siyasî bir amacı gerçekleştirmek üzere girişilen şiddete terör adını veriyoruz. "Siyasî amaç" bağımsızlık gibi stratejik düzeyde olabilir veya günlük politik bir hedefe kilitlenebilir. PKK'nın son günlerdeki kitlesel terörünün gerekçesinde Öcalan var. Öcalan'ın İmralı'da kaldığı cezaevi değiştirilmiş ve yanına başka mahkûmlar verilmişti. Bu düzenlemelerin arkasında ise AİHM başta olmak üzere, uluslararası örgütlerin kararları ve baskısı var. Öcalan'ın tecrit durumundan çıkartılması, yani başka mahkûmlarla birlikte kalması ve fizikî şartların standartlara uygun hale getirilmesi öteden beri talep ediliyordu. Şartlar yerine getirildi. Ancak Öcalan özellikle yeni fizikî şartlardan rahatsız olduğunu avukatları aracılığıyla ifade ediyor.

Türkiye'yi ayağa kaldıran 34 PKK'lıdan birkaçı Güneydoğu'yu "barış elçileri" sıfatıyla dolaşüyor ve gösterilerle karşılanıyor. Eşzamanlı olarak PKK'lılar batı illerinde molotofkokteyller ve taşlarla şiddeti tırmandırıyor, korku ve tedirginlik yaratıyor. Dağdaki PKK'lıları çağıran da, şehirlerdeki kitlesel şiddeti tırmandıran da Öcalan'ın kendisi.

Kitlesel şiddetin zaafı, provokasyonlara açık olmasıdır. Bir politik amaç için sokağa dökülen kitleler ellerinde taşlar ve molotofkokteyllerle ortalığı yakıp yıkarken, bazen aralarına giren tek bir kişi bile o koca kitleyi bambaşka bir amacın maşasına dönüştürebilir. Kalabalığın arasından çıkan yüzü maskeli birinin, şeffaf kalkanlarla taşlardan korunmaya çalışan polisler ateş açması; veya bir binadan göstericilerin üzerine ateş açılması gibi. 1 Mayıs 1977'yi hatırlayalım. Kalabalığın içinden bir-iki el silah patladı, sonra çatılardan yine birkaç el. Ölen otuzdan fazla insanın sadece biri veya ikisi ateşli silahla ölmüştü. Patlayan silahların yol açtığı panik yüzünden insanların birbirini ezmesiyle o kadar insan hayatını kaybetti.

Ortalığı kan deryasına çevirmek, gözü dönmüş olanlar için çok kolay. Barışı tesis etmek ve sürdürmek ise sürekli tetikte olmayı, her şeyi kılı kırk yararak hareket etmeyi gerektiriyor. PKK'nın tutarsız çizgisi barışın tesisini zora sokuyor. Bu tutarsızlığın arkasında örgütsel ve kişisel sebepler var: Öcalan ve PKK, Kürt sorununun önüne örgütsel ve kişisel öncelikleri koyuyor. Sorun Kürt sorunu olmaktan çıkıyor, PKK veya Öcalan sorununa

dönüşüyor. Kendilerini sorun olarak öne çıkartanlar ise bildikleri dille, yani şiddet yöntemleri ile konuşuyor. Kandil'in "Öcalan'ı veya bizi muhatap alın, yoksa savaşı yeniden başlatırız" söyleminin, Kürt sorunu ile yakından uzaktan bağlantısı yok.

Çözüm sürecinde zorluklar PKK'nın yapısal çelişkilerinden kaynaklanıyor. "Objektif tarihsel şartlar", şiddetin denendiğini ve bir çare olmadığını ispatladı. Taktik kazançlar için şiddetin devreye sokulması sadece provokasyonlara zemin hazırlar. PKK tasfiye olacak. PKK'yı herkesten önce PKK'nın kendisi tasfiye etmek zorunda. Yeni dönemde böyle bir örgütün varlığını temellendireceği bir alan yok. Dağdan silahı bırakarak inenlerin eline Ghandi'nin hayatını anlatan kitapları almaları lâzım.

Şiddet bıktırıcı ve bezdirici bir bela. PKK için ise şiddet inandırıcılığını kaybetmiş bir dil. Bu dille ne taraftarlarına bir istikamet ne de karşısındakilere bir mesaj verebilir. Aksine tam tersi sonuçlar edinir.

Allah'tan provokatörler içerdeler; dışarıdakiler de can derdinde. PKK içindeki Ergenekoncular hariç.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Millî güvenliğimiz ne durumda?

Mümtaz'er Türköne 2009.12.04

Türk Silahlı Kuvvetleri çatısı altında planlandığı veya icra edildiği iddia edilen suçlar peş peşe yargıya intikal ediyor. İddialar ciddi. Cinayetler, hatta katliamlar, masum insanlara yönelik komplolar, sahtekârlıklar peş peşe üzerinde asker üniforması bulunan kişilere "atılı suç" olarak duruyor.

"Suç hiyerarşisi" giderek yukarılara doğru tırmanıyor. Eski kuvvet komutanlarının soruşturmaya dahil edilmesi çok önemli bir aşama. Sürmekte olan Ergenekon davası, devletin içinde, özellikle Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde suç işlemek üzere oluşturulmuş geniş kapsamlı bir organizasyonun varlığını esas alıyor.

Yargının işini ciddiyetle yaptığı, soruşturmanın kapsamının giderek genişlemesinden ve Savcı'ya ifade verenlerin omuzlarındaki yıldızların artmasından belli. Yargı suç delillerini topluyor ve inceliyor; sanıkları sorguluyor ve soruşturuyor. Savcılar ve yargıçlar üzerlerine düşen görevi kamu adına hakkıyla yerine getiriyor. Ancak mesele sadece yargının hükmünü icra etmesinden ibaret değil.

Devam eden soruşturma süreci millî güvenliğimizi de yakından ilgilendiriyor. İki sebepten. Birincisi, millî güvenliğimizin ana sorumlu kuruluşu olan TSK bütün işini gücünü bırakmış bu soruşturma sürecinin yol açtığı hasarı onarmakla meşgul. Kendi bünyesi içinde güvenlik zaafı yaşayan, "çok gizli" belgelerinin dışarıya sızmasını engelleyemeyen bir ordumuzun asıl dış güvenliğimiz konusunda ne tür zaafı taşıdığını bilmiyoruz. Üstelik kurumsal refleks delilleri karartmak yönünde. Önceki gün yayımlanan konuşma kaydı, delilleri ortadan kaldırma çabasının kurumsal çapta sürdüğüne işaret ediyor. Suça ve suçluya himaye sağladığı izlenimi uyandıran bir ordunun, doğrudan ciddi bir güvenlik sorunu oluşturacağı aşıkâr değil mi? İkincisi çok daha önemli. Soruşturulan suçlar, doğrudan millî güvenliğimize yönelik asıl tehdidin ordunun kendi içinden geldiğini gösteriyor. Darbe yapmak için suç örgütleri oluşturan bir kurum, sapla samanı birbirine karıştırıp doğrudan ülkenin güvenliğini ve millî çıkarlarını tehlikeye atan eylemler planlıyor. Vatandaşlara güven veren ve millî birlik ve bütünlüğün en güçlü eksenini oluşturan hukuk devletinin, bu suç örgütlerinin tehdidi altında olması, aynı zamanda başlı başına bir millî güvenlik sorunu olarak ele alınmalı.

İçinde suçluları ve suç işlemek üzere oluşturulmuş örgütleri barındıran bir ordunun görev yaptığı bir ülke, çok ağır bir millî güvenlik zaafı ile karşı karşıyadır. Üstelik kamuoyunda, suçları örtbas etmek, delilleri karartmak

üzere sistematik bir çaba içinde olduğu endişesi varsa.

Yaşadığımız tecrübenin gösterdiği üzere millî güvenlik, askerlere bırakılmayacak kadar ciddi bir konu. Türkiye'nin halihazırda hayatî düzeyde bir millî güvenlik boşluğu var. Zaten anayasa bu görevi Bakanlar Kurulu'na veriyor. Bakanlar Kurulu'nun acilen yeni bir Millî Güvenlik Siyaseti belirlemesi ve bunu bir dokümana bağlaması lâzım. Bu dokümana bağlı olarak Millî Askerî Stratejik Konsept'in yeniden belirlenmesi gerekiyor.

İç tehdit algılamasında birinci sıraya, Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde yer alan illegal örgütlenmelerin yerleştirilmesi şart. Kurumsal ayrıcalıkların himayesinde toplumu kamplara bölecek provokasyonlar planlayan örgütlerin yol açacağı zararı hiçbir güç bu ülkeye veremez. Millî birlik ve bütünlüğe yönelik daha etkili ve tehlikeli bir tehdit olabilir mi? Üstelik bu provokasyonlar planlanırken bölücülük ve irtica gibi diğer tehditlerle nasıl mücadele edilebilir?

Yeni Millî Güvenlik Siyaseti belirlenirken, illegal örgütlenmelere nüfûz ve etki gücü kazandıran TSK'nın iç güvenliğe yönelik yetki ve sorumluluklarının bütünüyle kaldırılması gerekir. Jandarma bütünüyle lağvedilmeli, EMASYA gibi protokoller iptal edilmeli. TSK sadece dış güvenlikle ilgili görevleri yerine getirmiş bir kurum olarak örgütlenmiş olsaydı, bu suç örgütlenmelerinin yerleşebileceği ve gelişebileceği bir alan ortaya çıkar mıydı?

Mesele sadece bir hukuk ve demokrasi meselesi değil. Aynı zamanda millî güvenliğimiz de ağır bir tehdit altında. "Millî Güvenlik Siyaseti" mizi siyasî iradenin tepeden tırnağa gözden geçirmesi ve tehdit ve tehlikelere göre bütün devlet kurumlarının yeniden yapılandırılması elzem görünüyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'İç tehdit' nereden geliyor?

Mümtaz'er Türköne 2009.12.06

Bu sorunun cevabı artık netleşti. Türkiye'nin millî güvenliğini tehdit eden büyük tehlike Türk Silahlı Kuvvetleri'nin içindeki illegal örgütlenmelerden geliyor. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bütün kurumlarının ve tabii en başta bu tehdidi bünyesinde barındıran Türk Silahlı Kuvvetleri'nin öncelikli görevi, bu tehlikeyi en kısa zamanda ve kalıcı biçimde bertaraf etmek olmalı.

Netleşen tablo ise şu: Kuvvet komutanlarının yer aldığı bir cunta askerî darbe planlamış. Dün "şüpheli" sıfatıyla savcılığa ifade veren emekli generallerin, görevleri başında iken darbe teşebbüsünde bulundukları iddiası, Ergenekon davasının temel varsayımını oluşturuyor. Aynı dönemin Jandarma genel komutanı, emekli olduktan sonra da bu işlere devam ediyor. Generaller darbe yapmaya karar verince, kamuoyu desteğini hazırlamak için bir dizi provokatif eylem planlanıyor. Bu planları icra edecek illegal örgütler oluşturuluyor veya var olanlar bu hedeflere yönlendiriliyor. Darbeyi haklı çıkartmak için laikliğin tehlikede olduğunu ispatlamak gerekiyor. Bunun için Cumhuriyet Gazetesi'ne bomba atılıyor; Danıştay'a baskın düzenleniyor. Sonrasında aynı amaca yönelik suikastlar ve sabotajlar planlanıyor. Gayrimüslim cemaat temsilcilerine, Alevî önderlerine suikastlar hazırlanıyor. Ülkede tam anlamıyla bir kaos ortamı oluşturmak için büyük infial uyandıracak eylemlerin hazırlıkları yapılıyor.

Bu tablonun bütünü bir iç tehdit değil mi?

Millî Güvenlik Kurulu'nun resmî internet sitesinde "iç tehdit" şu şekilde tanımlanıyor: "Kökü ve kıskırtıcı kaynakları içeride ve/veya dışarıda olan, yurtiçinde açık veya gizli olarak yürütülen devletin anayasal düzeni,

ülkenin bölünmez bütünlüğü ile milletin refahına yönelik örgütlü suç ve şiddet hareketlerini de kapsayan bir tehlike algılamasıdır."

Ergenekon soruşturmasının kendisi, doğrudan böyle bir tehdit algılamasını somutlaştırmıyor mu? "Örgütlü suç ve şiddet hareketleri" olarak planlanan eylemlerin generallere iktidar koltuğu sunması bekleniyor. Ya devletin anayasal düzeni, ülkenin bölünmez bütünlüğü ve milletin refahı?

Aynı internet sitesi "asimetrik tehdit"i şöyle tarif ediyor: "Yarattığı ani ve hazırlıksız durum nedeni ile ülkelerin siyasi, sosyal ve ekonomik sistemlerinde istikrarsızlıklarına neden olan, düşük seviyede kuvvet ve teknoloji kullanarak etkin olmayı amaçlayan tehdit algılamasıdır."

Yürütülen soruşturmaya, isnat edilen suçlara, ele geçirilen silahlara bakarak TSK bünyesindeki bu "örgütlü suç ve şiddet hareketleri"nin amacının "siyasî, sosyal ve ekonomik sistemlerde istikrarsızlığı" hedef aldığı açık değil mi? Kullanılan silahlar "düşük seviyede kuvvet ve teknolojiye" dayanan LAW silahı, suikast silahları ve bombalar değil mi?

Ortaya dökülen bilgiler, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin varlığına, ülkenin âlî menfaatlerine, birlik ve bütünlüğüne yönelik en sistematik ve örgütlü tehdidin Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesine yerleşmiş, doğrudan TSK personelinin görev aldığı ve TSK'nın imtiyazlarının kullanıldığı illegal örgütlenmelerden geldiğini göstermiyor mu?

Önceki gün Yüksek Askerî Şura toplandı. Basına intikal eden haberler askerlerin, Ergenekon soruşturması çerçevesinde "Türk Silahlı Kuvvetleri'ne ve personeline yönelik sürdürülen karalama ve yıpratma kampanyalarından duyduğu rahatsızlığı" dile getirdiğini gösteriyor. Allah aşkına bu "rahatsızlık" içinde millî güvenliğimize yönelik bu devasa tehdit hakkında en küçük bir işaret var mı? TSK neden koca orduyu bir suç örgütüne dönüştürmeye kalkan kendi personelinden hiç şikâyet etmez?

Ne yapacağız? Bu tehdit karşısında "karalama ve yıpratma" anlaşılır diye oturup susacak mıyız? Bu ülkenin millî güvenliğini kim koruyacak?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Asimetrik psikolojik savaş

Mümtaz'er Türköne 2009.12.08

Bu tabiri ilk defa Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ, geçtiğimiz haziran ayında kullandı.

LAW silahını eline alıp "bu bir borudur" dediği meşhur basın toplantısında, "Türk Silahlı Kuvvetleri'ne yönelik medya aracılığıyla asimetrik psikolojik harekât" yürütüldüğünden şikâyet etti. Aynı tabir geçtiğimiz hafta yapılan YAŞ toplantısında yine kullanıldı. İlker Başbuğ bu savaşı medyanın yürüttüğünü vurgulamıştı. Baykal ise "hükümetin bu asimetrik psikolojik savaşın bir parçası olduğundan hiçbir şekilde kuşkusu olmadığını" söylüyor.

Bu savaşı kim, niye yürütüyor? Ordumuzdan ne istiyorlar? Bu savaş neden "asimetrik" ve üstelik "psikolojik"?

Bazen kelimelere mecazî mânâlar yüklüyoruz. Hem "asimetrik", hem de "psikolojik" bir savaş ile savaş dışında başka bir şeyin kastedildiğini düşünebilirsiniz. Ama bu kelimeyi icat edenler askerler olunca "savaş" kısmını ciddiye almamız gerekiyor. Askerler bu tür iri, iddialı ve gürültülü lâfları seviyorlar. Ama yine de "asimetrik psikolojik savaş"ın bir anlamı olmalı.

Anlamı muğlak bu tür kavramları gün ışığına çıkartmak için onları var eden somut durumları hatırlamak gerekir. "Asimetrik savaş" deyimini Amerikalılara ait. İlk kullanımı 11 Eylül İkiz Kuleler olayından sonra. Denk olmayan bir gücün, devasa bir güce zarar verebilmesini anlatıyor. Bu, sansasyonel olayda görüldüğü üzere ileri teknoloji kullanan çağdaş gerilla taktiklerini içeriyor. "Psikolojik savaş" ise daha eski, II. Dünya Savaşı'ndan sonra, özellikle Soğuk Savaş döneminde yaygınlaşıyor. Soğuk Savaş, ideolojik rekabetle yürütülüyordu. Karşılıklı olarak propaganda öne çıkınca, bu işlere "psikolojik savaş" tabiriyle ilave bir önem verildi. Bugün modası geçmiş bir tabir. Onun yerini, yine Amerikalıların icadı olan "kamu diplomasisi" tabiri aldı. Bu tabir meşrû yöntemlerle doğrudan halkları ikna etme çabası anlamına geliyor.

İşin doğrusu "psikolojik savaş" tabirinin bizim askerlerimiz tarafından bu kadar tutulmasının sebebi, siyasî vesayet faaliyetlerinin güya bu savaşın yöntemleri ile yürütülmesi. Bugün "bilgi destek" olan dairenin adı geçmişte "psikolojik harekât" idi. Millî Güvenlik Kurulu'nun demokratikleşmesi sırasında "psikolojik harekât"ın da iptal edilmesine askerlerden çok itiraz gelmişti. Can alıcı mesele şu: Toplumunu etkilemeyi hedefleyen propaganda faaliyetleri bir "savaş" olarak isimlendirilince muharebede silah kullanmakla barış zamanı andıç hazırlamak arasında bir fark kalmıyor. Fiilen savaşmayan ordu kendisine bir meşgale bulmuş oluyor. Bir savaş yürüttüğünüze göre en ucuzundan düşmanlar icat ediyorsunuz. Bu düşmanların ortadan kaldırılması için her çare planlamaya dahil ediliyor. Ayrıca toplumu bu savaşla istenen askerî amaca, yani darbeye uygun biçimlendirmek için her türlü provokasyon normal kabul ediliyor. Ne de olsa bir savaş yürütülüyor.

Tekrarlayalım: "Psikolojik savaş" bizim ordumuzun kendi halkına karşı yürüttüğü siyasî vesayet faaliyeti. İşin propaganda kısmı bütünüyle başarısız. Bol keseden Türk'ün Türk'e propagandası bu. Kürtler üzerinde tesirli olmaması, içinin kof olduğunu göstermiyor mu? Geri kalan kısmı da, gerilla taktiklerini halkın üzerinde kullanarak benzer neticeleri elde etmek. Yani? Özellikle provokatif şiddet uygulayarak halkın tepkisini harekete geçirmek. Hiç saklanacak tarafı kalmadı. Cumhuriyet Gazetesi'ne atılan bombaların ve Danıştay saldırısının bir "psikolojik savaş" uygulaması olduğu ortada değil mi? Tıpkı Kafes planı gibi.

Ergenekon soruşturması ile aslında darbe amacıyla icra edilen veya planlanan (içinde bol miktarda provokatif şiddet örneği olan) psikolojik savaş faaliyetlerini yargılamıyor muyuz? Meşhur "ıslak imza"nın altına atıldığı "İrticayla Mücadele Eylem Planı" bir psikolojik harekât hazırlığından başka ne olabilir? Koç Müzesi'ne bomba yerleştirilmesi bir "asimetrik savaş" planı değil miydi?

Peki o zaman ordumuz neden kendisine karşı "asimetrik psikolojik savaş" yürütüldüğünden şikâyet ediyor? Ordu içindeki "kurumsal" bir çetenin, yürütmekte olduğu "asimetrik psikolojik savaş"ın mağlubiyetle sonuçlanması bu şikâyetin sebebi olmasın?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kim daha akıllı: Teröristler mi, biz mi?

Mümtaz'er Türköne 2009.12.10

Acı, ciğerimize bıçak gibi saklanan bir acı. Hepimizin ortak acısı. Türkiye'nin değişik yörelerinden gelip Reşadiye'nin Sazak Jandarma Karakolu'nda askerlik görevinde karşılaşan gençler ortak bir kaderde buluşuyorlar. 7 gencin şehadeti, Türkiye'nin kaderi. Her birinde hepimizden çok şey var. Bu yüzden kayıplar bizim kayıplarımız. Onlar bizim evlatlarımız, onlar bizim kardeşlerimiz, onlar bizim komşularımız. Bayrağa sarılı tabutlara son uğurlama saygı ve gözyaşı içinde evlerimizin salonlarında yapılıyor.

Peki ne için?

Unutmamalıyız: 7 gencimizi bir doğal afete kurban vermedik. Bir trafik kazasında kaybetmedik. Onların hayatına son verenler, ellerindeki silahlarla pusuda bekliyorlardı. Terörün gündemden düştüğü bir dönemde, 12 yıldır terörün olmadığı bir yerde bu pusu kuruldu. Kimsenin aklına gelmiyordu, kimse ihtimal vermiyordu.

Önce anlamamız gerekenler var. Sonra peşine düşmemiz gereken sorular. Bunlar acımızdan ve öfkemizden daha önemliler; çünkü bize çekirtilen acının sebebi bu ayrıntılarda ve sorularda saklı.

Karanlıkta, izbelerde iş gören birileri karar veriyor: "İşler yolunda gitmiyor. İstediklerimiz olmuyor. O zaman öyle bir eylem yapalım ki, Türkiye alt-üst olsun. Herkesin dengesi bozulsun. Öfke ve acı içindeki insanlar bu gidişi değiştirsin." Mantık bu değil mi? Sonra, bir terör eyleminin hiç beklenmediği bir yer seçiliyor. Üstelik öfkenin en doğalından tırmanabileceği bir bölge. Günlerce keşif yapılıyor. Eylem ve sonrası planlanıyor. Ordunun Muşlu ile şakalaşarak gittiği devriye nöbetinde, 7 gencimiz ölümle karşılaşılıyor.

Aynı soruyu tekrarlayalım: Peki ne için?

Bu sorunun üzerinde uzun uzun düşünülmesi gereken tek cevabı var. Bu eyleme gösterilecek tepkileri devşirebilmek için. Bu eylem provokatif bir eylem. Amaç sadece adam öldürmek değil, tepki toplamak. Tepkileri tırmandırmak. Toplum kaosa itmek. Yolunda giden işleri baltalamak.

Bu olaydan sonra "Gördünüz mü ya..." diye söze başlayan herkesin, bu eylemi planlayanların amacına hizmet ettikleri aşıkâr değil mi? O kontrolsüz tepkileri gösterenlerin, doğrudan doğruya bu olayın onların haklı olduğunu ispatladığını söyleyenlerin... Terörist sizin haklı olduğunuzu göstermek için eylem yapıyorsa, terörün amacı ile sizin teziniz buluşmuş olmuyor mu? Karanlık kapılar arkasında bu eylemi planlayanların amacı size bu lâfları söyletmek değil mi? 7 askerimiz bu sözlerin söylenmesi, bu öfke selinin akli ve sağduyuyu mağlup etmesi için şehit edilmedi mi?

Bu eylemle kim zor durumda kaldı? Demokratik açılım sürecini yürütenler ve destekleyenler değil mi? Demek ki bu eylemi planlayanlar bu süreci baltalamak istiyorlar.

Aktütün baskınının Genelkurmay Başkanı'nın basın toplantısına denk getirilmesi gibi, bu hain eylem de Başbakan'ın Washington'da bulunduğu zaman dilimine tesadüf etti. Ne tesadüf değil mi?

O zaman cevabını vereceğimiz soru şu olmalı: Kim daha akıllı? Teröristler mi, biz mi? Kim kimin oyununa geliyor? Göstereceğimiz aklın ve basiretin, yeni provokasyonları engelleyecek en caydırıcı güç olacağını unutmamalıyız. Biz oyuna gelmiyorsak terör anlamını kaybeder, yeni kayıpların önüne geçmiş oluruz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anayasa Mahkemesi PKK'yı kapatabilir mi?

Mümtaz'er Türköne 2009.12.11

PKK da bir siyasî parti. İlegal ve silahlı bir parti. İlave olarak bu isim altında sarı yuvarlak içinde kıvı yıldız amblemini kullanan bir terör örgütü. Peki, Anayasa Mahkemesi PKK'yı kapatabilir mi? Evet kapatabilir. Nasıl? DTP'yi kapatmayarak.

Demokrasinin oluşturduğu iklim DTP ile PKK'yı birbirinin anti-tezi haline getiriyor. İkisi fiilen aynı dar zeminde aynı pastayı paylaşıyor: Birinin payı artınca diğerinininki azalıyor. Pasta çarelerden oluşuyor. PKK'nın elinde silah, DTP'nin elinde Meclis Kürsüsü var. PKK gücünü silahla "çare" aramaktan, DTP ise Kürtler üzerindeki ağırlığını - zaman zaman çok zorlasa bile- hukukun içinde mücadele etmekten ve demokrasinin sunduğu imkânlardan

alıyor. Temel sorun, "hangi çare"ye müracaat edilecek? Kürt siyasal hareketi içinde, derinlerde bu kapışma devam ediyor. Bu kutuplaşma devam ederken Anayasa Mahkemesi'nin DTP'yi kapatması "silahla çare arayanlar"ın zaferi olacak. Gözünüzde canlandırın: Silahı alıyorsunuz, mekanizmasını kuruyorsunuz, emniyetini açıyorsunuz ve teröristin eline veriyorsunuz. DTP'nin kapatılmasının tek anlamı bu.

DTP, PKK'nın nesi?

Ateşli sloganların, kin ve öfkenin yol açtığı kısırlık ayrıntıları örtüyor. DTP, PKK'nın bire bir siyasal temsilcisi veya sözcüsü değil. PKK ile DTP arasındaki ilişki bir silahlı vesayet ilişkisi. Bu ilişki 28 Şubat sürecinde askerî cunta ile üç partiden oluşan Anasol-D hükümeti arasındaki askerî vesayet ilişkisine benziyor. Ahmet Türk'ü, gözünüzün önünde Mesut Yılmaz gibi canlandırın. Şu dört parmağı ile omuzuna vurup sonra da tek parmağı ile "bir" işareti yapmasını. Ahmet Türk'ün yumuşak ve barışçı mesajlarının birden nasıl değiştiğini, meselâ İmralı'dan gelen cezaevi şartlarını konu alan şikâyetten sonra nasıl sertleştiğini işte o zaman anlayabilirsiniz.

DTP temelde ikili bir koalisyon. Ahmet Türk'ün başı çektiği güvercinler Kürt aristokrasisi veya burjuvalarından oluşuyor. Şahinler ise alt sınıflardan. Bölgenin bugüne kadar devam eden feodal yapısı, yerel bir aristokrasinin sürmesine fırsat vermiş. Türklerde hiçbir zaman mevcut olmayan aristokrasi, Kürtler arasında hâlâ yaşıyor. Ahmet Türk'ün kendisi bir Kürt aristokrati. Güvercinler ile şahinler arasındaki kavga aslında sınıfsal bir nitelik taşıyor. Kürt etnik kimliğini bile aşan bir sınıfsal çelişki bu. "Kürt Kemalizm'i"nin, Kürt seçkinleri arasında bu kadar revaç bulmasının asıl sebebi de bu çelişkiyi ortadan kaldırma gücü. Malûm Kemalizm, seçkinlere, topluma önderlik etme ayrıcalığı veriyor.

21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü Başkanı Profesör Ümit Özdağ, "DTP neden kapatılmamalıdır?" başlığı altında kısa bir rapor kaleme almış. Türk milliyetçiliğinin önde gelen isimlerinden Profesör Özdağ, başlıktan anlaşılacağı üzere DTP'nin kapatılmasına şiddetle karşı çıkıyor. Özdağ analizini, "demokratik açılım"ın DTP/PKK çizgisi içinde yol açtığı krize dayandırıyor. Kabaca PKK, "açılımı" Öcalan'ın ve kendisinin muhatap alınması için bir fırsat olarak gördü. Şimdi açılımı sona erdirmeyi ve şiddeti yeniden tırmandırmayı planlıyor. DTP'nin kapatılması ise demokratik siyasetin engellendiğini gösterecek ve silahtan başka çare olmadığı tezine haklılık kazandırmış olacak.

PKK'nın açılımı sona erdirmek istediği tezi doğru. Açılımın sona ermesinin sorumluluğunu üzerinden atabilmek için DTP'nin kapatılması, PKK için bulunmaz bir fırsat. DTP'nin kapatılmasını DTP'nin istediği tezi tam olarak doğru değil. Ama DTP'nin kapatılmasını PKK'nın şiddetle arzu ettiği doğru. DTP içinde partiyi kapattırmak için gösterilen çaba, doğrudan PKK tasarrufları. Molotofkokteylli eylemler PKK'nın marifeti. Halkın canına ve malına kasteden bu eylemleri "demokratik kitle gösterisi" olarak savunmak, kapatılmayı fazlasıyla hak etmek demek. Molotofkokteyllerini DTP "demokratik eylem" olarak savunmaya devam ederken, yakılarak öldürülen Serap için "özür" dilemesi nasıl bir aymazlık?

PKK'nın tasfiyesi

Demokratik açılım kendi mecrasında ilerliyor. Ama açılımın Kürt ayağı aksamaya başladı. Bunun sebebi ise PKK. PKK, illegal bir siyasal örgüt olmaktan önce, varlığını ve gücünü silaha dayandıran, silahla var olan bir örgüt. DTP ile PKK'yı aynı dar zeminde karşı karşıya getiren de bu durum.

Sorunu somutlaştıralım. Demokratik açılım amacına ulaşırsa, orada PKK'ya, yani silahla yaşayanlara varlığını sürdürebileceği bir alan kalır mı? Türkiye'nin Kürt sorunu, Kürt siyaseti üzerinde silahlı vesayet devam ederken çözülebilir mi? Silahla var olan ve silahla güç kazananlar kendilerini yok edecek bir çözüme rıza gösterebilirler mi? Demokratik açılım konusunda atılacak adımlara Ahmet Türk değil, emrinde silahlı adamlar bulunanlar karar verirse bir yere varılabilir mi?

Mesele silahın, silahlı tehdidin müzakere sürecinde bir yerde durması değil. Mesele silahlı gücün akıbeti. Demokratik açılım, PKK'yı var eden bütün şartları ortadan kaldırmayı, yani Kürt sorununu çözmeyi, PKK varlığını sürdürürken nasıl başarabilir? Demokratik açılıma PKK'nın kadroları "bu bir tasfiye projesi" diye itiraz ediyorlar. Bu açılım PKK için elbette bir tasfiye projesi. Hem Kürt sorununu çözeceksiniz, hem de elinde silah olan bir örgüt Kürtlerin üzerinde hükümrانlığını sürdürecektir. Demokratik Kürt siyaseti üzerine silahlı vesayet devam edecek. Böyle çözüm olur mu? PKK'nın başkaları tarafından tasfiye edilmesi değil, kendi kendini tasfiye etmesi gerekiyor. Yani? PKK'nın tasfiyesi "silahlı çözüm"ün reddedilmesi demek. PKK'nın kendisinin bu çözümden vazgeçtiğini ilan etmesi, Kürt siyaseti için bir ön şart.

DTP kapatılmamalı. Hatta DTP'ye rağmen kapatılmamalı. Anayasa Mahkemesi kararıyla PKK'nın tasfiyesine katkıda bulunmalı. DTP'yi de, yani demokratik siyaseti, PKK'yı da yani siyasal şiddeti var eden aynı toplum kesimi. Kürtlerin önünde legal-demokratik siyaset seçeneği durmalı. Ve bizler ayaklarımızı aynı ortak zemine basarak birlikte çözüm aramaya devam edebilmeliyiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şimdi ne olacak?

Mümtaz'er Türköne 2009.12.13

Hiçbir şey olmayacak. "DTP kapatıldığına göre şiddet yeniden tırmanır" diye düşünenler yanılıyor. Çünkü açılım süreci bütün mekanik kanunları altüst edecek bir mantıkla yürüyor.

Etkilerin doğurduğu tepkiler yerine, etkilerin yol açtığı yeni etkiler ve birkaç hamle sonrasında hesapları söz konusu. Geldiğimiz aşama aslında bilek güreşinde bir mola aşaması.

Ahmet Türk, Kürt siyasetinin en itibarlı ismiydi. PKK'lı veya DTP'li olsun olmasın Kürtlerin, hatta Kürt olmayanların bile saygısını kazanmış sahici bir politikacı. PKK, otoritesine rakip gördüğü Türk'ü tasfiye etmeyi denemiş, sonra yerine koyacak adam bulamadığı için tekrar DTP'yi ona teslim etmişti. Anayasa Mahkemesi, PKK'nın beceremediği bu tasfiye işini tek hamlede bitirdi. Bu işte bir gariplik yok mu?

DTP'nin kapatılmasından sonra şiddet tırmanmayacak. Türkiye yeniden bir kaosa sürüklenmeyecek. Bu tezin kanıtı, cuma gününe ait Öcalan'ın avukatlarıyla görüşme notları. Anayasa Mahkemesi kararı öncesine ait bu görüşmede Öcalan, DTP'nin kapatılacağını kesin bir şekilde öngörüyor ve bu kararın "dünyanın sonu olmayacağını" söylüyor. En önemlisi bu karar sonrasında şiddetin yaygınlaşacağı imasında bulunmuyor. Tersine "demokratik çözüm" vurgusu yapıyor ve DTP'nin yerine "her kesimden demokratları içine alan demokratik bir yapılanma" öneriyor. Öcalan'ın "açılıma karşı olmadığını" -yönteme karşı olduğunu- söylemesi de manidar. Aynı şekilde hükümete savaş açan Öcalan'ın "Erdoğan'ın iyi niyetine inancını" ifade etmesi de manidar.

Son şiddet olaylarının, Öcalan'ın odasının değiştirilmesinden ve şikâyetlerinden kaynaklandığına kimse inanmadı. İnanmayanlar için bile çok önemli bir nokta var: Önemli olan Öcalan'ın -bir bahane bile olsa- şikâyetinde bulunması ve hemen arkasından şiddetin yaygın bir şekilde başlaması için bu şikâyetin yeterli olması. Öcalan, avukatları aracılığıyla mesajlarını veriyor ve PKK'yı kontrol ediyor. Adalet Bakanlığı'ndan gelen bir heyetle görüşmesi ve talebi üzerine kapının üstünden ve altından pencere açılması, şikâyetlerini -veya bahaneyi- ortadan kaldırmış görünüyor. "Şimdi ne olacak?" sorusunu soranların dikkat etmesi gereken en önemli ayrıntı: DTP'nin kapatılması Öcalan'ın umurunda değil. Demek ki PKK, Anayasa Mahkemesi kararına endeksli bir tepki vermeyecek.

DTP'nin kapatılmasının en çok PKK'yı memnun ettiğini gözden kaçırmamamız lâzım. PKK, DTP'nin kapatılmasını demokratik siyasetin itibar kaybetmesi, kendisinin varlığının Kürtler nezdinde meşruiyeti artırması olarak görüyor. Başından itibaren DTP'nin kapatılmasını savunanların nerede, kimlerle hangi çizgide buluştuklarını görmeleri gerekir.

Bu durum, PKK'nın kapatma kararını bahane ederek -şiddet yöntemi dışında Kürtler için bir çare olmadığını savunarak- yaygın kitlesel şiddeti başlatmamasını açıklamaya yetmiyor. "Barışçı çözüm umudu" ile gözden düşen ve otoritesini kaybeden örgüt, bu fırsatı kullanarak kitleleri motive edebilirdi. Etmemesinin veya edememesinin asıl sebebi şiddet yöntemlerinin PKK için bile artık bir çözüm olmaması. Aradaki farkı çok iyi kavramalıyız: PKK artık şiddete Kürt sorununu çözmek için değil örgütsel çıkarlarını korumak için müracaat ediyor. Bu yüzden DTP ile kendisi arasında Kürtlerin kurduğu dengeyi, Anayasa Mahkemesi kararı ile kendi lehine değiştirme fırsatı buldu.

Öcalan'ın "açılıma karşı değilim, yöntemle karşıyım" sözü aslında PKK'nın ve kendisinin örgütsel önceliğini vurgulamak dışında bir anlam taşıyor.

Evet, yakından bakınca karamsarlığa kapılanlar için durum sanıldığı kadar kötü değil. Açılım sona ermedi. Yaygın bir şiddet riski yok. Sadece oyunun dengeleri değişti. Bu değişimin PKK lehinde olduğunu kabul etmek lâzım. "Şimdi ne olacak?" sorusunu soranlara verilecek tek cevap var: Hiçbir şey olmayacak, yola kaldığımız yerden devam edeceğiz. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İlerliyor muyuz?

Mümtaz'er Türköne 2009.12.15

Galiba, masalların giriş tekerlemesinin zihnimizde bıraktığı tortunun etkisindeyiz: "Az gittik, uz gittik, dere tepe düz gittik; sonunda baktık ki bir arpa boyu yol almışız."

O kadar çabanın, o kadar niyetin eseri "bir arpa boyu yol" mu? Veya daha kötüsü bir fasit daire cenderesi: Uğraşıp, boğuşup; dönüp dolaşıp vardığımız yer, hep başladığımız nokta mı? Yaşayıp geçmişte bıraktığımızı düşündüğümüz kâbus yeniden mi başlıyor?

Tek tek sorgulayalım.

2003'te, 2004'te akim kalan planlar gibi Türkiye'nin önünde bir askerî darbe riski mevcut mu? Elindeki silahın, emrindeki askerlerin ve oturduğu koltuğun kendisine darbe yapmak için verildiğine inanan "bed-hahlar", geçmişte olduğu gibi bugün de bulunabilir. Lakin bugün yapılacak bir askerî darbenin, askerler üzerine yığılan ağır suç dosyalarından bir hamlede, zor yolunu kullanarak kurtulmaya çalışmak dışında hiçbir anlamı olmaz. "Darbe yaparsam ben savcıya gitmem, savcıyı ben çağırır ve talimatımı veririm" ince düşüncesi ile darbeye kalkışmanın, suçlular dışında destekçisi olur mu? Ordu'nun geri kalanı, askerlik şerefini ve ülkenin kaderini "suç temizleme operasyonu"na feda eder mi? Halk, cezaevinde olması gerekenlerin ülkenin başına geçmesine izin verir mi? Hadi bir şey yapamadılar diyelim, bu suç örgütü Türkiye'yi toplam 48 saat yönetebilir mi?

Aldığımız ve kanıksadığımız askerî vesayet düzenini Türkiye aştı. Başladığımız yere dönme ihtimalimiz mevcut değil. Demek ki, dümdüz ileriye doğru uzun bir mesafe kat ettik.

1990'ların başındaki terör kâbusuna Türkiye'nin geri dönme ihtimali mevcut mu? Kaybettiğimiz 40 bin insandan sonra, yeni bir 40 binin başında mıyız? Böyle bir ihtimal yok. Terör sadece 40 bin insanı değil, kendisini de yok etti. Bugün çirkin yüzünü Reşadiye'de gösterenler, terörle bir yere varmanın değil, sadece çözüm masasında ağırlıklarını artırmanın peşindeler. PKK, Kürt sorununun değil örgütsel çıkarlarının peşinde. Terör tehdidi ile bu çıkarları gerçekleştirmeye çalışıyor. Sokağa dökülen çocukların, 150-200 kişinin "kitlese şiddet" görüntüleri kimseyi yanıltmasın. Dün döktüğü kanın etrafında taraftar kazanan örgüt, bugün döktüğü kanla kitleleri kendisinden uzaklaştırıyor. Sonunda ikna edilmesi gereken bir kamuoyu var. PKK yeniden başlayacak bir teröre, halkı nasıl ikna edecek? "Onurlu bir barış arayışı"nın yerini "yeni bir şiddet sarmalı" aldığı zaman, kim neyin peşinden gidecek? PKK'lılar ve devlet PKK'nın cenazesini uygun biçimde kaldırmanın yolunu yordamını arıyor. Cenaze kokmadan bu işin bitirilmesi lâzım. PKK'nın kendi içinde otonomlaşması, zaten bir örgütsel hiyerarşinin işlemediğini gösteriyor. PKK, kendi kendini oyundan düşürmüş durumda. Durduk yerde durumdan vazife çıkaran otonom birimlerden meydana gelen bir örgütü, kim neden muhatap alsın? PKK'nın muhatap alınma talebini sürdürebilmesi için, Reşadiye eylemini sahiplenmesi yeterli değil, bir de açıklaması lâzım.

Türkiye'nin yeni bir şiddet sarmalına girme ihtimali yok. Şiddet bütünüyle sona ermeyecek. Ama polis gücünün baş etmekte zorlanacağı yaygın ve örgütlü bir şiddet de olmayacak.

Türkiye, tam yedi yıldır istikrarlı bir yönetimin kontrolünde ilerledi. Vardığımız yer, tarihin bizi tesadüfen savurduğu bir yer değil. Bilinçli kararların, çabaların sonunda buraya ulaştık. Zenginliğin, gücün, itibarın yegane kaynağı olarak görülen devletin üzerindeki illegal örgütlerin, mafyanın, hırsızların tasallutunun azaldığı fark edilmiyor mu?

Ergenekon soruşturmasına gösterilen direnç, devletin derinlerinden geliyor. Açılıma direnç de siyasetin hassas dengelerinden. Devletin adam olması, Ergenekon soruşturmasının selametine, siyasetin sağlık ve esenliği ise açılıma bağlı.

İkisi de kendi yolunda her şeye rağmen ilerlediğine göre demek ki Türkiye, ileriye doğru emin adımlarla gidiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tayyar ve Baransu'ya olan borcumuz

Mümtaz'er Türköne 2009.12.27

Hepimiz Şamil Tayyar'a çok şey borçluyuz; Mehmet Baransu'ya da. Hepimiz, yani bizler bir şekilde hedef tahtasına yerleştirilecek kişilerden ibaret değiliz.

Şamil Tayyar'ın, Mehmet Baransu'nun adını hiç duymamış olan, elinden tuttuğu çocuğu ile bir hafta sonu alışveriş merkezinde dolaşan ailelerden bazıları belki de mutluluklarını bu gazetecilere borçlular. Demokrasi içinde yaşamının, hukuk güvencesi altında bir hayat sürmenin kefilisi işte bu gazeteciler. Bu iki gazeteci gibi hayatını hiçe sayan, gözünü budaktan esirgemeyen onlarca gazeteci olmasaydı Türkiye bugün kanlı bir diktanın esiri olabilirdi. Sağda solda bombalar patlayabilir, bombaları patlatanlar karşımıza çıkıp müraî bir yüzle huzur ve asayiş sağlayacakları sözünü verebilirdi.

Kirazlıdere'de, Ankara'nın tam göbeğinde, Özel Harp'in karargahında arama yapan savcılarının ve nöbetçi hakimnin yerine kendinizi koyun. Emrinizde adli kolluk olarak görev yapan emniyet güçlerinin tamamı, nizamiye kapısında bekletiliyor. Yabancı, üstelik düşman bir ülkenin sınırlarından içeri girmiş gibisiniz. Size gösterilen

odalara girip bilgisayarlara bakıyorsunuz. Sizin o ülkenin topraklarına girmenizi sağlayan, odalardaki bilgisayarların hard disklerini kopyalamanıza izin verdiren güç nedir? Nizamiyeden içeri giremeyen polisler mi, bugüne kadar bu gücü savcılara veremeyen hukuk mu? Yoksa daha geride daha büyük bir barikat kurup kameralarıyla, fotoğraf makinelerinin flaşlarıyla bu karanlık bölgeyi aydınlatan gazeteciler mi?

Şayet mesleğinin hakkını veren gazeteciler olmasaydı; Şamil Tayyar ve Mehmet Baransu kariyerlerini riske atıp ellerindeki kalemle bu dev ahtapota karşı hücumla kalkmasaydı, bugün Türkiye nasıl bir ülke olurdu?

Kirazlıdere'deki karargah, Türkiye'nin kirli tarihinin en karanlık bölgesi. Şamil Tayyar'ın bir kolundan çekip bize gösterdiği ahtapotun bütününü gün yüzüne çıkartabilirsek, belki de fail-i meçhul bazı cinayetlerin bu nizamiyeden çıkan birilerinin eseri olduğunu, polis Ankara'nın altını üstünü getirirken katillerin aynı nizamiyeden girip çayını içip tavlattığını öğreneceğiz. Dışarıda bekleyen gazeteci ordusunun silah üstünlüğünü arkasına alıp bu karanlık karargahın odalarında dolaşan savcılar bir ilki gerçekleştiriyorlar. Muhtemeldir ki bir adresi bile tutamayan oda sahiplerinin çekmecelerinde, bilgisayarlarında Türkiye'yi rahatlatacak izler ve ipuçları bulurlar.

Gizlilik, kitapta tanımlandığı gibi ülkemizin hassas güvenlik bilgilerinin düşman ellere geçmesini engellemek için bulunmuş bir çare olmaktan çıktı, devlet içinde suç işleyenlerin arkasına saklandıkları bir zırh haline geldi. Savcılar, hakimler, hükümet erkânı, gazeteciler bu zırhı geçip suça ve suçlulara ulaşamadı. Gizlilik zırhı arkasında çeteler kuruldu, gizlilik zırhı arkasında cinayetler işlendi, yolsuzluklar yapıldı. Hukukun devlet içindeki egemenliğinden emin olana kadar bu zırhı kaldırmak zorundayız. Çünkü bu gizli bilgilere vakıf olacak hiçbir düşman güç, "çok gizli" ibaresiyle cinayet planları yapanların bu ülkeye verdiği zararı veremez. Bütün gizli bilgiler işporta tezgahına düşse, çetelerin yol açtığı tahribat kadar millî menfaatlerimize haneler getiremez.

Tayyar'ın ceza almasına, Baransu'nun tutuklanma talebiyle hakim karşısına çıkmasına gerekçe olan "soruşturmanın gizliliği" prensibini de, bu prensibin var oluş amacına uygun yorumlamak gerekir. Tayyar ve Baransu, haber alma özgürlüğünün ötesinde kamu güvenliğine büyük bir hizmette bulundular. Soruşturmanın gizliliğine gerekçe olan hangi prensibi ihlal ettiler ve kime ne zarar verdiler.

Unutmayalım: Devlet içindeki gizli örgütlenmelerin deşifre edilmesi, çetelerin ve suç planlarının açıklanması basit bir haber alma özgürlüğü konusu değil. Cinayetler manşetlere taşınan bu haberlerle önlendi, çeteler bu haberlerle enterne edildi. Öyleyse demokrasinin ve hukukun kahramanları işte bu gazeteciler. Hak ve özgürlüklerimize kefil olan bu gazetecilere, Tayyar'a ve Baransu'ya çok şey borçluyuz.

m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kozmik Oda'dan kaos çıkar mı?

Mümtaz'er Türküne 2009.12.31

"Kozmik" kelimesi tam olarak "kaotik"ın karşısı. "Kozmik", evrendeki düzeni ifade eden "kosmos" kelimesinden geliyor. Evrende gördüğümüz sistemli veya düzenli oluş haline "kosmos" deniyor.

Sadece askerlerde değil, gizlilik içinde iş gören bütün devlet kurumlarında gizli bilgilerin ve belgelerin yer aldığı özel odaya "kozmik oda" denmesinin sebebi, devlet içindeki düzen ve intizamın bu belge ve bilgiler vasıtasıyla yürüdüğüne inanılması. Tersinden bakıldığında bu bilgilere düşmanlar ulaştığında devlet düzeninin

çökeceği, devletin âli çıkarlarının zarar göreceği düşünülüyor. Ancak bu anlayış büyük ölçüde Soğuk Savaş dönemine özgü ideolojik rekabetin izlerini taşıyor. Kastedilen ne kadar silahınız olduğu, bunları nerede sakladığınız bilgisi değil. Her yıl Londra'da yayımlanan Military Balance dergisinden, sadece kendi ordunuzu değil, bu açıdan bütün dünya ordularını ve silah ve cephane konusundaki değişimleri izlemek mümkün. Bu "çok gizli bilgi" denilen şeylerin çoğu Soğuk Savaş dönemine özgü yalanlar ve bu yalanlar üzerine kurulmuş örgütlenmelerden oluşuyor. Doğrudan Özel Harp Dairesi'nin (Seferberlik Tetkik Kurulu) bu amaçla kurulmuş olması gibi. Halkınız ideolojik olarak kandırılabilir, düşman güçlerin amaçlarına hizmet eder hale gelebilir. Buna karşı koymak için para-militer, yani yarı askerî yarı sivil bir örgütlenme ile halkın içine girmeniz gerekir. Ayrıca halkın devlet çıkarları istikametinde hareket etmesini sağlamak üzere yalanlar üretmek zorunda kalabilirsiniz. Düşman yumuşak metotlarla halkın zihninde mevziler kazanırken, siz doğrudan düşmanın eseri gibi görünen eylemlerle halkı tekrar devletin çıkarları yönünde seferber etmelisiniz. Bunun için masum insanların hayatına kasteden eylemler planlanması ve icra edilmesi (Avrupa'daki kontrgerilla örgütlerinin yaptığı gibi) gerekebilir.

Soğuk Savaş sona erdi. İki kutuplu dünyanın ideolojik rekabetinden eser kalmadı. Bizdeki bu Soğuk Savaş örgütü neden ortadan kalkmadı? Önemli olduğu için tekrarlayalım. Doğrudan "komünist işgal teşebbüsü"ne karşı oluşturulan bu para-militer örgüt neden varlığını hâlâ devam ettiriyor? Bulabileceğiniz tek makul cevap var: Çünkü bu örgüt devlet içindeki askerî vesayetin para-militer aparatı olarak vazife icra ediyor.

Askerin devlet içindeki silahlı vesayet aracı, yine Soğuk Savaş'a özgü ideolojik kalıplar etrafında yürütülüyor. Dün "komünist işgale" destek verecek olan halk bugün bir "irtica tehdit"i ne oylarıyla imkân tanıyabilir. Devletin laik niteliğini, demokrasiden gelen bu tehdide karşı korumak için illegal bir örgütlenmeye ve halkı ikna etmek için provokatif eylemlere başvurmak gerekebilir. Karşımızda duran şablon tipik bir Soğuk Savaş şablonu. Dün Uğur Mumcu, Bahriye Üçok, Muammer Aksoy suikast sonucu öldürüldüğü için laikliğe yönelik bu tehlikenin farkına varıyorduk. Bugün sistem çalışmıyor. "Tehlikenin farkına varmak" için yapılan eylemler - Danıştay suikastı gibi- deşifre ediliyor. Üstelik yargılanıyor.

Kozmik Oda'da yürütülen soruşturma kapsamında, cumhuriyet savcısı tutuklama talebiyle üç subayı mahkemeye sevk etti. Savcının bu talebinin arkasında yer alan "şüphe" hepimizin ortak şüphesi. Bu şüpheden iz ve eser kalmayana kadar bu işin üzerine gidilmemesi halinde, kozmik odaların koruyamayacağı bir kaos ortamı ortaya çıkacak. TSK'daki soruşturmanın "kurumlar arası çatışma"ya veya bir kaosa yol açacağı lâfı, tipik bir kontrgerilla perdelemesi. "Kurumlar arası çatışma" lâfı neredeyse iki devlet arasındaki sürtüşmeyi ifade edecek. Devlet tektir. "Kozmik oda"nın koruduğu düzen, devletin tekliğine dayanır. Savcıyı kapıda bekleten, yargıca müşkülat çıkartan kurum, devletin düzenine zarar verir.

Bizi, bu ülkeyi muhafaza eden, devletin bekasını sağlayan, milletimizin âli menfaatlerini koruyan güç hukuktur. Hukukun egemenliği karşısında "kurumlar arası çatışma"yı ve kaos ihtimalini öne sürenlere söylenecek söz "hukuku olmayan kurum batsın", kaosu önlemenin yolu silahın gücünden değil, hukukun gücünden geçer hükmüdür. Çünkü kosmos'u "kozmetik oda" değil hukuktan başka bir güç sürdüremez.. m.turkone @zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

2010: Tarihin hüküm yılı

Mümtaz'er Türköne 2010.01.01

Asırlık çınarın dalları arasından kopan bir tohum, yüzlercesiyle birlikte yere düşer. Talih sadece birinin yüzüne güler; uygun toprağı ve vasatı bulur.

Filizlenir. Yıllarca soğuğa direnir, sıcağa dayanır. Bir gün karşınıza güçlü kuvvetli bir ağaç olarak çıkar. Dağın tepesinde bekleyen bir kaya kütlesinin altındaki zemin zayıflar. Bir gün gelen yağmurla birlikte yüzlerce yıl orada duran o kaya yerinden oynar; bir yandan yuvarlanır, bir yandan parçalara ayrılır, önüne çıkanı ezer, yıkar.

Tarih nesiller boyu bir ırmak misali akar. Zaman zaman yatak daralır, akış hızlanır. Zaman zaman sakin, zahmetsiz akar durur. Gün gelir akışa engel olan ne varsa önüne katar, sürükler. Tarihin hükmünü verdiği zaman gelir çatar. 2010 yılı, bizden önce gelen birkaç neslin belki de çaresiz seyrettiği uzun bir tarihin hüküm yılı. Bizler bu hükmün hem tanığı, hem de hakimi olacağız. Ellerimizde, gözlerimizin önünde şekillenen tarihin hükmünü icra edeceğiz.

Tarihin "açılım"ı

1789'da Paris'te başlayan dünya tarihinin yeni çağından bizim hissemize, dağılan ve küçülen bir imparatorluk düştü. 5-6 nesil önceki atalarımız, ırmağı tersine akıtmak için olağanüstü bir çaba harcadılar. Sonu gelen imparatorluğu bir asır daha yaşatmaya muvaffak oldular. Sonra küllerine gözyaşlarını karıştırıp, Anka Kuşu misali yeni bir ülke inşa ettiler. Tıpkı bir mucize gibi. İliklerimize işlemiş korkuyu hatırlayalım. Bilhassa, "ya bu toprakları da kaybedersek" endişesiyle en ön safta yer alan Çerkeslerin, Rumeli muhacirlerinin korkusunu. Sahip olduğumuz her şeyi kaybetme korkusunu. Dünyada hangi ülkenin "korkma" diye başlayan bir millî marşı vardır?

Korkulardan kurtulmanın yolu devleti yaşatacak milleti yaratmaktır. Bu millet, milletler çağına uygun tek millet olacaktı. Bu korku ile millet yaratmaya girişenler Kürtlere haksızlık ettiler. Onları "başka bir millet" haline getireceğini düşündükleri anadillerini ve kimliklerini yok saydılar ve yok etmeye giriştiler. Bugün Kürtlerin anadilleriyle ve kimlikleriyle içinde yer alacakları onurlu ve eşit bireylerden oluşan bir milletin rızasını ve bu rızaya dayanan devleti arıyoruz. Kader denk pervanesinin umuttan yana ağırlığını koyduğu bir andayız. 2010 yılında, belki de 210 yıldır süren tarihi değiştireceğiz. Hüküm bize ait olacak. Vereceğimiz hükmü yine biz icra edeceğiz. 210 yıldır alıştıklarının, ezberlediklerinin dışında bir dünyayı hâyâl edemeyenler, 2010 yılında sadece tanıklıkla yetinsinler. Gözümüzü başka yerlere değil kendi içimize, yüreğimize çevirdiğimiz zaman tarihin hükmü, başkalarının değil bizim eserimiz olacak.

Silahlı vesayetten medenî topluma

1699 yılından beri, küçülmeyi önlemenin çaresi daha güçlü bir orduya sahip olmaktır. Daha güçlü ordu daha fazla para demektir. Dişimizden tırnağımızdan artırmadık; dişimizi tırnağımızı söküp ordumuza verdik. 1808'den 1821'e kadar süren Yeniçeri Ocağı'nın fesadı olmasaydı, 1815'te Avrupa Uyumuna içinde yer alabilir ve ülkemizi koruyabilirdik. 1876'da Hüseyin Avni Paşa emeline ulaşmasaydı, 93 Harbi rezaleti ile karşılaşmayabilirdik. 1908'de komitacılar ellerindeki silahlarla devlet yönetimini ellerine geçirmeseydi Balkanlar'ı kaybetmeyebilirdik. Cihan Harbi'ni daha avantajlı şartlarda karşılayabilirdik. 27 Mayıs'ta bir çete devlet yönetimini ele geçirmeseydi 1960'larda, 1970'lerde yaşadığımız toplumsal travmayı kısa zamanda atlatabilirdik. 12 Eylül Cuntası'nın kısıt akılla verdiği kararlar ve icraatlar olmasaydı, PKK terörüne 25 yılımızı heba etmeyebilirdik.

Son iki asırlık tarihimizde ne çektiysek, ne kaybettiysek ülkeyi koruma amacıyla eline silah verdiklerimizin çete düzeni kurup devleti ele geçirmeye kalkmaları yüzünden. Adalet düzeni içinde yüzyılların birikimine, birlikte yaşama kültürüne sahip asil bir toplum, silahlı zorbalık yüzünden medenî dünyanın gerisinde kaldı. Medeniyet safında ilerlememiz, akli rehber edinmemiz dolayısıyla bilimi ve teknolojsi ile ileri bir ülke haline gelmemiz bu silahlı vesayetin çorak toprağında mümkün olmadı. 1960 yılından beri askerî dikta yönetimlerine, yani silahın üstünlüğüne mazeret üretmeyi vazife bilen üniversitelerle bir toplum ilerleyebilir mi?

2009 yılı, Ergenekon soruşturmasının, yani ordu içindeki komitacı geleneğin şiddetli sarsıntıları ile geçti. 2009'da umut ettik, 2010'da tarih artık geri dönülmez bir yolda hükmünü vermeye hazırlanıyor. Şanlı-şerefli bir ordunun parlak geçmişinin arkasına saklanarak, elindeki silahı halkına çeviren, fitne-fesat ve cinayet peşinde koşan komitacıları, tarihin tozlu sayfalarına havale edeceğiz. Orduyu bu Yeniçeri artıklarından temizlemek, böylece itibarını iade etmek hepimizin görevi değil mi?

Birbirine saygılı, huzurlu ve enerjisini ilerlemeye teksif etmiş bir milletin önünde kim durabilir? Silahlı vesayetin gölgesinden çıktığı için, aklını özgürce kullanabilen, medenî ölçülerde hareket edebilen bir toplumun ilerlemesini kim engelleyebilir?

Yaklaşık iki asırlık bir tarihin 4-5 neslin hikâyesinin sonuna gelmiş bulunuyoruz. 2010 yılı, "tasada ve kıvançta bir", birlikte ortak bir geleceğe bakan bir milletin iradesini hakim kılacağı yıl olacak. Aynı şekilde bu yıl, silahlı zorbalığın sona erdiği, bu güzel ülkenin kan kusan çetelerden ebediyen kurtulduğu, herkesin kendinden ve geleceğinden emin bir şekilde işinde gücünde olduğu medenî bir hayatın başlangıç tarihi olacak.

Bu hüküm benim değil, iki asırlık tarihin hükmü. Aksini düşünenlerin, korkularından ve bu korkuyu besleyen alışkanlıklarından sıyrılıp geleceğe makûl ölçülerde bakmaları lâzım. Başka türlü bir gelecek mümkün mü? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Darbe hazırlığı mı?

Mümtaz'er Türköne 2010.01.03

"Son günlerde yaşananlar toplumu ne hale getirdi" diye şikayette bulunan Genelkurmay'ın kendisi. Patates taşıyan aracın durdurulması, aşçı, marangoz ve elektrik teknisyeni askerlerin polis marifetiyle der-dest edilmesi, koskoca garnizon komutanı korgeneralin duruma el koyması ve Cumhuriyet Savcısı'nın bu personeli sorgulaması, gerçekten tuhaf bir olay.

Ancak toplum yine de tatmin olmuyor. Dün bir arkadaşım, "Marangoz, teknisyen olmaları, arabada patates çuvalı taşımaları gayet doğal. Bir de resmî üniformalarla, koca telsiz antenleri taşıyan araçlarla mı düşeceklerdi hakimın peşine?" diye itirazda bulundu. "Asker, hakimın nerelere girip çıktığını, kimlerle teması olduğunu öğrenmek istiyorsa böyle takip eder." diye ekledi.

derin bir kuşku ve güvensizlik var. "Kurumlararası çatışma"dan, kaostan endişe edenler, Genelkurmay'ın bile şikayetçi olduğu bu güvensizliğin sebeplerine eğilmeli. Bu kuşkunun ve güvensizliğin kaynağı bizzat Genelkurmay'ın kendisi değil mi? Toplum art arda patlak veren skandallardan, tutuklu subaylarla derinleşen soruşturmalardan ve devam eden Ergenekon davasından gelen bilgilere bakıp endişeye kapılmakta, derin bir güvensizlik duymakta haksız mı?

Yargıcın Kozmik Oda'ya girebilmiş olmasını büyük bir adım olarak görürken, Genelkurmay'a yönelik güvensizliği derinleştiren bir ayrıntıyı atlıyoruz. Yargıç delilleri araştıran ve toplayan kişi mi? İki bilişim uzmanını bile o odaya binbir güçlkle sokan yargıcın oradaki görevi ne? O odaya doğrudan delil toplama işiyle görevli savcılar neden giremiyor? Genelkurmay bu engellemesi ile toplumdaki güvensizliğe katkıda bulunmuyor mu? Kaldı ki, bu kozmik belgelerden bazıları bir zamanlar Sauna Çetesi'nin elinde yok muydu?

Bülent Arınç'a yönelik suikast iddialarıyla ilgili bilgileri polisin soruşturmasından veya savcılık dosyasından değil, medyaya yakalanan subaylardan yansıyan savunma niteliğindeki bilgilerden öğreniyoruz. Önceki gün

Radikal'de "çalınan minareye kılıf dikme" faslından, böyle uzun bir haber vardı. Yakalanan subaylar bir "polis komplosu"ndan bahsediyorlar. Üzerlerinde yakalanan krokinin ceplerine polis tarafından konulduğunu söylüyorlar. İnanalım mı? Şayet askere böylesine bir komplo tezgahlayan bir polis teşkilatı varsa ne duruyoruz? Bütün işi gücü bırakıp, bu komployu aydınlatmamız gerekmez mi? Ama Özel Harpçi bir bomba uzmanının bir köstebeği takip ettiğine, sonra bir yıldır takip edilen bu köstebeğin de tam bu sıralarda masumiyetinin anlaşılmasına da hiç kuşku duymadan inanalım, öyle mi?

Genelkurmay farkında mı, pek anlaşılmıyor ama Türkiye çok derin ve kurumsal niteliği olan askerî nitelikli bir krizin içinden geçiyor. Ve bu kriz, yüksek komuta kademesi tarafından çok kötü yönetiliyor. Karşımızda, peş peşe patlak veren ve TSK'yı bir tedhiş organizasyonu durumuna düşüren skandallara kılıf hazırlamakla meşgul bir yüksek komuta heyeti görüntüsü duruyor. Kriz kötü yönetiliyor, yani Genelkurmay toplumdaki güvensizliği derinleştiriyor. Genelkurmay'ın krizi böyle yönetmesinin üç farklı açıklaması olabilir. Birincisi TSK masumdur, skandallar komplodur. Öyleyse TSK'nın tek çıkış yolu her şeyi denetime açmaktır. İkincisi TSK içinde bir darbe takvimi işliyor. Skandalların hepsi zaten bu darbe hazırlıklarında patlak veriyor. "G" gününe kadar mızrak çuvala gizleniyor. Ne diyelim? Türkiye'nin sahip olduğu her şeyi iktidar hevesi için heba edecek generaller gerçekten var mıdır? Ben pek sanmıyorum. Üçüncüsü, Ordu kendi içinde zaten bu çetelerle boğuşuyor ve tasfiye ediyor. Bu arada bu işi mümkün olduğu kadar ayağa düşürmeden, yani Ordu'nun itibarını sarsmadan yürütmeye çalışıyor. Yine bu iyiniyetli çabayla kamuoyuna yansıyan skandalların üzerini örtüyor. Eğer öyleyse söylenecek tek söz var: Genelkurmay bu iyiniyetli çabaları beceremiyor.

16 Ocak 2006'da Genelkurmay'ın Özel Harp Teşkilatı'na dair bir açıklaması (hâlâ web sitesinde duruyor) olmuştu. Toplam dört cümleden mürekkep bu açıklamada on adet çelişki ve tutarsızlık vardı. Mesela bugün Genelkurmay, bu açıklamayı revize edip "Soğuk Harp döneminde teşkil edilmiş" bu birimin bugün ne işle meşgul olduğunu açıklayamaz mı?

Bu krizden çıkışın tek çaresi açıklık. Saklanan gizli bilgilerin tamamının açıklanması bile, TSK'ya duyulan güvensizlik kadar Türkiye'ye zarar veremez.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran'da karşı devrim

Mümtaz'er Türköne 2010.01.04

İran Devrimi ancak 30 yıl sürebildi. 72 yıl süren Bolşevik Devrimi'ne göre çok kısa bir süre. Gözlemciler bu yıl içinde rejime başkaldırının tırmanacağını öngörüyor. Rejim ya giderek zora, baskıya başvurarak ömrünü uzatmaya çalışacak, ya da feraset gösterip halkın iradesine teslim olacak.

2010 yılına girerken devam eden rejim muhaliflerine yönelik tutuklama dalgası birinci çarenin hâlâ yürürlükte olduğunu gösteriyor. İran'daki gelişmeler, dünya çapında yeni değişiklikleri tetikleyecek bir potansiyel taşıyor. Bu değişimin Türkiye'ye güçlü etkilerde bulunması ise kaçınılmaz. Bölgemizde -geçici olarak bulunan ABD'yi saymazsak- hesaba katılması gereken üç devlet var. Bunlar Türkiye, Mısır ve İran. Mısır, Arap dünyasının liderliğinden kendi iradesi ile vazgeçerken, Türkiye öne geçti. Bugün yakın coğrafyamızdaki gelişmelerin çok önemli bir kısmı İran ve Türkiye'nin politikalarına göre şekilleniyor. Türkiye ve İran, jeopolitiğin birbirine düşman ettiği iki ülke. Tarih boyunca bu iki ülkenin ortak çıkarlar üzerinde uzlaştığı hiç görülmedi. Nadir Şah'ın Sünni ve Şia inancını telif etme çabası bile coğrafyanın yarattığı bu düşmanlığı aşamadı. Bizim en eski sınırimız İran sınırı. Bu eski sınır Irak boyunca, Basra Körfezi'ne kadar uzanıyor. Bu değişmeyen sınır bile iki ülke arasındaki ilişkinin ne kadar hassas olduğunu gösteriyor.

Dünyadaki bütün gözlemcileri şaşırtan bir tezadı, samimi bir şaşkınlıkla İran Meclis Başkanı'ndan dinlemiştim. İbadet alışkanlıkları ölçü olarak kabul edilirse Türk halkı, İran halkından birkaç kat daha dindar. Meclis Başkanı birinin İslâm Cumhuriyeti, diğerinin laik bir ülke olmasını bir türlü açıklayamadığını söylemişti. Halbuki açıklama basit: Dindarlık ancak özgür bir toplumda gelişiyor.

İran'da Şia ölçülerinde bile İslâmî bir rejim olup olmadığı tartışma götürür. Ancak bu rejimin teokratik olduğu bir gerçek. Teokrasi aslında dinî bir rejim olmaktan ziyade din adamlarının yani ruhban sınıfının hakim olduğu rejimin adıdır. Dinî kurallar değil, dinî kuralları yorumlayan azınlığın oluşturduğu bir oligarşik yönetim biçimidir teokrasi. Nitekim İran'da gerçek iktidar Devlet Başkanı Ahmedinecad'da değil, Hamaney'de ve onun atadığı kurullarda. Devrim Muhafızları da bu rejimin fiili dayanağını oluşturuyor. Bugün muhalefet Hamaney'in acımasızlığını İran Şahı ile karşılaştırıyor. Muhalefet ise baskıcı bu rejime karşı özgürlük talep ediyor.

İran'daki muhtemel gelişmeleri öngörebilmek için rejimin İslâmî niteliğini irdelemenin hiçbir anlamı yok. İran'da baskıcı bir totaliter yönetim var. Bu baskıcı yönetim bütün ütopyaların kaçınılmaz akıbetini yaşıyor. Bütün ütopyalar ideal bir yönetim öngörürler. Çelişki, ideal olanın değişmemesi gerektiği varsayımından çıkar. Böylece ideal düzenler ortaya her türlü değişime direnen, katı ve donmuş bir siyasal alan ve toplum yapısı çıkarırlar. Bütün ütopyacılara gözden kaçırıldığı gerçek, her ütopyanın bir statüko ve statüko ile var olan bir hakim sınıf yaratmasıdır. Bu hakim sınıf varlığını dayandırdığı statükoya dört elle sarılınca, değişim bugün İran'da olduğu gibi ancak sokaklara taşan bir öfke ile kendini gösterebilir.

İran büyük bir ülke ve başta petrol olmak üzere doğal zenginliklere sahip. Nükleer teknoloji, uzun menzilli füze gibi alanlarda gösterdiği teknik başarıya rağmen bu büyük ülke doğru dürüst üretim yapamıyor ve dünya ile rekabet edemiyor. Okuma yazma oranı, özellikle kadın nüfusun eğitim standartları Türkiye'nin çok üzerinde; ama bu potansiyel kendine hayat alanı bulamıyor. İran, bu teokratik yönetimin cenderesinden bir karşı devrimle çıkmaya hazırlanıyor. Bu yakın komşumuzda olup bitenleri, özgürlükleri boğan her türlü totaliter baskının nelere mal olduğunu ve halka ne bedeller ödettiğini görmek için yakından takip etmek lâzım. Gelişmeler bununla sınırlı değil; İran'da bizi de derinden etkileyecek çok önemli gelişmelere hazırlıklı olmalıyız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güven bunalımı

Mümtaz'er Türköne 2010.01.05

Bozulan sadece toplumun psikolojisi değil, tek tek bireylerin psikolojisi ağır bir baskı altında. Toplum psikolojisi grup dinamikleriyle oluşur.

Burada söz konusu olan daha çok iç dünyalarımızda yaşadığımız ağır bir tahribat. Neyi düşünüp neye karar vermemiz gerektiğinden emin olamıyoruz. Sebep ne? Derin bir güven bunalımı. İnandığımız, doğru bildiğimiz ve üstelik hayatımızı üzerine inşa ettiğimiz varlıklardan ve değerlerden şüphe ediyoruz.

"Kurumlararası çatışma" veya "kaos endişesi" gibi deyimler, yaşadığımız bu derin travmayı ifade etmek için yetersiz. Gerçeklik duygumuzu kaybedecek ölçüde derin bir güven bunalımı bu. Her şeyin anlamını yitirdiği, değersizleştiği ve ters-yüz olduğu bir psikolojik deformasyon süreci, tek tek bireyler olarak yaşadığımız.

En zor kazanılan şey güvendir; aynı zamanda çok kolay harcanan ve tüketilen. Toplum olarak bizi, bu ülkeyi bir arada tutan bu çok değerli sermayemizi hızla tüketiyoruz. Bu güven bunalımının arkasında ise tek sebep var: TSK içinde arka arkaya patlak veren skandallar. Türkiye'nin başka herhangi bir kurumuyla ilgili değil, askerle ilgili bir güven bunalımı söz konusu olan. Adı üzerinde, güvenliğimizden sorumlu kurum. Şimdi bu kurum

bireysel dünyamızı alt-üst eden güvensizliğin yegâne kaynağı. Daha büyük endişe olabilir mi? Güvenliğimizi sağlamakla görevli kurumun güvenliğini tehdit ettiği kuşkusunu taşıyoruz.

Her akşam televizyon ekranlarında, Kirazlıdere'deki Özel Harp Karargâhı'nın kapısını seyrederken, bu kapıdan cinayet işlemek üzere birilerinin vaktiyle çıkmış oldukları ve aynı kapıdan işlerini görüp dönmüş oldukları kuşkusunu taşımak, insanı nereye götürür? Küçük çocukların hayatına kasteden caniler, katliam planları yapan muvazzaf askerler kovuşturulurken, bu işler için kullanılmak üzere toprak altına gömülen silah ve mühimmatın dökümü çıkartılırken ne düşünmemiz bekleniyor? Askerin itibarı mı? Ordunun güvenilirliği mi? Ülkeyi korumak üzere eline silah teslim ettiğimiz görevlilerin namluyu bize çevirdikleri endişesi yaşarken neyin itibarı, neyin güvenilirliği?

Yaşanan skandallara paralel olarak yüksek komuta kademesinin sergilediği tutumu hatırlayalım. Askerî savcılıkla hemen kapatılan soruşturmaları, "kâğıt parçası" aşağılamasını, bağımsız yargıya "bu belgenin sahte olduğunu ispatlama" görevi verilmesini, LAW silahının aslında bir mühimmat olduğunu, savaş gemisi güvertesinden yargıya ve aydınlara verilen talimatları... Bugün yaşadığımız derin güven bunalımının ve kaybolan inandırıcılığın arkasında bu açıklamalar yok mu? Neden hâlâ Türkiye'nin en büyük bütçeli ve en kalabalık personeli ve elindeki silahlarla en korkutucu kurumunun elinde iğne iplik minareye kılıf hazırladığı kuşkusunu taşıyoruz?

Geldiğimiz nokta berbat bir yer. Kurum olarak siyasetin, bürokrasinin diğer kollarının ve özel sektörün bu berbat durumda payı var mı? Kimi neyle suçluyoruz? Karargâhı kastederek orduyu lağvedip yeni bir ordu tesisinden bahsetmişim. Elimizi vicdanımıza koyup şu soruya bir cevap verelim. Tek tek Türkiye'nin kurumlarını gözden geçirip, her birinin yokluğunda ne durumda olacağımızı hayal edelim ve şu soruyu soralım: Ordusu olmayan bir Türkiye bugün hem uluslararası alanda, hem de içeride daha güvenli midir, değil midir? Eğer bu soruda zerre kadar mantık kırıntısı varsa vay halimize...

Yapılacak tek şey şeffaflığı sağlamak. Ordu bütün kurumlarını denetime açacak. Tekrarlamaktan bıkmayacağım. Ordunun sahip olduğu bütün gizli bilgi ve planlar işportaya dökülse, bugün üzerine çöken şaibenin Türkiye'ye verdiği zararın onda birini veremez. Cesur adımlara ihtiyacımız var. Atılacak en cesur adım ise her türlü denetimi göğüsleyecek bir durumda olmaktan ibaret.

Türkiye'nin derinden yaşadığı güven ve güvenlik bunalımını aşmanın başka çaresi yok.
m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Elini silahından çek!

Mümtaz'er Türköne 2010.01.07

3. Ordu Komutanı Orgeneral Saldıray Berk, Erzurum Cumhuriyet Savcısı'na ifade vermeyi reddetmiş. Gazetelerde yer alan haberler, Orgeneral'in Savcı Osman Şanal'ın karargâha, yani ayağına gelerek ifade almasına da izin vermediği yönünde.

Önce cumhuriyet savcısının neden ifade almak istediğini hatırlayalım: Savcı, MİT ve Jandarma'nın da içinde yer aldığı silahlı bir komplo iddiasını soruşturuyor. Erzincan'da, cumhuriyet başsavcısının da rol aldığı bir tezgâhla, Jandarma ve MİT'in organizasyonu ile dinî cemaatler hakkında sahte deliller oluşturularak ve sahte tanıklara dayanarak suç ihdas edildiği iddia ediliyor. Bu iddia, "Islak imza"sını tartıştığımız "İrtica ile Mücadele Eylem Planı"nın Erzincan'da fiilen uygulandığı anlamına geliyor. Senaryo şöyle: Dinî cemaatlerin terör örgütü

kapsamına alınması için silahlı komplolar hazırlanıyor. Komplo ortaya çıkınca da, Çatalarmut Barajı'nda bulunan (bu komplo için temin edilen) silah ve mühimmatın Erzincan Polisi'ne ait olduğu yönünde ifade vermeleri için bazı kişilere teklifte bulunulduğu ve baskı yapıldığı ortaya çıkıyor. Durumun vahameti, bu soruşturma kapsamında hâlâ tutuklu olanlardan belli. Erzincan Jandarma İstihbarat şube müdürü dahil olmak üzere biri binbaşı iki subay ve bir astsubay ve Erzincan MİT şube müdürü ve iki personeli bu soruşturma kapsamında cezaevinde bulunuyor. Temel iddia ise bu komponun 3. Ordu Komutanı Saldıray Berk, Erzincan cumhuriyet başsavcısı ve il jandarma alay komutanının birlikte hazırladığı istikametinde.

Bir tarafta, Genelkurmay Karargâhı'nda hazırlandığı iddiasıyla hâlâ ortada duran ıslak imzalı "İrtica ile Mücadele Eylem Planı", öbür tarafta bu planın Erzincan'da ordu komutanının da dahil olduğu bir komplo marifetiyle uygulandığı iddiası. Planı da, uygulaması da önümüzde duruyor. Ciddi, vahim, facia... Hangi kelimeyi tercih edersiniz ve ne düşünürsünüz? Bu iddiaların soruşturulduğu bir ülkede yaşamak size nasıl bir duygu yüklüyor?

Hepsi bir kenara, bu iddialarla suçlanan ordu komutanı, cumhuriyet savcısına ifade vermeyi reddediyor. Şimdi, vatanını milletini seven herkesin, en başta bu ülkeye sadakat yemini etmiş subayların şu sorulara cevap vermesini istiyorum.

Bu kadar vahim iddialarla suçlanan bir generalin ifadesinin alınamadığı bir ülkede hukuku işletebilir misiniz? Üzerinde üniforma, elinde silah olanlara hukukun işlemediği bir ülkede bütün vatandaşlarınıza en başta yaşama hakkı olmak üzere temel hak ve özgürlükleri için hukuk güvencesi verebilir misiniz? Hukuk güvencesi veremediğiniz vatandaşlarınızdan, devletin ülkesi ve vatanyla bölünmez bütünlüğünü kime karşı korumasını bekleyebilirsiniz? Generallerin komplo hazırladığı iddialarının soruşturulamadığı bir ülkede, 15 milyon Kürt vatandaşınıza dönüp onlardan bu devletin çatısı altında neye güvenmelerini talep edebilirsiniz? Başında bulunduğu ordu ile kendisine hukuk karşısında dokunulmazlık sağladığını düşünen bir generalin görev yapabildiği bir ülkede, hangi yüzle "çağdaş uygarlık düzeyi" idealinden bahsedebilirsiniz? Silah hukuktan üstün ise aklın ve bilimin önderliğine, kimi, nasıl inandırabilirsiniz?

Manzara aslında şöyle: Elindeki silahı gayri meşru işlerde kullanan kamu görevlisine, hukukun emrindeki silah doğrultuluyor. Parmağınız tetikte söyleyebileceğiniz tek şey var: "Elindeki silahı bırak!". Şayet ordusunun başındaki generali, yargının huzuruna getiremiyorsanız, ordusunun başından alır ve "emekli general" sıfatıyla getirirsiniz. Diğerlerini getirdiğiniz gibi. Eğer bunu yapmazsanız veya yapamazsanız ordusuyla hukuka savaş açmış generallerin görev yaptığı ülkenizi orman kanunlarına teslim etmiş olursunuz.

"Erzincan komplosu" Türkiye'nin içinden geçtiği karanlık labirenti aydınlatacak kadar önemli. Hukuk adına tereddüt yaşayanlar için tutacakları sağlam bir kulp.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cahil cesareti

Mümtaz'er Türköne 2010.01.10

Meramınızı anlatmakta zorlanınca bazen sazanlar imdadınıza yetişiyor. Fatih Altaylı'nın dünkü yazısı, benim için böyle bir fırsat. Oltaya takılan sazanı çekerken, söylediklerinizi tekrarlamak fırsatı.

Kasım ayında köşemde "Bize Nizam-ı Cedit Ordusu lâzım" diye bir yazı yazmıştım. Maksadım ordu içindeki çetelere laf ettiğinizde, "ordumuza saldırıyorlar" diye ortalığı ykanlara biraz tarih dersi vermektir. Sorduğum soru "hangi ordu?" sorusuydu. Ülkenizi savunmak için ordu istihdam ediyorsunuz. Zamanla bu ordu bozuluyor

veya pusulasını şaşıyor. Ne yapacaksınız? Ya esaslı bir reformdan geçireceksiniz, ya da -baktınız olmuyor-lağvedip yenisini kuracaksınız.

"Hangi ordumuz?" sorusunu şöyle açmıştım: "Sipahi Ordusu mu, Yeniçeri Ordusu mu, Nizam-ı Cedit Ordusu mu, Asakir-i Muhammediye mi veya Türk Silahlı Kuvvetleri mi? Tarih şanlı savaşlarımızı anlatıyor. Ama unutmayalım: Askerimiz her zaman aynı ordunun askeri değildi. Adında "yeni" sıfatı olan Yeniçeri ordusu, Osmanlı Devleti'nin en eski ordusu idi. Zamanla bir çıkar şebekesine ve fesat ocağına dönüştü. Savaş meydanlarında hezimet üstüne hezimet yaşarken, iktidar mücadelesinde zaferler kazandı. Biraz zora gelince kazan kaldırıp, doğrudan yönetime el koydu. Sultan III. Selim çareyi Nizam-ı Cedit adıyla yeni bir ordu kurmakta buldu. Napolyon'un Akka kuşatmasında başarılı olan bu yeni ordu, Yeniçerilerin gadrine uğradı. Hile, desise ve suret-i haktan görünen nümayişlerle ülke iç savaşın eşiğine getirildi ve yeni ordu dağıtıldı. 20 yıl kadar sonra tekrar kurulan yeni ordu, bu sefer Yeniçeri ordusunu topa tutarak ortadan kaldırdı. 1826'da aynı devletin içinde iki Türk ordusunun karşı karşıya geldiğini ve birinin diğerini imha ettiğini unutmamalıyız. Ve tarihimizin bu olayı "vak'a-yı hayriyye" (hayırlı olay) olarak kaydettiğini de..."

Evet ben, 29 Ekim tarihinde Zaman'daki köşemde bunları yazmıştım.

Bu haftaki 32. Gün programında Rıdvan Akar bu yazıdan alıntılar yaptı. Hava Tuğgeneral bana "Nizam-ı Cedit ordusu kurmaktan bahsediyorsun... Sen II. Mahmut musun?" diye hesap sorunca, hatayı düzeltmek zorunda kaldım ve Nizam-ı Cedit Ordusu'nu III. Selim'in kurduğunu hatırlattım. II. Mahmut'un kurduğu ordunun adı malûm "Asakir-i Mansure-i Muhammediye".

Tarihçilik ciddi bir iş. Sağdan soldan duydukları ile bir gazetecinin tarihçi olamayacağı, mehaz olarak "Mini Larousse"u göstermesinden belli. İnsan merak eder, laf ettiği adamın profesörlük unvanı alana kadar yazdığı kitapların hiç olmazsa konularını öğrenir. Altaylı baltayı, 19. yüzyıl modernleşme tarihine arşiv vesikaları dahil, eski-yeni bütün kaynaklarıyla hakim bir kayaya indiriyor. Bana Larousse'un minisini mehaz gösteren adama ben, Es'ad Efendi'nin Üss-i Zafer'ini veya Tarih-i Cevdet'i okurken nelere dikkat etmesi gerektiğini öğretebilirim. Hâyâ sahibi ise müptedilere özgü densizliğinden utanması için -madem kitap okuma huyu yok- internetten 5 Kasım tarihli "Tanzimat" başlıklı yazıma bakması yeterli.

Yalnız gazetecilik de ciddi bir iş. Biraz namus ve biraz da dikkat şart. Altaylı benim "Türkiye için en büyük tehdidin Türk Silahlı Kuvvetleri" olduğunu söylememe kızıyormuş. Halbuki dün kendi gazetesinin 17. sayfasında benim sözlerim "...en başta gelen tehdidin şu anda TSK bünyesindeki bu çeteleşmelerden, bir terör organizasyonundan kaynaklandığı anlaşılıyor" ibaresiyle yer alıyor. Allah aşkına ikisi aynı şey mi?

Bu müptedi sazanlar olmasa, ben Türkiye'ye yönelik en büyük tehlikenin elindeki silahı "iç tehdit yaratma kastıyla" kendi halkına çeviren TSK içindeki çetelerden kaynaklandığını nasıl anlatabilirim? Altaylı tarihi bırakıp gazeteci kültürü ile cevap versin: Güvenlikten sorumlu koskoca ordu bünyesinde suikastlar, sabotajlar ve komplolar tezgahlamakla meşgul bir çete varsa, bir yığın üniformalı subay bu şüphe ile tutuklu ise düşmanı nerede aramamız lâzım? Bir ülkenin varlığına, milletin çıkarlarına ve devletin bekasına yönelik bundan daha büyük bir tehdit olabilir mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Keşke 'sivil vesayet' olsa!

"Sivil darbe" mantıksız bir söz. "Darbe" adı üzerinde "darp" kelimesinden geliyor. Bildiğiniz fizikî şiddeti kullanmadan veya elinizde silah, tehditle iktidarı alaşağı etmeden "darbe" olmaz. "Darbe"nin yani "vuruş"un olması için şiddetin mutlaka devrede olması lâzım.

Böyle bir şiddetin sivil şekli nasıl olur? Yani "sivil darbe". Kitleler ayaklanır ve önüne çıkan her şeyi sel gibi yıkar-geçer. Hükümet alaşağı olur. Ancak buna da "sivil darbe" değil, "devrim" veya "ihtilâl" adı veriliyor.

Askerî darbe tehdidi veya tehlikesine karşı, hükümetin aldığı tedbirler "sivil darbe" sözüyle ifade ediliyorsa, bu daha uçuk bir saçmalık. Zaten iktidarda olanlar neden ve kime karşı darbe yapacak?

Türkiye'nin sandıktan çıkmış bir hükümeti var. Bu hükümeti beğenmeme ve eleştirme hakkımız demokrasilerde o sandık kadar vazgeçilmez. Ama durduğunuz denge noktasını sandıktan çıkmış hükümet ile askerî dikta arasına yerleştirdiğiniz zaman, sizin her şeyinize kuşku ile bakmak gerekir. Demokratik bir hükümetin tek alternatifi, zamanı gelince halkın önüne konulacak sandıktan zaferle çıkacak olan muhalefettir. Sandıktan çıkmış bir hükümetin karşısına askerî diktayı yerleştirmek ve ikisi arasında mukayeseye girişmek düpedüz demokrasi hazımsızlığı. Veya demokrasi kültürü veya inancı eksikliğinden kaynaklanan bir tür sapkınlık hali.

"Askerî faşizme karşıyım, ama sivil faşizme de karşıyım" sözünün de pek fazla bir farkı yok. Niye mi? Bir yönetim eğer "faşist" bir yönetim ise, doğası gereği zaten askerîdir. Hangi faşist yönetim askerî bir nitelik taşımadan var olabilir ve sürebilir? Diyelim ki var oldu. Sandıktan gelen iktidar, halkına ihanet edip faşist olmaya karar verdi. Hani nerede? Kim ırkçılık yapıyor ve bu ırkçılığı totaliter bir ideoloji olarak topluma dayatıyor? "Demokratik açılım" yapan hükümet mi? Bugün Türkiye'de bırakın sivilini "faşizm" lafını kullanabilmek için, solcu olmayan herkesi "faşist" olarak karalayan marjinallerden olmak lâzım.

Bu karşılaştırmanın uygunsuzluğu "askerî vesayete karşıyım, ama sivil vesayete de karşıyım" cümlesinde daha açık. "Askerî vesayet" veya "silahlı vesayet" ne demektir? Asker, düşmana karşı koyması için eline verilen silahı halka çeviriyor. Sonra, silah tehdidi ile benim adıma karar veriyor, beni yönetiyor. Peki "sivil vesayet" ne anlama geliyor? Biz sivil siyasetçileri bizi yönetsin, bizim adıma karar versin diye seçmiyor muyuz? Demokrasi zaten seçimle, yani temsil mekanizması ile işleyen bir tür "sivil vesayet" düzeni değil mi?

Saçmalama özgürlüğü demokrasilerin en vazgeçilmez parçası. Ancak birinin bir saçmalık yumurtlaması, başkalarının da koro halinde bu saçmalığı tekrar etmesi, ciddiye almamız için yeterli değil. Demokrasiye, demokrasinin kurumlarına karşı iseniz, lafı eğip bükmeden dosdoğru söyleyin. Sandıktan çıkmış bir hükümet ile bir askerî diktayı, birbirine denk ve mukayese edilebilir iki alternatif olarak yan yana getiren kişinin demokrasi dairesi içinde yeri olabilir mi?

Bütün bu mugalatanın sebebi ölçsüzlük ve ilkesizlikten başka bir şey değil. Kıran kırana iktidar mücadelesinde ayağınızı bastığınız yer demokrasinin ilkeleri, ahlâk veya vicdan değil sadece hassas denge noktaları. Bu adamlar bir güç hesabının peşinde. Hesap da denge noktasını ölçüp oraya yerleşmeye dayanıyor. Tam bu denge noktasına yerleşip, kendinizde vehmettiğiniz gücü iki tarafa gösteriyorsunuz. İktidar mücadelesi partiler arasında değil, askerle seçilmiş hükümet arasında ise, siz de ikisi arasında hüküm verecek pozisyonu alıyorsunuz. Neymiş? Her ikisine de karşıymış. Ne güzel değil mi? Peki niye? Egosantrizm dışında var mı bir cevabı?

Varsa bize darbenin veya faşizmin sivilinin nasıl olduğunu, "sivil vesayet"e neden karşı çıktıklarını uygulamalı olarak anlatsınlar, biz de dinleyelim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Vesayet merakı

Mümtaz'er Türköne 2010.01.14

Tartışmanın tutulur tarafı yok. Bir demokrasi hazımsızlığı köpürüyor. "Ben aslında demokrasiyi savunuyorum." diye demokrasiye muhalefet edenlerin, kavramları ters yüz etmekten başka çareleri yok.

"Ben askere de karşıyım demokrasiye de" saçmalığını başka türlü savunamazsınız..

"Vesayet" reşit olmayan yani zihnen olgunlaşmamış biri üzerinde, bir başkasının kontrolü veya denetimi. Kişi doğru ile eğriyi ayırt edemediği için, kendi çıkarlarını gözetemediği için onun adına bir başkası yani vasisi karar veriyor. Hukukta 18 yaş, reşit olma yani vesayetten kurtulma yaşı olarak kabul ediliyor. Bu yaşa kadar kişi birçok hukuki işlemi ve tasarrufu yapamıyor. "Vesayet" (tutulary) deyimini siyaset literatürüne dahil eden kişi, siyasî partiler konusunda 1940'larda yazdıklarıyla hâlâ bir otorite olarak kabul edilen Maurice Duverger. Duverger, siyasî partileri tasnif ederken tek partili sistemleri kendi içinde ayırıyor. Komünist ve faşist tek parti sistemlerinin toplumun ve insan hayatının her alanına müdahale eden totaliter niteliğine karşılık, sadece genel bir modernleştirme hedefi ile toplumu değiştirmeye çalışan tek partileri birbirinden ayırmak için birincisine "totaliter tek parti", ikincisine "vesayetçi tek parti" ismini veriyor. Bu Fransız siyaset bilimcinin, o tarihlerde "vesayetçi tek parti" modeline dünyadan örnek olarak gösterdiği parti ise Cumhuriyet Halk Partisi.

Demokrasiye yapılan en yaygın eleştiri "Ya halk yanlış karar verirse" itirazıdır. Güya henüz olgunlaşmamış, kendini yönetecek düzeye gelmemiş bir halka demokrasi bahşedilirse ülke kaosa sürüklenecektir. (Halbuki demokrasinin açık üstünlüğü yanlış kararları düzeltme imkânıdır; bu imkân dikta rejimlerinde yoktur.) O zaman bir vasi tayin etmek gerekecektir. Bu vasiler topluma göre ileri, aydınlanmış ve gerçeği kavramış küçük bir azınlık olacaktır. Örgütlü olan -silahlı- bürokrasi yanına aydınları alıp bir ittifak kurarak toplumun vasisi olunca, demokrasi şekli olarak işlese bile ortaya bir vesayet düzeni çıkacaktır. Şayet zamana uyup çok partili hayata geçilmiş olsa bile halkın tercihi, yani sandıktan çıkarttığı iktidar üzerinde bile bu vesayet düzeni işleyecektir. Milli Güvenlik Kurulu, askerî vesayetin doğrudan aracı, Cumhurbaşkanlığı makamı ise Anayasa Mahkemesi ve YÖK üzerinden bu vesayet düzeninin dolaylı aracı idi. Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanı olması, bu kritik vesayet aracının kaybolması anlamına geldiği için krize yol açmıştı.

Demek ki doğrudan halkın veya halkın belirlediği temsil organlarının üzerindeki sivil-asker azınlığın denetimine "vesayet" adı veriliyor. Laiklik, cumhuriyet değerleri ise aslından uzaklaştırılıp bu vesayetin gerekçesi ve dayanağı olarak kullanılıyor.

Halkın, yani çoğunluğun yetkin olmadığı iddiasına dayalı asker-sivil yönetici elitlerin halkın seçtikleri üzerindeki kontrolüne "vesayet" adı verildiğine göre, "sivil vesayet" sözünün ne anlama geldiğini, bu tabiri kullananların açıklaması lâzım. AK Parti iktidarı bu tabir ile kimin üzerinde vesayet kurmuş oluyor? "Askerî vesayete karşıyım, ama sivil vesayete de karşıyım." dikotomisi, bu vesayetin asker üzerinde kurulmasını ihsas ediyorsa orada durmak lâzım. Her şeye burnunu sokan ve sürekli yanlış yapan askerin sivil vesayet altına alınması kadar doğal ve doğru bir şey olamaz.

"Sivil vesayet düzeni"ne örnek olarak Mısır'ı gösteren birinin bu durumda Mısır'la Türkiye'yi aynı kalıba dökmesi lâzım. Nasıl başaracak?

Bu uçuk tartışmanın bize gösterdiği yalın bir gerçek var. Türkiye'de vesayet düzeni artık yerle bir oluyor. Kışlasında emir subayının kapısında beklediği makamında oturan komutanın veya bir gazetenin yazı işleri

toplantısında manşet tartışan gazetecilerin iktidar üzerinde vesayet denklemleri kurmak ve icra etmek imkânları artık yok. "Sivil vesayet"ten şikâyet edenlerin tamamı, "vasi" pozisyonunu kaybedenler değil mi?

Demokrasiyi artık herkesin içine sindirmesi lâzım. Bu iktidardan memnun değilseniz CHP'nin veya MHP'nin kapısını çalacaksınız, askerın değil.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Açılım, terörü bitirir mi?

Mümtaz'er Türköne 2010.01.17

İçişleri Bakanı Beşir Atalay'ın önceki gün yaptığı açıklamalar önemliydi. İçerikte ciddi konular var; özellikle dil konusunda alınan mesafeyi daha da ileriye taşıyan somut adımlar önemsenmeli.

Hukuk alanındaki etkin düzenlemeler de öyle. Ama içeriği fersah fersah aşan bir durumu fark etmek daha önemli. Hükümet açılım iradesini sürdürüyor. Göç yola düzüldü ve ilerliyor.

Sorulan kritik soru ise şu: "Bu açılım terörü bitirir mi?"

Galiba terörün bitmesi, öncelikle bu sorunun çok temelden yanlış bir soru olduğunun anlaşılmasına bağlı. Doğrudan terörü bitirmek için yapılan veya terörü bitirme potansiyeline göre ölçülüp-tartılan açılımın hiç kimseye faydası olmaz.

Faydası olmayacağı zaten açılımın içeriğinin bir türlü tartışılmamasından belli değil mi?

Terörü bitirecek faktörleri somut karşılıkları ile tek tek sıralamaya kalksak, açılımın içeriğini çok alt sıralara yerleştirmek zorunda kalacağız. O zaman bu gerçekçi durumu kavramalı ve açılımın kendisini uygun zemine yerleştirmeliyiz.

Birincisi, TSK bünyesindeki illegal örgütlenmelerin, devlet içindeki çetelerin ve tabii Ergenekon'un tasfiye edilmesi, Kürt sorununun çözümü için her şeyden daha önemli. Kürtlerin kolaylıkla kavradıkları bir durum: Devlet içindeki çeteleşme büyük ölçüde Kürt sorunu sayesinde yaşama ve gelişme alanı buldu. Çeteler bir yandan Kürt sorununu devlet adına illegal yöntemlerle bastırma görevi üstlendiler; öbür taraftan bu illegal yöntemleri kullanarak geliştiler, büyüdüler ve sonunda devlet içinde devlet haline geldiler. Çetelerin tasfiyesi 72 milyon için hayat ve hukuk güvencesi demek; ama özellikle de Kürtler için. Kürtlerin yaşadıkları trajedilerin çoğu, açılım paketindeki başlıklardan değil, bu çetelerin terörü ile PKK terörü arasında sıkışmalarındandı. Benim hayatımdan emin olmam için, bu çetelerin bir daha eline silah alıp sokağa çıkamaz hale gelmeleri lâzım. Ama Kürtlerin yaşama hakkından sonra gelen bütün hak ve özgürlüklerinin geliştirilmesi ve garanti altına alınması bu çetelerin enterne edilmesine bağlı. "Açılım"a bir kardeşlik veya "millî birlik" projesi adını verenlerin haklı olduğu nokta burası: Çetelerin at koşturduğu, yani hukukun işlemediği bir ülkede birlik ve kardeşlik nasıl tesis olunur?

İkincisi, yakın coğrafyamızdaki gelişmeler. Türkiye'nin Mustafa Reşid Paşa ayarında bir dışişleri bakanı var. Hükümetin yürüttüğü diplomasiyi eleştirmeye kalkanlar bahane bulamıyor. Dış politikamızdan önümüze, içerdeki küçük sorunların büyük bir vizyonun içine yerleştirilerek çözüleceği geniş bir alan çıkıyor. Türkiye, içindeki Kürt sorununu, bölgesel politikasının içine yerleştirmiş durumda. Irak'ın, Suriye'nin Kürt sorunu için Türkiye temel aktör olunca, içerdeki Kürt sorununu dar ulus-devlet cenderesinden çıkartmak kolaylaşıyor. Sadece Türkiye Kürtlerinin değil, bütün Kürtlerin geleceği Türklere, Türklerinki de onlara bağlı. Tarihin ve

coğrafyanın çizdiği bu kadere boyun eğmek ve gereğini yerine getirmek, en rafine reelpolitikten daha önemli. Arap gazetesindeki "İsraililer sadece Türkçeden anlıyor" ironisine tebessüm edip onay vermeyecek ve kendisine de bir hisse çıkartmayacak bir Kürt olabilir mi?

Ben hâlâ, Habur'a dağdan inenleri karşılamaya giden büyük kalabalığın yanlış anlaşıldığını düşünüyorum. Dağdan gelenler başka amaçla gelmiş veya kullanılmış olabilirler; ama karşılayanlar barış ve huzura hoş amedî yaptılar. KCK operasyonları sonrasında PKK-DTP'ye destek için aynı kalabalığın toplanmaması anlamlı değil miydi? Terör bataklığını kurutacak olan Kürtlerin kendisi ve hepimizin Kürtlere, yani kendimize güvenmemiz lâzım.

Açılım ise yapıcı ve zenginleştirici bir dili ve katkıları hak ediyor. Terör bir sonuç olduğuna göre amiller ortadan kalkarsa terör kendiliğinden sönüp buharlaşmış olacak.

(Düzeltilme: "Kitlesel şiddet ne işe yarar?" başlıklı son yazımda geçen "Şevki D."nin Şevki Doğan'la bir ilgisi yoktur. Yanlış anlamaya yol açtığım için kendisinden özür dilerim.) m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

AK Parti'nin antitezi kim?

Mümtaz'er Türküne 2010.01.19

Mustafa Sarıgül'ün hafta sonu İzmir'e yaptığı çıkarmada, en dikkat çekici ayrıntılardan biri "Baykal gitme vaktin geldi" pankartı olmuş. Şişli Belediye Başkanı Sarıgül, CHP'ye bir alternatif oluşturmak için yola çıkıyor.

Solda canlanma arayanlar için en güçlü argümanı "iktidar" vurgusu. "Ankara'ya tabela takmaya gitmeyiz. İktidara yürümeye gidiyoruz" diyor. Zaten İzmir mitingine "İktidar yolunda İzmir buluşması" adını koymuş. "İktidar" vurgusu 'merkez sol'un alışık olmadığı bir perspektif. Sarıgül'ün TDH'sı giderek AK Parti'nin antitezi olabilir mi? Türkiye'de mantıklı olanlar dışında her şey mümkün olduğuna göre biraz zor. Alevilerin parti kurma teşebbüsü de dahil olmak üzere, sol'da henüz rengini ve kıvamını bulamamış yoğun bir arayış var. Bu arayış bir taraftan CHP'ye bir alternatif oluşturma ihtiyacından kaynaklanıyor; ama daha köklü ve hayatî beklenti AK Parti'ye bir antitez oluşturma talebi.

Her varlık zıddı ile kaimdir. Değişim dediğimiz şeyin kendisi bu zıtlar arasındaki mücadelenin eseridir. AK Parti'nin (yaslandığı sosyo-politik geleneğin) antitezi bugüne kadar sivil-asker bürokrasi (ve bugün ortada görünmeyen büyük sermaye) idi. Son 8 yılın siyasî rekabeti ana eksen olarak darbe veya vesayet peşindeki bürokratik elitlerle AK Parti arasında geçti. CHP bu rekabette, doğrudan değil askerî vesayete verdiği destekle rol aldı. Bir taraf AB sürecini hızlandırarak demokratik hukuk alanını genişletiyor; öbür taraf birkaç darbe projesi geliştiriyor. Bu muhafazakâr parti toplumu askerî vesayetin boğucu atmosferinden çıkartmaya aday görüldüğü için ikinci dönemine güçlü bir destekle başlıyor. Bu sefer rekabet mantık sınırlarını zorluyor. Bir tarafta her iki vatandaşın birinin siyasî tercihi Anayasa Mahkemesi'nde mahkûm ediliyor ve yargı vesayet görevini devralıyor. Öbür tarafta, bugün karşımızda Ergenekon davası olarak çıkan "illegal" aktörler, AK Parti'yi iktidardan etmek için suyu bulandırmaya başlıyor.

Söylemek için henüz erken, çünkü çıkmamış candan umut kesilmez; ama bugün itibarıyla AK Parti askerî vesayet düzenine karşı yürüttüğü mücadeleyi kazanmış görünüyor. TÜSİAD'ın konum değiştirmesi, en azından büyük sermayenin geleneksel ittifak sisteminden çıktığını gösteriyor. Medyadaki değişim yine bu siyasî rekabet düzeninin yok olması ile uyumlu bir gelişme. "Sivil darbe", "sivil vesayet", "sivil faşizm" gibi içeriği olmayan tepkisel retoriğin müşteri bulması bu yüzden. Doğru, AK Parti Türk siyasetinde alışkın olduğumuz geleneksel

rekabet düzeni içinde bugün rakipsiz bir durumda. Bu rakipsizliğin, dolayısıyla güç temerküzünün sermayesi tükenenler için bir "dikta" olarak algılanması doğal.

Bu rakipsizlik AK Parti için de büyük bir handikap. Bu durumda AK Parti'nin antitezinin siyasî yelpazenin içinden çıkması gerekiyor. İşte tam bu yüzden demokrasimizin en büyük yapısal sorunu, solun bir türlü "antitez" olgunluğuna ulaşamaması. Eşyanın tabiatına uygun olarak önümüzde tek yol görünüyor. Er veya geç sol AK Parti'nin antitezini çıkartacak. AK Parti'ye antitez olmak demek halkın karşısına bir iktidar projesiyle; yani her iki kişiden birinin oyunu alacak bir omurga ile yola koyulmak demek.

Diyalektiğin kuralıdır: Her varoluş kendi yok oluş tohumlarını içinde taşır. AK Parti'nin antitezi kendi içinde. Toplumu bireyselleştiren, dolayısıyla sekülerleştiren dinamikleri AK Parti neredeyse tek başına işletiyor. Yıllık GSMH'si bir trilyon dolara ulaşmış bir ülkede herkesin boyun eğeceği temel ilkeler, serbest piyasanın kuralları olur. O zaman AK Parti'nin antitezinin tereddütsüz biçimde sivil ve alabildiğince liberal bir sol olması lâzım. Siyasî özgürlükler ile ekonomik özgürlükler arasındaki sebep sonuç ilişkisine dayanan bir kitlesel sol anlayış. Az ideoloji, bol pragmatizm, sivil-özgürlükçü ve iktidarı hedefleyen bir sol perspektif.

AK Parti'nin artan gücünden şikâyet edenlerin bu antiteze emek harcamaları lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Balyoz harekâtı

Mümtaz'er Türköne 2010.01.21

Haberi bile tepemize balyoz gibi indi. Taraf Gazetesi'nin yayımlamaya başladığı 2003 yılına ait darbe planı öncekilerden farklı.

Askerlerin, bütün sıkı bürokratik kurumlara özgü belge düzenleme ve saklama alışkanlıkları sayesinde bütün detaylar ve deliller elimizin altında. Hatta ses kayıtları bile. 29'u general 162 subay bu darbe planlarının konuşulduğu toplantıya bilfiil katılıyor. Darbe için hazırlanan genel harekât planı ve bu plana bağlı eylem planları, üst düzey komutanların ellerinden çıkma notlar, "çok gizli kaydı" ile verilen emirler 5 bin sayfayı bulan dosyanın içinde mevcut.

"Bir darbe nasıl planlanır?" Bu sorunun cevabı bu 5 bin sayfalık dosyada en ince ayrıntılarına kadar mevcut. Darbe planının en önemli aşaması, darbe şartlarının oluşturulması. Askerin yönetime el koyması için elindeki silahlarla koruması ve kollaması gereken bir şeylerin mevcut olması gerekiyor. Bu "şey" in yakın bir tehlike altında olması birilerinin tehdit etmesi lâzım. Ama yok; kimse ne laikliği ne de cumhuriyetin değerlerini tehdit etmiyor, herkes işinde gücünde. O zaman askerin silahlı müdahalesine gerekçe olacak tehdidin de asker tarafından yaratılması gerekiyor. Bunun için de provokasyon tarzı eylemler planlanıyor ve icra ediliyor. Yani "düşman unsurlar" adına eylemler yapılıyor. "Balyoz harekâtı" bu amaçla bir dizi "eylem planı" öngörmüş. Bu planlara göre önce iki cami bombalanıyor; sonra halkın tepkisi anında tahrik edilip bir "irticai kalkışma" ya dönüştürülüyor. Yine anlık kamera kayıtları ile bu tehlike televizyon ekranlarında görünür hale getiriliyor. Sonra kahraman generallerimiz bu çok yakın ve ciddi tehlikeyi bertaraf etmek ve devletimizi "koruyup kollamak" üzere yönetime el koyuyor. Eşzamanlı olarak kendi savaş tayyaremizi Yunanlılara düşürtüp veya onlar oyuna gelmezse kendimiz düşürüp bir de hükümeti acz içinde gösteren bir dış sorun ortaya çıkartılıyor.

4-6 Mart 2003'te, İstanbul'da Birinci Ordu Plan Semineri kamuflajı ile bu 5 bin sayfalık hazırlık ikmal edilmiş ve uygulamaya hazır hale getirilmiş. Sadece Türkiye'de değil, dünyada bu işin meraklıları için "asker nasıl darbe yapar?" sorusuna cevap arayanlara çok zengin bir malzeme var bu dosyanın içinde. Aynı şekilde "darbe nasıl

önlenir?" sorusuna cevap arayanlar da bu dosyadan istifade edebilir. Sevindirici tarafı şu: Bu darbe planı deşifre edildikten sonra hiçbir asker "vatan haini" yaftasını torunlarına miras bırakacağını bile bile darbe yapmaz, yapamaz. Darbeci mi? Kim o? Hani şu camiye bomba koymayı, katliam yapmayı, devletin alî menfaatlerini pazara sürmeyi planlayan vatan hainleri mi? Her sepette çürük elmalar bulunur, ama Türk subayını tenzih ederiz. Öyle değil mi?

Memleketimiz için sevindirici ikinci sonuç, darbecilerin sığ ve dar bir kafa ile iş görmeleri. Bu adamlar darbe bile beceremezler. Önceki darbe modellerini isimleriyle birlikte tekrarlamalarından belli bu durum. "Balyoz harekâtı" 12 Mart darbesinden sonra, 26 Nisan 1971'de icra edilen harekâtın ismi. Mahir Çayan arkadaşlarıyla birlikte İsrail'in İstanbul Başkonsolosu Efraim Elrom'u kaçıncı, İstanbul'da her evin tek tek arandığı çok geniş kapsamlı bir operasyon yapılmıştı. Önemli ayrıntı, 12 Mart müdahalesinin istiminin sonradan bu olaylarla gelmesi. Solun o dönemde giriştiği banka soyuma ve adam kaçırma gibi eylemlerin amacı, "komünizm tehlikesi"ni görünür hale getirmektir. Bu görünür tehlike üç gencin idam edilmesi ile sona ermiş oldu.

Muharip ve lojistik unsurlarda bir sorun yok. Bize karargâh yapılanmasının tepeden tırnağa değiştirildiği yepyeni bir ordu lâzım. Tartıştığımız ve tereddüt yaşadığımız sorun sadece darbe planları değil. Ülkemizi savunmak için bize bir ordu gerçekten lâzım. Bütün bu lekelerden ebediyen arınmış bir ordu. Aklımızın bir köşesinde "acaba bir gün vatandaşına komplo kurar mı?" endişesi taşımadığımız bir ordu. Askerliğin şerefini, ordunun itibarını kurtarmak için bu arınma ve yeniden yapılanma şart. Aslî işini yapan, yani sınırları bekleyen ve politikanın dışına çıkmış ve bu durumu şeffaf bir şekilde denetlenebilen bir ordu.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Vatana ihanet planı' nasıl engellenir?

Mümtaz'er Türküne 2010.01.22

"Balyoz planı" eksiksiz bir vatana ihanet planı. Detayların arasında kaybolmadan, katliam projelerine karşı infial duymadan önce bir "vatana ihanet planı" ile karşı karşıya olduğumuzu fark etmemiz lâzım. Devletimizin vatani ile bölünmez bütünlüğü tehdit altında.

Çünkü sırf darbe yapabilmek için halkı kamplara bölüp birbirine düşürmeyi planlayan ve bu planı icra edecek imkân ve araçlara sahip bir odak var karşımızda. Düşmanlarımızın içi rahat olmalı: Kuyumuzu kazmak için kimse yorulmasın. Bu ülkeyi uçuruma yuvarlamaya hazır zinde kadrolar var.

Şu cümlelerin ancak ülkemizi işgale yeltenen bir düşman ordusunun planlarında yer alması gerekiyor mu? "TSK haricindeki dost unsurlar tarafından yapılacak ekonomik operasyonlarla hem ulusal hem de uluslararası ortamda ülke ekonomik darboğaza sürüklenerek, AKP hükümetine karşı büyük çaplı toplumsal gösteriler için zemin hazırlanacak ve koordine edilecek. Sürekli irticâ faaliyetler ile ilgili haberler, öğrenci olayları, artan şehit cenazeleri, ekonomik bunalım, faili meçhul eylemlerle sokaklara dökülmüş halk temaları sürekli işlenerek, halkın en güvendiği kurum olan TSK'dan gereğini yapmasını beklediği yönünde kamuoyu yönlendirme çalışmaları yapılacaktır." Bu pasajda TSK yerine "başka bir ülkenin ordusu" ibaresi daha uygun düşmüyor mu? Pasajı TSK yerine "işgal ordusu" lafzını koyarak tekrar okumayı deneyin. İnanabiliyor musunuz? Ülkeyi "ekonomik darboğaza" sürüklemeye karar vermiş bir general kadronuz var. Şehit cenazelerini çoğaltmak, öğrencileri birbirine düşürmek için "faaliyet icra eden" bir silahlı güç. Sırf silahlı gücün düzeni sağlamasına ihtiyaç olsun diye millet bölünüp parçalara ayrılıyor. Üstelik bu faaliyetler resmî uniformalarla ve TSK bünyesinde planlanıyor. "Ülkemize yönelik birincil tehdit TSK içinden geliyor" derken haksız mıyım?

Bu planı aklından geçiren, sonra tartışan ve icra edilir hale getiren bütün kadronun, astsubayından orgeneraline kadar herkesin, törenle önce apoletlerini sökecek, sonra bu ihanet suçu TSK bünyesinde gerçekleştiği için Askerî Ceza Kanunu'na göre "vatana ihanet" suçuyla yargılayacak ve sonra... Evet sonra ordunuzu bir daha bu suçların işlenemeyeceği bir hale getirip zabt u rabt altına alacaksınız.

Halaskâr geleneği

Kimse "askerliğin şerefi" veya "ordunun itibarı" gibi değerlerin arkasına saklanmasın. Bu değerlerin arkasına saklanarak vatana ihanet eden günümüz halaskârlarından geride ne şeref ne itibar kalır. Askerliğin şerefi, önce bu vatan hainlerine karşı korunmalı. Ülkeyi siyasî kaosa sürükleme ve ekonomiyi çökertme planları yapan bir askerî kadronun elinde, bu planları icra edecek araçlar da mevcut ise bir ülke için bundan daha yakın, bundan daha derin bir tehdit ve tehlike olabilir mi? Ya daha büyük bir ihanet?

Taraf Gazetesi'nin yayımladığı "Balyoz planı"nı dikkatle okuyanlar, genel bir sapkınlık halini fark etmiş olmalı. Bu planı yapan komuta kadrosu ülkeyi savunmakla görevli bir kurumun değil, iktidara aday bir siyasî partinin mensupları olarak davranıyorlar. Üzerinde çalıştıkları proje ise bir siyasî parti tarafından tasarlanacak bir iktidar projesi. Tek fark, bu iktidar projesinin silahlarla gerçekleştirilmesi. Komuta ettikleri askerlerin ve ellerinin altındaki silahların kendilerine iktidarı ele geçirmek ve ülkeyi yönetmek üzere verildiğine inanmışlar. Tarihi şan ve şerefle dolu kahraman ordumuzun geçmişinde maalesef böyle sapkın bir gelenek mevcut. Halaskâr zabitan geleneği, üniformanın ve silahın sadece siyasette üstünlük sağlamak için kendilerine verildiğine inanan bir gelenek. Bu gelenek iktidar mücadelesinde avantaj kazanmak için ülke çıkarlarını tereddütsüz gözden çıkartıyor. Halaskâr grubuna ait Balkan Savaşı'nda "Edirne Bulgarlarda kalsın ki, Enver'in önü kapansın" sözü, bu vatana ihanet suçunun "masum" siyasî gerekçesini ölümsüzleştirmiştir. Balyoz planını yapanların kafasındaki masum gerekçeler gibi.

Balyoz planı, Türkiye'yi bölme planı

Bu, bir iktidar savaşı. Bu savaşın yürütüldüğü ilk mevzi ise halaskâr geleneğine uygun olarak ordunun içi. Günümüzün halaskârları, yaptıkları planlarda önce ordu içinde belirledikleri karşı kadroyu tasfiyeye karar veriyorlar. Balyoz planı içindeki bu önemli ayrıntı gözden kaçmamalı.

Bu planın kendisi Türkiye'nin başına gelebilecek en büyük tehlikenin askerî darbe olduğunu tek başına ve bütün detaylarıyla göstermeye yeterli. Kurmay zekâsı ile bu planı, objektif bir gözle değerlendirecek askerler de bu sonuca varacaktır. Asker, iktidar mücadelesinde basit bir araç olarak kullanılıyor ve 28 Şubat oluyor. Bankalar hortumlanıyor ve ekonomi çöküyor. Bir soygun düzeni içinde sofrasından çalınan ekmeğin hesabını vatandaş sandıkta soruyor. Bu sefer halaskârlar sandıktan çıkarı beğenmiyor ve bu planı yapıyor. İrtica mı? Laik düzeni korumak mı? Hayır, sadece elindeki silahla kendisine iktidar kapısı açıldığını düşünüyor. Dünya hakkında asgarî düzeyde fikir sahibi olan bir askerin, AB ile entegre olan, dünya ekonomisi ile rekabet eden bir ülkede laikliğin tehlikede olduğunu düşünmesi için ahmak olması yetmez, ayrıca ileri düzeyde sabit fikirli olması lâzım.

Bu planın kendisi, demokrasiyi kökleştirmek ve halaskâr takımından ülkeyi korumak için neler yapmamız lâzım geldiğini gösteriyor. Planın başındaki komutan ısrarla İl İdaresi Kanunu ve EMASYA protokolünden bahsediyor. Peyniri büyük, mesafeyi de kısa görenleri kilitlendikleri hedeften uzak tutmanın ilk adımı, herkese hudutlarını yeniden çizmek. Askerlere darbe hayalleri gördüren "iç tehdit" değerlendirmelerini, mafya jargonu ile "İstanbul'un üzerine çökerim" diyen Zırhlı Tümen Komutanı'nın yapmaması lâzım. Halkın % 80'ini alenen düşman ilan eden akli kıt generallerin, askerî sevk ve idare yeteneklerinin bile sorgulanması lazım.

Ülkemizin, nereden ve kimden gelirse gelsin planlı veya plansız ihanet teşebbüslerine karşı korunması lâzım. Ordumuzu bu vatan hainlerinden temizlememiz lâzım. Bunun için yeniden yapılandırmamız ve denetlememiz lâzım. Kısaca birçok şeyin hemen yapılması lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bizim de bir plan yapmamız lâzım

Mümtaz'er Türköne 2010.01.24

Karşımızda duran kriz sadece askerlerin sorunu değil. Bize ordu lâzım. Saat gibi çalışan, işini hakkıyla yapan, caydırıcılığı olan bir ordu.

TSK'yı düştüğü dipsiz kuyudan hep birlikte çıkartmamız gerekiyor. Bu ülkenin güvenliği hepimizi ilgilendiriyor. Ülkemizin güvenliğini sağlamak ciddi bir iş. Sadece resmî üniforma giyenlere bırakılmayacak kadar ciddi bir iş. Yaşadığımız krizin bir güvenlik zaafı oluşturduğunun yeteri kadar farkında mıyız? Hepimizin kafasını kurcalayan soru: "Bu ordu ile savaşılır mı?" En azından yüksek komuta kademesi bir "yalancı çoban" sendromu yaşamıyor mu? Ordumuz en değerli üstünlüğünü, halkın ona duyduğu güveni kaybetti. Hepimizin öncelikli görevi bu güveni yeniden tesis etmek olmalı. Nasıl? Her şeyi gözden geçirerek. Halkın ordusuna güvenini tesis edecek kademeli bir plana ve acil tedbirlere ihtiyacımız var.

Fikret Bila'nın Genelkurmay Karargahı'ndan aldığı bilgilerle kaleme aldığı dünkü yazı, durumu özetliyor. Balyoz Planı standart dışı bir plan. 29 general ve subayın katıldığı kanlı bir darbe planı. Bu planlamada yer alan personelden, bugün itibarıyla görevde olanların tamamının hemen ilişkisinin kesilmesi ve mahkemeye çıkartılması lâzım. Ve bu işi öncelikle bir idarî soruşturma şeklinde Genelkurmay'ın başlatması lâzım. Alınacak acil tedbir bu.

Plana gelince...

Anayasa Mahkemesi'nin, askere sivil yargı yolunu açan kanunu iptal etmesi, hukuk ve demokrasiden önce askerler için bir talihsizlik. Şemdinli davasından itibaren peş peşe patlayan skandallarda, askerî yargı çok örselendi. Toplumu allak bullak eden suçlamaların askerî yargı marifetiyle görülmesi -bu mahkemeler adil yargılamaya riayet etse bile- peşinen taraflı bulunacak. Askerin itibarını kurtarmak için Parlamento'da sağlanacak bir mutabakatla, bağımsız yargının denetim yolu sağlam bir şekilde açılmalı. Askerlerin sivil yargıya gitmesine, öncelikle askerlerin ihtiyacı var. Türkiye'nin güvenliğini sağlayacak orduyu askerî yargı mı, yoksa sivil yargı mı daha güçlü hale getirir? Maksat nedir? Suç işleyen askeri mi, yoksa ülkeyi mi koruyoruz? Asker bu dili iyi bilir: Askerî yargı kamuflajı, Türkiye'nin güvenlik önceliklerine aykırı.

Balyoz Planı, bilinen ve sıklıkla tekrarlanan "iç tehdit tanımları"nın, siyasete müdahale için üretildiği tezini ispatladı. Sırf siyasete müdahale edebilmek maksadıyla kendi iç tehdidini kendisi yaratan bir askerın vereceği zarardan Türkiye'yi hiç kimse koruyamaz. "Bu ordu düşman ordusu mu, bizim ordumuz mu?" sorusunu haklı kılacak bir durumla neden karşı karşıya geliyoruz? Türkiye'nin iç düşmanı yok mu? Balyoz Planı'nın kendisi, böyle bir düşmanın psikolojik harp araçlarıyla üretildiğini gösteriyor. Halkın orduya güven duyması için, önce ordunun halkına duyduğu güveni somut bir şekilde göstermesi lâzım. Çare, askeri iç düşman saçmalıklarından uzak tutacak bir alana çekmek. Her tarafımız düşmanla çevrili değil ve halkımız da kendi ülkesine düşman değil. Bunu kavrayabilmek çok mu zor? Asker kendi haline bırakılınca ha bire düşman üretiyor. O zaman hem iç hem de dış düşmanlarla ilgili değerlendirmelerin elinde silah bulunmayanlar tarafından yapılması gerekiyor.

Millî Askerî Stratejik Konsept'in yeniden ve sivil irade tarafından acilen yenilenmesi ve askerin önüne konulması şart.

Manzara askerler için hoş değil. Askerlerden gelen duygusal tepkileri anlayabiliriz; ama "bu çeteleri bahane ederek orduya saldırılar tırmanıyor" savunması, askerlerin üzerinde yeniden düşünmesi gereken bir argüman. Çünkü bu savunma, hukukun pençesinden kaçmak isteyenlerin mazeretine dönüştü. Tam tersine, askerlerin ordunun itibarını iade etmek üzere, kendi içlerindeki çürük elmalara ve muharebe sevk ve idare yeteneklerindeki zaafılara eğilmeleri ve güçlü bir özeleştiride bulunmaları gerekli. Kol kırıldı, kangren oldu, yenin içinde tutmanın anlamı yok. Bu millet askerini kendinden bilir, zaafıları ve hatalarının giderildiğinden emin olursa bu yarayı elbirliğiyle kendisi sağaltır.

Evet, bir ülkenin güvenliği sadece askerlere bırakılmayacak kadar ciddi bir iş. Ordu adını verdiğimiz devasa cihazın bütün parçalarının elden geçmesi lâzım. Demokrasiyi, hukuku ve orduyu çetelerden, darbe heveslilerinden kurtarmanın ve Türkiye'nin güvenliğini temin etmenin yolu, hepimizin çamura saplanan tanka el atmasına bağlı. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

O hafta neler oldu?

Mümtaz'er Türköne 2010.01.26

Yıl 2003, aylardan Mart ayı ve bu ayın ilk 7 günü; yani sadece bir haftası.

1 Mart Cumartesi günü Meclis'te "tezkere" oylanıyor. ABD'ye Kuzey'den Türkiye topraklarından Irak'a girme izni verecek olan meşhur tezkere. Hani şu tarihe "1 Mart Tezkeresi" diye geçen, çok kritik Meclis kararı. Hükümetin Meclis'e sunduğu tezkere, marjinal sol örgütleri bile şaşkına çevirecek şekilde reddediliyor. Sadece Türkiye-ABD ilişkilerinde değil uluslararası dengelerde kuvvetli bir deprem yaşanıyor.

Hafta içinde Başbakan Abdullah Gül, Daho'da İslâm Konferansı Örgütü toplantısına katılıyor. Tezkerenin reddedilmesi Ortadoğu'yu ayağa kaldırmış durumda. Başbakan, Irak'ta "siyasî çözümden yana olduğumuzu" vurguluyor.

KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, Kıbrıs'la ilgili Birleşmiş Milletler planını görüşmek üzere ABD'ye gidiyor. Kıbrıs'ta deniz tükenmiş, Türkiye sıkışmış durumda. Hükümet, çözüme destek olacaklarını, yani statükoyu sürdürmekten vazgeçtiklerini açıklıyor.

Yeni bir sınırötesi operasyon için 500 araçtan oluşan bir askerî konvoy, Kuzey Irak'a giriş yapıyor.

Hafta sonunda, Siirt ilimiz AK Parti lideri Tayyip Erdoğan'a milletvekili olma yolunu açacak bir ara seçime hazırlanıyor. İki partili Meclis'te CHP yapıcı ve ılımlı bir muhalefet sergiliyor.

"Balyoz Harekât Planı"nın görüşüldüğü 5-7 Mart 2003 tarihlerinde Türkiye, bu çok kritik gelişmeleri ve tartışmaları yaşıyor. Ne diyeceksiniz? Bir yanda çok önemli kararlar alınıyor, önemli badirelerden geçiliyor; öbür tarafta birileri oturmuş balyozla bu ülkenin kuyusunu kazıyor. Düşmana ihtiyacınız mı var? Buyurun size hiçbir düşmanın veremeyeceği zararı, kuyumcu titizliği ile planlayan düşmanlar; hem de içinizden. "Balyoz planı"na, bir de Türkiye'nin kronik hale gelmiş bir "dış güvenlik veya savunma zaafı" olarak bakmalıyız. Demek ki hükümet zor şartlarda sorunlarla baş etmeye uğraşırken birileri pusuya yatmış fırsat kolluyorlar. Neyin fırsatı? Hükümetin boğuştuğu iç ve dış şartlar, darbecilerin işlerinin kolaylaştığı fırsatlar demek. Hükümet sırtında bir

yığın yükü giderken üç-beş darbeyi ayağına çelmeyi takacak. Ama asıl cevaplanması gereken soru: Hükümetin mi, yoksa ülkenin mi? Ve ne için?

1 Mart Tezkeresi'nden önce yapılan Milli Güvenlik Kurulu toplantısını hatırlayalım. Hükümetin ısrarına rağmen MGK, bu çok kritik tezkere konusunda hiçbir görüş bildirmemişti. Hesap, Meclis'in tezkereyi geçirmesi ve çiçeği burnundaki AK Parti Hükümeti'nin kendi seçmeni nezdinde zor durumda kalması idi. İstanbul'da Selimiye Kışlası'nda "Balyoz planı"nın geliştirildiği saatlerde Ankara'da -işini yapan tek komutan- Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök, tezkere konusunda hükümetle aynı görüşte olduklarını belirtiyordu. Görüş açıklamama gerekçesini şöyle ifade ediyor: "...Böyle bir konuda karar almak için hepinizin takdir edeceği gibi politik, ekonomik ve sosyal ve yasal boyutları da bulunmaktadır. Biz asker olarak (kendimizi) her konuyu en iyi bilenlerden saymıyoruz."

Darbe günlüklerinde tam da bu tarihe tesadüf eden bir ayrıntı var. Kuvvet komutanları, Hilmi Özkök'e "hükümeti devirelim" telkininde veya dayatmasında bulunuyor. Hilmi Özkök de onlara, Amerikalı generale verilecek cevabı soruyor. Çok detaylı planlar hazırlanması gereken bu konuda kuvvet komutanları ayaküstü bir mütalâada bulunuyor. Bu ayrıntı, darbe ile uğraşan generallerin kendi işleriyle uğraşmadıklarına dair galiba sıradan bir örnek.

Başta "Balyoz Harekât Planı" olmak üzere, ortaya saçılıp dökülen darbe planlarına, Türkiye'nin dış güvenlik zaafı olarak bakması gerekenler var. Bunların başında askerler geliyor. İktidarı ele geçirmek için iç düşman yaratmaya teksif olan komutanların mevcudiyeti bir savunma gediği, bir adım ötesinde bir "iç tehdit" haline geliyor. Mart 2003'ün ilk bir haftası bize bu tehdidin somut vaziyetini gösteriyor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bahçeli mi, Baykal mı?

Mümtaz'er Türköne 2010.01.28

Baykal "sadece boş çıkan ithamlar var" noktasında. Bahçeli ise net bir tavır sergiliyor; Genelkurmay'dan gelen açıklamalar için "tadminkâr bulmak mümkün değildir" hükmünü veriyor.

Açık ve net darbe karşıtı, özgürlükçü ve demokrat bir tavır sergiliyor. Galiba CHP'nin ve MHP'nin siyasî yelpazede durduğu yerin değişeceği bir süreç yaşanıyor.

Türkiye, doğrudan doğruya ordusunun merkezde olduğu çok derin bir siyasî krizin içinden geçiyor. Bu kriz sona erdiği zaman, taraflardan hiçbirisi eskisi gibi kalmayacak. Ordumuz iç politikadan çekilecek. Siyasî aktörler için ise bu kriz aynı zamanda bir fırsat. Özellikle CHP ve MHP için. Yoksa AK Parti üçüncü dönemine rakipsiz bir şekilde vasil olacak, demokratik açılımdan aldığı yaraları bir kalemde silecek.

Baykal, bildik kıyl u kal üslubunun içine, çok özel adreslere teslim mesajlar yerleştiriyor. Başbakan'a "Genelkurmay başkanını görevden al öyleyse" dediğine göre, kolladığı çok hassas dengeler var. Öbür taraftan Çetin Doğan'ın planı, adıyla müsemma, balyoz gibi Türkiye'nin gündemine oturmuşken kargalara bile inandırıcı gelmeyecek "somut hiçbir şey ortaya çıkmadı" savunmasını sürdürüyor. Baykal her şeyi, bu arada planın "devlet planı" olduğunu biliyor. Genelkurmay Başkanı'nın sorduğu sorunun peşine takılıyor: "Bunlardan kimler yararlanıyor?" Sahi bir suçun ortaya çıkartılmasından ve suçlunun yakalanmasından kim yararlanır?

Genelkurmay Başkanı'nın sıkıntısı ortada. Sorumlu kişisel olarak kendisi değil; ama töhmet altındaki kurumunu savunmak zorunda. Darbecileri, çeteleri bir kenara bırakalım, silahı elinde vatani bekleyen askerin erinden en

yüksek rütbeli subayına kadar hepsi zor durumda.

Yaşanan gerginlik AK Parti hükümeti ile orduyu, ister istemez karşı karşıya getirmiş durumda. Hükümet, kendisine vekâlet veren halk adına bu planların hesabını sormak, askeri demokrasinin hizasına sokmakla mükellef. Aksi takdirde hükümet olarak kalması bile mümkün değil. Üstelik, bu karşısında duran ordunun içinde yer aldığı devlet denen devasa makineyi çalıştırmaya ve ülkeyi yönetmeye mecbur. Ordu değişecek, eski alışkanlıklarından vazgeçecek. Bu durum askerler için geri çekilme olarak algılanacak. Tablonun kurumlar arası çatışma olarak takdim edilmesinin sebebi bu.

Türkiye'nin bu krizden zarar görmeden çıkmasının yolu, askerle hükümet arasındaki bu kutuplaşmayı adil ve politik olarak doğru bir denge içinde çözecek bir aktörün devreye girmesi. Bu krizin muhalefet için müthiş bir fırsat olması, dengenin muhalefet üzerinde kurulacak olması yüzünden. Demokrasi sadece hükümeti değil, muhalefeti de var etti. Muhalefet de en az hükümet kadar üzerine bastıkları zemine sahip çıkmak zorunda. Ne var ki CHP, içinden çok sağlıklı sesler gelmesine rağmen Baykal'ın liderliğinde ayağına gelen bu fırsatı ince hesaplar uğruna heba ediyor. Devlet Bahçeli ise durumu doğru değerlendirmiş ve stratejisini belirlemiş olarak halkın huzuruna çıkıyor. MHP'nin tereddütsüz ve sağlam bir tavırla demokrasiye sahip çıkması ve darbe planlarına karşı yine demokrasinin sunduğu "şeffaflık" çözümünü savunması bu anlama geliyor.

MHP darbe tartışmalarında CHP'yi sollayarak öne geçti ve demokrasiye sahip çıktı. Tablo o kadar keskin ki, solun geleneksel olarak sahip olduğu sol değerler adına CHP ile MHP'yi yer değiştirerek takip etmek gerekiyor. Bu durumda MHP, hükümet ile asker arasında halkın takip ettiği dengenin en hassas yerine oturmuş oluyor. Baykal bir yandan Sarıgül'ün, bir yandan da kendisinden rol çalan Bahçeli'nin arasına sıkışmış durumda.

Mayıs ayında CHP'nin kongresi var. Darbe karşıtı olarak kılıcını çekemeyen Baykal muhtemelen tekrar genel başkan olur, ama acaba CHP nerede durur?

Muhalefetten bahsi açmışken; camileri bombalamayı, müteedeyin insanlarımız üzerinden kirli oyunlarını gerçekleştirmeyi planlayan cuntacılar karşı Saadet Partisi ve demokrat duruşuyla tanıdığımız genel başkan Numan Kurtulmuş neden beklenen tepkiyi göstermiyor? 28 Şubat'tan en çok mağdur olmuş kesimlerin seslerini daha fazla yükseltmeleri gerekmez mi? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Nasıl toparlarız?

Mümtaz'er Türköne 2010.01.29

Bu sorunun cevabı Türkiye'yi ileri bir demokratik-hukuk devletine de taşıyabilir; silahın her türlü komplo ile devlet üzerinde tasallutta bulunduğu geride kalan statükoya da teslim edebilir.

Doğru, hepimiz şu korkutucu manzaranın bir an önce gözden ırak olmasını, devletin derinlerinde yaşanan krizin sona ermesini istiyoruz. Ama toparlanmadan toparlanmaya fark var. Askerler ile hükümet arasında bir denge arayan akli evellere sormak lâzım. Kimden yanasınız: Hukuktan mı? Yoksa güçten mi? Silahlı güç ile demokratik iktidar arasında denge kurarak hangi ülke yönetiliyor? Süregiden çatışmada tarafsız olmak, ucuz bir güç hesabı yapmaktan başka anlama gelmiyor? Cevap verin: Kimden yanasınız?

Ülke üzerindeki silahlı tasallutu koruyan ve kollayan duvarlardan birini-ikisini yıktık. Önce vicdanını dinleyen cesur savcılar ve hâkimler çıktı. Sonra, askerî üniforma ve ordu malı silah ve mühimmatla "terör suçu" işleyen veya planlayan çete mensuplarına bağımsız yargıçların görev yaptığı mahkemelerin yolu açıldı. Daha önce bir

merkez komutanlığından gelen bir yüzbaşının gidip emniyetten alabildiği bu zanlılar, şimdi savcılara saatlerce ifade veriyor ve cezaevinde tutuluyor. Demek ki tablo eskiden de böyleydi, değişen sadece duvarların ve perdelerin kalkması oldu. Bugün 2003'teki "Balyoz"u da, 2009'daki "İrtica ile Mücadele Eylem Planı"nı da görebiliyoruz. Poyrazköy'den çıkan mühimmatla planlanan 14 eylem, Türkiye'de birkaç darbe yapmaya yetmez mi? Şunu herkesin anlaması lâzım: Asker üniforması ile bir düzine kişinin planladığı ve icra ettiği eylemlerin bu ülkeye vereceği zararı teknik olarak hiçbir yabancı düşman veremez. Poyrazköy davası bu yalın gerçeğin kanıtı değil mi? Neyin tarafsızlığından bahsediyoruz? Eline silahı alıp herkesi tehdit eden sokak kabadayısını tatlı dille ikna edip alabiliyorsak elinden silahı alalım, tamam; ama tehdit devam ediyorsa adaletin eline silahı alıp alının çatına bir kurşun sıkma görevi yok mu?

"Ordu yıpranmasın" cılar, "kahraman ordumuz" diye başlayan masallarının arkasına saklanmasınlar. İçinden geçtiğimiz sürecin ordunun kahramanlığıyla yakından uzaktan alâkası yok. Bu devlet, bu millet, bu ülke "ordunun üzerine titremek için" yaratılmadı. Tersine ordu, bağımsızlığımızı ve güvenliğimizi sağlamak için var. Eğer hiçbir dış düşmanın veremeyeceği zararı üzerine üniforma giydirdiğimiz şahıslar planlayabiliyor ise bu ordunun yıpranmasından daha önemli bir tehlike var karşımızda. Ülke ve devlet elden gidiyor. Öyleyse tam tersine orduyu sarsmamız lâzım. Öyle sarsmalıyız ki, ne kadar çürük elma varsa patır patır dökülsün. Geride sapasağlam bir yapı kalsın.

Toparlanmak, hukukun etkin himayesinde yeni bir düzen kurmakla mümkün. Bunun ilk şartı ise toplumun yeni bir sözleşme yapması, yani bir anayasa yapılması. Yeni bir anayasa ihtiyacına karşı çıkan herkes, bu silahlı vahşet düzeninin devamına bilerek veya bilmeyerek destek veriyor demektir. Gerileyen ve etkisini kaybeden silahlı vesayet düzenine "sivil darbe" savunmaları ile ağıt yakanlar da öyle. Statüko yıkıldı. Hiç kimse bu kadar kirin-pasın, kanunsuzluğun üzerine oturarak saltanat süremez. Hiç kimse eski kaybettiği imtiyazlara, eski düzeni ihya ederek tekrar kavuşamaz. Statüko yıkıldı. Eski statüko ile hayat bulanlar, kendilerine yeni bir hayat felsefesi kurmalı.

Bu süreçte topraktan sadece silahlar değil, artık arkaik hale gelmiş siyasî tavırlar da çıkartılıp, teşhir edilecek. CHP, kronik hale gelmiş statükoyu sürdürme hastalığından kurtulmak için son fırsatı kullanıyor. Anayasa değişikliklerine itiraz ederken CHP'nin, niçin direndiği konusunda halkı ikna etmesi lâzım. Belki anayasa kadar önemli bir başka konu, 80 maddelik yeni Sayıştay Kanunu Meclis'e sevk edildi. Sayıştay'a devletin bütün kurumlarına olduğu gibi askerî kurumlara da malî denetim yetkisi veren bu kanun tasarısına bakalım CHP ne diyecek? Toparlamamız lâzım. Doğru. Ama hukuktan yana taraf olarak. Çünkü toparlayacağımız şeyin kendisi hukuksuzluktan doğan savrulmalar. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Fesatlık!

Mümtaz'er Türköne 2010.01.31

Erzincan'da, askerî araç konvoyu şehre 17 kilometre mesafedeki Üzümlü ilçesine kadar gidip geri dönmüşler.

Bu tatbikatı, 1997'de Sincan'da tankların sokağa dökülmesine benzetenler oldu. "İrtica ile mücadele eylem planı"nın somut uygulaması iddiası ile yürütülen bir Erzincan soruşturması var. Ordu komutanından başsavcısına ve il jandarma alay komutanından MİT görevlilerine kadar etkili bir devlet içi şebekenin suç ihdas etmek için delil ürettiği iddiaları soruşturuluyor. Askerî araçların sokağa çıktığı saatler, dönemin Jandarma Alay Komutanı'nın gözüaltına alınarak Erzurum'a intikal ettiği saatler. Sorulan soru: 3. Ordu Komutanı emrindeki araçları sokağa dökerek yargıya küçük çaplı bir "balans ayarı" mı çekiyor?

Üstad Ahmet Turan Alkan, aynı soruyu dünkü yazısında "çok mu fesadım?" diye veciz bir şekilde önümüze koyuyor.

Bu soruya tatminkâr bir cevap verecek durumdayım. Kastettiğim Üstad'ın sorduğu soru değil. Sokağa dökülen askerî konvoyun, Genelkurmay'ın açıkladığı gibi rutin bir uygulama içinde olup olmadığı. Çünkü askerliğimi 59. Topçu Tugayı'nda yaptım. (İki dinî bayram bizim döneme denk geldiği için galiba toplam üç aydan biraz uzun sürmüştü.) Yani, sokağa çıkan araçların bağlı bulunduğu askerî birlikte. Hatta Erzincan'a birliğime teslim olmaya giderken otobüs Sivas'ta uzun bir mola verince, Üstad'a uğramıştım. Kısa saçlarıma bakıp "Sen hapisten mi kaçtın?" diye yukarıdaki soru gibi yanlış bir soru sormuştu. Halbuki cezaevinden ıkalı çok olmuştu.

59. Topçu Tugayı'nın Muhabere Alayı'nın Üzümlü ilçesine kadar gidip gelmesinin gövde gösterisi yapmakla yakından uzaktan ilgisi yok. Eğer bir gövde gösterisi yapılacaksa Muhabere Alayı'nın kocaman kutulara benzeyen araç-gereçleri, kapatılmış uzun telsiz antenleri değil, Ağır Topçu Taburu'nun devasa obüsleri dışarı çıkartılırdı. Orta Ağır'ınki neyse, ama Hafif Tabur'un topları bile kimseyi kesmezdi. Hele benim askerliğimi yaptığım Uçaksavar Taburu'nun esamesi bile okunmazdı ki, Muhabere Alayı'nı niye sokağa döksünler? Zaten bir muharip gücün arkasında yer alması gereken Muhaberecilerden tek başlarına iken kim niye korksun?

Askerlik, farklı bir meslek. Kendine özgü, tecrübelerden damıtılmış çok sağlam bir mantığı var. Bu tecrübeler insan hayatı üzerinden edinildiği için çok değerliler. Öbür taraftan, iyi eğitim almış ve çok yetenekli bir personel vasat bir zekâ ve beceri ile yapılacak işleri monoton bir biçimde yerine getiriyorlar. Bizim birlikte hurdaya ayrılmış, II. Dünya Savaşı'ndan kalma bir askerî cemseyi kademedede, inanılmaz bir beceri ile adam edip çalıştırdılar. Hiçbiri bu benzini sünger gibi emen kamyonun çalışmasının, hurdaya ayrılmasından daha maliyetli olduğunun farkında değildi. Bendeniz, eğitim alanında Erzincan'ın öğleden sonra esen kum fırtınalarından kaçmak için Kademe'de resim yapıyordum, yani kaytarıyordum. Tabur komutanı son gün "Tugay'a kalıcı eserler bıraktığım için" beni tebrik edince, bir asker olarak utanmıştım. Çizdiğim dört koca tablonun tamamı silah resimleriydi, daha iyisini çizen çıkmadıysa hâlâ yemekhane veya gazino duvarlarında asılı duruyor olmalı.

Şayet son kış tatbikatında, Muhabere Alayı'nın araçlarından biri-ikisi yolda kaldıysa komutan bu araçları test eder. Özel sektörde nakliye filosunu yöneten bir müdür, araçların profesyonel bakımını yaptırdığı için böyle bir teste ihtiyaç duymaz. Komutan ise koca askerî arazide değil, şehrin caddelerinde ve tek tek değil konvoy halinde bu "test sürüşü"nü gerçekleştirebilir.

Bölgeyi yakından tanıyan bir Alevî-Kürt dostum, Üzümlü'nün (eski adı Cimin) ve çevresinin yoğun Sünnî yerleşim yeri olduğunu belirtti. Nerden nereye? Küçük bir "askerî test sürüşü"nden ne kadar farklı anlamlar çıkabiliyor. Genelkurmay'ın bu yorumlardan çıkartacağı tek sonuç olmalı. Sınırsız şeffaflık ve açıklık. Yoksa Ahmet Turan Alkan'ın sorduğu bu son derece iyi niyetli soruyu son günlerde herkes kendine soruyor olmalı? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Paslaşma

Mümtaz'er Türköne 2010.02.02

Başbakan'ın askerî hiyerarşi ile ilişkisini "paslaşıyoruz" kelimesi ile ifade etmesi, yüreklere su serpmiş olmalı.

Demek ki sahada birbiriyle mücadele eden iki takım yok, paslaştıklarına göre aynı saftalar ve ortak bir hedefe doğru gidiyorlar. Bir kâbustan uyanıyoruz. Yeraltından çıkan silah ve bombalar; yakalanan muvazzaf subaylar, cinayet hatta katliam planları, soruşturmalar, devam eden kovuşturmalar bütün bunların hepsi ister istemez

topluma korku salmıştı. "Paslaşıyoruz" ifadesinin, öncelikle Türk Silahlı Kuvvetleri üzerindeki ağır yükü kaldırdığını, şüpheleri dağıttığını görmeliyiz. Başbakan'ın uyumlu bir şekilde, hatta "olumlu biçimde" paslaşacak ölçüde teşrik-i mesai yaptığı ordu emin ellerde olmalı. TSK bünyesinden temizlenen çetelerin hedefi doğrudan hükümet olduğuna göre, Başbakan'ın bu kurumu tezkiyesi ordu için güçlü bir referans niteliğinde. Evet ordumuz içinde çeteler var, ama ordumuzu yönetenler, başta Genelkurmay Başkanı ve kuvvet komutanları hükümetle uyum içinde, yani hukuku ve ülkenin güvenliğini gözeterek bu belayı def etmekle meşguller.

Bu paslaşmanın içinde, TSK'yı sıkıntıya sokan çeteleşmenin yeşerdiği bataklığı kurutma azmi ve kararlılığı da var. Başbakan beklediklerimizi tek tek saydığına göre, bu "olumlu şekilde paslaşma"nın, sorun alanlarında yürüyen bir işbirliği olduğu anlaşılıyor. EMASYA kaldırılıyor. İç Hizmet Kanunu'nun 35. maddesi iptal ediliyor. Millî Güvenlik Siyaset Belgesi gözden geçiriliyor. Bu üçü, askeri siyaset bataklığına çeken "iç tehdit" üretme tezgâhının sacayağı idi. Hani şu bir türlü ortaya çıkmayınca, darbe zemini hazırlamak için darbecilerin kanlı eylemler planlayarak zorla yaratmaya giriştikleri iç düşmanlar.

Başbakan Millî Güvenlik Siyaset Belgesi'nin "tüyler ürpertici bir tablo ortaya koyduğunu" söylüyor. Halkını tehdit unsuru olarak gören ve bunu bir de resmî bir siyaset belgesi olarak formüle eden iradenin kime hizmet edeceğini düşünüyorsunuz. İç Hizmet Kanunu'nun 35. maddesi iptal edilirse, EMASYA Protokolü ortadan kaldırılsa, Millî Güvenlik Siyaset Belgesi, akli başında düşman tanımları üzerine inşa edilirse hepimiz rahat bir nefes alabileceğiz.

Demokratik siyasî irade tavrını açıkça ortaya koyunca, kimseye söyleyecek bir şey kalmıyor. Aslında Başbakan'ın taahhütlerini, bugüne kadar olması gerekenlerin olması, sivil iktidarın devlet yönetimine sahip çıkması olarak da anlayabiliriz. Çünkü yanlışlıkların büyük kısmı askerlerin iktidar hırsının, devleti kontrol etme arzularının veya darbeci dünyalarının eseri değildi. Sivil iktidarlar boşluk bıraktıkça asker gelip bu boşluğu doldurdu. İktidar tabiat gibidir, yetkinizi kullanmazsanız çevrenizde mutlaka o yetkiyi kullanacak birileri bulunur.

Millî Güvenlik Siyaset Belgesi hazırlama sorumluluğu doğrudan doğruya Bakanlar Kurulu'na ait. Bugüne kadar askerler hazırlayıp hükümetin önüne koydukları için, bu belge fiilen askerlerin eseri olmuş. EMASYA Protokolü mevcut haliyle çok önemli ama tek başına bir anlam taşımıyor. İller İdaresi Kanunu 11. maddesine 29.8.1996'da eklenen D bendi ile, bu protokolün yerleşeceği kanuni çerçeve oluşturuldu. Ve bu düzenleme Refah-Yol hükümeti esnasında, 28 Şubat'tan önce yapıldı. EMASYA Protokolü'nün iptalinden sonra bu kanunun ilgili maddesinin de değiştirilmesi gerekiyor.

Meclis'in gündemine gelen Sayıştay Kanunu Tasarısı, bu alanda en çok ihtiyaç duyulan düzenlemeyi içeriyor. Kendi aslî görevlerine dönmüş ve hukuka uygun bir şekilde denetlenebilen bir silahlı güçten kimsenin korkusu olamaz. Sivil iktidar ipleri eline alıyor; önce toplumu ferahlatıyor ve sonra ordunun itibarına kefil oluyor. Başbakan'ın "olumlu bir şekilde paslaştıkları" ifadesini her şeyden önce askere güveni yeniden inşa edecek kritik bir açıklama olarak okumak lâzım.

Bu arada Başbakan'ın işaret ettiği "gazcılar"ın bu "olumlu paslaşma"dan rahatsızlık duyanlar olduğu ortaya çıkmadı mı? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Şartlar bugün oluşmuştur'

Tarihin, bu sözü büyük harflerle kayda geçirmesi lâzım. Başbakan "Neden bugün, neden şimdi, neden 7 yıl beklediniz?" sorusuna böyle cevap veriyor: "Türkiye bu demokratik olgunluğa bugün ulaşmıştır.

Şartlar bugün oluşmuştur." Devam ediyor: "Onun için bugün bu konuları ele alıyoruz." Bu sözler sessiz ve derinden giden bir demokratik devrimin artık tamamlandığını ifade ediyor. "Sivil darbe" muhalefetiyle demokrasiye cephe alanlara, askerî darbeye örtük destek verenlere geçmiş olsun. Bal gibi askerî darbe teşebbüsüne karşı halkın vekaletini taşıyan temsilcilerden, yani demokrasiden gelen bir "karşı darbe" işte. Elleri sağ... Ne diyeceğiz? Tebrikler... Yürekten tebrikler...

"Şartlar olgunlaşmışsa darbe yapılır"dı. Ya olgunlaşmamışsa? O zaman da önce şartlar olgunlaştırılırdı. Olgunlaştırılırken de başımıza gelmedik kalmazdı. Türkiye'nin 2007 yılından beri asker kişilerin karıştığı kirli tezgâhların tamamının arkasındaki mantık buydu. Birileri darbe şartlarını olgunlaştırmak için plan üstüne plan yapıyordu. Darbecilerle hükümet arasında çoğunun kapalı kapılar arkasında geçtiği düşünülen bir bilek güreşi devam ediyordu. Başbakan'ın sözleri, darbecilerin kaybettiğinin de ilanı. Nasıl kaybetmesinler: Ortaya dökülen onca kirli tezgâhtan sonra kim, hangi kaşarlanmış yüzle darbe yapıp sağa sola emirler yağdırabilirdi?

Siyaset akıl işi. Ünlü Alman Şansölyesi Bismark'ın söylediği gibi imkân sanatı. Elinizdeki imkânlarla en akılcı çözümleri üretmek, siyasetçiye ve siyaset yaptığı ülkeye başarı getiriyor. Baykal'ın "neden görevden alıyorsunuz o zaman?" tahrirleri bir kenara, darbe tezgâhlarından dünyası kararanlar hükümeti "niye duruyorsun o zaman?" diye az sıkıştırmadı. Demek ki Başbakan hesap yapıyordu ve şartların olgunlaşmasını bekliyordu. "Ne duruyorsunuz?" diyenlerle "seni yok ederiz" tehditleri arasında bocalamadı, imkânları değerlendirdi ve belki en zor olan şeyi, durması gereken yerde durmayı başardı. Sabırla bekledi. Tabii şartların olgunlaşmasını. Bu şartlardan büyükçe bir kısmını da hükümetin olgunlaştırdığı ortada.

Silahlı güç, elindeki silaha dayanarak darbe yapıyor. Siyasetçi, imkânları akılcı bir şekilde değerlendirerek darbeyi önüyor. Darbeci, elindeki silahtan başka yönetme aracına sahip olmadığı için zora başvuruyor, koyduğu yasaklarla ülkeyi bir açık cezaevine dönüştürüyor. Siyasetçi, halkın rızasına dayandığı için her adımda halkı seferber ediyor. Halkın sorumluluğu, yönetenlerin meşruiyeti artıyor. Darbeci sonunda beceremediği yönetimi kendine imtiyaz sağlayacak düzenlemeleri yaptıktan sonra sivillere devredip kaçıyor. Siyasetçi, her seferinde sandıkta hesap vereceği için ferasetin sınırlarını zorluyor. Darbeci, olmayan darbe şartlarını olgunlaştırmak için ülkeyi kan gölüne çevirmeye teşebbüs ediyor. Siyasetçi önce darbecileri şartlarından mahkûm bırakıyor, sonra halkı ikna ederek, desteğini alarak ülkeye huzur ve refah getiriyor.

Son 7 yılın kritik dönemeçlerini bugün önümüze dökülen bilgilerin ışığında yeniden gözden geçirmeliyiz. Hükümet daha işbaşına gelir gelmez ne tuzaklar hazırlanmış, ne kumpaslara girilmiş, ne planlar yapılmış. Tayyip Erdoğan'ın başbakan sıfatıyla katıldığı ilk MGK toplantısından başlamak lâzım. En son 27 Nisan bildirisini ve bu bildiri karşısında hükümetin dik duruşunu ve ortalığa dökülen kirli tezgâhlar karşısında sabırlı ve dikkatli tavrını hatırlayalım. Demek ki her şeyin içinde bir öngörü ve hesap varmış.

İktidar olabilmek için kendi halkını düşman ilan eden darbecilere, halkı temsil eden demokratik hükümet 7 yıldır karşı karşıya idi. Başbakan "şartlar bugün oluşmuştur" sözüyle kazanan tarafı ilan ediyor. Türkiye'de bütün sorunların kaynağı ve anası olan silahlı vesayet sorunu artık sona eriyor.

Bu bir siyasî parti rekabeti değil; herkesin zorbalıkla hukuk arasındaki bu hesaplaşmada gecikmeden bir tavrın sahibi olması lâzım. En başta Baykal'ın...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

EMASYA yetmez

Değişimin işaretleri güçlü. Neyin neyi değiştirdiği sorusunun cevabını doğru vermek lâzım. Türkiye değişiyor. Bu değişim birçok kanaldan gelen birikimin eseri. Halk kendi iradesine sahip çıkıyor.

Halka hesap verecek olan hükümet aldığı vekâletin gereğini yerine getiriyor. Dünya ile entegre olan bir toplum ve onun ekonomisi açık ve adil rekabet düzenine geçiyor. Böylece krizler fırsatlara dönüşüyor. Türkiye'nin bir korku filmi gibi içinden geçtiği darbe çeteleri ve onların "hain" planları, Türkiye'yi değişime zorluyor. Bir daha bu çılgınlıklara fırsat vermeyecek bir devlet düzenini ve kurallarını tesis ediyoruz.

EMASYA Protokolü kaldırıldı. Genelkurmay Başkanı, bu protokolün iptal edilmesine itirazları olmadığını açıklamıştı. Gerekçesi önemli: Ordunun toplumsal olaylarda görev almasına asker olarak olumlu yaklaşmadıklarını vurguluyor. Bunu söylerken toplumsal olaylarla terör olayları arasındaki sınırın çizilmesindeki güçlüğe işaret ediyor. Ordu ile halkın karşı karşıya gelmesine bir asker olarak itiraz ediyor. Bu vizyon tam anlamıyla askerî bir perspektif. Orduyla ilgili fikir yürüten komutanların siyasî değil, askerî vizyonuna ihtiyacımız var. EMASYA Protokolü, askeri siyasetin içinde tutacak bir araçtı. Profesyonellik siyasî öncelikleri değil, pür askerî öncelikleri esas alır. Doğru; askerle halk karşı karşıya gelmemeli. Bir ordunun itibarı ve savaşma gücü ancak böyle korunur.

Genelkurmay Başkanı, EMASYA Protokolü'nün önemli olmadığını, referans olan kanunun bu konuda yeterli olduğunu söylüyor. Söylediği doğru. İller İdaresi Kanunu'nun 11. maddesi, askeri içeride asayiş gücü ve dolayısıyla sivil yönetime müdahil bir aktör olarak tutmak için yeterli. O zaman bu kanunun 11. maddesinin D bendinin toptan iptal edilmesi lâzım. Kanun üzerinde fikir yürütenler, her hal ve şartta askerî birliklerin valinin veya içişleri bakanının talebi üzerine harekete geçeceği şartının sakıncaları ortadan kaldırdığını öne sürüyorlar. Durum öyle değil. Kanundaki formül, TSK'yı iç emniyet hizmeti veren ve sivil yönetime müdahale eden bir güce dönüştürüyor. Asker "madem gerektiğinde benden destek isteyeceksin, o zaman ben de buna uygun bir yapılanmaya giderim" diyor. İstihbarat toplamak, askere toplumsal olaylar için eğitim vermek ve buna uygun olarak büyük şehirlere EMASYA taburları yerleştirmek ve en önemlisi de aylık EMASYA toplantılarında şehrin veya ilçenin bütün sivil erkânını düzenli olarak askerî bir gözetim ve hiyerarşi altında tutmak. Vali ve kaymakamlardan dinlediğim EMASYA toplantı gündemleri, Türkiye'de açıkça bir askerî rejimin yürürlükte olduğunu gösteriyordu.

türkiye değişirken ordu aynı kalamaz

İller İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin EMASYA'nın kaynağı olan D fıkrası, 29.8.1996 tarihinde kanuna eklendi. 28 Şubat'tan tam altı ay önce. Bu fıkranın, dönemin Deniz Kuvvetleri Komutanı Güven Erkaya tarafından hazırlandığını hatırlayanlar olacaktır. Kanun Meclis'ten Refahyol hükümetinin Başbakanı Necmettin Erbakan'ın talimatıyla çıkmıştı. O dönemde askerlerden gelen birkaç kanun bu şekilde çıkartılmıştı. Erbakan, bu tür tavizlerle askerleri idare edeceğini düşünüyordu. Tersine, bu yoklamalarla ilerleyen süreç hükümetten direnç gelmediği için 28 Şubat'a ve nihayetinde haziran ayında hükümetin yıkılmasına kadar vardı.

Bu meşhur fıkranın sakatlığını ancak karşılaştırma yaparak anlamak mümkün. Anayasamız olağanüstü şartlara uygun iki yönetim biçimi öngörüyor. Bunlar olağanüstü hal ve sıkıyönetim. Askerî birlikler bu yönetim tarzlarında zaten geniş çaplı kullanılıyor. Kanundaki bu fıkra, normal şartlar altında da askeri sivil yönetime bütünüyle nüfuz için geniş bir alan yaratıyor. Diğer yönetim biçimleri bir alternatif olarak durduğuna göre bu kanuna ne gerek vardı? Bu sorunun makul hiçbir cevabı yok.

Türkiye değişiyor. Bu değişime uygun olarak ordunun da değişmesi gerekiyor. Hilmi Özkök'ün vurguladığı değişim ihtiyacı aynı zamanda Türkiye'nin ihtiyacı. EMASYA'nın iptal edilmiş olması bu değişimin önünü açacak önemli bir adım ama tek başına yeterli değil.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Baykal 'solun turşusu'nu kurdu

Mümtaz'er Türköne 2010.02.07

Sağ siyaset biraz konserveye benzer. Yiyecekleri taze halde tutmak için işleminden geçirip saklamak için konserve yapıyoruz.

Sağ siyaset hayat biçimlerinin, değerlerin, geleneklerin sapını, çöpünü ayıklayıp işleminden geçirir ve muhafazaya alır. "Muhafazakâr" tabirinin orijinali olan "conservative" ile "konserve"nin aynı anlama gelmesi bu yüzden tesadüf değildir. Sol siyaset ise galiba turşuya benziyor. Savunulan şeyler saklanıyor, ama tadı ve lezzeti bütünüyle değişiyor. Bu benzetmemin sebebi Deniz Baykal'ın Fikret Bila ve Murat Yetkin'e CNN Türk'te anlattıkları.

Baykal bireysel yetenekleri gelişmiş bir siyasetçi. Örgütçülüğü kuvvetli ve iyi bir hatip. Ancak bu yetenekleri bütünüyle solun önünü tıkamakta kullandı. Ve bu işi yıllarca başarıyla yaptı. Sol siyasetin dünyada kazandığı zaferlere tezat olarak Türkiye'de güdük kalmasının faturasını galiba tarih Baykal'a çıkartacak. Bu mertebe başarısızlık tesadüf olamaz.

Baykal'la uzun yıllar beraber çalışmış sonra ona yolları ayırmış bir politikacıdan dinlemiştim. Baykal'ın politikayı anlık tükettiğini söylemişti. Plana, programa ve uzun soluklu çalışmalara dayalı projelere hiçbir zaman kafa yormadığını, ağzından çıkan iri lafların bile anlık tesadüflere bağlı olduğunu öne sürmüştü. Örnek olarak "Şeyh Edebali ve Anadolu Solu" tabirlerini duyması ile kapının önüne çıkıp kullanması arasında geçen süre kesinlikle bir saatten fazla değilmiş.

CNN Türk'te söyledikleri bu iddiaya bütünüyle uyuyor. Baykal durumu içi boş bir retorikle idare ediyor. Düpedüz hesapsız ve kitapsız bir popülizm yapıyor. Söyleyenin ağzı yorulmaz. Baykal, çalışmayan kadınlara aile reisi olarak 300 TL maaş vereceğini söylüyor. En önemlisi Demirel'in 1991 seçimlerine damga vuran sözünü "ödünç oy talebi"ni tekrarlıyor. Koyduğu iddialı hedef ise Tayyip Erdoğan'ı başbakanlıktan indirmekten ibaret. "Önümüzdeki dönem Türkiye'de yeni bir iktidar çıkacak olursa ülkede çok büyük değişimler yaşanacağına inanıyorum." sözünden siz ne anlıyorsunuz? Baykal inandığına göre bu değişime bizim de mi inanmamız gerekiyor? Peki ama kim, neyi, ne zaman, nerede ve nasıl değiştirecek? Sandığa gidecek seçmenlerin asgari bir fikir sahibi olması iktiza etmiyor mu? Kullana kullana insanda tam tersi çağrışımlar uyandıran "yeni" kelimesi de dahil Baykal'ın söylediklerinde yeni ne var?

Baykal devrini tamamlayan siyasal güçlerin sözcüsü sıfatıyla onlarla aynı akıbeti paylaşıyor. "Ergenekon avukatlığı" veya "silahlı vesayet destekçiliği"nin halkta karşılığı olabilir mi? Yer altından çıkan silahların, ortaya dökülen katliam planlarının, kirli tezgâhların Baykal'ın siyasal duruşu ile bir ilgisi yok mu? Zorlama bile olsa hâlâ "sol" tabirine saygı gösteren bir partiden, askerî yargı zırhı altında darbe suçlarına tekrar dokunulmazlık kazandırmak için Anayasa Mahkemesi'ne dava açmış ve sonra da "kazanmış" olmasını açıklayabilecek bir babayiğit çıkabilir mi?

Bir tarihsel blok çökerken, bu blokun demokratik siyasetteki temsilcisinin ayakta kalması mümkün mü?

Baykal başta olmak üzere CHP temsilcilerinin yelpazenin sağ tarafına göz dikmesi gayet doğal. Çünkü Baykal'lı CHP'nin sola karşı kabarık sabıka dosyası ile sol siyaset üretmesi zor. Tekel işçileri gibi işçi sınıfının aristokratları ile sınıf mücadelesi vermek de imkânsız.

CHP, Baykal'la geçirdiği uzun yıllar boyunca solu sol yapan evrensel değerlerin turşusunu kurdu. Bu değerler CHP'de var mı? Var. Peki hiç kullanıldı mı? Kesinlikle hayır. Şimdi de modası geçti. CHP, Baykal ile tipik bir devletçi ve askerci parti olarak miadını doldurdu. Turşuların da son kullanma tarihi çoktan geçti. Meydan yeni mahsullerden yeni lezzetler derleyip topluma sunacak olanların elinde artık. Sol kendisini var eden zemine ayağını sağlamca basmadan diğer taraflara geçebilir mi? Evrensel sol siyasetin Türkiye'de AK Parti'de temsil edildiğini fark edecek bir ufuk sizce Baykal'da var mı? Olsaydı zaten böyle olur muydu?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İlber Hocamız

Mümtaz'ler Türköne 2010.02.09

İlber Hocamız buyurmuşsa haklıdır. Bize sadece söylediklerini şerh etmek düşer. Türkler "asker millet"tir ve tarih boyunca bariz vasıfları bu olmuştur.

Uzun ömürlü bir imparatorluğu bu topraklarda yaşatmayı başaran Osmanlı Devleti'nin sırrı askerî organizasyon yeteneğidir. Osmanlı Devleti, dev bir savaş makinesi tarzında teşkilatlanmıştı. Ekonomi, mali araçlarla bu makinenin bir dişlisi idi. Toprak düzeni, tımar sistemi adı ile büyük bir ordunun eğitilmiş asker ihtiyacını karşılıyordu. İdeoloji, 'gaza kültürü' adıyla bu makineyi kültür katında meşrulaştırıyordu. Sadece bir örnek: II. Viyana Kuşatması için Viyana önlerine giden ordunun lojistik ihtiyaçlarının nasıl karşılandığı, bugün hâlâ çözülememiş bir bilmece olarak durmaktadır. Bu devlet, tepeden tırnağa askerî ihtiyaçlara göre teşkilatlanmış bir 'ordu devlet'tir. Osmanlı devlet düzeninde 'askerî zümre'nin kılıç ehlerinden (seyfiyye), ibaret olmadığını, ilmiye ve kalemiyye sınıfının da bu zümreye dahil olduğunu hatırlayalım.

Hocamızın söylediği gibi, bize bütün yenilikler askerî kanaldan gelmiştir. Tıptan mühendisliğe, sanayi üretimine ve malî-ıdarî sisteme kadar her alan askerî ihtiyaçların zorlamasıyla gelişmiş ve ilerlemiştir.

Resmi tezlerde kullanılan 'ordu millet' ifadesi eksik ve yanıltıcıdır. Türkler Anadolu'ya yersiz yurtsuz göçebeler olarak değil ordular halinde gelmişlerdir. Savaş yeteneğinin, ata binmek, ok ve kılıç kullanmak gibi sınırlı olduğu dönemlerde bütün bir halkı savaşçılara dönüştürmek zor değildir. Burada önemli olan, merkezî gücün, yani devletin organizasyon yeteneğidir. Fransız ihtilalinden sonra askerliğin her erkek için bir vatandaşlık görevi olarak kabul edilmesi ordu-millet ifadesini bütün devletler için geçerli kılmıştı. I. Dünya Savaşı'nda 'topyekün savaş'ın bütün taraflarca benimsenmesi, ülke kaynaklarının tamamını askerî niteliğe büründürmüştür. Ordu-devlet nitelemesi ise farklıdır. Bir devlet cihazının bütün parçalarının o devletin güvenlik ihtiyaçlarına, yani askerî gereklere göre kurulmasını ve işletilmesini ifade eder. Tabii, en başta devlet iktidarının. Savaşmak üzere oluşturulan bir kurumun, savaş mantığı içindeki anlamının devletin bütününe teşmil edilmesinden bahsediyoruz. Uzun yıllar Genelkurmay başkanlığı yapan Fevzi Çakmak'ın, 'işgali kolaylaştırır' gerekçesi ile yol yapımına izin vermediğini hatırlayalım. Devlet yönetmekle, savaşmanın aynı anlama gelmesi; topluma, siyasete, ekonomiye dair her alanın savaş yeteneğinin enstrümanlarına dönüşmesini beraberinde getirmektedir. Bu durumu, savunma görevini üstlenen silahlı gücün devlete egemen olması şeklinde görmek yanıltıcıdır; bizatihi devletin kendisi bütün parçaları ile bir orduya dönüşmektedir.

İlber Hocamız "asker düşmanı bir topluma doğru gidildiği" endişesi taşıyorsa, üzerinde mutlaka durulmalıdır. Düşmanlığın hiçbir türü iyi değildir. Bu düşmanlığı önlemek için özellikle askerlerin çok dikkatli olmaları ve hukuk içinde kalmaları elzemdir. "Sivil siyasetin kendisini geliştiremediği ortamda darbe kaçınılmazdır" hükmü de, tarihi tecrübeye uygundur. Bu hükümden çıkartılacak tek sonuç, sivil siyasetçilerin kendilerini geliştirmeleri ve dizginleri ele almaları gerektiğidir. "Dinin devletin parçası olduğu" hükmü de öyle. Osmanlı geleneğini laiklik iddiasına rağmen sürdüren Cumhuriyet'te dinin merkezî devlet teşkilatı içindeki yeri bu hükmü doğrulamaktadır.

İlber Ortaylı Türkiye'nin yaşayan deha sahibi iki büyük tarihçisinden biri, Türkiye'nin müstesna bir değeri. Eleştirme, kızma ve abartma hakkına sahip. Herkese ters gelen düşüncelerini bile saygıyla dinlemek hepimizin görevi. "Sadece İlber Hoca acaba neye kızdı?" diye sorabilirsiniz. Hepsi bu kadar. Üstelik benim hocam.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Alevî Çalıştayları'nın sonucu

Mümtaz'er Türköne 2010.02.11

Hükümetin Alevî Açılımı'nın başladığı tarih ile bugün geldiğimiz nokta arasındaki farka bakalım. Hiç mi mesafe alınmadı? Alevî inancının kendini ifade etmesi, Sünnî kesimin onlara daha saygılı yaklaşması, Alevî-Sünnî kutuplaşmasının yumuşaması; belki hepsinden önemlisi devletin huzurunda konuşmaya tartışmaya başlanması...

Çalıştaylara itiraz edenlerin, hiç olmazsa kaybettiklerine dair bir-iki cümle söylemesi lâzım. Bu çalıştayların kime ne zararı oldu; ya sağladığı faydalar?

Alevî Çalıştayları, bir müzakere süreci idi. Müzakere, mümkün olan en geniş yelpazede tarafların görüşlerinin karar alma sürecine dahil edilmesi demek. Mevcut olandan, bilinenden farklı bir görüşünüz veya temsil ettiğiniz bir çıkar varsa, size kendinizi ifade imkânı verilir. Böylece karar vericiler, hiç olmazsa sizin görüşünüzü ve duruşunuzu da dikkate alırlar. Müzakereci demokrasi mantığına göre bu süreç bir temsil mekanizması öngörmez. Katılanların verilecek kararda yer almaları beklenmez. Müzakere, karşılıklı olarak birbirini tanıma, önyargılardan sıyrılma ve kendini ifade etme zemini.

"Alevî sorunu"nun çözümünde, esasa değil de usule dair iki tarafın çok önemli birer engeli var. Sünnî inanç, devlet içinde kurumsal himayeye ve haklara sahip. Bunların hepsi bir statüko oluşturuyor. Alevî sorununa çözüm aranırken Sünnî kesim işte bu statükoya sınıksız sarılıyor. Halbuki bu statükonun çoğu aksanı hiç anlamı olmayan alışkanlıklardan ibaret. Anayasa emri olarak okutulan Mecburi Din Dersleri gibi.

Alevîlerin usule dair sorunu ise çok daha derin. Alevîlik, 5 asırdır devlet tarafından yasaklanmış ve dışlanmış bir inanç. 1826'da Yeniçeri Ocağı'nın lağvedilmesinden beri, bu durum Bektaşilik için de geçerli. Alevîlik bu yüzden merkezî bir örgütlenmeye ve homojenliğe sahip değil. Alevî sorununu çözmeyi amaçlayan her adım, kendiliğinden Alevî kesim içindeki temsiliyet ve iktidar mücadelesine yol açıyor. Tıpkı, bu çalıştaylara katılma sorununu bir güç savaşı olarak yürüten Alevî önderleri gibi. Durum elbette zor. Bir tarafta kurumlarıyla birlikte devlet, öbür tarafta daha çok Sünnî inancı temsil ettiği kabul edilen hükümet, karşı tarafta siyasî partiye dönüşmek de dahil bir yığın siyasî-ideolojik tartışmanın içinden geçen Alevî kesimi.

Yüzyılların sorunlarının bir hamlede çözülmesi çok zor. En doğru çözümleri bulsanız bile, karşılıklı güveni oluşturmadan, geçmişte olup bitenlerin üzerine sünger çekmeden sorunun üstesinden gelmek mümkün değil. Çalıştaylar hakkında hüküm veren Alevîlerin bir noktayı kaçırmaması lâzım. Bu çalıştaylar, Sünnî kesimin ve

temsilcilerin Alevî sorununa bakışını olumlu anlamda değiştirdi. Son Çalıştay'da Din İşleri Yüksek Kurulu'nun DİB'i aşan ileri görüşleri, kurumsal tepki ile ilmî tepki arasındaki farkı gösterdi. Sünnî ulema, din görevlilerine göre daha ileride. Israrla Aleviliği tanımlamaya çalışan DİB'in tavrını değiştirerek bu işi Alevîlere havale etmesi, saygıyı tesis edecek çok önemli bir gelişme.

Benim çıkarttığım iki önemli sonuç var. Türkiye'de, dinî alanın bir muhalefet kaynağı olmasını önlemek için, din işleri merkezî devlet yapısı içinde görülüyor. Bu statükonun artık kimseye faydası, üstelik gereği de yok. Kimse dinini, Anayasa'nın 24. maddesine göre verilen ve Alevîlerin sorun ettiği Din Dersleri'nden öğrenmiyor. Alevî sorunu, aynı zamanda bir Sünnî sorunu. Dinî bürokrasiyi sorgulamamız ve esaslı bir reformdan geçirmemiz gerekiyor.

Alevî inancı, istismara açık bir siyasî rekabetin konusu. Alevî önderlerin inançla siyaset arasına kalın bir çizgi çekmesi, Alevî sorununun çözümü için elzem. Çünkü siyaset, sorunları çözmek yerine sömürür, birleştirmek yerine ayrıştırır. Alevî sorunu dediğimiz sembolik olayların çoğu aslında, Cem Vakfı'nın ifade ettiği gibi "insanî sorun" niteliği taşıyor.

Alevî Çalıştayları sabır isteyen ve uzun soluklu bir teşebbüs idi. Faruk Çelik'i ve Necdet Subaşı'yı, Türkiye'yi taşıdıkları bu olumlu yer için tebrik etmek gerekir. İstikamet doğru, ama hâlâ alınacak çok uzun bir mesafe var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Meclis Başkanı Şahin'e düşen görev

Mümtaz'ın Türköne 2010.02.12

İstiklâl Mahkemeleri'nin adı en çok duyulana, Ankara İstiklâl Mahkemesi'dir. Bu mahkeme, üç üyesinin adı da Ali olduğu için "Üç Aliler Divanı" olarak nam salmıştır.

Mahkeme Başkanı Kel Ali'nin (Ali Çetinkaya) şu sözleri, Cumhuriyet'in kurulmasından sonra faaliyette bulunan İstiklâl Mahkemeleri hakkında esaslı bir fikir veriyor: "İnkılap, yalnız suçluların ve hainlerin değil, suça istidatlı olanların, hıyanet edebileceklerin, hatta şu veya bu sebeple vücudu zararlı olanların kısacık mahkemelerden sonra öldürüldükleri zaman oluyor."

TBMM Başkanı Mehmet Ali Şahin binlerce belgeden meydana gelen Meclis arşivlerini araştırmacıların incelemesine açtı. Ancak izin vermediği 962 dosya, Üç Aliler Divanı'nın da içinde yer aldığı İstiklâl Mahkemeleri'ne ait. Acaba neden izin vermedi? Aradan çok uzun bir zaman geçti. Gerçeğin bilgisine sahip olmaktan kime ne zarar gelir? "Tarihimizde yüzleşemeyeceğimiz gerçekler olduğu" fikri, bu gerçeklerle yüzleşmekten daha kötü değil mi?

ÜÇ ALİLER DİVANI

Kurtuluş Savaşı döneminde Harp Divanı gibi çalışan, Cumhuriyet kurulduktan sonra Devrim Mahkemesi gibi, rejim muhaliflerini ortadan kaldırmak üzere faaliyette bulunan İstiklâl Mahkemeleri, tarihimizin hâlâ karanlıkta kalan bir kısmı. Bu mahkemelerin özelliği Meclis Hükümeti sistemine dayanması. Meclis Hükümeti sistemi, kuvvetler ayrılığı yerine kuvvetler birliği prensibini benimsiyor; böylece yargı yetkisi de Meclis'e ait bulunuyor. İşte bu mahkemeler de doğrudan Meclis'e ait olan bu yargı yetkisini kullandıkları için verdikleri kararlar tartışamıyor, iptal edilemiyor ve anında uygulanıyor. Gözünüzün önünde şöyle canlandırın. Bir odada mahkeme sanığı yargılıyor, kararını veriyor. Arka tarafta cellat kurduğu darağacında hükmü infaz ediyor. Üstelik verilen kararlar delillerden ziyade mahkeme üyelerinin vicdani kanaatlerine dayanıyor.

Bu mahkemelere ait çok önemli belgelerden bir kısmı yayımlandı. Ama geride hâlâ mantık yürütmelere ve spekülasyonlara konu olan epeyce dava var. 1993'te yayımlanan Ankara İstiklâl Mahkemesi Zabıtları, bu konuda önemli kaynaklardan biri. İş Bankası'nın 1985'te dört cilt halinde yayımladığı 1924-30 arasına ait Meclis'in "Gizli Celse Zabıtları" da bu mahkemelerle ilgili çok önemli bilgiler içeriyor. Yine Şapka Devrimi'ni konu alan "İskilipli Atıf Hoca Davası" da, Meclis arşivlerinden alınıp yayımlandı. Bu dava, İstiklâl Mahkemeleri'nin aslî işlevi hakkında açık fikir veren bir zulmü temsil ediyor. Saygıdeğer bir alim olan İskilipli Atıf Hoca, Şapka Devrimi'nden çok önce "Frenk Mukallitliği ve Şapka" serlevhası ile bir risale kaleme alıyor. Şapka Kanunu'ndan sonra, kanunların geriye işlemeyeceğine dair hukuk kuralına rağmen yargılanıyor. Savcının üç yıl hapis cezası talebine karşı idama mahkûm ediliyor ve cezası infaz ediliyor.

İzmir Suikastı davasında, Kurtuluş Savaşı'nın önderlerinden ve o tarihte Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın genel başkanı olan Kazım Karabekir'e mahkeme sorgusunda sorulan sorulardan biri şöyle: "Zatîâliniz inkılabın büyük bir şahsiyetisiniz. Tarih bunu böyle kaydediyor. Memleketin savunulmasında nasıl dağılmadan bir arada kaldı isek vatanın yükselmesi emrinde de öyle olması gerektiğini elbette takdir buyurursunuz. Bu sebeple zatîâliniz nasıl olur da muhalefete geçersiniz? İzah buyurur musunuz?" Evet suç "muhalefet etmek"ten ibaret. Kazım Karabekir bu muhalefet suçlamasına, Kurtuluş Savaşı'nı kastederek, ülkenin en zor şartlarında "tek dayanak bendim, hatta Mustafa Kemal'i reis seçtiren de yine bendim" diye cevap veriyor. Malûm 1919 yılında, Erzurum'da Mustafa Kemal'in üniformasını çıkarttığı gün karşısında hazırola geçip selam duran Kazım Karabekir'in rütbesi daha yüksektir.

İstiklâl Mahkemeleri ilk dönemi olan Kurtuluş Savaşı'nda, özellikle asker kaçakları ile baş edebilmek için uğraşılıyor. Toplam sekiz mahkeme kuruluyor. Daha sonra yetki alanı genişliyor. Sonradan 29 Nisan 1920'de BMM'nin çıkarttığı ikinci kanun olan Hıyanet-i Vatanıye Kanunu'nu uygulamaya başlıyor. Bu döneme ait dosyalar, Kurtuluş Savaşı'nın gerçekte kaç cephede verildiğini gösteriyor. Dağlarda, bir rivayete göre 60 bin kadar asker kaçağı var. Bu kaçaklar sırtlarında üniforma, ellerinde orduya ait silahlarla, cephe gerisinde, cepheden daha önemli bir soruna dönüşüyor. İstiklâl Mahkemeleri çok ağır cezalarla -bu cezalar arasında asker kaçaklarının yakınlarını, hatta köylerini cezalandırmak da var- bu sorunu çözmeye çalışıyor.

20 Temmuz 1922'de bu dönem sona eriyor. İkinci dönem, Hilafet yanlısı yayınları susturmak için İstanbul'da kurulan mahkeme ile 8 Aralık 1923'te başlıyor. 1925'te Şeyh Sait İsyanı'nı müteakip Ankara ve Doğu Anadolu'da iki mahkeme kuruluyor. İsyan bahane edilerek muhalefeti ezmek için çıkartılan Takrir-i Sükûn Kanunu bu mahkemeler eliyle uygulanıyor. Gazeteciler, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası mensupları, İttihat Terakki Cemiyeti mensupları üzerinde bu mahkeme eliyle terör estiriliyor. Bu mahkemelerden Doğu'da olanı, bir günde verdiği ve infaz ettiği 47 idam kararı ile hatırlanır. İlk dönemin, yani Kurtuluş Savaşı döneminde faaliyette bulunan İstiklâl Mahkemeleri'nin dosyaları kayıp. İkinci dönemin, yani asıl tartışılan devrim mahkemesi gibi hüküm veren İstiklâl Mahkemeleri'nin serencamı ise, Meclis Başkanı'nın rezerv koyduğu bu 962 dosyanın içinde yer alıyor.

Bu dosyalar açıklansa ne olur? Kim ne zarar görür?

II. Dönem İstiklâl Mahkemeleri'ni, Fransız İhtilali sonrası kurulan ve on binlerce idam cezası veren devrim mahkemeleri ve Sovyet Devrimi'nden sonra milyonlarca insanın hayatına son veren Halk Mahkemeleri ile karşılaştıranlar, aradaki dağlar kadar farka işaret ediyor. İstiklâl Mahkemeleri'nde idam edilenlerin sayısı bu iki örnekle karşılaştırılmayacak kadar az; ancak hukuksuzluk hiç de az değil. Bu ülkede ne tür hukuksuzlukların vuku bulduğunu bilmek hepimizin hakkı değil mi? Bu hukuksuzlukları bilmeden, bu hukuksuzluklarla yüzleşmeden hukuk tesis edilebilir mi?

Doğru, kanlı bir tarihimiz yok. Rejim muhaliflerini, hatta padişaha karşı çıkanları sağa sola sürgün etmek gibi yumuşak yöntemlerin, kanlı yöntemlerden daha yaygın olduğu hatırlanırsa Batı kadar sorunlu bir geçmişimiz olmadığı anlaşıyor. Sorun nedense yakın tarihte büyüyor. Sebebini araştırmadan öğrenebilir miyiz? İstiklâl Mahkemeleri'nin İzmir Suikastı davasından Yassıada'ya, oradan 12 Eylül'ün idamlarına uzanan hukuksuzluk zincirini başka türlü kırmak mümkün değil. Hele önümüzde Üç Aliler Divanı dururken. Meclis Başkanı'nın hiç olmazsa kararının nedeni konusunda bir açıklama yapması gerekmez mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başbuğ bildiklerini açıklamalı

Mümtaz'er Türköne 2010.02.14

"Sabrımız taşarsa elimizdekileri açıklarız" tehdidinin hangi diyalog tarzına uygun düştüğünü hatırlatmak isterim: "Açıklamazsan namertsin"...

Hepimize tanıdık gelen bir manzara. Belediye meclis üyeliğine aday bir yerel politikacıdan, veya grup toplantısında bir parti genel başkanından bu sözü duyabilirsiniz. Veya birbiriyle saç saça baş başa kavgaya dalmış, kıskançlık krizlerine girmiş iki sanatçı arasındaki polemğin son cümlesi. Adam rakibine kızmış. Artık mantık sınırları aşılmış. Bir yandan karşısındakini tehdit edecek, bir yandan da suç işlememiş olacak. Kısaca başka çare kalmamış. Tabancanın namlusunu çevirip ateş etmeye hazırlanır gibi, "ben de bildiklerimi açıklarım"...Cevap ise, belinden silahı çekip doğrultur gibi bir üst perdeye geçen tehdit tonunda: "Açıklamazsan namertsin" olur. Bu sözü İlker Başbuğ'a söylemek benim aklımın köşesinden geçmez. Neden mi?

Çünkü İlker Başbuğ böyle bir adam değil. En sert sözleri söylediği basın toplantılarındaki vücut diline, mimiklerine ve ses tonuna dikkat edin. O aslında centilmen bir komutan. Bireysel ilişkilerinde çok medenî ve saygılı olduğundan yüzde yüz eminim. Askerliğin doğasında olan sertliği, zekâsı ve özgüveni ile yumuşatmayı başarmış bir askerî lider. Genelkurmay Başkanlığı makamına, her zaman bu göreve en uygun olan kişinin gelmediği doğru. Ama gelenlerin tamamının da belirli bir düzeyin üstünde olduğunu kabul etmek lâzım. Türk ordusu kurumsal olarak zor bir dönemden geçiyor. Komutan sıkıntılı. Altı ay sonra görevi sona erecek. Geride, kendi adıyla anılacak döneme ait kötü hatıralar bırakmak istemiyor. Doğal değil mi? Peki hata nerede?

Hata yığınakta, yani stratejide yapılan esaslı bir hata. Asker kendisini devletten, ülkeden ve milletten bağımsız veya özerk bir güç olarak görüyor. Hesaplarını ve stratejisini bu özerk kurumsal gücün maddî ve manevî çıkarları üzerine inşa ediyor. "Askerin morali bozuk" diyor İlker Başbuğ. Eğer Türkiye'nin dış güvenliğine yönelik bir zaaftan söz ediyorsak, askerden daha önemlisi milletin morali bozuk. Savunma görevini profesyonelce yapan bütün askerlerin, Genelkurmay Başkanı'ndan Harbiye'yi yeni bitirmiş teğmenine kadar bütün subayların öncelikli görevi, aynı profesyonellik içinde milletin moralini düzeltmek olmalı. Çünkü bir ülkenin savunması sadece askerlerin görevi değil. Genelkurmay Başkanı'nın moralinin bozuk olduğundan şikâyetçi olduğu askerler arasında ihtiyat kuvveti olarak ben de varım. Modern savaş, hatta postmodern savaş mantığı her bireyi ve ülkenin her imkânını savunma konsepti içine yerleştiriyor.

Kronik olarak tekrarlanan yapısal bir hata, stratejik hatayı derinleştiriyor. Genelkurmay Başkanı, devam eden soruşturma ve davalarla ilgili olarak -ki bunlar toplumu derinden sarsan Balyoz, Kafes gibi katliam planları- bir mahkeme kuruyor. Savcı gibi iddialarda bulunuyor. Delilleri değerlendiriyor ve hüküm tesis ediyor. Rahmi Koç Müzesi'nin önüne demirli denizaltıda bulunan patlayıcılarla ilgili İlker Başbuğ'un delil değerlendirmesi yapması ve sarıh bir kanaate ulaşması hukukun neresine uyuyor?

İlker Başbuğ, bu hafta içinde verdiği röportajlarda bu hataları tekrarladı. Bu strateji yanlış. Ufkuna, yönettiği ordunun değil, ülkenin çıkarlarını yerleştiren bir komutanın bu durumu fark etmesi lâzım. Ne kadar yara alırsa alsın, ne kadar şaibe altında bulunursa bulunsun bir ordunun görevi ülkeyi savunmaktır, kendisini değil. Ülkeyi savunmanın bir ordu için vazgeçilmez ön şartı ise hukukun içinde kalmak ve politik arenadan uzak durmaktır.

Genelkurmay Başkanı, komplolardan bahsediyor. "Birileri gerekeni yapar" diye beklediklerini belirterek, politikacılara has bir üslupla adrese postalı mektup yazıyor. Bu üslup doğru bir üslup mu?

Genelkurmay Başkanı'nın çok zor durumda olduğu belli. Ancak, bugün yaşanan sorunlardan hiçbirinin onun eseri olmadığı zaten biliniyor. Türkiye'nin güzide bir ordusu var. Ayrıca Türkiye'nin vazgeçilmesi mümkün olmayan savunma öncelikleri var. İkisi arasında bir uçurum oluştu. Komutana düşen bu uçurumu kapatmak. Politikacılara özgü polemiklerle hem kendisini hem de zaten yıpranmış olan ordusunu tartışmaların odağında tutmak değil. Tek çözüm askeri politikanın bataklık bölgelerinden uzaklaştırmak. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Çoğalmak istemeyenler'

Mümtaz'er Türköne 2010.02.15

Sanem Altan, Bilge Emeç'le konuşuyor çünkü Vatan'da. Bilge Emeç, Çetin Emeç'in eşi. Çetin Emeç, 20 yıl önce silahlı saldırı sonucu öldürülen, Hürriyet Gazetesi'nin Genel Yayın Müdürü.

Çetin Emeç cinayeti, yakın tarihimizin karanlıkta kalan faili meçhul cinayetlerinden biri. Bir tetikçi yakalandı, ama bu cinayetin neden işlendiği ve hangi amaca hizmet ettiği ortaya çıkartılamadı. Bilge Emeç, kocasının nasıl öldürüldüğünü, sonrasındaki gelişmeleri anlatırken çok önemli bir şey söylüyor. Faili meçhul cinayetlere kafa yoran herkesin üzerinde uzun uzun durması gereken bir şey:

"Gerisinde kim var bu işlerin hâlâ çözülmedi. Çözülse de ne olacak ki artık onu da bilmiyorum gerçi. Sürekli dinle ilgili tehdit aldığımız için hep 'İran' dedik, 'Dinciler' dedik. Çünkü ben Atatürkçü, orduyu seven, vatanperver bir kadıyım. O yüzden daha devletime hiç kızmadım ben. Başka gerçeklerle yüzleşmek istemedim. O yüzden hep İran demek işime geldi sanırım. İran'ın yaptığına inanmak istedim."

Sizce de bu sözler önemli değil mi?

Bilge Emeç, aradan geçen 20 yıldan sonra, muhtemelen içini kemiren ve sezgisel olarak yakaladığı bir şeyi ifade ediyor. Türkiye'de tıpkı Çetin Emeç gibi, laikliği, Atatürkçülüğü -hadi ilave edelim- Cumhuriyet'e bağlılığı ile maruf önemli isimlere yönelik çok sayıda cinayet işlendi. Bahriye Üçok, Muammer Aksoy, Uğur Mumcu, Ahmet Taner Kışlalı gibi. Bu cinayetler işlendiği zaman Türkiye ayağa kalktı. Her bir cinayette Türkiye'de birçok şey değişti. Her dökülen kan, sandıktan çıkmış iktidarları sarstı, kerameti kendinde menkul bazı merkezlerin önünü açtı. "Bu cinayeti İslamcılar neden işlesin?" soruları, sloganların, protestoların arasında geçiştirildi.

Geçen hafta Hrant Dink davası vesilesiyle, faili meçhul cinayetlere kurban gidenlerin yakınları "çoğalmak istemiyoruz" diyerek bir araya geldiler. Aslında Bilge Emeç'in sözleri, "çoğalmak istemeyenler" in duygularına ve düşüncelerine tercüman oldu.

Ergenekon soruşturmasının başladığı tarihten itibaren giderek bedihî bir hakikate dönüşen bir durum. Devlet içindeki çeteler, provokatif amaçlarla, kendilerine ait ideolojik çerçevenin içine giren isimleri hedef seçiyorlar. Danıştay suikastı, bu konuda birçok kişinin çetelerin rezil dünyasını anlamasına imkân sağladı. Mantık basit:

Darbe şartlarını olgunlaştırmak için, laikliğe yönelik bir iç tehdidin gözle görünür hale gelmesi lazım. Kimseden böyle bir tehdit gelmeyince ne yapacaksınız? Laikliğe yönelik saldırıyı doğrudan kendiniz yapacaksınız. Bunun için de laiklik konusunda hassas kesimlerin sözcüsü olarak kabul edilen kişilere yönelik sistematik suikastlara girişeceksiniz.

Anlaşılan laikliğe yönelik bir tehlike yok. Ama bu tehlikeyi yaratma adına, laik kesimin temsilcilerine yönelik ciddi bir tehlike var. Bu tehlike kimden geliyor? Bu tehlike, darbe heveslilerinden geliyor. Galiba çoğalmak istemeyenlerin anladığı şeylerden biri bu. Bilge Emeç'in bizim önümüze koyduğu sorgulama da aynı mantığa sahip.

Bilgilerin çoğu harcıalem. Bu cinayetlerin arefesinde Türkiye'nin gündemi neydi? Bu cinayetler işlendikten sonra neler değişti? Sonrasında değişen şeyler kimin amacına hizmet etti? Bu sorulara verilecek cevaplar, bu cinayetlerin hangi merkezlerin işi olduğunu göstermeye yeterli.

Mesela Muammer Aksoy cinayeti öncesinde gündemde ne vardı? Farklı kesimler hangi konuda nasıl bir işbirliği ve dayanışma içine girmişti? Muammer Aksoy cinayeti gündeme bomba gibi düşünce neler değişti?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Asker mi, siyasetçi mi?

Mümtaz'er Türköne 2010.02.16

Aziz Üstel'in köşesinde yayımladığı mektupta bir ayrıntı var. Mektup, I. Ordu Komutanlığı döneminde Çetin Doğan'ın emir subayına ait. Tanık olduğu ve hoşlanmadığı anekdotlar aktarıyor.

Benim takıldığım ayrıntı, ordumuzdaki asker sayısına dair iki orgeneralin muhabbeti. Diğer orgeneral belli ki pürüzsüz bir asker mantığı ile ülke çıkarlarını gözeterek muhakeme yürütüyor: Asker sayısının gereksiz çokluğundan şikâyet ediyor ve "profesyonel orduya geçiş şart" değerlendirmesi yapıyor. Çetin Doğan ise itiraz ediyor. Gerekçesi manidar: "Olmaz öyle şey. Bu ülkede doğan her erkek bu tezgâhtan geçerek, bizi tanınması lazım. İlçelere kadar askerin yayılması da, iç tehditlere karşı halkı kontrol etme stratejimizin gereğidir."

Ordumuz neden bu kadar kalabalık? Ordumuzun sayıca çokluğu, güçlü olduğu anlamına geliyor mu? Profesyonel orduya neden geçemiyoruz? Silah altındaki 60 bin gencimizin, orduevlerinde garsonluk yapması normal mi?

Bu soruların cevabından daha önemli bir şey var: Bu soruların cevabını kimin vereceği. Asker mi, yoksa siyasetçi mi? Askerî vesayet rejimi çözülüp gerilerken, askeri savunma babından bir karşılaştırma yapılıyor. "Asker mi, yoksa siyasetçi mi?" sorusunu akla zarar karşılaştırmalarla çözen ve askeri yüceltenler sizi ikna ediyor mu? Ülke yönetiminde kimi tercih ediyorsunuz: Askeri mi siyasetçiyi mi?

Bu sorunun hiç kimsenin şüphe etmemesi gereken kesin bir cevabı var. Siyaset içindeki asker, ordu yönetmeye kalkan siyasetçiden bin kat daha berbat bir yaratıktır. Bir siyasetçi, elindeki silah ve emrindeki ordu ile siyasete soyunan askerden bin kat daha dürüst, bin kat daha ahlâklı ve bin kat daha vatanseverdir. Bundan hiç kimsenin şüphesi ve endişesi olmasın. Daha ötesi askerin yönettiği bir ülke, en beceriksiz siyasetçinin yönettiği ülkeden daha kötü durumda olur. Delili, yakın tarihimiz.

Siyasetçilerin en zayıf oldukları yerden başlayalım: Yolsuzluklar. Siyasette Lockheed skandalının bir benzeri vuku buldu mu? 12 Eylül döneminde Time dergisinin "dünyanın en zengin generali" diye kapak yaptığı kuvvet

komutanına benzeyen bir siyasetçiye rastladınız mı? Neden sadece Hilmi Özkök'ün genelkurmay başkanlığı yaptığı dönemde bir kuvvet komutanı dahil, birçok asker yolsuzluk suçuyla askerî mahkemede yargılanıp hüküm giydi? Bütün yolsuzluk davalarının bu döneme tesadüf etmesi size manidar gelmedi mi?

Siyasetçi projektörlerin altında iş görüyor. Hata yapan generale gazeteci soruyu hazırola soruyor. O da akreditasyonu varsa. Siyasetçi hayatının her evresinde hem de günlük olarak hesap veriyor. Gazetecisi muaheze ediyor, rakip partili hırpalıyor, seçmeni gelip hesap soruyor, sivil toplum örgütleri peşine düşüyor ve sandık ortaya çıktığı zaman halktan sağlıklı sollu tokadı yiyor, serseme dönüyor. Bütün bunlardan sonra ayakta kalmayı başaranlar bizi temsil ediyor ve yönetiyor. Ya asker?

Askerden hesap sorabiliyor muyuz? Hangi askerden bugüne kadar neyin hesabını sorabildik? Üstelik hesabını soramayacağınız birçok konu var. Ordumuz neden bu kadar kalabalık? "Güçlü ordu" ile "kalabalık ordu" arasındaki farkı en iyi askerlerin bilmesi lâzım. Demek ki siyasetçinin askere üstünlüğü, sadece memleket yönetimine dair değil. Türkiye'nin "güçlü ordu"ya sahip olabilmesi için, askerî konulara da siyasetçinin karar vermesi gerekiyor. Devleti yönetmeye hevesli generallerin karar verdiği asker sayısı, "iç tehdit"e dayalı kalabalık, yani kendi halkına aslan kesilmeye niyetli bir ordu ortaya çıkartıyor.

En sevmediğiniz, yüzde yüz muhalif olduğunuz siyasetçiye dikkate alın. Türkiye'yi onun yönetmesi, bir askerin yönetmesinden bin kat evladr. İnanın o siyasetçi, elindeki silahı kullanarak siyaset yapan askerden bin kat daha dürüst ve bin kat daha vatanperverdir. Çünkü kaba gücü, yani silahı yönetme hakkına dayanak yapmak ahlâksızlıktır. Bu ahlâksızlık ise her türlü yolsuzluğu ve keyfiliği peşi sıra getirir.

Vatani koruyan asker değil, siyasete hevesli askerden bahsediyorum. Siyasetçi öpüp başınıza koyun.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bu sefer hukuk kazanacak!

Mümtaz'er Türköne 2010.02.18

Bu seferki Şemdinli davası ve Ferhat Sarıkaya olayı değil. Endişeye mahal yok. Peşinen yargıya müdahale edenler mağlup. Hakkında hiçbir bilgi sahibi olmadıkları olaya dair hüküm tesis etmek, HSYK'nın meşruiyetini kaybettirir. HSYK geçmişte olduğu gibi yargıya alenen müdahale ediyor. Anayasa'nın 138. maddesini çiğniyor. Doğrudan görülmekte olan bir davaya ağır bir hukuk dışı müdahale söz konusu. Karmaşık bir hukuk davasını tartışmıyoruz. Terör örgütü üyeliği, vatandaşa iftira gibi çok ağır suçlarla suçlanan bir başsavcı, bir başka başsavcının aylardır yürüttüğü soruşturma sonucunda tutuklanıyor. Bir tek kişinin tasarrufu değil bu. Savcı suçluyor, delilleri sıralıyor ve mahkeme tutukluyor. HSYK ise, deliller hakkında fikir sahibi olmadan bu tutuklamayı yapan savcılara görevden el çektiriyor. Eğer hukuk arıyorsanız, meşruiyet arıyorsanız bir mantık aramanız gerekir. HSYK kararının bir mantığı var mı? Görülmekte olan bir davada, yargıç teminatını ve bağımsızlığını çiğneyerek hüküm tesis etmenin, meşru bir mantığı olabilir mi?

Sonuçta kim kazanır? İşini yapan savcılar, yargıçlar mı? Baştan beri bir davada taraf olduğu tartışılan HSYK mı? Yargı erkinin geçtiği bir sınav bu. HSYK'ya rağmen yargı bu sınavdan yüzünün aklıyla çıkacak. Çünkü hukuku uygulayan yargıya kimse telkinde bulunamadı? Kararlarını etkileyemedi. Anayasa'nın 138. maddesi: "Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz" diyordu. "Emir ve talimat" verilmedi mi? "Tavsiye ve telkinde" bulunulmadı mı? Hepsi son üç yılda sistematik olarak ve göstere göstere yapılmadı mı? İşini yapan savcılar ve yargıçlar bize dönüp dedi ki "Biz kimseden emir ve talimat almayız; kimsenin telkinine

bakmayız, tavsiyesine uymayız; hukuk ne diyorsa onu uygularız." Semboller üzerinden düşünmeye alışık olduğumuza göre, bir savcayı tutuklayan ve cezaevine gönderen; generalleri çağırıp sorgulayan yargının bize verdiği mesajın üzerinde dikkatle durmalıyız. Hiçbir telkine boyun eğmeyen yargı, kendisi bize, hepimize bir telkinde bulunuyor. Çok basit, çok sağlam bir telkin. Bize hukuka güvenmemizi telkin ediyor. Hiçbir güce boyun eğmeyen bir yargının bizim hak ve hukukumuzu kararlı ve cesur biçimde koruduğunu söylüyor. Bizim hukukumuza kefil olduğunu gösteriyor.

Bu devletin güvenliğini sağlamakla görevli birimler kafa kafaya vermiş, sahte deliller uydurarak vatandaşına tuzak kurabilirler. Halkın huzurunu korumakla görevli Millî İstihbarat Teşkilatı elemanları, Jandarma'nın üst düzey kadrosu; halk adına halkın hukukunu tecavüzlerden korumakla görevli savcı ve bütün bunların üzerinde koskoca ordunun başındaki orgeneral bir ilde elbirliği ile suçsuz insanlara komplolar hazırlayabilir. Sahip oldukları bütün yetkileri, bütün imkânları ve imtiyazları bu komploları tezgâhlamak için kullanabilir. Karanlık kişilere güvenceler verip yalancı şahitliğe ikna edebilir. Evet bunların hepsini yapabilir. Bunların hepsi yapılabilir. Yapıldı mı? Bilmiyoruz. Yargı soruşturuyor. Yapılırsa ne olur?

Erzincan soruşturmasını yürüten savcı bize, bu kadar derin ve güçlü bir komplo karşısında kalsak bile endişeye kapılmamamızı, hukuka güvenmemizi telkin etti. Ve bu telkinin gereğini yerine getirdi. MİT elemanlarını, Jandarma komutanını ve subaylarını derdest edip tutukladı. Kendi meslektaşını saatlerce sorguladı ve mahkemeye tutuklanmak üzere sevk etti ve tutuklandı. Bu savcı, gücünü hukuktan alıyordu.

Peki HSYK ne yaptı? Yargıç teminatını sağlamak yerine, engel oldu. Peki meşruiyet kimden yana? Hukukun sağladığı meşruiyet kime güç veriyor? HSYK toplanan delilleri nereye saklayacak? HSYK gücünü nereden aldı?

Merak etmeyin. Bu sefer hukuk kazanacak. Çünkü son üç senede görüldü ki bu ülkede savcılar ve hâkimler var. O zaman hukuk da var. Terazide ağırlığı koyduğunuz zaman önce bir sallanır, sonra dengeyi bulur. O kadar delili saklayacak bir çuval HSYK'da var mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Saldıray Berk, ifade verecek mi?

Mümtaz'er Türköne 2010.02.19

-Şu anda görünen sorun bu kadar basit. 3. Ordu Komutanı Orgeneral Saldıray Berk, Erzincan Başsavcısı'nın tutuklanmasına yol açan soruşturma kapsamında gelip ifade verecek mi?

Yaşanan yargı krizinin arkasındaki bütün mesele bundan ibaret. MİT görevlilerinin, Jandarma personelinin ve Başsavcı'nın halen tutuklu bulunduğu soruşturmanın ana eksenini hatırlayalım. Dindar insanların evlerine gizlice silah yerleştirerek bir terör örgütü görüntüsü yaratmak. Sonra da bu insanları terör örgütü suçu ile yargılayarak dinî cemaatleri terör örgütleri kapsamına almak. "Cumhuriyet'e yönelik silahlı irtica kalkışma tehdidi"ne maddî dayanak oluşturarak, askerî otoritenin müdahalelerine ve yetki taleplerine meşruiyet kazandırmak. Bunun için Ankara'da Genelkurmay Karargâhı'nda "İrtica ile Mücadele Eylem Planı" hazırlandı. Erzincan'da İstihbarat, Jandarma ve Savcılık birlikte bu planın saha uygulamasını yaptılar. Erzurum özel yetkili savcılarının yürüttükleri soruşturmanın, İstihbarat ve Jandarma personelinin ve Erzincan Başsavcısı'nın tutuklanarak cezaevine konulmasının sebebi bu. Soruşturulan iddia ve tutuklamaların sebebi olan kanıtlar, vatandaşa iftira atmak üzere, silahlı bir terör örgütü oluşturulduğu istikametinde. Son olarak başsavcı 'terör örgütü üyeliği'nden tutuklandı. Peki bu örgütün lideri kim?

Hukuk nasıl işleyecek?

Savcı, bir "sav"ı yani "iddia"yı kamu adına mahkemenin önüne koyan kişi. Erzurum'da görevden alınan özel yetkili savcıların yargıya taşıdıkları "sav" işte buydu. Savcıların görevlerini eksiksiz yapabilmeleri için, Orgeneral Saldıray Berk'in ifadesini almaları gerekiyordu. 3. Ordu Komutanı bu ifadeyi vermeyi reddetti. Savcının ordu karargâhından içeri girmesine de engel oldu. Hukuk, ordu komutanına yaklaşmadı. Şu anda asıl sorun da galiba bu. 3. Ordu Komutanı'nın ifadesi alınabilecek mi?

Çok daha açık bir soru soralım. Tıpkı Başsavcı ve diğer görevliler gibi, Orgeneral Saldıray Berk'le ilgili çok açık kanıtlar ve delillerin karartılması ihtimali varsa; askerî niteliği olmayan bu suçtan dolayı orgeneralin tutuklanması gerekirse ne olacak? Yaşadığımız krizin gerçek niteliğini kavrayabilmek için bu soruya verilecek cevap çok önemli.

Paşa, Türkiye'nin üç ana ordusundan birinin başında. Emrinde Türk ordusunun neredeyse üçte biri bulunuyor. Bu ordu, bizim Doğu ordumuz. Sarıkamış'tan itibaren Doğu'dan yani Rusya'dan gelecek bir saldırıya karşı, düşman güçlerinin Orta Anadolu platosuna geçmesini engellemekle görevli. Rusya'dan bir saldırı gelme ihtimali, yakın zaman içinde mevcut değil. Ama öyle anlaşıyor ki, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına karşı, bu ordunun imkânlarını kullanan, savcıyı, jandarmayı ve istihbaratı da işe dahil eden bir saldırı var. Var mı? Bizim merak ettiğimiz de bu. Erzurum'daki özel yetkili savcıların soruşturdukları da bu soruydu. Yargı kararını verene kadar kimseyi suçlayamayız, ama yargılamanın yapılabilmesi, soruşturmanın sağlıklı bir şekilde ilerlemesi bizim gözlerimizin önünde hukuka uygun biçimde yürütülmesine bağlı. Kimse, elindeki silahın ve emrindeki ordunun arkasına saklanarak soruşturmayı engellememeli. Yani? 3. Ordu Komutanı gidip ifadesini vermeli. Ya gerçekten suç işlediyse veya işlediğine dair kuvvetli emareler var ve tutuklanması gerekiyorsa? Elbette tutuklanmalı.

Yürütülen soruşturmanın Türkiye'yi taşıdığı yer, tecrübî olarak hukukun üstünlüğünün kanıtlandığı yer olacak. Devlet, kurallarla yönetilir. Şayet emrine ordu verdiğiniz kişinin suç işlediğine dair kuvvetli emareler varsa, bu kurallara göre bu paşanın önce açığa alınması gerekir. Neden? Eline o kadar güç verdiğiniz kişi, bu gücü önce kendisine yönelik soruşturmayı engellemek için kullanır. Nitekim savcı, Ordu Karargâhı'nın kapısından içeri giremiyorsa, sebep başka ne olabilir? "Açığa alma" seçeneği de, öncelikle böyle durumlar içindir.

Paşa açığa alınmalı

Genelkurmay'ın hemen, 3. Ordu Komutanı'nı açığa alması gerekir. Almıyorsa, hükümetin doğrudan harekete geçmek ve 3. Ordu Komutanı'nı görevden almak dışında seçeneği yok. Bir vatandaş olarak bana karşı komplo kurduğu iddiası soruşturulan ve soruşturmaya engel olan birinin o kadar silahın ve askerinin başında durması, temel hak ve özgürlüklere ve hukuk devletine yönelik çok ciddi bir tehdit değil mi?

Gerçek kriz yargıda değil, ordunun içinde yaşanıyor. Yargıda görülen savrulmanın arkasında da ordu içinde yaşananlar var. Şu iki soruyu kendi kendimize soralım. Ordu içinde bir çetenin, vatandaşlara tuzak kurması, hatta cinayet işlemesi, ülkeyi kaosa götürecek provokasyonlar planlayıp uygulaması mümkün mü? Bu soruya "hayır, mümkün değil" cevabını verebilmek için son üç senede Türkiye'de yaşanan her şeyi hafızalardan ve kayıtlardan silmek lâzım. Ayrıca son yaşananlar ışığında, darbelerin kirli tarihini yeniden okumanın da anlamı kalmamalı. 28 Şubat'ta başarıya ulaşan planlarla bu sefer tel tel dökülen ve ele geçen provokasyonları ve psikolojik harekât uygulamalarını karşılaştırmaktan vazgeçmek gibi. İkinci soru ise farklı. Bu soru, yargının hukukla var olan dünyasını konu alıyor. Somutlaştırarak soralım. Erzurum'a atanacak yeni "özel yetkili savcılar"ın, yürütülmekte olan soruşturmayı hasırltı etmek, toplanan delilleri yok etmek gibi bir çabaları olabilir mi? İsteseler de suçlananların tamamını delillere aykırı bir şekilde aklayabilirler mi? Bu soruya da "evet, mümkün" cevabını vermek için hukuk mantığına ve usullerine çok uzak olmak lâzım. Hayır, mümkün değil. Çünkü hukuk, kişilere değil, kurallara bağlı olarak işler. "Yargılamanın aleniyeti" prensibi ile "askerî gizlilik"

prensiplerini yan yana getirdiğiniz zaman, iki sorunun cevabının neden farklı olduğu ortaya çıkar. Bir hukuk skandalı ile yetkileri alınan savcılarının yerine soruşturmayı devralacak yeni isimlerin, hukuku işletmek dışında yapabilecekleri bir şey yok. Soruşturma aşaması gizli, ama alenî yargılama sırasında yaptıkları bütün hatalar ortaya çıkar. Hukuka güvenmemizi sağlayan, işte bu prensiplerdir. Hukuk mantığı, işleri o kadar sağlama alır ki; sonuçta bir hata ihtimalini asgariye indirir. Erzurum'da savcılarının bu aşamaya getirdikleri yargılamaya dışarıdan yapılan müdahaleler sadece gecikmeye yol açar, sonucu değiştirmez.

Bu sonucun bugüne dair somut göstergesi ise Orgeneral Saldıray Berk'in yeni savcılarının huzuruna gelmesi ve iddialarla ilgili sorulara cevap vermesi olacak. Aksi mümkün mü? Hukuka göre mümkün değil. Ama siyaseten mümkün. O zaman da hükümetin devreye girip bu paşayı "resen emekliye sevk edilmiş paşa" sıfatıyla savcının karşısına oturtması gerekir. 3. Ordu Komutanı Orgeneral Saldıray Berk, Erzincan Başsavcısı'nın tutuklanmasına sebep olan soruşturma kapsamında gelip ifade verecek mi? Evet verecek. Tutuklanması gerekirse? Evet tutuklanacak. Aksi takdirde, medenî bir toplumda, hukuk güvencesi altında yaşayan insanların ülkesi olma şansını, Türkiye kaybedecek. Bu ağır bedelin hesabını verebilecek bir babayiğit var mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yargıçlar partisi

Mümtaz'er Türköne 2010.02.21

HSYK'ya destek için akın akın giden yüksek yargı mensupları, hukuk devletine hiç kimsenin veremeyeceği ölçüde zarar verdiklerinin farkında değiller.

Bu tavır meslekî bir dayanışma değil. Doğrudan siyasî bir tavır. Erzincan Başsavcısı İlhan Cihaner'in tutuklanması bir yargı krizine değil, doğrudan siyasî bir krize yol açtı. Tartışılan ve üzerinde kutuplaşma yaratılan konu bir hukuk sorunu değil, doğrudan siyasî bir tutum. Bir hukuk sorununu bir siyasî soruna dönüştüren tasarrufun HSYK'nın müdahalesi ile ortaya çıktığını unutmamalıyız. HSYK hukuki bir yargılamayı bir siyasî soruna dönüştürdü. Yüksek yargı mensupları ise, soruşturulan bir suç iddiasıyla ilgili ihsas-ı reyde bulunurken, aynı zamanda bir siyasî tutum sergiliyorlar.

Kara mizah konusu olacak bir tablo var karşımızda. HSYK, İlhan Cihaner'in tutuklanması üzerine, dört özel yetkili savcıyı görevden aldı. Peki İlhan Cihaner'in tutukluluk haline ne oldu? Hâlâ tutuklu değil mi? O zaman HSYK'nın müdahalesi ve başlattığı tartışma ne işe yaradı? HSYK sadece devam etmekte olan bir soruşturmaya müdahalede bulundu; üstelik peşi sıra gelen siyasî kutuplaşma bu müdahalenin de siyasî bir müdahale olduğunu gösterdi.

"Tek suç irtica ile mücadele etmek olan bir savcı" diyor, siyasî tutum sergileyenler, Başsavcı İlhan Cihaner'i savunurken. Galiba işin püf noktası da bu savunmadaki mantık hatası. Türk Ceza Kanunu'nda "irtica" başlığı ile tanımlanan bir suçun olmaması elbette karşı savunma değil. Devletin laik niteliğini korumak için bir savcının uyanık olması, laik düzene karşı suç işleyenlere göz açtırmaması takdir edilecek bir durum. Ama ya "laik düzeni korumak" gibi çok yüksek bir gaye uğruna suç işlerse? Başsavcı'nın tutuklanma sebebi böyle bir suçun işlendiği iddiası. Laikliğin suç işleyerek korunabileceği iddiası ayrı bir tartışma konusu. Bu durumda laiklik konusunda hassas siyasî kesimlerin, kayıtsız-şartsız Başsavcı'ya destek vermesi doğru mu? Bedelini ödediğiniz takdirde suç işleyebilirsiniz. Siyasî olarak, yüce bir ideal uğruna suç işlemiş birini savunabilirsiniz. Ama üzerinizde yargıç cübbesi varsa, hukuku ve toplumun hukuka olan güvenini koruma adına, siyasî bir tavır sergilerken çok dikkatli davranmanız gerekir.

Başsavcı, mahkeme son soruşturmanın açılması kararı verdikten sonra Yargıtay'da yargılanacak. Gazetemizde dün yer alan bir haber, Yargıtay'ın bu soruşturma hakkında çok açık biçimde ihsas-ı reyde bulunduğunu gösteriyor. Hatta ihsas-ı reyde bulunanlar, bu davanın gelmesi kuvvetle muhtemel olan ceza dairesinin üyeleri.

Başsavcı Cihaner tutuklandı. Başsavcı tutuklandığı için soruşturmayı yürüten savcılar görevden alındı. Ama Başsavcı hâlâ tutuklu. Demek ki Başsavcı'yı serbest bıraktıracak bir güç HSYK'da yok. Bu komedi ne anlama geliyor? Hukuk sistemimizin aslında çok sağlam bir mantıkla işlediğini gösteriyor. HSYK'nın varlık sebebi, soruşturan savcılar ve yargılayan hâkimleri dışarıdan yapılacak müdahalelere karşı korumak. HSYK bu davada tam tersini yaptı. Yargılamaya müdahale etmek istedi. Sonuçta yargılamaya değil sadece yargılayanlara müdahale etmiş oldu. Hukuki durumu değiştiremedi. Değiştiremediğine göre yaptığı müdahale yanlış. Yüksek yargı bürokrasisi hukukun güçlü mantığını yere seremedi. Ortada bir suç iddiası ve bu iddiayla ilgili bir soruşturmaya dair, savcıların iddiası ve mahkemenin kararı var. Yargıtay, Danıştay ve HSYK toplanıp bir araya gelse bu kararı değiştiremez.

Başsavcı İlhan Cihaner'in de sanıkları arasında yer aldığı Ergenekon davası, illegal yöntemlerle ve suç işleyerek sürdürülen bir iktidar mücadelesinin deşifre edilmesine imkân sağladı. İktidar mücadelesi, yani siyasî bir mücadele. 28 Şubat sürecinde tam kadro "irtica brifingleri" alan yargıçlar, bu mücadelenin tarafıydı. Topluma yüksek yargı organları ile ilgili böyle bir kanaatin yerleşmesi, hukuk devleti adına büyük bir zaaf. Ergenekon davasının cüzlerinden biri olan Danıştay Saldırısı ve sonrasında verilen tepkileri hatırlamak, bu zaafın derinliği hakkında bir fikir verebilir.

Hukuka riayet etmek ve korumak hepimizin görevi, ama öncelikli olarak bu görev yargıçlara ait. Yargıç siyasî bir tavır içine girmemeli. Yargıçlar sadece verdikleri kararlarla konuşmalı. HSYK kararının yol açtığı siyasî kutuplaşma, Erzincan soruşturmasının akıbetini nasıl etkileyecek? Vatandaşın hukuka duyacağı güvenden daha önemli ne olabilir? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Halk hata yapar mı?

Mümtaz'er Türköne 2010.02.23

"Bu ülke nereye gidiyor?" sorusunun cevabını verecek olanlar, bu soruyu endişeyle soranlar; yani halk, yani biziz. Bu ülkenin nereye gideceğine biz karar vereceğiz.

Hiçbir güç, hiçbir komplo ve hiçbir silah halkın gücünü altedemez. Artık politikanın duayeni haline gelen Bülent Arınç'ın, umutsuz bir savaş yürüten darbecileri sandıkla tehdit etmesi bu yüzden çok etkili bir hamle. Sonunda hesap halkın önüne gelecek. Şaşkınlık ve endişe içinde "bu ülke nereye gidiyor böyle?" diye soranlar, gördüklerini, gözlediklerini ve vardıkları sonuçları bir siyasî tercihe dönüştürecekler. Darbeciler her zaman hata yaparlar. Nitekim yaptılar... Halk hata yapmıyor. Sabırla bekliyor ve darbecilerin hatalarını da dikkatle tashih ediyor. Bugün olduğu gibi.

Meydan boş değil. Türkiye artık çok sesli hale geldi. Bilgi ve haber tekeli darbe planlayanların ve darbe planlayanlara sivil destek sağlayanların elinde değil. Dün Hürriyet Gazetesi'nde "Başsavcı bunları araştırın deyince ortalık karıştı" başlığıyla bir haber vardı. Son günlerde Erzincan Başsavcısı İlhan Cihaner'i savunan cephenin tipik bir ifadesi. Serdar Akinan'ın yazısı gibi bu savunma, yaygın bir şekilde yapılıyor. Başsavcı cemaatleri araştırmaya girince soluğu cezaevinde almış. Ne güzel değil mi? Bir savcı cemaatlerin içine elini sokunca hemen tutuklanıyor. Çünkü cemaatlerin dokunulmazlığı var. Öyle mi? Barajdan çıkartılan silahlar,

suçsuz insanlara kurulan komplolar, Genelkurmay'da hazırlanan "İrtica ile mücadele eylem planı" ile bu komplolar arasındaki ilişkiler ve başsavcının tutuklanmasına yol açan dosyanın münderecatı. Bunların hiçbirinden bahis yok. Demek ki medya 28 Şubat sürecinde olduğu gibi tek elden ve tek merkezden güdülebilseydi zanlılarla mazlumlar kolayca yer değiştirebilirdi.

Bülent Arınç'ın sandık tehdidi, halkın hata yapmayacağını herkes bildiği için çok etkili. Bu tehdit, bir yargı komplosu ile AK Parti'nin kapısına kilit vurmaya da engelleyecek kadar güçlü. Yeni bir kapatma davası ile AK Parti kapatılırsa, bu işten sadece AK Parti'yi kapatanlar zararlı çıkar. Bu seferki dava "laiklik karşıtı fiillerin odağı" olmak suçlamasından farklı bir gerekçeye oturacak. "Laiklik karşıtlığı", AK Parti muhaliflerinin siyasî desteğini alacak bir suçlama idi. Bu seferki doğrudan darbe tartışmalarına dayanacak. Darbe tartışmalarının yoğunluk kazandığı ve darbecilerin ipliğinin tel tel pazara döküldüğü, darbe planlarının işporta tezgâhına indiği bir Türkiye'de, AK Parti'ye karşı açılacak bir dava sadece darbecilere rahat bir nefes aldırır. Peki sonucu ne olur? Darbecilerin sevinci kursaklarında kalır. Çünkü bu hatayı halk sandıkta misliyle düzeltir. Ayrıca açılacak davanın hukukî dayanağı çok zayıf. Çünkü dava AK Parti'ye değil, doğrudan hükümete karşı açılmış olacak. Çünkü suçlamaların tamamı hükümet icraatlarından çıkan sonuçlar. O zaman başsavcıya sormazlar mı? İdare'nin eylem ve işlemlerinin hukuka aykırılığının görüleceği yer Anayasa Mahkemesi değil, idarî yargı değil mi?

Bülent Arınç'ın tehdidi ile asıl köşeye sıkışan Deniz Baykal. "Darbeci Baykal"ın sandıkta şansı ne olabilir? CHP'ye oy veren seçmenin ne kadarı halkın canına kasteden ve tuzaklar kuran darbecilerle aynı frekansta konuşan Baykal'a yeniden destek verir? Bu seçim Baykal'ın sonu olmaz mı?

Fırtınalar dar alanda, yani devletin zirvesinde koptuğu için çok ses getiriyor. Sona ermesi ve düzelmesi de çok kolay. Soruları bir de şöyle soralım. Cumhurbaşkanı'nın görev süresini tartışmaya açanların, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün arkasındaki halk desteğini değiştirme güçleri var mı? Başbakan'ı siyasî yasaklı hale getirmek için planlar yapanların, halktan görecekları karşılık ne olur? Silahla, komployla devlet üzerinde hak iddia edenlerin bu ülkeye, bu halka kazandıracakları bir şey var mı?

O zaman merak etmeyelim. Tutacak tek hesap var. O da halkın hesabı. 70 milyonun sağlamasını tek tek ve defalarca yaptığı bir hesapta hata olabilir mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Baykal, darbeci mi?

Mümtaz'er Türköne 2010.02.25

Baykal hariç, herkes üzerine düşeni yapıyor, rolünü oynuyor. Baykal ise, sanki bulunması gereken yerde değil. Söylemesi gereken lafların tam tersini söylüyor. Aksayan, aksadığı için de şu kritik hengâmede rahatsızlık veren bir durum. Bir açıklaması olmalı.

Benzetme çok tanıdık. "Sabaha karşı kapınızı çalan sütçü ise orası demokrasi, eyvah geldiler diyorsanız o ülke demokratik olmaktan çıkmıştır." Kapıyı çalan polis, gözaltına alınanlar darbecilikle itham ediliyor. Baykal'ın grup konuşmasındaki bu benzetmenin devamı şöyle olmalıydı: "Bu gözaltılar sizlerin, sabah saat dörtte kapınız çaldığında güvenle açıp, sütünüzü almanız içindir." Doğru mantık bu değil mi? Sabahın köründe kapımızı çalıp kafamıza silah dayayacak olanlar darbecilerden başka kim olabilir?

"Cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Cumhuriyeti hükümetini ortadan kaldırmaya teşebbüs", yani darbe teşebbüsü suçlamasıyla 48 muvazzaf ve emekli subay gözaltına alındı ve sorgulandı. İlk defa emrinde askerî birlik bulunanlar, hatta tümamiral ve tuğamiral rütbesindeki komutanlar tutuklanıp cezaevine konuldu. Savcılar

akıllarına eseni yapmıyor; çok ciddi soruşturmalar yürütüyorlar. Mahkemeler tutuklama kararı verirken kılı kırk yarıyorlar. Eğer ortada bir suç varsa "soruşturulmasın" demek doğrudan yargıya müdahale. Tutuklananlar silahlı kişilerse, bu konudan bahsederken yargıya müdahale anlamına gelmemesi için ses tonunuza bile dikkat etmeye mecbursunuz.

Baykal açıkça ve göstere göstere tersini yapıyor ve 7 yıl önceki darbe planını savunuyor. "2003'te bir askerî tatbikat vesilesiyle aslında bir askerî darbeye yönelik proje ortaya koymuşlar." mazeretini öne sürüyor. "Aradan yedi yıl geçmiş, darbe de olmamış, niye bu adamları gözaltına alıyorsun?" mealinde bir savunma yapıyor. Çok açık biçimde darbecileri ve darbe planlarını, sanki o ekibin kadrolu elemanı gibi veya basın sözcüsü edasıyla savunmaya girişiyor.

Her şeyin alt-üst olabileceği çok keskin bir virajı geçiyoruz. Devlet üzerindeki silahlı egemenlik dönemi sona eriyor. Kurumlaşmış, kendi geleneklerini oluşturmuş bu tür iktidar yapılarının tasfiyesi, diğer ülkelerde büyük karışıklıklara yol açtı. Şu ana kadar biz bu riskli dönemeci ciddi bir savrulma yaşamadan geçiyoruz. AK Parti hükümeti temsil ettiği halkın ve kendisinin hukukunu savunuyor. Eline geçen tarihî fırsatı değerlendirip askerî vesayet dönemini kapatmak ve demokrasiyi yerleştirmek zorunda. Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ başta olmak üzere, akli başındaki bütün askerler sorumlu davranıyorlar. Maceraya kalkışacak olanların önünde engel olarak duruyorlar. Darbeciler ikiletmeden kuzu kuzu ifade veriyorlar. Ertuğrul Özkök bile kendi "ama"larıyla uğraşıyor. Darbeyi savunan medya mensupları, cümlelerin arasına özenle ricat kapıları yerleştiriyor. MHP dikkatli ve ölçülü; demokrasinin yanında ve darbecilerin karşısında duruyor. Sadece Baykal, darbecileri azimle, kararlılıkla ve bütün muhakeme sisteminin çökmesi pahasına savunuyor.

Acaba neden?

Ahmet Altan dünkü yazısında "Bugün ordunun siyasî desteği CHP'nin aldığı oy kadardır." diyor. Tersinden bakalım. CHP'nin oy tabanı hızla sadece darbeden medet umanların sayısına doğru iniyor. Bu durum bir siyasî partinin demokrasinin agorasında eline benzin bidonunu alıp kendini yakmasına benziyor.

Soğuk Savaş dönemine özgü "ajan provokatör" entrikaları dışında, CHP'nin Baykal eliyle siyasî intiharının başka açıklaması yok. İhtimaller şöyle: Birincisi, Baykal darbe geleneğinin üretip siyasete yerleştirdiği bir siyasetçi mi? İkincisi, darbe kadrosu içinde mi yer alıyor? Yani planlanan suçların içinde bir fail olarak mı bulunuyor? Üçüncüsü, darbe sonrasında ikbal kapılarının sonuna kadar açılmasını -başbakan olmak gibi- bekliyor. Bu üç ihtimalin dışında başka bir ihtimal daha var. Ama bu ihtimal, Baykal'ın siyasî zekâsını hiçe saymak anlamına geliyor. Baykal'ın, darbeciliğin kendisini daha güvenli ve güçlü bir konuma taşıdığını, CHP'ye oy kazandırdığını düşünmesi mümkün mü? Ben sanmıyorum.

Peki sıraladığım ihtimallerden hangisi sizce doğru? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Komutanlar istifa ederse...

Mümtaz'er Türköne 2010.02.26

Emekli Amiral Atilla Kıyat'ın gündeme getirdiği bu ihtimalin yaygın biçimde tartışılıyor olması ordu iç kamuoyunun derin bir röntgenini veriyor.

Bütün generallerin toptan istifası diye bir ihtimal yok. Ama bu ihtimalin gündemde olması ve tartışılması inisiyatifin bütünüyle kaybolması demek. İstifa seçeneği bir tür pasif direniş yöntemi. Her an savaşa hazır

olması gereken bir orduyu komutansız bırakmak, askerlik mesleğinin ciddiyetine ve vakarına yakışmaz. Daha kötüsü, böyle bir istifa komuta kademesini anlamsız hale getirir. Türkiye bir savaşta değil. Komutanların istifasının Türkiye'nin dış güvenliğinde bir açık oluşturması mümkün mü? 27 Mayıs darbesinden sonra tam 235 general emekliye sevk edilmişti. Ordunun üst kademesinde kala kala sadece 15 general kalmıştı. Bugün general kadrosu içinde orduyu komutansız bırakmayı içine sindiremeyecek general sayısı herhalde bu sayıdan fazladır.

Durumu tekrar tekrar değerlendirmek lâzım. Türkiye, meri hukukunu yargı eliyle işleterek, silahlı gücün kanun dışına çıkmasını engelledi. Üstelik "darbeye teşebbüs" suçunun takipsiz kalmayacağını göstererek geleceğimizi de emniyet altına aldı. Artık bir general eşi, "ne duruyorsun" dediği zaman o generalin, bu tutuklamaları hatırlatarak baskıya direnmesi mümkün olacak.

Savcılar "Cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Cumhuriyeti hükümetini ortadan kaldırmaya teşebbüs" suçunu soruşturuyor. Mahkemeler bu iddia kapsamında muvazzaf ve emekli generalleri ve subayları tutuklayıp cezaevine koyuyor. Cami bombalamak, kendi uçağımızı düşürmek, müzedeki denizaltıya bomba koymak, cemaat evlerine silah yerleştirmek gibi planların tamamı, bu suçu işlemek için "cebir ve şiddet" kullanmayı ifade ediyor.

Ergenekon savcılarının ulaştığı bilgilerden bazıları, bu darbe teşebbüsü suçunun çok geniş ve birbiri ile uyumsuz unsurlardan oluşan bir koalisyonun işi olduğunu gösteriyor. Bu bilgilere Genelkurmay'ın da şaşırması lâzım. Meselâ amirallere suikast hazırladığı iddia edilen grubun Genelkurmay'ı "Amerikancı", "işbirlikçi", "piyasacı" ve "başbozuk" olarak nitelemesi ve bu grubun aşırı sol bir örgüt olan Devrimci Karargâh ile irtibatı ordu içinde çok ciddi bir güvenlik zaafı olarak yorumlanmalı.

Ergenekon davası kapsamında aynı torbanın içine sokulup cezaevine gönderilenleri de kendi arasında sınıflandırmak lâzım. Orgeneral rütbesine ulaşmış yüksek komuta kademesi iktidar oyununun zirvesinde, bütün taşları ileri geri hareket ettirerek darbe planlamışlar. Aydınlık grubu, 28 Şubat sürecinde bu darbeyi grup ile irtibata geçen Dugin tarzı Avrasya(Avrasya değil)cıların ordu içindeki uzantılarını gösteriyor. PKK ile mücadelede büyük riskler almış, bugün kendilerini yalnız ve yüzüstü bırakılmış hissedenden MAK'çılar öncekilerden çok farklı bir damar. Darbe şartlarını hazırlama yeteneği bu grupta var. Özel Harbin sivil uzantılarını da ayrıca değerlendirmek gerekir.

Artık ayrıntıları ile netleşen bu tabloyu önce Genelkurmay'ın ve vatansever bütün subayların doğru okuması lâzım. Siyaset üzerinde askerî vesayet hevesi ordu içinde bir yığın kara delik ve karanlık bölge yaratmış. Ordunun kendi hiyerarşisi içinde bile denetleyemediği bu karanlık bölgelerde suç örgütleri ve Türkiye'nin çıkarları aleyhine entrika üreten oluşumlar ortaya çıkmış. Askerin sivil idare tarafından denetlenememesi, hiyerarşik denetimi de etkisiz hale getirmiş.

Kimsenin endişesi olmasın. Artık kamuoyunun ortak malı haline gelen bilgiler ve deliller öncelikle ordunun iç kamuoyunun gündeminde yer alıyor. "Ülkeyi asker yönetsin" diyen askerlerin bile her şeyi yeni baştan düşünmeye başladıklarından emin olabiliriz. Geri dönüşü olmayan viraj geçildi. Askeri elindeki silahla siyasetin uzağında tutacak kalıcı kurumsal düzenlemelere geçilecek. Darbe artık askerler için mutlu bir rüya değil, düpedüz karanlık bir kâbus.

"Komutanların istifası" senaryosu zifiri karanlık içindeki mağaradan gün yüzüne çıkarken, gözü aydınlığa alışamayanların kapıldıkları yanılsamalardan sadece biri. Şükür ki artık her şey gün ışığında.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

28 Şubat'ın generalleri

Mümtaz'er Türköne 2010.02.28

Çetin Doğan, 28 Şubat'ın en kilit ismi. Batı Harekât Konsepti'nin mucidi. Batı Çalışma Grubu'nun da kurucusu. Önceki gün tutuklanarak cezaevine konuldu.

Tutuklanma gerekçesi, Ceza Usul Kanunu'na göre "kuvvetli suç şüphesi". İlginç bir ayrıntı: Çetin Doğan'ın tutuklanmasına sebep olan Balyoz planı, bugün ile 28 Şubat darbesinin hemen hemen tam ortalarına tesadüf ediyor.

Bugün ortaya çıkartılan darbe planları ile 28 Şubat süreci arasında benzerlikler var. Aynı kafa, aynı mantalite ve aynı yöntemler. Sadece şiddetin düzeyi farklı. Neden? 28 Şubat'ın medya desteği, bugünün cami bombalamaları veya kendi uçağımızı düşürme planları yerine ikame edilmiş.

Çıkartılacak ilk sonuç: Asker tek başına darbe yapamıyor. Demek ki, darbeler tek başına askerlerin eseri değil. 28 Şubat; büyük sermaye, Meclis'teki muhalefet partileri, yargı ve üniversite bürokrasisi, medya ve "bir kısım" sivil toplum ile geniş bir koalisyonun eseri. Balyoz ve Kafes planları bugün askerin bu işi tek başına yapmaya kalktığını gösteriyor. Bu karşılaştırmadan elde edilecek en değerli tecrübe darbeciliğin askerlere özgü bir meslek ve meşrep olmadığı. Türkiye'de devleti ele geçirmek için kullanılan kirli bir iktidar yöntemi var. Rant ekonomisi ile yaşayan büyük sermaye, finans araçlarına sahip olmak için devlet içindeki iktidara şöyle bir huruç hareketi düzenliyor. Elindeki silahın kendisine iktidar olmak için verildiğini düşünen askerler zaten hazırda. Sonuç; asker gücü doğrudan eline alıyor, bu güç büyük sermayeye para, üniversite despotlarına ve muhalefet partilerine iktidar kapısını açıyor. Olan Türkiye'ye oluyor. Ekonomi, 13 yıl önce yapılan bu darbe yüzünden üçte bir oranında küçüldü. İşsizliğin ve yoksulluğun içinde bu darbenin payı çok büyük.

Demek ki hükümet 7 yıl boyunca hazırlanan darbeleri, bugün ekonominin değişen parametreleri ile önlemiş. 28 Şubat, büyük sermaye için yanlış bir maceraydı. Finans kapitalin azgın iştahı darbeyi, darbe ile alt-üst olan ve kontrolü kaybeden bankacılık sektörü ekonomiyi çökertti. Sonunda büyük sermaye de bu işten zararlı çıktı.

İkinci sonuç, hepimizi geren ideolojik tartışmalara dair. Türkiye darbe planlarının deşifre edilmeye başlandığı son üç yılda laiklik tartışmalarını neredeyse unuttu. Askerlerin silahla korudukları laikliğin, bir anayasal prensiple alâkası olmadığı bir silahlı vesayet enstrümanı olarak devreye sokulduğu anlaşıldı. Elimizde kesinleşmiş bir mahkeme kararı da var: Danıştay'a yönelik laiklik karşıtı silahlı eylem, tam da laikliğin böyle bir enstrüman olarak kullanıldığını ispatladı.

Dün Aczmendiler, Fadime Şahin, Ali Kalkancı; bugün camiye bomba konulması, yaygın şiddet eylemleri. Aralarında mahiyet farkı yok; sadece derece farkı var. Hepsi bizi bir şeylere ikna etmek için yapıyor. Medya desteği hazırsa, medya manipülasyonları, televizyonlarda saatlerce ağlayan "irtica mağduru" genç kadınlar; yoksa kanlı terör eylemleri ve "gözü dönmüş laiklik düşmanları".

O zaman darbeciliğin salt askerlere

özgü bir meslek olduğu hükmü yanlış. Darbecilik kestirmeden, devlet iktidarını gayri meşru biçimde ele geçirme operasyonu. Elinde silah bu işe hevesli birtakım generaller hazırda olduğu için, biz bu işi "askerî bir sorun" olarak görüyoruz. İki delil: Askerler sadece bu darbe işlerinde en ön safa sürülüyorlar. İkincisi, askerler hiçbir zaman darbeyi sadece ellerindeki silaha dayanarak yapamıyor.

Darbecilik sadece bir demokrasi sorunu değil, aynı zamanda bir ekonomik sorun. Darbeyi cazip kılacak ekonomik şartlar mevcut değilse darbe yapmak "ekonomik" olmuyor.

28 Şubat'ın üzerinden bugün tam 13 yıl geçti. 28 Şubat'ın kilit ismi, 2003 yılına ait bir darbe planı yüzünden "kuvvetli şüphe" iddiasıyla tutuklandı. Neden hep aynı isimler? Bu soru üzerinde durmak bile, hataları görmemiz için yeterli. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sivil dalga gelecek mi?

Mümtaz'er Türköne 2010.03.02

Darbeyle, darbecilerle somut veya duygusal bir bağ kuranların endişesi bu. Vazife başındaki generallerin, eski kuvvet komutanlarının bile savcılara saatlerce ifade verdiği ve bir kısmının tutuklanabildiği bir süreç işliyor.

Çıkarılan genel sonuç: Hukuk karşısında kimsenin dokunulmazlığı, ayrıcalığı yok. Doğru mu? Gözü bağlı adalet mabudesinin elindeki terazinin doğru tartıp tartmadığını yargılamalar gösterecek; ama diğer elindeki kılıcın mevki-mansıp farkı gözetmeden işlediği ortada.

Can Ataklı dün köşesinde, kendinden çok emin bir şekilde sivil bir tutuklama dalgası beklediğini söylüyor. Kabileyi gelmekte olan saldırıya karşı uyarın tehlike borusunu çalmak gibi, son zamanlarda bu tür uyarılar arttı. "Sivil darbe", "sivil vesayet" tartışmaları da aslında bu korkuyu yansıtıyordu. Bir şekilde bir yerlerde bir zamanlar darbecilerle iş tutmuş olanlar veya gelen demokrasi dalgasını son mevzilerde savunmaya girişenlerin taktik hamleleri bunlar. Yüksek duvarlar aşılırken birilerinin güçleri yettiğinde savaş çığılığı atmaları, "safları sıklaştırmın" çağrısı yapmaları normal. Çünkü "kaybedilen mal" çok büyük.

Peki gerçekten sivillere yönelik bir tutuklama dalgası gelecek mi?

Bu korkuyu abartarak dile getirmek bir ön alma çabasından başka bir şey değil. Can Ataklı'nın "AK Partili olmayan herkes tehlikede" demesi gibi. Savunma hattının ne kadar geride oluşturulduğu belli. Başlarda tutuklananların suçu "Atatürk'ü çok sevmek"ti. Sonra "Laikliği inançla koruyanlar" tutuklanmıştı. Şimdi ise "AK Partili olmayanlar" tehlike altında ve her an tutuklanabilirler. Ne ülke değil mi?

Sivillere yönelik bir tutuklama dalgası gelebilir de gelmeyebilir de. Suç şüphesi varsa gelir. Kanıtı, daha önce vuku bulması. Yakın zamana kadar Ergenekon soruşturması kapsamındaki tutuklama dalgalarına numara veriyorduk. Galiba en son "9. dalga"da bu numaralandırma işleminden vazgeçtik. Bu dalgaların ağırlıklı olarak sivillere yönelik olduğunu hatırlayalım. Ergenekon davası kapsamında çok sayıda sivil zanlı tutuklu veya tutuksuz olarak yargılanıyor. O zaman ele geçen delillere göre sivillere yönelik yeni bir dalga gelebilir. Yalnız buna karar verecek olan siyasî iktidar değil, doğrudan yargının kendisi.

Fiilen emrinde büyük askerî birlikler ve silahlar bulunan generalleri tutuklamak, hatta ifade vermeye davet etmek için çok büyük bir güç ve irade gerekir. Bu güç ve irade hukukun sağladığı meşruiyetten başka bir şey olamaz. Savcılar ve yargıçlar bu gücü cesaretle kullanıyorlar. Kamu adına kullanılan bu gücün meşruiyetini sağlayan sağlam bir mantık var. "Suç teşebbüs düzeyinde kalmış, kimseye zararı dokunmamış, suça teşebbüs edenleri cezalandırmanın ne gereğı var" savunması, işte bu sağlam mantığa aykırı. Bu suçlara tekrar teşebbüs edilmesini engellemenin tek yolu, bu teşebbüsleri ağır biçimde cezalandırmak ve emsal oluşturmaktır. Bizi suça karşı koruyan hukukun elindeki en kuvvetli araç caydırıcılıktır. Hukuk sistemimiz bugün gelmiş olduğumuz noktada bu caydırıcılığı sağlamıştır. Bir daha kimse darbeye teşebbüs edemez.

Eğer bu teşebbüsün içinde yer alan siviller varsa, elbette onlar da savcıların karşısına çıkacak ve yargılanacaklar. Böylece bizler, elindeki kalemi veya gazetesini darbe yapmak için kullananları tanıyıp, istikbalde kestirmeden güce yaklaşmaya çalışanları caydırmış olacağız. 28 Şubat post modern darbesinde ortalığı ayağa kaldıran medya manipölasyonları ile bugün camilere bomba koyma senaryoları arasında gözettiğı amaç açısından bir fark var mı?

Güç hukukun elinde. Bırakın "AK Partili olmayanları", AK Parti'nin darbeciler karşısında hakkını koruyan da hukukun kendisi. Demokrasi hukukun kefaletinde işliyor. O zaman korkması gerekenler sadece darbe teşebbüsüne iştirak edenler, AK Parti karşıtları değil. Sandıktan çıkmış bir hükümeti, silahlı darbecilere karşı korumaya cesaret edebilen bir yargı ancak böyle bir yargı masum vatandaşların hakkını ve hukukunu koruyabilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dünde kalanlar, önümüzde duranlar

Mümtaz'er Türköne 2010.03.04

Bugün artık yarındır. Dün dünde kaldı. Yeni şeyler söylememiz lâzım.

Dünün dünde kalması, artık geri dönülmesi imkânsız olan yolun aşılmasıdır. Biraz önce üzerinden geçtiğiniz zemin çöktü; yamaçlardan yuvarlanan kayalar geride bir iz bile bırakmadı. Aynı yerde dönüp durmaktan kurtulduk. Yeni yolda hızlı ve çevik ilerlemekten başka çaremiz yok.

Türkiye darbeler defterini kapattı. Darbe denen illeti yere serdik, bir tabuta yerleştirdik. İş bilen uzmanlar, yani yargıçlar nal gibi çivileri tek bir çekiç darbesi sektirmeden çıkarıyor. Artık kimsenin endişesi olmamalı. Kimi mutlu, kimi hüznü; kimi "kurtulduk" diye ferahlamış, kimi "şimdi ben tek başıma ne yapacağım?" endişesinde tabutun altına girip makberine yerleştiriyor. Sonra yine elbirliği ile toprağını atıp üzerini dümdüz edeceğiz.

Doğru. Koskoca 3. Ordu'nun başında terör örgütü liderliği ile suçlanan bir orgeneral duruyor. Beri tarafta 1. Ordu'nun başında, bu terör örgütüne referans teşkil eden "İrtica ile mücadele eylem planı"nı hazırlama emrini veren paşa var. Endişe etmeli miyiz? Hayır. Ortada duran tek endişe Genelkurmay'ın ve hükümetin "vatandaş bu durumu nasıl izah ederiz?" sorusu olmalı. Askerî Personel Kanunu'nun amir hükmünü işletip bu paşaları açığa almak, sadece kaçılamayacak bir sorumluluğu ifa etmek demek. Yoksa fiilen o paşaların o görevlerde duruyor olmaları, sadece bir zihin karışıklığına yol açabilir. O kadar. Darbecilerin en büyük gücü gizlilik. Aydınlik yerde kimse darbe yapamaz. 1. ve 3. Ordu komutanları emirlerindeki askerleri amacı dışında kullanamaz. Anayasa'mızın 137. maddesinde yer alan "kanunsuz emir"i, bütün subaylar ezbere bilirler. Anayasa şöyle diyor: "Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz." Bu orgenerallerin açığa alınmaması bir darbe tehlikesi değil, sadece Türkiye'nin güvenliği açısından bir boşluk yaratır. Zira kanunlara sıkı sıkıya bağlı Türk subayı, ordu karargâhından gelen emre karşı güvensizlik gösterecek ve rutin işleyiş aksayacaktır.

Dünde kalan darbeler. Önümüzde duran ise demokrasinin kurum ve kuralları. Geçtiğimiz yol zorlu idi. Kendi adıma, bu zorlu yolda darbecilere kalem sallarken, araya girenlerin de hissesine düşenler olmuş olabilir. Kavgada yumruk sayılmaz. Kırdıklarım, incittiklerimden özür dilerim. Bu halkın silahlı zorbalara karşı hukukunu savunma faslı sona erdiğine göre, artık darbeyi savunan ehl-i kalemin hak ve özgürlüklerini korumaya daha fazla özen gösterebiliriz. Darbenin ölü bedeni toprağın altında, darbeye kılıf diken terzilerin malları elinde kaldı.

Can Ataklı gibi, şövalye ruhlu darbecilere cesareti ve yiğitliğinden dolayı hayranlığımızı artık daha rahat ifade edebiliriz. Yılların birikimini kullanıp o kadar çürük tezleri ölüye can verecek cevvaliyette savunmak etkileyici idi. Darbeye kılıf dikenlerin ince işçiliğine takdirlerimizi göstermek, yiğidi öldürüp hakkını teslim etmek demek. CNN Türk, bu hayranlığımı canlı yayında yüzüne karşı ifade etmem için bir fırsat sundu. Maalesef Can Ataklı kabul etmemiş.

Gülay Gökçürk'ün inisiyatifi ile hazırlanan ve benim de altına imza koyduğum Başbakan'a yönelik protesto metni, "önümüzde duranlar"ın en önemli başlangıçlarından biri. Ortada darbeci de, darbe de kalmadığına göre demokratik sorumluluğun, demokrasinin aktörlerinde daha kuvvetli tezahür etmesi lâzım. AK Parti hükümetlerine, başından beri darbecilere karşı destek verenler artık daha titiz ve seçici davranacaklar. Sandıktan çıkan iktidara demokrasinin verdiği gücün, sandıktan çıkanlar dışında rakibi kalmadı. O zaman daha fazla hukuk, daha fazla saygı ve daha fazla özgürlük talep edeceğiz. Ve daha çok eleştireceğiz. Darbeler tarihinin sona ermesi, AK Parti'nin elinde artık mazeret bırakmadı. Demek ki rejim tartışmaları içinde boğulan ülke sorunlarını, artık yüksek standartlı bir demokratik zeminde tartışacağız.

Mezarlar karanlıktır. Önümüz ise aydınlık. Karanlığı geride bıraktık. Önümüzde yapacak çok iş var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Her çoğunluk kararı demokratik midir?

Mümtaz'er Türküne 2010.03.05

Demokratik değildir. Bu durumun sembol olarak tekrarlanan örneği, Sokrat'ın Atina Halk Mahkemesi tarafından çoğunluk kararıyla ölüme mahkûm edilmesidir. Tam 2500 yıl önce verilen ve infaz edilen bu idam kararının haksız olduğu konusunda tarih boyunca ittifak oluşmuştur. Sokrat'ın idama mahkûm edilmesinin sebebi, Atina'nın tanrılarını ve düzenini eleştirmesiydi.

Demokrasi, başka birinin veya birilerinin değil, halkın iradesine dayanan yönetimin adıdır. Bir konuda karar verirken veya yönetme hakkını temsilcilere devrederken çoğunluğun tercihine saygı gösterilmesinin tek sebebi vardır: Azınlığın haklılığının ahlaken savunulamaması. Mantık bize, çoğunluğun haklı olma ihtimalinin her zaman daha yüksek olduğunu söylüyor. Ya yanlışsa? Demokrasi, kendi yanlışını düzeltme erdemine sahip yegâne yönetim biçimi. Ama demokrasi salt çoğunluk rejimi değildir. Sadece çoğunluğun iradesine uyulduğu rejimin adı çoğunlukçuluk (majoritarianism) veya poliarşidir. Demokrasi ise dengeler rejimidir. İktidar veya yasa yapma gücü çoğunluğa teslim edilir. Ama azınlıkta kalanların korunacağı, çoğunluğun azınlık üzerinde baskı kurmasının engelleneceği mekanizmalarla sistem dengelenir. Anayasa yapmanın, temel hak ve özgürlükleri anayasal güvence altına almanın ve özellikle yargı erkini yürütme ve yasama karşısında bağımsız hale getirmenin sebebi budur.

Anayasa Mahkemesi Başkanı Haşim Kılıç'ın "anayasa değişikliklerini geniş bir uzlaşmaya dayandırma ve hassasiyetleri dikkate alma" uyarısı, doğru ve yerinde bir uyarı. AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Çelik'in, "Referandumda yüzde 50'nin üzerinde oy çıkmışsa o demokratik olarak halk tarafından benimsenmiş demektir." hükmü, sadece şekli olarak doğru.

İki noktada referandum yöntemi demokrasiye aykırı olabilir. Birincisi, halk oyuna müracaat edilmesi "doğrudan demokrasi" uygulamasıdır. Kurumsal olarak işleyen demokrasi ise -bizdeki gibi- "temsili demokrasi"dir. Parlamenter demokrasi, temsili demokrasi ile kurumlarını oluşturmuş işlerken doğrudan demokrasiye yani halk oyuna müracaat edilmesi bir istisna oluşturur ve temsil dengelerini altüst eder. İkincisi, çoğunluğun hiçbir

şekilde sayıca az olanların hak ve özgürlüklerini kısıtlayacak kararlar verme yetkisi yoktur. Aksi takdirde ortaya çoğunluk despotizmi çıkar. Referandumda hangi konu oylanırsa oylansın siyasî partilerin oy dengelerine yakın bir sonuç çıkması birinci sakıncayı; idam cezası veya seçim barajı gibi konuların oylanması ikinci sakıncayı ortaya çıkartır. 1987 yılında siyasî yasakların kaldırılması için yapılan referandum demokrasiye aykırı idi. Çünkü kimsenin siyasî hakları, çoğunluk kararına konu edilemezdi.

Referandum pratiğinin demokrasiye aykırı olması için birincisi, çoğunluğun bu yöntemi temsili demokrasinin kurumları ile çözemediği işler için sıklıkla kullanması ve sistemi bir "plebisiter demokrasi"ye dönüştürmesi gerekir. Plebisiter demokrasi, tarih boyunca bütün örneklerinde bir diktatörlük şeklinde işlemiştir. İkinci sakınca, çoğunluk dışında kalanların temel hak ve özgürlüklerini kısıtlayacak yasaların referanduma sunulmasıdır. Bu iki durum demokrasiye aykırıdır.

Anayasaların güvence altına aldığı evrensel temel hak ve özgürlüklerin genişletilmesi için referanduma gitmenin hiçbir sakıncası yok. Siyasî partilerin kapatılmasının zorlaştırılması böyle bir örnek. Yargının tarafsızlığını sağlayacak, böylece temel hak ve özgürlükler üzerindeki yargı zırhını sağlamlaştıracak düzenlemeleri referandum yoluyla yürürlüğe koymanın da mahzuru bulunmuyor. Hükümetin anayasa değişikliği paketinin demokrasiye uygunluğunun tek ölçütü budur. Evrensel hukuka uygun olarak temel hak ve özgürlükler geliyor ve ilerliyorsa, yani çoğunluk tam tersine hukuk önünde kendine sınırlama getiriyorsa, % 51'in onayı şekli meşruiyeti sağlamış olur. Ama bir tek kişinin temel hak ve özgürlüğü (mesela idam cezasının geri gelmesi) zarar görüyorsa, % 99,9'la onaylanması bile demokrasiye aykırı olacaktır.

Anayasa Mahkemesi Başkanı'nın telkin ettiği "genel uzlaşma" salt siyasî partileri taraf olarak almamalı. Hükümet anayasa değişikliğine muhalefetin koyduğu freni, kullandığı çalıştaylar, yani müzakereci demokrasi yöntemiyle aşabilir.

"Ben yaptım, oldu" mantığı, şekil şartlarına uysanız da doğru değil. Ama demokrasiyi işletecek ve ilerletecekseniz sizi kimse tutamaz..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Demokrasiye tahammül edebilmek

Mümtaz'er Türköne 2010.03.07

Kimsenin mazereti kalmadı. Sadece konuşacağımız değil, uyacağımız ve uygulayacağımız şeyin kendisi de demokrasi. Yükseklerde duran bir ideal değil, siyasal hayatımızı düzenlemesi ve yönetmesi gereken bir yığın prensipten söz ediyoruz.

Bizler bu prensiplere uyarak aklımızı, barışı ve huzuru egemen kılacağız. Daha medenî bir toplumda özgürlük ve refah içinde yaşamının neresi kötü?

Cuma günü, Sakarya niversitesi'ndeydim. Gençler, hem kendileri umut dolu, hem de gelecek için umut veriyorlar. Kamu Yönetimi Bölümü öğrencilerinin kurduğu Genç Vizyon Kulübü'nün davetlisi olarak gençlere demokrasiyi anlattım. Demokrasiyi var eden asıl ilkenin, çoğunluk karşısında iktidarın uzağında duranların temel hak ve özgürlüklerini korumak olduğunu anlatıyorum. Anlatmakla olmuyormuş. Küçük bir grup konuşmamı sabote etti. Protesto yerine sabote kelimesini bilerek kullanıyorum. Zira protestonun da bir usulü ve adabı olur. Kalkıp sözümü kesen ve korsan bildirisini ezberlediği şekilde okuyan genci kürsüye davet etmem, gürültülerden anlaşılamadı. Ciddiyetle beni dinlemeye gelen öğrencilerin sabrı ve tahammülü hayranlık vericiydi. Sabote eden gençlerden birinin sadece "Biz Mustafa Kemal'in askerleriyiz" sözünü

anlayabildim. Neciler, kimler, hangi fikri savunurlar, nasıl bir Türkiye hayal ederler, nelerden şikayetçiler bilmiyorum. Sabotaj bittikten sonra verdiğim hüküm şu oldu: Farklı fikirleri ifade özgürlüğü mutlaka saygı duyulması gereken bir özgürlük. Söz konusu olan kendi fikriniz olsa da bir fikrin protesto edilmesine de anlayış göstermelisiniz. Ama demokrasinin olmazsa olmaz ilk şartı nezakettir. Asgari düzeyde nezaketin var olmadığı bir yerde, demokratik usulleri işletemezsiniz. Cuma günü gençlerin protestosunda eksik olan ve farklı duruşlarını kaba bir sabotaja çeviren de bu nezaket eksikliği idi. Bir konuşmacının düşüncelerini açıklamasını bağırarak, çağırarak engellemek demokratik bir tutum değil, demokrasiyi de imkansız kılan bir nezaketsizliktir.

Benim üniversite yıllarımda, hoca ders anlatırken bazen kapı şiddetli bir şekilde açılır ve bir militan duyuru yapardı. Duyuru "forum" duyurusu olurdu. Ders yarıda kesilir, öğrenciler zoraki sınıftan çıkartılır ve hoca naçar kalırdı. Sonraları bu müdahaleye "eğitim özgürlüğünü engelleme" adı verildi ve çok ağır bir disiplin suçu olarak yönetmeliğe yerleştirildi. Üniversitede ders verirken böyle bir müdahaleyle karşılaşıyordum ne yapardım? Bu soruyu hocalarımızın düştüğü durumu anlamak için kendime sordum. Cevabını vermeyeyim.

Yine de her fikrin serbestçe ifade edilebilmesi şart. Bir fikrin saçmalığını ve korkutucu niteliğini, fikrin sahibi ancak bunları açıklayabildiği zaman fark edebilir. Bir ayna gibi sizin yüzünüzdeki bıkkınlığı ve sabrı görmesi gerekir. Marjinal hayal dünyalarının ürettiği saçmalıkların tek tedavi yöntemi belki de terapisi bu fikirlere ifade imkânı tanınmasıdır. O zaman demokrasiyi sabır ve tahammül olarak anlamamız gerekir.

Türkiye artık bu olgunluğa ulaştı. Her fakültenin bahçesine birer "speaker corner" koysak ne zararı olur? Tek tek herkes kantinde bir tahtaya duyurusunu yapsa toplayabildikleri kadar kalabalığa nutuk çekseler. Belki de o kürsülerden geleceğin büyük hatipleri yetişir.

İdeolojik körlüğün ve bağnazlığın tek ilacı açıklık. Kör ideolojiler hayatı değiştirmek için değil, küçük grupların dayanışmasına çimento olmak için varlar. Marjinallik bu yüzden her zaman ve her devirde müşterilerini buluyor. Her marjinal fikir, daha sıkı bir dayanışma ağı oluşturmak için kendi içinde bu yüzden bölünür.

"Mustafa Kemal'in askerleri"ne Mustafa Kemal'i sorsam acaba bilirler miydi? Bugünün dünyasında kendilerini "asker" olarak nitelemenin karşılığını anlatabilirler miydi? Nezaketin çaba göstererek oluştuğunu kavrayabilirler miydi? Bilmiyorum. Benim anladığım bu gençlerin de demokrasiye ihtiyaçları olduğu. Bizim göstereceğimiz sabır ve hoşgörü belki onlarda da nezaket olarak karşılık bulur. Kim bilir? Evrensel demokratik birikim bu yöntemin işe yaradığını gösteriyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dünya kadınları ve CHP'li kadınlar

Mümtaz'er Türköne 2010.03.08

Kastettiğim sadece çarşaf yırtan CHP'li kadınlar. CHP lideri Baykal'ın bu eyleme karşı tepkisi çok önemli. Ama sonuç değişmiyor. Mesele çarşaf da değil. Farklı yaşam biçimlerine yönelik bir saygısızlık. Eylem kaba ve neresinden tutarsanız tutun sadece ve sadece bir tek yaşam biçimini meşru kılıyor.

Dünya Kadınlar Günü arifesine bu eylemin tesadüf etmesi üzerinde düşünmek lâzım. Toplumu her devirde değiştiren ve dönüştüren kadındır. Soru şu: Hangi kadın? Farklı yaşam biçimlerine öfkeli bir şekilde yaşam hakkı tanımayacağını ilan eden kadınlar mı? Bu tahammülsüzlüğün egemen olduğu bir toplumda huzur ve barış mümkün olabilir mi?

Kadın, gerginliği yumuşatır. Kavgayı durdurur. Farklı olanı ilginç bulur ve saygı gösterir. Kadın, sevgiyi ve huzuru vaat eder. Dünyada feminist akımın etkisiyle gelişen Gender Sosyoloji, kadın ve erkek arasındaki kültürel farkın toplumları nasıl farklı kıldığını inceliyor. Cinsiyet farkları biyolojik olmaktan ziyade kültürel. Bu kültürel farklılıklar kadının özgürce kendi kimliğini ifade edebildiği bir iklime kavuşunca toplum ilerliyor ve en önemlisi daha medenî oluyor. Kadının kültürel niteliklerinin hakim olduğu bir toplumda zorbalığın hiçbirinin hakim olması mümkün değil. Dolayısıyla darbelerin de.

CHP'li kadınların çarşaf yırtma eylemini, belki tersinden CHP'nin kronik iflah olmaz özgürlük ve farklılık düşmanlığının çirkin bir dışa vurumu, dolayısıyla da bir özeleştirinin başlangıcı olarak görebilir miyiz? Baykal'ın sıkıntısı mayıstaki kongre. Baykal, zor durumda. Silahlı vesayetin tasfiyesi onu siyasetin terazisinde kendi ağırlığı ile baş başa bıraktı. Darbecilerin kadın versiyonlarının eyleminden rahatsız olmasının sebebi bu.

CHP'nin önceki kongresinin sloganlarını hatırlayalım. 'Din de bizim, devlet de bizim, millet de bizim' sözü, güya bir sol ve sosyal demokrat parti için söz şaka değildi. CHP kendisini bu slogan ile ifade etmeyi tercih ediyordu. Bir yanlışlık olmadığını vurgulamak için bu sözün faşist bir parti tarafından değil, sol ve sosyal demokrat olduğunu iddia eden bir parti tarafından slogan olarak kullanıldığını hatırlatmamız lâzım. Dışarıdan bakan gözün CHP'nin sahip çıktığı "din, devlet ve millet"e bakarak bu partinin İslâmcı-faşist bir parti olduğuna hükmetmesi akla en yakın bir ihtimaldi.

Diğer afişte ise İslâm tasavvufunun zirvelerinden kabul edilen Mevlânâ'nın bir sözü yer alıyordu: "Ya görüldüğün gibi ol, ya olduğun gibi görün". Bu söz, dinî ahlâkın dürüstlük anlayışını yansıtıyor. Ancak bu sözün üzerine yazıldığı afişte yer alan Baykal fotoğrafı, gerçekte bu parti liderini olduğu gibi yansıtmıyor. 70'ini aşmış olan Baykal, bu fotoğrafta, fotoshop tekniğiyle oldukça gençleştirilmişti. Kolları kıvrılmış bir gömlekle, bu gençlik daha da ön plana getirilmişti.

"Din de bizim, devlet de bizim, millet de bizim" sözü, faşizme özgü devleti fetişleştiren, dini araç olarak kullanan ve milleti yani halkı bir sürü olarak gören anlayışa uygundu. Çarşaf yırtan kadınların bu dünyanın bir mensubu olmasını hatırlamamız, her şeyi yerli yerine yerleştirmemiz için yeterli.

Türkiye'de siyasî yelpazenin sol kanadı temsil edilmiyor. Bu temsil eksikliğinin en önemli göstergelerinden biri, CHP'li kadınların gerçekte CHP'nin klişeleşmiş kişiliğine uygun eylemiydi. Aslında 8 Mart'ta hatırlanacak detaylardan biri, CHP'de kadınların temsil edilemiyor olduğunu hatırlamak. Farklılığa saygı duymayan kadının, siyasette kadın kimliğiyle yer alamayacağını kadın hareketleri söylüyor.

CHP değişti mi? Galiba bu sorunun en doğru cevabını CHP'deki kadınlar verecek. Çarşaf yırtan kadınlara yine kadınlardan gelen bir tepki CHP'den duyuldu mu?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yargının tarafsızlığı

Mümtaz'er Türköne 2010.03.09

"Kimse kendi davasının yargıcı olamaz" prensibi, devletin en önemli varlık sebebidir. Başka insanlarla aranızda bir ihtilaf olduğu zaman, kimin haklı olduğuna siz karar veremezsiniz. İhtilafın kendisi duyguyu aklın önüne geçirir.

Kendi lehinize olanı büyütür, aleyhinize olanları görmezden gelirsiniz. Bu yüzden başka bir göze, tarafsız değerlendirme yapacak ve hüküm verecek bir göze ihtiyaç vardır. Devlet dediğimiz egemen gücü var eden ilk

ihtiyaç, insanların anlaşmazlıkları çözecek tarafsız bir otoriteye ihtiyaç duymalarıdır. Sonra devamı gelir. Sizin hakkınızda tarafsız biçimde hüküm tesis edecek otoritenin, otoritesini tesis edecek bir yaptırım gücüne sahip olması gerekir. İşte bu tarafsız otorite, hükmünü yürütecek ve itiraz edenleri hizaya getirecek meşrû şiddet araçlarıyla donatıldığı ve kurumsal bir yapı içinde süreklilik kazandığı zaman ortaya devlet dediğimiz varlık çıkmış olmaktadır.

Demokrasi, iktidarı teslim ettiğimiz kişileri denetleme imkânı veren yegâne yönetim biçimidir. Bu denetimi, yönetme ve yasa koyma yetkisini devrettiğimiz kişileri, seçim zamanı değiştirme hakkımızı saklı tutarak yapıyoruz. İktidarı belirlerken, geleceğin potansiyel iktidarı olan muhalefeti de belirlemiş oluyoruz. Denetimimiz altına aldığımız iktidarı, muhalefetle denetliyoruz. Ama ortaya bir anlaşmazlık çıktığı zaman "kimse kendi davasının yargıcı olamaz" prensibine göre ne yapacağız?

İktidar-muhalefet denklemini, yönetimin sorumluluğunu hakıyla yerine getirmesini geniş bir tartışma zemininde denetlerken her zaman tarafsız bir otoriteye ihtiyacımız var. İşte bu otoritenin kendisi anlaşmazlıkları, belirli prensiplere göre çözmek üzere kurallar getirmiş olan hukukun kendisidir. Yargı, bu hukuku tarafsız bir şekilde uygulayan erk olduğu için çok önemli, çok hayatîdir. Dikkat edelim, yargı değil hukukun kendisi. Zira yargıyı tarafsız bir gücün hakimiyetine dönüştüren de hukukun koyduğu kurallardır.

Türkiye'nin şiddetle yargı reformuna ihtiyacı var. Bu reformun mutlaka sağlaması gereken en temel prensip yargının tarafsızlığı olmalı. Yargımız bağımsız. Bu konuda kimsenin endişesi olmamalı. Yargının bağımsızlığı, yargıyı dokunulmaz kılmak için değil, tarafsızlığını sağlamak içindir. Ama yargımız tarafsız değil. Yargı reformuyla ilgili gündeme gelen tartışmaların tamamı, yargının tarafsızlığına giden yolun taşlarını, merdivenlerini dikkatle döşemeli.

Demokrasinin sağlıklı bir şekilde işlemesini engelleyen kural dışı müdahaleler var. Bu kural dışılık bugüne kadar askerler tarafından dolduruluyordu. Bugün yargı kendisini, iktidarı denetleyen ve dengeleyen bir erk olarak değil, doğrudan icra ve yasama gücünü paylaşan bir iktidar ortağı olarak görüyor. Yargı, iktidarın yetki alanındaki konularda taraf oluyor. İktidar ise elindeki tek aracı, yani hukuku kullanarak yargıyı tarafsızlığa zorluyor ve bu amaçla bir yargı reformu tasarlıyor.

HSYK'nın atama krizinde ve Erzincan Başsavcısı soruşturmasındaki tasarrufları doğrudan tarafsız yargıya müdahale idi. Hükümetin müdahaleleri yargının tarafsızlığını sağlamak için yapıldı. Yüksek yargıdan sürmekte olan davalara dair gelen açıklamalar, yargının kronik bir tarafsızlık sorunu olduğunu gösteriyor. Yüksek yargı temsilcileri, sürmekte olan davalara müdahale edecek kadar bağımsızlar, ama tarafsız değiller.

Türkiye, alt-üst olan devlet içi güç ilişkileri ile farklı bir dengeye doğru ilerliyor. Doğru olan, iktidarın bu denkleme muhalefet tarafından denetlenmesi. Yargının ise tarafsız bir güç olarak anlaşmazlıklara adil çözümler bulması. Bir iktidar alternatifi olarak öne çıkan yargı, büyük riskler barındırıyor. Taraf olan bir yargı, Türkiye'nin önündeki en ciddi istikrarsızlık kaynağına dönüşebilir.

Yargı bağımsızlığının yargının tarafsızlığı için var olduğunu hatırlayarak, yargıyı köklü bir reformdan geçirmemiz şart. Yüksek yargı bürokrasisi ve bütün diğer tarafları buluşturacak ortak payda mutlaka tarafsızlık olmalı. Problemimiz iktidarın amacı dışına çıkması veya muhalefetin çıkartacağı engeller değil. Bize pusula olacak ve tereddüde düştüğümüzde başvuracağımız tarafsız bir otoriteye ihtiyacımız var. Toplumsal barışı tesis etmek için çözmemiz gereken en temel sorun tarafsız bir yargıya sahip olmak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ordunun objektif ve subjektif denetimi

Metin Heper'in geçtiğimiz hafta sonu, Star'ın Açık Görüş ekinde çok önemli bir makalesi yayımlandı. Makale, "ordunun sivil denetimi" meselesine, makul ölçülerde bir askerî vizyon getiriyor. "Makul" ile kastım, tartışılabilir, üzerinde fikir yürütülebilir bir çözümleme olması. Ve bu vizyon askerlere ait, özellikle İlker Başbuğ'un yaklaşımını ifade ediyor.

Profesör Metin Heper, Türkiye'nin önemli ve saygın sosyal bilimcilerinden biri. İlker Başbuğ ile fikir alışverişinde bulunduğu biliniyor. Ama çabasını yanlış anlamamak lâzım. Yaptığı, TSK'nın sözcülüğünü üstlenmek değil. Ergenekon gündemine paralel, TSK'nın üst kademesinde gelişen meşruiyet arayışının tartışılmasına katkıda bulunmak.

Metin Heper'in yazdıklarından çıkacak en önemli sonuç: Ordu sivil denetime hazır. Ergenekon ve darbe tartışmaları, komutanları bu noktaya getirmiş. Askerin toplum nezdindeki itibarını yeniden kazanması, bu itibarı yeniden inşa edecek olan halkın yani onların sivil temsilcilerinin denetimine bağlı olduğunun farkında olunması olumlu bir gelişme. Asker artık "sivil denetime hazırız" mesajı veriyor. Ama nasıl bir sivil denetim?

Metin Heper bu sivil denetimi temellendirecek tarzda silahlı vesayet tarihimizi ana hatlarıyla elden geçiriyor. Atatürk, askerleri siyasetin uzağında tutmaya özen göstermiş. Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet'le birlikte son söz her zaman sivillere ait olmuş. Heper, müdahaleler ve darbeleri de hep sınırlı kaldıkları için olumluyor. Askerin ülke yararını gözeterek başka çare kalmadığını düşündükleri zaman kısa süreli olarak müdahale ettiklerini savunuyor. Doğru mu? Akim kalan son darbe teşebbüsleri doğru olmadığını gösteriyor. Asker, yönetmek istiyor. Son sözü söyleyecek konuma geçmek istiyor. Bunun için önce ülkenin sosyal-siyasal şartlarını darbeye elverişli hale getiriyor. Sonra "başka çare kalmadığını" öne sürerek ve "ülke yararı" adına kalıcı bir vesayet düzeni yaratmak üzere müdahale ediyor.

"Sırf darbe yapabilmek için ülkeyi kaosa sürükleme" ithamı, bugün sivil denetimin vazgeçilmezliğinin en sağlam gerekçesi. Ordu aslî işini yapacak. 3. Ordu komutanı ile Pasinler'deki sığır çobanının siyasal gücü, sandığa atacakları bir tek oydan ibaret olacak. Bir ülke için bir ordu komutanının vatandaşına kumpas planlamasından daha büyük bir tehlike ve düşman olamayacağına göre, askerın tepeden tırnağa denetlenmesi gerekiyor.

Metin Heper, sivil denetim için, doğrudan İlker Başbuğ'u referans alarak "objektif ve subjektif denetim" ayırımını kullanıyor. Heper'e göre subjektif kontrol "sivillerin aldıkları bazı tedbirler ile (örğ: bazı kanun maddeleri) askeri kontrol altında tutmaya çalışmalarıdır. Objektif kontrol ise, ordunun profesyonel, yani kendi görevini iyi ifa eden bir ordu olması ve sadece kendi görevlerine odaklanması, siyasete karışmanın kendi profesyonel yapısını zedeleyeceğini düşünmesi ve siyasetin dışında kalmaya çalışmasıdır." Bu tanımda ve ayırımda aksayan çok önemli bir şey var. Objektif kontrol ile aslında sadece otokontrol; subjektif kontrol ile dışardan yapılan denetim anlatılıyor. Halbuki subjektif kontrol, içerden veya dışardan olsun denetleyen gücün kendi amacına veya ilkelerine uygun kontrolü; objektif kontrol ise o kurumun varlık sebebine uygun herkesin üzerinde uzlaşacağı kurallara bağlı denetimi konu edinir. Bu ayırımda önemli olan denetimi yapan güç değil, denetimin hangi prensiplere bağlı olduğudur. İktidar partisinin orduyu kendi siyasetinin aracı haline getirmesi subjektif bir kontrol; orduyu sadece ülkeyi savunma amacı içinde tutacak ve yetki aşımını engelleyecek denetimi ise objektif kontroldür.

Şayet Genelkurmay Başkanı, "objektif kontrol" tanımını arkasına saklanıp orduyu denetim dışında tutmayı hedefliyorsa, mevcut durum aynen devam edecek demektir. Ordu üzerinde parlamentonun, bakanlar

kurulunun, yargının, devletin diğer denetim birimlerinin "askeri aslî işinde tutacak" ve her kademeyi ve her işi denetleyecek objektif kontrol mekanizmalarına, kurallarına ve imkânlarına ihtiyacı var.

Ancak, TSK'nın "kendi halkına tuzak kuran ve halkına savaş açan ordu" ithamından kurtulması ve itibarını yeniden kazanması sıkı bir denetim ağının içine alınmasıyla mümkün. Biz artık ordumuza sadece başbakan kefil olduğu zaman, parlamentonun denetim raporlarına bakarak güven duyabiliriz. Yüksek komuta kademesinin, denetimin tek çare olduğunu fark etmesi yine de önemli bir gelişme.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Birkaç kamyon dolusu iddia

Mümtaz'er Türköne 2010.03.12

Haber herkesin yüreğini ağzına getirdi. Ankara'nın girişinde, bir ihbar üzerine durdurulan kamyonunda bulunan 900 el bombasından bahsediyorum.

El bombası deyince artık piyadenin taarruz esnasında pimini çekip karşı mevziye fırlattığı, patlayınca sağa sola saçılan parçalarla çok can yakan mühimmattan bahsetmiyoruz. Üç yıl önce Ümraniye'de ele geçen bir sandık el bombası, Cumhuriyet Gazetesi'ne atılan el bombaları veya Zir Vadisi'nde, Poyrazköy'de toprağın altından çıkartılan el bombaları aklımıza geliyor. Önceki gün ele geçen bombaların üzerindeki seri numaralarının kazındığı iddiası, yine bombaların MKE yerine ABD menşesine dair söylenti ve nihayet bu kamyonun Kontrgerilla'yı da içinde barındıran Özel Kuvvetler Komutanlığı'na teslim edilecek olması zihnimizi bulandırıyor. Bu mühimmat naklinin yönetmelikte yer alan esaslara uygun yapılmaması, emniyete haber verilmemesi şüpheleri çoğaltıyor.

Savcılık, kriminal incelemeler de dahil her türlü soruşturmayı yürütüyor. Bütün şüphelerimiz emin ve ehil ellerde takip ediliyor. Endişeye mahal yok.

Ancak Türkiye'de sorumlu ve ilgili herkesin dikkat etmesi ve gidermesi gereken bir endişe topluma yerleşiyor. Bir kamyon dolusu bomba, hepimizi korkulara sevk eden birkaç kamyon dolusu iddianın yanında hiçbir şey.

Son günlerde birkaç ilimizi ziyaret ettim. Zaman Gazetesi okuyucuları ile sohbet ettim. Ben, Türkiye'nin üzerine çöken kâbusun sona erdiğini, bundan sonra her şeyin hukuk çerçevesinde çözüleceğini anlatıyorum. Artık silahlı vesayet dönemi sona erdi. Sadece usulüne uygun biçimde cenazeyi kaldıracağız. Bu iyimser yorumlarıma çok güçlü itirazlarla karşılaşıyorum. Ortak endişe: Ya yine kötü şeyler olursa? Bu endişelerin giderilmesi, toplumun rahat nefes alması ve insanların eşkiya korkusu olmadan işine gücüne bakması lâzım. Peki bu nasıl olacak? Endişe edenleri, askerî darbeler döneminin kapandığına nasıl ikna edeceğiz? Sağda solda gözümüze çarpan bombaların Kafes veya Balyoz planı gibi, doğrudan vatandaşlara kasteden katliam planları için kullanılmayacağından nasıl emin olacağız?

Darbeyi ne önler?

Kurtarılmayı bekleyen bir vatan ve devlet olmayınca kendilerini çok mutsuz hisseden birkaç "Çılgın Türk"ün bir araya gelip darbe planlaması mümkün değil mi? Elbette mümkün. Peki başarıya ulaşmaları mümkün mü? Kesinlikle hayır. Peki ne olur? Elimizde sadece akim kalmış yeni bir darbe teşebbüsü davası ve cezaevinde tutuklu darbe teşebbüsü sanıkları olur.

Darbeyi, darbe teşebbüslerinin cezalandırılması önler. Bugün darbe planlama iddiasıyla tutuklananlar ve görülmekte olan davalar, gelecekte vuku bulması muhtemel darbe teşebbüslerini önlemenin en kestirme ve en etkili yolu. Türkiye, ilk defa seri halde darbe teşebbüslerini yargılıyor. Soluğu özel yetkili sivil savcının önünde almayı göze alan varsa buyursun darbe planlasın.

Türkiye, darbe teşebbüslerini, kanunların izin verdiği çerçevede Ergenekon davası ile yargıya taşıdı. Bir yığın sulandırma ve profesyonel engelleme çabasına rağmen suçlar kovuşturulmaya başlandı. Ancak dönüm noktası, askerlere sivil yargı yolunu açan yasal düzenleme oldu. Anayasa Mahkemesi'nin iptal etmesine rağmen, yargının hukuka uygun yorumu sayesinde ucu darbeye uzanan bütün asker kişilere ait iddialar artık sivil yargıda görülüyor. Böylece darbe teşebbüsü, eksiksiz yargı önüne getiriliyor. Koca silahlar artık yargının önünde çakı bıçağı kadar anlam taşımıyor.

Darbeleri önlemenin ikinci yöntemi, gizlilik zırhının kalkması. Asker, otonom alanını gizlilik arkasına saklanarak savunuyor. TBMM'nin gündeminde olan Sayıştay Kanunu tasarısı, askerî harcamalar üzerinde normal bir malî denetim öngörüyor. Genelkurmay, -Yurdagül Şimşek'in Radikal'de dün çıkan haberine göre- askerî gizlilik gerekçesi ile bu denetime karşı çıkıyor. Gizlilik yüzünden orduyevelemlerini malî olarak denetleyemediğiniz bir ülkede yaşayabilmek için, zihnî melekelerinizin bir kısmını iptal etmek yerine, bu denetimi paşa paşa yaptıracaksınız. "Askerî sır" kapsamında gerekçe olarak ileri sürülen gizliliği de, elinizde internet varsa, NATO kaynaklarından veya stratejik araştırma merkezlerinin web sitelerinden çıktı alıp, malî denetime karşı çıkan Genelkurmay'ın önüne koyabilirsiniz.

Türkiye, askere sivil yargı yolunu açan düzenleme ile bir dönemi kapattı. Şimdi Sayıştay denetimi ile yeni bir dönemi başlatacak. Darbeler mi? İşte böyle önleniyor.

Alevîleri istismar edenler

MHP'nin darbelere karşı tutarlı duruşu, darbe önlemeyi bir hükümet sorumluluğu olmaktan çıkardı ve ortak siyasî aklın sorunu haline getirdi. CHP lideri Baykal'ın çaresiz darbe karşıtı mevziye yerleşmesi, artık darbe teşebbüsleri için de çok caydırıcı bir gelişme olarak okunmalı. Yani? Darbenin sivil-siyasî destekçisi kalmadı.

Baykal, "İrtica ile mücadele planı"nın ilk fotokopi metni yayımlandığı zaman "Bu bir komplo belgesidir." demişti. "Bu metnin bir belge niteliği taşımadığını herkes kabul etmelidir. Başbakan bu komployu aydınlatmalıdır." diye adeta tepinmişti. Bugün, "Eğer Genelkurmay'da böyle bir belge hazırlanmış ise bunun net bir şekilde ortaya çıkması lâzım." diyor. Hatta sadece Albay Dursun Çiçek'in değil, Genelkurmay Karargâhı'nda başka suçlular varsa "önünü arkasını" soruşturmayı savunuyor.

Baykal'ın vardığı yer, iki açıdan önemli. Birincisi, Baykal'ın sahip olduğu üst düzey bilgiler ışığında artık bir darbe ihtimalinin bulunmadığını gösteriyor. İkincisi, darbe karşıtlığının sivil siyasetin vazgeçilmez cüzlerinden biri haline geldiğini gösteriyor.

Göç, yolda düzülüyor. Türkiye, 50 yılın kirini pasını soğukkanlı biçimde tarihin tozlu raflarına kaldırıyor. Darbe heveslilerini cezaevlerinde misafir ediyor. Darbe teşebbüsü suçunu, cesaretle ve hiçbir şeyi atlamadan yargılıyor.

Geriye bazı alışkanlıkların değişmesi kalıyor. Tıpkı Alevîler üzerinden darbe siyaseti yapanlar gibi. CHP, 3. Ordu Komutanı'nın Alevî köylerine okul yaptırtmasının "bir ayrımcılık" şeklinde iddianamede yer almasını, "Alevî köylerine okul yaptırtmak savcılıkça suç kabul ediliyor" diye eleştiriyor.

CHP'li siyasetçiler Alevîleri bu kadar saf mı zannediyorlar? Bir Alevî çıkıp da şu soruları sormaz mı: "Alevîsi Sünnîsi bir kenara, okul yaptırtmak ordu komutanının işi mi?" Sonra, "Darbe planları ve komplolar peşinde

koşan, Alevî vatandaşları ve dernekleri fişleyen biri gelip benim köyüme okul yaptıysa, ben son taşına kadar o okulu iade etmez miyim?"

Allah aşkına, Alevîliği darbecilikle yan yana anmanın Alevîlere yapılacak en büyük haksızlık olduğunu artık öğrenemediniz mi? İddia, ordu komutanının Alevî köylerine okul yapması değil, darbe için Alevîliği istismar etmeye kalkması. Asıl bu istismara ne diyorsunuz?

Bir kamyon bomba ve birkaç kamyon iddia var. Yeni kamyonlara yeni iddialar yükleyecek çılgınlar çıkar mı? Özel yetkili cumhuriyet savcılarından hiç korkmayan çılgınlar... Ben sanmıyorum...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Yeni bir toplumsal mutabakat için demokratikleşme'

Mümtaz'er Türköne 2010.03.14

Abant Platformu, Ankara'da bu başlığı tartıştı. Toplantı yeri olarak Ankara'nın seçilmesinin sebebi, mesajın şehir içi servisle hedefe ulaşmasıydı.

Hedef, yani mesajın muhatabı, yaşadığımız sürecin mimarları ve aktörleri idi. Mesaj hedefine ulaştı mı? Zaman gösterecek. Ama mesajın içeriğinin 2010'un Türkiye'si için çok sağlam bir ölçü olduğunu kabul etmek lâzım.

Türkiye kritik bir tarihsel sürecin içinden geçiyor. Bir alt-üst oluş yaşanıyor. Bir dünya yıkılıyor, yerine yepyeni bir dünya kuruluyor. Hepimize görev düşüyor.

Abant Platformu, Türkiye'nin en yüksek standartlı entelektüel markası. Farklı görüş ve kesimleri temsil eden kalibresi yüksek aydınları bir araya getiriyor. Ve demokratik bir müzakere ortamında, masaya konulan sorun enine boyuna inceleniyor. Çatışan görüşler kendini sorguluyor. Farklı olan, farklı olanı dinliyor ve anlıyor. Sonunda ortaya, Türkiye'nin aydın vukûfu ve vicdanının ete kemiğe büründüğü bir tablo çıkıyor.

12-13 Mart'ta yapılan toplantıda "demokratikleşme" sorunu masaya yatırıldı. Birbiriyle alâkalı üç temel süreç, geleceğimizi belirlemeye hazırlanıyor. Birincisi silahlı vesayet düzeninin sona ermesi. Türkiye, artık saygı ile kullanacağımız "normal" deyimini ifade edilen bir demokratik ülke haline geliyor. "Demokratik açılım" süreci ile Kürt sorununun kapağı sonuna kadar açıldı. Bu kapak, içindekiler yerli yerine yerleştirilmeden kapanmaz. Alevî açılımı, Alevîler üzerinden siyaset yapan politikacıların direncine rağmen ciddi bir mesafe aldı. Hepsini bir araya geldiği zaman "demokratikleşme" diye bir süreç ortaya çıkıyor; bu süreç ayrı ayrı hepimize sorumluluk yüklüyor.

İki gün boyunca izlediğim Abant Platformu, demokratikleşme konusunda bu sorumluluğu yerine getirdi. Kavramların zengin dünyası, teoriler ve analizler demokratikleşmenin ufkunu açmak için seferber edildi. Düşünce ve hayat, daha doğrusu çözmeye çalıştığımız sorunlar arasında sağlam köprüler atıldı.

Demokratikleşmenin kazasız belasız başarılması, demokrasi ve hukuk arasında sağlam bir sentez oluşturulmasına bağlı. Osman Can'ın ufuk açıcı ve ilham verici konuşması, demokrasiye dayanmayan bir hukukun özgürlük üretmeyeceği önermesine dayanıyordu. Hukuk, demokrasi ile, insanı koruyan ve yücelten bir kuruma dönüşüyor. İdeal bir yargı reformu için bu önerme gerekli çerçeveyi veriyor. Yargı reformu, yargının demokratikleşmesine, böylece özgürlük üreten bir yargı sistemine bağlanmalı.

Eser Karakaş'ın hukuku bir "iktisadî mal" gibi ele alan karşılaştırmaları, yargıçların saklandığı kutsal zırhı aralayıp, arkadakileri görmek için çok etkili bir araç sağlıyor. Yargı sistemimizi, yargıçların kerameti kendilerine

saklı ölçülerine göre değil, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ile değerlendirmek, hepimizin mutabık olacağı bir çerçeve veriyor. AİHM'ye Türkiye'den açılmış 10 bin civarında dava var. Yaklaşık 1.900 dava karara bağlanmış. Bu kararların % 90'ı Türkiye aleyhinde. Bu sayı ve oran, 47 Avrupa Konseyi üyesi ülkenin toplamından fazla. Kısaca yargıçlarımız, insan haklarına riayet etmeyen kararlar veriyorlar. Türkiye'nin ürettiği hukuk, dünya standartlarına uymuyor. O zaman yapılacak tek şey var. Yargı reformu ile Türkiye'nin ürettiği hukuk standartlarını dünya ölçülerine uydurmak.

Demokratikleşme artık bir talebi değil, bir sorumluluğu ifade ediyor. Demokrasinin aksak veya eksik işlemesine dair şikâyet edecek bahanelerimiz kalmadı. Türkiye, demokratikleşiyor. Nasıl bir demokrasinin işlemeye başlayacağına biz karar vereceğiz. Sahip olacağımız sistem bizim eserimiz olacak.

Kavramlarla ve teorilerle hayat arasındaki köprü, yaşadığımız sorunların çözümüyle kuruluyor. Abant Platformu, işte bu köprünün kurulduğu zeminin adı. Demokrasiyi herkesin hakkına ve özgürlüğüne kefil kılmak için hukuka ihtiyacımız var. Hukukun, özgürlük üretmesi için demokrasiye bağlanması gerekiyor. Bu paradoksu çözmek için elimizde Alevî ve Kürt sorunu duruyor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Balkan Savaşları'nın ordusu

Mümtaz'er Türköne 2010.03.16

Tarihimizin felaketleri ve rezaletlerini, yol açtığı acı sonuçlarına göre sıralamaya kalksak, ilk başa Balkan Savaşları'nı yerleştirmemiz gerekir. Balkan Savaşları, Osmanlı İmparatorluğu'nun asıl ağırlık merkezi olarak kabul ettiği Balkanları kaybetmesi ile sonuçlandı.

Kaybedilen topraklarda nüfusun yarıdan fazlasını oluşturan Müslümanlar, büyük bir katliama uğradı. Sayı, birkaç milyon olarak hesaplanıyor. Kaçıp kurtulan Balkan muhacirleri mübadele ile gelenlerle birlikte bugünkü nüfusumuzun önemli bir kısmını meydana getiriyor.

Yaşanan rezaleti anlatmak için şu olay yeterli. Savaş, Balkan çeteleri ile Türk ordusu arasında. Denge açık ara bizim lehimizde. Avrupa devletleri savaş patlayınca, Osmanlı Devleti'nin toprak kazanacağını hesapladığı için, savaş öncesi sınırların korunacağı taahhüdünde bulunuyor. Türk tarafının Edirne dahil bütün Balkanları kaybetmesi ve Midye-Enez hattını kabul etmesi, herkesi şaşırtıyor.

Bu büyük rezaletin bir tek sebebi var: Ordu'daki subayların boğazlarına kadar politikanın içine batması. Dışarıdan bakıldığında görülmeyen çürüme, siyasetin ordunun bütün hiyerarşisini ve disiplinini yok etmiş olması. Sadece bir örnek. Selanik'te Tahsin Paşa'nın komuta ettiği redif kolordusu, tek mermi atmadan gerilla harbi yürüten çetelere teslim olurken, subay kadrosunun siyaseti çok iyi bildiğinden kimsenin kuşkusu yoktu.

Üzerinden neredeyse tam bir asır geçmiş olan Balkan Savaşları rezaleti, siyasete bulaşan subayın bu ülkeye vereceği zararın tarihî hafızadaki büyük kirli gölgesidir. Eğer subayınız siyasetle uğraşıyor, üzerindeki üniforma ile hükümetler yıkıp hükümetler kuruyorsa, o ülkenin sahip olduğu her şey tehlike içindedir.

Deniz Baykal'ın Balkan Savaşları uyarısı bu yüzden yerinde bir uyarı. Siyaset kışlaya girmemeli. Girerse ne olur? Felaketle karşılaşırız. Ama bu uyarı çok geç kalmış bir uyarı. Türkiye'de Ordu, 27 Mayıs'tan bu yana tam 50 yıldır siyasetin içinde. Bırakın siyasetin içinde olmayı, doğrudan Kışla'nın içinde üretilen siyasetle ülke yönetildi. Ve artık oturup adam gibi bu yarım asrın muhasebesini yapmalıyız. Çok ağır bedeller ödedik. Çok büyük rezaletler ve felaketler yaşadık.

Son elli yılı, askerin topuyla, tüfeğiyle, kurduğu yasal düzenlerle velhasıl her şeyiyle, tıpkı Balkan Savaşları'nda olduğu gibi gırtlığına kadar siyasetin içinde olduğu bir dönem olarak hatırlayacağız. Balkan Savaşları'nda olduğu gibi toprak kaybına uğramamış olmamızın sebebi, ulus devlet düzenlerinin artık oturmuş olması ve Soğuk Savaş'ta NATO şemsiyesinden ibaret. Ama bu elli yıl içinde yaşadığımız felaketlerle, Balkan Savaşları arasında kurulacak epeyce benzerlik var.

Türkiye, 1950'li yıllarda yakaladığı ve kullanmaya başladığı fırsatları 27 Mayıs'ın kör kuyusunda tüketti. 1960'lı ve 70'li yıllarda ağır bedeller ödediğimiz toplumsal şiddet, bu şiddetten iktidar planları çıkartan darbeciler olmasaydı bu kadar yıkıcı olmayacaktı. Bugün önümüze dökülen Balyoz, Kafes gibi planlara bakın. Bu planlardaki eylemlerin toplumu sürükleyeceği kaosu, hangi dış düşman yaratabilir? Ve son olarak bu geçen elli yılın tam yarısını kapsayan terör sorunu, siyasete ve devlet yönetmeye hevesli askerin içinden çıkılmaz hale getirdiği Kürt sorununun sonucu değil miydi? 1983 yılında 12 Eylül Cuntası'nın giderayak çıkarttığı ve özel hayatta bile Kürtçe konuşma yasağı getiren yasayı hatırlamak yeterli.

Silahlı vesayet düzeni, demokrasi aşkımızdan önce bu düzenin yol açtığı bedeller katlanamaz hale geldiği için tasfiye ediliyor. Son üç yılın tartışmalarına ve katlanmak zorunda kaldığımız rezaletlere dönüp bakalım. Türkiye bütün enerjisini, askerin siyasetin dışına çekebilmek için harcıyor. Askerin Türkiye'yi sürüklediği paranoyalarla malûl atmosfer kara bir delik gibi gücümüzü tüketmiyor mu?

Baykal'ın Balkan Savaşları uyarısı çok yerinde. Onun da hatırlaması lâzım. Balkan Savaşları'nda hükümet burnunu kışlaya sokmamıştı; tersine askerler ellerindeki silahı siyaset için kullanırken ülkeyi savunacak halleri kalmamıştı. Ve bu yüzden Atatürk, Cumhuriyet'i kurar kurmaz askerleri siyasetin dışına çıkarmıştı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Adana'nın ak ve karası

Mümtaz'er Türköne 2010.03.18

Bakmasını bilince sokakta yürürken gördükleriniz bile çok şey anlatıyor. Şubat sonu, Yorum Editörü Levent Kenez'le birlikte Adana'yı dolaşırken gördüklerim böyleydi. Zaman Adana Bölge Müdürü Bilal Ögütçü'nün mihmandarlığında bilmediklerimiz de yerli yerine oturdu. Akla zarar çarpıklıklar şehrin ortasında duruyordu.

Kendi şehrinizin caddelerine, sokaklarına bakarken, dümdüz bir arazide ızgara planı yerine, anlamsız biçimde sağa sola kıvrılan sokaklar görüyorsanız, bilin ki o plan yapılırken birileri kendi çıkarları doğrultusunda değişiklik yaptırmıştır. Aynı cadde üzerinde üç katlı bina ile on katlı bina yan yana duruyorsa, o fazla katlardan imar yolsuzluğundan başka bir şey çıkmaz. Adana'nın ne işe yaradığını kimsenin açıklayamadığı ve bir türlü hizmete açılmayan metrosu da öyle görünüyor. Metro değil, tamamı düpedüz yerin üstünden geçen tren hattı; ve iddialara göre dünyanın en pahalı tren hattı. Üstelik güzergâhın yanlış planlandığı konusunda herkes hemfikir. Adanalılar ödedikleri vergilerle, kullanmadıkları metronun borçlarını geri ödemeye başlamışlar.

MHP lideri Devlet Bahçeli'nin, Adana Büyükşehir Belediye Başkanı Aytaç Durak'ı istifaya davet etmesi üzerinde birkaç açıdan durmak lâzım.

Birincisi MHP lideri, yolsuzluk iddialarını ciddiye alıyor ve partisine mensup en büyük şehrin belediye başkanını tereddütsüz gözden çıkartıyor. Siyasî parti rekabeti bazen avantaj kazanmak için suistimale fırsat verir. Kendi çıkarı peşinde koşanlar da bu rekabetin arasına yerleşip kendi gemisini yürütür. MHP liderinin tavrı, tersine parti rekabetine bu konuda bir etik seviye kazandırıyor.

İkinci olarak Adana üzerinde durmak lâzım. Adana, şehir kültürünün, yani sivil geleneklerin en eski ve köklü olduğu illerimizin başında geliyor. Dünyada eşi-benzeri bulunmayan bir tarım bölgesi olan Çukurova'dan besleniyor. Bu zenginliğin getirdiği aşırı nüfus artışı, Adana'nın köklü dengelerini sarsmış. Ortaya ak ile kara gibi birbirinden farklı Adana seçkinleri çıkmış. Seyhan Belediye Başkanı Profesör Azim Öztürk, Adana'nın aydınlık yüzünü temsil eden donanımlı bir sivil lider. Gecekondu bölgelerinde yürüttükleri sosyal çalışmaları görünce, şehrin, yani medeniyetin yeni gelenleri ellerinden tutup nasıl yukarılara doğru çektiğini anlama fırsatı buldum.

Üçüncü olarak, yerel yönetimleri çıkar ilişkilerinden kurtarmak için ileri düzenlemelere ihtiyacımız var. Belediyelerdeki yolsuzluğun en önemli sebebi, şehir rantı. Şehir rantını vergilendiremediğimiz ve ortaya çıkan bu rant da bir şekilde birilerine kazanç sağladığı için yolsuzluk savaşlarına konu oluyor. Türkiye son yıllarda merkezî yönetime has sistematik yolsuzluklardan hızla kurtuldu. Bağımsız idarî kurulların devreye girmesinin yanında devletin dolayısıyla dağıttığı zenginliğin küçülmesinin de bu durumda payı büyük. Ancak belediyeleri küçültmek mümkün değil. Tersine, merkezin kullandığı yetkileri bile yerel yönetimlere devredip, oradaki imkânların çoğalmasa söz konusu. Normalde beklenen sonuç ise, sivil ölçekte yerel denetimin devreye girmesi ve suistimalleri önlemesi. Ciddi şehirleşme problemleriyle yüz yüze olan, aşırı nüfus baskısı altında bulunan şehirlerde bu sivil denetimi işletmek çok zor.

MHP liderinin, Adana Belediye Başkanı'nı istifaya davet etmesinin arkasında yer alan gelişmeler düşündürücü. Biri, anlaşmazlığa düştüğü Belediye Başkanı'nı yolsuzlukla itham ediyor. Belediye Başkanı da bu iddia sahibini yolsuzlukla suçluyor. Bu sayede ortalığa yolsuzluk iddiaları dökülüyor. Demek başka türlü bu iddialarından haberimiz olmayacaktı.

Ak ve kara karşı karşıya. Medenî toplum, bu işleri yetki sahiplerinin insafına bırakmaz. Türkiye'nin acilen şehir rantını vergilendiren bir yasal düzenlemeye ihtiyacı var. Bütün sivil denetim araçlarının harekete geçmesi ve bir türlü üstlendiği sorumluluğu yerine getiremeyen şehir senatolarına işlerlik kazandırılması ise ayrı bir ihtiyaç.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anayasa değişikliği ile neyi düzelteceğiz?

Mümtaz'er Türköne 2010.03.19

Çağın gerisinde kalan ordumuzu ve yargımızı ıslah edeceğiz. Bu iki kurumu, Türkiye'nin ileri ve güçlü kurumlarıyla, ülkenin dinamik yetenekleri ile uyumlu hale getireceğiz.

Yargımız ne durumda? Uluslararası arenaya yargınızla çıktığınız zaman başınız öne eğik dolaşırsınız. Yargımızın adalet dağıtma, vatandaşların temel hak ve özgürlüklerini koruma yeteneği çok geri. Bu gerilik, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarıyla tescil ediliyor. Vatandaş olarak Türkiye'de yargının nihai kararı verdiği bir davayı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne götürme hakkına sahibiz. AİHM'de Türkiye'den gelen on bin civarında başvuru var. İki bine yakın sonuçlanan davaların % 90'ından Türkiye mahkûm edilmiş durumda. Yani yargımız, temel hak ve özgürlüklere, adil yargılama ilkesine aykırı kararlar veriyor. Hukukun egemen olduğu medenî dünyanın evrensel ölçülerine göre bir değerlendirme yapmaya kalkarsanız yargımız, on üzerinden sadece bir alarak sınıfta çıkıyor.

Halbuki çok yetenekli ve nitelikli yargıçlarımız var. Peki yargımızın geri olmasının sebebi ne? Yargımız evrensel ölçülerde bağımsız. Ancak bu bağımsızlık, yüksek yargı oligarşisinin iktidar aracı olarak kullanılıyor. Bu oligarşik yapı içinde yargı hukuk dağıtmak yerine, devlet içindeki güç rekabetine katılan bir iktidar odağına dönüşüyor.

Anayasa Mahkemesi'nin 367 kararı, yetkisi dahilinde olmadığı halde anayasa değişikliklerini esastan iptal etmesi, AK Parti kapatma davası, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun Ergenekon soruşturmaları kapsamında yargıya yaptığı müdahaleler, yüksek yargı sözcülerinin yargıçları ideolojik tartışmalarda taraf olarak ilan etmeleri bu iktidar mücadelesinin tezahürleri idi.

13 maddelik pakette yargının, tarafsız olması için bağımsız kılınması amacıyla HSYK'nın oligarşik niteliğini, daha fazla üye formülüyle değiştirmeyi amaçlayan bir düzenleme var. Yeterli mi? Hayır. Ama yargının tarafsızlığını ve yargıç teminatını zedeleyen fiilî bir sorun bu düzenleme ile hafifleyebilir.

Ordumuz ne durumda?

Bu soruyu sorabilmek ve mantıklı cevaplar alabilmek için hâlâ kat etmemiz gereken uzun bir mesafe var. Artık darbe yapamayacak bir ordumuz var. Peki, evrensel ölçülerde ileri ve çağdaş bir ülkenin ordusuna ne zaman sahip olacağız?

Genelkurmay Başkanımız, çağımızın savaşlarının asimetrik olduğunu hatırlatıyor. O zaman neden bu asimetrik savaşı kalabalık bir ordu ile yürütüyoruz? Çıkın dünyaya ve ordunuzdaki personel sayısı ile övünmeyi deneyin? Ne derler adama?

Artık bu durumun kişisel bir nitelik değil, kurumsal bir zaaf olduğunu anladık. Genelkurmay Başkanımız devam etmekte olan çok ciddi bir dava hakkında, hem savcı, hem yargıç edasıyla mahkeme kuruyor. Delilleri değerlendiriyor. Hükmünü veriyor. Sanıkları aklıyor. İkna olmayanları da "arkasındayız" diye tehdit ediyor. Yargıya alenî müdahalede bulunuyor. Bu ordu, medenî bir ülkenin ileri bir kurumu olabilir mi? Kalabalık ordunuzun başındaki komutanın hukuku alenen çiğnediği, yargıya talimatlar verdiği bir ülke, çağdaş bir ülke haline gelebilir mi?

13 maddelik paket içinde yer alan ve askere sivil yargı yolunu açan anayasa değişikliği, zaten hukuk adına cesaretle iş gören savcıların, yargıçların elini kolaylaştıracak. Hukukun, silaha üstünlüğü sağlanacak. Silahlı hukuka bağlamak, Türkiye için dev bir adım olacak.

Türkiye, iddialı bir ülke. Teşebbüs gücü sınır tanımıyor, rekabet üstünlüğü ile hemen her pazara giriyor. Entelektüel-bilimsel yetenekleri sınırlarımız ötesinde başarı üzerine başarı kazanıyor. Genç, dinamik ve büyük hayalleri gerçekleştirme peşinde bir nüfusumuz var. Bölge ülkelerini mıknaş gibi kendimize çeken ve herkese umut kapısı olan bir dış politika ile güçleniyoruz. Ama hukuka riayet etmeyen bir silahlı gücümüz, adaleti dağıtamayan bir yargımız var. Çaresiz değiliz. Demokrasi, bu iki geri kurumu düzeltme araçlarını bize veriyor. Nasıl?

Anayasayı değiştirerek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Nevruz ateşi

Mümtaz'er Türköne 2010.03.21

Nevruz günü, güneşin ışıkları ekvatora dik açı ile geliyor. Bu durum gün ışığının kuzey ve güney yarımküreye eşit olarak paylaştırılması demek. Gündüz ve gece her iki yarım kürede eşitleniyor.

Bu eşitlemeye ekinoks adı veriliyor. Kuzey yarım kürede günler uzamaya, güneyde ise kısaltmaya devam ediyor. Demek ki Nevruz kuzeyin baharını, yani yeni yılını başlatıyor. Gecenin gündüzle, aydınlığı karanlıkla savaşta

galip gelmeye başladığı an, işte bu an. Kadim zamanlardan beri bayram olarak kutlanması bu yüzden.

Bu bayram uzun kış günlerinin, yani zorlukların, sıkıntıların sonunu, baharın yani bolluğun, bereketin ve umutların başlangıcını sembolize ediyor. Kuzey yarım kürenin doğusunda yaşayan halkların bu ortak bayramını, güçlü bir gelenek halinde yaşatanların başında Kürtler geliyordu. Devletimiz bu bayramı millileştirdi. Nevruz, ortak bir bayrama dönüştürüldü. Galiba resmî ideolojinin barışa hizmet eden isabetli adımlarından biri bu oldu. Temennimiz, bu Nevruz'un ülkemize huzur ve barış getirmesi. Herkesin canından, malından ve onurundan emin olarak işine gücüne bakması. Sevdikleri ile birlikte barış içinde mutluluğu araması.

İki Nevruz arası olup bitenler umudumuzu artırıyor. 2009 yılında Kürt sorununun çözümüne yoğunlaşacağımızı düşünmüştük. Demokratik açılım başladı, ama yeteri kadar tartışılmadı, olgunlaştırılmadı. Çünkü Kürt sorunu, devlet içindeki çeteleşme sorununun gölgesinde kaldı. Türkiye bütün dikkatini, enerjisini bu çeteleşmeleri tasfiye etmeye teksif etti. Elbette doğru yaptı. Devlet içinde iktidar peşinde koşan çetelerden kurtulmadan Kürt sorununu çözemeyiz. 2005, yani bundan tam beş yıl önceki Nevruz, önceliğin neden çetelerin tasfiyesine verilmesi gerektiğinin de delili.

2005 yılının Nevruz'unda Mersin'de çok basit bir provokasyon yapıldı. Daha sonra Ergenekon iddianamesine giren bu olayda, iki "görevli" üç çocuğa Türk bayrağı yaktırıp, yerlerde çiğnetiyor. Olay kameraya alınıyor ve akşam haberlerine servis ediliyor. Hatırlayalım: Bütün Türkiye ayağa kalktı. Bayrağı kapalı sokağa fırladı. İller birbiriyle kalabalık toplama yarışına girdi. İnanılmaz bir bayrak fetişizmi başladı. Metrelerce uzayan bayraklar yapıldı. Türkiye sonunda bir kıvılcımla patlamaya hazır bir Türk-Kürt çatışmasının eşiğine getirildi. MHP lideri Devlet Bahçeli devreye girip ortalığı sakinleştirmeseydi, böyle bir çatışma çıkabilirdi. Bugün gözetilen amacın, Balyoz planında detaylı olarak yansıtıldığı gibi toplumu kaosa sürüklemek ve böylece askerî darbe zemini oluşturmak olduğunu hepimiz biliyoruz.

Demek ki silahlı vesayet sorunu, Kürt sorunundan önce geliyor. Silahlı vesayetin çılgın planlarının gölgesinde bu kadar hassas bir sorun çözülebilir miydi? Tersinden bakıp, silahlı vesayetin tasfiyesinden sonra Kürt sorununun birçok alt başlığının kendiliğinden çözüldüğünü fark etmek lâzım. Devletin elindeki silahın hukuk dışı kullanımının ortadan kalkması, öncelikle Kürtler için can güvenliği anlamına gelmiyor mu?

"Demokratik açılım" Türkiye'nin en ciddi projelerinden biri. Bu projeye her şeyden önce devletin önyak olduğu "birlikte yaşama iradesi" olarak bakmak lâzım. Ortak akıl ve sağduyu bu sorunun üstesinden gelmek için yeterli. Türkiye'de bütün vatandaşları içine alan bir güven ortamının oluşması durumunda, hiç kimsenin şikâyet edeceği bir sorun kalmaz. Kürt sorunu özünde bir Kürtçe sorunu. Hükümet eliyle devlet önyak olunca, toplumda anadile saygının yerleştiğini, farklılıklara saygılı bir kültürün hızla güç kazandığını gözden kaçırmayalım. Demokratik açılımın ana gayesi, toplumu bir arada tutmak, kamplaşmaları, kutuplaşmaları önlemek.

Nevruz da öyle... Baharı karşılamamanın coşkusuyla birlikte yaşamak. Umut dolu bir geleceği paylaşmak. Aydınlığın karanlığa karşı kazandığı zaferi kutlamak.

Yeni yıl hepimize barış getirsin.

m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Vuruşarak çekilmek

Genelkurmay Başkanı'nın geçen hafta gazetelere verdiği röportajlarla yürüttüğü halkla ilişkiler faaliyeti, askeri stratejide esaslı bir değişikliğin habercisi.

Hafta sonu, Başsavcılığın AK Parti için yeni bir dava açacağı spekülasyonlarını, galiba bu köklü strateji değişikliği ile birlikte dikkate almak gerekiyor. Yeni bir oyun planı devrede.

Siyaseti bir savaş olarak görenler hata ederler. Ama tersinden savaşı bir siyasî faaliyet olarak tasarlayanlar başarıya ulaşırlar. Sivil siyasetin ve sivillerin karar verdiği savaşın asker mantığına faikiyetinin sebebi budur. Asker, vurularak çekilmeye ve karşı cepheyi yıpratma savaşı ile durdurarak bir mevzide tutunmaya çalışıyor. Hata ediyor. Çünkü savaştığı insanlar düşman değil. Ancak siyasî bir vizyon, yürütülen savaşın "yanlış" bir savaş olduğunu gösterebilir.

Genelkurmay Başkanı'nın Orgeneral Saldıray Berk için gazeteler üzerinden yürüttüğü savunma savaşı, TSK'nın itibarına onulmaz yaralar açıyor. 3. Ordu Komutanı, soruşturması bitmiş, yani iddianamesi kabul edilerek kovuşturma aşamasına geçmiş bir davanın sanığı. Hakkındaki suçlamalar çok ağır. İlker Başbuğ'un dosya üzerinde delil incelemesi yapması, muhakeme yürütmesi ve en kötüsü de sanığın masumiyetine dair hüküm vermesi, sadece Ordu'nun değil Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin itibarını derinden yaralayacak bir tutum. Genelkurmay, savcılık, hakimlik yapsın; ülkeyi de savcılar, hakimler mi savunsun? Devasa bir millî ordunun başında bulunan komutanın, bir terör sanığı hakkında "arkasındayız" demesinden sonra, o ülkede en başta devlet olmak üzere hukukun koruyacağı ve sürdüreceği her şeye kuşku ile bakmak gerekir. Genelkurmay Başkanı, aleni olarak bir anayasa suçu işliyor ve öyle anlaşıyor ki; bu suçu bile bile işliyor. Geriye silahla koruyacağınız hiçbir şey kalmıyor. Başbuğ'un, üzerinde fırtınalar kopartılan ve yanlışlığı kanıtlanan "Alevî köylerine okul yaptırma suçu"nun arkasına saklanmaya çalışması da öyle. İddianamede savcılarının kaleminden çıkan böyle bir ibare yok. İbare, Jandarma'ya ait. Hele, savcılarının böyle bir iddiada bulunmadığı, iddianameye alınan ibarelerin jandarma fişlemelerinde geçtiği defalarca yazılıp çizildikten sonra.

Bu, bir savaş değil. İktidara el koymak için suç işledikleri veya işlemeyi tasarladıkları iddia edilen asker şahıslar hakkında davalar sürüyor. Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü devam ettirebilmek için tek çare var: Kim olursa olsun herkesin hukuk karşısında boynu kıldan ince olacak. Sürmekte olan bu süreci bir savaş olarak görenler, bu savaşın sahip olduğu bütün varlıkları ile bu ülkeye karşı açılmış bir savaş olduğunu görmek zorundalar. Ve her şeyden önce orduyu, içine düştüğü bu berbat durumdan çekip çıkartacak gücün kimin elinde olduğunu fark etmeleri lâzım.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin zedelenen itibarını onaracak, ordusuyla birlikte Türkiye'nin çıkarlarını koruyacak güç bir tek kişinin elinde. Süreci savaş gibi yürütenlerin savaş açtıkları kişi bu: Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Başbakanı, Recep Tayyip Erdoğan.

Bugün TSK'yı saplandığı bataklıktan çekip çıkartacak güç sadece Başbakan'da var. Başbakan'ın TSK'ya kefil olması, askerlerin hukuka bağlılıkları ve ülke çıkarlarına uygun davrandıkları konusunda Başbakan'ın toplum nezdinde samimi bir kefaleti bile her şeyi değiştirecek güçte.

Yeni bir kapatma davası ve Tayyip Erdoğan'ın siyasî yasaklı hale getirilmesi hesabı yapanlar ahmak değillerse blöf yapıyorlar. Böyle bir gelişme askeri saplandığı bataklığa tamamıyla gömer. Vurularak geri çekilenler, karşı tarafa büyük zarar verir; ama kendileri de aynı kuyunun içinde yok olur. m.turkone@zaman.com.tr

Anayasa bazen anayasa değildir

Mümtaz'er Türköne 2010.03.25

Gençlik yıllarımda, kavgada kullanılan sopalara "anayasa" denirdi. Toplu kavgaya giderken dağıtılan, marangoz elinden çıkma kısa yuvarlak sopalara sağda ve bazı sol örgütlerde "anayasa" adı verildiğini, 80 öncesini yaşayanlar hatırlayacaktır.

2000 krizini başlatan anayasa kitapçığı da galiba gerçek bir anayasa değildi. O tarihte Cumhurbaşkanı Sezer, anayasa kitapçığı yerine çay fincanını da masaya vurabilir veya elindeki kalem Bülent Ecevit'e doğru fırlatabilirdi. Tıpkı bugün iktidar partisi ile muhalefet arasındaki kutuplaşmanın gerçekte anayasa konusunda bir ihtilafa dayanmaması gibi.

MHP ve CHP, AK Parti hükümetine, "anayasa değiştirme iktidarını ve onurunu" yedirmek istemiyor. MHP'nin "seçim sonrasına kalsın" rezervi ile CHP'nin "AK Parti mutfağında pişti" itirazı, anayasanın esaslarına müteallik bir tavır değil. "Anayasa değişmesin" demek, 1982 Anayasası'na sahip çıkmak anlamına geliyor. İtirazların esasa değil, usule dair olması da bu yüzden.

Gerçekte AK Parti'nin hazırladığı paket özünde kritik bir tek maddeye dayanıyor. Anayasa'nın 145. maddesinin değişmesi, Türkiye'de her şeyin değişmesi demek. Bu madde değişirse asker anayasa zoruyla asli işlerine dönecek. Darbeye teşebbüs edenler eninde sonunda ipliklerinin pazara çıkacağını bilecek. Bu maddenin değişmesi başta asker olmak üzere, demokrasi dışında hayallere kapılanların, devlet içi dengelere yaslanarak çıkar sağlayanların sonu demek. Anayasa Mahkemesi, askere sivil yargı yolunu açan kanunu, CHP'nin başvurusu üzerine bu maddeyi gerekçe göstererek iptal etmişti. Anayasa değişirse ne yapacak?

Anayasa bazen anayasa değil. Eğer başınızı ağrıtan, yanlış ve çarpık giden bir sistem sorunuz varsa, çözüm yeriniz anayasa. Koca ordunun başındaki Genelkurmay Başkanı'nın, bir terör davası sanığı orgeneral için "arkasındayız" diyerek mahkemeler üzerinde baskı kurması, hepimizin temel hak ve özgürlüklerini ilgilendirmiyor mu? Bir ordu komutanının terör sanığı olduğu; ama yargılanamadığı bir ülkede hangi anayasadan bahsediyorsunuz?

Devlet içindeki iktidar sandıktan çıkan hükümet ile "devlet kurumları" tabir edilen askerler ve yargı arasında paylaşılıyor. Yüksek yargı oligarşisi, bu iktidar paylaşımının en güçlü ayağını oluşturuyor. Bu oligarşi hukuku işletmiyor, iktidarı kullanıyor. Başsavcı kapatma davasını, iktidarı hizaya çekmek için açıyor veya açmakla tehdit ediyor. Anayasa Mahkemesi verdiği kararı, yürütme-yasama ikilisine vesayet kurmak için veriyor. Peki hukuk? HSYK'nın verdiği kritik kararlar yargıç teminatını zedelediğine göre, tarafsız yargıdan ve adil yargılamadan söz etmek mümkün mü?

Devlet içinde hukuku oyuncağa çeviren bu iktidar denklemi ortadan kalkar, yargı tamamıyla bağımsız ve tarafsız olarak kendi işine bakarsa, asker elindeki silahla yönetme hakkına yargı oligarşisinden destek bulamadığı için sahneden çekilirse, sistem sorununuz, yani anayasa tartışmamız da olmayacak.

MHP ve CHP anayasa tartışmasına parti rekabeti gözlüğüyle bakıyor. Bu partileri ikna etmek zor; ama bu partilere oy veren seçmeni ikna etmek kolay. Çünkü bu anayasa değişikliğine hepimizin ihtiyacı var. Devlet içindeki, özellikle TSK bünyesindeki suç örgütleriyle baş edebilmek için Anayasa'nın 145. maddesinin değişmesi lâzım. Siyasal sistem tartışmalarından kurtulmak ve halkın egemenliğini hakim kılmak için paketteki diğer değişiklikler de elzem. Başsavcının aklına estiğinde kapatma davası açamaması, HSYK'nın görülmekte olan

terör davalarına sanıklar lehinde müdahalede bulunamaması için objektif kriterlere ihtiyaç var. Kimin ihtiyacı var? Canından emin olmak isteyen herkesin. CHP'nin ve MHP'nin seçmenleri de dahil herkesin...

AK Parti'nin anayasa değişikliği teşebbüsü, Türkiye için bir ihtiyaç. Ya değişikliğe direnenler? Anayasa, anayasadan ibaret değil. Bir anayasa tartışması değil, bir iktidar savaşı sürüyor.

Kim kazanır? Elbette haklı olan; güçlü olan değil. Niye? Çünkü kararı halk verecek. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bediüzzaman

Mümtaz'er Türköne 2010.03.26

83 yıllık ömrün tamamı, dipten yukarıya her şeyin altüst olduğu ve birkaç yeni dünyanın peş peşe kurulduğu yılların çerçevesiydi.

Ebedî âleme göç etmesinin üzerinden tam yarım asır geçti. Eğer bugün yaşadığımız dünyada biraz kendimiz olabiliyorsak, huzuru hissedebiliyorsak, geleceğe umutla bakabiliyorsak onu mutlaka hatırlamalıyız. Bugün içinde var olduğumuz dünya, sahip olduğumuz güzel şeyler onun eşsiz katkısı ile vücut buldu. Israrla gösterdiği istikamete koyulanların sayesinde bugünlere geldik. Aradan geçen upuzun yarım asır, bize sadece onun ferasetini ispatladı ve üzerimizdeki hakkını gösterdi.

Bediüzzaman Said Nursî bir din rehberi veya din alimi olmanın ötesinde kuşatıcı bir toplum önderi idi. Kendi ekseninden uzaklara kayan, dağılan, parçalarına ayrılan toplumu bir arada tutmaya çalıştı: Kırılanları, dökülenleri onardı ve yepyeni bir mimari ile yeniden inşa etmeye girişti. Vefatından elli yıl sonra, geriye, yaşadıklarımıza bakıp hakkını teslim etmeliyiz: Bizlere muhteşem bir miras bıraktı.

Cumhuriyet tarihi, özellikle tek parti ve darbe dönemleri bu milletin kültürüne, değerlerine, hayat biçimine hunharca saldırılarla geçti. Aslında saldırıya uğrayan inançlar değildi, bizatihî toplumun kendisiydi. Cumhuriyet'in nobran elitleri, kendi ayrıcalıklarını ve iktidar haklarını sürdürürebilmek için halkın inançlarına saldırıyor; böylece kendi farklarının altını çiziyordu. Yönetimin uzağında tutulması gereken halk dindardı. İnançlarına bağlı idi. O zaman halkın elindeki yönetme hakkını gaspetmek için, bu inançlara ve hayat biçimine savaş açmak gerekiyordu. Bir devlet ezanın Arapça okunmasına neden engel olur? Kur'an'ı neden ibadet eden insanlara Türkçe okutur? Tek cevabı var: İnsanları inançları yüzünden suçlu ilan edip, suçluların elinden iktidar hakkını almak için. Cumhuriyet tarihimize damgasını vuran, devlet iktidarının kendini sürekli olarak inanç ekseninde üretmesi bu iktidar anlayışının ürünüdür.

Türkiye'yi, geçen 50 yıllık süre içinde iki ülke ile mukayese edebiliriz: Mısır ve Pakistan. Mısır'da İhvan-ı Müslimîn, Pakistan'da Cemaat-i İslâmî ne ise Türkiye'de Risale-i Nur Hareketi odur. Modernleşmenin güçlü savrulmaları karşısında insanlar üç ayrı ülkede bu hareketlerin çatısı altına sığınmıştır. Toplumlar dengesini bu ihya hareketleri ile tekrar kazanmaya çalışmıştır. Toplumda kurulmuş dengelere bakarak söylemek gerekirse bugünün Mısır'ı büyük ölçüde İhvan'ın, bugünün Pakistan'ı Cemaat-i İslâmî'nin eseridir. Bugünün Türkiye'sinin Risale-i Nûr Hareketi'nin eseri olması gibi. Ya aradaki fark?

Üç ülkenin yaşadığı tecrübedeki temel farklılık, bu toplumsal hareketlerin peşlerinden sürükledikleri insanları, dayanılmaz bir çekicilik taşıyan şiddetin uzağında tutma ve demokratik hayata dahil etme yetenekleridir. Yönetici elitler topluma savaş açmışken inancı ve sofrası yoksullaşan insanların öfkelerini bastırmak ve şiddeti durdurmak zordur.

Bediüzzaman, şiddete yönelip kendi kendini tüketecek olan toplumsal enerjiyi avucunun içine alıp ehlileştirdi, bu enerjiye biçim verdi; yeni bir insanın, dolayısıyla toplumun ve ülkenin inşasına kanallandırdı. Tek parti yönetiminin arayıp da bulamadığı, Menemen gibi kanın bulaştığı hareketlerdi. Bediüzzaman insanı imanı ile tahkim etmeye girişirken, şiddetin de önüne geçmiş oldu. Sadece şiddetin değil, duygusal tatmin peşinde koşan hesapsız eylemlilik halinin de. 1940'larda Atatürk heykellerini kıran ve minareye çıkıp Arapça ezan okuyan Ticanî tarikatının bugün geride hiçbir iz bırakmaması, Bediüzzaman'ın haklı olduğuna delildir.

Bediüzzaman, Cumhuriyet tarihinin en vandal saldırısı olan 27 Mayıs Darbesi'ne ve yol açtığı depreme tanık olmadı. 1960'lı ve 70'li yıllarda toplum bu vahşi saldırılarla sağa-sola savrulduğu zaman, kanlı şiddet sarmalının sadece gençlikle sınırlı kalmasında, toplumun ana gövdesinin sabırla işine gücüne bakmasında ve yoluna devam etmesinde Bediüzzaman'ın çizdiği istikamet payını teslim etmek gerekir.

En az üç nesli içine alan sabır yüklü bir hikâye bu. Başında Bediüzzaman var. Üç nesle yayılan bir tarih boyunca yaşanan tereddütler, katlanılan sıkıntılar, çekilen acılar ve önünüzde duran sonuç: Bediüzzaman'ın hepimiz üzerinde hakkı var. Risale-i Nur Hareketi'nin içinde yer almamış biri olarak, bu hakkı ben de teslim ediyor ve bir borcu ifa ediyorum. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yar-Par

Mümtaz'er Türköne 2010.03.28

Başbakan'ın önerdiği gibi, HSYK üyeleri istifa etseler ve parti kursalar ne olur? Şöyle hâyal edelim: Danıştay başkanının HSYK başkan vekili ile eşbaşkan olduğu, kısaltılmışı Yar-Par olan Yargı Partisi siyasî yelpazede yer alsa. Sizce, bu yeni parti hangi partinin altını oyardı? Doğru cevap CHP değil mi?

Yüksek yargı oligarşisinin, anayasa taslağına karşı yalın kılıç açtıkları savaş en fazla CHP'ye zarar veriyor. Çünkü oligarklar CHP'yi anlamsız ve gereksiz hale getiren, tam olarak açığa düşüren bir siyasî muhalefet yürütüyor. CHP lideri Baykal'ın en nihayet aklına "halk anayasa değişikliğine karşı" argümanının gelmesi, belki de durumun farkına vardığının göstergesi.

Hükümetin anayasa hamlesi, bir siyasî rekabetin gündemini oluşturuyor. Ancak bu siyasî rekabet AK Parti ile MHP-CHP muhalefeti arasında değil, AK Parti ile yargı arasında sürüyor. Yargıdan gelen muhalefet, yargı bağımsızlığını veya hukuku değil, yargının tepesine yerleşen azınlığın çıkarlarını savunmaya dayanıyor. Statükoya dört elle sarılmaları ve "değiştirtmeyiz" direnci dışında bir şey söylememeleri, mücadelenin statüko ile değişim arasında geçtiğinin kanıtı. Yargı berbat durumda. Türkiye'nin yargı sistemi çağın ve dünyanın çok gerisinde. Yargıtay'ın web sitesinde bulacağınız 2010-14 strateji belgesinde bu durum itiraf ediliyor. AİHM'nin Türkiye'den gelen davalar hakkında verdiği kararlar, bu berbat durumun somut göstergelerinden sadece biri. İşte bu yargı, değişim taleplerine sadece "devlet çöker" itirazı ile yani ideolojik gerekçelerle direniyor. Adaleti değil yargı oligarklarının çıkarlarını savunmak için hukuk yerine siyasete başvurmanız gerekir.

Muhakemeyi doğru yürütelim: İnsan ve vatandaş olarak bizim, yani kendimizin başta yaşama hakkımız olmak üzere, temel hak ve özgürlüklerimizi güvenceye almak istiyoruz. Vatandaşın can güvenliğine, devletin bekasına ve ülkenin alî çıkarlarına yönelik yakın tehdit, devam eden darbe teşebbüsü davalarının gösterdiği üzere ordunun içinden geliyor. Bunun için askerin adalet önünde dokunulmazlığını kaldırması ve yargı önünde süngüsünü indirmesi gerekiyor. Ne için? Hayat hakkımızı ve demokratik özgürlüklerimizi bu çetelere karşı

korumak için. Öbür taraftan yargı içinde, halkın iradesini temsil eden parlamentoya ve hükümete karşı askerî vesayeti, ideolojik gerekçeler ve azınlık çıkarları yüzünden destekleyen bir oligarşi oluşmuş durumda. Darbecilerle aynı dili konuşan bu azınlık hukuku değil, devlet yönetiminde askerlerle paylaştıkları ayrıcalıkların peşindeler. Ellerindeki yargı yetkisini askerî vesayet düzenini sürdürmek, darbeye teşebbüs edenlere dokunulmazlık kazandırmak ve bizim demokratik haklarımızı kullanmamızı, kendi kendimizi yönetmemizi engellemek için seferber ediyorlar. İşte anayasa paketi de, yargı oligarşisinin bu antidemokratik direncini kırmak, asli işini yani adaleti tevzi etmesini sağlamak için hazırlandı. Paket, yargı üzerindeki oligarşik tasallutu kırmak, yargıçların yargıç teminatlarını adil ve objektif işleyen kurullara emanet etmekpeşinde.

CHP'nin ve MHP'nin taktik karşı çıkışları bu kadar esaslı bir hukuk devleti sorunu karşısında çok yapay duruyor. Anayasa paketine karşı çıkmayı temellendirmeleri ve savunmaları neredeyse imkânsız. Özel sektörün, sivil toplumun ve hemen her toplum kesiminden insanların desteklediği, kendi hayat ve özgürlük güvencelerini buldukları bu değişikliklere MHP ve CHP kimin adına karşı çıkacak?

CHP'nin ve MHP'nin taktik vaziyet alışları doğal olarak Yargı Partisi'ni, direncin aslî aktörü konumuna yükseltiyor. AK Parti'nin ve demokrasinin karşısında yargı siyasîleşiyor ve hukukun dışına çıkıyor. En önemli sonuç ise CHP ve MHP alan ve zemin kaybediyor.

AK Parti her durumda kazançlı çıkacağı bir hamle üstünlüğü kazandı. MHP ve CHP ise inisiyatif kaybediyor. Rejim tartışmaları üzerinden yürüyen rekabet, siyasî partileri ve özellikle muhalefeti anlamsızlaştırıyor. Muhalefetin tek şansı, müzakere sürecine dahil olarak değişikliklere müdahalede bulunmak ve inisiyatif kazanmak. Yargı partisinin seçim kazanmak gibi bir derdi yok; ama ellerinde AK Parti'ye oy kazandıracak, CHP ve MHP'ye de kaybettirecek kontrolü kabil olmayan serseri mayınlar bir yere çarpıp patlamaya hazır bekliyor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Özgüven

Mümtaz'er Türköne 2010.03.30

Hafta sonunu önce Kahramanmaraş'ta, sonra İzmir'de geçirdim. Birer gün arayla iki farklı dünyayı görmek, karşılaştırmalı bir açı veriyor.

Kahramanmaraş'ın kendine özgü bir kimliği ve kişiliği var. Köklü bir kültür ve terbiye nesilden nesile aksamadan aktarılıyor. Kendini adeta yoktan var etmiş, istiklâlini bile kendisi kazanmış bir şehir. Maraşlının ayaklanıp, Fransız'ı kovduktan sonra "şimdi diğer şehirleri kurtaralım" diye çevrelerine bakmaları gibi, Türkiye'nin geri kalanına karşı sorumluluk taşıyorlar. Yaşadıkları çemberin dışında olup biten her şeye ilgililer.

İzmir ise "kosmos"un şehri. Batıya açık, rengarenk bir kültür soluduğunuz havada hissediliyor. Her fert için hayat bu rengarenk kültürün içinde özerklik ve estetik bir boyut kazanmış. Farklılıkları bir arada yaşatma becerisi olmadan bu estetiği sürdürmek imkânsız. İzmir, çok kültürlü yapısını bir kimlik olarak edinmiş; bir kale gibi savunuyor. Maraş'ın Maraş olarak kalması İzmir'de mümkün; İzmir'in Maraş'a saygı göstermeden o renkli toplumsal mimari ile bireysel hayatlara garantiler sunması imkânsız.

İhtiyaç duyduğumuz şey ise özgüven.

Uzun silahlı vesayet döneminin kötü bir tortusu veya kalıntısı var. Büyük bir özgüven erozyonuna uğramışız. "Her tarafımız düşmanla çevrili; sizi sadece ben korurum" diyordu, elinde silah olanlar. Biz çevremize bakıp bir

şey göremeyince, sinsi düşmanlardan ve komplolardan bahsediyorlardı. Dünyada herkes gizli mahfillerde oturmuş bizi yok etmek için planlar yapıyordu. Ne komplolar tezgâhlanıyordu. ABD, düşmanımızdı. Avrupa düşmanımızdı. Çevremizdeki her ülke düşmanımızdı. Bu kadar düşmanla baş edebilmek için koruyucularımızın hukuka aldirmeden ülkemizi savunmaları, arada bir bizden zayıf vermeleri gerekiyordu. Biz de her şeyi bu komplolarla açıklamaya mecburduk.

Silahlı vesayetin kalkması, bu kör edebiyatın sonunu getirmedir. Komploculuk, her şeyi açıklayan, böylece hiçbir şeyi açıklamayan kolaycı çözümlemeler sunuyor ve kolay vazgeçilmiyor. Alışkanlıklar değişmiyor. Ergenekon soruşturması, dün bizi yok etmeye çalışanların bir planı oluveriyor. Demokratik açılım, çok uzak yerlerde planlanıp önümüze ev ödevi olarak konuyor. Çünkü düşmanlarımızın hesapları değiştiği için bir hamlede şiddet sona eriyor. Bizim irademiz, kararımız ve cesaretimiz hiçbir işe yaramıyor. Aslında tam tersi doğru.

Türkiye uzunca bir süredir, iğne oyası gibi işlediği bir diplomasinin meyvelerini topluyor. Akla, gerçeklere, hesaba-kitaba dayanan bu diploması, Türkiye'yi bölgenin anahtarı haline getirdi. Barış ve güvenlik arayan herkes bu anahtarın açtığı kapılardan geçmek ve yoluna devam etmek zorunda. Ergenekon davası, 28 Nisan 2007'de, bir gün önceki e-muhtırayı olduğu gibi sahibine iade eden bir demokratik iradenin himayesinde ilerledi. Kâğıttan kaplan, bu dik duruşla çöktü. Türkiye'nin peş peşe gelen açılımları demokratik siyasetin ürettiği aklın ve ferasetin eseri. Cesaretle hükmünü icra eden bir akıl devrede.

Bu ülkede olup bitenlere biz karar veriyoruz. Yanlışları biz yapıyor, dersler çıkartıyor ve doğruları biz geliştiriyoruz. Bu ülkenin sahibi de efendisi de biziz. Bizim ülkemizde kimse komplo tezgâhlayamaz. Kimse bizim aklımızı ve irademizi yok sayan planları uygulayamaz. Bizi güçlü kılan, ayağımıza dolanan sorunları kendi irademizle çözmemiz. 70 milyonun birlikte yaşama iradesi, kendi sorunlarımızın üstesinden gelme yeteneğini geliştiriyor. Açılımları yapabilmek, başkalarının komplolarına geçit vermemek demek.

Kahramanmaraş'ta da, İzmir'de de bu özgüven var. Farklı olana saygı ile bakmak ve anlamak bu özgüvenin işareti. Sadece bizim kararımızın, bizim tercihimizin egemen olduğu bir ülkede yaşama arzusu, yani demokratik irademiz bu özgüvenin göstergesi. Özgüven, hızlanan bir sorun çözme yeteneği devreye sokuyor. Komplolarla, taktik hamlelerle avantaj kazanmaya çalışanların kaybetmeye mahkûm olduğu yeni bir oyun düzeni ortaya çıkıyor. Anayasa paketi dahil, bütün siyasî hesapları halkın bu gelişen özgüvenini merkeze alarak tartıya çıkartmak gerekiyor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Askerî mahal'de kalan CHP ve MHP

Mümtaz'er Türköne 2010.04.01

Orduevleri ve askerlerin tatil köyleri dahil, bütün askerî bölgelerin etrafı dikenli teller veya aşılması imkânsız yüksek parmaklıklarla çevrilidir.

Elinde silah bir asker figürünün altında kırmızı zemin üzerine "Askerî yasak bölge: Girilmez" levhası birkaç metre ara ile asılı durur. Çoğu yerde bu ibarenin üç dilde karşılığı da yazılır. Girerseniz ne olur? Nöbet bekleyen asker sizi vurur. Veya şanslı iseniz tutuklanır, askerî bölgeye izinsiz girmekten yargılanırsınız. Çünkü orası "askerî mahal"dir.

AK Parti grubunun Meclis'e verdiği 26 maddelik anayasa değişikliği paketinin, Türk siyasal düzeninde yol açacağı devrimci değişiklik işte bu "askerî mahal" ibaresinde düğümleniyor. Bu ibare askerî suç tanımı için vazgeçilmez olmaktan çıkartılıyor. Böylece "yasak bölge" levhasının arkasında, askerlerin çete kurup bu milletin

canına ve malına kastetmesi önleneyecek. Asker anayasa hükmüyle, yargı denetimine açılmış olacak. Kimse bu "yasak bölge" levhalarının güvencesi altında darbe planları ve organizasyonları yapamayacak.

Anayasa paketinin özünde bu değışiklik var. Bu değışikliğin gerçekleşmesi, askerî vesayet düzeninin mezar taşının dikilmesi demek. "Askerî mahal" yargı için dokunulmaz olmaktan çıkınca, bu mezar taşına yazılacak cümle üç aşığı beş yukarı belli.

Yargı oligarşisi, Türkiye'de asker-sivil bürokratik hegemonyanın aslî unsuru değil. Aslî unsur asker ve yargı, son yıllarda somut örneklerini gördüğümüz üzere askerî vesayet düzeninin sadece yan desteğı. Anayasa Mahkemesi ve HSYK'nın yapısında yapılacak değışiklikler bu desteğin çekilmesi ve vesayet düzeninin dengesini kaybederek devrilmesi demek. Siyasî parti kapatmanın zorlaştırılması ise bu vesayet düzeninin AK Parti davasında görüldüğü üzere Parlamento ve hükümet üzerinde ipotek kurmasının yolunu kapatmak anlamına geliyor. Yargı oligarşisi ile askerî vesayet düzeni arasındaki bağlar kopunca, bu sefer yargı özgürleşiyor; yani hukuk ülkeye egemen oluyor. Anayasa'nın 145. maddesinin değışmesi, yargı oligarşisinin yapısı gereğı denetleyemediğı hukukun egemenliğini kurması demek. Suç askerî mahalde işlense bile, asker hukukun egemenliğine boyun eğmek zorunda kalacak. Yani, kapıda elinde silah bekleyen Mehmetçik ve dikenli telin üzerinde yazan "Askerî yasak bölge" yazısı, darbe teşebbüslerine koruma sağlayamayacak.

Hatırlayalım. Meclis'in gece yarısı çıkardığı kanun değışikliği, askere sivil yargı yolunu açmıştı. CHP, bu değışikliği Anayasa Mahkemesi'ne iptal davası açarak taşımış ve mahkeme de yasayı iptal etmişti. İptalin gerekçesi ise Anayasa'nın 145. maddesinde yer alan "askerî mahal" deyimi idi. Anayasa Mahkemesi hukukun özüne değil, Anayasa'nın şekli yorumuna dayanarak kanun değışikliğini iptal etti. Şimdi gerekçe olarak kullandığı anayasa maddesi değışince, yapacağı bir şey kalmıyor.

Anayasa paketi etrafındaki siyasî kutuplaşma bu "askerî mahal" ekseninde gerçekleşiyor. "Askerî mahal"ın içinde darbe teşebbüsü planlamak mümkün olsun mu olmasın mı? CHP ve MHP bu levhanın arkasına mevzileniyor. Ama durum çok açık. "Askerî mahal" dünyada olduğu gibi bizde de daralmak zorunda. Kimse bu mahale saklanarak kendini ayrıcalıklı kılamaz. Bu mahalden güç alamaz. CHP ve MHP de dahil.

Anayasa değışikliği paketinin en kritik düzenlemesi 145. maddeden "askerî mahal" ayrıcalığının kaldırılması. Bu değışikliğe direnmek, karşı çıkanları dikenli tellerin ve "yasak bölge" yazısının arkasındaki dar alana mahkûm ediyor. Türkiye'yi kaba güçle ve yasaklarla yönetmeye kalkan dar kafalı darbecilerin planlar yaptığı alana.

Toplum değışti. Hem de çok hızlı değışti. Kaderinin kendi iradesine bağılı olduğunun farkında. İşte bu irade, "askerî mahal"e saklanan CHP'ye ve MHP'ye dünyayı dar edecektir.

Dikenli tellerin içinde bir şey yok; hayat dışarıda. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Eğilimler

Mümtaz'er Türköne 2010.04.02

Türkiye üç ay süreyle anayasa konuşacak ve anayasa tartışacak. Allah'a şükür demokrasi var: Herkes eteğindeki taşı dökecek. Sıcak gündemler, hele sistem tartışmaları bütünü ve geleceğı görmemizi engelliyor. Gelecek on yılı öngörmeden ve geçmiş on yılı dikkate almadan bu sıcak tartışmalara balıklama dalınca, bu gündemler arasında sıkışıp kalma ve önemli eğilimleri ıskalama tehlikesi var.

Türkiye sistemini değiştiriyor. Değişen, 27 Mayıs 1960'ta kurulan silahlı vesayet düzeni. Değişim 28 Şubat postmodern darbesinin fiyaskosu ile başladı. 2000 ve 2001 krizi ile dibi bulan Türkiye, çıkış yolu aradı. AK Parti'yi iktidara getirerek arkaik düzeni tasfiyeye girişti. 27 Nisan 2007'de arkaik düzen, ürkek bir çıkışla toparlanmaya çalıştı. Bir gün sonra, Cemil Çiçek'in okuduğu Bakanlar Kurulu açıklaması, bu elektronik darbe teşebbüsünün sanal alemden dışarı çıkmasını engelledi. Eşzamanlı olarak Ergenekon soruşturması hız kazandı. Yargı, devletin derinlerine yerleşmiş iktidar asalağı çeteleri bir kolundan tutup karanlıklardan çıkarttı ve ahtapotun çirkin suratını teşhir etti. Böylece hukuk içinde, devletinden ve birbirinden emin özgür insanların ülkesine geçiş için bir fırsat doğdu. Anayasa paketi, bu fırsatın doğru zamanda kullanılması anlamına geliyor.

"Demokratik açılım"ın durmasından şikâyet edenlerin bu fırsatı doğru okuması lâzım. Anayasa paketinde, Kürt sorununa dair doğrudan bir düzenleme yok. Ama, demokrasi standartlarını yükselten Türkiye'nin Kürt sorununu da çözüme yaklaştıracığı unutulmamalı. Anayasa paketindeki düzenlemelerle yerleşecek hukuk düzenine, en çok hak ihlaline uğrayan Kürtlerin ihtiyacı var. Askere sivil yargı yolunun açılması, yargı oligarşisinin hukuk devleti üzerindeki tasallutunun sona ermesi, hakları risk altındaki en kritik toplum kesimleri için önemli ve öncelikli. BDP işte bu yüzden anayasa paketini kayıtsız desteklemek zorunda. Üstelik Kürt sorununun çözümü önündeki direnç ancak bu anayasal düzenlemelerden sonra kalkabilir.

Anayasa paketi en çok MHP'yi zor duruma sokmuş durumda. MHP, milliyetçiliğin iki farklı yorumuna bağlı ve birbirine taban tabana zıt iki ayrı toplum kesimini çatısı altında barındırıyor. Bir tarafta anti-Kürt eğilimler ile MHP'ye yaklaşan Batılı ve seküler bir kesim var. Karşı tarafta MHP'nin klasik Orta Anadolu tabanında temsil edilen muhafazakâr-milliyetçi kesim duruyor. MHP bu iki farklı kesimi, ideolojisini bulanıklaştırarak ve zayıf bir liderlik inisiyatifi göstererek bir arada tutuyor. Anayasa paketi MHP'yi bu bulanıklığı gidermeye ve tavrını netleştirmeye zorluyor. 12 Eylül askerî darbesinden çok çekmiş olan ve askerî vesayet düzenine kategorik olarak karşı çıkan muhafazakâr milliyetçi kesime, anayasa paketine karşı çıkmasını açıklamakta zorlanacak. Destek verirse, Batılı ulusalcı kesim nezdinde sıkıntıya düşecek. MHP, eklektik duran bileşenlerine ayrılma tehlikesi ile karşı karşıya.

CHP siyaset sahnesinden giderek siliniyor. Mustafa Sarıgül'ün çekingen çıkışının yol açtığı deprem bile, CHP binasının ne kadar çürük olduğunu göstermek için yeterli. CHP ve Baykal, devlet partisi sıfatıyla, tasfiye edilen düzene sahip çıkıyor. Ancak bu düzeni bu çağda yaşatmanın imkânı yok. CHP ya bu yıkılan düzenin altında kalıp tasfiye olacak, ya da kendisine ayaklarını sağlam bir şekilde basacağı yeni bir zemin bulup kabuk değiştirecek. Temel hak ve özgürlükleri devlete karşı koruyan bir sol siyasî parti hüviyetine bürünmek CHP'nin yerleşebileceği tek zemin. Aksi takdirde anayasa paketi, CHP'de sonun başlangıcı olacak.

On yıl sonra, bugüne bakanlar tasfiye edilen bir düzenin yıkılışını takip edecekler. Eski düzenin ihyası imkânsız. Eski düzenin sahipleri, iktidar dizginlerini ele geçirseler bile Türkiye'yi yönetecek araçlara ve yeteneklere sahip değiller. Kurumlar, ancak aslî görevlerine döndükleri takdirde ve yeni düzenin himayesinde yaşayacaklar.

Hızlandırılmış bir tarih kesitinin son dönemecindeyiz. Ricat yolları kapalı. Daracık bir patika bile yok. Tek çare ilerlemek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Milletin istiklâl ve istikbalini' kim kurtaracak?

"Milletin istiklâl ve istikbalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır." Doğru mu? Elbette doğru. 1919'da Amasya Tamimi'ni yayımlayan Atatürk, milletin kendisinden başka bir "kurtarıcı" merci olmadığını ilan etmiş ve 30 Ağustos 1922'de haklı çıktığını bütün dünyaya göstermişti. Geviş getirilerek posaya dönüştürülen bu sözün bugün nerede durduğuna bakalım.

Bugün "milletin istiklâl ve istikbalini" tehlikede mi? Hayır. Tehlike savuşturuldu. Ancak, su uyur düşman uyumaz. İş sıkı tutmak ve tetikte olmak lâzım. "Milletin kendi azim ve kararı" duruma vaziyet etmediği takdirde "istiklâl ve istikbal" tekrar tehlikeye girebilir.

Peki "milletin istiklâl ve istikbalini" tehlikeye atanlar kimler?

Bu soruya, "istiklâl ve istikbal"imizi koruyan değerlerimizi ve varlıklarımızı hatırlayarak cevap vermeliyiz. Pazar ekonomisinin egemenliğinde yaşayan bugünün dünyasında istiklâlimizi öncelikle ekonomik gücümüze borçluyuz. Ancak üreten, satan ve dünya ile rekabet edebilen bir ekonomi ile istiklâlinizi koruyabilirsiniz. Yoksa size para verip, dış yardım ile ayakta tutacak olanlara istiklâlinizi teslim edersiniz.

IMF ile yeni bir anlaşma yapmadan yoluna devam eden bir Türkiye artık "istiklâlini, milletin azim ve kararı ile" dünyaya ilan etmiş bir ülkedir. Millet sandıkta bir "azim ve karar" ortaya koymuş ve istiklâl sağlanmıştır. Ekonomik zaafılarımızı kullanacak hiçbir güç, bugün istiklâlimizi elimizden alamaz. Ekonomik çıkar karşılığında milletimizin ve vatanımızın alî menfaatlerinden taviz verilmesi istenemez. Ekonomik istiklâlini yitirmiş bir ülke olarak bizi siyasî boyunduruğuna alamaz.

Peki istiklâlimizi tehdit edenler kimler?

İstiklâlimize kastedenleri dışarıda, uzaklarda aramaya gerek yok. Ekonomiyi çökertip, ülkeyi kaosa sürükleyip darbe zemini oluşturma planları yapanlardan daha büyük tehdit ve tehlike var mı? Çöken ekonomi toplumsal patlamalara yol açacak. Toplum çatışacak ve elinde bu çatışmayı durduracak tank ve tüfek olanlar darbe yapıp iktidarı ele geçirecek. Ya istiklâlimiz?

Çıkartılacak tek sonuç var. İstiklâlimizi, darbe planı yapanların elinden kurtarmak için milletin azim ve kararı dışında başka bir merci yok.

Peki ya istikbalimiz?

İstikbalimiz, önce istiklâlimize yani ekonomimize bağlı. Ekonomimizi darbecilerin elinde yok olmaktan kurtardıktan sonra daha güçlü hale getireceğiz. Evine ekmek götüren, işinde ve kazancında olan, aç kalma korkusu yaşamayan, çocuklarının daha müreffeh bir hayat yaşayacağına inanan bir toplum istikbalinden emindir.

Hukukun işlediği, adaletin dağıtıldığı, temel hak ve özgürlüklerinden emin insanlardan meydana gelen bir toplum istikbaline güvenle bakar. Birlik ve beraberlik bu emniyetle sağlanır.

Peki istikbalimizi kim tehdit ediyor? Üç-beş darbeciyi adaletin elinden kurtarabilmek için hukuku, lastik top gibi zıplatanlar değil mi? Kürt'ün Türk'le birlikte huzur içinde ve tek yürek halinde yaşamasını teminat altına alacak olan hukuku kevgir gibi delik deşik edenler, istikbalimizi tehdit etmiyor mu?

"İstiklâl ve istikbalimizi, sadece milletin azim ve kararı kurtaracaktır."

Bu azim ve karar, bugün anayasayı değiştirecek irade olarak ayağa kalkmaktadır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yargının yargısı

Mümtaz'er Türköne 2010.04.06

"Fırsatlar" başlığı altında sıralananlar şunlar; aynen aktarıyorum:-Anayasa değişikliği çalışmaları,-Yargıtay Kanunu değişikliği çalışmaları,

-Avrupa Birliği uyum sürecinde ulusal mevzuatımızın, AB müktesebatı, çağdaş hukuk normları ve uluslararası alanda genel kabul gören standartlarla uyumun sağlanacak olması,

-Yargı reformu çalışmaları,

-Türkiye'deki demokratik hayatın ve demokrasi kültürünün gelişimine bağlı olarak, bağımsız, demokratik, adil, hızlı, etkin ve verimli bir yargılama sürecine ilişkin güçlü toplumsal beklenti.

"Tehditler" başlığı altında öne çıkan madde ise HSYK hakkında:

-HSYK'nın mevcut yapısı ve Yargıtay üyeliği seçiminde Yargıtay'ın kurum olarak aktif rolünün bulunmamasının sebep olduğu olumsuzluklar ile üye seçiminde uyulması gereken objektif kriterlerin yetersizliği.

"Fırsat" ve "Tehdit" başlığı altında yargı hakkında hükümleri içeren bu ifadeler, hükümete veya bir sivil toplum örgütüne değil, yargının temsil niteliği en yüksek kurumu olan Yargıtay'a ait. Yargıtay'ın 2010-2014 Strateji Belgesi kendisi, yani yargı hakkında bu yargıları veriyor. İsteyenler metnin tamamına <http://www.yargitay.gov.tr/dmdocuments/sp.pdf> adresinden ulaşabilirler.

Anayasa değişikliği çalışmaları, yargı reformu, AB uyum süreci Yargıtay tarafından bir fırsat olarak görülüyorsa; HSYK'nın mevcut yapısı ise bir tehdit olarak tanımlanıyorsa, o zaman yüksek yargı temsilcileri neye itiraz ediyorlar?

Yargıtay Başkanı Hasan Gerçek dün, Başbakan'ın eleştirilerine "Söylediklerimiz yargı bağımsızlığının güçlenmesi için" cevabını veriyor. İyi de "yargı bağımsızlığı" ne için? Yargı elbette bağımsız olmalı. Bunun için yargıç teminatı olmalı; yani yargıçlara kimse dokunamamalı. Beğenmediği yargıcı kimse değiştirememeli. Neden? Başka türlü adalet dağıtılamaz da ondan. Peki yargımız bağımsız mı? AB standartlarının üzerinde bağımsız olduğu konusunda herkes müttetik. Peki tarafsız mı? Hayır. O zaman bu yargı bağımsızlığı ne işe yarıyor? Yargıç tarafsız olsun diye sağladığımız bağımsızlık neye hizmet ediyor? Mevcut tabloya bakarak, bu bağımsızlığın yüksek yargı bürokrasisinin oligarşik eğilimlerine hizmet ettiği anlaşılıyor. Yargı bağımsızlığı, yüksek yargı temsilcilerine bir iktidar gücü veriyor.

Türkiye geçtiğimiz hafta, dünyanın bir başka ülkesinde olsa ortalığı ayağa kaldıracak bir yargı skandalı yaşadı. Bir tek hâkim, toplumu korku ve endişeye sevk eden çok önemli bir davada 19 askeri tek bir kararla serbest bıraktı. Üç kişilik mahkeme heyeti ise bu kararı düzeltti ve yenilerini ekleyerek serbest bırakılanların tekrar tutuklanmasına karar verdi.

Korkumuz, bu ülkenin güvenliğini emanet ettiğimiz askerlerin bizim canımıza ve hukukumuza kastetmeleri. Gözlerimiz fal taşı gibi açılmış, yargının tarafsız şekilde hükmünü vermesini, adaleti tesis ederek hukukumuzu korumasını bekliyoruz. Neden yüksek yargıdan tek ses çıkmıyor?

Yargı bağımsız olmalı. Bu bağımsızlık zırhı yargıya, emrinde koca ordular olan generallere karşı sağlam bir koruma sağlamalı. Bizim hakkımızı, elindeki silahı suç işlemek için kullananlara karşı korumak için. Peki bu son skandalda yargı bağımsızlığı kime hizmet etti? Yanlış, kim düzeltti, tarafsızlığı kim sağladı?

Yargı reformu ve anayasa değişikliği tartışmalarında kilit kavram "yargının tarafsızlığı". Askere sivil yargı yolunu anayasa hükmü haline getiren, yani yargıya asker karşısında bağımsızlık veren 145. madde hakkında tek bir söz bile söylemeyen yüksek yargı sözcülerinin tarafsızlığına ben şahsen güvenmiyorum. Yargıtay Başkanı, anayasa ve yargı reformu hakkında konuşmadan önce kendi kurumunun strateji belgesini okumalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Ülkenin refahı için anarşi lâzım'

Mümtaz'er Türköne 2010.04.08

Refahı sağlamak için anarşi gerekiyor. Huzuru bulmak için tehlikeler ortaya çıkmalı. Güvenliği sağlamak için tehditler olmalı. Barış için kavga etmeli. Ne yaman paradoks değil mi?

Ama bu zıtlıklardan bir sentez çıkmıyor; sadece darbecilerin akıl dışı dünyalarını ele veriyor. Dün Zaman gazetesinde yer alan bir binbaşya ait ses kaydı, "refah için anarşi" paradoksunun üretildiği dünya hakkında sarıh bir fikir veriyor. Darbecilerin çıkartmaya hazırlandıkları yangının, kundakçılığın nasıl işlediğini gösteriyor. Ergenekon davasının kolundan yakalayıp yargının önüne çıkarttığı, Balyoz ve Kafes planlarında tecessüm eden zihniyet kirli, ama aynı zamanda sakat bir dünyanın eseri. Bu hezeyanları yakından tanımaya mecburuz.

"Bu ülkenin refahı için anarşizm gerekiyor" diyor bu binbaşı. "Anarşizm" kelimesi, her türlü otoriteye karşı çıkanların düşüncesini değil, sadece şiddetin egemen olduğu bir güvensizlik halini anlatıyor burada. "Kaos yaratacağın bu ülkede" diyor bu subay. "Türk'ü, Kürt'ü evden çıkamaz hale getireceğsin" diye ekliyor. Yani? Kesif bir Türk-Kürt çatışması için provokasyonlar öneriyor. Başbakan'a suikast, Genelkurmay Başkanı'nın uçağını düşürme bu provokasyonlara dahil ediliyor.

Bu cümleler, bu muhakeme, bu fikirler yakından bildiğimiz bir planın duygu dünyasını doğal biçimde özetliyor. Yani, bize çok tanıdık geliyor. Cuma sonrası camileri bombalamak ve ülkeyi kaosa sürüklemek soğukkanlı biçimde, uzun emekler harcanarak hazırlanan Balyoz planının ana teması. Bahse konu ses kaydı ise bu planın üretildiği zihinlerin sakat dünyasını yansıtıyor.

Bu dünya komitacıların dar, sınırlı, ebleh kafalarının cirit attığı akıl dışı bir dünya. Elindeki silahla, vurarak, bir yerleri havaya uçurarak, öldürerek, katliam yaparak, insanları kin ve öfke ile birbirine düşman ederek bir ülkenin yönetilebileceğini, her problemin çözülebileceğini zanneden hasta bir kafa. Bir dış sorunuz mu var? Çözüm bir-iki kişiye suikast düzenlenecek. Bir siyasî sorun çözülemiyor mu? Bir-iki yere bomba koyarak çözülecek. Toplum kaos içine sürüklenerek daha kolay yönetilecek. Korku ve endişe içindeki insanlar silahın namlusuna biat edip huzura ve refaha kavuşacak.

Biz de, deli gömleği giydirilip tımarhaneye tıklması gereken bu adamlara boyun eğeceğiz öyle mi?

Boyun eğmedik, eğmiyoruz ve eğmeyeceğiz. Bu kundakçılara ülkeyi teslim etmeyeceğiz. Ergenekon davası bunun için devam ediyor. Balyoz soruşturması bunun için yürütölüyor. Tutuklamalar bunun için yapılıyor. Tartışmalar bu yüzden sürüyor.

Ve en önemlisi, anayasa paketi bunun için hazırlanıyor. Anayasa'nın en başta 145. maddesi olmak üzere, yargıyı bu tür suçlara karşı etkili hale getirecek düzenlemeler, kafayı sıyırmış komitacılardan bu ülkeyi korumak için yapılıyor. Balyoz soruşturması etrafında dönen dolaplar, peş peşe patlak veren skandallar bu gözle değerlendirilmeli. Kafadan çatlak komitacılara karşı benim vatandaş olarak tek güvencem, o soruşturmaları

yürüten savcılar. Elindeki dosyanın gereğini yapan savcı engelleniyor, yüksek yargı bürokrasisi elinde silah olanlardan yana müdahalelerde bulunuyorsa, yapılacak tek şey yüksek yargıya çekidüzen vermek olmalı.

Başbakan'a ve Genelkurmay Başkanı'na suikast düzenlemenin ne kadar basit bir iş olduğunu anlatan, Türk-Kürt çatışması çıkartarak, cami bombalayarak ülkeyi kaosa sürüklemekten bahseden komitacılar bu ülkeyi nasıl korursunuz?

Bu soruya vereceğiniz cevap, Balyoz soruşturması hakkında size ölçü verecek. Balyoz savcıları, bu hezeyanların 1. Ordu Komutanlığı'nda geniş bir kadro eşliğinde planlandığı iddiasını soruşturuyor. İddialar soruşturulur ve suçlular yargılanırsa, kundakçıların akli başına gelecek. Anayasa paketi, anarşi çıkartarak refah sağlamaya niyetlenen ruh hastalarını cezaevine tıkmasa bile hiç olmazsa -moda olduğu üzere- doktor gözetimine alacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ordumuzu kim kurtaracak?

Mümtaz'er Türköne 2010.04.09

"Ordumuz" kelimesiyle başlayalım. Bu ordu hepimizin ordusu. Bizler, erkek vatandaş olarak "yurt savunması" dediğimiz vatandaşlık görevini bu orduda yapıyoruz ve belirli bir yaşa kadar bu ordunun savaş halinde çağırmasını beklediğimiz ihtiyat kuvvetini oluşturuyoruz. Ordumuzun, bu görevi emanet ettiğimiz üniformalı profesyonel askerlerden ibaret olduğunu düşünmek yanlış. Bu ordu bize ait. Ordusuz millet olmaz. Üstelik bu ateşli topraklarda, savaş kabiliyeti yüksek, etkili ve caydırıcı bir orduya ihtiyacımız var.

Ordumuz zor durumda. Ordumuzu yıpratan darbe soruşturmaları, ordu içinde bir hesaplaşmaya dönüştü. Paşalar birbirini suçluyor. Soruşturmalar ve tutuklamalar, geniş bir komutan kadrosunun ülke güvenliği ile değil, iktidarı ele geçirmek için entrikalar peşinde koştuğunu anlatıyor. Darbeciler, adaletin pençesinden paçayı kurtarmak için, her yolu deniyor ve yargıya olan güveni zedeliyorlar. Öbür taraftan ordunun iç bünyesinde skandal niteliğinde zaafılar ve insan hayatına mal olan görev kusurları ortaya çıkıyor. Aktütün'deki, Dağlıca'daki profesyonel zaafıları unutmamak. Şimdi Van Savcılığı, geçen sene 7 askerimizi şehit eden mayının, TSK tarafından döşendiğini açıklıyor. Sevk ve idare kusurları ile birlikte demokratik-hukuk devletine ve halkın temel haklarına kasteden darbe planlarının yol açtığı meşruiyet kaybı, kuvvetle muhtemeldir ki dış güvenliğimizi de zaafa uğratiyor.

Bu durum sadece üzerinde üniforma bulunan askerlerin sorunu değil; başta hükümet ve Parlamento olmak üzere hepimizin sorunu. Öyleyse bu sorunu birlikte çözmeli; ordumuzu bu bataklıktan birlikte çıkartmalı ve işini adam gibi yapar hale getirmeliyiz.

İlk olarak ordunun hukuk ve halk nezdindeki meşruiyet problemlerini çözmeliyiz. İlk görev yüksek komuta kademesine düşüyor. Genelkurmay Başkanı, darbe soruşturmalarında ordunun her kademesini yargı denetimine açacaklarını açıklamalı. Bu kapsamda, hükümetin anayasa paketinde yer alan ve askere sivil yargı yolunu açan 145. madde değişikliğine TSK'nın vereceği destek, önemli bir meşruiyet delili olarak kabul görecektir. Devam eden soruşturmaların sağlıklı yürümesini temin etmek için 1. ve 3. Ordu komutanları, Genelkurmay'ın önerisi ile hükümet tarafından resen emekliye sevk edilmeli. Meşruiyet problemi, ordunun, içindeki çürük elmaları ayıklaması ve bir daha elmaların çürümesine izin vermeyecek bir yapıya kavuşması ile mümkün.

İkinci olarak Genelkurmay Başkanı dahil, askerlerin kamuoyuna beyanat vermeleri Milli Savunma Bakanı'nın iznine bağlanmalı. Askerî konularda açıklamalar, Millî Savunma Bakanı'nın da hazır bulunduğu toplantılarda

yapılmalı. Asker, siyasî polemiklerin tarafı olmaktan ancak böyle kurtulabilir.

Bütün askerî kurumlar ve askerî işlemler Parlamento'nun ve hükümetin denetimine açılmalı. Millî Askerî Strateji Belgesi, Bakanlar Kurulu tarafından yeniden yazılmalı. Türkiye'nin savunma önceliklerinin sivil otorite tarafından belirlendiği kamuoyuna açıklanmalı. Ordunun personel sayısı bu önceliklere göre hükümet tarafından belirlenmeli. Bütçe başta olmak üzere, askerî harcamaların tamamı Parlamento'nun ve Sayıştay'ın denetimine açılmalı. Büyük askerî ihaleler mutlaka Parlamento'nun onayından geçmeli. Askerî ihaleler sivil otorite tarafından yapılmalı.

Türkiye'nin güvenliği sadece askerlerin işi değil. Etkin ve caydırıcı bir ordu ise ancak güçlü bir halk iradesinin ve desteğinin eseri olabilir. Ordu bünyesinde peş peşe patlak veren skandallar ve devam eden darbe soruşturmaları, ordunun kurumsal çarpıklıklarını ortaya çıkardı. Denetimsiz bir ordu, ülkenin kıt kaynaklarını tüketiyor ve silahlı gücün amacı dışında kullanılmasına fırsat veriyor.

Bir bütün halinde orduyu düştüğü bu kötü durumdan kurtaracak olan güç, demokrasinin kurumlarında mevcut. Sadece Başbakan'ın orduya kefil olması bile, meşruiyet problemini esaslı bir şekilde çözmez mi? Peki kefil olunacak bir ordu mevcut mu?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başsavcı bu sefer farklı şeyler söylüyor

Mümtaz'er Türköne 2010.04.11

Nüansları kaçırmayalım. Yargıtay Başsavcısı Abdurrahman Yalçınkaya'nın önceki gün anayasa paketi ile ilgili söyledikleri, her zaman söylediklerinden farklı.

Başsavcı, anayasa paketine, özellikle parti kapatma konusundaki iktidarını ikinci plana ittiği için itiraz ediyor. İtirazının, özünde CHP'nin itirazlarından pek fazla farkı yok. Bu yüzden AK Parti Grup Başkan Vekili Suat Kılıç'ın verdiği cevap ve Başsavcı'nın sözleri ile CHP sözcüleri arasında kurduğu paralellik bütünüyle doğru. Üstelik Başsavcı, Meclis'in anayasa kuralı koyma iradesine itiraz ediyor. Partilerin kolayca kapatılabilir olduğu bir anayasa düzenine sahip çıkmak ve değişikliğe itiraz etmenin hukuk devleti ve demokrasi içinde temellendirilmesi çok zor. Ama yine de bir farka dikkat edelim. Başsavcı itirazlarını temellendirirken Avrupa ülkeleri başta olmak üzere evrensel hukuka müracaat ediyor. Bu fark çok önemli. Öncelikle büyük bir ilerleme. Yargıtay Başsavcısı'nın evrensel hukuk dilini konuşmaya başlaması, Türkiye açısından bir ilerleme değil mi?

Bu ilerlemenin ölçüsünü, geçmişte ısrarla tekrarlanan şablonlar veriyor. Bunun için Yargıtay Başsavcısı'nın hazırladığı kapatma davası iddianamesini ve Anayasa Mahkemesi kararlarını hatırlamak yeterli. Evrensel hukukun, özellikle Avrupa standartlarının referans gösterildiği her savunmayı, Türkiye'nin yüksek yargısı, "ülkemizin özgün koşullarını" gerekçe göstererek devre dışı bırakıyordu. Dayandığı gerekçeler ise hep ideolojikti.

Laikliğin bir "yaşam biçimi" olduğunu savunan, dinî inançların akıl ve bilimin ilerlemesi ile geçerliliği kalmadığını düşünen bir yüksek yargımız var. Dünyanın hiçbir yerinde bu felsefi tezlere dayanarak karar veren bir yargı düzeni yok. Bu ideolojik gerekçelerle demokrasiyi işlemez hale getiren, yasama ve yürütme üzerinde ipotek kuran ve sürdüren bir yüksek yargı düzeni bu. İşte bu yüzden Yargıtay Başsavcısı'nın parti kapatma ve HSYK'nın yapısı konusunda fikir beyan ederken, evrensel hukuku referans göstermesi çok önemli. Bu alan artık ideolojik körlüklerin ve cehaletin hizmet ettiği bir güç mücadelesinin değil, ihtiyaç duyduğumuz aklın ve sağduyunun alanı.

Hükümetin anayasa paketini bu alana taşıdığınız zaman itirazların tamamı anlamsız hale geliyor. Paket karşılaştırmalı anayasa hukukunun verilerini zengin bir biçimde kullanıyor. Yapılan düzenlemelerin gelişmiş demokratik hukuk devletleri ile mukayesesi veriliyor. Şayet evrensel hukuku referans alıyorsanız, anayasa paketini birçok alanda dünyanın gerisinde bulmak, demokrasiyi ve temel haklar konusundaki güvenceleri daha ileri taşıyacak düzenlemelere ihtiyaç olduğunu söylemek bile mümkün.

Başsavcı'nın ileri sürdüğü "uzlaşma efsanesi" de yeni ve önemli bir fark. Uzlaşmanın aranması, sonuçta uzlaşmayı sağlayacak olan halka müracaat edilmesini getiriyor. İdeolojik bir devleti ve ideolojik endişeleri savunmak yerine "uzlaşma" ihtiyacından bahsetmek bile demokrasiye bir katkı niteliğinde. Gerçi uzlaşma efsanesi halkın anayasa yapma iradesini iptal etmek ve 12 Eylül diktasının koyduğu kuralları sürdürmek için kullanılıyor; ama olsun, hiç olmazsa halk bir aktör olarak devreye giriyor. Eğer uzlaşma arıyorsanız bırakın halk referandumda bu uzlaşmayı denesin. Öyle değil mi?

Türkiye'de artık birçok şeyin değiştiği anlaşıyor. Başsavcı'nın Avrupa hukukunu referans göstermesi ve halk arasında uzlaşma araması, eskimiş ideolojik gerekçelerin devre dışı kaldığının önemli göstergelerinden biri. Sebep, askerî vesayet düzeninin çökmüş olması. Cuntacılar paçalarını kurtarma telaşında olunca, onların kurdukları düzeni sürdürmenin anlamı kalmıyor. Silahlı zorbalığı meşrulaştırmak için yerlerde sürünen hukuk ve akıl yeniden ayağa kalkıyor ve gücünü göstermeye başlıyor.

Çok önemli bir anayasa değişikliği paketi etrafındaki tartışmaların bile, rejime bulaştırılmadan sürmesi, tüketici laiklik tartışmalarına girilmemesi, Türkiye'deki değişimin bir göstergesi değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bingöl'ün kerameti

Mümtaz'er Türköne 2010.04.13

Her depremde sonra, ayakları üzerinde doğrulmuş ve kendini yeniden inşa etmiş bir şehir, Bingöl.

Çapakçur Deresi'nden çıkıp önce güneye, nihayet 2003 depreminden sonra da kuzeye taşınmış. Fay hatları Bingöl'de birleşiyor; bu yüzden geçen ay Karakoçan'ı yoklayan deprem tedirginlik yaratmış.

Bir yandan deprem, bir yandan terör Bingöl'ün belini kıramamış. Şehre hakim bir tepeden Bingöl'ü seyrederken, bir küheylanın ovaya doğru şaha kalkmak üzere sabırsızlandığını hissettim. Keramet dediğim de bu. Kabına sığmayan ve derinden gelen bir enerjiye dokunduğunuzu hissediyorsunuz. Büyük hayalleri olan Belediye Başkanı Serdar Atalay, üç sene sonra bambaşka bir Bingöl göreceğime beni inandırdı. Halktan bir parça haline gelmiş Bingöl Valisi İrfan Balkanlıoğlu, devletin bu keramette pay sahibi olduğunu, mütevazı duruşu ile ispatlıyor.

Birileri gölge etmese, ne mucizeler gerçekleşir. Bingöl terörle hiç alâkası olmadığı halde terörle anılan bir şehir. 1993 yılında şehit edilen 33 asker için dikilen anıt bu bağlantıyı her an hatırlatıyor. Bu menfur olayla Bingöl arasındaki tek ilişki, katliamın şehre 20 kilometre mesafede gerçekleşmesi. 30 yıldır görmediğim eski dostum Selahattin Altunbay, bana çocukken şahit olduğu bir olayı anlattı. 1962 yılında orman yangınına müdahale etmek için Çapakçur Deresi'nin üzerinden geçen bir askerî araç devriliyor ve sekiz asker hayatını kaybediyor. Çevre köyler de dahil, Bingöl'de halk günlerce yas tutuyor. Aynı yasin 33 asker için de tutulduğunu yakından biliyorum.

33 askerin 1993'te şehit edilmesi sadece Bingöl için değil, Türkiye için çok derin bir komploydu. Şaibeler çok fazla. Kasıt olmasa bile ihmal, inanılmaz boyutlarda. O zaman 33 Asker Anıtı'nı Bingöl'den kaldırıp Genelkurmay'ın bahçesine taşımak lâzım. Tıpkı geçen sene mayıs ayında Çukurca'da, kendi askerimizin döşediği mayına basarak şehit olan 7 asker için dikilmesi gereken anıt gibi. Karargâhta komutanlar her gün bu anıtların önünden geçerek sabah mesaisine başlamalı ki, benzer hatalara ve ihmallere karşı uyanık olsunlar.

Türkiye'nin gündemi anayasa ve Bingöl, 1982 Anayasası'na hayır oyu verenler arasında birinciliği açık farkla ele geçirmiş. Zor tabiat şartları ve makus talihi ile büyük bir enerji ile baş etmeye çalışan ve asil hayalleri olan bu şehir gerçekten keramet sahibi.

Anayasa tartışmalarına kesin ve keskin bir üslûpla ilk müdahaleyi yapan MHP lideri Devlet Bahçeli, "kerameti kendinden menkul eski ülkücülere" veryansın ediyor. MHP liderinin, anayasa gündemine dair ilk hükmünü "eski ülkücüler"i hedef tahtasına koyarak vermesi, başlı başına "kendinden menkul" bir keramet.

"Biz, kendine eski ülkücü veya eski MHP'li diyerek, gittikleri yerin bir türlü yenisi olamayıp, itibarını bile hâlâ bu kutlu hareketin eskisi ve müsveddesi olmakla övünenlerin tuzaklarına düşemeyiz." sözünün muhataplarından biri de ben olmalıyım. Halbuki "ülküçü tutarlılık" Bahçeli'de değil, bizde mevcut. 1982 Anayasası'na Ülkücüler ret oyu vermişti; ben de o zaman sıkıyönetim mahkemesinde görülen MHP davasından aranan bir sanık olmama rağmen, sandığa gidip mavi ret oyunu kullanmıştım. Peki MHP şimdi 82 Anayasası'na neden sahip çıkıyor?

MHP liderinin sözleri arasında bu sorunun bir cevabı yok. Anayasa değişikliğine "toplumsal ihtiyaç yok" diye karşı çıkan siyasî tavrı mantıkla değil ancak kerametle açıklamak mümkün. Tek bir soru: Anayasa'nın 145. maddesinin değiştirilerek askerin bağımsız yargıda yargılanmasına neden karşı çıkıyorsunuz? Bizim gibi "eski ülkücüler"in, bu tutumlara geçmişte getirdiği yegane açıklama "liderin bir bildiği vardır" şeklindeydi. Yani bir keramet olması iktiza ediyor.

Keramet MHP liderinde değil Bingöllülerde. Asaletin ve zarafetin umut ve emekle yoğrulması ve hayallerle beslenmesi halinde ortaya mucizeler çıkıyor. Küçük dar hesaplar ise, her şeyi kısır bir dairenin içine hapsedip tüketiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şerif Mardin, Bediüzzaman ve TÜBA

Mümtaz'ın Türköne 2010.04.15

TÜBA Başkanı'nın sözleri, Türkiye'de bilimin acıklı durumunun sıradan bir delili. Türkiye Bilimler Akademisi, Şerif Mardin'i üyeliğe kabul etmemişti.

Gerekçe, Mardin'in Bediüzzaman hakkında yaptığı çalışma imiş. TÜBA Başkanı Yücel Kanbolat, Mardin'i taraflı davrandığı, Bediüzzaman Said Nursî'yi "parlattığı" gerekçesi ile, TÜBA üyeliğine almadıklarını söylüyor.

TÜBA üyeliğine kabul edilmemesi Şerif Mardin'in bilim kariyerinde bir eksikliğe yol açmaz. Ama Şerif Mardin'i üyeliğe kabul etmeyen TÜBA'nın "bilimselliği"ni kimse ciddiye alamaz. TÜBA'nın halkın vergilerinden aktarılan dünya kadar bütçe ile Türk sosyal bilimine yaptığı katkıyı yüzle çarpıp, beşinci kuvvetini alsanız Şerif Mardin'in yazdığı bir makalenin zekâtı kadar etmez. Bu kurumu kaldırıp çöpe atın ve bir bilim akademimiz var diye avunmaktan vazgeçin.

Şerif Mardin Batılı bir bilim adamı. Buz gibi soğukkanlı ve keskin bir bilim perspektifi ile, girift sosyal sorunların düğümünü ustalıklı çözüyor. Açıyor ve önünüze koyuyor. Yükseldiğinizi ve çok yüksek bir yerden ve olabildiğince geniş bir açıdan canınızı yakan sorunları kavradığınızı, sebep-sonuç ilişkilerini kurduğunuzu düşünüyorsunuz. Şerif Mardin'i farklı kılan, sosyal bilimin kavramlarını ve modellerini Türkiye'de tabu kabul edilen alana, din olgusuna uyarlamış olması.

Cumhuriyet'in vülger pozitivistliği, din konusunu bir "gerilik" sorunu olarak bilimsel ilginin dışına, ideolojik önyargıların dar dünyasına mahkûm etti. Halbuki sosyal bir olgu olarak dinin toplumda yerine getirdiği işlevi adanmışlıktan incelemeyen, toplumun kendisi hakkında sarıh bir kavrayışa ulaşamazsınız. Durkheim Sosyolojisi, dinî olan her şeyin aynı zamanda toplumsal olduğunu anlatır. Ziya Gökalp gibi, bu sosyolojiye hakkıyla vakıf bir düşünürün varlığına rağmen Cumhuriyet elitleri din konusunu sadece yasaklara, kural dışı olana ait bir alan olarak görmüştür.

Şerif Mardin, evrensel Batı bilimi formasyonu ile toplumu ve siyaseti çözümlemek için din konusuna, ideolojik bir bariyerle engellenmeden dâhil olan nadir sosyal bilimcilerden biridir. Hatırlatalım: Bu çalışmalarda din, toplumu anlamak ve yorumlamak için bir araç olarak devrededir. Dinî semboller ve dindarlık biçimleri, toplumsallığın devinimi hakkında açık bir görüş kazandırmaktadır. Şerif Mardin'in "Din ve İdeoloji" başlığını taşıyan, üzerinden neredeyse 40 yıl geçmiş bulunan çalışması, bu alanda köşe taşlarından biridir.

Nitekim Şerif Mardin'in "Bediüzzaman Said Nursî Olayı" doğrudan bu önemli din önderini değil, Said-i Nursî üzerinden Türk toplumunu ve yaşadığı dönüşümü anlamayı amaçlamaktadır. Bu çok değerli çalışmada, başka alanlara da uyarlanabilecek bilimsel modeller kullanılmakta ve Cumhuriyet tarihine çok etkileyici bir ışık tutulmaktadır. Bu çalışmayı yüzde yüz eminim ki, TÜBA Başkanı okumamıştır. Kuvvetle muhtemeldir ki okusa da anlamayacaktır.

Şerif Mardin'in TÜBA'ya üyeliğinin reddedilmesinin gerekçesi, işte bu çok değerli bilimsel çalışma. Bir yığın cahil akademisyen tarafından din konusundaki çalışmaları yüzünden "dinci" diye yaftalanan bu bilim adamı, tek başına bu ülkede bilimin neden gelişmediğine dair açık bir fikir veriyor. Çoğumuzun hatırlayacağı "mahalle baskısı" tabirinin de ilk defa Şerif Mardin tarafından ortaya atıldığını hatırlatmak, bu önemli bilim adamının durduğu yer hakkında fikir vermek için yeterli olmalı.

Şerif Mardin'i ve yazdıklarını kavrayamayan ve kavrayamadığı şeyi mahkûm eden bir kurumdan bilimi temsil etmesini bekleyemezsiniz. Bilimi kavrayamayan, kavrayamadığı şeyi de mahkûm eden ruhban sınıfının içinde yer aldığı kurumun kapısına kilit vurmamak, bilimin gelişmesine katkıda bulunmak için yapılacak en doğru şey. Hiç olmazsa yeni yetişenlere engel olmazlar.

Doğrusu bilime yapılacak en isabetli katkı, TÜBA'nın hemen kapatılması.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Kutlu Doğum"

Mümtaz'ın Türköne 2010.04.18

Bu seneki Kutlu Doğum'a, Baykal'ın bilge konuşması damga vurdu. Sanırım hepimiz bir ortak payda yakaladığımızı düşündük.

Aslında Baykal, çok yakından bildiğimiz "Tanrı ile kul arasındaki vicdan meselesi"ni saygılı ve dikkatli bir üslupla özetledi. "Cennette toplu rezervasyon yok" benzetmesi, birey üzerine inşa ettiği bu din kavrayışının cemaatlere

yönelik eleştirisi idi. Neticede çoğumuz bu konuşmanın altına imza atardık.

Galiba hikmeti, Baykal'dan önce, bu saygı ve hoşgörü iklimini oluşturan Kutlu Doğum'un kendisinde aramak lâzım.

Peygamberimiz'in dünyayı teşrifleri, Müslümanlar için kutlu bir gün ve Mevlid Kandili olarak kutlanıyor. Mevlide özel bir önem veren kutlamalar, yani mevlid geleneği Müslümanlar arasında iki toplulukta çok ileri düzeyde: Türkler ve Kürtler. Sadece Türkçe ve Kürtçede, Peygamberimiz'in doğumunu konu alan şiirler, yani mevlid yazma geleneği var. Bu şiirler arasında 14. yüzyılda Bursa Ulucamii müezzini Süleyman Çelebi'nin yazdığı "Vesiletü'n Necat" (Kurtuluş Vesilesi) isimli şiiri hepimiz Mevlid adıyla biliyoruz. Neredeyse kutsal metinler kadar değer atfedilen bu şiiri düğünde-ölümde her vesile ile okumanın ve dinlemenin neredeyse ibadetten sayılması, mevlid geleneğinin gücüne bir delil.

Türkler ve Kürtler arasında bu geleneğin başlangıcı 12. yüzyıla dayanır. Haçlı Seferleri karşısında İslâm dünyasını savunan Kürt asıllı komutan Selahaddin Eyyubi ve onun kız kardeşi ile evli olan Erbil Atabeyi Muzafferüddin Gökbörü, mevlid geleneğini başlatan iki önemli isim. Özellikle bir Türkmen olan Muzafferüddin Gökbörü, mevlid vesilesiyle büyük kutlamalar yapma geleneğini başlatan kişidir.

Türkiye'de 1989 yılından beri mevlid, geleneksel Mevlid Kandili'nin yanında "Kutlu Doğum" adıyla kutlanıyor. Hikâyesini yakından biliyorum.

1989 yılında, Türkiye Diyanet Vakfı'nda Yayın Kurulu üyesi olarak görev yapmıştım. İlahiyat menşeli felsefe profesörü Süleyman Hayri Bolay, tarihçi profesör Bahaeddin Yediyıldız ve daha Türk politikasının değerli figürlerinden biri olan ve iki yıl önce Hakk'ın rahmetine kavuşan Ayvaz Gökdemir'le birlikte göreve başlar başlamaz, yeni projeler geliştirmeye başladık. Bu projeler arasında yaklaşan Mevlid Kandili'ni asrın idrakine uygun biçimde cami dışına taşıyarak kutlama fikri de vardı. Peygamberimiz'in doğumunu, yapılageldiği üzere camilerde Süleyman Çelebi'nin şiirini okumanın yanında, konferanslar, paneller, dinî musikî konserleri ile kutlamaya karar verdik. Bidat-ı hasenemiz tuttu ve bugüne kadar artan bir ilgiye konu oldu.

Baykal'ın dindarların kalbini fetheden konuşmasını yaptığı Kutlu Doğum'un darbeler tarihimizde de bir yeri var. Türkiye'nin yarım kalmış son askerî darbe teşebbüsü olan 27 Nisan e-muhtırası da, Kutlu Doğum kutlamalarını bahane edilerek verilmişti. Türkiye'nin ileri yüzü ile geri yüzünü gösteren önemli bir örnek bu muhtıranın kendisidir.

Genelkurmay, cumhurbaşkanlığı seçimine müdahale ediyordu. Bu engelleme işini, irticanın giderek büyüyen bir tehlike haline geldiğini ileri sürerek yapmayı denedi. Vesile Kutlu Doğum Haftası oldu. 27 Nisan e-muhtırasına maddeler halinde sıralanan irticaî olayların tamamı Kutlu Doğum Haftası etkinlikleriydi. Bunların hiçbirinde suç unsuru bulunmadığı daha sonra yapılan soruşturmalarda anlaşıldı. Kutlu Doğum barış ve hoşgörünün, muhtıranın kendisi ise silaha dayalı zorbalığın ifadesiydi. Türkiye'nin geri yüzünü bu muhtıralar, ileri ve aydınlık yüzünü de Kutlu Doğum etkinlikleri temsil ediyor.

Baykal'ın konuşması dinin önünde saygı ile durmanın, hepimize huzur ve barış getireceğini gösteriyor. Müslümanlar, dinî inançlarını özgür bir şekilde yaşarken modern dünya ile çok sağlıklı bir iletişim kurabiliyor. Din birleştiriyor, siyaset dağıtıyor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Savaştan barış çıkartmak

Savaşmak, bir tür varoluş biçimi olarak anlaşılıyor bizde. Bir şey elde etmek veya bir amaca ulaşmak için değil, varlığını kanıtlamak, karşınızdakini size değer vermeye zorlamak için başvurduğunuz ifade biçimi.

Meclis'te anayasa paketi görüşülürken telaffuz edilen "savaş" kelimesinin başka bir anlamı yok. Aslında Meclis, sorunların savaşmadan çözüleceği yerin adı değil mi?

Geliştirdiğimiz ve paylaştığımız ortak değerlerin, sahip olduğumuz kurumların ve uyduğumuz kuralların tamamı kavga etmeden birlikte yaşayabilmek için. Devlet aslında güven ve barış içinde birlikte yaşayabilmek için ürettiğimiz bir kurum. Hukuk ve adalet sistemi, anlaşmazlıkları kendi aramızda şiddet kullanmadan çözmek için var. Demokrasi, ortak işlerimizin görülmesini birlikte kararlaştırdığımız bir yönetim biçimi. Geliştirdiğimiz medeniyet, hatta sahip olduğumuz dinî hassasiyetler bile birlikte yaşamayı mümkün kılmak için bize destek veriyor, bir anlam çerçevesi kazandırıyor.

Türkiye bu anlam çerçevesini kurmaya çalışıyor. Namlunun ucuna asılı yaşamayı, her şeye gezden arpacıktan bakmayı hemen bırakmamız çok zor. Bu yüzden kan ve barut kokan sözleri, savaş deyimlerini siyasî dağarcığımızdan hemen çıkartmamız mümkün değil. Bir geçiş süreci ve alışma dönemi lâzım; siyasetin yapıcı diline alışabilmemiz için.

Canadian Institute of Intercultural Dialogue'un davetlisi olarak Kanada'dayım. Bu kuruluş, bütünüyle Türkleri temsil ediyor; hem iddialı hem de itibarlı. Ottawa'daki Parlamento'da Kanada politikası ve akademik çevrelerin ileri gelen simalarıyla birlikte yapılan toplantıda, bu itibarın dayandığı ortak dili ve paydaları dinledim.

Kanada, kültürel çeşitliliğin zenginlik olarak kabul edildiği çokkültürlü yaşam biçiminde iddialı bir ülke. Birlikte yaşayabilmek için farklı olana saygının ötesinde değer vermek, daha ötesi, onu anlamak için emek vermek gerekiyor. Birlikte yaşamanın ortaya çıkardığı sorunların nihaî çözümleri yok. Tek çözüm, farklı olanla birlikte yaşamayı bir yaşam biçimi haline getirmek ve değişimi de takip ederek sürekli sorun çözmeye alışmak. Sorunlar sürekli olacak, sizin de sürekli üretilen çözümlerinizi hayatı herkes için yaşanılır kılacak. Defalarca tecrübe edilerek yanlışlığı kanıtlanmış olan çözüm, sizin doğrularınızı başkalarına dayatmak ve diğerlerinin ona uymasını beklemek.

Enerjinizi, dikkatinizi ve yeteneklerinizi birlikte barış içinde yaşamayı mümkün kılacak ortak paydalara ayırmak ve zıtlıklardan uyumlu bir hayat çıkartmak zorundasınız. Herkes yerini ve rolünü bu ortak amaca uygun bir şekilde yeniden tanımlamak zorunda. Türkiye, anayasasında köklü bir değişikliğe giderken aslında bu işin tecrübesini ve kurallarını oluşturuyor.

Anayasa Mahkemesi Başkanı Haşim Kılıç'ın kuruluş yıldönümü konuşmasında yaptığı özeleştiriyi, bu ortak mimarînin önemli bir açılımı olarak kabul etmek lâzım. "Toplum yargıdan şikâyetçi" diyor, bu yüksek yargı temsilcisi. Hareket noktası bu şikâyeti duymak ve yargının hüküm yürüttüğü halka göre kendini yeniden biçimlendirmeye karar vermek olmalı. Kimsenin kerameti yok, kimsenin doğrusu yegane doğru değil; her şey insan için ve doğruları işte bu insanlara göre yeniden oluşturmanız lâzım.

Kanada Türk toplumunun çabası, farklılıklara saygı ile yaklaşan çokkültürlü bir toplumun eşit ve onurlu bir parçası olarak yaşamanın ötesinde, kendi kültürünün zenginliğini de geri kalanlara bir katkı olarak sunmak. Bu katkıya en çok ihtiyaç duyanlar ise Anavatan'da birlikte yaşama kurallarını yeniden oluşturmaya çalışanlar

Savaştan barış çıkmıyor; savaşı bir yaşam biçimi olmaktan çıkartmak gerekiyor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'İki darbe arasında'

Mümtaz'er Türköne 2010.04.25

Önce sanatın hakkını verelim: Bir sanatçının elinden geçen her varlık aslından uzaklaşır; ayıklanır ve yeni bir hüviyetle karşımıza çıkar.

"Babil'de Ölüm İstanbul'da Aşk" ve "Katre-i Matem"ın yazarı İskender Pala, hayalî kahramanları değil de kendi yaşadıklarını konu edince tam tersine tahrif edilmiş bir dönem, en katıksız gerçek haline rücû ediyor. Olan-bitenler en yalın, en derin ve en can acıtan biçimiyle, üstelik sanatçı hassasiyetiyle önünüze konuyor. Edebi kudret, ağır bir çekiç halinde kristal vazonun üzerinde ustalıklı iş görüyor. Kafanıza inen darbelerin canınızı acıtmaması bu yüzden. Bir dönemin hikâyesi, sanatçıya özgü saflık ve dürüstlük ile hassas bir vicdanın arasında yeniden hayat buluyor. Bütün ideolojik keskinliklerin ve siyasî bağınazlıkların inanıp teslim olmaktan başka çaresi kalmıyor.

İskender Pala, gençlere divan edebiyatını sevdiren adam. Edebiyatımızın, sadece eskilerde kalmış estetik bir haz değil, hayata ve eşyaya kendi içinde zengin bir yelpaze oluşturan farklı bir bakış olduğunu yeni nesiller Pala ile kavradı. Bir beytin iç içe geçmiş farklı metaforlarını kavrayınca, dilden düşünceye ve oradan da hayatı bir sanat gibi yaşamaya açılan kapıların önünde duruyorsunuz. Kapıyı açınca hayatın kendisi yeni ve zengin bir çehre ile karşınıza çıkıyor.

"İki darbe arasında", bu zengin adamın kabına sığmayan zekâsının ve yaratıcılığının demir bir cendere içine sıkıştırıldığı cehennem hayatının hikâyesi. Tıpkı Türkiye gibi. Darbeler Türkiye'ye yapılmış haksızlıklar. Yüzyılların biriktirdiği bir zenginlikle, kabına sığmayan üstelik asil bir toplum, vandalca bir saldırıya maruz kalıyor. Bu zulmü anlatmak için tek başına İskender Pala'nın yaşadıkları kâfi.

Toplum olarak yaşadıklarımızın İskender Pala'nın hayatındaki özeti: Yetenek mi? "Kural dışı." Emek mi, çalışma mı? "Mutlaka cezalandırılmalı." Dürüstlük mü? "Beridekine ahlâksız mı diyorsun?" İktidar mı? "Sadece cahillerin elinde olmalı?" İlerleme ve gelişme mi? "Statüm değişir mi, elimdeki güce etkisi var mı?" Biz, bu cevapların hepsine "darbecilik" adını veriyoruz.

Bir devlet kendi evlatlarına karşı nasıl bu kadar kıyıcı, nasıl bu kadar acımasız olabilir? Bu sorunun yanlışı olduğunu, Pala'nın yaşadıkları anlatıyor. Sevgisiz, acımasız ve zalim olan devlet değil, kendi iktidarını ilan eden bürokrasi. Bir de elinde silah varsa, bürokrat kapısından içeri girmeye izin verdiğinizde elindeki balta bir gül bahçesini tarumar eden bir ruh hastasına dönüşüyor.

Vatan sevgisi mi? İskender Pala'da zirvesine çıkıyor; üstelik bedii bir güç kazanıyor. Milletini yüceltme arzusu mu? Daha çoğunu kim isteyebilir? Devletine ve ülkesine bağlılık mı? Daha derinini kim anlatabilir? Bu ülkenin, bu milletin, bu devletin tarihine ve hazinelerine sahip çıkmak mı? Daha fazla emeği kim verebilir? Karşılığı? Bir insanın onurunu ve hayatını sona erdirmeye kasti.

Yüksek Askerî Şûra kararları ile bugüne kadar üç bin subay-astsubay ordudan atılmış. Ordudan atılanların başka bir işe girmesini engellemek için her tedbir alınmış; adeta ölüme terk edilmişler. İskender Pala, bu üç bin kişi arasında yaşadıklarını ifade edebilecek kabiliyete ve yeni bir hayat kuracak kudrete malik bir istisna. Gerisini siz düşünün.

İskender Pala'nın "İki darbe arasında" yaşadıkları, darbecileri yakından tanımamıza, ne tür bir akıldışılığın darbecilerin dünyasına egemen olduğunu fark etmemize fırsat veriyor. Bu akıldışılık, kendisine verilen görevi bir güce ve oradan iktidar fırsatına dönüştüren cüretin dayandığı cehaleti anlatıyor. Başka bürokratik

kurumlarda karşınıza çıkacak istismarlar, suistimaller silahlı bürokrasinin eline geçince, bütün ülke İskender Pala'nın hayatını yaşamaya başlıyor.

Bu hayatta öyle bir sahicilik var ki, hiç tereddütsüz hepimize "ben şahidim" demek düşüyor.
m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Askerin itibarını kimler yere serdi?

Mümtaz'er Türköne 2010.04.27

Bazen bir tek olaya odaklanarak gerçeğe yaklaşmak mümkün. Kimin taklalar atarak suret-i haktan görüldüğünü, kimin samimi davrandığını ve tabii sağ gösterip sol vuranların neyin peşinde olduğunu, bazen bir tek örnek size ayrıntısıyla anlatabilir.

Eşi, emekli Tümamiral İlker Güven için "TSK'daki köstebek" dedikten ve peş peşe suçlamalarda bulunduktan sonra, bu aile kavgasına basının gösterdiği ilgiden söz ediyorum.

Medya, bıçakla kesilmiş gibi ikiye ayrıldı. Ergenekon'a uzun süre direnen, Danıştay suikastını ve Cumhuriyet bombalarını ağzına almayan medya, mal bulmuş mağribi gibi bu olayın üzerine atladı. Manşet ve sürmanşetlerden, emekli Tümamiral'in eşi Sunahanım Güven'in casusluk, hırsızlık, sahtekârlık faslından sıraladığı suçlamaları ayrıntısıyla verdi. Ayrıntı çok olunca hikâye uzuyor; uzayınca müşterisi çoğalıyor. Tümamiral düzeyinde donanmada görev yapmış biri için çok fazla suçlama var. Detayların her biri, askerlik mesleğinin itibarına indirilmiş ağır darbelerden oluşuyor.

Başta Zaman Gazetesi olmak üzere, başından beri Ergenekon ve askerlerin bulaştığı çete örgütlenmeleri konusunda çok hassas, dikkatli ve tavizsiz yayınlar yürüten medya organları ise, bu olaya değer vermedi ve gündeme taşımadı. Gazetemiz sadece emekli Tümamiral'in suçlamalara cevap niteliğindeki basın toplantısını haber yaptı.

Sebepten, hepimizin paylaşması gereken sağduyu. Her ne sebeple olursa olsun, kocasından intikam alma peşinde olan bir kadın, tümamiral düzeyine gelmiş bir askerinin casus olduğunu iddia ediyor. Suçlama çok ağır. Karı-koca birlikte hayatı paylaşırlar. Asker eşleri daha fazlasını. Medya ise sorumlu davranmalı. Bir kıskançlık hikâyesinin peşine düşüp askerleri töhmet altında bırakırken kılı kırk yararcasına dikkatli olmak gerekmez mi?

Emekli Tümamiral İlker Güven, eşinin "Harp Okulu'ndan bir iş "bağlamaya" çalıştığı" iddiasına cevap verirken, tarihe çok önemli bir kayıt düşüyor: "Uyduracak bir şey bulamayınca bunları söylemiş. Harp Okulu'na iş almak için başvurduğum iddiası da komik. Askerin adının yerlerde sürüldüğü bir dönemde askerden iş alacak babayiğit var mı?" Demek ki içinde yaşadığımız dönem "askerin adının yerlerde sürüldüğü" bir dönem. Bir tümamiral söylediğine göre, bu ifadeyi ciddiye almalı ve üzerinde dikkatle durmalıyız. Peki sorumlusu kim? Askerin itibarı neden yerlerde sürükleniyor?

Bir eşin kıskançlık krizlerini, manşetlerde haber yaparak günlerce kamuoyuna taşıyanları, bir tümamirali yargısız "vatan haini" ilan edenleri ilk sıraya yerleştirmek gerekmez mi? Ya bu konuda kimin sorumlu ve dikkatli davrandığı, askerinin itibarına kimin değer verdiği ortada değil mi?

Askerin itibarını, darbe yapmak için çete kuranlar ve kendi halkına suikast planları yapanlar yerlere serdi. Bu itibarı iade etmenin tek çaresi, "gerçek asker"le "sözde asker"i birbirinden ayırmamızı mümkün kılacak şeffaf

bir iklimin oluşması ve sadece suç işleyenleri koruyan ayrıcalıkların kaldırılması idi. Askerî yargı ayrıcalıklarından kurtulup, bağımsız yargı önüne çıkacak cesareti olan bir askerin itibarını kimse zedeleyemez. Şaibeler ve karanlık ithamlar karşısında her şeyini denetime açan bir askerin itibarı ile kimse oynayamaz.

Anayasa'nın 144. ve 145. maddelerinde yapılan ve Meclis'te görüşülen iki değişiklik askerin yerlerde sürünen itibarını yeniden ayağa kaldıracak iki ciddi teşebbüstü. İhraçlar yargı denetimine tabi olunca, kimse bu ihraçların meslekî kıskançlığa, keyfiliğe ve ideolojik gerekçelere dayandığını düşünmeyecek. Diğer madde gereği, askerler topluma ve devlete karşı suçlardan hiçbir koruma görmeden bağımsız yargı önüne çıkınca, bizler ordumuzun itibarını düşüren "suç işleme ayrıcalığı"nın sona erdiğini düşüneceğiz.

Askerin itibarını kim ayaklar altına alıyor? Emekli Tümamiral İlker Güven'in başından geçen aile sorununu, askerlerin itibarını beş paralık etmek için kullananlar kimler? Peki ordu içindeki çetelere kol kanat gerenler ve suç bastıranlar nerelerde iş görüyor? Bu soruya önce gerçek askerlerin durup, sakın bir şekilde cevap araması gerekmez mi? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MHP'nin tarihî sorumluluğu

Mümtaz'er Türköne 2010.04.29

Anayasa değişikliği gibi aktüel siyasî gündemlerin ve tartışmaların tamamında MHP'nin izlediği politikayı bir kenara bırakalım.

40 yaşını aşmış bu parti birçoğumuzun geçmişinde kimliğimizin, kişiliğimizin ana omurgası kadar önemli bir yere sahip. Sadece çatısı altında yan yana gelenlerin değil, toplumun ilerlediği istikamette MHP tek başına tayin edici bir rol oynadı. Geçmiş olan bir partinin elbette tarihi vardır. Tarih yapanlar, hem geçmiş kuşaklara, hem de gelecek nesillere karşı sorumluluk taşır. MHP, bu tarihî sorumluluğun gereğini yerine getiriyor mu?

Çorum milletvekili Ağâh Kafkas'ın, 115 imzalı önerge ile verdiği araştırma önergesi, Meclis'teki çoğunluk iradesinin tarihle hesaplaşması anlamına geliyor. Doğru bir zamanlama ve isabetli bir teşebbüs. Bizler geçmişte acı çektik. Haksızlığa ve zulme uğradık. Hepsî karanlıkta kaldı. Bu karanlığı aydınlatmadan bizden sonraki nesillerin gadre uğramasını engelleyemeyiz. Tarihe karşı sorumluluk işte budur.

Bu önerge sonucunda, 1969 Kanlı Pazar'ından başlayarak, 1977 1 Mayıs'ı, 1978 Kahramanmaraş Katliamı, Çorum ve Sivas olayları üzerindeki esrar perdesini kaldırmayı ve hakikatlerin geleceğimizi aydınlatmasını umuyoruz. Ancak üzerimize bu karanlığı çökerten darbeler tarihi sona erdikten sonra aydınlığa kavuşmamız mümkün. Diyojen gibi güpegündüz elimizde fenerle dolaşmayacağız; bir kibrit alevi bile dev canavarın kimliğini ve cüssesini teşhis etmemiz için yeter.

MHP bu tarihin neresinde? Bu karanlık olaylar yüzünden en fazla suçlamaya maruz kalanlar MHP'liler oldu. MHP, bu olayların yaşandığı dönemde çatışan iki kutuptan bir tarafı neredeyse tek başına temsil ediyordu. Ama soğukkanlı olarak bu tarihe bakanlar, bu olayların hiçbirinde MHP'nin asıl fail olmadığını biliyorlar. Ne Kahramanmaraş'ta olayların ilk günü birden zuhur eden piyango bayileri MHP'liydi, ne de Çorum'da Sünnî mahallesine gidip "Alevîler camiyi yakıyorlar" diyen, gelip Alevî mahallesinde "Sünnîler evlerimizi yağmıyor" söylentisini yayan aynı adamın MHP ile bir bağı vardı. 1 Mayıs 1977'nin MHP ile bağlantısını kurmaya bugüne kadar zaten hiç kimse teşebbüs etmedi.

Tersine 12 Eylül öncesinde MHP'lilerin de canı, en az solcular kadar yandı. Çok sayıda ülkücü, genç yaşında toprağa verildi. Binlerce ülkücü genç istikbalini kaybetti. Birçoğu işkenceden geçti, yıllarca haksız yere hapis yattı.

MHP bu geçmişin hesabını sordu mu?

İki somut olay: Birincisi 30 Haziran 1979'da, Bahçelievler'deki MHP Genel Merkezi'nin bombalı ve silahlı saldırıya uğraması. Ali Alper Demir ve Ömer Yüce'nin hayatını kaybetmesi. İkincisi, 2 Eylül 1980'de MHP'ye yakınlığı ile bilinen Ziraat Mühendisleri Birliği'nin, Kızılay, Adakale Sokak'taki lokalinin, MHP'ye yapılanla aynı yöntemle saldırıya uğraması; Dursun İnce, Hikmet Sağlamış, Refik Aslan ve Ahmet Çelik isimli ülkücülerin bu saldırıda öldürülmesi.

O dönemi yaşayan ülkücülerin hepsi, bu saldırıların ikisinin de solcuların marifeti olmadığını bilirler. Bu olaylarla ilgili bütün belgelerin, soruşturma evraklarının, Meclis'te kurulacak araştırma komisyonunun önüne gelmesi isabetli olmaz mı? MHP hiç olmazsa, karanlıkta kalmış bu iki olayın aydınlatılmasına, bu komisyona vereceği destek ile katkı sağlayamaz mı?

Birileri, komünist ihtilal yapmak için değil, düpedüz darbe ortamı oluşturmak için MHP'ye saldırdılar ve ülkücü kanı döktüler. Bu gerçeğin ortaya çıkartılmasında MHP'nin tarihe karşı sorumluluğu yok mu? Üstelik saldırıya uğrayan yer, bu partinin 31 yıl önceki genel merkez binasıydı. Ziraat Mühendisleri Birliği'nde hayatını kaybeden Dursun İnce ise benim, yüzü onca seneden sonra bile hafızamdan silinmeyen arkadaşım.

Bugün sağda solda bombalar patlıyor; askerimiz ve polisimiz saldırıya uğruyor. Yeni bir oyuna gelmemek için geçmişin karanlıklarını aydınlatmak hepimizin boynuna borç değil mi? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekoncular nasıl kurtulur?

Mümtaz'er Türköne 2010.04.30

Ertuğrul Günay'ın döneklik tarifi, ansiklopediye girecek kadar çarpıcı. Meclis'te 12 Eylül darbecilerinin yargı önüne çıkartılmasını mümkün kılacak anayasa değişikliği tartışılıyor.

Malûm, bu öneriyi gündeme getiren Deniz Baykal olmuş, AK Parti de pakete dahil etmişti. Geriye çark eden CHP'liler, eski yol arkadaşları Günay'a "döneklikten ne anlıyorsun?" diye soruyor. Ertuğrul Günay'ın cevabı: "Ben sosyal demokrasi, sosyal adalet milli irade gibi kavramları kullanıp da sonra milli iradenin seçtikleriyle baş edemeyeceklerini gördükleri zaman postal sesinden umut bekleyen demokrasi düşmanlarını anlıyorum."

Bir örgüte bağlı olarak hayatlarını tanzim edenler, kural olarak birinin ürettiği hatayı aynen tekrarlarlar. Döneklik ithamları da bazen Temel'in meşhur fıkrasına benzer. Ters yola giren Temel, bir yandan karşıdan gelen arabalarla baş etmeye çalışıyor, bir yandan radyo dinliyor. "Bir çılgın ters yola girdi, dikkat" anonsunu duyunca, "Ne bir kişi, yüzlerce yüzlerce" diye bağırıyor. Soru şu: Ya Temel haklıysa? Baykal'ın ters yola girdiği, bütün CHP'lilerin de sağa sola bakmadan onu takip ettiği doğru değil mi? CHP bunu da yaptı. 1982 Anayasası'na sahip çıktı. Değişmesini engellemek için her yolu denedi. Ertuğrul Günay haklı değil mi? Döneklik eden kim?

Türkiye'de olan hadise basit bir iktidar mücadelesi. Bir tarafta halk, kendi iradesi ile geleceğine sahip çıkıyor. Ergenekonculardan kurtulup rahat bir nefes almaya, işine gücüne bakmaya çalışıyor. Bunun için Ergenekon'un

ipliğini pazara çıkartan kim olursa ona destek veriyor. AK Parti, bu talebi temsil ediyor ve işini hakkıyla yapıyor. Öbür tarafta Ergenekoncular kâğıtları sürekli yeniden karıp, oyun tezgâhlıyor.

Anayasa değişikliği kazasız belasız Meclis'ten geçer ve referanduma sunulursa, yüksek bir oy oranı ile halkın kabulüne mazhar olacak. Bu oranın % 65'in altına düşmeyeceği kesin görünüyor. Eğer bu paket geçer ve anayasa değişirse, kabul edilen maddeler Ergenekon'un mezar kitabesi olacak. Ya bu paket geçmezse?

AK Parti, referanduma gidecek Meclis çoğunluğunu sağladı. Paketi engellemenin en kestirme yolu, CHP'nin 110 imzayı bulup, Referandum Kanunu'nu Anayasa Mahkemesi'ne götürmesi ve oradan bir yürütmeyi durdurma kararı çıkartması, yani referandumu engellemesi. Bu senaryo için iki şart var. Birincisi 110 imzayı bulmak; ikincisi Anayasa Mahkemesi'nin yürürlüğü durdurma kararı vermesi. İkisinin de gerçekleşmesi mümkün mü? Teorik olarak mümkün. Peki gerçekleşirse ne olur?

Bu ihtimal gerçekleşirse birçok şey aynı anda olur. Bunların içinde en tehlikelisi, Ergenekon çetesinin rahat bir nefes alması ve sonra paçayı kurtarması olacaktır.

Okay Gönensin'in dikkat çektiği ve uyardığı senaryo, gerçekleşmesi imkânsız olanı ama aynı zamanda Ergenekoncuların kafasının nasıl işlediğini anlatıyor. Referandum Kanunu, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilecek. Gerekçe başlangıç ilkeleri olacak. Buna göre, Yargıtay Başsavcısı yeni bir kapatma davası açacak. Anayasa değişikliği önergesinde imzası bulunan AK Partili milletvekillerinin, üyelikleri düşecek. Bunun üzerine AK Parti hükümet çoğunluğunu kaybedecek. Bir CHP-MHP koalisyonu kurulacak. Bu senaryonun dayandığı nihaî tez önemli. Halk dersini almış olarak AK Parti'yi sandıkta silecek.

Bu tür senaryoların ve komplo planlarının tutmadığı yer halkın iradesi. Bu tür müdahalelerin tamamı halktan geri döndü. Yine döner. Döneceğini bile bile bu cehenneme odun taşıyanlar Türkiye'ye sadece zaman ve enerji kaybettirirler.

MHP anayasa paketi için, hiç olmazsa Meclis'te hazır bulunarak değişikliğe meşruiyet sağlamış oldu. CHP'nin tavrı ise Ertuğrul Günay'ın isabetle tanımladığı dönemlikten başka bir anlam taşıyor. Neyse ki hesabı postal sahipleri değil, halk görüyor. Ergenekoncular kurtuluşu referandumu engellemekte görüyor. O zaman hukuk içinde yaşamak isteyen herkesin çareyi referandumda görmesi gerekmez mi? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tunceli saldırısı kimin eseri?

Mümtaz'er Türköne 2010.05.02

Provokasyon uyarılarının yapıldığı bir evrede, bu saldırı hakkında hüküm verirken dikkatli olmalıyız. Tunceli'de Sarıyayla Karakolu'na yapılan saldırı, askerimizi-polisimizi kaybettiğimiz diğer olaylardan çok farklı.

Kullanılan askerî tabirler kafa karıştırabilir; ama açık bir fark var: Mayın patlatarak operasyon engellemekle, bir karakola kalabalık bir grubun baskın yapması farklı stratejilerin tezahürüdür. Bu olay, tıpkı terör yıllarında olduğu gibi düpedüz bir "saldırı hamlesi"; ilk olduğuna göre silahlı bir savaş ilanı olmalı.

Soruyu tekrarlayalım: Kimin eseri?

PKK'nın mı? Saldırıyı PKK dışında bir örgütün gerçekleştirmesi imkânsız. Ama bu eylemin kararını kim verdi? Herhangi bir yerde işareti yok. Bir gerekçesi hiç yok. Siyasal şiddetin, yani terörün kendine özgü bir mantığı vardır. Bu eylemin hiçbir mantığı yok.

İmralı'da Öcalan, ipleri zaman zaman gerip zaman zaman gevşetiyor. Her zaman olduğu gibi aba altından sopa gösteriyor; ama bu eyleme gerekçe olacak bir sözü veya bu şekilde yorumlanacak bir çağrısı yok. Tam tersine ısrarla, müzakere çağrısı yapıyor ve yanlış anlaşılmasa için birkaç kere tekrarlayarak "çatışma ortamı bizim tercihimiz değildir, olmayacaktır" diyor. Son görüşmesinde anayasa paketine % 10 barajının kaldırılması gibi AK Parti'den alınacak genel bir anayasa değişikliği taahhüdü ile, BDP'nin destek verebileceğini bile söylüyor.

PKK'nın dağdaki ve Avrupa'daki sözcülerinden gelen açıklamalar da böyle. Silahlı yöntemle, yani terörle alınabilecek bir sonuç kalmadığı konusunda bir fikir birliği mevcut. Sarıayla Karakolu'na yapılan saldırıya mesnet teşkil edecek bir strateji değişikliğine dair en küçük bir ifade bile yok.

Tek karanlık bölge, Tokat Reşadiye saldırısında gündeme gelen tartışma. Hatırlarsak PKK bu saldırıyı üç gün sonra üstlenmiş, ama "merkezden gelen talimatla değil, yerel birimlerin inisiyatifi" ile gerçekleştiğini de eklemişti. Reşadiye saldırısının, yine Tunceli bölgesindeki grup marifetiyle yapıldığını da hatırlayalım. Öcalan'ın son avukat görüşmesinde "örgütten ayrılanlara geri dönün çağrısı" var. PKK'nın kendi içinde kontrol edemediği gruplar olduğu anlaşılıyor.

Önceki gün Tunceli'deki saldırının PKK militanları eliyle yapıldığı ortada. Bu saldırının bir örgüt içi bölünmeye dayanması ihtimali de mevcut. Ama ortada bir sonuç var. Bu saldırının ne PKK'nın örgüt çıkarlarına ne de Kürt siyasal hareketine en küçük bir faydası yok. Örgütsel fayda için şeytanla pazarlık yapanlar çıkabilir; ancak bu eylemin Kürtlere vereceği zarar çok büyük.

Eylemi kim yaparsa yapsın, Tunceli saldırısı bir tek merkezin işine gelir. Kimin?

Türkiye çok önemli sorunlarını, özellikle kanıksanmış, adeta bünyenin bir parçası haline gelmiş sorunlarını çözüyor. Kürt sorunu, Alevî sorunu, anayasal düzenin demokratikleştirilmesi ve en önemlisi devlet içindeki suç örgütlerinin tasfiyesi. Bu kadar derinlere işlemiş sorunları çözerken bünye hassaslaşır; saldırılara açık hale gelir. Varlıklarını bu kadar derin sorunlara bağlayanlar, çözümü engellemek için her çareye başvurur.

O zaman bu ülkenin çıkarlarını, hukuku ve meşrû olan her şeyi savunanların kendilerini gözden geçirmesi lâzım. Tunceli saldırısını yapanlarla devlet içindeki çetelerin tasfiyesine şu veya bu sebepten engel olanlar aynı amaca hizmet ediyor. Darbe teşebbüsü için komplolar hazırlayanlarla, Tunceli saldırısını planlayanlar aynı sonucu elde etmeye uğraşiyor.

Tunceli saldırısını, iyice köşeye sıkışan Ergenekon'un kirli dünyası içinde bir yere yerleştirmekten başka mantıklı bir açıklama benim aklıma gelmiyor. Sizin geliyor mu? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hain kim?

Mümtaz'er Türköne 2010.05.04

Ha "hain", ha "aptal"; ikisi de aynı algılama ve fikir yürütme düzeyine sahip olanların kullandığı ucuz nitelemeler. Hiçbir meseleyi çözemeyecek, hiçbir işi beceremeyecek bir düzey.

Ya gerçek hainler ve aptallar? Hainler ihanet tezgâhlar; aptallar da onlara hizmet eder.

İki tip hainimiz var: Birincisi, önceki gün Nazımiye'deki jandarma karakoluna saldırı emrini verenler. İkincisi ise, bu saldırıdan Kürt-Türk çatışması çıkacağını ve Ergenekon'un üzerinin örtüleceğini hesaplayanlar. Bu iki tür hainin yaktığı cehenneme bilmeden odun taşıyanlar kimler oluyor?

Başbakan, "Önceki gün Nazımiye'de, dün Lice'de Mehmetçik'e tetik çeken zihniyet ile 33 sene önce Taksim'de işçinin üzerine kurşun yağdıran zihniyet arasında hiçbir fark yoktur" diyor. "İsimler, etiketler, sıfatlar, tetikçiler farklı olsa da, olayların her birinin ortak amacının 'Türkiye'nin kardeşliğine, birlik ve bütünlüğüne, huzur ve istikrarına kastetmek' olduğunu" ekliyor. Bildiği bir şeyler olmalı.

İlker Başbuğ, aynı konuda yağıp gürlerken ilk defa bir ayrıntıya dikkat çekiyor. Eylemlerin "Tunceli'deki eşkıyabaşı tarafından yönetildiğini" söylüyor. Kandil'deki merkezi ayırıp, hiyerarşi dışı bir eylem olduğunu ihsas ediyor. 93'te Bingöl'de 33 erin şehit edilmesi olayı ile paralellik kuruyor. Bu benzetmenin derin anlamları var. Birincisi, Bingöl'de 33 evladımız, PKK'nın ilan ettiği ateşkesi baltalamak için katledilmişti. İkincisi, Bingöl'de de, Nazımiye'de de yardım, iş işten geçtikten sonra ulaşmıştı. Başbuğ'u kızdıran da bu olmalı. Terör bölgesinde, saldırıya uğrayanlara destek için geçen 12 saatlik bir zaman kaybı nasıl açıklanır? Helikopterler için sis ve yağmur gerekçe gösteriliyor. 12 saatte Genelkurmay Başkanı bile Ankara'dan karayolu ile saldırıya uğrayan karakola ulaşamaz mıydı?

Başbakan'ın ve Genelkurmay Başkanı'nın açıklamaları saldırının, bildik-tanidik bir PKK eylemi olmadığını gösteriyor. Kandil'den aradan geçen üç güne rağmen, bir açıklama gelmemesi, orada da bir karışıklık olduğuna delil. PKK, "eylemsizlik" halini devam ettirirken bu saldırıya açıklama getirmeleri çok zor. Hatırlayalım: Reşadiye saldırısından üç gün sonra PKK eylemi "yerel inisiyatif" kaydını koyarak üstlenmişti.

Hainler sayıca azlar, hem de çok azlar. Ancak koordineli ve ince hesaplar yaparak çalışıyorlar. Aptalların sayısı ise zamana ve zemine göre değişiyor.

Bu saldırının bir Türk-Kürt gerginliği yaratmak dışında hedefi olamaz. Şehit cenazelerine yansıyan öfke, bu saldırının sağlamaya çalıştığı en önemli sonuç değil mi? Benim damarıma basıyorlar. Beni kızdırıyorlar. Peki bu öfke ve bu öfkenin tetikleyeceği düşmanlık kimin işine gelir?

Bugünün dünyasında, bu dünyanın bir parçasını oluşturan Türkiye'de bir Kürt-Türk gerginliği kimin işine gelir? İmralı'daki Öcalan'ın mı? BDP'nin mi? Kandil'de kıştan yaza çıkmış olan PKK'lıların mı? Kürtlerin mi? Kimin? Veya soruyu şu şekilde soralım: Bir Türk-Kürt gerginliği kimin işini kolaylaştırır?

PKK'nın bu saldırılarını durdurmak bizim elimizde. Şayet saldırıların hedefine ulaşmadığını, bir Kürt-Türk gerginliğine yol açmadığını önce kendimize, sonra da herkese kanıtlarsak, bu eylemler durur. Amacına ulaşamayan eylemi kim neden yapsın?

Cami avlularında gördüğümüz o iç parçalayan şehit cenazesi görüntülerine son vermek istiyorsak, öfkeye değil, sessiz ve derin bir vakara ihtiyacımız var. Ekrandaki öfke seline bakarak yeni saldırılar planlayanları durdurmanın en etkili yolu bu. En çoğu, İtrî'nin bestesi olan Salavat'ı hüznle tekrarlamak. Sonra yaratılanı, Yaratan'dan ötürü, ırkına, diline bakmadan kucaklamak.

Bu asil milletin Türk'ünden de, Kürt'ünden de hain çok zor çıkar. Çıkan hainlerin ise 72 milyonu aptal yerine koymasına izin veremeyiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ölçüyü şaşırانlar kaybediyor

Kim kazandı; kim kaybetti? Meclis'te önceki akşam oylanan, kritik Anayasa Mahkemesi düzenlemesinden söz ediyorum.

Haklı olan ve doğru ölçülere uyan kazandı. Haksız olan ve ölçüyü şaşırırlar kaybetti. Doğruyu ve ölçüyü unutanlar kaybetmeye devam edecek.

Ölçüyü koymak için birlikte basit bir muhakeme yürütelim. Sadece tek bir olay üzerinde duralım. Danıştay saldırısı ne için yapıldı? Bu sorunun doğru cevabını öğrenmenin Türkiye için değeri ne? Eğer doğru cevabı bulursak, kimse artık benzer entrikalar çevirmeyecek. İrtica veya başka tür bir tehdit üretmek için, komplolar düzenleyip cinayet işlemeyecek. Öyle değil mi? Danıştay saldırısı yerine Erzincan komplosunu, Balyoz planını, Kafes'i de koyabilirsiniz. Hatta geçmişe dönüp Maraş'ı, Çorum'u, Sivas'ı, 1 Mayıs 1977'yi, 1979'da MHP Genel Merkezi'ne yapılan saldırıyı da aynı mantık süzgecinden geçirebilirsiniz. Sorumuzu tekrarlayalım. Danıştay saldırısını çözersek, kirli işler fabrikasının kapısına kilit vurmuş olmaz mıyız?

Sorduğumuz sorunun cevabını nasıl alacağız? Bize cevabı kim verecek? Erzincan komplosunun üstünü örtmek, gerçeğin ortaya çıkmasını engellemek için yargılamaya müdahale eden yüksek yargı temsilcileri mi? Yargıçlar üzerinde baskı kurmak, halkı sindirmek için mahkeme binası üzerinden F-16 uçuran ordumuz mu? 3. Ordu komutanını mahkeme huzuruna çıkartmamak için, "gizli" işler çeviren Genelkurmay mı? Her vesile ile Ergenekon'a avukatlık yapan CHP lideri Deniz Baykal mı? Bugüne kadar bu konuda tek kelâm etmeyen, bir talebi de olmayan MHP lideri Bahçeli mi? Danıştay saldırısında, bu saldırıyı yapanların amaçlarına hizmet etmek üzere en uçuk başlıkları atan gazeteler mi?

Danıştay saldırısı gibi, diğer kanlı tezgâhlar için de sorduğumuz "Bize cevabı kim verecek?" sorusunun tek karşılığı var. Bize cevabı, Türkiye Cumhuriyeti Başbakan'ı Recep Tayyip Erdoğan verecek. Mahkeme elindeki suçluları yargılayacak, bir hükme varacak. Başbakan ise bu derin komploları çözüp, bu ülkeye hukuku hâkim kılacak. Sadece AK Partililere değil, CHP'ye ve MHP'ye oy verenlerin cevabı da aynı olmalı. Başbakan dışında, bu sorunun cevabını alacağınız güvendiğiniz biri var mı?

Peki Başbakan bize bu sorunun cevabını nasıl verecek? Cevap adım adım verilecek. Şu anda anayasa paketini Meclis'ten geçirmeye çalışan Başbakan, cevabın bir kısmını vermiş olacak. Referandum sandığı önümüze geldiği zaman da, biz de kendi cevabımızı vermiş olacağız. Tekrarlayalım: Neyin? Danıştay saldırısının.

Siyasetin ölçüsünü şaşırırlar kaybediyor. Siyaset bir amaç için yapılır. Bu amaca varmak için, bir yığın araç seferber edilir. Parti örgütü de, parti çıkarları da bu amaca varmanızı kolaylaştırmak içindir. CHP, MHP ve BDP sadece partileri için politika yapıyorlar. Parti çıkarları dışında, anayasa paketine muhalefetlerini açıklayabilecek bir gerekçeleri var mı? "Bu işten AK Parti ne kazanır, biz ne kaybederiz?" sorusu dışında bir hesap yapıyorlar mı? Araçlar amaçları aşınca ölçü kayboluyor. Ölçüyü kaybeden, siyasetteki yerini ve anlamını kaybediyor.

TBMM üyeleri, parti kapatma iradesini kendilerine veren bir anayasa değişikliği teklifini reddetmiş oldular. Darağacını kendi kuran, ipi kendisi düğümleyip boynundan geçiren ve sandalyeyi yine kendisi tekmeleyen BDP; MHP ve CHP ile kurduğu bu kişilsiz ittifakı, Kürtlere nasıl açıklayacak? Bu paketle birlikte teneffüs ettiğimiz havada artacak olan hukuku boğan MHP, milleti ne ile koruyacak; millete ve onun hukukuna dayanmayan milliyetçiliği nasıl savunacak?

CHP'nin durumu farklı. Başbakan'ın rahmetli İnönü için yaptığı benzetme yanlıştı. İsmet İnönü Führer'e değil, Duçe'ye benzer. Zaten "Millî Şef" tabiri de, Mussolini'nin Duçe unvanından aşırmadır. Bu ay tekrarlayacağımız 19 Mayıs törenleri de, İtalyan faşizminden kopya edilmiştir. Orada umut yok, çünkü faşizm ölmedi, CHP'de yaşıyor.

Bizim gözümüz kulağımız, AK Parti liderinde. 146. madde değişikliğinde, grubunu toparlarken gösterdiği dirayet, Danıştay saldırısının aydınlanması konusunda umutlarımızı artırdı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İki Deniz ve Sol'un görüntüleri

Mümtaz'er Türköne 2010.05.09

Deniz Baykal'ın siyasetin gündemine ses bombası gibi düşen cinsel içerikli şok görüntüleri, önemli sonuçlar doğuracak ciddi bir olay. İki şeyi ayırmak gerekiyor. Birincisi Deniz Baykal'ın özel hayatı; toplumun ahlâk ölçülerine uymayan bir ilişki yaşadığı iddiası.

İkincisi bu iddianın dayandığı görüntülerin, siyasî sonuçlar doğurması maksadıyla kamuoyuna servis edilmesi. Zaman Gazetesi başta olmak üzere, toplumun ahlâk ölçülerine değer veren medya organlarından hiçbirisi, olayın birinci kısmı üzerinde bir yorumda, hatta ihsasta bulunmadı. Özel hayata saygı sınırını aşmadı. Medya etiği bahsinde örnek olacak bir olgunluk gösterdiler. Olayın içeriği ile ilgili yorum yapanlar, böylece spekülasyonların önünü açanlar Baykal'ı müdafaa ediyor görünenler. Çünkü onlar, Baykal'ın sempatanları üzerinde, oluşan travmayı hafifletme bahanesiyle yarıyı değiştiriyorlar. Olayı sağa sola çekıştırıp sündürüyorlar. Halbuki önemli olan olayın ikinci kısmı olmalıydı. Bu ayın sonunda CHP'nin kongresi var. Birileri CHP liderine bu görüntülerle "çekil" mesajı veriyor.

Bu olay Baykal'ın siyasî hayatını sona erdirecek. 70'ini aşmış bir liderin, büyük bir siyasî hesap hatası yaparak siyasî kariyerine noktayı koyması ile, özel hayatını konu edinen bir skandal ile sahneden çekilmesi arasında bir fark var mı? Medya etiği gereği, bir fark görmememiz gerekiyor. Çünkü bizi özel sebepler değil, sonuçlar ilgilendiriyor. O zaman sadece şu soruyu sormamız lâzım: Baykal bu skandaldan sonra CHP'nin başında kalabilir mi?

Geçtiğimiz hafta, idam yıldönümü vesilesiyle Deniz Gezmiş ve arkadaşlarını hatırladık. Kanaatimi tekrarlayayım: Bu idamlar bir haksızlıktı. Hem Deniz Gezmiş'lere hem de daha sonraki nesillere. Bu idamlar 12 Mart dönemine son noktayı koymadı, 12 Eylül'e giden upuzun terör yıllarının başlangıcını oluşturdu. Deniz Gezmiş'i bir kişilik modeli olarak benimsemiş çok sayıda genç, kavgada hayatını kaybetti. Aynı modelin peşinden giderken karşısındakinin canına kıydı. Deniz Gezmiş'i hem asanlar hem de ona ağıt yakanlar, Deniz Gezmiş'in adını duvarlara yazarken canından olan gençler üzerinde sorumluluk taşıyorlar. Deniz Gezmiş asılmasaydı, durulacak ve 1974'te Ecevit affıyla kuvvetle muhtemeldir ki yeni bir hayata başlayacaktı. Belki de bugün, Deniz Baykal'ın rakibi olacaktı.

Deniz Gezmiş'in hikâyesi gerçekte solun, yani eşitlik peşinde koşanların değil, kanı kaynayan ve macera peşinde koşan gençlerin darbeciler tarafından nasıl kullanıldığını anlatır. Görüntülerde hep masum ve meydan okuyan haliyle duran Deniz Gezmiş'i hatırlayın. Sırtında Amerikan pilotlarının giydiği montla bir Amerikan motosikletine binip Amerikan emperyalizmine karşı kır gerillasını başlatma hikayesi, o yaştaki bir gencin bile inanamayacağı kadar çocuksu bir hikâye. Onlar darbe ortamı hazırlamak için kullanıldılar; sonra darbe gerekçesi olarak asıldılar.

Türkiye'nin çoğu zaman çocuksu, sıklıkla haksızlığa uğramış sol damarı, hep darbelerin ve darbecilerin gölgesinde kaldı. Eğer devrim yapacak işçi sınıfı yoksa, önce burjuva devrimi yapılır; bunun için ilerici subaylarla ittifak edilir. Bu tez Sol'u, sadece ve sadece elindeki silahla iktidar peşinde koşan darbecilerin

oyuncağı haline getirdi. Sol, bu burjuva devrimi tezi ile evden kaçıp kötü yollara düşmüş oldu. Kendisini bataklıktan hâlâ kurtaramadı.

Sol bir açmazla karşı karşıya kaldı. Ya askerle iş tutarak devlet iktidarına bir yerinden sahip olacak; ya da askeri karşısına alıp bir demokrasi ve özgürlük mücadelesi verecek ve muhafazakâr partilerle rekabet edecekti. Bugün askerî vesayetin siyaset üzerindeki gücünün azalması sol için yeni bir fırsat kapısı oluşturdu. Deniz Baykal bu fırsatı kullanmak yerine kendisinin ve partisinin bütün imkânlarını, askerî vesayeti yeniden diriltmeye ve eski devlet içi iktidar ortaklığını sürdürmeye hasretti. Halka değil, Anayasa Mahkemesi üyelerine sırtını dayayan bir Baykal, sadece askerî vesayet düzeninin bir dişlisi olarak siyaset sahnesinde yer alabilir. Bu düzen kalmayınca, dişlinin de anlamı kalmıyor. Sonuç: Baykal kaybetti. Hem de arkadan bıçaklanarak.

Daha zinde ve daha temiz bir başlangıç yapma adına iktidar sahipleri Baykal'ın siyasî hayatını sona erdiliyor. Bu skandal görüntülerin başka anlamı yok. Demek ki solun verdiği görüntülere, hep "bu resmin arkasında acaba ne var?" diye bakmak gerekiyor.

Hep birlikte Baykal sonrası düşünmeye başlamalıyız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Asker hapiste, PKK Meclis'te'

Mümtaz'er Türköne 2010.05.11

Adana'da şehit cenazesinde Kürşad Tüzmen'e saldıranların gerçek niyetini ele veren, yazının başlığına aldığım bu slogan. Üzerinde dikkatle duralım. Asker gerçekten hapiste mi?

Ergenekon soruşturmasından tutuklu olanlar, asker oldukları için mi içerdeler? Askerlik mesleği ile ilgili bir kusur veya haddi aşan bir hata mı onları cezaevine gönderen? Ve PKK Meclis'te mi? BDP, Meclis'te PKK kimliğiyle var olabilir mi? Slogan bize taşların bağlandığını, köpeklerin ise serbest bırakıldığını anlatıyor. Peki doğru mu?

Bu slogan kimin işine gelir? Kimin ekmeğine yağ sürer? Bu sloganla kime destek çıkılıyor? Bu sloganın arkasında duran haklı bir öfke var mı? Oraya başsağlığı ve cenaze namazı için gelen Kürşad Tüzmen hedef mi seçiliyor? Kaybettiğimiz şehitlerin komutanları neden muaheze edilmiyor?

Bir yanlış var öyle değil mi? Yanlışın nerede yapıldığını, nasıl oyuna getirildiğimizi anlamak için terörün mantığını hatırlayalım. Teröristler planlarını yapıyorlar. Sonra icra ediyorlar. Amaç, Hakkari'nin Yüksekova ilçesine bağlı Dağlıca karakolunu ele geçirmek mi? Hayır. Peki bu karakola altıncı kez neden saldırıyorlar? Şöyle düşünün: Silahtan çıkan mermi, Uzman Çavuş Metin Can'ın bedenini geçiyor; kilometrelerce yol alıp Adana'da Haskadem Camii'nde bizi vuruyor. Veya o meş'um mayın, caminin avlusunda toplanan cemaatin tam ortasında patlıyor. Bir terör eyleminin menzilini bu kadar uzağa taşıyan sebep ne? Camide atılan o slogan. Birileri camide o sloganı atıp, öfke ile saldırıp patlamanın etkilerini bütün Türkiye'ye yayıyor. Terör eylemi işte o mübarek cenazenin yanı başında atılan bu sloganla hedefine ulaşmış oluyor. Herkesin kendisine çekidüzen vermesi için açıkça söylüyorum: O sloganı icat edip, olan bitenden habersiz gençlere attıranlarla; Uzman Çavuş Metin Can'a o mermiyi sıkan, o mermiyi sıkanın eline o silahı ve eylem talimatını verenler aynı amaca hizmet ediyorlar.

Daha ötesini söyleyelim: Uzman Çavuş Metin Can'a o kahpe mermi, birileri Haskadem Camii'nin avlusunda o sloganı atabilsin diye sıkılıyor. Allah aşkına düşünün: Dağlıca baskını talimatını verenlerin bekledikleri sonuç, o

caminin avlusunda o sloganların atılması, bir hükümet mensubuna saldırılması değil de, başka ne olabilir? Kimin oyununa alet oluyorsunuz? Gençleri kimin adına oyuna getiriyorsunuz?

Terör artarsa kim derin bir nefes alacak? İçerdeki Ergenekoncular değil mi? Niye? Slogan bu sorunun cevabını veriyor: Çünkü terörle mücadele etmesi gerekenler içerde imişler.

Doç. Dr. Hüseyin Yayman'ın Güneydoğu'da sahadan devşirdiği gözlemlerini anlattığı Yeni Şafak'taki mülakatını, o sloganı atanların satır satır okuması lâzım. Saldırıya uğrayan karakolların hiçbirisi, terörle mücadeleye uygun değil. Binalar bu amaç için yapılmamış veya saldırıya karşı direnmek için yeterli mühimmat ve önlem yok. Şu basit sorunun cevabını verecek bir komutan bulamazsınız: O karakolların çoğu ne için var?

Birileri de ordumuzun sosyal tesislerinin eksikliğini-gediğini konu alan bir araştırma yapsa? Sayıları ne kadar? Meselâ aralarında jakuzisi çalışmayan kaç fitness merkezi var? General lojmanlarında mobilyalar ne kadar zamanda bir değişiyor? Yine meselâ ordunun elindeki golf sahalarında, standarda uymayanlar ne kadar?

"Asker hapiste, PKK Meclis'te" sloganını atanlar, Uzman Çavuş Metin Can'ın hesabını Kürşad Tüzmen'den değil de, karargâhtaki orgenerallerden sormaları gerektiğini bilmiyorlar mı? Suç işleyen askerlere bu kadar yakınlık hissettiklerine göre, askerleri tanımaları ve hatanın nerede olduğunu bilmeleri gerekmez mi? Sormak lâzım: Geçmişte bir hükümet üyesi olarak Kürşad Tüzmen, hangi karakolun tahkimatına ve yeniden inşasına karşı çıkmış?

Terörü durdurmanın, yaptığı eylemlerin işe yaramadığını göstermenin en etkili yollarından biri, camilerde şehit cenazelerinde bu asil milletin gösterdiği vakar ve olgunluktur. "Asker hapiste" diyenler, şehit kanını Ergenekon davasına alet edenler, bilerek veya bilmeyerek terörün amacına hizmet ediyorlar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sol rehin kaldı mı?

Mümtaz'er Türköne 2010.05.13

Sular çekildiği zaman geride kalacak olanlara dikkatimizi verelim. İşaretler İngiltere'den geliyor. Baykal ile hemen hemen eşzamanlı olarak İşçi Partisi lideri, yerini vekaleten yardımcısına devrediyor.

İngiltere Kraliçesi, yeni hükümeti kurma görevini Muhafazakâr Parti liderine verdi. İşçi Partisi lideri Brown, Liberallerle anlaşamayınca önce başbakanlıktan istifa etti. Hemen arkasından parti genel başkanlığını da bıraktı. İki dönem üst üste seçim kazanamamış olan İşçi Partisi, 1995'ten beri iktidarını sürdürüyordu. İşçi Partisi'nin mağlubiyeti bile muhteşem. İktidarı tek parça haline Torrylere bırakmamış, Muhafazakâr Parti'ye bir seçim zaferi yaşatmamış durumda. İngiltere, istisnai olarak bir koalisyon hükümetine gidiyor.

1989 yılında Sovyetler Birliği dağıldığında, sol ideoloji dünya çapında gerilemiş ve liberal kapitalizm zafer kazanmış görünüyordu. Tam tersine şaşırtıcı bir sonuç ortaya çıktı. Muzaffer kapitalizmin ürküttüğü kitleler, sol partilerin şemsiyesi altına sığınınca Avrupa'da solun uzun iktidar yılları başladı. Sol, durumdan vazife çıkartmış, değişerek kendini çağa uydurmuş ve kitlelerin endişelerine tatminkâr karşılıklar vermişti. İngiltere'de Yeni Sol veya Üçüncü Yol, Fransa'da Yeni Denge, Almanya'da Yeni Orta; sol-sosyal demokrat partilerin yeni şartlara uyum sağlamasını ve değişerek alt sınıfların koruyuculuğunu üstlenmesini ifade ediyordu. Değişim, özelleştirme gibi serbest piyasa kurallarının gereklerini benimsemek demekti. Refah devleti yıkılmıştı; ama pazarın hakim olduğu dünyada hâlâ savunulacak mevziler vardı. Fransız sosyalistlerinin serbest pazarı benimserken pazar toplumuna itiraz etmeleri, kurulan yeni dengeyi ifade etmek içindi.

Tony Blair'in liderliğindeki İşçi Partisi, solun yeni şartlara sağladığı uyumun en parlak ve en uzun ömürlü örneği oldu. Yeni Sol, çok esaslı bir tartışma birikimi ile beslenerek yeni şartlara uyum sağladı. Liberal kapitalizme meydan okudu ve iktidar oldu.

Avrupa'da sol partilerin üst üste zaferler kazandığı yıllarda, Türkiye'de sosyal demokrasi Baykal'ın liderliğinde CHP'de temsil edildi. İngiltere'de İşçi Partisi en parlak dönemini yaşarken CHP Meclis dışında kalmıştı. CHP liderinin kullandığı "Yeni Sol" sadece isim düzeyinde kaldı, Antony Giddens'ın tezlerine kimse dönüp bakmadı. Baykal, Avrupa solunun geliştirdiği yeni sentezlere yaklaşmayı bile denemedi. Halbuki o yıllarda azımsanmayacak bir "Üçüncü Yol" tartışması bile yaşanmıştı. Baykal'ın tedavüle soktuğu "Anadolu Solu" tabirinden de herhangi bir parti politikası ve programı çıkmadı.

CHP bir devlet partisi idi. Devlet ise askerlerdi. Türk solu, askerin vesayetini sağlayan ideolojik araçları savunmayı, yani Ergenekon'un avukatlığını, ezilen sınıfların temsilcisi olmaya tercih etti.

Hafta içinde, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde Marksist gençlerle tartışma fırsatı buldum. Tekel işçilerini ve öğrenci harçlarının kaldırılmasını savunurken, tam da Marks'ın anlattığı biçimde finanskapitalin dünya ölçeğindeki hakimiyeti konusundaki bilgisizliklerine çok şaşırdım. Hele Küba'yı bir model olarak göstermelerine, doğrusu söyleyecek söz bulamadım. Mavi yakalı işçilerin yerini beyaz yakalı işçilerin alması; emeğe dayalı neredeyse hiçbir şey üretmeyen Batı sermayesinin dünya ölçeğindeki hakimiyeti hâlâ Türk solunun ilgi menzili içinde değil.

Birkaç yıl önce Baykal ile, sosyal demokrasinin en önemli kurucularından olan Bernstein üzerine bir sohbet imkânı bulmuştum. Bir siyaset sosyolojisi doçenti olan bu parti liderinin sol entelektüel birikimi beni etkilemişti. Bu birikimin CHP'de izinin olmaması ise şaşırtıcıydı. Aynı durum, marjinal sayılan sol için de geçerli. Marksizm Leninizm Enstitüsü gibi çalışan Mülkiye hâlâ ayakta. Ama bu entelektüel birikimin örgüt ve eylem alanında bir karşılığı yok. Sebep ne olabilir?

Sol'un hem sosyal demokrat kitle partisi olarak CHP'si hem de marjinal uzantıları acaba birileri tarafından rehin alınmış olabilir mi? Bu kaset olayına bir de bu gözle bakmayı denesek. Rehin alınan liderler ve örgütler, acaba Türk solunun başarısızlıklarla dolu yakın geçmişini açıklayabilir mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Menderes'in Demir Kırat'ı ve Kasımpaşalı Köroğlu

Mümtaz'ın Türköne 2010.05.14

60 yıl önce bugün, genel seçimler yapıldı. Demokrat Parti oyların % 52,7'sini, Cumhuriyet Halk Partisi ise % 39,5'ini aldı.

Bir ilde en çok oyu alan partinin, bütün milletvekilliklerini kazanması esasına dayanan geniş bölge çoğunluk sistemi sayesinde DP 408, CHP ise sadece 69 sandalye kazandı. Hemen akabinde Meclis'te yapılan seçimle Cumhurbaşkanlığı koltuğuna Celal Bayar oturdu. 27 yıl süren Tek Parti hakimiyeti sona ermiş ve yapılan ilk demokratik seçimle Demokrat Parti iktidara gelmişti.

Mesele özünde bir güvenlik meselesiydi. II. Dünya Savaşı ile bir dünya yıkılmış ve sonrasında yeni bir dünya kurulmuştu. Artan Sovyet tehditleri karşısında Türkiye, güvenliğini Batı dünyasında arıyordu. Batı'da geçer akçe demokrasi idi. Faşizmin doğulu versiyonu olan Tek Parti vesayet rejimi ile bu dünyaya adım atmak zordu. Hür dünyanın patronu olan ABD'ye özenerek, CHP'nin (Cumhuriyetçi Parti'nin) karşısında Demokrat Parti kuruldu.

1946'da Türkiye'yi dünyaya rezil eden açık oy-gizli tasnif usulünün uygulandığı uydurma seçimden sonra 1950'de CHP için demokrasiyi kâmilan uygulamak dışında başka çare kalmadı.

Tarih kendini kalıp halinde hiçbir zaman tekrarlamaz. AK Parti'nin sekiz yılı tamamlamak üzere olan iktidarı ile, 14 Mayıs 1950'de, tam 60 yıl önce başlayan ve on yıl devam eden DP iktidarı arasında elbette bazı benzerlikler var. Meselâ, çok partili hayat boyunca ikinci seçimde oyunu artırarak iktidarını sürdüren partilere sadece iki örnek var: Biri 54 seçimlerinde DP, ikincisi 2007 seçimlerinde AK Parti. Parti tabanlarının 60 yıl ara ile benzer nitelikleri taşıdığını söylemek de mümkün. Ancak aradan geçen 60 yılda ne dünya eski dünya, ne de Türkiye eski Türkiye. Yine de herkes için, belki en çok 1950'nin CHP kafasını taşıyanlar için çıkartılacak çok ders var.

Köroğlu'nun Kırat'ı

Bundan 60 yıl önce, sandıkta DP'yi iktidara getiren halk demokrasiyi en vasi anlamıyla kavramış, özümsemiş ve gereğini yerine getirmişti. Ama kendilerine "Demokrat" yerine "Demir kırat" adını takmıştı. İsmet İnönü, Bolu beyi, tek parti bürokratları ise halkı yoksulluğa ve karanlığa mahkum eden Bolu sarayının memurlarıydı. Halk jandarma baskısından ve tahsildar zulmünden, yani Bolu beyinin saltanatından bıkmıştı.

Tek Parti döneminin Millî Şef'ini savunmak için CHP'liler şöyle der: "İnönü sizi aç bırakmış olabilir; ama hiç olmazsa Türkiye'yi savaş dışında tutarak kadınları dul, çocukları yetim bırakmadı." 1930'lu ve 40'lı yılların Tek Parti yönetiminin korporatist-devletçi ekonomi politikalarının ve beceriksizliklerinin faturasını II. Dünya Savaşı'na havale etmek kolay. Halbuki CHP savaş yıllarında olağanüstü bir yetenek ile ülkeye varlık içinde yokluk yaşatmayı, toplumu keskin bir sefaletle mahkûm etmeyi başarmıştı. Türkiye savaşa girseydi belki ancak bu kadar kıtlık ve sefalet çekerdi. Sadece savaş yıllarında değil, öncesi ve sonrasında Türkiye'nin yaşadığı yoksulluğun sebebi, memur kafası ile ekonomiyi yöneten CHP'lilerdi. Siz onları bugün hâlâ özelleştirmeye karşı çıkan, Sümerbank patiskalarına, Tekel'in içkilerine medhiyeler düzen sosyal demokratlar olarak yakından tanıyorsunuz.

Demokrat Parti "Yeter, söz milletin" dediği zaman, bu söz dağlardan, ovalardan Bolu Beyi'nin sarayına kadar ulaşan Köroğlu'nun narası gibi yankılandı. Millet, kendisine verilen hakkı kullandı ve sözünü söyledi. DP'nin iktidar yılları, bu sözün Türkiye adına doğru söylendiğini kanıtladı.

Halkın geniş irfanındaki sembolleri yerli yerine doğru yerleştirirsek, bugünün AK Parti iktidarında, Kırat'ın üzerine Köroğlu'nun bire bir uyan portresini yerleştirmemiz gerekecek. Demek bu Köroğlu hikâyesinde, siyasetin en zengin şifreleri hâlâ duruyor.

Kasket ve takke

Demokrat Parti'nin 14 Mayıs seçimlerinden sonra ilk icraatı, tarihimizin en büyük zulümlerinden biri olan "Arapça ezan yasağı"nı kaldırmak oldu. (16 Haziran 1950) O günün Arapça ezan yasağı ile bugünün başörtüsü yasağı aslında birebir örtüşüyor. İnanca yasak getirmenin anlamını çözmek için, bu tarihsel sürekliliğe dikkat etmeliyiz.

Devletin aleni olarak halkın dinî inancına hoyratça müdahalesi olan "Arapça ezan yasağı" bir suç ihdas etmek ve bu suçu işleyen veya bu suça sempati duyan halkı yönetimin uzağında tutmak için getirildi. İnancınızın en göze çarpan ve en temsil edici bir rüknüne müdahale, bütün inanç sahiplerine yönelik bir sindirme politikasının sadece basit bir aracı olarak görülmeli. Mantık basit: Devletimiz ezanı Türkçe okutuyor. Eğer siz Arapça ezan istiyorsanız suçlusunuz. Doğal olarak suçlular devlet yönetimine yaklaştırılmaz. İktidar bu suçu ihdas eden ve bu suça uzak duran bir avuç seçkinin, Tek Parti bürokratinin elinde kalır. Kasketlilerin, çıkarıkların Meclis'i doldurmasını önlemek, fraklı ve papyonluların iktidarını sürdürmek ne kadar kolay değil mi?

1980'lerde, 1990'larda tırmanan başörtüsü yasağının mantığı da aynıydı. Asker siyasete müdahale edecek; askerle koalisyon halindeki seçkinlerimiz sandıktan çıkan iktidarı sınırlandıracak. Önce başörtüsünü yasaklarsın. Bu yasak bir inanca müdahale olmanın ötesinde, kızımızın-bacımızın namusuna, iffetine dil uzatmak olarak algılanacak ve tepki konacak. Bu tepkiyi verip yasağı kaldırmaya kalktığın zaman suçlu ilan edileceksin. Suçlu olduğun için iktidardan uzaklaştırılacaksın. Başörtüsü yani halkın inancı yüzünden suçlu ilan edilmesi ile devlet içindeki iktidar denklemini, AK Parti kapatma davasında tekrar yaşamadık mı? Arkaik seçkinlerimiz inançlara neden bu kadar düşman? Şu cevap ikna edici değil mi: Çünkü bu düşmanlık onlara iktidar ayrıcalığı veriyor.

Faşizmin tortuları

İsmet İnönü, başbakan sıfatıyla 1932 yazında Mussolini İtalyası'nı ziyaret etmişti. Türk heyetinde Tek Parti iktidarının Recep Peker gibi, daha sonra faşist izler bırakan bütün ileri gelenleri mevcuttu. Roma'da "Gönüllü Faşist Kışlaları" gezildi. "Faşist Çocuklar Teşkilatı" tarafından uğurlanana kadar, faşizmin özgün uygulamaları detaylı incelendi. 1930'lu yılların Türk Tarih Tezi, Güneş Dil Teorisi, Halk Evleri ve Köy Enstitüleri ve 19 Mayıs törenleri bu gezinin verdiği ilhamların eseridir.

19 Mayıs törenlerinin 1930'lu yılların Faşist İtalyası'ndan aşırıldığını yazmıştım. 19 Mayıs tarihinin değil, 19 Mayıs törenlerinin faşizan bir uygulama olduğunu tekrar vurgulamam lâzım. İtalya'da gençlerin tahta silahlarla yaptığı gösterilerin benzerini, yani basit hareketleri yüzlerce gencin uyum içinde yapması pratiğini biz Faşist İtalya'dan kopya ettik. Tarihsel devamlılığın bugün devam eden izlerini sorgulamak isteyenler, bu örnek üzerine eğilebilir.

İnönü'nün İtalya seyahatinin mayıs ayına, ırkçı tezlerin kabul edildiği Türk Tarih Kongresi'nin ise aynı yılın temmuz ayına tesadüf etmesi anlamlı değil mi? Bugün Kürt sorununu çözmeye çalışırken karşımıza hep o 1932 tarihli Birinci Türk Tarih Kongresi'nin ırkçı tezlerinin çıkması da öyle. Aynı yıl kurulan Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin (daha sonra Türk Dil Kurumu) ilham kaynağı da Faşizmin o sıralarda moda olan "arı dil" saçmalıklarıdır.

14 Mayıs 1950 seçimleri, "sınıfsız-imtiyazsız tek millet"e yani korporatist faşist ideolojiye dayalı Tek Parti iktidarının sonunu getirdi; ama tortularının tamamını ortadan kaldırmadı. 1950'nin Demir Kırat'ının bugün üstünde oturan Köroğlu'nun Bolu Sarayı'nda yapacağı daha bir yığın iş var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Melikşah ve Kılıç Aslan

Mümtaz'er Türköne 2010.05.16

Bu Selçuklu büyükleri artık Kayseri'de bir üniversitenin ve iddialı bir lisenin adı. Ankara'nın değişen çehresi, değişen Türkiye adına çok önemli ipuçları veriyor.

Özel sektöre ait binaların kamu binalarını geçip Ankara'nın silüetine hakim olmaları gibi. Ama Kayseri'de attığınız her adımda, karşılaştığınız her insanda bu değişimin mimarisini ve sahiplerini buluyorsunuz. Son aylarda Türkiye'de birçok yere gittim. Kayseri, bu köklü değişimin en parlak örneği.

1969 yılında Halit Refiğ'in çevirdiği "Bir Türk'e Gönül Verdim" filminde, o yılların Kayseri'sine ait kareler vardır. Sadece hâlâ ayakta duran kale surları ile, aynı mekanda olduğunuzu kanıtlayabilirsiniz. Belediye, tarihî dokuyu şehrin ziyneti gibi yerli yerine yerleştirmiş. Tarihiyle barışık modern bir şehrin işaretleri her yerde var. Bambaşka

bir Kayseri ve dolayısıyla bambaşka bir Türkiye'de yaşıyoruz. Bu günleri öngörüp, değişimi başlatan mimarları hayırla yâd etmek lâzım.

Özel üniversiteler çok yakın bir zaman içinde yükseköğretimin lokomotifi haline gelecek. Devlet üniversitelerinin rekabete kapalı bürokratik yapısı, bilimsel ilerlemenin ve daha kaliteli eğitimin adresinin vakıf üniversiteleri olacağını gösteriyor. Üniversitenin toplum ve ekonomi ile iç içe geçmesi, toplumun ve ekonominin ihtiyaçlarına cevap vermesiyle mümkün. Toplumun içinden çıkan ve ekonominin acımasız rekabeti içinde pişip kemale eren girişimcilerin yükseköğretime el atması, bir yandan değişen ve ilerleyen Türkiye'nin sonucu; öbür taraftan da daha hızlı büyüyecek ve iddialı hale gelecek Türkiye'nin işareti. Boydakların kurduğu Melikşah Üniversitesi, belki de bu ferasetin en parlak örneklerinden biri. Pırıl pırıl bir öğretim üyesi kadrosu ve daha hazırlık sınıfında oldukları halde büyük düşünmeyi alışkanlık haline getirmiş öğrenciler farklı bir Türkiye'yi haber veriyor.

Büyük devlet üniversitelerinin başarısı, yetenekli öğrencilerin eseri; üniversite yönetimlerinin ve öğretim üyelerinin performanslarının değil. Melikşah gibi, taşraya yayılan özel üniversitelerin yükselteceği çıta, sayıları arttıkça kalitesi iyice düşen devlet üniversiteleri için de sağlam ölçüler üretebilir. Tek çözüm üniversiteleri rekabete açmak. Rekabetin ne olduğunu en iyi kim bilir?

Kılıç Aslan Lisesi'nde öğrencilerin bana sorduğu sorulara çok şaşırdım. Türkiye ve dünyadaki gelişmelere yönelik geniş bir ilgi; tıkr tıkr işleyen bir muhakeme ve yerinde kurulan illiyet bağları ve tabii bu vizyona zemin oluşturan sağlam ahlâkî değerler. En çok da her şeyi sorgulayan eleştirel akıl. Şimdi bu gençlerin söz söyleyeceği ve peşlerine takıp sürükleyeceği 20 yıl sonrasının Türkiye'sini hayal edin. Bizler galiba bu kadar şanslı ve akıllı değildik. Galiba en başta öğretmen farkı. O binaları dikip, doğru öğretmenleri o dersanelere davet edenlerin hakkını da mutlaka vermek lâzım. Sıraladıklarım, yeni Türkiye'nin bileşenleri.

Bir toplum seçkin sınıfın değişmesi ile değişir. Türkiye seçkinlerini değiştiriyor. Siyaset sınıfı büyük ölçüde değişti. Sermaye sınıfı da değişiyor. Eskinin seçkinleri Batı'nın değerlerini ve kültürünü tercih ediyordu. İstanbul'un büyük sermayesinin finanse ettiği kültür ve sanat etkinliklerini sıralamak, değişenleri görmek için yeterli. Kayseri'den çıkan bir sermaye grubunun ikinci nesil sahipleri, içinden çıktıkları toplumun değerlerini ve kimliğini yüceltiyor. Yaptıkları işe de hayır-hasenat olarak bakıyor.

Başarılanların anlamı üzerine derin derin düşünmek lâzım. Sivil-asker bürokrasi engel oldu, büyük sermaye haksız rekabet şartları ile üstünlük sağlamaya çalıştı ama Kayseri'de bu okulları inşa eden sermayedarlar bütün bu olumsuzlukların üstesinden gelerek bir mucize gerçekleştirdiler. Şimdi onları başarıya ulaştıran ahlakî değerleri tesviye etmek için topluma eğilip, sosyal sorumluluklar üstleniyorlar.

Bugünün dağdağlarından, komplolarından korkuya veya endişeye kapılanların Kayseri'ye bakması yeterli. Gencinde, hocasında ve girişimcisinde gördüğüm özgüven, Türkiye'nin sahip olduğu asıl güçlü sosyal sermayenin habercisi. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Siyasetçiden daha şerefli var mı?

Siyaset mesleğinden daha şerefli bir meslek var mı? Bütün meslek grupları içinde genel ahlâk ilkelerine riayet dendiğinde, politikacılardan daha iyi durumda kim var? Karşılaştırın ve hüküm verin: En çok fire hangi meslek grubunda?

Türkiye, Deniz Baykal'ın "yatak macerası" ile çalkalanıyor. Bu skandal Baykal'ı, rakipsiz şekilde saltanat sürdüğü liderlik koltuğundan etti? Hangi meslek grubunda, önde gelen bir ismin başından böyle bir vak'a geçse bulunduğu yeri terk etmeye razı olur? Tersine sanat dünyasına bakın. Eşini, sevgilisini aldatarak gündemde kalmaya çalışan bir yığın teşhirci. Ağzından tek düzgün cümle çıkmayan, fiziği veya taklit yeteneği ile şöhret olanların, üzerine şeref konduracağınız kişilikleri bile yok.

Önceki gün Kırıkkale'de bir eski sanatçı Ulusal Parti binasının açılışında TBMM'yi ahıra benzetmiş. "Siyasete girecek misiniz?" sorusuna, milletvekillerini kastederek "hayvanlaşmak istemem" cevabını vermiş. Acaba kendisi, canlılar âleminin hangi familyasına mensup? Türkiye'nin en iyi 550 sanatçısını şeref tartısına çıkartsak ve terazinin bir kefesine koysak; TBMM üyelerini de diğer kefesine yerleştiresek hangi taraf ağır basar? Cevabı sanatçılara sorsanız; onlar da kendi meslektaşları için iyi şeyler söylemeyecektir. Toplumun bütün kesimlerini tek tek karşılaştırın; siyasetçilerin ahlâk standartları her zaman bir adım öndedir.

Siyaset mesleğine ve siyasetçiye yapılan saldırı, aslında demokrasi hazımsızlığının eseri. Meclis'i ahır olarak nitelediğiniz zaman içindekilerden önce, onları seçip oraya gönderenlere hakaret etmiş olursunuz. Siyasetçi düşmanlığının doğrudan halk düşmanlığı olduğunu; halkı küçümseyen ve tepeden bakanların onun temsilcisi olan siyasetçi üzerinden bu işi kestirmeden yaptığını, en iyi demokrasi düşmanları bilir. Siyasetçi bu toplumun içinden çıkıyor. Onu seçenler mutlaka toplumda var olandan daha iyisini istiyor.

Siyaset mesleği savunmasız bir meslek. Sağdan soldan gelen saldırılara tahammüllü olmak, metanet göstermek gerekiyor. Her şeyinizle projektörlerin önündesiniz. Küçük hataları bile telafi imkânınız yok. Üstelik toplumun emniyet supabısınız. İşler yolunda gitmediği zaman fatura önünüze konuyor.

Siyasetçi düşmanlığının cehalete dayalı sebepleri var. Birincisi, siyasetçiler hakkında konuşanlar karşı oldukları partiyi düşünerek hüküm veriyorlar. Bu hükümlerin siyasetçiye güvensizlik olarak tecelli etmesi doğal. İkincisi, parlamenter sistemin işleyişi yeteri kadar bilinmiyor. "Meclis'te sadece parmak kaldırıyorlar" eleştirisi, Meclis'in oylama yeri olduğunu ıskalıyor. Kürsüden yapılan konuşmalar meydanlarda atılan nutuklara benzeyemez. Meclis kanun yapıyor; kanun yapmanın da usulleri var. Parlamenter sistem partiler eliyle işletilir. Lider sultası diye eleştirilenlerin bir kısmı, aslında her demokraside var olan parti disiplininden başka bir şey değil. Dokunulmazlıklar? Köpekleri salıp, taşları bağlayamazsınız. Terör suçundan yargılanan bir ordu komutanını hâkim karşısına çıkartamıyorsanız, halkın temsilcilerine masuniyet tanınmalısınız. Askerin elinde silahla siyaset yaptığı bir ülkede, siyasetçiye korumak boynumuzun borcu olmalı.

Siyasetçileri eleştirenlerin gözden kaçırdıkları çok önemli bir nokta var. Demokrasilerde hepimiz siyasetçiyiz. Bir profesyonel siyasetçinin yaptığı işi, hepimiz az veya çok yapıyoruz. Bazen bir köşe yazarının veya bir işveren derneği başkanının elinde, bir milletvekilinden daha fazla siyasî güç bulunur. Bazen siyasî sorunlar, toplumun basireti ile çözülür.

Siyasetçi düşmanlığı, güya üstü kapalı bir demokrasi düşmanlığı. Halbuki siyaset, yani topluma dair sorumluluk üstlenmek, riske girmek ve her türlü eleştiriye ve muhalefete rıza göstermek çok şeyden vazgeçmeye bağlı. Üstelik siyaset, yanlış giden şeyleri düzeltmenin en kestirme yolu.

Nedense bir askerî dikta elinde koyun gibi güdülmekten hoşlananlar, özellikle onlar siyasetçiye düşman olanlar.

CHP, Ergenekon'un arka bahçesi mi?

Mümtaz'er Türköne 2010.05.20

Özellikle son üç yıl, Ergenekon ile CHP arasında organik bağı gösteren çok sayıda örnekle dolu. Bu ilişki belki de Baykal'ın "Ergenekon'un avukatıyım" sözü ile hatırlanacak.

Ergenekon ile CHP arasındaki ilişkiyi, geçtiğimiz yıl PKK ile DTP arasındaki ilişkiye benzetmiştim. İlegal bir örgütün hiyerarşisi altında iş gören legal bir temsil organı. Ergenekon soruşturmaları boyunca geniş bir cephe oluşturuldu. Davayı sulandırmaya ve soruşturmanın derinleşmesini önlemeye çalışan bu cephe içinde CHP hep ön safta yer aldı. Baykal CHP'yi adeta Ergenekon'un siyasî uzantısı olarak cepheye sürdü. Bu işi öyle pervasızca yaptı ki, CHP bu haksız savaşta çok yara aldı ve yıprandı.

Şayet CHP Ergenekon'un arka bahçesi ise, CHP'de olup bitenleri "Ergenekon kendi evinin içini tanzim ediyor" şeklinde yorumlamamız lâzım. İşaretler hayli çok. Tasarrufun kendisi, yani video görüntülerinin elde edilmesi ve servis edilmesi bütünüyle Ergenekon tarzı bir operasyon. Böyle bir operasyona Türkiye'de Ergenekon dışında bir örgüt ne teşebbüs edebilir ne de üstesinden gelebilir.

Zamanlama, skandalın ortaya çıkmasının CHP Kurultayı'nın iki hafta öncesine tesadüf etmesi, amacın Baykal'ı koltuğundan etmek ve bugün açıkça görüldüğü üzere Kılıçdaroğlu'nu CHP'nin başına geçirmek olduğunu gösteriyor. Ergenekon arka bahçesini ve buradan evinin içini tanzim ediyor. Şu sonucu mutlaka kayda almalıyız: Kılıçdaroğlu genel başkan olursa, bu başarısını Ergenekon'a borçlu olacak. Sonra? Sonrasında borcunu fazlasıyla ödemeye başlayacak.

Baykal'ın meşhur istifa açıklamasına koyduğu "Pensilvanya" ayrıntısı çok tartışıldı. Mahmut Övür'ün bu ibare için yaptığı yorum mantıklı. Baykal, skandalın kaynağı olarak anlayacakları dille Ergenekoncuları gösteriyor ve onlara savaş açma tehdidinde bulunuyor. Galiba Ergenekoncuların bu tehdide karşılığı, CHP içindeki operasyonun derinleşmesi ve yakın çevresinin Baykal'ı bir anda yalnız bırakması oldu. Baykal gibi tecrübeli bir partinin bile öngörmediği bir sonuç ortaya çıktığına göre, operasyonun ne kadar derinden yürütüldüğünü ve CHP bünyesinin bu operasyona ne kadar elverişli olduğunu teslim etmek gerekir.

Kılıçdaroğlu'nun CHP'nin başına getirilmesi operasyonunun Baykal'la ilgili iki temel sebebi olmalı. Birincisi, Ergenekoncuların Baykal'ın avukatlığını yeterli bulmamaları ve bir avukat değiştirme talepleri. İkincisi, orta vadeli daha büyük bir projenin adımının atılması. Orta vadeli proje, Kılıçdaroğlu'nu, önümüzdeki seçimde CHP-MHP koalisyonunun başbakanı olarak hazırlamak. "Mümkün mü?" "Baykal'ın liderliğinden daha makul bir proje" olarak görülmesi yeterli. Baykal'dan daha inandırıcı ve kendini bütünüyle bu işe vakfetmiş bir Ergenekon avukatını CHP'nin başında görmekten bahsediyorum.

Hafızalarımızı tazeleyelim. Onur Öymen'in başlattığı Dersim katliamı tartışmasında Kılıçdaroğlu ürkek bir itirazda bulunmuş, sonra da geri adım atmıştı. Ürkek itiraz kendisine aitti; ama geri adım atması birilerinin ikazı ile olmuştu. Kimin ikazı?

Bu tezgâh tutar mı? Devlet içindeki çeteler, CHP'nin yeni genel başkanı Kılıçdaroğlu'nu efsanedeki yol gösteren Börteçine isimli kurt yerine koyup Ergenekon vadisinden çıkışı bulabilirler mi? Hayır bulamazlar. Bu vadinin çıkışı yok. Sadece CHP'ye ve Türkiye'ye zaman kaybettirirler.

Görev Deniz Baykal'a düşüyor. Hem yıllarca başında olduğu partisine hem de Türkiye'ye karşı sorumluluğu, bu tezgâhı deşifre etmek. Olup bitenleri en iyi bilen kişi o. Kendisi üzerinden nasıl bir tezgâh çevrildiğini ve CHP'nin nasıl rehin alındığını bize anlatmalı. CHP, Ergenekon'un arka bahçesi olmaktan kurtulmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Laiklik uğruna tutuklanan askerler!

Mümtaz'er Türköne 2010.05.21

"TSK, bu süreçten güçlenerek çıkacaktır" diyor, Genelkurmay Başkanı Orgeneral İlker Başbuğ. Ne diyelim? İnşallah. Bahsettiği, Ergenekon soruşturmaları kapsamında tutuklanan askerler.

Bizim soracağımız soru şu: TSK güçlenerek çıksın da, ya Türkiye? Türkiye bu bataklıktan nasıl çıkacak? Güçlenerek mi, zayıflayarak mı? "TSK güçlenerek çıkarsa, Türkiye de güçlenir" cevabını verenlerin biraz durması lâzım. Çünkü Genelkurmay Başkanı başka bir şey söylüyor.

19 Mayıs münasebetiyle Genelkurmay Başkanlığı'nda bir panel düzenlenmiş. Bu panelde Altemur Kılıç, "Orduyu yıpratmak için, içeriden dışarıdan yapılan saldırılar beni çok üzüyor. Her asker tutuklandığında canımdan can gidiyor" demiş. Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ ise Kılıç'ın bu duygularına saygı duyduğunu ve paylaştığını belirtiyor. Kendi düşüncenizi başkasına söyletme esnekliği var bu paylaşımda. "TSK bu süreçten güçlenerek çıkacaktır" sözünü de, bu duygularının peşinden ifade ediyor.

Soruyu şöyle sorsak: "Her asker tutuklandığında Türk milleti ne düşünüyor?" Şahsen ben, her asker tutuklandığında, özellikle general rütbeli askerler tutuklandığında cumhuriyet savcılarına ve onları tutuklayan mahkemelere "helal olsun" diyorum. Savcılara ve yargıçlara olan saygım ve hayranlığım artıyor. Hepimizin yargıya güveni artmıyor mu? Kolay değil; emrinde bir yığın asker ve silah olan bir komutanı tutukluyorsunuz. Bu tutuklama kararları hakkında elinizde sağlam deliller yoksa, siz bir delisiniz. Yok eğer her saniye uygulanacak prosedürü, gözünüzü kırpmadan ve mahkeme binasının üzerinden sestten hızlı uçan jetlere rağmen uyguluyorsanız sizler birer kahramansınız. Sizler varken, sizdeki bu cesaret ve güçlü adalet duygusu hükmünü icra ederken bu milletin sırtını kimse yere getiremez.

Bir asker tutuklandığı zaman, işte bu yüzden ve askerleri çok sevdiğim halde benim canımdan can gitmiyor. Silaha galebe çalan hukukun gücü adına iftihar ediyorum. Adalet, silahlı güçten korkmuyor. Beni yani halkı korumak adına cesaretle işini yapıyor. Bir asker suç işlemişse veya ceza prosedürüne göre hakkında kuvvetli emareler varsa tutuklanmalı. Asker olmasına rağmen tutuklanmalı. Şayet suç işleyen başka insanlar gibi tutuklanamıyorsa, ona farklı bir muamele yapılıyorsa, işte o zaman hepimizin canından can gitmeli. Bu ülke adına, geleceğimiz adına karamsarlığa kapılmalıyız.

Genelkurmay Başkanı'nın verdiği "TSK bu süreçten güçlenerek çıkacaktır" hükmünü de mutlaka bu çerçevede algılamalıyız. Hukuk hükmünü icra edecek. Eğer suç işleyenler varsa, rütbesi ne olursa olsun adalet önünde hesap verecek. Böylece TSK, bu tecrübeden dersler çıkartarak bünyesinde görev alan herkesin hukuka sonuna kadar riayet ettiği bir kurum haline gelecek. Böylece biz, içinde suçlu barındırmadığı için ordumuza güveneceğiz. Suç işlemeye niyetlenenlerin bu kurumun çatısı altında barınamayacağını bileceğiz. Öyle değil mi? Bunun aksini söyleyecek ve savunacak birinin vatanseverliğinden söz edilebilir mi?

Askerlerin bağımsız yargı tarafından tutuklanmasından rahatsız olmak ve TSK'nın bu süreçten güçlenerek çıkacağına inanmak biraz zihnimizi karıştırıyor. Ama daha fazlası da var. Genelkurmay Başkanı rahatsızlığını, Altın Kılıç'ın sözleri üzerinden ifade ettikten hemen sonra laik bir duruş sergiliyor: "Türkiye'de herkes Anayasa'nın 24. maddesine uygun hareket ederse Türkiye'de sorun kalmaz" hükmünü veriyor. Bilmeyenler için, "kimsenin devletin sosyal, ekonomik, siyasî, hukukî temellerini kısmen de olsa din kurallarına dayandıramayacağı" şeklinde Anayasa'nın bu hükmünü açıklıyor.

"Tutuklanan askerler" ile Anayasa'nın 24. maddesi arasında nasıl bir ilişki var? Onlar, Anayasa'nın bu hükmünü korurken mi tutuklandılar? Artık bıktık, usandık. Asker dediğin mertçe konuşur. Ne diyorsunuz? Kimi kastediyorsunuz? Tutuklanan askerler, laikliği korudukları için mi tutuklandılar? 3. Ordu komutanı, laikliği koruduğu için mi, mahkemenin karşısına çıkmıyor?

Türkiye'yi korumak, güvenliğini sağlamak ve tek parça halinde tutup güçlü bir ülke haline getirmek için hepimizin hukuka ve adalete ihtiyacı var. "Askerleri bile" tutuklayabilen yargı, Türkiye'nin güvenliğine TSK'dan daha fazla katkıda bulunur. Bırakın Türkiye bu süreçten güçlenerek çıksın.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Diyarbakır'ın yalnızlığı

Mümtaz'er Türköne 2010.05.23

Diyarbakır'ın en işlek caddelerinden birinde yolun ortasındaki trotuarın üzerinde 7-8 yaşlarında iki çocuk çift kale maç yapıyordu.

Üstelik gece. Sokak lambalarının aydınlattığı daracık bir çim sahada, heyecanlı bir maç keyfi. Küçük olan, şutu çektir ve plastik top iki adım mesafede duran iki taşın arasından geçince bağıarak havalara zıpladı. Trafikğin sıkıştığı iki dakika zarfında izlediğim bu heyecanlı maç yüreğimi ağzıma getirdi. İki taraftan vızır vızır arabalar akıyordu ve top her an o daracık alandan iki taraftaki yola zıplayabilir ve o çocuklardan biri topun peşinden arabaların altına girebilirdi. Ama o sevinç var ya. Gol atan o çocuğun kollarını havaya kaldırarak zıplaması. Yolun ortasındaki o daracık alan, koca bir çim sahadan daha muhteşemdi. İmkânsızın içindeki o kocaman sevinci, kupa kazandıran golü atan futbolcu bile yaşayamazdı.

Perşembe ve cuma günleri, Dicle Üniversitesi'nin düzenlediği II. Ulusal Bilimler Kongresi için gittiğim Diyarbakır'daydım. "Türkiye'de toplumsal zemin, kimlik ve demokratik açılım" başlığını taşıyan sempozyumda bir tebliğ sundum. TÜYAP'ın kitap fuarında imza gününe katıldım. Ulucami'nin önündeki meydanda çay içtim. Eğitim Bir Sen'de öğretmenlerle sohbet ettim. Diyarbakırlılarla konuştum. Dinamik, adeta soluk alıp verişini hissettiğiniz canlı bir şehir. Sokaklarda ilgili, saygılı ve alabildiğine sıcak insanlar. Diyarbakır, Türkiye'nin en modern ve gelişmiş şehirlerinden biri. Kim ne derse desin, belediye hizmetlerinin ileri olduğu fark ediliyor. İnsan kumaşındaki asaleti fark etmek için ise sadece çevrenize önyargısız bakmak yetiyor.

Terör yıllarında çok sıkıntı çekmiş, iki oğlunu kaybetmiş saygın bir işadamı, ayaküstü sohbetimizin sonunda vedalaşırken bana "Diyarbakır'ı yalnız bırakmayın hocam." dedi. Bu sefer Diyarbakır'da beni etkileyen duygunun yalnızlık olduğunu o zaman fark ettim. Şehrin yalnızlığı, insanların yalnızlığı ve bu şehre ve insanlara bakarken kendi içinizde hissettiğiniz yalnızlık. Anlatması zor, anlatırken yanlış anlaşılması kolay bir duygu. Ben yine de deneyeceğim.

Diyarbakır yalnız bir şehir. Diyarbakır'ı bizler, Türkiye'nin geri kalanı yalnız bırakmışız. Korkularımızla, önyargılarımızla yaftalamış, ayırmış ve mahkûm etmişiz. Orayı ve oranın insanlarını hep terörle birlikte anmışız; terörle özdeş kılmışız. Halbuki burası Türkiye'nin birçok şehriden daha medenî, daha insanî bir şehir. Dışarıdan bakanlara Türkiye'yi hangi şehirle anlatmak istersiniz? Şüphesiz ilk sıraya İstanbul'u koymalısınız. Ama ilk beş arasına Diyarbakır'ı koymazsanız, bu ülkeyi anlamamışsınız demektir. Biraz derinlerine nüfûz edince, dünyanın merkezinin burası olduğunu bile düşünebilirsiniz. Unutmayalım: Tarih Sümer'le başlar. Diyarbakır, Mezopotamya'nın bir parçası.

İnsanların yalnızlığı şehrinkinden farklı. Acı duyan insan yalnızlaşır. Çünkü acısı ile tek başına yüzleşir. Yılların acıları, kırgınlıkları hâlâ duruyor. Artık yaşananların üstüne bir sünger çekme vakti gelince, geçmişinizle yeniden yüzleşiyorsunuz. Bir devir kapanıyor, veya kapanması için ortak bir irade oluşuyor. Hatıralara gömülünce kasvet sarıyor insanı ve yalnızlaşıyorsunuz.

Sevinç paylaştıkça çoğalır, acı ise paylaştıkça azalır. Yalnızlığı gidermek için paylaşmak gerekiyor. Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nin önünde bekleyen kalabalığı görünce şaşırmıştım. Hasta ziyaretçileri kalabalık geliyor. Diyarbakırlılar acının, üzüntünün paylaştıkça azaldığını, tahammül edilir hale geldiğini biliyor. Çözüm için paylaşmamız gerekiyor.

Diyarbakır, önyargıların yalnızlaştırdığı bir şehir. Önyargılarımızı gözden geçirmeliyiz. Diyarbakır, cıvılcı haliyle yalnızlığı hak etmiyor. Yalnızlık yabancılık getiriyor. Yabancılaşma ise karşılaşacağımız en ciddi sorun.

Ancak paylaşarak bu sorunu aşabiliriz. Paylaşacağımız en önemli şey ise yaşadıklarımız. Karşılıklı olarak yaşanan acılara saygı göstererek bu acıların, yani yalnızlığın üzerine çıkabiliriz. Fırsatlar yakalamak, imkânlar oluşturmak için herkes üzerine düşeni yapmalı ve Diyarbakır yalnız bırakılmamalı. İki yolun arasında top oynayan çocuklar, imkânsız gibi görünen daracık ve tehlikeli alanların bile fırsatlar sunduğunu gösterdi bana.

m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP, Ergenekon'un arka bahçesi olarak kalacak mı?

Mümtaz'er Türköne 2010.05.25

Kuvva-i Milliye mi? Yoksa Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti mi? 1919 yılını referans alan bu iki sorudan birini tercih etmek, CHP'nin bugünkü kimliğini belirliyor. Kemâl Kılıçdaroğlu'nun genel başkanlığa seçildiği kongrede yaptığı konuşma ikisini de kapsıyor.

CHP'nin yeni genel başkanı, alışkın olmadığı miting tarzını denediği konuşmasında: "CHP, Kuvva-i Milliye'dir. CHP Müdafaa-i Hukuk'tur" sözü ile, bizi iki arada bir derede bırakıyor. Çünkü CHP Kuvva-i Milliye olamaz. Kuvva-i Milliye silahlı bir gerilla örgütü. Hukuku vatani kurtarmak için yok sayıyor ve çete yöntemleri ile Yunan işgalini durdurmaya çalışıyor. Kurtuluş Savaşı'nın Yunan işgali ile başlayan ve düzenli ordunun devreye girmesi ile sona eren kritik evresi "Çete Harbi" olarak bilinir. Aynı evrede, bir de siyasî mücadele veren Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri var. Nitekim Cumhuriyet Halk Fırkası bu cemiyetlerin siyasî partiye dönüşmesi ile doğmuştur.

Bugün Türkiye işgal altında değil. Kimse hukuksuzluğu ve çete yöntemlerini savunamaz. Savunursa? O zaman Ergenekoncu olur. Ergenekonculuğun savunduğu ideoloji, darbe yapmak için Kuvva-i Milliye'ye sarılmak.

Onlar Kuvvacılığı, hukuksuzluktan ibaret sanıyor. Halbuki dünün Çerkes Ethem'i hayırla yâd edilmesi gereken bir Kuvva-i Milliye lideri; bugünün Kuvva-i Milliyecileri ise devlet içindeki iktidarı ele geçirmek için eşkiya yöntemleri kullananlar.

Yeni CHP ulusalcı mı olacak? Ulusalçılık, hukuku ve demokrasiyi reddeden Kuvvacılık, Kürt düşmanlığı, dine saygısı olmayan laiklik ve askerî vesayete destek olarak anlaşılmalı. Ergenekon ve CHP arasındaki iç içelik, ulusalcılığın tartışmalı içeriği ile belirginleşiyor.

Geçen hafta köşemde sorduğum "CHP Ergenekon'un arka bahçesi mi?" soruma, sert tepkiler geldi. CNN Türk'te Medya Mahallesi programının yapımcısı Ayşenur Hanım bu soru için "edep ya hû" demiş. Sonra eklediği "izan ya hû"ya itirazım yok; ama o da bu şekilde kullanılmıyor. Türkçede böyle bir deyiş yok. Söylediklerimde, "elfaz-ı müstehcene ve muzırır" olmadığına göre edep dışı bir durum da yok. "İzan" konusunda haklı olabilir. Doğrusu "insaf ya hû" olmalı. Ayşenur Arslan dikkatli ve ciddî bir gazeteci. "CHP Kuvva-i Milliye'dir" diyen Kılıçdaroğlu'nun bu sözünü, Ergenekon'un ideolojisi ile ölçüp tartabilir.

Şimdiki sorumuz: "CHP, Ergenekon'un arka bahçesi olarak kalacak mı?"

CHP'nin, siyasî partiler yelpazesinin ve dolayısıyla Türkiye'nin geleceği bu sorunun cevabında saklı. Kılıçdaroğlu'ndan ne bekleniyor? "Ordu+CHP=İktidar" formülü devam edecek mi? Kongre konuşmasında özel yetkili mahkemelerin kaldırılmasını isteyen Kılıçdaroğlu, bir adım öteye geçip sıkı bir Ergenekon müdafaasına girecek mi?

Muhafazakâr medya, Kılıçdaroğlu'nun profilini ve performansını eleştirel, biraz da muhalif bir üslupla sorguluyor. Halbuki Kılıçdaroğlu'na hepimiz bir kredi açmak ve doğrudan kendi kişiliği ve tercihi ile belirlediği önceliklere dayalı CHP'nin ortaya çıkışı için ona zaman tanımak zorundayız. Askerî vesayete umut bağlamayan, doğrudan halka dayanarak ve halkı kazanmaya çalışarak politika yapan CHP, AK Parti için dişli bir rakip, aynı zamanda Türkiye adına hukuksuzluktan kurtulmak için değerli bir fırsat.

"Yeni CHP, Ergenekon'un arka bahçesi olarak kalacak mı?" sorusunun cevabını, yeni genel başkanın gündelik dilinde aramak lâzım. "Yeni CHP" gerilim siyasetine devam edecek mi? CHP'nin üreteceği gerilimi ölçen araçlara ihtiyacımız var.

CHP'nin takip ettiği gerilim siyaseti Türkiye'yi kutuplaştırdı. Bu kutuplaşma sonuçta CHP'ye yaramıyor. Kutuplaşmadan sadece MHP ve BDP ve bir de Ergenekon kârlı çıkıyor. Niye Ergenekon? Çünkü gerilim, Kuvva-i Milliyecilerin aradığı tehdit ve korkuları kıskırtıyor.

Kılıçdaroğlu'nun özellikle etnik sorunlar konusunda söyledikleri, Kürt sorununun çözümü için az da olsa umut barındırıyor. "Halkın değerlerine sahip çıkmak" ve "herkesi kucaklamak" Baykal'dan alıştığımız "istemezük" siyasetinden vazgeçmek ve çözüm odaklı siyasete geçmekle mümkün.

Kılıçdaroğlu'na hep birlikte zaman tanımalıyız. Meselâ anayasa paketine neden karşı olduğunu, gerilimden uzak bir dille açıklama fırsatı, Türkiye için birçok şeyin başlangıcı olabilir. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

27 Mayıs'ın hesabı

Bugün, 27 Mayıs'ın 50. yılını idrak etmiyoruz; tam yarım asrın hesabını görüyoruz. Türkiye 50 yıl önce bugün bir gasp olayına sahne oldu.

38 subay bir çete kurup önce bize ait olan devlet iktidarını, sonra onurumuzu ve hukuk içinde yaşama güvencemizi gasp ettiler. Bizi, silahla tanzim edilen bir eşkiya düzeninin içinde yaşamaya mahkûm ettiler. Bugün bu 50 yıllık düzenin tasfiyesi ile uğraşıyoruz. Bu yüzden bir yıldönümü idrak etmenin ötesinde bir hesaplaşmayı bitiriyoruz.

12 Eylül darbesi olduğunda, olan biteni idrak edecek olanlar bugün asgari 45 yaşındalar. 27 Mayıs darbesi için bu yaşı 20 yıl daha ileri almak lâzım. Uğradığımız kazaları, başımıza gelen belaları yeni nesle anlatmak gerekiyor. Bu hesaplaşmayı gelecek nesiller adına yapmak zorundayız.

27 Mayıs sabahı, 38 düşük rütbeli subay, kendi aralarında planladıkları darbeyi icra ettiler. Kritik mevzileri ellerindeki asker ve silahlarla ele geçirdiler. Önce orduyu ele geçirmek için komuta kademesini etkisiz hale getirdiler. Sonra tek tek cumhurbaşkanını ve hükümet üyelerini tutukladılar. 235 generali ve 3000 civarında subayı emekliye sevk ederek, orduyu kontrol altına aldılar. Çevrelerinde devlet kurumlarının ve özel sektörün içinden bir çıkar şebekesi oluşturdular. Yüksek yargıyı elden geçirip hukuka bağlı bütün yüksek yargıçların görevlerine son verdiler. Kendilerine dalkavukluk eden profesör takımına üniversiteyi teslim edip, bilim onuruna sahip olanları üniversitelerden uzaklaştırdılar. Sermaye sınıfı içinde müttefikler buldular. Medyayı kendilerine payanda yaptılar. CHP'ye siyasî uzantıları olarak baktılar.

Sonra ele geçirdikleri iktidarı hem kendileri hem de yandaşları için kalıcı hale getirecek bir düzen tesis ettiler. "II. Cumhuriyet" adıyla yeni bir cumhuriyet kurduklarını ilan ettiler. Halkın seçtiği iktidarları etkisiz ve mecsalsiz bırakacak bir anayasa ve yargı düzeni oluşturdular. Bunun için hukuku tepetaklak hale getirdiler. Demokrasiyi delik deşik ederek, halkın tercihlerini peşinen itibarsızlaştırdılar. Bu kadar akıl ve mantık dışı, insan onuruna, halkın ırfanına bu kadar aykırı bir düzeni kalıcı kılmak için aka kara dediler, bir toplumu bir arada barış içinde yaşatan her değeri ayaklar altına alıp çiğnediler. Halka küfrettiler, inançlarını aşağıladılar. Aşına, işine göz koydular. İçine girip saklandıkları her kuytu köşeyi dokunulmaz kıldılar.

Bu milletin asaletini, sabrını ve tahammülünü sonuna kadar zorladılar. Yüzlerce yıllık devlet terbiyesine sahip bir halkı, ilkel bir kabile devletinin keyfiliğine ve zorbalığına mahkûm ettiler. Zor sınavlardan alnının akı ile çıkmış bu aziz milleti kültürsüzlüğe, ilkelliğe mecbur kıldılar. Bütün toplumsal dengeleri altüst ettiler. Sonrasında Türkiye'yi bu zorba düzeni devam ettirebilmek için bir kardeş kavgasının içine sürüklediler.

Bu muamelelerin hiçbirini hak etmedik. Bu kadar ilkelliğe ve zorbalığa layık değildik. Ama oldu. Bir kazaya kurban gittik.

Türkiye'nin 50 yıl boyunca yanlış giden her şeyi, tökezlemeleri ve kaybettikleri 27 Mayıs darbesinin eseridir. Bu 50 yılı değerlendirirken, darbe düzeninin bütün olumsuzluklarına ve engellemelerine rağmen halkın başardıklarına saygı ve hayranlıkla bakmak gerekir.

27 Mayıs'ın üzerinden tam 50 yıl geçti. Ve biz bugün hâlâ 27 Mayıs darbesini yapanların tepetaklak ettiği her şeyi yerli yerine yerleştirmekle uğraşıyoruz. Devlete olan güveni yeniden tesis etmek, hukuku tesis etmek ve 72 milyonun eşit ve onurlu vatandaşlar olarak yaşamasını temin etmek, bu düzenin bütün bakiyelerinden kurtulmakla mümkün.

Türkiye 50 yıl önce bir kazaya uğradı. Bir felakete tanık oldu. Bu 50 yıl zor geçti. Sırf bu darbecilerin düzenini sürdürebilmek için çok acıya, çok cefaya tanık oldu. Tecrübe bir milletin hayatında en değerli şey. Bugün başına çorap örenlerinden hakkından gelecek gücümüz var.

50 yılın sonunda, geriye dönüp bakıp söyleyeceğimiz şu: Biz bu hesabı gördük. 27 Mayıs darbesini yapanlar tarih huzurunda mahkûm edildiler. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Suruç'un hakkı

Mümtaz'er Türköne 2010.05.30

Suruç, Urfa'nın Suriye sınırındaki ilçesi. İlçe merkezinin nüfusu 57 bin. Merkez 700 km²'lik verimli bir ovanın ortasında ve Urfa'dan Halep'e giden yolun üzerinde bulunuyor.

Ama Suruçlular bu verimli ovadan geçimlerini sağlayamıyor. Çünkü sulu tarım yapılamıyor. Halkın büyük kısmı, mevsimlik işçi olarak çevredeki tarım merkezlerine gidiyor. Halep'e geçiş de işlemiyor; çünkü Mürşitpınar Sınır Kapısı kapalı. Suriye'ye geçmek isteyenler yaklaşık 50 km'lik bir yolu kat etmek zorundalar. Asıl önemlisi, kapının kapalı olması Suruç'un ekonomisini öldürüyor.

Hafta içinde Suruç'u ziyaret ettim. Mürşitpınar Sınır Karakolu'na gidip, çevreyi inceledim. Misafirperver Suruçlularla sohbet ettim. Suruç'un nüfusu, Kürt sorununun gerçek sahibi olacak kadar homojen. Geçen sene Mardin'i ziyaret eden Genelkurmay Başkanı, Kürtçe öğrenimi ile ilgili "Anadil, anne-babadan öğrenilir. Biz engel mi oluyoruz?" mealinde laflar etmişti. Bu söz üzerine ben de "Ben Türkçeyi annemden öğrenmekle yetinseydim, 250-300 kelimelik bir dilim olurdu." diye yazmıştım. Suruçlu ahbablarımdan biri cebinden bu yazıyı çıkartıp gösterdi. Etkilendiği, adalet duygusuydu.

Sorunların üstesinden gelebilmek için adalet duygusuna hepimizin ihtiyacı var. Küçük bir sorunu çözmek için, kendimizi karşıımızdaki yerine koyup düşünmek kadar zor bir işin üstesinden gelmemiz lâzım. Kör inançlar ve önyargılar gözümüzü kör ediyor; önümüzde duran hakikati göremiyoruz. Bazen de, insanları yokluğa yoksulluğa mahkûm eden zorlu sorunların üstesinden gelmek için küçük ve basit adımlar atmak yetiyor. Suruç'un verimli alüvyon ovasını on kat daha verimli kılmak için 30 km ötedeki barajın suyunu getirmek kâfi. "Açtım" dediğiniz anda açılacak 80 yılından beri kapalı olan Mürşitpınar Sınır Karakolu da, birçok sorunu çözecek bir anahtar. Geçici tarım işçiliği yüzünden çocuklar eğitim göremiyor. Suruç'ta okulların düzenli eğitim vermesi, birkaç ayla sınırlı. Bu sınırlılık, gençlerin üniversiteye giriş oranlarına olumsuz biçimde yansıyor.

Suruç'un hakkı, şu an elinde olanlar değil. Suruç hava ve su gibi çok daha fazlasını doğal olarak hak ediyor.

Mürşitpınar, sınırın tam ortasından böldüğü, yarısı Suriye yarısı bu tarafta kalmış kocaman bir belde. İki tarafın sakinleri akraba ve görüşebilmek için bir günlük yola çıkmak zorundalar. Aynı dil ve aynı kültür tel örgülerle ayrılmış. Tek fark, karşı tarafın camiinin minaresi biraz Arap renklerine, bu taraftaki bildiğimiz klasik Osmanlı tarzına sahip.

Sınır güvenliği hemen profesyonelleşmeli. Mehmetçik'in tam teçhizatlı olarak güneşin altında sınır nöbeti tutmasının, alışkanlık dışında hiçbir anlamı yok. Bir nöbet veya gözetleme yeri 5 asker demek. Bugünün dünyasında bu beş askerin karşılığı kendisini üç ayda amorti edecek bir kameradan ibaret. Orduyu bu amatör görüntüden kurtarmanın yolu, bu işlerin tam anlamıyla profesyonel birimlere devredilmesine bağlı. Güneşin altında nöbet bekleyen askerler, Mürşitpınar Sınır Kapısı'nın kapalı kalması kadar mantıksız.

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Kazakistan'a giderken yeni bir sinyal verdi. "Kürt sorunu, Türkiye'nin en önemli sorunu" sözü, demokratik açılımın yeni bir ivme kazanmasının işareti olarak alınmalı. Bölge halkı, yaşananların sonucu olarak yüksek düzeyde politize olmuş. İşaretleri çok iyi yorumluyorlar, analiz yetenekleri çok ileri. Suruç'ta tanıştığım insanların çoğu, politik bilinç ve birikim olarak üniversitede ders verecek derecede bilgi sahibiler. Üstelik muhakemeleri de çok sağlam. Bu yüksek politik bilince güvenmek lâzım. Çünkü politika çözüm demek. Şiddet her zaman politikanın bittiği yerde başlar.

Suruç'un hakkı aslında Türkiye'nin hakkı. Yoksulluk kimsenin kaderi değil. Doğru kararlar ve adımlarla üstesinden gelmek mümkün. Temel hak ve özgürlüklerin hukuk kefaleti altında olması, insan onuru ve insana saygıyı zaten kapsıyor. Geriye adaletle hüküm vermek kalıyor.

Demokratik açılımın yeni bir ivme kazanarak gündeme gelmesi ve artık mesafe alması lâzım. Samimiyet çok önemli. Atılan her iyi niyetli adıma, on adımla karşılık verecek bir halk, orada, Suruç'ta bizleri bekliyor.
m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kirli bir savaşın ilk günü

Mümtaz'er Türköne 2010.06.01

Kararı görünürde, Abdullah Öcalan veriyor. 28 Mayıs tarihli avukat görüşmesinde "31 Mayıs'tan sonra ben çekiliyorum" dedikten ve "orta şiddette bir savaş" uyarısında bulunduktan sonra, "savaş ilanı" tamamlanmış oluyor.

Böylece Apo, İmralı'dan örgütünü yönetmiş ve bir "savaş"ı başlatmış oluyor.

Acaba öyle mi? Her şey bu kadar basit mi?

Dün Hatay'da, Deniz İkmal Destek Komutanlığı'na yapılan saldırı, ilan edilen bu savaşın ilk işareti. PKK kamuoyunu bezdirecek tempoda, güvenlik birimlerine saldırılar düzenleyecek. Kaldırdığımız şehit cenazeleri ile terör, yeniden ülkenin ilk gündem maddesi haline gelecek. Her şey alt-üst olacak.

Terör, doğal afet değil. İhmal eseri ortaya çıkmış bir kaza hiç değil. Kılı kırk yaran hesaplar, birkaç defa imbikten süzülen hazırlıklar olmadan basit bir terör saldırısı bile yapılmaz. Bu hesapların başında ise, dökülen kanın etrafında oluşacak öfke selini ve düşmanlıkları yaratma çabası yer alıyor. Terör, kin ve nefrete yol açmak için tırmandırılacak. O zaman teröre direnmenin, bu kirli savaşı boşa çıkarmanın yolu öfkeye kapılmamak. Kin ve nefrete uzak durmak. Düşmanlıkların salgın hastalıklar gibi yayılmasına izin vermemek.

Öfkeye kapılmadan "bu kirli savaşın amacı ne?" sorusunu sükûnetle sormalı ve tam şu anda ellerini ovuşturup şehit cenazelerinin yolunu iştiaqla gözleyenleri teşhis etmeliyiz. Bu savaştan kimler kazanç sağlayacak? Bugün Hatay'dan gelen altı şehidin cenazesini kaldırırken acımızı içimize gömüp, bu soruların doğru karşılıklarını bulmak zorundayız.

Birincisi, bu savaştan Kürtlerin hiçbir çıkarı yok. Tam tersine özellikle Türkiye'nin batısında yaşayan Kürtlerin huzursuzluğu artacak. İkincisi, bu savaştan PKK'nın da çıkarı yok. Dağda, genel affın çıkmasını bekleyen ve normal bir hayata başlama hayalleri kuran PKK'lılar amacı olmayan bir savaşı sürdürecekle. Bunu söyleyen, savaşı başlatan Öcalan'ın kendisi: "Bu sürecin ne Kürtlere, ne KCK'ya ne de devlete bir faydası var" sözü ona ait.

Hatta, PKK'nın bu savaşı yenileceğini, tasfiye edileceğini yani yok edileceğini bile öngörüyor. Uluslararası konjonktür ve bölgedeki dengeler, 90'lı yıllardaki gibi değil. PKK'nın şansı yok. Peki o zaman ne istiyor? Çaresizlik olabilir mi?

Tekrar soralım: Bu savaştan kim kazançlı çıkacak? Bu savaş, PKK içindeki hassas dengelerin eseri. Örgüt içindeki güç ve iktidar hesaplaşması, bu savaş üzerinden görülüyor. Görünürde bu savaş, örgütün devlet tarafından muhatap alınması için yürütülüyor. Bu savaş bir stratejisi olan, siyasî hedefleri olan bir savaş değil. Örgütün taktik önceliklerine dayanıyor. Bu taktik önceliklerin, PKK sorununu var eden Kürt sorunu ile hiçbir ilişkisi yok. KCK ve PKK gibi illegal örgütler ve İmralı'daki Öcalan gayri resmî olarak muhatap alındığı zaman bu savaşın sona ereceği özellikle vurgulanıyor. İlan edilen savaş, dikkat çekmek için yaramazlık yapan çocuklarınki kadar naif.

Peki devlet muhatap alır mı? Hayır almaz. Çünkü PKK'yı ve Öcalan'ı muhatap alanın ahiri kalmaz. Bu sorumluluğu üstlenen bir siyasî aktörün geleceği olmaz. MHP alıcı kuş gibi AK Parti'nin başında bekliyor. CHP'nin bu fırsatı kaçırmaması imkânsız. Kısaca PKK'yı muhatap alacak bir yetkili yok.

Geriye tek bir merkez kalıyor. Bu kirli savaş sadece Ergenekon yapılanmasının işine yarayacak. Gelen şehit cenazeleri ve artan terörün bulandıracağı hava, tam da kurtların seveceği türden puslu bir hava olacak. PKK, yaptığı saldırılarla sadece Ergenekon'un ocağına odun taşımış ve devlet içindeki çetelerin sıkıştıkları yerden kurtulmasına hizmet etmiş olacak.

Dün Taraf'ta Neşe Düzel'in, Sezgin Tanrıkulu ile yaptığı röportaj temsil edici. Kürt kamuoyu her şeyin farkında. Geriye kalanlar, yani bizler de farkına varmalıyız. Bu kirli savaşın ne Kürtlükle ne Türklükle ilgisi olmadığını kavramak, doğru yolda ilerlemenin ilk adımı olmalı. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

PKK'nın ve İsrail'in yalnızlığı

Mümtaz'er Türköne 2010.06.03

Birkaç saat ara ile İsrail'in Mavi Marmara, PKK'nın İskenderun'da askerî birliğe yaptığı saldırının ortak paydası, ikisinin de su götürmez biçimde terör eylemi olmasıydı.

İsrail'e karşı Türkiye, izlediği akıl dolu diplomasi ile sadece kendi hukukunu değil, bu terör eyleminin gerekçesi olan Gazze'yi de savunuyor. Hükümeti, muhalefeti, sivil toplumu ve medyası ile Türkiye iyi bir sınav veriyor. Dünyayı ayağa kaldırdık ve arkamıza aldık. İsrail, hiç bu kadar yalnızlığa mahkûm edilmemişti.

Ya PKK terörü?

Bayrağa sarılı tabutun içinde gencecik insanlar ve o tabutlara sarılan anaların ve babaların yürek yakan feryatları. PKK, en hassas noktamıza vuruyor. Hükümet bütün dikkatini ve enerjisini yoğunlaştırıp İsrail'e ince ayar çekerken PKK, Tunceli'de, Hakkari'de canevimizi vuruyor. İsrail terörüne karşı oluşan sağduyulu direnci ve akıl dolu tepkileri, PKK terörüne karşı gösterebiliyor muyuz?

Burada bir sorun var. Bu soruna eğilmeli ve mutlaka çözmeliyiz. Aksi takdirde PKK terörü canımızı yakmaya devam edecek.

Yeniden başlayan terörün tek hedefi, Devlet'in PKK'yı muhatap olarak almasını sağlamak. PKK, hiç olmazsa gayri resmî olarak kendisine devlet yetkisini kullanan birilerini muhatap bulduğu zaman pazarlığa başlayacak ve silahları bırakıp, örgütünü tasfiye edecek. "O zaman devlet, neden PKK'yı muhatap almıyor ve kanı durdurmuyor?" sorusunu sorabilirsiniz? Birkaç sebebi var. Birincisi PKK'nın Kürtleri temsil yeteneği ile ilgili. PKK'nın özellikle Güneydoğu bölgesinde yaklaşık üçe bir oranında Kürt toplumunu temsil yeteneği var. PKK muhatap alındığı zaman otomatik olarak Kürtlerin tamamının temsilcisi konumuna yükseliyor. Tersine muhatap alınmadığı ve kendisini şiddet yöntemleri ile ifadeye kalktığı zaman marjinalleşiyor. Kürtler, Filistin davasında Araplardan ve hatta Türkiye'nin geri kalanından daha duyarlılar. İsrail ile eşzamanlı olarak Türkiye'ye saldıran PKK'nın Kürtler arasında itibarı kalmaz. "Muhatap alınma" ısrarına şu karşılığı vermek mümkün: Neden legal bir parti olarak BDP'nin muhatap alınması yeterli görülüyor?

İkincisi, hükümet, PKK'yı muhatap alırsa siyasî olarak intihar etmiş olur. Akan kanı durdurmak gibi yüce bir gaye için bile olsa, terör örgütünü muhatap alan bir hükümet, muhalefet tarafından paramparça edilir. Bir seçim sonra izine bile rastlanmaz.

Üçüncüsü, ilk iki sebebi de gereksiz kılacak kadar önemli: PKK muhatap alınsa bile terör sona ermez. Bütün illegal örgütlerde olduğu gibi PKK'nın hiyerarşisi ve disiplini sorular var. Bu sorunlar yakın zaman önce Reşadiye ve Sarıayla saldırılarında su yüzüne çıktı. Başta Öcalan olmak üzere birileri muhatap alınsa bile terörün sona ereceğinin garantisi yok. "Hangi PKK?" sorusunun cevabını, bu sefer "liderlerimiz davayı sattı" diyen ve kendilerini kanıtlamak için her yana saldırarak kan döken bir marjinal örgütten alabiliriz. Kısaca "muhatap alarak" terör sorununu çözmenin fiilen zaten imkânı yok.

Peki o zaman MHP lideri neden AK Parti hükümetini "terör örgütü ile masaya oturup pazarlık yapmak"la itham ediyor? Terörle mücadelede "teslimiyetçilik ve zaaf göstermek"le suçluyor? CHP'nin çiçeği burnunda genel başkanının söylemi de, çok farklı değil. Kılıçdaroğlu; "Terör konusunda siz şu ya da bu şekilde açık kapı aralarsanız, o açık kapıdan şehitlerimiz çıkar" ithamı ile hükümeti Bahçeli ile aynı mantığı kullanarak vuruyor. PKK ile pazarlığa oturmadığı için şiddetin yeniden hortlamasını engelleyemeyen AK Parti hükümetini, teröre taviz verdiği için suçlamak ve askerlerin şehadetinden sorumlu tutmak haksızlık değil mi?

PKK'nın başlattığı terör, İsrail'in Mavi Marmara gemisine yönelik terör saldırısından daha önemli. Ne zaman duracağı bu sefer biraz da muhalefetin dirayetine ve sağduyusuna bağlı. Terör şayet iç politika malzemesi olmaktan çıkarsa PKK o zaman tıpkı İsrail gibi yalnızlaşacak, marjinalleşecek ve tükenecek. Silahlar yerine insanlar konuşmaya başlayacak ve sorunlar çözülecek. Bu sefer görev en başta muhalefetin.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

PKK, neden AK Parti ile savaşıyor?

Mümtaz'er Türköne 2010.06.04

BDP'li Emine Ayna, altı askerin hayatına mal olan İskenderun saldırısını; "Bu savaş artık sadece Kürdistan'da olmayacak." diye yorumluyor. Bu söz aslında bir yorum değil, düpedüz tehdit. ABD'den dönen diğer eşbaşkan Selahattin Demirtaş'ın sözleri daha keskin: "Her gün birkaç İskenderun olabilir."

Bir siyasî partinin iki en önemli ismi bize cehennem vaat ediyor. Bu kaba tehditler karşısında ne yapmamız gerekiyor? Korkup teslim mi olalım? İşbaşındaki hükümeti oylarımızla tehdit edip dize mi getirelim?

PKK, taktik bir savaşı ilan etti ve sürdürüyor. Bu savaş bir yıpratma savaşı. Halkı dehşete düşüren eylemlerle hükümetin direnci kırılacak. Ne için? Amaç, AK Parti hükümetinin PKK ile veya İmralı'daki Abdullah Öcalan'la pazarlık masasına oturması. Bu savaş "Muhatap Savaşı". Peki mümkün mü? Bu yıpratma savaşı sonunda PKK, Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından muhatap alınır mı? Ne teorik olarak ne de pratik olarak mümkün değil. Üstelik bu savaşın ne için ilan edildiğini ve hangi amaca hizmet edeceğini akıl ve mantık sınırları içinde açıklayabilecek bir "muhatap" yok.

Kandil'den gelen açıklamanın uzunluğu, bu savaşın mantığını gösteremiyor ama çok önemli bir ayrıntıyı barındırıyor. PKK, bu sefer Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne veya Türk Ordusu'na değil, doğrudan doğruya AK Parti hükümetine karşı savaş ilan ediyor. Metnin birkaç yerinde özenle bu savaşın AK Parti'ye karşı açıldığı vurgulanıyor. Bu çok önemli ayrıntı üzerinde durmak gerekir. Sadece bizim değil, MHP ve CHP'nin de bu sefer AK Parti'ye karşı açılan bir savaş üzerine tavır aldıklarını ve ahkâm kestiklerini fark etmeleri lâzım. PKK, devlete değil, doğrudan iktidarda olan bir siyasî partiye karşı savaş yürütüyor. Hani normal şartlar altında parti örgütlerinin propaganda veya kampanyalarla yürüttükleri rekabet var ya; işte PKK, doğrudan bu rekabeti silah tehdidi ile kendi lehine çevirmeye çalışıyor. Kürt toplumu üzerinde birbirine yakın nispette temsil yeteneği olan iki siyasî güçten birinin AK Parti olduğunu hatırlayalım.

Kürt sorunu ilk defa çok ileri bir düzeye taşındı. Kürtlerin dil ve kimlik hakları konusunda AK Parti, büyük riskler alarak çok ileri adımlar attı. İki yıl içinde, bütün Cumhuriyet tarihi boyunca yapılanların belki on katı yapıldı. TRT Şeş'in Türkiye'ye yerleştirdiği çıta, tek başına yeteri kadar anlamlı değil mi? Geri kalan bütün sorunların çözüleceği bir mecrada Türkiye ilerliyor. İş bozan sadece PKK'nın Habur'da yaptığı gibi caka satmaya kalkması ve "beni muhatap alın" diye tehditler savurması. PKK'nın başlattığı savaş, Kürt sorununun çözümüne engel mi olur, katkı mı sağlar? Bu sorunun objektif cevabı bile, olanları açıklamak için yeterli.

İsrail'in baskını ile PKK'nın İskenderun saldırısı arasında var olan paralellik bu bakımdan anlamlı. Türkiye'yi istikrarsızlaştırmak ve iç sorunları yüzünden başını kaldıramaz hale getirmek isteyenlerin masaya koyduğu kart, PKK'nın ilan ettiği savaş. Bu savaşın Kürtlere bir faydası yok. Ama bu ülkenin düşmanlarına faydası çok.

AK Parti hükümeti, tek başına dört cephede silahlı bir savaş yürütüyor. Haklı olmanın, doğru zamanda doğru hamleleri yapmanın ve, bölgede barış ve huzur arayanların temsilci sıfatı taşımanın dışında hiçbir avantajı yok. ABD'deki "Neo-con"lar, İsrail'in haydutları, bütün güçlerini mahkeme salonlarında tüketen Ergenekoncular AK Parti'yi yok etmek için her türlü yolu deniyor. Saydıklarımın hepsi, aslında PKK'nın yürüttüğü kirli savaştan kazanç sağlayacak olanlar. AK Parti'nin karizması çizilirse İsrail'in eşkıyalığı zafer sağlamış olacak. Savaşlar ve kargaşalarla beslenen ABD'li neo-con'ların etki alanı genişleyecek. Ergenekon önce derin bir nefes alacak ve eski günlere dönüş için yeni planlar yapacak.

Peki Kürtler ne kazanacak?

BDP'nin PKK adına ortalığa tehditler savurmak yerine "muhatap biziz" demesi ve sorumluluk üstlenmesi, bir de "Kürtler ne kazanacak?" sorusuna içinde siyasî akıl olan bir cevap vermesi gerekmiyor mu?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Hasta adam"

Bir İngiliz gazetesinde yayımlanan makalede Türkiye için, "Bir zamanlar Avrupa'nın hasta adamı olarak anılan bu ülke, şimdi Doğu'nun öfkeli adamı" yorumu yapılmış. Öfkeli konuşmalarında "köklü devlet" geleneğimizi hatırlatan Başbakan için, iki açıdan bu hükmün anlamı var. Birincisi için, "öfkenin bir hitabet sanatı olduğu" sözünü hatırlamamız lâzım.

Savaş meydanında düşmanı yıldırma için hem heybetli görünmeniz hem de yüreklere korku salan öfkeli sesler çıkartmanız gerekir. İkincisi ise bu öfkeyi heybetli bir tarihle uyumlu kılmalısınız. Türkiye savaşıyor, diplomasi yürütüyor. Bugünlerde sıkça hatırladığımız devlet aklı, işte bu diplomaside kendini gösteriyor.

Akıl, zekânın eşya ile ilişkisinin eseridir. Devlet aklı, yaşanan çok pahalı tecrübelerin hülasesidir. O zaman tarihi hatırlamak gerekir.

Osmanlı, 19. yüzyılın ilk çeyreğinden sonra "hasta adam" olmuştu. Yaklaşık bir asır devam eden bu hastalık, bugün de yararlanacağımız derslerle doludur. 1789 Fransız İhtilali, tarihin istikametini değiştirmiş ve 1815 yılına kadar devam eden ve Avrupa'yı geri dönülmez biçimde değiştiren Napolyon Savaşları, kurulu saat gibi zamanı bekleyen bir dünya yaratmıştır. Milletler çağı başlamakta ve çok milletli imparatorlukların sonu gelmektedir. Ancak tarih düz bir çizgi halinde ilerlemez. 1815'te eski düzen zafer kazanmış ve çok milletli monarşilerin ömrünü uzatmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu, büyük fırsatlar sunan bu tarihin dışında kalmıştır. Sebep iç karışıklıklar ve özellikle Yeniçeri fesadıdır. Devletini yeni dünyaya uyarlamaya çalışan III. Selim'in çabaları sonuç vermemiş, yanı başında yeni bir tarih başlarken Osmanlı iç gailelere gömülmüştür. Basit bir kişisel rekabet gibi görünen Halet Efendi ile Tepedelenli Ali Paşa arasındaki kavga, Yunan İsyanı'nın başlayacağı bir boşluk yaratmıştır. Avrupa'da milli ayaklanmaları bastırma konusunda kararlı Avrupa Uyumuna vardır. Metternich'in başı çektiği bu düzene rağmen, Yunanlılar bağımsızlıklarına kavuşur. Yunan bağımsızlığı daha büyük bir problemi harekete geçirir. İsyanı bastırmakla görevlendirilen Mısır Valisi, kendisine verilen Mora Vilayeti'nden mahrum kalınca, gözünü Lübnan ve Suriye'ye diker. Sonunda Kavalalı Mehmet Ali Paşa isyan ederek İstanbul'a doğru yürür. Kütahya'ya kadar gelir. Devlet, can düşmanı Rusya'dan yardım ister.

Koskoca İmparatorluk, Mısır Valisi karşısında acz içinde kalır. Geriye tek çare kalır: Diplomasi. Bu diplomasinin Avrupa başkentlerindeki karşılığı "Doğu sorunu"dur. Osmanlı Devleti'nin adı da "Hasta adam".

Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılması, Avrupa'yı alt-üst edecek bir erken ölümdür. Avrupa, paylaşmadığı, paylaşmadığı için de yaşamasına katlandığı Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak bütünlüğünü korumaya başlar. Devletin Avrupa himayesinde yaşaması, gayrimüslim tebasına artık eşit vatandaşlık statüsü vermesine bağlanır. Devlet içerideki itibarını ve otoritesini de kaybeder.

1853'te başlayan Kırım Savaşı, bu himayenin önemli bir sonucudur. Osmanlı İmparatorluğu, Rusya karşısında Avrupalı müttefikleri ile başarı kazanır. Rus yayılmasını durdurur.

Kırım Savaşı sonrası, İngiltere'nin Hindistan'daki resmî hakimiyetinin başlangıcıdır. Hatta İngilizlerin Kırım Savaşı'nı kıskırtma amacının, Hindistan projesi olduğu sonradan anlaşılır.

Özet: Devlet aklı, her şeyin alt-üst olduğu bir çağda ülkeyi diplomasi ile bir asır daha yaşatmak gibi bir imkânsız işi tecrübe ederek öğrenmiştir.

Bugün Allah'a şükür daha iyi durumdayız. İstisnasız herkes için barış ve huzur istemek gibi haklı olmanın gücüne sahibiz. Hasta değiliz ve bir hitabet sanatı olan öfkemizle etrafımıza nizam veriyoruz.

Kim daha vicdanlı?

Mümtaz'er Türköne 2010.06.08

Haluk Kırıcı mı? Yoksa Yıldırım Türker mi? Birincisi 1978'de öldürülen 7 TİP'linin katili. Diğeri, bizim adımıza seven ve bizi temsilen nefret eden vicdanlarımızın beyaz atlı prensi. Hangisinin vicdanı daha yüce olabilir ki? Peki mukayesenin ne zararı var?

Haluk Kırıcı bir katil. Bir cinayet ve onun faili, hep sıcağı sıcağına gündeme geldiği için hukuken "katil" sıfatını tek başına kullanamıyoruz. Birine "katil" diyebilmemiz için bütün yargı sürecinin tamamlanması gerekiyor. Haluk Kırıcı 32 sene önce işlenmiş, cezası verilmiş cinayetlerin katili. Yargı kesin hükmünü vermiş, o da verilen cezayı yatmış, meşhur tabirle "adalete hesabını ödemiş" biri. Hatta kişiye özel kanun değişikliği ile yani "negatif ayrımcılık" sonucu fazladan bir on yıl daha cezaevinde kaldı. Üstelik bir hatanın kurbanı olduğunu söylemiyor; açıkça "ben yaptım" diyor.

Yıldırım Türker "Halûk Kırıcı aramızda" başlıklı geçen hafta Radikal'deki yazısında kendi yargılamasını yapıyor. Yıldırım Türker'e göre Haluk Kırıcı "mutlu bir katil". "Kendinden hoşnut", "kibirli" ve yaptıklarını doğru bulan biri. "Kendi muhayyel Türkiye'sinin gurur duyduğu kahraman". Daha ötesi "katli ihmal edilmiş bir katil".

Haluk Kırıcı ise hafta sonu, Sabah Gazetesi'nde Sevilay Yükselir'e kendi öz vicdanının muhasebesini yapıyor. Basit bir nedamet duygusunun ötesinde vicdanî sorumluluğundan dem vuruyor. "Ben adalete hesabımı ödedim, şimdi Allah'a vereceğim hesap kaldı." diyor. Şiddet yöntemleri ile sorun çözmeye niyetlenenleri uyarmak için konuştuğunu söylüyor. Soğuk Savaş'ın özel harp operasyonlarına alet olduklarını, oyuna getirildiklerini, darbe şartlarını oluşturmak için kullanıldıklarını anlatıyor.

Hangisini tercih edersiniz? Yıldırım Türker'in tarif ettiği, yaptıkları ile gurur duyan, neredeyse yeniden cinayet işlemek üzere fırsat kollayan Haluk Kırıcı'yı mı? Yoksa kendi ağzıyla bilge bir adam gibi hayatın kutsallığından bahseden, siyasî olarak kendisine yakın duran gençlere "şiddetten uzak durun" mesajları veren Haluk Kırıcı'yı mı? Tabii, 'Hangisi gerçek?' diye soracaksınız.

Gerçek, 30 yıl önce yaşadıklarımızda. Ve bu gerçeği bize Haluk Kırıcı hatırlatıyor.

30 yıl önce, yaklaşık on yıl süren kavgada tam 5 bin insan öldürüldü. 5 bin cinayet işlendi. O gün o cinayetleri işleyenler vatani komünist işgalden kurtardıklarını veya işçi sınıfını iktidara taşıdıklarını düşünüyorlardı. Şiddet şiddeti doğurdu ve orta yerde koskoca bir kan gölü oluştu. Haluk Kırıcı'nın işlediği cinayetler, bu kan gölünün bir parçasıydı.

Birileri inançları için hayatlarını verdiler. Birileri inançları için başka birilerinin canlarını aldılar. Birileri öldüresiye nefret ettiler, ama korktukları için kaçtılar. Birilerinin istedikleri halde nefret edecek kadar bile cesareti olmadı. Bugün en çok konuşanlar, o gün cesareti olmayanlar. Ama sonuçta hepimiz, hiçbir inancın, hiçbir idealin insan hayatından daha değerli olamayacağını biliyoruz. Hatta o cinayetleri işleyenler bile.

Haluk Kırıcı, birçoğu için bir günah keçisi oldu. Yıldırım Türker, işte bu günah keçisine birkaç taş atarak vicdanımızı rahatlatıyor. Başka birçok günahı da Haluk Kırıcı'ya "biliniyor" rahatlığıyla yüklüyor. Ama hepimiz nisyanın rahatlığında huzur içinde yaşarken Kırıcı hatırlatıyor. Ya geri kalan 5 bin cinayet? Her yıl bir defa taşlanan günah keçilerinin, işlenecek yeni günahların kapısını sonuna kadar açtığını unutmayalım.

Bugün de kan akıyor. Bugün de kan dökmeye hevesli birileri ortalıkta dolaşıyor. Kendilerine, düşman, model veya örnek arıyor. Hangi Haluk Kırıcı bu orta yerde dolaşanlara kan dökmek için taklit edecekleri veya düşman olacakları örneği veriyor? Yıldırım Türker'in bize anlattığı Haluk Kırıcı mı? Yoksa Haluk Kırıcı'nın bizzat kendisinin anlattığı Haluk Kırıcı mı? Veya daha kestirmeden söyleyelim: Hepimizin saygı duyması gereken gerçekler mi?

Bu sözüm Yıldırım Türker'e değil: Ölenlerin siyasî görüşlerine hiç aldırmadan, 5 bin insanın tamamı için aynı ölçüde üzüntü duymayan biri vicdandan söz etmemeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail, AK Parti hükümetini yıkabilir mi?

Mümtaz'er Türköne 2010.06.10

Komplo teorilerine inananlar, ABD-İsrail cephesini her şeyi yapmaya muktedir görenler için mantıklı bir soru. Nükleer Takas Anlaşması ile, elini aslanın ağzına sokan ve midesinden İran'ı çıkartıp kurtarmaya çalışan Türkiye, Gazze krizi ile çizmeyi aşmış durumda. ABD-İsrail çıkarlarına yönelik yakın bir tehdide dönüşen Türkiye'yi, kendi içinde dönüştürüp AK Parti hükümetinden kurtulmak en akılcı çözüm olabilir. Öyle değil mi? Peki ABD'nin işine gelmeyen hükümetleri değiştirmesi mümkün mü?

Son örnek, birkaç gün önce Japonya'da yaşandı. Okinawa adasındaki ABD üssünü kaldırma sözü veren Başbakan Hotoyama, Amerikan baskıları yüzünden sözünde duramadı. Koalisyon ortağı Sosyal Demokrat Parti, bu gerekçe ile hükümetten ayrılınca Başbakan istifa etti. Japonya'da, üç yıl içinde beşinci başbakan göreve gelmiş oldu.

Teori şöyle işliyor: ABD, çıkarları ile çelişen hükümeti devirmek için hassas iç dengelere bir yerden müdahale ediyor. Yani aslında hükümeti ABD değil, yerli aktörler devirmiş oluyor. ABD'nin bu operasyonu birilerinin işine geliyor. Meselâ AK Parti hükümetinin devrilmesi kimin işine gelir? Uzun bir liste yapmak lâzım. PKK ile Ergenekon'u ilk sıraya, AK Parti'nin legal rakipleri MHP ve CHP'yi de onların altına koymak lâzım. Hükümete karşı açık bir vesayet savaşı ilan eden Yüksek Yargı Oligarşisi de bu geniş cephenin en ön safına yerleştirilmeli. Artan PKK terörü, yeni Ergenekon operasyonları, referandumun Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi, CHP'nin oy tabanının genişletilmesi... Bu kadar geniş ve etkili bir cephenin -aralarında işbirliği olması şart değil- AK Parti hükümetini yıkmak için girişeceği taarruza ABD'nin hassas istihbarat ve etkili psikolojik harekât desteğini verirsiniz sonuca ulaşmak kolay. Kolay da ya sonrası?

Bu projenin üzerine inşa edildiği ana cephe "eksen kayması" tartışmaları. Güya Türkiye'de giderek İslamcı politikalar izleyen (İran ile yakınlaşan, Hamas'a kol-kanat geren ve İsrail'e düşmanca davranan) bir hükümet, Türkiye'yi yanlış bir istikamete sürüklüyor. Ve Yahudi lobilerinin önderliğinde ABD, AK Parti hükümetinin kalemini kırmış bulunuyor.

Bu senaryoya inanan ve gerçekleşmesi için dua etmenin yanında yırtınırcasına çaba harcayan bir kesim var. Gerçek böyle değil. AK Parti için, ABD'nin gadrine uğramaktan önce, dünya ölçeğinde ABD hegemonyasını dikkate almayan bir politika bütünüyle yanlış. ABD, Obama'nın henüz yıpranmamış yüzüyle bilhassa İslâm dünyasına yönelik bir sempati taarruzu yürütüyor. Hegemonya, adı üzerinde salt zora ve şiddete değil, güçle desteklenen rızaya dayanır. ABD, Irak'ın işgali ve Afganistan kaosu ile esaslı bir meşruiyet zaafı yaşadı. Kandahar'da planlanan nihaî operasyon dönüşü olmayan hataya son noktayı koymak için. Şimdi hatalarını düzeltmek istiyor. Amerika'nın içinde de birden fazla güç merkezi var. İsrail, ABD'nin aradığı meşruiyet, yani

uluslararası rıza için kaldıramayacağı ağır bir yüke dönüştü. ABD'nin uluslararası alanda aradığı meşruiyetin en güçlü ayağı ise Türkiye. Tam da AK Parti hükümetinin yönettiği Türkiye. Ancak ve ancak İslâm dünyası üzerinde itibarı olan etkili bir Türkiye, ABD'nin bu meşruiyet arayışı için etkili bir partner olabilir.

Tanzimat yıllarında, yabancı sefirlerin baskısı ile sadrazam değişikliğine gitmek mümkündü. Ama bu mekanizma sanıldığı gibi bir teslimiyet değil, diplomatik akıl kokan manevralardı. Yıpranan sadrazamın veya hariciye nazırının yerine gelen yenisi, yeni bir başlangıç adına devlet için en değerli şeyi yani zamanı kazandırmış olur, böylece devletin âlî çıkarları daha kolay sürdürülürdü.

Şimdi sorulacak soru şu: Velez ki İsrail (ve ABD'deki güç merkezlerinden biri), AK Parti hükümetini devirmeyi kafasına koymuş olsun; Türkiye içinden kimlerle işbirliği yapacak? AK Parti'ye muhalefet ile AK Parti'nin savunduğu ülke çıkarlarına ihanet arasındaki çizgiyi kim nasıl netleştirecek?

Veya başka bir soru soralım. AK Parti hükümeti İsrail'deki koalisyon hükümetini yıkabilir mi? Neden bu tartışmalara bir de böyle bakmıyoruz?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anayasa Mahkemesi hukuka bağlı mı?

Mümtaz'er Türköne 2010.06.11

Anayasa Mahkemesi bu sorunun cevabını, anayasa referandumu kararıyla verecek. Anayasa ve hukuk kuralları tereddüde meydan vermeyecek şekilde, Anayasa Mahkemesi'nin referandum paketini iptal edemeyeceğini söylüyor.

Anayasa Mahkemesi'nin uygulamak zorunda olduğu 148. madde, dağ gibi önümüzde duruyor. Mahkeme'nin, referandumu engellemek için bu anayasa hükmünü alenî olarak çiğnemesi gerekiyor. Anayasa Mahkemesi'nin Anayasa'yı çiğnemesi de, bir hukuk garabeti ile karşılaşmamız için yeterli değil. Anayasa Mahkemesi henüz yasalaşmamış bir anayasa değişikliği paketine de müdahale etmek zorunda. Engellenen şey mutasavver anayasa hükümleri değil, halkın bu konuda iradesini göstermesi olacak. Öyle ya, halk bu paketi kabul veya reddedebilir. Anayasa Mahkemesi halkın reddetmesi ihtimalini de önlemiş olacak. Henüz sona ermemiş bir yasa yapma sürecini yargılayacak ve hüküm verecek.

Anayasa Mahkemesi'nin paketi şekil açısından incelemesinde bile sorun var. Ya referandumu engellerse. Paketin içindeki maddeleri esastan incelemeye geçer ve genel endişeye uygun şekilde kritik maddeleri paketten çıkartırsa. Eğer, Anayasa Mahkemesi referandumu bu şekilde engellerse ne olur?

İlk olacak olan şu: Bir hukuk devletinde yaşadığımızdan artık hepimiz kuşku duyacağız. Anayasalı bir devletin çatısı altında, anayasa güvenceleri altında yaşamak bir yana, asgari olarak işleyen bir anayasal düzen içinde yaşamadığımız kanaatine varacağız. Sorun basit bir anayasa paketi sorunu değil. Pakette yer alan maddelerin çok ötesinde hukuk devletine dair çok kritik bir tartışmanın içindeyiz.

Referandumun engellenmesi, Anayasa Mahkemesi'nin kendisini hukukun üstünde görmesi anlamına gelecek. Çünkü Anayasa Mahkemesi hukuka değil, ideolojik tercihlerine uymuş olacak. Yazılı hukuk kuralları var. Bu kuralların Anayasa'da yer alan somut maddeleri, Anayasa Mahkemesi'nin sahip olduğu tercihleri sürdürmek için yeterli değil. O zaman bu kuralları yok sayabilirsiniz. Anayasa'nın başlangıç ilkeleri ile HSYK üyelerinin

atama yöntemi arasında kurulacak ilişki, sadece ideolojik önyargılarla, devleti korunması gereken bir ideolojik mevzi olarak algılamakla açıklanabilir. Siz bu işi Anayasa'nın açık hükmüne rağmen yaparsanız, Anayasa'nın yerine de siz geçmiş olursunuz. Sonuçta ne olur? Anayasası olmayan, sadece anayasa yerine kararlar veren yargıçlarınız olur.

Sorun şurada: Böyle bir devleti yaşatamazsınız. Anayasası olmayan böyle bir devletle, halkınızı hukuk güvenceleri altında tutamazsınız. Halkınızı hukuk güvencesi altında tutamayınca o ülkenin birlik ve bütünlüğünü sağlayamazsınız. Halkın iradesi yerine bir düzine yargıcın ideolojik endişeleri geçince, düzenli ve öngörülebilir bir devlet cihazına sahip olamazsınız. Çünkü bu cihazı işletemezsiniz. İşletemediğiniz devlet cihazı ile hiçbir millî çıkarınızı koruyamazsınız. Düşmanlarınızla baş edemezsiniz. Dostlarınıza güven veremezsiniz. Gelişemezsiniz. İlerleyemezsiniz.

Anayasa Mahkemesi'nin alenî bir anayasa kuralını çiğnemesi ve halk iradesinin tecellisinin engellemesinin başka bir anlamı yok. Parlamento'ya dönüp, "senin yeni kuralları halka götürmene izin vermiyorum" demesi, Parlamento üzerine inşa ettiğimiz bütün siyasal sistemin, parlamenter demokrasinin felç edilmesi demek. Halka dönüp, "senin yeni anayasa kuralları konusunda irade sergilemene izin vermiyorum" demesi ise demokrasinin bu ülkede imkânsız olması demek.

Türkiye'nin uğraştığı dev sorunları gözünüzün önüne getirin. Türkiye iddialı bir dış politika ile sadece bölgenin değil, dünyanın dengelerini değiştirmeye çalışıyor. Yılların terör sorunu, demokratik açılımla büyüyen Türkiye'nin küçülen bir sorununa dönüşüyor. PKK'nın referandumu protesto etmeye hazırlandığı sırada, Anayasa Mahkemesi'nin bu protestoyu bile gereksiz kılacak bir karar vermesi ne anlama gelecek?

Anayasa Mahkemesi üyeleri, sadece yargıç olduklarını ve onlara üstlendikleri görevi veren, yani onları var eden kurallarla kayıtlı olduklarını hatırlamalı. Yoksa onların Türkiye'ye vereceği zarar, en yakın düşmanlarımızın hayallerinden bile büyük olacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İç politikada eksen kayması

Mümtaz'er Türküne 2010.06.13

Peş peşe gazetelere ve televizyonlara röportajlar veren CHP'nin yeni Genel Başkanı Kılıçdaroğlu iç politikada bir eksen değişikliğini haber veriyor.

Dün gazetemizde yer alan Zekai Özçınar ve Habib Güler'in röportajı dikkatle okunmayı hak ediyor. CHP tek başına iç politikanın eksenini değiştirebilir. Bugüne kadar izlediği politikalarda köklü değişikliklere giderek siyasî yelpazeyi bütünüyle yeniden tanzim edebilir. Nitekim Kılıçdaroğlu biraz çevresini toparlamış, siyasî hamle yapacak düzeye gelmiş, kendi sesini ve üslubunu yakalamış görünüyor. O kadar ki, Türkiye dış politikada değil ama iç politikada CHP üzerinden yeni bir rotaya giriyor.

Türkiye'nin dış politikada eksen kayması yaşadığını iddia edenler iki kısım. Birincisi dış politikayı mahalle kahvesinde tavlaya eşlik edecek bir muhabbet konusu olarak görenler. Bu üslup maalesef siyasî partilerin sözcülerine kadar çıktığı için, geniş bir karşılık buluyor. "Uluslararası ilişkilerde dostluklar, düşmanlıklar yoktur, sadece çıkarlar vardır." düsturu, kahvehanelerde kayan eksen yerli yerine oturtmak için kâfi. İkincisi ise dünya ölçeğinde reel politiğin farkında olan, ama olan-biteni çarpıtıp iç politika malzemesine dönüştürenler. Buradaki

mantık ise "ABD, AK Parti hükümetinin elini-kolunu tutsun biz de birkaç tane vuralım" tarzına uyuyor. Cumhuriyet gazetesinin her gün ilk sayfasını bu mantığın somut delili olarak okuyabilirsiniz. Düne kadar "BOP'un eşbaşkanı" olan Başbakan bugün ABD çıkarlarına aykırı hareket etmekle suçlanıyor.

Aslında olan-biten her şey normal. Olan şey şu: Dış politika ile iç politika arasındaki çizgi belirsizleşiyor. Dış politikadan bahsedenler aslında evin içinden bahsediyor; içeriden bahsederken dışarıyı tanzim ediyoruz. Türkiye'nin bugün Ortadoğu ülkelerinin hepsinde parti kurup seçime girse, tek başına iktidara gelecek bir başbakanı var. Bu bir eksen kayması değil. Türkiye kendi bölgesindeki ağırlığı ile, dünya terazisinde sıkletini artırıyor. Gerçeği anlamak için sorulacak bir soru: Neden sermaye kesimi eksen kaymasından şikâyet etmiyor?

Eksen nasıl değişsin? Bölgemizde herkesi korkutan, ama kendi güvenliği için sadece Türkiye'ye güvenebilecek bir İsrail duruyor. Son gerginlik Türkiye'ye değil, İsrail'e zarar veriyor. İran'a uygulanacak yaptırımlardan ne sonuç elde edilecek? İran'da insan hakları ihlalleri artacak, yönetim anti-Amerikan tepkileri arkasına alıp rahat bir soluk alacak ve nükleer programını daha hızlı sürdürecektir. ABD bu yaptırımlara rağmen elde edemediği sonucu nasıl elde edecek? İran'a savaş mı açacak? Elbette hayır. Gelip Türkiye'nin kapısını çalacak. Dışışleri Bakanı Hillary Clinton'un BM oylaması sonrasında Türkiye için söylediği "İran'la arada böyle bir kanalın olması iyi" sözünü, eksen kaymasından bahsedenler neden hatırlamıyor?

Türkiye'nin dış politikasında eksen kayması olmadığının en büyük delili, Kılıçdaroğlu'nun dış politika gündemine dair söyledikleri. CHP lideri, Türkiye'nin dış politikasına yapısal bir eleştiri getirmiyor. Daha ötesi partisi için çizdiği yepyeni eksen ile, Türkiye'nin iç politikasını farklı bir eksene taşıyor. Dolayısıyla, dış politikayı da bu yeni iç politik eksenle dönüştürüyor. Nasıl mı? AK Parti iktidarını çökertmeyi planlayanlara, "CHP+Ordu=İktidar" alternatifi bırakmayarak. Kılıçdaroğlu'nun asker-siyaset ilişkisine dair söyledikleri, geleneksel CHP politikalarından çok farklı. CHP artık, askerî sahalardaki mevzilerini terk ediyor. Bu durum dikenli tellerin dışına çıkarak halkla kaynaşmak ve iktidara yürümek için bir fırsat.

Kılıçdaroğlu'nun en kritik tercihi, askerle arasına kesin sınırlar çizmesi. Bu tercih CHP için çok zengin bir politik zemine yerleşmek ve büyümek demek. Dış politikada eksen kayması mı? Kılıçdaroğlu'nun hükümetin dış politikasına yönelttiği eleştirileri dikkatle okuyanlar, böyle bir şeyin izine rastlayamaz. Kılıçdaroğlu iktidara gelse dışarıda AK Parti'nin yaptıklarının beş aşağı beş yukarı aynısını yapar.

Eksen kayması tartışmaları AK Parti hükümetini yıkmak için işbirliğine giren çevrelerin adeta zaman geçirdikleri bir geyik muhabbetine dönüştü. Asıl eksen iç politikada değişiyor. Eksenlere meraklı olanlar Kılıçdaroğlu'nu dikkatle takip etmeli. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anayasa Mahkemesi'nin kararı terörü nasıl etkiler?

Mümtaz'er Türköne 2010.06.15

Ülkenin kaderini etkileyecek yetkilerle donatılmış kurumların, attıkları her adımın, verecekleri her kararın yol açacağı sonuçları hesaplaması lâzım. Bugünlerde Anayasa Mahkemesi referandum paketinin akıbetini belirleyecek.

367 felaketini, 411 rezaletini yaşayan Türkiye, Anayasa Mahkemesi'nin vereceği kararlara kuşku ile yaklaşıyor. Sanki hukuka aykırı bir karar çıkma ihtimali, peşinen daha yüksek görülüyor. Dolayısıyla endişeler artıyor.

Durum çok kritik; çünkü Anayasa Mahkemesi'nden hukuk devletini berhava edecek bir karar çıkması her şeyi çığırından çıkartabilir. En başta, yeniden çirkin yüzünü gösteren terörün amacına uygun bir zeminin ortaya çıkmasına katkıda bulunabilir.

Anayasa Mahkemesi bütün bu kuşkuları dağıtacak, endişeleri giderecek bir karar da verebilir. Anayasa'da yer alan 148. maddeye uyması yeterli. Sütten ağzımız yandığı için hepimiz kötü ihtimale hazırlanıyoruz. Belki de Anayasa Mahkemesi, daha önceki kararlarının yol açtığı kaostan ve Türkiye'nin kayıplarından dersler çıkartarak hepimizi rahatlatılabilir. Akıl ve sağduyu bu sefer Mahkeme'nin kendi hukukuna riayet edeceğini söylüyor. Peki ya endişelerimizde haklı çıkarsak?

Her şey birbirine bağlı. Anayasa Mahkemesi referandum paketini esastan inceler ve kritik maddeleri paketten çıkartırsa demokratik sistemi kilitlemiş olacak. Demokratik sistem kilitlenirse her alanda hukuk ve demokrasi içinde çözüm bulma kabiliyetimiz sınırlanmış olacak. Yeniden bir heyula gibi üzerimize çöken terör belası, çözüm üretemeyen siyasal düzen içinde daha özgür ve kontrolsüz hale gelecek.

Referandum paketi, anayasal-demokratik düzenin tıkanıdığı yerleri aşmak için yine demokratik kurallara uygun yeni kural ihdası demek. Herkesin üzerinde duran ve her şeyin efendisi olacak halk parlamentonun kendisine müracaatını değerlendirecek ve sandıkta kararını verecek. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı ise sadece ve sadece halkın iradesinin gerçekleşmesini engellemekten ibaret. Halkın serbest iradesinin tecelli etmesini engellediğiniz zaman, üstelik bunu bir anayasal kurum yaptığında anayasal düzene olan güven yerle bir olur. Halk iradesi acz içinde kalınca, demokratik sistem tıkanır ve hiçbir sorunu çözemezsiniz. Adeta bağışıklık sisteminiz çöker. Çözüm üretemeyen, kendi iradesini gerçekleştiremeyen bir siyasal düzen her türlü enfeksiyona açık hale gelir.

Bugün Türkiye'nin gündemine yeniden giren PKK terörü eskisinden farklı. PKK kendi örgütsel mantığı ve kullandığı araçlar itibarıyla umutsuz bir vak'a. Bölgenin bütün aktörleri Türkiye'ye Kürt sorununu çözeceği elverişli bir denge sağlıyor. Kürt sorununun doğurduğu terör sorunu sona erebilir ve Kürt sorunu çözülebilir. Yeniden başlayan terör bu dengenin en zayıf halkasını koparmaya yönelik. Halk iradesinden bahsediyorum. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı ile yok sayacağı iradeyi, PKK da terörle kırmak istiyor.

PKK terörü, Kürt sorunu bütünüyle çözülsün bile devam edecek. Çünkü terör kendi çıkar ilişkilerini ve özerk yapısını yaratmış durumda. Ancak, Kürt sorunundan kopmuş bir terör, marjinalleşmiş ve basit bir güvenlik sorununa dönüşmüş demektir. PKK son terör kampanyası ile Kürt sorununu çözümü için ortaya çıkan halk iradesini yıkmaya çalışıyor. Şiddetin hiçbir şeye çare olamayacağını bilen hem Kürtlerin hem de Türklerin iradesini.

Çünkü terör sorununu bir iç politika malzemesi olmaktan çıkartamadık. Şehit cenazeleri birçok kesim için siyasî dengeleri altüst eden etkileyici bir politik malzeme. PKK da dengeleri altüst edecek hedefleri biliyor. Terörü durduracak, Kürt sorununu çözecek olan irade bile bu darbeler karşısında sarsılmıyor mu?

BDP, Meclis'te referandum paketine karşı çıktı. Bugün, Anayasa Mahkemesi referandum paketini kuşa çevirecek bir karar verirse, PKK'nın referandumu boykot kararına bile gerek olmayacak. Kürt sorunu bir demokrasi sorunu. 12 Eylül'de sandıktan çıkacak irade ile, Kürt sorununu çözecek ve terörü marjinalleştirecek irade aynı irade değil mi? Anayasa Mahkemesi üyeleri ile PKK mensupları, bizimle birlikte aynı gemide yaşıyor mu?

CHP ve MHP'nin ekseni neden kaymadı?

Mümtaz'er Türköne 2010.06.17

Baykal CHP'nin başında olsaydı belki şöyle derdi: "Bütün dünya AK Parti hükümetinin gerçek niyetini anlamıştır. Türkiye'nin ekseni kaymıştır."

Artık sadece biz değil herkes 'laik cumhuriyet'in tehlikede olduğunu fark etmiştir." Kılıçdaroğlu'nun bu minval üzere, ağzından tek kelime çıkmaması manidar değil mi? Eksenimiz kaymış. Hem de çok kaymış. İslâmcı bir hükümet Türkiye'yi Batı'dan kopartmak üzereymiş. Peki sizce CHP lideri bu tezin üzerine neden balıklama atlamıyor?

Eksen kayması iddiası, bugün çoğumuzun unuttuğu "Türkiye Malezya olur mu?" veya "mahalle baskısı" türünden tartışmaların tamamıyla aynı formattaki bir tekrarı. İşbaşında gerçek niyetini gizleyen ve çaktırmadan şeriat devleti kurmaya çalışan bir iktidar var. Bu işi ya "mahalle baskısı" uygulayarak, ya Malezya modelini taklit ederek veya nihaî halinde Türkiye'nin eksenini Batı'dan İslâm dünyasına kaydırarak yapıyor. Hikâye aynı. Fakat bu sefer tartışma sadece medya taarruzu ile sınırlı kalıyor. Amerika'da önlerine çıkana soruyorlar: "Türkiye'nin ekseni kayıyor, öyle değil mi?" Adamlara topa hafifçe dokunmak kalıyor. Arkasından "İsrail'in güvenliği bizim için çok önemli, Türkiye aklını başına almalı." sözleri ile konuyu icmal ediyorlar.

Ama neden önceki tartışmalar gibi "eksen kayması" politikada taraftar bulamıyor? CHP lideri "Türkiye'nin ekseninin kaydığı" görüşüne itibar etmiyor. Hükümete bu "eksen" üzerinden yüklenmiyor. MHP lideri tam tersine, bu tartışmalarda hükümete yürekli bir destek veriyor. BM Güvenlik Konseyi'nde Türkiye'nin hayır oyunu MHP lideri savunuyor. Hükümet'in kararını "tutarlı" buluyor ve eksen kayması tartışmalarını haksız bulduğunu söyleyerek hükümetin hukukunu savunuyor. Halbuki MHP lideri İran'a yaptırım kararına hayır oyu verilmesini desteklerken Gazze ambargosu konusunda "Mahmut Abbas'ın ve El Fetih'in desteklediği ambargoyu biz nasıl delebiliriz? Dış politikada ideolojik davranılmaz." diyebilirdi.

Eksen kayması tartışmalarına askerî kanattan ne örtülü ne açık bir destek geldi. Orduda 30 Ağustos öncesi terfi ve atama gerginliğinin başladığı doğru. Ama Türkiye'nin ekseni kaymış olsaydı, Batılı ittifak sisteminden gerçekten uzaklaşmış olsaydık askerlerin bu fırtınalı tartışmayı sükût ile geçiştirmesi mümkün müydü?

Medyadan ve bazı köşe yazarlarından yükselen yapay harareti bir kenara bırakırsak, hükümetin Ortadoğu politikası siyasetin gerçek aktörleri tarafından eleştirilmiyor. Sebebi çok açık. Eksen kayması tartışması, ABD-İsrail ekseninde üretilen bir kamu diplomasisi operasyonu. ABD-İsrail ekseninin çıkarlarına uygun şekilde AK Parti hükümetinin kararlarını etkilemek için, kamuoyu provoke ediliyor. Kamuoyundan gelen baskılara dayanamayarak AK Parti hükümetinin özellikle İsrail konusunda geri adım atması bekleniyor. Ama ilk defa bir kamu diplomasisi operasyonu tutmuyor. O kadar gürültüye ve beklentiye rağmen muhalefet ve ordu, Türkiye'nin ekseninin değiştiği tezine destek vermiyor. Neden acaba?

Çünkü PKK teröründeki tırmanış ile "eksen kayması" tartışması aynı merkez tarafından planlanıyor ve icra ediliyor. Türkiye'ye yönelik dışarıdan gelen taarruz doğrudan AK Parti hükümetini hedef alıyor. İşte bu yüzden muhalefet ve ordu, Türkiye'nin stratejik çıkarlarına yönelik bu taarruzda, hükümetin dış politikasına destek veriyor. Oyun içimizde başlayıp biten bir oyun değil. Dışarıda başlıyor, içeride sürüyor ve yine dışarıda bitiyor.

Diyarbakır'daki BDP'lilerin "Meclis'i basarız, başbakanı asarız" sloganına tepkinin Devlet Bahçeli'den gelmesi her şeyin farkında olduklarını gösteriyor. 7 askerimizin hayatına mal olan İskenderun saldırısı ile İsrail arasındaki ilişkiye dair iddialar yeteri kadar tedirgin edici. Muhalefet hükümete her vesileyi kullanarak

muhalefet etmek yerine, bugün çok ihtiyaç duyduğumuz devlet aklının bir parçası haline geliyor. Belki de ilk defa ABD merkezli bir kamu diplomasisi operasyonu beklenenin tersine bir sonuç veriyor.

Sonuç: Muhalefetin bu tavrı umutlarımızı artırıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Terör sorununu ancak muhalefet çözebilir

Mümtaz'er Türköne 2010.06.18

Bu sefer öfkenin aklımızı gölgelemesine izin vermemeliyiz. Terörün amacı zaten sağa sola nefret yaymak. Öfke ve kinle gözünü kan bürümüş olanların söyleyeceği her söz, atacağı her adım kanı daha da büyütür. Şehit çetelesi tutanlar aklını başına almalı.

PKK'nın 31 Mayıs'ta İskenderun saldırısı ile başlattığı "orta şiddette savaş"ın stratejik hiçbir amacı yok. Bir terör örgütü için bile stratejisi olmayan bir savaş sadece kan dökmekle sonuçlanır. PKK'nın kan dökerek elde edeceği ne var? Bu soruya, Kandil'dekiler bile cevap veremiyor. PKK, örgütsel yapısını ve çıkarlarını korumaya çalışıyor. Cin bir kere şişeden çıktıktan sonra özerk bir kişilik ve varlık kazanıyor; tekrar çıktığı yere girmiyor. Türkiye'nin Kürt sorunu çözülsün bile PKK sorunu hemen çözülmez. Ama Kürt sorununu çözmezseniz, hiçbir sorunu çözemezsiniz. Kürt sorunu, herkesin içine sineceği bir hukukla çözülür, terör sorunu ise ortalık kan gölüne döndüğü zaman bile yolundan sapmayan ortak siyasî akılla sona erer.

PKK, başlattığı savaşı, "muhatap sorunu"na dayandırıyor. Güya Devlet'i pazarlık masasına oturtmak için taktik amaçlı olarak askerî hedeflere saldırılar yapıyor. Mantık basit: Gelen şehit cenazeleri hükümeti kamuoyu nezdinde zor duruma sokacak ve hükümet terörü durdurmak maksadıyla pazarlığa başlayacak. Mantık basit ama işler o kadar basit değil. En önemlisi: Devlet pazarlık masasına otursa bile, muhataplarının terörü sona erdirecek temsil kabiliyetleri ve iktidarlara yok. Reşadiye ve Sarıayla saldırılarının açıklamasını yapamayan bir muhatap ile kimse pazarlık yapmaz.

MHP lideri Devlet Bahçeli, PKK'nın saldırıları için "Açılım olduğu için terör arttı" hükmünü veriyor. PKK ise "Açılım olmadığı için savaş ilan ediyoruz" iddiasında bulunuyor. Bu işin içinden nasıl çıkacaksınız?

En önemli nokta şu: PKK'nın yeni bir savaş başlatması "Açılım"ın rafa kaldırılmasının gerekçesi olmamalı. Aksi takdirde hepimiz kaybederiz. Tam tersine terörün dengemizi bozmasına izin vermeden açılımın bütün hızıyla devam etmesi şart. Terör bize yol göstermemeli; attığımız adımı durdurmamalı.

"Demokratik açılım"ın başlamasının üzerinden yaklaşık bir yıl geçti. AK Parti hükümeti Kürt sorununun çözümünde ileri adımlar attı; ama aynı cesareti terör sorununun çözümünde gösteremedi. Çünkü devlet katında geliştirilen çözüm, partiler arası bir uzlaşmaya konu edilemedi. Terör sorunu, siyasî rekabetin neredeyse en önemli cephaneliğini oluşturmaya devam etti. Silahlar sustu, ama partiler arasında savaş devam etti. MHP'nin peşinen "ihanet planı" olarak mahkûm ettiği, CHP'nin bölücülük olarak nitelediği "çözüm"ün gerçekleşme ihtimali olamazdı.

MHP lideri Demokratik Açılım'ı kastederek "Hükümet bölücülüğü siyasallaştırmaya uğraştı" suçlamasında bulunuyor. Halbuki işin püf noktası tam burası: Bölücülük siyasallaşmalı. Yoksa terör başka türlü sona ermez.

Silah kullanmak yerine siyasallaşan bölücülük, Türkiye'nin güçlü entegrasyon dinamiklerine nasıl karşı durabilir?

KCK bir terör örgütü mü? İddianame, KCK'nın devlete paralel ve alternatif sosyal-siyasal ve idarî bir örgütlenme olduğunu gösteriyor. Eğer KCK, PKK'nın şehre inerek siyasallaşması ise şiddet araçlarına başvurmadiğı sürece bu örgütlenmelere geniş bir marj alanı tanımak gerekir. Bir örgütün devletin yerine geçebilmesi için şiddet kullanma ayrıcalığına sahip olması lâzım. KCK şiddet kullandığı zaman, zaten Devlet yakasına yapışacaktır. Habur'dan gelen PKK'lıların mahkemeye çıkması da, dağda bekleyenleri hayal kırıklığına uğratmamalı.

Bir yıllık tecrübe tıkanıdığımız yeri gösteriyor: Kürt sorunu ve terör sorunu siyaset üstü bir mesele olarak ele alınmalı. Kanı döken PKK. Ama akan kanı durduracak olan güç bugün MHP ve CHP'nin elinde. PKK son savaşı AK Parti'ye karşı açtığını söylüyor. Kimse PKK ile aynı safta yer almamalı. Terör siyasal desteğini ve anlamını kaybetmeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yargıcın silahı, teröristin kalemi

Mümtaz'er Türköne 2010.06.20

Dün Şemdinli'de şehit olan 11 askerin hesabını neden Yargı'dan sormuyoruz? Terörist silahını kalem gibi kullanıp bize kanlı mesajlar yazıyor. Yargıç ise kalemini silah gibi kullanıyor, adaleti alt-üst ediyor.

Her ikisi de içinde güvenle yaşamayı umduğumuz şu güzel ülkemizi korkuya, endişeye ve güvensizliğe mahkûm etmiyor mu?

Ergenekon soruşturmaları güç ve kudret sahiplerini hedef aldı. Hepimiz "Savcılarımız ve yargıçlarımız nereye kadar gitmeye cesaret edecekler?" diye sorduk. Cesaretle sonuna kadar gittiler. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin, Ergenekon yargıçlarına verdiği tazminat cezalarından sonra, aynı cesareti bekleme hakkımız var mı? Yargıtay içindeki hukuk yargıçları, görülmekte olan bir ceza davasının sonucunu etkileyecek bir karar veriyor. Yargı, yargı üzerinde baskı kuruyor. Ne anlamalıyız? "Bu kadar güç ve kudret sahiplerine kimse dokunamaz." Dokunursa? Eli yanar.

Koskoca bir orduyu, bir terör davasının bir numaralı sanığı komuta ediyor. Ve Türkiye bu ordusu ile terörü durdurmaya çalışıyor. Kimi inandırabilirsiniz? O orduda görev yapan subay kadrosunu mu? Terörden bizar olan kamuoyunu mu? Terörist, halka dönüp, "biz komutanınızla aynı dili konuşuyoruz" propagandası yaptığı zaman ne cevap vereceksiniz?

Hepimizin gözü önünde bir tiyatro oynandı. Yine güç ve kudret sahiplerinin sanık olarak yer aldığı Erzincan davası görevli mahkemenin elinden alındı, Yargıtay'a getirildi. Gerekçe, Başsavcı'nın ancak Yargıtay'da yargılanabileceği idi. Bu gerekçenin peşine diğer sanıklar eklendi, dosya birleştirildi ve Yargıtay ordu komutanının tutuklanma riskini ortadan kaldırdı.

Şimdi, bütün yargıçlar bağlı oldukları tek otorite olan vicdanlarının üzerine ellerini koysunlar ve şu soruya cevap versinler: Bu tablo canımızı en çok yakan sorunu, yani terör belasını ne hale getirir?

Bir ülkenin en etkili gücü, en kapsayıcı gücü, en caydırıcı gücü hukuktur. Bunu kavrayamayan bir devlet görevlisinin eşkiyâdan farkı kalmaz. Çünkü hukukun emrinde olmayan bir kamu gücü, kendisine bu yetkiyi

veren devleti çürütüp yok eder. Terörle mücadele mi? Eğer katillere, teröristlere karşı bile bağlı olduğunuz bir hukuk yoksa terör eninde sonunda amacına ulaşır. Çünkü terörün etkilemeye çalıştığı halk devleti, elinde silahla kan kusan terör örgütüyle aynı gördüğü zaman, terör amacına ulaşmış olur.

Terör, ülkenin bir parçasını kopartmak için çaba harcarken, devlet teröristi güvenlik güçleri ile durduracak, halkı ise ancak hukukla yanında tutacaktır. Yargıya inancın bittiği tabloya bakarak söyleyin: Türkiye'nin bütünlüğünü bu hukukla mı sağlayacağız? Bir terör davası sanığı, terörle mücadele eden bir ordunun başında görev yaparken kime hangi hukukun güvencesini vereceğiz?

PKK askerlerimize saldırıyor. Bizi canevimizden vuruyor. Ateş sadece düştüğü yeri değil hepimizin ciğerini yakıyor. Bizi öfkeye, daha ötesi çaresizliğe ve umutsuzluğa sürüklüyor. Güveneceğimiz, sırtımızı emniyet içinde dayayacağımız bir duvara ihtiyacımız var. 26 yıldır bu belayı yaşıyoruz. Bu ülkenin birliğini bütünlüğünü, dirliğini düzenini sağlayan asıl gücün vatandaşların bu devletin hukukuna güvenle bağlanmaları olduğunu hâlâ anlayamadık mı? Bu güveni bize kim verecek? Hassas terazisi ile haklıyı haksızdan ayıran, şaşmaz biçimde adalet dağıtan bir yargı düzeni dışında neye güveneceğiz? Bu devletin dağıttığı hukuktan başka çare olmadığını gören Kürt vatandaşların terör örgütünü yalnızlığa mahkûm etmesi dışında, terörün insan kaynağını kurutma imkânı var mı?

Darbe yapmayı amaçlayan, darbe şartlarını oluşturmak için terör eylemleri planladığı iddia edilen asker kişiler ve sivil ortakları, yani güç ve kudret sahipleri hakkında yargılama sürüyor. Ancak ve ancak bu lekeden bütünüyle temizlenmiş bir devlet terörle mücadelede başarılı olabilir. Tersine şaibeli ve tartışmalı kararlarla vatandaş hukuka olan güvenini yitirirse, hep birlikte terörün ocağına odun taşımış oluruz.

Yargı dünyası, bugün kaldırılacak cenazelere bir de bu gözle bakmalı. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Terör bize yol gösteremez!

Mümtaz'er Türköne 2010.06.22

Eğer terör bizim atacağımız adımları belirliyorsa, hatta kararlarımızı etkiliyorsa amacına ulaşmış demektir. Terörle mücadele, terörün kanattığı yaralara tahammül ederek, terörün yol açtığı tahribatı onararak verilir. Kim ki terör eylemlerinden önemli siyasal sonuçlar elde etmeye kalkar, terör cehennemine odun taşımış olur.

Genelkurmay Başkanı'nın "olağanüstü hal" önerisini reddetmesi basiretli bir tutum. Neden teröristin istediğini yapalım? Özgürlükleri kısarak halkla devleti karşı karşıya getirelim? Halka baskı uygulayarak teröre olan kitle desteğini çoğaltalım? 11 şehidin cenazesi kaldırılırken, tam da ciğerlerimizin yandığı anda Egemen Bağış yürekli bir çıkış yapıyor. Ölen PKK'lıların da bizim vatandaşlarımız olduğunu hatırlatıyor. Devlete başkaldıranlar, silaha sarılanlar öldükten sonra artık bir düşman olmaktan çıkıyor, yine bizim vatandaşlarımızın bir acısına dönüşüyor. Teröre olan kitle desteğini durduracak olan Egemen Bağış'ın yürekli yaklaşımı değil mi?

Terör karargâhı, eylemlerini planlarken ince ince ortaya çıkacak tepkileri hesaplıyor. Öcalan, İmralı'dan, bundan sonraki aşamanın Türk-Kürt çatışması olacağını haber veriyor. Bize düşen bu tehditler karşısında Kürt'üyle, Türk'üyle birbirimize sarılıp kenetlenmek değil mi? Dün gazetemizde yer alan Kürt aydınlarının sözleri dikkate alınmalı. Terör arzu ettiği gibi düşmanlığa yol açmamalı; tersine karşısında kenetlenmiş ve tek vücut hale

gelmiş sabırlı bir direnç bulmalı. Şehit cenazeleri kaldırılırken sadece teröre lanet yağdırılmalı, kimsenin etnik kökenine değil.

Demokratik açılım, terör örgütünün elindeki sermayeyi tüketti. Artan şiddetin en önemli sebebi bu. Öyleyse demokratik açılım daha cesur adımlarla devam etmeli. Kürtler kendilerini, terörün haklarını savunduğu mazlumlara olarak değil, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin eşit ve onurlu vatandaşları olarak görmeli.

Savaşı başlatan Abdullah Öcalan, terör eylemlerinin hasadını devşirmeye hazırlanıyor. "Parlamento'dan karar çıkarsa, hükümet temsilci gönderip beni muhatap alırsa terörü durdururum" mesajı veriyor. Hayır? Öcalan da terör örgütü de bu saatten sonra sadece susturulmalı. Koca devlet terör örgütünün iç hesaplaşmasında bir gruba avantaj sağlamak için hareket edemez. Abdullah Öcalan, PKK içinde kimse liderlik mücadelesine girmeye cesaret edemediği için otoritesini sürdürüyor. İlegal örgütler, iktidar mücadelesinin ve iç hesaplaşmaların acımasız ve kuralsız sürdüğü yerlerdir. PKK örgütsel bütünlüğünü, yerine kimseyi koyamadığı için Öcalan'la sağlıyor. Peki bugün Öcalan'ın sürmekte olan otoritesi ne işe yarıyor? Terörün ve terör üreten PKK'nın örgütsel uyumunu ve etkinliğini sürdürmesine değil mi? Dünyanın hangi devleti, cezaevindeki bir örgüt liderinin kendi halkına karşı acımasız bir savaşı sevk ve idare etmesine izin verir? Bırakın muhatap alınmayı, Öcalan'ın etkisizleştirilmesinin zamanı gelmedi mi? Terör yol göstermeyecek, ama önlem almayı da ihmal etmeyeceğiz. Öcalan artık enterne edilmeli.

MHP lideri Devlet Bahçeli'nin vatanseverliğini kimse tartışamaz. Ama terör hakkında söylediklerinin neye hizmet ettiğini bizzat kendisi ölçüp biçmeli. Bahçeli diyor ki: "AKP döneminde kanlı terör cesaret ve cüret kazanmış, etnik bölücülüğün önü açılmış ve ayrılıkçı ve bölücü emellerinin hayata geçirileceği ümitleri yeşertilmiştir". Yani? Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti teröre katkı sağlamıştır. Doğru mu? Doğru olabilir mi? Bu sözlerin terör üzerinden İktidar Partisi'ni köşeye sıkıştırmak dışında bir anlamı var mı? Şemdinli'de saldıranlar planlamayı yaparken MHP liderinin yapacağı yorum hakkında hangi öngöründe bulunmuşlardır? Terör gerekçesi ile erken seçim isteyen kime hizmet etmiş olur?

Terör bize yol göstermemeli. Ne yapacağımızı öğretmemeli. Terörü durduracak olan, şehit cenazelerindeki tevekküldür. Kürt'üyle, Türk'üyle birlikte yaşamaya azmetmiş bir millettir. Unutmayalım: Sabır olmazı oldurur.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Muhatap, müzakere ve temsil

Mümtaz'er Türküne 2010.06.24

Kutuplaşmanın merkezine yerleşince kelimeler hemen sihirli bir anlam kazanıyor. Akıl ve mantık ölçülerini kaybetmemek için, kelimelerin gerçek anlamından uzaklaşmamak gerekiyor.

"Muhatap" kelimesi "hitap" kelimesinden türeme "söz söylenen kişi" demek. "Muhatap almak", bir kişiye söz söylemek demek. "Birini muhatap almak" sözü bir benzetme. "Birini söz söylemeye değer bulmak; yani "adam yerine koymak" anlamında kullanılıyor. Bir ara özel televizyon kanallarının spikerleri bu tumturaklı kelimeyi - herhalde hakkını vermek için- çift "t" ile "muhattap" olarak vurguluyordu. Aslında böyle bir kelime de var. "Hattap": oduncu anlamına geliyor.

"PKK'nın veya Öcalan'ın muhatap alınması", kelimenin aslına bağlı kalırsak bunlara "söz söylenmesi" yani "adam yerine konması" demek. Kelime daha ötesini içeriyor mu? "Daha ötesi" şunlar: Bir meseleyi karşılıklı

oturup tartışmak, belirli bir usul çerçevesinde müzakere etmek. Nihayet muhatap aldığınız kişiyi bir grubun meşrû temsilcisi veya mümessili olarak görmek. "Muhatap almak"tan sonra "müzakere etmek" geliyor. Ama "muhatap almak" müzakereyi içermiyor. Bir meselenin "meşrû temsilci" sıfatıyla müzakere edilmesi ve temsilcinin temsil ettiği kitleler adına karar vermesi ise bambaşka bir şey.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti "PKK'yı muhatap almalı" dediğiniz zaman tek taraflı olarak ona söz söylenmesi veya söz söylenecek durumda bulunması kast edilmiş oluyor. "Kürt sorunu" veya "terör sorunu"nun PKK ile veya Öcalan ile müzakere edilmesi için ise "muhatap olmak" yeterli değil. En uç nokta ise, PKK'nın Kürtlerin meşrû mümessili olarak kabul edilmesi. Bugün tartışılan konu ise doğrudan müzakere ve temsili içermiyor, sadece "muhatap alınma"dan ibaret görünüyor. Ama "muhatap alınma"nın PKK'yı tatmin etmeyeceği açık. Peşinden otomatik olarak "müzakere"nin ve bu müzakerenin de temsil niteliği gelecek. Kısaca PKK'nın muhatap alınmasını talep edenler, PKK'nın meşrû temsilinden ve onun meşru temsilci olarak yer aldığı bir müzakere sürecinden bahsetmiş oluyor.

Peki müzakere edilecek konu ne? İki temel sorun var. Birincisi Kürt sorunu, ikincisi ise terör sorunu. Öcalan, kendisinin muhatap alınmasını talep ederken aslında her iki sorunun da kendisiyle Kürtlerin meşrû temsilcisi sıfatıyla müzakere edilmesini talep etmiş oluyor. Açıkça söylediği şu: "Terörü durdurayım, silahlı unsurları enterne edeyim; karşılığında benimle Kürt sorununu müzakere edin". Sorunun yöntemine ve özüne yönelik iki talebi var: Meclis'ten bir karar çıkması ve Kürt sorununun bireysel haklar temelinde değil grup hakları temelinde çözülmesi.

Artan terör karşısında "PKK muhatap alınsın" diyenler bu çerçevenin tamamını kabul etmiş oluyor. Bu çerçeve açıkça bir tuzak.

Birincisi, bu çizilen çerçeveye göre müzakereye girişmek, PKK'nın Kürtlerden silahla alamadığı temsil yeteneğini ona doğrudan tanımak demek. Hiç mübalağasız, PKK'yı Kürtlerin meşrû temsilcisi olarak kabul etmek, Kürtleri PKK'ya teslim etmek demek. Bu kötülüğu Kürtlere kimse yapamaz.

İkincisi ve belki de en önemlisi silahla temin edilmiş ve silahın masada bir tehdit unsuru olarak yer aldığı bir müzakere süreci, öncesinden daha fazla terörün üretildiği bir dönemi başlatır. Daha ötesi, PKK'nın bütün örgütsel hiyerarşisi bile bu müzakere sürecinde marjinal grupların çılđınca terör üretmesine engel olamaz. "Muhatap alınma"yı talep edenlerin terörü artırma ve yaygınlaştırma kapasiteleri var; ama terörü bütünüyle sona erdirecek iktidarları yok.

"Muhatap sorunu" kurnazca bir tuzak. Artan terörün yıldığılığa sürüklediği kişilerden ve çevrelerden yükselen "madem öyle, muhatap alınsın da bu terör dursun" diyenler iyice düşünmeli. Çünkü terör örgütü muhatap alındığı zaman artık meşrû bir temsilci ile müzakere başlayacak. Hem de artan bir terör baskısı altında. PKK muhatap alındığı zaman terör azalmayacak veya sona ermeyecek; tam tersine artacak.

m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir cenaze kaç oy eder?

Mümtaz'er Türköne 2010.06.25

Bu hesabı yapanlar gerçekten var mı? Hem de çok. Artan terörü, tüccar kafası ile siyasî hesaba dökenler köşe başlarını tutmuş durumdalar.

Kaldırılan şehit cenazelerinin, öldürülen PKK'lıların çetelesini tutanlar, bir insan hayatının kaç oya tekabül ettiğini virgülüne kadar hesap ediyorlar.

Terör, dengemizi bozuyor. Dengeyi bozmanın da bir usulü var. Terör, siyasî iradeyi dolaylı yoldan etkileme yöntemidir. Halk önce öfkeye kapılacak, sonra endişeye. Bu öfkenin de endişenin de siyasette geniş bir karşılığı olacak. Terörü engelleyemediği için siyasî iktidar suçlanacak. Hükümet, mecburen sertleşecek. Endişeleri giderme vaadi ile muhalefet, öfkeyi de temsil edecek. Duygusal tepkiler siyasete egemen olacak. Korku, duygulara hitap eden içi boş retoriklere konu edilecek. Demagoji, akıllı bir kenara bırakıp sadece duyguları etkilemek için yapılır. Terör, verimli bir demagoji alanı oluşturacak ve akıllar iptal edilecek. Halkın dengesini bozan terör, siyaseti zorlayarak doğal mecrasından çıkartacak.

Terör sorununu gündelik siyasete konu ettiğimiz için çözemiyoruz. Çünkü terör, gündelik siyasete konu olacağını bildiği için artıyor. Terör eylemini planlayanlar tek tek, kimin bu eyleme ne tepki vereceğini biliyor. Siyasetin bütün aktörlerine sormak lâzım: Hanginiz teröristi şaşırtıyorsunuz? Hanginiz beklenenden, umulandan farklı bir tepki gösteriyorsunuz? Terör eylemlerini önüne koyup bunlardan siyasî sonuçlar devşirmeye çalışanlar, sadece bu eylemi yapan teröristler mi? Bu öfke ve korku atmosferinde kendine biçilen rolü kimler reddetmiyor? Terörün tezgâhına kimler gönüllü olarak düşüyor?

Daha açık soralım: Cami avlularında, şehit cenazelerinde toplanan kalabalığı kimler doğal seçmeni olarak görüyor?

Kimler terör dışındaki çareleri, çözümleri peşinen "ihanet" olarak mahkûm ediyor?

"Şiddet mi yoksa siyaset mi?" diye sorulduğu zaman "siyasallaşma daha tehlikeli" diye kimler ayağa kalktı? Son bir yıl içinde gösterilen çabaları, atılan adımları var güçleriyle baltalayanlar kimin elini rahatlatılar?

Ağır bir sorunuz var. Kazan kaynıyor. Basınç artıyor. Birileri ateşten medet umuyor. Siyaset, biriken basıncı emniyet supabından boşaltmak demek. Terör ise kazanın patlaması. Kimler emniyet supabını kapatıp basıncı artırmak için her yolu denedi? Kimler bu ağır sorunun akıl ve mantık çerçevesinde konuşulmasını, tartışılmasını ve ülkenin huzura kavuşmasını engelledi?

Hâlâ akıl sınırları içinde bu zorlu sorunun üstesinden gelebilmek için, birinin kalkıp "bölücülüğün siyasallaşması"nın ne anlama geldiğini açıklaması lâzım. Hangisini tercih ediyorsunuz? Eline silah alıp siyaset yapanla, sadece siyaset yapan arasında fark yoksa, terörü nasıl engellersiniz? Terör, adı üzerinde "silahlı siyaset"tir. Kan üzerinden siyaset yapmaktır. Öfke ve dehşet yaratarak siyasî hedeflere ulaşmaktır. Sadece bu ülkeyi böleceğini söyleyerek siyaset yapana bizim söyleyecek sözümüz yok mu? Siyaset yaparak bu ülkeyi bölmeye kalkanın peşine kaç kişi düşer? Biz ne güne duruyoruz? Ülkenin batısında kalkan cenazeler üzerinden siyaset yapanlar varsa; Güneydoğu'da ailelere teslim edilen PKK'lı cenazeleri üzerinden siyaset yapanlar yok mu? Bugüne kadar toprağa verdiğimiz 40 bin canın kaç oy ettiğini hesaplayıp istikamet belirleyenler kimler?

"Bir cenaze kaç oy eder?" hesabı, terörün tırmanmasının en büyük sebebi. Terör eyleminden şu veya bu şekilde sonuç devşirenler, siyasî gelişmeler bekleyenler, medet umanlar terör cehennemine odun taşıyanlardır. Herkes aklını başına almalı. Terör örgütü ile aynı safa düşmemeye, onun değirmenine su taşımamaya dikkat etmeli.

Siyasetin bütün tarafları "bir cenaze kaç oy eder?" hesabını bir kenara bırakıp kanla siyaset tanzim etmekten vazgeçtikleri an, bu konuda sağlam bir mutabakatın parçası haline geldikleri zaman terör iflas bayrağını çekmiş olacaktır. m.turkone@zaman.com.tr

Silahı vesayet altına almak

Mümtaz'er Türköne 2010.06.27

22. Abant Toplantısı'nın konusu "Vesayet ve Demokrasi" idi. Konu, önemi ve ağırlığı ile mütenasip tartışmalara konu oldu.

Hiçbir şey tesadüf değil. Türkiye'de silahın ülke üzerinde kurduğu vesayet, uzun soluklu çabaların, kılı kırk yaran hukukî ve idarî düzenlemelerin ve belki de en önemlisi, toplumu yılgınlığa sevk eden bir psikolojinin eseri. Öyleyse aynı şekilde derinlere inen bir işçilik, cesaret ve azim ile sona erdirilecek.

Abant'ta Türkiye'nin tanınmış entelektüelleri vesayet düzenini masaya yatırıp, nasıl tasfiye edileceğini tartışırken, Diyarbakır'dan benzer bir ses geldi. 32 sivil toplum kuruluşu, cuma sonrası Ulucami önünde toplanarak ortak bir basın açıklaması yaptı ve PKK'ya 'silah bırak' çağrısında bulundu. Bu örgütlü sesin, silah sesleri arasında kaybolmasına izin vermemeliyiz. İnsan ve Erdem Derneği Başkanı Ahmet Ay, "Silahlar ya susacak, ya susacak." diyor ve sivil bir direniş çağrısında bulunuyor. Şayet silahlar susmazsa açlık grevi başlatacaklarını söylüyor. Bu çağrı da, samimi bir silahlı vesayetten kurtulma çağrısı. Güneydoğu'yu PKK'nın esir aldığına inananların, bu yürekli çağrının değerini anlamaları lâzım.

Elinde silah bulunduranların borusunun öttüğü bir ülke, ilkel ve geri bir ülkedir. En başta insan hayatı olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin silahlı tehdit altında bulunduğu bir ülkede hiçbir ilerleme ve gelişme sağlanamaz.

Abant'ta aydınların, Diyarbakır'da sivil toplum örgütlerinin dile getirdiği şey aynı: Üzerimizden silahın vesayeti kalkmalı. Nasıl? Aynen kurulduğu şekilde. Tek tek bu vesayeti sağlayan bağların çözülmesi ve toplumun normal bir hayata geçmesi lâzım.

Kürt sorunu, bu ülkenin başına askerî vesayet düzeni marifetiyle bela edildi. Asker, ülkeyi yönetecek meşru araçlara ve ferasete sahip değil. Boşluğu, kendi varlığını dayandırdığı tehditleri çoğaltarak kapatmayı denedi. Sırf yönetebilmek için ülkeyi çatışmalara ve kutuplaşmalara sürükledi. Çatışmalar çoğaldıkça, silaha ihtiyaç duyulacaktı. Korku arttıkça, düzen bozuldukça demir bir yumruk gerekecekti. Türkiye'nin 70'li yıllarını kasıp kavuran sağ-sol kavgası, bu vesayet düzeninin teşvik ve tahrikleriyle bir yangına döndü. Bugün hâlâ çözmek için uğraştığımız Kürt sorunu, 12 Eylül diktasının askerî vesayete olan ihtiyacı sürekli kılmak için büyüttüğü ve içinden çıkılmaz hale getirdiği bir sorun oldu. Asker, ülkeyi her şeyi yasaklayarak yönetiyor. Neden? Çünkü her yasak çiğnenmek içindir. Bir çiğneyen çıkınca da bu yasağı koyanın söz söyleme fırsatı olur. 12 Eylül yönetiminin giderayak çıkardığı Kürtçe yasağının, Kürtleri tahrik etmek dışında bir anlamı var mıydı?

Abant'ta iki gün devam eden toplantı, artık Türkiye'nin bu vesayet belasından kurtulacak takati bulduğunu, olgunluğa eriştiğini gösteriyor. Her şey enine boyuna tartışılıyor. Sebep-sonuç ilişkileri gösteriliyor. Mekanizmalar çözülüyor ve en önemlisi bu vesayetin sonunu getirecek cesaret devrede. Aydınlar görevini yapıyor: Demokrasiyi ve özgürlükleri geliştirecek yolu, yöntemi icmal ediyor.

Bir yanda nefes kesen gelişmeler yaşanıyor. Türkiye yeniden terör sarmalına teslim olmuş görünüyor. Diğer taraftan terör sarmalının da üretildiği bu geniş bataklıkta kurutacak bir inanç ve çaba, cesaretle geliyor. Hem

Diyarbakır'da 32 sivil toplum kuruluşunun tepkisine ve direncine hem de Abant'ta toplanan aydınların geniş soluklu tartışmalarına bu gözle bakmak lâzım.

Tarih boşuna yaşanmıyor. Yakın tarihimiz, bizim üzerimizde vesayet kuranların aslında vasiye muhtaç olduğunu gösterdi. Bu kadar sistematik hata bu kadar çok başka türlü nasıl yapılabilirdi? Şayet vesayet altında yaşamak istemiyorsak, vesayet iddiasında bulunanları vesayetimiz altına almak zorundayız. Bu vesayete onların gerçekten ihtiyaçları var. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Güçlü Türkiye, güçlü ordu'

Mümtaz'er Türköne 2010.06.29

Şimdi olmuş. TSK'nın geçen sene kullandığı "Güçlü Ordu, Güçlü Türkiye" sloganı yanlış. Bu sloganı eleştirenlerden biri de bendim.

Eleştirimin dayanak noktası şuydu: "Güçlü Ordu"dan "Güçlü Türkiye" çıkmaz, tersine zayıf bir ülke çıkar. Çünkü güçlü orduya harcanacak para, ülkenin ekonomisini zayıflatır. Ama "Güçlü Türkiye"den mutlaka "Güçlü Ordu" çıkar. Genekurmay'ın eleştirileri dikkate alması ve sloganı değiştirmesi olumlu bir gelişme.

Bir bürokratik kurum olarak orduya yönelik eleştirilerimi, askerlik mesleğine yönelik görenlerden ve üstüne alınanlardan sert tepkiler alıyorum. Adını vererek beni eleştiren Özel Kuvvetler'e mensup bir kurmay yüzbaşının yazdıklarını çok samimi ve temsil edici buldum. "Rüyanızda kabus olarak göreceğiniz yerlerde yıllardır görev yapıyorum" diyor ve görevi yüzünden çocuklarının doğumuna şahit olamayan arkadaşlarından bahsediyor. "Bizler göğsümüzde Türk bayrağı saklarız, vurulsak hemen üstümüze örtülsün diye" sözüyle ve arkasından sorduğu "sizin bayrağınız ne renk?" sorusuyla beni yere seriyor. Belli ki bu satırların yazarı yüksek bir vazife ahlâkına ve vatan sevgisine sahip şerefli bir Türk subayı. Ama bu ülkede o şanlı bayrağının ebediyete kadar nazlı nazlı sallanması için bu vasıflara ilave başka vasıflar da gerekiyor. Şerefli ve vatanperver Türk subaylarının, güçlü bir ülkenin daha ileri ve daha iyi organize olmuş "Güçlü Ordu"sunda görev yapmaları.

Kalabalık bir ordunun güçlü bir ordu olmadığını, kurmay eğitimi almamış subaylar da bilir. "Neden bu kadar kalabalık bir ordumuz var?" sorusuna, herkesin anlayacağı basitlikte bir açıklama getirmek mümkün: "Nöbet tutmak için". Askerî birliklerin, sosyal tesislerin, lojmanların, hastanelerin, gazinoların etrafında yemekhanelerin, yatakhanelerin içinde Türk askeri nöbet tutar. Her nöbet yeri beş askerdir; adam başı sekizer saatten bir gün için üç kişi, biri izinde ve biri revirde. "Bu nöbetler ne için tutulur?" sorusunun ise mantıklı bir cevabı yoktur. Mehmetçiğin yaptığı bu işi Batı ülkelerinin ordularında çok büyük oranlarda artık çok ucuz hale gelen kamera sistemleri yapmaktadır.

Ordunun güçlü hale gelmesi için Türkiye'nin güçlü olmasının yanı sıra esaslı bir askerî reforma ihtiyacımız var. Batı orduları yıllar önce sadece savaş zamanında değil barış zamanında da müşterek karargahın komutası altına girdiği operasyonel yapılanmaya geçti. Çağımızın güçlü orduları çok hızlı hareket edebilen, çok ileri teknoloji kullanabilen, subay kadrosunun entelektüel yetenekleri çok ileri uzmanlaşmış ordular. Bizim güçlü askerî geleneklerimiz var. Bu ülkede vatani için ölecek adam kıtlığı çekilmez. Tarih boyunca çekilmedi. Ama modern savaş araç ve gereçlerini kullanabilecek uzmanlara ve modern savaş doktrinlerini uygulayabilen kurmaylara ve organizasyon yeteneğine sahip komutanlara sahip olmak her devirde çok zordur. 1774'ten itibaren kalabalık ordularla savaş meydanlarında çok can verdik, ama 1922'ye kadar savaş kazanamadık. Bütün

derdimiz, bir topun namlusunun açısının trigonometrik hesabını bilen subaylara sahip olmak türünden sıkıntılardı. Bugün aynı hataları tekrarlayamayız.

Ordumuzun ülke üzerinde kurduğu vesayetin, kendi iç yapısına ve savaşıma yeteneğine epeyce zararı dokundu. Bütün bürokratik kurumlar değişime direnir. Ülke üzerinde söz sahibi bir bürokratik kurum daha fazla direnir. Ordumuzun temel organizasyonu, konvansiyonel silahların kullanıldığı döneme ait geri bir organizasyon. Verdiğim nöbet uygulaması örneği, bu geriliğin sadece basit bir göstergesi. Demokrasi ile uyumlu savaş eğitimi almamış, savaşı halk iradesine raptetme konusunu sadece "psikolojik harekât" olarak gören bir subay kadrosu, Kürt sorununda görüldüğü gibi çağın gereklerinin uzağına düşer.

Bana sitem eden subaylar, ordunun aslî işinin terörle mücadele etmek olduğunu zannediyorlar. Bu zan büyük bir tehlike. Sinekler, dev eskavatörlerin kepçeleri ile vura vura yok edilemezler. Türkiye'nin güçlü ekonomisi, diplomasi ve çağdaş dünya ile uyumlu ve bunlar için de demokratik değerleri içine sindirmiş çevik, akıllı ve küçük bir orduya ihtiyacı var. "Güçlü Ordu"nun bugünün dünyasındaki karşılığı bu. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MHP neden marjinalleşiyor?

Mümtaz'er Türköne 2010.07.01

Tipik bir marjinalleşme göstergesi: Bahçeli cepheyi genişleterek büyümeye çalışırken Abant Platformu'nu da hedef tahtasına yerleştirmiş.

Farklılıkları bir arada, bu bayrağın ve bu devletin çatısı altında yaşatma konusunda Abant ruhu Türkiye'nin en ihtişamlı ve sağlam gönül mimarisini başarmış bir gelenek. Bu ülkenin hâlâ birlik ve bütünlük içinde geleceğe intikali mümkünse, yeni nesiller Abant Platformu'na çok şey borçlu olacak. Bu iyi niyetli gönül seferberliğine "neden ekonomiden bahsetmediniz?" hesabını soran, "küresel vesayet"i temsil ettiğimiz ve "yerli işbirlikçileri" olduğumuz çamurunu atan Bahçeli'den acaba nasıl bahsedecekler?

Toplum her zaman yolunu bulur, önünü aydınlatan aydınları izler. Kimileri de zamanı durdurmaya, geçmişte kalan alışkanlıklara dünyayı uydurmaya çalışır.

MHP'de tehlikeli ve tüketici bir marjinalleşme eğilimi var. Bu eğilim öncelikle Devlet Bahçeli'nin üslûbuna yansıyor. Marjinalleşmenin tipik göstergelerinden biri kullanılan siyasî dilin saf retorikten ibaret olması, mantık ve muhakemenin duygu seli altında ezilmesidir. Ölçü koymak isteyenler için basit bir örnek. Bahçeli'nin şu tipik cümlesi bu haftaki grup konuşmasında var: "Farklılıkların kışkırtılması, ayrımcılığın övülmesi, ayrışmanın kutsanması üzerine şekillenen bölücü AKP politikalarının faturası çok ağır olmuştur." Çok ağır olan şeyi, şu şekilde ifade etmeyi deneyin: "Farklılıkların kutsanması, ayrımcılığın kışkırtılması ve ayrışmanın övülmesi" ibaresi, sizde herhangi bir duygu değişikliği yaratmıyorsa yani meramı iki şekilde de herhangi bir nüans yaratmadan ifade etmek mümkünse, bu cümle içi boş bir retorik cümlesinden ibarettir.

Şu pasaj ise hepimiz için ürkütücü olmalı: "Onlar müsterih olsunlar ki, şehit düşmüş oğulların, kocaların, babaların kanı yerde asla kalmayacaktır. Biz bunun için varız ve bunun için buradayız. Milliyetçi Hareket'in nefesi zalimlerin ensesindedir." MHP'liler bu cümleden ne anlayacaktır? MHP'nin bir siyasî kan davasının tarafı olmasından öte bu cümlelerin başka bir kastı var mı? Bu sözlerden sonra, elimize silahı alıp sokağa çıkmaktan başka çaremiz kalıyor mu? Bu sözler bir siyasî partiye mi, yoksa marjinal bir para-militer örgüte mi yakışır?

Kürt sorunu Türkiye'nin en zorlu sorunu. Bu sorun siyasî yelpazeye BDP'yi ve mevcut cesameti ile MHP'yi armağan etti. Şu soruyu sormak ve cevabı üzerinde düşünmek, bu hükmü doğrulamıyor mu: Şayet Kürt sorunu olmasaydı PKK (ve onun sivil-siyasî uzantısı olan BDP) ve anti-Kürt dalgayı temsil eden MHP olur muydu? Kürt sorunu ve onun türevi olan terör sorunu sona erse, siyasî yelpazede MHP'nin bir anlamı ve karşılığı kalır mı? Devlet Bahçeli bu sorunlar olmasa grup konuşmalarında hangi konulardan bahseder?

MHP marjinalleşiyor; hem de çok fena bir şekilde marjinalleşiyor. Bahçeli'nin çözüm olarak OHAL'i önermesi, idam cezasının geri gelmesini talep etmesi bu marjinalliğin sadece iki somut göstergesi. MHP'ye bakılırsa Türkiye, terörle mücadelede henüz 80'li yılları aşmış 90'lı yıllara gelememiştir. Ağzınızdan çıkan her kelimeyi kuyumcu terazisinde tartmanız gereken bir konuda her cümleğiniz kurşun gibi bir yerlere saplanırsa, sözleriniz barut kokarsa başka bir hatanızdan dolayı değil, sırf bu yüzden terör sorununu çözemezsiniz. Bu ülkeye kötülük edersiniz. Eğer Kürt sorununun çözümsüzlüğüne, terörün durdurulamamasına bir sebep aranıyorsa ilk sıraya bu marjinal retorikle toplumu kamplaştıran, terörü siyasî rant alanı olarak sömüren yaklaşımı koymak gerekmez mi? Bu vatani sadece MHP'liler sevmiyor; hepimiz bu ülkede yaşıyoruz. Kan ve barut kokan tahriklerle değil, Yunus misali kalpleri fethedecek gönül seferberliğine ihtiyacımız var. Bu sözlerle, bu tahriklerle, bu ithamlarla Türkiye'yi tek parça halinde tutmak mümkün mü?

MHP'nin kucaklayıcı, uzlaştırıcı, birleştirici bir üslup benimsemesi, yani titreyip kendine dönmesi lâzım. Belki de Şeyh Edebali'nin "uysallık sana, gönül alma sana, katlanmak sana, hoş görmek sana, bağışlama sana, bütünlemek sana" sözleri ile amel eden bir lidere sahip olması... m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şiddetsizliğin dili

Mümtaz'er Türküne 2010.07.02

PKK'nın güvenlik güçlerine karşı saldırıları devam ederken, Başbakan'ın kullandığı dil hepimize yol göstermeli. Siirt'in Pervari ilçesinden gelen, nasır bağlamış yüreğimizi kanatan beş şehit haberi bile bu dilin gücünü gölgede bırakmamalı.

Başbakan önceki gün Ulusa Sesleniş konuşmasında; "Biz terörün sonunu getirecek olanın daha fazla demokrasi, daha fazla adalet, daha hakça bir paylaşım, daha dengeli, daha yaygın bir kalkınma olduğuna inanıyoruz." dedi ve devlet olarak bu şiddet diline, bu çatışma kültürüne teslim olmayacaklarını, akliselimlerini ve soğukkanlılıklarını yitirmeyeceklerini ekledi.

Bu dil şiddetsizliğin dili. Kürtler Türk diline renkli katkılarda bulundular. "Şiddetin dili", "şiddetsizlik", "iradesizleştirme" gibi deyimler Kürt siyasetinin dağarcığına kazandırdığı deyimler. Neye ihtiyacınız varsa ve canınızı ne yakıyorsa orada dil zenginleşiyor. Tabii o acıyı yaşayanlar eliyle. Şiddetin olmadığı ortam barış ortamıdır. Doğru mu? Hayır. Şiddetsizlik, şiddet ile barış arasındaki ara bölge. Henüz barış tesis edilmemiş, ama barış umudu şiddeti durduracak cesareti gösteriyor. "Şiddetsizlik", şiddet tehdidi altında barışın arandığı ortamı ifade ediyor. Bu ara bölgenin de kendine özgü bir dili var; tıpkı şiddetin kendine özgü dili gibi. Barışı arayanlar, bu dilin nüanslarını çok iyi bilmek zorunda.

Hafta içinde Galip Ensarioğlu'nun 90 STK adına okuduğu bildiri, bu dilin somut bir ifadesi olarak okunmalı. Bu bildiride yer alan can alıcı cümle "Her türlü operasyon durmalı, PKK eylemsizlik kararı almalıdır" şeklinde idi. Bu cümleyi Başbakan'ın önceki hafta söylediği "Terör durursa operasyonlar zaten kendiliğinden durur" ifadesinin yanında değerlendirmek gerekir. Diyarbakır'da Kürtleri temsil eden 90 STK bir araya geliyor ve içinde "PKK

eylemsizlik kararı almalıdır" talebi geçen bir bildiri yayımlıyorsa, bu bildirinin tek adresi PKK'dır. Çünkü bu talep, askerî operasyonlar devam ederken değil, PKK "orta şiddette savaş"ı başlattıktan sonra dile getiriliyor. Yine Batman'da STK'ların benzer bildirisinde geçen "PKK'nın silahlı eylemlerine son vermesini, askerî operasyonların durdurulmasını" isteyen ifade ile Başbakan'ın kullandığı cümle aynı "şiddetsizliğin dili"ne dayanmıyor mu? Üstelik Güneydoğulu STK'ların bu dili, PKK'nın "bize değil devlete çağrı yapın" baskısına rağmen kullandığına dikkat etmeliyiz.

MHP ve BDP dışında şiddetin dilini kullanan yok. Kan ve barut kokan cümleler, tehditler ve hamaset sadece bu iki zıt kutba egemen. Peki bu dil, yani şiddetin dili işe yarıyor mu? Kulağıma gelen kamuoyu araştırmaları MHP'nin oylarında dikkat çekici bir gerileme olduğunu gösteriyor. BDP ise doğrudan doğruya Kürtlerden gelen büyük bir baskı altında bulunuyor. PKK terörü apayrı bir konu; ama şiddetin dili bu dilin sahiplerine de bir şey kazandırmıyor. Toplum ve kamuoyu önderleri şiddetsizlik dili ile konuşuyor ve bu dilde ısrar ediyor.

PKK bu sefer çok dar bir alanda fırtına kopartıyor. Terör fırtınası alanı genişletmiyor. Nasıl genişletsin? BDP'li siyasetçiler Kürtlere "demokratik açılım"ın içinin boş olduğunu anlatırken, yıllardır bölgede yargısız infaz olayına rastlanmamasının sebebini de açıklaması lâzım. Türkiye'de çok şey değişti ve bazıları bölgede PKK'ya rağmen değişti. STK'ları ayağa kaldıran ve PKK'ya onca tehdide rağmen "eylemsizlik kararı" baskısı yaptıran güç, halkın barışa duyduğu özlemin ve inancın eseri.

Bu şiddetsizlik dilinin, BDP ve MHP dışında bütün toplum ve siyaset kesimlerine hatta devlete bile egemen olmasına ve bu dilin şiddet dolu son bir aya rağmen iddiasını ve cesaretini yitirmemesine bakarak söylüyorum: Bu sefer terör çok uzun sürmeyecek.

Terör halkı yıldırıyor, öfkeye ve düşmanlığa sürüklediği zaman teslim alır. Onca şiddete rağmen bir Kürt-Türk çatışmasının işaretini gören var mı? Eğer halkı etkileyemiyorsa, terör bir işe yaramıyor demektir. Bir işe yaramıyorsa, tezgâhın başındakilere yarar sağlamıyorsa neden devam etsin?

Terör yakın bir zamanda sona erecek. Bu sefer terörü Diyarbakır'daki, Batman'daki STK'ların gösterdiği cesaretle görüldüğü gibi halkın iradesi yenecek. Bize, yani Kürt Türk bütün aydınlara düşen, şiddetsizlik dilini barış diline çevirmek. Daha zengin ve daha güçlü bir dil olan barışın diline...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Kürt devleti'

Mümtaz'er Türköne 2010.07.04

Murat Başesgioğlu, AK Parti'den istifasını "demokratik açılım"a dayandırıyor. "Açılım"ın, "dış güçlerin oyunu" olduğunu iddia ediyor ve "gerçek amacı Kürt devleti" sözüyle, açılımın mimarlarını ve savunucularını suçluyor. Ağır bir itham. Peki bu ağır suçlamanın anlamı ne?

"Kürt devleti" sorunu birilerinin kafasını, birilerinin de midesini sancılar içinde bırakan, yine de bütün tarafların uzlaşmış gibi doğrudan telaffuz etmekten çekindiği bir konu. Telaffuz etmiyoruz, tartışmıyoruz, sadece Başesgioğlu'nun yaptığı gibi duruma gerekçe ararken bir suçlama olarak gündeme getiriyoruz; ama gerçekte hep bu konu ile meşgulüz. "Bölücülük" diye sürekli tekrarladığımız tehlike, bu devletin sınırları içinde başka bir devlet, yani "Kürt devleti" kurmak anlamına gelmiyor mu?

O zaman şu soruya açık bir cevap bulmamız lâzım. Bu tehlike, yani devletin ülkesinin bölünmesi ve bu topraklarda bir Kürt devleti kurulması ihtimali ne kadar gerçekçi?

Bu ihtimal teorik olarak mümkün. Kürtler Türkiye başta olmak üzere, Irak, İran ve Suriye'de yaklaşık 20-25 milyonluk bir nüfusa sahipler. Dünya üzerinde bir milyonun altında nüfusu olup da bağımsız devlete sahip toplumlar var. Ancak teorik olarak mümkün görünen bu ihtimal, bu topraklara özgü tarih ve yaşanmış tecrübeler karşısında tel tel dökülüyor. Sebep çok: Kürt devleti idealini besleyen Kürt milliyetçiliği, geç kalmış olmanın yanında birçok hastalıkla malûl. Türkiye Kürtlerinin yarıdan fazlası, Fırat'ın batısında yaşıyor. Coğrafya Kürtleri Türklerle o kadar kaynaştırmış ki, ayrılık iki taraf için de felaket. Yaşadığımız ülkenin çok güçlü entegrasyon dinamikleri var. En önemlisi ise devlet adını verdiğimiz birlikte yaşama formu, ne kadar hata yapmış olursa olsun alternatiflere göre hâlâ cazibesini koruyor. Öyle ya, adalet dağıtan, temel haklara saygılı ve barışı kurup sürdüren bir devlet kurmak da yaşatmak da kolay değil. Kuzey Irak'ta bütün dünya bir araya gelse böyle bir devleti tesis edemez. PKK'nın kuracağı devlet, Kürtler için ilk fırsatta kaçacakları bir cehennem olur.

Kürt sorununun çözümünde neden daha çok hukuka ve demokrasiye ihtiyacımız olduğunu, "Kürt devleti" ihtimalinin kendisi gösteriyor. Bir Kürt için "Kürt devleti ideali", ancak Türkiye Cumhuriyeti Devleti içinde asgari temel haklara sahip bir vatandaş olarak yaşama umudu bütününü tükettiği zaman anlam kazanabilir. Peki bu umut ne durumda? Kürt devleti tehlikesinden bahsedenlerin bu soruya cevap vermesi lâzım. Kürt sorunu ile Kürt devleti sorunu arasındaki ilişkiyi doğru kurmak lâzım. Kürt sorunu, Kürt devleti kurmak isteyenlerin yarattığı bir sorun değil. Kürt sorunu çözülemediği için Kürt devleti tehlikesi büyüyor.

"Kürt devleti tehdidi" Kürt sorununun çözümünü kilitleyen iki tarafın, etrafa korku salmak için kullandıkları basit bir kozdan ibaret. Bu taraf, "Açılım yaparsanız Kürt devleti kurulur" diyerek ortalığa korku salıyor ve bu korku üzerinden siyaset satıyor; PKK ise zor duruma düştüğü zaman bu korkuyu kışkırtıp bağımsızlık tehdidinde bulunuyor. Gerçekte iki taraf birbirine hizmet edip taktik sonuçlar devşirmeye çalışıyor.

PKK, 1999 yılında "bağımsız devlet" hedefinden vazgeçti. Kandil'den geçtiğimiz hafta Cemil Bayık'ın açıkladığı şekilde bir aydır süren terörü, "demokratik özerklik" amacına bağlamak Kürtlerden gelen tepkiyi bastırmak için. Öcalan çıtayı indiriyor, çıkartıyor. Daha önce talep ettiği demokratik özerkliği, "savunma, ekonomi, diplomasi ve hukuk alanlarında özerklik" olarak tanımlarken, yani düpedüz bağımsız devletten bahsederken, bu hafta "TMK'nın kaldırılması, taş atan çocuklar, seçim barajının kaldırılması" gibi demokratik istekler sıralıyor. Pratik olarak PKK ve Öcalan bu çıkışlarla demokratik reformları engelleyen "Kürt devleti paranoyası"nı azdırmaktan başka bir şey yapmıyor. Demek ki maksatları demokrasi değil. Demokratik özerklik de, demokratik konfederalizm de ve hatta bağımsız Kürt devleti de süren savaşın taktik araçlarından, daha doğrusu cephaneliğinden ibaret.

"Kürt devleti"ni Kürtler istiyor mu? Akıl dışı tartışmalardan uzaklaşmanın yolu bu soruya cevap aramak. Bu sorunun cevabı ise demokratik açılıma bağlı. Kürtler kendilerini, eşit ve onurlu vatandaşlar olarak bu devletin gönüllü ortakları olarak hissedерlerse neden bağımsız bir devletin peşine düşsünler? Cehennemi kim ister?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kılıçdaroğlu'na medya tuzağı

Mümtaz'er Türköne 2010.07.06

Yeni bir lider, yeni bir umut demek. Ancak boş kağıt hızla doluyor. En kötüsü, Kılıçdaroğlu marifetiyle değil, ona destek veren Merkez Medya eliyle. Kılıçdaroğlu'nun liderlik kariyerini bitirecek tehlike siyasetin kaygan zemininden veya mayınlı alanlarından değil, medyadan gelen abartılı ve şirazesiz kaçmış desteklerden geliyor.

Savunduğum tezi tekrarlayayım. Türkiye'nin birçok alanda değişebilmesi için CHP'nin değişmesi gerekiyor. Bu değişimin içeriğini ve istikametini belirleyecek olan toplumun kendisi. Kitle partisi, adı üzerinde halkın talepleri ve beklentileri ile biçimlenmeli. Ne kadar geniş bir kesim siyasî beklentilerini CHP üzerine inşa edebilirse, CHP'nin oy tabanı o kadar genişler. Bu beklentileri peşine takarak, inandırıcı biçimde "ben iktidar adayıyım" diyebilen bir CHP, demokrasimizin işlemeyen muhalefet ayağına hayat verebilir. İktidar iddiası ise CHP'nin topyekün değişmesine bağlı. Kılıçdaroğlu'nun liderliği bu değişim için büyük bir fırsat. Medya tehlikesi ise tam bu noktada yüzünü gösteriyor. Medya, gününbirlik-abartılı parlatma hamleleri ile bu değişim ihtiyacını sadet dışına itiyor. Her sözünde ve hareketinde keramet aranan Şeyh Kemal Efendi, iktidar adayı bir sol partiyi ortaya çıkartacak değişim yükünü omuzlayabilir mi? Kılıçdaroğlu'nun medya müritleri şeyhlerini uçuruyor, Merkez Medya yine uçan halı rolüne soyunuyor. Ama Türkiye uçurulmuş bir medya figürüne değil, boğazımıza kadar battığımız gerçek sorunları çözecek akıllı, sabırlı, basiret ve feraset sahibi liderlere ihtiyaç duyuyor.

Boğazımıza kadar battığımız reel sorunların başında Kürt sorunu var. Yeni CHP'nin omurgasını, rengini tayin edecek olan en temel alan da burası. Kürt sorununun çözümü konusunda CHP'den beklentimiz ne? Ölçüyü demokrasinin beklentisi olarak koyalım. Demokrasinin içindeki ölçü ise şu: Güneydoğu'da sadece BDP ve AK Parti'nin olduğu bölgelerde, CHP de iddialı bir parti olabilir mi? Yani Kürt vatandaşlarımızın bir kısmı, sosyal-demokrat, aydınlanmacı, yoksullardan yana ve en önemlisi etnik sorunlara karşı solun evrensel dilini kullanarak çözüm arayan bir parti olarak CHP'nin seçmeni haline gelmeli. PKK'nın ve BDP'nin bütünüyle taklit eseri olan Kürt Kemalizmi yerine, CHP Kemalizminin modern ve ırkçılık karşıtı yorumlarını alternatif olarak Kürtlere sunamaz mı? Kürt sorununa, Marksist olmayan (o PKK'nın tekelinde) bir sınıfsal bakış açısı getirmek ve bunun üzerine yoksul Kürtlerin kendilerini ifade edecekleri bir evrensel kimlik sunmak CHP'ye yakışmaz mı? BDP laik, modernleşmeci ve sol bir Kürt siyaseti takip ediyor. Demek ki BDP'nin aynı kaynaktan beslenen potansiyel rakibi CHP olmalı. Olabilir mi?

Yıllar önce, Salih Kapusuz'un AK Parti grup başkan vekilliği yaptığı dönemde anlatılırdı. Aslında bugün için de geçerli bir fıkra. AK Parti milletvekillerine soruyorlar: "Bu kadar teknik ayrıntıları olan kanun tasarıları hakkında oy verirken nasıl karar veriyorsunuz?" Cevap; "Salih Kapusuz'a bakıyoruz." Aynı soruyu CHP'lilere soruyorlar. Onların cevabı da aynı: "Biz de Salih Kapusuz'a bakıyoruz, o ne işaret ederse tersini yapıyoruz." CHP'nin bugün savunduğu, başta Anayasa konusu olmak üzere birçok konudaki politikası anti-AK Parti niteliği olmak dışında hiçbir özellik taşımıyor. Anayasa Referandumu'na karşı çıkma gerekçelerini anlatırken bin dereden su getirmeleri bu yüzden. Referandum paketinin içerdiği düzenlemeler mükemmel olmasa bile mevcutların çok ilerisinde.

Medya'nın meslekî körlük eseri Kılıçdaroğlu'nun önüne koydukları tuzak, bu yapısal değişim zarureti yerine günlük artistik gösterileri ikame etmesi. Zamanla medya şovları, partinin politikalarındaki yapısal değişimi de imkânsız hale getirecek. Canımızı fena bir şekilde yakan Kürt sorunu hakkında henüz hiçbir şey söylemeyen Kılıçdaroğlu'nu sınırda, mevzide görüntülemek işte bu tuzaklardan biri. Kürt sorununu çözecek politikalara emek harcamak yerine, mevcut taraflardan birinin yanında "cesur bir poz" vermekle neyi çözüyorsunuz?

Lafla peynir gemisi, medya abartısı ile politika yürümüyor. Kılıçdaroğlu medya patronlarının uzattığı renkli halının üzerine kurulup uçmaya çalışmak yerine, CHP'yi tepeden tırnağa dönüştürecek Anthony Giddens tarzı teorisyenler bulup çevresine almalı ve onların sözlerine kulak vermeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Profesyonel ordu

Başbuğ'un sözleri emeklilik işareti. Üniformayı çıkarttığı zaman çok fazla ka'le alınmayacağını biliyor. Söyledikleri amatörce, "Askerlik vatan borcu", "Türk ordusunun belkemiğini Mehmetçik oluşturuyor" diyor.

Profesyonelleşmenin ordu ile millet arasındaki bağı kopartacağından şikâyet ediyor. Türkiye'nin asker meselesinin aslında bir bürokrasi meselesi olduğunu bu sözler gösteriyor. Hiçbir bürokratik kurum personelinin azaltılmasını istemez. Neden? Çünkü gücü azalır. Ordumuzun toplum nezdindeki gücü ve itibarı istihdam ettiği 430 bin Mehmetçik'ten geliyor. Subayın komuta ettiği askerler Mehmetçik yerine, profesyonel uzmanlar olsa ordu bütünüyle sivil alana kapanır. Askerler, kapısında nöbetçiler bekleyen lojmanlarda yaşayıp, kendi gazinolarında zaman geçiriyorlar. Halkla tek bağlantıları, vatanî görevini yapan Mehmetçikler. Daha önce hiç düşünmemiş olsanız bile şu sorunun cevabını hemen verebilirsiniz: Profesyonel ordu darbe yapabilir mi?

2001 yılında dönemin Genelkurmay Başkanı Hüseyin Kıvrıkoğlu bir emir yayımladı. Bu emre göre Türk ordusu iki ana merkezde "Doğu" ve Batı" Harekât Komutanlığı olarak yeniden örgütlenecekti. "Emir" bu reorganizasyonun yapılmasına dairdi. Bu örgütlenme asker ve doğal olarak general sayısını da azaltıyordu. Genelkurmay Harekât Dairesi'nde bu emir doğrultusunda bir toplantı yapıldı. Herkes general sayısının azaltılmasına takıldı. General olmayı bekleyen albayların tuğgeneral kadrosunun azaltılmasına razı olmamaları, silsile-i meratip ile yukarı taşınan bir rahatsızlığı ifade ediyordu. Asker ve subay sayısının yaklaşık % 29 oranında azaldığı bu proje sonunda rafa kaldırıldı.

İlker Başbuğ'un verdiği 430 bin asker sayısının tekabül ettiği bir general kadrosu var. Bugün için 350 civarında. Asker sayısının azalması askerî birliklerin küçülmesi ve sayısının azalması ile mümkün. Azalan askerî birlikler ise daha az general kadrosu demek. Türkiye'de askerî reformun gerçekleşmemesinin en önemli sebebi bu. Kahraman Türk ordusu değil, silahlı bürokrasi kadro tenkifatına direniyor. Bu reform zaruri. Askerin kendi iradesine bırakılırsa hiç gerçekleşmeyecek. O zaman sivil iradenin Türkiye'nin güvenlik ihtiyaçlarına göre bir plan yapması ve orduya, bu plan dahilinde yeniden örgütlenme talimatı vermesi lâzım.

Profesyonelleşme, basit bir "paralı askerlik" meselesi değil. Profesyonelleşme bir askerî mecburiyet. Çağımızın orduları yüksek düzeyde teknoloji kullanan ve uzun süreli eğitimden geçmiş uzmanlardan oluşuyor. Bu kadar uzmanlık ise sadece profesyonelleşmeyle mümkün. ABD'nin Irak'ı işgal ederken kullandığı taktikler, bugünün ordularının kullandığı yeniliklerin işaretiydi. Başbuğ'un söylediği gibi ana gövdesi Mehmetçik'e dayalı bir ordu, artık iyi savaşan bir ordu anlamına gelmiyor. Tersine böyle amatör bir ordunun, profesyonel ordular karşısında hiç şansı yok.

Bizim asker meselemiz, sadece demokrasi üzerinde bir vesayet problemi değil. Asker meselemiz özü itibarıyla bir bürokrasi meselesi. Bu bürokratik kurumun varoluş amaçlarına uygun olarak reformdan geçirilmesi gerekiyor. Her bürokratik kurum gibi, askerî bürokrasi değişime direniyor. Ayrıcalıklarının ve kendisine güç ve itibar sağlayan imkânların elinden alınmasına izin vermiyor.. Elinde silah bulunan bürokratik bir kurum, devlet üzerindeki ağırlığını kullanarak Parlamento'nun denetleyemediği kaynakları hesapsız bir şekilde kullanıyor. Çözüm, ordunun sivil irade marifetiyle yeniden yapılandırılması. Bunun için sivillerin de askerî konuları uzmanlık düzeyinde bilmeleri ve takip etmeleri, iki farklı askerî ihtiyaç arasında önceliği kestirecek bir bilgi düzeyine ulaşması gerekiyor.

ABD Sayıştay'ının (GAO) geçen hafta yayımladığı bir raporu örnek verelim. Sayıştay denetçileri, Amerikan piyade birliklerinin ihtiyacı olan bir zırhlı aracın geliştirilmesi projesini, Temsilciler Meclisi alt komisyonunun talebi üzerine incelemiş. Askerî gereklilikler dahil bütün hususlar incelenmiş ve projenin baştan yeniden tasarlanması tavsiye edilmiş. Sayıştay ızmanı teknik bir askerî projeyi iptal ediyor.

İşe Mehmetçik'le başlamalıyız. Genelkurmay Başkanı bize, Mehmetçik'in profesyonel orduya neden tercih edildiğini çağdaş savaş gerekleri ile yeniden açıklamayı denemeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürtleri "paketlemek" mümkün mü?

Mümtaz'er Türköne 2010.07.09

Soruyu "Türklerle Kürtler birlikte yaşamak zorunda mıdır?" şeklinde mide bulandırıcı bir kibirle sorduğunuz zaman kastettiğiniz şey belli. Fransız Devrimi öncesinde sabahtan akşama kadar gevezelik yapan işsiz güçsüz soyluların aklına gelen parlak fikirler gibi. "Hayatımızda olmasalar her şey ne kadar güzel olurdu" tarzında bir hayıflanma. Ama tepeden tırnağa ırkçı, aşağılayıcı ve sonradan görme aristokrat özentilerine özgü.

"Birlikte yaşamak zorunda mıyız?" diye sorarken, sokakta gezen ve sabaha kadar havlayan sokak köpeklerinden bahsetmiyor. Hangi etnik kökenden gelirse gelsin, iç içe yaşayan bir toplumu ayrıştırıyor. Kast edilen ise düpedüz bir "azıtlama", yani sahipsiz hayvanlara özgü bir uzaklaştırma planı. "Bizden uzak olsunlar, bizi rahatsız etmesinler de ne halleri varsa görsünler." lafı kimler için söylenirse aynen öyle.

"Ver kurtul"un temcit pilavı bu. Ruşen Çakır haklı: "Vur kurtul"cular hiç olmazsa terörle sınırlı bir çözüm öneriyorlar. "Ver kurtulcular" daha ırkçı, daha önyargılı ve nefret dolu bir yerde duruyor. Sadece etnik kökenine bağlı olarak bir toplumu yargılıyor, mahkûm ediyor ve bulunduğunuz çemberin dışına atıyorsunuz.

Bu sözün ne kadar ırkçı olduğunu, anlamsızlığı ile kanıtlamak mümkün. Irkçılık ele avuca gelen bir mantık içermez; sadece önyargıları, kini-nefreti kusar. "Türklerle Kürtler birlikte yaşamak zorunda mıdır?" sorusuna, PKK'lılarla beraber "hayır değildir" cevabını verseniz kaç yazar? Ayrı yaşamak mümkün mü? Ankara'nın batısında yaşayan Kürtleri ne yapacaksınız? Tek tek tespit edip Güneydoğu'ya mı göndereceksiniz? Akıl ve izan içinde bir cevap bulabilir misiniz? Mümkün olmayan bir şey neden önerilir? Irkçı kibri tatmin etmek, başkalarını aşağılamak için değil mi?

Aynı mantıkla başka sorular da sorabilirler: "Laiklerle mürteciler birlikte yaşamak zorunda mı?". "Onlara bir din devleti kurup versek, biz de laik laik yaşasak olmaz mı?" Bu mantığın duracağı yer yok. "Zengin semtlerinde, aşağı sınıftan gelenlerle birlikte yaşamak zorunda mıyız?" "Benden farklı düşünen veya hayat biçimi benimseyenlerle birlikte yaşamak zorunda mıyım?" Bu son soru ile "Türklerle Kürtler birlikte yaşamak zorunda mıdır?" sorusu arasında mahiyet itibarıyla ne fark var? Sonuncusunda sadece ırkçılığın buram buram yükselen rezil kokusu burnunuzun direğini sızlatmıyor mu?

Şayet bir insanın, doğduğu anda annesinden babasından tevarüs ettiği özelliklerden dolayı (buna içine doğduğu kültür çevresi de dahildir) o insan hakkında bir hüküm tesis ediyorsanız, onu hak kaybına uğratiyorsanız, aşağı bir yere yerleştiriyorsanız bunun adı ırkçılıktır. "Senin etnik kökenin, benim seninle yaşamamı mümkün kılmıyor" demek firesiz, kılçıksız bir ırkçı saçmalıktır. Bunu söyleyen de ırkçıdır.

Bu yüzden Bejan Matur'un yaptığı gibi, bu soruya "elbette mecbur değilsiniz" cevabını vermek ve "alt metinleri okumak" yerine doğrudan başka bir soru ile karşılık vermek lâzım: "Bu soruyu kim soruyor?" Türklerle Kürtlerin birlikte yaşamak zorunda olup olmadığını kim soruyor? Tırnak içinde vurgulayarak soralım: "Türkler mi?", yoksa "Kürtler mi?" Bu soruyu soran bir "Türk" mü? Yoksa "Kürt" mü? Sen kimsin kardeşim? Yanlış anlaşılmacak için daha açık soralım: "Türklüğü sen mi temsil ediyorsun?"

Meselenin özü "Kürt devleti" paranoyasına dayanıyor. "Kürt devleti" ise Türk'üyle-Kürt'üyle bu milletin sırtından sopayı eksik etmemek için uydurulmuş bir safsatadan ibaret. Böyle bir ihtimal bir hayal veya kâbus olabilecek kadar bile ciddi değil. Çünkü Kürt devleti, öncelikle Kürtler için bir felâket.

Nasıl bir felaket olduğunu göstermek için bir Kürt'e soralım: "Kürtlerle Yezidiler ve Zerdüştliler birlikte yaşamak zorunda mıdır?" diye soran ve her sözünde Kürt devleti adına kerametler aranan bir gazetecinin, yüksek perdeden ırkçı aforizmalar yumurtladığı bir ülkede yaşamak ister misiniz? Öyleyse bırakın bu zulme birlikte tahammül edelim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Referandumu kim kazanacak?

Mümtaz'er Türköne 2010.07.11

12 Eylül'ün kurduğu düzene muhalefeti AK Parti, bu düzene sahip çıkma görevini ise diğer partiler üstlendi. Muhalefet değişim ister.

Değişimin büyüleyici gücünü referandum kutuplaşmasında AK Parti temsil ediyor. CHP, MHP ve BDP ise AK Parti'ye, yani değişime muhalefet ederken, 12 Eylül'ün kurduğu düzeni müdafaa ediyor. 12 Eylül'ün mevzilerini otuz yıldan sonra savunmak ne gariptir ki MHP'ye ve BDP'ye düşüyor. Niye? Çünkü bu partiler, kendilerini var eden ve gelecekte de var edecek olan statükoyu savunuyorlar. CHP, MHP ve BDP bunun için statükonun yani iktidarın cephesinde mevzileniyor.

Bugünün PKK'sını ve BDP'sini 12 Eylül kendi elleriyle yarattı. İstihbarat örgütlerinin gizli projelerine gerek yok; askerî diktanın açık uygulamaları ve kararlarını hatırlamak yeterli. Diyarbakır 5 No'lu Cezaevi olmasaydı, PKK'nın bu kadar öfkeli ve şiddet yüklü lider kadrosu ortaya çıkar mıydı? 12 Eylül diktası giderayak Kürtçeyi yasaklayan o meşhur 2932 sayılı kanunu çıkartmasaydı Kürt gençleri dağa çıkmaya bu kadar kolay ikna edilebilir miydi? PKK referandumu boykot ediyor. Elbette edecek. Anayasa'nın 145. maddesi değişir de, yargısız infaz yapan askerler üzerindeki "askerî yargı" zırhı kalkarsa, Türkiye herkesin adalete hesap verdiği bir ülke haline gelirse PKK nereden ekmek yiyecek? Devlet içinde kanun dışı işler olmadan, kendi illegal durumunu nasıl temellendirecek? Elindeki silaha nasıl gerekçe bulacak?

BDP'lilerin referandumu boykot ederken açıklamakta zorlandıkları husus, aslında PKK'nın bölgede sürdürdüğü statükoyu savunmaktan ibaret. Bu statükonun sürmesi için, Türkiye Cumhuriyeti'ne temel şeklini veren ve halk arasında sözleşme niteliği taşıyan anayasanın tıpkı 12 Eylül diktasının tasarladığı gibi geri, ilkel ve anti-demokratik biçimde kalması lâzım. Hukuk, tam o dikta yönetiminin çizdiği çerçevede yüksek yargı oligarşisinin tasallutuna açık olmalı. Devlet içindeki çeteler yargılanmamalı. Temel hak ve özgürlükler bağımsız yargının teminatı altına girmemeli. Bütün bunlar olursa ne olur? PKK, zeytinyağı gibi üste çıkacağı bahanelerden mahrum kalır.

PKK, referandumu boykot ederken kendisini var eden kirli vasatı devam ettiriyor. Peki MHP neden referanduma karşı çıkıyor?

Devlet Bahçeli, referandum paketi için "PKK açılımının altyapısı" diyor. AK Parti yerine bu iddiaya BDP'nin bir cevap vermesi lâzım. Benim gibi 12 Eylül'ün işkencelerinden geçmiş olan koca bir nesle MHP'nin 12 Eylül'e sahip çıkmayı anlatması çok zor. Bizler daha ötesini biliyoruz. 12 Eylül darbesini yapmak için darbecilerin ne cinayetler işlediğini. 12 Eylül'den önce MHP Genel Merkezi'ne yapılan saldırı, onlarcası arasından sadece bir

örnek. Suç işleyen bir askeri kulağından tutup yargıç önüne çıkartacak ve yüksek yargının da bu yargılamayı engelleyemeyeceği bir anayasa düzenlemesine MHP neden karşı çıkar ki?

En anlaşılabilir durum CHP'nin durumu. Bu ülkedeki egemenlik hakkı normal zamanlarda devlet içindeki sivil-asker bürokratik oligarşi ile sandıktan çıkan iktidarlar arasında paylaşılmıştı. CHP bu paylaşımda devlet içindeki iktidarın sahadaki temsilcisi rolünü benimsemişti. Referandum paketi tek başına CHP'nin bu iktidarını sona erdirecek. CHP sözcüleri pakete karşı çıkarken gerekçe bulmakta zorlanıyorlar. Paketi kendi içinde değerlendirmenin ve yetersizliklerine, eksiklerine itiraz etmenin çok fazla değeri yok. Halk sandığa gidecek ve ikili bir tercihle karşı karşıya gelecek. "Hayır" derse, anayasanın mevcut haliyle kalmasını, evet derse paketteki şekliyle değişmesini tercih etmiş olacak. Paketin mukayeseli üstünlüğü tartışma götürmez. CHP bu üstünlüğe nasıl direnecek?

Daha başında anayasa değişikliği planı, akıl dolu bir siyasî hamle idi. AK Parti paket geçse de geçmese de kazanıyordu. Anayasa Mahkemesi paketi kuşa çevirerek CHP-MHP-BDP cephesini rahatlatılabildi. Şimdi iktidar ve muhalefet eşitsiz şartlarda karşı karşıya.

Bu berbat statükoyu tarihin çöp sepetine atmakta geç bile kaldık. Muhalefet kazanacak. CHP-MHP-BDP cephesi daha başında yenik düşmüş bir iktidarı temsil ediyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Hayır'ın dayanılmaz ağırlığı

Mümtaz'er Türköne 2010.07.13

Referandum'da "hayır"ı savunanlar daha işin başındalar. 12 Eylül tarihi yaklaştıkça, "hayır"ı anlatmakta ve açıklamakta daha da zorlanacaklar. Dayanılmaz bir ağırlık üzerlerine çökecek.

Doğrusu, anayasa paketine muhalefetten vazgeçip, Anayasa Mahkemesi'nin rötuşladığı haline destek olma. Böylece AK Parti ile çok güçlü olduğu bir cephede savaşa girmekten sarf-ı nazar edip, siyasî rekabeti başka bir alana taşıyabilir ve kozlarını paylaşabilirlerdi.

Hayır oyu vermek, mevcut anayasaya, yani Askerî Dikta'nın bu ülkeye kazık gibi çıktığı 1982 Anayasası'na sahip çıkmak dışında hiçbir anlam taşımıyor. Referandum'daki "evet" oyu, temel hak ve özgürlüklerde ilerleme, devletin hukukla mukayyet olmasında sağlam bir dayanak anlamına geliyor. Pakette yer alan hükümler birçok açıdan eksik hatta sakıncalı olabilir. Ama soru şu: Hangisi daha iyi? Anayasa değişikliği paketi mi; yoksa mevcut anayasadaki düzenlemeler mi? Referandumda "hayır" oyu kullandığınız zaman, mevcut anayasal düzenlemeyi daha iyi bulmuş ve muhafazasından yana oy kullanmış olacaksınız. Evet dediğiniz zaman ise, paketteki hükümleri daha ileri bulmuş ve benimsemiş bulunacaksınız. Referandum sandığına gittiğiniz zaman önünüze seçenek olarak sunulan iki tercih sadece bunlardan ibaret. Ya "evet"; ya "hayır".

CHP lideri Kılıçdaroğlu önceki gün "Anayasa değişikliği paketi halkın yararına değil." derken bir gerekçe öne sürüyor. Gerekçesi paketin içeriğindeki hatalar değil, bir eksiklik. "Dokunulmazlığı kaldırın bir maddesi bile yok." diyerek bu eksikliği gösteriyor. Eleştiri noktası muhalefet için doğru bir yer. Pakette birçok eksik var. O kadar çok eksik var ki, "Bu pakete anayasanın geri kalan maddelerinin tamamı dahil edilmeliydi." demek ve toptan yeni bir anayasa istemek hakkına bile sahipsiniz. Ama bu eleştiri sandık başına gidince sonucu değiştirmiyor. Anayasa paketine "hayır" demek, paketteki eksikleri eleştirmek anlamına gelmiyor. "Hayır" dediğiniz zaman sadece 82 Anayasası'nın ilgili maddelerini savunmuş ve devamı yönünde oy kullanmış oluyorsunuz.

BDP'nin boykot çağrılarını dayandırdığı gerekçe de aynı. BDP anayasa paketine Kürt sorununun çözümüne dair değişiklikler içermediği için muhalefet ediyor. Bu itiraz da makûl bir itiraz. Ama sonuç yine değişmiyor. "Hayır" oyu kullanmak, Kürt sorununun çözümüne bir katkıda bulunuyor mu? "Hayır" oyunun anlamı hayır. Pakete "hayır" dediğiniz zaman Kürt sorununun da içinde yer aldığı demokrasi sorununu ağırlaştırmış oluyorsunuz. Tek başına 145. madde değişikliği, gelecekte yargısız infazların önünü kesecek en sağlam garantilerden biri değil mi? BDP, bu yaman çelişkinin farkında. "Hayır" kampanyası yerine boykotu tercih etmeleri bu yüzden. Böylece 82 Anayasası'na sahip çıkma zilletinden kurtulmayı amaçlıyor. Daha ötede ise zorbalığa açık bir kapı var. "Evet"e direnmek çok zor. Kürtler sandık başına gidip "hayır" oyu kullandıkları zaman neye hizmet etmiş olacaklar? Bu zorluğu bilen PKK, boykot çağrısı ile sandığı tehdit ediyor. Sandığı yasaklamak, elinde silah olanlar için "hayır" oyu verdirmekten daha zahmetsiz ve pratik bir yöntem.

Yargıtay Başkanı, Anayasa Mahkemesi kararını eleştirirken kendi oyunu belli ediyor. HSYK ve Anayasa Mahkemesi ile ilgili maddelerin iptal edilmesine karşı çıkıyor. Hayırcı muhalefet cephesinin, 12 Eylül tarihi yaklaştıkça artacak zorluklarını aslında bu itiraz gösteriyor. Yüksek yargı, Yargıtay'ın kendi resmî dokümanı olan "stratejik plan"da tam tersini savunuyor. Demek ki itiraz hukukî değil siyasî. "Bu paket geçerse AK Parti, bu düzenlemenin mimarı olarak kazançlı çıkar" hesabı, referandumda "hayır" oyunun neredeyse yegâne gerekçesi.

Zorluk bu siyasî hesabı, anayasa değişikliği gibi hayatî bir tasarrufun üzerine inşa etmek. Bu hesap düpedüz yanlış bir hesap. Çünkü şu sorunun cevabı yok: Anayasa değişikliği paketi yerine mevcut Anayasa'daki düzenlemeleri neden tercih ediyorsunuz?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Albay Dursun Çiçek intihara zorlanıyor

Mümtaz'er Türköne 2010.07.15

Belki de o şerefli üniformayı taşımanın bir bedeli olduğunu düşünmüştü. Boğazına kadar siyasete batmış bir karargâhta görev yapıyordu.

Askerlik, dış düşmanlara karşı sınırları korumaktan çok ülkeyi yönetmek demektir. Yönetimin dizginlerini elde tutmak için ise karargâh harıl harıl çalışmalıydı. Meslek askerlik olunca plansız hareket edilir mi?

"İrtica İle Mücadele Eylem Planı"nı hazırlayan Albay Dursun Çiçek'e -yaptığı işe duyduğum öfke bir yana- ıslak imza tartışmalarının başından itibaren sebebini tarif etmekte zorlandığım bir sempati duydum. Belki biraz bizden biri gibi olmasından. Mahkemede "kız kardeşlerimin başı kapalı" diye kendini savunduğunu okurken, bu duyguya bir gerekçe bulmuştum. Yüzde yüz eminim ki, taburunun başında geri dönülmesi imkansız bir göreve gözünü kırpmadan gider. Asker, verilen emri yerine getirir. Verilen emir vatandaşa komplo kurmak olunca?!..

Albay Dursun Çiçek, temel görevi siyaseti tanzim etmek olan Genelkurmay Karargâhı'nın bir parçasıydı. Verilen emri, bir asker olduğu için yerine getirdi. Kendi milletine karşı suç işledi. Şimdi ona bu emri verenler, onu kurban ediyor. İşte bu yüzden şimdi Albay Dursun Çiçek'in başına örülen çorabı elbirliğiyle çözmeliyiz. Bu askerin meslek onuruna sahip çıkmalıyız.

Savaşı kazanmak için kendi birliklerinizden bazılarını feda edebilirsiniz. Hatta düşmanla boğaz boğaza süngü savaşına girmiş bir birliği, savaşın kaderini değiştirecekse düşmanla birlikte kendi top ateşinin ile imha edebilirsiniz. Askerin mantığı böyle işler ve bu mantık savaş için doğrudur. Ya savaş siyasî alanda yürütülüyorsa? Şimdi asker yürüttüğü siyasî savaşta şerefli bir albayını feda ediyor. Üstü örtülemeyen bütün

suçları bu albayın üzerine yıkıyor ve güya bu sayede saplandığı bataklıktan çıkmayı, komutanları kurtarmayı umuyor.

İki ihtimal var: Birincisi Dursun Çiçek'in bu fedailiği kendisinin üstlenmesi veya bu konuda ikna edilmesi. Suçu kendi iradesi ile üstlenmiş ve içinde yer aldığı kurumu temize çıkartmış olacak. İkinci ihtimal, Dursun Çiçek'in yine bir karargâh planı ile kurban edilmesi. "Ben emri yerine getirdim" diyecek, ama amirleri böyle bir emir vermediklerini söyleyip onu yalancı durumuna düşürecekler.

Bir asker gibi düşünemeyenler, Dursun Çiçek'in ruh halini kavramakta zorlananlar kendilerini onun çocukları yerine koysun: General olamadım diye koskoca ordunun itibarını iki paralık etmek için oturup şerefsizce komplolar planlayan ve bunları icra eden biri olmak veya onun çocukları sıfatını taşımak, sizce nasıl bir duygu? Kızı, babasının yüksek askerî niteliklerinden özellikle de askerlikte çok önemli olan verilen emre itaat alışkanlığından bahsediyor. Benim de en küçük şüphem yok. Bir Türk subayı, emir almadan böyle bir işe kalkışmaz. Suç işleyip sonra da kendi kendini ihbar etmez. Neden kendini suçlu duruma düşürsün? Daha ötesi, bir tek subayın terfi alamadığı için kâğıttan kaplan gibi yere serebileceği bir orduyla, bu kadar çaresiz bir ordu ile ülke savunulur mu?

"İrtica İle Mücadele Eylem Planı" Genelkurmay'ın sıralı emir-komuta zinciri dışında hazırlanmış olamaz. Albay Dursun Çiçek'i, askerî savcılıkça isnat edilen "komplo kurma" suçundan temize çıkartacak çok sağlam deliller var. Bu planın benzeri olan ve daha önce tartışılan Taraf gazetesinin yayımladığı "lahika"lar. Dursun Çiçek'in hazırladığı planı öncekilerden farklı kılan, Erzincan'da somut olarak uygulanmış olması. Askerî savcı, Erzincan sanıklarının temize çıkartırken ve bütün suçu Dursun Çiçek'e yıkarken daha önceki benzer "lahikalar"ı nereye koyacak?

Askerî savcılık bir iddianame değil, bir senaryo hazırlamış. Bu "intikam senaryosu"nun hizmet ettiği tek amaç var. Ağustos Şûrası'nın üzerine inen Ergenekon gölgesini kaldırmak. Saldıray Berk gibi "sanıklar"ı Şûra'da korumak. Ne pahasına? Albay Dursun Çiçek'in yok edilmesi pahasına.

Dursun Çiçek meslekî bir intihara sürükleniyor. Askerlik şerefi adına ve belki daha önemlisi hukukun üstünlüğü adına Dursun Çiçek'in yok edilmesini engellemek gerekiyor. O artık bizim Dreyfûs'ümüz..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin yeni siyaset üslûbu

Mümtaz'er Türköne 2010.07.16

Erdoğan-Kılıçdaroğlu görüşmesi, Türkiye'de yeni şekillenen siyaset tarzının somut örneklerinden biriydi. Gerginlik yoktu. Suçlama, hatta kinaye yoktu. Taraflardan hiçbirisi diğerine laf çarpma telaşında değildi.

Görüşme sonrası basına söylenen lâflar bir maç sonrasının öfkeli tarafından gelmiyordu. Somut bir sorun, üstelik canımızı yakan en önemli sorun konuşuldu. Bilgi alındı, bilgi verildi. Öneriler sıralandı. Sonuç: Terörün üstesinden gelme konusunda AK Parti hükümetinin başı sıfatıyla Erdoğan'a ve anamuhalefet lideri Kılıçdaroğlu'na daha fazla güven duyduk. Siyasî irade veya ortak siyasî akıl bu işin ne kadarının üstesinden gelebilirse, o kadarının iktidar ve anamuhalefet partilerinden geleceğine inandık.

Bu iç açıcı tablo, aslında demokratik siyasetin en doğal hali. Enerji üretmek için elimizde iki zıt kutup olacak. Her sorun bu iki kutbun oluşturduğu manyetik alanda düzene girecek, çözüme kavuşacak. Bizler iktidarın ve

muhalefetin yaydığı elektrikten istifade ederek güç-kuvvet toplayacağız ve aydınlanacağız. Siyaset en az kayıpla çözüm üretecek, yanlışları düzeltecek; rekabet ortamı her şeyi geliştirecek, ilerletecek.

Dünkü görüşmenin demokratik siyaset açısından taşıdığı olumlu anlamı en iyi bir varsayım üzerinden değerlendirebiliriz. Görüşmede CHP tarafını Baykal temsil etseydi bu kadar yapıcı bir sonuç elde etmek mümkün olur muydu? Aradan çok uzun zaman geçmedi. Bu görüşmeden çıkıp basın mensuplarına görüşme hakkında bilgi veren kişi, Kılıçdaroğlu değil de Baykal olsaydı "ülkeyi böldünüz" lafını duymaz mıydık? "Ülkeyi böldünüz" sözünün Türkiye'yi tek parça halinde tutmaya katkısı ne olabilir diye düşünmez miydik?

AK Parti lideri Tayyip Erdoğan 2001 yılından beri yani tam dokuz yıldır parti lideri olmasına rağmen yeni kuşak politikacılardan biri. Baykal doğrudan Demirel'in, Erbakan'ın dünyasında liderlik tarzını geliştirmiş bir Soğuk Savaş politikacısı idi. Kılıçdaroğlu kompleksiz doğallığı ile, siyasî yelpazenin sol kanadının yeni kuşak politikasını temsil ediyor. Demek artık bir politika tarzı, bu politika tarzının sahipleriyle birlikte ülkeye egemen oluyor.

Soğuk Savaş politikası içerikten çok şekille ilgiliydi. Bugün bile ne söylendiği ile değil de, nasıl söylendiğiyle ilgilenenler hâlâ Soğuk Savaş dünyasında yaşayanlardır. Siyasî rekabet, sıcak çatışmaya dökülmemiş savaş teknikleri ile yürütülür, caydırıcılık ön planda dururdu. Sonuç almak psikolojik üstünlüğe bağlıydı. Seçmen, psikolojisi ile yani korkuları ve endişeleri ile yakalanır ve kontrol edilirdi. Bir politika ya toptan reddedilir ya da toptan kabul edilirdi. Totaliter ideolojilerin dünyasında nüanslar arasına çözümler yerleştirmek mümkün değildi.

Türk Silahlı Kuvvetleri hâlâ Soğuk Savaş denklemine uygun bir kurum olarak varlığını devam ettiriyor. Ordu'nun kendisini bağlayacağı ve düşmanları karşı tarafa yerleştireceği ideoloji arayışı ve bu ideoloji arayışını laiklik üzerinden yürütmesi, Türkiye'nin şartlarının değil Soğuk Savaş'ın kısır ve dar dünyasından kalma bir alışkanlık olarak devam etti. Bir ideolojisi olan ve elindeki silahlarla bir ideolojiyi korumaya çalışan bir ordu ne işinize yarar? Bugün içinden çıkamadığımız terör sorununun, bu kadar büyümesinin arkasında bu keskin ideolojik sertliklerin ve akıldışılığın izleri durmuyor mu?

Saadet Partisi'nin hafta sonu yaptığı kongrede, Numan Kurtulmuş'un Necmettin Erbakan'a karşı kazandığı zafer, Soğuk Savaş politikacılarının artık toplumda karşılığı olmadığını bir göstergesi. Lâf üzerine koca koca dünyalar inşa eden Erbakan'ın A takımı bugün kime ne anlatabilir?

Türkiye'de politika tarzı ve üslûbu değişiyor. Bu durum demokrasinin kökleşmesi, sağlamlaşması adına bir ilerlemeyi yansıtıyor. Bu yeni tarza direnenlerin, Soğuk Savaş sayesinde var olanlardan ibaret kalması tesadüf olabilir mi? Biri Stalinist ve Maocu savaş taktikleri ile var olmuş bir örgüt ve onların siyasî uzantısı, diğeri sertliğini kelimelere yükleyen bir parti lideri.

Kılıçdaroğlu-Erdoğan görüşmesini eski tarzın tedavülden kalkması ve yeni tarzın egemenliği olarak yorumlamak bana çok mantıklı geliyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sarkık bıyıklar

Mümtaz'er Türköne 2010.07.18

Terörün türevi olan tartışmaların ne kadar kolay sınırları zorlayacağına bir örnek. Hüseyin Çelik canlı yayında, uzmanı olmadığını bilhassa belirterek "özel kuvvetler"le ilgili bir soruya cevap veriyor ve uzman bir politikacı

sıfatıyla bir dokundurma yapıyor.

Verdiği hüküm MHP'lileri zan altında bırakacak nitelikte. Geçmişte Özel Harekât timleri içinde "MHP militanı görüntüsü veren bıyıkları aşağıya doğru sarkık" kişilerin bölge halkını PKK saflarına ittiğini, bu yanlışların artık tekrarlanmaması gerektiğini söylüyor. MHP lideri Devlet Bahçeli de gecikmeden Çelik'i "Türk düşmanı" ilan ediyor ve onun itirazı ile müsavî bir hüküm sorusu soruyor: "Bu ordu badem bıyıklılar ordusu mu olacak?"

Bıyık modellerinin siyasî anlamını yeni kuşaklar pek bilmiyor. Galiba bıyıklı erkek oranı hızla düşüyor veya kirli sakal, bıyığı anlamsız hale getiriyor. 70'li yıllarda üç tip bıyık modeli üç ana siyasî kimliğe işaret ederdi. Dudaklara kadar inmeyen bıyıklara "badem bıyık" denirdi. Necmettin Erbakan'ın sevimli yüzündeki küçük bıyık, bu modelin tipik örneğiydi. Muhafazakâr politikacıların bıraktığı badem bıyık, dinî olarak peygamber sünnetine ama daha çok da sıhhî bir gerekçeye dayandırılırdı. Bu gerekçeye göre badem bıyık hijyene daha uygundu. Sol kesim ise ağzın içine giren pos bıyıklarla kimliğini dışa vururdu. Bu modele "Stalin bıyığı" denirdi; ama kaynağı gerçekte solun halka yakın görünmek için taklit ettiği Alevî inancına uygun bıyık tipi idi.

Sarkık bıyıklı Özel Harekât polislerine gelince... Her çağ kendi efsanelerini yaratıyor. Uzun boylu, sarkık bıyıklı bir Özel Harekât polisinin posterleri ülkücüler arasında bir ara efsanevî kahraman Kürşad'ın resminin yerini almıştı. Elinde ağır bir A-4, mermi şeridi omuzdan aşağı sarkan ve başında bir bant olan bu Özel Harekât polisinin resmi, bir film afişi gibi etkileyici idi. Altında "vatanın ha ekmeğini yemişim, ha uğruna kurşun" yazıyordu. Özel Harekât timleri PKK karşısında başarılı oldu. 28 Şubat sürecinde polisten çekinen darbeciler öncelikle bu timleri dağıtmış, ellerindeki silahları toplamıştı. Bugün tartışılan profesyonel ordu ve özel eğitilmiş terörle mücadele birimlerinin 90'lı yıllarda etkili olan modeli işte bu Özel Harekât birimleri idi. Hüseyin Çelik'in verdiği hüküm yanlış. Bu özel polis birlikleri o yaygın kanunsuzluk döneminde bile, jandarma ve diğer askerî birimler gibi hukuk dışı işlerle birlikte anılmadılar. Özel Harekât polislerinin üç hilalli yüzüklerle veya tabanca kabzasına yapıştırdıkları Bozkurt resimleri ile siyasî kimliklerini açığa vurmaları yaygın görülen bir durumdu. Ancak sarkık bıyığı da aşan bu somut siyasî kimlik beyanlarını bile MHP'lilerin terörle mücadelesi olarak değil, terörle mücadele eden birimlerin siyasî destek arayışı veya bir siyasî kesim ile özdeşleşme arzusu olarak yorumlamak gerekir.

Hüseyin Çelik terör konusunda uzman değil, ama onun gerçekten uzman olduğu bir alan var. Doktora tezlerimizi yazarken 80'li yılların sonunda Millî Kütüphane'de tanışmış ve karşılıklı fikir alışverişinde bulunmuştuk. Ben Yeni Osmanlılar'a odaklanırken o, Yeni Osmanlılar'ın en ilginç karakteri olan Ali Suavi üzerinde çalışıyordu. Edebiyat tarihi ile siyasî tarihi bütünleştiren Tanpınar, Mehmet Kaplan gibi isimlerle temsil edilen zengin bir akademik gelenekten geliyordu. Çok iyi bir tez yazdı ve İletişim Yayınları arasında "Ali Suavi" ismiyle yayımlandı.

Ali Suavi, bazı tarihçilere göre "ilk sarkık bıyıklı" adamdır. O zaman Hüseyin Çelik'in uzmanı olmadığı alanda söylediklerini bir kenara bırakıp kitabını okumak lâzım. Semboller üzerinden yapılan tartışmalar hiç kimseye fayda sağlamaz. Zaten resmî kıyafet taşıyan bütün güvenlik görevlilerinin bıyık bırakması yasak değil mi? O zaman mutasavver güvenlik birimleri ne "sarkık bıyıklılar"ın ne de "badem bıyıklılar"ın ordusu olacak, düpedüz bıyıksız bir ordu olacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Askerî reformun siyasî vizyonu

Profesyonel ordu, özel güvenlik güçleri ve özel sınır birlikleri derken, aslında bir ucundan dış güvenlik reformunu tartışmaya başladık. Canımızı yakan sorun terör olduğu için, bu reforma terörle mücadeleden girmemiz doğal.

Fakat nasıl girerseniz girin, askerî konuları bir kez masaya yatırdığınız zaman bütün bir sistemi elden geçirmeniz kaçınılmaz. Üstelik Türkiye'de askerî nitelik taşımayan birçok sorunun çözümü bile bu reformun gerçekleşmesine bağlı. Rasyonel bir ekonomi, sağlam bir demokrasi, hukuk devleti ancak tam olarak yerine yerleştirilmiş ve doğru işleyen bir askerî yapılanmaya bağlı. "Asker millet" olma iddiamıza rağmen askerî konulara çok yabancıyız. Bir ülkenin savunması askerlerin tek başına üstesinden gelebildikleri bir sorumluluk değildir. Savunma sorumluluğu siyasî iradeye ait olmalıdır ki, ülkenin bütün imkânları, bu arada askerî gücü savunma gereklerine uygun hale gelebilsin.

Terörle mücadele ordularla yapılmaz. Çünkü ordular başka ordularla savaşmak içindir. Başka ordularla savaşmak için tek ve sistemli bir savaş makinesine ihtiyaç vardır. Keskin bir hiyerarşik yapı, sınıflama ve koordinasyon bu devasa makineyi örgütlemek ve işletmek içindir. Bu dev makineyi terörle mücadele amacıyla kullandığınız zaman dev bir iş makinesi ile evin içinde küçük tamiratlara girişmiş olursunuz. Orduların işini yapabilmesi için bütün yetkilerin tepede toplanması ve emir-komuta içinde hareket edilmesi şarttır. Terörle mücadele için tam tersine inisiyatif kullanabilen, sivil bir kafa ile düşünüp hareket eden yerel bağlar kurabilen güvenlik birimlerine yani polis birimlerine gerek duyulur. Ordular için öncelik bütünlüğü, emir ve komutayı muhafaza etmektir. Polis ise tek tek olaylar üzerine, ayrıntıları gözeterek ve geniş bir inisiyatif kullanarak çalışır.

Jandarma bir iç güvenlik örgütü. Ama kuvvetli askerî geleneklere dayandığı için polis gibi münferit olaylarda başarılı olamıyor. Üstelik merkezî emir-komuta yapısı yerele hakim olamadığı için, görev suistimalleri ortaya çıkıyor. Ordunun asıl terörle mücadele, resmî tabiri ile gayrınizamî savaşla görevli birimi Özel Kuvvetler. Özel Harp Dairesi'nin de içinde yer aldığı bu birim, Bordo Bereliler olarak bilinen elit askerî birlikler. Uzun yıllar bu birimde başarı ile görev yapmış emekli Albay Mithat Işık, STV Haber'de Endaze programında konuşurken ısrarla bir hususu tekrarladı. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin "lider komutan" tipine ihtiyacı olduğunu ve mevcut askerî eğitim sisteminin bu ihtiyacı karşılamadığını söylüyordu. Bu uzman vurgusu, aslında neden ordu ile terörle mücadele edilemeyeceğini de anlatıyor. Geleneksel yapısı içinde ordumuz kendi başına düşünüp karar veren liderler değil, emir gelmeden yerinden hareket edemeyen subaylar yetiştiriyor. Halbuki emri verecek olan komutanın terör gibi birçok farklı bileşeni olan bir konuda doğrudan sahada bulunan subay kadar doğru kararlar verebilmesi mümkün değil.

Çağımızın orduları bilgiye ve teknolojiye odaklı. Bugün en çok öne çıkan askerî sınıf muhabereciler. Çünkü bir savaş önce haberleşme alanında kazanılıyor. Türkiye'nin terörle mücadelede gözlem amaçlı kullanılan insansız uçaklarla, yani Heron'larla çok fazla meşgul olmasının sebebi de bu.

Son 26 yılda, terörle mücadele konusunda birçok hata yaptık. Hâlâ yapmaya devam ediyoruz. Bu hataların başında bu sorunu bir askerî sorun olarak görmemiz geliyor. Bugün teröre kaynaklık eden kitle desteğinin ne kadarının, vakti zamanında yapılmış askerî hatalara dayandığını birilerinin oturup itiraf etmesi lâzım. Terör siyasî amaçlı şiddet eylemi olduğuna göre çözümü de siyasî kararlara ve tedbirlere bağlı. Terörle etkili mücadelenin ilk şartı, bu işin bütün sorumluluğunun siyasî otoriteye geçmesi. Asker sadece emir alacak ve verilen emri yerine getirecek.

İskenderun saldırısı ile ilgili ortaya dökülen bilgiler sorunumuzun karikatürü gibi. İrtica takibi yapan askerler saldırıya uğruyor. Türkiye'nin terör sorunu, uzun süre askerî vesayetin etkili bir aracı olarak kullanıldı. Asker, terörü ve irticayı bahane ederek siyasî alanda hüküm sürdü. Terörün mevcut askerî yapı ile sona

erdirilememesinin en önemli sebebi budur. İki taraflı olarak terörden beslenen kişiler ve güçler olmasaydı, bu sorun bu kadar büyür müydü?

Sivil siyasî iradenin iç ve dış güvenlik yapılanmasını doğrudan ülkenin ihtiyaçlarına göre tepeden tırnağa elden geçirmesi lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Referandum, 12 Eylül darbecilerine yargı yolunu açacak mı?

Mümtaz'er Türköne 2010.07.22

Başbakan'ın grup konuşmasında söyledikleri 12 Eylül darbesi ile bir hesaplaşmaydı. Bu hesaplaşmayı 12 Eylül mağdurları adına yaptı.

Eminim ki benim gibi hayatı 12 Eylül darbesi ile kararan koskoca bir nesil bu sözlerde bir teselli buldu. Başbakan'ın söylediklerini sadece samimiyet testinden geçirebildiklerine göre muhalefet kanadı bu sözlerin değerini kavramış görünüyor. Bu ülkeyi kan gölüne çevirip sonra da döktükleri kanı durdurma bahanesi ile darbe yapanlara karşı ilk defa bir Başbakan bu kadar açık bir tavır koydu. Darbe mağdurlarının hukukunu elinizle dokunabileceğiniz kadar canlı bir şekilde Başbakan'ın yaptığı şekilde hiç kimse savunmadı.

Referandum paketinde yer alan geçici 15. madde değişikliği, 12 Eylül darbecilerine yargı yolunu açmak için yeterli değil. Referandum gününün tamı tamına 30 yıllık zamanaşımı süresine tesadüf etmesi hükümetin değil, Yüksek Seçim Kurulu'nun marifetiydi. Muhalefet bu yetersizliğin arkasına sığınıp pakete savaş açıyor. Ama gözden kaçırdıkları üç temel husus var. Bu madde değişikliği yeterli değil ama gerekli. Yeterli olması için ilave bir düzenleme ile darbe suçları üzerinden zamanaşımı sınırı kaldırılabilir. İkincisi, darbeciler üzerinden geçici 15. madde koruması kalktığı zaman darbecilerin yargılanması mahkemelerin yapacağı yoruma ve içtihada bağlı. Normal bir hukuk devletinde bu yorum, geçici 15. madde korumasının darbe suçları üzerinde fiilen zamanaşımını durdurduğu şeklinde olmalı. Anayasa'nın değiştirilemez 2. maddesinde yer alan "hukuk devleti" prensibini bu yorumun gerekçesi olarak kabul etmek mümkün. Bir hukuk devletinde işlenmiş bir suç nasıl takibat dışı kalır? Bu durumda 12 Eylül darbecilerinin yargılanması referandumun kabulünden sonra mahkemelerin yorumuna bağlı olacak. Üçüncüsü darbelerle ve darbecilerle hesaplaşma sadece yargı önünde değil, Başbakan'ın önceki gün grup konuşmasında yaptığı gibi halk adına yapılır. Yargının darbecilere vereceği ceza kadar, Başbakan'ın bütün 12 Eylül neslinin duygularına tercüman olması hem caydırıcı hem de acıları hafifletici değil miydi?

Anayasa paketinin en önemli maddesi 145. madde. Çünkü darbecileri koruyup kollayan ve askerî vesayeti kurumlaştıran en kritik anayasa hükmü bu maddeydi. Son örneği askerî savcılığın Albay Dursun Çiçek iddianamesinde görülen bu koruma zırhı, darbe amaçlı suçları yargı denetimi dışına çıkartıyordu. Asker kişiler suç işliyor ve sonra kendi kendilerini 145. madde korumasında aklıyordu. 12 Eylül düzenini üst üste dizilmiş hukuksuzluk kutuları olarak tasavvur edersek, 145. maddenin değişmesi en alttaki kutunun çekilip bütün düzenin devrilmesi anlamına geliyor. 12 Eylül darbecilerine yargı yolunu açsak, zamanaşımı sınırını kaldırsak bile 145. madde bu haliyle dururken darbecileri yargılayamayız.

Salt retorik ile referandum paketine muhalefet yürüten MHP'nin 12 Eylül mağdurlarına 145. maddeyi mevcut haliyle muhafazayı neden savunduğunu açıklayabilmesi lâzım. 1979 yılında MHP Genel Merkezi'ne yapılan saldırının kurumsal olarak mağduru MHP değil mi? Peki MHP şehit edilen iki ülkücünün hesabını neden

sormuyor? Bu saldırı, terörü tırmandırarak darbe şartlarını olgunlaştırmak amacıyla asker kişiler tarafından yapıldı. Bugünün MHP yönetiminde bu olayın aslını bilen ve rahmetli Türkeş'in bu saldırı üzerine söylediklerini hatırlayan çok sayıda kişi var. Aynı saldırının bir benzeri bugün yapılırsa MHP hakkını nasıl arayacak? MHP, asker kişilerin geçmişte kendi başına geldiği gibi benzer suçları işlemesini önleyecek bu madde değişikliğine neden itiraz ediyor? 12 Eylül darbecilerini yargılamaktan daha acil olan geleceğin darbecilerine engel olmak değil mi?

Referandum paketine muhalefet eden herkes zor durumda. Siyasî olarak çok ağır bir yükü taşımak ve bin dereden su getirmek görevini üstlenmiş durumdalar. Referandum paketini ne kadar siyasî zemine kaydırmaya kalkarlarsa kalksınlar sonunda sandığa gidip kendi temel hak ve özgürlüklerine dair iki tercihten birine karar verecek seçmeni "hayır"ın "evet"ten daha daha doğru bir karar olduğuna ikna etmeleri lâzım. Darbe yapanları veya yapmayı planlayanları neden yargılamayalım? Cevabını vermeleri gereken soru bu kadar basit, ama cevap için çok yaratıcı mazeretler uydurmak gerekiyor. Zor iş. Gerçekten zor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Geçici 15. madde

Mümtaz'er Türköne 2010.07.23

Referandum tartışması, 82 Anayasası'nın geçici 15. maddesine odaklandı. CHP ve MHP, bu maddenin referandum ile kaldırılmasının 12 Eylül darbecilerine yargı yolunu açmayacağını iddia ediyorlar.

Muhalefetin gerekçesi ise zamanaşımı.

Önce 15. maddeyi hatırlayalım. Bu madde Milli Güvenlik Konseyi'nin, 1983'te demokratik hayata geçene kadar görev yapan hükümet üyelerinin ve Danışma Meclisi mensuplarının karar ve tasarruflarını ve bunların uygulanmasında görev alan kamu görevlilerini "cezaî, malî ve hukukî" açıdan yargılamadan muaf tutuyor.

Sami Selçuk, nazik bir notla bana iletmişti yorumunda farklı bir içtihatla bulunuyor. Bu yoruma göre 15. madde bir "af normu". Hatta "Daha da ötesidir. Zira sadece ceza hukuku alanında değil, malî ve medenî hukuk alanında da sorumsuzluk getiriyor" diye ekliyor. Sami Selçuk'un verdiği hüküm şöyle: "Geçici 15. maddenin kaldırılması ahlâk ve hukuk açısından yerindedir. Böyle bir normu kimsenin onamadığını göstermesi bakımından yerindedir. Sağlıklı bir hukuk düzeninde böyle bir maddeyi yaşatmak yanlış. Ama 12 Eylül'ü yapanlar yargılanamazlar. Keşke yargılanabilselerdi."

Konu önemli. Ama sadece "12 Eylül'ü yapanların yargılanması" meselesinden ibaret değil. Zira 12 Eylül mağdurlarının açtıkları bütün davalar ve tazminat talepleri bugüne kadar bu madde gerekçe gösterilerek mahkemeler tarafından reddedildi. Geçici 15. madde Millî Güvenlik Konseyi üyeleri ile başlayıp, dönemin bakanlar kurulu ve Danışma Meclisi üyeleri ile devam eden ve buralardan çıkan karar ve tasarrufları uygulayan "12 Eylülcülere" bir dokunulmazlık zırhı getiriyor. Mesele sadece anayasa hükmü değil. Mahkemeler bütün davaları reddederken bu maddeyi gerekçe göstermek yerine, davaları görüp tazminatlara hükmedip, sonra 12 Eylülcülere rücu ederken bu maddeyi uygulayabilirdi. Zira madde kararlara ve tasarruflara değil, bu karar ve tasarrufları verip uygulayanlara yargı muafiyeti getiriyor.

Dostum Ramazan Akgün, 16 yaşında cezaevine girip tam yedi yıl kalan ülkücülerden biri. Beraat ettikten sonra açtığı tazminat davaları geçici 15. madde gerekçe gösterilerek reddedildi. Ramazan Akgün'ün dile getirdiği önerilerden biri şöyle: "Yeni sosyal güvenlik yasası herhangi bir suçtan tutuklu yargılanıp suçsuzluğu anlaşıp beraat edenlere, tutuklu kaldıkları sürelerde askerlikteki gibi borçlanma hakkı getirmektedir. Ancak tutuklu bulunduğu süreden önce herhangi bir yerde SSK'lı olma zorunluluğu vardır. 12 Eylül'de yargılanan kişilerin yaş

ortalamaları 20 civarındır ve çoğunluğu öğrenci kesimidir. Bu düzenlemeden yararlanılamamaktadır. Sadece MHP Aydın Milletvekili Ali Uzunırmak'ın verdiği yasa tasarısı Meclis gündemine gelse, birçok 12 Eylül mağduru bu yasa kapsamında emekli olma hakkına kavuşacaktır."

Referandum paketi yasalaşmadan maksat büyük ölçüde hasıl oldu. Bu kadar yüksek yoğunlukta 12 Eylül mağduriyetlerinin gündeme gelmesi en azından gelecekte benzerlerinin yaşanmasına engel olmaz mı? 12 Eylül'ün tartışılması, paketi yeterli bulmayan ve bu yüzden karşı çıkanları harekete geçmeye zorladı. CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu'nun 35. madde önerisi çok kritik bir adım. O kadar kritik ki hükümet, bu geri pasa dokunup zahmetsiz bir gol atabilir.

Kılıçdaroğlu, darbelerin gerekçesi olan İç Hizmet Kanunu'nun 35. maddesinin değiştirilmesi önerisinde bulunuyor. Bu öneri gerçekleşirse hiç olmazsa psikolojik açıdan belki referandum paketi kadar önemli bir adım atılmış ve askerî vesayet düzeninin tabutuna sağlam bir çivi çakılmış olacak.

Referandum paketi AK Parti için stratejik bir hamle idi. Bu hamle Kılıçdaroğlu'nu karşı hamleye sevk ediyor ve işte bu 35. madde önerisi ortaya çıkıyor. Sandık ortaya konulunca siyaset ne kadar verimli oluyor öyle değil mi?

12 Eylül ve bütün askerî diktalarla hesaplaşma elbette sadece bu paketin üstesinden geleceği bir iş değil. Geçici 15. maddeden sonra önümüzde kısalan bir yol var. Muhalefet "şuyu buyu eksik" tartışmasını bırakıp şu soruya cevap vermeli: Bu paket topyekün bir hesaplaşma için en doğru adım değil mi?

m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ordu bu hale düşmemeli

Mümtaz'er Türköne 2010.07.25

Tuğgeneral Metin Gürak, tutuklanan subayların açığa alınıp alınmayacağı sorusuna önceki gün, Askerî Personel Kanunu'nun 65. maddesini kaynak göstererek cevap veriyor.

Sonra ekliyor: "Bu kanun gizli değildir. Her yerde bulunup okunabilir. Çok net olan bu kanun okunmadan yapılan yorumlar ve ortaya atılan iddialar gayri ciddidir." Genelkurmay'ın basını bilgilendiren generali önceki gün tutuklanan subayların ve generallerin açığa alınamayacağını, hatta bugüne kadar haklarında ağır cezalı dava açılan bütün askerî personelin aynı işleme tabi tutulamayacağını söylemiş oluyor. Ama ciddiyet hepimize lâzım.

Tuğgeneral'in işaret ettiği kanun gerçekten de gizli değil. Üstelik bu kanunun "açığa alma"yı düzenleyen 65. maddesi, bir tuğgeneralin bile kendince yorumlayamayacağı kadar açık. Kanun aynen şöyle diyor:

(65/a/1)"Haklarında ... ağır hapis cezasını gerektiren veya ... 5 yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren bir cürümden ...dolayı kamu davası açılanlar mensup oldukları bakanlıklarca açığa çıkarılabilirler." Bu hükümde anlaşılmayan bir hüküm var mı? Şayet bir TSK personeli hakkında "ağır hapis cezasını gerektiren" veya "5 yıl ve daha fazla hapis cezası gerektiren bir cürümden dolayı "kamu davası açılmışsa" o personel "açığa alınabilir" deniyor. Açığa alacak olan kim? İlgili bakanlık. Yani askerî personelin bağlı olduğu Millî Savunma Bakanlığı veya İçişleri Bakanlığı.

1967 sayılı bu kanuna, bahsi geçen 65. maddenin 1982 yılında, yani askerlerin ülkeyi yönettikleri sırada bu hale geldiğini ekleyelim. Bu madde askerleri korumak amacıyla ancak bu kadar esnetilebilmiş.

Gelelim ikinci kısma. Aynı maddenin (e) fıkrası şöyle diyor: "Terfi sırasına girenlerden...(1) açıkta bulunanların... (3) tutuklu bulunan ya da tahliye edilmekle beraber kovuşturma veya duruşması devam eden veya hakkında verilen hüküm henüz kesinleşmemiş bulunanların...terfileri ve kademe ilerlemeleri yapılmaz.

"Bu maddelerde anlaşılmayacak veya farklı yorumlanabilecek bir husus var mı? Tekrarlayalım. Birincisi "5 yılı aşan bir kamu davası"nın sanığı olan bir askerî personel bakanlıkça "açığa alınabilir." Yani? Bu durum bakanlığın takdir yetkisine bağlı. Millî Savunma Bakanı Vecdi Gönül veya İçişleri Bakanı Beşir Atalay beş yıldan daha ağır bir cezayı gerektiren suçlardan yargılanan muvazzaf subay ve generalleri açığa alma yetkisine sahip. Ekleyelim. Açığa alma yetkisi bir "takdir yetkisi" ve bu yetki yargının denetimine açık değil. İkincisi ve ordumuzu şu anda ilgilendiren en önemlisi şu hüküm: Açığa alınmasa bile "terfi sırasına girenler" arasında "tutuklu bulunan veya tahliye edilmekle beraber kovuşturma veya duruşması devam eden"lerin "terfileri ve kademe ilerlemeleri yapılamaz." Ne kadar açık değil mi?

Askerî Personel Kanunu gizli bir kanun değil. Bu kanunun 65. maddesine göre bakanlığın 5 yılı aşan bir suçla soruşturulan askerî personeli açığa alma yetkisi var. Üstelik bakanlık bu yetkisini kullanmasa bile bu personelin terfileri ve kademe ilerlemeleri (e) fıkrasına göre otomatik olarak duruyor. Kısaca Yüksek Askerî Şûra, şu anda başta Balyoz davası olmak üzere görülmekte olan davalarda beş yıldan daha ağır bir suçla yargılanan subay ve generallerin terfilerini görüşme yetkisine sahip değil. Görüşürse? Kanunun açık hükmünü çiğnemiş olur.

Bir memurun görevden uzaklaştırılması, yani açığa alınması 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na düzenleniyor. Haklarında soruşturma açılanların ellerindeki kamu gücünü kendilerini temize çıkartmak, yani delilleri karartmak veya yine elindeki gücü istismar etmesini engellemek amacıyla "açığa alma" tedbiri alınıyor. Görevden uzaklaştırma, haklarında ceza soruşturması bulunan kamu personelinin kovuşturma ve soruşturmalarının her türlü kuşkudan uzak bir biçimde yürütülebilmesi amacını taşıyor. Şayet kanunun açıkça belirttiği şekilde suçlanan personelin YAŞ'ta terfilerine bakılırsa ordu bürokratik bir direnç içinde kanuna karşı suç işlemiş olacak. Türk Silahlı Kuvvetleri soruşturma geçirenleri değil, bu ülkeyi korumakla görevli. Hukukun olmadığı bir ülkeyi hiçbir güç koruyamaz. Ordumuz bu duruma düşmemeli.

Açığa alma konusu ise yine kanunun açıkça yazdığı şekilde bakanlığın yetkisinde. Şükür ki savaşta değiliz. Ordumuzda general ve subay kıtlığı da yok. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

35. madde komedisi

Mümtaz'er Türköne 2010.07.27

Şu cümle 12 Eylül 1980 sabahı Kenan Evren'in okuduğu meşhur "1 Numaralı MGK Bildirisi"nin hafızalardan hiç silinmeyen cümlesi: "...Türk Silahlı Kuvvetleri, İç Hizmet Kanunu'nun verdiği Türkiye Cumhuriyeti'ni kollama ve koruma görevini yüce Türk milleti adına emir ve komuta zinciri içinde ve emirle yerine getirme kararını almış ve ülke yönetimine bütünüyle el koymuştur."

Neymiş? "İç Hizmet Kanunu'nun verdiği Türkiye Cumhuriyeti'ni kollama ve koruma görevi"ne dayanarak ordu yönetime el koymuş. CHP'nin referanduma karşı hamle olarak gündeme getirdiği 35. madde, işte bu meşhur cümlelerin içinde yer alan "el koyma"nın kanuni dayanağı. Yani, İç Hizmet Kanunu'nun 35. maddesi. 35. madde aynen şöyle diyor: "Silahlı Kuvvetler'in vazifesi; Türk yurdunu ve anayasa ile tayin edilmiş olan Türkiye Cumhuriyeti'ni kollamak ve korumaktır."

Genel Başkan Yardımcısı Hakkı Suha Okay, CHP'nin bu maddenin değiştirilmesi veya toptan kaldırılması için bir kanun teklifi vereceğini açıklıyor ve AK Parti'yi hedef alarak ekliyor: "Var mısın, yok musun?" İktidar, gecikmeden olumlu karşılık veriyor. Öyle anlaşıyor ki Türkiye bu 35. madde belasından kurtulacak. Kimin sayesinde? Demokrasi içinde yaşamaya azmetmiş koca millet olarak hepimiz CHP'ye bu teşebbüsünden dolayı şükran duyacağız. Ama küçük bir sorun var. İç Hizmet Kanunu'nun 35. maddesi askerî darbelerin kanunî dayanağı değil, hukukçuların tamamına saç baş yolduran saçma bir bahaneden ibaret.

Maddeyi dikkatle okuyanlar bu maddenin aynı zamanda askerî darbeyi "bir anayasa" suçu olarak nitelediğini fark edebilir. Çünkü bu maddenin TSK'ya verdiği görev "anayasa ile tayin edilmiş olan Türkiye Cumhuriyeti'ni koruma" görevidir. Darbe yaparsanız "anayasa ile tayin edilmiş olan" birçok şeyi yıkmış oluyorsunuz. Hatta, 12 Eylül darbecilerinin yaptığı gibi birçok şeyi değil, Anayasa'yı bütünüyle "ilga" etmiş ve 35. maddeye göre suç işlemiş oluyorsunuz. Vurgulayalım: 35. madde Anayasa'nın ilk dört maddesini referans almıyor, bütününe atıfta bulunuyor. Tersini düşüsek bile bir kanun maddesine dayanarak Anayasa'yı toptan kaldırmak tam bir komedi değil mi?

Silah hakim olduğu zaman akıl dumura uğrar. Kim bilir Kenan Evren "Netekim bu darbeyi yapacağız da millete ne diyeceğiz?" diye sorduğu zaman bir akl-ı evvel çıkıp bu maddeyi hatırlatmıştır. Bu madde askerî darbenin gerekçesi değil bahanesi. Kaldırılsın mı? Elbette. Hiç olmazsa darbecilerin kullandığı bir bahane kaldırılarak Meclis, darbe karşıtı bir irade sergilemiş olacak. Halkın duygularına tercüman olarak darbecilere bir mesaj verilecek. CHP'nin darbe önleme mantığını sürdürürsek bu maddenin yerine şöyle bir ifade koymamız lâzım: "Ayol darbeci kahrol e mi?" Eh bu da fena değil. Hiç yoktan iyi.

Darbeyi önleyecek olan aşılmaz duvar gibi engel, referandum paketinde yer alan 145. madde değişikliği. Muvazzaf 13 generalin darbe planı yapmak suçlaması ile bağımsız yargı önüne çıkartılabildiği bir ülkede 35. maddeye müracaat etmeye kim cesaret edebilir?

CHP'nin 35. madde önerisi ve MHP liderinin "biz anayasa değişikliğine karşı değiliz, bu değişikliğe karşıyız" şeklindeki manevraları, muhalefetin yerleştiği referandum mevzilerinin çürüklüğünü gösteriyor. MHP'nin bu çürük mevzide kendini koruması çok zor. Çünkü şu muhalefetin 12 Eylül mağdurlarını tatmin edecek hiçbir tarafı yok: "Geçici 15. maddenin kalkması 12 Eylül darbecilerinin yargılanmasına imkân vermiyor." "Peki öyle olduğunu varsayalım. O zaman bu maddenin Anayasa'da olduğu gibi kalmasına neden destek veriyorsunuz?"

Referandum paketine "AK Parti kendi yargısını yaratıyor" itirazına ise Anayasa Mahkemesi kapı gibi bir cevap vermiş oldu. Paketi esastan incelemesine rağmen bu maddeleri muhafaza etmesini vatandaşa nasıl açıklayacaksınız?

MHP'nin de CHP'nin 35. madde hamlesi gibi bir karşı hamleye ihtiyacı var. Onunki biraz daha erkeksi olacak. Meselâ, geri getirilmesini savunduğu idam cezasını "darbe suçları" için gündeme getirmek gibi. "Apo'yu da, darbecileri de asalım" sloganı, MHP'yi "darbe destekçisi" ithamından kurtarmaz mı?. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İnfial

Mümtaz'er Türköne 2010.07.29

Dört polisin şehit edilmesinden sonra Dört Yol'da kitlesel olaylar yaşandı. Kürt ve Türk olmak kriterine göre insanlar iki kampa bölündü.

Başka bir suçtan gözaltına alınan kişileri linç girişimi ile başlayan olaylar hızla tırmandı. İki partinin ilçe binaları taşlandı. Kahveler basıldı. Hatay-Dört Yol'da karşılıklı olarak etnik bir çatışma yaşandı. Türklerle Kürtler karşı karşıya geldi. Bu olay hafife alınacak veya geçiştirilecek türden değil. Genelleme yapmak da doğru görünmüyor. Bu olayla eşzamanlı olarak İnegöl'de yaşananlara bakarak Türkiye'nin bir etnik çatışmaya sürüklendiğini söylemek yangına benzin dökmek gibi ucuz ve belki de art niyetli bir hüküm. Peki, Dört Yol'da ve İnegöl'de yaşananlar neyin nesi?

Dört Yol'da yaşananlar matematiksel kesinlikte bir PKK tezgâhı. PKK şimdi, bu olayları gerekçe göstererek eylem çağrısı yapıyor. Başta Diyarbakır olmak üzere yapılan bu son eylem çağrısı, doğrudan Dört Yol'daki olayları bahane olarak gösteriyor. Demek ki amaç, kitlesel bir şiddet ortamı yaratmak. "Kitlesel şiddet" adı üzerinde sokaklarda yaşanan ve silahsız kitlelerin ana aktör olarak yer aldığı şiddettir. PKK kendi kitlesini eyleme sevk ederek ve toplumu etnik bir çatışmaya sürükleyerek bir hedefe varmaya çalışıyor. Hedef, referandum atmosferini bu kitlesel şiddet aracılığıyla boğucu hale getirmek. PKK 31 Mayıs'ta İskenderun'da başlattığı saldırılarla kitlesel desteğini kaybetmeye başladı. Kitle sokağa, sıcak çatışmalara sürüklenirse keskinleşir. Matematiksel kesinlik ise şöyle: PKK Dört Yol gibi bir yerde dört polisi şehit ederse bu sonuçları devşirir. Dört polis kitlesel şiddeti tırmandırmak için şehit edildi. Maksat hasıl oldu mu? Bu soruya cevap vermek için MHP kanadına bakmak lazım.

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin Dört Yol ve İnegöl olayları sonrasında yaptığı yazılı açıklama genel hatları ile bir "sükunet ve sağduyu" çağrısı. Ancak iki temel yanlışı var. "Yanlışı" kelimesini, Bahçeli'nin de arzu etmeyeceği "etnik çatışma ortamı yaratmak" anlamında kullanıyorum. Birincisi bu olayları siyasileştirmek ve faillerine sahip çıkmak. İkincisi birincisinin sonucu: Bahçeli bu yazılı açıklamada PKK yerine sadece hükümeti suçluyor. Dört Yol'da yaşanan olayları "haklı bir infial" olarak niteliyor ve bu "haklı infiali" hükümete kanalize ediyor.

Galiba işin sırrı da bu "infial" kelimesinde saklı. "İnfial" haricî bir tesirle ortaya çıkan hâl veya hareket demek. "İnfial", "fiil" yani "eylem" kelimesi ile aynı kökten geliyor. Tam karşılığı "tepkiyel durum veya eylem" demek. Bir eser müessirine nisbetle fiil, zuhur ettiği duruma göre infialdir. Dört Yol olayları için "haklı bir infial" demek, doğrudan bu tepkiye yol açan müessire yani PKK'ya bir paye vermektir. İnfial "haklı" ise bu infiale yol açan fiili işleyen amacına ulaşmış olur. Soruyu şöyle soralım: PKK'nın dört polisi şehit etmesinin amacı bu "haklı infiale" yol açmak değil miydi?

Kitlesel gösterilere katılanlar bilirler: Kitlesel eylem hiçbir zaman kendiliğinden ortaya çıkmaz. Buna infialler yani tepkiyel eylemler de dahildir. Nitekim İnegöl'de meydana gelen olayların telefon mesajları ile oluşturulmuş bir şebeke ile tırmandırıldığı anlaşılıyor. Dört Yol için de benzer bir organizasyonun devrede olması lâzım. Genellikle bazen tek bir kişi, infiale uygun ortamda "ne duruyorsunuz" diye bağırır ve sonra ortadan kaybolur. Maraş, Çorum gibi kitlesel cinnetin yaşandığı olaylar böyle başlamıştır. Kitle ruhu ortaya çıktığı anda bireyler kendi irade ve muhakemelerini kaybederler. Bir bütünün yani kitlenin iradesiz bir parçası haline gelirler. İrade kitleyi sürükleyen kişinin veya kişilerin eline geçer. Bu yüzden kitlesel eylemlere bakarak insanları yargılayamaz ve oradan mantıklı sonuçlara ulaşamazsınız.

İnegöl'de polis merkezinin önünde elinde bira şişesi belediye aracının üzerine çıkan kişinin "şehitlerimizin katillerini bize verin" diye bağırması "haklı bir infial" değil, sadece provokasyondur. Dört Yol'da iki partinin binasını taşıma eylemini, "haklı bir infial" olarak gören bir parti lideri "haklı" olamaz.

"Türk-Kürt düşmanlığı giderek tırmanıyor, Türkiye etnik bir çatışmaya sürükleniyor" lafını ister MHP ister BDP etsin, kesinlikle inanmayın. Kimse kimseye düşman falan değil. Kendi kalbinizi yoklamanız, doğruyu bulmak için yeterli. Bir Kürt'e sırf Kürt olduğu için düşman olmak gibi bir rezilliğe kim yeltenebilir? Dört Yol ve İnegöl'de

yaşanan olayları da tam Cemil Meriç'in "kitlelerin ırzı-namusu" hakkında söyledikleri ile yorumlamak lâzım. Referandum zemini şiddetten beslenen iki partinin oylarının gerilediğini gösteriyor. Hem "fiil"in hem de "infial"in sahipleri bu gerilemeyi durdurmaya çalışıyor. Mesele bundan ibaret. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Darbeciler nasıl durdurulur?

Mümtaz'er Türköne 2010.07.30

CHP'nin 35. madde önerisi tam bir şarlatanlık. Mevcut 35. maddeden askerin darbe yapma yetkisi, kargalara gülmekten takla attıracak bir zorlama ile çıkıyordu.

CHP'nin önerisi ise düz ve basit bir mantıkla askere darbe görevini doğrudan veriyor. Önerge bu maddede var olan askerin Türkiye Cumhuriyeti'ni koruma görevini "parlamentar demokratik sistemin işlerliği çerçevesinde ve Anayasa'ya bağlı olarak" diye tatad ediyor. Allah göstermesin bir darbe olursa, darbeciler CHP'nin formülünü daha rahat kullanacaklar. "Parlamentar demokratik sistemin işlerliği çerçevesinde" cumhuriyeti korumak, ne demek? "Başkanlık veya yarı başkanlık sistemine doğru bir gidiş vardı, bu yüzden müdahale ettik" gibi bir darbe bahanesi sizce nasıl? Veya, "İktidar muhalefetin sözünü dinlemiyor ve parlamentar sistemi işletmiyordu" diye bir general CHP'nin avukatlığına soyunursa? "Anayasa'ya bağlı olarak Anayasa'nın tanımladığı Türkiye Cumhuriyeti'ni korumak" ne anlama gelecek? TSK, Anayasa Mahkemesi mi? Kanunları ve hükümetin icraatını Anayasa'ya uygunluk denetiminden mi geçirecek? Bu madde sandıktan çıkan iktidarlara karşı kullanılan "laiklik elden gidiyor" veya "Cumhuriyet değerleri çiğneniyor" tarzında bayatlamış muhalefet geyiklerine yasal bir dayanak oluşturmaz mı? "Anayasa'ya bağlı değil misiniz?" diye soracak CHP Grup başkan vekili veya Ertuğrul Özkök. Sonra ekleyecekler: "Ne duruyorsunuz?"

Onları sadece Anayasa'nın referandumdan sonra değişecek 145. maddesi ve bu maddeye göre yeniden düzenlenmiş Ceza Usul Kanunu durduracak. Tıpkı bugün savcılarımızın ve yargıçlarımızın yürüttükleri soruşturmalar ve kovuşturmalar gibi. Darbe planlayan 102 muvazzaf ve emekli asker hakkında tutuklama kararı çıkartabilecek bir yargı düzeniniz varsa, askerî darbe her TSK mensubunun sadece uyurken görebileceği bir kâbusa dönüşür. Allah aşkına CHP'nin önergesinden ne anlıyorsunuz? "Anayasa'ya bağlı olarak Anayasa'nın tanımladığı Türkiye Cumhuriyeti'ni koruma görevi" verdiğiniz ordu, kendini Anayasa Mahkemesi yerine koymaz ve verdikleri kararı silah zoruyla icraya girişmez mi? İç Hizmet Kanunu'nun mevcut haliyle "anayasa ile tayin edilmiş Türkiye Cumhuriyeti'ni koruma ve kollama" görevini Anayasa'yı toptan kaldırarak yerine getiren ve üstüne bu kanun maddesini darbe gerekçesi olarak gösteren askerlere Anayasa Mahkemesi'nin yetkilerini hangi akılla vereceksiniz? Unutmayın, bir ülkeyi ordusu değil anayasası korur. Anayasayı anayasaya dayanarak ilga eden bir askerî mantığa teslim olmamanın tek yolu darbecileri kulağından tutup yargılamaktır.

CHP'nin kurmayları Kılıçdaroğlu'nun "35. madde hamlesi"ni kelimenin tam anlamıyla kuşa çevirdiler. Çıkartabileceğimiz tek sonuç var: CHP bile zevahiri kurtarmak için "darbe karşıtı" görünmeye çalışıyor. Endişe etmeyelim. Bu yola girdikten sonra bir gün gerçekten inançlı bir darbe karşıtı olabilirler. Bugün için önemli olan hiç kimsenin doğrudan veya dolaylı yollardan askerin silahının arkasına saklanmaması, ayna gibi parlattıkları asker postalına bakarak kendi akislerine hayranlık duymamaları. MHP liderinin açık bir şekilde darbeci muvazzafların ordudan atılmasını istemesi, demokrasi rüzgarının çok güçlü estiğini gösteriyor. Referandum paketi daha sandıktan çıkmadan demokrasimiz çok yol aldı.

Yargı işini yapıyor. Üstelik hakkıyla yapıyor. Peki ya diğerleri? Günlerdir gazetelerde yargının verdiği 102 muvazzaf ve emekli askerî personel hakkındaki tutuklama kararını YAŞ'ta etkisiz hale getirmek için

Genelkurmay'da yürütülen manevraları okuyoruz. İcra'nın elinde de suçu önleyici yetkiler mevcut. Milli Savunma Bakanı, Askerî Personel Kanunu'nun 65. maddesinin kendisine verdiği "açığa alma" yetkisini neden kullanmıyor? Bu darbe planları kime karşı yapıldı?

CHP'nin 35. madde hamlesi berbat bir tuluattı. Hükümet elindeki yetkiler ise hâlâ sahici ve etkili. Bu yetkiler kullanılmalı. Eksikleri tamamlamak ve Anayasa'yı değiştirmek Türkiye'yi ileri taşıyacak. Ama mevcut yetkileri kullanmamanın bir mazereti yok. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Millî Savunma Bakanı ne iş yapar?

Mümtaz'er Türküne 2010.08.01

Millî Savunma Bakanı Vecdi Gönül, "Tutuklama kararı çıkan personeli neden açığa almıyorsunuz?" sorusuna cevap veriyor: "Dosya tekamül etmiş değil."

Sonra ekliyor: "Bakan olarak benim açığa alma yetkim yok." Halbuki 357 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 65. maddesinin (a) bendi çok açık. "Haklarında...5 yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren bir cürümden...dolayı kamu davası açılanlar mensup oldukları bakanlıklarca açığa çıkartılabilirler." Kanun "açığa çıkarma" işlemi için TSK içindeki bir makamı, meselâ ordu komutanını veya genelkurmay başkanını değil doğrudan bakanlığı yetkili kılıyor. Askerî personeli olan iki bakanlık var. Biri Jandarma ve Sahil Güvenlik personeli ile İçişleri Bakanlığı, diğeri Millî Savunma Bakanlığı.

İlgili madde 12 Eylül döneminde (26.3.1982) değiştiği halde bakanlığa bu yetki bırakıldığına göre, askerler bile bu sivil denetimin gerekli olduğuna kanaat getirmiş olmalı. Zaten içinde bulunduğumuz durum, askerler üzerinde bu sivil yetkinin kullanılmasının ne kadar gerekli olduğunu gösteriyor. Mesele, son 102 kişilik tutuklama kararından ibaret değil. Asker, sistematik olarak yargılanan personeli görevi başında tutuyor. Bu durum hukuk devleti için çok ciddi bir tehlike. Madem "açığa alma" diye bir yetki var, öncelikle emrinde silahlı güç bulunan askerler için kullanılmalı. Birkaç müebbet hapis talebiyle tutuklu yargılanan bir subayın hâlâ görevi başında bulunması anlatılabilir ve açıklanabilir bir şey değil.

Kanun açığa çıkarma yetkisinin askerî makamlarca objektif olarak kullanılmayacağını öngörmüş ve bu yetkiyi sivil iradeye bırakmış. Yetki keyfi bir yetki değil. Bir dava açılmışsa sivil iradenin denetim yetkisi devreye giriyor. Asker üzerinde sivil-demokratik denetime dair çok sıkıntımız var. Ancak kanunda mevcut olan yetkileri kullanmaktan çekinirseniz, daha ileri düzenlemeleri yapmanın ne anlamı olur?

Millî Savunma Bakanı Vecdi Gönül'ün "dosya tekamül etmiş değil" sözü, bürokratlara özgü tipik bir sorumluluktan kaçma bahanesi. Ne dosyası? Kanun bir dosyadan bahsetmiyor. Bir askerî personel hakkında "5 yılı aşan" bir cürümden dolayı dava açılmışsa, bakanın yetkisi devreye giriyor. Dosyayı bakanlık değil yargı "tekamül" ettiriyor. Bakan "bu konuda teamül oluşmamış" diyor. Madem öyle oluşturun.

Vecdi Gönül gibi mülkî idareden yetişme bürokrat-siyasetçilerin bir işi yaparken gözettikleri iki prensip vardır: Birincisi kanunî dayanağın olması. İkincisi şartların, imkânların el vermesi. Şartların el vermesi ise idarecinin keyfi yorumuna bağlıdır. Millî Savunma Bakanı bize aslında şartların el vermediğini söylüyor. Peki ne zaman el verecek? Bakanın kullanacağı kanunî yetki, üyesi bulunduğu hükümetin hukukuna yapılan bir tecavüze dair. Bahsi geçen askerî personel hükümete karşı darbe teşebbüsüyle yargılanıyor. Hükümetin korumakla olduğu vatandaşın hukuku da tehlike altına girmiş. Bu askerî personel, cinayet planlamakla itham ediliyor. Ve içeri

girseler bile görevleri başında kalmaya devam ediyorlar. Tuhaflık, kanunun izin verdiği bu yetkinin bakan tarafından kullanılmamasında ve bu sanıkların hâlâ görevleri başında bulunmasında değil mi?

Sahi Millî Savunma Bakanı ne işe yarar? Kendi hükümetinin hukukunu savunmak, tecavüzü men etmek için elindeki yetkiyi bile kullanmaktan imtina eden bir bakan o makamda niye oturur? Neyin hesabını yapar?

27 Mayıs'ta bir avuç Yeniçeri bozuntusunun bu millete reva gördüklerini unutmadık. Aynı zamanda Vecdi Gönül'ün oturduğu makamda o gün oturan Ethem Menderes'i de unutmadık.

Anayasa'nın 145. maddesi, mevcut haliyle "askerî mahalde" işlenen suçların bağımsız yargıya götürülmesine engel. Ama savcılarımız soruşturuyor, yargıçlarımız kovuşturuyor. Koca koca davalar yürüyor. Kimsenin gıkı çıkıyor mu? Askerî yargının adil yargılama yapacağına askerî yargıçlar bile inanmıyor. Kanun izin vermiyor ama hukuk işliyor. Savcılar ve yargıçlar işlerini cesaretle yapıyor.

Peki kanun izin verdiği halde Millî Savunma Bakanı hükümetini ve vatandaşın hukukunu koruma adına, elindeki yetkiyi neden kullanamıyor? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Askeri kim kurtaracak?

Mümtaz'er Türköne 2010.08.03

İçişleri Bakanı, Dört Yol'da çıkan olaylar için "Olaylar hiç öyle geriden görüldüğü kadar yalın değil." yorumunu yapıyor. İnsanın kanını donduran bir iddia, orta yerde duruyor.

Dört Yol'da dört polisin şehit edildiği saldırıyı, jandarma istihbarat personelinin (JİTEM) gerçekleştirdiği senaryosu herkesin aklına yatmış durumda. Taşlar yan yana getiriliyor ve ortaya koskoca bir "zan" çıkıyor. Ben bu senaryoya inanmıyorum. Çünkü "bu kadarı da olmaz".

Dünkü gazeteler yedi askerimizin hayatını kaybettiği Hantepe baskınının video kayıtlarından fotoğraflar yayımlıyor. Video kayıtları, Heronlardan elde edilmiş. Ve baskını önlemek için hiçbir şey yapılmıyor. İstihbaratı alınmış ve Karargâh'ta saniye saniye izlenen baskına hiçbir müdahale ve destek gelmiyor.

Ordumuzun içinde PKK ile işbirliği yapan hainlerin, baskınları önleyemeyen beceriksiz komutanların olduğuna dair bir kanaat, bir kanser uru gibi büyüyor. Dört Yol provokasyonu, ezberlediğimiz bir Ergenekon klasiği olarak kabul görüyor. Tıpkı Danıştay saldırısı gibi. Ergenekoncuların paçayı sıyırmak için terör dalgasına ihtiyaçları var. PKK'nın kendi davaları ve Kürt halkı ile hiçbir bağlantısını kuramadan başlattığı ve sürdürdüğü savaş, bir Ergenekon siparişi olarak yorumlanıyor. Neşe Düzel'in iki hafta üst üste Taraf'ta yaptığı röportajlar, bu senaryonun kanıtlarını sıralıyor. PKK'yı içeriden yakından bilen Öcalan'ın eski avukatı Hüseyin Yıldırım'ın Ergenekon-PKK ilişkisine dair söyledikleri mutlaka dikkate alınmalı. Kemal Burkay'ınkiler de.

Sonuç olarak önümüzde zihnimizi ve midemizi bulandıran bir tablo var. Askerlerimizi şehit eden hainlerin, millete komplo kuran darbecilerin, provokatörlerin çatısı altında rahatça barındığı bir Türk Silahlı Kuvvetleri görüntüsü hepimizi rahatsız ediyor. Bu görüntü gerçek mi? Mümkün değil. Peki neden bu kadar çok inananı var?

Tehlikeli bir eşikteyiz. TSK'nın güvenliğimizi sağlamak yerine doğrudan güvenliğimiz için ciddi bir tehdit oluşturduğu kanaatinin hemen düzeltilmesi lâzım. Bu kanaati oluşturan mekanizma sağlıklı bir mekanizma değil. Ordu içinde ciddi skandallar yaşanıyor. Bu skandalların üzerine giden güçlü denetim araçları yok. Asker

kendi kendisini denetlediği için bu skandalları, ordunun imajını bozacağı gerekçesi ile hasıraltı ediyor. Hasıraltı etmek, ordu içinde güçlü bir geleneğe dönüşmüş. Bu sefer devreye bu skandallardan rahatsız olan dürüst ve vatansever askerî personelin çabası giriyor. Bir şekilde dosyalar, belgeler gazetelere ulaşıyor. Üstü örtülmüş skandal deşifre edilince, bu bilgi denetimsiz bir yerden geldiği için yüz katı güçte bir sarsıntıya sebep oluyor.

TSK'nın bu bozulan imajı denetimsizliğin eseri. Denetim, sadece bir kurumda işlerin hukuka uygun işlemlerini temin etmekle kalmaz; aynı zamanda şaibeleri ve şüpheleri de giderir. TSK'yı ilgilendiren kanunların neredeyse tamamı, askerî darbe dönemlerinin eseri. Ve her askerî darbe döneminde bu kanunlarda ilave kritik değişiklikler yapılmış. Ve bütün bu kanunlar askeri sivil yönetim ve yargı karşısında otonom hale getirmeyi amaç edinmiş. Şimdi, doğrudan bu kötü imajın gerekçesi olarak ortada duruyor.

Bu haftanın gündemini oluşturan Askerî Şûra görüntülerine bakarken hepimiz aynı şüpheleri hatırladık. Artık ordumuza hasrettiğimiz ağustos ayını hamasetle geçirmenin bir anlamı kalmadı. Oturup orduyu nasıl denetleriz ve bu denetimi nasıl hukuk normuna dönüştürürüz sorusuna kafa yormamız lâzım. İki şey ortada: Birincisi, askerin, hakkında iddia bulunan askerî personeli korumaya kalkması, ordunun kötü imajını kuvvetlendiriyor. İkincisi, bütün askerî kanunların denetim amaçlı tepeden tırnağa gözden geçirilmesi gerekiyor.

Askeri, saplandığı bu bataklıktan kurtaracak olan şeffaf bir denetim. Hükümet başta Askerî Personel Kanunu'nun 65. maddesini işleterek denetim yetkilerini kullanmaya başlarsa bu durumdan önce ordu kazançlı çıkacak. Subay sıkıntımız yok. İçişleri Bakanı ve Millî Savunma Bakanı, hakkında iddia bulunan askerî personele görevden el çektirse en başta denetlenebilen bir kurum olarak ordu kendi imajını düzeltmiş olmaz mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Generallerin insan hakları

Mümtaz'er Türköne 2010.08.05

Hepimizin merakla takip ettiği konu, yani Kara Kuvvetleri komutanlığına Hasan Işsız'ın, Jandarma Genel komutanlığına da Saldıray Berk'in getirilmemesi, YAŞ toplantılarının gündemi değildi. Bunlar YAŞ ataması değiller.

Koca koca adamlar, herhalde askerin devlet içindeki fiilî gücüne dayanarak askerî atamalara siyasî iktidarın hiç müdahale edemeyeceğini öne sürüyor. Bir bürokratik kurum kendi atamasını kendisi yapamaz. Yaparsa, devlet içinde devlet ortaya çıkar. Nitekim hükümet, elindeki yetkiyi kullandı ve Genelkurmay'ın önerisini dikkate almadı. Neydi bu yetki? Dün Lale Kemal'in Taraf'ta yazdıkları, hükümetin elindeki yetkilerin kanunî dayanaklarını sıralıyor. Genelkurmay başkanı olmanın 926 sayılı TSK Personel Kanunu'nun 49. maddesinin (h) fıkrasına göre iki şartı var. Birincisi orgeneral veya oramiral olmak. İkincisi de Kara, Deniz veya Hava Kuvvetleri'nde komutanlık yapmış olmak. Bu şartları sağlayan birini Bakanlar Kurulu teklif edip, cumhurbaşkanı da onaylarsa atama gerçekleşir. Tekrarlayalım: Bu konuda YAŞ'ın hiçbir yetkisi yok.

Generaller arasında en tepeden en aşağıya kimin hangi göreve atanacağı bütünüyle siyasî otoritenin yetkisi içinde. Öyleyse ilan edilen YAŞ kararlarını, "Hükümet bu işlere neden karıştı?" sorusuyla değil, "Hükümet yetkisinin ne kadarını kullandı?" sorgulaması ile değerlendirmemiz gerekir. Hükümet, hepimizi rahatlatacak bir tavır sergiledi. Haklarında soruşturma yürütülen orgenerallere kuvvet komutanlıklarını emanet etmedi. Yine aynı durumdaki subayların terfisini ve ilerlemesini durdurdu. Peki hükümetin tasarrufu, generallerin insan haklarını ihlal anlamına geliyor mu?

YAŞ kararlarını "insan hakları" merceğiyle değerlendirenler var. Hakkında dava açılan generalin veya subayın terfisinin durdurulması insan haklarına aykırı imiş. Açığa alınma tam bir insan hakları ihlali olurmuş. Generallerin "bile" insan haklarına saygı gösterecek kadar ileri bir hukuk düzenine ulaşmak, övünülecek bir durum olmalı. Lakin bir problem var. Bu kadar ileri bir insan hakları düzenini, yine bu generaller engelliyorlar. Terfileri veya açığa alınmaları tartışılan generaller, sistematik ve organize insan hakları ihlaline teşebbüsten yani "darbe teşebbüsü"nden kovuşturma geçiriyorlar. Generallere rağmen generallerin insan haklarını savunmak mümkün mü? Daha kestirmeden soralım: Generallerin insan hakları olur mu?

Bu soruya, "insan hakları"nı sıralayarak analitik bir cevap verelim. İnsan hakları, bireyin yalnızca insan olmakla kazandıkları haklardır. Askerlik mesleği, bu haklardan bazılarından feragat etmek anlamına gelir. Mesela, en temel hak olan "yaşama hakkı"nı ele alalım. Bir general, "hayatım tehlikede, ben birliğimin başında hücumla kalkamam. Bu iş insan haklarına aykırı" diyebilir mi? "Özgürlük ve kişi güvenliği" de öyle. Güvenli ve sanatçılar gibi özgür bir hayat sürmek isteyen, askerlik mesleğinden uzak durmalı. Hele general olmaya hiç kalkmamalı. Yine temel insan haklarından biri olan "ifade özgürlüğü hakkı"nı bir general, sıradan bir vatandaş gibi kullanabilir mi? Meslek askerlik olunca görev ve sorumluluklar hakların ve özgürlüklerin önüne geçer. "Özel yaşama ve aileye saygı" hakkı, askerî kurallara göre zaten geçerli değil. YAŞ, özel yaşamına özen göstermeyen subayları ihraç etmiyor mu? Geriye kala kala "adil yargılanma hakkı" kalıyor. Bu temel insan hakkını kullanırken bir general ile sıradan vatandaş eşit mi? Olmalı mı? Polis kapıyı çalıp beni izharen celp edebilir, ya 3. Ordu komutanını? Ezkaza ya Jandarma Genel komutanı olsaydı?

Türkiye'de süren tartışmaların insan hakları ile derinden alâkalı bir tarafı var. Ancak bu, generallerin insan hakları değil. Şayet eline silah ve yetki verdiğiniz silahlı güç hukukun dışına çıkarsa, o ülkede insan hakları ihlalleri başlamış demektir. Hükümet de bu silahlı gücü hukuk içine sokmakla mükellef. Kısaca hükümet, vatandaş olarak bizlerin insan haklarını korumak adına gerekeni yapmış bulunuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Teamüller

Mümtaz'er Türköne 2010.08.06

Kılıçdaroğlu Başbakan'a "YAŞ'a dokunma" demişti. "Kurumların teamüllerle yaşadığını ve bu teamüllere siyasetin müdahale etmemesi gerektiğini" eklemişti. İlk bakışta bu sözler haklı gibi duruyor.

Yargı dışında devletin her kanadında siyasetin az veya çok müdahil olduğu bir atama ve terfi sistemi işliyor. Askerler bu işi YAŞ'ta kendi aralarında belirledikleri kurallara uyarak çözüyorlar. Kurallar yazılı değil. Ama bu yazılı olmayan kurallara genel olarak herkes uyuyor. Kim nereye atanacağını, hangi rütbeye geleceğini beş aşığı beş yukarı biliyor.

Aslında hiç böyle değil. Kapalı bürokratik kurumlar kendi içlerinde belirledikleri kurallara göre işlerse, burada sadece denetimsizlik ve devlet içinde otonom bir güç ortaya çıkar. Bu otonom güç içinde de bol bol hizipler türer ve hizip çatışmaları ortaya çıkar. Askerî darbe dönemleri, askerlerin kendi kurumsal özerkliklerini pekiştirdikleri ve her konuda dış denetime kapalı tedbirler geliştirdikleri dönemler. İlker Başbuğ, askerî reform gündeme geldiğinde tam iki kere TSK'ya otonomi verilmesi gerektiğini söylemişti. Dışarıdan denetlenemeyen bir kurum dışarıyı denetlemeye kalkar.

Teamül, yazılı hukuk kurallarında boşluk veya belirsizlik olduğu zaman müracaat edilen yazılı olmayan hukuk kuralları; yani örf ve âdetlerdir. Açık yazılı kurallar olduğu zaman kimse teamüllerin arkasına saklanamaz.

Hükümetin YAŞ sonrası müdahaleleri teamüllere aykırı değil. Yazılı kuralların işletilmesinden ibaret. YAŞ'ta teamüllere uygun olarak kendi içinde belirlemeleri yapıyor, sonra bunu öneri olarak hükümete sunuyor. Hükümet bir teamülü değil kanuni yetkiyi kullanarak bu öneriyi uygun bulursa cumhurbaşkanına arz ediyor ve imzalar tamamlanıp, atama gerçekleşiyor. Hükümetin o göreve gelecek kişiyi doğrudan belirleme yetkisi yok; ama YAŞ'ın önerilerini geri çevirme yetkisi var. YAŞ seçiyor, hükümet eliyor.

YAŞ'tan gelen önerilerin harfiyen yerine getirilmesi, denetime ve dışarıya tamamıyla kapalı bir yapı ortaya çıkartır. Buna, körlerin ve sağırın birbirini ağırlaması anlamına gelen kooptasyon yöntemi adı veriliyor. Bürokraside bir kişinin atanmasında demokratik iktidar söz sahibi olamazsa denetleme hakkı da olmaz. Nitekim olmadı. Teamül, yazılı hukuk kuralları varken sığınılacak son kale.

Durum, yine Kılıçdaroğlu'nun iddia ettiği gibi bir kriz değil. Türkiye sadece normal bir ülke haline geliyor. Birçoğumuza tuhaf ve inanılmaz gelebilir ama normalleşiyoruz. Ülkenin güvenliğini emanet ettiğimiz silahlı gücü, varlık amacına uygun sınırlar içinde tutamıyorduk. Generaller, kendilerine teslim edilen ve denetlenemeyen gücü, ülkeyi yönetmek ve her işe burunlarını sokmak için kullanıyordu. Bu müdahaleler ve kontrol ettikleri iktidar alanı salt silahlı güce, yani fizikî üstünlüğe dayandığı için akla ve insan doğasına uygun bir yönetim ve hukuk düzeni bir türlü kendini gösteremiyordu. Kaba gücün üstünlüğü birçok karanlık bölge oluşturdu.

Askerin vesayet düzeni, 27 Nisan e-bildirisi ile zirveye çıktı ve düşüşe geçti. Son üç yıldır Türkiye, askerî vesayetin tasfiyesine tanıklık ediyor. 2010 YAŞ'ı, bu konuda geçilen ikinci önemli dönemeç. Ne olduğunu, önce gerçek sonra farazî iki soruya cevap vererek anlamak mümkün. Birincisi: Neden üç yıldır Türkiye'de irtica tehdidinden bahseden yok? Bu soruya "neden faili meçhul cinayet yok?" sorusunu ekleyerek diğerine geçebiliriz. Asker siyasî alandan tamamıyla çekilirse terör sorunu sona erer mi? Birinci sorunun cevabını tecrübe ederek öğrendik. İrtica, siyasete hevesli askerlerin sanal olarak yarattıkları bir tehlike imiş. İkincisi, ortaya dökülüp saçılan bilgiler, PKK'nın Ergenekon ile çok derin ve çok sıkı bağlar içinde iş gördüğünü gösteriyor. Bugün PKK'nın Ergenekon adına yürüttüğü savaş, asker sorunu çözüldüğü zaman kendiliğinden sona erebilir.

Hükümet, askerın siyasete müdahalesini ve suç işleyenlerin korunmasını engelleyen bir direnç ve kararlılık gösterdi. Dokunduğu hiçbir teamül yok. Ama dayanması gereken teamüller olmalı. Demokrasiye yönelik bir silahlı tehdit söz konusu olduğu zaman, muhalefet partileri de hükümete destek vermeli ve bu destek sorgusuz sualsiz bir teamüle dönüşmeli. Bu YAŞ toplantısında, soruşturma geçiren generallerin açığa alınmasını CHP ve MHP talep etseydi ne olurdu? Şu olurdu: Demokrasiye ve hukuka sahip çıkma şerefi sadece AK Parti hükümetine ait olmazdı.

Türkiye önemli bir dönemeci geçti, ama yapacak daha çok iş var. Asker-siyaset ilişkisi demokratik hukuk devletine uygun biçimde normalleşmiş bir Türkiye'nin ortaya çıkabilmesi için atılacak daha çok adım var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

YAŞ 'evet'in değerini çoğalttı

Mümtaz'er Türköne 2010.08.08

YAŞ'la birlikte olup bitenleri, devlet içindeki dengelerde yapısal bir değişim olarak okumak lâzım. 1977'de Demirel'in, Kenan Evren'e Genelkurmay Başkanlığı yolu açan direnişi ve Turgut Özal'ın Toruntay için giriştiği cesur hamle aktüel dengeleri etkilemişti.

Başbakan Erdoğan'ın tasarrufları ise bütün bir yapıyı kökünden değiştiriyor. Artık asker elini siyasetin içine sokamaz. Darbe yapamaz. Darbe yapmayı aklından bile geçiremez. Darbe yapmak için, darbe şartlarını olgunlaştırmak için suç işleyemez. Neden? Darbe suçlaması ile terfisinin durdurulmaması için. Şerefli bir mesleği adliye koridorlarında veya cezaevlerinde noktalamamak için.

Mevcut komuta kademesi YAŞ'taki mevzî savaşa bu yapısal değişime direndi. Bir terör davası sanığını Jandarma Genel Komutanı yapabilme iktidarı, askerinin devlet içindeki pervasız gücünün bir nişanesi olacaktı. Hükümeti yıpratmak için kampanya yürütmüş bir orgeneralin Kara Kuvvetleri'nin başına getirmek, vesayetin ömrüne ömür katacaktı. Olmadı. Hükümet izin vermedi.

Artık herkesin anlaması lâzım. Önümüzdeki tablo hamleler ve karşı hamlelerle yürüyen bir kapişma değil. Asker, üstüne vazife olmadığı halde burnunu soktuğu bütün alanlardan tasfiye ediliyor. Devlet dediğimiz devasa cihaz, doğrudan halkın kontrolüne geçiyor. İşbaşındaki hükümetin veya bir başbakanın değil, doğrudan halkın kontrolü ve denetimi altına giriyor.

Hatırlayalım: Bugüne kadar siyaset yapan askerlerin anlaşılabildikleri tek bir başbakan çıkmadı. Hatta kendi getirdikleri, önünü açtıkları Mesut Yılmaz gibi başbakanları bile kısa zamanda düşman ilan ettiler. Sebep, iktidarı paylaşımıydı. Bugün olduğu gibi generallere destek çıkan muhalefetin, iktidara geldiği zaman ilk işi generallerle karşı karşıya gelmek oluyordu. Artık değil. Yapısal değişim dediğimiz şey de bu. Generaller artık kışlalarındaki odalarında kendi işleriyle uğraşacaklar.

Türkiye'nin tasfiye ettiği askerî vesayet düzeni, tek başına generallerin yürüttükleri bir düzen değildi. Bu düzen ekonomiden medyaya, oradan siyaset dünyasına, yargı ve üniversitelere uzanan geniş bir koalisyondur. Askerî vesayet düzeni bu sivil generaller aracılığıyla iş görüyordu. 28 Şubat sürecini hatırlayanlar, bu sivil generallerin işbaşındaki hallerini ve yaptıklarını da hatırlayacaklar. Ana direk çökünce bu koalisyon da çökmüş oluyor. Sermaye dünyasında danışman general istihdam edenlerin sayısı hızla azalacak. Medya, bu günlerde görüldüğü üzere kaybedenlerin safında yer almayacak. Muhalefetin hükümeti köşeye kısırmak için generallere verdiği destek, daha umutsuz bir dille ifade edilecek. Devlet içindeki dengeler yapısal biçimde değişince, herkes pozisyonunu yeniden gözden geçirecek.

Halk askerini seviyor, ama generallerini değil. "Orduya güven" ile "generallere güven"i ayıran bir araştırma yapılsa, ikisi arasında dağlar kadar fark çıkar. Türkiye'nin hâlâ ciddi bir asker sorunu var. Ancak bu sorun, güvenlik ihtiyaçlarına uygun bir askerî reformun gerçekleştirilmesine odaklanan teknik bir sorun artık. Ordu denetlenmeli. Sadece siyasete müdahale amacıyla işlemlerini engellemek için değil; aynı zamanda daha iyi güvenlik hizmeti verebilmeleri için. Heron skandalı gibi, terörle mücadelede ortaya çıkan zaaflar gibi somut sorunlar, bu denetimin ne kadar ehemmiyetli olduğunu gösteriyor.

YAŞ tartışmaları, referandum paketinin anlamını derinleştirdi. Generallerin hükümet karşısında gösterdiği direnç, paketin ne kadar lüzumlu olduğuna ve evet oyununun ne anlama geleceğine dair somut bir fikir verdi. Siyasete müdahil bir komuta kademesi ve hukuk dışılığı her şart altında sürdürmeye çalışan bir karargâhı engelleyecek en büyük teminat nedir? Elimizde bu pakete verilecek evet desteğinden daha güçlü bir araç var mı? Veya tersinden bakalım: Her hayır oyu, ölmekte olan bu generaller sultasına verilmiş bir can suyu olmayacak mı?

Referandum paketi, akıl dışılığı ve hukuksuzluğu bu ülkeye egemen kılan askerî vesayetin sonunu ilan edecek. Başbakan üzerine düşeni yaptı. 12 Eylül'de halk üzerinde düşeni hakkıyla ifa edecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mankurtlar (I): Moğollar ve darbeciler

Mümtaz'er Türköne 2010.08.10

Sözüm efsaneler üzerine değil, 12 Eylül'de yapılacak referanduma dair. Efsaneler hep saklı kalanı, anlaşılamayanı anlamak içindir. At izi it izine, doğruyla yanlış birbirine karışınca, efsaneler imdada yetişir. Hatırlanması gerekeni hatırlatır. Gidilmesi gereken yolu gösterir.

27 Mayıs 1960'ta, tıpkı Moğol ordusunun çekirge sürüsü gibi Anadolu'yu istila etmesi gibi, darbeciler bu ülkenin üzerine karabasan gibi çöktüler. Moğol zulmüne rahmet okutacak bir pervasızlıkla ortalığa dehşet ve korku saldılar. Herkese gözdağı verdiler. Sonra bu zulmü daim kılacak bir düzen inşa ettiler. Zihnimizi esir almak için uyguladıkları psikolojik harekât teknikleri, Moğolların "mankurtlaştırma" yöntemlerini hiç aratmadı. Bizi bize düşman etmek için ellerindeki her aracı seferber ettiler. Biliyorlardı ki, eğer halk arasında düşmanlık yoksa onlara da gerek olmazdı. Kürt'ü Türk'e, Alevî'yi Sünnî'ye karşılıklı olarak düşman etmek için her yolu denediler. Soğuk Savaş'ın ideolojik rekabetini Türkiye'de kardeş kavgasına dönüştürdüler ve sancılı bir değişim süreci yaşayan bu güzel ülkeyi kan gölüne çevirdiler. Yaraları kaşıyıp kanattılar, küllenmiş ateşin etrafına körükler kurup ortalığı yangın yerine çevirdiler. Sonra bir kısmımızı Mankurtlaştırdılar. O zulme maruz kalanlardan bazıları, hâlâ onların istediği gibi düşünüyor. Onların belirlediği hedefe koşuyor.

Moğollarla baş etmek artık kolay. Ya Mankurtlar? Onlar bizim birer parçamız değil mi?

İnsanlık tarihi boyunca insan eseri felaketler arasında, II. Dünya Savaşı'na denk bir kıyım 13. yüzyılda Moğol İstilasası'nda vuku bulmuştur. Moğol istilasası, tam anlamıyla korku ve dehşete dayalı bir katliamlar zinciridir. Ele geçirdikleri her şehirde, yaşlı, kadın ve çocuk demeden herkesi son ferdine kadar öldürerek, bütün dünyaya dehşet saçtılar. Kan dökme bir istila yöntemi olarak uygulandı. Katliam dehşetini öğrenen diğer şehirlerin bu yöntemle direnmeden teslim olmaları amaçlandı. Moğol İstilasası boyunca öldürülen insan sayısının 30 ile 60 milyon arasında olduğu tahmin edilmektedir. Birçok kavim ve etnik grup bu katliamlarla ortadan kalkmıştır.

Bütün tarih boyunca, İslâm dünyasının başına gelen en büyük felaket de budur. 13. yüzyıl, İslâm medeniyetinin zirvesidir. Ne var ki Moğollar bu ileri medeniyeti yerle bir etmişler, adeta yok etmişlerdir. Göz kamaştıran İslâm medeniyeti, bu istiladan sonra bir daha eski parlak günlerine dönememiştir. Cengiz Han'ın torunu Hülagu'nun Bağdat'ta estirdiği dehşet, bugün Anadolu'da atasözlerinde yaşamaktadır. Karşısındakine haksızlığın, zulmün en yüksek mertebesini ifade etmek için "Hülagu musun bre kâfir?" sözü hâlâ kullanılır.

Moğol istilasasının Anadolu'da yol açtığı yığınlılığı, o zamanlarda çok rastlanan şu olay özetler: Tek bir Moğol askeri bir köye giriyor ve bütün erkekleri peşine takıp, köyün dışına çıkartıyor. Sıra ile hepsini tek tek boğazlıyor. Dehşet o kadar büyük ki üç kişinin bir olup hakkından geleceği cellata, hepsi koyun gibi boyunlarını uzatıyor.

Bu manzaranın benzerlerini her darbe döneminde yaşamadık mı? 12 Eylül'den sonra haklarında tutuklama kararı verilen DİSK yöneticilerinin, Sıkıyönetim Komutanlığı önünde oluşturduğu uzun kuyruğun yedi asır öncesine ait manzaradan ne farkı vardı?

Her yanı kana bulayan, ortalığı yakıp yıkan ve taş üstünde taş bırakmayan Moğolların akıbeti ne oldu? Bu sorunun sarsıcı bir cevabı var: Önce Müslüman, sonra Türk oldular. Osmanlı'nın Tatar taifesi dediği Müslümanlar bunlardır. Moğol İstilasası, vahşi bir istilacı gücün, ileri medeniyete sahip halklar arasında nasıl eriyip kaybolduğuna örnektir. Güçlü medeniyet ve kültür, kendisine galebe çalan halkları içine alıp asimile

etmiştir. Bu örnek, aramızda yaşamaya devam eden Moğolların yani darbecilerin, nasıl hizaya geleceğini de anlatıyor.

Mankurtlaşma, Moğolların o zamanlar işkencelerle uyguladıkları bir "psikolojik harekât" tekniğidir. Sovyet döneminde komünist propaganda teknikleri ile yaratılan "homo sovieticus"u eleştirmek için, Cengiz Aytmatov'un "Gün Uzar Yüzyıl Olur" romanında bir Kırgız efsanesi nakleder. Bu efsanedeki Mankurtları ve Nayman Ana'nın feryadını bugünün tartışmalarına gelecek yazıda yansıtalım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mankurtlar (II): Nayman Ana'nın feryadı

Mümtaz'er Türköne 2010.08.12

Mankurtlaşan oğlunu kurtarıp özüne döndürmeye çalışırken, onu tanımayan öz oğlunun oklarıyla canını veren Nayman Ana'nın feryadına kulak verelim. Nayman Ana biziz; bu millet yolundan sapmış kendi öz evlatlarının gadrine çok uğradı. Cengiz Aytmatov'un aktardığı Mankurt Efsanesi ve Nayman Ana'nın beşerüstü çabası, bizim son elli yılda yaşadıklarımızın adeta bir hülasası.

Önce bir yanlış anlamayı düzeltelim. Son yazıda bahsettiğim Moğolların, bugün Moğolistan'da yaşayan Moğollar ile yakından uzaktan bir alâkası yok. Avrupa'nın kan dökücü vahşileri olan Vandalların (Vandalizm, buradan geliyor) bugünün Kuzey halkları ile bir benzerliğinin bulunmaması gibi. Bugün Moğolistan'da dünyanın en dayanıklı ve asil toplumlarından biri, üstelik Anadolu'ya akraba bir toplum yaşıyor. Moğolistan'da Türk okullarında görev yapan fedakâr öğretmen arkadaşların 13. asır Moğol istilasına dair yazdıklarına alınganlık göstermelerini, Moğolistan'a ve Moğol halkına cansiperane sahip çıkmalarını sempati ile karşıladım. Bugün Moğolistan'da yaşayan halk, kendi hukuklarını her şart altında savunan Türkiye'den misafir gelen öğretmenlere sahip oldukları için çok şanslılar.

Nitekim Mankurt Efsanesi'nde geçen işkenceleri yapan Juan Juanlar, yani Avarlar Türk-Moğol karışımı bir topluluktur. Gelelim efsaneye... Avarların yakaladıkları genç ve dayanıklı esirlere yaptıkları işkenceler hafızalarını kaybettirme ve onları adeta her emri yerine getiren bir robota dönüştürme amacı taşırmış. Bunun için önce kafa derilerini yüzüp, taze yüzülmüş bir deve derisi ile başı sıkıca sararlarmış. Sonra elleri bağlı, başına bukağı geçirmiş olarak güneşin altında günlerce bekletirilmiş. Güneşte kuruyan deri, beyne dayanılmaz bir baskı yapar, derinin etkisi ile ters dönen saçlar yine beyne iğne gibi batmaya başlarmış. Bu korkunç işkencenin sonunda hayatta kalan esirler kendi geçmişini tamamıyla unuttur, sahiplerinin verdiği emri harfiyen uygulamaya başlayan azat kabul etmez kölelere dönermiş. İşkence sonucu geçmişini, dolayısıyla kimliğini, kişiliğini kaybeden ve kendisine bu işkenceleri yapanların sadık bir kölesi haline gelenlere Mankurt adı verilirmiş.

Bu işkenceler benim neslime uzak değil. 12 Eylül döneminde askerî cezaevlerinde yapılan işkenceler, daha ötesi bütün araçlar kullanılarak yapılan halka yönelik propagandaların tek amacı Mankurtlaştırma idi. Mamak Askerî Cezaevi'ne yolu düşmüş olanlar, mutlaka önce dış kafese sonra iç kafese uğrar, etkili bir Mankurt işkencesinden geçirilir ve sonra koğuşa gönderilirdi. Sabah ve akşam içtimalarında dayakla söylenen İstiklal Marşı ve Gençliğe Hitabe, bu metinlere saygı duymamız için değil sadece Mankurt olduğumuzu kavramamız içindi. Bizden beklenen, bu işkenceleri yapanlara itaat etmemiz, onların koydukları akla zarar kurallara uymamızdı. Darbecilerin biteviye köpürttüğü "dört yanımız düşman" masalları da, herkesi korku ve endişeye sevk etmek ve sonra bu korkularla Mankurtlara çevirdikleri toplumu kolayca yönetmek içindi. Bugün Balyoz ve Kafes Planı'nı, bir Mankurtlaştırma operasyonu olarak neden okumuyoruz?

Nayman Ana, bir Mankurt anası. Hepimizin anası gibi bir ana, evladı için pes etmeyen bir ana. Kaçırılan oğlunun peşine düşüyor ve sonunda onu buluyor. Analık şefkati ile oğluna feryat-figan dil döküyor, onu özüne döndürmeye çalışıyor. Ama artık bir Mankurt olan oğul, bu feryatları dinlemiyor; sonunda oklayarak anasını öldürüyor. Bize ulaşan feryat şöyle: 12 Eylül işkencelerinden geçtikten sonra referandum paketine hayır oyu vereceğini söyleyenlerin, Nayman Ana'nın oğlundan ne farkı var? Hayır dedikleri kendi geçmişleri ve kimlikleri değil mi? "Hayır"ın onlara bu işkenceleri yapanları ve yaptırımları temize çıkartmaktan başka ne anlamı var?

Bu güzel ülkeyi, milletin başına dar eden askerî vesayet düzeni toplumu sistematik olarak Mankurtlaştırma ameliyesine tabi tuttu. Yoksa sağlıklı bir şekilde düşünen ve tepki veren bir halk üzerinde silahın hakimiyetini sağlayamazlardı. İlk mektepten beri ezberleyip, bilinçsizce tekrarladığımız akıl dışı cümleleri, bu sistematik işkencenin bir parçası olarak gözden geçirmemiz lâzım. Ya fiilen işkenceden geçen ve Mankurtlaşanlar. Mamak'ta, Diyarbakır 5 No'lu Cezaevi'nde geçmişlerini, dolayısıyla geleceklerini bırakanlar.

Bize düşen, Nayman Ana'nın feryadını onlara ulaştırmak. Referandum paketi bu feryadın somut cümlelerinden oluşuyor. Peki onlar kim? Onlar bir başkası değil, bizim yaralı parçalarımız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mankurtlar (III): PKK kimin adına savaşıyor?

Mümtaz'er Türköne 2010.08.13

Elinde silah eylem yapan, ölen ve öldüren PKK militanları önce Kürtlerin, sonra hepimizin Mankurtları değil mi? PKK'nın eylemleri ile Kürtlerin çıkarları; referandumu boykot kararı ile yine Kürtlerin hak ve özgürlükleri arasında en küçük bir uyuşma var mı? PKK niye eylem yapar? Niye polis-asker öldürür? Niye karakol basar? Bu eylemlerle kime hizmet eder? Yine PKK ve BDP 12 Eylül'ün anayasa maddelerini muhafaza etmek için neden cansiperane bir hayır kampanyası yürütür? Neden boykot kararı verir?

MHP'nin ve BDP'nin referandum konusunda yüksek bir uyum ile aynı tepkiyi vermesini açıklayabilecek bir babayiğit, her iki partiden de çıkabilir mi?

Mankurtlaştırma, karanlık merkezlerde başkalarının yaptığı hesapları bize gördürmek için yapılır. Elindeki silahla dağda dolaşan PKK militanı yüce bir ideal için kendini feda ettiğini düşünür. Bir kan davası gibi kaybettiklerinin anısına sahip çıkacak ve Kürtlerin özgürlüğüne hizmet edecek. Peki gerçek tam tersi ise? Bu silah başkalarının amacına hizmet ediyorsa? O zaman elinizdeki silahın hizmet ettiği amaç ile sizin inançlarınız arasındaki derin uçurum Mankurtlaşma ile doldurulur. PKK'nın yaptığı eylemlerin Kürtlere hizmet ettiğine inanabilmeleri için Kürt gençlerinin önce Mankurt olmaları icap eder. Peki Mankurtların bile kavrayabileceği gerçek, yani aslında kime hizmet ettikleri gerçeği ne zaman ortaya çıkar? Asıl hizmet ettikleri odakların başı sıkıştığı zaman. İşler kötüye gidince her araç sonuna kadar zorlanarak seferber edilir. Can havliyle Mankurtlar devreye sokulur. Son çarelere başvururken maskelerle uğraşacak zaman kalmaz. Tıpkı bugünlerde olduğu gibi. PKK'nın 31 Mayıs'ta İskenderun saldırıları ile başlattığı "orta şiddette savaş" ile geçen son üç buçuk ayın önemli gündemlerini yan yana koyup, aralarında bir bağ kurduğunuz zaman bu eylemlerin ne için planlandığı ortaya çıkıyor. Gerçeği fark edebilmek için Ergenekon ile PKK arasındaki ilişkiye dair bugüne kadar ortaya dökülen muhkem delillere ihtiyacımız yok. PKK neden eylemlere yeniden başladı? PKK eylemleri, eğer başarılı olsaydı neye hizmet edecekti?

PKK, eylemler başarılı olsaydı, askerî vesayet düzeninin sürdürülmesine katkıda bulunacaktı. Ergenekoncuların mahkeme salonlarında yaptıkları savunmaları hatırlayalım. "Biz terörle mücadele ettik, karşılığı bu mu

olacaktı?" diye soruyorlardı. Demek terör olunca, bir karşılık olması gerekiyor. Bu sefer bir karşılık olmadı. Terör eylemleri, askerî gücün devlet içindeki ağırlığını artırmadı. Çünkü asker, onu anlamlı kılan konuda, yani terörle mücadele konusunda zaafı yüzünden sorgulandı. Heron skandalları ile başlayan ihanet dđdiaları, terörün sunduğu fırsatlarla dolu bu dünyada askerin elini kolunu bağladı. YAŞ krizinde, hükümetin bir tarafta, askerin diğer tarafta tartıya girdiği terazide PKK terörü hangi tarafa ağırlığını koymuştı?

Referandumu boykot için, PKK'nın gösterdiği olağanüstü çaba, bu tabloyu tamamlıyor. Farz edelim ki, PKK'nın çabalarıyla birlikte 12 Eylül'de sandıkta "hayır" galip geldi. Ergenekon sanıkları ve pusuda bekleyen darbeciler hayatlarının belki de en mutlu gününü yaşamış olmazlar mı? Neyse ki Kürt kanaat önderlerinin hem terör hem de boykot eylemi karşısında gösterdiği cesur tepki Mankurtları bile sarsıp kendine getirecek güçte idi.

Kürt gençlerini Mankurtlaştırıp PKK militanına dönüştürenler kimler? Darbeciler değil mi? Türkiye'de dağda dolaşan PKK'lının elindeki silahı gerekli gösterecek her mazereti onlara, darbeciler vermedi mi? Kürtler yaşadıkları haksızlıklara bir de tersinden bakmayı denesinler. Bu haksızlıklar sırf tepki duymaları ve dağa çıkmaları için yapılmadı mı? Birileri, "Al eline silahı bana doğrult, ben de böylelikle silahımı çekerim, önce sana sonra da herkese doğrultma fırsatı bulurum" demedi mi? Diyarbakır Cezaevi'nde yaşananlar tesadüf müydü? Darbeciler Kürtçeyi neden yasakladı?

15 Ağustos'ta PKK'dan, önce bir aylık geçici, sonra kalıcı bir ateşkes bekleniyor. PKK'nın Demokratik Toplum Kongresi gibi organik kuruluşları PKK'ya ateşkes çağırısı yapıyor. Neden? Geride bıraktığımız gündemlere, kapanan sayfalara bakarak cevabı bulabilirsiniz. Mankurtları gerçek dünyaya uyandıracak başka bir soru: Petrol boru hattını havaya uçuranlar kime hizmet etmiş oluyorlar?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mankurtlar (IV): 'Darbe, namussuzluk demektir'

Mümtaz'er Türköne 2010.08.15

"Darbe, namussuzluk demektir" sözü, söyleyenin konumu nedeniyle tarihe geçecek bir söz. Bu söz, Ergenekon davasının en kritik sanıklarından emekli Tuğgeneral Levent Ersöz'e ait.

Üstelik video-konferansla yapılan duruşmada söylendi; yani kayıtlara geçti. Darbe şartlarını olgunlaştırmak için boğazına kadar kanunsuz işlere bulaşmakla suçlanan, genelkurmay başkanının kozmik telefonlarını bile dinlediği iddia edilen bir askerden daha iyi kim bilebilir, darbenin namussuzluk olup olmadığını. Tıpkı Milli Birlik Komitesi'nden tasfiye edildikten sonra 27 Mayıs darbecileri için "ne idüğu belirsiz Yeniçeri bozuntuları" diyen merhum Alparslan Türkeş gibi.

Darbe yapmak, en ağır biçiminde bir görev suistimali. Ülkeyi korumakla görevlisiniz. Bunun için yetkiniz, silahlarınız ve personeliniz var. Tutup elinizdeki silahlı gücü iktidarı ele geçirmek, böylece bir silahlı gasp eylemine girişmek için kullanırsanız ve böylece ülkenin güvenliğini ve sahip olduğu her şeyi riske atarsanız, bu yaptığınız iş gerçekten namussuzluktur. Üstelik darbe şartlarını oluşturmak için cinayet işlemeye, katliamlar planlamaya başlarsanız korumakla yükümlü olduğunuz devletin hukukunu paçavraya çevirirseniz size vatan haini muamelesi yapılması gerekir. Bu ülkeye darbecilerin verdiği zararı, bütün düşmanlarımız ittifak edip üzerimize gelse veremezdi.

Geçmişte yapılmış bir yiğin darbe ve darbe planlamak iddiasıyla yargılanan epeyce kadrolu eleman olduğuna göre, Levent Ersöz'ün verdiği hükmün yaygın bir karşılığı var. O zaman üzerinde durmamız ve çözmemiz gereken ciddi bir sorunuz var. Bu ülkenin bağrından çıkmış, pırıl pırıl gençler Harbiye'de askerî eğitim

aldıktan sonra bu kutsal şeref mesleği içinde nasıl darbeci yani "namussuz" haline geliyorlar? Korumakla mükellef oldukları vatanlarına ve milletlerine nasıl bu kadar yabancılaşıyorlar?

Milletine, devletine, vatanına böylesine aykırı bir yabancılaşma Mankurtlaşmanın en saf ve dramatik örneklerinden biri değil mi? Bu ülkeyi canı pahasına korumaya her an hazır bekleyen hamiyetli Türk subayının başımızın üstünde yeri var. Peki ya bu aynı şerefli üniforma ile dolaşan darbeci Mankurtları ne yapacağız? Evet, darbeciler kendi özünden ve aslî değerlerinden uzaklaşan Mankurtlar. Peki bu Mankurtlar kime kölelik ediyorlar, kimin hizmetindeler? Bu sorunun cevabını, Türkiye'nin askerî yapılanmasının Mankurt üretme kapasitesine bakarak vermemiz gerekir.

İki örnek yeterli. Birincisi, albaylıktan generalliğe terfi edenlerin kazandıkları ayrıcalıklar. General olmak demek birdenbire itibarın, imkânların ve statünün, üstelik ailece birkaç kat artması anlamına geliyor. Her rütbede dört yıllık sürenin iki yılını karargâh, iki yılını kıta hizmetinde geçiren generaller sağlanan imtiyazlardan bazıları: Tuğ ve tümgeneraller garnizonlarda havuzlu köşklerde ikamet ederler. Korgenerallere bunlara ilave olarak helikopter ve Mercedes, orgenerallere ise uçak tahsis ediliyor. Bütün general eşlerine korumalı sivil araç veriliyor. Emekli olduklarında, en az ikişer sene bilhassa OYAK'a bağlı şirketlerde yönetim kurulu üyeliği, çocuklarına da aynı şirketlerde iş bulma imkânı. OYAK isimli holdingin, Koç ve Sabancı'dan sonra Türkiye'nin üçüncü büyük dev ekonomik gücü olduğunu hatırlatalım. Bir başka örnek. Türk ordusunda emireri uygulaması kaldırıldı, ama onun yerine haberci (posta) uygulamasına geçildi. Orduda, rütbeli personelin özel hizmetinde görevli yüz bin civarında posta elemanı, bizim vatani görevini yapan evlatlarımızdan meydana geliyor. 65 bin civarında ordu evleri ve sosyal tesislerde görevli Mehmetçik bu rakama dahil edilirse, İngiltere'nin toplam ordu mevcuduna yakın rütbesiz askerin özel işlerde kullanıldığı ortaya çıkmaz mı?

Türk ordusu OYAK'ı, generallerin imtiyazları ve darbe dönemlerinde sağlamlaştırılan dokunulmazlıkları ile bir saltanat kayığına dönmüş durumda. Saltanat kayıkları kruvazörlere benzemez; burada siyaset yapılır veya saltanat sürülür. Darbeci Mankurtlarımız da bu saltanatın, ikbal ve iktidar hırslarının azat kabul etmez köleleri olarak karşımıza çıkıyorlar. Bütün darbecilerin vasatın altında bir zekâ ve akıl yürütme yeteneği ile karşımıza çıkması bu yüzden.

Askerî yapılanmamızın, pırıl pırıl subaylarımızdan bazılarını Mankurtlaştıran ve "namussuz" darbeciler haline getiren mekanizmalarını tek tek ayıklamamız ve düzeltmemiz gerekiyor. 12 Eylül'de yapılacak referandum, darbecilerin bu ülkenin hukukuna çaktığı kazıklardan biri olan 145. maddeyi değiştirerek ve YAŞ kararlarını yargı denetimine açarak bu yapıyı dönüştürecek büyük bir fırsat. Mankurt üretme sistemini durdurmak için bu fırsatı kullanmak gerekmez mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürtlerin zaferi

Mümtaz'er Türköne 2010.08.17

Bir yığın ayrıntının arasında kaybolmadan şu soruya cevap arayalım: "PKK neden ateşkes ilan etti?" Eğer doğru cevabı bulmak istiyorsak, şu soruya verilen cevapla uyumlu bir sonuca ulaşmamız lâzım: "PKK, 1 Haziran'da neden savaş ilan etti?" Cevap şöyle: PKK kendi taktik hedefleri için savaşı başlattı. Sonra büyük bir direnç ve baskı ile karşılaştı.

Nihayetinde bu baskı ve direnç karşısında diz çöktü ve teslim oldu. Çaresiz, ateşkes ilan etmek zorunda kaldı. PKK'ya ateşkes ilan ettiren irade, bu örgütün içinden yükselen bir irade değil. Dedikodusu yapılan devlet

kanadıyla pazarlıklar da bu ateşkesin sebebi olamaz. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin PKK'ya boyun eğdirecek bir başarısı da vaki olmadı. Uluslararası aktörlerin esamesinin okunabilmesi için, diğer şartlarda bir gelişme olması lâzım. Peki o zaman kim? PKK hangi dirence boyun eğdi? Hangi irade PKK'yı ateşkese mecbur bıraktı?

Bu sorunun doğru cevabı, Kürt sorununun çözümünün anahtarını verdiği için çok önemli ve değerli. O kadar önemli ve değerli ki, barış ve huzur ancak bu doğru cevabın üzerine inşa edilebildiği takdirde hayat bulabilir.

Ateşkes üzerine yapılan tartışmaların çoğu teferruat, sorduğumuz sorunun tek doğru cevabı var: PKK'yı Kürtler dize getirdi. PKK'yı ateşkes ilan etmeye Kürtler zorladı. Kürtlerin iradesi, PKK'yı hizaya getirdi ve şiddeti sona erdirdi. PKK'nın ilan ettiği ateşkese, Kürtlerin PKK şiddeti karşısında zaferi olarak yorumlamak en doğrusu.

Hangi Kürtler? Bizim veya onların Kürtleri değil. Kürt olmanın varoluşsal bütün sorunlarını gündelik hayatlarında her an yaşayan Kürtler. Kürt olarak var olmak ve yaşamak isteyen Kürtler. Kürt sorununun çözümünü, hayatlarının öncelikli amacı olarak gören Kürtler. Kürt sorunundan yaralı ve çözümün muhatabı olan Kürtler.

31 Mayıs'ta, PKK'nın İskenderun saldırısı ile paralel olarak şiddeti durdurmaya yönelik bu güçlü irade harekete geçti. Diyarbakır'da, Mardin'de, Batman'da, Van'da sivil toplum örgütleri PKK'yı şiddeti durdurmaya çağıran ortak açıklamalar yaptılar. Bu açıklamalar Kürtlerin sağduyusunu ve vicdanını temsil ettiği için geniş yankı buldu. Kürtler ilk defa bu kadar açık ve korkusuzca PKK'ya meydan okudular. Cesaretle şiddete karşı durdular. Ve sonunda şiddeti durdurdular.

Bu cesareti, bu sağduyuyu ve bu vicdanı Kürt sorunu üzerine kafa yoran herkesin çok iyi anlaması lâzım. Çünkü barışı bu vicdan sırtlayıp taşıyacak.

Öcalan bize, gün sona ererken "bakın şimdi güneşe batmasını emredeceğim" diyor. Olağan avukat görüşmesine engel olan dibi delik koster bir şaka mıydı, yoksa devletin beceriksizliği mi? Ama bize bir şeyi gösterdi: İmralı'nın onayı olmadan ateşkes ilan edilebiliyormuş. Demokratik Toplum Kongresi'nin eşbaşkanlığına Ahmet Türk ve Aysel Tuğluk'un getirilmesi, Kürtlerin vicdanına tercüman olmaları içindi. Devam eden şiddeti PKK üretti; ama bu ateşkes Kürtlerin eseri. Herhangi bir siyasî görüşün, mesela BDP'li veya AK Partili olmanın değil, "Kürt olmak" ortak paydasındaki aklın eseri. Yüksel Genç'in, Galip Ensarioğlu'nun, Selahattin Çoban'ın, Şah İsmail Bedirhanoğlu'nun, Raif Türk'ün, Emin Aktar'ın, Samet Uçaman'ın gayretleri Kürt ortak vicdanına tercüman olmaktı. Belki en önemlisi, Cengiz Çandar'ın "Kürt sokağı" adını verdiği tepkiye açık kesimler de bu vicdanın içinde yerlerini aldılar.

Bu tabloyu en başta dikkatle okuması gerekenler karşı kutuptakiler. Bu tablo, her şeyden önce MHP liderinin, "demokratik açılım Türkiye'yi bölecek" söylemini çökertiyor. Kimse Türkiye'yi bölmek niyetinde değil. Tersine Kürtlerin eşit ve onurlu vatandaşlar olarak yaşamaları, birliğin ve bütünlüğün de garantisi. Ortaya çıkan bu Kürt vicdanı, "açılım"a yönelik umudu da içinde barındırıyor. Açılım, çok daha cesur ve iddialı adımlarla devam etmeli.

Bu ateşkes, PKK terörünü sona erdirecek en caydırıcı gücün, Kürtlerin özgür iradesi olduğunu ispatladı. Kafası karışık olanlara bir başka çok önemli gerçeği daha gösterdi: Kürtlere güvenmeliyiz. Birlikte barış içinde yaşama konusunda Kürtler bu güveni fazlasıyla hak ediyorlar. Şimdi bize, Kürtlerin güvenini kazanacak adımları atma görevi düşüyor. Bu vicdan, karşılıksız kalmamalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mankurtlar (V): Karaman Beyleri

Karamanlı kim? Osmanlı kim? Hiç kimse yoktan var olmuyor? Hiç kimse buharlaşıp yok olmuyor. Öyleyse bugünü anlamak için tarihe bakmak lâzım.

Bugünün Karaman vilayetinin sakinleri üzerine alınmasın; bizim bahsimiz Moğol istilasından sonra doğan ve uzunca bir süre saltanat süren Karaman Beyliği'ne dair. Merkezi Larende olan bu beyliğin toprakları zaman zaman Silifke'ye, Isparta'ya, Antalya'ya kadar uzanmıştı. Nüfusu Toroslar'ı yurt edinmiş Türkmenlere dayanıyordu. Bu beylik de Avşar boyu içinden çıkmış, tıpkı Osmanlı Beyliği gibi yüzde yüz Oğuz beyliği idi.

Karaman Beyliği'ni bugün, Karamanoğlu Mehmet Bey'in 1277'de Konya'da ilan ettiği meşhur fermanından dolayı hatırlayanlar daha çok olmalı. Bugün Karaman Üniversitesi'ni süsleyen ve Türk milliyetçilerinin mottosuna dönen bu ferman, Selçuklu-İlhanlı Sarayı'nın kozmopolit dünyasına karşı bir tür Türkmen tepkisini dile getiriyordu. Şöyle diyordu Karamanlı Mehmet Bey: "Bugünden sonra hiç kimse sarayda ve divanda ve meclislerde ve seyranda Türk dilinden başka dil kullanmaya." Ne kadar etkileyici değil mi?

Hayır değil. Bu fermanın yayınlanmasından tam 22 yıl sonra, 6 asır boyunca dünyayı kaplayacak olan koca Osmanlı çınarı ilk filizini vermişti. Osmanlı'ya istikamet veren Oğuz Beyleri, Karamanlı'dan farklı bir yol ve yöntem benimsedi. Kimsenin dilini, dinini yasaklamadı. Osmanlı'nın sırrını daha kuruluş aşamasında Osman Bey'in Köse Mihail'i kendi davasına bağlayacak ufka ve dirayete sahip olmasında aramak lâzım. Karaman Beyi aldığı şehirlerde taş üstüne taş bırakmamış, zayıfı ezmiş, güçlülerle ittifak yapmıştı. Osmanlı, geldiği her yerde adaletle hükmetti, zayıftan yana oldu, farklı olana saygıyla yaklaştı.

Yaklaşık bir buçuk asır birlikte, aynı topraklarda yan yana yaşayan bu iki Oğuz beyliğinin (1453'ten sonra imparatorluk) ilişkisi, bugüne özgü bir karşılaştırmayı net bir tablo halinde önümüze koyuyor. Karaman Beyliği'nin tarihi, neredeyse sadece gözünü Batı'ya çevirmiş Osmanlı'ya ayak bağı ve daha ötesi bela olmaktan ibarettir. Osmanlı Rumeli'de zorlu seferlere çıkar çıkmaz Karaman Beyi Osmanlı topraklarına tecavüz eder. Bir buçuk asır boyunca kalıp halinde birçok kez tekrarlanan bu olay, Osmanlı'nın Anadolu'ya dönüp Karamanlı'ya haddini bildirmesi, Karamanlı'nın her türlü aracıyı devreye sokarak af dilemesi ile sona erer. Osmanlı'nın her defasında affetmesinin tek sebebi, "baltanın sapı" hikâyesidir. Ne de olsa Karamanlı Oğuz'dandır.

Timur'la Osmanlı'ya karşı ittifak eden, Bursa'yı kuşatıp yakıp yıkan, Yıldırım Beyazıt'ın naaşını mezarından çıkartıp hakaret eden Karaman Beyi'nin kıskançlığını ve kinini yakından tanımamız lâzım. 1439'a gelindiğinde Osmanlı'nın Rumeli'de ilerleyişine en büyük engel Karamanlı idi. Karaman beylerinin ufku, Macar ve Sırp kralı ile anlaşarak, Osmanlı'yı yok etmekle sınırlıydı.

Karaman Beyliği sonunda Osmanlı'nın birkaç düzine Karaman'ı kuşatan ufku altında ezildi ve yok oldu. Tarihe hiçbir hayırlı iz bırakmayan bu beyliği, Mankurtlaştırdığı Türkmen taifesi ile hatırlamamız gerekiyor. Osmanlı Oğuz'un şecaatini, cesaretini, teşkilat yeteneğini farklı olana hoşgörü, hukuk, devlet terbiyesi ve Roma'nın büyük mirası ile birleştirdi ve 72,5 farklı milleti sancağı altında topladı. Karaman Beyi ise göçebe alışkanlıkları ile komşusunu düşman belleyerek, kıskançlık ve mülk peşinde koşarak hem kendisine hem de yönetimi altındaki Türkmenlere dünyayı dar etti.

Karaman ile Osmanlı arasındaki fark Türk'ün enerjisini kendi içine verince, kardeş kavgasından öteye geçemeyen göçebe rekabeti ile, dışarıya dönünce medeniyete dönüşen hoşgörülü vakar arasındaki farkı anlatıyor. Kimin haklı çıktığı ortada değil mi? Karamanoğlu Mehmet Bey bütün dilleri yasaklayan o fermanından sonra çok yaşamadı, Beyliği hiç iyi hatıralar bırakmadı. Hiç kimseyi Mankurtlaştırmaya yeltenmeyen Osmanlı, Türkçeyi Mehmet Bey'in hayal edemeyeceği sınırlara taşıdı.

Kıssadan hisse: Şükür ki bizler hâlâ Osmanlı'yız. Karamanlı'ya özenenler, tarihi yeniden okumalı.

Ateşkes mi, "evet" mi?

Mümtaz'er Türköne 2010.08.20

Tartışmalar, aslında terörden ne kadar çok merkezin nemalandığına ve pozisyonunu belirlediğine dair açık bir fikir veriyor.

Karayılan'ın "devlet ile Öcalan arasında sağlanan temaslar sonucu ateşkes ilan ettik" sözü biraz da kasıtlı olarak her türlü yoruma açık. Karayılan açıkça devletin Öcalan'dan ateşkes talebinde bulunduğunu öne sürdü. Doğru olabilir mi?

Velev ki olsun. Tersinden bakalım. Kan dökülürken elindeki araçları ve imkânları kullanmayı beceremeyen ve kanı durduramayan devlet ne işe yarar? Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün, terörün sona ermesi için farklı yöntemlerin kullanılabileceği sözü, belki biraz da bu anlama geliyordu. Kanı durdurmak sadece ölümleri engellemek değil, terörün yol açtığı bütün tahribatı önlemek demek.

Terörle mücadelede en büyük zaafımız, aklımızı seferber etme yeteneğimiz. Aklımızı gölgeleyen sebepler çok. Terörün yarattığı büyük rant, siyasî rekabet, devlet içindeki iktidar hesapları, kanın yol açtığı öfke ve 26 yılın acı tecrübesi. Şimdi bu tecrübeden barışı ve bu ülkenin birliğini koruyacak sonuçlar devşirmenin zamanı. Ayrımları doğru yapalım: Terör örgütü ile terörün pazarlığı yapılabilir. Silahları nasıl bırakacakları, bıraktıktan sonra neler olacağı, lider kadrosunun istedikleri yere nakli ve genel bir af kanunu çıkartılması gibi. Bütün bunların hepsi terör örgütünün temsilcileri ile müzakere edilebilir. Terör örgütü ile müzakere edilemeyecek konu, Kürt sorununun kendisi. Kürt sorunu ancak legal siyasî muhataplarla müzakere edilebilir.

PKK dar alanda manevra yapmaya çalışıyor. Kelimelere yükleniyorlar. "Ateşkes" değil "eylemsizlik" diyorlar. Halbuki eylemsizlik "ateşkes"i de içeren daha geniş bir tavır. Eylemsizken tetiğe dokunamazsınız, hatta sokak eylemi bile yapamazsınız. Karayılan "Önderlikse gerçeklik bu çerçevede kesinlik kazanmıştır" sözü ile Öcalan'ı ateşkesin muhatabı ilan ediyor; fakat ateşkes kararının İmralı dışında alındığı, ilan tarzından belli. Dikkat çekici olan, PKK'nın bu dar alanda referandum için "evet" kozunu taktik bir pazarlık aracına dönüştürmeye çalışması. Karayılan, boykotu kaldırıp, pakete "evet" desteği için bir dizi şart ileri sürüyor. Bu şartların hepsi Kürt sorununa dair. Devletin ilgili birimleri terör konusunda terör örgütü ile masaya oturabilir. Ama referandumda "evet" oyuna destek almak için terör örgütü ile pazarlık yapacak kadar aklını peynir ekmekle yemiş bir görevliyi, devletin hiçbir kademesinde bulamazsınız. Bu yüzden PKK'nın boykotu kaldırma manevrası sadece kendi tabanına dönük taktik bir hamle. Böylece hem açıklamakta çok zorlandığı boykottan vazgeçmiş, hem de bu mantıksız boykotu ilan etmelerine bir gerekçe bulmuş olacaklar. Şöyle diyecek kendi kitlesine: "Bakın biz boykotu bize avantaj sağlayan bir pazarlık kozuna dönüştürdük." Bu arada boykot kararının el'an devam ettiğini, dün Batman'da BDP'nin boykot mitingi yaptığını hatırlatalım.

PKK dar alanda büyük hesaplar görmeye çalışıyor. Terörü sona erdirmek objektif şartların ve devlet aklının eseri olacak. Bize düşen Kürt sorununu çözmek. PKK sadece terör örgütü olduğu için değil, amaçlarla amaçları karıştırmaması, yani taktiğe çok fazla gömülmesi yüzünden de muhatap alınamaz. PKK'yı ateşkese zorlayan Kürt direnci, bize makul olanın nerede durduğunu da gösteriyor. PKK'ya karşı ayağa kalkan Güneydoğulu STK'lar önceki gün yeni bir açıklama yaptılar. Bu açıklamada sıralanan talepler mutlaka ciddiye alınmalı. Muhatap arayanlar için alın size muhatap. STK'ların en önemli talebi operasyonların durması. PKK ateşkes ilan ettikten sonra bu talebe, "operasyon yapan kime hizmet eder" sorusuyla karşılık vermek mümkün. Diğer talepler,

demokrasiye ve hukuka dair. Bütün tarafların dahil olduğu diyalog ve müzakere süreci talebi, Kürt sorununun çözümünün vazgeçilmez ön şartı olduğu için isabetli.

PKK'nın referandum konusundaki tavrı, bir taktik manevradan ibaret. Bu taktik kozu önemseyenler, tuzağa düşmüş olurlar. Özellikle MHP'liler.!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürtleri doğru anlamak

Mümtaz'er Türköne 2010.08.22

Kürtleri ciddiye almak ve doğru anlamak lâzım. Kürtlerin, özellikle Güneydoğu'da yaşayan Kürtlerin Türkiye'nin geri kalanında yaşayanlardan bariz farkları var.

Bugüne kadar devlete hep mesafeli oldukları için kendi sorunlarını kendileri çözmeye çalışmışlar. Eğer sorunlarınızı devlete havale etmek yerine kendiniz çözüyorsanız size "sivil toplum" adı veriliyor. Kürtler üstelik politize bir toplum. Hem sivilite hem de yüksek bir politik bilinç örgütlü ve özgüveni olan bir toplum ortaya çıkartıyor. Kürtler örgütlü bir halk; tepkileri canlı ve sağlıklı. Türkiye'nin geri kalanının bu anlamda Kürtlerden öğrenecekleri çok şey var.

PKK'nın ilan ettiği son ateşkesi kavramakta zorlananlar, Kürtlerin örgütlü ve sivil bir toplum olduğunu dikkate almadan hiçbir şeyi anlayamazlar. Öcalan, güya ateşkes emrini verdiği son avukat görüşmesinde şunları söylüyor: "Referanduma yönelik Diyarbakır'da birkaç gün önce bazı sivil toplum kurumlarının açıklamalarını dinledim. Tabii bunlar devletle anlaşmışlar. 'Eğer PKK tasfiye olursa inisiyatifi size veririz' diye onları ikna etmişler. Bu konuda birileri kendileriyle anlaşmış" diyor ve bu ifadelere imalı bir "Tabii biz buna engel oluyoruz; onların bu planları tutmuyor." cümlesi ekliyor.

Öcalan'ın hedef tahtasına yerleştirdiği STK'lar, 31 Mayıs İskenderun saldırısından hemen sonra bir araya gelip PKK'ya "ateşkes çağrısı yapan" Diyarbakır'daki 99 sivil toplum kuruluşu. Sayı daha sonra arttı ve bütün bölgeye yayıldı; ateşkesten sonra bu STK'lar, yine Diyarbakır Sanayi ve Ticaret Odası Başkanı Galip Ensarioğlu'nun ağzından önceki gün "Referandum'a evet" açıklaması ve çağrısı yaptılar. Türkiye'nin yakıcı sorunu olan Kürt sorunu konusunda ahkâm kesenler bu "evet çağrısı"nın PKK'nın "boykotu pazarlığa açma" taktiği karşısında ne anlama geldiğine dair fikir yürütecek durumda değillerse susmayı tercih etsinler. MHP Genel Başkanı, AK Parti'yi Öcalan'la pazarlık yapmakla ve PKK ile anlaşmakla suçluyor. Öcalan ise bölgedeki sivil toplum kuruluşlarını "devletle anlaşmak"la itham ediyor. Bu durumda devletle anlaşılan kim? PKK mı? PKK'ya rağmen STK'lar mı? Kimin dediği doğru? Bahçeli'ninki mi, yoksa Öcalan'ınki mi? Aslında kimsenin devletle anlaştığı yok; herkes kendi hesabını görüyor. Güneydoğu'da bugüne kadar görülmemiş çok farklı bir gelişme yaşanıyor. Sivil toplum tam da varlık sebebine uygun olarak kendi kaderine sahip çıkıyor.

Demokratik Toplum Kongresi, PKK'nın legal uzantılarından, belki BDP'den daha önemli bir örgüt. Ahmet Türk ve Aysel Tuğluk'un eşbaşkanlığını önceki hafta devraldığı DTK ilk iş olarak PKK'ya yönelik bir ateşkes çağrısında bulundu. Diyarbakır'da STK'ların geliştirdiği inisiyatif içinde rol alan bir dostum, DTK'nın "ateşkes çağrısı"nı doğrudan Kandil'in sipariş ettiğini söyledi. STK'ların "orta şiddetli savaş"ın daha başında iken yaptıkları "ateşkes çağrısı" bu siparişe ilham vermiş olmalı. Şöyle bir oyun oynanıyor: PKK ateşkes ilan etmek istiyor. Sipariş vererek çağrı yaptırıyor ve sonunda bu çağrıya uyarak "eylemsizlik" kararı vermiş oluyor. Kısaca son ateşkes Kandil'de kararlaştırıldı, sahne ona göre hazırlandı. "Referandum boykotu"nun kaldırılması için başlatılan pazarlığın zevahiri kurtarmak dışında hiçbir anlamı yok. Savaşı başlatan Öcalan değildi; ateşkese

karar veren de o değil. Ateşkes, Öcalan'la görüşmeden önce ilan edildiğinde, tam üç haftadır İmralı ile avukatlar görüşemiyordu. Öcalan'ın güya ateşkese onay verdiği 15 Ağustos'tan önceki en son görüşme tarihi 23 Temmuz.

PKK ile "derin" bir pazarlığın yürütüldüğü belli. Ahmet Türk'ün "BM gözetiminde silahların bırakılması" önerisi, "Habur kazası" ile inkıtaya uğrayan sürecin yeniden başlatıldığını gösteriyor. PKK tasfiye ediliyor, hem de kendi rızasıyla. Öcalan'ın tartışmaya açılan "demokratik özerklik" önerisi, geri planda olanlara dair bir fikir veriyor. "Demokratik özerklik" bağımsız ordusu, diplomasisi, meclisi ve yürütme organı olan -federalizm bile çok hafif kalır- düpedüz bağımsız bir devlet öngörüyor. Bu kadar uçuk bir öneri, ancak tasfiyeyi örtmek için vitrine çıkartılabilir.

Referandum pazarlığı, demokratik özerklik önerisi ve keskin söylemlerin tamamı bu derin dönüşümü örtmek için. Asıl soru: Bu sonuç kimin eseri? Bu sonuç STK'ların önderliğinde Kürtlerin eseri. Yoksa bu pazarlıkların hiçbiri mümkün olmazdı. Kürtler üzerlerindeki iki taraflı -devlet ve PKK'dan gelen- şiddet baskısını aşıp özgür iradelerini cesaretle ortaya koyuyorlar. STK'ların "referanduma evet"i bu anlama geliyor. Kürt toplumu ve siyaseti çoğullaşılıyor. Başta MHP olmak üzere bütün diğer taraflara ise en başta "Kürtleri doğru anlamak" görevi düşüyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mankurtlar (VI): CHP kime sevdalı?

Mümtaz'er Türköne 2010.08.24

Referandum paketi yüksek bir oy oranı ile sandıktan çıkarsa, sonuç en çok kime fayda sağlayacak? Temel hak ve özgürlüklerimizi "yaşama hakkı"ndan başlayarak bir öncelikler sırasına koysak ve anayasa değişikliğinin farklı meşrepteki kesimlere sağlayacağı "fayda"yı bu sıralamaya göre yapsak ilk başa CHP'lileri yerleştirmemiz gerekir.

Referandumla değişecek anayasa herkesten önce CHP'lilerin hayatına kefil olacak. Bu referandum, en çok CHP'lilere can güvenliği sağlayacak.

Neden mi? Çünkü devletin derinlerinde iktidardan pay kapma peşinde olanlar, kalıp halinde giriştikleri oyunda hep CHP kitlesini hedef aldılar. Darbecilerin kaos yaratmak ve darbe şartlarını hazırlamak için öldürdükleri, zarar verdikleri kişiler hep CHP'liler oldular. Bu sistematik darbe tekniğinin neredeyse hiç istisnası yok.

Mahkeme kararı ile kesinleşen Danıştay suikastından geri giderek hatırlatalım. Bir tek Danıştay yargıcının hayatı ile sınırlamayalım: Hedef alınan kitle kimlerdi? Balyoz planı ile Kafes planında canından olacakların siyasi eğilimleri hangi partiye yakındı? Geriye gidelim: Madımak'ta canından olanlar, kimin iktidarında bu katliama maruz kaldılar? Maraş katliamında iktidarda tek başına kim vardı?

Elli yıl boyunca defalarca tecrübe ettiğimiz ve öğrendiğimiz "karanlık işler planı" hep aynı değil mi? Cumhuriyete gönül vermiş laik vatandaşlarımıza yönelik irticaî tehdit göz alıcı biçimde yükselecek. Sonra mürteciler önce laik vatandaşlarımızın hayat biçimine saldıracak, sonra da canlarını alacaklar. Laikliğin yılmaz bekçisi olan darbeciler, bu "elim durum"dan vazife çıkartacak, Cumhuriyet'i ve bu vatandaşlarımızın hayat biçimini korumak için darbe yapacaklar.

Türkiye'de üç yıldır faili meçhul cinayet işlenmiyor. Ergenekon davası, kim bilir kaç laik-cumhuriyetçi vatandaşımızın hayatını kurtardı. Referandumdan yüksek bir evet oyu çıkması, kim bilir kaç benzer vatandaşa

yönelik tehdidi bertaraf edecek. Yeni haliyle anayasamız, laik yaşam biçimine yönelik darbe kışkırtmalarından beslenen tehditleri durduracak. CHP'lilere daha güvenli bir gelecek hazırlayacak.

Kurbanlık koyun, elinde ot tutan kasabın peşine takılıyor, arada sırada kanlı bıçağını da yalamayı ihmal etmiyor. Referandum paketi herkesten önce CHP'lilere hayat güvencesi veriyor. Mankurtların, kendisine eziyet edenlere sorgusuz sualsiz itaat etmesi aynı şey değil mi? İçi kof ideolojik kalıplar sadece bu insanları kendi katillerinin peşine takılmaya ikna eden mankurtlaştırma saçmalıkları değil mi?

CHP'nin çekirdek seçmen kitlesi ya Türkiye'nin eskimiş tuzu kuru seçkinleri ya da mezhep güvencelerini bu partinin çatısı altında bulanlar. İthal ikameci ve karma ekonomi dönemlerinin bürokrat elitleri ve bu düzenden beslenen orta sınıflar, eski şaşaalı günlerini arıyorlar ve yükselen yeni seçkinlere karşı derin bir kıskançlık besliyorlar. Başörtüsü sadece gecekondularda ve taşrada kalsaydı, CHP bir başörtüsü sorunu çıkartır ve ikna odaları açmaya niyetlenir miydi? CHP'nin biteviye kontra bir parti olarak kalması da hep bu yüzden. CHP'den geleceğe dair yeni bir proje çıkmaması, geçmişe gömülü kalmasından.

Sol partiler, dünyanın her yerinde değişimin temsilcisidir. Türkiye'de değişimin motoru hep muhafazakâr partiler oldu. Standart CHP'lilik devletin sunduğu imkânlarla kazanılan ayrıcalıkların devamı anlamına geldi. 27 Mayıs darbesi, CHP'lilerin darbeseverliğinin turnusol kâğıdıdır. "İyi darbe-kötü darbe" ayırımı yapanlar darbe karşıtı olamaz. Devletle kazanılan ayrıcalıklar devletle devam eder. Askerin hep CHP'ye yakın mesafede durmasının sebebi, ikisinin de devletle var olması değil mi? CHP, hâlâ bir devlet partisi. Yapacak bir şey yok. Katiline bu kadar derin sevgi besleyen bir âşığı nasıl ikna edeceksiniz?

Referandum paketi CHP'lilerin hayatına kefil olacak. AK Parti'yi ise darbecilerin uydurduğu iftiralardan koruyacak. Hangisi daha öncelikli?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

PKK artık siyasallaştı

Mümtaz'er Türküne 2010.08.26

Bu işin herkesin anlayabileceği basitlikte bir mantığı, akliselimle çizilen bir sınırı olmalı. Türkiye, doğrudan halkın tercihi müracaat edildiği önemli bir anayasa değişikliği paketini tartışıyor.

Partiler meydanlara inip, eteklerindeki bütün taşları döktükleri kampanyalar yürütüyor. En yüksek makam halk iradesi olduğu için, bütün siyasî aktörler halkın tercihi etkilemeye çalışıyor. "Siyaset için gün bugündür" diyenler ellerindeki bütün araçları ve cephaneyi seferber ediyor. Peki bu çekişmeli siyasî rekabet içinde en önemli ve belirleyici siyasî aktörlerden birinin PKK olduğunu reddedebilir misiniz? Demokratik siyasî rekabetin ana akışını son günlerde PKK belirlemiyor mu? Boykottan veya hayırdan yana olması, kendi hedef kitlesinin referandum sandığındaki tercihi belirlemesi bir yana, şu anda referandum gündemini sürükleyen ve diğer kesimlerin tercihi etkileyen ana aktör PKK değil mi?

Terör, şiddet araçlarıyla siyasî sonuçlar devşirmeyi amaçlar. PKK silahları susturdu ve ateşkes ilan etti. Şu anda PKK silahsız hareket ettiğine ve gündemi stratejik ve taktik çıkışlarla tayin ettiğine göre, PKK siyasallaşmış olmuyor mu? PKK silah kullanmıyor, sadece siyaset yapıyor. Gündem belirlediğine göre başarılı oluyor. Peki kimin sayesinde? PKK'ya bu alanı kim açıyor? PKK'nın siyasallaşmasının terörden daha büyük bir tehlike olduğunu öne sürenler değil mi?

"PKK ile pazarlık" gündemi etrafında ilerleyen, partilerin referandum kampanyalarına bakarak, "delinin kuyuya attığı bir taş kırk akıllı çıkartmaya uğraşılıyor" demek ne kadar doğru? PKK daracık bir alanda siyaset yapıyor. Siyasî sonuçlar devşirebileceği adımlar atıyor. Partileri birbirine düşürüyor. Üstelik sonuç alıyor. Tekrar soralım: Kimin sayesinde?

Terörün bizi sıkıştırdığı daracık bir labirent var. Can aldığı zaman kafanızı sağdaki duvara vurup lanet okuyor, "kanı durdurun" diye feryat ediyorsunuz. Silahı susturup siyaset konuştuğu zaman, bu sefer soldaki duvara başınızı vurup "terör siyasallaşılıyor" diye itiraz ediyorsunuz. Bu daracık labirentte siz dursanız bile zaman ilerliyor. Terörü ortadan kaldıracak asıl yeteneğiniz, yani aklınız ve öngörünüz bir türlü size rehberlik edemiyor. Tıpkı terör örgütü gibi, terörden siyasî çıkar elde etmeye kalkarsanız, kanlı katillerin beklediği sonuçlardan biri sizin elinizde duran şey olur. Terör ancak ortak akılla çözülebilir. Canı yananların feryatlarını, acısını, öfkesini sandığa taşımaya kalkanlar terör ateşine benzin dökmüş olurlar.

Bu devlet tam iki asırdır etnik sorunlarla boğuşuyor. Bizler imparatorluk bakiyesiyiz. Miting meydanlarının, televizyon ekranlarının yani kamuoyu önündeki tartışmaların bu işin çözümüne hizmet etmeyeceğini, bu iki asırlık tecrübe hakkında asgari fikir sahibi olanlar bilirler. Terör hiçbir zaman gücünü tetiğini çektiği silahtan almaz. Hiçbir terör örgütü arkasında halk desteği olmadan amacına ulaşamaz. Demokrasinin bütün aktörlerine düşen görev terörün kitle ile bağıını koparmaktır. Bunun yolu bu arka bahçedeki kitleleri kazanmaktır. Türkiye'nin terör karşısındaki asıl gücü, Türklerle Kürtlerin uzun bir geleceği birlikte yaşama iradesidir. Bu iradeye kuvvet veren her teşebbüs terörün hayat damarlarını kurutmuş olur. Türkiye'nin geleceğinde bölünme tehlikesi yok. Kim ne kadar korkarsa korksun, bu korkudan kaç etmek yiyeceğini hesaplarsa hesaplasın Türkiye tek parça halinde kalmaya devam edecek.

"Devlet PKK ile anlaştı mı?" Bütün istihbarat, güvenlik ve diplomasi kurumları ile asıl işi terörle mücadele etmek olan bir devletten bahsediyoruz. Bizim devletimiz hainlerden mi meydana geliyor? Ne yani, kanı durdurmanın neresi kötü? Karşılığında ne taviz verildiğini soranlara, hayvan pazarında celeplerin pazarlığından değil, 200 yıldır etnik sorunlarla boğuşan bir devletin donanımını hatırlatalım.

Beklenmeyen tek sonuç: PKK demokratik siyasetin önemli aktörlerinden biri haline geliyor. Peki kimin sayesinde? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mankurtlar (VII): Lider-Teşkilat-Doktrin

Mümtaz'er Türköne 2010.08.27

Ülkücülük, bu toprakların doğal reflekslerinden biridir. Vatani, bir annenin evladını sevmesi gibi karşılıksız sevmek, milletini milletler ailesinin üst sıralarına çıkartmak istemek, devletin bekasını her hal ve şartta aslî bir görev addetmek ülkücünün feragat ve fedakârlık dolu hayatının özetidir.

Ülkücülük biraz bu toprakların asli sahibi olmak, biraz devlette hissesi bulunmak, biraz da mensubu olduğu milletle övünç duymaktır. Ülkücünün iç dünyasında devlete, millete ve ülkeye dair tertemiz duyguların ötesinde hiçbir şey bulamazsınız. İnandıklarını eğilmeden bükülmeden dosdoğru savunur. Milleti için durduğu yer bir tahammül sınavı ise sonuna kadar sabreder. Sonrası...?

Ülkücülüğün üzerinde yükseldiği vatanseverlik, milletini yüceltme gayreti, devleti yaşatma görevi siyasî partiler rekabetinde yer edinmeye kalktığında karşınıza MHP'li kimliği çıkar. Tertemiz emeller siyasî kalıplara dökülür. Parti politikalarına, partinin hiyerarşisine ve başta lider olmak üzere temsilcilerine bağlanır. Ülkücülüğün yüksek

gayeleri, büyük idealleri parti kalıbı içinde adeta maddeleşir. Partiler arası rekabetin cephaneliğine dönüşür. Maalesef her zaman kalıplar doğru şekil almıyor. Parti politikaları bu kadar yüksek bir ideali nasıl dar kalıplara döküp taşıyabilir?

En son Muhsin Yazıcıoğlu'nun cenazesinde, Kocatepe Camii'nin avlusunda ete-kemiğe bürünmüş ülkücülüğü gördüm. Partileri farklı olan insanlar, bilhassa benim neslim sadece ülkücü sıfatı ile orada bulunuyor ve "Muhsin Başkan"larını son yolculuğuna uğurluyorlardı. Çünkü Muhsin Yazıcıoğlu, ülkücülüğü en pürüzsüz ve yüklü anlamları ile temsil ediyordu.

Evet, politikanın kalıpları bazen doğru çalışmıyor. Referandum paketi milleti yüceltmek, devleti yaşatmak bu ülkeyi tek parça halinde tutmak adına çok önemli bir dönüm noktası. Devleti, üç-beş üniformalı eşkıyaya teslim etmemek, milleti bu toplumun değerlerine düşman olanların insafına terk etmemek, bu ülkeyi darbe planları yürüsün diye Alevî-Sünni, Kürt-Türk diye kardeş kavgasına sürüklememek için bu referandum paketinin yüksek bir destekle kabul edilmesi gerekiyor. Bu bir parti politikası değil. Bu, devletin bekasını hukuk ile payidar kılma çabası.

İşte bu yüzden MHP politikaları bugün ülkücülüğü temsil etmiyor. Bu kadar dar, bu kadar kısır ve bu kadar sathî politikalar ülkücülüğün binlerce yıldan gelip, binlerce yıla uzanan ufku nasıl taşıyabilir?

"Kimse ülkücüler adına konuşmasın." diyor, MHP'nin hayır kampanyası yürüten yöneticileri. Peki siz konuşuyor musunuz? Ülkücülerin hakkını ve hukukunu arıyor musunuz? Gelecek nesillerin emniyetini düşünüyor musunuz? Defalarca yazdım, tekrarlıyorum: 30 Haziran 1979'da MHP Genel Merkezi'ne darbe komplosu olarak düzenlenen kanlı saldırının hesabını bugüne kadar sormayan bir MHP yönetimi bırakın ülkücüler, kendi adına bile konuşma yeterliliğine sahip değildir. Başkaları 1 Mayıs 1977, 16 Mart, Maraş, Çorum üzerine neredeyse bir kütüphane oluşturdular. 2 Eylül 1980'de Ziraat Mühendisleri Birliği'ne yapılan saldırıyı MHP bugüne kadar bir kere bile olsa neden gündeme getirmedir?

Hakkını savunamayan, bu milletin hukukunu nasıl savunur? Referandum bize ülkücülerin hakkını arama fırsatı vermiyor mu? "Hayır" diyenler, darbe yapabilmek için ülkücü öldüren, sonra da zindanlarda eziyet eden 12 Eylülcülerin yaptığı mevcut Anayasa'yı neden savunuyorlar?

Ülkücülük bu topraklara ve bizim tarihimize özgü bir meziyettir. İtalyan Faşizminden aşırma "lider-teşkilat-doktrin" teslisi, bu milletin tertemiz enerjisini Mankurtlaştırmaktan başka bir işe yaramaz. Ülkücünün kendi aklı, fikri, feraseti, basireti yok mu? MHP liderliği siyasî mülahazalarla, parti rekabeti hesaplarıyla Türk milletin kaderinde bir dönüm noktası olacak referandum konusunda yanlış bir karar verdi. Belki de meselenin parti çıkarlarının çok üzerinde olduğunu fark edemedi.

Bu hatayı düzeltme görevi ülkücülere düşüyor. Önce kendi hatamızı düzelterek. Bunun için nefis muhasebesine ihtiyacımız var. Sonra başkalarınınkini. Başkalarının hatası hesap sormadan düzeltilmez. Üç beş darbe heveslisini bir asalak gibi bu milletin sırtında taşıma görevi ülkücüler için zûl değil mi?

m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mankurtlar (VIII): ...ve Bozkurtlar

Bozkurt figürü siyasî kültürümüze 1908'de, II. Meşrutiyet'ten sonra girdi. Osmanlı ve Selçuklu'da kabilevî ölçekte bile kurt sembolüne rastlanmaz.

Cumhuriyet ilk yıllarında panik halinde kendisine köklü bir tarih oluşturmak ve Osmanlı'nın mirasını reddetmek istediğinde İttihatçıların tedavüle soktuğu bu sembolü hatırladı ve kullandı. Sonra?... MHP ilk kurulduğu tarihte Osmanlı'nın sembolü olan ve üç kıtaya hakimiyeti simgeleyen üç hilali, gençlik teşkilatları, yani Ülkü Ocakları ise Bozkurt sembolünü benimsedi.

Gençliğimde, yakamdaki Bozkurt rozeti yüzünden başım epeyce belaya girdiğine göre, aramızda kadim bir ünsiyet mevcut. Elbette semboller, arkalarındaki koskoca birikimi temsil ettikleri için önemli ve değerli. Bozkurt Türkiye'de 40 yıla varan bir gençlik hareketini temsil ediyor. Yakın tarihimiz, bu sembole yer vermeden yazılamaz.

Bu yazıyı şüphe ile okuyanlara peşinen söyleyeyim. Niyetim Bozkurt ile Mankurt arasında bir paralellik kurmak değil. Sadece her kesimi ve meşrebi olduğu gibi Bozkurtları da Mankurt olarak görmeye niyetlenenleri teşhir etmek.

Türkçülük, bir imparatorluğun asli unsurunun milliyetçiliği olduğu için bünyesinde birçok çelişkiyi barındırdı. Bir yandan dağılan bir imparatorluğu bir arada tutabilmek için ateşli bir siyasî bağa ihtiyaç vardı. Bu ateşli bağ, imparatorluğun çatısı altındaki diğer etnik grupları devlet düşmanı haline getiriyordu. Türkçülük, II. Meşrutiyet'ten sonra bu açmazı demokrasi ile aşmaya çalıştı. Müsavat, hürriyet ve uhuvvet üçlemesinin sonuncusu olan kardeşlik, doğrudan milliyetçiliğin karşılığı oldu. Türkiye'de herkes milliyetçi. MHP'den CHP'ye, oradan AK Parti'ye, marjinal sol gruplara kadar hemen herkes az veya çok milliyetçiliği savunuyor. PKK bile kendi milliyetçiliğini yapıyor. Kürt sorununu, Kürt milliyetçiliği olarak tanımlayan Kürtler de mevcut. "Ben milliyetçiyim" demek, kimseyi sınırları ve içeriği belli bir düşüncenin mensubu haline getirmiyor. Tersine her keskin milliyetçilik türü, bir yığın hastalığı içinde barındırıyor.Varlığını korkulara dayandırmış bir devletin vatandaşlarıyız. "Korkma" diye başlayan bir millî marşımız var. Yunan'ın bir vakitler Anadolu'ya çıkıp kısa bir vakit kaldıktan sonra gidişini, halâ utanmadan, sıkılmadan "kurtuluş günü" olarak kutlayan şehirlerimiz ve ilçelerimiz var. Sevres korkusunu temcit pilavı gibi ikide bir önünde bulan bir milletin ufku ne kadar genişleyebilir?

600 yıllık bir İmparatorluğun zengin mirası üzerinde yoluna devam eden bir toplumun köklü asaletinin, özgüveninin ve çevresine hoşgörü ile bakan bir olgunluğunun olması gerekmez mi? Aynı dini ve kültürü, üstelik beş asırlık uyum içinde geçen bir tarihi paylaştığımız Kürtlerle, önümüzde uzanan umut dolu geleceği paylaşamıyorsak, nerede bizim büyüklüğümüz? Sadece ve sadece "ülke bölünecek" paranoyası üzerine parti politikası inşa edenler, bu milletin ufkunu ve gönlünü daraltmıyorlar mı? Nerede köklü devletlere özgü sorun çözme yeteneğimiz?

MHP milliyetçiliği 70'li yıllarda anti-komünizmin dar ve derin devletle iç içe geçen dünyasına hapsedildi. Bugün PKK karşıtlığı milliyetçiliğin neredeyse bütün cephanesini oluşturuyor. Milliyetçilik bu kadar kısır bir ideoloji mi? Şu PKK olmasa MHP lideri ne konuşur, neden bahsedirdi? MHP yönetiminin Türkiye'yi sıkıştırdığı o daracık "şehit cenazeleri" ile "bölücülük siyasallaşıyor" çıkmaz sokağında dolaşmaya mecbur muyuz?

Kurt korkusuz bir yaratıktır. Mankurtluk ise korkunun üzerine inşa edilen çarpık bir köleliktir. Sağdan soldan gelen bilgi kirlenmesi yüzünden gideceği istikameti tayin etmekte zorlanan kurt, içgüdülerine güvenir. Şayet birileri size sürekli korku aşılıyorsa,her sorundan bir paranoya üretiyorsa bilin ki o, sizi Mankurtlaştırma peşindedir. Basit bir altın kural: Kurt korku ile karar vermez, harekete geçmez. Kurt'u Çakal'dan ayıran cesaretidir.

Bölünme korkusunu sürekli gündeme getirenlerin peşine takılırsanız ülke bölünür. Bu ülkenin yer yarılrsa, gök çökse tek parça halinde kalacağına iman ederseniz, hiçbir güç bu ülkeyi bölemez. Sahi neden MHP, peygamber hakkı için bir tane bile olsa fikir adamı çıkartamıyor; milliyetçiliği bir fikir hareketine dönüştüremiyor? Bu korkular yüzünden olmasın?

Korkularla yaşayan ve yönetilenler Mankurtlardır, Bozkurtlar değil. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Eski ülkücüler'

Mümtaz'er Türköne 2010.08.31

Büyük stratejisyenler "doğru savaş", "yanlış savaş" ayırımı yaparlar. Savaşın amacı ile doğrudan savaşın kendisi ve araçları arasında tam bir uyum varsa bu savaş "doğru savaş"tır.

"Yanlış savaş"ta üstünlük sağlasanız bile, savaşı kazanmış olmazsınız. "Referandum savaşı"nda MHP'nin açtığı cephe "yanlış savaş" tanımına uyuyor. Ölçü basit: Hadi 12 Eylül'de sandıktan "hayır" oyu çıktı diyelim. Bu sonuçtan MHP'nin bir kazancı olacak mı? MHP'nin idealleri olan bir siyasî parti olarak kendi değerlerine ve amaçlarına uygun bir "kazanç"tan bahsediyorum. Tam tersine ya kayıpları?

Bugün siyasî temsil görevi de yerine getiren kadim bir MHP'li dostumla aramda geçen konuşma size fikir verebilir. Bin dereden su getirerek "hayır"ı savunan dostuma karşı, mantık yolları tükenince şu zorlu soruyu sordum: "Kur'an'ın üstüne el basarak 12 Eylül'de "hayır" oyu kullanacağına yemin eder misin?" Aldığım karşılık MHP'nin bugün içine girdiği açmazı göstermeye kâfi idi. Dostum, şiddetle savunduğu tezin gereğini yerine getireceğine dair yemin edemedi.

MHP'liler samimi bir gayret ile partilerini ve partilerinin politikasını savunuyorlar. Referandum kutuplaşmasını parti rekabetinin üzerine yükleyip işin içinden çıkıyorlar. Ama hiçbirisi, "hayır"ın sonuçlarını savunamıyor. Sandıktan "hayır"ın çıktığı bir Türkiye'ye razı olamıyorlar. Sayın ki ülkeniz haksız bir savaşa girmiş, savaşmama ihtimali var mı? MHP'liler inanmadıkları bir savaşı partilerinin hatırına sürdürüyorlar. İnanmadıkları halde sürdürdükleri bu savaş için onları kimse suçlayamaz.

MHP'nin referandum muhalefetine üzerine inşa ettiği iki temel argümanı var. Birincisi bu anayasa paketinin "PKK açılımı" olduğunu öne sürmesi. "Nasıl yani?" diye somut bir maddeyi sorduğunuzda ise "AK Parti'nin gizli gündemi"nden dem vuruyor. "Gizli gündem"lere karşı çıkmak biraz "hayalet avcılığı"na benzediği için mantıklı bir tartışma yürütmek imkânsız. İkincisi, CHP'den ödünç alınma bir argüman: AK Parti'nin yargıyı ele geçirme iddiası. Bu iddiayı da, güya AK Parti'nin ele geçirmeyi hedeflediği Anayasa Mahkemesi reddediyor. Bu paket Anayasa Mahkemesi'nin süzgecinden geçerek halkoylamasına sunulmadı mı? Anayasa Mahkemesi "ele geçirilmeye" nasıl rıza gösterir?

CHP ile referandumla değişmiş anayasa hükümleri arasında iflah olmaz bir karşıtlık var. CHP, muhalefette bile sürdürdüğü devlet içindeki iktidarını anayasa değiştikten sonra büyük ölçüde kaybedecek. Ya MHP'liler? Darbelerin önünün kapanması, Anayasa Mahkemesi'nin ve yüksek yargı oligarşisinin CHP ile aynı çizgideki tahakkümünün sona ermesi MHP'lileri neden rahatsız etsin? 12 Eylül'den önce bizim başımıza gelenlerin çocuklarımızın başına gelmesini önlemenin neresi kötü? MHP'nin oyları ile Meclis'ten çıkan anayasa değişikliğini bir çırpıda iptal eden Anayasa Mahkemesi'nin mevcut halini savunmanın neresi iyi?

MHP'nin yürüttüğü savaşın yanlışlığını, MHP lideri Bahçeli'nin ülkücülerle giriştiği yaralayıcı ve kırıncı polemik tek başına gösteriyor. Bahçeli'nin "eskiden ülkücüyümüş" diye aşağıladığı, "evet bülülleri kesildiler" diye dalga geçtiği ülkücülerin çoğunu tanıyorum. Konuşanların hepsi "yeni MHP'li" değil "kadim ülkücü"ler. Ülkücülüğü, inançlarından dolayı çile çekmek, her türlü eziyete maruz kalmak ve hepsine rağmen bu ülkeyi, milleti ve devleti deliler gibi sevmeye ve yüceltmeye devam etmek olarak tanımlıyorsak; MHP'nin kurumsal kimliği altında ve temsil makamlarında yer bulan ülkücülerin oranı toplamın onda birini geçmez. 12 Eylül'ün işkencelerinde geçmiş, gençliğini zindanlarda tüketmiş olanları ve yaşadıklarından çıkardıkları tecrübelerle Türkiye'nin geleceğini kurtarmaya çalışanları "eski ülkücü" diye hafife almak sadece MHP'nin politikasının "ülkücülüğünü" tartışılır hale getirir. Onların sözlerini değil.

Bahçeli'nin "eski ülkücü" dedikleri, kişilikleri ve duruşları çekiçle örs arasında şekillenmiş şerefli insanlar. İnanmasalar, dünya karşılarında dursa hiç kimse onlara "evet" dedirtemez. Bu "evet"in içindeki 70'li yıllardaki mücadele ruhunu fark edemeyenler, bu ülkeye ve yaşadıklarımıza dair hiçbir şeyi kavrayamazlar. Elbette geleceğimizi de kurtaramazlar.

Hangisi samimi? "Kadim ülkücülerin "evet"i mi?" "Yeni MHP'lilerin 'hayır'ı mı?" m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

200 yılda ilk defa

Mümtaz'er Türköne 2010.09.02

Referandum elbette sadece referandumdan ibaret değil. Bugün, ana eksenini parti rekabeti üzerine inşa edilmiş bir anayasa değişikliği tartışması yaşıyoruz.

Partiler "evet"in veya "hayır"ın oy dengelerine etkisini hesap etmeye ve bu hesaptan kârlı çıkmaya çalışıyor. Bu hesaplar on gün sonra yerine başka hesapların geçeceği ve unutulacağı yüzeysel zemini yansıtıyor. Basit ve kısa vadeli hasıllar. Diğer tarafta ise çok derinlere inen bambaşka bir veçhe duruyor. Referandumun 26 maddelik anayasa değişikliği olmanın ötesinde demokrasinin özüne, siyasetin varlık sebebine ve bizim birlikte yaşama değerlerimize dair köklü ve derin bir anlamı var.

Türkiye tarihinde ilk defa birlikte yaşamaya kural getirme ve devlet adı verdiğimiz kurumun yetkilerini sınırlama adına bir referandum yapıyor. İlk defa halk bu işi doğrudan kendisi yapıyor. 1808 Sened-i İttifak'tan beri birçok anayasal kural benimsendi. Tanzimat Fermanı temel haklara ilişkin bir belge idi. 1856'da ilan edilen Islahat Fermanı, dinî özgürlükleri düzenleyen çok önemli bir belgeydi. 1876'da ilk defa derli toplu bir anayasa yapıldı. 1909 değişiklikleri ve bu anayasa üzerine ilave edilen 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu, 1924 Anayasası ilk defa bir meclis eliyle yapılan düzenlemelerdi. 1961 ve 1982 anayasaları doğrudan darbecilerin emir ve talimatları ile hazırlandı ve biri 19 yıl yürürlükte kaldı, diğeri el'an devlet düzenini ve bizim temel haklarımızı tayin ediyor.

1987 yılında yapılan referandumun bu tecrübe içinde iki açıdan farklı bir yeri oldu. Birincisi, temel siyasî haklar referandum konusu yapılamazdı. Bir kişinin siyasî haklarını bile çoğunluğun kararına göre tayin edemezsiniz. Bu referandum demokrasinin özüne aykırıydı. İkincisi, halkoylaması bir anayasal hükmü onaylamak veya kaldırmak yerine, iktidar partisi ile muhalefet arasında bir seçime dönüştü.

12 Eylül'de karar vereceğimiz anayasa değişikliği kapsamlı bir değişiklik. Özellikle yargıyı ve askeri konu alan değişiklikler, Türkiye'nin anayasal düzenini köklü bir dönüşüme uğratacak. Kısaca, ilk defa halk, kendisi, doğrudan anayasa yapıyor. 200 yıllık anayasal gelenek içinde bir ilk yaşıyor. Demokrasi tecrübemizin bu "ilk"le birlikte çok farklı bir mecrada yoluna devam edeceği ortada. Doğrudan bireysel haklarımızı, bu hakları

ihlal edecek güçte olan devlet kurumlarının denetlenmesini konu alan çok kritik hükümler halkın onayına sunuluyor.

Demek ki bu referandum, bir anayasa değişikliği olmanın ötesinde bir demokrasi sınavı. Bizler kendimizi yönetme olgunluğuna sahip miyiz? Bizler, yetki devrettiğimiz, güvenliğimizden sorumlu tuttuğumuz ve adalet dağıtmakla görevlendirdiğimiz kurumları demokrasi ve hukuk içinde tutacak iradeye ve güce sahip miyiz? Kendi kaderimizi kimsenin keyfine bırakmayacak inisiyatifini doğrudan alabiliyor muyuz?

Darbecilerin kendilerini güvenceleri için kaleme aldıkları anayasa kuralları yerine, bizler kendi geleceğimizi ve haklarımızı koruyacak anayasa kuralları koyabiliyor muyuz? İlk defa bize bu soru soruluyor. İlk defa biz kural koyuyoruz. İlk defa biz, kendimiz hakkında karar veriyoruz.

Referandum tartışma zeminlerinin bir siyasî panayıra dönüştürülmesi işte bu yüzden büyük haksızlık. Referandum üzerinden kısa vadeli hesapları görmeye kalkmak, demokrasiyi unutmak anlamına geliyor. Dar, kısır ve kişisel çekişmelere toplumun demokratik bilincini ve olgunluğunu feda etmek, demokrasiyi imkânsız hale getirmek demek. Bütün siyasî aktörlerin üzerine yuva yaptığı ağaca baltayı acımasızca indirmek, hepimize çok şey kaybettirir.

Referandum hesabını kişisel çekişmelere dökmek, 200 yılda ilk defa ele geçirdiğimiz bu fırsatı boşa harcamak ve çok şey kaybetmek demek. Ölçü, anayasa hükümleri ile sınırlı tartışmaları sürdürebilme becerisi olmalı. Siyaset konuşmuyoruz, siyaseti de gölgesi altında geliştirecek demokrasiye dair bir hüküm veriyoruz.

200 yılda ilk defa doğrudan bizler söz söylüyoruz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Diyarbakır'da söylenecek "yeni" söz

Mümtaz'er Türköne 2010.09.03

Cumhuriyet tarihi boyunca Kürt sorununun çözümüne yönelik en cesur çıkışı, Başbakan Erdoğan tam beş yıl önce Diyarbakır'da yapmıştı. "Kürt sorunu benim sorunum." demişti.

O gün, bu sözlerin söylendiği miting alanında Diyarbakırlılardan neredeyse hiç kimse yoktu. Dükkânlar kapalıydı. Belediye, çöpleri toplamayarak koca şehri bir çöp yığınının çevirmişti. Üstelik herkes, Başbakan'ın çok ileri bir adım atacağını biliyordu. Daha ötesi bu sözler yeni bir başlangıç teşkil edecekti.

Bugün Başbakan'ın ne söyleyeceğini merak edenler, beş yıl öncesini mutlaka hatırlamalı. PKK-DTP bir kanatta, MHP ve askerler öbür kanatta ayağa kalktı. Statüko derin bir sarsıntı geçirdi. PKK'nın tehditleri ile kepenkler kapatıldı, Diyarbakırlılar evlerine hapsedildi. Muhalefet, daha tehditkâr ifadelerle Başbakan'ı muaheze etti. Başbakan'ın Diyarbakır ziyaretinin ve sözlerinin etkisini yok etmek için kocaman bir makine devreye girdi.

Başbakan Tayyip Erdoğan söylenecek sözleri söyledi. Hükümet yeni adımlar attı. TRT Şeş tek başına Kürt sorununa çok yüksek bir çözüm çitası getirdi. Demokratik açılımın önü hâlâ aydınlık. Terörden beslenen ve varlığını teröre borçlu olanlar dışında herkes barış ve uzlaşma arıyor. Öyleyse Başbakan'ın bugün söyleyeceği sözlerin pek fazla haber değeri yok. Asıl önemli olan, Diyarbakırlıların söyleyeceği söz. Yenilik bütünüyle bu sözde, bu mesajda aranmalı.

Bölgenin önde gelen STK'larının temsilcilerinin Diyarbakır Belediye başkanını ve BDP genel başkanını Başbakan'ın bugünkü ziyareti konusunda uyardığına dair, Sabah'ta bir haber yayımlandı. Bu haberde

Diyarbakır Sanayi ve Ticaret Odası Başkanı Galip Ensarioğlu, GÜNSİAD Başkanı Şahismail Bedirhanoğlu, eski Baro Başkanı Sezgin Tanrıkulu'nun Osman Baydemir'i iyi bir ev sahipliği yapmaya davet ettiklerine dair sözler yer alıyordu. Güneydoğu'nun önde gelen bu STK temsilcileri bu haberi yalanladılar. Ancak daha önce referanduma evet desteği veren bu isimlerin, beş sene önceki manzaraların tekrarlanmasını istemedikleri zaten sürpriz sayılmamalı.

Mesele AK Parti, BDP veya MHP meselesi değil. Referandum, durgun denizi dalgalandırdı. Bilindik sularda seyretmeye alışık siyasî aktörler, şimdi her şeyi yeniden gözden geçiriyorlar. CHP'nin "genel af, Muğlalı kışlası, seçim barajı ve herkesle görüşülmeli" önerileri, Kürt sorununun ileri bir noktaya taşındığını göstermiyor mu? STK temsilcileri bir siyasî parti adına değil, Kürtler adına ve çözümden yana tavır sergiliyorlar. PKK'nın içinde bile bu tavrın bir karşılığı var. Herkesin kendi örgüt çıkarlarını bir kenara bırakıp, doğrudan çözümden yana olmaları, çıkar hesaplarını bir kenara bırakmaları artık kaçınılmaz bir zaruret. Bu zaruret, çözümün önünde engel olarak duran MHP'nin sadece siyah ve beyaz renklerden müteşekkil dünyasına zengin bir renk tayfi sunabilir mi? Hamaset ve ihanet söylemini aşıp, devlet aklını harekete geçirebilir mi? Kim bilir? Referandum belki, bu soruya da bir cevap getirecek.

Türkiye son 26 yılda, yıpratıcı bir savaşın içinden geçti. MHP'nin basit bir kalıp halinde tekrarladığı hamasî retorik, son 26 yılın ana hatlarını bile içinde barındırmıyor. MHP, bu sorunu çözmek için atılacak her adıma karşı çıkmayı politika yapmak zannediyor. Halbuki bugün herkes farklı bir noktada. Son 26 yılda, Kürt sorununu çözmek adına atılan büyük adımların hiçbirinin, PKK'nın silahlı üstünlüğünün eseri olmadığına dikkat etmek bile, varılan noktayı anlamak için çok önemli. Her ileri adım, savaşın yoğun olduğu dönemlere değil, silahların sustuğu ara kesitlere ait.

Bugün Diyarbakır'da Başbakan'ın söyleyeceklerini ilgiyle dinleyeceğiz. Peki ya Kürtlerin sözleri? Yeni şeyler söyleyecek olanlar onlar. Başbakan'ın Diyarbakır ziyaretinde, Kürtlerin epeyce yeni şey söylediğini herkesin fark etmesi lâzım. Söz dediğim, bir duruş ve bir tavır elbette.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Demokrasi korkusu

Mümtaz'er Türköne 2010.09.05

Referandum bir "doğrudan demokrasi" uygulaması. Demokrasi özünde, halkın yasaları yaptığı, kendini yönettiği ve kendi arasında anlaşmazlıkları doğrudan kendisinin çözdüğü siyasî düzenin adı. Ancak sayılarla her zaman başımız dertte.

Bu kadar büyük sayının, doğrudan kendi işini kendisinin görmesi imkânsız olduğu için araya temsil kurumu giriyor. Birilerini vekil tayin ediyoruz ve kendimizi yönetme yetkisini onlara devrediyoruz. Buna da "temsili demokrasi" adını veriyoruz.

Temsilci hiçbir zaman temsil ettiği kişiye bire bir temsil edemez. Temsili demokrasinin başından itibaren en büyük açmazı budur. Bizim demokrasiyle ilgili dile getirdiğimiz eleştirilerin tamamı aslında bu temsil kurumuyla ilgilidir. Siyasî partiler, parlamento, hükümet hepsi temsil kurumlarıdır. Parti içi demokrasinin işlemeyişi veya lider sultanları, milletvekillerinin parti liderleri tarafından belirlenmesi, icrada ve yerel yönetimlerde ortaya çıkan yolsuzluklar, suistimaller; bunların hepsi demokrasinin değil, temsil kurumunun eseridir.

Temsil kurumunun zaafı, bu yüzden sandık ortaya çıktığı zaman azalır. Halkın gücü, yani demokrasi en üst düzeye çıkar. Tıpkı bugünlerde yaşadığımız gibi. Halk hükmünü icra etmeye başladığı zaman da her şey tam demokrasinin özüne uygun bir şekilde yoluna girmeye başlar. Referandum paketini, parti rekabeti -yani temsil kurumu- içinde yürütmeye çalışanlar, demokrasinin özüne aykırı davrandıkları için kaybediyorlar. Tam tersine önümüze konan sandık, referandum paketinin ötesinde demokrasinin kökleşmesine yeni kapılar açıyor. Biz Anayasa'nın 26 maddesini değil, geniş kapsamlı bir demokrasi değişikliğine gidiyoruz.

Ölçüyü belirlemek kolay. Referandum paketi olmasaydı, Türkiye 12 Eylül'de halkoyuna gitmeseydi, bugün nelerle uğraşıyor olurduk? Veya soruyu şöyle soralım: Referandum tartışmaları demokrasimizin standartlarını ne kadar yükseltti? Aslında bu soruların cevabı, 12 Eylül öncesinde kimin kazandığını, kimin kaybettiğini gösteriyor. Elbette demokrasi ölçüleriyle.

CHP lideri Kılıçdaroğlu'nun, İç Hizmet Kanunu 35. maddesiyle başlayan ve "Kim darbe girişimi yaparsa o tankın önüne ilk ben çıkacağım" sözlerine uzanan darbe karşıtlığı, referandum gündeminin eseri değil mi? Bugün devlet partisi olmaktan hızla uzaklaşan, askerî vesayet düzenine dayanmaktan kaçınan bir CHP, referandum tartışmaları içinde şekillenmedi mi? Ya demokrasi standartlarının ana direğini oluşturan Kürt sorunu? Bugün Kürt sorununu çözmeye daha yakın bir CHP karşımızda durmuyor mu?

BDP'nin boykotu, Kürt siyasetindeki demokrasi standartlarının ne kadar çürük olduğunu ispatladı. Referandum yetkiyi halka veriyor. Halk anayasa kuralı belirliyor. BDP, "evet" veya "hayır"ın ötesinde halkın tercihte bulunma hakkını elinden alıyor. Demokrasiyi reddediyor. Halkın bu fırsatı kullanarak kendi iradesini göstermesini engelliyor. Referandum, silahın gölgesinde gelişen Kürt siyasetinin demokrasi ile ne kadar derin bir doku uyuşmazlığı yaşadığını, herkesin görmesini sağladı. BDP'nin boykot kararı referandum paketinin içeriğine değil, Kürtlerin özgür iradelerine yönelik. Öyle ya kararı örgüt verecek. Kürtler, özgür iradeleri ile bir şeyleri değiştirmeye neden alışınlar? PKK-BDP'nin referandumu boykot kararının arkasında bal gibi faşizm kokan bir tepeden inme örgüt diktası yok mu? "Hayır" bile demokratik bir tercih, ya boykot? Boykot, halkın iradesi üzerinde örgütün ipoteği değil mi?

MHP lideri Bahçeli'nin "AK Parti'nin gizli gündemi" iddiası ve "anayasanın değiştirilemez maddelerini değiştirecekler" senaryosu, şayet referandum olmasaydı hiç gündeme gelmeyecekti. CHP kendi içinde köklü bir değişimin işaretlerini veriyor. MHP de değişiyor. Ama bu değişimin bir ilerleme olduğunu söyleyebilmek çok zor. MHP, anti-PKK siyasî kimliğinin yanına biraz da "rejim paranoyaları"nı yerleştiriyor.

Referandum tartışmaları demokrasimizi zenginleştirdi. Elimizde duran, "2011'de yeni anayasa" sözü yeterli değil mi? Sadece bu zenginliğe ayak uyduramayanlar zorluk çekiyorlar. "Demokrasi korkusu" kaybedenlerin tamamının ortak paydasını oluşturuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Referandum'un Daltonları

Mümtaz'er Türköne 2010.09.07

Ramiz Ongun, 41 yıllık MHP tarihinin yaşayan en büyük efsanesi. MHP içinde ve dışında ülkücü sıfatı taşıyan veya makam işgal eden hiç kimse kıdemce onun üzerinde değildir.

Onun hayatı MHP tarihinin eksiksiz her fasılasını kapsar. Kişiliği, liderlik potansiyeli, kitleleri etkileme ve peşinden sürüklemeye yetenekleri tartışılmaz. Taniyan her kişi ahlâkını ve seciyesini teslim eder. Siyasî

tartışmaların, parti rekabetinin dışında ve üstünde olan ülkücü kimliği, kemale ermiş haliyle tek başına onun şahsında tecessüm eder.

Tanımayanlar için Ramiz Ongun'a dair kısa bilgiler:

Ülkü Ocakları'nın ilk kurucu genel başkanı. Ülkücü Hareket'in ilk gençlik lideri. 1969 yılında, gazeteci Beyhan Cenkçi, Dev Genç Federasyonu Genel Başkanı Ertuğrul Kürkçü ile Ülkü Ocakları Genel Başkanı Ramiz Ongun'u (bir de Sosyal Demokrat gençlik liderini) bir araya getirip tartışıyor. Kızılay'daki Gazeteciler Cemiyeti binasında gerçekleşen bu tartışma, o dönemin çok önemli olaylarından biri. İçeride tartışma devam ederken dışarıda iki taraf büyük bir kalabalık halinde tetikte bekliyor. Sonra bu tartışma Bayram gazetesinde üç gün boyunca olduğu gibi tefrika ediliyor. Daha oluk oluk kan dökülmeden, her şeyin başlangıcında bu tartışma, iki tarafın saf ve samimi duygularını ve biraz da ezberlerini olanca berraklığı ile yansıtıyor.

Bayram gazetesindeki bu tartışmanın gördüğü büyük ilgi, TRT'yi harekete geçiriyor. Henüz televizyon yayınlarının başında olan TRT, aynı üçlüyü yan yana getirip büyük ilgi çeken bir program yapıyor. Ramiz Ongun çok başarılı bir performans sergiliyor. Dönemin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, programı izliyor ve Ülkücü gençlik liderini çok beğeniyor. Köşk'e davet edip taltif ediyor. Cumhurbaşkanı ile Ramiz Ongun arasında çok özel bir dostluk gelişiyor. 12 Mart darbesinden sonra rahmetli Türkeş'in çok özel bir rica ile Ramiz Ongun'u Cumhurbaşkanı'na gönderdiğini, kendisinden dinlemiştim.

Ramiz Ongun, ilerleyen yaşına rağmen hâlâ bir gençlik lideri. Her an kitleleri peşine takıp sürükleyecek cerbezeye ve ikna gücüne sahip. Kürsüye çıktığı zaman kâğıttan okumuyor. Başarılı bir hatip olarak fikrini ve zikrini hem aklıyla hem de gönlüyle ortaya koyuyor, muhataplarını sarıp sarmalıyor. Belki de Ülkücülüğün en saf ve duru halini temsil eden doğuştan lider özellikleri yüzünden, MHP'nin bugününden uzakta duruyor.

Ramiz Ongun, geçtiğimiz gün yazılı bir açıklama yaparak referandumda "evet" oyu kullanacağını açıkladı. Bu açıklama şu anlama geliyor: Ülkücüler referanduma "evet" desteği veriyorlar; MHP'nin bugünkü yönetimi ise "hayır" kampanyası yürütüyor. Ülkücü liderler "evet" diyor; MHP'li yönetici kadro ise "hayır" diyor.

Ramiz Ongun'un AK Partili olmadığını söylemeye gerek yok. Referandumun bir parti meselesi olarak ele alınmasına karşı çıkıyor. "Rahmetli Türkeş'in karşı çıktığı Anayasa'ya bizim Daltonlar niye sahip çıkıyor?" diye soruyor. Pakete karşı gerekçe üretemediği halde hayır kampanyası yürüten MHP'yi, Ramiz Ongun'un Dalton kardeşlerden hangisine benzettiği ortada. Kadir Gecesi referandum fetvası veren MHP Genel Başkan Yardımcısı'nı bu benzetme tam yerine yerleştiriyor. Hani "referandumu gerçekleştirenlerin abdestinin kabul edilmeyeceği" fetvasını veren MHP'li yönetici var ya!

Ülkücüler "evet", MHP'li yöneticiler "hayır" diyorlar. İdam edilen ülkücüler üzerinden politika yapan MHP, idamdan kıl payı kurtulan ve ömrünün 10-11 yılını 12 Eylül komploları yüzünden zindanlarda geçiren ülkücülere ağır hakaretlerde bulunuyor. Referandumda 'evet' oyu vereceğini açıklayan Ülkücülere yönelik MHP'den gelen ağır sözleri eleştiren Ramiz Ongun, "11 yıl hapis yatmış insanlara hakaret ediyor. Buna hakkı yok. Şehitlere sahip çık, gazilere hakaret et. Ne vicdansızlıktır, Devlet Bey'e yakışır mı? Çok ciddi bir çelişki..." karşılığını veriyor.

"Anayasa'yı değiştirmek kahramanlık olacak" sözü, Ramiz Ongun'un koyduğu son nokta.

Galiba, referandum kampanyasının en akılda kalıcı benzetmesi Ramiz Ongun'un "bizim Daltonlar" benzetmesi olacak. 13 Eylül sabahı, "sahi biz neden 'hayır' demiştik?" diye soranları Red Kid okur gibi gözünüzün önünde canlandırmayı deneyin.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Politikacıların gizli bayramları

Mümtaz'er Türköne 2010.09.09

Süleyman Demirel, 12 Eylül darbesinin doğrudan mağdurlarından biri. Darbe olduğunda Başbakanlık koltuğunda o oturuyordu.

Önce koltuğundan indirildi, sonra aylar boyu Hamzaköy'de gözlem altında tutuldu. Arkasından siyaset yasağına maruz kaldı. 1987'de, tıpkı pazar günü yapacağımıza benzeyen bir referandumla kıl payı siyasî haklarına yeniden kavuştu. 23 sene öncesinin o meşhur referandumu da "evet" ve "hayır" oyları üzerine bir çeşitleme olmuştu. Sonra? Demirel tekrar başbakan oldu, en nihayetinde cumhurbaşkanı. Türkiye'nin yaklaşık 40 yılında, bir politik aktör olarak birinci sırada o yer aldı. Halkın teveccühü, güveni ile.

Önceki gün Demirel'i tatil için geldiği Antalya Havaalanı'nda, CHP'li yöneticiler ve gazeteciler karşılıyor. Gazeteciler oyunun rengini soruyor. Demirel'in yaşadığı siyasî tecrübelerin sonucunun "evet" olması gerekmez mi? Onun üslubuyla soralım: "12 Eylül darbesi beni mi başbakanlıktan etti?" Demirel, güya herhangi bir tercih belirtmiyor; ama gazetecilere "hayır"lı bayramlar dilemesi yeterli oluyor. "Evet" deseydi şaşırırdınız değil mi?

MHP Genel Başkanı, "AK Parti'nin gizli gündemi"nden şikâyet ediyor. Referandum'da "hayır" oyunun direndiği en son savunma hatlarından biri işte bu "gizli gündem" meselesi. 26 maddelik anayasa paketinde görünmeyen bir gündem bu. Şayet sandıktan evet oyu çıkarsa bu "gizli gündem" hayata geçirilecek. Peki nedir bu "gizli gündem"? Galiba cevap şu: "O kadar gizli ki, söyleyemeyiz."

Bir saray darbesi ile CHP'de genel başkanlık koltuğuna oturan Kılıçdaroğlu'nun gizli bir gündeminin olmaması mümkün mü? Bahçeli dürüst bir politikacı. Onun gizli bir gündemi olamaz. Olsa da saklayamaz. Ancak, özellikle 3,5 yıllık üçlü koalisyon hükümeti döneminde yeteri kadar gizli gündeme şahit olmuştur. Belki gizli gündemlerden bu kadar kolay bahsetmesinin sebebi de odur. Referandum boykotunu sürdüren BDP'nin gündemi sadece PKK'nın gizli gündeminden ibaret. Demokratik inisiyatifi reddeden bu gündem, örgütsel çıkarların korunmasına dayanıyor.

Türkiye'de demokrasi yakın zamana kadar, halkın sadece figüran olarak yer aldığı bir oyun olarak sürdürüldü. İktidar olmak için, subaşlarını, geçeceğiniz köprüleri tutan devlerle uzlaşmanız, onlara tavizler vermeniz gerekiyordu. Verdiğiniz tavizlerden geriye, halka verecek bir şey kalmıyordu. Hükümetler hep ikili gündemlerle iş gördü. Asıl işler kapalı kapılar arkasında, güç sahipleri ile kotarıldı.

Özal bu çizginin dışına çıktı. Siyasî dehası ile başarılı oldu. Türkiye 2000-2001 finans krizi ile bu gizli gündemlerin inşa edildiği çarpık dünya, kendi kendini yedi bitirdi. 12 Eylül'de yapılacak referandum, bu gizli gündemlerin sandıktan çıkan hükümetlere dayatıldığı düzene esaslı bir kazık çakmış olacak. Demokrasi bütün mütemmim cüzlerinden önce bir şeffaflık rejimi. Her şey halkın önünde olup bitecek ki, halkın yönetimi mümkün olabilsin.

Referandum tartışmaları akla karayı ayırmamıza hizmet etti. "Hayır"ın partilerin taktik çıkarları dışında hiçbir mantığı yok. Ancak "gizli gündem"leri olanlar, birileriyle kapalı kapılar arkasında yaptıkları pazarlığın gereği olarak referandum paketine savaş açmış olabilirler. Hayırcıların kendi gerekçelerini bulmakta bu kadar müşkülat çekmelerinin sebebi, gizli gerekçelerini açıklayamamaları olmalı.

Yıllarca bu ülkede birileri zafer naraları atarak "gizli bayram"lar kutladılar. Bugün bayram. Bu bayram hepimizin bayramı. Camilerde kılacağımız bayram namazlarıyla başlayarak, herkese açık yerlerde bu bayramı

kutlayacağız. Kapımız bayram harçlığı için gelen çocuklara açık olacak, onları da sevindireceğiz. Bizim gizlimiz saklımız yok. Bu ülke her gün bayram yerine dönsün istiyoruz.

Birileri gizli gizli bayram yapacak diye, bu milletin gerçek bayramını neden zehir edelim?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mankurtlar (son): Yeni bir başlangıç

Mümtaz'er Türköne 2010.09.12

Yöneten, sahip olduğu gücü doğal bir hak, yönetilenlerin itaatini de bir görev haline getiremediği sürece hiçbir iktidar sürekli olamaz. Demokrasi, bu hak ve itaat terazisini halkın rızası ile dengeliyor. Yönetme hakkı benden geliyor. O zaman kaynağı halktan, yani benden gelmeyen hiçbir gücün benim üzerimde hüküm sürme hakkı olamaz. Benim rızamı alacak yönetimin ise benim hakkımı-hukukumu koruması, bana hizmet etmesi gerekir.

Ya bir azınlık kendi çıkarlarını her şeyin üzerine koyup, yönetme işini de kendi ayrıcalıkları olarak görürse? Elleri üstünlük sağlayacak bir güç geçirmişler. Su başlarını tutmuşlar. Bu güçten bir iktidar postu çıkartmak ve bu iktidarı kalıcı hale getirmek istiyorlar. Zor, kaba güç bu iktidarı sürekli kılmak için yetmez. Bu kadar haksız bir iktidara rıza göstermek de mümkün değil. Kaba gücün iktidarını kalıcı hale getirmenin tek yöntemi var: İnsanları köleleştirmek. Köleliği gönüllü hale getirmek.

Zorba azınlığın yönetimine gönüllü olarak boyun eğmeniz lâzım. Kendi hak ve hukukunuzun değil, onun ayrıcalıklarının vazgeçilmez olduğuna inanmanız lâzım. Sorgulamadan, eleştirmeden onun emirlerine itaat etmeniz lâzım. Böyle yapabilmeniz için yönetme hakkınızdan vazgeçip onlara bütünüyle devretmeniz yetmez. Bir Mankurt gibi aklınızı onlara rehin vermeniz ve köleleşmeniz lâzım. Korkutarak, sindirerek, insanları baskı altına almak sonra birbirine düşman etmek hükümler olmanın en kestirme yöntemi. Korku ve düşmanlık öyle bir hale gelecek ki, sizin kaba güçten ibaret yönetiminiz vazgeçilmez olacak. Korkularınızla baş edebilmek için, düşmanlarınıza karşı korunmak için bu kaba güç iktidarının saçakları altında kendinize emniyetli bir yer arayacaksınız. Her gün korkularınızın ne kadar derin, düşmanlarınızın ne kadar amansız olduğunu tekrar tekrar öğrenerek sizden gasp edilen iktidarın sahiplerine itaat edeceksiniz.

Cengiz Aytmatov'un bulup aktardığı asırlar öncesine ait Mankurt efsanesi, bizim maruz kaldığımız felaketi anlatıyor. "Mankurtlar" dizisi ile bu felaketin farklı veçhelerini bir ipe dizip, başımızda duran belayı anlatmaya çalıştım. Çabamız, Nayman Ana'nın çabası. Evladımız bizden sökülüp kopartılıyor. Türlü işkenceler ve eziyetlerle kişiliği değiştiriliyor. Özünden uzaklaşıyor. Doğru ile yanlış ayırt edemez hale geliyor. Sistemli olarak zihni karıştırılıyor. Sayın ki her Allah'ın günü psikolojik harekâta maruz kalıyor. Sonra bizim öz evladımız bize düşman oluyor. Bizi bir kenara bırakın kendisine düşman kesiliyor. Neden, çünkü toplumu Mankurtlaştıranların böyle bir derin düşmanlığa, iç kavgaya ihtiyacı var.

Nayman Ana, kaçırılıp Mankurtlaştırılan oğlunu kurtarmak için dil döküyor. Ana yüreği ile onu sarıp sarmalıyor. Sevgi ve şefkatle onu ikna etmeye çalışıyor. Tek çare işte bu sevginin dili. Hepimiz Mankurtlara karşı Nayman Ana olmalıyız. Onlar bizden bir parça. Ayrılığı aradan kaldırmalıyız. Mankurtlaşmanın panzehiri, Mankurtlara sevgi göstererek gerçeklerin dünyasına dönmelerini sağlamak. Doğru olanı bulması zaman alır, ama gerçeklere uyanması, kendi iradesini kullanmaya başlaması yepyeni bir başlangıç olacaktır.

Bizi Mankurtlaştırmak isteyenlerin arzu ettiği gibi, neden korkalım? Neden birbirimize düşman olalım? Paylaşamayacağımız ne var? Türkiye, halkın sahneye çıktığı bir referandum tartışmasının içinden çıktı. Sadece anayasanın değil, bize dair her şeyin değiştiğine tanık olmadık mı? Neden? Çünkü elimizdekileri ortaya döküp

birbirimizi ikna etmeye, aklımızı seferber etmeye fırsat bulduk. Ölçüsünü kaybedenler yeniden buldu. Korkudan, düşmanlıktan beslenenler açığa çıktı. Bu topluma Mankurtlar ordusu muamelesi yapanlarla hesaplaşma fırsatı doğdu.

Bugün, halkın göz kamaştırıcı iktidarının hükümrân olduğu gün. Bütün hesaplar bu hükümrânlık üzerine yapıldığı için, konuşanlar susacak, bu sese kulak verecek. Sandık önünüzde dururken Mankurtluğun esamesi okunmuyor. Sandık bize biz olduğumuzu, özgür irademizi hatırlatıyor. Güç bizim ellerimizde.

Elimizde oy pusulası, sandığa doğru yürüyoruz. Korkulara karşı özgüven açığa çıkıyor; düşmanlıklara karşı sevgi ve hoşgörü bize eşlik ediyor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MHP'nin Kürt politikası değişecek mi?

Mümtaz'er Türköne 2010.09.14

Referandum akşamı bir kanalda "hayır" koalisyonuna mensup bir hukukçu hızını alamamış, hâlâ madde madde itiraz gerekçelerini anlatıyordu. Oylamanın bittiğini ve sonuçların neredeyse kesinleştiğini hatırlatmak zorunda kaldım. Demokrasinin herkesin içine sindirmesi gereken en doğal sonucu: Sandık ortaya çıktı ve halk hükmünü verdi. Şimdi herkes bu sonucu saygı ile hazmedecek. Dava görüldü, ihtilaf çözüldü ve nihaî hüküm verildi. Artık herkes bu hükme göre amel edecek.

Referandum elbette sadece bir anayasa oylaması değildi. Parti tercihleri ve politikaları referandum ile test edildi. CHP çok zorlandı; MHP ise bu zorlu virajı alamadı. MHP lideri, şapkayı eline almış arabanın sağını solunu kontrol ediyor, nerede hata yaptığını bulmaya çalışıyor.

Referandum boyunca Eski MHP dokusu ile Yeni MHP yapısı tıpkı iki ayrı parti gibi rekabete girişti. Orta Anadolu'nun klasik milliyetçi-muhafazakâr seçmeni ile öne çıkan Eski MHP, Batı Anadolu'da yeni yeni oluşan laik-ulusalcı Yeni MHP referandum ekseninde tam karşı kutuplara yerleşti. Bu kutuplaşma MHP yönetimi ile Ülkücülerin çatışması olarak kamuoyuna yansıdı. Milliyetçi-muhafazakâr taban, 12 Eylül ile hesaplaşma kadar, yargıyı değiştirmeye de destek verdi.

Referandumda "evet" oyu kullanan MHP'lilerin MHP yönetimi ile doku uyumsuzluğunu gösteren bir başka çok önemli özelliği daha var. Geleneksel milliyetçi-muhafazakâr taban, Kürt sorunu konusunda da MHP içinde en ılımlı kesimi oluşturuyor. MHP Batı Anadolu'da anti-Kürt dalga üzerine yerleşip yükselirken, asıl geleneksel tabanı Kürt sorununa daha "muhafazakâr" yaklaşmayı sürdürüyor. PKK terörüne tepkiyi vesile ederek yükselen anti-Kürt eğilimler, İç Anadolu'da hiçbir zaman Türk-Kürt düşmanlığına dönüşmedi. Kürt karşıtlığı, sadece kozmopolit nüfusa sahip Batı bölgelerinde MHP'ye yönelen bir siyasî anlam ve derinlik kazandı.

MHP'nin referandumda aldığı ağır yenilgi, Kürt politikasının da iflas ettiği anlamına geliyor. MHP referandumu, demokratik açılımın bir ara aşaması olarak tanımlamış ve pakete muhalefetini neredeyse tamamıyla Kürt sorununa endekslemişti. Anayasa değişikliği, demokratik açılımın hazırlığıydı. Referandum sandığında çöken de, işte MHP'nin bu tezi oldu.

MHP'nin Kürt sorununun çözümüne yönelik atılan adımlara karşı etkili bir blokajı var. 2007 yılında askerler, 24 yıl takip edilen silahlı çözüm stratejisinin iflasını ilan edince devlet politikası eksen değiştirdi. Zorunlu asimilasyon politikasının yerini, TRT Şeş'te somutlaşan gönüllü entegrasyon politikası aldı. MHP ise, Kürt taleplerini dengeleyen, verilecek tavizler için çıtaı belirleyen, bunun için de terk edilen politikaları savunan bir

partiye dönüşerek oluşan boşluğu doldurmaya girişti. MHP'nin atılan her adımı kilitleyen sert ve yıkıcı muhalefeti, anti-Kürt dalgayı arkasına alarak üniter-millî yapıyı müdafaa etmek anlamına geliyordu. AK Parti, MHP'nin bu sert blokajını kıramadı. MHP neredeyse tek başına Kürt sorununun çözümünü kilitledi.

AK Parti'nin kıramadığı bu blokajı, tek başına referandum sandığı kırmış görünüyor. Şayet MHP, sonuçları il il analiz eder ve hatayı kendi politikalarında ararsa, Kürt politikalarının çöktüğünü fark edecektir. MHP, bu sonucu fark etsin veya etmesin karşı karşıya olduğu bu objektif durum, Kürt sorununun çözümü için ılımlı bir iklimin çok önemli işaretlerinden biri.

Türkiye Kürt sorununu çözmek zorunda. MHP, Kürtleri karşısına alıp, Türklerin desteği ile yoluna devam eden bir parti olma şansını kaybetti. Türkiye'nin birliği ve bütünlüğü için Kürtleri ikna etmeye çalışan bir MHP, bu ülke için büyük bir kazanç olmaz mı? Kürtlerin eşitlik taleplerini karşılamak bu ülkenin bölünmesine değil, bütünlüğünü sürdürmesine hizmet edecek. Demokratik açılım, MHP'nin iddia ettiği gibi PKK açılımı değil, tersine PKK'yı tasfiye edecek olan sürecin adı. MHP'nin gördüğü şey, durduğu yere bağlı. Referandum MHP'yi farklı bir yere taşıdı. Bu yerde MHP'nin Kürt politikası köklü biçimde değişmek zorunda.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Değişim" hep kazanacak

Mümtaz'er Türköne 2010.09.16

Siyasetin kişiye özel renkleri elbette çok önemli. Liderler geniş kitleleri temsil ettikleri için sadece kendilerinden ibaret değiller.

Kızışan kişisel polemikler, aslında toplumsal iç dünyamızın tezahürleri. Referandumun galipleri ve mağlupları var. Galipler ve mağluplar, AK Parti'nin, CHP'nin veya MHP'nin liderleri değil; bu partilerin hâlâ temsil ettiği kitleler. Daha doğrusu bu kitlelerin eğilimleri ve talepleri. Eğilim "değişim"e yönelik, talepler "değişim" için. Değişim isteyenlerle direnenler karşı karşıya geliyor. Referandum sonuçlarından çıkartmamız gereken en önemli sonuç bu. Değişime direnen kaybetmeye devam edecek. Baykal'ın tekrar liderliğe soyunmasının değişim talebi içinde hiçbir anlamı olmadığı için bir önemi de yok. Bahçeli, değişime direndiği için MHP liderliğini bırakmak zorunda kalabilir.

Değişim talebi içeriksiz, istikametsiz bir eğilimdir. Değişim isteyenler sadece mevcut durumdan memnun olmadıklarını ifade etmiş olurlar. Değişim talebinin içini dolduranlar, değişimin lokomotifi olan siyasî aktörlerdir. 8 yıllık AK Parti hükümeti, Türkiye'nin değişim istikametini doğru okuduğu için girdiği her seçimi kazandı. Toplumun değişim taleplerini içselleştirdi. Bu taleplere bir yön ve içerik kazandırdı. 8 yıllık bir iktidarın hâlâ değişim dalgasının üstünde yoluna devam etmesi, kendi başarısından önce muhalefetin başarısızlığı olarak okunmalı. Çünkü her demokraside değişim arzusu, muhalefetin elinde ete kemiğe bürünür.

1982 Anayasası'nı savunmak, muhalefet için statükoya sarılmak anlamına geliyordu. CHP statükoyu, yerleştiği mevzileri boşaltarak geri bir hatta taşıdı. Kürt sorunu konusunda ilk defa "muhafazakâr-devletçi" çizgisinin dışına çıktı. Genel affı, seçim barajını, terör örgütü ile müzakereyi savundu. İç Hizmet Kanunu'nun darbelerle zemin hazırladığı mugalatası yapılan meşhur 35. maddesinin değiştirilmesi için teşebbüse geçti. CHP lideri, tankların önüne çıkmaktan bahsetti. Darbe karşıtlığını, çoğu için inandırıcı gelmese de ileriye taşıdı. Çelişki, bu değişim sancılarının yanında referandum paketine karşı çıkmaktı.

MHP güçlü değişim taleplerine, bütünüyle içine kapanarak ve zırhlarını kuşanarak direnme yolunu seçti. Türkiye'nin son 30 yılına damgasını vuran "terör statükosu"nu sürdürmeyi denedi. Çözümüne şiddetle karşı

çıkarken, arayışları mahkûm etti. Hiçbir sebep sonuç ilişkisi kurulamadığı halde terör sorunu ile referandum paketi arasında özdeşliği savundu. Kendi tabanını, bu yüksek statüko direnci ile kilitlemeye çalıştı. Beklediğinin tersi oldu: MHP'nin arkasındaki taban bulunduğu yerde çakılı kalmak yerine, değişim kervanına takıldı.

Mevcut statükonun iki rahatsız edici tarafı var. Birincisi, devlet katında siyasî olarak üretilmiş iki temel sorunla varlığını sürdürüyor. İlki, askerlerin halk üzerindeki vesayete toplumsal taban sağlamak için ürettikleri laiklik sorunu. İkincisi, Türkiye'nin toplumsal doku itibarıyla kolaylıkla çözebilecekken, devlet katındaki düşman arayışları ile içinden çıkılmaz hale gelen Kürt sorunu. Siyaset bu iki sorunu da çözmek zorunda. CHP birincisi ile, MHP ise ikincisi ile nefes alıp veriyor. İkinci veche ise ekonominin değişim talebi. Devletle iç içe gelişen ve devlet aracılığıyla kârını maksimize etmeye çalışan ranta dayalı büyük sermaye, reel ekonominin solğunu kesiyor. Gelişen ekonomik güçler ise devletten sadece gölge etmemesini talep ediyor. Devlet iktidarı kimse için haksız kazanç kapısı olmayacak ve adil rekabet koşullarını sürdürmek için devlet kendi işine gücüne bakacak.

Kürt sorununun terörle dışa vuran mevcut hali statükonun en güçlü ayağı. Topluma güvensizliği ve düşmanlığı yerleştirmek için yaratılan laiklik tartışmaları da ikinci ayağı. Sacayağının tamamlayıcı unsuru ise devletin ekonomiye yolsuz ve usulsüz müdahaleleri. Değişim işte bu üç temel sorundan kurtulma arzusunu ifade ediyor.

Referandum sonuçları, toplumdaki güçlü değişim talebinin bir tezahürü olarak okunmalı. Unutmayalım: Değişime direnenler için tarihin tozlu raflarında her zaman yer bulunur. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Menderes artık rahat uyuyor

Mümtaz'er Türköne 2010.09.17

Siyasal bilincimin derinlerinde beş yaşıma ait bir hatıra var. Demek 1961 yılının Eylül ayı imiş. Annemi ilk defa o gün içli içli ağlarken görmüştüm.

Telden yaptığım tekerleklerin ortasına yine bir tel geçirip sürmeye çalışırken, Başbakan'ın asılmasının, annemi bu kadar üzdüğüne göre korkunç bir şey olduğunu düşünüyordum. Bir çocuk, anasını ağlatanları affedebilir mi?

Evet korkunç bir felaketti. Türkiye'yi bu felakete mahkûm edenleri tarih önünde mahkûm edebilmek için tam 50 yılın geçmesi gerekti. Pazar günü yapılan referandumu, 30 yılın değil, tam elli yılın hesaplaşması olarak görmek gerekir. Bu halkın helâl oyları ile iktidara gelmiş bir başbakan, 38 subayın kurduğu çetenin elinde idam edildi. 38 eşkıyanın düzeni, tam elli yıl hükmünü yürüttü. Benim annem birçok ana gibi, 30 yıl önceki 12 Eylül'de de ağladı. Bugün ilerlemiş yaşında artık ağlamıyor.

"Darbeler kötüdür, ama 27 Mayıs darbesi hariç" diyen iki yüzlü ulusalcı-solcuların nesli artık tükeniyor. "27 Mayıs olmasaydı diğerleri olur muydu?" sorusunu bu nesli tükenmiş dinazorlara sormanın da artık fazla anlamı kalmadı. Kılıçdaroğlu'nun söylediği "Menderes bu ülkeye hizmet etmiş bir insan. Saygıdeğer bir kişi. Bir siyasal mahkemede yargılandı ve idam edildi." sözlerini, bu yarım asırlık tarihin son noktalarından biri olarak okumak gerekir. Ve söz verdiği gibi CHP lideri Menderes'in Vatan Caddesi'ndeki anıt-mezarını ziyaret ettiği gün, belki de bir dönemin kapanmış olduğunu düşüneceğiz. Belki ben de anamı ağlatanları affedeceğim.

Siyaset sembollerle yapılıyor. Adnan Menderes bu ülkede, bir türlü kendi ayakları üzerinde doğrulamayan demokrasinin sembolü. Onun üzerinde beyaz idam gömleği ve boynunda idam yaftası, darağacında sallanan hazin fotoğrafı halkı korkutmak ve demokrasiden caydırmak için hep gözümüze sokuldu. Devletin üzerine çökmüş eşkiya gürûhuna saygıda kusur eden politikacılara haddini bildirmek için hatırlatıldı. İşte bu yüzden Menderes'in hatırasına tazim, eşkiya takımının devletten tasfiyesi, halkın iradesinin hükmünü icra etmesi olarak yorumlanmalı. Başbakan Tayyip Erdoğan'ın Menderes'in ailesini ve idam yıldönümünde mezarını ziyaret jesti, hatta Kılıçdaroğlu'nun yukarıdaki saygı ifadelerini kullanmaya vesile olması bugün geldiğimiz yerin adeta özeti.

Rahmetli Özal, devlet töreni ile Menderes ve iki arkadaşının mezarını naklettiği zaman, tarih değişmişti. Ondan sonra gelenler, tarihin çarklarının geri dönmesine engel olamadılar. Şimdi gecikmeli de olsa hüküm icra ediliyor. 2007 yılında 28 Nisan e-muhtırasını hükümet, sahibine iade ederek, tekrarlanan rezalete izin vermedi. Üç yıl sonra 12 Eylül Referandumu eşkiyalık düzenini tarihe gömmüş oldu. Başbakan, Türkiye'yi tam on yıl yönetmiş olan Demokrat Parti'nin başbakanı Adnan Menderes'in kabrini ziyaret ederek, pazar günü sandıktan çıkan sonucu onun hatırasına adanmış oluyor. Semboller tam yerli yerine oturuyor.

Artık Türkiye'nin 27 Mayıs 1960'ta hasarı tam elli yıl süren bir kazanın kurbanı olduğu tescil ediliyor. 50 yıl önce yeniçeri bozuntuları bir eşkiya düzeni kurmasaydı, bugün Türkiye kim bilir ne kadar ileri bir ülke olurdu? Şimdi bu defteri kapatmanın zamanı. Kılıçdaroğlu CHP adına bu defteri kapatmaya hazır olduğunu söylemiş oluyor.

Demokrasi bizim elimize sihirli bir değnek veriyor. Dokunduğu her şeyi geliştiriyor, daha insanî ve daha ileri kılıyor. Ancak bu değneği sürekli olarak kullanmak gerekiyor. "Referandum sadece 26 anayasa maddesinin oylandığı bir halk oylamasından ibaret değil" demiştim. Halka gittiğiniz zaman her şey doğru istikametini bulmaya başlar. Demokrasi son referandum ile derinlik ve zenginlik kazandı. Bu sihirli değneğin değmesi gereken, yani düzeltilmesi gereken birçok sorunumuz var.

Önümüzde yine halkın bütün ihtişamı ile hükmünü vereceği, her politik figüre ve kurala ince ayar çekeceği bir genel seçim duruyor. Demek ki ilerlemeye devam edeceğiz.

Adnan Menderes'i rahmetle ve şükranla anıyoruz.. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yarın terör yeniden başlayacak mı?

Mümtaz'er Türköne 2010.09.19

PKK'nın 15 Ağustos'ta ilan ettiği "eylemsizlik hali"nin süresi yarın doluyor. Bunun anlamını artık hepimiz biliyoruz. PKK saldırıları yarın yeniden başlayabilir.

Yani terör yeniden tırmanabilir. İşaretler vahim bir tabloyu haber veriyor. Emniyet ve istihbarat birimleri büyük şehirlere ve sivil hedeflere yönelik PKK'nın terör planları ve hazırlıkları konusunda uyarılarda bulunuyor. Terör gerçekten yeniden başlayacak mı? Üstelik büyük şehirlere ve sivil hedeflere sığıracak mı?

Benim bulduğum cevap maalesef endişe verici. Güçlü bir terör dalgasının kapıda beklediğini ve yarından itibaren ülkemizi kasıp kavuracağını düşünüyorum. Öngörüm, hiçbir istihbarî veriye dayanmıyor. Terör yoğun bir bilgi kirliliği eşliğinde iş görüyor. Somut olaylar arasında kurulan bağlar ve objektif şartların analizi daha doğru sonuçlar veriyor.

Arefe günü, Hakkari'de 9 PKK'linın öldürülmesi Güneydoğu bölgemizde BDP'nin uyguladığı boykotun başarı oranını doğrudan belirleyen en başat olay oldu. Bu dokuz PKK'lı kim tarafından öldürülmüş olursa olsun, referandum sonuçlarını etkilemek için hayatlarını kaybettiler. Ya birileri bu 9 PKK'lıyı boykota katılımı teşvik ederek hayır oylarını artırmak için öldürdü; ya da doğrudan boykota karşı çıkanları sindirmek için. Sandığa gitmeye niyetlenenler için, ortada duran 9 PKK'lı cesedinden ve devam eden taziyelerden etkili ne olabilir? Üçüncü bir ihtimal bu olayın tam anlamıyla bir ortak yapım olarak gerçekleşmesi. BDP referandum sonuçları üzerinden caka satmayı bırakmalı. BDP'nin boykot çağrısı Kürtler arasında değil, terörle iç içe yaşayan Kürtler arasında karşılık buldu.

Referandumdan sonra yine önceki gün Hakkari'de vuku bulan mayınla 9 sivil vatandaşın hayatını kaybetmesi olayı da, 20 Eylül tarihinin ön hazırlığı olmalı. Bu olay açıkça bir provokasyon. PKK halka yönelik bir eylem yapıp suçu askere atıyor. Asker çantaları içinde olay yerine yakın bırakılan mayınlar provokasyon kokusunu artırıyor. PKK bu mayın işinin asker tarafından gerçekleştiğine kendi mensuplarını bile ikna edemez. Çünkü bu çapta bir provokasyonu gerçekleştirecek devlet içinde herhangi bir operasyonel birim artık mevcut değil. Ergenekon davası devam ederken, yüksek rütbelilerin kapıları bile tek tek çalınırken üzerinde üniforma bulunan hiç kimse böyle bir cinayet emri veremez, verdiğini varsayalım, yaptırarak adam bulamaz. PKK'nın 31 Mayıs'ta İskenderun saldırısı ile başlattığı, 15 Ağustos'ta ara verdiği "orta şiddette savaş"ın hedefi, askerî şûra toplantılarını ve referandum hazırlıklarını etkilemektir. Terör bölge halkının direnci ile karşılaştı. Bölge tarihinde ilk defa sivil toplum örgütleri bir araya gelerek PKK'ya dur çağrısı yaptılar. PKK, kendisi için vazgeçilmez olan kitle desteğini kaybetmemek için eylemlerine ara verdi. Amacı bezdirici bir terör dalgası ile elini güçlendirip devletle pazarlık masasına oturmak. Bu terör dalgası sadece ve sadece "bizi muhatap alın" mesajını içerecek.

Dünya örnekleri etnik terörün demokratik araçlarla çözümünün ilk etapta terörü tırmandırdığını gösteriyor. Daha fazla demokrasi ve daha fazla özgürlük ve çözüme yaklaşmak, terör örgütünü, çözülmeyi engellemek ve pazarlık gücünü artırmak için daha fazla teröre sevk ediyor. Ancak bu patlayan şiddet dalgası terör örgütünün de sonunu getiriyor.

Elimizde terörü durduracak tek güç, terörün hedef aldığı kitleler. Haziran ve temmuz aylarında etkili bir şekilde devreye giren sivil toplum örgütleri seslerini daha fazla duyurmalı. BDP'nin okulları boykot etmek gibi sivil itaatsizlik eylemleri, devlet katından sert tepkiler almayı hesaplıyor. Terör, bu tepkilere cevap olarak büyüyecek. Kimse oyuna gelmemeli. Şiddete bulaşmayan sivil itaatsizlik eylemleri mutlaka şefkatle karşılık görmeli. PKK, referandum boykotu ile kitle desteğini yeniden arkasına aldığını sanıyor. Gelen terör dalgasını durduracak olan neredeyse yegane güç, PKK'nın emin olduğu bu kitleler. Eğer Kürtler şiddet istemediklerini gösterebilirlerse PKK silahları susturmak zorunda kalacak. Benimkisi bir tahmin değil, bir analiz. Şiddeti öngören ve önlemeye çalışan bir analiz. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sivil itaatsizlik

Mümtaz'er Türköne 2010.09.21

BDP'nin "okulları boykot" çağrısı bir sivil itaatsizlik eylemi. "Sivil itaatsizlik" ilk defa Amerikalı liberal anarşist şair Henry David Thoreau'nun, 19. yüzyıla ait makalesinde formüle ediliyor.

Thoreau, "Sivil itaatsizlik görevi üzerine" başlığını taşıyan bu kısa makalede teorisini anlatıyor. "Sivil itaatsizlik" haksız kararlara veya kanunlara uymama şeklinde, şiddet içermeyen bir eylem biçimi. Otoriteye pasif bir şekilde direniş. Thoreau'nun hayatında bu eylem biçiminin uygulaması da var. Her yetişkin vatandaştan alınan "kelle vergisi"ni haksız bulup ödemeyi reddettiği için bir gece hapis yatıyor. Vergiyi kendisi yerine ödeyip hapisten kurtulmasını sağlamaya çalışan yakınlarının önerisini reddederken, bu haksızlığı hapis yatarak göstermek istediğini vurguluyor.

Liberalizm, "en iyi yönetim, en az yönetendir" düsturuna dayanır. Liberal anarşizm ise bu düsturu ileri taşır: "En iyi yönetim, hiç yönetmeyendir." Liberal anarşizmin sivil itaatsizlik teorisi, otoriteye barışçı yöntemlerle başkaldırı çağrısıdır. Kanunlar vatandaşlara bazı şeyleri yapmasını emreder. Vergi vermek, askere gitmek, eğitime devam etmek gibi. Uymayanlara para ve hapis cezası verir. İtaatsizlik, bu kanunların haksızlığını göstermek için bir pasif direniş durumudur. Kanuna itaat etmezsiniz. Devlet müeyyideyi uygular. Müeyyide uygulandığı zaman, yani uymayanlar hapse atıldığı zaman kanunların haksızlığı kamuoyuna gösterilmiş olur.

Sivil itaatsizlik asıl Gandi'nin siyasal felsefesinin özeti olmuştur. Hindistan, İngiliz sömürge yönetiminden bu eylemlerle bağımsızlığını kazanmıştır. İngiliz yönetiminin haksız kanunları "itaatsizlik" yöntemi ile teşhir edilmiştir. Şiddet kullanmadan, şiddet araçlarına başvurmada yönetime karşı direnç geliştirilmiştir. İngiliz tuz tekeli kırılmak için Gandi, tuzun sağlığa zararlı olduğunu ve Hintlilerin tuz kullanmamalarını söylemiş ve sonuçta tekel kırılmıştır. El tezgâhında kendi kıyafetini kendisinin örmesi, İngiliz tekstil hakimiyetini parçalamak için işe yaramıştır. Oturma eylemi basit bir itaatsizlik eylemidir.

Sivil itaatsizlik eylemleri, etkili ve sonuç alıcı eylemlerdir. Devlet otoritesi rızaya dayanır. Geniş kitleler aynı anda bir kural veya kanuna itaat etmezse, devletin meşruiyeti sarsılır. Şiddete başvurmaya bir protesto biçimi, meşru şiddet kullanma ayrıcalığı ile hükmünü yürüten devleti açığa düşürür. Çünkü devlet bu kitlesel itaatsizliği ancak elindeki tek aracı yani şiddeti kullanarak önlemeye çalışır. Haksız bir kanunu uygulamak için barışçı vatandaşlara şiddet uygulamak devletin meşruiyetini daha da tartışılır hale getirir. Gandi'nin tecrübeleri, sivil itaatsizliği etkisiz kılacak tek çarenin, söz konusu kanunu veya yasağı kaldırmak olduğunu gösteriyor. Etkileyici bir örnek: İngiliz yönetimi bazı kitapları yasaklıyor. Gandi bu kitapları köy köy dolaşıp satmaya başlıyor. İngiliz yönetimi ise cezalandırmak yerine, yasağı kaldırıyor.

Devlet otoritesine karşı başkaldırının iki yöntemi var: Silah ve barışçı yöntemler. Marksist geleneğe çok fazla yaslanan Kürt siyasal hareketi yoğun biçimde şiddet yöntemlerini kullandı. Ara ara kullanılan barışçıl yöntemler ve bu çerçevede girilen sivil itaatsizlik eylemleri hep geçici oldu. Yıllar önce ana dilde isim almak için girilen dilekçe eylemi, böyle bir sivil itaatsizlik eylemiydi.

Kürtçe, devletle Kürtler arasındaki neredeyse tek yakıcı konuyu oluşturuyor. Abartılı ulus-devlet projeleri Kürtçeyi yok etmeye odaklandı. Kürtçe bu amaçla kanun çıkartılarak yasaklandı. Kürtçe öğrenilmesi ve kullanılması üzerinden girilen her sivil itaatsizlik eyleminin, bu yüzden insanî olarak meşrû ve haklı bir yönü bulunuyor.

Açmaz şurada: Sivil itaatsizlik eylemleri ile terör yan yana, birlikte hak arama yöntemi olarak kullanılamaz. BDP'nin boykot çağrılarının aynı zamanda PKK terörünün alternatifi olduğuna dikkat etmemiz lâzım. Terörün önünüze koyduğu, cami avlularındaki şehit cenazeleri. Sivil itaatsizlik eylemleri ise sadece tartışma vesilesi olabilir.

Güçlü bir terör dalgası kapıda bekliyor. "Kürtçe eğitim hakkı"nı tartışmanın sakıncası nedir? Bu ülkede, bu bayrağın altında Kürtçe eğitim alabilen biri mi, yoksa bu hakkı almak için ayağa kalkmış biri mi bu ülkenin birliğine ve bütünlüğüne katkı sağlar? m.turkone@zaman.com.tr

Dağlar ve serçeler

Mümtaz'er Türköne 2010.09.23

Nevzat Kösoğlu, fikriyle ve zikriyle dağ gibi bir adamdır. Her fikrin mutlaka bir azizi bulunur. Nevzat Kösoğlu, Türk milliyetçiliğinin yaşayan vicdanıdır. Aynı zamanda muhteşem ve doğal tevazuu, haşmetli bir dağın tepesinde bir serçe gibi durur. Yanına yaklaşırsanız ve bir serçenin yürek çırpınışlarını duyarsınız.

Türk Yurdu'nun son sayısı, 30. yıldönümü münasebetiyle 12 Eylül'e ayrılmış. Kösoğlu'nun '12 Eylül ve Ülkücüler' başlığını taşıyan yazısı, bugüne kadar kaleme alınmış en ileri ve cesur 'Ülkücülük müdafaası' niteliği taşıyor. Solun sık dile getirdiği 'bizi kullandılar, birbirimize kırdırdılar' mazeretini ülkücüler için tersine çevirerek soruyor: 'Ülkücülere gelince, evet çok acı çekmişler, Türk milleti adına bedeli onlar ödemişlerdi; ama önlerinde açılan ufku görmüyorlar mı? Yedi Türk bayrağının birlikte dalgalanmasını hafife mi alıyorlar? Onlar yorgun olabilirler, ama gelecek kuşaklara bu yolu onlar açtılar. Hangi nesil çektiği acıların ödülünü bu kadar parlak almıştı? Onları kim kullanmış, nasıl kullanmış?' Sonra bu soruların cevabını veriyor: 'Onları tarih kullandı ve sokaktaki ülkücünün bile bir gün ulaşacağına inandığı Türk kızılması yolunda kullandı.'

Türk Yurdu'nda yer alan ikinci yazı, yine Türk milliyetçiliğinin en saygın önderlerinden olan Nuri Gürgür'e ait. Nuri Gürgür yazısını, yukarıdaki satırların sahibi olan Nevzat Kösoğlu'nun MHP davasında okuduğu 30 yıl öncesine ait savunmasından aldığı şu satırlarla bitiriyor: 'Bana öyle geliyor ki, bir insan için, ülkemiz için istediğimiz ve savunduğumuz fikirlerden ötürü değil, bu düşüncelere lâyık kimseler olmadığımız için yargılanabilirdik. Zaten sebepler ne olursa olsun, belki de yargılanmamızın gerçek sebebi budur. Ve belki de bizi yargılayan güç de bunun sıradan bir vesilesidir. Gerçeği Allah bilir.'

Hem dağ, hem de dağın üzerinde serçe olmak işte böyle olur!

Bu yüzden 'Bir dağa bir serçe konsa dağ ne kazanır, bir dağdan bir serçe kalksa dağ ne kaybeder' sözü doğru değil. Dağlar serçelerin konması içindir. Serçelerin konmadığı, kendine bir yer bulamadığı dağ neye yarar?

MHP lideri Devlet Bahçeli de dağ gibi bir adamdır. Üzerinde serçeler olsa da olmasa da.

MHP sıkıntılı bir süreçten geçiyor. Sıkıntı içinde olan Türk milliyetçiliği veya ülkücülük değil; MHP'yi yöneten kadrolar. MHP'nin referandumda hayır ısrarı strateji hatasıydı. Partiye çok zarar verdi. MHP'nin Kürt sorununun çözümünü bloke eden sert muhalefeti Türkiye için bir hataydı. Türkiye'ye zarar veriyor. MHP bu hatalarını bastırmak için daha da sertleşiyor, marjinal bir söylem benimsiyor. Dağ ve serçe muhabbeti ile, hangi akıllı başında parti kendisine oy veren seçmenleri dışlamaya kalkar? Sandıktan oy alacak bir partiden ziyade bir ideolojik örgüt gibi davranır.

MHP'nin CHP ile rekabete girmesi ve Ergenekon örgütüne sahip çıkması, ideolojik rota değişikliğinin iki önemli belirtisi. MHP ideolojisi köklü biçimde değişiyor. MHP ulusalcı-laik ve devletçi bir çizgiye kayıyor. Ana eksen yine Kürt sorunu olmaya devam ediyor. Ancak CHP'nin Kürtlere yönelik attığı adımlarla boşalttığı alanı MHP doldurmaya davranıyor.

Geleneksel MHP çizgisi kırılıyor. Milliyetçilik ve muhafazakârlık arasındaki denge, ulusalcı bir yükleme ile altüst oluyor. MHP yeni bir sentez denemesine girişmek yerine, geleneksel sütunlardan sadece birini tercih ediyor.

Şayet Kürt sorunu yeni bir şiddet sarmalı ile toplumu sarsan bir yöne evrilirse MHP bu yeni istikametinde mesafe alabilir. Bu tablo bile MHP'nin yöneldiği istikametın yanlış olduğunu göstermeye yeterli değil mi?

Dağlar serçeler için olmalı. Bahçeli partisini titretmeli ve özüne döndürmeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Müzakere süreci

Mümtaz'ın Türköne 2010.09.24

Beklenen görüşme dün gerçekleşti. Hükümet ile BDP yetkilileri TBMM'de bir araya geldi. Kürt sorununun çözümü için atılan adımlar kendi mecrasında ilerliyor. Asıl terör sorununun çözümü için bir müzakere süreci başlıyor. 26 yıla uzanan çeyrek asrı aşkın terör yıllarının sonunda kritik bir aşamaya geldik.

Yaklaşık iki yıldır PKK çözüm için 'muhatap sorunu'na odaklanmıştı. Onlar için konuşulacak konulardan varılacak mutabakattan önce, masada kimin yer alacağı önemliydi. PKK, müzakere sürecinin resmen kabul edilmiş muhatapı olarak örgüte meşruiyet kazandırmayı ve uzun yılları alacak çözüm sürecinde örgütsel bir evrim geçirerek başaktör olmayı amaçlıyordu. Arada tırmandırdığı terörün hedefi de buydu. Hükümet bugüne kadar muhatap sorunda taviz vermedi. Hatta hükümet elini o kadar sıkı tuttu ki, Kürt siyasetinin en makul isimlerinden Ahmet Türk ve Aysel Tuğluk'u bile, DTK'nın temsilcisi sıfatıyla muhatap kabul etmedi.

BDP, meşrû bir siyasî parti. Meclis'te bir grubu var. Varlığı ve faaliyetleri kitaba uyuyor. Muhataplık sorunda hükümetin gösterdiği direnç, tek başına Kürt siyasetini legal sınırlara zorlayan bir sonuç yaratmış oldu. Silahı masaya koyup yapılacak pazarlığın kimseye faydasının olmayacağı ortada. Terörün sona ermesi, silahı bir hayat biçimi haline getirenleri etkisiz kılacak. Sivil siyaset içinde yer alanların önünü açacak. BDP ile PKK arasındaki ilişki tersyüz edilecek. Bu yüzden PKK'nın muhatap kabul edilmemesi terörün sona erdirilmesi için vazgeçilmez bir önşart niteliğinde idi. Başlayan süreç ve gelen işaretler bu önşartın artık aşıldığını gösteriyor.

'İnisiyatif terör örgütüne kaptırıyoruz' itirazının bu yüzden hiçbir karşılığı yok. Tersine, terör örgütü inisiyatif kaybediyor. Hükümetin ısrarı legal Kürt siyasetini tesviye ediyor. Diyalogun başlaması ve sürmesi gerekiyor. Hakkâri'deki patlama, başlayacak diyalogun mayınlı bir yolda ilerleyeceğini haber veriyor. Mayınların bu diyalog sürecini baltalamak için patlayacağı bilindiğine göre, kimse oyuna gelmemeli. Cengiz Çandar'ın vurguladığı şekilde, patlayan mayınlara inat, diyalog devam etmeli.

Dünya pratiklerinde görüldüğü üzere terör örgütleri kolay vazgeçmiyorlar. İşler yoluna girdiği zaman aynı örgütün içinde şiddeti bir yaşam biçimi haline getirmiş ve sürdürmekte kararlı gruplar çıkıyor. El Fetih, İRA ve ETA'da bu örnekler incelenebilir. Ortak nokta, örgütlerin amacına ulaşmalarından sonra, örgütün özerk bir yapı kazanması yüzünden varlığını devam ettirebilmek için şiddeti sürdürmesi. Çıkacak sonuç önümüze karamsar bir tablo koyuyor: Diyalog sonuç alsa, terör örgütü tasfiye edilse bile silahlı eylemlerin devam edeceği. Devam eden silahlı eylemler bu sefer doğrudan kitlesel bir tepkiye yol açıyor. Kısa vadede tırmanan terör, orta vadede saman alevi gibi sona eriyor.

Terör sorununun çözümü için elverişli bir iklim var. Uluslararası dengeler PKK'nın oynayacağı bir alan bırakmıyor. Murat Karayılan'ın İsrail'e seslenişine destek verecek bir Kürt kamuoyu mevcut mu?

Bu ılımlı ve olumlu iklimi korumamız gerekiyor. Tek ölçü, önümüze gelen fırsatı kullanıp şiddet ihtimalini bertaraf etmek. Şiddet beklentisi sona erince Kürt sorununu çözecek açılım hızla mesafe alır. Şiddetin yoldan çıkardığı aklımız hükmünü yürütmeye başlayınca her şey yoluna girer.

'Müzakere süreci' tabiri de kimseyi rahatsız etmemeli. Demokrasinin en katılımcı ve etkili biçimi 'müzakereci demokrasi' demek. Demokrasi içinde herkes her türlü müzakereyi yürütebilir. Elinde silah olanlar hariç.
m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürtçe eğitim hakkı

Mümtaz'er Türköne 2010.09.26

Her çözüm arayışında karşımıza duvar gibi dikilen hoşgörüsüzlüğün ve tahammülsüzlüğün kaynağı ne? Kültürümüz böyle bir kültür değil.

Bidayetinden beri bu topraklarda hep farklı kültürler, diller ve dinler bir arada yaşamış. Bu doğal yapı bir hayat biçimi olarak farklı olana saygıyı, hoşgörüyü getirmiş. Bir arada yaşamak bir zenginliğe dönüşmüş. Üç nesilde unutulması imkânsız bir kültür. Hakikaten biz bu tahammülsüzlüğü nereden edindik, nasıl öğrendik?

Akdamar Kilisesi'nde Ermeniler ayin yapınca biz ne kaybederiz, ne kazanırız? Sümela Manastırı din turizmi ile renklenince neyimiz eksilir? Bu ayinlere gösterilen tepki ve düşmanlık hangi kültürün içinde biçimlendi? Biz bu düşmanca duyguları nereden aldık?

Aldığımız yer belli: Cumhuriyetin temellerine koyduğumuz harcın içine umutlarımızla birlikte karıştırdığımız korkulardan geliyor. Sümela Manastırı'nda ayin yapan Rum'un aklında Pontus devleti yeniden canlanır. Akdamar Kilisesi, Ermenilerin yeniden 'Büyük Ermenistan' hayalinin sembolüne dönüşür. Heybeliada Ruhban Okulu açılırsa İstanbul Ortodoks dininin ekümenik merkezi haline gelir. Sonra dört yanımızdaki düşmanlar elbirliği ile 'menfur emelleri'ni gerçekleştirmeye koyulur. Ülkemiz bölünür, parçalanır ve hepimiz kurda kuşa yem oluruz.

Paranoyaya dönüşen bu korkularla yüzleşmek ve ne kadar saçma olduklarını kavramak zorundayız. Bizim en büyük düşmanımız korkularımız. Yıllar boyu halkı yönetimin uzağında tutmaya çalışanlar bizi bu korkuların esiri kılıp elimizi-kolumuzu bağladılar. Bizi kolayca yönettiler ama bu ülkeyi de küçük kalmaya mahkûm ettiler.

Çare, ezberlenmiş halde sayıklar gibi tekrarladığımız korkularımızla teker teker yüzleşmek. Üzerinde düşünmek, ne işe yaradıklarını, neye hizmet ettiklerini sorgulamak.

Üniter-ulus devlet tercihi, Türkiye için doğru bir tercih. Ancak üniter devlet merkezîyetçi devlet anlamına gelmiyor. Üniter devleti hantal ve kasıntı bir merkezîyetçi devlete dönüştürünce sadece küçük bir asker-sivil bürokrat zümreyi memnun edersiniz. Kaynakları verimli kullanan, vatandaş memnuniyetini esas alan yerinden yönetim prensibi üniter yapının sürdürülmesine merkezîyetçi yönetimden daha fazla hizmet eder.

Her üniter devletin resmî dilinin olması doğal. Resmî dil hem toplumsal hayatın akışını hızlandırır hem de ekonomik verimliliği sağlar. Peki üniter yapıyı korumak için resmî dil dışındaki dillere nasıl davranmak gerekir. Bu sorunun insanî cevabı, mantıklı olanı da gösteriyor. Farklı dilleri alabildiğine serbest bırakır ve teşvik

ederseniz üniter yapının koruduğu prensipler saygı görmeye başlar. Yasaklarsanız, üniter yapı tehlike altına girer. Türkiye'nin 26 yıldır içinde yaşadığı terörün aslında tek itici gücü Kürtçe yasağı değil mi?

'Kürtçe eğitim' meselesine farklı bir pencereden bakmayı denemeliyiz. Anadillerinde eğitim hakkı, Kürt vatandaşlarımızın en doğal hakkı. Bu hakkı yasaklar ve tartışma konusu haline getirirseniz bu hak bir siyasî soruna dönüşür. Üniter yapıyı koruyacak olan güç anadilde eğitimi yasaklamak değil, resmî dilin kullanımını teşvik etmektir. Özellikle ekonomik entegrasyon, resmî dilin istimalini cazip hale getiriyor. Kürt vatandaşlarımızı bu ülkeye bağlayacak birbirini tamamlayan iki şey: Anadilinde eğitim yapma hakkına sahip olduğunu bilmek ve Türkçeyi öğrenmenin işlevselliğini idrak etmek. Türkçe eğitim veren bir okula yakın Kürtçe eğitim veren bir okulun mevcudiyetini bilen bir Kürt babanın çocuğunu hangi okula göndereceğine karar verirken başvuracağı ölçüyü, üniter devletin entegrasyon kapasitesi belirleyecektir. Asimilasyonla entegrasyon arasındaki fark da işte budur.

Kürtçe eğitim hakkı, doğrudan Türkçe öğrenmeyi cazip hale getiren bir uygulamaya dönüşebilir. Kürt vatandaşların meselesi Kürtçe eğitim veren bir kuruma sahip olmak; çocuklarına Kürtçe eğitim verdirmek değil. İkisi arasındaki farkı ise ancak korkularımızı aştığımız zaman fark edebiliriz. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kılıçdaroğlu'nun, anayasa hamlesi

Mümtaz'ler Türköne 2010.09.28

Kılıçdaroğlu üzerinden CHP'nin geleceğini görmeye çalışanların bir kısmı, onu Baykal'la karşılaştırarak hata ediyorlar. Baykal tecrübeli ve kıvrak bir politikacı idi.

İntikal yeteneği ve teatral tarzı göz doldururdu. Baykal'ın hitabeti ve örgütçülüğü ile Kılıçdaroğlu'nu karşılaştırınca, yeni CHP genel başkanının birkaç fırın ekmek yemesi gerekiyor. Ama bütün bu kişisel nitelik karşılaştırmalarını önemsiz kılan bir Kılıçdaroğlu farkı var. Bu fark Kılıçdaroğlu'na CHP'yi çok ileri bir noktaya taşıyacak potansiyeli veriyor. Baykal'ın sırtındaki kamburların hiçbiri Kılıçdaroğlu'nda yok. Bu kamburlar öyle kamburlardı ki, Baykal yüzünden CHP'yi de çakıldığı yerde hareketsiz bırakıyordu. Siyasette kamburlar uzun mesafeler aldıktan, büyük engellerle büyük sorunlarla karşılaşırken oluşur. Kılıçdaroğlu işin başında, kendisi için açılan beyaz sayfaya bir şeyler çiziktiriyor.

Siyasette yeni icatlar yapmak çok zor. Siyasetçiye başarıya götüren şartları doğru okuyup, doğru zamanda doğru hamleleri yapması. Beş aşağı beş yukarı doğru olanı yakalarsınız. Mühim olan, cesaretle doğru zamanı kaçırmamak. Kılıçdaroğlu'nun yeni anayasa hamlesi CHP için çok doğru bir hamle. Bu hamleyi Baykal yapmış olsaydı Başbakan'ın 'samimiyetine inanmıyorum' itirazına CHP'liler bile iştirak ederdi. Kılıçdaroğlu'nun bugün avantajlı kılan işte bu fark. Üzgün ve kırgın Başbakan'a cevap veriyor. Samimiyetine inanmama gerekçesini soruyor.

Dün TESK genel kurulu öncesinde iki liderin bir araya gelmesi, muhtemelen Kılıçdaroğlu'nun talebi olmalı. CHP yapıcı ve ılımlı bir muhalefet fazına geçti. Kılıçdaroğlu'nun anayasa hamlesi CHP'yi çok ileri bir hatta taşıma potansiyeli olan akıl dolu bir hamle. Tıpkı AK Parti'nin referandum hamlesi gibi.

Terör sorununun çözümü için çok ciddi adımlar atılıyor. En önemli gösterge BDP'li politikacıların kullandığı dikkatli üslup. PKK'lı militanların Türkiye sınırlarını terk ettiği söylentisi ve hızlanan bölgesel trafik, terörün

kurumsal yapısının sona ereceğine yönelik işaretler. Sıra Kürt sorununun çözümüne geliyor. CHP'nin bu gelişmeler karşısında izlediği politika da hükümetin önünü açacak nitelikte. CHP çözümün çitasını oldukça yükseğe yerleştiriyor.

CHP'nin yeni anayasa önerisine hükümet olumlu yaklaşır ve hazırlıklar başlarsa Türkiye'ye yerleşen ılımlı siyasî atmosfer güç kazanır. İktidar ve muhalefet partilerinin işbirliği ile 82 Anayasası'nın tarihe havale edilmesi ve yeni anayasa ile Türkiye'nin özgürlük standartlarının yükselmesi umudu güçlü bir şekilde doğarsa ne olur? CHP kendi katkısıyla oluşan bu ortamdan ne kazanır? Çok şey kazanır. Bu yüzden anayasa hamlesi CHP'yi seçimden büyük bir başarı ile çıkartmaya yetecek çok önemli bir adım.

Kime karşı? Bu sorunun cevabını MHP lideri önceden verdi. MHP'ye karşı. Türkiye'yi iki partili sisteme taşıyacak olan hamle CHP'nin AK Parti'ye zeytin dalı ile birlikte uzattığı bu anayasa hamlesi. MHP liderinin yanılttığı tek husus, bu projenin bir komplo değil basbayağı siyaset olması. Bu sefer MHP bu anayasa projesine muhalefet etmek ve dışarda kalmak zorunda. İşte o zaman MHP'nin bu ılımlı atmosferde marjinalleşmesi ve barajın altına düşmesi kaçınılmaz. MHP, referandumda hayır diyerek telafisi mümkün olmayan tarihî bir strateji hatası yaptı. Hatalar hatalarla düzelmez ama MHP şimdiden yeni anayasaya karşı muhalefet gardını alacaktır.

CHP'nin anayasa hamlesi AK Parti'nin de işine geliyor. CHP'nin ilerlemesi gerçekten Türkiye'yi iki partili bir sisteme taşır. Böyle olunca marjinal partilerin bu polarizasyonun etkisiyle taban kaybetmeleri kaçınılmaz. MHP oyları CHP'ye değil, ağırlıklı olarak AK Parti'ye kayacaktır. CHP ise gelişmesini AK Parti'den alacağı oylarla sağlayacaktır.

Siyasî yelpaze, siyasî sistem arayışları üzerinden yeniden şekilleniyor. Demek ki çürük bir yapı üzerinde iş görüyorduk. Üzerine bastığımız zemini tesviye edecek her çaba, bu çabayı gösterenleri de güçlendiriyor. Kılıçdaroğlu yeni anayasa hamlesi ile çok isabetli bir politik manevra yapıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tek tip askerlik yerine profesyonel ordu

Mümtaz'er Türköne 2010.09.30

Genelkurmay'ın hazırlayıp hükümete sunduğu 'tek tip askerlik' modeli, aslında içinden çıkılamayan bir açmazın ifadesi. Modern çağın gerekleri ile ordumuzun personel ihtiyacını karşılama yöntemi uyuşmuyor.

Bir yanda, hayata başlamak için dağ gibi askerlik engelini aşmaya çalışan gençlerimiz, öbür tarafta bu gençleri nasıl istihdam edeceğini kestiremeyen bir ordu. Tek tip, kafa karıştıran yeni şartlar karşısında en kestirme ama en yanlış çözüm.

Yaklaşık iki asırdır uygulanan 'mecburî askerlik sistemi' bütün dünyada ömrünü tamamlamış durumda. Çağımızın orduları uzmanlaşmış ordular. 'Profesyonel ordu' bu uzmanlık ihtiyacından doğuyor. İleri teknolojiye dayalı silah ve mühimmatı, en önemlisi haberleşmeyi altı ay askerlik yapan gençlerle kullanamazsınız. Profesyonel ordu, lejyon ordusu, yani paralı ordu anlamına gelmiyor. Kullanılan savaş araç ve gereçlerini kullanma konusunda uzun süreli eğitimlerle uzmanlaşmış bir ordu anlamına geliyor.

Vatandaşlık görevi olarak mecburî askerlik sistemini ilk defa Devrim Fransa'sı icat etti. Bu sistemin savaş alanlarında üstünlüğü görülünce bütün ülkeler tarafından benimsendi. Bizde de aynı tarihlerde uygulanmaya

başlandı. 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı 'can, mal, namus' güvencesi verirken iki alanda haksızlıkları önleme vaadinde bulunuyordu: Haksız vergi alınmaması ve askerlik süresinin sınırlandırılması. Uygulanan mecburî askerlik düzeni, askerliğin bazen ömür boyu yapılması gibi keyfi durumlara yol açıyordu. Askerlik ve verginin birbiri yerine ikame edilebilir vatandaşlık görevleri olduğunu, askerliğin 'bedel' namıyla vergiye çevrilebilmesi gösterir.

'Tek tip askerlik' önerisi, savunma yapımızın demokratik tartışmaya açılması için çok önemli bir fırsat. Karmaşık muhabere sistemini iki günde çözecek bir bilgisayar mühendisi ile mutfakta patates soymaktan başka elinden bir iş gelmeyecek ilk mektep terk birini aynı kalıba döküp altı ay askerlik yaptırmanın tek açıklaması var: Ordumuzun bu askerlere ihtiyacı yok. Altı ay süreyle çok farklı niteliklere ve yeteneklere sahip gençlere sabah sporu, sonra mıntika temizliği yaptırmanın, nöbet tutturmanın, mutfakta haşlanmış yumurta soydurmanın bu ülkenin savunmasına ne gibi bir katkısı olabilir?

Yaklaşık 550 bin mevcudu olan bir ordumuz var. Mecburî askerlik sistemi ile işleyen bu ordunun teknoloji kullanma düzeyinin düşük, sevk ve idaresinin hantal olduğunu itiraf etmemiz lâzım. Mehmetçik, yani vatandaşlık borcunu ödeyen gençler ne yapıyor? Garsonluk yapan ve askerlikle alâkası olmayan 165 bin askeri hariç tutalım: Sadece eğitim yapıyorlar ve nöbet tutuyorlar. Ne gariptir ki aldıkları eğitim onları asgari piyade standartlarında bile gerekli donanıma sahip bir asker yapmıyor. Nöbet tutmak ise gelişen görüntülü teknolojiler karşısında çok geri bir güvenlik tedbiri. Şehirlerin içine serpiştirilmiş askerî birliklerin anlamsızlığı bile bu nöbet işinin saçmalığını göstermeye yeterli. Maksat güvenlikse al şehir dışına, koy kameraları...

Eskiden ordular, ülkenin en modern ve ileri kurumları idiler. Mecburî askerlik, toplumsal entegrasyonun ve bazı beceriler kazanmanın en etkili araçlarıydı. Okuma yazmayı veya ömür boyu sürdüreceği mesleği askerde öğrenenler çoktu. Bugün tam tersine yüksek yeteneklere ve becerilere sahip olanlar için askerlik sadece bir ayak bağından ibaret. Mecburi askerlik sistemi sadece bir alışkanlıkla yürüyor. Ordumuz toplum nezdindeki itibarını bünyesine aldığı bu gençler sayesinde sürdürdüğüne inanıyor. Sonuç olarak bu alışkanlıktan vazgeçmiyor. Ülkemizin savunma ihtiyaçları için hiçbir karşılığı ve anlamı olmadığı halde bu alışkanlık devam ettiriliyor.

Bu sorunun çözümü, daha büyük bir sorunun çözümünün içinde. Türkiye'nin güvenlik ihtiyaçlarına göre ordusunun mevcudu ne olmalı? Bu rakamın Fransa ve İngiltere ile mukayese ederek 200 bin civarında olması beklenmeli. Tabii bu sayıdaki bir ordunun temel organizasyonunun da değişmesi gerekiyor. O zaman tek tip askerliğin de, mecburi askerlik düzeninin de anlamı kalmıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ani'de cuma namazı

Mümtaz'er Türköne 2010.10.01

Söylenecek tek şey: 'Allah kabul etsin.' Cemaatiniz varsa cuma namazını istediğiniz her yerde kılabilirsiniz. Farzları yerine getirmek yeterli. Ani'de hazır cami de var.

Hacettepe Üniversitesi tarafından yapılan kazılarda Menuçihir Camii öne çıkmıştı. Bir katedralden dönüştürme olan bu mabed, Anadolu'nun en eski camilerinden biri; 1072 yılına ait. Çaldıran döneminden beri pek kullanılmamış. Din İşleri Yüksek Kurulu'na sorsak -Ani Harabeleri bugün şehir hükmünde olmadığı için- cuma namazına cevaz vermeyebilir. Cuma namazı özünde İslâm ümmetinin siyasî birliğini vurgulayan bir ibadet.

MHP'nin amacı da siyasî bir mesaj vermek olduğuna göre, 'Ani'de cuma namazı'nın ne anlama geldiği üzerinde durulmalı.

Ani, ilk binin sonlarında ticaretle saman alevi gibi parlayıp sönen bir şehir. Bir Gürcü prensliği olarak doğmuş, nüfusunun çoğu Ermenilerden oluşmuş. İki asır kadar devam eden parlak döneminde bugün ayakta kalan anıtsal yapılar inşa edilmiş. Ermeni tarihi için önemli bir yer. Hristiyan kiliselerinin en eskilerinden biri olan Ermenilere özgü Gregoryen Kilisesi'nin önem verdiği bir merkez. MHP Genel Başkanı, Van'da Akdamar Kilisesi'nde yapılan ayine, yine Ermeniler için kutsal sayılan Ani'de cuma namazı kılarak cevap veriyor. Bu cevabın sade bir anlamı var. Bahçeli 'bu toprakların bize ait olduğunu unutmayın, yanlış bir hesaba kapılmayın' diye Ermenilere ve Akdamar'da ayine izin verenlere mesaj veriyor.

Bu mesajın, MHP için sembolik anlamı büyük. MHP cuma namazı ile İslâmiyet'i, Ani Harabeleri'ni seçerek Türklüğü vurguluyor. Bu mesaj MHP'nin geleneksel sentezine, yani Türk-İslâm Ülküsü'ne geri dönüşünün bir ifadesi. Batı'da daha seküler kesimde ilerleyen MHP, referandumun gösterdiği üzere muhafazakâr tabanından uzaklaşmıştı. Ani'de cuma namazı bu kaybın telafisi, yani muhafazakâr tabanı yeniden kazanma çabasının bir başlangıcı olarak okunmalı. MHP'nin varlığı ve geleceği bu sentezi, daha doğrusu dengeyi sürdürme yeteneğine bağlı.

MHP gündelik politika arasında kaybolan ideolojik kimliğini yeniden öne çıkartıyor. Türklük ve İslâmiyet'i denge içinde tutarak mesaj veriyor. Cuma namazı ile simgeleşen İslâmiyet mesajında sorun yok. Peki Türklüğün Ani Harabeleri'nde yükselmesi, yani Ermeni karşıtlığının seçilmesi isabetli mi? 95 yıllık tarihle ve özellikle Cumhuriyet dönemiyle sınırlı bu Türklük epeyce sorunlu görünüyor.

Karşıtlıklardan, düşmanlıklardan beslenen milliyetçiliğin boyu çok büyümmez. Bizim Cumhuriyet'in ulus devlet projesinin formüle ettiği milliyetçilik, korkularla içe kapanan ve herkesi düşman gören ve milliyetçilik deyince Yunan'a, Ermeni'ye kin gütmeyi anlayan kısır bir anlayışı ifade ediyordu. Bugün Türklük yedi bağımsız devletin bayrağı ile temsil ediliyor. Değişen dünya dengeleri Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'da Osmanlı'nın yarım bıraktığı işi Türkiye'nin önüne koyuyor. Kısaca Osmanlı gibi büyük düşünmek ve büyük işlere kalkışmak gerekiyor. Savunmacı, karşıtlıklar ve düşmanlıklar yaratıcı dar bir milliyetçiliğin yerine özgüveni ile korkusuzca ilerleyen ve düşmanlıkları çözerek herkes için kurtarıcı mertebesine yükselen emperyal bir vizyona ihtiyacımız var.

Yeryüzünün en eski medeniyetlerine ev sahipliği yapan bu topraklarda, en sonra gelen sakinler bizleriz. Kimsenin bu topraklardan bizi söküp atmaya gücü yetmez. Üç milyonluk nüfusa sahip Ermenistan'ı Türk milliyetçiliğinin anlam dünyasına taşımak bu topraklarda yaşananları hafife almak ve ufkumuzu daraltmak demektir. Büyük milletler böyle küçük işlerle uğraşmaz. Akdamar Kilisesi'nde Ermenilerin ayin yapması, sadece bizim büyüklüğümüzü ve özgüvenimizi kanıtlar.

MHP ideolojisi, Türk milliyetçiliğinin önemli yapı taşlarından biri. Milliyetçiliğin cumhuriyeti aşp Osmanlı'nın ufuklarında at koşturmaya ihtiyacı var. Öyleyse soralım: Osmanlı gidip Ani'de cuma namazı kılar mıydı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tek tip mıntika temizliği

Sekiz ay önce askerliğini bitiren KBB mütehasısı bir doktor okuyucum, o doktorlara özgü ince mizah anlayışı ile tek tip askerliği yorumluyor: 'Tek tip askerlik olmalı: Askerde garson, kuaför, doktor, mühendis ayrımı olmadan herkes patates soymalı, kutsal içtimaya katılmalı, mıntika temizliği yapmalı. Bir savcı orduvinde çay dağıtmalı.

Altın ve bakırın değeri aynı olmalı. Tek tip metal olmalı. Alüminyum, bakır, altın ayrımı yapılmamalı. Metal metaldir...'

Bu satırlar, meşakkatlerle kazandığı meslekî becerilerinin -ameliyat yapamadığı için- bir yıl boyunca köreldiğini gören bir doktora ait. Özel bir alanda uzman cerraha bir yıl boyunca üzerinde asteğmen üniforması ile dispanserde doktorluk yaptırırsanız; bu mesleğe de, bu ülkeye de, bu devlete de haksızlık edersiniz. Ya çağımızın aşırı derecede uzmanlaşmış meslekî becerilerini tek tip askerliğin cenderesinde belirli bir süre için öğütüp dondurmanın bedelini, alt alta yazıp toplarsak?

Başbakan'ın, Meclis'in açılış kokteylinde gazetecilere ayaküstü yaptığı açıklama, 'tek tip askerlik' projesinin hâlâ gündemde olduğunu gösteriyor. Projeden vazgeçilmesi bir yana, Genelkurmay'ın hazırladığı dosya daha hükümete sunulmamış bile. Vatandaşlık hak ve ödevlerimiz içinde yer alan 'vatan savunması görevi'miz üzerinden millî savunma yapılanmamızı tartışmak için önemli bir fırsat. Çünkü sorun vatandaşlık hak ve ödevlerimizden doğrudan doğruya 'bu ülke iyi savunuluyor mu?' sorusunun cevabına uzanıyor.

Kimse vatanî görevinden kaçmıyor. Bu topraklarda hiçbir zaman vatani için ölecek adam sıkıntısı çekilmez. Sorun şu kadar basit ve sarsıcı: Askerlik yapmanın bu ülkenin savunmasına herhangi bir katkısı var mı? Kurmay zekâsı, savunma önceliklerinin de içinde yer aldığı ülke çıkarlarının bütününe görmek zorunda. Ekonomisi ve rekabet gücü açısından gençlerin askerlik gerekçesi ile mesleklerinden belirli bir süre koparılmalarının 'millî güç' unsurları içindeki maliyeti nedir? Mevcut haliyle askerlik görevinin dönüp ülke savunmasına verdiği zarar üzerine yapılacak bir 'yüksek strateji' hesabından bahsediyorum.

Ordumuzu; personeli, binaları, silahları ve eğitimi ile savunma hizmetinin üretildiği dev bir fabrikaya benzetelim. Gençlerin yaptığı askerlik görevi, bu dev fabrikanın ülke sathına yayılmış satış mağazalarına benziyor. Büyük bir ağ ve her satış noktasında kalabalık bir personel istihdam ediliyor. Bu mağazalarda hiçbir şey satılmıyor. Toplamı sıfır olan bir iş yapılıyor.

Sabık Genelkurmay Başkanı'mız ordumuzun mevcudunu 550 bin olarak açıklamıştı. Önceki yazımda verdiğim rakam bu beyana dayanıyordu; ancak gerçek rakamın bir milyonu geçtiği iddia ediliyor. Şayet ordumuzun mevcudu bir milyonu geçtiyse hemen kırmızı alarm verilmeli. Çünkü bu kadar kalabalık bir ordu ile Türkiye girdiği her savaşı kaybeder. Modern savaş teknolojilerine vâkıf olanlar bu sözün ne anlama geldiğini bilirler.

'Tek tip askerlik' projesi, aslında mevcut askere alma düzeninin ordu için içinden çıkılmaz hale geldiğini gösteriyor. Ordumuz askere aldığı gençlerle ne yapacağını kestiremiyor. Çareyi hepsine sıkı bir yavaşık düzen eğitimi ile mıntika temizliğinin nasıl yapılacağını öğretmekte buluyor. Gençlerin hayatlarının en verimli çağını askerde hepimizin ezbere bildiği işlerde geçirmelerinin, bu ülkenin savunmasına ne tür katkıda bulunduğunu birileri bize açıklamalı. Erkek vatandaşlar olarak hepimiz askerlik yaptık. Öyleyse soralım: Allah aşkına bu ülkenin savunması adına ne öğrendik?

Bütünüyle savunma yapılanmamızı tepeden tırnağa gözden geçirmemiz gerekiyor. İşini, eşini bırakıp askere gidecek gençlerimizin sıkıntısı, savunma yapılanmamızdan kaynaklanıyor. Kimse kendini kandırmasın: O kadar sıkıntının karşılığında yapılan görev 'vatan savunması' değil. Anlamsız, işlevsiz ve amaçsız bir iş için ağır bedelleri hep birlikte ödüyoruzÇözüm bu ülkenin savunma önceliklerinden başlayan ve çağa uygun bir askerî

örgütlenme getiren köklü bir reformda yatıyor. Bunun için cevabını alana kadar sormalıyız: Neden bu kadar kalabalık bir ordumuz var?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Küçük Türkiye' milliyetçiliği (I): Resmî dil

Mümtaz'ın Türküne 2010.10.05

PKK'nın yayın organı olan Özgür Gündem ile Türk milliyetçiliğini ideoloji olarak benimsemiş Yeni Çağ ve Orta Doğu gazetelerini içeriklerini bir kenara bırakıp sadece dil açısından karşılaştıralım: Hangisinin Türkçesi daha iyi? Basit bir spekülasyon yapmıyorum.

Bu karşılaştırmanın objektif kriterleri var. Kullanılan kelime sayısı, gramer yapısı, o dile özgü mecazları, teşbihleri kullanma yeteneği gibi. Özgür Gündem'in PKK'lı yazarları mı, yoksa Yeni Çağ'ın Türkçü yazarları mı Türkçeye daha fazla hakim?

Varoluşumuzun esaslarını kuşatan kavramlar ve tartışmalar, politikanın gündelik kutuplaşmalarına meze edilince göz gözü görmez oluyor. Eşyalar, düşünceler ve savunulan değerler yanlış yerlerde duruyor. Her dem milletini sevmekten bahsedenler bu ülkenin altını oyuyor, hazinelerini çarçur ediyor. Vatan haini olarak yaftalananların ise neredeyse bütün hayatı, bu millete hizmet etmekle geçiyor. Şişmiş bir enaniet duygusu ile ortalıkta dolaşp, böbürlene böbürlene kendinden gayrıya düşman gözü ile bakanların bu ülkeye ve bu millete verdiği zararın hesabını artık görmemiz lâzım. Bu özgüven yoksunu dar milliyetçilik 'Küçük Türkiye milliyetçiliği'. Bilinçsiz öfkeleri, dar düşünceleri ve hesapsız eylemleri ile Sevres'le sınırlı daracık bir Türkiye'nin duvarlarını yükseltiyorlar. Maalesef yaptıklarının neye hizmet ettiğinin farkında değiller.

Dünya üzerinde savunmamız gereken bir 'Türk varlığı' elbette mevcut. Alman'ın Almanlığı, İngiliz'in İngilizliği, Fransız'ın Fransızlığı savunduğu gibi bizim de Türklüğü savunmamız meşru hakkımız. Her birinin kendi dilini savunduğu gibi, bizler de resmî dilimiz olan Türkçeyi koruyacak, yaşatacak ve geliştireceğiz. Sormamız gereken soru şu: Türk varlığını ve resmî dilimiz olan Türkçeyi kimler savunuyor ve yüceltiyor? Türk milliyetçileri mi?

Türkçenin yaşayan en büyük ustalarından biri, ana dili Kürtçe olan Yaşar Kemal değil mi? Karacaoğlu'nı, Köroğlu'nu, Alageyik masalını Yaşar Kemal'in 'Üç Anadolu Efsanesi'ndeki kadar canlı ve büyüleyici bir Türkçe ile anlatabilecek bir Türkçü neden çıkmadı? Bejan Matur'un sadece Türkçe yazdığı şiirlerinde eksik olan bir şey var mı? Orhan Pamuk'u oybirliği ile vatan haini ilan eden Türkçülerin tamamı bir araya gelse, onun Türk varlığına ilave ettiği katkının ne kadarını yapabilirler? Bir yazarımız Türkçe ile Nobel Edebiyat Ödülü kazandı. Türkçenin ve Türk tarihinin ilhamı ve imkânları ile dünyaya Türklüğün zenginliğini kanıtladı. Karşılığı? Ölüm tehditleri ile hayatını sürdürmek değil mi?

Bulgar asıllı Ahmet Vefik Paşa'nın 'Lehçe-i Osmanî'si, Arnavut Şemseddin Samî'nin 'Kamûs-ı Türkî'si oluşturduğu Türkçeyi, Kafkasyalı Ömer Seyfettin'in, Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun hamasetini yaptığı Türklüğü, Leh asıllı Mahmut Celaleddin Paşa'nın savunduğu Türk tarihini 'Her şeyin Türk için, Türk'e göre ve Türk tarafından' düsturunun neresine yerleştirirsiniz? Türklüğe Türklerden çok hizmet eden ve hepimizin bir millet olarak çok şey borçlu olduğu diğer koca koca isimleri?

Dil, düşüncenin evidir. Türkçe bizim evimiz, yurdumuz, onurumuz. Üstelik resmî dilimiz. Peki neden Kürtçenin özgürce öğretilmesini temel düstur edinen Özgür Gündem'in Türkçesi, Kürtçenin kullanımına karşı çıkan Yeni Çağ'ın, Orta Doğu'nun Türkçesinden daha zengin ve daha ileri? Dil, yaşayan bir organizmadır. Türkçeyi kim geliştiriyor?

Kimsenin resmî dilin yanında ikinci bir resmî dili savunduğu yok. Böyle bir talebi bugüne kadar hiç kimse dile getirmedigine göre resmî dil tartışması yapmıyoruz demektir. Türkçeyi savunalım ve geliştirelim. Bunun yolu Kürtçenin kullanımını sınırlamaktan mı geçiyor? Türkçe bu kadar savunmasız ve zavallı mı?

Kürtler kadar Türkçeye emek harcamayanların Kürtçeye karşı çıkmaları 'Küçük Türkiye milliyetçiliği' bağnazlığına saplanıp kalmaktan başka bir anlam taşıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Küçük Türkiye' milliyetçiliği (II): Kılıç ve kalem

Mümtaz'er Türköne 2010.10.07

Niyetim, Türk milliyetçiliğinin 'Turan ideali'ni tarih süzgecinden geçirip bugünün dünyasındaki karşılığını yorumlamaktı. Araya bir nezaket sorunu girdi. Türk milliyetçiliğinin zarafeti konusunda, kısaca üslup üzerine bir iki söz söylemem ve son yazdığım 'resmî dil' yazısına dönmem gerekti.

Malûm, kalem kılıcı keser. Ama derdim, omuz üstünde baş bırakmayıp orta yere kellelerden bir tepe yığmak değil. Türkiye'nin ve Türk milliyetçiliğinin tefekkür ve ufuk problemi var. Kalem kesip biçmemeli, bu vasî ufka bir köprü olmalı; gerekirse tefekkür ateşine can veren bir tahta parçası gibi yanıp tükenmeli. Gündelik siyasî hesaplar ve çekişmeler bizi daracık bir alana hapsediyor. Ama hepsinin önünde ancak nezaket ve zarafetle aşılacak iletişimsizlik engelleri var. Asil bir milletin müdafaasına soyunanların zarafet sahibi olması gerekmez mi?

Liberalinden muhafazakârına hatta sosyalistine kadar herkes milliyetçi. Milliyetçiliği önüne bir sıfat koymadan kullanabilecek tek parti MHP. MHP, Türk milliyetçiliğinin doktriner halini temsil ediyor. Genel Başkanı Devlet Bahçeli ise zarafetiyle, nezaketiyle şöhret bulmuş bir lider. Yakın dönemde Türk milliyetçiliği ergenlik savrulmalarını, onun bu zarif ve titiz kişiliği ile aştı, derlendi toparlandı. Ama zarafet her şart altında korunması ve sürdürülmesi gereken bir meziyet.

MHP Genel Başkan Yardımcısı Semih Yalçın, doğrudan isim vererek bana hakaret içeren yazılı bir beyanat vermiş. Metin, MHP'nin web sitesinde duruyor. MHP'nin parti disiplini anlayışı içinde bu metnin Genel Başkan'ın talimatı dışında hazırlanması veya onun onayı olmadan yayımlanması pek mümkün değil. Şayet mümkünse, Bahçeli'nin partisinin genel başkan yardımcısını ikaz etmesini ve özür dilemeye icbar etmesini beklemem gerekiyor. Özür gelmezse? Elimde fikirlerimin hukukunu savunabilmek için sadece kalem var.

Son yazımda, 'resmî dil' tartışması üzerinden PKK'nın yayın organı Özgür Gündem ile MHP'ye yakın Orta Doğu ve Yeni Çağ gazetelerinin yazarlarının Türkçesini mukayese etmiştim. Bu vesile ile Ahmet Bican Ercilasun hocayı hariç tutmalıyım. Anadili Kürtçe olan yazarlar, son zamanlarda Türkçeye çok ciddi katkılarda bulundular. Fiil köklerinden üretilen çok sayıda isim, akademik araştırmaya konu bile edilebilir. Yeni Çağ'da bana kişiselleştirilmiş bir cevap veren çok sevgili Özcan Yeniçeri'nin 'senin adın bile Türkçe değil' dokundurması haklı bir itiraz. Ama neyleyim ki, milliyetimizi seçemediğimiz gibi ismimizi de kendimiz seçemiyoruz. Allah uzun ömürler versin, bana bu ismi veren babam hâlâ hayatta.

Ben Türkçenin ve Türklüğün yaşatılmasından, geliştirilmesinden bahsediyorum. Herkesin ayakları yere değsin. Bazı şeyler ancak tersine çevrilince düzgün görünüyor.

Farz edelim ki, televizyonda bir canlı yayında Devlet Bahçeli ile BDP lideri Selahattin Demirtaş tartışıyor. Yanınızda sekiz yaşınızdaki çocuğunuzla seyrediyorsunuz. Çocuğunuza hangisinin Türkçesini örnek olarak gösterirdiniz? Başkasına değil, MHP'lilere soruyorum. Kimin Türkçesini, resmî dilimizin hükümlerini sürdürbilmesi adına tercih ederdiniz?

Kıssadan çıkartılacak hisse şuydu: Resmî dilimiz olan Türkçenin gerçek gücü ve güzelliğinin Kürtçe eğitimin yasaklanması ile bir alâkası yok. Dile hâkim olmayanların, Türkçenin inceliklerine vâkıf olmayanların Kürtçe eğitime karşı çıkmalarının da hiçbir anlamı yok.

Türkçe, potansiyelini gerçekleştirmiş ve zirvelerde dolaşmış bir medeniyetin dili. Çevresindeki her şeye korkuyla bakan, bölünürüz diye farklı dilleri şeytan gibi taşıyanların kuru ve dar dünyası, Türkçeyi de ancak kullanabildikleri düzeye hapsediyor. Resmî dil işte o zaman mahvolur. Neden Türkçenin karşı konulmaz gücüne güvenmiyorsunuz?

Yahya Kemâl'in, Tanpınar'ın, Orhan Pamuk'un güzel Türkçesi, ana dili Türkçe olmayanların da katkısı ile bu mükemmel kıvamı buldu. Kürt yazarlar el'an katkıda bulunmaya devam ediyorlar. Peki biz neden onların dillerini kanun ve polis engeli olmadan geliştirmelerine fırsat ve imkân tanımıyoruz?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başörtüsü sorunu zaten çözülmüştü

Mümtaz'er Türköne 2010.10.08

Bayan öğrencilerin üniversite kapısında karşılaştıkları sorun, gerçekte hiçbir zaman bu öğrencilere özgü bir başörtüsü sorunu olmamıştı.

Başörtüsü yasağı Türkiye'de bir iktidar pratiği olarak icat edildi ve uygulandı. Bu pratiği uygulayan iktidar tarihin çöp sepetine yollanınca, bu yasağın varlık sebebi ortadan kalkmış oldu. CHP aslında genç kızlarımıza özgü bir sorunu çözmedi; artık tek başına taşıyamadığı bir yükten kurtuluyor. Yani yeni bir iktidar pratiği geliştiriyor.

Sorun çözülürken başörtüsü yasağının bir iktidar pratiği olarak nasıl işlediğini hatırlayalım.

Askerî vesayet düzeni, silahlı iktidarına meşruiyet temelleri oluşturmanın ve iktidarın gerçek sahiplerini, yani halkı da devletin uzağında tutmanın çarelerini aradı. Kullandığı fiili güç elindeki silahtı. O zaman iktidar katında öncelikli olarak ancak silah yoluyla çözülecek sorunların var olması gerekiyordu. Kürt sorununun çok uzun bir süre şiddet sorununa dönüşerek bu silahlı gücün iktidar gerekçesi olarak kullanıldığını unutmayalım. Ülkemiz bir silahlı kalkışma ile bölünüyordu. Bu bölünme ancak yine silahla önlenebilirdi. Askerî vesayet düzeni böylelikle kendisine fiili bir iktidar gerekçesi bulmuş oluyordu.

İkinci araç bir ideolojiye bekçilik yapmaktı. Ne olduğu konusunda iki düzgün cümle bile edemedikleri muhayyel 'Atatürkçü düşünce sistemi' bu ihtiyacı karşılayacak efsunlu bir sembole dönüştü. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ulus devlet olarak varlığını sürdürbilmesi, bölünmenin engellenmesine ve Laik Cumhuriyet'in korunmasına bağlıydı. Geniş halk kitleleri bu laik cumhuriyetin ne olduğunu bir türlü kavrayamayacağına ve koruyamayacağına göre silahlı ideoloji bekçilerinin sahipliğine ihtiyaç vardı. Demokrasi ancak sınırlı bir şekilde uygulanabilirdi. Çünkü halk bu yüce değerlere yabancıydı. 'Nereden belli?' diye

soracaksınız. Askerlerin bile kavrayabileceği somut bir gösterge vardı. Çoğunluğu temsil eden halk başörtüsünü dinî bir icap ve hassas bir mesele olarak görüyordu. Buradan sonu gelmez bir tartışma çıkartılabilir ve halk bu sorun üzerinden iktidarın uzağında tutulabilirdi.

Son olarak Anayasa Mahkemesi'nin başörtüsü yasağını kaldırmak için TBMM'nin 411 milletvekili ile yaptığı anayasa değişikliğini iptal etmesi ve akabinde AK Parti için kapatma davası açılması, başörtüsü sorununun bir iktidar paylaşımı sorunu olduğunu göstermedi mi?

Başörtüsü sorunu, başörtüsü sorunu değildi; halkı iktidarın uzağında tutmak için kullanılan bir iktidar pratiği idi. Ne var ki bu yasak, halkı iktidarın uzağında tutmaya ve silahlı gücün vesayetini sürdürmeye yetmedi. Başörtüsünün de sahibi olan halk iktidarı söke söke aldı. İktidar yolundaki bu engel, üzerinden atlayarak veya kenarından dolaşarak aşıldı. Çankaya'da ve Başbakanlık köşkünde meskun başörtülü hanımefendilerin mevcudiyetine herkes alıştı. Üstelik ortalığa salınan korkuların da doğru olmadığı anlaşıldı. Demek ki bu yasağın hiçbir anlamı kalmadı.

YÖK Başkanlığı'nın bu yasağı resmen kaldıran yazısına CHP'den bir itirazın gelmemesi, başörtüsü yasağının artık sadece bu partinin iktidarına engel olması yüzünden. Başörtüsü yasağı halkı iktidarın uzağında tutamıyor; ama CHP'nin iktidarı için büyük bir engel. Askerî vesayetin kendisi ortadan kalkınca gerekçesinin de anlamı kalmıyor. Daha önce devlet içindeki iktidarı askerlerle paylaşan CHP, artık bu işi demokratik rekabet şartlarında tek başına yapmak zorunda. Başörtüsü yasağı CHP'nin bu eşit rekabet koşullarına adım atmasını bile engelliyor.

Sorunu CHP çözecek. Bırakalım çözsün. Bu, CHP için bir fırsat. Atılan adımlara engel olmaması, itiraz etmemesi sorunu çözdüğünü gösteriyor. Böylece CHP artık ayağındaki prangalardan kurtulan bir kitle partisi haline geliyor.

Başörtüsü, yıllarca yıkanan beyinlere bir korku simgesi olarak yerleşti. Modern hayat biçimini laiklik adıyla benimseyen bu kesimin rahatlatılması ve toplumsal barışın pekiştirilmesi, şimdi başörtüsü sorununun çözümü ile rahatlayanların himmetine muhtaç.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Aynı avluya açılan kapılar

Mümtaz'er Türköne 2010.10.12

Her devrin bir ruhu vardır. Almanların "zeitgeist", yani "zamanın ruhu" dediği o devrin insanî iklimi. Toprağa, havaya ve suya yansıyan insanî bir öz. Toplum eski alışkanlıkları bırakıp yeni düşünme ve sorun çözme yöntemleri benimsiyor.

Tarihin aktığı mecra durup bambaşka bir yöne kıvrılıyor. Toplum eskisinden farklı bir döneme adım atıyor.

Türkiye'de zamanın ruhu değişiyor. Bazılarının anlaması zaman alacak, ama yepyeni bir dönemin içinde yaşamaya başladık. Zamanın bu yeni ruhunu belki de Antakya üzerinden kavramamız gerekiyor.

Hafta sonu Faruk Mercan ve Nagehan Alçı ile birlikte Antakya'da idik. "Aynı avluya açılan kapılar" Antakya'nın mimarisine yansıyan bir mecaz. Herkes kendi evinde, yani özel hayatında istediği gibi yaşıyor. İstedikine inanıyor, güzel olanı kendince seviyor. Sonra bu farklı olanların kapıları ortak bir avluya açılıyor. Bu sefer

müşterekler hayat buluyor. Sevinçler paylaşıyor ve paylaştıkça çoğalıyor. Acılar paylaşıyor ve paylaştıkça azalıyor. Toplum farklı olana derin bir saygı göstererek denge, barış ve huzur içinde yaşıyor.

Antakya'nın mutfağına yansıyan başdöndürücü zenginlik, bu kültürün eseri olmalı. Türkiye Asya'yı Avrupa'ya bağlayan bir köprü. Antakya ise koca kıtayı Ortadoğu'ya bağlayan daracık bir geçiş yolu. Köprüler hep farklılıklara tanıklık ediyor. Herkes o köprüden geçmek zorunda. Peki daracık bir köprüde, amansız kavgaların galibi olur mu?

"Ya devlet başa, ya kuzgun leşe" diyen, yani hepsini kaybetmeyi göze alarak tamamını ele geçirmek için davranan bir siyasî kültürün içinden geliyoruz. Bu siyaset etme tarzı çok sert ve kırıncı. Kaybedenler belki tamamını kaybediyor ama kazananlar hiçbir zaman hepsini ele geçiremiyor. Bu düstur sadece "küçük olsun, benim olsun" diyenlere hayat hakkı tanıyor. Bizler yani toplum ise hep kazanan birkaç kişinin dışında birlikte hep kaybediyoruz. Doğrusu ise paylaşmayı öğrenmek. Kapılarınızdan çıkıp aynı avluda birlikte yaşamaya başladığınız zaman hayat Antakya mutfağı gibi tadına doyulmaz bir hal alıyor.

Türkiye, silahın, gücün, entrikanın, ayak oyunlarının, korkuların, tehditlerin egemen olduğu bir dönemi geride bırakıyor. Aklın, sağduyunun, karşılıklı güvenin, huzur içinde bir arada yaşamının, farklı olana saygı ve hoşgörünün hakim olacağı bir dönemi yaşamaya hazırlanıyor. Bu süreçte sertliği sürdürmeye kalkanlar kendi kendilerini yiyip tüketecekler. Uzlaşmaya ve birlikte huzur içinde var olmaya açık olanlar buldukları çözümler kadar çoğalacaklar.

Antakya zengin toplumsal coğrafyası ile, geride bıraktığımız en sert kışlarda bile zorbalığa ve düşmanlığa teslim olmamış bir şehir. Bir yerde bir provokasyon olduğu zaman, önce zarar görenler çevrelerine sükunet telkin etmiş. Öfkeye teslim olmadan önce işin aslı birlikte araştırılmış. Bir yara bulup kaşımaya kalkanlar bu yüzden netice alamamış. Kendi kapılarını kapayıp avluyu savaş alanına çevirmemişler.

Bizim bütün kapıların açıldığı avlulara, yani ortak zeminlere ihtiyacımız var. Hayat bu avlunun içinde yaşıyor. Kapıların arkasında bekleyen kocaman korkuları, güvensizlikleri ancak bu ortak zeminlerde, diyalogla un ufak edip yok edebilir; birbirimizin gözünde yakaladığımız ışıkla ortalığı aydınlatabiliriz.

Zamanın ruhu değişiyor. Bir zamandan başka zamana geçiyoruz. Her geçiş sancılı olur. Eskinin alışkanlıklarından kurtulmak, yeniyi intibak etmek zordur. Yumruk halinde sıkılmış ellerin açılması ve dostça uzanması gerekiyor. Geride kalanlardan medet umanlar habire "bak sövüyor", "bak vuruyor" diyecekler. Öyleyse "sövene dilsiz, vurana elsiz" olmanın zamanı.

Silahın gölgesi toplumun üzerinden kalkınca şiddet, öfke, nefret geride kalıyor. Yerinden öfkeyle kalkanların, bağırıp çağıranların ve düşmanlardan bahsedendenin dili artık size çok itici gelmiyor mu? Bugüne kadar kapımızın küçük deliğinden dışarıda olup bitenleri anlamaya çalıştık. Avluda herkese meşrebince yer var. İhtiyacımız olan işte bu zenginlik. Artık o kapıdan çıkıp avluya adım atmanın ve yeni alışkanlıklarla yepyeni bir dönemi yaşamaya başlamanın zamanı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Küçük Türkiye milliyetçiliği (III): Çuvaldız

Suyun akışını engelleyen yılların biriktirdiği çerden çöpten bir baraj düşünün. Birden çöküyor ve sağa sola yayılan su kendi mecrasını buluyor. Tarih hızlanıyor, gürül gürül akmaya başlıyor.

Artık her şey akışta; hiçbir şey duruşta değil. Tarih hızla bu keskin dönemeci aşarken sadece seyretmekle yetinemezsiniz. Şahitlikle yetinmek yerine kendi mecrasındaki değişimin irademize ram olarak değişmesi için müdahale etmekle mükellefiz.

'Küçük Türkiye milliyetçiliği' dizisi, gündelik dar siyasî tartışmaların üzerine çıkıp fikirlerin kalıcı dünyasına yaklaşmayı amaçlıyordu. 'Küçük', 'dar', 'eskimiş' alışkanlıklarımızdan sıyrılmak ve ufku alabildiğince kuşatmak için silkinmek ve yeni şeyler söylemek lâzım. Hep iman ettiğimiz, doğruluğundan emin olduğumuz rüknlerin bile bu yeni ufkun ilhamıyla eleştiri süzgecinden geçirilmesi şart. Bildik teraneleri bir kenara bırakmak, tarihin ayak sesleri ile uyumlu yeni bir yürüyüş düzenine geçmek. Biraz şüphenin, biraz sorgulamanın kime ne zararı olabilir?

Devlet Bahçeli, partilileri ile birlikte Ani'de, Fethiye Camii'nde cuma namazı kıldı. Ben de 'Osmanlı Ani'de cuma namazı kılar mıydı?' diye sormuştum. Osmanlı bir sembol. Ani bir sembol. Cuma kılınan cami bir sembol. Cuma namazı bir sembol. Cumayı kılanlar aynı şekilde bir sembol. Hepsini yerleştirdiğiniz ufukta ne görünüyor? Karaman Beyliği'nin Anadolu dağları ile sınırlı dünyası ile Osmanlı'nın cihanı kuşatan ufku karşı karşıya geliyor. Soğuk Savaş alışkanlıklarına özgü dar, kısır ve kompleksli bir milliyetçilik, bir 'küçük Türkiye milliyetçiliği' görüyorum.

Eleştiren eleştiriye hak eder. Suat Başaran'ın verdiği karşılık görebildiklerimin en nazik ve üsluplu olanı. Şöyle diyor: 'MHP'yi terk etmiş aydın(!) takımında nedense bir saplantı var: Sanki onların okudukları kitapları kimse okumamış, onların bildiklerini hiçbir MHP'li yetkili bilmiyor!.. Sanki Osmanlı bir dünya devi iken, Cumhuriyet'i kuranlar yıkmışlar bu Osmanlı'yı ve yerine böyle vizyonsuz(!) bir devlet kurmuşlar...'

'Fatih'in ve Kanuni'nin hükmettikleri bir kudrete sahip olsaydı Atatürk ve arkadaşları, ülkeyi bu 'sınırlara' hapsederlerdi sanki. Osmanlı Ani'de cuma namazı kılar mıymış!.. Ama Sultan Alparslan kılmış... O kıldığı için Osmanlı gerek görmemiş... Bugün de Devlet Bey kılmış... Yarın torunlarımızın gerek görmemesi için... Ani'deki cuma namazının anlamı budur bizler için...' Semboller üzerinden verebileceğim cevap şöyle: Benim şüphem yok ki torunlarımız Ani harabelerine sadece turistik gezi yapacaklar; ama Osmanlı coğrafyasından da öte tıpkı bizim büyük dedelerimiz gibi vakarla cuma namazına hakkını verecekler.

Kürt sorunu içinde resmî dil tartışmalarına Türk milliyetçilerinin Türkçesi ile Kürt aydınlarının Türkçesini karşılaştırarak farklı bir bakış açısı getirmek istedim. Sahip çıktığımız resmî dil bile sadece Türklerin değil, farklı dilden olanların eşsiz katkıda bulunduğu bir medeniyetin eseri. Soyadına izin vermeyen Faruk isimli okuyucunun yazdıklarını genel-geçer milliyetçilik adına temsil edici ve saygıdeğer bulduğum için aktarıyorum: '... Türk Milliyetçilerine ve Türkçülere yönelik eleştirilerinizde "ihtilalin etkisi, küreselleşmenin hareket sahası; kanaat önderi, meşveret kültürü, dünyayı ve ülkeyi okuyabilme yetisi, estetik ve derinlik algısı eksikliği" gibi hususlara değinilmediğini, ikilemlerle ince bir tahrik noktası yakalama kurnazlığı belirtisini, tespitite, tahlilde ve teşhiste dar değerlendirmelerle bir gazez tezahürünü kalem ve kelamla iştigal eden herkesin idrak ettiği kanaatindeyiz.' Şöyle devam ediyor: ... Kürtçenin akademik literatürde "dil" kavramının altını dolduramayacak bir potansiyeli olmasına rağmen siyasi spekülasyonlara ortak olunuz, entelektüelliğinizi hemen her makalenizde "özgür ve tarafsız düşünebilme çırpınışı" olarak yansıttığınız ve felsefi, sosyolojik birikiminiz olmasına rağmen bir Türk-İslam mütefekkeri olmak çabasıdan oldukça uzak durunuz, liberalizm hastalığına kapılmış Kürtçülerin, reflekssiz muhafazakârlığın, birkaç Ermeni soytarısının sizi beğenerek takip ediyor olmasına rağmen Anadolu çocuklarına hitap edememeniz ızdırabından mahrum kalışınız...'

Benim uyarmaya çalıştığım 'küçük Türkiye' kâbusu, bu fazla kişisel dünyaların bir toplamı. Mecraını bulan akışın taşıdığı miller arasında sadece başkalarının ana dili hakkında verilmiş 'akademik' saygısızlık duruyor. 'Küçük Türkiye milliyetçiliği' dediğim de farklı olana saygısızlığın sonucu olan bir küçülmeden ibaret.

Mesele iğne ve çuvaldız meselesi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürtçe sorunu nasıl çözülecek?

Mümtaz'er Türköne 2010.10.15

Terörün kaynağını oluşturan Kürt sorununun ana nüvesi olan Kürtçe sorunu bu süreçte artan oranda siyasallaşacak. Kürtçe sorunu ekseninde gelişen siyasallaşmanın işaretleri çok.

PKK'nın eylül sonu, ekim başına tekabül eden ve doğrudan Kürtçe üzerine yaptığı toplantı ve sonrasında yayımladığı bildiri, bu işaretlerden biri. Bildirinin ikinci maddesi, Kürtçe sorununun siyasal stratejinin gövde gösterisine dönüşen bir parçası olarak nasıl araçsallaştırıldığını gösteriyor: '... demokratik ve özerk Kürdistan'da tüm yaşam dilinin Kürtçe olması, konuşmak, okumak, yazmak, hutbe, dükkân ve işyerlerinin tabelaları, yine köy, şehir, mahalle, sokak ve Kürtlerin tüm yerleşim yerlerindeki ticarî ilişkiler, pazar dilinin Kürtçe olması; Kürdistan'a yabancı birisi geldiğinde Kürtlerin ülkesine geldiğini bu şekilde hissedinceye kadar bu çalışmaların sürdürülmesi...' Bu ifadeler, Karamanoğlu Mehmet Bey'in 1272'de Türkçe için yayımladığı fermana ne kadar çok benziyor değil mi?

Bu bildirinin izlerini, BDP milletvekilinin geçen hafta söylediklerinde takip etmek mümkün. Türkiye'de ilk defa Batman Milletvekili Bengi Yıldız, Kürtçenin Güneydoğu'da resmî dil olarak kabul edilmesini istiyor. Kürtçenin Türkiye'nin geri kalan kısmında ikinci dil olarak öğretilmesi önerisi ilginç. Ama 'birinci dil' yanında 'resmî dil' tabirinin kullanılması, galiba sorun çözmekten ziyade kavga çıkartmaya yönelik bir niyetin yansıması olmalı. Bu üslupta rahatsız edici bir zorlama ve şiddet çağrışımları var. Zaten ölçü insan onuru değil, yabancı biri geldiğinde 'Kürtlerin ülkesine geldiğini hissetmesi' gibi bir gösterişten ibaret.

PKK'nın ve BDP'nin Kürtçe sorunu için kullandıkları bu şiddet yüklü dil, sorunu çözme ehliyetine ve belki daha önemlisi niyetine sahip olmadıklarının bir delili. Öyle ya, Kürtçe sorunu çözülürse, şiddet sonrasında BDP neyin siyasetini yapacak?

En doğrusu Kürtçeye, anadili Kürtçe olanların insanlık onuru olarak yaklaşmak. Devletin ve devletin yetkilerini belirleyen ve sınırlayan anayasal kuralların yegane varlık sebebi insan onurunu korumaktır. Öyleyse anayasal düzeyde anadillerin bir insanlık onuru olarak korunması ve devletten himaye görmesi gerekir. Devlet anadilin istimalinin sınırlarını belirleyemez. Sınırı belirleyecek olan, bu anadili kullanan vatandaşların talepleri olmalıdır.

Kürtçenin kendi içinde sorunları var. Kurmanç Kürtçesinin, Botan, Hakkari ve Serhat lehçeleri için TRT 6 önemli bir referans haline geldi. Dilde birlik, ulus devletlerin eseri. Bugünün Fransızcası Fransız İhtilali öncesinde sadece Paris'te kullanılıyordu. Tıpkı bugünün Türkçesinin geçmişte sadece İstanbul'da konuşuluyor olması gibi. Merkezî devlet geleneğine sahip olmayan İtalyanlar dil birliğini, Dante'nin İlahî Komedi'si'ni referans alarak çözdüler. Kürtçenin zengin bir birikimi var. Yaşayan Kürtçe, folklor ve Kürtçe klasik eserler Kürtçede dil birliği için uygun çerçeveyi veriyor. Devletin, kendi vatandaşlarının anadillerini, yani onurunu korumak adına Kürtçenin ortaklaşmasına ve gelişimine katkıda bulunması aslı görevlerinden biri olarak kabul edilmeli.

Asıl sorun, Kürtçe diyalektler arasındaki ilişki. Türkiye Kürtlerine özgü Kurmanç ile Kuzey Irak'a özgü Soran Kürtçeleri arasındaki fark, Kırgızca ile Anadolu Türkçesi kadar büyük. Goran ve Zaza dilleri de öyle. Kuzey Irak'ta Soran milliyetçiliği Kurmanç dilini resmî kurumlarda ve eğitimde yasaklama yoluna gidiyor.

Kürtçe sorunu nasıl çözülecek? Galiba ilk adım siyasete meydan vermeden işin ehli olanların öncülüğünde bu sorunu bir Türkiye sorunu olarak ele almak. Unutmayalım: Dil anlaşmak içindir, kavga etmek için değil.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Van

Mümtaz'er Türköne 2010.10.17

Gazetemizin kampanyası kapsamında, Yorum editörümüz Levent Kenez'le birlikte Van'da idik. Meşhur Van kahvaltısı bizde kalmak kaydıyla, konuştuklarımızı ve gördüklerimizi paylaşmamız lâzım.

Van, Türkiye'nin en temel sorunu olan Kürt sorununu abartısız biçimde, olduğu gibi yansıtan ilimiz. Referandum sonuçları, bu temsil kabiliyetini göstermek için yeterli. Dev sorunun yol açtığı travmalarla birlikte son 20 yılın en büyük değişimi ve dönüşümü bu ilimizde gerçekleşmiş. Dengeleri altüst olmuş. Doğal refleksleri gevşemiş. Şimdi yeniden toparlanıyor. Havada geleceğe yönelik bir umut ve inanç hissediliyor.

Kürt sorunu Kürtlerin sorunu değil, bütün Türkiye'nin sorunu. Bu sorun doğusundan batısına, kuzeyinden güneyine herkesin taşın altına elini sokmasıyla çözülecek. Bu yüzden kimsenin bu soruna bigane kalması, terör gibi ortalığı geren sonuçlarından şikâyet etmekle yetinmesi doğru değil. Kürt sorunu bir Türkiye sorunu, ama öncelikle de galiba devlet sorunu.

'Devletin varlık sebebi vatandaşların onurlu bir hayat yaşamasını sağlamaktır' demiş ve 'Kürt vatandaşlarımızın başta anadille ilgili sorunları olmak üzere devletin bu sorunlara çözüm bulmak ve hizmet etmekle mükellef olduğunu' vurgulamıştım. Öyle ya dil, insanı insan yapan en temel değer; onurlu bir hayatın ise insanların hayata başlarken öğrendikleri dili istedikleri gibi tasarruf etmelerine bağlı olduğuna göre devlet bu dili koruyacak, gelişmesine yani tekellümüne, kıraatine ve kitabetine destek olacak. Böylelikle vatandaşlarına karşı aslî vazifesini yerine getirecek. Bir dinleyici, devlet hakkında ilk defa böyle farklı bir şey duyduğunu söyledi. Bugüne kadar sadece emir veren, yasaklayan ve elindeki silahla korkutan devletin yerine, halkının derdine deva olan ve vatandaşının hizmetine koşan bir devletin geçmesi çözümün en önemli parçası. Böyle bakınca üniter yapısını devam ettirmek için zorla otorite sağlayan bir devletin yerini vatandaşlarının rızasına ve kalbine yerleşmiş bir devlet alacak. Bu kadar güçlü bir devleti kim bölüp parçalayabilir? Bugün üniter-ulus devleti yaşatmanın ve güçlendirmenin yolu anadilleri yasaklamaktan değil, tam tersine geliştirmekten ve o dile kurumsal destek vermekten geçiyor.

Van'da bir canlılık görülüyor. Yerel ekonomi, yaklaşmakta olan istikrar ve barış dönemini satın almış durumda. Reel ekonomide somut bir gelişme olmadığı halde çoğalan yeni inşaatlar bu durumun eseri olmalı.

Akdamar, Van'ın benzersiz bir ziyneti gibi duruyor. Akdamar'da yapılan ayine ve kubbesine dikilen haça itiraz edenlerin Van'daki gelişmeleri gözlemesi lâzım. Bir ülkenin gücü ve itibarı, gösterdiği hoşgörüyeye bağlı değil mi? Korkacak, endişeye kapılacak neyimiz var? Kimden korkacağız? Herkes kendi dininde diyanetinde özgürce yaşayacak. Bizler de bir ülke olarak bu hoşgörünün kefil olacağız. Bu hoşgörüyeye sahip olacak kadar özgüveni olan bir milletle kim baş edebilir?

Geçmişimizi karartan bir gölge yavaş yavaş üzerimizden çekiliyor. Türkiye, farklı bir döneme adım atıyor. Geçmişte yaşanan acıların üzerine bir sünger çekerek yeni şeyler yapmak için genel bir istek var. Usul hatası yapmamak lazım. Bu işin temel usulü ise herkese saygı göstermek. Saygı gösteren, saygı görür. Paylaşamayacağımız ne var?

Devlet değişiyor. Değişen devletin vatandaşla ilişkileri. Ceberut devletin yerini halkına hizmet etmek için tetikte bekleyen bir devlet alıyor. Van valisi, bu değişimin canlı delili.

Yaşanan onca acının, yokluğun ve yoksulluğun bugün önümüze koyduğu bir sonuç var. İzlediğimiz yol ve yöntemler yanlış imiş. Hiç olmazsa bu yanlışlığı tecrübe etmiş ve verdiği zararları görmüş olduk. Öyleyse artık tam tersini yapmalıyız.

Van, bu yeniliğe hazır. Türkiye'nin geri kalanının da Van'a ayak uydurması lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP liberalleşiyor mu?

Mümtaz'er Türköne 2010.10.19

'Liberalleşme' tabiri, çoğu CHP'liye itici gelebilir. Ancak CHP'nin son zamanlardaki sancılı değişimi, ufak-tefek belirtilerle bir 'liberalleşme' istikameti gösteriyor.

Türkiye'nin sırtında taşıdığı bütün ağır sorunlara CHP geçmişte olduğundan farklı çözümler getirmeye çalışıyor. Kürt sorunu, başörtüsü sorunu ve bu sorunlarla ilintili bütün diğer sorunlar. CHP hepsi için daha özgürlükçü bir perspektifi oluşturmanın sancılarını yaşıyor. Demek ki CHP liberalleşiyor.

'Yeni CHP'yi Kılıçdaroğlu ekseninde takip edenler bazı önemli faktörleri göz ardı ediyorlar. Kılıçdaroğlu'nun CHP genel başkanı olması CHP'nin yeni bir başlangıç yapması için sadece önemli bir fırsat. CHP'nin oturması gereken yeni eksen ise siyasetin mecburiyetleri. Kılıçdaroğlu da, CHP'nin yeni kadroları ve politikaları da bu mecburiyetlere göre şekillenince CHP'ye liberalleşmekten başka çare kalmıyor.

CHP'nin önü açık. CHP'nin önünü açan ise AK Parti. Hukukî alanı tartışmak çok anlamlı sonuçlar vermiyor. Fiili iktidar dengeleri AK Parti lehine radikal değişimler geçirdi. Askerî vesayet düzeni geri çekilirken boşlukların tamamı AK Parti tarafından dolduruldu. En son Yüksek Askerî Şûra sonuçları ile kimin patron olduğu tescil edildi. İktidar da tıpkı tabiat gibi boşluk kabul etmez. Demokrasilerde normal şartlar altında sandıktan çıkan bir parlamento çoğunluğunun ve sekiz yıllık istikrarlı bir iktidarın gücü Türkiye'yi yönetiyor. Bu güç birçok badireyi başarıyla geçerek kendi iktidarını kuvvetlendirdi. Referandum, AK Parti iktidarının üzerinde kapatma davası ile kurulan ipoteği de parçaladı. Siyaset demokrasinin kurallarına göre yeniden biçimlendi. İktidar önündeki alanı boşalttı. Sonra bu alanı sabırla ve usta hamlelerle doldurdu. Artık demokrasinin kuralları ile biçimlenmiş bir iktidar iş görüyor. Lakin muhalefet aynı durumda değil. Hem iktidarı dengeleyecek hem de demokrasiyi işletecek muhalefet kanadı hâlâ terazide ciddî bir yekün tutmuyor.

Sebeup Türkiye'nin geleneksel devlet içi iktidar dengelerinden demokratik iktidar-muhalefet dengesine bir türlü geçememişiz. AK Parti hem Türkiye'yi demokratikleştirdi hem de demokratikleşen Türkiye'nin nimetlerini kullandı. En büyük nimet ise iktidarın devlet içindeki ortaklarını -asker, üniversite, medya ve yargı- sırtından atması. İşte bu alan muhalefetin doldurması gereken çok geniş bir alan. Aslında paradoksal olarak AK Parti

muhalefetin de yerleşebileceği çok geniş bir alanı kullanıma açmış oldu. Bu alanı doldurmanın tek yöntemi ise oyunu demokrasinin kurallarına göre oynamak. AK Parti'yi güçlü kılan şeyi, yani halk desteğini edinmek.

Somutlaştıralım. Baykal, seçmen kitlesinin korkularını yönetiyordu. Korkularla var olan devlet içindeki iktidarla aynı dili konuşuyor ve kendisine biçilen rolü oynuyordu. Kılıçdaroğlu ise umutları yönetmek zorunda. AK Parti ile başka türlü rekabet edemez ve muhalefetteki boşluğa yerleşemez. Tıpkı AK Parti gibi demokratik aktörleri var eden özgürlüklerle uyum sağlamak zorunda. Bunun yolu ise liberalleşmekten geçiyor. Muhafazakâr demokrat bir partinin elinden evrensel liberal ilkeleri çekip almak çok zor olmasa gerek.

CHP'nin liberalleşme ihtiyacını görebilmek ve bu istikametin programını üretebilmek için büyük bir siyasî dehaya sahip olmak gerekmiyor. Kılıçdaroğlu ile başlayan yeni dönem, içgüdüsel olarak bu siyasî ferasetin belirtileri ile dolu. Kürt sorunu ve başörtüsü konusunda CHP Genel Başkanı'nın söylediği yeni şeyler aslında bu içgüdüsel sezişin somut işaretleri. CHP'de eksik olan unsur profesyonellik. Söylenenlerin içeriği, CHPnin çağın ve Türkiye'nin yeni ruhuna yaklaştığını gösteriyor. Ama örgütsel reflekslere, dağınık ve çelişkili mesajlara, yani izlenen yol ve yöntemlere bakarak CHP'nin önünde alabildiğine uzanan boşluğu doldurabilecek dinamizme henüz kavuşmadığı ortada. CHP'nin çekirdek kadrosu ve örgütsel yapısı, bu liberal dönüşüme hazır değil. Önemli ölçüde bir profesyonelleşme eksikliği.

Liberalleşme doğru bir istikamet. Ama onca yıllık alışkanlıklardan, yobazlıklardan bir anda kurtulmak kolay değil.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye nasıl bölünür?

Mümtaz'er Türköne 2010.10.21

Bu soruya verdiğimiz cevapların tamamını gözden geçirmemiz lâzım. Türkiye tam da bölünmesin diye alınan kararlardan, yapılan düzenlemelerden ve bölücülüğe karşı yürütülen savaşın şekli ve muhtevası yüzünden bölünme riski taşıyor.

Türkiye'yi en çok 'böldürmeyiz' lafını edenlerin ısrarla durduğu yer bölüyor.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti topraklarının bir kısmı üzerinde 'Kürdistan Devleti' kurmak isteyenler var mı? Var. PKK, 1984'te bu amaçla yaygın bir şiddet dönemi başlattı. 1999'da pratikteki imkânsızlığını görerek taktik olarak bu hedefinden vazgeçti. Bugün kültürel haklar ve özerklik talebi ile geri bir hatta çabasını sürdürüyor. Peki PKK Türkiye'yi bölebilir mi?

Bu sorunun objektif cevabı şöyle: PKK kendi stratejik ve taktik başarıları ile Türkiye'yi bölemez. Türkiye'yi ancak bölünmesin diye yanlış kararlar verenlerin ve yanlış politikalar yürütenlerin PKK'ya altın tepsi içinde sundukları fırsatlar bölebilir. Nitekim 'PKK'nın kendisi ne ölçüde kendi kadrolarının ne ölçüde PKK'ya savaş açanların eseri?' sorusu bile durumu açıklamaya yeterli. Son tahlilde PKK, bölücülüğü ete kemiğe büründürüp onu somut bir düşman halinde ısrarla tanımlayan askerî mantıkla beslenip büyümedi mi?

Zıt soruları birlikte soralım. 'Kürtçe eğitim hakkı Türkiye'yi böler mi?' Tam tersine 'Kürtçe eğitim hakkı verilmezse Türkiye bölünür mü?' Sakin bir şekilde düşünüp, ezberlediklerinizi bir kenara bırakıp cevap verin. Kürtler, Kürtçe eğitimin özgürce yapıldığı bir ülkeyi mi bölmeye kalkarlar, yoksa bu haktan mahrum oldukları

bir ülkeyi mi? 'Madem benim anadilimde eğitim hakkını bana vermiyorlar, ben de kendi devletimi kurup anadilimde eğitim alırım' demek mi daha doğal yoksa 'Anadilde eğitim yapamayınca ben de mecburen asimile olup bu ülkede koyun gibi yaşarım' demek mi? İnsan onurunu koruyamazsanız, o ülkenin bütünlüğünü nasıl sağlayacaksınız?

Bir toplumu peşine takıp sürükleyen ana güç ihtiyaçlardır. Duygularımız, düşüncelerimiz ve ideallerimiz bir kenara Türkler için de Kürtler için de vazgeçilmez olan yarar bu ülkenin tek parça halinde yaşamasında. Bugün Kürtçenin gerçek düşmanı devlet değil pazarın ihtiyaçları. Suriye'ye vizesiz geçiş, yüzlerce yıldır bölgemizde varlığını sürdüren pazar bütünlüğünü yeniden ortaya çıkardı. Aynı pazarda iş görenlerin bir ortak dile (lingua franca) ihtiyaçları var. Bu dil önce İngilizce, sonra Türkçe olacak. Kürtçe eğitim sadece Kürtlerin bu ülkenin onurlu ve eşit paydaşları olmasını, dolayısıyla bütünlüğünü sağlayacak. Kürtçe eğitim ancak, bu dilin bölgemizin geniş pazarındaki karşılığı kadar kabul görecektir.

PKK Kürtçe sorununu doğal olarak siyasallaştırıyor. Türkiye'nin bütünlüğünü sürdürmesi, Kürtçe ile ilgili tek bir şikâyet, dolayısıyla istismar konusunun bile kalmamasına bağlı. KCK davasında mahkeme tercümanlar aracılığıyla her biri çok iyi Türkçe bilen sanıkları Kürtçe sorgulamayı kabul etseydi ne olurdu? Sahi ne olurdu? Kürtçe muhakeme talebinin bir siyasî gösteri olduğunu bile bile mahkeme KCK davasını Kürtçeyi dahil ederek görseydi? Sadece dava uzar ve adalet gecikirdi. Hepsi bu kadar.

KCK, Bolşevik stratejisine uygun, paralel bir devlet örgütlenmesi. Devrimden önce Komünist Partisi'nin toplumsal örgütlenmesi olan Sovyetler, KCK'nın örnek modeli. 1917'de devrim başladığında sürükleyici slogan 'Bütün iktidar Sovyetlere!' olmuştu. Cengiz Çandar haklı. Kanın durması için PKK'nın KCK'laşması lâzım. PKK'yı, bölücülüğü sadece silahla engelleyeceğini sanan askerlerin bir canavara dönüştürmeleri gibi yargı da KCK'yı gerçekten siyasal temsil kabiliyeti yüksek bir örgüte dönüştürecek.

Kürt sorununun çözümü için ön şart şiddetin sona ermesi. Bu ön şart için aklın gösterdiği yol legal siyasal hak arama ve temsil alanının alabildiğince genişletilmesi. Bütün bunların içinde yer aldığı esas daire ise Kürtçe sorunu. Paradigmayı değiştirmemiz lâzım. Kürtçenin, eğitim dili olmak da dahil özgürce tasarrufu artık Türkiye'nin birlik ve bütünlüğünün en sağlam garantisini oluşturuyor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başörtüsü sorunu yok, yasağı var

Mümtaz'er Türköne 2010.10.22

Başsavcılığın açıklaması biraz 27 Nisan e-muhtırasına benziyor. İçi boş bir tehdit sadece. Tıpkı e-muhtıra gibi havada asılı kalmaya mahkûm.

Çünkü bu sefer CHP de dahil, siyasî partilerin tamamını hedef alıyor. CHP uzlaşma komisyonuna üye vermeyi reddetse ve işi pazarlığa döküp ipe un serse de prensip olarak hâlâ çözümden yana duruyor. Üstelik durmak zorunda. Çünkü 'başörtüsü yasağının kaldırılması gündemi' doğrudan CHP'nin eseri.

Türkiye'de bir 'başörtüsü sorunu' yok; sadece 'başörtüsü yasağı' var. Bir sorundan bahsediyorsak, sorunun kendisi sadece bu yasaktan ibaret. İkisi arasındaki fark bütün tartışmaları tersyüz edecek kadar önemli. Üniversiteye giden genç kızların başörtüsü takması, sadece onların özgür tercihleri. Sorun, inançlarından kaynaklanan bu tercihlerine üniversitede saygı gösterilmemesi. Kısaca üniversitelerde 'başörtüsü ile girilmez' yasağının olması.

'Üniversitede türbanı serbest bırakmam.' diyen Amasya Üniversitesi Rektörü Zafer Eren'in gerekçesi hukuk fakültelerine mutlaka ders konusu olmalı. 'Bana hiçbir kanun, üniversitede türbanı serbest bırakmam konusunda bir yetki vermemiştir.' demek, hukuk hakkında asgari bir bilince sahip olmamak demek. Bilgi değil, basit bir sağduyu ve bilinçten bahsediyorum. Ancak kanunda zikredilenlere izin vermekle mükellef iseniz kimse parmağını bile oynatamaz; çünkü insanların parmağını oynatabileceklerine dair bir kanun hükmü yok. Başörtüsüne yetki veren bir kanun olamayacağı gibi diğer bütün kıyafetlere de yetki veren kanun hükümleri bulunmuyor. Resmî görevlerin bazıları için şapka kanunu hariç; zaten ona da kimse uymuyor.

Aslında Yargıtay Başsavcısı'nın 'başörtüsü yasağını kaldırırsanız sizi kapatırım' diye siyasî partilere yönelttiği tehdidin gerekçesi ile Amasya rektörününki arasındaki çelişki nasıl bir hukuk mantığı ile karşı karşıya bulunduğumuzu gösteriyor. Hatırlayalım, YÖK'ün yasağı kaldıran formülü, basit bir kıyafet serbestisine dayanıyordu. 'Öğrencilerin kıyafetlerinden dolayı öğrenim hakları engellenemez.' Bu kadar basit. Amasya Rektörü bir kanunun kendisine başörtüsü konusunda yetki vermesi gerektiğini iddia ediyor. Başsavcı ise başörtüsünü serbest bırakan bir düzenleme yapılamayacağını ileri sürüyor. Neden? Çünkü laiklik ilkesine göre 'dinsel inanç veya dinsel kurallarla doğrudan ilişki ve bağlantı kurularak yapılan düzenlemeler' yapılamaz. Bu prensibe uyacaksa 'başörtüsü ile öğrenciler üniversiteye giremez' yasağı da laikliğe aykırı olmaz mı? Öyle ya başörtüsü yasağı 'dinsel inançlarla kurulan bir bağlantıya' dayanmıyor mu?

Laikliğin bütün evrensel yorumları bir dinî inanca dayanarak düzenleme yapmak gibi bir dinî inanca karşı çıkarak yapılan düzenlemelerin de laikliğe aykırı olduğunu gösteriyor. Din karşıtlığını devlet düzeyinde savunursanız, dinî inançları savunma durumuna sokar ve devletin dinler karşısındaki tarafsız duruşuna zarar verirsiniz. Peki dinî inançla bağlantı kurularak yapılmış yasal, hatta anayasal düzenleme mevzuatımızda yok mu? Bu soruya cevap vermek için şu soruyu eklememiz yeterli: Diyanet İşleri Başkanlığı'nın anayasal düzen içinde yeri ne?

Başörtüsü yasağının yasal mazereti böylesine ilkel ve hukuktan önce akıl dışı. Sorun başörtüsü değil 'yasak' olduğuna göre mesele bu yasağın kaldırılmasından ibaret. Başörtüsü bugüne kadar devlet içinde iktidar iddiasında bulunan sivil-asker bürokrasinin, halkı uzakta tutmak için kullandıkları basit ama maalesef etkili bir araç idi. Başörtüsü yasağı ile artık halkı iktidarın uzağında tutmanın anlamı kalmadı. Çünkü halk, bu yasağa rağmen iktidarı devraldı. Tartışmalardan çıkan tablo, bugün bürokrasinin bu iktidar iddiasının umutsuzca devam ettiğini gösteriyor. Neden umutsuzca? Çünkü bu sefer yasağı kaldıracağını söyleyen, CHP'nin kendisiydi. CHP'ninki doğru bir hesaptı. Bu yasak artık sadece CHP'nin iktidara yaklaşmasını engelliyor.

Yasağın akıl dışılığı bu hamleyi yapan CHP'nin içine düştüğü tutarsızlık ve ciddiyetsizlikten belli olmuyor mu? Kılıçdaroğlu 'bu sorunu ancak biz çözeriz' dedi. 'Çözmek', yasağı kaldırmaktan ibaret. Direnen kim? Bu yasak üzerinden hâlâ iktidar üzerinde hak iddia eden yargı bürokrasisinin temsilcileri değil mi? CHP'nin farkında olmadığı şey ise sorunun zaten çözüldüğü. Başörtüsü yasağını bundan sonra devam ettirecek güç kimde var? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Mevlâ'ya emanet olsun Erzurum'

Erzurum'da yazdan kalma bir günün akşamı. Gökte ayın ondördü. Ali Paşa Camii'nin karşısındaki Baltahane'de gazelhan Erol ve Hamit beylerin gürül gürül akan seslerinden Alvarlı Efe Hazretleri diye bilinen Muhammed Lütflü Efendi'nin meşhur 'Erzurum Gazeli'ni dinliyoruz.

'Gayet şecaatli erler var idi/ Nisâsı, ricâlî heyâdar idi/ Edepli, erkânlı bir diyâr idi/ Mevlâ'ya emanet olsun Erzurum.'

Baltahane, mekânın kendisi de dahil olmak üzere göz kamaştırıcı bir açık müze. Erzurum'un merkezde yer aldığı geniş bir coğrafyanın geçmişine, yaşanmışlıklarını ellerinizle dokunuyorsunuz. Lahitlere benzeyen, suyu soğuk muhafaza etmek için kullanılan mermer kaplar. Ahşap ustalığının mazide kalmış neredeyse bütün örnekleri: Oyma kapılar, çeyiz sandıkları, çerçeveler. Binicisi sanki dün üzerinde dört nala at koşturmuş gibi duran capcanlı eğerler. II. Dünya Savaşı haberlerinin kulakları dayayarak dinlendiğinden emin olduğum kocaman bir radyo. Kiminin bir yıllık emeğinin mahsulünü, kiminin akşam yemeğindeki rızkını tartmış boy boy el terazileri. Ve bize çay ikram ederken asar-ı atika gibi hürmetli duran Fatih Bey'in eseri, birkaç cilt kitaba konu olacak kadar büyüleyici ve ilham verici bir atmosfer.

Erzurum'un özenle koruduğu emanet, Alvarlı Efe'nin mısralarında saklı: 'Erzurum kilid-i ehl-i İslâm'ın' ve bir başka yerde 'Erzurum derbendi mülk-i İslâm'ın' mısraları, bu mübarek şehri Türkiye'nin geri kalanından ayıran sırrı ifşa ediyor.

Muammer Cindilli, Erzurum'u bütün hücreleriyle temsil kabiliyetine sahip kadim bir dostum. Çok merak ettiğim Erzurum'a özgü '1001 hatim geleneği'ni bir efsaneye dayandırarak açıkladı. Efsane, çocuklara musallat olan yılanlara dair. Binbir hatimle şehrin surları korunuyor ve yılanlar yok ediliyor. Mantık çok sağlam: Geleceğinizi ancak şehrin duvarlarını, yani medeniyetinizi koruyarak garanti altına alabilirsiniz.. Alvarlı Efe'nin zikrettiği 'edep ve erkân', şehre özgü bir medeniyet değil mi? Medeniyet ne ile korunur? Elbette inançla. Erzurum işte bu yüzden kimliği, kişiliği ve haysiyeti olan gerçek bir şehir.

İlahiyat fakültesi ile İslâmî Araştırmalar Vakfı'nın müşterek düzenlediği 'Din ve Gelenek' konulu sempozyum için Erzurum'da idim. Yer isabetle seçilmiş, konu ile şehir adeta bir bütün oluşturuyor. Din âlimleri geleneği zaman zaman dine dışarıdan yapılan bir müdahale olarak yorumluyor. Halbuki tersinden gelenek dinî bir hüviyet kazandığı zaman toplum diri, canlı ve hayat gibi akıcı hale geliyor. Bir kıvama ve dengeye kavuşuyor. Delil koskoca bir şehir.

Kendisine bir kilit veya bir derbent olma görevi verilen şehrin sağlam durması lâzım. Feragat ve fedakârlık olmadan bu görev başarılamaz. Diğergamlık, yeni neslin pek aşına olmadığı bir kelime. Üzerinize gelen dalgalara bütün gücünüzle direneceksiniz. Dalgalar üstünüzden aşınca sabır ve tevekkül göstereceksiniz. Coğrafya zor. Tarih ve talih daha da zor. Bu kadar zorluğun üstesinden gelecek güç ve sabır inançsız olur mu?

Din, Kur'an'ın kendisi. Gelenek ise, bu kitabı şehri korumak için 1001 defa hatmetmek demek. İşte o zaman gelecek nesilleri ve kendinizi etrafınızı saran yılanlardan koruyabilirsiniz. Bunun için bir şehir olmanız; bir araya gelmeniz 'edep ve erkân' ile birlikte düşünüp birlikte hareket etmeniz lâzım. Erzurum bunu yüzyıllardır yapmıyor mu?

Şehir taşlarla inşa edilir, betonla değil. O kimliğin, kişiliğin, yaşanmış tarihin ve inancın sindiği taşların korunması lâzım. Ya o Lala Mustafa Paşa Camii'nin avlusundaki ağaçlar? Gelecek nesilleri yılanlardan, çıyanlardan koruyalım. Peki o ağaçların altında oturup namaz vaktini bekleyen ihtiyarlara saygımız? Erzurum yine Mevlâ'ya emanet. m.turkone@zaman.com.tr

'Küçük Türkiye' milliyetçiliği (IV): Turancılık

Mümtaz'er Türküne 2010.10.26

Kendi içine doğru kıvrılan ve küçülen, böylece Türkiye'yi de küçülten milliyetçiliğin hatırlamakta zorlanacağı bir mefkûre: Turancılık.

Bugün Ege ve Akdeniz sahillerine Kürtler yerine Orta Asya'dan çekik gözlü 'akrabalarımız' gelseydi, 'Küçük Türkiye' milliyetçilerinin yeni komşularına davranışı farklı olur muydu? Anti-Kürdizmin dayandığı reel temelleri anlamak için yerinde bir karşılaştırma değil mi? Bence hiçbir fark olmazdı.

Halbuki Turancılık, Türk milliyetçiliğinin en iddialı ve en kapsamlı idealiydi. 'Rehber Kur'an, hedef Turan' güzergâhı, Hira Dağı ile Tanrı Dağları'nın terazinin iki kefesine eşit ağırlıkta konması, ufuk açan dinamik sentezlerdi. Üstelik geride bir asrı aşan Türkçü-Turancı hareketin birikimi duruyordu.

Bugün siyasî kimliğini 'Türk milliyetçisi' olarak tanımlayan gençler, acaba 'Türkçülük' ve 'Turancılık' arasındaki farkı biliyorlar mı? Meselâ Turan'ın ihata ettiği kavimlerin hepsinin Türk olmadığını? Ben sordum: Bilenlerin sayısı çok az. Çünkü 'Küçük Türkiye milliyetçiliği'nin bir 'Turan' ideali artık mevcut değil. Anadolu'ya sıkışmış kalmış bir milliyetçilik, nasıl bu kadar büyük bir projeyi sırtına alıp taşıyabilir?

1970'li yıllarda Türk milliyetçiliği, Ergenekon efsanesi kadar uzak görünen Turan illerinden bahsediyordu. 'Esir Türklere hürriyet' istiyorduk. 'Vatan ne Türkiye'dir Türklere ne Türkistan/ Vatan ulu ve müebbet bir ülkedir: Turan' mısraları ile aslında Soğuk Savaş'ta anti-komünizmi dillendirdiğimizi, Sovyetler Birliği dağılınca anladık. Çünkü hazırlıksızdık.

'Pan-Türkizm gibi 'pan' hareketleri ve Turancılık özünde siyasî olmaktan ziyade kültür hareketleridir. Dil, kültür, tarih, antropoloji araçlarını ustalıkla kullanamazsanız aygar karşısında gülünç duruma düşersiniz. Türk milliyetçileri bu hareketleri geliştiren ve II. Meşrutiyet öncesine uzanan zengin birikimi canlandıramadılar. Zira Turancılığı basit bir parti politikası aracına dönüştürüp kısırlaştırdılar. Bugün Türk dünyası adına canla başla çalışan saygın milliyetçilerin özenle parti siyasetinin uzağında durmaları bu yüzden olmalı.

Ancak Turancılığın en ciddi sorunları hâlâ siyasette yatıyor. Tabii parti siyasetinde değil. Milliyetçiliğin hiçbir türü demokrasi ile uzlaşmadan, hatta demokrasiyi içselleştirmeden var olamaz. Var olursa faşizm gibi, sıradan bir diktatörlüğün ideolojik payandasına dönüşür. Çünkü milliyetçilik egemenliğin kaynağının millet olduğuna inanan siyasî inancın tezahürüdür. Değer verdiğiniz, yücelttiğiniz, her şeyden üstün gördüğünüz milletin kendini yönetme becerisine sahip olmaması derin bir çelişki değil mi? Bu yüzden milliyetçilik, özü itibarıyla demokrat olmak zorundadır. Bir adım sonrası: Turan illerini bir araya getirecek olan temel ölçü demokrasi değil mi?

Türk milliyetçiliği Kürt sorunu karşısında başını kuma gömerek 'Küçük Türkiye milliyetçiliği'ne dönüştüğü için, Turancılık konusunda sınıfta kaldı. Böylece Türkiye sınırları dışına yönelik iddialarını kaybetti. 'Hayır kaybetmedi' diyenlerin Turan ilerinde bir karşılığı var mı? Turan'a giden kapılar kapandı. Türkiye'nin önüne yerleştiği Osmanlı ufku yanında Turancılığın bugünün dünyasında reel bir karşılığı kalmadı. Türkiye'nin Turan illeri ile ilişkisini bugün tıpkı Osmanlı gibi yürüttüğünün farkında mıyız?

Asıl Turan ideali, Ömer Lütfü Barkan'ın 'Kolonizatör Türk Dervişleri'nin modern versiyonları tarafından çok üst bir senteze taşınarak aşıldı. Seküler Türk milliyetçilerinin hayal bile edemeyeceği bir 'millî misyonerlik' tarihi

bütünöyle tersine çevirdi. Bütün dünyaya yayılan Türk okulları ve bu okulların verimli kıldığı iklimde serpilip gelişen teşebbüs gücü, Turancılığı aşan ve anlamsız hale getiren çok ileri bir hamle değil mi?

'Küçük Türkiye' milliyetçilerinin hissesine düşen artık Turancılık değil. Önümüzdeki seçimlerle sınırlı dar bir alanda ayak oyunlarına dalıp 'Türkçe Olimpiyatları'na sırtını dönmekten, daha ötesi Turan'ı çoktan kurup üzerine yeni ufuklar inşa edenlere savaş açmaktan ibaret. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Dil Yarası'

Mümtaz'er Türköne 2010.10.28

'Dil Yarası', Kürtçe eğitim sorunu üzerine yapılmış kapsamlı bir araştırmanın başlığı. Araştırma, Diyarbakır Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü'nün (DİSA) damgasını taşıyor.

Alanlarında uzman üç akademisyen, Vahap Coşkun, M. Şerif Derince ve Nesrin Uçar, sorunun farklı boyutlarını üstlenerek, ortaya mutlaka müracaat edilmesi gereken çok önemli bir araştırma raporu çıkartmışlar. Bu önemli araştırma, geçtiğimiz hafta sonu Diyarbakır'da bir basın kokteyli ile tanıtıldı.

DİSA, Galip Ensarioğlu, Şah İsmail Bedirhanoğlu gibi Diyarbakır'ın tanınmış sivil toplum önderlerinin önyak olması ile vücut bulmuş bir düşünce kuruluşu. Bu isimleri, geçtiğimiz son altı ay zarfında şiddetin sona erdirilmesi için bölgede yükselen sivil toplum inisiyatifinden hatırlayacaksınız. Toplumun sağduyusunu yüksek düzeyde temsil eden bu sivil gücün önerilerine, adil bir çözüm arayanların mutlaka kulak kesilmesi lâzım.

Kürt sorunu, özünde bir Kürtçe sorunu. Kürt sorununun karşımıza çıkan bütün farklı veçhelerinin temelinde Kürtçenin kullanımına dair yasaklar ve sınırlamalar var. Araştırmada yer alan mülakatlardan birinde Lezgin'in sözleri, karşımızda duran sorunu yalın bir şekilde özetliyor: '...Anadilim Kürtçe. Bununla gurur duyuyorum. Bir insan anadiliyle vardır.' Çözüm bu yalın ifadelerin içinde yer alan insanî ihtiyacı karşılamakla mümkün.

Dil, insanın insan olarak varoluşunun vazgeçilmez bir parçası. Havadaki oksijeni teneffüs etmemiz, benzerlerimizle ünsiyet kurmamız kadar doğal. Anadilimizle dünyaya ve insanlara dokunup, anadilimizle düşünüp, yaşıyoruz. Bu kadar doğal insanî bir ihtiyaca engel olunca, aynı ölçüde doğal sosyal ve siyasal sorunlar ortaya çıkıyor. 'Dil Yarası', benim gibi anadil sorunu yaşamayanlara, bu doğallığın tahrip edilmesiyle ortaya çıkan sorunlar kümesini anlatıyor. Dil yasaklanınca veya asgarî saygıyı ve ihtimamı görmeyince ortaya bir yığın psikolojik ve sosyal tahribat çıkıyor. Anadilde eğitim sorunu, topluma ve siyasal alana yayılan sonuçlar doğuruyor. Öğretmenlerin öğrenciler üzerinde kurduğu baskılar, eğitime geriden başlama, eğitimde ve hayatta başarısızlık, aile ilişkilerinin zedelenmesi ve şiddetin her türü...

Araştırma, temel olarak üç önemli alanı aydınlatıyor. Birincisi anadil sorununun Türkiye'deki tarihsel karşılığı, ikincisi bu sorunun tarafları Kürt gençler, aileleri ve öğretmenler arasında yapılan mülakat tekniğine dayanan saha araştırması ve son olarak dünyada üç farklı örneğin karşılaştırma amacıyla incelenmesi. Korsikaca-Fransa, Baskça-İspanya ve Uygurca-Çin örnekleri en katı ve en esnek örnekleri ve Türkiye'nin bulunduğu yeri öğrenmek isteyenler için ölçüler veriyor. Özellikle Fransa'nın bugün vardığı noktayı, merkezîyetçi ulus-devlet yapısını örnek aldığımız için mutlaka bilmemiz gerekiyor.

Tekrarlayalım: Kürt sorununun temelinde Kürtçe sorunu var. Kürtçe sorununun çözüm menzili ise anadilde eğitime uzanmak zorunda. 'Dil Yarası', anadilde eğitim yerine 'çiftdilli eğitim' ve 'anadilin eğitimde kullanılması' kavramları ile yelpazeyi genişletiyor. İnsanî bir ihtiyaç karşılanmayınca sosyal bir soruna dönüşüyor. Sosyal sorun çözülmeyince siyasal düzeye taşınıyor. Siyasal düzeyde işler kilitlenince basınç birikmeye başlıyor. Kürt sorunu bütünüyle bu basıncın tezahürlerinden oluşmuyor mu?

Türkiye Cumhuriyeti bir ulus-devlet olarak kuruldu. Bu cumhuriyeti bölünme, parçalanma korkuları üzerine inşa edenler, diller başta olmak üzere bütün farklılıkları yasaklayarak devletin ihtiyaç duyduğu ulusu yaratmaya giriştiler. Zorlamalarla varılacak yer kalmadı. Eğer bugün mesele ulusun devletini yaşatmak ise bunun yegane yolu artık farklılıklara saygı göstermekten, daha ötesi saygıyı da bir eyleme dönüştürüp farklılıkları yaşatmak için ciddi işlere girişmekten geçiyor. Anadilde eğitim gibi.

Anadilde eğitim hakkı, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni tek parça halinde yaşatmanın artık vazgeçilmez şartlarından biri olarak görülmeli. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cumhuriyet iyi bir 'şey'dir

Mümtaz'er Türköne 2010.10.29

Babam 1929 doğumlu ve hayatta. Doğduğunda Cumhuriyet henüz 6 yaşında imiş. Soyadımızı alan rahmetli dedem 1906 doğumlu idi.

Demek ki Cumhuriyet ilan edildiğinde 17 yaşında bir delikanlı imiş. Benim kuşağım, Cumhuriyet'in ilanını gören veya gözünü onun ilk yıllarında dünyaya açan kuşağın ellerinde büyüdü. Sadece anamız-babamız değil; öğretmenlerimiz ve bize doğru ile yanlış öğreten büyüklerimiz de öyle. 87 yıl çok uzun bir zaman değil.

Peki sonuç ne?

Sonuç gayet iyi. Eksiklere, yanlışlara rağmen çok iyi.

Çünkü Cumhuriyet sadece monarşinin kaldırılmasından, imparatorluğun yerine ulus-devlete geçilmesinden ibaret değil. Cumhuriyet yeni bir başlangıcın adı. Koskoca bir ülke, bu ülkede yaşayan koca bir millet son bir hamle ile elinde kalanları kurtarıyor. Sonra geçmişin bütün acılarına, kayıplarına bir sünger çekip yepyeni bir başlangıç yapıyor. Önüne yeni bir hedef ve istikamet koyuyor. Yaralarını sarmaya, tahribatı onarmaya başlıyor.

Okullarda aldığımız eğitim bize Cumhuriyet'in iyi bir şey olduğunu öğretti. İyi ne demek? Çok iyi bir şey; hatta olağanüstü bir şey. Sürekli tekrarlanan ve ezberlenen bütün bu iyiliğe rağmen basit bir şeyin öğretilmesi ihmal edildi: Cumhuriyet'in ne olduğu. Hepimiz Cumhuriyet'in iyiliğine dair tonlarca şey sayabiliriz ama tarif etmeye kalkınca sınıfta kalırız. Öyle değil mi? Peki neden?

'Şey' kelimesini kasıtlı olarak böyle sık kullanıyorum. Çünkü Cumhuriyet bir 'şey'dir. Somut, gözle görülür ve dokunulabilir bir şey. Efsunlu bir kavram veya ideal değil, düpedüz bir 'şey'. Bu 'şey', kavramı ilk defa icat eden Romalıların kullandığı kelimede var. 'Res Publica' (republic) 'halka dair şeyler' demek. Halkın ihtiyaçlarının görülmesi, halkın işleri, yani kamusal faaliyetler anlamına geliyor. Tam karşılığı 'kamu maslahatı'. Romalıların kullandığı ve bugün dünyanın tevarüs ettiği deyim, Aristo'nun sınıflandırmasından alınmadır. Aristo yönetim sistemlerini sayarken; çoğunluğun, 'çoğunluğun yararını gözeten' yönetimine 'demokrasi'; 'çoğunluğun genel

yararı gözeten' yönetimine de 'politeia' adını veriyor. Politeia, cumhuriyet demek. Cumhuriyet'in 'erdemli yönetim' olmasının sebebi halkın yararını gözetmesi.

Cumhuriyeti, yani Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni, yanmış yıkılmış, bütün umutlarını savaş meydanlarında tüketmiş bir millet olarak can havliyle giriştiğimiz bir hamle sonrasında hep birlikte kurduk. O zor dönemde ve zor şartlar altında giriştiğimiz İstiklâl Harbi'ni Büyük Millet Meclisi, yani halk eliyle yürüttük. Böylece cumhuriyete yakışan bir başlangıç yapmış olduk. Peki sonra ne oldu?

Sadece bizim ülkemizde 'cumhuriyet' dendiği zaman birileri sadece 'devlet'i anlar. Halbuki cumhuriyet, devleti 'halka ait kılan şey'dir. Tersine asker-sivil bürokrasi cumhuriyeti, halkı devletin uzağında tutmak için kullandı. 'Halka ait olan'ı halktan korumak gibi akıl dışı bir görev, 'cumhuriyeti koruma ve kollama' olarak üstlenildi. Cumhuriyet demokrasinin tam karşısına, seçkin bir azınlığın yönetimi olarak yerleştirildi. Demokrasi halkı iktidara getiriyor; ama cumhuriyeti birileri koruyor ve kolluyor. Kime karşı ve ne için? Bu çelişkiyi açıklayamadığınız için mantık dahilinde işleyen ve sorun çözen bir siyasal sistemi bir türlü rayına oturtamadık. Cumhuriyeti öve öve bitiremeyip sonrasında bir tanım getiremeyişimizin sebebi de budur.

Cumhuriyet aslında bizden biriydi. Zaman zaman mahkeme kararlarıyla ve silah zoruyla birileri o bizden olan Cumhuriyet'i daracık bir alana hapsetti, bırakın gücünü göstermesini, nefes alıp vermesini bile engelledi. Cumhuriyet yeni yeni özgürleşmiyor mu?

Unutmayalım! Cumhuriyet bir 'şey'dir, üstelik 'iyi bir şey'dir. Çünkü bize aittir. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Küçük Türkiye' milliyetçiliği (V): Kürtlerin Türklüğü

Mümtaz'er Türküne 2010.11.02

2005 yılı Nevruz'undaki bayrak hadisesi Kürt sorununun dönüm noktası olarak anılmalı. Hatırlayalım: Üç çocuk Türk bayrağını yakmaya çalışmış, sonra yere atıp çiğnemişti. Arkasından bütün Türkiye ayağa kalktı. Şehirler arasında, 'en uzun bayrağın peşinde en çok kalabalık' yarışı başladı. Üç çocuğun eylemi ve ayağa kalkan Türkiye... Bir toplumsal cinnet haliydi.

O gün Zaman Gazetesi'nde 'Türkiye'yi Kürtler değil, Türkçüler bölecek' endişesini dile getiren bir yazı yazmıştım. Bugün o görüşü bir miktar düzeltmek zorundayım. 'Türkiye'yi sadece devlet içindeki çeteler böler; Türkçülere ise bu kararı uygulamak düşer.' Bu sert hüküm bana değil, tarihe ait. 2005'te Mersin'deki bayrak provokasyonunun bir Ergenekon operasyonu olduğu ortaya çıkmadı mı? Peki sokağa dökülenler kimlerdi?

Topu Kürtlere atıp, Türkiye'nin birlik ve bütünlüğünü onların karar ve eylemlerine bağlamak iş değil. Türkiye'nin geleceği Türklere bağlı. Türklerin kararı, eylemleri ve duruşu Türkiye'nin geleceğini belirleyecek. Elbette öncelikle Kürtlerin şikâyetleri ve sorunları konusunda takınacakları tavırlar. Çünkü Kürt sorunu, öncelikle Türklerin sorunu. Sebebi matematik. Şikâyet eden, talepte bulunan Kürtler sayıca azlar. Karar yeter sayısı Türklerde.

Kürtlerin Türklerle birlikte yaşadıkları ve içinde çok zengin tecrübelerin ve derslerin bulunduğu çok uzun bir tarihimiz var. Bu tarihin verdiği kesin hüküm: Türkler ve Kürtler birlikte yaşamak zorundalar. Aksi takdirde iki taraf da heba olur gider.

1514'te, tam beş asır önce Çaldıran'da Kürtlerin desteği Osmanlı'nın İran'a galip gelmesini, sonra da Abbasi coğrafyasına, yani Ortadoğu'ya hükmetmesini sağladı. Karşılığında Kürtler, Osmanlı içinde imtiyazlı bir statü edindiler. Hep söylendiği gibi, Kurtuluş Savaşı birlikte verildi. Ankara hükümeti Yunan işgalinden çok içerdeki isyanlarla baş etmeye çalışırken, İngilizlerin rüşvetlerine rağmen Kürtlerin kaya gibi duruşlarını herkesin minnetle hatırlaması lâzım.

Kürtlerle Türkler arasındaki ahdi bozan Devlet oldu. Birinci Harp sonucunda her şeyin kayıp gittiğini gören Devlet akıllı korkularla kuşatıldı. Cumhuriyet kurulur kurulmaz devleti yaşatmak için tek ulus inşa etmeye, bunun için de Kürtlerin Türkleştirilmesine karar verildi. Bu karar korkuların felç ettiği bir aklın eseri idi. Çünkü Kürtler zaten Türk'tü. Türklerin zaten Kürt olması gibi. Cumhuriyetin ulus-devlet politikalarının, Kürtleri büyük ulusun bir parçası haline getirmeye değil, düpedüz etnik anlamda Türkleştirmeye hizmet ettiğini artık anlamalıyız. Bir etnisite nasıl başka bir etnisiteye dönüşebilir? İmkânsız olan şey neden istenir?

'Apo'yu paşa yapıp Türkbükü'ne gönderelim' sözü yanlış anlamaya müsaitti. Sadece herkesin nefesi kan ve barut kokarken, bu işlerin duygularla değil engin devlet akıllı ve birikimi ile çözülebileceğini hatırlatmak istemiştım. Uzun bir tarihin tecrübelerine sırtını dönenlerin geleceği olmaz. Tarih bir toplumun hafızası, yani kimliğidir. Kimliksiz milliyetçi olur mu?

MHP lideri Devlet Bahçeli, devletin yürüttüğü PKK'nın tasfiyesi operasyonunu, 'şeref' üzerinden AK Parti ile bir siyasî polemige konu yapıyor. PKK'nın çekirdek kadrosundan Duran Kalkan ise AK Parti ile benzer bir polemige girip 'BDP'yle görüşmelerde adeta taahhüt edilen, izlenim olarak verilen şeyler yerine getirilmemiştir' diye şikâyet ediyor. İki polemigi, engin devlet akıllı ile kim mukayese edecek?

Şimdi yeni şeyler söylemek lâzım: 'Devletimiz Kürtlere haksızlık etti. Kürt vatandaşlarımız dillerinden dolayı aşağılandılar, en temel haklarından mahrum bırakıldılar. Devletin hatasını düzeltmek ve Kürtlerden helâllik istemek hepimizin boynuna borçtur.' Türkiye ancak bu anlayışla 'büyük' bir geleceğe uzanabilir. Aklının, yüreğinin köşesinden Kürtlere düşmanlık geçenler ise 'Küçük Türkiye' milliyetçileri olarak, koca bir milletin geleceğini kendi dar dünyalarında boğup yok edenler olarak hatırlanacaktır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Gerçek' PKK

Mümtaz'er Türköne 2010.11.04

PKK cephesinde ateşkese ve müzakerelere karşı çıkan örgüt içi muhalefetin adı bundan sonra 'Gerçek PKK' olacak.

Bu ismi, uzun zamandır sükkûnetin devam ettiği Kuzey İrlanda'da, hâlâ şiddeti savunanların kendilerine 'Real IRA' demesinden ilham alarak kullanıyorum. İllegalitenin kendine özgü bir doğası vardır. Devletin takibatından kurtulmak için her iş gizlilik içinde yürütülür. Aynı gizlilik örgütün varlık gayesinden uzaklaşmasına yol açar; denetimsizlik ve keyfilik doğurur. Birileri gücü ele geçirince kendine yontmaya başlar.

PKK'nın (doğrusu KCK'nın) 2001 seçimlerini kapsayan ateşkese öncekilerden farklı. Aysel Tuğluk'un Öcalan'a atfen 'Diyalogdan müzakereye geçildi' sözü, inandırıcı bir başlangıç yapıldığını gösteriyor. Süre, yaklaşık olarak sekiz ayı kapsayan çok uzun bir süre. Örgütün bu kadar uzun süreli olarak kendisini ateşkesle bağlaması, beklentilerin çok güçlü olduğunu gösteriyor. PKK'lılar her fırsatta karşı çıkıyorlar ama artık resmen 'PKK'nın tasfiyesi süreci' başladı. PKK yerine şiddetin veya şiddet örgütlenmesinin ve aparatlarının tasfiyesi demek belki

daha doğru. Nitekim PKK'yı tasfiye edenler zaten PKK'lılar. Ateşkesi PKK yerine KCK'nın ilan etmesi bu kendi kendini tasfiyenin kanıtı değil mi?

Süreç zor bir süreç. İçi boş retoriklerin, tabana selam gönderme gayretlerinin dışında yol almak lâzım. Başlangıç noktası olarak PKK şefi Murat Karayılan'ın itirafı hareket noktası olarak alınabilir. Şöyle diyor: 'Devleti yenemeyiz, ama yok da olmayız.' Bu söz PKK adına bütün politik hedeflerin kaybedildiği, geriye sadece bir var olma-yok olma gayreti kaldığını ifade ediyor. Öbür taraftan devlet de kemiksiz bir zaferin sahibi değil. Devlet otoritesini sarsacak, halkı korku ve endişeye sevk edecek şiddet eylemlerini planlamak ve uygulamak PKK'nın örgütsel gücünü göstermez, ama devletin zaafı hakkında fikir verebilir. Yine de bu nokta iyi bir başlangıç noktası. Çünkü iki taraf için de çözüm arayışını kaçınılmaz kılıyor. 'İki taraf' sözü birilerini rahatsız edebilir. Ne var ki, 'devleti yenemeyiz' itirafı ve silah bırakma iradesi ortaya gerçek bir taraf çıkartmıyor mu?

Süreç çok zor bir süreç. Birçok engelle karşılaşmak, umutsuzluğa kapılmak kuvvetle muhtemel. Herkes bu zorlukları bilerek yola çıkmalı. Boğazın dokuz boğumu olduğu ve her sözün her boğumda uzun süre beklemesi gerektiği, bu sürecin temel prensibi olarak benimsenmeli. PKK (artık KCK) dar alanda kuyruğu ve dişleri birbirine çarpan tilkiler dolaştırıyor. Ancak bu ince hesapların çözmeye çalıştığı asıl sorun örgüt içi hesaplar. PKK basit bir silahlı örgüt değil. Özellikle Avrupa'ya yayılmış bir organizasyona ve zengin para kaynaklarına sahip. Yani? Tasfiye edilecek PKK, aynı zamanda geniş istihdam ve gelir yaratan, kazandıran bir şirket. Bir sürü 'önemli' adamı ve 'örgüt ağası' var. Anlaşmazlıklar ve güç kaybı doğal olarak 'Gerçek PKK'nın ortaya çıkmasına ve desteklenmesine yol açabilir. Bu yüzden barış sürecinin önünde görünen en büyük engel henüz ortaya çıkmamış olan 'Gerçek PKK'.

Öcalan ziyaretine giden Aysel Tuğluk'a 'Devlet çözümden yana siyaset engelliyor' demiş. Bu doğru değil. Bu süreçte MHP'nin takındığı tavrın bile -çok zorlama olsa da- çözümden yana olduğunu fark etmek lâzım. 12 Eylül referandumundan son haftaya gelene kadar MHP Genel Başkanı, medyaya düşen pazarlık haberlerini diline dolayarak AK Parti'ye yüklenmedi. Ne zaman ki süreç tıkandı, MHP tartışmaya dahil oldu. MHP'nin taraftarlarının baskısına ve beklentisine rağmen böyle bir sükutu tercih etmesi çözüm konusunda pozitif bir rol üstleneceğinin, hiç olmazsa engel olmayacağını işareti. Yeter ki izah edemeyeceği bir çözüm önüne konmasın. Devlet sağlam durursa Devlet Bahçeli sağlam duracaktır.

Bu süreçte dikkatimizi 'Gerçek PKK'nın üreteceği provokasyonlara çevirmemiz lâzım. Taksim'deki bomba bir provokasyondur. Benim vardığım sonuç: Bu eylemi PKK yapmadı. 'Kim o zaman?' sorusunun cevabı ise: henüz adı konmamış 'Gerçek PKK'.

Daha işin başındayız. Kim bilir daha nelerle karşılaşacağız? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Farklı iki PKK var mı?

Mümtaz'er Türköne 2010.11.07

Taksim'deki canlı bomba eylemi ve sonrasındaki açıklamalar mercek altına alınmalı. İsabetli analizlerin ön alma gücü var. Çünkü bu tür eylemler kamuoyunu, öncelikle de kamuoyunu biçimlendiren kanaat önderlerini-aydınları etkileme amacı taşıyor. O zaman Cengiz Çandar'ın, yani değerlendirmeleri dikkatle takip edilen kalem sahiplerinin analiz ve tahmin hatası yapmaması lâzım.

Taksim'deki eylemi TAK üstlenince, bu örgütün PKK ve Ergenekon bağlantıları sorgulandı. Birinci görüş: İki PKK var ve TAK barış peşinde koşan PKK'nın dışında başka bir PKK. Bu örgüt terörden vazgeçmiyor ve bu yolla

silahı bırakacak olan PKK'nın mirasına konmak istiyor. İkinci görüş: TAK, PKK ile Ergenekon arasında bir bağlantı halkası. Silivri'dekiler, terörün sona ermesinin kendi işlerini de bitireceğini düşünüp, son bir gayret ile barış sürecini baltalamak ve terörü kışkırtmak istiyorlar. Ben iki görüşün de yanlış olduğunu, TAK'ın PKK'nın doğrudan kendisi, yani organik bir uzvu olduğunu düşünüyorum. PKK, TAK'ın kontrolleri dışında bir örgüt olduğuna inanmamızı istiyor. Şayet biz bu oyuna düşersek, TAK'ın sivil hedeflere yönelik eylemleri devam edecek. Bu yüzden PKK ile TAK arasındaki özdeşliği fark etmenin terörü caydırıcı sonuçları var.

Birincisi, TAK'ın diğer PKK olması imkânsız. Çünkü bu örgüt, -kendi açıklamalarına göre- terörde uzmanlaşmış, şehir eylemlerine göre donatılmış operasyonel bir örgüt. PKK gibi siyasî bir örgüt değil. Kırsal kesimde örgütlenmesi ve siyasî organları yok. Böyle bir örgüt, PKK'ya alternatif olamaz; olsa olsa PKK gibi bir örgütün özel bir aparatı olabilir. TAK'ın Taksim eylemi için takındığı 'bağımsız' tutum da yeni değil. Bu örgüt hep şehirlerde ve sivil hedeflere yönelik eylemler yaptı. Manavgat ve Marmaris'teki turistlere yönelik eylemleri hatırlayalım. PKK, sivil hedeflere yönelik eylemlerin özellikle Avrupa kamuoyunda itibarını sarstığını görünce bu örgütü devreye soktu. Hem şiddet araçlarını ürktücü bir şekilde kullanmaya devam etti, hem de sorumluluğu üstüne almamış oldu.

İkincisi, TAK yaptığı açıklamada Taksim eylemini PKK'nın stratejisine uygun şekilde planladığını açıkça söylüyor. Bu eylemin süreci baltalamak gibi bir amacı yok; PKK'nın pazarlık masasında elini güçlendirmek gibi daha basit bir muhakemeye dayanıyor. Örgüt gerekçe olarak süren davaları ve özellikle KCK davasını, yani PKK'nın önceliklerini söz konusu ediyor. Ayrıca, Öcalan'a bağlılıklarını ısrarla vurguluyor.

PKK (artık KCK) kanadından bu eylemle ilgili gelen açıklama da, arada bir karışıklık değil açıkça işbölümü olduğunu gösteriyor. Amaç siyaseti ikna etmek. Bunun için KCK iyi polisi, TAK kötü polisi oynuyor. PKK'nın Kandil'deki sözcüsü tam olarak bunu söylüyor: 'Onlar diyorlar ki, devlet bu koşullarda çözüme gelmez. Ama Türk tarafı güvenilir adımlar atsa, bu tür denetimsiz güçler de marjinalleşir ve giderek devre dışı kalabilirler. Ama çözüm olmayınca bu tür düşünenler daha çok zemin buluyor.' Bu sözler ne anlama geliyor? TAK'ı durdurmak için devlet PKK ile anlaşmalı. O zaman Taksim eyleminin amacı PKK'nın pazarlık gücünü artırmak değil mi?

Son olarak Ergenekon'un, eline yüzüne bulaştırdığı eylem portföyüne bakarak, TAK'ın Silivri'dekilere hizmet ettiğini söylemek de pek mantıklı değil. Ergenekon yaptırmış olsa, bu eylemin sadece PKK'yı zora sokmak gibi bir sonucu olur. Taksim'de bomba patlayınca Ergenekon'a ne faydası olacak?

PKK'nın terör, yani siyasî şiddet teknikleri üzerinde birikimi, her türlü entrikaya müsait. Bildikleri yöntem, aşamadıkları engelleri, şiddet araçlarıyla taşları yerinden oynatarak geçmeye çalışmak. Bunun için Anadolu'ya özgü bir kurnazlığa başvuruyorlar. PKK'nın kapısına kilit vururken yandaki dükkana 'ÖzPKK' tabelasını asıyorlar. Gelip borcunu isteyenlere de, 'biz o bildiğiniz PKK değiliz' cevabını veriyorlar.

Taksim eylemi doğrudan PKK'ya, yani KCK'ya ait. Karargahın PKK olduğunu fark etmek, sivil hedeflere yönelik yeni eylemleri engellemenin en etkili yolu.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ulus devletin çimentosu değişiyor

Mümtaz'er Türköne 2010.11.09

Ulus devleti dün herkesi birbirine benzeterek tahkim edenler, bugün farklılıklara saygıya dayalı bir ülke bütünlüğü tasavvur etmek zorundalar. Bu tasavvurun gerçekleşmemesi ulus devletin felaketi olacak.

Dün ulusu herkesin aynı dili konuştuğu, aynı dine inandığı, aynı ideolojiye bağlandığı bir topluluk olarak düşünenler, bugün farklılıkların özgürce ifadesiyle zenginleşmiş bir ülkede yaşamının nimetlerini fark etmek zorundalar. Uzun bir tarih boyunca ulus devleti, insanları tektipleştirerek sürdürmeye gayret edenler artık tam tersini yapmak zorundalar. Aksi takdirde üzerine titredikleri ulus devletin kaderi, onların dar dünyasında ve onların elleriyle boğulmak olacak.

Ulus devlet çağımızın devlet formu. Bugünün dünyasında kurda kuşa yem olmadan yaşayabilmek için ulus devlet yapısını sürdürmek zorundasınız. Ancak dünyanın geri kalan kısmı vazgeçtiği zaman siz de bu formdan vazgeçebilirsiniz. Ulus devlet, kendi arasında uyumu yakalamış, aynı kaderi paylaşmaya razı olmuş bir toplumun iradesini temsil eden devlet demek. Ulusu bir ırka, bir dile, bir kültüre veya bir dine, yani herkesin paylaşması gereken bir referansa indirgeyenler ulus devleti hiç anlayamayanlar. Geçmiş birlikte yaşamış ve epeyce hatıra biriktirmiş, geleceği de birlikte yaşamaya azimli olan topluluğa ulus adı veriyoruz. Böyle bir ulusun egemenliğini temsil eden devlet ise ulus devlettir. Ulus devletin temeli hem insanların birbirleri arasında hem de devletle rızaya dayalı ilişkilerine dayanır.

Temel meseleyi ulus devleti yaşatmaktan ibaret görenler, bu işi dün başvurdukları yöntemlerin tam tersine başvurarak yapmak zorundalar. Çünkü bu toplumu bir arada tutacak olan güç herkesin aynı olması değil yekdiğerine saygıya dayalı bir anlayışın hakim olmasıdır. Aradığınız zaman bu anlayış tarihimizde ve toplumun kültüründe, hatta kültürel genlerimizde fazlasıyla mevcuttur.

Cumhurbaşkanı'nın geçen hafta sonu Hatay'da kilise ve havrada söyledikleri bu tür bir ulus devlet kavrayışının koordinatlarını veriyor. "Herkes Türkiye Cumhuriyeti'nin değerli vatandaşdır. Burası hepimizin yurtdudur, ülkesidir. Hep beraber buradayız. Hoşgörü, kardeşlik içerisinde. Herkesin dinî inancı farklı olabilir ama karşılıklı saygı, sevgi ve dayanışma içerisinde ülkemizi daha iyi yapmak için uğraşıyoruz." Ulus artık Cumhurbaşkanı'nın tercüman olduğu bu duyguları paylaşan insanların bir araya gelmesinden ibaret.

Dün dün de kaldı. Milletler çağının sancıları bütün dünyayı kasıp kavurdu. Ulus devletlerin iki paylaşım savaşı bugünün dünyasını ortaya çıkardı. Artık paylaşacak şey kalmadı. Yeni paylar peşinde koşanlar da ödeyecekleri bedelleri tecrübe edince vazgeçtiler. Bu yüzden farklılıkların bölünmeye yol açacağı korkusu, tektipleştirme işini üstlenenlerin varlık sebebi olmak dışında hiçbir anlam taşımıyor. İnsanları aynı üniformaların içine sığdırmaya kalkmak çocukça ve paranoyakça görünüyor.

Türkiye'de farklı olanlara saygının yeniden vücut bulması, giderek güçlenen bir dinamik. Türkiye'nin tek parça halinde kalması ve en önemli sorunu olan Kürt sorununun çözülebilmesi için bu dinamiğin baskın hale gelmesi lâzım. Tarih artık farklı okunacak ve yazılacak. Meselâ Türk tarihi artık cengaverliğin ve şanlı savaşların değil, farklı kültürleri ve inançları bir arada yaşatma yeteneğinin tarihi olarak okunmalı. Hiçbir genç, Osmanlı millet sistemini, o dönemin Avrupası ile mukayese ederek öğrenmeden liseyi bitirmemeli.

Cumhurbaşkanı'nın ülkesindeki havraları, kiliseleri ziyaret ederek o mabetlerin cemaatlerine emniyet telkin eden konuşmalar yapması, bu yeni dinamiğin sembolü olarak görülmeli. Aynı zamanda bu üslubun, Türkiye'nin ulus devlet yapısını sürdürmenin yegane yöntemi olduğu da fark edilmeli.

Ulus devletin mimarisi değişti. Farklı olana hoşgörü ve saygı çok güçlü bir çimento. Farklılıkları bu çimento ile yan yana getirmiş, yaşanmış tarihten ilham alarak şekillenmiş bu mimari bizi kendisi gibi zengin bir geleceğe taşımaya hazır, bekliyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Postal izleri

Yıllar önce bir generalden duymuştum. Asker kökenli bir akademisyenden bahsediyorduk. Ufkunun dar olduğunu, karmaşık sosyal konuları çok basite indirgediğini söylemiştim. 'Anladım, postal kafalı biri o zaman' demişti.

Sözün sahibi ben değilim.

Söylenenleri şerh etmek kolay. Ya konuşulmayanları? Yeni Genelkurmay başkanımız mecbur olmadıkça konuşmuyor. Bu sükûtun anlamı, demokratik bir ülkenin ordusunu yönettiğinin bilinciyle davranması olabilir mi? Genelkurmay Başkanı'nın 'postal kafalı' olmadığı açık. Dikkatli, ciddî bir asker. Ordudan gelen haberlere, daha doğrusu bazı skandalların açığa çıkartılmasına, onun kendi lisanınca konuşması ve mesaj vermesi olarak bakmamız lâzım.

Ordular keskin hiyerarşileri ve disiplinleri olan örgütlerdir. Birçok bağımsız parçanın bir araya gelip devasa bir makine haline dönüştüğünü düşünün. Bu parçaların tamamı insanlar eliyle çalışıyor. Bu kadar karmaşık bir insanî organizasyonu, savaş gibi öldürücü bir görevi ifa edecek tarzda çalıştırmak için keskin bir hiyerarşi ve disiplin gerekiyor. Emirler hiç tereddütsüz yerine getirilirken denetim doğal olarak aksar. Askerlik mesleği için bulunan çözüm, komutanı kişisel olarak sorumlu tutmak ve denetlemektir. Böylece emir-komuta hiyerarşisi aynı zamanda bir denetim hiyerarşisi olarak işler. Bir askerî birlikte bir kusur veya suiistimal ortaya çıktığında tek sorumlu komutandır. Her düzeyde komutanlar kendilerine verilen sorumluluğu kendi personeli üzerinden sıkı bir denetim kurarak yerine getirirler.

Skandallar eski, ama üzerine gidilmesi yeni. Heron skandalı, casusluk olayı, dost mayını ile hayatını kaybeden altı asker gibi. Demek ki komutan olayların üzerine gidiyor. Soruşturmalar ilerliyor, tümgeneral düzeyinde tutuklamalar oluyor. Ordumuzun üzerinde asılı duran şaibeler aydınlanıyor.

Hilmi Özkök zamanında birçok generalin yargılanmasından bugüne, ordunun kendi iç denetim mekanizması ile başlayan ikinci büyük dalga bu. Arada iki Genelkurmay başkanından sonra, asker yeniden arasındaki çürük elmaları ayıklama iradesi gösteriyor. Bu dalgayı doğru okumak için bir tek örnek üzerinde odaklanmak yeterli: Altı askerin şهادetinden sorumlu tutulan tümgeneralin tutuklanması. Bu tutuklamayı yapan Genelkurmay Başkanı'nın kendisi, mahkeme değil. Bir tümgeneralin bütünüyle askerî bir kusurdan dolayı genelkurmay başkanının emri olmadan askerî mahkeme tarafından tutuklanması mümkün mü? Bu tutuklamayı, sivil mahkemelerin Ergenekon kapsamındaki tutuklamaları ile karıştırmamak gerekir. Burada tümgenerale isnat edilen suç askerî bir görev kusuru.

Casusluk soruşturması, hayal gücümüzü zorluyor. Doğrudan Türkiye'nin yüksek menfaatlerine ve terörle mücadelesine zarar veren ordu içine yerleşmiş bir ihanet şebekesi söz konusu. Askerî sırlar ve gizli projeler rakiplerin eline geçiyor ve üstünde üniforma olan birileri PKK'ya kol-kanat geriyor. Konu bütünüyle bir askerî güvenlik sorunu. Fakat çözüm, ordunun geleneksel hiyerarşi ve disiplini ile çözülemeyecek kadar karmaşık.

50 yıl süren askerî vesayet düzenine, bu tür suçların ve suç örgütlerinin de yerleşip kök salacağı denetimsiz bir askerî organizasyonun sorumlusu olarak bakmalıyız. Mantık şu: Türkiye'yi yöneten askerî güç mükemmel olmak zorundaydı. Mükemmel bir örgütte nasıl böyle suçlar ve ihanetler yer bulabilir? Komutanlar bu suçları denetleyip kökünü kurutmak yerine, ordunun imajı sarsılmasın diye üstünü örttüler.

Casusluk soruşturması sadece orduyu kapsamıyor. Ekonomik boyutu var. Ancak ordudaki gizlilik zırhı içine yerleşip iş gördüğü anlaşıyor. Türkiye'nin büyük askerî projelerinin engellenmesi, güvenliğin yanında

ekonomik menfaat saiki taşıyor. Askerî kanat yeteri kadar denetlenebilseydi veya sivillerle arasında yeterli kanallar olsaydı bu şebeke bu kadar rahat çalışabilir miydi?

Genelkurmay Başkanı'nın suiistimallerin ve ihanet iddialarının üzerine gitmesi güven verici; ama yeterli değil. Ordunun sivil denetime açılması lâzım. Bu denetime öncelikle hatadan uzak durmak ve kendi işlerini en iyi şekilde yapmak adına ordunun ihtiyacı var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Üniversite rektörünün sorumluluğu

Mümtaz'er Türköne 2010.11.12

Kütahya'daki cinayet hepimizin yüreğini ağzına getirecek türden. Hasan Şimşek, bir üniversite öğrencisi ve bıçaklanarak öldürülüyor. Bu cinayetin siyasî kamplaşmalar, kutuplaşmalar sonucu işlendiği, üniversitede uzun süredir gerginlik yaşandığı söyleniyor.

Yüreğimizin ağzına gelmesi, siyaset kokan cinayetlerin çoğalması ihtimalinden. Uzun süreli bir gerginlikten sonra kan dökülünce karşı taraf intikam peşine düşer. Siyaset, bu nefrete geniş bir taban ve katılım sağlar. Şükür ki bu sefer böyle değil.

Kütahya Ülkü Ocakları Başkanı Selçuk Alıç, cinayetten hemen sonra hastane önünde biriken gençleri teskin ediyor. Öfke ve intikam yerine sükunet telkin ediyor. Provokasyonlara gelmeyeceklerini, sorumluların yakalanarak cezalandırılması işini adalete havale ettiklerini söylüyor. 'Bizi bu olayların içine kimse çekemez' diyor. Sağlam bir sağduyu ve bir gençlik lideri için güçlü bir feraset. Demek ki endişe etmemize gerek yok. O gün, hastane morgunda talihsiz gencin bedeni daha soğumadan, dışarıda intikam yeminleri edilebilir, 'kana kan intikam' sloganı yeri göğü inletebilirdi. Kimse oyuna gelmiyor ve gelmeyecek.

Katil zanlıları tutuklandı. Ülkü Ocakları Başkanı'nın söylediği gibi adalet işini yapıyor.

Ancak yine de yanlış giden şeyler var. Emniyetin hataları ortada. Uyarılar dikkate alınsa bu cinayet önlenebilirdi. Ama asıl suçu ve suçluyu üniversitede aramak gerekir. Ülkü Ocakları'nın genç başkanı gibi, gençlere sükunet telkin eden hocalar yok muydu? Üniversite yönetimi, öğrenciler arasında büyüyen gerginliğe müdahale etti mi? Bir tedbir alındı mı? İdarî denetim dediğimiz ne işe yarar? YÖK hemen bu üniversitenin rektörünü görevden almalı. Olayların çıktığı fakültelerin dekanları da açığa alınmalı. Hiç olmazsa diğer üniversitelere sorumlulukları hatırlatılmış olmaz mı? Öğrencisini teskin edemeyen, gerginlikleri yumuşatamayan üniversite yönetimi ne işe yarar? Üniversite yönetimlerinin, huzuru ve öğrencilerin can güvenliğini temin etme sorumluluğu yok mu? Dumlupınar Üniversitesi'nde öğrenci kantinlerine inip öğrencilerle hasbıhal eden, şikâyetlerini dinleyen hocalar var mı? Rektör öğretim üyelerini bu konuda teşvik etmiş mi?

Toplumda huzurun ve barışın egemen olması, herkesin üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesine bağlı. Türkiye'nin toplumdaki ekonomiyi, oradan devlete uzanan güçlü kurumları var. Üniversiteler -birkaç istisna dışında- en geride kalan kurumlar. Tam tersine ülkenin önüne düşüp, önümüzü aydınlatması gereken bu kurumlar giderek büyüyen bir yüke dönüşüyorlar. Tek tek öğretim üyelerinin yeteneklerinden, birikimlerinden değil üniversitelerin kurumsal yapılarından bahsediyorum. Bu kurumsal yapı, toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak durumda değil.

Cumhurbaşkanı, son rektör atamalarında herkesi şaşırtan kararlar verdi. Kendisinden beklendiği şekilde, başörtüsü özgürlüğünü savunan rektör adayları yerine en çok oyu alanları, YÖK'ün sıralamasına itibar

etmeyerek atadı. Çok doğru bir iş yaptı. Çünkü üniversitelerde gündemdeki her tartışmanın basit bir araca dönüştüğü dar iktidar kavgaları sürüyor. Rektörlerin yetkileri, ortaçağ feodal senyörlerinden daha fazla. Ortaya bir dikta yönetimi çıkıyor. Diktanın altında bilim ve eğitim gelişir mi? Peki bu kadar yetkiye sahip olan rektörler, öğrencilerinin can güvenliği ve üniversitedeki huzur ortamından sorumlu değil mi?

YÖK'ün Kütahya'daki cinayeti mercek altına alması ve üniversiteye düşen sorumluluğu araştırması lâzım. Bir öğrencinin hayatından daha değerli ne olabilir? Rektör açığa alınsa, bu cinayete yol açan olaylarla ilgili YÖK bir idarî soruşturma yürütse, diğer üniversitelerin dikkati çekilmiş olmaz mı? Kenarda seyirci gibi duranların sorumluluğu başka nasıl hatırlatılır?

Dumlupınar Üniversitesi öğrencisi Hasan Şimşek'e Allah'tan rahmet, yakınlarına ve arkadaşlarına da sabır ve başsağlığı diliyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni Diyanet

Mümtaz'er Türköne 2010.11.14

Kurban Bayramı'nı yeni Diyanet İşleri Başkanı ile karşılıyoruz. Prof. Dr. Mehmet Görmez, bu önemli makam için çok doğru bir isim.

Âlim ve fâzıl bir kişi. Öte yandan, uzun yıllardır görev yaptığı Diyanet teşkilatında bir yönetici olarak zengin birikimleri var. Üstelik geleneksel din adamı kimliğine çok uygun bir mizaca sahip; olağanüstü mütevazı ve iletişime açık. Bir din alimi olmanın yanında dünya ahvaline ve çağın düşüncelerine hakkıyla vâkıf bir entelektüel.

Diyanet İşleri Başkanlığı, farklı alanlardaki birçok tartışmanın tam kesiştiği yerde duruyor. Alevîlik, başörtüsü, laiklik ve hatta Kürt sorunu tam da Diyanet'in durduğu yerde kesişiyor. Bu sorunlardan hiçbiri aynı şekilde kalmayacak; yani çözülecek. Bu sorunların çözülebilmesi için Diyanet kritik bir rol oynayabilir. Demek ki Türkiye, hızla değişip dönüşürken Diyanet İşleri Başkanlığı'nın da köklü bir değişimden geçmesi gerekiyor.

Mehmet Görmez'in riyaseti, tam da böylesine kritik bir döneme tesadüf ettiği için Türkiye için bir şans. Bu dikkatli ve tecrübeli başkan, her şeyden önce konuya taraf olan bütün kesimlerin saygısını ve güvenini kazanabilir. Sorunların kendisinden daha büyük iletişim ve diyalog sıkıntılarımız var. Görmez'in başkanlığında hiç olmazsa bu sıkıntıların yaşanmayacağından emin olabiliriz.

Yakın dönem dinî-siyasî düşüncesi ve dinî kurumları hakkında Profesör İsmail Kara, tartışılmaz bir otoritedir. Dün Radikal'den Ezgi Başaran'a verdiği röportajda, Diyanet'in üç farklı görevini sıralıyor. Birincisi 'din anlayışını ve dinî bilgiyi modernleştirmek'; yani dinî bilgiyi çağa uygun bir forma dönüştürmek, bunu yaparken halk dindarlığının heterojen eğilimleri ile mücadele etmek. İkincisi, toplumdaki 'bu tür dindarlaşmayı' sağlamak. Üçüncü olarak devletle toplum arasına sıkıştığı zaman 'yüzü Müslümanlara değil, devlete dönük olacak.'

İsmail Kara'nın söyledikleri tarihsel olarak isabetli, hatta bu hükümler Osmanlı Meşihat makamı için de geçerli. Ancak bu fonksiyonlarda köklü bir değişim de kaçınılmaz. En başta Diyanet'in devletle sorunlu ilişkisinin değişmesi gerekiyor. Diyanet, İsmail Kara'nın işaret ettiği 'devletin din işlerine bakan bir kurum' olmaktan çıkmak zorunda. Bunun için de Diyanet'ten önce devletin değişmesi ve dönüşmesi gerekiyor. Devletin demokratikleşmesi, yani halkın iradesine ram edilmesi otomatik olarak Diyanet'in bu geleneksel rolünü de değiştirecek. Devlet Diyanet İşleri Başkanlığı'nı, toplumu yönetmek ve kontrol altında tutmak için stratejik bir

kurum olarak seferber ediyordu. Şimdi devleti halk yönetince Diyanet de doğrudan halkın ihtiyaçları ile uğraşacak.

Unutmayalım, Diyanet bir devlet kurumu. Tersinden bakınca devleti devlet yapan kritik kurumlardan biri. İslâm inancı din ile devletin birliğini (ülke ve milletin de) savunur. Bu prensibin laiklikle bir ilgisi yok. Türkiye'de Müslümanlar için en kritik kurum Din İşleri Yüksek Kurulu'dur. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın lağvedilmesi bir boşluk yaratmaz. Zira Diyanet İşleri Başkanı, dinî bürokrasiyi ve dinî ibadet yerlerini yöneten bir bürokrat. Sünnî İslâm inancını temsil görevini, bünyesinde yer alan Din İşleri Yüksek Kurulu ile üstlenmiş oluyor. Dinî açıdan asıl önemli olan, fıkıhî konularda karar, yani fetva veren bu kuruldur. Bu kurulun yerini başka hiçbir şey dolduramaz. Bu Kurul, Sünnî İslâm inancının birliğini temsil ediyor. Bu birlik, verdiği kararlara devlet nezdinde resmiyet tanıdığı için sağlanıyor.

Profesör Mehmet Görmez, sancılı bir dönüşüm döneminde tartışmaların merkezinde yer alan Diyanet'i yönetecek. Beklentimiz, Diyanet'in sorunların çözümüne katkıda bulunması. Başlangıç olarak kimse yeni Diyanet İşleri Başkanı'nın iyi niyetinden ve sorun çözme azminden şüphe etmemeli. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bayramın zarafeti

Mümtaz'er Türköne 2010.11.16

Suu Kyi, Burma'nın muhalefet lideri. Muhalefetini yıllardır ülkeyi yöneten bir askerî cuntaya karşı çok zor şartlarda yürütüyor. Hayatının 25 yılını cezaevinde ve gözetim hapsinde geçirmiş.

Zayıf, ufak tefek bir kadın. Yüzü ışıltılı. Ekranlardaki mahcup ve mütevazı duruşunun arkasındaki irade yüklü zarafeti ve asaleti hissetmemek mümkün değil. Bu küçük çelimsiz kadının dünyanın en zorlu askerî diktatörlüklerinden birine karşı yürüttüğü mücadele adeta bir destana benziyor.

Terazinin bir kefesine Suu Kyi'yi, diğer kefesine koca ordusu ve devlet kurumları ile Than Şve'nin kaşarlanmış diktasını koyduğunuz zaman sonuç ayan beyan ortada. Bu çelimsiz kadın bir destan kahramanı gibi ağır basıyor. Zarafet ve asaletle davranan barışçı yöntemlerin ağırlığı bu. Çünkü bu küçük kadın, 'beni hapsedenlere kin beslemiyorum' diyor. Kitlelere 'umudunuzu kaybetmeyin' diye sesleniyor. Sonunda asaletini bozmadan ve sesini yükseltmeden 'doğru olan için ayağa kalkın' deyince, sadece Burma'yı değil bütün dünyayı ayağa kaldırıyor.

Meşhur U-2 topluluğu her konserinde bu zarif kadına destek oldu 'Walk on' isimli şarkılarını da ona adadılar. Grubun solisti Bono: 'Tüm bakış açımızı, nelerin mümkün olduğuna dair inancımızı değiştirdi; sadece gerçek kahramanların yapabileceği gibi.' diye açıklıyor ilgilerini. 'Walk on', 'sevgi hiç de kolay bir şey değil' diye başlıyor. '...Kalbin kırılrsa da... her şeyi geride bırak... yürümeye devam et.' Özeti: 'Durmak yok, yola devam.'

Burma'nın, terazide 45 kilodan fazla çekmeyecek bu kadın kahramanı birkaç kere ölümden döndü. Şimdi daha fazla tehlikede. Fakat bir suikasta kurban gitse bile, onu yok edenleri mağlup etmiş olacak. Çünkü Burma ve dünya onun arkasında. Neden? Zarafet ve asaletle biçimlenen barış ve hukuk; baskıya, zorbalığa ve şiddete bu kadının şahsında galebe çalıyor da ondan.

Gelelim Türkiye'ye...

Diyarbakır Belediye Başkanı Osman Baydemir ile Öcalan arasında, keskin bir hiyerarşi kokan polemik, bizim durduğumuz yer hakkında fikir veriyor. Baydemir bir söz etti. Öcalan onun ağzından çıkan cümleyi alıp: ...bazıları çıkıp sorumsuzca 'silahlı mücadele miadını doldurmuştur' diyor ve sözün sahibini 'buna kendileri nasıl karar verirler, bu hakkı kendilerinde nasıl bulurlar...' diye azarlıyor ve 'herkes kendi işine bakmalı' diyerek kestirip atıyor.

Öcalan'ın fırçası, basit bir 'patron benim' efelenmesi değil; şiddet araçlarının kullanımı üzerine derin bir görüş ayrılığını dile getiriyor. 'Şiddet, Kürt sorunu çözülürken masanın altında bir yerlerde bir pazarlık kozu olarak tutulmalı; gerektiğinde kullanılmalı.' Bu yaklaşım Öcalan için şaşırtıcı değil; ama onu adres gösteren ve takip eden Kürt politikacıların tamamını da aynı çizgiye yerleştirmiyor mu?

Halbuki Osman Baydemir'in hükmü, geçmişe bir sünger çekip Kürt siyasetinin önünü açma, Öcalan'ı da farklı bir yere taşıma potansiyeli taşıyordu. Demek ki şiddet geçerli tek yöntem.

Suu Kyi'nin tam yanına, Kürt siyaseti adına kimi koyabilirsiniz? Böyle biri var mı? Öcalan'ın elinde tutmaya çalıştığı şiddet araçları devletten önce Kürtler için bir tehdit aracı değil mi?

Bayram barışın her şeye galebe çalarak hüküm sürdüğü bir zaman aralığı. Bu ülkenin her gününü bayrama çevirme iktidarı bizim ellerimizde. Bu mübarek bayram günü tanımadığınız insanların yüzlerinde bile barış ve huzur için ihtiyacımız olan zarafeti ve asaleti fark edebilirsiniz. Bu ülke soylu bir ülke.

Bayramınız mübarek olsun.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Pozitif sancı

Mümtaz'er Türköne 2010.11.18

Bu bir doğum sancısı değil. Ergenlikte birdenbire hızlanan ve çocukluktan artık bir yetişkin haline gelişin sancıları. Hepimiz bu dönemi eklem ağrıları ile hatırlarız. Hızlı büyümenin getirdiği kemiklerle kasların yeni şartlara uyum sorunlarından kaynaklanan sancılar.

Cumhurbaşkanı'nın Kurban Bayramı nedeniyle yayımladığı mesajda vurguladığı 'pozitif' değişimin işaretleri. 'Büyüme sancıları' adını veriyor Cumhurbaşkanı karşılaştığımız sorunlara. Ve 'mum dibini aydınlatmaz' diye ekliyor. Sancıların kaynağını fark edemeyenler ve 'köklü değişim'i kavrayamayanlar olacaktır.

Türkiye gerçekten çok köklü bir dönüşüm yaşıyor. Gazetelerin haber başlıkları ile sınırlı gündelik telaş içinde bu değişimin işaretlerini fark etmek pek kolay değil. Bugünün dünden hiç farkı olmadığını düşünenler hep bulunacak. Bazıları, özellikle de değişimden rahatsız olanlar, duydukları tepkileri 'değişim' yerine 'bozulma' olarak tarif edecekler. Genellikle hemen yakınımızda yaşanmış bir 'altın çağ'dan dem vurup, oraya dönüşü savunacaklar. Karşınıza 'ilerilik' adına çıkan bir 'gericilik' özlemi hep olacak.

Geri dönüşü imkânsız bir dönüşümden geçiyoruz. Rüzgâr eskileri tarumar ediyor. Uzaklardan getirdiği yeniliklerle birlikte bizi önüne katıp sürüklüyor. Bu dönüşümün temel eksenini demokrasi. Türkiye'nin siyasî kimyası, sosyal dengeleri ve ekonomik ilişkileri demokrasi ekseninde yeniden oluşuyor. Demokrasi kendisi ile uyumlu, yani evrensel prensiplere uygun bir hukuk üretiyor. Demokrasinin çözüm üretme yeteneği devreye giriyor. Yılların kanlı ve aşılmaz sorunları artık dokunabileceğimiz kadar yakın çözüm menziline giriyor. Kürt sorunu, Alevî sorunu gibi. Daha fazla özgürlük, daha sağlam bir toplumsal barışın ve huzurun iklimini

oluşturuyor. Korkularımızı aşış güven içinde bir arada yaşamayı ve hep birlikte bir gelecek inşa etmeyi başarıyoruz. Ve bunu 'biz yaptık' diyebiliyoruz.

Gündelik hay-huyun içinden sıyrılıp sağımıza solumuza baktığımız zaman bu köklü değişimi hissetmemek mümkün değil. Toplum, yıllardır mahkûm edildiği bir 'ergen olmama hali'nden sıyrılıyor. En önemlisi kendi kaderine kendisi hükmetmeye başlayınca ülkenin ne kadar güçlü ve zengin bir ülke haline dönüştüğünü tecrübe ederek görüyor. Asıl toplumu kendini yönetecek olgunlukta bulmayanların bu ülkeyi yıllardır yoksulluğa ve içinden çıkılmaz sorunlara mahkûm ettiği ortaya çıkıyor.

Bize anlatılanın bir hayalet hikâyesi olduğunu artık biliyoruz. Askerin demir yumruğu yerine demokrasinin, disiplinli ve hiyerarşik bir toplum yerine daha fazla özgürlüğün ve derin devlet-mafya teknikleri yerine hukukun egemen olduğu ülkenin zengin bir ekonomi ve daha güçlü ve itibarlı bir devlet olduğunu bizzat yaşayarak öğrenmedik mi? Bu tecrübeleri yaşadktan sonra bizi geçmişin karanlık dünyasına dönmeye kim ikna edebilir? Değişimin artık geri dönülmez bir hal almasına dönüşüm adını veriyoruz. Türkiye birkaç yıldır sancılarını yaşadığı değişimden artık köklü bir dönüşüm gerçekleştirmeyi başardı. Geçmiş geride kaldı. Akıllı olanın ileriye bakması ve dönüşümü hızlandırmaya katkıda bulunması gerekir.

Kürt sorununda çözüm, artık önümüzde duruyor. Çözümün Türkiye'yi bölmeyeceğini, zayıflatmayacağını, geçmişe özlem duyanlar dışında hepimiz adımızdan emin olduğumuz gibi biliyoruz. Çözümün bu kadar yakın olmasının tek sebebi ise Türkiye'nin geçirdiği dönüşüm. Daha fazla özgürlük, daha fazla demokrasi, daha fazla hukuk hem Kürt sorununu çözüyor hem de bu çözümden güç alarak demokratik siyasal düzeni daha ileri aşamaya geçiriyor. Alevîler kendilerini özgürce ifade ediyor. İfadenin özgürleşmesi, gerçek özgürlüklerin de kapısını açıyor. CHP, nihayet tek parti döneminin saplantılarından sıyrılıp demokratik bir kitle partisine dönüşüyor. Eninde sonunda bir sol parti haline gelebileceği yola giriyor. Ekonominin dizginleri devletin sırtından zengin olanların elinden kurtuluyor. Dünya ile rekabet etmeyi başaran reel sektörün eline geçiyor.

Bütün bu köklü dönüşümlerin sancılara yol açması kaçınılmaz değil mi? Bunlar yetişkinliğe geçişin eklem sancıları. Pozitif sancılar bunlar. Gücünü, kuvvetini, zekâsını ve yeteneklerini fark eden bir yetişkini tekrar reşit olmayan bir çocuk haline getirmek mümkün mü? Buna kimin gücü yeter?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Beyaz' aydınların düşüşü

Mümtaz'er Türköne 2010.11.19

Etyen Mahçupyan'ın başlattığı tartışma ilham verici ve yol gösterici. Birilerinin ipliğini pazara çıkartıyor. O iplerle kaç masum insan ipe çekildiği için görülmesi gereken bir hesabı da gündeme getiriyor. Yeniden başlayan köşe komşuluğuna 'hoş geldin' demek için bu tartışma iyi bir vesile.

Merkez medyanın ürettiği ve parlattığı köşe yazarlarından 'safra olmayı kimikleştirenler' diye bahsediyor Mahçupyan ve Ertuğrul Özkök'ü merkezin safralarından biri olarak takdim ediyor. 'Türkiye'de ideolojik ve siyasî merkezin kısmî çöküşü ile birlikte' bu safraların da yaşam alanı kalmıyor. Türkiye'nin geçirdiği köklü dönüşümü analiz eden farklı ama kritik bir perspektif.

Gramsci'nin gösterdiği gibi aydınlar toplumsal bir kategori değildir. Tersine her toplumsal zümre kendi özel aydın tabakasına sahiptir. Türkiye'de 27 Mayıs'tan itibaren sivil-askerî hegemonya kendi çıkarlarını temsil eden ve meşrulaştıran bir aydın tabakası oluşturdu. Mahçupyan'ın işaret ettiği safralar işte bu kesim. Askerî vesayet düzeninin tasfiyesi ile birlikte bu safraları besleyecek ve taşıyacak kaynaklar da tükendi artık.

Bu safraların talihsizliği, çok düşük profile sahip güç sahiplerine hizmet etmektir. Kaba gücü meşrulaştırmak zordur. Böyle zorlu ve ahlâk dışı bir görevi üstlenenlerin, peşinen bir yığın ahlâkî zaafa sahip olmanın yanında birçok meslekî deformasyonun cenderesinden de geçmesi gerekir. Boyacı çocukları gözünüzün önüne getirin. Elindeki kalemi bir kadife parçası gibi kullanıp askerin postalını parlatıyorlar. Sonra ayna gibi parlattıkları postalda gördükleri akislerine hayran oluyorlar. Yıllar boyu postaldaki aksine hayran olan bu adamların kibirli kibirli ortalıkta dolaşmasını seyretmedik mi?

Etyen Mahçupyan'ın kaleminden çıkan bir köşe yazısı ile Ertuğrul Özkök'ünkini karşılaştırmak. Mahçupyan sağa sola yalpalamadan, muradını sağlam bir muhakeme ile anlatır. Katılırsınız veya katılmazsınız. Özkök'ü okurken katılmak veya katılmamak gibi bir şansınız yoktur. Okurken önce elinizin vıcık vıcık olduğunu hissedersiniz. Hem bir şey söylemekte, hem de söylememektedir. Söylediklerine itiraz edemezsiniz, çünkü 'ancak'lar ve 'ama'larla itirazlarınız da karşılanır. O kadar komplo-kana bulaşmış ve varlık sebebi güce hizmet etmek olan bir kalemin var olma biçimidir bu. Hizmet ettiği güç tarih olunca geriye bu kalemin bukalemun gibi yeni bir kalıba dökülmesi kalır. Ama safralar, adı üzerinde safradır. Ağır gelince atılır.

Bu kalemlerin ortak özelliği fikirlerine değil, dayandığı yere güvenmektir. Okuyanlar onları zaten bir yerin temsilcisi olarak okudukları için onlar da rahatça birinci tekil şahısla yazarlar. Okuyucu onların analizlerini ve yorumlarını değil ne düşündüğünü merak ettiği için okumaktadır. Elbette onların değil.

'Beyaz Türk' tabiri, bu zümrenin kibrinin ve görgüsüzlüğünün bir alameti oldu. Toplumumuzda aristokratik gelenekler yok. Kendisine 'Beyaz Türk' diyenlerin tamamı sonradan görme orta sınıf takımı. Bu takım bir yandan kendilerine bir toplumsal taban bulmak, öbür taraftan postal parlatıcısı rolünden sıyrılmak için kendi şehir efsanelerini üretmeye giriştiler. Güç ve iktidar sahiplerinin devşirdiği kalemlerin üstünlük iddiası, ancak ağızlarını-burunlarını silerken yüzlerine bulaşan boya karasını postalın aksinde fark edemedikleri için ileri sürülür. Ellerindeki komplo ve kan bulaşığı olmasa komik görünürler.

Mahçupyan, Türkiye'deki dönüşümün önemli işaretlerinden birini bize anlatıyor. Köhnemiş tarihsel blok dağıldı. Türkiye'nin seçkinleri değişiyor. Akıl dışı olanı meşrulaştırmak için kerametler yumurtlayanların devri sona erdi. Toplumla organik bağı olanların, makul ve mantıklı şeyler söyleyenlerin devri başlıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kadının statüsü geriliyor mu?

Mümtaz'er Türköne 2010.11.21

'Namus' kelimesini 'entelektüel ahlâk' veya 'bilim etiği' anlamında kullanıyorum. Boğaziçi Üniversitesi'nin siyaset bilimi hocalarından Prof. Dr. Yeşim Arat, liberal-feminist bir bilim kadınıdır.

Yazdıkları ve söyledikleri, saygın bilimsel yetkinliğinin yanında, her şeyden önce feminist olduğu için ciddiye alınmalıdır. Çünkü feministler 'entelektüel ahlâk' sahibidir; yani namusludur.

Yeşim Arat 'dinî değerlerin yayılmasının kadınlar için bir tehdit olduğu' tezini yerleştirdiği 'demokrasi paradoksu' çerçevesi bu yüzden kanıksadığımız 'laiklik elden gidiyor' endişesinden farklı. Zaten Third World Quarterly'de yayımladığı, 'Türkiye'de din, siyaset ve cinsiyet eşitliği' başlığını taşıyan makalesini tartışma gündemine sokan da kendisi değil, Radikal'den Ezgi Başaran oldu.

Arat'ın öne sürdüğü paradoks şöyle: 'Dinî özgürlüklerin genişlemesi, kadın-erkek eşitliği açısından olumsuz sonuçlar doğurabiliyor.' Demokrasi sandıktan muhafazakâr bir iktidar (AK Parti hükümeti) çıkartıyor. Bu iktidar

doğal olarak dinî özgürlüklerin alanını genişletiyor. Bu sefer egemen hâle gelen ataerkil-dinî değerler kadını ikinci sınıf bir birey haline getirmeye ve eşitliği zedelemeye başlıyor. Kısaca Yeşim Arat'a göre 'dinî değerlerin yayılması sorun teşkil ediyor.'

Çok basmakalıp görünen bu endişe, bilindik 'şeriat geliyor' endişesinden gerçekten farklı. Çünkü bu tezin sahibi, aynı zamanda başörtüsü özgürlüğünü savunuyor. Başörtüsü yasağının kalkmasının 'liberal bireyciliğin parametrelerini genişleteceği' kanısı taşıyor. Ve makalesinin sonunda, formüle ettiği demokrasi paradoksuna, yani demokrasi ile paralel olarak güçlenen 'ataerkil dinî değerlerin kadınlar üzerinde baskı oluşturmaları tehlikesi'ne karşı daha fazla çoğulculuğu savunuyor. Demokrasinin farklı paradoksları vardır; 'çoğunluk dikta yönetimi isterse?' gibi. Bütün bu paradoksların tek çözümü halkın iradesine güvenmektir.

Peki gerçekten böyle bir tehlike var mı? AK Parti iktidarı ile birlikte muhafazakâr değerlerin yayılması, kadınların statüsünde bir gerilemeye yol açtı mı?

Yeşim Arat'ın makalesinde, kadın istihdamı ve çalışma şartları, kadınlara yönelik şiddet, eğitim, alkol satışında düşüş gibi somut alanlara yönelik analizler ve iddialar var. Ancak bu iddialar, bilimsel anlamda kadının sosyal-siyasî durumu ile 'ataerkil dinî değerlerin yayılması' arasında bir sebep sonuç ilişkisi kuramıyor. Bana kalırsa doğru yöntem karşılaştırmalar yapmak. Arat'ın işaret ettiği alanların birçoğunda kadının statüsü, İran'da Türkiye'den daha ileri. Eğitim oranları, kadın istihdamı, kadının sosyal ve kültürel hayata katılımı gibi. İran'da kadın, dinî değerleri bırakın yaymayı kanun gücüyle zorlayan bir devletin çatısı altında bu ilerlemeleri başardığına göre başka sebeplere eğilmek gerekir. Kadın-erkek eşitliği ile ilgili sorun soyut dinî kurallarda değil; dinî bir hüviyet kazanan ataerkil geleneklerde saklı. Toplum değişince bu gelenekler de değişiyor.

Peki AK Parti iktidarı yıllarında kadının toplumsal-kültürel statüsünde bir gerileme oldu mu? Bu sorunun cevabı görece olarak verilebilir. Ben de Yeşim Arat gibi bir gerileme olduğunu düşünüyorum. Ancak bunun sebebi 'dinî değerlerin yayılması' değil; kadın hareketlerinin zayıflığı. Demokratik rekabet koşullarında egemen erkek kültürü, özellikle siyasî alanda kadınlardan bir dirençle karşılaşmayınca boş bulduğu alana yayılıyor. AK Parti'de çok sayıda kadın siyasetçi olmasına rağmen kadın hakları savunucuları yok. Kadına yönelik şiddetin engellenmesi önemli bir gösterge. İşin garibi, CHP'de de yok.

Kadının statüsündeki görece gerileme, yapay bir kadın-erkek eşitliği efsanesinin gerçek toplumsal-ekonomik tabanına geri dönüşüyle ilgili olabilir. Toplum ekonomisiyle, siyasetiyle ve kültürüyle değişiyor. Hiçbir toplum kadın rol almadan ve istemeden değişemez. Demek ki kadın da değişiyor. Dinî bir kisveye bürünen kadına dair ataerkil ve erkek-egemen değerlerin değişmesi ise kaçınılmaz. Bütün demokrasi paradokslarının çözümünde olduğu gibi çözüm yine toplumun yani kadının kendisinde. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kim daha Kemalist?

Mümtaz'er Türköne 2010.11.23

BDP mi, yoksa CHP mi? Ben bu soruya tereddütsüz 'tabii ki BDP' cevabını veriyorum. CHP, Kılıçdaroğlu ile birlikte geleneksel Kemalist çizgisinden uzaklaşıyor.

BDP ise katı biçimde bu ideolojik istikameti sürdürüyor. Kemalizm dediğimiz, 1930'lu, 1940'lı yılların tek partisinin ideolojisi. Laik, tepeden inmecî ve modernleşmecî bir ideoloji. Bu ideolojiye biraz da anti-empyralizm sosu eklemeniz gerekiyor. Farklı düşüncelere, özellikle demokrasiye geçit vermeyen totaliter bir

cendere ortaya çıkıyor. BDP'nin ideolojik öğretisini bir Kürt aydınlanması olarak okurken, karşınıza tam olarak bir Kürt Kemalizm'i çıkıyor.

Kemalizm, bir ideolojik omurga olarak ortak paydayı oluşturduğuna göre 2011 seçimleri için CHP-BDP ittifakı pekâlâ mümkün. BDP'nin çok fazla ilkel Sovyet kurgusu kokan Stalinist solculuğunu biraz yumuşatır, CHP'yi de sola doğru açılan gerçek bir sosyal demokrat parti haline getirirseniz; evrensel solun temel insan hakları, yoksuldan ve eşitlikten yana olma gibi idealleri iki partinin birleşmesinden yeni bir sentez üretebilir. BDP'nin CHP ile ittifaka girecek ölçüde mutasyon geçirmesi, CHP'nin eski alışkanlıklarından vazgeçip hep hızını kesen arkasındaki ağır yüklerden kurtulması Türkiye için gerçek bir kazanç olmaz mı?

Merkez Medya'nın CHP'ye verdiği destek tehlikeli. AK Parti'nin sekiz yıllık iktidarı ve Türkiye'nin sağladığı siyasî istikrarla kazandıkları siyasî rekabetin içeriğini değiştirdi. CHP'nin 'yapıyormuş gibi' değil, gerçekten değişmesi lâzım. Medya manipülasyonları CHP'yi bir proje olarak şişirirken köklü değişim ihtiyacını geçiştiriyor.

Medyadan destek verenlerin hiçbiri, sol ideolojinin künhüne vâkıf değil. Ortada dolaşan 'üçüncü yol' ve 'yeni CHP' gibi sözler, son otuz senede Avrupa solunun tükettiklerine bile vâkıf olmadıklarını gösteriyor.

Kılıçdaroğlu'nun Diyarbakır'da Kürt sorunu hakkında söylediklerinin romantik laflar olmanın ötesinde çözüm gücü yok. Kürtçe eğitim ne olacak? CHP'nin günün ihtiyaçlarına uygun ideolojik dönüşümünü gerçekleştirecek birikim ve ufuk tek kişide var. O da halihazırda AK Parti hükümetinde Kültür Bakanlığı görevini sürdürüyor.

Baykal'ın kendi tarzında Kılıçdaroğlu'na karşı yürüttüğü karşı kampanya, tam olarak kırılmanın formülünü gösteriyor. Kılıçdaroğlu Diyarbakır'ı dolaşırken Baykal bu şehrin antitezi olan Doğu Karadeniz sahillerine geliyor. CHP'nin içeriği belirsiz yeni arayışlarına karşı Baykal'ın direnci, potansiyel gelişmeler hakkında ipucu veriyor. Baykal partideki kemikleşmiş statükoyu, yani 1940'ların CHP'sini savunuyor. Statükoyu savunurken söylediği 'Türkiye buralara CHP'nin ilkeleriyle geldi' sözü, tarihen yanlış olmakla birlikte anahtar bir kelime. Baykal'ın sahip çıktığı ve yeni lider kadrosunu vazgeçmekle suçladığı 'eski fikriyât' aslında BDP'de yaşıyor: Kürt Kemâlizm'i olarak.

2011 seçimlerinde rekabetin içeriğini dört parti belirleyecek. Dört harften kaç kelime üretebilirsiniz? Mantıklı olan bütün kelimelerle, seçimden sonra oluşacak siyasî yelpaze şeklini alabilir. Bir CHP-BDP ittifakı, MHP'nin baraj üstünde kalmasını garantilemesi demek. Benim öngörüm, CHP'nin yeni kadrosu ile estirdiği rüzgârdan, 2007'ye göre oyunu birkaç puan artırmış olarak seçimden çıkmak. Bu başarı tam tersine AK Parti'nin alacağı oyu artırabilir, olan MHP'ye olabilir. Şiddetin olmadığı şartlarda gidilecek seçim BDP oylarında erime anlamına gelecektir. BDP, Kürtler için devlete karşı bir antitez. Tez, açılımlarla değişince bu antitezin de kaybetmesi kaçınılmaz. CHP, yeni lideriyle parti omurgasını budama işini seçimden önce hallederek önünü açtı. Ancak CHP, önümüzdeki mahalli seçimlerde varlık gösterebilir.

CHP'nin şu 'budama' işini ciddiye alması lâzım. Medya desteği sadece makyaj demek. Formül basit: Kemalizm'in kurumuş dallarını budadığınız zaman gerçek bir kitle partisi haline gelme şansı mevcut. Sonra belki BDP de Kemalizm'in safralarından kurtulma yoluna girebilir. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Generaller de insandır

Mümtaz'er Türköne 2010.11.25

Talimatın, doğrudan Başbakan tarafından verildiği belli. Çünkü Lübnan'a giderken gazetecilerin, İçişleri Bakanı'nın görevden aldığı generallerle ilgili sorusuna 'aynı işlemi Millî Savunma Bakanı da uygulayacaktır' diye

cevap veriyor.

Jandarma Genel Komutanlığı ile Sahil Güvenlik Komutanlığı'nda görevli personelin 'açığa çıkarılma' yetkisi İçişleri Bakanı'na ait. Geri kalan bütün askerî personel için aynı yetki açık şekilde Millî Savunma Bakanı'na veriliyor.

926 sayılı TSK Personel Kanunu'nun 65. maddesi, tereddüde mahal bırakmayacak şekilde bu yetkiyi tarif ediyor. İki nokta üzerinde durmamız lâzım. Birincisi, bu yetki ilk defa kullanılıyor. Bugüne kadar hiç kullanılmayan bu yetki bugün nasıl kullanılabildi? İkincisi bakanlara bu yetkileri veren kanun maddeleri 1982 yılına ait, yani askerî darbe döneminin düzenlemeleri. Askerlerin ve askerî kurumların yetki, görev ve sorumluluklarını düzenleyen bir düzineden fazla kanun var. Darbe dönemlerinde yasama yetkisi askerî yönetimin kontrolüne geçince askerler ilk iş olarak bu kanunlarda kendi lehlerine değişiklikler yapıyorlar. Demokrasiye geçildikten sonra da sivil iktidarlara bir yığın kanunî zırhın önünde çaresiz kalıp pösteki saymak düşüyor. Çok kritik bir kanun olan Askerî Personel Kanunu da, 12 Mart ve 12 Eylül dönemlerinde köklü bir şekilde elden geçmiş. Bakanlara, 'açığa çıkarma yetkisi'ni veren 65. madde de 26.3.1982'de yani, 12 Eylül Diktası'nın emrinde kanun çıkartan Danışma Meclisi döneminde yeniden düzenlenmiş. Askerler, sivillere bu yetkiyi neden bırakmışlar?

Birinci soru, yani bu kanunî yetkinin ilk defa kullanılması bizi hukukun ötesine, devlet içindeki fiilî güç dengesine götürüyor. Kanunen yetkili olmanız, o yetkiyi kullanabileceğiniz anlamına gelmiyor. Fiilen de bu yetkiyi kullanacak güce sahip olmanız gerekiyor. Başbakan'ın bu yetkiyi iki bakanına kullandırması, devlet içindeki fiilî gücün artık sandıktan çıkan demokratik icra gücünün elinde olduğunu gösteriyor.

İkinci soruya, bu yetkinin askerler tarafından sivillere bırakılmasına gelince... Bu sorunun cevabı askerlerin meslekî çıkarlarında değil, devlet terbiyelerinde saklı. Çünkü başka türlü devlet yönetilemez. Devletin tekliği, egemenlik yetkilerini kullanması başka türlü mümkün olamaz; devlet içinde icra gücünün ulaşamadığı başka bir devlet ortaya çıkar. Devletin devlet olabilmesi için, icra gücünün kanunî olarak bu yetkiye sahip olması, askerin de kendini bu yetkiye göre bir yere yerleştirmesi gerekir. Geriye, kanunî olarak tanınan bu yetkinin fiilî olarak kullandırılmaması kalır.

Nitekim kullandırmamayı denediler. YAŞ'ta hükümetin bu paşaların terfilerini engellemesi devlet teamüllerine aykırı bir şekilde aşıldı. Paşalar gelecekleri görevlere vekâleten atandılar, ayrıca yargı bağımsızlığı olmayan Askerî Yüksek İdare Mahkemesi kararı ile hükümetin tasarrufunu etkisizleştirdiler. Bu durum karşısında hükümet elindeki kanunî yetkiyi kullanarak, yani hükümet ederek aslında kimin komutan olduğunu göstermiş oldu.

Askerin bu üç general için gösterdiği direnişe gelince... Devlet teamüllerine ve askerlik mesleğinin gereklerine aykırı bu lüzumsuz direnç ne için gösterildi? Bu soruya cevap bulmak için askerlerin de insan olduklarını hatırlamamız gerekiyor. Askerin direnci bürokratik otonomi talebi ile alâkalı. Her bürokratik kurum, eline güç ve fırsat geçtiği takdirde kendini yönetmeye ve mümkünse başkalarına da müdahale etmeye çalışır. Askerler de insan. Bürokratik bir kurum içinde yer alan her insan gibi kendi çıkarı peşinde koşuyor.

Sonuç itibarıyla, bakanların üç generali açığa almaları, mantık ve içerik itibarıyla Emniyet Genel Müdürlüğü'nde görevli iki daire başkanını görevden almaktan farksız. Sadece siyasetçiler, halktan aldıkları yetkiyi kullanmış olmuyorlar, devlet devlet olmanın gereğini yerine getirmiş oluyor. Silahlı gücü denetleyemeyen devlet, meşruiyetini kaybeder. Hükümet, üç generali açığa alarak devleti de vatandaşlar nezdinde meşruiyet sahibi bir devlet haline getirmiş oldu.

Askerler de insan. Hükümetin bu tasarrufu, hukuka saygı içinde devletine ve ülkesine hizmet eden askerlerin meslekî geleceğini garantiye aldığı için, insanî olarak en fazla yine onlar memnun olmuşlardır.

Baydemir özeleştiri verecek mi?

Mümtaz'er Türköne 2010.11.26

KCK'nın talimatı açık: 'Eleştirmesi gereken eleştirecek, özeleştiri vermesi gerekenler özeleştiri verecektir.'

Kürt siyasetini takip edenlerin, bu cümlelerin arkasında devinip duran PKK ideolojisini kavraması lâzım. Çünkü Kürt sorununun çözümü önündeki en aşılması zor engellerden biri bu ilkel ideolojinin Kürtler üzerinde kurduğu tahakküm.

Osman Baydemir'in Kürt siyaseti içinde başlattığı tartışmanın içeriğinin pek fazla önemi yok. Kürt siyasetinin labirentleri arasında bu ayrıntı çok önemli. Baydemir'in 'silahlı mücadele miadını doldurdu' sözünün benzerlerini, PKK'nın lider kadrosunun neredeyse tamamı yakın zaman içinde söyledi. Cemil Bayık'ın hatta Murat Karayılan'ın 'Silahlı mücadele ile varılacak bir yer kalmadı' anlamına gelen sözlerini, özellikle BDP'li politikacılar çok yakından takip ettiler. Demek ki sorun, söylenen cümle değil, kimin söylediği.

KCK'nın talimatında geçen cümleye dayanarak soracağımız soru bu farkı gösteriyor. 'Kimin eleştireceğine, kimin özeleştiri yapacağına kim karar verecek?' Baydemir'i özeleştiriye davet eden bu talimatın gösterdiği tek merci var: 'Elindeki silahla birlikte artık miadını doldurmuş olanlar'. Emirle eleştirecek, emirle özeleştiri yapacaksınız.

Bu dünya, Stalin dönemi Sovyetlerine ait. Fiili gücü elinde bulunduran parti önderliğinin arzusu hilafına bir iş yapar veya bir şey söylerseniz hemen itibarsızlaştırılırsınız. KCK'dan Baydemir'e gelen talimat bir itibarsızlaştırma operasyonu. Baydemir söylediği sözün yanlış olduğunu kamuoyuna açıklayacak ve bir de özür dileycek. Böylece PKK için artık değersiz olduğu kamuoyuna gösterilmiş, aynı zamanda gerçek patronun kim olduğu hatırlatılmış olacak. Kısaca Baydemir'in omurgası alınacak.

Bu mesele PKK kanadında basit bir iç iktidar mücadelesi olsaydı, üzerinde durmaya belki değmezdi. Kıpışma doğrudan silahlı kadrolar ile sivil siyasetçiler arasında bir güç mücadelesi. PKK, İmralı'nın devrede olduğu müzakerelerle tasfiye ediliyor. Bütün güçlerini dayandırdıkları sermayelerini, yani silahları bırakanlar eski saltanatlarını sürdürmek istiyorlar.

Kısaca barış süreci ile paralel bir askerî kanat-sivil kanat ayrışması yaşanıyor. BDP'den Baydemir'e gelen destek bu ayrışma yüzünden. 'Dağda silahla gezmek yerine ovada siyaset yapmak', yanıltıcı bir benzetme. Ovada siyaset yapanlar zaten vardı; üstelik silahlı militanın siyaset yapma becerisi hiç yok. Dağdaki kadrolar, kendilerini her türlü ezaya ve cefaya katlanan, canını ortaya koyan idealist adamlar; Ankara'da siyaset yapanları ise bir eli yağda, öbürü balda yaşayan ve her türlü kalıba giren eyyamcılar sürüsü olarak görüyor. Bu psikolojiyi anlamak Kürt sorununun geleceği için çok önemli. BDP'li politikacılar bu konuda büyük sıkıntı içindeler. Osman Baydemir'i özeleştiriye davet eden, yani itibarsızlaştırmayı hedefleyen talimat, KCK yöneticisi Duran Kalkan'ın kaleminden çıkma. Silahlı kadrolarla sivil kadrolar arasındaki çekişmenin üstüne bir de kişisel bir anlaşmazlığın su yüzüne çıktığı anlaşılıyor.

PKK'nın silahlı kadroları ne olacak? Bu sorun artık sadece barışı arayan Devlet'in değil, aynı zamanda Kürt siyasetinin, özellikle BDP'nin de sorunu. Silahın sağladığı öldürme iktidarını kaybetmek, militanları bir anda sıradan insanlara dönüştürecek. PKK, Kürtler üzerindeki zora dayalı kontrolünü kaybedecek. Daha önce bir

selamla ortalık süt-liman olurken, artık kahveye girdiklerinde kimse yerinden kalkmayacak. Bir elinde telsiz, öbüründe Kalaşnikof dağda gezen bir PKK'lı örgüt şefinin, bu sefer bir elinde fırça, öbüründe hortum Diyarbakır'da araba yıkadığını tasavvur edin. Bu manzara gerçek olamaz, ancak Rambo filmlerinde karşınıza çıkabilir.

Baydemir'in kendisinden talep edilen özeleştiriyi yapıp yapmaması, yani itibarsızlaşmayı kabul edip etmemesi Kürt sorununun barışçı yoldan çözülüp çözilemeyeceğini de gösterecek. Demek ki sorun sadece devlet katında alınacak kararlara bağlı değil; Kürt siyasetçilerin silahlı tehdit karşısında onurlarını koruma yeteneği çözümün çok önemli anahtarlarından biri.

Baydemir eğer mecbur kalırsa, barışı savunan ve şiddeti reddeden bir protesto ile belediye başkanlığından istifa etmeli. İşte asıl o zaman Türkiye'de barışa ve Kürt sorununun çözümüne büyük katkıda bulunmuş olacak. Çünkü Türkiye'nin geri kalanı, Kürt sorununun çözümü için Baydemir'in arkasında yer alacak.

m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Emre itaatsizlik

Mümtaz'er Türköne 2010.11.28

Genelkurmay'ın, Balyoz sanığı üç generali terfide ısrar etmesi, askerî tabirle tam olarak bir 'emre itaatsizlik' durumu. Asker, hükümetten gelen üç generalin emekliye sevk edilmesi emrine itaat etmiyor.

Kendi kurumsal birliklerinden Askerî Yüksek İdare Mahkemesi'ni cepheye sürerek emre itaatsizlikte ısrar etmiş oluyor.

Muhalefet, hükümetin karşısına kim çıkarsa ona destek vermekten yana. Bahçeli'nin ve CHP'den birkaç ismin emre itaatsizlik eden askerin yanında yer almasının tek anlamı var: Başkalarının anlaşmazlıklarına taraf olarak veya alkış tutarak siyaset yapmak. Böyle bir tercihin sonucu ise, siyasette özne olmayı reddetmektir. Halbuki askerin ısrarı hem CHP, hem de MHP için bir fırsattı. Firsattı, çünkü bu anlaşmazlık hükümet ile ordu arasında değil; doğrudan vatandaşla ordu arasında sürüyor. Tehdit altında olan toplumun kendisi.

Balyoz davası, askerî darbeler tarihinin kirlı geçmişinin bir röntgenini verdi. Türkiye'nin en organize, en çok kaynak kullanan ve elindeki silahlarla en güçlü kurumu doğal olarak ordusu. Asker, bu kadar güç elinin atında iken kendisine verilen savunma görevi ile tatmin olmuyor, bir de ülkeyi yönetmeye kalkıyor. Siyasetin zaafları, demokrasinin ergenlik bunalımları askere işte bu fırsatı veriyor. Ancak asker ülkeyi yönetme hakkına bir gerekçe bulmak zorunda. Dünya barış içinde yoluna devam ederken, yönetme gerekçesi olarak ancak iç düşmanlardan şikâyet edilebilir. İç düşman ise yok. Bu sefer asker bu iç düşmanları kendisi imal etmeye ve sonra da toplumu bu canavara ikna etmeye girişiyor. Balyoz davası, doğrudan askerî gücün darbe gerekçesi olacak iç düşmanı halka yönelik terör eylemleri ile kendisinin organize ve icra etmesi anlamına geliyordu. Asker kişiler bölücülük ve irtica tehdidine toplumu inandırmak için kanlı eylemler yapıyorlar, sonra da bu eylemleri durdurmak, halkın güvenliğini sağlamak için yönetime el koyuyorlar. Balyoz, bu mantığın somut operasyon planlarından meydana geliyordu.

Önümüzdeki hesap çok kabarık. Şayet ordumuzda birileri, uzun askerî müdahaleler tarihinde benzer planlarla uğraşmamış olsaydı, en azından Kürt sorunu için bu kadar insan hayatı ve kaynak heba edilir miydi? Demek ki ordunun siyasetten uzak durması gerekiyor. Daha ötesi, hükümet tarafından yönetilebilmesi lâzım. Yoksa hiçbirimiz ne kendi can güvenliğimizden ne de ülkenin güvenliğinden emin olamayız.

Hükümetin emekliye sevkini istediği üç generalin suçlu olup olmadığını bilmiyoruz. Bunun için mahkemenin karar vermesi lâzım. Ancak hukuk, bu 'zan' üzerine ülkenin ve toplumun güvenliğini sağlayacak bir tedbir düşünmüş. Soruyu şöyle sorunca durum daha kolay anlaşılıyor. Sağa sola bomba atıp toplumu kargaşaya sürüklemek ve bu yolla darbe yapıp yönetimi ele geçirme planları yapmakla suçlanan üç generalin, çok kritik görevlerde askerî birliklere komuta ettiği bir orduya güvenir misiniz? Bırakın sıradan vatandaşlar adına bizi, o komutanların emrinde görev yapan bütün astların da güvenmemesi lâzım. O zaman çare ne? Çare bu kadar ürkütücü suçlar isnat edilen generallerin, tekrar aynı işlere kalkışabilecekleri görevlerden uzak tutulması. Yani ya doğrudan emekliye sevk edilmeleri ya da açığa çıkarılmaları.

Hükümetin yaptığı da bundan ibaret. Hükümet, silahlı güce karşı benim hukukumu koruyor. Şayet benim hukukumu koruyamazsa orada ne işi var? Sıradan bir vatandaş olarak benim hukukumu koruyamayan hükümet kendi hukukunu koruyabilir mi?

Üç generalin açığa alınması, asker-siyaset ilişkisine dair bir tartışma değil. Doğrudan devlet yönetimi ve vatandaşın devlet karşısında haklarının korunması ile alâkalı. En başta da yaşama hakkı. Ordu üç generalin üzerinden içgüdüsel olarak bürokratik ayrıcalıklarını korumaya çalışıyor. Nasıl? Kendisi ve ülke için çok değerli olan itibarını harcayarak.

Emre itaatsizlik, bir ordunun en tepesinde ısrarla sürdürülünce askerinize güvenebilir misiniz? Her kademede asker, üstüne güvenebilir mi? Ordusunu emrine itaat ettiremeyen bir hükümete güvenebilir misiniz?
m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD'nin yatak odası

Mümtaz'er Türköne 2010.11.30

Diplomatlar, bu mesleğe özgü ince bir zekâ ile kendileriyle dalga geçerken şu espriyi yaparlar: 'Dünya tarihinin en eski iki mesleğinden biri diplomasidir.' Gönderme aslında diğer mesleğe yapılmaktadır.

Herkese açık ama yine de gizli-saklı icra edilen bir meslektir bu. Diplomatların hafızaları ve kayıtları, devletlerin yatak odasında biriken kirli çamaşırlardır. Ortalağa saçıldığı zaman o devletin mahremiyeti kalmaz.

Wikileaks'ın yayımladığı 250 bin belge, 'Diplomasinin 11 Eylül'ü' olmanın çok ötesinde ağır yükler taşıyor. Dünya kamuoyu bu belgelerin tamamına vâkıf olduktan sonra, kuvvetle muhtemeldir ki ABD, artık eski ABD olmayacak. Bu sarsıntının ardından Amerikan diplomasisini toparlayıp tekrar ayağa kaldırmak için Hollywood'un en az yüz film çevirmesi gerekecek.

Yatak odası, evin en mahrem yeridir. Komplolarla yatıp, komplolarla kalkanlar artık kapıları açılan bu yatak odasından içeri girip çok şey öğrenebilir, bu kirli çamaşırları tek tek inceleyebilir. Türkiye için sıkıntı yok; bu belgeler, ABD'nin nasıl iş yaptığını ve çevresindekileri nasıl gördüğünü gösteriyor. Başbakan'ın Libya'ya giderken yaptığı açıklama bu rahatlığı gösteriyor.

Bütün BOP'çular, yani Türk dış politikasını 'BOP eşbaşkanlığı'na indirgeyip, Türkiye'yi ve hükümeti ABD'nin kuklası olarak gösterenler biraz Wikileaks okusunlar. Sonra da şu 'BOP eşbaşkanlığı'nın nasıl yürütüldüğünü bizlere 'belgelere dayanarak' anlatsınlar. Ne iyi olur değil mi?

ABD'nin yatak odasından ortalığa saçılan kirli çamaşırlardan Türkiye'nin hissesine düşen ilk kısım, Türk dış politikasını hafife alanların kucağında duruyor. Türk dış politikasının ABD'nin bütün baskılarına rağmen söke söke nasıl yürütüldüğü belgelerin hemen hepsinde görülüyor.

ABD İran'ı sindirmek peşinde. Gordon, Davutoğlu'ndan İran'ın yaptırımları ciddiye alması için tehdit etmesini istiyor. Davutoğlu, Türkiye'nin dış politikasının bölgeye bir 'adalet duygusu' ve 'vizyon duygusu' verdiğini, İran'a ve Suudilere alternatif olduğunu ve bu yolla bölgedeki İran etkisini sınırladığını anlatıyor.

ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı William Burns ile Türk Dışişleri'nden Feridun Sinirlioğlu'nun görüşmesini içeren tutanak, İran, Suriye ve İsrail konusunda Türkiye'nin ABD'nin baskılarına karşı ısrarla takip ettiği politikanın anahatlarını veriyor. Son yılların Türk dış politikasının aynı zamanda bölgede bir ahlakî önderlik geliştirdiği bu belgelerde açıkça görülüyor. Dış politikasını ahlakî kriterlere bağlamış bir ülkenin, ABD'nin yatak odasından sızan belgelerden korkusu neden olsun?

Ya MOSSAD'ın başkanının, Türkiye'de laikliğin tehlikede olduğu endişesine ne demeli? Ülkemiz adına çıkartılacak şaka gibi dersler var. İsrail gizli servisi, AK Parti hükümetinin laiklik için bir tehlike oluşturduğu korkusuna kapılmış. ABD Dışişleri bakan yardımcısına can alıcı soruyu soruyor: 'Laik kimliğin korunması konusunda hassas olan ordu, bu duruma ne kadar göz yumacak?' Bu soruyu, tam da benzer cümlelerle Türkiye'de soranlar, laiklik için tehlike oluşturan hükümeti, acaba ne için 'BOP eşbaşkanı' olmakla suçluyorlar?

Diplomatlar görüşmeler yaparlar. Sonra bu görüşmeleri rapor haline getirip ilgililerin dikkatine sunar ve arşivdeki yerlerine koyarlar. Wikileaks belgeleri, ABD'li diplomatların görüşmeleri ve toplayıp raporlaştırdıkları bilgilerden oluşuyor. Hepsi yatak odasındaki çekmecelere özenle yerleştirilmiş dosyalar. Bizler sadece dünya işlerinin nasıl görüldüğünü ve ABD hariciyesinin neler düşündüğünü öğreniyoruz.

Türk dış politikasını eleştirenler, 'BOP eşbaşkanlığı' ile sınırlı komplolardan dışarıya çıkamayanlar da öğrenmeli. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Wikileaks belgeleri nasıl okunmalı?

Mümtaz'er Türköne 2010.12.02

Bu belgeler günümüzün tarihine ait. O yüzden tarihî bir belge nasıl okunuyorsa öyle okunmalı. Acele etmeden, sükûnetle, karşılaştırmalar yaparak ve kritik ederek.

Türkiye'deki ilk şok dalgası belge okuma ve yorumlama konusunda hazırlıklı olmadığımızı gösterdi. Daha işin başındayız. Dalgalar halinde önümüze dağlar gibi belgelerin yığılacağı anlaşıyor. Demek ki önce belge kritiği konusunda kendimizi geliştirmemiz lâzım.

En önemli kısım somut bilgiler. Gazeteci standartlarına uygun 5N 1K'lık sonuçlara ulaşmadan, kestirme hükümlere varmak hüküm sahibini zor durumda bırakabilir. Meselâ CHP liderinin belgelerden sağdığı 'İsviçre hesapları', dönüp kendisini vurabilir. Devlet Bahçeli'nin ihtiyatlı yaklaşımı, MHP kurmaylarının belge kritiğine vâkîf olduğunu gösteriyor.

Londra'da İngiliz arşivlerinde yaklaşık bir yıl süre ile bu tür belgeler üzerinde çalıştım. Diplomatların, bilhassa Anglo-Sakson geleneğinin rapor düzenleme standartları değişmemiş. Günümüzün Amerikalı diplomat raporları ile 150 yıl önceki İngiliz raporları arasında tek fark, dedikoduların aktüalitesinin farklılığı. Aslında, bu

tür raporların çok daha kapsamlıları olan Osmanlı Sefaretnameleri, akla gelebilecek her türlü bilgiyi ve keskin gözlemleri içeriyor. Benim Foreign Office'te 180 yıl öncesine ait belgeler arasında cevabını aradığım sorulardan biri, 1839 Tanzimat Fermanı'nda İngilizlerin payı idi. Sonrasında yazılan hatıratlardan yola çıkarak, bu fermanın İngiliz imali olduğu yolunda bir kanaat oluşmuştu. Halbuki İngiliz Hariciyesi'nin, Reşid Paşa'nın hazırlığından sadece bir hafta önce haberinin olduğu ve bu haberi de bizzat Osmanlı hariciyesinin resmen verdiği, belgelerden anlaşıyordu.

Elçilik raporları, politika belirlemek ve karar vermek için toplanan bilgilerden oluşuyor. Sağda solda rastlanan her türlü bilgi kırıntısının bu raporlara dahil edilmesi doğal. Bu bilgilerin benzerlerinin gazete sayfalarında da yer aldığını unutmayalım. Tek farkı, doğrulanmaya ihtiyacının olmaması ve bir tazminat davası riski ile karşılaşmaması. Daha yukarıda birileri bu farklı raporları bir araya getirerek, uzman süzgecinden geçirerek gerçek durumu resmetmeye çalışıyor. Bizler bu belgelerle Amerikan hariciyesinin beyin kıvrımlarında dolaşan tilkileri tanımış oluyoruz.

Yine bu belgeleri kritik ederken nereden ve hangi süzgeçten geçerek bize ulaştığını hatırlamamız lâzım. Belgeler, Amerikan hariciyesinin kullandığı bilgi paylaşım sisteminden sızmış. Sızdıran sadece rütbesiz bir asker. Bu paylaşım sisteminde yer alan belgeler, çok yüksek düzeyli gizli belgeler değil; herkes tarafından okunan 'secret' ve 'confidential' belgeler. Wikileaks belgeleri ele geçirince Amerikan Devleti ile ve altı büyük gazete ile pazarlığa oturuyor. Belgeler 'güvenlik' endişesi ile elden geçiriliyor ve ayıklanıyor. Bazı isimler gizleniyor. Sonunda elimizde esaslı bir şekilde karşılaştırma yapılması ve kritik edilmesi gereken bir kamyon dolusu belge kalıyor.

Bu belgelerde çok önemli, çok hayatî bilgiler var. Ama hiçbir rafine değil. Elçilik görevlisi o günün politik havasını yansıtmak için sağda solda dinlediklerini naklediyor. Dinledikleri bilgi değil, dedikodu. Bir dedikodu bir belgeye girerse, sadece belgeye girmiş dedikodu olur. Bilgi farklı bir şey. Millî Savunma Bakanı'nın Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu hakkında 'tehlikeli' demesi, bir dedikodudan ibaret. Başka kaynaklarla doğrulandığı zaman bu bilginin kabine içinde bir soruna dönüşmesi mümkün olabilir. Doğrudan diplomatik sorun teşkil eden iddialar da öyle: Türkiye'nin El Kaide bağlantısı iddiası, İran'a silah satışı gibi.

Ancak asıl önemli olan husus, bu belgelerin ABD'nin vâkıf olduğu bilgileri göstermesi değil. Amerikalılar ne tür bilgiler topluyor, neleri önemsiyor, kimlerle işbirliği yapıyor, kimlerin kuyusunu kazıyor ve neyin peşine düşüyorlar? Bu belgeleri öncelikli olarak Amerikan diplomasisini anlamak için okumalıyız. Hemen ilk başta çıkan en önemli sonuç: Laik-ulusalcılarla Amerikalıların söylemleri nasıl da birbirine benziyor; öyle değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP'nin düşük profili

Mümtaz'er Türköne 2010.12.03

-'Ancak şunun altını özenle çizmek isterim' diyor Kılıçdaroğlu 'Parti meclisi listesini bizzat ben kendim yapacağım'.

Sizce bu sözde bir gariplik yok mu? Koskoca bir siyasî partide, koskoca bir parti meclisi listesi tek başına genel başkan tarafından belirleniyor. Diyeceksiniz ki: 'Bütün partilerde tek seçici genel başkan değil mi?' Haklı olabilirsiniz, ama parti içi demokrasiye bu kadar aykırı bir durum, bu kadar aleniyete dökülür mü? Hiç olmazsa işi usulüne uyduracak bir çerçevenin içine sokulmaz mı? Kılıçdaroğlu'nun fazlaca acemilik kokan sözü, aslında bir parti içi dikta ilanı değil. Sadece otoritesini sağlamaya çalışan bir genel başkan var karşımızda.

Kılıçdaroğlu parti tabanına 'blok liste' mesajı veriyor. Tek seçici kendisi olacak ve kongre bu listeyi onaylayacak. Kongrede oylanacak listenin demokratik olabilmesi için delegeye seçim hakkı tanıyan çarşaf liste olması lâzım. İlerde CHP için 'komployle gelen komployle yönetir' sözü galiba uygun düşecek. CHP'de kenarından köşesinden 'demokratik' diyebileceğimiz bir gelişme yok. CHP'nin geleceği konusunda umutsuz olanlar, Kılıçdaroğlu'nun kişiliği yerine bu eksikliğe eğilmeli.

CHP'nin çizdiği profil, henüz evin içini düzenlemeye çalışan bir parti görüntüsünden ibaret. CHP'den bahsedildiği zaman aklımıza hep parti içi sorunlar, özellikle de eski kadro ile yeni kadro arasındaki çekişmelerin gelmesi bu yüzden. CHP'nin eleştirilecek veya övülecek bir hamlesi, Türkiye politikası adına bir yeniliği henüz yok. Galiba, hiç olmayacak.

CHP'nin parti içi sorunlara gömülü düşük profili, önümüzdeki seçimlerin ana parametrelerinden biri olacak. CHP için bu bir tercih; zorunluluk değil. Seçimde oy maksimizasyonu bu düşük profil ile sağlanacak. CHP'nin takip edeceği seçim stratejisinin özü 'düşük profil' olacak.

Bu stratejinin dayandığı mantık şöyle: Yeni bir parti programı, yeni bir ideolojik kurgu ve yeni projelerle uğraşmak çok zor. Bir kere zaman dar. İkincisi, iddialı bir yenilenme için teorik birikim yetersiz. Öbür taraftan iddialı projelerle ve çıkışlarla uğraşmanın 'Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak' gibi bir maliyeti olabilir. Kürtleri kazanacağım derken ulusalcı damarı çileden çıkartmak; din özgürlüğü alanını genişletirken laikçi taassubu karşısına almak gibi.

Düşük profil, sade suya tirit söylemler ve açılımlarla seçime kadar vaziyeti idare etmek demek. Celâl Bayar'ın mezarını ziyaret edip demokrasi açılımı yapmak, itiraz edenlere de Bayar'ın 'Atatürk seni sevmek ibadettir' sözünü hatırlatmak gibi. Bu tür açılım(!)lardan çok sayıda üretmek ve bunlarla politika yapmak mümkün. Herhangi bir konuda taraf olmak yerine durumu idare etmek. Peki işe yarar mı?

'Düşük profil' CHP için bir strateji yerine zorunlu bir tercih olarak da hayat bulabilir. CHP'deki sansasyonel lider değişikliği, kamuoyu ilgisi için bir tarz oluşturdu. Dikkatler CHP'nin üzerinde. Seçime kadar bu ilginin devamı beklenebilir. Siyaset bir iddia işi. 12 Haziran'da sandık açılana kadar bu iddia sürdürülebilir. CHP'nin başarıya aç bir militan kadrosu var. Başarı beklentisi birçok itirazın ertelenmesi için yeterli.

Ancak bu stratejinin veya tercihin bir açmazı var. Bu strateji, CHP'nin oyunu arttırmaz; sadece Kılıçdaroğlu'nun ve etrafındaki dar kadronun önünü açar. Ve sadece seçime kadar.

18 Aralık'taki CHP kongresi, bu 'düşük profil' stratejisinin ipuçlarını verecek. Kılıçdaroğlu kürsüye çıkacak ve temel hak ve özgürlükler, Kürt sorunu, özelleştirme gibi kritik konularda hiçbir şey söylemeden kürsüden inecek. CHP delegeleri ve seçmenleri AK Parti karşıtlığı ile yetinmek zorunda kalacak. Ölçüyü şimdiden verebilirim: Konuşma metnindeki olumsuz cümle sayısı, olumlu cümle sayısını geçecek.

m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in askerleri ve komploları

Mümtaz'er Türköne 2010.12.05

Bir tezin saçmalığını göstermenin en kolay yolu alabildiğince abartmaktır. İyi ki Erbakan Hoca var. İnce zekâsı ve yaratıcı benzetmeleri ile imdada yetişiyor: 'İsrail bunlara kendi ordusunda askerlik yaptırıyor, bunlar farkında değil' diyor.

'Bunlar' dediği Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Başbakan Tayyip Erdoğan başta olmak üzere Türkiye'nin bugünkü iktidarı. AK Parti 'Siyonizmin Başbakan Tayyip Erdoğan ve Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ü başbakanlık, bakanlık, mevki, makam vererek aldatması sonucu' kurularak iktidara getirilmiş. Ne komplo ama değil mi? Üstelik AK Parti'ye oy veren her iki vatandaştan biri, bu komplonun bir parçası oluyor.

Biz yine de niyetimizi bozmayalım; Erbakan Hoca'nın abartılı komplo teorisini AK Parti hükümetine üstü kapalı destek olarak görelim. Aksi takdirde bu açıklamayı, dev sorunların altından kalkamayan İsrail hükümetine çok şık bir destek olarak yorumlamamız gerekecek.

Aynı ucuz yöntemin farklı bir örneği, Kılıçdaroğlu tarafından devreye sokuldu. Başbakan, İsviçre bankalarında altı adet gizli hesabı olmadığını ispatlama mükellefiyeti ile karşı karşıya. Birkaç yıl önce miktar on milyar dolar civarındaydı. Bana bu iddiayı nakledene 'Sen sayı saymasını biliyor musun?' diye sormuştum. Neyse ki miktar 9 milyar dolar azalmış. Wikileaks belgesinde bu dedikodu naklediliyor. Şimdi buyurun pöstekeyi sayın. İsviçre hükümetinden ve tek tek kantonlardan 'sabıka kaydı yoktur' benzeri bir 'gizli hesabı yoktur' belgesi toplamak mümkün mü? İsviçre'den nasıl bir cevap geleceğini tahmin edebiliyor musunuz? Baykal'ın belgesini örnek gösterenler, mutlaka incelemeli. Veya Başbakan Kılıçdaroğlu'na, banka hesaplarının tespitiyle ilgili vekâletname verse, netice hasıl olur mu? Medeniyetin ölçüsü hukuktur. Hukuk ise evrensel bir prensip koyuyor: 'İspat, müddeiye aittir.' Kılıçdaroğlu'nun siyasî yeteneklerini ciddiye almayabilirsiniz. Ama bu politikacımız Maliye'de hesap uzmanlığından yetişme değil mi?

Politika bu kadar ucuz ve kolay bir iş olmamalı. Her şey bir İsrail komplosundan ibaretse, muhalefet etmek 'al aksini ispatla' diyerek yürüyecekse çalışıp gayret etmenin, düşünüp projeler üretmenin ne anlamı var? Hiç olmazsa Wikileaks'in patronunun bahsettiği asıl üzerinde durulması gereken büyük komployu kavramamız gerekmez mi? Assange, önceki gün canlı olarak sorulara verdiği cevaplarda Batı dünyasının derin 'malî komplo'sunu anlatıyor. Karşımızda bir finans hegemonyası var. Bu hegemonya temel güç ilişkilerini krediler, hisseler ve holdingler ağı üzerinden geliştirmiş ve yerleştirmiş durumda. Bu büyük yapı karşısında 'söz'ün hiçbir gücü olmadığı için düşünce kuşlar gibi özgür olabiliyor. Assange Çin gibi ülkelerin uyguladığı sansürü, sözün gücüne işaret eden bir ekonomik tedbir olarak yorumluyor. Kısaca, 'aslında bizim yaptığımız da bu güçlü yapıyı sarsmıyor' demeye getiriyor.

Abdülhamit Bilici'nin dünkü yazısı, komployla yatıp kalkanların gerçeklere uyanabilmeleri için mutlaka rehber almaları gereken önermeler sıralıyor. Komplo elbette ki üretilebilir. Ancak bu komplolardan önce Assange'ın tanımladığı komplo üretecek o çok güçlü yapıyı tanımak gerekir.

Bilici'nin komplo ve komplo teorisi arasında işaret ettiği fark, gerçeği anlamanın anahtarı. Komplo üretmek için donanımlı, güçlü ve akıllı olmanız lâzım. Ama komplo teorisi üretmek için, sadece ürettiğiniz teorilere inanacak insanlara ihtiyacınız var. Toplumsal ilişkiler çok karmaşık. Dünyanın nasıl döndüğünü anlamak çok zor. Onun yerine dünyanın ve her toplumun merkezi olan bir İsrail'in varlığına inanmak yeterli. İtiraz edenlere, Nasreddin Hoca'nın dediği gibi 'İnanmıyorsan al ölç' demek mümkün. Böylece, yani komplo teorisine teslim olarak asıl komplonun bir parçası haline gelmek çok kolay.

Neden komplo teorisine inanan ve seslendirenleri, komploların bir aktörü olarak görmüyoruz. Değillerse buyursunlar ispatlasınlar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Polisin orantısız gücü

Karşımızdaki bir patoloji. Akli başında herkesin bu patoloji karşısında bir hekim gibi soğukkanlı davranması lâzım. Soğukkanlı, sabırlı ve tarafsız. En başta da devlet otoritesini kullanan polisin. Aksi takdirde bu patoloji bulaşıcı hale gelebilir.

Üniversitelerdeki öğrenci kolektifleri, marjinal sol grupların bir araya gelmesiyle oluşuyor. Radikal sol ideolojik gruplar marjinalliğin en uç sınırlarında geziyorlar. Müşteri bulamıyorlar. Bu yüzden güçlerini bir havuzda toplayıp ses getirmeye, dikkat çekmeye çalışıyorlar. Mevcut halleriyle, günümüze özgü toplumsal patolojinin ürünlerini devşiriyorlar. Ciddî anlamda psikolojik yardıma ihtiyacı olan gençler, bu hastalıklı ideolojilerde kendilerinden bir şeyler buluyorlar. Bir araya gelip, dayanışma içine giriyorlar. Bu dayanışma, baş edemedikleri bireysel sorunlarına karşı onlara güç veriyor. Karşılığında o marjinal ideoloji bu sorunlu gençlerin üzerinden güç gösterisine girişiyor ve kendisine bir siyasal alan açmaya çalışıyor.

Hafta sonu, Başbakan'ın Dolmabahçe'deki ofisinde üniversite rektörleri ile yaptığı görüşme, bu marjinal grupların protesto eylemlerine konu oldu. Eylemciler amaçlarına ulaştılar. Çünkü polis, onların istediği ve beklediği şekilde aşırı güç kullandı. Polisin kullandığı şiddeti, herkesten önce başlarındaki amirlerin durdurmaya çalışması, bu orantısız güç kullanımının kontrol dışı olduğunu gösteriyor. Demek ki polis kendini kaybediyor.

Strateji şu şekilde işliyor: Öğrenci kolektifleri bu eylemler için çok sıkı bir şekilde örgütleniyor ve hazırlık yapıyor. Eyleme katılanlar üç gruba ayrılıyor. Lider grup, bütün hareketleri yönetiyor. Ortadaki militanlar, polisi tahrik edip şiddet kullanmaya zorluyor. Sempatizanlar ise eyleme alıştırılıyor. Pankartlara taktıkları sopalarla polise saldırıyorlar. Polis, şiddet kullanarak grubu engelleme hakkının doğduğunu düşününce maksat hasıl oluyor. Ortalık savaş alanına dönüşüyor. Sonuçta düşüncesini açıklamaya çalışan masum öğrenciler polisin şiddetine maruz kalmış oluyor. Medya ilgisi devreye girince eylem amacını hasıl ediyor, patoloji yeni muhataplarının cazibe menziline giriyor.

Tehlikeli olan, bu saldırgan kitlesel patolojinin doğrudan kitlesel bir çatışmaya dönüşmesi. Sol radikal gruplarla sağ grupların birbirine girmesi. Bu amaçla çok sayıda provokasyonun sahnelendiği anlaşılıyor.

Benim kuşağım bu kitlesel çatışmaların içinde gençliğini tüketti. Bu yüzden elindeki pankart sopası ile önündeki polise çıldırmış gibi saldıran bir genci görünce, arkada ne dolaplar döndüğünü bizler çok iyi biliriz. Üstüne deli gömleği geçirip kendisine ve başkasına zarar vermesini önleyip bir psikiyatristin tedavisine terk etmeniz gereken bir patolojidir bu. Tek farkı kitlesel histeri ile açığa çıkmasıdır. Kişi bireysel hayatında normal görünür. Grup dinamiği ile içindekileri kusma imkânı bulur. Bu kitlesel patolojiyi anlayabilmek için yıllar önce 1 Mayıs gösterisinden bir manzarayı hatırlamak fikir verecektir. Bir genç kız, grubu polisle kavgaya tutuşmuşken elindeki sopa ile parktaki çiçeklere saldırıyordu. Marjinal sol ideoloji etrafında bir araya gelenler bastırmakta zorlandıkları bu saldırgan duygulara yol vermiş oluyorlar. Üstelik saldırgan davranışları şiddetle bastırılınca bir çeşit haklılık duygusuna ulaşıyorlar.

Bu durum siyasî bir sorun değil. Amaç siyasete etkide bulunmak, talepleri dile getirmek hiç değil. Bu bir patoloji. Polislerin hastanelerin acil servislerinde görev yapan güvenlik görevlileri gibi davranmaları gerekir. Hastanın kendisine ve çevresine zarar vermesini engelleyecek şekilde etkisiz hale getirecek ve tedavisine katkıda bulunacaksınız. Ne şekilde olursa olsun şiddet kullanmayacaksınız.

Polisin son olaylarda kullandığı orantısız güç sadece temel hak ve hukuk ihlali değil. Aynı zamanda bu patolojinin tedavisine aykırı bir tutum. Polis, kitlesel veya bireysel şiddetle karşılaşınca durumu kişiselleştiriyor

ve kontrolünü kaybediyor. Halbuki bu tür şiddet olaylarında doğru ölçü, polisin yaralanması pahasına göstericilerin zarar görmemesidir. Kitlesele şiddet ancak bu şekilde engellenebilir.

Bu kitlesele eylemlere bir patoloji olarak eğilmemiz gerekir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sadece eylemcilerin patolojisi değil...

Mümtaz'er Türköne 2010.12.09

Bu bir patoloji ve sadece hafta sonu Beşiktaş'ta şiddet gösteren ve şiddete maruz kalan göstericilerle sınırlı değil. 'Öğrenciler sadece demokratik haklarını kullandılar' diyerek bu eylem tarzını onaylayan ve destekleyen eski tüfeklerin de ruh dünyasına eğilmek lâzım. Nostaljileri azmış olmalı.

Şiddeti bir siyasal ifade aracı olarak kullanmak sadece patolojidir. Siz içindeki öfkeyi kusarsınız. Başkaları bu öfkeden siyasî sonuçlar devşirir. Kitlesele şiddeti ancak politik psikolojinin otoriteryen kişilik yapılarını çözümleyen kuramları ışığında açıklayabilirsiniz. Neden? Çünkü gösterilen şiddetle ifade edilen siyasî amaçlar arasında bir sebep-sonuç ilişkisi yoktur. Yani gençlerin siyasî talep diye sıraladıklarının şiddet yöntemleri ile elde edildiğine dair yaşanmış tek örnek bulamazsınız. Çünkü demokratik toplumlar şiddet yöntemleri ile hak elde etme yollarını kapatırlar. Niye? Şiddeti yaygınlaştırmamak için.

Kimse duygu sömürüsü yapmasın. Bebeğini kaybeden genç hanım, polis dayağına maruz kalan gençler bizim çocuklarımız. Laf anlatamadığımız, söz dinletemediğimiz evlatlarımız. Zaten bu yüzden hadiseye bir patoloji olarak yaklaşmanız, sabırlı ve şefkatli davranmanız gerekiyor. Şiddet, vandalizm şeklinde sadistçe karşınıza çıktığı zaman sizi korkuya sevk edebilir. Veya mazoşizm şeklinde tezahür edip acıma duygularınızı harekete geçirebilir. Akıl sahiplerine düşen görev, o gençlerin yediği dayaktan sonra kimlerinin zafer duygusu yaşadığını ve benzer dramları tezgâhladığını fark etmek. Bu feraseti herhalde Cüneyt Özdemir'den bekleyemeyiz.

Siyasal şiddet, siyasî reklamın bir türüdür. Kendinizi tanıtmak, gücünüzü kanıtlamak, dikkat çekmek ve böylece bir kesime korku salıp diğer kesimin desteğini kazanarak hedefinize varmak için adam öldürüp, kalabalık yerlerde bomba patlatırsınız. Veya sokaklara çıkar polisle çatışır, ortalığı yakar yıkar, bu arada sempatanlarınızı, tüfek sesine av köpeğinin kulağını alıştırır gibi şiddetle tanıştırmış olursunuz. Bütün bu eylemler reklâm için yapılır. Bu reklâm işini de Radikal'in köşe yazarlarından bazıları gibi üstlenenler mutlaka çıkar. Bu siyasî reklam tekniğinin özü 'silahlı propaganda' adı verilen teoriye dayanır. Che Guevara'yı sembol olarak benimseyen bütün örgütler, bu teoriye bir dervişin şeyhine bağlı olduğu gibi bağlanır. 'Masum öğrenci eylemleri'ne destek çıkanların, kamuoyunu düşürdükleri tuzağı anlamaları için altını çiziyorum. Şiddet şiddettir. Ha elinizdeki silahla sağa sola ateş etmişsiniz, ha bir genç hanımın bebeğini kaybetmesine vesile olmuşsunuz. Yeterli reklam yapıldı mı? Hepsi şiddete dayanan siyasî reklamın gücü hesaplanırken aynı haneye artı olarak yazılır.

O kitlesele şiddet görüntülerine bakıp nostaljisi azanların haklı olduğu bir nokta var. Sadece manzaralar değil, bu gençlerin ağzından çıkanlar da 30-40 yıl öncesine ait. Dolmabahçe'de gençlerin polis kordonunu geçip vermeye çalıştıkları protesto metnini okuyanlar, kendilerini zaman tüneline bulacaklardır. Bugünün dünyasında en küçük bir karşılığı olmayan aforizmalar ve her biri bir önceki ile çelişen cümleler. Marjinallik zaten başlı başına bir patolojidir. Cemaatiniz -örgütünüz- küçük olduğu için sizi sıkıca sarıp sarmalar. Biraz büyüyünce, marjinal sol örgütlerin amip gibi bölünerek çoğalması bu yüzdendir. 'Safları sıklaştırm, yalnız kalmayın...' fısıltılarını duyarsınız.

Patoloji hükmüm, sadece otuz yıl öncesine ait tecrübelerime dayanmıyor. Bu gençlerin şiddet yüklü protesto eylemine bir üniversitede verdiğim konferansta ben de maruz kaldım. Benim konuşmamı kesip korsan bildiri sunan gence, rahat konuşması için elimdeki mikrofonu uzatmıştım. Hiç aldırmadı. Şiddet gösterip şiddete maruz kalmak ve sonra da gördükleri şiddetin edebiyatını yapmak gibi çok eski bir yöntemi kullanıyorlar. Ya fikir? Beş dakika konuştuktan sonra teyp hemen başa sarıyor. Yapacağınız hiçbir şey yok; üzülüp acımdan başka.

'İlk kim vurdu, polis mi gençler mi?' tartışmasına dalan eski tüfekleri, bu patolojiden uzaklaşmaya ve şiddetin her türünü sistematik olarak reddetmeye çağırıyorum. Gençlerin benzer gösterilerde eziyet görmesini başka türlü engellemek mümkün değil. Dün Siyasal Bilgiler'de Süheyl Batum'un başına gelenler kendi tabiri ile şiddet içeren bir faşizm değil miydi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bugün yumurta, yarın taş; ya öbür gün...

Mümtaz'er Türköne 2010.12.10

'Bugün yumurta atan yarın taş atabilir.' Sözün sahibi Kılıçdaroğlu olduğuna göre, 'eylemci dalkavukluğu'na soyunanların kendilerini gözden geçirmeleri gerekmez mi? Önceki gün Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden ekranlara yansıyan manzaralar faşizm gösterileri değil miydi? Eh bu 'faşizm' hükmünü veren de neyse ki Süheyl Batum'dan başkası değil.

'Öğrenci olayları yeniden mi başlıyor?' endişesine bir cevap niteliği taşıyor CHP'nin tepedeki iki isminin bu yorumları. Hayır, yeniden başlamıyor. Gazete köşelerinde zorba faşist yöntemlerin reklamını yapanların aksine bu ülkede sağduyu egemen. Bu oyunu hepimiz daha önce gördük. Bugün yumurta atanı telin ederseniz, kimse yarın taş atamaz. Öbür gün kurşun atma ihtimali de bütünüyle ortadan kalkar.

Kolektivist gençlerin SBF'deki eylemi, Dolmabahçe gösterisine medya köşelerinden aldıkları desteğin karşılığı idi. Bunlar genç, kanları kaynıyor; şımartırsanız tepenize çıkarlar. Böyle devam ederseniz şimdiden ceplerine taş doldurmaya başlarlar. Bu sefer geri adım atıp hatalarını tamir etmeye çalışacaklar. Ancak şiddete dayalı reklamın tadını aldılar. İlk fırsatta yeniden deneyecekler.

Tekrarlıyorum: Bu bir patoloji. Böylesine patolojik bir durum karşısında taraf olmaya kalkarsanız kendinize de hastaya da haksızlık ve kötülük edersiniz. Ölçüyü doğru koymamız lâzım. O zaman ölçüyü birlikte bulalım.

Ölçü, Süheyl Batum'u ve Burhan Kuzu'yu dinlemek üzere SBF'nin Konferans Salonu'nu dolduran öğrencilerdir. O sesi çok çıkan birkaç kişi dışında salondaki sessiz çoğunluğun duygusunu, düşüncesini ve özgürlüğünü referans almayan hiçbir ölçü doğru olamaz. Burhan Kuzu ve Süheyl Batum politikacı sıfatıyla oradalar. Protestoya uğramaları doğal. Hamama giren terleyecek. Ya Mülkiye'den aldıkları Anayasa Hukuku bilgilerini, biri CHP'nin genel sekreteri, diğeri İktidar Partisi'nin Anayasa Komisyonu Başkanı iki anayasa profesörünü dinleyerek geliştirmek isteyen o sessiz çoğunluk?

Birkaç kişi bağıra-çağıra ortalığı savaş yerine çevirirken bu sessiz çoğunluğun hakları ve özgürlüğü ne olacak? Bu sessiz çoğunluğun tamamının tek tek bireylerden oluştuğunu, yani örgütsüz olduklarını varsayın. O saldırgan üç-beş kişiye itiraz edecek cesareti tek tek nereden bulacaklar? 'Ben buraya konuşmacıları dinlemek için geldim, lütfen susar mısınız?' diye itiraz ettikleri zaman kantinde veya kütüphanede sıkıştırılmayacaklarını kim garanti edecek? Ne olacak? Onlar da örgütlenecekler. Karşıtlıklar güçlenecek. Sonra eski tüfekler 'önce onlar vurmuştu' muhabbetine devam edecek.

Gösterilere sahne olan Konferans Salonu, bizim talebeliğimizde ikinci sınıfların amfisiydi. 35 yıl önce, tam 1975'te o sıralarda ben oturuyordum. Baskıya, şiddete ve tehditlere maruz kaldım. Hemen yanımda kemikleri kırılana kadar dayak yiyenlerden biri bugün Sayıştay üyesi olarak görev yapıyor. Yediği dayaktan komaya giren bir başkası, Emniyet Genel Müdürlüğü görevinde bulundu. İkisi de o amfide sessiz sessiz oturuyordu. Çıkartacağımız sonuç: Demek bugünkü sessiz çoğunluğun hak ve özgürlüklerini koruyacak birikime sahibiz. 35 yıl önce o dayakları atanlar, bugünün protestocularının babaları, amcaları veya teyzeleriydi. Delilim sağlam: Noktası ve virgölüne kadar 35 yıl öncesinin laflarını tekrarlıyorlar. Bunu fark etmek kâfi; demek ki 35 yıl sonra bu ülkenin tepe noktasına gelenlerin kemiklerini kimse kıramayacak. Uyacağımız tek ölçü de şiddetin hiçbir türüne prim vermemek olacak.

1989'dan sonra sosyalist ideolojinin dünya çapında çöküşü, faşizm ile komünizmi totaliter ideolojiler olarak birbirine daha fazla yaklaştırdı. Dünyayı kendisinden ibaret gören, farklı düşüncelere hayat hakkı tanınması bir kenara -SBF'de görüldüğü gibi- ifade edilmesine bile tahammül edemeyen otoriteren kişilik yapılarının patolojik niteliği arttı. Faşizan nitelikli bu zorba eylemler siyasal taleplerin değil işte bu patolojinin tezahürü. Bu eylemlere destek veren eski tüfeklerin nostaljileri de bir patoloji. Bu eylemcilere dalkavukluk ederek parsa toplamaya kalkanlara ise sözüm yok: Onlar kendilerini zaten biliyorlar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şu 68'liler

Mümtaz'er Türköne 2010.12.12

Şöhret, güç, iktidar bazen çok erken gelir. 68'li olmak, hayatlarının zirvesini öğrencilik yıllarında yaşamak demek. Henüz televizyonun birkaç eve ancak girebildiği bir ülkede, onlar Yeşilçam yıldızları gibi şöhrete ulaştılar. Koca başbakanları, bakanları dize getirdiler. Kitleleri tek bir komutla peşlerinden sürüklediler. Ellerindeki tabancalarla, dinamitlerle ülkeyi esir aldılar, polisle çatıştılar, banka soydular, adam kaçırdılar ve üstelik saygı gördüler.

Bugün 70 yaşına merdiven dayamış bu ihtiyarlardaki delikanlı duruş, yüzlerindeki genç izler zamanın onlar için 1971'de donmasındandır. Cengiz Çandar'ı bugünkü haliyle bir kitlesel eylemin önünde, sağa sola emirler yağdırırken tahayyül edin. Yakışmaz mı?

Epeyce 68'li tanıdım. Bir önceki kuşak oldukları halde bizden çok farklıydılar. Bugün hâlâ samimi, dürüst hatta idealistler. Üstelik ne büyük hatalar yaptıklarını, kimlerin elinde oyuncak olduklarını kendilerine itiraf edemeyecek kadar saflıklarını muhafaza ediyorlar. Ne canlara, ne hayatlara kıydıklarını kabul etmiyorlar. Ben 68 kuşağını yükseklerin pırıltılarına kanıp evden kaçan sonra da kötü yola düşen genç kızlara benzetiyorum.

68'liler, darbecilerin oyuncağı oldular. Latin Amerika'nın Fokocu taktiklerinden silahlı propaganda ve öncü sosyalizmi devşirdiler. Gençler ayaklanacak, halk uyanacak ve devrim gerçekleşecekti. Baasçılığı, Millî Demokratik Devrim, yani ordu-gençlik ittifakıyla bu ucuz devrim yöntemine ekleyince hepsi o günün Ergenekoncuları olarak önemli görevler üstlendiler.

Dolmabahçe gösterilerine ve SBF'deki protestolara arka çıkan 68'liler sadece kendi geçmişleri ile meşguller. Ne güzel, bugün her şeyi tartışabiliyoruz. Onca yorum yapıldı. Hiç bu eylemleri, PKK'nın ateşkesinden sonra devreye giren ve Türkiye'yi şiddete teslim etmeye çalışan merkezlerin operasyonu olarak niteleyen çıktı mı? Kolektivistler protesto ediyor. Bizler sessiz bireylerin haklarını savunuyoruz. Ben psikopatolojinin imkânlarını

devreye sokuyorum, diğlerleri sessiz kalanların hak ve özgürlüklerini savunuyor, 68'lilerin nostaljileri depreşiyor ve kimin nerede, ne yanlış yaptığı ortaya çıkıyor. Demek ki endişe edecek bir durum yok.

Cengiz Çandar'ın depreşen eylemciliğinin de kimseye zararı yok. Süheyl Batum ve Burhan Kuzu için 'SBF'de konuşmaları ve orada dinlenmeleri gerekmez. Gitsinler başka yerde konuşsunlar' sözünü, eylemi yapan gençler bile ciddiye almazlar. 'SBF öğrencilerine laf söyleyen çarpılır' lafını da, eminim abartılı bulurlar. Büyük amfi ile konferans salonunu birbirine karıştıran bir mülkiyeliyi, mülkiyeli olarak ben de ciddiye almam. Süheyl Batum ile Burhan Kuzu'nun konuşma yapmaya kalktığı yer Cengiz Çandar'ın dediği gibi büyük amfi değil, konferans salonu idi. Ben ekranda görünce fark etmiştim. SBF öğrenci derneği başkanlığı yapmış biri nasıl ayırt edemez? Deniz Gezmiş'in üstünde Amerikan pilotlarının giydiği mont, ayağında postallarla bir sinema yıldızı edasıyla konuşma yaptığı yerle, Burhan Kuzu'nun ve Süheyl Batum'un konuşturulmadığı yer aynı yer değil.

Fakat asıl önemli olan başka bir şey: Bugünün kolektivistleri Cengiz Çandar'ı da o salonda konuşturmazlar.

Cengiz Çandar, başbakan isimleri sıralayıp 'biz de onları konuşturmamıştık' diyor. 'Yanlış mı yapmıştık?' diye soruyor. Cengiz Çandar'ın yanlış yaptığını tarih tane tane anlatıyor. Geride bıraktığımız dünyanın birçok yerinde, bu 'yanlış' yüzünden hayatından olan yüz binlerce hatta milyonlarca insan oldu. Soğuk Savaş sona erdi. Şapka düştü ve kel göründü.

'SBF öğrencileri yapmaları gerekeni yaptılar' hükmü Cengiz Çandar'a ait olduğuna göre, 'öğrenci olayları yeniden mi başlıyor?' endişesine kapılmaya gerek yok. Nostalji, sıcak ve samimi duyguları öne çıkartır; gerçekleri değil.

68'liler, darbe peşinde koşan kayıp bir nesil. Yanlış yaptılar, çok yanlış yaptılar. Bugünün kuşakları bu yanlışları görecektir kadar o döneme uzaklar ve oldukça da akıllılar. Hataların tek faydası, gelecek kuşakların dersler çıkartmasına fırsat vermesidir. Çünkü hata ilkinde trajedi, ikincisinde ise bir komedidir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Solun korkuları

Mümtaz'er Türköne 2010.12.14

Solun korkularıyla yüzleşmesi, bizim de bu korkularla yüzleşmeye katkıda bulunmamız gerekiyor. Korku, sebebi ve gerekçesi ne olursa olsun duygusal bir haldir.

Sebepler çok somut olabilir veya tersine aslı astarı olmayan vehimlere dayanabilir. Ama bu duygu aklınızın ve muhakemenizin normal ve sağlıklı işlemlerini engeller. Çünkü korku, bütün zihni melekelerinizi korkunun kaynağını ortadan kaldırmaya veya korkulan şeyden bir an önce kaçmaya yönlendirir. Totaliter ideolojilerin veya anti-demokratik iktidar taleplerinin korkulara dayanması bu yüzdendir. Formül basittir: Korkut ve yönet.

Fuat Keyman'ın sürüklediği tartışmaya bu açıdan eğilmek lâzım. Etyen Mahçupyan, CHP tabanı için söylenen 'endişeli modernler/dışlayıcı modernler' ayrımını, 'depresyondan çıkma çabası' ve Kemalizm'i yumuşatma teşebbüsü olarak hafife alıyor. Her ikisi yerine 'sınırlayıcı modernler' tanımını yerleştirerek, Fuat Keyman gibi gündüz vakti elinde fener Sol'u bir yandan arayıp öbür taraftan değiştirmeye niyetlenen birikimli entelektüellere sert bir karşılık veriyor. Ayşe Kadioğlu Keyman'a destek olmakla beraber, 'endişeli/dışlayıcı' ayrımının korku temelinde birleştiğini, her ikisinin de 'korkudan beslenen siyasî pozisyonlar' olduğunu vurgulayarak, galiba hepimizin eğilmesi gereken kara deliği gösteriyor.

Öğrenci kolektiflerinin 'Dolmabahçe eylemi'ne ve 'yumurta protestosu'na telaşla benzin döken sol kalemlerin muhakeme noksanlığını ve duygusallığını da, belki bu korkuların arkasına bakarak anlamak gerekir. Yumurtaya odaklanıp, yumurta eylemi ile amaçlanan başkalarını konuşturmama baskısını ve şiddetini göremeyenlerin bu korku ile gözlerinin kapanmış olması lâzım.

Sol üzerinde totaliter geleneğin çok ağır bir baskısı var. Totaliter düşünce, mükemmel düzeni temsil ettiği için değişime kapalıdır. Hiç mükemmel olan değişir mi? Siz sol üzerindeki bu ağır baskıyı, zaman içinde değişenlere hücum ederken fark edersiniz. Benim sık sık muhatap olduğum gibi. Bir insanın söylediklerine değil geçmişine bakarak hüküm vermek, başkalarının da kendileri gibi değişmeyeceği varsayımına dayanır. Halbuki değişmeden kalmak da bir korku tezahürüdür. Çünkü fikirler hayatın ve dünyanın rehberleri değil, sizi kötülüklerden koruyan sığınaklardır. 40 yıl öncesinin sosyalist dogmalarını savunanların son eylemlerle birdenbire yaygınlaşması bu yüzdendi.

Solun korkularını, daha doğrusu Türkiye'de solculuğun neden Kemalizm'in sağını solunu yumuşatıp parlatmakla sınırlı kaldığını solun anlayacağı biçimde sınıf analizleri ile göstermek mümkün. Modernlik bir tuzu kuruluk haliydi. Sayı azdı ve ellerindeki çok değerliydi. Geniş halk kitlelerine karşı sahip olduklarını korumak için kendilerine bir sığınak inşa ettiler veya birileri onları bir sığınağa yerleştirdi. Bu sığınağı, kapısında askerlerin beklediği, gözetleme kuleleri ile korunan ve etrafı dikenli tellerle çevrili büyükçe bir site olarak tasavvur edin. Bir ayrıcalık, bir üstünlük, bir farklılık o sitenin içinde yaşamak. Modernler, askerî vesayet düzeni ile bu sitenin içinde güvenli ve korunaklı bir hayat alanı oluşturdular. Kime karşı? Farklı gördükleri herkese karşı. O yüzden Mahçupyan'ın belirttiği gibi sınırlara, sınırlayıcı olmaya ihtiyaç duydular. Şimdi, kapıdaki askerler, etraflarındaki yüksek duvarlar kalktı. Ne yapacaklar?

Korkularıyla yaşayanların, yıllar boyu korktukları şeyin aslının astarının olmadığını idrak etmesi çok zor. Türkiye değişti. O korunaklı sığınığın dışında çok farklı modernlikler ve o modernliğin yaşanacağı siteler inşa edildi. Ancak bu düzenin yıkılması ile kendi farklılıklarını yaşayabileceklerine inananlar, bu değişimle birlikte çoğulcu bir toplum içinde kendileri olarak kalacakları alanlara razı oldular. Korkunun kaynağı olan özneler değişti ve Türkiye'yi de değiştirdi. Dünün sığınak sakinleri, kendi farklılıklarının da bu değişim tarafından garanti altına alındığını artık kavrayabilmeli.

Solu değiştirecek veya yeniden keşfedecek siyasî ufkun önce bu korkuları aşması lâzım. Sığınaktan kafasını uzatıp sağa sola bakabilenlerin önce çevrelerinin değiştiğini, artık bu değişime kendilerinin de ayak uydurması gerektiğini görmeleri çok zor değil.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni Osmanlı

Mümtaz'er Türköne 2010.12.16

Davutoğlu'nun yürüttüğü dış politika iki kuşkucu kesim tarafından 'Yeni Osmanlı politikası' olarak nitelendiriliyor. Birincisi, AK Parti hükümetinin iddialı çıkışlarından endişeye kapılan ABD ve AB. İkincisi ise ulus-devleti savunma adına hükümete savaş açan ulusalcı çevreler. Bu iki endişeli çevrenin yanında bir de kafası karışanlar var: Bölgedeki komşularımız ve içeride bu dış politikayı anlamakta zorluk çeken özel sektör.

Önceki hafta, Washington Post'ta, Davutoğlu'nun verdiği mülakata yapılan dikkat çekici bir yorum, tartışmayı ve kuşku alevlendirdi. Yorumda eski ve yeni farklı iki Türkiye resmediliyor. Eskisi 'güvenilir bir biçimde Batı ile aynı çizgideki otoriter', yenisi ise 'hızla gelişen bir ekonomisi ve büyük jeopolitik ihtirasları olan bir

demokrasi.' Amerikalı yazarın analizleri 'biz neymişiz?' dedirtecek türden. Bu analizlerde, Afganistan'da ABD'ye yardım edip, PKK'ya karşı ABD desteği temin eden, aynı zamanda ABD'nin İran politikasını çökerten ve aynı anda İsrail'i düşman haline getiren bir aktör olarak görülüyor Türkiye. Yazar, Davutoğlu'nun kendisine şöyle dediğini iddia ediyor: "Bana dedi ki: İngiltere'nin eski sömürgeleriyle bir Commonwealth'i (milletler topluluğu) var. Türkiye neden Balkanlar, Ortadoğu ve Orta Asya'daki eski Osmanlı topraklarında liderliğini yeniden tesis etmesin?"

Bu düpedüz bir imparatorluk hayali değil mi? İçeride ulusalcıların itirazı henüz emekleme aşamasında. 'İmparatorluk hayalleri ile ulus devletin altının oyulması' şeklinde özetlenebilecek bu itiraz, kuvvetle muhtemeldir ki CHP'nin AK Parti'ye yönelik muhalefetine dış politika alanındaki ana eksenini oluşturacak.

Peki hükümetin ve Ahmet Davutoğlu'nun gerçekten 'Yeni Osmanlı' hayali var mı? İçeride ve dışarıda bu soru Dışışleri Bakanı'na soruluyor. Bulgaristan ziyaretinde bu soruya Davutoğlu 'Ne ben ne de hükümetimizin herhangi bir temsilcisi hiçbir zaman bu tabiri kullanmadık ve kullanmayacağız.' cevabını veriyor. Zenginler Kulübü, yani TÜSİAD'da yaptığı konuşmada ise aynı soruya 'Hayır, tarih tekerrür etmez. Ama tarih ihmal edilemez, yok sayılamaz.' cevabını veriyor. Cevap aynı cevap, sadece kelimelerin seçimindeki dikkat ve biraz da anlam farklı.

Osmanlı'yı yeniden inşa etmek mümkün mü? Önce kavramdaki tarihî bir yanlışlığa işaret etmek lâzım. 'Yeni Osmanlı' 1860'lı yılların ilk devrimci-demokrat aydın hareketinin ismi. Namık Kemâl'in, Ali Suavî'nin, Ziya Paşa'nın isimlerinin öne çıktığı aydın muhalefeti bu isimle anılıyor. 1890'lı yıllarda bu gelenek Jön Türk adıyla devam ediyor. Kısaca 'Yeni Osmanlı' demokrasi talebi için kullanılıyor. Kime karşı? İmparatorluğa karşı. Çünkü imparatorluklar kimyası gereği demokrasi ile uyuşmaz. Demokrasi ancak ulus devletin içinde gelişip güçlenebilir. Bu yüzden demokrasi ile vücut bulan ve demokrasi ile geleceğini arayan bir siyasî hareketin imparatorluk hayalleri peşinde koşması imkânsızdır.

Davutoğlu'nun 'imparatorluk hayalleri' diye suçlanan diplomasisi aslında 'açık sınırlar' siyaseti. Suriye, Lübnan ve Ürdün'ü içine alan bu siyaset bölgeyi bütününü kapsama potansiyeline sahip. Bu siyaset bölgeyi herkesin çıkar sağladığı tek bir pazarda bütünleştirirken sınırların ekonomik olarak ne kadar yapay durduğunu da gösteriyor. Bu açık siyaset beraberinde işbirliği, istikrar ve barış getiriyor. Bölge ülkelerinin en çok ihtiyaç duyduğu şeyleri.

Eski Osmanlı coğrafyasının bugünkü sınırları 'böl ve yönet' politikasına göre oluşturulmuş yapay sınırlar. Habur'da, vizenin kaldırılmasına rağmen Cilvegözü'nde kuyruk olan TIR'lar, bu yapaylığın somut göstergesi. Bölgenin önce ekonomik ve eşzamanlı biçimde kültürel entegrasyonu suyun önündeki bentlerin kaldırılmasına bağlı. Halklar böylece kendi doğal tarihî mecrasını yeniden bulacaklar ve istikrara kavuşacaklar. Türkiye'nin bölgede Osmanlı'ya benzer bir hakimiyet sağlaması imkânsız, üstelik gereksiz. Bölgenin barışa ihtiyaçı var. İşte bu barış, tarihî tecrübeye uygun olarak Türkiye tarafından tesis edilip sürdürülen bir barış olabilir. Bunun adı ise Yeni Osmanlı değil Pax Ottomana yani Osmanlı Barışı olur.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Balyoz'dan sonra

Mümtaz'er Türköne 2010.12.17

Önceki gün başlayan Balyoz davası, Türkiye'de değişen birçoğ şeyin göstergesi ve belki daha önemlisi sebebi. Dava nasıl bir seyir takip edecek? İsnat edilen suçlardan hangileri sübut edecek?

Bu soruların cevabını zamanla alacağız. İki büyük endişemiz vardı. Başlangıç olarak ikisi de ortadan kalktı. Birincisi davanın adil ve etkili bir yargılamaya konu edilmesi idi. Ergenekon davasına ve özellikle Erzincan Başsavcısı'nın sanık olduğu davaya göstere göstere yapılan müdahaleler, bu endişelerimizin sebebi idi. Balyoz davasına bakacak mahkemenin başkanının değişmesi, sadece endişelerimizin azalmasına katkıda bulundu. Referandumun sonrasında HSYK'nın yapısı değişti. Bugünkü HSYK, bütün yargıçların demokratik temsili ile oluştu. Hangi HSYK'ya daha fazla güvenebiliriz? Adalet arayanların, gerçeğin ortaya çıkmasını isteyenlerin güveneceği kurum hangisi? Mahkemenin kararını HSYK elindeki hangi araçlar etkiliyordu? Sorun şurada: Mahkemeye, gerçeğin ortaya çıkmaması, suçluların kurtulması için müdahale edersiniz. Müdahale etmezseniz hâkimler zaten işini yapar. Yeni HSYK, tam tersine gerçeğin peşine düşmez mi? Artık adil ve tarafsız bir yargılamanın sürdürüleceğinden hepimiz eminiz.

İkinci endişemiz, askerî müdahalelerin sona ermesine dairdi. Türkiye'nin son 50 yılını esir almış bu kadar güçlü bir vesayet düzeni nasıl sona erebilir? Bu sorunun cevabını artık somut bir şekilde veriyoruz: Balyoz davasının görülmesiyle. Balyoz davası, askerî vesayet düzeninin ve vesayet tekniklerinin ipliğini pazara çıkartıyor. Askerin ülkeyi yönetme hırsının nelere mal olduğunu gösteriyor. Hemfikir olduğumuz bir sonuç: Bu ülkenin bütün düşmanları toplansa ve yüz yıl uğraşsa darbe peşinde koşan askerlerin yol açtığı ve açacağı zararı veremez. Bu sonuç sadece bizim vardığımız bir sonuç değil. Ülkesini seven herkes bu planları hazırlayanlara bu gözle bakacaktır. Derli toplu bir dava ile işin tamamı ortaya çıktığı zaman, darbe planlarında görev alanlar bile bir parçasını oluşturdukları tehlikenin ne kadar büyük olduğunu görecekler. Nitekim köklü bir zihniyet değişikliğinin işaretleri görülüyor. Yeni Genelkurmay Başkanı, demokratik bir ülkenin ordusunu sevk ve idare etmenin dışına çıkacak hiçbir teşebbüste bulunmadı. Hatta, Gölçük'te casusluk soruşturması kapsamında ele geçen ve Balyoz davası ile ilintili olduğu iddia edilen 9 çuval belgenin yetkili ellere gönderilmesi, tavizsiz bir şekilde sürdürülen arınmanın işareti olarak görülmeli. Ordumuz, içindeki çürük elmaları sessizce temizliyor. Bu işaret çok önemli. Geçen seneyi, eski genelkurmay başkanının 'Islak imza' başta olmak üzere doğrudan dava süreçlerine müdahaleleriyle geçirmedik mi?

Balyoz davası, baştan sona demokrasi dersi olarak takip edilmeli. Demokrasi askıya alındığı zaman, sadece halka ait yönetme yetkisi başkalarının eline geçmiş olmuyor. Silah zoruyla hükmeden her şeyi eğip büküyor, silahın gücünü sürdürmek için suç işliyor ve memleketi bir tımarhaneye çeviriyor. Sizi korumak ve güvenliğinizi temin etmekle görevli olanlar suç işleyip, sizin yaşama hakkınızı bile tehdit edince o ülkede hangi iş normal mecrasında yürüyebilir?

Türkiye son üç yılda hızla değişti. Birdenbire bu üç yıl içinde dünyanın parmak ısırdığı iddialı bir ülke haline geldik. Dış politikamız bütün taşları yerinden oynattı ve yepyeni bölge dengeleri ortaya çıkarttı. Ekonomik dinamizmimiz her hayali mümkün kılacak düzeyde. Türkiye mucizelere gebe.

Peki bu inanılmaz değişiklik nasıl mümkün oldu? Birçok sebebin yanında en esaslısı, askerî vesayet düzeninin sona ermiş olması. Ülke, üzerindeki bu ağır yükten, prangalardan kurtulunca adeta kanatlandı. Birilerinin kaos planları hazırlayamadığı bir ülke olmak bile ne kadar büyük bir nimetmiş.

Dava yeni başladı. Balyoz planı henüz bir iddia. Cami bombalayan, kendi uçağımızı düşüren, çocukları katleden askerler şimdilik sadece mahkemenin kovuşturduğu iddialar. Ama bu iddialar, aynı zamanda 50 yıllık askerî vesayet düzeninin nasıl sürebildiğinin de mantıklı bir açıklaması değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bu tabiri, evvelki akşam Şanlıurfa'da bağırıp çağırarak konuşmamı engelleyen 10-15 kişilik grup için kullanıyorum.

Parazit, elektronik iletişimde gönderilmek istenen bilgi sinyaline karışarak mesajın ulaşmasını engelleyen veya zorlaştıran sinyallere verilen isim. Canlılar âleminde ise, ancak bir başkasına bağımlı olarak yaşayabilen, ona zarar veren asalak canlılar için kullanılıyor. Marjinallik böyle bir şey. Kendi başınıza, kimliğinizle ve kişiliğinizle meydana çıktığınız zaman ne söylediğiniz söz ne de eylem yapan örgütünüz ka'le alınıyor. Siz de bütün kapasitenizi, siyasetin asıl aktörlerini engellemeye hasredip, onları taciz ediyorsunuz. Bir parazit olarak normal iletişime kulaklarını vermiş olanlar sizin çıkarttığınız paraziti, yani gürültüleri duyuyor. Ve amacınıza ulaşıyorsunuz. Kendi başınıza bir hiçsiniz. Bir gürültüden ibaretsiniz. Sadece sömürdüğünüz emekler ve aksattığınız iletişim üzerinden varlık gösterebiliyorsunuz. Yani parazitsiniz.

Daha açık tarif edeyim. Bunlar öğrenci kolektifleri, yani şu benim 'patolojik vak'a' teşhisi koyduğum. Nitekim aynı teşhisi yüzlerine karşı tekrarladım.

Şanlıurfa'da, Baro tarafından cuma akşamı düzenlenen 'Değişim sürecinde Türkiye'de insan hakları' başlıklı panelde konuşmacı idim. Niyetim, Türkiye'nin geçirdiği köklü alt-üst oluşu gösterip, yeni bir toplum sözleşmesi üzerine yeni bir ülke inşa etmeye girişmemiz gerektiğini anlatmaktı. Yeni Türkiye, insana saygıya dayanacaktı. İnsana saygının evrensel kriterleri insan hak ve özgürlükleriydi. Bizi korkutarak yöneten devletin yerini, sadece ve sadece insan haklarını korumakla görevli bir devlet alacaktı. İnsan haklarının eksiksiz saygı gördüğü bir ülkede devleti de, ülkeyi de, milleti de o mübarek insanlar zaten korumaz mı?

Konferans salonunun girişinde durumu fark ettim ve Baro Başkanı İrfan Güven Bey'i ikâz ettim. Hiç olmazsa diğer konuşmacıların ifade hürriyetinin engellenmemesi için, oturum başkanından beni son sıraya yerleştirmesini rica ettim. Salon tıklım tıklım doluydu. Ayakta duracak yer bile kalmadığı için, içeridekiler kadarı kapıdan dönmek zorunda kalmış.

Urfa, çok renkli bir kimliği ve kişiliği olan bir şehir. Urfa'ya özgü insan ilişkilerinde çok incelmış bir medeniyetin izleri var. Medeniyet dediğimiz insan eseri toplumsal mimariye, farklı olanı bir zenginliğe dönüştürme becerisi olarak bakmak lâzım. Urfa bu zenginliğin şaheserlerinden biri ve özellikle şu günlerde Türkiye'nin geri kalanının bu zengin birikimden öğreneceği çok şey var.

Demokratik Toplum Kongresi yürütme kurulu üyesi Altan Tan'ın ateşli konuşmasına aldığı alkışlar, salonun hemen hemen yarısının BDP'ye yakın dinleyicilerden oluştuğunu gösteriyordu. Cengiz Çandar'ın 40 yıl öncesinin nostaljilerinden yola çıkartarak koyduğu perspektif de, salondan aynı karşılığı aldı. Ben ağzımı açar açmaz parazit, yani sesimin duyulmasını engelleyen bağırtılar başladı. Konuşmaktan vazgeçmemin tek sebebi ise, BDP'li gençlerle protestocu gençler arasında başlayan kavgayı durdurmaktı.

Gözlediğim iki noktayı, bu parazitlerin sesini medyada yükselten destekçilerin dikkatine sunmak istiyorum. Birincisi, ideolojik söylemlerini ve itirazlarını kendi dışlarındaki dünyadan ödünç alıyorlar. O akşam oturum başkanının bu gençlerle iletişim kurabildiği nadir anlardan birinde, protesto gerekçesinin, Kürt sorununu benim 'terör sorunu' olarak nitelemem ve Kürtçe eğitime karşı çıkmam olduğu ortaya çıktı. Her ikisi de gerçeğin tam aksi. Çıkartılacak sonuç, Kürt sorunu üzerinden parazit yapıyorlar.

İkincisi, bu gençlerin hepsi 'iyi aile' çocukları. Kreşlerde büyüdükleri, annelerinin ellerinde kaşık peşlerinden koşarak karınlarını doyurdıkları belli. Kıyafetlerine, duruşlarına ve yüzlerine ve en önemlisi özgüvenlerine yansıyan anne-baba eseri bir ihtimam göze çarpıyor. Muhtemeldir ki hepsinin anne-babaları toplumun ortalamasının üzerine çıkmış başarılı insanlar. Bu çocuklar, içine doğdukları bu emek mahsulü hayatları, kendi

genç yaşamlarında kestirme yöntemlerle yeniden üretmek istiyorlar. Buldukları yöntem başka siyasal varlıkların ve emeklerin üzerine parazit gibi yerleşerek ses getiren bir siyasal kimlik edinmek. Urfa'da, Urfalıların arasında ve benim karşımda yaptıkları buydu.

Türkiye'nin ciddi ve ağır sorunları bu parazitleri kaldırır mı? Bence bunu bir daha düşünsünler. Kendi emekleri ile oluşturacakları bir siyasal zeminin ilk adımı olarak da Urfalılarından özür dilesinler.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP'de umut var mı?

Mümtaz'er Türköne 2010.12.21

Maalesef yok. Kılıçdaroğlu altın değerindeki bir fırsatı kaçırdı. Hafta sonu herkesin ilgiyle takip ettiği CHP Kurultayı'nı partisi için bir halkla ilişkiler kampanyasına dönüştürebilirdi.

Çıkmamış candan umut kesilmez; ama CHP'den gökkubbeye salınan yeni bir ses çıkmadı. Kurultaydan akılda kalanların Parti Meclisi listesi ile sınırlı kalması bile durumu özetliyor. CHP'de her şey çok eski.

Kurultaydan önce Kılıçdaroğlu'nun konuşması hakkında bir öngöründe bulunmuştum. Seçime doğru siyasî rekabetin ana eksenini belirleyecek çok önemli bir ölçü idi üzerinde durduğum şey. 'Kılıçdaroğlu, AK Parti'ye yönelik negatif bir söylemle mi yetinecek; yoksa toplumun önüne yeni bir perspektif mi koyacak?' Benim öngörüm, konuşma metnindeki negatif cümlelerin pozitif cümleleri geçeceği yönünde idi. Öngörüm doğru çıktı. Kılıçdaroğlu, AK Parti karşıtlığı üzerine binasını inşa ediyor. Ancak, daha kötü bir şey var. Kılıçdaroğlu'nun 'parti politikası', 'ülke sorunlarına çözümler', 'ideolojik omurga' faslında nadiren söylediklerinin tamamı, Soğuk Savaş dönemine özgü, 30-40 yıl öncesinin sloganlarından ibaret.

'Sosyal devlet'i kurmaktan bahseden bir CHP karşınıza çıkınca ne düşünürsünüz? Atama bekleyen on binlerce öğretmene dalkavukluk olsun diye söylenen 'Halkın iktidarında atanmayan öğretmen olmayacak' sözünü, öğretmen adayları da dahil ciddiye alacak biri çıkar mı? 'Sen devletsin, sen niye işçiye işe almıyorsun?' sorusuna cevap olsun diye, asgari düzeyde işleyen bir ekonomik düzen tasavvur edebilir misiniz? Ekonomiyi 'üretene teslim etmek' ne demek? Reel sektörü mü, işçileri mi kastediyor?

Benim beklediğimden daha kötü bir tablo bu. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından hâlâ haberi olmayan marjinal sola nisbetle, 70'li yılların Türkiye'sine özgü, Avrupa'da II. Dünya Savaşı sonrası Refah Devleti tezlerine uygun sosyal demokrasinin basmakalıp sloganları bunlar. 80'li yılların sonundan itibaren bireyi yeniden keşfeden, global ölçekte rekabet edebilen bir ekonomi yaratabilmek için dikkatini bölüşüm sorunlarından önce üretim sorunlarına odaklayan Avrupa solunun 20 yıl önce geride bıraktığı duraklara bile henüz varmış değilsiniz. 'Pazar ekonomisi'ne onay verip 'pazar toplumu'na karşı çıkan ve yeni sentezler üreten evrensel sol birikimin, CHP ne kadar uzağında değil mi?

Meselâ Fransa solunu alalım. Fransa'da Sosyalist Parti I. Sekreteri Martin Aubry'nin başlattığı 'ihtimam toplumu' tartışması dayanışması daha güçlü bir toplum oluşturmayı hedefliyor. Partinin 'düşünce laboratuvarı'nda geliştirilen bu yeni kuram üretim paradigmasının yerine 'ihtimam'ı yerleştiriyor. Bir adalet kuramı olarak önerilen bu kavram, insanî bir hayatın temel haklarını kapsayan unsurlar üzerinde duruyor. Merak edenler Avrupa soluna özgü bu ilginç tartışmayı www.ikincigrup.com adresinden takip edebilir.

Kısaca CHP'nin temel sıkıntısı hâlâ fikirsizlik. CHP fikir üretmiyor. Çağı doğru okuduğunu ve anladığını gösteren işaretler vermiyor. Çağa uyumlu olmanın ölçüsünü Avrupa solu veriyor. CHP, 70'li yıllarda kalmış ve

gerçek hayatta hiç karşılığı olmayan sloganlarla vaziyeti idare etmeyi deniyor. Sorun sadece CHP'nin değil, Marksist solun da en ciddi problemi bu arkaik kafalar. Marjinal sol grupların ürettiği metinlerde birbiriyle tutarlı peş peşe iki cümle bulamıyorsunuz. En önemlisi Reel Sosyalizm'in çöküşünü hiç biri duymamış gibi.

Kürt sorunu gibi, canımızı yakan sorunlara CHP'nin uzak durmasının sebebi de bu fikirsizlik. CHP, fikrî donanım itibarıyla bu sorunları deşecek ve çözecek durumda değil. Sonuç hepimizi ilgilendiriyor. Fikir üretemeyen, politikaya yeni bir soluk getiremeyen CHP, durumu kavga ederek kurtarmaya çalışacak. Savaş başlayınca herkes fikrine-zikrine bakmadan en yakındaki sığınağa kendini atmaya çalışır. Bu yüzden CHP'nin bu muhtevassız politikayı sürdürebilmek için başvuracağı tek yöntem kavgayı tırmandırmak olacak. Son zamanlarda marjinal solun sürüklediği ve CHP'nin de peşine takıldığı gerginliğin başka açıklaması var mı?

Soruyu yine de CHP'lilere sormamız lâzım. Çünkü CHP'yi onların talepleri biçimlendirecek. CHP'den umut var mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şiddetin piyasası

Mümtaz'er Türköne 2010.12.23

Taraf yazarı Roni Margulies'in Çanakkale'de bir panelde konuşma yaparken uğradığı saldırı, günün modasına uygun. Margulies, sosyalist bir partinin, DSİP'in mensubu.

Benzer bir saldırı ile, eski TKP'nin şöhretli isimlerinden Nabi Yağcı, Bodrum'da karşılaştı. SBF'deki yumurtalı saldırı ve öncesindeki Dolmabahçe eylemi de aynı damardan gelmişti. Şanlıurfa'da beni susturanlar da aynı meşrepten kişiler.

Kim bunlar? Ne yapmak istiyorlar? Yazarlara ve politikacılara saldırıp susturmakla ellerine ne geçiyor?

Sonuncu sorudan başlayalım. Türkiye, demokratik bir ülke. Yazarlar, aydınlar ve politikacılar üç beş kişinin parazit yapması ile susturulamaz. Hepimizin köşesi var. Politikacının sözü, mutlaka yankı buluyor. Televizyon kanallarından gelen davetlere hiçbirimiz yetişemiyoruz. Demek ki fikrimizi, sözümüzü dile getirmekte bir sorunumuz yok. O zaman mesele bizim susturulmamız değil. Bizim üzerimizden bir şiddet gösterisi sergilemek. Bizim seçilmemizin tek sebebi, reklâm değerinden ibaret.

Her ürünün olduğu gibi şiddetin de bir piyasası var. PKK'nın eylemsizlik kararı ve Kürt sorununun hal yoluna girmesi şiddet piyasasında bir boşluk yarattı. Bu boşluk 80 öncesinin silahlı sol geleneğini sürdüren marjinal sol örgütlerin iştahını kabarttı. Hepsı kendince bu piyasada tezgâh açıyor.

TKP, ÖDEP, EMEP ve Halk Evleri gibi örgütler, başlayan bu şiddet dalgasının arkasında yer alıyorlar. Neyse ki her şey şeffaf bir toplumda olup bitiyor da ne olup bittiğini takip edebiliyoruz. Bu ay içinde Kadıköy'de bu dört örgüt temsilcisinin katıldığı bir panel yapıldı. TKP temsilcisi 'dirençleri birleştirip kuvvetli vuruşlar yapma', bunun için de radikal sol örgütler arasında cepheleşme çağrısında bulunuyor. ÖDP Genel Başkanı, 'Fatsa'ya benzer örnekler yaratma'yı öneriyor. Halk Evleri Genel Başkanı ise 'öfke taşıyan her itirazın aynı yöne akması' gerektiğini söylüyor. Türkiye'nin Sosyalist Sol literatürüne az buçuk vâkıf olanlar bu sözlerin ne anlama geldiğini çok iyi bilir. 'Cepheleşme', 'Fatsa örneği' ve 'öfkenin sevk ve idaresi' sizi şiddet dolu bir topluma götürür.

Masum öğrenci gösterileri, bunlara uygulanan şiddet ve baskı, standart şiddet stratejisinin ön safhasıdır. Masum istekler şiddetle bastırılmış, gençler baskı altına alınmıştır. Geriye 'öfke'nin 'cephelşerek', 'Fatsa örneği' gibi örgütlenerek aynı noktaya 'kuvvetli vuruşlar' yapması kalır.

Bunlar bayat teoriler. Günümüzün marjinal sosyalist örgütleri fikir dışında her şeye dayanıyor. Çünkü fosilleşmiş sloganlarının ne hayatta ne de dünyada bir karşılığı yok. Bu yüzden kapalı tarikatler gibi örgütleniyorlar. Buldukları her aykırı şeyi birbirine karıştırıp bir çorba yapıyorlar. Biraz Kemalizm, biraz Marksizm, biraz Ergenekonculuk ve darbecilik vs. Bu sosyalist tarikatlerin mürşidleri ve müridleri dayanışma içinde ispat-ı vücûd etmeye çalışıyor. Tarikate anlam katacak eylemler lâzım. Öfkenin beslediği şiddetten daha elverişli yapıştırıcı bir unsur olabilir mi? Bu örgütlerin uyguladığı şiddet bir tür ibadettir. Şiddet doğal olarak gizlilik, gizlilik dayanışma, dayanışma disiplin ve hiyerarşi yaratır. Bomboş hayatlar enine ve boyuna derin anlamlar kazanır.

Şiddet dalgası birbirini besleyen iki ana mecrada ilerliyor. Yoldan sapmış olanları cezalandırmadan takipçilerinizi şiddete yöneltemezsiniz. Kitlesele eylemlerle birlikte Roni Margulies'in ve Nabi Yağcı'nın cezalandırılması bu yüzden. İkincisi, bu hasta dünyadan gelen suikastlar ve sabotajlar olur. Önceki gün Cebeci'de silahlarıyla birlikte yakalanan sol örgüt mensuplarını tam da bu alana yerleştirmek gerekir.

Peki sonuç. Bize düşen ne?

Siyasal şiddet, ısrarla vurguladığım gibi patolojik bir durum. Bir parazit vücuda girdiği zaman bağışıklık sisteminizi geliştirmek için bir fırsat yakalamış oluyorsunuz. Korkumuz ve endişemiz olmamalı. Türkiye bu parazitlerle, demokrasisini ve özgürlüklerini güçlendirerek baş edecek sağlıklı bünyeye sahip.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Maraş'ın söyledikleri

Mümtaz'er Türköne 2010.12.24

Maraş, yedi kat yabancı birinin bile ilk gördüğünde hissedeceği derin ve oturmuş kişiliğe sahip bir şehir. Şehirler insanlar gibidir. Hafızaları vardır.

Maraş katliamı, bu şehrin hafızasında karanlık bir sayfa. Böyle bir kıyımın belki de en son yaşanabileceği yer Maraş olmalıydı. Belki de onun için seçilmişti. Katilleri bırakıp bu soylu şehri yargılamaya kalkanlar, bilerek ya da bilmeyerek oyuna geliyorlar.

1978'de, 111 kişinin hayatına mal olan Maraş katliamı, Maraş'ın değil Türkiye'nin ayıbı. Ölenler bizim canımız. Dökülen bizim kanımız. Hiç kimse, hiç kimseyi 'bu senin acın değil' diyerek dışarda tutamaz. Biri diğerinin duygularına set çekmeye kalkamaz. 1978'in Aralık ayında Maraş'ta olanları içi burkulmadan hatırlayanlar - inançları bir kenara bırakın- insan olamaz.

Aradan 32 yıl geçti. Neticelenen davalar dışında, birçok tanıklıklar ortalığa çıktı. Bu kadar büyük bir vahşete kafa yormayan, kanaat sahibi olmayan insaf ehli kalmadı. Benim bildiklerim o günlere dair. Bugün, meşhur bir psikiyatrist olan arkadaşım, olayın ikinci günü gazeteci kimliği ile Maraş'a gitmişti. Şehrin girişinde av tüfekleri ile arabasını durdurmuşlar. Hakaret ve itiş-kakışla yüzüstü yere yatırmışlar. Ayete'l Kürsî'yi okumasını istemişler. İmam hatip mezunu arkadaşım tecvidiyle okurken, başında duran diğerine 'Doğru okuyor mu?' diye soruyormuş.

Maraş olaylarının başında MHP il yöneticilerinin ve imamların ve şehrin diğer ileri gelenlerinin, olayın büyümesini önlemek için giriştikleri insanüstü çabanın mutlaka hatırlanması lâzım. O yılların Türkiye'sini tanıyan herkes, olayların sebebini sonucundan çıkartabilir. Maraş olaylarından sonra Türkiye'nin birçok ilinde sıkıyönetim ilan edildi. Demek ki amaç, 12 Eylül'e kadar askerlerin dizginleri ele alacağı bir geçiş döneminin kapısını açmaktır. Olayların, dışarıdan gelen Millî Piyango bayileri marifetiyle başlatıldığı, bir yüzbaşının katliamın elebaşlarından biri olarak polisçe yakalandıktan sonra serbest bırakıldığı ve aynı tahrikçilerin iki tarafın arasına girerek kışkırtmalar yaptığı bugün yeteri kadar biliniyor.

Malatya Belediye Başkanı Hamit Fendoğlu'nun bombalı bir paketle öldürülmesi ile başlayan bir provokasyon sürecinin netice alıcı son hamlesidir Maraş katliamı. Bugün artık bu sürecin, darbenin şartlarını olgunlaştırmak için icra edildiğini bilmeyen kalmadı. Maraş katliamı, Maraşlıların marifeti değil. Maraş katliamı Maraş'ta planlanmadı. Maraş, sadece tarihî kimliği yüzünden bir sahne olarak seçildi.

Aynı dönemde Çorum'da sahnelenen katliam, Maraş'ta uygulanan şablonun aynısıydı. O tarihte Çorum'da bulunan güvenilir birinden dinlemiştim. Biri Alevî mahallesine gidip, Sünnilerin baskına geleceğini haber veriyor. Aynı kişi Sünni mahallesine gidip Alevilerin camileri basacağını söylüyor. Daha sonra akciğer kanserinden ölen bu provokatörle konuşmuş olan bir arkadaşımın dinlemiştim. İcra edilen, bir devlet projesiymiş. İcra eden de devlet görevlileri.

Alevî-Bektaşî Federasyonu'nun Maraş'ta düzenlediği miting bir meydan okuma değil. Ali Balkız'ın konuşması Maraş katliamının sebebini es geçmekle beraber kışkırtıcı bir konuşma değil. Ama gönül isterdi ki, bu anma toplantıları acıya ortak olanlara kapıları açık tutsa. Ali Balkız'ın kendisi de, yakın zamanda benzer bir provokasyonun hedef seçtiği kişilerden değil miydi?

Birinin canına inancından dolayı kasteden kişi bir başka inancın mensubu olamaz. Sadece katil olur. Alevî-Sünni düşmanlığı, Türkiye'de askerî darbe planlayanların kaşındığı ve kaşıyarak kanattığı bir iktidar gerekçesinden ibaret.

32 yıl sonra katliamın sorumluluğunu Maraş'a yıkmak, sadece gerçeğin üstünün örtülmesine hizmet eder. Acılara saygı ve gelecekte benzer vahşetlerin yaşanmaması, katliamın sorumlularının Maraş dışında bir yerde aranmasına bağlı. Arayanlar, bu vahşetin sorumlularını Ankara'da bulacaktır. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Demokratik özerklik müsameresi

Mümtaz'er Türköne 2010.12.26

Bu masalı gerçek zannedip peşine takılanlar hata eder. Kaşlar çatılıp, yüzlerde ciddi bir ifade belirince, seyrettiğimiz oyun müsamere olmaktan çıkmıyor.

Asıl kuliste, sahne gerisinde olup bitenleri takip etmek lâzım. 'Demokratik Özerklik Taslağı'nın 'özsavunma' tezlerine gelen tepkiler üzerine Kandil'deki Murat Karayılan'ın müdahale ihtiyacı hissedip 'Özsavunma biçimi devletle yapılacak müzakerelerle netleştirilir' demesi, sahne gerisindeki asıl senaristlerin niyetini ele veren örneklerden biri meselâ. Kapıdan içeri adımını atan müşteriye, pazarlığı çok yüksekte açan dükkân sahibinin vaziyeti kurtarmak için giriştiği hamlelerden biri değil mi bu söz? Dükkân sahibi malını satmaya kararlı.

Geçtiğimiz hafta sonu Diyarbakır'da toplanan ve 'Demokratik Özerklik Taslağı'nın tartışıldığı çalıştay da bir müsamereydi. Türkiye'nin ciddi entelektüelleri ağırbaşlı tebliğler sunup, saatlerce tartıştıktan sonra iki delikanlı

çıkıp asıl metni 'tebliğ' ediyor. Öcalan'ın kaleminden çıkma kutsal bir metin orta yere çıkınca akan sular duruyor. DTK'ya ve BDP'ye gerçeklerle hayaller veya 'kutsal' metinler arasındaki derin uçurumu doldurmak kalıyor. Bayrak mıydı, yoksa flama mı? Mesela Diyarbakır Belediyesi'nin kaleli ve minareli amblemi olabilir mi?

BDP'nin resmî sitesinde yer alan taslak metninden aldığım şu cümle bir başka örnek: DTK 'salt "etnik" ve "toprak" temelli özerklik anlayışı yerine kültürel farklılıkların özgürce ifade edildiği bölgesel ve yerel bir yapılanmayı savunur.' Ne demiş oluyor sizce? 'Toprak' temelli yerine 'bölgesel' deyince ne değişiyor? Peki özgürce ifade edilemeyen 'kültürel farklılıklar'a bir örnek bulmak mümkün mü? Bunun için yerelleşmeye gerek var mı?

Müşamere rollerinden vazgeçince çözülecek tek problem kalıyor ortada: Anadil meselesi. Genelkurmay'ın özerklik tartışmalarına girip 'Türkiye'yi böldürmeyiz' demek yerine, sadece 'iki dil' üzerine açıklama yapması, gerçek karşılaşmanın dil alanında sürdüğünü göstermiyor mu?

İster 'müşamere', ister 'tulûat' deyin, özerklik tartışmalarının ciddiye alınacak bir tarafı yok. Bu tartışmalara 'Türkiye resmen bölünüyor' diyerek çanak tutanların da. Gerçekte ne oluyor? Birileri 'ateş' emri vermek yerine konuşuyor, tartışıyor. Terör sona eriyor. Silahın egemenliği de. Kürt siyaseti çoğullaşılıyor. BDP dışındaki Kürt siyasetini temsil eden Sivil Dayanışma Platformu'nun, DTK Çalıştay'ından hemen sonra 'Kürt sorununun çözümüne BDP ve PKK ekseninde yaklaşılması yanlış. Bölge halkı PKK ve BDP'den ibaret değil' diye açıklama yapması boşuna değil. Üstelik Öcalan'ın metni ile birlikte otoritesi de tartışılıyor.

2004 yılında Meclis'ten geçen ve dönemin Cumhurbaşkanı Sezer'in 'tekil devleti bozduğu gerekçesiyle veto ettiği 'Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması Kanunu', DTK'nın 'demokratik özerklik' diye üzerine PKK damgası vurmaya çalıştığı önerilerden daha ileri düzenlemeler getiriyordu. Türkiye'nin gecikmiş bir 'Yerel Yönetim Reformu' ihtiyacı var. Bunun adı 'özerklik' değil; 'yerinden yönetim'. Bu reforma sadece Güneydoğu'nun değil bütün Türkiye'nin ihtiyacı var. Daha demokratik, daha medenî ve daha modern olmak için.

Sakin ve soğukkanlı bir tartışma sürecine ihtiyacımız var. Türkiye'nin bölündüğü yok. Çözmemiz gereken iki farklı sorun var. Birincisi insanî bir sorun. Kürt vatandaşlarımızın ana dillerini özgürce tasarruf etmeleri, kendilerini eşit ve onurlu vatandaşlar olarak hissedebilmelerini sağlayacak insanî bir sorun. Federalizm, özerklik, bayrak, 'Büyük Kürdistan' hayali ve Kürt milliyetçiliği gibi tartışmalar ise siyasî sorunlar. İnsanî sorunu çözmek, siyasî sorunları ise konuşmak ve tartışmak zorundayız. Siyasî olarak güçlüyüz. Federalizm, grup hakları, özerklik gibi siyasî talepler ülkenin geri kalanından önce Kürtler için bir tuzak. Federal veya özerk bir Kürt bölgesinde yaşayacak Kürtlerin yoksun kalacakları şeyler hakkında henüz bir fikirleri yok. Kürtlerin yarından fazlası Fırat'ın batısında yaşadığına göre bölgesel veya coğrafi çözümler Kürt sorununu çözmiyor, sadece birilerinin 'etnik' takıntılarını ve milliyetçi özelemlerini tatmin ediyor.

Sadece konuşmamız ve tartışmamız lâzım. Geniş soluklu, sabırlı ve tahammüllü bir tartışmaya ihtiyacımız var. Tek başına konuşabilmenin ve tartışabilmenin bile sorunu çözdüğünü fark etmeliyiz. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürt sorunu çözülüyor

Mümtaz'er Türköne 2010.12.28

'Demokratik Özerklik gündemi'ne, BDP'nin bir halkla ilişkiler kampanyası olarak bakmak lâzım. BDP, Türkiye'nin geneli ve oradan kendi seçmen kitlesi için başarılı biçimde gündem oluşturuyor.

Daha ötesi Türkiye konuşuyor ve tartışıyor. Türkiye, bu tartışmaları olgunlukla sürdürecektir bir basiret sergileyebilirse, işte o zaman Türkiye'nin birliği sarsılmaz bir güç kazanacak. Türkiye'nin bölünmesinin konuşulabilmesi, Türkiye'nin bütünlüğünü sürdürme yeteneğini geliştirme fırsatı veriyor. Ne güzel! Aslı astarı olmayan korkularımızla yüzleşiyoruz. Bölünmeyi savunanların, birliği ve bütünlüğü savunanlar karşısında şans var mı? Federalizmi veya özerkliği savunanların dayandığı sağlam bir temelden bahsetmek mümkün mü?

Kürt siyasal hareketi, Marksist-Stalinist bir örgüt olan PKK'nın hegemonyasında ve şiddet yöntemleriyle büyüdü. Bu yüzden modası geçmiş bir yığın sosyalist kavram ve model, Kürt ulusalcılığını reel dünyanın dışına sürükledi. 'Artık yeter' (edi bes'e) sloganı, Meksika'daki Zapatista ayaklanmasından alınma. KCK, 1917'nin Bolşevik Sovyet modelinin bir taklidi. Kürt ulusalcılığı, Kemalist-laik-jakoben geleneği taklit ediyor. Demokratik Özerklik, evrensel insan haklarının dışında bireyi baskı altına alan ve kültürel taleplere odaklanan grup haklarının peşinde. Bir de gerçekler dünyası var. Türkiye'de Kürtlerin bölgesel dağılımı grup haklarına dayalı örgütlenmeleri de, coğrafi veya siyasî çözümleri de imkânsız hale getiriyor.

Bütün bunların anlaşılması, gerçek ihtiyaçlar ekseninde Kürt siyasetinin kendini yeniden oluşturabilmesi için her şeyin konuşulması ve tartışılması gerekiyor. Bütün bu fırtınalar arasında BDP'nin kurduğu ve sürdürdüğü dilin yapıcı bir dil olduğunu teslim etmek lâzım. MHP'nin ve CHP'nin ortaklaşa geliştirdiği dil de, korkuları temsil etmesine rağmen demokratik bir tartışmayı sürdürebilecek sınırları aşmıyor. Hükümetin dili de öyle; zaman zaman diğer aktörlere balans ayarı vermeye çalışan sorumlu ve dengeli bir dil kullanıyor.

Konuşacağımız şeyler ise çok. Mağdur, acılı ve şikâyeti olan Kürtler daha net konuşmaya başladılar. Sıkıntıyı yaşayan ve canları yananlar onlar olduğu için daha hazırlıklı ve birikimliler. Yine de özgür bir tartışma ortamında doğru bildiklerini gözden geçirmeleri gerekiyor. Etnik temelli grup haklarının Kürtlere ne kazandıracağını ve ne kaybettireceğini öncelikle Kürtlerin kendi aralarında müzakere etmeleri lâzım. Etnik kimlik üzerine oturan örgütler, bireyin etnik kimliği dışındaki tercihlerine özgürlük tanımıyor. Etnik kimliği fetiş haline getirerek bir grup baskısı aracına dönüşüyor. İnsanları hayatın her alanında etnik kimlikleri ile var olmaya zorluyor. Bir tür totalitarizm üretiyor.

Federalizmin veya kültürel özerkliğin, yerel yönetimler dışında bireyin hayatına ve ülkenin geri kalanı ile ilişkilerine neler getirip neler götürdüğünü kimse yeteri kadar bilmiyor. 'Kültürel haklar' gibi edebiyatı çok yapılan bazı kavramların içi bomboş. Bu tabir grup haklarının konusunu oluşturduğu için özerkliğin anahtarı durumunda. 'Kürtlerin kültürel hakları' dendiği zaman kim, ne anlıyor? Dil dışında Kürtleri, ülkenin geri kalanından ayıran kültürel farklılık var mı? Var dediğimiz kültürel farklılıklar bile etnik değil bölgesel nitelik taşıyor. Aynı bölgede yaşayan Kürt, Türk, Arap aynı kültürü paylaşmıyor mu?

Kürt sorunu bütünüyle bir Kürtçe sorunu. 87 yıldır içinden geçtiğimiz tecrübe, Kürtçenin özgürce tasarrufunun; yaşaması ve gelişmesi için devlet desteğinin, Kürtlerin kendilerini bu ülkenin eşit ve onurlu vatandaşları olarak hissetmelerinin ön şartı olduğunu gösterdi. O zaman Kürtçe sorununa, diğer siyasî tartışmalardan farklı yaklaşmamız lâzım. Kürtçe sorunu çözüldüğü zaman diğer siyasî sorunların tamamı, sabun köpüğü gibi sönecektir. Geriye ideolojiler dünyamıza renk katan marjinal Kürt ulusalcıları kalacaktır. Kürtçe sorununun çözümünün ise tek ölçüsü var: Kürt vatandaşlarımızın dillerini kullanmak ve geliştirmekle ilgili bütün taleplerinin karşılanması. Resmî dil tartışması, bu ihtiyacın kendisini değil siyasî sömürü alanını gösteriyor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Resmî dil, iki dil ve sermayenin dili

Kürtçenin etrafına, devleti merkez alan, güvenlik endişeleri ile sınırları tayin edilmiş ve korkularla beslenen bir yasağı yerleştirdik.

Bu basit ve tüketici denklemi 'iki dil' tezi karşısında 'resmî dil' olarak tartışıyoruz. Aldığımız eğitimin, bize metazori benimsetilen ideolojinin eseri olarak resmî dilin Türkçe olduğunu düşünüyoruz. Çok fazla yanılıyor.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin resmî dili, üniforma gibi tek tip, renksiz, şekilsiz ve kuru bir dil. Türkçeyi en kötü konuşanların ve yazarların en hararetli resmî dil taraftarları olması bu yüzden tesadüf değil. Devletin bu tektip diline rakip ondan daha güçlü başka bir dil var. Üretim girdilerini bir araya getirip istihdam, büyüme ve zenginlik yaratan sermayenin renkli dili bu dil. Bu ülkeyi bir arada tutacak olan hangisi? Yasakların cenderesinde huzursuz bir ülke mi? Üreten, büyüyen, zenginleşen ve hep daha iyisini vaat eden güçlü bir ekonomi ile entegre olmuş bir toplum mu?

Alp Çakaloz'un, yakında çıkacak olan 'Kadınlar Neden Sarışın Olmak İster?' isimli kitabını henüz baskı aşamasında okuma şansım oldu. 'Sarışınlık olgusu' etrafında ilham verici, şok edici ve nefes kesici bir tarih, toplum ve gelecek analizi var bu kitapta. Yazar, kitabın bir yerinde, TÜSİAD Başkanı Ümit Boyner'in iki hafta önceki Diyarbakır ziyareti ve İş Dünyası Zirvesi'nde yaptığı konuşmadan bahsediyor: '...TV haberlerinde Ümit Boyner'i gördüm..kalabalık bir ekiple gittiği "Diyarbakır çıkarması" kapsamındaki bir toplantıda önce Türkçe-Kürtçe çift dilli bir konuşma yaptı, daha sonra da Diyarbakırlı siyasilerle neşeli bir halay çektiği ekranlara yansıdı.. stilettolarıyla halay çekerken harikulade golden blonde röflesi ışıldıyordu..' Alp Çakaloz, geçmişte 'tutucu ve gerici siyasî konumlar' benimsemiş büyük sermayenin kaptan köşkü olan TÜSİAD'ın kuvvetli bir demokratikleşme iradesi sergilemesini, bu renkli satırlarla özetliyor ve üstlendiği liderliği analiz ediyor: 'Ümit Boyner liderliği, benzersiz bir sıçrayış sürecini başlattı: Büyük sermayenin siyasi süreçteki alışlagelmiş tutumunu, demokratik özgürlükler yönünde geliştirmeyi önerdi.. böylece, burjuvazinin demokratik süreçteki öncü misyonunu hatırlattı ve tarihteki dönüştürücü gücünü yeniden kazanmasının yolunu açtı.. siyasi süreçte ters dönmüş durumdaki büyük burjuvazi, yeniden tekerleri üstüne oturttu..'

Alp Çakaloz'un dikkat çektiği aslında bir dil. Bu dil sermayenin renkli ve yaratıcı dili. Sermaye kendi güvenliğini ve geleceğini bu dille arıyor. Sermaye, piyasa ihtiyaçlarını merkeze alan evrensel duruşu ile Türkçeyi de, Kürtçeyi de hiç komplekse kapılmadan iletişime geçmek için seferber ediyor. Ümit Boyner, Diyarbakır'daki bu toplantıda konuşmasına Kürtçe olarak, "Jıbo aşiti, jıbo bıratı, jıbo wekhevi sılav jı wetevan, Diyarbakır malameye" diye başladı. Sonra Türkçesini söyledi: "Barış için, kardeşlik için, eşitlik için hepinize merhaba. Diyarbakır bizim de evimizdir." Şöyle devam etti: "Silahları gömdüğümüz, mayınlı topraklara tekrar bereket getirebildiğimiz günleri hayal edebiliyorum."

Geçmiş, TÜSİAD başkanının şu cümlelerinde mahkûm ediliyor: "Bu toplum, bu millet kıt kaynaklarını kalkınmasına değil, olanı reddetmeye, reddettiğini yok saymaya, yok saydığını bitirmeye, düşmanlık üretmeye ayırmak zorunda bırakıldı." Gelecek ise her şeyin başlangıcı olarak 'demokrasi açığı'nın kapatılmasına bağlanıyor...

İşte bu, sermayenin yalın dili. İster Kürtçe olarak ister Türkçe olarak söyleyin, anlaşılmıyor mu? Bugünün dünyası, devletin ekonomiye bekçilik ettiği, sermayenin gelişmesi için hizmete koştuğu bir dünya. Bir ülkenin birliği ve bütünlüğü de piyasanın gücüne bağlı. Ülkeyi koyduğunuz yasaklar değil piyasanın kendisi entegre ediyor. Türkiye, sınırlarının ötesine uzanan tek ve bütünlüğe piyاسasında Türkçeyi gündelik hayat dili haline getiriyor. Resmî dilin bütün engelleme çabalarına rağmen. m.turkone@zaman.com.tr

Galip Ensarioğlu ve Emin Aktar

Mümtaz'er Türköne 2010.12.31

Galip Ensarioğlu, Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası başkanı; Emin Aktar ise Diyarbakır Barosu başkanlığını yürütüyor.

Her ikisi de üstlendikleri sivil temsil niteliklerinin çok ötesinde Güneydoğu'nun önde gelen kanaat önderleri sıfatı taşıyorlar. Bu iki önemli STK lideri, sivil-siyasî kimliklerini Kürt sorunu içinde pişerek edinmişler. Cezaevi görmüşlükleri, düşüncelerinden dolayı devletin gadrine uğramışlıkları var. Her ikisiyle de defalarca sohbet imkânım oldu. Bu haysiyet abidesi adamlardan Kürt sorununu ve çözümünü dinlediğiniz zaman barışın ve uzlaşmanın ve tabii demokrasinin diline aşına oluyorsunuz. Ensarioğlu'nun önderlik ettiği Diyarbakır Sosyal Araştırmalar Vakfı'nın yaptığı 'Dil Yarası' başlıklı araştırma, bugün tartışmaların merkezinde yer alan 'anadilde eğitim' sorununun, bütün Kürtleri tatmin edecek çözümünü anlatıyor. Bu iki ismin, BDP'nin Kürtlerin haklarını savunurken gürültüye boğduğu çitanın çok üzerinde özgürlük ve hak arayışları var.

Her ikisi de siyaseti değil, sadece toplumu, bütün yalınlığı ve dürüstlüğü ile Kürt vicdanını temsil ediyor.

Bu iki sivil toplum önderi, dünkü Milliyet'in ilk sayfasında yer alan fotoğrafta görüldüğü üzere Diyarbakır'da BDP/PKK taraftarlarının kocaman bir pankartı ile protesto ediliyor. Slogan şöyle: 'Kürt halkı Galip Ensarioğlu ve Emin Aktar gibi AKP işbirlikçisi olmaktan yana değil.'

Bu pankart, Kürt sorununun geldiği noktayı özetliyor. Kısa bir süre önce aynı amaç için bu pankart yerine, PKK şehir kadrolarından gelen şifahî tehditler kullanılıyordu. Söz yazıya dökülünce çaresiz biçimde tehdit olmaktan çıkıyor; aynı muhtevayı acizyet içinde ifade ediyor. Ve çok önemli bir şeyi gösteriyor: BDP, Kürt halkının yegâne temsilcisi değil. Olsaydı bu pankarta gerek kalır mıydı?

Türkiye'nin bölünmediğini de bu pankart gösteriyor. BDP, Türkiye'yi bölmek yerine siyaset yapıyor. Altını çizerek söylüyorum: BDP, Kürt sorununu çözmiyor; parti politikası yapıyor. Kürt sorunu dahil olmak üzere elindeki bütün araçları parti politikası için seferber ediyor. Demokratik özerklik projesi, uygulansın diye değil, Kürt halkını sadık seçmenlere dönüştürmek için gündeme getiriliyor. Türkiye'nin bölünmeyeceğinin, bu hararetli tartışmalardan bölünme çıkmayacağının garantisi, demokratik rekabetin kendisi değil mi? BDP, siyasî partiler yelpazesinde yer alan meşru bir parti. Bir bütünün parçası olarak konuştuğuna, rol aldığına ve hareket ettiğine göre, o bütünü de kuvvetlendirmiyor mu?

MGK bildiri yayınlıyor: 'Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi dilinin Türkçe olduğu gerçeğini değiştirmeye yönelik hiçbir girişimin kabul edilmeyeceğini...' ilan ediyor. Doğrudan hedef aldığı BDP'nin genel başkanı çıkıp cevap veriyor: 'Türkiye'nin resmi dili Türkçe olmasın diyen mi var?' MGK'nın uyarısında ve Demirtaş'ın cevabında bir tuhaflık yok mu? Sahi memleketi kim bölüyor?

Siyasî hayatı bir kutsallık halesi içinde tartışmak doğru değil. Devletin, vatanın, ülkenin tekliği, kutsallığından değil, tek olmasının hepimiz için en doğru tercih olmasından. Türkiye'de iki bayrak olursa, bundan Türkler gibi Kürtler de zarar görecektir. Fakat bu gerçeği ancak kutsallık halesi dışına çıkarttığınız zaman insanları ikna edebilirsiniz. Tartışmalardan ürkmemek, korkuya kapılmamak bunun için gerekli.

Galip Ensarioğlu ve Emin Aktar, her ikisi de siyasetçi değil. Kendileri için bir siyasî davanın peşinde değiller; bir siyasî misyonu temsil etmiyorlar. Siyasetin derinlerinde akan toplumun gerçek özlem ve beklentilerini önümüze koyuyorlar. Bize Kürt sorununun sakin ve soğukkanlı sivil çözümü ile BDP'nin çıkardığı siyasî gürültü arasındaki farkı gösteriyorlar.

Dün Cumhurbaşkanı'nın ferahlık veren gezisi de, gündelik siyasî endişelerin çok uzağında olduğu için etkili olmadı mı? Ortak bir dil, üstelik hepsi Türkçe. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cumhurbaşkanı'nın protesto eylemi

Mümtaz'er Türköne 2011.01.02

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün mesaj yüklü Diyarbakır seferini, bir protesto eylemi olarak yorumladım. Cumhurbaşkanı bu ziyaretiyle neyi protesto etmiş oldu? Cevap: Çözumsuzluğu...

Cumhurbaşkanlığı makamı (2007 referandumu ile güçlendirilmiş olsa da) Anayasa'mıza göre sembolik bir makam. Semboller önemli. Bugünlerde belki daha da önemli. Çünkü her şeyi semboller üzerinden takip edip, sembollerle düşünüyor ve durduğumuz yeri sembollere göre tayin ediyoruz. Cumhurbaşkanı'nın Diyarbakır ziyareti de bir semboldü. Abdullah Gül, senenin son gününü Diyarbakır'da geçirerek bir defteri sembolik olarak kapatıyor. Ama yeni yılın ilk gününü orada geçirmeyerek, yeni sayfayı açmıyor. Yeni başlangıç yapma iradesini Kürt meselesinin aktörlerine bırakıyor. Kürt sorununun çözümü veya çözumsuzluğu bahsinde hepimizin zihninde üç aşağı beş yukarı aynı şekilde çalışan bir gösterge tablosu var. İbre bazen çözümden tarafa dönüyor; bazen de çözumsuzluktan.

BDP'nin gündeme yerleştirdiği 'demokratik özerklik' taslağı tıpkı 'demokratik açılım'ın Habur kazası gibi, ibreyi çözumsuzluğun tam dibine vurdurdu. Genelkurmay'ın 'çift dil' açıklaması ve son olarak MGK'nın 'Tek bayrak, tek devlet, tek vatan, tek dil' bildirisi ibrenin adeta çözumsuzluğa takılı kalmasına yol açtı. Kandil'in ve BDP'nin attığı geri adımlar ibreyi yerinden kımıldatmadı.

Cumhurbaşkanı, oluşan bu olumsuz havayı dağıtmak için tek kişilik bir protesto eylemine girişti ve Diyarbakır'a gitti. Sonuç: Cumhurbaşkanı'nın Diyarbakır ziyareti ile ibre yeniden çözümü göstermeye başladı. Bir eylem ancak bu kadar başarılı olabilir. Cumhurbaşkanı'nın Diyarbakır'da gördüğü olağanüstü sıcak karşılamayı, Kürt vatandaşlarımızın Cumhurbaşkanı'nın protesto eylemine verdikleri açık destek olarak yorumlamalıyız. Eylemin iki tarafı var. Bir tarafta Cumhurbaşkanı tek başına yer alıyor; diğer tarafta Diyarbakırlılar coşkuyla bu eyleme destek veriyor. Tek kişilik eylemler ancak destek bulursa başarılı olur. Diyarbakırlılar adeta yekvücut olarak çözümden yana olduklarını, Cumhurbaşkanı'na gösterdikleri muhabbetle ispatlamış oldular. Cumhurbaşkanı'ndan işareti aldılar ve aracı şarampolden çıkartıp, ibreyi tekrar çözüme döndürdüler. Kürt sorununun reel kısmı, Kürtçe ve dil sorununun yansımalarından ibaret. Geri kalan bütünüyle psikoloji. Kürtler samimi, sıcak muhataplar arıyor. Gözlere yansıyan, kelimelerin vurgusuna sinen ve kararlı tutumlarla devam eden bir samimiyet aranıyor. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün sıcak ve güven veren kişiliği ile tek başına karşıladığı işte bu samimiyet arayışı.

Kürt sorununu, Cumhurbaşkanı'nın Diyarbakır'da tekrarladığı gibi 'demokrasi standartlarımızı yükselterek çözeceğiz'. Eşit vatandaşlık tesis edilecek. Cumhurbaşkanı'nın önceki gün Diyarbakır'da söylediği şu cümleyi, çok önemli bir ayrıntısını göstermek için alıyorum: 'Eğer biz bu problemleri ideolojik, etnik yapılar, mezhep yapıları üzerinden ve siyasetle çözmeye kalkarsak... biz o zaman kendi bünyemizi zayıflatmaya ve halkımıza zarar vermeye başlarız.' Abdullah Gül, çok önemli bir şey söylüyor. Kürt sorununun 'siyaset'le çözülemeyeceğini. İbrenin hep çözüm kısmında kalması için siyaseti, çözumsuzluğun kaynağı olarak gösteren bu uyarının altını çizmemiz lâzım.

Kürt sorunu bir siyasî rekabet konusu olmaktan çıkartılmalı. Bu sorunu sömürerek oy hesabı yapanlar bu sevdadan vazgeçmeli. Önümüz seçim. BDP neredeyse tek başına bu sorunu oya tahvil etmeye çalışacak. MHP'nin var olma-yok olma mücadelesine dönen kontrolsüz muhalefeti, hassas dengeleri zorlayacak.

Varlıkları, gelecekleri Kürt sorununun çözümsüzlüğüne bağlı güçlü lobiler hâlâ işbaşında. Abdülhamit Bilici'nin dünkü yazısı, bu merkezlerin belirlediği kanlı yakın tarih hakkında somut bir fikir veriyor. İki dil tartışması üzerinden ön safa geçmeye çalışanları iyi teşhis etmemiz lâzım.

Belki en önemlisi Cumhurbaşkanı'nın sembolik protesto eylemine, Diyarbakır halkı gibi destek olmamız lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni Türkiye'nin doğum sancıları

Mümtaz'er Türköne 2011.01.04

Yeni bir Türkiye inşa ediliyor. 2011 yılı, bu restorasyon döneminin başlangıç yılı olacak. 2007'den bugüne, medd ü cezirlerle 'eski düzen'in yerle bir olduğu bir ara dönem yaşadık. Şimdi artık eskisi dünde kaldı. Yenisi ise henüz ortada yok. Öyleyse hep birlikte inşa edeceğiz.

2007, 27 Nisan e-muhtırası, 27 Mayıs 1960'tan beri devam eden askerî vesayet düzeninin, ateşin sönmeden önce son bir kez canlanması gibi sonunu getirdi. Hükümet bildiriye iade etti ve dönem kapandı. Anayasa Mahkemesi'nin kapatma davasıyla almaya çalıştığı rövanştan, yıkıntının altında herkesin kalacağını anlaşılmaması üzerine vazgeçildi. Ancak hükümet ve parlamento üzerine bir yargı ipoteği kondu. 12 Eylül 2010 referandumu, bu ipoteği kaldırdığı gibi, eski düzenin iktidar dayanaklarını da birer birer devirdi. Şimdi eski düzenin enkazı karşımızda duruyor. Bu enkaz, haziran seçimlerinde kaldırılacak. Sonrasında Türkiye esaslı bir restorasyon sürecine girecek.

Eski düzeni yıkan, enkazını temizleyip yenisini inşa edecek olan ana aktör AK Parti. Ancak diğer aktörler de, kurulmakta olan yeni düzeni biçimlendirmek ve kendilerine emin bir yer edinmek için hamleye giriştiler bile. CHP'nin lider değişikliği ile bu seçimde girmesi gereken yepyeni rota, temsil ettiği kitlelerle birlikte bu partiyi oyun kurucular arasına yerleştirecek. PKK'nın ilan ettiği ateşkes ve sürdürdüğü ısrarlı diyalog, Kürt siyasetine bu restorasyon sürecinde geniş bir alan açıyor. Büyük sermayenin statükodan umudunu kesip, TÜSİAD liderliğinde demokratik ve çoğulcu bir ülke için aktif roller üstlenmesi, sermayenin kendisinden beklendiği gibi zamanın ruhunu yakaladığına bir işaret olarak kabul edilmeli. Alevi sorununun giderek daha fazla dillendirilmesi, Alevî örgütlerinin geliştirdiği sivil inisiyatif, din-devlet ilişkilerinin özgürlükçü bir yapıya dönüşümünü zorluyor. Eşzamanlı olarak Diyanet'te reform tartışmaları, yeni düzenin belki de en önemli işaretlerinden biri. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın merkezde yer aldığı ve Alevîlerin şikâyetçi olduğu 'devlet dini' modelinin değişmesi, başka birçok şeyin de değişmesine yol açacak.

Devlet iktidarı ile halk arasında yeni bir toplum sözleşmesi imzalanacak. Yeni anayasa, yeni düzeni bütün yeni denge ve fren mekanizmaları ile kurallara bağlayacak. Seçimden sonra girilecek yeni anayasa hazırlıkları, muhtemelen uzun bir süre alacak. Çünkü bu anayasanın uzun zaman alan ve sabırla işlenen demokratik yöntemlerle vücuda getirilmesi artık uzlaşılabilir yegâne seçenek.

Yeni düzen, devlet içindeki iktidarı AK Parti'nin ele geçirmesi anlamına gelmiyor. Yepyeni bir düzen kuruluyor. AK Parti hem kendisine hem de temsil ettiği kitlelere emniyetli bir alan ararken, herkes için verimli, güvenli ve işleyen bir düzenin inşasına önayak olmak zorunda. 8 yıllık AK Parti iktidarı, korkulanın aksine sekülerleşmeyi hızlandırdı; çünkü peşine taktığı çoğunluğu çoğulcu-özgürlükçü düzenle uzlaştırdı. Değişim iktidar rollerinin

değişimi değil; hiyerarşik, disiplinli, özgürlükleri sınırlayan ve güvenlik merkezli bir devletin yerine rekabetçi, çok renkli ve özgüveni çok yüksek bir topluma hizmet veren bir devlet düzenine geçilecek.

Kürt sorununun çözümü, bu çözümü kalıcılaştıran düzenlemelerle birlikte Türkiye'nin yanı başımızda akıp giden çağa uygun ulus-devlet yapısını güçlendirecek. Ulus devlet bir türlü ateşi sönmeyen terör yıllarında tehdit altındaydı. Kürtlerin yeni düzende eşit vatandaşlar olarak rızalarının alınması, güçlü entegrasyon kanallarını da harekete geçireceği için Türkiye'nin birlik ve bütünlüğü kuvvetlenecek.

Restorasyon dönemi, eskinin artık muhâl olduğu, yeninin de henüz yükü taşımaya başlamadığı bir geçiş dönemi. Bünyenin en hassas olduğu dönem. Bazı savrulmalar elbette olacaktır; ama tarih yapan mimarlar bu zaaflarla baş edecek güç ve birikimde görünüyor. Çok şey gördük yaşadık. Yeni mimari için hepimiz birikimliyiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MHP Türkiye'yi bölebilir mi?

Mümtaz'er Türküne 2011.01.06

27 yıldır devam eden bir isyan halinin son safhasındayız. Devlet Bahçeli'nin kestirmeden AK Parti'ye fatura ettiği 'bölünme tehlikesi', bu uzun süre boyunca artan veya azalan boyutlarda devam etti; ama bir türlü sona ermedi.

Şimdi, bu isyan durumuna son noktayı koyacak adımlar atılıyor. Kürt sorununun Türkiye'nin bütünlüğüne zarar vermeden huzur ve barış getirecek şekilde çözüme kavuşması, birçok aktörün kararına ve tutumuna bağlı. Bu aktörlerin başında MHP geliyor. MHP istemezse Türkiye'nin Kürt sorunu çözülmez.

Diğer aktörlerin tamamı, sorunun çözümüne uygun vaziyet aldı. Buna PKK ve uluslararası aktörler de dahil. Peki MHP sorunun çözümünü istiyor mu? Devlet Bahçeli'nin geçen hafta grup toplantısında, denge noktasında duran Cumhurbaşkanı başta olmak üzere herkese savaş ilan etmesi, Kürt sorununun çözümüne MHP'nin direneceğini gösteriyor. MHP direnirse Kürt sorunu çözülmeyeceğine göre, ortaya bir paradoks çıkıyor: MHP Türkiye'yi bölebilir mi?

AK Parti hükümetinin 2009 Temmuz'unda başlattığı 'demokratik açılım'a karşı MHP'nin yürüttüğü yıpratıcı muhalefet ile, bu hafta ilan edilen savaş arasında çok önemli bir fark var. MHP, 'demokratik açılım'a karşı çıkarken, askerden boşalan alanı doldurmak ve PKK'nın pazarlık gücü karşısında ağırlığını koyarak denge oluşturmak telaşında idi. Bugün ise hiçbir şekilde sorunun çözümünü istemiyor. Sebep: Haziran ayındaki seçimler. MHP, 12 Eylül referandumunda battığı yerden çıkmak yerine, çözüm tartışmaları ile kırılğan hale gelen siyasî dengelerin üzerine abanıp yıkarak kendisine yıkıntılar arasında yer açmaya çalışıyor. MHP'nin ilan ettiği savaşın dayandığı gerekçeler durumu gösteriyor.

Birincisi: İlk defa MHP bu kadar aleni bir ırkçılık yapıyor. 'Ötekinden nefret etmek' duyguları üzerine strateji inşa ediyor. İkincisi: Kürtçeye, 1983 yılında askerî cuntanın getirdiği yasakları savunuyor. Cumhurbaşkanı'nın karşılanmasında kullanılan Kürtçe pankartlara itiraz etmenin başka açıklaması yok. 'Resmî' alanın dışında 'kamusal' alanda Kürtçenin kullanılmasına karşı çıkmak, tıpkı 2932 sayılı kanunda olduğu gibi özel hayat dışında anadili yasaklamak demek. Üçüncüsü: MHP, aradan geçen iki seneden sonra ilk defa TRT Şeş'in varlığını eleştiriyor. Dördüncüsü, MGK toplantısından sonra Diyarbakır'a gidip 'Türkçe resmî dildir' uyarısı yapan Cumhurbaşkanı'nı nezaketsiz biçimde bölücülükle itham ediyor.

Geriye ne kalıyor? Türkiye'nin bölünmesinden başka?

MHP, Kürt sorununun var ettiği bir parti. MHP'nin ideolojisi Türk milliyetçiliği değil, Kürt karşıtlığı. Türk milliyetçiliği, sağlam fikri ve kültürel gelenekleri ile bu kadar dışlayıcı ve düşmanlık üretici, üstelik bölücü olamaz. Toplumda Kürt sorunu ile ortaya çıkan kutuplaşmalara yaslanarak kendisine varlık alanı açan MHP, toplumu bir arada tutan değerleri, karşılıklı saygı ve sevgiyi yıkararak düşmanlığın siyasî temsilini üstleniyor. Bugüne kadar MHP terörün akıttığı kanla beslenmişti. Şimdi ise toplumdaki sosyal kutuplaşmalardan güç alıyor. Batı illerinin aldığı yoğun Kürt göçü, yerli halkta çoğu ekonomik ve sosyal temele dayanan bir yabancı düşmanlığı oluşturdu. Batı bölgelerindeki Kürt düşmanlığından, -tıpkı Avrupa'da yükselen ırkçılık gibi- siyasî proje olarak ırkçı söylemler çıkartmak mümkün mü? MHP, haziran seçimlerine yönelik bu imkânı arıyor. Öyle ya, MHP'nin Kürt karşıtlığı dışında politikası olduğunu duyan var mı?

Peki MHP'nin birden patlayan bu ırkçı söyleminin akıbeti ne olacak?

Bu sorunun cevabını toplum verecek. Irkçılık, Türk toplumunun kültürüne, geleneklerine ve inançlarına aykırı bir ideoloji. MHP tabanının bile, Bahçeli'nin kin ve düşmanlık kokan bu retorikini paylaşması imkânsız. MHP'ye oy vermeyi düşünenlerin % 80'inin 'Bırakın adamlar dillerini konuşsunlar' diye düşündüğünü biliyorum. Bahçeli'nin seçime yönelik imkân olarak gördüğü şey, MHP'yi marjinalleştirmekten ibaret. Bütün liderler gibi Bahçeli'nin de araştırmalarla takip ettiği kamuoyu eğilimleri bu gerçeği ortaya çıkartmak için yeterli. Kısaca, MHP'nin bu ırkçı politikasının sürdürülebilir bir yanı yok.

Sonuç olarak, MHP'liler de dahil, kimsenin korkmasına gerek yok: MHP Türkiye'yi bölemeyecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başkaldıran öğrenci mi, eylemci mi?

Mümtaz'er Türküne 2011.01.07

'Öğrenci olayı' denilen şeyin, öğrenciden başka her şeyin olayı olduğunu ezberden bilecek kadar çok tecrübe yaşadık. Kimse milletin hafızasını hafife almasın.

Polise taşlı sopalı saldırıları, 'masum öğrenci talepleri' olarak yutturmaya kalkan gazetelerdeki köşe sahiplerini, bu şiddet eylemlerinin gerçek sahipleri ile aynı kefeye koymak lâzım. Kim bunlar? Siyasal şiddet yöntemlerini benimseyen marjinal sol örgütler. Ne istiyorlar? Sadece şiddet. Ne için? Var olabilmek için.

Destekçilerle eylemcilerin ilişkisine dair küçük bir anekdot: Deniz Gezmiş, arkadaşları ile birlikte Hukuk Fakültesi'ni işgal ettikleri zaman, Tarık Zafer Tunaya'nın tepkisi ile karşılaşır. Deniz Gezmiş, 'Siz bize, 'Ben öğrencinin isyan edenini severim' dememiş miydiniz?' diye sorar. Odası işgal edilen Hukuk Fakültesi Dekanı Tunaya'nın cevabında bugün için de değişen bir şey yok: 'Bana isyan edeni değil.'

Bu şiddet eylemlerine övgüler düzenler, tıpkı o kalabalık gibi masum değiller. CHP İstanbul Milletvekili Engin Soysal'ın ve Genel Başkan Yardımcısı Sezgin Tanrıkulu'nun 'Faşist CHP' diye kovulması, yukarıdaki anekdotla aynı ruhu taşıyor mu? Eylemcilerin derdi öğrenci harçlarını protesto etmek veya anadilde eğitime destek vermek değil. Öyle olsa 'Faşist CHP'den daha uygun muhatabı nereden bulacaklar? Şiddet sadece şiddettir. Kaşın üzerinde duran göz bile yeterli bahane olabilir.

Türkiye keşke öğrenci harçlarını kaldırabilecek, eğitimi bütünüyle parasız hale getirecek imkânlara sahip olsa. ODTÜ'de hemen her bölümde okutulan ekonomiye giriş derslerinde, öğrencilere her ekonomik tercihin bir alternatif maliyeti olduğu anlatılır. Yükseköğrenimi parasız hale getirmek, yoksulun biraz daha yoksullaşması demek. Çünkü parasız eğitim için aktaracağınız kıt kaynak, tam olarak o miktarın karşılığı olan yatırım ve

istihdamdan veya sağlık harcamasından vazgeçmek demek. Öbür taraftan eğitim, maliyeti yüksek olan bir hizmet. Bu hizmeti alanların hiç bedel ödememesi, bu hizmeti hiç almayanların bu bedeli onların yerine ödemesi anlamına geliyor. Özel üniversitelerde büyük paralar karşılığında okuyanlar veya hiç yükseköğrenim hizmeti almayanlar, devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerin bütün masraflarını yüklenmiş olacaklar. Sizce bu durum sosyal eşitliğe aykırı değil mi? İlave bir eşitsizlik daha var: ODTÜ gibi ilk sırada tercih edilen üniversitelere, hayata ayrıcalıklı başlayanlar girebiliyor. Baba parası ile pahalı ve dolayısıyla iyi eğitim alan, özel derslerle büyüyen gençler bunlar. Küçük bir araştırma, ODTÜ veya Boğaziçi gibi üniversitelerde okuyan gençlerin çoğunlukla hali vakti yerinde iyi aile çocukları olduğunu gösteriyor. O zaman bu iyi halli çocukların öğrenim masraflarını neden fakir-fukara vatandaşlar ödesin?

İngiltere'de öğrenci katkı paylarına yapılan yüzde yüze yakın zam, bütün öğrencilerin sokağa dökülmesine yol açtı. ODTÜ'den AK Parti'ye taşla sopayla yürümek isteyen eylemcilerin ilham kaynağı bu protestolar olmalı. Ancak çok önemli bir fark var. Bizdeki katkı payları neredeyse devede kulak.

AK Parti hükümetinin nitelik olarak olmasa da sayısal olarak başarılı bir üniversite performansı var. Türkiye, üniversite eğitimi almak isteyen her gence bu eğitimi sağlayacak düzeye yaklaştı. Bu işin püf noktası da öğrenci katkı payları. Üstelik devlet bu işi, ısrarla sosyal eşitlik sınırları içinde tutuyor. Bu yıl itibarıyla, Kredi ve Yurtlar Kurumu her öğrenciye, ödediği katkı payı karşılığı kredi veriyor. Öğrenci öğrenimini, kredi olarak sürdürüyor; ailesi ilave bir masrafa girmemiş oluyor. Yaklaşık olarak 150 bin öğrenci ise burs alıyor.

Demek ki 'eşit ve parasız' eğitim, 'bedava' eğitim anlamına gelmiyor. Birini bir tıp doktoru veya bilgisayar mühendisi haline getirecek çok pahalı eğitimin masraflarını neden yoksul vatandaşlar üstlensin?

Demek ki öğrenci eylemleri masum bir hak arayışı değil. Türkiye zor ve kırılgan bir süreçten geçerken birileri durumdan vazife çıkartıyor. Çıkartanlar da ellerine taşı sopayı alanlar değil. Kimler o zaman?

Ergenekoncular şu sıralarda neyle meşguller dersiniz?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MHP ve Kürt sorunu (I): Anti Kürtçülük

Mümtaz'er Türköne 2011.01.09

MHP lideri Devlet Bahçeli, önceki gün Vatan gazetesine verdiği mülakatta AK Parti'nin 'gizli gündeminin içerik itibarıyla sürdüğü' iddiasında bulunuyor. Bu 'gizli gündem' iddiasına 'Türkiye'de zihni bulanıklığı artıracak konular gündeme taşınıyor' şikâyetini ekliyor. Bu zihin bulanıklığının sorumlularından biri galiba ben oluyorum.

Zira aynı mülakatta, benimle ilgili şu değerlendirmeyi yapıyor: 'Mümtaz'er Türköne'yi özellikle son yıllarda anlamakta güçlük çekiyoruz. Zannediyorum söylediklerinin tam tersini MHP yaparsa hem toplum kazanır, hem de MHP kazanır. Bizim yaptığımız da budur. Yapmayın dediğini yaparsak yaptığımız şey doğru olur.'

MHP lideri Devlet Bahçeli'ye karşı geçmişten gelen ve hâlâ devam eden bir saygım var. Bu saygıyı MHP'nin geçmişine ve kurumsal kimliğine ve bilhassa MHP'ye gönül verenlere karşı da duyuyorum. Buna karşılık MHP politikalarını tutarsız, dengesiz ve ufuksuz buluyorum. Daha da ileri gidiyor ve MHP'nin hiç yapmaması gereken bir şeyi yaptığını, Türkiye'nin millî meselelerini gündelik politika ve parti çıkarları adına istismar ettiğini düşünüyorum. İstismar edilen konuların başında, Türkiye'de herkesin dikkat ve özenle eğilmesi ve çözmesi gereken Kürt sorunu geliyor. MHP, Kürt sorununu parti rekabeti alanına taşıyor ve sömürüyor. Kürt sorunu üzerinden oy hesabı yapıyor. Toplumu bu sorun etrafında kemikleştiriyor.

MHP, doktriner Türk milliyetçiliğini temsil iddiasında olan bir parti. 70'li yıllarda bu doktriner milliyetçilik komünizm karşıtlığına odaklandı ve MHP anti-komünist bir parti olarak yükseldi. 80'lerin sonundan itibaren bu sefer artan PKK terörü MHP'yi anti-Kürtçü bir parti haline getirdi. Karşıtlıklar üzerinden siyasî kimlik edinmek ve politika üretmek hem bir parti hem de taraftarları için tüketicidir. MHP liderinin, beni de karşı kutba yerleştirmesi ve söylediklerimin 'tam tersini' yapmanın doğru olduğunu söylemesi, bu gelenek içinde tutarlı bir yaklaşım. Keşke, ben yanılsam ve MHP benim yanlışlarımı düzelterek bu ülkeye hizmet etse... Yanlış yerde durup, doğru istikamet için ölçü olmak da bir şeref olmalı.

Sorun şurada. Türkiye'nin 27 yıldır başını ağrıtan Kürt başkaldırısı olmasa, bugün bu haliyle MHP diye bir parti olur muydu? MHP için dün 'Terörün akıttığı kanla beslendi', bugün 'Kürt sorununun çözümü için yürütülen tartışmalardan güç alıyor' demenin neresi yanlış? Şehit cenazelerinin kaldırıldığı cami avluları dün MHP'nin miting alanları değil miydi? Bugün, Kürt sorununun çözülecek ve bu isyan halinin sona erecek olması MHP'ye ispat-ı vücut edeceği alanı açmıyor mu? Yarın bu sorun külliyen çözülse MHP ne söyler, ne konuşur? Bir fikri olan var mı?

Kürt sorunu Kürt ulusalcılığını besledi ve büyüttü. MHP milliyetçiliği elbette kadim bir milliyetçilik. Ama MHP'yi bir anti-tez olarak kitleselleştiren, Kürt sorunu ve Kürt ulusalcılığı olmadı mı? Bu ikisi birbirinden güç alan karşıtlıklar değil mi?

Anlaşılma güçlüğü çekmemek için olanca açıklığı ile söylüyorum. Türkiye'yi bileşenlerine ayıracak ana dinamik, Kürt sorunu etrafında büyüyen şiddet olmuştur. Şimdi kanın durması, siyasetin çözüm bulacak olması geleceğe yönelik birlik ve bütünlük umutlarımızı artırıyor; MHP'nin tabiri ile beka sorununu hafifletiyor. Şimdi şu soruyu soralım: MHP'nin kendisi dışındaki bütün aktörlere karşı yürüttüğü sert ve yıkıcı muhalefet Türkiye'nin bütünlüğüne katkıda mı bulunuyor yoksa ayrışmaya destek mi veriyor? MHP'ye gönül verenler bu soruya cevap verirken acele etmesin. Doğru cevabın tek ölçüsü var: MHP'nin yürüttüğü politika Türkiye'de yaşayan 72 milyonu sarıp sarmalıyorsa, o zaman sorun yok. Peki MHP'nin politikasında bu ülkede yaşayan Kürtleri ikna edecek, onları kucaklayacak bir unsur var mı? Tersine MHP, Kürtçenin -resmî alanı geçip- kamusal alanda yasaklanmasını savunarak Cumhurbaşkanı'na itiraz ederken anadili Kürtçe olan vatandaşlarımızı incitmiş olmuyor mu?

Milliyetçilik, siyasî yelpazede bir parti politikası olarak temsil edilince o ülkenin herkes tarafından paylaşılması ve savunulması gereken millî değerleri erozyona uğramaya başlıyor. Bugün Türk milliyetçiliği, MHP'nin oy hesabına dayalı parti politikalarının baskısı altında eziliyor. Bu çok önemli tehlikenin de anlaşılır biçimde anlatılması gerekmiyor mu? O zaman bu konuya devam edeceğiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kar duası

Mümtaz'er Türköne 2011.01.11

2011'in Türkiye'si, üç-beş yıl öncesinden bile çok farklı bir ülke. Ölçüyü Erzurum veriyor. Erzurum'da güzel şeyler duymak, Türkiye'nin doğru istikamette ilerlediğini fark etmek için yeterli. Erzurumlular Türkiye'nin bütününden sorumlular. Bu ülkenin sahipleri var ve Erzurum'u mesken tutmuşlar.

Hafta sonunu feyz almak için Erzurum'da geçirdim. Alvarlı Efe Hazretleri'nin sözünü, farklı kişilerden duydum. 'Kar para ettiği zaman Erzurum'a kar yağmaz' buyurmuş. Erzurum'un kara bahtını, kem talihini anlatan bir söz. Kar ilk defa bu yıl Erzurum'a şans getirecek. Üniversite kış olimpiyatları, yani Universiad 2011, bu ayın sonunda

Erzurum'da yapılacak. Ve Erzurum'da 50 yıldır ilk defa yılın bu günlerinde kar yok. Kalan iki hafta içinde bol bol kar yağması lâzım. Türkiye'nin talihi düzelirken Erzurum'un ki kötüye gidemez.

Erzurum'un çehresi değişmiş. Universiad için inşa edilen iki atlama kulesi şehrin silüetine dahil olmuş. Erzurum bu organizasyondan alınının akıyla çıktıktan sonra, dünya çapında bir kış sporları merkezi haline gelecek. Erzurum globalleşirken, Türkiye'nin olduğu yerde kalması mümkün değil.

Umut yüklü bir geleceğimiz var. Yeryüzünün en eski medeniyetlerine beşiklik eden Anadolu'nun tarihinde hiçbir zaman zenginlik olmamış. Bu coğrafyayı yurt edinenler hep kıt kanaat geçinmiş. Yarından endişe duyarak yaşamış. Sert tabiattan, düşmanlardan emin olamamış. İlk defa bu yoksul topraklarda zenginlik umudu doğuyor. Türkiye zenginleşiyor. 'Üç yanımız deniz, dört yanımız düşman' diye bellediğimiz çevremize artık güven içinde bakıyoruz. Bırakın düşmanlığı, kendi refahını, güvenliğini bizde bulan komşularımıza rehberlik ediyoruz. Barış, refah getiriyor. Türkiye sadece kendi insanına değil, içinde bulunduğu coğrafyanın tamamına zenginlik vaat ediyor.

Türkiye her şeyin ters gittiği, akla zarar bir tarih kesitine son noktaları koyuyor. Eskinin hükmü kalmıyor. Küçük bir azınlığa hizmet eden düzen yerle bir oluyor. Düşmanlarıyla, yoksulluğuyla ve dar kafalarıyla. Yeni bir düzen tesis ediliyor. Barışıyla, huzuruyla ve herkes için zenginliğiyle. Eski düzen sadece içeride değil, dışarıda, önce yakın çevremizde ve sonra dünya ölçeğinde yıkılıyor. Bir dünya yıkılıyor ve yerine yenisi kuruluyor. Türkiye, yeni dünyanın inşasında sürükleyici ve belirleyici bir role soyunuyor.

Son zamanlarda Türkiye'de elli yıldır hüküm süren vesayet düzeninin geri dönülmez biçimde sona erdiğini anlatmaya çalışıyorum. Kâbustan yeni uyandık. Korku dağları bekliyor. Bu yüzden endişeler devam ediyor. İlk defa Erzurum'da yepyeni bir tarih yazmaya girişen bir milletin, el birliği ile eski düzeni tabuta yerleştirdiğini ve sağlam çiviler çaktığını gözledim. Geride kalanın artık hükmü yok. Yeni bir çağda yeni şeyler söylemek lâzım.

Erzurum, Türkiye'nin tapu kaydının muhafaza edildiği yer. Erzurumlu dediğiniz, Erzurum dışında her yerin yükünü sırtında taşır. Bu yüzden ilk sözü de son sözü de burası söyleyecek. Erzurumlunun aklına yattıysa Kürt sorunu çözülür. Kürt sorunu kışkırtılan gerginliklere, körler sağırılar diyaloguna konu ediliyor. Halbuki sabırlı, tahammüllü ve müstağni olmalıyız. Ülkeyi rahatlatmak için biriken basıncı düşürmek lâzım. Bunun için de biraz Erzurumlu gibi hayata ve Türkiye'ye bakabilmeliyiz.

Erzurum'dan görünen, Türkiye'de işler yoluna giriyor. Gelecek ellerimizde şekillendiği için güzelleşiyor. Kar artık para ediyor. Bütün kış karların erimesini, baharın gelmesini sabırla bekleyenler şimdi kar yağması için dua ediyor. Demek ki her zorlukta bir kolaylık var. Erzurum'a kar yağması için hepimizin dua etmesi lâzım. Kar, yeni dünyada yoksulluk değil zenginlik demek. Farklı dillerimiz, farklı kültürlerimiz gibi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MHP ve Kürt sorunu (II): Liderlik

Mümtaz'er Türköne 2011.01.13

Son olarak '...Türk milliyetçiliği, MHP'nin oy hesabına dayalı parti politikalarının baskısı altında eziliyor' demiştim.

Milliyetçilik gibi, herkesi kuşatması gereken bir ideoloji, bir siyasî partinin kimliği haline gelince kaçınılmaz olarak toplumun bir kısmını dışarıda bırakır. Sebep milliyetçilik değil parti rekabetidir; çünkü rekabet doğası

gereği ortak paydaları değil, farklı olanı öne çıkarır. Bu durumda milliyetçilik varoluş gayesine aykırı biçimde milleti kamplara bölmeye başlar.

Milliyetçiliğin gücü, modern dünyada insanların ihtiyaç duyduğu siyasî bağı sağlamasından geliyor. Bir ülkeyi, onun üzerinde yaşayan toplumu ve bu toplum üzerinde hüküm süren devleti yekdiğeri ile uyumlu ve dengeli hale getiren yapıştırıcı fikir olarak milliyetçilikten daha kuvvetlisi bulunamadı. Peki MHP milliyetçiliği bunu başarabiliyor mu?

Kürt sorununa çözüm arayışları MHP için bir fırsattı. MHP Türkiye'nin bütünlüğü adına parti çıkarlarından feragat etmek yerine, anti-Kürt eğilimlerden destek alarak oylarını muhafaza etmeye çalışıyor. MHP, Kürt sorununun çözümü için elini taşın altına koysaydı ve Kürtlerin de içinde rahatça nefes alıp verebileceği bir siyasî atmosferin oluşmasına katkıda bulunsaydı ne olurdu? Kuvvetle muhtemeldir ki MHP oy kaybına uğrardı. Ama MHP'ye teorik olarak anlam kazandıran değerler, en başta da ülkenin birlik ve bütünlüğü sağlamlaştırdı. Şayet MHP, sadece Kürt karıştılgından beslenen ve milliyetçiliği olabildiğince daraltan kimliğinden sıyrılıp gerçek bir parti haline gelebilseydi, o zaman oy kaybına da uğramazdı. Daraltıcı dediğim, Kürtlere kızıp MHP'ye oy vermekten ibaret olan milliyetçilik. 'Gerçek bir parti' dediğim ise, iktidar iddiasında bulunan her partinin sahip olması gereken politikalar ve kadrolar. Soruyu tekrarlayayım: Anti Kürtçülük dışında MHP'den, ülke sorunlarına dair herhangi bir öneri veya politika duyan var mı? MHP'nin bir AB stratejisi, dış politikası, maliye politikası var mı? Veya duyduklarını ciddiye alana rastladınız mı?

MHP'liler arasında, Devlet Bahçeli'den daha fazla itibar ve karizmaya sahip olan Ramiz Ongun'un, partiden ihraç edilmesi, aslında bu partinin durduğu yer hakkında açık bir fikir veriyor. MHP lideri rakiplerini temizliyor. MHP'nin lider kadrosunun temsil yeteneği marjinalleşiyor. Oy tabanını taşıyamayan bir liderlik anlayışı partiye egemen oluyor. Bu sürecin doğal sonucu oyların da azalması olacaktır. Bu kadar sığ politikalar ancak Kürt sorununun devamı sayesinde sürdürülebilir.

MHP, Soğuk Savaş döneminde kuruldu. Milliyetçi ideolojinin Soğuk Savaş şartlarında MHP tarafından basit bir anti-komünist enstrümana çevrilmesi, otokratik eğilimleri güçlendirdi. Devlet Bahçeli'nin gelmesi ile MHP demokratik bir liderlik geliştirme fırsatı yakaladı. Demokratik liderlik MHP'yi sağdaki boşluğa yerleştirecek bir kitle partisine dönüştürebilirdi. Kürt sorununun ateşi ile birlikte artan destek, MHP'yi kolaycılığa meylettirdi. Kitle partisi politikalarına geçit verilmedi. Ramiz Ongun'un itirazlarını, öfke tonu yüksek olmakla birlikte parti içindeki zayıflığın belirtisi olarak almak gerekir. Şöyle diyor Ongun: 'Bugün MHP'li sayılmak şu üç vafsa indirgenmiş bulunmaktadır; Bahçeli'nin yoldaşı olmak, sadece bir kişiye yaranmak için 'sıfır tenkit', 'sıfır görüş' ilkesine bağlı kalarak siyasî mevki veya koltuk kapmak, diktatörün dışındaki herkese düşmanlık etmek.

'Milliyetçilik son iki asrı biçimlendiren en güçlü ideoloji oldu. Milletleri büyük idealler etrafında yükseltilen da, dünyayı kana boğan da aynı ideoloji. Bir elde sağlık ve refah getiren bir manivela; diğer elde öldürücü bir silah. Demek ki milliyetçilik böler de, bütünleştirir de. Türk milliyetçiliği mazlum bir milletin kurtuluşunun adıydı. İmparatorluğun yıkıntıları arasından bağımsızlık bu ideolojinin ateş saçan enerjisi ile elde edildi. Kürtler başta olmak üzere farklı etnik grupların Türk milliyetçiliğine verdiği destek, zalime, yani müstevlilere haddini bildirmek içindi. Bugün Kürtlerin dile dair talepleri önünde aşılmaz engeller oluşturmak zalim rolünü benimsemek demek. Ne için? Üç-beş oy için. Peki değil mi?

MHP liderliği Türk milliyetçiliğini temsil yeteneğini, işte bu yüzden kaybediyor. Türk milliyetçiliğinin MHP ile bir bağının kalmaması, bu liderlik sorununun ne kadar derin olduğunu gösteriyor. Türk milliyetçiliğinin yaşayan en büyük fikir adamı olan Nevzat Kösoğlu'nun hafta içinde Bugün gazetesine verdiği mülakat, bu derinliği anlatmak için tek başına yeterli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Aşırı derecede acayip

Mümtaz'er Türköne 2011.01.14

Başbakan'ın ağzına sağlık. Sadece kahir ekseriyetin değil, bir miktar estetik kaygusu olanların da duygularına tercüman oldu.

Heykel gerçekten bir ucube. Eski Sovyet coğrafyasını gezenler bu tür heykellerden bol miktarda görebilirler. Bulgaristan'dan Orta Asya'ya görebildiklerim için hep aynı şeyi düşünmüştüm: 'Galiba koyacak yer bulamadıkları için bu dev ucubeleri kaldıramamışlar.' Hepsi Kars'taki benzeri gibi devasa ölçülerde. Sovyet sanatının keskin hatlı, işçi sınıfının kol gücüne atfen bedeni aşırı güçlü ve iri gösteren ve dev ölçekli heykellerdir bunlar. Kafalar da nedense hep küçüktür. Ve buna Sovyet sanatı denir.

'Ucube' kelimesi, 'aşırı derecede acayip' anlamına geliyor. Heykelin kendisi gerçekten ucube. Ancak Başbakan'ın itirazı sadece heykelin görünüşüne değil. Heykelin durduğu yer ucubeyi daha da acayip hale getiriyor. Tarihî bir eserin yanına, Kars kalesinin dibine, onunla rekabet eder gibi devasa ölçülerde modern bir sanat eseri koyarsanız bunun tek anlamı vardır: Geçmişinizi küçük görmek veya aşağılamak.

Kültür ve geleneğimizin bizi heykel sanatına uzak tuttuğu doğru. Ama bu uzaklık, ülkemizin değişik yerlerine serpiştirilmiş heykellerdeki estetik yoksunluğunun mazereti olamaz. Atatürk heykellerinin ve büstlerinin çoğu estetikten yoksun. Atatürk'ü koruma kanununu işleterek bu heykellerden davacı olmak lâzım. Heykel Atatürk'e ait olunca kimse söz söyleyemiyor. Ya estetik? Kahire'de, piramitlere bekçilik eden meşhur aslan bedenli, insan başlı Sfenks'in adı halk arasında 'Korku'nun babası' olarak geçiyor. Atatürk heykellerinin çoğu, sanki halkı askerî disiplin altına almak için bir korku abidesi olarak yontulmuş. Mesela şu kalın kaşlı Atatürk büstleri. Aşırı derecede acayip değil mi? Ya kondukları yerler. Kastamonu Vilayet binasının olağanüstü bir estetiği var. Ya hemen dibinde, aşağıda duran heykeller?

Gelelim sanatın bir başka boyutuna. 'Muhteşem Yüzyıl' dizisi, büyük bir tartışma başlattı. Tartışmanın aslında gerçek olan tek sebebi gördüğü ilgi. RTÜK'ün 'toplumun maddi ve manevi değerlerine aykırılık' gerekçesi ile yaptığı uyarı da aşırı derecede acayip. 'Tarihe mal olmuş bir şahsiyetin mahremiyetine saygı gösterilmediği' için ayrıca Kanal'dan bir de özür isteniyor. Ölçülerin birbirine karıştığı ve şaşıtığı bir durumla karşı karşıyayız. RTÜK'ün yaptığı düpedüz sansür. 'Tarihe mal olmuş bir şahsiyetin mahremiyetini korumak' adına sansür yapılamaz. Bir kere adı üzerinde tarihî şahsiyetler topluma mal oldukları için mahremiyetleri olmaz. Çelişkiyi şu şekilde ifade edebiliriz. Kanuni Sultan Süleyman'ın mahremiyeti ile ilgili, dizidekinden fersah fersah ilerde bilgiler ve iddialar içeren kitaplar var. Bu kitapları yasaklayabilir misiniz? Peki o zaman?..

RTÜK'ün ana akıma uyararak yetkisinin dışına çıktığı anlaşılıyor. Kanuni'nin hayatının bir diziye konu edilmesi, birçoğumuz için tabulara dokunmak anlamına geliyor. Tabu, adı üzerinde tabudur. Elbette dokunulacak. Başka türlü tarihle yüzleşmek mümkün olmaz. Tarihe dair gerçeklik duygusu, bu tabular aşılmadan gelişmez. Bu dizinin asıl eleştirilecek yönü -tarihe aleni bir hakaret içermediği takdirde- estetik boyutu olmalı. Fatih Sultan Mehmet'i, sütçü beygirlerinin üzerinde, iğreti kostümlerle elektrik direkleri arasında İstanbul'un fethine gönderen Yeşilçam düzeyini hatırlayalım. Bu dizinin sanat kalitesi yüksek. Üstelik Erhan Afyoncu gibi, kolay kolay kül yutmayacak bir tarihçinin dirayeti de devrede. Dizi estetik olarak başarılı. Senaryo sürükleyici biçimde kurgulanmış. O zaman bırakalım tarih gündelik hayatımızın bir parçası haline gelsin. Osmanlı barışını yeniden tesis etmeye çalışan bir neslin, esaslı bir tarih kültürüne ihtiyacı var. Aşk hikâyeleri üzerinden çok mesel anlatılır.

Türkiye değişti, değişiyor. Kars'taki heykel de, televizyondaki dizi de geçmişte laiklik ekseninde tartışılırdı. Toplumun tarihi konusundaki hassasiyetinin de, Sovyet tarzı sevimsiz heykeller hakkındaki kanaatinin de çoğulcu bir toplumun işaretleri olduğunu fark etmeliyiz. Bu fazla acayip olan şeyleri üretebilmek ve sonucunda bu tartışmaları sürdürebilmek de başarı değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MHP ve Kürt sorunu (III): Türkçüler ve Kürtçüler

Mümtaz'er Türküne 2011.01.16

Milliyetçilikler birbirini ateşler. Bu hükmün en veciz ifadesini eski arkadaşlarımdan birinden, iki sıkı Türkçü genci Kürt sorunu konusunda teskin etmeye çalışırken dinlemiştim.

Söylediklerine hararetle karşı çıkan gençlere 'sen Türkçülük yaparsan o da Kürtçülük yapar' diyerek, tartışmaya son noktayı koymuştu. Üstelik kendisi de Türkçüydü.

İrkçılık, insanın doğumuyla kazandığı ve kendisinin belirlemediği nitelikleri üstün veya aşağı bir vasıf olarak kabul etmektir. İnsanların içine doğduğu kültür de buna dahil. Avrupa'da özellikle göçmenlere karşı yabancı düşmanlığı ırkçılıkla besleniyor. Bu yüzyıl, ırkçılığın yükselmesine sahne olacak. Yaşlı kıtanın köklü bir nüfus sorunu var. 2050 yılında, Avrupa nüfusunun dörtte birini Müslümanlar oluşturacak. Fransa'da Le Pen'in kızının babasından aldığı ırkçılık bayrağını daha da popüler hale getirmesi şaşırtıcı değil.

İrkçılık, bütünüyle laik bir ideoloji. Milliyetçiliğin içinden dinî motifleri çıkardığınız zaman geriye sadece ırkçılık kalır. Kurumsal MHP kimliğinin Türk İslam sentezi veya Türk İslam ülküsü üzerinde yükselmesi, bu topraklara özgü milliyetçiliğin ifadesidir. Manevî değerlerden soyutlanmış ulusalcılığın, ırkçı kalıpları da bu geleneğe yabancılığından geliyor. Hira Dağı kadar Müslüman olmadan, Tanrı Dağı kadar Türk olunmaz. Türk bedeninin içine İslamiyet ruhu yerleşmeden ufuktakiler görülmez. MHP'nin 40 yıldır takip ettiği sentezler bugün ne durumda?

Türk milliyetçiliğinin Kürt sorunu ile baş edebilmesi ve bunun için de anti tezi olarak yükselen Kürt milliyetçiliğini tahrik etmemesi lâzım. Türkiye'nin sahil şehirlerinde yükselen Kürt düşmanlığı, Avrupa'dakine tıpa tıpa uyan bir tür yabancı düşmanlığı. Bu düşmanlık ırkçılıkla besleniyor. Laik bir milliyetçilik, yani ulusalcılık şeklinde kendini dışa vuruyor.

Nevzat Kösoğlu, Türk milliyetçiliği fikrinin yaşayan en büyük otoritesi. Geçen hafta Bugün'den Seda Şimşek'e verdiği röportaj, ideal durum ile realite arasındaki uçurumu gösteriyor. Kösoğlu etkileyici bir özgüvenle, Kürt milliyetçiliğinin gecikmiş bir milliyetçilik olduğunu, bağımsız devlet idealinin hayalden öteye geçemeyeceğini söylüyor. 'Türkiye şu anda dünya üstünde söz söyleyen bir devlet haline gelmiştir. Böyle bir devlete karşı şimdi Kürtler başkaldırıyor, Kürt milliyetçiliği gütmeye kalkıyor. Yahu hasta adamken bunu başaramadılar, şu anda nasıl başaracaksınız?' Kösoğlu'nun bu özgüveni neden MHP liderinde yok? Çünkü bu özgüven parti politikasına elverişli değil.

Türkiye, bu yüzyılın yıldızı parlayan ülkelerinden biri. 20 yıl sonra dünya çok kutuplu hale gelecek ve Türkiye yeni kurulacak dengeleri ayakta tutan sütunlardan biri olacak. Bir Türk milliyetçisinin, işlerin iyi gittiğini fark

etmesi ve ona göre vaziyet alması lâzım. Elinize bir tuğla alacak ve bu muhteşem binadaki yerine yerleştireceksiniz.

Nevzat Kösoğlu'nun Kürtçe başta olmak üzere kültürel alanda Kürt milliyetçiliğine saygı ile yaklaşması ve Kürdistan sözünü, kompleksiz şekilde telaffuz etmesi bu gelecek perspektifinin önemli yapı taşlarından biri olmalı. Kürt sorununu büyüten ve Kürtçülüğü besleyen iki kaynak var. Birincisi yabancı düşmanlığının ifade aracı olan ırkçılık ve bunu bir ideolojiye dönüştüren ulusalcılık. İkincisi, Cumhuriyet'in daha çok bir korku ifadesi olan dar ve kısır ulus ideali. Bu ikisi parti politikasına dönüşürse Türkiye Kürt sorununu çözemez. Nevzat Kösoğlu'nun şahsında ifadesini bulan Türk milliyetçiliği, Kürt sorununu çözecek anahtarı veriyor. Bu anahtar sadece Kürt sorununu değil, başka birçok sorunu da çözecek güce sahip. Anahtar sadece özgüven.

Bu özgüvene sahip olabilmek için keskin sirke misali kin ve nefret kusmaktan, düşmanlıktan uzak durmak gerekiyor. Ancak bir açmaz var: CHP ile MHP arasındaki, Kürt sorunu üzerinden yürütülen gizli rekabet, tam da bu ulusalcı-ırkçı oy tabanını hedef alıyor.

MHP liderinin son grup konuşmasında Kürt sorunundan hiç bahsetmemesi, bu özgüvenin doğuşuna dair bir işaret olabilir mi? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Protesto

Mümtaz'er Türköne 2011.01.18

Galatasaray'ın yeni stadının açılışında Başbakan'ın karşılaştığı protesto, bir şeylerin yanlış gittiğini gösteriyor.

Siz Başbakan olarak karar veriyorsunuz, Galatasaraylılara pırıl pırıl bir stadyum yaptırıyorsunuz ve bu takımın taraftarlarının bir kısmı tesisin açılış seremonisinde sizi protesto ediyor. Tuhaf değil mi? Protesto edenler bir başka takımın taraftarı olsalar; mesela Beşiktaşlılar veya Fenerbahçeliler gösteriler düzenleseler durum biraz anlaşılabilir.

'Başbakan'ın kullandığı kamu kaynağı' itirazı, protestonun gerekçesi olamaz. Doğru, Başbakan, halkın parası ile yaptırdı o tesisi. Ama onun verdiği karar olmasaydı, Galatasaraylılar bu muhteşem sahada, keyifle maç izleyemeyecekti. Başbakan'ın o açılıştaki mevcudiyeti protestoyu değil teşekkürü hak ediyordu.

Yanlış olan şu: Takım taraftarlığıyla parti mensubiyeti farklı kimlikler. Galatasaraylılar arasında AK Parti'ye uzak duranlar, takımları için geldikleri sahada, hazır bulmuşken bu eğilimlerini sergiliyorlar. Galiba üzerinde durmamız gereken hassas nokta burası. Hayır, bu protestolar doğal ve kendiliğinden değil. Bu protestolar örgütlü biçimde yapılıyor. O zaman 'bu protestoları örgütleyenler kimler ve neden örgütüyorlar?' sorusunun peşine düşmek lâzım.

Yazdıklarımın ve söylediklerimden dolayı sık sık tepkilerle karşılaşyorum. Alışılanın dışına çıkmanın, farklı şeyler söylemenin bedeli bu. Hangisinin örgütlü, hangisinin kendiliğinden geliştiğini ayırt edebiliyorum. MHP'lilerin, PKK'lıların ve komünistlerin, yani neredeyse bütün grupların ayrı ayrı protestolarına muhatap oldum. Protestoların arkasında at gözlükleri var. Dünyayı kendilerinden ibaret zannediyorlar. Sadece kendileriyle ilgili söylediklerimi, onu da kulaktan kulağa yayarak takip ediyorlar. Mesela bana tepki koyan bir MHP'linin, PKK'lıların protestosu hakkında hiçbir fikri yok. Tersinden aynı şey PKK'lılar ve komünistler için geçerli. Ancak emin olduğum bir şey var: Bu protestolar emir ve talimatla yapılmadığı, örgütlü olmadığı zaman belki biraz şiddetli ama tahammül edilebilir sınırlar içinde kalıyor.

Hafta sonu Malatya'ya, Bilsam'ın düzenlediği bir konferans için gitmiştim. Çok verimli diyaloglara, insana enerji veren sohbet halkalarına dahil oldum. Malatya'nın derin bir entelektüel potansiyeli var. Vali Ulvi Saran, okumuş-yazmış biri olarak Malatya için büyük bir şans. Anadolu'da yeni bir cazibe merkezi doğuyor.

Dönüşte Elazığ'da havaalanında MHP'li bir grubun protestosu ile karşılaştım. MHP'lilik insana kimlik vermiyor; ama bu tavrı Elazığ'a yakıştıramadım. Kendiliğinden gelişen bir protesto insana ayna tutuyor. Demek çok tepki toplamışım. Fırsat olsa, beni tehdit edip hakaret edenlerle belki saatlerce dost sohbeti yapabiliriz. Bana 'Kürtçü' diyen bir MHP'liyi, bana 'faşist' diyen bir PKK'lı veya TKP'li ile karşı karşıya getirip konuşturmayı da çok isterdim.

Malatya Valisi'nden dinlediğim bir hikâye... Yan yana iki köy. Birinin delisi çok, diğerinde sadece bir tane. Bir gün o yalnız deliyi diğer köyün ahalisi görüyor. 'Deli geliyor' diye bağıyorlar. Delinin cevabı: 'Keşke ben de sizin köylü olsaydım, o zaman deli olduğumu kimse fark etmezdi.' Memlekete deli lâzım. İnsan protesto edenlere bakıp, 'keşke ben de onlardan biri olsaydım, deli olduğumu fark etmezlerdi' diye düşünüyor.

İrfan Sönmez'in vebali var. Ağır laflarla beni töhmet altında bırakanlara derdimi anlatma ve onların fikirlerini dinleme fırsatı istiyorum. Nerede isterlerse. Particilik gelip geçici, ama Elazığ bir medeniyet sembolü olarak kalıcı. Hepimiz faniyiz. Yaşayacak olan liderler değil, hatta partiler bile değil bizi var eden hasletler.

Hepimizin her şeyi protesto hakkı var. Kendi aklımızla tepkimizi ifade ettiğimiz sürece. Protesto örgütleyenlere ve kitle psikolojisinin zaafalarını kullananlara düşen, bu hesabın dönüp kendilerine zarar vereceğini kavramaları. Bize düşen de etkili protesto eylemlerine bakıp, 'acaba bu protestoyu kim tezgâhladı?' diye sormak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hangisi öğrenci?

Mümtaz'er Türköne 2011.01.20

Dışarıda ellerinde taş ve sopa ile, YÖK Başkanı ile konuşabilmek için polise saldıran kırk civarında militan mı? Yoksa içeride, YÖK Başkanı ile zaten konuşmakta olan öğrenci konseyi başkanları mı? Hangileri öğrenci? İçeride efendi efendi konuşanlar mı, yoksa dışarıda ortalığı yakıp yıkanlar mı?

Üniversitelerimizde öğrencilerin örgütlenme haklarını yakından bilmeyen okuyucular için tekrarlayalım. Öğrenci konseyi başkanları, her aşaması demokratik seçimle oluşan temsil kurumlarının en tepesinde yer alıyorlar. Tek tek sınıflardan başlayarak her sene öğrenci temsilcileri seçiliyor. Meslek hayatım boyunca defalarca yaptığım üzere, öğretim üyelerinin sandık görevlisi olarak yer aldığı bu seçimlerde adaylar tek tek oylanıyor. Sınıf temsilcileri bölüm temsilcilerini, bölüm temsilcileri fakülte temsilcilerini onlar da üniversitenin öğrenci konseyi başkanlarını seçiyorlar. Sonuç olarak YÖK binasında, YÖK Başkanı Profesör Yusuf Ziya Özcan'la toplantı halinde bulunan konsey başkanları, on binlerce, hatta yüz binlerce öğrenciyi temsil kabiliyetine sahipler. Cumhurbaşkanı'nın Çankaya Köşkü'nde misafir ettiği öğrenciler de aynı kişilerdi.

Diğerleri, yani dışarıyı savaş alanına çeviren 40 kişi kim?

Bunlar Marksist-Leninist örgüt mensubu militanlar. Daha ötesi, şiddeti bir propaganda aracı olarak benimsemiş olan marjinal gruplar. Sınıf savaşına inanıyorlar. Onlara göre, yoksul kesimler kapitalist düzen içinde eziliyorlar ve sömürülüyorlar. Bu sömürüye son vermek için işçi sınıfının devrim yapması ve üretim araçlarının kolektif mülkiyete geçmesi gerekiyor. Ama ne var ki işçi sınıfı sınıf bilincinden yoksun olduğu için kendi çıkarlarının peşinden gidemiyor. Bu durumda gençlerin onların üzerindeki ölü toprağını silkeleyecek eylemler yapması ve

böylece işçi sınıfına cesaret vermesi gerekiyor. Eğer taşlarla ve sopalarla polise saldırır, ortalığı kasıp kavururlarsa; bir adım öteye geçip suikastlar ve sabotajlarla müesses düzeni sarsarlarsa işçi sınıfı silkelenip kendisine gelecek ve devrimi gerçekleştirecek. Bu stratejiye öncü sosyalizm, bu amaçla girişilen şiddet eylemlerine de silahlı propaganda adı veriliyor. Bütün bunlar 40 yıl öncesinden, mezardan gelen sese benzemiyor mu?

Che Guevara, bu stratejinin sembol ismi. Dün YÖK'ün önünde polise taşlarla ve sopalarla saldıran gençler Che'yi bir aziz olarak kutsayanlar. Che'nin yayınlanan biyografileri, sosyalizmin bu büyük azizinin aslında alelade bir katil olduğunu anlatıyor. İdeoloji, bu alelade cinayetlere bile bir meşruiyet giydiriyor.

Türkiye'de 'öncü sosyalizm' stratejisini benimseyen çok sayıda sol örgüt var. Bu tür örgütler belli bir sayıyı aşınca bölünerek çoğalmaya başlıyor. Son öğrenci olayları, bu örgütlerin kurdukları ittifaklarla organize ediliyor.

YÖK'ün önünde taş ve sopalarla polise saldırıya geçen militanlar, daha doğrusu bunların örgüt şefleri başlarına neler geleceğini baştan hesaplıyorlar. Amaç öncü sosyalizm taktiği olarak dikkat çekmek. Özellikle de gençlerin. İçinde bulunduğu şartlardan bunalan gençler için bu başkaldırı ve şiddet görüntülerinin cazibesi olabilir mi? Öğrencilik zor meslek!

Eğilmemiz gereken psikoloji. 68'in öğrenci liderlerinden biri, SBF'de Bülent Ecevit'i konuşmasını engelledikleri gün, hayatının en mutlu günü olduğunu anlatmıştı. Bir şeyleri engelleme iktidarı, hayatı köşeye sıkışmış olanlar için çok cazip.

Bu eylemler, üniversite kantinlerinde, yurt köşelerinde veya bekâr öğrenci evlerinde değil örgüt merkezlerinde tezgâhlaniyor. 'YÖK Başkanı ile bu eylemciler ne konuşacaktı?' diye merak edebilirsiniz. Kendilerinden başka herkesin YÖK düzenine sahip çıktığını sanan bu dünyadan bihaber militanlar, gövde gösterisi yapmaktan öte ne söyleyebilir?

Bu eylemlere yoğun bireysel şiddet eylemlerinin hazırlık safhası olarak bakmak ve önlem almak en doğrusu.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Fesat ve vatana ihanet

Mümtaz'er Türköne 2011.01.21

Siyasî mücadelenin en eski taktiklerinden biridir: İktidarı devirmek için kestirme yollardan biri toplumu sarsmaktır. Toplum kaos ve kargaşanın içine itilince, hükmünü yürütemeyen ve dayanaklarını kaybeden iktidar olgun bir meyve gibi rakiplerinin kucağına düşer.

Balyoz planı, bir askerî cuntanın bu basit taktik üzerine inşa ettiği hükümet darbesi tezgâhının adı. Gölçük Donanma Komutanlığı'nda bulunan belgeler bu meşum plan üzerinde devam eden tartışmalara ve kovuşturmaya yeni bir ışık tutuyor. Balyoz planı, Ergenekon sanıklarının kendilerini savunduğu gibi bir masa başı senaryosu değilmiş. Planın icrası için keşifler yapılmış, riskler değerlendirilmiş. Fesat tezgâhları kurulmuş. Tam olarak toplumu kaos ve kargaşanın içine sürüklemeyi amaçlayan kitlesel şiddet eylemleri bunlar. Amaç, siyasî mücadelenin en eski taktiğini kullanıp toplumu sarsmak ve iktidarı devirmek.

Mahkeme bu planın aktörlerini yargılıyor. Yargı kendi işini etki altında kalmadan yapacak. Bize düşen, kişileri yargıya bırakıp bu planı taammüden vatana ihanet eylemi olarak tescil ve mahkûm etmek. Bu plan vatana

ihanet planı ve bu planı yapanlar da vatan hainleri. Çünkü bu planı icra ederek toplumu sarstığınız zaman sadece iktidarı devirmiyorsunuz. Bu kaos ve kargaşanın içinde özenle ve emekle vücuda getirdiğiniz birçok varlığını ve değerini kaybediyorsunuz. Milletlerarası rekabette ülkenize içeriden ağır bir darbe vuruyorsunuz. Düpedüz, kendi vatanınıza ihanet ediyorsunuz.

Devletimizi, ülkemizi ve milletimizi güçlü kılan en değerli varlığımız siyasî, ekonomik ve toplumsal istikrarımız. İstikrar, bu ülkenin sağlıklı bir bünye ile işine gücüne bakması demek. İstikrarsızlık ise, yüksek ateş veya derin bir yara ile sakatlanmak gibi, enerjinizi seferber etmenize engel olan bünyesel sorunların tamamı. İstikrarsızlık yaratarak iktidarı etkileme veya devirme planı yapmak, dev gibi bir ülkenin iktidar dizginlerini ele geçirmek için kasten milleti sakatlamak anlamına geliyor.

AK Parti iktidarı gücünü Türkiye'nin istikrarını temsil etmesinden ve sürdürmesinden alıyor. AK Parti iktidarına iki tür alternatif olabilir. Birincisi, tıpkı AK Parti gibi istikrarı sağlamanın ve sürdürmenin alternatif bir adayı. Meselâ CHP, böyle bir iddia ile ortaya çıkabilir ve toplumu, istikrarı sürdürme yeteneğine ikna edebilir. İkincisi ise tıpkı Balyoz planını yapanlar gibi, Türkiye'yi kaosa sürükleyip AK Parti iktidarının elindeki istikrar kozunu etkisiz kılabilir. Ortalık yangın yerine çevrilir ve yangından arta kalanlar üzerine bir iktidar hesabına girilir.

Murat Yetkin'in, Öcalan'ın avukatlarına söylediği iddia edilen sözler, AK Parti'nin elinde tuttuğu istikrar kozuna dayalı spekülasyonlara yol açtığı için dikkat çekti. Daha önce bir Avrupa ülkesinin büyükelçisi, AK Parti Diyarbakır Milletvekili Abdurrahman Kurt'u BDP'li zannedip, ateşkese karşı çıkan sözler söylemişti. Murat Yetkin'in kastı böyle bir şey değil; yaptığı sadece bir analiz. Üstelik matematiği kuvvetli bir gazeteci. Hesap hatası yapmaz. Sadece kurduğu denklemde yanlış yerde duran bir parametre var. PKK'nın ilan ettiği ateşkes, seçimlere kadar sürecek toplumsal ve siyasî istikrarın en temel taşlarından biri. PKK için bu stratejik bir karar. Ana merkezkaç güçlerden biri, tersine merkeze doğru hamle etmiş durumda. Kürt sorununun çözümü seçim sonrasına erteleniyor. Kimse seçim öncesinde çözüm beklemiyor. BDP, bu çözümün içine yerleşeceği yeni anayasanın oluşumunda rol almak için seçimlerde güçlü bir siyasî destek arıyor. PKK 27 yıldır oynadığı istikrarsızlaştırıcı aktör rolünü askıya alıyor. PKK bile bu rolden vazgeçmişken, istikrarsızlık arayanlar kendini nasıl savunacak?

Seçim sonuçlarını öngörmek için, siyasî aktörleri istikrardan ve istikrarsızlıktan yana olanlar diye iki grupta toplamak lâzım. Siyasî avantaj yakalamak, AK Parti'nin istikrar garantisine alternatif oluşturmakla mümkün. CHP'nin önü açık. MHP sertlikle uzlaşma arasında gidip geliyor. Sertleşme istikrarsızlığa oynamak demek. Türkiye'nin bugünkü şartlarında bu oyunun getirisi olmaz.

Seçim, 50 milyon Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının kafasındaki planın sandığa girmesi ve bu senaryolardan bir iktidarın çıkması demek. İstikrarsızlığa oynamak, fesatçılık veya vatana ihanet dışında ne anlama gelecek?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mardin'den görünen Türkiye

Mümtaz'er Türköne 2011.01.23

İki ay aradan sonra tekrar Mardin'deyim. Bu yazıyı da, Midyat Zaman Gazetesi Temsilciliği'nden yazıyorum.

Türkiye'nin derinliğini hissedebilmek ve değişenleri gözleyebilmek için çok elverişli bir Türkiye manzarası önünüzde.

Türkiye değişiyor. Bu toprakların binlerce yıllık tarihinde belki de ilk defa çevre merkezi değiştiriyor. Payitahtın veya merkezin sürüklediği bir değişim değil bu. Çevre, taş sabırla hamura çevirmiş ona şekil veriyor. Bu topraklara özgü, ama geçmişte ağırlığını koyamamış yeni bir sentez vücut buluyor.

Medeniyet taş kazınınca kalıcı oluyor. Mardin'in Midyat'ın taşına şekil vermek çok zor değil, ama yine de emek, daha önemlisi güçlü bir mimarî duygusu gerekli. Sağlam bir perspektifinizin, inşa edeceğiniz binanın bütününe görecek bir hayal gücünüzün ve her türlü zorluğa katlanacak sabır ve tahammül duygunuzun olması lâzım. Aynı mimarîyi, taş yerine insanla yaptığınızı düşünün.

Son 20 yılın eseri olan yepyeni bir mimarî elinizi dokunacağınız, gözle göreceğiniz kadar müşahhas biçimde karşınızda. Toplumun kimyası, yeni bileşenlerin devreye girmesi ile bütünüyle değişiyor. Öğretmenlerden ve eğitimden bahsediyorum. İdeallerini sırtlayıp yola çıkan fedakâr öğretmenler, Türkiye'nin batısından, kuzeyinden gelip buraları yurt edinmişler. Enerjilerini, dikkatlerini kuyumcu titizliğiyle işlerine vermişler. Tek santimetrekaşe boşluk bırakmadan insan malzemesini elden geçiriyorlar. Biçim verdikleri her parçayı üst üste, yıllar öncesinden kararlaştırılmış bir mühendislik projesine uygun olarak üst üste yerleştiriyorlar. Ortaya bir şaheser çıkıyor. Yeni Türkiye'nin göz alıcı ruhu bu şaheserde görülüyor. Sadece Türkiye'de mi? Hepsinin ellerinden tek tek öpmemiz lâzım. Demek ki oluyormuş. Hayaller akıl ve ferasetle birleşip bir iradeye dönüşünce ve bu irade hükmünü yürütecek enerjiyi seferber edince, en küçük bir emeğin karşılığı bile misliyle geri dönüyormuş.

Mardin'e, Akademi Mardin'in bir atölye çalışması için, Mardin Valiliği'nin davetlisi olarak geldim. İl merkezi ile, Nusaybin ve Kızıltepe'den gelen çok yetenekli lise öğrencileri ile karşılıklı konuştuk. Önceki hafta da İstanbul'un ilk sırada yer alan liselerinden gençlerle konuşmuştum. Hem bir karşılaştırma yapma hem de Türkiye'nin bu bölgesine has yenilikleri anlama fırsatı buldum. İstanbul'un yetenekli gençleri kendi zekâlarının ve büyük şehrin ürünü. Mardin'de ise öğretmenlerin eseri. Bir sihirli el bu gençlere değmeseydi, onlar büyük hayallerin peşine düşmeyeceklerdi. Bir insanın bütün hayatı boyunca başına konabilecek en büyük mucize, iyi bir öğretmenle karşılaşmakmış. Mardin'de bu mucize yeni yetişen nesle sık sık tedadûf ediyor. Eğitim sistemi, ağır yükleri altında hareketsiz. Ama gönül işi bir öğretmenlik mesleği, meslek değil hizmet aşkı, eğitim aracılığıyla yeni bir Türkiye toplumu oluşturuyor. İnsanların belli beceriler kazanması değil, birlikte yaşama, ortak değerler etrafında toplumu seferber etme gibi çok ağır sorumluluklar üstlenmiş öğretmenler. Belki çoğumuz farkında değiliz. Türkiye'nin son zamanlarda başına gelen hoş gelişmelerin hiçbiri tesadûf değil, doğrudan bu bilinçli çabaların ürünü.

Mardin Türkiye'nin Güneydoğu'sunun bir özeti gibi. Umudun oluşturduğu sükûnet ve güven duygusu meyvelerini vermeye başlamış. Havada bile bir enerji hissediliyor. Toplumdan, çok güçlü bir barış ve istikrar talebi yükseliyor.

Bir de artık Mardin gençlerinin hayallerini gerçekleştiren bir Türkiye'yi gözünüzde canlandırın. Mardin, geleceğimizin emin ellerde olduğunu ve bu güzel ülkenin yeni mucizelere hazırlandığını gösteriyor. Düşünen, hayal eden, karar veren ve emeği geçen herkesten Allah razı olsun. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Liberallerin Kızılma'sı var mı?

Mümtaz'er Türköne 2011.01.25

Muhafazakâr demokratlarla liberal demokratlar arasına giren soğukluk, bir ayrışmanın başlangıcı mı?

AK Parti ile Taraf Gazetesi arasındaki gerilimi kastediyorum. Bu gerilim, yıllardır süregelen uyumu sona erdirmiş mi? Hiç sanmıyorum. Sebep, iki tarafın ortak paydasını teşkil eden 'demokrasi'nin, böyle bir lüksü kaldıramayacak kadar hassas durumda bulunması.

Liberalizm Türkiye'de hiçbir zaman kitlesel bir siyasî tutuma dönüşemedi. Galiba hiçbir zaman da bir halk tabanı bulamayacak. Liberalizm bir aydın duruşu. Toplumun tamamı için ortak çerçeveyi liberal değerler kolaylıkla oluşturuyor. İnsanları özgür bırakmak ve özgürlüğü yegane referans olarak kabul etmek, toplumsal ve siyasal düzeni herkesin kendisine içinde yer bulacağı kadar genişletiyor. En iyi siyasî düzen hangisi? Liberalizm bu soruya, 'bireysel tercihlere ve özgürlüklere saygı gösterelim' cevabını veriyor. Bireysel tercihler de muhafazakâr değerleri öne çıkartınca liberalizm, muhafazakârlığa nefes alacağı geniş bir alan açmış oluyor. Liberalizm, Mustafa Akyol'un düünkü yazısında açıkladığı gibi, tek başına bir siyasî proje değil.

Liberalizmin kitlesel bir siyasete dönüşmemesinin sebebi, toplumu seferber etme yeteneğinin olmaması. Liberallerin bir Kızılma'sı yok. AK Parti'nin ise var. Son zamanlarda AK Parti'ye yönelik sert eleştirilerin arkasında bu uçurum var. AK Parti, muhafazakâr değerler etrafında toplumu seferber ediyor; bu seferberliğin neredeyse her motifi liberalleri rahatsız ediyor. Çevre Bakanı Veysel Eroğlu'nun 'Türkiye'nin büyük hedefleri var. Dolayısıyla gençlerimizi bu ideallerle, bu ülküyle, bu Kızılma ile yetiştirmemiz lâzım' sözünü, 'milliyetçilik' diye mahkûm ediyorlar. Toplumun önüne büyük hedefler koymanın neresi liberalizmin kutsal kitabına aykırı? Başbakan'ın sanayicilerin önüne koyduğu yerli otomobil hedefi, bir Kızılma değil mi?

İçki Yönetmeliği, 'ucube' tartışması, 'demokratik açılım'ın seçim irtifına inmesi ve yeni anayasa gündeminin geri plana itilmesi hep otokratik eğilimler olarak mahkûm ediliyor. Bir hükûm vermek için şu soruyu sormalıyız: AK Parti tam tersini yapsaydı ne olurdu? AK Parti'nin liberal bir parti olması mı gerekiyor?

Liberalizmin farklı çeşitleri var. Taraf liberalizmi, aslında sol bir liberalizm. Atilla Yayla gibi, pür liberteryenlere bu yelpazede yer bulunamaması, muhafazakârlıkla gerginliğe düşen liberalizmin Amerikan tarzı sol kanat liberalizmi olmasından. Sol gelenek darbe yanlısı olmasaydı, liberalizmin bu kanadı kendisini bütünüyle sol bir ideoloji olarak ifade edebilirdi. Nitekim referandum sürecinde solun kendi içinde yaşanan 'darbe yanlısı olanlar' veya 'Ergenekoncular' ile demokrasiden yana olanlar tartışması ve ayrışması, yelpazenin sol kanadında demokrasiye yer olmadığını gösterdi. Liberaller, muhafazakârlarla aynı yerde saf tutmak zorundalar. Türkiye normalleşene kadar başka çareleri yok.

Liberallerin AK Parti hükûmetine verdikleri destek geçmişte kritik bir destek idi. Laikliği tehlikede görerek niyet sorgulamasına girişenler ve bu yolla darbe kışkırtıcılığı yapanların dengesini, liberallerin koyduğu ağırlık bozdu. Taraf'ın darbe karşıtlığı, bu yüzden çok etkili ve inandırıcı roller üstlendi. Laiklik endişesi olanların darbe tezgâhlarını deşifre etmesi toplumun ortalaması için etkileyici idi. Siyasetin reel şartları bugün farklı. AK Parti'nin liberallere ihtiyacı yok. Üstelik seçim var. O zaman ilişkiyi bir çıkar ilişkisi ve denge meselesi olarak ölçüp tartmamak gerekir. Liberallerin bir Kızılma'ya ihtiyacı var. Bu Kızılma, Yeni Anayasa'nın kendisi. Başbakan'ın 'Anayasayı halk yapacak' sözü, özgürlükçü değerler için güçlü bir taahhüt. Türkiye'nin liberal bir anayasaya ihtiyacı var. Muhafazakârlar da, muhafazakâr değil, liberal bir anayasa istiyor. Türkiye'yi bir arada tutacak özgürlükçü bir tutkalla her parçanın birbirine raptedilmesi lâzım.

O zaman liberal-muhafazakâr gerilimi bir yol ayırımı değil, geçici bir savrulmadan ibaret. Liberaller için tek çare: 'Durmak yok, yola devam.' m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anayasa nasıl yapılmamalı?

'Ayı kırk fıkra bilir, kırkı da armut üzerine.' Anayasa Komisyonu Başkanı Burhan Kuzu yeni anayasa deyince sadece 'başkanlık sistemi'ni anlıyor.

İnsanın kendi sabit fikirlerini alaya alması bir özgüven göstergesi. Kuzu'nun Taraf'ta, Lale Kemâl'e yeni anayasa hakkındaki tezini 'ayı fıkrası' olarak nakletmesi aslında uzun zaman sonra vardığımız yeri de gösteriyor.

Yeni anayasanın nasıl yapılacağı konusunda elimizde bir yol haritası yok. Ama hiç olmazsa bir anayasanın nasıl yapılmaması gerektiğini artık biliyoruz. AK Parti'nin 2007'de, profesör Ergun Özbudun başkanlığında anayasa hukukçularından oluşan heyete sipariş ettiği anayasa, bize neyin yapılmaması gerektiğini öğretti. İçerik çok iyiydi; beğenmeyenler tartışarak geliştirebilirdi. Yanlış olan, yöntemdi. 2007 yılının sonlarında, Kartepe'de AK Parti kurmayları ile Anayasa ekibinin bir araya geldiği bir anayasa toplantısı yapıldı. O toplantıda ben de bir tebliğ sunmuş ve hazırûna somut bir öneride bulunmuştum: Hazırlanan anayasa taslağını çelik bir kasanın içine kilitleyip, anahtarını denize atmak. Sonra eklemiştim: 'Bu da yetmez, kasayı da denize atmak gerekir.'

Yeni anayasa yapmak bir arsanın üzerine yeni bir binanın ana omurgasını yerleştirmek gibi bir iş. Hepimiz ihtiyaç duyduğumuzda bu binanın içine girecek, soğuktan, fırtınadan, yağmurdan, güneşten korunacağız. Anayasa taslakları, bir mimarın bizim önümüze somut bir maket koyması, bizim de maketlerden birini tercih ederek binanın tamamlanmasını onaylamamız anlamına geliyor. Anahtar teslimi binayı kabul edeceğiz ve içine yerleşip yaşayacağız. Sonra da kaçınılmaz olarak bulduğumuz kusurlardan şikâyet etmeye başlayacağız. Hazır bir eve girip yaşamakla her santimetrekaresi sizin eserinizi olan bir eve yerleşmek arasındaki farkı düşünün.

50 yıldır, askerî usullerle inşa edilmiş bir barakaya mahkum edildik. Yazın sıcak, kışın soğuk bu barakada tek tip üniforma ile sıra düzeni içinde yaşamaya alıştık. Sağına soluna yaptığımız ekler, içine yaptığımız düzenlemeler sonucu değiştirmede. Bugün bu bina yerle bir oldu. Yenisi ise ortada yok. Türkiye bugün fiilen anayasası olmayan bir ülke. Çok basit siyasî sorunların anında sonu gelmez anayasa tartışmalarına yol açması bu yüzden.

Türkiye, Kürt sorununu yeni anayasa ile çözecek. Alevîlerin şikâyetleri ancak yeni bir anayasa ile düzeltilecek. Burhan Kuzu'nun hiç aklından çıkmayan başkanlık sistemi önerisi, anayasa ile bir şekle bağlanacak. Askerî vesayet düzeninin geride bıraktığı yıkıntılar, yeni anayasa ile temizlenecek. Daha etkili ve verimli bir devlet cihazı, bu anayasa ile işlemeye başlayacak.

İhtiyaçlarımız ortada. Dünyanın şartları belli. Tecrübelerimiz, birikimlerimiz yeterli. Dünya üzerinde yepyeni bir kıta keşfetmeyeceğiz. İçine yerleşip barış içinde birlikte yaşayacağımız, sağlam, işlevsel bir bina inşa edeceğiz. Özgürlükleri genişleten, ideolojisi olmayan, herkesin kendisini eşit ve onurlu vatandaş hissedeceği, hukukun her alanı düzenlediği ve halk iradesine ve murakabesine dayanan bir düzen kuracağız. Ve bu işi birlikte yapacağız. Tek tek her taşı, tuğlasını, kirişini inceleyecek, elden geçirecek ve birlikte inşa edeceğiz. Sadece bizim eserimiz olan bir binanın en muhteşem bina olma ihtimali var. Sadece bize ait olan bir binanın sağlamlığından, güvenilirliğinden emin olabilir ve içinde emniyetle yaşayabiliriz. Bu yüzden önemli olan

anayasanın içeriği değil, anayasanın nasıl yapılacağı meselesi. Cevap da belli: Herkesin bir tarafından tutarak ortak olduğu mümkün olan en geniş katılımlı bir anayasa yapım sürecini gerçekleştirmek.

Anayasanın nasıl yapılmaması gerektiğini tecrübe ederek öğrendik. Öyleyse acele etmeyelim. Seçim atmosferi, anayasa taslaklarının meydan savaşına sahne olmamalı. Tersine, seçimlerde her parti geniş katılımlı bir anayasa yapım sürecine sağlayacağı katkıları taahhüt altına almalı. Anayasa maddeleri değil, anayasa prensipleri ve daha önemlisi anayasanın nasıl yapılacağı tartışılmalı.

AK Parti'nin niyeti ve iradesi belli. MHP, hazırlıkları olduğunu söylüyor. Geriye bir tek CHP'nin bir anayasa taahhüdüne girişmesi kalıyor. Anayasayı söz konusu etmeden CHP'nin bir kampanya dönemi geçirmesi mümkün mü? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gericiler direniyor

Mümtaz'er Türköne 2011.01.28

Yargı, Türkiye'nin en geri kurumu. Cumhurbaşkanımızın önceki gün verdiği bu hüküm subjektif bir değerlendirme değil. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Türkiye'den gelen davalar hakkında verdiği kararlar bu geriliğin objektif göstergesi.

Rusya hariç tutulursa, geri kalan Avrupa Konseyi ülkelerinden gelen davaya eşit sayıda AİHM'ye başvuru Türkiye'den geliyor. Ve AİHM'nin Türk yargısını geriliğe mahkûm ettiği, yani bozduğu karar miktarı % 90'ın üzerinde. Avrupa standartları ile ölçülebilecek diğer ürünlerimiz, bilim, eğitim, teknoloji, STK'lar, demokratik kurumlar, sanayi ve hizmet sektörünün ürün kalitesi dikkate alındığı zaman objektif bir hükme ulaşmak mümkün: Yargımızın verdiği kararlar, en kötü ve geri ürünlerimiz.

Bu gerilik, rezalet ve skandal düzeyinde. Bazen hakkını arayan vatandaşların tosladığı duvar oluyor; bazen de Hizbullah sanıklarının salıverilmesi gibi hukuka olan güveni yerle bir eden bir skandal olarak karşımıza çıkıyor. Bu gerilik bizi boğuyor. Sorunlarımızı kilitliyor, içinden çıkılmaz hale getiriyor. Bu yargı ile Türkiye, Kürt sorununu, Alevî sorununu çözemez. Vatandaşla devlet arasında güven tesis edemez.

Bir farkı kuvvetle ifade etmemiz lazım: Geri olan yargımız, yani yargı sistemimiz. Yargıçlarımız değil. Çare ise köklü bir yargı reformu.

Türkiye'nin becerikli ve işini noktasına, virgülüne kadar titizlikle yapan bir adalet bakanı var. Sadullah Ergin'in mimarı olduğu yargı reformu gerçekleşse, yargı sistemi ağır aksak ilerleyen bir at arabası olmaktan çıkacak, harıl harıl iş gören seri bir iş makinesine dönüşecek. Durum bu kadar berrak. Peki ilerlemeye kim direniyor, çağdaş bir hukuk sistemine geçmemizi kim engelliyor?

Yargı reformuna karşı sivil direniş çağrısı yapan on CHP milletvekili, bir hukuk mücadelesi değil, bir iktidar mücadelesi yürütüyor. Yargının zirvesinde süren direnişin de, daha iyi bir yargı düzeni arayışıyla alakası yok. Yargı bir iktidar alanı. Sandıktan çıkan hükümete ve parlamentoya rakip bir iktidar odağı. Bu iktidar, yargının tepesindeki küçük bir azınlık tarafından kullanılıyor. Yargı reformu, bu iktidarın kaybedilmesi demek. Çünkü bu azınlık iktidarı sadece demokratik iktidara rakip olmuyor; aynı zamanda yargının kendi işini de adam gibi yapmasını engelliyor.

Adalet Bakanlığı, yargı reformu belgesini 2009'da açıkladığında yüksek yargı temsilcileri ayağa kalkmıştı. Bu reformda Yargıtay'da yığılan ve uzun seneler alan davaları süratlendirmek için istinaf mahkemesi olarak iş gören bölge adliye mahkemeleri öngörülüyordu. Yüksek yargı, istinaf mahkemeleri kurulması yerine Yargıtay'daki üye ve daire sayısının artırılmasını istedi. Önceki gün Başbakan'la görüşen Yargıtay Başkanı, tam tersine üye sayısının artırılmasına karşı çıkarken, bölge adliye mahkemelerini savunuyor. Bu tutarsızlığın tek sebebi var. Dün, Yargıtay üyelerini belirleyen HSYK küçük bir azınlığı temsil ediyordu. Bugün, yargı erkini demokratik olarak temsil eden bir HSYK işbaşında. Demek ki itiraz reforma değil, kişilere yapılıyor. Bu tutarsızlığın başka bir açıklaması var mı?

Direnış çağrısı yapan on CHP'li milletvekilinin, 'bu tasarı ile AK Parti yargıya egemen olacak' iddiasından, aslında yargıya mevcut haliyle CHP'nin egemen olduğu anlamı çıkıyor. Bir azınlık diktasının sona erdiği doğru; ama AK Parti hakimiyetine dair tek kelimelik bir delil ortada yok. Yargının elinden adam kurtarmak için hukuka karşı hile yolu planlayanlar, yani Silivri sanıklarının milletvekili dokunulmazlığı ile kurtarmaya çalışanların zaten hukukla bir alışverişı yok demektir.

Tarhan Erdem dün Radikal'de, yargı reformu konusunda herkesi insaf ölçülerine davet eden çok adil bir yazı kaleme aldı. Erdem, reforma karşı çıkanların Yargı Reformu Belgesi ile Yargı Reformu Stratejisi Eylem Planı'nı incelemediklerini söylüyor. 'Yargının görevi hukuku uygulamak değil, laikliği korumaktır' tezi, reforma direnişin gerekçesini oluşturuyor. Cevap: Hukuku uygulayamayan yargı laikliği zaten koruyamaz. Laikliğe yönelik en ciddi ve yakın tehlike hukuka sırtını dönen yargıdır.

Yargı sistemimiz çağıdı. Yargı reformu yargıyı işletecek ve Türkiye'yi hukuk güvencesinde yaşanılır hale getirecek. Yargıtay koridorlarında iktidar postu arayanları da er meydanına, yani seçim sandığına mecbur bırakarak demokrasiye de kapı aralayacak. Gericiler tarihi durduramaz, sadece geciktirirler.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Almanya kendini nasıl var edecek?

Mümtaz'er Türköne 2011.01.30

Sarrazin'in çok gürültü kopartan "Almanya Kendini Yok Ediyor" isimli kitabı, Avrupa'da büyüyen korkuların önemli göstergelerinden biri. Bu kitap, buram buram ırkçılık, özellikle de Türk düşmanlığı yayıyor.

İrkçılığı bu kadar açıktan yapan bu kitabı önemli kılan, gördüğü ilgi. Bu kitap çıkar çıkmaz bir buçuk milyon civarında sattı. Eberhart Vakfı'nın yaptırdığı bir araştırma, yabancı düşmanlığının bütün partililerde yaklaşık olarak % 25 civarında seyrettiğini gösteriyor. İrkçılık bütün Avrupa'da olduğu gibi Almanya'da da hızla yükseliyor. Burada bu ırkçı nefretin hedefinde doğrudan Türkler yer alıyor.

Düsseldorf Akademisyenler Derneği'nin misafiri olarak hafta sonunu Almanya'da geçirdim. Türkler 40 sene öncesine göre inanılmaz bir mesafe kat etmişler. Hatırı sayılır seçkin bir sınıf oluşmuş. Dünnün vasıfsız işçilerinin yerini giderek eğitimli ve inisiyatif sahibi bir zümre alıyor. Yükselen ırkçı dalga rahatsızlık veriyor.

Almanya'daki Türk varlığı bugün üçüncü neslini yaşıyor. Aksansız Almanca konuşan, iyi okullarda eğitim görmüş, Alman toplumunun her sektörüne nüfuz eden bir nesil bu. Almanya'ya kök salmış, geleceklerini bu topraklara bağlamış durumdalar. Almanların empati yoksunluğundan, önyargılarından şikâyet ediyorlar. Almanya'daki Türk okulları, engellemeler yüzünden yola geç çıkmış ama bir hayli mesafe almışlar. Sadece Almanya'daki Türklerin değil, Almanya'nın bir bütün olarak geleceği, bu okullarda şekilleniyor. Çünkü Almanya'nın geleceği Türklerin elinde.

Avrupa'nın tamamında olduğu gibi Almanya'nın kâbus gibi üzerine çöken bir nüfus problemi var. Nesil tükeniyor. Dünya tarihinde görülmemiş bir durum yaşıyor. Almanya'nın, Birleşmiş Milletler'in nüfus projeksiyonlarına göre bugün 82 milyon olan nüfusu 2025'te 80 milyonun altına düşüyor. 2050'de bu sayı 70 milyona geriliyor. Alman Devleti'nin çocuk yapmayı özendiren bütün tedbirleri, bu duruma çare olmuyor. Türk nüfusu ise düzenli olarak artıyor. 2050 yılı geldiğinde Almanya nüfusunun yaklaşık dörtte biri Müslümanlardan meydana gelecek. Üstelik nüfusun kompozisyonu da değişiyor. Yaşlanan nüfus ağırlıklı olarak Almanlardan oluşuyor.

Bütün Avrupa'yı olduğu gibi Almanya'yı bugünden çok farklı bir gelecek bekliyor. Almanya kendini bu yüzyıl içinde Türklerle yeniden var edecek. Başka çaresi yok. Irkçılığın kışkırttığı korkulardan vazgeçmesi ve Türklerle uzlaşması, birlikte bir gelecek planlaması gerekiyor. Almanya'yı Türkler değil ırkçılık yok ediyor.

Alman Şansölyesi Merkel'in "Çokkültürlülük iflas etti." sözü, asimilasyon politikalarına kuvvetli bir geri dönüşün işareti. Ancak Türkler üç nesil içinde asimilasyon olmayacaklarını kanıtladılar. Bugün Alman toplumunun yukarılarına tırmanan Türkler, kendi kültür ve kimlikleri ile var olmaya devam ediyorlar. Irkçılıkla birlikte tırmanan yeni asimilasyonist politikalar çare olmayacak. Alman yönetimi, Türkleri ikna etmeyi denemeli. Ortak payda yeterli. Almanya artık Almanların olduğu gibi Türklerin de vatanı. Türkler kendi vatanlarının sorumluluğunu eninde sonunda üstlenecekler. Çünkü Almanlarla ortak bir kaderi paylaşacaklar.

Yükselen ırkçılık Türklerden önce Almanların geleceği için bir tehlike. Bu ırkçılığın bastırılması ve farklılıkların mutlaka uzlaşması lazım. Almanya, kendisini bu ırkçılık salgını ile yok edebilir.

Hemen bizden sonraki kuşağın içinde yer alacağı bambaşka bir dünya kuruluyor. Savrulmalara karşı akıl ve feraset kokan, emekle ve sabırla yürüyen çabalarla bu geleceğin en somut adımları Almanya'da atılıyor. Geleceği öngörmek için bir pusula gibi Almanya'da olup bitenleri takip etmemiz gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP, bir 'Mübarek rejimi' kurabilir mi?

Mümtaz'er Türköne 2011.02.01

İkisi de isyan.Mısır'da yüz binler sokaklarda. İsyân ateşi bütün şehirleri sardı. Mübarek rejimi sallanıyor. İsyân eden kitlelerin hedefi dikta rejimini yıkmak, özgürlükçü ve demokratik rejimi tesis etmek.

Türkiye'de ise CHP isyanda. CHP'li dört üye TBMM'de, Adalet Komisyonu'ndan istifa edip halkı sokak sokak direnişe çağırıyor. Amaç, yüksek yargı üzerindeki CHP nüfuzunu ve oradan devlet üzerinde yargı oligarşisinin vesayetini sürdürmek. Nasıl? Bir Mübarek rejimi tesis ederek.

Kılıçdaroğlu'nun Menderes dönemine ve tahkikat komisyonlarına yaptığı gönderme, doğrudan 27 Mayıs modelini, CHP'nin ilan ettiği direnişin hedefi haline getiriyor. Bu model, bugün Mısır'da sallanan Mübarek rejiminden başka bir şey değil. Hatırlayalım 27 Mayıs darbesi, doğrudan Mısır'daki Genç Subaylar örnek alınarak yapıldı. Bizim 27 Mayısçılarımız da Baasçılığı benimsedi. Bugün Silivri'de yargılanan Ergenekon örgütünün ideolojisi de Baasçılıktı. Baasçılık, askerî cuntaların biraz sosyalist, biraz ulusalcı fikirlerle toplumdaki azınlıklardan destek alarak oluşturdukları ideolojinin ve kurdukları düzenin adı. Hafız Esad'ın azınlık mezhebi üzerinde Suriye'de kurduğu düzen, bu modelin en tipik örneği olmuştu. Baasçılık Türkiye'de uzun ömürlü olmadı, sadece arada nükseden askerî cuntalar ve İlhan Selçuk gibi Baasçılığın ideologları eliyle gündemde tutuldu. Ama Ortadoğu'da çok uzun ömürlü oldu. 30 yıldır Mısır'ı yöneten Hüsnü Mübarek, Nasır'la başlayıp, Enver Sedat'la devam eden bu Baas geleneğinin son temsilcisi.

Eğer Meclis'teki Adalet Komisyonu, 1959'un Tahkikat Komisyonu ise ve bu benzetmeden 27 Mayıs özlemi çıkıyorsa, CHP'nin isyan çağrısının tek anlamı Hüsnü Mübarek'in dayandığı rejimi Türkiye'de tesis etmek olacaktır. Mısır'daki isyan Hüsnü Mübarek'i devirmeyi ve demokrasiye geçişi amaçlıyor. CHP'nin isyanı ise bir Hüsnü Mübarek yaratmayı. Sizce bulunabilir mi? Çetin Doğan gibi biri bulunacak ve Hüsnü Mübarek rolüne soyunacak; Kemal Kılıçdaroğlu da onun işlevsiz başbakanı olmaya razı olacak?

Sorun şurada: İslâm dünyası Hüsnü Mübarek'leri temizlerken, çağın bu kadar gerisine düşen bir modeli Türkiye'ye nasıl uygulayacaksınız? Üstelik yükselen değer, Türkiye'nin bugün sahip olduğu demokrasi modeli. Türkiye bir model ülke ve tam olarak bu modelin olağanüstü değer ve anlam kazandığı bir tarih kesitine adım atmadık mı? Vicdanın sesini yükselten dış politikamız, bu modelin gücünü artırmadı mı?

Tunus'ta demokratik bir seçim yapıldığı takdirde iktidara gelmesi kaçınılmaz olan Gannuşî'nin El Nahda'sı, AK Parti'yi model olarak benimsiyor. Mısır'da serbest seçimlerde İhvan-ı Müslimîn tam olarak AK Parti'yi taklit ederek yeni bir siyasî kimlik edinecek. El Kaide ile laik-dikta yönetimleri arasına sıkışmış olan Ortadoğu halkları, Türkiye'nin demokrasi tecrübesinin bıraktığı izlere basa basa ilerleyecekler. CHP'nin, MHP'nin, eski vesayet düzenine özlem duyan sivil-asker bürokrasinin artık görmesi gerekiyor: Bu ülkelerde, Türkiye'nin başbakanı seçime girse bütün oyları silip süpürecek durumda. Onun yerine Türkiye'ye yakın duran partiler bile, kendi toplumları nezdinde büyük bir itibar sahibi olacaklar.

Ortadoğu'yu saran isyan dalgasının hedefi, Türkiye modeli bir demokrasiyi tesis etmek. Gerekçeleri çok sağlam: 'Türkiye başardığına göre biz de başarabiliriz' diyorlar. Evet, gerçekten başarabilirler. Çünkü biz başardık. Üstelik CHP'ye rağmen, CHP'nin çağdışı özelemlerine rağmen.

Tarih gürül gürül akıyor. CHP'nin ters istikamette ilerlemek için gösterdiği çaba kendilerine de, bu memlekete de bir zulüm değil mi? Seçime giden bir parti hangi akılla 27 Mayıs'ın darbe edebiyatına atıflarda bulunur? Bir Mübarek rejimi için isyan başlatmak, rüzgâra karşı tükürmek demek. Üstelik Mübarek'ler de, Mübarek'lerin çıktığı karanlıklar da artık çok gerilerde kalmadı mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sırada Türkiye mi var?

Mümtaz'er Türküne 2011.02.03

Ayaküstü bana bu soruyu soran birine dün, 'ne alâkası var' diye cevap vermiştim. Mısır'daki gibi halkın sokaklara dökülmesinden ve Türkiye'nin kargaşaya sürüklenmesinden endişe ediyordu. 'Siyasete, dünyadaki gelişmelere çok uzaksınız galiba...' diye hafife alarak karşıladım ısrarını. Gerçekten ne alâkası var? Mısır'da milyonlar, Türkiye gibi olmak için sokaklara döküldü. Özgürlük, demokrasi ve hukuk talep eden insanlar Türkiye'de iktidardalar.

Dünya üzerinde, halkları birbirine bu kadar benzeyen iki ülke yoktur. Türkiye ve Mısır bir elmanın iki yarısı gibidir. Kültür ve gelenekler bire bir aynıdır. Aile yapıları, muhafazakâr değerleri, sınıf farklılıkları birbirinin kopyasıdır. İki toplumun son iki asrı kapsayan modernleşme tarihleri çoğunda iç içe, geri kalan kısmında da birbirine paralel ilerlemiştir. Tarihin geride kalan son dönemecinde Türkiye, demokrasisi ile Mısır'a fark atmıştır. Mısır'da meydanlara dökülen halk, Türkiye'de iktidarda. Açıklıkla Türkiye'dekine benzer bir siyasî düzen talep ediyorlar. Batı'nın korktuğu İhvan-ı Müslimîn, Türkiye modelini takip edeceklerini ilan ediyor. Önceki gün Başbakanımızın, Meclis grubundaki konuşması Kahire'de Tahrir Meydanı'nda canlı olarak verildi. Türkiye modeli ve Türkiye'nin Başbakan'ın ağzından dile getirdiği telkinler, Mısır'da sokağa dökülen kitleleri belirli bir hedefe kilitleyip, kontrolsüz bir öfkeyle ortalığı kasıp kavurmalarına engel oluyor. Öbür taraftan, radikal İslâm korkusu ile titreyen Batı'ya da bir çare ve güven telkin ediyor. Mısır'daki isyanın kimyasını Türkiye, kendiliğinden belirliyor.

Devlet Bahçeli'nin, partisinin bu haftaki grup toplantısında yaptığı uyarı bu yüzden çok şaşırtıcı. MHP lideri, Mısır ve Tunus'taki 'kaos'un Türkiye'ye sirayet etme riskinden bahsediyor. Asgari düzeyde gerçeklik duygusunun kaybı, öncelikle sahibine zarar verir. Türkiye seçime gidiyor. Yel değirmenlerine savaş açanlar, bu kadar sorunun arasında kaybolur giderler. MHP lideri, Mısır ve Tunus'taki isyanları 'zorlama ve dışarıdan dayatma' olarak görüyor. Üstelik bu gelişmeleri -kendi cümlesi ile- 'Erdoğan'ın eşbaşkanlığını yaptığı Washington mahreçli 'Büyük Ortadoğu Projesi'nin ileri bir aşaması' olarak niteliyor. Amerika'nın bütün gücüyle desteklediği mutemet diktatörlerinin tahtları alt-üst olurken, Arap ülkelerinde yayılan isyanlar nasıl BOP eseri, 'zorlama' ve 'dışarıdan dayatma' olabilir? Oldu diyelim; bu 'kaos'un Türkiye'ye sıçraması hangi mantığa veya hesaba dayanacak?

Aslında bu 'kaos'un dili CHP'nin 'sokak sokak direnme' çağrısında ve MHP'nin -Bahçeli'nin son grup konuşmasındaki şu cümlesi gibi- 'Türk vatanını teslim almaya çalışan düşmanlar bugün de maşa olarak AKP'yi kullanmaktadır' söyleminde var. Türkiye işgal tehdidi altında ise, bir ihanet planı yürütülüyorsa, ülke bölünüp-parçalanıp çökertilecekse, cumhuriyet sona erecekse sokağa dökülmekten başka çaremiz yok. Bu kadar büyük bir ihanet planı gündemdeyse, Türkiye'nin sandıktan çıkmış hükümeti Büyük Ortadoğu Projesi'ni yürütmekle memur ise yapacak tek şey ayaklanmak. Sonra hükümetin karşısına geçip Allah ne verdiyse bu ihaneti durdurmak, ülkeyi kurtarmak. Buyursunlar çıksınlar meydanlara, hiç olmazsa Mısır halkının yaptığını yapsınlar.

Ama tersine, Türkiye kendi yolunda, kendi akli ve hesabıyla emin adımlarla ilerliyorsa, bağımsız ve vicdanlı bir politika ile onur ve adalet arayan halklara örnek oluyorsa? Dünya dengelerini zorlayarak hem kendisi, hem de komşuları için barış ve huzur arıyorsa? Kendi iç sorunlarını da, dışarıdan gelecek müdahalelere fırsat vermemek için kendi akıyla ve ferasetiyle çözüyorsa? O zaman bu olup bitenleri vatana ihanet olarak karalayanlar ne olacak? Ülkenin menfaatlerini ve yüce değerlerini basit oy hesaplarına meze yapan, demagogjilerle halkı kışkırtan politika cambazları haline gelmeyecekler mi? Peki bundan daha büyük vatana ihanet olur mu? Sırada Türkiye varsa, buyurun sokaklar sizin. Yeter ki söyleyecek bir sözünüz olsun.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mısır'da isyan, Türkiye'de hezeyân

Mümtaz'er Türköne 2011.02.04

Tahrir Meydanı'nda toplanan halk, Mısır'da iktidarı, Türkiye'de muhalefeti sarsıyor. CHP ve MHP hâlâ olan biteni kavrayabilmiş değil.

Mısır'daki ayaklanmanın Türkiye'yi derinden etkileyecek muhtemel sonuçları hakkında asgari bir muhakeme yürütemiyorlar. MHP'nin çıkartabildiği tek sonuç, bu ayaklanmanın Türkiye'ye sıçrayabileceği korkusu. Bir de 'BOP eşbaşkanlığı' söylemi ile AK Parti'ye yüklenmek. Mısırlılar değil ama nedense MHP sözcüleri Başbakan'ın salı gününe kadar suskun kalmasına itiraz ediyorlar. CHP'nin vaziyeti daha berbat. Kılıçdaroğlu, 'Bizim yöneticilerimiz onlara, onların halkı bize benzemek istiyor.' diyor. İyi de Mısır halkı zaten bize benziyor. Benzemeyen, siyasî düzenlerimiz ve yöneticilerimiz. Mısır halkı, yöneticilerinin Türkiye'deki gibi sandıktan çıkarak gelmesini istiyor.

CHP liderinin, diplomasi muhabirlerine söylediği Mısır yorumu için, başlığa aldığım kelimedenden başkasını bulamıyorum. Şöyle diyor Kılıçdaroğlu: "O halkların Türkiye'ye benzemesiyle Türkiye çok daha farklı bir düzeye gelmiş olacaktır. Ortadoğu halkları eksen kaymasını ortadan kaldıracak." Orta sınıfın başlattığı, muhafazakâr halkın desteklediği ve Batı'da radikal İslam geliyor paniği yaratan, İsrail'de kâbusa dönen ve şu canlı yayınlarla gözümüzün önünde cereyan eden halk ayaklanmalarından mı, yoksa başka bir şeyden mi bahsediyor?

Muhalefetin, bölgenin ve Türkiye'nin kaderini belirleyen bu önemli gelişmeler konusunda yaşadığı algılama sorununun ve politikasızlığın sebebi ne olabilir? Her iki parti kurmaylarının yaklaşan seçimlerde adaylık tartışmaları ile zihinlerinin fazlasıyla meşgul olması mı? Parti teşkilatlarında yaşanan sorunlara bakarak bu soruya 'belki' cevabı verilebilir. Ama ben, içgüdüsel olarak muhalefetin, Mısır'daki ayaklanmanın AK Parti'ye kazandırdığı prestijden duydukları rahatsızlığın asıl sebep olduğunu düşünüyorum.

Alt alta yazıp toplayalım. Türkiye'nin demokratikleşmesinin, hukuk düzenini geliştirmesinin, insan hak ve özgürlüklerine saygılı bir ülke haline gelmesinin, topluma yerleşen özgüvenle ekonominin büyümesinin ve özellikle bölgesinde yıllardan beri sürdürdüğü ahlâkî dış politika ile yakaladığı itibarın somut sonuçları olmalı. Bütün İslâm dünyasına yayılan ve diktatörlüklerin sonunu getiren bu ayaklanmalar işte gözle görülür somut sonuçlardan biri. Mısır'daki ayaklanma ve Mısır halkının demokrasi ve özgürlük umudu, büyük ölçüde Türkiye'nin eseri. Ortadoğu halkları Türkiye gibi bir yönetimin özlemi ile ayaklandılar. Demek ki bu ayaklanmayı mümkün kılan en önemli faktör, Türkiye'nin canlı bir örnek olarak yanı başlarında durması. TESEV'in yaptırdığı araştırma, bu göstergenin delili.

ABD'nin ve Avrupa'nın radikal İslâm korkusunu, somut Türkiye örneği bastırıyor. Batılı liberaller, ABD'den yana dikta rejimlerine karşı Batı ile barışık Türkiye modelini karşı tez olarak öne sürüyor. Radikal İslâmcılar, Türkiye'ye bakarak kendilerini gözden geçiriyor ve demokrasiye uyum sağlıyor. Birbirinden farklı toplum kesimleri, Türkiye'den ödünç aldıkları güvenle yan yana, omuz omuza diktatörlüğe karşı başkaldırma cesareti buluyor.

Türkiye Ortadoğu ülkelerine siyasî rejim, belki daha önemlisi siyasî kültür ihraç ediyor.

Peki arkasından ne gelecek? Peş peşe, serbest ve adil seçimlere dayanan iktidarlar, Ortadoğu'nun ve Kuzey Afrika'nın tamamında iş başına gelecek. Diktatörlerin baskısı altında yoksullaşan halklar bu yeni yönetimlerle sadece zenginlik değil, aynı zamanda uluslararası alanda onur arayacaklar. Kendi halkları yerine Batı'nın siyasî desteği ile hüküm süren diktatörlüklerin sona ermesiyle, bu ülkeler sorumlu ve dinamik yönetimlere kavuşacaklar. Türkiye'nin diktatörlüklerle yürüttüğü kibirle malûl diplomasinin yerini, halklar arasında yürütülen sıcak ve insanî dış politika alacak.

Gelelim 'Başbakan neden gecikti?' itirazına. Başbakan'ın Ankara'da Meclis grubundan Mübarek'e yaptığı ve Tahrir Meydanı'ndaki yüz binlerin canlı olarak izlediği 'Halkın sesini dinle' mesajına, Mısır'dan gelen tepki bir

ipucu veriyor. Mısır Dışışleri sözcüsü Zeki, "Türkiye'nin her durumda rol oynamaya çalışması, her şeye burnunu sokması üzücü." diye cevap verdi, Başbakan'ımızın mesajına. Acaba Mısır'ın mevcut yönetimi, ABD'ye, AB ülkelerine göstermediği sert karşılığı, neden bizim 'gecikmiş' Başbakan'ımıza gösteriyor? Muhalefetin olan biteni kavrayabilmesi için bu soruya arayacağı cevap, belki uygun bir başlangıç olabilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Türkiye modeli' nasıl yok edilir?

Mümtaz'er Türköne 2011.02.08

Münih'teki Güvenlik Konferansı'ndan dönerken, Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun, Zaman'dan Abdülhamit Bilici'ye söyledikleri, Arap dünyasının geleceği ile ilgili objektif bir durum tespiti.

Davutoğlu, 'olumlu sonuçlanması' durumunda Mısır'daki halk ayaklanmasının Ortadoğu'da 'pozitif bir domino etkisi'ne yol açacağını söylüyor. Aksine beklenen değişimin olmaması halinde ise diğer ülkelerdeki değişim rüzgârının da duracağı uyarısında bulunuyor.

Zorlu bir kavşak noktasındayız. Sadece Ortadoğu değil, dünyanın geleceği Tahrir Meydanı'ndaki gelişmelere bağlı. Mısır demokrasiye geçerse Ortadoğu'daki diktatörlerin kaleleri birer birer yıkılacak. Diktatörlerin sahneden çekilmesi, bütün dengelerin değişmesi ve Ortadoğu'da ABD hegemonyasının azalması demek. Münih'teki Güvenlik Konferansı'nda tartışılan, 'Batı'dan Doğu'ya güç transferi' beklenenden erken gerçekleşecek. O zaman statükonun devamı, Batı çıkarlarının korunması için yegâne çare. Peki statüko nasıl korunacak?

ABD ve Avrupa'daki dünyanın güç merkezleri şartları değerlendirip karar vermeye çalışıyor. Ortadoğu'nun kokuşmuş statükosuna karşı meydan okumanın Türkiye'den geldiğini bildiklerine göre tedbir alacaklar. Hem Batı'da demokrasiye ve özgürlüklere gerçekten inanmış kanaat önderleri 'Türkiye modeli'nin bir çözüm olabileceğini görüyorlar. Hem de Mısırlılar, Türkiye modelinden cesaret alıp statükoyu sarsıyorlar. O zaman statükoyu korumak istiyorsanız, Türkiye'yi cazip bir model olmaktan çıkartmak, domino etkisini başlamadan durdurmak için en akılcı çözüm değil mi? Uluslararası dengeler ve reel çıkarlar söz konusu olduğu zaman, Batı'nın demokratik değerleri gözden çıkartması ilk defa mı olacak? Neo-conlar tarihi durdurmak için ırmağın önündeki setleri yükseltiyor.

New York Times, Türkiye'nin 'İslâm-demokrasi-güçlü ekonomi' üçgeni ile, Ortadoğu ülkeleri için cazip bir model olduğunu söylerken genel kanaati yansıtıyor. Güçlü ekonomisini, seçilmiş liderini, tanınmış ürünlerini, Arap dünyasının yarısına denk ekonomisini, Arapça dublajla yayınlanan onlarca dizisini de gerekçe gösteriyor.

Çare Türkiye'nin istikrarsızlaştırılması. Böylelikle Türkiye'nin hem özgürlükçü Batı'yı ikna eden hem de Arapları cesaretlendiren bir model olmaktan çıkartılması.

CHP'nin son zamanlarda soyunduğu rol, bu istikrarsızlaştırma projesi için önemli ipuçları veriyor. CHP'nin 'sokağa inme' çağrısı, neden Tunus sonrasında, Mısır ayaklanması ile eşzamanlı olarak yapıldı? Süheyl Batum'un askerleri darbeye tahrik eden mide bulandırıcı sözleri, seçime giden bir parti için normal mi? CHP Genel Başkan Yardımcısı Osman Korutürk'ün, Davutoğlu'nun ikazına rağmen Münih'te, İsraili konuşmacı ile aynı oturumu paylaşması bir tesadüf mü, yoksa genel bir politikanın uzantısı mı? CHP lideri Kılıçdaroğlu, ABD'den gelen davetleri 'icazet almaya gitti' demesinler diye reddettiğini söylüyor. Eşine rastlanmayan bu hassasiyet, bir şeylerin üstünü örtmek için mi? Dün Taraf'ta, Tarhan Erdem'in Neşe Düzel'e verdiği mülakat, çırılçıplak bir CHP analizi. Tarhan Erdem, CHP'nin hiçbir konuda politikası olmadığını, günlük yaşayıp günlük

tükettiğini söylüyor. CHP'nin politikasızlığı, bir parti gibi davranmaması dikkatinizi çekmiyor mu? Ama aynı CHP, Türkiye'yi istikrarsızlaştıracak hamleleri peş peşe ve sağlam bir politikanın eseri gibi yapmıyor mu? Bir yandan 'sokağa inme' çağrısı, öbür tarafta askerleri tahrik ederek darbe arayışına girmek neyin işareti?

Benim cevabım: Mısır'da başlayan ve domino etkisi ile bütün Arap dünyasına yayılma istidadı gösteren demokrasi ve özgürlük arayışını durdurma önlemi. Modeli yok edin, demokrasi üretimini durdurun.

Bakın ve izleyin. CHP ne kadar tahrik edecek? Ne kadar kin ve düşmanlık yayacak? Ne kadar bu ülkenin hassas dengelerini zorlayacak? Yani kimin projesini uygulayacak?

Bize düşen 'Türkiye modeli'ni daha muhkem hale getirmek. Hem kendimiz hem de özgürlük ve onur arayan kardeşlerimiz için.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP, Türkiye'ye lâzım mı?

Mümtaz'er Türköne 2011.02.10

Türkiye'nin en yetkin CHP uzmanı Tarhan Erdem'e sorarsak, seçimden sonra yeni bir partinin zuhuru gerekecek. CHP'nin serseri mayın gibi sağa sola çarpmasına ve hiç umulmayan yerde patlamasına bakarak bu hükme hak vermek gerekiyor. Ancak bu hüküm CHP'nin gereksiz bir parti olduğu anlamına gelmiyor. CHP bu ülkeye lâzım. Hiç olmazsa yerine yenisi ikame edilene kadar.

Demokratik rekabetin kurallara uygun devam edebilmesi için CHP'nin minderde kalması lâzım. AK Parti'nin demokratik bir iktidar olma vasfını sürdürebilmesi için, CHP'yi demokrasi minderinde tutması şart. CHP'nin güreşi kazanma ihtimali yok. Ama minderin er meydanı vasfını sürdürebilmesi için AK Parti'nin karşısında bir rakibe ihtiyaç var. CHP'nin Meclis'i kilitlemesi, seçmenlerini sokağa davet etmesi minderin dışına kaçması demek.

Çare CHP'nin demokratikleşmesi. CHP'nin demokratik bir aktör olmayı beceremediği sürece, seçimle iktidara yürümesi çok zor. Darbe çağrısı yapan politikacıların yer aldığı bir partiye devleti yönetme sorumluluğunu kim verir? Bu yüzden Süheyl Batum'un 7-8 kelime ile partisine verdiği zararı, AK Parti ve MHP aylarca uğraşsa veremezdi. Önümüz seçim; şu soruya ne buyrulur: Süheyl Batum bugün, partisinden istifa etse CHP'nin oyları yükselmez mi?

Süheyl Batum'un başlattığı tartışma, aslında orduya yönelik bir aşağılama veya askeri merkeze alan bir tartışma değil. Tartıştığımız konu demokrasimiz. Batum, askere hakaret etti mi, yoksa etmedi mi? Bu sorunun cevabından daha önemlisi, iktidara aday bir partinin genel başkan yardımcısının, 'benim değil, askerin yönetmesi lazım' sonucu çıkartılacak bir söz söylemesi. Kim yönetmeli? Bir askerî dikta mı? Yoksa, CHP'nin de içinde yer aldığı ve gücünü sadece sandıktan alan siyasî partiler mi? Kısaca demokrasi mi, yoksa dikta mı?

Orduyu eleştirmekle, darbecilere karşı olmak arasında; cephede Yunan'a karşı savaşan askerin safında yer almakla, dağda üstündeki üniforma ile eşkıyalık yapan asker kaçakları arasındaki uçurum kadar büyük bir fark var. Darbeye ve darbecilere karşı çıkmayı orduyu eleştirmek olarak takdim eden ikiyüzlülük, askerin itibarını pazara sürüyor ve zedeliyor. Batum'un başlattığı tartışma bu farkı vurgulamak için bir turnusol kâğıdı oldu. Askere alenen hakaret eden Batum, darbeciler tarafından sahiplenildi. Böylece, Ergenekon soruşturmasına karşı her cephede savaş verenlerin orduyu değil, darbecileri savunduğu bir kez daha ortaya çıktı. Cephenin en önünde emekli sıfatı ile koşturan generallerin olması da, durumu daha anlaşılır kılıyor.

Tabii bir de medyadaki uzantıları. Kullandıkları yöntem aynı: Karartma. Dün Vatan'da Mustafa Mutlu, 'Başbakan; Meclis kürsüsüne çıkıp, Türköne için suç duyurusunda bulundu mu?' diye soruyor. Gerekçe, benim 'orduyu tasfiye edelim' diye bir fikir ortaya atmam. Ben böyle bir fikir öne sürmedim. Sadece siyaseti yönlendirme icaplarına göre oluşturulmuş Genelkurmay karargâh yapılanmasının lağvedilmesini önerdim. Yeniçeri ordusuna karşı Nizam-ı Cedit'i örnek göstererek, Türkiye'nin güvenliğini zaafa uğratan bu ordu yapılanmasının kökten değiştirilmesini söyledim. 'Orduyu tasfiye etmek', ordusuz bir devlet istemek demek.

Ne benim maksadım, ne de 'İyi ki bu komutanlarla savaşa gitmemişiz' diyen Bülent Arınç'ın amacı orduyu eleştirmek değildi. Darbecilere karşı demokrasiyi savunmaktı. Türkiye'nin bugün güvenliğini sağlayan en kritik kurumu, ordusundan önce demokrasisi. Türkiye uluslararası alanda itibarını, gücünü ve caydırıcılığını demokrasisi ile sağlıyor. Demokrasinin bu stratejik değerini kavrayamayan bir kurmay ufku ciddiye bile alınamaz. Siz, darbe tahrikiyle demokrasiye kastettiğiniz zaman Türkiye'nin güvenliğine, yani askerî önceliklerine de zarar vermiş oluyorsunuz. Demek ki askere demokrasiye gölge düşürme görevi vermek, Türkiye'nin askerî önceliklerine de aykırı.

'Türkiye modeli'nin aksayan ayağı muhalefet. Dolayısıyla CHP Türkiye'ye lâzım. Hem CHP'nin hem de Türkiye'nin kazancı ise demokrasiye bağlı. Anlamak bu kadar zor mu?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Taç giyen baş

Mümtaz'er Türköne 2011.02.11

'Taç giyen baş akıllanır' sözü, liderliğin getirdiği doğal vizyonu anlatır. En tepede siz varsınız. Emir alacağınız veya sorumluluğu paylaşacağınız kimse yok. En tepede durduğunuz için görüş açınız geniş. Bakacak, anlayacak, değerlendirecek ve bir karar vereceksiniz. Sizin kararınız, sonucu belirleyecek: Ya başarı ya da hayal kırıklığı.

Kılıçdaroğlu, tacın getirdiği akı, yani liderliğin doğal avantajlarını hâlâ kullanamıyor. CHP'nin başında bir genel başkandan çok bir genel müdür gibi duruyor. Krizleri yönetemiyor.

'Kâğıttan kaplan' sözü, CHP'de -biraz da CHP üzerinden demokrasimizde- bir kriz başlattı. Krizler, siyasî bünyenin röntgenini verir. Bir siyasî parti krizden geçerken, o parti içinde yer alan kliklerin neyle meşgul olduklarını, güçlerini ve niyetlerini anlama fırsatı bulursunuz. Tabii liderlik de, krizleri yönetme becerisi ile kendini kanıtlama imkânı bulur.

CHP, bütün kitle partileri gibi farklı kesimleri bünyesinde barındırıyor. Tuzu kuru 'endişeli modernler'den, CHP'yi bir mezhep sığınağı olarak görenlere kadar sosyal-etnik-kültürel ve ekonomik olarak farklılıklar gösteren bir parti tabanı bu. Bu farklı kesimler arasında en faal ve etkili olan kliğin Ergenekoncular olduğunu, 'kâğıttan kaplan' krizi göstermiş oldu. Süheyl Batum, tartışma yaratan iki hamlesinde -Silivri sanıklarını Meclis'e taşıma projesi ve son tartışmada- Ergenekoncuların sözcülüğünü üstlendi.

Kimsenin dikkatinden kaçmış olamaz. Bu gündem eşliğinde, Batum'dan yana olanlar önlerinde açılan zemini, Ergenekon sanıklarını savunmak için kullandılar. Ergenekon davasının delillerini kritik ettiler. CHP'nin içinden geçtiği bu kriz boyunca, Ergenekon lobisinin ne kadar güçlü ve etkili olduğu anlaşıldı. Türkiye'de güçlü, hatta çok güçlü bir Ergenekon lobisi faaliyet gösteriyor. Bu lobi, hareket alanını CHP'nin kanatları altında bulmuş durumda. MHP'nin bu lobiye prim vermediğini ve kapılarını kapattığını, Bahçeli'nin Batum için söylediği 'şuursuz' sözünden çıkartmamız lâzım.

'Zırva tevil götürmez'. Batum'un sözlerini savunmaya kalkan 'birtakım' CHP'li yani Ergenekoncu, krizi derinleştirmekten başka bir katkı sağlamadılar. Kılıçdaroğlu'nun liderliği sınavdan geçti. CHP lideri, üzerinde çok düşünüldüğü, ölçüp tartıldığı anlaşılan bir söz söyledi. 'Orduyu sadece genel başkan eleştirir' anlamına gelen sözle, tam olarak topu taca attı. Eğer siz bu kadar kritik bir tartışmada sizden önceki genel başkan referans alırsanız, kalenin önünde topu başkasına paslamış olursunuz. Eğer karşınızdaki oyunda değilse top taca gider. Ayrıca tartışma 'askerin eleştirilmesi'nin ötesinde demokrasinin tahrip edilmesi idi. Topu taca atmak yerine Kılıçdaroğlu, bu krizi bir demokrasi zaferine dönüştürebilirdi. Süheyl Batum'u görevden alması yeterli olurdu.

Bu krizde sadece Kılıçdaroğlu ve CHP'liler sınıfta kalmadı. Genelkurmay'ın bildirisi için 'Komutandan CHP'ye fırça' manşetini atanların da bir özeleştirisi yapması lâzım. Daha önce askerin söylediği herhangi bir sözü manşete alarak AK Parti'ye vurmakla bu başlık arasında etik olarak hiçbir fark yok.

Sedat Ergin, dün Hürriyet'teki köşesinde 'CHP nereye gidiyor?' diye soruyor. Geçen yaz yakalanan ivmenin neden devam etmediğini sorguluyor. Türkiye'nin politika üreten, rekabet yürüten bir CHP'ye ihtiyacı var. CHP'nin üzerindeki ağır yükler, bu yetenekleri engelliyor. En ağır yük ise Ergenekoncular. Kılıçdaroğlu, parti organlarını ve makamlarını, Ergenekon davasının görüldüğü bir mevzi olmaktan çıkartmak zorunda. Aksi takdirde partisi kaybedecek.

Siyasî partiler, demokrasiyi işleten ve demokrasi ile var olan vazgeçilmez aktörler. Demek ki kazandıran doğru tavırlar, demokratik tutumlar. Taç giyen başın hiç şaşmaması gereken istikamet işte bu: Kendisini var eden zemini sağlamlaştırmak ve bu zeminden güç alarak ileri atılmak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kâğıttan kaplanlar

Mümtaz'er Türköne 2011.02.13

Elazığ'a, 1977'de rahmetli Muhsin Başkan'la gelmiştim. Muhsin Başkan'ın tatlı tatlı anlattığı 'Yolyemez Nazmi' hikâyesi vardı.

Yolyemez Nazmi, Elazığ'ın namlı külhanbeylerinden. Hep yolun ortasından yürüdüğü için bu lakabı almış. Bir gün taksici fark etmiyor ve Yolyemez Nazmi'ye çarpıyor. Kendini toparlamaya çalışırken, şoför kime çarptığını fark edip paniğe kapılıyor. Yolyemez Nazmi bozuntuya vermiyor. Söylediği tek şey: 'Gardaş zararın ne ise ödeyek.'

Harput, bir zamanlar kültürel cazibe merkezi olarak İstanbul ile rekabet eden bir medeniyet merkezi. Hafta sonu, Elazığ'da konuştuğum insanlarda bu asaletin izlerini gördüm. Kültür yaşatılmalı. İnsanî değerler ancak böyle sürdürülür, hatta çoğaltılır. Yolyemez Nazmi rahmetli olmuş. Ama, o kadar çileyi çektikten, o kadar fedakârlığa katlandıktan sonra dönüp Türkiye'nin zararını tazmine girişen İrfan Sönmez, Raif Çiçek, Ahmet Tevfik Ozan hâlâ Elazığ'dalar.

Kâğıttan kaplan arayanlar, Anadolu'nun dışına bakmak zorundalar. 'Kâğıttan kaplan' benzetmesi, Marksist jargonun, tekeli kapitalizmin nihai aşamasını tarif etmek için kullandığı bir benzetme. Güya kapitalizm, nihâi aşamasında çok fazla şiddete başvurmak ve çok gürültü çıkartmak zorunda kalıyor. İçi kof ama heybeti çok. Bu durum kâğıttan kaplan benzetmesi ile özetleniyor.

Süheyl Batum'un 'kâğıttan kaplan' benzetmesi, Marksist jargondan ödünç alınma. Ulusalıcıların kullanabileceği bir benzetme. Birkaç gündür aynı benzetmeyi ordu için benim de yaptığımı iddia edenler var. 15 Temmuz 2010'de yayımlanan köşe yazımda geçen 'kâğıttan kaplan' ibaresinin, Süheyl Batum'un darbe kışkırtıcılığı ile aynı kefeye konması akıl ve izan ölçülerini zorluyor. Hükmü okuyucu versin. Yazımın o kısmını aşağıya olduğu gibi alıyorum:

"Albay Dursun Çiçek, temel görevi siyaseti tanzim etmek olan Genelkurmay Karargâhı'nın bir parçasıydı. Verilen emri, bir asker olduğu için yerine getirdi. Kendi milletine karşı suç işledi. Şimdi ona bu emri verenler, onu kurban ediyor. İşte bu yüzden şimdi Albay Dursun Çiçek'in başına örülen çorabı elbirliğiyle çözmeliyiz. Bu askerin meslek onuruna sahip çıkmalıyız.

Savaşı kazanmak için kendi birliklerinizden bazılarını feda edebilirsiniz. Hatta düşmanla boğaz boğaza süngü savaşına girmiş bir birliği, savaşın kaderini değiştirecekse düşmanla birlikte kendi top ateşiniz ile imha edebilirsiniz. Askerin mantığı böyle işler ve bu mantık savaş için doğrudur. Ya savaş siyasî alanda yürütülüyorsa? Şimdi asker yürüttüğü siyasî savaşta şerefli bir albayını feda ediyor. Üstü örtülemeyen bütün suçları bu albayın üzerine yıkıyor ve güya bu sayede saplandığı bataklıktan çıkmayı, komutanları kurtarmayı umuyor.

İki ihtimal var: Birincisi Dursun Çiçek'in bu fedailiği kendisinin üstlenmesi veya bu konuda ikna edilmesi. Suçu kendi iradesi ile üstlenmiş ve içinde yer aldığı kurumu temize çıkartmış olacak. İkinci ihtimal, Dursun Çiçek'in yine bir karargâh planı ile kurban edilmesi. "Ben emri yerine getirdim" diyecek, ama amirleri böyle bir emir vermediklerini söyleyip onu yalancı durumuna düşürecekler.

Bir asker gibi düşünemeyenler, Dursun Çiçek'in ruh halini kavramakta zorlananlar kendilerini onun çocukları yerine koysun: General olamadım diye koskoca ordunun itibarını iki paralık etmek için oturup şerefsizce komplolar planlayan ve bunları icra eden biri olmak veya onun çocukları sıfatını taşımak, sizce nasıl bir duygu? Kızı, babasının yüksek askerî niteliklerinden özellikle de askerlikte çok önemli olan verilen emre itaat alışkanlığından bahsediyor. Benim de en küçük şüphem yok. Bir Türk subayı, emir almadan böyle bir işe kalkışmaz. Suç işleyip sonra da kendi kendini ihbar etmez. Neden kendini suçlu duruma düşürsün? Daha ötesi, bir tek subayın terfi alamadığı için kâğıttan kaplan gibi yere serebileceği bir orduyla, bu kadar çaresiz bir ordu ile ülke savunulur mu?

"İrtica İle Mücadele Eylem Planı" Genelkurmay'ın sıralı emir-komuta zinciri dışında hazırlanmış olamaz. Albay Dursun Çiçek'i, askerî savcılıkça isnat edilen "komplo kurma" suçundan temize çıkartacak çok sağlam deliller var. Bu planın benzeri olan ve daha önce tartışılan Taraf gazetesinin yayımladığı "lahika"lar. Dursun Çiçek'in hazırladığı planı öncekilerden farklı kılan, Erzincan'da somut olarak uygulanmış olması. Askerî savcı, Erzincan sanıklarının temize çıkartırken ve bütün suçu Dursun Çiçek'e yıkarken daha önceki benzer "lahikalar"ı nereye koyacak?' m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Vaka-i Hayriye

Mümtaz'er Türköne 2011.02.15

15 Haziran 1826'da, At Meydanı'ndaki Yeniçeri Ortaları topa tutulduktan ve Yeniçeri Ocağı lağvedildikten sonra, ülke çapında Yeniçeri avı başladı. Tarih kitaplarındaki gravürlerde görülür: Yeniçeri kıyafetleri farklıdır. Hafif piyade birlikleri olarak görev yapan bu askerlerin başlarındaki uzun keçe külah, alamet-i farikalarıydı.

Savaşlarda düşmanlar özellikle bu külahların bulunduğu yere yaklaşmaya korkardı. Altlarına ise ağı şalvar gibi olmakla beraber sadece dizlerin üstüne kadar gelen kısa şort giyerlerdi. Vaka-i Hayriye'de (Hayırlı olay) 6 bin Yeniçeri'nin öldürüldüğü, 20 bininin de sürüldüğü rivayet edilir. Bu tarihten sonra ülke çapında 'baldırı yanık' avı başlamıştır. 'Baldırı yanık' olmak, kısa şortlarından dolayı güneşte kararan baldırları yüzünden Yeniçeri Ocağı'na mensup olmak demektir.

163 muvazzaf ve emekli subayın, Balyoz davası kapsamında tutuklanması, bir 'baldırı yanık' avı değil. Türkiye bir hukuk devleti ve hukuk içinde kalarak eşkiya yöntemlerini tasfiye ediyor. Tarih tekerrür etmiyor. Sadece önümüze, tecrübe edildiği için çok sağlam duran ölçüler koyuyor.

Yeniçerilerin Kabakçı Mustafa önderliğinde 1808'de ayaklanmasının faturası çok ağır olmuştu. 1808'den Vaka-i Hayriye'ye kadar geçen 18 yıl boyunca, Osmanlı Devleti hızla değişen dünyanın dışında kaldı. 1815'te Napolyon'un Waterloo'da yenilmesinin ardından 'Avrupa uyumu' adıyla yeni bir düzen kuruldu. Osmanlı Devleti, Yeniçeri belasından dolayı, çok milletli imparatorlukları ihya eden bu düzene, davet edilmesine rağmen dâhil olamadı. Bedelini de Yunan bağımsızlığı ile ödedi. Arkasından sorunlar peş peşe geldi. Bu sefer Mora isyanını bastırmaya gönderilen Mısır valisi devlete başkaldırdı. Kara ordusu imha edildi. Donanma, Hain Ahmet Paşa eliyle İskenderiye'de Kavalalı Mehmet Ali Paşa'ya teslim edildi. Koskoca Devlet-i Aliyye, isyan eden valisiyle baş edebilmek için, önce 'denize düşen yılanı sarılır' diyerek Rusya'ya, sonra da İngilizlere ve Fransızlara boyun eğdi. Uzun 19. asır boyunca devletin gösterdiği zafiyetlerin temelinde, Yeniçeri'nin serkeşliği ve yönetimi rehin alması yatar. Devlet, kendi çıkarlarını devletin önüne yerleştiren Yeniçerilerin yaptıklarından çok zarar görmüştür.

Türkiye'de bundan yedi sene önce, iddia edildiği gibi bir Kabakçı Mustafa vakasının patlak verdiğini farz edelim. Yani Balyoz, sadece planlanmakla kalmasaydı, üstüne icra edilseydi? Şu sorunun dehşeti karşısında bu ülkeyi seven herkesin, başta askerlerin titremesi gerekmez mi? Soru basit: Türkiye bugün nerede olurdu? Mısır, şu perişan haliyle bile bizden daha ileride olmaz mıydı? İstiklâl Harbi devam ederken aynı üniformayı taşıyan iki cins adam vardı. Biri elinde silah, aç-bîilaç Yunan'a karşı vatanını müdafaa edenler, diğeri dağlarda eşkiyalık yapan asker kaçaklarıydı. Dünya-âlem çıkarları peşinde türlü tezgâhlar kurup kıyasıya savaşırken, darbeciliğin dağdaki asker kaçağı gibi eşkiyalık peşinde olmaktan ne farkı var?

2004 yılında bir darbe olsaydı, bugün Türkiye gerçekten ne durumda olurdu?

Milli hasılamız ne miktarlarda seyrederdi? Büyüme hızımız ne olurdu? Bugün olduğu gibi sözümüz dinlenir, ağırlığımız dikkate alınır mıydı? Bölge ülkeleri Türkiye'yi model alarak, bizim etrafımızda bir toparlanma içine girer miydi? Kürt sorunu nereye varırdı? Türkiye'nin güvenliğinde hangi zafiyetlerle boğuşur olurduk? Hepsinin özeti: Yıkılıp yeniden kurulan dünyada kendimize bir yer bulabilir miydik? 1808'den sonra kaçırdığımız fırsatların birkaç misli elimizden kayıp gitmez miydi?

Bu soruların cevabını önce, bu vatani koruma yemini etmiş olan askerler versin. Üniforma herkesin üzerinde aynı durmaz. Birilerinin ruhunda baldırı yanıklık varsa, Yeniçeri ruhunu mezara gömmekten başka çare yok demektir.

Hiçbirimiz 'baldırı yanık' avına çıkmadık. Eminim ki, 2004'te darbe planladığı iddia edilenler bile, bugün 'bu ülkeyi Allah korumuş' fikrindedir. Dün onlara doğru gelenin bugün ne kadar yanlış olduğunu dünyadaki değişim tane tane, göstere göstere hepimize anlatmıyor mu?

Tarih tekerrür etmez. Önümüzde duran ne bir Vaka-i Hayriye, ne de kimse 'baldırı çıplak' avında.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Askerden intikam almak mı?

Mümtaz'er Türköne 2011.02.17

Kimin haddine? Yazları küçük bir korulukta toplanan bir izci oymağından değil, koskoca Türk Silahlı Kuvvetleri'nden bahsediyoruz. Tam bir milyon civarında personeli, en son teknoloji eseri olan silahları, önündeki tel örgülerde 'yasak bölge' yazan ve silahlı nöbetçilerin beklediği koca arazileri ve binaları, istihbarat örgütü, istihbarata karşı koyma birimleri, sosyal tesisleri, eğitim kurumları, Seferberlik Tetkik Kurulları, büyük paraların biriktiği ve harcandığı vakıfları ve Türkiye'nin en büyük holdinglerinden birinin sahibi olan devasa bir kurumdan bahsediyoruz.

Kim askerden intikam almaya kalkabilir? Üstelik neyle? Hangi akılla? Hangi cesaretle?

Ergenekon davasında sanıkların savunması, suç delili olan belgelerin sahte olduğu iddiası üzerine inşa ediliyor. Darbe planlarını, katliam projelerini, komploları ve provokasyonları içeren belgelerin sonradan üretildiği söyleniyor. Ne cüret? Koskoca Türk Silahlı Kuvvetleri'ne karşı sahte belge ile tezgâh kurmaya kim cesaret edebilir? Deha gerektiren bu kadar ince işçiliği, bu kadar fesadı kim üretebilir? Kim?

'Askerden intikam alınıyor' diyen MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin bu soruya cevap vermesi lâzım. Cümle çok tehlikeli: "Sözde darbe iddiaları doğrultusunda tutuklananlar içinde Güneydoğu'da terörle amansız bir mücadele sergileyen emekli ya da muvazzaf askerlerin de bulunması, aklımıza bu değerli şahsiyetlerden intikam alındığı hususunu getirmektedir." Bahçeli, alenî olarak terör cephesinin terörle mücadele eden askerlerden intikam aldığını söylemiyor mu? O zaman TSK, bu intikam eylemini elleri-kolları bağlı seyretmiş, hâkimler, savcılar intikamın infazı işine memur edilmiş, hükümet de bu ihanetin ortağı durumuna gelmiş olmuyor mu?

"Nerede bu örgüt, üye olayım." diyen Kılıçdaroğlu da dâhil devam eden davaya burnunu sokan herkes kendine çekidüzen versin! Mahkeme, darbeye zemin hazırlamak için kendi halkına karşı cinayet planları yaptığı iddia edilen bir örgütü kovuşturuyor. Türk Silahlı Kuvvetleri'ni veya Türk Ordusu'nun şerefli mensuplarını değil, vatani koruma vazifesini kalkan gibi kullanıp iktidarı ele geçirmek için kaos planlayan, millî menfaatlerimizi darbeye meze yapan bir örgütten bahsediliyor. Herkesin çenesini kapatıp, saygı içinde yargının işini yapmasına fırsat vermesi gerekmez mi? Nedir telaşınız? Hangi hak ve yetkiyle mahkeme kurup yargılama yapıyor, haklarında suç isnadı olanları aklıyorsunuz? Biraksanız yargıçlar işini yapsa; ne kaybedersiniz?

Mahkemenin peşinde olduğu hukuk, vatandaşın hukuku. Benim hukukum. Oyuna talip olduğunuz seçmenlerin hukuku. Bu darbe planları ile canı ve onuru tehdit altında olanlar, mahkeme kapısı dışında hiçbir yerde hakkını arayamayacak olan sade vatandaşlar. Elinde silah, emrinde asker olanların hukukunu savunacak koskoca bir Türk Silahlı Kuvvetleri var. Size ne oluyor? Sonradan gerçek olduğu kanıtlanan 'İrtica ile mücadele eylem planı' için, 'Savcılar bu belgenin sahte olduğunu kanıtlasın' diye talimat veren eski Genelkurmay Başkanının rolünü siz mi üsteleneceksiniz? Emrinde üç-beş tane polisle hukukun peşine düşmüş savcıların, yargıçların vicdanı üzerine neyin yükünü yerleştiriyorsunuz? Koskoca ordu, hakkını-hukukunu aramak için sizin desteğinize muhtaç hale geldiyse, vay bu ülkenin kaderine...

Darbecilerin, komplocuların savunmasını askerin itibarını pazara sürerek yapanlar, Türkiye'ye zarar veriyor. Büyük bir silahlı gücü komuta edenler sanık sıfatıyla mahkeme huzuruna çıkartılırken, yargıçlar halkın hukukunu devlet gücünün suistimaline karşı koruma görevi yapıyor. Üç ay sonra seçimlerde oyunu isteyeceğiniz halkın hukuku bu. Ordunun topu-tüfeği ve her şeyi var. Savunmanız gereken kimin hukuku?

Mahkeme karar verene kadar kimse suçlu değil. Mahkeme karar verene kadar kimse aklanmış da değil. Bırakın mahkeme işini yapsın. Yoksa halkın sizden alacağı intikam çok acı olacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Balyoz, seçim kazandırır mı?

Mümtaz'er Türköne 2011.02.18

Dünkü Cumhuriyet'in ikinci sayfasında 'Reel İslâm'da ritüel ve saplantı' başlıklı yazıyı okurken, sadece acıma duygusu hissettim. Yazar eski Türk inancı olan Şamanizm'in İslâmiyet'ten daha ileri bir din olduğunu iddia ediyor ve Atatürk'ü de bir ateist olarak yüceltiyor.

18. yüzyıl Aydınlanması'ndan, 19. yüzyıl pozitivizminden öteye geçememiş bu ilkel düşüncelerin günümüzde herhangi bir karşılığı kalmadı. Bu arkaik düşünceler sadece tarihten ve hayattan kopuk yaşayanların kendilerini avuttukları bir dinozorlar çağı çağrışımından ibaret. Tıpkı CHP'nin durumu gibi.

AK Parti iktidarının kontrolsüz bir güce dönüşme ihtimali mevcut. Ancak bunun sebebi, AK Partililerin pervasızlığı değil, muhalefet yokluğu. Ortalıkta AK Parti'yi dengelemeye ve frenlemeye niyetli bir muhalefet görünmüyor. Seçime 3 ay 3 hafta kaldı. Daha şimdiden % 50 civarında oyla seçimin tek galibi AK Parti. CHP % 25'i geçebilir mi? MHP barajın üstünde kalabilir mi? Papatya falı bakmaktan öte bu partilerde seçime yönelik en küçük bir gayret görülüyor. Tersine CHP de, MHP de askerî vesayet düzeninin gömüldüğü mezara seçim iddialarıyla birlikte gönüllü olarak giriyorlar ve adeta üzerlerine ölü toprağı atılmasını bekliyorlar.

Balyoz davasında deşifre edilen darbe planları, halka, devlete ve ülkenin alî çıkarlarına yönelik çok vahim iddialar içeriyor. Bu iddiaları soruşturan ve kovuşturan savcı ve hâkimler işleri gereği konuşmuyorlar. Hükümet cenahı, yargıya müdahil olmamak için sessiz duruyor. Sanıklar, sanık avukatları, sanık yakınları, meslek taassubu ile gayrete gelen silah arkadaşları, değneksiz köyde dolaşanların tamamı ve üstelik MHP'si ve CHP'si yargı üzerinde çok ağır bir baskı oluşturuyor. MHP Genel Başkan Yardımcısı, tutuklamaları hükümetin hesabına kesiyor. CHP Genel Başkanı doğrudan üzerine alınıyor. Tutuklanan bir albay, Balyoz davasını Sakarya'da cephedekilerle asker kaçakları arasındaki savaşın devamı olarak yorumluyor. Bir emekli general 'Damat Ferit'ten ne farkınız var?' diye soruyor ve tutuklayanları İngiliz işgal gücüne, tutuklananları da vatansever subaylara benzetiyor. Ne kadar kolay değil mi?

Sanki mahkemenin kovuşturduğu iddia, Silahlı Kuvvetler mensuplarından bazılarının katliam planları, milletin egemenlik hakkını silahla gasp etme teşebbüsü değil. Neticede kimsenin gücü, güneşi balçıkla sıvamaya; mahkemeden önce peşinen verilen aklama kararlarına halkı inandırmaya yetmiyor. Halk sabırla olan-biteni izliyor. Yaklaşmakta olan seçim sandığını bekliyor. Olan, bu ağır ve netameli yükün altına girenlere oluyor. CHP ve MHP'nin seçim iddiası, Balyoz davası altında eziliyor.

AK Parti kolay bir seçim zaferine hazırlanıyor. CHP ve MHP, alabileceği oyları Balyoz davasının hacimli dosyaları arasında ararken bütünüyle kaybediyor. Türkiye'de cenazesi kaldırılan askerî vesayet düzeninin rakibi, AK Parti, CHP veya MHP değil. Doğrudan doğruya seçim sandığı, yani halkın iradesi. Seçim sandığı ortaya çıkmışken, askerî vesayetin avukatlığına soyunmanın akla uygun bir gerekçesi olabilir mi? Balyozcular ortalığı ayağa kaldırırken, CHP ve MHP'nin lider kadrosunu da teyakkuza geçiriyor. Sandığa giden seçmen, bu zaten teyakkuz halinde.

MHP, darbe mağdurlarının ana omurgasını oluşturduğu bir parti. Darbeciler CHP ile aynı ideolojide buluşuyor görünmelerine rağmen, en çok zararı gören onlar. 1979 yılında MHP Genel Merkezi'ne yapılan üniformalı

saldırının hesabını henüz sormamış bir MHP ile sol bir parti olmak için bir türlü teşebbüse geçemeyen CHP, Balyoz davasının yükünü omuzlarında nasıl taşıyacak?

12 Haziran'da yapılacak seçimler için CHP'nin ve MHP'nin bütün iddiasını, Balyoz savunmalarında kaybetmeleri belki AK Parti için kolay bir seçim zaferi getirecek; ama Türkiye bu işten zararlı çıkacak. Türkiye'nin güçlü bir iktidarı var; ama maalesef ona alternatif bir muhalefeti yok. Geç olmadan aklını başına almış muhaliflere ihtiyacımız var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin üstünlüğü

Mümtaz'er Türköne 2011.02.20

Hafta sonunu, Baro'nun davetlisi olarak Sivas'ta geçirdim. Sivas, tarihin merkezi. Yüzyıllar boyu tarihi değiştiren büyük olaylar, kavşak noktasındaki bu şehri mesken tutmuş.

Bugün de Türkiye'deki köklü dönüşümü kavramak için burası çok sağlam bir kerteriz noktası. Tarihte büyük acılar yaşadık. Sivas türkülerini dinlemek, bu acılarla şekillenen bu topraklara özgü kişiliği tanımak için yeterli. Gelecek ise çok farklı. Türkiye emsallerine fark atıyor. Gam kasavet dağılıyor; yerini umut dolu gayretlere bırakıyor.

Benim neslim, üniversite çağında karanlık bir geleceğin yükü altında ezilirdi. Güzel şeylerin olabilmesi için onlarca tesadüfün çakışması gerekirdi. Ne ülkenin geleceğine, ne de kendimize güven duyardık. Sivas'ta konuştuğum gençler bütünüyle farklıydı. Hepsi güvenli ve umut dolu. Bu ülkenin, bu milletin olağanüstü şeyler başarma gücüne inanmışlar. Kendilerine güveniyorlar. Gelecek kaygısının yerini büyük işleri başarma azmi almış. Onlara bu özgüveni veren ne? Türkiye'nin geçirdiği değişim, bölgesinde yükselen itibarı ve gücü tek başına bu özgüveni açıklamak için yeterli değil. Ben bu gençlerin yüzlerinde şefkatin, ilginin izlerini gördüm. Sivaslılar, Türkiye'nin birçok şehrinde olduğu gibi gençlere sahip çıkmışlar. Yatacak yerleri, içecek çorbaları ve belki de en önemlisi kendilerine değer veren sıcak bir çevreleri var. Benim gibi sahipsiz ve güvensiz yetişenler bu altın değerindeki avantajı hemen kavrayacaktır.

Nesiller arasında kimsenin kopartamayacağı sağlam bir zincir örülüyor. Bir nesil, kazancından, kârından fedakârlık edip bu gençler için güvenli bir ortam oluşturuyor. İyi yetişen bu neslin, bu zor dönemlerinde aldıkları borçları misliyle kendilerinden sonraki kuşaklara ödediklerini hayal edin. İşte gelecek bu gayretlerle, bu fedakârlıklarla inşa ediliyor.

Sivaslı işadamları ile bir kahvaltıda bir araya geldik. Herkesin, bu arada bütün dünyanın merakla sorduğu sorunun cevabı onlarda. Türkiye'nin üstünlüğü neden kaynaklanıyor? Yıldızı pırıl pırıl parlayan bir ülkeyiz. Daha bugünden Türkiye'nin bölgesel süper güç olduğunu bütün dünya tasdik ediyor. Türkiye modelinin cazibesi ile boydan boya ayaklanan, bize benzemeye çalışan Arap dünyası bu cazibenin açık delili değil mi? Peki nedir Türkiye'nin sırrı.

Ortadoğu halkları ile aynı kültür evreninin içinde yer alıyoruz. İnsan malzemesinin kalitesi, görelî bir tartışma. Gençler, bizim gençlerimizin aynısı. Aileler, çocuklarına iyi bir gelecek hazırlamak için her şeylerini fedaya hazır.

Bazılarının doğal kaynakları para basıyor. Ordularının bizim ordumuzdan sahip oldukları ayrıcalıklara ve şirketlere kadar bir farkı yok. O zaman neden talih bize dolu dolu gülümsüyor?

Türkiye'nin en önemli farkı müteşebbisleri. Bu ülke cesur, iddialı ve üstelik vicdanlı bir teşebbüs gücü ortaya çıkartmış. Yağı, şekeri, unu; yani bu ülkenin imkânlarını bir araya getirerek zenginlik, istihdam ve sosyal sorumluluk geliştiren onlar. Cesaretle ileri atılıyorlar. Bütün dünyaya yayılıyorlar. Sonra da kazandıklarının zekâtını, paradan en değerli hazinemiz olan güvene çevirerek topluma ödüyorlar. Gençlerin yüzlerinde yakaladığım şefkatin, ilginin izleri, onların eseri. Bu işler tesadüf değil. Bir işadamı, 17 ülke dolaştığını gururla anlatıyor. Dürüst ticaretin, şehitlikle eş tutulduğunu hatırlatıyor. Her biri çift başlı Selçuklu kartalı gibi kendinden emin, dünyada iş yapacakları ülke aradıklarını anlatıyor. Sivas'ın organize sanayi bölgesinden dünya pazarlarına uzanan yol çok kısalmış.

Sivas Barosu başkanı, temsil ettiği gücü toplumun geneli için bir yarara dönüştürmenin peşinde. Belediye başkanı, Alevilerle sıcak ilişkiler geliştirmeyi bütün işlerinin önüne aldığını, onların işlerine nasıl koşturduğunu heyecanla anlatıyor.

Bu ortak bilinç, uzun gayretlerin, keskin bir aklın ve ferasetin eseri. Toplum kendi sorumluluğunu üstlenmiş kendi sorunlarını çözüyor. Geniş bir sosyal mutabakat ortaya çıkıyor. Kimsenin endişesi olmasın: Türkiye'nin geleceği bir başka gücün etkisiyle değil bu mutabakat tarafından biçimlenecek. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon'un dirisi ve ölüsü

Mümtaz'er Türköne 2011.02.22

Genelkurmay Başkanı'nın Hasdal'da tutuklu askerleri ziyaretinin hiçbir sakıncası yok. Üniformanın bir şerefi, komutanın da astları üzerinde sorumluluğu var.

Genelkurmay Başkanı, selefi gibi kameraların karşısına çıkıp delil kritiği yapmadığı, zanlıları aklamadığı sürece sorun yok. Ama giderek büyüyen, Türk Silahlı Kuvvetleri'ni zora sokan başka bir sorun var.

Mahkeme darbe ve katliam planlarını kovuşturuyor. Artık hepimizin anlamış olduğu üzere zanlılar bu ithamlar karşısında savunmalarını 'sahte delil' stratejisi üzerine kuruyor. 'Biz darbe ve katliam planı yapmadık' derken, aksini söyleyen dosyadaki delillerin sonradan üretildiğini iddia ediyorlar. Bu durum savunmada son aşama. Daha önce, planın bir 'savaş oyunu' olduğu ve ihtimallerin bu yolla değerlendirildiği söyleniyordu. Ancak varılan noktada savunma giderek çökmeye başlıyor.

Tutuklamalara gerekçe olan deliller, Gölcük'te Donanma'ya ait bir istihbarat ofisinde zemindeki gizli bölmede ele geçirildi ve Genelkurmay Başkanı'nın talimatıyla mahkemeye intikal ettirildi. 163 muvazzaf ve emekli subay bu yeni delillerle tutuklandı. Hasdal'da silah arkadaşlarını ziyaret eden komutan, aynı zamanda bu

tutuklamalara yol veren kişi. Genelkurmay Başkanı'nın hukukun önünü açarak komuta ettiği orduyu aklamak gibi bir prensiple hareket ettiği anlaşılıyor. O zaman cevabı çok zor bir soru beliriyor: Koskoca Türk Silahlı Kuvvetleri sahte delil üretilmesine nasıl göz yumuyor? İhmalin ötesinde bir durum. Kendi personeli aleyhine sahte delil üretilmesine engel olamayacak kadar beceriksiz bir ordumuz mu var? 'Sahte delil savunması' Türk Silahlı Kuvvetleri'ni doğrudan töhmet altında bırakmıyor mu?

Soner Yalçın'ın Oda TV'sinde ele geçirilen belgede 'TSK destekli medyayı şekillendirme operasyonlarının bitme noktasına geldiği' kaydediliyor. Bırakın siyasete müdahale etmeyi, basın yayın organlarını ince ayarına kadar elden geçiren veya geçirmesi gereken bir ordu söz konusu. Şayet bu belge sahte ise TSK'nın bu belgeyi tanzim edenleri arayıp bulması gerekmez mi? Ordu içinde o kadar istihbarat ve karşı istihbarat elemanı ne işe yarıyor? Cizre Kaymakamı'na mahkemede vereceği ifadeyi empoze edenler kimler? O belge de mi sahte?

Güveneceğimiz tek yol var: Hukuk kendi hükmünü yargı marifetiyle icra ediyor. Evet hiç kimse, yargı kararını verene kadar zanlıları suçlu ilan edemez. Aynı şekilde hiç kimse zanlıları aklayamaz. Adı üzerinde ortaya çıkartılması gereken bir 'zan' var.

Asıl işaretler medyada ve siyasette. Murat Yetkin'in ve Şükrü Küçükşahin'in CHP'ye 'Ergenekon'dan uzak durma' telkinleri önemli bir gösterge. Önümüzde seçim var ve CHP'nin bütün sermayesini Ergenekon kedisine yüklemesi siyasetin doğasına aykırı. Ergenekon artık siyaset dünyasında ortalığı kokutmaması için kaldırılması gereken bir cenazeden ibaret. Destek olmak için dokunanın eli kirleniyor. Kolay çıkan bir kir değil bu.

MHP Genel Başkanı son tutuklamalar üzerine sığağı sığağına yaptığı 'terörle mücadele edenlerden intikam alınıyor' tepkisinden vazgeçmiş görünüyor. Asker eşlerinin Anıtkabir eylemini, 'iktidarı halkın gözünde masum gösterdiği' gerekçesiyle eleştirmesi, Ergenekon'un kirini-pasını fark etmesi olarak yorumlanmalı.

PKK'nın bildiği tek yöntemle, Güneydoğu'da şiddeti yükselterek seçim kampanyası yürütmesi de Ergenekon engeline takılıyor. PKK seçime kadar ateşkese uymak zorunda. Aksi durumun hiçbir açıklaması yok. Şiddet üretmek Ergenekon'a destek vermek demek. Arabulucu sıfatıyla Ufuk Uras'ın Başbakan'la yaptığı görüşmeden çıkan ılımlı sonucu, biraz da Ergenekon faktörüne bağlamak lâzım. Ortada duran cenaze herkesi ürkütüyor. Sağlığında çok can yakan Ergenekon'un ölüsü, toplumsal ve siyasal barışa katkıda bulunuyor. Galiba cenazeyi de, elini bulaştıranlar kaldıracak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Diktatörler

Mümtaz'er Türköne 2011.02.24

Trablus'ta, Muammer Kaddafi'nin evinin önünde tek kişilik bir tiyatro seyrediyoruz.

Oyuncu kendisi. Diktatörlerin dünyasını kavramak için öfke nöbetine tutulmuş şekilde söylediği şu sözleri diğerlerinden ayırmamız lâzım: "Muammer Kaddafi, devrimin lideridir. İstifa edecek devlet başkanı değilim ben... Burası benim ölkem. Muammer görevini terk edecek başkan değil. Muammer sonuna kadar devrimin lideri."

Arap dünyasında olanlar, tarihin bir daha geri döndürülemez biçimde bambaşka bir mecraya döküldüğünü gösteriyor. 20. yüzyılın büyük bölümüne Sovyet devrimi damgasını vurmuştu. 21. yüzyıl, öyle anlaşıyor ki yanı başımızda peş peşe patlayan bu ayaklanmaların belirleyeceği bir istikamete doğru ilerleyecek. Türkiye, bu kaynayan, ayaklanan ve geleceğini arayan ülkelerin fiilen tam merkezinde bir güven adası oluşturuyor. Türkiye'den yayılan pozitif enerji bu halkların kabaran öfkesini teskin edecek. Onlar Türkiye'ye yönlerini dönerek durulacak ve istikrara kavuşacak. Detayların, komplo teorilerinin arasında kaybolup anlamakta ve yorumlamakta zorlandığımız bu zorlu dönüşüme tam içinden, kitlelerin silip süpürdüğü statükonun tam merkezinden bakmak olan biteni anlamayı kolaylaştıracak. Bu statüko, aslında diktatörlerin kısır ve gerçek dışı dünyası kadar basit bir temele dayanıyor. Tanrılık iddiasında bulunan zavallı ölümlülerin içi boş kibrinin ve bu kibrin çoğalttığı zulmün ve acımasızlığın dünyası bu. Kaddafi'nin yukarıdaki sözleri, bu içi kof kibrin dışavurumu olarak okununca, zavallı Müslüman halkların yıllardır neler çektikleri ve bugün hangi cenderenin içinden çıkmaya çalıştıkları daha iyi anlaşıyor.

'Burası benim ülkem' sözü, 'bu ülke bana ait, benim malım' anlamına geliyor. Sadece dağları, denizleri, çölleri ile değil, bu ülkede yaşayan 7 milyon insanla birlikte. Her şeyin maliki, mutlak bilgi ve hüküm sahibi ve can alan, can veren biri duruyor karşımızda. Bugünlerde Bingazi'de, Trablus'ta oluk oluk akan kanın gösterdiği gibi. Kendini tanrı mertebesine yükselten bu diktatörün öz benliği üzerinde dikkat çekici bir vurgusu var. Adam kendinden bahsediyor. Kendi adını söylüyor. Üstelik tekrarlıyor. Adeta bizimle değil, kendisiyle konuşuyor. Kendi içindeki yüceliğe, üstünlüğe hitap ediyor. Diktatörlerin hastalıklı dünyasını tanımak için bu sese kulak vermemiz lâzım.

1969 yılında 27 yaşında genç bir yüzbaşı iken ele geçirdiği iktidarı, rakipsiz, denetimsiz ve kontrolsüz bir şekilde tam 42 yıl sürdürdü. Kimse onu eleştiremedi. Kimse ona itirazda bulunamadı. 42 yıl, mutlak bir iktidara sahip olmak, bir insanın hatasız, eksiksiz ve mükemmel olduğuna iman etmesi için gereğinden fazla uzun değil mi? Bu kadar mükemmel olmak, tek adam olmayı, tek adam olmak da yalnızlaşmayı getirir. Konuşan, deli gömleği giydirilip bir tımarhaneye tıkmaması gereken biri. Mutlak iktidarın insanlıktan çıkartıp hasta ettiği bir diktatör: Bu mutlak iktidar sahibi yalnız adamın içindeki pespaye, sıradan katil, yine o yüceler yücesi adama sesleniyor. Onu övüyor ve yüceltiyor. Halkını ise böcek gibi görüyor.

Kuzey Afrika'dan Ortadoğu'ya Müslüman halkları ayaklandıran özgürlük arayışı ülkeden ülkeye farklılıklar gösteriyor. Ama bir ortak payda var: Bütün ülkenin ve halkın sırf kendi üstün varlığına değer ve anlam kazandırmak için halk edildiğine inanan diktatörlerin, o dar, boğucu ve insan onurunu çürüten cenderesinden kurtulmak.

'Bu isyan dalgası Türkiye'ye sıçrar mı?' sorusunu ciddi ciddi soranları rahatlatmamız lâzım. Kaddafi, ayaklananları 'ülkeyi İslâm devletine dönüştürmek isteyen çete üyeleri, sıçanlar ve paralı askerler' olarak niteliyor. Soralım: Bu sözün benzerini Türkiye'de kimler ediyordu? Ve bu lafın benzerini edenler şimdi neredeler? Ya bu sözün muhatapları? Kaddafi'yi biraz konuştursak, ayaklananların 'sivil dikta' peşinde olduğunu bile söyleyebilir. Akıl ve izan, göstericilere su sıkımlarla, kurşun ve bomba yağdıranların demokrasi ile diktatörlük kadar birbirine uzak olduğunu anlatmıyor mu?

İnsanın eşref-i mahlûkat olarak izzetinin, daha ötesi canının, malının, namusunun teminatını sadece demokrasiler veriyor.

Dünya'nın merkezi neresi?

Mümtaz'er Türköne 2011.02.25

Elbette Türkiye. İnanmayanlar Nasreddin Hoca'nın söylediği gibi alıp arşınlasınlar. Bölgesel üstünlük bir vizyon ve iddia işi.

Dünya'nın merkezi Batı'dan Doğu'ya doğru kayıyor. Çevremizde süren devrim dalgaları, dünyanın merkezinin yerinden oynamasının ve bizim bulunduğumuz coğrafyaya doğru hareketinin öncü sarsıntıları.

Birkaç yıl öncesine kadar dış politika meraklıların veya uzmanların işiydi. Veya, içerideki iktidar mücadelesine cephe taşımak kastıyla birilerinin müracaat ettiği komplolar bataklığından ibaretti. Bugün Beyrut caddeleri, Kahire meydanları, Bingazi sokakları bizim şehirlerimizden bir parça gibi görünüyor. Öyleyse eski basmakalıp düşünceleri, önyargıları bir kenara bırakmalı ve daha akıllı ve bilgili olmalıyız. Tarih ve sosyoloji seferberliğine ihtiyacımız var.

Arapları küçük görenler tarih bilmiyor. Selçuklu ve Osmanlı devletlerinin gerisinde Arapların inşa ettiği İslâm medeniyeti duruyordu. Avrupa, Karanlık Çağ adı verilen Orta Çağ'ı yaşarken İslâm toplumları göz kamaştırıcı bir medeniyet inşa etmişti. Osmanlı İmparatorluğu biraz Roma, ama daha çok Abbasi emperyal geleneğini devralmıştır. Medeniyetler tarihinin zaman aralığı olarak yarıdan fazlası tek başına hâlâ Mısır'a aittir. Antik Yunan'ın, Roma'nın, bütünüyle Hristiyan düşüncesinin kaynağı Nil vadisidir. Hristiyan gnostisizmi, olduğu gibi Mısır'dan alınmadır.

Bugün sürmekte olan Batı üstünlüğünün başlangıcı 16. yüzyıla dayanır. Ve artık bu üstünlük sona eriyor. Dünya'nın merkezi Batı'dan eski yurdu olan Doğu'ya doğru taşınıyor. Wallerstein'in 'Dünya sistemi teorisi' bu dönüşümü açıklayacak bir anlam çerçevesi sunuyor. Bu teoriye göre, kompleks bir ağ ile birbirine bağlı tek bir dünya mevcuttur. Dünya sistemi, uluslararası alanda eşitsiz bir iş bölümüne dayanır. Batı Avrupa'da ve daha sonra Amerika'da ortaya çıkan sermaye birikiminin tetiklemesi ile yeryüzünün her köşesi kapitalist dünya ekonomisine entegre oldu. (Dünya sistemi teorisini 5 bin yıllık tarihe teşmil eden teorisyenler de var.) Dünya'nın bir merkezi ve onun dışında kalan kısımların oluşturduğu bir çevresi var. Bunların arasında konumunu ilişkide bulunduğu yere göre kazanan yarı çevre bulunur. Merkez yüksek düzeyde teknolojik ilerlemeye sahiptir ve buna uygun ürünler üretirken; çevrenin görevi merkeze ham madde, tarımsal ürün ve ucuz işgücü sağlamaktır. Merkez ürünlerini pahalı, çevre ise ucuza satmaktadır. Bugün globalleşme adı verilen durum, her şeyin dünya pazarında metalaştığı ve mübadele konusu yapıldığı tek piyasa etrafında dönen dünya sistemini ifade etmektedir. Bugün Arap coğrafyasında demokrasi talebi ile başlayan ayaklanmaları, Wallerstein'in resmettiği şu dört asırdır süren dünya sisteminin artık sona erişinin işareti olarak görmek, pek yabana atılacak bir tez değil.

ABD'nin 1945'ten sonra öne geçtiği, 1989'dan sonra tek hegemon güç haline geldiği dünya sistemi artık sürdürülemez hale geldi. Yaşlı kıta Avrupa, gerçekten yaşılanıyor. Medenî üstünlük iddiasında bulunan toplumların nesilleri yok olmak üzere. Bundan bir asır sonra Batı Avrupa'da Müslüman nüfusun, yerli Hristiyan nüfusu geçecek olması geleceğin dünyası hakkında sağlam bir fikir veriyor.

Arap coğrafyasındaki ayaklanmaları ABD menşeli bir komplo olarak görmenin açıklayıcı hiçbir tarafı yok. Komplolara dayalı hegemonya diktatörlerle yürür; halklarla değil. Arap toplumları bu başlangıcı yaptıktan sonra taşlar eninde sonunda yerli yerine oturacak ve bu ülkeler sağlam ortak akıllarla yönetilecek. Tıpkı Türkiye gibi, bu akılla doğru istikameti bulacaklar.

ABD, İngiltere'nin II. Dünya Savaşı'ndan sonra yaptığı gibi kontrollü bir 'hegemonya tasfiye süreci' içinde. Ağırlık Asya kıtasına doğru kayıyor. Uzun vadede Dünya sistemi küçülen ABD hegemonyası ile yükselen Asya arasında bir dengeye dayanacak. Koca dünyanın denge noktası ise Türkiye olacak. Türkiye, bu büyük terazinin tam merkezinde duruyor. Bunu fark etmek için Nasreddin Hoca gibi ölçmeye gerek yok; haritaya bakmak yeterli. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dersim belgelerinde ne yazıyor?

Mümtaz'er Türköne 2011.02.27

CHP lideri Kılıçdaroğlu ile Başbakan arasında devam eden 'Dersim polemiği' üst üste atılmış ve yıllardır çözilemeyen birçok düğümü çözme potansiyeli taşıyor.

Birçok düğümden birkaçını sıralayalım: Önce, CHP'nin faşist geçmişinden arınması, devleti halkın önüne yerleştirip yüceltmekten vazgeçmesi için bu tartışma mutlaka aşılması gereken bir eşik. İkincisi, bugünün en hayati konusu olan Kürt sorunu hakkında CHP 'delikanlı gibi' davranan bir parti haline gelebilir. CHP lideri Kılıçdaroğlu 'Kürt-Alevi dedesi' olarak eğreti durduğu CHP genel başkanlığı koltuğunda sahici ve inandırıcı bir lidere dönüşebilir. Hatta ve hatta bu tartışmadan alınının akıyla çıkmış bir CHP, gerçekten sol ve sosyal demokrat bir parti hüviyeti kazanabilir.

Sahiden sosyal demokrat, sahiden değişimden yana, sahiden devletin değil halkın partisi, inancını ve etnik kökenini devşirmeler gibi görmekten vazgeçen bir lideri olan CHP, Türkiye için bir kazanç olmaz mı?

Başbakan haklı. Dersim olayları 1930'ların Ergenekon'unun marifeti. 1990'lı yıllarda Güneydoğu'da uygulanan teknikler 1930'un Dersim'inden alınma. Devlet otoritesini göstermediği yerde önce isyan çıkartıyor. Sonra bu isyanı bastırmak için gönderdiği güçle otorite tesis ediyor. Dersim, devlet eliyle çıkartılan bir isyanın ve akabinde bu isyanın kanlı bir şekilde bastırılmasının hikâyesi. 1980'den sonra askerî diktanın Kürtleri tahrik edip dağa çıkartmak için uyguladığı tekniğin aynısı. Diyarbakır Cezaevi'nde yapılan işkenceler ve akabinde Kürtçenin yasaklanması Kürtleri isyan ettirip dağa çıkartmak, sonra onların peşine salınacak silahlı güçle Türkiye çapında otorite tesis etmek için değil miydi?

1937 tarihi çok eski bir tarih değil. Kılıçdaroğlu'nun babası muhtemelen Seyyid Rıza'yı görmüş, dedesi ise onun sofrasında yemek yemiştir. İki kuşak öncesinin tarihi sır değildir. Arşivlerden çıkacak belgeler bilinenleri sadece teyit eder.

Başbakan, 'arşivler açık' derken de haklı. Cumhuriyet arşivlerinde, araştırmacıların kullanımına açık Dersim belgeleri var. CHP'den hiç kimsenin bu belgelerden haberdar olmadığına eminim. Meselâ Arşiv'de 96A184 numara ile kayıtlı (Yer No:111.750.3) ve 17.08.1938 tarihli 'Dersim'de sürdürülen askerî harekâtla ilgili 19 sayılı rapor'u, CHP kendi web sitesinde yayımlamalı. Cumhuriyet Arşivleri'nde bu belgeye benzer çok sayıda belge var. Yine 29.4.1937 tarihli 96A73 dosyasında (Yer No: 111.744.3) bulunan 'Dersim Aşiretlerinin Dennen bölgesinde yaptıkları toplantı ve Sor karakolunu kuşatması' hakkındaki rapor bunlardan bir başkası. 28.4.1937 tarih ve 96A72 No'lu dosyada (Yer No: 111.744.2) yer alan 'Dersim olaylarına dair rapor' da, CHP'nin web sitesinde yer verilmesi gereken bir belge. Bu belgeler, Dersim'de o tarihlerde neler olup bittiği konusunda

yeterli fikir verebilir. Belge kritiğini bilen, dönemin tarihine ve arkaplana hâkim araştırmacılar bu belgelerden bugünün tartışma konularına dair önemli sonuçlar çıkartabilir.

Askerî arşivlerin açılmasına gelince. Dersim harekâtı bir askerî harekât. Elbette o belgelerin de açıklanması gerekir. Bir devletin kendi halkına reva gördüğü muameleyi, üzerini örterek değil hesaplaşarak düzeltebilirsiniz. Dersim tartışması Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 'zanlı', Dersimlilerin de 'mağdur' olarak yer aldıkları bir maşerî mahkeme. Devletin kirlerinden arınması, hukukla otoritesini tesis edebilmesi için bu davanın kamu vicdanında bitirilmesi lâzım.

Dersim belgeleri açıklanırsa ne CHP bugünkü CHP olur, ne de Kılıçdaroğlu liderliğini bu kadar zorlanarak yürütür. Gerçeklerden kimse korkmasın. Hatalar, üstü örtülerek değil yüzleşerek düzeltilir. Altın değerinde olan sermayemiz, toplumun yekdiğerine ve çatısı altında yer aldıkları devlete güven duyması. Gerçekler toplumu sağlam bağlarla birbirine kaynaştırır. Çünkü aynı Ergenekon teknikleri her kesimde yaralar açtı. Karşılıklı yaralar sarılır.

Görev CHP'nin. Olan belgeleri değerlendirin. Eksikleri askerî arşivden hep birlikte talep edelim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Geçmişimizi uğurlarken

Mümtaz'er Türköne 2011.03.01

Erbakan'ı, sanki evimizden biri gibi uğurlayacağız. Uzun bir geçmişin inişlerini çıkışlarını birlikte yaşadığımız bir aile ferdi gibi.

Birlikte yaşadıklarımıza, birlikte tükettiklerimize, birlikte aradıklarımıza, onun bir yerde dururken açtığımız yeni sayfalarımıza bir yekûn çizgisi çekeceğiz. Onu uğurlarken kalın bir defterde yüklü bir hesaptan geriye kalanları göreceğiz.

Yaş ne kadar ilerlese de, son nefes verilmeden bu hesap yapılamıyor. Üstelik Erbakan, musalla taşına bir siyasî partinin başında oturan bir lider olarak kaldırılıyor.

Bu dünyadan bir Necmettin Erbakan geçmemiş olsaydı, geçmişte bıraktıklarımız ve önümüzde gördüklerimiz bugünkü gibi olmayacaktı. Her zaman bir kişi bir ülkenin kaderini değiştirebilir. Kimi kelebeğin kanat çırpması ile fırtınalara yol açarak, kimi de elindeki çekiçle granit gibi sert taşlara biçim vererek. Şayet bizim, bugün ayaklanan Arap halklarından farklı bir tarihimiz, farklı bir siyasî tecrübemiz oldu ise Erbakan bu binanın ana mimarlarından biri olduğu içindir.

Türkiye'nin Erbakan üzerinden tecrübe ettiği yanlışları bile, bugünün doğrularının varlık sebebidir. O yanlışlar yapılmısaydı ve tüketilmeseydi doğru yolu nasıl bulabilirdik? İddia sahibi olmadan, o iddialardan çıkan umutların peşine düşmeden, cesaret edip öne atılmadan, deneyip boyunu ve ağırlığını ölçmeden nasıl ilerleyebilirdik?

Türkiye tıpkı diğer İslâm toplumları gibi radikalleşebilir; ütopyalarla acımasız dikta rejimleri arasında nefesini tüketebilirdi. Tek partinin saygısız ve kibirli diktasından çıktıktan sonra her şey mümkündü. Bediüzzaman Said Nursi, toplumun enerjisini siyasî kavgalarda tüketmek yerine biriktirip geliştirmenin yolunu yöntemini gösterdi.

Erbakan ise inatla demokrasi içinde, ezilenlerin kendisine bir hayat kurabileceğini söyledi. Kurabildiler mi? Çok zayıf verildi. Ama Erbakan'ın ısrarı, suyun damlaya damlaya taşı delmesi gibi jakoben rejimin duvarlarında gedikler açtı. Kabına zarar verecek gibi yerinde duramayan keskin enerjilerden faydalı işler devşirdi. Sınırları, çareleri demokrasi çerçevesine uydurdu. Bugün hükmünü icra eden halk iradesinin gelişip serpilmesine, ülke yönetecek bilgi ve beceri kazanmasına hizmet etti.

Bizler imparatorluk varisiydik. Dik durmaya alışmıştık. Yenidünyanın labirentleri arasında dar geçitlerden geçerken eğilmeyi, uçurumlardan atlarken zıplamayı, tabiata uygun davranmayı onunla öğrendik.

Etrafa dehşet saçan mahallenin kabadayısı ellerine kelepçe takılı, polislerin arasında sokağımızdan geçiyor. Kemal Kılıçdaroğlu da dahil hiç sesi çıkmayanlar bugün, süklüm püklüm duran eski belalıya doğru hamle edip yüksek perdeden 'tutmayın beni' diye bağırıyor. Aradan 14 yıl geçti. Süngüler düştü. Süngülerin üstüne taht kuranların saltanatı sona erdi. Şimdi herkes konuşuyor. Ölçüyü, o gün aynı kişilerin Necmettin Erbakan için söylediklerine göre koymamız lâzım.

Uzun bir hayat yanlışsız olmaz. Olsun. Birçok şey farklı olabilirdi. Ama Necmettin Erbakan isimli bir fani bu hayattan gelip geçmeseydi, bugün sahip olduklarımızın çoğu ellerimizden kayıp giderdi.

Tıpkı bir aile büyüğümüz gibiydi. Başımıza gelenler, sahip olduklarımız ve tükettiklerimizde payı büyüktü. Yekün dediğim işte bu. Allah razı olsun. O olmasaydı, bugün birçok şey farklı olurdu. En azından aradan 14 yıl geçtikten sonra 28 Şubatçılara dönüp mangalda kül bırakmayanlar bu kadar cesur laflar edemezdi. O, zorbaları teskin etmek için aramızdan kurban olarak seçtiğimiz kişiydi.

Hakkımız helâl olsun.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Öcalan'a köşk tahsis etmek

Mümtaz'er Türköne 2011.03.03

Adalet Bakanı Sadullah Ergin ve Devlet Bakanı Cemil Çiçek, Demokratik Toplum Kongresi'nin 'Öcalan'a göz hapsi' önerisine şöyle cevap veriyor: 'Kanunlar müsait değil.' Müsait olsaydı ne olurdu?

Öcalan İmralı'da bugünkü tecrit şartlarında değil, daha rahat hareket edebileceği, çevresiyle iletişim kurabileceği bir yerde tutulsa? Bu sorunun bizi ilgilendiren tek yönü, Kürt sorununun çözümüne sağlayacağı katkı olsaydı?

PKK'nın 13 Ağustos'ta ilan ettiği eylemsizliği sona erdirmesi, beş temel gerekçeye dayanıyor. Kürt sorununun çözümünün, seçimden sonra yapılacak anayasa gündemine havale edilmesi ve bu konuda ortaya çıkan sessiz mutabakat, beş gerekçeden dördünün bahane olduğunu gösteriyor. Geriye kalan tek gerekçe, 'Öcalan'la yürütülen diyalogun müzakere düzeyine çıkartılması' talebi yani Öcalan'la ilgili madde. Süreçte aksayan tek yer burası. Nitekim Öcalan, yeteri kadar ilerleme sağlanamazsa mart ayında eylemsizlik kararını gözden geçirme tehdidinde bulunmuştu. KCK'dan birkaç gün önce DTK'nın 'eylemsizlik sürecinin bitirilmemesinin önerilemeyeceği' açıklaması, dayatmanın kaynağını gösteriyor. Dört kelimedenden üçünün olumsuzluk eki içermesi, bu cümleyi kuranların içine sindirdikleri bir mantığın mevcut olmadığını göstermek için yeterli değil mi?

Sınıfın yaramaz çocuğu dikkat çekmek için huysuzluk yapıyor. Sınıftakiler için bu huysuzluğun tek anlamı var: Sınıf seçime gidiyor; yeni mümessilini seçecek. O zaman soru şöyle olmalı: Bu yaramazlık sınıfın yaramaz çocuğuna ayrıcalık sağlar mı? Ayrıca seçim sonuçlarına katkısı olur mu?

'Eylemsizliği bitirme' kararı Öcalan'a ait. Peki yaptığı hesaplar doğru mu?

Öcalan'la yürütülen diyalogun, PKK'nın tasfiyesine dair olduğu biliniyor. Başta Kürtçenin kullanımı olmak üzere, özerklik gibi taleplerin muhatabı Öcalan değil. Öcalan'ın hapishane şartlarında iyileşme sağlanması seçim gündeminin içine yerleşebilir mi? Bu ihtimal de gerçekçi değil. Geriye sadece seçim hesabı kalıyor. PKK, aslında ateşkesi bitirmiyor, 12 Haziran'da yapılacak seçim için kampanya başlatıyor.

Bu hesaplar yanlış. Düz bir mantıkla bakanların ve tarihin sürekli kendini tekrar edeceğine güvenenlerin hesabı doğru çıkmayacak. PKK marifetiyle şiddetin yeniden tırmandırılması, elinde silahı tutanlara, hatta şiddeti yurtdışından kışkırtanlara bile bu sefer yarar sağlamayacak. Mekanik bir analiz, bugün itibarıyla başlayacak ve seçime kadar tırmanacak PKK şiddetinin BDP'ye ve MHP'ye oy getireceğini öne sürebilir. Köprü'nün altından çok sular geçti. Türkiye geçen senenin Türkiye'si değil. Başta bölgemiz olmak üzere, dünya geçen senenin dünyası değil. Kürtlerin yüzyıllardır seyrettiği Fırat Nehri de eskisi gibi akıyor.

Toplumda çok güçlü bir istikrar ve huzur beklentisi var. Seçim kampanyasına kanın bulaşması, istikrar kartını elinde tutan AK Parti'yi güçlendirir. Cami avlularındaki şehit cenazeleri ve dağdan gelen ölüm haberleri MHP'ye ve BDP'ye oy getirmez. İlk defa barış ve huzura bu kadar yakın olduk. Nimetlerini dokunabileceğimiz kadar yakında hissettik. Ortadoğu'da, Kuzey Afrika'da ayaklanan halklar, elimizdeki demokrasinin ve demokrasi ile kazandığımız istikrarın değerini bize tane tane anlatmış oldular. En önemlisi Kürt sorunu hiç olmadığı kadar genel bir ilgi ve mutabakata konu oldu. CHP'nin bile oturup özerklik tartışması yaptığı bir ülkede yaşıyoruz. MHP demokratik açılımı, eskisi gibi 'ihanet projesi' olarak yaftalamıyor. İki dilli eğitim hakkını, benim de dahil olduğum geniş bir kesim savunuyor. Askerî vesayet düzeninin sona ermesi ile Kürt sorununun çözümünde, sadece Kürtlerin değil 72 milyonun uzlaşması kapıda bekliyor. Seçimden sonra gündeme gelecek yeni anayasa, büyük ölçüde bu konuya hasredilecek.

Öcalan'ın da, BDP yöneticilerinin de eylemsizliği sona erdirmeleri seçim kampanyasına silahları yandan bir destek olarak dahil etmeleri demek. Hesap yanlış: Görebilmeleri için Öcalan'ın BDP yöneticilerini, gözaltında tutulacağı köşkün kabul salonunda mı kabul etmesi gerekiyor? Ama bu köşkün inşa edilebilmesi de ancak seçimden çıkacak karara bağlı değil mi?

CHP, tek parça kalabilecek mi?

Mümtaz'er Türköne 2011.03.04

Kendisine yöneltilen ağır eleştirilerden çoğunu Kılıçdaroğlu'nun hak etmediğini düşünüyorum.

Tamam, çelişkiler ve tutarsızlıklar çok fazla.

Bir yanda, Ergenekon için "Neredeyse

gösterin, ben de üye olayım." diyeceksiniz.

Öbür yanda, sanki kendisine cevap

veriyormuş gibi "Tankın üstüne ilk ben

çıkarım!" diye meydan okuyacaksınız. Van'da

Kürt haklarını, Ege sahillerinde darbe

hukukunu, Londra'da özgürlükleri savunacaksınız. Peki, bu tutarsızlıkların ne kadarı Kılıçdaroğlu'nun siyasî çapının eseri? CHP, aslında aynı çatının altına sığınmış iki farklı partiden meydana geliyor. Birbirine zıt, birbirine düşman bu iki partiyi bir arada tutan ortak payda, sadece AK Parti karşıtlığından ibaret. Kılıçdaroğlu, haliyle zorlama bu beraberliğin -liderliğini değil- sözcülüğünü yaparken zorlanıyor. İki tarafa da yaranamıyor. Ne yardan ne serden geçiyor. Sonuçta, bir gün önce söylediklerini nakzederek politika yapan bir parti genel başkanı olarak ikbal arıyor. CHP, siyasî yelpazenin kendisini sol alana zorla sürüklediği bir parti. Ama ayaklarından sağa çivilenmiş durumda. Faşist bir parti olarak yelpazenin en sağına ayaklarını basıp, sol tarafa gövdesini yerleştirmeye çalışıyor.

1965 seçimlerinde, Türkiye İşçi Partisi'nin yükselişini durdurmak için Millî Şef İnönü, Milliyet Gazetesi'nde Abdi İpekçi'ye verdiği bir mülakatta ilk defa CHP'nin 'ortanın solunda bir parti olduğunu' söylemişti. Gelen tepkiler üzerine endişeye kapılan İnönü'nün, altı oktan 'devletçilik' prensibini solculuk olarak yorumlamaya kalkması inandırıcı bulunmamıştı. Siyasal mücadelenin iki ters kutbu arasında, yani devlet ve halk çelişkisinde CHP hep devletçiliği tercih etmiştir. 1971'de Ecevit'ten boşalan Genel Sekreterlik makamına gelen Kamil Kırkoğlu'nun "CHP halkın değil, devletin partisidir." sözü, ikili mücadelede devlet kanadının öne geçtiği bir zaman kesitine aittir. 1973 ve 77 seçimlerinin CHP'si, 'Halkçı Ecevit'in liderliğinde halkçı, yani sol bir parti olmuştur. 1980'li ve 90'lı yıllarda, solculuk ve devletçilik iki farklı parti tarafından temsil edilmiştir. Ecevit'in çekilmesi ile sol kitle siyaseti sahipsiz kalmış, Baykal'ın devletçi CHP'si yelpazenin sol kanadını esir almıştır. Devlet ve halk ikilemi, sadece kitle partilerini değil aşırı sol örgütleri de biçimlendirdi. Radikal kanatta darbeci-ulusalcı sol ile özgürlükçü-eşitlikçi sol arasındaki derin çatlak, bugünün liberal solunun da kaçıp kendi kimliğini oluşturmamasının temel sebebidir. Askerle sosyalistler arasında romantizmi olmayan bir el ele tutuşma merakı, 27 Mayıs'ın başlattığı darbe geleneği ile gerilla yöntemlerine özenen öncü sosyalizmi 'Millî Demokratik Devrim' adıyla ve 'ordu gençlik el ele' sloganı ile sıradan darbeci faşistlere dönüştürmüştür. Çıkan sonuç, bugün muhakemesi süren Ergenekon davası, Baas ideolojisi ve cinayet planlarıdır. Sol gelenek, sosyal demokrat çizgiden bireysel terör yöntemlerini kullanan sola kadar geniş bir yelpaze boyunca, eşitlikçi ve yoksuldan yana bir politika üretememiştir. Sol ideoloji, jakoben aydın ve askerlerin elinde daha çok bir kalkınma ve bağımsızlık sorunu olarak formüle edilmiştir. Bir tarafta bu darbeci-devletçi gelenek, öbür tarafta evrensel sol ile buluşarak kendini yeniden tanımlamak zorunda olan değişimci-eşitlikçi sol talepleri.

Kılıçdaroğlu'nun devletçi-darbeci bu kirli geleneğin üzerine özgürlükçü ve eşitlikçi bir sol ideolojiyi inşa etme imkânı var mı?

Londra ziyaretinde, Miliband'la konuştuktan sonra, Kılıçdaroğlu'nun sözlerinde 'iyi' kelimesi daha çok geçiyor. İngiliz İşçi Partisi, Alman Sosyal Demokrat Partisi ile müşterek olarak geliştirdikleri 'good society' programı,

Kılıçdaroğlu'na ilham kaynağı olabilir. Ancak Türkiye'nin darbeci ulusalcıları için bu programın cazip bir tarafı yok. Siyasî partilerin varlık sebeplerinden biri, zıt menfaatleri uzlaştırarak temsil etmektir. Darbecilikle solculuk birlikte temsili üstlenilecek eğilimler değil. Kılıçdaroğlu ne kadar uğraşsa da bir sentez gerçekleştiremez. Bu yüzden çelişkileri, liderliğindeki tutarsızlıklar olarak sürdürmek zorunda. İki ihtimal var: Birincisi, CHP'nin seçimden sonra evrensel solcu ve ulusalcı darbeci olarak iki farklı partiye bölünmesi. İkincisi, AK Parti'nin Ergenekon'u yok ederek, Kılıçdaroğlu'nu belini büken yükten kurtarması.

Kılıçdaroğlu'nu eleştirenler CHP'nin çarpık omurgasına dikkat etmeli. Bu omurga üzerine oturan adamın kendisi de eğri görünmez mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gazete ile darp etme suçu

Mümtaz'er Türköne 2011.03.06

Üniversite öğrencisi iken savcı ve hâkim karşısına çıkmışlığım vardı. Mahkemeye çıkmak, bizim için lise yıllarında başımıza geldiği üzere disipline gönderilmekten farksızdı.

O yüzden sorguda veya duruşmada, mahkeme yüzü kadar soğuk bakan yargıçlara aynı soğuklukta karşılıklar verirdik. 12 Eylül'den sonra Mamak'ta durum bütünüyle değişti. Ağır işkencelerden sonra savcının veya sorgu hâkiminin karşısına çıkmak, kurtuluş demektir. Askerî cezaevinde üç hafta geçirdikten sonra, ilk defa savcı karşısına çıktığımda bir özgürlük sarhoşluğu yaşamıştım. Aylardan nisandı. Pencereden baharın kokusu geliyordu. Dışarıda bir salkım söğüdün dalları rüzgârda hafif hafif sallanıyordu. Savcı ile ne konuştuğumuza dair hiçbir şey hatırlamıyorum. Aklımda kalan, sadece söğüt yapraklarının o büyüleyici yeşil rengi ve nazlı nazlı oynayışı.

İnsanın özgürlüğünden mahrum bırakılması çok ağır bir ceza. Gündelik hayatta önem verdiğiniz, peşinden nefes nefese koşturduğunuz her şey anlamını kaybediyor. Hayat tek amaca indirgeniyor: Yeniden özgürlüğe kavuşmak.

Tam da gazetecilerin tutuklandığı perşembe günü basın özgürlüğünü ilgilendiren bir davadan dolayı, sanık olarak mahkemeye çıktım. Anayasa Mahkemesi'nde bugünkü BDP'nin selefi olan DTP için kapatma davası devam ederken yazdığım bir yazıdan dolayı. Yazının başlığı 'Anayasa Mahkemesi PKK'yı kapatabilir mi?' sorusuydu. Ana fikir, DTP'nin kapatılmasının Kürt sorununda illegaliteyi artıracak endişesi idi. Bu yazıdan dolayı yargılanma sebebim ise TCK'nın 277. maddesi uyarınca 'yargı görevini yapanı etkileme' suçuydu. Benim yazımın bir suç olmadığını, siyasal hukuku uygulayan Anayasa Mahkemesi'nin kararına gerekçe olarak kullanabileceği bir analiz olduğunu söyleyerek kendimi savundum. Neyse, beraat ettim.

Türkiye'de basın özgürlüğü ile ilgili çok ciddi sıkıntılar var. Ancak Oda TV etrafında dönen ve protestolara gerekçe olan tutuklamaların, basın özgürlüğü ile yakından uzaktan hiçbir ilişkisi yok. Basının, fikrin, haberin ve özgürlüğün itibarını korumak adına söylüyorum: Kimse basın özgürlüğünün arkasına saklanmasın.

Savcıların topladığı suç delillerinin neler olduğunu, yargıçların tutuklama gerekçelerini bilmiyoruz. Ama isnat edilen suçlardan hiçbirisi 'basın özgürlüğü' kapsamına girmiyor.

14. yıldönümü münasebetiyle yazdığı yazıda Serdar Turgut, 28 Şubat'ın sorumlusunun medya olduğunu söylüyor. Artık netleşti: 28 Şubat bir medya operasyonu olarak planlandı ve icra edildi. Asker sadece öcü gibi öne sürölüp kullanıldı. 28 Şubat'ın faileri gazete patronları ve yöneticileri idi. 28 Şubat'ı yapanlar yargılanacaksa, önce gazete yöneticilerinden başlamamız gerekmez mi?

Basının darbe planlama, darbe kumpasları yapma, darbe şartlarını olgunlaştırma amacıyla bireysel hakları ihlal etmesi basın özgürlüğü olamaz. Bu işlere bulaşan kim olursa olsun, kulağından tutulup mahkemeye çıkartılır. Temel insan hakları ve hukuk düzeni başka türlü sürdürülemez.

Savcı ve hâkimlerin elinde, özgürlükten yoksun bırakmak çok ezici yetkiler var.. Ama aynı savcı ve hâkimlerin işlerini yaparken kendi bireysel haklarını savunma güçleri çok zayıf. Herkes her şeyi söylüyor. Sadece savcılar ve hâkimler konuşup kendilerini ve kararlarını savunamıyor. Hukuk düzeni, hâkimlerin hatadan noksan olmasına dayanmaz. Adalet sistemi, hata yapanı düzeltecek mekanizmalara sahiptir.

Savcılar ve hâkimler, Nedim Şener ve Ahmet Şık'ı tutuklarken kasten veya sehven doğru karar vermemiş olabilir. Hata, tutuklamaya itirazla düzeltilir. Ama hâkimler ve savcılar kanun maddelerini uygulayarak doğru karar vermişse ve meydanlara çıkıp ortalığı yıkan basın mensuplarının baskısına dayanamayıp doğru bildiklerinden vazgeçerlerse ne olur?

Basın özgürlüğü, hukuku işletmek için gerekli. Peki elinizdeki gücü, mahkemeye baskı için kullanmak? Darbe soruşturmasını basın özgürlüğü içine yerleştirip engellemeye kalkmanın neresi basın özgürlüğü?

Elinizdeki gazeteyi rulo haline getirip karşınızdakinin kafasına vura vura darp ediyorsunuz. Elinizdeki alet gazete olunca, darp fiili suç olmaktan çıkıyor mu?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

AK Parti düşmanlığı

Mümtaz'er Türköne 2011.03.10

Bu mide bulandıran kumpasların, tezgâhların arkasında ne var? Katliam planı yapan canileri, pornografik malzeme peşindeki sapıkları, matbaayı sahte para yerine sahte haber basmak için kullanan kalpazanları bu kadar şevkle bir araya getiren amaç ne? Darmadağın görünen parçaları bir araya getirecek tek cevap var: İktidarı ele geçirmek. Sandıktan çıkan ve halkın vekâletini kullanan iktidarı, şiddet yöntemleriyle, kumpaslarla, tezgâhlarla alaşağı etmek.

İzlediğimiz bir iktidar mücadelesi. Devrini tamamlamış seçkinler illegal yöntemler kullanarak ayrıcalıklarını korumaya, bunun için de yine illegal yöntemler kullanarak devlet iktidarını ele geçirmeye çalışıyor.

Güçten ve çaptan düşen darbeci generalleri, medya aracılığıyla kâr peşinde koşan sermaye sahiplerini, çarpık ilişkilerle ikbal arayan politikacı esnafını, bunlardan beslenen gazeteci-yazar çizir takımını aynı örgütün çatısı

altında bir araya getirdiğiniz zaman, karşınıza bugün endişe ve mide bulantıları ile takip ettiğimiz manzara çıkıyor. Peki kime karşı? Karşı karşıya gelen kaşarlanmış seçkinler ile hakkını arayan halkın kendisi. Halk demokratik-meşru hakkını kullanarak iktidarı belirliyor, diğerleri ise zirvelerdeki daracık alanlarda entrikalar çevirerek halkın cebinden parasını çeken üçkâğıtçılar gibi iktidarı gasp etmeye çalışıyor.

Geri dönen soğuklara aldırmayın. Çiçekler açtığına göre bahar başladı. Yaz başlarken seçimler yapılacak. Peki AK Parti ile diğer partiler arasında seçim rekabetine dair neden küçük bir işaret bile yok? Çünkü iktidar mücadelesi AK Parti ile diğer partiler arasında değil, AK Parti ile bu illegal örgüt arasında geçiyor. Parti programlarının, parti projelerinin tartışılabileceği bir seçim atmosferi neden oluşmuyor? Son üç yıldır bu karanlık ve kirli örgütün topunu, tüfeğini, bütün sermayesini, video kasetlerini, köşe yazarlarını seferber ettiği bir seferberlik hali yok mu?

Sahte haberlerle AK Parti düşmanlığı, cemaat düşmanlığı yapanlar kimin cehennemine kan-ter içinde odun taşıdılar?

Kim bunlar? Oda TV'de ele geçirilen 'Ulusal Medya 2010' dokümanında sıralanan görevleri yerine getirenler kimler? Bu belgede geçen şöyle bir görev tanımı var: '...tezlerimize ve faaliyetlerimize destek veren, kamuoyunun yakından tanıdığı ve güvendiği kişilere Ergenekon ve benzeri davaların tertip olduğu yönünde açıklama ve yayın yaptırılması...' Bu görevi kimler yerine getiriyor?

Ergenekoncu ulusalcılar AK Parti'yi ABD'nin işbirlikçisi olmakla, BOP'un eşbaşkanı olarak Amerikan politikaları uygulamakla itham ediyorlar. The Daily Telegraph'ta, AK Parti'yi İran'dan para almakla itham eden haberi yaptıranlar ve bu haber üzerinden AK Parti'ye savaş açanlar kimdi? The Daily Telegraph bu haberden dolayı tazminata mahkûm edilince ve bu haberin altındaki imzanın sahibi Con Coughlin'in, Amerikan işgali öncesinde 'Saddam'ın kimyasal silahlara sahip olduğu' haberini yapan kişi olduğu ortaya çıkınca kim yurtdışından beslenmiş oldu?

AK Parti düşmanlığının, siyasî parti rekabeti ile ilgisi yok. Cinayetle, kumpasla, komplo ile devlet yönetenlerin iktidarı sona eriyor. Son iktidar mevzilerini koruyarak eski düzeni yeniden kurmaya kalkan bu çete ile AK Parti hükûmeti arasında iktidar mücadelesi devam ediyor. Adına da Ergenekon davası deniyor. AK Parti bu davanın savcısı değil. AK Parti'ye ancak bu davanın 'müştekisi' sıfatı verilebilir. Ancak AK Parti sandıktan çıkmış bir hükûmet olarak bizim adımıza müşteki sıfatıyla davaya dahil oluyor.

'Tanırım, iyi çocuktur' ilkeliliği ile hukuk tesis etmeye kalkanlar, pozisyonlarını gözden geçirsinler. Aksi ispat edilene kadar herkes masum. 'Ulusal medya 2010' dokümanına uygun gazetecilik faaliyetinde bulunanlar da. Ben yine de AK Parti düşmanlığını, demokratik rekabet sınırları içine yerleştiremeyenlere, Ergenekon taktikleri kullananlara kuşku ile bakmaya devam edeceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Ulusal medya 2010' teknikleri

Mümtaz'er Türköne 2011.03.11

Bazı gazetecilere -veya moda tabiriyle kanaat önderlerine- OdaTV'de ele geçen 'Ulusal medya 2010' dokümanından bahsetmek, hırsız iş üzerinde enselemeye, suikastçıyı parmağı tetikte pusuda yakalamaya

benziyor.

Feveran etmekte haklılar. Mesleklerinin bütün efsunu kayboluyor. Fabrikadan çıkmış heykellerin önünde ellerinde çekiç ve keski ile poz veren sahte sanatkârlara dönüyorlar. Pişkin pişkin soruyorlar: 'Ne yani, bu dokümanda yazıyor diye Ergenekon davasına itiraz edemeyecek miyiz?'

Yazan ne?

'Başlatılan yargı sürecinde karşı tarafın elde ettiği delillerin boşa çıkarılması, değersizleştirilmesi ve normalleştirilmesi adına savunma makamlarının geliştirmekte oldukları argümanlar kullanılmalıdır. Bu kapsamda tespit edilecek zayıf halkalar ve iddialar gündeme taşınmalı ve davanın geneliyle özdeşleştirilmelidir. Güçlü tez ve delillerle karşı karşıya kalındığında, konunun ekseni değiştirilmeli, gri ve kara propaganda unsurları etkin bir şekilde kullanılmalıdır.'

Bu satırlar neden hepimize çok tanıdık geliyor? Çünkü başından itibaren Ergenekon davasının sulandırılması, içinin boşaltılması faaliyetleri düzenli olarak bu tekniklere uygun yapıldı. Son örneklerden biri: Savcı, Nedim Şener'e toplam elli soru soruyor. Dönüp hangi gazetelerin ve köşe yazarlarının, bu elli sorudan üçünü alıp 'bu soruların neresinde suç var' diye başlıklar attıklarına, yorumlar yaptıklarına bakın. 'Zayıf halkanın davanın geneliyle özdeşleştirilmesi' başka nasıl yapılır? Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153'üncü maddesine göre, savcının bazı delilleri açıklamama yetkisi var. Bu hükmü bile bile, 50'den üçe bakarak savcıya saldırmak gazetecilik faaliyeti midir? Özgün yorum mudur?

Habertürk'te, Yiğit Bulut'un 'Sansürsüz' programında, Mine Kırıkkanat, Ergenekon davasının hukuka aykırılığını özel yetkili mahkemeler eliyle görülmesine dayandırarak uzun uzun yağdı, gürlledi. 'Özel yetkili mahkemelerle, normal mahkemeler arasında ne fark olduğunu biliyor musunuz?' diye sordum. Şaşkın, 'hayır bilmiyorum' diye cevapladı. İnsan bilmediği, hakkında en küçük bir fikir sahibi olmadığı bir tezi ancak ezberleyerek savunur. Demek ki ezberin geldiği bir yer var.

Bu teknikler psikolojik harp teknikleri. Psikolojik harp, Soğuk Savaş döneminde iki blok arasındaki propaganda savaşı için icat edildi. Soğuk Savaş, ideolojilerle yürütüldüğü için propaganda teknikleri ve araçları, silahlardan fazla önem kazandı. Kısaca toplumların davranış, düşünce ve duygularını kontrol etmek, değiştirmek veya yönlendirmek için çaktırmadan girilen, yalan, iftira, komplo gibi kirli araçların seferber edildiği propaganda faaliyetlerine, psikolojik savaş adı veriliyor. Bu savaş türü bizde, siyaset üzerinde vesayet kuran askerlerin elinde Sovyetler'den ziyade halka karşı yürütüldü. Kendi halkına karşı savaş yürüten bir ordu. Ne için? Ülkeyi yönetmek ve siyaseti yönlendirmek için. Geçmişte kanıksadığımız ve son zamanlarda pek duymadığımız laiklik ve rejim tartışmaları bu savaşın cephaneliği hizmetini gördü.

Siyaseti tanzim etme görevine göre teşkilatlanmış Genelkurmay karargâhında, bu savaşı yürütmek üzere 'Psikolojik Harekât Daire Başkanlığı' bulunuyordu. Milli Güvenlik Kurulu'nda 'Toplumla İlişkiler Masası' aynı görevin, kritik bir birimi idi. MGK sivilleşirken bu birimler kaldırıldı. Genelkurmay da, 'Psikolojik Harekât Dairesi'nin adını 'Bilgi Destek Birimi' olarak değiştirdi. İçeriğinden çok altındaki imza ile şöhret bulan 'İrtica ile mücadele eylem planı' -daha önceki 'Lahika' gibi- bu birim tarafından hazırlanmıştı.

Aynı psikolojik savaş taktiklerinin, OdaTV'de ele geçen dokümanda yer alması, kirli iktidar mücadelesinin aynı yöntemlerle devam ettiğini gösteriyor. Soğuk Savaş sona erdi. Ordumuz hâlâ bir Soğuk Savaş dönemi ordusu. Halka karşı yürütülen savaş, hâlâ aynı savaş. Çağın bu kadar dışında kalmak, aziz milletimize hakaret değil mi?

Demek ki psikolojik savaş taktikleri hâlâ uygulanıyor. Peki, işe yarıyor mu? Bu soruya cevabı öncelikle, bu taktikleri bilerek veya bilmeden kullanarak Ergenekon savcılarına ve yargıçlarına karşı savaş yürüten kanaat önderlerinin vermesi lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Siyasî pornografi

Mümtaz'er Türköne 2011.03.13

Bülent Arıncı'nın 'Bunlar duymak istemediğimiz şeyler' sözü, toplumun vicdanına tercüman oldu.

Evet, bunlar duymak ve izlemek istemediğimiz şeyler. Hepimizin çoluk çocuğu var. Bu pornografik siyasî gündemlerin, ergenlik dönemindeki gençlerin ruh sağlığı üzerinde yarattığı tahribatı hesaba katıyor muyuz? Ergenlik sadece biyolojik olarak çocukluktan yetişkinliğe geçiş evresi değil. Aynı zamanda kişilik, kimlik bu dönemde oluşuyor. Gençler siyaseti takip ediyorlar. Kendi siyasî kimliklerini inşa etme telaşındalar. Bir türlü gövdenin üst kısmına çıkamayan bu siyasî gündemlerden, sizce ne anlıyorlar? Anladıkları siyasetin doğasına dair yanlış şeyler değil mi? Öyleyse bir çare düşünmeliyiz. Bu gündemleri oluşturanların oyununa gelmemeliyiz.

Bu rezil gündemleri kim üretiyor?

En başta Ergenekon. Pornografik siyaseti Ergenekon'un psikolojik savaş operasyonları bu kadar yaygın hale getirdi. Türkiye'nin 50 yıllık askerî vesayet düzeni bu operasyonlarla yürüdü. Halkın egemenlik hakkını, siyasetin zirvesinde yürütülecek entrikalarla gasp etmeye alışmış ahlâksızlık, zorbalığın hüküm sürmesine hizmet etti.

Zorbalar şöyle düşünür: Herkesin bir zaafı ve kusuru vardır. Halktan vekâlet almış temsilcilerin de. Şayet, sandıktan çıkmış bu vekillerin zaafalarını yakalarsanız, boyunlarına bir yular takar ve bu şekilde vekâletini aldıkları halkı da yönetirsiniz. Darbe dönemlerinde entrikaların, kumpasların, belaltı vuruşların bu kadar yaygın olmasının sebebi budur. 28 Şubat sürecini hatırlayalım. Dünün İklim Bayraktar'ı olan Fadime Şahin, tek başına kaç taşı yerinden oynattı. Bildikleriniz medyaya yansıyanlar. Ben daha fazlasını biliyorum. Bir gecede bütün siyasî birikimini reddedip partisinden istifa edenlerin tamamı pornografik şantajlara boyun eğenlerdi. Milletvekilleri boyunlarındaki yular çekildiği için saf değiştirdi? 28 Şubat, bir yönüyle pornografinin ekranlardan taşıdığı bir süreç değil miydi?

Donanma merkezli çok önemli bir casusluk soruşturması devam ediyor. Türkiye'nin çok hayatî güvenlik planları, TSK'yı örümcek ağı gibi sarmış bir şebeke tarafından başka ülkelere satılmış. Bu ihanet planlarının altında da hep belden aşağı hikâyeler var. Casusluk şebekesi elemanlarını, bir kısım TSK personelinin cinsel zaafalarını istismar ederek temin etmiş. Sadece siyasete değil, ülkemize yönelik esaslı bir tehdit bu kanaldan geliyor. Fuhuş şebekeleri, darbe örgütleri ile iç içe. Ergenekon soruşturması boyunca, komutanları ikna etmek için fahişelerin kullanılmasına çok sayıda örnekle karşılaştık mı?

En son teknoloji eseri görüntüleme ve dinleme cihazları, siyasete pornografik malzeme üretmek için kullanılıyor. Anamuhalefet partisi liderini, böyle bir malzeme ile değiştirdi. Son skandal: Karanlık bir kadın, kendisinin yer alacağı porno görüntüleri elde etmek için, partinin genel başkanından görüntü kayıt cihazı istiyor.

Benim asistanlık yaptığım 1980'li yılların ortalarında üniversiteli tele-kız skandalları patlamıştı. İpliği pazara çıkartılanlar arasında hep, o dönemin icazetli sol partisi olan Halkçı Parti milletvekilleri vardı. Gırgır dergisi bu

olayla ilgili bir kapak da yapmıştı. Bir siyasetçi, kucağına bir kızı oturtmuş 'Merak etme baban da oyunu bana vermişti' diyordu.

Bir çare bulmamız lâzım. Bülent Arınç'ın şikâyeti haklı. Siyaseti bu diz boyuna çıkmış rezillikten kurtarmalıyız. Çare, bu pornografik siyasetin sonuç almasını engellemek. O zaman akıllarda kalacak şekilde bir hatanın düzeltilmesi lâzım. Hata şu: CHP Genel Başkanı, o koltuğa bir porno kayıt sayesinde geldi. Demek ki o görüntü, bu amaç için kullanıldı. O zaman CHP Genel Başkanı istifa etmeli. İklim Bayraktar isimli kadın ile Kılıçdaroğlu'nun görüşmüş olması bile, bu istifa için yeterli gerekçe. Bir emsal oluşmalı.

Seçime üç ay kala Kılıçdaroğlu'nun istifası CHP'ye birkaç puan kazandırmaz mı? Pornografik siyaseti reddeden bir CHP, yeni seçmen kesimlerine ulaşmaz mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon yandaşlarının oyları

Mümtaz'er Türköne 2011.03.15

Ergenekon, seçime girmese de bir siyasî parti gibi çalışıyor. Çünkü 12 Haziran'da yapılacak seçim Ergenekon'un kader anlarından belki de sonuncusu olacak.

Ergenekon yandaşlığının, seçim yaklaştıkça kabarmasının ve siyasî tartışmaların tarafı haline gelmesinin sebebi bu. Peki, seçime girmeyen Ergenekon Partisi seçimi nasıl kazanacak?

Ergenekon'un seçimden önce CHP'yi kazanması gerekiyor. CHP'deki iç çekişmelerin ve Ergenekon taktiklerinin siyasî gündemin ilk sıralarına yerleşmesinin sebebi bu. CHP içinde Ergenekoncu kanadın savaşı sürüyor. Amaç Ergenekon gibi düşünen, hareket eden ve kendini konumlandıran bir CHP'nin seçime girmesi. Darbeciler, yargı önünde kaybettikleri meşruiyeti, demokratik yöntemle, yani halk desteği edinerek CHP üzerinden telafi etme hesabı içindeler. CHP'nin alacağı oy önemli değil; onlar kendi savaşlarını veriyorlar.

Ergenekon cepheye CHP'yi sürüyor. CHP ise, arazi şartlarının, zamanın aleyhine olduğu ve yetersiz donanımla yürüttüğü bu savaşta ağır darbeler alıyor.

Bu seçimde, darbeler tarihinin, askerî vesayet düzeninin ve tabii Ergenekon'un tasfiyesi tescil edilecek. Bu tescil işlemi, aynı zamanda sona eren askerî vesayet düzeninin yerine inşa edilecek demokratik sistemin başlangıcı olacak. CHP'lilerden akli erenler bu durumun farkında. Bu yüzden sırtlarındaki Ergenekon yükünden kurtulmaya çalışanlar veya bu işin bir dengesini arayanlar var.

Ergenekon'un ne olduğunu hatırlayalım. Ergenekon davasında yargılananların kompozisyonu, Ergenekon'u tarif etmek için yeterli. Ergenekon, meşru hükümeti devirip devlet iktidarını ele geçirmeyi hedefleyen, şiddet başta olmak üzere bütün hukuk dışı yöntemleri kullanan illegal bir örgüt. İddianame bunu anlatıyor. Devlet

yönetmeye niyetli bu örgütün gücünü kimse hafife alamaz. Ergenekon'un özellikle psikolojik savaş yürütmek için edindiği donanımı ve medyadaki uzantılarını hesaba katmadan seçim hesabı yapılamaz.

Ergenekon davasının yarattığı kırılma, siyasî kutuplaşmanın ana eksenlerinden biri haline geldi. CHP'nin darbeci geleneği ile AK Parti karşıtlığını Ergenekon'a sempatiye dönüştüren, üstelik sesi çok çıkan bir grup var. Bu grubun baskıları CHP'yi Ergenekon'a yaklaştırıyor. Öbür taraftan seçime rengini veren Ergenekonculuk, AK Parti'yi demokrasiyi yaşatmak için vazgeçilmez hale getiriyor. Mantıklı bir hesaba göre CHP, Ergenekon'dan zarar görüyor.

Kılıçdaroğlu, bu sıkıntılı denklemi inandırıcılığı olmayan bir formülle aşmayı deniyor. Denklem basit: Askerî darbelerle karşı durmak; Ergenekon'a sahip çıkmak. Genelkurmay'ın Millî Savunma Bakanlığı'na bağlanması, Askerî Yargı'nın yetki alanının daraltılması, askerlik görevinin kısaltılması, aslında askerî darbelerle değil askere mesafe koymak anlamına geliyor. 'Tankın üzerine çıkmak' söyleminin ciddî bir tarafı yok. Çünkü tanklar sokağa çıktığı zaman vakit çok geç oluyor. Doğrusu Ergenekon yargılaması üzerindeki baskılara direnip, askerî darbeleri caydırmak. Ama Kılıçdaroğlu, Ergenekon yargılamasını, TRT 3'ten yayınlanmasını isteyerek, yargılama yerine tuluat öneriyor. CHP, seçim stratejisini, Ergenekon davasını sulandırma üzerine inşa ederek Ergenekoncuları memnun etmeye, Ergenekon yandaşlarının aktif desteğini kazanmaya çalışıyor. Kılıçdaroğlu'nun 'AK Parti yargısı' sözüyle, aslında Ergenekon yargılamasına açtığı savaş, bu yıkıcı stratejinin önemli bir işareti.

CHP Ergenekon yandaşı mı? Türkiye'nin artık tasfiye ettiği darbeler döneminin peşinden gazete köşelerinde gözyaşı dökenlerin çokluğu, CHP kurmaylarını etkiliyor olmalı. Meselâ Ece Temelkuran'ın bayat duygu sömürülerinden, birilerinin etkilendiğini düşünebilirler. Ergenekon davasını, basın özgürlüğü içine yerleştirmeyi becerebilmek, sonra da kendi yalanına inanmak, bir güç gösterisi gibi algılanabilir. Kirli koskoca bir örgütü basın özgürlüğü adına savunmak için sokağa dökülenler, bu gücü göstermiyor mu?

Peki Ergenekon yandaşlığı ne kadar oy getirir? Cevap kocaman bir hiç. Çünkü Ergenekon yandaşlığı, toplumun ihtiyaç duyduğu barış ve huzura savaş açmadan yapılamıyor. Çatışmadan medet ummak ise kimseye oy getirmiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon yumurtaları

Mümtaz'er Türköne 2011.03.17

Aslan, kendisi gibi bir aslan doğururken hiç sesi çıkmazmış. Tavuk ise, yumurta yaparken ortalığı velveleye verirmiş. Ergenekon davasında sesi çok çıkanlar gibi. Çetin Doğan'ın Balyoz savunması da, bir Ergenekon yumurtasına benziyor.

"Ehl-i hıyar sahipleri," diyor emekli Orgeneral Çetin Doğan ('sahipleri'ne gerek yok) "Çete marifetiyle Gölcük Donanma Komutanlığı'nda müsait bir odaya delil ektiler." Koskoca Türk Silahlı Kuvvetleri'ni şaibe altında bırakan bu delilleri üretme cesareti ve yeteneği acaba kimde mevcut? Sizce bu yumurtadan bir civciv çıkar mı?

Hafta sonu Bolu'da, Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde yumurtalı protesto eylemi ile tanıştım. Topu topu iki tane bildircin yumurtası. Sadece biri sahnenin ortasına kadar ulaşabildi. Bildircin yumurtasının hikmeti şu:

Görevliler girişte arama yapıyor. Eylemci kızlar bıldırcın yumurtalarını sütyenlerine koyarak içeri sokuyor. Bir bıldırcın yumurtasının, bir koli tavuk yumurtasına eşdeğer olmasının eylemciler için bir önemi yok. Bir ritüeli gerçekleştirmiş ve 'yumurta attık' demiş oluyorlar.

Asıl önemlisi demokratik bir hakkın engellenmesi. Benim düşüncelerimi özgürce ifade hürriyetim. Dinlemeye gelenlerin bu düşünceleri öğrenme hakkı. Üstelik üniversite gibi özgür düşüncenin kalesi olan bir yerde. Özgürlüğümüzü savunmak ve hakkımıza sahip çıkmakla mükellefiz. Ortalığı yaygaraya veren 10 kişinin zorbalığına teslim olamayız. "Üniversiteler bizim!" diye bağırın bu gençlerin gürültüsü, benim konuşmamı engellemek içindi. Ben de teknoloji kullanarak, yansı ile üniversitelerin onların olmadığını ifade ettim. Bu sefer zorba eylemciler, salonun protestosu ile karşılaştı. Özellikle başörtülü hanım öğrencilerin olgun ve kararlı tavrı salona hâkim oldu. Bu aşamada eylemcilerin taktığı kendilerini yerlere atıp debelenmek. O da çare olmadı. Ben konuşmamı yaptım. Sonunda Abant İzzet Baysal Üniversitesi öğrencilerinin cesur ve düzeyli sorularına cevap vermekte zorlandım. Benim neslimden katbekat iyi bir nesil yetişiyor. Ne güzel!

Marjinalliğin diplerinde dolaşan eylemcilerin bir önemi yok. 5-6 örgüt eylem birliği yapıyor, toplamda sadece on kişiyi harekete geçirebiliyorlar. Önemli olan, bu eylemlerin arkasında duranlar. Medyada çok ses çıkartarak Silivri'de görülen davayı etkilemeye çalışanlarla, konferans salonlarında bıldırcın yumurtaları atanlar Ergenekon'u kurtarmaya çalışıyor. "Bu devlet de, bu ülke de sadece bizim!" diyen darbecilerle, "üniversiteler bizim" diyen marjinal gençler arasında ne fark var?

Ertesi gün Yozgat Sorgun'a, Bozok Sivil İnisiyatifi'nin davetlisi olarak konferans vermeye gittim. Orada da gül atıldılar. Türkiye değişiyor. Halk kendi üslubunu, kendi sesini dillendiriyor. Kimseye pabuç bırakmıyor. Belediye Başkanı'na, "Sorgun'un nesi meşhur?" diye sormuştum. Hiç düşünmeden, "Yiğidi" cevabını verdi. "Yiğitsin derler, candan ederler" sözü hem yiğitliğimizin hem de çektiğimiz sıkıntıların özeti.

Bozok Sivil İnisiyatifi sözcüsü Nesimi Gözübüyük'ün takdim konuşması, bu yiğitliğe artık milletin kül yutmayan zekâsının, bilgi ve görgüsünün de dâhil olduğuna delildi. Yiğitlikse yiğitlik; Bozok yaylasının hamuru bu. Ama artık kimse ne canımızı, ne soframızdaki ekmeğimizi, ne de egemenlik hakkımızı elimizden alamayacak. Bıldırcın yumurtalarına karşı elimizde deste deste gül duruyor.

Dün, 16 Mart Katliamı'nın yıldönümü idi. 33 yıl önce, Beyazıt'ta solcu öğrencilerin üzerine bomba atıp silahla tarayanlarla; iki yumurta atıp, bağırıp çağırarak demokrasiyi işlemez hale getirmeye kalkanlar aynı merkezin tezgâhlarına işlerlik kazandıranlar. Zavallı iyi aile çocuğu gençler, eli kanlı katillerin hizmetine koştuklarını elbette bilemezler. Keşke, Ergenekon'u neden sebep savunduklarını bir sorgulayabilseler.

Ergenekon davası Silivri'de görülüyor. Delilleri değerlendirmek yargıçların işi. Bizim işimiz hakkımıza ve hukukumuza sahip çıkmak. Yumurtaya karşı gülle, zorbalığa karşı hukukla.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon ayrışması

Mümtaz'er Türköne 2011.03.18

Balyoz davasının bir numaralı sanığı, emekli Orgeneral Çetin Doğan'ın avukat kızı Pınar Doğan, babası için bir hukuk mücadelesi veriyor.

Dünkü yazımı konu edinerek bana da 'hukuk sürecindeki usulsüzlükleri konu alan bir bilgi notu' göndermiş. etin Doğan kızıyla gurur duymalı, bizler de bu hanımefendiyi takdir etmeliyiz. Savunma hakkı kutsal. Ancak, herkesin olması gereken yerde durması lâzım.

Sanıklar kendilerini savunacaklar. Kimse kendi aleyhinde ifade vermeye zorlanamaz. Avukatlar da bu savunmaya katkıda bulunacaklar. Savcı iddialarının peşini kovalayacak, ispatlayacak. Mahkemede deliller kritik edilecek ve sonunda yargıçlar nihai bir karar verecekler. Bu süreçte bizler, yani halk iddia makamı tarafından temsil ediliyoruz. Dava bir kamu davası ve savcı, kamu yani halk adına suçun ve suçluların takibini yapıyor. Suçlar sabit görülürse mahkeme 'Türk milleti adına' suçluların cezasını verecek ve bizler yargının verdiği hüküm ile kendimizi güvende hissedeceğiz.

Bizler, Pınar Doğan gibi veya vekâletini üstlendiği sanıklar gibi hukukî sürecin doğrudan tarafı değiliz. Delilleri irdelemek, ifadeleri karşılaştırmak ve tek tek sanıklar ve eylemleri hakkında hüküm sahibi olmak bizim işimiz değil. Üstelik işimiz olmamalı. Bize düşen, bizim adımıza iş gören yargının işini hakkıyla yapmasına katkıda bulunmak. Varsa bilgimiz veya belgemiz yargıya iletmek. Öbür yandan biri mahkemeye baskıda bulunmaya kalkarsa haddini bildirmek.

Ergenekon sürecinde iki süreç birbirine karşıyor. Ergenekon; iddianamesiyle, tutuklu bulunan sanıklarıyla ve süregiden muhakemesiyle bir hukukî süreç. Ve aynı zamanda, darbeler tarihimizin, demokrasiye silahlı müdahalenin son hamlesi olarak siyasî bir süreç. Bizler bu hukukî süreç üzerinden Türkiye'nin darbeler dönemini, siyaseten bir daha geri dönülmeyecek şekilde kapatmak istiyoruz. Ergenekon davası vesilesiyle hukuk düzenimizi sağlamlaştırmayı, demokratik hak ve özgürlüklerimizi garanti altına almayı amaçlıyoruz. İlerde asker siyasete karşımaya niyetlenirse, bu dava caydırıcı bir engel olsun. Toplum, darbe için kargaşaya, kamplaşmaya ve kavgaya itilmesin. Bunların her biri, mücadelesi verilmesi gereken meşru siyasî talepler değil mi?

Televizyon ekranlarında veya gazete köşelerinde mahkeme kurup delilleri kritik etmek ve kestirmeden davayı sonuçlandırmak bizim işimiz değil. Sanık avukatları hukukî savunma yapacaklar; bizler halk adına siyasî savunma yapacağız. Onlar sanıkların suçsuz olduğunu savunacaklar; bizler darbelerin döktüğü kanı, hukuksuzluğu anlatıp halkın hukukunu savunacağız. Var mı itirazı olan?

Ergenekon sürecinin yol açtığı siyasî ayrışma, halkın hukukunu ve demokrasiyi savunma zaruretinin somut delili değil mi? Marjinal sol örgütlerin neredeyse tamamı, Ergenekon sürecindeki tutumları nedeniyle kendi aralarında yeni bir bölünme yaşadılar. 12 Eylül Referandumu, bu rgtlerde Ergenekon üzerinden bir saflaşmaya ve ayrışmaya yol açtı. şu anda sesi çok ıkanlar, Ergenekoncu sol rgtler.

CHP kendi içinde Ergenekon'a konulan mesafeye göre bir saflaşma yaşıyor. Kılıçdaroğlu'nun önceki gün ilan ettiği yeni projelerden hangisi, CHP zerindeki Ergenekon gölgesini kaldırmaya yeterli? 12 Haziran'da seçim sandığına Ergenekoncularla, demokrasiden yana olanlar dışında girebilecek başka bir parti var mı?

Orhan Miroğlu, namuslu ve kişilikli bir Kürt aydını. Taraf'ta dünkü yazısında, Ergenekon sürecinin siyasî fikirleri nasıl değiştirdiğini özetliyor. Daha ileri giderek 'tarihsel ilerlemenin Ergenekon süreci üzerinden yaşandığını' söylüyor. Doğru: Ergenekon'dan önce ve sonra iki farklı Türkiye var. Türkiye 50 yıl askerî vesayetle yönetildi, dolayısıyla Ergenekon çok büyük bir şirkete dönüştü. Bu yüzden çalışanlarının ve nemalananların sesi çok çıkıyor. Bize düşen Silivri'deki muhakemeyi kendi haline bırakarak, Türkiye'nin darbeler tarihini bir tabuta yerleştirip çivilerini akmak.

Silivri'deki davayı gerekçe gösterip siyasî tavır takınanlar, Ergenekon ayrışmasında yanlış yere yerleştiklerini görmeliler. İster siyasetçi, ister gazeteci olsunlar, Ergenekon'un kirli yükü altında ezilmeye mahkûmlar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Ödünç oy'

Mümtaz'er Türköne 2011.03.20

Kılıçdaroğlu'nun 'ödünç oy' talebi, yeni bir buluş değil. Geçen sene, selefi Baykal henüz genel başkanlık koltuğunda otururken Haziran seçimini kastederek halktan 'ödünç oy' isteyeceklerini söylemişti.

Çok daha önce de Demirel, 1991 seçimlerine damgasını 'ödünç oy' talebiyle vurmuştu. 'Ödünç oy' isterken söylediği, 'onlar bir veriyorsa ben beş vereceğim' sözü, popülizmin şahikası olarak hâlâ hafızamızda olmalı.

'Ödünç oy' talebini, satıcı-müşteri ilişkisinde basit bir pazarlama taktiği olarak tasvir etmek mümkün. Süpermarketin reyonlarında dolaşırken elinizi rafa uzatıp tam tercih ettiğiniz ürünü alacakken, yanınıza biri yaklaşıyor. Üzerinde bir firma logosunun bulunduğu kıyafet, tebessüm ederek elindeki ürünü size uzatıyor. 'Bu sefer bizim markamızı dener misiniz?' diye soruyor. Tecrübe ile tercihiniz haline gelmiş markadan vazgeçmeniz için yeterli bir öneri değil. Bu yüzden satıcı: 'Yanında bedava şu ürünü vereceğiz' diye ekliyor. Tıpkı Kılıçdaroğlu'nun 'ödünç oy' talebinin yanına 'bedelli askerlik', '600 lira hanımlara maaş' gibi vaatlerini eklemesi gibi. Seçmene diyorsunuz ki, 'parti tercihinizi değiştirmeyin, sadece bir kereye mahsus olarak beni deneyin.' Bu denemeyi cazip kılmak için de bol keseden vaatlerde bulunuyorsunuz.

Ancak özel sektörün 'ödünç ürün' pazarlama taktiği ile siyasî partilerin 'ödünç oy' taktiği arasında esaslı bir fark var. Firma, eşantyonu reklâm gideri olarak maliyete dahil ediyor. Siyasî partiler için 'ödünç oy'a gerekçe olan vaatlerin hiçbir bedeli yok. AK Parti Grup Başkan Vekili Suat Kılıç'ın vurguladığı şekilde, bedelli askerlik önerisinin CHP için bir bedelinin olmaması gibi. Demirel'in vaatlerinin de kendisi için bir maliyeti yoktu.

Peki ortaya çıkan maliyeti kim karşılıyor? Elbette yine halkın kendisi. 1990'larda ekonomiyi çökerten politikalar, Demirel'in vaatlerinin uygulanması ile başladı. Erken emeklilik, sosyal güvenlik sistemini ağır bir yükün altına soktu. Tarım sektörü kararlarla günü kurtardı ama orta vadede çöktü. Ekonomi, canlılığını sağlayacak temel mantığını bu politikalarla kaybetti.

CHP'nin 'ödünç oy' taktiğinin çarpacağı duvar da halkın sağduyusu. Bol keseden vaadin, Türkiye'yi sürükleyeceği ekonomik felaketi, 90'lı yılların sıkıntılarını tecrübe edenler kolaylıkla görebilirler.

CHP'nin bu ucuz popülizminin anlattığı belki daha önemli başka bir şey var. CHP, bu şekilde AK Parti ile er meydanına çıkmayı kabul etmiş oluyor. Hazırladığı ve ilan ettiği projeleri, seçimde seyredeceğimiz rekabetin peşrevi olarak görmeliyiz. CHP, kendince kestirmeden sonuç alacak doğru bir şey yapıyor. Yaptığına 'popülizm' adı veriliyor. CHP, seçimi popülist taktiklerle yürütecekse, bu alanın sınırlarını da kabul etmek zorunda. Popülizm, özü itibarıyla bir iktidar talebi değil, iktidarı etkileme çağrısıdır. İktidarı ele geçirecek kadar örgütlenememiş, amacı ve programı olmayan halk bu popülizmin suyunda kendini amorf biçimde ifade eder. Popülizm, demokratik araçlarla iktidar arayan elitlerin, halk desteği elde etmek için kullandığı daha çok duygusal etkiye bağlı, yani demagojiye dayanan seçim taktikleridir. Ancak popülizm, tabiatı gereği elitizmin karşıtıdır. Hem popülizm, hem seçkincilik bir arada olmaz.

CHP'nin 'ödünç oy' taktiği, popülist bir tercih olduğuna göre; o zaman CHP, geleneksel seçkinciliğinden vazgeçmek zorunda. CHP, tıpkı Ecevit'in 1965 seçimlerinden sonra kaleme aldığı 'Ortanın solu' broşüründe

ifade ettiği gibi, 'bürokratik se kinciliği' reddetmeden bu popülizmi temellendiremez. Sonuç olarak CHP'nin başvurduğu bu popülizmden özel olarak bir Ergenekon karşıtlığının, genel olarak da bir darbe karşıtlığının üretilmesi gerekiyor. 'Bedelli askerlik'  nerisi, tek başına askeri taciz edecek ve 'beni neden siyasete alet ediyorsun' dedirtecek bir adım değil mi?

CHP'nin ' d n   oy' pop lizmini, Kılıçdaroğlu'nun mindere  ıkı ı olarak yorumlamak doğru olacak. Minderin kuralları var. Kar ıla ma, 72 milyon tarafından seyrediliyor. Sonuç için endişeye gerek yok: İyi olan kazanacak. Kaç saniyede tu  olur? Sayı tu u mu olur yoksa sayı üstünlüğü m ? Hile ihtimali yok.       hakem sizlersiniz. CHP, ' d n   oy' ile halkın hakemliğini kabul etmiş oluyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Siyasetin  ağrısı

Mümtaz'er T rk ne 2011.03.22

Her birimiz, kendi çapımızda siyaset iyiz. Grup toplantısında konuşma yapan bir parti genel başkanı ile kom usunu ikna etmeye çalışan sade bir vatandaşın bıraktığı etki arasında sadece nicelik farkı var.  kisi de siyaset yapıyor.

Sadece biri daha az, diğeri daha çok etkide bulunuyor. Siyaset bu çabaların toplamı ile vücut buluyor. Demokrasiyi ya atabilmek ve demokrasiyle yaşayabilmek için çorbada hepimizin tuzunun olması gerekiyor.

Siyaset bizim eserimiz. Siyaset, yani ge mi imiz, bugünümüz ve geleceğimiz. Kararı biz vermiyorsak, bizim eksikliğimiz. Siyasette boşluk olmaz. Şayet biz y netmiyorsak, birileri gelir bizi yönetir. Kendi kararını kendisi veren, geleceğini bu kararlarla vücuda getiren bir toplumun önünde kim durabilir? Türkiye'yi parlak bir gelecek bekliyor. Neden?       artık bizim dediğimiz oluyor. Koskoca devlet cihazı birilerinin ayrıcalıklarını sürdürmeleri için değil, halka hizmet için i liyor. Kendini yöneten, doğru kararlar veren ve  zg ven ile dünyaya bakan bir toplum yükseliyor.

Siyasetle, geleceğin tarihini inşa ediyoruz.  ki asrı geçen uzun bir tarih artık geride kaldı. Büyük zorluklara, büyük acılara göğüs gerdik. Ağır bedeller  dedik. K llerimiz arasından yeniden doğduk. Çok sıkıntı çektik. Şimdi y kseli teyiz. Önümüzdeki iki asır, bugün ellerimizde kalıba dökülüyor. Bizden sonraki birkaç neslin içinde hayat geçireceği sağlam bir bina inşa edeceğiz. Siyaset hiç bu kadar soylu bir çaba olmamıştı.

Aklımız, irademiz ve yeteneklerimiz üzerindeki vesayeti sona erdirdik. Yeni bir düzen kurmamız lâzım. Türkiye artık eski Türkiye değil. Bu ülkenin her  eyini; yeteneklerini, kaynaklarını, imkânlarını, birikimini ve gönüllerini bir araya getirip bu birlikten mucizeler çıkarma görevi siyasete ait. Vesayet ilerin dünyası siyah ve beyaz renklerden ibaretti. Siyaset, g kku ağına yeni renkler ilave edecek kadar zengin. Vesayet yasaklarla, koca ülkeyi bir açık hapishaneye  evirmi ti. Siyaset, herkesin kendini özgürce geliştireceği ve gerçekleştireceği bir dünya kuruyor. Vesayet i, bizi korkularla, d  manlıklarla pençesinde tutuyordu. Siyaset umutları, fırsatları zenginliğe dönüştürüyor; d  manlıkların yerine uzlaşmayı, birlikte huzur içinde yaşamayı vaat ediyor. Tek kişinin veya kerameti kendinde menkul küçük bir azınlığın yerine, bu ülkenin vatandaşları kadar çok akıl devreye giriyor, sorunlara çözüm buluyor, birlikte yürüyeceğimiz yolun ta larını düşüyor.

Dünya, yaklaşık beş asırdır devam eden bir çağı kapatıyor. Yeni bir çağ başlıyor. Dünyanın merkezi Batı'dan Doğu'ya bizim ayaklarımızın altına doğru kayıyor. Eski güçlerin bir kısmı yok oluyor, bir kısmı yeni rakiplerle gücünü paylaşıyor. Türkiye, tam da bugünlerde kurulmakta olan çok kutuplu dünyanın kutup başlarından biri haline geliyor. Bölgesindeki ülkelerin kaderini belirleyecek bir konuma yükseliyor. Sadece kendi halkına değil, umutsuz başka halklara da umut, istikrar ve refah üretiyor. Tarihini, tecrübesini, siyaset üretme yeteneğini devreye sokarak, yeni bir dünya oluşturuyor.

Siyasetin çağrısı hepimiz için. Değişen, dönüşen ve bambaşka bir kalıba dökülen dünyada Türkiye'nin geleceği, bugün vereceğimiz kararların, doğrudan bizim kararlarımızın eseri olacak.

Siyasetin bu soylu çağrısına, ben de cevap vermeye karar verdim. Tarih, siyaset bilimcilerin başarısız siyasetçiler olduğuna dair örneklerle dolu. Görelim Mevlâm neyler? Sadece tarih yapılırken, tarihi yapanların yanında olmak, yükselen binanın mimarisine karınca kararınca katkıda bulunmak istiyorum.

Zaman Gazetesi'nde beş yıldan beri sürdürdüğüm yazarlığa ara veriyorum. Yazmak bir düşünme ve var olma biçimidir. Düşüncelerimle var olmamı gazeteme ve siz okurlarıma borçluyum. Artık fildişi kuleden çıkıp, taşın altına elimizi koyma vakti. Helâllik diliyorum. Allah utandırmasın.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Araba tamiri

Mümtaz'er Türköne 2011.04.19

Kısa bir aradan sonra, yeniden merhaba. Siyasetçi ile siyaset bilimci arasındaki farkı, şu fıkra çok iyi özetliyor:

Bir araba tamircisi, cerrahî uzmanı bir doktora muayene oluyor. Kısa muayenenin sonunda önüne kabarık bir vizite ücreti geliyor. Doktora soruyor: 'Doktor, biz seninle aslında aynı işi yapıyoruz. Ben arabaları, sen de insanları onarıyorsun. Benim işim daha çok zaman aldığı halde, sen neden benden çok kazanıyorsun?' Doktor sakın, soruya başka bir soruyla cevap veriyor: 'Arabayı hiç çalışırken tamir etmeyi denedin mi?'

Bir siyaset bilimci olarak kısa siyaset tecrübemden yeni şeyler öğrendim. Siyaset üzerine düşünüp yazmakla, siyaset yapmak birbirinden çok farklı işler. Aydınlar, tarihin sinir sistemini seyrederek, en fazla gördüklerine birilerinin ve özellikle karar vericilerin dikkatini çekerler. Politikacı ise bu sinir liflerini avucunun içine alıp bastırır. Ya hepimizin canı yanar, ya da sükunet buluruz. Hareket eden, akan ve sürekli değişen bir hayat içinde verilen anlık kararları, anlık tedbirleri ve öngörüü ölçüp hüküm vermek de bize düşer.

Politika mesleğinde üç farklı nitelik öne çıkıyor. Birincisi tutku; bazıları buna hırs diyor. Bu kadar gergin ve tüketici olan bir iş, tutku olmadan yapılmaz. Gündelik hayatın üzerine yükselme, gücü eline alma tutkusu. Galiba bu tutku, vücudu da daha dirençli ve sağlam kılıyor. Politika adrenalini bağımlılığı yaratıyor. Uzun yıllar politika yapan bir fanilerin musalla taşına kadar politikadan vazgeçememelerinin sebebi bu olsa gerek. O kadar yorucu ve yıpratıcı mesleği yapan politikacıların çok uzun süre yaşamalarının sebebi bu adrenalini bağımlılığı olsa gerek.

Politikada tutkuyu bütün toplum için faydalı bir enerjiye dönüştüren şey ise politikacının sorumluluk ve adanmışlık duygusu. Bir davaya, bir amaca tutkuyla bağlanmak. Bu heyecanı kısırlıktan kurtaracak tek meslek

politika mesleği. Bir aydında, sonuçsuz bir romantizme dönüşecek heyecan politikacıda sorumluluk yerine getirildiği zaman toplumsal yarar olarak sonuç veriyor. Salt tutku politika için yeterli değil. Bu tutkunun mutlaka bir davanın sorumluluğu ile dengelenmesi gerekir. İşte son nitelik de bu dengenin oluşmasıdır. Tutkusu ile sorumluluk duygusu arasında sağlam bir denge kuran politikacı, siyaset mesleği için gerekli olan üçlüyü yakalamış demektir. Bu üçlü hiçbir zaman biteviye aynı düzeyde sürüp gitmez. Politikacı her gün ve her saat içindeki bir engeli alt etmek zorundadır: Tutkunun kısır bir heyecana, sorumluluk duygusunun kendini beğenmişliğe dönüşme ihtimali. Bu yüzden politikacı kendisini sürekli yeniden üretmek ve dengelerini kurmak zorundadır.

Tutkunun kısır bir heyecana dönüşmesini engellemek benim başaramadığım bir şey. Bu kadar ağır sorumlulukları dengeleyecek bir hırsı üretemez, bunun için yapılacak fedakârlıkları ben gösteremezdim. İlmin haysiyetini muhafaza etme sorumluluğu hepsinden daha ağır. Öyleyse bizim işimiz araba tamirciliğine devam etmek.

Sorumluluk duygusu elbette kalıcı. Türkiye zor bir dönemeci geçiyor. Hepimizin canına okuyan vesayet düzeninin enkazı hâlâ ayaklarımızın dibinde duruyor. Bu enkazın temizlenmesi ve yerine hepimizin içine sinecek bir düzenin kurulması lâzım. Türkiye tepeden tırnağa bir yeniden inşa sürecinin içinde. Çocuklarımız bu düzenin içinde hayatlarını sürdürecekler.

Siyasetin ihtiyaç duyduğu dengeyi kuranların ellerinde çocuklarımızın ve belki bizden sonraki kuşakların geleceği şekillenecek. Denge kurma görevi onların. Bize düşen, çocuklarımızın geleceği için sadece sorumluluk taşımak ve gereğini ifa etmek.

Siyasetin çağrısı hepimiz için soylu bir görev olarak devam ediyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başkanlık sistemi tartışması (I)

Mümtaz'er Türköne 2011.04.21

'Başkanlık sistemi' tartışmalarının gerisinde cevabı çok açık gibi görünen bu soru duruyor.

AK Parti lideri Tayyip Erdoğan, parlamenter sistemden başkanlık sistemine geçildiğinde Türkiye'nin ilk devlet başkanı olabilir mi? Siyaset hesap işi, bu sorunun kestirme bir cevabı yok. Doğru cevabı bulmak için biraz hesap yapmak gerekiyor.

Tayyip Erdoğan'ın başkanlık sisteminin ilk devlet başkanı olması, hatta 2012 veya 2014'te yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimini kazanması çok düşük bir ihtimal. Soruyu, 'olmalı mı?' diye sorsak, ben tereddütsüz 'olmalı' cevabını veririm. Türkiye'nin dokuz yıldır kesintisiz devam eden istikrarının ve istikrarla kazandığımız her şeyin mimarı AK Parti lideri. Onun devlet başkanlığı, istikrarın devam etmesinin de teminatı olarak görülmeli. Ama, siyaset hesap işi, hem de çok ince hesap işi.

AK Parti liderinin, devlet başkanı olabilmesi için gireceği seçimde % 51 oy alması gerekiyor. Bu durum önümüzdeki cumhurbaşkanlığı seçimi için de geçerli. İlk seçimde salt çoğunluğu elde ettiği takdirde seçimi kazanmış olacak. Aksi takdirde iki hafta sonra yapılacak ikinci tur seçime girecek. İlk turda salt çoğunluğun

sağlanması mümkün, ama çok zor. Teorik olarak, ikinci turda en fazla oyu alan ikinci adayın % 51 oyu yakalaması daha kolay. Bu kolaylık, iki turlu seçimin muhalefet kanadına kazandırdığı fırsatların eseri.

2014 yılında, Türkiye'nin başkanlık sistemi ile ilk devlet başkanını seçtiğini varsayalım. Parlamenter sistemin siyasî kutuplaşmalarından çıkıp, başkanlık sisteminin keskin kuvvetler ayrılığı prensibine uygun olarak siyasî partilerin anlam kaybına uğradığı köklü bir dönüşüm yaşıyor. Muhalefet artık icra gücünü parlamentoda denetleyemeyecek. Fakat tam tersine elinde bir fırsat var: Kazanacak olana kaybettirmek. İkinci turda AK Parti liderinin karşısına çıkabilecek isimlerden uzun bir liste yapmak mümkün. Mevcut Cumhurbaşkanı'ndan Meclis başkanına, oradan iş dünyasına geniş bir 'anti-Erdoğan cephe'nin uzlaşacağı bir düzine isim bulmak mümkün değil mi?

İki turlu seçimlerin özelliği farklıdır. İlk turda istediğiniz adaya oy verirsiniz. İkinci turda kendi adayınız elenince, devreye negatif duygular girer. Kazanmasını istemediğiniz kişinin karşısında yer alana oy verirsiniz. İki turlu seçimler her zaman, iddialı değil ılımlı adayların önünü açar.

Cumhurbaşkanlığı veya devlet başkanlığı seçimi, tek isimli-iki turlu-salt çoğunluk sistemi ile yapılacaktır. Tek turda yapılması ve basit çoğunlukla seçilmesinin anayasa hükmü haline gelmesi yine teorik olarak mümkün. Ancak % 51'i devre dışı bırakacak bu tercihin, % 51'lik destek ile anayasa hükmü haline gelmesi imkânsız.

Başkanlık sistemi de parlamenter sistem de demokratik sistemler. Her birinin kendince avantajları ve dezavantajları var. Parlamenter sistemden başkanlık sistemine geçerken adı üzerinde 'sistem' değişecek. Sistem değiştirmenin ağır maliyetleri var. Fabrikadaki bütün ünitelerin yerlerini, birbiriyle ilişkisini, tek tek bütün dışlıları yeniden tanzim ediyorsunuz. Üstelik bir yandan da üretimi sürdürmek zorundasınız. Maliyet hesabını doğru yaparak sistemi değiştirmek pekâlâ mümkün.

'Başbakan, başkanlık sistemine geçerek kişisel diktasını kuracak' iddiası doğru değil. Çünkü bu sistem devlet başkanlığını, otomatik olarak Başbakan'a vermiyor. Tersine muhalefeti kendi arasında uzlaşarak icra gücünü ele geçirmeye adeta icbar ediyor. Sonuçta parlamentodaki çoğunlukla, icra gücünün başındaki devlet başkanını birbirinden koparıyor. Belki de hem toplumsal uzlaşmaya, hem de istikrara hizmet ediyor. Maliyeti ayrı bir konu.

Sistem tartışmaları yetkin bir anayasa mühendisliği birikimi gerektirir. Başkanlık sistemine, sadece ABD'deki başkanlık sistemine, o da ansiklopedik düzeyde vakıf bir anayasa hukukçusunun marifetiyle geçemezsiniz. Tarhan Erdem gibi hem matematik, hem de siyaset bilen teorisyenlere ihtiyaç var. Türkiye uzun soluklu bir sistem tartışmasına girdiğine göre, anayasa mühendisliği ile bu konuya devam etmemiz gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başkanlık sistemi tartışması (II): Anayasa mühendisliği

Mümtaz'er Türköne 2011.04.22

Dün yazdıklarımın özeti: Türkiye başkanlık sistemine geçerse halk, iki turlu salt çoğunluk usulü ile başkanını seçecek.

Şayet Tayyip Erdoğan ilk turda % 51'lik oyu sağlayamazsa, ikinci turda galip ihtimalle karşısında yer alan aday başkan olacak. Parlamenter sistemin sert kutuplaşmalarının yansıtacağı ilk başkanlık seçiminde, iktidar partisi liderinin karşısında yer alan cephe bir aday üzerinde uzlaştığı takdirde seçimi kazanmış olacak. Bu sonucu, başkanlık sisteminin çok farklı kurulan dengelerinden çıkartmak mümkün. Başkanlık sistemi muhalefet cephesine, uzlaştıkları takdirde üzerinde nüfuz kurabilecekleri bir yürütme erki imkânı sunuyor. Nitekim Latin Amerika ülkelerinde % 45-50 bandında oy alıp da ikinci turda seçim kaybedenlere dair çok örnek var. Hatta dağınık bir muhalefete karşı ikinci turu garantilemek için fason aday çıkartma yöntemi sıklıkla kullanılıyor. Meselâ % 46 civarında oyu olan aday, ilk turda ikinci bir adayı sahaya sürüp, ikinci turda fiilen tek başına seçime giriyor.

Siyasal hukuk normlarıyla siyasal sistem kurgulama işine anayasa mühendisliği adı veriliyor. Ergun Özbudun'un çevirdiği Giovanni Sartori'nin 'Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliği: Yapılar, Özendiriciler ve Sonuçlar Üzerine Bir İnceleme' isimli kitabını, meraklılarına öneririm. Siyasal hukuk normları anayasalarda, seçim ve siyasî partiler kanunlarında yer alır. Bu normlar aracılığıyla toplumdaki siyasal ilişki düzenini, siyasal kültürü, demokratik yapıyı değiştirip dönüştürmek mümkündür. Bu normlarla tasarladığınız mimariye uygun bir siyasal inşa faaliyeti yürütebilirsiniz. Bunun için toplumu çok yakından tanımanız, siyasî alışkanlıkları ve refleksleri bilmeniz ve her cüzün yekdiğerıyla irtibatını, yani etki-tepki dinamiğini dikkate alarak sistem çözümlemeleri yapmanız gerekir. Hem zaman içinde tarihsel hem de günümüzde farklı toplumlarda sosyolojik karşılaştırmalara ihtiyacınız vardır. Matematik çözümlemelerin ve sosyal bilimlerin derinliğinin iç içe geçtiği bir alanda duruyorsunuz.

Darbecilerin siyaset mühendisliği, hukuk normları yerine komplo ve entrikalar üzerine inşa edildiği için siyasal sonuç istihsal etmek açısından anayasa mühendisliğine benzese de, temelde meşruiyet farkı bulunur.

Siyasî Partiler Kanunu'na, üye kayıtlarının hakim denetimine alınmasına (bizde var), uymayanlara müeyyide uygulanmasına (bizde eksik) dair bir norm koyduğunuz zaman parti içi demokrasi sorununu yarı yarıya çözmüş olursunuz. Seçim Kanunu'na, seçim harcamalarının denetlenmesi adına caydırıcı normlar yerleştirdiğiniz zaman, siyasal sistem içindeki suiistimallerin ve yozlaşmanın önemli bir kısmını baştan engellersiniz. Toplumdaki kutuplaşmaları ve gerginlikleri azaltmak için seçimlerde tek isimli-dar bölge-çoğunluk sistemi işe yarar. Hızlı karar almak ve uygulamak siyasî istikrarı ve ekonomik güven ortamını sağlamak konusunda başkanlık sisteminin görece avantajlarının olması gibi. Doğal olarak tercih ettiğiniz her normun bir de alternatif maliyeti vardır. İstikrarı gözetirken adaleti, demokrasiyi gözetirken verimliliği, güvenliği gözetirken özgürlüğü bir miktar da olsa feda etmek zorunda kalırsınız. Matematik, bu maliyetlerin hesaplanması ve doğru tercihlerde bulunulması için devreye girer.

Başkanlık sistemi ile parlamenter sistem arasındaki fark, rugby ile futbol arasındaki farka benzer. Rugby, oval bir topla 15'er kişilik takımlarla, iri kıyım oyuncuların birbirini ezip geçtiği, kemik seslerinin duyulduğu sert bir oyun. Futbol ise stratejinin, zekânın, tekniğin bir birleşimi. Birinde en kestirme yoldan sonuç almak, diğerinde ise seyirlik bir oyun çıkartmak önemli. Başkanlık sisteminin yegane başarılı örneği olan ABD'de rugby'nin futboldan daha popüler olması bu yüzden tesadüf değil. Tercihiniz ne? Sonunda 'biz kazandık' diyeceğiniz kuralların asgari düzeyde işlediği kıran kırana bir mücadele mi? Yoksa 'ofsayt mıydı, değil miydi?' muhabbetleriyle sosyalleşmek mi?

Başkanlık sisteminin anayasa mühendisi rolünde Burhan Kuzu görünüyor. Sadece Amerikan sistemini anlattığı ansiklopedik kitabında, bu sistemin genel kültürü yüksek vatandaşlara ihtiyaç duyduğunu vurguluyor. O zaman bu sistemi getirecek anayasa mühendisinin de hiç olmazsa ortalama düzeyde hesap bilmesi gerekmez mi? Demek ki başkanlık sistemine geçmemiz çok zor. Konuya bu hesaplarla devam edelim.

m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başkanlık sistemi tartışmaları (III): Siyasal sistem analizi

Mümtaz'er Türköne 2011.04.24

Siyasal sistemleri düzenlerken gözettiğimiz pek çok esas var: Eşit ve özgür bir topluma hizmet etmesi, adil olması, yönetim işlerini etkili ve sağlıklı bir şekilde yürütmesi, suistimallerin önlenmesi ve bir krizle karşılaştığımız zaman çözüm yeteneğinin bulunması gibi.

Demokratik siyasî sistemleri alternatifsiz kılan asıl sebep ise denetim araçlarına sahip olması ve hataları düzeltme imkânının bulunması. Tarihin bize öğrettiğine göre çözümü öncelikli olan en temel siyasî sorun, iktidarın kötüye kullanılmasının engellenmesidir. Bu yüzden siyasî sistemler tasarlanırken, gücün istismarını önleyecek mekanizmalar oluşturulur. Devletin sahip olduğu egemenlik gücünün yürütme, yasama ve yargı diye üçe taksim edilmesi ve bu üç gücün aralarında dengeler ve frenler oluşturulmasının sebebi budur. Bu üç gücün -yargı her durumda bağımsız olduğu için gerçekte sadece yürütme ve yasamanın- arasındaki ilişkiye göre tanzim edilen üç farklı siyasî sistem seçeneğimiz var. Yürütme ve yasama erkinin birliği esasına dayanan parlamenter sistem, her ikisinin birbirine karşı tamamen bağımsız olmasına dayanan başkanlık sistemi ve ikisinin karışımına dayanan yarı başkanlık sistemi.

Bu sistemlerden birini diğerine tercih etmemizin tek kriteri, yukarıda sıraladığımız amaçları sağlama becerisidir. Hiçbiri Allah'ın emri değil. Toplumun siyaset yapma tarzına, kültürüne, sivil toplum potansiyeline, kurumlarının geleneklerine, tecrübelerine bakarak sizin için en faydalı olanı tercih edebilirsiniz. Sadece hesap yapacaksınız. Önemseydiğiniz değeri veya somut siyasî sorunu bir 'girdi' olarak sisteme sokar ve bu sistemden ne şekilde çıktığına bakarsınız. Karşılaştırmalı siyaset biliminin sistem analizi teknikleri, bu konuda size yardımcı olacaktır. İlder Turan'ın 'Siyasal Sistem, Siyasal Davranış' isimli kitabından beri, bu teknikler Türkiye'de yeteri kadar biliniyor.

Meselâ Kürt sorununu başkanlık sistemi içinde, parlamenter sistemle karşılaştırmalı olarak çözmeyi deneyin. Ekonomik dinamizmin ve büyümenin iki farklı sistemdeki karşılaştırmasını yapın. Siyasal sistemin baştan çözmek zorunda olduğu ve bütün sorunların anası olan 'siyasî istikrar' sorununu ve elde etmek için ödeyeceğiniz bedeli karşılaştırın. İnsan haklarına ve hukukun üstünlüğüne saygıyı, her bir vatandaşın kendini onurlu ve eşit vatandaşlar olarak hissetmesi endişesini siyasal sistemler içinde tek tek karşılaştırabilirsiniz. Kronik sorunların yanında somut bir uluslararası sorunun veya ülke içindeki bir siyasî krizin iki sistemdeki farklı çözümleri üzerinde durabilirsiniz. Tabii suistimalleri, güç istismarını önleme yeteneklerini de. Yapacağınız şey karşılaştırmak ve hesaplamaktır. Karşılaştırmalı siyaset biliminin görevi bu karşılaştırmaları yapmaktır.

Başkanlık sisteminin, parlamenter sistemden daha çok siyasî istikrar getirdiği iddiası, içi kof bir tezden ibaret. Sartori, son yazımda bahsettiğim kitabında karşılaştırmalar yaparak başkanlık sistemlerinin endişe verici kırılganlık ve istikrarsızlık siciline sahip olduğunu vurguluyor. Gülgün Erdoğan Tosun ile Tanju Tosun'un birlikte yazdığı 'Türkiye'nin siyasî istikrar arayışı: Başkanlık ve yarı başkanlık sistemleri' başlıklı araştırmada bu karşılaştırmalara yer veriliyor. Tek kriter bu değil ama, siyasal istikrar oranları başkanlık sistemlerinde % 22,6, parlamenter sistemlerde % 56,8 olarak gerçekleşiyor. Bir başka araştırma, başkanlık sistemleri ile yönetilen ülkelerin parlamenter sistemlere göre daha düşük ekonomik büyüme oranlarına sahip olduğunu gösteriyor. Şu

tür hesaplamalar yapıyor: Ekonomi gerilediğinde parlamenter sistem 26 yıl, büyüdüğünde ise 143 yıl; başkanlık sistemi ise sırasıyla 16 ve 24 yıl yaşayabiliyor.

Görüldüğü gibi bu işler hesap işi. Kesin olan bir şey var: Yürütme ve yasama erki arasındaki uyum, dolayısıyla siyasî istikrar açısından parlamenter sistem başkanlık sisteminden daha güçlü. Koalisyon hükümetleri bile, yasama çoğunluğunun ayrı partiden, başkanın ayrı partiden olduğu bir alternatiften daha fazla siyasî istikrar üretir. Bu sistemde genel olarak ortaya çıkan durum ise, ikisinin ayrı siyasî eğilimleri temsil etmesidir.

Başkanlık sistemi tartışmaları hakkında şimdilik bu kadarı yeterli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gerçek çakallar

Mümtaz'er Türköne 2011.04.26

Bu seçim döneminin ilk sert polemiği böyle çıktı. Bahçeli, Erdoğan'a, 'Bozkurtlarımı çakallarınla karıştırma' ihtarında bulunuyor.

Yetinmiyor; Erdoğan'ın çevresindekileri de 'insan suretindeki ahlâksızlar' ve 'esfel-i safilîn' olarak niteliyor. Taksim'de AK Partili on bin kişiyle, bin kişilik bir MHP'li grubu karşı karşıya getirme ve kimin üstün geleceğine dair bir efelenme tartışması.

Halk tabiriyle dayılanma. Miting meydanlarında nedense böyle bir üslûp kestirmeden öne geçerek egemen oluyor. Hâlbuki partilerin seçim beyannamelerinde, her biri mercek altına yatırılmayı ve irdelenmeyi bekleyen tonlarca proje var. Tam da politika, yapıcı bir mecra evriliyor umuduna kapılmışken. Yine de bu polemiklere siyasetin tuzu-biberi olarak bakmalıyız. Çünkü gerçek çakallar hemen yanı başımızda, Suriye'de iş başındalar. Suriye, artık Türkiye'nin bir parçası. Hem tasa duymamız; hem de yaptıklarına bakıp bakıp halimize şükretmemiz lâzım.

Suriye'de çakallar adam öldürüyor. Sonra ailelerine gidip, imzalı taahhütname alıp suçu çetelerin sırtına yüklüyorlar. Keskin nişancılar cenazelerde seçerek adam vuruyorlar. İki günde bu şekilde 112 kişi öldürüldü. Akşamları da sivil kıyafetlerle evleri basıp yüzlerce kişiyi gözaltına alıyorlar. Durumu anlatabilmek için, devlet denen varlığı veya asgarî bir siyasî düzeni bir kenara bırakıp sadece çakalların egemen olduğu bir vahşeti düşünmemiz lâzım. Kimsenin hayatı emniyette değil. Kimsenin hakkını arayacağı bir yer yok. Her şey tesadüflere bağlı.

Suriye'de % 15'lik Nusayrî azınlığın diktası egemen. Gizli polis teşkilatı El Muharebat aracılığıyla geriye kalan % 85 baskı, korkutma ve şiddet yöntemleriyle tam 42 yıldır yönetiliyor. Bugün halk, barışçı yöntemlerle bu zorba düzeni sona erdirmeye çalışıyor. Karşılığı, acımasızca kan dökmek oluyor. Tıpkı 1982'de olduğu gibi. 1982 yılında, benzer ayaklanma Hafız Esad tarafından on binlerce insan katledilerek bastırılmıştı. Hama kenti kuşatılmış ve şehir günlerce süren top ateşiyle yerle bir edilmişti. Birkaç ay önce Hama'dan geçerken bu vahşetin hâlâ duran izlerine tanık olmuştum. O gün Soğuk Savaş devam ediyordu. Bugün Beşşar Esad'ın aynı sonucu alması imkânsız. Suriye halkı eninde sonunda meşru haklarına kavuşacak.

Şiddet ve baskı ile yönetmek, ancak özel şartlarda mümkün. Halkının neredeyse tamamını karşısına alıp kanını döken, kan deryasının etrafında bir öfke sarmalı oluşturan bir yönetim nasıl ayakta kalır? Türkiye, aktif ve sorumlu davranıyor. Bir yandan Suriye halkına sabır ve sükûnet telkin ediyor, öbür taraftan yönetime orantısız güç kullanmamak, reform yapmak gibi tatlı-sert telkinlerde bulunuyor. Suriye artık bizim arka bahçemiz değil; evimizin içi.

Yönetme hakkının halkta olması, basit bir ahlakî prensip değil. Çakalları inlerine tıkıp, vahşice kan dökmelerinin önüne geçmek başka türlü mümkün değil. Suriye eninde sonunda tıpkı Türkiye gibi, yüksek demokrasi standartlarına sahip olacak. O zaman çakallar da, çakallık da kalmayacak.

Demokratik düzenimizde olup bitenler işte bu yüzden sadece bizi değil, gözünü bize çevirmiş komşu halkları da ilgilendiriyor. Derme çatma barakalardan müteşekkil sefil bir şehrin tam göbeğine, sağlam ve göz kamaştırıcı bir bina inşa edince her şey değişiyor. Barakalar sallanıyor ve teker teker yıkılıyor. Türkiye'nin peşine takıp sürüklediği yeni bir inşa ve imar faaliyeti tarihi dönüştürüyor. Türk müteahhitlik sektörünün bu kadar başarılı olması tesadüf değil.

Bizi güçlü kılan yapı, her işimizde aradığımız demokratik meşruiyet. Suriye'de insanlar katledilirken, bizler bu meşruiyeti dört başı mamur şekilde yenilemekle, yani seçimle meşgulüz. Kırıcı polemikleri bir kenara bırakıp, verimli bir rekabete yönelmeliyiz. Bizim çakallarımız, dört yıldır ortalarda yok. Dört yılda Türkiye o kadar çok ilerledi ki!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dört sene öncesinde kalanlar

Mümtaz'er Türköne 2011.04.28

Dün, 27 Nisan e-muhtırasının dördüncü yıldönümüydü. Demek ki bugün, AK Parti hükümetinin bu bildiriye karşılık 'otur oturduğun yerde' anlamına gelen cevabı üzerinden tam dört yıl geçti.

Dört yıl önceki nisan ayı tarihin kritik dönemeçlerinden biri. Belki de yepyeni bir tarihin başlangıcı. Dallanıp budaklanan, yayılan ve derinleşen bugünkü irkiltici halini alan Ergenekon davası o süreçten sonra başlamıştı. Ümraniye bombaları sonrası ilk tutuklama dalgası, 27 Nisan'ın hemen sonrasında vuku bulmuştu. Hukuk tarihimizde kara bir leke olarak kalacak '367 skandalı' yine o dönemde patlak vermişti.

2007'nin Nisan ayı içinde kalan ve mutlaka hatırlamamız gereken bir başka vak'a daha var: Cumhuriyet mitingleri. İzmir'de ve İstanbul'da katılanları bile şaşırtan kalabalıklar miting alanlarında toplandı. Bu kalabalıklar Cumhuriyet'e ve laikliğe sahip çıktı. AK Parti hükümetine gözdağı verdi. On binlerce insan vardı. Kalabalıklar hiç azımsanacak ve küçümsenecek oranda değildi.

Daha sonra bu mitinglerin darbe planının bir parçası, yani Ergenekon marifeti olduğu ortaya çıktı. Alper Görmüş, Nokta Dergisi'nin, Cumhuriyet mitinglerini deşifre ettiği için kapatıldığını söylüyor. Şu hükmü vermemiz lâzım: Darbe master planı özellikle provokasyon ve katliam harekât planlarında aksadı. Erzincan komplosu gibi organize işlerde çuvalladı. Ancak geniş kitleleri seferber eden Cumhuriyet mitinglerinde başarılı oldu. Darbenin asıl zor olan bu kısmında sağlanan başarının üzerinde mutlaka durulması lâzım.

Başarının altında yatan asıl sebep, darbecilerin kitleleri aldatma becerisi. Cumhuriyet mitinglerinde toplanan kalabalıklar, endişe duydukları için laikliğe sahip çıktılar, AK Parti hükümetini protesto ettiler; ama çok önemli başka bir şey daha yaptılar: Darbeye de karşı çıktılar. Bu mitinglere damgasını vuran 'ne şeriat ne darbe'; 'ne takunya, ne postal' sloganları, darbe karşıtlığını ifade ediyordu. Demek ki bu işlerin ince bir tekniği var. Geniş katılım için darbeye de karşı çıkan bir içerik; ama planlamada sadece hükümete karşı olan kısım kullanılacak.

Türkiye'de profan yani din-dışı bir hayat biçimini benimsemiş insanlarda şeriat korkusunun ve laiklik hassasiyetinin olması son derece normal. Çünkü toplumun çoğunluğu dindar ve din konusunda cahil olan profanlar dindarlığın tezahürlerini ve toplumsal muhtevasını kavrayamıyorlar. Kavrayamadığınız şeyden korkarsınız. Korkuları çoğalınca da, Cumhuriyet mitinglerinde olduğu gibi darbecilerin kucağına düşüyorlar. Sonuçta ortaya yaman bir paradoks çıkıyor. Darbeciler bu profan kardeşlerimizin hayatına kastediyorlar. Darbe provokasyonlarının tamamı bu insanları hedef alıyor. Neden? Laikliğin gerçekten hayatî bir tehdit altında olduğunu ispatlamak için. Danıştay saldırısı bu paradoksun sembolü. Deşifre edilmeseydi Cumhuriyet mitingine katılanların hayatı da darbecilerin tehdidi altında olabilirdi.

Dört sene öncesini bırakıp bugüne gelelim. CHP, bütün sınırları zorlayarak, inandırıcılığını riske ederek 12 Haziran seçimlerinde Ergenekon'u kuyudan çıkartmaya çalışıyor. Ergenekon'un potansiyel mağdurlarından, Ergenekon için oy istiyor. 'Yeni CHP'nin bir Ergenekon projesi olduğu ayan-beyan ortaya çıkıyor. Ne garip tecelli! Ergenekon, dört senedir paçasının derdine düşmemiş olsaydı, icraat yapacak durumda bulunsaydı 12 Haziran'da kendisi için oy kullanacak bazı vatandaşlarımız belki de bugün hayatta olmayacaktı.

Esaslı bir sorunumuz var: Profan bir hayatı tercih eden ve partiler yelpazesinde kendisini CHP'ye yakın hisseden vatandaşlarımızı, Ergenekon'dan nasıl koruyabiliriz? Tamam; CHP'ye istedikleri gibi oy versinler. Peki devlet içindeki derin örgütlenmelere, hayatlarına kasteden canilere nasıl 'dur' diyecekler?

Dört yıl öncesinin Cumhuriyet mitinglerinden gerekli dersi nasıl çıkartacaklar?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

En çılgın proje

Mümtaz'er Türköne 2011.04.29

-Anlık tepkiler, kişileri tanımak için önemlidir. Hayatı hep, önümüze getireceklerini öngörerek yaşamaya çalışırız.

Öngörmek, hazırlanma fırsatı verir. Tepkilerimizi önceden tasarlar, sonuçlarını hesaplar ve böylece bir adım öne geçme fırsatı yakalarız. Hazırlıklı değilseniz yüzünüzdeki bütün maskeler düşer; korku, kıskançlık ve donanımsızlık kendini bir anda ele verir. AK Parti liderinin 'çılgın projesi'ne herkes hazırlıksız yakalandı. Proje iyi; ama tepkiler, eleştiriler tam bir fiyasko. Projenin kendisi üzerinde herkes durdu. Daha uzun zaman duracak. Ama somut ve iddialı bir projeye verilen anlık tepkiler üzerinde durarak, toplumsal-siyasal muhalefetin tabiatı hakkında fikir edinmek mümkün.

Kılıçdaroğlu, 'memleketin çılgın adamlara değil, düşünen adamlara ihtiyacı var' diyor. Bu anlık tepki, son 10-15 yıl içinde karşılıklı yer değiştiren kültürleri ele veriyor. 'Çılgınlık' olumlu çağrışımlarını, Turgut Özakman'ın 'Şu Çılgın Türkler' kitabı ile kazandı. 'Çılgınlık', bu kitapta tasvir edilen Cumhuriyet'in kurucu kadrolarının, imkânsız

görünenlerin peşine düşmeleri idi. Yeniyetmeler bugün beğenilerini 'manyak şey' lafı ile ifade ederken, aynı vurguyu yapıyorlar. AK Parti'nin 'çılgın projesi'nin bu yerleşmiş çağrışımları üzerinde kimse durmadı. Bu ıskalama bile, artık büyük hayallerin peşine düşme görevinin muhafazakârların tekeline geçtiğini göstermiyor mu? Kılıçdaroğlu'nun 'düşünen adam'ı, hayvanlar âleminin en düşünceli yarattığı olan hindiye aklınıza getirmiyor mu? Toplumda kabına sığamayan büyük bir enerji var. Şaha kalkan bir at, yerinde duramayan bir kaplan bu toplumu daha fazla temsil etmiyor mu? Siyaset bu coşkunu enerjiyi dizginleme, büyük eserlere dönüştürme becerisi değil mi?

İstanbul, hiçbir zaman sadece bir şehirden ibaret olmadı. İstanbul, Türkiye'nin 81 vilayetinin ortak paydası. Bu yüzden İstanbul için bir şey yapmak, doğrudan Türkiye'nin mekânını değiştirmek demek. Buket Uzuner'in 'Şiirin Kızkardeşi Öykü' isimli kitabında 'İçinden deniz geçen şehir' isimli, güzel bir İstanbul hikâyesi var. Başbakan artık İstanbul'un içinden iki deniz geçeceğini söylüyor. Tek tek her birimizin içinden artık iki deniz geçecek. Ne etkileyici bir şiirsellik, değil mi?

Projenin kendisinden çok, siyasî pazarlama başarısı ve anlık tepkilerin ele verdiği muhalif kişilikler üzerinde durduğumu tekrarlamalıyım. Pazarlama çok başarılı. Aynı proje, bir başkasının elinde 'hiç' edilebilirdi. Çılgın proje takdim edildi ve tartışıldı. Televizyon kanallarında, canlı yayınlarda hiçbir şey söylemeden saatlerce konuşan uzmanlar ve yorumcular bu anlık muhalif tepkilerin timsaliydi. Halkın verdiği tepki ise her şeyin özeti. Toplumda bu çılgınlığın canlı bir karşılığı bulunuyor; çünkü artık bu toplumun çılgınca bir özgüveni var. Büyük hayallerle kanatlanacak ve bu hayallerin peşine düşecek bir özgüven. İmkânsızlar başarılmak içindir.

Kendi mecrasında yaklaşık üç asırdır akan tarih artık sona eriyor. Öznesi olamadığımız, belirleyemediğimiz, rüzgârda sağa sola savrulduğumuz dönemler geride kalıyor. Dünyanın merkezi batıdan doğuya kayıyor. Aıştığımız ve normal karşıladığımız her şey değişiyor. Dünya dengeleri arasında kendine emniyetli bir yer arayan Türkiye, artık kendisi denge kuruyor. Dünden çok farklı bir gelecek önümüzde duruyor.

Büyük düşünmek, büyük hayaller kurmak ve çılgınca görünen projeleri gerçekleştirmek artık bizim kaderimiz. Bu kaderden kaçamayız. Geçmişin küçük hesaplarını, dar alanda kopan fırtınalarını bir kenara bırakıp açık denizlere açılmalıyız.

Uzmanı olmadığım için 'ikinci boğaz projesi' hakkında konuşamıyorum. Ama bütün çılgın hayalleri gerçeğe dönüştürecek bir çerçeve biliyorum: Yeni anayasa. Güvensizliğin, korkuların, zorbalığın, yasakların karanlık dünyasına Türkiye'yi 50 yıldır hapseden kalıpları kırıp; özgür, kişilikli ve özgüvenli bir toplumun içinde rahatça at koşturacağı, her türlü çılgın projenin üstesinden gelmesine fırsat ve imkân veren bir anayasa.

Bu seçimlerin en çılgın projesi de yeni anayasa olacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Yeni dönem, yeni anayasa'

Mümtaz'er Türköne 2011.05.01

Bize özgü bir çabaydı: Hayallerimiz ile gerçekler arasında derin uçurumlar vardı. Toplum ilerlemeli, gelişmeliydi. Toplumun dinamikleri, ekonominin maddi imkânları yetersizdi.

Aradaki boşluğu ideolojilerle doldurduk. Uçan halılar gibi, aradaki mesafeyi kestirmeden kapatacak ideolojiler icat ettik. Sonra da topluma dönüp, 'haydi binin' diye seslendik. Kimse binmedi. Kimse dolmuşa gelmedi.

Bu ideolojilerden kurtuluş reçeteleri icat etmiştik. Anayasalar, her derde deva, her imkânsıza çareydi. Mucizevi anayasa formülleri ile, aradaki boşluğu kapatıp peşimize taktığımız toplumu Kaf Dağı'nın arkasına taşımaya hazırдық. Ah şu geri ve kaba anayasamız olmasa, her şey mümkündü. Her sorun çözülecekti.

Abant Platformu'nun 'Yeni Dönem, Yeni Anayasa' toplantısı, anayasa arayışlarının en temsil edici zeminini oluşturdu. Konuşulanlardan herkes yeni şeyler öğrendi. Benim öğrendiğim en önemli husus: İlk defa anayasa konusunda toplumun ve reel gerçeklerin gerisindeyiz. Türkiye'nin çok iyi anayasacıları var; anayasa konusuna kafa yormuş çok iyi entelektüelleri var. Ve anayasal durum ilk defa toplumu ihya etmek yerine, toplumdaki ilerlemeyi yakalama sorunu yaşıyor. Anayasa artık aradaki uçurumu kapatmak için imdada çağrılmıyor. Tersine toplumun ihtiyaçlarının çok gerisinde kalan anayasa kurallarını toplumun yeni çağına uydurma sorunu giderek büyüyor. Kısaca toplum, kendisi için yeni bir dönem başlattı. Şimdi bu yeni toplumsal döneme uyumlu yeni bir anayasaya ihtiyacımız var.

Ergun Özbudun'un açış konuşmasında vurguladığı üzere, anayasa ile çözülecek üç temel sorununuz var. Birincisi, her farklı kimliğe sahip vatandaşın bu ülkede kendini eşit ve onurlu hissetmesi. Kürt sorununu çözmeyi hedefleyen kimlik siyasetinin esasları anayasal kuralları da veriyor. İkincisi, din-devlet ilişkilerini dünyada olduğu gibi normalleştirmek ve din ve vicdan özgürlüğü üzerindeki baskıları ortadan kaldırmak. Bunun için devleti dinî alanı düzenleyen bir kural koyucu olmaktan çıkartmak yeterli. Üçüncüsü de sivil-asker ilişkilerini demokrasinin ve hukukun özüne uydurmak. Askerî güç üzerinde sivil denetim tesis ettiğiniz zaman bu sorunu da çözmüş oluyorsunuz. Bu üç alanda sağlanacak bir genel mutabakat, karşımıza yeni bir anayasa çıkartmak için yeterli.

Anayasacılık, devlet iktidarını sınırlamak anlamına geliyor. Anayasaya bir ideoloji yerleştirirseniz, o zaman kendiliğinden totaliter bir devlet iktidarı ortaya çıkartmış olursunuz. Anayasalarda ideoloji olmaz. Olursa özgür ve demokratik bir toplum olmaz. Anayasanın değiştirilmez maddeleri ile ilgili tartışma, özünde bu totaliter ideolojinin tasfiyesine dayanıyor. Anayasa'nın 'değiştirilemez ikinci maddesi' Atatürk milliyetçiliğine ve başlangıç kısmındaki ideolojik lafazanlığa atıf yapıyor. Anayasayı ideolojisizleştirmenin mecburiyeti, değişmezliğin değişmesini gerektiriyor. Aslında değişmez maddelerin değiştirilmesine itiraz edenleri ikna edecek çok sağlam bir gerekçe var. Değiştirilemez bir ideoloji ile toplumu yönetmek imkânsız. Çünkü bu ideolojiyi, hepimizin iman edeceği şekilde bir amentü şerhine konu ederek tanımlamak ve ortak bir mutabakata konu etmek mümkün değil. Mümkün olmayan bir şey neden istenir? Askerî vesayeti sürdürmek için.

En son noktanın konacağı yer, askerî vesayet düzeninin tasfiye edilmesi. Osman Can, müzakerecilerin de desteği ile karşılaşan hükmünde haklı. Askerî vesayet tasfiye edilmeden özgürlükçü bir anayasaya kavuşmak mümkün değil. Bu doğru. Ama bir de paradoks var. Özgürlükçü bir anayasa yapmadan askerî vesayet düzenini bütünüyle toprağa gömmek mümkün değil.

Toplum, anayasa için yerinde duramayan, şaha kalkmış bir ata benziyor. Aydınlarımız yeteri kadar birikimli ve ufuk sahibi. Geriye, bu anayasa için gerekli olan siyasî iradenin bent kapaklarını açması kalıyor. 12 Haziran'daki seçim bunun için yapılmıyor mu?

Bin Ladin'in rövanşı?

Mümtaz'er Türköne 2011.05.03

ABD'de rövanş endişesi var. Amerikan Özel Kuvvetleri tarafından önceki gün öldürülen Bin Ladin'in organize ettiği ve tarihe '9/11' olarak geçen ikiz kuleler saldırısı örneği, bu endişenin somut kaynağı.

Küçük, organize ve ileri teknoloji kullanabilen bir terör örgütü büyük zararlar verebilir. Tam on yıl önce '9/11'de 3 bin ABD vatandaşı hayatını kaybetti. Dünyanın tek hegemonik gücü ABD, kendi evinde ve üstelik gücünün sembollerine yönelik bir saldırı ile karşılaştı. Şimdi, Bin Ladin'in örgütü El Kaide, liderlerinin öldürülmesine misilleme olarak kitlesel ölümlere yol açacak benzer bir saldırıyı gerçekleştirebilir mi? Küçük çaplı bir nükleer veya biyolojik-kimyasal silah sivil halkı hedef alabilir mi? Bu sorunun ve bu soruda yer alan endişenin ifadesi, Obama'nın bu tarihî operasyon sonrasında yaptığı açıklamada yer alıyor. Obama, 'bizim mücadelemiz İslâm'a karşı değil, teröre karşı' vurgusunu özenle yapıyor. Mesaj, İslâm dünyasını hedef alıyor. Aslında, Batı dünyasında İslamiyet ile terör arasında kurulan ilişkiyi yansıtıyor. Bize ise İslâmiyet'i ve İslâm toplumlarını müdafaa etmek düşüyor.

El Kaide terörünün İslâmiyet'le bir ilişkisi yok. İslâm inancı şiddeti yüceltmiyor ve teşvik etmiyor. Bu vakıanın, dünya ölçeğinde en sağlam delili biziz. Araştırmalar İslâm toplumları arasında en dindar olanların Türkler olduğunu gösteriyor. İran toplumu ile Türk toplumunu yan yana getirip karşılaştırdığınız zaman, dindarlık standartlarına göre üstünlük bizde. Bir cuma vakti, nüfusa oranla camileri dolduran insanları mukayese ederek bir sonuca ulaşabilirsiniz. Üstelik biz Türklerin şiddetle alışverişi çok daha kuvvetli. Kutsal bildiği değerler uğruna tatlı canını feda etmek gerektiğinde hiç kimse bizimle yarışamaz. Peki o zaman neden Türklerden terörist çıkmıyor?

Her ne sebeple olursa olsun, çoluk-çocuk dâhil masum insanların öldürülmesini bir Müslüman kendi vicdanında hangi inanç umdesi ile meşrulaştırabilir? O zaman İslâmiyet ile terör arasında kurulan ilişkiyi tersyüz edip, bu ilişkiyi İslâm toplumlarının içinde bulunduğu şartlarla terör örgütleri arasında kurmamız ve bu ilişki üzerinden geleceği kurgulamamız lâzım. Terör İslâm inancının değil, İslâm ülkelerinde dikta yönetimlerinin uyguladığı baskılarının sonucu. Kendi halkını, birkaç kişinin keyfi idaresi altında demir bir cenderenin içine öğüten despotik rejimler terör üretiyor. Bu despotların, Avrupa ve özellikle ABD desteği ile varlığını sürdürdüğü inancı, öfkenin yönünü Batı'ya döndürüyor.

Terörün panzehiri demokrasi ve özgürlükler. Türkiye, bu durumun en somut kanıtı. Muhafazakâr bir hükümetin idaresi altında Türkiye hem halkına özgürlük ve barış veriyor, hem de Batı ile eşit ve onurlu ilişkiler yürütüyor. Sonuç: Sadece terör bataklığı kurumuyor; aynı zamanda Türkiye, İslâm toplumları için umut dolu bir model oluşturuyor. Türkiye, oluşturduğu bu model ile İslâm toplumlarındaki öfkenin şiddet yerine barışçı yöntemlere yapıcı bir enerjiye dönüşmesine katkı sağlıyor.

Usame bin Ladin'in öldürülmesi ile Arap Baharı'nın çakışması, çarpıcı bir tesadüf. El Kaide'nin yegane alternatifi, demokrasi için ayaklanan Müslüman halklar. Bu toplumlardaki öfke ve şiddet eğilimleri ancak demokrasi ve insanca bir hukuk düzeni ile barışa kanalize edilebilir. Türkiye modeli, bu çerçevede içinde büyük zenginlikler barındırıyor.

ABD en değerli şeyini, düşmanını kaybetti; hem de kendi elleriyle. El Kaide'ye karşı açılan savaşta bu kritik muharebeyi, dev ordunun değil küçücük bir birliğin kazanması da gelecek için bir ipucu niteliğinde. Artık dünya üzerindeki devasa askerî gücünün anlamı ve maliyeti daha fazla sorgulanacak. 9/11'den bugüne on yıl

içinde ABD gücünün zirvesine çıktı. Artık gerileyecek. ABD'nin güvenliğini ordusu değil, başkalarının demokrasisi ve özgürlükleri konusunda inandırıcı duruşu sağlayacak.

Bin Ladin'in ABD Özel Kuvvetleri'nce öldürülmesi bir dönemin bitişi ve yeni bir dönemin başlangıcı için bir fırsat olabilir. Silahların egemenliği yerine; akıl, vicdan ve ahlâk üzerinde yükselen bir dünyanın.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bahçeli'nin Bozkurtları

Mümtaz'er Türköne 2011.05.05

MHP liderinin ölçülü ve rafine öfkesini anlayabiliyor musunuz? Bağırıyor, sürekli bağırıyor. Asıl barut kokan vurgulardan önce, düşük perdede söylemesi gereken masum hazırlık cümlelerini de bağıra bağıra söylüyor.

Demek ki tasarlanmış, üzerine kafa yorulmuş ve bu yüzden dozu rutine bağlanmış bir öfke bu. Bir sertliğin ifadesi. Kelimelerin, cümlelerin hiçbir önemi yok. O öfkeyi hissetmeniz, mesajı almanız için yeterli.

Peki toplumda bir karşılığı var mı? MHP'nin mütereddit seçmenleri, bu öfkeyi tasvip ediyor mu?

Sivri dişlerini açmış avını parçalamaya hazırlanan veya başını gökte yükselen Ay'a kaldırmış kurt figürü, Bahçeli'nin öfkesini yansıtıyor. Bu yüzden Ülkücü gençlere 'Bozkurtlar' diye hitap ederken kimse yadırgamıyor. Bu öfke, bu öfkeli figür, bu sertlik Türkiye'de neyi temsil ediyor? Siyasî tartışmaların, gelecek kurgularının neresine oturuyor?

'Öfke akılgölgeler' diyeceksiniz. Ama Bahçeli'nin öfkesi bir aklın ve hesabın eseri. Acaba hangi hesabın?

AK Parti'nin 'çılgın proje'si, CHP'nin 'aile sigortası' derken, seçim kampanyası bu iki partinin ürettiği pozitif mesajlarla sürüyor. MHP'nin ise hiç böyle bir telaşı yok. MHP biteviye biri büyük, ikincisi küçük ama şablonu aynı olan iki büyük felaketten bahsediyor. İkisi de 'bölünme ve parçalanma' felaketi. PKK, Türkiye'yi bölmek için uğraşıyor, ABD ve Avrupa bu işe destek oluyor. İkinci felaket ise, 'Türkiye'yi tek parça halinde tutacak yegane güç olan MHP'yi bölme ve parçalama planları' oluyor. 'MHP'yi yıkmak istiyorlar' diyor Bahçeli. 'Dağılmak, ufanmak, kardeş ihtilafı' gibi 'ülke bütünlüğü' için edilen lafları, bu sefer kendi partisine yönelik bir tehdit olarak tekrarlıyor.

'3 Mayıs Türkçüler günü' vesilesiyle, Bozkurtlara söyledikleri 40 yıl önce de kelimesi kelimesine kullanılabılırdi. Nihal Atsız'ın 3 Mayıs 1944'te, aralarında Alparslan Türkeş'in de bulunduğu 23 kişiyle birlikte tutuklanmasının, o tarihte Alman cephesinin çöküşü ile bağlantılı bir 'psikolojik hareket' olduğu geçen zaman içinde yeteri kadar anlaşıldıktan sonra da aynı kalıpların tekrarlanmasının başka bir anlamı olmalı. MHP bir yandan kendi içindeki geleneksel dengesini kaybediyor. Türk-İslam sentezinin yerine, 3 Mayıs tarzı bir Türkçülük, yani 'ilâ-yı kelimetullah'ı olmayan, 'kuru bir cihangirlik davası' geçiyor. Muhafazakâr seçmenle bütün bağlar koparılıyor. Bahçeli'nin Gülen Hareketi'ne karşı ilan ettiği savaş; muhafazakâr seçmeni kapı dışarı edip, şatafatlı bir şekilde 'endişeli modernler'i buyur etme hesabına dayanıyor. Bu hesap tutar mı? Bahçeli'nin bağıra bağıra, AK Parti'ye, Gülen Hareketi'ne ve dünyanın geri kalanına açtığı savaş, bu hesaba güvendiğinin oldukça sert bir işareti.

Siyasî analizci olarak bizim işimiz, görünenlerin arkasındakileri kurcalamak ve mantıklı ilişkiler kurarak sonuçlar çıkartmak. İnce zekâ, hayal gücü ve orijinal bir fikir görünce, ülkeniz adına sevinmek de cabası. Başbakan

Erdoğan'ın Sosyalist Enternasyonel'e, 'CHP'yi çıkartıp AK Parti'yi alın' çağrısı, bu kampanya döneminin -şu ana kadar- en şık hamlesi olarak kayda geçmeli. Özgüven, iddia ve meydan okuma daha parlak nasıl ifade edilebilir?

Türkiye hızla dönüşüyor. AK Parti, Türkiye'yi dönüştüren aktörlerin başında geliyor. CHP, bu değişime ayak uydurmak için çok ciddi bir çaba içinde. MHP lideri ise, sıkı bir şekilde geçmişe tutunarak ve Türkiye'nin geçmişinde kalanların temsilini üstlenerek varlığını sürdürmeye çalışıyor. Devletin bekâsı mı, statükonun bekâsı mı? Bölünmeyi nasıl engellersiniz? Bağırıp çağırarak mı, Kürtleri ikna ederek mi? Bahçeli'nin volümü hiç düşmeyen öfkeli konuşmalarının arasına, bir ikna cümlesi yerleştirmek mümkün mü?

Tarihin süpürgesi çalışıyor. Birbirine tutunarak büyük bir kütleye dönüşmek, safları sıkılaştırarak değişime direnmek mümkün mü? Önümüzde seçim var. Her söylenen söz seçim için. Bahçeli'nin hesaplı öfkesi de.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kılıçdaroğlu'nun kutsal ineği

Mümtaz'er Türköne 2011.05.06

Kimsenin kutsalına dokunmayacaksınız. Dokunursanız, farklı kutsalları olan insanları bir arada yaşatamazsınız. Kendinize de, düşmanlık oluşturduğunuz bu ortamda bir yaşam alanı bulamazsınız.

Statükonun en ileri halini ifade etmek için 'statükonun padişahı' gibi başka bir kelime bulacaksınız. Kutsalları, siyasetin dışında tutacaksınız.

Türk Ceza Kanunu'nda 216. maddenin üçüncü fıkrasında 'halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerleri alenen aşağılama' suçu yer alıyor. Bizim tarihimizde yakın zamana kadar, 'Allah'a veya peygambere hakaret' suçunun basit ve kesin bir cezası vardı. Kutsallara, dinî değerlere hakaret etmenin veya aşağılamanın hemen her toplumda cezaî müeyyideye bağlanmasının sebebi toplumsal barışı sürdürmektir. Bu açıdan bakınca, laiklik adını verdiğimiz prensip kutsalların bu tür saldırılardan korunmasına hizmet etmek zorundadır. Kutsalların siyasî üslûba, bir aşağılama ibaresi olarak yerleştiği ve kullanıldığı toplumlarda laiklik topallamaya başlar.

Cumhuriyet'in tek parti döneminde tam tersi uygulandı ve adına -hâlâ izahı bulunamayan bir sebeple- laiklik adı verildi. İnsanların kutsallarını öğrenmeleri ve öğretmeleri yasaklandı. Sonra kutsallarına müdahale edildi. 1928'de camilere kiliselerdeki gibi sıra koyma önerisiyle başlayan bu tartışma, Kur'an'ın ve ezanın aslî haliyle, yani Arapça okunmasının yasaklanmasıyla devam etti. Yıllarca ezan minarelerden 'Tanrı uludur' nidasıyla okundu. Camiler başka amaçlarla kullanıldı. Türbelerin kapısına kilit vuruldu. Tek parti politikası, vatandaşların kutsallarının aşağılanması, içinin boşaltılması ve tahrif edilmesi yoluyla yeni bir toplum inşa etmeyi amaçlamıştı. Peki, başarılı oldu mu? Hayır. Bu zorlamaların ve düşmanlığın sonucu tam bir fiyaskoydu. Toplum kutsallarına sahip çıktı, 'taassup' adı verilen sağlam zırhın içine yerleştirerek korudu. Baskılar kalktığı zaman da, alabildiğine geliştirdi ve zenginleştirdi. Türklere ve Kürtlere özgü olan Mevlid geleneğinin, bugün her iki toplum tarafından 'Kutlu Doğum' adıyla, miladî takvime göre kutlanması, kutsallara ilave edilen zenginliğe dair sadece iyi bilinen bir örnek. Ancak 'kutsallara düşmanlık' bir siyasî gelenek olarak devam ediyor. Bu gelenek, Kılıçdaroğlu'nun statükonun en ileri biçimini ifade ederken farkında olmadan imdadına yetişiyor.

Kılıçdaroğlu'na 'Ghandi' lâkabı takıldı. Ghandi'nin bağlı olduğu Hindû inancına göre inekler kutsaldır. Ghandi, otobiyografisinde gençken işlediği en büyük günahlardan birinin, bir Müslüman arkadaşı ile birlikte bir parça et yemek olduğunu anlatır. Bir Müslüman olarak Hindûların bu kutsalın bizim için hiçbir anlamı yok. Bizler inekleri, sadece sütünü içmek veya peynir yapmak için kullanmıyoruz; aynı zamanda kesip yiyoruz. Hindistan'da yaşayan Müslümanlardan biri olduğunuzu varsayın. Hindûların bu kutsalına nasıl saygı göstereceksiniz? İnekleri, Hindûların göremeyeceği kapalı mekânlarda keserek. Bizler, Kılıçdaroğlu'nun kutsallarına saygıda kusur ettik mi?

Başörtüsü yasağının kendisi, bütünüyle bir kutsalın aşağılanması değil mi? Ezanı Türkçe okutmakla hanımların başındaki örtüye müdahale etmek arasında ne fark var? Çok laik görünümlü biri, başörtülü hanımların, sakallı erkeklerin çoğalmasından laiklik adına rahatsız olduğunu söylüyordu. 'Bence' dedim, 'onların çoğalmasının hiçbir sakıncası yok, ama sizin gibi onlardan rahatsız olanların çoğalmasının laiklik adına çok sakıncası var.' Sonra da 'iyi ki çok değilsiniz' diye ekledim. İnsanların kutsallarına saygı gösterilmeyen bir yerde laikliği korumak bir yana; tam tersine sadece inanç savaşları başlar. Kutsalların kamu erki tarafından koruma altında olmadığı, siyasetçilerin de bu kutsallara saygı göstermediği bir toplumda sosyal ve siyasal barış kurulamaz.

Kılıçdaroğlu'nun statükoyu resmetmek için kullandığı kutsalı aşağılayan ifadesi bir tesadüf değil. Siyasî üsluba insiyakî olarak yansıyan sağlam bir gelenek bu. Başbakan, tepki gösterince Kılıçdaroğlu çevresindekilere muhtemelen 'ne var ki bu lâfta' bile demiş olmalı. Biz yine de Kılıçdaroğlu'nun ineklerini onu rahatsız etmeden kesmeye ve yemeye devam edelim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kastamonu saldırısı Ergenekon işi

Mümtaz'er Türköne 2011.05.08

Bu iddia bana değil, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Başbakanı'na ait. Erdoğan, Kastamonu saldırısını düzenleyenler için "Bunlar taşeron. Bunlar ihale aldılar. Aldıkları ihalenin gereğini yerine getiriyorlar" dedi.

Peki, ihaleyi veren kim? İhale sahibinin kimliği Başbakan'ın adres gösterdiği 'çete' ifadesinde saklı. 'Çete' deyimi kim için kullanılıyor? Saldırısı PKK resmî açıklama ile üstlendi. Demek ki PKK, taşeron rolünde. O zaman ihaleyi veren de 'çete' olmalı. Hangi çete?

"Buradan çetelerin, terör örgütlerinin, kirli odakların taşeronlarına da sesleniyorum." diyor Başbakan ve çağrısını şu cümle ile yapıyor: "İnsanlığınızı, varsa sorumluluğunuzu hatırlayın, bu çirkin yoldan geri dönün." Özellikle 'sorumluluk' kelimesine dikkat edelim. Kime sorumluluğu hatırlatılır? Aslî görevinden uzaklaşanlara değil mi? Kendisine verilen sorumluluğu bir kenara bırakıp mazarrat çıkartanlar kimler? Bu tanıma, devlet içine yerleşmiş Ergenekon örgütü tam olarak uymuyor mu?

Başbakan, saldırının akabinde yaptığı bu açıklamadaki 'çete' vurgusunu, önceki gün yaralı polis memurunu ziyaretinde de tekrarladığına göre, sağlam bir bilgiye dayanıyor olmalı. Ergenekon, seçime giden Türkiye'yi kaosa sürükleme planları yapmış, PKK'ya uygulatıyor. Silivri'de batan diken, taşeronuna Ilgaz Dağı'ndan başlayarak çıkartmaya çalışıyor.

Ergenekon parmağı, Başbakan'ın açıklamasından ibaret değil. KCK, saldırıyı üstlendiği açıklamada, bu saldırının 'sadece AKP'nin polislerine yönelik' olduğunun altını çiziyor. Neden polisler? Son bir ay içinde 30 PKK militanı, ağırlıklı olarak askerin kırsal bölgelerde düzenlediği operasyonlarda öldürüldü. Son olarak 27 Nisan'da Pülümür'de, on bin askerin katıldığı bir operasyonda 7 PKK'lı hayatını kaybetti. Bu tabloda bir tuhafılık yok mu? Hedefte neden sadece polis var?

Öcalan, son avukat görüşmesinde Kastamonu saldırısını düzenleyen 'Dersim'deki PKK grubu'nu aşağılıyor. Eylemleri 'gerillacılık özentisi' olarak niteliyor. Bir de şikâyetle bulunuyor, "Ölüm de olmayacaktı, operasyonlar, tutuklamalar da olmayacaktı, taş da atılmayacaktı." diyor. O zaman sormamız gerekiyor: Seçim öncesi, her şeyin kırılgan olduğu bir ortamda binlerce askerin katıldığı operasyonlar neden yapılıyor? PKK 15 Haziran'a kadar ilan ettiği ateşkese riayet ederken.

Aysel Tuğluk'un 'kötü şeyler olacak' sözünü farklı yorumlamayı deneyelim: Tuğluk'un sertleştiği ve ortalığı da sertleştirdiği doğru. Peki, kime karşı? Çok önemli bir ayrıntı: İmralı'da Öcalan'la görüşen ve onun talimatlarını getiren kişi Aysel Tuğluk değil mi? 15 Haziran'a kadar ateşkesin devamını isteyen ve 'Dersim PKK'sını eleştiren Öcalan değil mi? Demokratik Toplum Kongresi, YSK'nın veto krizi aşılmışken neden 'seçimleri boykot'u gündemine alıyor? Tuğluk, yeni bir strateji anlamına gelen 'biz de kendi devletimizi kurarız' anlamına gelen sözleri, durup dururken neden ediyor?

Yukardan beri alıntıladığım her cümle, çok özel adreslere mesaj anlamı taşıyor. Başbakan, Ergenekonculara, 'ne yaptığının farkındayım', 'ayağınızı denk alın' mesajı veriyor. Öcalan, uzun süredir şiddet çağrıları yapan Cemil Bayık kanadını, Aysel Tuğluk aracılığıyla sertleşerek dengelemeye çalışıyor ve Kastamonu saldırısını deşifre ediyor. O da dolaylı olarak Ergenekon'u ima ediyor.

Kastamonu saldırısını bir hafta önceden, yer göstererek haber veren Emre Uslu duruma noktayı koyuyor. Saldırıyı PKK içindeki şahinlerle devlet içindeki derin güçlerin ilişkisine dayandırıyor.

Kastamonu saldırısı, bir Ergenekon-PKK ortak operasyonu. BDP, DTK aracılığıyla bu yeni durumdan vazife çıkartıyor. Ergenekon, seçimin kırılgan hale getirdiği istikrar dengelerini alt-üst ederek Silivri'deki kuşatmayı yarmaya teşebbüs ediyor. BDP ise arkasına devletin derin güçlerini alarak, kan ve barut mesajları ile güçlü bir seçim kampanyası yürütüyor. Bize de, şehit polis memuru Recep Şahin'e Allah'tan rahmet dilemek ve Ergenekon çetesinin tezgâhlarını deşifre etmek düşüyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir mermi kaç oy eder?

Mümtaz'er Türküne 2011.05.10

Beklenti bu istikamette: Seçim yaklaştıkça şiddet tırmanacak. Bu beklenti birilerinin mermilerle yaptığı oy hesabına dayanıyor. Şiddeti tırmandıracak olanlar, elindeki veya kontrolündeki silahlarının cephanesini bu niyetle saymaya girişenler.

Aslında şiddet ile demokrasi arasında tersine bir ilişki vardır. 'Kafaları kırmak yerine saymak, kurşun yerine oy atmak' formülü, demokrasinin en inandırıcı dayanaklarından biridir. Öyleyse, mermi atıp oy alma hesabında da bir yanlışlık olmalı.

BDP, ölçülü ve kontrollü bir şiddetin, Güneydoğu'da bazı seçim bölgelerinde oyunu artıracığını biliyor. Daha önce de uygulanan bu yöntem, yaygın olarak tekrarlanacak. Vatandaş, seçme hakkı ile yaşama hakkı arasında tercih yapmaya zorlanacak. Küçük yerleşim birimlerinde, kimin hangi partiye oy verdiğini takip etmek kolay. Savunmasız insanların tehdit edilmesi, oyların firesiz toparlanması için yeterli. Tehditleri inandırıcı kılacak birkaç şiddet gösterisi, bazı sandıklardan tulum çıkartmak için yeterli.

Ancak BDP'nin uyguladığı genel nitelikli psikolojik şiddet türü daha önemli. Aysel Tuğluk'un 'sıfır noktası' benzetmesinde görüldüğü gibi BDP'nin bağımsız adaylarının kan ve barut kokan sözleri, havayı gerginleştirip korkuyu egemen kılmayı amaçlıyor. Bir adım sonrası sözlerin değil, mermilerin yol açacağı şiddet. Kastamonu saldırısı bu şiddet türünün örneği. KCK yayımladığı bildiri ile bu şiddetin AK Parti'yi hedef aldığını ilan ediyor. PKK, mermilerle bir yandan Ergenekon siparişlerini adresine gönderiyor; öbür taraftan BDP'nin bağımsız adaylarının kampanyasına destek çıkmış oluyor.

Peki, yaygın terör olaylarının, 12 Haziran'da sandıktan çıkacak sonucu etkileme gücü ne kadar? Bu hesap çok önemli. Çünkü elinde şiddet araçları olanların bir tek oyu bile insan hayatından daha fazla önemsendiği ortada.

YSK'nın bağımsız adayları veto etmesi, BDP oylarına zirve yaptırdı. Tehdit ve baskının üzerine çıkacak bir PKK terörü ise BDP oylarında erimeye, AK Parti oylarında patlamaya yol açabilir. Şiddet ile iktidar partisi oyları arasında sanıldığı gibi tersine bir ilişki yok. Sanıldığı gibi aksine terör, bu terörü durduracak asıl aktörü, yani AK Parti'yi ahlaki olarak daha güçlü hale getiriyor. AK Parti lideri çıkacak ve sadece şunu söyleyecek: 'Teröre teslim olmayın.' BDP'nin seçimleri boykot alternatifi ve arkasından gelecek olan yaygın terörün PKK'ya ve Kürt siyasal hareketine bir katkısı olmazdı. Bu proje, her ne şekilde olursa olsun suları bulandırmaktan medet uman Ergenekon'a ait olmalı.

PKK'nın askeri değil polisi hedef almasının, Ergenekon siparişi olması dışında hiçbir açıklaması yok. Asker de polis de bu memleketin evladı. Bizim görmediğimiz farkı, PKK nasıl görüyor? Asker Zap boyunca son günlerde operasyonlar yaparken, PKK neden sadece polisi hedef alıyor? Hem de 'AK Parti'nin polisi' sıfatıyla. Sorunun bir tek cevabı var: Asker-polis ayrımını PKK'dan başka kim yapabilir? Ergenekon'dan başka aklınıza gelen, polise dış bileyen birileri var mı?

Türkiye'nin içinden geçtiği süreç şiddet araçlarının da tasfiyesi anlamına geliyor. Son dönemeç geçilirken terör örgütleri Türkiye'nin huzuruna çelme takmaya çalışıyor. Ergenekon'un da, PKK'nın da varlığını sürdürebileceği tek alternatif yanmış, yıkılmış, kan gölüne dönüşmüş bir Türkiye. Peki mümkün mü? Her şey sandığa gidecek olan halkın, mermilerle yapılan hesabı doğrulamasına bağlı. Öyleyse kararı halk verecek ve daha sandığa gitmeden verdiği kararı gösterecek. Demokrasiye tehditkâr bir müdahale olan 27 Nisan e-muhtırası, 2007'de her iki vatandaştan birini AK Partili yaptı. PKK-Ergenekon ortak yapımı olarak tırmanacak şiddet, bu seçimde AK Parti'ye anayasayı tek başına değiştirecek çoğunluğu verecektir.

Terör her zaman ince hesaplara dayanır. Terörün ince hesapları da bize yeni hesaplar yaptırır. Mermilerle yapılacak oy hesabı ne kadar ince olursa olsun, 50 milyon insanın tek tek yaptığı hesapların toplamından daha sağlam olamaz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MHP'nin Okyanus'u ve daha ötesi

Geçmişinizde inanmışlığın, adanmışlığın bedelini ödediyseniz olan bitene farklı bakarsınız. MHP'li politikacıların kaset skandallarını derin bir üzüntü içinde takip ediyorum. Politika bugünden yarına değişir. MHP'nin yıldızı bugün söner, yarın göz kamaştırır. Olan MHP'ye gönül verenlere oluyor. Liderliği, yöneticileri bir kenara, MHP'liler olanları hak etmiyor.

Her kaset skandalı patladığında, birilerinin istifa etmesi durumu düzeltmiyor. 'Benim özelim, sadece aileme karşı sorumluyum' mazeretinin dile getirilmesi bile, yanlışın etrafında dolaştığımızı, asıl meseleye giremediğimizi gösteriyor. Bu adamlar MHP'de üst düzey yönetici sıfatı kazanmışlarsa, onların istifaları yetmez. Devlet Bahçeli'nin de, MHP'ye gönül verenlerden özür dilemesi ve liderlik koltuğunu bırakması gerekmez mi? Bu adamları o makamlara kim getirdi?

Kimse yanlış bir düşünceye kapılmasın. Dava üzerinden saltanat sürenlerle davayı omuzlayıp götürülenler aynı kişiler değil. Türk milliyetçiliğini bu parti ve bu lider kadrosu temsil etmiyor. Bir kişi hata yaparsa düzeltilir. Ama lider hata yaparsa, peşinden çığ gibi büyüyen hataları düzeltmek imkânsız hale gelir. 'Türklük gurur ve şuuru' ile 'İslâm ahlak ve fazileti' içinde bu tekrarların mazereti yoktur.

Susmak, hiç konuşmamak veya bunca rezaletten sonra sessizce çekilmek, buharlaşıp yok olmak, MHP'ye gönül verenlere saygının gereği olmalıydı. 'Okyanus ötesi'ne saldırmak, MHP yönetimini bitiren hatalarda ısrar etmekten başka bir anlam taşıyor. Hocaefendi sakin, olgun saldırılara cevap veriyor. MHP yöneticileri bu cevapları neden, bir yüce davaya gönül vermiş kendi tabanının vicdanı olarak dinlemiyor?

Önceki gün, Zaman Gazetesi'nde Fethullah Gülen Hocaefendi, anlayan için çok ağır sözler söyledi. 'İşin hamasî destanını kesenler, hamasî destanlarla teselli olanlar'dan bahsetti. 'Milletimizin kültürü, dili, bütün dünyaya taşınması, tanıtılması, yüce milletimizin bir kere devletler muvazenesinde çok önemli, hayatî, belirleyici bir muvazene olması idealinin gerçekleşmesi için sadece nutuk atanlar'dan dem vurdu. 'Düz yolda yollarını şaşıran' bu adamları 'sadece belli makamlara gözlerini dikmekle', 'yaptıkları şeyin altında kalıp ezilmekle' tasvir etti.

MHP'nin ve ülkücülerin sahiplendiği büyük davanın, bugün kimlerin sırtında yükseldiğini insaf ölçüsünde teslim edenler, bu sözlerin her kelimesine hak verirler. MHP'nin çektiği sıkıntının, zorlukların gerçek sebebi bu. MHP yönetimi, misyonları için edebiyat dışında hiçbir şey yapmadı. Bağırıp-çağırarak dışında hiçbir şey üretmedi. Sonra bu davayı, hayal edilenin çok ötesine taşıyanları suçlayıp, mahkûm etmeye kalktı. Büyük fedakârlıklarla yoluna devam edenlerin girdiği hizmetlerin askıya alınmasını talep etti. Kendisinin yapmadığını başkalarının da yapmasına engel olmaya kalktı.

MHP'nin lider kadrosu, bu partiyi var eden inancı, değerleri ve kutsalları menziline taşımak için en küçük bir çaba harcamadı. Bu inancın, bu idealin desteğinden siyasî postlar çıkartıp, mevki ve makam hesabı ve gayreti dışında hiçbir şey yapmadı. Sonra da bütün bu kutsal değerler için her şeyini ortaya koyanlara, sadece kıskançlık ve haset duygularıyla baktı. Kıskançlıktan düşmanlık üretti. O postların, makamların sevdası uğruna, o değerler üzerinde tekel oluşturmak için hizmet ehline savaş ilan etti.

MHP'nin tabanı bu rezaletleri hak etmiyor. MHP'yi yönetenler, MHP'ye gönül verenlerin ruhunu, feragat ve fedakârlık duygusunu sadece istismar ediyor. Bu çarpıklığın, bu tezatın düzeltilmesi gerekiyor.

Devlet Bahçeli'nin tarihî sorumluluğu, kendisini inancına, davasına adanmış olanların önünü açmaktan ibaret. Bunun için istifa etmesi yeterli. Okyanuslar ötesini hedef gösterirken, diz boyunu geçmeyen bir derede kendisini, partisini ve 40 yıldır bu işe gönül verenleri boğulmaya mahkûm ettiğini artık fark etmesi lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Kötü şeyler'e kim karar veriyor?

Mümtaz'er Türköne 2011.05.13

12 Haziran yaklaştıkça, şiddetin tırmanacağı endişesi de artıyor. Silopi'de bir polisin uzaktan açılan ateşle öldürülmesi, 'kötü şeyler olacak' tehdidinin fiilî sonuçlarından biri.

Elazığ'da kamu araçlarının kundaklanması gibi, doğrudan halkı tedirgin etmeye yönelik kitlesel şiddet eylemlerinde artış var. PKK-BDP çizgisinde duran Halk İnsiyatifi, AK Parti binalarına yönelik Türkiye sathında saldırılarda bulunacaklarını ilan ediyor. Demek ki üretilen şiddetin tek merkezi var: PKK. Ergenekon'un şiddeti ihaleye çıkardığı ve ihalenin tek taşeron olan PKK'nın üzerinde kaldığı doğru. Ama, Ergenekon'un şiddetten umduğu faydanın, BDP'nin hesaplarına uyması gerekmez mi?

PKK'nın üretimi olan şiddet nasıl bir seyir izleyecek? Kötü şeyler, ne kadar 'kötü' olacak? Doğru öngöründe bulunmak için şu sorunun cevabını aramamız lâzım: Kötü şeylere kim karar veriyor? Kandil mi? Öcalan mı? Aysel Tuğluk gibi BDP'nin bağımsız adayları mı? Farklı bir PKK veya 'derin' PKK mı? İhaleye verilecek dosya nasıl hazırlanıyor? Karar hangi süreçlerden geçerek alınıyor?

Önce şu tespitte uzlaşmamız lâzım. Önümüzde seçim var. PKK'nın ürettiği şiddetin tek amacı, seçim üzerinde etkili olmak. BDP'nin bağımsız adaylarının alacağı toplam oy, ve bu oyun genel oy içindeki oranı seçimden sonra Kürt sorununun seyrini, özellikle anayasal çözümü derinden etkileyecek. BDP, açıkça fiyasko olarak nitelenecek bir oyla seçimden çıkarsa PKK'nın, Öcalan'ın ve BDP'lilerin Kürt siyaseti üzerinde oluşturdukları tekel kırılacak. Şayet açık bir zafer olarak kabul edilecek bir sonuç elde edilirse, PKK 1999'da vazgeçtiği tezleri geri dönecek, vites büyüterek 'Kürt millî hareketi'ni, yani ayrılıkçılığı ileri bir mevziye taşıyacak. Bu yüzden şiddet üretimi konusunda ölçü alınacak tek kriter seçim sonuçlarından ibaret. PKK, BDP'li bağımsız adaylar için seçim kampanyası yürütüyor. Kürt siyasetinin manevra yeteneği yüksek, taktik yaratıcılığı oldukça fazla. Cepheye sürülen her taktik ve örgütsel hamle, 12 Haziran sonuçlarını etkileme amacına göre tasarlanıyor.

Ancak, PKK'nın şu ana kadar görünürde hiç hesaba katmadığı çok önemli bir ayrıntı var. BDP'nin alacağı toplam oydan önce batı şehirlerinde alacağı nisbî oy ve bu oylardaki son seçime göre değişme daha önemli. PKK'nın Kürt siyasetindeki ağırlığı, ancak bu bölgelerdeki başarısı ile devam edebilir. Sadece Güneydoğu'dan ibaret bir Kürt siyaseti kısa zamanda BDP'yi etnik ırkçılığa batmış, hak arayışından uzaklaşmış faşist bir örgüte dönüştürür. Güneydoğu'dan ibaret bir Kürt siyaseti, Kürt sorununu, PKK eliyle devletin geçmişteki resmî tezlerine uygun biçimde bir bölgesel soruna, 'Güneydoğu sorunu'na indirger. Türkiye Kürtlerinin yarıdan fazlası Türkiye'nin batısında yaşıyor. PKK-BDP siyasetinin yerel ölçekte bulduğu her siyasî çözüm -demokratik özerklik dahil- Kürt sorununun bölgesel bir sorun olduğunu varsayıyor.

Geçen hafta Van'daki DTK kongresinde, iddialı bir adım atıldı. Kürt sorununu, haklar temelinde bir anayasal çözüme kavuşturma stratejisinin yerini, 'demokratik özerklik' adı ile başlanan ve ucu açık bir siyasî çözüm aldı. Siyasî çözüm, reel siyasî şartlara göre hedefi değiştiren ve kısmî özerklikten bağımsızlığa kadar uzanan geniş bir yelpazeyi kuşatan ileri bir safhayı işaret ediyor. Ancak bu çok geniş coğrafi yelpazenin içinde İzmir'in, Antalya'nın, İstanbul'un ve Mersin'in yeri yok. Bu bölgelerde yaşayan Kürtlerin talepleri, ancak haklar temeline dayanan bir çözüme konu edilebilir.

Asıl can alıcı nokta şu: PKK şiddet aracılığıyla oy topluyorsa, bu şiddetin kararını BDP'li adaylara oy vermeyi düşünenler, yani doğrudan halk veriyor. PKK, seçimlere giren bir siyasî parti gibi pragmatik düşünüyor. Anket gibi modern teknikleri o da kullanıyor, seçmenin nabzını tutuyor. Şiddet oy kaybettiriyorsa, operasyonlarını durduruyor, şiddet çağrılarını geri alıyor. Tersine şiddetin tırmandırdığı gerginlik daha fazla oy getiriyorsa, kanın aktığı musluğu biraz daha gevşetiyor.

Bu taktikler İstanbul'daki, İzmir'deki, Antalya'daki seçmene ne kadar işliyor? Batıdaki büyük şehirlerde seçmenin baskı altına alınması, sandık terörü estirilmesi o kadar kolay değil. Peki batıdaki Kürtlerin kararı ne? Onlar da 'kötü şeyler' bekliyorlar mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Muhsin Başkan yaşasaydı...

Mümtaz'er Türköne 2011.05.15

Muhsin Başkan'ın MHP'den ayrılmak zorunda bırakıldıktan sonra 'Yeni Oluşum'u başlattığı ve Büyük Birlik Partisi'nin kuruluş hazırlıklarını yürüttüğü günlerden biriydi. Akşam vakti Yeşilköy'den uçağa bindik. Uçak bulutların üzerine çıkınca, pencereyi işaret etti. İstanbul'da hava kararmıştı; ama güneş gökyüzünde turuncu rengeyle pırl pırl parlıyordu. Demek güneş battıktan sonra da aydınlatmaya devam ediyormuş. Sadece sizin önünüzde duran karanlığı aşacak bir ufka ihtiyacınız var.

MHP gürültülü şekilde çöküyor. Bu çöküşte kasetlerin veya Gülen Hareketi'ne açılan anlamsız savaşın payı elbette var. Ama daha önemlisi: MHP'nin içinin bomboş olduğu, sevk ve idaresinin ehliyetsiz ellerde durduğu bu vesileyle ortaya çıkmadı mı? Yıllar önce, aklıma çok değer verdiğim genç ülkücü akademisyenlerden biri bana bir Devlet Bahçeli tasviri yapmıştı. Biçer-döverlerin bir ayar yeri varmış. Yere yakın ayarlarsanız, ekinleri dibinden kesermiş. 'MHP'de ayar çok yere yakın işliyor, aklı uzunlar orada barınamıyor' diye durumu özetlemişti.

Yıllar önce Ayvaz Gökdemir'in cenaze töreni için Meclis'e gitmiştim. Merdivenlerde iki basamak yukarıda bekliyordum. Devlet Bahçeli önümden 9-10 kişilik maiyeti ile geçti. Çevresindekilerin çoğu eski arkadaşım. Hepsi gözlerini kaçırıp, önleri ilikli yollarına devam etti. Biraz sonra Bahçeli tekrar döndü, bu sefer beni görüp elimi sıktı, hal hatır sordu. Anında çevresindekiler kuyruğa girip elimi sıkmaya başladılar. O gün MHP'de neden Ülkücü Hareket'in içinden yetişme aklı başında fikir adamlarının yer bulamadığını anlamıştım. Biçer-döver yere çok yakın biçiyormuş.

MHP, 27 Mayıs darbesini yapan, sonra demokrasiye geçişe karşı oldukları için tasfiye edilen 14'ler içinde yer alan darbecilerin kurduğu bir parti. Başlangıçtan itibaren bu partinin gençlik tabanını, Demokrat Partili babaların çocukları oluşturdu. MHP'nin kurumsal ve tarihsel kimliği ile tabanının kişiliği ve eğilimleri hep farklı oldu. Onları bir arada tutan milliyetçiliğin güçlü yapıştırıcı etkisiydi. Muhsin Başkan 1992'de yakın çevresine yönelik kasıtlı şiddet yüzünden MHP'den ayrılmak zorunda kalmasaydı, Türkeş sonrasında tartışmasız genel başkandı. Ayrılması, MHP'nin darbeci kimliği ile Ülkücü tabanın millî-manevî hamurunun ayrışması anlamına geldi. Büyük Birlik Partisi bu çelişkiyi ortadan kaldırdı, Ülkücü Hareket'i kimyasına uygun bir rotaya soktu. Ne var ki siyaset sadece iyi niyetle ve inançla yürümüyor. Muhsin Başkan, politikanın derin kumpaslarına ayak uyduramayacak kadar mert ve temiz olduğu için basamakları hızlı çıkamadı.

Muhsin Başkan bugün yaşasaydı, MHP'nin hal ü pür melâline ne derdi? Kasetler hakkında hiç konuşmayacağından, ama Gülen Hocaefendi'ye karşı yürütülen savaşın çirkinliğini, zalimliğini deşifre etmek için her şeyi yapacağından eminim. Muhtemelen Bahçeli'ye 'Ergenekon'a neden canla başla hizmet ediyorsun?' diye sorar sonra da eklerdi: 'Kuşatıldın mı, esir mi alındın?'

MHP'nin düştüğü duruma BBP'liler de, benim gibi derinden üzülmüyorlar. MHP ve BBP'nin Ülkücü tabanı aynı mayadan geliyor. Çorum'dan arayan Kadir Bey'in serzenişinde bu samimiyeti gördüm. Hangi partiden olursa olsun Ülkücüler MHP Genel Merkezi'nin bu görüntüsünden çok rahatsızlar. Özellikle, Gülen Hareketi'ne açılan savaştan.

Avni Özgürel ve Emre Uslu, bu savaşı MHP'nin Batı illerinde CHP tabanına yönelik stratejisinin eseri olarak yorumluyorlar. MHP ile CHP arasında cemaat ekseninde bir rekabet yok ki? Mehmet Ekici'nin 'kasetlerin kaynağını biliyoruz, ama seçimlerden sonra açıklayacağız' sözü, MHP'nin pozisyonunu içerde kopan fırtınalara göre belirlediğini gösteriyor. Başka türlü neden seçim sonrasına ertelensin? Bir gece yarısı MHP liderinin odasına takım elbiseli üç kişi gelmiş, birkaç saat konuşmuş ve sabaha karşı her şey değişmiş olamaz mı?

Muhsin Başkan yaşasaydı belki bize ne olup bittiğini daha açık anlatırdı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hakkârili annenin dinlediği Yasin-i Şerif

Mümtaz'er Türköne 2011.05.17

'Oğlu her ne sebeple hayatını kaybetmiş olursa olsun... Yozgat'taki anne ile Hakkârî'deki anne, oğullarının başında aynı duayı ediyorsa, evladı için Yasin ve Fatiha okuyorsa, cemaat aynı kibleye dönüyorsa, burada çok ciddi bir yanlış olduğu ortadadır.' Bu sözleri Başbakan, 2009 yılında söylemişti.

Bu sözler, çoğumuzun aklında 'anneler ağlamasın' diye kalmıştır. Vahdettin İnce, Star Açık Görüş'te 'Dil yarısı nasıl geçsin' başlıklı yazısında, Yasin okuma meselesini, insanın ciğerine işleyen bir anekdotla anlatıyor. Anneanesi her sabah elinden tutar Kürt köyündeki medreseye götürürmüş. Dersini tamamlayıncaya kadar da kapıda beklermiş. '...Anneannemin amacı dinî eğitim alıp bir molla, bir alim olmam değildi. Onun bütün derdi, perşembeyi cumaya bağlayan akşamlarda... Kur'an okuyacak birini yetiştirmektir' diye, ilim öğrenmesinin vesilesini özetliyor. Ve her cuma gecesini anneanesi yanında oturur ve o da ölenlerin ruhu için Yasin okurmuş.

Bugün, öldürülen 12 PKK'linin her birinin evinde ayrı ayrı Yasin okunuyordur. Anneleri, ağlamaktan kurumuş gözpınarlarına rağmen, o Yasin'i dinlerken dökecek gözyaşını mutlaka buluyordur. Tıpkı, Silopi'de şehit edilen polisin Samsun'daki, Edirne'deki baba ocağında olduğu gibi. Grup grup başsağlığına gelenler ayrılmadan önce, o kasvetli havada bir Fatiha ile taziye yapıyor.

Burada büyük bir yanlış olduğu ortada değil mi?

İddiaları, tartışmaları, suçlamaları bir kenara bırakalım. Artık evladına bir Yasin-i Şerif ve bir Fatiha okutmaktan başka çaresi kalmayan annelerin yürekleri tam olarak aynı parçalara bölünmüş durumda. Her birinin gözünün önünden evladını doğururken çektiği sancılarla başlayan ve bugüne kadar süren sıkıntılar film şeridi gibi geçmiyor mu? Bir fırsat verilse, hangisi evladına gelen kurşuna siper olmazdı?

Peki bu ölümlere sevinenler kimler? Hakkârili annenin de, Samsunlu annenin de evladını kaybetmesinden çıkar sağlayanlar aynı kişiler değil mi? Silopi'de iki polis öldüğünde, Hakkari'de 12 PKK'lı hayatını kaybettiğinde kimlerin ağzı kulaklarına vardı? Bu ölümlerin sorumlusu aynı kişi veya aynı merkez değil mi?

Hüseyin Yayman'ın, Açık Görüş'te 'Kürt sorununun camdan duvarları' başlıklı analizi, röntgen filmi gibi bugün yaşananların bütün ince detaylarını veriyor. Yayman'ın sıraladığı, iki tarafın karşılıklı hataları akıl ve mantık zemininin kaybolduğunu gösteriyor. Cesaret eksikliği, siyasî istismar, gözü dönmüş bir milliyetçilik ortalığı bulandırıyor. İşte bu bulanık havada birileri ava çıkınca, olan Hakkârî'deki ve Samsun'daki annelere oluyor.

Hava bulanık ve kirli. Sorunları sakın ve soğukkanlı bir şekilde müzakere etmenin imkânı yok. Seçim atmosferi Kürt sorununun eksenini kaydırıyor. AK Parti, çözümü seçim sonrasına erteledi. Anayasa tartışmaları ile paralel olarak Kürt sorununun çözümü ilerleyecek. Bugün ölümlerden kim kazançlı çıkıyor? 12 PKK'lı'nın ölümü kime aradığı şeyi veriyor? BDP'liler 'sürekli eylem' haline, PKK'lı cenazeleri ile nasıl bir derinlik kazandırıyorlar? Ve BDP adayları, ölen PKK'lılar için ağızlarını açar açmaz neden AK Parti'yi sorumlu tutuyorlar? Türkiye sathında AK Parti seçim büroları neden saldırıya uğruyor?

Dökülen kanın BDP'ye bir miktar daha oy kazandırmak, AK Parti'ye de mümkün olduğu kadar çok oy kaybettirmek dışında hiçbir mantığı ve gerekçesi yok. Sonuçtan sebebe gidelim: 12 PKK'lı'nın ölümünden yarar sağlayanlar kimler? Onların kanı ve cenazeleri ile kampanya eylemlerine kimler 'süreklilik' kazandırıyor?

Kürt sorunu bambaşka bir aleme taşınıyor. Selahattin Demirtaş'ın 'iki başbakan' metaforu ile, Kürtler adına dile getirdiği özerklik talebinin ne anlama geldiğini, bu talebin sahibi olması gereken Kürtler biliyor mu? 'Çözüm' BDP tarafından hak arayışından, bölgesel özerklik adıyla statü arayışına taşındı. Baskın Oran hoca bu hafta Radikal 2'de biraz da kızgın, bu statü talebinin, 'azınlık olmayı reddedenlerin hiç farkında olmadan azınlık hakları istemeleri anlamına gelen, artık çağı ıskalayan bir statü' olduğunu anlatıyor.

Ortada ince hesaplar dönüyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

19 Mayıs'ta neden hâlâ faşist kutlamalar yapıyoruz?

Mümtaz'er Türköne 2011.05.19

Yobazlık tam olarak böyle bir şey olmalı. Bir şeyi hiç sorgulamadan, anlamı üzerinde hiç düşünmeden, bir çift öküzün tarla sürerken yanında gördüğü izi takip etmesi gibi hûşû içinde tekrarlamak. 19 Mayıs kutlamaları 1932'nin faşist İtalya'sından alınma. Neden değiştirmek aklımızdan bile geçmiyor?

40 yıl öncesinin gençliği ile bugünün gençliğinin noktasından virgülüne kadar aynen yaptığı yegâne şey 19 Mayıs kutlamaları olmalı. Mayıs ayını başından sonuna eğitim ve öğretim amaçları dışına çıkartan garip bir ritüel. Beden eğitimi öğretmenlerinin bütün kontrolü ele aldığı, diğer öğretmenlerin mecburen anlayış

gösterdiği bir eğitim ve öğretim boşluğu. Neden? Herkes 19 Mayıs provaları ile meşgul. 1930'ların İtalya'sında kalan faşist gençlik eğitimi uygulamalarını, olduğu gibi tekrarlamak için.

Atatürk'ün Samsun'a çıktığı tarih olan 19 Mayıs'ın (Mustafa Armağan'ın bu tarihe önemli itirazları var), '19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı' (1981'de 'Atatürk'ü anma' eklenecek) olarak kutlanmasına dair kanun 1938'de çıkıyor. Atatürk'ün bu tarihi, çevresine hatırlatması ve önemine işaret etmesi 1936 yılında vuku buluyor. Ama gençlerin büyük sahalara çıkıp, basit jimnastik hareketlerini toplu halde tekrarlamasının kaynağı 1932 yılında Başbakan İsmet İnönü başkanlığında bir heyetin Moskova ve İtalya'ya yaptığı seyahate dayanıyor. Recep Peker, Ali Çetinkaya, Yunus Nadi, Falih Rıfkı, Ruşen Eşref ve Yakup Kadri'nin yer aldığı heyet, özellikle Mussolini İtalya'sında gençlerin eğitimi için geliştirilen yöntemleri ve pratikleri derin bir hayranlıkla izliyorlar. Falih Rıfkı (Atay) (Moskova ve Roma, 1932) 'Cumhuriyet genci yetiştirmek için' Stalin Rusya'sı ile faşist İtalya'nın 'çocuk ve genç yetiştirme metotlarının adım adım tedkiki'ni öneriyor. 1932'nin Moskova'sındaki 1 Mayıs kutlamalarını 'ihtilalin telkin, propaganda ve yığın sanatlarındaki hususiyetleri gösteren en iyi sahne' olarak naklediyor. Roma'da 5-13 yaş arası çocukların dâhil olduğu faşist teşkilatı (erkeklerin Balila, kızların Piccole) öve öve bitiremiyor: 'Çocukluktan itibaren herkese vazife verilmiştir. Herkes inzibat ve kontrol altına alınmıştır. Kabiliyetler yarışa çıkartılmıştır; her faşist hiçbir zaman konuşmadığı şefi her an yanı başında hisseder olmuştur... Çocuk ve şef şefin rehberliği altındadır.' (s. 99) Sonra coşup, daha sonra köy enstitülerinde uygulanacak modeli bir faşizm hayali olarak anlatmaya girişiyor: İmamın yerine geçecek bir öğretmen, 'köye adım bastığı gün fırkanın kadrosu içinde ve gözü altında' işe başlıyor.

O dönemin Türk aydınlarında derin bir faşizm hayranlığı mevcuttur. Hitler henüz iktidarda değildir, Mussolini ise on yılı geride bırakmıştır. 1932'nin Mayıs ayında yapılan bu faşizm seferinin, Cumhuriyet tarihinde birçok yeniliğin hemen öncesinde yer alması tesadüf değildir. Ezanın ve Kur'an'ın Türkçe okunması, meşhur Türk tarih tezi, Güneş dil teorisi ile adeta yeni bir Türkçenin icat edilmesi hep bu seyahatten hemen sonraki aylarda, 1932'nin ikinci yarısında vuku bulmuştur. 1933 yılından itibaren Ülkü dergisinde İtalya'da gençlik teşkilatları ile ilgili yazılara fazla yer verilmesi, 19 Mayıs törenlerine giden tecrübenin arka planını açıklamaktadır. Türkiye'de sporun kurucu isimlerinden Selim Sırrı (Tarcan) (1874-1948) hem bu yazıların hem de 19 Mayıs jimnastik hareketlerinin müellifidir.

Tabii bizim 19 Mayıs gösterilerimizin böyle bir şeyi başarması imkânsız. Zira, Allah'a şükür her an yanımızda hissedeceğimiz bir 'Millî Şef'imiz mevcut değil. Tıpkı bizim gençliğimizde olduğu gibi dershanelerin kapılarını açıp, gelen baharla birlikte dersleri kırmak için 'resmî ve meşrû' bir fırsattan ibaret. Bize düşen, gençlerimize vermemiz gereken, bilimin aydınlığında eleştirel aklın rehberliğinde şu soruyu sormak: Faşizmin dünyada bizden başka örneği olmayan bu ritüelini, koca koca adamların ciddi ciddi emek harcadığı, önemsedığı bu müsamereyi üzerinde hiç düşünmeden ve sorgulamadan neden tekrarlıyoruz?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güneydoğu'da sandık güvenliği nasıl sağlanacak?

Mümtaz'er Türköne 2011.05.20

Kastamonu saldırısından sonra PKK-BDP siyasetçilerine ve Ergenekonculara 'bir mermi kaç oy eder?' diye sormuştum. BDP eşbaşkanı Filiz Koçali'nin yazılı açıklamasını acı bir şaka gibi okudum.

Koçali, BDP'nin bağımsız adayları adına 'Kürt'e sıkılan her kurşuna karşı, bağımsız adaylara bir oy' çağrısında bulunuyor. Allah aşkına! Kürt kanı bu kadar ucuz mu? Hesap böyle: 1 kurşun=1 oy. Bu hesap yanlış değil mi? Bir tek insanın hayatı -ister Kürt ister Türk olsun- AK Parti'nin, CHP'nin, MHP'nin aldığı oyların toplamından daha değerli olmalı. İnsan hayatı üzerinden oy hesabı yapanları, Cenab-ı Allah'ın 'kahhar' sıfatına havale etmekten başka çare var mı?

Çarşamba günü, İsmail Beşikçi'yi dinledim. Kürt sorununu, birikimli bir 'Kürt hakları müdafi'inden dinlemek öğretici. Kürt sorunu etrafındaki aşırı politizasyon bir görüş ve muhakeme aksaklığına yol açıyor. Beşikçi bütün askerî darbelerin Kürt sorunu yüzünden yapıldığını iddia etti. Kanıt sordum. Karşılık veremedi. Kürt sorunu Türkiye'nin en önemli sorunu; çünkü demokrasiyi geliştirirken önümüze çıkan birçok engelin bahanesi. Askerî vesayet düzeni Kürt sorunu ile beslendi. Yeterli besin alamadığı zaman da bizzat kendisi sorunu büyütmedi mi? 1983 yılında Kürtçeyi yasaklayanlarla, aynı yıllarda Güneydoğu'da on binlerce insanı işkenceden geçirenler kimlerdi? Kürt sorunu askerî vesayet düzenini sürdürmek adına içinden çıkılmaz hale getirildi. Bu yüzden askerî vesayet düzeni sona ermeden Kürt sorununu çözmek mümkün değildi.

Bugün askerî vesayet geriledi. Şimdi Kürt sorununun çözümü önündeki en büyük engel, PKK'nın silahlı vesayeti. Filiz Koçali'nin yaptığı mermi-oy hesabı, PKK militanlarının estirdiği şehir terörü, AK Parti seçim bürolarına yapılan saldırılar sadece ve sadece bu vesayetin devamı için. Artık geline nokta, Kürt sorununu çözebilmek için ikinci en önemli engeli aşmamız, PKK'nın Kürtler üzerindeki silahlı vesayetine son vermemiz gerekiyor. Kürt sorununun çözümsüzlüğü PKK'nın varlık sebebi olduğuna göre, PKK hiçbir zaman bu sorunu çözmeyecektir.

PKK-BDP'nin varlığını çözümsüzlüğe bağlamasının somut delili, bölgesel özerklik talebi. Bölgesel özerklik türünden talep edilen statülerin hiçbiri Kürt sorununu çözüyor; sadece Kürt ulusal hareketine mevzi kazandırıyor. BDP, Türkiye'nin batısında yaşayan Kürtlere, yerel ölçekte elde edeceği statülerle Kürt sorununu nasıl çözeceğini anlatabilir mi?

Aynı şekilde PKK, estirdiği şiddet rüzgârı ile 12 Haziran seçimlerinin Güneydoğu'daki meşruiyetini de şimdiden gölgelemiş durumda. Köylüleri 'bağımsız adaylar dışında kaç oy çıkarsa, bu köyden o kadar cenaze çıkar' diye tehdit eden PKK'nın, Güneydoğu'dan devşireceği oyların meşruiyetini kim ciddiye alacak? AK Parti'nin bağımsız adaylarla rekabet edeceği seçim bölgelerinde gözden kaçırılmaması gereken bir ayrıntı var. Bu bölgelerde AK Parti adaylarının seçim kampanyası yürütmesi gerekmiyor. Çünkü, bağımsız adaylar dışında kalan sandalyeleri zaten kazanacaklar. Seçimler kimin kazanacağını değil, kimin ne kadar oy alacağını belirlemek için yapılıyor.

BDP'li adayların alacakları oyların demokratik meşruiyeti, bu yoğun şiddet atmosferi ve mermiler üzerinden yapılan oy hesabı yüzünden daha şimdiden yara aldı. BDP silah zoruyla aldığı oyları, seçim sonrasında Kürt sorununun çözümü için masaya bir koz olarak koyamayacak. Ama hâlâ bir şansı var. İki şey yapması lâzım. Birincisi hemen şimdi, özellikle AK Parti'ye karşı tırmandırdığı şiddeti durdurmak ve adayların ağızından inandırıcı biçimde kınamak. İkincisi, Güneydoğu'da seçim sandıklarına tarafsızlığı herkes tarafından kabul edilen ulusal veya uluslararası düzeyde gözlemciler davet etmek. Birçok uluslararası resmî ve sivil kuruluş bu işi zaten yapıyor. BDP, mangalda kül bırakmadıkları demokrasi ve özgürlükler konusunda samimi iseler, buyursunlar gözlemci davet etsinler. Bizler de bu gözlemcilerin raporlarına dayanarak, Güneydoğu'dan gelen oyların, orada yaşayan insanların özgür iradesini temsil ettiğine inanalım.

Kürt sorununun çözümü önünde bugün en ciddi engel BDP-PKK çözümsüzlüğünü büyüten mermi-oy hesapları. Onlar askerî vesayetçiler gibi çözümsüzlükten besleniyorlar. Çözüm isteyenler kazanırsa, Kürt sorunu hal yoluna girecek. Kararı, çözümden yana olanlar verecek.?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cumhuriyet yobazlığı

Mümtaz'er Türköne 2011.05.22

19 Mayıs kutlamalarının 1932, Faşist İtalyası'ndan aşırma olduğunu söylemiş ve bu arkaik ritüeli neden o gün bugün sorgusuz sualsiz tekrarladığımızı sormuştum. Saf bir kesin inanç ve yobazlık ifadesi tepkiler aldım. Atatürk'e ve Cumhuriyet'e saldırıya geçmişim. Kutlama şekli ile Cumhuriyet'in değerleri ve Atatürk arasında nasıl bir bağlantı varsa? Bu yobazlığın üzerinde durmak lâzım. Aklın rehberliğini ve çağdaş medeniyet ülkümüzü, Cumhuriyet adına yapılan bu anlama kıtlığı ile malûl yobazlığın karanlığına mahkûm edemeyiz.

Birincisi, kimse Cumhuriyet'i sahiplenemez ve tekeline alamaz. Zira Cumhuriyet'in tek bir düşmanı bile yok. Akıl hastanesinde yatanlar da dâhil, bugüne kadar Cumhuriyet'i kaldırmaktan ve yerine saltanat usulünü getirmekten söz eden bir Allah'ın kuluna rastladınız mı? O zaman Cumhuriyet'i kime karşı müdafaa ediyorsunuz? Olmayan düşmanlara 'göğsümüzü siper ederiz' derken, kime karşı ucuz kahramanlıklara soyunuyorsunuz? Cumhuriyet'in kurucusuna saygısızlık eden mi oldu?

19 Mayıs törenleri, dünyada benzeri görülmeyen faşist pratikler. Bireyi kişiliksiz hale getirip, bir tek diktatörün tek komutla yöneteceği sürünün parçası haline getirmek için totaliter yönetimler bu tür ritüeller icat ettiler. Faşist İtalya ve Nazi Almanya, bizim her 19 Mayıs'ta gençlere metazori yaptırdığımız toplu gösterileri, otoriteye bağlı vatandaşlar yetiştirmek için geliştirdi. Merak edenler Adorno'nun 'F' (faşizm) ıskalasından başlayarak otoriteriyen kişilik yapıları üzerine yapılan çalışmalara bakabilir. Gençleri bir koyun sürüsü gibi spor sahalarına toplamak ve hiçbir zekâ, özel yetenek gerektirmeyen basit hareketleri toplu halde tekrarlatmak. Otoriteye, güce boyun eğen nesiller yetiştirmek dışında bu pratiğin başka hiçbir anlamı yoktur.

Güzel bir ilimizde, 19 Mayıs törenlerinden sorumlu Millî Eğitim Müdür yardımcısı okuyucudan, yazdıklarına destek mahiyetinde gelen mektubu durumu özetlediği için olduğu gibi aktarıyorum:

"19 Mayıs tarihli yazınızı okudum. Bahsi geçen törenlerin ... ilindeki sorumlusu benim. Ve her törenden sonra 'şimdi biz ne yaptık, hangi faydayı elde ettik, öğrenci neyi kazandı, eğitim adına hangi katma değeri ürettik' sorgulaması yapmaktan harap oluyorum. Binlerce liralık harcamalar, bayılan öğrenciler, velilerin törene çocuklarını göndermeme gayreti, biz devletlülerin baskısı vs.

Cidden sayın hocam biz ne yapıyoruz? Galiba, Carlton J. Hayes'in 'Milliyetçilik bir din' isimli kitabında bahsettiği gibi galiba biz ulus devletin dini bir ritüelini icra ediyoruz. Asıl gariplik, çelenk sunma törenleri. Asıl mantığın bittiği yer orası.

Hâsılı her bu bayram hazırlıkları başlayınca son komünist devletin can çekişmesi aklıma geliyor. (Bu maili, hem sorgulayan hem de yapan birisi olarak bir selam vermek için yazdım. Çünkü yöneticilik kariyerim, bu bayramların düzgün yapılmasına bağlı. Saygılarımla...)"

Evet, bu törenleri il çapında başından sonuna kadar organize eden ve kariyeri bu törenlerin başarısına bağlı olan hocamız, durumu bize böyle özetliyor. Benim özellikle dikkat çekmek istediğim şey, bu saçmalıkları dile getirdiğiniz zaman karşılaştığınız yobazca tepkiler. Bu faşizan uygulamaları eleştirmekle, Atatürk'e ve Cumhuriyet'e saldırmak arasında kestirme bir yol bulmak için, gerçekten yobaz olmak lâzım. Tersine bu faşist

uygulamalardan kurtularak, gençlerin özgür ve bağımsız yetişmelerine, totaliter düşüncelerin karanlığından kurtulup akıllı ve özgür düşünceyi rehber edinmelerine katkıda bulunmak Cumhuriyet'in aydınlığına daha çok yakışmaz mı?

İlginç bir yobazlık türü bu. Çok dar, kaba, hoşgörüsüz ve sığ bir yobazlık. Yıkılıp yeniden kurulan dünyayı, bütün muasır gelişmeleri sadece 'benim kutsalıma dokunuyor mu' taassubuyla izleyen bir yobazlık bu. Cumhuriyet yobazlığı. 19 Mayıs kutlamalarının rafine ürünleri. Yobazlara şunu anlatmak zor: Cumhuriyet, iman edilecek bir din değil. Bu yüzden ritüelleri de olmamalı. Cumhuriyet bizim için, daha ileri bir medeniyete ulaşmak, modern dünya ile yarışmak için güçlü bir vasıtadan ibaret.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir 'eski ülkücü' olarak...

Mümtaz'er Türküne 2011.05.24

Kimseyi incitmek, yaralamak istemem. Bir insanın siyasî duruşu -özellikle büyük davaların peşinde olanlar için- aynı zamanda varoluş biçimidir. Israrla savunduğunuz siyasî değerlerde hayatın anlamı ve gayesi saklıdır.

Ülkücülük işte böyle bir fikirdir. 12 Haziran'da sandığa girecek bir oydan ibaret değildir. Bugünün fırtınaları dindikten, güneş altında bataklık kuruduktan sonra da geride kalacak olandır.

CNN Türk'te Devlet Bahçeli benim için 'ülkücülükle ilgisi yoktur' dediği zaman rahat bir nefes aldım. Bahçeli tarafından onaylanmak büyük bir tehlike. 'Eski ülkücü' sıfatıyla yetinmek artık büyük bir imtiyaz. Peki, nedir ülkücülük? Benim geçmişim, inandıklarım, kişiliğim, yaşadığım sıkıntılar, katlandığım zorluklar, çektiğim işkenceler ve acılar. Öncelikle bir fikir. Türk milliyetçiliğinin, dünyayı şekillendirecek çapta, rafine bir akla dönüşmesi. Türk devletini sonsuza kadar yaşatma iradesi; devlet-i ebed müddet. Saf, tertemiz, duru bir inanç. Bir adanmışlık, bir 'fena fi'l millet' olma hali. Kendi sınırlarını aşma cehdi. Yüce bir dava uğruna gözüpeklik, delicesine bir cesaret. Yüksek bir ahlâk ve fazilet. Ziya Gökalp'ten, Erol Güngör'den, Arvasi'den beslenen zengin ve derin bir fikir manzumesi. Zor anlarda bu milletin doğal biçimde gösterdiği sağlıklı refleksler. Hangi görüşten olursanız olun herkes için en azından saygıyı hak eden bir varoluş hali.

Ve bizler, kendi geçmişimizi, kendi kişiliğimizi savunmakla mükellefiz.

Bu savunmanın yegâne biçimi de şudur: MHP'den yansıyan manzara ile ülkücülük arasında yakından uzaktan hiçbir alâka yoktur. Hiç olmazsa ortak kaderi paylaştığım kendi neslim adına konuşmaya mezunum: Devlet Bahçeli'nin adını koyduğu, tanımladığı ve sınırlarını çizdiği ülkücülükle bizim geçmişimizin herhangi bir ortak paydası bulunmadığını, hiçbir yakınlığımızın, hiçbir bağımızın olmadığını herkesin bilmesi ve anlaması gerekir.

Mesele kişiler ve kişilikler değil. Dünyası kararar, yuvası dağılan daha ötesi bütün itibarını kaybeden MHP'li yöneticiler arasında eski arkadaşlarım var. İnsan, derin bir ızdırap duyuyor; kınamaktan ziyade utancına ortak oluyor. Geçmişlerine tereddütsüz kefil olduğunuz insanlar bunlar. Demek ki 'eski ülkücülük'te sorun yok; sorun

yenisinde. Bugünlerini Allah'a havale etmek en doğrusu. Günahları Allah'a karşı, tövbe kapısı da açık. Ya kul hakkı? Ya bu milletin hukuku? Eski ve yeni ülkücülüğün farklılaşan hali?

Bu hal bir yapının, bir ortamın, bir iklimin eseri. İstisnai değil, genel olduğuna göre bu kirliliği üreten ve ülkücülüğün fitratına yabancı bir düzenek iş başında. Bireysel hayatlarda gördüğünüz ahlak dışılığı, savunulan fikirlerden, izlenen politikalardan nasıl ayırt edebilirsiniz? MHP'nin bugün savunduğu tarzda bir milliyetçiliğe nasıl ikna olursunuz?

Dibe vurmak, aynı zamanda yükselişin başlangıcıdır. MHP, tepeden tırnağa arınacak, titreyip yeniden aslına dönecek bir sürece giriyor. Kimse yanlış bir düşünceye kapılmasın. Saf hali yaşanmışken, aslı herkesin hafızasında dururken bir hareketi yeniden ayağa kaldırmak kolaydır. İnandırıcı, ikna edici bir arınma sürecinin yaşanması ve ehil ellerin dizginleri ele alması yeterlidir. MHP'de bir dönem kapanıyor; yepyeni bir dönem başlıyor. Belki yeniden inşa edilecek binada bize de çalacak bir kapı konulur.

Belli ki MHP, bu kasetlerle esir alınmış, şantaj boyunu eğmişti. Şantaj uygulandı, esaret kalktı. Sonuçtan sebebe gidersek, bu operasyonla MHP'nin bu seçimde barajın altında kalması ve sonrasında da liderini değiştirmesi amaçlanıyor. Gidecek oylar CHP'ye gidecek ve sonrasında Ergenekon projelerini uygulayacak biri MHP'nin başına geçecek.

Mümkün mü? Baraj meselesi, halkın tercihinine bağlı. Ama yeni MHP liderliği için söylenecek bir söz var. Bu proje eski ülkücüleri hesaba katmıyor. Ülkücülük, hafife alınacak bir birikim değil.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon dağda mı, yoksa düz ovada mı?

Mümtaz'er Türköne 2011.05.26

Süleyman Demirel'in seçim rekabetinde birden öne çıkmasının bir açıklaması olmalı. İtalyan Gladio'su içinde 'P 2' locası ne ise, Ergenekon içinde de benzer bir yüksek konsey var.

'Encümen-i Daniş' bu konseyin adı idi. Politikacılar, yüksek yargıçlar, bürokratlar, işadamları buna benzer bir 'derin' örgütte önemli kararlar alıyorlar ve sağa-sola müdahalelerde bulunuyorlar. Demirel'in yuvası burası.

Süleyman Demirel'in 1963'te Adalet Partisi'nin başına nasıl geçtiği hâlâ büyük bir muammadır. Adı sanı duyulmamış genç ve tecrübesiz eski DSİ müdürü, adeta paraşütle Demokrat Parti'nin şanlı mirasına bir gecede konuvermişti. Bütün siyasî hayatı boyunca omurgası olmadığını defalarca kanıtlayan bu politikacının uzun ve başarılarla dolu geçmişi kimlerin eseri? Omurgası olmadan bir adam başkalarının desteği olmadan nasıl ayakta durur? 28 Şubat süreci, Demirel'in omurgasını nelerin oluşturduğunu göstermedi mi?

Bugün Ergenekon'un ovada yürüttüğü siyasetin komuta merkezinde Demirel duruyor. Mehmet Haberal ve Sinan Aygün'ün CHP'ye pazarlanması onun eseri. Mehmet Haberal, 1991 seçimlerinde Demirel'in DYP'sinin

Rize adayı idi. Türkiye'de başörtüsü karşıtı eylemleri ilk örgütleyenlerin ve cübbesini giyip Anıtkabir'e yürüyenlerin başında o geliyordu. Sadece bu isimler değil, galiba başka şeyler de ondan çıkıyor.

Baykal'a ve MHP'ye kaset operasyonu, Ergenekon'un 'ovada siyaset' projeleri olarak yürütüldü. Baykal 'Ergenekon avukatlığı'nı ilan etmiş ama istenenleri tam olarak karşılamamıştı. MHP Genel Başkanı'nın Silivri sanıklarıyla paralel, belki biraz gecikmeli Gülen Hareketi'ne açtığı siyasî sağduyuya aykırı savaş, yine bir Ergenekon kuşatması veya şantajı olmalıydı. Kasetler ortaya döküldükten ve proje tamamlandıktan sonra, Bahçeli'nin söylediği çok önemli bir söz dikkatlerden kaçtı. MHP lideri CNN Türk'te geçen hafta sonu, 'Gülen Hareketi'nin gücünün abartıldığını' söyledi. Bu söz ile, Baykal'ın her şey bittikten genel başkanlıktan ayrıldıktan sonra, Hocaefendi'ye 'bana kurulan komplonun sizinle bir ilgisi olmadığını biliyorum' anlamına gelen selam ve saygı ifadeleri arasında bir paralellik yok mu? Bu söz tek başına Bahçeli'nin yürüttüğü savaşın kendi aklının eseri olmadığını göstermiyor mu? Ergenekon MHP üzerinden bir operasyon yürüttü, Bahçeli'yi Gülen Hareketi'ne savaş açmaya zorladı. Bu strateji Silivri'de sanıkların savunması olarak uygulanıyor.

Ruhsatî türküsünde, 'çok yaşayan yüze kadar yaşıyor' diyor. Demirel gibi büyük egolar bu gerçeği kabul etmekte zorlanırlar. Demirel, Ergenekon'un Cumhurbaşkanı adayı. Düz ovada yapılan siyaset bir yıl sonraya alınacak bu seçimlere hazırlık yapıyor. MHP liderinin hiç gereği yokken miting meydanlarında Demirel'in hukukuna sahip çıkması bir tesadüf olabilir mi? 2012'de CHP'nin, MHP'nin ortak adayı olarak meydana çıkacak bir Demirel, AK Parti adayına karşı seçimi kazanabilir mi? Ergenekon'un üzerinde çalışabileceği bir ihtimal değil mi?

Ergenekon'un dağda silahlı operasyonları sonuç alamıyor. Polislerin ve PKK'lıların öldürülmesinin ne anlama geldiğini özellikle Kürtler çok iyi biliyor. Ergenekon'un Erzincan ayağı için gizli tanık Efe'nin önceki gün Silivri'de söyledikleri bu yüzden kimseyi şaşırtmadı. Ergenekon, PKK ile koordineli olarak özellikle Batı bölgelerinde yeni eylemler tezgâhlıyor. Sabah'ın önceki günkü manşeti, bu hazırlıkları deşifre ediyor. Bu eylemlerin icrası, göreceği karşılığa bağlı. Piyasaya kaset sürmekle, namluya mermi sürmek PKK-Ergenekon ortaklığı için alacağı sonuca göre kararlaştırılan seçenekler. Kanlı şiddet eylemlerinin müşterisi yok. Batı'da barış isteyen Kürtler bu eylemler yüzünden BDP'nin bağımsız adaylarından soğuyabilir. Şiddet eylemlerini Silivri'de gizli tanık Efe'nin ifadesiyle birlikte okuyanlar, bu işe kesin bir çözüm bulması için AK Parti'ye beklenenin üzerinde bir destek verebilir.

Önümüzde seçim var. Demek ki Ergenekon'un dağdaki silahı değil, ovadaki siyaseti daha önemli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürt ulusalcılarının şiddet kampanyası

Mümtaz'er Türköne 2011.05.27

-Etiler'de patlayan bomba, PKK-BDP'nin seçim kampanyasına ait olmalı. Sokaklara bayrak, billboardlara afiş asmak, gürültülü şarkılarla ortalığı inletmek ne ise, bomba patlatıp insan öldürmek PKK'ya özgü bir seçim kampanyası tekniği.

Dün, PKK'ya yakın haber ajansı olan ANF, 'saldırının polisler'e yönelik olduğunu' ima ederek, Kastamonu-Silopi tarzında hedef güdüldüğünü ima ediyor. Aynı kaynak, AK Parti seçim bürolarına, kamu ve özel sektör araçlarına yönelik 'Apocu Gençlik İnisiyatifi'nin eylemlerini, savaş bildirisi gibi sıralıyor.

Kampanyada kullanılan teknikler, oya etkisi ile ölçölür. PKK'nın uyguladığı bu yaygın şiddetin ve tırmandırdığı gerginliğin BDP'li bağımsız adayların oylarına bir katkısı var mı? Bu şiddet, oluşturduğu gerginlik ve peşinden gelen baskı, Güneydoğu'da kırsal kesimde sandık hakimiyeti getirebilir. Ama, Etiler'de patlayan bombanın bu seçim bölgesinde oy kullanacak vatandaşlarda, öfke dışında bir etki uyandırması mümkün değil. PKK'nın şiddet araçlarıyla yürüttüğü seçim kampanyası, BDP'li adaylara oy kaybettiriyor. Peki buna karşılık, bu şiddet bir kampanya tekniğı olarak neden uygulanıyor?

PKK'nın uyguladığı şiddet seçim sonrasında tanzim etmeyi amaçlıyor. Seçimden sonra önemli şeyler olacak. Öcalan'ın verdiği 15 Haziran tarihi, hemen seçimin arkasından atılacak bir adıma işaret ediyor. CHP 'Toplumsal mutabakat ve millî bütünleşme projesi' ile hiç kimsenin beklemediğı ölçüde ileri gidiyor. Avrupa Konseyi 'Yerel yönetimler özerklik şartı'ndan çekinceleri kaldırma önerisi, demokratik özerklik taleplerini anlamsız hale getirecek kadar ileri adımlar. Türkiye'de 'iyi şeyler' oluyor. PKK'nın 'ateşkes'e rağmen sürdürdüğü saldırıların bu iyi şeyleri engellemeye yönelik olduğu anlaşılıyor. PKK veya PKK içinde bir grup, Kürt sorununun çözüm menziline girdiğini görüyor ve bu çözümü engellemeye çalışıyor. Neden mi? Cevap, seçim kampanyalarında birdenbire yükselen Kürt ulusalcı söyleminde saklı. Kürt sorunu çözüme yaklaşırken Kürt ulusalcılığı kaybedeceği mevzilerini korumak için atağa geçiyor.

Selahattin Demirtaş'ın 'iki başbakan'ı sonrasında, Leyla Zana'nın 'oylarımız Kürdistan'a' sözü, kronik biçimde bağımsızlık, hiç olmazsa federasyon hedefinin dışı vurumu olarak algılanıyor. Aysel Tuğluk'un 'anayasal eşitlik yetmez, statü gerekir' sözünün, Kürt sorununun çözümü ile hiçbir ilgisi yok. Doğrudan doğruya Kürt ulusal hareketinin, Kürt ulus-devleti hayali dile getiriliyor.

Gerçekte ise Kürtler, 'bağımsız Kürdistan' fikrini tüketiyorlar. Endişeye kapılmanın, cehenneme odun taşımanın lüzumu yok. Kürt ulusalcılığı egosunu tatmin edecek hayalleri dile getiriyor. Başta Kürtler olmak üzere hepimiz, bu hayallerin içinin ne kadar kof olduğunu kavrama fırsatı buluyoruz.

Birbirinden farklı iki sorun birbirine karışıyor. Bunlardan biri tek tek her Kürt'ü ilgilendiren Kürt sorunu; diğeri ise sadece Kürt ulusalcılarının sorunu. Kürt sorunu, başından sonuna kadar insanî bir sorun olan Kürtçe sorunu ve yansımaları ile somutlaşıyor. Kürt ulusalcıları ise özerklik, federalizm veya bağımsız devlet gibi siyasî hedefler peşinde koşuyor. Her iki sorunun çözümleri farklı. Ama en derin farkın altını çizdiğimiz zaman mesele bütünüyle anlaşılıyor. Kürt ulusalcılarının siyasî programı veya hedefleri Kürt sorununu çözmüyor; tam tersine içinden çıkılmaz hale getiriyor. Çünkü Kürt ulusalcılarının 'bağımsız Kürdistan' hedefi toprakla sınırlı. Federalizme geçtiğiniz zaman veya bağımsız Kürdistan'ı kurduğunuz zaman, Türkiye'de yaşayan Kürtlerin sadece yarısından azı bu çözümün içinde kalıyor. Kürt ulusalcıları bu hayal ile sadece milliyetçi özelemleri dile getirmiş oluyor.

Kürt ulusalcı özelemleri seçim kampanyasında propaganda aracı olarak kullanılıyor. Kürt ulusalcılığı, arkasına aldığı devlete küskün Kürt seçmenini bu marjinal ulusalcı yola sokmaya uğraşiyor. Üretilen şiddet, seçim sonrasında bu ulusalcı özelemleri taşımak ve Kürt sorununu bir 'ulusal sorun'a dönüştürmek amacı taşıyor. Tabii bu yükselen şiddetin, Ergenekon'un da ocağına odun taşıdığını, aynı amaca hizmet ettiğini unutmamak gerekiyor.

Ergenekon, Kürt ulusalcılığını, sıkıştığı köşeden çıkmak için bir fırsat kapısı olarak görüyor.

'Proje' ve MHP için algı oluşturmak

Mümtaz'er Türköne 2011.05.29

'MHP'yi kim tezgâha düşürdü?' Kafaları karıştıran bir soru bu. Tezgâhı tertipleyenler dışında, bu sorunun kesin ve net cevabını bilenlerin başında Devlet Bahçeli geliyor. Üstelik kasetler ortaya çıkmadan çok önce, MHP lideri bu tezgâhı ve düzenleyenleri biliyordu.

'Nerden biliyorsun?' sorusuna cevabım şu. Bahçeli fail aramıyor. Üstelik kimseyi de suçlamıyor.

Peki MHP liderinin bildiği ne?

Komplo ve entrikaları deşifre etmek için kullanacağınız en sağlam yöntemlerden biri, hayatın doğal akışına aykırı şeyler arasında sebep-sonuç ilişkisi kurmaktır. Seçime giden bir partinin oylarını artıracak ataklara girişmesi doğal akışa uyar. Aynı partinin bir seçmen kesimini kendisine küstürecek çıkışlar yapması anormaldir. MHP Genel Başkanı'nın nisan ayının başında, Gülen Hocaefendi'yi, 'faaliyetlerini askıya almaya' davet eden yazılı açıklaması ile ilan ettiği savaş anormaldi. Bu yazılı açıklamada Hocaefendi, 'devam eden davalara müdahale etmek'le, yani Ergenekon davasında taraf olmakla suçlanıyordu. Daha özel olarak konu, Zirve katliamı soruşturması çerçevesinde gözaltılar ve tutuklamalardı. Bu bildiriye dikkatle okuyanlar, Genelkurmay sitelerinden veya Ergenekon belgelerinden aşına oldukları bir üslupla karşılaşırlar. Açıklama neden yazılı yapıldı? Böylesine apolitik bir savaşı başlatmak Bahçeli'nin fikri olabilir mi?

Şimdi bağlantıyı kurabiliyoruz. Bahçeli, bu yazılı açıklamayı yaparken şantaj baskısı altındaydı. Bu yazılı açıklamayı öneren ve metni kaleme alan kişi, aynı zamanda kaset işini tezgâhlayan ekibin adresini gösteriyor. Bu kişi bir emekli asker ve üstelik MHP adayı.

Ergenekon MHP'yi önce muhasara etti, sonra esir aldı, şimdi de ameliyat ediyor.

Gölcük Donanma Komutanlığı'nda ele geçirilen 'Proje' başlıklı belgeye, bu ameliyatın şifrelerini çözmek için müracaat edelim. Bu belge, İstihbarat Şube Müdürü Binbaşı Kemalettin Yakar'ın odasının zemininde ele geçirilen belgelerden biri. Belgede, Ergenekon çetesinin siyaseti tanzim planları sıralanıyor. 'Kafes eylem planı' ve 'İrtica ile mücadele eylem planı'nın altı yıldır devam eden sistematik bir çalışmanın ürünü olduğu, belgelerdeki devamlılıktan anlaşılıyor.

Şöyle diyor belgede: 'AKP mensubu tanındıklar tarafından kamuoyuna yaptırılacak açıklamalar ile kopmalar sağlanarak, AKP içerisinde ciddi anlamda anlaşmazlık ve bölünmeler yaşanıyormuş algısı oluşturulacaktır.' Bu cümlede geçen 'AKP' ibaresi yerine 'MHP'yi yerleştirin. Şu anda MHP'de olup bitenleri açıklamıyor mu? Aynı kafa, aynı mantık, aynı yöntem, aynı bulanık sular söz konusu değil mi? Bahçeli'yi Gülen Hareketi'ne savaş ilan etmeye zorlamak sonra da kullandığı şantaj kasetleriyle rezil etmek, bu tarz ameliyatlarda ustalaşan bir cerrahın MHP üzerindeki seri operasyonları olamaz mı?

Kendi kendimizi kandırmayalım. Bu seçimin partiler arasında sürdüğünü zannedenler, PKK bombalarına ve MHP kasetlerine açıklama getirmeyi denesinler. Türkiye seçime yaklaşırken olan bitenleri anlamak için Ergenekon'un iş görme tarzını hatırlamamız lâzım. Gizli tanık Efe'nin Erzincan komploları hakkında anlattıkları bize bu tarzı hatırlatmak için yeterli. Ergenekon toplumda düşmanlık ve çatışma yaratarak gemisini yüzdürüyor. Kürt-Türk çatışması, Ergenekon'un sıkıştığı köşeden çıkmasının ve dizginleri ele geçirmesinin yegâne imkânı gibi görünüyor.

MHP üzerinde yapılan ameliyat, Kürt-Türk çatışmasına uygun bir MHP algısı oluşturmayı amaçlıyor.

Tecrübelerimiz iki şeye güvenmemizi telkin ediyor: Birincisi, Ergenekon'un beceriksizliği, her şeyi eline yüzüne bulaştırması. İkincisi ise halkın olan biteni kavrayan akliselimi. Türkiye'yi hangi partinin yöneteceği, bu seçimde cevabı aranacak soru değil. Ergenekon Türkiye'yi Kürt-Türk çatışması ile bölerek kendini kurtarmaya çalışıyor. Buna izin verecek miyiz?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bahçeli istifa ederse?

Mümtaz'er Türköne 2011.05.31

Bu kadar ince ve zor bir operasyonu beceren ve elde ettiklerini bu kadar ustaca pazarlayanların amacına hizmet etmemek için, bana kalsa üzerinde hiç durmam.

Bu kadar profesyonel komplolar, büyük maliyetli ve büyük hesaplı işlerdir. MHP üzerinden Türkiye ameliyat ediliyor. Bize düşen, bu operasyonu engellemek olmalı. Peki nasıl?

Cuma günü, Star Gazetesi'ni Ülkücülerin bastığı gecenin sabahında Kanal 24'te Yavuz Baydar'la birlikte gündemi yorumladım. Birkaç kere aynı programı Ergun Babahan'la yapmıştım. Çok sert bir dille, Ergun Babahan'ı, yazdığı ve Bahçeli'yi hedef alan aşağılayıcı imaları içeren yazıdan dolayı kınadım. Bahçeli'den özür dilemesi gerektiğini söyledim. Aynı özrün Star gazetesi tarafından da ifa edilmesi gerektiğini vurguladım. Daha da ileri gittim: Star gazetesini basanların haklı olduklarını ve demokratik tepkilerini dile getirdiklerini öne sürdüm.

Bunlar tatsız olaylar. Büyütmek için kusuru olanların kırıp döktüklerini tamir etmeleri gerekir. İlk gün söyledim. Hâlâ aynı düşüncedeyim. MHP Genel Başkanı koltuğunu bırakmalı. Devlet Bahçeli'nin, partisi üzerinden Türkiye'ye kurulan bu komploju engellemesinin başka yolu yok. MHP'ye oy vermeyi düşünen seçmen, kendisini etkilemek için tezgâhlanan bu komplonun etkisinde kalmadan, tercihini siyasî önceliklerine göre belirlemeli. Bunu sağlamanın yegâne yolu ise Devlet Bahçeli'nin hiç olmazsa seçimden sonra, sorumluluğu üzerine alarak görevini bırakacağını açıklaması. Devlet Bahçeli'nin MHP oyları üzerinde kişisel bir etkisi yok. Tersine, kaset skandalları ile MHP'nin sarsılan itibarını düzeltmek, böylesine bir feragatle mümkün. MHP, sarsılan itibarını toparlamakla meşgul iken Kürt sorunu bambaşka bir istikamete doğru adeta mutasyon geçiriyor. Bahçeli, Başbakan'la milliyetçilik yarışına girerken Diyarbakır'da olup-bitenlerden bihaber görünüyor. PKK, Diyarbakır'da fiilen özerk bir yönetim ilan etti. Kullandığı "Statüsüzlüğe karşı Demokratik Özerkliği fiilen geliştirme ve eksik kalan boyutlarını tamamlayarak Demokratik Özerk yönetimlerin ilanını hızlandırma" ibaresinin ne anlama geldiğini siyasetin bütün aktörleri eksiksiz kavramalı. Bu adım artık bir seçim kampanyası manevrası değil, Kürt ulusal hareketinin yepyeni bir stratejik evresi.

Tarhan Erdem, sağduyulu ustalığını konuşturdu. Dünkü Radikal'de BDP'nin demokratik özerklik hamlesini 'Beylik mi, demokratik özerklik mi?' diye kritik ediyor. Doğru, 'özerklik' tamam da, demokrasi hiç yok. BDP bir tür derebeylik düzeni tesis ediyor; bu düzen içinde geçmişte ağaların oynadığı rolü şimdi örgüt oynuyor. Kürtlerin özerkliği yerine, örgütün bölge üzerindeki tekeli inşa ediliyor.

1984'ten bu yana devlet, Kürtlerin temel insanî hak talepleri ile Kürt ulusalcılığının hayalleri arasındaki farkı kavrayamadı. Bugün MHP de bu farkı kavramaktan aciz. Kürt ulusalcılığının ateşini söndürmek, insanî hak taleplerini karşılamakla mümkün. AK Parti lideri ile milliyetçilik yarışına giren Bahçeli, Kürtler için ulusalcılığın ne

kadar ağır maliyetleri olduğunu ve panzehiri olan ortak paydaları insan hakları temelinde çoğaltmak gerektiğini kavrayamıyor. Kürt sorununu çözmeye yönelik her adımın, Türkiye'nin bütünlüğüne katkı sağlayacağını anlamak bu kadar zor mu?

Kürt sorunu siyasetin temel fay hattı. Herkes oyununu, bu çizgiye göre kuruyor. AK Parti, Türkiye'nin tamamını temsil yeteneğine sahip yegâne parti olduğu için iktidara yakın duruyor. CHP, bu durumu fark ettiği için bu konuda iddialı yeni adımlar atıyor. Samimiyetini ve tutarlılığını zaman gösterecek. MHP ise çözümsüzlükte ısrar ediyor.

Hafta sonunda Devlet Bahçeli, Düzce mitingi sonrasında İhsan Dağı ile birlikte benim adımı vererek "Savcıların çağırıp 'nereden biliyorsunuz' diye sorması lazım." demiş. Bildiklerim yukarda görüldüğü üzere, analizden çıkardıklarım. Her düzeyde analiz yapmak mümkün. Bahçeli mevcut durumla, seçim sonrasında genel başkanlıktan ayrılma vaadinde bulunduğu durum arasında, MHP'nin sandıktan alacağı oyları mukayese eden bir analizi pekâlâ yapabilir. Ve bu analizle MHP üzerinden Türkiye'ye yapılan ameliyatı engelleyebilir. Üstelik Kürt sorununda MHP'yi Türkiye'nin bütünlüğüne katkıda bulunan bir alana taşıyıp, siyasî misyonuna parlak bir nokta koyabilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Diyarbakır kimin kardeşi?

Mümtaz'er Türköne 2011.06.02

Her şehrin bir ruhu, bir kişiliği vardır. Çünkü farklı tarihler, farklı hatıralar o şehrin taştan bedenine kazınmıştır. Dile gelse, Diyarbakır'ın o siyah taştan uzun, çok uzun şehir surlarının anlatacağı çok şey olmalı. Benim okuduğum son cümle şöyle: Diyarbakır, Kayseri'nin, İstanbul'un, Samsun'un kardeşi. Tek başına öksüz ve yapayalnız.

AK Parti mitingi için Diyarbakır'dayım. Başbakan Diyarbakır'a gelmeden önce İstanbul'da Diyarbakır projelerini anlattı. Diyarbakır'da beklenenin üzerinde bir kalabalıkla karşılaştı. PKK'nın 'Kepenkler kapanacak, kimse mitinge gitmeyecek' tehdidine direnen Diyarbakırlılar meydanda. Kepenklerin ancak çok azı kapalı.

AK Parti, Diyarbakır'ın diğer şehirlerle kardeşliğinin yegane işareti. BDP'nin Diyarbakır'ı soğuk, mesafeli ve düşmanlık yüklü. CHP'nin ve MHP'ninki ise Kaf Dağı'nın arkası gibi uzak ve gerçek dışı. Başbakan Kürt sorununun faturasını CHP'ye çıkartırken haklıydı. Devlet buralarda bütün inandırıcılığını ve güvenilirliğini tüketmiş. Şehirler arasındaki kardeşliği ve bağları, sadece duble yollar veya TOKİ blokları ile değil, Kürtlerin rızasını ve desteğini alarak yeniden tesis edecek yegane güç, AK Parti liderinin ellerinde duruyor. Diyarbakır'ın yalnız kalmaması, PKK örgütlerinin derebeylik düzeni içinde viraneye dönmemesi için yegane şansı, bugün buraya gelen Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı. AK Parti'ye yakın uzak herkesin, Diyarbakır söz konusu olduğunda partizanlığı bir kenara bırakıp bu gerçeği teslim etmesi lâzım.

Türkiye çetelerle, terör örgütleri ile verdiği mücadelede son dönemeci geçiyor. Etkiyi azalttığı için çaresiz maskeler indiriliyor. Dün yumurta atan örgütler bugün Hopa'yı taşlarla savaş alanına çeviriyor. PKK tehdit üstüne tehdit savuruyor. Hakkari'de CHP'ye kitle desteği veren, Diyarbakır'da ise dün 'kepenk kapatmamakla' yetinen PKK, Başbakan'ın ziyareti öncesi terör estiriyor.

6 Haziran'da MHP liderinin Diyarbakır mitingi için provokasyon iddiası, insanın kanını donduracak bir senaryo. MHP mitingine gelenlerin üzerine ateş açılması, Türkiye çapında bir Türk-Kürt, (daha doğrusu MHP'lilerle Kürtler arasında) çatışmaya, adeta bir iç savaşa yol açabilecek kadar tehlikeli. MHP'nin kasetlerle düşen itibarını tamir etmek, oylarını geri almak için etkileyici bir senaryo. Ama üç beş oy için MHP Türkiye'yi böler mi? Bölücülük tam olarak böyle bir şey. Küçük, dar çıkarlarınız ve hesaplarınız için ülkenin bütünlüğünü tehlikeye atmak. PKK bu işi, Kürt ulusalcılarının derebeylik düzenini kurmak için yaparken, bir başkasının üç beş oy almak adına bu işe girişmesi arasında ne fark var?

Ben bu tezgâhın gerçek olmasına ihtimal vermiyorum; dilerim ki bu iddialar boşa çıksın. Gözaltına alınanlardan Yusuf Ziya Arpacık'ı tanırım; 'iyi çocuk'tur. Aralarında başka saygın isimler de var. Yusuf Ziya romantik bir Türk milliyetçisidir. İyi bir kalemi ve çok sayıda kitabı var. MHP'lilerin yaygın olarak kullandıkları bir posterde, elinde bir A-4 uçaksavar makineli tüfek, omuzlarında mermi şeritleri olan, üstünde de 'Vatanımın ha ekmeğini yemişim, ha uğruna kurşun' yazan açık arazideki Rambo'yu andıran savaşıcı odur. Bu fotoğrafın Azerbaycan'da, Karabağ civarında çekildiğini anlatmıştı. Arpacık'ın, Erdem Karakoç'un böyle bir komplonun içinde yer almasına ihtimal vermiyorum. Zira böyle tehlikeli bir komplo, bir iç savaşın başlangıcı, Türkiye'nin bölünmesinin ateşleyicisi olabilirdi. Diyarbakır bir Türkiye şehri. Diğer şehirler gibi. Şiddet görüntüleri ile anılması büyük bir haksızlık. Diyarbakırlılar, siyasî bilinç düzeyi çok ileri insanlar. Neler olup bittiğini çok iyi biliyorlar. Öyleyse Diyarbakır'ın diğer Anadolu şehirleriyle kardeşliğinden endişe etmenin gereği yok.

PKK'nın seçim kampanyası tekniği olarak uyguladığı şiddeti tırmandırmasının tek sebebi, Diyarbakırlıların vicdanını ve direncini aşmak. AK Parti mitingi bu yüzden diğer seçim mitinglerinden farklı. Bugün Diyarbakır'ın bilançosu: Mesaj yerine ulaştı. Kürt sorununun çözümü için Diyarbakırlılarda hâlâ bir umut var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürt sorunu çözülüyor mu?

Mümtaz'er Türköne 2011.06.03

Gerginlik tırmanınca sözlere takla attırıp bambaşka anlamlar türetmek kolaylaşıyor. Yeter ki niyet istismar olsun.

Başbakan Van'da 'Kürt sorunu yoktur' dedi mi? Hayır. Kurduğu çok farklı bir cümleydi: 'Kürt sorunu artık bitmiştir.' Önceki gün Diyarbakır'da 'Kürt sorununu çözdük, çözeceğiz' sözü, 'bitmiştir' sözünün barındırdığı umudu ve kararlılığı yansıtmıyor mu? Üstelik 'Süreci 2005'te başlattık. Çözüm sürecinin zeminini olgunlaştırdık' derken geldiğimiz noktayı özetlemiyor mu?

Türkiye'nin esaslı bir Kürt sorunu var. Bütün sorunların anası olan bir sorun bu. 12 Haziran seçimleri açık veya örtülü bu sorun üzerinden geçmiyor mu? Siyasî partilerin durduğu yer bu soruna göre. Parti politikalarında değişiklikler bu sorun üzerinden. Oy dengelerini etkileyecek provokasyon tezgâhları yine bu sorunu

alevlendirmek için yapılıyor. Ergenekon, girdiği çukurdan bu sorunu kaşıyarak çıkmaya çalışıyor. BDP sadece bu sorunun üzerinde varlık inşa ediyor.

Ortada bir sorun varsa, iki türlü yaklaşım belirir. Birincisi sorunu çözerek puan kazanmak. İkincisi sorunu sömürerek, bunun için de büyüterek prim yapmak. Kürt sorununu kim çözmek, kim sömürmek istiyor? Bütün siyasî aktörleri, hatta çeteler dâhil terör örgütlerini bu soruya göre tasnif etmeyi deneyin. Ortaya çok açık bir tablo çıkıyor. Çözmek isteyen yegâne güç AK Parti. Geri kalanların tamamı sorunu sömürerek çıkar sağlama peşinde. En başta da PKK ve BDP. Kürt vatandaşlarımızın devletten de müesses nizamdan da memnun ve razı oldukları Türkiye'de PKK diye bir örgütün nefes alıp vereceği bir alan kalır mı? Kürt sorununun bütünüyle sona erdiği Türkiye'de MHP ne yer ne içer? Ergenekon, neyi istismar ederek askerî vesayet düzenini inşa etmeye girişir? Birileri hukuksuzluğa, keyfiliğe nasıl kılıf bulur?

Başbakan'ın Diyarbakır'da söylediği gibi, 2005 ile bugünü mukayese edenlerin Kürt sorununun çözüm menziline yol aldığını teslim etmesi lâzım. Aksini söyleyen ya nankördür ya da art niyetli. Kürt sorunu çözüldü, çözülüyor. Sorunun çözümü için rota doğru. Yeni anayasa geriye kalanları bir çırpıda çekecek ve Kürt sorunu sadece tarihçilerin ilgi alanı olarak varlığını sürdürecektir.

Seçim stratejilerini de, Kürt sorunu ekseninde analiz etmek lâzım. Kürt sorununun çözümü sadece AK Parti'nin iradesine ve kararına bağlı. Çözecek yegâne güç o. BDP, Kürt sorununun çözümünün, kendisini bir anda marjinalleştireceğini biliyor. Bu yüzden bu elbiseyi bozup, yeni bir elbise dikmeye girişiyor. Kürt sorununun yerine Kürdistan sorununu yerleştiriyor. Kürt sorunu çözüldürse, Kürt siyaseti çoğullaşacak. Bu yüzden de Kemalist Kürtler etrafında geniş bir koalisyon oluşturuyor. MHP, Kürt sorununun çözümü sonrasında ya buharlaşır ya da sağ-muhafazakâr bir partiye dönüşür. CHP, durumun farkında ve Kürt sorunu etrafında kendini yeniden inşa ediyor. Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı etrafında geliştirdiği çözüm, bu dönüşümü ifade ediyor.

Diyarbakır mitingi sonrasında Ana uçağında Başbakan'la sohbet ettik. Diyarbakırlılardan gördüğü karşılıktan memnundu. Elinde tuttuğu çözüm iradesini yükseltmek istiyor. AK Parti'nin alacağı oy aşağı yukarı belli. Erdoğan'ın asıl endişesi, anayasayı referanduma götürecek sayıya ulaşma konusunda.

Sandık güvenliği Güneydoğu'da yapılacak seçimin en önemli zorluğu. Güvenlik güçlerine, yapılan değişikliklerle sandık mahalline 100 yerine 15 metre yaklaşabilme yetkisi verilmesi Başbakan'ı rahatlatmış. Politika diyalektik bir süreç. Başbakan, Kılıçdaroğlu'nu ilham kaynağı olarak kullanıyor. Kılıçdaroğlu'nun CHP'nin dokusuna ve zihniyetine uymadığını, bu yüzden tükeneceğini öne sürüyor. CHP'nin 250 oy aldığı Diyarbakır'da 2.000 kişi toplanmasını manidar buluyor.

Çözüm yerine sorunu sömürerek var olanların geniş cephesine rağmen Kürt sorunu çözülüyor. Diyarbakırlılarda da, Başbakan'da da aynı umut var. Çözümü sandığın sihirli gücü besliyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Türk Silahlı Kuvvetleri Partisi'ni kapatma davası

Bize 'Nizam-ı Cedit' ordusu lâzım derken kastettiğim buydu. Siyasetle meşgul bir orduyu aslî işine döndürmek. Bunun yolu da bünyesindeki siyasî partiyi kapatmak. Orduyu tepeden tırnağa siyasetten arındırmak. Manzara artık dayanılmaz hale geldi.

Hava Harp Okulu Komutanı Tümgeneral İsmail Taş, önüne konulan belgelere, 'Belgeler, kötü niyetli kişiler tarafından oluşturuldu... Benle irtibatı sağlayacak herhangi maddî bir bulgu mevcut değildir.' cevabını veriyor. Eğer doğruysa bu savunma hakkında siz olsanız ne düşünürsünüz? Koskoca Türk Silahlı Kuvvetleri'nin koskoca bir generalini hapse gönderecek belgeyi hazırlamak için 'kötü niyetli' olmak yetmez. Bir de bu kötü niyeti gerçekleştirecek donanım ve organizasyon gücüne sahip olmak gerekmez mi? Türkiye'nin bütün düşmanlarını ezbere bilen Genelkurmay'ın bu kötü niyetli kişilere karşı 'çelikten irade' ve 'modern harp gereçleri' ile bir karşılık vermesi beklenmez mi? Ya ikinci cümle? 'Maddî bulgu mevcut değil' diyor. Ne demek bu? 'İspatlayamazsınız' dışında bir anlamı var mı?

Biz mahkeme değiliz. Delil kritiği yapıp suçlulara ceza vermek mahkemenin işi. Biz yan yana koyup, alt alta yazıp toplayıp çıkardıklarımızdan kendimiz ve ülkemizin geleceği adına önemli bir sonuca varıyoruz. Türk Silahlı Kuvvetleri, özellikle Genelkurmay Karargâhı iktidar rekabetinde yer alan bir siyasî parti gibi çalışmış. Daha ötesi Genelkurmay Karargâhı, bir siyasî parti örgütüne dönüştürülmüş. Parti illegal olunca, yöntemler de illegal alana sarkmış. Darbe yapmak, darbe şartlarını oluşturmak veya siyasete yön vermek amacıyla tehditler, şantajlar yapılmış. Daha ileri gidip cinayetler ve düpedüz katliamlar planlanmış.

Balyoz davası, Türk Silahlı Kuvvetleri Partisi'ni kapatma davası olarak sürmüyor mu? Tutuklu general sayısı 31'i buldu. Çok sayıda muvazzaf ve emekli TSK personeli hapiste. Ortaya çıkan her skandal belge yeni tutuklamalar getiriyor. Nedir bu? Bir güvelik örgütü mü, yoksa bir suç örgütü mü? Savunmamız kimlere emanet? Neyse ki içimiz rahat. Nasıl olsa yakın vadede bir savaş ihtimali yok. Devlet Bahçeli'nin isabetle buyurduğu gibi, ülkemizi onbaşılarla da savunabiliriz. Yeter ki asıl savunma gücümüzü oluşturan ekonomimizi, kardeşliğimizi ve demokratik istikrarımızı darbeci paşaların tasallutundan kurtaralım.

Zaman gazetesinin önceki gün duyurduğu 2007 Nisan ayına ait 'bilgi notu'na göre İlker Başbuğ'un tutuklanması lâzım. Taşlar tereddüdü olanlar için de yerli yerine oturuyor. O dönemi Ankara'da siyasetin göbeğinde yaşadım. Haber eksiksiz doğru. 367 rezaleti ve cumhurbaşkanlığı krizi Genelkurmay Karargâhı'nda, tam bir siyasî parti genel merkezinde yürütülür gibi örgütlenmiş.

Türk Silahlı Kuvvetleri Partisi'ni kapatma, yani Balyoz davası, Silivri'de liyakatli ve ehliyetli yargıçlar marifetiyle sürüyor. Ancak Türk Silahlı Kuvvetleri'nin öncelikle devletin ve milletin âlî menfaatleri, akabinde kendi itibarı ve dünyaya karşı caydırıcılığı için alması gereken bir tavır var. TSK, kurumsal olarak siyasete dibine kadar battığı için yıprandı. Şimdi, arınması ve aslî vazifesine dönmesi artık bir mecburiyet. Orgeneral Işık Koşaner bu konuda sağduyulu bir irade sergiliyor. Problem devam eden davalarla ilgili TSK'nın kendi personelini korumak için giriştiği meslekî reflekslerde.

Mahkeme, I. Ordu'dan Plan Semineri belgelerini istiyor. Cevap olumsuz geliyor. Türkiye tam altı ay, 'İrtica ile Mücadele Eylem Planı' altındaki imzayı ve belgenin 'kâğıt parçası' olup olmadığını tartışırken ordunun güvenilirliğini de kritik etti. Zaman'ın yayımladığı son belgeyi askerî savcılık doğruluyor; Genelkurmay 'rastlanmadığını' söylüyor. TSK'nın en büyük gücü itibarı ve güvenilirliği. Kimsenin Türkiye'nin savunmasını tehlikeye atma lüksü yok. Asker elinde ne varsa mahkemeye en salim yoldan ulaştırmalı.

Lider karizması ve Erdoğan

Mümtaz'er Türköne 2011.06.07

Erdoğan, 'vurdu mu oturtan' duruşuyla MHP'nin genel başkanı olsaydı? Bahçeli, tek parti valisi titizliği ile CHP'nin başında bulunsaydı? Kılıçdaroğlu AK Parti lideri sıfatıyla 'benim adım Kemâl' diyerek yoksulların oyuna talip olsaydı. Sahi ne olurdu?

Karizma kitlelerin talebi ile yaratılır; liderler içini doldurur. Birbirini tamamlayan iki unsuru vardır karizmanın. Birincisi insanların liderle kendileri arasında duygusal bir benzerlik hatta özdeşlik kurmalarıdır. 'Benim gibi yaşıyor'. 'Benim inandıklarım inanıyor'. 'Benim gibi düşünüyor, benim gibi seviniyor, benim gibi üzülmüyor' diye uzatabileceğimiz zengin bir benzerlikler yelpazesi oluşur. Ancak karizma için bu özdeşlik yeterli değildir. Liderin 'iyi bir insan olması' ve bize benzemesi gereklidir, ama yeterli değildir. Onu tamamlayan ve karizmayı ortaya çıkartan ikinci unsur bir lider için 'benim düşünmediklerimi düşünüyor', 'benim cesaret edemediklerime kalkışıyor' 'benim hayal edemeyeceğim kadar çok şey biliyor' diye inanılmasıdır.

AK Parti lideri, önceki gün Kazlıçeşme mitinginde, ağabeyinin, babasının çektiği sıkıntıları, karşılaştıkları zorlukları anlatırken hepimize ait siyasî geçmişi özetliyordu. Babası CHP baskısından kaçmış. Ağabeyi okuyabilmek için Sakarya'ya gitmiş. Bunlar bizim babalarımızın, dedelerimizin yaşadıklarıydı. AK Parti lideri bizim geldiğimiz dünyanın adamıydı. Sonra? Bizimle kurduğu bu özdeşliğin üzerine sadece onun elinde duran bir gücü yerleştiriyor. Bize, bu geçmişi tarihe gömecek 'vesayet rejimini bitiren yeni bir anayasa' vaat ediyor. İki unsur bir arada. Duygulanıyor, bizim gibi kızıyor, üzülmüyor. Sonra, bizim ötemize, hatta hayallerimizin ötesine geçip bir yabancı lideri fırçalıyor, önümüze farklı bir ufuk açıyor. İşte karizma budur.

Siyasetin çapraşık ve karmaşık labirentleri arasında kaybolmamak için bir liderin yüzünde beliren sıcak tebessümünü veya kararlı duruşunu görüp bir duygusal iletişim kurmaya ihtiyacımız var. Gerçeği birbiriyle çelişen haberlerde değil, liderin ekranda her gün gördüğümüz yüzündeki ifadelerde ve sözlerinde arıyoruz. Bu yüzden liderler ne ise partileri de odur. Peki bu kural her parti için geçerli mi?

AK Parti, denenmiş ve kendini kabul ettirmiş karizmatik bir liderin sırtında yoluna devam ediyor. Erdoğan'ın siyasî gücü ve temsil yeteneği partisini aşıyor. Vagonları peşine takmış bir lokomotif gibi üstelik zorlanmadan ilerliyor.

CHP yeni lideri ile yenilik peşinde koşuyor. CHP'nin sert ve kemikleşmiş siyaseti, halktan gelen taleplere göre kendine biçim veren bir genel başkanın esnekliği ile yumuşuyor. Parti lideri arkadan itekliyor, lider bu eski kağınyı yeni yollara sokuyor. Ortada bir karizma yok. CHP seçimden sonra 'yeni' davranışlar sergilemeye devam ederse, meselâ anayasa konusunda yapıcı bir tavır takınırsa o zaman Kılıçdaroğlu'nun karizması da projeye uygun olarak inşa aşamasına geçecek.

Bahçeli, Türkeş gibi güçlü bir karizmanın halefi olmanın ağır yükünü taşımak zorunda kaldı. MHP bu seçimde, küçücük bir gölde okyanus benzeri fırtınalarla boğuşuyor. Fırtına güçlü, kaptan zayıf; neyse ki gemi sağlam, üstelik karaya vurmuş vaziyette. Üstelik Kürt sorunu da devam ediyor.

Siyasetin kalitesi ve düzeyi yükseldi. Sert polemiklere kimse takılmasın. Türkiye ilk defa bu kadar çözüm odaklı bir seçim dönemi yaşıyor. AK Parti, liderinin karizması ve tecrübe edilmişliğin gücüyle, kurduğu istikrarı daha ileri taşımak ve sağlamlaştırmak isteyen kitlelerin desteğini alarak sandığa yaklaşıyor. CHP mevcut haliyle bir arayışı temsil ediyor. Belki seçimden sonra 'Yeni CHP' yeni anayasa düzeninin imarına girilerek inandırıcılık kazanabilir ve AK Parti'nin 'istikrar tekeli'ni kırabilir.

Karizma coğrafyasında yakın vadede bir sürpriz görünmüyor..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Erdoğan'ın istikrar tekeli

Mümtaz'er Türköne 2011.06.09

AK Parti'nin 'istikrar sürsün' sloganı, bu seçimin muharrik gücü. İstikrar, bu ülke için yapılabilecek her şeyin vazgeçilmez ön şartı.

İstikrar sürmediği takdirde, dünyanın en parlak projelerini, dünyanın en yetenekli adamları ile sürdürmenin bile hiçbir anlamı yok. Bu yüzden, CHP ve MHP'nin zaman zaman gündeme gelen kampanya projeleri bile seçmenin ilgi menziline girmiyor. Vatandaş Türkiye'nin sahip olduğu istikrarı sürdürme kapasitesine göre yelpazeyi ölçüp biçiyor ve kararını veriyor. İstikrar, ilave edeceğiniz her şeyi üzerine yerleştireceğiniz sağlam temeller. Koruyamadığınız takdirde bu temellerin tuttuğu her şeyi kaybedebilirsiniz.

AK Parti'nin seçimin tartışmasız favorisi olması, Erdoğan'ın elinde sıkı sıkıya tuttuğu istikrar tekelinin eseri. Bu bir tekel. Çünkü rakibi yok. İstikrar tekeli AK Parti liderinin karizmasına ve dokuz yıllık tecrübenin eseri olan hegemonyaya bağlamak gerekir. Hegemonya, güce rıza göstererek, haklılığını teslim ederek boyun eğmektir. Erdoğan'ın karizmasına teslim olmak, bu hegemonyanın doğru ve haklı olduğuna inanmak demek.

Halkı küçümseyenler, halkın politik bilincini de hafife alırlar. Halbuki halk konuşurken ifade edemediği düşünceleri ve duyguları bile sezgileriyle ve sağduyusuyla yakalar ve peşine düşer. AK Parti Türkiye'yi tam dokuz yıl istikrar içinde tuttu. 2000 ve 2001 krizlerinin yol açtığı depremin arkasından gelen bu istikrar, kuru toprakları adeta münbit alanlara çevirdi. Bu istikrar yılları boyunca yavaş yavaş her şey yoluna girdi. Türkiye zenginleşmeye, uluslararası alanda itibar kazanmaya başladı. Bu istikrarın, askerî vesayet düzeninin geri çekilmesi ile birlikte gelişip kökleştiği ortada. Askerî vesayet düzeninin varlığını sürdürebilmek için sürekli istikrarsızlık ürettiği, kaotik ortamlar aradığı anlaşıldı. Ergenekon davası ilerledikçe askerî vesayet düzeninin tel dökülmeye başlaması ve buna karşılık ülkenin birdenbire zenginliğe ve güce doğru yükselmesi belki de tecrübe ederek öğrenilmiş en sağlam politik ders oldu. Demokrasi konsolide edilmeli ve istikrar sağlanmalıdır.

Bugün AK Parti'ye oy vermeyi düşünen her iki kişiden biri, istikrarın devamının Türkiye'yi taşıyacağı yeri hayal ediyor. Tek tek birey olarak da sahip olduklarımızı geliştirmemiz ve gelecek için daha büyük umutlar beslememiz istikrara bağlı. Oy verirken bu kadar etkileyici bir sebep olabilir mi?

CHP seçimlere yeni bir yüzle girerken, istikrarın sürdürülmesi konusunda AK Parti'ye rakip olmayı başaramadı. Aslında bu konuda güçlü bir rekabet geliştirmeyi hiç denemedi. CHP, kendisini farklı yönlerle çeken geniş bir koalisyonun eseri. Bu koalisyon içinde istikrar yüzünden elindekileri kaybeden aktörler de var. Tek başına Ergenekon örgütlenmesi, istikrarın en büyük düşmanı. Ergenekon, ancak kaosa sürüklenen bir ülkede

kendisine bir çıkış yolu bulabilir. CHP ile Ergenekon arasında, adaylar ve söylemler üzerinden kurulan organik bağ, daha başından CHP'yi Erdoğan'ın elinde tuttuğu istikrar tekeline karşı rakip olmaktan çıkardı.

MHP, varlığını Kürt sorununa bağlayan bir parti. Kürt sorununun çözüm yoluna girmesi, şiddetin sona ermesi MHP'nin sonunu getirecek. Demek ki sonuçta istikrar MHP'nin de varlık bileşenlerine aykırı. MHP liderinin Diyarbakır'dan ülkenin batısına mesaj vermeye kalkması, bu niyetini göstermiyor mu?

İstikrar, zorlu bir mimari içinde uzun süren çabalarla oluşmuş muhteşem bir eser. Yıkması ise çok kolay. Selimiye'yi inşa etmek için Mimar Sinan'a, yıkmak için ise iki ameleye ihtiyacımız var. Bu yüzden Erdoğan'ın elinde sıkı sıkıya tuttuğu istikrar tekeli Türkiye'nin sahip olduğu en değerli hazine.

Pazar günü bu hazinenin değeri konusunda halk fikrini söyleyecek. İşte bu yüzden seçimden bir sürpriz beklenmiyor. Çünkü bu hazine öylesine göz kamaştırıyor ki...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'de seçim ve Suriye'de savaş

Mümtaz'er Türköne 2011.06.12

Silah seslerinin geldiği yer sınırimızın 20 km ötesi.

Gözle görülecek kadar yakın bir mesafe. Orada bir savaş sürüyor. Silahlar ateşleniyor, insanlar ölüyor. Savaşı Suriye'nin en seçkin askerlerinin yer aldığı 4. Tümen sürdürüyor. Bu Tümen'in başında, Beşşar Esed'in acımasızlığı ile şöhret bulan kardeşi Mahir var. Suriye'nin en iyi eğitim almış askerleri ve en modern silah ve gereçler bu birlikte yer alıyor. Paraşütle atlama, yakın dövüş, keskin nişancılık, her türlü silahı kullanabilme gibi askerlikte çok önemli hasletler bu askerlerde mevcut. Helikopterlerle, haberleşme araçlarıyla en son teknolojiyi kullanıyorlar.

Kime karşı? Savunmasız sivillere, kadınlara ve çocuklara karşı. Suriye'nin bu en seçkin birliği, sınırimızın hemen ötesinde bir katliam gerçekleştiriyor. Silahsız kalabalıkları gözü dönmüşçesine tarıyorlar. Helikopterlerle ateş kusuyorlar. Tanklarla yerleşim yerlerini dümdüz ediyorlar.

Bu tarafta biz bugün, sandığa gidip oylarımızı kullanıyoruz. Hangi partinin bizi yöneteceğini, başbakanın kim olacağını, hangi politikaların ve projelerin uygulanacağını dört yıl süre ile belirliyoruz. Türkiye sınırına, gözlerinde ölüm korkusu olan insanlar akın akın geliyor. Bizler, özgüven içinde huzurlu ve sakin sandıklara gidiyoruz. Birileri sabi çocuklara, yaşlı insanlara kurşun, top mermisi atıyor. Biz sandığa, zarfın içine katlayıp koyduğumuz oy pusulasını atıyoruz.

Suriye'de, sınırlarımızın hemen ötesinde masum insanlara sıkılan kurşunlarla, bizim sandığa attığımız oylar aynı soruya cevap veriyor: İktidar kim olacak? Suriye'de seçkin askerlerin kendi halklarına karşı yürüttüğü savaş ile miting meydanlarında parti liderlerinin gösterdiği çaba, iktidar bilmeceğini çözmek için. Aradaki fark: Bizim seçeneklerimiz var. Suriye 4. Tümen'i sadece Beşşar Esed'i ve avanesini iktidarda tutmak için savaşıyor.

4. Tümen'in seçkin komandoları, 'artık yeter' diyen halkı, dikta yönetiminin devamına razı etmek için, itirazlarını bastırmak için katliamlar yapıyor. Ateş kusan silahlar, ölen o kadar insan Beşşar Esed ve çevresindeki oligarşinin

iktidarını sürdürmek için. Bu iktidar çatırdıyor. Tel tel dökülüyor. 4. Tümen halk ile iktidar arasındaki derin uçurumu, masum insanların cesetleriyle doldurup üzerinden tankların geçebileceği bir iktidar yolu açıyor.

İktidar halkın olmalı. Bizi kimin yöneteceğini yine biz, oylarımızla sandıkta belirlemeliyiz. Bu prensip bizim, sadece bize ait olan iktidar hakkımızı kullanmamızdan ibaret değil. Yandaki bahçenizi, komşunuzun kullanması gibi bir şey değil bu. İktidarı serbest seçimlerde oy atarak belirleyemezseniz, iyi örgütlenip eline silah geçiren size kurşun atarak belirliyor. İktidar hakkınıza sahip çıkamazsanız; hayatınıza, onurunuz, geleceğinize, barış ve huzur içinde yaşama hakkınıza da sahip çıkamıyorsunuz.

Suriye'de bir küçük azınlık, Suriye halkına ait olan iktidar hakkını silah zoruyla gasp etmiş. Bizde muhalefet partilerinin, sivil toplum örgütlerinin iktidara yönelttiği eleştirilerin milyonda birini sadece 13 yaşındaki bir çocuk Beşşar Esed'e yaptığı zaman Suriye halkı katliama uğruyor. Tekrarlayalım: Ne için? Silahla gasp ettikleri iktidarı muhafaza etmek için.

Suriye ordusu, o çok özel yetenekli askerleri ile ve çok modern silah ve teçhizatı ile kendi halkının kanını döküyor. Aynı ülkenin, aynı toprağın insanlarını küçük bir azınlığı iktidar tutkusu birbirine düşman ediyor. Kurşunu sıkın asker, belki de öldürdüğü adamla aynı mezarlıkta komşu olacak.

Türkiye'de bizler sandığa gidip oy kullanıyoruz. 'Bu ülkeyi sadece biz yönetiriz; bizi yönetecek temsilcileri sadece biz seçeriz' diyoruz. Silahlı zorbalıkla iktidar olmaya kalkanlara göz açtırmıyoruz. Oylarımızla, kendimizi ve çocuklarımızı kurşunlardan koruyoruz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Seçimin sürprizi

Mümtaz'er Türköne 2011.06.13

Her seçimin bir, bazen birden fazla sürprizi olur.

Bu seçimin birden fazla sürprizi var.

Birincisi seçim sonuçlarından önce, seçim sath-ı mailine dair. Seçimin bu kadar az kanla sona ermesi bir sürpriz. PKK-Ergenekon cephesinin taktik ve stratejik arayışlarını yakından takip edenler, şiddetin tırmanacağı endişesi içindeydi. Benim gibi, paniğe yol açmamak için bu endişeyi dile getirmeyenler çoğunlukta idi. İlk sürpriz: Beklenen olmadı. Şiddet tırmanmadı. Toplumu karamsarlığa sürükleyecek kadar sansasyonel eylem yapılmadı. Kastamonu ve Silopi'de polisler, Etiler'de patlayan bomba ve AK Parti seçim bürolarına yönelik sistemli saldırılar genel bir karamsarlığa yol açmadı.

Bu sürprizin iki sebebi var. Birincisi, PKK'nın uyguladığı ölçüsü kaçmış bir şiddetin BDP oylarına darbe vuracağını fark etmesi. İkincisi Ergenekon'un organizasyon ve eylem yetersizliği. Ergenekon'un -beliren işaretlere göre- çok istemesine rağmen kampanya döneminin kana bulanmaması, PKK'nın şiddet yöntemleriyle

sürdürdüğü kampanyadaki oy hesaplarıyla ilgiliydi. Bu hesapları belirleyen asıl hesap ise halkın hesabı. Şiddet, provokasyon 'seni görüyorum' ikazı ile durduruldu.

İkinci sürpriz, PKK-BDP cephesinin topuyla-tüfeğiyle sürdürdüğü seçim kampanyasına rağmen sandıktan istediğini bulamaması. Kürt siyasal hareketinin sandıktan beklediği sonuç bu değildi. Onlar bu seçimi, Kürt ulusal hareketinin 'kendi kaderini tayin hakkı'na ulaşmak adına nihaî referandum olarak gördüler ve bu şekilde takdim ettiler. Oy oranları, Kürt vatandaşların bu ulusalcı maceraya sempati göstermediğini anlatıyor.

Bu sonucu, Türkiye'nin birliği, bütünlüğü ve kardeşliği adına memnuniyetle karşılamamız gerekir. Kürtler, Türkiye'nin bölünmesini istemiyor. Siyasî iradelerini Türkiye'nin geri kalanı ile bütünleşme yönünde kullanıyorlar.

Bu sonuçlar, Kürt sorununun çözüm menziline girmesini ve hemen seçimden sonra hızlı adımlar atılmasını kolaylaştıracak. Çünkü Kürt ulusalcıları Kürt sorununu çözmek yerine sömürerek, ulusalcı bir bilinç oluşturmaya çalışıyordu. PKK'nın silahlarıyla takviye edilen bu çaba, beklediği karşılığı göremeyince çözüm isteyenlerin önü açılmış oldu. Artık Kürt sorununu çözerken, Kürtlerin kendilerini bu ülkenin eşit ve onurlu vatandaşları haline gelmesi için gayret gösterirken, Kürt ulusalcılığının şişen egosu önümüze engel olarak çıkamayacak.

AK Parti'nin aldığı oy, bu seçim için bir sürpriz değil. Herkes üç aşağı beş yukarı bu sonucu bekliyordu. AK Parti, bu oyları, herkesin önceden teslim olduğu bir zafer olarak aldı. Ancak bu seçim için şaşırtıcı olmayan bu zafer, Cumhuriyet tarihinin en büyük sürprizi. Bir tek 1954 seçimlerinde Demokrat Parti ikinci dönemine oylarını artırarak başlamıştı. Üçüncü dönemine bir önceki seçime göre oylarını artırarak giren yegane parti AK Parti oldu. Tarihçilerin özenle kaydedeceği sürpriz işte bu.

CHP'nin uğradığı hayal kırıklığı bir sürpriz mi? CHP, sandıkta yeni lideri ile aradığını bulamadı. Doğrusu sandıkta aradığını bulamayan CHP değil Ergenekon olmalı. Ergenekon, CHP üzerinden, kendisi için umutsuzca sürdürdüğü savaşın son muharebesine girdi. Ve kaybetti. CHP, sırtında taşıdığı Ergenekon'un ağırlığı altında ezildi ve yakın gelecek için umutlarını kaybetti.

Seçimin gerçek galibi sadece AK Parti değil. Partizan olmayan sade vatandaşların, parti mensuplarından daha fazla seçime asılması. Bu göz kamaştırıcı zaferin asıl kahramanları sivil inisiyatifler. Ev ev, birey birey dolaşarak AK Parti'den habersiz AK Parti'ye oy isteyenler.

AK Parti, bu muhteşem teveccühle çok ağır bir sorumluluğun altına girmiş oldu. Türkiye, yakın tarihin tehlikeli son dönemecini alınının akı ile geride bıraktı. Şimdi düz alandayız. Bu seçim zaferi, Türkiye'ye yeni bir anayasa armağan etmekle mükellef.

Yeni anayasa, artık mümkün. Beklediğimiz sürpriz işte bu.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Selimiye'yi yeniden inşa etmek

Mümtaz'er Türköne 2011.06.14

O artık bir usta. Şimdi ondan bir Selimiye inşa etmesini bekliyoruz. Yeni, sağlam, göz kamaştırıcı, kalıcı ve muhteşem bir eser. Ne tesadüf! Sinan'ın kalfalık eseri Süleymaniye'nin restorasyonu yeni tamamlanmıştı. Şimdi

gözlerimiz Selimiye'de.

Bütün bir şanlı tarihin zirveye yerleşen eserinde. Kalfalık ve ustalığın farkı Sinan'ın Süleymaniye ve Selimiye'de taşa verdiği biçimde görülür. Süleymaniye bir dağ gibi güçlü, saygılı ve etkileyici yükselir, sizi içine alıp kucaklar. Selimiye'de şevket ve zarafet yekvücut karşınızda durur. Maddenin kanunlarına meydan okuyan o cesaretin ve dehanın önünde saygı ve hayranlıkla eğilmek düşer bizlere.

Bizimki aklın ve gönüllerin mimarisi. Önce o mimari gerekli. İnşallah, Türkiye ustalık işi bir esere dönüşecek.

Mimarbaşımız işini doğru yapıyor. Kavgada dövüşmesini, masada uzlaşmasını iyi biliyor. Başbakan'ın vizyonu güven veriyor. Balkon konuşmasında iki kere Osmanlı coğrafyasına mesajlar verdi. Demek ki ustalık döneminde sadece Türkiye değil, bütün bir kardeş ve dost coğrafya bu imar faaliyetinden hissesine düşeni alacak. Başbakan'ın hemen önünde Suriye var. Suriye'deki kan duracak. Başbakan bunun için harekete geçecek. Taşa kazınan ayak izlerimizi takip edecekler.

Başbakan kendisine oy vermeyenleri de kucakladı. Yeni anayasaya, yani Yeni Türkiye'nin imarına herkesi davet etti. Kırıp döktüklerini samimî şekilde tamir etti. Yeni sayfayı şu cümlelerle açtı: "Ret ve inkârı bitirdik. Asimilasyonu bitirdik ve bitiriyoruz." Demek yapılacak işler var.

Türkiye'nin her yerinde var olan, Türkiye'nin her yerini kucaklayan ve 'yaratılanı, yaratandan ötürü sevdiğini' söyleyen bir lider, ahenkli ve sağlam bir eser, tam usta işi bir eser vücuda getirebilir. Elbette tek başına değil.

Bu seçimlerde bir ilk gerçekleşti. İlk defa sivil toplum, sivil bir gayret ile bu mimarinin önünü açtı. Bu yeniliği kavramak için 'sivil' tabirini, artık doğru kullanmamız lâzım. 'Sivil', 'siyasal' olanın karşıtıdır, 'askerî' olanın değil. Askerî vesayet düzeni tarihe gömülürken biz de 'sivil' kelimesini aslına uygun kullanmaya başlayacağız.

Siyasetin dışında, siyasî partilerin bünyesi dışında bir toplum seferberliği gerçekleşti. Sivil örgütler inisiyatif üstlendiler. Örgütlendiler ve kampanyalar yürüttüler. Konferanslarla, broşürlerle, adam adama ilişkilerle seçime müdahil oldular. Bir siyasî partiyi değil, hukuku ve demokrasiyi savundular. Askerî vesayet düzenini tarihe gömmek, devlet içindeki çetelerin iflahını kesmek için seçimde taraf oldular. Sessiz, derinden ve tevazu ile çalıştılar. Ve sonuç üzerinde etkili oldular. Bir şeyi ispat ettiler: Halk örgütlü biçimde, kendi geleceğine ve iradesine sahip çıkıyor. Etkileyici bir sivil inisiyatif geliştiriyor.

Selimiye için çok şey lâzım. Önce inanç, sonra gayret ve farklı alanlarda işinin ustaları. Taş ustasından demirciliğe, marangozluktan çiniciliğe kadar genel bir seferberliğe ihtiyaç var. Mimar Sinan'ın yeteneksiz bir marangozla çalışması mümkün müydü? Selimiye'de gördüğünüz Kütahya çinileri, Mimar Sinan'a müsavi bir ustalığın eseri değil mi?

12 Haziran seçim sonuçları açıkça anlatıyor. Bu ülkede artık usta bir halk var. Zenginlik, refah, huzur ve itibar için ayağa kalkmış bir halk. Her biri tek tek işini çok iyi biliyor ve yapıyor. Yüksek bir özgüvenle ve geleceğe inanarak işine koyulmuş bulunuyor.

Erdoğan'ın ustalık dönemi başlıyor. 12 Haziran'da sandığa tam usta işi iradesini koyan bir halkın lideri olarak.

Hep birlikte yeni bir Selimiye inşa edeceğiz.

Kaybeden kim: Kılıçdaroğlu mu, CHP mi?

Mümtaz'er Türköne 2011.06.16

Eğer bir sorumlu aranacaksa, bu Kılıçdaroğlu değil CHP olmalı.

Seçimi CHP kaybetti, Kılıçdaroğlu değil. Seçim sonuçlarını tartarken iki mukayeseyi ihmal etmemek gerekir. Biri zaman içinde, özellikle son seçimle mukayese. Diğeri ise, diğer partilerle ve liderlerle mukayese.

Bence Kılıçdaroğlu, CHP gibi eski model bir teknenin manevra kabiliyetlerinin çok üstüne çıkan bir kaptanlık mahareti sergiledi. Rüzgarı arkasına aldı. Dar alanda ileri geri, sıkı manevralar yaptı. O arada bu külüstür teknenin hiç olmazsa baş kısmını yeni bir renge boyadı. Sonuçta epeyce hasar görmesine rağmen gemiyi batırmadı, sağ-salim iskeleye yanaştırdı. CHP'nin 2007'ye göre beş puan artan oyu, Kılıçdaroğlu'nun eseri. Daha ötesine geçememesi CHP'nin kabahati. Kılıçdaroğlu'na haksızlık etmemek için karşısındaki rakibin Erdoğan olduğunu unutmamamız lâzım. Dün 2007'nin CHP'sine göre ve bugünün büyük karizması Erdoğan'ın AK Partisi'ne karşı, bu sonuç başarılı değil mi? Daha ne yapsın?

CHP'nin kapatılması, Kılıçdaroğlu'nun lider olarak kalması lâzım. Çünkü bu külüstür teknenin adam olması ve seçim kazanması mümkün değil.

CHP üzerinden bu seçimin asıl önemli sonucuna geelim. Görülebilir bir gelecekte CHP'nin seçim kazanıp, tek başına iktidar olma ihtimali var mı? Meselâ 2015 seçimlerinde CHP tek başına iktidara gelebilir mi? Bu soruya CHP'ye gönül verenlerin bile 'evet' cevabı veremeyeceği ortada.

O zaman siyasî sistemimiz fiilî olarak yapısal bir değişim geçiriyor. Türkiye 'Hakim parti sistemi'ne geçiyor. Hakim parti sistemi (predominant party system), parti sistemleri sınıflandırmasında çok istisnâî bir durumu anlatır. Ülkede demokratik seçimler, özgür ve rekabetçi bir ortamda yapılmaktadır. Ancak aynı parti her seçimden başarı ile çıkmakta, iktidar fiilen el değiştirmemektedir. Bu parti sistemine, geçmişte Japonya'nın Liberal Demokrat Partisi, bugünün Hindistan Kongre Partisi ve Güney Afrika'nın Afrika Millî Kongresi gibi, epeyce örnek var. Tekrar edelim. Serbest seçimler yapılmasına rağmen halk, hep aynı partiyi iktidara getiriyor. AK Parti'nin üçüncü kez oylarını artırarak kazandığı seçim, Türkiye'nin 'hakim tek parti' sistemine doğru yol aldığını gösteriyor. Şayet önümüzdeki seçim için CHP iktidar umudu vermiyorsa, halk koalisyonu da istemediğine göre AK Parti'nin iktidarını sürdürmesi güçlü bir ihtimal değil mi? 2015'te Türkiye 13 yıllık kesintisiz bir istikrarı yaşadıktan ve bu istikrarın nimetlerine alıştıktan sonra, külüstür bir teknenin peşine neden takılsın? Siyasette insan faktörü öngörülemmez. Önümüzdeki dört yıl içinde her şey olabilir. Ancak, şu anda yaşamakta olduğumuz 'altın çağ'ın mirası bile, gelecekte tek başına Erdoğan'ın oluşturduğu geleneği iktidara taşıyabilir. AK Parti dördüncü dönemi de kazanırsa, o zaman Türkiye 'hakim tek parti sistemi' sınıflandırmasının içine girecektir. Bir siyaset bilimci olarak kanaatim bu yönde: Türkiye 'hakim tek parti sistemi'ne doğru hızla ilerliyor.

'Hakim tek parti sistemi' zayıf bir bürokrasiye yol açar. Sivil-asker bürokrasi, bu sistem içinde kendisine inisiyatif alanı bulamaz. Demokratik denetim mekanizmaları kuvvetli işler. Kamu gücünün istismar ve suistimali azalır. Siyasetçi rakipsiz bir otoriteye dönüşür. Kurulacak hükümetin, 'bakan yardımcılığı' ihdas etmesi, siyasî

iradenin bürokrasi üzerindeki artan kontrolü anlamına geldiği için, yeni parti sisteminin ilk işaretlerinden biri olarak görülmeli.

İkinci olarak bu parti sistemi muhalefet partilerinin önüne sadece frene basacakları bir alan açar. Muhalefet partileri frene basma ve denge kurma konularında uzmanlaşır. Muhalefetin sivil-asker bürokrasi üzerinde herhangi bir etkisi kalmaz. Buna karşılık iktidarın temsil edemediği toplum kesimleri, bu freni kullanmak için muhalefet partileri ile daha örgütlü bir işbirliğine girer. Siyaset uçlar yerine merkeze doğru yönelir. Merkeze yoğunlaşma pozitif siyaseti ve uzlaşmayı geliştirir.

CHP artık bu 'hakim tek parti sistemi'nin anamuhalefet partisi, yani fren sistemi olarak görev yapacak. Yeni anayasa yapım sürecini, AK Parti'nin direksiyon ve gaza hakim olduğu, CHP'nin de ayağı frende bir yolculuk olarak tasavvur edelim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürt sorunu çözülecek mi?

Mümtaz'er Türköne 2011.06.17

Çözüm için her şey mevcut.

Ulus devlet formuna geçildiği Cumhuriyet'in başlangıcından beri, bugün yakaladığımız fırsatın bir benzeri önümüze hiç çıkmadı.

Çözüm için önce bazı şeyleri ayırmamız lâzım. Kürt sorunu dendiği zaman, birbiriyle irtibatlı ama birbirinden farklı üç sorunu birbirine karıştırıyoruz. Biri PKK şiddeti ile süren terör sorunu. İkincisi, Kürtçenin kullanımı ve kimliklerin bir parçasını oluşturduğu Kürtlerin eşit ve onurlu vatandaşlık talepleri; yani gerçek Kürt sorunu. Üçüncüsü de, yükselen Kürt ulusalcılığının ulusal özlemleri. Merkezde Kürt sorunu var. Çözüm dediğimiz ise, bu asıl sorunu çözüp diğer ikisini hafifletmek. Akan kanın durması, terör sorununun bütünüyle çözülmesi ve Kürt ulusalcılığının şişen egosunun tamamıyla indirilmesi zor. Sadece marjinalleştirmek ve böylece önemsiz hale getirmek mümkün.

Bizi çözüme yaklaştıran avantajlar neler?

Birincisi, 'bu sorunu çözeceğim' diyebilecek ve söylediğini de yapacak güçte rakipsiz bir iktidar var. 'Hükümet etmek' ile 'iktidar olmak' arasındaki farkı hatırlayalım. AK Parti, üçüncü dönemine oylarını artırarak başladı. Demokratik meşruiyeti zirve yaptı. Birinci döneminde siyaset üzerindeki askerî vesayeti, ikinci döneminde -12 Eylül referandumu ile- yargı vesayetini kaldırdı. İktidarının ortağı yok. Zorlu bir soruna el attığı zaman, enerjisinin önemli bir kısmını arkasını kollamaya ayırmak zorunda değil. Devlet emrinde. Halkın güveni hemen yanı başında. 'Çözüyorum' dediği zaman, bu çözümün doğru çözüm olduğuna herkes güvenecek. Sağlam bir iktidar, risk alma kapasitesi yüksek bir iktidar demek.

İkincisi: AK Parti hem Kürtlerin hem de Türklerin yegâne partisi. Kürtlere de hitap edebilen bir partinin çözüme talip olması iki kesim için de ikna edici değil mi?

Üçüncüsü: CHP bu seçim döneminde çözümün tarafı haline geldi. Kılıçdaroğlu'nun Avrupa Konseyi yerel özerklik şartını dile getirmesi, tek başına anamuhalefet partisini çözüm önünde engel olmaktan çıkartacak bir

ilerleme. Kürt sorununun çözümü, tam da CHP'nin parmak bastığı yerde bulunacak. Kürt siyasetçilerinin istediği 'demokratik özerklik' onlara verilmeyecek. Yerleşme bütün Türkiye çapında gerçekleşecek.

Dördüncüsü: MHP'nin bu genel atmosferdeki yumuşama ile paralel olarak basit ve sığ 'ihanet' söyleminin dışına çıkacağını, Kürtleri de içine alan bir 'millî birlik' projesini, devletin bekası adına devreye sokacağını umabiliriz. Bahçeli'nin Diyarbakır mitingi bu umut için zayıf da olsa bir işaret olmalı.

Beşincisi: BDP, Kürtlerden 'sorunu çöz' talimatını, 36 milletvekili ile aldı. Ama bu talimatın içinde Kürt ulusalcılığını tatmin etme görevi yok. BDP, bu seçimleri Kürtlerin siyasal statüsü için bir referanduma dönüştürdü. Ama bu referandumdan yeterli desteği alamadı. Belki de Kürt etnik siyasetinin alabileceği halk desteği, bir daha bu seçimin üzerine çıkamayacak. Beklendiği gibi kan durur ve çözüm yaklaşırsa, 'ortak düşman'a karşı ittifak eden Kürtler çoğullaşmaya ve kendi özgün yollarını bulmaya başlayacaklar. BDP'nin İslamcılıktan Marksizm'e uzanan zengin yelpazesi bu ittifakın, sorunun çözümüne dair olduğunu gösteriyor.

Altıncısı: Uluslararası konjonktür Türkiye'nin telaşsız ve makul bir çözüme dikkatini vermesi için son derece elverişli.

Anayasa gündemi ise çözüm için altın bir fırsat sunuyor. Türkiye yeni siyasî düzenini kurmaya çalışırken Kürt sorununu etkili bir manivelaya dönüştürebilir. Elbette dezavantajlar da var. En başta varlığı çözümsüzlüğe bağlı olanlar, bir hayat-memat mücadelesi verecekler. Onları ikna edecek adım ise bir genel af.

'Kürt sorunu çözülecek mi?' sorusuna olumlu cevap vermek için çok fazla gerekçemiz var. İlk iş, çözüme odaklanmış bir dilin, yapıcı bir üslubun siyasete egemen olması. BDP'lilerin her söze tehditle başlamaktan vazgeçmesi bu yolda ilk adım olabilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kemalistler ve dindarlar arasındaki uçurum

Mümtaz'er Türküne 2011.06.19

Fethullah Gülen Hocaefendi'nin sözleri, bir 'zeytin dalı uzatmak', yani bir barış taarruzu olarak anlaşılmalı.

Almanya'da yayımlanan bir haber sitesine verdiği mülakatta Hocaefendi, Türkiye'de toplumsal barışın tesisi adına çok ileri bir adım atıyor. İki zıt kutup arasında bir köprü kuruyor. Türkiye'de 'Kemalistlerle dindarlar arasında derin bir uçurum olduğu' tezini reddediyor. Hocaefendi bu uçurumu, 'imparatorluk geleneği'nin 'kaynaşmış mozaigi' ile dolduruyor.

Fethullah Gülen adı, hep siyasî tartışmalara konu ediliyor. Ancak, otoritesi tartışmasız olan bu din âlimi bir siyaset önderi değil, bir toplum önderi. Toplumun sorunlarını çözmeye, topluma yol ve yön göstermeye çalışıyor. Toplumsal sorunlar, toplumun içinde çözülemeyince siyaset katına taşınır. Toplumun barış ve huzur içinde yaşamak ve hukuk garantisi altında bulunmak istemesi kadar haklı bir toplumsal talep olabilir mi? Toplumun önünü açmak, rahatlatmak adına siyasetin de üstüne düşeni yapması gerekiyor. Yapmayınca? 12 Eylül referandumu ve seçimlerde görüldüğü gibi insanlar siyasî endişeleri bir kenara bırakarak toplumsal sorumluluk duygusu ile siyasete müdahale ediyor. Sivil toplum adını verdiğimiz varlık zaten bu işi yapmak demek.

Kemalizm, sığ ve dar bir toplum projesi idi. Yarı okur-yazar seçkinlerin toplumu değiştirip modernleştirme projesi, bu seçkin azınlığın toplumu sürekli yönetmesi arzusuna dönüştü. Laiklik, bu azınlığın yönetim ayrıcalığının ideolojik payandası olarak evrensel anlamından uzaklaştırıldı. Bugün Kemalizm'in, darbecilikle birlikte anılan, demokrasi ile bir arada var olamayan dikta özelemlerini ifade etmesi bu geleneğin eseri.

Kemalizm, dinin merkezinde yer aldığı toplumsal geleneği hep reddetti. Hâlbuki din anlayışı, laikliği reddeden bir dinî otorite arayışı değil, toplumu dengeli, sağlıklı tutan toplumsal geleneğin kendisiydi. Gelenek, tecrübe edilerek sağlamlığı ispatlandığı için güçlü bir değerler bütünüdür. Muhafazakârlık bu tecrübeye yaslandığı için, siyasal alana da rehberlik edebildi.

Kılıçdaroğlu ve Bahçeli, bu güçlü geleneğe yabancı oldukları için, Başbakan'ın 'helallik' vermesini anlayamadılar. 'Helâllik almak ve vermek', 'kul hakkı'na dair bir feragat veya talep. Dinin, toplumu uyum ve barış içinde tutan çok önemli değerlerinden biri. Helallik verdiğiniz zaman, geçmişe bir sünger çekip yeni bir sayfa açıyorsunuz. Toplum işte 'helallik' gibi değerler üzerinde dengelerini kurup sağlıklı bir şekilde yoluna devam ediyor. Kemalizm, dinin bu toplumsal gelenekler içindeki vazgeçilmez rolünü kavrayamadığı için dar ve sığ bir ideoloji olarak kaldı. Helallik tartışmasında görüldüğü gibi. Bugün AK Parti'ye yöneltilen suçlama artık dinî esaslara dayanan bir devlet düzeni kurmak değil. Bu suçlamanın yerini, AK Parti liderinin otoriter bir yönetime geçiş niyeti aldı. Önemli bir ilerleme. Eğer, diktadan şikâyetçi iseniz, demokrasinin kurumlarına ve mekanizmalarına eğilip onları takviye edeceksiniz. Yeni anayasa bir fırsat. Askerî vesayet düzenine göre oluşturulmuş demokrasi dışı iktidar alanlarını, bu sefer demokratik denetim altına alacaksınız. Çare daha fazla demokrasi. Kimsenin itirazı yok. Uçurum artık böyle kapanıyor.

Demek ki Kemalistler ile muhafazakârlar arasında kapanmayacak bir uçurum yok. Kemalizm, artık seçkin azınlığın diktası kurulamayacağına göre çökmüş bir ideoloji. Yöneterek var olanlar şimdi birlikte yaşamının yollarını bulacaklar. Veya bulunmuş olan yollara rıza gösterecekler. Kemalistler demokrasiye ikna oldukları zaman uçurum kendiliğinden ortadan kalkıyor.

Başbakan'ın balkon konuşmasında, Osmanlı coğrafyasına 'dost ve kardeş ülkeler' olarak ısrarlı vurgular vardı. Fethullah Gülen Hocaefendi 'imparatorluk mirası'nın sunduğu birlikte yaşama fırsatlarını ve imkânlarını hatırlatıyor. Birçok alanda sırtınızı yaslayacağınız ve güç alacağınız gelenek işte bu. Yeni bir imparatorluk kurmuyoruz. İmparatorluk tecrübesi içinde edindiğimiz birlikte yaşama geleneğimizi içeride ve dışarıda huzur ve barışı tesis etmek için kullanıyoruz.

Kan davası gütmek yerine helallik dilemeyi, işte bu yüzden bu kadar kolay başarıyoruz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Tanrı MHP'yi korusun!'

Mümtaz'er Türköne 2011.06.21

BDP ne ölçüde bir Kürt partisi ise MHP de aynı ölçüde bir Türk partisi. İkisi de bütün varoluşlarını etnik kökene dayandırıyor.

BDP'den Kürtlüğü, MHP'den de Türklüğü çekip çıkardığınız zaman geriye hiçbir şey kalmıyor. BDP'nin Kürt ulusalcılığı geç kaldığı için telaşlı ve abartılı. MHP'nin Türk milliyetçiliği ise ulus-devletin gölgesinde gelişip serpildiği için muhtevassız ve içi kof.

BDP'nin Kürt kelimesine yüklediği etnik anlam ile MHP'nin Türk kelimesine atfettiği anlam arasında zerre mikyas fark yok. İkisinde de sadece bir etnisite mevcut. Bilmeyenler için kaydedelim: Etnos, aynı atadan, yani ortak bir soydan geldiği varsayılan insanlar topluluğu demek. MHP milliyetçiliği, Bahçeli'nin seslendirdiği haliyle bir etnik milliyetçilik olarak Türk milliyetçiliğinin çok dar, ilkel ve sınırlı bir kalıbını temsil ediyor. İtiraz eden MHP milliyetçilerine ölçüyü verelim. Kürtlerin de kendi rızaları ile onurlu biçimde içinde yer bulacakları bir milliyetçilik üretemiyorsanız, hatta milliyetçiliğinizi tam olarak Kürtlüğün karşısında yerleştiriyorsanız bunun adı etnik milliyetçiliktir. Şayet etnik milliyetçilik çoğunluk tarafından yapılıyorsa buna fazladan ırkçılık denir. Bahçeli, pazar günü Merkez Yürütme Kurulu'nu topladıktan sonra yaptığı yazılı açıklamada 'etnik kimliklerin anayasaya taşınmasından' ve 'Türk kimliğinin esnetilerek anayasadan çıkartılmasından' şikâyet ederken tam olarak işte bu etnik milliyetçiliği yapıyor. Bu sözün tercümesi, Kürt etnik kimliğine karşı Türk etnik kimliğinin üstünlüğü iddiasından başka bir şey değil. Soruyu şu şekilde sorabilirsiniz: Bahçeli Kürtlere, bu ülkede Türklerle birlikte var olacakları ve Kürt olarak kalacakları bir alan veriyor mu? Kürtleri dışlayan, benim 'Küçük Türkiye milliyetçiliği' dediğim şey, tam olarak işte bu. Çünkü Kürtlere, Kürdistan dışında bir alternatif bırakmıyorsanız, bu ülkeyi onlardan önce siz bölmüş olursunuz. MHP, milliyetçilik yapmıyor sadece Kürtlerin varlığına -kendi tabiri ile- 'itiraz' ediyor. Türkiye'nin birliğini ve bütünlüğünü korumak ve geleceğe taşımak konusunda en büyük engellerden biri bu itiraz. Etnik milliyetçiliğin sınırlarını aşamayan ve Kürtleri kucaklamayı beceremeyen bir MHP, Türkiye'nin geleceği için büyük bir tehlike. 1990'lı yıllarda devlet adına görev yapanlar, devleti korumak adına cinayetler işlediler. Bu cinayetler yüzünden, devlet ile vatandaşlar arasında Türkiye'nin birliğini sürdürmeyi zorlaştıran uçurumlar oluştu. Tek çare bu derin uçurumu, o devlet görevlilerinin fani bedenleri ile doldurup kapatmaktan ibaret. Ne yapalım: 'Vatan sağ olsun'.

Darbe planı yapan subaylar, Türk milletini yaşatmak için elzem olan hukuk devletini bataklığa çevirdiler. Tıpkı II. Dünya Savaşı'nda önüne çıkan bataklığı kendi askerlerinin bedenleri ile doldurup geçen Alman Tank tümeninin yaptığı gibi, bizim de bu askerleri yargılayıp mahkûm etmemiz lâzım. Yeter ki, 'Vatan sağ olsun'.

Türk milleti birliğini ve bütünlüğünü sürdürmek, devletin bekâsını temin etmek adına önemli bir fırsat yakaladı. Terör sona eriyor. 74 milyonluk bu koca ülke güçlü entegrasyon dinamiklerini harekete geçirecek. Demokrasi ve hukuk, hepimizin ortak paydası olacak. Silahı bırakanların barut dumanından göremediğimiz yüzlerini göreceğiz; silah sesinden duymadığımız seslerini duyacağız. Biri Avesta okuyacak, diğeri Kürtçe ezan. Biri derebeylik düzeni kurmaya kalkacak, biz üniter yapıda ısrar edeceğiz. Göreceğiz, sabredeceğiz; eteklerinde taş, midelerinde gaz kalmayacak. Korkuları, düşmanlıkları geride bırakacak, geleceği birlikte inşa edeceğiz. Bir engel daha var: Bahçeli'de ete kemiğe bürünen dar ve kısır etnik milliyetçilik. Türk milliyetçiliğinin bir buçuk asrı aşan zengin birikimi, bugünün sığ ve dışlayıcı MHP milliyetçiliğine mahkûm olmamalı. Büyük düşünen, büyük ve cesur adımlar atan Türk milliyetçiliğine ve Türk milliyetçilerine ihtiyacımız var. MHP'nin Bahçeli ile devam eden kısa tarihini, etnik kutuplar arasındaki boşluğu kapatmak için üzerinden geçeceğimiz bir köprüye dönüştürmenin zamanı gelmedi mi? Yoksa bu ülkeye yazık olacak.

Öyleyse, 'Tanrı MHP'yi korusun!'

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hatip Dicle'nin hukuku

Mümtaz'er Türköne 2011.06.23

Hatip Dicle'nin hukuku, sadece onun ve ona oy veren on binlerce insanın hukuku değil; hepimizin hukuku. Bu ülkede demokrasinin ve hukukun egemen olmasını istiyorsak, onun ve seçmenlerinin hukukunu korumakla mükellefiz.

Yüksek Seçim Kurulu'nun milletvekilliğini düşürme kararı yine Yüksek Seçim Kurulu'nun kendi kararına aykırı. Resmî Gazete'de yayımlanan karar, bu çelişkiyi olduğu gibi yansıtıyor. Usulüne uygun bir şekilde Hatip Dicle'nin adaylığı onaylanıyor. Hatta öncesinde hakkında verilmiş bir karara dayanarak adaylığı önce reddediliyor. Sonra adlî sicil kaydı temiz geldiği için itirazı kabul ediliyor ve 29 Nisan'a Yüksek Seçim Kurulu tarafından yayımlanan aday listesinde yer alıyor.

Milletvekilliğinin düşürülmesi kararı, Dicle'nin başka bir davadan 18 ay kesinleşmiş bir mahkûmiyeti olduğunun fark edilmesine dayanıyor. 9 Haziran'da gazeteler, bu kesinleşmiş kararı haber yapıyor ve arkasından YSK, durumu araştırıyor ve 22 Mart tarihinde kesinleşmiş bu kararı buluyor. Şimdi de bulunduğu bu karara dayanarak Hatip Dicle'nin milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olmadığı gerekçesi ile milletvekilliğini iptal ediyor.

Bu bir hukuk skandalı. Bu skandalı teşhir etmek için çok derin hukuk bilgisi gerekmiyor. YSK, Hatip Dicle'nin adaylığını önce onaylıyor ve ilan ediyor. Bu ilan Hatip Dicle'ye 'milletvekili olabilirsiniz', ona oy veren vatandaşlara da 'seçebilirsiniz' anlamına geliyor. Halk seçiyor. Seçim işlemi bittikten sonra YSK, kendi kararını geçmişe dönük olarak iptal edip aslında 'seçilemezsiniz' ve 'seçemezsiniz' demiş oluyor. Sebep, YSK'nın kesinleşmiş karardan ve böylece seçilme yetersizliğinden haberinin olmaması. Dikkat edin YSK kendi kararına karşı yeni bir karar ihdas ediyor. Gerekçe ise milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olmadığından sonradan haberinin olması. Aslında Hatip Dicle milletvekili seçildikten sonra milletvekilliği iptal edilmiyor; seçilme şartlarına sahip olmadığı için geçmişe dönük olarak adaylığı iptal edilmiş oluyor. Adaylığı iptal edildiği için milletvekilliği de düşmüş oluyor. Geçmişe dönük YSK böyle bir karar verebilir mi?

Peki, o milletvekiline oy veren seçmenlerin hukuku? Sadece Dicle'nin milletvekilliği değil, ona oy veren vatandaşların her birinin oyu da iptal edilmiş oluyor. Onlar YSK'nın 'adaylığı onama' kararını esas alarak seçimde oy kullanmadılar mı?

Hukukun demokrasi ile var olduğu çok kritik bir kesişme alanındayız. Mahkemeler halk adına karar verir. Demokratik-hukuk devletinde halkın verdiği kararın üzerinde hiçbir irade olamaz. Yetkisini halktan alan mahkeme, bu sefer doğrudan halkın verdiği kararı iptal ediyor. 70-80 bin seçmenin verdiği karar yok sayılıyor. Mahkemenin böyle bir yetkisi var mı? Hatip Dicle'nin milletvekilliğini değil, demokrasi ve hukukun asgarî şartlarına dair çok kritik bir prensibi tartışıyoruz. Bir mahkeme, milleti temsil niteliği kazanan bir milletvekilinin

aldığı oyları iptal edebilir mi? Aday olma yeterliliği ile ilgili YSK'nın zaten bir onayı olduğuna göre verilen karar verilen doğrudan oyların iptali anlamına gelmiyor mu?

Doğrusu YSK'nın, seçime kadar uygun usul ve süre içinde itiraz yapılmadığı ve prosedürün tamamlandığı ve Dicle'nin milletvekili olma hakkı kazandığı yönünde olmalıydı. Burada takip edeceğimiz prensip şu olmalı. Hatip Dicle'ye oy veren seçmenlerin kararı, Yüksek Seçim Kurulu'nun kararından daha önemli ve değerlidir. Çünkü YSK, bir mahkeme olarak yetkisini o halktan almaktadır. Halkın YSK'ya tanıdığı yetki, adayların yeterliliğini tespit etmekten ibarettir. YSK bu tespiti yapmış, adaya vize vermiştir. YSK'nın görevi burada sona ermiştir. YSK, halkın kararının üzerine çıkarak milletvekilliğini iptal edemez. 'Ama kesinleşmiş cezası varmış' itirazına verilecek cevap, 'Burada halkın bir suçu var mı? İşin neydi? Zamanında öğrenseydin' olacaktır.

Hukuka ve demokrasiye dair bir ilkeyi tartıştığımızı hatırlatalım. YSK'nın milletvekilliğini iptal yetkisi olamaz. Bu mahkeme, usulüne uygun bir şekilde halkın yaptığı seçim işlemini ve sonuçlarını iptal edemez. YSK yetkisiz olduğu bir konuda karar verdiği için kararın yok hükmünde sayılması gerekir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kasabın bıçağını yalayan koyunlar

Mümtaz'er Türköne 2011.06.24

'Stockholm sendromu'nun tam Türkçesi bu: Kasabın kanlı bıçağını yalayan koyun gibi davranmak. Canını alacak olana sadakatle bağlanmak.

Gönüllü bir köleliğe boyun eğerek yaşamak. Tıpkı bir koyun gibi.

Peki kimdi bu koyunlar? Sorunun somut cevabı sona erdirmeye çalıştığımız yakın tarihimizde duruyor. Bu cevabı tane tane tekrarlayalım.

Devletin derinlerinde bir çete vardı. Bu çete, iktidar oyununda kullanmak için sık sık kan döküyor, adam öldürüyordu. Öldürdükleri kimdi? Öldüreceklerini, laikliğin tehlike altında olduğunu yokluklarıyla kanıtlayacak olanlar arasından seçiyordu. Nedense bunlar gönlünde CHP'den başka partiye yer olmayanlar değil miydi? Ka'len ve kalemen CHP'yi müdafaa edenler. CHP ile aynı dünyayı paylaşanlar. Şayet varsa, CHP'lilere özgü hayat biçimini benimseyenler. Faili meçhul cinayetlere kurban giden rical arasında CHP'ye uzak tek bir kişi bile var mı? Çetin Emeç'i, Uğur Mumcu'yu, Danıştay suikastını ve onca benzer cinayeti unutmak mümkün mü?

Bu cinayetlerin laikliğin tehlikede olduğunu ispatlamak ve siyasete müdahale etmek için planlandığı ve işlendiği iddiasıyla süren bir Ergenekon davası var. İddialar ciddi. Cinayet, hatta katliam planları mahkemede sorgulanıyor. Cinayet işleme imkânına, araçlarına ve gücüne sahip kişiler bunlar. Peki bu davada yargılanan sanıkların avukatlığını kim üstlendi? Bu davayı sulandırmak ve baltalamak için kim elinden gelen gayreti sonuna kadar gösterdi? Bu davanın sanıklarını hapishaneden çıkarmak için hangi parti milletvekili seçti? Laik hayat biçimini benimsemiş insanların hayatlarına kastetme iddiası ile yargılanan bu sanıklara kimler oy verdi? Sahi gerçekten kimler oy verdi?

Bu durumda CHP'ye oy verenler, Stockholm sendromu ile mâlûl olmuyor mu?

Kılıçdaroğlu'nun 'şecaat arz ederken' açtığı bu kapıdan girip, CHP'ye oy verenlerin psikolojisine eğilmemiz lâzım.

CHP'ye oy verenleri koyun sürüsüne benzetmek aklımdan bile geçmez. İnsanların siyasî tercihleri böyle benzetmelerle aşığılanmamalı. Demokrasilerde her siyasî tercih, o tercihte bulunanın insan olması hasebiyle saygıdeğerdir. Demokrasiler de bu saygı üzerinde işler.

Sadece Stockholm sendromunun Türk versiyonu olan 'kasabın bıçağını yalayan koyunlar' benzetmesi üzerinden gidiyoruz. Bunun için bir koyunun gözlerinden dünyaya bakmayı denemek, işe yarar mı? Koyunluk bir tutam otun peşinden kasabı takip etmekten ibaret değil. Her koyunun genlerine işlemiş bir kurt-çakal korkusu var. Ölümden bile beter bir korku. İçine işlemiş. Her gün kurt masalları ile avutuluyor. Nereden, nasıl geleceklerini bilmiyorsunuz? Çobanınıza, kasabınıza ve Kangallardan başkasına güvenemiyorsunuz. Rahat ve güvenli bir hayata, sonra kasabın keyfince bir ölüme razı olmak daha külfetsiz.

İbnü'l-Esir, 13. asırda Moğol istilasından sahneler anlatır. Moğol istilası yol açtığı dehşet ve korkuyla bilinir. Bir gün köyün birine bir Moğol askeri gelir. Birini yere yüzüstü yatırır, kımıldamadan beklemesini söyler. Gider bir bıçak bulur gelir ve yerde bekleyeni öldürür. Bir başka gün köyün erkeklerini sıraya dizip teker teker öldürmeye koyulur. Kimsenin aklına karşı koymak gelmez. Ölüm korkusunun, ölümün kendisinden daha beter olduğunu, insanların akıl ve mantıklarını iptal ettiğini anlarız.

Bir hayalden, bir zandan, bir senaryodan bahsetmiyoruz. 2007'nin Nisan ayında ilk Ergenekon tutuklaması yapıldı. Ve o günden bugüne bir tek faili meçhul cinayet işlenmedi. Kim bilir kaç laik-cumhuriyetçi CHP'linin hayatı kurtuldu. Ve hayatı kurtulanlardan kim bilir kaç götürdü CHP'ye oy verdi?

Stockholm sendromuna gerçekten eğilmemiz lâzım. Bu psikolojiye eğilmek ve anlamaya çalışmak siyasete aklı ve sağduyuyu egemen kılmak için gerçekten zarurî.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Meclis'in çözüm gücü

Mümtaz'er Türköne 2011.06.26

Kriz endişesi taşıyanlar karamsarlığa kapılmamalı. Tersine, bu kriz görüntüsünün altında Cumhurbaşkanı'nın işaret ettiği fırsatlar var. Krizi fırsata dönüştürecek güç ise demokrasinin içinde mevcut.

Demokrasiler bazen yavaş işler, bazen kriz üretir. Zaman ve enerji israfına yol açar. Ancak hataları düzeltme yeteneği sadece demokrasilerde mevcuttur. Demokrasinin gücü ve üstünlüğü de bu hataları düzeltme, çözüm üretme yeteneğinde gizlidir.

Abdullah Gül, "Tüm bu sorunların çözüm yeri, millet iradesinin daha yeni tecessüm ettiği TBMM'dir." diyor. Bu adres, yegane çözüm yeri. Sandıktan yeni çıkmış bir parlamento kadar zinde ve etkili bir merci olamaz. Üstelik rekor bir katılımı teşekkül eden ve toplumun yüzde 95'ini temsil yeteneğine sahip bir parlamento. Üstünde hiçbir güç yok. Mutlak bir iradeye sahip. Krizin tarafları bu çözüm gücünün farkında. Bu yüzden kriz derinleşmiyor. Taraflardan uzlaşma mesajları geliyor. Demokrasinin çözüm üretme yeteneğine bakanlar, mutlaka bir çarenin bulunacağına inanıp bekliyor. Krizin derinleştiği, sorunun çözümsüz hale geldiği falan yok.

Tersine demokrasinin imkânlarını ve çözüm yeteneğini hep birlikte fark ediyoruz. Benim hiçbir endişem yok. Bu kriz, Türkiye'de uzlaşma zeminini kuvvetlendirecek şekilde çözülecek. Kriz öncesinden daha ileri bir noktaya geçeceğiz. Aslında belki de, demokrasimizin gücünü ve sağlamlığını test etme fırsatını değerlendireceğiz.

Bugün oluşan parlamentonun geçmiştekilerden büyük farkları var. Katılma oranı ve yüzde 95'lik temsil yeteneğinin ötesinde, bu parlamento egemenlik hakkını kimseyle paylaşmayan, gücüne rakip olmayan bir parlamento. Türkiye, uzun ve inişli çıkışlı demokrasi tarihinde ilk defa halkın iradesini bu kadar ileri bir düzeye taşıdı. 2007 seçimlerinde, cumhurbaşkanlığı seçimi üzerinden siyaseti tanzim etmeye kalkan askerî vesayet düzeni tasfiye edildi. 12 Eylül referandumunda ise yasama üzerine vesayet koyan yüksek yargı oligarşisinin siyaset üzerindeki gücü tasfiye edildi. Egemenlik hakkı ilk defa bu seçimlerde tam anlamıyla bir hukuk düzeni üzerine yerleşti.

Bu güç sadece AK Parti'nin Meclis'teki çoğunluğundan ibaret değil. Daha önce gücünü askerlerle ve yargıyla paylaşan CHP, artık fren mekanizmasını tek başına kullanıyor. MHP, devleti savunurken devletin üzerinde bir denetim gücünü temsil ediyor.

Krizler işte bu güçlü parlamentonun önüne fırsatlar getiriyor. Hatip Dicle'nin milletvekilliğinin iptali; Ergenekon sanığı milletvekillerinin tutukluluk hallerinin devamı, bu güçlü parlamento için sadece bir yargı tasarrufundan ibaret değil, aynı zamanda bir siyasî gündem. Bu krizi çözme gücü ise AK Parti'nin elinde. AK Parti, kendi varlık temellerinin yani demokrasinin ruhuna uygun bir çözümü yasama faaliyeti ile getirebilir. Getirdiği zaman Türkiye bu krizden güçlenerek çıkar. Hem Kürt sorununun çözümünde hem de Ergenekon gibi devlet içindeki çeteleşmelere karşı mücadelede demokrasi ileri bir mevkiye taşınmış olur.

Yeni yasama dönemi başlamadan karşımıza çıkan bu kriz, yeni anayasa yapımı için de bir fırsat. Parlamento bu krizden alınının aklıyla çıkar, bütün taraflar demokrasinin asgarî müştereklerine ve hukuk düzenine dair bir uzlaşma ile bu krizden çıkarsa yeni anayasa bütün taraflar için kaçınılmaz bir görev haline gelir.

Yeni parlamentomuz, halkın egemenlik hakkını en ileri düzeyde ve rakipsiz kullanacak bir parlamento olarak, aynı zamanda 'kurucu meclis' niteliği taşıyor. Bütün partiler seçime anayasa vaadi ile girdi. Bu taahhütlerin toplamı Meclis'i sandıktan bir 'kurucu meclis' olarak çıkartmaya yeterliydi. Bu krizi çözecek olan parlamentonun sonraki adımı yeni anayasa olacak.

Önümüzde duran krize, belki de sadece Meclis'in sahip olduğu büyük gücü test edeceği bir vesile olarak bakmalı, karamsarlığa hiçbir şekilde kapılmamalıyız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni anayasa şart

Mümtaz'er Türköne 2011.06.28

Bugün açılan Meclis, demokrasimizin kalbi mesabesinde. Uzun demokrasi tarihimiz boyunca, kaderimizi belirleyen kararlar bu Meclis tarafından alındı.

Kurtuluş Savaşımız bu Meclis'in iradesi altında yürütüldü. Cumhuriyet bu Meclis'in kararı ile kuruldu. 1960 darbesi bu Meclis'e karşı yapıldı ve sonrasında Meclis'in itibarını, gücünü yok sayacak bir düzen kuruldu.

Türkiye'nin 1961'den beri yaşadığı anayasal düzen, malûm birilerinin canları istediği zaman işte bu Meclis'in iradesine müdahale edebilecekleri kurallarla, kurumlarla ve mekanizmalarla donatıldı.

12 Haziran seçimlerinin hemen akabinde yaşadığımız kriz bir anayasal kriz. Bu anayasal krizin müsebbibi ise tasfiye etmeye çalıştığımız 27 Mayıs düzeni. 2007'den beri, özellikle 12 Eylül 2010 referandumu ile bu düzeni yerle yeksan ettik. Ancak bu düzenin enkazı arasında yol alırken ayağımız, geçmişin engellerine takılıyor. 27 Mayıs düzeni, Meclis'in temsil kabiliyetini daraltmak için sınırlayıcı hükümler getirmişti. CHP'nin, MHP'nin ve BDP'nin canını yakan işte bu hükümler.

Canınızın yanması ile canınızın yanma ihtimali farklıdır. 12 Eylül referandumunda yapılan anayasa değişiklikleri bir 'ihtimal' olarak müzakere edildi. Referandum kampanyasında 'hayır cephesi'nin savunduğu tezlerin tamamı bugün çöktü. Ergenekon davası salimen yoluna girdi. Darbeciler yaşlı başlı halleriyle savcı karşısına çıkartıldı. Bugün anayasal bir sorun yüzünden AK Parti dışındaki bütün partilerin canı yanıyor. Bir ihtimal değil, düpedüz bir anayasa kazası yaşandı.

Yargı, elindeki anayasa hükümlerini uyguluyor. Kararlar kanunlara uygun mu? Evet. Peki, meşru mu? Hayır. Kanun maddeleri ile demokratik meşruiyet arasındaki uçurum nasıl kapatılır? Hukuk kurallarını meşru hale getirerek.

Öyleyse, yeni anayasa şart!

Her şerde bulunan hayır, bu anayasa krizinin yeni bir anayasanın ateşleyicisi olması. Birilerinin canı yandı. Sebepleri ortadan kaldırmak lâzım. Ne garip tecelli! Milletvekili dokunulmazlıklarının kaldırılmasını parti politikasının ana umdesi ilan eden ve AK Parti'yi hep buradan sıkıştıran CHP, şimdi tersini savunuyor. Bu kriz de CHP milletvekillerinin dokunulmazlık zırhının kalınlaştırılmasını savunmuyor mu?

Anayasal kurallarla ilgili, farkında olmadan fiilî alışkanlıklar edindik. Anayasa dediğimiz evrensel olarak bireylerin temel hak ve özgürlüklerini korumak, devlet iktidarının kötüye kullanılmasını engellemek için yapılır. 27 Mayıs düzeni anayasayı, halkın egemenlik hakkını sınırlamak ve devleti halka karşı korumak olarak anladı ve uyguladı. Dikkat edilirse yargıçların müracaat ettiği 84. madde, devleti korumayı amaçlıyor. 27 Mayıs'ın temel felsefesinin işlediği bir anayasa kuralı uygulanıyor. Demek ki bu kriz, anayasanın ruhunu temsil eden çok önemli bir prensibin tartışılmasına yol açtı. Bu ruhun değişmesi lâzım. Nasıl? Halkın iradesini ve bireysel özgürlükleri hayata hâkim kılacak bir ruhla.

27 Mayıs düzeninin enkazına çarptık. Hasar büyük değil. Tersinden, bu enkazı elbirliği ile temizlemek için ikna edici bir vesile. Meclis, iki hafta önce tazelediği vekâleti ile gücünün ve itibarının zirvesinde. Çözülecek sorun çoğunluğu temsil eden iktidarın değil muhalefetin sorunu. Muhalefetin yeni anayasa dersini heceleyle heceleyle ezberlemeye, enkazı temizlerken de başka engelleri fark etmeye ihtiyacı var.

Hep birlikte yeni anayasanın neden bu kadar gerekli olduğunu, yaşayarak ve tecrübe ederek öğreniyoruz. Demokrasinin geldiği olgunluğu çok gerilerden takip eden kurallar, hayata ve ihtiyaçlara uygun hale gelecek ve bu krizler aşılabilecek. Yeni bir anayasa yaparak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başbakan kriz yönetiyor

Kriz yönetimi, bir olağanüstü durum yönetimi. Başbakan'ın çok sevdiği bir benzetme: 'İyi kaptan, fırtınalı havada belli olur.'

Fırtına çıktığı zaman kaptanın dizginleri ele alması da bir tür kriz yönetimidir. Tayyip Erdoğan'ın 'ustalık dönemi' Meclis'teki yemin krizi ile başladı. Bütün kozlar elinde; her şey kontrol altında. Fırtınalı havada geminin başında kriz yönetiyor. Muhalefet partilerinin tamamı bu yönetime tabi.

Başbakan krizi, sağlam bir strateji ile yönetiyor. Sorunu bir fırsata dönüştürüp, büyüterek çözmeyi amaçlıyor. Sorunu büyüterek çözmek, başka sorunların çözümünü de krizin çözümüne eklemek demek. Türkiye, bu krizden, yeni anayasa konusunda ileri adımlar atarak çıkacak.

Krize biraz farklı ve iyimser tarafından bakmayı deneyelim:

Birincisi, Kürt ulusal siyaseti Türkiye'nin geri kalanı ile bütünleşiyor. Sorun sadece BDP'nin değil, üç muhalefet partisinin de ortak sorunu. Çözüm, yine ortak paydada bulunacak. BDP'li bağımsızlar, Diyarbakır'da grup toplantısı yapmak gibi sembolik tepkilerle tavırlarını sertleştiriyorlar. Ancak BDP, hâlâ çözümün bir parçası. Bu sert tavır, uzlaşmaya açık. Yıllar önce rahmetli Orhan Doğan'dan dinlemiştim. DEP milletvekillerinin tutuklanması sırasında Kürt politikasının nasıl Türkiye'nin geri kalanından ayrıldığını ve yalnızlaştığını anekdotlarla anlatmıştı. Bugün tam tersi bir durum söz konusu değil mi? Özellikle kriz çözülürse.

İkincisi, milletvekili dokunulmazlıkları parlamenter demokrasinin olmazsa olmazı. CHP, dokunulmazlık konusunu hükümete karşı bir muhalefet aracına dönüştürerek kaldırılmasını talep ediyordu. Şimdi Mustafa Balbay'ın ve Mehmet Haberal'ın serbest kalması, milletvekili dokunulmazlıklarının mevcut halinden bile daha geniş düzenlenmesi ile mümkün. Milletvekili dokunulmazlıkları, yani demokrasi kuvvetlendirilerek bu kriz aşılabilecek. CHP de bu kuvvete katılacak.

Renklilik, üçüncü bir kazanç. MHP grubuyla Meclis'te ve yemin ediyor. CHP, Meclis'te ama yemin etmiyor. BDP ise ikisini de yapmıyor. Demokrasinin bu renklere ve farklılıklara ihtiyacı var.

Dördüncüsü ve en önemlisi: Bütün yollar yeni anayasaya çıkıyor. Üç muhalefet partisinin de çarptığı duvar, temsil kurumunun itibarını ve gücünü zayıflatmak için askerî vesayet düzeninin inşa ettiği bir duvar. Ne güzel, el birliği ile bu duvar yıkılacak. Anayasa'nın 83. maddesinin değişmesi gerekiyor. Bu madde içinde yer alan 'Anayasa'nın 14'üncü maddesindeki durumlar bu hükmün dışındadır' ibaresinin çıkartılması çözüm için yeterli...

Bugün Meclis'teki manzara bir felaket tablosu değil. Kriz aslında bir doğum sancısı. Yeni bir anayasanın doğum işaretlerini takip ediyoruz. Başbakan ise bu doğuma ebelik yapacak. Kriz, sadece cezaevindeki milletvekillerinin serbest bırakılması ile çözülmeyecek. Bütün tarafların iştirak ettiği ve demokrasinin en temel esaslarına dair bir uzlaşma kendiliğinden bu krizi çözmüş olacak. 24. Dönem Meclisi'nin daha işin başında bir Kurucu Meclis gibi davranmak zorunda kalması, iyimser olmamız için yeterli değil mi?

Başbakan krizi yönetiyor. Çözüm onun elinde. Muhalefet partilerine dönüp: 'Tutukluları neden aday gösterdiniz?' serzenişinde bulunmaya hakkı var. Üç parti de hukuka karşı hile yöntemini kullandılar. Milletvekili dokunulmazlığını görülmekte olan davalara müdahale aracına dönüştürdüler. Bu krizden sonra, hilenin tasarlandığı şekilde işlemesi mümkün mü? Kriz, muhalefetin eseri; ama çözüm Başbakan'ın elinde. Bu sorumluluğu yerine getirmek için ise mutlaka muhalefetin adım atması gerekiyor. Başbakan da diyaloga açık bunu söylüyor; 'önerilerini getirsinler' diyor.

Demokrasimiz doğum sancıları çekiyor. İyi tarafından bakalım. En nihayetinde nur topu gibi bir anayasamız olacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP içinde Ergenekon krizi

Mümtaz'er Türköne 2011.06.30

Meclis yeni döneme bir anayasa krizi ile başlarken CHP de kendi içinde bir krizden geçiyor. Yemin krizini çözmek kolay.

AK Parti alicenaplık gösterdiği takdirde bu kriz çözülecek. Meclis iradesinin üzerinde hiçbir güç yok. CHP'li ve BDP'li vekiller yeminlerini edecekler ve çözümü Meclis çatısı altında birlikte hayata geçirecekler.

Ancak CHP'nin içinden geçtiği derin krizi çözmesi o kadar kolay değil. Meclis'teki tablonun arkasında CHP'nin bütün hücrelerinde hissettiği bir sancı var. O kadar ki bu kriz çözüldükten sonra Yeni CHP'nin doğum sancıları ile karşılaşabiliriz.

CHP'nin yaşadığı krize içindeki Ergenekon yol açtı. AK Parti hükümeti askerî vesayet düzenini tasfiye ederken darbeciler CHP'ye can simidi gibi sarıldılar. 12 Haziran seçimlerinde Ergenekon CHP'yi arka bahçesi gibi kullandı. Darbe davalarında yargılanan toplam dört kişiyi CHP'nin Meclis'e taşımaya kalkması, Ergenekon'un bu arka bahçede giriştiği bir tasarruf olarak algılandı. Darbecilik tasfiye olurken enkazı taşıma görevi CHP'ye verildi. Bu ağır enkaz CHP'nin belini büktü. CHP'nin yeni genel başkanı ve yeni söylemleriyle estirdiği güçlü rüzgâra rağmen seçimden beklediği sonucu alamamasının en önemli sebebi sırtındaki bu yükü. Bu yük, CHP'nin inandırıcılığını ve samimiyetini derinden yaraladı.

Baykal'ın kendisini Ergenekon'un avukatı ilan etmesi ve Kılıçdaroğlu'nun Ergenekon için 'neredeyse gösterin üye olayım' sözü bu ağır yükü hafızalara kaydetmek için yeterliydi. Zaten maşerî vicdan 'Darbeciler+CHP=İktidar' formülünden yeteri kadar yaralanmıştı. Daha ötesi de var: Devam eden Ergenekon davası devlet gücünün hukuku tahrip etmek ve cinayetler planlamak gibi iddiaları kovuşturuyor. CHP'yi de var eden demokrasiye yönelik bir silahlı kalkışma davası bu dava. Siyasî tercihler bir tarafa asgarî bir hukuk düzeni içinde yaşamak isteyen her vatandaşın CHP'ye şüphe ile bakması doğal değil mi?

Yemin günü CHP grubunda yaşanan tartışmalar, CHP'nin vardığı yol ayrımının ilk işaretleri. Kılıçdaroğlu, 'ayrıcılık' ve 'dokunulmazlık' talep etmediklerini, Balbay ve Haberal'ın 'yemin etme hakkının gasp edilmesine karşı çıktıklarını' söylüyor. Bu söz inandırıcı mı? Mesele yemin etmek mi? Anayasa'nın milletvekili dokunulmazlıklarını düzenleyen 83. maddesi, hangi suç iddiasıyla olursa olsun tutuklu sanıkları da içine alacak şekilde genişletilmedikçe sorun çözülebilir mi? CHP'nin Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 100. ve 102. maddelerinde değişiklik yaparak 'kesin hüküm dışında milletvekillerinin tutuklanamayacağı' şeklindeki değişiklik önerisinin Anayasa'nın açık hükmü karşısında bir anlamı yok. Anayasa değişmek zorunda. CHP

dokunulmazlıklarla ilgili temel yaklaşımını değiştirmeden iki tutuklu milletvekilini Meclis grubuna dâhil edemeyecek.

CHP'nin grup toplantısında çıkan farklı sesler gelip işte bu 'Ergenekon üyeliği' meselesine dayanıyor. CHP, Ergenekon bağlantısı yüzünden sadece oy kaybetmekle kalmadı, seçimden sonra da kan kaybetmeye devam ediyor.

CHP'de yükselen kurultay talepleriyle ateşlenen parti içi sorunlar Ergenekon konusunda bir saflaşmaya yol açacak. CHP bütün kitle partileri gibi geniş bir koalisyon. Ergenekon bu koalisyonun güçlü ama toplumu temsil kabiliyeti düşük bir parçası. Parti içi saflaşmalarda birileri Ergenekon safralarından kurtulmaya çalışacak. Bir kısmı ise CHP'nin bünyesindeki genetik darbecilik kodlarını sürdürmek için ayağa kalkacak. Bir hesaplaşma yaşanacak. CHP, bu çok derin krizden ancak tarihin akış seyrine uygun bir arınma ile yani safralardan kurtularak çıkacak.

Türkiye, dikkatli yönetilen ve kolay çözülecek verimli bir anayasal krizden geçiyor. CHP'nin içinden geçtiği krizi çözmek ise CHP'nin kendi içinde darbeler tarihine son noktayı koyması ile mümkün. Ortalıkta o kadar darbeci artığı dolaşırken çok zor bir görev.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ontolojik sorun

Mümtaz'er Türköne 2011.07.01

'Bir varlık ne zaman yok olur, ne zaman değişir?' Ontolojik felsefenin cevabını aradığı sorulardan biri budur. CHP salı günü Meclis'te var mıydı? Yok muydu?

CHP değişip 'Yeni CHP' oldu mu? Meclis sıralarında oturmaları, ama yemin etmemeleri bir 'değişim' işareti mi? Yeni Ontoloji'nin geliştirdiği Fenomoloji'nin izinden giden Heidegger 'varlığın temel bir varlıksal anlam taşıdığını' ve bunun 'orada olmak' olduğunu söylüyor. Derin bir felsefi inceleme konusu: CHP yemin töreninde 'orada' idi; peki kendisini 'yok' saydırmayı nasıl sağladı.

Başbakan'ın CHP'ye yönelttiği 'ontolojik sorunlar içindeler' lafı tam usta işi bir polemik. Üniversitelerin felsefe bölümlerinde hocalar, ontolojik felsefenin çapraşık görünen kurgusunu CHP ve yemin töreni metaforu üzerinden kolayca açıklayabilirler. CHP'li vekiller Meclis sıralarında oturuyor. Başkan isimlerini okudukça 'yok' cevabını veriyorlar. Sonra kendi kendilerini 'yok' saymaya dayanamayıp cevabı değiştiriyorlar. Varoluşun anlamının en derinlerine inebilmek için bulunmaz bir emsal. Mesele 'orada olmak' ise bir yandan oradalar, ama öbür taraftan kendi iradeleri ile 'yok' olduklarını söylüyorlar.. Heidegger bu problemi acaba nasıl çözerdi? Cevabı bulmak için felsefe dışındaki alanlardan da yardım gerekebilir. Meselâ grup psikolojisinden.

Ontoloji, varlığı konu edinen ve varlığın niteliklerini inceleyen bir felsefi disiplin. Burada 'varlık' beş duyu ile algılanabilen ve maddesi olan bir nesne değildir. Ontoloji, duyuların dışında ve maddesi olmayan bir varlık halini inceler. Temel soru: 'Varlık nedir?' Bu sorunun peşinden gelen sorular: Varoluş nedir? Varoluş bir özellik midir? Bir nesne ne zaman yok olur veya değişir?

Varlığın esasının ne olduğuna dair soruya Thales 'su', Herakleitos 'ateş', Pytagaros 'sayı', Anaximenes 'nefes', Demokritos 'atom', Eflatun 'fikir', Descartes 'Tanrı', Spinoza 'Tanrı ya da tabiat', Hegel 'ruh', Marx 'madde' cevabını veriyor. Ontolojik sorun, varlığın temel ilkesine, varoluşun esasına dair bir sorun anlamına geliyor. Bir varlığı var eden temel sebebe, varoluşunu mümkün kılan esasa dair bir sorun. Varlığın anlamına dair sarsıcı bir sorgulama. Öyle ki varoluşa dair bu esası kaybettiğiniz, yani ontolojik bir sorunla karşılaştığınız zaman geriye bir şey kalmıyor. Her şey anlamını kaybediyor. Ontolojik sorunu çözemediğiniz zaman varlığınızı sürdüremiyorsunuz.

CHP değişim sancıları yaşıyor. Varlığının en temel esaslarına dair sorunlar yaşıyor. Varlığına yeni bir esas kazandırmak, varoluşuna yeni bir anlam giydirmek istiyor. Bu yüzden ontolojik sorunlar yaşıyor. Üzerinden atmaya çalıştığı eski anlam dünyası birden karşısına çıkıyor ve yeni varoluşuna engel oluyor. Meclis'teki yemin krizindeki 'varlık-yokluk' çelişkisi işte bu değişimin yol açtığı bir ontolojik sorun.

Bütün siyasî partileri var eden temel ilke demokrasidir. Demokrasiyi siyasî partilerin içinden çekip çıkardığınız zaman geriye ne kalır? Bir Meclis grubunu var eden temel ilke 'demokratik temsil görevi'dir. Size verilen temsil görevini ifa etmediğiniz zaman Meclis'teki varlığınız, parti grubunuz anlamsız hale gelir.

Balççek Pamir'in Habertürk'teki 'Karşıt Görüş' programında, katılan üç milletvekilinin 'Çözümünüz ne?' soruma verdiği cevaplar, ontolojik sorunun yaygınlığına işaret ediyordu. Meselâ, BDP'nin desteklediği Blok milletvekili Levent Tüzel çözüm olarak halkın Meclis üzerinde baskı kurmasını öneriyor. 'O zaman sizin Meclis üyesi olarak anlamınız ne? Siz niye bu işi Meclis'in içine girerek yapmıyorsunuz?' itirazıma karşılık alamadım. Ontolojik sorun tam olarak işte bu. Sizin varlığınızda mündemiç olan sıfatı anlamsız kılan bir duruş sergilediğiniz zaman varlığınız anlamsız hale geliyor. CHP grubu, temsil sıfatını herkesin önünde 'yok' ilan ediyor ve kendi varlığını anlamsız hale getiriyor.

Siyasetin ontolojik sorunları çok. Dileriz CHP bu ontolojik sorunlarını aşar ve sağlığına kavuşur.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Dağdan iniş'

Mümtaz'er Türköne 2011.07.03

Cengiz Çandar'ın 'Dağdan iniş: PKK'ya silah bıraktırmak' başlıklı raporu, son zamanların en önemli hadiselerinden biri.

Bu rapor sadece Kürt sorunu konusunda durumu özetleyen ve öneriler getiren bir metinden ibaret değil. Doğrudan sorunun çözümü konusunda ileri bir adım. Raporun kendisi, çözümünden önce ortamı olgunlaştıracak ciddi bir teşebbüs. Cengiz Çandar, sadece bir gazeteci değil. Sorunun bütün taraflarına ulaşabilen, herkesle konuşabilen bir 'peacemaker', yani 'barıştıran' kişi. Raporun amacı da bu: Barışa giden yolun taşlarını döşemek. Böylece ortaya -katılın veya katılmayın- çözüm için bir kerteriz noktası çıkıyor. Her hükmü eleştiriye veya düzeltilmeye açık bu rapor, çözümün kendisi olmaktan ziyade geçilecek yolları gösteren bir harita. 40 yılın birikimi, her kesimle güvene dayalı ilişki kurabilen dürüst bir kişilik; ve sonuçta Cengiz Çandar dışında kimsenin kaleme alamayacağı evsafa bir proje: PKK'ya silah bıraktırmak ve dağdan indirmek.

Kürt sorunu Türkiye'nin en temel sorunu. Bu konuda Cumhurbaşkanı başta olmak üzere bütün kesimler müttefik. Kürt sorununun Türkiye'nin temel sorunu olması, diğer bütün alanların bu sorundan etkilenmesi ve aynı şekilde diğer bütün alanların Kürt sorununu etkilemesi anlamına geliyor. Cengiz Çandar'ın vurguladığı gibi, askeri sivil otoritenin emrine vermeden Kürt sorununu çözemezsiniz. Çünkü PKK'nın siyasallaşması, şiddetin sona ermesi derin devletin hesabını bozuyor. Kararı sivil otorite verecek ve sorunu o çözecek. O zaman devlet düzeninin demokratik esaslara bütünüyle oturması gerekiyor. Merkezle yerel arasındaki yetki paylaşımını yeniden düzenlemeniz ve yerinden yönetim prensibini uygulamanız hem Kürt sorununu çözmek hem de verimli ve kaliteli kamu hizmeti üretmek için elzem.

Kürt sorunu perspektifinden, Meclis'teki yemin krizine bakalım:

CHP ve BDP Meclis'te yemin etmedi. Ne için? Yargıçlar, tutuklu milletvekillerini tahliye etmedikleri için. Gerekçe gelip Anayasa'nın 14. maddesine dayanıyor. Milletvekillerinin dokunulmazlıkları yüzünden tutuklu bulundurulamayacağı hükmüne 14. madde istisna getiriyor. Aynı madde içinde birbirine taban tabana zıt iki sınırlama var. Birincisi 'Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak'; ikincisi ise 'Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesi' suçlamasıyla tutuklu iseniz, dokunulmazlık işlemiyor. BDP'li tutuklu milletvekilleri birincisi, CHP'liler ise ikincisi yüzünden serbest bırakılmıyor. Hem CHP'liler hem de BDP'liler için gerekçe aynı anayasa maddesi ama birbirine taban tabana zıt iki tutum. BDP'liler temel hak ve özgürlüklerini ülkeyi bölmek amacıyla kullandıkları, CHP'liler ise devletin bölünmez bütünlüğünü bahane edip, darbe yoluyla temel hak ve özgürlükleri ortadan kaldırma suçlamasıyla yargılanıyor.

Otomatik olarak BDP'liler CHP'lilerle aynı pozisyona düşmüş oluyor. Ağır bir durum. BDP'liler ağızlarının tadıyla, keyfini çıkarta çıkarta protestolarını yapamıyorlar. Bu durumda CHP ile aynı terazide tartılmamak için strateji değiştiriyorlar. Kürt sorunu içinde yer alacak bir kriz, CHP'nin Meclis boykotu yüzünden sona ermiş oluyor.

Cengiz Çandar bize paradigma değişikliği öneriyor: 'Terör' yerine 'isyan'. Soruna bir 'isyan' olarak yaklaşmanın kendiliğinden getireceği farklı araçlar var. PKK sorunu, son 'Kürt isyanı' olarak ele alınabilir mi? Ben üç farklı sorunu birbirinden ayırmamız gerektiğini düşünüyorum: Terör sorunu, Kürt sorunu ve Kürt milliyetçiliği sorunu. Her biri birer sorun ve her birinin ayrı ayrı çözülmesi, diğerlerini ortadan kaldırmaya yetmiyor. Kürt sorunu çözüldükten sonra da şiddet sorunu sona ermeyecek. Kürt sorunu sona erdikten sonra Kürt ulusalcı taleplerinin ateşi düşecek ama siyasal bir kimlik olarak kalacak. Çandar'ın üzerinde durduğu Kürtlerin statü arayışı Kürt sorununun değil, Kürt ulusalcılığının bir parçası.

Cengiz Çandar'ın raporu eleştiriye ve düzeltmeye açık. Öcalan'ı sorunun merkezine yerleştirmesi gibi. Ama çözüme odaklı, iyi niyetli, dürüst ve sarsıcı bir metin.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Tükürdüğünü yalamak'

Mümtaz'er Türköne 2011.07.05

Bu deyim Türkçenin zengin dünyasına ait.

Tükürük bezleri, tükürük salgılıyor. Size ait bir şey, vücudunuzun doğal ifrazatından. İsterseniz yutabilirsiniz, vücudunuzda kalmaya devam eder. Ama tükürüp dışa atarsanız artık bir daha geri alamazsınız. Size ait olan bu nesneyi geri alma düşüncesi bile iğrenç hale gelir. Deyim, yutkunarak, yani sabrederek basit bir şekilde çözülecek veya geçiştirilecek bir meseleyi bir gurur ve kibir meselesine dönüştürüp ortalığı ayağa kaldırdıktan sonra geri adım atmak zorunda kalmayı ifade ediyor.

CHP sessiz sedasız Meclis'e gelip yemin edebilir, hatta protestosunu da dile getirebilirdi. 'Arkadaşlarımız yemin etmedikçe biz, dört yıl geçse de yemin etmeyeceğiz' sözü iddialı ve riskli bir tavrıdır. Meclis kürsüsündeki yemine eş başka bir yemin. Gemileri yakıyorsunuz. Hükümete resti çekiyorsunuz. Geri dönüş yok? Başbakan da restinizi görüyor. Şimdi ne yapacaksınız? Deyim yerli yerine oturuyor: Tükürdüğünüzü yalayacaksınız.

Her seçim yeni bir dönem başlatır. Bu seçim istikrarın artık kalıcı hale geldiğini tescil etti ve yeni bir inşa dönemi başlattı. Bugüne kadar istikrar AK Parti liderinin dirayeti ve kişisel inisiyatiflerle yürüyordu. Şimdi bu istikrar kişilerden bağımsız sağlam yapısal temellere oturacak. Anayasa bu sağlam temellerden biri olacak. Sadece anayasa değil, bir sürü eski defter kapatılacak, yeni sayfalar açılacak. Kürt sorunu, hal yoluna girecek. Yeni alışkanlıklar, yeni teamüller siyasete, sorun çözme tarzımıza egemen olacak. Türkiye işte bu yeni döneme, seçimden hemen sonra 'yemin krizi' ile girdi ve bu sorunun çözüm tarzı yeni dönemin iklimini ve dengelerini de oluşturmaya başladı.

Başbakan 'tükürdüklerini yalayacaklar' derken sorunu çözümsüzlüğe mahkûm etmiyor. Kurduğu siyaset oyununu oynuyor. Sorunu Başbakan'ın kucağına bırakan CHP'ye dönüp, 'alın bu krizi çıkardığınız gibi çözün' cevabını veriyor. CHP, Başbakan'ın bu krizi, hükümet etme sorumluluğunun gereği olarak çözeceğini varsaymıştı. Başbakan ise çözmek yerine tırmandırıyor. Peki, neye güveniyor?

Başbakan, kendi eseri olan ve kendisine güç veren istikrara güveniyor. Ekonominin dengeleri sağlamsa, istikrarlı ise müteşebbis kolaylıkla risk üstlenir. Yüzde 11 büyüyen bir ekonomi risk faktörünü azaltır. İstikrarını oluşturmuş bir siyasî düzende Başbakan da tıpkı müteşebbisler gibi risk üstleniyor. Farkı anlamak için bir mukayese yapalım. Aynı kriz 2002 veya 2007 seçimlerinden sonra çıksaydı, Başbakan 'tükürdüklerini yalayacaklar' der miydi?

Türkiye siyasî istikrarı istisna olmaktan çıkardı ve kalıcı hale getirdi. Başbakan altındaki sağlam zemine basarak siyaset yapıyor. CHP ise yeni durumun farkında olmadığı için kendi kazdığı kuyuya düşüyor.

Başbakan'ın 'tükürdüklerini yalayacaklar' restine karşı, CHP Genel Başkan Yardımcısı Gürsel Tekin'in, 'CHP ve kadroları tarih boyu faşizme ve baskılara boyun eğmedi, bugün de eğmeyecek' cevabı durumun hâlâ farkına varamadıklarını gösteriyor. Tarih boyunca bu ülkeye faşizm sadece CHP'li kadrolar marifetiyle girebildi. 30'lu ve 40'lı yılların CHP'si faşist bir partidir. Bugün faşizm, CHP'nin sahip çıktığı Ergenekon'la son demlerini yaşıyor. CHP'ye düşen, bu karanlık geçmişin mirasını omuzlarından bir an önce atıp, demokrasiyi içselleştirmiş ve istikrarı kurmuş bir Türkiye'de politika yapmaya başlamak.

CHP'nin önümüzdeki seçimlerde iddialı bir iktidar alternatifi haline gelmesi, AK Parti'nin kurduğu ve kurumlaştırdığı iktidarın eseri olacak. Tabii CHP bu istikrarla kendi bünyesi ve politikaları arasında sağlam bağlar kurabilirse. 'Yeni CHP', seçim kampanyasının bir pazarlama makyajı olmaktan çıkıp gerçeğe dönüşecekse, işte fırsat!

CHP'ye 'tükürdüğünü yalamak'tan başka çare kalmıyor. CHP grubu Meclis'e gelip yemin edecek. Bu iş bir an önce olmalı, yoksa zaman geçtikçe daha da zorlaşacak.

Hesabı BDP verecek!

Mümtaz'er Türköne 2011.07.07

Yüksekova'da güpegündüz öldürülen iki uzman çavuşun katili kim?

PKK mı, BDP mi? 'PKK'nın siyasallaşması', 'dağda silah yerine ovada siyaset', 'askerî çözüm yerine siyasî çözüm' cümlesinden, silahın yerini demokratik siyasetin almasını savunan herkes bu soruya artık 'PKK' cevabını vermekte zorlanacak.

BDP'nin bağımsız adaylarına oy veren kaç Kürt, bu cinayetleri onaylar? Ne kadarı? Kaç BDP'li milletvekili bu cinayetleri tel'in ve tetiği çekenleri mahkûm edebilir? Ve inandırıcı olabilir?

Kürt sorunu, askerî yöntemlerin iflasının gayri resmî olarak ilan edildiği 2007 yılından beri çözüm mecrasına girdi. 2009 yılının başı ile bugünün Türkiye'sini mukayese etmek bile, kat edilen mesafeyi fark etmek için yeterli. En önemlisi psikolojik ortam artık çok elverişli. Her şeyin konuşulabildiği ve tartışılabilirdiği bir aşamadayız.

Terörün sona ermesi PKK'nın silahları bırakmasına, örgütün tasfiye edilmesine bağlı. Bugün vardığımız noktada Türk Devleti'nin askerî yöntemleri gibi, Kürt siyasî hareketinin silahlı yöntemleri de iflas etti. Şiddetin toplumu ve devleti bezdirici özelliği kaybolmaz, ama artık silahla ulaşılabilecek bir hedef kalmadı. O zaman PKK silahlı bir örgüt olmaktan çıkacak ve legal-demokratik kalıplar içinde kendini yeniden inşa edecek. Bu örgütün kadrolarının da, sempati duyanların da bu yeni kalıpta kendilerini yeniden tanımlamaları ve roller üstlenmeleri gerekiyor. Bir yandan demokratik-hukuk sistemi silahın gerekçelerini ortadan kaldıracak geniş bir meşruiyet zemini oluşturacak; öbür taraftan silahtan vazgeçenler bu meşruiyet içinde kendilerini yeniden inşa edecekler. Barış sürecinde beklenen dönüşümler bunlar değil mi?

Bu sürece katkıda bulunmayı şiddetin meşrulaştırılması, (hatta Mahmut Akpınar'ın dün Zaman'da yazdığı gibi) 'şiddetin ve örgütün kutsanması' olarak görenler elbette çıkacak ve böylece toplumdaki tepkileri dile getirmiş olacaklar. 40 bin insanı kaybettikten ve çekilen onca acıdan sonra geçmişe bir sünger çekmek ve yeni bir başlangıç yapmak bütün taraflar için kolay değil. Önümüzde duran işte bu zor görev.

Bu taraftan bakıp PKK'nın meşrulaştırılması olarak görülen şey, tam karşı tarafta şiddetin artık bir yöntem olmaktan çıkmasıyla sonuçlanmak zorunda. Acaba şu çok önemli noktanın farkında mıyız? BDP ile PKK arasındaki sınırlar kalkarken kazanan kim oluyor? Şiddet mi? Siyaset mi? BDP'liler legal-demokratik zeminde şiddeti kutsayarak var olamayacaklarına ve bir çözüm bulamayacaklarına göre, PKK'nın legal zemine taşınması doğrudan silahın tasfiye edilmesi anlamına gelmiyor mu?

Uluslararası ortam ve demokratik meşruiyet itibarıyla devlet iktidarı gücünün zirvesinde. Önümüzde duran fırsat, öncelikle Kürt siyaseti için bir fırsat. PKK tasfiye ediliyor ve legal siyasetin önü açılıyor. Ölçü nasıl belirlenecek?

Yüksekova'da sivil kıyafetleri ile sokak ortasında öldürülen iki uzman çavuşun katili, tetiği çekenler kadar, evet, en az onlar kadar BDP'li politikacılar. BDP ile PKK arasında sınırlar belirsizleşirken bu cinayetlerin hesabını BDP'lilerden sorma hakkımız doğmuyor mu?

PKK siyasallaşılıyor. Peki siyasî varlığını nerede temsil ediyor? O zaman PKK'nın ürettiği şiddetin sorumluları doğrudan BDP'liler oluyor. Çözüm için muhatap alınmak, taraf olmak aynı zamanda üretilen şiddetin sorumluluğunu da üstlenmek demek.

Şiddet önce dilde üretilir. İntihar bombacılarına övgüler düzen, her lafı tehditle başlatıp şantajla bitiren bir BDP çözümün tarafı olabilir mi? Bu dil ile Yüksekova'da iki uzman çavuşun arkasına yaklaşıp tetiği çeken el aynı bedenın uzuvları olmaz mı? PKK siyasallaştığına göre BDP artık bu cinayetlerin hesabını vermek zorunda. Daha ötesi, durdurma sorumluluğu BDP'nin omuzlarında.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dikta özlemi mi?

Mümtaz'er Türköne 2011.07.08

Yeni dönemde 'dikta' sözünü daha sık duyacağız. Sivil-asker bürokrasinin elindeki imtiyazları demokratik temsil kurumlarına devretmesi, sandıktan çıkan hükümetin yönetme gücünü artırdı.

'Devlet' dendiğinde eskiden asker anlaşıldı. Şimdi asker de, devletin diğer kurumları da halkın hükümetinin emir ve denetiminde. Dokuz yılı geride bırakan ve önümüzdeki dört yılı da garantiye alan çok uzun bir istikrar döneminin içinden geçiyoruz. Hükümet sadece sandıktan aldığı oyla değil, rakipsiz bir şekilde tekeline tuttuğu istikrarla itibarını ve meşruiyetini sürdürüyor. Her şey kontrol altında ve kronik sorunların çözümü için umutlar yükseldi. İşte bu tablo muhalefet tarafından 'dikta' olarak tanımlanıyor. Demokrasinin rakipsiz biçimde hükmünü icra etmesine alışkın olmayanlar için kestirme bir muhalefet tarzı.

Yeni Bakanlar Kurulu, güçlü bir liderlik altında istikrara ve başarıyı ödüllendirmeye dayanan bir gelecek vizyonunu resmediyor. Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana 88 yılda 61 hükümet geçmiş. On yılın üzerinde aynı devlet kurumlarını yöneten bakanlar bu hükümette görev yapıyorlar. Türkiye sağıkta, bayındırlıkta, ekonomide çağ atladı. 61. Hükümet bu başarı grafiğinin devam edeceği mesajını veriyor. Nasıl? Başarısı kanıtlanmış bakanların aynı görevi sürdürmesiyle. AK Parti liderinin gerçekten bir dikta özlemi olsaydı, kerametın kendisinde olduğu mesajını vermek için köklü değişikliklere giderdi. Başbakan'ın kabinede yer verdiği yeni isimlerin kimseyi şaşırtmaması, bireysel inisiyatifin ve başarı kriterinin lider karizmasını dengelediğini gösteriyor.

Devlet iktidarı demokratik dengeler üzerinde yeniden oluştu. Dokuz yıllık istikrar hikâyesinin arkasında hükümetin halktan aldığı güce yani kendi yetki ve sorumluluğuna sahip çıkma iradesi var. Hükümet ve Parlamento 2002 öncesi iktidarlara göre daha fazla yetki kullanıyor ve sermaye-medya ve ordu gibi iktidarına ortak olmak isteyenlere izin vermiyor. Yöneten bir hükümetimiz ve yöneten bir demokrasimiz var. Hükümetin elinde biriken ve büyüyen güç demokrasi dışındaki güçlerin elinden imtiyazlarının teker teker geri alınması ile oluştu. Demokrasi adına olması gereken oldu. Bu durumu dikta olarak vasıflandırmak, demokrasi ile değil, geçmişin ayrıcalıklarına ve diktalarına özlem duymak dışında anlam taşımaz.

Yargı, suç imtiyazı olan kesim bırakmadı. Futbolda şike iddiaları ile yürütülen soruşturma hukuk devleti ve herkes için hukuk güvencesi adına çok ileri bir adım. Hiç kimsenin ama hiç kimsenin suç imtiyazı kalmadı. Orgeneralleri ve futbol imparatorlarını yargılayan ve kimseye imtiyaz alanı bırakmayan hukuk düzeni bu demokratik istikrar ile oluştu. Halkın önünde hesap veren ve bu hesabı sadece halka veren bir demokratik iktidar, yargıya sınırsız bir hesap sorma alanı açtı. Yargı sınır tanımıyor. Deniz Feneri'nin de üzerine gidiyor. Bu hesap sorma işinden AK Parti kanadının da nasibini alması, tek başına diktanın sadece dikta eleştirisi yapanların geçmiş özelemlerini yansıttığını göstermiyor mu?

Türkiye demokratikleşiyor. Üstelik demokrasiyi istikrar içinde üretiyor. 'Demokrasi mi, istikrar mı?' paradoksunu yaşamadan yönetilebilir bir devlet düzeni oluşturuyor. Şimdi bu düzeni kalıcı hale getirecek anayasa arayışını sürdürüyor. 61. Hükümet istikrar içinde büyümenin anahtarını veriyor. Güçlü bir liderlik. Liyakat ve ehliyeti kanıtlanmış bakanlar ve ikna edici bir reform perspektifi. Darbe hayaleti geri döner mi? Siyaset, ekonomi için istikrarsızlık kaynağı olur mu? Kürt sorunu içinden çıkılmaz hale gelir mi? Bu endişeler birer birer azalmadı mı?

Dikta mı, demokrasi mi? Türkiye askerî dikta özelemlerini ve bu hayallerle çıkar hesabı yapanların imtiyazlarını tarihe gömdü. Demokrasi gelişiyor ve kökleşiyor. Dikta suçlaması ise nedense demokrasinin kendilerine verdiği muhalefet görevini hakkıyla yerine getiremeyenlerden geliyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Taraftarlık, partizanlık, militanlık

Mümtaz'er Türköne 2011.07.10

Çevrelerine sarı-lacivert renklerin hakim olduğu taraftarlar durumdan rahatsızlar. Hatta bir kısmı takımlarına destek verir gibi kulüp başkanlarına destek veriyorlar.

Gönül verdikleri renkler ve belki de kazandıkları şampiyonluklar, daha önemlisi şanlı-şöhretleri tehlikede. Savcılığın yürüttüğü soruşturmanın, tutuklamaların gerekçesi olan iddiaların doğru olması onlar için imkânsız. En hızlıları, doğru olsa bile kulüp yöneticilerinin dokunulmaz olduğuna inanıyor.

Ergenekon davası, çok sayıda tutuklu muvazzaf subay ve generalle devam ediyor. Üzerinde hâkî renk üniforma olanların bir kısmı görevi başındaki orgenerallerin cezaevinde olmasını hazmedemiyor. Dışarıda ordunun itibarının bu dava ile sarsılmasını istemeyenler de onlara destek veriyor. Ordu bu hale gelirse laik-cumhuriyeti kim koruyacak? Hem bir miktar kanun dışına çıkmışsa ne olmuş? Amaç devletin ve rejimin korunması değil mi?

Deniz Feneri soruşturmasında devam eden gözaltıların da rahatsız ettiği bir kesim olmalı. 'Türkiye'de işler böyle olur, kimse cebine bir şey atmıyor ki!' diye savunmaya geçenler var. CHP'liler yemin krizini hukuka karşı kendi partilerinin giriştiği bir hilenin eseri değil, sadece AK Parti komplosu olarak görüyor.

PKK'nın işlediği cinayetlerin, Kürtlerin hakkını ve hukukunu koruma amacı taşıdığını düşünenler var. Şiddet göstererek, kan dökerek hayat sürmek onlar için yegane var olma biçimi. Hukuk mu? O sadece güçlülerin işine yarıyor.

Artık böyle olmadığını hepimiz biliyoruz. Türkiye'nin her köşe bucağına hukuk egemen oluyor. Kimsenin suç işleme ayrıcalığı bulunmadığını, hiç kimsenin dokunulmaz olmadığını savcılar ve yargıçlar hepimize tane tane anlatıyor.

Taraftarlar, partizanlar ve militanlar kendilerini aşan ve herkesi kapsayan genel doğrular olduğunu fark ediyor. Eşitsiz, adaletsiz ve hukuksuz bir dünyada bağlandığı renklerin, parti amblemlerinin veya örgütlerin gölgesine sığınıp emniyet arayanlar üstlerindeki çatının çöküp parça parça dökülmesini izliyor. Taraftarlığı, partizanlığı, militanlığı var eden sebepleri hukuk egemenliğini tesis ederek ortadan kaldırıyor. Adaletin vası gölgesinde herkes kendisine bir yer buluyor.

Sandıktan çıkan uzun süreli bir demokratik iktidarın sağladığı istikrar içinde yargı kendi işini hakkıyla ve engel tanımadan görmeye başlayınca Türkiye'nin kimyası değişmeye başladı. Birdenbire her sorun kolaylıkla çözülür hale geldi. Yemin krizi şaşırtıcı bir hızla çözülüyor. Çünkü dışarıda bekleyen adaletin herkes farkında. Kürt sorunu birdenbire üstelik de kolayca çözülecek gibi duruyor. Ne PKK, ne de devlet içindeki çeteler hukuk düzeninin ürettiği adalete rakip olamıyor. Herkes aradığını artık bu adaletin içinde bulacak.

Türkiye'de sessiz sedasız ve aniden bir devrim yaşandı. Bir adalet devrimi. Artık biliyoruz ki kimsenin dokunulmazlığı, suç işleme ayrıcalığı yok. Öyleyse kimsenin kendini sağlama almak için güçlülerin ve dokunulmazların yanında yer edinmeye ihtiyacı kalmadı. Üstelik orada edinilecek yerin kimseye faydası da yok.

Bir toplumu dengede tutan, sağlıklı bir şekilde hayatiyetini sürdürmesini mümkün kılan temel direk adalete olan inançtır. Darbeler, karteller, örgütler, baronlar derken toplum adalet duygusunu yitirmişti. Şimdi bu duygu topluma yeniden egemen oluyor. Körü körüne taraftarlığın, mantık dışı partizanlığın ve ölümüne yapılan militanlığın anlamı kalmıyor. Çünkü herkes hakkını bu hukuk düzeni içinde arayacağına ve bulacağına inanmaya başlıyor.

Süren soruşturmaların, devam eden kovuşturmaların üstünde görülen bir güç var; karşımızda hukuku icra eden bir yargı düzeni duruyor. Herkese dokunuyor. En yükseklerle tırmanıyor. Sınır tanımıyor.

Bu ülkede ekmekten, sudan, havadan daha değerli olan bir sermaye giderek büyüyor: Birbirimize ve ülkemize duyduğumuz güven. Geriye taraftarlığın, partizanlığın ve militanlığın gözlüklerini çıkartıp etrafa bu güven ile bakmak kalıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP krizden çıktı mı?

Mümtaz'er Türköne 2011.07.12

Yemin krizi CHP'lilerin yemini ile sona ermiş oluyor. BDP ayrı bir konu. CHP'liler şimdi 'biz bu krizi neden çıkartmıştık?' sorusuna cevap arayacak. CHP'nin kendi bünyesindeki kriz ise devam ediyor. İyi yönetilemeyen gemide herkes rota tayin etmeye kalkıyor.

Parti Meclisi'ndeki tartışmalar CHP'nin ontolojik sorununun derinleşerek süreceğini gösteriyor. CHP'nin kendisini ifade edeceği yeni bir anlam çerçevesine ihtiyacı var. Herkes bir şeylerin eksikliğinin ve yanlışlığının farkında. Düzeltmek için yemin etmek gerekmiyor.

Binnaz Toprak, Parti Meclisi'nde 'laiklik yeni baştan tanımlanabilir' dediği zaman herkes ayağa kalkıyor. Laikliği yeni baştan tanımlamaya kalkmak, geçmişte kalmış ve tüketilmiş bir tartışma. Sorun şurada: Binnaz Toprak'a itiraz edenlerin ellerinde bir laiklik tanımı yok. Laiklik 'yeniden' değil 'ilk defa' tanımlanacak. Hiç olmazsa CHP'liler için. Askerin müdahale gerekçesi olarak kasten bulanık tuttuğu bu kavramla CHP ne kendi içinde ne de Türkiye'de 'yenilik' yapamaz. Geçmiş, CHP için kaldıramayacağı kadar ağır bir yük. Binnaz Toprak sosyal demokrasiyi CHP'nin altı okundan 'devletçilik' içine yerleştirmeyi öneriyor. Bu genetik reflekse Avrupa'daki solcu kargalar bile güler. Refleks genetik; zira 1965'te İsmet İnönü CHP'yi 'ortanın solu'na yerleştirirken de, solculuğu 'devletçilik' ile açıklamıştı. Sonra Bülent Ecevit çıktı, solculuğu altı okun içinde yer alan 'halkçılık' ile temellendirdi. Sorun, bugünün global ekonomisi içinde 'soğuk savaş'ın 'refah devleti'ni savunarak solculuk yapmaya kalkmak değil. CHP devletçiliği bugüne kadar bir ekonomi politikası tercihi değil, düpedüz siyasî anlamda 'devletten yana olmak' şeklinde anladı ve uyguladı. CHP'nin anladığı devlet ise, bugüne kadar halkın dışarıda bırakıldığı ve sadece küçük bir azınlığın temellükünde olan 'askerlerin devleti' idi.

AK Parti lideri yemin krizinde CHP'ye, kedinin fare ile oynadığı gibi davrandı. CHP liderinin ve örgüt olarak CHP'nin bütün cıvataları ve vidaları gevşedi. Kasnak dağıldı. Kılıçdaroğlu niçin yemin etmediklerini açıklayamadı. 'Biz yargıya müdahale etmiyoruz, sadece arkadaşlarımızın yemin etme hakkına saygı gösterilmesini istiyoruz' gerekçesinin ne anlama geldiğini kimse anlayamadı. Yemin etmeme kararının grupta tartışmaya açılmamasını Parti Meclisi'nde "eğer böyle yapsaydım grup 'evetçiler', 'hayırcılar' ve 'genel başkancılar' diye üç bölünecekti." diye savunmuş. Galiba kimse sormuyor: 'CHP, yemin etmeden grup kararı alamıyor mu?'

CHP yemin krizinden ciddi ölçüde hasar görerek çıktı. Özellikle parti içine bir liderlik sorunu bırakarak. Kılıçdaroğlu seçimden aldığı hasarın üzerine bir de yemin krizinden aldığı hasarı eklemiş oldu. 'Yeni CHP' iddiası çöktü. Kampanya dönemindeki projelerin pırıltısı kayboldu. CHP parti içi ontolojik sorunların üstesinden gelmek için uzun süreceğe benzeyen tartışmaların kucağında. 'Yeni CHP' ideolojik bir arayış değil, aslında büyük ölçüde bir tercih sorunu. Soğuk Savaş'ın, askerî vesayet döneminin alışkanlıklarından vazgeçip parlamenter demokrasinin sınırları içinde kalmayı tercih etmek. Bu sınırların içine yeni çözümler yerleştirmek çok zor değil. Devlet din üzerindeki tekeli sürdürecektir mi, yoksa dinden elini ayağını çekecek mi? Laikliği yeniden tanımlamak artık Türkiye'nin sorunu değil, sadece CHP'nin zincirlerinden kurtulma sorunu.

Türkiye demokrasinin gölgesinde bir hukuk devrimi yaşadı. Demokratik istikrar ve hukuk üzerindeki yüksek yargı vesayetinin kaldırılması savcılarının ve yargıçların gücünü ve cesaretini artırdı. Yargı hukuksuzluk iddiaları söz konusu olduğu zaman boşluk bırakmıyor ve nalına da mihına da vuruyor. Hiç kimse artık dokunulmaz değil; hiç kimse hukukun üstünde değil. Generalleri, Aziz Yıldırım'ı ve Zahid Akman'ı tutuklayıp cezaevine koyan bir yargı iş başında. Adaletin kılıcı önünde istisnasız herkesin boynu kıldan ince artık. Bu durum hepimiz için hukuk güvencesi demek. Adaletle güven, devlete ve birbirimize güvenmemiz demek.

Bu eşsiz tabloda CHP'nin tek bir fırça darbesi denebilecek bir katkısı bile yok. Tersine hukuk, üstünlüğünü CHP'nin engelleme çabalarına karşı kanıtladı. Şu yemin krizi de hukuku arkasından dolanıp, Ergenekon davasına müdahale entrikaları yüzünden çıkmadı mı?

CHP krizden şu dersi çıkarmalı: Hukuk her şeyin üstünde olacak. Bu farkındalık CHP'nin durumu anlamasına yeter ama partiyi içine düştüğü krizden çıkarmak için başka şeyler de lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Balona iğne batırmak

Mümtaz'er Türköne 2011.07.14

'Bir komünist olarak...' diye, siyasî kimliğinin altını vurgulayarak konuşuyor Murat Belge. Yumurtacı, Hopa eylemcisi solcuları bir kalemde 'Ergenekoncu' olarak niteliyor. Benim yaptığım, uzaktan bu balona minik çakıl taşları atmaktı. Murat Belge o koca balona iğneyi kimsenin beklemediği bir anda batırıyor. Çıkan gürültü, bir patlama sesi. Sadece balonun patlaması.

Yumurta eylemleri geçtiğimiz yılı renklendirmişti. Bu eylemler etkili bir 'konuşturmama', 'ifade özgürlüğünü engelleme' tekniği olarak küçücük marjinal sol bir cephe tarafından kullanıldı. Ben de hisseme düşeni aldım. Şöyle bir duyguydu: Karşınızda sizi dinlemeye gelmiş bir topluluk. Siz de onların karşısındasınız. Onların dinlemesini, sizin de konuşmanızı engellemek için 5-6 kişi yumurta atıyor, kuyruğuna basılmış gibi bas bas bağırıyor. Önünüzde iki seçenek var. Ya vücudundan et kopartılıyormuş gibi kendini yerden yere atan bu birkaç kişi karga tulumba dışarı atılacak. Ya da siz konuşmaktan vazgeçeceksiniz. Genellikle 'kimsenin kılına zarar gelmesin' diye ikinci yol tercih ediliyor ve en temel özgürlükler bu merhamet duygusunun altında ezilip yok oluyor.

Murat Belge işte bu eylemleri Ergenekon'a bağlıyor. Bu gençlerin Ergenekon operasyonlarına alet olduklarını söylemiş oluyor. Seçim döneminde Hopa'da Başbakan'ı protesto eyleminde bulunanları, bu eylemde kalp krizi sonucu hayatını kaybeden Metin Lokumcu'nun çevresini de doğrudan Ergenekon'a bağlıyor. Radikal'de mülakatı yapan Ezgi Başaran düzeltmek için tekrar soruyor. Murat Belge, Hopa'da hayatını kaybeden eylemcinin çevresinin Ergenekoncu olduğunda ısrar ediyor ve ekliyor: 'Bir bakana yumurta atan öğrencileri düşün... Niçin darbeler iyidir diyen Süheyl Batum'a atmıyorlar?'

Hopa eylemi için küçük bir hatırlatma yapalım. Kampanya döneminde Başbakan'ın konvoyu Hopa'da taşlı saldırıya uğramış ve bir koruma görevlisi aldığı darbe ile ağır yaralanmıştı. Eylemciler arasındaki bir emekli öğretmen kalp krizi sonucu ölmüştü. Kalp krizine, polisin sıkıldığı biber gazının yol açtığı iddia edilmişti. Savaş alanına dönen Hopa'dan asıl hafızalara kazınan görüntü ise taş atan eylemci grubun hemen yanında duran bir bölük jandarma askerinin olayları film seyrederek izlemesiydi. Yani Murat Belge'nin kurduğu bağlantının ikna edici bir arka planı da mevcuttu.

Murat Belge Marksist bir aydın. Kırksız bir çizgisi var. Donanımlı ve kimseye eyvallahı yok. Tek Parti döneminin önde gelen politikacılarından Burhan Belge'nin oğlu. Yakup Kadri'nin yeğeni. Kısaca rafine bir Cumhuriyet çocuğu. Bu yüzden yumurta ve Hopa eylemcilerini 'Tan gençliği' ile ve Cumhuriyet eğitiminden gelen faşizmle irtibatlarırken tamamıyla içerden konuşuyor. Türkiye'de 'öncü sol' model olarak Cumhuriyet'in tepeden inmesi ve 'doğruyu biz biliriz' diyen aydın-bürokratların geleneğinin içinden çıktı. CHP'nin içindeki tek parti Kemalistlerinin de yumurtacıların da ortak paydasının Ergenekonculuk olması ve marjinal solun bu seçkin Cumhuriyet ailelerinin sülbünden gelmesi tesadüf olmamalı. Sayınız çok az, fikirlerinizle marjinalsiniz. O zaman papuççu muştası gibi yandan gelecek bir Ergenekon desteği olmadan ne yapabilirsiniz?

Murat Belge'nin batırdığı iğnenin çıkarttığı ses o kadar çok ve yankıları o kadar kof ki; kuyruğuna basılanların dişe dokunur bir laf edememelerini normal karşılamak gerekir. Türkiye bir anayasa referandumundan geçti.

Demokrasi standartları yukarı tırmanırken canını dişine takarak karşı duran marjinal solun artık 'Ergenekoncu' yaftasından kurtulması zor. Kenan Evren savcıya ifade verirken referandumun hayırcılarının 'sol'u yüzlerinden tel tel döküldü, geriye sadece marjinallikleri kaldı.

Ben bu 'yumurtacı' marjinalliğin bir patoloji olduğunu ve psikolojinin ilgi sahasına girdiğini yazmıştım. Murat Belge bu faşizm türü için Cumhuriyet eğitimine dikkat çekiyor. Bu sözü Murat Belge söylediğine göre herhalde artık inanırlar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni MHP

Mümtaz'er Türköne 2011.07.15

Seçim öncesinin büyük depremlerinden bugüne kalan izlerden biri: İstanbul eski Ülkü Ocakları Başkanı Erdem Karakoç hâlâ cezaevinde.

Diyarbakır'da 6 Temmuz'da yapılan MHP mitingi için 'provokasyon hazırlığı' iddiaları gündeme bomba gibi düşmüş ve tutuklananlar olmuştu. Hadise sadece o günlerde MHP'nin içine düştüğü bunalımın derinliğini yansıtıyordu. Kaset operasyonları MHP'yi sarsmış, geyik muhabbetlerine dönen kestirme çözümler ayağa düşmüştü. Diyarbakır mitinginde sıkılacak birkaç merminin MHP'yi kuyudan çıkartacağı tarzında boşboğazlıklar, bu provokasyon iddiasının yegane mesnedi olmuştu. Erdem Karakoç'un cezaevinde olması, teknik takibe takılan bu gevezeliklerin eseri. Başka bir iddia veya delil mevcut değil. Yeni MHP'yi konuşmaya başlamak için bu dosyanın da bir an önce kapanması lâzım.

MHP, seçim sonrasında önüne çıkan ilk fırsatı değerlendirerek kendisine farklı bir kulvar oluşturmayı başardı. Keskin ve isabetli bir dönüş. CHP'nin ve BDP'nin yemin protestosunun içeri boşaltıp anlamsız hale getiren, MHP'nin bu eyleme katılmaması oldu. Şayet MHP de, diğerleriyle birlikte protestoya katılsaydı AK Parti çok zor durumda kalırdı. MHP cumhurbaşkanlığı seçimindeki 367 desteğine benzeyen, kritik anlamda sonucu belirleyen bu hamlesi ile siyasetin akış istikametini değiştirdi. MHP bir yandan CHP ve özellikle BDP'yi açığa düşürdü, öbür taraftan kendisini emniyetli bir yere taşıdı. Yaralarını saracağı, hasarı onaracağı ve yeni bir strateji oluşturabileceği bir yer.

MHP lideri, hükümet programı sonrasında yaptığı konuşmada yapıcı davranma ve uzlaşma mesajları verdi. Konuşmanın bütününe yansıyan hava MHP'nin yeni dönem stratejisinin ipuçlarını veriyor. MHP, hükümete karşı keskin ve yıpratıcı bir muhalefet yürütmeyecek. İşbirliğine açık ve yapıcı yaklaşımlar sergileyecek. Bir tek istisna ile: Kürt sorununun çözümü konusunda ağırlığını terazinin karşı tarafına olabildiğince artırarak yerleştirecek. Hükümet denge noktaları ararken BDP-PKK siyasetini dengeleyen güç olarak MHP her daim devrede olacak. Kürt sorunu büyük bir sorun olduğuna ve bu dönemin genel politikasını da belirleyeceğine göre, demek ki MHP bu sorun üzerinden muhalefet yaparken varlığını ispatlama sıkıntısı çekmeyecek. Aynı zamanda kendisini yeniden yapılandıracağı bir fırsat yakalayacak. MHP'nin nefes alması lâzım, çünkü ideolojik omurgası çökmüş durumda.

AK Parti, MHP'nin yeni stratejisini anında satın aldı. Anayasa konusunda uzatılan zeytin dalı bu farkındalığın işareti. AK Parti Meclis'te CHP-BDP kanadının, yeni anayasa yapımında üreteceği yıpratıcı hamleleri MHP'nin bu yaklaşımıyla dengeleyeceğini hesaplıyor. Doğru bir hesap. MHP lideri Meclis'teki konuşmasında 'dışlayıcı değil

kapsayıcı, ötekileştirici değil kucaklayıcı, ayrıştırıcı değil bütünleştirici, baskıcı değil özgürleştirici' bir anayasayı tanımlayarak, bu hesaba ortak olduğunu ilan ediyor. AK Parti, MHP ile BDP arasında bir denge kurarak ve CHP'yi arada sırada MHP ile hizaya çekerek hem kendi önünü hem de Türkiye'nin önünü açabilir.

MHP, Türkiye'de siyasî gelişmelerin ana belirleyici aktörlerinden biri. 12 Eylül referandumu ve 12 Haziran seçimlerinde izlediği, geleneksel kimyasına aykırı politikalarla ideolojik omurgasını hasara uğrattı. Bu hasarı telafi eden güç ise lider kadro değil, MHP tabanının tutumu oldu. MHP'nin baraj tehdidi altında aldığı sonuç, parti tabanının yönetici kadroya rağmen elde ettiği büyük bir başarı. Öyleyse MHP'nin geleceğini öngörmek için şatafatlı genel merkez binasını değil, taşrada bu partiye gönül verenleri ciddiye almak lâzım. Merkezdeki bu boşluk yeni arayışların ne kadar kolay mesafe alacağını gösteriyor. Sıtma görmemiş nesiller gibi, MHP'de soğuk savaş sonrası yetişen sağduyulu bir nesil geliyor. Türk-İslâm Ülküsü'nü yeniden keşfetmek ve liderlik sorununu çözmek bu neslin yeni gündemi olacak.

MHP'lilik bu ülkeyi bir arada tutan temel yapıştırıcılardan biri. Yanlış stratejiler ve kötü yönetim bu kuvvetli yapıştırıcıyı birbirine dolanmış bir koli bandına dönüştürdü. Şimdi yeni bir dönem başlıyor. Yeni CHP, bütün iddiasına rağmen ufukta yok; Yeni MHP ise güçlü sinyaller veriyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürt sorunu mu, PKK sorunu mu?

Mümtaz'er Türköne 2011.07.17

Hepimiz bir yol ayırımındayız. Üç gün önce DTK'nın Aysel Tuğluk'un ağzından ilan ettiği 'demokratik özerklik', sadece ve sadece Kürt siyasetinin iç sorunlarıyla ilgili, kendi içindeki ayrışmanın başlangıcı olacak bir yol ayırımı.

Aynı gün yüreğimizi yakan 13 askerin kaybı ise, belki de Türkiye'nin geri kalanı için bir yol ayırımı. İkisinin üst üste çakışması, her birini tek başına ifade ettiği anlamın çok ötesinde bambaşka bir yere taşıyor. DTK toplantısına 13 askerin haberi geldikten sonra, demokratik özerkliğin programlandığı şekilde açıklanması, bildirgenin içeriğinden daha önemli. 13 askeri, bugüne kadar kaybettığımız 5.900 şehidin listesine eklerken duyduğumuz öfkenin farkı, yine bugünün Türkiye'sinin farkından geliyor.

Başbakan 'Kürt sorunu yok, PKK sorunu var' sözünü bu olaydan sonra da tekrarladığına göre devlet vizyonuna dair önemli bir tespiti ifade ediyor olmalı. Türkiye, Kürt sorununu hal yoluna koydu. PKK, hal yoluna sokulan bu sorunun türeviydi. Şimdi bu sorun yoluna girdiği halde PKK sorunu devam ediyor. Başbakan'ın tekrarladığı bu hükmü şu muhakemenin süzgecinden geçirelim: PKK'nın hangi eylemi Kürt sorunu ile alâkalı? PKK, kazandığı gücü bir derebeylik düzenine dönüştürmek istiyor. Türkiye'nin geri kalanından önce sivil Kürt siyaseti PKK'nın tasallutu altında bulunuyor.

'Demokratik özerklik' ilanının, ortalığı germek, çözümü ertelemek ve Kürtlere mesaj vermek dışında fiilî ve pratik hiçbir karşılığı ve anlamı yok. 'Bu gidişle bağımsızlık ilan edecekler' diyenlerin de, öfkeyi bir kenara bırakıp şu soruyu sormaları lâzım: 'İlan ettiler de ne oldu?' Bu sorunun da, sakın düşününce tek karşılığı var: 'Hiçbir şey olmadı'. Ve hiçbir şey de olmayacak. Bir tür kendi kendini tatmin hali. Başka hiçbir anlamı yok.

Demokratik özerkliğin kuralları ve kurumları nelerdir? Demokratik özerklik nasıl işleyecek? Bölgesel sınırları ve temsilcileri kimlerdir? Demokratik özerklik denilen şeyi, ne olduğunu anladıktan sonra Kürtler isteyecek mi? Bu ve benzeri soruların hiç birinin makul bir cevabı yok. Demokratik özerklik, bu şartlarda demokrasi ile yakından uzaktan alâkası olmayan bir derebeylik ilanından başka bir şey değil. PKK, kendi derebeyliğini ilan ediyor. Hangi devlet vatandaşlarını silahla hâkimiyet sağlayan bir derebeyinin insafına terk edebilir? Türk devleti kendi hukukundan önce o bölgede yaşayan vatandaşlarının hukukunu korumak için bu derebeylik iddialarına izin vermemek zorunda.

'Demokratik özerklik' içi kof bir Kürt ulusalcılığı talebinden ibaret. Bu bildiriye açıklayanların; 'özerklik', 'kültürel otonomi', 'coğrafi veya siyasî federasyon', 'kolektif haklar' gibi kavramları ve statülerin yol açacağı pratik sonuçlar ve uygulamalar açısından karşılaştıracak donanımları ve bilgileri yok. 'Demokratik özerklik' derken sadece Kürt ulusalcılığına yeni bir mevzi kazandırmayı amaçlıyorlar.

Birbiriyle ilişkili, ama çözümünü bütünüyle farklı üç sorunumuz var: Kürt sorunu, terör sorunu ve Kürt ulusalcılığı sorunu. Dil sorunu başta olmak üzere 'eşit ve onurlu vatandaşlık' hakları, Kürt sorununu çözmenin yegâne yolu. Terör sorunu, PKK sorunu demek ve çözmek için bu örgütün silah bırakması ve tasfiye edilmesi gerek. Kürt ulusalcılığı sorunu ise kendisini 'statü arayışı' ile dışa vuran sıradan bir gecikmiş milliyetçilik sorunu. Kürtler için demokrasi, Türkiye'nin tamamı için yükselecek demokrasi ile olgunlaşacak. Genel anlamda (CHP'nin de gündeme getirdiği biçimde) bir yerel yönetimler reformu ile çözülecek sorunları 'Kürtlere özel' hale getirmek, sadece ulusalcılara özgü 'üzüm yemek yerine bağcı dövmek' sapkınlığı ile açıklanabilir.

'Demokratik özerklik' ilanı, sadece Kürt siyaseti içinde bir yol ayrımı. Özerklik devlete karşı, Kürt siyaseti içinde bir güç gösterisi olarak ileri sürülüyor. BDP milletvekili Altan Tan'ın, bu tek taraflı ilana itiraz etmesi, özerkliğin değil başka şeylerin hesabının görüldüğünü gösteriyor. Keşke imkân olsa, 'demokratik özerklik' ilanı, iddia edilen coğrafyada referanduma sunulsa. İlk geri adım atanlar BDP'liler olacaktır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Teröre hizmet edenler

Mümtaz'er Türköne 2011.07.19

Aydın'ın Germencik ilçesinde, bir inşaatta çalışan Kürt işçilere yerli halktan bir grup saldırıyor.

Sebeup, Silvan'da teröre kurban verilen 13 askerin yol açtığı öfke. Herkese 'aklını başınıza alın' dedirten terslik de bu küçük olayın içinde saklı. İnşaatta saldırıya maruz kalan Fevzi Çelik, Silvan'da şehit düşen Vefa Çelik'in amcaoğlu. Ayrarı kabarıp öfkesini dökenlerden hiçbirinin, Silvan'da toprağa düşenlerin acısını, Aydın'da inşaat işçiliği yapan Ağrılı Kürt Fevzi Çelik kadar yürekten hissetmesi mümkün mü? Siz olsanız ne düşünürsünüz? Yokluk, yoksulluk içinde rızkının peşinde Ağrı'dan kalkıp Aydın'a gelmiş bir inşaat işçisi. Amcaoğlunun yüreğine düşen ateşi ve... Devamını Allah aşkına siz getirin. Olacak iş mi bu?

13 askerimizin şehit olduğu saldırının emrini veren 'Yüreklerle öyle bir ateş bırakın ki, izi silinmesin' demiş. Yüreğine ateş düşenlerden biri 'şehitler ölmez, vatan bölünmez' diye saldırıya uğrayan Ağırlı Kürt işçi Fevzi Çelik olmadı mı?

O zaman soralım: Yüreğimize ateş düştü mü? İzi duruyor mu? Kan tükürüp, 'kızılclık şerbeti içtik' diyeceğiz. Yüreğimize düşen ateşi soğutacağız. Öfkemize engel olacağız. Aksi takdirde? Aksi takdirde, 13 askeri şehit eden saldırı amacına ulaşmış olur. Bağırıp çağırarak, sokaklara dökülerek göstereceğimiz tepki, tam da 13 askerin ölüm emrini verenlerin arzu ettiğı sonuç değil mi? 13 asker, bizi sokaklara dökmek için şehit edildi. Neden terörün oyununa gelemiz?

Dişimizi sıkacağız, sabredeceğiz ve oyuna gelmeyeceğiz. Hele bu kadar basit bir oyuna...

Terör sona erince, bütün varlıklarını kaybedecek olan savaş ağaları, var güçleri ile kendi çıkarlarını savunuyor. Onların Kürtler üzerindeki hükümlanlığı sona eriyor. Kaybedecekleri çok şey var. Çare terörü sürdürmek. Hâlbuki Türkiye barış için büyük mesafe almıştı. Sadece biz değil, PKK'ya destek veren Kürtler de soruyor: Neden?

'Derin PKK' bu soruya şu cevabı veriyor. Arap baharının rüzgârı bize de gelsin. Genel bir halk ayaklanması başlatalım. Türkiye müdahaleye açık hale gelsin. Biz de Devlet'ten istediklerimizi alalım. Nasıl? Askeri öldürüp, Türkiye'nin geri kalanını sokağa dökerek. 'Türkiye'yi dış müdahaleye açık hale getirecek bir ayaklanma' projesi, bugünün konjonktüründe imkânsız. Amaç terör ağalarının düzenini sürdürmek, ayaklanma işin bahanesi.

'Demokratik özerklik' ilanı, aynı stratejinin öbür yüzü. Dağdaki PKK'lı askerimizi öldürecek, ovadaki de bağımsızlığa giden yolun taşlarını döşeyecek. Bizim de ayrımımız kabarcak. Sonra? Sonrası delinin kuyuya attığı taşı çıkarmaya çalışanlar kendi aralarında kavgaya tutuşacak. Yine dişimizi sıkmamız ve sabırlı olmamız, sonra da şu soruyu sormamız lâzım: 'Demokratik özerklik ilan edilecek de ne olacak?' Daha önce Yaşar Kaya'nın sürgündeki parlamentosu ne oldu?

BDP milletvekili Bengi Yıldız, 'nedir bu demokratik özerklik?' sorusuna 'Bunun günlük yaşama geçmesi nasıl olacak, zaman gösterecek... İçinin doldurulması zaman ve imkân meselesi' karşılığını veriyor. Yani, Kürt siyasetçileri ilan ettikleri şeyin ne olduğunu kendileri de bilmiyor. Küçük çocukların kâğıda bir şeyler karalayıp sonra da büyüklere 'ben ne yaptım?' diye sorması gibi.

Neden 'sen çok tehlikeli bir şey yaptın' diyerek bu çocukça oyuna ortak olalım? Demokratik özerkliğin içeriğini neden biz dolduralım? 'Eyvah bağımsız Kürdistan kuruluyor' feryatları ile yangının üzerine benzin dökelim?

Sokağa dökülüp ortalığa öfke kusanlar ve korku nidalarıyla demokratik özerkliğı yorumlamaya kalkanlar teröre hizmet ediyor. Sabredeceğiz. Bu arada Silvan'da şehit düşen Vefa Çelik'in amcaoğlu, Ağırlı Kürt inşaat işçisi Fevzi Çelik'in hakkını ve hukukunu Aydın'da koruyacağız. Türkiye'nin bütünlüğü ancak bu yolla sağlanır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

PKK'nın gösterdiği yol

PKK önce bir yem kullanıyor. Çukurca'da önce küçük bir mayın patlatıyor. Bir asker şehit oluyor. PKK'lılar pusuya girip bekliyor. Bölgeye gönderilen birlikler bu pusuya düşüyor.

Önce üç mayın uzaktan kumanda ile patlatılıyor. Üç asker şehit oluyor. Akabinde pusuya yatmış PKK'lılar uzun namlulu silahlarla ateş açıyor ve birliğin komutanı binbaşı dahil altı asker bu ateşle hayatını kaybediyor. Sonra bir dördüncü patlama ile bir kayıp daha veriliyor. Özetle askerî birlik PKK'nın mayın döşediği yola girerek tuzağa düşüyor. Bilanço: 12 asker şehit oluyor ve saldırı amacına ulaşıyor.

28 yıldır terörle mücadele eden bir ordunun bu tuzağa düşmemesi gerekirdi. Peki ya biz? Bizler de aynı tuzağa düşmüyor muyuz? Sözüm, PKK'nın gösterdiği yolda ilerleyenlere.

Yeniçağ'ın manşeti: 'Suçlu sensin' ve bu manşetin yanında Başbakan'ın karanfillerle bezeli bir resmi duruyor. Birliğin başında PKK'nın kurduğu pusuya doğru ilerleyen binbaşı ile bu manşeti atanların, hataları ve düşükleri tuzak aynı değil mi? Çukurca tuzağını planlayan ve talimatları veren PKK'lı örgüt şefi 12 şehit haberini aldığı zaman ve Yeniçağ'ın manşetini okurken aynı şeytanî tebessümle 'başardım' kelimesini aynı tonla tekrarlamış olamaz mı? Terörü, terörün akıttığı kanı, terörün yol açtığı infiali basit bir siyasî hesaplaşmanın malzemesi haline getirenler, terör örgütünün gösterdiği yolda koşar adım ilerlemiş olmuyorlar mı?

Bütün gazetelerin feryad ü figan attığı manşetlere, televizyonlardaki iç burkan haberlere de aynı gözle bakmamız lâzım. Bu haberleri izleyen, bu gazeteleri okuyan PKK'nın yönetici kadroları kısa günün hasılatını toplamış olmuyorlar mı? Onların istediği, beklediği, arzuladığı sonuç bu değil mi?

Terör bir yıpratma savaşıdır. Çukurca'da 12 askerin hayatına mal olan saldırı, bir askerî hedefi ele geçirmek veya taktik bir üstünlük sağlamak amacıyla yapılmadı. Gazetelerin bu manşetleri atması, televizyonların o kalbimizi dağlayan görüntüleri vermesi için planlandı ve icra edildi. PKK'nın o gün Çukurca'da döktüğü kanın başka bir amacı yoktu. PKK silahlı propaganda yaptı. Şehitler bu propagandanın malzemesiydi. PKK açısından bu saldırıların tek başarı ölçüsü var. Halkı infiale sürüklemek. Gazete manşetlerinin dökümü, PKK'lıların tıpkı Çukurca'da patlattığı mayın gibi, hepimizi sürüklediği yolu gösteriyor.

Peki o zaman neden PKK'nın gösterdiği yolda ilerliyoruz? Neden bu tuzağa düşüyoruz?

PKK'nın başlattığı terör dalgasının bileşenleri öncekilerden farklı. Ama silahlı propaganda teknikleri aynı. Gencecik bir delikanlı toprağa düşecek. Yeni evli bir uzman çavuş geride gözü yaşlı dul eşini bırakacak, binbaşının çocukları hüzünle babalarının bayrağa sarılı tabutuna bakacaklar. Bizler ateşin düştüğü yerlere bakıp kahrolacağız. Yumruklarımızı öfkeyle sıkacağız. Kabanar duygularımızın esiri olacağız. 12 askerimizi şehit edenlerin bizden istedikleri, bekledikleri tepkileri vereceğiz.

Geçmişte medya bu sınavı birkaç kere başardı. Terör konusunda duygusal içerikli haberlerin ve görüntülerin tamamıyla kaldırılması lâzım. Mümkünse terör saldırılarının sadece bilançosunun aktarılması ile yetinelim. Güvenlik birimlerinin soğuk ve duygusuz dili, halkı bilgilendirmek için yeterli olabilir. Sakin ve soğukkanlı bir dil. Duygudan, acıdan ve öfkeden uzak bir habercilik. PKK'nın kurduğu pusuya toplum halinde düşmekten ancak bu şekilde kurtulabiliriz. İhtiyacımız olan, sabır ve tahammül. PKK bu sağlam kaya kütlesi üzerine bir çentik bile açamayacağını anlamalı.

PKK son zamanlarda hedefinin AK Parti ve Başbakan olduğunu sıkça tekrarlıyor ve 'AKP Devleti'ne savaş ilan ettiğini altını çizerek vurguluyor. Dokuz yıllık AK Parti iktidarı döneminde verilen şehitlerin çetelesini tutanlar ve Yeniçağ'ın attığı manşetteki gibi güya 'asıl suçlu'yu teşhir edenler kime hizmet etmiş oluyor?

PKK'nın gösterdiği yolda ilerleyenler aklını başına almalı. Onları, o yolda kanlı bir pusu bekliyor.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Baktığımız pencereler

Mümtaz'er Türköne 2011.08.21

Hepimizin dünyaya açılan bir penceresi var. Acılar, sevinçler veya umutlar kapımızdan içeri girip evimizin ortasına kuruluyor.

Sonra biz, yüreğimize düşenlerin nereden geldiğini anlamak için pencereden dışarıya bakıyoruz. Pencerelerimiz farklı, dışarıda olup bitenler farklı ve bizim aralarından seçip gördüklerimiz farklı. Bir Kürt okuyucum, kendi penceresinden bakıyor ve gördüklerini paylaşmak istiyor. Onun satırlarıyla birlikte, onun baktığı pencereden olan-bitenlere bakmayı deneyelim:

"Şiddet, ortamı yine bildik bir sessizliğin korku ve kaygının çökmesine neden oldu. Ama bize yıllardır en çok kaybettiren yanlış anlayışlardan biri de şimdi yine tekrar ediyor. Bu tür anlarda özellikle çözüme katkı sağlayacak insanların bir kısmının çekilerek, susarak izlemesi, bir kısmının da şiddetin diline katkı sağlayıp seferberlik anlayışıyla hareket etmesi bize sonradan faturası çok ağır bir bedel ödettiliyor. Şimdi tam zamanı, aslında şiddete dair ne varsa, nerden gelirse gelsin hepsini sorgulamalı, cesurca düşünüp fedakârca tartışmalı, konuşmalı ve uygulamalıyız."

"Birlikteliğin huzurun kardeşliğin dilini konuşmak için cesur olmak gerekir. Artık bir daha karanlıkta el yordamıyla çıkışı aramak zorunda değiliz. Çözüme yaklaşmış olmanın heyecanını yaşarken, sabırsızlık çözüm getirmeyecektir bunu defalarca gördük. Devlet, Kürt halkının güvenini, desteğini hiç bu kadar kazanmamıştı. PKK bu halkın sahibi ya da sözcüsü olmadığını yine bu dönemde kavramaya başladı. Kürtler her türlü değer ve duygularının PKK tarafından kullanılarak demokratik ortamdan günbegün uzaklaştıklarının farkına yine bu dönemde vardılar. Gelişen sürecin getirdiği yeni dönemle birlikte artık PKK Kürtlerin gözünde 80'li ya da 90'lı yıllarda olduğu yerde değildi. Şiddet varsa istesenez de istemesenez de olağanüstü uygulamalar -tutuklamalar, gözaltılar, işkenceler- olacaktır. Bunlar yıllardır sürdürülen bu savaşın kuralları ve bunları Kürtler artık istemiyor. Ama PKK'nın istediği ise tam olarak budur. 'Bakın AKP dediniz, çözüm beklediniz, gelmiş geçmişlerin en iyisi dediniz; ama görüyorsunuz diğerlerinden hiçbir farkı yok' demeye çalışıyor, bunu biliyoruz. AK Parti'yi şiddet ortamına çekip ülke insanının gözünde oluşan olumlu ortamı sabote etmek istediğini biliyoruz."

"Eskiyi çağrıştıran dilin kullanılması bir korku ve kaygı yaratacaktır. Bu sözlerin ne kadar ağır ve kötü sonuçları olduğunu hepimiz yaşadığımız için biliyoruz. PKK'nın eline silah verip çatışmalara gönderdiği militanlarının çoğu o bölgede yaşayan ailelerin çocukları. Bu sertleşen dil onlar için yıkılan umutlarının altında kalan çocukları demektir. Elden kayıp giden çocuklarının gerçeği demektir. Bu insanlar çocuklarının dağdan bir şekilde indirilip

kavuşacakları günün sevinci ve umuduyla yaşıyorlar. Hükümetimiz bu konuda onların çocuklarını indirecek bir formül, pratik bir yol bulamadı ama bir umut ışığı oldu.

PKK kadar Kürt halkını bilmiyoruz, tanımıyoruz. Bu tür zamanlarda bile bile ölüme gönderdiği militanlarının Kürt halkında nasıl bir duygusal kırılmaya yol açacağını hesap edemiyoruz. Askerî operasyonlardaki başarı, PKK'nın kayıplarının olması, PKK için bir kayıp değil bilakis bir kazanım. 'Devlet çocuklarınızı acımasızca öldürüyor' demesini ve ayrıca çatışmalarda ölen o bölgenin çocuklarına da sahip çıkmasını çok iyi biliyor. Bir yol, en ufak bir umut ışığı görseler emin olun ki çocuklarına ulaşmak için o yolu tırnaklarıyla kazıyacaktı. Yürekten gelen bir haykırıyla PKK'ya sesleneceklerdir: Benim adıma asker vurmanı istemiyorum, benim adıma ölmeni istemiyorum, benim adıma bölmeni istemiyorum, ben Kürt'üm ama ben şiddet istemiyorum. Savaşlar elde çiçekler dağıtılarak, gönüller hoş edilerek yapılmıyor. İnsanlar öldürülüyor, yaşananlar yürekleri dağılıyor. İşte bu gidişat kendi içerisinde çözümü getirmiyor, bilakis daha büyük sorunları meydana getiriyor. Çok yol alındı çok mevzi kazanıldı, en kritik darboğazlar aşıldı. Şimdi söylemleri yumuşatma, kamuoyunu bir nebze olsun rahatlatma zamanıdır. Vicdanlarda PKK'yı lanetleme ve acımızı ülke genelinde paylaşma günüdür."

Kürt okuyucumun yazdıkları bu kadar. Ya yazılmayanlar? Ya diğer pencereler?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şiddet ne kazandırdı?

Mümtaz'er Türköne 2011.08.23

BDP'li politikacıların zor durumda olduğu aşikâr. Başbakan onlara mesaj veriyor, PKK ile aralarına mesafe koymalarını söylüyor.

Avrupa'dan gelen mesajlar aynı istikamette. Kürt siyasetini yakından takip edenler onları inisiyatif almaya zorluyor. PKK ve ürettiği şiddet ile legal demokratik siyaset arasına sıkışmış vaziyetler. Satır aralarına yerleştirilmiş sade suya tirit mesajlarla durumu idare etmeye çalışıyorlar. Önlerinde top yok, ama orta sahada top çevirdiklerine inanmamızı bekliyorlar.

Kürt siyaseti karmakarışık bir denklem. Bu denklem içinde BDP birden fazla parametreyi temsil ediyor. Görünen tablo, BDP'liler 14 Temmuz'da Silvan'da başlayan PKK şiddetine teslim olmuş vaziyetler. Askerî dikta dönemlerindeki ara hükümetler kadar bile hükümleri yok. Bu durumdan memnun olmaları imkânsız. KCK komiserleri karşısında BDP'li milletvekillerinin veya belediye başkanlarının hiçbir değeri yok. Yanlış bir şey söyleyen sorgulanıyor. Talimatlara uymayan sıkıştırılıyor. Ancak sorgulayanların da, talimat verenlerin de kafası karışık. PKK'nın tezi basit: "Elde ettiğimiz her şeyi silahlı mücadele ile kazandık. Pazarlık masasında silahımız olmazsa devlet bizi kale almaz. Silvan'dan sonra başlattığımız savaş son dönemeçte elimizi kuvvetlendirecek. Sivil ve legal siyaset de bu silahlı stratejiye uygun adımlar atacak." PKK'nın bu tezi esaslı bir mantık hatası ile malul. PKK silahlı kalkışma ile devletin kontrolsüz güç kullanmasına zemin hazırladı. Kürtler mağdur oldu. Bu mağduriyet Kürt siyasetine kitlesel bir güç verdi. Sonuçta bu kitlesel güç BDP'ye 36 milletvekili kazandırdı. Bugün PKK'nın masa başındaki gücü BDP'nin aldığı oyla ölçülüyor. Kürtleri silah değil BDP'liler temsil ediyor. Bir soru: BDP'liler seçim kampanyasında Kürtlere PKK'nın seçimden sonra yeni bir saldırı başlatacağını söyleseydi, acaba bu kadar oy alabilir miydi?

BDP'li politikacılarla PKK'nın komiserlerini yan yana getirin. Elindeki silahla kişilik bulmuş, sadece şiddetin dilinden anlayan PKK'lı, siyasetin zengin alternatifleri ile karşı karşıya duran BDP'li politikacıya ne yapması gerektiğini söylüyor. BDP'li politikacı da yutkunarak onun söylediklerini itiraz etmeden dinliyor.

Kilometrekareye düşen örgüt sayısının insandan daha çok olduğu bu bölgede politika yapmak kolay mı? Kürtler ve Kürt politikacıları siyaset konusunda hiçbir şey atlamıyorlar. Olup bitenlerin farkındalar. Canları yandığı için gündemi en yakından takip edenler, özellikle PKK'dan gelen dedikoduları can kulağıyla dinleyenler onlar. Son şiddet dalgasının sebebini ve varacağı yeri de bu yüzden gayet iyi biliyorlar. PKK'nın başlattığı ve sürdürdüğü son şiddet dalgasının 'Pazarlık masasında elimizi güçlendirmek için' gerekçesine inanmaları mümkün değil. Kürt siyaseti içindeki iktidar mücadelesini ve savaş lordlarının yaptığı hesabı doğru okuyorlar. PKK'nın -Taha Özhan'ın tabiri ile- Kürtlere ait olmayan bir savaşı 'vekâleten' yürüttüğünün farkındalar. BDP'li politikacıların bize çok kişiliksiz ve inisiyatifsiz görünen sessizliklerinin ve çaresizliklerinin sebebi, bu durumu çok iyi bilmelerinden kaynaklanıyor.

AK Parti hükümetinin 'demokratik açılım'ı, silahın sonucu değildi. Tam tersine demokratik hükümet önce askerî vesayeti kaldırdı ve sonra asimilasyon politikalarını reddederek Kürt sorununu demokrasi ve hukuk içinde çözmeye kalkıştı. Şimdi benzer süreç Kürt siyasetinde yaşanıyor. PKK'nın silahlı vesayeti, Kürt siyasetini ve BDP'yi esir almış durumda. Kürt sorununun muhatabı artık askerler değil, bütünüyle sandıktan çıkmış bir hükümet. PKK'nın bu meşru güç karşısında hiçbir şansı yok. Üstelik silahla bir netice alamadıklarını söyleyenler yine PKK şefleri değil miydi? Demek ki Kürt siyasetinde bir sivilleşme ve silahlı vesayetten kurtulma çabası gerekiyor. BDP'liler -hiç olmazsa bir kısmı- bu cesareti bulabilir mi?

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hava muhalefeti

Mümtaz'er Türköne 2011.08.25

Muhalefetin siyaset oyununa bir türlü dâhil olamadığı ülkemizde, sürece etkide bulunacak yegâne güç olarak geride kala kala 'hava muhalefeti' kalıyor. Öcalan'ın dört hafta sonra avukatlarıyla yapması beklenen görüşmesi işte bu muhalefete takılıyor. Başka bir ifadeyle iradesiz, kişiliksiz ve cesaretsiz muhalefeti 'havadan sudan bir bahane' durdurmuş oluyor.

BDP'liler Silvan saldırısının, yani PKK'nın savaş ilanının üzerinden tam 40 gün geçtikten sonra yerlerinden kımıldayabildiler. Önceki gün yanlarına diğer Kürt siyasetçilerini de alarak PKK'ya 'silahları sustur' çağrısı yapmaları önemli bir gelişme. Müzakerelere ve uzlaşma arayışlarına verilen 40 günlük 'savaş arası' böylece sona ermiş oluyor. Açıkça tekrar ifade edeyim: PKK başlattığı savaşı bitiriyor.

Sebepler öncelikle PKK'nın çaresizliği. BDP'nin, yani sivil siyasetin inisiyatif alması, PKK'nın onayı, hatta talimatı olmadan mümkün olamıyor. Geçmişte bu trajikomik sahne çok tekrarlandı. Sivil toplum ve Kürt siyasetçiler PKK'ya barış çağrısı yaptılar ve PKK da onları kırmamış oldu. BDP'lilerin PKK'ya yönelik 'silahları sustur' çağrısı ile eşzamanlı olarak İmralı'dan randevu talep etmeleri, gelişmelerin çok süratli cereyan ettiğini ve çok hassas dengeler üzerinde ilerlediğini gösteriyor. Öcalan randevusunu BDP'lilere devlet verecek. Bu randevu talebi bile, bu hassas dengeler arasında asıl güçlü oyuncunun -PKK'nın resmî jargonu ile- 'AK Parti Devleti' olduğunu gösteriyor.

PKK'nın çaresizliği, İran-Suriye eksenine yönelik yaptığı yanlış hesapların sonucu. Suriye'de tırmanan gerginlik, İran'ı PKK için yeniden umut haline getirdi. PKK'nın var olabilmek için sırtını bölgesel bir aktöre dayaması lâzım. Ama İran'ın Suriye yüzünden acil hale gelen kendi hesapları için PKK'nın değil, Türkiye'nin desteğine ihtiyacı var. Silvan saldırısı ile eşzamanlı olarak İran'ın Kandil'e yönelik askerî operasyonu, PKK'nın PJAK'ı teslim etmesi ile sonuçlanmıştı. PKK İran'la pazarlık masasına oturdu ve taktik bir anlaşma yaptı. Silvan saldırısı ile PKK'nın başlattığı savaş bu anlaşmanın eseri idi. Silvan saldırısını yapan ekibin İran'a yakın 'Derinciler' olması da bu yüzden tesadüf değildi.

Peki ya sonuç? PKK açısından tam bir hayal kırıklığı. Çünkü İran PKK'yı Türkiye'ye sattı. On gündür ortalarda görünmeyen Murat Karayılan İran'ın elinde. Başbakan'ın Ahmedinejad'la yaptığı uzun telefon görüşmesinin ve bu görüşmenin basına sızdırılmasının tek açıklaması var. Türkiye ile İran arasında PKK için yapılan pazarlıklar iyi gidiyor. İran kucağına oturan PKK'yı Türkiye'ye paketleyip teslim ediyor. PKK'lılar bölge dengelerindeki gelişmeleri yanlış okudular. Belki de kavrayamadıkları en önemli unsur, AK Parti hükümetinin kendisi. PKK ile mücadele eden devlet gücü artık sadece silahı değil, diplomasının zengin imkânlarını da seferber edebiliyor ve sonuç alabiliyor.

BDP'nin silah bırakma çağrısı bu yüzden PKK'nın çaresizliğinin eseri. PKK'nın elinde kullanabileceği bir silah kalmadığı için bu çağrının sonuç vermesini bekleyebiliriz. İmralı'yı ziyaret için randevu talebi ise, 8 Temmuz'da Öcalan'ın bıraktığı yerden yola devam etme arzusunu yansıtıyor. Sorulacak tek soruları var: 'Nerede kalmıştık?'

40 gün devam eden 'savaş arası', Duran Kalkan'ın tehditkâr bir şekilde savunduğu PKK'nın 'devrimci halk savaşı' tezinin tüketilmesinin ve bu tezi savunanların devre dışı kalmasının da gerekçesi. Siyasetin önü açılıyor. BDP'lilerin birdenbire cesaretlerini toplamaları, meydanın boşalmasının eseri.

PKK veya terör sorununun çözümü için artık son düzlüğe girildi. Geriye 'demokratik özerlik' ilanını da sert bir manevra ile geri çekmek ve yeni anayasa tartışmalarına dâhil etmek kalıyor. Demokratik özerklik PKK'nın Kürtler adına değil, sadece kendisi için istediği bir komünal yapılanma teşebbüsü. Bu Marksist-Leninist yapılanmanın Kürtler tarafından reddedilmesinin ve eleştirilmesinin sebebi de bu.

Geçen son 40 gün bize BDP'nin ne kadar hava-cıva bir muhalefet olduğunu gösterdi. Tıpkı avukatlarının Öcalan'la görüşmesini engelleyen hava muhalefeti gibi. Demek ki gerçek dinamikler bambaşka yerlerde hayat buluyormuş.

Devlet tecrübesi

Mümtaz'er Türköne 2011.08.26

Libyalı muhalifler, Kaddafi'yi devirmek için gösterdikleri başarıyı, birlikte yaşayabilmek için gösterebilecekler mi? 'Özgürlük ve devrim' havası, onların kanını tutuşturdu.

Ellerine silahı aldılar ve hedefteki Kaddafi güçlerini yok etmeye giriştiler. Savaşı kazandılar. Ya sonrası? Öfkeyle, intikam duygusuyla ortak düşmanlarını yok eden kitleler, sular durulup birbirlerine bakmaya başladıkları zaman neler görecekler, neler hissedecekler ve neler yapacaklar? Gözlemciler, yönetimi ele alan Geçici Ulusal Konsey'in devlet tecrübesi olmadığını, bu yüzden ülkenin daha uzun süre sıkıntı çekeceğini söylüyorlar.

Suriye'de muhalifler Esed'in Baas yönetimini yıkma konusunda bile uzlaşmıyor. Esed eninde sonunda gidecek; peki ya gittikten sonra Suriye'de neler olacak?

Elbette bu karamsarlık o ülkelerde yaşayan halkların kabiliyet veya sağduyu eksikliklerinin eseri değil. Muhalifler devlet yönetiminden uzak tutulmuşlar. Tecrübe eksiklerinin sebebi bu. Ve dikta yönetimleri aralarına nifak tohumları ekerek onları yönetmişler. Yine de sonuç değişmiyor. Bu ülkelerde devlet nizamını tesis etmek ve huzuru bulmak çok zaman alacak ve beki de ağır bedeller ödenecek.

Devlet gücü bu toplumlarda zulüm ve baskı aracı olarak insanların karşısına çıktığı için, devletin tesis edilecek barışın yükünü sırtlayıp taşıması çok zor. Devlet bir toplumsal barış aracıdır. Varlık sebebi barışı sürdürmektir. Adaleti eksiksiz dağıtırsa, kimse kendi davasını görmeye kalkmaz; böylece insanlar huzur içinde birlikte yaşarlar.

Bölgemizde, 'bir barış aracı olarak devlet' tecrübesine en çok sahip olan toplum bizleriz. Altın bir çağ olarak hatırlanan uzun Osmanlı asırlarının hikmeti, kurulan ve sürdürülen devlet nizamıdır. Bu devlet nizamı, insanları barış ve adalet içinde yaşatmayı gaye edinir. Hak arayan, başı sıkışan gidip hakkını arayacak ve devlet kimsenin hakkını kimsede bırakmayacaktır. Çok geç tarihlerde, Yunan bağımsızlığından sonra, Yunan anakarasından Osmanlı topraklarına süren Rum göçünün sebebi, bu tarafta keyfiliği sınırlayan adil bir düzende yaşama ihtimaliydi. 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra Rus yönetimi altına giren Ermenilerin fırsat buldukça kaçıp Osmanlı'ya sığınmalarının sebebi de aynıdır. (H.A.Layard, Discoveries in the Ruins of Nineveh and Babylon, New York, 1853, s. 13-16)

Bir düzeni yıkmak, bir diktatörü devirmek için öfke ve şiddetin organize edilmesi yeterlidir. Şartlar uygunsa sonuç alınır. Ama insanları barış ve adalet içinde yaşatmak için akıl, uzlaşma ve tahammül gerekir. Batı medeniyeti, bugün rahatlıkla işlettikleri siyasî düzenleri ve uydukları kuralları büyük katliamlar ve acılarla geliştirdi. Tek bir örnek: Otuz Yıl Savaşları'nda Avrupa, nüfusunun üçte birini kaybetti.

Bizler zengin birikimimizi ve sahip olduğumuz geleneği, yakın tarih içinde güvenlikçi endişelere feda ettik. Askerî vesayet düzeni, silahın üstünlüğünü getirdiği için hukuk geri plana çekildi. 50 yıllık bir kesinti artık sona erdi. Bugün yeni bir anayasa yapma teşebbüsü, kadim birikimin yeniden kuvvet bulması için bir fırsat niteliği taşıyor. Uyacağınız ortak kurallar elbette geçmişten farklı olacak. Ama hepimizin vicdanını, adalet duygusunu tatmin edecek. Birlikte yaşamak, karşılıklı hak ve hukukumuzla riayet etmek için bu kuralların yeterli olduklarına inanacağız.

Meclis Başkanı Cemil Çiçek'in çok dikkatli ve dengeli bir şekilde yürüttüğü yeni anayasa teşebbüsünü, bir arada yaşama kurallarının ortak mutabakatla yenilenmesi olarak görmemiz lâzım. Karşılıklı hak ve hukukumuzu,

uyacağımız kuralları, devlete devredeceğimiz yetkileri yeniliyoruz. Devletimizle adeta nikâh tazeliyoruz. Devlet vatandaşları nezdinde yeniden meşruiyet kazanıyor.

Yeni anayasa çalışmaları, Kürt sorununun çözümü için de bir fırsat. Kürtlerin kendisinden razı olacakları bir devleti ortaya çıkartmak hepimizin görevi. Uzun bir tarihi devlet sahibi olarak yaşamının avantajlarını seferber etmenin vakti. Yeni anayasa, bu devlet tecrübesini diriltmenin fırsatı.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Üss-i Zafer

Mümtaz'er Türköne 2011.08.28

'Üss-i Zafer', 1341 (1827) tarihinde, yani 184 yıl önce yayımlanmış bir kitabın adı. Yazarı tarihçi Sahaflar Şeyhi-zade Esad Mehmed Efendi.

Kitabın konusu ise, bir yıl önce -1826 yılında- 'Vaka-i Hayriyye' denilen Yeniçeri Ocağı'nın lağvedilmesi meselesi. Yazar bu hadiseyi Sultan II. Mahmud'un 'zafer'i olarak niteliyor ve bu zaferin esaslarını sıralıyor. Kitabın ışığında bildiklerimizi tazeleyelim.

İlk olarak, Yeniçeri Ocağı, Osmanlı Devleti'nin merkezî piyade ordusu olduğunu hatırlayalım. Bu ordu mensupları kişisel çıkarları peşinde koşarken ülkenin güvenliği tehlikeye girmiş. II. Mahmud'dan önce, her padişah bu ordunun ıslahı için çaba harcamış. En trajik olanı III. Selim'in tahtına ve hayatına mal olan Nizam-ı Cedit ordusu kurma teşebbüsü. II. Mahmud Yeniçeri Ocağı'nın lağvederken III. Selim'den farklı bir yöntem takip ediyor. Yeniçeri içindeki disipline gelir askerlerden Eşkinciyan ismiyle birlikler oluşturuyor. Hemen peşinden Yeniçeriler son kez kazan kaldırdığında, Yeniçeri ortaları kendi içinden çıkan bu birlikler marifetiyle imha ediliyor.

Önce devletin ileri gelenlerinin katıldığı bir Meclis toplanıyor. Bu Meclis, Eşkinciyan birlikleri üzerinden muhtasar bir askerî reform tasarlıyor. Bu reform içinde, rütbelerden ateşli silahların kullanım şeklinde, nöbet ve talim işlerine, izinlerin, ücretlerin ve cezaların düzenlenmesine varıncaya kadar esaslar yer alıyor. Meclis'in kaleme aldığı layihada 'keferenin harp ettiği şekilde muharebe etmek için harp vasıtalarının tedariki ve talimi' gerektiği belirtiliyor. Padişah'ın hazır bulunduğu Meclis'te isyan eden Yeniçeriler için katil fermanı irad olunuyor. Sonra devletin iki ordusu arasındaki çatışmalar anlatılıyor. İstanbul'un zarar görmemesi için, özellikle topçular ikaz ediliyor. Yakalanan elebaşılar, ferman gereği anında infaz ediliyor.

İsyan bastırıldıktan sonra Yeniçeri Ocağı lağvediliyor ve yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye'nin kuruluş hazırlıklarına geçiliyor. Yazar, bu sonu hazırlayan Yeniçeri kabahatlerini şöyle sıralıyor: Esnaftan haraç toplama,

sefer esnasında şehirleri yağmalama, harp esnasında geri durma, esnaflıkla uğraşma, Yeniçeri erzakını satma, kahveye hile karıştırma, mahkemelere müdahale, kendi davalarını kendilerinin görmesi, kışlarında durmaları gerekirken başka işlerle uğraşma.

Evet, 185 yıl öncesinde kalmış bir olay. Yeni oluşturduğumuz askerî birliklerle, eski ordumuzu topa tutarak imha ettik. Binlerce askerimizi yine biz öldürdük. 'Neler benziyor?' diye sormadan edemeyiz. Koşaner'in söyledikleri arasında yer alan özeleştirilerle, Esad Efendi'nin Yeniçeri nizamı hakkında söyledikleri arasında bir benzerlik yok mu?

İki yıl önce bu köşede, Ergenekon planlarını söz konusu ederek 'Bize Nizam-ı Cedit ordusu lâzım' demiştim. Koşaner'in ses kayıtları bu hükmün doğrudan Genelkurmay Başkanı'nın ağzından ifadesi değil mi? Ordumuzun merkezî karargâhının lağvedilmesi, çağın icaplarına uygun bir organizasyona gidilmesi ve aslî görevlerini ifası için zabt ü rabt altına alınması lâzım. 185 yıl önce başardığımız işi, hukuk ve demokrasi içinde kan dökmeden, kimsenin canını yakmadan tekrar yapacağız.

Işık Koşaner'in sözlerinde askerimizin iki yüzü var. Birincisi durumdan rahatsız ve düzeltmek istiyor. Öbür taraftan bu düzeltme işinin, kurumsal çıkarlara zarar vermeden yapılması gerekiyor. Hem karakollar daha iyi korunacak, sevk ve idare zaafları ortadan kalkacak ve teknoloji daha isabetli kullanılacak; hem de OYAK'tan elde edilen emekli ikramiyesinin % 15'i feda edilmeyecek; yani imtiyazlar devam edecek. Tarihî tecrübemiz bu ikisinin bir arada mümkün olmadığını gösteriyor.

Vatan-millet-Sakarya nutuklarının, ordumuzun kahraman vasıflarının edebiyattan öte anlam taşımadığı bir alandayız. Askerler meslekî bir çıkar grubu olarak hareket ediyor. İmtiyaz ve özerklik peşinde koşuyor. Denetlenemediği için aslî işini de eksik ve aksak yapıyor. Düpedüz bürokratik bir direnişe giriyor. Sıkıştığı yerde de (Yeniçeri'nin şeriatı koruması gibi) 'laik cumhuriyeti korumak doğal-tarihi görevimiz' diye sesini yükseltiyor. Çare, bu orduyu lağvedip, bu kötü alışkanlıkların tekrar boy gösteremeyeceği yepyeni bir ordu kurmak. Ülkemizin müstakbel zaferlerinin esasları (üss-i zafer) bu konuda göstereceğimiz gayretlere bağlı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çifte bayram

Mümtaz'er Türköne 2011.08.30

30 Ağustos, askerin bayramı idi. Artık hepimizin olabilir. Çünkü çok şey değişti. Eskiden hipodromlardan geçen tanklarla, koca koca silahlarla kimlere korku salınırdı?

Asker hedefini karıştırdı. Düşmanlara korku salmak yerine kendi halkını tehdit eder oldu. Silahını kendi halkına doğrulttu ve 50 yıl bu ülkede üstüne vazife olmayan her şeye burnunu soktu.

Tankın sadece darbe yapmaya yarayan bir araç olduğuna bizler de onlar da inandık. Ordumuzun sevk ve idaresindeki başarı, 30 Ağustos törenlerinde bu tankların yolda kalmadan kışlasına dönmesi ile ölçüldü. Ütülü pantolonlarla tören birliklerinin tek çizgi halinde 'rap rap' diye yürümesi, ordumuzun disiplin ve yeteneği hakkında yegâne ölçü olarak benimsendi. Ordumuz bir 'tören ordusu'na dönüştü.

'Personelini koruyamadığı' için bir 'onur jesti' tavrıyla istifa eden Işık Koşaner'in arkasında durduğunu ilan ettiği sözleri, bu tabloyu tersine çevirmek için bir milat olacak. Ergenekon ve Balyoz davaları, darbe hevesi ile askerimizin suça yönelmesini konu alıyor. Ama Koşaner'in sözleri ordumuzun sevk ve idaresi hakkındaki zaafı, yürekli bir özeleştirici olarak sıralıyor. Ordu sadece tören yapmıyor; 28 yıldır terörle savaşıyor. Ancak Koşaner'in çizdiği tablo vahim. Bırakın koca orduyu bir savaş alanına sürmeyi, en küçük birimlerde bile çok basit komuta, disiplin ve lojistik sorunları yaşıyor. Koşaner'in sözlerinin özeti: 'Bu ordu ile savaşa girilmez.'

Bu asker bizim askerimiz. Çadırlarını, diğer milletlerin yolgeçen hanına çevirdiği topraklara kurmuş bir millet olarak güçlü ve caydırıcı bir orduya ihtiyacımız var. Ordu teşkilatlanması dediğimiz, tepeden tırnağa insan aklının, bilgi ve birikiminin eseri. O zaman hep birlikte adam edeceğiz. Tıpkı 90 sene önce olduğu gibi.

Yunan Ordusu'nu Murat Dağı eteklerinde torba içine alıp imha eden ordu bizim, yani Büyük Millet Meclisi'nin ordusu idi. Bu orduyu bizler adeta yoktan var ettik. Her birimiz asker olduk, olmayan parayı bulduk, silah tedarik ettik, askerimizi giydirdik, yedirdik ve cepheye sürdük. 26 Ağustos'ta Yunan Ordusu'nun karşısına çıktığımızda asıl gücü işte bu halktan aldık. Sonra, bu ordu ile müstevliyi kovduk, namusumuzu koruduk.

Ya sonra? 'Gözbebeğimiz' bu ordu, zaferi sadece kendisine mal etti. Sonra, bu zaferi bize üstünlüğünün gerekçesine dönüştürdü. Ne hikmetse bütün bunları 27 Mayıs'ta darbe ile yönetime el koyduktan sonra yaptı.

Soğuk Savaş döneminde Kruşçev, Kızıl Meydan'dan geçen tanklarla, nükleer savaş başlıklarıyla Batı âlemine gözdağı verirdi. Bugünün dünyası bu işi, askerî manevralarla yapıyor. Peki biz, sadece biz 30 Ağustos törenlerinde, ordumuzun envanterindeki silah araç ve gereçleri neden seyrediyoruz? Askerimiz kime hava atıyor? Bu törenlerin askerî açıdan bir değeri ve anlamı var mı?

2011 yılının Ağustos ayında, Genelkurmay başkanı kuvvet komutanlarıyla birlikte siyasî iktidara istifasını sundu. Askerin elli yıldır sürdürdüğü ve büyük 'zaferlerle' taçlandığı siyasî savaş artık sona erdi. Asker yürüttüğü siyasî savaşta teslim bayrağını çekmiş oldu. Ne tevafuk ki, bu yıl 30 Ağustos bayramı ile Ramazan Bayramı aynı güne rast geldi. Bugün çifte bayram kutluyoruz. 15 asırdır idrak ettiğimiz kutsal bir bayram ve sadece 89 yıldır kutladığımız millî bir bayram aynı gün karşımızda.

Ramazan'ın sevinci, bereketi ve ferahlığı 30 Ağustos törenlerine karışıyor. 30 Ağustos Zafer Bayramı, olması gerektiği şekilde bizden bir parçaya dönüşüyor. İnançla, imanla, cefayla, feragat ve fedakârlıkla kazandığımız bu zafer hepimize ait.

Bu güzel bayramlar hepimize mutluluk getirsin. Bugünler için kanını dökmüş, canını vermiş şehitlerimiz Cenab-ı Allah'ın rahmetine gark olsun.

Çifte bayramımız mübarek olsun.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Fetret devri

Mümtaz'er Türköne 2011.09.01

Önümüze çıkan işaretler 'fetret devri'nin sona erdiğini haber veriyor. Türkiye yarım asır devam eden bir fetret devrini geride bırakıyor.

Geride bıraktığımız dönemi, sadece askerin siyaset üzerindeki ağırlığı olarak görmek yanlış. Bu dönem aynı zamanda devlette çok başlılığın, inisiyatifsizliğin, hukuksuzluğun, belirsizliğin, karmaşanın hâkim olduğu ve bol bol yabancı parmağının işlerimize karıştığı bir dönemdi. Çok geriye değil, üç yıl önceye gidelim.

Washington'da bugünün Balyoz davası sanıklarının hükümete karşı geliştirdikleri felaket senaryolarını, Amerikan düşünce kuruluşlarında enine boyuna tartışmalarını hatırlayalım. Bu işler içeride sivil hükümetle askerler arasında iktidar rekabeti olmaktan çıkmış düpedüz vatana ihanete dönüşmüştü.

Önceki gün GATA'da konuşma yapan teğmen 'Cumhurbaşkanım' hitabıyla Abdullah Gül'ü selamladı. Dört yıl önce aynı kürsüde konuşan teğmen, sanki başka bir ülkenin temsilcisini selamlar gibi 'Cumhurbaşkanı' diye hitap ederken, 5 bin yıla uzanan bir devlet geleneğinin ve terbiyesinin içini boşaltıyordu. Bu devlet tecrübesi, o askeri ülkeyi savunmakla görevli bir kurumun mensubu olmaktan çıkartıyor, bir başıbozuk olarak ayrı bir yere yerleştiriyor. Bu 30 Ağustos'ta Cumhurbaşkanı'nın 'Başkomutan' sıfatıyla kutlamaları kabul etmesi bu ülkenin çimentosunu oluşturan o güçlü devlet geleneğine geri dönüşün sembolik bir göstergesi olarak görülmeli. Devlette birden fazla baş olmaz. Olursa koparılır.

1402'de Ankara Savaşı'nı 'Topal Kasırga'ya karşı kaybettikten sonra bir fetret dönemi yaşadık. Şehzadeler taht için çevrelerine adam toplayıp mücadele ederken, aralarından biri önce Bursa'ya gidip devletin evrakını, yani kayıtlarını katırlara yükleyip Edirne'ye geçti. Mücadeleyi o şehzade kazandı ve Çelebi Mehmet adıyla devlet düzenini sağlayıp Fetret Devri'ni sona erdirdi. 1808'de Kabakçı'nın isyanı ile ülke 1826'ya kadar devam eden bir fetret devri yaşadı. Napolyon Savaşları ve arkasından Mukaddes Lig'in Avrupa'yı şekillendirdiği, yepyeni bir Avrupa muvazenesinin olduğu bu kritik evreyi yeniçerilerin şımarıklığı ve devlet işlerini baltalamaları yüzünden ıskaladık ve yeni dünyanın kuruluşunda rol alamadık. 1871'de Âli Paşa'nın ölümünden sonra Tanzimat'ın diplomat diktatörlerinin devri kapandı. 1876'da Abdülaziz'in ilk askerî darbe ile tahttan indirilmesine kadar geçen ve 93 Harbi rezaleti ile sona eren dönem 'kaos' dönemi olarak anılır. Bu ilk askerî darbenin bize maliyeti, Rus ordularının Yeşilköy'e kadar geldiği tarihimizin en büyük rezaletidir. İttihat Terakki'nin ordunun içine yerleştiği siyaset batağında koskoca Balkanlar'ı kaybettik. Bugün Türkiye'nin AB sürecinin bu kadar zorlu geçmesi, 12 Eylül diktasının Yunanistan'a Rogers planı ile verdiği NATO'ya dönüş ödününün eseridir. 27 yıldır devam eden terörle mücadele, askerin siyasete müdahalesine alet edilmeseydi bu kadar tüketici ve içinden çıkılmaz hale gelir miydi?

Yeni Genelkurmay Başkanı'mız 30 Ağustos mesajında "Türk ordusu milletin bizatihi kendisidir." demiş. Eyvallah. O zaman millet de ordunun kendisi oluyor. Demek ki tasarruf hakkı bizde. Sorun bu fetret devrine özgü yanlış anlamaya müsait alışkanlıklardan kaynaklanıyor. Genelkurmay Başkanı Anıtkabir özel defterine yazdıklarında ordumuzun 'milletin bağımsızlığı ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini koruma' ve üstelik bu işi 'Atatürkçü düşünce sisteminin ışığı altında' yapma görevinden bahsediyor. Bu iri cümlelerin anlamını artık kurmay subaylarımız sorgulamaya başlamalı. 'Ülkenin bağımsızlığını ve bütünlüğünü' ordu değil biz koruruz. Biz bu işi yaparken silahlı güce ihtiyaç duyulduğu zaman orduyu devreye sokarız. Türkiye'nin birliğini ve bütünlüğünü silahlı gücüyle sağlama geriliğinden ve bu düşünceden artık kurtulması lâzım. Ülkeyi hukuk bir arada tutar. Hukuka uyan ve hukuku uygulayan devlet kurumları ile ülkenin birliği ve bütünlüğü sağlanır. 'Atatürkçü düşünce sistemi' edebiyatının, üzerinde hiç düşünülmeden ezbere tekrarlanması da, bu fetret döneminin kalıntılarından biri. Hangi 'Atatürkçü düşünce sistemi?' Böyle bir 'sistem' Genelkurmay'ın elinde mevcut mu? Bir ideolojiyi değil, bu ideolojinin imkânsızlığını kastediyorum.

Fetret devri sona erdi. Kalıntılarını temizlemek zaman alacak. Yapacak daha çok iş var.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Semboller değişirken

Mümtaz'er Türköne 2011.09.02

'30 Ağustos Zafer Bayramı'nda tebrikleri Genelkurmay Başkanı yerine Cumhurbaşkanı kabul edince ne oldu, ne değişti?'

Bu soruyu istihza içinde soranların yanında, MHP lideri gibi bu uygulamaya itiraz edenler de var. Altı üstü değişen sembolik bir durum. Gerçekten ne değişti? Memlekete bir faydası oldu mu? Sembollerin değişmesi niye bu kadar önemli?

Önemli. Hem de çok önemli. Sembollerin değişmesi bazen fiilî bir durumun değişmesinin sonucu veya habercisidir. Bazen de fiilî durumu değiştiren başlangıç işaretleridir. İnsanı insan yapan ve hayvanlardan ayıran temel özellik sembol kullanmasıdır. Düşünmenin, konuşmanın, alet kullanmanın, birlikte yaşama kuralları geliştirmenin temelinde sembol üretme ve kullanma yeteneğimiz durur. Dil dediğimiz şey, her varlığa, her eyleme yüklediğimiz sembollerin, yani kelimelerin bir mantık içinde bir araya gelmesiyle oluşur. Tecrübeyi, bilimsel bilgiyi bu sembollerle biriktirir ve üzerlerine yenilerini yine sembollere dönüştürerek ilave ederiz. Düşünmek, soyut sembollerle mümkündür. Matematik, tabiatın en soyut sembollerle temsil edilmesine ve kurgulanmasına hizmet eder. Bu yüzden semboller değiştiği zaman o sembollerin temsil ettiği varlıklar ve durumlar da değişmiş olur. Cumhurbaşkanı'nın 'başkomutan' sıfatının hatırlanması ve protokolün bu sembole göre düzenlenmesi devlet içinde gücün sahiplerinin değiştiğini gösterir.

1943 yılında Özalp'te kaçakçılık suçlaması ile 33 kişi askerlerce gözaltına alınmış ve sonra kurşuna dizilerek öldürülmüştü. Arkasından devlet hukuku işletmiş ve bu olaydan Orgeneral Mustafa Muğlalı suçlu bulunarak önce idama, sonra 20 yıl hapis cezasına çarptırılmıştı. Van'da, bir askerî birlikte bugün 'Orgeneral Mustafa Muğlalı Kışlası' isminin durması, Ordumuzun sembolik olarak bu olayının arkasında durduğu ve generaline sahip çıktığı anlamına geliyor. Sadece bu kadar değil. Bu ismin Türkiye'nin bir başka yerinde mesela batısında değil de Van'da bir kışlaya verilmesi, o bölgede yaşayanlara benzer bir olayda aynı şekilde davranacağı tehdidini içeriyor. Üstelik bu ismin, PKK terörü başladıktan sonra o kışlaya verilmesi, tehdidi tamamen aleni hale getiriyor. Bugün, hemen, şimdi Muğlalı isminin o kışladan kaldırılması sembolik olarak devletin vatandaşına karşı hiçbir durumda hukuk dışına çıkmayacağı sözünü vermesi olacak. Hem devlet adına güç kullananlar meşruiyet içinde kalmaya zorlanacak, hem de bu güce muhatap olanlar can korkusu yaşamayacak.

O zaman ne olacak? Vatandaş kendisine hukuk güvencesi temin eden devletine güven duyacak. Bu güvenle kendisinin ve çocuklarının güvenliğini, onurunu ve refahını ayrılıkta ve terörde değil hukuk devletinin çatısı altında arayacak. İnsana, Kürtlüğe, Türklüğe, devlete, birlikte yaşamaya dair sembollerini yeniden tanzim edecek.

Semboller değişiyor. Sadece devlette değil, bölgemizde, dünyada, içimizde olup bitenlere anlam vermek için seferber ettiğimiz sembollerin neredeyse tamamı değişiyor. Türkiye demokratikleşiyor, normalleşiyor.

Dünyadaki güç dengeleri değişiyor. Türkiye'nin kendisi Ortadoğu için zengin çağrışımları olan bir sembole dönüşüyor. Daha çok zenginlik, adalet ve daha çok huzur umut edenlerin sembolü.

Çevrenize bakın, kimin sembolleri değişmediyse, değişen dünyanın dışında kalmış demektir. Meselâ PKK.

PKK'nın şiddete yüklediği anlamda, düşmanlıklarında, stratejilerinde en küçük bir değişiklik yok. Yıllarca karşısına alıp düşman bellediği askerin yerine AK Parti hükümetini yerleştirirken bocalamasının sebebi bu. Demokratikleşen ve normalleşen bir Türkiye'de eski yöntemlerin işe yaramayacağını kavrayamıyor. PKK eski tas-eski hamam yoluna devam ediyor. Vuruyor, kırıyor ve eski sözlerini tekrarlıyor. Askerî vesayet düzeni sayesinde uzayıp giden Soğuk Savaş dünyasında yaşamaya devam ediyor. Miadını doldurmuş ve artık işe yaramayan semboller kullanıyor. Ve sonuçta kabak gibi ortada kalıyor, yalnızlaşıyor.

Semboller kocaman dünyaları, ilişkileri ve düzenleri temsil ediyor. Değişen semboller her şeyin değiştiğini gösteriyor. Yine semboller bu değişime bazılarının ayak uyduramadığını gösteriyor. Elinde silah tutanlar, silahın sembolik anlamının değiştiğini fark edemezse o silahın esiri oluyor.

Şükür ki Ordumuz artık ileri bir noktada.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

PKK'dan sonra

Mümtaz'er Türküne 2011.09.04

Kandil cephesinde kritik gelişmeler yaşanıyor.

Türkiye-İran ve Kuzey Irak'taki Kürdistan Bölgesel Yönetimi, PKK'ya (ve PJAK'a) karşı ortak bir askerî operasyon yürütüyor. İran'ın Kandil'e kara harekâtı devam ediyor. Kuzey Irak Yönetimi Kandil'e giden yollardan kuş uçurtmayarak PKK'nın ikmal yollarını kesmiş ve yalıtılmış durumda. Türkiye'nin hava operasyonu devam ederken, Kuzey Irak'ta sayısı azımsanamayacak askerî gücünün operasyonlar yaptığı haberleri geliyor. Yine Türkiye Irak sınırına yığınak yapmaya devam ediyor.

Arka planda yoğun bir diplomasi ve üç ülke arasında işbirliği var. Kuzey Irak'taki bölgesel yönetim PKK aleyhinde bir kampanya sürdürüyor. Türkiye'nin ve İran'ın Kuzey Irak'a yaptığı askerî operasyonların sorumluluğunu PKK-PJAK ikilisine çıkartıyor. Bayramdan önce Neçirvan Barzani ve Bölgesel Yönetim'in İçişleri Bakanı Kerim Sincarî İran'a gidip, Cumhurbaşkanı Ahmedinejad dahil çok üst düzey temaslarda bulundu. Arkasından Sincarî Türkiye'ye gelerek temaslarda bilgi verdi. Sonrasında Kuzey Irak'ta, Türkiye ve İran'ın askerî harekâtını protesto edenlere yönetim sert müdahalelere başladı.

Tablo netleşiyor. PKK-PJAK'a karşı üç ülke uyumlu ve koordineli bir operasyon yürütüyor. Bölgesel Yönetim'in PKK'ya böyle sert bir tavır alacak kadar bu operasyona angaje olması, arkada ABD'nin de bu işbirliğine destek verdiği anlamına geliyor.

Peki bu tablo ne anlama geliyor? Bu gelişmelerin çok kesin bir anlamı var: PKK'nın işi askerî olarak bitiyor. Kılıçla yaşayan, kılıçla ölüyor. Daha anlaşılır bir ifade kullanalım: Silahlı Kürt Ulusal Hareketi yok ediliyor. Yok edenlerden biri de Irak'ın Kürtleri.

14 Temmuz Silvan saldırısı ile PKK ölümcül bir hata yaptı. İran'ın Suriye'de Esed rejimini ayakta tutmak için Türkiye ile karşı karşıya geldiğini ve aradaki çatlağa yerleşerek kendine alan açacağını hesapladı. 16 Temmuz'da İran'ın Kandil'e yaptığı askerî operasyonda PJAK hemen teslim oldu. Silvan saldırısının İran'la teması olan grup tarafından yapılması tesadüf değildi. Öcalan'ın uzlaşması sabote edildi. Demokratik özerklik ilanı ile 'devrimci halk savaşı'nın ilk adımı atıldı. Bugün Duran Kalkan'ın, 'Öcalan'ın önerdiği protokolün Başbakan Erdoğan tarafından kabul edilmediği' iddiası, Silvan saldırısı ile başlayan yeni dönemin geç kalmış bir bahanesi olarak ileri sürülüyor. Bu bahanenin şimdi ileri sürülmesi, Silvan'la izlenen stratejinin iflasının ilanı anlamına da geliyor. PKK'nın İran-Suriye eksenine yerleşerek Türkiye'de şiddeti tırmandırma stratejisi bütünüyle çökmüş durumda. Daha ötesi PKK da askerî olarak iflas etmiş ve tükenmiş durumda.

Üç gücün ortak operasyonu, Kandil'in artık PKK-PJAK ikilisi için bir ana üs ve karargâh olmaktan çıkması ile neticelenecek. PKK'lılar için 'çıkılacak bir dağ' kalmayacak. Dolayısıyla PKK bir silahlı örgüt olarak ortadan kalkacak. 27 yıl devam eden bir isyanın sonuna geliyoruz. Söylediğimi tekrarlayayım: Silahlı Kürt Ulusal Hareketi kesin bir yenilgiye uğruyor.

Üzerinde düşünmemiz gereken yeni soru: 'PKK'dan sonra ne olacak?'

AK Parti hükümetinin PKK'ya karşı izlediği strateji sonuç aldı. Bu sonuç diplomasi ile alındı. Bu diplomasiyi yürüten ve netice alan akıl, 'PKK'dan sonra'sı için de hata yapmaz. Unutmamalıyız ki Kürt Ulusal Hareketi'nin silahlı kanadı çöktüldi; siyasî kanadı değil. Terör, kitlesel desteğini kaybetse de rahatsızlık vermeye devam eder. Ama asıl Kürt siyasal hareketinin önü açılmış oldu. BDP'lilerin yeni yönetimi belirleyecekleri toplantı, bu gelişmelerin ışığında yapıldığı için bir dönüm noktası olacak. Kürt siyasal hareketi üzerindeki PKK vesayeti, üç ülkenin ortak operasyonu ile kaldırılıyor.

Bir savaş sona eriyor. Doğru olan, yenilenlere onurlarıyla yaşayacakları bir alan bırakmak. Yenilenler Kürt ulusalcıları. Bu alanda nefes alıp vermeye ihtiyaçları var. Kalıcı bir barışın tesisi ve Türkiye'nin entegrasyon dinamiklerinin önünün açılması ancak böyle mümkün olacak. Ve unutmamalıyız: Kürt sorunu devam ediyor. Demokratik açılımın da üzerinden terör gölgesi kalkacağı için daha cesur hamlelerle ilerlemesi gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürtleri kim oyuna getiriyor?

Mümtaz'er Türköne 2011.09.06

İran Xinere'yi, Türkiye Xakurk'u bombalıyor. Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi, PKK-PJAK kamplarını ablukaya almış durumda. ABD'nin Irak'taki İşgal Güçleri Komutanı sekiz senedir ilk defa, PKK kamplarına yakın bölgelerde devriye görevi yapacaklarını, yani bu ablukaya katılacaklarını açıklıyor.

Benim, 'Silahlı Kürt Ulusal Hareketi askerî açıdan ağır bir yenilgi ile karşı karşıya' diye bu tabloda çıkarttığım sonuç, ANF başta olmak üzere medyada yer alan bilgilere dayanıyor. Bugüne kadar komplo teorilerine itibar etmedim. Ama edenlerin verdiği kararlar, attığı adımlar da önemli sonuçlar doğurduğu için 'kim hangi komploya inanıyor?' sorusu, bazen gelişmeleri öngörmek için önemli hale geliyor. Yine PJAK İran'a ateşkes önerisinde bulunmuş. PJAK'ın bu ateşkes önerisinde kullandığı şu cümleyi, komplolara itibar edenlerin dikkatine sunmak lâzım. PJAK, ateşkes önerirken; "Bu süreçte savaşın durdurulması için bazı dost kesimler ve

şahsiyetler bizimle İran arasında belli bir rol oynadı. Bu dost kesimler bizden savaşın durdurulması talebinde bulundu." şeklinde bir ifade kullanıyor.

Soru ise şu: 'Kim bu dost kesimler?' Bunlar bazı ülkeler olmalı. Peki, hangi ülkeler? Bu ülkelerin kimler olduğunu bulmak için bölgedeki son gelişmelere bakmak yeterli değil mi? PJAK, PKK'nın İran'daki uzantısı. Demek ki PKK İran ve Türkiye arasına sıkışmaktan ve yok edilmekten kurtulmak için düşmanlarından birini saf dışı bırakmaya çalışıyor. 'Bazı dost kesimler'in, 14 Temmuz'daki Silvan saldırısına ve devamında tırmanan şiddete de ilham kaynağı oldukları açık. Sadece tutmayan bir hesap var. Türkiye ve İran, Suriye üzerinde bilek güreşini sürdürüyor. Bu rekabetin PKK'nın önünü açacağını hesap eden 'bazı dost kesimler' yanılmışlar. Türkiye ve İran aralarındaki anlaşmazlıkları bir kenara bırakıp PKK-PJAK konusunda Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi ve dolayısıyla ABD'yi de dâhil ederek bir uzlaşmaya varmışlar.

'Kürtleri kim oyuna getiriyor?' sorusunu, özellikle komplolara mütemayil Kürt siyasetçilerin cevaplaması lâzım. Pazar günü yapılan BDP kongresi, Kürt siyasetindeki dağınıklığın, inisiyatifsizliğin somut işaretlerini verdi. Kürt siyaseti içindeki çoğulculuktan bir strateji üretilmiyor. 'Çoğulculuk' ile kastım siyasî yelpaze değil. 'Bazı dost kesimler'in çokluğu. Aracılık yapan her 'dost kesim'in hesabı farklı olduğu için, ortak bir hesap geliştirilemiyor. Kürtler fena şekilde oyuna getiriliyor.

Deniz Gezmiş'in resmi, bir BDP kongresinde, bir de Kürt düşmanlığının en amansızını yapan bir grubun web sitesinde bulunuyor. Dün kendilerine verilen bombaları sağa sola atarak birilerinin oyununa gelen ve sonunda bozuk para gibi harcanan Deniz Gezmiş ve Mahir Çayan gibi, bugünün silahlı Kürt siyasetçileri bu sefer daha enternasyonal 'dost kesimler'in benzer oyununa geliyorlar. Selahattin Demirtaş yağıp gürlüyor, "Öcalan'la acil müzakere öneriyoruz" diyor. Muhatabı, bu müzakereyi yapacak olan devlet kadrosu değil, doğrudan Kürtler. Diğer Kürt gruplara 'Biz herhangi bir Rafîzî eğilim içinde değiliz' mesajı veriyor. 'Yemin için şartlar daha oluşmadı' sözü, 'bu konuda talimat bekliyoruz, kendi başımıza karar vermeyeceğiz' anlamına geliyor.

Pazar günkü BDP kongresi Kürt siyaseti için bir dönüm noktası olabilirdi. Ancak korkunun dağları hâlâ beklediği anlaşıyor. Taraflar oyunun sonunu görmeye ve ona göre vaziyet almaya çalışıyor. Son savaşı PKK başlattığına göre içi boşalmış 'barış' laflarının hiçbir anlamı ve karşılığı yok. Herkes boğazına kadar reel-politik sorunlarla boğuşuyor. Kürtler oyuna getiriliyor. Bu yüzden kimse inisiyatif geliştiremiyor. 'Bazı dost kesimler'in derdinin Kürtler olmadığını fark edene kadar da geliştiremeyecekler. Hâlbuki çözüme giden yol şu basit prensipten geçiyor: 'Kürt'ün Türk'ten başka dostu yoktur.' Anadolu'da 500 yıllık tarih bu prensibin üzerine inşa edildi. Üç sene sonra tamı tamına 500 yıl.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'PKK'yı bitirmek'

Mümtaz'er Türküne 2011.09.08

Kirli ve tüketici bir iklimde, sonu gelmeyecek gibi görünen bir monolog bu.

Sonu gelmez, çünkü mantık yerine şiddet yüklü duygular bu tek taraflı diyaloga egemen. Kürt ulusal hareketinin silahlı kanadı sivil kanadına dönüp diyor ki: 'Her şeyi silahla elde ettik. Bizler yıllarca dağda öldük ve öldürdük. TC'nin verdiği tavizler silahlı mücadelemizin sonucu.' PKK'lılar, BDP'liler başta olmak üzere

Kürtlere dönüp tekrarladıkları bu 'silahlı iddia'dan iki tarafı kesen bir Acem kılıcı çıkıyor. Bir: Silah bir yerlerde durmalı ve silahlı mücadele devam etmeli. İki: Silahı tutanlar Kürt siyasî hareketini yönetmeli.

Bu 'silahlı iddia' Kürt siyasî hareketinin bir çıkmaz sokağa girmesinin bugün için temel sebebi. BDP'lilerin eli-kolu bu iddia yüzünden bağlı. Politika üretmiyorlar, çünkü silaha boyun eğiyorlar. Osman Baydemir'in 'silahla varılacak yer kalmadı' sözü yüzünden çarmıha gerilmesi ve PKK şeflerinin 'bu sözü ancak biz söyleriz' diye attıkları fırça, bugünün inisiyatifsizliğin gerekçesi olmak için ikna edici bir örnek olarak hatırlanmalı. Çünkü Öcalan başta olmak üzere Murat Karayılan ve Cemil Bayık gibi isimler Baydemir'in sözlerini daha keskin hatlarla zaten söylemişlerdi. Demek ki 'silah bir yerde durmalı ve silahlı mücadele devam etmeli' iddiasının, örgütsel gereklilikler dışında gerçek dünyada siyasal hiçbir karşılığı yok.

PKK bugün, bu 'silahlı iddia' ile Kürtler nezdinde kendisine 'haklı bir varoluş gerekçesi' arıyor; ama bulamıyor. Geriye 'iddia' değil, sadece 'silah' kalıyor. Benim 'PKK bitiyor' derken söylediğim, PKK'nın bu iddiasının arkasında duran 'silah'ın bitmesi. Başka türlü PKK'nın sürdürdüğü savaşı sona erdirmenin imkânı yok. İran Kandil'e yönelik askerî operasyona devam ederken PJAK ateşkes önerdi. Gerilla taktikleri ile yürütülen bir savaşta bu duruma 'teslim olmak' denir. Silahla yürüttüğünüz savaşta elde edeceğiniz bir sonuç kalmazsa, devam etmenin bir anlamı kalmaz. 'PKK'nın bitmesi' Tunceli'de halı sahada top oynayan polisleri öldürmesinin, cinayet dışında hiçbir anlamının kalmaması demek. Siyasal amacı olmayan bir savaşı yürütmek, hele silahı propaganda aracı olarak kullanan bir örgüt için aptallıktan başka bir şey olamaz.

AK Parti Hükümeti, yürüttüğü askerî operasyonlarla PKK'nın 'silahlı iddiası'nı, silahı çekip alarak çökertiyor. Kandil'de Türkiye, İran ve Kürdistan Özerk Yönetimi'nin (dolayısıyla ABD'nin) birlikte yürüttüğü operasyonun, diplomatik bir ufkun ve çabanın eseri olduğu ortada. Yine Hükümet'in askerî operasyona paralel olarak -PKK-BDP cephesinin beklediği gibi- siyasî bir operasyona girişmemesi ve 'demokrasi ve hukuktan şaşmayacağız' ısrarı bambaşka bir pencere açıyor. İlk defa Türkiye Cumhuriyeti Devleti, etnik sorununu, askerî gücü siyasî amaçlara raptederek çözmeye çalışıyor. Halkın desteğine ve siyasal amaçlara bağlanmış bir savaşı Türkiye ilk defa yürütüyor. Ve PKK başta olmak üzere, eski kalıplara göre düşünenler bu yeniliğe intibak edemiyor.

Cengiz Çandar'ın Kürt sorunu ve bölge üzerine otoritesi müsellem. Ama oturup, İran'ın Kandil'e yönelik operasyonunu "Suriye'ye Kuzey Irak üzerinden kara koridorunu açık tutma çabası" olarak yorumlaması bir fantezi değil mi? Peki o zaman İran 16 Temmuz'da operasyon yapıp, arkasından PJAK'ı teslim aldıktan sonra, bir buçuk ay sonra 'posta kutusu'na aynı mesajı neden bir kere daha bırakıyor?

Oral Çalışlar'ın 'PKK'nın bitmesi'ni bir fantezi olarak görmesine gelince. Bugün durum bir tek istisna ile 90'lardan farklı. Dünya farklı, Devlet farklı, Kürtler farklı; ama PKK aynı. Kürt sorunu ile terör sorununu birbirinden ayıracak akıl, PKK dışında herkeste mevcut. 90'larda köy yakan ve yargısız infaz yapan Devlet'in aklı, bugün sadece PKK'da yaşıyor. 'PKK'nın bitmesi', silahın, taşıyanlar için sadece ağır bir yüke dönüşmesi ve bir anlamının kalmaması demek. Kandil çevresinde yürütülen üçlü operasyon fazladan lojistik imkânları da yok ediyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Liderlik

Türkiye'deki değişimi kavrayamayanlar, gelişmeleri yanlış okuyup geleceği kestiremiyorlar.

Çok önemli bir şeyi başarıyoruz: Liderlik üretiyoruz. Ortadoğu'da merkezinde yer aldığımız gelişmeler ve İsrail ile kontrolümüz altında büyüyen kriz bu liderliğin son numuneleri. Kürt sorununu çözerken, PKK terörüne karşı Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yakaladığı ahlâkî üstünlük bu liderliğin eseri. Karar veriyoruz, verdiğimiz kararı icra ediyoruz ve sonuç alıyoruz.

Birbirini tamamlayan ve destekleyen iki ana değişim var. Birincisi yapısal. Türkiye devlet-vatandaş ilişkileri, devlet içinde koordinasyonu sağlama, diplomasi üretme, karar verme ve uygulama biçimleri bakımından hücrelerine kadar inen yapısal bir değişim geçirdi. En önemlisi 'devlette teklik' sağlandı. Sivil iradenin devlete egemen olması, sağa sola savrulan devlet cihazına kalıcı bir ayar yaptı. Dünyaya bakıp, içinde bulunduğunuz şartları gözden geçirip önünüzde akıp giden tarihe müdahale etmeye karar verdiğiniz zaman arkanızda işleyen bir devlet duruyor. Devlet kararı dediğimiz şey, askerin bir tarafa, sivillerin başka bir tarafa çektiği, dışarıdan birilerinin müdahale ettiği hengamede ortaya çıkan denge noktası değil artık. Tek irade, ülke çıkarına göre karar veriyor ve süratle icra ediyor. Devlet cihazında bir zaaf yok. İşini yapıyor ve böylece tek bir beyinden gelen emirle, vücudun bütün organlarını çalıştırıp sağa-sola müdahale ediyor, sağlıklı tepkiler veriyor. Devlet bir kere bu bünyeye kavuştuktan ve bu performansı gösterdikten sonra, bu yapı aksadığı zamanlarda bile ideal durumun ne olduğunu artık herkes bilecek. Yapıyı bugünkü haliyle işletmek için birileri devreye girecek; veya halk aynısını talep edecek. Demek ki hızlı bir değişimin içinde kalıcı bir yapı ortaya çıkartıyoruz.

İkincisi Türkiye'nin artık onuncu yılına girmeye hazırlanan siyasî istikrarı. İstikrarlı bir tek parti hükümetinin kollarında Türkiye kalıcı politikalar planlıyor ve uzun vadeyi gözetken adımlar atıyor. Belirsizlik zaaf demektir. Türkiye'nin siyasî istikrarı dostu güven, düşmana caydırıcılık telkin ediyor. Türkiye'nin politikalarının yakın vadede değişmeyeceğini bütün muhataplarımız biliyor. Denge kalıcı olduğu için kimse bir yerlere çomak sokup ortalığı karıştırmaya cesaret edemiyor.

Kürt sorununun vardığı nokta, bu yapısal dönüşümün ve kalıcı istikrarın en önemli göstergelerinden biri. Asker tekeline aldığı bu sorunu 'terör sorunu' olarak tanımlamış ve silahla çözmeye girişmişti. Çözemeyeceğini kavrayınca da, inisiyatifi PKK'ya kaptırıp günü kurtarma telaşına düşmüştü. Hükümet uzun bir mücadelenin sonucunda askeri, sivil iradenin emir ve komutasına aldı. Kürt sorununun görünümü anında değişti. Şimdi iki sorumuz var. Terör sorunu siyasetin de devrede olduğu araçlarla çözülüyor. Kürt sorunu ise diğerinden bütünüyle ayrılmış durumda. Terörle mücadeleyi bile ağırlıklı olarak topraklarımız dışında sürdürmeye çalışan bir devlet, Kürt vatandaşlarımıza dönüp hukuk ve demokrasiye kefil olduğunu ve demokratik açılımın süreceğini söylüyor. Devletimiz eski bedeninde ve aklında böyle bir politika yürütebilir miydi? Ya işin diplomasisi? Tarih tesadüflere yer vermediğine göre, Kandil'deki son abluka sağlam bir devlet aklının göstergesi değil mi?

Türkiye'nin İsrail'le tırmandırdığı gerginliğin arkasında sağlam bir hesap ve ufuk duruyor. Belki en önemlisi Türkiye'nin geliştirdiği bu liderliği bizden başka kimse bu çeviklik ve akılla üretemiyor. Dünya gelmekte olan ekonomik krizi karşılamak için duvarların arkasına saklanıyor. ABD, en az zararlı çıkacağı bir geri çekilme hesabında. İsrail başta olmak üzere bilinen bütün problem merkezleri ellerindeki çareleri tüketmiş durumdalar. Sadece Türkiye'den taze bir nefes geliyor. Her şey değişirken taşlar yerinden oynuyor ve inisiyatif üstlenen bir liderlik tarihin yönünü belirliyor.

Artık lider bir ülkenin vatandaşlarıyız. Hepimiz bu duruma intibak etmeli ve eski alışkanlıklardan kurtulmalıyız. Önümüzde hem içeride hem de dışarıda bizi bekleyen bir gelecek duruyor.

12 Eylül ve Mustafa Pehlivanoğlu

Mümtaz'er Türköne 2011.09.11

Gönüllerde Birlik Vakfı bugün 17.30'da Ulucanlar Cezaevi'nde "12 Eylül 1980-Görölmüştür" başlığıyla bir etkinlik düzenliyor.

Bu etkinlikte ben de yer alacağım. İnsanı insan yapan, beşerî hafızası. Türkiye büyük zulümler yaşadı. Bu zulümleri unutmadık. Unutmadığımız içindir ki bugün benzer zulümlere hazırlananlar soluğu önce savcı karşısında alıyor, sonra masum insanları tıkmayı düşündükleri cezaevlerinde ziyaretçilerine kirli çamaşırlarını verip temizlerini alıyorlar. Versinler ve alsınlar. Yakın tarihimizde çok fazla yıkanmayı bekleyen kirli çamaşır var. Kardeş kavgasını, vatandaşa kurulan komploları, cinayetleri, hatta katliamları engellemenin en kolay yolu, silahla darbe yapmaya niyetlenenleri orada tutmaktan geçmiyor mu? Üstelik cezaevleri ne için?

Müze haline getirilen Ulucanlar Cezaevi farklı. 12 Eylül'den hemen sonra, bir sağdan-bir soldan mantığının ilk örneği olarak idam edilen Mustafa Pehlivanoğlu'nun son nefesini verdiği avlu burada yer alıyor. Sadece Pehlivanoğlu'nun değil Deniz Gezmiş'lerin ve diğer sayısız darbe maktulünün dünyaya dair gördükleri son sahneler Ulucanlar Cezaevi'nde idam sehpalarının kurulduğu avlular ve şafak vakti burunlarına gelen sabah esintisinden ibaret. Darbenin ne için yapıldığını, darbeciliğin ne kadar şerefsizce işlenen bir cinayet türü olduğunu yeni kuşaklara anlatmalı. Darbecilerin tezgâhına düşenleri, onlar ortadan kalktığı halde kendilerine verilen rolleri rezil bir ruh haleti içinde oynamaya devam edenleri de.

78'liler Vakfı'nın Mustafa Pehlivanoğlu'nun 'itiraflar'ını alâkasız bir dosya içinden bulması ve Radikal gazetesinin uzun uzun tefrika halinde haber yapması üzerinde işte bu yüzden durmak lâzım. Pehlivanoğlu 7 Ekim'de sabaha karşı Ulucanlar Cezaevi'nin avlusunda idam edildi. İdam edilmeden önce yazdığı son mektup, Başbakan Erdoğan tarafından gündeme getirildiği için, mektuptaki iç burkan ifadeler kamuoyuna mal oldu. Peki, Radikal gazetesinin ayıklayarak gündeme getirdiği 'itiraflar' neyin nesi?

Mustafa Pehlivanoğlu, idam için Ulucanlar'a getirilmeden birkaç saat önce Mamak'ta son bir işkenceden geçiriliyor. Radikal'in yayımladığı ifadeler bu işkencede alınanlar. Bu ayrıntı zaten haberin içinde yer alıyor. Üstelik, Pehlivanoğlu'nun ifadeleri ayıklanarak veriliyor. Sebep? Sebep, bu 'itiraflar'ın işkence altında alındığını gösteren yerli-yersiz ifadelerin bolluğu. O yıllarda 'Atatürk'ü de ben öldürdüm' sözü, işkence altında verilen ifadelerin anahtarıydı. Rahmetli Pehlivanoğlu bu sözü de söylemiş olmalı.

'İdamdan birkaç saat önce alındığı' ayrıntısıyla verilen bu 'itiraflar'ı yayınlamak ve üzerine bir yığın senaryo üretmek ne anlama geliyor? Üstelik 12 Eylül darbe mahkemelerinin bile delil olarak kullanmayı aklından geçirmedikleri ifadeler. Bir adam ölüme gidiyor ve giderken bir posta daha işkenceden geçiriliyor. Peki, o gün Pehlivanoğlu'na 'ölüme giderken' işkence yapanlarla, aradan 31 yıl geçtikten sonra bu ifadeleri mal bulmuş Mağribî gibi ortalığa dökenler ve haber yapanlar arasında ne fark var? Elbette bir fark var. Farkı belki aynı işkencelerden geçen 78'lilerin, kendi işkencecilerine olan aşk derecesinde bağlılıklarında aramak lâzım. Şeref ve insanlık yoksunu işkenceciler ve onların yaptığı işlere bugün sahip çıkanlar için başka ne diyebilirsiniz?

Sol, 12 Eylül darbesinden akıl ve ruh sağlığını kaybederek çıktı. Stockholm sendromu denen, canı ile kurulan sapkın duygusal ilişki, Pehlivanoğlu'nun işkence altında alınan ifadelerini gündeme getirerek kendini ele veriyor. Ergenekoncuların emir ve komutasında sağa sola saldıran marjinal sol örgütler, bu semptomun yaşayan canlı kanıtları. 78'liler Derneği ise, 12 Eylül darbecilerini yargı önüne getiren, hayatlarının son demlerini

kâbusa çeviren geçen yılki anayasa referandumunda 'evet' deme cesareti gösteremedi. Ne 'hayır' ne 'evet' dedikleri edilgen pozisyon, 12 Eylül'ün yol açtığı bu travmanın eseri olmalı.

Bizler, Ülkücüler, yaşadıklarımızdan dersler çıkarttık. Reel sosyalizm çöktü ve tarih bizi haklı çıkarttı. Sol ise klinik şartlar, hatta psikiyatrist koltuğu dışında kendine bir hayat alanı bulamadı. Ne olup bittiğini anlamak için Pehlivanoğlu'nun ifadelerinin, işkenceden çıkıp ölüme giden birine ait olduğunu hatırlamaları bile gözlerindeki kalın 'arkaik solcu' perdelerini kaldırmaya yetebilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ulucanlar Cezaevi'nde 12 Eylül

Mümtaz'er Türköne 2011.09.13

Pazar günü, Gönüllerde Birlik Vakfı'nın düzenlediği '12 Eylül-Görölmüştür' programı için Ulucanlar Cezaevi'ndeydim.

30 yıl önceki hallerini hatırladığım eski dostlarla birlikte. Normal bir hayat yaşayanlar, 30 yıl sonra mezun oldukları okulda toplanır, sıralara oturur ve eski güzel günleri yâd ederler. Bizler eski okul sıraları yerine müzeye dönüştürölen bir cezaevinin avlusunda buluşuyor ve eski kötü günlerin hesabını soruyoruz. Tam karşıımızdaki duvarda, voltaya çıkan tutukluların okuyup ezberledikleri eski günlerden kalan kocaman bir yazı duruyor: 'Hürriyetini kaybettin; Onurunu kaybetme'.

Bizler, hürriyetimizi kaybettik, ama onurumuzu kaybetmedik. 31 yıl önce koskoca bir nesli vahşice ezen ve yok etmeye azmeden cuntacılar her şeylerini kaybettiler. Bu cuntacıların zürriyetinden üç-dört kuşak sonra gelecek olanlar bile peşinen onurlarını kaybetmiş olacaklar. Köşe bucak her yerde büyük dedelerinin darbeci olduğunu saklayarak yaşayacaklar.

Benim cezaevi günlerim Mamak'la sınırlı. Ulucanlar'a sadece iki kardeşimi ziyaret etmek için gelmişim. Koca hapishane restore edilerek müzeye çevrilmiş. Asıl hali muhafaza edilmediği, sağı solu çok fazla düzeltildiği için kötü bir restorasyon olmuş. Meşhur Sinop Cezaevi, olduğu gibi muhafaza edildiği için daha anlamlı bir müze görünümünde. Yine de kapıaltını, ziyaret yerlerini, koğuşları, zindanı ve hücreleri dolaşırken cezaevinde yatmanın nasıl bir şey olduğunu hissediyorsunuz. Necip Fazıl'dan Halikarnas Balıkcısı'na, Ahmet Tevfik Ozan'dan Oral Çalışlar'a kimler yatmamış ki? Bir ülke kendi aydınına neden bu kadar zulmeder? Ya hemen girişte, orijinal haliyle sergilenen üç ayaklı darağacı ve yağlı urganda hayatına son verilen gençler.

50'li yaşların sonuna yaklaşmak, geçmişe daha olgun ve mesafeli bakmayı getirmiyor. İçimizde hâlâ dinmemiş bir öfke, kızgınlık, bilemediniz kırgınlık var. Bir nesil bu hapishanelerde ömrünü tüketmemeliydi. En cesuru, en atağı, en yeteneklisi, en iddialısı idiler. Onların enerjilerini darbe şartları oluşturmak için kullananlar, bugün onursuz darbeciler olarak hatırlanıyorlar.

Kendimizi, bizim başlatmadığımız bir kavganın içinde bulduk. Sonra üzerimizden bir silindir geçti. Durduk, bir yandan çile çekerken bir yandan da ne olduğunu anlamaya çalıştık. Bugün hesabını soruyoruz. Kim için? Bizden sonraki nesiller için.

Gönüllerde Birlik Vakfı'nın, 2. Koğuş'un volta yerinde düzenlediği panelde hesaplaşmayı hepimiz adına Servet Avcı yaptı. 'Düzen'le 'devlet' arasında yaptığımız ayırımı sorgulayarak ve senaryosunu yazdığı belgeselle. Ülkücüler uzun süre kendilerine yapılan işkenceleri gündeme getirmediler. Şikâyetçi olmadılar. Sıkıyönetim mahkemelerinde sadece bir kişinin söylediği 'bizler hapisteyiz, ama fikrimiz iktidarda' sözünün altında ezildiler. Aradan geçen 31 yılda iktidarda bir fikrin değil, sadece silahın olduğunu, elinde silahla bu işi sık sık yapmaya yeltenen müptezel darbecilerin tetikte beklediğini öğrendiler.

En fazla kara tahtanın önünde arkası dönük olarak tek ayak üzerinde bekleme cezası almaya müstahak olan gençler, hayatlarını idam sehparlarında tamamladılar. Gerçekten cinayet işleyenler, katliamlar gerçekleştirenler sonrasında işkenceciler olarak mesleklerini sürdürdüler.

Aradan tam 31 yıl geçti. Çok zayıyat verdik. Bizler değil, ülke kaybetti. Şimdi toparlandık. Yeni nesillerin bizim başımızdan geçenleri öğrenmelerine gerek yok. Sadece bizim kendimize ve bizden sonraki nesillere karşı vazifemizi yerine getirmemiz lâzım. Onurlarını ebediyen kaybeden darbecilerin, bir daha akıllarından benzer şeametleri geçirmelerini engellemek.

Bizler yandık. Neyse ki yanarken aydınlattık.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

PKK ve MİT

Mümtaz'er Türköne 2011.09.15

Benim anladığım sadece çözüme yönelik güçlü ve kararlı bir iradenin mevcudiyeti. Türkiye'nin terör sorununu çözmek üzere iş başında risk alan siyasetçiler var.

Daha ötesi risk alan devlet adamlarının önü, hükümet tarafından sonuna kadar açılıyor. Hakan Fidan'ın MİT Müsteşar Yardımcısı görevinde iken PKK'nın lider kadrosundan Sabri Ok ve Zübeyir Aydar ile yaptığı görüşmenin, daha ötesinde konuşulan konuların başka bir anlamı var mı?

Hükümetin onayı ve talimatıyla, devlet adına Abdullah Öcalan'la görüşmeler yürütüldüğü zaten biliniyordu. Benzer görüşmelerin PKK'nın lider kadrosu ile Avrupa'da sürdürüldüğü, hatta İmralı ile PKK'lılar arasında devlet kontrolünde haberleşmenin sağlandığı ve bunlardan altıncısına, 2010 yılının başlarında Başbakan'ı temsilen Hakan Fidan'ın da katıldığı toplantının dinleme kayıtlarından anlaşılıyor. Konuşulanları öğrenince sorulacak soru çok basit: 'Eee, ne olmuş?'

Cevap, ses kayıtlarından önce 13 askerimizin şehit edildiği Silvan saldırısında aranmalı. Bu görüşmeler olumlu bir sonuç verdi ve 8 Temmuz'da Öcalan uzlaşmaya varıldığını açıkladı. Devlet ile Öcalan arasında varılan mutabakat PKK'nın bir kanadını rahatsız etti. Silvan saldırısı bu uzlaşmayı baltalamak için yapıldı. Ölçüyü karşı tarafa, yani PKK'nın tepkilerine göre belirleyenler bu sonucun devlet açısından bir başarı olduğunu herhalde fark etmiş olmalı. Öcalan ile müzakerelerin yürütüldüğünün kamuoyuna sızdırılmasından bugüne, işi bilenlerin dikkatinden kaçmayan ilginç bir tablo oluştu. MHP, hükümeti 'ihamet'le suçlamadı. CHP bu görüşmelere itiraz etmedi. Hükümet risk aldı, devlet harekete geçti, muhalefet pişmiş aşı soğuk su katmadı. Sonunda bir şey kanıtlandı: Müzakere ile sonuç almak mümkün. Sonuç almanın ötesinde, bu müzakereleri baltalamak için harekete geçen PKK'nın başlattığı savaş sorunu bambaşka bir safhaya taşıdı. Terörle mücadelede ahlâkî üstünlük devlete geçti. Köy yakmalarla, faili meçhul cinayetlerle, işkencelerle kaybedilen devletin meşruiyeti yeniden kazanıldı. Barışçı bir çözüm arayan bir devlet, karşısında uzlaşmaya varıldığı halde silahtan ve kan dökmekten vazgeçmeyen bir PKK.

Oslo görüşmelerinin içeriğini, PKK konusunda yağıp gürleyenler dikkatle okumalı. Özellikle Hakan Fidan'ın sözlerini. Konuya hakim, birikimli ve usta bir dil kullanan bir devlet adamı profili çiziyor. 'Sayın Öcalan' ifadesi, MI-5, CIA veya MOSSAD şefleri ayarında bir müzakerecinin kıvraklığını yansıtıyor. Diplomatik, zekice bir dil; sonuç almaya odaklı. Zarfı, mazrufu örselemeden oluşturmaya odaklı bir taktik. Stratejik hedef açık: Silahları susturmak, kanı durdurmak. Sonuç: Silvan saldırısı ile PKK'nın başlattığı savaş, bu müzakerelerde elde edilen sonucun karşılığı.

Demek ki bu müzakereler zaman ve zemin müsait olur olmaz tekrar başlamalı. Arkasına imparatorluk tecrübesini, hikmet-i hükümet geleneğini almış bir devletin temsilcileri bu alanı ve imkânları boş bırakamaz. Üstelik risk alan siyasetçilerimiz ve devlet adamlarımız mevcut iken.

Alamut kalesi gibi ele geçirilemez ve kontrol altına alınamaz bir Kandil efsanesi yayan Cengiz Çandar'ın bir uçta, vurup-kırıp silahla her şeyi çözmekte ısrarlı kahvehane geyiklerinin diğer uçta yer aldığı gerçeklerden kopuk dünya, Türkiye'nin Kürt sorununu da terör sorununu da içinden çıkılmaz hale getiriyor. Güçlü ve özgüvenli bir iktidar terörü sona erdirmek ve Kürt sorununu çözmek konusunda kararlı. Elindeki bütün araçları kullanarak asayiş ve hukuk hakimiyetini sağlamak ve Kürt vatandaşlarımızın kendilerini eşit ve onurlu vatandaşlar olarak görmelerini temin etmek için elindeki bütün araçları kullanıyor. Niyeti ve kararlılığı açık. PKK'nın lider kadrosu ile yürütülen müzakerelerde söylenen sözler, bu yaklaşımın açık ve somut kanıtı.

Tablo ortada. Bu tabloda kendine yer arayanlar arasında PKK'nın yürüttüğü psikolojik harekâta çanak tutanlar var. O zaman, bu görüşmelerde söylenen sözlerden hangisinin devlet adına 'mızır' olduğunu bize göstermeyi denesinler.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Millî eğitimin amacı

Mümtaz'er Türköne 2011.09.16

Millî Eğitim Bakanı Ömer Dinçer, bir dizi köklü dönüşümü aynı anda gerçekleştirdi. Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilat Kanunu'nu, önceki gün Resmî Gazete'de yayımlanan kanun hükmünde kararname ile tepeden tırnağa değiştirdi. Bu değişiklikler iki temel alanda devrim niteliğinde: Birincisi bürokrasi, ikincisi ise ideoloji.

Millî Eğitim bürokrasisi, Türkiye'nin en hantal ve işe yaramaz bürokrasisi. Bu ağır ithamın somut bir delili var: Bu bürokrasi, on binlerce öğretmen ve okul binası ile toplam faydası sıfıra yakın olan bir hizmeti büyük bir ciddiyetle yürütüyordu. Süper liselerde, Anadolu liselerinde İngilizce hazırlık sınıflarında bir yıl boyunca çocukları hiçbir şey öğretmeden tutabilmek için gerçekten işini ciddiyetle yapan ama hiçbir işe yaramayan bir bürokrasi gerekir. Eğitimin dershanelere kaydığı, eğitim ve öğretim açısından hiçbir anlamı kalmayan okullarda sert idarecilerle, devam yoklamaları ve disiplin kurulları ile öğrencileri bir yıl boyunca tutabilmek de bir başka başarı. Millî Eğitim Bakanı bu hiçbir değer üretmemekte son derece dirençli ve kararlı bürokrasiye derin bir tırpan atarak küçülttü. Bürokrasiyi küçültebilmek, bir kurumda köklü bir reformun ilk ve en zor adımıdır. Demek ki devamı gelecek.

Hantal ve işe yaramaz bürokrasinin bakanlık üzerindeki ağırlığını azaltırken Ömer Dinçer aynı anda tek hamlede ideolojik yükleri de boşalttı. Millî Eğitim Bakanlığı'nın yeni kanuna göre ilk görevi artık 'Atatürk ilke ve inkılapları', 'Atatürk milliyetçiliği', 'Türk milletinin millî, ahlâkî, manevî, tarihî ve kültürel değerleri' gibi, ne olduklarını bugüne kadar bir Allah'ın kulunun bile kavrayamadığı ideolojik mugalatayı 'benimsetmek' değil. Eski kanunun uzun uzun saydığı bu görevler yeni kanunda yok. Onların yerine, '...öğrencileri bedenî, zihnî, ahlâkî, manevî, sosyal ve kültürel nitelikler yönünden geliştiren ve insan haklarına dayalı toplum yapısının ve küresel düzeyde rekabet gücüne sahip ekonomik sistemin gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatarak geleceğe hazırlayan' yeni bir görev tanımlı yapılıyor.

'Laiklik elden gidiyor' diye ayağa kalkacak olanların dikkatleri içeriğe vermesini beklemek, imkânsız olanı istemek gibi görünüyor. Eğitimin üzerinde ne anlama geldiği hakkında kimsenin iki cümle edemediği 'Atatürk milliyetçiliği'nin oluşturduğu yük, sadece yaptığı işin ne anlama geldiğini anlamak için çaba harcamayan bürokrasiyi ayakta tutuyordu. Müfettiş okula gider. Hemen girişte Atatürk büstü, sağında ve solunda Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi ve İstiklal Marşı'nı görünce her şey biter. Eğitimin, öğretmenlerin, dersliklerin kalitesine kimse dönüp bakmaz.

Resmî Gazete, bu devrim niteliğindeki KHK'yı yayımlarken, Türkiye'nin Başbakanı Kahire'de Arap dünyasına 'laiklikten endişe etmeyin', 'laiklik din karşıtlığı değildir' diyerek laiklik ihraç etmekle meşgul. Mısır'da Müslümanların Kıptilerle ve diğer inanç mensupları ile bir arada yaşaması için dinler karşısında tarafsız bir devlete ihtiyacı var. Türkiye bu düzeni geliştirip ilerletiyor. Başvurduğu sağlıklı yöntem ise, toplum üzerindeki ideolojik yükleri kaldırmak. Laiklik ancak, Millî Eğitim Bakanlığı'nın görevi insan haklarına dayalı bir toplumun gerektirdiği bilgi ve beceriyi geliştirmek olduğu zaman işlev kazanıyor. İşte o zaman evrensel değerlerle buluşuyor ve Mısırlı kardeşlerimize 'dinler karşısında tarafsız devlet'in değerini anlatabiliyoruz.

İdeolojik eğitim yıllardır içinde debelendiğimiz bir tuzaktı. Adeta eğitim sistemimizi kilitlemiş ve çağa uygun ilerlemeleri engellemişti. Şimdi öğretmenlerimiz ne anlama geldiği hakkında en küçük bir fikir sahibi olmadıkları Atatürk milliyetçiliğini gençlere benimsetmek yerine sadece İngilizce, trigonometri ve diğer bilgileri öğretecekler. Doğrudan doğruya bu ideolojik yükün altında ezilen meslekî eğitim -imam hatiplerin önünü kesmek adına olduğu gibi- artık, tekstil sanayiinde son teknolojileri yeni işgücünün sahip olması gereken nitelikleri takip edip öğretmeye çalışacak.

Değişim gerçekten devrim niteliğinde. Ancak sadece Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilatı Kanunu ile sınırlı değil. Bu ideolojik safraların ayıklanması ve eğitim sistemimizi 'muasır medeniyet seviyesine' çıkartmak için yapılacak daha çok iş var.

Okullar açılırken

Mümtaz'er Türköne 2011.09.18

Cahil kalmanın ve cehaletle barışık yaşamının en kestirme yolu bir ideolojiye bağlanmaktır. Her sorunun cevabını vermeye hazır bir ideoloji yanı başınızda dururken, neden yeni şeyler öğrenme zahmetine katlanacaksınız?

Üstelik bağlandığınız ideolojiyi bilmeniz de gerekmez. Her sorunun cevabının o ideolojinin içinde bulunduğu yürekte inanmanız yeterlidir.

Somut örnek milliyetçilik. Büyük işler başarmış büyük mü büyük bir millete mensupsunuz. O kadar büyük ki, bir baltaya sap olamasanız bile sizi de büyük yapmak için yeterli. Bu ideolojiye dört elle sarıldığınız zaman, kahraman ve büyük bir milletin mensubu olarak zaten yeteri kadar büyük oluyorsunuz. O kocaman egoya, dirseğinizi çürütüp yeni şeyler öğrenmek, dünyada olup bitenleri takip etmek hiç yakışır mı? Milliyetçiliğin cehaletle eş anlamlı bir siyasî kişilik olarak karşınıza çıkması, bu genel kurala dayanmasından kaynaklanıyor.

Millî Eğitim Bakanı Ömer Dinçer'in teşkilat kanunundan o çok bilindik ideolojik zırvaları temizlemesi, eğitimde çağ atlamak için en büyük engelin ortadan kaldırılması demek. 'Atatürk'ü, Türk'ü kanundan çıkarttılar' diye ağlaşanları, yukarıdaki çerçevenin içine yerleştirmek lâzım. 'Atatürk milliyetçiliği'nin, 'Atatürk ilke ve inkılapları'nın ve 'Türklüğün millî ve manevî değerleri'nin eğitime, ülkeye, hatta Türklüğe ne faydası vardı? Ne faydası, tersine zararı vardı. Bilhassa Türklüğe.

Genç beyinlere bir ideolojiyi zerk etmekle görevli öğretmenlerden eğitim adına hiçbir hayır gelmediğini tecrübe ederek öğrenmedik mi? Çünkü ideolojik görev, ideolojinin sığılığı ve ilkeliği ile müsavi bir öğretmen kalitesi üretir. Öğretmenlerimize 'Atatürk milliyetçiliği nedir?' diye sorduğunuz zaman alacağınız cevaplar, bu ilkeliği yansıtmak için yeterlidir. Son yazıma, öğretmenlerden destek de tepki de geldi. Bir İngilizce öğretmeni, ne kadar fedakârca kendisini mesleğine adadığından bahsediyor. Halbuki ölçü basit. Hazırlık sınıflarında çocuklarımızın bir yılına el koyup en basit İngilizce cümleyi kuramadan yıl sonunu getirmenin neresi başarı? Sebep: Şeklî ideolojik kalıplar eğitimi amacından uzaklaştırıyor. Atatürkçü eğitim laflarını çok edince çocukların İngilizcesini kimse sorgulamıyor. Yabana atılmayacak bir öneri: Okullarımızdan müzik, resim, edebiyat gibi estetik değeri olan bütün dersleri toptan kaldırsak, yeni yetişen nesillerde müziğe, plastik sanatlara ve edebiyata dair zevkler daha çok gelişmez mi? İngilizce derslerini toptan kaldırsak, gençlerimiz öğrenemedikleri İngilizceye yıllarını vermekten kurtulmaz mı? Bu derslerde sağlanan fayda sıfıra yakın. Hatta öğretilen yanlış şeyler ve tahrip edilen estetik zevki dikkate alınca zarardayız. Alın size zamandan, paradan ve personelden tasarruf.

Bütün bu kalitesizliğin, sığılığın ve ilkeliğin müsebbibi, eğitim bürokrasisinin arkasına sığındığı ideolojidydi. Özel okullar bu dar kalıpları kırmak için kendilerince yöntemler geliştirdiler. Büyük ölçüde başarılı oldular ve devlet okullarını da aradaki mesafeyi açarak değişime zorladılar.

İdeolojik eğitim saplantısı okulları eğitim açısından işkence merkezlerine dönüştürdü. Fen liseleri, Anadolu liseleri gibi okullar, zeki çocukların bir arada olmasına fırsat vererek birbirlerinden beslenmelerine imkân sağladı. Okul işlevini, sadece çocuklar için sosyalleşme ortamı oluşturarak yerine getirdi. Özel okullar fazlasını ilave ederek çocukların ruh ve kişilik gelişimine, yani gerçekten eğitime de el attılar. Çoğumuzun eleştirdiği sınav maratonları, hiç olmazsa rekabeti eğitime soktuğu için kaliteyi yükseltti. Artan kalite talebini devlet okullarının değil dershanelerin karşılaması ise başka bir sorun.

Evet, sonuç olarak 'Millî eğitim' denildiği zaman o kadar personel, o kadar bina ve o kadar imkânla, üstelik devlet bütçesinden aslan payını alarak yapılan işin sağladığı fayda sifıra yakın. Bu durumun öğretmen kalitesiyle değil, sistemle alâkalı olduğunu vurgulayalım. Peki sistem nasıl değişir? Önce sizi bulduğunuz yere sabitleyen, ilerlemenizi engelleyen safralardan, yani ideolojik yüklerden kurtularak. Bilmediği -çünkü kimsenin tarif edemediği- Atatürk milliyetçiliğini ve 'Türklüğün manevî değerleri'ni çocuklara öğretmek yükünden kurtulan öğretmen asıl işini yapmaya başlayabilecek artık.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Barışın çetrefil dilini bilenler

Mümtaz'er Türköne 2011.09.20

Kılıçdaroğlu'nun sözleri çok açık: "Biz onlara 'Niye görüştünüz?' demiyoruz. 'Niye halka yalan söylediniz?' diyoruz." Bu sözden PKK-MİT görüşmesine dair tek sonuç çıkar: CHP terör örgütü ile müzakerelere karşı değil.

MHP liderinin 'ihanet mızrağı artık çuvala sığmıyor' sözünü de biraz dikkatli okumamız lâzım. Bahçeli PKK-MİT görüşmelerine doğrudan itiraz etmiyor; sadece fırsattan istifade 'AKP'nin PKK ile yanak yanağa, diz dize olması' tasvirleriyle romantik bir muhalefet yürütüyor.

Öcalan'ın avukatları aracılığıyla verdiği 'devletle görüşüyorum' beyanından beri, PKK ile görüşmelerin yapıldığı biliniyordu. Başbakan'ın da, -polemiğe konu olan sözleri dikkatle okunursa- bu durumu devlet-hükümet ayırımı yaparak teyit ettiği anlaşılır. Hikâye muhtemelen şöyle olmalı: MİT'ten bir heyet PKK kanadına güvenilmediği için, Kılıçdaroğlu'nu ve Bahçeli'yi ziyaret etmiş ve görüşmeler hakkında bilgi vermiştir. Nazik bir üslupla, bu görüşmelerin siyasî polemik konusu yapılmaması talep edilmiştir. Bahçeli hikmet-i hükümeti bilir. Kılıçdaroğlu'nun da bu konuda dikkatli olduğu aşikâr. Sonuç: PKK-MİT görüşmeleri, bu kayıtları sızdıranların hedefledikleri şeyin aksine son derece normal karşılandı. Kamuoyu, devletimizin uyumadığını; yetenekli, akıllı ve birikimli bir MİT Müsteşarı'nın gizli servisin başında bu işlere vaziyet ettiğini öğrenmiş oldu.

Hafta sonu Diyarbakır'da toplanan ve farklı Kürt partilerinin temsilcilerinin katıldığı 'Kürdistan konferansı'nda, bu görüşmelerin devam etmesi, üstelik daha geniş bir katılımı ve şeffaf bir şekilde sürmesi talep ediliyor. Şöyle bir hayal edin: Oslo'da Mustafa Karasu, Zübeyir Aydar ve Sabri Ok masanın bir yanında, karşıda Hakan Fidan başkanlığında bir heyet küçük bir salonda konuşuyor ve görüşmeler canlı yayınla televizyon kanallarından veriliyor. Böylesine bir şeffaflık kimin düzenini bozar? Halka hesap veren AK Parti Hükümeti'nin mi, yoksa çok uluslu ve çok dengeli yapısı ile herkesin farklı bir muradın peşinden koştuğu PKK'nın mı? Barışın dili değişiyor. Yine çetrefil, yine dolambaçlı; ama artık her şey ortada. Hükümet risk almış ve müzakerelere girmiş. Peki PKK Silvan saldırısını neden yaptı? Sokak ortasında uzman çavuşların ensesine silah dayayıp neden öldürdü? Düğün yapan sivillerin arasına karışıp neden askere-polise saldırdı? Açık bir müzakerede PKK kanadı bu sorulara cevap verebilir mi?

Geçen hafta Ankara'da Gönüllerde Birlik Vakfı'nda Türk milliyetçisi dostlarla sıcak bir muhabbet sürdürürken, terör sorununa bulduğum çözümü anlattım. PKK sorununa kesin çözümün, Kürt milliyetçiliğinin gelişmesine bağlı olduğunu söyledim ve ekledim: "Kürtler Kürt milliyetçisi olursa, Türk milliyetçileri gibi birbirlerini yemeye başlarlar; memleket de bu beladan kurtulmuş olur." Söylediklerime bu kadar çabuk canlı bir delil beklemiyordum. Diyarbakır'da toplanan 'Kürdistan konferansı' Pan-Kürdist hayalleri yansıtır: Kürtlerin

'...millet olmaktan kaynaklanan bir siyasal statü hakkının bulunduğunu', yani 'self-determinasyon' hakkını ilan ediyor. Hikâye bundan sonra başlıyor. Bu konferans gelecek ay Erbil'de yapılacak asıl Kürdistan konferansının ön hazırlığı idi. Ne var ki Barzani, PKK'ya kızıp bu konferansı iptal etti. Ahmet Türk "Kürt yöneticiler en doğrusunu ben bilirim dememeli." diye tepkisini ifade ediyor. Son derece milliyetçi bir polemik değil mi?

Bu konferansta Selahattin Demirtaş'ın sözlerini, barışın çetrefil dilini göstermek için deşifre etmek lâzım. "Kürt halkı hiçbir ayaklanmada mevzide kaybetmemiştir." diyor ve açıklıyor: "Yenilginin iki önemli faktörü iç ihanet ve masa başındaki acemilikler, saflıklardır." Yani? "Kan dökerken sorun yok, ama siyasetin, müzakerenin dilini bilmiyoruz." Üstelik herkes hain. Söylenecek tek söz: Cenab-ı Allah Kürtleri, Kürt milliyetçilerinin gadrinden korusun.

Kürt siyaseti şiddetin bir çıkmaz yol olduğunun ve sürdürülemezliğinin farkında. Şiddetin öfke dolu dilini, Kürt milliyetçiliğine taşıyarak kendince bir denge oluşturmaya çalışıyor. Bu dil kendi kendini yiyip tüketen ve yalnızlaştıran bir dil. Barışın dili çetrefil ve Kürt siyasetçilerin ezberin dışına çıktıklarında bu dili konuşmayı beceremedikleri ortaya çıkıyor.

Keşke müzakereler yeniden başlasa ve üstelik canlı yayınlara herkes bu müzakereleri takip etse.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürt milliyetçiliğinin ergenlik sivilceleri

Mümtaz'er Türköne 2011.09.22

Terörün bu hali tam olarak böyle. Çocukluktan çıkıyor ama bir türlü ergen olamıyor. Çocuğun masumiyeti kaybolmuş. Saygı, sevgi, ilgi gibi sorunları aşmış. Ama yetişkinin olgunluğu, sorumluluğu ise bir türlü oluşmamış.

Aynaya baktığında gördüğü sivilceli yüzle insan içine çıkmak istemiyor. Bir yandan da var olduğunu kanıtlama telaşında. Çare olarak da yakıp yıkmayı görüyor. Kıyamet kopartıyor. Hepimiz mecburen gündelik hayatın koşuşturmacası içinde bir an durup bakıyoruz; ona değil, yaptıklarına. Tarihi çok geriden takip eden milliyetçiliğin kendisi zaten bir ergenlik sivilcesi. Koca sivilcenin ucunda daha çirkin duran başka bir sivilce var: Terör. Arada bir silah gibi, bomba gibi patlıyor.

Zaman zaman tırmanan şiddetin artık bir siyaseti yok; sadece psikolojisi var. Değişen uluslararası dengeler, AK Parti hükümetinin politikası, Kürt sorununun vardığı safha derken analiz adına seferber edeceğimiz her faktör PKK'nın ürettiği terörün sebebi değil bahanesi. Gerekçeleri ile değil bahaneleri ile varlığını sürdürmeye çalışan terör daha acımasız, daha kıyıcı oluyor.

Dağda münhâl kadro yokmuş. Gençler çıkmak için sırada bekliyormuş. Son derece doğal. Anlamsız ve berbat bir hayatı verip, karşılığında zor ama sizi bir anda 'kahraman' yapmaya aday bir hayatı alıyorsunuz. Burada üretilen berbat psikolojinin Kürt ulusalcı siyasetini nasıl esir aldığını aklı başındaki Kürt aydınlarının ve

politikacılarının kavradığından eminim. Eline silah verdiğiniz gencin önünde duran tek görev var: Ölmek veya öldürmek. Dağda uzun süreli gerilla eğitimi sadece silahla yapılmıyor. Silahla birlikte bir ideoloji öğretiliyor. Daha kötüsü silahla ve bu ideoloji ile birlikte içinden çıkılması çok zor bir psikoloji her birini esir alıyor. Elde bir silah var. Bu silahı kullanmak için düşman lâzım. Dağdaki zor hayatı dengelemek için bu düşmanın da berbat bir düşman olması gerekiyor. Eylem dışında dağdaki mağaralarda, birbirlerine gazı vererek yaşayan bir grup. O kadar gazı verdikten sonra biriken enerjinin boşalması, öfkenin hedefini bulması lâzım. Çare, uzun kış ayları geçtikten sonra ekilen mahsulü toplamak için ovaya inmek ve şiddet üretmek. Şiddet üretmek üzere oluşturulmuş bir örgütünüz varsa şiddet üretilir. Bu örgüt varlığını sürdürdükçe şiddet üretmeye devam eder. Çünkü şiddet üretmeden varlığını sürdüremez.

Zaman zaman tırmanan terörün, verilen sözlere rağmen ihlal edilen 'eylemsizlik' durumlarının sebebi bu. Örgüt var olabilmek ve varlığına anlam kazandırabilmek için şiddete başvuruyor. PKK terörünün, hizmet ettiği yegane şey kendisi. Akli başında bir lâf edecek fırsat bulunca PKK yöneticilerinin ve BDP'li politikacıların 'silahla varılacak yer kalmadı' sözünü tekrarlamaları, PKK terörünün stratejik, hatta taktik bir nitelik taşımadığını gösteriyor. İlişkiler gerginleşince İsrail, Türkiye'de PKK terörünü desteklemez; tam tersine ilişkileri düzeltmek için eskisinden çok daha dikkatli davranır. Ama, örgüte iş icat etmek için eylem kararı verenler, İsrail'i bahane olarak kullanabilir. Havalar soğumaya başladı. Terör kış uykusuna yatmadan önce biraz palazlanmak istiyor.

Önemli bir eşiği geride bıraktık. Terör artık Kürt sorununun bir parçası değil. Anadil başta olmak üzere Kürtlerin eşit vatandaşlık talepleri ile terör arasında herhangi bir mantık bağı kalmadı. Bugün canımızı sıkan ergenlik sivilceleri Kürt ulusalcılığından besleniyor. Geç kalmış, bu yüzden telaşlı Kürt ulusalcılığı her ulusalcılığın peşinden koştuğu gibi kendi ulus-devletini arıyor. İlk defa Pan-Kürdizm Ortadoğu politikasının gerçekleri ile imtihan ediliyor.

27 yılı geride bırakan terör yıllarını yekpare bir bütün olarak görmek yanlış. Bugünün terörü dünün terörü değil. Bugünün devletin dünün devleti olmaması gibi. Kürt sivil siyaseti de farklı bir yerde. Aynı kalan sadece PKK.

Bu ergenlik sivilceleri hepimizi rahatsız ediyor. En çok da Kürtleri. Siyaseti, diplomasiyi, güvenlik tedbirlerini parantez içine alıp artık bu ergenlik psikolojisine hep birlikte eğilmemiz gerekiyor. Bu sivilcelerle baş etmenin çaresi, ne BDP'lilerin milliyetçiliğe teslim olması ne de bu şiddete şiddetle cevap vermek. Biraz ergenlik psikolojisine uygun çözümler bulmak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Aydınlanıyoruz

Mümtaz'er Türköne 2011.09.23

CHP sürpriz bir karara vardı. Kur'an kurslarında, yaş sınırını kaldıran KHK için, Anayasa Mahkemesi'ne başvurmayacak. Habib Güler'in dünkü haberi, CHP kurmaylarının konuyu enine boyuna tartıştığını ve son bir yıl içerisindeki açılımlara zarar vermemek adına bu kararı verdiklerini gösteriyor.

CHP, bu duruşu ile muhafazakâr kesime ne ölçüde yaklaşır, bilemeyiz. Ama bu karar, önemli bir zihniyet değişikliği olduğunun çarpıcı bir işareti. CHP, laiklik ekseninde tartışılan bir konuya ilk defa özgürlükçü bir yaklaşım getiriyor. Dünyanın her yerinde çocuğun alacağı din eğitimine ailesi karar verir. Biz veremiyoruz. İki

sebepten: Birincisi, din eğitimi devlet tekelinde. İkincisi, devlet tekeline aldığı din eğitiminin içeriğini de yöntemini de sınırlarını da kendisi tayin ediyor. Kur'an öğrenmeye başlama yaşını belirlediği gibi.

Mesele basit değil. 28 Şubat postmodern darbesi altın vuruşu bu konuda yapmıştı. Temel eğitim 5 yıldan 8 yıla çıkarıldı ve temel eğitimi bitirmeyenlere Kur'an eğitimi yasaklandı. Eğitim sisteminin altını üstüne getiren bir adım sırf Kur'an öğrenme yaşını sınırlamak için atılmıştı. Yine son zamanlarda pek sık duyulmayan bir soruyu hatırlayalım. 'Türkiye'nin imam ihtiyacından fazla imam-hatip liseleri neden var?' Çünkü din eğitimi devletin tekelinde. Devletin resmî eğitim-öğretim kurumlarında, devlet memurları olan eğitici veya öğretmenler dışında hiç kimse din eğitimi veremiyor ve bizler başka bir yerden din eğitimi alamıyoruz. Ekonominin temel ihtiyacı olan meslekî eğitim, sırf imam hatipleri battal bırakmak adına neredeyse yok edildi. Yükseköğretim sistemi, katsayı gibi daracık bir alanda bütün reform enerjisini tüketti. YÖK'ün kaldırmaya hazırlandığı katsayı uygulamasının ne olduğunu serin bir gözle düşünün. Bir delikanlı meslek lisesinde marangozluk eğitimi alırken sosyal dallarda inanılmaz bir yetenek sergiliyor. Sizce bu gencin bütün lise eğitimini sosyal alanda yapan biri ile eşit şartlarda sınava girmesinin ne sakıncası var? Millî Eğitim Bakanlığı teşkilat kanununda 'görev' tanımından 'Atatürk milliyetçiliği' ve 'Atatürk ilke ve inkılapları'nı çıkaran KHK'yi, CHP muhtemelen Anayasa Mahkemesi'ne götürecektir. Türkiye, ideolojik yüklerinden kurtulup özgürleşiyor. 'Atatürk milliyetçiliği nedir, bilen bir öğretmen var mıdır?' diye sormuştum. Bir yığın tepki aldım. Bu öğretmenlerin işine son vermek doğru olmayacağına göre, sıraladıkları tutarsız bir yığın saçmalığı okullardan sürüp çıkartmak en doğrusu. Herkes kendi muradınca bir şey tanımlıyor. Körlerin fili tanımlaması gibi. Ama ortada fil de yok. Dogmatizmin en ilkel ve çağdışı biçimi, eğitim kurumlarında Atatürk büstlerinin arkasına saklanarak yapılıyor. 'Atatürk milliyetçiliği' veya 'Atatürk ilke ve inkılapları' ile Atatürk'ün kendisi ve düşünceleri arasında bir bağlantının olması gerekmez mi? CHP'nin altı okunu saymanın ötesine geçen yok. 18. yüzyıl Aydınlanma düşüncesinin en sıg ve basit anlatımını 'akıl ve bilim' lafını tekrarlayarak Atatürkçülük diye takdim edenlerden, 19. yüzyılın ikinci yarısına bile terfi edememiş vülger pozitivizmi 'Atatürkçü düşünce sistemi' diye anlatanların elinde bu ülke ilerleyemez. Atatürk'ten alınacak en doğru düşünce mirası 'ben geride bir dogma bırakmadım' sözüdür.

İdeolojinin geçerli tanımlarından biri 'yanılsama'dır. Hakim güçler iktidarlarını sürdürmek için gerçeği çarpıtıp, yönetme ayrıcalıklarına halkı ikna etmeye çalışırlar. Bunun için ideolojileri kullanırlar. Atatürkçülük de, 27 Mayıs darbesinden sonra askerî vesayet düzeninin ideolojisi olarak imal edildi. Bu ideolojinin Atatürk'e uzanan bir öncesi yoktur. Şimdi bu iktidar düzeni çöktüğüne göre bu ideolojinin de bir anlamı ve değeri kalmadı. Demokratik iktidarlar güçlerini halktan aldıkları için gerçeği çarpıtıp halka yutturma ihtiyacı duymazlar. Yani ideolojilere müracaat etmezler.

Demek ki CHP'nin demokrasi ile barışması, bu çarpıtılmış gerçeklerden, yani ideolojilerden kurtulmasına bağlı. Bütün CHP milletvekillerini grup salonuna alsanız önlerine birer kâğıt koyup, 'Atatürkçülük nedir?' sorusuna cevap vermelerini isteseniz, karşınıza çıkacak rezaletin boyutlarını hayal edin. CHP kendi içinde bu hesabı görmeli ve aydınlanmalı. Türkiye'nin aydınlanmasına katkıda bulunmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

PKK savaşı kaybettiler

Mümtaz'er Türküne 2011.09.25

'Muharebeyi kazanmak, harbi kaybetmek' tabiri, PKK'nın silahla geldiği yeri gösteriyor. PKK, teorik olarak girdiği bütün muharebeleri kazanabilir. Devlet de girdiği bütün muharebeleri kaybedebilir. Ya sonuç?

Ankara'da Kumrular Caddesi'ne bomba yüklü bir aracı bırakıp patlatmak ve insanları öldürmek bir muharebe ise kazanan PKK. Siirt'te içinde genç kızların bulunduğu bir araca az öteden ateş etmek, bomba atmak bir muharebe ise yine kazanan PKK. Arazide arama yapan askerlere zayıf bir anında saldırıp 13 askeri şehit etmek bir muharebe ise yine öyle. 'Silahlı mücadelede başarılı olduk' derken, PKK'lılar haklı. Bu muharebelerin hepsini onlar kazandı. Atladıkları bir nokta var. Kaybeden devlet olmadı, biz olduk. Türk'üyle-Kürt'üyle bu ülkede yaşayan herkes; biz siviller. Bodrum'da polisin ele geçirdiği bomba, aşk kaçamağı için gelmiş bir Kürt siyasetçinin hayatına son verebilirdi. Yine PKK kazanmış olacaktı.

PKK, TAK, KCK, HPG gibi sonu gelmez Kürt silahlı örgütlerini öğrenmeye ve aralarındaki farkı kavramaya çalışmanın bir anlamı yok. Daracık bir yelpazeye yerleşmiş ve şiddet yöntemleri kullanan bir Kürt siyasal hareketi, daha doğrusu Kürt ulusalcılığı kendince bir savaş yürütüyor. Örgütler ve kişiler değil takip edilen temel strateji önemli: Gerillanın 'vur-kaç taktiği'ni kullanarak halkı bezdirmek ve halkı nezdinde itibarını kaybeden devleti dize getirerek, ulusal amaçları elde etmek. 'Şehirlerde polis okulu öğrencileri olur, ama sivillerin bulunduğu yerler olmaz' gibi örgütsel tartışmaların bu yüzden hiçbir anlamı yok. KCK adıyla, silahlı gücü arkasına almış bir örgütün kurduğu mahkemelere, topladığı vergilere ve yaptığı infazlara onay vermek de şiddeti savunmak anlamına geliyor. Selahattin Demirtaş'ın geçen hafta Diyarbakır'daki 'Kürdistan Konferansı'nda, 'mevzide kazanıyoruz, masada kaybediyoruz' lâfındaki 'mevzi'de tam olarak silahın egemen olduğu her yer. Kumrular, Siirt, Silvan, Reşadiye, KCK mahkemeleri vs.

İşte PKK, bir temel strateji olarak benimsediği bu savaşı kaybetti. PKK bugün Kürtlere 'devrimci halk savaşı' çağrısı yapıp militanları ile öne düşse, peşinden kaç kişi gelir? Bugünün KCK operasyonları, önceki yılın göre neden Kürtlerden tepki görmüyor?

PKK'nın, yürüttüğü savaşı kazanabileceği tek yer vardı: Kürtlerin vicdanı. PKK bu savaşı Kürtlerin vicdanında kaybetti. TAK'ın sivil hedeflere yönelik tehditleri, işte bu yüzden kaybedilmiş bir savaşı sürdürmek anlamına gelmiyor. Savaşın bir başka yerde sürdüğünü gösteriyor. Devlet en olmaz denilen şeyi yaptı ve PKK şefleri ile uzlaştı. Bu sefer elinde silahı tutanlar aynı örgüt şeflerine dönüp 'biz ne olacağız' şikâyetine başladılar. Silvan'la başlayan ve bugün şehirlerdeki bombalarla süren savaş, PKK ile devlet arasında değil PKK'nın, daha doğrusu şiddet yöntemleri kullanan Kürt ulusal hareketinin kendi içinde sürüyor. Silahlar susunca silahın iktidarı da sona erecekti. İktidar sahipleri bu duruma itiraz ediyor.

Başbakan, çok açık bir şekilde, 'PKK eylem yapmazsa devlet operasyon yapmaz' mesajını veriyor. Durum dün de böyleydi. Devlet bir savaş sürdürmüyor. Siirt'te saldıranlardan birinin elinde bomba patlayıp ölmeseydi, İHD'nin yapmaya çalıştığı gibi dört genç kızın ölümü devlete fatura edilmeyecek miydi? Böyle kirli bir savaş nasıl kazanırsınız? Mümkün olsa ve PKK'nın beş bin militanı 'etkisiz' hale getirilse, devlet bu savaşı kazanmış olacak mıydı? PKK, Silvan saldırısı ile (öncesinde askerleri kaçırarak) tek taraflı bir savaş başlattı.

Kürt siyasetçilerin şiddetle bağları ilkesel değil konjonktürel. BDP'li politikacıların geç kalmış bir şekilde şiddete karşı çıkmaları, Kürt vicdanındaki yara yüzünden. Kürt vicdanı kanıyor. Türkiye'nin tamamı için ve kendi evlatları için. İnsaf ölçüleri ile bakan herkes bu durumu fark eder. Öyleyse? PKK bu savaşı kaybetti. Benim, 'PKK sonrası' dediğim şey de işte bu kaybedilmiş savaşı.

Barişın dili, kurşunun adresi

Mümtaz'er Türköne 2011.09.27

Orhan Miroğlu'nun Altan Tan'a verdiği cevap yüreğimi titretti. Konu, kurşunların adresi. Yani, hangi insanın bedenine girdiği. Altan Tan, cumartesi günü Taraf'ta 'kurşun mutlaka adres sormalıdır' diyordu.

'Adres sormayan, soramayan her kurşun katildir' diye ekliyordu. Kastettiği Siirt'te, polis okuluna yönelik eylem yapmaya gelen PKK'lıların dört genç kızı katletmesi. Tam da bunu kastettiği "Kamuoyu vicdanında kabul görmeyen, masum insanlara zarar veren her türlü eylem terör eylemidir." cümlesinden belli.

Orhan Miroğlu ise dünkü Taraf'ta, Türk-Kürt herkesin vicdanına elçilik yapıyor: "Kürt siyaseti ve Kürt toplumu, asıl olarak şiddeti sorgulayacağına, hâlâ adres soran ve adres sormayan kurşun ayırımında dolanıp duruyor. Adres soran kurşunların mesafesini, hedefini ayarlayabilse gerillalar ve o kurşunlar 20'li yaşlarını süren Yozgatlı, Urfalı, Malatyalı, Adanalı polisin ve askerın göğsüne saplansa sorun olmayacak, 'ulusal savaşımız' tertemiz kalacak, meşruluğunu korumuş olacak, savaş hukukuna bağlı olduğumuz görülecek ve kirlenmemiş bir savaşa sahip olacağız sanılıyor." hükmünü veriyor ve soruyor: "O üniformaları giyen Kürtlere ve Türklere sıkılan kurşunun hukuku var da, sivile sıkılanın mı yok?"

Altan Tan şunu söylüyor: Siirt'teki eylem asıl hedefine ulaşıyorsa, yani birkaç polis okulu öğrencisi ölseydi sorun olmayacaktı. Kurşun doğru hedefine gitmeli, adres hatası yapmamalı, yaparsa 'katil olur'. Tan'ın yazdıklarını okurken irkılmışım. Miroğlu'nu içim titreyerek okurken, Altan Tan'ı yanlış anlamış olabileceğim kuruntusundan da uzaklaştım. Bu kadarı çok fazla. Altan Tan'ı vicdan sahibi bir adam olarak tanırım. 12 Eylül'den sonra Diyarbakır Cezaevi'nde işkenceyle katledilenlerden Bedii Tan, onun babasıdır. Hasan Cemal'in Kürtler isimli kitabında bu olay anlatılır. O yıllarda Ramazan'ın temmuz ayına rast geldiğini, Mamak'ta olduğum için ben de hatırlıyorum. Bedii Tan oruçlu iken, bir askerın boş midesine indirdiği tekmelerle, iç organları parçalanarak hayatını kaybediyor. Bir evlat için katlanılır bir acı değil. Bu acıya saygı duyulur. Ama hiçbir acı, alını secde gören bir adamın kurşunlara posta müvezziliği yapmasını mazur gösteremez. Çıkarabileceğimiz en insafli sonuç: Altan Tan bile kurşuna adres gösterme işine soyunduysa durum gerçekten vahim demektir.

İrkçılık ve önyargılar medenî dünya tarafından mahkûm edildiği, hatta kanunlarla yasaklandığı için kimse açıktan nefretini kusamıyor. Ama ırkçılık yine de çok yaygın. Psikolojik araştırmalar, doğrudan dile getirilemeyen ırkçı nefretin dolaylı ifade biçimlerini yakalıyorlar: Dünyada ırkçı ayrımcılığın olduğunu ısrarla reddetmek gibi. Barut kokan barışın dili de öyle. Ağzından barış lafını düşürmeyen mürailerin dili, bir türlü yeni şartlara uyum sağlayamadığı için tel tel dökülüyor. Bu çatal dili, PKK sivilleri öldürürken, 'kendimizi dönüp dolaşıp yine içinde bulduğumuz bu kan deryasının müsebbibi bizzat AKP hükümetidir' diye yazıya başlayanlarda izlemek mümkün. Altan Tan hiç olmazsa sivil adreslere dikkat edilmesini istiyor. Yıldırım Türker ise öldürülenlerin sivil olup olmamasına bakmadan (dün ve önceki gün Radikal'de) 'PKK, katil' sözüne itiraz ediyor: 'Elbette ne sanmıştınız? PKK'nın örgütlendiği koşulları, o acılı zarureti okuyabilmiş miydiniz?.. PKK elbette yeri geldiğinde katil. Savaş tam da böyle bir şeydir.'

Evet savaş tam da böyle bir şeydir. 'Acılı zaruretleri' yaşayanlar anlı-şanlı bir savaş yürütüyor. Uzman çavuşların ensesinde silahı dayayıp ateşliyor. Bomba patlatıyor. Şehirlerde daha çok sivil vatandaş öldüreceği tehditleri savuruyor. Hepsisi temiz iş. Ne de olsa savaş. Altan Tan'ın ettiği 'mahlûm zalimler gibi davranamaz' sözüne de gerek yok. Kumrular bombacı olarak televizyonlarda görüntüsü verilen 25 yaşlarındaki şahıs, Altan Tan'ı ve Yıldırım Türker'i okuduktan sonra acaba ne düşündü? Zamanı ve imkânı olsaydı 'beni doğru anladınız' mesajını hangisine çekirdi? 'Barışın dili' öyle mi? Şiddetin her türüne karşı çıkma niyeti, ahlâkı, daha ötesi cesareti olmayan bir 'barış dili' öyle mi?

'Barışın dili' hiç değişmedi. Neyse ki devletin dili değişti. Başbakan açıkça 'siyasî irade ile müzakere ederim' diyor. Barışın o çatal dili farkında değil ama her şey değişiyor. Artık hiç olmazsa Altan Tan gibi kurşunlara adres etiketi yapıştırmaya başlayamazlar mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Helikopter düştü mü, düşürüldü mü?

Mümtaz'er Türköne 2011.09.29

Birtakım askerî personelin, helikopterin, üstünden geçen savaş uçağının türbülansı ile düştüğünü saklamak için bazı delilleri gizledikleri giderek netlik kazanıyor.

Cumhurbaşkanı'nın basına verdiği görüntüler, kaybolan cihazların askerler tarafından sökülüp götürüldüğünün delili. Bu cihazlar kaza kırım ekibinden ve yürütülen soruşturmalardan gizlendi. Öbür taraftan tam da helikopterin düştüğü sırada 4,5 dakika süreyle askerî radarın arızalandığı ve görüntülerin olmadığı kayıtlara girmişti. Askerler açıkça bir şeyleri gizliyor. Gizlenen bir suikast mı, yoksa TSK'ya ait açık ve ağır bir kusur mu? Kusur dediğimiz ancak şöyle bir şey olmalı: Hiç yapılmaması gereken, kurallara aykırı bir işi yapmak ve bu eylemin sonucu olarak beş kişinin hayatını kaybetmesine taksiren yol açmak. Sonra da bu kusuru gizlemek için radar görüntülerini ortadan kaldırmak ve helikopterin kayıt cihazlarını söküp götürmek.

Suikast mı, kusur mu? Suikasta dair kesin bir bulguya ulaşana kadar ben hâlâ bu olayı bir kaza olarak değerlendirmekten yanayım. Bu değerlendirmenin iki sebebi var. Birincisi suikast olduğu kanıtlanırsa, ortaya çok vahim sonuçlar çıkar. Birçok şey yeniden gözden geçirilir. Her şey sil baştan yapılır. Birkaç kafanın, gözün yarılıp, battal olmasıyla mesele kapanmaz. Bu işin hesabı bir kan davasına döner. Kimse bu hesabı veremez. Çünkü bu hesap bitmez. Suikastı planlayanlar, icra edenler ve sonra da delilleri karartarak bu işe ortak olanlar ne bu dünyada ne de öbür dünyada huzur bulamaz. Bu işi yaparken giydikleri üniformalar, içinde saklandıkları kurumlar başlarına yıkılır. Öyle bir yıkılır ki geride pek bir şey kalmaz. İşte bu yüzden, bu sonuçlara bakarak, bu meş'um işlerin planlandığı ve icra edildiği kadar kötü bir ordumuz olamayacağına dayanarak, suikast ihtimalinin kanıtlanana kadar öne sürülmemesi gerektiğini düşünüyorum.

İkincisi, birincisini tamamlıyor. Bu işin suikast olabilmesi için bu meş'um işlerin planlanıp icra edildiği fesat yuvası olmanın yanında ordumuzun bu kadar ince işleri becerecek yetenekte elemanlarının ve donanımının olması lâzım. Muhsin Yazıcıoğlu'na suikast planlayacak, bu iş için de bir savaş uçağını kullanacaksınız. Öncesinde helikopterin kalkış saatini ve güzergâhını bileceksiniz. Sonrasında radar kayıtlarının silinmesini, helikopterdeki cihazları söküp almayı gerçekleştireceksiniz. Üstelik, her ihtimale karşı aramaları yanlış yere yönlendirip enkaza geç ulaşılmasını sağlayacaksınız. Bütün bunları koordineli biçimde gerçekleştirecek donanımına sahip bir ordumuz varsa, suikast yerine darbe yapardı. Darbe planlarını bile gizlemekten aciz adamlar böyle bir suikastı nasıl icra edecekler? Üstelik 2009 yılında.

Helikopterin düşmesi ile ilgili kanaatim, başından itibaren bir kaza olduğu yönünde. Şimdi bu kazaya taksiren askerlerin yol açtığı iddiası kuvvetleniyor. Sonrasında helikopterin yanlış yerlerde aranmasında beceriksizliğin ötesinde kasıt da olabilir. Birilerinin kazadan sonra nefretlerini kusup ve kaza yerine ulaşılmasını engellemek adına ekipleri kasten yanlış yönlendirmesi de mümkün. Bu ihtimalin de ortaya çıkartılması gerekiyor.

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün verdiği bilgiler ve yaptığı yorumlar aydınlatıcı ve yol gösterici: 'Cinayet de diyemeyiz... Yanlışlardan, hatalardan kaçmak için olabilir' sözleri şu an vardığımız noktayı özetliyor.

Artık Genelkurmay bir açıklama yapacak, daha ötesi kendisi harekete geçerek kamuoyunu aydınlatacak. Zihnimizde hiçbir şüphe ve endişe kalmayacak. Yoksa? 'Yoksa'nın ağırlığı altında herkes ezilir.

Bu ülkede hiçbir şey gizli kalmıyor. Gerçekler bir bir ortaya çıkıyor. Biz de sabırla bekleyeceğiz. Ya sonuçta suikast olduğu ortaya çıkarsa? Ben şahsen o ihtimal kesinleşene kadar susmaktan yanayım. Hele bir kesinleşsin. O zaman Muhsin Başkan'ın hatırası için hepimizin yapacağı bir şeyler bulunur.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Köprüyü uçuranlar

Mümtaz'er Türköne 2011.09.30

Yarından sonra BDP'liler Meclis'te yer alacak. Türkiye'de yaşayan 72 milyonu çok yakından ilgilendiren bir gelişme bu.

Çünkü bu karar şiddetin sona ereceğini haber veriyor. Sokakta yürürken, arabayla giderken bir kör kurşuna veya patlayan bir bombaya hedef olma ihtimali hepimiz için azalıyor. PKK, 14 Temmuz'da Silvan saldırısı ile başlattığı savaşı sona erdiliyor. İcazet Kandil'den geliyor. BDP'li milletvekillerinin aldıkları talimat çerçevesinde anayasa müzakereleri yürütürken, aynı merkezden gelen bir başka talimatla PKK militanlarının sağda solda cinayet işlemeleri mümkün mü?

Şiddetin sona ereceği umuduyla derin bir nefes alırken, bu soruya bir fıkra ile cevap vermek lâzım.

PKK'nın, BDP'nin tanınmış simaları bir otobüsle Kandil'e doğru yol alıyorlar. Otobüs hıncahınç militanlar ve politikacılarla dolu. Derken bir patlama ve biraz sonra üzerinden geçecekleri köprü havaya uçuyor. Köprünün yanlışlıkla PKK'lılar tarafından havaya uçurulduğu anlaşıyor. Aralarında çözümü tartışıyorlar. İlk karar: 'İmralı'ya soralım.' MİT'i araya sokarak İmralı ile bağlantı kuruluyor. Cevap: 'Bir ateşkes ilan edin. Devletle işbirliği yapıp, köprüyü yeniden inşa edin.' Talimat geldikten sonra yeni bir tartışma başlıyor. Demirtaş, 'Meclis'e gidelim. Bu seneki bütçeye önderimizin talimatına uygun olarak bu köprü için bir ödenek koyduralım' önerisinde bulunuyor. Dr. Bahoz, 'Ne gerek var, köprüyü havaya uçuran gerillalardan özeleştiri alalım, sonra öldürüp otobüsü onların üzerinden geçirelim' diyor. Kararılan: 'Bence otobüsün perdelerini kapatalım, sonra birkaç kişi aşağı inip otobüsü sallayalım. Herkes yola devam ettiğimizi zannetsin.' Ahmet Türk, 'Benim İstanbul'da tanıdığım bir Türk müteahhit arkadaşım var, parasını verelim, ona yaptıralım' diye farklı bir teklifte bulunuyor. Bunun üzerine Sabri Ok atılıyor: 'Ben Almanya'dan bedava yaptırırım.' İşin içinden bir türlü çıkmıyorlar. O sırada kırmızı cep telefonu çalıyor, karşılarında öfkeli ses tonu ile Öcalan: 'Bensiz hiçbir şey beceremiyorsunuz. Geri dönün, bana gelen bilgiye göre gittiğiniz yol zaten yanlışmış.'

Bu fıkrayı bana, MİT-PKK görüşmesi kayıtlarında yer alan bir ayrıntı ilham etti. MİT Müsteşar Yardımcısı Afet Güneş, PKK'lılardan İmralı'ya götürmek üzere mektup yazmalarını isterken bir ricada bulunuyor. Hatta ricanın ötesine geçip, 'yalvarıyorum' diyor. İsteddiği şey sadece kısa yazmaları. Laf arasında aynı uzun yazma alışkanlığının Öcalan'da da bulunduğunu söylüyor. Koskoca MİT'in onca risk barındıran teşebbüsün içinde tek ricası bundan ibaret. PKK şeflerinin veya BDP'li politikacıların kaleminden veya ağzından çıkan metinleri okurken öteden beri benim de dikkatimi çeken bir özellik bu. Bir cümle ile ifade edilecek bir durumu uzattıkça uzatıyorlar. Öcalan'ın avukat görüşmeleri de öyle. Laftan tasarruf etme anlayışı hiç yok. Bazen bir cümleyi yakalamak için upuzun kalıplaşmış retorikleri, keçiboynuzu kemirir gibi tüketmeniz gerekiyor.

Şiddetin, kanın, kavganın ötesine geçmek için galiba bu ayrıntı üzerinde dikkatle durmamız lâzım. Kürt ulusal siyasetinin söyleyecek çok sözü var. Bırakalım söylesinler. Tekrar tekrar söylesinler. Sabırla dinleyelim. Ne kadar yanlış, ne kadar düşmanca, ne kadar memleket zararına bulursak bulalım, tahammül edip dinleyelim. Ve bizler de konuşalım. Gerekliyorsa kavga eder gibi, kurşun sıkar gibi konuşalım. Bütün öfkeyi, bütün şiddeti kelimelere yükleyelim. Yeter ki kan dökülmesin.

BDP'lilerin Meclis'e gelmesi, PKK'nın ilan edeceği ateşkesin ilk adımı. Kaçırılan öğretmenlerin sağ-salim evlerine döneceklerinden emin olabilirsiniz. Peki bu savaşı neden başlattılar, neden bitiriyorlar? Temel sebep: Savaşı başlatanların stratejisi bütünüyle çöktü. En başta, AK Parti hükümetinin sahip olduğu yumuşak gücü hesaba katamadılar. Devlet ilk defa PKK'ya karşı intikam alır gibi, kan davası güder gibi davranmadı. Uzlaşma kapısını hep açık tuttu ve Kürtler nezdinde ahlaki üstünlüğü ele geçirdi.

Galiba İmralı'dan otobüsün yanlış yöne gittiği haberi geldi. Üstelik köprüyü uçuran kendileriydi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Altın çağ'ın zirvesi

Mümtaz'er Türköne 2011.10.02

Türkiye, demokrasinin 'altın çağı'nı yaşıyor. Dün, yeni yasama yılına başlayan Meclis, bu 'altın çağ'ın somut göstergesiydi. Soralım: 91 yıl boyunca Meclis, hiç bugünkü kadar güçlü olabildi mi?

Rahmetli Adnan Menderes'in 'sizin her şeye gücünüz yeter' anlamına gelen 'isteseniz hilafeti bile getirirsiniz' sözünü ettiği Meclis bile, dün Cemil Çiçek'in başkanlığında açılan Meclis'in gücüne yaklaşabilir mi?

Tek tek karşılaştırm. Çok partili hayata geçildikten sonra gelen cumhurbaşkanları arasında, sözü tartıya konulduğu zaman en ağır çeken hangisi? Dün Meclis'te bu ağırlığı hissettiren Abdullah Gül değil mi? Bu Meclis dinleyici localarında çok omzu kalabalık gördü. Bugün 'asker ne düşünüyor?' sorusu kimin merakını çekiyor? Meclis'in karşısında ayrı bir Meclis gibi demokrasiye sınır çizen, devlete ayar çeken bir yargıdan bahsedebilir miyiz? 1 Mart tezkeresinin reddedilmesinden beri, 'ABD Türkiye'ye her istediğini kabul ettirir' diyenlere inanacak bir örnekle karşılaştınız mı? Arkasında yüzde 50 oy olan Başbakan Erdoğan 'benim bakanım, benim genelkurmay başkanım...' dediği zaman, içeride ve dışarıda her şeyin demokratik iradenin kontrolünde olduğunu gerçekten hissetmiyor musunuz? Dün Meclis'te BDP'nin hazır olmasını neden şiddetin durması ve barışın kalıcı bir şekilde tesisi için önemli bir adım olarak görüyoruz? Çözümü Meclis bulacağı için değil mi? Bir yıl içinde bu Meclis'in yeni bir anayasa yapacağına neden güveniyoruz?

Bu Meclis'in içeride ve dışarıda rakibi yok. Sözü'nün üstüne söz söyleyecek birinden kimse bahsedemez. Bu gücün doğal bir sonucu var: Her şey gözümüzün önünde olacak. Kimse kapalı kapılar arkasında, bizden gizli-saklı iş göremeyecek. Gözümüzün, kulağımızın Meclis'e dönmesi, olup bitenleri bütünüyle kavramak için yeterli olacak.

Bu Meclis, kendisini kanıtlamış bir Meclis. Devlet içinde onun izni dışında kimse adım atamaz. Çözüm iradesi bu kadar yüksek olan Meclis'in verdiği güveni bize kim verebilir? Bu Meclis'in içinden çıkmış ve yine bu Meclis'in denetlediği hükümetin; bu Meclis'ten çıkan hükümetin atadığı memurun keyfince iş görme, hata yapıp sonra da üstünü kapama lüksü olur mu? Eğer devlet, terör örgütü ile görüşüyorsa, arkada bu Meclis'in kefaleti durduğu için kimsenin bu ülkenin çıkarlarına aykırı bir iş yapamayacağından eminiz. Görüşmeye karar vermişse, hepimiz adına barış için bir yol arıyor demektir. Ancak arkalarında bu kadar güçlü bir irade bulunanlar, sağın solun kınamasına, yıpratmasına aldırmadan çözüm bulacak cesur adımları atarlar. Çare bulmak için bu kadar güçlü bir irade Meclis'te tecelli ediyorsa, çözüm önümüzdedir.

Demokrasimiz altın çağını yaşıadığı için dünyada tehlike çanları çalarken, Türkiye ekonomik mucizeler yaşıyor. Çünkü ekonomiyi yöneten ve bütün yetkiyi halktan alan güçlü bir irade var. Kimse yanına askeri, arkasına bir başka bürokratik gücü alıp bindiği geminin altını delmeye cesaret edemiyor. Siyasî irade güven telkin ediyor; sermaye bu güveni özgüvene dönüştürüp zenginlik üretiyor. Türkiye'nin dışarıda parlayan yıldızı, bu Meclis'ten yükseldi ve bu Meclis'ten güç aldı. Türkiye başka herhangi bir şeyle değil, demokrasisi ile güç ve itibar kazandı. Herkes büyük belalarla boğuşup, inisiyatif kaybederken Türkiye demokrasi ile kazandığı itibarı, bölgesi için güçlü bir liderliğe dönüştürüyor.

23 Nisan 1920'den bu yana hiçbir Meclis, dün toplanan Meclis'in sahip olduğu güce ulaşamadı. Bugün yaşıadığımız altın çağ, bu gücün eseri. Bugünlere ne badireler atlatarak, ne tezgâhları bozarak geldik. Bir kere ele geçirince hep elimizde durmuyor. Mücadelesini biteviye vermek gerekiyor. 2014 yılına kadar devamı kuvvetle muhtemel 'altın çağ'ın zirvesindeyiz. Sonrasını bugün vereceğimiz kararlar, atacağımız adımlar belirleyecek. Bu kadar büyük bir güce büyük sorunları çözmek yakışır:

Anayasasını yapmış ve Kürt sorununu çözmüş bir Meclis; başka hangi Meclis bu iki işin üstesinden gelebilir?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İdeolojisi olmayan anayasa

Mümtaz'er Türköne 2011.10.04

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün yeni yasama yılını açış konuşmasında önümüze koyduğu hedef bu. İdeolojisi olmayan bir anayasa yapacağız.

Peki 50 yılın alışkanlığından vazgeçmek kolay mı? İdeolojisi olmayan bir anayasa yapmak her şeye yeniden başlamak demek. Boş bir kâğıdın üzerine yeniden bir tarih yazmaya girişmek. Bir Tabula Rasa. Yeni anayasa çalışmalarının umut dolu başlangıcını da bu deyim karşılıyor. Ancak Tabula Rasa'nın iki önemli anlamı var.

Birincisi her şeyin konuşulabildiği bir sınırsız alan. Hiçbir şart yok. İkincisi ise yeni, taze bir başlangıç. Bu iki anlam birbirini tamamlıyor. Yeni bir başlangıç yapabilmek için her şeyin konuşulabilmesi lâzım. Her şeyin konuşulabilmesi için yeni bir başlangıç yapılması lâzım. Türkiye'nin mevcut anayasası aslında 12 Eylül'de darbe

yapan askerlerin yaptığı anayasa değil. O tarihten bugüne, özellikle 1994'ten sonra AB uyum sürecinin de etkisiyle Anayasa'da çok köklü değişiklikler yapıldı. Özellikle geçen sene 12 Eylül'de yapılan ve 12 maddeyi kapsayan referandum çok büyük bir adımdı. Sağlıklı bir demokrasiyi, özgürlükçü bir toplumu engelleyen çok fazla madde kalmadı. Ancak anayasa konusunun, somut anayasa maddeleri üzerinde uzlaşılmasından önce Türkiye'de siyasî iklimi bütünüyle değiştirecek derin bir psikolojik boyutu var. Bu toplum yeni bir anayasa yapmalı. Ve yeni anayasasını, 2012 tarihini, kaleme alanların TBMM olmasını temin etmesi lâzım. Toplum için, siyasî seçkinler için bir özgüven ve demokrasi için bir güç gösterisi fırsatı. Olgunlaşıp bu hale gelmiş bir fırsatı geri çevirmek siyaseten mağlup olmak demek. AK Parti hükümeti ve yeni anayasanın sürükleyici en önemli aktörlerinden olan Cumhurbaşkanı herkesi kucaklayan ve toplumu bütünüyle seferber eden bir siyasî dil kullanıyorlar. Toplumun her kesimini dahil eden Meclis gruplarını sayısal ağırlıklarına göre değil, eşit temsil ilkesine göre anayasa tartışmalarının tarafı haline getiren nazik, medenî ve uzlaşmacı bir dil bu. Bugüne kadar anayasada en uç görüşleri savunanlar bile, bu uzlaşma atmosferinin dışına çıkmaya cesaret edemedi. Çok ılımlı, yapıcı ve umut vaat eden bir durum bu. Bu kadar iyimser olmak ve Tabula Rasa'dan bahsetmek fırsatını neye borçluyuz? Sağlam bir sebep var.

Mevcut anayasaya imza koyanların kendi anayasal düzenlerine sahip çıkacak güçleri yok. Askerler siyaset oyununun bütünüyle dışındalar.

TBMM, sahibi ve koruyucusu olmayan bir anayasayı değiştirecek. Anayasa'nın devletin resmî ideolojisini temsil etme kapasitesi, bizim anayasamızın en önde gelen vasfıydı. Askerler bir ulus-devlet ideolojisi ve bunun üzerine inşa edilmiş Cumhuriyet değerleri ve bu değerleri laiklik prensibinin öncülüğünde korumak ve bu işi de silahlı muhafızlar marifetiyle sürdürmek şeklinde özetlenebilecek bir hegemonya formülü uyguluyordu. Bu hegemonya formülü bugün tamamıyla çökmüş durumda. Ulus devleti yaşatma kapasitesi AK Parti'nin muhafazakâr değerlerinden güç alıyor. Türkiye, demokrasi peşinde olan Arap ülkelerine en çok ihtiyaç duydukları şeyi, Müslümanlar tarafından denenmiş bir laikliği ihraç ediyor. Bu yeni hegemonyanın kendi ideolojisini ve bu ideolojiyi kurumlaştıran bir anayasayı yapması, bu değişimin doğal sonucu değil mi? Peki hangi ideoloji? Bütün dünyada olduğu gibi sermayenin, ulus devletin, demokrasinin ve özgürlüklerin ideolojisi. Her yerde egemen olduğuna göre formüle edip anayasaya yerleştirmeye gerek yok. En pratik yöntem, bütün ideolojilere anayasayı kapatmak. Türkiye ideolojisiz bir anayasa yapmalı. İdeolojisiz anayasa, Atatürk milliyetçiliğinin ve Atatürkçülüğün yer almadığı bir anayasa olacak. 27 Mayıs darbesinden sonra, Anayasa'ya eklenen bu ideoloji askerî vesayet düzenini meşrulaştırmak için icat edildi. Artık anlamı kalmadı.

Piramiti sivri ucundan ayakta tutmaya çalışmak, bir ideoloji üzerine anayasa inşa etmek demek. Durmayacağı açık olduğuna göre yandan destekler ve payandalar gerekli. Halk egemenliğine, Cumhurbaşkanı'nın tabiriyle halkın mührüne sahip bir anayasa ise dörtgen tabanı üzerine haşmetle yerleşmiş ve her türlü dalgayı, aşınmayı ve darbeyi karşılayacak güçte bir anayasal düzene sahip olmak demek. İdeolojisiz anayasayı başarmak Türkiye'yi sağlıklı ve kalıcı bir anayasanın üzerine yerleştirip sağlam bir bünye ile yolumuza devam etmek demek.

İlk adım: İdeolojilerden arınmak. Çok önemli olan bu mevzuya devam edeceğiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ne kadar ilerledik?

AB'nin ilerleme raporu taslağı, durum muhasebesi yapmak için uygun bir vesile. Bu raporlar yıllarca Türkiye'ye karşı bir düşmanlığın, en azından ayak sürümenin göstergesi olarak yorumlandı.

'Demokrasiniz geri. Askerler ülkeyi yönetiyor. Hukuk düzeniniz insan haklarına aykırı. İşkence yaygın.' gibi, bu raporlarda tekrarlanan eleştiriler, Türkiye'nin iç işlerine müdahale olarak takdim edildi. Eleştiren, eleştirilir. Ancak üzerimize çökmüş olan boğucu atmosfer, tepkileri de yönlendirdi. Neyse artık herhangi bir kompleksimiz, her hal ve şartta Türkiye'yi küffara karşı kahramanca savunmak gibi bir hamasetimiz kalmadı. İlerleme raporunda yer alan eleştirilerin bir mantığı var. Demokrasi, hukuk, insan hakları konusunda evrensel standartlara göre durum gözden geçiriliyor. Çizgiyi aşan sübjektif yorumlar elbette var. Ama yine de bize, bulunduğumuz yeri belirlemek için sabit bir nokta, bir kerteriz noktası veriyor. Evrensel normlar ile bizim değişen normlarımız mukayese ediliyor. Aynı normların ışığında fiilî durum ve uygulamalar gözden geçiriliyor.

İlerledik mi? Rapor ilerlediğimizi söylüyor. Yeterli mi? Elbette değil. Gidilen yol doğru. Cesur adımlar atılmış. Ama yine temel sorunlar alanında atılması gereken adımlar var. Askerlerin siyasetten çekilmeye zorlanması yeterli değil. Ayrıca her alanda sivil denetimin kurulması ve işletilmesi gerekiyor. YAŞ'ta ve Sayıştay denetiminde eksikler ve boşluklar var. Hukuk sistemi ile ilgili, 2010 referandumu ile yapılan düzenlemeler büyük ilerlemeler ama bu istikamette doldurulması gereken yasal boşluklar duruyor. Yargı ile ilgili sorunlar aynı şekilde azalmakla birlikte devam ediyor. AB raporu, tutuklu yargılama gibi kararların açık gerekçelerinin olması gerektiğini söylüyor. Yeni anayasa yapım süreci ile ilgili olarak müzakereye önem verilmesi gerektiği vurgulanıyor.

AB İlerleme Raporu'nun sıraladığı eleştirilerin bir kısmı zaten geniş taraftarı olan eleştiriler. Bir kısmı da hükümet tarafından bir politika ufku olarak benimsenmiş ve uygulamaya konulmuş durumda; Anayasa için başlatılan müzakerelerde olduğu gibi. Demek ki siyasî-hukukî düzenin meşruiyetine dair standartlarımız artık evrensel standartlarla çakışıyor. Aynı pencereden bakıp, aynı ölçülere uygun adımlar atıyoruz. Ama bizim yine de farklı eleştirilerimiz olmalı.

Türkiye'nin ilerlemesi, arkasında yüzde 50'lik halk desteği olan bir siyasî iktidarın marifeti. Bu ilerleme -her ne kadar büyük adımlar atılmış olsa da- bir siyasî liderliğin, bu liderliğin yüklendiği kararlılık ve istikrarın eseri. Türkiye'nin bugün ulaştığı ileri demokratik düzen -ekonomisi gibi- bir siyasî başarı. Dünyayı sırtında taşıyan Atlas gibi, bugünün siyasî iktidarı yükün altından çekildiği zaman her şey tepetaklak olabilir. Değirmen gürül gürül akan bir suyla değil, çarkları elleriyle çeviren bir hükümetin marifetiyle dönüyor. Kısaca Türkiye henüz kalıcı bir sistem oluşturmayı başaramamış durumda değil. Yapısal değişimin vardıgı nokta sistemi, kendini idame ettirecek ve bağışıklığını oluşturacak hale getirmekten henüz çok uzak.

Anayasa, bunun için gerekli. Anayasa Türkiye'nin kendi ayakları üzerinde durabilen, dört mevsimde de iş gören bir siyasî düzene geçmesi için bir çözüm değil, büyük bir fırsat. Bu fırsattan kalıcı bir çözümün çıkması anayasanın bütün toplumun katılımı ile yapılmasına bağlı. Bir demokratik düzen ancak halk ona sahip çıkarsa işler. 'Ne düşünüyorsun?' sorusuna 'hiçbir şey' diye çevresine bakıp cevap veren bir halkla demokrasiyi işletemezsiniz. Anayasa yapım süreci bu yüzden yeni bir anayasa yapmaktan önce halkı demokrasinin öznesi haline getirmek için bir fırsat.

Askerin sivil denetimi, hukukun herkes için adalet dağıtması, insan haklarına sonuna kadar riayet edilmesi, herkesin eşit ve onurlu yurttaşlar haline gelmesi konusunda bu toplumda oluşacak ortak iradede söz ediyoruz. Siyasî parti kimliklerini, mezhep bağlarını, etnik kökenleri aşan bir ortak bilinç. Demokrasi ancak bu bilinç üzerinde ayakta durabilir, kendini devam ettirebilir ve en önemlisi zorlu sorunları çözecek güce ve çevikliğe kavuşur.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Devlet ile PKK arasındaki satranç

Mümtaz'er Türköne 2011.10.07

PKK'nın üst üste yaptığı her hamlede duvara toslaması hesap hataları yüzünden. En büyük hesap hatasını ise karşısındaki gücü ölçüp-biçerken yapıyor.

PKK hâlâ askerin sevk ve idare ettiği bürokratik-güvenlik devletini veri kabul edip ona göre adım atıyor. Bu hesaba göre yaptığı stratejinin gerçekle bağları kesiliyor. Karşısındaki gücün tepkilerini kestiremediği için taktik hamleleri istediği sonucu vermiyor. Vaziyetini ve ileri hamleleri, öngördüğü tepkilere göre belirlediği için boşlukta kalıyor ve yokuş aşağı yuvarlanıyor.

Askerler PKK'ya tam çeyrek asır boyunca salt bir güvenlik sorunu olarak yaklaştılar. AK Parti hükümeti ise bir siyasal sorun olarak yaklaşıyor. Söylediğim 'Kürt sorunu bir terör sorunu mudur, yoksa siyasî bir sorun mudur?' ikileminden çok farklı. Sorunun tanımı ne olursa olsun, asker bu soruna salt güvenlik sorunu olarak yaklaştı. Dolayısıyla askerî araçları devreye soktu. Bu yaklaşım sadece stratejik bir körlüğün eseri değildi; çünkü aynı zamanda bu araçlar askerin eline ülkeyi yönetme imkânı veriyordu. PKK, askerin kurduğu bu devleti tüketen denklemin içinde büyüyerek marjinallikten kurtuldu ve kitleselleşti.

Meseleye siyasî bir sorun olarak yaklaştığınız zaman stratejik düşünmeye başlarsınız. Önünüzde çözülecek bir sorun duruyorsa, stratejik hesaba göre siyasetin vasî imkânlarının yanında devletin güçlerini seferber edersiniz. Elinizdeki araçların tamamını yan yana, üst üste getirir çözüm için bir strateji oluşturur, buna uygun taktik adımlar atar veya karşınızdakinin adımlarına cevap verirsiniz.

AK Parti iktidarı ile artık devletin PKK'ya karşı takip ettiği ve bütün araçları tek elde kontrol ederek uyguladığı bir stratejisi var. PKK hâlâ bu stratejiye intibak edebilmiş ve dengeyi kurabilmiş değil. AK Parti'nin uyguladığı stratejinin temel kimyası şeffaflık. Devlet cenazelerde tekrarlanan hamaset nutuklarından sıyrılıp, ortaya döküldüğü zaman bile hesabını verebileceği ölçüde her yönleme ve araca yakın duruyor. Müzakere kapısını herkese açık tutarken, aslında PKK'yı hiç alışık olmadığı bir şeye, kendisi gibi şeffaf olmaya zorluyor. Temel strateji bu sorunu, hukuku, demokrasisi ve özgürlükleri olan bir devlet iradesi ile çözmek. Devlet varlık sebebi olan siyasî barışı ve toplumun güvenliğini sağlamayı hedef olarak benimsiyor. Vatani bölünmekten kurtarmayı, bölücülüğü sona erdirmeyi değil. Siyasal barışın ülke bütünlüğünün de vazgeçilmez şartı olduğunu bildiği için.

KCK operasyonundan medyaya düşen ses kayıtları PKK'nın esnekliği olmayan bir strateji uyguladığını gösteriyor. 'Bütün iktidar Sovyetlere' şeklinde özetlenecek Lenin'den iktibas edilen bu strateji, KCK etrafında, devlete alternatif bir siyasî-bürokratik örgütlenmeyi merkeze alan bir 'devrimci halk ayaklanması' tezine dayanıyor. Bu strateji Kürt sorununu, Kürt ulusalcılığını, hatta silahlı mücadeleyi değil bir örgüt olarak PKK'nın hâkimiyetini hedef alıyor. KCK'nın ses kayıtlarında geçen '2011 yılında PKK mücadelesini gündemleştirmek'

stratejisi, bu örgütsel önceliğin işareti. İnsan kayıplarının, özellikle Kürtlerin hayatlarının bu 'gündemleştirme' için feda edilmesi, Kürt vicdanını yaralayan sivil hedeflere yönelik saldırıların hükümeti yıpratmak için tırmandırılması hep bu amaç için.

'PKK bu stratejide başarısız oldu' sözünü temellendirmek için sadece iki noktaya değinelim. PKK'nın Kürtlerin yaşam hakkını basit bir örgütsel malzeme olarak kullanması, şeffaf bir ortamda gerçekleşti. KCK tutuklamalarına Kürtlerden ciddi bir tepkinin gelmemesi, PKK'nın kitlesel anlamda duvara tosladığını gösteriyor. İki yıl önceki ilk KCK operasyonlarına gösterilen tepkiden bugün eser yok. AK Parti, 14 Temmuz'da PKK'nın başlattığı savaşı ilk defa kitlesel rahatsızlığa yol açmayacak şekilde sınırlı bir alanda tuttu. Yurtiçinde askerî operasyon yapmadı, karşılığı ülke sınırları dışında sadece Kandil'de verdi. KCK tutuklamaları ile verdiği cevap ise PKK'nın sivil hedeflere yönelik saldırılarına paralel yürüdüğü için Kürtler arasında bile meşru karşılandı.

Siyaset silahla yapılsa bile bir iddia işi. PKK, 9 Ekim'de Gemlik yürüyüşü ile bir iddia ortaya koyuyor. Amaç devleti zor kullanmaya mecbur bırakmak. Karşısında sükûnetle PKK'nın öteden beri oynadığı satranca akıl dolu hamlelerle cevap veren bir gücün bulunduğu farkında değil. 9 Ekim'de yaşayacağı fiyaskoyu da bu yüzden öngöremiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'İslâmî bekleyiş'

Mümtaz'er Türküne 2011.10.11

Şerif Mardin'in dün Taraf'ta Neşe Düzel'e verdiği mülakatta kullandığı tabir bu. Şerif Mardin'in, 'İslâmî dirilişin sürekliliği', 'İslâm'ın artan enerjisi' gibi deyimlerle bugünü tasvir ederken, toplumsal gerçekliği 'bekleyiş' kelimesi ile özetlemesi ilginç. Beklenen ne? Bir Mehdi'nin gelişi değil elbette.

'Pasif bir arayış' olabilir mi? Toplum birilerinin kendisi adına bir şeyleri arayıp bulmasını bekliyor. Bekleyenleri sınıflandırırken 'Kur'an'ı bilenlerin bekleyişi' ile 'ikincil, üçüncül kaynaklardan okuyanların bekleyişi'; yani geleneksel 'havass-avam' ayırımının altını çiziyor Mardin. Mülakatın bugünkü devamında belki bu 'bekleyiş'in neye dair olduğunu daha sarıh anlayacağız.

Şerif Mardin, dinin toplumsal karşılığını anlamaya ve çözümlemeye bütün bir ömrünü adanmış bir sosyal bilimci. Cumhuriyet'in laik politikalarını sığ ve mekanik olmakla niteleyip, dinin kültürel ve toplumsal işlevlerini kavrayamamakla suçlar. Mardin, bir din âlimi değil. İlahiyatla değil, dinin bir toplumsal kurum olarak üstlendiği rollerle ilgileniyor. Toplumun anlam dünyasındaki karşılığını gösteriyor. Bu yüzden 'İslâmî bekleyiş' ile kastettiği şeyin, toplumsal değişimin istikametine dair bir yorum olduğunu düşünebiliriz. 'Mahalle baskısı' metaforu da Şerif Mardin'in icadı idi.

Türkiye'de çok şey değişti. Dinin toplumsal karşılığı da. Artık kimse laikliği, siyasî rekabetin veya toplumsal değişimin anahtar kavramı olarak kullanmıyor. Kahire'de Mısırlılara laiklik tavsiye eden Türkiye'nin Başbakan'ının kendi partisi üç yıl önce laiklik karşıtı eylemlerin odağı olmaktan mahkûm edildi. Demek ki bu tartışmaların gerçek hayattaki karşılığı farklı. Bu farkı anlamak için, Başbakan'ın laiklik ihraç ettiği Mısır'ın tam da laiklik eksenli sıcak gündemine eğilelim.

Mısır'ın güneyinde Assuan kentinde vali bir kiliseyi, ruhsatsız inşa edildiği gerekçesi ile yıktırıyor. Kahire'de Hristiyan Kiptilerin Tahrir Meydanı'ndaki protestosunda şu ana kadar 19 kişi hayatını kaybediyor. Üstelik radikal İslâmcı gruplar bu eylemlerde Hristiyanlara destek veriyorlar. Mübarek iktidarı sallanırken İskenderiye'de Noel ayininde bir kilisede bomba patladığı zaman yine Müslümanlar Hristiyanlara destek olmak için canlı duvar oluşturmuştu. Din eksenli bir başka gerginlik Tunus'ta yaşanıyor. Başörtülü bir genç kızın üniversiteye alınmamasını protesto edenlerin eylemi yayılıyor. Din eksenli hassasiyetlerin rol oynadığı bütün bu olaylarda toplumda sorun yok; yegâne sorumlu devlet. Dikta dönemlerinden kalma bir alışkanlığı yöneticiler sürdürüyorlar. Bu bir yönetim tekniği. Devlet dine ve toplumun kutsallarına saygı göstermiyor. Tepki ile karşılaşınca da laikliğe sarılıyor. Gerçekte ise laikliği uygulanamaz hale getiren kendisi. Dinî konuları bir toplumsal huzursuzluk ve çatışma vesilesine dönüştürmek için elinden geleni yapıyor. Böylece kendi kendini yönetemez bir toplum imajı oluşturuyor. Dikta yönetimleri tasfiye edildikten sonra bile bu politikanın sürdürülmesi, bir idarî teknik olarak nasıl yerleştiğini gösteriyor.

Elimizde sağlam bir ölçü var. Batı'da farklı inanç mensuplarının birbirini yok etmesini engellemek ve toplumsal barışı sağlamak için laiklik adını verdiğimiz prensip gelişti. Devleti, bu çatışmaları önlemek için tarafsız hale getirmek bulunan en mantıklı çözümdü. Bugün İslâm dünyasında ise laiklik adıyla toplumu din çatışmalarına sürükleyen bir devlet iktidarı hâlâ egemenliğini sürdürüyor. Devlet dinî çatışmaları durdurmak yerine bizzat kendisi kışkırtıyor. Sorun toplumda değil devlette. Laik bir hukuk düzeni için en ciddi tehdit devletten geliyor.

Toplumun ilerlemesi, zenginleşmesi aynı zamanda çoğullaşması demek. Bugün dindarlık artık sadece yoksulların yaşam biçimi değil. Dindar sosyetenin yükselişi, sınıf farklılıklarının aynı dine inananlar arasında büyük uçurumlar oluşturması otomatik olarak keskin laikliği de, dinin tekçi yorumlarını da belirleyici olmaktan çıkartıyor. Sosyetemiz dün laikti; bugün ise Müslüman. O zaman toplumsal kutuplaşmayı dinî inançlara yüklemenin ve din eksenli bölünmelerin karşılığı kalmıyor. Sorun devletin laikleştirilmesinde düğümleniyor. 'İslâmî bekleyiş'le Şerif Mardin'in neyi murat ettiğini bilmiyoruz. Ama dün anlamamız gereken şey olmadığı ortada. Hepimiz çoğulculuğu ve bu çoğulculuğun güvence altına alınmasını bekliyoruz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP'nin Anayasa çizgileri

Mümtaz'er Türköne 2011.10.13

İlk ön şartı ileri süren CHP oldu. 'Anayasa'nın ilk üç maddesi bizim açımızdan ön şart. Çünkü kurucu iradenin iradesidir.' dedi Kılıçdaroğlu Abant'taki toplantıda.

Bu şartları kime karşı ileri sürdü? 'İdeolojisi olmayan anayasa' isteyen herkese karşı. Başta Cumhurbaşkanı'na, TUSİAD'a ve anayasa konusunda bugüne kadar fikir beyan eden neredeyse herkese. Durum biraz çocukların oyununa benziyor. Elindeki sopayla diğerlerinin etrafına bir daire çizen çocuk, 'kimse bu çizginin dışına çıkmasın' diyor. Hepimiz CHP'nin çizdiği bu çizginin içinde kalmaya mahkûm muyuz?

Yeni anayasa yapım sürecine başlamadan önce bu çocukça engeli aşmak zorundayız. Hatta bu konuda CHP'yi de ikna etmek mecburiyetindeyiz. CHP ikna olur mu? Ben olacağını düşünüyorum. CHP'nin ikna olacağı şey prensiplerinden vazgeçmesi değil. CHP, bütünüyle imkânsız olan bir şeyin peşinde. Sadece farkında değil.

Önce Anayasa'nın ilk üç maddesini iki kısma ayıralım. Birincisi gerçekten Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin olmazsa olmaz esasları. 'Cumhuriyet', 'resmî dil', 'laiklik', 'hukuk devleti' gibi. CHP de ilk üç maddeyi savunurken bu kavramları öne çıkartıyor. Bu konuda yerden göğe kadar haklı. Kavramların temsil ettiği prensiplerin yeni anayasada olduğu gibi muhafaza edilmesi lâzım. Ama ikinci kısımda hepimizin ortak anlamlar vermekte zorlandığımız bir ideoloji yer alıyor. CHP'nin kırmızı çizgileri arasında yer alan 2. maddede belirtilen 'Atatürk milliyetçiliğine bağlılık', 'Başlangıçta belirtilen Atatürk ilke ve inkılapları'na yine bu maddede atıf yapılması gibi. İlk üç madde değişmezse, bu ideolojik yükleri anayasamız taşımaya devam edecek.

CHP bu ideolojik safsataları, kendi altı oku olarak yorumluyor ve bu yüzden savunuyor olabilir. Ancak bağlı bulunmak zorunda olduğumuz Atatürk milliyetçiliğini, CHP içinde, tam da bağlanacağımız sağlamlıkta tanımlayacak veya formüle edecek bir Allah'ın kulu çıkabilir mi? Bu ideolojik zıvaların Türkiye'ye yüklediği ağır yük, imkânsızlığından kaynaklanıyor. Kimse bu ideolojiye kuş mudur, yoksa deve midir diye karar bile veremiyor. Anayasanın ideolojisinin olmaması, belirsizliğin, keyfiliğin ve ömür tüketen boşboğazlığın olmamasını istemek anlamına geliyor. İlk üç maddeyi ön şart olarak öne süren CHP'ye bu ön şartın içinde yer alan 'Atatürk milliyetçiliği'ni ve atıfta bulunduğu 'Atatürk ilke ve inkılapları'nı tanımlama görevi düşüyor. Madem istiyor, istediği şeyin ne anlama geldiğini bize açıklasın. Bizi ikna etsin.

İkinci olarak CHP'nin düştüğü ve bizi de içine çektiği çok bariz bir tuzak var. Anayasa'nın ilk üç maddesinde yer alan ideoloji, Kılıçdaroğlu'nun belirttiği gibi gerçekten bir kurucu iradenin iradesi. Ama hangisinin? 1923'tekin mi, 27 Mayıs 1960'takin mi? CHP'nin sahip çıktığı ideoloji ve bu ideolojiyi anayasaya yerleştiren irade Cumhuriyet'i kuran irade değil. Cumhuriyet'i kurarken ne Atatürk milliyetçiliğine ne de Atatürk ilke ve inkılapları diye murada göre farklı tanımlanan bir ideolojiye bağlılık talep etmek Atatürk'ün bile aklına gelmemiştir. Çok söylendiği üzere Atatürk Atatürkçü değildi. Atatürkçülük, zorbalıkla iktidarı ele geçiren 27 Mayısçıların kendilerine meşruiyet ararken arkasına saklandıkları bir korunak olarak icat edildi. Atatürkçülük darbeciliğin ideolojisi olarak anayasaya yerleştirildi. 27 Mayısçıların kendilerine 'II. Cumhuriyetçi' demeleri ve 'kurucu irade' iddiasında bulunmaları Kılıçdaroğlu'nu haklı çıkartıyor. Yalnız Kılıçdaroğlu'nun da farkında olmadığı çok önemli bir farkla. İlk üç maddenin ideolojisinin kurucu iradesi 27 Mayıs darbecileridir. Bugün ilk üç maddeyi ideolojik safralarıyla beraber ön şart olarak öne sürmek 27 Mayıs darbesini savunmaktan ve orada sergilenen iradeye sahip çıkmaktan başka bir anlam taşımaz.

Anayasa'nın ilk üç maddesini bir ön şart olarak öne sürmek çocukların çizdikleri dairelere benziyor. Israr ederseniz ilkel toplumların manasına kimsenin akıl sır erdiremediği bir tabu takıntısı başlar. CHP bize tane tane 'Atatürk milliyetçiliği'ni 72 milyonun ortak ideolojik paydası olarak anlatmaya ve bize kazandıracaklarını sıralamaya başlasın. Bizi ikna etsin. Tabii önce ne anlama geldiğini bir tanımlamayı denesin.

'İlk üç madde ön şarttır' tezi CHP için bir yük. Bakalım bu yükün altından kalkabilecek mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Öcalan'a ev hapsi

-Mümkün mü? Anayasa'nın 104. maddesine göre mümkün. Cumhurbaşkanı'nın hükümlülerin cezalarını, 'sürekli hastalık' gibi gerekçelerle affetme veya hafifletme yetkisi var.

'Gözetim altında bulundurmak' veya 'ev hapsi' Cumhurbaşkanı'nın kullanacağı 'hafifletme' yetkisi içinde yorumlanabilir. Peki, Cumhurbaşkanı bu yetkiyi Öcalan için kullanır mı? Toplumda çok geniş kapsamlı bir mutabakat ve destek olursa kullanır. Toplumda genel bir mutabakat gerçekleşir mi? Şiddetin kayıtsız ve şartsız sona ereceğine herkes inanırsa, toplum bu konuda ikna olabilir. Bu muhakemede aksayan bir nokta var mı? Kan duracak. Şiddetin her türü sona erecek. Buna karşılık Öcalan'ın toprağa ayağını basabileceği, istiyorsa çiçeklerle-böceklerle uğraşabileceği ve elbette gelen ziyaretçileriyle birlikte mangal yakıp muhabbet edebileceği bir hayatı olacak. Hatta bu şartlarda örgütünün aracısız yönetecek.

Ayrı ayrı hem Kürt sorununda hem de şiddet sorununda bakış açılarımızı ve ezberlediğimiz doğruları gözden geçirmemiz gerekiyor. Büyük ve iddialı bir devlete, sağduyulu ve feraset sahibi bir topluma yakışan, çözüme odaklanmaktır. Önümüzde canımızı yakan, takatimizi kesen bir sorun var. Adını doğru koyalım: Bu sorun uzun zamandır devam eden Kürt silahlı kalkışması. Bu sorun millî birliği yeni bir uzlaşma ile sağlamlaştıracak çözülebilir. İki kilo patlayıcı ile hangi sivil hedefleri gözüne kestirdiğini bilemediğiniz karanlık teröre karşı zafer kazanılamaz. Bugünün Türkiye ve dünya şartlarında silahlı kalkışmaya girenler de amaçlarına ulaşamaz; ancak İran-Suriye kayığına binerek Ortadoğu'nun kirli oyunlarının sıradan oyuncuğu haline gelirler. Kazananı olmayan bir savaş iki taraf için de sona ermeli.

Sorunun hükümet içinde ilk elden sahibi olan Beşir Atalay, iyimser bir tablo çiziyor. 'Zaman uygun, atmosfer iyi' sözü, işlerin yoluna girdiğini gösteriyor. 'Devletin bütün mekanizmaları ortak bir strateji üzerinde ve çok ciddi bir uyum içinde çalışmalarını sürdürüyor' demesi, inisiyatif boşluğu bulunmadığı olarak yorumlanmalı. 'PKK savaşı kaybetti' demiştim. İlk defa devlet ezberi bozdu, müzakere yürüttü ve PKK'nın savaş lordları açığa düştü. Çaresiz yeni bir savaş başlattılar. İşe yaramadı.

Geniş bir açığa ihtiyacımız var. İran, Murat Karayılan'ı bize teslim etseydi ne olurdu? 'İyi olurdu' diyenler Dr. Bahoz'un egemen olduğu bir Kandil'i gözlerinde canlandırırsınlar. Öcalan gözetim altında tutulursa ne olur? Cevabı Türkiye'den önce PKK'nın şahinlerinden alsınlar. PKK, silahlı gücü, mali kaynakları, Güneydoğu'daki kitlesel örgütlenmesi, sivil ve siyasî uzantıları ile yedi başlı bir ejderhaya benziyor. Bu ejderhayı tek başına kimse kontrol edemiyor. BDP'nin yani sivil siyasetin önünün açılması, Güneydoğu'da PKK'nın silahlı vesayetinin sona ermesi lâzım. Çare, çözüm ne?

'Apo'yu paşa yapalım' sözüyle, bu ateşin söndürülmesi için akıl ve ferasete olan ihtiyacı vurgulamıştım. Yeniyetme bir devlet değiliz. Osmanlı eşkiyaya boşuna mı paşa rütbesi veriyordu? Devletin varlık sebebi barış ve vatandaşın güvenliğini temin etmektir. Elindeki araçları kullanarak kanı durduracak, kalkışma içindekilerin ellerinden silahları ister zorla ister ikna ederek alacak. Yoksa öfkeden, kinden kuduranların önüne düşüp kan davası gütmeyecek.

Atalay, entegre bir stratejiden bahsediyor. Devlete akıl hakim olunca oturup hesap yaparsınız. KCK tutuklamaları kafaları karıştırıyor. Entegre düşünelim. Şiddet durursa, silahlar susarsa KCK isimli bir örgütten bahsedebilir misiniz? Karşımızda paralel bir devlet örgütlenmesi var. Devlet dediğimiz zor kullanma ayrıcalığı ile maruf. Zor kullanamayan bir KCK mahkeme kurabilir mi? Vergi toplayabilir mi? Kürtlerin üzerinden PKK'nın sopası kalkarsa itibarı ve gücü kalır mı? Şiddet yöntemleri kullanamayan bir PKK'yı hangi Kürt hazır olda dinler?

Yaşadığımız son üç aylık savaş dönemi PKK içinde ciddi kırılmaların ve tartışmaların yaşandığı bir dönem oldu. Şiddet sona eriyor. Denendi ve işe yaramadığı görüldü. BDP'liler bir yanda PKK içinde çatışarak, öbür tarafta

Türkiye'nin geri kalanına bir şeyler anlatmaya çalışarak sivil siyasetin önünü açmaya çalışıyorlar. Bu evrede 'Öcalan'a ev hapsi' önerisi, Öcalan'ı kurtarmaktan ziyade PKK içindeki dengeleri etkilemeye çalışan taktik bir hamle gibi görünüyor. 'Öcalan'ı muhatap alın' dediler. Devlet alıp müzakere yürüttü. Sonuç? Kim savaş ilan etti?

Diyelim ki, Marmaris veya Kuşadası'nda 20 dönümlük bir çiftlik ve Öcalan'ın her türlü iletişim imkânı var; yani örgütünü yönetiyor. Sadece şu soruya cevap verelim: Kürt sorunu ve terör sorunu ne olur?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anayasa ve fazla mesai

Mümtaz'er Türköne 2011.10.16

Enerji Bakanı Taner Yıldız'ın 'gün ışığına göre mesai' önerisi, cumartesi iş günlerine dahil ederek genişliyor.

Yeteri kadar çalışıyor muyuz? Büyüme hızımız, ekonomik performansımız bu soruya 'evet' cevabı vermemiz için yeterli. Peki, daha fazla çalışabilir miyiz? Bu soruya da aynı şekilde cevap verebiliriz. Potansiyelimizin gerçekleşmeyen önemli bir kısmı, atıl vaziyette duruyor. Enerji Bakanı'nın önerisi daha fazla büyüme, daha güçlü bir ekonomi ve daha zengin bir Türkiye anlamına geliyor.

Ama daha fazla çalışmaya razı olur muyuz? Haftalık 40 saatlik mesainin artmasını, dinlenme süresinin kılmasını kim ister? Mesai süresini kısaltmak geniş bir halk desteği bulur. Ama uzatmak dirençle karşılaşır. Hemen herkesi ilgilendiren bir konu. Bu konuyla ilgili olan herkes, aynı zamanda Enerji Bakanı'nın üyesi olduğu hükümeti tek başına iktidara getiren halkın kendisi. İstikrarlı ve güçlü bir hükümetin üyesi sıfatıyla Enerji Bakanı, politikanın doğasına aykırı bir öneride bulunuyor. Söylediği bütünüyle doğru. Bakan'ın halk dalkavukluğu yapmaya ihtiyacı yok. Ülkeye, hatta hepimize faydalı bir öneride bulunuyor. Dünyaya dönüp daha dik duracağız. Ekonomilerini 'çalışkanlık' üzerine kuran Japonya'yı ve Almanya'yı gözünüze getirin. Ama tek tek her birimizi daha zor bir hayat bekleyecek.. 'Ülkemiz daha çok üretsinsin, büyüsün ve zenginleşsin; ama ben daha fazla mesai yapmak istemiyorum.' Sözdən öte bu lafın hiçbir anlamı yok.

Komşumuz Yunanistan temerrüde düşmek üzere. Avrupa ve ABD'nin kenarında dolaştığı ekonomik uçurum reel ekonominin yapısal sorunlarından kaynaklanıyor. Sorun sadece bir ekonomi sorunu değil, aynı zamanda bir demokrasi sorunu. Halk daha fazla vergi ödemek istemiyor. ABD hükümeti vergileri düşük tutarak kamu harcamalarını borçlanma ile karşılıyor. Sonunda borç yükü reel ekonomiyi de çökertiyor. İnsanlar daha fazla çalışmak istemiyor. Rekabet finans sektörüne, teknolojiye kayıyor. Asıl üretici sektör zayıflayınca ister istemez ekonomik çarklar aksamaya başlıyor. ABD'nin ve Avrupa'nın ekonomik krizleri, hemen yanı başımızdaki Yunanistan'ın resmen iflasını ilan etmesi demokratik politikaların sonucu. Demokrasi, iktidarlara popülist politikalar, kestirmeden halka şirin görünmeye sevk ediyor. Bu politikalar ise kısa vadede iktidarlara ömrünü uzatıyor; orta ve uzun vadede ise ekonomik daralmayı getiriyor. ABD'deki Wall Street ayaklanması, bu fasit dairenin artık işlemediğini gösteriyor.

Dokuz yıldır Türkiye'yi yöneten AK Parti iktidarı, uzun zamandır hasreti çekilen istikrarın gücüne doğru tercihleri ekleyerek ekonomiyi tekrar rayına oturtup, mucizevi biçimde büyüttü. Bu kadar güçlü bir iktidarın halk dalkavukluğu yapmasına ihtiyacı olmadığı için, bazen tepkileri göğüsleyerek ileri hamlelere girişti. Türkiye'nin büyüme hızı, ekonomik performansı bu istikrarın verdiği güvenin ve uzun vadeyi gözden

kaçırmayan ekonomi politikalarının eseri. Çalışan, üreten bir işgücü, bu ekonomik performansın asıl taşıyıcı aktörü. Enerji Bakanı'nın önerisi ise bu avantajı daha ileri taşımak.

'Fazla mesai yapmak' gibi, tek tek her birimizin çıkarlarına aykırı, ama ülke için doğru kararlar demokratik düzen içinde nasıl alınır? Konunun, anayasa tartışmaları ile yakından alakası var. Az vergi ödemek, daha fazla kamu harcaması talep etmek, sübvansiyonlar ve daha az çalışmak toplumun doğal eğilimi. Kamu harcamalarını halkı rahatsız etmeden borçlanarak karşılamak, daha çok oy almak için daha fazla kamu harcaması yapmak gibi politikalar da hükümetlerin eğilimi. Bu kısır döngü bugün Avrupa ve ABD'de beklenen ekonomik krizlerin arkasında duran yılların birikimini özetliyor.

Bu kısır döngünün ülkeyi ekonomik krize sürüklemesini önlemenin yolu, bu konularda anayasa hükümleri ihdas etmek. Ekonominin objektif ihtiyaçlarını siyasî tartışmaların ve parti rekabetlerinin dışına taşımak için herkesin uyacağı kurallara ihtiyaç var. İşte bu kurallara anayasal iktisat adı veriliyor.

Enerji Bakanı'nın önerisi bir anayasal iktisat konusu. Anayasaya mesai saatleriyle ilgili bir kural konulabilir ve bu kurala cumartesi mesaisi de dahil edilebilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tarih yeniden başlıyor

Mümtaz'er Türköne 2011.10.18

Wall Street işgalcileri ve Roma'da, Madrid'de süren ve dünyaya hızla yayılan protestolar, derinlerde güçlü bir sarsıntının dışa yansıyan işaretleri.

Yeni bir tarih başlıyor. Bu sözü, Fukuyama'nın 'tarihin sonu' tezine karşı söylüyorum. 1991'de Sovyetler Birliği ipi kopan tesbih taneleri gibi dağılınca liberal kapitalizm nihaî zaferini ilan etmişti. Artık tarih, kapitalist düzenin sonsuza kadar devam edeceği, bu yüzden kendini tekrarlayacağı bir otomata bağlanacaktı. Bugünkü tablo tarihin sona ermediğini, liberal kapitalizmin sonunun yaklaştığını haber veriyor. Basit, geçici ve atlatılabilecek bir kriz değil, önümüzde duran tablo. Eski düzeni sürdürerek bulunabilecek bir çıkış yok.

Yunanistan'da 19-20 Ekim'de 48 saatlik bir genel grev yapılacak. Sistemin kendini düzeltme imkânı kalmadığını, komşumuzda büyüyen kriz gösteriyor. Taşıdığı yolcular ve yüklerle senede 100 milyon Euro geliri olan demiryolları idaresinin, sadece çalışanlara ödediği ücret 400 milyon Euro'yu buluyor. Yunan hükümeti, işin içinden nasıl çıksın? Yunanistan'a borç veren Avrupa bankalarını kurtarmak için Yunanistan'ın borçlarının yüzde 50'si silinecek. Tamamı silinse ve Yunanistan'a sıfır faizle yeni borçlar verilse, Yunan vatandaşlarının kabaran öfkesini dindirmek mümkün görünmüyor.

Liberal kapitalizmin yüzde 1'lik mutlu azınlık ile yüzde 99'luk geri kalan kitle arasında sağladığı uzlaşmanın sona ermesi asıl sorunu teşkil ediyor. Uzlaşma demokratik sistemler marifetiyle sağlanmıştı. Sona ermesi sadece ekonomi ile sınırlı kalmayacak bir genel çöküşün habercisi. Uzlaşmayı sürdüren ana unsur devletin üstlendiği sosyal görevler ve bunun için yaptığı kamusal harcamalardı. ABD'de yolların bakımsızlıktan delik deşik olması, gündelik hayatın içinde görebileceğiniz bir sorunun işareti. Cari açık sadece bizim değil, bütün dünyanın problemi. İktidardakiler veya iktidara gelmek isteyenler oy kaybetmemek için kamu harcamalarını kısmak istemiyorlar. Ali Babacan gibi bir ekonomi patronları olmadığı için, vergileri artırmaya da cesaret

edemiyorlar. Harcamalarla kaynaklar arasındaki fark borçlanarak kapatılıyor. O zaman da devlet ekonominin üzerinde giderek büyüyen bir kambura dönüşüyor.

İktidarı belirleyen halk olduğuna göre harcamaları kısıp gelirleri artırarak bu açığı kapatmak mümkün değil. Çünkü herkes devlet daha fazla sosyal harcama yapsın, ama daha az vergi toplasın istiyor. Liberal kapitalizmin karşılaştığı bu derin yapısal krizi demokratik karar mekanizmaları ile çözmek bu yüzden mümkün değil. Az üretip çok tüketmeye alışmış ve bunu hayat biçiminin ötesinde kültüre dönüştürmüş toplumların kendi iradeleri ile değişmelerini beklemek neredeyse imkânsız. Atina, Madrid, Roma ve tabii Wall Street bu durumun kanıtı. Sorun basit değil. Yunanistan eninde sonunda iflasını ilan edecek. Peşinden, Portekiz başta, diğerleri gelecek. Devletlerin ekonomik olarak iflas ettiği bir dünyayı şimdiden gözünüzde canlandırmaya başlayabilirsiniz.

Yeni Orta Vadeli Program'ın Ali Babacan tarafından zamların eşliğinde ilan edilmesi Türkiye'nin bu felakete doğru ilerleyen ana akımın dışında kalmak için gösterdiği irade olarak anlaşılmalı. Güçlü ve istikrarlı bir hükümet, üstelik yüzde 50'lik halk desteği ile güven duyulan bir iktidar geniş kitlelere sevimsiz gelecek politikalara cesaret edebiliyor. Büyüme hızının önümüzdeki iki yıl için oldukça mütevazı sınırlara çekilmesi, hemen yanı başımızda yaşanacak depremin sarsıntılarını azaltmaya yönelik bir tedbir olarak görülmeli. Cari açık korkutuyor.

Soruyu tekrarlayalım. Liberal kapitalizmin ve onun mütemmim cüzü olan rekabetçi demokrasinin sınırları içinde kalarak, giderek derinleşen bu ekonomik krizlere ve bu krizlerden neşet eden toplumsal çalkantılara çare bulmak mümkün mü? Sürekli borçla çarkları döndüren ve artık bu borçların temerrüdünde zorluklar çeken ekonomilerden bahsediyoruz. Siyaset bu çalkantılardan hissesine düşeni alıyor ve onlar da çare bulmak yerine toplumdaki protestoların temsilini üstleniyor.

Yeni bir tarihin başındayız. Liberal kapitalizm çöküyor. Devlete yüklenen ekonomik görevler ve sorumluluklar değişecek. Uzunca bir süre yeni sistem arayışları ile geçecek. Bir dünya yıkılacak ve yepyeni bir dünya kurulacak. Hazır olmalıyız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Geleceğin hesabı

Mümtaz'er Türköne 2011.10.20

Nasırlaşmış yürekleri bile yakacak bir acı.

İki günde 30'un üzerinde şehit. Türkiye'nin her yöresinde 30'dan fazla ocağa düşen evlat acısı. Dayanmak, sabretmek zor. Dişinizi, yumruğunuzu sıkıp olduğunuz yerde kalıyorsunuz. Hiçbir şey düşünmeden, hesaplamaadan bir yerleri yok etmek, birilerinin kafalarını koparmak geçiyor içinizden. Öfke, taşıp boşalacak bir

mecra arıyor. Ama her şeye rağmen her şeyi düşünmek ve hesaplamak, aklımızı öfkemize egemen kılmak gerekiyor. Çünkü geleceğin hesabı önümüzde duruyor.

Okuyuculardan bana şu soru geliyor: 'Hâlâ Öcalan'ın göz hapsine alınmasını öneriyor musun?' Eğer bir terör eylemi sizin niyetinizi, kararınızı ve tepkinizi belirliyorsa başarıya ulaşmış demektir. Terörün hedefine ulaşmasına izin veremeyiz. Verirsek bütün geleceğimizi ona ipotek ettirmiş oluruz.

Terör sorunu karmaşık bir denklem. Bir tarafta Güneydoğu'da yaşayan Kürtler var. Üçte bir oranında, ara sıra rezerv koymakla beraber PKK'ya yakın duruyorlar. BDP'nin legal-illegal politikacıları, KCK'nın kadroları sıklıkla değişen yöneticileri, kilometrekare başında insan sayısından fazla düşen örgüt sayısı. Dağdaki silahlı militanlar, kanla geçinen terör esnafı, savaş ağaları; ayrı ayrı hesaplar peşinde olan Kuzey Irak yöneticileri, Suriye'si, İsrail'i, İran'ı, Almanya'sı. İmralı'daki Öcalan'ı. Meclis'te mazeret üretmekle ve talimatları yerine getirmekle görevli BDP milletvekilleri. Geçim derdinde, kan içme peşinde, şöhret ve güç sevdasında ayrı ayrı bir yığın kişi. Beri tarafta, devleti ülkesiyle ve milletiyle bir arada tutmaya çalışan bir hükümet. Teröre karşı kurumları arasında koordinasyonu yeni sağlamış bir devlet. Muhalefet partileri, medya, finans sermayesi, uluslararası lobiler, canı yananlar, yoksulluk içinde çırpınanlar, terörle piyasa yapanlar... Aklınıza gelebilecek her aktör, her kurum. PKK bir eylem yapıyor ve bütün bu aktörleri, kurumları yerinden kımıldatıyor. Bizi öfkeliyor. Ötekini heveslendiriyor. Diğerini hesaplarını gözden geçirmeye zorluyor. PKK terörü 'kimden ne tepki gelecek?' hesabıyla üretiyor.

'Savaşın galibi kim?' PKK'nın zihnimize soktuğu bu soru, doğru bir soru değil. İki günde 30'dan fazla askeri şehit etmek PKK için bir zafer mi? Sivil hedeflere yönelmek, Ankara'nın göbeğinde bomba patlatmak bir askeri başarı mı? Kalleşliğin zaferi mi olur? Terörün başarısının tek kriteri halkta yol açtığı infialdir. Oluşturmayı başardığı öfke selidir. Karşılıklı tırmandırdığı nefrettir. Güvenlik birimleri terörle mücadele eder. Meydan savaşı değil ki yok etsin! Terörü hüsrana uğratacak olan bizleriz.

PKK, kaybedilmiş bir davanın peşinde. 'Devrimci Halk Savaşı'nın 'halk'ını ikna edemiyor. Uluslararası dengelerde içine yerleşeceği bir çatlak bulamıyor. Ne Suriye, ne İsrail ipliyle kuyuya inilecek durumda değiller. Sadece Türkiye'ye satmak üzere PKK'nın elinden tutarlar. Dünya üzerinde örnekleri görüldüğü gibi PKK, silah bırakmadan önce pazarlık gücünü artırmak için terörü tırmandırıyor. Örgüt içinde güç kaybedenler, saltanatlarını sürdürebilmek için ellerindeki tek vasıtayı, silahlarını kullanıyor. Karanlık koyulaşiyor. Çünkü şafak vakti yaklaşıyor.

Ben terör uzmanı değilim. Bildiğim tek şey, terörü yok etmek için silahtan çok akla ihtiyaç duyduğumuz. Eğer PKK içinde birileri, silahlı patronluğa devam etmek için terörü azdırıyorsa, diğerlerinin ne söylediğine bakmak gerekmez mi? Öcalan, bu akan kanı durduracak bir faktör mü, değil mi? Peki bu faktör terörü durdurmak için bir fırsat ve imkân sağlıyor mu? PKK'nın 'Devrimci Halk Savaşı' tezini savunan şiddet yanlısı kanadı, Öcalan'ın nerede kalmasını ister? İmralı'da mı, yoksa ev hapsinde mi?

'30'dan fazla şehidin taze bedeni toprağa verilirken, bunları nasıl söylersin?' diyenler çıkacaktır. Onlara bugün duyduğumuz acının üzerine, benim gibi gelecekteki kayıplarımızın acısını hissetmelerini söyleyebilirim. Gidenler arkasından gözyaşı dökerken geleceğin acısını durdurmak ellerimizde. Nasıl? Geleceğin hesabını yaparak. Terör, kader değil. Gelecek henüz belirlenmedi. Olacakları bizim kararlarımız ve eylemlerimiz belirleyecek. Bırakalım devlete artık egemen olan akıl bu acıları önleyecek çareleri bulsun. Bizler de sakin ve vakur, öfkemizi serin kış rüzgârlarına verip bu aklın etrafında kenetlenelim.

Şehitlerimize Cenab-ı Allah'tan rahmet, yakınlarına başsağlığı diliyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kuşatma

Mümtaz'er Türköne 2011.10.21

Acı çok olunca lâf da çoğalıyor.

Başbakan'ın sükûneti hepimize örnek olmalı; itidal çağrısı takip edilmeli. Bu yüzden Başbakan'ın medya yöneticileri ile dün yaptığı toplantı büyük önem taşıyor. PKK bir propaganda savaşı yürütüyor. Askerleri, sadece propaganda olsun diye öldürüyor. Saldırının asıl başarısı gazete manşetlerinde, televizyon haberlerinde alınıyor. Halkta uyandırdığı infial ve tepki, bu saldırıyı referans alarak edilen her kem söz canileri amacına bir adım daha yaklaştırıyor.

Tekrar, üzerinde sakın sakın düşünelim. PKK son saldırıyı Çukurca'yı ele geçirmek için yapmadı. Döktüğü kanla bize acı vermek ve feryadımızı dinlemek için yaptı. Ben katilimin yüzüne bakarak neden gözyaşı dökeyim? Cenazelerdeki feryatları dinleteyim? O boy boy duygusal sahneleri seyrettireyim? Terör haberinin kendisi, terörün gerekçesi. Neden eline bu gerekçeyi vereyim? Bu yüzden medyanın sorumlu ve ilkeli davranması gerekiyor. Daha önce Rusya'yı örnek vermiştim. Terör haberleri ve askerî kayıplar Rusya'da sadece İçişleri Bakanlığı'nın rutin istatistikleri olarak verildi. Ne gazeteler ne de televizyonlar bu haberleri 'görmedi'. 'Halkın haber alma özgürlüğü ne olacak?' diye soranlara, haber yapmakla infiale yol açmak arasındaki farkı anlatmak gerekiyor. Önceki akşam bir haber kanalının sorumlusu ile bu konuyu konuşuyorduk. "Herkes aynı şekilde verse sorun yok; ama birileri dışarıda kalınca olmuyor." diyordu. Medyanın temel problemi reyting kaygısı. Biri verirse, diğeri zararlı çıkıyor. Başbakan'ın basın ahlak ilkelerine vurgu yapan müdahalesi ve medyayı bir centilmenlik anlaşması yapmaya teşvik etmesi, terörle mücadelenin en kritik cephesinde önemli adımlar.

Acı büyük olunca spekülasyonlar da çoğalıyor. PKK Çukurca saldırısını bir zafer olarak takdim ediyor. Bu saldırının peşinden yükselen güvenlik zaafı sorgulamaları, bu iddiaya destek veriyor. Gerçekten teröre karşı esaslı bir güvenlik zaafı var mı?

PKK'nın kendi kaynaklarında sıralanan analizler, bu saldırının bir huruç harekâtı olarak yapıldığını gösteriyor. Hükümet PKK'yı diplomatik, siyasî ve toplumsal bir kuşatma altına aldı. 14 Temmuz'da PKK'nın başlattığı savaş en önemli sermayesini, kitle desteğini eritti. Sivil hedeflere yönelik saldırılar Kürt vicdanında yaralar açtı. Süren savaşın amacı konusunda mantıklı bir gerekçe gösterilemedi. Mao, kır gerillasını balığa benzetir. Balığın yaşamak için ihtiyaç duyduğu şey ise su, yani halktır. Halk desteğini kaybetmek PKK'nın nihaî hezimetidir. KCK tutuklamalarına halktan hiçbir tepki gelmemesi, tersine süren savaşa karşı örgüte isyanın yükselişi denizin tükendiğini gösterdi. Hükümet PKK ile mücadeleyi entegre bir stratejiye bağladı. Özellikle diplomasi ayağı güçlendi. Türkiye artık 1990'ların Türkiye'si değil. Halkına daha fazla zenginlik vaat eden, dışarıda da hükmünü yürüten bir devletin çatısı altında yaşıyoruz. PKK savaş başlatınca faili meçhul cinayetler olmadı. Köyler boşaltılmadı. Devlet vatandaşının canını yakmadı. Tersine hükümet ısrarla 'hukuk ve demokrasi içinde kalmak' standardını ısrarla vurguladı ve uyguladı. PKK etrafında işte bu yumuşak gücün kuşatması giderek daraldı. PKK ise bildiği tek yöntemle bu kuşatmayı yarmak için bir saldırı düzenledi. Peki, bu saldırı hedefine ulaştı mı? Bu sorunun cevabını biz vereceğiz. Daha doğrusu amacına ulaşmadığını sakın ve soğukkanlı duruşumuzla göstereceğiz.

PKK, askerî olarak tasfiye edilemeyeceğini ispatlamak derdinde. Askerler savaş tabirleri ile konuştukları için bu dile bizler de alıştık. PKK'nın saldırıları teknik anlamda bir savaş değil. Halkın içinde saklanmak, ondan aldığı destekle vurmak, sivil hedeflere yönelip yıpratıp usandırmak için silah ve bomba kullanmak bildiğimiz türden bir savaş olarak görülmemeli. Sınır ötesinden silahlarıyla 150 kişilik bir grup elini kolunu sallayarak gelip, askerî birliğe saldırmıyor. Silahlar ve mühimmat saldırı noktalarına daha önce konuyor. Geçişler, halktan birileri gibi yapılıyor. Bu tür saldırılara karşı gerçek başarı, her şeye rağmen içinde saklanan militanı hedef alırken halka zarar vermemekle ölçülüyor. Hükümet son üç ayda bunu başardı. Öyleyse bu savaşın gerçek galibi PKK değil. Terör halkı korkutmak ve kazanmak için yürütülür. PKK, Çukurca saldırısı ile halkı kazandı mı?

Bu saldırı PKK için, kuşatmaya karşı bir huruç hamlesi idi. Diplomatik, siyasî ve toplumsal tabloya bakarak PKK'nın kazanç veya başarı peşine değil, can derdine düştüğünü teslim etmek lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anayasa bereketi

Mümtaz'er Türköne 2011.10.23

Anayasa yapım süreci başladı.

Toplumun bütün hücrelerine yayılan bir anayasa tartışması sürüyor. Katılımı yüksek, yapıcı, sağlıklı bir tartışma zemini üzerinde ilerliyoruz. Meclis'te Uzlaşma Komisyonu'nun toplandığı gün, bağrımıza terörün düşürdüğü ateş bile bu zemini tahrip edemedi, ilerlemeyi durduramadı. Yeni anayasa konusunda güçlü bir irade ete kemiğe bürünüyor.

Hafta sonunda Ankara'da Memur-Sen 'Uluslararası Anayasa Kongresi'ni topladı. Eşzamanlı olarak ESAM'ın 'Millî Anayasa Şûrası' yapıldı. Fırsat buldukça Anadolu'nun farklı illerinde yapılan anayasa konulu toplantılara katılıyorum. Anayasa Çalışma Grubu gibi mesaisini bütünüyle yeni anayasaya teksif eden sivil-entelektüel inisiyatifler toplumun geneline yayılan çalışmalar yürütüyor. Yürütülen çalışmalar, toplumdan gelen canlı karşılıklar bir anayasa hareketliliğinin tempoyu yükselterek devam ettiğini gösteriyor. Beklenenin, umulanın üzerinde bir anayasa bereketi yaşanıyor. Bu tablo hasadın eninde sonunda en verimli biçimde alınacağını gösteriyor.

Yeni anayasa yapım sürecinin lokomotif aydınlarından Osman Can, Memur-Sen'in anayasa kongresinde, 'anayasa yazmak' ile 'anayasa yapmak' arasındaki farka işaret etti. Sorun çözmekle görevli anayasal düzen, neredeyse bütün sorunların kaynağı. Çözüm 'halkın yaptığı' bir anayasaya sahip olmak. Halkın yazdığı değil yaptığı bir anayasa işi kolaylaştırmıyor mu?

Cemil Çiçek'in Meclis başkanlığı bu süreç için bir avantaj, TBMM'de süreci dikkatli yönetiyor. Meclis, oluşma şekli ile bir 'kurucu meclis'. Partilerin tamamı anayasa vaadi ile seçime girdi. Temsil yeteneği % 95'i aşıyor. Toplumda Meclis'in anayasa yapma iradesine itiraz yok. Buna rağmen Meclis Başkanı Cemil Çiçek Memur-Sen'in kongresinde 'anayasa yapma görevi'nin 'farz-ı kifâye' değil 'farz-ı âyn' olduğunu söyledi. Aynı mantıkla 'kurucu iktidar' tartışmalarına da ikna edici bir nokta koydu. Bir cuntanın yaptığı darbe ile toplanan bir Meclis'e 'kurucu irade' yetkisi verirken aynı yetkiyi % 87'lik katılma oranı ve % 95'lik temsil ile karar veren mevcut Meclis'e tanımamak ayıptır.' Cemil Çiçek'in bu argümanı 'aslı kurucu iktidar-talî kurucu iktidar' kavramları arkasına saklanarak anayasanın değişmez maddelerine sahip çıkmayı da tepetaklak ediyor. Hatırlayalım:

Anayasanın bir ideolojisi var. Bu ideoloji 'cumhuriyet, demokrasi, sosyal-hukuk devleti' gibi sabit kavramların arkasında değil, 'Atatürk milliyetçiliği ve Atatürk ilke ve inkılapları' gibi muğlak ve esnek kavramların derinlerinde duruyor. O zaman bu Meclis kurucu iktidarı da, kurulu iktidarı da; aslî kurucu iktidarı da, talî kurucu iktidarı da şahsında ve bütün hücrelerinde temsil ediyor. Her şeyi değiştirebiliriz.

Anayasa yapmayı mimarî bir çaba olarak tanımlamak mümkün. Bu işi sadece anayasa hukukçuları yaparsa keyfe keder bir metin ortaya çıkıyor. Halk yaparsa içinde yaşayacağımız, yağmurdan, fırtınadan, depremden korunacağımız, soğuktan sıcaktan sakınacağımız ve yaşarken mutlu olacağımız bir yuva ortaya çıkacak. Bunun için mimarlığı hiç olmazsa ihtiyaçlarımızı sıralayacak kadar bilmemiz gerekiyor. Anayasa yapım mimarisinin çok daha önemli bir cephesi var. Bu süreç asıl hepimize anayasa mimarisini öğrenme ve müdahale edecek donanımına kavuşma fırsatı veriyor. Hep birlikte anayasayı yaparken aynı zamanda demokrasiyi öğreniyoruz. Karşılıklı haklarımızı, özgürlüklerimizi, devletin bizler karşısındaki yetkilerinin olması gereken sınırlarını, birlikte yaşamının ortak paydalarını öğreniyoruz. Demokrasinin asıl gücü anlaşılabilirliğidir. Vesayet düzenleri bizi yabancılaştırmak için siyasî süreçleri ve mekanizmaları anlaşılabilir hale getirmek ve teknik bir uzmanlığa indirgemek için her şeyi yaptı. Şimdi bizler yeni anayasayı yaparken içinde yaşadığımız düzeni anlaşılabilir olacak kadar basitleştiriyor ve yönetimimiz altına alıyoruz. Hem anayasayı, hem demokrasiyi öğreniyor ve öğrendiğimiz şeyi birlikte inşa ediyoruz.

Karşı konulması çok zor bir anayasa dalgası yükseliyor. Direnen kaybeder. Bu dip dalga yeni bir düzen imar ediyor. İklim müsait, toprak verimli. Anayasa bereketi yaşıyoruz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Özgüven

Mümtaz'er Türköne 2011.10.25

Cenab-ı Allah, depremde hayatını kaybedenlerden rahmetini esirgemesin. Yakınlarının acısıyla yananlara da sabır versin.

Ortak bir acı. Bize düşen yaraları sarmak. Allah'a şükür yaraları sararken bir eksiğimiz-gediğimiz yok. Devlet, sivil toplum ve halk bu tür felaketlere karşı kolay organize oluyor. Taş ve moloz yığınları arasından insan hayatı kurtarmak, karda-kışta evsiz-barksız kalanların ihtiyaçlarını karşılamak konusunda hepimiz seferber oluyoruz. Merhametli, müşfik bir toplum darda kalanın imdadına yetişiyor. Devlet bu yardımsever topluma ayak uydurmuş vaziyette.

Artık özgüveni olan bir toplumuz. Evvel Allah, sonra kendimize güveniyoruz. Ölüm, Allah'ın emri. Tevekkül ile boyun eğerez. Ama alınacak tedbirlerde, zorda olanın imdadına yetişmede giderek yükselen bir gücümüz ve becerimiz var. Her işin üstesinden geleceğimize, her zorluğu aşacağımıza inanıyoruz. İnanırsak aşarız. Gücümüzü kendimize olan inancımızdan, güvenimizden alıyoruz.

Bugün duruşumuza, gözlerimizdeki keskin ifadeye yansıyan bu özgüven çok eskilere dayanmıyor. Toplum özgüvenle, rahmetli Özal'ın takdimi ile tanıştı. 90'lı yıllarda bu özgüven aşındı, 2001 krizinde yerlerde süründü. Şimdi zirvelerde geziniyor. Boş bir gurur, cahilce bir kibir değil bu. Türkiye büyük işler başardı. Dünya krizle sarsılırken kaya gibi sağlam durdu. Mucizevi büyüme hızlarını yakaladı. Ortadoğu ülkelerine model oldu. Sadece bölgede değil dünya çapında sorun çözen bir liderlik geliştirdi.

Tek sebep, demokrasinin gelişmesi. Bu özgüveni demokrasi üretiyor. Kararı halk veriyor. İktidarı halk kullanıyor. Sonunda büyük işler başarıyor. Halk, dizginler elinde olduğu zaman en doğrusunu, en iyisini başarabileceğini tecrübe ederek gösteriyor. Halkın üzerinden darbe sopası kalkınca, işlerin yoluna girdiği görülüyor. Yeni anayasayı mümkün kılacak temel dinamik işte bu özgüven.

Toplumdaki özgüven yükselirken, bu ana akımın dışında kalan CHP'ye, içeriden Süheyl Batum'un getirdiği eleştiri bu yüzden ciddiye alınmalı. Süheyl Batum, özgüvenli bir üslûpla, Atatürkçü Düşünce Derneği'nin Çiğli Şubesi'nin düzenlediği toplantıda partisini özgüven eksikliği ile suçlamış. Şöyle diyor: "Öyle bir hayal kırıklığı yaratmışız ki biz şöyle düşünüyoruz: Biz beceriksiziz, hiçbir şey düşünmeyen, beraber karar üretemeyen, kararı uygulayamayan zavallı bir kitleyiz." Batum'un bu minval üzere sinik bir şekilde sıraladığı özeleştirisinin karşılığı şu ifade: Özgüven yokluğu.

Birlikte siyasî analizler ürettiğimiz eski dostum Şükrü Karaca'nın, Kılıçdaroğlu'na danışman olmasına, Batum'un sözlerinden sonra daha derin anlamlar yükledim. Şükrü Karaca toplumu tanıyan, orijinal buluşları ve analizleri olan, şeytana pabucunu ters giydirecek kadar kıvrak bir zekâyâ malik müstesna bir beyindir. Ama asıl bariz vasfı, kibirle kanatlanmış aşırı özgüvenidir. O kadar ki, CHP'deki özgüven açığını tek başına kapatabilir. Kapatsın! Ne dediğini bilen ve karar verdiğini yapan bir CHP'ye Türkiye'nin ihtiyacı var. Yeni anayasa CHP'nin özgüvenini kazanması için bir fırsat. AK Parti'nin anayasa konusunda ne düşündüğünü biliyoruz. CHP'nin nasıl davranacağını, ne ölçüde mazide kalmış takıntılarını aşabileceğini kestiremiyoruz. O zaman bu anayasaya CHP'nin kendi damgasını vurma ihtimali var. Türkiye, içine sinen bir anayasaya malik olursa, bu sonuç AK Parti'den ziyade CHP'nin eseri olacak. Özellikle Kürt sorunu konusunda CHP'den gelen anayasa sinyalleri umut verici. CHP'ye özgüven kazandırmak hepimizin görevi. Çünkü özgüvenli bir CHP, Türkiye için çok kıymetli bir kazanç.

Aslında CHP, ordunun ve yüksek yargı oligarşisinin ana rahmi gibi koruyucu ve kollayıcı kanatlarından mahrum kaldığı için özgüven bunalımı yaşıyor. Türkiye'nin seçkinleri uzun zaman önce değişmeye başladı. Artık yönetici elitler CHP'nin altı okuna bağlananlar değil. Daha ötesi, bu elitlerin bugünün dünyasında AK Parti'nin yeni elitlerinin yardımı olmadan alacakları bir nefes de kalmadı. CHP, Türkiye'nin ve dünyanın yeni şartlarına ayak uydurmak zorunda. Tek çare, halkın tercihlerine göre yeniden şekillenmek. Özgüven sadece demokrasi ile kazanılıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Leş kargaları

Mümtaz'er Türköne 2011.10.27

Başka sıfatlar da bulabilirsiniz: Mezar soyguncuları, akbabalar, nekrofil hastaları gibi. Ölüm karşısında bu tür insan müsveddeleri iştahla başlarını kaldırır.

Kafalarına vurur indirirsiniz. Anormal olan, depremi ve depremin yol açtığı kayıpları, acıları bir kenara bırakıp bu ruh hastalarını merkeze almak, bu hastalıkları konu edinmek.

Pazar gününden beri yaşadıklarımın ve gördüklerimin özeti: Depremin şiddetinin 7,2 civarında olduğunu öğrenince, durumun vahametini hemen kavriyorsunuz. Kayıpların az olması için dua etmeye başlıyorsunuz. Gördüğünüz insanlarla üzüntünüzü paylaşıyorsunuz. Herkesin yüzünde aynı acıyı ve şefkati görüyorsunuz.

Depremi olduğu günden bu yana, düğmesine basılmış gibi harekete geçen insanlar gördüm. Bir şeyler yapmak için çırpınıyorlardı. Kolay organize olan, ne yapacağını bilen ve bütün enerjisi ile yardıma koşan bir toplum haline gelmişiz. Fatih Üniversitesi'nde açılan yardım masasını, bir gün içinde hazırlanan afişleri gördüm. Semt pazarında her zaman görmeye alışkın olduğum pazarcının, topladığı yardımları bir kamyonu yükleyip Van'a doğru yola çıktığını öğrendim. Bakkalda, kasapta, sokakta aynı hava. Merhametli ve müşfik bir toplum, organize olup ayağa kalkıyor. Bir seferberlik ilan ediliyor.

Peki, depremin Kürt kimliği? Şu soruyu herkes kendi kendine sorsun: Van nüfusunun ağırlıklı olarak Kürtlerden meydana geldiğini, olumlu veya olumsuz anlamda bu depremin Türkiye'nin yaşadığı Kürt sorunu ve terör sorunu ile bağlantısı olabileceğini ilk defa ne zaman düşündünüz? Böyle bir bağlantı ilk defa hangi vesile ile aklınıza geldi? Ben bu bağlantıyı ilk defa, günlük olarak takip ettiğim PKK'nın resmî yayın organlarında gördüm. Kafama balyoz yemiş gibi oldum. Van'da ölenlerin Kürt, Türk veya Arap değil sadece insan olduklarını, ve yine insan olarak yardıma ihtiyaçları olduğunu düşünmek dışında akla gelen her şeyi sapıkça buluyorum.

Leş kargaları, ölü seviciler her toplumda bulunur. Bu insan müsveddelerinin etnik kökeni Türk veya Kürt olabilir. Gece bir izbelikte, bilgisayarının başına oturup sapık porno filmleri seyrettikten hemen sonra sosyal medyaya aynı sapıklıkta depremin etnik kimliği üzerinden mesajlar atabilir. Sapıklık deyip geçmeniz gerekir. Geçmiyorsanız? O zaman sizde bir sorun var demektir.

Depreme etnik kimlik atfeden her türlü spekülasyonu ve bu spekülasyonları konu edinmeyi, hatta genellemeyi, ölü seviciliğin teşhiri tarzında bir -sapıklık demek ağır olacak- anormallik olarak görüyorum. Berbat, iğrenç bir teşhircilik. Etnik takıntıların, örtülü bir ırkçılığın pornografik yansımaları bunlar. Türkiye'nin Kürt sorunu ile Van'daki deprem arasında bir ilişki kurmak, bunun üzerine muhakeme yürütmek ve sonuçlara varmak sağlıklı bir ruh hali değil. Bu mevzuyu konu alan ve artan medya yorumları da öyle. Van'da bulunan bir Kürt'ün Marmara depreminde yaşadığı üzüntünün aynısını bugün Marmara'da yaşayan Türk hissediyor. Bu Türkiye'nin vicdanı, insanlığı ve dayanışması. Hepsi bu kadar.

BDP lideri ile MHP liderinin, aynı kapıya çıkan sözleri bu vicdanın özeti. Birkaç sapığın sözünü, cahil iki spikerin gafını getirip depremin merkezine yerleştirmek ve Kürt sorunu üzerine ahkâm kesmek tam anlamıyla bir siyasî pornografidir.

Deprem bir doğal afet. Sadece binaların çürüklüğü üzerine konuşabiliriz. Bu felâket karşısında çaresizliği aşmak için bu büyük milletin gösterdiği çabayı hepimizin idrak etmesi ve alkışlaması lâzım. Belki insan hayatının değeri ve anlamı üzerinde düşünmek ve yaptıklarımızı gözden geçirmek için bir vesile.

Eğer Kürt sorununu konuşacaksak depremi değil, Fethullah Gülen Hocaefendi'nin 'Kürtçe eğitim' konusunda yaptığı stratejik müdahaleyi teşrih etmeliyiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürt sorununda paradigmayı değiştirmek

Mümtaz'er Türköne 2011.10.28

-Fethullah Gülen Hocaefendi'nin sözleri, kritik bir evrede stratejik bir müdahale niteliğinde. Bizleri bu katmerli soruna farklı bir pencereden bakmaya davet ediyor.

Kürt sorununu çözmek için ezberlerimizden kurtulmamız ve yeni bir paradigma üzerine barışı inşa etmemiz lazım. Ezberlerimizin işe yaramadığını tecrübe ederek görmedik mi? Hocaefendi bizlere bir asır önceye ait, Bediüzzaman Said Nursî'nin sözlerini hatırlatıyor. İmparatorluk dağılır, ulus-devlete doğru yol alınırken önümüze konmuş sağlam bir paradigma bu. Sağlamlığını tarihte yaşanmış olanlara, toplumu bir arada tutan değerlere ve inançlara ve geleceğe dair feraset dolu öngörüye dayanmasından alıyor. Bediüzzaman bir asır önce Medresetü'z-Zehra adıyla Van'da bir üniversite kurulmasını öneriyor. Öneri, sembolik olarak ülkenin birliğini oluşturacak mimariyi barındırıyor. Bu üniversitede Arapçanın farz, Türkçenin vacip ve Kürtçenin caiz kabul edilerek hepsinin birlikte öğretilmesi, Bediüzzaman'ın önerisinin özünü oluşturuyor. Bu hatırlatmadan sonra Gülen Hocaefendi 'Neden okullarda Kürtçenin de öğretilmesine fırsat verilmedi?' diye soruyor.

Türkiye'nin Kürt sorununun temelinde Kürtçe sorunu var. Son bir asırlık tarihi Said Nursî'nin önerisinin tam aksi istikamette yaşadık. Cumhuriyet, devleti emniyet içinde yaşatacağını düşündüğü tek ulusu bütün imkânlarını kullanarak adeta 'yaratmaya' girişti. Kürtçe yasaklandı, Kürt kimliği inkâr edildi. Vardığımız yer ortada: Bu paradigma bütünüyle iflas etti. Devleti tek parça halinde yaşatacağı varsayılan bu politika, bugün devletin varlığına yönelik en ciddi tehlikeyi oluşturuyor. Yeni bir paradigmaya ihtiyacımız var. O kadar yeni olmalı ki, feraset sahiplerinin bir asır önce telaffuz ettikleri kadar da tarihe mal olmuş bulunmalı.

Dün devleti, ülkeyi ve milleti tek parça halinde tutmak için herkesin Türk olması ve yine herkesin mutlaka Türkçe konuşması gerektiğine inananlar; bugün tövbe istiğfar edip inançlarından vazgeçmeli. Ancak herkesin kendi dilini, kimliğini özgürce konuştuğu ve ifade ettiği bir ülke vahdetini sürdürebilir.

Bir paradigmayı yıkıp, yerine yenisini yerleştirmek zorundayız. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları kendi dillerini istedikleri gibi öğrenmeli. Hatta devlet, eğer talep ediyorlarsa anadillerinde onlara eğitim hizmeti vermeli. Bu ülkenin harcı sağlam. Kürtlerin önüne, istedikleri takdirde Türkiye'den ayrılıp bağımsız ayrı bir devlet kurma tercihini koysak, sonuç ne olur? Türkiye'nin barışı, huzuru ve şevketi Kürtlerin bu tercihe sahip olarak Türkiye'nin vatandaşları olarak kalmalarıyla mı sağlanır; yoksa onların diline engel olarak, kimliklerine sınırlar getirerek mi? Tersine çevrilmiş bir paradigma bu. Kürtler özgür, eşit ve onurlu vatandaşlar olarak bu ülkede, 72 milyonluk koca bir ülkenin parçası olarak yaşama hakkına sahip olmalı. İstemiyorlarsa? Onları Türkiye'nin geri kalanına bağlayacak olan asıl şey, istemedikleri zaman çekip gitme hakları olacaktır. İşte o zaman devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü sarsılmaz bir hüviyet kazanır. Tek şart, kendimize güvenmek.

Hocaefendi'nin işaret ettiği gibi şefkatin, merhametin peşinden gidelim. Ölen kim olursa olsun, kan dökerek varılacak bir yer yok. Öyle bir merhamete ihtiyacımız var ki, bir PKK'lıyı öldüren güvenlik görevlisi, sonra onun cesedinin başında otursun ağlasın. Ölenlerin matemini hep birlikte turalım. Onlar devlete asi oldular, bize kurşun sıktılar; ama etkisiz hale getirilince sadece bizim gibi bu ülkenin vatandaşları, üstelik insanlar. Yaraları sarmak, yeni başlangıçlar yapmak için bu merhamete, yapılan kötülükleri unutup vicdanlarımızda herkesi affetmeye ihtiyacımız var.

Bu ülkenin harcı gerçekten sağlam. Devlet, Bediüzzaman'ı dinlemedi; ama dinleyenler ve izinden gidenler bu ülkeyi devlete rağmen bir arada tuttular. Gönülleri onardılar, baskıdan bunalanlara ferah pencereler açtılar. Ölmekle, öldürmekle varılacak bir yer yok. İnsanı yaşatmadan devleti yaşatmak da mümkün değil. Gelin, beş para etmediği artık ispatlanmış şu paradigmayı hep birlikte tersine çevirelim.

Törenler

Mümtaz'er Türköne 2011.10.30

Cumhuriyet Bayramı törenlerinin deprem yüzünden iptali, bu törenlerin anlamı üzerine düşünmek için çok iyi bir vesile. Biz bu törenleri neden yapıyoruz? Bayramlardan değil, törenlerden bahsediyorum.

Bildiğimiz, alıştığımız 'resmî bayram'ları neden bu şekilde kutluyoruz? Her ilin, her askerî birliğin, her okulun, her resmî dairenin dâhil olduğu, bir tek seyircisinin yani vatandaşların bulunmadığı 'geçit resimleri' sahi neden yapılır?

CHP lideri Kılıçdaroğlu, bu yılki Cumhuriyet törenlerinin iptalini protesto etti. Kınama ifadeleri arasında, törenin anlamını açıklayan ve savunan sadece şu cümle var: 'Bu törenler yeni kuşaklara millet olmanın hazzını yaşatır, kıvançta ve tasada bir olmayı öğretir.' Sizce de öyle mi?

Bu törenlere katılmak, hele görev almak dünyanın en eziyetli işidir. Ne hazzı? Sizden beklenen tek şey, o çok basit hareketi herkesle aynı zamanda yapmaktır. 'Sağ-sol' diye uygun adım giderken yanlışı ayakla yürümek büyük kabahattir. Çaresi adım atmak yerine yerinizde zıplayarak adımınızı düzeltmektir. Önden ve yandan aynı hızda durmanız, komutlarla hareket etmeniz gerekir. Karşıda tribünlerde oturanlara düzen ve intizamınızla kendinizi beğendirmek zorundasınız. Daha çok başımızdaki öğretmenin bir aferin alması, galiba önemli olan. Yüzlerde bir ciddiyet, herkes asık suratlı olmalı. Kendinizi sıkmak, kaskatı kesilmek zorundasınız. Bu kadar zorluğun, sıkıntının neresi bayram? Bir görev ciddiyeti ile depodan çıkartılan teneke çelenklerin, protokol kurallarına riayet edilerek Atatürk büstü veya heykeli önüne konulması, kime ne kazandırıyor? Bu kadar çocukça, safça ve basit bir şeyi o kadar ağırbaşlılık ve ciddiyetle yapabilmek için kendimizi çok zorlamıyor muyuz?

Bayramlar tamam, ama törenler bir rezalet. Resmî bayramların, provaları ve eğitim-öğretim faaliyetleri içinde işgal ettiği zamanları biri oturup hesaplasın; bu kadar ağır bir bedeli bu çocuksu törenlere haralayabilmek için akıl ve bilimden nasipsiz olmamız gerekmez mi? Dünyanın gelişmiş, medenî ve ileri ülkelerine bakın. Neden bizden başkası çocukları tek sıra halinde, uygun adım marş diye yürütmez? Merak edenler için söyleyeyim. Bizden başka akli başında hiçbir memlekette bu törenlerin benzeri yok.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında, bu törenlerin bir bayram ve coşku içinde kutlandıkları doğru. Cumhuriyet Bayramı dışındaki törenlerin 30'lu yıllarda icat edildiklerini kaydedelim. Hele 19 Mayıs törenleri, tam anlamıyla faşist İtalya'dan kopya edilen bir kitle gösterisi. 1938 yılına kadar Mayıs'ın sonlarına tekabül eden 'idman bayramı' o tarihe kadar sadece Samsun'da kutlanan 'Bandırma Vapuru'nun Samsun'a gelişi' ile birleştiriliyor. Ortaya bugün hâlâ sürdürdüğümüz bir 'faşist kitle ayini' çıkıyor. Gençler stadyumlara dolduruluyor. Günlerce çok basit figürleri eşzamanlı yapabilmek için provalar yapıyor. Niye yaparız bunu? Bir akli eren açıklayabilir mi?

Cumhuriyet, halkına güven vermeye çalıştı. Yakın zamana kadar Cumhuriyet Bayramı akşamları yapılan 'fener alayları' bu kutlama havasını yansıtır. İş makineleri, ambulanslar, itfaiye ve traktörler süslenir ve vatandaşlara 'bakın nelerimiz var' denirdi. Allah'tan bu komedi artık pek tekrarlanmıyor.

Hâlbuki Cumhuriyet'in anlamı üzerine düşünmek, gençleri bu konuda bilinçlendirmek daha önemli değil mi? Cumhuriyet neden fazilettir? Öğretmenlerimiz bu sorunun cevabını nasıl veriyor? Cumhuriyet ile demokrasi arasında bir karşıtlık mı var? Cumhuriyet'i Romalılar icat etti. Cahil halkın yönetimine yani demokrasiye karşı, faziletli halkın yani azınlığın yönetimini koydular. Devlet yönetiminin sadece fazilet sahiplerinin ayrıcalığı olduğunu öne sürdüler. Peki ya bizim Cumhuriyetimiz. 2011 yılında halk, yönetici seçkinlere karşı faziletini

kanıtlamadı mı? O zaman neden, 'fazilet sahibi seçkinlerimiz'in top ve tüfekte halka gözdağı vermek için icat ettikleri 'resmî törenleri' bu faziletli millete 'bayram' diye yutturmaya devam ediyoruz?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tunus'un AK Parti'si

Mümtaz'er Türköne 2011.11.01

Gannuşi'nin Nahda'sının Tunus'ta ilk serbest seçimlerde aldığı oy, AK Parti'nin 2001'de girdiği ilk seçimde aldığı oyun aynısı.

Benzerlik sadece bu % 41 ile sınırlı değil. Gannuşi, 'endişeli modernler'i teskin etmek için, 'Türkiye'deki AK Parti politikalarını uygulayacağız' sözünü veriyor. Belirsizlik ve kaos bu sözle ortadan kalkıyor. Herkes rahatlıyor.

'Türkiye modeli' denilen şey, aslında bir 'AK Parti modeli'. Batıcı, laik, hatta dikta heveslileri ile İslamiyet'i radikal bir ideoloji olarak yorumlayanların önünü kesen bu model, bir kavram, bir teori veya bir iddia değil; Türkiye'nin son dokuz yılının özeti. Test edilmiş ve işe yaradığı kanıtlanmış bir tecrübenin somut eseri. AK Parti modeli, Nahda'nın Tunus'u ve dünyayı rahatlatmak için kullandığı bir argümandan ibaret değil. İlk defa iktidar sorumluluğu üstlenmiş bir İslamcı parti ne yapacağını, nasıl davranacağını AK Parti'ye bakarak belirliyor.

Tunus'ta yaşanan tecrübe önemli. Arap Baharı'nın ilk filizi orada açtı. Mısır'dan başlayarak diğer Arap demokrasileri AK Parti'yi model alan Nahda'yı takip edecek. Yıllarca muhalefette her türlü baskıya maruz kalarak yaşamaya çalışan insanlar bugün iktidarda ülke yönetme sorumluluğunu üstlenirken birçok alışkanlıktan vazgeçmek zorundalar. Dikta yönetiminin haksızlıklarına, zulmüne tepki olarak büyüyen temsil kabiliyeti kazanan bir hareket olmak, sadece muhalefet tecrübesi sağlıyor. Bu muhalefet tecrübesi iktidar sorumluluğu konusunda çok az şey söylüyor. Muhalefet etmek, bir şeyleri değiştirmek yerine insanları barış içinde yaşatmak, anlaşmazlık konularını çözmek gibi bir beceri gerektiriyor. İslamcılık, keskin militan ideolojilerden devşirdiği radikal özelliklerinden kurtulmak, uzlaşmacı ve özgürlüklere saygılı olmayı öğrenmek zorunda. İlimli, dengeli politikalar üretecek. Gannuşi'nin Nahda'sı bu ılımlı mesajları inandırıcı bir şekilde üretiyor. Kadın hakları, laik yaşam biçimini benimseyenleri özgürlükleri, iktisadî hayatta faizin yeri gibi temel tartışma konularında bütünüyle AK Parti'nin izlediği yolu benimsediğini açıklıyor. Tunus bir turizm ülkesi. Türkiye'de sık sık gündeme geldiği gibi, plaj kültürü laik bir rejimin en önemli göstergesi kabul ediliyor. Nahda, bu konuda özgürlüklere saygı göstereceğini söylüyor. Daha ötesi, Gannuşi'nin oğlu Muaz, ekonomi alanında İslam hukukuna bağlı kalmayacaklarını liberal kapitalist ekonomilerle aynı politikaları uygulayacaklarını vurguluyor.

AK Parti, Tunus'ta toplumsal barış ve demokratik istikrar arayanların referansı. Öbür taraftan AK Parti'nin Türkiye tecrübesi, Tunus'un yeni iktidarının yolunu aydınlatıyor. Örnek başarılı olunca aydınlık da çoğalıyor. AK Parti modelinin bugün Tunus'ta taşıdığı değeri, 1989'un Cezayir'inde İslami Selamet Cephesi (FIS) tecrübesi ile mukayese ederek daha iyi anlamak mümkün. FIS'e demokrasiyi askıya alacağı suçlaması yöneltilmiş ve Batı dünyası da seçim kazanan bu partinin iktidara gelmesini engellemişti. Fatura ağır oldu. Cezayir'de yıllardır dökülen kan ve devam eden zulüm FIS'ın özgür seçimlerle kazandığı iktidarı engellemenin sonucu oldu.

Bugün Tunus'ta Nahda'ya, 1989'da Cezayir'deki FIS'e yapıldığı gibi davranılmamasının tek sebebi AK Parti modeli. AK Parti modelinin demokrasi içinde gelişmesi ve adım adım alınan mesafenin dünya kamuoyu

tarafından yeteri kadar bilinmesi yüzünden ikna edici oluyor. AK Parti'nin AB sürecinde demokrasi ile askerî vesayet düzenini adım adım geriletmesi ve özgürlükleri garanti altına alması da, İslamcılığın hiç bilinmeyen bir yönünü kanıtladı. Bugün dikta yönetimlerinden kurtulan Arap ülkeleri, laikliğin dikta yönetimleri altında korunamayacağını AK Parti örneğini takip ederek kanıtlayabiliyorlar.

İslâmıcı radikalizm, Batıcı dikta yönetimlerine duyulan tepki ile büyüdü. Radikalizmin en kuvvetli panzehiri demokrasidir. Toplumsal muhalefet ifade imkânı bulamayınca siyasî radikalizme yöneliyor. O zaman toplum üzerindeki baskı, siyasî radikalizmi engellemenin bahanesine dönüşüyor. İslâmıcı radikalizm bu sefer dikta yönetimlerini besleyen bir kaynağa dönüşüyor. AK Parti ile Türkiye'nin yaşadığı tecrübe bu kısır daireyi Arap ülkeleri için kırmış oldu.

Bize düşen görev, bu modele Arap ülkelerinin adım adım takip edecekleri bir anayasa tecrübesi eklemek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kitlelerin dönüşü

Mümtaz'er Türköne 2011.11.03

'Arap uyanışı' ile 'Wall Street'i işgal et' eylemleri arasında tek ortak payda var: Halk kitleleri, toplumu, siyaseti, ekonomiyi; bir bütün olarak tarihi değiştirmeye girişiyor. Gördüklerimiz daha sadece bir başlangıç. Bir uyanma, ayağa kalkma ve duruma el koyma hali yaşanıyor.

Yunan hükümeti kendi halkından korktu. AB'nin bin türlü naz ve afra-tafra ile kabul ettiği 'kurtarma planı'nı referanduma sunuyor. Kararı halkın verecek olmasının, Avrupa borsalarında yol açtığı dalgalanmayı kurtların kuzulardan korkması olarak yorumlamak lâzım. Ekonomi ile toplumun kesiştiği alanda açılan delik giderek büyüyor. Liberal kapitalizm, geniş halk kitlelerini artık ağzına bir parça bal çalarak susturamıyor. Sebep balın azalması ve sermaye elitlerinin kalan parçayı kendilerine ayırmaları. II. Dünya Savaşı'ndan sonra sermaye sahipleri ile halk arasında kurulan Refah Devleti mutabakatı, Sovyetler Birliği'nin dağılması ve reel sosyalizm tehdidinin ortadan kalkması ile rahat bir iklime kavuşmuştu. 'Liberal kapitalizmin ebedi zaferi' ilan edilmiş, tarihe son nokta bile konmuştu. Bugün olup bitenleri, bu mutabakatın ve sağladığı toplumsal barışın sona ermesi olarak yorumlamak doğru olacak. Yunanistan'ın rahata alışmış gençlerini tatmin edip, okullarına, derslerinin başına gönderecek hiçbir çözüm yok. New York'ta başlayan 'işgal'in Avrupa'daki yankıları; Londra, İspanya ve İtalya'daki eylemler kısmî, geçici ve bölgesel bir ayaklanma ile karşı karşıya olmadığımızı gösteriyor. ABD'de hızla bir grev dalgası yayılıyor. Yapılan araştırmalar protesto dalgalarının geniş halk kitleleri tarafından benimsendiğini ve desteklendiğini gösteriyor.

Batı için temel sebep ekonomik refahın artık sürdürülememesi. Koca denizin resmen tükenmesi. Pasta küçülüyor. Sermaye seçkinleri hâlâ aynı payı almakta ısrar ederken, % 99 bu duruma isyan ediyor. Yükselen kitlesel başkaldırının arkasında bir bölüşüm sorunu var. Liberal kapitalizmi ayakta tutan ve yaşatan finans

kapital düzeni artık sürdürülemez hali geçti. Reel ekonomiler bu yükün altında ezilerek, istihdam, refah yaratma yeteneğini kaybediyor.

Arap uyanışı, kokuşmuş bir bürokratik sermaye ve iktidar düzenine karşı başladı. ABD ve Avrupa'da bu içine kadar çürümüş bürokratik oligarşinin yerini, finans-kapitalin merkezde yer aldığı bir sermaye oligarşisi işgal ediyor. Canı yananlar sokağa dökülüyor ve bu işlemeyen düzenleri deviriyor. Ortadoğu ve Kuzey Afrika'nın bu bürokratik oligarşinin köhnemiş yükünden kurtulması, ekonomik refahı tetikleyebilir. Ancak ABD ve Avrupa'nın sermaye elitlerinden kurtulmak ve yerlerine yeni bir alternatif oluşturmak ihtimali yok. 'Wall Street'i işgal et' eylemleri, eskisi gibi geçinemeyen fabrika işçilerinin patrona isyanına benziyor. Patronu linç etmeleri ancak öfkelerini dindirir; karınlarını doyurmaz.

Liberal kapitalizmin temelinde yer alan bu toplum-ekonomi mutabakatının sona ermesi, artık yeni bir çağın başlangıcını haber veriyor. Alıştığımız ve bildiğimiz bir dünyadan farklı bir dünya. Daha kaotik, daha sorunlu ve daha belirsiz. Bir dünya yıkılıyor ve yenisi henüz ortada yok. Çözüm ne? ABD'li patronların kafasında bu soruya verilmiş bir cevap yok.

Kitlelerin politikanın belirleyici aktörü olarak tarih sahnesine çıkması, modern tarihin getirdiği bir yenilik. Fransız İhtilali, 1830, 1848 devrimleri, komünizm ve faşizmin iktidara gelmesi hep kitlelerin marifeti ile oldu. Devlet düzenleri ve siyasî iktidarlar kitleleri dikkate alarak tercihlerde bulundular. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile kitleler sahneden çekilmişti. Şimdi yine tarihi değiştirmeye girişiyorlar.

Gençliğini benim gibi eline dövizi, pankartı alıp meydanlara fırlatarak geçirenler, neden bahsettiğimi çok iyi bilirler. Bugün, sosyal iletişim ağlarında bir araya gelen, örgütlenen ve ortak hedeflere yönelen kitlelerin eylemleri geçmiştekilerden daha fazla etkili. Daha hızlı, enerjik, organize ve kendini ifade etmede daha yetenekliler. Ama ne kendilerinin ne de onlardan rahatsız olanların bulduğu bir çözüm yok.

Kitleleri ve doğal olarak kitlelere yön verenleri daha dikkatli takip etmemiz gerekecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Derin devlet mazi olurken

Mümtaz'er Türköne 2011.11.04

1997 yılında, Doğu-Batı Dergisi'nin ilk sayısına 'Derin Devlet' başlığı ile uzun bir yazı yazmıştım. Ana teması, 'derin devlet denilen varlık devlet içinde bir sapkınlığın adıdır' şeklindeydi. 'Derin Devlet'i meşrulaştırmaya çalışan mantık şöyle işliyordu:

'Varlığı ciddi bir tehlike ile karşılaştığı zaman devlet koyduğu hukukun dışına çıkabilir.' Bu muhakeme, açıkça devlet adına suç işlenebileceğini savunuyordu. Derin devlet, güya devletin bünyesinde hukukla mukayyet olmayan, suç işleyen bir demir çekirdek anlamına geliyordu. Benim kuvvetle karşı çıktığım husus ise devletin varlık sebebi ile ilgiliydi: Devlet ne kadar büyük tehditlerle ve tehlikelerle karşılaşırsa karşılaşsın, başına gelebilecek en büyük felaket kendi koyduğu ve kendisini de bağladığı hukukun dışına çıkmaktır. Öyle ki, devlet hukuku çiğnediği zaman, cinayet işleyerek koruyacağınız bir devlet bile artık ortada kalmaz. O devleti, düşmanlarından önce siz yok etmiş olursunuz.

Bu topraklara özgü tarihin asgari düzeyde bile olsa bilincine sahip herkes benim bu endişelerimi paylaşır. Devlet saadet demektir. Hukuksuzluğun, keyfiliğin yegane panzehiridir. İnsanları barış ve güven içinde bir arada tutmanın vazgeçilmez aracıdır. Kendisini var eden sebeplere aykırı biçimde devlet hukuksuzluğun ve keyfiliğin kaynağı olursa, o toplumu da devleti de birlikte yaşatmanın bütün şartları ortadan kalkar.

Devlet 1990'lı yılların ilk yarısında bu sapkınlık halini yoğun biçimde yaşadı. Tırmanan PKK terörünü durdurmak adına, resmî devlet memuru kimliğini haiz kişiler veya emirlerindeki adamlar cinayetler işledi. Faili meçhul cinayetlerle ilgili, bugüne kadar su yüzüne çıkan bilgiler 1993 yılında devlet içinde kritik mevkielekilerin 'hukuku askıya alma kararı' verdiğini ve suç işlemek için koordineli bir vaziyet aldığını gösteriyor.

Susurluk sanıklarından Ayhan Çarkın'ın iddialarından sonra, Sedat Peker'in savcılığa verdiği dokuz sayfalık ifade bu karanlık döneme ve ilişkilere ışık tutuyor. Sedat Peker bu dönemin isimlerinden biri değil. Verdiği bilgilerin tamamı izdüşümlere ve duyduklarına dayanıyor. Üzerine gidilmesi gereken ciddi iddialar ve ifşaatlar var.

O günlerden beri 'derin devlet' edebiyatının suçu ve suçluyu korumak için uydurulmuş bir saçmalık olduğunu düşünürüm. Devlet için bir 'icraat' yapanlar, kendileri için dokuz 'icraat' yaptılar. Dolayısıyla 'devlet adına suç işlemek' çıkar amaçlı suçları örtmek için bir mazeret olarak kullanıldı. Suç devletin eylemi, suçlu ise devlet görevlisi olunca ortada devletin kalmadığını bu ifşaatlar berrak bir şekilde yansıtır.

Susurluk skandalı, derin devletin sadece bir kanadını ortaya çıkardı. Hatta devlet zırhı ardında iştahla suç işleyen ve kontrolsüz bir güç kullanan devlet görevlileri birbirine düştükleri için, bu skandalı derin devletin bir kanadının diğer kanadına açtığı savaş olarak görmek daha doğru. Derin devletin çözülmesini, şirretliğinin açığa çıkmasını da büyük ölçüde bu hesaplaşmalara borçluyuz.

Atladığımız çok önemli bir nokta var. 28 Şubat'ı mümkün kılan çeteleşme, 1993 konseptinin eseridir. Suç işlemek normal addedilince, elini kolunu sallayarak devletin tepelerinde dolaşanların, devleti toptan yönetmeleri için uygun vasat oluştu. 28 Şubat'ın her eyleminin, her kararının suç niteliği taşıması bu yüzden tesadüf değildir. Batı Çalışma Grubu, tıpkı Ergenekon gibi bir çete idi. Nerede şimdi?

Bugün kökünü kazımaya çalıştığımız Ergenekon örgütü de, 1993'ten itibaren kabuk ve boyut değiştirerek Silivri'deki hakimlerin içinden çıkmaya çalıştıkları dosya münderecatındaki haline dönüşmüştür. Temel yaklaşım yine 1993'ün açtığı çığırdır.

Bugün PKK'yı her alanda kısıpca almaya çalışan bir devlet iktidarı var. İşte bu PKK, doğrudan 1993 konseptinin eseri. Sedat Peker'in ifadesi, derin devletin bütünüyle tasfiye edildiğinin işaretlerinden biri. Demek ki birileri suç işlerse, mutlaka ortaya çıkıyor. Çıkartılacak tek ders: Hukuku yaşatmadan devlet yaşamıyor. Var olma iradesi gösteren bir devlette eninde sonunda hukuk galip geliyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

KCK tartışmasında doğru olan hangisi?

Mümtaz'er Türköne 2011.11.06

KCK soruşturması etrafında, hükümet içinde görüş ayrılığı olduğu öne sürülüyor. Tutuklamaların ötesinde bu görüş ayrılıklarının dayandığı daha temel sorunlar var. En başta Kürt sorununun ve terör sorununun ayrı ayrı

özümü konusunda temel stratejide bir yol ayrımı söz konusu. Tane tane irdeleyelim:

KCK, tipik bir 'Sovyet' yapılanması. Adı üzerinde 'Sovyet devrimi', devlet kurumlarına alternatif yetki ve görevler üstlenen bu işçi-köylü komiteleri marifetiyle gerçekleştirdi. Bir devleti devlet yapan her unsur, bu yapılanma içinde mevcut. Halk mahkemeleri yargılama yapıyor, milisler bu mahkemelerin verdiği kararları icra ediyor. KCK'nın fiili hakimiyet kurduğu Hakkâri ve Şırnak bölgesinde, boşanma, alacak-verecek davaları, komşunun bahçesine giren tavukla ilgili şikâyetler bu mahkemelerde görülüyor ve karar silahlı güçler marifetiyle icra ediliyordu. KCK'nın yayınladığı bildirimler doğrudan Kürtlere yönelik, bu gücün otoritesine itaate zorlayan tehditler içeriyor. Otorite ispatı adına terör estiriyor.

Bir devletin, kendi varlığını ve meşruiyetini anlamsız hale getiren böyle bir yapılanmaya izin vermesi düşünülemez. Ama göz yumuldu. Devlet, PKK'ya karşı izlediği 'ikna ederek silah bıraktırma' stratejisini icra etmek için, ortamı germemek adına bu yapılanmanın üzerine çok fazla gitmedi.

Devlet içindeki görüş ayrılığını, prensiplerle siyasî gerçekçilik arasında bir gerilim olarak görmek gerekir. Bir taraf, 'devlet devletliğini yapmalı, kendi vatandaşının hukukunu her türlü zorbalığa karşı korumalı' diyor; diğer taraf ise ipi gevşek tutup, siyasetin önünü açmak gerektiğini söylüyordu. Benim kanaatim: KCK'nın devlet olmasına izin verilse kendi kendini bitirir. İlkel, kaba, hak ve adalet duygusu gelişmemiş, zorbalığa dayanan bir devlet olma iddiası, öncelikle sahiplerini yok eder. PKK'nın kurtarılmış bölge ilan ettiği yörelerde KCK'nın gücü sadece silahlı zorbalığa dayanıyor. Devlet olmak kolay değil. Ancak olan hak ve hukuku zedelenen bölge insanına olur. Doğru karar: KCK'nın zorbalığına izin verilemez.

Tutuklamalara gelince: Profesör Büşra Ersanlı, Ragıp Zarakolu gibi isimlerin tutuklanmasının en çok PKK'yı memnun ettiğini görmemiz gerekir. Bu tutuklamalar ve yol açtığı tartışmalar KCK'ya dar da olsa bir meşruiyet alanı açıyor. Büşra Ersanlı, benim de bazı toplantılarda karşılaştığım bir siyaset bilimi profesörü. Onun KCK üyeliği PKK için büyük kazanç. Tutuklanması on katı daha büyük bir kazanç. Güneydoğu'da yaşayan bir dostum, bu tutuklamalarla PKK'nın KCK yönetimine sürekli yeni atamalar yaptığını anlattı. Yenilere laf anlatmak hep daha zor oluyormuş. PKK'nın kitle stratejisi, mümkün olduğu kadar çok örgüt kurup, herkese bir görev ve sorumluluk tevdi etmeye dayanıyor. Güneydoğu'da bu yüzden kilometrekareye düşen legal-illegal örgüt sayısı insan sayısından daha fazla.

PKK, köylü kurnazlığı peşinde. Devlet içindeki KCK konusunda prensip-strateji tartışmasını Gülen Hareketi ile AK Parti hükümeti arasında bir kutuplaşma olarak takdim ediyor. Karayılan'ın KCK tutuklamalarının akabinde Gülen Hareketi'ne açtığı siyasî savaş, bu kurnazlığın eseri.

KCK operasyonları devlet adına vicdanî, insanî ve ahlakî bir mecburiyete dayanıyor. Bu mecburiyet, Kürt vatandaşlarımızı PKK'nın zorba düzenine terk etmemekten ibaret. KCK operasyonlarına karşı çıkmak, 'bırakalım PKK adam kaldırsın, tehdit etsin, orman kanunları işletsin' anlamına geliyor. Peki terör sorununun çözümüne hangisinin katkısı olur? KCK istediği gibi at oynatırsa, PKK'nın arkasındaki kitle desteği hızla erir. Peki buna vicdanen izin verebilir misiniz?

Çözüm, uygulanacak hukukta aranmalı. Silah kullananlar, zorbalık yapanlar, tehdit edenler ile 'medyatik' figürler birbirinden ayrılmalı. Bu tutuklamalara 'şiddet' unsuru üzerinden ince bir ayar getirilmeli.

Kurban Bayramı'nızı tebrik ediyor; hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

Bayram havası

Mümtaz'er Türköne 2011.11.08

Türkiye bayrama, Van depreminin geride bıraktığı acı ve kasvetle girdi. Çevik bir devlet, inisiyatif sahibi, kolay organize olan müşfik toplum bu acıyı, bayramı gölgeleyen bir vicdan sızısına dönüştürmedi.

Herkes elinden geleni fazlasıyla yaptı. Yapmaya devam ediyor. Geriye Erciş'i il yapmak kalıyor. Erciş bir vilayet merkezi olur ve başında doğrudan inisiyatif kullanan bir vali bulunursa yaralar daha hızlı sarılır. Düzce örneği, bu konuda yol göstermeli. Düzce il yapılmasaydı, depremden sonra bu kadar hızlı kendini toparlayabilir miydi?

Asıl bayramı Türkiye, terörü sıfırladığı zaman yaşayacak. Peki terörün olmadığı bir gelecek mümkün mü? Mümkün olduğuna dair işaretler artıyor. Uluslararası konjonktür boyutu ortada: Beşşar Esed yönetiminin Suriye'deki geleceği ne kadar sağlam ise PKK terörünün Türkiye'deki saltanatı da o kadar muhkem. Bütün umudunu Esed'e bağlamış ve açıktan bu kanlı diktatörlüğe destek vererek kendine hami arayan PKK varlığını sürdürebilir mi? PKK'dan gelen resmî açıklamalar, süngülerinin düştüğünü ve yeniden çıkış yolu aradıklarını gösteriyor. PKK, 14 Temmuz'da Silvan saldırısı ile başlattığı savaşta umduğu hiçbir şeyi bulamadı. Bu yüzden 'savaşı biz başlatmadık' tezine herkesi inandırmak ve yeni bir eylemsizlik hali oluşturmak için son günlerde olağanüstü çaba harcıyor.

Başbakan'ın Barzani ile uzun görüşmesi sonrasında PKK'ya 'silah bırakma' çağrısı yapması, artık bu durumun mümkün olduğu evreye geldiğimizin kanıtı olarak okunmalı. Durup dururken söylediği 'kimse bizim güvenlik güçlerimizin silah bırakmasını bizden beklemesin' ifadesi, PKK-BDP kanadının ateşkes formülü olarak yeri geldiğinde tekrarladığı 'iki taraf da silah bıraksın' önerisinin bu sefer de yapıldığını gösteriyor. Silvan saldırısı ile kesintiye uğrayan barışa geri döneceğiz. Savaşta ısrar edenler eteklerindeki taşı döktüler, gittikleri yolun yol olmadığını gördüler. PKK ilk defa bu topyekûn sürdürdüğü savaşta, karşısındaki gücün bildiği-tanıdığı eski güç olmadığını, tecrübe ederek öğrenmiş olmalı. AK Parti hükümeti PKK'ya hassas, dengeli ve sağlam bir strateji duygusu ile karşılık verdi. Dikkat edilirse PKK ile savaşan bir devlet değil, silahı da siyasî stratejinin bir enstrümanı olarak kullanan bir akıl devredeydi. Ve ilk defa tek merkezden, koordineli yönetilen bir devlet cihazı operasyonları yürüttü. Devlet hukuk içinde kaldı, demokratik açılımdan sapmadı; aynı zamanda meşru sınırlar içinde silah kullandı.

Başbakan PKK'ya 'silah bırak' çağrısı yaparken, 'ret ve inkâr politikalarını tamamen ortadan kaldırdıklarını' hatırlatıyor. Müzakereye, uzlaşmaya, akla gelebilecek her sorunu hukuk ve demokrasi içinde çözmeye hazır bir devlet iktidarı işbaşında. Çözümün olmazsa olmaz şartı ve birilerinin bölünme paranoyalarını tedavi etmenin çaresi şiddetin sona ermesi. Bugünün gündemi olan KCK'ya bu gözle bakmayı deneyin: Şiddet araçlarına sahip olmayan bir KCK, paralel devlet olabilir mi?

Türkiye her şeyin sınırsız özgürlükler içinde konuşulduğu ve tartışıldığı bir ülkeye dönüşecek. Bağımsız Kürdistancılar, federal çözüm isteyenler, özerklikten yana olanlar akıllarındakini ortaya dökcekler. Kürt ulusal hareketi, Pan-Kürdist hayallerin peşine düşecek. BDP Meclis'te hepimizin sinirlerini gerecek.

Şiddetin alternatifi tek başına siyaset değil. Asıl bu toplumun kültürü, tarihi, yaşanmışlıkları, bu coğrafyanın, ekonominin, uluslararası çevrenin sunduğu imkânlar ve gelecek beklentileri. Şiddet sona ererse, bu dinamiklerin her birinin Türkiye'yi nasıl huzurlu ve güçlü bir şekilde tek parça halinde tutacağını herkes görecek. Kürt sorununun geleceğini kestirmek için, bu ülkenin Türk'üyle, Kürt'üyle topyekûn ihtiyaçlarına bakmak lazım. Ayrılığın kime ne yararı var?

Kürt sorununun çözümü konusunda hep iyimser oldum. Yeter ki şiddet sona ersin. Bugün bayram havası daha iyi hissediliyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

10 Kasım: Atatürk'ü anarken

Mümtaz'er Türköne 2011.11.10

Atatürkçülüğün bir tür; cehaleti, kifayetsizliği, ilme ve fikre uzaklığı ve bağınazlığı gizlemek için icat edilmiş bir maske olduğunu uzun yıllar boyu tecrübe ederek öğrendim.

En hızlı Atatürkçü öğretmenlerimiz en şekilci, en anlayışsız ve en despot hocalarımızdı. Aklımda, öğrettikleri tek bir şey bile yok. En hızlı Atatürkçü akademisyenler evrensel bilim bir kenara, bu ülkeye bile toplu iğne ucu kadar katkıda bulunamamış, sadece unvanlarıyla geçinen adamlardı. En yiğitleri, benim talebeliğimde sadece Türkçeyi bozmakla uğraşır, uydurdukları yeni Öztürkçe kelimelerle bilim adamlığı tasarlardı.

Geride bir dogma bırakmadığını söyleyen, sadece aklın ve bilimin rehber alınmasını vasiyet eden büyük bir devlet adamının sözlerini eğip bükerek ilkel bir ideoloji icat etmek ve ne olduğu bir türlü anlaşılamayan bu ideoloji ile devletin bütün imkânlarını kullanarak körpe beyinleri yıkamak mutlaka bir art niyete dayanmalı. Atatürkçülük, silahla desteklenen bir oligarşinin yönetme hakkını meşrulaştırmak adına seferber edilen bir ideolojidi. Ne Atatürk'le, ne Atatürk'ün bizlere çizdiği ufukla ve bıraktığı mirasla yakından uzaktan alâkası yoktu.

Birileri Atatürk'ün çatık kaşlı, asık suratlı büstlerinin arkasına saklanarak halka karşı kendi yönetme ayrıcalıklarını sürdürmeye çalıştılar. Birbirinden farklı yığınla Atatürkçülük vardır. Hepsinin ortak paydası demokrasi hazımsızlığıdır.

Bu sığ ve ilkel ideoloji, bütünüyle geçekliğin çarpıtılmasına dayandığı için ülkemizin ilmen ve fikren gelişmesine engel oldu. Bu zorba azınlığın iktidarını sürdürebilmesi için herkesin Atatürkçü olması gerekiyordu. Atatürkçü olması için de çocukça yalanlara, çarpıtmalara herkesin inanması gerekiyordu. Gerçeklik duygusu ters yüz edilmiş bir toplumdan hangi başarıyı, hangi performansı bekleyebilirsiniz? Allah'tan Atatürkçülük metazori, dar ve sıradan beyinler tarafından üretildiği için akıl ve izan sahiplerinin idrak duvarını geçemedi. Bu yüzden arkasında kanunlar ve yönetmelikler olan devlet törenleri ile sınırlı kaldı. Bugün söylediği sözü ciddiye alabileceğiniz, bir önceki cümlesi ile bir sonraki arasında mantık bağı kurabileceğiniz tanıdığınız Atatürkçü bir bilim adamı var mı? Ya bizleri ihtiyacımız olan gerçeklerle buluşturan Cemil Koçak, Mustafa Armağan, Şükrü Hanioglu gibi tarihçilere bir bakın.

'Yeni anayasada ideoloji olmasın' talebi, 'Anayasada Atatürkçülük yer almasın' anlamına geliyor. Dolayısıyla Türkiye'nin gündeminde Atatürkçülük tartışması var. Tabulara, kültlere, fetişlere aldırmayan eleştirel akıl için verimli bir sınav konusu. Sonuçta siyasî rekabet Atatürk maskesi arkasına gizlenmeden yapılacak. Kimse, demokrasi mücadelesinde temsil boşluğunu, ilkel kabile toplumları gibi Atatürk'ün ruhaniyetinden medet umarak tamamlamaya kalkışmayacak. Nagehan Alçı'nın yeniden açtığı 'Atatürk diktatör müydü?' tartışması ile Hilal Kaplan'ın 'Türkiye'nin ölmeyen babası' kitabını, bu eleştirel akla bir katkı olarak değerlendirmek lâzım. Son günlerde 20'li, 30'lu yılların gazetelerini tarıyorum. Özellikle 30'lu yıllarda Atatürk siyaset sahnesinde hiç görünmüyor. Küçük bir azınlık, sağlığında da Atatürk'ü muhaliflere karşı bir zırh olarak kullanıyor. Atatürk kültü

ise yokluğu için oluşturuluyor. Atatürk'ün öldüğü 1938'de, 1919'da Samsun'a ayak basması ilk defa Mayıs ayında, muhtelif tarihlerde kutlanan 'İdman Şenlikleri' ile birlikte bayram olarak kutlanıyor. Atatürk'ün bir kulte dönüştürülmesi ve etrafında bir mistik hale oluşturulması uzun Millî Şef iktidarından sonra oluyor. Demokrat Parti, II. Adam'a karşı arkasını sağlamlaştırmak için bu bayrağı daha da ileri götürüyor.

Atatürk başarılı bir siyasetçi ve devlet adamı, muzaffer bir komutandır. Kendisine şükran ve minnet borçluyuz. Borcumuzu ifa etmenin en gerekli yollarından biri, onun adı etrafında sonradan üretilmiş Atatürkçülük adı verilen ideoloji ile kendisinin yakından uzaktan bir alâkası olmadığını göstermek ve hatırlatmaktır.

Bugün 10 Kasım. Atatürk'ün aramızdan ayrılışının 73. yıldönümü. Türkiye bugün daha güçlü ve itibarlı, daha müreffeh bir ülke. Demek ki emaneti sağlam ellerde.

Nur içinde yatsın.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

PKK'nın sonbaharı

Mümtaz'er Türköne 2011.11.11

Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki halk hareketlerine 'Arap Baharı' denmesi, bir tercüme hatasından kaynaklandı. İngilizcedeki 'spring' kelimesinin, 'bahar' dışında da anlamları var; 'uyanış', 'canlanma' gibi. Arap halklarının diktatörlük rejimlerine karşı başkaldırıları bahar aylarına değil, kış aylarına rast gelmişti. Demek ki doğrusu 'Arap uyanışı' olmalı.

PKK'nın 'Arap Baharı' tabirinden ilham alarak bir 'devrimci halk savaşı' başlatmaya niyet etmesi, bu tercüme hatasının üstüne tarih dışına düşmek gibi daha katmerli bir hatayı da içinde barındırıyordu. PKK kış aylarını dağda, yalıtılmış şartlarda geçiriyor; baharla birlikte saldırılara başlıyordu. Son istisna bu baharda yaşandı. Tırmanan terörün BDP oylarını olumsuz etkileyeceğini hesaplayarak PKK, saldırılarını düşük profilde tuttu. Seçimden sonra Silvan saldırısı ile İmralı'nın iradesi hilafına yeni bir savaş başladı.

PKK, Soğuk Savaş dönemine ait bir örgüt. PKK'nın kullandığı yöntemleri anlamak için bu 'Soğuk Savaş'a özgü' niteliğini kavramak çok önemli. Terör üretmek için oluşturulmuş 'Soğuk Savaş örgütleri', Sovyetler ile Batı bloku arasındaki yıpratma savaşının etkileyici araçlarıydı. ABD kontrgerilla ile Sovyetler de komünist partileri, kır veya şehir gerillası taktikleri kullanan terör örgütleri ile, fiilen sıcak çatışmaya girmeden 'soğuk' bir savaş yürütüp rekabet ettiler. Marksist örgütler, Sovyet desteği veya modeli ile kendi yerel amaçları ile uluslararası rekabeti birleştirmiş oldular. Soğuk Savaş, taraflardan birinin yani Sovyetler Birliği'nin havlu atmasıyla bitmesinden sonra bu örgütler buharlaşıp yok olmadılar. Kontrgerilla örgütü profesyonel-darbeci bir örgüte, yani Ergenekon'a dönüşerek varlığını sürdürdü. PKK ise bölge dengelerine yaslanarak Sovyetler Birliği'nden boşalan yere Suriye, Yunanistan gibi ülkeleri koyarak bir Kürt ulusalcı hareketine evrildi. Bugün PKK'nın, kendine bile himmet edemeyen Suriye'ye canhıraş bir şekilde dört elle sarılması, ancak Soğuk Savaş formatı ile açıklanabilir.

Ergenekon-PKK işbirliği üzerine spekülasyon yapmak uzmanların işi. Ama her iki örgütün birbiri sayesinde var olduğu, birbirinden beslendiği ortada. Darbeciler PKK tehdidinden ve teröründen kendi iktidarlarını genişletmek için çok yararlandılar. PKK da, kendisini doğrudan ismi ve cismi ile hedef tahtasına koyan; köy

yakıp, işkence yaparak PKK'ya kitle desteği üreten bu kontrgerilla yapılanmasından verimli bir şekilde beslendi. Sonuç: Ergenekon çöktü, dağıldı. PKK kendisini var eden en önemli şeyini, antagonizmasını kaybetti.

Son bir yılda yaşanan süreçlerin tamamı, PKK'nın varlık şartlarının ortadan kalkmasına işaret ediyor. Birincisi silahın anlamı kalmadı. İkincisi, uluslararası konjonktür Soğuk Savaş yöntemlerini çöpe atmış durumda. PKK, silahın her şey olduğuna inanan sığ gerilla dünyası içinde (buna 'gerilla romantizmi' deniyor) kendince bir çıkış aradı. Lenin'in formüle ettiği 'bütün iktidar Sovyetlere' stratejisi ile, KCK merkezli bir 'devrimci halk ayaklanması' yolunu denedi. Hiç konuşulmayan, hiç tartışılmayan bir konu ama; asıl darbeyi Kürtlerden aldı. Kürtler ne KCK tutuklamalarına tepki koydu ne de halk savaşı çağrılarına cevap verdi. PKK'nın stratejisi bütünüyle çökmüş oldu.

PKK'nın bugün, Devrimci Halk Savaşı için Türkiye sınırları içinde tuttuğu yaklaşık 3 bin militanı, güvenlik güçleri tarafından kuşatılmış durumda. PKK bu güçleri, mutadı olduğu üzere kış moduna geçirip Kandil başta olmak üzere kamplara göndermedi. Şimdi bu militanların hayatı bütünüyle devletin insafına ve merhametine bağlı. Siyasî akıl devrede olduğu için, devletin bu gücü imha etmek yerine enterne etmek ve etkisiz hale getirmekle yetineceğini kestirmek mümkün.

Terör sorununu çözecek siyasî irade, Barzani'yi ayağına çağırıp talimatlar veriyor. Türkiye'ye gelecek İran Devlet Başkanı ile bu konuda mutabakat sağlandığı açık. İran üzerinde yoğunlaşan 'nükleer silah' baskısı, PKK'yı Türkiye'ye kestirmeden teslim etmek için yeterli. PKK'nın güvendiği Suriye'deki Esed yönetimi zaten gözden çıkartılmış durumda.

PKK, sonbaharını yaşıyor. Havalar giderek soğuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir millet olmak

Mümtaz'er Türköne 2011.11.13

Başbakan Erdoğan'ın, 10 Kasım münasebetiyle yaptığı konuşmada, Atatürk'ten iktibas ettiği millet tanımı, ihtiyaç duyduğumuz uzlaşma için olumlu çağrışımlar yaptı:

'Millet... geçmişleri ve gelecekleri müşterek olan, sevinçleri, hüznüleri ve ümitleri ortak olan, yekvücut olarak kader birliği eden cemiyettir.' Bu tanımı, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni var eden irade olarak alıp, en yakıcı sorunumuza, yani Kürt sorununa uyarladığımız zaman birçok şey yoluna giriyor. Dünya düzeni, adı üzerinde 'uluslararası' bir düzen. Demek ki bu düzenin temel yapı taşları milletler. Sağlam bir millet olarak bu düzen içinde yer alamazsanız un-ufak olursunuz. Atatürk'ün yaptığı tanımın bizi götürdüğü yer ise açık: Kürtlerin, kader birliği için muvafakatlarını alacaksınız. Onlarla birlikte sevinip, onlarla birlikte üzülecek ve aynı ümitlerin peşinden gideceksiniz. Millet olmak için emek harcayacaksınız.

Buraya kadar bir sorun yok gibi görünüyor. Ama var. Hem de esaslı bir sorun var. Çünkü bu tanım Atatürk'e ait değil.

Erdoğan'ın bu tanımı aldığı kaynak, Atatürk'ün Afet İnan'a bizzat dikte ettiği Medenî Bilgiler ve M. Kemal Atatürk'ün Yazıları başlığını taşıyan kitap. Türk Tarih Kurumu yayını, yani resmî bir yayın. Ben 1988 baskısını

kullanıyorum. Bu kitaptaki metnin son kısmına Atatürk'ün kendi elinden çıkma orijinal metin konulmuş. Başbakan'ın Atatürk'ten aktardığı ibare kitabın 24. sayfasında matbaa harfleriyle, 380. sayfasında ise Atatürk'ün el yazısı ile mevcut. Ancak bu tanım Atatürk'e değil, Fransız düşünürü Ernest Renan'a ait. Atatürk'ün Medenî Bilgiler'e yazdığı 'Millet nedir?' bölümü, Ernest Renan'ın 1882 yılının Mart ayında Sorbonne'da verdiği 'Bir millet nedir?' başlıklı konferansın özetidir. Başbakan Erdoğan'ın aldığı 'millet' tanımı ise Renan'dan birebir kopya edilmiştir. Karşılaştıralım: Renan şöyle diyor: 'Maziden kalan müşterek bir şan ve şeref ve acılar mirası, gelecek için gerçekleştirilecek müşterek bir program.' (Renan, Nutuklar ve Konferanslar, MEB yayını, Ankara, 1946, s. 121) Atatürk'ün cümlesi: Maziden müşterek zafer ve yeis mirası; istikbalde tahakkuk ettirilecek aynı program.' (Medenî Bilgiler, s. 24 ve 380) Devamı da küçük nüanslarla aynen sürüyor.

Renan'ın millet tanımı 'subjektif millet' veya 'iradî millet' kavramı olarak bilinir. 'Bir millet nedir?' sorusuna Renan'ın cevabı kısaca, 'kendini millet olarak hisseden topluluk' olacaktır. 'Millet olma hissi' ise tarihteki müşterek hatıralardan ve geleceği de birlikte yaşama iradesinden gelir. 'Objektif millet' tanımı ise milleti ırk, dil, din, kültür, toprak gibi ortak bir 'nesne' üzerinden tarif etmektir. Renan, bu klasikleşmiş meşhur metninde, tek tek bu 'nesnel' unsurları kritik ederek hiçbirinin bir milleti meydana getiremeyeceğini söyler ve 'iradî millet' tanımına ulaşır.

Atatürk'ün kaleme aldığı metin bütünüyle Renan'ın kavramlarını, sistematüğünü, argümanlarını ve muhakemesini takip eder. Ancak Renan'ın aksine eklektik ve tutarsız bir metin ortaya çıkar. Çünkü Atatürk, Renan'ın saydığı ve reddettiği ırk, dil, din, kültür, vatan gibi nesnel unsurları da, millet tarifi içine dahil eder. Bu yüzden, çelişkili bir şekilde 'iradî millet' tarifinin hemen yanı başında milleti 'dil, kültür ve mefkûre birliği ile birbirlerine bağlı vatandaşların teşkil ettiği bir siyasî ve içtimaî heyet' olarak da tarif edebilmektedir.

Renan, bu meşhur konferansı verdiğinde Atatürk henüz bir yaşında idi. Atatürk'ün metnin tarihi ise 1929 olduğuna göre, bu tanımlar Atatürk'e değil, Renan'a aittir. Atatürk'ün kaynak göstermeden Renan'dan uzun bir 'intihal' yani 'aşırma' yaptığını söylemiyorum. Çünkü Atatürk bir bilim adamı değil. Zaten bu fikirlerin bizzat kendisine ait olduğunu da hiçbir zaman söylemiyor. Sorun, Atatürk'ü kaynak göstererek Atatürk milliyetçiliğinin var olduğunu iddia edenlerde; hatta iddia ile kalmayıp anayasaya 'Atatürk milliyetçiliği' diye bir tabir yerleştirenlerde.

Bir millet olmak, gerçekten bir olduğumuza inanmaya bağlı. Maziden gelen müşterekler; gelecek için gerçekleştirilecek müşterek bir program. Ama sadece gerçekler. Alın size bir gerçek: Atatürk milliyetçiliği diye bir şey yok.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Krizin en hakikisi

Mümtaz'er Türköne 2011.11.15

Siyasal krizlerle boğuşmaya alışmış bir toplum olarak; kapımızı çalmakta olan gerçek krizin sesini duymakta zorluk çekiyoruz.

Sadece bizim kapımızı çalan değil, bütün dünyayı, özellikle zengin Batı'yı kasıp kavuracak ekonomik krizden bahsediyorum. 2008'de başlayan ekonomiden sırasıyla önce siyasete, daha derin biçimde topluma yayılan kriz, gelip geçici bir durum değil. Batı'nın 1990'ların başından itibaren kurumsaştırdığı liberal piyasa ekonomisi çatır

çatır çöküyor. Bugüne kadar alanı da satanı da razı eden sistem, artık kimseyi memnun edemiyor. Siyasal düzenler bu çöküşü önleyemedikleri için kendileri de çöküyor. Ekonomik krizle eşzamanlı olarak siyasal krizlerin yayılması bu yüzden. Ekonomik kriz toplumsal-siyasal krize, siyasal krizler ise giderek bir demokrasi krizine dönüşüyor.

Peş peşe, Yunanistan ve İtalya'daki hükümet değişikliklerini, büyüyen demokrasi krizinin çarpıcı işaretleri olarak görmek gerekiyor. Halkın oyu ile işbaşına gelmiş hükümetler yerlerini teknisyenlerden meydana gelen kadrolara bırakıyor. Halka karşı sorumluluğu olmayan ve önümüzdeki seçimlerde halkın karşısına çıkmayacak olan kişilerin ülke yönetmesi bizde darbe dönemlerinde rastlanan bir durum. Demek ki sistem işlemiyor ve kendini askıya alıyor.

ABD'de giderek yaygınlaşan 'Wall Street'i işgal et' eylemlerine karşı polis giderek daha fazla güç kullanmaya başladı. Devletin protesto gösterisinde bulunan vatandaşlarına karşı sertleşmesi, demokrasinin bir başka cephesinin, temel hak ve özgürlüklerin sınıra dayandığını gösteriyor. Demokrasiyi ve özgürlükleri yaşatma görevinin yerini, kamu düzeni ve güvenlik endişeleri alıyor. Demokratik hükümetlerin yerini teknokratların alması ve demokratik kitle hareketlerinin sert önlemlerle bastırılması, geçici eğilimler gibi görünmüyor.

Krizin sebebinin ultra liberal piyasa ekonomisi olduğunu bütün taraflar kabul ediyor. 90'lı yıllarda piyasa ekonomisi önündeki engellerin kaldırılması eğilimi bütün dünyayı sarmıştı. Bugün dünya ekonomisinin piyasa dinamiklerine teslim edilemeyeceği görülüyor. Her ülkede ekonomiye artan devlet müdahaleleri eğilimin tersine döndüğünün işareti.

Türkiye, dünyanın içine yuvarlandığı ekonomik krize istisnai bir avantajla girdi: Güçlü ve istikrarlı bir hükümet. Kriz, demokratik yönetimlerin bir zaafı ise; AK Parti hükümeti bu zaafı kapatacak kadar güçlü yapıda. Demokratik hükümetlerin içinden çıkamadığı kısır döngüyü, AK Parti hükümeti kolaylıkla aşıyor. Bu kısır döngü, daha az vergi ve daha çok kamu yatırımı isteyen seçmenlerin taleplerini; artan kamu borçlanması ile karşılamaktan kaynaklanıyordu. Kamu yatırımını azaltmak, vergileri yükseltmek iktidar partisinin seçimi peşinen kaybetmesi anlamına geldiği için hiçbir demokratik hükümet bu kısır döngüyü kıramıyordu. 'Halka rağmen halk için'in ekonomide başka çözümü bulunamadı. Papandreu'nun ve Berlusconi'nin seçimle gitmek yerine kendi iradeleri ile iktidarı teknokratlara devretmesinin sebebi buydu.

AK Parti hükümeti, bu demokrasi paradoksunu kıracak kadar güçlü. Seçimden çıkalı henüz altı ay bile olmadı. Öbür taraftan karşısında yarattığı güçlü istikrara rakip olacak bir siyasî alternatif de yok. Bu yüzden, ekonominin objektif ihtiyaçlarını cesaretle karşılıyor. Geçtiğimiz ay bazı özel tüketim vergilerini, astronomik ölçülerde artırması bunun en önemli işaretlerinden biri. AK Parti ikinci olarak, dünyadaki trendin aksine ekonominin yönetiminde söz sahibi olan bağımsız kurullar üzerindeki kontrolünü artıracak düzenlemeler yapıyor. AB sürecinde Türkiye'de de hızla artan bu kurullar, ekonominin kritik noktalarında söz sahibi idi. Başta Merkez Bankası olmak üzere, birçok kurulun yetkileri, ekonomiyi tek merkezden kumanda etmeye karar veren hükümetin eline geçiyor. Merkez Bankası'nın fiyat istikrarından başka finansal istikrar görevi de üstlenmesi bu gelişmenin ürünü.

Hükümetin elinde geniş kapsamlı bir kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi var. Hükümet bu yetkiyi kullanarak son zamanlarda, özellikle ekonomi yönetimini yeniden organize ediyor. Ekonominin yönetimi bu kararnamelerle siyasî iradeye daha fazla bağlanıyor.

Dünya ekonomik krizden demokrasiyi kısararak çıkmaya çalışırken Türkiye demokrasiyi çoğaltarak kendini tahkim ediyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Vicdan itirazcısı

Mümtaz'er Türköne 2011.11.17

'Vicdanî ret' konusu, askerlikle ilgili istisnâî bir durum. İnancınıza, ahlakî değerlerinize veya ideolojik-felsefî kabullerinize dayanarak silah taşımayı ve kullanmayı reddetmek, bu istisnâî durumun gerekçesini oluşturuyor.

Askerlik bir vatandaşlık görevi olarak kabul edildiği için; ölmeyi ve öldürmeyi reddedenlere bu sefer başka alternatifler sunuluyor. İlk uygulama, vicdanî retçileri geri hizmetlerde, özellikle sağlık hizmetlerinde görevlendirmek. Bugün dünyadaki uygulama, pasifistlerin başka kamu hizmetlerinde görevlendirilmesi. Ölçü, vicdanî retçi olmayı askerlikten kaçmak için cazip bir kaçış yolu haline getirmemek. Bu yüzden vicdanî retçiler başka hizmetlerde daha ağır koşullarda çalıştırılıyor. Bazen hizmet süreleri askerlik yapanlara göre uzatılıyor. Bu yüzden 'vicdanî ret' tercihi saygı gösterilen ülkelerin hiçbirinde, bu hak istismar edilemiyor.

Bu kadar istisnâî bir durumun askerlikle ilgili tartışmaların merkezine yerleşmesinin sebebi başka. Akıl dışılığın, mantıksızlığın, kör alışkanlıkların, Türkiye'nin savunma ihtiyaçları ile alâkasız ordu yapılanmasının çarpıklıklarını gözler önüne sermek için bu kadar istisnâî bir vesile bile yeterli oluyor. Askerlik diye, Genelkurmay Başkanı'ndan doktrin komutanlığına kadar bu konularda kafa yoran ve karar verenlerin hiçbir sebebini açıklayamayacağı işleri ve düzenlemeleri sırf alışkanlık olduğu için sürdürüyoruz. Öküzün tarlada açtığı izi, arkadan gelenler hiç sektirmeden takip ediyorlar. Neden, niye, niçin sorularının hiçbir cevabı yok. Dünya değişti. Toplumlar değişti. Savaşlar değişti. Savunma ihtiyaçları ve öncelikleri değişti. Ordu yapıları değişti. Ama siz kendi ordunuzu hiçbir şekilde değiştiremiyorsunuz. Ülkenizi savunmak için çelik gibi iradeli, donanımı eksiksiz, iyi sevk ve idare edilen bir ordu ortaya çıkartıyorsunuz. Sonra bu ordu daha iyi savaşsın diye hamaset geliştiriyorsunuz. Her şey değişiyor; geliştirdiğiniz hamaset olduğu gibi kalıyor ve artık hiçbir anlamı kalmayan alışkanlıklarınız bu içi kof hamaset sayesinde sürüyor.

Mesele aslında bedelli askerlik uygulaması. Bir yanıştan başka bir yanlış çıkıyor. Düzeltmek için baştaki yanlış düzeltmek gerekiyor.

Fransız İhtilali'nden sonra icat edilen anayasal vatandaşlık ödevi olarak 'mecburî askerlik' hizmeti tarihî ömrünü tamamladı. Savaşların piyade ağırlıklı kol gücüne dayandığı o dönemlerde sayı üstünlüğü önemliydi. Kalabalık orduları cepheye sürmek için eli silah tutanları asker yapacak 'mecburî askerlik' icat edildi. Bugünün orduları artık yüksek teknolojiye ve bu teknoloji ile kullanılan silah üstünlüğüne dayanıyor. Bugünün en önemli askerî sınıfının muhabere olması tesadüf değil. İnsansız savaş araçlarının sayısının artması, sadece insana değer verilmesi yüzünden değil; insan hatasını asgariye indirmek için. Kalabalık orduların bugün hiçbir anlamı yok. Nüfusları ve savunma ihtiyaçları Türkiye'ye benzeyen Almanya, Fransa, İngiltere gibi ülkelerin bizim ordumuzun dörtte biri mevcutla savunma ihtiyaçlarını karşılaması bu yüzden. Kalabalık ordu, bugün sadece bir dezavantaj.

Bu sebepten mecburî askerlik, günümüz ordularında artık uygulanmıyor. Onun yerine profesyonel ordulara geçiliyor. Çünkü yüksek teknolojiyi kullanmak ve gerekli becerileri geliştirmek için uzun süre bu işin eğitimini almış profesyonellere ihtiyaç duyuluyor. Türkiye'nin de mecburî askerlikten vazgeçmesi ve yaklaşık olarak 200 bin kişilik bir profesyonel ordu ile savunma ihtiyacını karşılaması lâzım. Fakat olmuyor. Olmamasının sebepleri

arasında, askerî ihtiyaçlardan, gerekliliklerden hiçbiri yok. Mecburî askerliğin orduyu halk nezdinde daha itibarlı ve güçlü kıldığı varsayılıyor. İlker Başbuğ'un Genelkurmay Başkanlığı'nda profesyonel askerliğe karşı çıkarken, 'davulla, zurnayla askere gönderme' merasimlerinden dem vurması bu yüzdendi.

Türkiye'nin ordusu, teşkilatlanma, sevk ve idare ve mecburî askerliğe dayanması gibi sebeplerle artık çağ dışı bir orduya dönüştü. Ne 'vicdan itirazcıları'nı, ne bedelli askerliği tartışmanın gereği yok. Profesyonel orduya geçip, çevik, akıllı ve teknolojisi üstün bir ordu yapılanması ile bu sorunların hepsi kökünden çözülebilir. En önemlisi ülkemizin savunmasında bir boşluk kalmamış olur.

Vicdan itirazcılarını, sadece profesyonel ordu ihtiyacını hatırlatan bir vesile olarak görmek gerekir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dersim'in çocuğu

Mümtaz'er Türköne 2011.11.18

CHP lideri Kılıçdaroğlu, Dersim'in çocuğu. Onu büyüten babası-annesi, kimliğinin-kişiliğinin olduğu evrelerde çevresinde bulunan akrabaları Dersim katliamına tanıklık etmiş kişiler olmalı. Dehşeti, acıyı yaşamışlar.

Çok değil iki nesil öncesine ait bir hikâyeden bahsediyoruz. Karanlık Ortaçağlarda kalan, tarih kitaplarından öğrendiğimiz bir trajedi değil bu. CHP lideri, işte bu neslin sıcak hatıraları, endişeleri ve muhtemelen öfkesi arasında kendisini ve çevresini idrak etmiş biri. Şimdi katliam esnasında Türkiye'yi yöneten partinin başında o bulunuyor. Zor bir durum. İnsanın politik kişiliği ve misyonu ile kendi bireysel kimliğinin tam karşı karşıya geldiği bir yerde duruyor. Ancak durum çarpıtılıyor. Şahsen, Dersim İsyanı üzerinden Kılıçdaroğlu'nu hedef alan tartışmalarda, kendimi onun yanında hissediyorum.

Dersim'i, bir siyasî polemik konusu yapmak doğru değil. 1937-38 yıllarında 50 bin insan, çoluk, çocuk, yaşlı demeden öldürüldü. Devlet önce bu bölgede bir isyan çıkarttı; sonra isyan bastırma bahanesi ile katliam yaptı. Amaç, devlet otoritesinin ulaşmadığı bir bölgeyi merkezî otoriteye bağlamaktır. Kullanılan yöntem Osmanlı'dan kalma bir siyasetti. Bu yöntemle göre devlet, kolunun ulaşamadığı yere önce parmağını sokup karıştırıyor. Bir asayiş sorunu ortaya çıkartıyor. Sonra devlet, isyan bastırma bahanesi ile tankıyla, topuyla geliyor. İsyan edenler şiddetle cezalandırılıyor. Devlet böylece kendi başına buyruk yaşayanlara gücünü, kuvvetini ve dehşetini göstermiş oluyor. İsyan çıkartmak ve bastırmak, Osmanlı'da devlet otoritesini temin eden bir siyaset olarak hep uygulanmış. 'Başka ne yapılabilirdi?' diye sorabilirsiniz. Cumhuriyet farkını, Dersim'e sağlık ve imar hizmetleriyle girerek, devletin müşfik yüzünü gösterebilir ve ikna yöntemi ile aynı amacı gerçekleştirebilirdi. Tercih edilen yöntem, bir plan ve program dahilinde önce isyan çıkartmak, sonra da isyanı katliam yaparak bastırmaktır.

Sorumlu ve suçlu o dönemin yönetimi. 'Atatürk'ün bu katliamdan haberi yoktu' mazereti, akla ve mantığa uygun değil. Atatürk gibi bir lider devleti yönetirken, ondan habersiz planlı-programlı ve kapsamlı bir katliam yapmak nasıl mümkün olabilir?

Kılıçdaroğlu'nun bugün yaşadığı paradoks, katliamdan sonra kurulan düzenle ilişkili. Olanlardan sonra Kürt olmaktan dolayı Türk çoğunluk, Alevî olmaktan dolayı Sünni çoğunluk karşısında kendilerini savunmasız gören Dersimliler çaresiz devlet ile uzlaşma yoluna gidiyor. Dersimlilerin CHP'liliği bu mecburî uzlaşmanın eseri.

Dersimliler açısından geride kalanları korumak için doğru ve yerinde bir karar. Aynı zamanda bugün yaşanan trajik çelişkilerin de sebebi.

Kılıçdaroğlu, katliama uğrayan ve sonrasında devletle uzlaşmaya varan Dersimlilerin çocuğu. O zamanın devleti olan CHP'nin başında bugün o oturuyor. Elbette Dersimliler için bir gurur ve iftihar vesilesi olmalı. CHP'nin başında bugün bir Dersimlinin olması, aslında bu yaranın kapatılması ve geçmişe sünger çekilmesi için altın değerinde bir fırsat. CHP, kurumsal kimliği ile bir özeleştirici yapacak ve bu kirden arınacak. Aynı arınma devletten de talep edilecek. Bu fırsat kullanılabilirse, Kürt sorununun çözümü için de yeni bir kapı aralanabilir. Ama olmuyor. Olmamasının sebebi, bu mazinin basit siyasî hesaplar için sömürülmesi.

Haluk Koç ve Türkiye'nin batısını temsil eden bir grup milletvekili arkadaşı, Dersim isyanını sömürerek parti içi muhalefet için bir mevzi oluşturuyor. Amaç, Kılıçdaroğlu'nu yıpratmak. 1937'nin CHP'si, bugün bu hizipte yaşamaya devam ediyor. Dersim'de insanları katletmek, onlar için bugün Kılıçdaroğlu ile Atatürk'ü ve CHP'nin tarihî mirasını karşı karşıya getirmenin sadece elverişli bir vesilesinden ibaret.

Kılıçdaroğlu CHP'nin 1937'deki misyonunu temsil etmek zorunda değil. Dersim'in çocuğu gibi davranmalı. CHP'yi bugün geniş kitlelerle buluşturacak olan bir imkân ve fırsat bu durum. Dersimli gibi davranan bir genel başkan, Kürt sorunu başta olmak üzere Türkiye'nin sorunlarını çözmek için de inandırıcı bir duruş sergilemiş olur. Kılıçdaroğlu sayesinde devlet halkı ile barışmış olacak. Konu bölücülükse, bunu yapan Haluk Koç ve arkadaşları.

CHP, parti yetkili kurullarının kararı olarak Dersim katliamı konusunda bir özeleştirici ve kınama açıklaması yapmalı. CHP bunu yaptığı gün, bir Türkiye partisine dönüşecek ve Türkiye'nin birlik ve bütünlüğüne çok değerli bir katkıda bulunmuş olacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Firar

Mümtaz'er Türköne 2011.11.20

Tümgeneral Bakıcı'nın firarı, geride bıraktığımız karanlık dönemin bir özeti gibi. Mehmet Kamış'ın dünkü yazısı, unuttuklarımızı hatırlatıyor.

12 Mayıs 2011 tarihinde 12 PKK'lı Şırnak'ta Bakıcı'nın sevk ve idare ettiği bir operasyonla öldürüldü. Bu operasyon oldukça tuhaftı ve üzerinde çok tartışma yapıldı. Bir hafta öncesinde Bakıcı, komutanlarından habersiz Kuzey Irak'a geçmiş ve birileriyle görüşmeler yapmıştı. Operasyonda öldürülen PKK'lılar örgüte yeni katılmış acemi militanlardı. Bir çatışmada öldürülmediler. Militanların bulunduğu yerin koordinatlarının PKK tarafından verildiği, yem olarak kullanıldıkları söylendi. Arkasından cesetler açık arazide bekletildi, normal olarak Diyarbakır veya Malatya'ya gitmesi gerekirken Şırnak'a getirildi. Halkın tepkisini çekmek ve kitleleri tahrik etmek için mümkün olan her şey yapıldı. Sonunda 2. Ordu komutanı Şırnak'a gelerek duruma el koydu ve provokasyon durduruldu.

Senaryo yakından bildiğimiz Ergenekon tezgâhlarından biriydi. PKK, seçimler öncesinde 'eylemsizlik' durumuna geçmişti. Bu strateji, yoğun şiddet ortamının BDP oylarını olumsuz etkileyeceği hesabına dayanıyordu. AK Parti için de seçim döneminde şiddetin durması olumlu bir gelişme idi. Bu yüzden PKK hedeflerine karşı

operasyonlar kendiliğinden durmuştu. Bakıcı, Şırnak'ta bireysel bir inisiyatif kullandı. 12 tane acemi PKK'lı'nın keklik gibi avlanması tek açıklaması vardı: Ateşkesi sona erdirmek ve PKK'yı savaşa zorlamak. Nihai amaç, seçim sonuçlarını etkilemek, AK Parti'nin karizmasını çizmektir.

İlk defa bir Türk paşası, bizim görevi başında zannettiğimiz bir tümgeneral firar edip başka bir ülkeye kaçıyor. Siyasete boğazına kadar batmış İttihatçı subayların, yine de hayatlarının sonuna kadar sürdürdükleri bir askerlik şerefi vardı. 'Ya devlet başa, ya kuzgun leşe' mantığı ile devlet içindeki iktidar oyunu kaybedilince, Yakup Cemil gibi idam mangasının önüne dimdik çıkarlardı. Veya kafalarına silahı dayayıp, askerlik şerefini ve geride evlatlarına bırakacakları ismi temize çıkartırlardı. Tümgeneral Bakıcı'nın firarı, öncelikle silah arkadaşlarına karşı yapılmış bir ihanet. Ergenekon davasında savcıların tutukluluk gerekçesi olarak kullandıkları 'firar' riski, artık bir ihtimal olmaktan çıktığı için, tahliye edilecek durumda olanların bile tutukluluğu devam edebilir. Daha önemlisi, 'bu kadar önemli mevkiilerde bulunan kişilerin kaçma ihtimali olmaz' gerekçesinin berhava olması. Bir adım ötesi, bir Türk paşası olmanın öneminin artık ortadan kalkması.

Tümgeneral Bakıcı'nın, Rus istihbaratının oyuncağı haline gelmeyeceğini kim garanti edebilir? Tarihimizde örneği var mı?

Abdülmecid, ölüm yıldönümü vesilesiyle gündemde. İlk tahta geçtiğinde Mısır galesi devam ederken, Sadrazam'dan korkan kaptan-ı derya, donanmayı götürüp Kavalalı Mehmet Ali'ye teslim ediyor ve tarihe Hain Ahmet Paşa olarak geçiyor. Acaba Bakıcı yanında Rusya'ya, İran'a ne götürüyor?

Karanlıklar aydınlandı. Askerlik mesleğinin şerefi, ordunun itibarı kirli iktidar oyunlarını gizlemek için harcanmış. 2007 yılında, Danıştay suikastını merkeze alıp önüne ve arkasına bakın. 367 krizi, 27 Nisan e-muhtırası, lahikalar, Cumhuriyet mitingleri, internet andıcı, aynı entegre planın mütemmim cüzleri değil mi? Bakıcı'nın 12 Mayıs 2011 tarihli operasyonu, bu bilindik taktiklerin son örneği olarak görünmüyor mu?

Kürt sorununu istismar ederek saltanat süren güçler, iktidar oyununu kaybettiler. Artık devlet, bu sorunu çözmeye çalışırken kendi içinde kurulan tuzaklara düşmüyor. Tek bir egemen akıl, elindeki güçleri seferber ederek sonuç alıyor. PKK ile mücadelede devlet içindeki koordinasyon ilk defa son altı ay zarfında sağlanabildi. Sonuç, PKK elindeki çareleri hızla tüketiyor.

Darbe tehdidinin, bir asker meselesi olmadığı, Türkiye'nin dirliğine, birliğine ve güvenliğine yönelik en ciddi tehdidi oluşturduğu anlaşıldı. Nasıl? Çünkü ülke uçuruma sürüklenmeden darbe yapılamazmış. Görüyorsunuz bir tümgeneral firarda.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Resmî ideoloji çökerken

Mümtaz'er Türköne 2011.11.22

Dersim katliamının her gündeme gelişinde kopan fırtınaları, artık başka bir açıdan görebilmeliyiz.

Kamer Genç neden Meclis'in sabır törpüsüdür? Tunceli, nasıl Türkiye'nin eğitim düzeyi en yüksek ili olmuştur? Marjinal Marksist örgütler Dersim'de neden kök salmıştır? Tunceli, yakın zamana kadar PKK'nın giremediği tek şehirken bugün nasıl en pervasız eylemleri orada yapabilmektedir? Sanatta, edebiyatta Dersimlilerin olağanüstü başarısının sebepleri nelerdir? Hüseyin Aygün, beyefendiliğini bozmadan Dersim katliamını CHP gibi bir partide soğukkanlı bir ısrarla gündeme getirmeyi nasıl başarmıştır? Kılıçdaroğlu'nun genel başkanlığının Dersimli olmasından dolayı muhalefetle karşılaşması normal midir?

Bütün bu soruların cevabı Dersim katliamında saklı. 1937-38 yıllarında, bugün Tunceli başta olmak üzere Sivas, Erzincan, Elazığ, Bingöl gibi geniş bir coğrafyaya yayılan ve adına Dersim denilen bölgede 50 bin civarında sivilin hayatına mal olan bir katliam gerçekleşti. Yeni kurulan Cumhuriyet, vergi ve asker vermeyen bu bölgeye devlet otoritesi götürmek için bir plan yapıyor. Küçük çaplı bir isyan sonrasında devlet zor kullanarak, gözdağı vererek ve kan dökerek bu bölge üzerinde hâkimiyetini tesis ediyor.

Bugün hayatta olan son neslin hatırladığı bir felaket. Babam Dersim katliamı olduğunda 9 yaşında imiş ve bugün hayatta. Yukarıda Dersim ve Dersimliler için sorduğumuz soruların hiçbirini, Dersim katliamını yok sayarak veremezsiniz. Çünkü hâlâ açık duran bir yara bu. Üzerine bastıkça kanıyor.

CHP'nin 'Beyaz Türk' kanadı başta olmak üzere bütün tarafların bu meselenin bir siyasî polemik konusu olmadığını kavramaları lâzım. Parti içi hizip mücadelesini bu mesele üzerinden yürütmek sadece ahlâksızlık olur. Bu meseleyi CHP'yi ortadan çatlatan ve zayıflatan bir mesele olarak görmek ve parti rekabetine dâhil etmek de öyle. Bu mesele siyasetin konusu olmamalı. Nitekim bugüne kadar olmadı. Dersim katliamını dehşet verici boyutları ile gündeme getirenler Necip Fazıl gibi, İhsan Sabri Çağlayangil gibi Dersim'e uzak isimlerdi. Dersimlileri bugün geçmişin muktedirlerinin mesele yapması da mümkün değil. Dersim'le yüzleşmek, özeleştirii yapmak ve geçmişin inkâr etmeden yaraları sarmaya girişmek lâzım. Bunu yapmadan yukarıda sorduğumuz sorulara verdiğimiz cevapları değiştiremeyiz.

Peki, engel olan ne? Dersimlileri, Kılıçdaroğlu'nu, AK Parti'yi ve bu ülkenin vicdan sahibi bütün yüreklerini, bu acının ve ayıbın altında ezen ne?

Cevap şöyle: Resmî ideolojiyi değiştirmeden bu meseleyi çözemeyiz. Gerçeklerle yüzleşmemizi ve geçmişin hesabını görerek birlikte sağlam bir gelecek inşa etmemizi engelleyen şey işte bu resmî ideoloji.

Resmî ideolojiye bağlı kalarak, Dersim'de bir katliam olduğunu kim kabul edebilir? Cumhuriyet'in yıllar önce, başına buyruk bu bölgeyi taht-ı hâkimiyetine almak için bir plan yaptığını ve küçük bir isyan çıkartarak ve insafsızca şiddet uygulayarak maksadına ulaştığını mekteplerde ezberletilen resmî görüşlere bağlı kalarak kim kabul edebilir? Hadi katliam oldu diyelim. O zaman Atatürk gibi güçlü bir liderden habersiz bu kadar geniş çaplı bir harekâtın uygulandığını ve Seyit Rıza'nın ondan kaçırılarak idam edildiğini ispatlamak gerekmez mi? Daha ileri gidelim. Aynı resmî çerçevenin içinde kalarak, onun andını küçük çocuklara bağırta bağırta tekrarlatarak Kürt sorununu nasıl çözeceksiniz?

Dersim katliamının her gündeme gelişi, resmî ideolojinin üzerimize bir deli gömleği gibi yapıştığını göstermiyor mu? İdeolojisiz bir anayasaya bir de Dersim'de hayatını kaybedenlerin gözünden bakmayı deneyin.

Yaşadığımız gerçekleri, hem de çok acı gerçekleri sınırlı bir muhayyilenin ürünü olan daracık bir ideolojinin içine yerleştirmekte zorlanıyoruz. Artık gerçekleri tahrif etmek yerine şu kısır resmî ideolojiden vazgeçmek zorundayız. Resmî ideoloji çökerken, bu güzel ülke ve bu güzel insanlar neden altında kalsın? Atarsınız çöplüğe, olur biter.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başbakan özür diledikten sonra...

Mümtaz'er Türköne 2011.11.24

Tarih böyle değişir.

Tarihin aktığı mecrayı bir sözle alıp başka bir mecraya böyle çevirirsiniz. Tarih bilincine sahip olanlar, Türkiye'nin insan kimyasını tanıyanlar, zengin kültürüne ve geçmişine vâkıf olanlar Başbakan'ın dün ağzından çıkan sözlerin Cumhuriyet tarihinin çok önemli kilometre taşlarından biri olduğunu mutlaka fark etmiştir.

'Eğer devlet adına özür dilemek gerekiyorsa ben bu özü dilerim.'

Bu söz artık söylenmiştir. Devamı gelecektir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Başbakanı, 1937-38 yıllarında devlet tarafından katliama uğrayan Dersimlilerin hukukunu iade etmektedir. Başbakan, temsil ettiği devlet adına, bu devletin işlediği cinayetlerden dolayı kendi halkından özür dilemektedir.

Bu sözlerin, bir partinin grup toplantısında söylenmesine, anamuhalefet partisi lideri ile girilmiş bir polemğin içinde yer almasına kimse takılmasın. Kalıcı olan, dönüp dönüp tekrarlayacağımız söz budur: Katliam yapan devletin başbakanı, dönüp katliama uğrayanlardan ve onların ahfadından özür dilemektedir. Başbakan sıfatıyla bir siyasî lider, temsil ettiği devletin 73 yıl önce korkunç bir katliam yaptığını, masum insanları, çoluk-çocuğu hunharca katlettiğini kabul etmekte ve üstelik özür dilemektedir. 'Eğer devlet adına özür dilemek gerekiyorsa ben bu özü dilerim' demek, hem doğrudan özür dilemek hem de bu özü resmî bir şekilde ve mufassal olarak tekrarlamayı taahhüt etmektir. Başka bir anlamı var mı?

Başbakan'ın, 'Dersim belgelerini açıklayacağını' dün öğrendiğim zaman, heyecan veren bir hayâle kapılmıştım. Ya Kılıçdaroğlu'nun meydan okumasına cevap verirse, 'hesap mı soracaksın, sormazsan namertsin' lafına karşılık hesap sorarsa ve üstüne üstlük bu soykırım için Dersimlilerden özür dilerse diye. Hayalim fazlasıyla gerçekleşti, katliamı detaylarıyla anlatıp kabul etti. Sonra da özür diledi. Bu heyecanla tekrarlıyorum: Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı, temsil ettiği devletin 1937-38 yıllarında yaptığı katliamdan dolayı kendi halkından açıkça özür diledi.

Türkiye'de herkes şapkasını önüne koysun ve doğru bildiği her şeyi tepeden tırnağa yeniden düşünsün. Katliam özrünün, en üst düzeyde resmî ağızdan dilendiği bir Türkiye artık eski Türkiye değildir. Yarın sabah gözlerinizi açtığınız Türkiye artık bambaşka bir Türkiye olacak. Bu ülkenin nehirleri gürül gürül akacak, soğuk rüzgârı yüzümüzü yakmayacak. Kuşlar kanatlarını daha geniş açarak uçacak. Başbakan'ın dilediği bu özrünün anlamını kavrayanlar yere daha sağlam basacak, aynaya daha güvenle bakacak. Akli erenlerin gelecekte endişesi kalmayacak.

Siyaset artık açık ve dürüst bir boyutta yapılacak. Aydını, akademisyeni, yazar-çizeri oksijeni bol bir ülkede özgürce nefes alıp verecek. Toplum daha huzurlu, daha müreffeh olacak. Hepimiz için gelecek kâbus olmaktan

çıkıp, umut dolu hayallerle zenginleşecek. Ve bütün hayallerimiz ellerimizle dokunabileceğimiz kadar yakınlaşacak.

Devlet, Başbakan'ının ağzından sadece Dersimlilerden değil bütün Türkiye'den özür diliyor. Bu özürden sonra Devlet'in zorbalık yapma ihtimali ortadan kalkmış bulunuyor. Kendi halkına merhametsizce davranan, masum insanları katleden devlet bu özürle mahkûm ediliyor. Halkını birbirine düşman edip, bu düşmanlıklarla baş eden güç sıfatıyla hüküm süren despot devlet artık sona ermiş bulunuyor.

Dersimli Alevî-Kürt vatandaş artık bu zorba devletin tezgâhlarına, dalaverelerine değil; özür dileyen bir siyasî liderin şahsında ona oy veren halka güvenerek yaşayacak. O halk da, Türkiye'nin her dağına, tepesini, köşesini, bucağını kaplayan barışın nimetlerine kavuşacak. Kürt sorunu artık herkes için inandırıcı şekilde çözüm menziline girecek.

Yalanın, sahteliğin üzerine inşa edilmiş çerden çöpten ayrı ayrı hapishanelere mahkûmken artık birlikte yaşayabileceğimiz uçsuz bucaksız bir ülkenin kapısına dayandık. Bu özür paslı kilidi açtı.

Sonraki adım: Dersimli olarak bu özürden hissesine düşeni alan Kılıçdaroğlu ne yapacak? Kısaca CHP bu ülkenin barışına hangi katkıda bulunacak?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Menderes de CHP'li idi

Mümtaz'er Türköne 2011.11.25

Gelen tepkilere bakılırsa, Başbakan'ın dilediği özrün anlamını CHP kanadında henüz kavrayan yok.

Diyarbakır İl Başkanı Muzaffer Değer'in Başbakan'a destek veren açıklaması için CHP Genel Merkezi'nin yaptığı açıklamayı bir kenara not etmek lâzım. CHP'li il başkanı, güya basın toplantısını yapmadan önce görevden alınmış. Yani? CHP'nin hiçbir organı Dersimlilerden özür dilemiş olmuyor. Ne büyük onur!

Dersim katliamında Celal Bayar'dan, muhafazakâr tanınan Fevzi Çakmak'tan dem vurarak CHP'yi temize çıkartmaya çalışanlara bir malzeme de biz verelim. 'Tunç Eli planı' hazırlanırken ve katliam yapılırken Adnan Menderes de CHP'liydi. Üstelik milletvekili idi. İktidarda bulunan herkes CHP'liydi. Zira o zaman tek parti idaresi vardı ve CHP demek, devlet demektir. Bu denklem aslında Başbakan'ın özrünün anlamını kavramak için çok önemli bir ipucu veriyor. Başbakan Erdoğan, Dersimlilerden özür dileyerek ve CHP üzerinden polemik yürüterek, o dönemin devletini mahkûm etmiş oldu.

Başbakan 'devlet adına' özür diledi. Çünkü katliamı yapan doğrudan devletti. Devlet bütün kurumları ile, kanunlarıyla, topuyla, tüfeğiyle, askeriyle, hâkimiyle, siyasetçisiyle, mülki idare amirleriyle, memuruyla Dersim katliamını planladı ve icra etti. Bugün Ergenekon adıyla, devlet içinde kurulan ve cinayet işleyen çeteyi yargılıyoruz. O tarihte devletin tamamı Ergenekon'du.

Bu özürden sonra, bildiğimiz, tanıdığımız ve epeyce korktuğumuz devlet artık yok oldu. Küçük bir azınlığın yönettiği devletin yaptığı katliam için, halkın yarısını temsil eden başbakanın yönettiği devlet, onun ağzından özür diledi. Bu özrün dilendiği an, devlet ile halk arasındaki mesafenin en aza indiği andır. Başbakan bu özür ile, müstebitlerin, seçkin bir azınlığın devletini tek hamlede yıkmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, artık o

katliamı yapanların cibilliyetine ve sulbüne sahip olanların özel malı olmaktan çıkmış, halkın tasarrufuna geçmiştir. Yıllarca resmî ideolojilerle, yalanlarla, tahrifatlarla inşa edilmiş koca devlet mimarisi, en altındaki kilit taşlarından biri çekilerek yerle bir edilmiştir. Türkiye artık yeni, yepyeni bir devlete sahiptir. Eskisini ihya etmek için bugüne kadar harcanan emeğin misliyle tekrarı gerekir.

Mesele bugünün Dersimlilerinin meselesi değil. CHP ve Kılıçdaroğlu sadece bir vesileyi; bu yeni mimarî için arka fonu oluşturuyor. Daha açık söyleyelim: Dersimliler katliamdan sonra devlete boyun eğip, bir uzlaşmaya gittiler. Dersimli Kılıçdaroğlu'nun CHP liderliği bu uzlaşma içinde anlamlı. Ama uzlaştıkları devlet artık ortada yok. Başbakan bu özrü diledikten sonra, Dersimlilerin uzlaştıkları devlet de tarihe karışmış oldu. Kılıçdaroğlu'nun açığa düşmesinin, bütün Alevilerin CHP'ye olan sempatisinin anlamını kaybetmesi bu yüzden. Başbakan bu özrü dileyerek, uzlaşmanın tarafı olan devleti ortadan kaldırmış oldu. O zaman uzlaşmanın da bir anlamı ve değeri kalmadı. Aslında Başbakan'ın dilediği özürden bu uzlaşmanın tarafı olan Dersimliler zararlı çıkmış oldular.

Başbakan'ın özrü, Türkiye'de birçok zümrenin, sınıfın, inanç mensubunun, çıkar grubunun sırtını dayayıp rahat ettiği devlet duvarını yıkmış oldu. Artık uzlaşmanın adresi devlet değil; toplumun kendisi. Devlet sadece bu uzlaşmanın takipçisi olacak. Neyle? Bu uzlaşmanın eseri olan anayasa ile. Bu özür işte bu yüzden yeni anayasaya giden yolu açan en önemli hamlelerden biri oldu.

Kılıçdaroğlu'ndan gelen karşılık 'Topluma kin ve nefret tohumları ekti' şeklinde. Demek meselenin hâlâ CHP meselesi olduğunu sanıyor. Siyasetin gündelik endişelerin üzerine çıkıp tarihin seyrini belirlediği bu eşsiz anı fark edemiyor. Artık çöpe atılmış 'eski devlet'in yerine, toplumu kuşatan genel uzlaşmanın tarafı olmak için bir niyet beslemiyor. Daha ötesi, durumu idrak edememiş görünüyor.

Soruyu şöyle soralım: 'Bizim kırmızı çizgilerimiz var, Anayasa'nın değişmezlerine sahip çıkarız' diyen Kılıçdaroğlu'nun kurduğu barikatın, Başbakan'ın özründen sonra bir anlamı kaldı mı? Bina yıkıldıktan sonra ayakta kalan kapının önünde beklemenin bir anlamı varsa, 'eski devlet'e bekçilik görevine devam edebilirler.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP de özür dilerse...

Mümtaz'er Türköne 2011.11.27

Başbakan, Türkiye için çok ciddi ve önemli bir adımı CHP lideri ile giriştiği siyasî polemik içinde attı.

Bu özrü, siyasî partiler arasındaki rekabette iddialı bir hamle olarak görürsek durum şöyle tasvir edilebilir: AK Parti, CHP kalesinin duvarlarını aşırarak bir havan atışı yaptı. Mermi CHP'nin cephanesine isabet etti ve kale darmadağın oldu.

CHP'nin bu ağır tahribattan sonra toparlanıp tekrar siyaset yapabilir hale gelmesi çok uzun zaman alacak. Ancak AK Parti liderinin isabetli vuruşu, CHP söyleminde etkisini göstermeye başladı bile. CHP lideri ilk defa kendi siyasî-dinî kimliğine uzak olanların haklarını savunmaya başladı. Necip Fazıl Kısakürek gibi, İslâmcı bir yazar-şairin uğradığı haksızlıklardan ve gerçeğin ortaya çıkartılmasından bahsetmesi CHP siyaseti için çok yeni bir adım. Çok daha yenisi 12 Eylül darbecilerinin yaptığı işkencelerden bahsederken, solcuların yanında ilk defa ülkücülerin hukukunu da savunması. CHP bugüne kadar 'ülkücü' ismini bile, genel başkan ağzından

kullanmamıştı. CHP'nin kurumsal literatüründe 'ölkücü' yerine hakaret anlamında 'faşist' tabiri kullanılırdı. CHP lideri geçtiğimiz gün ilk defa ölkücü tabirini kullanmakla kalmadı, Ölkücülerin uğradığı haksızlıktan dem vurdu. Başbakan Dersim için özür dilemeseydi, Kılıçdaroğlu Üstad Necip Fazıl'ı, Ölkücülerini savunur muydu? Aslında Kılıçdaroğlu'nun verdiği karşılık çok ince ayarlar üzerinde yükseliyor. O kadar mazlum arasında neden Necip Fazıl? Ölkücülerin konuyla alâkası ne?

Necip Fazıl şüphesiz AK Parti'nin, varlığını üzerine inşa ettiği fikir mirasının en önemli isimlerinden biri. Üstelik sağ-muhafazakâr-milliyetçi çevrelerin ortak paydası. Kılıçdaroğlu bu ismi zikrederek AK Parti'ye kendince zarif bir karşılık vermiş, Dersim üzerinden bir zeytin dalı uzatmış oluyor. Ölkücülerin haklarını savunmasının sebebi ise Dersim tartışmasında MHP'yi kendi safına çekme çabası olmalı.

Peki CHP, neden özür dilemiyor? Dersimlilerin oy verdiği parti olarak CHP, tarihî kadroyu sınırlayarak CHP'nin vârisi sıfatıyla Dersimlilerden özür dilerse ne olur? CHP'nin özürde ayak diremesini, bina tarumar olduktan sonra ayakta duran kapının önünde ciddiyetle nöbete devam etmeye benzemiştim. Başbakan devlet adına, üstelik sağ-muhafazakâr seçmeni temsilen özür diledikten sonra CHP'nin dileyeceği özür, altından kayan zemini terk etmekten başka anlam taşımıyor. CHP, siyasî alışkanlıklar ve gelenekler ile Dersim'i temsil etmeye devam edecek. Ama bu temsilin içinde Dersim katliamı yaralarının sarılmasında pay sahibi olmak gibi bir rol olmayacak.

Dersimlileri tenzih ederek bir benzetme yapalım: Dersim katliamı, CHP'nin zorba bir devlet sıfatıyla Dersim toprağına tecavüzü anlamına geliyordu. Dersimliler, katliamdan sonra ülkenin geri kalanı ile bütünleşince, devlet pişkin pişkin karşılıklarına çıkıp Sünnî ve Türk çoğunluk karşısında onları ancak kendisinin koruyacağını söyledi. Böylelikle Dersim toprağı ile CHP arasında mecburen bir aile bağı oluştu. Dersimliler bugüne kadar bu ailenin çatısı altında hayatlarını sürdürdüler. AK Parti liderinin devlet adına dilediği özür, bu aile birliğini sona erdiremez. Sadece bu mecburî birlikteliğin ne kadar sahte bir gerekçeye dayandığını öğrenmiş olurlar. Bugünkü CHP genel başkanı ve CHP'nin bir kısmı bu ailenin çocukları. AK Parti liderinin dilediği özür dışarıdan geliyor. Şayet CHP de özür dilerse, bu özür aile içinde dilenmiş bir özür olacak. Bu zoraki aile saadetinin eskisi gibi devamı 'özürden sonra' çok zor.

Dersimliler AK Parti'ye oy vermediler. Bundan sonra da bu aile geleneklerinden dolayı oy vermezler. Bu yüzden AK Parti'nin bu özrü, Dersimlilerin oyu için dilemediği açık. Türkiye artık devlet ekseninde kurulan bir uzlaşma yerine toplum içinde inşa edilmiş güvene dayalı güçlü bir sözleşme ile yoluna devam edecek.

CHP'nin korumaya çalıştığı devlet artık ortada yok. CHP'nin özürde gecikmesi kendi adına sadece bir kayıp. Halbuki eline bir çiçek alsa ve baba evinin kapısını çalsa... Nasıl olur?.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP'nin bir yönü var mı?

Mümtaz'er Türköne 2011.11.29

Norveç Dışişleri Bakanı Eide'nin, Avrupa Sosyalistleri Partisi Kongresi'nde Kılıçdaroğlu'na yönelttiği eleştirilerin tam iki asırlık bir geçmişi var.

Şöyle diyor Eide: 'Müslüman kökleriyle uzlaşmış Türkiye, Kemalist Türkiye'nin otoriter yöntemlerle Batılılaşma çabasından daha Avrupalı.' Yaklaşık iki asır önce de Avusturya Şansölyesi Prens Metternich, Tanzimat reformları hakkında Mustafa Reşid Paşa'ya -elbette Kemalizm hariç- benzer sözleri söylemişti. Değişim kaçınılmaz; ama ancak kendi tarihiyle, gelenekleriyle ve değerleri ile barışık, yani ancak kendi köklerine bağlı reformlar başarıya ulaşabilir.

Derin köksüzlük duygusu, geçmişe dair bir sorun değil. Geldiği yeri kavrayamayan, gideceği yönü tayin edemez. CHP lideri Kılıçdaroğlu'nun Eide'ye verdiği cevabın 'Bizim yöneticilerimiz Arap yöneticilere özeniyor' gibi kel alâka bir karşılıktan ibaret kalması bu köksüzlükle alâkalı. CHP kendisine bir gelecek arıyorsa, önce yönünü tayin etmeli.

Fuat Keyman, boşluğu vecize gibi parlak bir cümle ile dolduruyor: 'Türkiye'de aktör, değer, söylem ve siyasî vizyon düzeyinde bir sol ve merkez sol olmadığı için' tüm bu dengesizlikler ve aşırı uçlara savrulmalar yaşanıyor.' CHP, Keyman'ın sıraladığı şekilde 'aktör' olamıyor, 'değer' üretemiyor, 'söylem' geliştiremiyor ve 'siyasî vizyon' oluşturmuyor. Sıralaması kolay, ama yapması zor. Siyasî partiler teorisyenleriyle, kadrolarıyla, yetiştirdikleri politikacılarla ve halkla kurdukları iletişimle bu zorlu işi, uzun emek ve çabalarla yerine getirirler. Hepsini bir arada mükemmel bir sentezle bir araya getirecek sihirli formül de yok. Ama bir yerden, belki de en kritik yerden başlamak gerekiyor. CHP'nin sürekli tökezleyen, hep sil baştan yapan umutsuz arayışlarının arkasında ne var? CHP neden yönünü bulamıyor?

Başbakan'ın özrü, CHP'nin yön kaybının tarihimizden kaynaklandığını gösterdi. Bu amansız zaafın sebebini görmesi için CHP'ye yardım edelim. Evet CHP, tarihin kamburunu sırtında taşımaktan bir türlü belini doğrultamıyor. Bırakın yönünü tayin etmeyi, sağında solunda olup bitenleri bile takip edemiyor. Ancak CHP'nin taşıyamadığı, altında ezildiği tarih CHP'nin tarihi değil; doğrudan bu ülkenin tarihi.

CHP Grup Başkan Vekili Muharrem İnce'nin, Atatürk'ten ve İnönü'den özür dileyerek Başbakan'a yaptığı nazire, bu yönsüzlük duygusunun başka bir örneği. Atatürk ve İnönü, mezarlarından kalkıp bu özrü kabul etseler, CHP'ye bir faydası olur mu? Köksüzlüğün getirdiği yönsüzlük duygusu telafi edilir mi? CHP saflıkla, kendisini dünyayı sırtına alıp taşıyan Atlas gibi görüyor. Bu yük tek başına CHP'nin değil, tarihin yükü. Tarih hatasız olmaz. Tarihi kusursuz kılmak için çaba harcarken, bu yükün altında pestili çıkıyor. Başbakan'ın bu yükten kurtulmak için CHP'ye sunduğu tarihî fırsatı CHP kanadında sezenler oldu. Formül basit: Bu tarih CHP'nin değil, devletin, ülkenin tarihi. 'Geçmişte bu hatalara ortak olmuş bir CHP'nin var olduğunu bugünün CHP'sinin kabul etmesi' bu fırsatın büyük bir kazanca dönüştürülmesi olacaktı.

CHP, resmî tarihin ve resmî ideolojinin yükü altında eziliyor. Hepimiz, ilkokulu bitirene kadar bize ezberletilen yalanlara inanır; aklımız erince de aldatılmışlık duygusu ile gerçeklerle barışırız. CHP gerçeklerle barışmak yerine 88 yaşında bir çocuk olmakta ve çocuk kalmakta ısrar ediyor.

Cumhuriyet büyük işler başardı. Hatta zor zamanlarda imkânsızları gerçekleştirdi. Bu arada birçok da hata yaptı. Ama dünün mucizeleri bugünün basit ve sıradan adımlarından ibaret. Türkiye iddialı bir ülke. Korkularını aşmış, kendine güvenen bir devlet iş başında. Önümüzde duran ufuk, Cumhuriyet'i kuranların ve tek parti döneminin muktedirlerinin hayallerinin çok ötesinde. Arap ülkeleri Türkiye'yi model alırken, Türkiye'yi Avrupa'ya, Arap ülkelerine özeniyor diye şikâyet etmek; tarihin çok dışında kalmak, çocuk hafızasıyla muhakeme yürütmek ve çocukça bir kıskançlığı dile getirmek demek. 88 yaşında bir çocuk.

CHP yönünü bulamıyor. Bulması, bunun için de bu ağır tarihin yükünü CHP'nin üzerinden birinin alması, onu bu yükten kurtarması lâzım. Başbakan denedi. Fırsat henüz kaçmış değil.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin 25 yılı

Mümtaz'er Türköne 2011.12.01

'Tarihin ilk sayfalarını yazma görevi': Robert Fisk, gazeteci olarak üstlendiği sorumluluğu daha mesleğinin başında iken böyle tanımlıyor. Karşısındaki ise itiraz ediyor ve gazeteci olarak görevlerinin 'güç merkezlerini gözlemek' olduğunu söylüyor.

Bu görev tanımının da zengin çağrışımları var: Güç merkezlerini gözlemek, güç ilişkilerini çözmek ve böylece gerçekte olup bitenleri ifşa etmek. Ali Akkuş, 'Büyük Medeniyet Savaşı: Ortadoğu'nun Fethi' kitabından bu pasajları bana aktarıırken kimin haklı olduğu konusunda mütereddit idi. 'Güç merkezlerini gözlemek' veya 'tarihin ilk sayfalarını yazmak'.

Zaman Gazetesi'nin geride bıraktığı 25 yıl, her ikisinin de doğru olduğunu ispatlıyor. Güç merkezlerini gözlemek, saklanan-gizlenen gerçekleri ortaya sermek, toplumun eline gerçek bilgiyi verip onu iktidar sahibi kılmak ve böylece güç ilişkilerini gazetenin okuyucuları yani halk lehine değiştirmek. Gazetecilik söz konusu olunca tarihi yazmakla yapmak aynı anlama geliyor. Siz ilk sayfasını yazarak yapıyorsunuz ve geriden gelenler devamını getiriyor.

Soruyu şöyle soralım: 'Zaman Gazetesi olmasaydı, Türkiye'nin son 25 yılı böyle mi olurdu?' Zaman Gazetesi ilk çıktığı sıralarda Nabi Avcı ile dostluğumuza istinaden müstear isimlerle entel-dantel yazılar kaleme alırdım. Demek ki son 25 yılı, Zaman Gazetesi'ne yakın bir yerde durarak elimde kalemle geçirmişim. Elinizdeki kalem, güç ilişkilerinin yapısını ve değişimini hassas bir şekilde ölçme imkânı veriyor. Muhakemeyi birlikte yürütelim:

Bugünün gazetelerini önünüze koyun ve yarın devamı gelecek cinsteki haberleri ayırın. Susurluk Davası münasebetiyle eski MİT Kontrterör Daire Başkanı Mehmet Eymür'ün gözaltına alınması. Hantepe baskını soruşturması. Aselsan intiharları davası. 'Ünlüler mafyası' tutuklamaları. Eşref Bitlis'in ölümü hakkında Hasan Kundakçı'nın savcıya ifade vermesi. Ve en önemlisi, Türkiye'nin son on gününü işgal eden Dersim katliamı tartışmaları. Bu haberlerin hepsi bir zamanlar işlenen veya işlendiği öne sürülen suçların ortaya çıkartılmasına ve hukukun işletilmesine dair. Bu haberlerin birçoğu, bundan birkaç yıl önce gazetelerin ilk sayfasında yer alan, kamuoyunu uzun süre meşgul eden sansasyonel olaylardı. Yıllar öncesinden bugüne uzanan bu olayların uzun tarihini ilk sayfaya gazeteciler yazmasaydı, bugün bu olayların birçoğunun tarihi belki hiç olmayacak, kapatılan soruşturma dosyalarında tozlu raflarda duracaktı.

Dünün ve bugünün haberleri arasında hepinizin hemen kavrayacağı çok daha derin bir fark var: Dünün haberleri işlenen suçlara dair. Bugünün haberleri ise dün işlenen bu suçların faillerinin bulunmasına dair. Yeni suç haberleri giderek azalıyor. Bu ne demek? Türkiye düne göre bugün hukukun daha çok işlediği, insanların hukuk güvencesi altında yaşadığı bir ülke değil mi? Çeteler için cennete, masum insanlar için cehenneme dönen Türkiye'de artık suç işleyenler için hayat kâbusa dönüşmedi mi? Peki kimin sayesinde?

Planlar yapıldı, komplolar kuruldu, cinayetler işlendi ve gazeteler tarihin ilk sayfasını yazmaya girişti. Zaman Gazetesi'nin Danıştay suikastı için 'Deştikçe çete çıkıyor' manşetini atması gibi. İlk sayfası yazılan tarih, polisin soruşturması ve yargının kovuşturması ile devam etti. İktidar ve muhalefet bu tarihe uzun fasıllar yazdılar. Artık sona yaklaşan bu 'darbeler ve komplolar tarihi'nin devamı, sanık ifadeleri ve mahkeme tutanakları ile devam ediyor.

Türkiye özgürleşti, ilerledi ve zenginleşti. İtiraz edenler dünün gazete başlıklarına baksınlar. Bugün önümüzde bekleyen sorunlara bakarak karamsarlığa kapılmıyoruz. Çünkü çözeceğimizi biliyoruz. Kendimize güveniyoruz. Neden? Kimsenin yaptığının yanına kâr kalmayacağını herkes öğrendiği için. Kanunsuzluktan, keyfilikten, azgın iktidar hırsı ile Türkiye'nin kaos ortamına sürüklenmesinden artık hiçbirimiz korkmuyoruz. Çünkü güç merkezini gözleyen ve ilişkileri çözen gazetecilerimiz var. Altına tarihin ilk sayfasını yazmak üzere, gece karanlığında fotoğraf makinelerinin flaşları patlıyor. Ortalık aydınlanıyor. Sonra da devamını getiren birileri mutlaka çıkıyor.

Zaman Gazetesi güç merkezlerini gözleyip, karanlık ilişkileri çözüp, tarihin birinci sayfasını yazarak ortalığı aydınlatmasaydı, Türkiye bugün bu kadar parlak ve iç açıcı görünür müydü?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tarihi yeniden yazmak

Mümtaz'ın Türkiye 2011.12.02

Hüseyin Çelik'i Türkiye daha çok bir siyaset adamı olarak tanıdı. Uzun yıllar bakanlık yaptı ve maarifi yönetti. Halbuki Çelik, politikadan önce tarihçidir.

Edebiyat tarihinin siyasî tarihle, kültür tarihiyle, düşünce tarihiyle, hatta toplumsal tarihle iç içe geçtiği güçlü bir ekol vardır Türkiye'de. Tanpınar'ın, Köprülü'nün, Mehmet Kaplan'ın, Kaya Bilgegil'in tarihçiliği edebiyatın sınırlarını aşar, tarihi bütün yönleriyle kucaklar. Meselâ 19. asır siyasî tarihi için en analitik ve kapsamlı ve hâlâ aşılammış kaynak Ahmet Hamdi Tanpınar'ın 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi isimli kalın kitabıdır. Tarihimizin ilk demokrasi arayışlarını ve denemelerini Kaya Bilgegil'in Yeni Osmanlılar hakkında yazdığı iki ciltlik kitaba müracaat etmeden kâmilan öğrenmek mümkün değildir. Hüseyin Çelik'in birincil kaynaklara dayanarak yazdığı ve İletişim Yayınları arasında yayımlanan doktora tezi Ali Suavi, bu tarih ekolünün parlak örneklerinden biridir. Kısaca Hüseyin Çelik birinci sınıf bir tarihçidir.

Bu yüzden AK Parti sözcüsü olarak Hüseyin Çelik'in 'tarihî günahlardan arınma' çağrısını, her şeyden önce 'tarih bilinci'ne sahip bir politikacının daveti olarak değerlendirmek gerekir. Bu çağrıyı yapan politikacı, tarihçi olarak girişilecek kapsamlı bir arınmanın getireceği sonuçların bilincindedir. Sonuç nedir? Sonuç; tarihin yeniden yazılmasıdır.

Dersim tartışması, bir türlü kapanmayan derin bir yaranın üzerini açtı. Bahçeli'nin 'rol kapma' telaşı kokan beyanı, sahte tarihin son örneklerinden biri. Bahçeli gibi Dersim için 'katliam değil, isyandı' dediğiniz zaman bir şey söylemiş mi oluyorsunuz? Demek ki katliamın sebebinin isyan olduğunu kabul ediyoruz. En hafif ifadeyle, 'İsyan karşısında devletin çoluk-çocuk ayırmadan katliam yapma hakkı var mıdır?'

Doğrusu, tarih yazımını iktidar mücadelesinin tezahürü olarak görmek. Yazanlar hep galipler oluyor. Bir Afrika atasözü: 'Av hikâyelerini aslanlar değil avcılar anlatır'. Mağlupların, mazlumların, mağdurların tarih yazma şansı

olmaz.

Cumhuriyet tarihini sorgulamakla, iktidarı ele geçiren küçük azınlığın iktidar rekabetinde yaptıklarını sorgulamayı ayırmak doğru bir başlangıç olabilir. İzmir suikastı davası ile tasfiye edilen, Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı'nı birlikte yürüttüğü ekibin reform perspektifinin farklı olduğunu kim öne sürebilir? 'Paşaların kavgası', sadece bir iktidar mücadelesinden ibarettir. Tam karşı kutupta, Kurtuluş Savaşı yürütülürken karşı çıkan ve İstanbul hükümetinin yanında saf tutanlar, Cumhuriyet'in ilanıyla önce 150'likler olarak sürgüne gönderiliyor; sonra bir kısmı affedilerek dar çekirdek kadroya dahil ediliyor. Dersim katliamındaki İçişleri Bakanı, geniş ailesiyle onlardan biridir.

Hüseyin Çelik'in yakın tarihten verdiği örneklerin hepsi çarpıcı. İktidarı elinde tutan dar bir kadro, çoğunluğu karşısına alarak yönetirken kendisini haklı çıkartacak bir tarihi, her şeyi tersine çevirerek yazmaya girişiyor. Sağa sola bu tarihin işaretlerini koyuyor, sütunlarını dikeyyor. Bize düşen görev bu çerden-çöpten sütunları yıkmak, işaretleri kaldırmak. Bu ülkede 27 Mayısçıların, 12 Eylülcülerin, 28 Şubatçıların sadece cisimlerinin değil, tarih kitaplarındaki isimlerinin de mahkûm edilmesi lâzım.

Neden? Çünkü tarihi artık küçük bir azınlık değil halk yapıyor. Hüseyin Çelik işte bu halkın temsilcisi. Yapılan haksızlıkları düzeltmekle görevli. Böyle olunca, küçük bir azınlığın koskoca halka yaptığı zulümler mahkûm ediliyor. 27 Mayıs'ı yapanları yargılayıp idama mahkûm etme imkânımız yok. Hiç olmazsa tarihi düzeltiyoruz. Bizi, iktidarı gasp eden küçük azınlıklar yönetti. Azınlıklar geniş çoğunluğu yönetebilmek için baskı yöntemleri kullanırlar ve suç işlerler. Serbest ve adil seçimlerle iş başına gelmiş demokratik bir hükümet iş başında olsa idi, Dersim katliamı gerçekleşebilir miydi? Halka karşı işlenen insanlık suçlarına cesaret eden çıkabilir miydi? Demek ki küçük bir azınlığın iktidar hırsının mahkûmu olmuşuz.

Arınacağız. Hak yerini bulacak, zalimler tarihin vicdanında mahkûm edilecek. Artık tarihi, halk olarak doğrudan biz yazıyoruz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Ulus-devlet'in anayasası

Mümtaz'er Türköne 2011.12.04

Cemil Çiçek'in çağrısı üzerine artan anayasa önerileri kamuoyuna açıklanıyor. Anayasa Çalışma Grubu gibi platformlar zaten kapsamlı bir çalışma yürütmüş ve epeyce mesafe almıştı.

MÜSİAD'ın bir anayasa taslağı olarak kamuoyuna açıkladığı öneriler ileri adımlardan biri. Kısaca yeni anayasa için toplumdan gelen talepler yavaş yavaş ete-kemiğe bürünüyor. Beş aşağı, beş yukarı tablo ortaya çıkıyor.

Temel insan hak ve özgürlüklerini alabildiğince genişleten ve güvenceler getiren bir anayasa konusunda herkes müttefik. Medenî ve Siyasî Haklar sözleşmesi ve diğer uluslararası belgeler anayasanın temel haklar kısmını belirliyor. Demokratik kurumların güçlendirilmesi, vesayet kurumlarının tasfiye edilmesi, yargının bağımsızlaştırılması gibi talepler de ortak. Parlamenter sisteme karşı başkanlık sistemi öneren birileri -takip edebildiğim kadarıyla- çıkmadı. Peki o zaman yeni anayasanın düğümü nerede?

Düğüm 'ulus-devlet' konusundaki uzlaşmada. Yeni anayasayı tartışırken aslında ulus-devlete vereceğimiz biçimi tartışıyoruz. Bu tartışma soyut bir teorik tartışma değil. Kürt sorununu, anayasada yeni bir ulus-devlet inşa ederek çözeceğiz.

'Ulus-devlet'i kaldırıp çöpe atarak değil; yeniden tanımlayarak yolumuza devam edeceğiz. Zira 'ulus-devlet'ten vazgeçme lüksümüz yok. Daha doğrusu vazgeçmek bizim ihtiyarımızda değil. Dünya üzerinde işleyen düzen 'ulus' ile 'devlet'in özdeş varlıklar olduğu varsayımına dayanan 'ulus-devletler düzeni'. Diplomasinin temel kavram ve kurumlarının tamamı 'devlet' yerine 'ulus'un kullanılmasına dayanıyor. Dünyada var olan devletlerin üye olduğu uluslararası örgütün adı 'Birleşmiş Devletler' değil 'Birleşmiş Milletler'. Dünya siyasal düzeninin adı 'devletler düzeni' değil, 'uluslararası düzen'. Birbiriyle ilişkiye giren devletler ulusları temsil ettikleri için diplomasi yerine 'uluslararası ilişkiler' tabiri kullanılıyor. Bu düzenin temel taşı uluslar; ve devletler tek bir ulusa dayanmak zorunda olduğu için 'ulus-devlet' adını alıyor. Bu tabirle 'ulus' da 'devlet' de birdir ve tektir, demiş oluyoruz. Yaygın bir hata olarak 'ulus-devlet' ile 'üniter devlet' birbirine karıştırılıyor. 'Ulus-devlet'i yeniden tanımlamak, daha doğrusu 'devletin sahibi olan ulus' konusunda mutabakatı yenileyebilmek için bu hatayı düzeltmeliyiz. 'Ulus-devlet' tek-tip ve merkezî de olabilir, çoğulcu ve yerinden yönetim prensibine de dayanabilir. Üniter devlet de, federal devlet de ulus-devlet formudur. Pratiğe yansıyacak çözüm, Kürtlerin gönüllü rıza ve katılımları ile aynı ulusun parçası haline gelmeleridir. Bunun ön şartı ise Kürtleri devletin eşit haklara sahip ortağı veya sahibi haline getirmektir. Kürtler, kendi anadilleri ve kimlikleri; yani Kürt olarak bu devletin sunduğu kamu hizmetlerinden diğer vatandaşlar gibi eşit bir şekilde yararlanmalıdır.

MÜSİAD'ın 78 maddelik anayasa önerisi hem 'üniter devlet'te ısrar ediyor; hem de anadilde eğitim hakkını, dolayısıyla devletin Kürtçe eğitim verme görevini anayasaya yerleştiriyor. Teşebbüs gücünün temsilcisi sıfatıyla MÜSİAD'ın önerisi ciddiye alınmalı; zira sermaye kavga değil çözüm arar. Aynı şekilde Turgut Özal Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin 23 maddelik anayasa taslağı, anadili eğitime dahil etme önerisiyle yeni anayasanın sağlaması gereken kritik mutabakatı gösteriyor.

Türkiye, bir ulus-devlet formu olarak yaşamaya devam edecek. O zaman Kürtlerin de özgür iradeleri ve tercihleri ile içinde yer alacakları bir 'ulus formu'nu bu anayasanın belirlemesi gerekiyor. Unutmayalım, 'bir ulus olmak' birbirimizden önce, birlikte başka uluslara, yani devletlere karşı başvuracağımız bir referans. Hakkarili bir Kürt'ü Dohuklu bir Kürt yerine Aydınli bir Türkmen ile aynı ulusun parçası haline getiren şey; Türkmenistanlı bir Türkmen'le Aydınli Türkmen arasındaki farktan kaynaklanıyor.

Başbakan 'asimilasyon politikalarını bitirdik' dedikten sonra, mensubiyeti gönüllülük esasına dayanan bir ulus dışında, devlete mesnet oluşturacak beşerî unsur kalmıyor. Bunun adı vatandaşlık. Vatandaşlığın hukukunu da anayasa belirliyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kamu maslahatı

Mümtaz'er Türköne 2011.12.06

Başbakan'ın rahatsızlığı ve geçirdiği ameliyat herkesin yüreğini ağzına getirdi. Yüreği ağzına gelenler arasında en sert muhaliflerinin bulunması normal.

Çünkü her şeyin altüst olduğu bir kaos endişesi bu. Allah şifa ve uzun ömürler versin. Dokuz senedir ülkeyi yöneten bir liderin sağlığı, demek ki herkesi ilgilendiriyor. Kurumlara ve kurallara değil insanlara güveniyoruz. Çünkü henüz üzerinde ittifak ettiğimiz ve güvendiğimiz kalıcı kurumlar ve kurallar yok. Sadece AK Parti'ye oy verenlerin değil bütün Türkiye'nin umudu, Tayyip Erdoğan'ın karizmatik kişiliği sayesinde Türkiye'nin üzerinde mutabakat sağlanmış kalıcı kurallara ve kurumlara kavuşması. Belki o zaman siyasette liderlere yüklediğimiz aşırı anlamlardan vazgeçebiliriz. Türkiye, bu dönüşümü önümüzdeki birkaç yıl içinde tamamlayacak. Ve o zaman, başımız sıkıştığında liderlere değil; liderlerle birlikte üzerinde mutabık olduğumuz kuralların gösterdiği çözümlere dikkatimizi vereceğiz.

Hafta sonu Bülent Arınç'ın Bursa'da bir partiliye cevaben 'biat kurumu'na yaptığı itiraz, aslında kurallar konusunda kat ettiğimiz mesafeyi gösteren örneklerden biri. 'Ben kimseye biat etmedim ve etmem' diyor Arınç. Ve 'biat'ın dinî bir tabir olduğunu ekliyor.

Arınç'ın 'biat kurumu'nu reddetmesi, herkesin üzerinde mutabık olacağı demokratik kurallara ulaşma açısından önemli bir ilerleme. Ancak 'biat' dinî bir kavram değil, kaynağını İlahî emirlerden değil maslahattan alıyor. Biat, 'bey' anlamına gelen 'alış-satış' kelimesinden geliyor. Gündelik dilde kullandığımız 'bayi' kelimesi de aynı anlama geliyor. Bir alışverişte, taraflar alış ve satış fiyatında anlaşmalarını, el sıkışarak gösterirler. Kurban alışverişlerinden hatırlayacağınız uzun süren zorlu el sıkışmalar, biraz erkene alınan anlaşma ihtimalini ifade eder. İşte bu alışverişte uzlaşma anlamına gelen el sıkışma haline 'biat' adı veriliyor. İslâm hukuku, açık hüküm bulunmayan durumlarda taraflar arasında konusu ne olursa olsun anlaşmayı, karşılıklı sözleşmeye bağlıyor. Mal alım satımı, evlilik gibi yönetenlerle yönetilenler arasında kurulan ilişki de sözleşmeye dayanıyor. 'Biat', yöneticinin elini tutarak usulü dairesince yönetme hakkını ona devretmek ve böylece kendisine itaat edeceğini beyan etmek anlamına geliyor. Kısaca 'biat' bir sözleşme, konusu siyasî olan bir sözleşme.

Temsilî demokrasinin 'tevkil' kurumundan farkı, genel uygulamaya göre zamanla kayıtlı olmaması. Bu sözleşme, iki tarafa farklı yükümlülükler yüklüyor. Biat edilen, sözleşme hükümlerine uyarak yönetmek; biat eden de itaat etmekle mükellef.

Hiz. Ebubekir'in hilafetinde ilk olarak Hiz. Ömer'in elini onun avucunun içine koyarak hilafetini onaylamasına dayanan ve Akabe biatını hatırlatan bu kurum, zamanla şekli bir ritüele dönüşüyor. Toplumun ileri gelenleri (ehl-i hal u akd) tahta geçen padişahın elini tutarak ona biat ettiklerini gösteriyorlar.

Kurallar ve kurumlar, kişilerle kaim siyasî maslahatı kalıcı hale getirmek ve böylece, toplumu düzen ve istikrar içinde tutmak için var. Her dönem kendi maslahatını oluşturuyor. 1960'lı, 70'li yıllarda 'biat kurumu' önemli bir tartışma konusuydu. Ne orijinal biçimi ne de sonradan sadece şekle dönüşen uygulamaları dinî nitelik taşımayan bu kurumun yerine daha ince ayarları olan kurallar yürürlükte. Zaten Bülent Arınç'ın eleştirdiği biat sözü, herhangi bir dinî referansla söylenmiyor. Bir partili, lidere olan yürekten bağlılığını bu kelime ile ifade ediyor. Karşılığı da, şahsiyetli bir politikacının itirazından ibaret.

Hepimiz faniyiz. Siyasetçiler de öyle. Bugünkü başarılar yarın rüzgârın önünde savrulan toza dönüşebilir. Tarih, güçlü liderliklerin kurumsal enerji oluşturamadığı takdirde yol açtığı hayal kırıklıklarının örnekleriyle dolu. Türkiye bugün doğru yolda ilerliyor; çünkü bir anayasa yaparak kalıcı kurallarını ve kurumlarını oluşturmaya çalışıyor.

Her şey geçici. Büyük hizmetler yapanlar yarın, tarihin müşfik kollarında hatıralarda yaşayacaklar. Yarını hesaplamaya çalışanlar kimin peşinden gideceğine kafa yormak yerine, bugün oluşacak hangi kuralın ona yol göstereceğine bakmalı. Kime değil, hangi kurala itaat edeceğiz?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Geleceği bilmek

Mümtaz'er Türköne 2011.12.08

Şans oyunlarında büyük ikramiye çıkacak rakamı bilmek, olacakları öngörebilmenin değeri hakkında fikir veriyor. Geleceği bilmek veya öngörebilmek büyük bir güçtür. Borsa simsarları, finans uzmanları, yatırımcılar havayı koklayıp doğru tahminlerde bulunmaya çalışır; siyasetçiler de. Doğru öngöründe bulunan ve eşeğini doğru kızığa bağlayan kazanır.

Falcıların, medyumların bu kadar popüler olmasının sebebi budur. Ancak geleceği Allah'tan başka kimse bilemez. 'Beş vakitte size parti genel başkan yardımcılığı görünüyor...' sözü, politikacının kısmetini açmaz; ama o kadar telaşın-koşuşturmacanın arasında belki de kendisini mutlu etmesine katkıda bulunur. Gelecek bilinemez; ama inşa edilir. Gelecek bizim kararlarımız ve eylemlerimizle şekillenir. Tarihi yapan biziz, falcılar değil.

Birinci adım: Türkiye, dokuz yıldır nispeten istikrarlı bir siyasî iktidarın nimetlerini yaşıyor. İstikrar, belirsizliği ortadan kaldırdı. Hayat, öngörülebilir oldu ve riskler azaldı. Gelecek endişesi azalınca topluma, ekonomiye ve ülkeye güven yerleşti. Sonuç: Özgüveni yüksek ve zenginleşmiş bir toplum. Geleceğe yönelik sahip olduğumuz umutların tamamı istikrarın ve istikrara bağlı güvenin devamına bağlı. Demokrasi işlediğine ve tarihi halk olarak biz yaptığımıza göre, istikrar ve güven talebini ısrarla sürdüreceğiz. Yeni kazanılmış ve kaybedilmesine kimsenin rıza gösteremeyeceği bu nimet, siyasetin de kazandıran vasfı olacak. İstikrarı sürdürenler veya bu istikrara rakip daha güçlü bir istikrar alternatifi olanlar kazanacak.

Yatırımcıların, politikacıların ve çocuklarının yaşayacağı geleceği öngörmeye çalışanların bir pusula gibi takip etmesi gereken değer işte bu. Köklü bir değişim ve dönüşüm eğilimi mi; yoksa elimizdekileri istikrar içinde koruyup daha da çoğaltma arzusu mu? Devrim yapacak liderler ve ideolojiler mi; yoksa var olanı koruyup geliştirecek muhafazakâr politikacılar mı?

İkinci adım: Türkiye'nin geleceği istikrarın korunmasına bağlı olduğuna göre geleceğin politikası merkeze yönelecek. Radikallik geçer akçe olmayacak. Macera arayışları, aşırılıklar prim yapmayacak. Bugün CHP'ye 'sağcılaşıma' ithamının arkasında bu beklentiler var. Kürt sorununu çözecek ve PKK'yı marjinalleştirecek dinamik de bu. Kürtler bugün ve gelecekte istikrarın nimetlerinden daha fazla yararlanmak için silahlı çözüm arayanları yalnızlaştırıyorlar.

Üçüncü adım: Derleyen-toparlayan, bütünleştiren ve muhafaza eden kazanacak. Parçalayan, ayırıştırıran ve dağıtan kaybedecek. '2014'te cumhurbaşkanlığı seçiminde ne olacak? 2023'te iktidara kim gelecek?' sorularının cevabını işte bu üç adımda, aşamalı olarak vermek gerekir. Politikada havayı koklayıp vaziyet almaya çalışanlar, her dem iktidara yakın olmak isteyenler de bu sırayı izlemeli.

Geleceği inşa etmek, bu öngörüü yaptıktan sonra başlıyor. Eğer istikrarın kazandıran akçe olacağını öngörüyorsanız, serbest piyasada ve demokratik rekabette kazanmak isteyenler istikrara yönelecekler. Böylece istikrarın devamını sağlayan aktörlere dönüşecekler. Onların da istikrarın sürdürülmesinde payı olacak. Öngördüğünüz gelecek, bu yolla gerçekleşecek.

Türkiye çoğulcu demokratik düzen içinde 1946'dan bu yana uzun soluklu iktidar dönemlerine sahne oldu. Birincisi 1950-60 arası; ikincisi 1965-71 arası ve üçüncüsü 1983-91 arası. Bu üç dönemin her birinin farklı özellikleri var. İlk ikisi askerî darbelerle sona erdi. Üçüncüsünü gecikmeli bir darbe izledi. İlk defa dokuz yıla uzanan sağlam bir istikrar dönemini sürdürüyoruz. 2015 yılına kadar devamı garanti altında. İstikrarın garanti altına alınması, darbe ihtimalinin Silivri'de toprağa gömülmesi ile oldu. Türkiye bu uzun dönemde çok şey kazandı ve kazanmaya da devam ediyor.

Gelecek senaryolarının altın anahtarı istikrar beklentisi. Türkiye'nin istikrarı sürdürmeye ekmek ve su kadar ihtiyacı var. Madem ihtiyacı var, o zaman bizi istikrarın sürdüğü bir gelecek bekliyor. Çünkü geleceği, istikrar isteyenler inşa ediyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Türk Baharı' mümkün mü?

Mümtaz'er Türköne 2011.12.09

Ortadoğu'da ve Kuzey Afrika'da başlayıp, dünyada farklı renklerle yükselen sosyal-siyasal kalkışmaları 'bahar' olarak niteleyen sadece biziz ve bu niteleme bir tercüme hatasına dayanıyor. 'Spring' kelimesinin birçok anlamı var: 'Bahar' en çok kullanılanı; ama gündemdeki hareketler için doğrusu 'uyanış' olmalı. Bu tercüme hatasını düzeltmek, kış aylarında tırmanarak devam eden 'uyanış'ın mahiyetini anlayabilmek için önemli.

Bu uyanışın arkasındaki ortak motif 'sosyal adalet' arayışı. Araplar, yoksulluk ve baskı yüzünden dikta yönetimlerine karşı ayaklandılar. Dünyanın geri kalanında ise piyasa kapitalizmi, artık kurduğu sosyal dengeleri sürdürme yeteneğini kaybetti. Yönetici seçkinlerle sermaye sınıfının müşterek olarak işlettiği piyasa kapitalizmi, geniş kitlelere artık eskisi gibi 'sus payı' veremiyor. Karşı karşıya gelenler yüzde 1 ile yüzde 99. ABD'de Cumhuriyetçi Parti de, Demokrat Parti de sadece yüzde 1'i temsil ediyor. Bu yüzde 1'lik azınlık, finans kapitalin tetiklediği yapısal krizle baş etmeye çalışırken, halk için sosyal refah üretme yeteneğini hızla kaybediyor.

ABD'de kış uykusuna yatmayı reddeden 'işgal' hareketinin arkasında, büyüyen somut sosyal problemler var. Mortgage sistemi çöküyor; milyonlarca insanın evi, borçları için mortgage şirketleri adına bankalar tarafından haczediliyor. Sağlık sigortası gündelik hayatın bir başka yakıcı sorunu. Paralı eğitim, gençlerin önünde giderek büyüyen bir engel.

Bugüne kadar yüzde 1, geri kalan yüzde 99'a, borç döngüsü ile sahte bir cennet inşa etti. 'Amerikan rüyası' denilen şey, ürettiğinden ve kazandığından fazlasını tüketmek demektir. Artık deniz bitti. Ekonomik sistemin bu yapısal krizi aşıp sağlıklı gerçek dengeler üzerinde yoluna devam etmesi için geniş kitlelerin beklentilerinin tam tersinin yapılması gerekiyor. Devletler sosyal harcamaları kısacak. Vergileri yükseltecek. 'Acı reçeteler' ve 'kemer sıkma politikaları' önümüzdeki uzun yılları ipotek altına alacak. Açlığa alışmış sıska insanlarla, hayatında hiç aç kalmamışların 'açız, açız' diye bağırımları arasındaki fark büyük.

Kısaca, ABD'deki işgalcilerin, Yunanistan'daki 'Oxi'nin, İspanya'daki 'Indignados'un ve gelişmiş kapitalist ülkelerdeki benzerlerinin önü açık. Bu sosyal gerilimi çözecek bir reçete yok. Deniz tükendiği için seçkinlerle halk arasındaki uzlaşmanın devamı imkânsız. Öyleyse? O zaman, dünyayı giderek keskinleşen ve militanlaşan bir sınıf çatışması dönemi bekliyor. Bu çatışmanın bölüşümü yeniden düzenleme gücü var mı? İlk defa çatışma küçülen bir pasta üzerinde yapılıyor. Çatışmanın kendisi bu pastayı daha da küçültecek.

Türkiye, yakın vadede bu sınıf savaşının dışında kalacak. İki güvencemiz var. Birincisi dokuz yıllık AK Parti iktidarı, büyük sermayeye karşı küçük ve orta ölçekli işletmelerin temsilcisi olarak sermayenin tabana yayılmasına hizmet etti. Türkiye'nin sermaye kompozisyonu son yıllarda değişti. Öbür taraftan ekonomi büyüdü ve büyüyen pastadan alınan küçük paylar da büyümüş oldu. Bir siyasî-ekonomik düzenin gücü, sağladığı reel imkânlardan değil, sürdürdüğü umutlardan gelir. Sisteme karşı artan güvenle beslenen umutlarda bir azalma yok. İkincisi, Türkiye'de bölüşüm sorunlarına odaklanmış, sınıf gerilimlerinden beslenen bir sol siyaset geleneği yok. Sosyal uçurum büyüse bile, kendisine rehberlik edecek bir sol siyaset olmadan sınıf çelişkilerinin derinleşmesi ve Batı'dakine benzer bir 'bahar'ın gelmesi çok zor.

'Türk baharı' veya 'Türk uyanışı' diye bir icat henüz ortada yok. Gelecekte olabilir mi? Türkiye'nin büyüme rakamları sürekli revize ediliyor ve çıta düşürülüyor. Dünya ekonomisi uzun süreli bir daralma içine girerken, Türkiye'nin ekonomisini, dolayısıyla sosyal dengelerini aynı canlılıkta sürdürmesi imkânsız. Ancak ekonomi daralsa bile Türkiye'nin elinde büyük bir koz var: Sermayenin yapısı. Orta sınıf kuvvetli ve sınıf uçurumları Batı'daki kadar keskin değil.

Dünyayı zor günler beklerken bizim göller ülkesinde bir ada olarak kalmamız zor. Bölüşüm sorunlarına daha fazla eğilmemiz gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şike ve darbe

Mümtaz'er Türköne 2011.12.11

Bu satırların yazarı tam bir futbol cahilidir. Sebep, akademik hayata başlarken benimsediğim ve hiç taviz vermediğim bir prensip.

Futbola ayıracağım zamanı daha faydalı işlere ayırmak adına bir mesafe koymuştum. Bugün geriye dönüp baktığım zaman entelektüel birikimin önemlice bir kısmını bu prensibe borçlu olduğumu söyleyebilirim. Sonuç: Futboldan hiç anlamam. Takımların 11 kişiden oluştuğunu, üç direkli ve arkası fileli dikdörtgen alanın içine top girince gol olduğunu biliyorum. Nelerin faul olduğunu, ofsaytın neden uygulandığını tam olarak anlayamıyorum; bu İngilizce kelimelerin Türkçe karşılıklarının neden kullanılmadığını da. Maç taktiklerinin nasıl işlediğini dikkatle dinlediğim zaman da kavrayamıyorum. Denemedim ama, bana öyle geliyor ki bu kadar cehaletle çok orijinal futbol yorumları yapabilirim.

'Şike'yi biliyordum; 'teşvik primi'nin ne anlama geldiğini yeni öğrendim. Şike yasası ile ilgili tartışmalara, futbola uzak bir pencereden bakıyorum.

Futbol, siyaset gibi bir iktidar alanı. Büyük paralar dönüyor. Şan, şöhret ve itibar getiriyor. Hem kulüplerin kendi içinde, hem de kulüpler arasında dişe diş bir mücadele sürüyor. Sadece bir kısmı futbol sahalarına

yansıyabilen bu mücadele, seçmenlerin gözü önünde yürüyen demokratik rekabet gibi, futbol tutkunlarının takdiri ve desteği ile her sene bir sonuca varıyor. Çekiciliği, siyaset gibi açık, adil ve centilmence yapılmasına bağlı.

Devlet içindeki çetelerin darbe yapmak için giriştikleri provokasyon tezgâhları ne ise, kulüp yöneticilerinin 'şike' ve 'teşvik primi' ile maçın sonucunu belirlemeleri aynı kapağa çıkıyor. Bir takımın gücünü, başarısını artık sahadaki futbolcu veya antrenörün taktikleri değil, şike tezgâhı ile kulüp yöneticisi tayin ediyor. Başörtüsü için yapılan 411 oylamasını Meclis televizyonundan takip eden genelkurmay başkanı veya kuvvet komutanı ile satın aldığı maçı şeref tribününden izleyen bir kulüp başkanının yüzde yüz aynı duyguyu paylaştığını düşünebilirsiniz. Birincisi, maçın Anayasa Mahkemesi'nde istediği gibi sona ereceğini biliyor. İkincisi ise birincisi gibi sahada oynayan futbolcuların, seyircilerin hiçbir anlamı olmadığını farkında. O kadar kanun, kural, hazırlık, emek ve gösteri boşuna. İkisi de kendilerini çok özel kılan bu farkındalığın getirdiği güçle sarhoş. Genelkurmay başkanı için bir milletvekili ve parti başkanı ne ise kulüp başkanı için futbolcu ve antrenör aynı anlama geliyor. Seçmenler ve futbol taraftarları da aynı. Kötülük şurada: Her iki durumda da iyi olanın kazanma şansı yok. Çünkü iyi olan kazanırsa darbeci generale de, şike yapan kulüp yöneticisine de ekmek, yani iktidar alanı yok. Demek ki her ikisi de memleket için zararlı.

Meclis'in elindeki şike yasası, anlayabildiğim kadarıyla yedi ay önceki yasaya göre sadece cezaları hafifletiyor. Cezalar hafiflediği için yargı yeri ağır cezadan, asliye cezaya iniyor. Ancak kulüp yöneticileri şikeden ayrı 'çete' suçuyla da yargılandıkları için dava ağır cezada görülmeye devam edecek. Meclis sadece adalet mabudesinin elindeki teraziye konulan dirhemi azaltıyor; yargı ise iddianameyi kabul edip davayı başlatarak elindeki teraziye sahip çıkıyor.

Darbeci, provokasyon planları ve teşebbüsleri ile iş üzerinde yakalanınca; yargıya, yasamaya ve hükümete kendileri üzerinde tasarruf yapacakları geniş bir iktidar alanı açıyor. Artık eline silah teslim edilenlerin kendilerine verilen gücü istismar etmelerini önlemek için her türlü denetimin ve düzenlemenin yapılmasına kimse itiraz edemez. Benim elimdeki oy hakkıma dayanan iktidarın gasp edilme ihtimali zayıflıyor.

Futbolun -benim hiç kavrayamadığım- estetiğini ve heyecanını seyircinin veya taraftarın elinden alan ve bu seyirlik oyunu bir 'bul karayı al parayı' düzenbazlığına çevirenlerin mahkûm edileceği yer belli. Hükümete, Futbol Federasyonu'na, yasama organına ve yargıya tanınan yetki, futbol taraftarının aldatılmasını engellemek için. Satın alınmış bir maçta takımı için saçını başını yolan, bağırmaktan sesi kısılan taraftarın mağduriyetini önlemek için. Bir de futbol üzerinden güç, para ve iktidar mücadelesini engellemek mümkün olacak.

Futbolun 'sadece futboldan ibaret olmadığı' doğru; siyaset de öyle.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

YÖK'te yeni dönem

Mümtaz'er Türköne 2011.12.13

Yeni atanan YÖK başkanı, aynı disiplinden geldiğimiz için yakından takip ettiğim bir akademisyen. Gökhan Çetinsaya siyasî tarihçi. Merak edenler, çalışmalarını okuyup fikir sahibi olabilir. Irak'taki Osmanlı yönetimini konu alan tezi, doktorasını yaptığı İngiliz üniversitesine büyük prestij kazandırmış ve önemli ödüller almıştı.

Profesör Çetinsaya, Türkiye'nin yüz akı bilim adamlarından biri. Dikkatli, titiz ve çalışkan. Dünyaya açık. Bilim ahlâkını ve nezaketini özümsemiş bir akademisyen. Bu ahlâka ve nezakete akademik camianın çok ihtiyacı var; bu yüzden YÖK'ün başına gelmesi akademik dünya için büyük bir fırsat.

Sosyal bilimcilerin diğer akademisyenlerden önemli bir farkı vardır. Sosyal bilimci olmak, bir alanda uzman olmaktan önce genel kültür sahibi olmayı gerektirir. Profesör deyince akla her şeyi bilen adam gelir. Hâlbuki profesör kendi uzmanlık alanını derinlemesine bilir. Kendi alanında derinleşmek için ise kural olarak dünyaya kendisini kapatır. Genel kültür sahibi olmak ise dünyaya, topluma ve geleceğe açık olmayı getirir. Bu yüzden 'her şeyi bilen profesör' tiplmesine en çok sosyal bilimciler uyar. Profesör Çetinsaya, bu sınıfı temsil ediyor; üstelik en iyi sosyal bilimcilerin yetiştiği Mülkiye geleneğinden geliyor.

İyi şeylerin peşinde olanların emek harcaması gerekir. Refah, emek harcanarak geliştirilmiş bilime dayalı ilerlemenin eseridir. Emekle, çabayla gelişen bilimin alternatifi ise keskin ideolojik formüllerdir. Bizim üniversitelerimiz uzun yıllar ideolojilerin esiri oldu. Bilim ile ideoloji birbirine karıştı. Bilim adamlığı ile ideologluk aynı şey zannedildi. 60'lı, 70'li yılların tortuları üniversitelerde hâlâ duruyor. Üniversitelere, resmî ideolojinin bekçiliği görevini veren vesayet anlayışından henüz tam olarak kurtulabilmiş değiliz. Yüksek Öğrenim Kanunu hâlâ üniversitelerin temel amacının bir ideolojiyi benimsetmek olduğunu söylerken, bu ülkeden bilim adına ne bekleyebilirsiniz?

İdeolojiler bilimi kuruttu ve bu çoraklık devam ediyor. Üniversiteleri dolaşın, göreceksiniz. Keskin siyasî görüşlerin, ideolojilerin temsilcisi olan akademisyenler, en yeteneksiz ve kapasitesiz bilim adamları grubunu oluşturur. Bir ideolojiye mensubiyet, bilim için harcanması gereken emeğin, çabanın yerine geçen kestirme yoldur. En çok ideoloji pazarlayanlar en az bilim üretenler olduğu için nezih akademik rekabetin yerini, kaba ideolojik kampaşmalar alır. Toplumda hiç müşterisi kalmayan ideolojilerin üniversitelerde hâlâ yaşamasının sebebi budur. Basit, kestirme ideolojik reçetelerin yerini alacak akademik çabaya bu kutuplar hazır değildir. Bu yüzden ideolojik rekabetin veya tek taraflı bir ideolojik hâkimiyetin -adı hangi ideoloji olursa olsun değişmez- olduğu yerlerde ne iyi öğrenci yetişir, ne de bilim üretilir.

Üniversitelerimizin hali perişan. Üniversite özerkliği ve bilimsel özgürlük, cehaletle beslenen ideolojilere koruma sağlamak için kullanılıyor. İdeolojilerin sakatladığı kötü bilim, yanı başında iyi bilimin gelişmesine izin vermiyor.

Dışarıdan bakıp üniversite düzenine müdahale edenler için de bu durum geçerli. Toplumun, çağın ve geleceğin ihtiyaçlarına uygun bilim üreten ve eğitim-öğretim yapan bir üniversite düzenimiz olmalı. Üniversiteye bunun dışında misyon yükleyenler, bu ülkeye zarar verir. Çare, kendi arasında rekabet eden bir üniversite düzenidir. YÖK adıyla bilimin özüne aykırı merkezî yapılanma bile, resmî ideolojinin hükümlerlik iddiasının tezahürüdür ve artık değişmesi gerekir.

Üniversite yönetiminin başına, akademik vasıfları tartışmasız olan, kendisini uluslararası ölçekte kanıtlamış bir sosyal bilimcinin gelmesi bilim adına büyük bir kazanç. Çetinsaya'nın kişiliğinde özümsemiş akademik nezaket ise zaten birçok problemi çözmek için bir ön şart. Sırada sadece düşmanlık üreten ideolojik tahakkümün üniversitelerden temizlenmesi var. Yöntem ise rekabetçi bilimin önünü açmak. Bu rekabete hiçbir ideoloji direnemez ve dayanamaz.

Siyasette dağılma var mı?

Mümtaz'er Türköne 2011.12.15

Eskiden kaçırmaktan kovalamaya vakit kalmazdı. Türkiye değişti. Artık uzun vadeli hesaplar yapabiliyoruz. Başımızı kaldırıp çevremizde olup bitenlere bakabiliyoruz. Daha ötesi, bizim dışımızdaki dünyayı etkileyebiliyor, hatta peşimize takıp sürükleyebiliyoruz.

Son günlerde dile getirilen kaos endişesini, bu tablo ile oluşturduğu kontrastla açıklamak lâzım. MHP Genel Başkanı'nın 'AK Parti'deki çatlak' ikazı, bu çelişkinin yapıcı bir eleştirisi olarak görülmeli. Bahçeli iktidar partisine sorumluluklarını hatırlatıyor. Kaos ve dağılma görüntüsü vermemesini istiyor. Söylediği, bir muhalefet partisi lideri için günlük politikanın üstünde tutarlılık taşıyor. 'Siz işinizi yapın, tek parti iktidarının uyumunu ve sürekliliğini sağlayın, biz de kendi işimizi yapalım' demiş oluyor.

Türkiye büyük bir dönüşüm yaşadı. Başka ülkelerde ayaklanmalarla, devrimlerle elde edilen sonucu, aklı başında adımlarla ve politik akılla sağladık. Gemisini kurtaranın kaptan olduğu, orman kanunlarının işlediği, çetelerin devlete hakim olduğu bir ülkenin yerinde bugün her şeyin düzene girdiği ve daha ötesine ulaşma umutlarının sürdüğü bir ülkede yaşıyoruz. Ergenekon çetesi gibi bir çete, bundan 13 yıl önce yargı mensuplarını toplayıp brifingler ve talimatlar veriyordu. Bugün yargı aynı çetenin mensuplarından hesap soruyor. Dün kanunsuzluk yapanın yerine kârdı. Suç işlemek, soygun yapmak normaldi; sadece yakalanmamak gerekliydi. Cinayet işleyenlerin ellerini kollarını sallayarak aramızda dolaştıklarını hepimiz biliyorduk. Yeni cinayetlerin işlenebileceğini de.

Hukukun hakim olduğu bir ülkede yaşıyoruz artık. Suçun kovuşturulduğu, suçluların hesap verdiği bir devlet düzenine ulaştık. Aşılması imkânsız gibi görünen engelleri son dört yılda geçtik. Devrim yapmadık. Ayaklanmadık. Elimize silah alıp, bizim hayatımıza kastedenlerin karşısına dikilmedik. Zora, şiddete başvurmadık. Sokaklara dökülmedik. Her şeyi demokrasi içinde ve hukuk usulleriyle başardık. Başarma vaadiyle önümüze düşenlere vekalet verdik. Onlara destek olduk, arkalarında durduk. Tedric kaidesiyle, devrimle değil evrimle hukuksuz bir ülkeye hukuk getirdik. Birçok engelle karşılaştık, büyük badirelerden geçtik; ama sonunda başardık.

Kaos endişesi, denizi geçip çayda boğulma korkusunu yansıtıyor. Şike yasası konusunda oluşan hassasiyet, hukuk karşısında herkesin eşit olması prensibine dayanıyor. Ve geçtiğimiz bu zorlu sürecin sona erdiği ve bir geri dönüş olacağı kaygusu bu endişeyi büyütüyor. Daha ötesi, hedefe varmak için daha çok merhaleler olduğu, bu kaotik görüntünün umutsuzluk oluşturduğu anlaşılıyor.

Kaos gerçekten var mı? AK Parti iktidarını var eden, sürdüren sebepler ortadan kalktı mı? Hedeflerden vazgeçildi mi? Kaide-i tedric prensibi aynı yumuşaklık ve araçlarla geriye doğru mu işliyor? Bu sorularla meşgul olmanın bile haksızlık olduğunu düşünüyorum. Çünkü tarihin çarkları geriye çevrilemez.

Türkiye değişti. Tarihte bireyin rolü hızlandırmak içindir. Biz Türkiye'nin değişen dinamiklerine, güçlerine güvenmeliyiz. Hukuk talep eden bir toplum var oldukça hukuk var olur. Kaos endişesi bile, aslında bu talebi yansıtıyor. Çare ise yeni bir anayasa yapmak.

Dile getirilen kaos görüntüsünü ve beklentisini, toplumun hassasiyeti ve uyanıklığı olarak yorumlamalıyız. Kaosu engelleyecek olan zaten bu hassasiyetin kendisi. Yapacak çok iş var. Yapabilecek olanlar da meydanda. Türkiye yeni bir anayasa yapıyor. Gerçekten kaos olup olmayacağını kestirmek için bu sürece bakmalıyız. Anayasa için umudunuz ne durumda?

Öyleyse mesele yok.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Meclis Muhafız Taburu'nu uğurlarken

Mümtaz'er Türköne 2011.12.16

Siyaset sembollerle yapılır. TBMM'de bir askerî taburun bulunması, demokrasi üzerindeki askerî vesayetin sembolüydü. TBMM yerleşkesi içinde bir askerî birliğin bulunmasının, mantıklı hiçbir açıklaması yoktu. Alışınca insana normal geliyor. Bu yüzden bazı şeyleri bıkmadan çocuk saflığında sormak gerekiyor: Ülkenizi dışarıdan gelecek saldırılara karşı korumakla görevli olan ordunuzun, yasama organının görev yaptığı yerde ne işi vardı? Polisin yaptığı bir işi neden asker yapmaya kalkmıştı?

Mesele açık bir bilek güreşine, güç gösterisine dönüşmüştü. Siyasete hevesli ordu Meclis'i önemli bir cephe olarak görüyor ve bu cephede asker bulunduruyordu. Her Meclis başkanı da fırsatını bulup askerî birliği yerleşke dışına çıkarmak için teşebbüste bulunuyordu. Her defasında ordu ayağa kalkıyor ve TBMM'deki mevzilerini savunmak için cansiperane savaş veriyorlardı. Bugüne nasipmiş. Demokrasiye ve halkın iradesine gölge düşüren bir sembol artık yok.

Meselenin ne kadar esaslı bir mesele olduğunu kavramak için biraz geriye gidelim. Bugünkü Meclis yerleşkesi Demokrat Parti zamanında yapılıyor. Mimarî projenin kendisi bile demokratik bir ruh yansıtıyor. Mimarî tasarlanırken halkın elini kolunu sallayarak girip çıkabileceği bir düzen planlanıyor. Bunun için şehir ile engelsiz bütünleşen bir proje kabul ediliyor. Bu projenin en önemli unsuru ise bahçe duvarının olmaması. Meclis'in İçişleri Bakanlığı'na bakan kuzey kısmında duvar veya yürüyerek Meclis toplantı salonuna ulaşmanıza mani olacak bir engel yoktur. Duvar yerine belirli aralıklarla askerlerin nöbet tuttuğu nöbet kulübeleri vardır. Meclis bahçesinin sadece bu kısmı orijinal halini muhafaza etmektedir.

Ayrancı ve Dikmen tarafındaki duvarlar darbe sonrasında yapılmıştır. Darbeciler Meclis'in kendi iç dinamikleriyle evrilen mimarisine iki keskin darbe vurmuşlardır. Birincisi Meclis bahçesinin duvarları; ikincisi ise Meclis'in Güvenlik Caddesi tarafına bakan bölgesindeki askerî lojmanlar. Meclis'teki yegane lojmanlar, Muhafız Taburu'nda görevli personele tahsis edilen lojmanlardır. Tahmin edeceğiniz üzere bu lojmanlar Meclis'in kapalı olduğu 1981-82 yılında yapılmıştır. Asker lojman ve sosyal tesis yapar. Fırsat buldukça ve fırsat bulduğu her yerde. Meclis lojmanları da bu fırsatçılığın eseri. Meclis başkanlığı Muhafız Taburu ayrıldıktan sonra bu binaları başka bir amaç için kullanmamalı; mutlaka yıkmalı.

Muhafız taburları veya alayları, törensel birliklerdir. Meclisinde muhafız birliği olan memleket yoktur. Cumhurbaşkanlığı veya kraliyet gibi, sembolik yerlerde bu sembolik tören birliklerinin tarihsel bir anlamı olabilir. Nitekim her ülkede bu birlikler, her türlü tüy, kürk, parlak zincir, apolet ve renkli kıyafetlerle geleneksel ve törensel bir hava verirler. Meclis'e gidenler mutlaka dikkat etmiştir. Çankaya ve Dikmen kapılarının karşılıklı bir nizamiyesi askerlerin diğeri polislerindi. Askerlerin üzerinde ise her zaman sahra-kamufraj kıyafetleri bulunurdu. Bende bıraktığı izlenim, orada bulunan askerlerin görevi Meclis'i herhangi bir saldırıdan korumak değil, gerektiğinde Meclis'teki milletvekillerini içeride tutmak, kaçmalarını önlemektir.

Vatandaş devlet ile seçtiği milletvekilleri aracılığıyla temas kurmak üzere Meclis'e gidiyor ve askerî birlikle karşılaşıyor. Milletvekili odasında çalışırken, askerî birliğin eğitimini izliyor. Olmazdı, yanlıştı ve bu kadar uzun

süre orada kalmaları asker için de anlamsız bir prestij kaybıydı.

Beylerbeyi'nde, Boğaziçi Köprüsü'nün altında, Deniz Eğitim Komutanlığı'nın içinde, Boğaz'a hakim üç katlı bir bina yükseliyor. Beylerbeyi Sarayı'nın hemen arkasında yükselen çirkin bir bina. Radikal, Boğaziçi İmar Kanunu'na aykırı bu inşaatı haber yapmış ve inşaat faaliyeti güya durmuştu. Demek ki durmamış, çünkü inşaat sürekli ilerliyor. Bu bina yıkılmalı ve bu kanunsuz binayı yaptıranlardan yargı önünde hesap sorulmalı. Yapılan harcamalar da onlara ödettirilmeli. Silahlı gücün, herkesin uyduğu kanunlara yüz misli hassasiyetle uyması gerekir. Düşünebiliyor musunuz: Ordunuz bu ülkenin parası ile kaçak inşaat yapıyor. Askerin inşa ettiği bu kaçak binanın yıkılması ve sorumlulardan hesap sorulması; Meclis Muhafız Taburu'nun naklinden sonra demokrasinin ilerlemesinin sembolik önemli kilometre taşlarından biri olarak kabul edilmeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Protesto mu, engelleme mi?

Mümtaz'er Türköne 2011.12.18

Enerji Bakanı Taner Yıldız'ın jesti, çok ileri bir demokrasi örneği idi. Olayın geçtiği Yüzüncü Yıl salonu, uzun yıllar görev yaptığım Fakülte'ye ait.

O salonda gerek konuşmacı, gerek dinleyici olarak çok bulundum. Taner Yıldız'ın protestocu öğrenci ile aynı kürsüde bulunurken çekilmiş fotoğrafını, büyütüp bu salonun fuayesine asmak lâzım. Görüntülerden ve fotoğraflardan, kolay fark edilmeyen birkaç ayrıntıyı düzelteyim. Salonda protestosunu yaparken öğrenciyi karga tulumba susturmaya çalışanlar önce sadece üniversitenin güvenlik elemanları. Bakan'ın talimatı ile öğrenciyi kürsüye 'mevcutlu' olarak ite-kaka götürenler ise korumalar.

Sorun şurada:

Enerji Bakanı o salona, enerji politikaları konusunda bir konferans vermeye geliyor. Gazi Üniversitesi öğrencileri için bir ayrıcalık. Türkiye için çok stratejik bir konuyu birinci ağızdan dinleme şansına sahipler. Ama aralarından bir tek kişi çıkıyor, paralı eğitimi, özgürlük eksikliğini protesto ediyor. O öğrencinin protesto etme hakkı var mı? Elbette var. Peki oraya bakanı dinlemek için gelen öğrencilerin hakları? İşin püf noktası şurası: Öğrenci bakanı protesto ederken bakanın konuşmasını, gelenlerin de dinlemesini engelliyor.

Sonuçta Gazili öğrenciler, bakanın hükümet üyesi olarak uyguladığı enerji politikalarını değil, bir arkadaşlarının protestosuna gösterdiği demokratik olgunluğu öğrenmiş oluyorlar. Neyse ki ülkemiz adına kazançlıyız. Çözüm: Bakanın tavrı. Zira, demokratik haklarımız ve özgürlüklerimiz enerji politikalarından daha önemli.

Protestolara ihtiyacımız var. Özgürlükçü bir siyasî düzen içinde yaşadığımızı ancak böyle hissedebiliriz. Galatasaraylı hocalar ve öğrenciler, 'poşu giydiği için' cezaevinde bulunan öğrenci için protesto eyleminde bulunabilmeli. Çoğunluğun, bu gencin tutukluluk sebebinin -iddianamede ifade edildiği şekilde- poşu değil, molotofkokteyli atmak olduğunu bilmemesi önemli değil; nasıl olsa molotofkokteyli yüzünden hayatını kaybeden masum insanların haklarına mahkemeler sahip çıkıyor. Boğaziçili hocaların, bir terör örgütüne üye olduğu iddiasıyla tutuklanan öğrencileri için protesto eyleminde bulunmaları da saygıyla karşılanmalı. Hoca öğrencisine sahip çıkıyor. Bu öğrencinin herhangi bir terör eylemine karışıp karışmadığını nasıl olsa bu protestocu hocalar değil mahkeme belirleyecek. Belki de bu öğrenci gerçekten terör eylemlerine karışmış veya

karişmak üzereyken; hocalarının ve arkadaşlarının şefkati sayesinde başkalarının hayatına kastetmekten vazgeçecek.

Bize düşen 'molotofkokteyli'ni silah kapsamına alan yasal düzenlemeyi desteklemek. İçi benzin dolu bir şişe ve ağzına tıklımış bir bez parçası. Yol açtığı zayiata, aldığı canlara bakılırsa tam bir terör silahı. Caydırıcı bir müeyyide lâzım. Yine terör örgütlerine karşı sıkı bir mücadele verip bizim can güvenliğimizi koruyan emniyet mensuplarına yardımcı olma görevimiz var. Boğaziçili tarih öğrencisi ile ilgili deliller onların elinde. Adil yargılama noksanlığı varsa, hukuk sisteminde çareler tükenmez.

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi'nde hafta içi verdiğim konferansta bir genç kız, son derece saygılı 'paralı eğitimden ve en önemlisi özgürlüklerin yok edildiğinden' şikâyet etti. 'Rektörün ve Vali'nin bulunduğu bir yerde hiç olmazsa özgürlüklerin olmadığını söyleme özgürlüğüne sahipsiniz' karşılığını verdim. Elbette yeterli değil, ama fena da değil. Suriye'de yüz binler sokaklarda ve protestolarını kurşun yağmuru altında ifade ediyorlar.

Şiddete başvurulmadığı takdirde protesto hakkına saygı gösterilmeli. Protesto meşru bir hak. Ama başkalarının özgürlüklerini engelleme ve haklarını ihlal etme meşru bir hak olamaz. İtiraz edenlerin kendilerini ifade edecekleri zeminlere ihtiyaç var. Gençliğin yaratıcı zekâsı bir yığın parlak protesto yöntemi bulabilir. Üniversite yönetimleri de bu yöntemlerin önünü açmalı. Derse gelmeyen hocadan başlayarak protesto edecek o kadar çok şey var ki. Tek kıtas: Başkalarını engellemek.

Taner Yıldız'ın jesti, politikacılara ve bu tür durumlarda şahin kesilen emniyet mensuplarına örnek olmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Militanlaşma

Mümtaz'er Türköne 2011.12.20

Emine Ülker Tarhan'ın savunması, CHP'nin kronik hastalığının da açıklaması. HSYK için 'YARSAV'ın militanı'nı arayan biri, CHP sözcüsü sıfatıyla bu sözlerine 'ben yaşamımın her döneminde militan ruhumu hiç ama hiç kaybetmedim' diye sahip çıkıyorsa, o partinin iktidardan uzak tutulması lâzım. Zaten tutulduğuna göre, demek ki neden tutulduğunun gerekçesi bu sözlerde saklı. Tarhan, başka bir yer, mesela bir öğrenci derneği üyeliğine değil, yargıç bağımsızlığının teminatı olan HSYK için militan arıyor ve üstelik bu sözlerle arkasını çıkıyor.

Bugüne kadar sadece, kameraların karşısına geçip yazılı metinleri okuduğu için bu hanım politikacının düşünce dünyası, birikimi ve refleksleriyle ilgili bir fikrimiz olamadı. Temiz ve sade ekran yüzü ve özellikle zarif hanımefendiliği bugüne kadar magazin gündemi de oluşturmadı. Politikamız Allah'a şükür o erkeksi havadan kurtuldu. Ama Emine Ülker Tarhan bu konuda kimsenin aklından geçmeyen bir imada kendisi bulunuyor ve 'ben pasta yapmaya gelmedim' diyerek doğrudan hemcinslerini, yani kadınlığı aşağılıyor. 'Pasta yapma'nın karşısına yerleştirdiği 'demir leblebi olma tercihi'ni 'erkek egemen bir söylem' olarak feministler dikkatle bir kenara not etmeli.

Önce militanlık ile 'pasta yapmak' arasındaki derin uçurumu doldurmaliyiz. Mesele kadınlara özgü bir yetenek olan aşçılık ise, bu mesleği kimse küçümsemesin. İsteddiğiniz kadar militanlaşın, Türk solunu yoktan var

edemezsiniz; ama Türk mutfağı adında dillere destan bir mutfak, siz bilmeseniz bile hemen yanı başınızda duruyor. Türk solu yok, ama Türk mutfağı var.

'Militan' kelimesinin sözlük anlamları, bu söze sahip çıkan bir politikacının yüzünü kızartacak kadar ağır. Üstelik politikacının değil yargıcın militanlığı söz konusu. Demokrasi ölçüleri içinde militanlık taassubun, yobazlığın saldırgan bir biçim almasına deniyor. Farklı düşüncelere, hayat biçimlerine kapalı; ideolojik önyargılar ve körlükle maruf şiddete mütemayil saldırgan bir duruş ve eyleyiş. Biraz gençlik hastalığı. CHP'nin vitrinde duran bir diğer hanımefendi politikacısı ve birikimli bir akademisyen olan Profesör Birgül Ayman şu farkı bilir: Bir insan öğrencilik yıllarında militan olabilir; ama meslek hayatında ağırbaşlı bir hakim veya akademisyen olmalıdır. Yazdıkları okunur, söyledikleri dinlenir bir akademisyenden ancak bu sözleri duyarsınız. Bizler öğrencilik yıllarımızda hep militandık. Bugün bu sözden ar ederiz. 70'li yılların gençlik liderlerinden olan bir arkadaşımın yeni dinledim. İki Kahramanmaraşlı İstanbul'da Ülkücülerin yurdunda yatıp kalkıyor, kavgaya dövüşe de birlikte gidiyorlar. Biri ilkokul mezunu, diğerinin okuması yazması yok. 70'li yılların curcunasında bir gün solcu gençleri sıkıştırıyorlar. Yakaladıkları biri kurtulmak için kendince geçerli bir mazeret ileri sürüyor: 'Valla ben militan değilim, teorisyenim.' Bizimkiler bu söz karşısında ne yapacaklarını şaşırıyorlar. Solcu genci bıraktıktan sonra akşam yurttan herkesin içinde bu olayı tartışıyorlar. Biri diğerine soruyor: 'Biz teorisyen miyiz, yoksa militan mıyık?' Diğeri: 'Elbette teorisyenik. Bak: 'Lider-teşkilat-doktorin'. Diğeri: 'He vala doğru söylüyon; biz teorisyenik'.

Ya militanlık?

Militanlık ancak hakaret için kullanılır. En hafif ifadesiyle militanlığın dar çerçevesinin içine, düşünmeyen, kafa yormayan, sadece örgütsel disiplin içinde verilen emri yerine getiren biri girebilir. Politikada son zamanların modası: Kapalı mahfillerden ortaya düşen bir söz, sözün sahibi hemen savunmaya girişiyor. Halbuki özür bir erdemdir. O kadar erdeminiz yoksa tevil sanatı politikacının imdadına yetişir. Yargıcın militanlığını, politikacı olarak kendisinin militanlığını savunan birinin mensubu olduğu partiye bu millet iktidar yüzü göstermez. Militan yargıçlarla hangimiz hakkımızı arayabiliriz?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dar gelen elbiseyi değiştirme vakti

Mümtaz'er Türköne 2011.12.22

Başımız derde girdiği zaman toplumun doğal refleksiyle, tarihiyle, geleneğiyle ürettiği çözümler resmî ideoloji tarafından yasaklandı. Cumhuriyet ulus devlet için bir kalıp biçerken kimse bir yere kaçmasın diye en dar ölçüleri tercih etti.

Sağlıklı bir dengeyi, bütünleşmeyi ve toplumsal barışı sağlayan dinamikler yerle yeksan edilirken yenileri oluşturulamadı. Bu daracık elbise hâlâ duruyor. Eski bir hatıra gibi; siyah-beyaz bir fotoğraf gibi. Bir işe yaramıyor ve kullanılmıyor. Bu elbisenin içinde kimse kalmadı. Değiştirmeyi ise henüz başaramadık. Her tarafı

sökülmüş, paçaları dizlerimizde, kolları dirseklerimizde bu modası geçmiş ulus-devlet elbisesinin içinde çok komik ve garip duruyoruz.

Diyanet'in 'mele' uygulaması, Cumhuriyet'in resmî ideolojisine, bu ideolojiye hayat veren temel yasalara aykırı. Şöyle diyelim: Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nu tepeden tırnağa ihlal eden Doğu'daki medreselerden yetişenlere, anayasal bir devlet kurumu, yani Diyanet İşleri Başkanlığı kadro tahsis ederek bu eğitime resmiyet ve meşruiyet kazandırıyor. Resmî ideolojinin o daracık sınırlarına aldırmadan, bu ülkenin hatta devletin geleceğini esas alarak cevaplayalım: Doğru mu yapıyor? Kesinlikle. Bu uygulama ile gerçekte medreseler değil, bizatihi devletin kendisi vatandaşları nezdinde meşruiyet kazanıyor. Üstelik bu meşruiyete en çok ihtiyaç duyduğu bölgede.

Doğu'daki medreselerin halk nezdinde bir meşruiyet problemi hiç olmadı. Hatta Tillo'daki medresede yetişen bir âlimin Batı'daki itibarı da aynıydı. İslâm dünyasının medrese geleneği belli. Cahil cesareti ile itiraz edenleri peşinen susturalım: İlahiyat Fakültesi'nde veya İmam-Hatiplerde okutulan fıkıh-hadis dersleri ile Diyarbakır'da bir medresede okutulanlar arasında hiçbir fark yok. Birinde mektep yani okul yöntemi uygulanıyor, kitlesel eğitim veriliyor. Öbür tarafta ise medrese, yani kürsü usulü uygulanıyor, bireysel eğitim veriliyor. Müfredattaki tek fark inkılap tarihi gibi derslerdir. İnkılap tarihini yeteri kadar bilmemenin İslâmî ilimler konusunda bir nakise oluşturmadiğı ise malûm. Tanıdığım melelerin hepsi, kuvvetli âlimdi. Sadece İslâmî ilimlerde değil mantık, felsefe gibi konularda da yetkin durumdalar.

Doğu'daki medreselerin halk nezdinde meşruiyet problemi olmamasına karşılık, devletin halk nezdinde meşruiyet problemi her zaman vardı. Diyanet'in imam-hatip kadrolarında istihdam edeceği meleler, meleklik kurumuna ve medreselere değil, devlete meşruiyet kazandıracak.

Bütün bu sorunlar ulus-devletin dar ve boğucu yorumlarından çıktı. Üniter devlet bir ulus devlet formudur. Ama federal devlet de bir ulus devlet şeklidir. Özal, Kürt sorunu için 'federalizm bile tartışılabilir' dediği zaman ulus-devlet dışında bir şey söylemiyordu. Kürt sorunu, uzlaşma dışındaki bütün çarelerin tüketildiği istikamette ilerliyor. Çözüm ulus-devleti Kürtlerin kendilerini içinde rahat, eşit ve onurlu bir şekilde yer alacakları bir şekilde yeniden inşa etmek. Dar gelen elbiseden kurtulup, filinta gibi duracağımız çağa uygun bir ulus devlet elbisesi dikmek. Ne ile? Elbette anayasa ile.

Kürt sorunu ilk defa sivil siyasî iradenin uhdesinde. Devletimiz artık öfke duymuyor, kızmıyor. Bazen sabrediyor. Geçmişine ve tecrübelerine uygun bir akılla hareket ediyor. Öldürmek, yakmak, yıkmak, yok etmek yerine bir arada yaşatmanın çarelerini arıyor. Akıl egemen olunca devletin kılıcı iki taraflı kesiyor. Söz söyleyince ağırlığı daha fazla hissediliyor. İnsanlar artık devletine güveniyor.

Bu dar elbisenin çöpe atılması ve yeni anayasanın son model bir ulus devlet formunda yapılması lâzım. Korkacak bir şeyimiz yok. Kaybettiklerimizin hepsi geride kaldı. Kendi çıkarları peşinde ülkeyi sağa sola savuranların artık sesi çıkmıyor. Kontrol bizde, yani halkın elinde. O büyük enerjiyi gelecek için mucizelere dönüştürmek için her şeyimiz var.

Diyanet'in mele çözümüne, resmî ideolojinin değil, bu ülkenin menfaatleri açısından bakınca nelerin düzeltilmesi gerektiği çok açık şekilde görülmüyor mu?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kimliğe saygı

Bülent Arınç'ın Meclis'te Kürtler için söylediği, "O kimliğe saygı duyacağız. O kimliğin bütün kültürel haklarını, anayasal haklarını tanıyacağız, vereceğiz." sözlerinin toplumda karşılığı var mı?

Kürt sorunu ekseninde, Ufuk Yayınları için bir kitap hazırlıyorum. Kitap, Kürt kökenli olmayan milliyetçi-muhafazakâr kanaat önderlerinin Kürt sorununa bakışlarındaki değişimi konu alıyor. Bunun için temsil kabiliyeti olan Türk milliyetçileri ve hayatlarının bir döneminde 'İslâmcı' olarak nitelendirilmiş, bugün hâlâ sözü dinlenen isimlerle konuşuyorum. İlk elden vardığım sonuç şu: Ezberler bozulmuş. Çevremizde hazır bulduğumuz, sağa-sola uyarladığımız kavramların, ideolojik-siyasî kalıpların artık işe yaramadığı konusunda hemen herkes hemfikir.

Kürt sorununu getirip içine yerleştirdiğimiz, ulus-devlet, üniter devlet, devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğü, bölücülük, ayrılıkçılık, resmî dil, vatandaşlık, etnik kimlik gibi kavramlar beş-on yıl öncesinden farklı anlaşıyor; hatta geçmişin tantanalı kelimelerinden bazıları artık hiç kullanılmıyor. Bu kavramların ve kalıpların ötesine geçen daha esaslı bir bakış açısı yükseliyor. Artık Kürt sorunu doktriner kavramların, resmî-hukukî kalıpları içinde debelenen bir siyasî sorun olmaktan çıkıyor ve bir kavramı değil bildiğimiz kanlı-canlı, yaşayan insanı merkez alıyor. Kürt sorunu siyasî bir sorun olmanın üzerine çıkıyor; insanî bir soruna dönüşüyor. Bir sorunun insanileşmesi, çözüm için mümkün olan en geniş açının, en sağlam zeminin oluşması demektir. Bir sorunun insanileşmesi hepimizin en genel ortak paydası olan 'insan olmak' paydasının aramızdaki duvarları yıkması anlamına gelir.

Bu yüzden Bülent Arınç'ın kullandığı en kritik kelime 'saygı' kelimesi. Siyasî-ideolojik çözümler pazarlık, rekabet, kavga hatta savaş şartlarında aranıyor. Ama bir meselenin çözümü için 'saygı'dan yola çıktığınız zaman, yapıcı ortak dili ve herkesin ruhuna sinecek çözümü buluyorsunuz. 'Saygı', duygularımızın değil aklımızın birlikte yaşamayı mümkün kılmak için bulunduğu bir çözüm. Kendiliğinden empatiyi harekete geçiriyor. Saygı gösterirseniz saygı görürsünüz. Saygıyı muhafaza ederseniz her şeyi konuşur ve sonunda çözümü bulursunuz. Küçük bir çocuğa bile saygıyla yaklaşırsanız olumlu tepkiler alırsınız.

'Farklı kimliklere saygı göstereceğiz' dediğimiz zaman bireysel ilişkilerden devlet katına kadar her düzeyde bir sorumluluğu ifade ediyoruz. Bu sorumluluk duygusu, bugüne kadar bize öğretilen kalıpların hepsini kırmak için yeterli. "Haklarını verirsek devamını isterler ve ülke bölünür" sözüne 'Saygı göstermediğiniz insandan bütünlüğünüze saygı göstermesini nasıl beklersiniz?' karşılığını artık verebiliyoruz. Dün ülkenin güya bütünlüğünü savunmak adına söylenmiş sözlerin, dile getirilen endişelerin kendisinin aslında bu ülkeyi bölünmenin eşiğine getirdiğini tecrübe ederek öğrenmedik mi? Kürtleri Türkleştirerek bu ülkenin bütünlüğünü sağlamaya kalkanlar bugünkü tablonun sorumluları değil mi? 'Birlik ve beraberlik' nutukları eşliğinde tek resmî dili dayatanlar ve Kürtçeyi yasaklayanlar Türkiye'yi bölünmenin eşiğine getirmediler mi?

Paradigma değişti. Çünkü devlet el değiştirdi. Dünyaya bütün hayatı boyunca, erken yaşlarda giydiği üniforma içinden bakanların, her vatandaşın kişiliğine, ruhuna, beynine tek millet-tek dil-tek ideoloji diye giydirmeye çalıştığı üniformanın bir deli gömleği olduğunu, onlar da anladı. Çünkü bir ülkenin gücünün herkesi aynı yapmaktan değil, farklılıkları bir arada yaşatma yeteneğinden geldiğini onlar da son tecrübelerle anladı. Anlamadırlarsa üniformanın kalınlığındandır. Bu ülkeye egemen olan siyasetin üniformasını çıkardığı zaman memleketi kanatlandırdığı ortada değil mi?

Kürt sorununda çözüme böyle yaklaştık. Bu yüzden Bülent Arınç'ın sözü, yaşadığımız dönüşümün özeti. Farklı olana saygı göstermek, bu çerçevede Kürtlerin kimlik haklarına, anayasal haklarına saygı ile yaklaşmak, bugün birlik ve bütünlüğümüzün yegâne mesnedi.

Ödenen onca bedelden, çekilen acıdan sonra insan ister istemez soruyor: Saygı göstermek o kadar zor muydu?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dua

Mümtaz'er Türköne 2011.12.25

Aydın Menderes'in son sözü 'dua edin' olmuş.

Milyonların aynı anda ellerini gökyüzüne kaldırarak karşılık vereceği bir rica. Çok az insanın arkasından Türkiye tek yürek olup duaya durur. Aile fertlerinden, çok sevdiğimiz yakınlardan birinin kaybı gibi. Sadece dua değil, hissedilen acı da öyle. Bugün Adnan Menderes'in anıt mezarına bizi biz yapan varlığımızın bir parçasını defnedeceğiz.

Adnan Menderes'in bundan tam 50 yıl önce idam edilmesi, tek tek her birimizin o idam sehpasına çıkartılması demekti. Adnan Menderes, Adnan Menderes olduğu için değil, halkın oyuyla iktidara gelmiş bir başbakan olduğu için asıldı. Ceza, onun şahsında tek tek bizlere kesildi. Hatta sadece Menderes'e oy verenlere değil, sandığa gidip özgür iradesi ile iktidarı belirleme hakkına sahip çıkan herkese. Bu idamla dönüp bize 'senin kararını, iradeni, iktidarını ben ipe çekerim' mesajı verildi. CHP bu idama engel olmadığı ve halkın iktidar hakkına sahip çıkmadığı için bir daha iktidar yüzü göremedi.

Aydın Menderes'in beklediği duayı 50 yıldır ediyoruz. Dua sadece bir niyaz değildir. Dua sabırdır. Dua azimdir. Dua inattır. İnat, murattır. Muradımız kendi hakkımız, hukukumuzdur. Zorbanın, zalimin, eşkiyanın tasallutuna mani olmaktır. Allah'a şükür dualarımız kabul olmuştur. Duanın gücü bugünün Türkiye'sine vücut vermiştir. Adnan Menderes beka âleminde tasa çekmemiştir. Oğlu da inşallah nasibini alacaktır.

Aydın Menderes siyasetin bilge kişisiydi. Onun zaman zaman kulislerde tedavüle giren kanaatlerinin, yorumlarının ilgi ve hayranlıkla takip edildiğine çok şahit oldum. Onu Adnan Menderes'in emaneti, siyasete dalmış çıkmış bir politikacı olarak tanıyanlar entelektüel yönünü pek bilmezler. Doktora tezimin yayımlanmasından bir ay geçmeden bir davet almış ve ilk defa o zaman tanışmıştım. Kitabımı okumuştı. O kadar ilginç yorumlar yapmıştı ki vukufuna ve birikimine şaşırmıştım. Üç saate yakın sohbet ettiğimizi hatırlıyorum. Kendisini çok iyi yetiştirmişti. Hem yerli kültüre hem evrensel birikime sahipti ve ikisini çok iyi mezcetmişti.

Entelektüel birikimi kuvvetli bir politikacıyı siyasetin gündemlerinde takip etmek insana estetik bir haz veriyor. Çünkü bu birikim, siyasete gündelik rekabetin ötesinde bir zarafet kazandırıyor. Aydın Menderes, Adnan Menderes'in hayatta kalan tek evladı olmanın ötesinde siyasetin görünmeyen eli gibi bir denge noktası oluşturdu. Hep aynı istikameti gösterdiği için pusula görevi üstlendi. Demokrasi, halkın hukuku, siyasetin aslî gayesi gibi konularda ölçüyü hiç şaşırmadan verdi.

Aydın Menderes'in politikada sağladığı prestiji bu pusula görevine bağlamak gerekir. Siyasete hırsla, tutkuyla bağlı değildi. Sanki makam, mevki, ikbal gibi hevesleri babasının hatıralarıyla birlikte geçmişte bırakmıştı. Kişisel kaprislerin, kıskançlıkların, heva u heveslerin cirit attığı siyasî arenaya hep mesafeli ve epeyce de yüksekte bakardı. Derin bir ironi duygusu ile gözler ve kendince eğlenirdi. Her şeyi yapmaya muktedir ve ehil

birinin hiçbir şey yapmadan bilgelik koltuğunda ısrarla oturması, galiba Türkiye politikasının derinlerde işleyen güçlü regülatörlerinden biriydi.

Ağabeylerinin akıbeti, kendisinin bir kaza sonucu malûl kalması 50 yıllık tarihimizin sembolik özeti gibiydi. Adnan Menderes'e ağlarken kendimize acıdık. Oğlu için dua ederken kendi kayıplarımıza dua etmiş olacağız.

50 yıllık Kerbela acısı. Muharrem ayının son günündeyiz. Hüseyin'in son evladını dualarla uğurluyoruz. Babasına selam söylesin. Mekânı cennet olsun.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeniden, ısrarla açılım

Mümtaz'er Türköne 2011.12.27

Açılım, yeniden başlıyor. Beşir Atalay'ın verdiği sinyaller hükümetin geniş kapsamlı bir hazırlık yaptığını ve önümüzdeki günlerde bir paket açıklayacağını haber veriyor. 'Hiç ara verilmemişti ki' yorumu, iyiniyetli bir temenni olarak geride kaldı.

Zira biz, 2009'da başlayan ve Habur'da yol kazasına uğrayan açılımı farklı bir lokomotifle çekmeye devam edeceğiz. Aradan geçen zamanda değişen çok şey var. En başta umutlarımız. Bugün sonuç almak için daha fazla sebebimiz var.

En önemlisi, açılımın yönetiminde ustalaşmış bir iktidar var. İktidar cephesi sağlam. 'Açılım seçimde beni iktidardan eder mi?' sorusu bugün için endişe verici değil. Bu endişenin olmaması sonuca odaklanmak için çok önemli. Geçen zaman zarfında açılımın en önemli cephesinin doğru bir iletişim yönetimi ve psikoloji inşası olduğunu hepimiz tecrübe ederek öğrendik. Güven ortamı sağlamak hükümetin en önemli göreviydi. Hükümet bu güveni sağladı. Bülent Arınç'ın 'Kürtlerin anayasal haklarını tanıyacağız' sözüne Kürt ve Türk milliyetçilerinden benzer şiddetli tepkilerin gelmesi, yeni güven ortamını inşa edeceğimiz alanı gösteriyor. Hepimiz insanız. Kürt ve Türk olmaktan önce bu ülkede insan olarak yaşayacağız: Bir insanın insan olmaktan kaynaklanan bütün vasıflarına saygı göstereceğiz. Anayasalar zaten bu sorunların çözümü için var. Öyleyse çözeceğiz.

İkinci olarak PKK denizi tüketti. PKK'nın Kürtlere dönüp göstereceği bir hedef ve yol kalmadı. Silah ne işe yarar, mermi nereye gider? KCK'nın ilan ettiği Devrimci Halk Savaşı, bu tabirin içine 'halk' girmediği için başlamadan bitti. Kürt vicdanı ayağa kalktı ve PKK'nın 14 Temmuz'da Silvan saldırısı ile başlattığı savaşı mahkûm etti. PKK cephesinin üreteceği yeni bir strateji kalmadı. Bu meseleyi çözmek, PKK için de en sağlam yol artık.

Sadece Kürtler değil, toplumun tamamı çözüme yakın duruyor. Oslo'da MİT yöneticileri ile PKK üst düzey lider kadrosunun yaptığı görüşmelerin basına yansımaları, beklenenin tam tersi bir etki bıraktı. Halk devletin bu konuyu çözmesini istiyor. O kadar? Bu görüşmelerin toplumdan gördüğü ılımlı karşılık, atılacak yeni adımlar için de geniş bir alan açtı. Bugün itibarıyla, Barzani'nin PKK'lılarla yaptığı müzakerelerin devam ettiği herkes tarafından biliniyor. Çözüm için bir sınır yok. Kanın durması, silahların susması çözümün kendisi. 'PKK siyasal yöntemlerle ülkeyi daha kolay böler' argümanı yerini 'kan durursa Türkiye'nin birliği kuvvetlenir' tezine bıraktı. Son olarak mağarada kısırılarak öldürülen 27 PKK'lının sağ ele geçirilmesi için güvenlik güçlerinin gösterdiği çabanın genel bir destek bulduğu görüldü. Öler ve öldürerek bulunabilecek bir çözüm yok. Devlet, insanı yaşatma becerisi nispetinde güç ve itibar sahibi oluyor. En önemlisi vatandaşları nezdinde meşruiyet kazanıyor.

Uluslararası konjonktür çözüm için uygun bir iklim sunuyor. İran ile Türkiye arasında, dirseklerini Kuzey Irak'a yerleştirerek sürdürdükleri bilek güreşinde Türkiye açık ara önde. İran Suriye'de kaybederken bu bilek güreşini kazanamaz. ABD'nin Irak'tan çekilmesi, İran'ın Irak'ın geri kalanında nüfuzunu artırdı. Ancak Kuzey Irak'ta durum farklı. Barzani, PKK sorununun çözümünde Türkiye'ye destek olmak zorunda. Nitekim oluyor.

Başka bir yığın faktör var. Teorilerin, kavramların ışığında sürdürdüğümüz tartışmaların anlamını kaybettiği bir noktadayız. Kavramlar ve tezler fiili duruma hizmet ediyordu. Şimdi psikoloji rehabilite edildi. Kanı durdurmak her şeyin vazgeçilmez ön şartı. Sonra problem, eşit vatandaşlık temelinde anayasada çözülecek. Kürtler ve Türkler, Kürt ve Türk olarak değil, insan olarak aralarındaki ilişkiyi eşit ve onurlu bir vatandaşlık ilişkisine dönüştürerek birlikte yaşayacak. İnsan olmak çok farklı bir ölçüyü getiriyor: Kendinizi karşınızdakinin yerine koyarak onun hukuku hakkında hüküm verme yeteneğini. Devlet ise bütünüyle bu yeteneğe teslim olacak ve hükmünü tenfiz edecek.

İyi bir noktadayız. Karamsarlarda başka niyetler aramalıyız. Çünkü çözümü getirecek olan niyetimiz. İyimserlik ise işin başında bir iyiniyet göstergesi.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberinin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberinin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberinin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tıklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Bağımsız Kürdistan'

Mümtaz'er Türköne 2011.12.29

Bülent Arınç 'bütün anayasal haklarını tanıyacağız' dediği zaman MHP'den gelen şiddetli tepki doğaldı.

Çünkü MHP, çok-etnili bir yapıya karşı 'ulus-devlet modeli'ni savunuyor. Peki BDP'nin tepkisi? Leyla Zana'nın 'Kürt sorunu gündemi'nin ilk sırasına yerleşen sözleri ile birlikte düşünülünce bu tepkilerin sebebi anlaşılıyor. PKK, Kürt sorununun çözümünü istemiyor. İstemiyorsanız, iki çareniz var. Birincisi BDP'nin yaptığı gibi çözüm çabalarına karşı çıkmak. İkincisi, belki daha etkilisi ise Leyla Zana'nın çıkışında görüldüğü üzere devletin ve

milliyetçilerin 'bölünme paranoyası'nı azdırmak. Birincisiyle çözümsüzlük için Kürtleri, ikincisiyle de aynı amaçla Türkleri tahrik ediyorlar. Kürtler doğrusunu tayin ederler; ancak bir Türk olarak Zana'nın tahriklerine kapılmam ve çözümden vazgeçmem gerekiyor mu?

Zana şöyle diyor: 'Birleşmiş Milletler milletlere kendi geleceklerini tayin etme hakkı veriyor. Kürtlere karşı tehdit politikası artık bitmeli. Kendi topraklarında geleceklerine karar verebilmeliler. Özgürlük, otonomi, federalizm, bağımsızlık Kürtlerin de hakkı.'

Pekâlâ! Bülent Arınç'ın bahsettiği anayasal hakların arasına her toplumun kendi kaderini tayin hakkını koysak ne olur? Kürtler ayrılıp bağımsız bir devlet kurmak isterlerse; veya coğrafi esasa dayalı federal bir yönetim altında yaşamayı tercih ederlerse, veyahut esasları belirlenecek bir otonomi altına girmeye karar verirlerse?.. Bunun için referandum yapmayı kabul etsek. Sandığı Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları illere yerleştiresek ve bölge halkına kararlarını sorsak? Sonuç ne olur?

Bu varsayım PKK-BDP cephesi için de, 28 yıldır terörle mücadelede devlete egemen olmuş anlayış için de imkânsız. BDP kendince bu imkânsıza oynayarak alan genişletiyor; devlet ise aynı imkânsızla ülkenin bütünlüğünü koruduğunu öne sürüyor. Bu varsayımın etki gücü imkânsızlığından kaynaklanıyor. Peki ya tartışılır ve sonunda Türkiye gerçekten böyle bir referanduma giderse ne olur?

Otonomi, federalizm veya bağımsızlık gibi farklı alternatiflere göre yapılacak bir referandumdan alınacak sonucu kestirmek zor değil. Kürdistan adı verilen bölgede bağımsızlıktan otonomiye doğru ilerleyen bir skalada % 10-25 arasında destek oyunun geleceğini düşünüyorum. Dünyaya sadece etnik kimliklerinin penceresinden bakan bir milliyetçi azınlık, Kürt Kürt'e yaşayacakları dar bir hayat biçimini tercih eder. Benim tezim, ampirik araştırmalarla test edilebilir. 'Bu meseleyi gidip Ankara'da çözün' diyerek, üstelik rakip partilere savaş açıp baskı oluşturarak BDP'ye verilen oylar, yapılacak referandumun sonuçları hakkında bir fikir veriyor. Ancak bu referandumun sonuçları hakkında fikir yürütürken hesaba katılması gereken iki parametre var.

Birincisi böyle bir referandumun ancak ve ancak PKK'nın silahları bıraktığı şartlarda yapılabilirliği ihtimali mevcut. Tam anlamıyla barış sağlanır ve bölge halkı özgür iradesini hiçbir baskı altında kalmadan verirse bu referandum anlam taşır. İkincisi ise şiddetin sona erdiği şartlarda referanduma kadar geçecek sürede Kürt sorununun çözümü için atılacak olumlu adımların da, referandum sonucu üzerindeki etkisi dikkate alınmalı. Öncelikle bağımsızlık, Kürtlerin kendi devletlerine sahip olmalarının yanında Türkiye'nin geri kalanını kaybetmeleri demek. Federal sistemin ve otonominin de kazançları yanında götürüleri var. Kürtler özgür bir ortamda kazançları ve kayıpları somut örneklerle tartışacaklar. Ama asıl önemlisi, Türkiye'nin ulus-devlet formunda birliğini ve bütünlüğünü savunanlar, kendilerini Kürtlerin yerine koyup onların rızalarını alacakları çözümler üretmek mükellefiyetiyle karşılaşacaklar. Referandum süreci sadece Kürtler için değil Kürt olmayanlar için de öğrenme, olgunlaşma, bakış açısı değiştirme süreci olacak. Belki referandumun kendisi değil, referandum ihtimali bile bu muhasebe için vesile olmaya yetebilir.

Türkiye'nin birliğine gelince... 'Kendi kaderini tayin hakkı'na sahip bir toplumun özgür iradesi ile bu birliği devam ettirme kararı, kaya gibi sağlam bir Türkiye ortaya çıkarmaz mı?

'Bağımsız Kürdistan' ihtimali, Türkiye'nin bütünlüğü önünde bir tehdit değil; bana öyle geliyor ki sadece PKK'dan ve devletten yediğimiz sopaların bahanesi. Siz ne düşünüyorsunuz?

Bedel ödemek ve bölücülük

Mümtaz'er Türköne 2011.12.30

Muharrem İnce'nin lafı, sorumsuzluk ve ucuzluk örneği.

Bir Kürt olsanız 'Bedelini ödersin, gelir alırsın' sözünü duyunca ne düşünürsünüz? Gerçi muhatabı Leyla Zana ve 'özerklik de yetmez' sözüne cevap veriyor. CHP sözcüsü bu karşılığı verene kadar Zana'nın sözü bir densizlik veya provokasyondan ibaretti. İnce'nin verdiği karşılıkla Zana'nın sözü adresine ulaşmış oluyor. Ülkenin bütünlüğünden yana her Kürt, 'sıkıysa gel al' tehdidinde maruz kalıyor. PKK bu tehdidi kitlesel desteğin malzemesi olarak kullanıyor; Kürtlere kendi 'ödediği bedeli' hatırlatıyor.

Fuad Paşa'nın III. Napolyon'un Girit için 'kaçı satarsınız?' sualine verdiği meşhur 'aldığımız fiyata' cevabının, İnce'nin lafı içinde bir bağlantısı yok. Girit, Osmanlı tarihinde en çok kan dökerek alınmış yerdir. Peki Kürt vilayetleri? Kürt bölgeleri Osmanlı Devleti'ne tek damla kan dökmeden katıldı. Hatta daha ötesi Türkler ve Kürtler birlikte İran'a karşı ittifak ettiler ve bu birlik Çaldıran sonrasında kalıcı hale geldi. En tehlikeli çağda, I. Dünya Savaşı'nda Kürtler, Türklerle birlikte bedel ödediler. Ateşten çemberin içinden geçtiğimiz Millî Mücadele'de Türklerle birlikte aynı bedeli ödemeye devam ettiler. Şimdi çiğ bir üslupla onları bedel ödemeye davet ederseniz ayıp etmiş olursunuz.

Tarih neden önemli? Çünkü milleti yaşanmış olan o tarihî tecrübe şekillendiriyor. Yıllar önce Amasra'da cuma namazı kılarken, hocanın elinde kılıçla hutbeye çıkmasına şaşırmıştım. Sebebini sorunca, 'buralar kılıç zoruyla alındı' cevabını vermişti. Hutbeye kılıçla çıkınca bu durum hatırlatılıyormuş. Orta Asya'da bazı yerlerde imamlar ellerinde koca bir sopayla minbere çıkıyorlar. Anlamı aynı. Kürt bölgelerinin hiçbirinde böyle bir gelenek yoktur. Kürtlerle Türklerin birlikte yaşadığı uzun tarihte, 1924'e gelene kadar bir karşı karşıya gelme de yoktur. Osmanlı devletinin Kürt bölgelerine hakim olurken ödediği bir 'fiyat' olmadı. Demek ki karşılığında bugün Kürtlerin ödeyeceği bir bedel de yok. Üstelik Kürtlerin böyle bir niyeti de yok.

Asker siyasî alanı boşaltınca, Kürt sorununda askere özgü sığ ve basmakalıp hamaseti CHP sürdürmeye çalışıyor. Silahlar susacak ama konuşurken nefesiniz barut kokmaya devam edecek. Bu ülkenin bütünlüğü bu şiddet ve düşmanlık kokan üslupla korunabilir mi? 'Bedelini ödeyip alın' lafı, Kürtlerin tamamını ötekileştirmek ve onlara nefret kusmak anlamına gelmiyor mu? Bu laf, bir nefret suçu değil mi?

Toprak esasına, coğrafi temele dayanan hiçbir çözüm Kürt sorununu çözemez. Bir toprak parçası üzerinde özerklik, federasyon veya bağımsızlık gibi çözümler sadece Kürt milliyetçilerinin şişmiş egolarını tatmin eder; Kürtlerin derdine derman olmaz. Bu durumun tartışma götürmez gerçek bir sebebi var: Kürtlerin yarısından fazlası Kürt coğrafyası dışında yaşıyor. İstanbul'dan daha çok Kürtlerin yaşadığı bir şehir yeryüzünde mevcut mu? Coğrafi temelli arayışlar otomatik olarak bulunan formülleri Kürt sorununun çözümü olmaktan çıkartıyor; Kürt ulusalcılığının hayallerine dönüştürüyor. Asıl Kürtlerin ağır bedeller ödeyecekleri çözümler Kürt ulusalcılarına karşı ödeyecekleri çözümler olacak.

Çıkartacağımız makul tek sonuç var: Kürt sorunu bir bölücülük sorunu değil. Kürtler Türkiye'yi bölmez, bölemez. Çünkü bölmek istemez. Bölücülük sadece Leyla Zana gibi marjinal Kürt ulusalcılarının ve demokrasiyi askıya almak için bu sorunu bahane eden devlet içindeki çetelerin sorunu. Bu kadar çok müşterisi ve piyasası olunca, buradan üretilen tehdidi siyasî malzemeye dönüştürecek partiler elbette çıkacak. Leyla Zana'nın sözleri

kim bilir MHP'ye ne kadar oy kazandırmıştır? Muharrem İnce'nin müdahalesi bu piyasadan pay kapmaya çalışmak değil mi?

Bölücülük bir safsata. İmkânsız olan bir şey tehlike değil safsata olur. Öcülerden, hayaletlerden korkmak yerine neden birliğimizi kuvvetlendirecek vesileler icat etmiyoruz? Sadece Diyarbakır için değil Türkiye'nin tamamı için yerinden yönetim prensibi Kürtlerin bu ülkenin bütünlüğüne daha fazla katkı yapmasına fırsat vermez mi?

Şöyle düşünelim: Çözüm geciktikçe bedeli sadece Kürtler değil, hepimiz birlikte ödemiyeceğiz mi?

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

2012 algımız

Mümtaz'er Türköne 2012.01.01

Bugün, hayatımızın doğal bir parçası haline gelen koca bir yılı geride bıraktık.

İçinde nefes alıp verdiğimiz, koşuşturduğumuz, mutlu olduğumuz, zaman zaman isyan ettiğimiz ama en kolayından bir alışkanlığa döndürdüğümüz 2011 yılı artık yok. İmkânsız olan yegâne şey onun geri gelmesi. Tıpkı tam bir yıl sonra 2013 yılının ilk gününü idrak ederken, bugün önümüzde uzanan 2012 yılına geri dönüşün imkânsız olacağı gibi. Geçen zamana geri dönemeyiz, dün dünde kaldı; ama önümüzde uzanan zamanın efendisi biziz.

Dünya ölçeğinde boşluk kabul etmeyen, acımasız bir cambazlık devam ediyor. Kucağına sıkıştırdığı kazançların üzerine yenilerini eklemek için cansiperane bir rekabete girenler tökezlediler. 2008 yılından beri dünya ekonomisinin hassas dengeleri altüst oluyor. ABD'de ve Avrupa'da % 1'e karşı isyan eden % 99, artık denizin tükendiğini ilan ediyor. Finans alanında başlayan kriz daha sonra reel sektöre sıçradı. 2011 yılı, bu krizin artık toplumu içine alıp sağa-sola savurduğuna şahit oldu. Derinleşen bu krizin içinden çıkış için en küçük bir umut ışığı görülüyor. Avrupa, önündeki on yılın kayıp olduğunu ilan etti. Daha sonrası ise belirsiz. Serbest piyasa düzeninin geleceği hakkında ciddi kuşklar var.

Türkiye yeni milenyuma krizlerle kavrulup pişerek girdi. Aradan geçen on senede büyük ilerlemeler kat etti. Dünya derinleşen bir krizle yerinde sayarken, hatta küçülürken Türkiye aldığı payı inatla büyütüyor. Cumhuriyet tarihi ilk defa uzun bir altın çağ yaşıyor. Güçlü bir ekonomi ile desteklenen proaktif dış politika Türkiye'yi dünya siyasetinin oyun kurucuları arasına yerleştirdi. Her şey bizim irademize bağlı değil; bazen hesaplar tutmuyor, bazen de kontrolden çıkıyor. Ama şu soruya insaf ölçüleri içinde cevap verelim: Boş bıraktığımız bir alan var mı?

Dinamizminizi, sorun çözme yeteneğinizi kilitleyen askerî vesayet prangalarından tam olarak 2011 yılı içinde kurtulduk. Siyaset üzerinden darbe kâbusu, ekonomi üzerinde rantıye tahakkümü kalkınca kanatlandık. Başardığımız mucizeler, son elli yılda darbe maceraları yüzünden nelerden mahrum kaldığımızı da gösterdi. Artık işler yoluna girdi. Beyinle kaslar arasındaki sinir sistemi çalışıyor. Karşılaştığımız her durumda sağlıklı tepkiler verebiliyoruz. Terörle mücadelede devlette sağlanan vahdetin getirdiği başarılı sonuçlar ortada değil mi? Her on generalden biri hapiste ve Türkiye'nin askerî performansı neredeyse on kat arttı.

2012 senesi, yaşadığımız köklü değişimin final yılı olacak. Türkiye yeni bir anayasa yapacak ve artık siyasî düzenimiz için 2012'den önce ve 2012'den sonra ayırımı yapılacak. Sivil bir anayasayı ortaya çıkartacak halk iradesi yasaklarla ve baskılarla azdırılan etnik sorunu çözme gücü de gösterecek. Ne olursa olsun bir çözüm bulacağız. Çözüm dediğimiz şey ise atla deve değil. Sadece her ferdinin eşit ve onurlu vatandaşlar olarak kendini gerçekleştireceği bir Türkiye istiyoruz. 2012 yılında geçmişe bir sünger çekip yeni bir başlangıç yapacağız.

Algı, gerçeklerin yerine geçiyor; sonra algımızı gerçek zannetmeye başlıyoruz. Gündelik siyasetin tüketici gündemleri arasında algılama hatası yapmayalım. Türkiye iyi bir yerde. Gücü-kuvveti ve aklı yerinde. Her sorunun üstesinden gelecek donanım, tecrübeye ve özgüvene sahip. Bizi bekleyen bir tehlike yok. Başımızı kuma gömmek yerine ayağımızı yere sağlam basıp, gelişmelere vaziyet edeceğiz.

Algı, gerçeğin önüne geçince algıladığınız şey gerçeğe dönüşür. Dünyanın yaşadığı ekonomik krizin gerçeklerden değil algılardan kaynaklanması bu durumun yakın örneği. Algımızı oluşturan unsurları tek tek gözden geçirmek, hatamızı düzeltmek için yeterli. Türkiye'nin bölünme tehlikesi yok. Çünkü Türkiye'yi bölebilecek bir güç ortada yok. Korkuların yerini güvenin ve dayanışmanın alması yeterli.

2012 yılı, gelecek kuşakların hayırla yad edeceği parlak bir dönüm noktası olabilir. Her şey gerçeği doğru algılamamıza bağlı. Kendimize ve bu ülkede yaşayan herkese güven duymamızı sağlayacak algılarımız, doğru algılar olacak. Bu özgüven oluşunca, yılın 365 günü önümüzde kim durabilir?

Yeni yıl hepimize hayırlar getsin.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anadilde eğitim

Mümtaz'er Türköne 2012.01.03

Kavga büyüyüp, ortalığı toz-duman kaplayınca sebep unutuluyor. Terör sorununun özünde Kürt sorunu var. Kürt sorunu ise neredeyse bütünüyle Kürtçe sorunundan ibaret.

PKK terörü, 1983 yılında Askerî Cunta'nın giderayak çıkarttığı Kürtçenin özel alanda konuşulmasını bile yasaklayan kanunun (2932 sayılı kanun) kendisine açtığı geniş hareket alanında serpilip büyümedi mi? Bugün hâlâ aynı sorun, KCK davasında Kürtçe savunma yapma hakkı olarak devam etmiyor mu?

1991 yılında Özal, Kürtçeyi yasaklayan kanunu ilga etti. 2009 yılında TRT Şeş'in açılmasına kadar bu alanda ciddi bir ilerleme sağlanamadı. Geride bıraktığımız son üç yılda alınan dev mesafe, Kürtçe yayın yapan devlet televizyonunun oluşturduğu atmosferin eseri. Geriye ne kaldı? Kürtçe öğretime kimseden itiraz yok. Ya Kürtçe

eğitim? Kürtçe eğitim hakkı, bir anayasal hak olarak benimsendiği zaman geride Kürtçe sorunu adına herhangi bir eksiklik kalmayacak. Kürt ulusalcılığının siyasî talepleri, artık Kürt sorunu adında bir etnik sorunu değil bir ulusal soruna, yani marjinalleşmeye işaret edecek.

Anadilde eğitim konusunun Türkiye'deki en yetkin uzmanı, Dicle Üniversitesi Öğretim Üyesi Vahap Coşkun. Büyük katkıda bulunduğu 'Dil Yaresi' isimli çalışma, hâlâ konunun en zengin referansı niteliğinde. Onun bilimsel kavramlaştırmalarını takip etmek, çözümün ortak yöntemine sahip olmak için yeterli görünüyor.

'Anadilde öğretim', resmî eğitim içinde anadilin öğretilmesine imkân sağlanması anlamına geliyor. Bunun için haftalık ders programına birkaç saatlik Kürtçe dersinin konulması yeterli. Bu dersin zorunlu müfredat içine alınması veya seçimlik olması tartışılması gereken bir konu. Anadili Kürtçe olan vatandaşlarımızın Türkiye sathındaki dağılımına bakılınca, bu öğretimin seçimlik ders şeklinde müfredata alınması gerektiği anlaşıyor. Ancak sonuçta devlet Kürt vatandaşlarının anadilini öğrenme talebini karşılamış oluyor. Bu konuda itiraz yok. Bir uzlaşma oluşmuş durumda.

Anadilde eğitim ise, zannedildiği gibi Türkçeye rakip olarak, kapısından girdiğiniz zaman her şeyin Kürtçeden ibaret olduğu okul anlamına gelmiyor. Resmî dili öğretmek, anadilde eğitimi anayasal hak olarak düzenleyen ülkelerde bile devletin görevi olarak kabul ediliyor. Çözüm iki dilli eğitimde bulunuyor. Devlet, vatandaşlarına aynı anda iki dilli eğitim fırsatı tanımış oluyor.

Ulus devletin zihnimize yerleştirdiği dar kalıpların, yasakların dışına çıkarak düşünelim. Anaokulundan itibaren Kürt vatandaşlarımızın, anadilde eğitim hakkına sahip olduğu bir eğitim sistemi tahayyül edelim. Matematik, fizik, hayat bilgisi gibi dersleri çocuklar hangi dilde öğrenmek isteyecekler? İki dilin aynı anda öğrenilmesi mümkün. Ancak, tek dil üzerinde yoğunlaşmanın iki dilli olana göre avantajları da dezavantajları da var. Liseyi bitirene kadar eğitim, üniversiteye hazırlık olarak görüldüğüne göre mukayeseyi yüksek öğrenim fırsatına göre yapmak lâzım. Liseyi bitirdiğinde kim daha avantajlı olacak? Yüksek öğrenimde Kürtçe eğitim imkânı ne kadar sağlanabilir? Bu noktada artık devletin iyi niyeti ve çabası da yeterli olmaz. Kürtçe eğitim talep edenlerin hesap etmesi gereken bir gelecek kaygısı devreye giriyor. Kuzey Irak'ta resmî dil, Türkiye Kürtçesi yani Kurmanç dili değil. Bir üniversitede mevcut olan bilim dallarına göre, Kurmanç dilinde müfredat ve literatür oluşacak. Sonrasında ise bu dilde üniversite eğitimi alanların, meslek hayatına başlarken diğerlerine göre hiç olmazsa eşit fırsatlara sahip olması gerekecek.

Anadilde eğitim tabusu, ulus-devletin paranoyalarının eseri. Yasak koymamak korktuğunuzun başınıza gelmesi değil, korkularınızdan kurtulmak demek. Vatandaşının diline sahip çıkan bir devlet mi, yasaklayan bir devlet mi birliğini, bütünlüğünü garanti eder?

Anadilde eğitim meselesi, üzerinde düşünmeden hüküm verdiğimiz bir konu. Yeni anayasanın, anadilde eğitime yasak koymaması, bu sorunun aşılması için yeterli. Bu mesele normalleştiği zaman, yani Kürtçeyi vatandaşın talebine göre özgürce şekillenen bir alternatif olarak eğitim sistemine yerleştirdiğiniz bıraktığımız zaman, Kürtçe sorunu yani Kürt sorunu sona ermiş olacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gerçekleri karartma

Tam dört buçuk yıl geride kalan Danıştay saldırısı ile ilgili OYAK'ta yapılan son tutuklamalar 'delil karartma suçu' ile ilgili.

Daha önce yapılan yargılamada OYAK Güvenlik'in, kameraları bozuk oldukları gerekçesi ile söktüğü bilgisi karara girmişti. Ancak İstanbul'daki yargılamada Mahkeme'nin talebiyle yaptırılan TUBİTAK incelemesi, kameraların sökülmediğini, olay anına tesadüf eden görüntülerin kasten ve geri dönülmez şekilde silindiğini kanıtladı.

'Delil karartma', gerçeğin ortaya çıkmasına yardım eden bilgilerin, bulguların kasten saklanması, değiştirilmesini ifade ediyor. Söz konusu olan, koskoca Danıştay provokasyonu. Şayet amacına ulaşıyorsa, entegre planın diğer parçaları da planlandığı şekilde işleydi Türkiye bir askerî darbe ile karşı karşıya kalacaktı. Görev yapan polisin cesareti ve suikastçinin yakalanması; ve tabii Zaman'ın 'Deştikçe çete çıkıyor' manşeti, iktidarın silahla gasp edilmesi eylemini engelledi.

OYAK Güvenlik tutuklamaları ile eşzamanlı olarak, sabık Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ'un 'şüpheli' sıfatıyla savcılık tarafından ifadeye çağırılması, tam olarak benzer bir iddia ile ilgili. Şüpheli sıfatıyla çağırılan kişi, elinde kâğıtlar 'savcılar bu kâğıt parçasının sahte olduğunu ispatlasın' diyerek yargıya talimat veren bir genel komutan. Şüphe, 'delil karartma' şüphesi. Komuta kademesini arkasına alıp 'delil karartma' niyetiyle mahkemeleri, iktidarı ve halkı tehdit eden bir genelkurmay başkanı imajı hâlâ hafızalarda. Ne için? Gerçeğin ortaya çıkmasını engellemek için. İddia doğruysa, LAW silahına soba borusu muamelesi de aynı gerekçe ile, gerçekleri karartma gerekçesiyle yapılmış.

Gerçekleri karartmak için delilleri saklar veya değiştirirsiniz, bağırıp-çağırıp ortalığa dehşet saçarsınız, yargıyı engellersiniz ve bir de saçma fikirler üretirsiniz. İdeolojiler de, gerçeklerin karartılmış halidir. Gerçekler işinize yaramıyorsa onları tepetaklak etmeniz, eğip-bükmeniz ve çarpıtmanız gerekir. İdeolojiler bu işe hizmet eder. Çok fazla tekrarlanınca, doğal olarak ezberlenince fikirler, gerçeklerin saklanacağı en elverişli kılıflara dönüşür. Görüntü, fotoğraf makinesinin merceğinden geçince tepetaklak olur. Tepetaklak olan bir resmin, gerçeğiyle bağlantısını tekrar düz vaziyete getirmeden anlayamazsınız.

Gerçekleri karartmak için zihnimize yerleştirilmiş çok sayıda fikir ve bunları sistemli hale getiren ideolojiler var. İtaatkar ve uslu vatandaşları olarak ilkokula başladığımız tarihten beri kafamıza yerleştirilen ulus-devlet formunun, çok dar ve sınırlı bir form olduğunu, bu sınırların içinde nefes alıp vermenin bile mümkün olmadığını gerçekler karanlıkta görünmez olduğu için fark edemiyoruz. Gerçeği, karanlığın içinde fark edemiyorsanız, yapacağınız çok fazla şey var. Önce karanlığa ışık tutarsınız. Yapamıyorsanız yakından bakarsınız, hatta elinizle dokunursunuz. Veya bakış açısını değiştirip, biraz ışığın bulunduğu perspektife geçersiniz.

İhtiyacımız olan yegâne şey, gerçekler. Bizi koruyacak, gücün suiistimalini engelleyecek, bir arada barış içinde yaşamamızı sağlayacak ortak paydamız gerçekler. Kimsenin, ama hiç kimsenin gerçekleri karartma gücü yoksa hayatımız da, refahımız da, huzurumuz da emniyette demektir.

Anayasa değişikliği ile genelkurmay başkanı savcının önüne, 'şüpheli' sıfatıyla çıkabiliyor. 12 Eylül darbesi için ancak 32 yıl sonra bir iddianame hazırlanabiliyor. Öyleyse yapacağımız anayasada devlet cihazı, gerçeklerin saklanamayacağı kadar şeffaf olacak.

Kürt sorunu bu karanlıkta büyüdü. Devlet iktidarını suiistimal edenler ve kendi çıkarı için kullananlar büyümüş bir Kürt sorununa ihtiyaç duydukları için bu hale geldik. İnsan hayatının ve onurunun kutsallığını, tartışılmaz bir

gerçek olarak kabul eden ve devletin varlık sebebini bu gerçeğin üzerine olabildiğince şeffaf bir şekilde yerleştiren bir anayasa yapmayı başarırırsak geride bir sorun kalır mı?

Anayasa'nın kilit sorunu olan anadilde eğitim sorununa, ezberlediklerimizi değil, etrafımızdaki gerçekleri esas alarak bakmayı denemeliyiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Deniz Gezmiş'in hatırası

Mümtaz'er Türköne 2012.01.06

Deniz Gezmiş 'darbe peşinde koşan bir nesil'in sembol ismi. Hayatı ve yaptıkları yanlıştı. Darbecilerin iktidar oyununa alet oldu. Merak edenler, Hasan Cemal'in verdiği bilgilere bakabilir. 9 Martçılar darbe şartlarını olgunlaştırmak için üniversite gençlerini kullanıyorlar. Gençler de 'Millî Demokratik Devrim Stratejisi' ve 'Ordu-Gençlik Elele' sloganları ile darbenin sokak gücü olmaya razı oluyorlar. Sonra da idam sehpasında yalnız bırakılıyorlar.

Deniz Gezmiş'in arkadaşları ile birlikte idam edilmesi tam bir haksızlıktı. Tek kişiyi öldürmemiş, zarar vermemiş bir delikanlının ölümüne mahkûm edilmesi bir zulüm örneğiydi. Belki yaptıklarıyla tek ayak üzerinde durma cezasını hak etmişti, ama o yaşta idam edilmesi bir vahşetti.

Aradan tam 40 sene geçti. 40 sene boyunca Deniz Gezmiş, bu zulmün sembolü olarak hep 25 yaşında bir delikanlı olarak aramızda yaşamaya devam etti. 70'li yıllarda solcu gençler onun hatırası için öldü ve öldürdü. Deniz Gezmiş'in adını duvara yazarken hayatından olan gençlerin sayısı bile, geride kalan mirası ifade etmek için yeterli. 'Deniz, Yusuf, İnan; Savaşa devam' sloganı bu mirastan çıkarılmış ve üzerine bir savaş stratejisi inşa edilmişti.

O yılları kitaplardan ve televizyon dizilerinden öğrenenler için Can Yücel'in şu mısraları Deniz Gezmiş'in simgeleştirdiği duyguyu çok iyi anlatır: 'En hızlıydı hepimizin, /En önce göğüsledi ipi... /Acıyorsam sana anam avradım olsun/ Ama aşk olsun sana çocuk, Aşk olsun...'

Kavga sona erdikten ve semboller can alıp-vermeyi bıraktıktan sonra Deniz Gezmiş ismi, sağ için de saygı uyandırmaya başladı. İvedik Mezarlığı'nda eski arkadaşlarımla Deniz Gezmiş'in mezarı önünden geçerken bu saygıya hep şahit olmuşumdur. Deniz Gezmiş ismi, bir kuşağa yapılan haksızlığın, acımasızlığın en yalın sembolüdür.

Bülent Ersoy'un Deniz Gezmiş'in hatırası üzerinden oluşturduğu magazin gündemi işte bu yüzden beni de rahatsız etti. Vıcık vıcık ve mide bulandıran bir istismar söz konusu bu gündemin içinde. Bülent Ersoy, bir kuşağın müstesna bir yerde muhafaza ettiği hatıralarına, acılarına doğrudan tacizde bulunuyor. Bir neslin acısını, hatırasını magazin dünyasının iğrenç malzemesine dönüştürüyor.

Bunu ne için yapıyor?

Bülent Ersoy'un kulağına taktığı küpelerle gündeme gelmesi ile 'Deniz Gezmiş bana gazoz ismarlamıştı' demesi arasında hiçbir fark yok. Cıvık, iğrenç ihsasların, çağrışımların tek amacı Deniz Gezmiş ismi üzerinden reklam yapmak. Gerçek olmasının mümkün olmaması, bu tezgâhı daha da iğrenç hale getiriyor. 25 yaşında idam

edilmiş ve bir neslin simgesi olmuş bir delikanlının hatırası, gösteri dünyasının şatafatlı içki masasının ucuz mezesi olarak tüketiliyor.

Meselenin Bülent Ersoy'un cinsiyetiyle veya cinsel tercihleriyle yakından uzaktan hiçbir alâkası yok. Ersoy'un gündem oluşturma stratejisinin iyi çalıştığı, mevzuya feministlerin ve farklı tercihleri olanların balıklama atlamasından ve tartışmayı kutuplaştırmalarından belli. Bu yüzden Bozkurt Nuhoğlu'nun tepkisini, bir hatırıya sahip çıkmanın ve 40 sene önce idam edilmiş birine tacizi engellemenin çabası olarak görmek lâzım. Sözleri amacını aşmış olabilir ama tepkisi tamamıyla haklı.

Magazin dünyası bunu hep yapıyor. Siyasî sorunlar, toplumun kutsalları zaman zaman karşımıza magazin gündemi olarak çıkıyor. Beş-on kuruşluk reklâm için insanların aziz bildiklerine, kutsalına dokunmak ağır bir suç. Önlenmeli. Önlemek ve caydırmak için ne mümkünse yapılmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Terör örgütü' lafı, görev suçu ve askerin şerefi

Mümtaz'er Türköne 2012.01.08

Kelimeler, kavramları isimlendirmek, vakıaları tanımlayıp tasnif etmek için var. Şayet PKK'nın Kürt ulusalcılığını hedefine ulaştırmak için döktüğü kan ile, askerin darbe zemini oluşturmak adına giriştiği provokasyonlar, tezgahlar arasında 'terör' kelimesi ile ifade edilecek bir ortak payda varsa, bu işe karışanlar 'terör örgütü mensubu olmak' suçuyla yargılanır. Peki ortak payda var mı?

Terör, siyasî amaçlar için şiddete başvurmak demek. Sandıktan çıkan hükümetin elinden devlet iktidarını zorla almak için eğer cinayet işlemeyi planlamış, hatta işlemişseniz bunun adı terördür. PKK militanlarının karakol basması, sivil hedeflere saldırarak adam öldürmesi ne kadar terör ise; Danıştay suikastı da, Cumhuriyet Gazetesi'ne bomba atılması da, Zirve Yayınevi katliamı da o ölçüde terördür. Zira her biri bir siyasî hedefin ele geçirilmesi adına işlenmektedir.

Koskoca komutan, 'terör örgütü' kurmak iddiasıyla tutuklanıyorsa, sadece bu ortak paydaya bakılır. Danıştay suikastı ile Batman'da masum sivillerin öldürülmesi olayları sizin beyninizin aynı bölgesinde benzer irkilme ve öfke duygusu uyandırıyor ise ikisi aynı şeydir. Ayrıca, darbe yapmak için adam öldürmeyi planlayan adam yaptığı işin terör olduğunu bilmeli ve ayağını denk almalıdır. Bu işi yaparken bir PKK'lı militandan farkı kalmadığını kavraması için bizim ona bu kelimeleri kullanarak ihtarda bulunmamız gerekir.

Görev suçu, devlet memurlarının görevleriyle ilgili işleri yaparken işledikleri suçlu ifade eder. Şayet darbe planlamak ve yapmak Türk Silahlı Kuvvetleri'nin görevleri arasında yer alıyorsa, internet andıcı ile işlenen suçlar 'görev suçu' kapsamına girer. Genelkurmay Başkanı'nın Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ni itibarsızlaştırmak, sakatlamak adına kara propaganda yapması, ancak darbe yapmanın bir askerî görev olarak tanımlanması halinde görev suçu olarak nitelenebilir. Bu yüzden 'Genelkurmay Başkanı, normal mahkemede değil Yüce Divan'da yargılanmalıdır' diyenler, 'darbe planlamak ve teşebbüste bulunmak faaliyeti bir suç değildir, rutin bir askerî görevdir' demiş oluyorlar. Kaldı ki Anayasa'nın 145. maddesi 'askerî suç' tanımını yaparak, askerlere özgü 'görev suçu'nu özel olarak belirlemiştir. Bu maddede 'asker kişiler tarafından işlenen askerî suçlar' dışında

kalan 'Devletin güvenliğine, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlara ait davalar adliye mahkemelerinde görülür' dendiğine ve İlker Başbuğ dışında aynı örgütlü suçtan yargılananların davasına adli yargı tarafından bakıldığına göre, bir görev suçu ile karşı karşıya olmadığımız ortadadır.

Son olarak, şayet İlker Başbuğ'un ifadesinde ileri sürdüğü gibi internet andıcının hazırlanmasında gerçekten hiçbir dahli ve bilgisi olmadığı tespit edilirse; işte ancak ondan sonra İlker Başbuğ'un başka bir suçtan Yüce Divan'da yargılanmasının önü açılabilir. Bu suç 'görevi ihmal suçu'dur. Genelkurmay Karargâhı'nda, Genelkurmay Başkanı'nın bilgisi ve denetimi dışında çok sayıda karargâh personelinin karıştığı bir 'anayasal düzene karşı' suç işlenebiliyorsa, Genelkurmay Başkanı görevini ihmal etmiş demektir. Bu kadar ağır ve önemli bir suçu işleyen Genelkurmay Karargâhı'nın başındaki komutan, askerlik mesleğinin katı hiyerarşi ve disiplini kapsamında ağır bir 'görevi ihmal suçu' işlemiş demektir.

Kelimelerin ve kavramların bize anlattıkları bu kadar. Bir de bu kelime ve kavramların içinde yer aldığı onurlu askerlik mesleğinin söyleyecekleri var. Şayet bir komutan, bütün astlarının 'emri kendisi verdi' dediği bir suçla ilgili 'Ben yapmadım, yardımcım yaptı' diyorsa askerlik mesleğinin şerefini de bu tartışmaya dahil etmek gerekir. Halbuki beklenen, kendisinin gerçekte hiçbir dahli olmasa da, o sırada emir-komuta kendisinde olduğuna göre 'bütün sorumluluk bana aittir' demekten ibarettir. Bir komutanın bunu demesi askerlik mesleğinin şerefini her şeyin üzerinde tutmak anlamına gelir. Demiyorsa? O zaman ordunuzda her şeyi tepeden tırnağa gözden geçirmeniz gerekir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Askerliğin namusu

Mümtaz'er Türköne 2012.01.10

İç Hizmet Kanunu'nun 37. maddesi, Silahlı Kuvvetler'e katılan herkesin içmesi gereken Ant'a yer verir. 'Herkes'in içinde rütbesiz er de, genelkurmay başkanı da yer alır.

Bu Ant'a göre bir asker ancak 'askerliğin namusunu canından aziz bilme'ye yemin ederek 'asker' sıfatı kazanır. 'Namus' kelimesi 'haysiyet', 'onur', 'şeref' anlamına gelir. İffet ve ırz kelimesi ile karıştırılması, namusun hepsini kapsamasındandır.

İç Hizmet Kanunu, 'askerliğin namusu', yani askerlik mesleğinin şerefi için bir askerin hayatını feda etmesini dahi emrediyor. Savaşta verilen emri yerine getirmek, vatani korumak gibi ordunun üstlendiği savunma görevi için askerin hayatını feda etmesi doğal. Savaşta ölecek veya öldüreceksiniz. Savaş başladığı zaman normal bildiğimiz hiçbir kural işlemez. Hukuk askıya alınır ve yerine savaş hukuku uygulanır. Askerler de kendi örgütlenmelerini 'hazer' ve 'sefer', yani 'barış' ve 'savaş' şartlarına göre ayırırlar. Bir ordu savaşırken vereceği kayıpları değil, savaşı kazanmayı düşünür. Bu yüzden askerlerin ölmeye hazır olması bu mesleğin gereğidir.

Ancak ettiği yemin gereği asker, askerlik mesleğinin şerefini korumak adına sadece savaşta değil, barış zamanında bile hayatını feda etmeye hazırdır. 'Mesleği için ölmek', o mesleğin varlık sebebi için ölmekten farklıdır. 'Vatan için' değil, 'vatani savunma mesleği' için. Her hal ve şartta, hazerde ve seferde asker, mesleğinin şerefini göz önünde tutacak ve yaptığı bir hata, ihmal veya kusur yüzünden mesleğinin şerefine halel getirmemek adına hayatını feda edecekti. Büyük Taarruz'da çok değerli bir asker olan 57. Tümen Komutanı Miralay Reşad Bey, kendisine verilen süre içinde iki tepeyi düşmandan alamadığı için intihar etmiştir. Bu intihar,

savaş şartlarında ülkeyi korumak için değil, askerlik mesleğinin şerefine aittir. Zira bu başarılı komutanın hayatta kalması, savaş için bir kazanç olurdu. Ama onun yorumuna göre askerlik mesleğinin şerefi savaştan bile daha önemlidir. Haklı olan odur; zira Millî Mücadele, bu şeref anlayışına sahip komutanlar marifetiyle kazanılmıştır.

İç Hizmet Kanunu ve İç Hizmet Yönetmeliği, güçlü gelenekleri olan Türk ordusunda bir komutanın, astlarına karşı sorumluluğunu da düzenler. Komutan bir liderdir. Lider, verdiği emri yerine getirenleri korumak, hatta onların hayatlarını kendi hayatından daha aziz tutmak zorundadır. Bir tehlike anında komutan önce emrindekileri kurtarır, en son kendisini emniyete alır. Komutan, her verdiği emir hiç tereddüt etmeden yerine getirilecek kişidir. Savaşma yeteneği hızlı karar alma ve verilen emirleri sorgulamadan uygulama yeteneğine bağlıdır. Kötü asker yoktur, kötü komutan vardır. Savaşları askerler değil, komutanlar kazanır veya kaybeder. İyi bir orduda komutan, neredeyse her şey demektir. Asker ise komutanın emirlerini sorgulamadan ifa ettiği zaman iyi bir asker niteliği kazanır.

'Kanuna aykırı emir', bu yüzden askerlik mesleğinde çok zor ayırt edilir. Görevi 'verilen emri ne pahasına olursa olsun yerine getirmek' olanlar emrin kanuna uygun olup olmadığını sorgulamakta zorlanır. Komuta kademesinin hukuk içinde bulunma zarureti bu yüzden çok önemlidir.

İnternet Andıcı davası, askerin barışta da savaşta da uzak durması gereken siyasete müdahale etmek için işlenen suçları kapsıyor. Genelkurmay Karargâhı'nın bu suçlar işlenirken bir siyasî parti genel merkezi gibi çalışmasının, askerlik mesleği ile bir ilgisi yok. Çünkü darbeci aslında asker değil, iktidarı ele geçirmek için askerliği kullanan başıbozuk taifesidir. Ben bu yüzden, 37. maddedeki 'askerliğin namusu' yükümlülüğünün bu davanın sanıklarının kapsamadığını düşünüyorum.

Kapsasaydı, en tepedeki komutan 'benim haberim yoktu' savunması yapmazdı. Üstelik diğerleri 'emri o verdi' derken. Şayet askerlik namusu söz konusu olsaydı, Genelkurmay Başkanı'nın 'bu suçlar benim komutam altında işlendiğine göre sorumluluk bana ait' demesi gerekirdi. Ve hükümete tuzak kurmak ve ancak düşman bir ülkenin vereceği türden bir zararı kendi ülkesine vermek ithamı, onu 37. maddenin kapsamı dışında bırakır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Muhalefet için biraz şefkat

Mümtaz'er Türköne 2012.01.12

İktidar ile muhalefet arasındaki ilişki, demokrasilerde çoğunluk ile azınlık arasındaki dengeye dayanıyor. Mutlaka bir denge gerekiyor. Dengeyi, azınlığın cirmini aşan muhalefeti, eleştirileri ve zaman zaman sınırları zorlaması; iktidarın ise ortak paydaları muhafaza etme ve sorumlu davranma çabası oluşturuyor.

Kısaca, muhalefetin aklına geleni söyleme özgürlüğü var. İktidar ise ağır davranmak, gerginliği azaltmak ve muhalefete şefkat göstermek zorunda. Devleti yönetme yetkisini ve sorumluluğunu üstlenen iktidar ile sadece elindeki eleştiri silahını kullanan muhalefet arasındaki ilişkinin eşit bir ilişki olması beklenemez. Demokrasi, her aklına geleni söyleyen ve yapan muhalefet ile tahammüllü ve sabırlı iktidarlar arasında kurulan hassas siyasî dengede sağlıklı şekilde işler. O yüzden muhalefet demokrasi için çok değerlidir.

Ancak onuncu yılına ulaşan bugünün AK Parti iktidarı, sahip olduğu gücü muhalefeti gerileterek elde etmedi. Yıllardır izlediği akılcı bir strateji ile devlet iktidarını devletin fiili sahiplerinden parça parça alarak bugünkü gücüne ulaştı. Eğer bugün AK Parti güç ve iktidar sahibi haline gelmişse, Genelkurmay Karargâhı'nın artık bir siyasî parti merkezi gibi iş görememesi sayesinde. AK Parti devlet içindeki silahlı-bürokratik iktidarla mücadele etti ve sonunda onları teslim aldı. Yüksek yargı oligarşisi ile Genelkurmay Karargâhı, bu iktidarın iki ana merkezi idi.

Ne kadar da iyi yaptı. Çünkü devlet içindeki gayrimeşru iktidar doğrudan bizim hakkımızı ve hukukumuzu tehdit ediyordu. Zira bu iktidar ancak illegal yöntemlerle, hukuk düzenini ihlal ederek varlığını sürdürüyordu. 2007 yılından beri faili meçhul cinayet işlenmemesi, AK Parti iktidarının bu hukuk dışı alana galebe çalmasının eseri değil mi?

Bugün güçlü AK Parti iktidarına karşı muhalefetin eleştirileri iki konuda yoğunlaşıyor. Ergenekon davası, yani askerî vesayetin işlediği suçlar ve Kürtler üzerinde PKK'nın yürüttüğü iktidar mücadelesi. İkisinin de toplumun gerçek sorunlarıyla bir ilişkisi yok.

Şemdinli davasından iki astsubayın 39'ar yıl ceza alması ile İlker Başbuğ'un tutuklanma sebebi aynı. Eğer bir daha benzer suçların işlenmeyeceğinden emin olursak, askerî vesayetin geri dönmeyecek şekilde yok olduğunu anlarsak bu suçlara ve suçlulara karşı affedici olabiliriz. O zaman muhalefetin devlet içindeki kanunsuz iktidar hesaplaşmasında rol almaktan vazgeçmesi, geçmişe sünger çekmenin yolunu da açacak. Muhalefetin bu yolu görmesi ve kendilerine baskı yapanlara da göstermesi lâzım. Bekirağa bölüğü ile Malta sürgünleri ile darbecilik arasında bağ kurmak; sadece artık görülmüş ve bitmiş bir hesabın kapanmasını geciktirir.

Muhalefet bu ülkeye lâzım. Bu ülkenin birliğini, bütünlüğünü sürdürmesi, istikrarını koruması ancak muhalif seslerin özgürce kendini ifade etmesiyle mümkün. BDP genel başkanının onbaşı polemiğine, dağdaki silahlı mücadelenin alternatifi olarak bakalım. BDP, Meclis içinde polemik üretirken demokratik sistem üzerinden temsil ettikleri kesimleri de ülkenin eşit haklara sahip vatandaşları haline getiriyor. Kazanda biriken basınç azalıyor.

Ece Temelkuran, üslûp sahibi, kişilikli, duygu dünyamızın sinir uçlarına dokunmayı bilen iyi bir kalemdi. Yazmaması hepimiz için bir eksiklik olacak. Muhalif seslerin azalması, siyaset için boşluk, fikir dünyası için çölleşme getirir. Farklı sesler sadece çok renklilik ve zenginlik değildir. En iyiyi ve en doğruyu eleştirinin olmadığı yerde bulup ortaya çıkarmak imkânsızdır.

Salı günü grup toplantısında ateşli bir hatibe dönüşen Kılıçdaroğlu 'demokrasi ve özgürlük' istiyor. AK Parti'nin silahlı güçlerin elinden on senelik bir mücadelenin sonunda aldığı çok değerli hazineler bunlar. Gerekçe ise, 'demokrasi ve özgürlük' üzerinde tehdit oluşturan darbecileri yargılayan yargıçlara karşı Kılıçdaroğlu'nun hakaret suçu işlemesi ve adil yargılamaya müdahale etmesi. Ne yaman çelişki değil mi?

Yine de Bülent Arınç'ın 'tutuklu milletvekillerinin serbest bırakılmasını' talep etmesi, muhalefete gösterilecek şefkate emsal teşkil etmeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

12 Eylül mağduru olarak...

Ben de 12 Eylül mağduruyum. Darbe olduğunda 24 yaşındaydım. DPT'de uzman olarak çalışıyordum. İşimden oldum.

Toplam iki senem gıyabî ve vicahî tutuklu olarak geçti. Mamak Askerî Cezaevi'nin A Blok 4. Koşuşu'nda yatarken, oradan sağ çıkmamın imkânsız olduğunu düşünmüştüm. Darbenin eziyetini, zulmünü, haksızlıklarını bire bir yaşadım. Dayak yedim. İşkence gördüm. Aşağılandım. Geleceğim elimden alındı; gadre uğradım.

Sorulacak hesabım, 12 Eylül'le gelen zulümle sınırlı değil. Özellikle 78 sonrasında yükselen şiddetin, darbe şartlarını olgunlaştırmak için uygulandığını tek tek somut örnekleriyle biliyorum. Fakülteyi bitirebilmek için çok zorluk çektim. Arkadaşlarımı kara toprağa verdim. Birçok arkadaşım ailelerinin baskısıyla pes edip öğrenimlerini yarım bıraktı, istikballerinden oldu. Kendi aileme sıkıntılar çektirdim. Anneme yaşattığım evlat kaygısı, geriye dönüp bakınca bana daha fazla üzüntü veriyor. Bütün bunların sorumlusu olarak o dönem vuruştığımız solcuları değil, darbecileri suçluyorum.

Bugün 12 Eylül darbecilerinin yargılanması yine de bende bir intikam hazzı uyandırmıyor. 32 sene, çok uzun bir süre. Hayata yeniden tutundum. Acılarımı unuttum. Birkaç yıl sonra boğazlı kazak giymeye bile alıştım. Uzun süre, idam fobisiyle boğazımı saran şeyler giyememiştim. Hayat normalleşti. Geçmişe bir sünger çektim. Her şey geride kaldı. Ama gelecek önümüzde uzanıyor: Bugün 24 yaşında, 12 Eylül'de benim olduğum yaşta olan, gençlerin; bizden sonraki kuşakların hayatı. Geçmişte bize yaşatılanları affetme hakkımız var. Ama bu acıları yaşayanların geleceğe karşı sorumluluğu daha fazla. Bizim yaşadıklarımızı bizden sonraki kuşakların yaşamasına engel olamıyorsak yazık bizlere. Şayet ülkeyi darbeci yönetecekse hukuksuzluğa, kargaşaya, eşkıyalığa ihtiyacı var. Yoksa silahını üstümüze doğrultup bizi yönetemez. Bu yüzden ortalığı karıştırmak ve kan dökmek zorunda. Binlerce genç 12 Eylül'den önce darbecilerin iktidarına bahane olmak için öldürüldü. Önleyecek birileri iktidara gelsin diye anarşi üretildi ve topluma egemen kılındı. Bu hesabın sorulması lâzım. Sormazsak tekrarlanır. Aklının kenarından, zihninin ucundan, rüyalarının kuytularından darbe hayali geçenlere bu dünyayı zehir etmeliyiz. Başta ordumuzu, sonra toplumun her kesimini darbecilerden ve darbecilerle iş tutarak ikbal arayanlardan temizlemeliyiz. Onlar için cehennem bu dünyada gerçekleşmeli.

12 Eylül darbecilerinin yargılanması işte bu yüzden geçmişte kalan bir hesabın görülmesinden ibaret değil. Bugünümüzün ve geleceğimizin silahlı eşkıyaların tasallutundan muhafazası anlamına geliyor. Bu dava sonuna kadar görülmeli. Kanun çıkartılmalı, bugün hayatta olmayan darbeciler de yargılanmalı. Unvanları, itibarları geri alınmalı. Yedi kuşak ahfadı, darbeci torunu olmaktan hicap duymalı.

Bugün Türk Silahlı Kuvvetleri'nde görev yapan her on generalden ikisi cezaevinde tutuklu bulunuyor. Hepsi, darbeye teşebbüsten yargılanıyor. Suçlu olup olmadıklarına mahkeme karar verecek. Bize, darbe endişesinden uzak yaşamak bile yetiyor. Toplum huzurlu. Geleceğimize eminiz. Üstelik, Türk ordusu darbe ithamlarından arınınca daha iyi hizmet veriyor. 'Terörle mücadele zaafa uğrar' eleştirisine karşılık aylardır Güneydoğu'da görev yapan askerler tam tersini ispatlıyor. Darbe töhmetinden kurtulmuş bir ordu, aslı işini hakkıyla yapmaya başlıyor. Bu aydınlık günlere, bundan tam 16 ay önce yaptığımız anayasa referandumu sayesinde geldik. O gün itiraz edenlerin ve hayır kampanyası yürütenlerin şapkalarını önlerine koyup her şeyi yeniden düşünmeleri gerekiyor. Darbe karanlığı, muhalefetin de sıkışıp kaldığı dar alan. Kurtuluş, kendilerini var eden ve önlerini açacak demokraside. 'Her darbe, kendine göre şartları olgunlaştırma süreci oluşturuyor.' diyor, çünkü Zaman'da Ali Akkuş. Bizim kendimize göre her türlü darbeyi önleme yöntemimiz ise tek. Anayasal kuralları, istismara el vermeyecek şekilde sağlam tutmak ve geçmişte darbe yapanları yargılamak. Şu anda yaptığımız da bu değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Milliyetçilerin 12 Eylül imtihanı

Mümtaz'er Türköne 2012.01.15

Savcılığın iddianamesi, sadece darbenin ve darbecilerin hesabını görmeyecek. Kenan Evren ile Tahsin Şahinkaya için müebbet hapis cezası istenen ve mahkeme tarafından kabul edilen iddianame, yargılama sürecini başlattığı için hukuk işini yapmış olacak.

Ama bu iddianame dolgun ve sağlam içeriği ve darbecileri hakim karşısına çıkartmasıyla aslında bütün taraflara, kendi geçmişleri ve hatalarıyla hesaplaşma fırsatı da veriyor. Hukukî sonuçtan öte, bu dava vesilesiyle kamu vicdanı hükmünü tazeleyecek. Kalabalık bir defterin bütün hesapları görülecek.

Sol bu hesaplaşmada bütünüyle sınıfta kaldı. 1960'lı yılların sonundan beri radikal sol ne ölçüde Türkiye'nin özgün dinamiklerinin ürünüydü; ve ne ölçüde güç ve iktidar sahiplerinin oyuncağı olarak cepheye sürüldü? 12 Eylül 2010 referandumu ve bugün bu iddianame karşısında solun gömüldüğü derin sessizlik bize cevabı veriyor. Dün MDD tezleri ile darbecilerin ayak işlerini görmüşlerdi. Referandum'da hırçın 'hayır' kampanyası yürütenlerle, bugün sesi çıkmayanların sol ideolojiye ait bağımsız bir iradelerinin olması imkânsız. Demek ki sadece söylenenleri yerine getiriyorlar: 'Yetmez Ama Evet'çilerin toplantılarına girip boya ve yumurta atmak gibi. Layık oldukları yegâne yer fikir ve siyaset dünyamızın çöplüğü. Orada Ergenekon kuyrukçuluğuna ilave yeni talimatlar gelene kadar eşelenip duracaklar. Neyse ki talimat verecek olanlar hakim karşısında. O zaman solun vereceği bir hüküm de kalmıyor.

Milliyetçilere gelince. Durum soldan pek farklı değil. 12 Eylül Referandumu'nda onca hakarete ve ihanet ithamlarına direnerek 'evet' kampanyası yürüten 'Bağımsız Ülkücüler' dışındakiler sınıfta kaldı. 12 Eylül hesaplaşmasını engellemeye çalışanlar kendi geçmişlerine, hatıralarına ve daha ötesi ülkelerine ihanet ettiler.

İhanet değil gaflet ise, bu gafletin altında milliyetçilerin devletle olan hastalıklı ve tek taraflı ilişkisi yatıyor. 70'li yılları devletin kudsiyetini ve düzenin rezilliğini birbirinden ayırmakla geçirdik. Artık o günlerin 'kutsal devleti' ile, darbecilerin ve darbe fırsatçısı rantiyecilerin ayaklarını sildiklerini yaşayarak görmedik mi? Dün 'kol kırılır yen içinde' mantığıyla, Mamak Askerî Cezaevi'nde, Avrupa Konseyi'nden gelen denetçilere 'işkence olmadığını' söyleyerek devlete değil sadece darbecilere omuz verdiğimizizi anlamadık mı? Darbecilerin tasfiyesi, devlet ile milliyetçiler arasındaki marazî ilişkiyi de sona erdirdi. Meğer savunduğumuz şey devletin âlî menfaatleri değil, eşkiya yöntemleri ile devlete tasallut eden darbecilerin iktidar çıkarlarıymış.

'Devrimci şiddet'i yöntem olarak kullanan bütün marjinal sol fraksiyonlar ile, 'Son bağımsız Türk Devleti'ni komünist işgalden kurtarmaya çalışan' ülkücülerin vuruşması ne devrim getirdi, ne de ülkeyi korudu. Sadece darbe şartlarını olgunlaştırdı. Marjinal solda, darbeye destek veren MDD'ciler nasıl şiddeti tırmandırdıysa, sağda da 'kutsal devlet'in arkasına saklananlar aynı amaca hizmet ettiler. 1 Mayıs, 16 Mart, Maraş, Çorum, MHP Genel Merkezi'nin basılması gibi olaylar gençlerin ürettiği şiddeti yeterli bulmayan üniformalı eşkiyaların marifeti değil miydi?

Darbeciler derdest edildi. Askerî vesayet düzeni tasfiye edildi. 2007 yılından beri ne faili meçhul cinayet, ne de devrimci şiddet kaldı. Devrimcisinin de, milliyetçisinin de artık silkinip kendine gelmesi gerekmiyor mu?

Milliyetçilik, milletine değer vermek, onu yüceltmektir. Darbecilik, milleti kendini yönetmekten aciz, zavallı bir koyun sürüsü olarak görür. Milliyetçiliğin kendi içinde tutarlı olabilmesi için 'yüce millet'in yönetme hakkına saygı duyması gerekir. Demokrasiyi işletemeyen bir milletten hangi büyüklüğü bekleyebilirsiniz?

12 Eylül iddianamesi milliyetçilere kendi geçmişleri ile hesaplaşma fırsatı veriyor. Sadece 16 ay önceki referandumu bir siyasî horoz döğüşüne dönüştürüp, 70'li yılların haysiyet ve asalet sahibi Ülkücülerine haksızlığı düzeltmek yetmiyor. Darbecileri, milleti, milliyetçiliği ve gerçekten bu milletin büyüklüğünü göstermesine imkân veren demokrasiyi hep birlikte gözden geçirmemiz gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Solun iki yüzü

Mümtaz'er Türköne 2012.01.17

Daha ileri demokrasiye sahip, daha özgür ve hukukun her alana egemen olduğu bir toplum haline geliyoruz. İnsanı başlı başına bir değer olarak merkeze alıp, yaşadıklarımızı bu kritere göre ölçüp tartarsak: İlerliyoruz.

Bu bir hüküm. Bu hükmü sorgulamanız da mümkün. Bazı insanî ölçülerde ilerlediğimizi, bazılarında yerinde saydığımızı hatta gerilediğimizi de söyleyebilirsiniz. Bu sorgulamaların ve eleştirilerin hepsi daha iyi bir toplumun kapısını zorlamak demektir. İyidir ve faydalıdır. Solu marjinalleştiren, toplumun, tarihin ve bütünüyle gerçekliğin dışına iten eleştirileri de dahil.

Dev gibi bir adım atılıyor. Başbakan Dersim için, devlet adına özür diliyor. Soldan gelen en makul eleştiri: 'Olmaz, Maraş için de, Çorum için de özür dilemeli.' Hepsini birden, toptan halledilmeyince olmuyor demek. Tüh ki ne tüh. 19 Mayıs törenleri iptal ediliyor. En akıllısı, en mantıklısı diyebileceğiniz Yıldırım Türker bu törenlerin iptali ile 'tutuklu gençlerin rahat bir nefes almaları' arasındaki ironik tarihî determinizmi bir çırpıda keşfediyor.

12 Eylül darbecileri savcılar tarafından sorgulandı, iddianame kabul edildi ve yargılama başladı. Bir 12 Eylül mağduru sıfatıyla bu davaya müdahil olarak başvuranlardan biri de benim. Bugünleri görebilmek için 12 Eylül 2010 referandumunda Anadolu'yu karış karış dolaştım. Referandumda 'evet' kampanyasına destek verdim. Referandumda feminen bir kampanya yürüten ve 'ne evet, ne de hayır' diyen 78'liler Hareketi sözcüsü Celalettin Can şimdi de '12 Eylül darbecilerinin yargılanma sürecini' kendilerinin başlattığını söylüyor. Referandumda 'hayır' kampanyası yürüten ÖDP'li Alper Taş ise 'evet ama yetmez' moduna geçmeyi başarıyor. Ona kalsa, kendi kaleminden çıkma bir iddianame hazırlanana kadar kimse yargılanmamalı.

'Nerden baksan tutarsızlık.' Sorun da bu tutarsızlıklarda. Bu tutarsızlıkların tek tutarlı açıklaması var: Solun fikri ile zikri aynı değil. Küçücük, minicik 'kadrolar'la bir bakla oda bir sofa örgütlerde göz göze, diz dize yaşamak onlara yetiyor. Demokrasi ve özgürlükler geliştiği zaman Ergenekon'un kuyruğuna takılıp ilerlemeye engel olmak için, demokrasi ve özgürlükler adına bağırıp-çağırımları tutarsız mutluluklarına zarar vermiyor.

Tutarsızlık sol ile sınırlı değil. Pazar günü Adana'da, Kitap Fuarı'nda bir söyleşim vardı. Salonda BDP'liler, MHP'liler, ADD yöneticileri, İnsan Hakları savunucuları, Halk Evleri mensupları ağırlıktaydı. Hepsinin ortak paydası, bana muhalif olmalarıydı. Adanalıların her zaman hayranlık duyduğum kendilerine has özgüvenleriyle eleştirilerini sıralarken beni bırakıp kendi aralarında tartışmaya başladılar. Türkiye'de nispeten homojen bir

iktidar var. Heterojen muhalefetin içinde ise giderek basınç birikiyor. Aslında muhalif olanların kendi aralarındaki anlaşmazlıkları, iktidarla olan uyumsuzluklarından daha fazla.

Yıllar önce Ecevit'in 'Gardrop Atatürkçülüğü' adını verdiği şekilciliği ve Atatürk simsarlığını eleştirdiğiniz zaman 'Atatürk düşmanı' ilan ediliyorsunuz. 19 Mayıs törenlerinin faşist İtalya'dan aşırma olduğunu dile getirdiğiniz zaman ise Millî Mücadele'ye karşı çıkmış oluyorsunuz. Kimsenin aklına 19 Mayıs'ta Bandırma Vapuru'nun Samsun'a gelişi ile Recep Peker'in 1937 İtalya seyahati sonrası taklidine girdiği faşist kitle ritüelleri arasında, içinde mantık kırıntısı olan bir bağ kurmak gelmiyor. Atatürkçüler hiç olmazsa Hasan Rıza Soyak'ın anılarını okuyup, 30'lu yılların faşist özentilerini öğrensinler.

Tekrar sola geelim: Sol, marjinalliğin küçük dünyasında mutlu olabilir. Ama bizler onların daha fazla mutlu olmasını ve bu mutlulukla Türkiye'ye katkıda bulunmalarını bekliyoruz. Hiç olmazsa diyalektiği yeniden öğrensinler. Tarihin ilerici ve gerici güçler arasındaki diyalektik gerilimle yürüdüğünü hatırlasınlar. 12 Eylül darbecilerinin yargılanmasının, Dersim ömrünün, Türkiye'de beş yıldır devlet içindeki çeteler marifetiyle cinayet işlenmemesinin ve faşist stadyum ritüellerinden kurtulmanın bir ilerleme olduğunu belki o zaman kavrayabilirler. Kavrayabildikleri zaman, işte o zaman kendileri olmayı da başarabilirler.

1969 yılının 19 Mayıs'ında Deniz Gezmiş ve arkadaşları ne yapmıştı? Hiç olmazsa kendi tarihleriyle tutarlı olmayı deneyebilirler.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

19 Mayıs ne zaman bayram oldu?

Mümtaz'er Türköne 2012.01.19

Millî Eğitim Bakanlığı, 19 Mayıs için stadyum kutlamalarına sınırlama getirdi. Bu karara itiraz edenler, çok elverişli bir test fırsatı veriyor.

Atatürkçülüğün bir tür akla ve çağa aykırı bir yobazlık olduğunu, bu itirazlara bakarak göstermek mümkün. Bu kadar gerilik sahibine de zarar verir.

19 Mayıs'ın spor bayramı olarak kutlanması, ilk defa İstanbul'daki spor kulüpleri tarafından teklif ediliyor (19 ve 20 Mayıs 1935 tarihli Tan ve Cumhuriyet). Tarih, 1935. O tarihe kadar birbirinden bağımsız iki farklı gelenek sürüyor. Biri, Selim Sırrı (Tarcan)'ın marifetiyle, 1912'den beri mayıs ayının ikinci yarısında yapılan 'idman şenlikleri'. Bu şenliklerin kesin bir tarihi yok, mayıs ayının sonlarına tesadüf ediyor. Bu tarihte, İstanbul ile sınırlı olarak farklı branşlarda spor müsabakaları yapılıyor. İkincisi, sadece Samsun ilimizle sınırlı ve Cumhuriyet'le başlayan 19 Mayıs törenleri. Samsun'daki şaha kalkmış meşhur Atatürk heykeli etrafında yerel bir kutlama yapılıyor. 1935 yılından itibaren ikisi birleştiriliyor. 1938 yılından itibaren de, ülke sathında 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı olarak kutlanıyor. Ancak ikisinin birleşmesi ortaya çok farklı bir sonuç çıkartıyor.

1930'lu yıllar faşizmin dünya çapında zirvede olduğu yıllar. Faşizm gençliğe, gençliğin eğitime ve endokrine edilmesine çok önem veriyor. Spor, bu endoktrinasyonun en elverişli aracı olarak görülüyor. İtalya'da anaokullarına kadar inen faşist örgütlenmeler ortaya çıkıyor. Hitler, Mussolini'den öğrendiği kitlesel gösterileri inanılması güç devasa boyutlara çıkartıyor. Almanya'da faşizmin 'ein volk, ein reich' (tek millet, tek devlet) sloganı, bu kitlesel gösterilerde ete kemiğe bürünüyor. Binlerce insan, bir gösteri alanında tek bir komutla disiplinli ve uyumlu bir şekilde aynı hareketleri yaparak varlıklarını Alman milletine ve Reich'a adanmış oluyorlar. Bu gösteriler artık bir spor faaliyeti değil, bütünüyle kitlesel ve adeta dinî bir havaya büründürülmüş ritüeller.

'Fert yok cemiyet var, hak yok vazife var' düsturu bugün küçük çocukların her sabah söylediği andımızda 'Varlığım Türk varlığına armağan olsun' sözleriyle tekrarlanıyor. Faşizm, ferdin bağımsız bir kişilik olarak var olmasını reddeder. Aslolan Şef'in, Führer'in, Duçe'nin, Cadillo'nun liderliğinde, onun gösterdiği istikamette milletin yücelmesi için ferdin her şeyini feda etmesidir. Aslında Atatürkçülük, 'Ebedî Şef' kültü etrafında, kalıcı bir faşist tahakküm arayışıdır. Elbette Atatürk'le hiçbir alâkası yoktur. Bu kült, bazıları için ayrıcalıklarını sürdürecekleri bir sığınak vazifesi görmektedir.

Stadyumlarda gençlerin sportif bir anlamı hiç olmayan çok basit hareketleri uyumlu ve disiplinli bir şekilde yapması, faşist kitle ritüelleri kalıbına uygun olarak kendi varlığından vazgeçmesini simgeler. Elini kaldırıyor ve bunu stadyumu dolduran herkesle birlikte uyum içinde yapıyor. İndiriyor ve yine aynı uyum. Yerinde dönüyor, herkes aynı anda dönüyor. Bu hareketlerin sporla alakası yok. O artık bir birey değil, bütünün emir ve komutla hareket eden küçük bir parçasıdır. Varlığı, o bütüne armağan edilmiştir. Bir şefin tek komutuyla hareket etmeye hazır, iradesiz ve seçme hakkı olmayan biri haline gelmiştir. Faşizmin ne olduğunu, hangi umdelere dayandığını merak edenler, bizim stadyumlardaki 19 Mayıs gösterilerine bakarak, bu ideolojinin somut olarak neye tekabül ettiğini kavrayabilir. Faşizm, gördüğümüz o kitlesel ritüeldir.

Birey değilsiniz. Tek başınıza düşünemezsiniz. Doğruyla yanlış ayırt edemezsiniz. Tek başınıza karar veremezsiniz. Varlığınızı milletin varlığına katarak, (Türk varlığına armağan ederek) eriyecek ve yok olacaksınız. Koyunlar gibi o basit hareketleri stadyumlarda hep birlikte yaparak kıvama geleceksiniz. İşte o zaman sizin yerinize düşünen, karar veren, sizi yöneten bir azınlığa sorgusuz sualsiz teslim olacaksınız. Bir komut gelecek elinizi kaldırarak, bir başka komutla indireceksiniz. Bir sürü gibi. Anaokulundan başlayarak hazırol ve rahatta durmayı, uygun adım yürümeyi nasıl olsa öğrenmiş bulunuyorsunuz. Çocuklar ve gençler, sizler birer küçük askersiniz. Komutanlarınızı dikkatle takip edeceksiniz. Sakın düşünmeye, kendi kendinize karar vermeye kalkmayın. Sadece denileni yapın. Her 19 Mayıs'a haftalarca aynı basit ve saçma hareketleri tekrarlayarak boşuna mı hazırlanıyorsunuz?

Dünyada faşizmin en çığ ve kaba haliyle varlığını sürdürebildiği yerler bizim 19 Mayıs stadyumlarımızdı. Milli Eğitim Bakanlığı'nın kararı, 1945'te İtalyan ve Alman faşizminin çöküşünden tam 67 yıl sonra, Türk faşizminin sona ermesini ifade ediyor. 'Kahrolsun faşizm' diyenlere duyurulur.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP faşizmi

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'nın stadyum törenlerinin, 30'lu yıllarda faşist İtalya'dan alındığından bahsediyorduk.

Faşizm pratikleri, bu törenlerle sınırlı değil. Gündelik hayatımıza kadar uzanan sıradan faşizm örnekleri var. İnsanların ruhuna, kişiliğine üniforma giydirme teşebbüsü, çıplak bir faşist uygulamadır. Bu yüzden faşizm, askerî vesayet düzenine eldiven gibi uyar. Her askerî darbe dönemi sıradan faşizm uygulamaları ile otoritesini tesis etmeye girişir.

Bütün bu uygulamaların kaynağında ise 1932-44 arası CHP'si yer alır. Bu yıllar, faşizmin dünya ölçeğinde altın yıllarıdır. Cumhuriyet'in yeni elitleri, o dönemde büyük başarılarla imza atan faşizme derin bir hayranlık duyacaktır. Oluşturdukları otoriter-faşist disiplinle İtalya ve Almanya bir anda kalkınır ve güçlenir. Hep verilen örnektir: İngiliz Parlamentosu Thames Nehri üzerine yapılacak köprüyü aylarca tartışırken Hitler Almanya'yı bugün de kullanılan otobanlarla donatmaktadır. Kendi yağı ile kavrulurken yeni bir enerji arayan Genç Cumhuriyet bu başarılı örneklerin peşine düşer. İtalya ve Almanya'da demokrasiler yıkılıp yerine totaliter tek parti yönetimi kurulurken, CHP'nin tek parti yönetimine faşizmden teorik ve pratik destek araması kestirme bir yol gibi görünür.

1932 yılının Mayıs ayı, İsmet İnönü'nün Cumhuriyet'in yazar-çizer teorisyenlerini yanına alarak peş peşe Moskova ve Roma'ya yaptığı ziyaretlerin tarihidir. Türkiye'de her şey bu ziyaretten sonra radikal biçimde değişir. Uydurma bir Türkçe oluşturmayı ifade eden Güneş Dil Teorisi, Türk Tarih Tezi, Türkçe ezan ve Türkçe Kur'an, mezarları açıp kafataslarını kumpasla ölçen ırkçı araştırmalar, hemen bu ziyaretin ertesinde eşzamanlı olarak başlar. Cumhuriyet kadroları faşizmden çok derinden etkilenmiştir. O kadar ki hepsi aynı anda Hitler bıyığı bırakırlar. Faşizm sadece siyasette değil modada da takip edilir.

İlk sırada Recep Peker'in ismini zikretmek gerekir. Recep Peker, Atatürk ve İnönü'den sonra Cumhuriyet'in 'Üçüncü Adam'ıdır. 1924'ten 36'ya kadar fasılasız CHP'nin genel sekreteridir. 1935 kongresinden önce İtalya'ya ve Almanya'ya uzun bir inceleme gezisine çıkar. Döndükten sonra CHP, tüzüğü ve ideolojisi ile tam bir faşist partiye dönüşür. Tek Parti döneminin son evresi, faşist parti modelinde olduğu gibi parti-devlet özdeşliğine dayanır. Bütün güç partide toplanmaktadır. Valilerin aynı zamanda CHP il başkanları olması, partinin önceliğini ve devletle özdeşliğini vurgulamak içindir.

Recep Peker, bıyığından saç modeline kadar bir Hitler kopyasıdır. Cumhuriyet'in sığ ve kaba ideolojisi onun pratik yeteneklerinin eseridir. CHP'nin altı oku ve tabii Kemalizm onun marifetidir. Atatürk'ün özel kalem müdürü Hasan Rıza Soyak hatıralarında, 35 kongresi öncesinde Recep Peker'in hazırladığı tüzüğe, Atatürk'ün gösterdiği tepkiyi anlatır. Bu tüzüğe göre bütün güç partide birkaç kişinin elinde toplanmaktadır. Atatürk'ün tepkisine rağmen kongrede bu tüzük kabul edilmiştir. Bugüne intikal eden bir alışkanlık: CHP'de genel sekreterlik makamının diğer partilere göre taşıdığı ağırlık, bu görevde uzun süre bulunan Recep Peker'in mirasıdır.

Faşizmin lider kültünü yansıtan 'Ebedî Şef' ve 'Millî Şef' edebiyatı doğrudan Recep Peker'in eseridir.

Çok partili hayata geçişle birlikte faşist tek parti modeli tarihe karışır. İlginç bir tesadüf: Recep Peker tam da Demokrat Parti iktidarının başında, 1950'de ölür. Faşizmin tekrar dirilişini görmek için 27 Mayıs 1960'ı beklemek gerekecektir. Askerî yönetimler CHP'nin bu karanlık mirasını, disiplinli ve otoriter yönetimlerini temellendirmek için kullanır. Askerlerin hiç anlamadıkları ideoloji problemleriyle bu kadar meşgul olmalarının

sebebi budur. Atatürk'ün sağığında bir parti programı ile sınırlı kalan Kemalizm'in 27 Mayıs'tan sonra Atatürkçülük adıyla iddialı bir ideolojiye dönüşmesi, darbecilerin aradığı meşruiyetin eseridir.

Faşizm ölmedi. Türkiye'de stadyum ritüellerinde, darbe Atatürkçülüğünde ve bugün hâlâ çocukların hançerelerini yırtarak söyledikleri 'Andımız'da yaşamaya devam etti. Bugün faşizm devlet içinden tasfiye edildi. Sembollerde yaşamaya devam ediyor.

Kurtulmanın zamanı gelmedi mi?

m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Adıyaman'ın anayasası

Mümtaz'er Türköne 2012.01.22

Türkiye anayasa yapım sürecinden geçerken, birileri de tenhalara, köşelere gizlenip yaptırmama telaşında.

Çünkü anayasa, zorbalar ve azgın azınlıklar için bir mezar taşı kitabesi olacak. Yeni anayasa ile eskisi arasındaki fark da burada ortaya çıkıyor. Anayasa geçmişte, haksız, hukuksuz, gayri meşrû iktidarı teminat altına almak için yapıldı. İmtiyazlar ve sorumsuz iktidarlara anayasa hükümleri ile teminat altına alındı. Dünyanın her yerinde anayasalar temel haklar belgesi iken bizde darbecilere itaati bir vazifeye dönüştürmek için kaleme alındı. Kafamız belki de bu yüzden karışık. Anayasa deyince, hep vatandaş olarak bizim hakkımızı ve özgürlüğümüzü silah sahipleri nezdinde sınırlamak için deveye hendek atlatan, kulağı tersinden gösteren formülleri ezberledik.

Anayasa bir toplum sözleşmesi. Devletin, iktidar ve güç sahiplerinin müdahil olamayacağı, topluma ait bir prensipler manzumesi. İnsanlar birlikte yaşamak ve ortak işleri kotarmak üzere bir yol ve yöntem tutturuyor. İnsan olmak ortak paydası etrafında birlikte yaşamak, çıkacak problemleri haklıya hakkını teslim ederek çözecek mekanizmalar ve kurumlar oluşturmak üzere bir anlaşmaya varıyor. Anayasa işte bu. Sadece bundan ibaret. Halk sadece kendilerine ait olan yönetme ve kural koyma yetkisine dayanarak ortak kuralları bir anayasaya dönüştürüyor.

Ulaşılamaz, anlaşılabilir kurallar ve kurumlar değil. Anayasanın bizim dışımızda, yukarılarda, çok çok üzerimizde bir kutsal metin değil, basit hayat prensiplerinin ortak formülleri olduğunu somut bir örnek olarak Adıyaman ile anlatmak mümkün.

Adıyaman beni çok etkileyen şehirlerin, daha doğrusu insanî kültürlerin başında geliyor. Adıyaman Güneydoğu'da ateş çemberinin ortasında bir huzur ve barış adası oluşturan derin bir kültüre sahip. Bu başarı toplumun benimsediği ve içselleştirerek yaşattığı geleneklerde saklı. Formül etkileyici ama basit: Karşılıklı saygı, hoşgörü ve uzlaşma kültürü. Sivil toplum, yaşayanları birkaç çember içinde kuşatıyor. Her fert birden fazla sivil inisiyatifin üst üste keşiştiği bir alanda var oluyor ve hayatını sürdürüyor. Kimse sahipsiz değil. Ve herkes diğerinden sorumlu.

Üç yıl önce Adıyaman'a gittiğim zaman, bu derin kültürün bir kısmına nüfuz edebilmişim. Köşemde şunları yazmıştım: 'Adıyaman bir toplumsal-siyasal barış adası. Bu barış, toplumun derinlerine işlemiş, kültüründe elle dokunulur hale gelmiş bir alışkanlığı yansıtıyor. Ve bu barış, uyuşuk-edilgen insanların teslimiyeti değil, bedeli

ödenmiş, değeri anlaşılmış ve emek vererek inşa edilmiş bir medeniyet göstergesi. 12 Eylül öncesinde Türkiye, sağ-sol kanatların karşılıklı vuruştığı cinayetlere sahne olurken Adıyaman bu cinnet çemberinin dışında kalmış. Etnik terör bölgeyi hegemonyası altında tutarken, Adıyaman farklı bir yol izlemiş. Devlet, 12 Eylül döneminde Pirin Palas'ta Orta Afrika ülkelerindeki gibi masum insanları işkenceden geçirip ortadan kaldırırken, yine sesini çıkartmamış...

Adıyaman'ın inşa ettiği toplumsal barışın evrensel dildeki karşılığı "sivil toplum". Çok yüksek derecede bir toplumsal sorumluluk duygusu, sivil inisiyatiflerin toplumu birkaç kere en ücra köşesine kadar saracak toplumsal ağlar ortaya çıkartıyor. Toplum kendisine sahip çıkıyor. Kızmadan, öfkelenmeden, bir çıkar ve karşılık beklemeden sorumluluğunu ifa ediyor. Ekonomik ve sosyal birçok alanda büyüyerek, sonuçta önümüze bir facia olarak gelecek sorunlar daha doğmadan ortadan kalkıyor.'

Hafta sonu Adıyaman'a ASGIAD'ın davetlisi olarak tekrar gittim. Uzlaşma kültürünün yüksek bir politik bilincin üzerine inşa edildiğini tekrar gözleme fırsatı buldum. Anayasa konulu söyleşide Adıyamanlılara, 'Sizin benimsediğiniz ve uyguladığınız kuralların bir anayasada somutlaştığını ve fazladan bu kuralların daha sağlıklı ve düzenli uygulanabilmesi için bir hizmetkâr istihdam ettiğinizi hayal edin' dedim. Devlet dediğimiz ve sadece bize hizmet etmesi için yetki ve görev verdiğimiz bir kurum.

Anayasa yapım sürecini karanlık labirentlere sürükleyenlere karşı Adıyaman'ın zaten işleyen anayasasına eğilmeyi öneriyorum. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Normalleşme

Mümtaz'er Türköne 2012.01.24

19 Mayıs'la ilgili tartışma, doğrudan Türkiye'nin normalleşmesinin işareti. Akıl, mantık ve sağduyu sınırları içinde işleyen bir siyasî düzen içinde ihdas ettiğiniz her kuralın bir sebebi vardır.

Biri zorbalık yapıp toplum üzerinde tahakküm kuruyor ve kendi ayrıcalığını kalıcı hale getirmeye çalışıyorsa, o zaman herhangi makul bir ihtiyaca cevap vermeyen bir yığın lüzumsuz kural ve iş üretilir. Güçlünün, gücünü hak haline getirmek için tesis ettiği kurallardır bunlar.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın 19 Mayıs kutlamaları ile ilgili getirdiği düzenleme, 'güce tapınma' törenlerini kaldırmış oldu. Taraflar çok açık bir şekilde ayrışıyor: Faşizmin kalıntısı olan stadyum ritüelleri ortadan kalkınca normal ile normal olmayan birbirinden ayrılıyor.

Tartışılan konuda yapılan spekülasyonların çoğu, sıradan bir araştırma ile düzeltilecek hataları içeriyor. 19 Mayıs kutlamalarının stadyumlarda faşist tapınma ritüellerine nasıl dönüştüğünün hikâyesi, gazete koleksiyonlarında var. Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren çıkan gazetelerin mayıs aylarını taradığınız zaman, yıl yıl bugünkü ritüellerin nasıl ortaya çıktığını görmek ve anlamak mümkün. Benim sıraladıklarım bu taramaya dayanıyor. Bunlar çok basit, sıradan ve herkesin ulaşacağı cinsten bilgiler.

1912'den beri İstanbul'da mayısın ikinci yarısında yapılan idman şenlikleri için, 1935 yılında yeni bir sayfa açılıyor. İlk defa 24 Mayıs 1935'te Güneş Kulübü'nün teklifi ve İdman Cemiyetleri İttifakı'nın kabulü ile Atatürk

günü kutlanıyor. Üç yıllık fiili bir uygulamadan sonra 1938'de 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'na dönüşüyor. Başta spor müsabakası olarak yapılan idman şenlikleri, bayrama dönüşünce stadyum gösterileri haline geliyor. Stadyum gösterilerinin kaynağı ise Selim Sırrı'nın öncülük ettiği ve İttihat Terakki'nin başlattığı idman şenlikleri değil, faşist İtalya ve Almanya'daki kitlesel kutlamalar. Bir kere stadyum kutlamaları özünde sportif bir faaliyet değil; askerlerin bayramlardaki gösterilerinin sportif bir faaliyet olmaması gibi.

Bu tartışmada benim asıl ilgimi çeken nokta, stadyum gösterilerinin devamını savunanların akıl dışılığı. Üzerinde durulması gereken de bu durum. Atatürk'ün bize miras bıraktığı 'aklı ve bilimi rehber edinenler'in, bu kitlesel ritüellerin anlamını sorgulamaları lâzım. Öğrencilerin uzun zamanlarını alan ve eğitim ve öğretimi aksatan bu kutlamalar ne işe yarıyor?

Vatan Gazetesi'nden Mert İnan'ın benim geçen haftaki yazım etrafında yaptığı araştırma, bu sorgulamanın hiç yapılmadığını gösteriyor. Eski Milli Eğitim bakanlarından Hikmet Uluğbay, Amerikalıların, Fransızların milli günlerini stadyum törenlerine gerekçe olarak öne sürüyor. Ama bu tür kitlesel ritüellerin dünyanın 'normal' hiçbir ülkesinde yapılmadığını bilmiyor. Yine eski bakanlardan Nahit Menteşe'nin garibine giden şey, törenler değil, bu törenlerle faşizm arasında kurulan bağlantı oluyor. '19 Mayıs'ıma dokunma' diye başlayan marjinal protestoyu da bu bilgisizliğe eklemek gerekiyor.

Aslında bu tartışmanın kendisi, 19 Mayıs törenlerindeki yanlışlığı birkaç açıdan gösteriyor. Birincisi, bu tür kutlama şekilleri zorba azınlık yönetiminin topluma tahakkümünü sembolize ediyor. Güç, kendini, bu zorlamayı topluma kabul ettirerek kanıtlamış oluyor. Çünkü sadece darbe ideolojisine bağlı küçük bir azınlık törenlerin aynen devam etmesini, yani iktidar ilişkisinin değişmemesini savunuyor. İkinci olarak basit bilgilere bile yabancı bu ısrar, akıl ve toplum ihtiyaçlarına uzak bir skolastisizmin ülkeye nasıl egemen olduğunu bize anlatıyor. Bugüne kadar kimseden bu törenlerin sağladığı ortak fayda üzerine bir açıklama gelmedi. Üçüncü olarak askerî vesayet düzeninin devamını savunanlar, sadece onlar stadyum törenlerinin iptaline karşı çıkıyor.

Ya gençler ve eğitimciler? Bu törenleri yapanlardan ve katılanlardan bir itiraz duydunuz mu?

'Normalleşme' işte bu akla ve çağa aykırı alışkanlıkların tasfiyesi ile gerçekleşiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Askerlik dersi

Mümtaz'er Türköne 2012.01.26

Liseye başladığım sene, çakı gibi bir piyade binbaşısı, sınıfa kıta elbiseleriyle girmişti.

Öğretildiği şekilde, kapıda bekleyen sınıf mümessili 'Dikkaaaaaat!' diye bağırınca, oturduğumuz sıralarda ayağa fırlayıp hazırola geçmiş; 'Merhaba arkadaşlar!'dan sonra gelen, sert 'Nasılsınız?' sorusuna eğlenerek var gücümüzle 'Sağ ol!' karşılığını vermiştik. 15 yaşında, ergenlik savrulmaları yaşayan bir delikanlı için ilginç bir tecrübe. Başkalarının tecrübesi farklı olabilir, ama ben bu dersi sevmiştim. Askerlik hocası bize sadece rütbeleri

ve millî savunmayı öğretmiyor; ayrıca bir kişilik eğitimi de veriyordu. İlk sınavda 'Türk genci ahlâklıdır, kopya çekmez' diye sınıfı terk edip, bizi vicdanımızla baş başa bıraktığında sınıfın tamamının kopya çektiğini, ama kişiliğimizde bir şeylerin de değişmeye başladığını hatırlıyorum.

Resmî olarak 'millî güvenlik' adı verilen bu ders, önümüzdeki yıldan itibaren müfredattan kaldırılacak. Bu dersin özelliği neydi? Kaldırılması ne anlama geliyor?

Bu dersler, militarizmin eğitim sistemi içindeki somut sembollerinden biriydi. Sadece biri. Aslında eğitim sistemimiz bütünüyle, bu derslerde somutlaşan militarist anlayışa göre şekillenmişti. Alıştığınız için size çok doğal gelecek şeylerden başlayalım: Öğretmen sınıfa girince çocukların ayağa fırlayıp hazır ola geçmesi, ancak o izin verince oturmaları; rahat ve hazır ol komutları ve uygun adım ve hizalı yürüyüşler hep askerlikten alınmadır. Bunlar sadece şekilde kalmıyor, eğitimin içeriğine de yansıyor. Militarist anlayışa göre eğitimin amacı çocuğu disipline alıştırmak. Öğretmen bilgi öğretmekten önce onu disipline etmekle görevli. Öncelik askerî disipline kayınca, öğrenilecek bilgiler de hayata hazırlamak için değil, bu katı disipline katkı sağlayacak şekilde kurgulanıyor. Sınav adını verdiğimiz ölçme değerlendirme sistemi, eğitimin bütününe egemen kılınan disiplini sürdürecektir şekilde işliyor. Şu soruyu soralım: Çocuklara öğretilen bilgiler, yani müfredatlar hangi ihtiyaca göre belirleniyor? Ancak herkesin aynı anda ve aynı şekilde öğrenebileceği bilgiler. Bunların arasında özgür düşünmeye yönelten bilgileri bulamazsınız.

Militarizm toplumun, ekonominin, eğitimin bütünüyle askerî ihtiyaçlara göre biçimlendirilmesini savunan bir anlayışı ifade ediyor. Her şeyin önünde savunma ihtiyaçları bulunur. Barış zamanında da toplum, bu ihtiyaçlara göre örgütlenir. Böylece ortaya siyasal ve toplumsal hayatta etkin bir rol oynayan bir ordu çıkar. Bu durumun doğal sonuçları toplumsal kültüre yansır. Savaş şiddetin örgütlenmesi olduğu için toplumsal kültür şiddeti meşru kabul eder. Zengin bir çoğulculuğu temsil eden toplumsal aktörler sadece dost ve düşman olarak iki gruba indirgenir. Toplum emir ve komutla hareket eden hiyerarşik bir yapıya bağlanır. Askerî değerler, toplumsal değerlere dönüşür. Sivil alan görece özerkliğini kaybeder ve askerî hegemonyaya boyun eğer. Doğal olarak demokrasinin yaşayabileceği bir alan kalmaz. Hiyerarşi ve disiplin özgürlükleri gereksiz bir lüks haline getirir.

Militarizm, doğal olarak bir ideolojiye hayat verir. Militarizme eldiven gibi uyan bu ideoloji ırkçılıktır. Askerî olarak 'Düşman kim?' sorusuna verilen cevabı, siyasal-sosyal alana taşıdığınız zaman ırkçı düşmanlıklar kolaylıkla üretilir. Düşmanla baş edebilmek için önce bir düşmanınızın olması gerekir. Askerlik dersinin, bütünüyle militarist eğitimin giydirdiği ideoloji ile çevrenizde düşman aramaya giriştiğiniz zaman hemen etnik kökenlere bakmaya başlarsınız. Bulduğunuz zaman ikinci aşamaya geçersiniz: Düşmanın ortadan kaldırılması gerekir. İşte bu yüzden toplumsal şiddet, doğrudan militarizmin sonucudur.

Millî güvenlik dersinin kaldırılması, sağlıklı bir toplumsal iklime ulaşabilmek için önemli bir adım. Ama daha aşılması gereken çok engeller var. Askerlik dersi sonrasında ikinci sırada beden eğitimi dersleri geliyor. Beden eğitimi derslerinde neden askerî eğitim verilir? Çocuklar ve gençler neden 'hazır ol'da durur? Bir cevabınız var mı?

Bizdeki militarizmin, tarihsel tecrübemiz ile bir alâkası yok. Doğrudan Prusya'dan alınma modern çağlara özgü bir geleneği yansıtıyor. 27 Mayıs darbesinden sonra militarist ruh, devlet otoritesinin her uzvuna yerleşti. Bu otoriter alışkanlıklardan kurtulmak kolay değil. En büyük yük ise Milli Eğitim Bakanlığı'nın omuzlarında. Bu arınma askerî okullara kadar uzandığı zaman otoriter toplum yapısı yavaş yavaş kaybolmaya başlayacak.

Andımızdaki Türk kim?

Mümtaz'er Türküne 2012.01.27

Bir Türk'ün çocukluk yıllarında her sabah 'Türk'üm' diye başlayan andımızı tekrarlaması ne anlama geliyor?

Bir Kürt'e, 'Ne mutlu Türk'üm diyene' dedirtmekten daha kötüsü, aynı sözü bir Türk'e söyletmek. Zira bir Kürt bu lâfı ne kadar tekrarlarsa tekrarlasın Türk olamaz. Ama bir Türk'ün zihninde ve ruhunda meydana gelen hasarı kim düzeltecek?

Andımız, Türk'ü ve Türk olmayı yüceltmiyor. Türk olmayı, sadece otoriteye itaatin bir gerekçesine, bahanesine dönüştürüyor. Nasıl mı? Andımızda vurgulandığı üzere eğer Türk iseniz ve tekrarladığınız bu hitabın muhatabı veya sahibi siz iseniz, yurdunuzu ve milletinizi 'özünüzden çok' sevmek zorundasınız. 'Yurt ve millet' ise bildiğimiz vatan veya mensubu olduğumuz millet değil; bambaşka bir şey. 'Özümden çok' derken, demokrasiden, özgürlüklerden vazgeçmek, iktidar sahiplerine kayıtsız itaat etmek dışında bir sonuç ortaya çıkmıyor. Varlığınızı adayacağınız 'Türk varlığı'nın ne olduğu hiçbir anlam taşımıyor. Önemli olan 'adanmak', yani hem kendiniz hem de başkaları için temel insan haklarından vazgeçmek. Türk olduğunuz için adanmıyorsunuz, adanmak için Türk oluyorsunuz.

Andımızın kaldırılması talebine itiraz eden Türk milliyetçilerinin bu durumu kavraması gerekiyor. Andımızdaki Türk, mensubu olmaktan şeref duyduğumuz millet değil; saf, yalın, arı bir şekilde Türklüğü temsil etme ve Türklük adına neyin doğru, neyin yanlış olduğuna karar verme üstünlüğüne sahip birkaç tane Türk. Dünyaya Türk olarak gelmemizin yegâne anlamı ise onlara itaat etmekten ibaret.

Hissettiğimiz ortak duyguyu ve tecrübeleri hatırlayalım. Bizim kuşak hayatının beş yılını, 28 Şubat'tan sonraki nesil sekiz yılını her sabah andımızı tekrarlayarak geçirdi. Peki kaçımız andımızın sözlerini eksiksiz hatırlıyor? Küçük çocukların her sabah soğukta, okul bahçesinde andımızı okumak için toplanması, geç kalanların azarlanıp hizaya çekilmesi ve toplu olarak sınıflara dağılmaları şeklinde tekrarlanan ritüel, andımızın içeriğinden daha önemli değil mi? Çocuklara bunu neden yaptırıyoruz? Bir sebep düşünün.

Andımız kimsenin etnik aidiyetini değiştiremedi. Ama bu anlamsız sözleri her sabah toplu halde tekrarlayarak 'yükselmek ve ileri gitmek'ten vazgeçmiş olmadık mı? Türk milliyetçileri için tekrarlayalım: Andımızdaki 'Türk' bir milletin adı değil, yönetme ayrıcalığını sürdürmek isteyen zorbaların kendilerine meşruiyet kazandırmak için kullanılan bir bahanedir. Çünkü andımız Türk'ü yüceltmiyor; andımızdaki Türk, hiyerarşi ve disiplinle var olan diktacılığı kutsuyor. Tıpkı, vatandaşlığı tanımlayan Anayasa'nın 66. maddesindeki 'Türk'ün, gerçekte bir milletin adıyla bir ilgisinin olmaması gibi. Dikkatle okunursa fark edilir: Bu madde 'vatandaş'ı değil, 'Türk'ü tanımlıyor. Bu maddede 'vatandaş kimdir?' sorusunun karşılığı yoktur; 'Türk kimdir' sorusuna cevap verilir. Kısaca 'Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları Türk'tür' gibi bir tanıma ulaşılır. Bir tanımın efradını cem etmesi, ağıyarını da men etmesi; yani tanımladığı şeyi içermesi, diğerlerini de dışarıda bırakması gerekir. Dışarıdakileri, tanımın mefhum-ı muhalifinden çıkartabiliriz. Şayet, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne vatandaşlık bağı ile bağlı olanları Türk olarak kabul ediyorsanız, bu bağı sahip olmayanların da Türk olmaması gerekiyor. Kısaca bu tanımla Türk vatandaşları dışında yeryüzünde Türk olmadığını iddia etmiş oluyorsunuz. Peki doğru mu?

İdeolojik formüller, gerçeği gizlemek için yapılır. Andımız gibi, toplumu ideolojik bir şartlanmaya tabi tutmayı amaçlayan formüller içeriğiyle değil, işleviyle anlam kazanır. İçeriğine eğildiğiniz zaman hep, bir delinin kuyuya attığı taşla uğraşmak zorunda kalırsınız. Öyleyse içeriğe değil işleve eğilmek gerekir. Andımıza sahip çıkan Türk

milliyetçilerinin de işlevsel bir gerekçeye sahip olması gerekir: 'Andımızın Türk milliyetçiliğine bir katkısı var mı?' 'Ne mutlu Türk'üm diyene' sözünü herkese söylediğiniz, dağa taş yazdığınız zaman Türk milleti ne kazanıyor? Mantıklı soru: Gerçekte ne kaybediyor? Milli Eğitim Bakanlığı'nın 'Türklüğe zarar veren' bu andı hemen kaldırmasını Türk milliyetçilerinin de talep etmesi gerekiyor mu?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Karşı devrim

Mümtaz'er Türköne 2012.01.29

Millî Eğitim Bakanlığı, son günlerde cesur adımlar attı. Teşkilat kanununda Bakanlığın görev tanımı içinde yer alan 'Atatürkçü amaçlar' çıkartıldı. Millî bayramlardaki stadyum ritüelleri iptal edildi.

Millî güvenlik dersi müfredattan ayıklandı. Her biri geç kalmış ama yüzde yüz isabetli adımlar. Ben bu sürece 'normalleşme' adını veriyorum; bazıları ise 'karşı devrim' diyor. Aslında bu ibarede de bir doğruluk payı var. Bu adımlar, devrimle yerleşmiş sembolleri ve güç gösterilerini kaldırıyor. Ama hangi devrim? Bu süreç hangi devrimin karşıtı?

1923'te kurulan Cumhuriyet'in ve onun tesis ettiği düzenin karşı devrimi değil. Karşı devrim, 27 Mayıs'ın gerçekleştirdiği devrimi reddetme ve daha eskiyi, yani 1923 Cumhuriyeti'ni yeniden ihya etme amacını taşıyor. Hatırlayalım: 27 Mayıs'ta 38 subay bir darbe yaptı. Yaptıkları darbeye 'Akdevrim' adını verdiler. Daha ötesi, 29 Ekim 1923'te kurulmuş olan Cumhuriyet'i yıktıklarını, onun yerine 'II. Cumhuriyet'i kurduklarını ilan ettiler. Bu iddianın doğru bir tarafı var; zira Türkiye, 27 Nisan 2007 tarihine kadar, bu devrimle kurulan düzenin içinde yaşadı. Gerçekten devrim miydi? Bu tartışılır. Şayet devrim ise bugün karşı devrimi sürüyor. 27 Mayıs darbesi ile ülkeye hakim olan militarist düzen sona eriyor. En önemli gösterge ise 27 Mayıs darbesini yapanların icat ettikleri Atatürkçülüğün akibeti. Evet Atatürkçülük 27 Mayısçılar tarafından vesayet düzeninin kılıfı olarak icat edildi. Bu düzenin restorasyonu olan 12 Eylül darbesinde son halini aldı.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın attığı adımlar, özellikle bu düzenin otoriter sembollerini ortadan kaldırıyor. 19 Mayıs törenlerinin iptal edilmesi, otoriter düzeni zayıflatacak. Eğer andımız kaldırılırsa otorite yeni bir anlam kaybına uğrayacak. Ancak bir noktayı tartışmanın bütün taraflarının doğru anlaması lâzım. Millî Eğitim Bakanlığı'nın askerî vesayet düzenine işlerlik kazandıran otoriteryanizme yönelik attığı karşı devrimci adımlar, öncelikle AK Parti'nin otoritesini zayıflatacak. Otorite bugün AK Parti'de. Şayet dayanakları zayıflarsa, bu işten devleti yönetenler, yani AK Parti güç kaybederek zararlı çıkacak.

Machiavelli, 15. yüzyılda Osmanlı Devleti hakkında keskin bir gözlemde bulunmuştu. Şöyle diyor: Türk devletini zaptetmek çok zordur. Ama bir kere ele geçirmeyi başırırsanız yönetmek çok kolaydır. Avrupa'da ise bir şehir devletini ele geçirmek çok kolaydır; ama ele geçirdikten sonra yönetmesi çok zordur. Bu parlak gözlem, yönetim aygıtının ele geçirene avantaj sağlamasını anlatıyor. Osmanlı devleti gücün tek elde toplandığı merkezî bir devlet idi. Ele geçirilmesi zordu. Ya ele geçirilseydi?

27 Mayıs darbesinden sonra kurulan askerî vesayet düzeni, elinde tuttuğu otoriteyi kuvvetlendirdi. Şimdi bu otorite onun elinde değil. Otoriteryen gelenek AK Parti iktidarının gücünü artırıyor. Bugün hükümetin otoriter

eğilimlerine yönelik şikâyetlerin sebebi de bu gelenek. Bu yapıyı AK Parti icat etmedi. Sadece ele geçirdi. Politikanın en temel kuralıdır. Gücü ele geçiren kullanır. AK Parti'de göze batan otoriteryen eğilimlerin kaynağında, tevarüs ettiği otoriter yapı var. Hükümet, kendisinden önce var olan otorite araçlarını kullanıyor. Andımızla çocuğa telkin edilen otoriteryen kişilik, dün askerî vesayete güç ve anlam kazandırıyordu. Aynı andımız, otoritenin bugünkü sahiplerine itaatkâr vatandaşlar yetiştiriyor. Militarist yönetimin geliştirdiği 'hak yok, vazife var' prensibine hizmet eden bütün semboller ortada duruyor. Varlığımızı dün yüksek rütbeli generallerden oluşan birkaç tane 'Türk'e adıyorduk. Bugün AK Parti hükümetinin tarif ettiği 'Türk'e adayacağız. Otoriteyi kullananlar değişiyor, ama otoritenin bizlerden beklediği vazifeler hiç değişmiyor; çünkü kimyası aynı kalıyor.

AK Parti'nin otoriter yönetiminden ve uygulamalarından şikâyet edenler, AK Parti politikalarının yanında bu yönetimi mümkün kılan otorite kalıplarını da sorgulamalı. Bu sorgulamanın gelip dayanacağı yer Millî Eğitim Bakanlığı'nın teker teker iptal ettiği otorite sembolleri ve pratikleri olacak. 27 Mayıs'ın militarist-otoriter devrimine yönelik bir karşı devrim gerekiyor. Her türlü otoriteye karşı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Din dersleri kaldırılсын mı?

Mümtaz'er Türköne 2012.01.31

'Madem millî güvenlik dersi kaldırıldı; o zaman din dersleri de kaldırılсын!' Ömer Dinçer'in 'eğitim sistemimiz çok ideolojik bir kalıba oturmuş' eleştirisi ile Millî Eğitim Bakanlığı ideolojik bagajını boşaltmaya girişmişken, gelen en makul karşı itiraz bu talepten ibaret.

Din dersleri kaldırılсын! Tamam kaldıralım. Tabii ne yaptığımızı da kavrayalım.

Referanslarımız çok sağlam değil. AK Parti hükümeti hepimizin ortak paydası olması gereken demokrasi, özgürlükler ve hukuk alanında ileri bir adım attığı zaman, karşı refleks hemen muhalefet etmek oluyor. Bir sonraki safha ise bu adımı bir pazarlık konusu yapmak. Stadyum törenlerinden gençliğinde rapor olarak kaçanlar '19 Mayıs'a dokunma' kampanyasına başlıyor. Sonrasında, 'azdan az çoktan çok' mantığı devreye giriyor. 'Askerlik dersi gittiyse, din dersleri de gitsin.' Olur gitsin.

Din dersleri sorunu her dönemde siyasî kutuplaşmaların en temel eksenlerinden birini oluşturdu. 28 Şubat süreci pratikte din eğitiminin etki alanını daraltmak üzerine inşa edildi. Durumdan mütedeyyin insanlar rahatsız. Din eğitime karşı çıkanlar da rahatsız. Türkiye'nin Alevî sorunu, din eğitimi tartışması sona ermeden çözülemez. Demek ki mesele, millî güvenlik dersinin karşıtı olarak tanımlanıp çözülecek bir mesele değil. Daha köklü ve derin.

Sorunun temelinde, devletin eğitim alanında oluşturduğu tekel yer alıyor. Din derslerine karşı çıkanlar şunu unutmamalı: Türkiye'de devlet dışında hiçbir kurum veya kişi din eğitimi veremez. Hiç kimse devletin bilfiil verdikleri ve yetkilendirdikleri dışında başka bir yerden veya kişiden dinini öğrenemez. Cumhuriyet rejiminin ana sütunlarından birini teşkil eden Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve mevcut Anayasa bu tekelin hukukî dayanağını oluşturuyor.

Devlet, tekeline aldığı din eğitimi üç şekilde veriyor: Mecburî din kültürü ve ahlâk bilgisi dersleri ile, imam hatip liseleriyle ve Diyanet İşleri'ne bağlı Kur'an kurslarıyla. Birincisinin evrensel örnekleri var. İkincisi sadece bize özgü bir çözüm. Devlet genel ortaöğrenim verirken bu formülle din eğitimi ihtiyacını da karşılıyor. Sonuncusu ise asıl yaygın din eğitiminin kaynağını oluşturuyor. Meseleyi bir türlü anlamak istemeyenler için tekrarlayalım: Devlet memuru -öğretmen veya din görevlisi- olmayan kişi din eğitimi veremez.

Dünyanın hiçbir yerinde din eğitiminde devlet tekeli yok. Din eğitimi talebi ise farklı şekillerde karşılanıyor. Fransa gibi katı laik ülkelerde Kilise güçlü bir eğitim kurumu olarak bu ihtiyacı karşılıyor. Kilise okullarına devam edince din eğitimi ihtiyacınızı da karşılamış oluyorsunuz. Mecburî din eğitimi uygulayan Avusturya gibi ülkelerde ise öğrenciler dinlerine göre bu derste ayrılıyorlar. Yalnız dersi, dinî cemaatlerin yetki verdiği kişiler yürütüyor, ders ücreti devlet tarafından ödeniyor. Yüksek düzeydeki din eğitimi için hiçbir kısıtlama yok. Kiliselerin din eğitimi yanında, modern bilimin bütün dallarını kapsayan üniversiteleri ve fakülteleri var.

Türkiye'nin çok fazla kendine özgü olan modeli toplumu dindarlaştırmayı hedeflemiyor. Amaç, dinî alanı devlet kontrolü altında tutmaktan ibaret. Din eğitimi veren kurumlar ve derslerle; ve din hizmeti veren Diyanet İşleri Başkanlığı ile din devlete nüfuz etmiş olmuyor. Devlet dini bünyesine alıp biçimlendirmiş oluyor. Yalnız bu modelin Sünnî İslâm pratiğine uyan bir kısmı var. Sünnî İslâm anlayışına göre sadece devletin onayladığı dinî yorum doğrudur. Bu işi ise Türkiye'de tek başına, Diyanet'in bünyesinde yer alan Din İşleri Yüksek Kurulu, elinde tuttuğu dinî yorum tekeli ile yerine getiriyor.

Evet, mecburî din dersleri ya kaldırılmalı, ya da seçimlik hale gelmeli. İmam hatipler, genel lise eğitimi veren ve dinî eğitim talebini karşılayan okullar haline dönüşmeli. Bir fetva makamı olarak Din İşleri Yüksek Kurulu muhafaza edilmeli, Başkanlık sadece standart belirleyen ve denetim yapan bir kuruma dönüşmeli. Din hizmetleri yerelleşmeli. Din hizmetlerinin ifası yerel yönetimlere bırakılmalı. Din eğitimi üzerindeki devlet tekeli kaldırılmalı.

Sonra da, din dersleri kaldırılmalı veya seçimlik hale getirilmeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Gençliğe Hitabe'

Mümtaz'er Türköne 2012.02.02

Lüleburgaz Lisesi'nde, Rahim Balkan adında bir müzik öğretmenimiz vardı. Zayıf, ince bir adamdı.

Güzel keman çalardı. Sanatçı mizacı olan hassas biriydi. Bir gün bana, "Bütün meslek hayatım boyunca tokat attığım tek öğrenci sensin" deyince, utanmıştım. İlk defa "demek ki yanlışlık öğretmenlerde değil bende" diye düşünmüştüm. Rahim Balkan hocayı, bana uyguladığı istisnâ muameleye rağmen severdim. O sevgi yüzünden bir yerden bir melodika bulup, kurduğu okul korosuna enstrümanla katılmıştım. O koroda, 2/4'lük basit parçalar icra ederdik: "İzmir'in Kavakları", "Manastırın Ortasında", "Gelin Ayşe" gibi. Ama en çok hocamızın aynı formda bestelediği bir parçayı, büyük bir aşkla çalardık. Bu parça 'Gençliğe Hitabe' idi. Bu parçanın bestekârı kendisi olduğu için biz çalarken hocamız çok mutlu olurdu; biz de bestekâr olduğu için hocamıza gurur duyardık. Ancak o zaman bile çocuk aklımla beni rahatsız eden, kulağımı tırmalayan, musiki zevkime

aykırı düşün bir şeyler vardı. Meselâ "Vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın..." derken peş peşe gelen iki "için" gibi.

Beste hâlâ aklımda ve hatayı, aklım ermeye başladıktan çok sonra kavradım. Beste aslında fena değildi; ama güfte uyumsuzdu. Çünkü güfte bir nesirdi. Üstelik eski zamanlardaki gibi secîsi (yani nesir kafiyesi) olan bir metin de değildi. Gençliğe Hitabe'yi şu an da ezbere okuyabilirim. Kanaatim o ki, besteye uygun bir metin değil; ama yine de çok iyi bir Türkçesi var. Parlak bir retorik örneği. Gençlere Türkçenin zenginliğini göstermek, edebî zevk aşlamak için ideal bir metin. Hitabe'de geçen "bedhah" kelimesinin "bedbaht" olmadığını anlatırken eski dilin kapısından içeri girme mecburiyeti sadece bir örnek. Metnin Atatürk'ün kaleminden çıkıp-çıkmadığı belki araştırılabilir; zira diğer metnilerindeki dil ve üsluptan farklı bir yapısı var. Ama kesinlikle Namık Kemâl'in nesri gibi kuvvetli, zihni zorlayıcı ve akıcı bir metin.

İçeriğe, yani temel fikre gelince. Bence orada da çok fazla sorun yok. Kuvvetli bir istiklâl vurgusu, en zor şartlarda bile vatan için mücadele azmi metnin ana fikrini oluşturuyor. "İşgalcilerle işbirliği yapan dahilî düşmanlar" sonradan affa uğrayan 150'likleri hedef alıyor. "Damardaki asil kan"ı genlere işlemiş bir "bağımsızlık karakteri" olarak ve Mehmet Akif'in İstiklâl Marşı'ndaki 'ırk'ı gibi yorumlamak mümkün. 1927 yılına ait bir metnin kullandığı metaforları, elbette kendi çerçevesi içinde değerlendirmek gerekir. Özetle metnin kendisinde herhangi bir sorun yok. Ana fikri muhkem, Türkçesi selis bir metin. Peki problem nerede?

Problem bu metne kutsal bir metin hüviyeti verilmesinde ve resmî olarak bu kudsiyetin kanun ve yönetmelik zoruna dönüştürülmesinde. Ben bu metni, Mamak Askerî Cezaevi'nde hazirola iken ve cop darbeleri arasında defalarca okudum. Yine de Türkçesini ve ana fikrini beğeniyorsam, sözüme kulak verilmeli.

Bütün okullarda yönetmelik gereği mecbur tutulan bina girişindeki Atatürk Köşesi'nin, Atatürk'e de, Cumhuriyet'e de hiçbir katkısı yok. Tersine eğitime çok büyük zararı var. Sağda İstiklâl Marşı, solda Gençliğe Hitabe ve ortada Atatürk büstünün veya resminin olduğu üçleme, eğitimi şekilci bir ideolojik tahakküme mahkûm ediyor. Okul şayet bu şekil şartlarını yerine getirmişse, geride hiçbir şeyin değeri ve anlamı kalmıyor. Teftişe gelen müfettiş önce bu köşeye bakıyor. Her şey yerli yerinde ise, eğitimin içeriğinin, öğretmenlerin performansının bir anlamı kalmıyor. Öğretmen de aslî görevinin bu şekilciliği muhafaza etmek olduğunu düşünüyor. Bu köşe tipik bir otorite ve denetim sembolüne dönüşüyor.

Mantık bütünüyle askerî mantık. Üniformalar ve kokartlar nasıl bir düzen ve hiyerarşi getiriyorsa, disiplin, nasıl her hareket bir şekil kuralına dönüştürülerek sağlanıyorsa, okullardaki Atatürk köşeleri de eğitime bir düzen ve disiplin getirmiş oluyor. Askerliğin mantığı doğru. Dev bir makinenin küçük bir dişlisi olanın görevi, verilen emri sorgulamadan uygulamaktır. Ama eğitim sorgulama olmazsa beyin yıkamaya dönüşür. Beyni yıkanan çocuklar ise en hafif "ahval ve şerait içinde dahi" vatanın istiklâlini koruyamaz.

Bana kalırsa mesele Gençliğe Hitabe değil. Eğitimin kutsallık halesine alınmış bir şekilciliğe feda edilmesi. Üstelik güzelim Gençliğe Hitabe'ye de yazık oluyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Her Atatürkçüye bir diktatör

Derdim, Atatürk'le Atatürkçülük arasındaki derin uçurumları, okyanusları göstermek.

Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucusu. Bu ülkenin kazandığı her şeyde onun ufku ve iradesi var. Bu ülkenin kaybettiği hazinelerin en temel sebebi ise Atatürkçülerin yobazca sarıldıkları iktidar hırsları ve ayrıcalık arayışları. Atatürkçülüğü icat eden ve onu toplum üzerinde totaliter bir baskı aracına dönüştüren darbeciler, dar ve kısır dünyalarına Atatürk'ü sığdırmak için, onun mirasını boydan boya tahrif ettiler. Ama daha çok toplumu, bu daracık kalıpların içine sokabilmek ve orada tutabilmek için akla zarar zulümlere giriştiler. Zekâları halka çevirdikleri silahı kullanma yeteneği ile sınırlı darbeciler, Atatürk'e ait her imgeyi ve sözü disiplinli ve hiyerarşik bir toplumun sembollerine dönüştürmek için eğip-büktüler. Okulları bu sembollerle kuşatma altına aldılar ve diktatörlere sorgusuz itaat edecek edilgen nesiller yetiştirmeye giriştiler. Allah var: Başarılı oldular.

Canlı örneği Bekir Coşkun. Kemâl Kılıçdaroğlu'na 'ne olur bir diktatör ol' diye yalvarırken, bu Atatürkçü cendereden geçerken zihninde kalan izleri kullanıyor. Amaç, darbeciler gibi dediği dedik bir parti genel başkanı ortaya çıkartmak. Tek Parti döneminin CHP'sine özeniyor. Dünyası bununla sınırlı. "Tüm yetkileri isteyin" diyor "tartışmasız, sınırsız, itirazsız..." diyerek bir despot tarif ediyor. Atatürkçülüğün tahribatı, aradığı diktatörü 19 Mayıs'ta Samsun'a çıkarmak ve bir Kurtuluş Savaşı başlatmak saçmalığıyla ortaya çıkıyor. Bu arayışta, darbeci Atatürkçülüğünün esintileri dışında orijinal bir şey var mı? Meselâ demokrasiye dair.

Zavallı Kılıçdaroğlu ne yapsın? Adının "Kemâl" olması, bir siyasî partinin başında darbe yapmış bir diktatör gibi oturması için yeterli değil ki. Dönem tek parti dönemi değil ki, bir saray darbesi yapsın. Faşizm öleli çok oldu; diriltmesi hayli zor.

Muhtemeldir ki Bekir Coşkun, "intizam", "hal ve gidiş" notları "pekiyi" olan bir öğrenciydi; matematiğini bilmem ama Türkçesinin de iyi olması lâzım. Yazdığı köşe yazısını okuyanların 'aklımda ne kaldı?' sorusuna bir türlü cevap veremeyişinden, Türkçe kompozisyon derslerinde başarılı olduğu belli. Zira o kompozisyonlarda fikre yer verilmez. Nedense gözümün önüne hep Andımız okunurken, burnunu kaşımak için hazırol vaziyetini bozan arkadaşını öğretmenine ispiyonlayan bir tip geliyor. Arkadaşları tarafından seilmeyen ama öğretmenin el üstünde tuttuğu önlüğü ütülü, yakası kolalı ve temiz bir öğrenci. Sınıfın neredeyse tamamı, onun sayesinde bir azar işitmiş olmalı. Bu kadar intizamlı bir öğrencilikten sonra, o eğitim sisteminin içine darbecilerin yerleştirdiği sembollerle sınırlı bir dünyada yaşamaktan ve düşünüp-yazmaktan başka çıkar yolu var mı? Suç Bekir Coşkun'da değil, onu diktatör arayışıyla sınırlı bir siyasî kısırlığa hapseden Atatürkçü eğitim sisteminde. Şayet çocuklarımızın birer Bekir Coşkun olarak yetişmesini istemiyorsak, hiç olmazsa Samsun'a 1919'da çıkıldığını, Kurtuluş Savaşı'nın da 1922'nin 30 Ağustos'unda zaferle sonuçlandığını kavramalarını bekliyorsak, eğitim sistemini de çocuklarımızın zihnini de bu darbe kalıntılarından temizlemek boynumuzun borcu. Yoksa bu sistemden çıkan Bekir Coşkun'larla, demokratik bir CHP'ye kavuşmamız ve bu yolla iktidar adayı bir muhalefet partisine sahip olmamız mümkün olmayacak.

Millî Eğitim Bakanlığı, geç de olsa bu darbe kalıntılarını temizlemeye girişti. İtiraz edenlerin, Bakanlığın iptal ettiği her uygulamanın, 12 Eylül Cuntası'nın ülkeyi demir yumrukla yönettiği üç yıl içerisinde icat edilmesine bir cevabının olması lâzım. 30 Eylül 1980'de Kenan Evren, Harp Okulu'nda ders yılı açılış töreninde "İdeoloji aşılacak lâzım gelirse, işte ulu önder Atatürk'ün ideolojisi vardır. Onu benimseyiniz." diyordu. Bugün Bekir Coşkun gibilerin tekerleme olarak tekrarladıkları 19 Mayıs, Kuvva-yı Milliye, Kurtuluş Savaşı gibi sayısız motif, aslından uzaklaştırılarak o dönemde bir darbe sembolü olarak yeniden inşa edilmiştir.

Atatürkçülük, darbeciliktir. Darbecilerin zorbalık yaparken, Atatürk heykellerinin arkasına sığınmasına, silahlı gasp eylemlerine mazeret ararken Atatürk maskesi takmalarına Atatürkçülük adını veriyoruz. Bugün, demokrasiye tasallut edecek zorbalık ve diktatörler arayanlar, bu ideolojinin etkisinden kurtulamayanlar değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dindarlık, sadece dindarlıktan ibaret değil

Mümtaz'er Türköne 2012.02.05

Teslim etmek lâzım: Başbakan usta bir politikacı. Toplumun, siyasetin düğmelerine, usta bir piyanistin tuşlarda gezinmesi gibi dokunuyor.

Muhalefet ile kedinin fareyle oynadığı gibi oynuyor. Ortaya attığı "dindar nesiller yetiştirme" tartışması, liberalleri ve laik-cumhuriyetçileri ayağa kaldırırken, hangi taşlar nereye kaymış oldu? Ayrıca kim ne kazandı?

"Dindar ve muhafazakâr nesiller yetiştirecek politikaları savunmak" suç değil. Laikliğe aykırı bir tarafı da yok. AB ülkelerinde "dindarlığı teşvik" bir kamu politikası olarak tercih ve teşvik ediliyor. Gerekçe toplumun ruh sağlığını, yardımlaşma ve dayanışma eğilimlerini kuvvetlendirmek. Dindarlığı teşvik, uyuşturucuyla ve suçla mücadele, ruhsal rahatsızlıklar ve intihar eğilimlerini önleme ve aileyi koruma amaçlarına hizmet ediyor. Hükümetlerin mantığı, Voltaire'in sözüyle anlam kazanıyor: "Ben" diyor Voltaire "Tanrı'ya inanmıyorum; ama onlara güven duymak için hizmetçimin ve kâhyamın inanmasını çok isterim."

Dindarlığı değil, herhangi bir dini tercih edip teşvik etmek laikliğe aykırı. Devlet bütün dinlere ve inançlara eşit mesafede duracak. Eşit mesafede durması, dindarlığı teşvik etmeye, her dine pozitif bir ilgi göstermesine mani değil. "Hayır dinsizliği teşvik etsin" dersiniz, işte bu laikliğe aykırı olur. Dinsizlik, devlet için pozitif bir ilgi konusu olamaz. Çünkü dinsizlik sadece dinî reddetmekten ibaret, yerine pozitif bir kurum ihdas etmiyor. Tanrı'yı reddeden felsefî ekolleri dinsizliğe irca etmek yanlış. Tanrı'yı reddettikten sonra, bir felsefî ekole intisap etmeniz lâzım. O zaman da her felsefî düşüncenin devlet nezdindeki durumu diğer dinlerle eşit mesafede olmalı.

Soruyu bir Sünni'ye şöyle soralım: "Dindar Alevî bir komşunuzun olmasını mı istersiniz? Yoksa dindar olmayan Sünni bir komşunuzun mu? Evinizin anahtarını hangisine emanet edersiniz? Çocuğunuzun kötü alışkanlıklara kapılmaması için hangisinin çocuğu ile arkadaşlık yapmasını tercih edersiniz?"

Dindarlık evrensel ölçekte toplumsal bir ihtiyaç. Dindar olmayanların da bu ihtiyaca ve karşılanmasına saygı ile yaklaşması gerekir. Çünkü bu fitrî ihtiyacın engellenmesi, bastırılması dini ve dindarlığı siyasal bir soruna dönüştürür. Laikliğin dinsizlik olarak yorumlandığı uzun baskı yıllarında Türkiye bu sıkıntıyı fazlasıyla yaşadı. Demokrasiye nasıl geçit verilmez ve halk nasıl yönetimden uzak tutulur? Tek Parti döneminde ve askerî vesayet düzeninde bu soruya kestirme bir cevap bulundu ve uygulandı: "Halk dindar. Dindarlık kuraldışı kabul edilirse, iktidar bizim tekelimizde kalır." Askerî darbelerle iktidara tasallut edilmesine hep laikçi sivriliklerin eşlik etmesi bu yüzdendi. Buna karşılık demokratik talepler de kendini mecburen dindarâne bir dil ve dünya içinde formüle etti. AK Parti'nin muhafazakâr demokrasisine rakip çıkamaması, dindarlık ekseninde sürdürülen demokratik süreçlerin eseri. Bu tartışmalar bugün sadece AK Parti'ye haksız bir üstünlük kazandırıyor.

Doğrusu, dindarlığın politik tartışma konusu olmaktan çıkarılması. Çaresi ise dindarlığın bütün dünyada olduğu gibi, siyaset üstü saygın bir ilgiye konu edilmesi. CHP durumun bir miktar farkına vardı. Katsayı kararını CHP'nin kurumsal olarak dava konusu yapmaması, bu farkındalığın işaretlerinden biri. Başbakan'ın "dindar

nesiller yetiştirmek" sözü üzerine Meclis'te yapılan tartişmalarda, bu konuda bir dikkat ve özen müşahede ettim. Ama yeterli değil.

AK Parti, üçüncü döneminde kendisini var eden en önemli gücü artık tüketiyor. Ezilmiş, horlanmış, sömürölmüş kitlelerin dindarlık üzerinden oluşturduğu kimlikten bahsediyorum. Vesayet düzeni sona erdi. Atatürkçölük üzerinden devam eden sembolik tahakküm sorgulanıyor ve tasfiye ediliyor. Genelkurmay Başkanı müebbet hapis cezası ile yargılanırken, dindarlığın protest bir ifade aracı olarak anlamı kalmadı. Artık din muazzez yerinde duracak ve herkes dünya işleri üzerinden siyasî rekabette teraziye çıkacak. Doğrusu bu değil mi?

Böyle bakınca tartişmanın aksadığı nokta ortaya çıkıyor. Dindarların, devlet katında oluşturulmuş "dindar nesiller yetiştirme politikası"na ihtiyacı yok. Başbakan'ın sözü dindarlığa hiçbir şey kazandırmıyor. Çünkü devletin bir şey yapmasına zaten gerek yok: Devlet gölge etmesin, yasaklamasın, özgür bıraksın toplum kendi ihtiyaçlarını zaten karşılıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Devlet, dindar nesiller yetiştiremez

Mümtaz'er Türköne 2012.02.07

Başbakan'ın sözü, bilinen ezberlerin kapağını açtı. Karanlık ve korku dolu bir dünyadan gelen sesler bunlar.

Akıl ve tecrübenin, bilimsel bir muhakemenin devreye girememesi, ancak korkuların derinliği ile açıklanabilir.

"Devlet, dindar nesiller yetiştirsın!" Dindarlara çok sevimli, din-dışı bir hayatı tercih edenlere ise korku verici gelecek bir talep. Ama imkânsız. Çünkü, sosyolojik bir gerçek var: Devlet, istese de dindar nesiller yetiştiremez. Hem devletin, hem de onunla karşı karşıya gelen bireyin ve toplumun doğasına dair bir imkânsızlıktır bu. Devlet elindeki gücü kullanarak, din ile toplumlar arasında aşılması güç duvarlar inşa ederek dinsizliği yayabilir. Toplumunu dinsizleştirebilir. Ama din ile birey arasındaki sıcak ve samimî ilişkiye aracılık edemez. Yıkabilir ama yapamaz. Yapmaya kalktığı zaman tam tersi bir sonuç ortaya çıkar. Dindarlık şekilci, soğuk ve itici bir resmiyetin içinde bütün cazibesini kaybeder. Sadece siyasî çıkarları için dini kullanmış olur.

İran ve Türkiye'deki dindarlığı mukayese eden araştırmalar, bu karşıtlığı kanıtıyor. Türk toplumu, İranlılara göre birkaç kat daha fazla dindar. Hangisinde dindarlık devlet politikası?

Alain de Botton'un "Ateistler İçin Din" isimli, yeni çıkan kitabını (Türkçesi Ayşe Ece, Sel Yayınları, İstanbul, 2012) bu konuları merak edenlere hararetle tavsiye ederim. Yazar samimi ve inançlı bir ateist, yani dinsiz. Yazar, Tanrı'yı reddetmenin, dinlerin insan hayatına getirdiği bir yığın faydalı geleneğe ve düşünceye yabancılaşmakla sonuçlanmasını sorguluyor. Yahudilik, Hristiyanlık ve Budizm'e eğiliyor ve dinlere inanmayanlara sesleniyor: "...Ama yine de dinlerin vaaz verme biçimleriyle, ahlâkı yücelten anlayışlarıyla, bir topluluk ruhu oluşturma çabalarıyla, sanat ile mimarîden yararlanma becerileriyle, seyahat etmeyi özendiren etkinlikleriyle, zihinleri eğitme çalışmalarıyla, baharın güzelliği karşısında şükran duymayı aşıl原因an öğretileriyle ilgilenebilirsiniz." Ekliyor: "Dinlerde seküler hayatın en inatçı ve ihmal edilmiş hastalıklarının birkaçını dindirmek için yararlanabileceğimiz çok sayıda, yetenekli kavramlarla dolu bir deponun bulunduğunu keşfedebiliriz." Yazar, Durkheim'den beri tekrarlanan, din-toplum özdeşliğine, bir dinsizin perspektifinden ahlakî bir pencere açıyor.

Peşine düştüğü kavramlardan biri de ahlâk: Dinden uzaklaşırken "ahlâk sözcüğünden korkar hale geldik" hükmünü veriyor.

Cumhuriyet'in azınlık yönetiminin ilkel pozitivizmi, dindarlığın toplumdaki derin karşılığını kavrayamadı. Tersine, toplumu değiştirmek için din ve dindarlık tezahürleri üzerinde balta ile ameliyatlara girişti. Ancak bu politikanın siyasî olarak bir faydası vardı: Geniş halk kitleleri dindardı. Dindarlığı yasaklamak, doğrudan halkı yönetimin uzağında tutmak için basit ve kestirme bir yol olarak işe yarıyordu. İktidarın etrafına kalın duvarlar örüp, dindarlığı dışarda bırakınca demokrasi kendiliğinden imkânsız hale geliyordu.

Geniş halk kitlelerinin dindarâne siyasî motiflerle kendini ifade etmesi, dinin bir siyasal iktidar arayışını değil, tersine bu Cumhuriyet politikalarına karşı tepkiyi ifade eder. Din zorlandı. Baskı altına alındı. Tahrif edildi. Din, siyasî hücumlara bu kadar yoğun biçimde maruz kalmasaydı, dindarlık siyasî bir kimliğe bürünme ihtiyacı hissetmeyecekti. Bir cuma namazında saf tutup namaz kılmak veya perşembe akşamı ayin-i cemde semaya kalkmak dışında, farklı toplumsal kesimlerden gelen insanları bir araya getiren seküler alternatifler neler? Çocuğunuzun kötü alışkanlıklardan uzak, ahlâklı bir kişilik kazanmasına katkı sağlayacak dindarlık dışında sunabileceğiniz bir alternatif var mı?

Devlet bu ihtiyaçların hiçbirini sahici bir şekilde karşılayamaz. Dindar bir nesil yetiştiremez. Karşılmasına da gerek yok. Sadece gölge etmesin yeter. Toplum, bu ihtiyacı birkaç kez fazlasıyla karşılayacak potansiyele zaten sahip.

Dindarlığın meşru ve doğal bir nitelik olarak kabul edilmesinin ve saygı görmesinin hiçbir siyasî getirisi yok. Ama normal değilse ve saygı görmüyorsa, o zaman dindarlıktan daha etkili bir muhalefet aracı bulunamaz. Başbakan, iktidarda onuncu yılında bile bu muhalefet aracına müracaat edebiliyorsa, sorunu çözecek olan devletle din arasındaki sorunlu ve zorunlu ilişkinin sona erdirilmesi olmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cumhuriyet'in kuruluş felsefesi

Mümtaz'er Türköne 2012.02.09

"Damat Ferit'in izinden gidenler"in karşısına "Mustafa Kemâl'in izinden gidenleri" yerleştirdiğiniz zaman her mesele zahmetsizce çözülüyor mu?

Saflar net. Semboller berrak. Devlet Bahçeli'nin kurduğu bu karşıtlıkta, Damat Feritçi olmayı kimsenin midesi kaldıramayacağı için bir tercihte bulunmaya bile gerek yok. Siyaset yapmanıza, herhangi bir sorunu enine boyuna tartışmanın bile anlamı kalmıyor.

Bu söylem sadece Bahçeli'ye özgü değil. 19 Mayıs günü Samsun'a ayak basıp, Millî Mücadele'yi başlatmanın, sonra da Cumhuriyet'i yeniden kurmanın telaşında olanlar çok. 19 Mayıs 1919'da başlayıp 29 Ekim 1923'te noktalanan tarih kesitine dalıp, bugün karşılaştığımız her zorluğun üstesinden gelebilir miyiz? Bizim gibi düşünmeyenleri, o günün düşmanları ile aynı safa yerleştirip siyaset yapabilir miyiz?

Bu işte bir ezber ve kolaycılık var. Murad edilenle, kullanılan semboller çakışmıyor. Sadece bütün Cumhuriyet tarihi boyunca, eğitim aracılığıyla beynimize kazınan kalıplarla düşünmüş ve politika yapmış oluyoruz. Ya gerçekler? Galiba sembollerin gerçekliği değil, tahrip gücü çok önemli.

Birincisi, Millî Mücadele halkın canını dişine takarak verdiği bir var olma, yok olma savaşı. O mücadeleyi verenlere çok şey borçluyuz. Ama... Evet koskoca bir "ama" var. Çünkü bu mücadeleyi verenlerin çoğu, 1923'ten sonra bu ülkede nefes bile alamadılar.

Ethem Bey (Çerkes Ethem) olmasaydı, bırakın Millî Mücadele'yi yürütmeyi, başlatmayı bile başaramazdık. Atatürk'ün 1927'de Nutuk'ta yerden yere vurduğu komutanlar özellikle Kâzım Karabekir olmasaydı, acaba aynı başarıyı kazanabilir miydik? Hikâyeyi aslında hepimiz biliyoruz: Millet yekvücut oldu ve müstevliler kovuldu. Sonra, bir iktidar mücadelesi başladı. Kazananlar, bugün ezberden tekrarladığımız tarihi yazdılar. "Zararı yok" diyebilirsiniz. Ama bu sahtelik, bugünümüze ve geleceğimize zarar veriyor. Bu zarar, gündelik siyaseti Millî Mücadele'nin sembolleri ile sınırlamaktan ibaret değil.

Ankara Hükümeti ve Millî Mücadele'ye karşı Damat Ferit'in yanında yer alanlar, önce 150 kişilik bir liste halinde vatan haini ilan edilerek ülkeden kovuldular. Daha sonra iktidar mücadelesini kazananlar, onları geri getirerek sadık kadrolar halinde istihdam ettiler. Tek parti döneminde devletin tepesine yerleşen ceberut bürokratlar bunların arasından çıktı. Damat Feritçileri, başka yerde değil Cumhuriyet'in bürokrat aileleri arasında aramak gerekir.

1919 Mayıs'ından 1922 Eylül'üne kadar Batı Anadolu Yunanlıların işgali altında kaldı. Maraş dışında Fransız, İtalyan ve İngiliz işgalleri anlaşmalarla sona erdi. Yunan işgalinde kalan yerlerde kurtuluş günleri tertiplemek, Cumhuriyet yönetimine başlangıçta bir anlam kazandırdı. Bir asır önce terk ettiğiniz eski bir eyaletinizin halkı gelip anavatanınızın bir kısmını işgal etse ve siz bir asırdır onları kovduğunuz günü kurtuluş günü olarak kutlamaya devam ederseniz, kendi toplumunuza özgüven kazandırabilir misiniz?

1980'lere kadar bu dar ideolojik kalıplar ve sembollerle resmen aşağılık kompleksleri içinde yaşadık. Özal, ilk defa bize kendimize güven duymayı öğretti. Bugün özgüvenin çok ötesinde, birçok şeyi başarabileceğimizi gördük. Türkiye'nin dünyanın her yerinde okulları var. Teşebbüs gücü, aslan sofrasında mutlaka dişini geçirecek piyasalar buluyor. Diplomasideki tartışmalar bile, yaptıklarımız üzerinden değil, elimizden kaçırdıklarımızla yürütülüyor.

Cumhuriyet'in kuruluş felsefesi ile, hele Millî Mücadele'nin idealleri ile kimsenin problemi olamaz. Ama artık 1919 yılında değiliz. Samsun'a çıkmaktan bahsetmek yerine neden tam karşıdaki Kırım'dan dem vurmuyoruz? Millî Mücadele'de üç beş Yunanlı ile uğraştık; bugün sesimizi yükseltmek bile dünyayı hizaya getirmeye yetiyor.

Şu sığ, kompleksli ve tarih dışı sembollerle siyaset üretmekten artık vazgeçmemiz gerekiyor mu?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Devlette, 'Kürt sorunu' çatlağı mı?

"Şaşkınlıktan küçük dilini yutmak" dışında, kılıçların çekildiği bu "devlet içinde savaş" durumuna bir anlam verme imkânımız var mı?

Ben istihbarat işlerinden anlamam ve özel bilgilere dayalı analiz yapmam ve yapamam. Bir yığın enformasyon ve dezenformasyon arasında gerçeği yakalayabilmek için bir adım geri çekilip bütüne bakmak gerektiğini düşünüyorum. Önce şu soruya cevap verelim: Adeta iki farklı devlet gücüne işaret eden bu savaş neden çıktı?

Sorunun cevabı açık: PKK'nın yeni saldırılara başlamak üzere verdiği tarihe sadece beş gün var. Savaşın merkezinde KCK soruşturması olması, geride şüphe bırakmıyor. Bu savaş, Kürt sorunu etrafında devlet içindeki kutuplaşmanın, artık aleniyete dökülmüş bir hesaplaşmaya dönüştüğünü gösteriyor.

Aslında birden fazla kutup var; ama hesaplaşma bu kutupları iki merkezde toplamış olmalı. Birincisi, terör sorununu çözmeden Kürt sorununun çözülemeyeceği tezine dayanıyor. Şayet devlet hukuk içinde kalarak, PKK terörü ile etkili bir mücadele yürütür ve örgütün halk üzerindeki tasallutuna son verirse, bu sorun yönetilebilir düzeye inecektir. Bunun için devlet devletliğini yapmalı, başta KCK olmak üzere PKK'nın illegal yapılanması ortadan kaldırılmalı, herkes hukuk güvencesine kavuşmalıdır. İkinci görüş ise siyasî çözümü önceliyor. Örgütün ve bölge halkının psikolojisini gözetmek; PKK'yı silah bırakmaya ikna etmek, bunun için illegal yapı ve kişilerle müzakereye girişmek. Birinci görüşün bugün yargı çevresinde odaklandığı, ikincisinin de hükümet üzerinden MİT'te yoğunlaştığı anlaşıyor. Bu kutuplaşmayı Kürt sorununu yakından takip edenler zaten biliyordu. Yine de ortalığı sarsan bu kılıç şakırtılarını kimse tahmin etmiyordu.

O zaman mesele sadece Kürt sorunu değil. Kürt sorununun çözümü üzerinden devlet iktidarı yeniden şekilleniyor. Bu kavga, devlet içinde askerden boşalan yeri artık yargı erkinin aldığını gösteriyor. Kürt sorunu gibi hayatî bir konuda hükümete meydan okumak, aynı zamanda "devlet benim" anlamına geliyor. Bu kavga, Ergenekon davası üzerinden "yandaş yargı" tezini bütünüyle çöpe atıyor.

Hangi görüş doğru? Veya Kürt sorununu hangisi çözebilir? Ben şahsen ikisine de ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. Hukuk devleti işletilmeli; ama aynı zamanda bu sorunun psikolojisi çok esnek politikalarla yönetilmeli. Bu işin bir orta yolu olmalı.

Bu kavga kadar önemli bir başka kavga, belki de tıpkısı şu anda PKK-BDP cephesinde sürüyor. BDP'liler sorunun müzakere ile çözümünü sağlamak üzere Kandil'e karşı seslerini giderek daha fazla çıkartıyorlar. Daha önce Kandil'in açığa düşürdüğü Abdullah Öcalan'ı yeniden adres gösteriyorlar. Cemil Bayık ise büyük şehirlerde yayılan terör tehditleri savuruyor. Bu kanadın sözcülerinden Aysel Tuğluk'un, hemen bir açıklama yaparak MİT ekibine sahip çıkması bu yüzden olmalı. Durumun alışlagelmiş kalıpların bu kadar dışına çıkması, gelmekte olan şiddet dalgasının büyüklüğünden veya kritik uzatma dakikalarında herkesin elindeki kozları sonuna kadar masaya sürmesinden kaynaklanıyor. MİT Müsteşarı'nın "şüpheli" sıfatıyla savcılığa davet edilmesi, devletin tekliği prensibine aykırı. Müsteşar'ın bu davete uymaması ise devleti var eden hukuku zedeler. Şu iddiaların cümlelere dökülmesi bile büyük bir skandal: "KCK yapılanması MİT gözetiminde tamamlandı", "MİT, haberi olan eylemleri önlemek için harekete geçmedi". Bu iddiaların yargı tarafından soruşturma konusu yapılmadan önce tamamlanması gereken denetim aşamaları olmalı. Meşhur hikâyedir: II. Dünya Savaşı'nda İngilizler, Alman Hava Kuvvetleri'nin kullandığı şifreyi kırıyorlar. Kırdıkları şifreyle gelmekte olan bir Alman saldırısını öğreniyorlar. Ancak hiçbir şey yapmıyorlar. Coventry Olayı adı verilen bu saldırıda yüzlerce masum sivil hayatını kaybediyor. Sebep: Bu saldırı önlenirse Almanlar şifrelerinin kırıldığını öğrenmiş olacaklar. Bu bilgi daha büyük bir balık için saklanıyor.

Demek ki mesele MİT yöneticilerinin yargı önüne çıkartılması değil. Gözümüzü asıl soruna, Kürt sorununa ve gelmekte olan şiddet dalgasına dikmemiz lâzım. Devlet içinde farklı görüşlerin rekabet etmesi demokrasiye uyar. Nihayetinde ülkeye faydalı olanın galip gelmesi kaydıyla..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ethem Bey

Mümtaz'ın Türköne 2012.02.12

Tarihin, gündelik siyasî kavgaların cephaneliği olması bir açıdan normal, başka bir açıdan ise aksayan bir şeylere işaret ediyor.

Normal olması, bugünün geçmişin devamı olarak karşımıza çıkmasından. Dönüp düne baktığımız zaman, dün elleri yakan sorunlara ne çözümler bulunduğunu öğreniyoruz. Bu çözümler de, meselenin geçmişi de bizler için öğretici oluyor. Uzun bir devlet tecrübesine sahip olmanın getirdiği bir ufuk ve akıl devreye giriyor.

Anormal olması ise, geçmişte kalması gereken sorunların katlanarak önümüze taşınmasından kaynaklanıyor. Dün bir kavga vardı. Adil olmayan bir biçimde çözüldü. Birilerinin canı yandı. Birileri hâlâ huzursuz. Bir hatanın düzeltilmesi, bir kusurun telafi edilmesi gerekiyor. Yoksa, uzun yıllar boyu cesetlerle aynı odada birlikte yaşar gibi, geçmişin bitmeyen kavgasının içinde kendi ömrümüzü de tüketiyoruz. Olmayan bir tarihi inşa etmek ve koro halinde söyleyerek herkese ezberletmek mümkün. Ya sonuç? Bütün bir milleti toplumsal bir şizofreniye mahkûm etmek, gerçeklik duygusundan uzak nesiller yetiştirmekten başka bir sonuç elde edemezsiniz. Gerçeklik duygusu olmayan bir toplum, gerçek sorunlarla baş edemez. Çok basit sorunları bile içinden çıkılmaz hale getirip, kendilerini karanlığa mahkûm ederler.

Öteden beri bugünün iktidar mücadelesinde, Cumhuriyet tarihine birbirine zıt tezlerle müracaatın tek sebebi, geçmişte kalmış ve bitmemiş hesaplardan. Maziye yeniden geri getirmeye yeltenenler, geçmiş güçlerini ve ikbal dönemlerini arıyorlar. Birileri yeniden Samsun'a çıkıyor. Diğerleri Kuvva-yı Milliye'yi kuruyor. Milli Mücadele tekrarlanıyor. Cumhuriyet tekrar kuruluyor. Bu ezbere tekrarlanan edebiyatın ihmal ettiği basit bir gerçek var. Dünya 1920'lerin dünyası değil. 1920'lere ancak bir ilkokul müsamesesiyle geri dönebilirsiniz. Veya, orada kalmış ve bitmemiş bir hesabı görebilirsiniz.

Bugüne kadar Çerkes Ethem hakkında değişik vesilelerle yazdığım yazılara çok canlı tepkiler aldım. Son olarak, Devlet Bahçeli'nin kurguladığı "Damat Ferit" ve "Mustafa Kemal" ikilemi üzerine, kısa bir not olarak Çerkes Ethem'e tekrar dönmüştüm. Çerkes Ethem meselesi, yalanlarla örülü sahte tarihi kırıp parçalamak ve ayaklarımızı sağlam bir zemine basmak için kilit mevkiinde bir mesele. Millî Mücadele ile, iktidar savaşını kazananların sonradan yazdığı tarihi yerli yerine oturtmak için de çok önemli bir vesile.

Her şeyden önce Çerkes Ethem bir kahramandır. Millî Mücadele'nin en kritik evresi, onun teşkilatçılığı, cesareti ve zekâsı ile aşılmıştır. Bu söylediklerim benim bugünden geçmişe dair verdiğim bir hüküm değil. Gerçeği merak edenler, Çerkes Ethem'in Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nde "Münci-i Millet" olarak ayakta alkışlarla karşılanmasına Meclis tutanaklarından bakabilir. Her şeyin belirsiz, karanlığın en koyu olduğu anda ortaya çıkan ve yolu aydınlatan kişidir. Ben hükmümü tekrarlıyorum: Çerkes Ethem olmasaydı, Millî Mücadele'yi yürütmek bir tarafa, başlatmak bile mümkün olmazdı.

Bugün bağımsız bir devletin, onurlu bir milletin mensupları olarak hepimiz Çerkes Ethem'e çok şey borçluyuz. İnsafı her hüküm sahibinin onun hakkını teslim etmesi gerekir. Etmiyorsa? O zaman diğer söylediklerine de şüphe ile bakılmalıdır. Çünkü bu sahte tarih Çerkes Ethem'i bir hain olarak ilan etmiştir.

Çerkes Ethem'e yapılan haksızlığı düzeltmek, bize gerçek tarihin anahtarını verecektir. Çünkü bu kadar büyük bir haksızlığın ve nankörlüğün üzerine gelecek inşa edilemez. Geçmişte olmuş ve bitmiş bir iktidar mücadelesinin o gün için ürettikleri sahtelikleri devam ettirmenin, üstelik sıkışıkça tekrarlayarak aynı haksızlıklara tevessül etmenin kime ne faydası var?

Bu tarihi düzeltelim. Ve işe Ethem Bey'le başlayalım. Geri kalanın kendiliğinden hizaya gireceğini göreceksiniz. İşte o zaman kavgalarımız da millete fayda sağlayacak, dayandıklarımız daha sağlam duracak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yargı mı, hükümet mi?

Mümtaz'er Türköne 2012.02.14

Kestirme ve sathî çözümlerlerin ömrü kısa oluyor.

MİT krizi hakkında yapılan yorumların çoğu karanlığa kurşun sıkmak kabilinden. İsabet var mı? Yok. Zira düğüm karanlık köşelerde, gizli ilişkilerde değil aydınlıkta, gözümüzün önünde duruyor. Yargı, Ergenekon süreci boyunca "yandaş yargı" olarak suçlandı. Hükümetin her emrini ikilemeden yerine getiren bir yargı mekanizmasına inanmamız beklendi. MİT krizi, böyle olmadığını, hükümetten de hesap soran bir yargı inisiyatifinin devrede olduğunu gösterdi. Bu sefer "Cemaat" yorumu devreye sokuldu. Problem fiilen müzakereci siyasî çözümlerle, güvenliği ön plana alan yaklaşımlar arasında yaşanıyor. Hükümet içinde de bu iki farklı politikanın taraftarları olduğu biliniyor. Yalçın Akdoğan, Başbakan'ın Kürt sorunu konusunda uzmanlaşmış önemli kurmaylarından biri. Star-Açık Görüş'te her hafta kaleme aldığı analizleri, bu güvenlikçi yaklaşımın oldukça tutarlı izlerini taşıyor. Öbür taraftan hükümetin bugün uyguladığı siyaset, bu güvenlikçi yaklaşıma daha yakın duruyor. Şayet varit ise MİT'in yürüttüğü müzakerelerin, hin-i hacette devreye sokulacak "B planı" için sürdüğü anlaşılıyor. Tersinden Cemaat'in diyaloga ve uzlaşmaya açık mesajları, barışçı yöntemlere uygun bir atmosferin oluşmasına çok büyük katkılarda bulundu. Abant Platformu Yönetim Kurulu üyesi sıfatıyla bu teşebbüslerin samimiyeti konusunda çok sağlam bir kanaate sahibim. Eğer hükümet ile Cemaat, Kürt sorunu ekseninde karşı karşıya gelecek olsaydı, bugün alınan pozisyonların tam tersinin cari olması gerekirdi.

Demek ki bu açıklamaların fitne-fesat üretmek dışında hiçbir değeri yok. Bakmamız gereken yer açık-aydınlık alan. Yürütme ile yargı arasında süren erkler mücadelesinin bir krize dönüşmesine tanık olduk. Bu mücadeleyi doğru kavramak için yargının işleyişine vâkıf olmak gerekiyor. Yargı, yürütme ve yasamayla birlikte üç erkten biri, gücün istismarını engellemek için yegâne güvencemiz. Yasama kuralı koyuyor, yargı hükmü veriyor ve yürütme icrasını yerine getiriyor. Parlamenter sistem, yasama ve yürütme çiftinin vahdetine dayanıyor. Dolayısıyla denge yargı ile yasama-yürütme ikilisi arasında kuruluyor. Yargı, yürütme gibi keskin bir hiyerarşiye ve kapsamlı bir bürokratik-teknik desteğe sahip değil. Yargı işini, tek tek savcılar ve yargıçlar yazılı kurallara göre soruşturma ve kovuşturma yürütürken yapmış oluyor. Yargı mensubunu harekete geçiren ve yargılamayı yürüten etki dışarıdan gelen bir talimat değil, doğrudan savcı ve hâkimin kanunlardan aldığı yetkiler. Savcı ve hâkim harekete geçerken veya karar verirken başkalarına değil, kurallara bakıyor. Şayet kanun bir fiili suç olarak tanımlamışsa, savcının harekete geçmekten başka alternatifi bulunmuyor.

Suç işlenene kadar yetki kamu düzeninden sorumlu olan yürütmeye, yani mülkî idareye ait. Suç işlendikten sonra artık yetki savcıya geçiyor. Ancak savcıların suçun kovuşturulması, delillerin toplanması ve suçluların

takibi ile ilgili işlerine, hiyerarşik olarak yürütmeye bağlı kolluk güçleri bakıyor. Adli zabıta, bizde henüz işlemiyor. MİT krizinde yargı ile yürütme karşı karşıya geldiği zaman yürütmenin ilk hamlesi savcılığa delilleri toplayan polis şeflerini görevden almak oldu. Bu örneğe ilave olarak suç işlendikten sonra da kamuoyunu mülkî amirlerin veya polis şeflerinin aydınlatması ve yönlendirmesi yargı bağımsızlığına aykırı bir gelenek olarak devam ediyor.

Kriz, elindeki kuralları uygulayan yargı ile kuralları esneterek çözüm arayan yürütme arasında. Yargı görevini yaparken, attığı her adımı genel bir analize dayandırmak, sübjektif yorumlara itibar etmek zorunda değil. Kural ne ise onu uygulayacak. Yürütme de elindeki araçlarla sorunları çözerken kurallara bağlı kalmak zorunda. Krizler, hele bugünkü gibi sarsıcı krizler sistemdeki aksaklığı gösterirler. MİT krizi, bir sistem krizi. Yani? Kısaca bir anayasa krizi. Öyleyse çözüm yeni anayasada. MİT Yasası'nda yapılacak değişikliklerle bulunacak geçici çözüm, bu sefer başka krizleri tetikleyecek. Yargı bağımsızlığının güvence altına alınması herkesin çıkarına. Bağımsız olmayan bir yargı, gelecekte bugünün iktidarı için de bir tehdit oluşturur. Ve ancak bağımsız olan bir yargı, siyasî çözümlerin üzerine inşa edileceği ortak paydayı, yani herkesin güven içinde yaşadığı hukuk düzenini koruyabilir. Kısaca hukuk, her şeyin başı ve sonudur. Pusula hukuku şaşarsa, doğru göstermiyor demektir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Krizin sonrası

Mümtaz'er Türköne 2012.02.16

Krizi çözerken yapılacak hataları fark etmek için sonrasına bakmak lâzım.

Bu kriz de diğer krizler gibi şöyle veya böyle sona erecek. Sıcak başka gündemler öne geçecek. Geride hangi kalıcı hasarları bırakacak? Hangi yeni süreçleri harekete geçirecek? Veya siyaset, krizi bir fırsata dönüştürerek üzerine bastığı zemin için daha sağlam temeller inşa etme becerisi gösterebilecek mi?

Meclis'in gündemine aldığı MİT yasasındaki değişiklik, krizin çözülmediğini, savaşın devam ettiğini anlatıyor. Bulunan çözüm, kavganın doğrudan MİT müsteşarı etrafında sürdüğünü ve Başbakan'ın onu korumak için yasa çıkarttığını gösteriyor. Kanun tasarısında "MİT görevlileri" dışında "...veya Başbakan'ın görevlendirdiği kişiler" tanımına, olay olarak Oslo görüşmeleri ve kişi olarak da o gün resmen bu teşkilatta görev yapmayan Hakan Fidan giriyor. Kanun ancak bu haliyle çıkarsa, Başbakan kendi görevlendirdiği kişiyi koruma yetkisine sahip olacak. Peki, kanun bu şekilde çıkar ve bugün için fiilen önümüzde duran kriz, bu kanun değişikliği ile çözülsün, bu çözüm hangi yeni gelişmelere yol açacak?

"Başbakan çetesini kuruyor" suçlaması, haksız bir eleştiri. Çünkü bulunan formül, Başbakan'ın pozisyonunu kuvvetlendirmiyor; tersine üzerine aldığı riski arttırıyor. Başbakan sorunu, kişisel konumunu feda ederek ve siyasî sorumluluğunu ağırlaştırarak çözmüş oluyor. Suç işlediği iddia edilen birinin, yargı karşısında Başbakan tarafından korunması, her şeyden önce suç iddiasının soruşturulmasını ve doğal olarak aklanmayı da engeller. Üstelik Başbakan bu yetkiyi gizli kapaklı kullanamaz; yargı alınamayan soruşturma izinlerini açıkladığı zaman

Başbakan siyasî olarak zor duruma düşer. Kısaca bu kanun değişikliğinin siyasî olarak Başbakan'ı yıpratıcı bir yönü var.

İkinci olarak Başbakan bu yetkiyi MİT müsteşarı için aldığı zaman, Ergenekon tutukluları için de benzer bir güce kavuşmuş olacak. Yargı karşısında MİT mensupları ve "görevlendirdiği kişiler" için ihdas edilen bu istisnâ yetki, Başbakan'ı potansiyel olarak işleyen yargı süreçlerini durduracak bir konuma getiriyor. Meselenin yargı-yürütme dengesinin ötesinde, darbe soruşturmaları için yürütmeyi yetkili kılma boyutundan bahsediyorum. Başbakan'ın darbe kovuşturmaları için kullandığı "yargının işine karışmam" argümanı, bu kanun ile çökmüş oluyor. Benzer bir kanun değişikliği, cezaevinde bulunan muvazzaf generalleri de dışarı çıkartmaya yetmez mi? Tehlikeli olan nokta, Başbakan'ın bu konuda pazarlık yapılacak taraf haline gelmesi. Bu güç siyaseten onu zora sokacaktır.

Üçüncü olarak bu kriz, devlet içinde görev yapan güvenlik birimlerini karşı karşıya getirdi. Terörle mücadelede Askerî kanat ile koordinasyon yeni sağlanmış iken, bu sefer Emniyet birimleri bu krizle birlikte çemberin dışına alındı. Terörle mücadelenin özellikle "istihbarat ve önleme" kısmı Emniyet'in uhdesinde. Üstelik PKK genel bir taarruz halinde. Krizin savaşıyor ve bir tarafın iradesini karşı tarafa zorlayarak çözülmesi, terörle mücadelede zaafa yol açabilir.

Bu kriz devlet içinde ve erkler arasında bir kriz. Yürütmenin bu krizi çözmek için bulduğu formül, yargının elindeki yetkiyi yasama organını devreye sokarak almaktan ibaret. Ama bu çözüm, başka krizleri başlatabilir.

Başsavcı Vekili Fikret Seçen'in altı maddelik açıklaması net. Oslo görüşmelerini ve terör sorununa siyasî çözümleri soruşturmadıklarını söylüyor. O zaman MİT yöneticileri ile ilgili bir yargı tasarrufunun söz konusu olmaması gerekir. Şayet alt kademedeki MİT mensupları terör eylemlerine karışmış ve suç işlemişlerse, yargı bir engelle karşılaşmamalı. Bazı haber elemanları, işledikleri suça karşı koruma bekliyorsa buna zaten MİT'in alet olması düşünülemez.

Krizin, bütün iplerin atıldığı bir restleşmeye dönüştüğü görülüyor. MİT'in içini kurcalayacak ve Başbakan'ı karşısına alacak kadar cesur bir yargı, hukuk devleti adına bir iddia. MİT ise, Kürt sorununda siyasî çözümün ana karargâhı. MİT Müsteşarı Hakan Fidan bu konularda donanımlı, birikimli bir uzman. Başbakan ise, elini taşın altına koymuş ve çözümü bulacak iradeye ve güce sahip bir lider. Hepsini birlikte ve sadece uyum içinde iken Türkiye zorlu sorunların üstesinden gelebilir. Öyleyse bu kriz erkler arasında uzlaşarak çözülmeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başbakan'ın sorumluluğu

Mümtaz'er Türküne 2012.02.17

Yalçın Akdoğan'ın yazısı, kriz sürecinde yazılmış en önemli metinlerden biri.

Metin, önemiyle mütenasip alâkayı zaten gördü. Öneminin iki sebebi var: Birincisi Yalçın Akdoğan, hükümet kanadını, üstelik aklını temsil eden bir politikacı-entelektüel. İkincisi, son derece samimi ve dürüst bir anlatımla krizin sebebini ve taraflarını, tabii AK Parti kanadının müdafaası ile birlikte sergiliyor.

Başarılı liderler, yetenekli danışmanlarla çalışırlar. Akdoğan, entelektüel donanımını, devletin zirvelerinde gözlediği ve bir aktör olarak yer aldığı zorlu tecrübelerle geliştirmiş bir politikacı. Akılcı ve sorumlu bir dil kullanıyor. Hem krizin derinlerinde olup bitenleri deşifre eden bilgiler veriyor; hem de hükümetin müdafaa hattını çekiyor. Genel bir tablo halinde bize, erkler savaşını anlatıyor.

Önce, "hükümet-cemaat ikilemi" iddialarını sağlam argümanlarla çürütüyor: "Başbakan Erdoğan'ı gönülden seven cemaat mensupları ile Hocaefendi'ye sevgi besleyen AK Partililer arasında bir çatışma ve çekişme olamaz, bunlar birbirinden ayrılamaz, çünkü bunlar aynı insanlardır." Akdoğan haklı, üstelik açıklığı ve dürüstlüğü en önemli sermaye bellemiş iki tarafın, bu karanlık işlerle karşı karşıya gelmesi nasıl mümkün olabilir?

Akdoğan'ın gösterdiği adres şu cümlede tebellür ediyor: "Yargı ve güvenlik bürokrasisi içinde kimseye güvenmeden gizli kapaklı iş çeviren bir grup, ülkeyi yönlendirmeye ve siyaset mühendisliğine kalkışıyorsa, bunun daha önceki durumdan ne farkı olur?" Bu cümle, krizin taraflarını açıkça gösterdiği için üzerinde dikkatle durmayı gerektiriyor. Krizin bir tarafını yargı erki oluşturuyor. Akdoğan, Yargı'nın siyaset mühendisliğine soyunduğunu, temel sorunlarda hükümeti yönlendirmeye çalıştığını söylüyor. "Güvenlik bürokrasisi" ile kastettiklerinin, İstanbul Emniyeti'nde Ergenekon ve KCK soruşturmasını yürüten ekip olduğu belli. Nitekim hükümetin bu krizde verdiği ilk tepki, bu ekibi görevden almak oldu. Akdoğan, duygusal bir dille başladığı ve somut analizlerle sürdürdüğü yazısında, yaşananların ilk elden derli toplu bir özetini veriyor. Hükümet kanadı, "arkadan hançerlenme" duygusu yaşıyor. "Arkadan hançerlenme" birlikte aynı hedefe yürüyenlerin aralarındaki ortak güvenin kaybına işaret ediyor.

Benim çıkarttığım sonuç şu: Türkiye özellikle son beş yılda, hukuk alanında devrim niteliğinde ilerlemelere sahne oldu. Bu başarı Başbakan'ın dik duruşunun ve yargının ve emniyet mensuplarının işlerini fedakârca ve cesaretle yapmasının eseri. İlker Başbuğ hakkında hazırlanan iddianame bile tek başına nereden nereye geldiğimizin somut delillerinden biri. İktidar zorbalarının, vatandaşın hayatına kastederek siyaseti tanzime çalışanların elinden alındı. Şimdi bu işi başaranlar kılıçları çekmiş, birbirlerinin tam karşısında duruyorlar. Meselenin de temel sorunlara yönelik bir yaklaşım farkı olduğu anlaşılıyor. Tartışma yaratan temel sorun ise Kürt sorunu ve onun uzantısı olan terör sorunu.

Hükümet bizim adımıza yönetiyor. Yargı bizim adımıza karar veriyor. Öyleyse bu tartışmada kimin haklı olduğu konusunda asıl önemli olan, bizim vereceğimiz hüküm olmalı. Daha doğrusu bizi gözetten hüküm. Bizim vereceğimiz hüküm ise prensiplere bağlanmalı. En vazgeçilmez prensip, bu tartışmada bulunacak çözümün vatandaş olarak bizim hak ve hukukumuzu gözetme mecburiyeti. Hiçbir çare, bir tek vatandaşın hak ve özgürlüğünün önünde olamaz. İkincisi ise can yakmadan, kan dökmeden Kürt sorununu çözecek bir yolun bulunmasıdır. Elbette bulunacak çözümler de devletin hukuk devleti olarak güçlenmesine katkı sağlamalıdır.

Kavga yargı ile yürütme arasında geçebilir. Ama bu kavgayı çözecek olan Başbakan'dır. Sorumluluk Başbakan'a aittir. Başbakan'ın kavganın tarafı olmaması gerekir. Yargı hukuku uygular. Çözüm yeri siyasettir. Siyaset yargının durduğu yeri bir imkân veya bir sınır olarak değerlendirecek ve çözümü o sınırlar içinde bulacaktır.

Ezcümle: Denizi geçip çayda boğulmanın alemi yok.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sırada ne var?

Meclis'in yaptığı kanun değişikliği, MİT krizinin hükümetin arzusu istikametinde çözülmesi anlamına geliyor.

Anayasa Mahkemesi, CHP'nin başvurusu üzerine değişikliği iptal ederse tekrar başa dönülür mü? Sanmıyorum. Çünkü o tarihe kadar köprünün altından akan sular bir tekrar yaşanmasına engel olur. Demek ki kriz atlatıldı. Peki köpüren sular çekilince geriye ne kalacak?

MİT krizi, devlet içinde bir kırılma noktası oldu. Yargı ile hükümet arasındaki ilişkinin artık eskisi gibi güven ve işbirliği içinde yürümesi pek mümkün görünmüyor. İki taraf da birbirini kollayacak. İcra organı üzerinde yargı denetimi niteliği taşıyan soruşturmalar eksik olmayacak. MİT krizine bulunan çözüm, Başbakan'ın üzerindeki yükü ve sorumluluğu arttırdı. Bürokrasinin hukukî sorumluluğu önünde, başbakanın siyasî sorumluluğu bir savunma hattı oluşturdu. Türkiye'nin önünde hâlâ ciddi sorunlar var. Başbakan yetkilerini cesaretle kullanıyor. Bugün için sorun yok. Ama ya güç dengeleri değişirse?

Sorun en temelde devlet iktidarının kimyası ile alakalı. Çok eski değil, 27 Mayıs'tan sonra, devlet gücünü halkın uzağında tutacak bir siyasî sistem oluşturuldu. Sadece halkın değil, aynı zamanda yargı denetiminin de işlemeyeceği bir denge kuruldu. Askerî vesayet düzeni sadece parlamento ve hükümet üzerinde değil aynı zamanda yargı erki üzerinde de nüfuz sahibi oldu. Kendilerine eklemledikleri yüksek yargı oligarşisi, bu nüfuzun aracılığıyla üstlendi. Devletin diğer kurumlarına karşı imtiyazlarını ise komutana bağlı çalışan bir askerî yargı alanı ile garanti altına aldılar.

Ergenekon davası fiilen, 2010 referandum değişiklikleri ise hukuken bu siyasî düzeni yerle bir etti. Asker iktidar oyunundan düştü. Boşalan yeri sadece AK Parti iktidarı değil, aynı zamanda yargı doldurdu. Devlet gücünün demokratik ve hukuki denetimi adına ileri bir düzeye geldik. Ama devlet gücü hâlâ aynı yapıya sahip. Devlet ile halk arasında kurulan karşıtlıkta bir değişiklik yok. Devlet gücünün ve siyasî sistemin kimyası aynı. Değişen sadece siyasî denetim yetkisinin demokratik bir iktidarın elinde olması. At aynı at. Üzerindeki süvari değişti.

Yargının durumu farklı. Yargı bürokratik vesayetin aracı olmaktan çıktı. Hukuku daha fazla temsil eden, kim olursa olsun suça ayrıcalık tanımayan bir güce dönüştü. Devlet içinde önce askere karşı, sonra da siyasî erke karşı otonom bir güç haline geldi. Ergenekon soruşturmasını yargı başlattı ve sürdürdü. Hükümet destekledi. Dün, albaylardan akıl dışı analizlerle dolu brifingler alan bir yargının yerinde, bugün savcılara talimatlar yağdıran bir genelkurmay başkanını tutuklamış bir yargı erki duruyor.

Siyasetin rüzgârı değişebilir. AK Parti hükümeti kontrol ettiği devlet cihazını değiştirmedeği takdirde hiçbir şeyden emin olamayız. Bu cihaz değişti mi? Anayasa bu haliyle durduğu sürece, askerî alanda en az iki düzine kanunu kapsayan bir reform gerçekleşmediği takdirde bu soruya evet cevabı vermek çok zor. Siyasete dair geçicilik duygusunu aşarak hangi sağlam dayanaklara güvenebiliriz?

AK Parti hükümetinin, devlet iktidarının mevcut yapısını değiştirmeye pek niyeti olmadığı algısı giderek yerleşiyor. MİT krizine bulunan çözüm, bu algıyı güçlendirdi. Halbuki güven içinde yaşayabilmemiz için devlet iktidarının demokratik ve hukukî denetimini sağlam esaslara bağlamaya ihtiyacımız var. Yeni anayasa ihtiyacı, bu denetimsiz gücün halkın iradesine ram edilmesi talebinden doğmuştu.

Türkiye'nin zorlu sorunları var. Ne bölgesel konjonktür ne de Kürt sorunu dün durduğu yerde durmuyor. Kürt sorununun kendisini bile, halka mal etmeden çözmek imkânsız. Çare daha fazla hukuk. Türkiye'de yaşayan her fert, hayatının, onurunun ve sahip olduğu her şeyin hukuk garantisi altına alındığını hissettiği zaman işler kolaylaşacak. PKK'nın hakkından gelmek için karanlık dehlizlerde zaman kaybetmek doğru değil. Kendisinden

emin olacağımız, bize fenalığı dokunmayacağını bildiğimiz bir devlete ihtiyacımız var. Bu devleti bizim adımıza inşa edecek güç ise AK Parti iktidarı.

MİT krizi bu beklentilerde bir kırılma oluşturdu. Telafi etmek yeni anayasa gündemine kuvvetle sarılmakla mümkün. Öyleyse sırada anayasa olmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İngilizce, Türkçe ve Kürtçe

Mümtaz'er Türköne 2012.02.21

İngilizce eğitiminin tam bir fiyasko olduğunu TEPAV'ın araştırması gösteriyor. Ekonomik büyüklük olarak ilk 20'ye giren Türkiye'nin, İngilizce eğitiminde değerlendirmeye dâhil edilen 44 ülke arasında 43. olması, tersinden okunduğunda büyük bir başarı.

Durumun hepimiz farkındayız. Yüzlere hatta binlere varan ders saatlerinde, hazırlık sınıflarında çocuklara İngilizce dersi veriyoruz. O kadar uzun bir dil eğitiminden sonra gençleri basit bir İngilizce cümleyi kullanamayacak durumda tutabilmek, başarılması zor bir sonuç olmalı. Sizce eğitim sistemimiz bu işi nasıl başarabiliyor?

İngilizce dersleri ve hazırlık sınıfları bütünüyle kaldırılrsa, dil eğitimi ihtiyarî hale getirilse dil bilen gençlerin oranı birkaç kat artabilir.

Türkçe eğitimi de pek farklı değil. Diksiyon bozuk. İlkokul üçüncü sınıfta öğrenilmiş olması gereken gramer kuralları üniversite öğrencilerinde bile oturmamış durumda. İfade-i meram, idare-i kelâm çok düşük seviyede. Türkçesi gelişmemiş olanın İngilizcesi de bir sınırdır duruyor. Üniversitelerde İngilizce eğitim ilerledi. Ancak eğitim dili düşünce dili düzeyinde olmadığı için, öğretimin içeriği de basit taklitleri geçemiyor.

Bugün yani 21 Şubat, dünyada "Anadil günü" olarak kutlanıyor. Aklımıza hemen Kürtçenin gelmesi lâzım. Türkiye'nin ana sorunu olan Kürt sorunu bir Kürtçe sorunu. Çözümün ayağa kalkması için sınır, Kürtçenin eğitim dili olarak kullanılması. Yeni anayasa tartışmalarının birinci sıraya yerleşen tartışma konusu ise "resmî dil", dolayısıyla Kürtçenin statüsü sorunu. Kürtçe -özel adıyla Kurmançi dili- nüfusun azımsanamayacak bir kısmının anadili. Bu anadil eğitime girerse, devlet vatandaşlarına anadilde eğitim fırsatı sunarsa ne olur?

Bülent Arınç, Kürtçenin "medeniyet dili" olmadığını söyledi. Sübjektif bir hüküm. Bir dili cazip hale getiren "ekonominin dili" olması. İngilizce, istihdam imkânı, yani ekonomik getirisi için tercih ediliyor mu? Türkçenin Kürtçeye mukayesesi sadece ekonomik olarak hangisinin daha çok işe yaradığıyla ölçülebilir. Kürtçe eğitim veren okullar açılrsa veya iki dilli eğitim düzenine geçilse, Kürtçeye olan talebi büyük ölçüde piyasa belirleyecektir.

Kürtçenin bir kültür dili olarak geleceğine gelince... Eğitim dili haline gelmesinin Kürtçenin akıbetini İngilizceye veya Türkçeye benzeteceği ortada. İngilizceyi öğretemeyen, Türkçeyi rezil eden eğitim sistemi Kürtçeyi

öğretmeye kalkınca ortaya nasıl bir sonuç çıkacak? Sorunun cevabı, Türkçe ve İngilizcedeki dil eğitiminin sakatlığında saklı.

Eğitim sistemi, sadece sınavda soru olarak sorulabilecek nesneleri öğretiyor. Sadece dilde değil, bütün alanlarda böyle. "Öğrettiğimiz şeyler ne işe yarıyor?" sorusunun, Talim Terbiye Kurulu'nun kapısından içeri girmesine izin verilmiyor. Amaç öğrenciye pösteği saydırmak. İngilizcede veya Türkçede sayacağınız pöstekiler ise dili bir düşünce ve ifade aracı olarak kullanmaya izin vermiyor. İki dilli eğitim de, kestirmeden pösteği sayma sorunu olarak şekillenecek. Kürtçeyi bir edebiyat ve kültür dili olarak öğretmeye niyet eden öğretmen öğrencisinden olacak.

İngilizce eğitim sorunu, eğitim sistemimizdeki sakatlığı gösteriyor. İdeolojik yükler ve öğrenciye resmî disiplini benimsetmek görevi, öğretmen için mesleğini sığ bir şekilciliğe mahkûm ediyor. Bir eğitim yılı boyunca 48 adet resmî gün ve hafta varmış. Her öğretmen bu resmî günlerin kutlanması sorumluluğunu üzerine alıyormuş. Andımızdan resmî kutlamalara kadar geniş bir yelpazede öğretmenler eğitim dışında her şeyle meşgul olmak zorundalar.

Kürtçe, eğitim dili olarak benimsenmeli. "Eğitim dili" ile kast edilenin bütün eğitim ve öğretim faaliyetinin o dilde yapılması olduğunu vurgulayalım. Dünyada bu uygulama aynı okul binasında iki dilli eğitimle karşılanıyor. Talebe göre Türkiye'nin her yerinde iki dilli eğitime geçilebilir. Üstelik bu teşebbüs, eğitim sistemimizin bütün vidalarının ve dişlilerinin gözden geçirilmesine fırsat verebilir. Nasıl olsa hangi dilde olursa olsun, çocuklarımıza eğitim veremiyoruz.

Herkesin "anadil günü"nü kutluyorum. İnsanın doğumuyla kazandığı dil yeteneğinin ve öğrendiği anadilin, onu insan yapan ve herkesin saygı göstermesi gereken en temel değerlerden biri olduğunu bu vesile ile hatırlamamız lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

4+4+4=?

Mümtaz'er Türköne 2012.02.23

"4+4+4" ile "8+4"ün toplamının aynı olmadığını öğrenmek için, düz mantıktan vazgeçip insan dünyasının ve toplumun derinlerine bakmak lâzım. İkisinden elde edilen sonuçlar çok farklı.

Birincisi hayatın beklentilerine, ekonominin ihtiyaçlarına, bireyi işe yarar becerilere kavuşturma amacına çok yakın duruyor. İkincisi ise taptaze fidanları hızardan geçirip birbirinin aynısı olan küçük kalas parçalarına dönüştürmek gibi bir sonuç veriyor. 15 yıldır, ikincisinin sonuçlarının sağlamasını yapmıyor muyuz?

Tam 15 yıl önce temel eğitim 8 yıla çıkartılmıştı. Bunun için tanklar sokağa çıkmış, silahlar çekilmiş ve resmen bir darbe yapılmıştı. 28 Şubat günü Millî Güvenlik Kurulu saatlerce toplantıda kalmış ve koca koca generaller ellerindeki gazete kupürlerini bir slayt gösterisi eşliğinde sallayarak Hükümet üyeleri üzerinde tehditlerle baskı kurmuştu. Hükümet boyun eğmiş, temel eğitim sekiz yıla çıkartılmış ve darbe böylelikle başarıya ulaşmıştı. Sonra mühür darbecilerin eline geçmiş, bankalar boşaltılmış ve Türkiye, tarihinin en derin finans krizini yaşamıştı.

Temel eğitimin "kesintisiz" sekiz yıla çıkartılmasının tek amacı, İmam-Hatip liselerini açığa düşürmektir. İmam-Hatip ortaokulları böylece buharlaşıyor, Kur'an Kurslarına başlama yaşı da otomatik olarak sekiz yıllık eğitimin sonuna kadar geciktirilmiş oluyordu. O sıralarda, birkaç albayın yargıçları, üniversite hocalarını koca salonlarda toplayıp, Onuncu Yıl Marşı eşliğinde verdiği ve "Siyasal İslâm'ın Yayılması" başlığını taşıyan brifingler, bulunan çözümün arkasındaki düz mantığı çocuksu bir saflıkla anlatıyordu. İmam-Hatip liselerinden mezun olanların sayısı kümülatif olarak bir tabloda gösteriliyor, bu rakama Kur'an Kursları öğrencileri de dahil ediliyor. Sonra 2020 yılında Milli Görüş'ün ne kadar oy alacağı hesaplanıyor. Dinî eğitim ve arkasından mezun sayısı arttıkça şeriatçi bir partinin adım adım iktidara yaklaşması. Mekanik ve dümdüz bir mantık. Bu mantığın hemen yanı başında üzerlerine çevrili silahlar durunca herkes teslim oldu ve temel eğitimi sekiz yıla çıkartma darbesi hedefine ulaşmış oldu. Bu büyük başarıya, İmam-Hatip mezunlarının üniversiteye girişini engelleyen katsayı uygulaması eklenince din eğitimi gerçekten ağır bir darbe yedi. Peki "Siyasal İslâm'ın yayılması" durdu mu?

Askerler kendi meslekî alışkanlıklarına uygun biçimde bir hedefi ağır ateşe tabi tutup imha etmişti. Mahiyetini, kapsamını bilmedikleri bir hedefti bu. Toplumun ve hayatın hangi etkiye hangi tepkiyi verdiğini bilmiyorlardı. Öğrenmeye niyetleri de yoktu. Darbeyi yaptılar ve 2020'li yıllar için öngörülen iktidar ihtimalini gerçekten ortadan kaldırdılar. Tarihi çok daha yakına, tam 2002 yılına kadar getirip hızlandırarak.

Temel eğitimi kesintisiz 8 yıl yapmak üzere 28 Şubat darbesi gerçekleşmemiş olsaydı, 2002 yılında AK Parti tek başına iktidara gelir miydi? Demek ki "8+4" ile "4+4+4"ün toplamı aynı değil.

Kesintisiz 8 yıllık eğitim, meslekî eğitimi yok etti. Eğitim sistemimizin en temel sorunu, ekonominin ihtiyaçlarına cevap veren meslekî eğitimin hem nitelik hem de nicelik olarak yeterli olmaması. 28 Şubat darbecilerinin din eğitimi yok etmek için buldukları çözüm, İmam-Hatiplerin de aralarında yer aldığı meslekî eğitimin tamamını battal etti. "4+4+4" formülü, meslekî eğitimin sürüldüğü yerden ayağa kalkması için büyük bir fırsat. Çocuklar kabiliyetlerine ve eğilimlerine göre birinci "4"ün sonunda meslekî eğitime yönelme imkânına kavuşacaklar. Böylece son dördü bitirdiklerinde bir meslek sahibi olabilecekler. Katsayının üniversiteye girişte etkisinin azalması da meslekî eğitimin cazibesini zaten artırmıştı.

Din eğitimi sorunu Türkiye'de maalesef hâlâ siyasî bir sorun. Çünkü din eğitimi devlet tekelinde. Devlet tekeline aldığı din eğitimi istediği gibi azaltıp çoğaltma yetkisine sahip olduğu için, siyasî tartışmaların ve kutuplaşmaların ana eksenlerinden birini ister istemez bu sorun oluşturuyor. Din eğitimine karşı çıkanlar ise bir türlü, yasaklamanın siyaseti dindarlaştırdığını kavrayamıyor. Bu siyasî sorunun çözülmesi ya din eğitiminde devlet tekelinin kalkmasına ya da devletin verdiği din eğitiminin siyasî tasarruflar dışında objektif esaslara dayandırılmasına bağlı. Bu mesele tartışıldıkça muhafazakârlık baskın siyasî kimlik olmaya devam edecek.

CHP "4+4+4"e itiraz ederken cepheyi işte bu yanlış yerde, din eğitiminde kuruyor. Doğrusu meslekî eğitimin ihtiyaçları olmalı.

'İrtica tehlikesi' geçti mi?

Mümtaz'er Türköne 2012.02.24

Çok uzun zamandır "irtica tehlikesi"nden bahseden yok. Bahseden çıkınca da kimse ciddiye almıyor.

Halbuki her biri geçmişte en az birkaç hafta "irtica gündemi"ni oluşturacak çapta adımlar atılıyor. Darbe sebebi olan kesintisiz eğitim kaldırılıyor. 19 Mayıs, 23 Nisan bayramlarının ideolojik içeriği boşaltılıyor. Başbakan "dindar nesiller yetiştirmek"ten dem vuruyor. Yine de yaprak kıpırdamıyor. Veya, geçmişte olduğu gibi siyaset bu gündemler etrafında kutuplaşmıyor.

Durum, sadece bu tehlikeyi gerekçe göstererek siyasete tasallutta bulunan silahlı vesayetin enterne edilmesi ile açıklanacak kadar basit değil. Siyasetin temel parametreleri değişiyor. "İrtica tehlikesi" artık para etmiyor. Bu tehlikeyi pazarlayarak yapılan siyaset kimseye oy ve destek kazandırmıyor.

Hafta başında CHP'nin önemli ismi Nihat Matkap'ın Taraf'ta Neşe Düzel'e verdiği mülakat, bu değişimin temsil edici işaretlerini veriyor. Matkap, laikliğin tehlikede olmadığını, zira "devlet yönetiminde İslâmcı siyaseti esas alma anlayışının" çöktüğünü söylüyor. CHP Genel Başkan Yardımcısı'nın ağzından, artık CHP'lilerin "şeriat korkusu" yaşamaması gerekiyor. Önemli bir ilerleme. Peki yeterli mi?

Türkiye'de iki kesim, dinî sembollerin ve dindarlığın doğrudan doğruya toplumsallığın tezahürü olarak taşıdığı hayati önemi kavrayamadı. CHP'li laikçiler ve İslâm'a uygun bir devlet düzeninin var olduğunu savunan İslâmcı akımlar. Halbuki toplumda dindarlık tezahürleri ve dinî arayışlar vazgeçilmez ve yerine başka bir şey ikame edilemez insanî ihtiyaçların karşılanması talebiydi. Din eğitiminin sağlam bir aile yapısının vazgeçilmez unsuru olması gibi. Çocuğun yönünü şaşırması, kötü alışkanlıklara kapılmaması, annesine babasına saygı gösteren bir evlat olması ve iyi bir insan olarak hayatını sürdürebilmesi için din eğitiminden daha sahici bir alternatifiniz var mı?

Tek Parti döneminden intikal eden alışkanlıkla CHP, dindarlığı bir tür gerilik olarak gördü. Daha temelde ise seçkin azınlık kültürü ile geniş halk kitleleri arasında "irtica tehlikesi" diye bir duvar dikti. Duvarın arkasında olup bitenleri kavramak için ise hiçbir çaba göstermedi. CHP'nin din konusundaki cahilliği toplumun neredeyse yüzde 80 ile iletişim kurmasını engelleyecek kadar derin. Din konusundaki cahillik, dindarlığın arkasında canlı bir şekilde işleyen toplumsal dinamizmin de anlaşılmasını zorlaştırıyor. Bu dinamizm anlaşılmadan dindarlığın siyasetle temas alanlarının mantığını kavranmak da imkânsız.

"İrtica tehlikesi"nin gündemden düşmesi en çok AK Parti'nin rekabet üstünlüğünü elinden alıyor.

Normalleşmiş, siyasî ve hukukî güvencelere kavuşmuş bir dindarlık, yani toplumsallık artık siyaseti zorlama ihtiyacı duymayacak. Dindarlık kendisini siyasetle savunma ihtiyacı duymayınca bir siyasî karşılığı da kalmayacak. Bu yüzden Nihat Matkap'ın CHP'ye çizdiği ufuk, CHP gibi hantal bir partiyi yeni bir dinamizme sokacak kadar önemli.

"Devleti kuran parti" olmak, CHP'liler için bir övünç kaynağı. Aslında CHP'yi bulunduğu yere mihlayan prangalar 90 yıla uzanan bu geçmişin eseri. Bir CHP'liden Osmanlı tarihine dair mantıklı üç cümle duyanınız var mı? 90 yıllık tarih CHP'yi tam tersine köksüz bir parti haline getiriyor. "İrtica tehlikesi" söylemi bu köksüzlükle birleşerek tüketici bir girdaba dönüşüyordu. 90 yıllık bir geçmişle Ortadoğu politikası üretebilir misiniz? Kürt sorununu çözebilir misiniz? Cumhuriyet tarihiyle sınırlı bir dünya görüşüyle, uluslararası alanda bir aktör olabilir misiniz?

"İrtica tehlikesi" geride kaldı. CHP'nin temsil ettiği sığ ve banal resmî ideolojiden eğitim sistemi yavaş yavaş arınıyor. "İrtica tehlikesi"nden vazgeçmenin CHP'yi sağlam bir zemine taşıması gibi, eğitimin ideolojik dogmalardan temizlenmesi de CHP'nin önünde yeni ufuklar açacak. Eğitim sistemi Tek Parti döneminin küfünden ve pasından temizlenince, CHP de sırtındaki ağır yüklerden kurtulmuş olacak. 19 Mayıs'ların stadyum işkenceleri ile özdeşleşen bir CHP mi; yoksa bu işleri geride bırakmış bir eğitim sisteminde, daha ileri eğitim sorunlarını tartışmaya açan bir CHP mi? Hangisi parti rekabetinde daha avantajlı hale gelir?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP'nin akıbeti ne olacak?

Mümtaz'er Türköne 2012.02.26

CHP'de bir iç savaş yaşanıyor. Bu iç savaş, CHP tüzüğü adı verilen bir satranç tahtası üzerinde sürüyor.

Particiliğe uzak olanların, iç tüzük oyunlarını bilmeyenlerin bu savaşın safahatını kavraması zor. Durum kısaca şöyle: Muhalifler, tüzük kongresi toplanabilmesi için düşük sayıda delegenin müracaatını yeterli gören tüzük maddesini işleterek bir kongre toplayacaklar. Bu kongrenin tarihi yarın. Mevcut parti içi iktidar ise bu teşebbüsü boşa çıkartmak adına bir karşı hamle olarak bugün bir tüzük kongresi topluyor. Tüzük kongresini toplantıya çağırarak için muhalefetin topladığı 350 imza yetmişti. Muhalefetin bugünkü toplantıyı yaptırmaması için 650 kişinin toplantıya katılmaması gerekiyor.

Savaş bir şeyleri yaptırmamak üzerine sürüyor. Bugün Önder Sav'ın liderliğini yaptığı parti içi muhalefet Kılıçdaroğlu'na toplantıyı yaptırmazsa, Genel Merkez savaşı kaybetmiş olacak. Sav, yarınki kongreyi ilan ederek Kılıçdaroğlu'nu bugünkü tüzük kongresini toplamaya zorlamıştı. Şimdi yaptırmayarak, mevcut yönetimin otoritesini boşluğa düşürmeye çalışıyor.

Şayet bugünkü tüzük kongresi toplanamazsa, muhalefet karşı saldırıya geçerek Kılıçdaroğlu'nu liderlik koltuğundan edecek süreci başlatacak. Her şey yolunda giderse, yani Genel Merkez bu vartayı atlarsa? O zaman taraflar yaralarını sararak mevzilerini sağlamlaştırmaya devam edecek.

Kılıçdaroğlu'nun kazanması galip ihtimal. Zira, karşısında bir rakip yok. CHP, müzmin ve musır bir muhalefet partisi. Parti içi rekabette de bu muhalif karakterin izleri görülüyor. Eleştirmek, yıpratmak, engellemek CHP'nin parti içi muhalefeti için de geleneksel alışkanlıkları sürdürmek demek. Ama iktidar savaşını kazanmak için muhalif kimliğe yapıcı bir şeylerin ilave edilmesi lâzım. Bugün, parti içi muhalefetin elinde bu yapıcı unsurlardan hiçbiri mevcut değil.

CHP neden bu garip işlerle zaman kaybediyor? Hizipler, partilerin oligarşik yapılarına paralel, demokratik olmayan oluşumlardır. Bu yüzden süren kavga, CHP'de parti içi demokratik mücadele anlamına gelmiyor. Ancak hizipleri bu kadar diri ve iddialı tutan bir şey olmalı. Cevap, CHP'nin bünyesindeki farklı kimliklerde ve politikalarda aranmalı. CHP, tek bir parti halinde yoluna devam etmekte zorlanıyor. Çok daha derinlerde CHP evrensel standartlara uygun bir sol partiye dönüşmeyi başaramıyor. Sorun CHP ile sınırlı değil.

Sol düşünce Türkiye'ye girerken daha başında derin bir çatlakla girdi. Sol kimliğin üzerine inşa edileceği iki ana sütun mevcuttu. Birincisi bir üçüncü dünya anti emperyalizmi, ikincisi ise bölüşüm sorunlarına odaklanmış evrensel sınıf dayanışması. "Cumhuriyeti kuran parti" kimliği ile CHP, birçok marjinal sol grupla birlikte

birincisini tercih etti. Anti emperyalizmden dar ve kısır bir ulusalcılık ve oradan da Ergenekon tipi devletçi siyaset üretildi. Bugün kongrenin gündeme aldığı tüzük değişikliklerinden birinin, 2. maddede yer alan "sosyal demokrasinin değerleri" arasına "Kurtuluş Savaşı"nı eklemek olması, işte bu yüzden tesadüf değil. Anti emperyalizm, CHP'yi sol politikalardan uzak tutmak için oldukça işlevsel bir kulp. Geleneksel seçkincilik, bürokratik alışkanlıklar ve Türkiye'nin Kürt sorunu gibi en temel sorunu konusunda dar ulus devlet politikalarını sürdürmek bu kulpa sıkı sıkıya tutunmakla mümkün.

Kılıçdaroğlu CHP'nin seçkincilikten ve siyasî devletçilikten kurtulabilmesi için bir şanstı. Bu şansın bir kısmını liderliğe geliş hikâyesi, geri kalanını da cesaret eksikliği yok etti. Yeni bir lider adayı ise henüz yolda görünmüyor. Dolayısıyla CHP Kılıçdaroğlu ile yoluna devam edecek. Peki ne zamana kadar?

CHP gerçekte iki farklı partinin koalisyonundan oluşuyor. Ecevit'in DSP'sinin var olduğu dönemlerde bu iki partinin kurumsal etiketleri de ayrılmıştı. Bugünkü kongre, üstünü örtemediği bu gerçeği Türkiye'nin gündemine taşıyor. Bugünkü kongre, beklendiği gibi Kılıçdaroğlu'nun vartayı atlatmasıyla sona ererse, asıl CHP'nin akıbetiyle ilgili yepyeni bir süreç başlayacak. İki partiyi bir arada tutan bağlar zayıflayacak ve CHP orta vadede ikiye bölünecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP'nin devrimciliği

Mümtaz'er Türköne 2012.02.28

Parti-içi mücadele kızışınca CHP'yi daha yakından tanıma fırsatı buluyoruz.

CHP köklü bir parti. Kılıçdaroğlu'nun iftiharla tekrarladığı üzere "devleti kuran parti". Bünyesinde yetenekli politikacılar var. Şöyle bir hayal edin: Önder Sav'ın örgütçülüğü, Kılıçdaroğlu'nun saf ve duru kişiliği, Deniz Baykal'ın polemik üretme yeteneği tek bir kişide toplansa ve o kişi de genel başkan olsa, CHP bugün nerede olurdu? Politika zor bir meslek. Politikacı kolay yetişmiyor. CHP'de çaplı politikacılar mevcut. CHP'yi hep olduğu yerde saydıran yanlışı nerede arayacağız? Farklı yeteneklerin tek bir kişide toparlanması zor. Ama hiç olmazsa farklı yetenekleri uyum içinde bir araya getirerek partiyi ayağa kaldıracak seferberlik neden mümkün olamıyor? Önder Sav, Deniz Baykal ve Kılıçdaroğlu neden aynı gövdeye destek veremiyor?

Liderlik, işte tam olarak bu anlama geliyor. Farklı kumaştan, farklı mizaçtan, farklı dünyalardan insanları uyum içinde aynı amaca yöneltmek. Bir orkestra şefi gibi partide harmoniyi yakalayabilmek. Çevrenize yetenekli, temsil kabiliyeti olan insanları alacaksınız ve ellerine yeteneklerine uygun araçları vererek güçlü bir ses çıkartacaksınız. İnsanlar duracak, bu musikiye kulak verecek. Baykal'ın hiçbir zaman başaramadığı, öncesinde Murat Karayalçın, Hikmet Çetin ve Altan Öymen gibi genel başkanların da hiç denemediği bir çaba bu. Çünkü liderlik sadece uyumlu bir ses çıkartmakla olmuyor. Sesin dinlenmesi ve insanların bu seste kendisini bulması için bir de beste gerekiyor.

CHP liderlerinin beste kısırlığının arkasında ise "bizim zaten bir bestemiz var" iddiası duruyor. Pazar günü Kılıçdaroğlu'nun yaptığı konuşma yeni bir beste denemesinin ipuçları bir kenara bu eski besteyi gramofon çağının cızırtılı haliyle seslendirmekten ibaretti. Herhangi bir yorum, bir orkestrasyon yeniliği bile yoktu. Sadece konuşma değil...

Tüzüğün amaç kısmına yerleştirilen "emperyalizme karşı mücadele etmek" görevi, CHP'nin patinaj yaptığı yeri göstermek için yeterli. "Emperyalizm", Sovyetler Birliği'nin dağılması ile birlikte çöpe atılan bir teori idi. Lenin'in "kapitalizmin en son aşaması" dediği emperyalizmin, bugünün küresel ekonomileri karşısında hiçbir anlamı kalmadı. Dünya artık tek bir pazar. Hegemonya teorileri daha revaçta. Sanayi kapitalizmi dönemine ait olan emperyalizm teorisi, henüz bu aşamaya gelememiş az gelişmiş ülkelerin sınıf mücadelesi açığını kapatmak için kullanıldı. Emperyalizm teorisine sığınmak, bir az gelişmiş ülke olarak kalmak demek. Şu soruyu CHP'lilere sormayı deneyelim: "Emperyalizme karşı nasıl mücadele edeceksiniz?" Emperyalist kim? Kime karşı ne yapacağız?

Kılıçdaroğlu'nun söylemi, CHP'ye yeni intisap etmiş bir müptedinin aşırılıklarını yansıtıyor. CHP'nin "devleti kuran parti" olduğunu söylemekle, tek parti döneminin CHP'sine bütünüyle sahip çıkmak farklı şeyler. Sahip çıktığınız şey bir parti değil, doğrudan devletin kendisi. 1946 seçimlerine gelene kadar Türkiye bir "Parti Devleti" halinde yönetiliyordu. CHP bu dönemde halkı değil, sadece devleti yöneten küçük bir seçkin azınlığı temsil ediyordu. Karşısında da mukayese edebileceğimiz bir parti yoktu.

Kılıçdaroğlu'nun tek parti dönemi CHP'lileri için "...asla asla kul hakkı yemediler. Onlar, asla ve asla yolsuzluğa bulaşmadılar, siyaseti zenginleşme aracı olarak kullanmadılar" sözlerinin hiçbir anlamı yok. Çünkü o dönemde imkânsız olan şey yolsuzluk değil, yolsuzlukların ortaya çıkartılması idi. "Havuz-Yavuz davası" dosyasını birinin Kılıçdaroğlu'nun önüne koyması lâzım. Asıl mesele şu. Kılıçdaroğlu yerlere göklere sığdıramadığı Tek Parti CHP'si ile, CHP'yi değil tek particiliği savunmuş oluyor. Ve otomatik olarak o dönemde devletin dışarıda bıraktığı tahsildar ve jandarma zulmü ile ezdiği kitleleri partisinin dışına atıyor.

CHP'nin devrimciliği, geçmişte kalan marjinal sol gruplara mesaj vermekten ibaret. İçinde tat verecek nispette bile solculuk yok. CHP'nin bugünün dünyasına hitap eden bir besteye, yani yumuşak bir ideolojiye ihtiyacı var. CHP'yi bir kenara bırakıp sırtındaki kamburu, yani Tek Particiliği savunurken henüz bu bestenin çok uzağında olduğumuz görülüyor. Devrimcilik lafla olmuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

28 Şubat'ın rövanşı

Mümtaz'er Türköne 2012.03.01

28 Şubat 1997'de MGK toplantısını ile yapılan darbenin rövanşı, tam altı yıl sonra 30 Nisan 2003'te yine MGK'da alındı.

Bugün ortalığı saran 28 Şubat kahramanları arasından sıyrılıp, gelecek kuşaklara gerçekleri emanet edebilmek için bu rövanşı hatırlatmamız ve bir mukayese yapmamız lâzım.

Necmettin Erbakan, artık hayırla ve rahmetle yâd edilmeyi hak eden bir tarihî figür. Kılıçdaroğlu bile artık onu "28 Şubat'ın gerçek mağduru" ilan ettiğine göre, hak sahibine teslim edilmiş olmalı. Tarihin hesabı bir kişinin

ömrüne sığmıyor. Erbakan Hoca'nın izleri kendi hayatı ile sınırlı değil. Erbakan bir okuldu. Bugün Türkiye'yi yöneten kadro o okuldan yetişti. Özellikle Erbakan'ın tecrübelerini tevarüs ederek.

28 Şubat'ın 15. yıldönümü ile Hoca'nın Hakk'a yürüyüşünün sene-i devriyesi çakişınca ister istemez "28 Şubat'ın Erbakan'ı" ön plana çıktı. Politikacıları içinde bulundukları şartlara göre değerlendirmek lâzım. 28 Şubat'ın gerçek mağduru milletin bizatihi kendisi oldu. Galiba tarih nihaî hükmünü verirken, dönemin politikacılarını milletin hukukunu muhafaza etme becerisine göre yargılayacak.

Bugünlere nasıl geldiğimizi anlamak için 30 Nisan 2003 tarihli MGK toplantısını 28 Şubat'ın rövanşı olarak hatırlamalıyız. Birinde Başbakan Erbakan'dı. İkincisinde ise Erdoğan. Benzerlikler çok. İkisi de "laiklik ve irtica" gerilimi ile şekillendi. 28 Şubat'ın meşhur 406 sayılı 18 maddelik kararları, 30 Nisan'ın da gündemindeydi. İkisi de MGK'nın aynı anayasal statüye sahip olduğu şartlarda yapıldı. MGK'nın yapısı daha sonra 2004'te değiştirildi. Birincisi 9 saat ile tarihin en uzun MGK toplantısıydı. İkincisi ise 7,5 saat ile ikinci sıraya yerleşti.

Hafızalarımızı tazeleyelim. Abdullah Gül'ün Dışişleri bakanı sıfatıyla büyükelçiliklere gönderdiği ve Türk okullarının himaye edilmesini tavsiye eden genelgesi bir irtica tartışması başlattı. Bu genelge "Gülen okullarının ve Milli Görüş teşkilatlarının desteklenmesi" olarak takdim edildi. Hemen öncesinde 23 Nisan resepsiyonu askerlerin boykotu ile karşılaştı. Ortalık medya desteği ile tıpkı 28 Şubat öncesi gibi gerildi.

30 Nisan tarihli MGK toplantısı, Erdoğan'ın başbakan olarak katıldığı ikinci toplantıydı. Birincisi, Irak savaşına odaklandığı için, irtica gündemi bu toplantıya bırakılmıştı. Askerler 28 Şubat'ın gündemini oluşturan 406 sayılı kararları ısıtıp masaya koymuştu. Aynı yer, aynı kanunî yapı, aynı konu ve aynı taktikler. 30 Nisan 2003 tarihinde askerî kanat MGK vasıtasıyla askerî vesayet düzenini, altı yıl öncesinin araçlarını ve kalıbını kullanarak tesviye etmeye teşebbüs ettiler. Başaramadılar.

Şartlar aynı değildi. Erbakan bir koalisyon hükümetinin başbakanı idi. Psikolojik harekât üzerine inşa edilmiş postmodern darbe ile Türkiye ilk defa karşılaşıyordu. Bu kadar Bizans oyununu üretecek sermaye o günün siyasetçilerinde bile yoktu. Erbakan Hoca askerlerle uzlaşmayı, onları yatıştırmayı denedi. Sabır zırhını kuşandı. Soğuk Savaş döneminin politikacıları, dehşet dengesi yüzünden savaşmayı göze almazlar, nihayetinde uzlaşırlardı. Erdoğan ise tek partili bir hükümetin başbakanıydı ve 28 Şubat'ın gadrine uğramış ve yaşadıklarından dersler çıkarmış bir politikacıydı. Genelkurmay Başkanlığı koltuğunda Hilmi Özkök oturuyordu. Erdoğan dik durdu. Geri adım atmadı. Sunum yaparken haddini aşan bir tuğgeneralî hizaya çekti. Muhtemelen "Hop bir dakika ne oluyor, Başbakan'la konuşuyorsun" lafıyla çektiği ayar, kuvvet komutanlarını da susturmaya yetti. Rövanş bu sözle alındı.

Erdoğan'ın dik duruşu, basit bir meydan okuma değildi. Öncesinde ve sonrasında ortamı yumuşatmak için büyük çaba harcadı. MGK toplantısı öncesi grup toplantısında "bürokrat" kelimesi ile askerleri kastederek "sadece siyasîler yolsuzluk yapmadı" sözüyle yönelttiği tehdidi; "gerilimin tarafı olmayız" sözüyle dengeledi. Uzlaşmaya açık ama direnmeye de kararlı olduğunu gösteren bir tavır ve üslup sergiledi. "Dik durmak, ama diklenmemek" formülü 30 Nisan MGK toplantısından çıkmıştır.

Erbakan da, Erdoğan gibi dursaydı 28 Şubat süreci olur muydu? Ben bu soruya "olmazdı" cevabını veriyorum. Hükümet dağılırdı, kaos büyürdü, belki daha da kötü şeyler yaşanırdı. Ama tarihe "postmodern" sıfatıyla geçen bu darbe hayat bulamazdı.

Peki bugün dile getirilen "28 Şubat kararlarını Erbakan hoca imzalamadı" iddiası doğru mu? Yarın da bu sorunun cevabını verelim.

28 Şubat kararlarını kim imzaladı?

Mümtaz'er Türköne 2012.03.02

Hataları inkâr ederseniz tekrarlırsınız. Tekrarlanmaması için bizden sonraki kuşaklara gerçekleri emanet etmekle mükellefiz.

Rahmetli Necmettin Erbakan, 28 Şubat MGK'sında alınan ve 18 maddeden oluşan 406 sayılı kararın altına imzasını koydu mu? Genel ifade ile Erbakan 28 Şubat kararlarını imzaladı mı? Cevap: Evet imzaladı. Hem de iki kere. Birincisi, MGK üyesi sıfatıyla bu kararların altına atılmış bir imzası var. Bu imza için sadece beş gün direnebildi. İkincisi ise Bakanlar Kurulu'nda başbakan sıfatıyla attığı imza. MGK kararları Anayasa'nın 118. maddesine göre (bu madde 2001'de değişti) hükümete "gereği" için "bildiriliyor." Hükümet öncelikle bu kararları "dikkate alıp" Bakanlar Kurulu kararı haline getiriyor. MGK kararları 13 Mart 1997'de Bakanlar Kurulu'nda 38 dakika süre ile görüşülüyor ve tam bir mutabakatla Bakanlar Kurulu kararı haline geliyor.

Rahmetli Hoca'nın mirasını takip edenler, ısrarla onun 28 Şubat kararlarının altında imzası olmadığını iddia ediyor. Dönemin medyasında yer alan haberleri de, "28 Şubat medyası" diyerek kaale almıyorlar. Madem öyle Refah Partisi'nin yayın organı olan Millî Gazete'ye baksınlar. Meselâ, 14 Mart 1997 tarihli Milli Gazete'nin Bakanlar Kurulu kararları için attığı "Her konuda tam mutabakat" manşetinin altındaki haberi okusunlar.

Niyetim Erbakan Hoca'nın mirasına saygısızlık etmek değil. Ama "imzalamadı" dediğimiz zaman bütün 28 Şubat'ı yeni baştan ve olan biten her şeyi yok sayarak yeniden yazmak gerekir.

28 Şubat günü MGK, tam 9,5 saat süren bir toplantı yaptı. Generallerin önlerindeki mavi klasörlerin içindeki gazete kupürleri, slayt gösterisi ile takip edildi. Dönemin İçişleri Bakanı Meral Akşener'den, slaytlar arasında yarım başörtülü bir kadının resminin, irtica delili olarak gösterildiğini dinlemiştim.

Toplantı sonrasında yayımlanan bildiride yer alan ve hükümeti resmen tehdit eden "yaptırım" sözcüğüne Çiller itiraz etti. Sonuçta bu kelime de sonuç bildirisine girdi. Askerler hükümet kanadının direnmediğini görünce boşalan alanı hemen doldurdular. Erbakan Hoca durumu suhuletle çözme politikasını sürdürürken söylediği "MGK'da tam bir görüş birliği var" sözüne, Genelkurmay Genel Sekreterliği'nden kaba ve hakaretamiz bir karşılık geldi. "TSK Atatürk'ün kurduğu laik cumhuriyete ve onun temel ilkelerinin hayata geçirilmesine inananlar ve gönül verenlerle uyum içindedir. Bunların dışında hiçbir kimseyle uyum içinde değildir, olamaz da."

Erbakan, 28 Şubat kararlarını göğüslemek için yeni bir taktik denedi. MGK kararlarını Meclis'e götüreceğini açıkladı. Muhalefet partileri başta olmak üzere gelen tepkiler üzerine bu savunma hattını da kaldırdı. Arkasından 28 Şubat medyası adına Sabah Gazetesi bu kararların tam metnini yayımlarak Erbakan Hoca'yı sıkıntılı bir duruma soktu. 18 maddelik kararların tamamı "irtica" üzerineydi. Üçüncü maddesi sekiz yıllık kesintisiz eğitimi getiriyordu. Başörtüsü yasağı bu kararlar içindeydi. Belki en kötüsü, YAŞ kararları ile ordudan atılan personelin belediyeler gibi diğer kamu kurumlarında istihdam edilmesine yasak getiren bir maddenin kararlar arasında yer almasıydı. Kararların gerekçesi ise "ülkemizde şeriat hukukuna dayalı bir İslâm cumhuriyeti kurmayı hedefleyen grupların laik, demokratik ve sosyal hukuk devletimize karşı tehdit oluşturduğu" ifadesi ile doğrudan Refah Partisi'ni ve seçmenlerini hedef alıyordu.

Erbakan Hoca 28 Şubat kararlarını iki defa imzaladı. Peki uyguladı mı? Hakkını teslim edelim: Uygulamadı. En önemli madde olan "sekiz yıllık kesintisiz eğitim" için yasa değişikliği gerekiyordu. Sonrasında kurulan Anasol-

D hükümeti bile uzun süre ayak diredikten sonra bu yasayı ancak askerlerden sıkı bir fırça yedikten sonra çıkartabildi.

Tarihte olanlardan doğru dersleri çıkartmak için her şeyi yerli yerine yerleştirelim: 28 Şubat, Refah Partisi'ne ve Erbakan Hoca'ya karşı yapılmadı. Onlar, büyük sermaye ile askerlerin gücü ele geçirme planlarının sadece bahanesi olarak kullanıldı. Ve tarihimizde mütedeyyin-muhafazakâr insanlar Erbakan'ın başbakan koltuğunda oturduğu bu dönemde inanılmaz baskı ve zulümlerle karşılaştı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

28 Şubat zihniyeti

Mümtaz'er Türköne 2012.03.04

28 Şubat'ın 15. yıldönümüne, manidar başka gündemler eşlik etti.

Bekir Kalyoncu ve Yaşar Büyükanıt, 15. yıldönümünde 28 Şubat tartışılırken Balyoz davası için ifade verdiler. İlker Başbuğ aynı davada gündemdeydi. Takdir-i İlahî, 28 Şubat'ın Başbakan'ı Necmeddin Erbakan, birinci ölüm yıldönümü vesilesiyle 28 Şubat'taki mağduriyetiyle hatırlandı. Eski defterler açıldı. 15 yıl sonra ilk defa, gizli kalanlar ifşa edildi. Bakanların medya tehditleriyle nasıl istifa ettirildikleri öğrenildi. Kimin hangi rezilliğin mimarı olduğu anlaşıldı. Hangi dolapların kimler tarafından çevrildiği açığa çıktı. Kimlerin geçmişte üstlendiği "darbeci" rolünü, bugün gözlerimize bakarak inkâr ettiği görüldü. Hemen herkes eteğindeki taşı döktü. Dün ortada görünmeyenlerin bugün 28 Şubat'ta darbeye direnen kahramanlar olarak dolaşmasının da bir değeri olmadığı ortaya çıktı. Geriye sadece 28 Şubat'ı bizatihi planlayıp icra edenlerin oynadıkları rollere ve işledikleri suçlara göre yargılanmaları kaldı.

Gelecek sene 28 Şubat'ın 16. yıldönümünü idrak ederken, inşallah bu davanın safahatını da takip ediyor olacağız. Peki, gelecek seneye 28 Şubat'tan, askerî darbeler tarihinden geriye başka ne kalacak? Ergenekon ve Balyoz davalarının da, beklendiği üzere bu yaza kadar sona ereceğini dikkate alırsak, bir yıl sonra geçmişin darbelerini konuştuğumuz bir gündemimiz olacak mı? Gelecek seneye, bir de halk eliyle yapılmış bir anayasanın şemsiyesi altında yaşadığımız hayalini ekleyelim. Darbecilerin yaptığı anayasa, darbeler tarihinin tozlu saflarına kaldırılmış ve sadece vatandaşının hukukunu korumayı temel görevi addeden bir anayasanın himayesinde yaşayacağımız gelecek hayalinden bahsediyorum.

Türkiye, 27 Mayıs 1960'tan beri içinde debelenip durduğu bir askerî vesayet düzeninden kurtuluyor. Bu kadar uzun zamanda, bu kadar zorlama ile sadece yasalar değil zihnimiz ve ruhumuz da karardı. Alışkanlıklarımız ve reflekslerimiz, askerî vesayet mantığının etkisinde kaldı. Hatta sorun çözerken kullandığımız muhakememiz ve yöntemlerimiz bile.

Hocalı katliamını protesto etmek için yapılan Taksim mitingi, bu alışkanlıklara bir örnek. Haklı ve meşru bir protesto. 20 yıl önce Hocalı'da bir soykırım suçu işlendi. 1915 olayları yüzünden Türkiye'nin dışarıda dar bir boğaza girmesi karşısında, bu protestoyu bir diplomatik ön alma olarak gerçekleştirmenin de anlaşılmayacak bir tarafı yok. Sakıncası olan şey, sadece askerî vesayete özgü, kin ve nefret kokan psikolojik harekât tekniklerinin bu protestoda bir teknik olarak devreye girmesi. Böyle olunca darbeleri geçmişte bırakmış ama

darbecilerin karanlık tekniklerinden vazgeçmemiş oluyorsunuz. Bu teknikler kullanılmasaydı, Hocalı katliamı protestosu daha etkili olmaz mıydı?

Kürt sorununda ve tabii terör sorununda yeni bir safhaya giriliyor. Herkes masanın bir tarafında. Temaslar yapılıyor ve müzakereler sürüyor. Kapsamı ve derinliği hakkında farklı rivayetler var. Bu esnada, barışçı ve silahlı bir çözümden yana görünen BDP Başkanı Selahattin Demirtaş'tan bir öneri geliyor: Kürtlerin geleceklerini belirlemek için önlerine sandık koymak ve referanduma gitmek. "Federasyon", "özerklik", "bağımsızlık" ve "hiçbiri" şeklinde dört alternatif arasından seçim yapmaktan söz ediyor. Bahsettiği açıkça "bağımsızlık" seçeneğinin bulunduğu bir "kendi kaderini belirleme" oylaması.

Askerî vesayet mantığı ile bakarsanız bu öneri "devletin milleti ile bölünmez bütünlüğüne yönelik" açık bir suç niteliğinde olacaktır. Bana sorarsanız Kürtlerle birlikte aynı milletin bir parçası olma iddiasını ispatlama fırsatı. Daha ötesi bu öneri, şiddeti sona erdirmek için de bir fırsat. Böyle bir referandum ancak şiddetin tamamıyla sona erdiği ve özellikle Kürtlerin üzerinde hiçbir baskının bulunmadığı şartlarda yapılabilir. Şiddet sona erince, böyle bir referandumdan hangi sonuç çıkar? Böyle bir referandum ihtimalinin konuşulmaya başlanması bile 75 milyonun kader ortaklığını tazelemek için bir fırsat sunmaz mı?

Türkiye, karanlık bir tünelden geçer gibi 50 yılı aşkındır bir askerî vesayet düzeni içinde yaşadı. Bu vesayetin sona ermesi, demokratik aklın ve yöntemlerin devreye girmesi çözüm yollarını da farklı hale getiriyor. Kürt sorunu, bu sorundan beslenen vesayet düzeni yüzünden içinden çıkılmaz hale geldi. Etrafa kin ve nefret yayan psikolojik harekât teknikleri ile diplomatik bir sonuç elde edilemez. Vesayet, düşmanlık ve entrika üretti. Demokrasinin açıklık ve güven ortamına ihtiyacı var.

28 Şubat, 15 yıl geride kaldı. Peki ya 28 Şubat zihniyeti?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP, dinle barışabilir mi?

Mümtaz'er Türköne 2012.03.06

Kılıçdaroğlu, CHP ile din arasındaki ilişkiyi düzeltme çabası içinde. Doğru ve yerinde bir çaba.

CHP, kitle partisi olarak yükselmesini engelleyen ağır safralardan birinden, hatta en ağırından kurtulmaya çalışıyor. "Din düşmanlığı" ithamından. Başarırsa geniş kitlelerle iletişim kurabileceği frekansı yakalamış olacak. Gözünün önünden, halkın gerçeklerine ulaşmasını engelleyen kalın bir perde kalkacak. Neden? Çünkü dinle barışmak; hayatını o dinin rükünleri ve sembolleri arasında geçiren halkla oturup konuşmaya gerçekten başlamak demek.

Bu çaba sadece CHP'yi verimli alanlara taşımayacak; aynı zamanda siyaseti normalleştirecek. Vesayet kalktığına göre, vesayetin halkla devlet arasına mesafe koymak için kullandığı "din-siyaset" geriliminin de bir anlamı kalmadı. Adalet Partisi eskiden halkın teveccühünü kazanmak için kılı kırk yaran dikkatli ve ürkek bir üslupla dinî sembollere sahip çıkmaya çalışırdı. En küçük çabada bile "irtica" suçlaması ile karşılaşırı. Bugün Başbakan "dindar nesiller yetiştirmek"ten bahsederken kimseden çıt çıkmıyor. AK Parti, dinî sembolleri rahatça kullanıyor. CHP'nin "dinle barışma projesi" bu haksız rekabeti önlemek için iddialı bir teşebbüs.

Ancak temel strateji yanlış. CHP sadece dine mesafeli değil; aynı zamanda dinî konularda derin bir cehalet içinde. "Devlet dinler karşısında tarafsız olmalı, din siyasete karışmamalı veya siyaset dini kullanmamalı" dediğiniz zaman, laiklik adına herkesin mutabık olabileceği bir çerçeve çizmiş oluyorsunuz. AK Parti Hükümeti'nin İslâm ülkelerine ihraç etmeye çalıştığı laiklik, tam da bu perspektife dayandığı için bu konuda bir sorun yok. Din ile siyaseti, kitapta yazdığı gibi ayıralım. Peki ya din ile toplumu? Laiklik adına din ile toplumu birbirinden ayırmamız mümkün mü?

"Din ferdin dünyasında saygın yerinde dursun" yaklaşımı, CHP'nin geleneksel olarak laiklik adına yapabildiği en olumlu yorumun sınırını ifade ediyor. Din bireyin meselesidir. Ve orada kalmalıdır. Kılıçdaroğlu'nun gelip dayandığı sınır da burası. Şöyle diyor: "İnsanın manevi dünyasına girip, ben senin maneviyatına karşıyım denilebilir mi? Bu algının bugünden yarına değişmesi çok zor ama bu algı değişecektir. CHP'li olmak demek her inançtan insanların değer yargılarına, inançlarına saygı duymak demektir."

CHP'nin anlaması gereken, dinle barışabilmek için bu yaklaşımın yeterli olmadığı. Din sadece bireyin manevi dünyasında başlayıp biten bir mesele değil. Sorular hayat kadar somut ve gerçek: Dinî inancı istikametinde örgütlenmek isteyenlerin hakları ne olacak? Dinî bir ideali, -siyasal alana değil ama- toplumsal alana egemen kılmak için çaba harcayanlara ne cevap vereceksiniz? Dinini başkasına öğretme ve öğrenme özgürlüğü sorunu nasıl çözülecek? Bu soruların karşılığı toplumda mevcut. İhtiyaç o kadar derin ve köklü ki, toplum bu sorulara kendince cevaplar bulmuş ve peşinden gidiyor. Ama hiçbir hukuk düzeni içinde kendine bir yer edinebilmiş değil. Sonuç değişmiyor. Sadece CHP gibi partiler, bulunan çözümlerin ve fiilen işleyen süreçlerin dışında kalıyor.

İslâm'ın beş temel şartından dördü doğrudan toplum hayatına dair. Bu konuda hiçbir din İslâmiyet'ten farklı değil. Hıristiyanlığın "yedi günah"ı da böyle, Tevrat'ın "on emir"i de. Alevî inancının özünü oluşturan "eline, beline ve diline hakim olmak" düsturunu, bireyin kendi iç dünyası ile sınırlayabilir misiniz?

Bireyin inancına saygı gösterdiğiniz zaman, dinle ölçülü, mesafeli ve soğuk bir ilişki kurmuş olursunuz. Ama bu saygı bile, eninde sonunda toplum içinde yaşayan dinamik haline itiraz ettiğiniz zaman sorunlu bir ilişkiye dönüşür. Başörtüsü sorunu, bir inancın toplumsal tezahürüne dair bir sorun değil mi? Peki ya, inanç sahiplerinin kendi önceliklerine göre örgütlenmeleri, inisiyatifler geliştirmeleri, toplumsal alana müdahaleleri ne olacak? Soru muhayyel. Çünkü su akıp kendi mecrasını zaten buluyor. CHP bugüne kadar akan suyun önünde setler oluşturmak dışında bir çaba göstermedi. Setler suyun tazyikine dayanamayıp yıkıldı. CHP şimdi bu akışa uyum sağlamaya çalışıyor.

Doğru, yerinde ve desteklenmesi gereken bir çaba. Birey için zaten sorun yok. CHP için çözüm, toplumdaki dinî tezahürlerle tanışmak ve sonra da barışmak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kadınların değiştirdiği Türkiye

Mümtaz'er Türköne 2012.03.08

TBMM zarif bir jestle bugün kadınları şiddetten korumak için bir kanun çıkartıyor.

Malum, bugün Dünya Kadınlar Günü. Kadın cinayetlerindeki trajik artış, Türkiye'nin en önemli sorunlarının başında geliyor. Bu şiddetin durdurulması lâzım. Dünya Kadınlar Günü'nü anlamsız demeçlerle ve ağlama duvarı önündeki şikâyetlerle geçiştirmek yerine, bu şiddetin durdurulması için kararlı bir adım atmak gerekiyordu. Meclis topluma öncülük etmiş oluyor.

Kadına dair sorunların tamamı, Türkiye'nin yaşadığı dönüşümün canlı göstergeleri. Toplumdaki ve siyasetteki bütün kurumların ve değerlerin bir cinsiyeti vardır. Geleneksel toplumlar kurumlara, fikirlere ve kavramlara cinsiyet yüklemekte daha mahirdir. Meselâ savaş erkektir. Darbe, diktatörlük, zorbalık, işkence hep erkektir. Demokrasi, özgürlük ve adalet ise hep dişidir. Bir kadında sembolize edilir.

Kadına yönelik şiddetteki artış, erkeklerin değişime ayak uyduramadıklarını gösteriyor. Toplum değişiyor. Kadın değişiyor. Dünya değişiyor. Ama erkek aynı kalıyor. Arada büyüyen uçurum şiddet yöntemleri ile kapatılıyor.

Askerî vesayetin, her an kapıda bekleyen darbe korkusunun egemen olduğu bir toplum şiddetle yatıp kalkmaya alışmış bir toplum demektir. Darbecinin topluma doğrulttuğu silah ile, erkeğin kadına kaldırdığı el arasında mahiyet itibarıyla hiçbir fark yoktur. Zorun, kaba gücün, şiddetin egemenliği çıkar her ikisinden. Erkek kadını yönetmek için döver. Biri devlette, diğeri ise ailede. Ha darbecinin silahı, ha kocanın kollarındaki kaslar.

Kadın kendi tarzıyla bu egemenliği sona erdirdi. Türkiye'nin demokratikleşmesinde kadının doğal olarak üstlendiği rolü çoğumuz gözden geçiriyoruz. Son on yıl, kadının toplumsal hayata katılmasıyla geçti. Hem de muhafazakâr değerlerle; kadın olarak kimliğine, sahip olduğu değerlere bağlı kalarak. Ama yine de kadın olarak. Kadının mevcudiyeti; ister gözlemci, ister fail olarak sahnede yerini alması çoğu dinamiği değiştirdi. Toplumsal ve siyasal barış için gerekli cesareti kadınların mevcudiyeti sağladı. Zorbalığın, vesayetin sona erdirilmesi önce kadınların siyasete taşıdığı değerlerde son buldu.

Türkiye son on yılda çok değişti. Değişimin öne çıkan aktörlerini Cumhurbaşkanı ve Başbakan'da somutlaştıralım. Peki, gerçekleştirdiğimiz değişimin rengini ve içeriğini her ikisini de eşlerinin başındaki örtü vermedi mi? Savaş onların başlarında koptu ve devam etti. Toplum o başlarla birlikte dikleşti ve mücadele yine orada kazanıldı. Zorbalar siyasete, o iki kadının örtülerini bahane ederek müdahale etmeye kalktı. Son on yılın değişimini en iyi anlatan sembol, kadınların başındaki örtüler değil mi?

Kürt sorunu dün bütünüyle erkek bir sorundu. Bugün erkeklere özgü çözümlerin inandırıcılığı yok. Uludere'ye Başbakan'ın eşi gidiyor. Güneydoğu'da barışın teminatını herkes onun fotoğraflara bakarken döktüğü gözyaşında arıyor.

Kadınlara yönelik şiddet, erkeğin bu değişime direnişinin, hep aynı kalmaktaki ısrarının eseri. Dün onun sözü geçiyordu. Artık kadın, şekillendirdiği dünya ile birlikte kendi sesini duyuruyor, kendi sözünü söylüyor. Erkek güçten düşmeye tahammül edemiyor. Kadının akli ve feraseti ile kuşatılıp söyleyecek sözü kalmayınca şiddete başvuruyor. Her şiddet olayında korkak, zavallı ve iradesiz erkeklerle karşılaşmamız bu yüzden tesadüf değil.

Türkiye değişti. On yıl öncesinin erkek değerlerinin yerini kadınlara özgü değerler alıyor. Devlet, baba gibi dövmek yerine anne gibi şefkat gösteriyor. Çözüm için sadece erkeklerin kullanabildiği şiddet yöntemleri yerine kadınların çok iyi bildiği barış dili egemen oluyor. Sevgiden, empatiden, uzlaşmadan daha sık söz ediyoruz. Değişim treninin en son vagonu olan erkekler de değişecek.

Meclis'in çıkardığı kanun bu değişim için elverişli bir başlangıç. Keşke taslakta yer alan "toplumsal cinsiyet" tanımı da kanunda yer alsaydı. Bu tanım, toplumdaki cinsiyetçiliği hem anlamaya hem de yargılamaya, sonuçta değiştirmeye fırsat verebilirdi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeniden ve ısrarla demokratik açılım

Mümtaz'er Türköne 2012.03.09

Başbakan'ın sözleri, çözüm için yeni bir başlangıç. Veya, zaten devam eden çözüm hamlelerinin ete kemiğe bürünmesi, somut bir iradeye dönüşmesi.

"Bedeli ne olursa olsun bu meseleyi çözeceğim" diyorsa, bu sözün önü ve arkası dolu demektir. Başbakan bir kanaat önderi değil. Kürt sorununun aktörlerinden biri de değil. Doğrudan çözümü bulacak ve gerçekleştirecek güç onun ellerinde. O karar vermişse, herkesi karar vermeye zorlayabilir. Hiç olmazsa ikna edebilir.

"Samimiyetimizi görün" dediğine göre, niyetinde kararlı. Nitekim sözleri, süreçleri ve aktörleri etkilemek ve tavrı almaya zorlamak üzere cımbızla seçilmiş görünüyor. MHP'yi "destek vermemekle" suçluyor, onu en hassas olduğu mesele ile, şehit cenazeleriyle vuruyor. CHP'yi köstek olmakla, BDP'yi sorunu istismar etmekle suçluyor. Ve hepsine "ben kararlıyım çözeceğim, siz de hesabınızı yapın, tavrınızı belirleyin" mesajı veriyor. Bize dönüp, bu sorunun karmaşık bir mesele olduğunu söylüyor. Silah tüccarlarını, uyuşturucu kartellerini, uluslararası ekonomik ve siyasî dengeleri nazara veriyor. Demek ki bizden, atacağı adımlar için anlayış, sabır ve destek bekliyor.

"Son nefesime kadar bu uğurda mücadele edeceğim" sözü, Başbakan'a ait olduğuna göre vardığımız kavşak noktasının önemini fark etmemiz lâzım. Bu sözleri sadece biz değil, çözümünden yana olanlar da, kanın akmasını isteyenler de merceğin altına yatırıp inceliyor. Kendilerine verilen mesajı eksiksiz ve doğru anlamaya çalışıyorlar. Son yılların en net ve sonuç alıcı hamlesi, bütün taşları yerinden oynatıyor.

İktidarının onuncu yılında, Cumhuriyet tarihinin en güçlü ve rakipsiz başbakanı Kürt sorununu çözme iradesini ortaya koyuyor. Devlet içindeki iktidar mücadelesi, Kürt sorununu sürüncemede bırakan ve kangren haline getiren temel sebeplerden biriydi. Vesayeti sürdürmeye çalışan darbecilerin en önemli iktidar gerekçelerinden biri bu sorundu. Öcalan yakalandığında, "terörü kontrol edilebilir düzeyde sürdürmesi ricası" 28 Şubatçılar tarafından bu yüzden yapılmıştı. Askerî vesayet sona erdiğine göre, devlet içinde "terörden medet umanlar" kalmadı. Sorun tek kişinin elinde ve önünde çözüm masasına yatırıldı. Güçlü ve rakipsiz bir iktidarın, çözümü erteleme ve bahane bulma lüksü de kalmadı.

Başbakan'ın Kürt sorunu konusunda sergilediği çözüm iradesinin ve mesajlarının anlamı, bir başka gündemle mukayese edilerek tartışılabilir. Başbakan anayasa konusunda hiç konuşmuyor. Anayasayı gerçekten isteyip istemediği tartışmalarına çıkıp son noktayı koymuyor. Değişik ihtimaller var. Birincisi Başbakan'ın anayasa takvimi kafasında işleyen bir takvime bağlı. Konuya girdiği zaman sonuç almak istiyor ve zamanlamayı buna ayarlıyor. İkincisi, CHP'nin ve MHP'nin restleşmesini ve sertleşmesini geciktirerek, sessizliği ile uzlaşma ortamına katkıda bulunmaya çalışıyor. Üçüncü ihtimal: Başbakan yeni anayasayı istemiyor. Anayasa mevcut hali ile onu güçlü ve etkili kılıyor. Yenisinde aynı gücü elde etmesi zor. Son ihtimal akla yakın değil; çünkü anayasayı yapamamış bir AK Parti'nin ve liderinin geleceği olamaz. Yeni anayasayı yapmak, AK Parti'nin on

yılda vücuda getirdiği eserin önüne bir kitabe yerleştirmek demek. Bu kitabe geçmişî hatırlatacak ve geleceğe yol gösterecek. Esere de kalıcılık ve sağlamlık kazandıracak.

Ancak Başbakan'ın sessizliği anayasa konusundaki kamuoyuna yerleşen karamsarlığı ve umutsuzluğu açıklıyor. Başbakan anayasayı gündemine aldığı anda bu karamsar bulutların dağılmasını ve kamuoyunun tekrar harekete geçmesini bekleyebiliriz.

Başbakan'ın kamuoyunu biçimlendirme, gündem oluşturma yeteneği, elindeki devlet iktidarı ile bütünleştiği zaman Kürt sorununun çözümü ufukta görünüyor. Bizi ikna edebilecek ve tek başına çözümü inşa edebilecek bir güç bu.

Kuzey Irak'ta Barzani etrafındaki gelişmelerden, İmralı'dan gelen mesajlara ve BDP'lilerin kurmaya çalıştığı hassas dengelere kadar son günlerin ipuçları, Başbakan'ın bu açık ve kesin iradesi ile bir araya geldiği zaman çözüm adına büyük anlamlar kazanıyor. Hatta son günlerde yakalanan patlayıcıları ve eylem hazırlıklarını da bu tabloya eklemek lâzım. Çözüm yaklaştıkça, çözümsüzlük her türlü vasıtaya başvuracak. Pazarlık masasındakiler ellerindeki kozu kendi ağırlık hesaplamalarıyla artırmaya çalışacak.

Bu sefer çözüm çok yakın görünüyor. Hadi hayırlısı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Yeni Anayasa'nın Çerçevesi'

Mümtaz'er Türköne 2012.03.11

Bu hafta sonu toplanan Abant Platformu'nun tartışma başlığı buydu.

Üç gün devam eden toplantıda beş oturum, yeni anayasanın kritik tartışma alanlarına odaklandı ve çerçeveyi bütünüyle kuşattı. Baştan sona yeni bir anayasa hayal etmekle dertlere çare aramak için anayasal çözümler bulmak arasındaki fark böyle. Toplumda ve siyasette devam edegelen sorunlar kronik hale gelince yapıda bir aksaklık olduğu ortaya çıkıyor. Yapıdaki eğriliği düzeltmek ise ancak anayasal düzeyde sorunu ele alıp çözmekle mümkün oluyor.

Yıllardır Abant Platformu'nun toplantılarına katılıyorum. Ayrıca bu toplantı gündemlerini belirleyen yönetim kurulunda görev yapıyorum. Abant Platformu sadece çok berrak bir Türkiye fotoğrafı vermekle kalmıyor; ayrıca zaman içindeki değişimi de çok net gösteriyor.

Bu toplantılarda gündem ne olursa olsun dönüp dolaşıp canımızı yakan sorunları tartışıyoruz. Bu yüzden tartışmalı konuları gündem başlığı olarak belirliyoruz. Temel sorunumuz ise demokratikleşme. Bu sorunun Kürt sorunu veya onun uzantısı olarak karşımıza çıkan terör sorunu gibi somut yansımaları var. İnsanlar yaralı, oluk gibi kan akıyor. Telaş ve öfke olduğu gibi bu platforma yansıyor. Yıllar içinde konuşma ve dinleme adabında bir sükunet oluştu. Artık yanlış anlaşılma endişesi olmadan insanlar düşüncelerini ifade edebiliyor. Mevziler değil fikirler savunuluyor. Abant Platformu, Türkiye'de hem demokratikleşmeye katkıda bulunan hem de demokratikleşmede geldiğimiz yeri gösteren çok temsil edici bir sembol haline geldi.

Yeni anayasa konusunda toplum umutla umutsuzluk arasında gidip geliyor. Bu tahavvül, kanaat önderlerini de içine alıyor. Meclis Başkanı Cemil Çiçek, anayasa gündeminin bir numaralı ismi olarak Abant Platformu'nda

yaptığı konuşmada bir yandan umut verirken öbür taraftan da sonucun tarafların cehdine, gayretine bağlı olduğunu vurguluyor. Türkiye'nin bir anayasa gündemi, üstelik işleyen bir takvimi var. Meclis uzlaşma komisyonu, umulmayacak bir uyum içinde çalışıyor. Eksik olan, toplumdan gelen talepler. Abant Platformu da zaten bu talep eksikliğini gidermek için bu toplantıyı düzenliyor.

Kürt sorunu doğal olarak anayasa tartışmalarının merkezine yerleşiyor. İki görüş var: "Kürt sorunu çözülmeden yeni anayasa yapılmaz". Ve "yeni anayasa yapılmadan Kürt sorunu çözülmez". İkisi de doğru. Öyleyse her ikisini birlikte yapacağız.

Abant Platformu'nda Kürt sorunu ekseninde tartışılan iki başlık, anadilde eğitim ve üniter devlet-özerklik meselesiydi. Anadilde eğitimi bir insan hakkı olarak ele aldığınız zaman mesele çözülüyor. Ama üniter devlet-özerklik sorunu hak ve hukuk tartışmasının ötesine geçiyor ve Kürt milliyetçiliğinin ana tezleri ekseninde tartışılıyor. Yerel ölçekte bulunan her çözüm Kürtlerin meselesini çözmiyor; Kürt milliyetçiliğinin tezlerine cevap veriyor. Malum: Kürtlerin yarısından fazlası Güneydoğu dışında yaşıyor. Kürt milliyetçiliğinin "kendi kaderini tayin" çabası yerel ölçekte bir karşılık buluyor; ama bu bölgelerde yaşamayan Kürtlerin derdine derman olmuyor.

Askerî vesayetin gölgesi toplum üzerinden kalktıktan sonra, özgür tartışma ortamı istikrara kavuştu. Tepkisellik ve duygusallık yerini akıl ve sağduyuya bırakıyor; o da mantıklı çözümlere kapı açıyor. Basınç azalınca duygusal nitelikli sorunların çoğu buharlaşıyor. Bugünün Türkiye'si, herkesin eteğindeki taşı özgürce döküldüğü bir ülke. Söyleyecek sözü olanlar, engellenme duygusundan kurtuldu. Söz yerini bulunca toplum daha zinde ve sağlıklı yoluna devam ediyor.

Abant Platformu, Türkiye'nin demokratikleşmesine büyük katkılar sağladı. Bu toplantı, bu katkının bir kanıtı gibiydi. İmkânsız gibi görünen bir misyon yerine getirildi. Türkiye artık Abant Platformu'na dönüştü. Yeni bir anayasa için süren geniş katılım, bu genişlemenin göstergesi değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Eğitim savaşları

Mümtaz'er Türköne 2012.03.13

Millî Eğitim Komisyonu Başkanı Nabi Avcı'nın elinde tutup gösterdiği bant tankı ile savaş tankı arasında kullanılış amacı açısından bir fark yok. İkisi de savaş aracı. Nabi Avcı bu tankın omzunu sıyırıp duvara çarptığını söylüyor. Tek fark malzemenin kendisinde: Eğitim savaşında bir büro malzemesi silah olarak kullanılıyor.

Bant tankları, tek elle kullanılabilmek için dökme demirden yapılır. Dökme demirle sağlanan ağırlık, diğer elinizle birbirine ekleyeceğiniz kâğıtları tutmanızı, tek elinizle bantı işaret parmağınıza takıp tankın ağırlığı sayesinde çekebilmenizi ve başparmağınızla dişli bıçağa yerleştirip kesmenizi mümkün kılıyor. Diğer eliniz yapıştıracağınız nesneyi kontrole ettiği için işlem kolaylaşıyor. Dökme demirden yapılmış bant tankları artık pek

kullanılmıyor. Bunun yerine hafif ve plastikten yapılma, asıl işlevi çekmeye değil kesmeye teksif eden küçük bant hazneleri yaygın. Bandı önce iki elinizi kullanarak hafifçe çekiyorsunuz. Sonra dışarda kalan kısmı yapıştıracağınız nesnelerin bir ucuna yerleştiriyorsunuz. Avcunuza aldığınız bant haznesini çekerek diğer elinizin başparmağı ile tuttuğunuz ekleme noktasından itibaren gerekli uzunlukta yapıştırıp, sonra kolaylıkla dişlilerden kesip ayırıyorsunuz. Aslında çok daha pratik bir yöntem. Plastik bant hazneleri daha iyi sonuç veriyor. Ancak pek bürokratik görünmüyor. Masaya koyduğunuz zaman, demir tanklar gibi bir havası olmuyor. Millî Eğitim Komisyonunda ise elbette bir savaş aracı olarak işe yaramaz.

Eğitim bir savaş alanı. Üstelik ağır bir bant tankını alıp, komisyon başkanının kafasına fırlatacak kadar çığırından çıkmış bir savaş alanı. Babadan-atadan devraldığımız, nedenini ve amacını çoktan unuttuğumuz bir savaş bu. Siyasî kimliğiniz, ideolojiniz, duruşunuz veya parti mensubiyetiniz nedir? Bu soru ile "eğitim konusunda ne düşünüyorsunuz?" sorusu arasında, alacağınız cevaplar açısından hiçbir fark yok. Peki, alacağınız cevapların bugünün dünyasında bir karşılığı var mı? Eğitim neden hala siyasî bir savaş alanı olarak görülüyor? Anayasa gibi yeni bir siyasî düzen oluşturma meselesi bile, eğitim kadar tartışmaya, düşmanlığa ve savaşa yol açmıyor?

AK Parti hükümeti geçmişte bir meydan savaşı ile alınmış eğitime dair bir kararı, 8 yıllık kesintisiz eğitim uygulamasını kaldırmaya ve kesintili "4+4+4" formülüne geçmeye teşebbüs ettiği zaman savaş çıktı. Fırlatılan bant tankı gibi bu savaşın neden yapıldığına dair, eğitimin çağdaş ihtiyaçlarına dair hiçbir açıklama bulunmuyor. Derindeki iddia şu: Çocukların zihni üzerinde egemen olmak.

Farkında olmadığımız şey ise zihinlerimiz artık eskisi gibi bir savaş alanı olan okullarda biçimlenmediği. İçeriğinden kullandığı yöntemlere kadar çağdışı bir eğitim sistemimiz var. İdeolojik endişeler, eğitimin gereklerinin önüne geçtiği için hayatın ihtiyacı olan alternatifler, teknolojinin yardımı ile kendiliğinden devreye giriyor. Sevimsiz ve sınava odaklı derslerin yerini kitle iletişiminin albenili bilgi akışı alıyor. Bir sömestre boyunca bir çocuğun biyolojiden, kimyadan, astronomiden, coğrafyadan öğrendiği bilgiyi bir belgesel kanalı nefes kesen bir anlatımla birkaç saatte ve akılda kalıcı şekilde veriyor. Verilen sadece bilgiler değil; özgürlüğün, demokrasinin, hukukun toplum hayatı için taşıdığı değerler ideolojilerden daha önemli olduğu gibi somut bir tercih de var okul dışından edindiğimiz eğitimin arasında. Hayatla resmî eğitim arasındaki mesafe giderek büyüyor. Ama kimse okul bahçelerine kazılmış mevzilerden dışarıya çıkmıyor. Savaş bütün şiddetiyle devam ediyor.

Eğitimin 12 yıla çıkartılması bir mecburiyet. Bu eğitimin, meslekî eğitimi besleyecek şekilde üç eşit parçaya bölünmesi ve yönlendirmeye gidilmesi de öyle. Tek problemimiz, bu ihtiyaçların bir savaşın gölgesinde kalması. Millî Eğitim bakanı, konuyu sağlam bir stratejiye oturtmuştu. AK Parti grubunun, müzakereye açmadan verdiği kanun teklifi savaşın işaret fişeği oldu. CHP, bu savaş zıvanadan çıkarttı.

Bant tankı gibi ağır ve kullanışsız araçlarla, eğitimin çok ciddi ve detaylı problemlerini çözmek mümkün değil. Ayrılan parçaları birbirine yapıştırmak için daha pratik araçlar var elimizde. Kamuoyunun CHP'nin ve MHP'nin itiraz gerekçelerini bilmeye ihtiyacı var. Bir müzakere yürütülmeli. Komisyon önerisi, Meclis'te de kavgalı ve gürültülü bir şekilde görüşülür ve kanunlaşır, alınacak sonucun kimseye faydası olmaz. Hükümet vaz geçip yeni bir başlangıç yapmalı. Konuyu kamuoyunda müzakereye açmalı. Demokratik olgunluk adına bir ilerleme gerçekleştiğini ispatlamalı. Eğitim, bir savaş alanı olmaktan çıkartılmalı.

İki farklı Kürt sorunu

Mümtaz'er Türköne 2012.03.15

AK Parti'nin "kesintili eğitim" teşebbüsü, Başbakan'ın yeni profilini somutlaştırdı. Erdoğan'ın siyaset yapma tarzını hamur yapmaya benzetiyorum. Hamurkâr, hamur tahtasının başında hamuru avucuyla ve yumruklarıyla biçimlendiriyor.

Yaptığı işte güç, enerji ve emek var. Hamuru kullanarak kenardakileri de ana kütleye dahil ediyor. Sonra parmaklarıyla biçim veriyor. "Kesintili eğitim" gündemi, 28 Şubat'tan önce CHP'nin "dinle barışma" projesinin karşılığı. Kesintisiz eğitimde, 28 Şubat generallerinden daha fazla ısrarcı olan CHP'nin bu cılız projesi çökmüş olmadı mı? CHP ile birlikte MHP de hamur gibi yoğrulup bir kalıba sokulmadı mı? İnancını baskı altında gören dindar kitlelerle CHP ve MHP arasında kurulacak bağlar koparılmadı mı? Başbakan, başkalarının kendi mahallesine girmesine engel oldu.

Başbakan, bir başka yerde farklı bir hamuru yoğuruyor. Kürt sorununu çözmek için "bedel ödemeye hazır olduğunu" söylediğine göre, hamur epeyce kıvama gelmiş durumda. Aysel Tuğluk, dün Taraf'ta kaleme aldığı uzun yazıda sadece bir tek kişiyi, Başbakan'ı muhatap alıyor. "Siyasî iktidarın ve özellikle Başbakan Erdoğan'ın çözüme yönelik hamlesinin elzem hale geldi"ğini söylüyor. Adres doğru. Zamanın hızlandığı bir andayız. Bir tarafta şiddetin tırmanması ihtimali giderek artıyor. Öbür tarafta çözüm umutları çoğalıyor. Aslında her ikisi aynı madalyonun iki yüzü. PKK kendi çözümünü zorlamak için şiddet tehdidinde bulunuyor. Devlet, PKK'yı çözüme ikna etmek için güvenlik politikalarını derinleştiriyor.

Taner Akçam'ın Neşe Düzel'e verdiği ve üç gündür yayımlanan röportaj, Kürt sorununun çözümüne farklı bir perspektif getiriyor. Taner Akçam, PKK'nın dilini, stratejisini ve Kürt sorununun serencamını çok iyi bilen eski tüfek Marksist bir aydın. Önce bir tespitte bulunuyor: "PKK Kürdistan'a demokrasi getiremez." Sonra şu soruyu soruyor: "Demokratikleşme neden PKK ile görüşmeye kilitleniyor?" Akçam bize, özerklik gibi çözümlerin etnik temeldeki çatışmaları artıracığını anlatıyor. Sorunun yeni sınırlar çizmek yerine sınırları anlamsızlaştıracak adımlar atılmasıyla çözüleceğini söylüyor. Önerdiği etnik temeli esas alan siyasallaşmadan uzak durmak. Yani, milliyetçiliğin ateşini her tarafta söndürmek.

Öteden beri bir farkı vurguluyorum. Türkiye'nin iki farklı Kürt sorunu var. Birincisi, evrensel ölçekte bireysel haklar temelinde çözülecek Kürt sorunu. Bu sorunun somut hali ise Kürtçe, en nihai haliyle anadilde eğitim sorunu. İkinci sorun ise demokratikleşme sorunu. Demokratikleşme sorununu Diyarbakır'da, Türkiye'nin herhangi bir ilinden farklı hale getiren ise Kürt ulusalcılığı sorunu. Adem-i merkeziyetçilik prensibinin, merkezin yetkilerinin yerel yönetimlere devredilmesinin uygulanmasında Güneydoğu illeri ile dışardakiler arasındaki fark, etnik kimlik eksenli arayışları, kısaca Kürt ulusalcılığını karşımıza dikeyyor. Türkiye'nin bir Kürt sorunu var; bir de Kürt sorunu ile özellikle Kürt siyasetçilerinin harmanladığı Kürtlük sorunu var.

Özerklik, federasyon gibi etnik kimliğe dayalı coğrafi çözümlerin hiçbir Kürtlerin sorununu çözümüyor. Taner Akçam'ın vurguladığı, bu çözümlerin demokratikleşmeyi getirmemesinin ötesinde daha ciddi bir sorun var. Coğrafi çözümler Türkiye Kürtlerinin sadece % 40'ını içine alabiliyor. Hatta, BDP'nin oy coğrafyası ile sınırlanınca daha da azını. Zira Kürtlerin % 60'ı Kürdistan sınırları dışında yaşıyor.

Coğrafi eksenli taleplerin müzakeresi, Kürt ulusalcılığının beşiğinin sallanması anlamına geliyor. Devlet uyutmak, PKK büyötmek kastıyla bu beşiğı birlikte sallıyor.

Kürt sorununun çözümü için her açıdan olumlu bir atmosfer var. Başbakan'ın geçen hafta yaptığı "her türlü bedeli ödemeye hazırım" çıkışı adrese yollanmış bir mektuptu. Aysel Tuğluk'un Başbakan'ı muhatap alan yazısı, mesajın alındığını gösteriyor.

Peki neler oluyor? Ben Başbakan'ın farklı teknelerde farklı hamurlara biçim verdiğini düşünüyorum. Kürt sorunu ile Kürt ulusalcılığı sorununu birbirinden ayırıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP'nin düştüğü tuzak

Mümtaz'er Türköne 2012.03.16

"İktidarın dört dörtlük eğitim tuzağı" başlığı, Cumhuriyet'in dün Sencer Ayata'nın raporundan bahseden haberinin başlığı.

Profesör Sencer Ayata, CHP genel başkan yardımcısı. Partinin resmî teorisyeni. CHP'yi sıkıştığı, Tek Parti dönemi seçkinciliğı, parti politikası ve laiklik üçgeni dışına çıkartacak ve sosyal demokrasinin engin sularında yüzdürecek entelektüel birikime sahip bir sosyal bilimci. CHP'de parlamenter sosyalizm veya sosyal demokrasi adına üretilen yeni fikirler hep ondan geliyor. Cumhuriyet'in haberinde, Sencer Ayata'nın hazırladığı bilgi notu: "CHP, Meclis'te olaylı görüşmelere neden olan kesintili eğitim yasa önerisi konusunda resmî görüşünü belirledi" ifadesiyle veriliyor. Biraz geç değil mi?

Komisyonunda kavga devam ederken, "keşke CHP'nin bu konuda ne düşündüğünü öğrenme fırsatımız olsa" diye hayıflanmıştım. Ayata'nın raporu bu soruya bir cevap veriyor: "Amaç uzatmak değil bölmek" tespitinde bulunuyor. AK Parti'nin kanun teklifi için "... temel eğitimi dört yıla indirerek ikinci dört yılda farklı müfredatların önünü açmaktadır." eleştirisini getiriyor. Raporda bir dikkat var. "İmam-hatiplerin orta kısmını yeniden açmak istiyorlar." eleştirisine doğrudan yer verilmiyor. Sencer Ayata'nın diğer eleştirileri sakın ve soğukkanlı bir şekilde tartışılabilir ve müzakere edilebilecek türden. "Meslekî eğitim", "yönlendirme" gibi başlıklar altında eğitimciler bu meseleleri müzakere edebilirler. Ancak kavga bu görüş ayrılıklarından çıkmıyor. Kavga konusu olan buz gibi "din eğitimi" meselesi. CHP "dindarlarla barışma" mesajları verdikten hemen sonra AK Parti'nin tuzağına düştü. Ayata'nın raporu, CHP'nin tuzağı gördüğünü ama yine de bu tuzağı boylu boyunca uzandığını gösteriyor.

Mesafe kısa, peynir büyük, yol alışkın olduğu yol. Fare ne yapsın? Türkiye'de din eğitimi konusunda bütünüyle "insanî" bir sorun var. Din eğitimi konusunda sistematik olarak bir "insan hakkı" çığneniyor. Hangi insan hakkı? Cevabı, Türkiye'nin de imzaladığı Medenî ve Siyasî Haklar Sözleşmesi'nin 18. maddesinin son fıkrası veriyor.

Sözleşme çok açık: "Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, anne-babaların ...çocuklarına kendi inançlarına uygun bir dinsel ve ahlaki eğitim verme özgürlüklerine saygı göstermekle yükümlüdürler.

Türkiye'de ailelerin çocuklarına istedikleri din eğitimi verme özgürlüğüne devlet açıkça saygı göstermiyor. Önce, çocuklara verilecek din eğitimi kendi tekeline alıyor. Başkalarının din eğitimi vermesini, dolayısıyla anne-babanın "çocuklarına kendi inançlarına uygun" din eğitimi verme özgürlüğünü elinden alıyor. Sonra ikinci bir hak ihlali daha yapıyor. Bu eğitimi kendi koyduğu sınırlar dahilinde istediği gibi azaltıyor. Toplumun esaslı bir din eğitimi talebi var. "Din eğitimi özgürlüğü" yani kendince çözümler bulma hakkı elinden alınınca vatandaş bu ihtiyacı devletin sunduğu sınırlar içinde "imam-hatip okulları" ve Kur'an kursları ile karşılamaya girişti. Ancak bu eğitim devlet tekelinde olduğu için her devirde siyasî ve ideolojik tartışmalara konu oldu. Sorun açıkça şöyle: Devletin elinde bir "Din eğitimi musluğu" var. Duruma göre bu musluğu açıyor, canı istemeyince kapatıyor. Bugün kavga çıkartan mesele, AK Parti hükümetinin 28 Şubat'ta kısılan bu musluğu açmaya kalkmasından ibaret.

Sorun kesintili veya kesintisiz eğitim meselesi değil. Doğrudan din eğitimi meselesi. Bu meselenin de, evrensel ölçülere uygun tek çözümü var: Toplumun din eğitimi talebini karşılamak. Çok önemli bir ayrıntıya dikkat edelim. Kesintili eğitimle sadece imam-hatip ortaokulları açılmayacak. Aynı zamanda bu okulları talep eden anne-babaların talebini karşılama imkânı doğacak. Kesintili eğitim sadece vatandaşın din eğitimi talebini karşılamış olacak.

Gönül isterdi ki bu meseleyi insan haklarına uygun biçimde CHP çözsün. CHP'nin çözümünün sağlam bir mantığı da olurdu. Toplumun din eğitimi talebi bütünüyle karşılanırsa AK Parti varoluş gerekçelerinden birini kaybedecek. Son tartışmayı bu yüzden bir parti rekabeti olarak görmek belki daha anlamlı. AK Parti, CHP'yi dinle barışma mesajları ile nüfuz etmeye çalıştığı bu alanda tuzağa çekti. CHP de bu tuzağa düştü.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İntikam

Mümtaz'er Türköne 2012.03.18

İntikam duygusu, adalet arayışının düşmanıdır.

Bu yüzden hukukun en temel prensiplerinden biri şudur: Kimse kendi davasının yargıcı olamaz.

Artık Sivas Katliamı'nı değil, dava gündeme geldikçe otomatikçe bağlanan tepkileri mercek altına yatırmamız lâzım. Bu tepkilerde bir anormallik var.

Cem Vakfı Başkanı Profesör İzzettin Doğan yıllar önce, Madımak Oteli'nde öldürülen 37 kişinin neredeyse yarısının Alevi olmadığını söylemiş, sonra ortalık birbirine girmişti. Sivas Katliamı'nı Alevi-Sünni kutuplaşması çemberinin içine hapsedmek iyi niyetle açıklanamaz. Maraş'ın, Çorum'un hapsedilemeyeceği gibi.

1980 yılının Mayıs ayında Çorum'da 57 kişi hayatını kaybetti. Resmî rakamlara göre öldürülenlerden 17'si Sünni, 30'u Alevi idi. Peki provokasyonu başlatanlar kaç kişiydi ve hangi inanca mensuptu? Alevi-Sünni çatışması şeklinde tarihe geçen kitlesel olaylardan hakkında en çok bilgi sahibi olduğumuz olay Çorum olayları. O dönemi yaşayanları, hatta çatışmanın iki karşı cephesinde yer alanları konuşturduğunuz zaman geride hiçbir

şüphe kalmıyor. Alevi mahallesine gidip Sünnilerin baskın yapacağını söyleyenle, cuma vakti camiye gidip Alevilerin camileri yaktığını söyleyen aynı kişi. Kullanılan ağır silahların, hatta Ordu'ya ait iz fişeklerinin nerden geldiği konusunda da kimsenin şüphesi yok.

Türkiye'de mezhep çatışmalarının hiçbirisi kendiliğinden çıkmadı. Bir amaca matuf olarak planlandı ve kışkırtmalarla başlatıldı. Hepsinde olayları yatıştırmak, hatta önlemekle görevli olan resmî görevlilere dair inanılmaz ihmal hikâyelerinin tekrarlanması bu yüzden tesadüf değil. Bu olaylar, sivil siyasî iktidarlar için bir otorite boşluğu yaratmak ve ancak zecrî tedbir kullanacak silahlı otorite ile durdurulacağını göstermek için çıkartıldı. Ergenekon davası içinde yer alan Alevi önderlere suikast faslını neden unutuyoruz? Alevi-Sünni gerginliklerini, darbe planlarından ayrı yere koyanların niyetlerinden şüphe etmemiz lâzım. Nerede Alevi-Sünni gerginliği varsa, orada darbeci parmağı aramak gerekir. Aramayanlara ise peşinen darbeci işbirlikçisi olarak bakmalıyız. Bakmazsak? Tekrarlanmasına izin vermiş oluruz.

Alevi düşmanlığının merkezleri camiler değil sigara dumanı altında okey oynanan kahvehaneler. Sünni düşmanlığının merkezleri ise cemevleri değil, Marksist illegal örgütler. Herhangi bir inanca mensup olmaktan önce Türkiye'de insan olmanın bir ölçüsü var: Hem Sivas hem de Başbağlar için aynı acıyı hissetmek. Gidenler can. Canımızdan bir can. Bunu hissetmediğiniz zaman 1993 yılında Sivas Katliamı ile Başbağlar'ı planlayanların aynı kişiler, aynı merkezler olduğunu fark edemezsiniz.

İnsan olmak, aklın üstüne çöken intikam gölgesini kaldırmakla mümkün. Sivas hakkında konuşanlar, benzer olayların olmaması için çıkartılması gereken derslerden bahsetmiyorsa mutlaka başka niyetler arayın. Hatta frensiz bir öfkeyle, kinle konuşanların bu tezgâhlardaki rollerini sorgulayın.

Önceki ay Dev-Yol davası 30 yıllık zamanaşımı yüzünden düştü. Düşen bu davanın sanıkları, çok sayıda ülkücünün katili olmaktan yargılanıyordu. MHP'den tek bir ses bile çıkmadı. Ülkücülerden hesap soran olmadı. Hiç olmazsa hatırlanmalıydı. Geriye kalan sadece bu katillerin mağduriyet hikâyeleri oldu. İntikam duygusuna rastlayan oldu mu?

1993 yılında Sivas'ta Madımak Oteli'nde yaşananlar hepimizin davası. Bu dava üzerinde tekel kurmanın ve başkalarını ötekileştirmenin Alevi-Sünni çatışmasından çıkar sağlamak dışında bir açıklaması yok.

5 firari hakkındaki zamanaşımı kararını, bir Sünni düşmanlığına çevirenlerin hiç ihmali görülenlerden hesap sorduklarını duyduunuz mu? İntikam mı? Peki neyin intikamı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Nevruz ayrılığı

Mümtaz'er Türköne 2012.03.20

PKK-BDP. Nevruz'u "Kürt Baharı"na dönüştürmeyi planladı.

İstanbul ve Diyarbakır'da pazar gününün hasılatı, bu planın işlemediğini gösteriyor. Amaç, büyük kitlesel katılımlardı. Kandil'den kitlelerin alanlara çekilmesi talimatı geldi. İddialı ajitasyonlar yapıldı. Pazar gününün bereketinden istifade etmek için Nevruz öne çekildi. Gösterilen bütün çabalara rağmen beklenen sonuç elde edilemedi.

PKK'nın stratejisi, Devrimci Halk Savaşı'nın ulusalcı bir türü. Silah önce, halk ile devlet arasına düşmanlık sokmak için kullanılıyor. Terörist peşine düşen devlet, aradığı kişilerin -Mao'nun tabiriyle- "denizdeki balık misali içinde saklandığı halkı" taciz ediyor. 90'lı yıllarda köy boşaltmalarla ve faili meçhul cinayetlerle bu taktiğe devlet epeyce katkıda bulundu. Kitlelerin silahlı mücadelenin peşine takılması, uluslararası alanda meşruiyet getiriyor. Sonrası "objektif şartlar"a uygun kazanımlar elde etmek. Talep edeceğimiz şeyin sınırını sadece konjonktür belirliyor.

PKK-BDP cephesi, silahlı mücadeleyi ve ona bağlı olarak kullandığı siyasî taktikleri askerî vesayet düzeneği üzerine inşa etmişti. Bu düzenek çöktü; ama PKK'nın uyguladığı stratejide kayda değer bir değişiklik olmadı. PKK, AK Parti Hükümeti'ni TSK'nın yerine ikame ederek düşman ihtiyacını karşılamayı sürdürdü. PKK'nın arkasındaki kitlesel desteğin temmuz güneşi görmüş kar misali erimesi, bu hesabın tutmadığını gösteriyor. PKK'nın donanımı demokrasi içinde ve demokrasi ile var olan bir rakiple mücadele etmeye elverişli değil. Nitekim BDP'nin, örgütsel çatışmalara yol açan ön plana çıkma gayretleri PKK'nın bu donanım eksikliğinin doğasından kaynaklanıyor.

PKK kitlesel desteği, 2007-2009 dönemindeki düzeyde tutamıyor. Habur olayı, Kürt sorununun iki tarafında da kırılmaya yol açtı. KCK tutuklamalarına karşı protestolarda katılımın azalan bir seyir izlemesi, kitlesel destekte zirve noktasının aşıldığına ve inişe geçildiğine dair somut bir gösterge.

PKK-BDP cephesi, Kürtlerin önüne Kürt sorununu çözmek için değil, Kürt ulusalcılığının ateşini büyütmek için çıkıyor. Pazar günü Selahattin Demirtaş "Kürdistan'da statüsüz yaşamak istemiyoruz." diyordu. Aysel Tuğluk, onun yanında "Burası Amed, Kürdistan'ın başkenti." diye ekliyor. Benim ulusalcılık dediğim tam olarak işte bu. "Kürdistan'da statü aramak", Kürt ulusalcılığının hayal dünyasını süsleyen bir fanteziden ibaret. Türkiye'de Kürtlerin yüzde 60'ı Kürdistan'ın dışında yaşadığına göre Kürt sorununu çözmek için demek ki başka muhataplar aramamız lâzım. Kürdistan'daki statünün, dünyada en çok Kürt kökenli insanın yaşadığı İstanbul'daki Kürtlere bir faydası olacak mı? İnsanı dışarıda bırakan ve toprakla sınırlı hayaller peşinde koşan Kürt ulusalcılarının kitlesel desteği artırması bu yüzden imkânsız.

Nevruz, bir bayram. Kadim bir bayram. "Kadim" kelimesi, başlangıcı bilinemeyecek kadar eski olan âdetler için kullanılıyor. Nevruz, çok geniş bir coğrafyanın ortak bayramı. Herhangi bir dinden veya inançtan değil, tabiatla doğrudan ilişkiden geliyor. Ulusalcılığın toplumları birbirinden nasıl uzaklaştırdığını, PKK-BDP'nin bu seneki Nevruz pratiği gösteriyor. Ulusalcılık ortak payda aramıyor, farklı olanın peşine düşüyor. Bu yüzden Nevruz'u öne alıyor, farklılaştırıyor.

Kürt sorunu, gündeme düşen ağırlığı ile bir Kürt ulusalcılığı sorununa dönüşüyor. Bu renge büründükçe marjinalleşiyor. PKK'nın miting alanlarında azalan kitle desteğinin sebebi de bu. Toplumun var olmayan farklılıkların üretilmesine ve dayatılmasına değil; ortak paydalar etrafında buluşmaya ihtiyacı var.

PKK kitle desteğini kaybettiğinde kısır döngü tekrarlanacak. Artan terör, artan mağduriyet ve artan kitle desteği döngüsü. Bu döngüyü kırmanın yegâne yolu, ulusalcılığın yol açtığı yangını bütün taraflar için elbirliği ile söndürmek. Mesela Nevruz'un bir ortak payda olduğunda ısrar etmek.

Bariş içinde nice Nevruzlara...

Demokratikleşmenin limiti

Mümtaz'er Türköne 2012.03.22

Bu soru ile başlamak, bugüne ait çözünürlüğü yüksek bir demokrasi fotoğrafı çekmek için somut bir çerçeve oluşturma fırsatı sunuyor.

Çerçeveyi daha nesnel bir analizin etrafına yerleştirelim: İktidarın temerküzü, yani gücün tek elde toplanması ise mesele, uzunca bir tarih boyunca böylesine rakipsiz bir iktidara sahip olmamıştık. Seçilmiş liderlerin, arkasına halk desteği almış politikacıların gücü mutlak monarklarla bile mukayese edilemez. AK Parti iktidarının ve bu iktidarı tek başına temsil eden Başbakan Erdoğan'ın bugün sahip olduğu gücün, tarihte bir benzeri yok. Atatürk bile bu kadar güçlü değildi. İktidarı, bürokratik seçkinlerle paylaşıyordu; yeni bir toplum inşa etmeye giriştiği için herhalde % 50'nin oyunu serbest seçimlerde alamazdı. Nitekim 1931 yılında Serbest Fırka deneyini bu iddianın bir delili olarak kullanabiliriz. 1950-60 yılları arasında Demokrat Parti'nin yükselişi sadece ikinci seçime sarkabildi. 1957 seçimleri geldiğinde DP oyları gerilemeye başlamıştı. Adalet Partisi, Anavatan Partisi ise kazandıkları ikinci seçimde bile oylarını muhafaza edemediler.

AK Parti iktidarı bu konuda tam anlamıyla bir istisna oluşturuyor. 10 yıllık iktidarı boyunca AK Parti, -yani Erdoğan- arkasındaki halk desteğini artırarak ilerledi. Bugün araştırmalar AK Parti'nin oyunun % 54 civarında olduğunu gösteriyor. Bu kadar geniş bir halk desteğinin karşısında hiçbir güç duramaz. Arkasındaki halk desteğinin hakkını veren bir hükümetin bugün sahip olduğu güce ulaşması da son derece doğal. Rakipler teker teker elimine edildi. Askerî vesayet sona erdi. Devletin sahip olduğu bütün güçler tek elde toplandı. Devlet hiyerarşisi ilk defa hükümetin kontrolünde işlemeye başladı.

Demokrasi için olduğu gibi aklınıza gelebilecek her yönetim biçiminin bir paradoksu vardır. Teokratik bir yönetimde, Tanrı'nın kimi vekil tayin ettiğine bakılır. Hiçbir diktatör, halkın isteklerine karşı uzun süre ayakta kalamaz. Demokraside halk, yönetme hakkını bir diktatöre veya bir seçkin gruba kontrolsüz bir şekilde devredebilir. Tek istisna, demokrasinin verdiği yetkiyi geri alabilme imkânına sahip olmasıdır. Her halükârda güvencemiz kişiler değil kurallardır. O zaman demokrasinin yazılı olan ve olmayan kurallarına bakmak gerekir.

Sadece demokrasilerde değil bütün siyasî düzenlerde rekabetin konusu gücün ele geçirilmesidir. Demokrasi, güç rekabetini herkesin üzerinde uzlaştığı kurallara bağladığı ve bu rekabette geride kalanlara da güvenceler sağladığı için tartışmasız bir üstünlüğe sahiptir. Gücün doğası her yerde aynıdır. Güç boşluk kabul etmez. Boş bulunduğu alanı hemen doldurur. Siyasî rekabet bu gücün ele geçirilmesi ve elde tutulması için yapıldığına göre, daha fazla güç elde etme fırsatı çıktığında kimse geri çevirmez. Hiçbir iktidar sahibi, "bu kadar güç bana yeter, daha fazlasını istemiyorum" demez.

"Erdoğan diktatör mü?" sorusunun cevabını, Başbakan'ın elinde bulundurduğu güce bakarak vermek doğru mu? Sorunun cevabından önce, bu gücün işaretleri üzerinde duralım:

Anayasa konusunda karamsarlık artıyor. Sivil toplum hareketli. Toplumda bir merak ve ilgi var. Çok sayıda öneri Meclis'e ulaşıyor. Anayasa Uzlaşma Komisyonu saat gibi çalışıyor. Kimseden "anayasa yapılmasını" gibi bir itiraz gelmiyor. Peki karamsarlığın sebebi ne? Bir tek sebebi var: Başbakan takriben altı aydır, anayasa konusunda tek kelime etmiyor. Başbakan gündemine almadığı için hepimiz yeni anayasanın yapılamayacağı endişesine

kapılıyoruz. Peki Başbakan neden gündemine almıyor? Bu sorunun cevabını ancak Erdoğan'ın siyaset yapma tarzıyla, strateji hesabıyla ve zamanlama anlayışıyla verebiliriz. Objektif şartlar, anayasa yapamamış bir AK Parti liderinin güç kaybedeceğini gösteriyor. O zaman anayasa karamsarlığına bakarak sadece Erdoğan'ın süreçleri belirleme gücünün pratiği hakkında yorum yapabiliriz.

Önceki hafta Erdoğan, yeni "açılım" mesajları verdi ve "bedel ödemeye hazır olduğunu" söyledi. PKK-BDP cephesinin Nevruz'u öne çekerek iki koldan tırmandırdığı şiddet -hem kitlesel hem de bireysel- bu mesaja verilen bir cevaptan ibaret. PKK'nın artan şiddeti, yolun daraldığını gösteriyor. Yolu daraltan ne? Başbakan'ın bedel ödemeye hazır olduğunu söylemesi değil mi? Demek ki PKK, kendince bir bedel ödetmeye çalışıyor.

İşaretlerin ötesine geçelim. Sorunun diğer şeklini, Osman Can'ın "Demokratikleşmede limit aşıldı mı?" sorusunu tartışarak devam edelim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ne kadar demokrasi?

Mümtaz'er Türköne 2012.03.23

"Reel ihtiyaçlar üzerine oturmayan demokratikleşme talebinin karşılığı olmaz" diyen Osman Can tamamıyla haklı. İlerlemenin anası ihtiyaçlardır. O zaman siyaset piyasasına talep olarak yansıyan daha fazla demokrasi ihtiyacının olması gerekir. Markar Esayan'ın demokratikleşme için "bu değerler bütünüyle ancak buraya kadar" diye verdiği karamsar hükme Osman Can, "100 yıllık militarizasyon ve milliyetçilik kirlenmesi"ni mazeret olarak ileri sürüyor. Peki, bu karamsarlık ve toplumun demokratikleşme kapasitesinin aşıldığı tezi gerçeklere uyuyor mu?

AK Parti hükümeti askerî vesayet düzenini, AB standartlarını alıp uygulayarak tasfiye etti. Evrensel standartlar açık olunca, kat edilen mesafeyi anlamak kolay; ve neden yerimizde saymaya başladığımızı sormak mantıklı. Ancak bu siyasal sistemin demokratikleşmesi idi. Toplumun demokratikleşmesi ve demokrasiyi biçimlendirme talebi hakkında hüküm vermek için ihtiyaçlarına bakmamız lâzım. Teoriyle değil pratikle yüzleşmeliyiz. Halkın pratik ihtiyaçları ve sorunlara getirilen çözüm arayışları bize yol göstermeli.

Hükümetin birdenbire gündeme getirdiği "kesintili eğitim" projesi, özünde bir demokratikleşme sorunu. Altını çizelim: Bu projenin eğitimle bir alâkası yok. Hükümet din eğitiminin önünü açıyor. Peki demokrasi ile ilgisi? Toplumun din eğitimi ihtiyacı var. Bu ihtiyaç, arzu edildiği ölçüde karşılanamıyor. Çünkü devlet din eğitiminin tekeline almış durumda. Bu yüzden bir demokratikleşme sorunu ortaya çıkıyor. Bu talep din eğitiminin özgürleşmesi talebi olarak siyaset piyasasına yansıyor. AK Parti bu talebin bir kısmını, aynı tekel mantığı içinde karşılamak için imam hatip ortaokullarını devreye sokacak bir proje geliştiriyor. Siyaset piyasası hemen gündeme gelen bu talep üzerinden rekabete giriyor. MHP liderinin AK Parti'ye yaptığı "İmam-hatip ortaokullarını birlikte açalım" önerisi, aynı mantıkla bu talebe verilen bir cevap niteliği taşıyor. Bu sorunun eğitim üzerinde de, siyaset üzerinde de ağır bir yük oluşturmamasını engellemenin ve sorunu kökünden çözmenin tek yolu var: Din eğitimi talebinin demokratik ölçülerde karşılanması. Alın size bir demokratikleşme sorunu. Herhangi demokratik bir ülkede bu işler nasıl düzenleniyorsa, neden aynısını talep eden aydınlarımız yok?

Bu somut sorun, yani din eğitimi talebi AK Parti arkasındaki halk desteğinin dinamiğini anlamak için canlı bir misal. MHP demokratik ölçülerde rekabet ediyor. Bu canlı tartışmada demokratikleşmenin sınırını, bu ihtiyaca gözlerini kapatan CHP tayin ediyor.

"Erdoğan diktatör mü?" sorusunun yanına hiç olmazsa, "arkasındaki halk desteğinin sırrı nedir?" sorusunu yerleştirmemiz lâzım. Tabii peşinden halktan aldığı desteğin ona verdiği gücün sınırlarını sorgulamanın da bir demokratikleşme sorunu olduğunu hatırlayarak.

"Güç, bulduğu boşluğu doldurur" demiştik. Demokrasiler gücü hukuk ile kontrol eder. Yine somut bir sorun: Yargı ile hükümet arasında çıkan MİT krizi, gücün sınırlarını gösteren bir tecrübe olarak okunmalı. "Hükümet tasarrufları" denilen politik kararların olduğu kategori dışında, devletin hiçbir eylem ve işlemi yargı denetimi dışında olamaz. Yasama, MİT soruşturmasını engellemek için kanun çıkartırken, bu soruşturmayı engellemenin mümkün olmadığını yazmıştım. Yargı sakın ve yavaş işler. Sıcak gündemler, soğuk yargı kararları olarak önümüze gelir. Birlikte takip edelim. Şayet bir hükümet tasarrufu değil de, işlenmiş suçlara dair somut deliller varsa yargı görevini mutlaka yapar. Hukuk devleti mantığı içinde bu soruşturmanın sonuçlanmaması mümkün değil. Cumhuriyet savcılarının, hâkimlerin odalarının kapısında isimleri yazmaz. Yargı kişilerle değil, kurallarla işler. Bu kurallar ise diktatörlüğe izin vermez.

Gücün zaafı gücüdür. "Erdoğan diktatör mü?" sorusuna cevap ararken, "demokratikleşmenin limitlerini" tayin ederken müracaat edeceğimiz tek ölçü halkın kendisi. Demokratik rekabet yolları açık olduğu sürece, ihtiyaçlarımız hem siyaseti hem de siyasî sistemi adam etmeye devam edecek. Öyleyse "halk hata yapmaz" düsturu, siyasetçinin ve aydının hatayı kendisinde aramasına yol açmalı. Hukuk devleti prensibinin koyduğu kayıtlar dışında demokrasinin sınırı yoktur.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Devletin yeni stratejisi var mı?

Mümtaz'er Türköne 2012.03.25

Daha çok yeni bir hamle. Ama güçlü bir hamle. Eskisi gibi "açılım" davul zurnayla ilan edilmiyor. Sessiz, sakın ve derinden bir "çözüm" kotarıyor. İşin stratejisine kafa yormak, asıl meseleyi ıskalamaya yol açabilir.

Başbakan, iki hafta önce kararlı bir "çözüm iradesi" sergiledi. "Bedeli ne ise ödemeye hazırım" dedi. BDP adına Aysel Tuğluk'un Taraf'ta verdiği "siyasî" karşılıktan, Kandil'in "silahlı" eylemlerine kadar, öne alınmış Nevruz'a kadar cevaplar gecikmedi. Dört gün önce "üst düzey bir hükümet yetkilisi"nin hükümete mesafeli medyaya fısıldadığı ve "strateji" adı verilen bilgiler karşılıklı adımların atıldığını gösteriyor. Devletin adres olarak gösterdiği BDP'nin "resmî" ağızdan çıkan şu sözler, yoklamaların yapıldığına ve adımların atıldığına somut bir delil. "Devletin yeni stratejisi" hakkında şöyle diyor Selahattin Demirtaş: "BDP olarak rol üstlenmeye hazırız. Karşılıklı güven ortamı oluşturmak konusunda başarılı olursak, şiddetin durması konusunda da demokratik basınç yaratabiliriz."

Önce, iki tarafın olduğunu hatırlayalım: Sadece devletin değil, PKK-BDP kanadının da bir stratejisi var. İki tarafın stratejisinin de Şark siyaseti içinde şekillendiğini unutmamız lâzım. Cengiz Çandar'ın "yeni strateji"yi yorumlarken kullandığı düz mantık, bu ciddi gelişmeleri açıklamak için yeterli değil. Söylenen sözlerin lâfzî yorumları hepimizi yanıltır. Şark siyasetinin refleksleri ile, yeteri kadar Batı bilen tarafların İngiliz

diplomasisinden öğrendiği strateji duygusunu birlikte değerlendirmeliyiz. Strateji, zaten bir sonuca ulaşmak için takip edilen dolambaçlı yoldur. Düz yoldan giderseniz, öngörülür hale gelirsiniz ve kaybedersiniz. Baskın yememek, karşı tarafı aldatmak ve asıl amacınızı gizlemek için dolaylı yolu, yani bir stratejiyi uygularsınız.

Devletin bir stratejisi varsa, bunun doğru bilgisine sahip değiliz. Aynı şekilde PKK'nının de. İşaretler, kapalı kapılar arkasında temasların ve pazarlıkların devam ettiğini gösteriyor. Medyaya intikal edenlerin daha çok dolaylı tutumu gizlemek için söylendiğini tahmin edebiliriz. Başbakan'ın cuma günü söylediği "Biz, siyasî irade olarak terör örgütü ile masaya oturmayız" sözü, kapalı kapılar arkasında farklı yorumlanacaktır. "Parlamento çatısı altında olan uzantıları ile... bundan sonra da görüşme yapabiliriz" sözü de öyle. Başbakan'ın arkasına eklediği tek şart "dürüst olmak". Demek ki Selahattin Demirtaş'ın "karşılıklı güven ortamı oluşturmak gerekir" sözünü, bir diyalogun parçası olarak okumalıyız.

Tarafların ellerinde, bu uzun cümleler arasından cımbızla çekip alacakları sözler de var. "PKK'yı değil BDP'yi muhatap alırsınız" sözü, pazarlığın değil, medya üzerinden yürütülen toplumu ikna çabasının bir işareti olmalı. BDP şayet Başbakan'ın dediği gibi PKK'nın bir uzantısı ise onu muhatap kabul etmenin elde edilecek sonuca etkisi olur mu? BDP milletvekillerini isim isim tayin eden iradenin kimde olduğu zaten belli. Aldıkları vekaleti geri almak gerektiğinde, PKK'nın mesajını duyurmakta sıkıntı mı olur?

Şiddetin dili çapraşık bir dil. İnsanları etkilemek, bir sonuca razı etmek için kan dökenlerin, çapraşık bir dil kullanması normal. Bu yüzden verilen mesajları düz bir mantıkla yorumlamak doğru değil. Çünkü söylenen sözler de çoğu zaman, kullanılan silahlar gibi bir sonuç elde etmek için. Terörle mücadele eden devletin dili de doğal olarak bu çapraşık dilin simetrisini oluşturuyor.

Demek ki devletin çözüm stratejisinde yenilik yok. Oslo tecrübesinden sonra yöntem revize ediliyor. Sadece yeni şartlar ve açılan yeni sayfalar var. Başbakan bu sorunu çözmekte kararlı. PKK'nın kendi iç dengelerini gözetiyor. Devlet kanadının İmralı, yani Öcalan'la iletişim halinde olduğu belli. Ama BDP'yi ön plana çıkartarak Kürt siyaseti içinde, demokratik temsilcilerin önünü açmıyor. Bu pazarlıklarda kamuoyu nezdinde kendi meşruiyetini sağlamaya çalışıyor.

Lafzî yorumlar bu süreci kavramayı zorlaştırıyor. Hiç olmazsa aynı anda ikili bir dilin kullanıldığını, her iki tarafın avamının ve havassının aynı sözden farklı şeyler anlayabileceğini analizlere dahil etmek gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çözüm

Mümtaz'er Türköne 2012.03.27

Laf kalabalığının ötesinde pratik ve somut çözümün adı ve adresi şöyle: Önce haziran ayında Erbil'de Kürt ulusal konferansının toplanabilmesi.

Sonra bu konferansta PKK'nın silahlı mücadeleye son verdiğini açıklaması. Bugün trafiğin hızlanmasının ve adrese teslim mesajların çoğalmasının arkasında bu hedef ve takvim duruyor.

Çözüme giden yolun mantığını, söylenenlere bakarak tayin etmek doğru değil. Uzmanların bile okumakta zorlanacağı mesajları yanlış anlamak ve yanlış sonuçlara varmak mümkün. Dil çok çapraşık ve bazen kimi

muhatap aldığını kavramak bile imkânsız. Güvenlik kurumunun en tepesindeki ismin gazetecilere fısıldadığı "devletin yeni stratejisi" ile BDP'lilerin ve Kandil'dekilerin meşhur deyişin tersine "geline söylenenden kızın hissesine düşenler"den yola çıkarak bir sonuca varamayız. Doğru mantık Kürt sorununun ve terör sorununun iç içe geçmiş karmaşık yapısına eğilmek.

"Çözüm" denilen şeyin iki ana ayağı var: Birincisi Kürtlerin anadilleri ile eşit ve onurlu vatandaşlar olarak yaşayabilecekleri bir devlet düzeninin tesisi. Bu düzenin sınır çizgisi anadilde eğitim meselesi. İster bugün, ister yarın Kürtlerin anadilde eğitim talebi devlet tarafından karşılanacak. Kürtler için bu talep bir ihtiyaç değil, sadece eşit vatandaşlığın göstergesi. Anayasa Türkçe dışında dillerde eğitimi yasaklamayacak. Yasak kalkınca bu talep de anlamsızlaşacak. Haziranda Erbil'deki silah bırakma mizansenini ile bu sorunun hiçbir ilişkisi olmadığını vurgulayalım. Orada çözülecek olan Kürt sorunu yani Kürtçe sorunu değil. Bu sorunun Türkiye üzerinde oluşturduğu basınç, yasakların kalkması ve özgürlüklerin gelişmesiyle kendiliğinden düşüyor.

İkincisi ise can alıcı "statü" meselesi. PKK, 28 yıllık silahlı kalkışmanın eseri olarak Kürtlere somut bir kazanım bırakmak istiyor. Kürt ulusal hareketinin üzerine zamanla yeni tuğlalar yerleştireceği somut bir eser. "Demokratik özerklik" bugüne dair bu somut eserin adı. Devletin ise Kürtlere özgü bir statüyü kabul etmesi imkânsız. Burada imkânsız olan "statü"nün kendisi değil, "Kürtlere özgü" olması. Türkiye'nin Güneydoğu'sunda Kürtlere özgü "statü" ile tanınacak özerkliğin daha çoğunu Devlet Türkiye'nin her yerinde geçerli olmak kaydıyla kabul edebilir. Böylece Kürt sorunu, Türkiye'nin demokratikleşmesi adına çok ileri bir düzenleme ile çözülebilir. Bu çözüm Kürt sorununun Türkiye'nin demokratikleşmesi ile aşılması anlamına geliyor. Dün, "Kürtler bağımsızlık ister" diyerek reddedilen "yerelleşme" bugün Kürt sorununun çözümü için hayat bulacak. Böylece çözüm, Kürt siyasetin Türkiye'ye büyük katkısı olarak tarihe geçecek.

Orhan Miroğlu dün Taraf'taki köşesinde Kürtler için "yaşadıkları ülkelerin halklarıyla ortak bir gelecek kurma düşüncesinin, Büyük Kürdistan projesine nazaran daha gerçekçi bir yol olduğunu" söylerken sadece reelpolitigi değil, ülkenin geri kalanı ile uzlaşma eksenini de göstermiş oluyor.

PKK'nın "halk savaşı tehdidi" ve hükümetin tırmandırdığı "güvenlik siyaseti" dahil önümüze çıkan bütün işaretler çözüm için eksik olan tek şeyin irade olduğunu gösteriyor. PKK için bu irade bir mecburiyet. Çünkü sürdüreceği şiddetin hiçbir açıklaması yok. Hükümet için de öyle. Üçüncü dönemini % 50 oy desteği ile sürdüren ve devlet içinde bütün kurumları kontrolü altına alan bir Başbakan, Harp Akademileri'nde subaylara anlattığı çözümü hayata geçirmekle mükellef. Siyasetçi boğuştuğu sorunları kendisi seçemez. Sadece kucağında bulduğu soruna alternatif çözümler arayabilir. Hükümet çözüm için büyük riskler alabilecek kadar güçlü.

Çözüm için kamuoyunu gözetmek hem hükümetin hem de BDP'li politikacıların ortak sorumluluğu. Kamuoyu sanıldığının çok ötesinde çözüme hazır. Her iki taraf için de zafer, barışın sağlanmasından ibaret. Kürt sorununu çözen bir hükümet, en az 1923'ün iradesi kadar itibar kazanır. Silahları susturan ve barışı tesis eden BDP'li politikacılar Kürtler arasında minnetle anılır.

Muhatap meselesi geride kaldı. Bugün çözüm için yeni dengeler var. İmkânlar, şartlar ve tükenen çareler çözümü zorluyor. Beklediğimiz iki tarafın çözüm iradesi.

'Sivil şehit'

Mümtaz'er Türköne 2012.03.29

"Sivil şehit" olmaz. Bu konudaki itirazlarında Bahçeli baştan sona haklı. "Şehitlik makamı"nı kanunla veremezsiniz.

Vermeye kalkarsanız karşınıza çözümü olmayan bir yığın sorun çıkar.

En başta, bu tabir ve makam, dinî bir muhtevaya sahip. "Seküler şehitlik" olamaz mı? Olamaz. Çünkü kavram, etimolojik kökeninden soyutlanamaz. Kavram doğrudan dinî bir hükmü üstünde taşıyor. "Allah yolunda ölenler..." Allah'ın nimetlerine "şahit" oldukları, kıyamet günü Peygamber'in yanında münkirler aleyhine "şahitlik" yaptıkları için "şehit" unvanını alıyorlar. "Sivil şehit" tabiri yerine aynı anlama gelen "sivil tanık" tabirini yerleştirdiğiniz zaman durumun garabeti daha kolay anlaşılıyor.

Meclis, dinî bir referansa dayanan kanun çıkartamaz. Çıkartırsa, laiklik prensibini çiğnemiş olur. Laiklik prensibinin en açık şekilde yorumlanabileceği somut bir durum: Meclis yasa çıkartıp kimseye dinî niteliği olan bir unvan veremez. Tek yetkili makam fetva makamıdır. Otorite Din İşleri Yüksek Kurulu veya Diyanet İşleri Başkanı'dır. Din İşleri Yüksek Kurulu "Terör mağdurlarına şehit denebilir mi?" sorusuna cevap verebilecek yegâne mercidir.

Genç kalemlerden Abdurrahim Boynukalın, Taraf gazetesinde bir süre önce TSK ile PKK arasında "şehitlik" üzerinden yürütülen mücadeleyi konu alan ilginç bir makale kaleme almıştı. Şehitliğin içine dinî olmayan bir muhteva yerleştirmek çok zor. "Vatan için... bayrak için" hayatını feda edenler de, Müslüman toprağını savunmak "farz-ı ayn" olduğu için şehit olmuş sayılıyor.

"Bütün dinlerin şehidi vardır" itirazı da doğru değil. "Şahitlik" yani "tanıklık" üzerinden tasavvur edilen "şehitlik" makamı sadece İslâmiyet'e özgü. Yabancı dillerde kullanılan "martyr" kelimesi, "şahitlik" yerine acı ve ızdırap çekmeyi yani "mazlum" olmayı öne çıkartıyor. Hristiyanlığın yasaklı olduğu ilk üç asırdan kalma bu tabir, büyük işkencelere maruz kalan Hristiyanları yüceltmek için ortaya çıkmış.

Cihan Harbi'nde, Millî Mücadele'de hayatını feda eden gayrimüslimler? İslâm itikadınca onlar şehittir. Sevag Balıkcı'da öyle. Çünkü söz konusu olan vatanın müdafaasıdır. Doğrusunu Allah bilir.

Hayatı kutsamak insanî bir çaba. Acı bir kaybı kutsallık halesi içinde saklamak da öyle. Kutsallık söz konusu olunca hemen müesses dinlerin kutsallık kodlarının devreye girmesini de doğal karşılamak lâzım. Acılarımızı kutsayarak hafifletmek ve yüceltmek için müesses dinlerin kültürümüze yerleştirdiği kavramlar hemen imdadımıza yetişiyor. Ancak üzerinde sakın bir şekilde düşününce kavramlarla elimizde tuttuklarımızın birbirine uymadığı ortaya çıkıyor. Şehitlik kavramı ile terör mağdurlarına verilecek "sivil şehit" unvanında durum tam olarak böyle.

Hrant Dink üzerinde yoğunlaşan "şehitlik" tartışmasını, onun hatırasına saygısızlık olarak görüyorum. Onun bıraktığı iz, bu tartışmada zarar görüyor. Hrant Dink, Türkiye'nin karanlıktan aydınlığa geçişini simgeleyen çok değerli bir figür. Farklı olana karşı önyargılar onun mazlum duruşu ile kırıldı. Türkiye bugün daha demokratik bir ülke haline geldiyse, devlet içindeki çetelerin işlediği cinayetlerin sonunu getirdiyse bir mazlum olarak bu işte Hrant'ın büyük katkısı var. Rahat bir nefes aldığımız yakın tarihi onun trajik hikâyesine yer vermeden yazmamız da imkânsız. Hrant Dink bir terör mağduru. Öyle büyük bir mağduriyet ki, devlet terörü bu ağır yükün altından kalkamayıp çöktü. Hepimizin vicdanı kanamaya devam ediyor. Hatta onun sayesinde birçok insan vicdan denilen bir hazineye sahip olduğunu keşfetti.

Radikal'de Eyüp Can ve Cüneyt Özdemir'in Bahçeli'ye itirazlarını yeniden gözden geçirmeleri lâzım.

Hrant Dink bizden "şehitlik" unvanı mı beklerdi? Şehitliği tartışmamak, Hrant'ı da yattığı yerde muazzep etmemek için bu mevzuyu sona erdirmek lâzım. Bana kalırsa Hrant'ın hatırasına "aziz" unvanı daha çok yakışıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürt sorunu denkleminde değişenler

Mümtaz'er Türköne 2012.03.30

"Muhatap meselesi" değişenlerin başında geliyor. PKK-BDP'nin takip ettiği strateji 2007 seçimleri sonrasında itibaren uzun süre PKK'nın ve Kandil'in muhatap alınmasına odaklandı.

Amaç PKK'ya ve silahlı örgütün yöneticilerine devlet katında bir meşruiyet kazandırmak ve bu meşruiyet üzerinden Kürtler üzerindeki itibarını yükseltmekti. PKK'nın ve Öcalan'ın muhatap kabul edilmesi, onları Kürtlerin temsilcisi ve sözcüsü konumuna sokacaktı.

Devletin tek bir akılla yönetilmeye başlandığı 2010 yılından itibaren, muhataplık meselesi hükümetin risk almasıyla çözüldü. Kamuoyuna yansıyan Oslo görüşmeleri AK Parti hükümetinin hem PKK yöneticileri ile hem de İmralı'da Öcalan'la müzakere yürüttüğünü gösterdi. PKK ile müzakere yürütüldü. Öcalan muhatap alındı. Sonuç ne oldu?

Sonuç, PKK'nın 14 Temmuz 2011 tarihli Silvan saldırısı oldu. Aynı gün, Öcalan'la varılan mutabakatı reddeden "demokratik özerklik" ilanı yapıldı. Böylece PKK'nın "muhatap" stratejisi, kendisi tarafından tüketilmiş oldu.

Bugün hükümetin "terör örgütü ile mücadele siyasî uzantısıyla müzakere" formülü, müzakereyi sürdüren ama muhatap sorununu artık geride bırakan bir strateji. "Devlet PKK'yı muhatap alsın" sözünün hiçbir anlamı yok. Anlamsızlık PKK'nın eseri.

28 yıl boyunca terör sorunu ile iç içe geçen Kürt sorunu farklı evrelerden geçti. Taraflar farklı yerlerde durdular. Farklı çareler ürettirler. 28 yıl tarih için bile uzun bir süre. Bugün sorunla boğuşan devlet, başlangıçta durduğu yerden çok farklı bir yerde duruyor. Her şeyden önce artık kararı, parmağı silahın tetiğinde olanlar vermiyor. Sivil siyasî iktidar, askerî çözümün dar çemberi dışında esnek tavırlar geliştiriyor. Sorunu daha geniş bir perspektifin içine yerleştirerek Ortadoğu'nun zengin ve karmaşık ilişkileri içinde soğutmaya çalışıyor. Başbakan "bedel ödemeye hazırım" diyerek bütün riskleri üstleniyor. İşbaşında en ağır risklerin altından kalkacak kadar güçlü bir hükümet var.

Kürt sorununa şehit cenazeleri ve terör saldırıları ile taraf olan ülkenin batısı, beş yıl önce durduğu yerde durmuyor. Kürt sorunu ile terör sorunu arasındaki kalın sınırı herkes görüyor. Toplumda etnik çatışmaya dair en küçük bir işaret bile yok. MHP askerden devraldığı sertliği yumuşatmış ve çözüme açık durumda. Radikal gazetesinde yayımlanan bir araştırma Ülkücülerin yarısının Kürtçe eğitime sıcak baktığını gösteriyor. Ülkenin batısı çözüme hazır.

Doğrudan acı çeken Kürtler de bugün dünden farklı düşünüyor. Kürtler ezildiler. Hakarete uğradılar. Dillerinden dolayı aşağılandılar. Bugün yaraları sarmaya, kırılanları tamir etmeye çabalayan bir devlet siyasetini,

somut sonuçları ile takip ediyorlar. Kürtler üzerinde şiddeti besleyen basınç azalıyor. Kürtler daha pozitif düşünüyor. Birlikte yaşamının makul ölçülerine kafa yoruyorlar. Barış ve huzur özlemi herkesi cezbediyor. Üstelik umutlar artıyor.

Kısaca muhataplık sorunu çözüldü ve tükendi. Devlet artık eski devlet değil. Türkler de Kürtler de birlikte barış içinde yaşama iradesini devreye sokuyor.

Kürt sorununda değişmeyen sadece PKK. Kullandığı araçlar ve taktiklerde en küçük bir değişiklik bile yok. Toplumu şiddet yöntemleriyle ikna etme çabasından vazgeçmiş değiller. Mümkün olsa, insan kıyımı üzerinden "devrimci halk savaşı"nı başlatıp sürdürecekler. Sadece daha önce başaramadıkları için tekrar deneyemiyorlar. Bölge dengelerine dayalı varlık arayışı Suriye ile sürdürülüyor. Kürt sorunu bu arayışlarla bölge entrikalarına bağlanıyor.

Denklemin bir tarafı bütün bileşenleriyle değişti. Öbür tarafı aynen duruyor. Bu dengesizlik PKK'nın terazide ağırlığı kalmayan silahlı siyasetinin yerini sivil siyasetin doldurmasıyla Kürt sorununun tekrar çözüm menziline gireceğini gösteriyor. BDP'ye yöneltilen soru bu yüzden muhataplık sorusu değil. BDP'nin muhataplığı veya aracılığı ötesinde sivil çözümler üretmesi gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hükümeti kim alt edebilir?

Mümtaz'er Türküne 2012.04.01

Eşitsiz ve dengesiz bir siyasî mücadele izliyoruz.

Cumhuriyet gazetesinin Meclis'ten çıkan kanun için attığı başlıklar bu durumun özeti: "Kız-erkek öğrenciler ayrı sınıflarda okuyacak. Türban takılacak. Okullarda mescit olacak." "Eğitime Kur'an ayarı" manşeti de dahil, bu ifadeler kimse itiraz etmez. İtiraz etmez, çünkü bu başlıkların harekete geçireceği bir karargâh artık yok. Her şey gündüz aydınlığında olup bitiyor. "Takiyye" lâfı AK Parti muhalifleri tarafından uzun zamandır kullanılmıyor.

Karargâh kendi telaşında. Cumhuriyet'in manşetinin hakkını vermek için "İrtica ile mücadele eylem planı" hazırlayabilecek durumda olanlar, İlker Başbuğ'un bu hafta savunmasını yap(ma)tığı duruşmada söylediği, "Diğer genelkurmay başkanları neden burada değiller?" serzenişine kafa yormakla meşguller. "Laik eğitimin sonu" başlığından, bir darbe planı çıkartacak olan kadrolar, savcının "Balyoz davası"nda 365 asker sanık için istediği 20'şer yıl ağır hapis cezasının mahkemenin kararına nasıl yansıtılacağını tahmin etmeye çalışıyorlar. Hrant Dink davası kararını temyiz eden Savcı'nın ısrarla üzerinde durduğu "Ergenekon örgütü" iddiası, devam eden ana davayı etkileyecek mi? Bu soru ile meşgul olanların Meclis'in çıkarttığı "kesintili eğitim" kanunuyla ve kanuna eklenen seçmeli "Kur'an-ı Kerim" dersleriyle ilgilenmelerini kimse bekleyemez. CHP'nin yürüttüğü muhalefet bile laiklik ekseninde değil. Kılıçdaroğlu, kanunun laikliğe mugayir yorumlanacak kısımlarıyla değil, ihale faslıyla ilgili. "Kutsal kitabı kalkan yaptılar" sözünün başkaca bir anlamı yok. Muhalefet zayıf. Meclis'in çıkarttığı kanunu "Tevhid-i Tedrisat"a aykırı bulanların, bu devrim kanunundan haberi yok. Tevhid-i tedrisat din eğitimini yasaklamıyor; sadece Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlıyor.

AK Parti hükümeti, bütün oyuncularını rakip takımın sahasında tek kale maç oynuyor. Başbakan'ın milletvekillerine verdiği yemek ve ettiği teşekkür, seyirciye izlettiği skorun yanında bir de estetik vurgusunu

ifade ediyor. Yaptığı konuşma ile 28 Şubat rövanşını tarihin kayıtlarına geçiriyor. AK Parti ilk dört yılında insan hakları ve demokrasiyi arkasına alarak askerî vesayet düzenini etkisiz hale getirdi. İkinci dört yılda darbecileri mahkemeye sevk ederek siyasî alanı temizledi. Bugün, üçüncü dönemini dümdüz ettiği alanda hayallerini gerçekleştirerek sürdürüyor.

Toplumun inançları, refah arayışları son elli yılda darbe heveslerine meze yapıldı. İnsanların en doğal hakkı, çocuklarına istediği dinî terbiyeyi verme özgürlüğü laiklik adına baskı altına alındı. Başbakan'ın "statüko" adını verdiği geçmişin seçkinleri, güç ve iktidar sahipleri bu yolla toplumun kendisini yenilemesine engel oldu. Şimdi bentler yıkıldı. Su kendi yolunu buldu. Peki nereye kadar?

Toplumun yüzde 20'si hâlâ akan bu ana mecranın dışında. Kin ve öfke içinde yerinde duramayanların hemen arkasında, AK Parti hükümetinin oynadığı tek kale maçı endişe ve panik içinde izleyen bir toplum kesimi duruyor. Farklı olana ve özgürlüklere saygı artık bir vaat olmaktan çıkıp, bir iktidar pratiğine dönüşmek zorunda. AK Parti iktidarı, temsil ettiği toplum kesimlerinin hayallerini gerçekleştirirken, karşısında yer alanların hukukunu koruyacak. Endişeleri dağıtacak başka bir güç ortada yok. AK Parti'nin kurduğu rakipsiz hegemonya, ülkenin tamamı ve bütün toplum kesimleri üzerinde sahip olduğu sorumluluk için geride bir bahane bırakmıyor. Hükümet artık endişeleri izale edecek. Yeni anayasa gündemi bu çaba için çok değerli ve inandırıcı bir fırsat.

Bugün bu tabloya bakıp, "AK Parti hükümetini kim alt edebilir?" sorusunun, yine de bir karşılığı olduğunu unutmamalıyız. Bu topraklarda iktidar mücadelesi hiçbir zaman dikensiz bir gül bahçesi olmadı. Meclis'ten çıkan kanunun acısını Hükümet'ten ve ülkeden çıkartacak, muhalefeti sevindirecek bir güç yine de var. Bu güç PKK. Kürt sorunu ve terör sorunu üzerinden süregiden kutuplaşma Hükümet'in karizmasını çizmek için devreye sokulacak yegane vesile. Geçmişte PKK terörünü siyasete müdahale için kullananların elindeki tek araç da bu.

Sıkışan Kürt sorunu gündemine bir de bu açıdan bakmalıyız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkleri yeniden Türkleştirmek

Mümtaz'er Türköne 2012.04.03

"Bu ülkede Kürtler Türkleşmediler ama Türkiyelileştiler. Devlet de, Türkler de Türkiyelileşmeli."

Abdurrahman Kurt'un Taraf'ta Neşe Düzel'in bu haftaki röportajında yer alan kritik cümlesi böyle. Eski AK Parti Diyarbakır Milletvekili Kurt, bu önerisini "normalleşme" olarak kavramlaştırıyor. Özellikle "devletin Türkiyelileşmesi" kısmı, Kürt sorununun çözümü için çok makul bir öneri olarak duruyor. Peki, ya "Türklerin Türkiyelileşmesi?" Ana akım Türk milliyetçiliğine bu ibare, keşke canlı bir tartışma konusu olarak girse!

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, bir ulus-devlet. Ulus devlet tabirini, tek ulusa dayanan devlet olarak anlamalıyız. Devletin beşeri unsurunun tek bir ulus olduğu varsayımı üzerine inşa edilen devlete bu ismi veriyoruz. "Tek

ulus" tabiri, "tek bir etnik topluluk" anlamına gelmiyor. Ancak ulus devletler etnik farklılıkları "tek dil" etrafında bir ulusa dönüştürmek için kimi zorlayıcı, kimi teşvik edici çabalar harcıyor. Bizde "ulusal" veya "ulus devlete özgü" olan sorunun somut karşılığı Türkler-Kürtler ve devlet üçgeninde, "Kürt sorunu" olarak devam ediyor.

Devlet Kürtleri Türkleştirmeyi denedi; ama başarılı olamadı. Genel olarak başarı sağladığı bir sonuç ise gözden kaçıyor. Devlet Türkleri de Türkleştirmeye çalıştı. Ortak paydası Türkçe olan rengârenk bir topluluğu bir ulusa dönüştürme projesi büyük ölçüde başarılı oldu. Ama hâlâ eksikleri var. Aleviler, bu ulus-devletin ulusunun bir parçası değiller. Türkçe dediğimiz de İstanbul Türkçesi. Türklerin Türkleşmesi, etnik aidiyetten uzaklaşarak bir vatandaşlar topluluğu olarak devletin ulusu haline gelme süreci. Türk olarak "çalışkan, zeki, cesur..." nitelikler kazanmak ve "mutlu olmak" bu sürecin sembolleri. Devlet Kürtleri, aynı ulusun parçası olan vatandaşlar haline getirmekte kendi iç çelişkisinin ürünü bir zorluğu aşamadı; anadillerine dair vatandaşlık haklarını tanımayarak, eşit vatandaşlık hukukuna Kürtleri dâhil etmedi.

Türkiye her anlamda değişiyor. 23 Mart'ta Harp Akademileri'nde kurmay adayı subaylara ve üst komuta kademesine hitap eden Başbakan'ın, hukuk ile Türkiye'nin güvenliği arasında kurduğu ilişki askerî olarak ikna edici. Türkiye demokrasisi ve insan haklarına dayalı bir hukuk devleti olarak bölgesinde güç ve itibar sahibi. Demek ki askeri olarak önceliğimiz, demokratik rejimi tesviye etmek. Darbe peşinde koşmak sadece demokrasiyi değil, bu en değerli stratejik üstünlüğümüzü yok ederek güvenliğimizi de yaralayacak. Pazar günü Suriye'nin Dostları Konferansı'nda Başbakan, Esed rejimine karşı en sert önlemleri savunurken bu ahlakî ve insanî gücüyle diplomasi yürütüyor. Türkiye, içinde laiklik bulunmayan bir demokrasiyi ve hukuku bölge ülkelerine ihraç edemeyeceğine göre, içindeki ideolojik endişeler de boşalmış olmalı. Hukuku ve istikrarlı demokrasisi ile yükselişe geçen Türkiye'nin "ulus-devlet" niteliğine de yeni bir şekil vermesi gerekiyor. Genel tablo içinde çözüm: Demokrasiye ve hukuka göre yeniden tanzim edilmiş bir ulus-devlet anlayışı.

Bir imparatorluk bakiyesi olarak Türkiye'nin bu konuda zengin tecrübeleri var. Osmanlı İmparatorluğu, Türkçeyi her dönemde resmî devlet politikası olarak destekledi; ama başka dilleri yasaklamadı. Dün etnik kimliklerin dışında bir Osmanlı kimliğini referans aldı. Bugün vatandaşlıktaki "vatan" yani Türkiye ortak paydayı oluşturuyor.

En önemli nokta şu: Kürtlerin Türkiyelileşmesine itiraz eden Kürtlerin olabileceği gibi, Türklerin Türkiyelileşmesine itirazı olanlar da olabilir. Mühim olan devletin Türkiyelileşmesi. Etnik kökeni ile böbürlenene veya etnik kökenini yegâne siyasî kimlik aracı olarak görenlere eşit mesafede duran bir devletin mevcudiyeti, çözümün gerçek anahtarı. Bunu sağlayacak olan ise eşit vatandaşlık hukukunun, devlet marifetiyle herkese aynı ölçülerde uygulanması.

Türkler buna isterlerse yeniden Türkleşme diyebilirler. Dar ve kısırlı bir ulus devletin Türkleri olmaktan çıkıp, ortak paydalara kendini hasreden ve bunun için sorumluluk üstlenen ve feragatte bulunan Türkler.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

12 Eylül'ü yargılamak

12 Eylül mağduru ve dün başlayan davanın müdahillerinden biriyim.

Ne hissediyorum? Gözümün önünde 32 sene öncesine ait iki sahne canlanıyor. Birincisi Dış Kafes'te yediğim dayak. Dış Güvenlik amiri Yüzbaşı Tuna Akkurt'tan tam bir buçuk saat süren törensel bir sopa yemiştım. 60-70 santim uzunluğunda tahta bir copla, bütün gücüyle bacaklarıma vuruyordu. Yoruldukça dinleniyor, sonra kaldığı yerden devam ediyordu. Tedbirliydim. Pantolonun altına kalın bir eşofman giymiştım. Buna rağmen tam bir hafta A Blok 4. Koğuş'ta yattığım yerden kalkamadım.

Benim için "o dayağı neden yedim?" sorusuna verdiğim cevap ile, "12 Eylül darbesi neden yapıldı?" sorusuna bulduğum karşılık aynı. Yüzbaşının bana sopa atarken hissettiğı güç ile, Kenan Evren'in gevrek gevrek söylediğı "Asmayalım da besleyelim mi?" sözünü sarf ederken duyduğu haz darbenin anlamını yansıtıyor. Hayvanî, vahşi, basit ve adice bir güç gösterisi bu.

İkincisi, ilk görüş günü maruz kaldığım aşağılanma. Hem de annemin gözleri önünde. Verilen komutlarla koşar adımlarla görüş kulübesinin önüne gelip yerinizde sayıyorsunuz. "Kıta dur" ile durup "hazır ol"da iken "rahat" komutunu bekliyorsunuz. Çektiğim o kadar işkenceden sonra küçük camın arkasında annemi görünce, farkında olmadan pozisyonum bozulmuş. Arkamda bekleyen askerin postallıyla baldırlarıma indirdiğı tekmelerin canımı hiç yakmadığını, ama o an yaşadıklarımın hayatımın en kötü hatırası olduğuna inanıyorum. Hiçbir evlat annesine böyle bir şeyi yaşatmamalı. Benim annemin karşısında kahrolarak yaşadığım aşağılanmayı, 12 Eylül darbecileri bütün topluma uyguladı. Komutlarla yönetilen, o saçma talimatlara uymayınca aşağılanarak ceza gören bir toplum haline geldik.

Uzun yıllar, Mamak Askerî Cezaevi'nin komutanı olan Albay Raci Tetik'i bir yerde kısırtıp öldürme hayalleri kurdum. Yıllar boyu İstiklâl Marşı'nı dinleyemedim. Nutuk'tan da, Gençliğe Hitabe'den de, dayak altında okutulduğu için nefret ettim. Bu öfke ve nefreti gençlerinin zihnine kazımak, 12 Eylül darbesinin yegâne başarisıdır.

"Akan kanı durdurmadı mı?" itirazını yapanlar hâlâ bulunuyor. Dün başlayan yargılama, bu soruya da doğru cevabı vermek için bir fırsat. 70'li yıllarda ideolojik çatışmaların, gençleri düşman kamplara böldüğü doğru. Ama 11 Eylül günü geldiğinde ortada biriken kan gölünün asıl sorumlusu darbecilerden başkası değildi. Darbe ancak zorun-şiddetin bulunduğu şartlarda yapılıyor. Olmayınca -Ergenekon ve Balyoz davalarında yakından takip ettiğimiz gibi- darbe şartlarını oluşturmak için darbeciler tarafından seri olarak üretiliyor.

12 Eylül'den önce ülkenin bağına bir kan musluğu monte edildi. Başına geçip sonuna kadar açtılar. 1 Mayıs'ı, 16 Mart'ı, Maraş ve Çorum'u, MHP Genel Merkezi'ni hedef alan saldırıyı kim yaptı? 12 Eylül günü, bu musluğun başında oturanlar musluğu kapattılar. "Akan kan bir günde nasıl durdu?" sorusuna verilebilecek başka cevabı olanlar var mı? Görülmekte olan dava, bu kirli tezgâhları birkaç katliamın üzerindeki örtüyü kaldırarak hepimize gösterebilir.

12 Eylül, 32 yıl geride kaldı. Benim ve benim neslim için de, duygu dünyamızda öfkenin ve nefretin izleri kalmadı. Hesabı bizden sonraki nesiller için sormak istiyoruz. Bu kan musluğunu devletin derinlerinden söküp atmamız lâzım. Darbeler canileri yargıç mevkiine sokuyor. 12 Eylül'de cinayet işleyenler dönüp toplumu yargıladılar. Bunun tekrarlanmasına izin veremeyiz. Yolu ise, bu davanın titizlikle görülmesinden geçiyor.

Sanık avukatlarının yetkisizlik itirazı mahkeme tarafından reddedildi. Mahkeme başlar başlamaz, bir şeyi daha reddetmiş oldu. 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan referanduma "hayır" itirazı yapanları da. Tecrübe, herkes için pahalı ama en sağlam öğrenme yöntemi. Darbelerin nasıl yargılanacağını tecrübe ederek öğreniyoruz. Demek ki 12 Eylül darbecileri hâkim önüne çıkabilirmiş. 12 Eylül'ün hesabı görülebilirmiş. Kimseden bir özeleştiri beklemiyoruz. Yeter ki bu dava, 12 Eylül'ün ötesinde darbeciliği mahkûm eden tarihî bir hesaplaşmaya dönüşsün.

32 yıl sonra bana zulmedenler yargıç karşısına çıkarken duygularım ve düşüncelerim işte böyle.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hesaplaşma

Mümtaz'er Türköne 2012.04.06

"Ben hesaplaştım" derken, Evren'e verdiği 100 lira borcu, faiziyle geri aldığını söylüyor sanki.

Adeta iki kişi arasındaki kişisel bir hesaptan bahsediyor. Kurduğu cümlelerin hepsi kendisi ile sınırlı: "Ben hesaplaşmamı siyaseten yaptım. 1987'de referandumda hakkımı aldım. Sonra yine hükümet oldum, cumhurbaşkanı oldum."

Koskoca tarih, bu ülkede yaşayan bizler, ülkemiz ve yaşadıklarımız adamın hayat macerasının basit ayrıntılarından ibaret. "Ben 12 Eylül ile hesaplaştım." diyor. 12 Eylül ile hesaplaşırken, bu hesaba Demirel'i de dahil etmezsek hatırı kalacak. Demirel bu ülkenin başbakanı idi, 12 Eylül olduğunda. Halktan aldığı oyla iktidara gelmişti. İlk ve vazgeçilmez görevi, aldığı oyların sahiplerinin hakkını, hukukunu korumaktı. Korudu mu? Milletin hukukunu korudu mu? Darbe şartlarının olgunlaştırılmasına neden engel olmadı? Kendisine verilen sorumluluğun ve görevin gereğini neden yerine getirmedi? Getiremeyecekti, orada ne işi vardı? Üstelik ilk değil dördüncü başkanlığı idi.

Kenan Evren, Demirel'in önceki gün başlayan davaya müdahil olmamasına "şaşırdığını" söylemiş. Ben bu şaşkınlıkta doğrudan adrese teslim bir mesaj olduğunu düşünüyorum. Evren aslında "bizi neden savunmuyor?" diye soruyor. Dün Milliyet'te Fikret Bila başta olmak üzere bazı gazetecilere yaptığı açıklama doğrudan "darbecileri savunmak" olduğu için bu yorumu yapıyorum. Demirel bu davanın yanlış bir dava olduğunu söylüyor. Gerekçelerinin hepsi yalan-dolan. Geçmişin vuruşan kanatları dahil bütün ülkeyi tek yürek halinde birleştiren bu davayı "ülkenin birliğine zarar verecek" diye eleştiriyor. Evren'in avukatlarının uzun uzun sıraladıkları savunmayı birkaç cümlede özetleyerek tekrarlıyor: "Hangi meşruiyet temeline oturuyorsunuz? Kimin adına kim hak alacak? O gün çıkan yasalar, anayasa ne olacak?"

Ne güzel değil mi? 12 Eylül sabahı, millettten aldığı vekaletin gereğini yerine getiremeyen, halkın hukukunu koruyamayan ve koltuğuna sahip çıkamayan adam kendisini deviren darbecilerin hukukunu savunuyor. Bir şahsiyetsizlik, bir karaktersizlik mi? Yoksa tersine iki taraf arasında derin bir çıkar ilişkisi mi? Demirel'in 12 Eylül davasına karşı çıkmasının ve darbecileri savunmasının sebebi hangisi?

Ben ikincisi olduğunu düşünüyorum. Süleyman Demirel, 27 Mayıs darbesi ile kurulan askerî vesayet düzeninin, muhafazakâr-sağ kesimi temsil etme rolünü üstlenmiş aktörüydü. Askerin gölgesinde, sınırları oldukça dar demokrasiyi sadece ekonomik alanda sorumluluk üstlenerek sürdürmekle görevliydi. 12 Mart'ta, 12 Eylül'de

altındaki koltuk alındı, ama hiçbirinde zarar görmedi. Hiçbirine direnmedi. Kendi hukuku da dahil, hiçbir hak arayışına girişmedi. Bugün 12 Eylül'le hesaplaşmak için vaktin çok geç olduğunu söylüyor. Peki 90'lı yılların önce başbakanı, sonra cumhurbaşkanı olarak kendisi ne yapmıştı? Doğru sonuca varmak için bu soruya cevap verelim: "Doğrudan 28 Şubat darbesini yapmıştı". 28 Şubat sürecinin kaptan köşkünde bir numaralı isim o değil miydi?

1977 yılında, Ecevit iktidarında Eğitim Enstitüleri'ndeki ideolojik tahakkümden şikâyetçi olmak için Ülkü Ocakları adına randevu alıp, anamuhalefet lideri sıfatıyla Demirel'le görüşmeye gitmiştik. Arkadaşlarımız okullarına alınmıyordu. "Bu okulları ben açtım" diye özetlenebilecek mekanik bir nutuk çektiğini, arkadaşlarımızın uğradığı zulme dair tek kelime etmediğini hatırlıyorum. Demirel 70'li yılların tırmanan siyasî gerilimini, galiba askerlerin görev alanı olarak görüyordu.

Bize düşen 12 Eylül davası ile beraber Türkiye'nin yaklaşık 40 yılını işgal eden bu demagogla gecikmiş hesabımızı da bitirmek. Demirel "12 Eylül'le ben hesaplaştım." diyor. Biz henüz onunla hesaplaşmadık.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bu solcular adam olacak mı?

Mümtaz'er Türköne 2012.04.08

12 Eylül Davası'nda, 70'li yıllara özgü "maraza" çıkartmaya çalışan eski tüfek solcular, sahnenin önüne yerleşti.

Bu sahneyi gösterip, "netekim ben, darbeyi bunun için yaptım" diyecek Evren eksikti o duruşmada sadece. Neydi sıkıntı? Çocuksuluk mu? Kafalarında kâğıttan Napolyon şapkaları ve birkaç tahtası noksan olmak mı? Gerçeklerden uzak bir hayal dünyası mı?

CIA eski istasyon şefi Graham Fuller'in "Türkiye'ye sol lâzım" sözü, tam da bu sahnenin üzerine düştü. Amerika duruma el attığına göre, tablo gerçekten çok hazin olmalı. Acaba öyle mi? Duruşmada, 12 Eylül öncesi replikleri tekrarlayan solcuların izini sürerek bu soruya cevap verelim.

Bu adamlar, 12 Eylül darbecilerini mümkün kılan 2010 referandumunda, "hayır" diye tepinenlerdi. En insaflıları "ne evet, ne hayır" diyenlerdi. Ortak paydaları, "yetmez ama evet" diyerek referanduma destek veren bir avuç namuslu solcuya savaş açmaktan ibaretti. Israrla referandumun 12 Eylül'ü yargılama yolu açmayacağını öne sürdüler. Darbecilerin yargılanmasını engellemek ve Türkiye'ye bu günleri göstermemek için ellerinden geleni yaptılar.

Peki bu adamlar 12 Eylül'den önce ne yapıyorlardı? Asıl can alıcı hikâye de bu sorunun cevabında var.

Türkiye'de cinayet şebekesi gibi iş gören bir Marksist ana akım var. "Öncü savaşı" ile gerçekleştirecekleri "silahlı devrim" stratejisi için çok kan döktüler. 12 Mart'tan önce banka soygunları, adam kaçırma ve bombalama eylemleri yaptılar. 70'li yıllarda artan şiddetin üretildiği ana merkez oldular. 70'li yıllarda hayatını kaybeden Ülkücülerin katilleri bunlardır. 78'liler adına davaya müdahil olan eski Dev-Genç İstanbul sorumlusuna, kaç Ülkücünün katili olarak cezaevinde uzun yıllar geçirdiğini sorabilirsiniz?

THKP-C ile başlayıp Dev-Yol, Dev-Sol, Acilciler, Kurtuluş diye devam eden bu marjinal örgütlerin sosyalist düzenle ilgili bir tasavvurları yoktu. "Anti-faşist mücadele" cephesi oluşturarak mümkün olduğu kadar çok kan

dökme peşindeydiler. 12 Mart öncesinde geliştirilen Millî Demokratik Devrim stratejisi, Marksist solun askerin yapacağı darbenin şartlarını oluşturma görevinin adıydı. Mahir Çayan'ın, Deniz Gezmiş'in örgütlerinin gerçekleştirdiği şiddet eylemlerinin tek amacı 9 Mart darbesidir. Kaos yaratmak ve böylece zorba bir dikta yönetiminin önünü açmaktır. Onların diktatörleri yerine ötekilerin diktatörleri darbeyi yapınca, olan bu genç insanların hayatına olmuştur. Bu gelenek fakir ideolojik müktesebatlarında sadece bu şiddetin mantığını kuran "suni denge", "aktif direniş", "öncü şiddet", "silahlı propaganda" gibi barut kokan gevezelikler mevcuttur. Bu ana damardan ayrılan yeni hizipler hep "daha fazla şiddet" talebi ile ortaya çıkmıştır. 70'li yıllarda tırmanan şiddetin arkasında bu örgütler vardır. Ülkücüleri, okudukları okullarda meşru müdafaaya sevk edenler de bu sol örgütlerin estirdiği terör olmuştur.

Söylediklerimin delili benim öğrencilik yıllarım. 74 affıyla Mülkiye'ye geri dönen eski solcuların öncülüğünde tırmanan şiddeti gün be gün yaşadım. Okula dönüşlerini kutlamak için yaptıkları boykota katılmayınca şiddete maruz kaldım. Öğrenim hakkım elimden alındı. Karşımdakiler "anti-faşist mücadele"yi okumaktan başka derdi olmayan benim gibi Anadolu çocukları üzerinden sürdürdü.

Dünün Ülkücü katilleri, referandumun hayırcıları ve 12 Eylül duruşmasının maraza çıkartan grupları nedense hep aynı kişiler. Ve hepsinde aynı görevi yerine getirdiler. Onlara bu görevi kim verdi? Cevabı görülmekte olan darbe davalarındaki tutumlarına bakarak verebilirsiniz. Ergenekon'un, Balyoz'un avukatları yine bunlar. Nerede darbeciler, orada "öncü savaşçıları" olarak ön safta onları bulabilirsiniz.

Fuller haklı. Türkiye'ye sol lâzım. Ama nasıl adam olacaklar? Amerika el atarsa belki...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sol'un cehennemi

Mümtaz'er Türköne 2012.04.10

Solun neden adam olmadığını ve olamayacağını, başlayan 12 Eylül yargılamasında ağzını açan her solcu tane tane hepimize anlattı.

Davayı önemsizleştirmek, sulandırmak, hedef saptırmak ve darbecileri haklı çıkartmak için ellerinden geleni yaptılar. Bir kısmı feci bir patolojinin eseri. Bugüne kadar kendileri söyleyip kendileri oynamaya alıştıkları için çatlak seslerinin farkında değiller. Diğer kısmı ise kumpas olmalı. Sistematik olarak darbecilerin yanında yer almalarının, darbecileri rahatlatmak adına bin dereden su getirmelerinin başka bir açıklaması yok.

"12 Eylül vatana ihanettir" diyor, biri. O zaman bu dava Ankara 12. Ağır Ceza'da değil, İstiklâl Mahkemesi'nde görülmeli. Bir başkasının "mağdur değil muhalifiz" veya "muhatabız" lâfında hikmetler arayarak, diyalektik çelişkinin üstünde karşıtlıklar keşfederek yargılamayı sulandırmak da patolojik bir çaba değil mi? Biri kalkıp da "insan aynı anda hem mağdur, hem muhalif, hem de muhatap olamaz mı?" diye sormuyor. "AK Parti hükümeti

12 Eylülcülerden daha kötü" diyerek sandıktan çıkmış iktidarın üzerine yerleştirdikleri darbecileri bir kalemde aklamak ve davayı boşa düşürmek de öylesine bir çaba. "12 Eylül davası görülüyor, CHP'nin grup toplantısı değil" ikazını yapsanız da beyhude. "Bu katillerin burada işi ne?" diyerek darbecilerden hesap sormayı bırakıp, mahkeme salonunu 32 yıl öncesinde kalan "kurtarılmış bölge" zannetmek de çocuksu bir "geriye ket vurma" değil mi?

12 Eylül davasının içeri boşaltmak için bu kadar sistematik gayret patoloji ile açıklanamaz. O zaman kumpaslara bakmamız lâzım.

İllegal sol örgütler her devirde darbecilerin oyuncağı oldular. Örtülü operasyon kabiliyetini geliştirmek için devlet içindeki çeteler bu örgütlere sızdılar. Bazılarını kendileri kurdular ve yönettiler. Bugün 12 Eylül davasının görülmesini, bu derin devlet uzantıları ve kılıç artıkları engellemeye çalışıyor. Yukarıda sıraladıklarıma benzer argümanlarla kendilerini var eden darbecileri aklıyorlar. İnanmıyorlarsa ellerine sağlam bir ölçü verelim.

12 Eylül davası başlar başlamaz somut bir sonuç verdi. 1 Mayıs 1977 hakkında, bu dava sayesinde artık yepyeni ve çok kritik bir bilgiye sahibiz.

1 Mayıs 1977'de, Taksim Meydanı'nda 37 kişi öldürülmüştü. Mahkeme Maraş, Çorum, Sivas gibi kitlesel katliamlar yanında bu olayla ilgili MİT'ten bilgi istemişti. MİT verdiği cevapta, diğerleriyle ilgili kendilerinde bilgi olmadığını ama 1 Mayıs 1977'ye ait sahip oldukları bilgileri "devlet sırrı" olduğu için mahkemeye veremeyeceğini bildirdi.

1 Mayıs 1977'nin birkaç önemli yönü var. İlki, diğerleri gibi sağ-sol çatışmasının bu olayda bir izi yok. İkincisi, güpegündüz bu kadar insanın öldürülebilmesi iki şekilde mümkün: Ya beceriksiz bir devletin ihmaliyle. Ya da doğrudan devlet marifetiyle. İkinci ihtimalin kuvvetli olduğunu, bugüne kadar konunun aydınlatılamamış olması gösteriyordu. MİT'teki "devlet sırrı" itirafı, doğrudan bu olayın bir tarafında devletin yer aldığını peşinen kanıtlamış oluyor. Peki devlet sırrı? Cevap açık değil mi? Hiçbir devlet sırrı, devletin yüksek menfaatlerini, bu olayın aydınlığa çıkması kadar koruyamaz. Bu olay aydınlandıktan sonra yeni bir devletin kurulmasının maliyeti bile, karanlıkta kalmasının maliyetinden daha ağır olamaz.

Peki kim kaybeder?

Kaybedecek olanlar, o gün sol örgütlere sızan ve bu provokasyonda görev alan devlet görevlileri olur. Aynı sebepten, bu olayın aydınlatılması bugünkü sol örgütlerin kirli yapısı hakkında berrak bir fikir verir. İşte bu yüzden, solcular bu olayın aydınlatılmasını istemezler. "Sağlam bir ölçü" dememin sebebi de bu: Samimi ve inançlı solcular, bu gelişme için örgütlerinden neden ses çıkmadığını araştırmaya koyulsunlar. Hedef saptıran ne kadar örgüt mensubu ile karşılaşırlarsa, "devlet sırrı"nı bu sefer "örgüt sırrı" olarak çözmeye sıkıysa cesaret etsinler.

Solun cehennemi kendi içinde. 12 Eylül davası bu cehennemi yakından tanımak için bir fırsat sadece.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürt sorununda "algılar"

Neşe Düzel'in Taraf'ta iki haftadır yaptığı mülakatlar, Kürt sorununu derinliğine kavramak isteyenler için önemli ipuçları barındırıyor.

Kürt siyasetinin iki zıt ismi, Abdurrahman Kurt ile Selahattin Demirtaş'ın söylediklerinde farklı kavramların, iddiaların, siyasî tutumların arkasında ortak bir psikoloji var. Çözüm bu psikolojinin yakalanmasında saklı. Kelimeler, bu çetrefil sorunda bir şeyleri ifade etmenin değil gizlemenin aracı olarak devreye giriyor. Acıların dindirilmesi, aşağılanmanın sona erdirilmesi, onurlu bir hayat, karşılıklı güven ortamının sağlanması gibi talepler hep psikolojik yükler taşıyan talepler değil mi?

Bütün bu taleplerin temelinde ise "algılar" yatıyor. Algı, insan psikolojisinin en karmaşık süreçlerinden biridir. Çünkü algının peşinden, karşınızdakinin sizi nasıl algıladığına dair ikinci bir algı (apperception) devreye girer. Karşılıklı iki aynanın ortasında durduğunuz zaman gördüğünüz sonsuz sayıda yansıma, bu sürecin derinliğine dair bir fikir verebilir. Karar ve eylem, sadece karşınızdakinin algılamasına değil, aynı zamanda karşınızdakinin sizi nasıl algılamış olabileceğine dair algınıza, ve sizin bu algınızın karşı taraf tarafından nasıl yorumlanmış olabileceği algınıza dayalı olarak gidip gelen bir süreçle oluşur. Bu sınırsız algılardan oluşan süreci ise serbest iletişim sağlar. İletişim yoksa algılama süreci kesilir; önyargılar ve zanlar üzerine kararlar ve tavırlar inşa edilir.

PKK-BDP cephesinin terör sorununda son birkaç yılı belirleyen "muhataplık talebi" gerçekleşti; ama talep sahipleri için beklenen sonucu vermedi. Ama çözüm adına çok daha önemli bir sonuç getirdi: Müzakereler karşılıklı olarak iletişim sorununu ortadan kaldırdı. Algılar, önyargılar yerine gerçekler üzerine inşa edilmeye başladı. Gerçekler algı dünyamıza şeref vermeye başlayınca bir yığın uçuk-kaçık hayal ve efsane ortadan kaybolmaya yüz tuttu.

Demirtaş'ın "Biz PKK adına görüşme yürütemeyiz, Kürt sorunu için muhatap olabiliriz" dediği zaman Kürt sorunu ile PKK sorununu ayırıştırması gibi. BDP'nin Kürt sorununun muhatabı olarak öne çıkması yeterli. Silahların susması için PKK ile arabuluculuk yapacak biri, veya doğrudan müzakere yolu mutlaka bulunur. Hükümetin "terör örgütü ile mücadele, siyasî uzantısı ile müzakere" formülü, iki tarafı keskin acem kılıcı gibi. "Müzakere"yi mi, "mücadele"yi mi vurguladığı yoruma bağlı. Kürt sorunu demokratikleşme ile çözüleceğine göre, hepimiz bu sorunun muhatabıyız.

Demirtaş'ın yerle yeksan ettiği en önemli efsane "statü" meselesi. Statü talebi "etnik çözümü", özel olarak Kürtlüğe has bir çözümü ve mutlaka coğrafi ölçekte bir çözümü hedef alıyordu. Algımız buydu. 11 Haziran seçimlerinin hemen arefesinde BDP'li politikacılar marifetiyle "anayasal statü" arayışı olarak gündeme geldi. PKK-BDP cephesi, Oslo'da ilerleyen müzakerelerde devletin uygun durumda olduğu algısına bağlı olarak önündeki alanı genişletmek adına bu adımı attı. Aynı argüman, İmralı ile varılan mutabakatı berhava etmenin bahanesi olarak, 14 Temmuz'da Silvan saldırısı ile eşzamanlı "demokratik özerklik" ilan ederek kullanıldı.

Haklı olarak bu çıkışları bizler "bölgesel statü" arayışı şeklinde algıladık. Statü arayışı Kürt sorununu çözüyor, Kürtlüğe dair sınırlı bir emeli tatmin ediyor. Çünkü statü bir bölgede isteniyordu. Kürtlerin yüzde 60'ı bu bölgenin dışında yaşadığına göre, çıkartabileceğimiz tek sonuç vardı: PKK kendisine, yöneteceği bir bölge istiyordu. Demirtaş, bu algıyı algılamış görünüyor. Değiştirmeye girişiyor. Etnik kimliğe dayalı bir özerklik önermediklerini, sadece Güneydoğu'da değil, bütün Türkiye'de özerk bölgeler kurulmasını istediklerini söylüyor. Önerdiği, adem-i merkezîyetçiliği esas alan bir yönetim modeli. Bu model, Türkiye'nin demokratikleşmesi anlamına geliyor. Demirtaş Kürt sorununu, Türkiye'nin demokratikleşmesi ile çözmeyi öneriyor. Böyle bir öneri, demokrasi adına hepimizi Kürt siyasetine sadece borçlu kılar. Merkezî yönetimin tasallutundan, verimsizliğinden, hantallığından hepimizi kurtarır. Demek ki bir ortak payda gelişiyor.

Algılar değişiyor. Şimdi bizde sağduyulu bir Kürt siyaseti algısı, hepimizin adına demokrasi talep eden Kürt siyasetçileri algısı yerleşiyor. Bu algı, çözüm adına bir ilerleme değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP'nin sıkıştığı dar alan

Mümtaz'er Türköne 2012.04.13

Başbakan ile CHP lideri arasındaki "Tek Parti döneminde kitap yasaklama" polemliği, CHP'nin içinde debelenip durduğu dar ve bataklık alanın işaretlerinden biri.

Erdoğan canı istediği zaman Tek Parti döneminden bir taş alıp CHP'ye atıyor. "Cumhuriyeti kuran", "Atatürk'ün partisi"nin içinin ne kadar boşaldığını gösteren gürültülü bir ses geliyor. Her defasında Kılıçdaroğlu bu tuzağa düşüyor.

Başbakan, İsmet İnönü'nün 1944'te iki din kitabını yasakladığını söyledi. Kılıçdaroğlu bu yasaklamanın ne kadar haklı olduğunu ispatlamaya girişiyor. 1944'te vuku bulan bir kitap yasaklama kararını, 2012'nin Türkiye'sinde savunuyor. Ne diyeceksiniz? AK Parti bu işten daha çok ekmek yer. İnsanın bazen "Kılıçdaroğlu, Erdoğan'a mı çalışıyor?" diye şüpheye düşesi geliyor.

Tek Parti diktatörlüğü altında yaşanmış tatsız bir tarihimiz var. En iyimser yorumla CHP bu dönemde Türkiye'yi "halka rağmen" modernleştirmeye çalıştı. Modernleştirme projesi halkı yönetimin uzağında tutmanın bir bahanesine dönüştü. "Otoriter laiklik", devleti dinler karşısında tarafsızlaştırmak için değil, halkı devletin uzağında tutmak için geliştirildi ve uygulandı. Halk laik olamadığı için yönetme hakkına sahip olamazdı. Tek Parti dönemi bunun için din ve ibadet hürriyeti üzerinde affedilemez bir zulüm tesis etti. Din eğitimi bütünüyle yasaklandı ve yok edildi. Dinin orijinal muhtevasına müdahale edildi ve tahrifat yapıldı. Devlet eliyle ibadet dili zorla ve cezaî müeyyidelerle Türkçeleştirildi. Bu ülkenin minarelerinde yıllarca "Tanrı uludur" diye ezan okundu. Dindarlık makbul olmamanın ötesinde suç olarak muamele gördü. Sadece kitap yasaklamalar değil; o dönemin gazetelerine bakılırsa tesbihin ve takkenin bile suç unsuru olarak polis marifetiyle toplatıldığı haberlerine sıkça rastlarsınız. Üç kişinin yan yana gelip Kur'an okuması suç olarak kabul ediliyordu.

Bugün artık şunu biliyoruz ki, Tek Parti yönetimi bu tasarrufları doğrudan din düşmanı olduğu için değil, otoriter yönetimi sürdürebilmek, seçkinlerin ayrıcalığını koruyabilmek için yaptı. Çünkü en kestirme yoldan din ve vicdan hürriyetini engellemek, küçük bir azınlığın ülkeyi yönetmesini mümkün kılıyordu. Laikliğin her dönemde ille de otoriter bir kisve ile karşımıza çıkmasının sebebi buydu.

Artık bu dönem sona erdi. Tek Parti dönemi bahanelerinin, yani otoriter laikliğin darbe gerekçesi olarak kullanılması da tedavülden kalktı. Türkiye, son olarak AK Parti kapatma davası ile tüketilen bu gerilimi, askerî vesayetle birlikte tasfiye etti. Türkiye'nin hâlâ laik bir demokrasisi var. Üstelik bu laiklik Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki ülkelere demokrasiyin olmazsa olmazı şeklinde ihraç ediliyor. Sona eren sadece otoriter yönetimler.

Otoriter laiklik yorumlarının artık hiçbir karşılığı yok. Bu durum, bu sevimsiz laikliğe karşı olmaktan beslenen AK Parti için de bir kayıp. Ancak CHP, her defasında Tek Parti dönemine sahip çıkarak AK Parti adına bu açığı kapatıyor. Hiçbir şekilde taşıyamayacağı ağır bir yükün altına girerek, yakın tarihin kirine-pasına bulanarak CHP kendisini dar bir alana hapsediyor.

CHP'nin sıkıştığı bu dar alanda, bu ağır yüklerin altında "sol" ve "sosyal demokrat" bir partiye evrilmesi imkânsız. Çünkü otoriter laikliği savunmak, artık ahi gitmiş vahı kalmış eskinin seçkinlerinin ayrıcalıklarını

savunmaktan öte bir anlam taşıyor. Türkiye'nin en etkili yüz adamı kim? Bu soruya cevap verirken on yıl öncesi ile bugünün karşılaştırmasını yapmak, Türkiye'nin geçirdiği ve CHP'nin çok uzağına düştüğü değişimin de ipuçlarını veriyor.

Halbuki CHP kendi tarihi ile hesaplaşsa ve hiç olmazsa demokratik-özgürlükçü bir partiye doğru evrildiğini öne sürse, bir AK Parti klasiğine dönen bu tuzaklara düşmeyecek. "O eski CHP idi; biz yeni CHP'yiz" lafını, Tony Blair'in yirmi yıl önce "Yeni İşçi Partisi" tezi gibi tekrarlamasının ne sakıncası var?

CHP'nin bu bataklık ve dar alandan çıkıp demokrasinin uçsuz bucaksız denizlerine yelken açması, en azından ciddi bir şekilde bölüşüm sorunlarıyla ilgilenmeye başlaması gerekmez mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İntikam duygularım

Mümtaz'er Türköne 2012.04.15

Hiçbiri kişisel bir sorun değildi benim için. 28 Şubat süreci devam ederken öfke doluydum.

Ülkemin maruz kaldığı muameleye isyan ediyordum. Tek tek bildiğim ve gördüğüm hikâyelerde, masum ve savunmasız insanlara yapılan haksızlıklara, zulümlere tahammül edemiyordum. Geri, ilkel bir devlet haline gelişimize kızıyordum. Kaba gücün hakim olmasına, entrikalarla, tezgâhlarla ortalığa nizam veren ahlâksızların sözünün geçer akçe haline gelmesine dayanamıyordum.

İntikam duyguları ile doluydum; çünkü ülkeme ve gelecek nesillere karşı sorumluluk taşıyordum.

Sorumluluğunuzun gereğini yerine getiremezseniz, öç alma duygularınız büyür. Ortada görülmemiş bir hesap dururken. Üstelik bir güzel ismi de "Müntakîm" olan Allah'a inanıyorum.

Hâlâ aynı duygularla doluyum. 15 yıl boyunca, 28 Şubat'ın faillerine ve destekçilerine karşı intikam duyguları besledim. Bu hesabın ahir ömrümde kapanmayacağı endişesi, intikam duygularımı azaltmadı. 28 Şubat'ın anlı-şanlı generallerinin, sivil toplum bezirganlarının, anlı şanlı kalemlerinin insan içine çıkamayacak hale gelmesi, öfkemi dindirmede.

Ben rövanşın alınmasını istiyorum. Bu milletin âhının darbecilerde kalmamasını, intikamının alınmasını bekliyorum. İtiraf ediyorum: Darbeler tarihimizin en pespaye darbesinin mahkeme önüne gelmesi, bu ülkenin vatandaşı olarak beni mutlu ediyor. 28 Şubat döneminde devlet, ordu, medya, sendikalar işbirliği içinde dev bir suç örgütüne dönüştü. Bu suçların tamamının aydınlanmasını, suçluların en ağır cezalara çarptırılmasını bekliyorum. "Dar tutulsun", "cadı avına dönüşmesin" itirazlarına da bozuluyorum. Kim suç işlemişse, kim bu insan hakları katliamında rol almışsa karşılığını alsın. Müstehakını bulsun. Nereye uzanıyorsa gidilsin. Benim gibi intikam duyguları ile son 15 yılı geçirenlerin yüreği soğusun.

Ben intikam istiyorum. Hem de en şiddetlisini... Neden mi?

Çünkü Türkiye'nin şu rezil darbeler döneminin bir daha açılmayacak şekilde kapanmasını istiyorum. Elindeki silahı, üstündeki üniformayı, oturduğu makamı amacı dışında kullanan, çevresindekilerin gazı ile baştan çıkan zorba darbecilerden bu ülkenin artık kurtulması lâzım. Bana düşen darbecilere ve darbeye karşı öfkemi

göstermekten ibaret. İntikam duygularımı görsünler, bu ülkeye ne kadar kötülük yaptıklarını, insanları nasıl çileden çıkardıklarını anlasınlar.

Hepimizin intikam alma hakkı var. Meşrû ve insanî bir hak bu. Ben duygularımı ifade ederek intikamımı alıyorum. Doğrudan zarar görenler davaya müdahil olarak intikamlarını alacaklar. Hukuk devletinde yaşıyoruz. Bizim adımıza hesabı yargı soruyor. Bizim adımıza gözleri bağlı yargının devreye girmesi, doğal intikam duygularımız yüzünden. Hukukun en temel prensibidir: "İnsan kendi davasının yargıcı olamaz." Çünkü intikam duyguları ile ölçüyü kaçıır. Ben intikam duygusu ile hareket edeceğim, adalet dengeyi bulacak. Kararı ben değil yargıçlar verecek.

28 Şubat, işbirlikçileri ile birlikte en geniş kadrolu darbe olarak yapıldı. Batı Çalışma Grubu etrafında savcılığın yürüttüğü soruşturma, devlet içinde oluşturulan bir çeteyi hedef alıyor. Tutuklamalar sanıldığı kadar genişlemez. Yasaları dolanıp ahlâk kurallarını çiğneyen bir sürü güç ve iktidar sahibi hâlâ hayatta. BÇG bir fitne ve fesat merkezi idi. Deşifre edilmesi işbirlikçilerinden oluşan geniş bir listeyi önümüze delilli-ispatlı olarak çıkartacak. Onları da kamuoyu yargılayacak.

İntikam çok güçlü bir duygu. İnsanı diri ve tetikte tutuyor. Üstelik gözlerde çakmak çakmak biriken mağdurun öfkesi, haksızlık yapmaya niyet edenleri durduruyor.

28 Şubat'ın rövanşı alınıyor. Ne güzel! Bu dünyada alacak verecek kalmıyor.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Alın size 'sivil darbe'

Mümtaz'er Türköne 2012.04.17

28 Şubat'ta tankları caddelerde dolaştırıp, seçilmiş hükümeti ve onun üzerinden halkı silahla tehdit edip darbe yapan "bir general" tutuklanıp cezaevine konuldu.

Bunun adı "karşı" darbedir. Sivil görevleri ile savcılar ve yargıçlar marifetiyle yapıldığı için bu karşı darbe, aynı zamanda "sivil darbe"dir. Darbedir; çünkü bu tutuklama ile "zor" devreye girmektedir. Hükümeti devirmek için üzerinizdeki üniformayı zırh gibi kullanmak, ülke savunması için elde tutulan tankları sokağa çıkartmak gayrimeşrû bir şiddet idi. Hükümet bu şiddet gösterisi ile "darp" edildiği için buna "silahlı" veya "askerî" darbe denmektedir. Yargıçlar da, adamın bileğine kelepçe takarken, demir parmaklıklar arkasına atarken, darp etmeye hazır duran meşru bir gücü devreye sokuyor. Devreye giren bu güç, devletin zor kullanma ayrıcalığına dayandığı için yegâne meşru güç.

12 Eylül darbesi, darbelerle hesaplaşma teşebbüsü. Ama 28 Şubat soruşturması tam olarak bir "sivil darbe". Başarıya ulaşmış, geniş ve kalıcı etkiler bırakmış bir darbeyi ve izlerini ortadan silip, demokrasiyi ve hukuku hâkim kılmayı hedef alan bir karşı darbe.

Başbakan Erdoğan'ın Tekirdağ'da partisinin kongresinde söyledikleri, bu karşı darbenin ince ayarlarını barındırıyor. TBMM'nin iradesini savunuyor. "Bu ülkeye ağır bedeller ödetenler, bu ülkenin evlatlarına zulmedenler" in "gün gelip hukuk önünde vereceği hesabı" hatırlatarak, yürütülen soruşturmaya atıfta bulunuyor. "Türkiye artık sabah erken kalkanın darbe yapabileceği bir ülke asla ve asla değildir." diye, fikrinin kuytu bir köşesinde darbe niyeti bulunanları hizaya çekiyor.

Darbeler dönemi kapanıyor. Yeni bir dönem başlıyor. Bu şiddetli sivil darbe ile demokrasi ve hukukun yerinden oynayan taşları yerli yerine oturuyor. Başbakan, "Biz malûl bir demokrasi devraldık ama gençlere güçlü bir demokrasi emanet ediyoruz." diyor. Yeni, güçlü ve kalıcı bir demokrasi dönemini haber veriyor.

28 Şubat döneminde, Genelkurmay Karargâhı'nda Batı Çalışma Grubu marifetiyle, halkı koyun sürüsü yerine koyan psikolojik operasyonlar icra edildi. Üniversiteler, meslek örgütleri ve medya marifetiyle toplum manipüle edildi. Türkiye esir alındı. Geri, ilkel ve zorba bir devlet iktidarı ortaya çıktı. Bugün ne tür rezaletlerin organize edildiğini bilmeyen kalmadı. Dikkat edin: Sivil darbeye kimse itiraz etmiyor. Hatta toplumdan geniş kapsamlı bir onay ve destek geliyor. 28 Şubatçıları savunan ve destekleyen bir Allah'ın kulu bile yok.

"Şu laiklik bir tehlikeye girse de, biz de ağız tadıyla darbe yapsak" mantığı bugün sonuna kadar deşifre edildi. Öyle ki, "durumdan vazife çıkartmak" denen şeyin, "olmayan laikliğe yönelik tehdidi görünür kılmak" adına tehdit, şantaj ve kumpasla psikolojik harekât yürütmek olduğunu bilmeyen kalmadı. Allah'a şükür, İslâm ülkelerine en gerçek haliyle laiklik ihraç eden bir hükümet işbaşında iken kimse aksini düşünemez. Nitekim, 28 Şubat laikliğin bahane edildiği çıplak bir güç gösterisi idi. Yalçın Doğan gibi laik hassasiyeti ile tanınan gazetecilerin darbecilerden gelen baskılarla görevlerine son verilmesi, ordu içinde cuntalar savaşının başlaması laikliğin değil, faşizmin gelişini haber vermişti.

"Orduya sadakat şerefimizdir" sloganını, İstanbul'un bütün askerî kırsallarına yazdıran general, bugün darbe zanlısı olarak cezaevinde yatıyor. Bu sloganın, Nazi Almanyası'ndan aşırma olması, Nazi kasaturalarında bu sözün yer alması 28 Şubat darbesinin faşist bir darbe olduğunu göstermeye yeterli. Toplum sindirildi. Silahlı güç her şeyi esir aldı. Milyonlarca insan fişlendi. İnsan hakları ihlalleri sistematik bir şekilde kamu gücü eşliğinde yapıldı. O gün sindirilen demokrasinin güçleri bugün devlet iktidarını kullanıyor. O gün zorba talimatlara muhatap olan yargıçlar bugün o talimatları -hem de yazılı olarak- gönderenleri yargılıyor. Toplum bu hesaplaşmaya onay veriyor. Aydınlar el birliği ile bu yargılamayı destekliyor. 28 Şubat'ın darmadağın ettiği hukuk toparlanıyor. Demokrasi egemen oluyor. 28 Şubat'takinin benzeri bir keyfiliğin ve zorbalığın artık bir daha yaşanmayacağına inanç güçleniyor. Halkın iradesi, vurduğu yerden ses getiriyor. Etrafa nizam veriyor.

Öyleyse bunun adı ne? Alın size en gerçeğinden bir "sivil darbe".

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kutlu Doğum ve 28 Şubat

1989 yılında, doktora tezimi yazmakla meşgul olduğum zamanlardı.

Türkiye Diyanet Vakfı'nda Yayın Kurulu üyesi olarak görev yapmaya başlamıştım. Kurul başkanımız Profesör Süleyman Hayri Bolay'dı. Süleyman Hayri Bolay Hocamın üzerimde hakkı çoktur. Allah sağlıklı-uzun ömürler versin. İkinci isim ise üç yıl önce aramızdan ayrılan Ayvaz Gökdemir'di. Ayvaz Bey, benim Lüleburgaz Lisesi'nden Edebiyat hocamdı. Türk milliyetçiliği yoluna, onun güçlü telkinleri ile adım attığım için hayatımda etkisi fazladır. Kurul, milliyetçi düşünce geleneğinden gelen toplam altı ilim ve fikir adamından meydana geliyordu.

"Kutlu Doğum Haftası", işe başlar başlamaz bu kurulun aldığı bir kararla ortaya çıktı. Teklif Süleyman Hayri Bey'den gelmiş, "Kutlu Doğum" ismini de rahmetli Ayvaz Bey bulmuştu. Kararlaştırdığımız projenin temel esprisi, Peygamberimizin doğumunu, camilerin dışına taşan, modern hayatın içine giren etkinliklerle kutlamaktı. Konferanslar, sergiler, yarışmalar, tasavvuf musikisi konserleri ilk akla gelenlerdi. Bir havai fişek gösterisi bile düşünmüş, çok pahalıya mal olduğunu öğrenince vazgeçmiştik. Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti bu projeyi hemen kabul etti. O zaman genel müdür rahmetli Kemal Güran'dı. İntikali kuvvetli, dürüst, yeniliğe açık ve öngörü sahibi alim ve fazıl bir insandı.

İlerleyen yıllarda, Mevlid Kandili kış aylarına tesadüf edince, Kutlu Doğum'u sabitlemeye karar verdik. Miladî takvime göre nisan ayında bu hafta, Diyanet'in önyak olmasıyla "Kutlu Doğum Haftası" olarak ilan edildi. Başlarda epeyce itiraz geldi. Bidat olarak görüldü. Ama, sanıyorum toplumdan aldığı canlı karşılıklarla yerleşti ve genel kabul gördü. Ne kadar hayırlı bir bidat olduğu zaman içinde ortaya çıktı.

Bugün, modern hayatın her alanına giren zengin kutlamaları takip ederken o kararın verildiği gün orada bulunmaktan dolayı gurur duyuyorum. Diyanet İşleri Başkanlığı, çok orijinal kutlama vesileleri buluyor. Kutlu Doğum geleneği artık bütünüyle kültürümüzün bir parçası haline geldi.

Mevlid kutlamaları yeryüzünde iki Müslüman topluma has bir gelenek. Birincisi Türkler, ikincisi ise Kürtler. İlk başlatanlar da enişte-kayınbirader olan bir Türk ile bir Kürt: Selahaddin Eyyubi ile Erbil Atabeyi Muzaferüddin Gökbörü. Erbil Atabeyi ilk defa Mevlid Kandili'ni gece boyu devam eden fener alayları ve halka açık eğlencelerle kutlama geleneğini başlatıyor. Açlar doyuruluyor, çıplaklar giydiriliyor ve Peygamberimizin doğum günü bütün toplum adına bir dayanışma ve kaynaşma vesilesine dönüştürülüyor. Aynı yıllarda "Mevlid" adı verilen bir şiir türü ortaya çıkıyor. Bugün Türklerin düğünde-ölümde her vesile ile okuttuğu Mevlid, Süleyman Çelebi'nin 14. yüzyılda Bursa Ulu Camii'nin sütunlarına yaslanarak yazdığı Vesiletü'n Necat (Kurtuluş vesilesi) adını taşıyan şiiri. Türkler dışında sadece Kürtlerin benzer bir geleneği var. Kürtçe olarak yazılmış çok sayıda Mevlid bugün okunmaya devam ediyor.

Kutlu Doğum geleneğinin 23 yılda, dinî kültürümüzün muhteşem bir parçası haline gelmesi toplumun sağlam dinamiklerini gösteriyor. Toplumu ortak paydalar etrafında denge ve huzur içinde tutmak istiyorsanız buyurun size herkesin mutabık kalacağı bir vesile.

Gelelim 28 Şubat'a. Askerî darbelerin bu ülke ve toplum için nasıl bir düşmanlık olduğunu, son 23 yıl içinde darbecilerin Kutlu Doğum'a bakışları gösteriyor. 28 Şubat süreci aynı zamanda bir Kutlu Doğum karşıtlığı

olarak devam etti. Hatırlayalım, 27 Nisan e-muhtırası madde madde, Türkiye'nin değişik illerindeki Kutlu Doğum kutlamalarını "irtica" olarak sıralıyordu.

Bu sene çok daha canlı, çok daha etkileyici, toplumun kılcal damarlarına daha fazla nüfuz eden Kutlu Doğum kutlamaları gündemde. Öbür tarafta 28 Şubat sanık sandalyesinde. Birliğimizin ve dirliğimizin yeniden tesis edilmesi adına iki önemli gösterge değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kim bu cadılar?

Mümtaz'er Türköne 2012.04.20

28 Şubat soruşturmasında dün başlayan ikinci dalga, "cadı avı" paranoyasını artırdı.

Kim bu paranoyanın kurbanları? Öncelikle medya sakinleri. 28 Şubat sürecinde, sokağa sadece Sincan'da çıkan tankların yerini doldurmak için kalemlerini, manşetlerini mermiyi haznesine sürüp, hedefe doğrultur gibi kullananlar. Kelimesi kelimesine aynı kalıbı kullanıyorlar: 28 Şubat soruşturması "cadı avına dönüşmesin", "McCarthy'cilik yapılmasın" ve "intikam çılgınlıkları atılmasın". Daha düz bir ifade ise: "Soruşturma genişletilmesin." Peki niye?

"İntikam çılgınlıkları atan" kişi galiba ben oluyorum. Ben bu hesabın en şedit biçimde görülmesinde ısrarlıyım. Tekrarlıyorum: Bir İsm-i Celil'i de "Müntakîm" olan, yani "intikam alan" bir Rabb'e iman ediyorum. Ben mazlumlara adına intikam talep ediyorum. Yargı ise benim bu talebimi teraziye koyup tartacak ve ölçüyü koyacak. Şayet ben intikamcı olmazsam, aynı şenaatleri işlemeye niyetlenenler "nasıl olsa bir süre sonra unutuluyor, kimse hesabını sormuyor" fikrinden cesaret bulacaklar.

"Cadı avı"na ve "McCarthy'cilik"e gelince...

"Cadı avı" tabiri, Batı kültüründe uydurma bir suç ve suçlu ihdas etmenin kişisel hesaplaşmalara dönüşmesini anlatır. Engizisyon, otoritesini pekiştirmek adına "cadılık" diye bir suç icat ediyor. Sonrasında kişisel hesaplar devreye giriyor. Herkes hoşlanmadığı kişiyi "cadı" diye ihbar etmeye başlıyor. "McCarthy'cilik" ise "cadı avı"nın Soğuk Savaş'ın başlarında ABD'de ideolojik kalıplarda yeniden üretilmesini ifade ediyor.

Hepsi Batı kültürüne özgü. Cumhuriyet'in başlarında, 1927'den sonra hızlanan İttihatçı kıyımı, bir "cadı avı" idi. 27 Mayıs'tan sonra Demokrat Partililerin "kuyrukçu" aşağılaması ile takibata uğramaları, bin türlü eziyete maruz kalmaları en yaygın "cadı avı" olarak tarihe geçti. 28 Şubat'ın "cadı avı"nın hatıraları ise hâlâ taze.

"Cadılık" bizim inancımızda da, kültürümüzde de yok. Bu yüzden muhafazakârlar cadı avı yapmazlar. Peki ya dün "cadı avı" yapıp, bugün kendisini cadı gibi hissedenler? Ortalıkta "cadı avı" yok; ama birileri kendisini ısrarla "cadı" gibi hissediyor. Öyleyse, "kim bu cadılar?" diye sormamız gerekiyor. Meselâ, Erol Özkasnak'ın, "28 Şubat sürecinin başarıya ulaşmasına katkılarından dolayı" teşekkür mektubu gönderdiği 40 civarında gazeteci, bu cadılar arasında yer alıyor olabilir mi?

28 Şubat soruşturması, gelen işaretlere bakılırsa çok dikkatli ve özenli yürütülüyor. Savcıların bu soruşturmayı bir siyasî hesaplasmaya dönüştürmek gibi niyetleri yok. Bu yüzden cadılar korkmasınlar; rahat olsunlar. 28 Şubat döneminde büyük mağduriyetler yaşandı. Cengiz Çandar, babasını andıçlandığı dönemde kaybettiğini söylüyor. Bir hanım, başörtüsü yüzünden hamile iken darba maruz kaldığını ve ikizlerinden birini kaybettiğini anlatıyor. Cengiz Çandar gibi gazetecileri ve siyasetçileri mağdur eden andıcın hazırlanmasına meslekî bilgileri ile katkıda bulunan gazeteciler elbette yargılanacaklar. İkna odalarında psikolojik işkence uygulayarak sistematik insan hakları ihlali yapanlar da. Ama o gün ka'len ve kalemen 28 Şubat'a destek çıkanlar, suçlu kabul edilmeyecek.

Bu cadıların kahir ekseriyeti her dönemde gücün yanında yer almakla tatmin olan tatlı su kalemşörleri ve siyaset erbabı. Kalemlerini ve gazetelerini ayakkabı boyacılarının boya sandığı gibi kullandılar. Meselâ Ertuğrul Özkök'ün asker postalını, attığı manşetlerle parlattıktan sonra aynaya dönen postaldaki aksine bakıp kendisine ne kadar hayran kaldığını hatırlayın. Bunların yeri cezaevi mi? Bence değil.

Eskiden meslekler lonca geleneğinin kurallarına göre icra edilirdi. Bu kurallara göre, mala hile karıştırana verilen en ağır ceza, katrana bulayıp bir eşeğe ters bindirip, sokak sokak dolaştırılıp rezil etmektir. Hepimizin elinde kalem var. Mürekkep lekesine ne dersiniz?

Psikiyatrist, kendisini darı zanneden hastayı terapiye alıyor ve sonunda darı olmadığına ikna ediyor. Hasta tam çıkarken dönüyor ve soruyor: "Doktor bey ben darı olmadığımı anladım; ama ya tavukların bundan haberi yoksa?" Şimdi ne yapmalıyız? "Cadı avı"ndan korkanlara, tavukların durumdan haberdar olduklarını kanıtlatalım mı? Yoksa, "şeytan azapta gerek" diyerek, korkularıyla baş başa mı bırakalım?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Asıl mesele

Mümtaz'er Türköne 2012.04.22

Kamuoyu 28 Şubat soruşturması ile meşgulken, iktidar Türkiye'nin asıl gündemini takip ediyor.

Barzani, PKK'ya silah bıraktırmak adına yoğun temaslar yürütüyor. Başbakan, bu temasların sonucu olduğu anlaşılan bir açıklamada bulunuyor: PKK silah bırakırsa, operasyonların da duracağını söylüyor. Bu söz, derinlerde olgunlaşan müzakerelerin somut bir işareti olarak okunmalı. PKK "teminat" arıyor. Hem de en yüksek düzeyde. Başbakan gelinen noktayı yeterli buluyor ki bu teminatı veriyor.

Sıkışan ve hızlanan bir tarihin tam göbeğindeyiz. Maliki, Barzani, Esed iç politikamızın aktörleri gibiler. Suriye bugünkü Suriye olarak kalmayacak. Irak da öyle. Canımızı yakan terör sorunu, değişen bu bölgesel dengeler içinde çözüme kavuşacak. Asıl oyuncu Türkiye. Türkiye'nin değişen iktidar dengelerini, bölgenin alacağı yeni şeklin aslî faktörü olarak değerlendirmek lâzım.

Başbakan'ın "PKK silah bırakırsa operasyonlar durur" sözü, güçlü ve risk alabilen bir iktidarın belirtisi. Devlet içindeki iktidar mücadelesi sona erdi. Yaptığı değerlendirmeye göre aldığı kararı icra edecek bir iktidar iş

başında. PKK sorunu, Türkiye'nin kaygan iktidar dengelerinden güç alarak palazlandı. Çözüm, bu sorun devlet içi rekabete malzeme yapıldığı için gecikti.

PKK sorununun çözümü için altın fırsat, Öcalan'ın yakalanması ile yakalandı. 28 Şubat'ın bütün tantanası ile devam ettiği günlerdi. Darbeciler bu fırsatı "bu işten bizim menfaatimiz ne olur?" parantezine alıp harcadılar. Öcalan'ın "bütün silahlı unsurları Türkiye dışına çıkartma" önerisine, "hiç olmazsa 500 kişi kalsın" karşılığını vermenin, basit bir iktidar hesabı dışında hiçbir anlamı yok. Darbeciler, PKK terörünün sona ermesi halinde, en sağlam iktidar gerekçelerinden birini kaybedeceklerini düşünmüşler. Alın size demokratik bir iktidar ile darbeciler arasındaki fark: Birincisi sorunu çözüp halkı memnun ederek aldığı desteği artırma hesabı yapıyor. Darbeci ise o gün o an elinde bulunan iktidarı, silah zoru ile sürdürmenin kestirme ve garantili yollarını arıyor.

"Kürt sorununu, içinden çıkılmaz bu duruma kim getirdi?" sorusu üzerinde serinkanlı değerlendirmelere ihtiyacımız var. Türkiye'de onca kana rağmen bir Türk-Kürt çatışması ortaya çıkmadığına göre, Kürt sorununun devlet katında üretilmiş siyâsî bir sorun olduğu belli. Olayların akışı, 1993 yılında devlet içinde üst düzeyde farklı bir anlayışın benimsendiğini gösteriyor. Devlet "rutin dışı"na çıkıyor. Kendisini bağlayan hukuku bir kenara bırakıyor. Bir devlet politikası olarak illegal yöntemler kullanıyor. Sistematik cinayetler işliyor. Cinayet işleyenlere lojistik destekler veriliyor. Yeşil efsanesi böyle çıkıyor. Karşı çıkanlar susturuluyor. Tunceli alay komutanı Çillioğlu cinayeti, bir "susturma" operasyonu. Bingöl'de 33 askerin şehit edilmesi olayını, bir de bu açıdan gözden geçirmek lâzım. Gazi Mahallesi olayları aynı çerçevede değerlendirilmeli.

Üst düzeyde benimsenen ve uygulanan bu politika devlet içinde güç transferine yol açtı. Güç, sivil siyasetçilerden güvenlik birimlerine geçti. 28 Şubat süreci, bu güç transferi sayesinde mümkün oldu. Susurluk olayı, bu gücü ele geçirenlerin kendi aralarındaki hesaplaşmasıydı. Mafyatik yöntemler devleti gölgede bıraktıkça, peş peşe skandallar patladı. Devlet çetelere teslim oldu.

Bugün Savcı, elindeki antetli psikolojik savaş belgelerini, 28 Şubat'ın Genelkurmay Genel Sekreteri'ne soruyor. Psikolojik savaş, savaşın bir türü. Başımızdan geçenlerin vahameti üzerinde askerler bir kere daha düşünülmeli. Bu belgeler Ordumuzun seferberlik haline geçerek kendi halkına savaş açtığını gösteriyor. Bu savaş yürütülüyor ve devlet ele geçiriliyor. "Asıl mesele"de can yakan soru şu: Sorunları arkasına alıp kendi halkıyla savaşan bir devlet hangi sorunun üstesinden gelebilir?

Bütün dengeleri alt-üst olan bölgemizde, yegane sağlam denge devletimizin içindeki iktidar dengesi. Tek şansımız bu. Başbakan'ın "PKK silahları bırakırsa operasyonlar durur" sözünü, halkını arkasına alıp sorunlara savaş açan bir devlet iktidarının çözüm arayışı olarak yorumlamalıyız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sol, küllerinden yeniden doğacak!

Mümtaz'er Türköne 2012.04.24

Başlığın, sloganvari olduğunun farkındayım. Üstelik sol jargona uygun bir slogan.

Ama içinde umut barındıran vahim bir durum ancak böyle tarif edilebilir. Sol, darbelerin ateşinde kavruldu. Yandı, tutuştu; yanına yaklaşanı da kavurdu. Bu yangın artık söndürüldü. Sol geride kalan kül yığınının tam ortasında duruyor. Artık anka kuşu gibi küllerinden yeniden doğmanın vakti.

Ahmet İnsel ve Fuat Keyman'ın, 28 Şubat üzerinden solun darbeciliğine yaptığı eleştiriler (22 Nisan, Radikal 2) bu kül yığını içinde umut arayanlar tarafından dikkatle okunmalı. Darbeci generaller tutuklanınca solda başlayan özeleştirici fırtınası gecikmiş ama yerinde bir çaba. Marjinal sol, ezberin dışına çıkmakta zorlanıyor. CHP, gecikmeli de olsa duruma intikal ediyor.

CHP lideri sonunda darbelere karşı içinde "ama" ve "fakat" olmayan kesin bir tavır aldı. Habertürk Televizyonu'nda hafta sonu katıldığı bir programda darbeler için "Yeter artık demenin zamanı." diyerek, CHP'nin tavrını netleştirdi. Daha öteye gitti. 27 Nisan 2007'de, Genelkurmay Başkanı'nın web sitesinde yayımladığı muhtıra, yani darbe teşebbüsüne de ilk defa karşı çıktı. Hatta bu muhtıraya karşı zamanın CHP yönetimini, "daha net tavır almaları gerekirdi" diye bir özeleştiride bulundu.

CHP'nin 2007'den beri devam eden darbe soruşturmaları karşısında, darbecileri destekleyen tavrı demek ki artık sona eriyor. Ergenekon soruşturması için Baykal'ın "Ben de Ergenekon'un avukatıyım." sözü ve Kılıçdaroğlu'nun "Bu örgüt neredeyse gösterin ben de üye olayım." ironisi, CHP'nin darbe soruşturmaları karşısında tavrının özeti olarak hafızalara yerleşmişti. Sol, AK Parti hükümetinin ve yargının darbeleri soruşturan teşebbüsleri karşısında standart olarak şu tepkileri vermişti. İlk tepki, "darbecilerin kötü şeyler yaptığı" ama "AK Parti hükümetinin de darbeciler kadar kötü olduğu" şeklindeydi. "Sivil darbe" ve "sivil dikta" tabirleri AK Parti dönemini darbe dönemleri ile eşitlemek ve darbeciliği aklamak için kullanıldı. İkinci tepki, darbe soruşturmalarında mahkeme kurup eksikler bulmaktı. Ergenekon davası görülürken, "Neden 12 Eylül soruşturulmuyor?" sorusu soruldu. 12 Eylül davası başlayınca "Neden 28 Şubat soruşturulmuyor?" sorusu geldi. Üçüncü tepki ise, bu soruşturmaların sadece halkı etkilemek için yapılan müsamere olduğu şeklindeydi. Bu tepkilerin hepsinin ortak paydası, sol ile darbeciler arasındaki karanlık ilişki ve solun darbeci geçmişiydi. Peki, sol neden darbeciydi?

Askerî darbe doğal olarak çoğunluk iktidarına karşı yapılıyor. Darbeciler kitle desteği ararken iki azınlığa müracaat ettiler. Birincisi sol entelektüel azınlık; ikincisi ise mezhep azınlığı. Marksist solun, 1960'ların sonunda ürettiği 'milli demokratik devrim' teorisi, sosyalizmle darbeciliği uzlaştıran Arap Baas sosyalizmi gibi bir sentezdi. Halk geriye. Sosyalizmin gelişmesi için şartlar olgunlaşmamıştı. Bu durumda sosyalistler sol bir darbe planlayan askerlerle işbirliği yapmalıydı.

Parlamente sosyalizm ise darbecilikle partililik arasında mezhep üzerinden bir bağ kurdu. Darbeciler de bu Alevî azınlığı, kitle desteği, CHP'de seçmen olarak kullanmaya kalkınca Aleviliğin siyasî istismarı yayıldı.

28 Şubat darbesi solun bütün hizipleri tarafından desteklendi. DİSK gibi sosyalist ideolojiyi benimseyen işçi sendikasının verdiği açık destek, bu durumu kanıtlamak için yeterli. Darbeler dönemi kapanınca, sol için bir özeleştirici furiasının başlaması da çok doğal. Bu sorgulamanın bir sebebi artık darbeciliğin tasfiye edilmesi ise diğer sebebi halkın bu tasfiyeye verdiği destek. Kılıçdaroğlu başta olmak üzere sol bu desteğin farkında. Bu yüzden toplumsal eğilimlere uygun davranmaya çalışıyorlar.

Darbeciliğin artık miadının dolması, solun darbelerle iç içe geldiği tarihin de sonu. Demek ki solun küllerinden yeniden doğması için şartlar uygun. Bu yeniden doğuş Türkiye için hayırlı bir gelişme olacak; çünkü sol ayağı aksayan demokrasi hızlı ilerleyemiyor..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Erdoğan'ın anayasa stratejisi

Mümtaz'er Türköne 2012.04.26

Başbakan'ın siyaset stilini hepimiz öğrendik.

Bugüne kadar tutturamadığı bir hedef olmadı. Attığını vurmasının en önemli sırrı, zamanlama konusunda çok sağlam sezgilere sahip olmasında. Hareketli hedeflere atış yapan avcılar çok iyi bilirler. Doğru nişan almanız kadar tetiğe basacağınız an da çok önemlidir.

Erdoğan'ın yeni anayasa yapım sürecinde üstleneceği inisiyatife dair kafasında bir zamanlama olduğu belli. Sivil toplum çok hareketli bir anayasa tartışması yürütürken o kenarda durmayı tercih ediyor. Sadece "galiba Başbakan yeni anayasa konusunda çok istekli değil" düşüncesinin topluma yerleşmesini engelleyecek kadar müdahil olmakla yetiniyor. Geçen yılın ekim ayından beri ilk defa geçen ay, anayasa konusunu gündeme aldı. Meclis'in inisiyatifine ve yürüyen takvime işaret etti. Önceki gün "Anayasanın dili" toplantısında biraz daha kitabın ortasından konuşarak tavrını aşikâr etti. Erdoğan, şu an yürütülen çalışmalara "azamî müşterek" arayışı olarak yaklaşıyor. Bu arayışta samimi ve ısrarlı olacaklarını, ama başaramazlarsa "asgari müşterekler" etrafında uzlaşma masasında kim kalırsa onunla bir anayasa yapacaklarını ilan ediyor. Bu sözlerin arkasında anayasa konusunda samimi ve kararlı bir lider duruyor.

AK Parti anayasayı yapmak zorunda. Başarısızlığı, on yıl boyunca adım adım inşa ettiği muhteşem mimariyi yerle bir eder. Başbakan, anayasa yapım sürecinde AK Parti olarak öne çıkmayı, lokomotif görevi üstlenmeyi değil sadece sonuç almayı hedefliyor. Yeter ki ortaya bir anayasa çıksın, başarının şerefini paylaşmaya hazır.

AK Parti'nin inşa ettiği yeni Türkiye, -Başbakan'ın kendi tabiriyle- "faniler"in omzunda duruyor. Anayasa başarılırsa yeni bir sistemin üzerinde duracak. Dün Star'daki köşesinde yeni anayasa yapmaktan öte "sistem değişikliği"ne işaret eden Osman Can haklı. Bugün eski sistem yeni aktörlerle sürdürülüyor. Fani aktörler değişirse sistem asli sahiplerine rücu edecek.

Anayasa yapmanın çok farklı anlamları var. Anayasa yapmak üzere yuvarlak bir masanın etrafına oturduğumuz zaman bile çok şey değişiyor. Kutuplaşmaya, kavgaya eğilimli siyaset tarzımıza birden uzlaşmanın dili egemen oluyor. Takip ettiğim bu tartışmalarda kritik anayasal sorunların çözülüp geride kaldığına şahit oluyorum. Vatandaşlık tanımı bunlardan biri. Anayasayı kavgayı ve düşmanlığı sürdürmek ve oradan devlete vazife çıkartmak yerine, barış içinde bir arada yaşamanın aracına dönüştürdüğünüz zaman birçok sorun kendiliğinden çözülüyor. Siyasal alan ağır sorunlar altında malûl, devlet içindeki iktidar rekabeti kıyıcı bir savaş olarak sürüyorsa hiçbir anayasa derdinize çare olamaz. Herkesin haddini ve hududunu bildiği, güç ve heybet yerine hukukun egemen olduğu, uzlaşma ve barış içinde bir arada yaşama eğiliminin baskın olduğu bir toplumda ise zaten anayasaya gerek kalmaz. 367 tartışması, 10. ve 42. madde değişikliklerinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptalini, vasiler ortalıkta dolaşırken hangi anayasa engelleyebilirdi?

Askerî vesayet düzeninin sel suları gibi çekildiği siyasî alan üzerinde CHP'nin yeni şartlara uyum sağlaması lâzım. Anayasa CHP'ye rağmen yapılabilir. CHP'ye rağmen başarılı bir anayasa, AK Parti için bir eksikliktir. Ama CHP için, kendisini uzun süre toparlayamayacağı bir felakettir. CHP durumun farkında, bu yüzden anayasa yapım sürecini bir fırsata dönüştürmeye çalışıyor. Kürt sorununun ateşi düştüğü takdirde, çorbada tuzu

bulunacak bir BDP de, yeni anayasadan kazançlı çıkacaktır. MHP'nin de "Türk devletinin aslî sahibi" sıfatıyla, bu çemberin içinde kalması gerekir.

Biz sadece bir anayasa yapmıyoruz. Siyasî kültürümüzü, sistemimizi, algılarımızı, iş görme biçimimizi, birbirimize bakışımızı ve birlikte yaşama kurallarımızı değiştiriyoruz. Kendini bu yeni şartlara uyduramayan yok olmaya mahkûm. Hiç kimse uymazsa ve anayasa başarılamazsa, yaşayacağımız ortak felakete bahane üretmenin hiçbir değeri olmayacak. Başbakan'ın geri planda durmayı tercih eden stratejisi, yeni anayasanın önünü açan ve herkesi rol üstlenmeye davet eden bir tutum. Israrımız asgari müşterekler olmalı; masada herkes bulunmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP din düşmanı mı?

Mümtaz'er Türköne 2012.04.27

Bu sorunun cevabını Kılıçdaroğlu, "böyle bir algı var, ama değiştireceğiz" diye cevaplandırıyor.

Bosna-Hersek yolunda, Zaman Ankara temsilcisi Mustafa Ünal'ın can alıcı sorularına verdiği cevaplar, farklı bir CHP'nin doğum sancılarını haber veriyor. Umutlanmamız için çok sebep var. Kılıçdaroğlu Kutlu Doğum haftasına katıldı ve bir konuşma yaptı. Kutlu Doğum, cami dışında dindar toplum kesimlerine ulaşmak için çok verimli bir ortam. Dün yine başörtüsü ile ilgili, çok önemli bir açıklama yapıyor. Meclis'te 23 Nisan resepsiyonuna damgasını vuran Emine Erdoğan'ın başörtüsünü, "sorunun aşılması" olarak olumlu bulduğunu söylüyor.

Dini ve dinî sembolleri eksen alan tartışmalar siyasî zemini tahrip etti. Mazlum ve mağdur pozisyonuna sokulan dindarlar her defasında bu kutuplaşmalardan kazançlı çıktı. Dindarları incitenler ise hep kaybetti. Çünkü bu tartışmalar gerçek siyasî sorunları sislerin arasına hapsedip ortalığa demagojinin egemen olmasına yol açtı. Siyaset karanlığa kurşun sıkmaya dönüştü. Dindarâne duygularla bir araya gelip topluma hizmet seferberliğine giren dinî cemaatlerin bu kör kurşunların hedefi haline gelmeleri, siyasetin doğal mantığını da işlemez hale getirdi. Aklınız, ufkunuz, emeğiniz yetmediği zaman bir günah tekesi icat edip bütün suçu ona yüklemek, siyasetçiyi de kendi gerçekliğinden uzaklaştırdı. "Her yer cemaatlerin egemenliğinde, her yeri ele geçirmişler." dediğiniz zaman demokratik çabaların da bir anlamı kalmıyor, siyasetçi başaramadığı her şeyin çok kestirme bir açıklamasını bulmuş oluyordu. Kılıçdaroğlu, başarısızlığın mazereti olarak kullanılan bu gerekçeyi de reddediyor. Ergenekon ve Balyoz davası üzerinde "cemaat örgütlenmesi" iddiasını, "belge olmadan bu konuda bir iddiada bulunamam" diyerek reddediyor. Sorumlu ve ciddi bir üslup. Siyasetin CHP üzerinden oturmaya başladığı gerçek dengelerin önemli bir işareti. Karanlığa kurşun sıkarak cengâverlik yapmak, gölge boksu ile maç kazanma yöntemi terk edilince, demokratik siyasî rekabetin zengin ve verimli ufku önünüzde açılıyor.

Kılıçdaroğlu'nun Başbakan ile haftalardır sürdürdüğü Tek Parti dönemi polemiği, yine din eksenli bir tartışma. CHP lideri aslında CHP'yi değil, daha sonra Demokrat Parti'yi de içinden çıkartan tek parti iktidarını savunuyor. Onun dindarlara yaptığı zulümleri mazur göstermek üzere bin dereden su getiriyor. Kılıçdaroğlu, "din düşmanı CHP algısı"nı değiştirmeye çalışırken neden bunu yapıyor? Galiba tek açıklama, Kılıçdaroğlu'nun CHP içindeki

dengelerde işgal ettiği yerle alâkalı. Tek Parti döneminin din karşıtı politikalarını ve icraatlarını savunmakla, Dersim katliamında CHP'yi mazur göstermeye çalışmak arasında hiçbir fark yok. İki konuda da Kılıçdaroğlu, parti içi dengelerde CHP'nin kurumsal mirasına sahip çıkanlarla ters düşmemeye çalışıyor.

Peki, Kılıçdaroğlu'nun "din düşmanı CHP" algısını değiştirme çabası başarıya ulaşır mı? CHP din ile kavgalı görüntüsüne son noktayı koyabilir mi? Belki bu sorulara önce "başarırsa ne olur?" sorusuyla başlamak lâzım. Başarırsa, AK Parti'nin seçmen kitlesine ulaşmış ve haksız rekabeti sona erdirmiş olur. Dinî konular bir siyasî gündem oluşturmaktan çıkar ve CHP asıl politikalarını ifade edebileceği zemini bulmuş olur. Kısaca önündeki duvarı yıkmış olur. Başbakan'ın Kılıçdaroğlu'nu yeni polemiklerle sürekli bu alana sıkıştırmaya çalışması, parti rekabeti çerçevesinde okununca, bu işten kimin kazançlı çıkacağını gösteriyor.

İlk soruya gelince. Zaman ve şartlar uygun. Din ve laiklik tartışmaları askerî vesayet düzeninin demokratik meşruiyet yokluğunu gizlemek için yapıyordu. Demek ki artık bu tartışmaların bir anlamı kalmadı. CHP askerî vesayet mantığına ve söylemine sahip çıkmak zorunda değil. Dindar olması da gerekmiyor. Kılıçdaroğlu'nun vurguladığı gibi "din düşmanı algısı"nı değiştirmesi yeterli.

Kılıçdaroğlu'nun son zamanlarda peş peşe çıkışları bu tüketici tartışmaları geride bırakmak ve siyasî rekabeti gün yüzüne taşımak için umut veriyor. 28 Şubat soruşturmasına tam destek vermekte Kılıçdaroğlu geç kaldı. 23 Nisan resepsiyonu tartışmasında ise anında tepki verdi. CHP zamanlama sorununu da aşıyor. CHP "din düşmanı parti" algısını inandırıcı biçimde değiştiriyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Davutoğlu'nun pembe incili kaftanı

Mümtaz'er Türköne 2012.04.29

Hem azametın hem tevâzunun hikâyesidir bu.

Ömer Seyfettin'in derin bir tarih bilinci inşa eden bu hikâyesini okuduğumda okumayı yazmayı yeni öğrenmiştim. İsmail Cem'in TRT genel müdürlüğü sırasında kısa bir filmi de yapılmıştı. Tevazû, feragat, fedakârlık, cesaret, inanç ve kibre kaçmayan bir azamet; Osmanlı ihtişamının altındaki insan malzemesi bunlardı. Pembe incili kaftanlar, yani mevki, makam ve dünya serveti vakti geldiğinde elinizin tersiyle itilmeliydi.

Bu hikâye CHP lideri ile Başbakan arasında polemige konu olmadan önce de, bugünü anlatan bir mecaz olarak hep aklıma gelirdi. Nedense Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun hem sırtına hem de üstüne bastığı bir örtü olarak pembe incili kaftanı çok yakıştırdım. Hafta içi Meclis'te Suriye konulu gündem dışı konuşması ve süren tartışmalar bu kaftanın işlevini özetliyor.

Ahmet Davutoğlu, bir ulus-devletin dışişleri bakanından çok Devlet-i Âliyye'nin hariciye nazırına benziyor. Reisülküttap değil, bir hariciye nazırı. Tanzimat geleneğinin içinden çıkan, dünya ahvali ile devletin şevketini, kudretini ve vakarını imtizaç ettiren bir diplomat. Mustafa Reşit Paşa, tarihimizin gelmiş geçmiş en büyük diplomasi dehasıdır. Sadece diplomasi ile, ne kara ordusu ne donanması kalmamış koca imparatorluğu tekrar

ayağa kaldırmıştır. Davutoğlu da diplomasinin araçlarını kullanarak yeni bir bölge mimarisi inşa ediyor. "Değişimi yönetmek"ten, "yeni bir bölgesel düzenin öncüsü olmak"tan bahsediyor. Sadece bahsetmiyor, yapıyor.

Diplomasi azametle, şevketle, hatta tantana ile yapılır. Osmanlı devrinde bir sefaret görevi, devletin şevketini göstermenin aracı idi. Elçilik görevini üstlenen kişiye sefir denmesi, bu görevin muvakkat olduğunu gösterirdi. Bir sefaret görevi, neredeyse koca bir ordunun sefere çıkması gibiydi. Sefir gittiği ülkede aylarca kalır ve hem askerî hem de siyasî durumu kavramaya çalışırdı. Bugün elimizde bulunan sefaretnameler çok derin bir entelektüel vukufun, siyasî, sosyal ve ekonomik gözlem yeteneğinin izlerini taşır. Eğer diplomasiyi yürütüyorsanız kulağınız delik, gözünüz keskin olacak; ama sırtınızda gereğinde altınıza sermek üzere mutlaka bir incili kaftan olacak.

Meclis'teki tartışmalar, bütün tarafların pembe incili kaftan'ın akıbetini merak ettiğini gösteriyor. Pembe incili kaftan dün Davutoğlu'nun sırtında idi, bugün aynı hariciye nazırı bu kaftanın üzerinde oturuyor. Bir kere üzerine oturduktan sonra da "üzerine oturduğumuz nesneyi bir dahi sırtımıza almayız" diyerek orada bırakacaktır. Yani mesele incili kaftan değil, o kaftanın üzerine oturan Davutoğlu'nun söyledikleri.

Türkiye bölgeye bir "pax otomana" vaat etti. Barışın nasıl tesis edileceğini ve sürdürüleceğini gösterdi. Bölgeyi değiştirdi, dönüştürdü. Şimdi ise yumuşak ipeğin sardığı çeliğin soğuk gücünü hissettiriyor. Davutoğlu'nun "cihan devleti" iddiası, içeride ulus devlet alışkanlıklarından vazgeçemeyen ve "Arapların iç işlerine karışmayalım" diyen, CHP'li Osman Korutürk'e değil doğrudan İran'a söyleniyor. "1911 sınırlarına dönelim" dediği zaman, az bir vakit Suriye ve Lübnan'da kurduğu sömürge yönetimini bugün müdahale gerekçesi olarak kullanan Fransa'ya laf yetiştiriyor.

Ortadoğu, Roma'dan, Emevi ve Abbasi'lerden, Selçuklu ve Osmanlı'dan beri birleşik bütünlüğü olan bir coğrafya. Bu coğrafyada kendi kabuğunuza çekilip yaşayamazsınız. Türkiye bölgeye nizam vermek ve bu nizamı sürdürmek zorunda. Ortadoğu halklarının huzuru ve refahı bu nizama bağlı. İran ise, tıpkı Batı gibi birbiriyle boğuşan bir Ortadoğu arzu ediyor. Böylece Türkiye ve İran'ın nizamları karşı karşıya geliyor. Kaçınılmaz olarak kavga kopuyor.

Suriye, üzerinde Türkiye ile İran'ın bilek güreşi yaptığı bir coğrafya. Kurulmakta olan yeni dünyada daha fazla güç ve etki peşinde olanlar Suriye'ye yığılınca, Türkiye'nin halata tek başına asılması zorlaştı. Oyun büyüdü ve yayıldı. Önemli olan şu soru: Kimin dediği olacak?

Cevap: Pembe incili kaftanın üzerine bağdaş kurmuş konuşan kişinin dediği olacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Artık bu elitler kusura bakmasın'

Mümtaz'er Türköne 2012.05.01

Bu söz, devlet tiyatrolarının özelleştirilmesi tartışmasına Başbakan'ın koyduğu son nokta. Geçmişin anlı şanlı elitlerine, Cumhuriyet'in bürokratik geleneğinden beslenen zadegan sınıfına dönüp şunu söylemiş oluyor:

Bugüne kadar "mürteci", "yobaz" diye aşağıladığınız, zulmettiğiniz halk sizi artık sırtında taşımayacak.

Şehir tiyatrolarında yönetmelik değişikliği ile başlayıp devlet tiyatrolarının özelleştirmesine uzanan tartışma, Türkiye'nin seçkin sınıfının değişimini yansıtan sembolik ve somut veçheleri bulunan esaslı bir gündem. Türkiye'nin eski elitleri miadını doldurdu. Yeni elitler artık onların ayrıcalıklarına, dokunulmazlıklarına ve belki de en önemlisi arpalıklarına son veriyor. "Muhafazakâr sanat" tartışması da, bu elit değişiminin sonuçlarından biri. Yeni elitler kendi estetik dünyalarını inşa ediyor. "Sanat devrimci midir, muhafazakâr mı?" ikileminin bu sınıfsal değişim karşısında hiçbir anlamı yok. Asıl soru: Türkiye'nin yeni elitleri kim? Sanat eninde sonunda kendi içinde rekabet edecek. Yeni elitlerin estetik ihtiyaçlarını karşılamak için seferber olacak. Ortaya çıkan sonuç da, muhafazakâr elitlerin tercih ettiği sanat olacak.

Cumhuriyet, kapsamlı bir Batılılaşma projesi uyguladı. Toplumu Batılı değerlere göre dönüştürmek için estetik kalıpları zorla değiştirdi. Türk musikisini yasakladı. Batı musikisini devlet politikası ile destekledi. Tiyatro'yu Batı formu içinde devletin himayesine ve bütçesine dahil etti. Şehir tiyatrosu veya devlet tiyatrosu, halkın vergileri ile ayakta duran, devlet bütçesinden maaş alan memur-sanatçılar ve kamu kurumu niteliği taşıyan tiyatro binaları anlamına geliyor. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, Devlet Opera ve Balesi, sanatçıların devlet memuru olduğu, maaşlarını halkın ödediği vergilerden aldığı bir sanat düzeni demek. Kimin işine yarıyor? Cumhuriyet'in bürokrat elitlerinin sanat zevkine hizmet etmekten başka?

Batı değerleri formatında sanat anlayışını topluma tepeden inme biçimde benimsetmekle görevli bu kurumların, halkın parasıyla yaşatılması demokrasiye aykırı değil mi? Vatandaş neden kendisini aşağılayanları sırtında taşısın? Üstelik kalitesiz. Devlet tiyatrosu sanatçılarına bir yığın para ödemek yerine, yurtdışından kumpanya davet etmek ve gerçek batı sanatını temaşa etmek daha ucuza gelecektir. Bu memur-sanatçılar kadrolarını sadece arpalık olarak kullanıyorlar. Yıllar önce bu tartışma yeniden alevlenmiş ve düzenli maaş alan devlet memuru tiyatrocuların çoğunun, yıllarca tek bir oyunda bile rol almadığı ortaya çıkmıştı. İşin özü şu: Eskinin jakoben elitleri kendi sanatçılarını ve entelektüellerini kamu kaynaklarından finanse etmek için bu yolu geliştirdi. Şimdi bu tufeyli takımını toplumun sırtında taşımanın bir anlamı var mı? Otursunlar adam gibi sanat icra etsinler, seyirci çeksinler ve geçimlerini sahnenin tozunu yutarak alınlarının teriyle kazansınlar.

Türkiye sahne sanatlarında çok iyi bir durumda. Birçok üniversitenin sahne sanatları bölümü var. Televizyon dizilerinin yurtdışında gördüğü kabul, bu sanatlarda bir başarı kriteri olarak alınmalı. Kimse tiyatro sanatına, sanatçılığa karşı değil. Bir Batılı değer olarak tiyatro Türk toplumu tarafından içselleştirildi. Sorun sanatta değil, sanatın halkın ödediği vergilerle finanse edilmesinde. Üstelik sanatçı memura maaş ödeyerek bu finansman yapıldığı için sanatın kalitesinin yükselmesine bir katkı da sağlamıyor. Özelleştirilsin, devlet sponsorluk yapsın. İşte o zaman gerçekten evrensel değerleri yakalayan bir tiyatro sanatımız oluşmaz mı?

"Siz kimsiniz? Bu ülkede tiyatro tekelinizde mi? Sanat konusunda söz söyleme ehliyetine sahip olan sadece siz misiniz?" Başbakan'ın "biz hâlâ devletten maaş almak istiyoruz" diyen memur-sanatçılara sorduğu bu sorulara, işi mugalataya getirmeden cevap veren birileri çıkmalı. Bir vatandaş olarak benim ödediğim vergiler, seyredecek değerde sanat üretemeyen bu tufeyli taifesine neden maaş olarak veriliyor?

Türkiye'nin elitleri değişiyor. Elbette sanat anlayışı da değişecek. Yeni elitler yeni bir renk demek. Zaman alacak ama kendi estetiğini oluşturacak. Gelenekten, tarihte, tecrübeden ve iliklerimize işlemiş estetik alışkanlıklarımızdan güç alacaklar.

Eski elitlere hizmet ederek icra-i sanat eyleyen sanatçılar kusura bakmasın. Artık toplumda bir karşılıkları kalmadı. Tarih, aristokrasinin mezarlığıdır. Aristokratlar tarih sahnesinden çekilirken yanlarında kendilerini eğlendiren sanatçıları da götürürler.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kralın soytarıları

Mümtaz'er Türköne 2012.05.03

Gücünü, şöhretini ve geçimini iktidarın dizi dibinde icra ettiği sanatından elde edenlere Kralın soytarıları diyoruz.

Saray ahalisi işsiz-güçsüzdür. Can sıkıntısı içinde bunalıp dururlar. Onları eğlendirmek ve can sıkıntısından kurtarmak mühim bir iştir. Soytarılar bazen bir espri makinası, bazen de bir feylesoftur. Hiç küçümsenemezler. Duruma bakar, nabza göre şerbet verir. Sanatını icra eder. Bir sanat dalı olarak bu mesleğin ayırt edici vasfı, iktidar sahiplerini eğlendirmek, mutlu etmektir.

Saray ahalisine ve zadegan sınıfına gelince...

Bizde, Batı'daki gibi bir aristokrasi oluşmadı. Sebebi, siyaseten katl ve müsadere kurumudur. Devleti yönetenler padişahın şahsi kölesidir. İş bitince canına da malına da el konur. Osmanlı ailesi dışında soylu aileler yoktur. 1828'de müsadere kaldırılınca zadeganlar türemeye başlamıştır. Meşhur "paşa babam" diye başlayan hikâyelerin tamamı bu tarihten sonra başlar. Saraydan kız alan damat paşalar ve aileleri bu gruba eklenince dişe dokunur bir aristokrasi filizlenmeye başlamıştır. İttihat Terakki'nin ateşleyici gücü, oluşan bu aristokrasiye duyulan tepkidir. Harbiyedeki sınıf arkadaşları yaver unvanı ile birkaç rütbe alınca, bu düzeni değiştirmek yeni subay neslinin hayâli olmuştur.

Cumhuriyet yeni bir elit sınıf oluştururken, Osmanlı'dan tevarüs ettiği bu geleneği aynen muhafaza etmiş ve bürokrasiden güç alan bir burjuva-aristokrat karışımı sınıf oluşturmuştur. Türkiye'nin yeni elitleri halkla aralarındaki mesafeyi ve kendi ayrıcalıklarını, tıpkı Osmanlı elitleri gibi Batılı değerlerle oluşturmuştur. Demokrasi düşmanlığı, abartılı laiklik vurguları, ve tabii sanat zevkleri bu sınıfsal ayrıcalıkları ifade etmek ve sürdürmek içindir. Türkiye'de demokrasi mücadelesi bu elit zümrelere ve onların ayrıcalıklarına karşı verilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın verdiği konserlere bakın. İlk sıralarda bu konserleri izleyenler arasında demokrasi ile barışık kişiler bulamazsınız. Bu söylediğim icra edilen sanatın düzeyini değil, sınıfsal konumunu açıklar. Maxim Gorki'nin "Ana" isimli romanındaki kahraman dışında, Avrupa saray musikisinden zevk alan yoksul birini bulamazsınız.

Fırsat düşmüşken tiyatro tartışması üzerinden sola biraz hatırlatmada bulunalım.

Gramsci'nin hegemonya kuramı, devlet iktidarının sadece zora dayanmadığını, ikna gücü olmayan bir iktidarın devamlı olamayacağını söyler. Hegemonik sınıf bir dizi ideolojik aygıtla, başka sınıfların çıkarlarını kendisine eklemeler. Halkı kim ikna edecektir? Devreye ideolojik aygıt olarak bir yığın kurum ve bu arada sanat

girmektedir. Gramsci'nin kuramını geliştiren Althusser, baskı aygıtları dışında devletin kültürel ideolojik aygıtları başlığı altında edebiyat, güzel sanatlar ve sporu sıralar.

Yani, iktidarı besleyen sanatçılara, kralın soytarılarına ihtiyaç vardır.

Mesele heykel sanatı değildir. Heykelle hangi güce halkı ikna etmeye niyet ettiğinizdir. 28 Şubat döneminde heykeltıraş Burhan Alkar'ın Sincan'a dikmek üzere yaptığı "gülümseyen Atatürk heykeli" tartışmanın sanat olmadığını göstermek için yeterli bir örnek. Paşalar saçlarını başlarını yolup heykeli kaldırmışlar. Neden? Halkı korkutabilmek ve otoriteye boyun eğdirebilmek için Atatürk heykeli -her yerde gördüğünüz üzere- çatık kaşlı olmalıymış.

Şimdi olan ne? Eskinin hegemonyası yerle bir oldu. Bu hegemonyanın ideolojik aygıtı olan memur-sanatçılar, yani kralın kadrolu elemanları zor durumda. Demokrasi yerleşince ve rakipsiz hale gelince halk kendi sanatçısını talep ediyor. Kralın soytarıları direniyor. Saray mutfağından sebeplenmek dururken, halkın içinde sıradanlaşmak kolay değil. Bekir Coşkun'un yetenekli ve akıcı kalemını, Kralının öldüğünü kabullenemeyen bir saray görevlisinin trajik varoluşu olarak okumayı deneyin. "Peki sen kimsin?" diye soruyor dünkü yazısında, "Siz kimsiniz?" diyen başbakana. Mesele şu: Aynı iki soru kimin adına soruluyor?

Kral öldü. Krallık da. Kralın soytarıları eski güzel günlerin anıları ile yetinecekler. Mesele demek ki artık tiyatronun değil, tiyatro tarihinin konusu.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sol'un soytarıları

Mümtaz'er Türköne 2012.05.04

"Başım belada/ Tabancamı unutmuşum helada". Ancak bir sanatçı dehası "silahlı sol"u böylesine sarsıcı eleştirebilirdi.

Ahmet Kaya, 90'lı yıllara damgasını vuran bu şarkının sözlerine "nerden baksan tutarsız" diye devam ediyordu. Sol demek, tutarsızlık demek. En azından bizim solumuz. "Solcu" bir gazeteyi elinize alın. Sanat-kültür sayfaları ile ekonomi sayfaları arasında bir tutarlılık aramayı deneyin. Orta sınıf da değil, epeyce yüksek sınıflara ve zevklere hitap eden kültür sanat haberleri ve yorumları bir tarafta; yoksullara ve işçi sınıfına hitap eden ekonomik haberler ve analizler öbür tarafta. Bir sayfadan öbürüne geçerken sınıf değiştirmek zorundasınız.

Sol siyaset ötedenberi yamalı bohçaya benzedi. Parlamenter sosyalizmden, en uçtaki silahlı-radikal sola kadar geniş yelpazenin tek ortak paydası var: Kimlikler. Sol siyaseti sınıfsal kökeniniz, işiniz veya gelir düzeyiniz değil kimliğiniz belirliyor. 1 Mayıs, bu kimlikler yelpazesinin rengârenk gün ışığına çıkmasına fırsat verdi. Solcu olmak için Alevî inancına mensup olmak, Kürt etnisitesinden gelmek, Fransız kültürüne vukufiyet, Cumhuriyet'in bürokrat elit sülalelerinden birinde veya memur ailelerinin dar dünyasında yetişmek, kısaca etnik veya kültürel kimlikler önemli. Feminist olmak, eşcinsel olmak, sanatçı olmak gibi sonradan edinilen kimlikler de öyle. Sol dendiği zaman aynı inançtan, aynı siyaset ve ideolojiden gelen insanları hemen bir arada bulabilirsiniz, ama solun varlığı için elzem olan "sınıf" ortak paydasına rastlayamazsınız. 1 Mayıs'ta "anti-kapitalist İslamcılar" ve

HAS Parti, bu ezberi bozduğu için tartışmaların odağına yerleşti. Onlar Taksim Meydanı'na İslâmcı kimliklerini, muhafazakâr değer dünyalarını aşarak geldikleri için solun kimlikçi önyargılarına meydan okudular ve sosyalizmi var eden sınıf gerçeğini hatırlattılar. Sınıf siyasetini bile sol değil İslamcılar üretiyor. Kim üretirse üretsün, solun uyanışı için bir başlangıç olabilir mi?

Ancak Amerikan tarzı süper kahraman filmlerinde rastlayacağınız türden, adaleli bir işçinin zincirlerini kırması figürü, 1977'den bugüne hiç değişmeden geldi. Hâlbuki kanlı 1 Mayıs'tan 2012 yılına dünyada çok şey değişti. Halil Berktaş'ın bu yılki 1 Mayıs'a damga vuran açıklaması, solun en meşhur kirli çamaşır sandığının kapağını açtı. 1 Mayıs 1977'de Kemal Türkler de faciadan sonra, Berktaş'inkine benzer şeyler söylemiş ve Maocu grupları suçlu ilan etmişti. Sonra bir propaganda makinesi devreye girdi. Gerçeğe hepimizin ihtiyacı var. Dünün Maocuları bugün sınırları zorlamıyor. Dünyada işçi sınıfının en çok ezildiği ülkenin, Mao'nun Çin'i olması, bugünkü sükunetin açıklaması olabilir. Çin aynı zamanda sosyalizmi bir tür devlet kapitalizmi olarak yaşıyor.

Solu, soytarıları mahvetti. Vicdanlarını rahatlatmak ve ucuz fikirlerine ve sanatlarına hazır muhataplar bulmak için "sol kimlik" benimseyen burjuva entelektüeller ve sanatçılar kitle soytarılığına soyundular. Geriye dönüp arkalarında soytarılık yapacak kitle kalmadığını görünce güç ve iktidar sahiplerinin kapısına yığıldılar. Dünün devrimcilerinin ve sınıf savaşçılarının ulusalcı-darbecilere dönüşmesinin serencamı böyledir. Ertuğrul Özkök, bu kısa hikâyenin en ibretlik kahramanlarından. Onun solculuktan darbeciliğe uzanan başarılı meslekî kariyeri, burjuva entelektüellerin tırmaladığı ve aşamadığı duvarın tam önünde sona erer. Eski solcuları kırıp kırıp acımasız kapitalistlere ve vahşi kapitalizmin savunucularına dönüştüren budur. Ertuğrul Özkök dün köşesinde bana dönüp, kurşun edebiyatını tekrarlıyor. 28 Şubat'ta darbeciler tek bir mermi atmadı. Hükümet deviren, şeref katliamı yapan manşetleri, her biri hedefe kilitlenmiş mermiler gibi gazetelerin birinci sayfasına yerleştirenler kimlerdi? O günlerin güç ve iktidar sahiplerine kim soytarılık yaptı? "Emredersiniz paşam" lafını birkaç espri ile süslemeye cesaret eden soytarılar kimlerdi? Arkanızda kocaman bir ordu. Önünüze çıkana kurşuna diziyorsunuz. Nesli tükenen askerî aristokrasiye en son soytarılık yapma görevini kim üstlendi?

Solun soytarılığın her türünden kurtulması lâzım. Devletin tiyatrosu ve memur-sanatçılar kültü en son solun sahip çıkması gereken bir arpalık düzeni değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sol'un 'omerta'sı: 1 Mayıs 1977

Mümtaz'er Türköne 2012.05.06

Halil Berktaş'ın kapağını açtığı kirli çamaşır sandığı, Sol'u çok rahatsız etti.

Çünkü 1 Mayıs 1977'de gerçekte olup-bitenler solun geniş yelpazesinin üzerinde mutabık kaldığı bir "omerta" idi. Omerta, gizli-kapaklı işler yapan mafyaya özgü bir tabir. "Susma yasası" anlamına geliyor. Karşılıklı olarak birbirini öldürenler bile, olay polise intikal edince susuyor. Herkesin bildiği gerçek, ortak bir suskunlukla gizleniyor. Problemi kendi aralarında belirledikleri kurallara göre çözüyorlar.

1 Mayıs 1977'de, Taksim Meydanı'nda olanlarla ilgili Sol, CHP'den radikal silahlı gruplara kadar uzanan geniş bir yelpazede bu kuralı uyguladı. Halil Berktaş'ın tek başına yaptığı bu 35 yıllık "omerta"yı bozmak anlamına

geliyor. "Sol, bu rezillikten koca bir mağduriyet efsanesi üretti" sözü, omertayı tarihe gömdü. İlk konuşan olmak büyük cesaret ister. Yük artık tek başına Berktaş'ın omuzlarında değil. Peşinden vicdanı olan herkes gerçeği ifşa etmeye girişti. Gün Zileli ve Oral Çalışlar, Berktaş'ın açtığı yolu genişletti.

Herkes 1 Mayıs 1977'de karanlık güçlerin, miting alanındaki kalabalıklara ateş açtığını ve sonunda 37 kişinin hayatını kaybettiği bir katliam yaşandığını sanıyordu. Peki, gerçekte ne olmuştu? 1 Mayıs 1977'de yaşanan facia, sol fraksiyonlar arasında bir çatışmanın eseri idi. Çin ve Arnavutluk çizgisindeki fraksiyonlar ile Sovyetler Birliği'ne yakın duran TKP'nin kontrol ettiği DİSK arasında günler öncesinden gerginlikler yaşanıyor. DİSK, bu grupları Taksim Meydanı'na almayacağını ilan ediyor. Olay günü bu gruplar, DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in konuşması sona ermek üzereyken önlerindeki barikatı silah kullanarak zorluyor. Bunun üzerine herkes silaha sarılıyor. Bu işte devletin parmağı var mı? Ortaya dökülen bilgiler dışarıdan bir müdahale olsa bile bu müdahalenin bile sol gruplar eliyle yapılmış olabileceğini gösteriyor. Aslı sebep devlet operasyonu değil, solun kendi arasında hesaplaşması. Ama bu rezillik Sol'un taşıyamayacağı kadar ağır bir yük haline geliyor. Sonra, oturup bu rezilliği gizleme ve "devlet katliamı" veya "ABD ajanları" tezi üzerinde uzlaşma sağlanıyor. Halil Berktaş'dan önce, doğrudan olaydan sonra sığınağına yazılanlara ve söylenenlere bakınca gerçek ortaya çıkıyor. Bu omerta sözleşmesinin olaydan birkaç gün sonra yapıldığı anlaşıyor. Gerçek o gün sığınağına söylenenlerde ve gazetelerde yer alan haberlerde var. En önemli söz, mitingin evsahibi olan Kemal Türkler'e ait. Kemal Türkler bu katliamın sorumlusu olarak doğrudan "Maocu saldırganları" suçluyor.

Sığınağına verilen gazete haberleri bile, gizlenen gerçeği olduğu gibi veriyor. 2 Mayıs 1977 tarihli Milliyet: "Birden olanlar oldu: Günlerden beri DİSK'i ve ona bağlı kuruluşları Moskova'ya bağlılıkla, revizyonist olmakla suçlayanlar mitinge girmek için yarma hareketine giriştiler. Kendilerine engel olunca da silahları çekip ateş ettiler. Karşı taraf mukabele edince ortalık karıştı, 'büyük panik' başladı." Bilanço: 5'i kurşunla olmak üzere (biri polis) geri kalanı izdihamdan olmak üzere toplam 37 kişi ölüyor. Aynı haberde görgü tanıklarının, Intercontinental Oteli önünde "Halklara özgürlük" diye bağırarak çatışmayı başlattığını söylüyor. Bugün sola sempati duyanlar, Enver Hoca'nın Arnavutluk'u, Çin'in Mao sonrası Dörtlülük Çete'sine paralel duruşu sergileyen Maocu Halkın Kurtuluşu, Halkın Yolu ve Halkın Birliği (diğer grupların "Halkın Sülalesi" diye aşağıladığı) ve Moskova çizgisinde yer alan TKP'yi ve DİSK'i ve aralarındaki ölesiye rekabeti kavramakta zorluk çekerler. 70'li yıllarda solcular sadece milliyetçi-ülkücüleri değil birbirlerini de öldürdüler.

1 Mayıs 1977'de gerçekte olanlar, Sol'un her fraksiyonunu içine alan bir omerta haline geldi. Bu omertanın bozulması, eski tüfek solcular tarafından bir felaket olarak algılanıyor. Ümit Kıvanç'ın Taraf'tan hüznü ayrılmış, bu algının en masum örneklerinden biri. Ama sol, en çok ihtiyaç duyduğu şeyle, yeni gerçeklerle tanışıyor. Bu omertanın artık geride kalması hem sol, hem de Türkiye için önemli bir dönüm noktası olabilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Askeri tahkir ve tahrik

Mümtaz'er Türküne 2012.05.08

Üç isim: BDP lideri Selahattin Demirtaş, İstanbul Barosu Başkanı Ümit Kocasakal ve gazeteci Bekir Coşkun, öz itibarıyla aynı şeyi yapıyorlar.

Üçü de askeri tahkir ve tahrik ediyor. Bu ortak paydada nasıl buluştuklarını sorgulamamız lâzım. Aslan kendisine ayrılan sınırların içinde, yatmış dinleniyor. Muzır seyircilerden biri eline küçük bir taş parçası alıp, Aslan'ın tam burnuna isabet ettiriyor. Herhalde aradaki demirlere güveniyor.

Asker, iktidar denkleminin bir parçası olmaktan çıkınca, siyasî olarak da kendini savunamaz duruma geldi. Askerin hukukunu ve onurunu savunmak artık hepimizin görevi. Dikkat edin: Dün askere dalkavukluk edenler ile bugün hakaret yağdıranlar aynı kişiler. Askerî vesayet düzeni ile hesabını görenlerden ses çıkmıyor. Örnek, doğrudan bu satırların yazarı. Genelkurmay Karargâhı'nı kast ederek "Orduyu lağvedelim" dediğim zaman, darbe soruşturmaları başlamamıştı. Bugün askerin hakkına-hukukuna sahip çıkmak, bana aile şerefimi savunmak gibi geliyor. Babamın ve kardeşimin sırtında gördüğüm üniformanın şerefi bu. Askerlik gerçekten zor bir meslek. "Neden bu zorluklara katlanıyorsunuz?" sorusuna verilecek tek cevap var: "Şerefi için." Mutlaka her mesleğin bir şerefi vardır; ama askerlik sadece şereften ibaret bir meslek. "Vatan için ölmek" vazifesini bir meslek olarak sürdürmenin başka açıklaması yok.

Ordu bizim ordumuz. Genelkurmay'ın resmî verilerine göre 750 bin personelden oluşan bir ordumuz var. Demek ki Türk ordusu, 75 milyonluk koca milletin tam % 1'ini teşkil ediyor. Bu millette hangi haslet ve yetenek varsa, biz ne isek ordumuz da o. Darbe soruşturmaları bize bir gerçeği gösterdi. Ordumuz darbeci bir çete tarafından esir alınmış. Her taşın altından aynı adamların çıkması, ordunun ezici çoğunluğunun darbe işlerinin dışında olduğunu ispatladı.

Son günlerde Genelkurmay'ın peş peşe yaptığı açıklamaları siyasî olarak savunmasız bir kurumun mecburiyeti olarak değerlendirmek lâzım. Bu cevapların doğrudan siyasî makamlar tarafından verilmesi en doğrusu. Başbakan'ın bu hakaretler karşısında askerin haysiyetine sahip çıkması, siyasî sorumluluğunun bir parçası olarak görülmeli. Alenen tahrik ve tahkirde bulunanların, demokratik bir eleştiriye konu edilmesi de, diğer aydınların sorumluluğu. Türkiye normalleşiyor. Genelkurmay'ın belki de sivil bir basın sözcülüğü ihdas ederek bu hücumlara karşılık vermesi gerekecek.

Bu vesile ile iki önemli bilgi edindik. Birincisi ordumuzun demokrasiye bağlılığı. Türk subayını ve kurmay ufkunu ciddiye almak lâzım. Darbelerin ve darbeciliğin bu ülkeye neler kaybettirdiğini bizler, demokrasiyi, özgürlükleri, ülkenin refahını merkeze alarak eleştirdik. Bir kurmay subay ise, aynı eleştiriye ülkenin güvenliğini, uluslararası itibarını ve askerlik mesleğinin gereklerini merkeze alarak yapıyor. Darbeciliğin özeti: Devlet içinde silahla sürdürülen iktidar mücadelesi, bir ülkenin kendi ayağına G-3 şarjörü boşaltması anlamına geliyor. Kurmay subay, yaşanan tecrübelerden bu sonucu çıkartır.

İkincisi ise, askerî okullarda verilen eğitimin Milli Eğitim ve YÖK ile koordineli yapıldığı açıklaması. Genelkurmay açıklamasında "darbe eğitimi vermiyoruz" diyor. Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde hocalık yaparken çok sayıda kurmay subay öğrencim oldu. Subaylarımız entelektüel; dünyanın gidişatını ve temel dinamiklerini çok iyi kavriyorlar. Gelişmelere açıklar. Özünde askerî bir konu olmayan demokrasinin ve ekonominin, bir ülkenin güvenliği için taşıdığı önemin farkındalar. Müfredatları açık. Bu müfredat daha ileri teknik-entelektüel beceriler için geliştirilebilir. Geliştirilmesi de gerekir. Buna askerler de itiraz etmezler. Bu müfredatın içinde "darbecilik" yer alamaz. Peki darbecilik nereden çıkıyor? Bu sorunun cevabını doğru verelim. Darbecilik askerlik mesleğinin kendi iç dinamiklerinden, tarihinden ve eğitiminden gelmiyor. Dışarıdan geliyor. Dün parlattığı asker postalında gördüğü aksine hayran olanlar; bugün geçmişin nostalgisi ile askeri tahkir edenler darbeciliğin asıl kaynağı. Onların sayısı, sesi ve etkisi azaldığına göre demek ki bu kaynak da kuruyor.

İşin özü: Askere yapılan hakareti millete yapılmış saymamız; askeri tahrik etmeyi, demokrasiye saldırı olarak görmemiz lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başkanlık sistemine geçiş mümkün mü?

Mümtaz'er Türköne 2012.05.10

Yeniden alevlenen "başkanlık sistemi" tartışması, Erdoğan'ın eseri. Meclis'te anayasa yazım sürecinin başlangıç evresinde böyle bir tartışmayı başlatmak, bir hesabın eseri olsa gerek.

Başbakan'ın hesabında ne var? Politikada çoğu zaman söylenenler, kastedilenler değildir. Erdoğan ustalık eserleri ile meşgul. Bu yüzden söylenenlerin dışında yorumların peşine düşmemiz lâzım. Konu başkanlık sistemi mi, yoksa başka bir şey mi?

Başka bir şey aramak için şu soru iyi bir başlangıç olabilir: Türkiye'nin başkanlık sistemine geçmesi fiilen mümkün mü? Siyaset bir imkân sanatı. İsteklerinizin veya doğrularınızın değil mümkün olanın peşinden gitmek zorundasınız. İmkansız olan çoğu yerde mümkün olanı daha fazla mümkün kılmak için devreye girer.

Parlamento aritmetiği başkanlık sistemine geçişi imkansız hale getiriyor. Erdoğan'ın tercihi ve AK Parti'nin topyekün desteği, başkanlık sistemine geçiş için yeterli değil. Diğer üç partiden destek alınması şart. CHP, başkanlık sistemi ile varoluşsal çelişkiler yaşıyor. Görünür bir gelecekte CHP'li birinin başkanlık koltuğuna oturması ihtimali mevcut değil. Bu durumda CHP'nin ne tür bir taviz olursa olsun, AK Parti ile bu konuda uyuşması imkansız. Hatta, parlamenter sistem içinde kuvvetlendirilmiş bir cumhurbaşkanlığı makamı bile CHP'den destek alamaz.

MHP, bu konuda tavrını açıkladı. MHP için başkanlık sistemi konusu, merkezî önemde hayatî bir sorun değil. Ancak başkanlık sistemine geçmiş bir Türkiye'de MHP, yasama organı ile sınırlı bir muhalefet partisi olduğu zaman hızla marjinalleşir. Başkanlık sistemi, bu sistemin uygulandığı ülkelerde görüldüğü üzere siyasî rekabeti iki ana eksene yığar. Bu yüzden MHP'nin herhangi bir ilkeye dayanmayan itirazı, politikanın gerçeklerine uygun bir refleks niteliği taşıyor. Erdoğan'ın Türkeş'in 9 Işık'ından referans vermesi, MHP'yi ikna etmek için yeterli değil. MHP'nin başkanlık sistemine geçişi kabul etmesi imkansız değil, ama siyasî aklın yer alacağı hesaplar içine bu ihtimali yerleştirmek çok zor. Geriye BDP kalıyor. BDP, başkanlık sistemi projesine destek verebilir mi? Şaşırtıcı şekilde, parlamentonun en keskin muhalefetini temsil eden bu parti için başkanlık sistemi elverişli bir araç. Başkanlık sistemi, beklendiği üzere merkez ile yerel yönetimler arasındaki dengeyi, başkanlık kurumu üzerinden yeniden kurunca, özerkleşmeye elverişli bir yapı ortaya çıkıyor. BDP'nin demokratik özerklik talebinin en uygun koşulları başkanlık sisteminde mevcut.

Temel problem, AK Parti'nin başkanlık sistemine BDP'den alacağı destek ile geçip geçmeyeceği. AK Parti, karşılığında özerkleşme eğilimini meşrulaştıracak böyle bir işbirliği içine girer mi? "Tek başkan", üniter-ulus devletin birçok rüknünü şahsında toplayacak. BDP'nin peşinde olduğu özerklik ise zayıflayan bir yasama organı yanında, yerel yönetimlerde bölgesel olarak gücünü pekiştirecek. Türkiye'nin Avrupa Özerklik Şartı çerçevesinde köklü bir yerel yönetimler reformuna ihtiyacı var. Bu reform, Kürtlere özel bir reform olmayacak.

Ama Kürt sorununun ateşini de düşürecek. Son zamanlarda Kürt siyasetinin, özel talepler yerine Özerklik Şartı'na odaklanması şiddetin sona ermesinin ve mümkün bir çözüme evet denmesinin de bir işareti.

Bölgemizde bütün taşlar yerinden oynadı. Suriye trajedisinin son perdesi, yeni bir Ortadoğu'nun da başlangıcı olacak. Kuzey Irak bölgesel yönetimi artık güçlü bir federal yönetime geçiyor. Üstelik Türkiye bu doğum sürecinin ebeliğini yapıyor. Demek ki yeni bir sistem ve gelecek inşasını hedefleyen anayasa tartışmaları sadece Türkiye ile sınırlı bir coğrafyayı kapsamıyor. Ankara'da bir devlet başkanı oturursa, Türkiye'nin Şam ve Erbil ile ilişkileri de farklı olacak.

Türkiye on yıldır devam eden bir istikrar döneminin somut kazançlarını yaşıyor. Bu istikrarın devam etmesi lâzım. Sistem arayışlarına yön verecek ve halkın bu konudaki eğilimini de belirleyecek olan ana faktör bu. Parlamenter sistem içinde bu istikrarı yakalayan ve sürdüren Türkiye, başkanlık sistemine geçecek yenilik arayışını kaldırabilir mi? Cevabı halktan almamız lâzım. Veya bu tartışmaya başka bir zaviyeden yaklaşmalıyız. Anayasa yapım sürecinde ilk adımı kim nerede atıyor? Bu soru doğru zaviyeyi verebilir mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dalgaların üzerindeki toplum

Mümtaz'er Türköne 2012.05.11

"Bu dalgalarda ülke boğulur" sözü, Başbakan'ın 28 Şubat soruşturmasına şaşırtıcı bir müdahalesi olarak kayıtlara geçti.

4. dalga gözetilirlere bakıp "bunlar toplumun huzurunu kaçırıyor" diyerek, normal şartlarda Kılıçdaroğlu'na uygun düşecek bir itirazı dile getiriyor. Bu sözde bir keramet aramalı mıyız? Galiba bu sorunun cevabı, Ömer Şahin'in dünkü Radikal'de bir araştırmayı özetleyen haber-analizinde var. MetroPOLL'ün 27 ilde yaptığı "darbe araştırması", Başbakan'ın "frene basın" çağrısına bir açıklama getiriyor.

Toplumun yüzde 17,1'i açıkça darbeleri onaylıyor. Yüzde 79,1 nispetinde "onaylamam" diyenleri öne sürüp bardağa dolu tarafından bakmak, sadece bir yanılsamaya yol açar. Yüzde 17,1'lik darbeci oranı çok yüksek. "28 Şubat darbesinin yargılanmasını doğru ve gerekli buluyor musunuz?" sorusuna verilen yüzde 27,5'lik "bulmuyorum" cevabı ise şaşırtıcı derecede fazla. Toplumun yaklaşık olarak dörtte birlik oranının darbelere ciddi bir muhalefeti yok. Bu oran bir demokratik ülke için hazmedilemeyecek kadar yüksek. Peki, Başbakan'ın 28 Şubat soruşturmasının kapsamının genişletilmesi ile bu araştırma bulgularının gösterdiği gerçek arasında mantıksal bir bağ kurulabilir mi? Bu araştırma olmasa bile, Başbakan'ın toplumun bu tür kırılğan konularda nabzını düzenli olarak tuttuğu biliniyor. Demek ki Başbakan'ın politika belirlerken bu bilgilere sahip olduğunu varsayabiliriz.

Peki, darbeyle barışık bu dörtte birlik oran ile Başbakan'ın "dalgalar toplumun huzurunu kaçırıyor" sözü arasında bir sebep-sonuç ilişkisi kurabilir miyiz? Bir ilişki var; ama mekanik ve yüzeysel değil. Galiba kritik kelime "toplum". Başbakan, soruşturmaya itiraz ederken "toplumun huzuru"nu referans gösteriyor. Demek ki darbecileri, devlet içindeki iktidar ilişkisini, askerin pozisyonunu, soruşturmanın hukukî seyrini değil toplumun eğilimlerini takip ediyor. Peki, toplumun eğilimlerinde ne görüyor?

Toplumu referans olarak 28 Şubat soruşturmasının kapsamının genişlemesine itiraz edebilmek için, toplumdaki güvensizliği ve endişeyi fark etmek lâzım. Darbe soruşturmasına mesafeli duranlar veya darbeleri onaylayanlar aslında darbeci değiller; Türkiye'deki iktidar denkleminde kendilerini korumasız görenler. Doğrudan AK Parti iktidarını kendi varlıkları için bir tehdit olarak algılayanlar. Darbe desteği darbecilik değil, AK Parti iktidarına mesafe koyma çabası. Demokrasi, kural olarak muhafazakâr partileri iktidara getirdiği için, demokrasi de onlar için bir soruna dönüşüyor. Eskiden darbe tehdidi, hatta teorik olarak darbe ihtimali bile devlet içindeki iktidar rekabetini dengeliyordu. Darbe ihtimali, iktidarı frenlediği için, AK Parti'ye uzak bu kesimler kendilerini güvende hissediyordu. Bu ihtimalin bütünüyle ortadan kalkması, askerî vesayet düzeninin geri dönülmeyecek biçimde tasfiyesi artık bu kesimlerde korunaksız kalma duygusuna yol açtı. 28 Şubat soruşturması söz konusu olduğunda daha fazlası da var.

28 Şubat darbesi toplumun sivil kesimlerini darbe sürecine dâhil eden bir operasyondur. Adeta bugünün darbe yanlısı yüzde 17'si, yüzde 83'lük çoğunluğa karşı topyekûn bir kalkışma ile iktidarı ele geçirmişlerdi. O dönemin STK'larını, üniversitesini, medyasını, sermaye kesimlerini ve siyasî aktörlerini bu kalkışma içinde teşhis etmek mümkün. Azınlık, askeri kullanarak çoğunluğun elinden iktidarı aldı. Şimdi bu azınlık rövanştan korkuyor.

Başbakan'ın "toplumun huzuru" ile kastettiği şey, işte bu kesimlerin endişeleri ve korkuları. Toplumun yüzde 17'sini teskin etmek ve onlara güven vermek önemli mi? Elbette önemli. Yüzde 17'yi demokratik güvencelerin dışında bırakamazsınız. Peki, yargıya müdahale mi? Hayır. Bu mesaj, kendisini yeni oluşmakta olan düzenin dışında hisseden toplum kesimlerini, yani geçmişin elitlerini rahatlatma ve teskin etme amacı taşıyor. Kısaca bir toplumsal barış arayışı. Siyasî akıl, etkili şekilde siyasî barış mesajı veriyor. Peki yargı? Herkes üzerine düşeni yapacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Elitlerin 19 Mayıs'ı

Mümtaz'er Türköne 2012.05.13

Bugünlerde tartıştığımız birçok konu, elit değişiminin işareti.

Tiyatroların özelleşmesine, alkol yasağı tartışmasına, 23 Nisan ve 19 Mayıs törenlerine, hatta 28 Şubat soruşturmasına bu pencereden baktığımız zaman gerçek durum ortaya çıkıyor. Türkiye'nin elitleri değişiyor. Başbakan "Artık bu elitler kusura bakmasın" derken, eski elitlerin defterinin kapandığını ilan etmiş oluyor. Yeni elitler kendilerine göre etrafa çeki-düzen veriyor. Bu çeki-düzen verme işi eskilerle yenileri karşı karşıya getiriyor.

"Elit" tabiri, basit bir kavram değil. Arkasında kapsamlı bir teori var. Pareto'nun 20. yüzyıl başlarında siyasî literatüre kazandırdığı bir teori bu. "Elit kuramı", toplumdaki siyasî ilişkileri ve değişimi takip etmek için toplumun seçkinlerine odaklanıyor. Elitler kim? Pareto'nun bu soruya verdiği cevapla, elitleri gözünüzde somut olarak canlandırabilirsiniz. Her meslek grubunun en yetenekli ve başarılı olanları. Girdiği davaları kazanan avukatlar, çok okunan köşe yazarları, toplumun ilgiyle takip ettiği sanatçılar, siyasî gelişmeleri yönlendiren politikacılar, yeni tezler geliştirmiş saygın akademisyenler, sivil toplum önderleri ve tabii ekonominin sürekli

yükselişte olan dinamik müteşebbis gücü. Bu farklı meslek gruplarının en başarılılarını yan yana getirdiğiniz zaman karşınıza toplumun seçkinleri çıkıyor. Pareto, bu elitler arasında "yönetici elitler"e ayrı bir yer ayırır ve siyasetin doğasını çözümlemek için onları mercek altına yatırır. Toplumdaki değişim, elitlerdeki değişimle takip edilir. Toplumun alt kesimlerinden yeteneği ile sivrilenler, elitlerin arasına temsil ettikleri değerlerle birlikte girmeye çalışır. Bu değişim tedrici olarak gerçekleşirse toplumsal uyum bozulmaz. Eski elitler direnirse o zaman çatışma başlar. Elitlerin aynı ailelerden, soy esasına dayalı devamı ortaya bir aristokrasi çıkartır. Pareto, elit değişimini bir mecburiyet olarak "Tarih, aristokrasinin mezarlığıdır." sözüyle ifade eder.

Pareto'nun izini takip edenler, demokrasiyi "halk tarafından yönetim" olmaktan ziyade "seçilmiş elitler eliyle yönetim" olarak tarif ederler. Farklı yönetici elit grupları kendi aralarında rekabet ederler. Halk, demokrasilerde bu elit gruplarından birini seçme hakkına sahiptir.

Bu kuramları takip ederek Türkiye'deki değişimin belki tamamına değil ama önemli kısımlarına ışık tutmak mümkün. Batılı değerler dünyası ile kendi ayrıcalıklı kimliklerini oluşturan dar bir elit grubun hakimiyeti artık sona eriyor. Yerli ve muhafazakâr kaynaklardan beslenen çok geniş yeni bir elit grubu onun yerine geçiyor. Yaklaşık 150 yıllık bir hegemonyanın sona erışı bu durum. Yönetici elitler yönetme ayrıcalıklarını sürdürebilmek için içinde laikliğin zorlama yorumlarının yer aldığı Batılı değerlere yaslandılar. Batı değişti. Onlar bu değişimi takip edip yeni bir değerler sistemi geliştiremedi. Toplum yeni elitleri aracılığıyla nefes alıp verdiği hayat alanını genişletmeye girişti. Öncülüğü, Anadolu sermayesi üstlendi. 28 Şubat, eski elitlerin bu değişime son direnişiydi. Zamanın dışında kaldıkları, bir darbe ile ele geçirdikleri devleti iflasa sürüklemelerinde, yani 2000 ve 2001 krizlerinde ispatlandı. Mecburen geri çekildiler ve yeni elitlere iktidarı teslim ettiler. 1980'lerin ve 1990'ların yönetici elitlerinin bugün bulundukları yere bakmak, bu değişimi göstermek için yeterli: Nisyan çukurunda yaşayanlar ve mahkeme salonlarını arşınlayanlar.

Gelelim 23 Nisan ve 19 Mayıs törenlerine. Bayramın kendisi değil, doğrudan kutlanma biçimi eski elitlerin sembollerini ve iktidar stillerini yansıtmıyor muydu? Sürü muamelesi gören çocuklar ve gençler faşist İtalya'dan kalma kitle ritüellerini tekrarlarken, bu elitlere de boyun eğmiş oluyordu. Batılı değerler dünyası, kitle ruhu eşliğinde bu törenlerde hayat biçimine dönüşüyordu. 23 Nisan törenlerinde çocuklara giydirilen balerin, prenses kıyafetlerini hatırlayın. Hepsi bu bayramların "millî" vasfına aykırıydı; ama elitler bu törenleri izlerken toplumu bir sürü gibi yönetme ayrıcalığını ve mutluluğunu yaşıyordu.

Toplum elitlerini demokratik yöntemlerle değiştirdi; bayramların kutlama biçiminin de değişmesi doğal değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Muhafazakâr hegemonya'

Mümtaz'er Türköne 2012.05.15

Siyasî gündem, rejim tartışmalarından kurtuldu.

Ömer Çelik'in başkanlık sistemi için, "rejimi değil, sistemi tartışıyoruz" hatırlatması bile geçmiştekinden farklı bir boyuta yerleşiyor. Birilerinin yıkmaya çalıştığı, diğerlerinin de silahla koruduğu "rejim" artık gündemimizde değil. Siyaset dönem dönem moda kavramlar üretiyor. "Şeriat özlemi", "irtica tehdidi" geçmişte kaldı. AK Parti iktidarının ilk yılları için kullanılan "takiyye" deyimini hatırlayan bile kalmadı. Devlet içindeki iktidarın fiilen el değiştirdiği 2007 yılında üretilen kavramlar da artık pek duyulmuyor. "Sivil dikta" tabiri, askerî vesayetin çekilmesi ile gündemden düştü. "Mahalle baskısı" gibi biraz sosyoloji kokan nitelemeler de artık pek revaçta değil. Siyaset biteviye iktidar mücadelesi üretiyor. Güç dengesi değişince, cephane olarak kullanılan kavramlar da değişiyor. Bugün ise "muhafazakâr hegemonya" tabiri yükselişte. Zülfü Dicleli'nin Taraf'taki yazısı, bu değişimin tutarlı ve dengeli işaretlerinden biri.

"Muhafazakâr hegemonya", bugünün iktidar ve güç ilişkilerini ifade etmek adına, nispeten soğukkanlı ve elverişli bir tabir. Muhafazakârlık, tecrübe edilmiş ve işe yaradığı ispat edilmiş gelenekler üzerinde yükselir. Kutsalları olan bir dünya, aile kurumu, sosyal istikrar ve uyum, ahlakî değerler, disiplinli ve hiyerarşik bir toplumsal ilişki alanında oluşturulan güven duygusu muhafazakârlığın gördüğü canlı karşılığı açıklar. Muhafazakârlık, toplumun devamı adına lüzumlu olanı korumaktır. Taassup veya tutuculukla muhafazakârlığı ayıran çizgi değişme karşısındaki tutumdur. Muhafazakârlar, değişerek muhafaza etmekten yanadır.

Hegemonya tabirinin de çok özel bir anlamı var. Bugün dünyada yaygın kullanımının arkasında, bu tabire siyasî alan için zengin bir içerik kazandıran İtalyan Marksist düşünürü Gramsci duruyor. Hegemonya, gücün rızaya dayandırılmasıdır. Hiçbir siyasî güç, rızaya dayanmadıkça kalıcı olamaz. Bunun için iktidar sahipleri, yönetme hakkına halkı ikna etmek için çaba harcarlar. Siyasî iktidarların aydınları, sanatçıları ve bütün kültürel araçları seferber etmesinin, hegemonyasını kurmak adına ideolojik aygıtlar geliştirmesinin sebebi budur. Böylece "muhafazakâr hegemonya" tabiri, muhafazakâr değerlere yaslanan bir iktidarın, kültürel araçları kullanarak toplumsal desteğini pekiştirmesi anlamına geliyor. Hegemonya, kültürel araçlarla sağlanır. Siyasî iktidarın kültürel alana müdahalesi hegemonyasını genişletmek içindir. Başbakan'ın başlattığı tiyatro tartışmasının ve tiyatroları özelleştirme teşebbüsünün arkasında işte bu hegemonya mücadelesi duruyor. "Muhafazakâr sanat" tartışması, bu hegemonya arayışının bir cephesini aydınlatıyor. Doğru mu?

Doğru, çünkü anayasal veya yasal bir alandan değil, siyasetin özüne dair doğal bir mücadeleden bahsediyoruz. İktidar, kültürel araçları kullanarak karşı hegemonyayı yıkıyor; yerine kendi hegemonyasını kuruyor. Bu bir güç mücadelesi. Hegemonyası sona erenlerin karşı çıkması kadar yeni iktidar sahiplerinin kendi hegemonyasını kurmaya çalışması da aynı ölçüde doğal. Hangi tarafın kullandığı araçlar halkı ikna edecek? Temel soru burada. Güç ve nüfuz temel amaç: İktidar elindeki araçları kullanarak kendini kalıcı hale getirmeye çalışıyor. Hegemonya mücadelesinin kurallarını baştan sona demokrasi belirliyor. Toplumu ikna edip arkanıza alıyorsunuz. Sonra dönüp daha fazlasına aynı halkı ikna etmeye çalışıyorsunuz. AK Parti'nin üç seçimde yükselen oy grafiğini, bu hegemonya inşa sürecinin başarısı olarak okumak mümkün.

Başbakan sistematik olarak anti-elitizm yapıyor. Hafta sonu Rize'de söylediği "Bu ülkenin 75 milyon vatandaşına kimse parya muamelesi yapamaz" sözü, bu elit karşıtlığının bilinçli bir politika olarak sürdürüldüğünün son örneklerinden biri. Bugün yapılan kamuoyu araştırmaları bu hegemonyanın genişleyerek arttığını gösteriyor.

Bu hegemonyadan şikâyetçi olanların önünde tek yol var. Aynı yöntemleri kullanarak kendi hegemonyalarını kurmak. Bunun için halkı ikna etmek. Mesela şu soruya cevap verelim: Halkın vergileri ile geçinen memur-

sanatçı ayrıcalığını savunmanın, bu karşı hegemonyaya herhangi bir katkısı olur mu?

Muhafazakâr hegemonya tabiri, bir analiz aracı olarak elverişli. Öyleyse bugünün hegemonyasının öncekilerden farkı ve tarihsel anlamı ile devam edelim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Batılılaşma sorunu nereye kayboldu?

Mümtaz'er Türköne 2012.05.17

Mesele sadece elitlerin nöbet değişimi mi? Yeni elitlerin yükselişi bile derinlerde bir dönüşümün sonucu değil mi?

Gündelik siyasetin dar gözlükleri görüş açımızı sahnenin önünde duran yeni yönetici seçkinlerle sınırılıyor. Derinliği yakalamamız lâzım. Gündelik siyasî tartışmalar bile, yaşadığımız köklü dönüşümün işaretlerini taşıyor. Türkiye'yi yöneten -tam da Gramsci'nin tarif ettiği- "tarihsel blok" çöktü. Yenisi artık dizginleri eline aldı. Hegemonyasını geliştirmekle meşgul. AK Parti iktidarının çoğalarak devam eden gücü, bu sürecin çarpıcı işaretlerinden sadece biri. Muhafazakâr tarihsel blok elbirliği ile, yeni bir tarihsel dönemin taşlarını döşüyor. Eskisini de tarihin tozlu raflarına kaldırıyor. Yaklaşık 150 yıldır fasılasız devam eden bir tarihsel dönemin sona erişine tanıklık ediyoruz. Delil mi? Batılılaşma sorunu neden birdenbire sırra kadem bastı?

"Batılılaşma" adını verdiğimiz esaslı bir kavga konumuz vardı. Bugün, iki asır süren bu tartışmayı hatırlayan var mı?

Benim neslimin zihin haritası, kimliği ve fikirleri bu tartışmaya göre oluştu. Kendi geleneğimiz ve tarihimizle ne kadar övünsek de, bizden üstün olan bir Batı medeniyeti vardı. Bilimi, teknolojsi ve kurumları üstündü. Hem biz olarak kalmak, hem de Batı'yı güçlü kılan unsurları almak nasıl mümkün olacaktı? Tanzimat döneminin öncesine kadar inen bu tartışma, fikir dünyamızın ana eksenini oluşturdu. Bizler de, daha önceki kuşaklardan devraldığımız bu tartışmayı sürdürdük.

Basit bir fikir münakaşasından değil, bir kütüphane dolusu kitaptan, birbirine düşman siyasî kutuplardan ve uğrunda canların alınıp verildiği bir kavgadan bahsediyoruz. Varlığımızı sürdürebilmek için Batı'dan mutlaka bir şeyler almalıydık. Peki neleri alacak, neleri muhafaza edecektik? Medeniyet sorununu nasıl çözecektik? Bu soruya çok geniş bir yelpazede zengin cevaplar üretildi. Batı'nın her şeyine karşı çıkan bir taassuptan veya sadece tekniğini almakla sınırlı muhafazakâr bir duruştan; medeniyet dairesini değiştirmeyi veya dinine kadar her şeyini benimsemeyi savunan Batıcılara kadar yığınla görüş ortaya çıktı. Siyasî-ideolojik kimlikler bu görüşler etrafında ete kemiğe büründü. Kültür çatışması, bu eksenle siyasî-ekonomik çatışmaların önüne geçti. Karşılıklı saflar belirginleşti ve birbirleri ile kendilerini ifade etti.. Bu çatışmalardan bir yığın çelişki, sorun ve ürün ortaya çıktı.

Bu ürünlerden biri, içinde yaşadığımız Cumhuriyet'in kendisi. Cumhuriyet'in "muasır medeniyet seviyesine ulaşma" ideali, özünde bir Batılılaşma projesi idi. İskilipli Atıf Hoca, bu ideale kurban edildi. Bir yığın devrim bunun için yapıldı. Sadece bunlar değil. "Yenileşme dönemi Türk edebiyatı" adı verilen eserleri bir araya getirin

ve içinden "Batı sorunu"nu çekip çıkartın. Geriye neredeyse hiçbir şeyin kalmadığını göreceksiniz. Peyami Safa'nın "Fatih-Harbiye" romanı tipik bir örnektir. Batılılaşma sorununa gözlerini kapayan bir edebiyat veya düşünce ürünü neredeyse yoktur. Batı'da var olan her fikir bizde, bir de Batı ve yerlilik ekseninde yeniden ikiye bölünmüştür. Ulusalıcılarla milliyetçiler arasındaki farkı ancak bu şekilde kavramak mümkün. Sosyalizmin açmazının da Batıcı seçkin bir ideoloji olması gibi.

Peki bu temel kırılma, bu dev tartışma nereye kayboldu? Bu soruya verilecek cevapların da ideolojik anlamları olacak. Ama her şeyden önce bu kayboluşun hikâyesi neden kimseyi ilgilendirmiyor?

Bahsettiğimiz yok oluş çöken tarihsel blokun değerler dünyasının içinin boşalması anlamına geliyor. Bu yok oluşun hikâyesini, yok olanların anlatması imkânsız. Batı mı üstünlüğünü kaybetti, yoksa biz mi zaten yeteri kadar Batılılaştık? Bizi çıkmaz sokaklara sevk edecek bu soruların anlamı yok. Batılı değerler, zamanını tüketen seçkinlerin ve onların kurduğu hegemonyanın temel omurgası idi. Bugün bambaşka bir mimari yükseliyor.

İki asrı ipotek altına alan Batılılaşma serüvenimiz sona erdi. Bu sayfayı tekrar açmak mümkün mü? Değilse, o zaman eski elitlerin geri dönüş şansı da kalmadı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Halk ile seçkinler arasındaki uçuruma ne oldu?

Mümtaz'er Türköne 2012.05.18

Afyon'daki içki yasağı, görünenden farklı bir boyuta sahip.

İlk gün açık alanlarda ve arabalarında içki içtiği için ceza kesilen 25 kişi, bu yasağa bir özgürlük sorunu olarak bakmış mıdır? Sanmıyorum. Alkol yasağı, elitler için bir ayrıcalığın sona ermesi anlamına geliyor. 1994'ten itibaren İstanbul Boğazı'nın seyirlik yerleri, belediyeye ait tesislere alkol yasağı getirildikten sonra, sıradan insanların girebileceği mekânlara dönüştü. İki durum arasındaki fiyat farkı ihmal edilmemeli.

Uçak fiyatlarının otobüs fiyatlarıyla eşitlenmesi, bir seçkin ayrıcalığının sona ermesi olarak da yorumlanabilir. Artık üstüne basa basa "Bugün Ankara'ya uçuyorum" sözü, sizi farklı bir sosyal statüye mensup kılmıyor. Kentsel dönüşüm projeleri ile gecekonduların yerini TOKİ konutlarına ve modern şehir hayatına bırakması da, kitlelerin hayat standartlarını yükseltti. Köy hayatının bir şekilde şehre taşınması anlamına gelen gecekondu kültürünün yerini artık şehir kültürü alıyor. Şehrin varoşları ile zengin semtleri arasındaki uçurum artık bir nitelik farkı değil, sadece nicelik farkından ibaret.

Toplumsal en alt kesiminden en üst kesime tırmanmayı mümkün kılacak yollar sonuna kadar açık. Buna sosyal mobilité adı veriliyor. Sadece zenginlere, köklü ailelere özgü imtiyazların bugün hiçbir anlamı kalmadı. Muhafazakâr kesimin, özellikle Hizmet'in ısrarla sürdürdüğü eğitim projeleri doğrudan bu mobilizasyonun etkili araçları oldular. Başka türlü toplumun üst kesimlerine tırmanma fırsatı bulamayacak olan yetenekli gençler bugün bütün ülkeyi peşlerine takıp sürükleyecek güçteler. Eskinin statü işareti olarak kabul edilen köklü eğitim kurumları mı, yetenek avcılığı üzerine yükselen yeni eğitim kurumları mı? İkisine bakıp yeni ve eski seçkinleri ayırt etmeniz mümkün.

En fazla üzerinde durulması gerekenler ise yeni müteşebbis sınıf. Kültürel yenileşmenin ana taşıyıcı omurgasını bu sermaye grubu oluşturuyor. Muhafazakâr değerleri güvenli bir ekonomik ilişkiler ağına dönüştüren bu yeni sermaye grubu, aynı zamanda büyümenin de motorunu oluşturuyor. Hantal ve bürokratik yapısı ile büyük sermaye, bu orta ölçekli sermayenin esnek ve süratli yapısına uyum sağlayamadığı için geride kalıyor. Yeni sermaye grubu doğal olarak kendi burjuva kültürünü oluşturuyor. Eski sermaye seçkinlerine karşı kazanılmış zaferler üzerine yerli ve geleneksel kültüre yatırım yapıyorlar. Kendi kimliklerini ve kişiliklerini oluşturabilmek için hemen arkalarında duran muhafazakâr değerlere sarılmaları ve tarihte var olan tecrübeyi diriltmeleri çok kolay görünüyor. Üstelik bu sermaye kesimi bugün iddialı hale gelen ekonominin asıl sürükleyici gücü. Bu gücü karşısına alacak bir projenin, artık hayat bulma şansı yok. Yeni sermaye seçkinleri, kendi çıkarlarını korumak adına bu kültürü yaşatmak ve hegemonyasını sürdürmekle mükellef.

Yılmaz Erdoğan'ın çarmıha gerilmesine yol açan "neden filmlerde hiç ezan sesi yok" itirazı, tam olarak bu değişimin üzerine söylenmiş bir söz olduğu için çok tartışma yarattı. Klasik standartlar, profan bir hayat biçimini gözümüze sokardı. 28 Şubat sürecinde Batı Çalışma Grubu'nun dizilere "içkili sahne" müdahalesi, geride kalan hegemonyanın önemli sembollerinden birini gösteriyor. Halk, eğlenmek ve dertlenmek için kendisi ile hiç alâkası olmayan hayat biçimlerini takip eder ve onlarla özdeşleşmeye çalışırdı. Bugün bu tezatların besleyebileceği bir güç artık kalmadı.

Toplumun seçkinlerinin değişmesi, basit bir nöbet değişiminden ibaret değil. Çok küçük ve sınırlı bir seçkin zümrenin yerini geniş kitleler ve temsil niteliği organik yeni bir seçkin grubu alıyor. Yükselen değerler ve yeni kurulan hegemonya, geçici bir değişim değil. Bu değişimi AK Parti iktidarına bağlayanlar, kısır tartışmalardan kurtulmak için sebeplere eğilmeli. Sürekli yükselişte olan AK Parti iktidarı bu değişimin temel sebebi değil; belki tersinden bu değişimin çarpıcı sonuçlarından biri doğrudan kendisi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

19 Mayıs'ta insan onuru

Mümtaz'er Türköne 2012.05.20

Anayasa Uzlaşma Komisyonu, ilk adım olarak "insan onuru"nda anlaştı ve ilk iki madde taslağının yazımını tamamladı: "İnsan onur ve haysiyeti insan haklarının ve anayasal düzenin temelidir."

Evrensel insan hakları metinlerinde karşınıza çıkan bu ibarenin, halk eliyle yapılmış bir anayasada yer almasının anlamı farklı. Anayasal düzenin temelinde "insan onuru" yer alıyorsa, devlet kurumlarının tamamını ve vatandaşla devlet arasındaki ilişkinin bütün cephelerini bu ilke doğrultusunda yeniden düzenleyeceksiniz. Özet: İnsan onuruna uygun bir devlet düzeni kuracaksınız.

Bu tür temel prensipler durduk yere üretilmez ve merkezi bir önem kazanmazlar. Demek ki, insan onuruna yönelik tehditler var ki, evrensel belgelerde olduğu gibi anayasa bu ilkeyi güçlü bir ifade ile koruma altına alıyor. Tehditler olmasa, anayasanın bu vurguyu yapmasına lüzum kalmaz. Peki tehdit kimden geliyor? İnsan onurunun tek düşmanı devlet. Başka kişilerden gelecek saldırıları durdurmak kolay. Devlet insan onurunu çiğnediği zaman ise çareniz yok. O zaman devleti insan onuruna saygı göstermeye zorlayacak ve saygıda kusur

etmemesi için denetleyeceksiniz. Anayasa tam olarak bunun için var. Öyleyse, yazılan iki madde aslında anayasanın özünü oluşturuyor. Uzlaşma Komisyonu, bundan sonra yazacağı her madde için, "Acaba insan onuruna uygun mu?" sorusunu sormak zorunda.

Devlet insan onurunu nasıl zedeliyor? İlk defa bu sene değişen, eski 19 Mayıs stadyum kutlamalarını, yaygın ve sistematik bir "insan onuruna saygısızlık" örneği olarak yorumlayabilirsiniz. Gençler, eğitimle hiçbir ilişkisi olmayan bir ritüeli yapmaya zorlanıyorlar. Bunun için okullar eğitime ara veriyor. Hiçbir eğitici ve öğretici değeri olmayan bir kitle gösterisinin basit bir parçası haline getiriliyorlar. Evcil hayvanlara yaptırılan bu gençlere yaptırılan hareketler aynı düzeyde değil mi? Ne zekâ, ne yetenek, ne performans. İstenen sadece uyum içinde basit hareketlerin tekrarı. Peki neden? Bu anlamsızlığın bir anlamı var mı? "Sen bir birey değilsin, toplumun bir parçasısın. Bütünden ayrıldığın zaman insan olarak hiçbir değer yok. Kendini topluma adamalısın." Bir genci, topluluğun iradesiz, emirle hareket eden bir parçası olarak tasavvur etmek ve sürü hareketlerine zorlamak insan onuruna aykırı değil mi? Beklenen tek sonuç var: "Fert yok, millet var. Hak yok, vazife var." Dünyanın neresinde gençler bu muameleye maruz kalıyor?

Her insan, insan olmak hasebiyle saygıyı hak eder. Buna küçük çocuklar da dahildir. Küçük çocukları her sabah bir koyun sürüsü gibi okul bahçelerinde toplayıp bir dizi böbürlenmeyi içeren aptalca bir metni hep bir ağızdan tekrarlatmak bu çocuklara saygısızlık değil mi? Rahat-hazırol komutlarıyla hareket eden, emir ve izin verilmeden yerinden kıpırdıyamayan çocukların oluşum aşamasındaki kişiliğine verdiğiniz zararın farkında mısınız? Sağlam ve dengeli bir kişilik geliştirmelerine engel olmak için bu anlamsız disiplin ve hiyerarşi gösterisinde daha etkili bir yöntem olabilir mi? Öğretmen kürsüye çıkıyor. "Rahat ve hazır ol" komutlarıyla çocukları şöyle bir disipline soktukten sonra buz gibi havada "andımız"ı söyletmeye başlıyor. Çocuklar yine gruplar halinde sınıfa girerken itişip-kakışmalarına bakarak bağırıp-çağırıyor. Diğerleri de bu küçük haşarılıkları "sizden adam olmaz"la hizaya çekiyor. Bu milletin, adına eğitim denen şu gördüğü sürü muamelesine rağmen adam olması ve birçok şey başarması bir mucize değil mi?

"İnsan onuru" esaslı bir kavram. Hakkın ve hukukun üstünde, insanın insan olarak gördüğü veya görmesi gereken saygıyı ifade ediyor. Eğer insan onuruna saygı gösterecekseniz onun fikrini, özgür tercihini ipotek altına alan bir ideolojiyi dayatamazsınız. Eğitim sistemini tek tek, insan onuruna aykırı unsurlardan temizleyeceksiniz.

Türkiye'de ileri bir toplum yaşıyor. Geri kurumların, eğitim ve devlet anlayışının çok ilerisinde. Devlet bu ileri topluma ayak uydurmakta geç kalıyor. 19 Mayıs'ta gençlere sürü muamelesi yapmaktan vazgeçip anayasanın merkezine insan onurunu yerleştirmek devletin artık topluma ayak uydurmaya başladığının önemli işaretleri değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Darbelerin devrimci şiddeti

Mümtaz'er Türköne 2012.05.22

70'li yıllarda tırmanan kitlesel şiddeti sol mu yönetti, yoksa sağ mı tahrik etti?

Solun geleneksel propaganda üstünlüğü zihin bulanıklığına yol açtı. Ancak aradan onca yıl geçtikten sonra mızrağın saklandığı çuval tel tel dökülünce gerçek ortaya çıkmaya başladı. 1 Mayıs 1977 tartışmasında gerçeği faş etme suçuyla Halil Berktaş'ın linç edildiği kampanya bile, artık gerçeği saklamak için yeterli olamıyor. 1970'lerin sol ideolojileri bugün birer fosil hükmünde. Devamı ve karşılığı yok. Savunmalar geçmişe yönelik bir nostaljik özlemin sınırlarını aşamıyor. Bitmiş ve kapanmış bir tarih sayfasına gösterilen nostaljiye saygı göstermek gerekir. Ama gerçeklere saygı, gelecek kuşaklara karşı ortak sorumluluğumuz. Ayrıca benim kendi geçmişime saygı bekleme hakkım var.

Sol şiddet, başından itibaren ülkede askerî darbe şartlarını oluşturmak için uygulandı. Millî Demokratik Devrim tezi, "darbelerin devrimci şiddeti" olarak geliştirildi. Deniz Gezmiş, darbecilerin oyununa gelmiş bir gençlik lideriydi. Darbeciler başarısız olunca iki arkadaşıyla birlikte ilahlara kurban edildi. Mahir Çayan, 9 Mart darbesinin şartlarını olgunlaştırmak uğruna hayatını kaybetti. Bu kayıplar bir model oluşturmak için yeterliydi. 70'li yılların ikinci yarısında bir cinnete dönüşen şiddet, bu modelin üzerine inşa edildi. Karşıtı kolaylıkla üretildi ve Türkiye bir kan deryasının içine yuvarlandı.

68 kuşağının, sosyalist bir devrimin değil cunta eseri bir darbenin peşinde oldukları aradan geçen 44 yıldan sonra, dönemin tanıklıkları ile artık ayan-beyan ortaya çıktı. Merak edenler ilk elden Turhan Feyizoğlu'nun "Mahir" biyografisine ve Hasan Cemal'in "Kimse Kızmasın Kendimi Yazdım" isimli otobiyografisine bakabilir. Deniz Gezmiş'in silah arkadaşı Mustafa Celil Gürkan'ın Bedri Baykam'a verdiği mülakatta da bu konuda açık bilgiler var. Sol devrim peşinde değil, açıkça bir darbe peşindeydi. Eylemlerinin tek amacı da bu darbenin şartlarını olgunlaştırmaktı. 70'li yıllara intikal eden bu mirasın kendisi artık darbecilerin himayesi olmadan da yol göstermek için yeterliydi.

Bu dönemde Dev Yol'un İstanbul sorumlusu olan Celalettin Can'ın, Taraf'a verdiği röportajda "Solun silahtan başka çaresi yoktu" iddiasını, bu çerçevenin içine yerleştirdiğiniz zaman mesele anlaşılıyor. Sol, sistematik olarak şiddet üretti. Bu şiddet, Türkiye şartlarından değil Latin Amerika devrim modellerinden kopya edildi. "Silahlı propaganda" tezi, tek başına küçük bir militan grubun ürettiği şiddetin devrime yol açacağı hayalini ifade ediyordu. "Faşizme karşı birleşik cephe" ve "anti-faşist mücadele" tezleri de, bu şiddetin besleneceği karşı kaynağı gösteriyordu. Teori, Latin Amerika'dan ama pratik doğrudan darbecilerden gelmişti.

İçinde benim de yer aldığım sağ gruplar, tıpkı sol gibi darbecilerin oyununa geldiler. Bizler de ülkenin bir Sovyet işgali tehdidiyle karşı karşıya olduğuna inanmıştık. Artan sol şiddetle somutlaşan bu tehdidin durdurulması adına, aynı yöntemlerle mücadele edilmesi gerektiğine ikna olmuştuk. O kadar ki, CHP iktidara geldiği zaman sağ şiddetin çoğalmasına, Milliyetçi Cephe hükümetlerinde ise azalmasına katkıda bulunmamız gerekiyordu. Ancak sağın ürettiği şiddet ile solunki arasında adil bir karşılaştırma yapabileceğimiz sağlam araçlar var. Sol, 68 kuşağının açtığı yolda "öncü sosyalizm" ile güya bir teorinin pratiğini icra ediyordu. Sağ ise solun ürettiği şiddete mukabele etmek adına sadece anti-komünist refleksler gösterebiliyordu. Kısaca sol şiddet olmasaydı, sağ şiddet hiçbir zaman vücut bulamazdı.

"Solun şiddetten başka çaresi yoktu" sözü, en az sağdan gelecek "sağın şiddetten başka çaresi yoktu" sözü kadar, koca bir yalandan ibaret. Sol'un çocukluk hastalığı olarak başlattığı şiddet, sağdan aynı şekilde karşılık görmeseydi 70'li yıllar, beş bin genci ile birlikte heba olmayacaktı. 12 Eylül darbesi ise belki yine olacaktı, ama "kardeş kavgasını önlemek" gerekçesini darbeciler bu kadar rahat kullanamayacaktı.

Sol, değişebilir mi?

Mümtaz'er Türköne 2012.05.24

Dün, Marmara İletişim Fakültesi'nde, 27 Mayıs darbesini konu alan bir panele katıldım.

Üniversite, aksi uygulamalara rastlansa da özgür düşüncelerin en rahat dolaştığı bir ortam. Gençlerin soruları, geçmişe dair algıları, ulaştığı bilinci ve bugünün özgürlük durumunu yansıtıyor. İletişim fakültesi özgür bilime hakkını veriyor. Evrim teorisi konulu panel çok tartışıldı. Bilim maskesi arkasında despotluğun nasıl yapıldığına dair yakın bir örnek bu vesileyle yaşandı. Fakültede "yaratılış teorisi"ni anlatan bir sempozyum düzenleniyor. Evrim teorisini kutsal bir din gibi algılayanlar ayağa kalkıyor. Halbuki her iki teorinin de çok farklı versiyonları var. Sonuçta konuşunca hakikat değişmiyor. Evrim teorisi sadece bir varsayım. Bilimsel olarak kanıtlanması imkânsız. Bana ilginç gelen, evrim teorisini kutsal bir inanç olarak görenlerin kendilerini aynı zamanda solcu olarak ilan etmeleri. Özgür düşüncenin bir kapı bulup gireceği bir alan burada mevcut değil. Evrim teorisine inanmıyorsanız, üniversiteye giremezsiniz. Sonuç: Sol ideoloji halkın ilgi menziline bir türlü giremiyor.

Aslında başlığa koyduğum soru yerine "amorf bir varlık değişip Sol'a dönüşebilir mi?" diye sormak lâzım. Çünkü, bazı siyasî görüşler sırf alışkanlık yüzünden "sol" yaftasına muhatap oluyor. Galiba önemli olan ihtiyaçlar. Bu amorf varlığın değişip, dönüştükten sonra doldurması gereken boşluk çok büyük. 1 Mayıs'ta dikkatleri üzerine toplayan "anti-kapitalist İslâmcılar"ı, sol boşluğu bile muhafazakâr dünyanın doldurmaya girişmesi olarak okumak lâzım. Sol kendini yenileyemiyor. Sonuçta, "Memlekete lâzım olan sol düşünce de İslâmcılar tarafından" getiriliyor.

İslamcıların ürettiği sol ideolojinin içeriği, aslında geleneksel solun dolduramadığı boşluk hakkında fikir veriyor. Geleneksel solun anti-kapitalizmle, sınıf mücadelesi ile ve yoksulların haklarını savunmakla bir ilgisi yok. Bizim solumuz anti-emperyalist olmayı, sol ideoloji için yeterli görüyor. Amerikan düşmanlığı, sol ideolojik kimlik ve jargonu için yeterli görülüyor. Bunun için, 70'li yıllardan kalma Soğuk Savaş dengelerine dayanan Amerikan emperyalizmi tezi, her taşın altından çıkan bir komplo olarak devreye giriyor. Ne tarihte ne bugünde açıklanamayacak hiçbir çelişki kalmıyor. Yine 70'li yıllardan kalma üçüncü dünya milliyetçiliği, ulusalcılık adıyla anti-Amerikan bir ideoloji olarak yorumlanıyor. Yerel çerçeve ise, Millî Mücadele'nin özgün şartlarından ve kavramlarından iktibas ediliyor. Darbelerle ortak paydalar üretiliyor. Böylece sol ideoloji, sınıfsal çelişkilerden kopartılarak artık miadını doldurmuş elitlerin kavrayamadıkları dünyaya karşı gerici bir direnişe dönüşüyor.

Kendilerini "Mustafa Kemâl'in askerleri" olarak niteleyen TGB'li gençleri, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde ilk defa medenî bir tavır içinde buldum. Bağırarak yerine konuşuyorlardı. Solun bir takıntıya dönüşen anti-emperyalizminden üretilmiş ulusalcılığın ve Atatürkçülüğün dar bir yorumunun da üniversitelerde kendine ifade zemini bulması, saygıya değer bir durum. Bağırınca hiçbir şey anlaşılmıyor. Konuşunca eksikler bir bir ortaya çıkıyor.

Sol'un bugününü esir alan açmazı şiddetle olan ilişkisi. Bu kısır haliyle sol düşüncenin sağlıklı bir karşılık bulması zor. Açık, şiddetle kapatılıyor. Geçmişin "devrimci şiddet" tezleri çöktü. Ama sol şiddet, uyuyan bir

yılan gibi. Şartları uygun görünce dirilebilir. Bugün karşımızdaki PKK terörü, solun bir vakitler ürettiği tezlerin peşinden gitmiyor mu?

Hepsinin temelindeki sorun ise, solun darbelerle olan karanlık ilişkisi. Şiddeti sol değil darbeciler üretti. Sol, darbeyi devrim zannederek bu şiddete alet oldu. Solun darbecilikten arınması, şiddetten de arınması için bir ön şart. Ergenekon'un yöneticileri yargılanıyor. Peki bu örgütün yüz binlere ulaşan hücre elemanları ne iş görüyor? Dün sol içinde, bugün futbol takımlarında ortalığı yakıp yıkanlar bir anda nereden çıkıp geliyor?

Sol, anlam veremediği ve kendine bir yer bulamadığı bir dünyada var olmaya çalışıyor. Çaresi değişmek ve titreyip aslına dönmek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Darbelerin kalıntıları

Mümtaz'er Türköne 2012.05.25

Darbelerle hesaplaşabilmemiz 12 Eylül 2010 referandumunun eseri. Anayasa'nın 145. maddesinde yapılan küçük bir değişiklik, darbelerin ve darbecilerin yargılanabildiği büyük çıkışı açtı.

Bugün darbecilere karşı kükreyen aslanların bolluğuna bakarak, artık darbe korkusunun aşıldığı görülüyor. Türkiye bundan sonra demokrasi ile yönetilecek. Kimse halkını düşman, ülkeyi de işgal edilecek düşman toprağı gibi göremeyecek. Silahını doğrultup, "bu ülkeyi ben yöneteceğim" diyemeyecek.

Ancak mesele darbelerden ibaret değil. Darbelerin zihnimize, hayatımıza, kurumlarımıza yerleşmiş kalıntıları büyük ölçüde duruyor. Bu kalıntıları sorgulamak ve temizlemek için sağlam bir ölçüye ihtiyacımız var. Çünkü çoğu karşımıza bambaşka bir kılıfta çıkıyor. Askerî vesayet düzeninin oluşturduğu bir kültür atmosferinin içinde nefes alıp veriyoruz. Bize doğal gelen, hiç sorgulamadığımız kurallar ve gelenekler, bazen doğrudan bu kültürü sürdürmeye yarıyor. Sağlam ölçüyü demokrasinin kendisi veriyor: Karşınıza çıkan kural, gelenek veya her neyse halkın iradesine ve tercihine saygı gösteriyor mu?

Anayasa yazılırken şayet "kurucu irade" safkasasını, halkın iradesinin üzerine koyuyorsanız bilerek veya bilmeyerek darbeciliğı meşrulaştırmış oluyorsunuz. 1982 Anayasası'nı yapan beş generalin iradesini, bugünkü Parlamento'nun üzerine yerleştirmek gibi. Halkın yanlış kararlar verebileceğı kuşkusunu, bir siyasî sistemin temel dayanaklarından birini oluşturuyorsa, o düzende sadece darbeciler elini kolunu sallayarak dolaşabilirler. Demokrasi hacir altındadır. Ve mutlaka bir vâsiye ihtiyaç vardır.

Eğitim kurumlarında küçücük yavruları askerî disiplin altına alıyorsanız, darbecilere itaatkâr nesiller yetiştiriyorsunuz demektir. Yanaşık düzen eğitimi gibi çocuklar komutla adım atıp, tek sıra halinde uygun adım yürüyorsa, darbe sabahı verilen emirlere de itiraz etmeden uyacaktır. İnsanın kişiliğini yok eden, onu adı her ne olursa olsun bir bütünün parçası olarak gören eğitim, darbe düzeninin kitle ruhunu oluşturur. İtiraz etmek, tartışmak ve farklı bir görüş dile getirmek yasaklanmışsa, darbenin geri dünyası ile uyum sağlanmış olacaktır.

Bu sene gençlerin bir festival havasında kutladıkları 19 Mayıs Bayramı mı, yoksa komutla toplu halde aynı hareketleri tekrarlamaları mı, darbe günü darbecilerin aradıkları manzara olacaktır? Hangisi? Özgürlük mü, disiplin mi? Statlarda gençlerin aynı kıyafetle ip gibi dizilmeleri mi, yoksa bir sevince gönüllerince ortak olmaları mı?

Ya birbirine kuşkuyla bakan insanlardan oluşan bir toplum mu? Yoksa güven içinde işine gücüne bakan insanlar mı? 28 Şubat sürecinde Diyarbakır'da bir astsubay fişleme yapmak için camiye gidiyor. Amiri de onun kuyusunu kazmak için, camide görev başında iken resmini çektirip fişliyor. Benzer saçmalıklara o dönemde çok rastlandı. Bu şartlar altında darbeden yana olmak bile insanları kurtarmıyor. Darbe ortamı demek, her an kişisel bir hesaba kurban gitme ihtimalinin bulunması demek. 27 Mayıs darbesinde Demokrat Parti'ye oy verenler "kuyrukçu" olarak aşağılandı. Böyle ortamlar her durumu kişiselleştirmeye ve keyfileştirmeye müsaittir. Her şeyin şeffaf hukuk kurallarına dayanması gerekir. Bir kişisel hesabın kurbanı olma ihtimali, darbe dönemleri ile bugünü farksız hale getirecektir...

Pazar günü, 27 Mayıs darbesinin 52. yılını idrak edeceğiz. Bu sefer ilk defa, darbeler tarihine noktayı koymuş, defteri kapatmış olarak 27 Mayıs'ı masaya yatıracağız. Türkiye darbelerden çok çekti. Ama hâlâ kalıntıları hayalet gibi aramızda yaşıyor. Siyasal sistemin ve kültürün bu kalıntılardan bütünüyle arınması lâzım. Cevap yukarıda koyduğum ölçüde: Anlamından kuşku duyduğumuz her kuralın, geleneğin ve âdetin demokrasiye katkısını sorgulamamız gerekiyor. Tam bir arınma için belki darbelerle yetişen bir neslin, demokrasi hayallerini gelecek nesillere bırakmasını bekleyeceğiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

27 Mayıs'ın yeniçerileri ve askerleri

Mümtaz'er Türköne 2012.05.27

Rüştü Erdelhun'un anıları, 27 Mayıs'ın en kritik bölgesine, askerî cepheye ışık tutuyor.

Asker darbe peşinde; peki Genelkurmay başkanı ne ile karşılaşılıyor? Keskin hiyerarşisi ve disiplini ile övünen kurumun başındaki isim, darbenin önde gelen mağdurlarından biri haline geliyor. Onun hikâyesi, 27 Mayıs'ın aslında bir kazan kaldırma hadisesi olduğunu anlatıyor. Subayları tarafından tutuklanan, hakarete uğrayan bir Genelkurmay başkanı. Üstelik içinde ömrünü geçirdiği kurumu yıpratmamak adına, karşılaştığı işkencelerden bahsetmeyen bir asker. Darbenin çıplak mantığını ele veren bir anekdot: Darbeciler, tutukladıkları Genelkurmay başkanına başlarına geçmesini, yani devlet başkanı olmasını öneriyor.

Demokrasiye ve hukuka bağlılığı yüzünden bu teklifi reddeden şerefli bir asker ve gücü ellerinde tutmak için her yola başvuran başıbozuklar. Erdelhun'un anılarında gerçek askerin 27 Mayıs'ı var. Millî Mücadele'de dağda gezen asker kaçaklarının teşkilat kurup Ankara'da Meclis'i bastıklarını ve hükümet kurduklarını tahayyül edin. Alın size 27 Mayıs.

Erdelhun'un 27 Mayıs darbesi ile Balkan Savaşları esnasında ordunun siyaset batağına yuvarlanması arasında kurduğu paralellik tarih şuuruна sahip bir askerin sağlam ölçülerini ve muhakemesini yansıtıyor. Osmanlı İmparatorluğu, askerlikle siyaseti karıştıran subaylar yüzünden dağıldı. I. Balkan Savaşı'ndan sonra Edirne

Bulgarların eline düşünce, "Aman kalsın, Enver zorda kalır" diyen subaylar vardı. 27 Mayıs darbesi başlangıcı ve devamı ile bu bataklığın çok sayıda örneğini verdi. Darbeciler herhangi bir ilkeye değil, kişisel hesaplara dayalı olarak kendi içinde parçalara bölündü. Gasp ettikleri devlet iktidarını birbirlerinden kıskandılar. Darbenin getirdiği iktidar nimetlerinden yararlanamayan subaylar "benim neyim eksik" diyerek cuntalar oluşturmaya girişti. Türk Silahlı Kuvvetleri Birliği adıyla, askeri sürekli devlet yönetiminde tutacak illegal siyasî partilere benzeyen örgütler kuruldu. Ordu, gündelik siyasî olayların içinde yer alan bir siyasî merkeze dönüştü, daha doğrusu hiziplere bölündü. Görünürde Balkan Savaşları gibi bir felaketle karşılaşılmadı. Çünkü Türkiye'nin savunması NATO'nun kefaletinde idi. Askerin siyasete ayıracak çok zamanı vardı. Asıl kaybı ülke yaşadı. Devletin çivisi çıktı. Küstah, serkeş ve cüretkâr subayların, askerî hiyerarşiyi ve disiplini alt-üst ettiği, siyaseti tanzim ettiği bir anarşi dönemi başladı. Devlet terbiyesi ve siyasî asaleti ile maruf bir millet, bu darbeci parazitlerin kanını sülük gibi emmesine tahammül etmek zorunda bırakıldı. Ülke fakirlikten kurtulmaya çalışırken hazinelerini ve çok hassas dengelerini kaybetti. Bu serkeşliğe karşılık çok ağır bedeller ödendi. Siyaset, silahın ve gücün belirlediği bir zorbalık mücadelesine dönüştü.

27 Mayıs'ın "kudretli albayı" Türkeş, 14'lerin arasında tasfiye edildikten sonra geride bıraktığı cuntacı arkadaşları için "ne idüğü belirsiz Yeniçeri bozuntuları" tabirini kullanır. Darbecileri bir darbeciden daha iyi mi tanıyacağız?

27 Mayıs'ta devlet bütün kurumlarıyla darmadağın oldu. Geçen 50 yıl boyunca tekrar toparlanamadı. Bugün askerlerin sanık olarak yer aldığı davalara, 52 yıl önce açılan bu çığıra son verme gayreti olarak bakabiliriz. Devlet toparlanıyor, yeniden hukuka avdet ediyor. "Yeniçeri bozuntuları" ıslah ediliyor.

Rüştü Erdelhun bize 27 Mayıs'ı askerlerin değil, "Yeniçeri bozuntuları"nın yaptığını anlatıyor. Bütün darbelerin anası olan 27 Mayıs, eşkiyayı hükümdar haline getirdi. Eşkiya, işbirlikçileri buldu ve bir düzen kurdu. Gerçek askerleri ordudan tasfiye etti. 200'den fazla generalin ve 3000 subayın ordudan atılması, Türk ordusunun darbeciler eliyle dağıtıldığını ve yeni bir ordu hiyerarşisi oluşturulduğunu gösteriyor.

Erdelhun'un şahitliği ezberlediğimiz kalıpları değiştiriyor. Türk ordusu darbeci değil. Darbeyi askerler değil, "Yeniçeri bozuntuları" yapıyor. Şayet askerler yapsaydı, Erdelhun'u ve ordudan atılan yüzlerce generali ve binlerce subayı nereye koyacaktık? Hele bir şeref ve asalet abidesi olan Erdelhun'un kendisini?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Uludere'den çıkış

Mümtaz'er Türköne 2012.05.29

Uludere katliamı, AK Parti hükümeti için bir bataklığa dönüştü. Bu bataklık 34 insanın kanı ve hepimizin gözyaşları ile oluştu. Başka bir şey değil, Türkiye'nin vicdanı, hükümetin bu bataklıktan elini kolunu sallayarak çıkmasına izin vermiyor.

Devlet sürekli patinaj yapıyor; Başbakan bu krizi tırmandırarak çözmeye çalışıyor. Bugün AK Parti grubunda, muhtemelen pazar günü Arena Stadı'ndakinden bir üst perdeye geçerek "hodri meydan" diyecek. Yanlış. Bu

mesele öfke şimşekleri ile aydınlatılıp çözülecek bir dava değil. Toplumun vicdanı kanıyor. Bu kanı durdurup, Uludere bataklığını ihtimam ve saygı ile hep birlikte kurutmamız lazım.

Uludere, çok yönlü bir sembole dönüştü. Kürt vatandaşlarımız, bu katliam üzerinden Kürt olmayanları, AK Parti'yi ve devletin bütün kurumlarını samimiyet ve güven testine tabi tutuyor. Haklılar. Çünkü bu mesele, içinde siyasî tutumların, önyargıların olmadığı insanî bir dava. Mesele devlet ise devlete bağlı Kürt vatandaşlar bunlar. Üstelik yoksullar. Ekmek davasındalar. "Hata yaptık, özür dileriz" dışında söylenecek bir söz yok.

Ben bir Türk olarak, Kürt vatandaşlarımla bu ülkede özgür ve onurlu, üstelik barış içinde bir hayat sürmek istiyorsam bu katliamın hesabını sormakla mükellefim. Sormazsam namerdim. Kürt kardeşimi günahsız yere öldüren devlet ona ne kadar uzaksa bana da aynı mesafede duruyor. Orda katledilen benim vicdanım. Devletin dilemediği özrü ben diliyorum. Devletin hissedemediği acıyı ben hissediyorum. Hissedemezsem kardeşlik hukuku nerede kalır? Devletten hesap sormazsam, ona nasıl hesap veririm? Devleti adam etmeden, benim adam olma ihtimalim var mı?

Devlet kim? Uludere'de oluşan bataklığın sırrı bu soruda saklı. Bütün öfkemi dizginleyip, sabırla anlamaya çalışıyorum. Devlet bugün sadece AK Parti hükümeti. Bir yandan hepimize dönüp hesap vermek durumunda, bir yandan da onu devlet haline getiren kurumlara sahip çıkmak zorunda. Darbeler tarihini sona erdirip Yeniçerilerin hakkından gelen bir hükümet, güven vermek için emrindikleri korumaya çalışıyor. Uludere, asker için emrine girdiği hükümete olan güveni teste dönüşüyor. Karşı tarafta bizler yani halk hesap soruyoruz. Devlet iktidarını bizim irademize rapt etmekle görevli hükümetin, hata yapanları bulup hesabını kesmesini bekliyoruz. 34 vatandaşı "hata eseri" öldüren bir devlet, benzer hatalardan başka nasıl kurtulur? AK Parti hükümeti oyunu aldığı halkla, dizginlerini ele geçirdiği devlet arasında sıkışıp kalıyor.

Uludere'den çıkışın tek yolu var. Bir tek kişinin etini kuşbaşı doğrayıp, sağda solda hırlayan köpeklerin önüne atmak. Sonra kalan parçalarını Uludere bataklığına gömüp üzerinden devlet denen devasa aracı geçirmek. Saygısızlığı, sevimsizliği, şefkatsizliği ve vicdansızlığı bu şekilde devletten temizlemek. Özürse, bundan daha büyük özür olur mu?

"Başbakan adamını harcamaz" diyorlar. Doğru, bugüne kadar harcamadı. Ama bugün durum farklı. Dün adam harcamak zaaf işaretiydi. Güç ve iktidar sahipleri dağdan bir taş koparma peşindeydi. Bugün o başı isteyen biziz. Bizler güç ve iktidar sahibi değiliz. Bizler Başbakan'ın, Uludere için içten içe akıttığı gözyaşlarını hissedenleriz. O koca dağa omuz verenleriz. Başbakan'ın yüreğini ve hassasiyetini devlette bir karakter olarak görmek isteyenleriz. Devletimizden emin, bu topraklarda yaşama derdindeyiz.

Uludere bugün sadece Uludere değil. Kan ve gözyaşı ile oluşmuş koca bir bataklık duruyor orada. Bir yığın sorunun cevabını o bataklıkta arıyoruz. Halkın iktidarı, devletin hata yapmasını engelliyor mu? Bizim adımıza hesap soruyor mu? Uludere'nin hesabı sorulmadan Kürt sorunu çözülür mü? Onca zorluk ve sıkıntı içinde rikkatsiz ve üslupsuz bir bakanın yükünü, bu ülke taşımaya mecbur mu? Bir fani bedeninin üzerindeki baş kopartılıp siyasî mevtaya dönüşecek ve koca ülkeye hayat verecekken neden hâlâ o omuzların üzerinde duruyor?

Kan, gözyaşı ve beş aydır dinmeyen bir acı ve cevabını aradığımız sorular. Kriz ise daha büyüğü var mı? Fırsat ise tek bir kişinin artık siyasî ömrünü tamamlamış fani bedeninde duruyor.

Çete ve ordu

Mümtaz'er Türköne 2012.05.31

Canlı yayında, moderatörümüz sosyal medyadan gelen bir soruyu ilettil. İzleyici bana "Atatürk'ten korkmuyor mu?" diye soruyordu.

Atatürk'le Atatürkçülük arasındaki farkı anlatırken ve Atatürkçülüğün 27 Mayıs darbesinden sonra icat edilmiş ilkel bir darbe ideolojisi olduğunu söylerken hep aynı mugalata ile karşılaşuyorum. Bu darbe ideolojisi hakkında yaptığım eleştiriler hemen el çabukluğu ile Atatürk'e yönlendiriliyor ve "Atatürk düşmanı" ilan ediliyorum. Yine de "Atatürk'ten korkmuyor mu?" sorusu beni saçmalığı yüzünden şaşırttı. "Niye korkayım ki, mezarından mı çıkacak?" dedim ve bu sorunun kaynağını açıklamaya giriştim. Atatürkçü darbeciler arkasına saklandıkları Atatürk heykellerini özel olarak "korkutucu" bir şekilde yaptırmayı âdet edinmişti. 28 Şubat sürecinde Sincan meydanına dikilen "tebessüm eden Atatürk heykeli" darbeciler arasında büyük bir infiale sebep olmuş ve hemen kaldırılmış, yerine alelacele "çatık kaşlı Atatürk heykeli" yerleştirilmişti.

Resmî olarak korkmam gereken şeylerin hiçbirinden korkmuyorum. Bunun sebebi galiba cesaretim değil. Eğitim hayatım boyunca uğradığım kazalar yüzünden, bu öğretilen korkuları bir türlü edinemedim. Liseyi bitirene kadar her sene ikmale kalan -ilkokul dahil-, öğretmenlerimin çalışkan ve uslu sınıf arkadaşlarına yaramaz ve tembel modeli olarak örnek gösterdikleri bir öğrenci oldum. Okul dışında aklıktan çıkmış bir hayvan gibi kitaplara saldırırken, okul ve ders kitapları bir türlü ilgimi çekmedi. Bugün sahip olduğum bilgilerin ve davranışların hiçbirini okuldan ve öğretmenlerimden edinmedim. Sık sık yüzüm duvara dönük aldığım tek ayak üzerinde durma cezalarında, kara tahtanın üzerindeki Atatürk resmine daldığım olurdu. Çok sevdiğim ve özlediğim dayıma benzettiğim için olsa gerek, çatık kaşlarından korktuğumu hiç hatırlamıyorum. Bu yüzden öğretilmiş korkuları bir türlü anlayamıyorum. Hayaletlere inanmadığım için de kimsenin ruhaniyetinden korkmuyorum.

Galiba bu yüzden on yıl kadar önce NTV'de bir canlı yayında, Batı Çalışma Grubu'nun bir çete olduğunu söylerken ortalığın buz kesmesine de şaşırmıştım. Beni şiddetle tel'in eden Tuncer Kılınç Paşa'ya, "Sayın general, peki görev yaptığınız süre zarfında hiç elinize içinde BÇG lafzı geçen resmî bir evrak geçti mi?" diye sorduğum soruya, "Hatırlamıyorum." cevabına diğerlerinin şaşırmamasına da takılmıştım. 28 Şubat soruşturmasının BÇG üzerinden "çete soruşturması" olarak sürmesi bugün çete işlerinin, ordu üzerinden başımıza nasıl bela edildiğini anlamamıza katkı sağlıyor.

Balyoz davası sanığı iki amiralin, ortaya düşen ses kayıtları eğer doğruysa çete işlerinin ruh dünyasını ele veriyor. Bir ordu "bu ülke ancak iç savaşla kendine gelir" der mi? "Çocuğuna kadar" işi uzatır mı? Ülkenin içine yuvarlanacağı ekonomik krizden medet umar mı? Bir ülkenin ordusunu neresinden tutup bu lafların söylenebileceği bir kurum haline getirebilirsiniz? Öyleyse çetedir, çete...

Osman Can, dünkü -her zaman olduğu gibi- su gibi akan yazısında 27 Mayıs'ın bir çete işi olmadığını söylüyor. Gerekçe olarak, 27 Mayıs sonrasında olanların "38 subayın ipini koparması eylemi" ile açıklanamayacağını öne

sürüyor. Yıldırım Oğur'la da bir panelde benzer fikir ayrılığına düşmüştük. Bu fikir ayrılığını, bugün ülkenin bulunduğu kavşak adına önemli görüyorum.

Ben fikrimde ısrarlıyım. Çete ile ordu arasındaki farkı yerli yerine oturtmadan, darbelerin mantığını kavrayamayız. 27 Mayıs'ta darbeyi yapan bir çeteydi. Başta CHP olmak üzere, anlı şanlı profesörlerinden sermaye kesimine kadar bu çetenin peşine takılanlar olması durumu değiştirmez. Sadece 27 Mayıs'tan sonra kurulan düzeni, askerî darbe düzeni değil, hukukun hiçbir şekilde içine sığdıramayan bir çete düzeni haline getirir. Tıpkı 28 Şubat'ın kurduğu düzen gibi.

27 Mayıs'ta ordu Rüşti Erdelhun'du. Zaman'daki yazı dizisi o tarihte çetecilerle askerler arasındaki farkı, yani hukuk çizgisini somut olarak yansıtıyor. 27 Mayıs bir çetenin marifetiydi. Sonrasında edindiği onca işbirlikçiye rağmen kurduğu anayasal düzenin demokrasi ve hukuk kalıbına bir türlü oturmaması, bu gerçeği kanıtlamıyor mu?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çetelerin sosyolojisi ve Erdelhun Paşa

Mümtaz'er Türküne 2012.06.01

İki amiralin medyaya düşen ses kayıtları, şayet doğru ise Türkiye'yi bekleyen tehlikeyi haber veriyor. Darbecilik ve askerî vesayet, zorbalıkla ülkeyi yönetme alışkanlığı demek.

50 yıldır zorbalıkla bu saltanatı sürenlerin kolay vazgeçmeyeceği aşikâr. Canavar bir yerlerde uykuya yatmış bekliyor. Üstelik bir de görülecek bir hesap var. Konuşan amiraller intikam duygularını kontrol edemedikleri için tedbiri elden bırakıp kin kusuyorlar.

Çete, ince hesaplar yapıp, derinlerde tezgâhlar hazırlayıp bir sabah ansızın ülkenin başına çöreklenebilir mi? Olmayacağının garantisi yok. Bir anlık rehavet, boşluk, gaflet; her ne dersiniz deyin, üç beş -Türkeş'in tabiriyle- "ne idüğü belirsiz Yeniçeri bozuntusu" Genç Osman'ı türlü hakaretlerle Yedikule zindanına sürükleyebilir. Çılgın Türkler, çılgınca bir planı uygulamaya sokabilir.

Zaman Gazetesi büyük bir gazetecilik olayını başardı. Rüşti Erdelhun'un tuttuğu notlar, tam da bugün sorduğumuz bu sorunun cevabını veriyor. Harbiyeliler üzerinden tezgâhlanan nümayişler ve sonrasında olaylara karışanların serbest bırakılmasını alalım. Daha nice işler. Bugün, Genelkurmay'da Balyoz sanıklarının dışarıya çıkartmak üzere bir kanun taslağı gerçekten hazırlanıyorsa, aynı yöntemler işlemiyor mu? Amiral "aç bırakacağız" diyor. "Çocuklarına kadar" diyor. Üzerime alınıyorum; ama daha önemli bir şey var. Bu iş darbecilerle benim aramda bir meseleden ibaret değil. Ülkeyi iç savaşa sürüklemekten, ülkeyi derin bir ekonomik krize sokmaktan bahsediyorlar. Elinde benzin bidonu ülkeyi ateşe verecek. İç savaş hangi taraflar arasında çıkacak? PKK, eylem yapmayı bırakıp bu generallerin önünü açsa, kısa zamanda maksadına ulaşmaz mı?

Çetelerin sosyolojisine, hatta psikolojisine eğilmemiz lâzım. Burada marazî şeyler var. Ülkeyi ateşe vermekle, askerin üzerindeki şerefli üniforma ile, askerlik mesleğinin onuru ile en küçük bir bağlantı kurabilir misiniz?

Tam tersine bunlar en fazla çelişen şeyler değil mi? Öyleyse bir şeyi anlamamız lâzım. Çete, çetedir. Örgütlü biçimde suç işleyerek çıkar sağlayanlar kim olursa olsun, hangi sıfatı taşırsa taşısın aralarında zerre mikyas fark yoktur. Üzerinde üniforma bulunması, ordunun "girilmez" yazılan odalarına saklanarak gizlilik içinde iş yapmaları, ellerindeki silahlar, yetkiler ve imkânlar sadece verecekleri zararı büyütür. Küçük bir kasabadaki çete, sadece o kasabanın ahalisine hayatı zindan eder. Genelkurmay karargâhına sızmış olanı ise bütün ülkeyi ateşe verir.

27 Mayıs'ta bir çete önce orduyu, sonra Türkiye'yi ele geçirdi. 235 generale karşı 15 generalin kalması, darbe yapan 37 askerin 6 bin subayı ordudan atması, durumu açıklamak için yeterli değil mi? Birilerini aç bırakmaktan bahseden amiralin söyledikleri de gerçekleşti. 27 Mayıs'ın öncelikle asker üniforması taşıyan mazlumu çoktur. Bir İstiklal Harbi gazisi ve meslek hayatı kırksız olan Orgeneral Rüştü Erdelhun'un rütbelerinin sökülerek er statüsüne indirilmesi, tam olarak "aç bırakmaktan" bahseden amiralin kinini ve nefretini yansıtmıyor mu? Allah'tan Rüştü Erdelhun Paşa'nın çocuğu yokmuş.

Bu işler asker işi değil, çete işi. Bu ayırımı dikkat etmemiz, Türkiye'yi çetelere teslim olmaktan kurtaracak hassas çizgiyi veriyor. Türkiye'nin bir orduya ihtiyacı var. Üstelik işini hakkıyla yapan ve caydırıcılığı yüksek bir orduya. Güçlü bir orduya sahip olmanın yolu da, askeri siyaset batağından çekip çıkarmaktan ve orduyu çetelerden temizlemekten geçiyor. Ergenekon ve Balyoz soruşturmalarının, "içerden" gelen belge ve bilgilerle bugünkü olgunluğa ulaşması, bu bilincin orduda mevcut olduğunu göstermiyor mu?

Askerî vesayet düzeni, kronik iktidar boşluğu ile paralel yürüdü. Ordu örgütlüydü, iyi eğitimliydi ve NATO şemsiyesi altında siyasetle uğraşacak boş vakti vardı. Bugün Türkiye her sektörde ordusundan daha ileri bir noktada. İktidar geride boşluk bırakmıyor. Bize düşen, askeri bir kenara bırakıp çetelere odaklanmak. Bildiğimiz türden çetelere.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Günah keçisi kim olacak?

Mümtaz'er Türköne 2012.06.03

"Günah keçisi", Yahudi inancına ait bir toplumsal rahatlama biçimi. Her yıl bir keçiye sembolik olarak günahlar yükleniyor ve taşlanarak çöle kovalanıyor. Böylece insanlar bir yıl boyunca işledikleri günahlardan sıyrılmış oluyor. Günahları yüklenen keçi, insanları tertemiz kılıyor.

Kötü olanın açıklanması ve kontrol altına alınması gerekir. Uzakdoğu dinlerinde karanlık aydınlıktan daha önemlidir. Şeytana benzer figürler inancın asıl yükünü omuzlar.

Her toplumun kötü adamlara ihtiyacı var. Hatta iyi adamlardan daha çok. Kötüler olmazsa iyilerin kıymetini kim bilecek? Ahlâksızlar olmasa ahlâkın, doğruluğun değeri nerde kalacak? Başarılı filmlerin ikna edici olması gerekir. İhtiyacınız olan, inandırıcı bir kötü adamdır. İyi adamlar beş aşağı beş yukarı birbirine benzer. Bir senaryoyu parlak kılan, oluşturduğu kötü adamdır. Dikkat edin beğendiğiniz filmler veya diziler hep kötü adam konusunda orijinal olanlardır.

Günah keçisi, rekabetin olduğu toplumsal ve siyasal alanda daha derin bir ihtiyaç olarak karşınıza çıkar. Hep tekrarlanan bir gerçek: 28 Şubat heyulası olmasaydı AK Parti ve lideri iyi adam rolüne soyunabilir miydi? Türkiye'nin yaşadığı son on yıl banka hortumcularının, komplocu darbecilerin, patrona bağlılık yemini etmiş gazetecilerin gölgesi altında şekillendi. Kötüler ve kötülükler hâlâ çok uzakta değil. 12 Eylül davası başladığında, 28 Şubat soruşturmasında yeni dalgalar geldiğinde, Ergenekon veya Balyoz davası sanıklarının ses kayıtları ortalığa düştüğünde bu kirli geçmiş dokunacak kadar yakınımıza geliyor.

Ama artık yetmiyor. Bu kirli geçmiş siyasetin günah keçisi ihtiyacını karşılamaya yetmiyor. Darbe ihtimali gündemden uzaklaştıkça iyilerle kötüler arasındaki amansız savaş cazibesini kaybediyor. Daha sağlam bir günah keçisi arayışı başlıyor.

Dünyada cenneti kurmak imkânsız olduğuna göre, birilerinin kötü adam olması lâzım. Bulamazsanız? İcat etmekten başka çare yok.

Türkiye'nin sıcak gündemleri bu ihtiyacın göstergeleri değil mi? Kürtaj tartışmasını alalım. Kürtaj tartışması, Başbakan Erdoğan'ın gündem belirleme gücünün en son örneği idi. Kılıçdaroğlu ilk defa oyuna gelmedi ve bu gündemi reddetti. Erdoğan istediği anda bir gündemi kapatıp yenisini başlatıyor. Bunun sebebi sanıldığı gibi medya üzerindeki etkisi değil; belirlediği gündeme sazan gibi takılanların tartışma usulü konusundaki zaafı. Başbakan bu zaafı çok iyi biliyor ve ustaca kullanıyor. Sözü'nün nasıl algılanacağını, nasıl tartışılacağını ve neler söyleneceğini adeta kendisi belirliyor.

Kürtaj, kişinin mahrem özel hayatı ile siyasetin engin bozkırları arasında kesişme alanı en geniş olan konu. Dünyanın her yerinde böyle. ABD'de Cumhuriyetçiler Federal Mahkeme üyelerini sırf kürtaj yasağını yeniden getirmek için değiştirmek istiyorlar. Her ülke ikiye bölünmüş vaziyette. Katolik inancının yaygın olduğu ülkelerde ise daha da ilerde. Kürtajı savunanların düştüğü hata ise kendilerini bu tartışmaların üzerinde mutlak hakikati temsil eden taraf olarak görmeleri. Peki günah keçisi bu tartışmada hangi tarafta duruyor?

Kadın örgütleri doğal olarak ayaklanıyor. AK Parti geleneksel aile değerleri ile bir devletin nüfus politikası arasında bağlar kuruyor. Tartışmanın cazibesi, iki tarafın da karşısındakini bir günah keçisi olarak açık hedef haline getirme yeteneğinden geliyor. Kimin keçisi daha sağlam, kimin taşları daha isabetli?

Demokratlar ve muhafazakârlar ayırımı, tam da kürtaj tartışmasına bire bir oturan, yeni günah keçileri arayışı hakkında açık bir fikir veriyor. Düzlem farkı gözden kaçıyor. Birincisinde bir tek keçi, allanıp-süsleniyor ve çöle taşlanarak kovalanıyor. İkincisinde ise birikmiş taşlar şeytana atılıyor; doğrudan şeytan taşlanıyor.

Günah keçisi taşlamanın dayanılmaz cazibesinden kurtulmak mümkün mü? Sevgili İhsan Dağı'nın attığı taşlar hedefi buluyor mu? Nasıl olsa demokrasi var. Demek ki enine boyuna tartışabiliriz.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tıklayınız**

Kamera

Mümtaz'er Türköne 2012.06.07

CHP lideri ile Başbakan arasındaki dünkü görüşme, tam üç yıl önce gerçekleşecekti. Konu yine "demokratik açılım"dı. O zaman CHP'nin başında olan Deniz Baykal, Başbakan Erdoğan'ın görüşme talebine "kameralar önünde olursa tamam" cevabını vermişti.

AK Parti bu şartı bir şov olarak yorumlamış ve bu çok önemli randevu gerçekleştirememişti.

Dün, bu gecikmeli görüşme bu sefer CHP'nin talebi ile ve kameralar olmadan yapıldı. Normal olan, bu diyalogun gerçekleşmesi. Partiler bir araya gelip canımızı yakan sorunları görüşmeyi bile beceremiyorsa, sorumlusu kamu vicdanında mahkûm edilir. Temsil yeteneği olan siyasî partilerin görüşleri değerlidir. Muhatap alınmaları, en azından saygı görmeleri gerekir. Geçmişte CHP'nin, bugün MHP'nin görüşmeyi reddetmesinin demokratik ölçülerde hiçbir gerekçesi olamaz. Kimse kimsenin malını alıp kaçmıyor; herkes zihnindekini, ufkundakini masaya koyuyor. Sonunda katılmamak veya karşı çıkmak hakkınız zaten saklı iken, diyaloga engel koymanın koyana da ülkeye de faydası olmaz.

Demokrasi gücünü şeffaflıktan alır. Ülke sorunları hakkında gizli saklı şeylerin kalmaması, suistimali önler; çözümün önünü açar. Dedikodular yerine gerçek bilgilere dayanan siyaset genel çıkarlara hizmet eder. Olan biten her şeyin koca bir kameranın merceğinden bizim gözlerimize intikal ettiğini düşünün. Mercek önce görüntüyü tersine çevirir. Olan biten her şey tuba ağacı gibi başı aşağıda, kökleri dışarıda durur. Sonra demokratik tartışma ortamı gerçekleri yerli yerine oturtur.

Kürt sorunu herkesin mutabık olduğu esaslar etrafında çözülmeyecek. BDP aşırı özerkliğe uzanan taleplerde bulunacak. MHP üniter-ulus devleti tavizsiz şekilde savunacak. CHP lideri, ulusalcı hassasiyetlerini "şehit ailelerinin dilekleri" ile sınırlandırıp AK Parti'nin çözümüne ortak olmaya çalışacak. Ama herkes eteğindeki taşı dökcek. Hayal ürünü paranoyalar ve akıl ötesi ulusalcı hedefler gerçeğin zorlu örsünde o atılan taşlarla dövüle dövüle biçimlenecek. Sonunda ortaya çıkan çözüm, herkesin katkısı ve etkisi olan bir paydaya dönüşecek. Bütün bunların olabilmesi kameranın her ayrıntıyı görüş menzilimize olduğu gibi ulaştırmasıyla mümkün. Özgür tartışmalar, tersine duran gerçeği ayakları üzerinde yeniden önümüze dikecek.

Zaman Gazetesi iki gündür, hükümetin tasarladığı 250. madde değişikliği ile ilgili etkili bir gazetecilik yapıyor. Bugün en çok ihtiyaç duyulan eksikliği, yani gerçeği Zaman'ın verdiği bilgiler ve uyarılar ortaya çıkartıyor. AK Parti, son on yıl zarfında Türkiye'yi kökünden değiştirecek cesur adımlar attı. Daha iktidarda iken tarihe mal olan büyük başarılar. Akılcı, dengeli ve gerektiğinde cesur politikalarla askerî vesayetin sona erdirilmesi bu başarıların başında geliyor.

Eski zamanlarda büyük emeklerle vücuda getirilen eserlerin küçük bir hata ile yerle yeksan olması şu mecazla anlatılır. Hattat koca bir parşömene gece boyu uğraşarak inci gibi bir metin yazar. Mürekkep hokkasının yanında yaldız hokkası durur. Mürekkep ıslak iken yazının üzerine rıh dökülünce, elinizde pırıl pırıl parlayan bir vesika kalır. Peki bir de rıh yerine mürekkep hokkasını döktüğünüzü düşünün.

250. madde projesi, AK Parti'nin on yıllık emeklerinin üzerine rıh yerine mürekkep hokkasını dökmeye benziyor. Gerçekten sağlam bir pazarlık yapıldıysa ve uzlaşmaya varıldıysa? Doğruluğunu veya garantisini test edeceğimiz tek ölçü şeffaflık. Aksi takdirde AK Parti de sonuçtan emin olmamalı. Açık ve şeffaf bir tartışma ortamı, niyet ikrarı ve garantiler olmadan güven olmaz. Her şeyin o koca kameranın merceğinin önünde olup bitmesi lazım.

Demokrasiler ve demokratik yönetimler her zaman örgütlü-imtiyazlı grupların tehdidi altındadır. Asker vesayet sevdasından vazgeçti. Darbecilerin bileği masada bükülü duruyor. Ama hâlâ masada oturuyorlar. Henüz sağlıklı işleyen demokratik rejimin garantilerine sahip değiliz. Önce bu teminatlar devreye girmeli. Sonra? Sonrası kolay.

Gözümüzün önünde olup bitmeyen hiçbir uzlaşmaya evet diyemeyiz. Kamera çalışmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cehennemden odun çalmak

Mümtaz'er Türköne 2012.06.08

Bekir Bozdağ'ın dünkü açıklaması da, endişeleri gidermekten çok uzak. Endişe şu: Özel Yetkili Mahkemeler'in yetkilerini sınırlayan kanun değişikliği ile Türkiye, taşların tutulduğu, köpeklerin ise serbest bırakıldığı köye dönecek.

Hani şu kış günü gittiği köyde köpeklerin saldırısına uğrayan adamın dediği gibi: Toprak donmuş yerden bir taş sökmek imkânsız; lakin köpeklerin hiçbiri bağlı değil. Yargı Paketi içine yerleştirilecek 250. madde değişikliği ile ilgili taslak aşağı yukarı belli. Özeti: Anayasal düzene karşı işlenen suçlara özel mahkemeler bakamayacak. Bunun iki anlamı var. Birincisi savcının delil toplama yetkileri kuşa dönecek. İkincisi, yargılananların tutukluluk hallerine son verilecek.

Taşların nasıl bağlandığını anlatmanın en kestirme yolu şu: Mevcut haliyle 250. madde olmasaydı bugün devam eden Ergenekon, Balyoz gibi davalardan hiçbiri olmazdı. 28 Şubat soruşturması açılmazdı. Kimse tutuklanamazdı. Kimse yargılanamazdı. Dosyaya giren delillerin hiçbiri toplanamazdı. Kuvvetle muhtemeldir ki bugün tutuklu olan darbeciler, karargâh binalarında kapısının üzerinde "toplantı var" ışığının yandığı geniş salonlarda, üzerinde garson kıyafeti olan askerin getirdiği çayların ve kahvelerin eşliğinde yeni darbe planları yapıyor olurlardı. Belki de bir darbe olmuş, hükümet devrilmiş, demokrasi askıya alınmış olurdu. Bugün asker-tutukluların yerine, siyasetçi-tutukluların ziyaretçileri sabahın erken saatlerinde Silivri yolunu tutmuş, götürdükleri temiz çamaşırların arasına leylak kokulu sabunlar koymanın derin tefekkürüne dalmış olurlardı.

Peki 250. madde bugün değişir, darbe davaları normal mahkemelere devredilirse ne olur? Bu sorunun iyimser ve kötümser iki farklı cevabı var. İçerde tutuklu kimse kalmaz. Aylarını Silivri'de ve Metris'te geçiren generaller birliklerinin başına geçer, emir subaylarından teknil alırlar. Sonra da, derslerini almış olarak sadece ülkeyi savunmak göreviyle ilgilenmeye ve darbe komplolarından uzak durmaya çalışırlar. Bu iyimser ihtimal. Ya aksi olursa? Medyaya düşen ses kayıtlarında öfkeyle dile getirdikleri gibi ülkeyi yangın yerine çevirmeye, iç savaş çıkartarak yönetimi ele geçirmeye kararlı iseler?

Ülkemizi bu tür tehditlerden ve tehlikelerden korumak hepimizin vatandaşlık görevi. Bunun en kestirme ve sağlam yolu ise bu tehlikeler önünde aşılmaz bir engel oluşturan özel mahkemelerin varlığının olduğu gibi devam etmesini savunmak. Özel yetkili mahkemelerin özel yetkilerinin bu ülkenin dirliğine, özgürlüğüne, hukukuna koruma sağladığını hatırlatmak.

Bir de bugün yetki verdiğimiz yöneticilerimizin hakkını-hukukunu koruma sorumluluğumuz var. Yine o ses kaydında söylendiği gibi onlardan intikam almaya, hatta çocuklarına kadar zarar vermeye, onları aç bırakmaya kalkacak olanları, yine özel yetkili mahkemeler durduracak. Öyleyse bugün yönetme hakkımızı, özgürlüklerimizi ve hukukumuzu korumak adına özel yetkili mahkemelere sahip çıkmakla mükellefiz.

"Mutlaka bir bildiği olmalı" mazereti yeterli değil. Bir uzlaşmaya varılmış olsa bile. Başbakan, dün ATV'de bu mahkemeleri "devlet içinde devlet" olmakla suçluyor. Doğruyu yanlıştan ayırt etmek için kullanacağımız tek ölçü yine hukukun kendisi. Hukuk devletin vazgeçilmez prensiplerinden biri "doğal yargıç" kuralıdır. "Doğal yargıç" prensibi, davaların ve mahkemelerin önceden belirlenmiş usullere uygun yürütülmesini düzenler. Bir dava için yeni bir mahkeme kurulamaz, o davaya özel yargıç atanamaz. Yetkili mahkeme ve yargıç kim ise dava doğal haliyle yürür. Darbe davaları gibi, bu ülkedeki her ferdin tek tek kaderini ilgilendiren davalara bakan mahkemeleri "yetkisiz" hale getiren ve yeni ihdas edilmiş usul kuralları uygulayan mahkemelere bu davaları devreden bir düzenleme, hukuk adına tam bir cinayet olur.

Şayet Başbakan bu konuda ısrarlı ise onun hukukunun da içinde yer aldığı hukuku savunmak konusunda bizler de kararlıyız. Maksat bir uzlaşma ve ülke için yeni bir başlangıç ise biz bu uzlaşmada yokuz. Uzlaşma değil, hakkımıza hukukumuza sahip çıkmak istiyoruz. Darbeciler yargılanmalı ve suçlarının bedelini ödemeli. Bizler çetelere karşı geleceğimizden emin olmalıyız.

Bırakalım cehennem, cehennem olarak kalsın, zalimler için.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Özel yetkili' darbe

Mümtaz'er Türköne 2012.06.10

Hurşit Tolon hakkında hazırlanan iddianame, bilgi kirliliği yüzünden gözümüzden kaçanları hatırlattı. Adı üzerinde iddia. Bir zamanlar bu ülkede devletin "özel yetkileri" kullanılarak ne fena işler yapılmış. Bunlar sıradan kazalar değil. Büyük bir planın parçaları olarak icra edildi. Ne için? Darbe ortamını oluşturmak için.

Ülkücü camianın önde gelenleri arasında en az bir düzine ahabımdan, 2007 yılına ait darbe organizasyonları hakkında kaynağından edinilmiş bilgiler dinlemiştim. Milliyetçilerin ön safta yer tuttuğu bir siyasî organizasyon oluşturuluyor. Hurşit Tolon, saygın emekli orgeneral kimliği ile bu organizasyonun başında bulunuyor. Hatta, Ramazan'da bir iftar sofrasında Tolon Paşa'nın kaldırdığı rakı kadehinin, namazında-niyazında ülkücüler arasında esaslı bir kırılmaya yol açtığını özel bir anekdot olarak anlatmışlardı.

Topyekün bir plan yapılıyor. Meclis'te ulaşabildikleri kişiler enterne ediliyor. Anayasa Mahkemesi kuşatılıyor. Zirve katliamı, Hrant Dink cinayeti, Danıştay saldırısı, Cumhuriyet Gazetesi'ne bomba atılması, bu planın

safhaları olarak tezgâhlanıyor. Erzincan komplosunu da bu planın içine dahil etmek lâzım. 27 Nisan e-muhtırası iade edilmeden önce, Danıştay saldırısı deşifre edilince plan çöküyor.

Özel yetkili mahkemelere, Ergenekon örgütü hesabına karşı çıkanlar bizi detaylar arasında boğmaya çalışıyor. Fotoğrafın tamamını hatırlayalım. Bu kadar kapsamlı, bu kadar etkili ve bu kadar üst düzey bir suç örgütü nasıl kolundan yakalanır ve yargı önüne çıkartılabilirdi? Devlet iktidarını darbe yaparak ele geçirmeye çalışan çok üst düzey bir suç örgütünden ve işlediği cinayetlerden bahsettiğimizi unutamayız.

Tabloya Şemdinli Savcısı'nın başına gelenleri ekleyelim. Elindeki delillere göre iddianame hazırlayan ve hazırladığı iddianame mahkeme tarafından kabul edilen bir cumhuriyet savcısı adeta yok edildi. Yargı işini yapabiliyor muydu? Arkasından ıslak imza tartışmasını hatırlayalım. Genelkurmay Başkanı savaş gemisinin güvertesinden, bütün savcılara sesleniyor ve bu belgenin sahte olduğunu kanıtlama görevi tevdi ediyordu.

Üç-beş serserinin kurduğu çeteden değil, devletin derinlerine yerleşmiş, ülkenin güvenlik sorumluluğunu üstlenen yüksek bürokratların yer aldığı bir devlet komplosunun ortaya çıkartılmasından ve suç işleyenlerin yargılanmasından söz ediyorsak, bu ağır komplo ile mütenasip yetkilere ve donanıma sahip bir yargı gücüne ihtiyacımız var demektir.

Özel yetkili mahkemelerle ilgili tartışma, bu mahkemeleri bu çok güçlü suç örgütleri karşısında etkisiz ve çaresiz hale getirmeyi amaçlıyor. Tekrar hatırlayalım. Ergenekon, Balyoz gibi davalarda en çok deliller kritik edilmedi mi? Özel yetkili mahkeme demek, delillere çok süratli ulaşan, karartılmasını engelleyecek araçlara sahip mahkeme demek. Deliller, bütün işini gücünü gizlilik zırhı altında gören TSK'dan toplanıyor. Özel yetkiler olmasaydı demek ki bu delillerin hiçbiri toplanamayacaktı.

Gazetemiz dün, özel yetkili mahkemelerin kaldırılması veya yetkilerinin alınması durumunda görülmekte olan davaların tek tek akıbetini tasvir etti. Bu mahkemeler kaldırılınca darbe yargılaması yapmak artık mümkün olamayacak. Sonuç: Yeni bir darbe organizasyonu için her şey hazır hale gelecek.

Darbeler döneminin bütünüyle kapandığını söylerken acele etmeyelim. Eğer görülmekte olan davalar sonuçlandırılmazsa darbecilik yeniden hortlayacaktır. Birikmiş kin, öfke ve intikam duyguları, özel mahkemelerin eli kolu bağlanınca azgın bir iştahla yola koyulacaktır. 50 yılını darbelerle tüketmiş bir ülkede, geleneği en sağlam mesleklerden biri darbecilik değil mi?

Özel yetkili mahkemelerin yetkilerinin alınması, Türkiye'yi yeniden darbe ortamına taşıyacaktır. Darbe davalarının görülmesi ve suçluların cezalandırılması, darbelerin geride kalmasının yegane yolu ve çaresi. Bu mahkemelerin etkili yargılaması ile demokrasiyi hukuk devletinin güvencesine alıyoruz. Özel yetkili mahkemeler bu yüzden hepimiz için bir hayat-memat meselesi. Vazgeçemeyiz. Kimse vazgeçemez.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Ergenekon'un zirvesi'

Ortaya dökülen bilgileri hayal gücünü kullanarak bir araya getirince, Ergenekon Örgütü'nü insan yapımı bir ahtapota benzetmiştim. Adem Yavuz Arslan'ın yeni çıkan "Ergenekon'un Zirvesi" isimli kitabı, birçok kolu olan bu ahtapotun karanlık makine dairesine kuvvetli bir ışık tutuyor.

Parlak bir araştırmacı-gazetecilik örneği olan bu kitap, gündemimizdeki soyut-teorik tartışmaları da gerçek zeminine taşıyor. En sonuncusu, özel yetkili mahkemeler değil mi? Buyurun bu kitapta yer alan bilgilerin peşine düşecek, delilleri toplayacak ve yargılamayı yapacak bir mahkemeyi somut olarak tasavvur edin. Neyin nerede aksadığını ve neye ihtiyacımız olduğunu, Arslan'ın kitabının sayfaları arasında dokunarak hissedeceksiniz.

Belgeleri bir araya getiren Arslan'ın iddiası vahim: Genelkurmay'ı, MİT'i, Jandarma'sı kafa kafaya veriyor, imkânlarını seferber ediyor, plan yapıyor ve Zirve Yayınevi katliamını gerçekleştiriyor. Bu iddia doğru ise, yani ülkemizin istihbarat ve güvenlik örgütleri elbirliği ile cinayet hatta katliam işlemişse ne yapmamız gerekir?

Önce durumun vahametini ifade edelim. Şayet devletin güvenlik ve istihbarat örgütlerinin içinden birileri bu katliamı işlemişse devlet, devlet olmaktan çıkmış demektir. Vatandaşların hakkını hukukunu geçin, millî varlığınıza, ülkenizin menfaatlerine kadar her şey tehdit altındadır. Hiç kimse bir devlete bu kadar büyük zarar veremez. Bu bir ihanet halidir. Bu örgütlerin tamamının yokluğu bile, bu suçların işlenmesinden ehvendir. Başka çareniz kalmadıysa topunu kapatırsınız. Ülkeniz daha fazla güvenlik içinde olur. Çünkü bu örgütlerle güvenliği sağlayamazsınız, ülkenizi koruyamazsınız. Kaldırıp çöpe atmak, bütün yönetici kadrosunu hapse tıkmak, kanunundan yönetmeliğine kadar her şeyi yeni baştan tasarlamak mecburiyetindesiniz. Her şey tek tek gözden geçirilecek, ayıklanacak ve yeniden düzenlenecek.

Adem Yavuz Arslan'ın kitabındaki iddialar, bu sıralananların tamamının bütün işi gücü bırakıp en kısa zamanda tamamlanması gerektiğini gösteriyor. Yaklaşık olarak 200 bin civarında üyesi olan, devletin güvenlik birimleri içine yerleşmiş ve devlet şemsiyesi altında iş gören para-militer bir örgütten bahsediyoruz. Yargının ulaştığı bilgiler ve deliller dışında, bu fesat-cinayet örgütünden emin yaşamak için elimizde hiçbir garanti yok.

Antik heykellerde, kabartmalarda örnekleri çoktur. Tahtında oturan kralın hemen yanı başında terbiye edilmiş bir aslan durur. Zinciri kralın elindedir. Ergenekon'un boynuna tasma geçirildi, zincirlendi ve bu zincirin ucu meşru devlet iktidarının eline verildi. Meşru devlet iktidarını Başbakan Erdoğan temsil ediyor. Devletin güvenlik birimlerinin, onun yanında terbiyeli aslana dönmesi bizi yanıltmasın. O aslanın zincirini tutan el, 75 milyonun gücünü kullanıyor. Ama artık o aslanın bir kafesin içine yerleştirilmesi ve asli işine dönüp bu ülkenin düşmanlarını korkutması lâzım.

Aslanı kafesin içine yerleştirmek için ve yönünü bize değil, dışarıya çevirmek için güçlü bir yargıya ihtiyacımız var. Özel yetkili mahkemeler, Adem Yavuz Arslan'ın detaylı bilgilerini verdiği komploları açığa çıkartmak ve suçluları yakalayıp cezalandırmak için gerekli. Bu kadar derin ve kapsamlı bir örgüt ile, bu kadar ayrıcalığı ve dokunulmazlığı olan suçlularla kim baş edebilir? Özel yetkili savcılar, özel yetkili mahkemeler bu iş için icat edildi. Türkiye'nin son beş yıldır hakkıyla tecrübe ettiği üzere işlerini hakkıyla yaptılar, yapıyorlar.

İşte bu yüzden, bu mahkemelerin özel yetkilerini sınırlamaya kalkanların bizi tatmin etmesi lâzım. Bir kafes inşa ettiniz mi? Aslanı içine yerleştirdiniz mi? Zirve Yayınevi katliamında payı olanların bağlı olduğu örgütün ne kadarını deşifre ettiniz? Atatürkçü-laik görüşleriyle tanınan önde gelen kişiler, provokasyon amacıyla bu örgütün saldırılarından emin mi? Muhafazakâr insanlar bir komplonun kurbanı olmaktan kurtulabilecek mi? Özel yetkili mahkemeler dışında teminatımız var mı?

Erzincan komplosu, sanıklarıyla birlikte yargılanmadan duruyor. Buyurun size özel mahkemelerin yetkisi dışında kalan bir olay. Neden sonuç alınamıyor?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

AK Parti çözüyor mu?

Mümtaz'er Türköne 2012.06.14

Her şey fani. İktidarlar da. Gelecekte bir gün AK Parti iktidarı da sona erecek. Peki, ne zaman? İşte bu soruyu sormaya başlarsanız, sonun başlangıcındayız demektir.

AK Parti saflarında bir dağınıklık görülüyor. Bu dağınıklığın sebebi rakipsizlik. Saflar, düşmanlara karşı sıkılaştırılır. Türkiye, Cumhuriyet tarihinin en güçlü ve rakipsiz iktidarı tarafından yönetiliyor. Gücün zaafı kendisidir. Siyasette güç temerküzü, gücün sahibine zarar veren bir yıpranma süreci başlatır.

Her şey akışta, hiçbir şey duruşta değil. Bir tek faktör siyasetin bütün dengelerini alt-üst edebilir. İstikrarlı, güçlü ve güven veren bir iktidarın ellerinde iken Türkiye birden kaosa yuvarlanabilir. Mümkün mü? Demokratik siyasette hiçbir şeyin garantisi olmadığına göre pekâlâ mümkün. Peki nasıl? Bu soruya cevap bulabilmek için değişenlere bakalım.

AK Parti geniş bir iktidar bloku olarak yükseldi. Ezilenler, horlananlar, soyulanlar, zulme uğrayanlar AK Parti'nin siyasî elitlerinin peşine takılarak haklarını aradılar. Muhafazakâr seçkinler, üstlendikleri temsil görevini hakkıyla yerine getirdiler. Toplumsal adaleti tesis ettiler. Ülkeye düzen ve istikrar getirdiler. Özgürlükleri genişlettiler. İnsan haklarını güvenceye aldılar. Ekonomiye iyi yönettiler, ülkeyi zenginleştirdiler.

Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi'nde öğretmenlerin Milli Eğitim Bakanı'nı protesto etmeleri, bu temsil misyonunun muhafazakâr kadrolar için bile sona erişinin işareti olarak görülmeli. Başbakan yargı için, "devlet içinde ayrı bir güç gibi hareket ediyorlar" diyor. Yargı devlet içinde ayrı bir güç değil mi?

Siyasetin temel kuralıdır: Kimse gücü paylaşmak istemez. Paylaşılmayan güç ise her zaman tehlikelidir. Siyaset bizim toplumumuzda kanlı bir oyun olarak süregeldi. Taht için mücadele edilen şehzadelerin Fatih'ten önce sadece gözlerinin dağlandığı anlatılır. Kör bir padişah olamayacağı için, şehzade oyun dışı kalır. Eski metinlerde bu göz dağlama işlemi "tutuldu ve gönül gözü açıldı" diye zarif bir üslupla anlatılır. Yani? Güç mücadelesi insanın gönül gözünü kapatır.

AK Parti kendisini bugünlere getiren en değerli varlığını, düşmanını kaybetti. Safların sıkı durmasına, sürekli tetikte bulunmaya artık gerek yok. Meclis'te üçüncü dönemini sürdürdüğü için siyasete ara verecek olan, zorlu işlerde pişmiş çok sayıda rical var. Önümüzde iki turlu bir cumhurbaşkanlığı seçimi duruyor. Siyasî sistem değişiyor. Yeni ittifaklara, bloklaşmalara gebe bir siyasî iklim giriyoruz. AK Parti gücünü yönetici elitlerine borçlu. AK Parti'nin gerçekten yetenekli ve kariyerleri etkileyici elitleri var. Güçlü elitler, hiçbir zaman tek bir güce boyun eğmez.

AK Parti'yi iktidarda tutan temel dinamik rakipsizliği. Rakipsizlik ve güç temerküzü, bir siyasî partiyi bir arada tutan sıkı bağların gevşemesini getirir. Muhafazakâr elitler toplumun ezici çoğunluğunu temsil yeteneğine sahip. Ama toplumun ezici çoğunluğu muhafazakâr elitlerin dünyası içinde yaşıyor. Temsil görevi düzen, istikrar ve zenginleşme umudu ile sınırlanıyor.

250. madde tartışması bu güç temerküzünün yol açacağı dağılmayı göstermek için çok önemli bir vesile. Yargının özel yetkiler kullanarak peşine düşeceği suçlar kalmadı mı? AK Parti Meclis grubunun ezici çoğunluğu bu soruya "hayır var" cevabını verecektir. AK Parti'den neden farklı sesler çıkıyor?

AK Parti güçlü bir terkip. Bu terkip şimdi cüzlerine ayrılıyor mu? AK Parti çözülüyor mu? Özel yetkili mahkemelerle ilgili tartışmalar bu sorunun cevabını ararken sağlam bir fikir verecek. AK Parti grubunun, yargı paketi görüşülürken verilecek bir değişiklik önergesine sorgusuz sualsiz "evet" demesini bekliyor musunuz?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Savcı ve başkaları

Mümtaz'er Türköne 2012.06.15

Bülent Arınç'ın "yok", Başbakan'ın "var" dediği 250. Madde, yani savcı ve hâkimlerin özel yetkilerini konu alan kanun değişikliği için özel bir taktik geliştirilmiş. MİT kanununda yapılan değişiklik gibi, asıl paket bir gece yarısı Meclis'e önerge ile gelecek ve üzerinde tartışma olmadan geçecekmiş.

Keşke mümkün olsa da "gizli oturum" kararı alınsa. Hatta yapılacak değişiklik de halktan gizlense. Mahkemelerden toplu tahliyeler başladığı zaman da, bu "gizli kanun" gerekçe gösterildiğinde hepimiz ikna olsak. Ne iyi olurdu değil mi?

Siyasetin bütün dengeleri, özel yetkili mahkemelerden doğacak boşluk üzerinde yeniden kuruluyor. Yapılacak her değişikliğin tek anlamı var: Yargının yetkisi sınırlanacak; bürokratlara ve politikacılara yargı karşısında dokunulmazlık zırhı kazandırılacak. MHP'nin prensipte bir itirazı yok. CHP bu kanun değişikliğine toptan destek verecek. BDP, kendisinin faydalanacağı yasal değişikliklere muhalefet etmekle tanınıyor; ama bu sefer itirazını KCK'dan tutuklu üyelerine açıklayamaz. Liderinin "var" dediği pakete sadece AK Partili Meclis üyelerinden bir kısmının varoluşsal bir muhalefette bulunması ise bu değişikliği engellemek adına yeterli olmaz.

Sonuç ne olur? Mesela muvazzaf generallerin veya emekli orgeneralin yargılanması Başbakan'ın iznine bağlansa? Bu yetki başbakanı askerlerin mutlak itaat ettikleri tek patron haline getirir. Ama hangi askerlerin? Vatan savunmasıyla uğraşan askerlerin değil herhalde? Darbecileri sivil otoriteye bağlamanın mantığını kavramak ise çok zor. Peki bu kadar büyük bir gücü başbakan kullanabilir mi? Artık darbeciler darbe yapmak için başbakandan izin alacaklar. Veya, "belki başarılı olamayız o yüzden son dakikaya kadar iyi geçinelim" diyecekler.

İkincisi: Bu teşebbüs beklenen neticeyi verir mi? Yargı erki, bu yetkiler elinden alındıktan sonra eli kolu bağlı köşesine çekilir mi?

Kırılma şike yasasında yaşandı. Peki, başbakan arzu ettiği sonucu alabildi mi? 58. Madde değişti, bütün kurullar değişti; buna rağmen PFDK ve Tahkim Kurulu cezaları dağıttı. UEFA'nın vereceği cezalar ise şimdiden kesin görünüyor. Şike yasasında onca tartışmaya ve kırılmaya rağmen yapılan değişiklikten hiçbir netice hâsıl olmadı.

MİT yasasında yapılan değişikliği hatırlayalım. İstanbul Başsavcısı MİT soruşturmasının suç işleyen KCK'lı MİT görevlileri hakkında olduğunu açıklamış, Başbakan ise MİT müsteşarını ve Oslo görüşmelerini konu aldığını söylemişti. Yasa değişti. Oslo görüşmeleri konusunda hepimiz Başbakan'ı haklı buluyoruz. Peki, KCK soruşturması? Bir iddia ortada kaldı. Peki, yargı elindeki yolları tüketti mi? Hukuk demokrasi içinde hüküm sürüyorsa çarelerin tükenmeyeceğini herkesin bilmesi lâzım. Temel kural açık: İdarenin hiçbir eylem ve işlemi yargı denetimi dışında olamaz. Kanuna dayanarak bir soruşturmaya izin vermeme işlemi de dâhil.

Özel yetkileri alınarak Küçükçekmece Başsavcı Vekilliği'ne tayin edilen Şike savcısı Mehmet Berk'in dün Radikal'de yer alan sözleri olan-biteni anlamak için yeterli. Savcılarımız yürümekte olan soruşturmalar ve yargılamalar hakkında söylenen sözlere, yazılanlara-çizilenlere sadece gülüyorlarmış. Fuhuş çetesi dağıtılıyor, torbacılar yakalanıyor ve hemen siyasî yorumlar yapılıyor. Gülmekte haklı değiller mi? Bu haberi okumayanlara şiddetle öneririm.

Mehmet Berk bir istisna. Savcılar işlerini yapıyorlar, konuşmuyorlar. Bizim konuşarak tükettiğimiz suç dosyalarını onlar sonucuna ulaştırıyorlar. Hukuku işletiyorlar. Siyaset ise gündelik telaş içinde hukuk da dâhil her şeyi amaca ulaşmak için malzeme yapıyor. Bir denge ve ölçü lâzım. Ölçüyü belirleyecek olan da yine hukuk. Çünkü tek tek her birimizin hakkı onun içinde duruyor.

Hukuk demokrasinin, demokrasi hukukun güvencesinde. Demokrasi hukuka karşı hata yaparsa kendisini var eden güvenceleri kaybeder.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bu işi kim çözer?

Mümtaz'er Türköne 2012.06.17

Anayasa Mahkemesi'nin Meclis'i fesheden kararından sonra çözüm, tek kişinin iki dudağının arasında: Genelkurmay Başkanı Mareşal Hüseyin Tantavi. Ordu, geniş tutuklama yetkisi ile iç güvenlik örgütü gibi sokaklarda. Aktivistler, halkı orduya karşı gösteri yapmak için meydanlara çağırıyor.

İhvan-ı Müslimîn, cumhurbaşkanlığı seçimlerinden çekilme alternatifini tartıştı. Ezici çoğunlukla Muhammed Mursî'nin, statükonun adamı olan eski başbakan Şefik karşısında seçim yarışına devam etmesi kararlaştırıldı. Böylece Anayasa Mahkemesi aracılığıyla İhvan'ı seçimden çekilmeye zorlama teşebbüsü boşa çıkartılmış oldu. Peki seçimi Şefik, yani ordunun sürdürmeye çalıştığı statüko kazanırsa? Halkın sokağa döküleceği ve ikinci bir başkaldırı dalgası ile bu sefer doğrudan ordu ile karşı karşıya geleceği kesin gözüküyor. Mısır uzun süreli bir kaosa sürüklenebilir. Abdülhamit Bilici'nin dünkü yazısı, "Arap Sonbaharı"nın uzun bir kışa dönüşmekte

olduğunu, gerçekçi bir gözle anlatıyor. Bu uzun kış boyunca, düzeni sağlayacak tek güç olarak ordu öne çıkacak. Kaosu sadece kaosu müsebbibi olan ordu, Genelkurmay Başkanı Mareşal Tantavi etrafında eski statükoyu sürdürecektir bir oligarşi önleyebilir. Geçmiş, yüz kızartıcı yenilgilerle dolu Mısır ordusunun başındaki general, halkına karşı kazanacağı zaferlerle belki bu sefer "mareşal" unvanını gerçekten hak eder.

Bu tarafta, aynı mahkemenin yani Anayasa Mahkemesi'nin cuma günü verdiği karar, çözüm adına zengin alternatiflere, aktörlere ve faktörlere bir yenisini ekledi. 2014 yılında Abdullah Gül cumhurbaşkanı olabilir. Böyle bir ihtimal dar alanda kırk tilki dolaştırıcılar için çok önemli ve değerli. Siyasi yelpazede bütün partiler bu ihtimali de gözetererek cumhurbaşkanı adayı belirleyecek. Mısır Anayasa Mahkemesi'nin kararı, bizim mahkemenin beş sene önceki 367 kararı gibi. İhvan da tıpkı 2007'de AK Parti'nin yaptığı gibi, son ana kadar çözümü halkın elinde tutmaya çalışıyor. Ancak, Mareşal kendi halkına karşı zafer kazanmaya kararlı görünüyor.

Demokrasi, çözüm için alternatiflerin çoğalması, zenginleşmesi demek. Bir siyasî aktör olarak Abdullah Gül'ün vereceği kararın, Türkiye'nin geleceğini belirleyecek parametrelerden biri olarak kalması bu çoğullaşmanın somut karşılıklarından biri. Leyla Zana, çözüm için tek kişiyi değil geniş bir yelpazeyi gösterebilmeli. BDP-PKK cephesi Leyla Zana'nın "saf" çıkışıyla kırılma yaşayınca sadece bir soruyu soralım: Çözüme hangisi katkı sağlar? Bir granit kaya bloku gibi duran iki taraf mı; yoksa esnemeye, yeniden şekil almaya hazır olan ve sadece kanı durdurmayı amaçlayan çoğul akıllar mı?

Bülent Arınç gibi saygın bir ismin siyasetin terazisinde bir ağırlığı olmalı. Ağırlığını hissettiğimiz zaman, Öcalan'a ev hapsini bir alternatif olarak sunan ve "yol haritasına bakmak lâzım" kaydını koyan çıkışı, Kürt sorununun çözümünde açılmaz gibi görünen büyük bir kapıyı aralayabilir. Kılıçdaroğlu bu sorunu sömürmek yerine çözmek adına taşın altına elini koyuyorsa, demokrasi içinde alternatiflerimiz ve çözüm irademiz çoğalıyor demektir. Bir çay içmek ne kadar kıymetli. Kılıçdaroğlu inatla MHP'yi de çözüme ortak yapmak için çay davetini bıkmadan tekrarlayıp duruyor.

Perşembe günü Arena'da, Türkçe Olimpiyatları'nın kapanış törenini izledim. Bir tek kişiye ait ufuk, Türkiye'yi küresel ölçekte iddialı bir ülkeye dönüştürdü. Binlerce, milyonlarca insanın sözü, çabası, emeği Türkiye'yi dünya ölçeğinde demokratik bir marka haline getiriyor. Başbakan konuşuyor, halk alkışlıyor. Dakikalarca alkışlıyor. Güç ve iktidar bambaşka bir anlam ve içerik kazanıyor. Ve bu bambaşka içerik ve anlamdan sıcak yaz gününü bahar meltemleri ile serinleten bir zarafet doğuyor. Yakmayan, ama buzları eriten bir serinlik.

"Bu işi kim çözer?" sorusu, tek kişiyi adres gösteriyorsa, orada çözüm bulamazsınız. Tek kişi sorunları sömürür, çözmez. Mısır'da Mareşal Tantavi'nin yaptığı gibi. Çünkü tek varlıkların sorun çözme iradesi yoktur, onlar sadece sorun çıkartırlar. Sorunlar birlikte çözülür. Ne kadar çok kişi çözüm için seferber oluyorsa, toplum ne kadar çok alternatife sahipse işte o zaman en zorlu sorunlar bile tuzla buz olup kaybolurlar.

Allah'a şükür sorun çözecek o kadar çok aktörümüz var ki.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çözüme yakın mıyız?

Avni Özgürel'in Kandil'e gitmesi ve Karayılan'la görüşmesi bile, işlerin yoluna girdiğinin tek başına kanıtı. Gözlemleri ve bu gözlemlerden çıkarttığı sonuçlar objektif ve gerçekçi.

Kurduğu sebep-sonuç ilişkileri akla, en önemlisi de son günlerdeki şaşırtıcı çıkışlara uygun. Özgürel, Kürt sorununda çözüme hızla yaklaştığımızı söylüyor. Kafamızı karıştıran farklı mecralardaki olguları ve gelişmeleri bir bütünlük içinde yerli yerine oturtuyor. Leyla Zana'nın Başbakan'a destek veren çıkışı ile Bülent Arınç'ın "Öcalan'a ev hapsi" önerisi, aynı masanın etrafında oturanların birbirinin gözünün içine bakarak söylediği sözler.

Neşe Düzel'e Taraf'ta verdiği mülakatta Avni Özgürel, çözüm için atılacak adımları dört maddede topluyor. Birincisi PKK'nın dağdan inmesi ve silah bırakması. İkincisi, Kürtçe'nin okullarda eğitim müfredatına dahil edilmesi. Üçüncüsü, dağdakileri kapsayan bir af projesi ve sonuncusu, Öcalan'a ev hapsi meselesi. Özgürel'in sıraladıklarının tamamı gündemde. Bu başlıklar etrafında oluşan gündemleri fark etmemek mümkün değil.

Çözüm için müzakerelerin yoğun bir şekilde devam ettiği anlaşılıyor. Doğrudan, açık müzakereler bunlar. Zana'nın "Erdoğan çözer" sözü, bir sempati atağı. Arınç'ın "Öcalan'a ev hapsi" önerisi ise bu jestin karşılığı. İki taraf inandırıcı adımlarla bir güven ortamı oluşturuyor. CHP'nin de bu çözüm konusunda ikna edildiği ve sürece dahil edildiği anlaşılıyor. Hatta MHP bile bu sürecin bir parçası. Zira MHP klasik oyununu oynuyor. Özel olarak süreci baltalayacak bir inisiyatif geliştirmiyor, yani oyunbozanlık yapmıyor.

Çözümün temel eksenini ise artık hepimizin en ince detayına kadar bildiği Oslo süreci. Özgürel, bu sürecin macerasını da, karanlıkta kalan noktalarını da bize aktarıyor. Oslo süreci, Devlet'in bütün kurumları ile birlikte rol ve sorumluluk üstlendiği bir süreç. Deşifre eden ise PKK. Belgelerin Diyarbakır BDP'de bulunmasını, klasik Ergenekon savunmaları gibi "polis koydu" diye tevil eden Karayılan'a inanmak mümkün olmadığına göre, süreç Temmuz 2011'de PKK tarafından sabote edilmiş. İmralı ile görüşmelerin çizdiği istikamette ortaya bir protokol çıkmış. Bu protokole karşı çıkanlar Silvan saldırısını ve demokratik özerklik ilanını eşzamanlı olarak devreye sokmuş. Süreç doğrudan PKK tarafından kararlı bir şekilde baltalanmış. Karayılan'ın Silvan saldırısı için öne sürdüğü "bizim kontrolümüz dışında" mazereti, aslında bir itiraf. Böyle önemli bir saldırıyı kontrol edemeyen bir örgütün müzakere masasında ne işi var?

Tablo, tam bir yıllık gecikme ile Oslo sürecinin ve imzalanan protokolün yeniden yürürlüğe girdiğini veya girmek üzere olduğunu gösteriyor. Demek ki PKK, son bir yıl boyunca başka alternatifler peşinden gitti. Sonunda başladığı noktaya geri döndü. Neydi bu başka alternatif? Bu sorunun cevabı ise galiba yanı başımızda Suriye'de aranmalı.

Kürt sorunu ve bu sorunun içinden çıkan terör sorunu hepimizin tecrübe ederek öğrendiği üzere girift bir sorun. Bugün gerçekten çözüme yaklaştıysak, sonuç iki tarafın reelpolitik hesaplarının eseri. Kuzey Irak ve Barzani faktörü, ABD'nin BDP üzerinde kurduğu baskı ve bütünüyle uluslararası ortam bu reelpolitiğin asıl zeminini oluşturuyor. Bu reelpolitik hesaplardan hepimizin hissesine barış düşüyor.

Kürt sorununun duygusal anaforlda kaybolan hassas dengeleri artık yerli yerine oturdu. Türkiye Cumhuriyeti Devleti zorunlu asimilasyon politikalarını terk etti. Bugün, eşit vatandaşlık hakları çerçevesinde entegrasyon politikaları uyguluyor. Girdiğimiz mecrayı bizi en son sınır olan anadilde eğitime de götürecektir.

Terörü dizginlemek o kadar kolay değil. Oslo sürecine yeniden dahil olan ve protokolü tekrar gündeme getiren PKK'nın terör üzerinde tekeli yok. Çözüm yaklaştığına göre hassas bir dönemden geçiyoruz. Bu hassas dönemde süreci baltalamaya yönelik provokatif eylemlere karşı hepimiz tetikte olmalıyız. Barışa katkımız bu aşamada dişlerimizi sıkmak olmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Teröre teslim olmak

Mümtaz'er Türköne 2012.06.21

Terör bizim aklımızı teslim almak, vereceğimiz kararları ve atacağımız adımları belirlemek istiyor. Dağlıca'da sekiz vatan evladının şehit edilmesinin başka bir anlamı var mı?

Bu şehitleri bir doğal afette vermedik. Bir kazada kaybetmedik. Birileri taşları yerinden oynatmaya karar verdi ve amacına ulaşmak için oturup plan yaptı. "Hangi taşı atarsam ne ses gelir?" hesabına daldı. Bizi tepki duymaya, bir karar vermeye ve bir adım atmaya zorladı. PKK bir askerî hedefi ele geçirmiyor. Büyük bir askerî başarı elde edip, şartları kendi lehine çevirmeye uğraşmıyor. Sadece, evet sadece bizim aklımızı esir almaya çalışıyor. Son saldırıyı bütün detaylarından sıyrıp sadece şu sorunun cevabını aramalıyız: Teröre teslim olmamak için ne yapmalıyız?

Sekiz askerimizin şehit edildiği saldırıdan hemen önce, çözüme yaklaştığımızı gösteren işaretlerin çoğaldığını yazmıştım. Çözüm yaklaştıkça terörün artacağına dikkat çekmiş ve yazımı şu cümlelerle bitirmiştım: "Terörü dizginlemek o kadar kolay değil... Çözüm yaklaştığına göre hassas bir dönemden geçiyoruz. Bu hassas dönemde süreci baltalamaya yönelik provokatif eylemlere karşı hepimiz tetikte olmalıyız. Barışa katkımız bu aşamada dişlerimizi sıkarak olmalı."

Karayılan "beklemedeyiz" diyordu. Oslo sürecinde varılan mutabakatın yürürlüğe gireceği anlaşıyordu. Beşir Atalay, "Talepler, görüşmeler var. Farklı bir döneme girdik" açıklamasını yapıyordu. Kılıçdaroğlu, Hükümet'in bulacağı çözüme omuz veriyordu. Kürtçenin eğitim sistemine dahil edilmesi ile, devlet Kürt vatandaşları ile arasındaki buzları eritecek, Kürt sorununu çözecek ileri bir aşamaya geçiyordu. Leyla Zana, Başbakan'a güvenciklerini açıklıyordu. Bülent Arınç, "Öcalan'a ev hapsi"nin "silah bırakmak" kaydıyla tartışılabilirliğini söylüyordu. ABD'yi ziyaret eden BDP heyetinin verdiği mesajlar, Barzani'nin sürdürdüğü görüşmeler entegre bir sürecin yürüdüğünü gösteriyordu. BDP Başkanı Demirtaş hâlâ "PKK her türlü eyleme son vermelidir" açıklaması yapıyor.

Sekiz askerimizi şehit edenler, bütün bu işaretleri alt alta yazıp, toplayıp sonra da kocaman bir sıfır çekmemizi istiyor. Sekiz askerimizin hayatına mal olan saldırı, elimizle dokunacak kadar yaklaştığımız çözüm umutlarını yok etmek için yapıldı. Netice hasıl oldu mu? Henüz değil. Bu terör saldırısının hedefine ulaşmasını engellemek hâlâ bizim elimizde.

"Gördünüz mü kim haklı çıktı?" diye söze başlayanlar, terörü haklı çıkartıp çıkartmadıklarını tekrar tekrar düşünmelidir. Bu saldırının çözüm çabalarının ne kadar beyhude olduğunu gösterdiğini öne sürmek, terörü haklı çıkartmaktır. Bu eylemi yapanlar ne düşünmemizi bekliyorlar? 1993'te 33 erimizi şehit ederek ne

düşünmemizi istedilerse? Silvan'da neyi başardılarsa? Peki biz bu kadar akılsız mıyız? Kurulmuş bir makine gibi terörün beklediği tepkileri mi vereceğiz?

Hakkari'de şehit edilen sekiz askerimiz, çözüm istikametinde attığımız adımların ne kadar doğru olduğunu gösteriyor. Gittiğimiz yol doğru olmasa bu saldırı olur muydu? Bu eylem, durup dururken gerçekleşmedi. Amaç çözümü engellemek olduğuna göre, bizim ısrarla bu yolda ilerlememiz gerekmiyor mu?

Bu tür durumlarda çözüm her zaman akılla ve sabırla örülmüş çabalarla bulunur. Öfke ve nefret türünden duygulara hitap edenler, içinde çözüm adına mantık kırıntısı barındırmayan çağrılarda bulunanlar terörün oyuncağı haline gelirler. "Bu iş böyle çözülmez, gördünüz mü?" diye feryada başlayanların kafasındaki alternatifler, bugüne kadar defalarca tekrarlanıp iflas edenler değil mi?

Sekiz tane dağ gibi delikanlı. Sekiz ana kuzusu. Sekiz vatan evladı. Tahammül edilecek bir acı değil. Yine de tahammül edemeyeceğimizi bilen terör örgütünün hesabını boşa çıkartmak zorundayız. Tahammül sınırlarımızı zorlayacak başka saldırıları caydırmanın tek yolu da bu. Kan tüküreceğiz ve kızılalık şerbeti içmiş gibi sakın önümüze bakacağız. Teröre teslim olmayacağız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Terör şirketi olarak PKK

Mümtaz'er Türköne 2012.06.22

Terörle iç içe yaşadığımız uzun bir tarihe sahibiz. 84'te PKK terörü patladığı zaman, 70'li yılların dehşeti hâlâ toplumun üzerindeydi. Böyle bakarsak neredeyse 40 senedir gündelik hayatımızın genellikle ilk sırasını, bazen de ikinci üçüncü sırasını hep terör eylemleri işgal etti.

Terör, yani siyasî şiddet; siyasî amaçlara ulaşmak için şiddet yöntemleri kullanmak demek; halkı dehşete ve korkuya sevk ederek, devlet ve siyasî alan üzerinde dolaylı bir baskı oluşturmak ve böylece siyasî amaçlara ulaşmak. 70'li yıllarda sol şiddetin amacı devletin kağıttan kaplan olduğunu gösterip halkı ayaklanmaya ikna etmektir. PKK şiddeti, akıttığı kan etrafında keskin düşmanlıklar oluşturup Türkiye'yi etnik çatışmaya sürüklemek ve buradan bir bağımsızlık hareketi çıkartmak için başladı.

Köprü'nün altından çok sular aktı. Türkiye'nin ulus devlet cenderesi içinde büyüttüğü bir Kürt sorunu vardı. Devlet Kürtleri Türkleştirmek için sistematik ve kurumsal asimilasyon politikaları uyguladı. Kürtlerin anadilleri yasaklandı. Kimliklerinden dolayı aşağılandılar. Kürt sıfatıyla devletin çatısı altında yaşama hakkından mahrum bırakıldılar. Kürt milliyetçiliğinin kadim geçmişi ile bu politikalar bir etkileşime girdi ve böylelikle kocaman bir Kürt sorununuz oldu. PKK bu sorundan bir siyasal program çıkarttı ve Stalinist şiddet yöntemleriyle bu sorun üzerinde bir tekel oluşturdu. Şiddet böylelikle Kürt siyasal hareketinin ana omurgasına dönüştü.

"Barışçıl yöntemlerle Te Ce'nin inkarcı ve asimilasyonist politikalarına son vermek mümkün değildir" tezi, kaybettiğimiz 50 bin insan hayatının gerekçesini oluşturdu. Peki bu şiddet yöntemleri ile Kürt siyasal hareketi bazı kazanımlar elde etti mi? "Silah bizim tek güvencemiz" diyen Kürt siyasetçileri haklı mı? Bu sorunun doğru cevabı, geleceğe de ışık tutacak. Şiddet Kürtlerin şikâyetlerini dile getirme aracı olarak etkili oldu. Hepimiz bir

sorun olduğunu ve bu sorunun "üç beş eşkiyanın marifeti"nden ibaret olmadığını uzayan şiddet yıllarında anladık. Ancak bu yöntemin çözüm üzerinde etkili olduğunu söylemek doğru değil. Şiddet devleti hizaya getirmekte değil, Kürt halkını motive etmede etkisini gösterdi. Devleti ikna eden de bugün PKK'lıların elindeki silah değil, arkasındaki halk desteği oldu. Marjinal bir hareket dökülen kanın verdiği acılarla kitleselleşti. Kürt siyaseti barışçı yöntemlerle de şikayetlerini dile getirebilir, siyasî programını uygulayabilirdi. Ama aynı kitlesel desteği kazanamazdı.

PKK 1999'da "Bağımsız Birleşik Kürdistan" hedefinden resmen vazgeçti. Yine de, ateşkes evreleri ve 1993, 1999, 2003 ve son olarak 2011'deki taktik çözüm hamleleri dışında PKK şiddeti temel strateji itibarıyla aynı çizgiyi takip etti. Türkiye Cumhuriyeti Devleti ise 1984 yılında durduğu yerden çok farklı bir yerde duruyor. 2007'de kararlaştırılan ve 2009'da TRT Şeş'in açılması ile kuvveden fiile çıkan yeni politika, asimilasyona son verdi, onun yerine "gönüllü entegrasyon"u yerleştirdi. "Türkiye'nin Kürt sorunu" bütünüyle çözülmedi ama makas değiştirip doğru istikamete doğru epeyce mesafe aldı. Bu politikalar iklimi değiştirdi. AK Parti etnik kimlikleri aşan entegrasyon politikalarında başarılı oldu. Şiddet bir alternatif olma gücünü hızla kaybetti. Bu hüküm Kürt siyasetine ait. Kürt siyasetçilerin sıklıkla tekrarladığı "silah miadını doldurdu" sözü, bu hükmün ifadesi.

Şiddet ömrünü tamamladı. Ama Kürt siyaseti için şiddet üreten PKK; silahları, militanları, lojistik desteği, örgütsel birikimi ile olduğu gibi ayakta. Terör Kürt sorunundan bağımsızlaştı, kendisini var eden şartlardan bağımsız özerk bir yapı haline dönüştü. Özerklik kazanan bu tür örgütler, onları var eden şartlar ortadan kalktıktan sonra buharlaşıp yok olmazlar. Bu örgütlerin, işgal sahası sona ermiş şirketler gibi tasfiye edilmesi gerekir. Bugün "müzakere" dediğimiz pazarlıklar bu şirketin tasfiyesi için yapılıyor.

PKK terörü devam ediyor. Devam eden terörün geçmiştekilerden çok önemli bir farkı var. PKK dün "Kürt halkının özgürlüğü" için savaştığını söylüyordu. Bugün sadece kendisi için savaşıyor ve bunu açıklıkla ifade ediyor. Karşımızda bir terör örgütü değil, bir terör şirketi var. Bu şirket şimdi kendi sermayedarları için piyasa yapıyor.

Bu farkı gözetmek, kanı durdurmanın çaresini bulmak için çok önemli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye savaşa girer mi?

Mümtaz'er Türköne 2012.06.24

Girmez. Çünkü girmesi Suriye'de sarsılan rejimin ömrünü uzatmaktan başka hiçbir netice vermez.

Suriye bugün, global ölçekteki güç rekabetinin, üstünlük ve yeni denge arayışının ana zeminini oluşturuyor. Suriye'nin iç meseleleri bugün dünyadaki temel kutuplaşma ekseninin malzemesi. İran bir kenara Çin'in ve Rusya'nın ABD karşısındaki pozisyonu, Suriye üzerindeki bilek güreşine göre belirlenecek. Türkiye, tek başına bu güç çatışmasının üzerine çıkabilir mi? Gerçekçi cevap "hayır" olduğuna göre, farklı bir perspektife ihtiyacımız var.

Uçağımızın düşürülmesi Soğuk Savaş dönemine özgü bir tezgâha benziyor. Yukarıdaki analizi Suriyeli stratejistler de yapmıştır. Türkiye'yi kışkırtmak, savaşa zorlamak ve savaşın eşiğine getirmek Suriye'deki dikta rejimine "yakın tehdit" üzerinden sağlam bahaneler üretir. Katliamlar hızlanır. Rejim gözü dönmüş gibi muhalifleri sindirmek için her çareye başvurur. Türkiye'nin savaşın eşiğine gelmesi, Suriye rejimine rahat bir soluk aldırır.

Bu yüzden savaş uçağının, bu senaryoyu işletmek üzere Suriye tarafından kasıtlı olarak düşürüldüğünü hesaba katmak gerekir. Nitekim daha Türkiye sesini çıkartmadan önce Suriye'den gelen özür beyanı ile krizin ifşa edilmesi, bu tezgahın bir parçası gibi görünüyor.

Türkiye her zaman söylendiği üzere büyük bir devlet. Büyüklük, böyle durumlarda soğukkanlı davranmak demek. Bir komutan savaşı, düşmanın belirlediği yerde ve zamanda kabul ederse mağlubiyet kaçınılmaz olur. Kendine güvenen büyük ordular tarihte hep bu şekilde savaş kaybetmiştir.

Savaşa girecek olan ordumuzun bir NATO ordusu olduğunu unutmayalım. Ayrıca bir uçağımızın düşürülmesi aynı zamanda NATO için de bir sorun. Kuzey Atlantik Savunma Antlaşması, üye ülkelerden birine yapılan saldırının bütünüyle NATO'ya karşı yapılacağını kabul ediyor. Yani? Savaşa girersek tek başımıza girmiş olmayacağız.

Savaş ciddi bir iş. Politika gibi hesap kitap işi. Öfke ve intikam duygusu, kaybedilen savaşların gerekçesidir. Doğru savaşın politik hedefleri olmalı. Suriye kendi politik hedefleri peşinde. Biz bu hedeflere alet olamayız. Doğrusu, Suriye'deki kanlı rejimi sona erdirmek için bu hadiseyi yeni bir gerekçe olarak kullanmak.

Abant'ta "Türkiye üzerine farklı bakışlar" toplantısındaım. Abant Platformu'nda, demokrasi, AB süreci, ekonomi ve medya ekseninde Türkiye'de yaşayan yabancı gazetecilerin ve Türkiye üzerine uzmanlaşmış akademisyenlerin gözlemlerini ve yorumlarını dinliyoruz. Tek başınıza yol almak mümkün değil. Farklı görüşlere ve bakış açlarına ihtiyacınız var. Başkalarının yanlış bile sizin doğru istikameti bulmanıza katkı sağlıyor. Dinliyor ve öğreniyorsunuz. Kendinizi gözden geçiriyor ve yenileniyorsunuz. Bugünün dünyası bu yoğun iletişim ve tartışma ortamında şekilleniyor.

Bugünün dünyası, savaşı bir çözüm yöntemi olmaktan çıkartmak için çok çaba harcadı. Bizler, tam 90 yıldır savaş yüzü görmedik. Kore, Kıbrıs ve son olarak terörle mücadelenin farklı çerçeveleri var. Bugünün dünyası, 60 milyon insanın hayatına mal olan İkinci Dünya Harbi ile şekillendi.

Savaş çığırkanlığı yapanların hesabı da yanlış. Şayet Türkiye savaşa girerse, güçlü ve istikrarlı bir hükümet eliyle girecek. Savaş, toplumsal seferberlik demek. Toplumu ise demokratik bir hükümet kadar hiçbir güç seferber edemez. Millî Mücadele bu yüzden demokratik temsile dayalı bir parlamento eliyle verildi. Savaş seçeneği askeri vesayetin geri dönüşünü getirmez. Tam tersine, savaşıma yeteneğini test eden ordunun güçlü reform ve denetim ihtiyacını gündeme getirir.

Türkiye savaşa girmiyor. İntikam, soğuk yenen bir yemek. Öfkeyle kalkan zararlar oturur. Savaş politikanın başka araçlarla devamı olduğuna göre, bize düşen şiddet araçları dışındaki kısmına eğilmek.

ÖYM'leri kaldırması için hükümete yetki verdiniz mi?

Mümtaz'er Türköne 2012.06.29

Özel Yetkili Mahkemelerin kaldırılması veya yetkisinin daraltılması vatandaş olarak tek tek her birimizin hukukunu ilgilendiren bir konu. Bu konu, herhangi bir alanda politika belirlerken Hükümet'in önündeki yığınla alternatiften birini seçmesine benzemiyor.

Memur maaşlarını artırmak yerine toplu konuta ağırlık vermek, üçüncü boğaz köprüsünü yeni kanal projesinin önüne koymak gibi hükümet tercihinin bırakılabilecek konulardan biri değil bu. Parlamento bir kanun çıkartacak, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250, 251 ve 252. maddelerinde değişiklik yapacak. Bu yasa değişikliği bir parlamento kararı olmayacak, doğrudan bir hükümet tasarrufu olacak. Hatta Başbakan'ın doğrudan verdiği bir talimatla bu değişiklik gerçekleşecek.

Her birimizin en başta devlet gücünü kullananlar karşısında canımızı, malımızı ve onurumuzu koruyan bir kanun değiştiriliyor. Ve bu değişiklik önümüzdeki üç gün içinde gerçekleşecek. Bir değişiklik olacağını biliyoruz; ama neyin ne kadar değişeceği hakkında, hükümette yer alan ilgili bakanların bile bilgisi yok. Arınç'ın, Bozdağ'ın ve Atalay'ın bu değişiklik ile ilgili söylediklerine bakın. Bir değişiklik olacak, ama ne olacak? Kimse bilmiyor. Bir sır. Peki niye?

Doğrudan vatandaş olarak bizim hakkımızı, hukukumuzu ilgilendiren bir konunun gizli-kapaklı bir plan-proje olarak uygulanmasında bir sakatlık yok mu? Hepimiz tedirginiz. Ne geleceğini bilmiyoruz. Sadece söylentilere ve ihtimallere göre tahminlerde ve eleştirilerde bulunuyoruz. Başbakan'ın geçen hafta görüştüğü Genelkurmay başkanı ile bu konuda mutabakata vardığı ve Balyoz davasının bu değişikliklerin asıl gerekçesini oluşturduğu söylentisi bunlardan biri. Balyoz davasından yargılanan generallerin, bu gelişmelerin haberini veren ses kayıtlarının medyaya düşmesi bir başkası.

İkincisi, yapılan değişiklik doğrudan yargının yetkilerini sınırlandıracak. Yargı bizim adımıza karar veriyor. Bu yetkileri kullanırken benim hakkımı, hukukumu suç işleyenler karşısında koruyor. Uzun süre hepimizi canımızdan bezdiren kap-kaç olaylarını hatırlayın. Bu suçlar bireysel değil örgütlü olduğu için önlenemiyordu. Yargıç, sadece polisin yakaladığını yargılıyor, bu işleri sistemli bir şekilde yürüten arkadaki örgüte ulaşamıyordu. ÖYM'ler duruma el attı. Örgütler çökertildi ve kap-kaç suçları birdenbire buharlaşıp yok oldu. Bugün yapılacak değişiklikten sonra hangi suçlarda patlamalar yaşanacağını, doğrudan sizin nerede ve nasıl bir saldırıya maruz kalacağınızı kestirebilir misiniz?

ÖYM'ler asıl "etkin yargılama" becerilerini, devlet içindeki darbe çetelerine ve dokunulmaz kabul edilen kişilere karşı gösterdiler. Ergenekon, Balyoz, İnternet Andıcı ve Şike davaları bu vasfa sahip. Yapılacak değişikliklerin bayram-seyran olmadığına göre doğrudan yürütülmekte olan bu davalara etkide bulunacağı ve devlet içinde kurulan yeni iktidar dengesinin eseri olduğu ortada. Bu pazarlığın sonucu olarak hükümet askeri kontrol altına almış olacak. Öyle mi? Öyle olduğunu varsayalım. Peki siz, devlet içindeki iktidarı ve devlet yetkilerini kullananların denetimini kime verirdiniz? Kapalı kapılar arkasında pazarlık yapan siyasî otoriteye mi? Yoksa, her şeyi gün ortasında ve hepimizin malumu olan kanunlara göre yapan yargıya mı?

Bir yıl önce yapılan seçimde bugünkü hükümete, ÖYM'lerin kaldırılması için yetki verdiniz mi? Ben vermedim. Bu konuyu referanduma götürsek CHP'nin gönüllü, MHP'nin isteksiz desteğine rağmen acaba halk neye karar verir?

Yasama organı devam etmekte olan davaların sonuçlarını etkileyecek bir karar verecek. Demokratik bir hukuk devletinde böyle bir yetkisi var mı? Soruyu doğrudan kendinize sorun: Hükümete ÖYM'lerin kaldırılması veya yetkisinin daraltılması için yetki verdiniz mi? Bu mahkemelere etkin ve süratli yargılama yapmak üzere özel yetkileri veren de biz olduğumuza göre?

Neyin, nasıl değişeceğini son dakikaya kadar hiçbirimiz bilmediğimize göre, böyle bir yetkiyi vermiş olmamız da imkansız değil mi? Diyelim ki AK Partilisiniz ve Başbakan'a sonuna kadar güveniyorsunuz. Allah aşkına, gizli-kapaklı pazarlıklarla, son dakikaya bırakılmış paketlerle yargı yetkisine müdahalede bulunmanın neresinden tutacaksınız?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Savaşın galibi kim?

Mümtaz'er Türköne 2012.07.03

7 Şubat'ta Özel Yetkili Savcı'nın MİT müsteşarını ifadeye davet etmesi, Başbakan tarafından bir savaş ilanı olarak görüldü. Bu algıdan hareketle karşı önlemler planlandı.

Hükümete göre Yargı, yürütme-yasama ikilisine savaş ilan etmişti. İlk savunma tedbiri olarak, kanun aceleyle değiştirildi ve MİT mensupları için Başbakan'ın koruma kalkını çalıştırılarak tehlike Yasama organı eliyle savuşturulmuş oldu. Sonrasında savaş devam etti. Başbakan'ın ÖYM'lerin yürüttüğü soruşturmalara itirazları -28 Şubat soruşturması gibi- bu savaşın devam ettiğinin işaretleri idi. ÖYM'lerin kaldırılması, AK Parti hükümetinin topyekûn bir saldırı ile düşmanı ortadan kaldırması anlamına geliyor. Kullandığım tabirler siyaset ile savaş arasındaki ince çizgiden ilham alıyor ve olan bitenlerin gerçekte bir güç mücadelesi olduğunu anlatıyor.

Meclis'ten çıkan kanun ÖYM'leri kaldırırken, bugün görevi başında olan savcılar tek tek saf dışı bırakıyor. Kısaca bu kanuni düzenleme, fiilen ve isim isim ÖYM'lerin ön safta görünen savcılarının sahip olduğu yetkiyi ve gücü ellerinden almış oldu.

AK Parti hükümeti hedefi yok etti. Peki savaşı kazandı mı? Yürütme-yasama ikilisi ile yargı arasındaki savaşın galibi kim?

Muharebeyi kazanmak her zaman savaşı kazanmak anlamına gelmiyor. Bazen ödediğiniz bedeller yüzünden, düşmanı yok etmek bile savaşı kazanmak değildir. ÖYM'lerin kaldırılması AK Parti için tam olarak bir Pirüs zaferi.

Siyasal sistem veya hukuk düzeni açısından bakarsanız bu bir devlet krizi idi. Devlet gücünü kullanan erkler çatıştılar ve anlaşmazlığa düştüler. Aralarında bir yetki uyuşmazlığı ortaya çıktı. Yürütme-Yasama ikilisi, yani AK

Parti hükümeti devlet sisteminin dengelerini değiştirerek, hukuk düzeninin en temel dayanağına, yani mahkemelerin yetkilerini kısıtlayarak bu uyuşmazlığı kendi lehine çözmüş oldu. Devleti devlet yapan temel prensiplere dair bir anlaşmazlık, yargı aleyhine yapılan bir düzenleme ile sona erdi.

Peki elimizdeki sonucun pratik değeri ne? Fiilen AK Parti ne yapmış ve ne elde etmiş oldu?

Büşra Erdal'ın dünkü haber-analizi durumu özetliyor. ÖYM'lerin kaldırılması, kamu görevlilerinin yer aldığı örgütlü suçların soruşturulabilmesi için izin almayı kural haline getiriyor. İzin almamak, yani doğrudan soruşturma açmak sadece kanunda sayılan suçlar için bir istisna. Böylece yargı ile suç iddiaları arasına siyâsi irade kalın bir duvar halinde girmiş oluyor. Peki kanunda sayılmayan suçlar hangileri? Devlet yetkisini, gücünü ve imkânlarını kullanarak girilen darbe ve terör suçları dışındaki suçların tamamı. Meselâ, belediyelerdeki ve bütün kamu kurumlarındaki organize yolsuzluklar. İzmir Belediyesi'nde ÖYM'nin yürüttüğü soruşturmanın bir benzeri artık olmayacak. Kamu görevlilerine, bütün yargı karşısında icra gücünün koruma kalkanını getiriyor. MİT mensupları gibi Başbakan'ın himayesine de ihtiyaç yok. Amir, memurunu lağvedilen Memur'ın Muhakematı Kanunu'nda olduğu gibi savcılar karşısında koruyacak.

Hükümet ile darbeciler arasında yapılan pazarlık söylentileri? Askerî yargıyla ilgili yeni yetki çatışmaları belki ortaya çıkabilir. Ama hiç olmazsa şimdilik kaydıyla 28 Şubat soruşturması dışında, bu kanundan etkilenen darbe davası yok.

Çıkan kanun metninin sağını solunu kurcaladıktan, yeteri kadar karşılaştırma yaptıktan sonra, özün özünü arayanların varacağı başka bir sonuç olabilir mi? Kanun metinleri ile gerçek hayat arasındaki mesafe her zaman beklenmeyen problemler doğurabilir.

Gelelim Pirüs zaferine. Yargı fiilen ciddi bir sarsıntı geçirecek. Ama orta ve uzun vadede gerçek güç yargının elinde. Bu güç yargının varoluş nedenlerinden ve evrensel hukukun prensiplerinden kaynaklanıyor. Demokratik-hukuk devletinde hukuktan önce bizatihi demokrasinin kendisi, yargı denetimi karşısında ayrıcalığa izin vermiyor. Yöntem ise dokunulmazlık zırhı arkasına saklananların, sandıktan çıkan irade eliyle mahkum olması. Yürütme, yasama ve yargı; devlet erklerinin tamamı halk adına karar verdiğine göre sonucu taktik savaşlar değil halkın iradesi belirliyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Suç Mülkiye'de imiş!

Mümtaz'er Türküne 2012.07.05

1961 Anayasası'nda, Mülkiye ekibinin ağırlığı malum. Lakin, Demirel'in Darbe Komisyonu'na 27 Mayıs için askerlerden önce Mülkiye'yi sorumlu göstermesi tam bir kuyruklu yalan. Asker, Demirel için -dolayısıyla Türkiye'nin son elli yılı için- dokunulmaz. Suçu Mülkiye'ye yıkmak, elindeki silahla darbe yapanları temize çıkartmaya kalkışmak demek.

Darbecilerin önüne çıkıp "emrinizdeyiz" diyen ulema, Mülkiye'den değil, İstanbul Hukuk'tandı. "Nasıl bir anayasa istersiniz?" diye sorarak, askerleri şaşırtanlar da onlardı. Halbuki Mülkiye'nin yaptığı, onların vaat

ettiğinden farklı oldu. 1961 Anayasa'sını yapan ekipten bugün hayatta olan sadece Mümtaz Soysal var. Mümtaz Hoca'ya bir sohbet ortamında "Sosyal devlet prensibine darbecileri nasıl ikna ettiniz?" diye sormuştum. Kestirmeden "ne olduğunu anlamadılar ki" cevabını vermişti.

Şu iddia doğru: Askerler 27 Mayıs sabahı darbeyi yapıp, devleti ele geçirdikten sonra "şimdi ne yapacağız?" diye telaş içinde dört dönerken, onları sakinleştirip yol-yordam öğretenlerin arasında Mülkiye hocaları da vardı. Bu tecrübe, 60'lı yıllarda gelişen sosyalist harekete "ordu-gençlik el ele" formülü şeklinde yansdı. Ülkeyi darbecilerin eliyle kestirme yoldan sosyalizme götürecek olan Milli Demokratik Devrim stratejisi de, bu tecrübeden ilham alıyordu.

Mülkiye'den her türlü adam çıkar, ama hain çıkmaz. Casusluk soruşturmasında tutuklanan muvazzaf subayların benzerlerini Mülkiye mezunları arasında bulamazsınız. Mülkiye'nin ideolojisini, fikrini, hatta ilmini ciddiye almayabilirsiniz; ancak geleneği sağlamdır. Mülkiyeli olmak, bir fikre, meşrebe mensup olmanın ötesinde iki asra uzanan bir tarihin, bu tarih boyunca oluşmuş geleneğin parçası olmak demektir. Gelenek, çok fazla mektepte olmayan bir meziyettir. Bu gelenek, devlet geleneğidir. Mülkiyeli devletçidir. Devleti merkeze alarak dünyaya bakar. Kendisini biraz da devletin sahibi, daha ötesi sorumlusu olarak görür. Mülkiyelilerin komünistliği devletçiliktenidir. Atilla Yayla gibi, Türkiye'nin en tutarlı liberalinin Mülkiye'den çıkması bile tesadüf değildir. Demek ki iyi bir liberal olmak için, önce Mülkiye'deki geleneği anlamak, özümsemek ve sonra da karşı çıkmak gerekiyormuş.

Radikal'de Ömer Şahin'in Demirel'in sözlerini "Suç, Amerika'da değil, Mülkiye'de" başlığıyla dün yaptığı haber, her Mülkiyeli gibi beni de çileden çıkarttı. Demek ki Mülkiyelilerin Demirel antipatisinin, Demirel'de de bir karşılığı varmış. Mülkiye'deki hocalarım Demirel'i hep küçümserdi. Sebebi, devletçiliğin içinde yer tutan Cumhuriyet'in bürokrat-aydın kadrolarının seçkinciliği idi. 1991'de Demirel ile İnönü, DYP-SHP koalisyonunu kurarken Mülkiye'den bir hocamın birlikte çay içerken, "hayatında bisiklete bile binmemiş bir köylü, nasıl İsmet İnönü'nün oğlunu yardımcısı yapar" diye itiraz ettiğini hatırlıyorum. Bu seçkinciliğin işin cilası olduğunu düşünmüştüm. Demirel ile İnönü'yü mukayese etmek, halk ile devleti terazinin iki kefesine yerleştirmek demektir. Tabii Demirel bugün, askerlerle uyum içinde geçirdiği siyasî geçmişini ifşa ederken, bu terazinin hileli olduğunu hepimiz anlama fırsatı buluyoruz.

Mülkiye'nin temsil ettiği bu devletçi gelenek artık mazide kaldı. İyi mi oldu? Ben bu geleneğin bir yerlerde yaşamasını ve bu perspektiften eleştirilerini sürdürmesini tercih ederdim. Liberal geleneği temsil eden pahalı fakültelerin yaygınlaşması ile Mülkiye sıkı bir rekabetle karşılaştı. Maalesef bu rekabete sırtını dönerek içine kapanmayı ve kendi geleneğinin de dışına savrulmayı tercih etti. Bugün artık devletçilik, "biz devlet olarak..." diye söze başlayan iktidar mensupları tarafından temsil ediliyor.

Demirel'in Mülkiye'ye attığı çamur sadece geçmişte kalan bir hesabın ifadesi. Mülkiye, Demirel gibi darbecilerle gizli kapaklı pazarlıkların içine girmede; ne yaptıysa aleni yaptı ve kendisiyle tutarlı kaldı. Halbuki Demirel temsilini üstlendiği halkı, darbecilerin içki masasında gündelik meze haline getirdi. 28 Şubat'ta oynadığı tarihî belirleyici rol, bu durumun su götürmez kanıtı.

Doğrudur, darbeciler 27 Mayıs'ta Mülkiye'nin birikimini kullandılar. Ama askerî vesayetin 50 yıl sürmesinin sebepleri araştırılrsa, Demirel'in üstlendiği rol, mutlaka yüz kat daha fazla çıkacaktır.

İttihatçılık

Mümtaz'er Türköne 2012.07.08

"Hepimiz biraz İttihatçıyız" demiştim. Gelen tepkilerden İttihatçılığın ölmek üzere olduğunu anladım. Yine de hepimiz biraz İttihatçıyız. Benim neslimi kast ediyorum. Soğuk Savaş döneminde edinilen ve kimliğimizin, kişiliğimizin eczasını oluşturan fikirlerimiz, ideolojilerimiz, dost-düşman telakkimizde İttihatçılığın izleri var.

"Nedir bu İttihatçılık?" diyeceksiniz. Bir siyaset yapma biçimi. İster iktidarda, ister muhalefette olun takip ettiğiniz yol ve yöntem. Her şeyin çözümünü devlette aramak; bunun için devleti ele geçirmek; böylece her şeyi çözme gücünü edinmek. Bu işleri dar bir kadro ile yürütmek. Halkı veya kitleleri uygun bir dille ikna edilecek bir ayrıntı olarak görmek. Siyaseti ölümüne bir oyun olarak sürdürmek. Ölmeye ve öldürmeye hazır olmak. Fiilen olmasa bile mecazen muhalifleri ortadan kaldırmak. Toplumun devletin terazisinde tartıp, devletten topluma nizam getirmek.

Önce bir hatırlatma. Tarih, İttihatçıların açtığı kanalda ilerliyor. Sadece bizim değil, bölgemizin tarihi İttihatçıların eseri. Yüzüncü yılı yaklaşan Ermeni tehciri, İttihatçıların kararı idi. Balkan Savaşları'nda çetelere yenilen orduyu üç yılda yedi cephede yüzünün akıyla savaşı hale getirenler de İttihatçılardı. Savaş bitip, Enver-Talat-Cemal üçlüsü Alman denizaltısı ile İstanbul'dan ayrıldıktan sonra, İttihat Terakki'nin taşra şubeleri Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuk Cemiyetleri'ne dönüştü. Ankara'da 23 Nisan'da açılan meşhur Meclis binası bile, İttihat Terakki'nin Ankara şubesi olarak inşa edilmişti. Bir yığın siyasî suikast İttihatçı silahşörlerin eseri idi. Salihli hattına silah depoları kurup Kuvva-yı Milliye'yi örgütleyenler de onlardı. Vagon tahsisleriyle millî burjuvazi oluşturmak için çırpınanlar da onlardı. Resmî tarihin yükü azaldığı zaman gençlerimiz, Millî Mücadele'nin İttihatçıları tarafından planlandığını ve yürütüldüğünü daha kolay öğrenecekler. Cumhuriyet'i kuran kadrolar İttihatçıydı. İzmir suikasti ile tasfiye edilenler ise çelik çekirdeğe dahil olamayan bir hizipten ibaretti. Celal Bayar yüz yaşına yaklaştığı demlerde kendisiyle röportaj yapan Mete Tunçay'ın "Siz İttihatçıydınız, değil mi?" sorusuna, zaman kipini düzelterek şöyle cevap vermişti: "Evet İttihatçıyım." Bu sözle Bayar, İttihatçılığa girdikten sonra çıkışın, sadece teneşir tahtasındaki merasimle mümkün olduğunu hatırlatıyordu.

İttihatçılık sadece Roni Margulies'in şiirlerinde veya TRT dizilerinde yaşamadı. Bölgemizi de derinden etkiledi. Kuşaklar boyu İslam dünyası çocuklarına Enver-Talat ve Cemal ismini verdiler. Bu ismi alanlardan ikisi, Mısır'da peş peşe devlet başkanı oldu. Baasçılık adı verilen Arap milliyetçi-sosyalizmi İttihatçılığın izinde gelişip serpildi. Kısaca İttihatçılık İslam dünyasını hastalıklı biçimde modern dünyaya taşıyan bir yol ve yöntem olarak hep var oldu. Neticede taşıdı mı? Evet taşıdı.

Devlet bir gemidir. Bizim coğrafyamızda hep fırtınalı denizlerde yol alır. Güvertedekiler kendi aralarında kapışır. Aradan biri çıkar, kaptan köşkünü ele geçirir. Gemiye düzen ve istikrar getirir. Üstelik dümen elindedir, rotayı belirler. Aşağıdakilere düşen, hepimizin aynı devlet gemisinde yaşadığını, gemi batarsa herkesin felaketi olacağını bilmekten ibarettir.

İttihatçılık, yüz yılı aşkındır bu topraklara egemen olan bir siyasî paradigma. Siyaseti, kazananın her şeyi aldığı ve her şeye hükmettiği bir rekabet olarak belirliyor. Devletin bir anlamı da saadettir. Saadete ulaşmak için saadetli olmak gerekir. Gücü ele geçiren her şeye hükmeder. Okyanuslar tükendiği zaman bile devlet hayalî bir okyanusta yol almaya devam edecek ve gemidekiler işlerin yolunda gittiğine ikna edilecektir.

Çok hızlı bir değişim yaşadık. Son elli yılı sancılar içinde geçirdik. Toplum toparlandı ve gelişti. Kendi ayakları üzerinde doğruldu, gücünü ve kuvvetini topladı, devleti sırtına alarak hayal edemeyeceği yerlere taşıdı. Artık devlet gemisinin dümenine oturup halka nizam veren İttihatçılığın anlamı kalmadı.

Peki o halde İttihatçılık niye hâlâ çok güçlü bir şekilde yaşıyor? Din eğitime tam bir İttihatçı gibi bakmaktan bahsediyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Din eğitimi tartışabilmek

Mümtaz'er Türköne 2012.07.10

Bu kadar hassas bir konuyu, kimseyi ilzam etmeden, kırmadan ve dökmeden tartışabilmek bir kemâl işareti. Kuvvetli bir İmam Hatip asabiyeti, yani taassubu var. Benim ısrarım, İmam Hatipleri aşan bir ufukla meseleye bakmak ve doğrudan din eğitimi tartışmaktır.

Ali Bulaç'ınünkü yazısı, Türkiye için çok ileri ufuk. Üstelik üretken ve faydalı bir çerçeve çiziyor. Katılanlar veya itiraz edenler olabilir ama din eğitimi, İmam Hatip okullarının duvarları arasına sıkıştırılıp (yani Tevhid-i Tedrisat'ın maddelerine bağlı kalarak) tartışılabilecek bir konu değil. Yine Yusuf Kaplan, Yeni Şafak'takiünkü yazısında bu duvarların dışına çıkıp, derin bir vukufla "Müslüman toplumun din eğitimi algısı"nı sorgularken, sancılı geçmişimizin ve arayışlarımızın geçit resmi yaptığı farklı bir pencere açıyor.

Peki, neden mesele dönüp-dolaşıp İmam Hatiplere geliyor. Darbe korkumuz, dindar halkı yönetimin uzağında tutmak adına üretilen "laiklik tehlikede" lafları geride kaldığına göre her şeyi özgürce ve enine-boyuna konuşabiliriz. İmam Hatipler bugün, sadece din eğitiminin değil, genel eğitimin de en temel sorunu. Bunun sebebi, AK Parti hükümetinin eğitim politikası. 4+4+4 denilen kesintili eğitim reformu, sadece (evet sadece) İmam Hatip ortaokullarını açabilmek için yapıldı. Kesintili eğitimin, bu amaç dışında hizmet ettiği genel bir eğitim yararı yok. Proje Bakanlıktan değil, parti grubundan, yani dışarıdan geldi. Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer pratik ve sonuca odaklı bir sistem mühendisi mantığına sahip. Paradigma değişimini hedefleyen bu tecrübeli reformcu, şimdi bütün mesaisini ve becerisini koskoca eğitim sistemini İmam Hatip ortaokullarına uydurmaya hasrediyor. Türkiye'nin en hantal, en inisiyatifsiz bürokrasisine sahip Milli Eğitim Teşkilatı var gücüyle yeni öğretim yılında ortalığı kasıp kavuracak olan kaosu engellemeye çalışıyor. Peki amaç? Amaç, "dindar nesiller yetiştirmek". Vasıta ise İmam Hatipler. Bu vasıta ile bu menzile ulaşmak mümkün mü?

Ben bu politikanın ve takip edilen stratejinin yanlış olduğunu ve gözetilen amaca da hizmet etmediğini düşünüyorum. Dindar nesil böyle yetişmez. Dün 28 Şubatçılar İmam Hatiplerin kökünü kurutmak için meslekî eğitimi ve dolayısıyla eğitim sisteminin tamamını çökerttiler. Bugün İmam Hatiplere taşıyamayacağı kadar ağır bir yük yüklenerek eğitim sistemi sakatlanıyor. İki yanlıştan bir doğru çıkmıyor.

İşte bu yüzden Ali Bulaç'ın ve Yusuf Kaplan'ın açtığı pencereler çok önemli. Din eğitimi ve din öğretimi farklı alanlar. Dindar nesiller yetiştirmek için ise bambaşka bir şeye ihtiyacınız var: Dini sevdirmeye.

Dindarlık evrensel olarak bütün devletler tarafından arzu edilen olumlu bir vatandaş özelliğidir. Sebep? Ceza kuralları ile dinlerin ahlak kuralları çakışır. Hatta dindarlık birçok kamu hizmetinin ekonomik maliyetlerini de düşürür. Dinî kuruluşların daha ucuz ve kaliteli sosyal hizmetler üretmesi gibi. Din eğitimi de bu yüzden tercih edilir. Avrupa'da dinî atmosferde genel eğitim veren kilise okulları her zaman devlet okullarından daha kalitelidir.

İmam Hatip modeli bizde, Avrupa'daki kilise okulları gibi işledi. Diğer devlet okullarından farklı olarak, etrafı dinî bir gayret ve samimiyetle sarıldı. Oradaki atmosferi, ders programları değil öğretmenlerin, öğrencilerin, velilerin ve hayırseverlerin ortak maksadı oluşturdu. Dışardan bir hafızlık veya medrese desteği olmadığı takdirde İmam Hatiplerin din adamı yetiştiremediği ortada.

Bugün İmam Hatip ortaokullarının açılması ve yaygınlaştırılması herhalde aynı atmosferin oluşturulması amacını gözetiyor. Peki, mümkün mü? Dini sevdirmek, dindarane bir ortam oluşturup, öğretmenlerin rol-modellerini takip eden dindar nesiller yetiştirmek bu yöntemle sağlanabilir mi? Ben tam tersine dindarlığın toplumdan yalıtılarak bu okulların bahçe duvarları arasına sıkıştırılacağını ve dışarıda akıp giden hayata da eskisi gibi direnemeyeceğini düşünüyorum. Muhafazakârlığın İngilizcesinden konserve kelimesinin çıkması kimseyi yanıltmasın.

Tekrar başa dönelim. Din eğitimi özgürleştirmeye, devletin tasallutundan kurtarmaya ihtiyacımız var. Ali Bulaç'ın uzun vadeli ufku, bugün için de doğru bir istikamet veriyor. Üstelik bakın ne güzel tartışabiliyoruz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Katiller

Mümtaz'er Türköne 2012.07.12

70'li yıllarda, özellikle ikinci yarısında 5 bin insan cinayetlere kurban gitti. 5 bin cinayet, yaklaşık aynı sayıda katil demek. 5 bin insan, beş bin civarında katil tarafından öldürüldü. 32 yıl önce sona eren cinayetler bunlar.

Gencecik maktuller ve aynı yaşlarda katiller. Ölenlerin hatıraları en az 32 yıl geride kaldı. Ama katillerin herhalde önemli bir kısmı aramızda yaşıyor. Çoluk çocuğa karışmış, normal ve sıradan insanlar olarak.

"Cinayet", "katil" gibi deyimlerin üzerinden 70'li yılların ideolojik yükünü indirdiğiniz zaman durum bu kadar açık. Peki ideolojik anlamı? Sağ-sol kavgasında taraflar kendi inançları, idealleri ve amaçları için şiddete başvuruyor ve cinayet işliyordu. Siyasî şiddeti ideolojik bir kurgu içinde Türkiye'ye Latin Amerika modelini benimseyen sol gruplar soktu. Küba devriminde başarılı olan bu modele göre öncü bir grup silahlı eyleme başlayacak ve halkın gözünü açacaktı. Şehir veya kır gerillası gibi iki farklı şiddet stratejisi ile iktidar yıpratılacak, destekçileri sindirilecek ve halkın desteği kazanılacaktı. Marx'ın "Zor, tarihin ebesidir" sözü, şiddet yöntemleri, yani cinayetlerle sosyalist düzene geçişin ilham kaynağı olmuştu.

68 kuşağının mantığı çocuksu ama sonuçları kanlı olan şiddet eylemleri, bu stratejiye dayanıyordu. Baas tipi bir sol askerî cuntaya darbe zemini hazırlamaktan başka bir amaca hizmet etmeyen bu eylemler, 12 Mart darbesi ile ezildi. Aynı strateji, "silahlı propaganda"yı yöntem olarak benimseyen sol örgütler tarafından devam ettirildi.

Türkiye 1975'ten itibaren bu stratejilerin tetiklediği bir şiddet sarmalına girdi. PKK'nın bu stratejiyi benimseyerek bugünlere gelen bir örgüt olduğunu hatırlatmaya gerek var mı?

Devlet içindeki çeteler, şiddet ortamının kendilerine geniş bir iktidar alanı açtığını görerek terörü tırmandırdılar. At izi it izine karıştı. Çeteler, terör örgütleri iç içe geçti ve doğrudan devlet içindeki çetelerin planı ve organizasyonu olan Maraş, Çorum, 16 Mart, MHP Genel Merkezi'ne saldırı gibi olaylarla 12 Eylül darbesinin şartları olgunlaştırıldı.

Bu kanlı entrikalar ve acılarla dolu defterin son sayfası, Bahçelievler'de 7 TİP'li gencin öldürülmesi olayının hükümlüleri olan iki kişinin tahliyesi ile daha yeni kapandı. Olay 12 Eylül'ün hafızalarda iz bırakan sembol olaylarından biri. Ama defterin kapanmasının bu kadar gecikmesinin olayın kendisi ile ilgisi yok. 70'li yıllarda binlerce Ülkücü genç, koleradan veya tifodan ölmedi; "devrimci şiddet"in kurbanı oldu. Ümraniye'de 1 Mayıs mahallesinin inşa edildiği yıllarda 5 Ülkücü işçinin katledilmesi ile, Adana'da 6 Ülkücü öğretmenin benzer şekilde öldürülmesi o yılların şiddet dengesi hakkında bir fikir verecektir. 7 TİP'li gencin öldürülmesi tüyler ürpertici bir cinayetti; aynı şekilde sağ-sol şiddet sarmalı içinde anlamsızdı. Zira TİP'liler silahlı şiddet yöntemini reddediyordu.

Ünal Osmanağaoğlu ile Bünyamin Adanalı'nın bugüne kadar yatmalarının sebebi, hüküm giydikleri ceza kanunu maddesinin, soldaki benzer cinayetlerden farklı olmasıydı. Anayasal düzeni değiştirme suçu ile yargılanınca solcu katiller tek bir idam cezası aldılar ve sonrasında serbest bırakıldılar. Bahçelievler davasında ise TCK 450'den ayrı ayrı idam cezaları verildi ve toplandı. Kısaca altı cinayet işleyen bir solcu tek bir idam cezası alıp serbest kalırken diğerleri yedi ayrı idam cezasının karşılığı kadar hüküm giymiş oldu. 70 öncesi olaylarından cezaevinde sadece bu iki kişinin yatıyor olması durumu açıklamak için yeterli. Meclis'te kabul edilen 3. yargı paketi bu dengesizliği ortadan kaldırdı ve eşitliği tesis etti.

Bu sonuç, 80 öncesine ait hesabın artık kapandığına dair bir işaret olarak kabul edilmeli. Sağ şiddet, solun sistematik olarak ürettiği "devrimci şiddet"e bir karşılık olarak gelişti. Sonrasında devlet içindeki çeteler tarafından daha kolay manipüle edildi. Bugün sudan çıkmış ak kaşık gibi konuşanlar arasında, 80 öncesinin solcu katillerinin de bulunması rahatsız edici bir durum. Halbuki bu acılarla dolu kanlı defter bugün kapanırken, herkes kendi adına bir özeleştiri yapma imkânına sahip. Bu özeleştiri siyasî şiddeti Türkiye'ye ithal eden ve sonra icat ettikleri canavarla baş edemeyen sol için önemli bir fırsata dönüşebilir. PKK terörü de dahil, siyasî şiddetin mahkûm edilmesi sol ideolojinin şiddetten uzak bir geleceği inşa edebilmesi için. Sağ şiddetin geçmişte de bugün de bir anlamı ve karşılığı yok. "Devrimci şiddet" ise yüz yılı aşan incelmış teknikleri ile yaşamaya devam ediyor.

"Adam öldürmek cinayet, adam öldüren de katildir." Solun tamamı bu hükmün altına kayıtsız şartsız imza koyabilir mi? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rektörlük seçimleri

Demokrasinin, rektörlerin seçimle atanması kadar yanlış ve çarpık bir uygulaması olamaz. Bu uygulamanın çarpıklığı demokrasinin seçime indirgenmesinden kaynaklanıyor.

12 Eylül düzeninin hâlâ devam eden bu mirası aslında varoluş gerekçelerini de kaybetti. Gerekçe, düdüklü tencere gibi görülen üniversitelere fazla basıncı boşaltmak için bir alan açmaktı. Tepede cumhurbaşkanı, askerî vesayet düzeninin bir parçası olduğu sürece, seçimde yapılan hataları düzeltme imkânı vardı. Geçmişte, bir tek oy alan kişinin rektör olarak atandığı örnekler çok görüldü.

Demokrasinin vazgeçilmez mekanizması denetimdir. Seçimin kendisi bile, iktidarı meşru sınırlar içinde kalmaya zorlayan bir denetim aracıdır. Üniversitelerde seçimle gelen rektörler, sadece seçimle gelen derebeyleri oldular. İyi kalpli ve ahlâklı derebeyleri tebasına iyi davrandı; kötülerini ise uzun yıllar düzeltilemeyecek hasarlar bıraktı. Ve el'an bu düzen devam ediyor. Sakatlık, kamu gücünü ve kaynaklarını kullanan rektörün seçimle elde ettiği gücünü, demokrasinin diğer denge ve denetim mekanizmalarının yer almadığı bir idari ve akademik düzen içinde kullanması.

Hiçbir kamu kurumu yöneticisi, rektörlerin sahip olduğu denetimsiz yetkilere sahip değil. Süresi dolan bir doçentin profesör olabilmesi, sadece rektörün iki dudağının arasında. Akademik postlar, imkanlar ve hatta ek gelirler rektörler tarafından ulufe şeklinde dağıtılıyor. Bu aşırı gücü meşrulaştıran mekanizma ise seçim. Aslında demokratik mantıkla bakılırsa, seçimin diğer demokratik denetim araçlarını da devreye sokması lazım. Ama rektörü seçmek dışında denetim mekanizması yok.

Son olarak Cumhurbaşkanı, çok sayıda üniversiteye rektör ataması yaptı. YÖK'ün gönderdiği sıralamalar seçimlerde alınan oya göre yapılmamıştı. Cumhurbaşkanı'nın atamalarında ise hem alınan oyun, hem de YÖK'ün sıralamasının dışına çıkılan örnekler var. Yakından bildiğim örnek, bütün akademik hayatımın geçtiği Gazi Üniversitesi. YÖK, Çankaya'ya gönderdiği listede sıralamaya riayet etmedi. Cumhurbaşkanı, hem YÖK'ün listesine hem de alınan oya uymadı. Aldığı oy itibarıyla alt sıralarda yer alan ismi rektör olarak atadı. Cumhurbaşkanı'nın tercihinin makul bir açıklaması var. En çok oy alan ilk iki isim, üniversitedeki kutuplaşmanın temsilcileri olarak sivrildiler. Birbirine yakın oy alan bu iki isimden birini atamak, bir tarafın diğer taraf üzerinde tahakküm kurduğu bir yönetimi iş başına getirmek demekti. Üniversite son sekiz yılını bu kutuplaşmalar içinde enerjisini harcayarak geçirdi. Atanan ismin, bu kutuplaşmaların üzerine çıkma şansı var. Kullanabilir mi? O da kişisel özelliklerine bağlı.

Seçim sistemleri, toplumun veya kurumun kültürüne bağlı olarak kutuplaşmaları yumuşatan veya artıran etkilere sahiptir. "Aktarılabılır oy sistemi", rekabeti yumuşatan, işbirliğini ve uzlaşmayı artıran bir sistem. Bu sistemde her seçmen birden fazla tercihte, mesela üç tercihte bulunabiliyor. Oylar sayılırken, tersinden en az oy alanların elendiği ve bu oyları kullananların ikinci ve üçüncü tercihlerinin devreye girdiği bir sayım yapılıyor. Bu sistem aslında üç turlu bir seçimi, aktarılabılır oyla bir defada gerçekleştiriyor. Uzlaşmaya katkısına gelince... Adaylar, seçmenlerin ikinci veya üçüncü tercihi olabilmek için de yarıştıkları için seçmenin ilk tercihi olan adayla sert bir rekabete girmiyor. Böylece yumuşak, yapıcı ve uzlaşmaya açık bir rekabet imkanı doğmuş oluyor.

Rektörlerin seçimle iş başına gelmesi akademik özgürlükler için çok ciddi bir tehdit. Topluma ve hayata açılan, aralarında rekabete girişen üniversite düzeni bu tehdidi azaltabilir. Mevcut kapalı haliyle üniversiteler, Orta Çağ'ın skolastik medreseleri gibi bilimsel araştırmaya, eleştiriye ve eğitime uzak yapılar. Seçimle gelen derebeyleri, bu çağdışı yapıyı sürdürmekten başka bir amaca hizmet etmiyor.

Yerine bir şey konamadığı için seçim sisteminden vazgeçilemiyorsa, akademik nezaketi ve ilmî haysiyeti muhafaza etmek adına "aktarılabılır oy sistemi" ile rektörlük seçimlerinin yapılması mevcut durumun sakıncalarını azaltabilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

18 Türk büyüğü

Mümtaz'er Türköne 2012.07.15

Rahmetli Özal, ironisi güçlü biriydi. 1990'da Köşk'e çıkarken bir halef tartışması başlattı. "18 Türk büyüğü" bu tartışmadan kalan bir tabirdir. Herkesin yüreği, genel başkanlık ateşi ile tutuştu.

Siyaset iddia işi. Potansiyel halefler çoğaldı. Sonra sayı dörde indi. Ekrem Pakdemirli, Hüsnü Doğan, Mesut Yılmaz ve Mehmet Keçeciler isimlerini belki hatırlayanlar olabilir. Sonunda şaşırtıcı bir şey oldu. Genel başkanlık ve başbakanlık koltuğuna "18 Türk büyüğü" arasında yer almayan Yıldırım Akbulut çıktı.

Başbakan Erdoğan teşkilatına bütünüyle hakim. Bugüne kadar Türkiye'ye bir lider olarak yaşattığı tecrübeler stratejik düşündüğünü, oyun planını her zaman çok sağlam kurduğunu gösteriyor. Başarılı bir taktisyen. Sabırlı ve zamanlama konusunda kusursuz. Politik sezgileri ve içgüdüleri kuvvetli. Liderlik yeteneklerinin, -buzdağının görünen kısmı gibi- çok azının fark edildiğini düşünüyorum. Yakın çalışma arkadaşlarının her birinin kafasındaki tilkilerin kuyruklarının ne zaman kısa devre yaptığını biliyor. Kafasında bir oyun planı olmaması düşünülemez. Siyasî gelişmeler bu plan etrafında şekillenecek. Bu yüzden Türkiye'nin siyasî geleceği ile ilgili tahminleri, Erdoğan'ın oyun planını merkeze alarak yapmak gerekiyor.

Peki oyun planı ne? Bu planı, Erdoğan dışında kimsenin bilmiyor olması iktiza eder. Sadece işaretlerden bir yön tayin etmeyi deneyebiliriz.

Erdoğan'ın on yıllık stratejisi, Osmanlı Devleti'nin genişleme politikasına benziyordu. Anadolu'nun kuzeybatı köşesinden hemen Balkanlara atlayan Osmanlı Beyliği, aynı soydan gelen ve aynı dine mensup halkın yaşadığı arka bahçesi olan Anadolu ile, Rumeli'ne iyice yerleştikten sonra dönüp ilgilenmeye başladı. Önce çevrede ilerledi, sonra asıl kendisini var eden anayurda yöneldi. % 50 oy bandını gören AK Parti lideri, şimdi kendi köklerine, ana nüvesine dönüyor. HAS Parti'nin liderini transfer etmesini Osmanlı'nın Batıdaki genişlemesinden güç alarak yuttuğu Anadolu beyliklerine benzetebilirsiniz.

Erdoğan'ın son zamanlarda izlediği entegre politikaların tamamı, çevredeki gücünü ve birikimini merkeze taşıyarak geleceği inşa etme amacını taşıyor. Makinenin ana kumanda merkezi yeniden tanzim edilecek. Merkezin değerler sistemi çevreye egemen kılınacak. Merkezin ana dokusuna göre çevre yeniden fethedilecek.

Muhafazakârlık, en esnek biçimiyle geniş halk kitlelerinin siyasî tercihi idi. Halkın tercihi Erdoğan'a devletin derinleri ile baş edebilme ve onu iradesine bağlama fırsatı verdi. Erdoğan bu fırsatı çok iyi değerlendirdi ve devlete egemen oldu. Şimdi bu muhafazakâr değerler, devlet aygıtı aracılığıyla ve devlet politikası olarak topluma geri dönüyor. Son zamanların bütün gündemlerini alt alta yazıp ortak paydasını aradığınız zaman, devlet gücü ile hayata geçirilen ve geçirilmesi tasarlanan muhafazakâr politikaları bulursunuz. "Dindar nesil yetiştirmek", kesintili eğitim, imam hatip ortaokulları, Çamlıca tepesine cami ve kürtaj tartışmaları devlet gücünün devrede olduğu muhafazakâr hamleler değil mi? Eksik kalan sadece zinanın yeniden suç kapsamına alınması.

Erdoğan 2014'te Köşk'e çıkacak. Çıkamazsa, Erdoğan sözünde durur ve parti liderliğini ve başbakanlığı 2015'te bırakır. Bu durumda, ahiret inancına sahip gerçek bir müminin teslimiyeti içinde mirasını tanzim etmeye koyulacaktır. Erdoğan'ın yakın ve uzun vadede geride bırakacağı iki mirası var. Birincisi, aldığı ve bırakacağı Türkiye arasındaki fark. Muhafazakâr değerler etrafında ekonomik gücünü geliştirmiş, iddialı, itibarlı ve zengin bir Türkiye. İkincisi ise en küçük vidasından çatısına kadar kendi eseri olan AK Parti. Üflediği soluk ile, uzun yıllar kendi damgasını taşıyacak bir partiye son şeklini vermek zorunda.

Erdoğan, Özal'dan farklı bir ironi duygusuna sahip. Ama liderlerin "tedbir nedir?" sorusuna verdikleri cevaplar ve yakın çevreleri ile yürüttükleri ilişki kalıpları pek değişmiyor. Numan Kurtulmuş'un AK Parti'ye geçişi, merkezin değer sisteminin restorasyonuna yönelik önemli bir adım. Erdoğan partisinin iç dengelerini, darbeleri emen süspansiyonlarını ve kumanda merkezini tek tek elden geçiriyor. Eylüldeki kongre karşımıza geçtiğimiz on yıldan çok farklı bir AK Parti cihazı çıkartacak. Hükümette ve partinin üst kademesinde, Öz AK Partili olmayanlar elenecek.

Liderlik meselesine gelince... Benzer argümanlarla, Ali Bulaç'ın dün yazdıklarından farklı bir sonuç çıkartıyorum. Telaffuz edilecek her isim "18 Türk Büyüğü"ne benzer bir listenin işareti. Kehanette bulunmak için belki erken ama Erdoğan'ın halefi bu "Türk büyükleri"nden hiçbiri olmayacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Hücre yenilenmesi'

Mümtaz'er Türköne 2012.07.17

Başlığa aldığım ibare, Başbakan Erdoğan'ın partisinde giriştiği değişimi tarif etmek üzere kendisinin tercih ederek kullandığı bir tabir. AK Parti'nin çelik çekirdeğinde yer alan kadronun önemli kısmı, "üç dönem" şartı yüzünden 2015'te tekrar milletvekili olamayacak.

Kendisi de aynı şarta uyarak tekrar aday olmayacağını fırsat düştükçe ilan ediyor. Eylül ayındaki kongre, bu anlamda bir dönemin son sayfasını açmış olacak. Artık hepimiz eminiz ki, Tayyip Erdoğan sözünde durur. Cumhurbaşkanlığına geçmesi mümkün olmasa bile, gelecek kongrede ve genel seçimde adaylığını koymaz. Demek ki AK Parti Türkiye'ye bir virajı aldırıyor.

Bu virajın cilveleri siyasetin doğasında saklı. Siyasetin bir tarafında yüce gayeler, idealler bulunur. Bu yüksek idealler siyasetçiyi kendisiyle barışık ve diri tutar. Öbür tarafta ise hayatın gerçekleri ve bunların arasında en belirleyici faktör olarak insan malzemesinin kumaşı durur. Hırsın, tutkunun, güçlü bir ego duygusunun ateşlemediği politikacı çok uzun mesafeleri kat edemez. İyi siyasetçi bu ikisi arasında sağlam bir denge ve işleyen bir düzen tesis etmeyi başarır. Tutkuyu ve hırsı meşrulaştıracak kadar yüksek idealler. Denge zamana ve zemine göre farklı şekillerde kurulur. Rahmetli Özal'ın keşfedip siyasete soktuğu A Takımı ile, Erdoğan'ın birlikte yola çıktığı yakın ekibi arasındaki kumaş farkı açık bir fikir vermeli.

Erdoğan, pazar günü Eskişehir parti kongresinde "hücre yenilenmesi" olarak tarif ettiği değişimin dengelerini sıralarken, aslında karşı karşıya olduğu sıkıntıları da nakletmiş oluyor: "Türkiye'yi büyütmek/Nefsimizi küçültmek; Değişmek ve değiştirmek/ ama özümüzden kopmamak" gibi. Politikada yenilik hep bu tür

sentezlerle bulunur. On yılın arkasından hayalleri kucaklayan idealler ile basit ve rahatsız edici hayatın gerçekleri arasında bu dengeleri yeniden kurmak mümkün mü? Görüldüğü kadarıyla on yılda, subaşlarını tutan canavarların tamamı geri çekildi. Safları sıklaştırmak, ortak düşmana karşı mücadele etmek, Türkiye'yi daha özgür ve demokratik bir ülke haline getirmek için hepimizin uyumlu olmasına ve AK Parti'ye destek vermesine gerek var mı? Erdoğan son kongresine giderken AK Parti, kendisini var eden en değerli hazinesini, yani düşmanını kaybetti. Saflar nasıl düzenli tutulur? Disiplin nasıl sağlanır? Yüksek ideallerle, küçültülesi nefisleri terbiye etmek artık mümkün mü?

Sadece AK Parti liderinin ve AK Parti'nin değil bu ülkenin ve hepimizin geleceği üzerine fikir yürütüyoruz. Tarihin seyri bazen küçük ayrıntılarla değişiyor. Napolyon'un en iyi hazırlandığı, hatta plan yaptığı tek savaşın Waterloo olduğu söylenir. Hemoroiti azdığı için ata binememiş, güya bu yüzden savaş kaybedilmiş ve bütün dünya tarihi değişmiş. Şayet doğruysa doğal mecrasına ilerleyen tarihteki 50-60 yıllık bir gecikmenin sebebidir bu ayrıntı. 27 Mayıs darbesi fark edilse ve basit bir polisiye tedbirle önlenseydi, son 50 yılımızı bu şekilde geçirir miydik?

Partisindeki değişimi ifade etmek için Başbakan'ın kullandığı "hücre yenilenmesi" tabirinin dikkatle seçildiği anlaşıyor. Hücreler, organizmaların ana yapı malzemesi. Ayıklanması ve yenilenmesi bünyenin bütününe güç ve kuvvet verir. Ama hiçbir zaman köklü bir değişime izin vermez. Aynı yapı, daha sağlam bir bünye ile yoluna devam edecek. Erdoğan şöyle formüle ediyor: Köklerinden kopmadan toplumun bütününe kucaklamaya devam edecek. Eskiyeenler veya çürüyenler ayıklanacak. Kim bunlar? Üç dönemi tamamlayanlar. Zorunlu olarak emekliye ayrılacak veya bir dönem ara verecek politikacılara eskiyeen hücre rolünü oynamak düşüyor. Türkiye bu kadar büyümüşken nefisleri o kadar küçültmek çok zor değil mi?

Her var oluş, kendi yok oluş tohumlarını içinde taşır. Onu var eden ve güçlü kılan aynı zamanda yok edecek olan şeydir. AK Parti, kendisini var eden, elementlerini oluşturan, parçaları bir arada tutan, iskeletini sağlamlaştıran gerekçelerine hâlâ sahip mi? Geride bir başarı hikâyesi olduğu doğru. Türkiye'yi istikrara taşıyan bu başarı hikâyesi, AK Parti'nin geleceğini kurtarmak için yeterli mi? Ya bu başarının azdırdığı nefisleri küçültmeye?

Hücre yenilenmesi zor bir iştir. Sürüngenler kabuklarını kolay değiştirir. Yüksekte uçan kartalların pençesini, keskin gagasını yenilemesi ise çok sancılı bir süreçtir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP'de değişim rüzgârları

Mümtaz'er Türköne 2012.07.19

"Değişim" lafındaki paradoksu veciz bir şekilde ifşa eden siyasî fıkralardan biridir. Biri genç diğeri yaşlı iki rakip politikacı, seçim döneminde köyün kahvesinde karşı karşıya gelirler. Doğal olarak atışma başlar. Genç politikacı, tartışmayı izleyenlerin kavrayacağı zengin mecazlarla "değişim"i savunan rahibini köşeye sıkıştırır.

"Çok yaşlısın" der, "çok yaşamaz yakında ölürsün. Ölünce seni bir çukura gömerler." Dışarıda yoldan geçen inekleri gösterir. "Mezarında otlar biter ve şu gördüğün inekler o otları yer." Köylülerin meraklı bakışları

arasında lafını tamamlar: "Sonra o inekler terslerini yola dökerler ve ben yoldan geçerken o inek tersine bakıp, senin için 'ne kadar değişmiş' derim." Yaşlı politikacı, gayet sakin söze başlar. "Belli olmaz" der, "kimin erken gideceği bilinmez, belki senin cenazende ben bulunurum. Sonra dediğin gibi seni gömerler ve bir inek mezarının üzerindeki otları yer ve tezeğini yola bırakır." Lafı gediğine yerleştirir: "Ben de o tezeğe bakar ve 'hiç değişmemiş' diye üzülürüm." Fıkra burada bitmiyor. Son sözü, kahvede bu diyalogu dinleyen yaşlı bir köylü söylüyor: "Merak etmeyin, biz ikinizin de hangi tezeğin soyundan geldiğini gayet iyi biliyoruz."

CHP kongresine "değişim" sloganı damgasını vurunca, bu fıkrayı hatırladım. Değişim nedir? Şayet yol almaksa, hangi istikamete? Bir tür metamorfoz ise hangi kalıba? Yeni bir sentez, yeni bir tercih veya melezeleşme? "Değişim" dediğiniz zaman bir şey söylemiş olmuyorsunuz, peşinden bir yığın soru geliyor. CHP kongresinden bu soruların cevaplarını alan var mı?

Türkiye'de esaslı bir muhalefet boşluğu olduğunu CHP'liler bile fark etti. AK Parti on yılın yorgunluğu ile kendi tabanından eleştiriler alıyor. Sadece "alternatif ne?" sorusuna kimse cevap veremiyor. Avrupa'da yeni bir sol dalga yükseliyor. Fransa ile düşen muhafazakâr kalelerin devamı gelecek. Bir tek Türkiye'de CHP, bu evrensel değişimin dışında kalmayı başarıyor. Nasıl? Değişmeyerek.

CHP gerçekte iki partinin koalisyonundan oluşuyor. Kemalist, ulusalcı ve tabii devrini tamamlamış seçkin cephe ile muhafazakâr siyasetin etnik-mezhebî gerekçelerle kucaklayamadığı sosyal-adalet talep eden halk kesimleri. Birinci cepheden sol bir ideolojiyi bugüne kadar CHP çıkartmayı başaramadı. İkinci cephe ise kendisini sadece Kemal Kılıçdaroğlu ile temsil ediyor ve geleceğe yönelik bir umudu yaşıyor. Bu iki cepheyi aynı çatı altında tutmak bir lider için ipin üstünde, elindeki denge sopasının iki ucunda birbiriyle sürekli kavga eden iki çocuğu taşımaya benziyor.

Bu zorluk söyleme yansıyor. Kılıçdaroğ-lu'nun konuşmasında olduğu gibi değişim adına söylenen bir söz karşıtı ile dengeleniyor. Hem ulusalcı, yani "devletçi-milliyetçi", hem de "özgürlükçü" olmak bir arada mümkün olamıyor. CHP lideri, "tam bağımsızlıkçı, anti-emperyalist yapımızdan bir milimetre dahi sapmayacağız" derken, salonda bulunan THKP-C ve THKO "kahramanları"nın resimleri arkada uyumlu bir fon oluşturuyor. Ama bölüşüm ile üretimi dengelemek uyumlu bir sosyal demokrasi dengesi için yeterli olmuyor. Hangi emperyalizm? Lenin'in tarif ettiği "kapitalizmin son aşaması" mı? "Tam bağımsızlıkçılık"ın bugünün dünyasında taşıdığı anlamsızlıklardan önce, bu deyimim kirli ideolojik geçmişini insanı ürkütüyor.

CHP'nin bu çelişkilerin içinden çekip çıkartabileceği bir gelecek vizyonu henüz ortada yok. Marjinal sol söylemler ve semboller açık bırakılan bir aralıktan içeri sızıyor. 70'li yılların keskin sloganları etrafta uçuşuyor. Beri tarafta evrensel solun yeniden yükselişe geçen trendini arkasına alacak kapılar sıkı biçimde kilitli tutuluyor. Türkiye'nin Kemalizm'den alınıp tekrarlanan "çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak" gibi bir sorunu var mı? Varsa, kenarından köşesinden edebiyatını bırakıp bu soruna dair iki çift yeni laf söylenebilir mi? Emperyalizme savaş açanlar, bugünün dünyasında kiminle hangi anti-emperyalist ilişkiler kurmayı ve yaşamayı düşünüyorlar?

CHP, sorunsuz bir kongre yaşadı. Öncekilerde Kılıçdaroğlu'nun mazereti vardı. CHP'nin değişim için karizmatik bir lidere ihtiyacı yok. Sadece değişim iradesi ve cesareti gerekiyor. Değişmemek adına bu kadar değişim lafı etmek size inandırıcı geliyor mu?

AK Parti'nin beyazlığı, CHP'nin şeffaflığı

Mümtaz'er Türköne 2012.07.20

Ramazan'ın ilk gününe, nefis muhasebesi daha çok yakışır. Profesör unvanı ile 12 yılı geride bırakmış bir siyaset bilimciyim. Okuyup öğrendiklerime gözlemlerimi, biraz da hayat tecrübemi ilave edip yedi yıldır bu köşede analizler yapıyorum.

Kimi iddialı, kimi mütevazı hükümler veriyorum, öngörülerde bulunuyorum. Farklı bir yere düştüğümde aynı işi yapanlara bakıp kendi kendime "ben niye böyle düşünüyorum?" diye soruyorum.

Siyaset tutku ile yapılan sürükleyici bir meslek. Siyaseti takip edenler de kendini kaptırıp aynı heyecanı hisseder. Kendinizi bulacağınız, ifade edeceğiniz; üstelik etkileyebileceğiniz bir alan. Sahne kalabalık, kafa yoracak çok ayrıntı var; üstelik oyuncular size dönüp "ne düşünüyorsun?" diye soruyor. Allah'a şükür demokrasi var, oyun sürekli sizin düşüncelerinize göre yeniden yazılıyor.

Atlanılan şeyin, iri ve ağır kavramların, büyük siyasî olayların altında kaybolan insanın duygu dünyası olduğunu düşünüyorum. Bu oyun birlikte oynanıyorsa ve bu üstelik o kadar karmaşıksa, o insanî tepkileri dikkate almadan siyaset denen tiyatroyu yorumlayamaz, doğru yönetemezsiniz. Siyaset benim duygu dünyama girebildiği ölçüde sahici ve ikna edici. Beyaz bir renktir, dokunup hissedebilir; beyazın tonlarından şekiller hayal edebilirsiniz. Şeffaflık ise arkada benim gerçekten görmek istediğim bir şey duruyorsa anlamlı. AK Parti son on yılı beyaz renge boyamaya çalıştı; CHP ise arkasına seyirlik bir nesne koymadan şeffaflık arayışında.

Benim gibi gençliğini Yenidoğan'ın, ortasından gürül gürül lağım akan sokaklarında geçirmiş birini, TOKİ'lerin "yanlış" bir proje olduğuna ikna edemezsiniz. Sigara bir kenara teneffüste esrar içen sıra arkadaşlarınızla Çinçin Koleji'nde okuduysanız, çocuğunuzu vereceğiniz okulda ve öğretmenlerde bambaşka nitelikler ararsınız. Dindarlığı da, muhafazakârlığı da siyasetten önce başka bir yerde bulursunuz.

Markar Esayan "gündelik hayat" diyerek bu alana yaklaşmayı başaran ve aradığını bulan ender kalemlerden biri. Toplumun karşılanmayı bekleyen "gündelik" ihtiyaçları var. "Gündelik" ama geçici değil; her güne sığın ve ilk sıraya yerleşen ihtiyaçlar bunlar. Peki siyaset ne için? Hayat kadar önemli ve anlamlı bu ihtiyaçları karşılayamıyorsa siyaset ne işe yarar?

Dindarlığı içsel bir motivasyon olmaktan önce, hayatı sevdiklerinizle birlikte kutsayarak koruyan bir çeper olarak düşünün. Bir tek örnek üzerinden gidelim. Çocuğunuzun sağlıklı, dengeli, size saygılı, başarılı biri olarak yetişmesini bu dindarlık çeperi kadar güçlü şekilde koruyabilecek başka bir alternatifiniz var mı? Eğer devlet iktidarı zorba bir laiklik yorumu ile bu insanî ihtiyacınıza engel oluyorsa, gündelik hayat bütün cesametiyle siyasete hakim olacak ve hiçbir güç karşısında duramayacaktır. Sonunda devlet terbiye edilecek, gündelik hayat kendi doğal mecrasını bulacaktır. İkinci adım, bu sefer devlet iktidarının bu gündelik hayatı topluma dayatmasıdır. Dindarlığa karşı duran devlet hizaya çekildikten sonra bu sefer yeni efendisinin emrinde dindar bir nesil yetiştirmeye girişirse devlet imkânları ve gücü hayatı biçimlendirmeye kalkarsa? Birincisi toplumun siyaseti biçimlendirmesi; ikincisi ise siyasetin topluma biçim vermesi. Birincisinde dindarlık siyasete muhafazakârlığı dayatıyor; ikincisinde ise muhafazakâr siyaset topluma dindarlığı empoze ediyor. Cevap ise bütün totaliter projelerin başına gelenle aynı. Devlet eliyle bireylerin dünyasını inşa edemezsiniz. Ancak kendi tercihlerine vücut verecek bir özgürlük alanı oluşturabilirsiniz.

Sorunu çözecek olan da yine gündelik hayatın tabiatı. Devlet eliyle empoze edilecek dindarlığın hiçbir cazibesi yok. Dün toplum, dindarane duygularla devletin araladığı kapıyı sonuna kadar zorladı ve imam hatipler

etrafında kenetlenerek kendi gündelik hayatına sahip çıktı. Bugün devlet, imam hatipler üzerinden o kenetlenen insanlara ulaşmaya ve gündelik hayata biçim vermeye çalışıyor. Başarabilir mi?

Karşınızda TOKİ'lerde büyüyen bir nesil duruyor. Toplum artık şeffaf bir kristalden bakıp sadece beyazı değil, eleğimsağmanın bütün renklerini görüyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Davutoğlu haklı çıkarsa?

Mümtaz'er Türköne 2012.07.22

Suriye'deki gelişmeler Davutoğlu'nu haklı çıkartacak istikamette ilerliyor. Bugüne kadar çok ağır eleştirilere muhatap olan Hariciye Bakanımız sürekli, bir anlık fotoğrafa değil sonuca bakmamız gerektiğini tekrarlamıştı. Dış politika, oltayı atıp takılacak balığı beklemeye benzemiyor.

Tarih bizi de içine alıp yanı başımızda süratle akıyor. Ringe çıkıp birkaç kişiyle aynı anda dövüşüyorsunuz. "Teker teker gelin" diyemezsiniz. Rakiplerinizi azaltacak, yanınızdakileri çoğaltacak ve seyredenlere, yani uluslararası camiaya da "haklıydı" dedirteceksiniz. Sözüünüz geçecek, hükmünüz yürüyecek.

Davutoğlu'nun aimar ettiği diplomasinin yeteri kadar anlaşılamamasının sebeplerine eğilmemiz lazım. Türkiye, tarihinde olmadığı kadar atak bir diplomasi yürütüyor. Uzmanları bu tarz diplomasi için proaktif politika tabirini kullanıyorlar. Gelişmelerle veya darbelerle savrulmak yerine ön almak, belirlemek ve yön vermek. Somut sonuçlarından biri, Türkiye 70 ülke ile vizeleri kaldırdı. Türkiye'nin Suriye politikasını eleştirenler, ABD'nin rolünü tartışabilir. Gelişmeleri belirleyen Türkiye mi, yoksa ABD mi? Kim kimi ikna etmeye çaballıyor. Kavgada yumruk sayılmaz. Sonu nakavtla bitecek bir maçta, ringdeki yumrukları saymanın laf üretmek dışında bir anlamı yok.

Türkiye on yıldır Davutoğlu ile alışılmamış bir diplomasi yürütüyor. "Yurtta sulh, cihanda sulh" sözüne sorgusuz sualsiz takılanların statükoya meydan okuyan bu diplomasiyi kavramaları çok zor. Kavramak için önce şu meşhur sözün ipliğini pazara çıkartmak lazım. "Yurtta sulh, cihanda sulh" sözü ne genç Cumhuriyet'in ne de Atatürk'ün dış politikasını yansıtır. Bu söz iki savaş arasındaki dönemde Milletler Cemiyeti'nin (Cemiyet-i Akvam) dayandığı temel prensiptir. Milletler Cemiyeti, ülkelerin iç sorunlarını "self-determinasyon" prensibine uyarak, yani her milletin kendi kaderini tayin hakkını tanıyarak çözersek, dünyaya da barış gelir mantığına dayanmaktaydı. I. Dünya Savaşı'nın da bu ilke çiğnendiği için çıktığı iddia ediliyordu. Bu sözü ezberden tekrarlayanların anlaması için vurgulayalım. Ülkelerin kendi sınırları içinde çatışmaları önlemeleri, dünyada barışı tesis etmenin ön şartıdır. Bu ön şartı garantiye almanın yegâne yolu ise self determinasyon hakkını tanımadır. Milletlerin hapishanesi olarak görülen imparatorlukların sona ermesi ve her milletin de kendi devletine sahip olması gerekmektedir. Wilson'a ait olan ve Milletler Cemiyeti'nin varlık sebebini oluşturan bu formül, dünya ile uyumlu olmak adına Atatürk tarafından tekrarlanmakta ve söylendiği zaman da, Osmanlı'nın imparatorluk mirasını reddetmek anlamı taşımaktadır. "Biz bir millî devletiz, imparatorluk değiliz ve dünya ile uyumluyuz." demiş olmaktadır.

Atatürkçülüğün neden çağdışı bir ideoloji olduğuna, bu sözü bir delil olarak alabilirsiniz. Soğuk Savaş öncesine, iki dünya savaşı arası döneme yani artık sadece tarihe ait olan ve bugün hiçbir anlamı ve karşılığı kalmamış bir paradigmayı alıp çok önemli bir söz eder gibi tekrarlıyorsanız, diplomasi üretemezsiniz.

Davutoğlu'nun diplomasisi önce iç politika ile dış politika arasındaki farkı ortadan kaldırdı. Suriye, Irak, Lübnan, Mısır artık bizim duygusal dünyamızın bir parçası. Dışarıda olup bitenlerin bir iç politika mevzusu gibi bu kadar yoğun ve ateşli tartışıldığı bir dönem hatırlıyor musunuz? Üstelik bu duygusal alışveriş karşılıklı. Bölge halkları, Türkiye'yi bir başarı hikâyesinin laboratuvarı olarak kullanıyorlar.

Türkiye'nin bugün takip ettiği diplomasi, sadece diplomatik araçların Osmanlı'nın makus talihini yendiği Tanzimat dönemine benziyor. Bu döneme damgasını vuran başta Büyük Reşid Paşa olmak üzere, Âli ve Fuad paşaları hatırlamamız lâzım. Belki biraz da Sultan Abdülhamit'in sabırla, dikkatle ve yoğun bir mesai ile ördüğü ve izlediği dünya politikasına.

Suriye'de Esed rejimini, kaçınılmaz bir son bekliyor. Esed rejimi çöktüğü zaman, Davutoğlu'nu eleştirenler kavgada saydıkları yumrukların hesabını nasıl verecekler?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İslâmcılığa ne oldu?

Mümtaz'er Türköne 2012.07.24

Ali Bulaç'ın İslâmcılık üzerine peş peşe yazdığı üç yazı, uzun soluklu bir tartışmanın işaret fişeği gibi görünüyor. Peşinden bir kitap geleceğini de haber verdiğine göre, yeni bir merhaleye geçebiliriz. Mevzunun, imal-i fikr etme potansiyeli yüksek.

Zira akıllı erenlerin beynini kemiren, ama üstü kalın bir örtüyle kaplı varoluşsal bir meseleyi gün yüzüne çıkartma fırsatı veriyor. Necdet Subaşı Hoca'nın Açık Görüş'te yer alan bilgeliğin alacakaranlığında kaleme alınmış özgül ağırlığı yüksek yazısı, aynı sorunu ele almakla beraber Bulaç'ın açtığı yolda ilerlemiyor. Yine de İslamcılığın geçirdiği köklü değişime dair zengin hükümler barındırıyor. Subaşı, "Cumhuriyet İslâmcılığının rota ve içeriğinin yeniden biçimlendiğini" söylerken, çoğullaşmaya dikkat çekiyor ve İslâmcı potansiyelin ahlakî ve entelektüel olarak kayda değer bir etki ve sonuç hasıl edemediğini teslim ediyor.

Mevzû derin ve çok yönlü. Türkiye'nin bugün geçirdiği değişimi anlamak için geniş bir görüş açısı veriyor. Türkiye değişti. "Kim değiştirdi?" sorusuna, mütevazı sınırlar içinde failer arıyorsak, ilk sırayı bir zamanlar kendilerini "İslâmcı" olarak tanımlayanlara vermemiz lâzım. Bugün sorsanız, çoğu yüzüne yayılan masum bir tebessümle gençlik yıllarına ait unuttuğu çocuksu şeylerden dem vuracaktır. Dünün keskin devlet karşıtları bugün devlet adına konuşuyorlar. "Devlet adına" lafı hafif kaldı; doğrudan "devlet olarak" konuşuyorlar. Kolay mı, koskoca devlet. İslâmcılar devleti değiştirdi mi? Devleti ele geçirdiler, ama devlet de onları değiştirdi. Hangisi daha çok değişti? Elbette İslâmcılar; değişmek ne kelime bambaşka bir boyuta taşındılar. İslâmcılık adına çantalarında siyasî bir projeleri var mı? Yok. Uygulayıp mı tükettiler? Hayır. Tamamıyla unuttular ve vazgeçtiler. Bu iş gömlek çıkartmaktan farklı. Gömlek çıkartmak, yelpazeyi geniş tutmak için siyasî bir tercihti. İslâmcılıktan vazgeçmek ise, demokrasi ile yola devam edebilmek için bir mecburiyetti. Tarih İslâmcılara bu

şansı verdi. Galiba bu zengin ve sancılı geçmişten geride "İslâmcı" sıfatını şerefle taşımaya devam eden bir tek Ali Bulaç kaldı.

İslâmcılık bir ideoloji. Bu söz tek başına İslâmcılığın temel ayırt edici özelliğini fark etmek için yeterli. İslâmcılık liberalizm, sosyalizm, Marksizm gibi bir ideoloji. İslâmcılık sistemini, diğer ideolojiler gibi bu dünyada kuruyor. Sadece bu sistemi kurarken İslâmiyet'i referans alıyor. Ali Bulaç'ın "her Müslüman bizzarure İslâmcıdır" hükmü, neden iki farklı sıfatın var olduğunu açıklamıyor. "Müslüman" sıfatı neden İslâmcılara yetmiyor? Çünkü din, modern dünyanın sorunları ve kurguları arasında bambaşka bir kalıba dökülüyor. Ortaya "hakikat" için diğer dinlerle değil dünyevî ideolojilerle savaşan bir "izm" çıkıyor. İslâmcılar hesabı ahirete bırakmak yerine cenneti bu dünyada kurmaya girişiyorlar. Nitekim, İslâmcılığın bugünkü versiyonlarından "anti kapitalist İslâmcılar"ın pirinin, oruç hakkında verdiği fetva, bu dünyadaki zorlukları azaltma mantığına dayanıyor.

Bulaç, İslâmcılığı lügatlere girecek sarahatle, "İslâm'ın ana kaynaklarından hareketle 'yeni' bir insan, toplum, siyaset/devlet ve dünya tasavvurunu, buna bağlı yeni bir sosyal örgütlenme modelini ve evrensel anlamda İslâm birliğini hedefleyen entelektüel, ahlâkî, toplumsal, ekonomik, politik ve devletler arası hareket" olarak tanımlıyor. Tanım sadece sarıh değil, bir zamanların çok gürültülü tartışmalarını hatırlattığı için zihin tazeleyici. Evet bir zamanlar böyle bir misyon yüklenen İslâmcılar vardı. Özellikle 80'lerin sonunda ideolojik alanda hegemonik bir üstünlük bile sağlamışlardı. Peki şimdi neredeler?

Eski İslâmcıları kırıp kırıp politikacı yapıyorlar. Bu arada İslâmcılık politikada yukarılara tırmanmak için kullanılmış ve işi bitmiş bir uçan halı olarak, özenle çerçevelenip duvara asılıyor. Ali Bulaç, aksi görüşte ama müzeye kaldırılmış bir obje olarak yeterli saygıyı görüyor. Büyük Doğu dergisinin tıpkı basımları bir gazetemizin eki olarak elimize ulaşırken, saygıda kusur edildiğini söyleyebilir miyiz?

İslâmcılık bir ideoloji olarak çöktü. Omuzlarındaki ağır iktidar yükü onu çökertti. Kendini yeniden bulması için önce iktidarla bağlarını koparması, sonra uzun süre muhalefette yeni projeler üretmesi lâzım. Subaşı'nın işaret ettiği gibi çoğulculukla irtibata geçti ve onun bir parçası haline geldi. Totalitarizmden otoriteryanizme kayan eleştiriler bile bu çöküşün işareti olarak görülmeli. Bu son cümle izaha muhtaç olduğu için devam edeceğiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İslâmcılığın mirası

Mümtaz'er Türköne 2012.07.26

İslâmcılık, tam bir buçuk asırlık bir ideoloji. Doğum tarihini 1860'lı yıllar, doğum yerini de İstanbul olarak gösteren, sağlam delillere dayalı bir doktora tezi var.

Bu tez bana ait. 1991 yılında ilk yayımladığım tarihten bugüne kadar alternatif bir tarih önerisi ne Türkiye'de ne de dışarıda çıkmadı. İslâmcılık var olanlara alternatif bir toplum ve siyaset projesi olarak İslâm dünyasında ideolojik yelpazede başat bir konum edindi. Vahyi esas alan ve modern dünyanın bütün sorularına ve sorunlarına müteal hakikate bağlı kalarak cevaplar-çözümler getiren bu ideoloji, İslâm toplumlarında hep ana siyasî gövdeyi oluşturdu. Hep ana gövdeyi oluşturmasına rağmen, 150 yıllık bütün tarihi boyunca bu ideoloji

hep muhalif bir hareket olarak kaldı. Bu güçlü siyasî akım, sistematik olarak hep iktidarın uzağında tutuldu. İslâmcılık, -Abdülhamid dönemi de dâhil- hiçbir zaman devlet katında resmî bir koruma ve himaye görmedi.

Bizim tarihî bir özgünlüğümüz var. İslâmcılık bizim dışımızdaki İslâm toplumlarında hep yabancı işgaline karşı bir direniş hareketi olarak yükseldi. Yabancı işgaline son vermek aslî mesele olunca, bu anti-emperyalist ideoloji bir cihat doktrinine indirgendiydi. Biz ise yabancı işgali altında değildik. Bir devletimiz vardı ve muhtemel bir yabancı boyunduruğunu engellemenin yegâne yolu, devleti daha güçlü ve mukavim hale getirmektir. Türk İslâmcılığının başından itibaren cihat doktrini yerine demokratik tezlerle uyuşan bir modernleşme projesi olarak gelişmesi bu gerekçeye dayanır. Toplumunu modernleştirmek, Batı ile rekabet edebilmenin ön şartıydı. Devlet aynı şekilde modernleştirilecek ve güçlü İslâm-Batı sentezleri ile bir sel gibi gelen Batı karşısında aşılmaz setler oluşturulacaktı. Bizim dışımızdaki İslâm toplumlarında şiddet yüklü cihat hareketlerinin, bizde ise ortak paydalar etrafında toplumu tahkim etmeye çalışan uzlaşmacı-uyumlu sentezlerin üretilmesi bu farklı tarihî tecrübelerin eseridir. O kadar ki, 1918'e kadar Osmanlı yönetiminde kalan Ortadoğu ülkelerinde Arap milliyetçiliğinin (Baas hareketi), daha erken tarihte Batı sömürgesi haline gelmiş ülkelerde ise İslâmcılık damarının daha güçlü kalması bile bu tarihsel tecrübe içinde anlam kazanır.

İslâm ile Batı arasında sentezler geliştirme yeteneğine yakın bir örnek: Cumhuriyet tarihi boyunca baştan aşağı pozitivist muhakeme ve argümanlarla örölü iki ideolojik program üretildi. Bunlardan biri Kemalizm, diğeri ise Milli Görüş'ün Adil Düzen projesidir.

Ama asıl refleks, her durumda çok esnek ve uzlaşmacı tutumlar geliştirme yeteneğidir. Türkiye İslâmcılığı, zaman zaman askerî vesayetın gadrine uğrasa da demokratik bir iklimde gelişti. Cemaat-i İslâmî'den, İhvan-ı Müslimîn'den, yani Mevdudî ve Kutup gibi dışarıda ana akımların önemli isimlerinden aktarılanlar "tecdid" için kullanıldı, ama siyasî projeler hep "millî" kaldı. İslâmcılığın zengin entelektüel ve toplumsal potansiyelini demokratik siyasete kanallize eden Millî Görüş'ün "millî" sıfatını seçmesi, bu yerliliğin işaretlerinden biridir. Soğuk Savaş'ın keskin ideolojik kampaşmalarında İslâmcıların tereyağından kıl çeker gibi, yaygın şiddet ortamının dışında kalmayı tercih etmeleri de, bu güçlü tarihî tecrübe ile bağlantılıdır.

İslâmcılığı güçlü kılan ana yapının; entelektüel donanım, fikrî orijinallik, teori zenginliği gibi nitelik göstergeleriyle hiçbir ilişkisi olmadı. İslâmcılık sadece, toplumsal muhalefetin temsilini hakkıyla üstlenme becerisi gösterdi. Bu beceri İslâmcılarla toplum arasındaki geniş ortak paydaya dayanır. Bu ortak payda ise soy İslâmcı akımlarda var olan keskinlik değil, dinî sembollerle kendini ifade eden sade dindarlıktır.

Bütün kurgusunu muhalefete göre yapmış bir hareketin, iktidara gelmesi onun bütün savunma sisteminin çökmesi demektir. İslâm toplumlarının Müslüman kalarak modernleşmesi ve geri kalan dünya ile yan yana veya karşı karşıya var olabilmesi için üretilen İslâmcı ideoloji; kendisine yabancı bu dünyanın dizginlerini ele geçirince, yani iktidar olunca geriye toplumla ortak paydayı oluşturan dinî semboller ve dindarlık kalır. İdeoloji, artık işlevini tamamlamış ve emekliye ayrılmıştır.

AK Parti'nin dindarane gündemlerinin tamamı -Çamlica'ya cami, kürtaj, dindar nesiller yetiştirmek, kesintili eğitim- aynı zamanda İslâmcılığın buharlaşıp yok olmasının göstergeleri değil mi?

İslâmcılar şehri düşürdükten sonra

Mümtaz'er Türköne 2012.07.27

İbn Haldun'un hadarîler ve bedevîler arasındaki rekabete dayandırdığı siyasî değişim nazariyesini, 1996'da Refah Partisi iktidarını analiz etmek için kullanmıştım ("Refah İktidarda", Türkiye Günlüğü, sayı 41, Temmuz-Ağustos 1996)

Refah Partisi'ni "Bedevîlerin partisi" olarak nitelemiş ve nihaî olarak kazandıkları zaferin onları hadarîleştireceğini öne sürmüştüm. Bu analizin hem geçen 16 yılda doğrulandığını hem de bugün, çağdaş bedevîleri temsil eden İslamcılığın ortadan kayboluşunu açıkladığını düşünüyorum.

Önce İbn Haldun'un kavramlaştırmasını hatırlayalım. Bir tarafta zor şartlarda yaşayan, kıt kanaat geçinen bedevîler, öbür tarafta şehirlerin kalın duvarları arkasında lüks ve ihtişam içinde yaşayan hadarîler. Hadarîler, zenginliğin getirdiği âdetlerle dünya menfaatlerine yönelmiş, nefisleri kirlenmiş, davranışlarındaki "haşmet ve hürmet" kaybolmuştur. Bedevîler ise zor şartların getirdiği fedakârlığa ve iyiliğe yakın dururlar. Daha cesur ve dayanıklıdır. "Hadarîler, huzur ve rahatlık döşeyine sererpe uzanmışlar, nimet ve canlarını savunma işini, kendilerini sevk ve idare edenlere, koruma görevi üstlenen hamilerine ve bekçilere havale etmişler; kendilerini kuşatan surların ve koruyan kale duvarlarının arkasında yatıp uyumuşlardır." Bedevîler ise... açık arazide vahşi ve yabanî bir duruma geldikleri, hami ve koruyucudan mahrum oldukları, surlarla muhafaza edilen yerlerde yaşamadıkları için kendilerini müdafaa işi ile bizzat kendileri meşgul olurlar... Kuvvet ve yiğitliklerine dayanarak ve kendilerine güvenerek ucu bucağı olmayan arazilerde tek başlarına bulunabilirler. Metanet huyları ve cesaret seciyeleri haline gelmiştir.

İbn Haldun'un bu tasvirlerini o zaman bir tarafta ANAP-DYP-DSP ve CHP'ye, öbür tarafta da RP'ye uyarlamıştım. Hadarîler kendi aralarında çekişmelere dalmışken RP surda bulduğu aralıktan içeri girdi ve şehre hakim oldu. Tabii hadiseler böyle cereyan etmedi. Araya 28 Şubat girdi. Ama aynı bedevîler toparlanıp püskürtüldükleri surlara daha güçlü bir şekilde geri döndüler. On yıldır şehri yönetiyorlar.

İbn Haldun'un bedevî-hadarî ayrımı bu kadarla bitmiyor; benim bu nazariyeyi kullanmamın asıl sebebi vardı. Mağripli büyük düşünür bu uzun tasvirleri ve mukayeseleri şehre hakim olan bedevîlerin akıbetini göstermek için kullanır. Bedevîler, hadarîler üzerinde hakimiyet kurduktan sonra hızla hadarîleşmeye başlarlar. "Bütün himmetleri, rahata ve huzura ulaşılacak derecede devletin gölgesinde sükun, bol geçim imkânları, kazanç, nimet içinde yaşamaktan, konak yapma, pahalı elbiseler edinme, bunları çoğaltma hususunda mülk sahiplerinin yolunu tutmaktan ve onları takip etmekten ibaret olur. Kendileri için hasıl olan refah ve imkânlar ölçüsünde parlak bir hayat yaşarlar, bolluğa ve nimete konu cazip şeylere önem verirler. Bunların neticesinde bedevîlikten gelen sertlikleri ortadan kalkar, dayanışmaları ve kahramanlıkları zayıflar." İbn Haldun'un altı asır öncesine ait bu sosyolojik çözümlemesi, bedevîlerin eninde sonunda hadarîleşeceği ve en nihayetinde yeni bir bedevî grubun güçlenerek surlara dayanacağı ve şehri ele geçireceği hükmü ile sona erer.

Tarihin hızlı aktığı modern çağlarda bu süreç elbette hızlı işliyor. Dünün bedevîleri bugün şehrin hakimleri. On yıllık AK Parti iktidarı, aşağıdan yukarıları zorlayan yeni elitlerin hakimiyetini getirdi. Sade, sıcak ve samimi dindarlığa bir iktidar projesi eklediğiniz zaman ortaya İslâmcılık çıkıyor. Kimsenin dindarlığını sorgulayamazsınız; ama İslâmcılığın demokratik rekabet içinde bir iktidar talebi olduğu ortada. Bu talep karşılanınca İslâmcılığın buharlaşıp yok olması doğal. Geride sadece dindarlık kalıyor. Sınıf farklılıkları büyümüş bir dindarlık ise kendi içinde yeni gerginliklere konu oluyor.

Ali Bulaç'ın İslâmcılığı idealize ederek giriştiği iktidar eleştirileri, bir ifsad olma sürecini aktarıyor. Halbuki siyaset özünde zaten bir paylaşım savaşıdır. Bu yüzden tartışmaya dahil olan Etyen Mahçupyan'ın saydam analizleri, İslâmcılık dışında da tartışılması gereken önermeler içeriyor. İktidarı ele geçirmek için seferber edilen İslâmcılık, iktidarda ne işe yarar? Bu sorunun bir yığın karşılığı arasında en çok üzerinde durulması gerekeni şöyle: Devlete meşruiyet kazandırmaya. Bu tartışmanın açtığı kapılar oldukça fazla olduğuna göre devam etmemiz gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İslâmcıların hazin nağmesi

Mümtaz'er Türköne 2012.07.29

Ali Bulaç'ın İslâmcılıkla Müslümanlık arasında gri tonlara bulayıp belirsizleştirdiği alanda yaptığı arınma çağrılarının siyasî bir karşılığı yok.

İslamcılığın siyasî karşılığı yoksa kendisi de yoktur. Şunlar, 90'ların başlarında çok duyduğumuz, neredeyse artık unuttuğumuz sözler: "Zaman, tarih ve soyut toplumsal kurallar kaderimizi belirleyemez". Ali Bulaç, "bir hüküm kitapta yer almışsa uygulanır" demiş oluyor. Peki bu hükümlerin muhatapları neredeler? Bulmak için gözünüzü devletin tepelerine veya akşam haberlerine dikmeniz yeterli.

Elimde "İslâm ve Batı medeniyetlerinde meşruiyet ve çoğulculuk meselelerinin değer boyutu" başlıklı kısa bir makale var. Makale 1991 yılına ait ve Dergâh dergisinde yayımlanmış. Tezi kuvvetli. İslâm medeniyeti "değer bağımlı"dır; Batı medeniyeti ise "mekanizma bağımlı"dır. İslâmî şûra/icma prensipleri ile Batı medeniyetinin parlamenter geleneği bu yüzden birbiriyle çatışır. İslâm medeniyet tarihi içinde ortaya çıkan sosyal mekanizmalar meşruiyetini bu değerler sisteminden almaktadır. "Bu değerler sistemi ise son derece etkili ve geniş kapsamlı bir tutarlılık içinde bir bilgi disiplinine bağlanmış, bilgi disiplini de özel bir varlık telakkisine istinad ettirilmiştir. Dolayısıyla sosyal mekanizmaların gerçek meşruiyet zemini varlık-bilgi-değer sistemleri arasındaki bağımlılık ve tutarlılık ilişkisi içinde oluşmuştur." Bu türden derin felsefi-entelektüel metinlere nüfûz edemeyenler için yazarın sözlerini basitleştirelim. Yazar Batı'nın gayrî şahsî ve demokratik süreçlere dayandırdığı siyasî düzeninin tam karşısına, doğru ve yanlış va'zeden bir değerler sistemini, yani vahiy düzenini yerleştiriyor. İslâmcılık tam olarak böyle bir şeydi. Batılı kavramlar, teoriler ve kurumlarla karşılaştırarak ve bu dünyaya ait birikimi kullanarak İslâmiyet'i en geniş cephede savunmak. Sadece savunmak değil siyasî-sosyal hatta ekonomik bir düzen olarak önermek ve bu önermelerden bir medeniyet projesi geliştirmek.

Bu makalede kendini gösteren vukuf ve derinlik, 90'lı yılların başında İslâmcı kanatta zirveye çıkmıştı. O yılları ve arkasındaki nesilden nesile aktarılan zengin birikimi hatırlayalım. Yılların emeği ve çilesi. Horlanan, aşağılanan, küçümsenen toplum kesimleri dinine diyanetine sahip nesiller yetiştirmek için büyük fedakârlıklara katlandılar. O nesiller de kendilerine harcanan emeğin, donanımları nispetinde İslâmcı siyaset projeleri geliştirerek karşılığını ödediler. Başarılı oldular. Yukarıda iktibas ettiğim makalenin yazarı bugün kabinde çok önemli bir bakanlığın başında bulunuyor ve devlet politikasını tayin ediyor; ama bugünkü devlet politikasında bu makaledeki tezlerin en küçük izi bile yok.

İslâmcılar nereye gittiler? O kadar tez, o kadar teori, o kadar birikim nereye kayboldu? Şairane bir benzetme yapalım. Gül ile bülbülün meşhur hikâyesi: Bülbül gül ağacının dalına konar, kalbini dikenine yaslayıp hazin hazin sabaha kadar öter. Sabaha karşı diken bülbülün kalbini deler, zavallı can verip yere düşer. Ama yukarıda kan kırmızı bir gül bütün ihtişamı ile açmıştır.

Fizik kuralı: Var olan hiçbir şey yok olmaz. İslâmcılığın büyük enerjisi ve birikimi yok olmadı. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bugün kullandığı meşruiyet kaynağına dönüştü. Devlet derin bir meşruiyet krizi içindeydi. İslâmcılar, devraldıkları iktidar hakkı karşılığında bu devasa meşruiyet açığını kapattılar. Ekonomi için bütçe açığını kapatmak ne ise, siyasî sorunlar karşısında meşruiyet açığını kapatmak aynıdır. İkisi de bünyeye güç ve etrafa güven verir. Kürt sorununu hâlâ çözemedik; ama AK Parti iktidarı yerine Türkiye askerî vesayet curcunası ile bugünlere gelmiş olsaydı, hâlâ umutlu olabilir miydik? Dış politika eleştiriliyor; peki bugün bölgede sahip olduğumuz araçları kısır Kemalist politikalarla elde edebilir miydik?

İslâmcılık bugün devletin meşruiyetine bütün varlığını adayarak bambaşka bir kalıba, iktidar gücüne dönüştü. Dünün İslâmcı bugünün iktidardaki politikacı kadrolarını var eden toplumsal dinamiğe dönüp bakalım. Dünün ateşli İslâmcı gençlerine burs veren, yurtlarının, çıkarttıkları dergilerin masraflarını karşılayan hayır-hasenat sahipleri, bugün iktidardaki hallerine bakıp ne düşünüyorlardı? İslâmcıların derin sessizliğini açıklayacak olan asıl bu sorunun cevabı. Durumdan son derece memnun olmalılar. Yükselen zümrelerin, yeni sermaye sınıflarının durumdan şikayetçi olmaları mümkün mü?

İslâmcılık bugün devlet tarafından hazmedilmiş, meşruiyet enerjisine dönüştürülerek tüketilmiş bir ideoloji. İktidarı teslim aldı ve ona can vererek görevini tamamladı. Bugünün dindarane gündemleri -Çamlica'ya cami, imam- hatipler, dindar nesiller, kürtaj- bu yokoluşun bir özü veya telafisi değil mi? İslâmcılık öldü. Hâlâ yaşadığını düşünenler, varlığına dair bir işaret bulabilirler mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Din, Diyanet ve İslâmcılık

Mümtaz'er Türköne 2012.07.31

Mübarek Ramazan ayında bize de İslâmcılığın gaybubeti hakkında fikir yürütmek düştü.

Eyüp Sultan'a gidip tövbe-istiğfar edenler arasında, kendi geçmişleriyle hesaplaşan bir zamanların keskin İslâmcıları var mıdır acaba? Normal şartlarda hitama erdireceğim tartışmayı, biraz Ramazan'ın uhrevî havasından, biraz da Ali Bulaç'ın sormadığı soruları ortada bırakmamak adına takip etmem gerekiyor. İslâmcıların bakmaya cesaret edemedikleri aynayı yüzlerine tutmak bize düştü. Baksınlar ve yüzleşsinler: Hayâl âleminde avunmak onlara da, cürümleri nispetinde ülkeye de zarar verir.

Bir konuda Ali Bulaç ile hemfikiriz. İkimiz de İslâmcılığın sırta kadem bastığını teslim ediyoruz. Fark, bu kayboluş hakkındaki değer hükümlerimizde. Ali Bulaç, bu duruma "Son İslâmcı" sıfatıyla isyan ediyor. Köşesine çekilen veya iktidar koltuğuna çıkan ve hatıralarıyla avunan İslâmcıları "titreyip kendine dönmeye" çağırıyor. Ben ise bu durumu son derece normal bir süreç olarak görüyorum. İslâmcılık bir iktidar projesi idi, gerçekleşti ve ömrünü tamamladı. Başı göğe değdikten sonra, gökyüzüne çıkmak için yollar inşa etmenin anlamı var mı?

Din özü itibarıyla siyasîleşmez; siyaset kendisine iktidar yolu ararken dini imdada çağırır. İslâmcılık, siyaseti dinîleştirmenin en rafine ve en keskin ve tabii en iddialı yollarından biriydi. Bir Müslüman'ın çevresi hep Müslüman olsa da dininin müntesibidir. Bir İslamcıya ise karşında bir rakip olmadan hiçbir yerde tesadüf edemezsiniz. Yusuf Kaplan, Yeni Şafak'ta dünkü yazısında İslâmcılığı tam da böyle tarif ediyor: "İslamcılık, (Batı Merkezçiliğin) dünyaya çekidüzen vermesine karşı başlatılmış bir direniş, bir diriliş ve bir varoluş hareketidir." Neyse ki Batı, eski Batı değil; dolayısıyla İslamcılık da. İslâmcılar bugün yeniden dünyayı keşfe çıkabilseler yeni düşmanlar ve karşıtlıklar bulmaları gerekecek.

Gelelim "diyanet" meselesine. "Diyanet"in tam karşılığı "dindarlık"tır. Osmanlı döneminde pek merkezî olmayan bu tabir, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kurulması ile güçlü biçimde tedavüle sokulmuştur. Halk, manasını bilmediği için "dinayet" diye kullanır. Halbuki "dinayet"in zorlandığında kötü bir anlamı vardır. Kelimelerin karşılıkları yerli yerine oturduğu zaman anlam değişiyor. Diyanet İşleri Başkanlığı'nı, Dindarlık İşleri Başkanlığı olarak okuduğunuz zaman Ali Bulaç'a hak vermemek mümkün değil. Devlet "din işleri" ile değil, "dindarlık işleri" ile meşgul oluyor. Yani kendince bir "dindarlık" anlayışı ve sınırları var. Diyanet İşleri Başkanlığı "cemevleri ibadethane değildir" dediği zaman, demek ki devlet adına aslî görevini yerine getirmiş oluyor. Yargıtay, aynı yönde karar verdiği zaman devletin egemenlik hakkının bir parçası olan dini ve dindarlığı tanımlama yetkisini kullanmış oluyor. Bu devlet bir din devleti değil, ama dindarlık üzerinde tekel oluşturan bir devlet.

Ali Bulaç'ın bana sormadığı soruların ("ilk sorum" diye başlayıp, soru işareti ile sona eren bir cümlesine rastlayamadığım için böyle diyorum) hepsinin cevabı işte bu "dindarlık işleri"nde. İslâmcılık kestirmeden dindarlığa dönüştü. Böylece AK Parti ile devletin imtizacı tamamlandı. Devlet, cahil ve dinozorlaşmış laik elitler eliyle kaybettiği meşruiyeti AK Parti ile yeniden kazandı. Koskoca devlet iktidarı öyle kolay ele geçer mi? Muhafazakârlaşma, aynı zamanda sağcılaşma, statükoya sahip çıkmak demek. Devlet, AK Parti'nin sağladığı taze kanla halkı nezdinde meşru bir otoriteye dönüşmedi mi? Meşruiyet krizi bu şekilde çözüldükten sonra, AK Parti'nin dindarlığı en uç noktalara taşımasının devlet nezdinde ne sakıncası var?

Ali Bulaç'tan farklı olarak ben bu süreci eleştirmiyorum, sadece anlamaya ve açıklamaya çalışıyorum. Kalıcı olan fani kişiler değil, devlettir. Devlet için vazgeçilmez olan milli birlik ve bütünlüğü, uluslararası gücü ve itibarı, ekonomik refahı; zirve yapan bu meşruiyet halesi içinde AK Parti iktidarından daha etkili sağlayacak bir alternatif var mı? Şu kronik "devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğü" sorununa çare olmaktan bahsediyoruz.

Peki İslamcılığı tartışmak ne anlama geliyor? Ellerini iki yana açmış, geri dönenlere "gittiğiniz yol yanlış" diyen Ali Bulaç gibi azizler olmadan, hayatın her şeyi önüne katıp sürükleyen güçlü akışını hissetmek mümkün mü?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Alevilik tartışmasında Diyanet olmasa?

Mümtaz'er Türköne 2012.08.02

Olmasa ne olur? Soru sade, cevabı da basit görünüyor. Ama hiç de öyle değil. Alevîlik tartışmasında Diyanet yer almasa, bildiğimiz her şeyi gözden geçirmemiz gerekir.

Önce yanlış düzeltelim. Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Görmez'in, gazetecilere verdiği iftarda, Alevilik tartışmasına dair sözlerini bu şekilde yansıtanlar yanılıyor. "Alevîlik tartışmasında Diyanet olmayacak" başlığı ile yapılan özet yanlış. Mehmet Görmez Hoca "bu işte biz yokuz" anlamına gelen bir şey söylemiyor. Tam tersine, Alevîliği ayrı bir din olarak görenlere, "kitabı ne?", "peygamberi kim?" sorularını yönelterek, "ayrı bir din olmadığı" görüşünü tekrarlamış oluyor. "Alevîler kendilerini İslâm dışı görüyorsa?" itirazını da, bin yıllık tarihi delil göstererek reddediyor. Kısaca, Diyanet İşleri Başkanı, Alevîliği İslâm dairesi içinde bir inanç olarak tanımlamakta ısrar ediyor. Demek ki, "Alevîlik tartışmasında Diyanet olmayacak" haberi doğru değil.

Bu başlığı ilk gördüğümde, Mehmet Görmez Hoca'nın çok iddialı bir hamle yaptığını düşünmüştüm. Bir an, böyle olduğunu varsayalım. Diyanet İşleri Başkanı, "biz karışmıyoruz" demiş olsun ve aradan çekilsin. "Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Alevîlik konusunda görüş belirtme yetkisi bulunmamaktadır" şeklinde bir karar, yani fetva yayınlasın... Evet, bu durumda ne olur? Şeklen "Şer'î maslahat değildir" dese ve kararı devlete bıraksa. "Nâ-meşrû nesneye emr-i Sultanî olmaz" diyenleri bir kenara bıraksak.

Aslında tek başına bu varsayım, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın devlet teşkilatı içindeki konumunu ve devlet ile din arasındaki sorunu ilişkiyi göstermeye yetiyor. Diyanet'in görüşüne ve Din İşleri Yüksek Kurulu'nun fetvalarına bağlı bir Sünni vatandaş olarak, bu kurumun Alevilik konusundaki görüşü beni bağlıyor. Aslında Alevîleri değil, bir Sünni olarak sadece beni bağlıyor. Bu görüşe bağlanarak ben de Alevîliği İslâm dairesinde bir inanç olarak görüyorum. Sünni olduğunu söyleyip de aksine bir tavır ve düşünce içinde olanlara Diyanet'in bu görüşünü hatırlatıyorum. Özellikle Alevîlere düşmanlık gösterenlere karşı. Diyanet'in bu görüşünün Alevîleri bağlaması ve Alevîlerin de bu fetvaya göre kendilerini tanımlamaları gerekmiyor. Her Alevî, Diyanet İşleri Başkanlığı'na karşı çıkıp, Alevîliğin ayrı bir inanç olduğunu, İslâm dairesinde olmadığını söyleyebilir. Bu hakkını kimse ellerinden alamaz.

Sorun, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bu görüşünün, Sünni inanca uygun bir içtihat olmaktan çıkıp devlet hayatını düzenleyen bir kurala dönüşmesinde. TBMM başkanı, Diyanet'in bu görüşünü gerekçe gösterip cemevi talebini reddedemez. İlla reddetmek istiyorsa başka gerekçe bulmalı. Yargıtay, aynı şekilde dinin içeriğini belirleyen bir karar veremez. Devlet katındaki bu resmî tutumun fiiliyata döküldüğünü düşünün. Bütün cemevlerinin kapatılması gerekmez mi?

Öyleyse sorun, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Alevîlik ile ilgili bir görüşünün bulunmasında değil; bu görüşün devlet ile bir inanç grubu arasındaki ilişkiyi düzenlemesinde, devletin koruması gereken din ve vicdan hürriyetini ihlal etmesinde. Diyanet, dinî otoritesini tanımayan Alevîler adına pratikte zaten karar veremez. Alevîler adına karar veren, onların inancını belirleyen devlet olmaktadır. O zaman soruyu doğru soralım: Diyanet'in değil, devletin Alevî inancını belirleme ve otoritesini kullanarak inanç, ibadet ve vicdan özgürlüklerini sınırlama yetkisi var mı? "Diyanet, devlet kurumu değil mi?" diye soracaksınız. Diyanet, 1924 tarihli ve 429 sayılı devrim kanununa göre İslâmiyet'in "inanç, ibadet ve ahlâk'a dair hükümlerini tayin etmeye, toplumu din konusunda aydınlatmaya ve ibadethaneleri yönetmeye yetkili"; başka inançları değil.

"Diyanet İşleri Başkanlığı, Alevîlik konusunda görüş belirtmekten vazgeçerse ne olur?" sorusunun cevabı sanıyorum ortaya çıktı. Sadece Sünnîler arasında Alevîliğin ne olduğuna dair bir tartışma başlayabilir. Ama devlet bu konuda tamamiyle boşlukta kalır. Yargıtay'ın "cemevleri ibadethane değildir" kararının, tekke ve zaviyeleri yasaklayan devrim kanununu gerekçe göstermesi aslında durumun özeti. Sorun Diyanet sorunu değil, bir devlet sorunu. Demek ki devlet ile din arasındaki ilişkiyi yeniden tanzim etmeden Alevî sorununu çözemeyiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

AK Parti mi, İslamcılar mı?

Mümtaz'er Türköne 2012.08.03

Herkes yarasından muzdarip. Bu yüzden tartışma, iki farklı eksene savruluyor. İslâmcılık tartışmasını bir "AK Parti eleştirisi" olarak üzerine alınıp, İbrahim Kiras gibi siyasî savunma hattına yerleşenler çoğalıyor.

"İslâmcılık ölmedi" diyerek ve "çıkış yolu" arayarak tartışmayı başlatan ve ilkelerinden taviz vermeden sürdüren Ali Bulaç'a destek olanlar da öyle. Tartışma doğal olarak, bugünün üniversitelere ve Çamlıca'ya cami gibi dindar gündemleriyle de buluşuyor. Mevzu gerçekten önemli. Uzun zamandır tarafların etrafından dolaştığı, üstünü örttüğü veya yok saydığı canalcı sorun, tam da kitabın ortasından konuşuluyor.

Bir siyasî duruşu savunmak söz konusu olunca, kavramın müphemiyetinin oluşturduğu çatlaklar savunma mevziine dönüşüyor. Kiras'ın AK Parti'yi savunurken sığındığı İslâmcılık kavramının belirsizliğini gidermek için ansiklopedi karıştırdım. İSAM'ın İslâm Ansiklopedisi'nde kapsamlı "İslâmcılık" maddesi şu tanımla başlıyor: "İslâmcılık: İslâm'ı inanç, düşünce, ahlâk, siyaset, idare ve hukuk bakımından hayata hâkim kılmak, Müslümanlar arasında birlik ve dayanışmayı tesis ederek İslâm ülkelerini Batı karşısında geri kalmışlıktan kurtarma amacına yönelik bir çözüm arayışı." Maddeyi sonuna kadar okudum. Müphemiyeti bütünüyle gidermemekle beraber oldukça derli-toplu bir metindi. Beni şaşırtan, maddenin müellifi sıfatıyla yer alan isim oldu. Aradan 12 sene geçmiş, insan nereye ne yazdığını gerçekten unutuyor.

Ali Bulaç'ın üç evreye ayırdığı İslâmcılığın ilk evresi konusunda uzmanım. Bu uzmanlığa, bir düşüncenin doğuş evresindeki saflığı ve berraklığının bütün tarihini aydınlatacağı varsayımı ile başlamıştım. Aradığımı buldum (Siyasî İdeoloji Olarak İslâmcılığın Doğuşu, Nesil Yayınları, İstanbul 2011). 19. yüzyıl ikinci yarısı, Müslümanların Batı karşısında her alanda mağlubiyetlerine sahne oldu. Müslüman toplumlar -Osmanlı ve İran hariç- Batı hâkimiyeti altına girdiler. Her yerde aşağılandılar, horlandılar. Bu zelim durumdan kurtulmak için ellerinde kalan son güçlü kaleye kapandılar. Ekmel din İslâmiyet'e sığınarak, onu bir kurtuluş ideolojisine dönüştürdüler; kendi izzetlerini İslâm'da aradılar. İslâmcılık, Müslüman toplumların İslâmiyet'e (sağlam kulp) tutunarak içine düştükleri düşkün durumdan kurtulma, yeniden dirilme ve güçlenerek Batı ile rekabet etme çabalarının ifadesidir; ve elbette çok boyutlu kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasî bir harekettir. Çok önemlidir, çok değerlidir; ama İslâmiyet'i değil, Müslümanları kurtarma hareketidir. Müslümanlar İslâmiyet'in tarihinden süzülen izzetine sığınarak kendileri için bir çıkış arayışına girmişlerdir. Tarihsel, yani dönemseldir. İslâmiyet'in değişmez hakikatleriyle değil, mutlaka kendi şartları ve çağın getirdikleriyle ölçülüp-tartılmalıdır.

Ali Bulaç haklı: İslâmcılık konusu entelektüel bir meşgale değil. Ben de bir oryantalist değilim. 1890'da Bombay limanına demir atmış Ertuğrul Zırhlısı'nda görev yapan Türk bahriye zabitanın tam olarak durduğu yerdeyim. Haftalar öncesinden Halife'nin savaş gemisinin geleceğini öğrenip Bombay'ı mesken tutan Hint Müslümanlarının, "Müslüman toprağında iki rekât namaz kılmak" maksadıyla birbirlerini çiğneyerek güverteye çıkmalarını gözlerim dolarak seyrediyorum. Aynı anda bu eski geminin Japonya'ya ulaşması için hesap yapıyorum. Ve bugün de hesap yapmaya devam ediyorum. Dünün hesapları kadar karışık olmasa da...

Elbette mesele, -AK Parti'yi bu tartışmada müdafaa edenlerin yaptığı gibi- bir partinin, demokratik rekabet içinde inşa ettiği alçak duvarları arasına hapsedilmemeli. Üstelik İslâmcılığı bitiren AK Parti değil. AK Parti'yi iktidara taşıyan dinamikler, aynı zamanda İslâmcılığı da tarih dışına itti. İslâmcılığı var eden Batı'nın yükselen yıldızı şimdilerde sönmek üzere. İslâmcılardan bugünün dünyasını değiştirecek ölçekte güçlü ve sarsıcı bir tez geldi de, uygulanması mı eksik kaldı?

İslâmcılık gibi anti-tez olarak gelişen tedafüi hareketler, tezini kaybedince anlam kaybına uğrar. İktidar, eskinin İslâmcılarını emekliye ayırdı, İslâmcılığın tezlerini ise değişen dünya sona erdiriyor. Yeni tezler lâzım. Üstelik, Ertuğrul Zırlıslı'nın güvertesi gibi, dalgalı ve sisli bir denizde, çürük bir geminin üzerinde size önünüzü gösterecek tezler.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ordulaşan partiler ve partileşen ordular

Mümtaz'er Türköne 2012.08.05

Rahatsız edici bir kontrast, birbirinden ilham alan ve yekdiğerine güç veren iki zıt kutup; sanki birbirini açığa çıkartmak ister gibi aynı anda karşımıza çıkıyor: Ordu gibi partiler ve parti gibi ordular.

Hilmi Özkök'ün iki gün süren ve tarihe kayıt düşer gibi ortalığı sarsan ifadeleri bir zamanların partileşen ordularını birinci ağızdan resmediyor. Ya ordulaşan parti? Katkılarla büyüyen ve verimli bir mecrada süren "İslâmcılık" tartışması, Mehmet Ocaktan'ın sert ve nobran müdahalesi ve Ali Bulaç'ın buram buram zarafet ve rikkat kokan cevabı ile, ordulaşan bir partinin "yüksek güvenli" labirentleri arasında kaybolma riski taşıyor.

Parti partidir, ordu değil. Ordu da parti gibi olmamalıdır.

Önce Özkök'le başlayalım. Özkök'ün iki gün ve toplam dokuz saat süren ifadesini, uzun soluklu bir askerî reformun dibacesi veya gerekçesi olarak okumak lâzım. Ordu, ordu olmaktan çıkmış; bir siyasî parti merkezine dönüşmüş. Generaller işlerini güçlerini bırakmış, siyasetle meşguller; daha doğrusu asıl işlerinin darbe yapmak olduğuna karar vermişler, Özkök, Ordu'nun bir numaralı ismi iken, altında görev yapan generallerin darbe planları yaptığını, muhtıra önerdiğini ve plan seminerlerinin darbe organizasyonuna dönüştürüldüğünü söylüyor. Daha ne desin? Asker boş zamanlarında, uzun sıkıcı karargah nöbetlerinde, askerî gazinolardaki akşam muhabbetlerinde değil komuta toplantılarında, plan seminerlerinde bir siyasî parti merkezinde olduğu gibi siyaset konuşuyor, iktidar hesapları ve planları yapıyor. Tek fark: Seçim sandığı yerine o kocaman ağır tankları kullanmayı düşünüyorlar. Bu tablo bir bataklıktır. Bu bataklıkta ancak hukuku ve "milletin devleti ile bölünmez bütünlüğünü" çiğneyerek iktidar olursunuz. Faili meçhul cinayetler, Kürt sorununu Kürt vatandaşlarımızla devlet arasına korku dolu bir travmaya dönüştüren işler bu bataklıkta gerçekleşti. Güneydoğu'da Gaffar Okkan, Bahtiyar Aydın gibi devlet görevlilerine yönelik suikastların yine bu karanlık bataklıkta icra edildiği ortaya çıkıyor. Sonuçlanan Atabeyler davası, bu kirli ortamın subayları nasıl yoldan çıkarttığını gösteriyor. Orgenerali plan seminerinde darbe provası yapıyorsa, genç üsteğmen "devlet elden gidiyor" gerekçesi ile çevresindekileri ikna edip devlet büyüklerine suikastlar planlamaya girişiyor.

İktidar oyununda topuyla, tüfeğiyle yer almak üzere siyasî parti gibi hareket eden bir ordu ülke için yakın ve sıcak bir tehdide dönüşüyor. Partileşen bir ordu yüzünden karşılaştığımız belayı, Kürt sorununda vardığımız nokta göstermiyor mu?

Gelelim ordulaşan partiye.

Parti (fırka) adı bile, partilerin bir ordu disiplini ve hiyerarşisi içinde yönetilmelerinin yanlışlığını göstermek için yeterli. Parti bir kısım, bir parça; hiçbir zaman bütünün tamamı değil. Bir partinin eline iktidar gücü geçtiği zaman, doğal olarak parti lideri kimin ne kadar pay alacağına karar veren tek merci haline geliyor. At sinekleri çoğalıyor. Siyasî mücadelede yüksek idealler çoğu yerde karşınıza çıkarları gizlemek için çıkıyor. Bizim saf ve masum İslâmcılık tartışmasının, bu dar labirentlerde oluşturduğu sıkışıklık ve yol açtığı rahatsızlık bu yüzden olmalı.

AK Parti bir siyasî parti; ordu değil. Keskin bir hiyerarşi ve disiplin içinde bir kitle partisinin ordu düzeni içinde iş görmesi kendisine de ülkeye de zarar verir. Farklılıklar olacak, bu farklılıklar kendi arasında rekabet edecek, hem parti, hem ülke en iyiye en doğruyu bulacak. Bunu sağlayacak olan yegane kaynak ise demokratik bir eleştiri ortamının bulunmasıdır. Bir ordunun, topuyla tüfeğiyle iktidar oyununa dahil olması nasıl ülkeyi bir bataklığa çeviriyorsa, bir siyasi partinin emir-komuta zinciri içinde ordu gibi hareket etmesi de aynı ülkeyi üzerinde ot bitmeyen bir çöle dönüştürür. Başbakan'ın partisi üzerine titremesi, onun kurumsal kimliğini çok önemsemesi, bir süvarinin bindiği atın bakımıyla ve performansı ile ilgilenmesi gibidir. Sonunda zafer bu atla kazanılacak.

Ben hiçbir zaman "İslâmcı" vasfını, bir siyasî kimlik olarak benimsemedim. Söylediğim her söz eleştiriye açık. Yasin Aktay'ın dün Yeni Şafak'ta çizdiği öküz resmini bu yüzden "Bana öküz mü demek istiyor?" diye üzerime almıyorum. Ama Ali Bulaç Türkiye'de İslamcı düşünceye çok ciddi katkılarda bulunmuş, daha ötesi bir zamanların İslâmcılarının bugünün politikacılarının kişilikleri ve donanımları üzerinde ciddi emeği ve katkısı olan bir aydın ve bir âlim. Dünkü yazısında AK Parti'ye dönüp "Rızık Allah'tandır" isyanını dile getiriyorsa, AK Parti'yi veya liderini seven bütün kalem sahiplerinin ellerindeki kalemin sağını solunu tepeden tırnağa gözden geçirmesi gerekmez mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Müfrit Âlim'

Mümtaz'er Türköne 2012.08.07

Bedeviler şehri ele geçirdikten sonra kapıya nöbetçiler diktiler. Zaman zaman Ali Bulaç gibi badiyede yaşayan biri çıkıp, "ey içerdeki, zarardasınız!" diye seslendiği zaman, nöbetçiler ayaklanıyor.

İçerdeki umurunda değil; lakin nöbetçiler biraz da fırsattan istifade kendilerini göstermek için işlerini gürültülü şekilde ifa ediyor. Olan söylenen söze oluyor; gürültüde kaynayıp gidiyor.

Bu sefer kaynamadı. Dünkü yazısı ile Ali Bulaç sözü yeniden mecrasına yerleştirdi. İtiraz ederken bile aydınlanıyoruz. Hûşû içinde Ramazan'ı geçirirken, memleketimiz alını secde gören emir sahiplerinin taht-ı

nezaretindeyken Müfrit Âlim bizi uzak sınırlara götürüyor. Her şeyi yeni baştan düşünmemizi ve yeniden kapsamlı bir ihya hareketine girişmemizi öneriyor.

"Müfrit Âlim", Bediüzzaman'ın Ali Suavi için kullandığı bir tabir. Ali Suavi gibi kabına sığamayan, yerinde duramayan ve hep uçlarda dolaşan gerçek bir âlimi niteleyecek en doğru sıfat. İslâmcılığı modern çağlara özgü ve Batı ile rekabet eden bir İslâmî düşünce birikimi ve bir siyasî hareket olarak kabul edersek, bu düşüncenin ilk öncüsü ve kurucusu sıfatını hak eden iki kişiden biri Ali Suavi'dir (1839-78). Uzun bir izahata girmeden özetleyeyim: Modern İslâmî düşüncenin içine, Batı'nın demokrasi ve özgürlükler dünyası ile rekabet etmek kastıyla "Hâkimiyet Allah'ındır" düsturunu bir anahtar olarak koyan odur. Fıkıh ve fetvayı, Batılı kanunların karşısına sağlam argümanlarla yerleştiren de odur. Egemenlik tabirinin Latincesini kullanarak soruyor: "Souverain kimdir?" Cevap "El Hakimu Huvallah"tır. Yeterli mi?

Modern zamanlarda İslâmcı düşünce, Batı'da üretilmiş sorulara verilen cevaplar etrafında oluştu. Bundan önce İslâmî Medeniyeti, Yunan, Roma ve Yahudi-Hristiyan üçgeninde gelişen birikime vâkıftı ve İslâm felsefesi, tasavvufî düşüncesi, Kadim Yunan felsefesinin her türü ile diyaloga girerek (İşrakî ve Meşşâî felsefesinden, Kelamcıların uğraştıkları problemlere kadar) ve zaman zaman içselleştirerek gelişti. Üstelik Batı'yı Yunan felsefesi ile tanıştıranlar da Müslümanlar olmuştu.

18. yüzyıl sonları ile 19. yüzyıl başlarında gelişen ve günümüze kadar Batı'nın dünya üzerindeki hâkimiyetinin maddî ve fikrî temellerini oluşturan modernlik, aynı zamanda geleneksel İslâmî birikimin bir anti tez olarak diyaloga girdiği dünyanın adıdır. Kısaca Batı modernliğini referans alan modern çağlara özgü bir İslâm düşüncesi ortaya çıkmıştır. Şayet bu düşünceyi, kitleleri peşine takıp sürükleyen, acil siyasî sorunlara çözüm getiren ve modern dünyanın sorularına cevap olarak İslâm'ı topluma ve siyasete yeniden hâkim kılmayı amaçlayan bir ideolojiye dönüştürseniz, bunun adına İslâmcılık diyoruz.

Ali Bulaç'ın "İslâmcılık bir teoloji mi?" sorusuna verdiği cevap, Mevdudi ve Kutup ekolüne uygun. Peki, yine modern İslâm düşüncesi içinde Suruş ve Arkun'u referans alıp başka cevaplar verilemez mi? Bulaç, "İslâm teoloji değildir" cevabını verirken "Zatın bilgisi ve tabiatı üzerine tartışma Hristiyanlığa aittir" hükmüne ulaşıyor. Ya Kelamcılarının ve İslâm filozoflarının ciltler dolusu tartışmaları? Ali Bulaç'ınki sadece bir rey. Pekâlâ, Teolojiyi de içeren bir İslâm düşüncesinden bahsedilebilir. Bizim kadim geleneğimizle, modernliğin etkisindeki İslâmî düşünce veya İslâmcılık arasındaki fark burada ortaya çıkıyor. Kadim zamanların âlimi verdiği benzer hükmü; "doğrusunu Allah bilir" diye bitirirdi. İslâmcılar, modernliğin ezici tahakkümü altında tek ezeli ve ebedi hakikate sahip olduklarına inandıkları için, böyle bir ihtiyat payı bırakmazlar. Modernliğin içinde tonlarca birbiri ile rekabet eden düşünce ve ideoloji vardır. Her biri tek hakikat olduğunu ve o hakikatin de onların tekeline girdiğini iddia eder. İslâmcılar da öyle.

Ali Bulaç, "İslâmiyet'in işi bu dünya ile, mesela adalet, özgürlük, sömürü, zulüm ve yoksullukla uğraşmaktır." diyor. Ben de tam olarak bu iddiayı kastederek, İslâmcılığı "cenneti bu dünyada inşa etmek" olarak tanımlamış ve kaynağının Batılı ideolojiler olduğunu söylemiştim. "Bu dünya bir imtihan yeridir" sözü, Bulaç'ı çürütmek için yeterli mi? Elbette hepimize düşen görev adaleti tesis etmek, zulmü engellemek. Peki nasıl? Bütün sorunlara tek ve mutlak cevaplar bulursanız modernliğin ve dolayısıyla İslâmcılığın dar sınırlarına hapsolursunuz. Yeryüzünde tek hakikatin sahibi olarak kibirle ve azametle dolaşan küçük ilahlardan birine dönüşürsünüz. Hâlbuki söz nasıl bitmeliydi? "Allahu'l âlim bi'ssavab". Peki, bu sözü İslâmcılardan duyma ihtimaliniz var mı?

'Devlet, öldürünce sevinmez'

Mümtaz'er Türköne 2012.08.09

Çukurca'daki Geçimli Karakolu'na yapılan saldırıda üç askerimiz şehit düştü. Yürek parçalayan manzaralar.

Uzman Çavuş Kâmil Çelikkaya'nın cenazesi Ankara'da Kocatepe Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra toprağa verildi. Er Hakan Oktay'ın cenazesi Ordu'da, Yaşar Karadağ'ın naaşı ise Diyarbakır'da defnedildi. İnsanı irkiltten bir ayrıntı: Şehitlerin kimlikleri ancak DNA testleriyle tespit edilip, son yolculuklarına uğurlanmış. Bu üç asker, saldırı anında mevzide nöbet tutan askerler. Saldıran PKK'lılar engeli uzun namlulu silahlarla aşamayınca roketatar kullanmış. Şehitlerimizin bedenlerinin paramparça olması bu yüzdenmiş.

Aynı saldırıda üç PKK'lının bedenleri, kimlik tespiti için morga kaldırılıyor. Herkesi şoke eden bir manzara ortaya çıkıyor. Üzerlerinde el bombaları bulunan bu üç kişi, 16-17 yaşlarındaki kız çocukları. 16-17 yaş, hele kız çocukları için bu hazin tabloya hiç uymuyor. Hangi politika, hangi ideoloji, hangi savaş?.. Bu üç cansız bedenle bu kavramları yan yana koyabilir misiniz? Kim bilir belki de, bedenleri paramparça olmadan önce üç şehidimizin durdurduğu grubun içindeki üç kişidir, bu kız çocukları.

AK Parti Diyarbakır Milletvekili Galip Ensarioğlu, "Devlet fazla adam öldürdüm diye sevinemez." diyor. Bu sözlerde bir miktar serzeniş var. "Öldürerek bu işleri bitirmek mümkün değil." diye ekliyor. Dengeyi, durumu "karşılıklı bir çatışma" olarak tanımlayarak kuruyor. Olaya, sözlere ve maksada takılmadan, Ensarioğlu'nun ikazı üzerinde dikkatle durmak lazım. 30 yıldır Türkiye, PKK terörü ile boğuşuyor. Bu süre zarfında çok şey değişti. 80'li yılların sonlarında "Anadolu'dan Görünüm" programında PKK'lıların cansız bedenleri TRT aracılığıyla teşhir edilirdi. Herhalde birileri bu manzaranın caydırıcı olacağını düşünmüştü. Bugün, PKK'lılarla girilen çatışmalarda "ölü ele geçirmek" tabiri yerine "etkisiz hale getirildi" deniyor. Baskının, yıldırmanın, korkutmanın yerini şefkat ve ikna çabaları alıyor. Bu, bir devlet politikası. Devlet, artık PKK'lı öldürdüğü için sevinmiyor.

Sadece devlet değil. Değişen çok şey var. Şehit cenazeleri artık bir siyasî mitinge dönüştürülmüyor. Halk öfke seli içinde sokağa dökülmüyor. Vakar ve teenni içinde davranıyor. Kürtlerle PKK arasındaki çizgi giderek kalınlaşıyor.

Sonuç? PKK'nın marjinalleşmesi. "Şemdinli provası" bu marjinalleşmenin canlı ve somut bir kanıtı. Şemdinli'de tam iki hafta devam eden çatışmalar, yavaş yavaş vuzuha kavuşuyor. PKK, "halkla birlikte" bir denemeye girişmiş. Erken istihbarat ve güvenlik birimlerinin seri önlemleri PKK'nın amacına ulaşamamasında çok etkili olmuş. Ama belki daha önemlisi, Şemdinli halkının PKK'nın verdiği rolü oynamaya yanaşmaması olmuş. Hakkâri Valiliği'nin açıklaması bu durumu açık şekilde yansıtıyor. Mao'nun tabiri ile PKK'lılar "sudaki balık misali" halkın arasına gizlenmeyi başaramamış. Halkı seferber edememiş ve eyleme ortak koşamamış.

PKK'nın Şemdinli saldırısı çok iddialı, çok cüretkâr bir plandı. Başarısı, halktan alacağı desteğe bağlıydı. Başarısızlık, bu desteğin alınamayışının tek başına kanıtı. Alan hakimiyeti tezi, halkın canlı kalkan olarak kullanılması ve "halk ayaklanması" projesinin yürürlüğe konulması... Bu iddialı proje çökmüş vaziyette.

İnsan hayatından daha değerli bir politik ideal olamaz. Tersinden insan hayatına saygı, politik idealleri güçlendirir. Devlet, vatandaşı yaşatacak. Onun hayat hakkını neye mal olursa olsun koruyacak. Mecbur kalıp, elindeki silahın tetiğine basanı öldürdüğü zaman da sevinmeyecek. Derin, çok derin bir üzüntü duyacak. Öldürmeye mecbur kalmasının sebeplerini ortadan kaldırmaya çalışacak.

İnsan hayatına değer vermek, politik sorunları çözmenin aracı değil, amacıdır. Vatandaşın hayatı konusunda her hal ve şartta titizlik gösteren devlet, herkesin rızasını kazanır. Devlete başkaldırdığı için öldürdüğü kişinin başında devlet adını verdiğimiz heybetli varlık, diz üstü çöküp, başını iki elinin arasına koyup hüngür hüngür ağladığı zaman, işte o zaman devlet kendisini yaşatacak enerjiyi de, gücü de bulmuş olur. Öyleyse, böyle bir devletin vatandaşları sıfatıyla o üç kız çocuğu için hep birlikte üzülelim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yangını kim söndürecek?

Mümtaz'er Türköne 2012.08.10

Sınırın Suriye tarafında süren bir yangın görüntüsü vardı geçtiğimiz ay haberlerde. Türkiye tarafında görevliler hazırlıklarını yapmışlar, yangının bu tarafa geçmesini engellemeye çalışıyorlardı. Yangın bu, sınır tanır mı?

Yanan ağaçlardan fırlayan çam kozalakları mermi gibi, yangını onlarca metre ileri taşır. Orman yangını söndürürken kullanılan yöntemlerden biri karşı yangın çıkartmaktır. Kontrollü bir şekilde çıkartılan yangın, kontrolsüz yangını içine alıp durdurur.

Suriye bizim arka bahçemizdi. Yangın bütünüyle kontrolden çıktı. Türkiye'nin karşı yangını; yani muhalefete verdiği güçlü destek de yangını durdurmaya henüz yetmedi. Yangın sınırlarımızı aştı ve ilerledi. Foça'da patlayan bomba, Suriye'deki yangının bir parçası. Şemdinli'de PKK'nın iddialı kalkışması da öyle. Terörün karmaşık denklemini önümüze alıp şu soruyu soralım: Suriye'de devam eden iç savaş olmasaydı PKK Şemdinli'de halk ayaklanması provası yapar mıydı? İzmir Foça'da askerlerimizi hedef alan o bomba patlar mıydı? Bildiklerinizi gözden geçirip çok emin bir şekilde "hayır" cevabı veriyorsanız, bu sorunun peşinden gelecek ikinci sorunun cevabı çok açık değil mi? Türkiye'de terör olaylarında bir artış yaşanacak mı?

Terör, bir yerden birleşik kaplar gibi birbirine bağlanan; ama farklı katmanlarda farklı mekanizmalarla işleyen karmaşık bir cihaz. En büyük katman, terörden bezmiş olan Kürt'üyle Türk'üyle halkın kendisi. Şehit cenazelerini gördükçe, haberlerini okudukça kalbi sıkışan, terör olaylarını izledikçe lanetler okuyan geniş kitle. Terör, ana tema olarak bu büyük kitleyi canından bezdirerek amacına ulaşmaya çalışıyor. Terör, parti politikasının değişmez bir tartışma konusunda dönüşüyor. Devlet katında alınacak kararlar, halkın baskısı altına giriyor. Böylece terör, halkı bezdirerek devleti sıkıştırmış oluyor. İkinci katmanda, bu meselenin tarafları var. Kendisini "özgürlük savaşçısı" zanneden PKK militanı ve sempatizanı bir tarafta; dağda terörle mücadele eden yüksek motivasyonlu güvenlik görevlileri ve bu meseleyi Türkiye'nin bekası sorunu olarak görenler bir tarafta. En üst katta ise karar vericiler duruyor: Suriye'nin Muhaberat'ı, İran, Rusya servisleri ve bu tarafta elbette Türkiye'nin devlet birimleri ve tereddütler yaşayan Batılı diplomatlar ve siyasetçiler var. Arada terör üretim merkezi olarak çalışan bir PKK kurmay heyeti duruyor.

PKK zaman zaman bölgesel dengeleri zorlayarak, devletin kuşatmasını yarmaya çalıştı. Bir yıl önce İran'la çatışan PKK, bugün aynı ülkenin taşeronu olarak rol üstleniyor. Suriye'de durum umutsuz. Ama hazır gözler bölgeye çevrilmişken, bu fırsattan istifade PKK ispat-ı vücut ediyor. Suriye'de iç savaş bütün şiddetiyle devam ederken, Türkiye'nin başının terörle belaya girmesini kimler ister?

Peki PKK ne istiyor? Dün Esed'e destek veren, bugün önlenemeyen akıbetini görüp vazgeçen PKK, sadece terör kapasitesini artıracak bir fırsat görüyor önünde. Halkı canından bezdirecek, militanlarına moral verecek ve böylece asıl hesapta, masada yanına koyduğu silahı daha korkutucu gösterecek. Unutmayalım, masada elindeki silahla pazarlık yapmaya çalışan bir terör örgütü ile devletimiz müzakere yürütüyor. Namlusundan hâlâ duman çıkan bir silahın etkisini düşünün.

Bu sefer her zamanki gibi iyimser değilim. Yangın sınırlarımızdan içeri girdi. PKK, Türkiye'ye bir kan banyosu aldırarak, marifetlerini ispatlamaya kararlı. Suriye'de iç savaş sürdüğü müddetçe, PKK'nın bu stratejisi de sürecektir. Şaşırmamak ve şok yaşamamak için hazırlıklı olmalıyız. Türkiye'nin terör saldırılarından emin olması için Esed'in gitmesi, Suriye'deki iç savaşın sona ermesi lâzım.

30 yıldır hep bildiğimiz, ezberlediğimiz kalıplar mı bunlar? Hayır değil. Türkiye, terör sorununda çok farklı bir noktaya geldi. Şemdinli'deki iddialı provayı başarısız kılan, PKK'nın umduğu ve beklediği halk desteğini alamaması oldu. Kürtler PKK'nın hesaplarına inanmıyor; yazılan senaryoda verilen rolü oynamayı reddediyor.

Yangın, evimizin ortasında. Ama bu sefer Kürt'üyle Türk'üyle yangını büyümeden elbirliğiyle söndürme umudumuz var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürt, Türk, Alevî ve Sünni olmak

Mümtaz'er Türköne 2012.08.12

Bir Alevî-Kürt ahabımdan öğrenmiştim. "Alevîlerden neden çok ateist çıkar biliyor musun?" diye sormuştu. Önce kendi hayat tecrübesini özetlemişti. "İnancım hep hayatımı zorlaştırdı. Çoğu yerde kendimi gizlemek, saklamak zorunda kaldım.

Başkalarıyla ilişki kurarken hep kafamın bir yerindeydi. Alevî olduğumu öğrenen çok yakın arkadaşlarımın şaşkın tepkileri... Annem, sırf Alevî olduğumuz anlaşılmasın diye beni Kur'an kursuna göndermişti." Dinlerken, ancak empatiyle anlaşılacak bir şeyi bir nebze anladığımı hissetmiştim. İnancınız veya o inanca mensup bir ailenin mensubu olmanız, o inancı bir kimlik olarak taşımanız azınlık ve çoğunluk olmanıza göre size otomatik olarak farklı bir hayat tecrübesi sunuyor. Sünni çoğunluğa mensup biri olarak inancınızla kurduğunuz sosyal iletişim çok farklı. Vereceğiniz Allah'ın selamından başlayarak kendinizi geniş bir ortak paydalar ağı içinde güvende hissetmeniz son derece doğal. İnancın özgür ve eşit şartlarda yaşanması değil söz konusu olan; toplumun çoğunluğu tarafından onaylanması, benimsenmesi ve gündelik hayat içinde yol alırken doğal bir şekilde teneffüs edilmesi. İnancınızın hayatınıza hep zorluklar, sınırlamalar ve sorunlar getirmesi ile tam tersine hayatınızı kolaylaştırması, rahatlatması arasındaki tezat çok büyük değil mi?

Alevî kanaat önderlerinin bazı abartılı tepkilerinin, bu birikmiş zorluklara, sıkıntılara karşı bir patlama olduğunu fark edip anlayışla karşılamak gerekiyor. Foça'da şehit düşen askerin cenazesinde Alevî dedesinin Karacaahmet'teki Cemevi'ni gündeme getirmesi böyle bir patlama olmalı. Cenaze önce cemevine sonra camiye götürülüyor. Camiye ailenin rızasıyla gitmesine rağmen küçük bir Alevî sorunu yaşanıyor. Karacaahmet Cemevi'ne gelince... Başbakan bu cemevi için "ucube" tabirini kullandı. Aslında Başbakan haklı. O tarihî mezarlığın kenarına bir gecekondu gibi yerleştirilmiş o bina tam bir ucube. Üsküdar'a giderken o kavşaktan geçip de, o görüntüden rahatsız olmayan biri var mıdır acaba? Cemevi değil, bina ucube. Başbakan da bunu söylüyor. Keşke hepimizin desteğiyle o cemevi yıkılsa, oraya Karaca Ahmet Baba'nın manevî huzuruna uygun sade ama zarif bir mimaride yeni bir cemevi yapılsa...

Kürt olmanın Alevî olmaktan çok farklı, epeyce çapraşık ve yine sorunlu tarafları olduğu ortada. Bir kere Türkiye'nin bütün sorunları ezip önüne geçen bir Kürt sorunu var. İnsanların doğumla edindikleri etnik kimlikleri, yıkıcı bir sorunun üzerine inşa edildiği ana zemini oluşturuyor. Bir bireyin etnik kimliği ile devasa siyasî sorunlar arasında dolaysız ilişki olması, o kimliği ne kadar anlamlı hale getirir, öyle değil mi? Bu doğumla kazanılan etnik kimlikten uluslararası dengelere uzanan karmakarışık bir algoritma çıkıyor karşınıza. Üzerinde konuşmak ve çözmek için epeyce zaman ayırmanız lâzım. Türk olmak denizin içinde balık olmaksızın, Kürt olmak deniz hakkında sürekli felsefe üretmek demek. Sürekli eksikliğini, rahatsızlığını hissettiğiniz bir durum.

Sünni bir Türk olarak karşılaştığım bireysel hiçbir sorunu etnik kökenime ve inancıma bağlama imkânım yok. Ama birey olarak yaşanan kocaman bir dünya, öbür tarafta etnik ve mezhep kimlikleri ile örülmüş dışarıdaki dünya; ikisi arasında kestirme yollar bulmak ve başınız sıkıştığı zaman birinden öbürüne geçmek çok kolay.

"Millet, her gün tekrarlanan bir halk oylamasıdır" sözü, bir ülkenin sınırları içinde barış ve huzur içinde bir arada yaşamanın anahtarını verir. Bugün halk oylamasında durum ne? Bir arada yaşamak konusundaki kararlılığımız ne vaziyette? İri siyasî sorunlar, ülkeyi sıkıntıya sokan çıkmaz sokaklar bizim bireysel dünyalarımızda kök salarak içinden çıkılmaz hale geliyor. Şu mübarek Ramazan ayında, varlık içinde yokluğu anlamak için yemekten ve içmekten uzak duruyoruz. Bir de içinde doğup şekillendiğimiz etnik kimliklerimizi ve mezheplerimizi, kendimizi onlara sahip olmayanların yerine koyarak bir yokluklar kümesi olarak düşünmeyi deneyelim.

Ben has Oğuz soyundan bir Türk'üm; bildiğim yedi ceddin Sünni-Hanefi mezhebine mensup. Şayet olmasaydım, acaba bana nasıl bakılmasını ve davranılmasını isterdim? Hepimiz için mesele o şekilde bakmayı ve davranmayı nefsimize kazandırmak değil mi?

Sağa sola bakmayın, Kürt sorununun da Alevî sorununun da çözümü tek tek her birimizin yekdiğerine bakışında saklı...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İslâmcılığın defin ruhsatı

"İslâmcılık öldü" sözüm, hükümden ziyade bir önermeydi. Ali Bulaç'ın açtığı kapıdan bir zamanların iddialı İslâmcılığından bugüne kalanlara bir ayna tutmuştum.

Ayna, birinin ölüp ölmediğini anlamak için de kullanılır. Burnuna tutarsınız, ayna buğulanmıyorsa canlılık belirtisi kalmamış demektir. İslâmcılık konusunda bereketli bir tartışma ortamı oluştu. Bu alanın tartışmasız otoritesi İsmail Kara, sonunda duruma müdahale etti ve alanı temizledi. Sonuç? Nefesler yetti mi? Aynada hiç buğu izi var mı?

Defin ruhsatını tanzim ederken sadece sarahate ihtiyacımız var.

Sonuna "cı, cu" (ist, ism) tarzı ekler gelen sıfatlar bir mesleğe işaret eder. "Meslek" tabiri ile, tam da ideolojilerle ilk karşılaşmamız sırasında kullanılan deyimi hatırlatıyorum. Hüseyin Cahit'in Pareto'dan 1927'de yaptığı çevirinin adı "Sosyalist Meslekleri"dir. Eskiler bir adamın fikrini veya siyasî görüşünü merak ettiğinde "mesleğiniz nedir?" diye sorardı. Tasavvuftaki "seyr-i sülûk" tabiri de aynı anlama işaret eder. Meslek, tutulan, takip edilen yoldur. Aynı zamanda hayatınızı sürdürmek için uzmanlaşarak yaptığınız iş. Bütün hayatınız ve önceliğiniz mesleğinizdedir. "İslâmcı", "Türkçü" veya "devrimci" ile "muslukçu", "camcı" veya "ayakkabıcı" tabirleri arasındaki ortak payda her iki grubun da birer "meslek" olmasıdır. Mesleğiniz hayatınızı ve bütün önceliklerinizi belirler.

Her ideoloji, özünde bir tarih bilincidir. Marksistler "tarih, ezilen ve ezen sınıfların mücadelesinden ibarettir" dediği zaman milliyetçi ideolojiler bu teze "tarih milletler mücadelesidir" karşılığını verdiler. Liberaller bu eksenî özgürleşme üzerine yerleştirdiler. Bu ideolojilerle tanışan Müslüman aydınlar, tarihi toptan açıklayacak bir formül ararken "hak ile batıl" çelişkisini bu dikotomilerin yanına yerleştirdiler. Sonra da bu tarih bilincinden anı, geçmişi ve geleceği açıklayan ve bize ne yapmamız, nasıl davranmamız gerektiğini söyleyen bir ideoloji üretmeye giriştiler. Modernliğin ürettiği bütün ideolojiler tek, biricik ve mutlak hakikatin yegane maliki idi. Vahye dayanan inanç sisteminden hayatın sorduğu bütün sorulara cevap veren bir düzen, ve modernliğin Arap saçına döndürdüğü dünyada yolumuzu bulmamızı sağlayan bir harita çıkarttığınız zaman elinizde duran iddialı sisteme İslâmcılık adını verdik. Bütüncül ve her soruya cevap veren, mutlak gerçeğin bilgisine sahip olduğunu iddia eden bir ideoloji. Daha doğrusu ideolojiler. "İslâmcılık" tabiri tecrübe ettiğimiz gibi doğru değil, bir yığın "İslâmcılıklar" var.

Doğal olarak şu soruyu soracaksınız: İslâmiyet zaten bütün hayatı kapsamaz mı? Müslüman ile İslâmcı arasındaki hassas çizgi bu sorunun cevabında saklı. İslâmcı, Allah'ın vahyinin ve Peygamber'in sünnetinin tekeli yorumcusu olarak konuşur. Kendi içinde tutarlıdır, zira tek ve mutlak hakikatin bilgisine sahip olmadan diğer ideolojilerle rekabet edemez.

İslâmcılığın mottosu olan "Allah'ın hükmüyle hükmetmeyenler kâfirlerdir" sözü, bir İslâmcı için onun tekelinde olan tek ve kesin yoruma dayanır. O, Allah'ın hükmünü yoruma ihtiyaç duymayacak şekilde bilmektedir. Bir Müslüman için ise her zaman farklı ve meşru yorumlar bulunabilir. "Eksiksiz bir hayat nizamı olan İslâm" hemen şimdi bir İslâmcı için uygulanmayı beklemektedir. Cennet bu dünyada kurulacak, insan iradesi ve akli, bu kesin hükümleri en kestirme yoldan uygulayacaktır. Uygulamazsanız? Kâfir (hain) olursunuz. İslâmcılar arasında kesret içinde vahdeti arayan tasavvuf ehlinde kimsenin olmaması tesadüf olabilir mi?

Emre Demir'in pazar günü Zaman'daki yazısı, yeni bir tezi dile getiriyor. Demir, Bediüzzaman'ın "Niyet, âdeti ibadete tebdil eder" sözünün üzerine canlı bir perspektif yerleştiriyor. Bireysel alanda dindarlık ve buradaki ahlakî değerlerle kamusal modern hayata aktif katılım dengesi üzerine bir gelecek inşa ediyor: "Dindar bir adamın ticarî faaliyeti ya da bir öğrencinin eğitim hayatında başarılı olmak için gösterdiği gayret kutsal bir anlam kazanır." Bu yaklaşımdan çok güçlü bir medeniyet projesi çıkmaktadır; ama İslâmcılığın hiçbir versiyonu bu yaklaşımı kabul etmez. Ali Bulaç'ın ısrar ettiği gibi, hükümler hemen şimdi uygulanmak içindir.

Ahmet Selim'in "2012 yılındayız" yazısını, 70'lerin modası geçmiş İslâmcı tezlerini nostaljik bir refleksle tekrarlayanların okuması lâzım.

Sonuç? Aynada hafif de olsa bir buğulanma var mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Paralel devlet'in iflası

Mümtaz'er Türköne 2012.08.16

"Şemdinli kalkışması" ve Hüseyin Aygün'ün kaçırılması, PKK'nın "paralel devlet"ine meşruiyet aradığı eylemlerdi. İkisi de fiyasko ile sonuçlandı. Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile PKK'nın bu devlete alternatif olarak geliştirdiği "fiili hakimiyet" arasında gerçek karşılaşmalar bu eylemlerde somutlaştı. Ve izleyen bütün taraflara bir karşılaştırma imkânı sundu.

Hüseyin Aygün, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bir temsilcisi. Bu söylediğim, tartışma götürmez bir anayasal statü. Devletin ayırt edici vasfı olan egemenliğin içinde mevcut bulunan yasama erkini kullanan bir parlamenter. Kaçırılması (alıkonulması) sırasında PKK'nın kullandığı jargon, baştan aşağı bir devletin başka bir devlet mensubuna karşı kullanabileceği türden vurgular taşıyordu. "Devlet olma iddiası", herkesin ileri sürebileceği bir iddia; ta ki içini doldurana kadar. Bir eski İngiliz ordu mensubunun Okyanus'ta 500 metre karelik bir petrol platformunda kurduğu "Sealand" isimli bir devlet var. Bu devletin bir bayrağı, resmi parası ve tek kişiden meydana gelen bir nüfusu da var. Uluslararası sularda yer aldığı ve hiçbir devletin toprağına tecavüz etmediği için yaşamaya devam ediyor. Demek ki devlet iddiasında olmak önemli değil; önemli olan bu iddianın içini doldurmak. PKK, Aygün'ün kaçırılması ve serbest bırakılması boyunca bu iddianın içini doldurabildi mi?

Bu sorunun cevabı, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kendi meşruiyetini test etme imkânı verdiği için, sadece PKK'nın iddiasının karşılığı ile sınırlı değil. Hüseyin Aygün, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bir temsilcisi olarak Tunceli'de çok önemli bir üstünlüğe sahip. O Tunceli halkını temsil ediyor. Devlet içindeki yetkisini Tunceli halkı adına kullanıyor. PKK'yı Hüseyin Aygün'e karşı saygılı davranmaya ve sonunda serbest bırakmaya zorlayan arkasındaki bu halk desteği değil miydi? Demek ki, Türkiye Cumhuriyeti devleti halkın rızasından aldığı meşruiyet ile PKK'ya galebe çalmış oldu.

Şaşırtıcı gelebilir ama devletin temsilcisi olma vasfı BDP'li milletvekillerinde de var. BDP'li vekiller her ne kadar PKK'nın icazeti ile seçilmiş olsalar da, onların sahip oldukları sıfat devletin anayasal düzeninin onlara kazandırdığı bir sıfat. Hüseyin Aygün yerine PKK'dan gelen talimatlara uymayan bir BDP milletvekili de kaçırılmış olabilirdi. Bu durumda da PKK'nın fiili hakimiyeti ile Türkiye Cumhuriyeti devleti karşı karşıya gelmiş olacaktı.

Aygün'ün kaçırılmasında PKK, kendi gücünün meşruiyetine kimseyi ikna edemedi. Bu kaçırma eylemi ile fiili hiçbir sonuç elde edememiş olması, bu meşruiyet boşluğunun sonucu.

Şemdinli kalkışması PKK'nın paralel devleti için çok kritik ve iddialı bir eylemdi. PKK, silahla desteklenen fiili hakimiyeti, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin hükümrancılık yetkisi kullandığı topraklarda kurarak bir devlet olma iddiasını kanıtlamış olacaktı. Şaşırtıcı bir şekilde bu fiili duruma Devlet'in güvenlik güçlerinden önce Şemdinli halkı gerekli desteği vermeyerek engel oldu. Şemdinli eylemi, bir balık misali eylemciler halk denizi içinde kaybolamadığı için başarıya ulaşamadı.

PKK bir terör örgütü. Bir terör örgütünün sıkı bir organizasyon, lojistik yeterli destek ve küçük bir grup ile eylemler yaparak kendisinden söz ettirmesi zor değil. Döktüğü kan ve yol açtığı huzursuzluk nispetinde bu örgütün ağırlığı elbette olacaktır. Ancak devlet olmak çok farklı bir durum. Devlet olmak için hukuk tesis etmek gerekir. Hukuk ise silahla ve terörle tesis edilmez. PKK'nın KCK isimli paralel devlet yapılanmasının, Güneydoğu'da fiili hakimiyet sağladığı bölgelerde nasıl adalet tevzi ettiğini biliyor musunuz? Şemdinli fiyaskosu, bu fiili uygulamanın başarısızlığı değil mi?

Bu tablo, Türkiye'nin birliğini ve devletin meşruiyetini sağlayan gücün ne olduğunu da gösteriyor. Devlet hukukla ayakta duruyor ve hukukla kendisine savaş açanların üstesinden geliyor. Şemdinli'de devlet adına Umut Kitabevi'ne bomba koyan "iyi çocuklar"ın sözü geçseydi, PKK'nın günlerce süren kalkışması fiyasko ile sonuçlanırmıydı? Türkiye Cumhuriyeti'nin Başbakanı Dersimlilerden özür dilememiş ve devletin meşruiyetini o bölgede yeniden tesis etmiş olmasaydı Aygün'ün kaçırılması böylesine anlamsız neticelenebilir miydi?

Devlet olmak için hukuk lazım. Paralel devlet kurmak için daha fazlası.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hem şiddet üreten, hem barış isteyen bir örgüt

Mümtaz'er Türküne 2012.08.17

İkisi birden mümkün mü? Bir tarafta Şemdinli'de bağımsız devletin ilk nüvesini oluşturmak ve bayrak dalgalandırmak adına iddialı ve bir o kadar da kanlı bir eylem gerçekleştireceksiniz; öbür tarafta bir milletvekilini kaçırıp "biz şiddetin sona ermesini istiyoruz" mesajı vereceksiniz. Bir elinizde çatır çatır mermi sıkıttığınız bir silah, öbür elinizde beyaz bayrak. PKK'nın Şemdinli kalkışması ile Aygün'ün kaçırılması eylemleri arasında bir çelişki yok mu?

Meclis Başkanı Çiçek'in, Aygün'ün kaçırılmasına getirdiği yorum, bu çelişkiyi göz ardı ediyor. Komplolarla yatıp kalkmaya çok alıştık. Ses getiren eylemler, sansasyonel olaylar mantığımızı aksatıyor. Sebep-sonuç ilişkileri gürültünün şiddetine göre kuruluyor.

Derin komploların, tezgahların etkisinden uzaklaşıp sade ama sağlam bir mantıkla düşünelim. Aygün'ün söylediklerinden ve kendisini kaçıran PKK'lılardan naklettiklerinden çıkartılacak tek bir sonuç var: Aygün'ün kaçırılması eylemi, sadece Şemdinli kalkışmasını planlayan ve icra eden PKK'nın yönetici kadrosuna yönelik bir protesto eylemi niteliği taşıyor. Aygün'ün naklettiği "Bu eylemle barış ve ateşkes mesajı vermek istediklerini

söylediler." sözünün Şemdinli ile bir uyumu var mı? Bu söz Şemdinli kalkışması emrini verenlerin düşüncesi olabilir mi? Bir yanda Suriye'deki iç savaşı fırsat bilerek şiddeti tırmandırmaya ve ileri ve iddialı safhalara geçmeye çalışan bir PKK; öbür tarafta "dağdan inmek istiyoruz" diyen militanlar. Benim yorumum: Aygün'ü kaçıran PKK militanları, Aygün üzerinden kendi örgütlerinin yönetici kadrosuna mesaj veriyorlar. Şayet iki olay arasında bir ilişki aranacaksa başka nasıl kurulabilir?

Tunceli'deki PKK'lılar, birçok can kaybına üstelik PKK'lıların hayatına mal olan Şemdinli vakasına karşı tavır koymak için Aygün'ü kaçırp onun üzerinden barış ve silah bırakma mesajları veriyorlar. Düz bir mantıkla okuduğumuz zaman, bu eylemin merkezin bilgisi dışında yapıldığı iddiası, olayın doğal akışına uymuyor mu? Aygün'ü kaçırmaya kalkışan bir merkez, Tuncelililerin tepkisini hesaplayamaz mı? Sonu hüsrarla bitecek bir eyleme neden kalkışır?

Aygün'ün kaçırılması eyleminin, PKK militanlarının kendi yöneticilerine genel kamuoyu üzerinden bir mesaj vermek için girildiği doğru ise bizim bu mesajı nasıl yorumlamamız lazım?

Bu eylem sonrası Aygün'ün sözlerini, PKK'lıları sevimli göstermeye yönelik açıklamalar olarak yorumlamak doğru değil. Aslında Aygün'ün, alışık olmadığımız bir PKK'lı portresi çizdiği doğru. Alıştığımız PKK'lı portresi aldığı emre göre kan dökmeye hazır bir canavar. PKK da bu karikatürü zihnimize kazımak için çok çaba harcadı. Ama Aygün'ün bize aktardığı PKK'lı, dağda dolaşmaktan bıkmış, barış ve huzur arayan, silahtan ve şiddetten vazgeçmeye hazır biri. Muhtemelen teslim olup itirafçı olamayacak kadar gururlu, ama bu amaçsız şiddette canını vermek istemeyecek kadar da hayatı ve yaşamayı seven insanlar.

Bu PKK'lı portresi, eşit ölçüde PKK'lı yöneticileri de PKK'dan nefret edenleri de rahatsız ediyor. Karayılan, "Barışa adapte olan gerillalar rehavete kapılıyor." diye şikâyet ederken; barış isteyen bir PKK'lı imajı ülkenin birliğini ve bütünlüğünü "bölücü teröre karşı" savunanları da gereksiz bırakıyor.

PKK'nın bugünkü gücü ve ağırlığı sadece kendi eseri değil. Bir düşman hakkında üretilen canavar efsanelerine PKK'nın kurmay kadrosu çok şey borçlu. Evet PKK'lılar çok kan döktüler. Askerimizi, polisimizi şehit ettiler. Bu ülkenin dirliğini, düzenini altüst ettiler. Çok cana kıydılar. Galiba bu işi çözmenin yolu, bu örgüt mensuplarının da bizim gibi etten, kemikten ve sinirden müteşekkil varlıklar olduğunu hatırlamamıza bağlı.

Adamlar "dağdan bıktık, barış istiyoruz" diyorlar. Daha ne desinler?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kökü dışarıda bir ideoloji

Mümtaz'er Türköne 2012.08.19

İslâm dünyası, bilhassa bizim yer aldığımız Ortadoğu coğrafyası hızla mezhep çatışması bataklığına sürükleniyor. Bu durum farazî bir tehdit değil. Siyasî tarafları mezhep aidiyetleri, siyasî gelişmeleri mezhep çatışmaları belirliyor.

Bir felaket tablosu kapımızda bekliyor. Bir Müslüman'ın inancını, aynı kitaba inanan ama farklı yorumlayan kardeşine karşı düşmanlık aracına dönüştürmesinden daha büyük bir felaket olabilir mi? Müslümanlar birbirini yiyecek, "İslâm korkusu"nu dış politika taktiğine dönüştürenler hem rahatlayacak hem de kan döken Müslümanları gösterip haklı olduklarını kanıtlamış olacaklar.

İşte bu yüzden İslâmcılık tartışması, basit bir entelektüel ilgi ve gevezelik konusu değil. Avcumuzda ateşin izleri hâlâ duruyor ve canımızı yakıyor. İster mezhep, ister etnik köken, ister ideoloji olsun birilerinin bir kenarından tutup hakikat kırıntılarından düşmanlıklar üretmesine müsaade edemeyiz. Mezhep düşmanlığı da, etnik münaferet de, ideolojik bağnazlık da inancımızdan değil dışarıdan ithal ediliyor. Problem tabii olarak var olan, veya tarihî gelenek içinde üretilen bu kimliklerde değil; bu aidiyetlerin bugün altında içtima edilen siyasî bayraklara dönüşmesinde. Öyleyse kardeşlik ve barış için, inancın ve mezhep kimliğinin bir siyasî duruşun sebebi olarak yer aldığı bütün kamplaşmalardan uzak durmalıyız. İslâmcılık, kökü dışarıda bir ideolojidir. İslâmcı ideolojiyi Müslüman aydınlar kendi iç dinamikleri ve gelenekleri içinde üretmediler. Ali Bulaç, İslâmcılık tabirinin Eşarî'ye ve Gazali'ye kadar uzanan eski bir tabir olduğunu kaydetmişti. Dün, bu tabirin (İslâmiyyûn) bu iki büyük imam tarafından tahfifi anlamda kullanıldığını açıklıyor. İslâmcılık, bu referans metinlerde yoldan çıkanlar için kullanılıyor ve "Müslümanımı" gibi bir anlama geliyormuş.

İslâmiyet'i, modern-totaliter bir ideolojiye dönüştüren ilk aydınlar Namık Kemâl, Ali Suavi, Ziya Paşa gibi İstanbul'un havasında yetişmiş aydınlardı. İslâm şeriatının hayatın her alanında uygulanmasını ve İslâm Birliği'ni ilk defa formüle etmiş ve savunmuşlardı. Ancak bu ideolojiyi telif ettikleri yer, muhalefet için kaçtıkları Paris ve Londra'dır. Kimse onlara bu ideolojiyi telkin etmemiştir; ama bulundukları fikir ortamı onların zihin dünyasında böyle yankılanmıştır. Bugün İslâmcı ideolojinin kurucusu olarak Cemaleddin Afgani (1838-1897) ismi üzerinde bir mutabakat vardır. İdeolojinin kendisi kadar bu iddia da Batı'ya aittir. Cemaleddin Afgani üzerindeki vurgu Müslüman sömürgeleri olan İngiliz-Hollanda müsteşriklerine dayanır. Bu iddianın üretildiği dönem, Almanya'nın Sultan Abdülhamit'le yakınlaşarak İngiltere'ye karşı Hindistan başta olmak üzere sömürge yönetimi altındaki Müslüman halkların bir dış politika aktörüne dönüştüğü dönemdir. Brown ve Hurgronje gibi müsteşrikler, İslâmcılığın (Pan-İslamism) Almanya tarafından İngiltere'ye karşı icat edilen ve desteklenen bir ideoloji olduğunu öne sürmektedir. Bu teze eldiven gibi uyan isim ise, dönemin Batılı gizli servisleriyle çok iç içe bulunmuş, Sudan'daki Mehdi isyanını (1881-1899) bastırmak için İngiltere'den görev talep etmiş olan Cemaleddin Afgani'dir.

İslâmcılık, İslâm toplumlarının tarihî geleneğine, İslâm anlayışına ve barış içinde bir arada yaşama tecrübesine aykırı; hakikati temellük iddiası olan totaliter bir ideoloji olduğu için rekabet ve düşmanlık üreten bir ideolojidir. İslâm'ın, geniş bir yelpazede Batı'ya veya ülkedeki iktidara karşı muhalefet için araca dönüştürülmesinden ibarettir. Hiç iktidarda olduğu halde İslâmcı olduğunu iddia eden bir tecrübeye tesadüf ettiniz mi? Siyasî mücadele aracı olarak kullanıldığı zaman inanç, birleştiren, bütünleştiren ve barış getiren bir güç olmaktan çıkıp yakan, yıkan, düşmanlık üreten bir bağnazlığa dönüşür. Mezhepçilik bugün Müslüman halkların izzetini ve hayat hakkını yok eden ve onları rezil-rüsva eden bir fitne kaynağı olarak İslâmcılığın bugünkü hali değil mi? Ha başka insanlara düşmanlık, ha iktidara muhalefet aracı olsun, ikisinde de inanç basit bir siyasî araçtan ibaret değil mi?

Ali Bulaç başta olmak üzere bütün İslâmcıların ve farklı mezhep mensubu olanların da Ramazan Bayramı'nı tebrik ediyorum. Bu bayramın anlaşmazlıkları ve düşmanlıkları giderip barışa vesile olmasını Yüce Rabb'imden niyaz ediyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir asır önce, bir asır sonra

Mümtaz'ın Türköne 2012.08.21

Tam bir asır önce koskoca Balkanlar'ı kaybettik. Hatta, Edirne'yi bile Bulgarlara teslim etmiştik. Rumeli, Osmanlı'nın ana vatanydı, sıklet merkezidi. Koca imparatorluk o güne kadar pek ilgilenmediği Anadolu'ya sıkışmak zorunda kaldı. Bu kadar büyük bir felaketten daha büyüğü de varmış: Yedi yıl sonra son sığınak olan Anadolu da işgal edildi. Üzerimize koskoca bir tarih yıkıldı, altında kaldık.

İçinde yer aldığımız İslâm medeniyetinin, 15 asırlık tarihi boyunca o güne kadar karşılaştığı iki büyük işgal vuku bulmuştu. Birincisi 9. asırdan itibaren İslâm dünyasını boydan boya işgal eden kadim bilim ve felsefedir. Yunan, İran ve Mısır'ın kadim felsefe metinleri tercümeler yoluyla İslâm dünyasına yayılınca her şey birbirine karıştı. Ancak siyasî otorite sağlandı. İslâm dünyasının âlimleri bu işgalden yepyeni sentezler ürettiler. İslâm medeniyeti adını verdiğimiz göz kamaştırıcı tecrübe, bu sentezin ürünüdür. İkinci işgal hamlesi 13. asrı başından sonuna kadar kaplayan fizikî bir tehditti. Vahşi Moğol orduları İslâm dünyasında taş üstünde taş, baş üstünde baş bırakmadı. Çekirge sürüsü gibi her yeri istila eden Moğollar sadece Mısır önlerinde durdurulabildi. Vahşi katliamlardan geriye medeniyeti ile birlikte yanmış-yıkılmış bir İslâm dünyası kaldı. Osmanlı'nın soluğu yetişene kadar bir daha kendini toparlayamadı.

İslâm dünyasının Batı ile ilişkisi aslında ezberlediğimiz kalıpların dışındadır. Haçlı seferleri İslâm dünyasını ancak kısa bir süre taciz etmiştir. Asıl Moğol darbesi yıkıcı olmuştur. Osmanlı'nın çöküşünü başlatan vurucu darbe asırlarca cebelleştiği Batı'dan değil, Kuzey'den Rusya'dan bile değil; kendi içinden Güney'den Mısır'dan gelmiştir. Kütahya'ya kadar gelen Mısır orduları, Batı ile başlayan eşitsiz ilişkinin de sebebini oluşturmuştur. Yüz yıl önce Balkanlar'ı Batı'ya kaptırmadık. İttihatçıların komitacılık hevesleri yüzünden Balkan çetelerine teslim ettik. I. Dünya Savaşı'nda muharebeleri kazandık ama harbi kaybettik. Anadolu işgal edildiği zaman asıl savaş kendi içimizde verdik.

Aradan geçen bir asırda çok şey değişti. Her nesil kendi dönemine bir kırılma anı olarak bakar. Yanılınca zararı yok; ama kaçırırsanız çok şey kaybedersiniz. Tarihin kırılma anını yaşıyoruz. Biz eski biz değiliz. Batı eski Batı değil. Dünya çok farklı bir istikamete ilerliyor.

Türkiye on yıldır, kendi tarihi ve medeniyeti ile üstelik kendi arasında kavgalı olmayan bir devlet iktidarı tarafından yönetiliyor. Bu on yılı, on beş asrın bir uzantısı olarak okuduğunuz zaman devamında gelecek olanları hissedebiliyorsunuz. Mısır'da Mursi'nin giriştiği seri hamleler, Türkiye'nin açtığı yolun genişlediğini gösteriyor. Batı'nın İslâm dünyası ile kavgaya değil uzlaşmaya ve birlikte yaşamaya ihtiyacı var. Çünkü dünyanın o kısmı da kendi tarihini tüketiyor.

Bir asır sonra torunlarımızın torunları muhtemelen Çin ve Hint medeniyetinin görece üstün vaziyette olduğu bir dünyada yaşayacaklar. 22. yüzyılın Müslüman aydınları, Uzakdoğu medeniyetine nüfuz etmiş olacaklar. Antik Yunan'la başlayıp, Hristiyan teolojisi ve Aydınlanma felsefesi ile devam eden Batı düşünce tarihi yerine, klasik Çin metinleri ile başlayan ikili bir dünya tasavvuru ile tanışacaklar. Gautama Buda'nın Mokşa inancını sorgulayacaklar. Batılı bilim ve felsefeden çok farklı bir sisteme sahip Zen düşüncesini çözümleyecek ve cevaplar getirecekler. Hollywood filmleri yerine Bollywood filmlerini izleyen bir topluma hitap edecekler.

Ne biz eski biziz; ne de Batı eski Batı. Tarih, bulunduğumuz yerin, yani dünyanın merkezinin doğusunda hızlanıyor. Belki de iki asırdır Batı'ya karşı harcadığımız enerjinin bir benzerini önümüzdeki bir asır boyunca Doğu sınırimıza duvarlar örerek harcayacağız.

15 asrın bize gösterdiği üzere siyasî açıdan sağlam, kültürel açıdan zengin olmamız lazım. Siyasetini istikrar içinde yürütmek üzere iktidar mücadelesinin kurallarını yerleştirmiş bir demokratik sistem ve her türlü düşünceye ve eleştiriye açık bir özgürlük ortamı. Geleceğe hazırlanmak adına üzerine titreyeceğimiz iki vazgeçilmez alan.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

PKK, Gaziantep katliamını neden üstlenmiyor?

Mümtaz'er Türköne 2012.08.23

Gaziantep'teki saldırıyı İran açıkça sahiplendi. Diplomasinin incelikli dilini bilenler, İran'dan gelen resmî açıklamayı başka türlü yorumlayamaz.

İran Meclisi Ulusal Güvenlik ve Dış Politika sözcüsü Hüseyin Nakavî'nin "Ankara Suriye'ye müdahale edeceğine kendi içişlerine yönelsin" sözü başka ne anlama gelebilir? Bu söz, Gaziantep saldırısı hakkında söyleniyor. Söyleyen ise, Esed yönetimini canı pahasına savunan İran devletinin resmî sözcüsü. Üstelik daha önce aynı ülkenin bir başka resmî ağzı, Türkiye'yi terörle tehdit etmemiş miydi?

Nakavî'nin sözünü, "Türkiye benzer saldırılarla karşılaşmak istemiyorsa, Suriye'den elini çeksin" şeklinde bir tehdit olarak okumak gerekir. Fotoğrafı şöyle tahayyül edelim: Azametli İran devleti yüksek bir yerde duruyor. Hemen yanı başında elinden sıkı sıkıya tuttuğu, gözleri korku içinde sağa sola bakan Suriye var. Suriye'nin yanında ise emirlere hazır bekleyen bir PKK.

Saldırı adrese teslim bir paket gibi gerçekleşmiş. Emre Uslu'nun Taraf'taki köşesinde dün hatırlattığı kronoloji, bu saldırının PKK'nın bağımsız iradesinin doğrudan eseri olamayacağını da açıklıyor. Eylemi PKK yapıyor; ama rolü paketi adrese teslim eden ve patlatan bir taşerondan, bir kurye elemanından ibaret. Suriye kan gölüne dönmüşken, yüz bin Suriyeli Türkiye'deki kamplara sığınmışken Gaziantep'in seçilmesi PKK'nın tercihi olamaz. Öbür taraftan, Sakarya'da çalınmış bir arabaya Şanlıurfa'da bomba yüklenmesi ve çekici marifetiyle patladığı yere bırakılması yabancı örgütlerin taşeron kullanmadan altından kalkabileceği bir eylem değil. Suriye'nin başı o kadar belada iken böyle bir eylemi organize etmesi de çok zor. Eylem bütünüyle PKK icraatı.

Teröre binlerce lanet okumak, öfkeden dişlerimizi ve yumruklarımızı sıkmamak mümkün değil. Sivillerin ölümü, özellikle o sabilerin sönen hayatları PKK'yı bile eylemi üstlenmekten geri adım atmaya zorluyor. Ama bu öfke içinde gözümüzün önünde duran gerçekleri yok sayamayız. Bu eylemi PKK'nın yaptığına dair açık bir delil var. PKK'dan başka bir örgüt böyle bir eylemi organize edemez. Nitekim Oral Çalışlar'a konuşan BDP'li "Kontrgerilla" diyerek hedefi saptırmaya çalışıyor. "Peki niye ve nasıl?" sorusuna verilecek bir cevap yok. Ergenekon enterne vaziyette ve bu eylemle sadece Suriye'ye taşeronluk yapmış olur. Neden yapsın?

Tüylar ürperten katliamın önümöze koyduğu acıya odaklanırken bazı ayrıntılar gözden kaçıyor. Beşir Atalay saldırının hedefinin Şehitkâmil Emniyet Müdürlüğü ve polis lojmanları olduğunu açıkladı. Olayın akışını değiştiren küçük bir müdahale: Nöbetçi polis memuru, çekicinin aracı emniyetin önüne bırakmasına izin vermiyor. Bu müdahale emniyet müdürlüğünü kurtarıyor. Eylemin icracısı sivil bir katliama karar veriyor. Şayet saldırı planlandığı gibi emniyet müdürlüğüne yapılmış olsaydı, PKK aynı yüzsüzlükle bu eylemi reddeder miydi?

Gaziantep katliamı, İran-Suriye cephesinin, PKK'nın taşeronluğunda Türkiye'ye yönelik bir taciz operasyonu. İhaleyi alan PKK kendi prestijini düşünerek, eylemi sivillere yönelik bir saldırı olarak planlamıyor. Ama sonuçta tam bir sivil katliamı yapmış oluyor. Tesadüf, beceriksizlik veya planı icra edenlerin "ne fark eder" kararı ortaya bu sonucu çıkartıyor. Sonuç: PKK'nın organizasyon yeteneğinin, militanlarının ve lojistik imkanlarının seferber edildiğı, sivillere yönelik bir katliam gerçekleşmiş oluyor.

Bu tablonun yanına koymamız gereken bir başka tablo: Uludere'de on şehit verdiğimiz kazaya yardıma koşan Uludereliler. Sapla samanı birbirine karıştıranlar, PKK saldırılarından çok mahirane bir şekilde Kürt düşmanlığı üretenler bu tabloyu en ince detayına kadar incelemeli. Askerin yardımına koşan Uludereliler, Gaziantep katliamını duydukları zaman kendi çocuklarına sarılıp, hayatı sönen vatandaşlarımızın, sabilerin acısını hisseden insanlar aynı zamanda.

PKK işte bu yüzden eylemi sahiplenmiyor. Kürtlere yapabileceğı bir açıklama, bu eylemi mazur gösterecek bir gerekçe bulabilir mi? İki tablo yan yana konulduğı zaman arada bir ayırık otu gibi PKK'nın çirkin yüzü seçiliyor. Bu çirkin yüzü bu ülkede yaşayan vicdan sahibi herkes fark ediyor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Terör sorunu ayrışıyor

Mümtaz'er Türköne 2012.08.24

Gaziantep'te cami avlusunda, bir yaşındaki Almina'nın küçük tabutuna bakıp gözyaşlarını engellemeye çalışırken bu insafsız ve vicdansız manzara ile Kürt sorunu arasında bir bağ kurabilir misiniz? Masûmun, sabî çocukların kanı bu.

Hangi ideal, hangi gaye, hangi yüce dava bu kanı açıklayabilir? Kürtlerin uğradığı haksızlıklarla, kimliklerinin, dillerinin inkâr edilmesi ile; kısaca Kürt sorunu ile insanın yüreğini eriten bu kanlı şiddet arasında ilişki kurmak, insan idrakine zulüm değıl mi? Kurarsanız, Kürtlere ve Kürt sorununun çözümü adına gösterilen bütün çabalara haksızlık etmiş olmaz mısınız?

İran bölge gelişmelerini değerlendirip karar veriyor, Türkiye'ye terör ihraç ediyor. Suriye'deki iç savaşın tahterevallisini, Gaziantep'te cami avlusunda duran bu küçük tabutlarla dengeye getirmeye kalkıyor. PKK, kiralık katil rolünü üstleniyor. Başkasının savaşını, başkasının amacını güdüyor. Peki Kürt sorunu?

Kürt sorunu ile terör sorunu arasında hassas terazilerle, milimetrik ölçülerle yapmaya çalıştığımız ayırımı PKK, önümüze koyduğı tabutlarla çok açık ve seçik şekilde yapıyor. Hatlar kalınlaşıyor. Saflar belirginleşiyor.

Gaziantep saldırısının ağır havası içinde soralım: Kürtlerin farklı anadillerinden ve kimliklerinden dolayı ayrıma tabi tutulmamaları, kendilerini Türkiye Cumhuriyeti'nin eşit ve onurlu vatandaşları olarak görmeleri konusunda bugün ne durumdayız? Bu soruyu, sorunu çözmekle görevli iktidar sahiplerinden, Kürtlere ve Türkiye'nin geri kalan nüfusuna sorduğumuz zaman karamsar mıyız, yoksa umutlu mu? Tabii bundan beş yıl öncesine göre. Atılacak kalan adımların önünde bir engel var mı? Türkiye Kürt sorununun çözümünde nereye doğru yol alıyor?

Peki Gaziantep'teki katliam ile Kürt sorunda atılacak geri kalan adımlar arasında bir şekilde umuda veya karamsarlığa yol açacak bir bağlantı kurabilir misiniz? Vicdan sahibi Kürtlerin vereceği cevaba kulaklarınızı çevirin. Mahcubiyet içinde işiteceğiniz sadece şu olur: Hangi hak ve hangi sorun o sabilerin hayatından daha değerli olabilir? Yılların politikalarına, ayırmacılığa, aşağılanmaya, yok sayılmaya karşı kabaran öfkeyi PKK'nın kanlı şiddetinin bastırdığını ve anlamsız hale getirdiğini anlayacaksınız. PKK terörü, Kürt sorununu sıradanlaştırıyor, anlamsız ve değersiz hale getiriyor. Lanet okumak Türkçede de Kürtçede de aynı duyguyu yansıtır. Gaziantep katliamına her iki dilde de lanetler okundu. İnsan olarak kimsenin duygularını yargılayamazsınız; ama bu şiddetin Kürt olarak kalplerini kırdığını bilmelisiniz. Daha önemlisi bu cinayetlerle Kürtler arasındaki ilişkiyi Kürt olmayanlar da kurmuyorlar. Terör artık bir etnik grubun mevcudiyetine bağlanmıyor. Duyulan üzüntü, öfkeye dönüşüp Kürtleri hedef almıyor.

Terör, çirkin ve vahşi yüzüyle mübarek bayram günü karşımıza çıktığı gibi; 30 yıl boyunca canımızı, yüreğimizi yaktı. Ama Kürt sorunda çok şey değişti. En önemli göstergelerden biri, MHP liderinin son günlerde ısrarlı ve kararlı itidal çağrıları. Bahçeli bu katliamı "Türkiye'yi kardeş kavgasına sürüklemek isteyenlerin en karanlık terör hamlesi" olarak niteledi. Ülkücüleri kavgadan ve tahrikten uzak durmaları konusunda ikaz etti. 2005 yılında olduğu gibi kimse bayrağı kapıp sokaklara koşmuyor. En önemlisi hiç kimse bu saldırı ile Kürtler arasında bir ilişki kurmuyor. Türkler de Kürtler de, bölgesel bir sorun olarak kabak gibi açığa çıkan PKK terörünün içinde etnik bir renk ve koku hissetmiyor. Makas açıldı: Terör ve Kürt sorunları arasındaki mesafe büyüyor ve halk bu mesafeyi canlı bir şekilde görebiliyor. "Terörle mücadele, siyasetle müzakere" parlak bir formüldü. Aynı şekilde, terörün artmasına rağmen AK Parti hükümetinin "Demokratik Açılım"a ısrarla devam etmesi, PKK'nın inisiyatif alanını daralttı. Bugün BDP'liler Gaziantep saldırısı için "PKK yapmadı, Ergenekon yaptı" lafına kimseyi inandıramıyor. Niye? Düzgün işleyen, hukuku uygulayan bir devlet, Ergenekon'u artık kimsenin inanmadığı bir kurt masalına dönüştürdü. Geride bu tür melanetleri işleyecek sadece Kürtler üzerindeki silahlı vesayet kaldı.

PKK terörü Kürt sorununun bataklığında gelişti ve serpildi. Bataklık büyük ölçüde kurudu. PKK, kendi içinde evrilerek Kürt sorunundan bağımsız bir varlık kazandı. Nitekim bugün, taşeronluğu asıl mesleği olarak icra ediyor. Ve sonuç olarak terör sorunu Kürt sorunuyla yakından uzaktan bir alakası olmayan, profesyonel bir şirketin yani PKK'nın piyasa sorununa dönüşüyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kawa ve Ergenekon

Mümtaz'er Türküne 2012.08.26

Demirci Kawa, Mezopotamya bölgesine ait mitolojik bir kahraman. Pers-Asur medeniyetini simgeleyen bu kurtuluş efsanesinin Medlere has bir uyarlaması da var.

Kürt ulusalcıları Perslerle aynı daire içinde yer alan Medleri, Kürtlerin atası olarak kabul ediyor. Zerdüşt inancının Kürtlerin eski dini olduğu iddiası da, Perslerle birlikte yaşanan tarihten kaynaklanıyor. Medya, yani Med ülkesi tabirini kullananlar ise Yunanlılar. Tarih yaklaşık olarak MÖ 8. veya 9. yüzyıllar.

Efsaneye göre Asur'un Dehhak adında zalim bir hükümdarı vardır. Hükümdar bir canavardır ve omzunun iki yanında birer yılan durmaktadır. Her gün iki çocuk öldürülüp, beyinleri bu yılanlara yedirilmektedir. İki aşçı, iki çocuktan sadece birini öldürüp beynini, bir koyunun beyniyle karıştırıp yılanlara vererek birer kişiyi kurtarmaya başlarlar. Kurtardıkları çocuklar Kawa isimli bir demirci tarafından gizlice eğitilerek bir ordu haline gelir. Bu ordu tam Nevruz günü ayaklanarak zalim kralın sarayına saldırır, Demirci Kawa bütün tepelerde ateşler yaktırır ve zalim kralı çekiç darbeleri ile öldürür.

Efsanelerin gerçeklerle bağı sorgulanmaz. Önemli olan bir fikrin mitolojik bir kahraman veya olay üzerinden gelecek nesillere aktarılmasıdır. Bu efsanelerle büyüyenler, oradaki ana fikri benimser ve yaşatırlar.

Bir "Çıkış Efsanesi" olan Ergenekon da böyledir. Bu efsane Türk millî kimliğini oluşturan bir sembol olarak tam bir asır önce keşfedildi. Millî Mücadele, Yakup Kadri'nin yazılarında "Ergenekon'dan çıkış" olarak tarif edildi. Ergenekon Efsanesi de bir demirci ustasının bilgeliği ve liderliği etrafında döner. Düşmanları tarafından yok edilmek üzere iken çok az sayıda kalan Türkler dar bir vadiye sığınır. Sonra çoğalıp vadiye sığmaz hale gelirler; ama çıkışı bulamazlar. Bir demirci ustası koca körükler kurdurup, odunlar yığdırıp dağı eritir ve Türkleri selamete ulaştırır.

Bugün Ergenekon ismi efsaneden çok devletin derinlerine çöreklenmiş bir çeteyi aklımıza getiriyor. Sermayemiz daralmalar ve aranan çıkışlar. Büyük bir ateş yakılacak, ortalık aydınlanacak veya yanacak ve sonunda çıkış bulunacak. Ateşle aydınlık, yani doğru yolu bulma birbirine karışıyor. Millet kurtuluşa erecek.

Peki, Dehhak'tan kaçırılan ve Kawa'nın liderliğinde zulmü sona erdirmek için saklanan çocuklar kimler? 15 yaşında, polise atmak üzere aldığı bomba elinde patlayan çocuk mu? 15-16 yaşlarında intihar eylemi yapan kızlar mı? Efsanelerdeki sembollerle düşünenler, doğru cevabı bulmak için "niye?" sorusunu sormak zorunda. Bu çocukların KCK bildirisinde yer alan "devrimci halk savaşı perspektifi", "dönem taktiği uygulama çerçevesi"ni bu sorunun cevabı olarak anlamalarını bekleyebilir miyiz? Peki daha büyükleri arasında anlayan var mı?

PKK, Halk Savaşı taktiği ile birkaç bölgede alan hakimiyeti sağlamak için topyekûn bir savaş başlattığını söylüyor. Bu iddiayı ciddiye alacak ve bu taktiğin sonuç alacağını söyleyecek bir akıl sahibi bulunabilir mi? Kimi kandırıyorlar? PKK Türk ordusu ile bir terör örgütü olarak değil, düzenli bir ordu gibi göğüs göğüse mevzi savaşına girecek ve bu savaşı kazanacak öyle mi? Peki Gaziantep'te patlayan bombanın ve ölen sabi çocukların "dönem taktiği" ile ne tür bir ilişkisi var?

Efsaneler sembolleri ve fikirleri saklarken bazen gerçekleri örtüyor. PKK'nın dağda-şehirden verdiği topyekûn terörü Kürt Ergenekon'u planlayıp icra ediyor. Bu savaşın ne Kürtlerle, ne Kürtlerin haklarıyla ve hayalleriyle ne de Türkiye'yle bir alakası yok. PKK, bir taşeron olarak, bir maşa olarak İran'ın Suriye'nin ateşteki kestanelerini çevirip duruyor. Yanan ateş Nevruz ateşi değil; ciğerimiz yanıyor. Suriye ve İran Türkiye'ye terör ihraç ediyor. PKK bir halk savaşı vermiyor; başkaları adına aldığı ihaleyi yürütüyor; Türkiye'yi taciz ediyor.

Kürt Ergenekon'u bu ülkenin çocuklarının beyinlerini, zalim Dehhak'ın yılanlarına yediriyor. Bilgeliğin ve zulme karşı çıkışın sembolü olan Kawa ise herhalde bir yerlerde zamanın gelmesini bekleyip, dişlerini sıkıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hükümet haklı çıktı

Mümtaz'er Türköne 2012.08.28

İnsanın yüreği soğuduktan sonra aklı daha keskin işlemeye başlıyor. Gaziantep katliamı hepimizi öfkeye ve çaresizliğe sürükledi.

O çaresizlik içinde çarenin, hükümetin zaten izlemekte olduğu politika olduğunu anladık. Hükümeti "güvenlikçi politikalar" izlemekle eleştirenlerin ve çözümü müzakere masasında görenlerin umutları, Gaziantep'te patlayan 50 kiloluk bomba ile berhava oldu.

Verilen bilgiler, Gaziantep ile eşzamanlı olarak dört ilde daha saldırı planlandığını ve polisin ön alması ile bu saldırıların engellendiğini gösteriyor. Artık yegane haklı eleştiri, "Polis neden Gaziantep'i de diğerleri gibi engelleyemedi?", yani "Güvenlikçi tedbirler neden tamamen başarılı olamadı?" şeklinde yapılabilir. "Devlet de elindeki silahı bıraksın, operasyonları durdursun" önerisini artık halisane bir düşünce olarak kimse yorumlayamaz. Halkın güvenliğini sağlamak ve PKK'nın saldırılarını durdurmak için güvenlik tedbirleri sonuna kadar uygulanmalı. Devlet güçleri daha etkili, daha caydırıcı ve daha ön alıcı olmalı. Bu sözlere itiraz edecek bir barış havarisi kaldı mı? Kaldıysa PKK'nın elindeki bombaları sıgdıracağı kocaman bir çuvala ve sürdürdüğü "başkalarının savaşı"nı meşrulaştıracak uçuk-kaçık bir teoriye ihtiyacı var.

PKK bir holding gibi iş görüyor. Yönetim silahlı olanların elinde, ama aşağıda legaliteden illegaliteye uzanan geniş yelpazede iş gören ve "ortak dava" için kâr peşinde koşan şirketler var. En aşağıda bu holdingin hissedarları duruyor. Bir şirketin ettiği zararı öbürü kapatır hatta kâra geçirirken, Gaziantep saldırısı, hissedarları paniğe sevk etti. PKK'ya destek veren Kürtler bile bir ihanet kokusu hissettiler. Başka bir holdinge kâr ettirmek için bütün sermayesini riske atan bir hamlenin muhatabı oldular.

PKK, kendi tanımı ile bir "halk savaşı" yürütüyor. Aslında PKK'nın uyguladığı strateji içinde, Şemdinli-Derecik hattında alan hakimiyeti sağlamak için elemanlarını ölüme göndermesi de, Gaziantep'te patlattığı -diğer dört ilde patlatmadığı- bombalar da, KCK'nın uygulamaları da ve PKK'ya meşruiyet kazandırmak için yapılan bayramlaşma seremonileri de bu "halk savaşı"nın farklı cepheleri. PKK sempatanları ve militanları topyekûn savaş mantığı içinde sürdürülen bu "halk savaşı"nda üzerlerine düşeni yaparken herhalde şu soruyu da soruyorlar: "Bu halk savaşı ne için ve kime karşı yürütülüyor?"

Strateji bilenler, önce hedef ararlar. Siyasî hedefi olmayan bir savaş kan dökmekten ibarettir. Kimsenin askerî dehaya sahip olmasına gerek yok. PKK'nın Şemdinli'de alan tutmasına imkân var mı? Devletin en zayıf anında bile mümkün olmayacak bir işe, tam da bu sırada niye kalkışılır?

KCK soruşturmaları ve tutuklamaları Türkiye'yi ikiye böldü. Hatta bir kısmımız KCK'yı PKK'nın sivilleşmesi olarak görüp, tutuklamaların yaygınlaşmasına karşı çıktık. "Dağda silahla gezeceklerine ovada siyaset yapsınlar" diyenler oldu. Bugün PKK'nın yürüttüğü "topyekûn halk savaşı"na bakarak KCK hakkında aynı şeyleri söyleyebilir miyiz? Şemdinli'de alan tutmaya kalkarken kendi militanlarını gözünü kırpmadan kıyma makinesinden geçiren şeflerle, bu silahlı militanları "milis" olarak kullanacak halk komiserleri ve halk mahkemesi üyeleri arasında herhangi bir fark var mı?

Hükümet yol çatallaştığı zaman önümüze iki istikamet koydu. "Terörle mücadele, siyasetle müzakere" hem çözümü hem de teröre karşı tedbir almayı mümkün kılıyordu. İkinci olarak terör sorunu ile Kürt sorununun yollarını ayırdı ve terör tırmandığı zaman bile "açılım" konusunda ısrarlı olacağını söyledi. Nitekim oldu. Son Gaziantep katliamı ile Kürt sorunu arasında kimse birebir ilişki kurmuyorsa, bu politikanın eseri. Bir yandan PKK'nın mantık ölçülerini aşan şiddeti, öbür tarafta Hükümetin iki sorunu bıçakla keser gibi ayırması Kürt sorununun terör sorunundan bağımsızlaşmasına yol açtı.

Hükümet haklı çıktı. "Peki terörü niye önleyemiyor?" diye sorabilirsiniz. Terörü önlemenin yolu, terörün siyasî hedeflerini anlamsız hale getirmekten geçiyor. Ne kadar canımızı acıtırsa acıtsın PKK terörünün bir anlamı kaldı mı? Bu soruya "PKK, Kürtlerin temsilcisidir" diyenlere bugün "nasıl?" karşılığı vererek cevaplandırmayı deneyin.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mezhepler üzerinden bölgesel Soğuk Savaş

Mümtaz'er Türköne 2012.08.30

CHP lideri Kılıçdaroğlu'nun Başbakan'a gönderdiği mektup, İran-Suriye merkezli psikolojik savaşın ürünlerinden biri gibi görünüyor.

Mektup, daha doğrusu CHP'nin Suriye sorununun çözümü için geliştirdiği diplomatik plan, sadece Başbakan'ın sert cevabı üzerine medyada konu edildi. Gerçekte olanların anlaşılması için içerik de önemli. CHP lideri, diplomatik bir kamuflaja bile ihtiyaç görmeden Esed rejimini sürdürecektir, hiç olmazsa ömrünü uzatacak bir çözüm çerçevesi sunuyor. "Barış, uzlaşma, istikrar ve güven"i sağlanmasını isterken, sürmekte olan iç savaşın tek sebebi olan azınlık yönetimine ve artık Suriye yönetiminin bile telaffuz ettiği "Esed'in çekilmesi" şartına, yani demokratik bir yönetimin inşası çabalarına yer vermiyor. Mektupta dile getirilen öneri, uluslararası bir toplantı düzenlenmesinden ibaret. Ama asıl mesaj Esed yönetiminin boğazını sıkmakta olan hükümete veriliyor; mevcut politikadan vazgeçilmesi ve "yeni bir başlangıç" yapılması için muhalefet olarak baskıda bulunuyor.

Gerçeği görmek için diplomasinin inceliklerini bilmeye gerek yok: Anamuhalefet partisinin Türkiye'nin Suriye politikasını reddetmesi ve "yeni bir başlangıç" önerisinde bulunması, sadece ve sadece uluslararası terazide Esed kefesine yeni ve mütevazı bir katkı olarak görülür. Pratik bir sonuç hedeflemeyen, sadece tavır sergilemeye ve propagandaya yönelik böylesine hamlelerin başka herhangi bir kıymet-i harbiyesi olmaz. Ne yani, hükümet boğazını sıkacağı Suriye'yi elinden tutup ayağa kaldıracak, arkasında duran İran ve Rusya'dan da özür mü dileyecek? Sözü dosdoğru söyleyelim: İğdir'da önceki gün yakalanan SAVAK ajanı ve yanındaki sekiz kişi, hangi merkeze ve amaca hizmet ediyorsa CHP'nin bu mektubu da aynı işe yaradı.

Peki farkındalar mı?

Soğuk Savaş'ın ideolojik kutuplaşmalarının yerini bölgemizde mezhep ayrılıkları aldı. Soğuk Savaş, ülkelerin düzenli ordularının sıcak bir çatışma içine girmedikleri; bunun yerine halkın kamplara bölünerek çatıştırılması ve terörün ve terör örgütlerinin devletleri yıpratmak için bir araç olarak kullanılması anlamına geliyor. Savaş, bir devletin iradesini bir başka devlete zor kullanarak kabul ettirmesi demek. Soğuk Savaş ise, aynı "zorla ikna"

işinin farklı etnik, dinî veya ideolojik taraflarda bulunan kitlelerin seferber edilmesi aracılığıyla yerine getirilmesi. 70'li yıllarda sağ-sol çatışmalarında beş bin gencimiz işte bu Soğuk Savaş'ın kurbanı oldu. Şimdi mezhepler üzerinden benzer bir çatışma Ortadoğu'nun tamamında kışkırtılıyor. Bu yeni tür Soğuk Savaş'ın merkezi İran ve bölgedeki çatışma ortamından kârlı çıkan ülkeler de bu mezhep çatışmasına yatırım yapıyorlar.

CHP izlediği politika ile hızla bu çatışmanın bir tarafını oluşturmaya girişiyor. CHP'nin Hatay'daki kamplarda sergilediği tutum, mültecilerle ilgili suçlamaları El Muhaberat'tan ne kadar farklı? Apaydın kampında CHP milletvekilinin okuduğu metin ile Türk gazetecinin Şam televizyonunda gözleri morarmış vaziyette okuduğu metin arasında ne fark var? Tek fark birincisinin gönüllü olarak bu işe soyunması, diğlerinin ise zor altında okumak zorunda kalması.

Hatay'daki kamplar hakkında CHP'lilerin iddiaları ile El Muhaberat'ın iddiaları aynı. Suriyelilerin kaldığı kamplarda askerî eğitim verildiği, ambulanslarla muhaliflere silah taşındığı, uçaklarla Türkiye'ye terörist getirildiği vs. Sorulacak tek soru -bu soruyu CHP liderine sormalı- El Muhaberat mı bu kadar güçlü, yoksa CHP mi bu basit gizli servis oyunlarına alet olacak kadar zayıf?

Suriye iç savaşını bir Alevî-Sünnî çatışması olarak takdim edenler de El Muhaberat'tan gelen talimatları harfiyen uygulayanlar olmalı. Suriye'de bir insanlık dramı yaşanıyor. Kanlı bir azınlık diktası her türlü aracı kullanarak ve kan dökerek ömrünü uzatmaya çalışıyor. Dikta hanedanının Nusayri olması, Yezid rolünü Esed'in oynamasına engel değil.

Kim olursa olsun, bölgedeki gelişmelere mezhep penceresinden bakan ve mezhep aidiyetine göre tavır alanlar, tahrik edilen yeni Soğuk Savaş'ın cehennemine odun taşıyorlar. Gaflet içinde olanlar aklını başına almalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mezhep operasyonları

Mümtaz'er Türköne 2012.08.31

CHP üzerinden Suriye ve tabii İran, Türkiye'ye "mezhep operasyonu" yapıyor. Suriye iç savaşı başladığı günden beri CHP'de bir Suriye lobisi oluşmuştu.

Kan deryası çoğaldıkça bu lobi etkisini kaybetti. Son günlerde aynı lobinin iddialı hamlelere giriştiği görülüyor. CHP içindeki bu lobi, Suriye yönetimi adına Hatay'ı merkez alarak bir kamu diplomasisi yürütüyor.

Bu kamu diplomasisinin temel argümanı mezhep sorunu. Malum, Esed Nusayri. Nusayrilikten, Arap Aleviliğine ve oradan Türkiye'deki Alevî sorununa geçiş ve karıştırdığınız kazanın içinden Esed rejiminin ömrünü uzatacak bir kâse çorba çıkartmak. Bu kadar kolay mı? CHP'lilerin fütursuzluğuna ve söylediklerine bakılırsa evet, bu kadar kolay. 25-26 Ağustos tarihlerinde Antakya Yeşilpınar Belediyesi'nde yapılan ve Esed'e destek gösterisine dönüşen toplantı, bu kontrolsüzlüğün ve fütursuzluğun son örneği.

Ne kadar eleştirsek de Türkiye'nin açık bir rejimi var. Politik kararlar halkın önünde alınıyor, bir yanlış varsa düzeltiliyor. Özgür tartışma ortamına her türlü fikir dahil oluyor. Esed taraftarlarının Suriye rejimine verdiği

destek bile. Ama Suriye'de kapalı bir rejim var. Dikta yönetimleri, istihbarat örgütlerinin yetenekleri ile yaşayan polis devletleridir. Rejim kendi halkına sürekli operasyon yapar. Provokasyonlar, komplolar yönetme sanatının rükünleri haline gelir. Suriye'de Baas yönetiminin bu konudaki yetenekleri ile herhalde Türkiye'de en mahir gizli servis elemanları bile rekabet edemez. Doğal bir sınırınız var. Hukuk önünde hesap vereceksiniz; karşınızdaki ise her türlü suçu işleme özgürlüğüne sahip. Hatay'da mülteci kampları konusunda yürütülen kampanya kimin işine yarıyor? Esed'in önceki gün canlı söyledikleri ile CHP'li katılımcıların Antakya'da söyledikleri arasında ne fark var?

Suriye'de yaşanan iç savaşın Alevîlik ile ve mezhep ihtilafı ile bir ilişkisi yok. Diktatörler sıkıştıkları zaman her türlü aracı kullanırlar. Kapalı rejimler nüfuz alanlarını genişletmek adına başka ülkelerin vatandaşlarını etkileyecek araçlar ararlar. Nusayrilik ile Türkiye'deki Türkmen Alevîliği arasında akrabalık bile yok. İran rejimi, siyasî mülahazalarla Nusayriliği zor-şer Şia dairesine aldı. Bugün Türkmen Aleviliği için İran'dan benzer bir gayret gelirse, ne diyeceksiniz? Suriye'de dikta rejiminin Sünni destekçileri de, Nusayri muhalifleri de var. Nusayrilik gayretinin Türkiye'de seferber edilmesi sadece politik amacı olan bir mezhep operasyonundan ibaret.

Suriye'de can veren rejimi kurtarmak adına sahipleri ve hamileri son kozlarını oynuyor. Selahattin Demirtaş'ın PKK basın sözcüsü edasıyla giriştiği operasyonel propaganda ile Antakya'daki toplantı aynı amaca hizmet ediyor. Ha Esed'e destek olmak için slogan atmışsınız, ha Şemdinli'de alan hakimiyeti sağlamak için kurşun. Demirtaş, 400 kilometrekarelik bir alanda PKK'nın alan hakimiyeti sağladığını söylüyor. Aynı lafların arasında, o bölgedeki toplam 60 köyün ikisi dışında can güvenliği nedeniyle kendiliğinden boşaldığı bilgisi var. Halksız bir bölgeden bahsediyor. Gerçekten bir kontrol varsa, alan hakimiyeti bu mudur? PKK propagandasına alet olmamak için soralım: Yerini ve zamanını vererek BDP milletvekilleri PKK militanları ile daha önce yaptıkları gibi buluşabilirler mi?

Bölgemizde yeni dengeler oturuyor. PKK başkaları adına bir savaş veriyor. CHP içindeki lobi bu aynı "başkaları" adına bir kamu diplomasisi yürütüyor. İran'ın ve Suriye'nin yürüttüğü bu basit psikolojik savaşa destek veriyorlar.

Alevi kimliği üzerinden Suriye'de eli kanlı diktatörlükle kurulacak her türlü sempati ilişkisi bu psikolojik savaşın piyonu olmak dışında bir anlam taşımaz. Buna bizim Hatay merkezli Nusayri vatandaşlarımız da dahil. Tartışılacak tek konu: "El Muhaberat'la ilişkiniz nedir?" sorusu olur. Asıl önemlisi PKK'nın son zamanlarda tırmanan şiddeti ve "halksız" halk savaşı ile, El Muhaberat'ın Nusayrilik provokasyonunun aynı merkezlerce yönetildiğini kavramak için ileri görüş sahibi olmaya bile gerek yok.

İran, İslam ihraç etmediği gibi, mezhep bağını sadece bu çıkar ağının bir aracı olarak kullanıyor. Olup bitenleri mezhep gözlüğü ile değerlendiren herkes alenen İran devletinin ve Suriye'deki kanlı diktatörlüğün çıkarlarına hizmet ediyor. m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Atatürk ilkeleri ve inkılapları dersi her zaman var mıydı?

Tabî, işleri ellerinden alınıyor diye inkılap tarihçileri ayakta. Bir hoca bu dersi, "12 Eylül'den önce de vardı" diye savunuyor.

Niye? 12 Eylül darbesi ile arasındaki bağ ortadan kaldırılırsa ve mevcudiyeti Atatürk'ün kutsal hatırasına raptedilirse bu ders devam eder. Ancak söylenen doğru değil. Bu ders özellikle içeriği ile 12 Eylül'den sonra geldi.

Mülkiye'de Taner Timur'dan aldığımız bir "Devrim Tarihi" dersi vardı. Hoca'nın aynı isimdeki küçük boy bir kitabını takip ederdik. Kitabın epigrafında, bugün bile ezberimde duran bir dördlük yer alıyordu: "Eğeri kaltak Osmanlı/ Şalvarı şaltak Osmanlı/ Ekende yok, biçende yok/ Yemeğe ortak Osmanlı". Dersin içeriği, "devrim" lafzına uygun olarak sol-sosyalist ideolojiye uygundu; yani tarihi bir sınıf mücadelesi olarak görüyordu. O dönemde Marksist teorinin sorunları etrafında dönen tarihçilik modaydı. Osmanlı feodal mıydı, 'Asya Tipi Üretim Tarzı'na mı sahipti, yoksa Doğu despotizmini mi temsil ediyordu? Dönem Doğan Avcıoğlu'nun "Türkiye'nin Düzeni"nin moda olduğu ve 68 Kuşağı'nın Millî Demokratik Devrim, yani "askerle işbirliği yapan ilerici aydınlar"ın eseri Baas modelinde bir devrim peşinden gittiği bir devreydi. "Devrim Tarihi" dersi, bu tartışmaların ana mevzilerinden biri idi. O dönemde YÖK düzeni olmadığı için fakülte ve bölümler müfredatlarını belirlemekte muhtardı. Hukuk gibi yakın müfredat takip edenlerde sadece bir dönem, bazılarında son sınıflarda "İnkılap tarihi" adıyla ortak bir ders olarak bulunurdu; çoğu fakülte ve bölümde bu ders yoktu.

12 Eylül darbesi, Evren'in o günlerde sıkça ifade ettiği mantığa göre "gençliği ideolojik çatışmalardan kurtarmak" için mevcutlara alternatif, yüzde yüz yerli bir ideoloji üretti. Bugünkü içeriğin kaynağını araştıranlar Atatürkçülüğün 12 Eylül darbesinin icadı olduğunu üstünkörü bir araştırma ile öğrenebilirler. Ne tesadüf! Gazi Üniversitesi'nde ilk defa asistanlığa başladığımda, bölümümüzün yaşlı hocası Profesör Hamza Eroğlu'nun bu işin bir numaralı mucidi ve müellifi olduğunu öğrenmiştim. YÖK düzeninden önce "üniversite"lerin yanında "akademi" vardı. Üniversiteler butik imalathaneler gibi bilim üretirken akademiler kitlesel mantıkla yükseköğretim mezunları yetiştirirdi. Mülkiye'deki hocalarımız akademi mensuplarından söz açılınca çoğu doktorsuz bu hocaları "akademi profesörü" diye küçümserlerdi. Hamza Eroğlu'nu ve diğer akademi profesörlerini yakından tanıyınca yüzde yüz haklı olduklarını anlamıştım.

12 Eylül darbesinden sonra üniversitelerde "Atatürkçülük" bilimsel kifayetsizliği örten saldırgan bir maskeye dönüştü. Hamza Eroğlu gibi, kendi alanında yetersiz ve tek düzgün cümle edemeyen adamlar Atatürkçülük adıyla çoğalan birbirinin kopyası akla zarar neşriyata hayat verdiler. Gerçekten bilimle ilgilenenler için bu dönemde en temel kıstaslardan biri, Atatürkçü olduğunu söyleyen akademisyeni ciddiye almamaktı. Darbeciler kaliteli olanla olmayanı birbirinden ayırt edemediği için, darbe sonrası icat edilen Atatürkçülük dersi ve merkezleri üniversitelerde bilimsel atmosferi kokutan ve içine girilmez hale getiren bir mezbelelik haline geldi. Üniversitelerde bugün bile Atatürkçü lafzı, "kendi alanında yetersiz" anlamına gelir.

Atatürk ilke ve inkılapları dersinin ne Atatürk'le ne de Cumhuriyet'in değerleriyle bir ilişkisi yok. Bu dersin tek anlamı, KPSS'de çıkan sorulardan ibaret. Devlet sınav yapıyor ve siz bu saçmalıkları iş-güç sahibi olmak için bilmek zorundasınız. Sorulan sorulara, öğretilen şeylere bakın: Bir ülke eğitim sistemi ile kendi vatandaşını, böylesine akıl ve mantık ölçülerine aykırı saçmalıkları öğrenmeye niçin mecbur bırakır?

12 Eylül darbesi kendi ideolojisini icat etti. Bugün şu soruyu soralım: Bu ideolojinin bugün işe yaradığı, sadre şifa olduğu bir mesele var mı? Kürt sorunu başta olmak üzere, demokratikleşmeyi, Türkiye'nin bölgesel çabalarını ve Türkiye'de 75 milyonun birlikte yaşama iradesini Atatürk ilke ve inkılapları derslerinde tekrarlanan basma kalıp saçmalıklara göre yorumlamayı deneyin. Bu karşılaştırmayı yaptığınız zaman ne kadar çağdışı ve

ilkel bir öğretiyi üniversitelerde gençlere ezberletmek için uğraştığınızı açıkça görebilirsiniz. Alın bir inkılap tarihi ders kitabını, bir iki paragraf okuyun!

Bir ülke kendi gençlerine bu zulmü yapmamalı. Bu dersler acilen kaldırılmalı. Üniversiteler gerçek bilim yolunda bu yüklerden kurtulmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'AK Parti devleti'

Mümtaz'er Türköne 2012.09.04

Bu tabiri PKK icat etti ve tedavüle soktu. Bir miktar belirsizlik içerse de, bu tabirde bir gerçeklik var.

Belirsizlik tamlamadaki öncelikten kaynaklanıyor. Belirleyen hangisi: AK Parti mi, yoksa devlet mi? İbareyi, "AK Parti'nin devleti" veya "AK Partili devlet" olarak vuzuha kavuşturmak mümkün. Muhtemelen aynı ibareyi kullanırken CHP'liler adres olarak AK Parti'yi, PKK'lılar ise devleti gösterecektir. Söz konusu olan Türkiye olduğuna göre, devleti merkeze alarak düşünmek doğru olur. PKK, kendi "ulus-devlet"inin peşinde olan, ulusalcı bir hareket. Düşmanını da devleti merkeze alarak ilan etmesi doğal.

Türkiye, tarihî tecrübesi ile "hikmet-i hükümet"in inceliklerine hakkıyla vâkıf nadir ülkelerden biri. Bu incelik, devletin bir şahs-ı manevî gibi kabul edilmesine dayanıyor. Beşer hayatını aşan bir ömre sahip bir canlı şahsiyet. "Ebed-müddet" olarak güçlü ve sağlıklı bir ömür sürmesi şart. Kendi çıkarlarını koruması ve vücuduna hâkim bir varlık olarak başkalarını iradesine ram etmesi lâzım. Hikmet-i hükümet, bu reflekslere ve akla sahip devleti gösteriyor. Devlet kendi çıkarı söz konusu olduğu veya başka bir şeyle çatıştığı zaman, geçici olan her şeyin üstünde kabul ediliyor; insanların, grupların, partilerin ve ideolojilerin.

Diplomasisinde "hikmet-i hükümet"in izleri görülen devletler birkaç tane: Çin, İngiltere, Fransa, Rusya, İran ve tabii Türkiye. Nüfusça ve kültürce Türkiye ve İran'ın yanında yer alması gereken Mısır'ın yakın geçmişi, bu aklın yokluğunun nelere mal olduğunu göstermek için yeterli. Tarih bilenler, devlet aklının sınırlarını tayin ederler. Putin'i anlamak için Deli Petro'ya; Cameron'u kavramak için I. Elizabeth'e uzanmanız gerekir. Ahmedinecat için Nadir Şah'la Şah İsmail arasında bir karar vermesini beklemelisiniz. Çin'in hata yaptığını hiç gören var mı? ABD'nin dev ekonomik gücü ile üstünü örtbildiği fiyaskoları sıralamak bile devlet aklının yokluğuna işaret eder.

Şimdi "AK Parti devleti" lafını, bu tarihsel tecrübenin ucuna yerleştirelim.

AK Parti'yi var eden toplumun dinamikleri. Değişen ve dönüşen toplum kendi temsilcilerini bu parti ile demokratik rekabet ortamına sürmüş oldu. Peki AK Parti'yi iktidarda tutan devletin ihtiyaçları değil mi? Devletin bir şahs-ı manevî olarak varlığı ve çıkarları Türkiye'yi AK Parti'nin yönetmesine ve AK Parti politikalarına bağlı değil mi? Ülkenin çıkarları darbeler dönemini geride bırakmayı gerektiriyordu. AK Parti'ye, Adalet Partisi gibi sınırlı bir iktidarın teslimi yerine, atın dizginlerinin verilmesi bu ihtiyaçtan kaynaklanmıyor mu?

İslâm inancına mal edilen "devletin ve milletin birliğı" prensibi, ulus-devletin kendisidir. Devlet akli bize devlet ile milletin bir olması gerektiğini söylüyor. Devlet vücudun bütünlüğüne, vücudun bütünlüğü devlete muhtaç. Devletin varlık sebebi bizatihi bu ihtiyaç. Bu birliğı size temin edecek ideoloji hangisi? Bu soruya elinizdeki alternatifleri tek tek gözden geçirerek cevap verdiğiniz zaman karşınıza AK Parti dışında ne çıkıyor?

Türkiye'nin devlet akli, yakın vadede bir-kaç büyük kaza geçirdi. Bu sene yüzüncü yılını idrak ettiğimiz Balkan felaketi, bu kazaların en büyüklerinden biridir. Bugün benzer felaket PKK terörü olarak karşımızda. Devlet 90'lı yıllarda sadece hukukun dışına çıkmadı; kendi aklının gereklerine de aykırı davrandı. Kürtlerin bir kısmını devlete zorla düşman ederek, milletin ve devletin birliğine hasar verdi. AK Parti iktidarı devletin beka sorununun en acil çözümü olarak sürüyor. Devlet, kendi toprakları üzerinde meşru egemenliğini AK Parti'nin aldığı oylarla sürdürüyor. Bugün tekleyen bölge politikası, devletin çıkarları içindi. Stratejik derinliğı teorik itirazlarla değil, devletin çıkarlarıyla test edebilirsiniz. Dün "sıfır sorun" yerini ateş çemberine bırakırken değişmeyen tek şey Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin âli çıkarları.

Toplumda yükselen muhafazakârlaşmayı, dindarlaşmayı, hatta bizim uzayan İslâmcılık tartışmasını "devlet ile milletin birliğı" gözlüğüyle değerlendirmeyi deneyin.

Türkiye'de bir "AK Parti devleti" egemen durumda. "Devlet-i ebed-müddet" gibi sağlam bir ölçüyü dikkate almazsanız, aktüel siyasette olup bitenleri yanlış değerlendirirsiniz. Hükmeden devlet, AK Parti vasıtasıyla...
m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Silahlı reklâm

Mümtaz'er Türköne 2012.09.06

Aynı terör olayı ve bu olayı duyuran iki gazetenin birinci sayfaları. Gazetelerden biri bizim gazetemiz.

Sosyal medyada biri iki gazeteyi karşılaştırıyor. Zaman gazetesi, terör olayını küçük bir haber olarak gördüğü için eleştiriliyor, diğer gazete ise insanın yüreğini ağzına getirecek tarzda ve kapsamda aynı haberi verdiği için övülüyor. Gazetemizin suçu ne? Kayıtsızlık mı, duyarsızlık mı, şehitlere saygısızlık mı?

Gazetemizin birinci sayfa editörü yüzde yüz haklı. Bu haklılığı teslim etmek için, iki gazetenin Kandil'de komuta merkezinde yan yana masanın üzerine konulduğunu ve iki gazete hakkında terör şeflerinin yürüttüğü muhakemeyi gözünüzde canlandırın. Terör örgütü hangi gazeteye akreditasyon uygular?

Terör, dayandığı temel mantık itibarıyla bir "silahlı reklâm" faaliyetidir. Habercilikte bir faaliyetin haber olmaktan çıkıp reklâma dönüştüğü çizgiyi, tecrübeli gazeteciler çok iyi bilir. Yürütülen savaşın tek amacı var: Reklâm. Bildiğiniz reklâm. Bir partinin propaganda faaliyeti, siyasî pazarlama teknikleri değil söz konusu olan. Doğrudan bir ticarî malın tanınırlık, tüketici tercihi etkileme, cirosunu artırma çabası gibi, piyasa şartlarında gerçekleşen bir faaliyet. Bu reklâm faaliyeti için sadece silah kullanılıyor. Mürekkep yerine kan. Ne kadar çok kan dökülürse ve bu dökülen kan insanları ne kadar etkiler ve onlarda düşünce ve tavır değişikliğine yol açarsa, reklâm faaliyeti de o ölçüde başarılı oluyor.

Son günlerde peş peşe gelen saldırıları tek tek inceleyin. Şemdinli'de resmî binalara 15 dakikalığına bayrak çekebilmek için PKK'nın yüzlerce mensubunun hayatını gözden çıkartması nasıl açıklanabilir? Amaç sadece bir fotoğraf veya bir görüntü elde etmek. Bu fotoğraf veya görüntü kendisine medyada yer bulacak ve PKK eyleminde başarıya ulaşacak. Bu kadar basit bir şeyi başaramayınca çileden çıkıyor. Gaziantep'te o bomba neden patladı? O sabiler hayatını neden kaybetti? Gazeteler reklâmları santimetrekareye ve sayfasına göre hesaplarlar. Terör örgütü acımasız bir reklâm kampanyası yürütüyor. Gazetelerimiz, bu eylemlere ayırdıkları santimetrekare hesabına göre ve tabii buldukları başlıklara (reklâm sloganlarına) göre, haberciliğin dışına çıktıkları her milimetrede bu silahlı reklâm kampanyasına alet oluyor.

Bir gazeteyi, terör olaylarına az yer ayırdığı için suçlayanlar ya gaflettedir; ya da terör örgütünün yeminli hadimidir. Daha ötesi, devlet erkânının şehit cenazelerine tam kadro katılmaktan vazgeçmesi de doğru bir uygulama. Devletin zirvesi de, bu merasimlerle terörün reklâmına alet oluyor. Tek çare: Canımız-ciğerimiz yanacak, ama sesimiz çıkmayacak. Bir milletin vakarı, ağırbaşlılığı, sabrı ve metaneti görülecek sadece. Evet içimiz yanacak, dışımız serin duracak. Biz o şehitleri terör örgütü reklâmını yapsın diye mi verdik?

Yoksa, terör amacına ulaşmış olacak. Terörün silahlı reklâmının figüranı olacağız.

Stratejisi, yani siyasî hedefleri olmayan bir savaş kan dökmekten ibarettir. Bütün savaşların öncelikli hedefi karşı tarafın moral bütünlüğünü dağıtmaktır. Psikolojik savaşlar bunun için verilir. Askerî açıdan hiçbir değeri olmayan hedeflere bu yüzden saldırılır. Bugünün dünyası savaş için her şeyini seferber ediyor. Topyekün savaş için topyekün seferberlik gerekiyor.

PKK "halksız" bir "halk savaşı" yürütüyor". Amaç taraf olmaya zorlayarak halkı da bu savaşın taraflarına dönüştürmek. Savaş zihinlerde, yüreklerde veriliyor. Bayrak bir dağın tepesine değil, beynimize çakılacak. Teröre karşı mücadele dünyanın her yerinde benzer şekilde yürütülüyor. Rusya'da Çeçenlerin öldürdüğü ordu mensupları sadece İçişleri Bakanlığı'nın istatistiklerinde yer alıyordu. Terör saldırıları karşısında basının uyguladığı otosansür, sadece bu silahlı reklâm faaliyetine alet olmayı reddetmekten ibarettir. Reddedeceksiniz. Aksi takdirde o akan kanda vebaliniz olur.

Başbakan'ın bu konudaki ikazları tamamıyla doğru. Medyanın ahlakî görevi, bu ikazlara uymak ve terörün silahlı reklâmına meccanen katkıda bulunmamak olmalı. Terör örgütünün reklâmına safiyetle alet olanlar ise kendilerini tepeden tırnağa gözden geçirmeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Başbakan sertleşmekte haklı mı?

Mümtaz'er Türköne 2012.09.07

Afyon'dan gelen haber, yüreğimizdeki aynı yarayı kanattı. Şehit olanlar bu vatanın evlatları.

Bizim evladımız, kardeşimiz, yakınlarımız. Cenab-ı Allah rahmetini esirgemeyecektir. Geride kalanlara, hepimize sabretmek düşüyor. Sabır taşı çatlayacak ama biz dayanacağız. İçimiz yanacak, dışımız serin duracak.

Öyleyse hükümette görülen sertleşme neyin eseri? Başbakan'ın sabrı tükendi mi? Önce Erdoğan'ın tavrında, tutumunda bir sertleşme olduğu doğru mu? "Öfke bir hitabet biçimidir" diyen bir liderin, arkasındaki strateji hesaplanmamış bir sertleşme içine girmesi beklenemez. "BDP'lilere dokunmak" konusunda, son günlerdeki çıkışları bir sertleşme işareti. Peki bir hesaba dayanıyor mu? Daha ötesi haklı mı?

Siyasette sertleşme, çözüm için esnek tavırların, müzakerenin, iletişim kanallarının ortadan kalkması demek. Daha önce müsamaha gösterdiğiniz sivrilikler artık her yere batmaya başlar. Hukuku, lafzî ve formel haliyle işletmeye başlarsınız.

Hükümetin terör konusunda benimsediği sertliğin ölçüsünü belirleyen doğrudan PKK. Siyaseti bir imkân sanatı olarak düşünürseniz, PKK hükümetin önüne sertleşebileceği bir alan açıyor. Vuruyor, kırıyor, kan döküyor; hükümeti kendisine karşı sertleşmeye mecbur ediyor. Hükümet PKK'ya karşı sertleşince, PKK ile aynı fotoğraf karesi içinde yer alanlar da hissesine düşeni alıyor. BDP'lilerin bayramlaşma fotoğrafı, terörün nispeten hissedilmediği bir dönemde çekilseydi, arkasından Gaziantep katliamı gibi bir vahşet gelmeseydi AK Parti, MHP ile uzlaşarak BDP'lilerin dokunulmazlıklarını gündeme getirir miydi?

Bütün siyasî sistemlerin, iktidarların dayandığı en temel prensip meşruiyettir. Meşruiyetini kaybeden siyasî sistem işlemez. Meşruiyetini kaybeden siyasî iktidar devam edemez. Alıp Suriye'ye bakın: İç savaşın asıl sebebi hem sistemin hem de iktidarın meşruiyetini kaybetmesi değil mi? Meşruiyet, zor, girift ve anlaşılmaz bir kavram değil. En basit anlamıyla meşruiyet, iktidarın halkın rızasına dayanmasıdır. Eğer iktidar asıl gücünü, halktan aldığı rızaya dayandırıyorsa meşrudur. Siyasî sistem, yani iktidarın gelişi ve gidişiyle ilgili kurallar, gücün kullanımıyla ilgili prensipler halkın rızasına dayanıyorsa o ülkede sistem sorunu yaşanmaz, siyasî istikrar sürekli hale gelir.

O zaman soruyu şu şekilde sormak lâzım: İktidarın terör konusunda sertleşmesi ve BDP'lilerin dokunulmazlıklarını gündeme getirmesi meşrû mu?

Hükümeti güvenlikçi politikalara sarılmakla ve 90'lı yıllara geri dönmekle suçlayanlar, tarihin hiçbir zaman aynen tekrarlanamayacağını dikkate almalı. AK Parti hükümeti açılımlar gerçekleştirdi, TRT 6'yı açtı, asimilasyon politikalarını sistematik olarak reddetti ve sona erdirdi. Kısaca AK Parti hükümeti eliyle Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Kürt sorunu ile terör sorununu bıçakla keser gibi birbirinden ayırdı. Bu ayrımı ısrarla ve başarıyla sürdürüyor. Beytüşşebap'ta askerî aracın üzerine asılan PKK bayrağı artık sivillerin kanının dökülmesine yol açmıyor. Demek ki kararlı ve soğukkanlı bir dikkat var. Daha ötesi dokuz yıl önce Sezer'in veto ettiği yerel yönetimler reformu tekrar Meclis'in gündemine alınıyor. Hükümet terörle kararlı mücadelesini sürdürürken Kürt sorunu konusunda yalpalamıyor.

Aynı meşruiyet ölçüsünü PKK için sorgulayalım. PKK'nın son günlerde tırmandırdığı savaşın, döktüğü kanın kendisine sempati duyan kitleler nezdinde meşruiyeti var mı? Marjinal bir azınlık dışında verilen halk desteği hiçbir zaman sınırsız değildir. PKK, desteğini aldığı kitlelerle hiçbir alâkası olmayan bir savaş yürütüyor. Başkaları adına ve başkalarının siyasî amaçları için. Öbür tarafta Kürt sorunu ile terör sorununu bıçakla kesilmiş gibi birbirinden ayıran bir devlet duruyor. BDP, hükümetin bıçakla kestiği iki sorundan hangi tarafta kaldı? Terör sorunu içinde mi? Kürt sorunu içinde mi? BDP'den son zamanlarda Kürt sorununa dair tek bir lâf duyan var mı?

PKK'nın başkaları adına yürüttüğü "halksız halk savaşı"nın arkasında bir askerî strateji var; ama siyasî bir strateji yok. Bu askerî strateji BDP'lileri bu vahşi askerî aparatın basit sözcüleri durumuna düşürüyor. BDP'lilerin terör sorunu ile bağlarını kopartarak, Kürt sorunu için hızla taraf haline gelmeleri lâzım. Bunu gerçekleştiremediği sürece hükümet sertleşmekte haklı olacak. Bu sefer meşruiyet sorunu yaşayan hükümet değil BDP.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Merkez Sağ'ın son noktası

Mümtaz'er Türköne 2012.09.09

Süleyman Soylu'nun AK Parti'ye geçmesi, çok önemli bir gelişme. Demokrasi tarihimiz adına geçiştirilemeyecek kadar önemli.

Bir kere sembolik değeri mutlaka kayda geçmeli. Soylu, Demokrat Parti-Adalet Partisi-DYP ve tekrar DP çizgisinin son temsilcisi idi. Bu gelenekten umutların henüz sönmediği son çağlarında DP'nin genel başkanlığını yaptı. AK Parti'ye geçişi, bu geleneğe artık son noktanın konulması anlamına geliyor. Merkez Sağ, bir siyasî gelenek olarak ve bütün tarihî mevcudiyeti ile artık sona ermiş oldu. Bundan sonra, yelpazenin sağ kanadını ifade etmek için kimse "merkez sağ" tabirini kullanmayacak. Muhafazakârlık ismi, AK Parti iktidarını temsil ettiği ölçüde, "merkez sağ"ın yerine geçmiş durumda. Süleyman Soylu'nun şahsında merkez sağ, muhafazakârlığın içinde başka bir kalıba döküldü.

Süleyman Soylu'nun Yeni Şafak'ta Burcu Bulut'a verdiği röportaj, bu son noktayı çarpıcı biçimde özetliyor. Merkez sağ, ömrünü tamamladı. Soylu, son noktayı koyarken siyasî yelpazenin geçmişi hakkında esaslı bir muhasebe yapıyor ve geleceği hakkında dikkate değer pencereler açıyor.

Süleyman Soylu portresini hatırlatalım. Merkez Sağ siyasetin son parlak temsilcisiydi. Çekirdekten yetişme, hızlı ve atak bir sağ politikacı. İlçe teşkilatından parti genel başkanlığına uzanan yolu oldukça genç yaşlarda almıştı. Merkez sağ geleneğinin içinde herkes kendine bir yer edinebilirdi. Mason locasının üstadı ile tarikat şeyhi veya cemaat önderi aynı amblemin altında buluşabilirdi. Adalet Partisi ile DYP'nin yolsuzluk skandallarını hatırlayanlar, merkez sağ çizginin devletin ekonomik iktidarı ile menfaat grupları arasında bir köprü vazifesi gördüğünü bilirler. Süleyman Soylu, sapla samanın birbirine karıştığı bu gelenek içinde lekesiz ve kırksız bir siyasî kariyer yaptı. Daha çok zor zamanlarda demokrat değerleri savunurken ve askerî vesayet düzenine karşı çıkarken gördük onu. Yassıada ile Silivri arasında benzerlik kuran Hüsamettin Cindoruk kampına karşı, 12 Eylül 2010 referandumunda durumdan vazife çıkartıp tek kişilik bir parti gibi Anadolu'yu dolaştı, kampanya yürüttü.

Merkez Sağ siyasete son noktayı bu geleneğin son temsilcisi sıfatıyla Süleyman Soylu kendisi koyuyor. "1950-60 arası milletin gücünü görenler "artık bu gücü millete vermeyelim, kontrol bizde olsun" dediler... Ona musallat oldular ve kendi adamlarını yerleştirdiler." Bu sözler bugün Süleyman Demirel figürünün zihnimizdeki sevimsizliğini açıklıyor. "Merkez sağ" kavramı tam da Soylu'nun ifade ettiği bu "musallat olma" durumunun kurumlaşması ve Türkiye'nin son 50 senesine damgasını vurmasını anlatıyor. 1960 darbesinden sonra kurulan vesayet düzeni, Demokrat Parti'nin mirasına sahip çıkarak iktidarı devralan Adalet Partisi ve tabii onun birdenbire ortaya çıkıp liderlik koltuğuna oturan genel başkanı ile bir uzlaşmaya vardı. Sandıktan çıkan hükümetler sadece ekonomiyi yönetecekler, halkı demokrasi yalanına inandıracaklar ve devleti devletin aslı sahiplerine emanet edeceklerdi. Merkez Sağ siyasî çizgisinin neden bu kadar yoz ve iki yüzlü bir gelenek olduğunu bu fiili uzlaşma açıklamaktadır.

Soylu, 28 Şubat döneminde merkez sağ yerlerde süründüren tabloyu hatırlatıyor. 60 darbesini yapanlarla 12 Mart muhtırasını verenlerin Merkez Sağ politikacılarla kol kola girmelerinin nasıl bir kırılma noktası

oluşturduğunu aktarıyor. Bahsettiği kırılmanın sembolü, Merkez Sağ'ın 40 yıllık lideri Demirel'in, 28 Şubat darbesinin bir numaralı ismi olmasıydı. Böylece, 27 Mayıs'tan sonraki gizli-kapaklı uzlaşma açık edilmiş, maskeler düşmüş oldu. Merkez Sağ'ın enkazı arasından muhafazakâr bir parti yükseldi.

Artık "Merkez Sağ" tabiri yerine yelpazenin sağ kanattaki yarısını "muhafazakâr" deyimini karşılıyor. Siyasetin yöneldiği istikameti öngörmek için bile çok önemli bir gösterge. Kendisini muhayyel ve oynak bir "merkez"e göre tanımlamaktan ve "sağ" gibi yine karşı kutba göre mevzi belirlemekten çok farklı değil mi?

Merkez Sağ siyaset dönemi sona erdi. Süleyman Soylu'nun AK Parti'ye katılması bu sona erişin sembolik olarak önemli bir işareti. Tarih bir ilerleme ise Türkiye'nin Adalet Partisi'nin, Doğru Yol Partisi'nin siyaset yaptığı devirlere dönme ihtimali var mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

PKK pes ediyor

Mümtaz'er Türköne 2012.09.11

Kış yaklaşıyor. Teröre verilecek kış molası, bu yıl erken gelecek. PKK, kış uykusuna yatmaya hazırlanıyor. İşaretler alt alta konup toplaması ve sağlaması yapıldığı zaman ortaya böyle bir sonuç çıkıyor.

Karayılan'ın Fırat Haber Ajansı'na verdiği mülakat PKK'nın varını yoğunu ortaya dökerek sürdürdüğü saldırıların sona ereceğinin habercisi. PKK'lılar konuştukları zaman hep uzun konuşuyorlar. Ağızları dolu. Ama her zaman asıl mesaj birkaç cümleye veya söylenenlerin genel havasına yükleniyor. Daha önemlisi, bu uzun röportajları verenlerin isimleri savaş ilan edildiğinde farklı, barış rüzgarlarının estiği dönemlerde hep farklı oluyor. Bahoz veya Cemil Bayık konuştuğu zaman mermi sesleri, barut kokusu duyuluyor. Her ikisi de, "halksız halk savaşı"nın Şemdinli civarında sürdüğü günlerde bu durumun örneklerini verdiler. Söz hakkının Murat Karayılan'a geçmesi bile, taktik evrenin sona erdiğini tek başına göstermeye kâfi. Dağda onlarca PKK'lı gencin öldüğünden haberi yokmuş gibi, ince ince ve uzun uzun BDP'li politikacıların PKK'lı silahlı militanlarla dağda buluşmalarını eleştiriyor ve bu duygusal görüntüleri onaylamadıklarını söylüyor. PKK bütün sermayesini masaya yatırarak iddialı bir kumar oynadı. Silahlı gücünü dar bir alana yığıp taktik üstünlük ele geçirmeyi ve buradan da yeni bir stratejik evreye geçmeyi denedi. Taktik üstünlük, Türk devletine karşı silahlı propaganda üstünlüğünden ibaretti. Şemdinli ilçe merkezinde birkaç saat kontrolü ele geçirmek, resmî binalara PKK bayrağı asmak ve bölgede alan hakimiyeti sağladığını kanıtlamak gibi. Sağlayacağı bu taktik üstünlükle iki muhatabını ikna etmeyi amaçladı. Bu muhataplardan ilki bölgedeki Kürt kamuoyu. Başarsaydı Kürtler üzerinde silahlı otoritesini pekiştirmiş olacaktı. İkinci muhatap ise bölge devletleri: Başta İran olmak üzere Suriye ve diğerleri. Bu ülkelere de, Türkiye ile ilişkilerinde terazideki ağırlığı değiştirebilecek çapta bir aktör olduğunu kanıtlayacaktı.

Ancak PKK, girdiği -kendi deyimiyile- "savaş"ı kaybetti. Hem de bütün mevzilerde. Beklediği ve umduğu şekilde bir alan hakimiyeti kuramadı. Sembolik de olsa, bayrak sallandırarak silahlı gücünü kanıtlayamadı. Hatta, bu savaşı yürütürken varsaydığı ve umduğu desteği de elde edemedi. Şehir merkezlerine yönelik eylemlerde Kürtler PKK militanlarına umdukları ve bekledikleri desteği vermediler. İkinci muhataba gelince. Antep'te on sivilin PKK bombası ile ölmesi sonrasında İran Meclisi'nin resmî sözcüsünün zafer çılgınlıklarına benzeyen

Türkiye'ye yönelik kin ve nefret dolu açıklamaları, onların çok fazla bir şey beklemediğini gösteriyor. Suriye'deki iç savaşın içinde patlayan bir el bombasından bir şarapnel parçasının Türkiye'ye sıçraması onlar için yeterli. Bunun dışında PKK'yı muhatap almaları ve ona açıktan destek vermeleri kendi çıkarlarına aykırı. Halep'te Kürt mahallesinin Esed güçleri tarafından bombalanması, Kürtlerin ve PKK'nın ayrı ayrı nereye yerleştirildiğinin de bir işareti. İran ve Türkiye karşılıklı olarak kılıçları çekti. Bu senaryoda PKK'nın rol çalacağı bir sahne yok.

PKK'nın "iyi polis"i Murat Karayılan önceki gün tekrar konuştu. Geçen sene olduğu gibi "eğitimi boykot" çağrısı yaptı. Netice hasıl etmeyecek bu taleplerin tekrarlanması bile, PKK'nın kış moduna erken geçeceğini bir işareti. GÜNSİAD'ın önderlik ettiği Temas Grubu, doğru bir zamanlamanın eseri. Çoğu kimseye şaşırtıcı gelebilir ama PKK yine usulüne uygun müzakere çağrılarında bulunabilir. Ama bu sefer muhatap bulamayabilir. Çünkü PKK sadece giriştiği "Halksız Halk Savaşı"nın değil, barışçı bir çözüm için zaten tartışmalı olan inandırıcılığını da kaybetti. Üstelik son denemede masayı tekmeleyip devirirken, müzakere arayışının sadece oyalama taktiğinden ibaret olduğunu da kanıtladı.

PKK'nın uğradığı hezimetten ve kaybettiği halk desteğinden sonra, yaralarını sarmak için kış kampına erken girmesi, beklenebilecek bir gelişme. Ama kimse Hükümet'in giderek sertleşen tutumunun gevşeyeceğini beklememeli. Terörle mücadele artık başarılı bir şekilde tecrübe edildiği üzere, ayrı bir mecrada yürüyecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP, PKK ile müzakere yapabilir mi?

Mümtaz'er Türküne 2012.09.13

Milliyet'te Derya Sazak'ın, dün de Radikal'de Cengiz Çandar'ın yazdıklarına göre CHP Kürt sorununa eğilmiş durumda.

CHP'nin ağır toplarından Sezgin Tanrıkulu, Rıza Türmen, Burhan Şenatalay gibi isimlerle, Kürt sorunu konusundaki birikimleri ve barışçı yaklaşımları bilinen Mithat Sançar, Turgut Tarhanlı, Oral Çalışlar, Fuat Keyman ve tabii Cengiz Çandar bir araya gelip konuyu masaya yatırmışlar. "Yeni Oslo sürecini CHP mi başlatacak?" gibi, yine bu toplantıyla ilgili basına düşen sorular konuyu abartıyor; ama CHP'de bir kıpırdanma veya arayış olduğu belli.

Türkiye'de Kürt sorununun ve PKK sorununun cemaziyelevvelini en iyi bilenlerden biri Cengiz Çandar olduğu için, CHP ile ilgili söylediklerini dikkate almak lâzım. Çandar "CHP, 'Kürt sorununu denklemi'ne bir 'aktif aktör' olarak girmediği" Türkiye'nin çözüm menzili içine giremeyeceğini söylüyor. Doğru mu? Bütünüyle doğru.

ICG'nin (Uluslararası Kriz Grubu) konuyla ilgili son raporu TEPAV'da açıklandı. Rapor bize hatırlatıyor. İnsan kaybı ölçü alınırsa, Türkiye son 14 ay zarfında son 13 yılın en kanlı dönemini yaşadı. Dökülen kanın artması doğrudan Suriye'deki iç savaşla ilgili. Ama PKK'nın bütün gücünü seferber ederek giriştiği saldırılar bu sefer Kürt sorununu teğet geçerken, şiddet denklemini alt-üst etti. Bu topraklarda bin yıldır var olan bir devlet var. Bir yere gitmeyeceği kesin. Lakin PKK, bir yıl önce durduğu yerde durmuyor; şiddet denklemi de artık bambaşka parametrelerle varlığını sürdürüyor.

Son beş yılı hatırlayalım. Müzakere tartışmaları Öcalan'ın muhataplığına kilitlenerek başlamıştı. Sonrasında Oslo sürecinin PKK eliyle ifşa edilmesiyle sona erdi. En nihayetinde müzakere masasını PKK'nın devirdiğini ve "Devrimci Halk Savaşı" edebiyatı ile yeni bir stratejik aşamaya geçtiğini herkese ilan ettiğini biliyoruz. PKK açıkça müzakere süreçlerini kendi stratejisini kamufle etmek için kullanmış. Kamuflej, silahlar ateşlendiği zaman işe yaramaz hale gelir.

Elimizdeki bakiyeye bakalım. Öcalan'ın muhatap kabul edilmesi mi? Edildi ve Silvan saldırısı ile PKK eliyle muhatap olmaktan çıkartıldı. Oslo süreci mi? Başbakan elini taşın altına soktu ve çok büyük bir siyasî riski üzerine aldı. Sonuç? Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve Hükümeti silahlı örgütün içerideki ve dışardaki liderleriyle bütün kapıları zorlayarak her türlü görüşmeyi yaptı. Kanın durmasını, barışın gelmesini ölçü alanlara soralım: Elde edilen fayda? Kocaman bir sıfır. Peki bu sıfır toplam kimin eseri? PKK girdiği son saldırılarda, büyük emekler harcayarak oluşturduğu siyasî tahkimatı da darmadağın etti. Demirtaş dört yüz kilometre kare iddiasıyla PKK'nın psikolojik harekât elemanı gibi konuşurken, sivil siyasete dair meşruiyetini de tüketiyordu. BDP'lilerin dokunulmazlıklarının gündeme gelmesi doğrudan PKK'nın marifeti. BDP'liler de toplamı sıfır olan bu oyundan kendilerince dersler çıkartmış olmalı. AK Parti Hükümeti'ne hakkını teslim edelim. PKK ve BDP ile istedikleri her dilden konuştular. "Şu yol ve yöntem eksik kaldı" diyebileceğimiz bir şey var mı? Asıl önemlisi Şemdinli ve Beytüşşebap'ta PKK'nın iddialı saldırılarını hezimete uğrattılar. Müzakere ise müzakere, silah ise silah; PKK "hepsine varım" diyen bir güce tosladı ve her şeyini kaybetti.

Şimdi masayı tekmeleyerek deviren adamı, yediği dayaktan sonra elinden tutup ayağa kaldırmak, masayı yerine yerleştirmek ve sandalyeyi gösterip "buyur" demek gerekiyor. Ama bu işi artık AK Parti Hükümeti yapamaz. CHP, Çandar'ın işaret ettiği gibi bu denkleme ağırlığını koymak ve çözümün güçlü bir aktörü haline gelmek zorunda. 2013 yılına girer girmez Türkiye 2015 ortalarına kadar zamanını seçimlerle geçirecek. Seçim hesaplarına girmeden bu iş bitirilmek lâzım. Bitirecek olan ise CHP. CHP için çok riskli, ama aynı ölçüde fırsatlarla dolu bir süreç bu.

GÜNSİAD'ın inisiyatifinde gelişen "Diyalog ve Temas Grubu"nun toplantısı tam zamanında yapıldı. Şiddet sorunu ile yatıp-kalkanlar bu tür barış inisiyatiflerinin ne zaman gündeme getirilebileceğini bilirler. Demek ki böyle bir hava var. BDP'li Altan Tan'ın "bence herkes masada kalmalı" sözü de ciddiye alınmalı. TBMM yakında açılacak. Demek ki her şey mümkün. 2012 Türkiye'si, birçok şeyin geride kaldığı yıl olarak kayda geçecek. Ya 2013? Şiddet bütün alternatifleri tükettiğine göre pekâlâ her şey yeniden mümkün.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Siyaset, artık dine alet edilmiyor!

Mümtaz'er Türköne 2012.09.14

Çok uzun zamandan beri "din-siyaset" ilişkisi tartışmıyoruz. "Din siyasete alet ediliyor" sözü, uzun yıllar merkez sağ partileri köşeye sıkıştırmak için kullanıldı. "Laiklik elden gidiyor" dendiğinde, halkın devlet tekeliindeki dine olan talebinin sorun teşkil ettiğini anlıyorduk.

Darbelerin neredeyse yegane gerekçesini oluşturan bu itirazlar, askerî vesayet düzeninin sona ermesiyle sırlara karıştı. Laikçiliği din karşıtlığı üzerinden bir "siyasî karşı-din" olarak tarif edersek, artık bu dinin müşterisi de kalmadı. Dolayısıyla artık siyaset dine alet edilemiyor.

Ya CHP?

CHP çok akıllıca bir şey yapıyor. Artık AK Parti hükümetini ve icraatlarını, din-siyaset ekseninde eleştirmiyor. Laik hassasiyeti kullanmıyor. AK Parti'nin muhafazakâr söylemleri arasında öne çıkan dinî sembolere karşı saygılı bir dil benimsiyor. Göstergeler çok somut. 4+4+4 reformu, açıkça din eğitiminin önünü açmak ve imam hatiplerin orta kısmına hayat vermek için yapılmışken CHP bu topa girmiyor. Çocukların 66 ayına itiraz ederken, dinî muhtevalı derslere ve imam-hatiplere karşı alışlagelmiş muhalefeti yürütmüyor.

Sadece CHP Genel Başkanı'nın üslubunda değil bu farklılık; belirlenmiş bir stratejinin ürünü olarak örgütlü bir şekilde uygulandığı anlaşılıyor. CHP'ye yakın medya organlarında da hükümete yönelik laiklik eksensli bir muhalefet görülmüyor. Kontrol altına alınamayan kalemlerden veya kültür-sanat haberleri arasından fırlayan eski alışkanlıkların tezahürleri ise pek göze çarpıyor.

Strateji çok akıllıca; çünkü eski alışkanlığın ne CHP'ye bir getirisi var ne de AK Parti'yi frenleyecek gücü. CHP, din üzerinden AK Parti ile kutuplaştığı zaman ürettiği mesajların tamamının menzili azalıyordu. AK Parti'nin önüne haksız rekabet üstünlüğü verdiği çok geniş bir alan açıyordu. CHP'nin bu ısrarından vazgeçmesi, siyasetin temel parametreleri ve üslubu için çok köklü bir değişikliğin habercisi. Din, dinî semboller, halkın dindarane talepleri siyasî tartışma konusu olmaktan çıkartılıp, muhafazakâr politikalara avantaj sağlayan dindarlık tekeli sona erdiğinde CHP'nin önünde eşit rekabet fırsatları doğacak. Semboller, üstelik kutsallar üzerinden yapılan siyaset, yerini reel sorunlara bırakacak.

Anayasa Uzlaşma Komisyonu'ndaki manzara böyle değil. CHP, "din ve vicdan hürriyeti"nin formüle edilmesinde, 61 ve 82 Anayasası'nın katı laikçiliğini sürdürmeye çalışıyor. Aslında AK Parti'nin savunduğu Anglo-Sakson tarzı sekülerizm ile CHP'nin Fransız usulü (ama arkaik) laikçiliği karşı karşıya geliyor. Din ile siyaset arasındaki ilişkiyi tanzim eden bu iki farklı anlayışın ilki, yani sekülerizm din ve vicdan hürriyetini merkeze alır. Temel ölçü, düzenlemelerin bireyin din ve vicdan hürriyetini koruma yeteneğidir. Bireyi kendi inancını koruyacak, ifade edecek ve baskılardan uzak tutacak kamu düzenini tesis etmek asıl meseledir. Laiklik ise din ile siyaset arasındaki ilişkiyi devleti merkeze alarak çözer. Devlet dinler karşısında tarafsız olduğu takdirde, din-siyaset ilişkisinin düzene gireceğini iddia eder. Komisyondaki tartışma bu iki anlayışın karşı karşıya geldiğini gösteriyor. AK Parti bireyin inanç özgürlüğünü eksen alıyor; CHP ise devletin tarafsızlığını. Problem, bu farklı yaklaşımların pratikteki karşılığıyla ilgili. Bizim devletimiz dinler konusunda tarafsız değil; olması da imkânsız. Diyanet İşleri Başkanlığı bir anayasal kurum olarak devam ettiği sürece bu tarafsızlığı kimse iddia edemez. AK Parti'nin formülü ise din ve vicdan özgürlüğü üzerinden sorunu kökünden çözüyor. CHP'nin devlet üzerinden sağlanacağını iddia ettiği ama fiilen uygulanamayan bütün garantileri anayasa hükmüne dönüştürüyor.

Komisyon'daki bu tartışmanın "inanmama özgürlüğü" olarak medyaya yansması tam bir mugalata. Din ve vicdan hürriyeti otomatik olarak negatif düşünceleri ve tutumları da kapsar. "İnanma" doğal olarak "inanmama"yı da bir hürriyet olarak getirir. Şöyle düşünelim: İnanmama hürriyetinin olmadığı bir yerde inanç hürriyetinden değil inanç mecburiyeti gibi inanmanı da zora sokacak saçma bir durumdan söz edilebilir.

Türkiye, AK Parti tarafından tam on yıldır yönetiliyor. Değişen ne var? Siyasetin artık dini teğet geçecek olması hem dindarlar hem siyasetçiler için bir kazanç değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Din eğitiminde devlet tekeli kalkıyor

Mümtaz'er Türköne 2012.09.16

Anayasa'mızın özünün özü, Askerî Vesayet Düzeni'nin vazgeçilmez rüknü din eğitiminde devlet tekeli idi. Mevcut Anayasa'nın 24. maddesinde yer alan "Din ve ahlâk eğitim ve öğretimi devletin gözetim ve denetimi altında yapılır." cümlesi ile kurulan devlet tekeli, din alanına müdahale üzerinden siyasetin tanzimini mümkün kılıyor; siyasete bu tekel üzerinden müdahale ediliyordu.

Mesele din olunca, kutsalın alanına giriyoruz. Ama devletin, daha doğrusu askerî vesayet düzeninin, bu tekel üzerinden din eğitime bakışı, bir zamanların tuz, kibrit, çay veya alkollü içki tekeline bakışından farklı değildi. Bir başkasının bu alana girmesi yasaktı ve din gibi her şeyi kucaklayan bir alana bu yasağı koyduğunuz zaman elinize inanılmaz bir güç geçmiş oluyordu. 27 Nisan e-muhtırasından geriye doğru gidin, 28 Şubat, 12 Eylül hep bu tekel üzerinden siyasete müdahale etti veya iktidar oldu. 27 Nisan e-muhtırasının bozuk Türkçesi ile sıraladığı maddelerin, 28 Şubat'ın MGK'sının meşhur 18 maddesinin neredeyse tamamı, "din eğitiminde devlet tekeli" yasağına dayalı dedikoduları veya düzenlemeleri sıralıyordu.

Anayasa Uzlaşma Komisyonu'nda uzlaşılan metinde bu düzenleme yer almıyor. Daha ötesi MHP hariç, diğer partilerin önerileri arasında da yer almıyor. MHP'nin sahip çıktığı bu tekele CHP'nin yanaşmaması bile tek başına çok önemli. Kısaca, din eğitiminde devlet tekelinin kaldırılması konusunda Anayasa Uzlaşma Komisyonu'nda bir mutabakat var. Bu durum, netice olarak artık bu tekelin hiç olmazsa zihinlerde ve parti politikalarında sona erdiğini gösteriyor. Tevhid-i Tedrisat Kanunu, referans olarak gösterilmeye devam edilse bile, uzlaşılan haliyle kimse din eğitim ve öğretiminde devlet tekeline dayanarak yasak koyamayacak. Zira Tevhid-i Tedrisat Kanunu "Türkiye dahilindeki bütün müessesat- ilmiye ve tedrisiye"yi "Maarif Vekaletine merbut" hale getirirken, mevcut Anayasa'nın 24. maddesinde formüle edilen tekeli kastetmiyor. Delil, din eğitiminin devlet tekeline ama Millî Eğitim Bakanlığı dışında ifa edildiği Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Kur'an kursları. Bu kurslar Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kapsama alanı dışında; ama devlet tekelinin yani 24. maddenin içinde.

24. maddedeki devlet tekeli yerine AK Parti'nin önerdiği formül şöyle: "Devlet, eğitim ve öğretim alanındaki görevlerini yerine getirirken, eğitim ve öğretimin ana ve babanın dinî ve felsefî inançlarına göre yapılmasını isteme hakkına saygı gösterir." Bu alternatif, devlet tekeli yerine bambaşka bir istikamet, devletin din eğitimi konusunda tekel oluşturması yerine pozitif yükümlülüğünün devreye girdiğini gösteriyor. CHP bu formüle ilke düzeyinde karşı çıkmıyor; sadece başka bir formülle yer alması gerektiğini söylüyor. CHP, çelişkili olarak devletin gözetim ve denetiminin sürmesini önerisine almamakla birlikte farklı bir çerçevede konuyu gündeme getiriyor ve "din kültürü ve ahlak bilgisi dersi" dışında din eğitimi ortadan kaldırıyor. CHP'nin "din, vicdan ve inanç hürriyeti"nin asgari sınırları içinde çözemeyeceği bir paradoks var bu formülde. Bir yandan tekel devam edecek, öbür taraftan devlet toplumun din eğitimi talebini formal bir "öğrenim" içinde karşılayacak. Din eğitiminde devlet tekeline sahip çıkmadan bu tekelin din eğitimi daracık bir alana sınırlayarak devam etmesini savunmak, mevcut anayasanın bile gerisinde bir tutum. CHP'nin önerisinin üzerinde çok düşünülmendiği ve devlet tekeline sahip çıkmayı değil, okullardaki din eğitimi sınırlamayı amaç edindiği anlaşıyor. CHP'liler mevcut haliyle devletin verdiği din eğitimi sınırlamanın, devlet tekeli yüzünden din

eğitiminin bütün alanlarını sınırlamak olduğunu bir türlü kavrayamıyorlar. Veya bu ilişkiyi kurmak işlerine gelmiyor.

Sonuç?

Anayasa Uzlaşma Komisyonu'nda mutabakat sağlandığı üzere, din eğitimi üzerinde devletin "denetim ve kontrolü" ortadan kaldırılsa, din eğitimi sorunu bir rejim meselesi olmaktan ebediyen çıkmış olacak. Sonra? Sonra, toplum bu ihtiyacı özgürce karşılayacak şekilde örgütlenecek. Mesele siyasî değil, sosyal bir meseleye dönüşecek. Bu durum din eğitiminin çoğulcu hale gelmesi demek. Anarşi mi çıkacak? Bu soruyu sorarken de din eğitimi talep eden toplumun sağduyusuna ve inancının sağlamlığına güvenmemiz gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

27 Mayıs'ın mağduru olan CHP

Mümtaz'er Türköne 2012.09.18

CHP lideri Kılıçdaroğlu'nun Menderes'in Anıtmezar'ını ziyareti, sembolik olarak çok anlamlı ve önemli bir jest.

Toplumsal barış ve geçmişteki yaraların kapanması adına çok isabetli ve takdire şayan bir hamle. Büyük dönüşümler bu tür sembolik adımlarla başlar. İnşallah CHP, bu adımın devamını getirir. Böylece kendisini 27 Mayıs darbesinin mağduru olmaktan kurtarır. Evet, CHP, 27 Mayıs'ın gerçek mağdurlarından biri. Çünkü sırf bu yüzden 51 yıl boyunca iktidar yüzü göremedi. 27 Mayıs darbesini yapanlar, bir başbakanı ve iki bakanı katletti. Demokrat Parti'ye oy verenlere zulmetti. Zulme uğrayanların çocukları bugün ülkeyi yönetiyorlar. Darbe, hiç silinmeyen asıl kalıcı etkisini CHP'de gösterdi. Bu partiyi kurumsal kimliği ile siyasî olarak murdar etti. CHP, 27 Mayıs'ta oynadığı rol yüzünden lanetlendi. Bütün ikbal kapıları kilitlendi. CHP, ancak askerin yanında varlık gösterebilen bir koltuk değneği olarak hüküm sürebildi.

27 Mayıs Darbesi bir cuntanın eseridir. CHP bu darbenin azmettiricisidir. Darbe öncesi havayı kirleten, sokak kabadayısından farksız cahil darbecileri dolmuşa bindiren odur. 1959'da CHP'nin XIV. kurultayında İnönü, o meşhur sözü gerçekten etmiştir: "Bu yolda devam ederseniz ben de sizi kurtaramam. Şartlar tamam olduğunda milletler için ihtilal meşru bir haktır." Bu sözlerin kaç askeri darbeye ikna ettiğini ve cesaret verdiğini düşünmek bile, CHP'nin 27 Mayıs darbesi üzerindeki vebalini göstermeye kâfi. Daha ötesi aynı kongrede kabul edilen "İlk Hedefler Beyannamesi"nde yer alan esaslar darbeden sonra kurulan anayasal düzenin temel iskeletini oluşturmuştur. 27 Mayıs'tan sonra kurulan düzen CHP'nin sıraladığı bu esaslar üzerine inşa edilmiştir. Türkiye, sahibi CHP olan bir anayasal düzenin içinde tam elli yılını geçirmiştir.

İnönü isteseydi Menderes ve arkadaşlarının idamını engelleyebilirdi. Asılmaları onun eseri değildir; ama engellemek adına çaba göstermediği için vebal altındadır. CHP'liler darbeyi fırsat olarak görmüş ve kullanmışlardır. Bugün bile CHP'lilere sorsanız 27 Mayıs darbesini "iyi darbe" olarak ayrı bir yere yerleştirenlere rastlarsınız. Sandıktan çıkan hükümeti ve yasama organını iş yapamaz hale getiren, askerî-sivil bürokrasiyi devletin gerçek sahibi yapan 61 Anayasası'nın kurduğu düzen de, yine CHP'lilerin zihin haritalarında ideale yakın bir durumu ifade etmektedir.

Kılıçdaroğlu'nun Menderes'in mezarını ziyareti sembolik olarak önemli ve anlamlı; ama bu adımın peşinden gelmesi gereken somut yeni adımlar olmalı. Hakkını vermeliyiz: CHP yeni şeyler yapmaya niyetli ve kararlı görünüyor. Pazar günü gazetelerin son sayfalarına verdiği tam sayfa ilan, bir arayış içinde olduğunun delili. Ama nasıl bir akıl ki, medya aracılığıyla halka duyurulan 600 kelimelik bir metin sadece ve sadece tek bir cümleden meydana geliyor. Mutfakta birileri sabotaj mı yapıyor? CHP yeni şeyler söylüyor. Yenilik, özellikle muhalefet partisinden geliyorsa her zaman iyidir. CHP'nin AK Parti'ye din ve laiklik eksenli muhalefetten vazgeçmesi önemli bir yenilik. İmam hatiplerin orta kısmının açılmasını sorun etmeyen bir CHP, sizi şaşırtmıyor mu?

Menderes'in mezarında dün, CHP liderinin saygı duruşunda bulunması CHP'nin tarihî hatayı düzeltmesi ve yeni bir başlangıç yapması demek. Alman Başbakanı'nın Yahudi soykırımı anıtını ziyaret edip özür dilemesi gibi bir şey. Siyaset sembollerle yapılır. Semboller etkileyici izler bırakır; ama zikrin de fikir ile uyumu gerekir. Meselâ Meclis'te bir anayasa yapılıyor. CHP, 1961 ve 82 anayasalarını "kurucu irade" olarak kabul edip, 27 Mayıs Anayasası'nın getirdiği demokrasiye, inanç özgürlüğüne aykırı düzenlemelerde ısrar ederse, Anıtmezar ziyaretinin hiçbir anlamı olmaz. CHP'nin hâlâ 1923'te kurulan Cumhuriyet'i değil de 27 Mayıs'ın eseri olan düzeni savunduğunun ve ona toz kondurmadığının Kılıçdaroğlu farkında değil mi? CHP'nin Atatürkçülüğü bile 27 Mayıs'ın icat ettiği bir Atatürkçülük ve 80 darbesini yapanların formüle ettiği şekliyle CHP tarafından benimseniyor. Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı'nın pazar günü Topkapı Anıtmezar'da düzenlediği tören, Menderes'in hâlâ diri olduğunun kanıtı. Hiç İnönü'nün mezarı başında böyle bir tören düzenlendiğini duydunuz mu?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İslâmcılar neden geri kaldılar?

Mümtaz'er Türköne 2012.09.20

Gelen tepkiler hayat belirtisi gösteren, yaşayan bir organizmanın tepkileri değil. Çok değerli fikir mahsulleri elbette var; ama gelen tepkilerde bugüne dair neredeyse hiçbir şey yok.

Ali Bulaç'ın bu tartışmayla ilgili seri halde kaleme aldığı yazıları 20 yıl, hatta 30 yıl önceki matbuattan alıp okumuş da olabilirdiniz.

İslâmcılık uzun iktidar yolculuğu boyunca kendi içinde bir mutasyon yaşadı, rakipleriyle etkileşime girdi ve tarihe, yani gerçeklere uyum sağladı. Ortaya bambaşka bir şey çıktı: Bugün karşımızda "devlet akli" olarak duruyor. Çünkü devleti o yönetiyor. Onlar artık "eski" İslâmcılar. İslamcılıkta direnenler ise tarihin dışına savrulanlar. Geçmişte yapılan yolculuğu gayenin kendisi zannedenler. Yeni şeyler söyleyemeyecek kadar yaşlı olanlar, parti politikasını dar dairesinin dışında kalıp ikbal kapısını aralayamayanlar, hayatın süfli gerçekleri ile uzlaşmayı reddedip, geçmişin nostaljileri arasında kaybolmayı tercih edenler, keskin sirke misali kendi küpüne zarar verme telaşındaki marjinaler... Bugün hâlâ İslâmcılık iddiasında bulunanlar bu kategorilerden herhangi birine mensuplar.

Tanımlardaki belirsizliğin arkasına sığınanları açığa düşürmek için tekrarlayalım. "İslâmiyet bir hayat nizamıdır, behemehal hayatın her alanına uygulanmalıdır" diyerek çantalarında İslâm tarihi boyunca ilk defa keşfedilmiş "İslâm siyasî sistemi"ni taşıyanlardan bahsediyoruz. Bu büyük iddianın, cür'etin ve ortalığı kasıp kavuran teorilerin arkasında tarihî, içtimâî ve insanî -adını ne koyarsanız koyun- bir dram vardı. Bugün ile geçmiş arasındaki farkı kavramak için bu dramı hatırlamamız lâzım. Hayatın gerçekleri ile geçmişten ve İslâmiyet'in ihtişamından ilham alan hayaller, gayeler, emeller arasında doldurulması çok güç bir uçurum duruyordu. Müslümanlar yoksuldu, geriye, eğitimsizdi, ilkel şartlarda yaşıyordu. Batı ise zenginliğin, ihtişamın, ileriliğin nimetlerine garkolmuştu. Yolculuğun meşakkati ile varmak istediğiniz hedef için geçmeniz gereken menziller yolcunun çenesini düşürür. İslâmcılık adını verdiğimiz, içinde siyasî-sosyal-ekonomik "sistem" arayışı olan nazariyeler işte bu uzun yolun meşakkatine katlanmak için hayalî menzillere dair uydurulmuş hikâyelerdir. "Uydurma" lafı geçmişin İslâmcılarına ağır gelebilir. İspatı: Bugün o anlı şanlı menzillerden, yani sistemlerden hiçbiri hatırlanmıyor.

1960'lı, 70'li hatta 80'li yılların İslâmcı metinlerini açıp okuyun. Müelliflerinin bile o metinleri yüzleri kızarmadan okuyabileceğini sanmıyorum. En ilerileri Necip Fazıl'ın, Sezai Karakoç'un kaleminden çıkanlar. Yüksek belagatin, edebî ilhamların dışında bugüne hitap eden bir düşünce bulup çıkartabilir misiniz? Hakkını verelim. O zaman çok işe yaradılar. Pusulasını kaybetmiş, bir şeyler arayan nesli "Diriliş Nesli"ne dönüştürdüler, Anadolu bozkırlarına sıkışanları "Büyük Doğu"ya taşıdılar. Peki ya bugün? O kadar emeğin, o kadar çabanın, o kadar halisane gayretin bakiyesi ne? "Müsbet hareket" düsturu ile keskin ideolojik tartışmaların ve kutuplaşmaların dışında kalan Risale-i Nur Geleneği dışında bir canlılık belirtisi kaldı mı?

İslâmcılık o zengin birikimi, zihinleri ve kalpleri ateşleyen gücü ile meşruiyet boşluğu içinde kaybolan devlete uzun yıllar yetecek bir hayat iksiri verdi. Kitleleri ateşleyen bu keskin ideoloji, bugün sakin ve serinkanlı devlet aklına dönüştü. İslâmcılığın kavmiyetçilik, ırkçılık karşısına koyduğu "Müslümanlar kardeşir" düsturunu bugün Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Kürt politikasına vücut veren ve "devletin, ülkesi ve milleti ile bütünlüğünü" sağlayan bir kaynak olarak takip edebiliriz. PKK'nın işi gücü bırakıp AK Parti'ye açtığı savaş, "devlet-i ebed müddet"e İslâmcıların katkısının sonucu değil mi?

Türkiye Cumhuriyeti, Batılı ittifak sistemleri içinde kuma gömdüğü başını kaldırıp çevresi ile ilgilenmek zorundaydı. İnfiyat politikalarından vazgeçmek ve Ortadoğu'da bir mihver ülke haline gelmek, devletin âlî menfaatleri için gerekliydi. Devleti daha itibarlı ve güçlü kılacak bir politikaya dönüştürmek için İslamcı birikim ve aydınlar dışında başka seferber edebileceğimiz hangi aktörler vardı? Araplar deyince burun kıvrıran laik-Kemalist hariciyeciler mi?

Mısır bugün Türkiye'nin ayak izlerine basarak ilerliyor. Dün İslâmcılar Seyyid Kutup'un koyduğu "İşaret Taşları"nı arıyordu. Öyleyse İhvan-ı Müslimîn ile Risale-i Nur hareketinin mirasını bugün yan yana koyup karşılaştırmamız lâzım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tarih dışı İslâmcılık

Ali Bulaç'ın, Abdurrahman Aslan'ın Umran Dergisi'ndeki yazısından iktibas edip onay verdiği bir hüküm: "İlk defa 19. yüzyılda Osmanlı yenildiğinde sebebini kendi dininde aradı."

Yenilgilerimizin sebebi din imiş. Ne kadar genelleyici bir hüküm değil mi? Bu hüküm, İslâmcı geleneğin karşısında direndiği haksızlığı ve dinimize böhlan edenlerle mücadelesini, İslâm'ı yeniden ayağa kaldırmak için giriştikleri insanüstü gayretleri açıklıyor. 150 yıllık tarihi, bu hükmün üzerine inşa ederek bir çırpıda özetleyebilirsiniz. "Osmanlı" herhalde "Osmanlı'da birileri" peş peşe gelen yenilgilerin müsebbibi olarak İslâmiyet'i gördüler. Geri kalmışlığımızın sebebini de dinimize bağladılar. Öyle mi?

Hayır değil. Öyle olmadı. Osmanlı'da kimse İslamiyet'e böyle bir böhlanda bulunmadı. Tersine böyle bir hükmü vermek Osmanlı'ya iftira etmek demek. Cahilce ve nankörce bir böhlan. İslâmcılığın tarihsizliğini kavramak için bu böhlanın üzerine eğilmemiz lâzım. Osmanlı sona erene kadar hiç kimsenin ağzından, "Yenilgilerimizin sebebi dinimizdir" şeklinde bir cümle çıkmadığı gibi, kimsenin aklının köşesinden İslâmiyet'e böyle bir iftirada bulunmak geçmemiştir. Böyle bir iftirayı Osmanlı'ya edenler cahil ve nankör ithamından kurtulmak için tek bir örnek vermelidir. Sadece tek bir örnek.

Yenilgi için tek bir örnek yok. Bu iddia ilk defa 1882 yılında Ernest Renan tarafından ortaya atılmıştır. "İslamiyet ve Bilim" başlığı ile Sorbonne'da verdiği konferansta İslâmiyet'in bilime ve ilerlemeye aykırı bir din olduğunu iddia eden ilk kişi odur. Bu iddiaya o sırada Paris'te bulunan Cemaleddin Afgani çok düşük ve ezik bir profile karşılık vermiş, özetle İslam coğrafyasında görülen geriliğin müsebbibinin İslâmiyet değil, Müslümanlar olduğunu söylemiştir. Namık Kemâl'in Magosa sürgününde yazdığı "Renan Müdafaaanamesi" bu iftiraya karşı bilinen bir düzine cevaptan en ateşli olanıdır. İslamiyet'i Batı'dan gelen bu tür iftiralar karşısında savunan bir kütüphane dolusu kitap mevcuttur; ama aynı böhlanı içinde yaşadığı toplumun dinine karşı yapan biri, birileri veya bir eğilim mevcut değildir. Hiç olmamıştır.

"Dinler toplumları geri bıraktırır" şeklinde pozitivistlerin 19. yüzyılda sık tekrarlanan ve bütün dinleri hedef alan tekerlemesi ayrı; "Yenilgilerimizin sebebi dinimizdir" gibi içerden gelen bir özeleştirici ayrı. Tekrarlayalım: "İslâmiyet yüzünden yeniliyoruz" lafını, Osmanlı Devleti paramparça olduğunda bile kimseden duyamazsınız. Dinle bağlantı kurabilecek sadece iki tür açıklama vardır. Yenilgilerimizin (ve geriliğimizin) sebebi İslâm'dan uzaklaşmadır. İkincisi ise suçlu İslâmiyet değil Müslümanların algıları ve yanlış yorumlarıdır.

Bir tek istisnayı 1919'da Malta'da sürgünde iken yazdığı "Üç Medeniyet'te, Ahmet Ağaoğlu'nun satırlarında bulabilirsiniz. Ağaoğlu da suçu doğrudan İslâmiyet'e değil, Hristiyan Batı medeniyetinin hakim olduğu çağda Müslüman kalmakta ısrar etmemize bağlar. Açıkça din değiştirmeyi teklif eder. Ne var ki o da Osmanlı değildir; bir Rusya aydınıdır.

Sorun tarihte olanlar değil, Ali Bulaç ve Abdurrahman Aslan gibi İslâmcıların geçmişte bu kadar kolay karartabilmeleri başlı başına bir sorun olarak ele alınmalı. Bu nankörlük bilinçli ve kasıtlı değil; sadece İslâmcıların tarih dışılığıının bir kanıtı. İslâmcıların metinlerinde, tarihin önemli İslâmcı simaları sadece isimleriyle anılırlar. Ali Bulaç gibi seçici şekilde sadece tezlerine delil olsun diye bu metinlere müracaat edenler ise, tamamıyla indî genellemelere ulaşırlar. Ama ne hikmetse bir geleneğe, tarihî devamlılığa işaret eden en küçük bir referansa rastlayamazsınız. Çok sık tekrarlanan Said Halim Paşa, Filibeli Ahmet Hilmi gibi isimlerin ne düşündüğünü, ne yazdığını İslâmcılardan öğrenen birine rastladınız mı?

Türkiye İslâmcılığı Seyyid Kutup'un açtığı yolu takip ederek bu tarih dışı körlüğe mahkûm oldu. Seyyid Kutup, Türkiye İslâmcıları tarafından sadece bir şablon olarak kullanıldı. Bu şablonun işe yaradığına ve gerçeklerle yüksek idealler arasındaki açığı kapatmak için kullanıldığına şüphe yok. Ama Türkiye'de galip gelen ve hatta Türkiye'yi bugünlere getiren Bediüzzaman'ın açtığı yoldur. Sadece Nur cemaatini kastetmiyorum. Said Nursi,

İslamcılarının tarih dışı savrulmalarını engelleyen ve onların ayaklarını yere bastıran bir katalizör olarak hep yanıbaşlarında durmuştur.

"Yoldaki İşaretler" ile Nur Risalelerinin açtığı çıkışı mukayese edeceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir daha darbe olur mu?

Mümtaz'er Türköne 2012.09.23

Soruyu daha düşük bir profile indirelim: "Bir daha darbe teşebbüsü olur mu?" Daha da düşüğü: "Askerlerin aklından artık darbe yapma düşüncesi geçer mi?"

Bu ve benzer sorulara, Ergenekon soruşturmasının başladığı günden beri hep "hayır" cevabını veriyorum. Balyoz davası kararı açıklandıktan sonra cevabı, muhataplarını veya ilgili taraflarını dikkate alarak yeniden gözden geçirelim. Yeteri kadar tepki geldi. Mesele anlaşıldı. Varacağımız sonuçtan, bugün ne yapmamız gerektiğine dair bir fikir edinebiliriz.

Mahkemenin kararı caydırıcı. O kadar baskı, tehdit ve etkileme çabası altında mahkeme, kimsenin gözünün yaşına bakmadı. Suçun işlendiği zaten ayan-beyan ortadaydı. Belgeler, bilgiler ve ifadeler, atılı suçun işlendiğini, yani darbeye teşebbüs edildiğini şüpheyi mahal bırakmayacak şekilde kanıtlamaktaydı. Soru sadece, mahkemenin, Ceza Kanunu'nda bu suçlar için öngörülen cezaları sanıklara uygulamaya cesaret edip edemeyeceği idi. Meclis'teki ana muhalefet partisi ve üçüncü büyük parti; yani CHP ve MHP davada savunma safında yerini almıştı. Mahkemeye yönelik bu siyasî baskı, doğal olarak kamuoyu manipölasyonlarına ve medyada yaygın karartmalara ve saptırmalara uygun ortam sağladı. 365 asker ile, orduda görev yapan diğer subay ve generallerin kuracağı empatiyi de hesaba katın.

Öbür taraftan, bu darbe teşebbüsünün muhatabı olan hükümet hâlâ işbaşında. Ama davaya müdahil olmadı. AK Parti hükümeti, muhalefetin ağır baskısına karşı hukuk adına bir denge oluşturmaya teşebbüs etmedi. Başbakan, bildiği birçok şey olduğunu ima etti, ama konuşmadı. Kısaca mahkeme heyeti, koskoca ordu, muhalefet partileri ve medyada türeyen savcı ve yargıçlar karşısında yapayalnız bırakıldı. Yargılamanın her safhasında savcılar ve yargıçlar sanıklar ve avukatları tarafından duruşma salonunda aleni olarak tehdit edildi. Bu tehditler dışarda medya aracılığıyla sürdürüldü. Adil yargılamayı engelleme ve mahkemeyi etkileme suçu, sistematik olarak işlendi. Sonuç: Hukuk hepsinden daha güçlü olduğunu kanıtladı.

Demek ki darbe teşebbüsünün cezalandırılması kadar bu davanın görülüş biçimi de hukukun açık galibiyeti ile sonuçlandı. Artık Türkiye'de güçlü olanın değil hukukun hükmü geçiyor. Savcılar ve yargıçlar; sağdan soldan gelen müdahalelere ve ağır baskılara rağmen işlerini yapıyor.

"Tekrar darbe olur mu?" sorusuna önce bu pencereden bakmamız lâzım. Yargı erki, Balyoz Davası üzerinden Türkiye'yi hukukun egemen olduğu bir hukuk devletine dönüştürdü. Emrinde ordular ve silahlar olan generallerin hukuk önündeki vaziyeti; vatandaş olarak hepimizin güvencede olduğunun kanıtı değil mi?

Cezaların caydırıcılığı, yani benzer suçları işlemeye niyet edenlerin emsal cezalarla durdurulması sadece korkuya dayanmaz. Potansiyel suçluların işleyeceği suç kendi kafasında meşrulaştırmasını da engeller. Çünkü açık yargılama bu suçun yol açtığı ve açacağı berbat sonuçları da, herkesin muhakeme süzgecinden geçirmesine vesile olur.

Ergenekon ve Balyoz davaları, hepimize darbelerin Türkiye'ye neler kaybettirdiğini, nelere mal olduğunu görme fırsatı verdi. Yaşadığımız darbeler kendi tarihini de yazdığı için gerçekleri saklanmıştı. Maraş'ın, Çorum'un, Madımak'ın ne olduğuna oy birliği ile henüz karar vermedik. Ama Fatih ve Beyazıt camilerinde patlayacak bombalarla nasıl darbe yapılabildiğini hepimiz öğrendik. Darbeye safça inandırılanlar da öğrendi. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin şerefli subayları da öyle. Artık hiçbir subay, verilen emri sorgusuz sualsiz yerine getirmez. Balyoz davası sadece kararıyla değil, hızlı, etkili ve güven veren yargılamasıyla da, darbeler için caydırıcı bir emsal oluşturdu. Yargılama süreci boyunca çok şey öğrendik. Silahlı güç üzerinde sıkı bir denetim olması gerektiğini; demokrasinin bir kez kurulduktan sonra kendiliğinden işlemeyeceğini, sürekli olarak demokrasinin düşmanları karşısında tetikte olmamız lâzım geldiğini ve belki de en önemlisi Türkiye'de işini her türlü hal ve şartta hakkıyla yapan yargıçların olduğunu.

Bütün bu saydıklarım aynen devam ederse, birilerinin aklının köşesinden darbe düşüncesini geçirmesi bile mümkün olabilir mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yakup Cemil olabilmek

Mümtaz'er Türköne 2012.09.25

Yakup Cemil, İttihat ve Terakki'nin silahşörlerinden. Yine İttihat Terakki hükümeti tarafından idama mahkûm ediliyor.

Suç, darbe teşebbüsünde bulunmak. Anlatılan efsanelerden birine göre, idam cezası kurşuna dizilerek infaz edilecek iken, manga verilen "ateş" emrine itaat etmiyor. Bunun üzerine Yakup Cemil "ateş" komutunu bizzat kendisi veriyor.

Yakup Cemil'in hayatı tam bir efsanedir. Bir gayr-ı nizami harp subayı olarak çok önemli başarıları var. Balkan Savaşları'na hapisneden çıkarttığı dört bin mahkûmla oluşturduğu askerî birliğin başında katılır. Şaşırtıcı işler becerir. O kadar ki Kurtlar Vadisi'nin Polat Alemdar karakteri, Yakup Cemil'in yanında karikatür gibi kalır. Liderlik karizması, bir film sahnesine benzeyen şu hikâye üzerinden anlatılır. Sinop Cezaevi'nde iki bin azılı mahkûmu karşısına dizerler. "Berberler öne çıksın" der. Öne çıkanlara "bir cinayeti olan geri çekilsin" komutunu verir. Cinayet sayısı artarak bu işlem devam eder. En son 14 cinayeti olan biri tek başına kalır. Yakup Cemil, bir tahta sandalyeye oturur. Elindeki usturayı 14 cinayetten yatan berberin eline tutuşturur ve iki bin kişinin gözü önünde susuz ve sabunsuz sakal tıraşı olur.

İkinci Meşrutiyet'in bu namı subayı, birçok siyasi cinayetin failidir. Bab-ı âlî baskınında Harbiye Nazırı'nı vurup öldüren de odur. Siyaseti, ülke yönetimini ve diplomasiyi komitacı yöntemleri ile yürütebileceğini zannedecek kadar da at gözlükleriyle bakmaktadır dünyaya. Savaş devam ederken giriştiği darbe teşebbüsünün cezası,

Talat Paşa'nın talimatı ile infaz edilir. Hataları, suçları bellidir; ama Yakup Cemil'in şerefli bir subay olduğu konusunda kimsenin tereddüdü yoktur.

Balyoz davası, bir darbe teşebbüsünü yargıladı ve mahkum etti. Mahkûm olanların çokluğu ve rütbeleri kimseyi yanıltmasın. Yargılanan ve mahkûm edilen suç, koskoca milletin hukukunu çiğnemeye niyetli bir silahlı iktidar gasbı teşebbüsü idi. Normal şartlarda bu suçun cezası idamdır. Bu suça teşebbüs edenler ise, yola çıkarken soluğu darağacında alma ihtimali olduğunu bilirler. Bu yüzden verilen cezaları en çok normal karşılayanlar da onlar olmalıdır. Biri general dokuz subayın, mahkumiyet kararından sonra gidip teslim olmaları, ancak bu kanlı iktidar oyununa bilerek veya bilmeden karışmış subayların şerefli ve hukuka saygılı davranışı olarak yorumlanabilir.

Yakup Cemil'in darbeyi gerçekleştirdikten sonra Harbiye Nazırlığı ve Başkomutan Vekilliği görevine getirmeyi düşündüğü isim, Mustafa Kemal'dir. İdam edildikten sonra durumdan haberi olan Atatürk, Ali Fuad Cebesoy'a "Dediğini yapmış bile olsaydı, ben İstanbul'a gittiğimde ilk iş olarak Yakup Cemil'i cezalandırırdım." demiştir.

Bu yüzden Hilmi Özkök'ün samimi üzüntüsünü, Balyoz davası için verilmiş vicdanî bir hüküm olarak tarihe kaydetmek gerekir. Hilmi Özkök, bu darbe teşebbüsünü önlemiş olan komutandır. Mahkeme kararına saygısını, silah arkadaşlarının onuruna sahip çıkması ile beraber değerlendirmek ve ölçüyü kaçırmamak gerekir.

Çıkartacağımız ders Hilmi Özkök modelini önermektir. Türk Silahlı Kuvvetleri, Balyoz davasından yara almadı. Tam tersine, darbe suçunu artık işlemeyeceğinden emin olduğumuz orduya güvenimiz arttı. Bu ordu, Hilmi Özkök gibi komutanları içinden çıkartmış bir ordu. Elindeki silahı ülkeyi korumak yerine iktidarı gasp etmek için kullanmaya bir asker niyet ederse, bu niyetine meşruiyet kazandıracak bahaneler uydurmaya başlar. Siyaset bu yüzden asker için zehir gibidir.

Şimdi bütün askerî sektörlerin tamamını tek tek elden geçirip, elindeki silahın ve emrindeki askerin büyüklüğüne aldanıp darbeye niyet edeni caydıracak mekanizmalar oluşturmamız gerekiyor. Unutmayalım, Balyoz Darbesi sivil siyasî iktidar veya devlet içindeki bir başka birim tarafından değil yine asker tarafından engellendi. Öyleyse bizim Yakup Cemil modelini reddedip, Hilmi Özkök modelini geçerli kılacak bir askerî reforma ihtiyacımız var.

Gözüpek, bileğine güçlü, yüreği sağlam subay sıkıntımız yok. İhtiyacımız bu niteliklerin hukukla kayıtlanması. Başka türlü bu tehlikeli coğrafyada kurda kuşa yem oluruz. Yakup Cemil'in farkında olmadan İtilaf Devletleri'nin oyuncağı haline gelmesi gibi.

Demek ki, Yakup Cemil efsanelerini tarihe havale edip, Hilmi Özkök Paşa'ya şükranlarımızı sunmalıyız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

AK Parti'nin gelecek 11 yılı

Mümtaz'er Türköne 2012.09.27

Cumhuriyet'in yüzüncü yılı, yani 2023 yılı hedef belirlemede standart ölçü olarak benimsendi.

Bu hedefe tam 11 yıl kaldı. AK Parti bu hedefle, siyasî hayata gözlerini açtığı tarihin tam ortasında duruyor. 11 yıl önce kurulmuş ve on yılını iktidarda geçirmiş parti, Türkiye'yi 2023'e hazırlıyor. Hafta sonu yapılacak AK Parti kongresi, geçmişin muhasebesini ve geleceğin hesaplarını yapmak için uygun bir vesile olacak.

Türkiye yıllardır kaçırmaktan kovalamaya vakit bulamıyordu. Günü kurtarma telaşındaki Türkiye'nin gelecek 11 yıla kafa yorması bile önemli bir eşiği aştığımızı gösteriyor. Türkiye son on yılda istikrarlı bir siyasî iklimde yol aldı. Siyasî istikrar, ekonomiye aradığı güveni sağladı. Belirsizlikleri ortadan kaldırdı. İstikrarın nimetleri ile toplum kendine geldi, özgüveni arttı. İşte bu özgüven ortamında hiç kurtulamayacakmışız gibi kanıksadığımız askerî vesayet düzeni tasfiye edildi. Belirsizlikten, kargaşadan, istikrarsızlıktan beslenen bataklık kurutuldu. Bu bataklığın yaydığı hastalıklar da. En küçük siyasî sorunu hemen bir sistem veya rejim tartışmasına dönüştürmekten vazgeçtik. Kimsenin kimseyi ortadan kaldırıp yok etmeye niyet etmediğini, bir şeylerin elden gitmediğini tecrübe ederek öğrendik. Siyasî sistem çözüm üretmeyi itiyat haline getirdi, uzlaşmayı kurumlaştırmayı başardı. En sağlam göstergelerden biri: Anayasa Uzlaşma Komisyonu beklenenin çok üzerinde bir performans sergileyerek en zorlu eşikleri aştı. Bugüne kadar üzerinde uzlaşılan prensipler ve maddeler bile artık Türkiye'nin yeni bir anayasaya sahip olduğunu göstermeye yeterli.

Dipten gelen dalganın yararlı bir enerjiye dönüşmesine şahit olduk. Türkiye 28 Şubat'ta tükenmişti, 2000 ve 2001 krizlerinde dibe vurmuştu. AK Parti, reel politiği dikkate alan, zorlamayan, gerektiğinde esneyen ve bazı çözümlerin olgunlaşmasını sabırla bekleyen politikalarla Türkiye'yi değiştirmeyi ve dönüştürmeyi başardı. Son on yılda çok büyük badireleri geride bıraktığımızı unutmayalım.

AK Parti bugüne kadar doğru hamlelerle rakibini alt eden bir satranç oyuncusu gibi davrandı. Gelecek 11 yılda üstleneceği ve enerjisini vereceği asıl rol, daha çok bir buldozer gibi Türkiye'nin üzerinden geçeceği yolu düzeltmek olacak. AK Parti'nin rakibi yok. Yakın vadede olacak gibi de görünmüyor. Türkiye gelecek 11 yılını "hakim tek parti modeli" ile geçirebilir. En çarpıcı örneğini Japonya'da Liberal Demokrat Parti'nin geçmişte otuz yılı aşan iktidarında verdiği bu model, eşit ve özgür siyasî rekabet şartlarına rağmen aynı partinin her seçimi kazanması anlamına geliyor. Türkiye son on yılında, geçen 50 yıl ile mukayese edildiğinde bir "altın çağ" yaşadı. Gelecek on yılını ise bu dönemi sürdürmeye çalışarak veya altın çağı arayarak geçirebilir.

Muhalefet yokluğu, iktidar mücadelesini AK Parti'nin kendi iç dengelerinde arayan kulislere çoğaltıyor. Bir hizip çekişmesi veya liderlik rekabeti bekleyenler yanılıyor. Yanlışın delili, Türkiye'nin geçen 11 yılı. AK Parti lideri, Cumhuriyet tarihinin gelmiş geçmiş en güçlü lideri. Bu kadar büyük bir gücü elinde bulundurmasından rahatsız olmak doğal bir tepki. Ama siyasetin çağlar boyu değişmeyen kuralı. Siyaset gücü ele geçirmek için yapılır. Hiçbir siyasetçi önünde bu imkân dururken, "elimdeki bana yeter" diyerek gücünü artıracığı fırsatlara sırtını dönmez. Dönüyorsa, başarısızlığa hızla yaklaşıyor demektir. Erdoğan'ın elindeki gücü frenleyecek ve dengeleyecek yegane sınır: O gücü ona verenler, yani halk.

Bu pazar günü Türkiye önümüzdeki 11 yılın nasıl planlandığına dair önemli mesajlar duyacak. Böyle bir kongrede ne iç hesaplaşma, ne rakiplere laf yetiştirme, ne de lafı gürültüye boğma ihtimali mevcut değil. Başbakan'ın somut sorunların çözümüne odaklanmasını engelleyecek bir bahanesi mevcut değil. En başta da Kürt sorunu. Kürt sorunu, belki de ancak bu kadar güçlü ve istikrarlı bir hükümet tarafından çözülebilirdi. Başbakan'ın ağızından bu konuda çok ileri sözlerin edilmesini bekleyebiliriz.

"Öyleyse 11 yıl sonra Kürt sorunu ne durumda olacak?" sorusuna arayacağımız cevap, AK Parti kongresinin en önemli gündem maddesini oluşturacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Laik nihilizm' ne durumda?

Mümtaz'er Türköne 2012.09.28

Tabir Alper Görmüş'e ait. Sandığı, demokrasiyi ka'le almayan, darbeye "en sağlam çözüm" gözüyle bakan laik-jakoben ortak paydayı ifade ediyor.

Nihilizm, bu eğilimi ifade etmek için çok kullanışlı; ama laiklik hâlâ geleneksel ağırlığını ve anlamını bir siyasî tutum, bir kimlik olarak sürdürebiliyor mu? Laiklik, çok uzun zamandan beri tek başına bir siyasî kimliği ifade etmiyor. Türkiye için böylesine yapay ve zorlama bir kimlik, ancak silah zoruyla ikna edici bir konum ediniyordu. Arkasındaki silahlı destek kalkınca, ideolojik bir hegemonya aracı olarak anlamı ve işlevi kalmadı. Yine de, siyasal sistem içinde temsil edilmediğini düşünen, kendilerini tehdit ve tehlike altında gören geleneksel seçkin azınlığı "laik nihilizm" deyimi, hem bir siyasî tutumun devamlılığını gösterdiği, hem de kendisi dışında her şeyi yok saydığı için çok iyi yansıtıyor.

Pazar günü, "hakim tek parti"nin kongresine giderken, Alper Görmüş tam da cevaplanması gereken sorular soruyor. Sayıca azımsanmayacak bir toplum kesimi için durum umutsuz. Peki felaket mi? 1994 yılında Refah Partisi İstanbul ve Ankara'da belediye başkanlığını kazandıktan hemen sonra -bugün dönüp baktığınızda "bu kadarı da olmaz" diyeceğiniz- şehir efsaneleri, medya destekli fısıltı gazetesi aracılığıyla ortalığa yayılmıştı. "Kadınların başlarını zorla örtmek" bu efsanelerin en yaygın olanıydı. Ancak aylar sonra belediyelerin bu konularda yetkisi olmadığı, bu yüzden Refahlı belediyelerin istese de böyle bir uygulama yapamayacağı anlaşılabildi. O zamanlar laiklik işe yarayan bir siyasî enstrümandı. 28 Şubat süreci bu enstrümanı kullanışsız hale getirdi. Laik hassasiyeti ve laik ortak paydayı aşındırıp, tüketenler, bu manivela ile her taşı yerinden oynatmaya niyetlenenlerdi. 2007'de Cumhuriyet mitingleri ve e-muhtıra ile bu ortak payda son parlak çıkışını yaptı. Alper Görmüş'ün işaret ettiği gibi, bu çıkışlar umutların tükenmediğini gösterdiği için fiilî darbe baskısını da hafifletti. Aradan bir beş yıl daha geçti. Balyoz davasında verilen karar, son umutları da tüketti. Bugün umutların tükenmesi nihilizmin derinleşmesine mi yol açıyor?

Terazinin diğer kefesine gözümüzü çevirdiğimiz zaman, mesele aydınlanıyor. Laik nihilizm derinleşti; ama aynı zamanda marjinalleşti. Araştırmalar, demokrasi dışı arayışlara verilen toplumsal desteğin grafiğinde düşme eğilimi olduğunu gösteriyor. Aynı şekilde Türkiye'de bir tür İslâmcı nihilizm marjinalleşerek kendisini tüketiyor. İslâmcı kanatta radikal eğilimlerin ve arayışların karşılığı yok. Dün, "İslâm bir siyaset nizamıdır" diyenlerin bugün sesi pek çıkmıyor. Diğer radikal arayışlar da aynı akıbete uğruyor. Türkiye bugün kutuplaşan bir ülke değil. Demokratik temsil konusunda bir sıkıntı yaşanmıyor. Onca kan döküldü. BDP Genel Başkanı "kişisel" değil "kurumsal" konuştuğunu söylüyor. Dokunulmazlık meselesi gündeme taşınıyor. Ama "müzakereler yeniden başlasın" lafı ortaya düştüğü zaman bütün aktörler meşruiyet engeli ile karşılaşmadan devreye giriyor. CHP, kendi parti çıkarlarını ve geleceğini Türkiye'yi kutuplaştırmakta görmüyor. Siyaseti uçlara değil, merkeze doğru çekiyor. 4+4+4 reformunu vesile ederek, laik nihilizmi sahnenin en önüne taşıyabilir, bu hassasiyete çok geniş bir ifade alanı açabilirdi. Yapmadı. Çünkü artık para etmiyor. Nihilistleri kaderlerine terk ederken, geniş kitlelerle arasındaki "dindarlık bariyeri"ni kaldırmayı tercih ediyor. MHP, varlığının vazgeçilmez şartı olan Kürt sorunu konusunda Hükümet'e çok açık destek veriyor. Çözümüne açık ve yapıcı bir siyaset yapma tarzı ülkeye egemen oluyor.

Siyaset uçlara savrulmuyor; merkezde toparlanıyor. Demagojik istismarlar, umut ticareti veya kin ve nefret kusan düşmanlıklar para etmiyor. AK Parti kongresini takip ederken sadece iktidar partisinin, son kez genel başkanlık koltuğuna oturacak liderinin vereceği mesajları, çizeceği ufku takip etmiyoruz. Aynı zamanda siyasî yelpazenin geri kalanının da içine yerleşeceği siyasî sistemin temel değişkenlerinin geleceğe yönelik olarak nasıl denge kuracağını ve sürdüreceğini de takip etmiş oluyoruz.

Türkiye ilk defa bir darbe teşebbüsünü yargıladı ve mahkûm etti. Siyasî kaderimiz artık kapısında ışıklı "gizli toplantı" yazan salonlarda değil, herkese açık parti kongrelerinde belirleniyor. Bu yüzden "laik nihilizm"ın gireceği yeni kalıp da, muhtemelen bir başka partinin kongresinde şekillenecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bu sefer çözülecek mi?

Mümtaz'er Türköne 2012.09.30

Bugün AK Parti kongresinde Başbakan'ın yapacağı tarihî konuşmayı dinlerken, hepimiz öncelikli olarak bu soruya cevap arayacağız. Erdoğan aslında söyleyeceğini söyledi. Kongre konuşmasına bir "sürpriz" bırakmadı. Başbakan ilk defa çok açık ve net bir şekilde doğrudan kendi ağzından çıkan cümlelerle hem İmralı hem de PKK ile müzakere kapılarını sonuna kadar açtı. Muhtemeldir ki, ayak üzeri söylenmiş bu sözleri bugün vurgulu ve detaylı bir şekilde kayda geçirecek. Kendisini, partisini ve dolaylı olarak devleti bağlamış olacak.

Başbakan Erdoğan, üzerine çok büyük bir risk alıyor. Siyasî olarak kaldırılması çok zor bir risk. AK Parti'nin ve kendisinin en amansız ve acımasız rakibinin eline büyük bir koz veriyor. PKK'nın bu kozu kullanırken insafı davranma ihtimali var mı? Süreç hepimize çok şey öğretti. Özellikle PKK'nın taktik ile stratejiyi birbirinden nasıl ayırdığını. PKK'nın varlık sebebini oluşturan bir stratejisi var. Bu adamlar ellerine silah alıp dağa, sonunda devletle pazarlık masasına oturabilmek için çıkmadılar. Oslo'da sıkı pazarlıklar zaten yapıldı. İmralı ile düzenli görüşmeler zaten sürdürülmüştü. İmralı'dan çıkan sonucu PKK reddetti. Oslo'da masayı yine onlar devirdi. Demek ki Oslo süreci de, İmralı görüşmeleri de PKK için taktik adımlardı. Öyleyse yeni yapılacak müzakereler de PKK için taktik değer taşıyacak. PKK taktik kazançlar peşinde koşacak ve ana stratejisini hiç değiştirmeyecek.

PKK o masaya elindeki silahla oturuyor. Devleti bir şekilde dize getirmiş oluyor. Kendisine o kadar güç veren silahı neden bıraksın? Silahtan vazgeçmesi için mantıklı bir neden var mı? Varsayalım ki PKK'nın istediği ateşkes sağlandı. Ateşkes, yani silahların susması bile silahın mevcudiyetine bağlı değil mi? Devlet kanadı PKK'nın taleplerini tek tek karşılarsa bile, silahların bir daha kullanılmamasının garantisi var mı? İmralı ile anlaşma sağlandıktan sonra, Oslo'da görüşmeler sürerken olanlar, PKK'nın güvenilmez olduğunu göstermiyor mu? Silvan saldırısının bir açıklaması var mı?

Başbakan bu durumu bilmiyor mu?

Bütün detaylara vâkıf olduğuna göre bilmemesi mümkün değil. Peki neden müzakere kapılarını sonuna kadar açıyor? Bu durumun bir tek açıklaması var: Müzakere talebinin PKK'dan gelmesi. Başbakan'ın bu süreci başlatmadığı kesin gibi görünüyor. PKK kanadından hemen gelen olumlu karşılıklar bu durumu gösteriyor. Çünkü zamanlama Başbakan'ın hesaplarına değil, PKK'nın çıkarlarına uyuyor. Kış faktörü PKK için önemli.

Üstelik bu sene PKK, yaralarını sarmak için kış kampına erken çekilecek. İkinci olarak PKK, başlattığı savaşı kazanamayacağını anlayacak kadar hasar aldı. Alan hakimiyeti ve mevzi savaşında PKK ilan ettiği hedeflerden hiçbirini gerçekleştirmedi. Devrimci Halk Savaşı tezi çökmüş durumda.

Peki Başbakan neyi hesaplıyor?

PKK şiddeti tırmandırdıkça marjinalleşiyor. Kimin gözünde? Doğrudan Kürtlerin gözünde. Şemdinli saldırısı, Devrimci Halk Savaşı'nın halsiz yapıldığını ispatladı. Gaziantep saldırısı PKK'ya, sempatanları nezdinde büyük itibar kaybına yol açtı. İnsanlar barış istiyor. Barışı ise PKK imkânsız hale getiriyor. Son beş sene içinde AK Parti hükümetinin attığı adımlar, Kürtleri devlete yaklaştırıp PKK'dan uzaklaştırdı. Bu adımlar içinde en önemlisi, devletin çözümden yana samimi bir tavır içinde olduğunu göstermekti. Öcalan'ın muhatap alınması ve Oslo süreci, çözüm adına hükümetin risk aldığını ispatladı. Bugün aynı riski alenen üstlenen Erdoğan, çözüm isteyenlerin yanına birkaç adım daha yaklaştığını göstermiş oluyor. Ayrıca bu adımları atan kişi, darbe teşebbüsünde bulunanları yargılayıp mahkûm etmiş bir ülkenin başbakanı.

Peki çözüm? Bu mesele bir davayı tamamlayıp, dosyayı kapatıp rafa kaldırmak şeklinde çözülmeyecek. Bu sorun yönetilecek. Başbakan'ın konuşmasındaki ayrıntılar nasıl yönetildiğini gösterecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

2071

Mümtaz'er Türköne 2012.10.02

Orta Asya'dan gelip, atlarımıza Sakarya Nehri'nden su içirdiğimiz tarih biraz daha eski; ama 1071 bu topraklara gelip yerleştiğimiz tarihin başlangıcı.

2071, geçen bin yılı acı tatlı bütün hatıralarıyla kapsadığı için önemli bir vizyon. Türkiye'de ilk defa bir parti kongresinin Arap dünyasının bir numaralı ismi Mursî'nin, Filistin'in itibarlı lideri Meşal'in ve Kuzey Irak'taki Kürt yönetiminin tek patronu Barzanî'nin mesaj verdiği bir platforma dönüşmesi, bu bin yıllık tarih içinde anlam ve derinlik kazanıyor.

Alpaslan Diyojen'i, Kürtlerden aldığı destekle dize getirdi. Anadolu'nun kapıları açılırken Kürtler Türklerle beraberdi. Beş yüz sene önceye gidelim. 1514'ten 1517'ye kadar geçen üç yıl, sadece bizim değil Ortadoğu tarihinin kaderini belirlemiştir. Çaldıran'da Yavuz, bir Türkmen beyi olan Şah İsmail'i ve onun tamamen Türkmen savaşçılardan meydana gelen ordusunu, tıpkı Alpaslan gibi Kürtlerden aldığı kritik destekle yenebildi. Sonrasındaki üç senede Osmanlı Devleti'nin toprakları tam dört kat büyüdü. Mısır'la ve Filistin'le ortak tarihimiz, yani kader birliğimiz işte bu üç sene zarfında ve Kürtlerin açtığı kapıdan girilerek başladı.

Mısır, sıradan bir ülke değil. Osmanlı mülkü olduğu dönemlerde bile Kahire, zaman zaman İstanbul'un önüne geçmiştir. Modernleşme tarihinde Mısır hep bir adım öndedir. Tanzimat reformcuları, Mehmet Ali'nin Mısır'da attığı adımları takip etmiştir. Osmanlı Devleti'nin çöküşünü ve çözülmesini getiren ilk büyük meydan okuma, Batı'dan veya Kuzey'den değil Mısır'dan gelmiştir. 1839'da II. Mahmut'un füc'eten vefat etmesinin sebebi, Mısır ordusunun Nizip'te Osmanlı ordusunu tamamen imha etmesidir. Sonrasında Batı müdahalesi gelmiş, İngiliz ve

Fransız donanmasının İskenderiye'yi topa tutması ile Mısır durdurulmuş ve arkasından Ortadoğu'nun kaderi "Düvel-i Muazzama"nın eline geçmiştir.

Başbakan'ın Kongre'de giydiği gömlek çok tartışıldı. Bir de Mursî'nin üzerinden hiç çıkarmadığı bir gömlek var. İhvan-ı Müslimîn, 1928'de kurulduktan sonra Hasan El Benna, hükümete bir mektup gönderiyor. Bu mektupta, sinemanın yasaklanması, kadınların erkeklerden ayrı oturmasının sağlanması gibi istekler sıralanıyor. Aynı yıllarda Kemalist Cumhuriyet radyoda Türk musikisini yasaklıyor. Halk, Mısır musikisini kendi zevkine yakın bulduğu için radyo aracılığıyla Mısır modası başlıyor. Çok önemli bir merkez olan Mısır sineması, sırf bu musiki üzerine inşa ediliyor. 1936-48 yılları arasında Türkiye'de 1130 Mısır filmi gösterime giriyor. Abdülvehhab'ın oynadığı ve şarkı söylediği "Dimû'l-Garâm" (Aşkın Gözyaşları) filminin Taksim sinemasında oynaması büyük bir olaya dönüşüyor. Hafız Burhan'ın bu filmin müziğine Türkçe güfte giydirerek plağa okuduğu şarkı, uzun süre en çok satanlar arasında ilk sırayı işgal ediyor. 1938'de Matbuat İdaresi'nin Arapça şarkıları yasaklaması üzerine Türkçe adaptasyon furyası başlıyor. Arabesk dediğimiz müzik, o furyadan bugünlere intikal eden bir mirastır. Bugün Türk dizilerinin Arap dünyasında gördüğü ilgiyi, bu geçmiş içinde bir yere yerleştirmeyi deneyin.

Bir siyasî parti kongresinde iki ülke, yüksek bir temsil gücü ile farklılaşan iki kaderi yeniden birleştirdi. Ortak payda demokrasi. "Millî Görüş gömleği" tartışmasını bir siyasî inatlaşmaya dökmenin alemi yok. Türkiye'nin bugünkü Kürt politikası tepeden tırnağa Millî Görüş çizgisini yansıtıyor. 1993'te terörün tırmandığı yıllarda Erbakan'ın söyledikleri ile bugün AK Parti'nin uyguladıkları arasında hiçbir fark yok. Kimse karşı çıkmasın: Türkiye bugün bu politika ile devletini ve milletini tek parça halinde tutuyor. Millî Görüş'ün radikal tepkileri demokratik sistem içinde tutma becerisinin, Türkiye'nin bugünlere gelmesinde büyük payı var.

Aynı tecrübe bugün Mısır'ın da önünü aydınlatıyor. ABD, Mısır'da Askerî Konsey'e, iktidarı Mursî'ye vermesi için baskı yaparken, Türkiye tecrübesinden ilham alıyordu. Demek ki tarih yine ortak bir mecrada buluşuyor. Bir ülkenin başardıkları diğerinin önünü açıyor. Geçen bin yıl, Kürtlerle Türklerin ancak birlikte büyük işler yapabileceklerini gösteriyor.

2071 uzun vadeli bir hedef. 500. yıldönümü yaklaşan 1514, Türklerin, Kürtlerin, Mısırlıların ve Filistinlilerin iç içe geçen tarihi için daha yakın bir başlangıç. Bu sefer demokrasi içinde, yani halkların rızasına dayanarak aynı uyumun yakalanması lazım. Her şeyden önce, Kürtlerin rızasının ve desteğinin alınması gerekiyor.

m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Gücünü bir yerden alanlar...'

Mümtaz'er Türköne bilinmeyen-tarih

Kılıçdaroğlu'nun, Önder Sav'a karşı yürüttüğü savaşın en kritik suçlaması bu. Önder Sav gücünü halktan değil, 'bir yer'den alıyormuş. Bu 'bir yer' neresi? Cevabı bulmak çok zor değil. CHP'nin statükonun partisi olduğunu hatırlayın.

En temel vasfının 'devlet partisi' sıfatı olduğunu. Statükoyu sürdürmekle mükellef devletin kimlerden meydana geldiğini. Bu 'bir yer'in askerler olduğu, Önder Sav'ın askerî vesayet düzenini temsil ettiği sonucu çıkmaz mı?

CHP'deki savaşın parti içi demokrasi ile yakından uzaktan alakası yok. Bu kavga bir hizip mücadelesi. Parti içi hizipler yapı itibarıyla demokratik oluşumlar değildir. Saray entrikası teknikleriyle bir taraf diğerine üstün gelmeye çalışırken oligarşiler arası bir rekabet sürmektedir.

Önder Sav, CHP'nin ayırt edici vasfı olan geleneksel parti içi bürokrasiyi temsil ediyor. CHP, uzun tek parti yıllarında devlet bürokrasisi ile içli dışlı olunca doğal olarak bürokratik refleksler edindi. 30'lu ve 40'lı yıllarda faşist ve komünist partilerden alınan güçlü parti teşkilatı modeli, bu bürokrasiyi güçlendirdi. Partilerin zamanla edindikleri alışkanlıklardan kolay vazgeçemediklerini hatırlarsak, Önder Sav'ın abus ve itici çehresiyle CHP'nin genel sekreterlik koltuğunda bir imparator edasıyla oturmasını açıklayabiliriz. Partide süren iç savaş bu alışkanlıkların terk edileceği bir evrenin yaklaştığını gösteriyor.

Söylenen sözlerin çok fazla anlamı yok. 'Hukuk istiyoruz', 'aşiret partisi değiliz' diyen Önder Sav, tam da bu sözlerin muhatabı. Çünkü hukuku çiğneyen, feodal senyör gibi partiyi yöneten o. Kılıçdaroğlu'nun da ondan geri kalır tarafı yok. Demokrasiden dem vuran, halkı temsil ettiğini öne süren Kılıçdaroğlu'nun tek başına Merkez Yürütme Kurulu atamasını, parti-içi demokrasinin neresine yerleştireceğiz? Kalenin surları gerisinde, sarayın loş koridorlarında devam eden ve entrikalarla sürdürülen bir iç savaş bu. Ama sadece Kılıçdaroğlu kazanırsa duvarlar yıkılacak ve demokrasi ihtimaller menziline girecek.

CHP'de sürmekte olan savaş, askerî vesayet düzeninin son kalesinin içten çöküşü olarak takip etmemiz lâzım. CHP ısrarla, askerlerle birlikte devlet içindeki iktidarı paylaşan bir devlet partisi idi. Devlet içinde iktidar olunca, halkı temsil etmenin pek gereği kalmıyordu. Sandıktan iktidar çıkmak gibi bir zahmete kimse katlanmıyordu. AK Parti, devlet içindeki iktidar alanlarını tek tek halka açınca CHP de halka açılmak zorunda kaldı. Önder Sav'ın bir komplo ile Baykal'ı uzaklaştırıp Kılıçdaroğlu'nu genel başkanlık koltuğuna çıkartması, bir vitrin değişikliği ile CHP'nin eski alışkanlıklarını sürdürmesi anlamına geliyordu. Ancak vaziyetin vitrinle düzelmeyeceğini, siyasete her zaman yüzeyden bakan zinde güçler dışında herkes biliyordu. Önder Sav, Baykal'ı alaşağı ederek misyonunu tamamlamış, şimdi halkın gözüne soka soka eski CHP'nin bütünüyle tasfiyesine sıra gelmişti. CHP içinde kontrolden çıkan tüzük krizi, değişimden yana olanlara, ancak seçimden sonra yakalayacakları bu fırsatı verdi.

Bu savaşın galibinin Önder Sav olamayacağı ortada. Bürokrasi hiçbir zaman tek başına iktidar olamaz. Önder Sav, statüko adına kişisel ölçülerde yürüttüğü bu savaşı kaybedecek. Çünkü toplumda ve gelecekte Önder Sav'ın temsil ettiği bürokrasinin karşılığı yok. Kılıçdaroğlu bu savaşın galibi olacak. Çünkü kokuşmuş bir parti düzeni içinde boy veren bu kriz, onun için altın değerinde bir fırsat demek. Krizi tırmandırdıkça Kılıçdaroğlu'nun önü açılacak. Aynı zamanda partisini de güçlendirecek. Kılıçdaroğlu'nun kamuoyunun gözü önünde Önder Sav'ın ve onun arkasında kümelenen partili bürokratların işini bitirmesi, CHP için büyük bir reklam fırsatı değil mi? CHP'nin köklü bir şekilde değiştiği, daha başka nasıl anlatılabilir? Ayrıca bu kriz sona erdiği zaman partinin emanet edildiği Kılıçdaroğlu'nun artık bir lider haline gelmesi mümkün olacak.

CHP'deki savaş bir hizip mücadelesi. Ancak bu mücadele Türkiye'de birçok şeyin değiştiğini ve CHP'nin de bu değişime bir saray darbesi ile de olsa katıldığını gösteriyor. CHP kendi geleneklerine, yani hizip entrikalarına başvurarak değişime ayak uyduruyor.

Kavganın özeti: Vesayet düzeni, son sığınağından da kovuluyor. Statükonun kalesi olan CHP'de 'gücünü bir yerden alanlar' yani statükonun bürokratları tasfiye ediliyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Resepsiyonların Cumhuriyeti

Mümtaz'er Türköne bilinmeyen-tarih

Boğaz'daki ışık gösterisi muhteşemdi. İnsan eseri bu kadar etkileyici bir manzara olabilir mi? Özellikle o Birinci Köprü'den Boğaz'a doğru akan kırmızı ışık şelalesi rüya âlemine ait olmalıydı.

Cumhuriyet işte böyle gökyüzünde patlayan yıldızlarla kutlanmalı. Bu gösteriyi düzenleyen İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nden daha Cumhuriyetçi kim olabilir?

Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı ile birlikte her yıl temcit pilavı gibi ısıtılan Cumhuriyet resepsiyonu muhabbetine, bu ışıklı Boğaz gecesinden bakmak en doğrusu. Boğaz'daki ışıklı resepsiyonu protesto etmeye kimsenin gücü yetmez. Gözlerinizi kapatıp karanlık bir yere saklanmak bile çare olamaz. Sonrasında insanların yüzündeki mutluluk ve hayranlık bile size o ihtişamı anlatacaktır. Bir gün, belki de çok uzak olmayan bir tarihte Köşk'ün kapılarının halka açıldığı ve bahçesinde koca ateşlerin yandığı bir Cumhuriyet resepsiyonu hayal edebilirsiniz. Cumhurbaşkanı, Başbakan ve kuvvet komutanları Ankara'da yaygın olan sinsin oynuyorlar. Ateşin üzerinden atlayıp, Ankara zeybeğine duruyorlar. Sonra hep birlikte Boğaz'dakine benzer kırmızı bir ışık gösterisi izliyorlar.

Eski Cumhuriyet resepsiyonları Ulus'taki Ankara Palas'ta yapılırdı. Eski Meclis binasının tam karşısında yer alan bu otel, şimdi eski ihtişamını muhafaza ederek Dışişleri'ne mahsus Devlet Konukevi olarak kullanılıyor. 60 yıl önce arabalar Ankara Palas'ın kapısına yanaşır ve içinden kürklü-tuvaletli kadınlar, fraklı-papyonlu erkekler çıkardı. Karşı kaldırımda poturlu-çarıklı seyirci kitlesi uzaydan geliyor gibi yabancı görünen bu garip kıyafetli Cumhuriyet seçkinlerini, hayvanat bahçesinde tropikal bir hayvana bakar gibi merakla incelerdi.

Nerede o eski Cumhuriyet baloları? Ne vals müziği var, ne orkestra. Cumhuriyet resepsiyonunu protesto edenlerin gerekçesi bu eksiklik olabilir mi? Eksiklik mi? Tersine bu işi Fidayda eşliğinde bir Ankara zeybeği oynamaya kadar götürmek lazım. İşte o gün Cumhuriyet kendi içindeki evrimini tamamlayıp bütünüyle halka ait olacaktır.

Yıllar önce bir Anadolu şehrinde Cumhuriyet resepsiyonuna gitmiştim. Demek haber taşraya geç ulaşıyor. Cumhuriyet'in ilk yıllarından kalma mermer sertliğinde bir ritüeldi. Şehrin bürokratları belki makam koltuğundakinden daha ciddi ve ağırbaşlı, resmî bir görevi ifa ediyorlardı. Ne kadar ciddi bir ritüel olduğu, akşamları düzenlenen fener alaylarından belli olurdu. Bu fener alayları hâlâ yapılıyor mu? Traktörlerin, iş makinelerinin, ambulansların, itfaiye araçlarının peş peşe dizildiği, her yanı görgüsüzlük kokan bir gösteriş telaşı. Belli ki ilk yıllarda Cumhuriyet bu araçları çamurlu toprak yollarda peş peşe dizerek vatandaşına güven vermeye çalışmış. Sonra anlamı üzerinde hiç düşünülmeden tekrarlanan bir ritüele dönüşmüş.

Resepsiyonlar ve fener alayları resmiyetin azaldığı daha sıcak kutlamalar olarak düşünülmüş. İstanbul'da yapılan ışık gösterisi dışında bu sıcaklığı yakalamak mümkün değil. Taşradaki resepsiyonların, aynı mermer soğukluğunda geçtiğine şüphe yok.

Semboller, kelimeleri ifade ettikleri gerçekliğin kendisi zannediyoruz. Son yıllarda moda olan resepsiyon muhabbetleri semboller dünyasında vücut buluyor. Birileri, 'artık benim borum ötmüyor, o zaman orada ne

işim var' demiş oluyor. Devlet iktidarı demokratikleşiyor. Cumhuriyet küçük bir azınlığın tekelinden kurtuluyor ve halkın arasında hüküm sürüyor. Dar bir seçkin zümrenin iktidarının sembolü olan bu resepsiyonlar, Boğaz'ı ışığa boğan ışık gösterilerine dönüşüyor.

Eskiden resepsiyonların Cumhuriyetini kutluyorduk. şimdi Cumhuriyeti resepsiyonların soğuk ve resmî atmosferinden yani kk bir azınlığın ellerinden kurtardık. Bir adım sonrası doğal renkler içinde halkın coşkuyla kutlayacağı Cumhuriyet resepsiyonlarına geçmek olmalı. Boğaz'daki ışık gösterisini seyretmek dururken, koyu renk takım elbise ile ankaya'ya çıkmayı kim ister? m.turkone@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)